VILLANOVA COLLEGE LIBRARY
Villanova, Pennsylvania

This book was donated
3-4-49
by
Rev. M. Sullivan, O.S.A.

ACTA

SANCTORUM

PARISIIS. — EX TYPIS V. GOUPY, VIA GARANCIÈRE

PARISIIS & ROMÆ, APVD VICTOREM PALME. M. DCCC. LXVI.

ACTA SANCTORUM

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur

EX LATINIS ET GRÆCIS, ALIARUMQUE GENTIUM ANTIQUIS MONUMENTIS

COLLECTA, DIGESTA, ILLUSTRATA A

GODEFRIDO **HENSCHENIO** ET DANIELE **PAPEBROCHIO**,

E SOCIETATE JESU

EDITIO NOVISSIMA, CURANTE JOANNE CARNANDET

MAII TOMUS QUINTUS

QUO CONTINENTUR DIES XX, XXI, XXII, XXIII ET XXIV

OPERAM ET STUDIUM CONFERENTIBUS

FRANCISCO BAERTIO ET CONRADO IANNINGO

EJUSDEM SOCIETATIS

PARISIIS ET ROMÆ

APUD **VICTOREM PALMÉ**, BIBLIOPOLAM

1866

BX
4655
.A2
v. 18

ILLUSTRISSIMO

AC REVERENDISSIMO DOMINO

D. LUDOVICO

DE SOUSA

ARCHIEPISCOPO ULYSSIPPONENSI

REGIO ARCHICAPELLANO ETC

Laudabile istud Tuum, Illustrissime et Reverendissime Domine, librorum veterum ac recentium, manuscriptorum et typis cusorum, undequaque colligendorum studium, quo Bibliothecam Ulyssipponæ instruis, nulli celebrium plerarumque cessuram, superaturam plurimas, animos mihi facit, ut audeam Nominis Tui claritati inscribere hunc Tomum, de quorumdam Sanctorum Maji Actis, pluribus ejusdem argumenti ac styli aliis adjungendum. Indiget sane is, siquis meorum operum alius, Patrono insigniter erudito, prudenti, et justo, cui committat tractandam a se causam Constantini Christianissimi Imperatoris, non solum re ac nomine Magni, sed etiam vetusta utriusque Ecclesiæ Orientalis et Occidentalis opinione Sancti; ab ea tamen calumnia vindicandi, qua dicitur et tenetur a multis, in Arianismum deflexisse sub vitæ exitum, et hæretico ritu baptizatus, vel (quod turpius) rebaptizatus fuisse. Suscipit etiam idem hic Tomus Luciferi Calaritani memoriam, ab iniquo illo præjudicio liberandam, quo passim creditur, ad extremum vitæ tenuisse, adversus Episcopos Arianorum Communione aliquando pollutos, severitatem nimiam, unde Luciferiano Schismati postea occasio data et nomen, atque Catholicæ Communionis exors esse defunctus: quem tamen, propter egregiæ Confessionis merita, Sardinia omnis ut Sanctum semper est venerata, et hodiedum ipsum colit, aris templisque sub ejus invocatione erectis; confirmata etiam in eadem religione, invento nuper corpore, multisque miraculis divinitus illustrato. Ast duobus istis fortasse potuisset etiam alibi reperiri judex ac vindex: in ea autem, quæ de S. Mantio, Eborensi Tutelari, movenda mihi est controversia; inveniendus ipsa

67348

ipsa in Lusitania est, qui cognoscat, quam ineptis insulsisque figmentis Passionem ejus involverit fabulatorum quorumdam temeritas; qui nullam illius antiquam certamque historiam superesse rati, licere sibi crediderunt comminisci aliquam; et ausi sunt Apostolorum ætati Christique Discipulatui inferre eumdem; atque ipsum non tam ornare quam deformare, injectis temere Episcopalibus suæ civitatis Infulis; imo nec his contenti alii, etiam Catalaunenses in Gallia addiderunt, cum cognomento Memmii, ex Romana Nobilitate sumpto. Ille autem ex veris suis Actis, etiam Venerabili Bedæ ac Floro Lugdunensi visis, deinceps intelligetur in Judæorum servitutem, seculo forsitan quinto aut sexto, venditus et adductus ad Lusitanos, toleratasque inter vincula et laboriosam agriculturam ærumnas insigni martyrio coronasse. Non equidem ignoravi, quantam eruderanda hac veritate conflaturus mihi invidiam essem apud eos, quibus præoccupata mens persuaserit, Religionis obligatione ingenti se adstringi, ad vulgo jam receptam opinionem tuendam, ex auctoritate Breviarii Eborensis, an. MDXLIII excusi; atque ex inædificatis ei, cum insigni fabulositatis auctario, pseudonymorum Dexteri ac Juliani commentis. Sed hi postremi, quam nullo apud Te loco sint, millies de impostura convicti, satis ostendis, ingenti affectu libros complectens nostros, nullo non die istorum confutationem professos. Confido autem, quod ante Eruditionis Religiositatisque Tuæ æquissimum Tribunal, nec Breviario quidem, utcumque antiquiori, passurus sis id credi diutius, quod citra omnem verisimilitudinem cognoveris a duobus circiter seculis primum fuisse excogitatum. Vides interim, quæ et quanta mihi sit causa grandis efficacisque Patrocinii requirendi. Ut porro etiam intelligant alii, non solum præsentes, sed et futuri, quanta sit in Illustrissima Gratia Tua ad patrocinandum facultas, da veniam, si multas et magnas prærogativas Tuas, toti notissimas Lusitaniæ, apud exteros quoque prædicem; deque nobilitate Generis, Doctrinæ præstantia, Virtutis claritate, Titulorum amplitudine, quibus polles, paucis multa perstringam, quando pro merito explicare omnia grandis voluminis opus foret.

SOUSARUM, tota Lusitania clarissimorum pariter ac vetustissimorum, originem, inter Gothicæ Nobilitatis reliquias, scrutati aliqui, diligentia sua pervenerunt ad D. Suarium Belfagerium, tum aliorum oppidorum, tum etiam ejus quod Sousa dicitur fundatorem, seculo Christi octavo: et ab hoc sextum nominant D. Eganem; qui Sousæ natus, hereditarium inde nomen transmiserit ad posteros, partitos in varias ac generosas stirpes; quarum præstantior una, finienda in D. Constantia Mendezii de Sousa, felicius resurrexit per hujus filiam, D. Mariam Pelagii Ribera, nuptam Alfonso Dionysio, Magno Ordinis Christi Magistro. Siquidem hinc factum est, ut pater ejus Alphonsus,

sus, Rex Lusitaniæ atque Algarbiorum sui nominis Tertius in serie, gloriosissimorum Avorum Tuorum undecimus numeretur; et per eum porro, ad ceteros antegressos Reges, possis in linea paterna ascendere. Ab istis autem deducta Familia Tua, et præstantioribus quibusque in Lusitania Castellaque Domibus, Menciorum, Tellorum, Noroniarum, Castrorum, Mellorum, Villenarum, Mendozarum, Silvarum, Silveriarum, aliorumque Primatum innubens innuptaque, per integra quatuor secula Viros semper dedit, auctoritate ac dignitate primarios. Et Magno quidem Ordinis Christi Magisterio spectabiles numerat, præter Alphonsum Dionysium prænominatum, filium ejus Didacum Alphonsum, Pronepotem quoque Lupum Diaz de Souza. Ex hoc vero processerunt Magni Regiæ Domus OEconomi, Didacus Lopez de Sousa, sub Rege Eduardo; Alvarus de Sousa, ejusque filius Didacus Lopez de Sousa, sub Alphonso V. Ultimi autem Pronepos, Avus Tuus, Henricus de Sousa, Mirandensis Comes Custosque et Dominus insignis Oppidi de Arronches, numquid non ad titulos Regii Senatoris perpetui, quod etiam in Consilio Status pro Lusitania fuit in Aula Madritensi adjunctam habuit Portuensis Urbis Præfecturam, et quasi hereditariam transmisit ad filium Didacum Lopez de Sousa, hujus nominis Tertium, Patrem Tuum, una cum Dominiis suis ac titulis aliis, insuper addita universæ Regiæ Gazæ cura? Hic vero ex lectissima Matronarum Eleonora de Mendoza, Comitum Pennaguianorum et Matinensium, summorum Regii Cubiculi Præfectorum filia, Illustrissimam Tuam Gratiam genuit anno MDCXXX, XV Kal. Novembris, ordine quidem ultimum inter fratres, sed futuram honoris Ecclesiastici prærogativa primum. Ab his pene infans delatus ad Curiam Madritensem, interque Regios Ephœbos es educatus: sed prius quam intra proximum a Tua nativitate decennium Regni status mutaretur, relatus in Lusitaniam, novis in ea Regibus, ob egregiam indolem et ætate majorem prudentiam, mire placuisti; carus præsertim Principi Theodosio, cujus deinde defuncti Tumulum egregiis condecorasti elogiis, edito qui est in manibus libro; justa eidem etiam solitus quotannis, in Regio Bethleemitico templo, quam magnificentissime instaurare. Nempe in nostro Ulyssipponensi Collegio humaniori litteraturæ operam dederas, insigni cum profectu. Privata deinde diligentia, cum scientias alias non paucas, tum Juris Pontificii non exiguam consecutus peritiam, Lauream ejus Doctoralem susceperas Romæ; simulque, Portuensem Decanatum, ab Episcopali primam istius Ecclesiæ Dignitatem. Hanc deinde, post Italiam, Galliam, Belgicamque lustratas, magna ubique rerum notitia auctus, sic rexisti, qua mortui Episcopi Portuensis Vicarius, qua absentis in Hollandica et Britannica Legatione Fratris Gubernatoris D. Henrici de

Sousa Locumtenens, ut summam apud universos laudem ex spirituali ac temporali administratione retuleris. A Serenissimo Rege Petro lectus deinde es Archicapellanus, atque adeo præpositus Regiæ familiæ universæ, eoque spectantibus Canonicis, nec non Beneficiis ecclesiasticis omnibus ad Jus Regii Patronatus spectantibus cum Ordine et titulo Hipponensis Episcopi: quibus paulo post, ad Votum Regis, atque ad Pontificis nutum, Archiepiscopatus Ulyssipponensis accessit, aucto, non mutato onere prius imposito; quin etiam triplicato, quando declaratus fuisti Regiæ Majestatis a Consiliis Status: adeo nihil est quod Sapientissimus Princeps, supra merita supraque vires Tuas esse existimet. Tu vero tot tantisque a Rege et Ecclesia communitus tuendæ dignitatis præsidiis, transtulisti in fratris Neptem et heredem unicam, Marianam Marchionissam Arronchensem et Comitissam Mirandensem, Excellentissimo Hannoniæ Seneschallo, Carolo Josepho Lignia-censis Principis filio, feliciter conjungendam, quidquid titulo patrimonii obtinebas; ne quam partem amplissimæ fortunæ Tuæ posthac deberes carni aut sanguini: satis utique ex Christi patrimonio dives. Sed et hoc intelligi volens, non tam Tibi ipsi, quam pauperibus reservasse, haud recusasti quo minus ante hos duos annos eligereris in Provisorem celeberrimæ illius Confraternitatis, cui a Misericordia egenis, pupillis, captivis, atque ægris impendenda est nomen; ingentem pecuniæ summam eo uno anno istum in finem conferens; exinde vero ad opera ejusmodi caritatis, velut ex obligatione spontanea, semper largissimus. Quid nunc commemorem, qua ingenii dexteritate, qua prudentiæ solertia, qua judicii maturitate, qua cura æquitatis et pacis publicæ Ecclesiam Tibi concreditam gubernes? Ubique singularis in Deum pietas, in subditos comitas, in miseros effulget dilectio Tua. Quantum etiam avertendis publicis scandalis et vitiorum seminariis extirpandis intendas, vel inviti testabuntur comœdi, quos omnes fecisti ab Urbe proscribi, successu vix alteri quam Tibi sperando. Ne porro delicias sibi suas subtractas populus quereretur, utiliores alias eidem providisti, curando ut exposita in singulis successive templis vastissimæ istius Metropolis sacrosancta Eucharistia, continens habeatur horarum quadraginta Oratio, ad instar illius quam Romæ Clemens VIII instituit; utque a S. D. N. Innocentio Papa XI impetrata plenaria Indulgentia præsto sit ea templa visentibus: ad quam requirendam Tuo ipsius exemplo præiens, non desinis invitare universos, loca longe etiam inter se dissita ipse visitans, in iisque prolixas moras orando trahens. Nunc vero quid attinet meminisse, quomodo Successorum prospiciens commodis, Archiepiscopale Palatium insigni porticu exornaveris; Sacellum, paramentis; conclavia picturis ac peristromatis instruxeris, vasis aureis et argenteis locupletaveris? Potius ad Tuam Bibliothecam regredior,

ut,

ut, unde cœpta est, ibi finiatur oratio. In hac conquisitorum undique Codicum numerus ultra viginti quinque millia jam excrevit; et indies magis excrescere non desinit. Una vestis omnibus, ex aluta rubra micans, et dorsum auro rutilans; armaria, Brasilico ligno in æternam durabilitatem fulgentia; optimus ordo universis. Solus jam superest comparandus locus, ubi communi usui exponantur, ea ratione ac norma, qua suam Ambrosianam Bibliothecam Mediolani publicam fecit Cardinalis Fredericus Borromæus, Sancti Caroli nepos dignissimus. Hinc si ministeriorum regulæ, præsentiarum horæ, leges ab utentibus servandæ petantur, additis mutatisque nonnullis, pro loci temporisque diversa conditione; nescio an orbis Christianus aliquid simile habiturus sit, itaque accommodatum utilitati publicæ. Quod si placeat fornices parietesque pictura inducere, quemadmodum in extructa a se Vaticana fecit Sixtus V; ne quæso aliunde petenda censeas illius argumenta; cum domestica Sousarum decora, tuaque ipsius Vita, omnis cum laude virtuteque traducta, abunde sufficiat quantæcumque historiæ adimplendæ. Interim affectum meum exili hoc munusculo testatum suscipe, Tuoque benigno favore effice, ut quæ successuris posthac mensium aliorum Actis reservantur loca, impleantur citius, communicando quæ facere illuc possunt et ad Te confluxerunt Græca Latinaque monumenta; dum una cum Adjutoribus operis diuturnam felicemque vitam apprecor,

ILLUSTRISS. AC REVERENDISS. GRATIÆ TUÆ,

Ejusdem minimus Cliens et Famulus

Daniel Papebrochius S.J.

INDEX SANCTORUM

IN TOMUM V MAJI.

A

Actius, Actus *vide* Attus.
21 Adelphius Episc. Onupheos, relegatus ab Artanis 29 c
22 Æmilius M. in Africa, Acta Martyrii *ex Cypriano* 130
24 Afra M. *Comment. Prævius* de tempore et Actis martyrii, nec non de cultu diebus variis 276 Acta Martyrii *ex MSS. Brixiensibus* 277 et seqq.
21 Agathodæmon Scediæ et Menelaiti Episc. relegatus ab Arianis 29 c
21 Agathus Episc. relegatus ab Arianis 29 c
Aiulfus. v. Aygulphus.
20 Albertus Abb. Ord. Vallisumbrosæ *Comm. Histor.* de ejus cultu, Actis et distinctione a S. Alberto Carmelita. 85 * et seq.
22 Albinus, cum sociis XV MM. Romani, *ex Martyrol. Hieron. et aliorum* 142
20 Alexander M. 10 *
23 Almerida M. in Africa *ex Martyrol. Hieron.* 249
21 Ammonanus Episc. favens Athanasio, an idem relegatus ab Arianis 30 a
21 Ammonius Episc. relegatus ab Arianis 29 c
21 Ammonius alter Episc. relegatus ab Arianis 29 c
23 Ammonius *sive* Anno Episc. Veronensis 259 e
21 Anagamphus Episc. relegatus ad Arianis 29 d
20 Anastasius Episc. Brixiensis *Comment. Histor.* 57 * de ejus cultu, translatione, ætate, profectione in Africam, an et in Hispaniam? 57 *
23 Anno Episc. Veronensis in Italia, Acta ex Valerio Augustino et Ferdinando Ughello 258
21 Apollo Episc. relegatus ab Arianis 29 c
21 Apollonius Episc relegatus ab Arianis 29 c
23 Aptonus M. in Hispania, *vide* Epictitus.
23 Aptonus alius M. in Hispania *vide* Epictitus.
20 Asterius M. 10 *
23 Astus M. in Africa, *ex Martyrol. Hieronymi* 249
21 Athenodorus Episc. relegatus ab Arianis 29 c
22 Attus seu Attho. Abbas Generalis Vallumbrosanus Episc. Pistoriensis in Hetruria *Commentarius Histor.* ex Vallumbrosanis et Pistoriensibus monumentis. *Cap.* 1 Patria Sancti, an Hispania? Vita a variis recentioribus scripta 195, *Cap.* 2 Regiminis utriusque tempora et res ab eo gestæ 197, *Cap.* 3 Translatio Corporis duplex: miracula posteriorem secuta 199. *Cap.* 4 Cultus per Romanos Pontifices auctus, translatio nova et secuta miracula 202
22 Aurelianus M. Rom. Papiam translatus, *Comm. Criticus*, quo proponitur et expenditur compendium Actorum, de eo imprudenter contextorum 129
20 Aureus M. *vide* Basilissa.
20 Austregisilus Ep. Bituricensis *Comm. Prævius* de ejus cultu, gestis a coævo scriptis, chronologia vitæ 59 * *Vitæ Lib.* I *Cap.* 1 Adolescientia acta in aula S. Guntramni Regis, Sacerdotium 60 * *Cap.* 2 Episcopatus Bituricensis. Miracula, obitus 62 * *Lib.* II Miracula adversus raptores bonorum ecclesiasticorum 63 *. *Lib.* III Miracula ac virtutes recentioris memoriæ 67 *
22 Ausonius M. Episc. primus Engolismensis in Aquitania *Comm. Prævius*, continens elogia recentiorum scriptorum, cultus ab antiquo perseverantis argumenta, Corlæi de Actis antiquis præjudicium 133. Vita nova Auctore Francisco Corlæo ex Editione Francisci Bosqueti 135. Annotatio 138, vetus legenda apocrypha ex antiquo MS. Monasterii S. Ausonii 138
22 Aygulphus. sive Aiulfus Archiep. Bituricensis in Gallia. *Comm. Historicus.* Ejus elogia ex variis, laus inter carmina Theodulphi Ep. Aurelianensis, ætas, translatio, processio 177

B

23 Basilieus Episc. M. in Africa ex *Martyrologio Hieronymi* 249
20 Basilla M. seu Basilissa. *Commentarius Historicus*, Cultus Basillæ et Sociorum *ex Martyrol. Hieronymi.* Actorum S. Eugeniæ, quibus temere inseritur, mala fides: locus sepulturæ 5 *
23 Basilius M. in Hispania, vide Epictitus.
20 Baudelius M. *Commentarius prævius* de Cultu, Translatione. Actis: quorum alia dantur, alia ut apocrypha rejiciuntur 125 *. Acta Martyrii 126 * ad eamdem vitam Appendix S. Gregorii Turonensis 28 *
21 Bemius M. Reliquiæ Viennæ Austriæ. 8
20 *Bernardinus Senensis. Commentarius Prævius*, Acta triplicia dantur ex MSS. Res gestæ circa Canonizationem et Translationem 87 * §. 2 Alia Acta S. Bernardini a variis conscripta ex iis analecta dantur 89 * §. 3 Vitæ a S. Bernardino actæ Chronotaxis 91 * Vita, post Corporis Translationem composita, *Cap.* 2 Casta Bernardini adolescentia, opera infirmis et nosocomio impensa. 93 *cap.* 2 profectus in vita Monastica. Fructus concionum 95 * *cap.* 3 Miracula in vita patrata, Episcopatus recusati, Æmuli superati, pius obitus 98 * *cap.* 4 Canonizatio et Corporis translatio 101 * *cap.* 5 Miracula post obitum. Suscitati mortui, sanati moribundi, cæci et muti et surdi curati 103 * *cap.* 6 alii morbi varii curati, vinum multiplicatum 105 * *Vita Antiquior Auctore coævo cap.* 1 Ortus, vita Monastica, virtutes Cardinales et Theologicæ 107 * *cap.* 2 Constitutio naturalis, amor erga Deiparam, loca plurima concionibus illustrata 110 *. *Cap.* 3 Extrema opera, etiam in Oriente per discipulos: Mors, sepultura. 112 * *Miracula XXX* intra LII *dies ab obitu patrata* 114 * *Vita antiquior* auctore Maphæo Veghio oculato teste. *Cap.* 1 Ortus, educatio sub tutela variorum, studia varia, amor singularis erga Deiparam

titia martyrii in recentiorum Martyrologiis ac nominis etymologia 131

23 Guibertus, Fundator Gemblacensis monasterii, Ord. S. Benedicti. *Comm. Prævius* de Vitæ auctore, Sancti ætate, cultu et Reliquiis 261. *VITA, Auctore Sigeberto monacho Gemblacensi. Cap.* 1 Prosapia, educatio, militia, Gemblacense monasterium constructum 262. *Cap.* 2 Vita monastica Gorziæ: Gemblacensibus datus Erluinus Abbas. Immunitates ab Ottone I concessæ a Benedicto VII confirmatæ 263, *Cap.* 3 Monasterium infestatum: pius obitus et sepultura 266. Historia elevati Corporis 267

20 Guidus, Comes Donoratici, Solitarius. *Sylloge Historica* de ejus cultu, actis, translatione et familia 86*.

23 Guilhelmus M. Vita *ex legenda Joannis Capgravii* 270

H

Helena V. Autissiodori in Gallia *Sylloge Historica* Elogium, cultum, ætatem, translationem complexa 153

21 Heraclides Episc. fugatus ad Arianis. 29 c

21 Hermes Episc. relegatus ab Arianis. 29 d

21 Hermion aut Hermias. 30 b

21 Hierax Presb. relegatus ab Arianis. 29 c

21 Hilarius Episc. Tolosæ in Gallia. *Sylloge Historica*: ejus Officium, cultus die vario, inventio, elevatio. 11

21 Hospitius Reclusus Nicææ in Provincia, *Commentarius Prævius* de ejus cultu, titulo Abbatis, patria an Ægyptus. *VITA ex Greg. Turon.* 40

22 Humilitas Abbatissa Ord. Vallumbrosani Florentiæ. *Commentarius Prævius* de ejus cultu, officio, festo; Vitæ auctoribus, translatione Corporis et brachii. 205 *VITA Auctore Monacho sui Ordinis et familiari ex Notariali transsumpto anni* 1332. *Prologus* 207 *Cap.* 1 Prima ejus adolescentia, conjugium, vita religiosa, transitus ad Ordinem Vallumbrosanum 207 *Cap.* 2 Monasteria prope Faventiam et Florentiam struit et regit Abbatissa: miraculis etiam post mortem clara 210 *Cap.* 3 Supplementum miraculorum, in vita atque post mortem patratorum 212 *ANALECTA* de virtutibus, scriptis, translationibus, et miraculis S. Humilitatis *ex vita Italice edita per Ignatium Guiduccium Cap.* 1 de Spiritu quo instructa scripsit, et duobus Angelis custodibus ejus, et S. Joanne Evangelista, Patrono 214 *Cap.* 2 Devotio Sanctæ erga Deiparam: ejus laudes quo modo et quo fructu ab ipsa dictatæ. 216 *Cap.* 3 Translatio corporis ad monasterium S. Salvii, aliaque duplex ad altare proprium: probatur antiquus Sanctæ cultus, et inchoantur processus 218 *Cap.* 4 Miracula post translationem S. Humilitatis facta, etiam usu gossypii ad corpus positi, 220. Hymni et Orationes *Ex Officiis Vallumbrosanis anno* 1566 *Florentiæ cus.s* 223

I

21 S. Itisberga vel Yberga in Arthesia. *Commentarius Historicus* de ejus cultu, ætate, genere; discussa dubia, refutata apocrypha. 44

J

Januaria M. in Africa *ex Martyrol. Hieron.* 249

22 Januarius, cum Sociis XV MM. Romanis *ex Martyrologiis Hieronymi et aliorum* 142

24 Joanna, uxor Chusæ. *Sylloge Historica* de ejus Actis, et Unguentiferarum cultu apud Græcos. *Ex Synaxariis* 274

22 Joannes Abbas Parmæ in Italia. *Commentarius Prævius* de vita a Monacho coævo scripta, tempore regiminis et obitus, atque de cultu 180 *VITA Auctore Monacho ejus monasterii Synchrono ex MSS. codicibus Cap.* 1 ortus, educatio, vita monastica, electio in Abbatem, aliqua miracula 181 *Cap.* 2 alia miracula in vita et morte patrata: felix ejus obitus 183

21 Joannes Bonvisius Ord. Minor. de Observantia Presb. prope Assisium in Umbria: *Commentarius Prævius* de Inventione et translatione corporis, Vitaque Italica recentius edita, unde datur Supplementum ad vetustiorem Latinam, ex MS. sumptam 100. *VITA Auctore Fr. Mariano Florentino ex fasciculo Chronicarum ejus MS. lib.* 5 *cap.* 38, *a R. P. Francisco Haroldo communicata. Cap.* 1 Casta Joannis adolescentia, negotiatio in Hispania: ingressus in Ordinem, et triennalis ibidem peregrinatio: reditus in Italiam, et vita ibidem acta 102. *Cap.* 2 Joannis humilitas, et variæ de eadem virtute sententiæ 104 *Cap.* 3 Dicta Joannis de amore Dei et odio creaturarum, et quam pure ipse Deum diligeret, per viam contemplativam gradiens 106. *Cap.* 4 Tolerantia, abstinentia, obedientia 109. *Cap.* 5 de aliis B. Joannis virtutibus, ejusque pio obitu 110. *SUPPLEMENTUM ex vita Italica per Franciscum de Luniano, edita Lugduni anno* 1610. *Cap.* 1 Joannis ortus vitaque in Ordine privata per Hispaniam et in Italia 112 *Cap.* 2 instructi Novitii et Juniores professi 114 *Cap.* 3 Bis Guardianus subditos prudentissime regit Joannes 115 *Cap.* 4 studium paupertatis, fuga secularium, etiam consanguineorum, 117 *Cap.* 5 Joannis cum Fratribus conversatio sobria, in pœnitentiarum usu eis permittendo moderatio, documenta vincendis tentationibus, ab eo data, mortis desiderium 119 *Cap.* 6 Amor Joannis erga Deum et proximum. 121

22 Joatas M. Patronus Belluni in ditione Veneta, *ex catalogo Philippi Ferrarii.* 143

21 Jocundus, M. in provincia Cæsaria, *ex Martyrologio Hieronymi.* 5

22 Julia V. M. in Corsica. *Commentarius Prævius* de ejus actis, ætate, cultu, translatione Brixiam, 168 *ACTA ex MS. Florentino et Bodecensi* 170, *APPENDIX ex Breviario Monachorum Brixiensium* 171 hymni *ex Breviario Brixiensi ibid.* 171

23 Julianus, M. in Africa, *ex Martyrologio Hieronymi.* 249

23 Julianus alter, M. in Africa *ex Martyrologio Hieronymi.* 249

L

Lucifer Ep. Calaritanus in Sardinia; *Comm. Histor.* ex veteribus et recentioribus monumentis collectus. *Cap.* 1 De Luciferi initiis conjecturæ recentiores, concertatio cum Arianis Mediolani, exilia quater mutata 28*. *Cap*

Cap. 2 Libri a Lucifero scripti, Constantio exhibiti, cum S. Athanasio communicati 30*. *Cap.* 3 Summa duorum librorum pro Athanasio ad Constantium 31*. *Cap.* 4 Alii quatuor libri successive ad Constantium scripti 32* et seq. *Cap.* 5 De Luciferiano Schismate, an et quatenus fuerit Sanctus illius causa 34* *Cap.* 6 Miracula S. Luciferi, obitus et cultus in diœcesi Calaritana antiquus 37*. *Cap.* 7 De ecclesia subterranea S. Luciferi anno 1615 reperta 39*. *Cap.* 8 Inventio Corporis S. Luciferi anno 1623. 41*. *Cap.* 9 Syllabus testium juratorum et de Fr. Francisco Hortula S. J. 43*. *Cap.* 10 Miracula S. Luciferi juratis testimoniis probata 45*. *Cap.* 11 De titulis in refossione ossium S. Luciferi inventis 47*. *APPENDIX* de aliis hoc seculo refossis in agro Calaritano Epitaphiis 50*

23 Lucius, M. in Africa, *ex Martyrol. Hieron.* 249

21 Lucusa, M. Cæsareæ in Capp. *ex Martyrol. Hieron.* 5

22 Lupicinus, Episc. Veronæ in Italia. *Sylloge Histor.* De cultu, Reliquiis, officio *ex Augustino Valerio, Episcopo Veronensi.*

22 Lupus, Episc. Lemovicensis in Aquitania *Sylloge Historica*, post Elogium ex Breviario agens de ejus ætate et elevatione Corporis. 172

M

Macarius Presbyt. M. Thmueos in Ægypto *v.* Donatus.

24 Manahen Propheta *ex Martyrologiis et Actis Apostolorum.* 276

21 Mantius M. a Judæis occisus in Lusitania. *Commentarius Historicus* ad genuina ejus acta a fabulosis secernenda. *Cap.* 1 Passio, translationes et cultus hoc die 31. *Cap.* 2 Acta *ex veteri MS. D. Joannis Lucæ Cortez* 3 *Cap.* 3 Rejiciuntur fabulæ S. Mantio affictæ posterioribus seculis. 34

20 Marcellosa, M. in Africa. 5*

22 Marcellus M. *ex MSS. Synaxariis.* 144

23 Marcianus Episcop. Ravennatum in Italia *Sylloge Historica.* Ejus cultus et ætas : distinctio a S. Marciano Episcopo Dertonensi. 128

Marcus Erem. *vid.* Thalassius.

21 Marcus Episc. relegatus ab Arianis. 29 c

24 Martha Vidua, S. Symeonis Junioris Stylitæ mater, *Commentarius Prævius* de vita, cultu et nomine Marthæ hujus 398. *VITA Auctore Monacho coævo. Cap.* 1 variæ S. Marthæ virtutes, visio, miraculum, 399 *Cap.* 2 visiones variorum, Marthæ humilitas : mortis tempus et gloria in cœlis revelata 402 *Cap.* 3 Oratio S. Marthæ ad Symeonem, alia ad Deum, solicitudo pro sepulturæ loco, mors. 406 *Cap.* 4 Corporis depositio et translatio, concursus populi, miracula 409. *Cap.* 5 Miracula per S. Martham, tum alibi tum ad tumulum ejus patrata 412, et seqq. *Cap.* 6 Visiones variæ, ædificatio novi templi, translatio Reliquiarum 415 *Cap.* 7 S. Symeon petitam partem S. Crucis, mittendam sibi variis modis intelligit 417. *Cap.* 8, sub Missa Crux exaltatur in anniversario B Marthæ : quidam ad sepulchrum curatur. 423

24 Martha Hegumena, Vitæ fragmentum. 424

21 Martyres Alexandrini, memorati a S. Athanasio. 27

23 Martyres in Cappadocia et Mesopotamia, *ex Eusebio et Ruffino.* 249

21 Martyria seu Martyrius M. Ravennæ *ex Martyrologiis.* 6

21 Mathildis Comitissa Palatin. *vid.* Erenfridus.

21 Maurella M. in Africa, *ex Martyrologio Hieronymi.* 5

21 Maurelius Presbyt. in diœcesi Trecensi in Gallia, *Sylloge Historica* de ejus morte, translatione, et cultu. 43

22 Maxentius, cum Sociis XV MM. Romanis, *ex Martyrologio Hieronymi.* 142

24 Maximinus M. Syrus *ex Martyrologio Hieronymi* 284

24 Meletius et Socii Acta Fabulosa. 429

20 Plautilla Matrona Rom. *Sylloge Historica* ex vita S. Domitillæ filiæ, Martyrio S. Pauli Apostoli, aliisque. 4*

23 Michael, Confess. Episcop. Synnadarum in Phrygia. *Commentarius Historicus :* Elogia ejus ex Synaxariis, tempus certaminis, acta in Episcopatu ex variis. 259

21 Mirella, M. in Africa, *ex Martyrologio Hieronymi.* 5

24 Missolinus, vetus ac præsens Sancti Cultus. 300

23 Montana M. in Africa *ex Martyrologio Hieronymi.* 249

23 Montanus, M. in Africa *ex Martyrologio Hieronymi.* 249

21 Muis sive Muius in Thebaide Superiori, Episcopus. 30 a

N

Nicia M. in Africa *ex Martyrol. Hieron.* 249

21 Nilammon Episc. relegatus ab Arianis. 29 c

23 Nomia M. in Africa, *ex Martyrol. Hieronymi.* 249

20 Nusca vel Nuscia M. *Vide*, Basilissa.

O

Orlandus, Conversus Vallisumbrosæ. *Sylloge Historica* de monumentis et scriptoribus Vallumbrosanis, ab Orlando de Medices recte eum distinguentibus. 83

21 Ortarius Abbas Landellis in Normannia. *Comm. Histor.* Acta ex officio proprio, cultus vitæ, distinctio a S. Gualterio Pontisarensi. 36

P

Palemon Episc. relegatus ab Arianis 29 d

21 Paphnutius Episc. relegatus ab Arianis 29 c

21 Petrus Parentii, Mart. Urbeveteri in Hetruria, *Comm. Prævius* de vita a coævo scripta, die mortis ac cultus, et novissima translatione Corporis 85. *VITA Auctore Magistro Joanne coævo, Canonico Ecclesiæ Urbevetanæ, ex vetusto legendario ejusdem Ecclesiæ. Cap.* 1 Hæresis novorum Manichæorum Urbeveteri exorta : ad cujus extirpationem Rector constituitur B. Petrus 86. *Cap.* 2 Martyrium, sepultura, cadaver cœlitus honoratum, latrones puniti 88. *Cap.* 3 Miracula mox ab obitu, mense Majo et Junio potissimum, patrata 91 *Cap.* 4 Miracula mense Julio Augusto et seqq. 94. *Cap.* 6 Alia miracula ab aliis adjuncta Scriptoribus 97 f *APPENDIX* de Translatione facta anno 1660 et hodierno cultu. 99

21 Philo, Lybiæ Episc. relegatus ab Arianis. 29 c

INDEX
CHRONOLOGICUS

SECULUM I, II, III.

Sancta Joanna uxor Chuzæ Pag. 274
S. Manahen Propheta 276
Cir. an. 66 Vixit S. Plautilla Rom. matrona 4*
Sec. S. Marcianus Episcopus Ravennas obiit 128
Cir. an. 135 Passa est S. Afra M. 276
Sec. 3 Aurelianus M. passus Romæ 129
SS. Castus et Æmilius passi in Africa 130
S. Ausonius Martyr Episcopus Engolismensis coronatur 133
S. Euphebius Episcopatum Neapoli gessit 238
An. 284 Passio S. Thallalæi et Sociorum Martyrum 10*
Sec. 3 S. Desiderius Episcopus aliique MM. passi sunt in Gallia 244
Sub Diocletiano et Maximiano Passi SS. Donatianus et Rogatianus MM. 281
Martyres in Cappadocia et Mesopotamia passi 249

SECULUM IV, V.

An. 306 Constantinus Magnus mortuo patre imperare cœpit 17 f
Sec. 4 Passi sunt Thmui in Ægypto SS. Donatus, Macarius, Theodorus 144
An. 312 Constantinus Magnus extremam victoriam de Maxentio refert 18 d
An. 334 Passi SS. Zebellus, Servulus, et Secundinus MM. in Istria 279
An. 337 Constantinus Magnus Imperator moritur 126
An. 356 Varii Episcopi et Confessores in exilium acti ab Arianis 29
An. 357 Secundus aliique Martyres passi sunt Alexandriæ 27
An. 370 Floruit S. Lucifer 28*
Sec. 5 Floruerunt SS. Elpidius Episc. Cyon Presb. Elpicius Levita 285
Sec. 5 Vixit Autissiodori S. Helena Virgo 153
Conversi ad Christum Suevi in Lusitania 33 a
S. Ortarius Abbas floruit 36 b
S. Vincentius Lerinensis floruit 286
Sec. 5 *aut* 6 Passus S. Mantius in Lusitania 34 a

SECULUM VI ET VII.

Sec. 6 S. Thomas Salus, Monachus prope Antiochiam 42 b
Floruit S. Romanus Monachus prope Autissiodorum in Gallia 153
S. Fulgentius Episc. Otriculanus 167
S. Eusebius Episcopus Comensis 165
S. Maurelius Presbyter obierunt 43
Cir. an. 540 et 548 floruerunt SS. Eutychius Abbas et Florentius monachus 251
An. 551 S. Martha, S. Symeonis Junioris Stylitæ mater obiit 298
An. 553 S. Florentinus Abbas obiit 58 f
Cir. an. 553 S. Vincentius Fulginatensis Episcopus obiit 299
An. 580 S. Hospitius Reclusus moritur 40
An. 596 S. Symeon Stylita Junior moritur 300
Sec. 6 *aut* 7 S. Julia V. M. in Corsica passa est 168
An. 608 S. Desiderius Episc. Viennæ in Gallia Martyr efficitur 253
An. 609 S. Anastasius Ep. Brixiensis obiit 57 *
Sec. 7 S. Lupus Lemovicensis Episc. moritur 172
An. 624 S. Austregisilus Archiep. Bituricensis obiit 59 *
An. 675 Celebratum Concilium Toletanum XI 33 b

SECULUM VIII, IX, X, XI.

Sec 8 S. Itisberga in Artesia floruit 44 e
An. 778 S. Theodorus Ep. Papiensis obiit 70 *
Cir. an. 780 Floruit S. Anno Episcopus Veronensis 258
Cir. an. 787 Floruit S. Siacrius Episcopus Niciensis 257
An. 793 S. Ethelbertus Rex occiditur 71 *
Sec. 9 Diversæ translationes factæ sunt Corporis S. Romani Monachi, et miraculis claret 157
Cir. an. 820 Floruit S. Michael Confessor, Ep. Synnadarum in Phrygia 259
Cir. an. 838 Vixit S. Aygulphus *sive* Aiulfus Archiepisc. Bituricensis 177
Sec. 10 S. Theobaldus Archiep. Viennensis in Gallia floruit 47 c
Sec. 10 B. Martha Hegumena Monembasiæ in Laconia floruit 426
An. 962 S. Guibertus Abbas obiit 261
An. 982 S. Joannes Abbas Parmæ in Italia ob. 180
An. 986 S. Bobo seu Bovo moritur 186 d
Sec. 11 BB. Erenfridus seu Ezo et Mathildis et Richeza Comites Palatini floruerunt 48
An. 1094 Floruit S. Silaus Episc. Hibernus 62
An. 1099 S. Guibertus novis claret miraculis 268 a

SECULUM XII ET XIII.

Sec. 12 S. Attus seu Attho Abb. Vallumbrosanus et Episc. Pistoriensis obiit 195
Floruit S. Fulcus Peregrinus in diœcesi Aquinate 193
An. 1115 Ivo Episc. Carnotensis ob. 78 *
An. 1158 Elevatæ Reliquiæ S. Lupi Lemovicensis Episcopi 172 f
An. 1170 S. Godricus Eremita moritur in Anglia 69
An. 1199 S. Petrus Parentii Martyrio coronatur Urbeveteri 85
Sec. 13 S. Guidus Com. Donoratici Solitarius 86 *
An. 1242 B. Orlandus conversus Vallumbrosæ 83 *
An. 1245 B. Albertus Abb. Vallumbr. obeunt 85 *
An. 1265 Inventio SS. Honorati, Silvii, Hilarii Epp. et S. Pauli Mart. Tolosæ in Gallia 11 f
An. 1279 Translatum corpus S. Aygulphi Episc. Bituricensis 180 a

SECULUM

SECULUM XIV ET XV.

An. 1306 S. Philippus Placentinus ob. 429
An. 1310 S. Humilitas Abbatissa Ord. Vallumbrosani obiit 205
An. 1314 Elevantur Reliquiæ S. Desiderii Episc. Lingonensis et Mart. 245 b
An. 1337 Inventum corpus S. Atti Episc. Pistoriensis, et initium datum miraculis 200 b
An. 1402 Habitum suscipit S. Francisci S. Bernardinus Senensis 87 * c
An. 1444 S. Bernardinus Senensis moritur 87 * f
An. 1450 Celebrata Canonizatio ejusdem S. Bernardini 146 * a
An. 1456 B. Rita Ord Eremit. S. Augustini floruit 224 c
An. 1472 B. Joannes Bonvisius moritur 100 b
Ad Ecclesiam propriam translatum S. Bernardini corpus 146 *
An. 1481 Capsa argentea, missa Reliquiis S. Bernardini a Ludovico XI Rege Francorum 147 * a b
An. 1490 B. Columba Reatina professionem facit Perusii 175 * d
An. *eodem* Alexander VI Perusii agit cum B. Columba 184 *

SECULUM XVI ET XVII.

An. 1501 Obiit B. Columba Reatina Vig. 3 Ord. S. Dominici 149 * 216 *
An. 1505 Novum Mausoleum S. Bernardino Senensi constructum 147 * d
An. 1529 Confringitur arca argentea S. Bernardini a Philiberto Aurantii Principe, sed alia deinde fabricatur 148 * b c d
An. 1571 Consecrata Ecclesia S. Bernardini Aquilæ 148 * a
An. 1580 Reconditæ sunt Reliquiæ S. Eleutherii Theate 44 a
An. 1589 Inveniuntur Neapoli corpora SS. Euphebii, Fortunati, Maximi 240 f
An. 1615 Detegitur subterranea ecclesia S. Luciferi in Sardinia 39 *
An. 1623 Invenitur corpus ejusdem 41 *
An. 1624 Solennis translatio S. Humilitatis 219 c
An. 1624 Floret miraculis S. Quiteria 175 b
An. 1647 Fit 2 processus pro Canonizatione B. Columbæ 150 * a

ACTA SANCTORUM

MAJI

TOMUS QUINTUS.

Cum primum Lectori promittere cœpi Romanorum Pontificum accuratiorem Chronologiam, ex variis, quæ Annalium Ecclesiasticorum Conditorem eruditissimum Baronium latuerunt, principiis monumentisque illustratam; propositum mihi erat, placebatque Henschenio, differre ipsam usque ad Junium, ac tribus ejus futuris Tomis tripartitam præfigere. Sed ubi apparuit ad volumina minimum sex Majum excrescere, adeoque non cito proditurum Junium; noluerunt amici, qui pridem illam a me postulabant, longiorem ferre moram. His ut facerem satis, nec tamen tanta accessione quantam fore prospiciebam, enormiter nimis augeretur Tomus Quartus, primum quidem præliminarem istum Tractatum bifariam divisi; deinde animadvertens fieri non posse, ut quod supererat materiæ in Actis, tribus Tomis commode absolveretur; placuit pro tribus condere quatuor ut fierent universim Tomi septem, hujus, et Sanctorum numero, et Actorum mole, copiosissimi mensis. Diem ergo XX *a Tomi Quarti fine, cui fuerat alias reservata, transfero ad initium Quinti; longe prius quam hoc consilium sumeretur imprimi cœpti, a die* XXI *Maji; eique præpono jam dictam* XX. *Ne qua autem hinc nascatur perplexitas Indicibus, placet addere Asteriscum *, ut appareat, quoties ille ponitur, huc esse recurrendum. Reliqui duo Tomi cum toti habeantur parati prælo, nihil eorum editionem morabitur, si, quæ promittitur, detur requies Belgio.*

DIES VIGESIMA MAJI.

NOT. 1ere APP. TOM. VII MAJI

SANCTI QUI XIII KALENDAS JUNII COLUNTUR.

Sancta Plautilla, matrona Consularis Romæ.
S. Victoria,
S. Marcelliosa,
S. Salsa — Martyres, in Africa.
S. Basilissa seu Basilla,
S. Aureus vel Aurea,
S. Nuscia sive Nusca, — Romæ via Salaria.
S. Saturnina,
S. Valeria,
S. Fortunata, — Virgines Martyres, Roma in Westphaliam translatæ.
S. Thalalæus,
S. Asterius,
S. Alexander, — MM. Ægis in Cilicia.
S. Baudelius, Martyr Nemausi, in Gallia Narbonensi.
S. Vellesius,
S. Faustinus, seu Faustus, — Episcopi.
S. Lucifer, Episcopus Calaritanus in Sardinia.
S. Thalassius,
S. Marcus — Eremitæ apud Græcos.
S. Anastasius, Episcopus Brixiensis in Italia.
S. Austregisilus, Archiepiscopus Bituricensis in Gallia.
S. Theodorus, Episcopus Papiensis in Italia.
S. Ethelbertus Rex Orientalium Anglorum.
S. Ivo, Episc. Carnotensis in Gallia.
B. Orlandus, Conversus Vallumbrosanus in Hetruria.
B. Albertus, Abbas Ordinis Vallis-Umbrosæ, Bononiæ.
S. Guidus, Comes Donoratici, Solitarius in Hetruria.
S. Bernardinus Senensis, Ordinis Minorum, Aquiliæ in Aprutio.
B. Columba Reatina, Virgo tertii Ordin. S. Dominici Perusii in Umbria.

Divione in collegio Societatis Jesu adservari. Jam supra ad diem XVII *Maji diximus videri eum esse, qui Antiochiæ sub Juliano apostata passus colitur* XXIII Octobris.

Dedicatio oratorii Omnium Sanctorum *inscripta est MS. Synaxario Ecclesiæ Constantinopolitanæ, de qua posset agi* I Novembris.

SS. Aciscli et Victoriæ Martyrum translatio Tolosæ *indicatur in scriptis additionibus Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum. Horum dies natalis est* XVII Novembris.

S. Columbanus Luxoviensis, discipulus S. Columbani Abbatis, *indicatur in MS. Kalend. Benedictino : at refertur cum suo Magistro a Mabillone et Menardo sequenti die. Poterit de eo agi tunc* XXI aut XXII Novembris.

S. Basilissa, Abbatissa monasterii Horreensis apud Treviros, *a Molano in Additionibus ad Usuardum adjungitur* S. Maximino primo Trevirorum Episcopo, *et secutus est Canisius in Martyrologio Germanico, et in* Basilissa *Wion cum aliis Martyrologis Benedictinis : de* S. Maximino *agendum erit* XX *Junii. At Trithemius ceteris antiquior, lib.* 3 *de Viris illustribus Ordinis S. Benedicti cap.* 205 *(quem Wion cum aliis Benedictinis iterum sequitur) asserit* festum S. Basilissæ agi, *quando de illa poterit proferri quidquid habebimus* V Decembris.

S. Bernwardus Episcopus Hildesheimensis, *indicatur a Ferrario, citatis dictæ Ecclesiæ tabulis. Vita ejus danda erit die depositionis, ejus quæ annue recolitur* XX Decembris.

NOT. 2 **** APP. TOM. VII MAJI

G.H.

DE SANCTA PLAUTILLA

MATRONA CONSULARI ROMANA.

B E

SYLLOGE HISTORICA

Ex Vita S. Domitillæ filiæ, Martyrio Pauli Apostoli, aliisque.

CIRCA ANNUM LXVI

Plautilla *mater S. Flaviæ Domitillæ Virginis et Martyris, potissimum apud posteros suam habet notitiam ex Actis ipsius Domitillæ, ad diem* XII Maji *relatis : in quibus num.* 9 *refertur S. Domitilla inclinata ad virginitatem, ac tunc* Nereus et Achilleus perrexerunt ad S. Clementem Episcopum, et dixerunt ei. Licet gloria tua tota in Domino nostro Jesu Christo sit posita, et non de humana sed de divina dignitate gloriaris ; scimus tamen Clementem Consulem, Patris tui fuisse germanum. Hujus soror Plautilla nos in famulos comparavit : et tunc, quando a Domino Petro Apostolo verbum vitæ audiens credidit et baptizata est, et nos simul secum et cum filia Domitilla sancto baptismate consecravit. Eodem anno Dominus Petrus Apostolus ad coronam Martyrii properavit ad Christum, et Plautilla corpus terrenum deseruit.

Mater S. Domitillæ, a S. Petro baptizata,

2 *Hæc ibi. Ejusdem* Plautillæ *mentio habetur in Passione S. Pauli (quæ fertur nomine Lini, sed alicujus alterius est) sic autem habetur :* Cum ad locum pergerent passionis, comitantibus populorum turbis innumeris, venit Paulus ad portam urbis Romæ, ubi habuit obviam nobilissimam matronam, nomine Plautillam, Apostolorum ferventissimam dilectricem, et religionis divinæ cultricem : quæ flens ejus se cœpit orationibus, commendare. Ad quam Paulus ait : Vade, Plautilla, æternæ salutis filia, commoda mihi pannum, quo caput tegis : et secede paululum in partem propter plebis impedimenta, me hic expectans, donec revertar ad te, et tibi restituam beneficium : ligabo enim mihi oculos vice sudarii, et tuæ dilectioni, amoris mei pro Christi nomine pignus ad illum pergens, relinquam. Quæ festinato pannum porrexit ; et ei, ut ipse Apostolus jusserat, obedivit. Insultabant autem Parthenius et Pheretas dicentes ; Quid credis impostori et mago? Cur perdis pannum optimum, non tantum per eum in seculo lucratura? Paulus vero dixit ad eam : Etiam, filia, præstolare adventum meum, et signa mortis meæ in panniculo tibi offeram, cum Christo victurus.

C

S. Paulo ad martyrium abeunti porrigit pannum capitis :

3 *Relato dein S. Pauli Martyrio ista adduntur :* Revertentes vero, qui jussi fuerant accelerare interfectionem ejus, pervenerunt ad portam civitatis : ubi invenerunt Plautillam, laudantem et glorificantem Dominum, in omnibus quæ audivit et vidit per sanctum ejus Apostolum. Et interrogaverunt eam cum irrisione, cur caput suum non operiret de maphorte, quam præstiterat Paulo. Quæ accensa calore fidei, cum magnanimitate respondit : O vani et miseri, qui credere nescitis nisi quæ oculis videtis et manibus attrectatis. Vere enim habeo eumdem quem illi porrexeram pannum, de infusione sui sanguinis pretiosum. Nam de cœlo veniens, innumerabilium candidatorum caterva comitatus, illum mihi veracissimus retulit : et rependens gratiam pro benignitate in eum habita, dixit : Tu mihi, Plautilla, in terris obsequium præstitisti : ego tibi, quam primum ad regna pergenti, officiosissime obsequar. In proximo namque pro te revertar, et tibi Regis invicti gloriam demonstrabo. Et extrahens Plautilla pannum a sinu, roseo perfusum sanguine, illis ostendit. Qui nimio pavore correpti, gressu concito perrexerunt ad Cæsarem, quæ viderant et audierant nuntiantes.

dein id ab eo recipit sanguine perfusum

et ad cœlum invitatur :

F

4 *Hæc ibi. Utrumque jam relatum testimonium profert Ordericus Vitalis lib.* 2 *Hist. Eccles. in S. Paulo pag.* 397, *et Baronius in Notis ad diem hunc* XX *Maji, cui in hodierno Martyrologio Romano inscripta est his verbis :* Romæ S. Plautillæ, feminæ Consularis, matris B. Flaviæ Domitillæ : quæ a Petro Apostolo baptizata, omnium virtutum laude refulgens, quievit in pace. *Ostendimus alibi SS. Petrum et Paulum Martyrio coronatos* Silio Nerva et Julio Attico Vestino Coss. *id est anno Æræ vulgaris sexagesimo quinto ; ad annum vero sequentem referimus obitum* S. Plautillæ, *supposito quod constiterit eam hoc* XX *Maji decessisse : et sic intra decem menses mors Apostolorum et* S. Plautillæ contigisset. *Masinus in Bononia perlustrata, asserit aliquas* S. Plautillæ reliquias, in ecclesia S. Bartholomæi Patrum Teatinorum, *asservari : Sed an hujus, quis divinabit? Corpus Romæ asservari in ecclesia SS. Nerei et Achillei ait Piazza, in Sanctuario Romano.*

Martyrologio Rom. inscripta,

mortua circa an. 66,

Reliquiæ.

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

VICTORIA, MARCELLOSA, SALSA.

G.H.

XX MAJI.

Quatuor antiqua Martyrologii Hieronymiani apographa hunc diem ita conspicantur : XIII Kalendas Junii. In Africa natalis Sanctarum Victoriæ, Marcellosæ, Salsæ. *At loco* Marcellosæ, *seu* Marcelosæ, *in MS. Lucensi legitur* Marcellonæ. *Eadem, quæ in dictis apographis habentur, descripsimus Neapoli ex MS. Patriciano, inter libros Caraccioli apud Clericos Regulares adservato : eademque reperimus Romæ in codice antiquo Cardinalis Barberini : at loco* Salsæ *scriptum erat* Falsæ, *cujus loco in MS. Florario habetur* Saturninæ, *de qua infra agemus. Verum, omissa* Salsa, *reliqua leguntur in Adone MS. Reginæ Sueciæ, et in MSS. Corbeiensi et Leodiensi S. Lamberti : in hoc tamen* Victoris, *non* Victoriæ, *est scriptum. Palæstra Africa omissa, de eisdem tribus agitur in MSS. Trevirensi S. Maximini, et alio Ecclesiæ Pragensis : item in Tamlactensi et Parisiensi Labbæi : de sola autem* Victoria *in MSS. Augustano, Richenoviensi et Rhinoviensi. Huic in Auctario Greveni ad Usuardum adjungitur* Marcellus, *loco* Marcellosæ *: ita etiam in MS. Aquisgranensi legitur :* In Africa Marcelli, Basiliæ, *et in MS. Adone S. Laurentii apud Leodienses, et antiquiore Trevirensi S. Maximini,* In Africa Victoriæ, Basilissæ. *De* S. Basilla, *quæ et* Basilissa *dicitur, mox agemus.*

B

DE SANCTIS MARTYRIBUS ROMANIS

E

BASILISSA SEU BASILLA AUREO ET NUSCIA SEU NUSCA

VIA SALARIA VETERI.

D. P.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

Cultus Basillæ et Sociorum ex Martyrologio Hieronymiano : Actorum S. Eugeniæ, quibus temere inseritur, mala fides. Locus sepulturæ.

XX MAJI.

Hieronymiano Martyrol. sic inscripta,

Tria Hieronymiani Martyrologii apographa, Corbeiense, Lucense ac Blumianum post Martyres Afros nominatos, diem hunc XX *Maji sic prosequuntur :* Romæ via Salaria Basilissæ, Aurei, Nusciæ, *seu* Nuscæ : *sic enim habent postrema duo : pro quibus in veteri MS. Reginæ Sueciæ in Animadversis Holstenianis legitur,* Basilissæ cum aliis duobus. *Corrupta tamen hæc censet Florentinius, et præfert antiquissimi omnium Epternacensis exemplaris lectionem, quæ habere videtur* Romæ Basilæ : in Ostia Aureæ. *Huic opinioni favent quædam MSS. Divione, Richenoviæ, Casini, ac Lucæ reperta, in quibus sola* Basilla *nominatur. His vero consentientes Usuardus et Ado,* Romæ *inquiunt,* Via Salaria, natale S. Basillæ Virginis et Martyris, quæ cum esset ex genere regio et haberet sponsum illustrissimum, accusata ab eodem quod Christiana esset, decretum est a Gallieno Augusto, ut aut sponsum reciperet, aut gladio interiret. Conventa de hoc et renuens consensum præbere, gladio transverberata est. *Sequuntur supposititius Beda et Notkerus, ac passim recentiores cum hodierno Romano. Sequuntur autem in fide Actorum S. Eugeniæ, in quibus legitur,* Basilla gladio transverberata vigesimo die Maji : *et sic pars illa quæ* Basillam *spectat, inde excerpta, sub hujus solius nomine, ad* XX *Maji invenitur in multis Passionalibus MSS.*

accipitur pro Basilla laudata in Actis S. Eugeniæ

C

seculo 5 notis,

2 *Sunt illa Acta sane perquam vetusta : nam Alcimus Avitus Episcopus Viennensis, qui Concilio Epaonensi in Gallia præsedit anno* DXVII, *in libro quem composuit de Laudibus Virginitatis ad sororem suam Fuscinam, præ oculis ea habuit, dignaque censuit quæ carmine redderet a versu* 565 *ad* 615. *Similiter etiam Metaphrastes digna credidit, quæ eleganti illo suo stylo Græcis commendaret : unde Orientalibus Ecclesiis æque ac Occidentalibus facta sunt notissima : quippe mira eventuum conversione gratissimam legentibus audientibusque voluptatem adferentia, nec parum ad virtutis Christianæ, castitatis præsertim, commendationem facientia. Attamen quantumcumque placuerint olim Acta illa, nunc, si ad Lydium historici examinis lapidem admoveantur, non aurum, sed scoria esse invenientur : adeo ut ex illis de ea, quæ Hieronymiano Martyrologio pro hoc die inseritur,* Basilissa *seu* Basilla, *haberi nihil certi possit. Examen illud ad diem* XXV *Decembris spectat, quo colitur S. Eugenia : prævertere tamen id tempus cogor, saltem obiter indicando, cur ea probari nequeant sed tamquam fabula contemni mereantur : quia non desunt, qui ex illis Actis putent probari evidenter antiquitatem Monasticæ vitæ in Oriente atque Occidente, majorem quam eam alibi definimus. Paucis igitur accipe fictionis audacis notas minime obscuras, præcipuas ex multis. Sic ordiuntur.*

sed fabulosis.

F

3 In septimo Consulatu suo Commodus Imperator direxit Illustrissimum virum Philippum ad Ægyptum, ut Præfecturam ageret Alexandriæ. *Metaphrastes vertit :* Commodo post Marcum tenente Imperium, cum jam septem annos in eo ageret. *Juxta hunc, annus* CLXXXVI *vulgaris æræ notaretur : qui Latino textui, non annos Imperii, sed gestos Consulatus numeranti, esset annus Christi* CLXXXXII, *Commodo Imperatori vitæ suæ ultimus. Dum Præfecturam istam administrabat Philippus, et ex Imperatorum edicto exesse Alexandria juberet Christianos; dicitur Eugenia, Philosophicis studiis egregie instructa, exivisse in suburbanos Alexandriæ agros prætextu valetudinis, reipsa causa declinandi matrimonii cum Aquilio Aquilii Consulis filio : mutataque in virilem veste, ab Heleno Heliopoleos Episcopo, una cum eunuchis suis Proto et Hyacintho, baptizata sub nomine Eugenii; Monachumque induta, tertio suæ conversionis anno Abbas esse electa. Postea narratur quomodo eadem Eugenia, jam Eugenius, propter formæ præstantiam a Melanthia matrona solicitata ad stuprum, ab eademque apud patrem Philippum Ægypti Præfectum, de ipso quod recusaverat committere flagitio accusata, coactaque sit sexum suum*

Nam ætate Commodi Imp. nullam Eugeniam.

ac paulo post inter monachos sexu occulto Abbatem.

ac

AUCTORE D. P.

Cultus 4 diebus:

A aliquam, aut quempiam e Clero brevi tempore moriturum. Cultus S. Saturninæ, præter supplicationem jam dictam, consistit in quatuor festivitatibus, quæ apud Herisienses in illius honorem sub ritu duplici aguntur. Primum xx die Maji colitur, etiam a plebe feriante, dies Martyrii. Tum xvii Junii celebratur in Choro Tricesimus S. Saturninæ. Deinde ii Septembris Translatio ejusdem. Et denique vi Novembris illius Herisiam Adventus. Ubi per Translationem intelligi puto diem illum, quo primum Reliquiæ cœptæ sint ex eo loco, ubi prius quieverant, amoveri. Porro Officium divinum pro his quatuor festivitatibus unum idemque, in antiquo manuscripto Antiphonario, invenitur.

Arca Sanctarum statunculis

5 *Hæc ille. Cum autem anno* MDCLXXX *excurri Nihusium, Celsissimo Paderbornensi ac Monasteriensi Episcopo* Ferdinando *oblaturus ipsi ac Fratribus ejus dedicatam primam hujus Maji partem; in apparatu monumentorum MSS. Paderbornensi historiæ, quæ sub manibus est, deservientium, reperi descriptam accuratius arcam sancti corporis custodem, ita scilicet ut ejus frons prima habuerit* Salvatoris *imaginem, mediam inter statunculos* SS. Liborii et Servatii, *quorum adhuc*
B *nomina ad pedem leguntur: frons autem secunda* Deiparæ Mariæ *iconem mediam, inter* SS. Saturninam et Fortunatam. *Per margines, uno in latere, hi versus legebantur:*

et versibus ornata,

Inter virgineas fulget virtute choreas
Virgo Saturnina, calcans mundum velut ima.

altero in latere sic scribebatur:

Ergo sit hæc castis decus et flos integritatis,
Qua Sponso suavem late diffundit odorem.

Inventa est etiam scheda antiqua MS. tenoris hujus. Walburgis, soror Episcopi Paderbornensis Luithardi, fundatrix monasterii in Herisia, et Biso Episcopus, portavit ibidem corpus S. Saturninæ, et caput S. Agathæ Virginum, item costam de S. Laurentio. *Fuit autem* Herisia *fundata pro Benedictinis Monialibus auctoritate Stephani Papæ, uti claret in ejusdem Pontificis Bulla, scripta litteris Longobardicis in volumine betulaceo, appensa plumbea capsula cum sigillo et cannabi, quas anno* MDCLXII *vidit ipsemet Episcopus Ferdinandus. Sedit Luithardus, decessor Bisonis, ab anno circiter* DCCCLII, *juxta Democharem Tomo 2 de Sacrificio Missæ cap. 35, cujus tempore cum nullus Romano in Sede fuerit Stephanus: oportet dicere Fundationem istam, post ejus mortem esse factam sub Bisone, tempore Stephani V, ab anno* DCCCLXXXV *ad* DCCCLXXXXI
C *Pontificatum tenentis.*

Herisia sub Bisone fundata post an. 875.

6 *Notavit etiam P. Joannes Gamans, in suis Collectaneis, Paderbornensem diœcesim ante annos quadraginta lustrando scriptis; ipsam capsam superiori seculo apertam fuisse, quia dicebatur per traditionem a majoribus acceptam, quod si omnia destruerentur Herisiæ, Canonissæ tamen reperturæ essent in feretro* S. Saturninæ, *unde honeste viventes servirent Deo: sed solas in ea repertas Reliquias palam fecisse, quo sensu id esset a majoribus traditum. Idem P. Gamans in Membraneo libro MS. qui ibi vocatur* Liber Præsentiarum, *notatum reperit, quod* xx Maji Saturninæ Virg. fiet solennis Processio omnibus præsentibus, etiam Istorp et Olden-Heerse.... celebratio Missæ a nullo est omittenda in nostro Herisiensi Monasterio. Anno MDCXXV iterum renovata est deportatio Reliquiarum per Pastorem in Olden-Heerse, cum suis Parochianis, qui summo mane veniunt equitando ex Olden-Heerse, deferentes Reliquias, et post prandium processionaliter uterque sexus eas referunt, portando imaginem Beatæ Virginis. *Credo quod* Saturninæ; *an autem hujus quoque sint* Reliquiæ, *quas Parochiani isti ad festum deferunt, non temere dixero; cum sciam moris esse, ut in ejusmodi processionibus, quibus mutuo se honorant vicinorum locorum incolæ, in præcipuis ali-*

Processio ex Olden-Heersse

quibus festivitatibus suorum singuli Patronorum Reliquias adferant. Dicitur autem Olden-Heerse *seu* Vetus Herisia, *parochia illa intra cujus limites Herisiense monasterium erectum, nomen* Herisiæ *sic illustravit, ut ipsum sibi principaliter retinuerit: quemadmodum plurimis locis similibus simili occasione contigit. Addit denique Gamans,* xvii Junii S. Saturninæ festum *agi, quod* ornavit D. Decanus de Bustorp, *cujus Decani si ætas sciretur, verosimili etiam conjectura definiri posset tempus, quo facta est Actorum* S. Benedictæ, *de quibus mox, ad* Saturninam *Herisiensem adaptatio.* D

cum Officio proprio:

7 *Prælaudatus porro P. Lucas, post omnia superius exposita; pro quatuor illis quæ enumeraverat festis commune Officium nobis descripsit, videlicet Antiphonas in utrisque Vesperis canendas ad Magnificat cum Collecta, Responsoriaque pro Lectionibus novem, ac denique ipsas Lectiones, non ex Antiphonario, ubi illæ non aderant, sed ex Breviario vetusto Ecclesiæ Paderbornensis anni* MDXIII. Atque hæc sunt, *inquit,* quæ, post devastatum bellicis tumultibus Herisiensis ecclesiæ archivium, licuit ex traditione cognoscere indagando. *Illustrationis causa addo, quod inter Monumenta Paderbornensia, auspiciis prænominati Celsissimi Principis Ferdinandi, anno* MDCLXXII *edita, pag.* 163 *con-* E
tineatur diploma Caroli Crassi Imperatoris, Herisiensi Parthenoni anno DCCCLXXXVII *ex petitione Bisonis Episcopi Paderbornensis datum, in quo privilegia dictæ Parthenoni ante donata confirmantur, et nova adduntur. Item pag.* 294 *fit mentio* Othiliæ Furstenbergiæ, quæ huic cœnobio Abbatissa annis quinque et triginta præfuit, et auctis vectigalibus, extructis domiciliis, ornatis templis, et perpetuis eleemosynis fundatis, immortalem laudem promerita, obiit anno MDCXXI Nonis Martii.

cujus Lectiones et Responsoria sumpta ex Actis

8 *Antiphona ad secundas Vesperas talis est:* Per viscera Misericordiæ suæ Dominus nos visitavit, dum Saturninæ Virginis egregiæ pignore nos illustravit, quæ præsenti suffragio de mundi nos eruat naufragio. Ora ergo, ora, Virgo pia, pro tui gregis angustia. *Tum sequitur Collecta.* Propitiare quæsumus, Domine, nobis famulis tuis, per S. Saturninæ Virginis et Martyris tuæ merita gloriosa, ut ejus pia intercessione ab omnibus protegamur adversis. *Quod ad Lectiones atque Responsoria attinet, sumpta sunt ex Actis: Acta vero omnino sunt eadem quæ, accepimus* de S. Benedicta Virgine et Martyre, *suum in Gallia cultum habentis die* VIII *Octobris. Quod animadvertentes aliqui contractiorum Legendarum collectores, eadem Acta sub hoc titulo referunt.* Vita S. Benedictæ Virginis et Martyris, quæ et Saturnina videtur dicta: F
deinde subjungunt, Omnia supradicta leguntur de Saturnina Virgine, quia forte binomia fuit: vel sic mutato nomine dicta, quando translata est ad partes Westphaliæ in Hersze monasterium monialium Paderbornensis diœcesis, ubi et festum præfatæ Saturninæ Virginis et Martyris (forsitan Translationis ipsius) tertio decimo Kalendas Junii celebratur. *Sed hæ Collectoris veteris conjecturæ, ex dictis de quadruplici* S. Saturninæ *festo corruunt, ubi quod dicitur* Translationis festum, *non intellexerim,* diem quo primum Reliquiæ cœptæ sunt ex eo, ubi prius quieverant loco amoveri, *Herisiam deportandæ; sed Translationem aliquam posteriorem, Herisiæ factam ex veteri aliqua arca in novam augustioremque, in dextro summæ aræ latere collocandam: diem vero Passionis (nescio unde acceptum) uti nunc sic a principio crediderim semper habitum fuisse* xx *Maji.*

a S. Benedicta V. et M. ad hanc S. Saturninam temere traductis,

9 *Hoc intelligens is qui* S. Benedictæ *Legendam* S. Saturninæ *accommodavit; ubi illa passa legebatur* VIII Idus Octobris, Auriniaco sub Matroculo carnifice impio, *substituit,* tertia decima kalendas Junii in loco sancto sub Matroculo *etc. Quemadmodum, autem antea ubi prior legebatur,* indicio divinæ voluntatis adire,

A adire, *jussa* Auriniacum locum super Issetæ fluvio positum, *substituit* locum Sanctum, super Scalt fluvio situm: *ita in ceteris aliud nihil mutavit, quam nomen* Benedictæ, *in nomen* Saturninæ; *idque tam parum prudenter, ut in principio, ubi dicitur* Venerabilis Benedicta nomine et merito, *non consideraverit omittendum sibi esse* τὸ et merito, *cum in nomine* Saturninæ *a gravis infelicisque sideris appellatione tracto, nullius reluceat meriti dignitas. Sæpe animadvertimus fidelium populorum credulitati sic impositum fuisse, ut deficientibus Sanctorum celebrium Actis, supponeretur alterius alicujus Sancti nomen; bona forsan intentione, sed consilio minime probando ab iis, qui intelligunt, quantam confusionem, rebus etiam sanctissimis, inducat ejusmodi levitas. Quæ autem ratio consilii istius auctorem moverit, ut pro* Auriniaco, *quod est in diœcesi Laudunensi, substitueret* Locum sanctum, *in diœcesi Atrebatensi, nunc accipe.*

occasione alterius S. Saturninæ apud Atrebates.

10 Apud Sanctos (*inquit Baldericus, Noviomensis et Tornacensis Episcopus, libro 2 Chronici Cameracensis et Atrebatensis cap.* 12) sancta Saturnina quiescit: *deinde historiam Vitæ ac passionis ex traditione popu-* B *larium describit, longe diversissimam a vita ac passione* S. Benedictæ; *ac denique concludit:* Est autem antiqua relatio, quod longo post tempore Saxones, incertum qua causa, ad hanc viciniam pervenerunt, et per ipsum vicum transeuntes, audita quidem sacra opinione, partem corporis sacræ Virginis asportaverunt. *Existimo quod relatio ista, seculo duodecimo, quo exeunte vixit scripsitque Baldericus, apud Atrebatenses vigens, aliud fundamentum non habuerit, quam nominis identitatem: ob quam utrique genti persuasum fuerit, ejusdem Sancti corporis partes fuisse, quæ utrobique celebri cultu honorari mutuo relatu didicerant. Sed si vere ex Artesia in Westphaliam, quæ Saxoniæ inferioris pars est, translatæ Reliquiæ istæ forent; simul etiam translata illuc fuisset notitia vitæ et passionis, similis ei quam Baldericus tradidit: quemadmodum corpore S. Liborii Cenomannis Paderbornam advecto, acceptæ quoque sunt vel tunc vel postea notitiæ omnes quæ de illo Cenomannis habebantur, uti apparebit* XXIII *Julii. Cum ergo videamus Herisienses usque adeo nullam suæ* S. Saturninæ *cognitionem habuisse, ut imponi sibi siverint per alterius diversissimæ Sanctæ Acta; consequi videtur, nec inde accepisse Reliquias, ubi similis notitia in memoria populari vigebat: adeoque tutius credi, æque hujus Sanctæ lipsana ex Romano aliquo cœmeterio fuisse allata, quam* Sanctarum Valeriæ et Fortuna- C tæ, *quas simul cum sua* Saturnina *Herisienses venerantur. De ea quæ apud Atrebates colitur agemus die* IV *Junii.*

S. Fortunatæ capsa

11 *Atque hæc dicta sunto de* S. Saturnina, *Herisiensis olim Parthenonis Patrona. Ad Socias, pariter in titulo nominatas,* Valeriam *et* Fortunatam *quod attinet; de* Valeria *quidem nihil uspiam legitur,* Fortunatæ *autem, uti supra vidimus, celebrior veneratio est: quippe cujus corpus, pari fere cum* S. Saturninæ *corpore honore conditum, servabatur in arca quatuor fere pedum, fastigiata, laminisque cupreis ac inauratis tecta, in quibus opere ductili exprimebantur mysteria vitæ Christi, circumibant autem marginem versus aliqui, quorum ex eodem margine passim fracto has dumtaxat reliquias excepit Gamansius.* D

AUCTORE D. P.

Atque Saturninæ meritis suspensa vocatæ,
Gaudia sed capias, tanto pro munere, palmis.

et festum 14 Octob.

Cetera desiderantur, æque ac notitia reliqua, unde, quando, per quem allatum illuc sacrum corpus sit: invaluitque opinio apud pronum ad conjecturas vulgus, S. Saturninæ *pedissequam* Fortunatam *fuisse. In præcitato Præsentiarum libro ad* XIV *Octobris* S. Calisti *nomini adscriptum sic legitur:* Fortunatæ festum, quod ornavit D. Margareta up dem Berghe etc. Idem festum comparatum per D. Abbatissam de Solmisz.

12 *Lubet hic ad extremum apponere* Walburgis *Fundatricis Epitaphium, quod hujusmodi Gamansius reperit, atque sub titulo* Beatæ, *nescio an ex suo an ex Herisiensium sensu, transcripsit.* E

Walburgis fundatricis Epitaphium

Hic veneranda jacet Walburg, quæ mente virili
Struxit, et hoc rexit prima monasterium.
Subjectis vitæ tribuens exempla beatæ,
Ecclesiæ cunctas amplificavit opes.
Nunc te, Christe, pium videat, quem semper amavit,
Ut dextris illam consocies ovibus.
IV Non. Mart. obiit.

et Anniversarium,

Itaque ad hunc diem in libro Præsentiarum hoc legitur de modo Anniversarii celebrandi. Memoria venerabilis D. Walburgis, Abbatissæ et Fundatricis ecclesiæ Herisiensis: et ministratur solenne ovilegium de Abbatia et Præpositura. Ita observatum est anno MDXXXVII. Quando hæc memoria Dominico die venerit, tunc prima fit Missa pro defunctis cum omnibus ceremoniis, commendatione, et visitatione capellæ Walburgis, adhibendis et adimplendis: quibus peractis fit circuitus cœmeterii, postea summa Missa.

cum ovilegio.

Ovilegii ludus notior Teutonibus est, quam ut explicari hic debeat: pro exteris satis sit dicere, certamen currentium esse, uter prius vel ingens loci spatium uno tractu viæ emetiatur; vel brevi in spatio disposita certis intervallis certo numero ova sic legat, ut quoties unum sustulit, rursus ad metam redeat, totiesque recurrat, donec ultimum et a meta remotissimum legerit. Interim vero, ubi solennior et inter plures concertatio est, varii F *variis modis certant, ut priusquam ova omnia lecta fuerint, aliud aliquid peragant, in speciem leve, reipsa difficile, et moræ quam vulgo putetur longioris, ad oblectationem intuentium, dum illi lento ac sæpe ridiculo, et plerumque inani labore, fatigantur.*

DE SANCTIS EPISCOPIS

G.H.

VELLESIO, ET FAUSTO, SEU FAUSTINO.

Ex Martyrologio S. Hieronymi.

XX MAJI.

U*ltimo loco memorantur hi Sancti Episcopi in antiquis Martyrologii Hieronymiani apographis, et in Corbeiensi Parisiis excuso ista habentur:* Depositio Vellesi et Fausti Episcoporum. *At prioribus verbis in Epternacensi omissis, et quidem amanuensium incuria, uti apparet, ista leguntur:* et Fausti Episcoporum. *In codice Lucensi hæc traduntur:* Depositio Vellesi et Faustini Episcopi, *ita etiam in MS. Blumiano: sed hic,* Fausti Episcopi *legitur. In MSS. Prugensi et Trevirensi S. Maximini et in Auctario Greveni indicatur* depositio SS. Vellesi et Faustini Episcoporum. *In MS. Romano Cardinalis Barberini refertur* depositio Vallesii et Faustuli Episcopi: *at nuda* Fausti *memoria est in MS. Augustano S. Udalrici et Parisiensi Labbæi. Pridie hujus diei recolitur* S. Faustus Episcopus *in Martyrologio MS. Hibernico monasterii Tamlactensis.*

2 *Difficile est aliquid de hisce Sanctis decernere,*

A *plum unum, in posteriori longe alia pluraque tormenta; in quibus ut auctoritatis et fidei diversissimum pondus per se æstimet lector, etiam ipsam dabimus, ex interpretatione Danielis Cardoni piæ memoriæ, repertam in Codice Vaticano 866 fol. 327, de quo, prope Romam scripto in Monasterio Cryptæ-ferratæ, judicium Henschenii nostri, haud valde favens, invenies lector in Commentario de S. Irene et sororibus* III *Aprilis* §. 2; *vereor autem ne ejusdem Auctoris sit etiam hæc compositio.* D

ACTA VETUSTIORA.

Ex MS. Bibliothecæ Laurentianæ Florentiæ, Interprete D. P.

Ad Theodorum Præsidem ductus,

Sub Consulatu Numeriani Imperatoris, Ægæorum urbi præsidente Theodoro, ante diem Nonum Kalendarum Septembrium, Hyperberetæi *a* mensis die vigesimo tertio, sedens Proconsul ad judicium in templo Hadriani, cum multos comprehendisset propter Christum, plures viros variis modis exterminavit, hos mari mergens, illos gladio tradens, quosdam igne consumens, itaque iniquum illud excercebat judicium. Porro ut pro errore asserendo vehementius satagebat, jussit impius alium quoque, propter pietatem tunc captum, coram se sisti atque B Officio: Vocate mihi impiissimæ Christianorum sectæ patronum. Respondit Officium, Obsecramus, Domine, ecce adstat tribunali tuo. Videns autem Præses virum gratia comptum, et capillitio flavum, dixit eis: Ubi comprehendistis illum, ingenua plane ac nitenti facie juvenem? Respondit Officium, obsecramus Domine, proficiscentes in civitatem Anazarbi, quæ abest ab urbe Ægæorum stadiis [quingentis] *b*, vidimus illum cursim euntem versus Orientem; qui cum nos conspexisset abscondit se media in silva: et nos eum, pluribus diebus requisitum, ægre tandem invenimus abditum sub olea. Mox vero atque comprehendimus eum, adduximus Potestati tuæ.

et fidem constanter professus,

2 Dixit Præses, Fare, o homo, cujus religionis et civitatis sis, cujus etiam conditionis ac nominis. Respondit Thalelæus, Ego Christianus sum: si autem et nomen meum vulgare cupis scire, Thalelæus appellor. Sum autem ex Libano, *c* patrem nactus Bereccocium *d*, qui etiam Dux militum fuit, sed Christianus; matrem Romulianam, fratrem Joannem. Et hic quidem Subdiaconus est, ego vero Medicinam didici sub disciplina Macarii archiatri: cumque omnes diffugerent causa persecutionis, C comprehensus ego traditus sum Tiberio Præsidi Edesseno. Ab hoc male habitus, invocavi Patrem Filium, et Spiritum sanctum, Deum verum ac certum, bonumque et creatorem universorum, qui me liberavit de manibus ejus. Nunc autem rursus veni in potestatem tuam, fac quod vis: quia æquum est ut moriar pro Christo, quem habeo cœlestem Deum auxiliatorem meum. Præses ait: An sicuti effugisti Tiberium Præsidem, meas quoque manus speras evadere, scelestum caput? Respondit Thalelæus: Credo ei in quem spero Domino Jesu Christo, quod non patietur me confundi, sed adjuvabit usque in finem. Præses ait: Vocate mihi Asterium fabrum: Respondit Officium: Adstat tribunali tuo, Domine, Theodorus Præses dixit: Asteri, terebra perfora talos ejus. Cum autem multum temporis huic rei insumpsissent, dixit Officium: Obsecramus, Domine, ab hora tertia *e* usque ad sextam laboravimus perforando talos ejus, et nihil profecimus.

jubetur talos perforari

3 Respondit Præses: Iterum id tentate, et omnino perforate ei talos. Asterius inquit: Sicut imperasti, Domine *f* mi perterebravimus ei talos, Præses dixit: Injicite funes, atque in caput suspendite. Illi vero id se facere existimantes, revera autem cæcitate percussi a Domino nostro Jesu Christo, suspenderunt

et suspendi sed frustra;

Ἐν ὑπατείᾳ τοῦ Νουμεριανοῦ τοῦ Βασιλέως, ἡγεμονεύοντος Θεοδώρου τῆς Αἰγαίων πόλεως τῇ πρὸ ἐννέα καλανδῶν Σεπτεμβρίου, μηνὸς Ὑπερβερεταίου εἰκάδι τρίτῃ, προκαθίσας ὁ Ἡγεμὼν ἐν τῷ Ἀδριανοῦ ναῷ, τῷ ἐν Αἰγαίαις τῇ πόλει, καὶ πολλοὺς κατήρξας διὰ τὸν Χριστὸν, μάστιξι δὲ πολυπλόκοις ἀφανίσας ἄνδρας πλείονας, τοὺς μὲν βυθῷ, τοὺς δὲ ξίφει παραδιδοὺς, τοὺς δὲ πρίσας, ἐπήγαγεν τὴν ἄνομον κρίσιν. Σφετεριζόμενος δὲ τῇ πλάνῃ, ἐκέλευσεν καὶ ἕτερον κρατηθέντα τότε διὰ τὴν εὐσέβειαν ὁ ἀσεβὴς παρίστασθαι, καὶ ἔφη πρὸς τὴν τάξιν· Καλεῖτε μοι τὸν τῆς ἀσεβεστάτης θρησκείας τῶν Χριστιανῶν συνήγορον. Ἡ τάξις εἶπεν· Δεόμεθά σου, Κύριε, ἕστηκε πρὸ E τοῦ βήματός σου. Ὁ δὲ Ἡγεμὼν θεασάμενος τὸν ἄνδρα, χάριτι φαιδρὸν, ξανθὸν τὴν τρίχα, ἔφη πρὸς αὐτούς· Ποῦ τοῦτον ἐκρατήσατε, τὸν ἀρχιγένειον καὶ καλὸν τῷ εἴδει; Ἡ τάξις εἶπεν· Δεόμεθά σου, Κύριε, ἐπορεύθημεν ἐν τῇ Ἀναζαρβῷ πόλει, ἣ ἀπέχει ἀπὸ τῆς Αἰγαίων πόλεως σταδίους φ' καὶ ἴδωμεν αὐτὸν δρόμῳ ἐρχόμενον ἀπὸ ἀνατολῶν ὃς ἰδὼν ἡμᾶς ἐκρύβη ἐν μέσῳ τῆς ὕλης· καὶ ἐποήσαμεν ἡμέρας ἱκανὰς ἀναζητοῦντες αὐτὸν, καὶ μόλις κυκλώσαντες αὐτὸν εὕρομεν εἰς ἐλαῖωνα κρυπτόμενον· ὡς δὲ κατέσχομεν αὐτὸν, παρεστήσαμεν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ.

Ὁ Ἡγεμὼν εἶπεν· Εἰπὲ σὺ, ἄνθρωπε, ποίας θρησκείας εἶ, ἢ ποίας πόλεως, ἢ ποίας τύχης, καὶ τί τὸ ὄνομά σου; Θαλέλαιος εἶπεν· Ἐγὼ Χριστιανός εἰμι, εἰ δὲ τὸν κοινὸν ὄνομά μου μαθεῖν θέλεις, Θαλέλαιος λέγομαι· εἰμὶ δὲ ἐκ τοῦ Λιβάνου, οἱ δὲ γονεῖς μου, ὁ μὲν πατὴρ Βερεκκόκιος ἐλέγετο, ἦν δὲ καὶ στρατηλάτης, ἐγένετο δὲ καὶ Χριστιανὸς, ἡ δὲ μήτηρ μου Ῥομβυλιανὴ λέγεται, καὶ ὁ ἀδελφός μου Ἰωάννης· ἔστι δὲ αὐτὸς Ὑποδιάκονος, κἀγὼ τὴν ἰατρικὴν ἔμαθον τέχνην, παραδοθεὶς Μακαρίῳ τῷ ἀρχιϊητρῷ. Διωγμοῦ δὲ γενομένου καὶ πάντων φυγόντων, ἐκρατίθην ἐγὼ καὶ παρεδόθην Τιβερίῳ τῷ Ἡγεμόνι ἐν Ἐδέσσῃ τῇ πόλει, καὶ δεινῶς μοι ἐχρήσατο. Ἐγὼ δὲ ἐπεκαλεσάμην Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα τὸν Θεὸν τὸν F ἀληθινὸν, τὸν ἀπλανῆ, τὸν δημιουργὸν, τὸν ἀγαθὸν, καὶ ἐρρύσατό με ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ· νῦν δὲ πάλιν παρεδόθην τῇ σῇ ἐξουσίᾳ· ποίει ἃ θέλεις, δίκαιον γὰρ ὑπὲρ Χριστοῦ ἀποθανεῖν, ὃν ἔχω βοηθοῦντά μοι τὸν οὐράνιον Θεόν. Ὁ Ἡγεμὼν εἶπεν· Ἀπὸ Τιβερίου τοῦ Ἡγεμόνος ἀποδράσας, νομίζεις καὶ τὰς ἐμὰς χεῖρας ἐκφυγεῖν, κακὴ κεφαλή; Θαλέλαιος εἶπεν· Ἐπίστευσα, εἰς ὃν ἤλπισα, Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅτι οὐ μὴ καταισχύνῃ με, ἀλλὰ βοηθήσει μοι μέχρι τέλους. Ὁ Ἡγεμὼν εἶπεν· Κάλει μοι Ἀστέριον τὸν τέκτονα. Ἡ τάξις εἶπεν· Ἕστηκεν πρὸ τοῦ βήματός σου, Κύριε. Θεόδωρος Ἡγεμὼν εἶπεν· Ἀστέριε, τρῆσον ἐν τρυπάνῃ τοὺς ἀστραγάλους αὐτοῦ. Ὥρας δὲ πολλῆς διαγενομένης, ἡ τάξις εἶπεν· Δεόμεθά σου Κύριε, ἀπὸ ὥρας τρίτης ἕως ὥρας ἕκτης ἠτονήσαμεν τρυπῶντες τοὺς ἀστραγάλους αὐτοῦ, καὶ οὐδὲν ἠνύσαμεν.

Ὁ Ἡγεμὼν εἶπεν· Ἐπιδευτερώσατε καὶ τρήσατε τοὺς ἀστραγάλους αὐτοῦ. Ἀστέριος εἶπεν· Καθὼς μοι ἐκέλευσας, κύριέ μου, ἐτρήσαμεν τοὺς ἀστραγάλους αὐτοῦ. Ὁ Ἡγεμὼν εἶπεν· Βαλόντες σχοινία κρεμάσετε αὐτὸν κατὰ κέφαλα. Οἱ δὲ μὴ νοήσαντες, ἀλλ' ἀορασίᾳ πληγέντες ὑπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ξύλον ἐκρέμασαν, νομίσαντες Θαλέλαιον κρεμνᾶν. Ὁ δὲ μαθητὴς Θαλελαίου, ὀνόματι Θεότιμος, ἑστὼς διένευεν τῷ μακαρίῳ Θαλελαίῳ λέγων· Βλέπεις τί ποιοῦσιν; Ὁ ἅγιος Θαλέλαιος εἶπεν· Σιώπα, ἄδελφε Θεότιμε, ὁ γὰρ Χριστὸς παρέστηκεν ἐνδυναμῶν με. Ὁ Ἡγεμὼν εἶπεν· Τί τοῦτο ἐποιήσατε;

Ἐγὼ

A Ἐγὼ τὸν ἄνθρωπον εἶπον ὑμῖν κρεμάσαι, καὶ ὑμεῖς ξύλον ἐκρεμάσατε; τείναντες οὖν Ἀστέριον καὶ Ἀλέξανδρον τοὺς σπεκουλάτορας εὐτόνως βασανίσατε, ἵνα μὴ τοιαῦτα τολμῶσι ποιεῖν εἰς καταφρόνησιν τοῦ δικαστηρίου. Ἀστέριος εἶπεν· Ζῇ Κύριος, κἀγὼ Χριστιανός εἰμι. Καὶ ὁ Ἡγεμὼν σφόδρα ὀργισθεὶς εἶπεν· Ἀγάγετε αὐτοὺς πρός με. Ὡς δὲ ἔμελλον αὐτοὺς παριστάνειν ἐνώπιον αὐτοῦ, εὔξατο περὶ αὐτῶν ὁ μακάριος Θαλέλαιος, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Κατέδραμεν δὲ οὗτοὺς μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν Μήδιός τις ὀνόματι τῆς τάξεως, καὶ κατέλαβεν αὐτοὺς εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ὡς ἀπὸ σταδίων πεντήκοντα τῆς πόλεως, ἔνθα ἐκράτησαν τὸν ἅγιον Θαλέλαιον, καὶ ἀνεῖλεν αὐτοὺς ἐκεῖ, καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλεν τῷ Ἡγεμόνι. Ὁ δὲ Ἡγεμὼν προσκαλεσάμενος τὸν ἅγιον Θαλέλαιον, εἶπεν πρὸς αὐτόν· Σὺ τί λέγεις Θαλέλαιε; θῦσον τοῖς θεοῖς καὶ ζῆσον καὶ ἀπόλαυσον τοῦ φωτὸς τούτου. Ὁ ἅγιος Θαλέλαιος εἶπεν· Οὐ μὴ πείσεις τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ δαιμονίοις ἀκαθάρτοις θῦσαι.

Καὶ ὀργισθεὶς ὁ Ἡγεμὼν εἶπεν· Θέστε μοι σέλλαν, καὶ ἀναστὰς ἐγὼ τρυπήσω τοὺς ἀστραγάλους αὐτοῦ. Ὁ ἅγιος Θαλέλαιος εἶπεν· Ἀνάστηθι Ἡγεμὼν, καὶ ἐλθὼν τρύπησόν μου τοὺς ἀστραγάλους· παρίσταται γὰρ ὁ Κύριός μου Ἰησοῦς Χριστὸς ἐνδυναμῶν με, καὶ οὐ δέδοικα τὰς ἀπειλάς σου. Ὡς δὲ ἀνέστη ὁ Ἡγεμὼν τρῆσαι τοὺς
B ἀστραγάλους αὐτοῦ, ὁ θρόνος, ἔνθα ἐκαθέζετο, ἐκολλήθη ὄπισθεν αὐτοῦ, πάντες δὲ οἱ καθεζόμενοι εἰς τὸν Ἀδριανοῦ ναὸν θεασάμενοι, ἀνεβόησαν μετὰ φωνῆς μεγάλης, λέγοντες· Μέγας ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν, ὁ τοσαῦτα μυστήρια ποιῶν. Ὁ δὲ Ἡγεμὼν μὴ φέρων τὴν αἰσχύνην, παρεκάλει τὸν μακάριον Θαλέλαιον, λέγων· Εὖξαι τῷ Θεῷ σου Θαλέλαιε, ἵνα ἐκπέσῃ ὁ θρόνος ἀπ' ἐμοῦ, τάχα γὰρ ὁ Θεός σου μέγας ἐστίν. Εὐξαμένου δὲ τοῦ μακαρίου Θαλελαίου, ἔπεσεν ὁ θρόνος ἀπ' αὐτοῦ· καὶ οὐ δὲ οὕτως γνῶσιν τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἔλαβεν ὁ παράνομος Ἡγεμὼν, ἀλλ' ἔβρυχεν πάλιν τοὺς ὀδόντας κατ' αὐτοῦ ὡς ἀνήμερον θηρίον, καὶ λαβὼν τὸν τρυπανίσκον, ἔτρησεν τοὺς ἀστραγάλους αὐτοῦ. Παραχρῆμα δὲ ἐξηράνθησαν αἱ χεῖρες αὐτοῦ, καὶ ἀνακέκραγεν, λέγων· Ἔτι παρακαλῶ σε Θαλέλαιε, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα ἀποκατασταθῶσιν αἱ χεῖρές μου.

Εὐξαμένου δὲ τοῦ μακαρίου Θαλελαίου, ἐγένοντο αἱ χεῖρες αὐτοῦ, ὥσπερ ἦσαν ὑγιεῖς. Ὁ δὲ Ἡγεμὼν εἶπεν· Ἄρατε αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ καὶ κύμασι ῥίψατε πρὸς πελάγεσιν, ὡ πῶς ἐκεῖ ἀποθάνῃ, καὶ μὴ εἰς τὰς χεῖράς μου. Ὁ ἅγιος Θαλέλαιος εἶπεν· Αὐτὸς ἤρξω τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξετάσεώς μου ποιεῖσθαι, αὐτός με καὶ τελειῶσαι ὀφείλεις. Ὁ Ἡγεμὼν εἶπεν· Ἀλλαχοῦ ἄπελθε, ἀπόθανε, ἄνθρωπε. Οὔπω οὐδέν σοι ἐποίησα κακὸν, καὶ τοσαῦτά μοι ἐνεδείξω.
C Ὁ ἅγιος Θαλέλαιος εἶπεν· Μὴ νομίσῃς τύραννε, ὅτι διὰ τὸν φόβον σου τὸν Θεὸν απαρνήσομαι· τοῦτο οὖν γίνωσκε ὅτι οὔτε τοῖς θεοῖς σου ἐπιθύσω, καὶ τοῖς δαίμοσιν, οἷς αὐτὸς λατρεύεις, προσκυνήσω. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, λαβόντες αὐτὸν οἱ δήμιοι, ἔβαλον εἰς τὴν σκάφην, καὶ ἀπήγαγον, ἔνθα προσέταξεν ὁ Ἡγεμὼν ῥιφῆναι αὐτόν. Ὡς δὲ ἔφθασαν ἐπὶ τὸν τόπον, καὶ ἔμελλον αὐτὸν ῥίπτειν, προσηύξατο λέγων· Κύριε ὁ Θεός μου, μὴ συγχωρήσῃς με νῦν ἀποθανεῖν, ἵνα τελείως ἀγωνισάμενος ἀπολάβω τὸν τῆς ἀφθαρσίας στέφανον. Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ ταῦτα, ἔρριψαν αὐτὸν εἰς τὸ πέλαγος, καὶ παραγενόμενοι ἀπήγγειλαν τῷ Ἡγεμόνι, λέγοντες· ὅτι, καθὼς ἐκέλευσεν τὸ ὑμέτερον μέγεθος, ἐρρίψαμεν Θαλέλαιον ἐν τῷ πελάγει, καὶ τέθνηκεν παραχρῆμα ὁρώντων ἡμῶν.

Λεγόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα τῷ Ἡγεμόνι, ὁ μακάριος Θαλέλαιος παραγίνεται ἐστολισμένος, φέρων στόλην λευκήν. Οἱ δὲ τῆς τάξεως ἐγνώρισαν τῷ Ἡγεμόνι περὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἡγεμὼν ἀκούσας ἐθαύμασεν σφόδρα, καὶ ἐξίστατο, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ. Ὡς δὲ εἰσήνεκαν αὐτὸν, ἔφη αὐτῷ· Ἰδοὺ αἱ γοητεῖαί σου καὶ τῆς θαλάσσης περιγένοντο. Ὁ δὲ μακάριος εἶπεν· Καὶ ποῦ ἡ δύναμις τῶν θεῶν ὑμῶν, ἡ τὸ καύχημα ὑμῶν, ἡ τὸ θράσας εἰς αὐτούς. Ἰδοὺ γὰρ ὁ Κύριός μου Ἰησοῦς Χριστὸς κατέλυσεν τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, καὶ οὐ συνεχώρησέν με ἀποθανεῖν ἵνα νικήσωσε καὶ τὸν πατέρα σου

D lignum, rati se Thalelæum suspendere. Videns hoc Discipulus Thalelæi nomine Timotheus, ibidem adstans; innuit B. Thalelæo, et ait, Viden' quid faciant? Cui Thalelæus: Tace, frater, adest mihi Christus, confortans me. Præses dixit. Quid fecistis? Ego vos hominem jussi suspendere, et vos affixistis lignum: extendite igitur Asterium et Alexandrum spiculatores, et diligenter torquete, ut ne deinceps tale quid audeant in despectum mei tribunalis. Asterius inquit: Vivit Dominus: quia et ego Christianus sum. Tunc iratus Præses vehementer ait: Ducite illos ad me. Cum autem adducturi eos essent ante ipsum, oravit pro eis B. Thalelæus, et effugerunt manus ejus: cucurrerunt vero post eos aliqui, interque ceteros quidam ex Officio, nomine Medius; et apprehenderunt eos in summitate montis, ab urbe quasi *h* stadiis quinquaginta, ubi etiam S. Thalelæum comprehenderant, eosque ibi interfecerunt, et redeuntes nuntiaverunt Præsidi. Præses vero S. Thalelæum advocans, ait ei; Quid dicis, Thalelæe? Sacrifica diis, et vive, atque hujus lucis usura fruere. S. Thalelæus respondit: Non persuadebis Christi famulo ut dæmoniis impuris sacrificet.

ex MS. Florent.

quo viso conversi Asterius et Alexander

h necantur:

E 4 Et iratus Præses dixit: Ponite mihi sellam: ego ipse consurgam et terebrabo ejus talos. S. Thalelæus dixit: Surge Præses, et veniens perfora talos meos: adest enim Dominus Jesus Christus confortans me, nec timeo comminationes tuas. Ut autem surrexit Præses ad talos ejus terebrandos, thronus in quo sederat, adhæsit posterioribus ejus, et omnes qui sedebant in templo Hadriani elata voce exclamaverunt. Magnus est Deus Christianorum, qui ejusmodi mirabilia facit. Præses autem non ferens verecundiam, vocavit B. Thalelæum dicens, Ora Deum tuum, Thalelææ, ut excidat a me thronus: vere enim Deus tuus magnus est. Orante autem B. Thalelæo, decidit ab illo thronus; sed neque sic Præses injustus Dei potestatem agnovit, quin potius iterum fremens dentibus contra Sanctum, tamquam ferox bellua, arrepta terebra cœpit perforare ejus talos: statim autem exaruerunt *i* manus ejus, et exclamavit dicens. Iterum obsecro te, Thalelæe, ora pro me, ut restituantur manus meæ. Orante denuo B. Thalelæo, factæ sunt manus ejus sanæ sicut fuerunt.

idem per se facere volens Præses,

his punitur et sanatur a Sancto:

i

F 5 Præses vero dixit: Tollite eum e conspectu meo, et fluctibus marinis immergite, ut ibi pereat, nec redeat in manus meas. S. Thalelæus ait: Tu cœpisti quæstionem de me habere: tu quoque mihi debes eam consummare Præses, inquit: Alio abi et morere, o homo; necdum tibi aliquid mali intuli, et talia in me exercuisti. S. Thalelæus dixit: Ne existimes, tyranne, quod propter timorem tui Deum negabo: hoc autem scito, quod omnino non sacrificabo diis tuis, neque dæmonia quibus famularis adorabo. Hæc dicentem apprehenderunt lictores, conjeceruntque in scapham, eoque avexerunt, ubi mandaverat Præses eum dejici in mare. Cum autem venissent ad locum, jactumque facturi essent; oravit dicens, Domine Deus meus, ne permittas me nunc mori, ut perfectum agonem absolvens suscipiam immortalitatis coronam. Hæc locutum projecerunt in mare, et reversi nuntiaverunt Præsidi dixeruntque; sicut præcepit Magnitudo tua, projecimus Thalelæum in mare, et nobis videntibus mortuus est.

mari mersus,

6 Adhuc illi sic loquebantur Præsidi, quod adfuit B. Thalelæus, stolam albam indutus: qui autem de Officio erant indicaverunt ejus adventum Præsidi: Præses vero audiens, vehementer admiratus est atque obstupuit, et jussit illum adduci coram se. Cum autem adductus esset, dixit ei: Ecce etiam mare vicerunt incantationes tuæ. Et dixit Beatus: Ubi

salvum se sistit:

EX MS VATICAN.

A medicæ non imperitus, genere nobilis, Thallelæus nomine, viri inter Christianos præcipui filius, notissimum fama lucum habitabat, qui in Phœnicia situs a Libano habet nomen, et ad A Hierosolymitanæ regionis partes vergit.

2 Is itaque spes suas omnes in solo Deo sapienter habens repositas, et multis egregie factis clarus, *et religione fervens,* conscientiæ bonæ testimonio animosus, atque a corporeis prorsus voluptatibus alienus, quia potiorem rebus omnibus ducebat pietatem, facinus præclarum ausus est contra idola. Noctu siquidem e lecto consurgens, excelsa Libani excidere est aggressus; et dejicere arbores, ubi oracula sua fundens satanas, obscœnis visionibus hominum animas seducere consuerat: et feminas præsertim, choreis agendis additas, cymbalorum, nabliorum, tympanorum, tibiarum sonis Bacchicisque orgiis occupabat. Sic erga *ægros quoslibet gratis curat,* Religionem affectus, medicinam domi suæ exercebat, tamquam peregrinos hospitio colligens; et omnes qua valebat arte sanitati restituens, divitum pariter ac pauperum receptor audiebat. Quamvis autem summo in hospitalitatem ferretur studio, et omne suum gaudium poneret in confirmatione debilium; B præcipua tamen quadam erga pauperes miseratione moveri solitus, singulare quoque cura circa eos utebatur; eorum membra quos curandos susceperat sua esse reputans, et vitæ asperioris laborem molestiamque eis mitigans. Fuit cum illos in humerum sublatos veluti famulus vilissimus portaret, nihil ea quam de miseris habebat cura existimans gloriosius. Pluribus in eorum commoda oculis invigilare videbatur, et omnem in id solicitudinem conferebat, ut abeuntibus sanitatem quasi pro viatico tribueret. Non illi sufficiebat si rogatus tantummodo operam conferret indigentibus, sed sponte sua atque *etiam solo verbo;* ultro ad eorum auxilium properabat: et remedia laborantibus adhibens, eorum relevabat dolores. Gratiæ videlicet divinæ robore instructus, solo jussu morbos et languores fugabat; simul enim ac sanitatem cuipiam precabatur, ea repente homini reddita sermonem ejus excipiebat.

3 Pauperum inter et divitem discrimen apud eum nullum: infideles ita ut fideles communibus beneficiis complectebatur. Etenim piorum hominum curandis plagis totum se impendens, et ad omnia recte facta pietate sola utens duce, omnibus ad se accedentibus impertiebatur medelam: quiscumque autem infirmabatur, recurrebat ad Martyrem, nec facile erat inire numerum sanitati redditorum: si cui C vero superveniebat ipse, ex eo raptim diffugiebat morbus et alia quævis peccati pœna. Quin etiam tanto erga miseros omnes commiserationis ferebatur affectu, ut ipsis quoque Gentilibus beneficia conferendæ sanitatis non denegaret, sed pro eorum convalescentia preces votaque susciperet, eisque non compatienti irasceretur. Quodam tempore Christianorum quempiam adversus Gentilem sævire conspe- *nec minus misericors erga Gentiles,* xit, eoque cæso exultare. Non tulit crudelem hominis duritiem vir sanctus, sed palam eum corripuit hisce verbis; Noli, o homo, inimici tui malis exultare; tunc vero gaude, cum ad sancte instituendam vitam eum commoveris; communes siquidem ærumnæ mortales omnes premunt, quæ autem deinde obventura nobis sint ignoramus. Cui alter; Mortem, inquit, huic inferri oportuit quam citissime: quid enim prodest supervivere eos qui in peccatis suis consenescerent? Tum Sanctus; Ita edocti sumus Fratres, ut etiam pro inimicis orare, et nullo modo de eorum infortuniis gaudere debeamus: hac quippe ratione duros eorum animos facilius emolliemus. Quo dicto ferocem illum ad compassionem induxit.

4 Ac eo quidem modo vitæ suæ stadium Christi decurrebat Martyr, quando contigit meridianis oris,

καὶ τῶν σωματικῶν ἀπηλλαγμένος θεσμῶν, τιμιωτέ- D ραν τὴν εὐσέβειαν κρίνας, κατετόλμα τῆς πλάνης· καὶ ἀνιστάμενος νύκτωρ ἐξέκοπτε τὰ ὑψιλὰ μετέωρα τοῦ Λιβάνου καὶ κατάκομα δένδρα, ἔνθα χρισμοδῶν ὁ ἐχθρὸς διὰ τῆς φιλοπόρνου θέας ἐξεπολίτευε τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ἐν οἷς καὶ τὸ θῆλυ μάλιστα χοραστατοῦν κατεχόρευε γένος, ἐν κυννύραις καὶ ναύλαις, καὶ πυκτίσι, καὶ τυμπάνοις, καὶ αὐλοῖς, καὶ βαχείαις. Οὕτως ὁ παῖς εὐσεβῶν ἐθεράπευεν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ, φιλοτίμως ὑποδεχόμενος πάντας ξένους τὲ καὶ πολίτας, καὶ τῆς ἀνεχούσης ἀξιῶν θεραπείας, πάνδημος ἵστατο πλουτούντων τε καὶ πτωχῶν συμπαθὴς ξενοδόχος, ὅτι ζῆλος ἦν αὐτῷ πρὸς φιλόξενον ἦθος, καὶ εὐφροσύνη ἦν τούτῳ τῶν σωζομένων ἡ ῥῶσις· μονιμώτερος δὲ ὢν τῆς ἐπὶ πτωχοῖς συμπαθείας, ἀνενδώτοις περὶ αὐτῶν φροντίσι συνείχετο. ἴδιόν τι σπλάγχνον ὑποπτεύων τὸ μέλος τοῦ πάσχοντος, καὶ ἀφερούμενος τὸν κόπον τῆς πολυσκλήρου ζωῆς. Ἔστιν δὲ ὅτε τούτους καὶ ἐπ᾽ ὤμων ἐβάσταζεν, καὶ πάλιν αὐτοῖς ὡς ἱκέτης παρίστατο, τῆς αὐτῶν κηδεμονίας πάντα τιθέμενος δεύτερα. Νοῦς ἦν περὶ αὐτοὺς πολυόμματος, καὶ παντοδαποῖς ἱδρῶσιν τὴν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἤσκει πολυάσχολον μέριμναν, εὐκλεὲς ἐφόδιον τὴν ὑγιείαν παρέχων. Οὐκ ἔμενεν δὲ ταῖς τῶν χρειζώντων ἀναζητεῖσθαι σπουδαῖς, ἀλλ᾽ αὐτὸς αὐτοῖς πρὸς βοήθειαν ἔτρεχεν, καὶ τὰ ἄχθη τῶν E καμνόντων ἰατρεύων ἐκούφιζεν. Τῇ γὰρ τῆς χάριτος ἐνεργούμενος ῥώμῃ, αὐτὴν εἶχεν τὴν φωνὴν τῆς ἀσθενείας φυγήν· ἅμα τε γὰρ τὴν ῥῶσιν ἐφθέγγετο, καὶ παραχρῆμα τὸ ἔργον ἐκάλει τοῦ λόγου συνήγορον.

Οὐκ ἦν πλουσίου καὶ πτωχοῦ παρ᾽ αὐτῷ τὸ διάφορον μέσον, ἀλλὰ πιστῶν καὶ ἀπίστων ὑπῆρχεν κοινὸν εὐεργέτημα. Τοῖς γὰρ τῶν εὐσεβῶν ὅλος κατασχολούμενος μώλωψι, καὶ τὴν ἡγεμονίδα τῶν κατορθωμάτων κατέχων εὐσέβειαν, διένεμε πᾶσι τοῖς προσιοῦσι τὴν ἴασιν· ἅπας ἁπλῶς ἀσθενὴς, ἔμπλαστρον τὸν Μάρτυρα ἐκεκτητο, καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς ἀριθμεῖν τὴν τῆς θεραπείας ποσότητα· ᾧ γὰρ ἐὰν παρέστη, ἐξ αὐτοῦ ῥαπιζόμενον ἀπέδρα τὸ νόσημα, καὶ ἡ τῆς ἁμαρτίας ἐσκορπίζετο δύναμις· καὶ τοσοῦτον φιλοικτήρμων ὑπῆρχεν, ὡς καὶ τοῖς Ἕλλησί ποτε θεραπείαν προσάγειν, καὶ ἐπεύχεσθαι αὐτοῖς τὴν ἀνάληψιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μὴ συναλγοῦσιν ὀργίζετο. Ἴδεν γοῦν ποτε Χριστιανὸν μεμένοτα καθ᾽ Ἕλληνος, καὶ τῷ τούτου θανάτῳ χορεύοντα, καὶ δηχθεὶς τὸ σκληρὸν τοῦ ἀνδρὸς, κατεμέμψατο εἰπὼν, Μὴ ἐπίχαιρε τοῖς κακοῖς τοῦ ἐχθροῦ σου, ἀλλὰ μᾶλλον εἰ μεταστήσεις αὐτὸν πρὸς θεόφιλον βίον· κοινὰ γὰρ τὰ πάθη, καὶ τὰ μέλλοντα ἄδηλα· Ὁ δέ φησιν, Ταχύτερον ἔδει τούτῳ εἰσπρροσταχθῆναι τὸν θάνατον, ποῖα γὰρ ὤνησις διασώζεσθαι τούτους ἐν πᾶσι τοῖς κακοῖς ἐγγηράσαντας. Ὁ δέ φησιν, Προσεύχεσθαι, ἀδελφοί, τοῖς ἐχθροῖς προσετάχθημεν, οὐ μὴν ἐπευφραίνεσθαι· οὕτως γὰρ αὐτῶν τὸ δυσπειθὲς μαλαχθήσεται. Καὶ μετήγαγεν αὐτὸν πρὸς συμπάθειαν. Οὕτω F προείη ὁ βίος τοῦ Μάρτυρος.

Πάθος ποτέ τινα μεσημβρινὸν θηριόδηκτον κατὰ σπλάγχνων ειλήφει, καὶ χαλεπῶς ὁ ἰοβόλος χυμὸς διασήψας τῶν ἐγκάτων τὰ στέρνα καὶ τὰ πλευρὰ ἐρευνήσας ἐπενέμετο καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ σὺν ταῖς ἰατρικοῖς φαρμάκοις καὶ τῇ τέχνῃ τῇ τούτων καὶ τὸ χρῆμα τοῦ ἀνδρὸς παρανάλωτο, καὶ ἐστένωτο πάντοθεν τῷ καὶ χρημάτων ἡττᾶσθαι καὶ τέχνης ἰατρικῆς ἀναγνῶναι. Ἀλλ᾽ ὅμως ἐν ἀνελπίστῳ ἀσθενείᾳ τοιαύτῃ παρέστη ὁ Μάρτυς θεραπευτὴς, καὶ πίστιν αὐτῷ ζητήσας, καὶ εὑρὼν τὸ τῆς διαθέσεως αὐτῷ πρὸς Χριστὸν ἀποβλέπον, ὑγίας αὐτὸν ταχείας πεπλήρωκεν· τὴν δεξιὰν γὰρ προτείνας, ἐσφράγισεν τοῦτον σταυρῷ, καὶ τὸ τοῦ ἀνδρὸς εὐθὺς ἀπελήλατο πάθος. Τοῦ δὲ εὐχαρίστως βαδίσαντος ἰδού τις ἰατρίσκος νοσιεύομενον ἦγαν, λοιμαντικὴν, ἀποδυρόμενον συνοχὴν, καὶ δεσμῷ λαρυγγικῷ περιεχόμενον· καὶ προσρίψας ἑαυτὸν τοῖς τούτου βαδίσμασιν, ἔφη, Δέομαι, κύριε, πολλὰς τούτῳ καταναλώσας μόχθους, πολλὰ τούτῳ δεδαπάνηκα σώστρα, πολλὰς τούτῳ μεμηχάνημαι τέχνας, πολλαῖς ἐποδαῖς περιβέβληκα· ἀπηγρύπνησα νύκτας εἰς πλημάτων προσθέματα, ἡμέρας ὁμοίως εἰς βοτανῶν ἐφευρήματα, φαρμάκοις ἐχρισάμην παντοίοις, κολακευτικὰς ἐλπίδας ματαίως παρέσυρα, καὶ τούτῳ πλησιάσαι ἀρχὴν οὐκ ἴσ-

χυσα

A χυσα ῥώσεως, ἀλλὰ μένη τὸ πάθος φιλονικῶν, καὶ ὅπερ ἂν φάρμακον θεραπείας προσάξω, τῆς ἐπὶ τὰ κρεῖττον μεταβολῆς ἀνεπίδεκτον· πάντα γὰρ τῆς τοῦ πάθους θεραπείας ἐλάττω. Ἐν τοιαύτῃ τοίνυν συμφορῶν ἀπογνώσει, πρόσεισιν ὁ συμπαθὴς ἰατρὸς, καὶ τῆς ψυχοραγούσης καρδίας λαβόμενος, τὴν τοῦ πάθους ἀπόγνωσιν ἔλυσεν, εἰπὼν, Λέγω σοι, πίστιν εἰ προσήγαγες μόνον, καὶ ἀλύσεσι τοῦτο κατεδεσμεῖτο τὸ πάθος, ὡς ἀχαλίνωτος ἐδραπέτευε ἵππος· ἐὰν οὖν οὕτως ὑπαγορεύσῃ [τὴν πίστιν, γράψας ἐγὼ τὰς δεήσεις πρὸς Χριστὸν ἀνατείνω, καὶ αὐτὸς εὐθὺς καθυπογράφει τὴν ἴασιν. Τότε ὁ ἀσθενῶν, τῶν ποδῶν τοῦ Ἁγίου λαβόμενος, καὶ δάκρυσιν αὐτὸν ἐλεεινολογούμενος, τὴν σύνταξιν τῆς πίστεως ἐπένευε ταῖς χερσὶν, ἐπειδὴ μὴ τῇ γλώσσῃ ἐδύνατο· καὶ τῆς θείας χάριτος συνελθούσης, πάραυτα ὁ τοῦ πάθους δεσμὸς ἐκτετίνακται, καὶ τὰ τοῦ τραχείλου διελύετο κλεῖθρα.

Οὕτως ἰαθέντος καὶ τούτου, κατ' ἀγορᾶς περιείη ὁ Μάρτυς ἀναπατῶν, μήπου τίς χρήζων ἐπισκέψεως ἄῤῥωστος, ἢ λιμώττων πτωχὸς, ἢ πλανωμένη ψυχὴ, ἵνα οὕτως τῆς εἰδωλικῆς ἀνασφήλῃ τὰς ψυχὰς ἀῤῥωστίας. Ἴδεν γάρ ποτε γυμνὸν παρείμενον, καὶ συναλγήσας αὐτῷ, ἐφήπλωσε τούτῳ πλουσίαν τὴν πρόνοιαν. Ὃς προσειδὼν αὐτῷ, πρόσεισι παρὰ πορευομένῳ τῷ ἰατρῷ λέγων, Ἐλέησόν με, ἰατρὲ ἀγαθὲ, ὅτι πάντων ἐγὼ ἀθλιώτερος, χρῆ-
B σόν μοι μικρὰν τῷ ἀσθενοῦντι διάλεξιν, ἰατροῦ γὰρ εὐφήμου τῶν ἰχώρων ἀνέχεσθαι. Ὀλισθηρὰν ἐγὼ ὁδεύων ὁδὸν καὶ ῥεμβόμενος ἄφνω κατηνέχθην εἰς γῆν, καὶ ἔξαρθρον τὸ γόνυ γενόμενον ἐξέδυ τοῦ καλύπτοντος σώματα, διακλασθείσης δέ μοι τῆς βάσεως, καὶ τοῦ σφυροῦ σεσηπόντος, γέγονα τραυματία ἑλκόμενος· διχόθεν ταῖς φαρμακίαις κωλακευόμενον ἀγριοῦται τὸ πάθος, ταῖς καταντλήσεσιν ἐπανίσταται μᾶλλον, ἰατρῶν συμμορίαις ἀνθίσταται· διό μοι πᾶσα προσδοκία θεραπείας ἐξόριστο, ἀναβιῶσαι γὰρ ἐκ τοῦ πάθους οὐδέποτε ἤλπισα. Ἐπεὶ οὖν ἔγερσις τῶν πιπτώντων καὶ ἴλης πρόκεισαι, τοὺς πεπληγμένους μοι σώους χάρισαι πόδας, τὰς γὰρ νόσους ἡμῶν ἀφ' ἡμῶν οὐκ ἀνέχῃ μὴ φέρειν· καὶ ὡς ἔχων σπλάγχνα πατρὸς συμπαθέστερα αὐτόθεν σεαυτὸν καθηκέτευσον, καὶ γενοῦ μοι τῷ πεπτωκότι χειραγωγὸς βακτειρία. Ἀλλ' εὐθὺ λόγου τοῦ Μάρτυρος πρὸς αὐτὸν ἀπόκρισις· Αὐτὸς ἐγώ σοι πάρειμι τῆς ἐγέρσεως κέρδος, καταπλάττω σε γὰρ πίστιν, τὸ τοῦ πάθους σου ἐγκάρδιον ἔμπλαστρον· εἰ γὰρ μόνον πιστεύσεις, εὐθὺς ἡ τῆς ἰάσεως προσελεύσεται χάρις· ἔχω γὰρ τὴν πρὸς ἕκαστον πάθος θεόθεν κατεσκευάσαν ἔμπλαστρον· οἷαν δὲ πίστιν τῷ Χριστῷ προσκομίσεις, τοιαύτην παρ' αὐτοῦ τὴν ὑγίαν παρήσῃ· ἐὰν γὰρ ὅλον σου τὸν νοῦν πρὸς Θεὸν ἀκοντίσῃς, τὰ διαβήματά σου ἐσίως κατευθυνθήσεται. Ταῦτα ἔφη, εἶτα τῶν ἄρθρων ἁψάμενος, καὶ τὰς ἁρμονίας τῶν ταρσῶν ψηλαφήσας, ἥρμοσε τὴν
C τῶν ποδῶν αὐτοῦ λύσιν, καὶ τῶν νεύρων συνῆψε τὴν σύνθεσιν, καὶ τὰ σαθρὰ τούτου ἐκίνησε μέλη, καὶ τὰς ἐσφαλμένας ἐπανόρθωσε βάσεις. Τῇ ἀφῇ δὲ τοῦ Μάρτυρος, εὐθὺς τὸ χολὸν περιέτρεχε βῆμα, καὶ ὁ ἀτονίσας τῇ φύσει ἐστερεώθη παρευθὺς, καὶ ἐξήλλουτο ὑγιαίνων. Παραγγείλαντος δὲ τοῦ Μάρτυρος σιγῇ τὴν τιμὴν ἀποδοῦναι (οὐ γὰρ τὸν ἐξ ἀνθρώπων θηρώμενος ἔπαινον ἐπεδείκνυεν τοῦτο) ἐκεῖνος τοὐναντίον· τὰς γὰρ πλατείας περιϊὼν, πᾶσι τοῖς ὑπαντῶσι τὴν ἑαυτοῦ ἐφώνει ἀνάστασιν, κράζων καὶ λέγων· Δεῦτε, ἴδετε, ξένον γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθὸν ἐπαιδήμησεν· δεῦτε, ἴδετε θησαυρὸν ἰάσεως κρυπτόμενον ἔμψυχον· δεῦτε, ἴδετε ἀπόῤῥητον χορηγὸν σωτηρίας. Ἤδη τάχα οὗτος οὐρανόθεν πρὸς ἀνθρώπους ἀφίκται; ἀπέδωκεν γάρ μοι τοῦ νοσήματος λύτρον. Τούτων λεγομένων, ὁ Μάρτυς ὑπεχώρησε πρὸς τὸν ἴδιον οἶκον.

a Νεάνις δέ τις ῥιζῷ a παλαιοῦσα δαίμονας, καὶ ἐφόδῳ πνεύματος τηκομένη, τοῦ ἰαθέντος τοὺς λόγους ἀκούσασα, προσέδραμεν αὐτῷ ἐν τῷ οἴκῳ, καὶ τὴν τοῦ πάθους φορὰν ἐσοφίσατο. Καὶ τὴν παῤῥησίαν λαβοῦσα ἡ δαιμονῶσα, τῷ Μάρτυρι πρόσεισι, καὶ στενάζουσα τὸ συμβὰν ἐξηγεῖται, δακρυοβολοῦσα πρὸς αὐτὸν καὶ βοῶσα· Ἰατρὲ κορυφαῖε, ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ πολεμοῦντός με, ἀποδίωξον ἀπ' ἐμοῦ τὸν ἀόρατον λῃστὴν, σῶσον ψυχὴν ἐκκρεμαμένην εἰς σε, καὶ πᾶν ὅτι λυποῦν ἀποσόβησον, θηρευτὴς τῶν

venenato per viscera malo serpente, torqueri nescio quem hominem. Jamque permolesta sane putrefactione interiora omnia pervadens humor pestifer, pectus ac latera et ipsum cor ejus miserum in modum depascebatur, nec obstantibus medicorum plurium pharmacis, atque omni ab eis arte nequidquam adhibita consumptisque pecuniis, pejori semper loco erat viri sanitas; ita ut et pecuniæ eum deficerent, et de valetudine per medicos recuperanda spem nullam haberet. Sed postquam ad immedicabile malum curandum accessit Christi Martyr, et fidem hominis exploravit; animi ejus affectionem deprehendens, ad Christum conversam, valetudini miserum repente restituit. Protensa namque manu, signo eum Crucis munivit, ac omne continuo malum ab eo depulsum est. Hoc igitur recedente cum gratiarum actione, ecce e medicorum numero aliquis ægrotum adduxit, pestifera quadam contagione, et gutturis augustiis, se lamentantem teneri. Is hominis sancti pedibus se advolvens; Oro, inquit, Domine mi, plurimos in hocce homine labores frustra consumpsi, non exiguas ille pro recuperanda sanitate impensas fecit, omnem meam artem in eodem perdidi, ab omni eum parte tentavi: noctes duxi insomnes variis lo- E
tionibus intentus, dies similiter in herbarum explorationem totos impendi, cunctis medicæ artis auxiliis sui usus, spes omnes quibus mihi blandiebar amisi, et cum ad eum accessi, nullum restitutæ valetudinis principium reperi: sed malum pertinacissime homini adhæsit, et quodcumque ei adhibere conatus fui remedium, nullam tamen in melius mutationem advertere hactenus potui; omnia namque medicorum auxilia malum illud longe exsuperat. In tali eum videns desperatione piissimus medicus, animo deficientem suscepit, spemque illi dedit meliorem, ita locutus; Dico tibi, si fidem tantummodo habueris, licet vinculis tibi alligatum foret malum, fugam tamen quasi effrænis equus arripiet. Profecto si istam mihi fidem promittas, ego meas ad Christum pro te supplicationes feram, ac ipse confestim chirographum tuæ sanitatis scribet. Tunc infirmus, apprehensis viri sancti pedibus, et lacrymis ad misericordiam ejus erga se commovendam fusis, fidem ei, qualem requisierat, addixit; manum signis, cum lingua impediretur, ad hoc indicandum usus. Atque ecce, divina adspirante gratia, laxatum est vinculum infirmitatis, et colli claustra fuerunt referata. F

5 Post ita redditam homini sanitatem, ad forum ambulaturus perrexit Martyr, circumspiciens num quis ibi aut infirmus egens curationis, aut egenus esuriens, aut anima esset errabunda, quatenus eos sic ab idolorum errore et infirmitate reduceret. Factum est autem ut videret hominem plane nudum, cujus commiseratione tactus, animum explicuit ejus juvandi cupidum. Ille vero ipsum intuitus, prætereunti ait, O medicorum optime, quoniam mortalium omnium infelicissimus ego sum, tantisper me loquentem audi, medicum enim insignem decet suscipere difficiliores curas. Per lubricam ego viam incedens, nec satis firmo consistens vestigio, in solum repente concidi, et loco suo emotum genu mihi est; unde inutilis reddita tibia et pedis cavilla suppurata, fecit ut ulcera plura circumferam. Adhibitis autem malo remediis, ipsum videbatur magis mali magisque invalescere, superabat fomenta omnia pertinacitas, nec quidquam juvabant coacta sæpe plurium medicorum concilia; quamobrem nullam mihi adipiscendæ salutis spem videns relictam, supervicturum me malo non credo. Tu igitur, cum sis lapsorum erector et propitiator, exulceratos pedes mihi sanos restitue. Non enim potes non auferre a nobis morbos nostros: et quia habes paternæ commiserationis tenerrima viscera, ipse te

move,

D EX MS. VATICAN. *Sanat peste laborantem,*

et angina fauces præclusum :

curat pedem pessime affectum,

EX MS. VATICAN.

delatusque ad Theodorum Ægarum Præsidem,

A simili modo circumiens, et ab artis suæ exercitio nusquam desistens. Tunc e Gentilibus nonnulli ad Theodorum, Ægarum, urbis maritimæ et in secunda Cilicia præcipuæ, Præfectum, eum detulerunt, dicentes : Galilæus nescio quis ex Oriente huc ad nos venit, et fallacem quamdam medicinam profitens, externa specie plurimos seducit, in Jesumquemdam curationum suarum gloriam referendo, et liberatoris nomen attribuendo ei, quem constat verberatum servili manu fuisse; deorum honorem injuriose proscindit, sacerdotalia prædatur decora, polluit templa veneranda, neque hactenus cessat sacros lucos exscindere. His auditis Præfectus famulos emisit, qui progressum exciperent itinera observando : viarumque custodibus, proposito gravi periculo, edixit ut curarent, ne hac aut illac elaberetur : quare excubitores ad portas positi invigilant omni ejus egressui, furore non intermisso. Cum ergo universus gentilismus commoveretur, et quidquid Christianorum erat excuteret indagando, haud longe *a* ab Anazarbo urbe in Thallelæum inciderunt, sub umbra olearum quarumdam quiescentem; constrictumque vinculis et verberibus affectum Ægas abduxere, stiteruntque Præfecto. Hic magno in eum B furore incensus, postera statim luce pro tribunali sedens, in templo Hadriani judicium contra Thallelæum instituit. Qui mox vestibus spoliatus a lictoribus, ad Præsidem perductus est, succlamantibus ei, ut edictis tyrannicis obediret.

capitur,

a

interrogatur,

9 Tum Præfectus; Patriam, inquit, et conditionem, civitatem et appellationem, nec non quod vitæ genus profitearis, edissere. Cui Thallelæus; Patria, dixit, mihi est Judæa, *b* urbs natalis Hierosolyma : parentibus editus sum liberis, Thallelæo mihi nomen, arte medicus, professione sum Christianus. At quid tibi, quærit Præfectus, in fertili hac Cilicum regione est negotii? Gentes, reponit Martyr, idololatrico errore deceptas perlustrans, et ex aliis terris abire Judicum sententia justus, in hanc tandem provinciam deveni, pro Christo pugnaturus : etenim nihil Deo fieri potest acceptius, quam si quis se accingat certamini contra idololatricam insaniam. Quod si voluissem, poteram concursum hominum tibi intolerabilem excire : sed turbas cohibui, calumniam patiens et curationum medicarum causa mulctatus. Hæc cum dixisset ille, Præfectus ignem spirans crudis *c* nervis dorsum ejus mandavit flagellari, ut C tormentorum plagis circumventum Martyrem ad defectionem commoveret. Sed bellum Thallelæo pax erat, et pugna tranquillitas. Extendebatur ergo pronus in terram ante tribunal, in conspectu Judicis : et terga quidem ejus dispungebantur flagris, sed nulla noxa recipiebatur in anima; membrorum solvebatur compago, sed fidei robur nequaquam concutiebatur : siquidem totus divini amoris igne succensus, illatas sibi plagas nec sentiebat quidem.....

c

tauris cæditur:

a tyranno Christum blasphemante

10 Tantam viri constantiam demiratus tyrannus, jussit, ita ut erat extensum in ligno, præscripta a legibus indulgentia frui : et quoniam lassati erant carnifices, ipsum laniando nihil proficientes, crudelem impiamque linguam in hos sermones convertit, dolose captans danda sibi a Martyre responsa : et, Dic mihi, inquit, quibus præstigiis humanas curare solitus es infirmitates? Sublatus in altum, quæ vera sunt responde, ut benignum me Judicem experiri erga te merearis. Si deorum agente in te beneficentia istæc operaris, ego ipse in tuas ibo partes tecumque sentiam : si e terra aut divinatione magica, sicut ventriloquis contingit, aliud id quidem erit rei; tantummodo ne mortuum nescio quem Deum mihi, Thallelæe, objicias, qui nihil quod hominibus utile esse possit præscripsisse convincitur. Quid ejus detinemini desiderio, qui nonnisi vilissimos piscatores

λασσίου Αἰγῶν, τῆς πρὸς δευτέρους Κίλικας πόλεως, λέγοντες, Προσήλασέν τις παρ' ἡμῖν ἐξ ἀνατολῶν Γαληλαῖος, ἐπίπλαστον ἰατρίαν προσφέρων, καὶ ἐπιπολαίῳ σχήματι τοὺς πολλοὺς δελεάζων, καὶ Ἰησοῦ τινι προσάπτοντα τῆς ἰατρίας αὐχήματα, καὶ ἐλευθεροποιοῦντος προσωνυμίαν περιτίθησιν αὐτῷ, ἀνδρὶ ἐκ δουλικῆς ῥαπισθέντος χειρὸς, καὶ καθύβρισεν τῶν θεῶν τὰ πολύτιμα, ἐλαφύρισεν τὰ τῆς ἱερουργίας λαμπρὰ, ἐμίανεν τοὺς ἀμωμήτους ναοὺς, ἕως καὶ νῦν ἐκκόπτων τὰ θεσπέσια ἄλση οὐ παύεται. Οὕτως ἀκούσας ὁ Ἡγεμὼν, κατὰ τὴν ἐκείνου πρόοδον δούλους ἀπέστειλεν, τὰς τρίβους διατηρεῖν, τοῖς ὁδοφύλαξι προθέμενος κίνδυνον, μήπου ταύτην ἢ ταύτην διαδράσας τῶν ὁδῶν διαλάθοι. Ἀγρύπνως οὖν οἱ πυλωροὶ τὰς τούτου προόδους ἐφύλαττον, οὐκ ἀνειμένης χολῆς. Τῆς οὖν πλάνης τῶν εἰδώλων πανταχῆ κεχυμένης, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐπιζητουμένων, περιέτυχον τῷ Μάρτυρι πλησίον τοῦ Ἀναζαρβοῦ ἄστεως, ὑπὸ ἐλαιοφόρων ἐκεῖ σκιαζομένῳ φυτείαν, καὶ δήσαντες καὶ μαστιγώσαντες αὐτὸν, ἤγαγον πρὸς τὴν πόλιν τῶν Αἰγῶν, καὶ τῷ Ἡγεμόνι παρέστησαν. Ὃς μεμηνὼς κατ' αὐτοῦ, εὐθὺς τῇ ἐπιούσῃ ἐπὶ τοῦ Ἀδριανοῦ προκαθήσας ναοῦ, τὴν ἐπ' αὐτῷ συνεκρότησεν κρίσιν, καὶ γυμνώσαντες αὐτὸν εἰσῆγον οἱ δήμιοι, καταβοῶντες αὐτῷ ἀπειθῆ, ῥημάτων ἀκοῦσαι τυραννικῶν. E

Καί φησιν ὁ Ἡγεμών· Χώραν λέγε μοι, καὶ τύχην, πόλιν, κλῆσιν, ὁμοῦ τε καὶ πρᾶξιν. Ὁ δέ· Γῆς μὲν εἰμὶ Ἰουδαίας Ἱεροσολυμήτης, ἐλευθέρων δὲ γονέων, Θαλλέλαιος, ἰατρὸς, Χριστιανός. Ὁ Ἡγεμὼν ἔφη· Τί σοι καὶ τῇ πολυφόρῳ τῶν Κιλικῶν πατρίδι; Ὁ Μάρτυς ἔφη, Τὴν εἰδωλικὴν πλάνην περιϊὼν, καὶ ἑτέρωθι δικασθεὶς, ἥκω, καὶ ἐνταῦθα, τῷ Χριστῷ συμμαχήσων· οὐδὲν γὰρ οὕτω θεραπεύει τὸ θεῖον, ὡς κατὰ τῆς εἰδωλικῆς ἐξοπλίζεσθαι πλάνης· καὶ εἰ ἤθελον, ἔσχον ἂν τὴν παρά σου συνδρομὴν ἀκατάσχετον· ἀλλὰ ταράχους ἐκώλυον, βλασφημούμενος καὶ τῆς ἰατρίας εὐθυνόμενος δίκας. Ταῦτα λέγοντος, πυρπνοήσας ὁ Ἡγεμὼν ὠμοῖς νεύροις παρεκελεύετο τούτου τὰ νῶτα μαστίζεσθαι, πληγαῖς αὐτὸν περισφίγγων βασάνων, ἵν' εἰς κατάπτωσιν τινάξῃ τὸν Μάρτυρα. Ἀλλ' ἦν ἄρα Θαλλελαίῳ ὁ πόλεμος εἰρήνη, καὶ ἡ μάχη γαλήνη. Τέτατο γοῦν πρηνὴς προηπλωμένος ἐν γῇ, θρόνου ὑπατικοῦ ἀντιπροσώπου δικάζοντος, καὶ κατέστιξεν μὲν ταῖς πληγαῖς τὰ νῶτα τοῦ Μάρτυρος, οὐκ ἦν δὲ εὔληπτος ἐν τῇ ψυχῇ ἡ λαβὴ, d... ἐχάνωσεν μὲν τὴν τῶν μελῶν αὐτοῦ σύνθεσιν, τὸ δὲ τῆς πίστεως στερρὸν οὐκ ἐσάλευσεν, τῷ γὰρ τῆς θεοφιλίας ὅλος κατεχόμενος φίλτρῳ, τῶν πληγῶν οὐδ' ὅλως ᾐσθάνετο..... e

d

Ὡς δὲ τὸ εὔτονον ὁ τύραννος τοῦ ἀνδρὸς ἀπεθαύμασεν, ταθέντα τοῦτον ἐν ξύλῳ, τῆς τῶν νόμων ἀξιοῦσθαι f περώνης προσέταξεν· καὶ ὡς ἀπέκαμνον οἱ δήμιοι τιτρώσκοντες τοῦτον, καὶ μηδὲν ὀφελοῦντες, πρὸς ὠμὸν καὶ παράνομον λόγον ἐξακονήσας τὴν γλῶτταν, διάλεξιν αὐτῷ προσῆγεν ὁ τύραννος, καὶ τὰς μαρτυρικὰς ἐθηρολόγει λαβάς· καί φησιν, Ποίαις ἑτεροφθαλμίαις g τὰς ἀνθρωπίνας ἐθεράπευσε νόσους, ὑψώμενος ἀπόκρινε τ' ἀληθῆ, ἵνα ἔχεις με τὸν δικαστὴν ἐραστήν. Εἰ ταῖς χρησιμοδοσίαις h τῶν θεῶν ἐνεργούμενος, εἰσπισθήσομαί σοι κἀγὼ καὶ συνθήσομαι· εἰ φωνῶν ἀπὸ γῆς καὶ μαντικαῖς τερατοσκοπίαις ὡς ἐγγαστρὶ μυθολόγοις, ἕτερον ἂν εἴη, καὶ μή μοι νεκρὸν Θεὸν προβάλλου, Θαλλέλαιε, τὸν μηδὲν χρήσιμον τοῖς ἀνθρώποις προστάξαντα. Τί παρακαθέζεσθε πόθῳ, τῷ ἰχθυπώλας μαθητὰς κεκτημένῳ, τί δὲ σταυρῷ προσκεχήνατε, τῷ κενῷ αὐτοῦ i ῥηναγωγούμενοι τάφῳ; Ἀγροικικῇ οὕτως ἀπαιδευσίᾳ συνέζη, τερπνὸν ἢ χρηστὸν οὐδὲν καθυπέσχετο, ὡς ζημίαν προσέταττεν, ἐκρύπτεσθαι τὸν πλοῦτον πρὸς αἴτησιν μὴ εὐπορῶν, κερματίου ἑνὸς καὶ οὐρανῶν ἐπηγγείλλετο βασιλείαν· σταυρωθεὶς κατεσφάζετο λόγχῃ, καὶ ἀθάνατον ἐπισχνεῖτο ζωὴν μετὰ θάνατον. Ἀναλόγισε τοιγαροῦν ἐν ἑαυτῷ σὺν τούτῳ καὶ σύγκρινον. Ἆρα οὐ λογίζῃ τὴν ἀπάτην τῆς χλεύης; Εἰ δυνατὸς ἦν, διατὶ τοῖς ζῶσι μᾶλλον τὰς τιμὰς μὴ διεδίδου, ἀλλ' ἐκήρυττεν μὲν τοῖς ζῶσι θλίψεις καὶ κινδύνους καὶ θανάτους ὑπομένειν, μετὰ δὲ τέλος ἐπηγγέλλετο δῶρα, ἃ καὶ λαμβάνων νεκρὸς οὐκ αἰσθάνεται. Παρὰ δὲ τοῖς ἡμετέροις

e

f

g

h

i

θεοῖς

A θεοῖς τρυφῆς προτροπὴ καὶ παιγνίων, αὐλοὶ περὶ αὐτοὺς καὶ κύμβαλα, καὶ χωρίαι, καὶ γέλος. Ἐπεὶ τοίνυν οὕτως ὠμὸς περὶ τοὺς θεοὺς πεφυκὼς, ἀνήμερος ἐκνόμης γεγένησαι, κἂν ἐξ ἀνάγκης τῆς νῦν ἡμερώθητι.

Ἀλλὰ πρὸς τοῦτον ὁ Μάρτυς ἀσυλλόγιστος ῥήτωρ (τῶν γὰρ μαστίγων χαλαιπώτερον τῇ τόλμῃ τῆς ὕβρεως τῇ πρὸς τὸ θεῖον πληγείς) φησὶν πρὸς τὸν τύραννον· Ἐπαγωρότερα, ὧν ἔφησας, ἄκουσον· Ἰδὼν ὁ Θεὸς τοὺς ἰδίους χαρακτῆρας κατὰ γῆς ἐῤῥημμένους, ἤγγισεν ἐφ' ἡμῖν ὡς βασιλεὺς ἰδίαν εἰκόνα κατενεχθεῖσαν ὁρῶν, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐλεήσας τὸ γένος, τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ τὸν Ἀδὰμ ἐκενούργησεν, καὶ τὸ τῆς ἐλευθερίας ἡμῖν ἐχαρίσατο δῶρον· οὐ πρέσβυς, οὐκ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἔσωσεν ἡμᾶς· οὗτος τῇ οἰκείᾳ δυνάμει ἔμυξεν τὸν ῥυπώδη ἀέρα, καὶ εἰδωλικαῖς μολυνόμενον κνίσαις, κατέῤῥαξεν τοὺς ναοὺς, ἀνέπαυσεν τοὺς βωμοὺς, ἐχώρησεν τοὺς θεοὺς, τὰ ἄλση ἐξέκοψεν, ἐθεράπευσεν πάθη, ἐπεστόμησεν μάντεις, πάντα τὰ ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐχαρίσατο. Τί οὖν οὕτως προδήλως ὑλακτεῖς κατὰ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ Θεοῦ ; δέον σε τοῖς αὐτοῦ πεισθῆναι προστάγμασιν, καὶ ἐλευθερωθῆναι τῶν ματαίων τούτων, καὶ τυχεῖν τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ὑπάκουσον, Ὑπατικὲ, ἐὰν τὴν τάξιν τοῦ δικαστοῦ καθυφεῖς τὴν ἐπιθυμίαν
B τοῦ Χριστοῦ ἀναλάβοις, αἰσθήσῃ τοῦ ἰατροῦ τὰ ψυχικὰ τῶν ἁμαρτωλῶν θεραπεύοντος πάθη, πάντας γὰρ θέλει σωθῆναι ὡς Θεός.

Ἐπιπολὺ δὲ τοῦ Μάρτυρος καταλέγοντος ταῦτα, καὶ χειρουμένου τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, ὁ τυραννικὸς θυμὸς ἐμμανέστερος... l καί φησιν Καλῶς ἡμῖν ἐνεφύης ἔκδικος Χριστοῦ ὁ κατάδικος, ἐγώ σε δείξω ἐλπίζειν τὰ μάταια. Καὶ τοῖς δορυφόροις φησίν, Εἰ τὸ πῦρ παρεσκεύασται, καὶ ἠκόνηται σίδηρος, παντὸς αὐτὸν εἴδους κυκλώσατε. Ὁ δὲ χαλκεύσας τὴν ψυχὴν τοῖς ἀνδραγαθήμασιν ἵστατο. Εὐθὺς οὖν ὄνυχες, καὶ ξίφη, καὶ πῦρ, καὶ στρεβλώσεις ἐπολιόρκουν τὸν Μάρτυρα· Ἀλλὰ συμπαρῆν αὐτῷ μαστιγουμένῳ Χριστὸς, ταῖς τυραννικαῖς ἐπιτεγνώμενος τέχναις. Μυρίαις οὖν πληγαῖς τὸ σῶμα περιῤῥαγεὶς, καὶ τῷ σιδήρῳ καταξανθεὶς, καὶ πυρὶ προσπελάσας, αὐτοκράτορα γνώμην προβέβλητο, τὰ πάθη μαραίνουσαν, καὶ τὰς πολυτρόπους τιμωρίας γελῶσαν. Ἦν γὰρ αὐτῷ ἡ τῆς τρεβλώσεως μηχανὴ ἀκατάπληκτος, καὶ ὁ θυμώδης ἀμαγγάνευτος m φόβος· περιχαρὴς δὲ ἐγεγόνη τοῖς τῶν ξιφῶν αἱμασσόμενος τραύμασιν, καὶ πάσαις ταῖς κολάσεσι μίαν ἧτταν ἐδίδου τὸν Χριστὸν ἐννοούμενος· ὅλον ἐξεκένωσεν ὁ τύραννος τῶν βασάνων τὸν ὄχλον, καὶ τὸ στεῤῥὸν τοῦ Μάρτυρος οὐκ ἠλλοίωσε φρόνημα· ἀλλ' ἀνάνδρως προσφερομένη τοῦ πυρὸς ἡ βία εὑρίσκετο, τῇ δυναστείᾳ σβε-
C σθῆσα τῆς πίστεως, τῷ πυρὶ χωνευθεῖσα τῆς φρονήσεως· μάστιξι, καὶ πυρὶ, καὶ σιδήρῳ κατανάλωτο ὅλος, καὶ ὡς εὐφραινόμενος ἦν καὶ τιμωρούμενος, καὶ πάντα ταῦτα κατεπάτη τὰ πάθη, καί φησιν πρὸς τὸν τύραννον· Οὐ δραπετεύω, μὴ νομίσεις, ἀπειλούμενον θάνατον, ἀλλ' εὐτόλμως τῇ πίστει πρὸς τοῦτον μαχήσομαι, τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ προτιθεὶς ἀριστείαν· ἡδὺ γάρ μοι τὸ γενέσθαι χειρὸς τυραννικῆς παρανάλωμα τῆς σῆς, ἵνα μὴ ἀρνηθείην ἔμπροσθεν τῶν Ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ, καὶ κρεῖττόν μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν εὐσεβῶς· εἰ γάρ μου καὶ τῆς σαρκὸς διαθρίψεις τὸ ὄστρακον, ἀλλ' οὐ συλήσεις τὸν τῆς ψυχῆς θησαυρόν· εἰ καὶ τῆς αἰσθητῆς σκηνῆς ἐξαγάγεις με, ἀλλὰ τῆς νοητῆς μονῆς οὐ στερήσεις με. Οὐ γὰρ οἶδεν εὐσεβὴς ἐν συμφοραῖς λειποτάξιον· ἐν εἰρήνῃ θαυμάσας εὐτόλμων ἑτέρων τὰ τρόπαια, οὐ ῥίψω ἐν πολέμῳ τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀσπίδα· οὐ γὰρ χαρίζεται δωρεὰς τοῖς ῥαθύμοις ἡ χάρις, οὐ μισθοῦται ἐκλελυμένους ἐργάτας, οὐ στεφανεῖ τοὺς καθεύδοντας. Διὸ μαστιζόμενος, πρὸς αὐτὸν ἀτενίζων, τελευτῶν αὐτῷ τὴν ψυχὴν παρατίθημι· παίζω τοῦ πυρός σου τὴν φλόγωσιν, τῇ γὰρ τοῦ σωτῆρος περιβλύζομαι δρόσῳ· φύλλον ἅπαν σου ξίφος λογίζομαι, πεπέτρωται γὰρ ὁ λογισμὸς τῆς ψυχῆς μου· ἐῶ τὰ μέλη μου πρὸς θάνατον, ἑτοιμάζω ποιμένι τὸ πρόβατον, χρεωστῶ γὰρ τὴν θυσίαν.

Ὁ δὲ δικαστὴς ὡς λέων εὑρὼν θυριάλωτον κάθιστο ἐκπολεμῶν, καὶ τοιαύτας ἐπεβρύχατο φωνάς· Τοιάντε τῆς ἀνεξικακίας τὰ ἐπίχειρα ;; ὀκτωκαιδέκατον ἔτος οὗτος

sibi in discipulos delegit? Quid ita crucem attenditis, et ad vacuum ejus k sepulchrum estis assidui? D *EX MS VATICAN.* Agresti ille ruditati assueverat, nihil jucundum pollicebatur vel utile, sed per modum supplicii præcipiebat divitias ad pauperum eam expetentium usum reponere, et pro nummulo regnum cœlorum promittebat : in crucem sublatus lancea necabatur, et immortalem vitam spondebat post mortem. *solicitatus ad defectionem,* Hæc igitur tectum diligentius paulo perpende, et judicium profer. An forte non intelligis istius deceptionis fallaciam? Si potens erat, quamobrem non potius viventibus conferebat honores, sed econtra his quidem prædicabat sustinendas tribulationes et pericula ac mortes tolerandas, post hujus autem vitæ cursum præmia honoresque pollicebatur, quorum scilicet nullus amplius defunctis sensus superest? Nobis autem dii nostri voluptates, nobis delicias suppeditant. Apud ipsos tibiæ, cymbala, choreæ, risus. Cum igitur ferociter adeo huc usque adversus deos nostros, quasi lege quadam coactus, te gesseris, nunc vel necessitate suadente cum illis in gratiam redi.

11 Tunc sanctus Christi Martyr, non multis usus argumentis, qui propterea quod deos contumeliis ausus fuisset appetere acerbissima verbera erat perpessus, hæc ad Tyrannum verba habuit : E *Christi divinitatem tuetur :* Tuam sane ad persuadendum appositam orationem percepi. Cum suam imaginem Deus, hominum mentibus impressam, solo videret prostratam ; non aliter ac Rex quispiam, qui suam ipsius statuam plane collapsam aspiceret ; propior nobis fieri est dignatus, et generis misertus humani, unigenitum suum filium in mundum e cœlo dimisit, veteremque Adamum evacuavit, pulcherrimæ nobis libertatis donum restituens. Non alius quispiam conciliator, non etiam Angelus, sed ipse nobis Dominus salutem contulit. Ille propria sua virtute ærem istum, idololatrico suffitu pollutum, sordibus suis expurgavit, templa solo æquavit, idolorum sacrificia abolevit, deos abegit, nemora et lucos excidit, morbos et languores curavit, oracula dæmonum extinxit, ac omnia denique bona nobis contulit. Quid igitur a deo manifeste adversus unigenitum Dei filium insurgis? Oportet te ejus legibus obsequi, et ab istiusmodi vanitatibus emancipari, atque ita beatam immortalitatem adipisci. Audi sis, o Proconsul, si judicis gradum obtinens Christi desiderium conceperis, senties medicum, qui spirituales peccatorum infirmitates curat: F omnes quippe, tamquam Deus, vult salvos fieri.

12 Hæc cum multis diuque inculcaret Martyr, et populi aures animosque occuparet, majori furore accensus Tyrannus, Pulchre, inquit, nos adoriris, Christi defensor injuste : ego ostendam tibi quid sit sperare in vanitatibus. *varie torquetur,* Inde ad satellites conversus; Si, inquit, ignis paratus est et ferrum exacutum, omnibus istum mobis torquete. Thallelæus vero, præclare gestorum memoria obarmans animum, intrepidus adstitit. Mox ungulis, machæris, igne, aliisque tormentis in sanctum Martyrem cœptum est pugnari. Certanti autem et dirissima verbera perpetienti Christus adfuit, tyranni machinationibus auxilium suum opponens. Mille igitur vulneribus toto corpore confractus et ferro laceratus, atque ad ignem admotus, mentem ostendit sui plane dominam, quæ passionibus subactis quælibet etiam supplicia irrideret : non enim formidabilis ei videbatur torturaria machina, et iratus judex inane terriculamentum : gaudebat gladiis conscindi ad sanguinem, et omnium tormentorum evadebat victor, Christum recogitans. *ad omnia invictus.* Totam pœnarum seriem tyrannus explicuit, nec tamen generosam Martyris constantiam valuit superare : apparuit frustra adhibitam ignis vehementiam, quam extinguebat fidei virtus, et difflabat

A artis præceptor, Asterius faber lignarius, Alexandar miles. Asteron, Philagrius, *q* Timotheus; Theodula, Macaria, *r* aliique cum illis : quorum certamina commemorata amandi Dei memoriam nobis renovant. quibus, una cum ipsis et gloriosissimo Martyre Thallelæo, utinam aliquando contingat partem obtinere in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria et imperium in secula seculorum. Amen. D EX MS VATIC

ANNOTATA.

a *Imo* longe ab Anazarbo, *sed tamen* ab euntibus Anazarbum *captus Sanctus est,* 50 *dumtaxat stadiis ab urbe Ægæorum, ideoque huc potius quam Anazarbum totius Provinciæ Præsidi adductus.* b *Jam diximus ex* Libani *regione in Phœnicia natum Sanctum,* Hierosolymis *tamen sui nominis monasterium habuisse.*
c *Nihil de hoc aliisque cruciatibus sinceriora Acta : et illi valde multiplicati plerumque suspicionem fictionis augent, non opinionem virtutis.* d *Expunxi, quia sensum non faciebant, et is per se commode subsistebat, hæc verba,* τὸ γὰρ ἀληθινὸν ἀρετὴ πολιτεία ἐστιν : *et quod sequebatur,* ἀλλὰ ταράχως ἠκολούθουν *per conjecturam correxi.* e *Expunxi ob eamdem causam etiam hæc,* ζώσασα γὰρ τοῦ ἀθλητοῦ τὴν ὀσφύν. f *Item hæc,* ἀλλ' ἐτυράννη τὴν αἴσθησιν. g Περώνη *non invenitur,* περόνη fibulam *significat : sed quid esset,* legum fibula? *Nihil ultra divino, suspicor tamen in torturis præscriptum plagarum numerum, post quem dabantur induciæ ad loquendum, tam ei qui exercebat quæstionem, quam qui eidem subjectus erat.* h *Recte videntur* præstigiæ *inusitato alias nomine dici* ἑτεροφθαλμίαι, *ut quæ fallendo oculos aliud pro alio videri faciant.* i *Etiam hæc novæ compositionis vox est, quam si addita littera augere liceret,* χρησιμοδοσία *posse* beneficentiam *significare : nam* χρήσιμος *utilis est, sed* χρησμὸς oraculum, *unde* χρησμοδοτὸς oraculo concessus : *quidni etiam in genere,* concessus divinitus? *et sic* χρησμοδοσία *etiam* divina beneficentia *erit.* Ῥηναγωγεῖσθαι, *id est,* per nares duci.
k *Dominicum* sepulcrum *primo nosci et honorari a Christianis cœpit tempore Constantini Imperatoris, proinde hic quoque hallucinatur Auctor.* l *Deest verbum.* m Ἀμαγγάνευτος, *id est, nullo mangonio seu nulla* B *arte exaggeratus.* n *Ciliciæ nempe objecta est* Cyprus, *freto milliarium circiter* 60 *remota a continenti.* E
o *Hiatum hic aliquem esse, incuriæ Græca transcribentis imputandum, sensus, nimium a præcedenti diversus, indicat.* p *A* Macario *quidem se institutum profitetur Martyr in aliis Actis : sed nec verosimile est eum Ægis adfuisse : fortassis etiam ille nec Christianus fuit, neque tunc vivebat.* q Timotheum *Sancti discipulum, atque adeo jam antea Christianum, agnoscunt Acta; qui videtur magistrum secutus, captum inaudiens : de ejus Martyrio nihil alibi legitur.* r *Cetera nomina unde accepta sint, et qua fide, non indago.*

EPITOME ACTORUM

Ex. Synaxario Collegii Ludoviciani alias Claromontani. S. J. Parisiis.

NOT. 3v APP. TOM. VII MAJI.

ΑΘΛ· ΤΟΥ ΑΓ. ΜΑΡΤ. ΘΑΛΛΕΛΑΙΟΥ.

Οὗτος ἦν ἐπὶ Νουμεριανοῦ τοῦ Βασιλέως, ὁρμώμενος ἐκ τοῦ Λιβάνου, πατρὸς Βεροκκίου καὶ Ῥωμυλίας μητρός· ἐν μελέτῃ δὲ γενόμενος τῆς ἰατρικῆς τέχνης συνεσχέθη ἐν Ἀναζαρβῷ τῆς δευτέρας τῶν Κιλίκων ἐπαρχίας ἐν ἐλαιῶνι κρυπτόμενος· καὶ προσάγεται Θεοδώρῳ τῷ Ἄρχοντι. Ὅς, μὴ πειθομένου αὐτοῦ θῦσαι τοῖς εἰδώλοις, προσέταξε τρυπηθῆναι τοὺς ἀστραγάλους αὐτοῦ, καὶ σχοινίοις κατὰ κεφαλῆς ἀναρτεθῦναι αὐτόν. Τοῦτο οὖν δόξαντες οἱ ὑπερέται ποιεῖν, ἔκ τινος θείας δυνάμεος τὰς φρένας ἀλλοιωθέντες, ξύλον ἀντὶ τοῦ Ἁγίου τρυπήσαντες ἀπηώρησαν. C Τύπτονται οὖν ὡς κατὰ τοῦ Ἄρχοντος παίξαντες· δύο δὲ ἐξ αὐτῶν, Ἀλέξανδρος καὶ Ἀστέριος, τὸ παράδοξον ἰδόντες ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ, καὶ τὰς κεφαλὰς ἀποτέμνονται. Ἀπορηθεὶς δὲ ὁ Ἡγεμὼν ἐπεχείρησε δι' ἑαυτοῦ τοὺς ἀστραγάλους τρυπῆσαι τοῦ Ἁγίου· καὶ ἐν ᾧ ἔμελλε τοῦ θρόνου ἐξαναστῆναι, ἐκολλήθη ὁ θρόνος τοῖς ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐξαναστῆναι· ὃν κατοικτειρήσας ὁ Ἅγιος, καὶ προσευξάμενος διαστῆναι ἐξ αὐτοῦ τὸν θρόνον ἐποίησε. Ἐπεὶ δὲ, τῷ τοιαυτῷ θαύματι πολλῶν τῷ Χριστῷ πιστευσάντων, ἔμεινεν ὁ τύραννος πεπωρομένος τῇ ἀπιστίᾳ, καὶ πάλιν ἐπεχείρησε τοῦ διατρυπῆσαι τοὺς ἀστραγάλους τοῦ Ἁγίου, καὶ εὐθέως αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐξηράνθησαν· εἶτα τυχὼν διὰ τοῦ Ἁγίου αὖθις ἰάσεως, ἐκέλευσεν αὐτὸν ῥιφῆναι ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἐξ ἧς ἐξῆλθεν ἀβλαβὴς, λευκὴν ἐστῆτα φορῶν. Μετὰ ταῦτα θηρίοις ἐν τῷ σταδίῳ ἀφίεται, καὶ ἀλώβητος διαμείνας, ἐν Ἐδέσῃ τῶν Αἰγαίων πόλεως ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνεται. Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτοῦ, τῷ ὄντι ἔνδον τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Ἀγαθονίκου.

CERTAMEN S. MART. THALLELÆI.

Hic erat sub Imperatore Numeriano ex Libano, patre Beroccio, matre Romulia; medicinæ autem dans operam comprehensus est Anazarbi, secundæ Ciliciæ urbe, in oliveto ubi latebat, et adductus ad Theodorum Præsidem. Hic cum ei persuadere non posset ut idolis immolaret, jussit ejusdem talos terebrari, et funibus in caput suspensum attolli. Id dum facere se credunt ministri, per divinam quamdam virtutem a mente alienati, lignum loco Sancti terebrantes suspenderunt. Vapulant ergo, quasi Præsidi illudentes : duo F vero ex ipsis, Alexander et Asterius, viso miraculo; crediderunt in Christum, et capite plexi sunt. Consilii autem inops Præses, aggressus per seipsum est terebrare Sanctum : sed cum vellet de sella surgere, adhæsit illa posterioribus ejus, ita ut surgere nequiret. Sed misertus illius Sanctus fecit oratione sua, ut ab illo sella sejungeretur. Cum ergo propter hujusmodi miraculum multi crederent in Christum, et suæ incredulitati tyrannus obduratus inhæreret iterumque tentaret talos Sancti terebrare; statim ejus manus exaruerunt. Dein rursus sanitatem consecutus a Sancto, jussit illum in mare præcipitari : verum etiam hinc exivit, albam vestem indutus. Post hæc objicitur feris in stadio; et neque ab his læsus, in Edessa civitatis Ægæorum gladio caput amputatur. Agitur autem illius festivitas in ejus martyrio, quod est intra ecclesiam Sancti Martyris Agathonici.

NOT. 4 *** APP. TOM. VII MAJI

DE SANCTO BAUDELIO MARTYRE,

NEMAUSI IN GALLIA NARBONENSI.

NOT. 5 APP. TOM. VII MAJI

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

G.H.

De cultu, Translatione, Actis, quorum alia dantur, alia ut apocrypha rejiciuntur.

XX MAJI

Memoria in antiquis fastis.

Nemausus, *urbs est antiqua Galliæ Narbonensis in Orientali parte hodiernæ Occitaniæ, versus Provinciam et urbem Arelatensem, sed sub Narbonensi Archiepiscopo. In hac urbe Martyr obiit* S. Baudelius, *ab idololatris occisus; cujus sacra memoria inserta est quatuor vetustis Martyrologii Hieronymiani apographis, et quidem in Epternacensi, a mille circiter annis exarato; idque non sub finem, quod accidit iis qui postea sunt inter transcribendum adjecti, sed plane in medio, statim post Sanctas Romanas præmemoratas, hac forma:* Nemauso Baudeli Martyris, *deinde subjungitur.* Item alibi Natalis Sanctorum
B Cervasi et Protasi, et Depositio Vellesi et Faustini Episcopi, *quæ non tam asseveranter dici possunt esse Hieronymi: quam illa de* Baudelio, *cujus tamen nomen in dictis apographis diversimode scribitur, scilicet* Baulidis, *atque etiam* Saulidis; *uti et* Nemavi *pro* Nemausi. *Memoratur item in antiquioribus MSS. Barberiano, Richenoviensi, Atrebatensi, Tornacensi, et aliis pluribus, sub nomine* Baudoli, Blaudii, Bantilii, Bauddi, Bautii: *in aliquibus indicatur* cum Sociis suis, *quorum quidem in Actis prioribus fit mentio num. 7, sed absque ulla apparentia martyrii ab eis tolerati. Usuardus hoc eum elogio ornat:* In Galliis civitate Nemauso, S. Baudelii Martyris, qui comprehensus cum sacrificare nollet, et in fide Christi immobilis inter verbera et tormenta persisteret, martyrii palmam pretiosa morte percepit. *Quæ Usuardi verba in hodierno Martyrologio Romano retinentur. Addit Ado, eum* a paganis, deorum suorum sacrificia celebrantibus, comprehensum. *His subnectit Notkerus,* creberrimis signis clarum effulsisse. *In MS. Gemmeticensi refertur pridie seu* XIX *Maji.*

Dantur Acta ex MSS.

2 *Acta habemus duplicia; quorum priora censemus esse magis authentica, atque ex majorum traditione pro Nemausensibus scripta, saltem seculo sexto, cum istic sacrum ejus corpus miraculis clareret: eisque usi viden-*
C *tur Usuardus, Ado, Notkerus. Habemus illa in illustri Legendario nostro MS. item ex MS. Aroasiensi Canonicorum Regularium in Artesia. Quæ eadem submisit nobis Divione Petrus Franciscus Chiffletius, desumpta ex MSS. Montis S. Mariæ et Accincti. Tempus tolerati Martyrii nusquam definite exprimitur, neque nomen alicujus Romani Imperatoris, sub quo licuerit idololatris sic in Sanctum sævire: antiquitas tamen Hieronymiani Martyrologii facile persuadet id accidere potuisse, sicut num. 4 dicitur, cum adhuc* maxima pars hominum gentilis superstitionis detinebatur errore, *etiam ante Diocletiani ac Maximiani tyrannidem. Certe nulla videtur verosimilitudine posse præsumi, recentiori memoria et Gothis Occitaniam occupantibus, seculo* V *dumtaxat, passum esse eum, qui celebris habebatur tempore* Theodorici Italici Regis, *quando ejus* Dux Aram *residebat Arelate, sicut constat ex Gregorio Turonensi, cujus verba ipsis Actis addimus sub titulo Appendicis: quamvis alias in fronte hujus Commentarii locari digna, quia certiorem Sancti notitiam præbentia, quam Legenda, utcumque ea crederetur (quod vix crediderim) prius esse composita.*

cum Appendice ex Greg. Turonensi.

3 *Posteriora Acta, Aurelianis consarcinata, post illuc translatas corporis Reliquias, reperimus in codice MS. Reginæ Sueciæ signato n.* 721: *et ex his compendia extracta in MS. Ultrajectino S. Salvatoris, et in antiquo Breviario apud præmemoratum Chiffletium, nec non in Catalogo Petri de Natalibus l.* 5 *c.* 24, *denique in Saussayi Gallicano et Tamayi Salazar Martyrologio Hispanico: hic vero dicit ea se ex antiquo Breviario Burgensi dare. Extat apud nos dictæ Ecclesiæ Burgensis Breviarium anno* MDIII *excusum, in quo novem Lectiones de* S. Baudelio *recitantur, sed ex prioribus Actis desumptæ mutata præfatione: quibus similia reperit prædictus Tamayus in Breviario Hispalensi sub annum* MDXXV *impresso. Sunt autem poste-*
riora Acta illa, quæ Aurelianis consarcinata dixi, longe E
minoris meriti quam priora (licet hæc ipsa non sint maximi) iisque miscentur apocrypha multa aliunde; atque imprimis huic Baudelio *applicatur, quod de alio in Vita S. Evurtii Episcopi Aurelianensis dicitur;* Baudelius Subdiaconus, eo elevante Hostiam, vidisse manum de nube, quæ caput ejus cooperuerat, et extensa benedixit tertio Deo oblatam: *qui deinde, ut fiat connexio, fingitur Nemausum profectus martyrium subiisse. Colitur S. Evurtius* VII *Septembris, eumque Carolus Saussayus in Annalibus Aurelianensibus censet ab anno* CCCLVIII *usque ad* CCCLXXXX *Sedem istam tenuisse: quare qui nostrum hunc* Baudelium *crediderunt* Subdiaconum S. Evurtii *fuisse, ex antiquiori Nemausensium traditione habitum hominem militarem ac conjugatum, videntur respexisse ad tempora Juliani Apostatæ, sub quo idololatria, totis prostrata Galliis redactaque ad pagos, repullulare etiam in civitatibus potuit. Additur* sanguis *Martyris,* e vulnere manans, in lac conversus; *quod in prioribus Actis non invenitur. Hujus porro conversionis miraculum multum expenditur in Hymnis, pro* S. Baudelii *Officio proprio ad Nemausensis Ecclesiæ usum compositis, quos nobis inde transcriptos Avenione misit P. Carolus Faber, cum Lectionibus, similiter ex fide Aurelianensium* F
Actorum acceptis, ubi dicitur S. Evurtii successor S. Anianus, miraculorum fama motus, Nemausum venisse; impetrataque a Præfecto Galliarum, Arelate tunc degente, venia, sacra lipsana Aurelianum, Baudilii patriam, asportavisse, summo Nemausensium luctu.

Alia Acta Aurelils composita,

ut apocrypha rejiciuntur.

Aurelias translatum corpus

4 *Ad Aetium Patricium Arelatem profectus Anianus legitur in Vita, danda* XVII *Novembris: quo quidem itinere transire Nemauso Sanctus potuit, obvia et propinqua Arelatæ urbe: sed exportati inde* S. Baudelii *nulla ibi mentio, et Turonensis ita de eo loquitur, ut ipso scribente adhuc Nemausi fuisse corpus credere debeas, nisi certiori aliunde auctoritate movearis. Quare secunda Acta, quocumque in pretio postmodum habita, ab hoc opere resecanda censemus, atque adeo reformandum, totum quo nunc utuntur Nemausenses Officium, novumque ex aliis Actis faciendum. Quod autem ad tempus Translationis attinet, si conjecturis definienda res est, malim ad Saracenorum in Provinciam incursiones respicere, propter quas ad interiora Galliæ aliæ multæ Reliquiæ Sanctorum translatæ fuerunt. Extra dubium interim manet traditio Aurelianensium, dum constat quod anno* MXXIX *sub Roberto Rege facta est* elevatio corporis S. Aniani, cum corporibus SS. Eu-

elevatur an. 1029:

A spicii, Monitoris, et Flosculi Confessorum, Baudelii et Scubilii Martyrum, et Agiæ matris S. Lupi Confessoris : *uti ex Vita Roberti Regis auctore Helgaudo, scribit Carolus Saussayus lib. 8. Annalium Ecclesiæ Aurelianensis num. 32, et nos in variis MSS. habemus. Acta* S. Scubilii Martyris *latent : dies natalis est* v *Octobris. In Veteri autem Kalendario Ecclesiæ S. Aniani, ad hunc* xx *Maji præscribitur* Officium ix Lectionum de S. Baudelio Martyre. *Ant. Vincentius Domeneccus in Historia gener. Sanctorum Cataluniæ, aliquam Vitam* S. Baudelii *habet, eo quod in variis Ecclesiis istarum ditionum ut Patronus colatur, et non procul ab urbe Barcinonensi sit parochia* S. Baudelii, *vulgo* San-Boy *dicta. Hinc arrepta occasio inserendi nuper excogitatis Adversariis Luitprandi num.* 63 *ista verba :* Reliquiæ S. Baudelii, Diaconi et Martyris Nemausensis, sub Juliano passi pro fide, delatæ sunt Rodam, civitatem maritimam prope Indigetes, et Toletum : quæ delatæ sunt in Arca sancta Ovetum. *Hæc, ut fidem inveniant, ex certioribus monumentis essent confirmanda, prius quam ex auctoritate Hispanici Martyrologii, specialis hujus Sancti cultus ab Ecclesia Toletana assumatur. In Proprio Sanctorum*

Cultus in Catalania,

B *Ecclesiæ Lodovensis, auctoritate et labore Joannis Plantavitii Episcopi anno* mdcxxx *edito, celebratur* ritu duplici festum S. Baudelii Martyris, Ecclesiæ de Somonte Patroni, *una dumtaxat leuca distantis ab urbe; ipsa autem* Lodeva *seu* Luteva *bidui itinere distat Nemauso, leucis circiter octodecim. Aliquis etiam* S. Baudelii *cultus in Autissiodorensi diœcesi fuisse probatur, ex Gestis Episcoporum Autissiodorensium, in nova Bibliotheca Labbæi; ubi de* xliv *Episcopo istius civitatis Gualdrico circa annum* dccccxxx *dicitur, quod* in cœnobio Sanxiacensi, aulam S. Baudelii, furibunda Normannorum rabie crematam et postea lapsam, sacro divini amoris æstuans igne, propriis impensis ad integritatem pristini status reformare sategit, et locum non parva munerum oblatione nobilitavit.

item Lodovæ

atque Autissiodori.

ACTA MARTYRII

Ex Quatuor vetustis codicibus MSS.

Christus in Martyribus patitur et triumphat.

Victoriosa Sanctorum Christi Martyrum certamina non sunt infructuoso cunctis silentio celanda, sed patenter ad ædificationem audientium prædicanda. Par est enim ut omnigena extollantur laude, C pro illius maxime amore et honore, qui se in ipsis asserit, non solum audiri et honorari, sed etiam pati. Nullo modo quippe tot genera tormentorum prævaluissent ferre corruptibilia corpora patientium, nisi eis dedisset in pœnali agone usque in finem perseverare, qui suis dignatur in Evangelio dicere : In mundo pressuram habebitis; sed confidite, ego vici mundum. Et revera sicut ipse Rex decertantium triumphavit de mundo cum principe suo; sic dedit et eisdem Sanctis suis fortitudinem, sanctique Spiritus dono trophæa reportare de hoste superato. Talium in numero bellatorum jure censemus computandum Athletam Dei Baudelium, cujus gesta passionis placuit vobis describere, quatenus et opinio virtutum tanti viri valeat clarescere, et devotio totius ordinis in celebratione solennitatis ejus valeat accrescere.

Jo. 16, 33.

Ortu nobilis,

2 Sanctus igitur Baudelius, nobilibus per omnia natalibus secundum dignitatem seculi ortus, nobilior extitit honestate morum et sanctarum ornamentis virtutum. Christianus namque a primæva ætate, non lusibus delectabatur pueritiæ, sed servorum Dei magis assidua gaudebat familiaritate. Tandem vero ingressus adolescentiam, sic edomuit carnis lasciviam, ut nulli lubricæ voluptati daret operam. Et D quia totam spem suam atque tuitionem ponebat in Domino, qui dixit discipulis suis : Sine me nihil potestis facere, potius opportune vacabat orationi in ipsius templo, quam vano bacchantium juvenum spectaculo. Interea cum in robur virile migrasset, paternæque substantiæ et terrarum possessione legali jure heres factus fuisset; quatenus cunctis foret religiosæ forma vitæ, incrementis bonorum actuum, cœpit quotidie ad altiora conscendere. Fuit quippe pater pauperum, consolator viduarum et orphanorum, susceptor quoque peregrinorum : esurientes et sitientes necessario victu et potu reficiebat, nudos et algentes vestiebat, vagantes sine tecto festinanter hospitio suscipiebat, languentes pia solicitudine visitabat, et competenti largiori cibo refocillabat.

Jo. 15, 5.

addictus operibus misericordiæ,

3 Talibus itaque cum esset intentus, tam theoricis quam practicis virtutibus, velut jubar sideris quaquaversum diffundens radios fulgoris, ostendebat plurimis exempla Christianæ religionis. Præter hæc autem cum et juventutis flore vigeret, et copia infinitarum opum abundaret, compulsus est auctoritate et parentum imperio sortiri uxorem, ad conservandam posteritatis eorum prolem. Quæ licet esset ei et nobilitate generis et facultate propemodum consimilis, tamen, quod est laudabilius, in nullo E erat degener ab optimis comparis sui moribus. Qui positus corpore in terra et indissolubili conjugii innexus copula, sic æquo moderamine curabat disponere quæ possidebat in mundo, ut toto conamine, pro suo posse, aviditate et mente conversaretur in cœlo. Satagebat enim implere, quod conjugatis præcipitur Apostolica voce ; Qui habent uxores sint tamquam non habentes.

parem sibi uxorem ducit.

1 Cor. 25, 9.

4 Sed quia sancti viri per gratiam sancti Spiritus perfectiora semper conantur sectari, donec Deum in suæ Majestatis essentia mereantur contemplari ; quod eidem Deicolæ ipse Pater luminum et Auctor omnium bonorum dignatus est inspirare, nullo modo convenit silentio tegere. Videns mundanam felicitatem sibi esse prosperam, et habitationem inter suos concives saluti animæ suæ noxiam; cœpit cogitare anxius, qualiter relictis omnibus patriæ rebus, a solo discedens nativo, peregrinaretur in quocumque Deo placeret loco. Ideo metuens quod dicit Dominus in Evangelio suis sequacibus ; Qui non renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus ; venditis quibuslibet mobilibus quæ potuit in thesauris suis reperire, curavit ex asse egenis pretium eorum distribuere ; ut taliter mercator fieret cœlestis margaritæ. Possessiones vero multas ac F territoria propriis dereliquit propinquis, et ita expeditus et alacer, una cum conjuge et paucis sibi obsequentibus vernaculis, arripuit iter peregrinationis, donec veniret ad metatum Nemausensis civitatis. Ea siquidem tempestate urbs eadem murorum et celsarum turrium præmaximo ambitu, et firmitate compaginis erat conspicua, civium frequentia et inhabitatione nimium populosa, et mercimoniis divitiarum undique advectis supra modum opulenta. Verum, quamquam esset transitoria et umbratica hujus seculi gloria satis clarissima; tamen in illo tempore, quo hic beatus vir coronam destinati a Deo martyrii meruit suscipere, adhuc maxima pars homini Gentilis superstitionis detinebatur errore. Deerat namque eis venerabilium Sacerdotum Ecclesiasticæ institutionis doctrina, et idcirco errantes sicut oves languebant absque pervigili Pastorum cura.

Distributis bonis,

Luc. 14, 33.

cum ea venit Nemausum,

idololatriæ deditam urbem :

5 Cumque ad eum locum venisset, ubi corpus suum propriæ sponsæ spontanea voluntate præceperat monumento servandum sepeliri (utpote sibi Deo revelante ibidem percepturus gloriosam et condignam meritis suis coronam martyrii) invenit in vulgari silva, civitati proxima, Gentilium agmina,

sacrificiorum

A sacrificiorum suorum ritus celebrantia et adorantia dæmoniacæ adinventionis simulacra. Hæc itaque silva, quæ tunc erat malignorum spirituum culturæ dedita, profert quercus glandiferas, plus nutrimento ignis quam domorum aptas ædificiis. In hac itaque vir Dei ingressus, ait ararum structoribus, justæ indignationis zelo repletus : O vos stultissimi hominum, qui non agnoscitis Factorem vestrum! cessate deinceps, cessate adorare statuas dæmonum : quoniam colentes idola, manu amentium sculpta, nisi resipuerint, ibunt in æterna inferorum tormenta. Quapropter si cupitis evadere talium damnationem, credite in omnium Conditorem, et accipite sacri baptismatis regenerationem; ut filii lucis effecti, mereamini heredes effici cœlestis regni. At si aliqua sanitatum beneficia speratis ab eisdem vobis largiri pro tali cultu inani; pro certo credite, sine dubio non liberari corpora ab ullo ægritudinis incommodo, usquequo plane subjiciantur animæ vestræ dæmoniorum intolerabili servitutis jugo. Ut autem ab hac diabolica damnatione possitis divina miseratione redimi, et promissa vobis a Christo libertate potiri; confringite idola, surda et muta et omni ratione carentia, et adorate illum cui servit omnis creatura. Si vero me audire nolueritis, similes efficiemini eis, quos falso Deos dicitis, et dementer colitis.

cujus incolas conveniens

suadet idola confringenda :

B

6 Ex hac ergo erronea simul et effera Paganorum turba, cum multi, qui potentiores ceteris videbantur, qui esset aut unde venisset, vel quem Deum coleret stomachando et minitando inquirerent; S. Baudelius, spiritualibus armis munitus, et ut miles Imperatore præsente ad prælium intrepidus, ita respondit se interrogantibus, sancto Spiritu roboratus; Quis sim, aut unde venerim, non est necesse fateri : præsertim cum et militaris vestis, officio militiæ me strenuum et aptum ostendat, atque idioma loquelæ alterius regionis me esse incolam evidenter pandat. De cultura vero si nosse desideratis, scitote absque dubitatione me firmissime esse cultorem sanctæ et individuæ Trinitatis, et Catholica fide in Deum Patrem, et Filium ejus Dominum nostrum Jesum Christum, et Spiritum sanctum ab utroque procedentem corde credere, et ore confiteri pro mea salvatione; et eamdem fidem, Deo mecum operante, adornare condigna operatione. Ad hæc sancti viri verba, inconcussa mente prolata, profana multitudo Gentilium gravissime indignata, suis ut acquiesceret aris hostias dæmonum immolare, Dei servo non desinebat nimis atrociter imperare. Sanctus autem Baudelius, veræ et Christianæ credulitatis fide animatus, atque supra firmam petram fundatus, non solum eorum ut debuit monita fortiter abominando est execratus; verum etiam ad melioris vitæ normam, salutiferamque sacræ legis sectam exhortare cœpit eos, per Apostolicæ institutionis doctrinam.

fidem profitetur :

sacrificare renuit :

C

7 Tunc illi pariter omnes, se invicem ad tormenta ei communi voto irroganda cohortantes, in corpus Baudelii Martyris excruciandum insolita crudelitatis rabie consurgunt. Quod ut omnimodis verberum et gravium suppliciorum dilaceraret diversitas, totius nefandæ manus instigavit acerbitas. Nam quidquid insanus furor sacrilegorum animis ministravit, quidquid rabida sævientium ira carnificum excogitare pœnarum optuit, in fragili carne militis Dei exercere non distulit. Cujus gloriosa de fide Trinitatis omnia disponentis confessio cum nequaquam posset superari aliquo tormentali machinamento, judicaverunt tandem impiorum phalanges, ut necem ei inferret illisus capiti gladius biceps. Quod idcirco decreverunt per unanime sæviendi in eo desiderium, quo quantocius vitam finiret præsentem per diu optatam proprii sanguinis effusionem. Quo comperto, is qui erat divini amoris igne succensus, sequaxque Christi, et Crucis ejus timendo illum bajulus; petiit lictores humili prece, quatenus permitterent ei orare, saltem vel unius morula horæ. Quibus id libenter concedentibus, ad Orientalem plagam se convertens, flectens genua humo, oculis et manibus devote intentus cœlo, perfusus lacrymis, ei ad quem mox erat iturus per depositionem hominis, talia in altari cordis obtulit libamina orationis. Tibi, inquit, Domine Deus meus, gratias ago propensius, qui me creasti et illuminasti : qui me pia morte Filii tui redemisti, qui adoptione Spiritus sancti et regeneratione baptismi me innovatum in numero filiorum tuorum computasti, et confortando inter prospera et adversa, usque ad hanc passionis meæ diem, etiam in pœnis tolerantiam dedisti. Deprecor ergo te, omnium Dominator Domine, per immensam clementiæ tuæ benignitatem, ut omnes qui, per nomen meum, te in nomine Unigeniti tui invocaverint, piam exauditionis tuæ eis accommodes aurem : et de omnibus angustiarum tribulationibus in te confidentes digneris eripere, ac juste postulata concedere. Commendo etiam curæ tuitionis tuæ socios meos, quos hic superstites relinquo; nec non et eos quorum crudelissima persecutione agonizo : quatenus illos custodias, et istis indulgeas, et huic erraticæ urbi lumen cognitionis tuæ quandoque ostendas. Me autem per martyrialium tormentorum agonem fac obsecro civem cœlestis Hierusalem, in qua merear contemplari cum omnibus Sanctis desiderabilem vultum tuum, et te laudare in secula seculorum.

varie tortus,

et feriendus gladio,

D

Ex MSS.

post fusas preces,

E

8 Completa oratione placabili, cum se signasset victoriosa Cruce, monuit carnificem, ne cunctaretur ferire jam mundo altiorem. At ille statim evaginatum cum brachio elevans gladium, forti annisu percussit eum per medium capitis occipitium; et excussit ejus cerebrum. Quo ictu corpore in terram decidente, cum rivali cruoris effusione, beata illius anima carne soluta, cum auxilio Angelorum cœleste penetravit regnum. Sicque cum triumpho in superna receptus curia, a Rege Martyrum meruit perenni gloria et honore coronari, et victrici palma remunerari. Cujus sacrum corpus hi qui cum eo venerant furtive asportantes, et mundis illud linteaminibus involventes, condigno sepelierunt mausoleo : in eodem scilicet quo ipse veniens prædestinaverat loco, infra mœnia urbis posito. Unde factum est, ut qui quondam in eadem civitate Nemausensium velut hospes fuerat susceptus, post prætereuntia temporum volumina esset indigena et custos habitatorum ejus atque Patronus : hoc enim declarant remedia, meritis et intercessionibus ejus, cum fide petentibus collata. Ad ipsius namque tumulum recipiunt cæci visum, surdi auditum, muti loquelam, leprosi cutem mundam, infirmi curantur,* dæmonia ejiciuntur, supplicantium preces exaudiuntur. Quæ profecto beneficia sanitatum, hactenus a divina Majestate tribuuntur necessitatibus credentium, opitulantibus B. Baudelii precibus, qui pro confessione Catholicæ fidei occubuit glorioso certamine Martyrii, tertio decimo Kalendas Junii. Cujus solennis celebratio festivitatis, quæ recolitur hodie a filiis Ecclesiæ ad laudem Dei et ipsius Sancti venerationem; obtineat cunctis eam annuatim agentibus remissionem peccaminum, et æternum indeficientis vitæ præmium : præstante Domino nostro Jesu Christo Rege Regum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

martyrio coronatur,

et sepultus infra mœnia urbis,

F

claret miraculis.

APPENDIX

A

APPENDIX

Auctore S. Gregorio Episc. Turonensi

Lib. 1 Miraculorum seu de gloria Martyrum cap. 78.

Ex sepulcro laurus exorta morbos pellit:

Est apud Nemausensis urbis oppidum Baudillii beati Martyris gloriosum sepulcrum, de quo sæpius virtutes multæ manisfestantur. Ex quo sepulcro laurus orta et per parietem egressa, arborem foris fecit salubri coma vernantem. Quod sæpe loci incolæ in multis infirmitatibus habere cœleste remedium sunt experti. Pro quibus virtutum beneficiis, cum plerumque nudaretur a foliis, vel ipso quodammodo cortice, arida est effecta. Unde quia morbos ab ea multarum infirmitatum diximus depelli, longum fuit singulos quosque memorari: ideo hæc sufficere putavi, quod eam medicamenta largiendo, aridam esse effectam dixit. Etiam fertur celebre a negotiatore quamdo in Oriente de his foliis deportatum pignus
B fuisse, sed priusquam portum negotiator attingeret, energumenus in ecclesia adire Baudillium Martyrem Orientalem plagam, stupentibus populis declamavit.

Joannes Archidiac. Arelatem injuriose abductus

2 Ostendit autem beatus Martyr et in aliis virtutem suam. Aram vero, Theoderici Regis Italici Dux, dum in Arelatensi urbe resideret, extitit ei quidam Archipresbyter parochiæ Nemausensis invisus. Tunc fervens felle, contra eum misit pueros, dicens: Ite quantocius, et ligatis pedibus ac manibus, adducite eum cum vi, ut cognoscat quod sim Dominus regionis hujus. At illi, non intelligentes Archipresbyterum, putaverunt quod Archidiaconum jussisset adduci. Et ascensis equis venerunt ad urbem, interrogantesque de Archidiacono, digito eis ostensus est. Erat hic Joannes nomine, valde religiosus, et in Archidiaconatu suo studium docendi parvulos habens: apprehensumque pueri Ducis ligatis manibus ac pedibus sub alvo equi, adduxerunt eum. Sed non desiit virtus Martyris alumno proprio D subvenire. Pueri vero juxta ipsam portam cum eo mansionem habuerunt: quia jam obleratis pro nocte portarum valvis ingredi non potuerunt. In ipsa vero nocte, Duce obdormiente, adstitit ei Archidiaconus per visum, dicens: Quid tibi, o homo, culpabilis extiti, quod me in hanc humilitatem redactum cum tali jussisti injuria accersiri? Vere dicam tibi, non effugies judicium Dei. At ille expergefactus consternatusque metu, jam exclamat suis: Inquirite si pueri, quos Nemausum dereximus, jam venerunt. Interrogatique de muro, responderunt se adesse cum homine. Renuntiant nuntii, quæ audierant. Confestimque Dux ait, Exhibete ad me hominem quem adduxistis. Quod cum factum fuisset. aspiciens eum Dux, timore perterritus ait: Archipresbyterum ego adduci præceperam, non Archidiaconum: et prostratus ad pedes ejus, ait: Indulge, quæso, injuriam delicti hujus: quia non est in conscientia mea, ut hæc passus fuisses. Et statim dignis honoratum muneribus remisit ad urbem: quem in tanto amore pro ipsa Martyris reverentia dilexit in posterum, ut decedente urbis illius Sacerdote, ipsum E Sacerdotem mandaret institui. Sed nec Archipresbyterum amplius inquiri jussit. O magna virtus Martyris, quæ per innocentis injuriam noxium absolvit a pœna: impletumque est illud Apostoli, quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum: hæc injuria gradum huic construxit, quem scanderet ad regendam Ecclesiam Dei.

liberatur,

fitque Episcopus Nemausensis.

3 *Hactenus Gregorius, ex cujus verbis videmur nobis elicere Joannem, tempore Theodorici Gothi, id est in confinio seculi* IV *et* V, *urbis Nemausensis Episcopum, necdum aliis observatum, multo certiori indicio, quam Sirmundus in Notis ad epistolam Sidonii Apollinaris sextam lib. 7 eruisse se credidit ejusdem urbis Episcopum Crocum, sub Ariano Rege Evarige exulem: qui se revera ad Nemausenses pertineat, debuit is hujus* Joannis *decessor saltem mediatus fuisse.*

NOT. 6**** PP. TOM. VII MAJI
F

D.P.
C

DE S. LUCIFERO EPISCOPO

CALARI IN SARDINIA

COMMENTARIUS HISTORICUS,

Ex veteribus et recentioribus monumentis collectus.

CAPUT I.

De Luciferi initiis conjecturæ recentiores. Concertatio cum Arianis Mediolani: exilia quater mutata.

ANNO CCCLXX.

Constantio Athanasii damnationem urgenti,

Postquam victus ad Alpes tyrannus Magnentius, manus sibimet violentas intulit, metuque absolvit Imperium Occidentis, X *vel* XI *die Augusti; reliquum annum* CCCLIII *Arelate transiens victor Constantius, impensius cœpit urgere id, ob quod sibi divinitus Regnum fuisse conservatum, jam inde a priori ad Murciam Victoria persuasus erat dolo Valentis Ariani. Hoc intelligens Liberius Papa, missis ad Constantium legatis Vincentio et Marcello Episcopis, speraverat se persuasurum ut Concilium Aquileiæ cogeretur, et Athanasii ac fidei causa secundum Canones disceteretur. Sed speraverat frustra; ei, quam sustinere debuerant, ruinæ involutis ipsismet, quos diri legatis.* Cum igitur, Vincentius in illam ductus est simulationem, *ut damnationi Athanasii subscriberet:* et reliqui per Italiam Episcopi, publica conventione coacti fuissent sententiæ Orientalium obedire, Deo cooperante, *inquit Liberius, ad S. Eusebium Vercellensem scribens,* Fratres et Coepiscopus noster Lucifer de Sardinia advenit. Qui cum latebras causæ interiores cognovisset, et pervenisset ad ejus conscientiam, sub occasione nominis Athanasii hæreticos hæc velle tentare; pro devotione fidei suæ subire voluit justum laborem, et ad Comitatum religiosi Principis pergere, ut tandem, exposito ordine totius causæ impetraret, ut omnia quæ in medium veniunt possent in cœtu Sacerdotum Dei tractari.

Liberius Papa legatum mittit S. Luciferum,

ad suadendum Concilii indictionem,

2 *Primum hoc suæ apud posteros notitiæ certioris argumentum*

Hunc aliqui faciunt S. Eusebii Vercell. discipulum,

A *argumentum* S. Lucifer *habet, anteriora omnia in obscuro sunt; unde nec dicere possumus, quibus parentibus, qua patria natus, quando aut quomodo pervenit ad Episcopatum Sardiniæ insulæ. Conatus in hoc genere aliquid est Historiæ Tarentinæ scriptor Fr. Ambrosius Merhodius de Tarento, Ordinis Eremitarum S. Augustini qui jam olim ab evidenti vitæ periculo ereptum se profitens auxilio* S. Luciferi, *gratiam mox relaturus benefactori suo, sumpsit sibi Italica lingua scribendum de Vita illius Commentarium, quem prope jam situ consumptum ne omnino periret mihi transmisit, postquam hæc jam prælo apparassem. Scriptor diligens, et præter antiquos potissimum a me allegatos, etiam Baronium Sardosque recentiores scriptores Arcam, Serpi, Bonfant et alios scrutatus; potissimum vero adjutus antiqua Vita S. Eusebii Vercellensis, ex illius Ecclesiæ Archivio sumpta, editaque per Fr. Mag. Aurelium Corbellinum Augustinianum: quam S. Eusebii Vitam licet non credamus antiquissimam esse, quia tamen in ea dicuntur allegari quædam, velut ex ore aut scriptis S. Honorati discipuli ejus accepta, optamus aliquando nancisci originaria phrasi, vel saltem ex editione prælaudati Corbellini. Interim quod* Luciferum

qui Calari familia Lucifera natus,

B *spectat, indico, in ea expresse legi, quod* Lucifer doctus erat Græcæ linguæ, et Hebraicæ peritus, et fuit discipulus S. Eusebii Romæ, *ubi hic scilicet ab Eusebio Papa baptizatus, a Silvestro Lectorum adscriptus Ordini, supponitur sacras Scripturas palam exposuisse. Noster autem Scriptor, ulteriora conjectando indagans, ex epitaphiis Calari repertis (in quibus* T. Ælius Lucifer *et* L. Ælius Lucifer, *et* Ju. Æmilia Lucifera, *ac demque in Sicilia* L. Cæsius Lucifer *leguntur) eruere se putat, nobilem Calari fuisse Luciferorum familiam, jam inde a tempore veterum Romanorum sub gentilismo; ex eaque deinde natas* quatuor Sanctas Luciferas Martyres, *quarum cum Epitaphiis reperta sint corpora, sicuti et* S. Luciferi Presbyteri Martyris. *Atque hinc porro educit parentes hujus, de quo agimus, Episcopi Sancti, in persecutione Diocletiani atque Maximiani, Martyrio coronatos: et, quia Bononiæ in ecclesia S. Petronii invenitur monumentum cujusdam* Cordi Cæsii, *cum insigniis ejusdem rosas habentibus, infraque adducendum quoddam ipsius* S. Luciferi *epitaphium etiam rosam habet; consequens esse credit, utrumque ad eamdem* Cæsiorum *familiam posse adduci: quod profecto difficulter persuadebitur, æstimantibus multo recentioris originis esse omnia notarum nunc familiarum cognomina atque insignia. Sic*

Romæ sit Episcopus consecratus a Julio.

C *ortum* Luciferum *parentibusque orbatum, dicit Fr. Ambrosius susceptum a S. Juvenali Episcopo Calaritano, de quo acturi sumus inter Prætermissos ab* XXVIII *Maji, et mortuo ejusdem civitatis Episcopo Protogene, eo qui sub annum* CCCXXXXVII *Concilio Sardicensi subscripsit, a Julio Papa consecratum Sardiniæ Episcopum patriæque remissum.*

Hoc certum, quod a Liberio commendatus Eusebio

3 *Difficile est creditu, alibi quam Calari, et aliis quam Cleri Calaritani suffragiis, aliorumque quam Coepiscoporum Sardorum manibus, electum consecratumque fuisse* Luciferum. *Sed neque ex eo, quod* Deo cooperante *Romam ipsum venisse in auxilium suum scribit Liberius, satis efficaciter inferri posse puto, sicut infert Ambrosius, divina aliqua revelatione impulsum e suo egressum Episcopatu: cum eo sufficere potuerit privatum aliquod Ecclesiæ Calaritanæ negotium, apud Pontificem Cæsaremve tractandum, quod in publicum universalis Ecclesiæ bonum divina verterit providentia. Nec occasioni Liberius defuit, sed in tanto fidei orthodoxæ discrimine, prompta* Luciferi *opera utens, socios ei duos cum litteris ad Constantium dedit, dedit et commendatitias ad Eusebium. Et Constantio quidem,* Ad exorandam, *inquit,* Mansuetudinem tuam, ut benevolo animo allegationes nostras audire digneris, Fratrem et Coepiscopum meum, sanctum virum Luciferum, cum Pancratio Compresbytero meo et Hilario

D

AUCTORE D. P.

Diacono, placuit proficisci: quos credimus de Clementia tua, ad pacem omnium Ecclesiarum, non difficulter posse Concilium impetrare. *Ad Eusebium vero sic loquitur Pontifex:* Commendo tibi Fratrem et Coepiscopum nostrum Luciferum, et carissimos filios meos Pancratium Presbyterum et Hilarium Diaconum, qui pro statu Ecclesiæ; animo virili et virtute deifica, tempore tempestivo, aggressi sunt pugnare contra inimicos Ecclesiæ.

huic suasit ad Synodum Mediolanen. venire.

4 *Ex hinc notam S. Eusebii virtutem tanti fecit* Lucifer, *ut, cum a Constantio videretur impetrasse quod cupiebat; et jam tamquam ad œcumenicam Synodum, Mediolani congregarentur Episcopi; suo ac sociorum nomine scripserit ad eum in hæc verba:* Calcato capite diaboli et suggestionibus pravis, Domine sancte, gratiam tibi a Domino nostro concessam noli negligere, sed ut quantocius te invadente effugetur Arianorum dogma, jam accelerare dignare. Scit enim Dominus et Christus ejus, quia sicut in adventu beatissimorum Apostolorum glorificatur Dei nomen, ruina Simonis; ita, Valente expulso in adventu tuo, dissoluta blasphemantium Arianorum

E

Ubi deinde Constantium intrepide redarguens,

machina penitus destruetur. *Ita* Lucifer, *tanto ad spem bonam pronior, quanto ad pugnam recentior. Nec minorem in congressu ardorem adhibuit: nam, ut ipse Constantio exprobrans scribit,* Statim ut cœpisti Episcopis imponere necessitatem damnandi absentem, illico diximus te injustitiæ cultorem, justitiæ vero esse persecutorem. Item cum te urgeremus, nos Legati beatæ Ecclesiæ, sectam damnandam Arii, et illam magis dixisses esse Catholicam: pronuntiavimus te Antichristi fuisse præcursorem.

claususque Palatio,

5 *Cetera ab eodem* Lucifero *pari animi fiducia constantiaque acta esse, tam in Palatio, ubi nefarii et tyrannici conventus habebantur; tum in ecclesia, ubi cum fideli plebe desidebant Dionysius Mediolanensis Episcopus atque Eusebius, cogitare licet, explicare distinctius non licet. Solum in Vita S. Dionysii, ad* XXV *hujus danda, legitur num.* 13, *quod* fideles omnes Dionysium Eusebiumque petebant, quatenus et Lucifer, a Calrai Sardiniæ Episcopus, intra ecclesiam cum ipsis adesset: quibus Dionysius sanctus; Lucifer, inquit, ut nobis patet, ab Arianis comprehensus clauso tenetur [Palatio]: putant enim quod eo abstruso a nobis, periculosum aliquid ingerere possint. *Postridie vero, ut habetur num.* 16, Missa epistola est a Lucifero, Catholico Episcopo, ex Palatio ubi tenebatur a Rege, Dionysioque et Eusebio porrecta; quam plebs ut sibi legeretur postulare cœpit: *sed obstrepuerunt Ariani, adeo ut non ante noctem, illis ab ecclesia fugatis, legi epistola potuerit.*

F

per epistolam confirmat Catholicos:

6 *Tertia rursum die* venerunt Eunuchi tres, sciscitantes Dionysium ceterosque Episcopos, quid vellent Imperatori suggerere. Qui nihil se necessarium habere dixerunt, quam cum hæreticis de fide disceptandum, Luciferumque sibi copulandum. Redditus ergo est ecclesiæ Lucifer, et dimissus Palatio. *Rursum autem* Missum ab Imperatore est, Eusebium Luciferumque atque Florentium accersendos. Quibus ductis ad Palatium, *Dionysius post ipsos accersitus noluit eodem accedere, quia jam* præsto *erant* conspectui Regis Catholicæ fidei verissimi assertores, *ipse vero* plebem intra ecclesiam perseverantem relinquere nequaquam posset. Cumque hoc renuntiassent Imperatori *qui missi erant,* ex Dei nutu dimissi Palatio Eusebius, Lucifer et Florentius, pariter cum plebe ad ecclesiam regressi sunt. Positis autem in ecclesia, agnitum consilium est quatenus sequenti nocte raperentur de ecclesia, atque in exilium dirigerentur. *Deinde* facto impetu ab Eusebio Eunucho, apprehensi sunt de fidelibus viris numero centum quadraginta et septem: cum quibus quidam de Sacerdotibus

quibus paulo post redditus

cum SS. Dionysio et Eusebio in exilium mittitur.

A dotibus et Clero vincti intra Thermas Heraclianas reclusi sunt; Florentius vero et Lucifer Episcopi apud Tribunum Caium, Eusebius Tribuno Galbioni custodiæ traditus est. *Hactenus dicta S. Dionysii Victa.*

AUCTORE D. P.

7 *S. Hieronymus in libro de Scriptoribus ait, quod* Lucifer..., cum nollet sub nomine Athanasii Nicænam damnare fidem, in Palæstinam relegatus est. *Marcellinus et Faustinus, in suo libello precum ad Imperatorem :* ob hoc, *inquiunt,* quod fidem venerabilem vindicavit, quod detexit et convicit hæreticos, ductus est in exilium cum omni atrocitate injuriarum. *Iidem et* quatuor *ejus* exilia *numerant, et iis* decem annos *assignant. Sed hic numeri error est, cum anno* CCCLV *Mediolano abductus Lucifer, in Occidentem redierit anno* CCCLXII. *Iidem pluribus ejus laudibus, quas accumulant, addunt, quod* divinas virtutes operatus est, non solum in Sardinia, sed in ipsis quoque quatuor exiliis; usque adeo ut eum adversarii magnum dicerent, cum Apostolicas per eum virtutes fieri negare non possent.

quod et propter constantiam quater mutatum

miraculis illustratur,

8 *Primus exilii locus in Cappadocia forsitan fuit, sed minime diuturnus, unde nulla ejus invenitur notitia : secundus* Germanicia, *urbs Episcopalis in Euphratensi Provincia seu Cœlesyria, uti infra patebit : tertius itaque esset* Palæstina, *ab Hieronymo indicata ;* Prima *scilicet seu* Salutaris, *ad quam pertinet* Eleutheropolitana civitas, *ubi Marcellinus et Faustinus indicant nobis Episcopum* Eutychium hæreticum, sub quo B. Lucifer patiebatur exilium *:* qui et ipsum, fidem libere vindicantem, multis, atrocitatibus afflixit. Sunt adhuc hodie, *inquiunt illi,* qui illo tempore pœnas gravissimas dederunt, eo quod cum Catholicæ fidei Episcopo Lucifero convenirent : *quando scilicet (ut iidem mox subdunt) Nicænæ fidei adversarii,* inter cetera sua atrocia, januam clausam securibus effregerunt; et irruentes in Luciferum fidelissimum Sacerdotem, divina quoque Sacramenta everterunt, unumquemque illic de his Fratribus qui convenerant impia cæde mulctantes. *Denique* in partibus vicinis Ægypti, *ut scribit Rufinus ; vel* Superioribus Thebis, *seu secunda Thebaide, uti Socrates loquitur, ultimum* Luciferi *exilium fuit : quo forte etiam se receperat Athanasius, in Ægypto ultra manere non ausus ; ut vel hinc facilior communicatio inter eos fuerit, non tamen citra periculum, propter intentam Imperialium ministrorum custodiam, uti vidimus in Actis S. Athanasii num.* 283.

B

ejusque insigni patientia.

C

CAPUT II.

Libri a Lucifero scripti, Constantino exhibiti, cum S. Athanasio communicati.

Relegatus Lucifer, *teste Hieronymo ubi supra,* miræ constantiæ et præparati animi ad martyrium, contra Constantium Imperatorem scripsit librum, eique legendum misit. *Qui cum ægre crederet inventum tantæ confidentiæ aliquem,* Florentius officiorum Magister, *ex mandato ipsius scripsit ut sequitur,* Domino benignissimo Lucifero Florentius. Nomine tuo codicem quidam Domino et Augusto nostro obtulit. Hunc ad Sanctitatem tuam perferri mandavit, et cognoscere desiderat, si idem codex a te destinatus sit. Id ergo quod in fide veri est perscribere debebis, et codicem remittere, ut possit Æternitati ejus denuo offerri. *Ita Æternitatis titulum arrogabat sibi impius, quem Filio Dei imminuere non metuebat, Arium defendens,cujus inter ceteras blasphemias una erat,* fuisse tempus quando non erat Filius. *At non reformidavit* Lucifer *hominis arrogantissimi vesaniam; seque libere confitens auctorem codicis, in hæc verba rescripsit :* Codicis perlatorem, quem memorat Ho-

Rogatus an scripsisset et misisset hos libros,

generose agnoscit a se scriptos missosque.

D norificentia tua nomine meo adiisse Imperatorem, a mea fuisse destinatum mediocritate; ipsum quoque codicem, ut es admonere dignatus, solicite inspectum, atque Bonoso in rebus Agenti perferendum traditum, his formanda fuit religiosa Prudentia tua, fili carissime. Jam tuæ erit Generositatis, agnitum a me sine ulla cunctatione defendere. Nos etenim propitio Deo, contra ea quæ in nostram parantur necem stare lætos (cum causas cur talia scripserim modo discutere cœperit) inveniet.

10 *Pervenit deinde ad S. Athanasium fama tam heroicæ generositatis : quare ad* Luciferum *scribens* in Domino salutem, *tamquam* Dilectissimo Fratri, Episcopo et Confessori, *sic ait :* Deo favente corpore valentes, misimus etiam nunc (*unde intelligas non primum inter hos Sanctos fuisse hoc litterarum commercium*) carissimum nostrum Eutychetem Diaconem, ut tua quoque religiosa Sanctitas, quod est nobis optandum et desiderabile, de tua incolumitate tuorumque omnium certiores nos efficere dignetur. Vobis namque Confessoribus ac Servis Dei viventibus, credimus statum Catholicæ ecclesiæ renovari ; E
et quod hæretici conscindere tentaverunt, hoc Dominum nostrum Jesum Christum per vos ad integrum restituere. Quamquam enim præcursores Antichristi, per potentiam hujus mundi, omnia egerint, ut extinguerent lucernam veritatis ; tamen Divinitas, per vestram confessionem, clariorem ejus lucem ostendit, ut neminem latere possit eorum fallacia. Antehac vel simulare poterant : nunc Antichristi nominantur. Quis enim eos non execretur? quis eorum communionem, tamquam maculam ac virus anguis, non fugiat?

quorum fama motus Athanasius

laudat ejus libertatem,

11 Omnis ubique Ecclesia luget, omnis civitas gemit; senes Episcopi in exilio laborant, et hæretici dissimulant : qui dum negant Christum, publicanos se effecerunt, sedentes in ecclesia et exigentes tributa. O novum genus hominum et persecutionis ! quod adinvenit diabolus, ut ipsis ministris ad malefaciendum, et hi tanta crudelitate uterentur. Sed etsi hæc tanta agunt, et blasphemias extenderunt ; confessio tamen, et religio, et sapientia vestra, non modicum, sed maximum solatium et consolatio est Fraternitati. Pervenit enim ad nos scripsisse Sanctitatem tuam Augusto Constantio; et magis magisque miramur, quia in medio tamquam scorpionum habitans, animi tamen libertate uteris, F
ut vel monendo, vel docendo, vel emendando, errantes ad lucem veritatis adducas. Rogo igitur, rogant mecum etiam omnes Confessores, ut digneris nobis exemplum destinare; ut non tantum auditu, sed etiam ex litteris perspicere possint omnes animæ tuæ virtutem, fideique fiduciam et libertatem. Salutant Sanctitatem tuam qui mecum sunt : saluto omnes qui tecum sunt. Divinitas te incolumem, vegetum, memoremque nostri semper tueatur, Domine dilectissime ac vere homo Dei.

in tam sæva persecutione,

et ipsorum exemplar petit :

12 *His acceptis litteris* B. Lucifer *misit libros, quos ad Constantium scripserat. Cumque eos legisset Athanasius,* Domino gloriosissimo ac merito desideratissimo Coepiscopo *rescribens, post explicatas earum quas ab Arianis sustinebat pressurarum angustias;* Accepimus, *inquit,* epistolas et libros religiosissimæ ac sapientissimæ animæ tuæ ; in quibus perspeximus imaginem Apostolicam, fiduciam Propheticam, magisterium veritatis, doctrinam veræ fidei, viam cœlestem, martyrii gloriam, triumphos adversus hæresem Arianam, traditionem integram Patrum nostrorum, regulam rectam Ecclesiasti ordinis. O vere Lucifer! qui, juxta nomen, lucem veritatis ferens, posuisti super candelabrum, ut luceat omnibus. Quis enim, exceptis Arianis, non pervidet, ex tua doctrina veram quidem fidem, maculam autem Arianorum ?

quo accepto,

mire extollit zelum auctoris,

A norum? Valide et admirabiliter, uti est lumen. a tenebris, ita separasti veritatem a calliditate et hypocrisi hæreticorum; defendisti Catholicam Ecclesiam; probasti, nihil esse, sed tantum phantasiam Arianorum verba; docuisti, calcandos esse frendores diabolicos. Quam bona et jucunda hortamenta tua ad martyrium! quam desideratissimam ostendisti mortem esse pro Christo Filio Dei! quam futuri seculi et vitæ cœlestis amorem manifestasti!

Dei spiritu plenum,

13 Videris esse verum templum Salvatoris, qui in te habitans hæc ipse per te loquitur: ipse, qui tantam gratiam præbuit sermonibus tuis. Quippe qui ante eras apud omnes amabilis, nunc tamen tantus est amor affectionis tuæ in animis omnium collocatus, ut Eliam te temporibus nostris nominent. Et non mirum: Si enim qui Deo placere videntur, filii Dei nominantur; tanto magis participes Prophetarum Confessores, et maxime Te, appellare dignum est. Crede mihi, Lucifer, non Tu solus hæc locutus es; sed Spiritus sanctus Tecum. Unde hæc tanta memoria Scripturarum? unde sensus et intellectus earumdem integer? unde talis ordo sermonis compositi? unde tanta hortamenta in viam cœlestem? unde fiducia contra diabolum et probationes adversum hæreticos, nisi Spiritus sanctus collocatus esset in Te? B Gaude igitur, in eo te esse jam pervidens, in quo etiam prædecessores tui Martyres nunc sunt, in choro Angelorum. Gaudemus etiam nos, habentes te exemplum virtutis et patientiæ et libertatis.... Divina Dei gratia incolumem Te, memorem nostri, semperque beatum conservet, merito homo Dei, famule Christi, particeps Apostolorum, solatium fraternitatis, magister veritatis, et in omnibus desideratissime.

et illos in Græcam linguam transfert.

14 *Hæc Athanasius in epistola, quam totam videre licebit post ipsos* S. Luciferi *libros, quorum specimen mox dabimus: nunc de eisdem libris Athanasiique epistola loquentes audire juvat Marcellinum et Faustinum;* Libros, *inquiunt*, scripsit ad Constantium; non, ut plerique, gloriam captans ingenii, sed divina testimonia aptissime congerens, contra hæreticos et contra ipsum patronum hæreticorum, ad divinam æmulationem pro Filii Dei amore succensus. Quos quidem libros... ut veri vindices suspexit et Athanasius, atque in Græcum stylum transtulit, ne tantum boni Græca lingua non haberet. Parum est; quin etiam propriis litteris idem Athanasius eosdem libros prædicat, ut Prophetarum et Evangelistarum C atque Apostolorum doctrinis et pia confessione contextos. Et quamvis pluribus in eum laudibus erigatur, tamen non adæquat meriti ejus præconium... Ita rerum supereminentia quævis lingua superatur: sed Lucifer, ignarus licet artificiosæ eloquentiæ, tamen, ut Prophetico et Evangelico atque Apostolico more scriberet quod super omnem humanam eloquentiam est, habuit gratiam sancti Spiritus, ex merito rectæ fidei et sincerissimæ conscientiæ. *Hæc illi, alibi quidem minime probandi, in eo tamen in quo* Luciferum *laudant, nequaquam contemnendi, dum suffragantem sibi Athanasium habent, imo totam Christi Ecclesiam.*

CAPUT III.

Summa duorum librorum pro Athanasio ad Constantium.

Stylus ejus rudis et acer,

Qui S. Luciferi *libros prædictos anno* MDCVIII *imprimendos curavit Parisiis, et Pio V Pontifici Maximo obtulit, Joannes Tilius Episcopus Meldensis,* Communis *inquit*, mihi atque illius ætatis videtur ipsius sermo, adeo rudis est et incomptus, quem ipsemet etiam rusticum vocat: at, qui diligenter perpenderit, eum gravem et sententiis refertum, virique D ingenio valentis inveniet.... Totum *autem* opus exiguum admodum foret, si ab eo Scriptura divina, quam promptiorem habere non potuisset *auctor* scinderetur et auferretur. *Et in citandis, quidem Scripturæ locis, apparet versionis antiquæ, ab ea qua emendata hodie utimur notabilis admodum discrepantia, uti observat idem Tilius: sed in rem nostram magis facit observare, quo ordine ac spiritu opus totum digestum sit.*

AUCTORE D. P.

quo ostendit absentem damnari non posse,

16 *Primum ergo duos libros*, pro S. Athanasio *scriptos, sic exorditur.* Cogis nos, Constanti, absentem damnare Consacerdotem nostrum, religiosum Athanasium: sed divina id facere prohibemur lege... Quomodo etenim arbitraris divinitus permissum puniri inauditos, quando videas Adam et Evam, principes nostri generis auditos, sententia percussos Dei?... Cum igitur ejusmodi formam judicandi dedisse Deum advertas; cum a latebris evocatis confessisque Deum sententiam dedisse de sacris Scripturarum collegeris fontibus; cujus fuisti atque es impudentiæ, judicandi Dei servos eam dans formam, quæ non fuisset de lege veniens Domini? nec timuisti, ne fuisset dictum ad Deum a nobis de te, quomodo fuerat dictum de refuga illo Angelo, Serpens suasit me, Constantius Imperator seduxit nos? E Nonne videre potuisti, quia possis tali percuti Dei indignantis sententia, qua percussus videtur et serpens... præsertim cum cognosceres tuum etiam opus fuisse serpentinum?... Sed dicas velim, quid intersit inter tuum et Angeli hujus refugi apostatæ factum. Si ille mendacio seduxit rudes homines, et tu; et quidem tu non rudes: si ille utilitatis gratia ad arboris fructus edendos eorum illexit mentes, et tu pacis causa facere cum eis adstruxisti.

et imperatorem dum id exigit partes agere Serpentis,

pollicendo e minando;

17 *Proponens deinde alia aliaque judicantis Dei exempla et præcepta, et* ad hæc, *inquit*, excludenda, subvertere judicium ejus servos compellis, tentans etiam muneribus nostram corrumpere conscientiam, dicatam Deo.... Ad innocentis rogasti necem; et cum te contemptum advertisses, tetendisti temet ad omnia genera ingerenda pœnarum.... Ad gladium putasti tendendam carnificem dexteram tuam; tamquam possis gladio vincere, quos videres propter Dei Filium nec præsentem dubitare amittere vitam nec perhorrescere mortem... Non timuimus neque timemus minas tuas, qui novimus nihil posse Deo resistere.... F Non timemus gladium tuum Christiani, qui præsumimus, prostratis vobis Dei inimicis, venturos nos ad convivia Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum atque Martyrum: non metuimus virtutem caduci regni tui, milites divini... potentem novimus Deum ad eripiendos nos de manibus tuis. Ad cœleste regnum tendentes timere tuam crudelitatem non poterimus... Dixisti, Damnate Athanasium. Quem eramus, Constanti, damnaturi? Illumne, quem videmus Dei Filium confiteri, ut sunt confessi Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli ac Martyres? an te, qui sis negans, ut negavit magister tuus Arius, ut negaverunt Scarioth Judas et cuncti Judæi?....

sed frustra.

Exprobrat ei quod Georgium Arianum jusserit ordinari Ep. Alexandr.

18 *Postea cum ostendisset nullam habere ipsum jurisdictionem in Episcopos, a quibus ipsemet judicandus sit, et quos præcipiatur honorare; revertitur ad exaggerandam præcepti ejus iniquitatem: et* Dicas, quæso, *inquit*, quid sit aliud dicere, Damnate eum, quem scitis innocentem, facite contra Dei mandata; nisi, Evellite corda vestra, tollite vobismet sensus, jugulate animas vestras.... estote inimici Dei, acquirite vobis amicum diabolum?... Hæc sunt præmia, quæ tua egregia conquirunt consilia: hæc illa optima, quæ mortem pariunt sempiternam. *Tum exprobrans, quod* cohæreticum suum Georgium *viventi Athanasio successorem misisset*, Talis, *inquit*, est Georgius

A gius, qualis fuerat Arius, quales qui [apud te] sunt Ursatius et Valens, vel, ad quem me destinasti, Germanicensium Adoxius : neque enim possent nisi de spinis spinæ procedere. Hæc ita se habere, ex actibus ipsius Georgii, legens contestationes Alexandrinorum, poteris colligere : et quamvis tibi sceleratum blasphemumque illum esset placeat (neque enim aliter tibi esset amantissimus, nisi quia sit sceleratus) tamen hæc eo protulerim, ut eximiam possis cernere operam tuam... Deponi per nos decreveras Catholicum, firmari vero hæreticum : sed quando illud fecissent sanæ mentis homines? Si enim Heli Sacerdos, quod filios in honore Sacerdotii constituisset indignos, illa audit quæ perpessus est a Domino ; quid nos audire ac perpeti mereremur, si Catholicum Episcopum damnantes, et quidem inauditum, sineremus Georgium Arianum fieri Alexandrinis Episcopum?... Credo dictum fuisset nobis, Plus honorificastis Constantium quam me, quomodo illi dictum est, quod plus honorificaverit filios quam Deum....

AUCTORE D. P.

19 *Tum ad nihilum redigendum comminans, qui exhonoret ac spernat Dominum, uti ipse Deus ad Heli* B *comminabatur*, An negabis, *inquit*, te exhonorasse Dominum, tollendo Sacerdotes e plebibus quos ordinavit ille? An negabis te exhonorasse Deum, quando contra sancta illius [præcepta] coegeris Sacerdotes ejus damnare absentem, inauditum, et quidem falsis criminibus per te ac tuos petitum? Non ergo exhonorasti Deum, quando tuleris Apostolicam atque Evangelicam traditionem ; et idololatriam, quam in corde Arii ædificaverat diabolus, statueris ab hominibus Dei cultoribus teneri? *His dictis proponit ei, utrumne hic* corrigens errores, veniam tantorum scelerum *malit consequi;* an redactus ad nihilum... in perpetuum dare pœnas, *quales dedit Heli cum filiis, quales et Azotii ac Philistæi ceteri, quorum potestati Deus arcam permiserit, sicut tunc ejus potestati permittebat Dei Sacerdotes : ex quo ille non melius inferat fidem suam esse Catholicam, quam id illi tribuerunt suo Dagon, quam* Maxentius et Nero et cuncti illi persecutores domus Dei dixerunt, Deorum suorum potentia esse factum, ut Christiani sub illorum potentiam veniremus.

et quod Deum exhonoraverit,

20 *Hinc fuse excurrit ad Saulis, Davidem ; Achabi, Eliam ; Jezabelis, Nabuthæum persequentium historias ; Jeroboami item, populum seducentis, exemplum : tisque Constantium per omnia simillimum ostendens, e* C *converso declarat, quam dissimilis sit a sanctis Regibus David ac Josaphat. Post quæ iterum ad salubriora suadenda se convertens,* Hortamur, *inquit*, te, inimicum sospitatis nostræ, ex impio pium fieri, salvum ex ægro, vivum ex mortuo, religiosum ex sacrilego.... Desine persequi Dei domum : desine proscribere, deportare, interficere Dei servos ; fatere te Christianum, execrare nobiscum catervam Arianorum, commento diaboli quæsitam : crede sicut credimus nos, qui ex beatorum Apostolorum successione sumus Episcopi : confitere unicum Dei filium, sicut illi confessi sunt et nos confitemur, et veniam consequeris tantorum scelerum. *At nihil his proficiens, rursum multa comminatur et exprobrat, comparatque Constantium cani reverso ad vomitum, qui Athanasium a se restitutum, et cui se deinceps mali nihil facturum juraverat, denuo persequatur : qui* Adoxium Germanicensium non esse Catholicum *fassus*, dederit contra eumdem litteras ad Antiochenos ; et postea eumdem Adoxium defendere cœperit veritatis esse doctorem, ipsius hæresin Catholicam judicans fidem.

eumque impiis Regibus comparans,

nihilominus invitat ad pœnitentiam.

Levitatem quoque ejus redarguens

21 *Denique, quasi iterum spe aliqua concepta,* Utile tibi est, *inquit*, Constanti, ut per Athanasium Domini Sacerdotem pro facinoribus tuis sis supplex Deo, per ipsum dirigas vota tua, per ipsum sive per Coepiscopos ejus des operam, salutarem consequi D baptismum. *Hortatur porro eum ad bona opera et dignos pœnitentiæ fructus : ac reposita eis explicans præmia*, Hæc consequi, *inquit* poteris, si te ad Ecclesiam conferas, si Coarianos tuos vites, si illam malignorum congregationem vestram odire digneris. Tunc erit Deus semper tecum, tunc in tenebris orietur lumen tibi, tunc tenebræ tibi ut meridies erunt, tunc in bonis dirigetur iter tuum. Ceterum si in hac pervicacia manseris, si in hac crudelitate, ut servos ejus crucies ; non tecum erit Deus, sed ille, qui et hodie in vestro cœtu Arianorum esse invenitur, diabolus... Non est eleemosyna ista, quam de lacrymis das alienis, de eorum bonis, qui deportari, interfici, proscribique maluerint a te, quam aut innocentem damnare, aut negare unicum Dei filium, in quem credentes sciebant glorificatos Abraham, Isaac, et Jacob, et omnes Prophetas, Apostolos ac Martyres : quorum te fieri socium atque omnibus participem me cupere, mea circa te hæc esse vota, ille testis, qui nobis tribuere hoc potens est.

suadet ab Athanasio baptismum petere,

et a persequendis Catholicis cessare :

22 *Simili prorsus libertate procedit secundus liber; in quo statim ab initio,* Ex fructibus tuis, *inquit*, Imperator Constanti, non esse Christianus, sed plane manceps latronum, cognosceris ; habitans scilicet, non in Ecclesia Dei, sed in spelunca latronum, non E desinis interficere eos, quos videas interfici paratos pro unici Filii Dei claritate, pro æterna illius majestate... Es mendax et homicida. Mendax, qui crimina falsa objeceris Dei servo Athanasio ; mendax quia hæreticam fidem dicas Catholicam, et Catholicam dicas hæreticam. Homicida, quia et sanguinem persequeris Athanasii, et jam interfeceris certum numerum Dei cultorum.... Quid tu tibi futurum existimas, qui sis non solum mendax, sed et homicida? non solum homicida, sed et hæreticus? *Ostendit autem quod detestabilius, quam Ananiæ et Sapphiræ, repleverit satanas cor Imperatoris, ut mentiretur Spiritui sancto, accusando Athanasium, sicut accusarunt senes illi impuri innocentem Susannam ; occidere volendo eum, sicut occidere voluit Herodes Petrum, Cain Abelum, Judæi Christum et Paulum. Ac denique, cum probasset ex iis esse ipsum, quos genimina viperarum nominat Baptista ; hortatur eum, ut ipse illos, ad faciendum fructus dignos pœnitentiæ, quemadmodum ad prædicationem Jonæ fecerunt Ninivitæ : eoque adducens exemplum Pauli, promittit quod ex* F persecutore, ex injurioso, ex blasphemo, beatus et vere Deo carissimus effici poterit, si, ut Paulus, verum Dei filium esse Jesum Christum crediderit. Crede mihi, *inquit, si ita feceris*, quod futurus sis in choro Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum ac Martyrum : alioquin tibi imputaturus, cum te torqueri cum diabolo et omnibus satellitibus ejus videre cœperis, cur has tam salubres nostras admonitiones despexeris.

libro 2 ostendit quod sit mendax et homicida,

ob ea quæ fecit contra Athanasium,

et suadet pœnitentiam.

CAPUT IV.

Alii quatuor libri successive ad Constantium scripti.

E*xistimat Joannes Tilius, in allocutione ad Pium V,* Luciferi *libris præfixa*, totum volumen uno tractu Imperatori Constantio fuisse continuatum, *licet* ipsum in libellos partitus est Auctor. *Verum jam diximus, priores duos libros conscriptos, ac verosimiliter oblatos, et per Florentium denuo redditos videri, cum adhuc Germaniciæ esset Sanctus, sub Eudoxio Ariano Episcopo exul, quem Adoxium antiphrastice appellare ille maluit : postremus autem aliquantis post annis scriptus est, cum idem Eudoxius Constantinopolitanam Cathedram invasisset. Verius ergo dixeris quod Constantius*

Prioribus libris Germaniciæ scriptis,

A *stantius, prioribus libris una cum Auctoris confessione receptis, longius eum transferri jusserit, semel iterumque : adeo ut alii quatuor libri, nec uno omnes loco, nec tempore, sed successive scripti sint; eodem tamen omnes vigore animi, eadem styli libertate : quam morte diu dilata tandem luiturus fuerit* Lucifer, *nisi novi a Juliano Apostata motus alio avertissent cogitationes Constantii, ultimo sui Imperii anno.*

alio translatus Lucifer

24 *Primus*, de Regibus apostaticis, *sic incipit :* Usitatum quia habere dignaris verbum, quod nisi et integre crederes, et hæc quæ geris circa nos Deo essent placita, jam fuisses extinctus; paucorum tibi in apostasia atque crudelitate æqualium Regum facta desideravi reserare, quo possit vox illa tua sepeliri quæ dicat, Nisi Catholica esset fides Arii, id est mea; nisi placitum esset Deo quod illam persequor fidem, quam contra nos scripserunt apud Nicæam, numquam profecto adhuc in Imperio florerem. Non illorum Regum facio mentionem, qui a Dei notitia fuerunt alieni : de his solis tracto, qui in Judæa noscuntur regnasse. *Incipiens ergo a Gedeone, qui statim a victoria de manubiis sibi fecit Ephod, in quo fornicati sunt filii Israel, et tamen rexit populum annis quadraginta; progreditur ad Saulem,* B *Salomonem, Hieroboamum, Ochosiam, Achabum, Oziam, Manassem : quorum causas et peccata sigillatim ac prolixe comparans cum sceleribus Constantii, identidem concludit his aut similibus verbis :* Ne igitur dicas : Si non bene agerem, numquam profecto mihi Deus pepercisset; quando vides consceleratis tuis diu pœnitentiæ locum exhibitum : *et ad hanc eum operose invitat in epilogo libri.*

scribit de Regibus Apostaticis,

25 *Scripsit deinde librum* de non conveniendo cum hæreticis, *his verbis exordiens :* Cum omnibus perniciosis tuis conatibus animadvertisses itum obviam, cumque omnia machinamenta tua contra Dei Ecclesiam reperisses cuncto Dei populo revelata; dixisti, nos fuisse atque esse inimicos pacis, hostes unitatis, adversarios etiam fraternæ caritatis. *Dum autem exemplis et auctoritatibus Scripturarum ostendit, fieri nec debuisse nec potuisse, ut cum excommunicatis resectisque ab Ecclesia Arianis communicent conveniantque fideles Christiani; suas quoque ærumnas videtur attingere, dicens :* Odis nos, quia consilium vestrum malignantium execremur : propterea in exilio sumus, propterea in carcere necamur, propterea nobis solis prohibetur conspectus, idcirco reclusi in tenebras ingenti custodimur custodia, C hujus rei causa nullus ad nos visendos admittitur hominum.

de non conveniendo cum hæreticis,

26 *Alius huic succedit liber*, de non parcendo in Deum delinquentibus : *cujus occasio et argumentum clarius in exordio patescit his verbis :* Superatum te, Imperator, a Dei servis ex omni cum conspexisses parte; dixisti, passum te ac pati a nobis, contra monita sacrarum Scripturarum, contumeliam : dicis, nos insolentes extitisse contra te, quem honorari decuerit. Si quisquam Dei cultorum pepercit apostatis, sint vera quæ dicis de nobis. Unde ordiamur, ut tu nunc a nobis corriperis, ita esse correptos omnes erraticos per Dei cultores, quo probare possimus. *Summa totius libri eo tendit, ut convincatur Imperator, ipsum aliosque Episcopos dum ei resistunt, et qualis sit commissis sibi populis indicant, ipsique peccatorum suorum explicant enormitatem ac gravitatem, suo fungi officio, nec aliud agere quam Prophetæ et Apostoli fecerint in ejusmodi occasione : denique non contumeliosos esse, sed veraces, et neminem nisi Deum timentes, atque animæ ejus saluti consulere : finit autem in exemplo septem Machabæorum, Antiocho, quem imitabatur Constantius, libere exprobrantium.* Si illos, *inquit*, non censes Antiocho placere oportuisse, nec nos utique tibi; quia et tu, alio licet modo, tamen nos sis cupiens tollere a Deo et jungere diabolo... Superest igitur, ut est sæpe D dictum, doleas te errasse, agnoscensque te esse homicidam atque blasphemum, temet desertor repræsentes Dei domui : alioquin tu tibi imputaturus, cum te videre cœperis illic esse, ubi nunc sunt cuncti illi contyranni tui.

de non parcendo in Deum delinquentibus,

AUCTORE D. P.

27 *Postremus liber ostendit* moriendum esse pro filio Dei : *quem post initium anni* CCCCLX *esse conscriptum, ostendit mentio Eudoxii (Adoxium rursus eum Sanctus nominat) ad Constantinopolitanam Sedem evecti, quod die* XXVII *Januarii factum. Sequenti autem anno mense Novembri moriens Constantius experiri cœpit veritatem eorum, quæ sibi tum in aliis, tum in hoc potissimum libro comminatur* Lucifer, *totus æstuans Martyrii desiderio. Itaque* Decuerat quidem, *inquit*, Constanti Imperator, nihil jam tecum de divinis retractare Scripturis... cum scriptum meminerimus... In aures imprudentis noli quidquam dicere : sed quia adhuc de armorum tuorum potestate et vana imperii tui dominatione tumes; in his omnibus, quibus te putas magnum, esse miserum, contemnique omnem carnificinæ tuæ rabiem a servis Dei, volui isto præsertim libro notum facere sacrilegio funestatæ menti tuæ. Te enim cum temporali, caduco, fragili, corruptibili regno tuo transiturum, E et ad æternam pœnam (nisi tibi, dum est locus, provideris) perventurum; Christianos vero ad æternam venturos requiem, incorruptibile regnum consecuturos, fixum manifestumque habere te volumus.....

et quod moriendum sit pro Filio Dei,

Prov. 23, 9.

contempta Constantii tyrannide,

28 Mactasti quam plurimos in Alexandria, laniasti certos toto in orbe, disperdidisti resistentes tibi variis in locis : sed hi omnes quod tu audire minime vis, Martyres sunt.... Hinc est quod frendores colubri, per te illatos, non timentes, subire parati sumus omne exitium.... Nos, qui tibi bene volumus, atque ut contingat desiderantes sumus, spolias, proscribis, mactas gladio, varie punis, nec corpora quæ laniari sanxisti sepeliri permittis; eleemosynam fieri prohibes; omnia metalla, omniaque loca, exilia vocari quæ putabantur digna, nostro tuæ calliditati resistensium replesti numero; relegando insontes, fame, siti, nuditate vexando non desistis : et tamen, Imperator crudelissime, quidquid sævitia tua nobis intulit atque irrogatura erit, adverte quod mendacium sit : siquidem nec mors, sanctis qui nos præcesserunt Martyribus per te illata, mors sit, neque jactura, neque damnum, sed fidei fœneratio....

qua Catholicos persequebatur:

29 Recordare, Constanti, de scelerum tuorum F memoria recenti, quam tibi in Alexandrina civitate inussisti, quantos per abrupta una tincta scriptionis tuæ dejecerit, quantos gladio demeri fecerit, quantos fame sitique exedi vel carceribus necari, quantos intercepto effecerit spiritu strangulari : et tamen his omnibus crudelitatibus cum sævieris in sanctos Martyres, quos tuus infecit gladiatoribus animus; in nos crudelibus sævis, dum retines gladium, dum das operam ne in remedium succurrat velocius exitus mortis.... Expectantes sumus momentis omnibus, super ista quæ jam intulisti tormenta adhuc addas, constituendo sæviores carnifices, ferociores ultores, qui devotos Deo milites... possint vel gladio invadere, vel crucifigere, vel igne torrere, vel quolibet inaudito pœnarum genere viscera nostra ac membra laniare.... Nihil interest quo genere mortis non punire digneris, dum per hoc ad vitam perfruendam admittamur æternam; dum per hæc tua mortificetur rabies, nos contra vivificemur.

exprobrans crudelitatem Alexandriæ exercitam,

et desiderio martyrii æstuans.

30 Si miserum putas, quod malim quovis crudeli supplicio pro Dei interfici Filio, dabo tibi multos qui in lectulis crudelius pereant, quos interior aliqua suppuratio inflavit, aut nervorum secum luctantium

A tium dolor contraxit. Interest ex qua causa, non ex quo pendeam stipite. Quid dicis, Rex stultissime? Inique in ista supplicia, in hujusmodi pœnam mittor a te, an juste? Si inique; tua figentis erit crux, non mea quem fixeris. Si juste; culpa mea me criminis mei, non pœna tua, torquere incipiet. Ceterum, quantum ad exitum, nihil interest clavo per te an lancea moriar; restrictis post terga manibus, an porrectis sparsisque: nihil refert utrum pronum, incurvum, an rectum et editum, utrum quiescentem in lectulo occidas; an cervicem mihi stanti incidas gladio, an securi caput auferas; an ad palum me, an ad crucem alliges; igne torreas, an vivum humo condas; saxo præcipites, an in maria mergas; labandagine magnis viribus conatus uno vastissimo ictu longe a me caput meum excutias, an omni subtilitate subtiliori sagitta diutissime figens in corpore meo ludas; centum millia licet pœnarum crudelitas tua faciat, ex his omnibus, per istam mortem illatam a te, sola ad me perveniet immortalitas.

AUCTORE D. P.

ad quamvis mortem promptum se offert,

31 Non possum non gaudere cum talia ingesseris, quandoquidem sciens sim, quod hæc supplicia possint omne finire supplicium. Nam illa quæ extrinsecus sunt, et posse accidere per tuam sævitiam arbitror, nihil judico ad me pertinere. Alitesne an canes meum corpus lanient; hæreant corpori meo feræ, luminibus istis crudelibus te spectante insiliant, jacens humi unguibus dentibusque ad ossa usque redigar, dum post hæc omnia Deo salvus sim. Cum enim corpus meum talibus actis et ferinæ immanitatis tuæ viribus consumpseris, reficiet atque reparabit rerum Conditor, et quidem ex corrupto in æternam incorruptibilitatem: tibi vero, injustissimo persecutori nostro, venturum sine fine supplicium scire debes; nec te putes impune laturum, qui nomen unici Filii Dei vestigiis tuis subjiciendum censueris, impie nefarieque calcandum.

sub spe futuræ resurrectionis.

B

32 *Hæc sunt quibus in se uno cessantem tyranni sævitiam provocabat* Lucifer, *fugientemque e manibus prensantis palmam conabatur attingere; quæ omnia accepisse Athanasium, cum in quarto exilio, partibus Ægypti vicinior, degeret Sanctus, ideo persuadeor, quia et titulum postremi libri, et* frendores diabolicos *calcandos, et alios hic occurrentes phrases observo. Quærere autem lubet cum librorum horum illustratore Meldensi Antistite,* Si quis nunc mortalium tam sanctæ vitæ ac sacrati Ordinis extaret, qui talibus verbis Principem suum impium ac perditum proscinderet, quemadmodum hic dignus faciebat Confessor, etiam in exilium missus et relegatus, quid quæso de illo diceretur? Eum vocat serpentem, belluam, immanissimam feram, latronem, sacrilegum, carnificem, homicidam, idololatram, templum dæmonum, religionis eversorem, hæreticum, apostatam, Antichristi præcursorem, atque adeo ipsum Antichristum: pacis ejus edictum, quod prætextu sedandorum tumultuum promulgaverat, sacrilegum et pestiferum appellat. Hæretici susurrones, qui mundanis Principibus adulantur, ipsis persuadere nitentes quod Episcopi Episcoporum sint, sicuti huic Imperatori Constantio evenisse his libris habetur, tales hodie illico supplicio capitis afficiendos esse clamitarent; et Principes, qui hæc paterentur, stultitiæ aut simplicitatis arguerent.

Hos quoque libros accepit Athanasius,

C

et nostra ætas merito miratur.

CAPUT V.

De Luciferiano Schismate, an et quatenus fuerit Sanctus illius causa?

M*ortuo Constantio succedens Julianus Apostata, exulibus Episcopis indulserat reditum; tum quia decessoris sui acta omnia cupiebat eversa tum maxime quia* sperabat auctis ea ratione dissidiis inter Christianos, propter Arii heresim misere distractos, facilius posse restitui ethnicismum: quod pene ei ex voto accidit Antiochiæ. Ibi, vivente adhuc Constantio, Meletius, Sebastenus in Armenia Episcopus, in Sedem, Eudoxii Ariani discessu et S. Eustathii pridem relegati morte vacantem, inductus ab Arianis, non sine consensu Catholicorum, de illius orthodoxa fide satis persuasorum; mox ut palam patuit qualis esset, ejectus ab iisdem Arianis fuerat, Euzoio Ariano subintruso. Ea calamitas, quæ maxime debuerat inter se univisse Catholicos, schisma inter eosdem peperit: quidam enim negabant legitimam fuisse ordinationem Meletii, quamvis Catholici, eo quod facta esset ab Arianis, et horum communione pollutus ipse quadamtenus videretur; alii plures, partim æstimatione Meletii, partim conscientia præteritæ coinquinationis, nullam de abdicando Meletio recipiebant mentionem: et utrique suos seorsim agebant conventus. In hoc rerum statu, revertens ab exilio* Lucifer *Antiochiam accessit, Diaconum vero suum cum S. Eusebio Alexandriam misit, ad Concilium Confessorum sub Athanasio habendum, ejusque decretis suo nomine subscribendum.*

D

Antiochena Ecclesia divisa

per schisma Catholicorum inter se,

34 *Quæ fuerint Alexandrini Concilii circa receptionem lapsorum decreta, jam vidimus in Athanasio: quod Antiochenos spectat, hoc potissimum erat, ut* Lucifer *ac socii, ordinandæ Ecclesiæ illi intenti, pacem colerent cum iis qui suos in Palæa cœtus habebant, Meletio inhærentes; itemque cum aliis, qui Eustachianos se dicebant, sub Paulino Presbytero. Nec dubium quin intenderet Synodus, id quod Eusebii imprimis consilium erat, ut, si non possent Eustachiani induci ad recipiendum Meletium, alius eligeretur Episcopus, in quem pars utraque consentiret. Sed præpropera* Luciferi *festinatio antevertit bonum consilium, Paulino Episcopo ordinato; de qua re sic Hieronymus in Chronico,* Eusebius et Lucifer de exilio regrediuntur: e quibus Lucifer, accitis duobus aliis Confessoribus (*credo* Cymatio et Anatolio, *in titulo Epistolæ ad Antiochenses apud Athanasium nominatis*) Paulinum, Eustathii Episcopi Presbyterum, qui se numquam hæreticorum communione polluerat, in parte Catholica Antiochiæ Episcopum facit. *Id factum superveniens ab Alexandria Eusebius nullatenus potuit approbare: interim vero revertit etiam ab exilio Meletius; et quia numerosior erat cum eo pars populi, ecclesias omnes urbanas obtinuit, præter parvulam unam, in qua suos conventus habebat Paulinus.*

E

dum turbas sopire conatur Lucifer,

ordinato Paulino eas magis auget.

35 *Hic autem quoniam fuerat a* Lucifero *ordinatus, cœpti sunt ejus asseclæ* Luciferiani *appellari a sectatoribus Meletii: quod nomen paulo post iis solis adhæsit, qui ceteris Paulinianis severiores, etiam post concordiam inter partes ea conditione initam, ut suum utraque Episcopum retineret, persistebant in sua communione Meletianis neganda, id se ex* S. Luciferi *sententia et doctrina facere defendentes. Hoc vero ejus nomini haud modicam comparavit invidiam, primum quidem Oriente toto, deinde etiam in Occidente, severitatem eamdem profitentibus in Italia Hispaniaque Episcopis nonnullis; quibusdam etiam Romanis Presbyteris Damasum Papam recusantibus, et electo contra eum Ursicino adhærentibus, prout fecerunt ii quos sæpe citavimus Marcellinus et Faustinus. Proinde libellus precum, Imperatoribus ac nominatim Theodosio per eos oblatus, non nisi cum cautela legendus est, propter graves calumnias in Damasum aliosque nonnullos Catholicos Episcopos, quorum facta vel invidiosius traducuntur, vel malitiose aggravantur adjunctis Arianorum facinoribus, Catholicam fidem externa solum professione simulantium.*

F

Hinc factum, ut schismatici appellarentur Luciferiani,

36 *Ad schisma ipsum quod attinet, fundamenta illius omnia egregie subvertit S. Hieronymus, Dialogum proponens inter Helladium Luciferianum et Orthodoxum quemdam:*

quos S. Hieronymus confutavit:

A *quemdam; demonstratque, eodem prorsus jure quo baptismus ab Arianis collatus censebatur validus, validam quoque censeri debere factam ab iisdem ordinationem Episcopalem; nec minus juris habere sic ordinatum, ut sub professione pœnitentiæ et abjuratione hæreseos suum retineat gradum; quam habeat laicus, ita jurans ac pœnitens, ut retineat nomen Christiani; nisi aliud Ecclesia statuat, uti statuit circa ipsius hæreseos capita ac magistros, quos loco movendos fuit Alexandriæ decretum. Cum autem narrasset idem Hieronymus, quomodo res esset Arimini acta; et quomodo Valentis atque Ursacii confessione, verbis catholica, sensu ipsorum hæretica, inducti sint ad subscribendum Patres, eatenus constantissimi; quomodo item iidem,* qui sine conscientia hæretici ferebantur, *post mortem Constantii concurrerint ad redeuntes ab exilio Confessores, pacem communionemque eorum postulantes, et* contestantes corpus Domini et quidquid in Ecclesia sanctum est, se nihil mali in sua fide suspicatos : *hæc, inquam, cum exposuisset Hieronymus, causam suam sic urget.*

ostendens quam digni venia fuerint Patres Ariminenses,

37 Hoc loco interrogo illos nimium religiosos, quid Confessoribus agendum putaverint? Depositis, inquient, veteribus Episcopis, novos ordinassent. B Tentatum est. Sed quotusquisque bene sibi conscius patitur se deponi? præsertim cum omnes populi, Sacerdotes suos diligentes, pene ad lapides et ad interemptionem deponentium eos convolaverint. Mansissent, aiunt, intra suam communionem. Hoc est dicere, irrationabili crudelitate orbem totum diabolo condonassent. Cur damnassent eos, qui Ariani non erant? cur Ecclesiam scinderent, in concordia fidei permanentem? cur denique credentes bene, obstinatione sua facerent Arianos? Nam cum in Synodo Nicæna, quæ propter Arianam perfidiam congregata est, octo Episcopos Arianos susceptos sciamus... quomodo potuerunt adversus illam facere, propter quam exilium sustinuerunt? Igitur cum eo tempore trecenti et eo amplius Episcopi paucos homines, quos sine damno Ecclesiæ abjicere potuerant, susceperint : miror quosdam, et certe Nicænæ fidei professores, tantæ duritiæ existere, ut tres Confessores de exilio revertentes, non putent id ob totius orbis salutem necessario facere debuisse, quod tot et tales viri voluntate fecerunt.

et quod profitentes Catholicam fidem

non debuerint privari suis Episcopatibus:

38 Sed ut dicere cœperamus, post reditum Confessorum, in Alexandrina postea Synodo constitutum est, ut (exceptis auctoribus hæreseos, quos error excusare non poterat) pœnitentes Ecclesiæ sociarentur. C Non quod Episcopi esse possent, qui hæretici fuerant : sed quod constaret, eos qui reciperentur, hæreticos non fuisse. Assensus est huic sententiæ Occidens, et per tam necessarium consilium satanæ faucibus mundus ereptus est. *Quid igitur* Lucifer? Ventum est, *inquit Hieronymus* ad asperrimum locum, in quo, adversus voluntatem et propositum meum, cogor de beato Lucifero, secus quidquam, quam et illius meritum et mea humanitas poscit, existimare. Sed quid faciam? Veritas os reserat, et invitam linguam conscium ad eloquendum pectus impellit. In tali articulo Ecclesiæ, in tanta rabie luporum, segregatis paucis ovibus, reliquum gregem deseruit : bonus quidem ipse pastor, sed multam prædam bestiis relinquens. Præterea illa, quæ quidam ex maledicis quasi satis firma defendunt, hoc illum amore gloriæ et nominis ad posteros transmittendi fecisse; nec non et pro simultate, quam adversus Eusebium propter Antiochenam contentionem susceperat. Nihil istorum de tali viro credo : unum est, quod in præsenti constanter loquar: verbis eum a nobis dissentire, non rebus; siquidem eos recipit, qui ab Arianis baptisma consecuti sunt.

fateturque duriorem hac in parte fuisse Luciferum,

39 *Ita Hieronymus, culpam haud dubie agnoscens aliquam, in eo quod is, cui ex Synodi Alexandrinæ commissione, injunctum erat commune cum Eusebio onus componendarum per Occidentem Ecclesiarum; in suam se receperit Sardiniam, nihil deinceps curans de ceteris, intraque suam communionem se continens. Quod si post Ecclesiæ Romanæ definitionem ita fecisset, quasi crederet tam necessario aliorum vitandam communionem, ut alienus a Christo foret quisquis eam susciperet, aut Episcopis Ariana olim communione qualitercumque inquinatis adhæreret; profecto non* bonus Pastor *Sardis ipse suis fuisset; sed eos hoc pacto prohibens ab Ecclesiæ totius reliquæ unione tenenda, corruptor et seductor.* D

Auctore D. P. uti revera fuit, citra gravem tamen culpam,

40 *Neque est cur alicui suspectus esse possit Hieronymi animus in* Luciferum *propensior, eo quod ordinationem ipse suam Presbyteralem a Paulino per* Luciferum *ordinato susceperit : quin potius eo majorem meretur fidem, quo totius controversiæ statum potuit nosse distinctius. Itaque quod putet, Antiochenam contentionem cum Eusebio nihil contulisse ad istud sic recedendi consilium, satis est ad Rufini, Socratis et aliorum contrariam opinionem rejiciendam. Ex ipsis tamen eam proponentibus nonnihil habetur, quo* Luciferum *a schismatis perfecti culpa eximas : sic enim habet Rufinus, nec dissonant alii* : Injuriam dolens, quod Episcopum a se ordinatum non recepisset Eusebius, nec ipse recipere cogitat Alexandrini decreta Concilii : sed constringebatur legati sui vinculo, qui in Concilio ipsius auctoritate subscripserat : abjicere namque eum non poterat, quia auctoritatem ejus tenebat (*in scriptis scilicet polliciti, ut ait Socrates lib.* 3 *cap.* 7 se decretis Concilii contentum fore) si vero recepisset, omne suum frustrandum videbat inceptum, *populo Meletium recipiente.* Diu ergo multumque deliberans, cum utraque parte concluderetur, elegit ut legato suo recepto, erga ceteros sententiam disparem, sed sibi placitam custodiret. Ita regressus ad Sardiniæ partes, *ut loquitur Rufinus, quin et subscribere Alexandrinis decretis ab Eusebio allatis recusans; neutro tamen facto commeruit ut schismatis accusaretur. Nam hoc quidem per legatum fecisse satis erat : istud vero si reum* Luciferum *faceret, uti velle videntur Rufinus Socrates, aliique; nihilominus ex Rufini relatu reus foret Eusebius : nam et hic,* inveniens Antiochiæ contra pollicitationem ordinatum a Lucifero Episcopum, pudore simul et indignatione compulsus abscessit, neutri parti communionem suam relaxans. *Si id sine gravi noxa tunc potuit Eusebius, quidni etiam* Lucifer? *minus tamen prudenter erga quoscumque cum lapsis olim Episcopis communicantes, et exemplo apud aliquos rigidiores valde noxio : cum Hilarius Romanæ Ecclesiæ Diaconus, qui* Lucifero *antehac Legationis Comes ad Constantium ierat,* ne baptizatos quidem ab Arianis reciperet, *teste eodem Hieronymo, qui eum propterea vocat* Deucaleonem orbis.

E *aut formale schisma:*

nam Alexandrinæ Synodo per legatum subscripserat,

nec tenebatur suam quibus nollet laxare communionem

F

41 *Quod si illi, qui dicebantur in Oriente* Luciferiani, *non potuerunt suam ab Ecclesia reliqua discessionem,* Luciferi *simpliciter subtrahentis sese tueri facto quo minus faterentur licitam, etsi non necessariam, esse communionem cum lapsis : multo minori jure id potuerunt alii in Occidente, ii præsertim qui pro Ursicino contra Damasum schisma conflarunt Romæ, cujus deinde acres defensores fuere Marcellinus et Faustinus Presbyteri. Si enim lapsis Episcopis nullus potuit ad gradum pristinum dari regressus, et Liberium lapsum negari non poterat; quomodo* plebs *illa* sancta, quæ, *quam* Liberio fidem servaverat in exilio, *etiam servavit regresso? et quo jure postulavit in locum Liberii mortui ordinari Ursicinum, ejusdem Liberii communione pollutum? deinde quomodo diceret vere,* Ephesium (*quem anno* CCCLXXXVIII, *cum libellus offerretur, habebant Episcopum*) *fuisse* intaminatæ, plebi Romanæ ordinatum a Taorgio; *si eamdem Liberii communio contaminarat?*

Schismatici autem ejus factum male in suam excusationem adduxerunt:

Auctore D. P. qui licet evanuerint,

A 42 *Evanuit autem paulatim infelix schisma : nam in Oriente quidem solum* per paucos *illud* volvebatur, *cum scriberet historiam suam Rufinus : in Occidente vero ultima illius memoria est in rescripto Theodosii, sub eum quem supra notavimus annum dato in Luciferianorum favorem, sed ad effectum nequaquam perducto ; eo quod mendacis, quem dixi, libelli imposturæ Imperatori celeriter innotuissent. Non ita evanuit nota illa, quam ipsi* Lucifero *aspersit fama, in nomine* Luciferianorum *fundata : cui imprimis credulus Theodoretus lib.* 3 *cap.* 5 *ausus est scribere, quod* reversus in Sardiniam Lucifer, cœpit novam quamdam doctrinam doctrinæ ecclesiasticæ adjicere : unde qui eam sint amplexati ex ejus nomine nomen traxerunt, suntque ad longinquum temporis spatium Luciferiani appellati. *Nec mitius Sozomenus, lib.* 3 *cap.* 4 *ad nomen* Luciferi *veniens, addit :* quem hæresis cujusdam, suo nomine nuncupatæ, auctorem fuisse fama est.

adhæsit S. Lucifero infamia nominis,

43 *Nolo hæc operosius refutare : magis mihi dolet etiam apud SS. Ambrosium, Augustinum, Severum Sulpitium famam illam tantum valuisse, ut schismatis ac pene hæresis auctorem* Luciferum *fuisse crediderint. Et quidem Ambrosius, in oratione de obitu fratris, loquens de ea regione ad quam naufragus appulerat Satyrus, eam in schismate fuisse ait, quia* Lucifer se a

etiam apud sanctos Patres aliquos,

B nostra tunc temporis communione diviserat, quamquam pro fide exulasset, et fidei suæ reliquisset heredes. *Augustinus vero, tum aliis locis, tum in Epistola ad Bonifacium Comitem :* Hoc displicuit Lucifero, quia factum est in eis suscipiendis atque sanandis qui veneno perierant Ariano : et quia displicuit, in tenebras cecidit amisso lumine veritatis. *Denique Severus Sulpitius lib.* 2 Lucifer Antiochiæ agens, non tantum eos qui Arimini fuerant condemnavit, sed etiam ab eorum se communione separavit, qui eos sub satisfactione et pœnitentia recepissent. *Quin imo apud imperitos passim toti Sardiniæ conflatam fuisse invidiam* Luciferi *causa, indicat Hieronymus, quando inducit Orthodoxum objectantem Luciferiano,* non ob Sardorum tantum mastrucam Dei filium descendisse ; *et infra,* Si Ecclesiam toto orbe diffusam non habet Christus, aut si in Sardinia tantum habet, nimium pauper factus est.

44 *Sed hæc omnia in solo* Luciferianorum *nomine fundari videntur, nec ullum ipsius* Luciferi, *postquam rediit in Sardiniam, scriptum factumve profertur, quo intelligatur aut fuisse illos qui vulgo dicebantur* Luciferiani, *aut ipsos præ aliis ad suam admisisse communionem, aut cum Romæ fuit exclusisse Liberium, quamvis*

postquam ipse Ecclesiæ consentiens rediit in Sardiniam,

C *misere lapsum. Quin potius, cum* Ecclesiæ consentientem *redivisse dicat Socrates, tenendum est, quod Romanorum sensu totiusque Occidentis consensu intellecto, non solum assensum suum eorum fidei, sed etiam communioni præbuerit : quamvis non negaverim præ concepta contra lapsos ægrimonia exasperatum, abstractius deinceps egisse atque vixisse, sine commercio familiarium litterarum cum Athanasio aliisque confessionis gloriosæ sociis, uni suæ Ecclesiæ curandæ intentum : quo ejus exemplo pronum fuit quamplurimos Sardos, fidei ejus (sicut Ambrosius loquitur) relictos heredes, post illius mortem pertrahi in schisma, quod nomen præferebat auctoris tantopere sibi venerandi. Utrumque cente videtur intellexisse Ambrosius ; nemo enim, nisi mortuus, heredes reliquisse dicitur ; et Satyrus non sola fama schisma cognovit, sed* advocavit ad so Episcopum *loci, ad quem ejectus erat,* percunctatusque ex eo est utrumnam cum Episcopis, hoc est cum Romana Ecclesia, conveniret : *quia* in schismate regionis illius Ecclesia erat. *Nisi autem Episcopum illum schismaticum revera comperisset, non fuisset occasio differendi, quem tantopere cupiebat, baptismi ; distulisse autem expresse affirmat Ambrosius cum ait, quod, quamvis metueret non expiatus navigare, debitor servatæ in naufragio vitæ;* tamen eo transire maluit, ubi D tuto tantum nomen posset exsolvere. *Fr. Ambrosius Tarentinus existimat, non* Luciferum *Calaritanum, mortuum, sed alium Smyrnensem intelligi a S. Ambrosio, qui naufragium faciente Satyro (fecit autem anno* CCCLXXIX *juxta certiorem Chronologiam Hermantii ad Vitam Ambrosii) adhuc vixerit. Sed ex Liguria in Africam naviganti, quam longe extra viam est Smyrna, Asiæ minoris ad Archipelagum civitas ; tam necessario præternaviganda erat, obvia medio mari, Sardinia adeoque de ea intelligi debet Ambrosius.*

quæ primum eo mortuo videtur schisma suscepisse.

45 *Alia multa in* S. Luciferi *excusationem collecta vide apud Ambrosium Machin Archiepiscopum Calaritanum, in eo opere quod Urbano VIII obtulit anno* MDCXXXIX *contra Archiepiscopi Turritani oppositiones, cui titulus,* Defensio Sanctitatis B. Luciferi : *qui etiam ex Baronio contra Baronium ipsum assumit, quod idem* Lucifer *una cum Eusebio Vercellensi, anno* II *Juliani, adeoque post Antiochenam contentionem, communiter laboraverit ad componendas Cæsariensis Ecclesiæ in Cappadocia turbas, quia Nazianzenus in Oratione de laudibus Basilii dicit, quod* aderant Episcopi quidam ex Occidente, qui orthodoxos omnes ad suas partes trahebant. *Huic argumento favet, quod Vita Eusebii ex Archivio Vercellensi sumpta, dicatur habere sequentia verba, et quidem velut a S. Honorato successore accepta :* S. Eusebius interfuit et præfuit Concilio E Alexandrino cum Athanasio, et habuit quatuor legationes, unam ad Constantium cum Lucifero Sardo, aliam cum eodem ad Synodum Alexandrinam, aliam post Synodum ad Orientales Ecclesias, quartam postea in Occidentem. Sed illas tres habuit cum Lucifero, istam vero solus absque alio socio. Post Synodum Alexandrinam prædictam peregrinavit cum Lucifero, et Ecclesiam Cæsariensem composuerunt. *Utique post redditam Romæ rationem rerum in Synodo actarum : quia, sicut* dixit Honoratus *in præcitata vita,* tulerunt secum Acta Concilii ambo Legati, et in Latinum transtulerunt, et Romam portaverunt ad Liberium, qui omnia confirmavit et approbavit : *id autem totum factum est, juxta eadem Acta,* completa visitatione Orientalium Ecclesiarum.

Nam reconciliationem Luciferi

supponit ejus legatio in Cappadociam

46 *Hæc si tam certo essent ipsius Honorati, quam certo sub ejus auctoritate proferuntur ; omnino evincerent, non ita abrupte, uti scribit Rufinus, Antiochia in Sardiniam recessisse* Luciferum, *dimissa ulteriori cura ecclesiasticæ quietis procurandæ ; sed Ecclesiæ Romanæ communionem palam professum, ei adhuc aliquamdiu utilem navasse operam ; quomodo enim alias ab ea missus in Cappadociam fuisset? Missum autem fuisse expresse dicit Nazianzeni Græcus Commentator Nicetas* F *apud Billium in hunc locum,* ex urbe Roma Lucifer et Eusebius ad rem sedandam Missi Cæsaream fuerunt ; *idemque manifeste tenet Baronius ad annum* CCCLXII, *in hoc solo differens a præcitatis S. Eusebii Actis, quod excurrisse Sanctos Cæsaream velit, priusquam Romam reverterentur. Magis etiam ad excusandum Luciferum eique inhærentes Calaritanos facit, si verum est quod refertur in jam sæpe dictis Actis S. Eusebii, quod cum* visitavit secunda vice Hierusalem, et ibi invenit per revelationem tres imagines Beatæ Virginis de ligno..... tertiam portavit in Sardiniam suam patriam Calaris ; ubi domum, in qua natus fuit, consecravit ecclesiam in honorem matris suæ et S. Restitutam appellavit..... et in eadem ecclesia posuit imaginem, quæ hodie adhuc manet in illa civitate, faciente Deo per illam miracula multa. *Sive enim id fecit comitatus redeuntem illuc* Luciferum, *uti conatur persuadere Ambrosius Tarentinus, oportet eos in Communione tunc fuisse concordes ; sive ex alia occasione aliquanto post ; videtur tamen id fecisse vivente* Lucifero, *quippe cui non multo plus quam anno uno supervixit, martyrio coronatus Kalendis Augusti, anno ut*

cum S. Eusebio,

haud multo post eum in Sardiniam secuto.

A *ut censet Baronius* CCCLXXI *; atque ita perseverantem in eadem communione* Luciferum *supponamus necesse est. Quis autem credat, Eusebio regresso cœpisse illum agere durius, et quos eatenus sustinuerat Catholicæ unionis professores, a sua suorumque communione repulisse?*

CAPUT VI.

Miracula S. Luciferi: obitus et cultus in Diœcesi Calaritana antiquus.

Si duritiam creditur deposuisse S. Gregorius Illiberitanus,

Eadem *fama minus secunda, qua Sardinia propter* Luciferum *laboravit, laboravit et Celtiberia propter Gregorium Illiberitanum ; eaque magis vera, si quid veritatis subest iis quæ de ipso scribunt Marcellinus atque Faustinus. Nam quin ibi pertinacia quædam schismatica viguerit, neque negat Baronius, et ipsam in eodem cum Sardinia gradu collocat Orthodoxus apud Hieronymum, Luciferiano sic insultans,* En, si Britannias, Gallias, Orientem, Indorum populum, barbaras nationes, et totum simul mundum possidet satanas, quomodo ad angulum universæ terræ Crucis trophæa collata sunt? Nimirum adversarius potens concessit Christo Iberiam et Celtiberos : luridos B homines inopemque provinciam dedignatus est possidere. *Et tamen Baronius ad annum* 371 *num.* 125 *ita loquitur :* Porro Gregorius creditur postea saniori menti redditus, duramque austeritatem illam flexisse in Catholicæ observantiæ rectitudinem : nam orthodoxorum quorumdam præconiis celebratus habetur. *Quin imo non dubitavit eumdem Martyrologio Romano inserere ad* XXIV *Aprilis, Usuardi antiquo et nonnullorum aliorum recentiori exemplo. Cur igitur non eadem indulgentia præsumpsit de* Lucifero, *quod præsumendum suadebat constans ejus cultus apud Sardos usque in hodiernum diem, et præ Gregorii cultu apud Celtiberos longe celeberrimus?*

cur non etiam Lucifer?

48 *Rectam sane Luciferi mentem, nec ab unitate Ecclesiæ Catholicæ alienam, etiam tum cum adhuc recens esset sensus injuriæ quam sibi videbatur Antiochiæ pertulisse , probasse videtur Deus insigni miraculo, juxta ejus prædictionem patrato, quod ita narrant Marcellinus et Faustinus.* Sanctus vir Maximus Episcopus, fidem vindicans rectam, consortiumque reprobans hæreticorum, ductus est in exilium. In loco ejus prævaricatores ordinant nomine Zosimum, qui et ipse prius quidem Catholica vindicabat. Res ista in Neapoli civitate Campaniæ acta est. Cognoscit hoc S. Maximus, et de exilio scribens dat in eum C sententiam, non solum Episcopali auctoritate, sed etiam æmulatione ac virtute martyrii fruens in gloriam divinam. Sed post aliquot annos B. Lucifer, de quarto exilio Romam pergens, Ingressus est Neapolim Campaniæ, ad quem Zosimus venire tentavit, sed hunc Lucifer Confessor suscipere noluit, non ignorans quæ gesserat; imo et sancti Spiritus fervore, Episcopi et Martyris sententiam fortissime exequitur, dicens, quod Episcopatum ipsum, quem sibi ut adulter vindicat, speciali Dei judicio non habebit, et sic quoque sentiet pœnam suæ impietatis.

qui revertens ab exilio alienæ Sedis invasori :

divinam ultionem prædicit,

49 Sed non post multum tempus idem Zosimus, cum in cœtu plebis vult exequi Sacerdotis officia, inter ipsa verba Sacerdotalia ejus lingua protenditur, nec valet eam revocare intra oris meatum, eo quod contra morem naturæ extra os penderet ut bovi anhelo. Sed ut vidit se linguæ officium perdidisse, egreditur basilicam : et, res mira ! foris iterum in officium lingua revocata est. Et primum quidem non intelligitur in eum compleri sententiam Martyris Maximi et Confessoris *Luciferi :* sed cum hoc ipsum toties iterum patitur, quoties in basilicam diversis diebus intrare tentavit; ipse postremo recognovit, ob hoc sibi linguam inter Pontificii solennia verba denegari, ut sanctorum Episcoporum in eo D latam sententiam probaret. Denique cessit Episcopatu, ut lingua quæ cesserat redderetur. Non res antiquas referimus, quæ solent quadam ratione in dubium venire : nam et Zosimus hodieque in corpore est, usum jam linguæ non amittens, postquam maluit cum sui Episcopatus amissione vivere, dolens de suis impietatibus. *Hæc illi, perperam ipsum miraculum torquentes ad sui schismatis confirmationem; cum pœnam Zosimi prædixerit* Lucifer, *non quia post lapsum perseverabat Episcopatum tenere sub titulo pœnitentiæ, sed quia eum* adulter occupabat, *vivente adhuc S. Maximo ordinatus, sicut Auxentius Mediolanensis vivente S. Dionysio ; unde nec post mortem quidem SS. Maximi ac Dionysii fuerunt unquam pro legitimis agniti. Colitur S. Maximus, Episcopus Martyr, Neapoli* XI *Junii teste Chioccarello; cujus nomen pro nomine Zosimi, per quemdam calami aut memoriæ lapsum, cum obrepsisset Baronio ad annum* 362 *num.* 219, *ut allegata Marcellini auctoritate scriberet,* Luciferum *abhorruisse* communionem Maximi, qui in Zosimi locum suffectus fuerat; *accepit occasionem Chioccarellus duos sibi Maximos fingendi, unum Sanctum ab Arianis relegatum, alterum ab iisdem intrusum : quæ ex ipsis Marcellini et Faustini verbis corriguntur. Manet interim et per illud miraculum comprobata* Luciferi sanctitas, *et per* divinas virtutes, *quas* in Sardinia *dicitur operatus, utique post exilia, de quibus supra.*

AUCTORE D. P

quæ et subsecuta miraculose est.

Fuit ille non Maximus dictus, sed Zosimus.

50 Sub Juliano Principe Calarim reversus Lucifer, Valentiniano regnante obiit, *inquit Hieronymus in libro de Scriptoribus : cujus verba leviter immutans Platina in Liberio,* Moritur, *inquit*, sub Valentiniano Principe. *Hinc Fara lib.* 1 *de rebus Sardorum,* Anno, *inquit,* CCCXC, imperante Valentiniano, Lucifer Episcopus Calaritanus obiit, teste Platina et Hieronymo : *quasi pro certo ponens Valentinianum Juniorem ab istis notari, et ex cerebro suo annum ejus* XVII *assumens. Post Faram, nihil ultra disquirentes Dimas Serpi in Chronica Sanctorum Sardiniæ lib.* 2 *cap.* 30, *et Seraphinus Esquirrus in Sanctuario Calaritano lib.* 2 *cap.* 1, *eumdem notant annum. Et Dimas quidem, cum per meram conjectandi licentiam dixisset, S Satyrum D. Ambrosii fratrem, naufragio ad Sardiniam insulam facto, pro schismatis extinctione frustra cum* Lucifero *laborasse; eadem licentia, qua cap.* 25 *commentus erat, a Julio Papa I ordinatum fuisse* Luciferum ; *hic notat ordinatum anno* CCCXLIII; *nec dubitat, quin ei revelaverit Deus mortis suæ horam; adeoque licere sibi existimat ea facta et dicta narrare, quæ congruum fuit facere ac dicere eum, qui de dissolutione sua sic esset præmonitus.*

Obiit S. Lucifer anno, non 390,

51 *Sed his omissis, quæ post tot secula primum audita merito contemnuntur, tamquam capitis ægri somnia, si consulamus Hieronymum in Chronico (quod miramur ab auctoribus istis nec respectum quidem) mortem* Luciferi *inveniemus ab eo relatam ad annum* VII *Valentiniani Senioris, Christi* CCCLXX, *ubi hæc habet :* Lucifer Calaritanus Episcopus moritur, qui cum Gregorio Hispaniarum, et Philone Lybiæ, numquam se Arianæ miscuit pravitati. *Id quin honoris causa sanctus Doctor hic inculcet, nullus dubito. Interim errasse convincitur Rufinus, dum veluti excusare* Luciferum *volens, supponit, quod statim a suo in Sardiniam reditu* morte præventus, mutandæ sententiæ non habuit tempus, *cujus spatio corrigi solent temere* cœpta. *Etenim integris novem annis superstes, non potest dici morte præventus. Quoniam vero, ante atque post eam, tantis inter suos miraculis claruit, ut constanter fuerit pro Sancto habitus; præsumi omnino debet mutasse, siquid necessario mutandum habuit, ut in caritate perfecta inveniretur a Domino, apud quem nec fides quidem montes transferens justificare sola potuisset. Natalis tamen Alexander, inter historiæ ecclesiasticæ capita a se discussa sec.* 4 *artic.* 13, *cum quæsivisset,* utrum

sed 370,

anno 9 post exilium,

AUCTORE D. P.

A utrum Lucifer extra sinum et unitatem Ecclesiæ obierit, *omnino respondet* affirmative. *Sed præter jam dicta atque abunde confutata aliud non urget, quam Hieronymi silentium : qui, inquit,* si existimasset Luciferum a schismate resipuisse, et in Ecclesiæ sinum rediisse, pœnitentiam ejus et retractationem urgere debuisset, quibus nihil proferre potuisset luculentius ad Luciferianorum, contra quod agebat, damnationem. *Ad argumentum autem de perpetuo* Luciferi *apud Calaritanos cultu, ait;* Singulares Ecclesias his in rebus errare posse.... præsertim cum extant Sancti ejusdem nominis quos Clerus populusque, rerum ecclesiasticarum ignarus, incaute confundit : porro ex Ecclesiæ Africanæ notitia constare alterum extitisse postea Luciferum, Calaritanum pariter Episcopum, inter sanctos illos Episcopos celebrem, qui fidem Catholicam propugnaturi, Carthaginem Hunnerici tempore venerunt. *Verum jam ultro fassus sum, ita in Sardiniam abiisse* Luciferum, *ut Romanis Italisque Catholicis non satis constiterit quo animo esset erga unionem suam; nec deinde quidquam nuntiatum inde esse quo securi de eo redderentur. Nec abnuerim, propter alienationem quamdam ab iis, a quibus pridem dissenserat, fortassis servatam ad extremum spiritum,* B *talem tamen quæ venialis culpæ modum non excederet, id pati potuisse post mortem, quod passus est S. Paschasius Diaconus, a S. Gregorio commemoratus, et in Martyrologium Romanum relatus* XXXI *Maji : qui Laurentium a se electum Pontificem præferens Symmacho, vero Pontifici ab Ecclesia declarato,* in sua sententia usque ad diem exitus sui perstitit ; *visus est autem miraculis divinitus honorari in corpore, quando anima hærebat in purgatoria pœna, ejus cui apparuit precibus liberanda.* Quia enim non malitiæ sed ignorantiæ errore peccaverat (*quod et de* Lucifero *dicas licet, in quo non malitia, sed zelus fidei minus discretus pœnam meruerit*) purgari post mortem a peccatis potuit; *eoque non obstante meruit coli ut Sanctus; sicuti et honoratur* S. Lucifer : *in cujus reverentiam plurimi Sardi nomen ejus libenter filiis imposuerunt deinceps, uti factum in secundo ejus appellationis Episcopo Calaritano, de quo præter nomen et simplicem Carthagine præsentiam nihil scitur : ut gratis supponere jubeamur hunc esse cujus ossa reperta et miraculis honorata denuo sunt.*

ob alienationem ad extremum servatam

veniali forsan culpæ obnoxius sicut S. Paschasius.

53 *Diem mortis nemo antiquorum expressit : solum unum, idque recentioris fabricæ (sicut infra ostendemus) Epitaphium, quievisse eum notat* XX *Maji : quo* C *die cum ejus festum nunc agi a Sardis, post inventionem corporis et Epitaphiorum retectionem constet ex miraculo, quod infra referimus num.* 83, *eumdem diem nobis tenendum putavimus, in referendis hic ejus Actis, licet Fr. Ambrosius de Tarento in epistola notet diem* II *Maji, quasi Sardis in memoriam* S. Luciferi *festivum : Ferrarius ad* XVIII Januarii *retulit, in Catalogo generali Sanctorum, allegatis* ecclesiæ Calaritanæ tabulis, a qua, *inquit,* hac die præcipue colitur, templo illi jam pridem ædificato. *Quisnam hoc Ferrarium docuerit nescio : infra videbimus objectum fuisse Calaritanis, quod ante sacri corporis inventionem nullum diem anni habuerint cultui* S. Luciferi *dicatum : et ipse suum Catalogum edidit secundo post dictam inventionem anno. Cultum antiquum probant plures in Sardinia ecclesiæ sub ejus nomine : quarum antiquissima una est prope Calarim, inter urbem et S. Saturnini ædem. De hac cum intellexisset Cardinalis Baronius, qui ad annum* 362 *Joannem Arcam reprehenderat, quod* Luciferum *inter Sanctos reposuisset; promisit se de infelici ejus exitu mutaturum sententiam,* sicuti et in casu simili revocavit quæ de Fausto Regiensi in Gallia Narbonensi Episcopo dixerat, postquam intellexit Martyrologium Gallicanum semper ipsum retinuisse inter Sanctos, et in ejus memoriam olim erectam basilicam ejus nominis titulo insignitam. D *Ita Baronii abbreviator Spondanus, in iterata suæ Epitomes editione Parisiensi, indicans locum Baronii de Fausto in Appendice ad priores tomos edita post tomum* 10 *ad annum* 490, *et addens in multo solicitius facturum fuisse modestissimum scriptorem, si quæ postea Romam allata sunt de veteri cultu deque corporis inventione documenta videre potuisset.*

Mortis ejus dies incertus.

Dicatam ei in Sardinia ecclesiam intelligens Baronius,

mutavit sententiam.

54 *Ichnographiam illius templi, quale ante restaurationem tecti visebatur, ære expressam exhibet Calaritanus Archiepiscopus; suggeritque ex antiquis S. Luxorii Martyris Actis, apud Boninum Mombritium legendis et in hoc opero ad* XXI *Augusti illustrandis, locum, quo dicuntur Christiani sepelivisse SS. Cissillum et Camerinum pueros Martyres,* ubi nunc est Sedes (*forte* ædes *legendum*) S. Luciferi Confessoris. Secundum *huic templum invenitur* inter oppida Pirri et Silargius; tertium prope oppida S. Viti et Muravera; lingua Sardoa nuncupatum Santu Luxudu, quod idem est ac Latine Sanctus Lucifer : quartum prope oppidum Sardili, Calaritanæ diœcesis, *uti scribit prædictus Archiepiscopus, similiter singulorum formam repræsentans tabellis æneis. Harum tabellarum una visendam offert* imaginem vetustissimam, depictam in tabula majoris altaris templi S. Luciferi oppidi Selargus : *in qua varie subdivisa, medium et altiorem* E *locum sic occupat imago Deiparæ, filium genu materno insistentem contemplantis, ut ad cornu Evangelii spectetur depictus in habitu Archiepiscopali sedens Sanctus, luminoso capite, sinistram porrigens ad collum infantulæ, junctis manibus adstantis ac veluti sanitatem postulantis.*

Est templum prope Calarim antiquissimum,

item tria alia in diœcesi,

cum vetusta imagine in altari,

55 *Hæc omnia tanto certiorem probationem continere existimat Coriolanus in Breviario Chronologico, ad an.* 362 *primam Baronii censuram refutans, quod Urbs Caralitana ex se dederit Romanæ Ecclesiæ Pontifices duos Sanctos, Hilarium scilicet anno* CCCCLXI, *et Symmachum anno* CCCCXCVIII *creatos (Sardos saltem fuisse hos constat) et quod S. Gregorius anno* DXCIV *miserit Felicem Episcopum ac Cyriacum Abbatem Legatos in Sardiniam, pro conversione Barbaricinorum, qui* reperientes primariam ejus insulæ ecclesiam negligentia Pastoris incultam, *pro corrigendis abusibus mandatum acceperunt : in quibus, inquit Machinus, si peccatum aliquod fuisset circa* Luciferi *cultum, tam hi quam isti curassent reformandum; nec illud tolerassent D. Fulgentius aliique plures quam ducenti Episcopi, fidei causa in Sardiniam relegati, et diu Calari commorati.*

absque ulla tot seculis contradictione.

56 *Merito igitur etiam nos de* S. Lucifero *agendum nobis proposuimus, secuti exemplum Hermanni Contracti, qui circa annum* MXL *floruit, et eodem modo quo de aliorum Sanctorum obitu, de illius ad annum* CCCLXIX *scripsit,* Lucifer Caralitanus Episcopus, vir valde Catholicus, obit. F *Primus etiam Cabilonensis Episcopus, in Topographia Sanctorum Christi Martyrum anno* MCCCC, *ad verbum* Calaris, *nomen* Luciferi, propter fidem Nicænam exulis, *adjunxit nominibus Sanctorum Martyrum Calaritanorum. Petrus de Natalibus Episcopus Equilinus, ante annos fere trecentos agens* de Sancto Lucifero Episcopo *lib.* 11 *cap.* 88, *aliquanto latius explicata proponit Hieronymi verba ex libro de scriptoribus. Taceo Bellarminum, Bosium, aliosque hujus seculi scriptores, non sine sanctitatis encomio de Lucifero locutos. Quid quod Ecclesia Vercellensis, ad primas Vesperas pro festo S. Ambrosii, juxta Breviarium excusum Venetiis anno* MDIV, *ipsum quoque ut Sanctum invocandum instituerit, ita canendo :*

Eumdem scriptores antiqui appellant Sanctum,

Tunc Palatini Comites vi rapuerunt Præsules,
Eusebium, Dionysium, cum eis et Luciferum.
Hos deprecamur sedule, Christi captos pro nomine,
Sacris hymnorum meritis, Cœli fruamur gaudiis.

et vetus Breviarium Vercellense.

Hujus hymni auctoritatem licet aliquando Baronius nisus

A *nisus sit elevare, et in hujus gratiam Ferrerius Episcopus Vercellensis apocryphum censuerit; recte tamen Archiepiscopus Calaritanus, parte* 3 *cap.* 31 *ejusdem antiquitatem defendens, demonstrat, nequaquam eum fuisse inter apocrypha, quæ Cardinalis Guido expuncta voluit. Recentior quam supra retuli, Alexandri Natalis conjectura de* S. Lucifero II : *qui in Wandalica persecutione Confessor sub Hunnerico apud Carthaginem, anno* CCCCLXXXIII *vel sequenti, unus fuit ex eis quos Victor Vitensis ad quadringentos sexaginta sex nominat, quorum octoginta octo sub ipsius tyranni conspectu mortuos esse ait. Recentior, inquam, conjectura ista, tota præsumptionibus nititur mere gratuitis; puta quod iste* Lucifer II *inter mortuos non fuerit, quod ad Ecclesiam suam redierit, quod in eadem sepultus sit, quod denique a fidelibus fuerit honoratus ut Sanctus. Ista autem sic citra ullam probationem assumpta non sufficiunt, ut aliquis inter* Sanctos *cultus fuisse asseratur; multo minus sufficere possunt ad affirmandum, quod in ejus locum obrepserit fidelibus cultus alterius, ætate quidem lo ge prioris, tali tamen honore indigni.*

De Luciferi 2 sanctitate conjectura inanis.

CAPUT VII.

B
De ecclesia subterranea S. Luciferi, anno MDCXV reperta.

Sanctuarii Calaritani auctor Seraphinus Esquirrus Capuccinus, postquam toto primo libro egit de suburbana S. Saturnini Basilica, sub Constantino Magno secundum receptam antiquitus opinionem extructa, et anno* MCCCCLXXXVII *ab Archiepiscopo Petro Pilares restaurata; postquam etiam exposuit quæ ibi, cœpta sub Archiepiscopo Francisco Esquivelio fossione, inventa fuerint ab Octobri anni* MDCXIV, *usque ad Septembrem anni sequentis; libro* 2 *incipit tractare de proxima ei* S. Luciferi *æde, cujus ipsa pene exoleverat memoria.* Contigit, *inquit,* quod dum perscrutando prædictæ Basilicæ fundo intenditur, ab ultro citroque commeantibus observarentur ad jactum lapidis antiqui ædificii vestigia nonnulla. Hoc cum significatum continuo esset Archiepiscopali Vicario Francisco Martis, isque rem contulisset cum Canonico Melchiore Fensa atque doctore Gaspare Soler; pariter omnes iverunt in campum dictæ Basilicæ vicinum; ubi sub ramosa quadam ficu viderunt partem superiorem cujusdam sacelli, quod ex uno latere discoopertum adhuc servabat picturam exoletarum indicia. Advocatur ergo campi istius dominus : qui interrogatus an sciret C quid illud esset, respondit annos effluxisse nonnullos, ex quo illuc adveniens transmarinus quispiam, dixit, eo loco magnum Ecclesiæ thesaurum latere : cœpisse ergo se fodere sub ficu illa : sed cum præter sepulcrum, humana continens ossa, nil invenisset, destitisse ab opere : neque ex eo tempore aut se aut alium quemquam ausum esse ictic movere quidpiam.

Repurgantibus S. Saturnini basilicam et cryptas,

apparet haud procul pars cujusdam sacelli,

58 Hoc indicio accepto, considerans Vicarius sociique, posse fieri ut loco stetisset S. Luciferi ædes, in vita S. Luxorii commemorata; Archiepiscopum consuluit, ad S. Pantaleonis tunc commorantem : atque de mandato ejus, postulatis piarum ac religiosarum personarum orationibus, die XIV Januarii MDCXV, extirpata radicitus ficu prædicta, inventum est sacellum subterraneum, palmos latum septemdecim, altum duodecim, inductum fornice, ex magnis vetutisque lateris compacto, cujus parietes picti olim fuissent, sed in humido loco sublata erat colorum figurarumque distinctio. Pavimentum, ad instar Reliquiarii confectum, novem continebat monumenta sepulcralia; in capite vero sacelli nec altare erat, nec altaris indicium; solum visebatur ibi lapidea tumba, undecim palmos longa, lata quatuor, habens operculum lapideum cum duobus gra- D dibus : ac supra illos in eodem pariete excavatus loculus continebat statuam Beatæ Virginis ex albo marmore, utrimque vero visebatur loculus alius, minor medio : reliquæ sepulturæ omnes erant lateritiæ, præter unam, quæ ad latus epistolæ juncta parieti, etiam lapidea erat : supra quam minores tumbulæ duæ. *Has fuisse Sanctorum puerorum Cesellii et Camerini, post* S. Luxorium *occisorum, persuasit fragmen marmoris, adhuc continens litteras* CESEL ; *ipsiusque S. Luxorii arca in aditu sacelli reperta, quæ eleganti ornata musivo haud minimam partem continebat epitaphii et nominis sancti. Eamdem persuasionem confirmabant statunculi duo pueriles ex marmore, in sacello reperti, quos credibile erat occupasse olim loculos minores præmemoratos : prout ad* XXI *Augusti latius explicabimus.* Totum porro pavimenmentum, musivo opere tessellatum et elegans fuisse videbatur, sed humore loci et ficus supra stantis, ita corrupti erant qui inscripti fuerant tituli, ut legi nihil posset.

quod perscrutantes

AUCTORE D. P.

inveniunt esse conditorium Sanctorum,

nominatim S. Luxorii et 2 puerorum

58 Monitus de hujus tam formosi sacelli inventione Dux Gandiæ, proxima Dominica die XVII Januarii adfuit, cum insigni Nobilium et Canonicorum comitatu : coram quibus aperta est tumba, quæ erat sub medio loculo, in eaque reperta sunt ossa humani E corporis suave fragrantia; quibus reverenter eductis, quamvis nullus in arca titulus appareret, visum tamen plerisque est ipsum esse corpus S. Luciferi... Sed Archiepiscopus, in re momenti tanti nolens ex conjectura definiri quidpiam; ipsa quidem ossa, quæ alicujus Sancti esse merito præsumebat, intra arculam colligi, et una cum aliis Sanctorum innominatorum Reliquiis servari, atque in Sanctuarium referri mandavit; non est tamen passus inventionem publicari : sed pro majori certitudine divinitus impetranda, censuit precibus instandum operosius. *Prudenter sane : inventum est enim post annos paucos quod querebatur. Interim juvat audire ab Esquirro, qua ratione quove successu progressum in opere pio sit : id enim lib.* 2 *cap.* 14 *sic pergit narrare.*

Ibi inventa tumba sine titulo præcipua, non fuit S. Luciferi.

59 Post prædicti sacelli felicem inventionem, laborari cœptum in expurganda tota reliqua crypta, jussis huic rei operam impendere incolis suburbii, quod Villa-nova dicitur : quibus manipulatim quotidie, ut eis præscriptum erat, et suo quibusque ordine, convenientibus, exportata omnis terra est; inventusque locus mediocris amplitudinis, longus triginta octo, latus triginta quatuor palmos, absque ullis fenestris, eo quod solis Sanctorum corporibus recondendis fabricatus, non nisi accenso lumine F fuerit adeundus. Erat autem instructus sacellis tredecim : quorum tria in capite ecclesiæ, quatuor utrimque in lateribus; deinde ad ingressum sive ostium hinc et hinc singula. Maximum omnium illud est, quod supra descripsimus, in ipsius ecclesiæ capite medium; reliqua palmos dumtaxat octo lata sunt; suo autem singula teguntur arcuato fornice, unusquisque vero fornix sustinetur columnis quatuor, hinc et hinc binis, decenti prorsus et congruo opere. Porro in sacellis singulis, loco altaris quod nullum erat, numerabantur sepulturæ quinque, supra invicem collocatæ : reliquæ vero cryptæ pavimentum totum distinctum erat sepulcris, plerumque ternis una in linea, fere ad instar Reliquiarii, quæ grandibus ac duris laterculis constabant, opere musivo ornatis, sicut et totum pavimentum; tam in ecclesia quam sacellis, quina ut dictum sepulcra numerantibus. Sepulcrorum tituli omnes musivo similiter opere eademque forma compositi erant, sed vix ulli amplius legi poterant, ob eas quas dixi causas, ac ne probabili quidem conjectura attingi, nisi in nominibus SS. Luxorii, Juvenalis ac Bonifacii. Verum

Describitur locus

ejusque sacella tredecim,

et sepulcra in illis et sub pavimento inventa.

A rum defectum hunc suppleverunt marmorei tituli, in ipsis postea sepulcris inventi.

AUCTORE D. P.

60 *His sic expositis, aggreditur explicare Esquirrus destructionem sacrorum locorum per Saracenos; eisque imputat, quod* in hanc subterraneam ecclesiolam seu cryptam ingressi, thesaurorum scrutandorum causa, primum quidem demoliti sunt sepulcra, quæ fuerant ad utrumque sacelli latus in fronte cryptæ posita; ubi fodientes usque ad solidam humum cum nihil reperissent, etiam in sacellis aliis quædam sepulcra dissiparunt, sparsis per pavimentum ossibus: quæ quoniam Sanctorum esse non dubitabatur, juncta sunt Reliquiis alibi ante hac sine nomine repertis: tantum autem terræ supra totam cryptam congessere, ut nihil ejus amplius appareret, quam exigua illa particula, cujus supra meminimus, et cujus indicio locus agnosci cœpit: jamque merus appareat campus, qui seminatur quotannis, et hunc etiam (*id est an.* MDCXXIII *quo scribebat Esquirrus*) avena est consitus.

Ex hoc loco sub terra diu occulto,

61 *Quam non bene hæc ruina tota imputetur Saracenis, ex infra dicendis apparebit. Nunc cum Esquirro progrediamur: qui cum lib.* 2 *cap.* 15 *egisset de sepulcro invento ante sacellum, ex latere seu parte Epistolæ*
B *tertium; et deinde cap.* 18 *dixisset, illud non fuisse totum muro clausum, sed pro parte apparuisse pervium, ut præberet transitum in aliam vicinam cryptam; de hac alia crypta ita habet cap.* 39. Secunda crypta, similiter ut prima, plena erat ingesta terra, quæ cum fuisset exportata, apparuit ipsa paulo minor quam prima: nam æque ut hæc majus unum sacellum habet media in fronte, utrimque non nisi quinque sacella numerat, id est universim undecim, cum alia habeat universim tredecim. Cum autem circa majus sacellum foderetur, die x Octobris inventus est titulus quidam marmoreus, in utroque latere fractus, ita ut ejus lineæ essent utrimque mutilæ, et juxta ipsum reperta est arca insignis ex pulcherrimo marmore, sex palmos longa, duos cum medio lata, venusteque sculpta.

inventus transitus in aliam cryptam

in qua sacella undecim

62 *Sculpturam, quia id mereri videbatur, Dionysius Bonfant in Triumpho Sanctorum Sardiniæ pag.* 263 *repræsentat ære expressam, ea forma, ut in medio appareat velut rotundum speculum eleganter tornatæ basi insistens, complectensque dimidiam cingulo tenus effigiem venerandi senis, rasa barba, capite nudo, decoro habitu, cui ex humeris gemmeus torques duplex cum pectorali monili defluit: accubat utriumque grandis et jubatus leo; geniique alati ac nudi duo, veluti advo-*
C *lantes, utraque manu effigiem ipsam retinent: ex utroque vero latere assistunt totidem viri nudi, recalvi, promissa in pectus barba, et tridente quem una manu tenent inniri, plane ut solet Neptunus pingi. Proinde cum nullum in tota celatura appareat Christianitatis indicium, merito suspiceris, unam hanc esse ex iis arcis, quas e gentilitate reliquas, ad usus meliores transtulit pietas Christianorum posterorum. Cujus rei exempla etiam Romæ videre licet, ac nominatim in suburbana S. Constantiæ Ecclesia, propinqua Basilicæ S. Agnetis, stupendæ molis porphyreticam arcam, quam ignarum vulgus, propter argumentum lateribus circumquaque incisum, Bacchi sepulcrum appellat; cum verosimile sit eam a Constantia Constantini filia illuc invectam, ut vel in tam pretioso ac pene inestimabili operisque haud dubie antiquioris vase, licet profanis figuris insculpto, suum conderetur corpus; vel ex ejus spectabili magnificentia aliquis sacro loco conciliaretur splendor; cum illo ævo tanta esset sculptorum peritorum raritas, quantam probant Constantiniani ævi monumenta. Quod ideo dixerim, ne intus repositis ossibus, quæ perfectæ ætatis viro consepultum fuisse puerum ostendunt, quidquam hac mea observatione detraxisse videar, quo minus Sanctorum esse possint.*

et arca marmorea insignis,

a profanis ad sacros usus translata:

63 Non procul ab ista secunda crypta, detecta est D
alia, rotundum habens Presbyterium, sive Tribunam: cujus fornix cum superincumbentis terræ planitiem solus æquaret, speciem præbebat subtus latentis furni; quod quid esset cum certius explorari vellet Dominus Vicarius, fodi intra eam jussit: effossaque terra, apparuit, sicut dixi, tribuna, cui cohærebat ecclesia reliqua. *Ita Esquirrus cap.* 40 *oblitus dimensiones ejus signare; sed ex ichnographia quam exhibet Archiepiscopus Machinus, licet imperitissime sculptam, apparet ecclesiam, procurrentibus utrimque parietibus, tertia fere parte latiorem esse ipsa tribuna, longitudine vero bis æquare latitudinem; in eamque geminum fuisse ingressum, alterum ex latere S. Evangelii venientibus ab urbe, alterum in fronte obversum Tribunæ venientibus a S. Saturnini basilica. Soli autem Tribunæ suus remanserat fornix, pars reliqua tecto sublato, et fornice si quis fuit collapso patens, sic erat humo oppleta, ut parietum nulla apparerent indicia: nunc vero iisdem parietibus in majorem forte altitudinem eductis humoque nudatis impositum tectum, ecclesiæ non magnæ formam reddit, qualis hodieque sub nomine* S. Luciferi *perseverat, una cum duabus præmemoratis cryptis, quæ simul omnes verosimiliter suberant uni majori desuper extructo templo.*

inventa est denique crypta tertia,

quæ nunc inducto tecto est ecclesia S. Luciferi,

E
64 *Quæ in anteriori parte multa sub pavimento latebant sepulcra, et Sanctorum esse credebantur, necdum retecta erant cum scriberet Esquirrus: itaque solum narrat, quomodo* in ipsa Tribuna inventa fuerint tria sepulcra; quorum unum admodum grande, e laterculis fabricatum, cooperiebatur tabula marmorea nigra: sed quoniam nimium delicata erat, sine fractura auferri ipsa non potuit. Vacua autem ossibus arca, et ingesta dumtaxat humo plena, adhærebat parieti, Tribunam ab reliqua ecclesia separanti. Ad latus Epistolæ stabat sepulcrum aliud, multis ossibus aliunde translatis refertum, et operculo tectum marmoreo ac solido, sed sine titulo: sparsa vero per Tribunam jacebant fragmina titulorum multa, ex quibus nullus sensus integrari potuit. Ast in medio inventa est arca lapidea, valde bene laborata, in eaque humani corporis ossa omnia, ac desuper fragmina duo marmorei tituli, unde hæ litteræ videbantur restare,

sub cujus tribuna, sepulcra tria,

et in horum uno cujusdam Vincentii,

P HIC B. M. VIN CIVS
T

quem titulum integre legi posse HIC IACET B. M. VINCENCIVS non absimilis vero conjectura cum videretur, eductum est inde corpus illud, tamquam Sancti Martyris, die IX Octobris anno MDCXVI, assistentibus Archiepiscopo, Gandiæ Duce, Episcopo Bosano, Vicario præmemorato, Canonicis multis, ipsoque F
auctore libri Capuccino.

65 *Hic reliquo deinde opere usque ad librum* 5, *exponit inventiones aliarum cryptarum circa et intra basilicam S. Saturnini, usque ad Octobrim anni* MDCXXI: *libro autem* 5 *eodemque ultimo, describit Sanctuarium, sub ecclesia Metropolitana, adornatum insigniter ab Archiepiscopo Esquivelio, ordinemque et pompam translaturum istuc reliquiarum die* XXVII *Novembris anni* MDCXVIII. *Atque ita absolvitur pars prima operis: secunda, quæ de S. Saturnini inventione et sepulchris in ecclesia Luciferiana inventis tractatura erat, numquam venit in lucem. Est quidem opus illud judicii non usque adeo elimati, ut moroso Lectori plene faciat satis; non modo quia omnes, quorum reperta et translata sunt corpora, facit Calaritanos; quod nequaquam est verosimile; sed etiam, quia ex titulorum fragminibus eliciens qualemcumque sensum, subinde historias sibi format, quarum auctorem nullum proferre poterit quam seipsum. Quia tamen accurate explicat successum inquisitionum, locorumque ac temporum circumstantias, optandum videtur ut etiam secunda pars simili*

quod velut Martyris an. 1624 *transfertur cum aliis in novum sacrarium.*

A *simili prodiisset stylo. Nam qui post eum scripsit Dionysius Bonfant, ea quæ in Esquirro probantur magis, fere omisit; et in comminiscendis historiis multo amplius indulsit ingenio suo; ausus etiam ordine temporum persecutionumque digerere Martyres, et sub quo tyranno quisque passus sit definire, quod extremæ videtur temeritatis fuisse. Quo modo porro inventum sit ipsum* S. Luciferi *corpus, sequens publicum instrumentum patefaciet.*

CAPUT VIII.

Inventio corporis S. Luciferi anno MDCXXIII.

Die 19 Junii Vicarius gen. Archiepisc. Calaritani,

In nomine sanctissimæ Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, trium Personarum et unius solius Dei veri, qui vivit et regnat semper et sine fine, et in honorem et gloriam Virginis S. Mariæ Dominæ nostræ, et beati ac gloriosi S. Luciferi Archiepiscopi Calaritani, Primatis Sardiniæ et Corsicæ, lucis et speculi ac defensoris sanctæ Ecclesiæ Romanæ, et omnium aliorum Sanctorum et Sanctarum S. Calaritanæ Ecclesiæ. Sit notum cunctis, B hanc scripturam et publicum instrumentum visuris, audituris, et lecturis, in judicio et extra, qualiter hac die lunæ, XIX præsentis mensis Junii, millesimi DCXXIII, Indictione VI, Pontificatus S. P. N. Gregorii Papæ XV anno III, regente invictissimo Rege D. N. Philippo IV; cum Reverendiss. Don Sebastianus Carta, Dei et Apost. Sedis gratia Episcopus Madaurensis, de Consilio Regis Domini nostri, Canonicus sanctæ ecclesiæ Metropolitanæ et Primatialis Calaritanæ, et in spiritualibus Vicarius generalis Illustriss. et Reverendiss. Don Francisci Esquivel, Dei et sanctæ Sedis Apost. gratia Archiepiscopi Calaritani, Episcopi Uniorum, Primatis Sardiniæ et Corsicæ, Confalonarii S. R. E. Prioris S. Saturnini, Domini Baroniarum de Suelli et S. Pantaleonis et insulæ S. Antiochi, Regiique Consiliarii, simul cum Egregio et Magnifico Doctore Joanne Carnicer, Consule I in ordine anno præsenti Magnificæ civitatis Calaritanæ, et Assessore Regii patrimonii pro sua Majestate; et in præsentia Venerabilium Joannis Barrai, Mauri Serra, *et aliorum undecim*, et Gasparis Sirigu, Notarii et Secretarii Curiæ et mensæ Calaritanæ, et aliorum multorum, se transtulisset in locum et situm, in quo annis præteritis fuit inventum corpus gloriosi S. Vincentii Martyris: C qui quidem situs, est in una ex capellis ecclesiæ subterraneæ gloriosi S. Luciferi Archiepiscopi Calaritani, sitæ in appendice Villæ-novæ, distantis per ictum lapidis circiter a Basilica S. Saturnini.

cum uno Consule Testibus et Notario

accedunt ad ecclesiam S. Luciferi:

ubi effosa humo invenitur epitaphium.

67 Et cum fuisset jussum effodiri in dicta Capella, in præsentia suæ Reverendiss. Dominationis et aliorum Testium et Secretarii; post duas horas cum dimidia, a quibus effodiri cœptum fuerat, inventum fuit vulgo dictum un traspol calcis antiquæ, crassitudinis fere trium digitorum, sub quo fuit detectum quoddam epitaphium sive inscriptio, insculpta in quodam lapide marmoreo albo, duorum palmorum parum minus, latitudinis vero unius palmi, et crassitudinis duorum digitorum, fracto in quatuor partes seu fragmenta diversæ magnitudinis, qui fuit fractus ob inconsiderationem effodientium; quod quidem epitaphium sive inscriptio est tenoris sequentis.

HIC IACET B. M. LVCIFERVS
ARCEPIS, CALARITANVS,
PRIMARIVS SARDINIE ET CORSICE,
CA. FI, S. RME ECCLESIÆ,
QVI VIXIT ANNIS LXXXI. K. DIE XX. MAI.

AUCTORE D. P. cum signis aliquibus,

68 *Huic inscriptioni præponebatur ex latere dextro* D *sequens signum. Subtus ex eodem latere sculpta erat biceps Aquila, a vertice in verticem coronata, alis, pedibus, cauda expansis, uti nunc Aquilæ Imperiales ex-*

primuntur, itemque versus sinistram Christi Monogramma. De hac inscriptione agens Archiepiscopus Calaritanus Fr. Ambrosius Machin, in defensione sui Primatus pag. 61, *censet* fuisse Epitaphium antiquissimum, factum tempore humationis aut translationis corporis S. Luciferi; *persuasus* tum antiquitate marmoris et inscriptionis, tum quia non invenitur in eo annus, in quo fuit factum vel incisum. *Econtra Archiepiscopus Turritanus, in sua oppositione contra Sanctitatem et cultum* S. Luciferi, *quæ defensioni præponitur, contendit,* inscriptionem præfatam esse suppositam, ad supplantandum populum, illumque alliciendum adorationi Luciferi. *Est hæc sane temeraria præsumptio; maxime si intendatur, quod suppositio facta sit, tempore hujus, de qua agimus, inventionis: nec apparet quid momenti ea habere potuerit ad persuadendum cultum. Quare si præsumendum esset aliquid de minus recta intentione alicujus, potius præsumi deberet intentum fuisse, ut affirmaretur Calaritanus Primatus, quem Turritanus et Arborenses Archiepiscopi infirmare nuper nitebantur. Verum quid intentionem judicet aliquis, cujus solus arbiter Deus est? De re ipsa dico, vel omnem publicis juratisque actis negandam fidem vel huic instrumento credendum, sine fraude administrata omnia, et diu ante refossionem narratam isto in loco latuisse talem inscriptionem. Sed de hac infra pluribus: nunc prosequor relationem cœptæ refossionis.*

de cujus antiquitate enormiter discrepant contendentes, E

inter quos via media certior est:

69 Et continuando in effossione tota die, perpendiculariter sub loco in quo fuerat titulus seu inscriptio, fere per octo palmos infra, de sero fuit detectum vulgo dictum un traspol, per modum tecti F seu coperturæ sepulcri, laboratum opere mosaico diversorum colorum. Et cum esset valde sero, et non posset amplius laborari, fuit jussum dictum opus mosaicum cooperiri quadam storea, usque in diem sequentem. Die Martis, vigesima præfatorum mensis et anni, absque eo quod aliquis accessisset ad dictum opus mosaicum, fuit mundatum, et extracta tota terra, quæ existebat in d. capella: et in hoc tota fuit consumpta dies.

sub eo invenitur musivum vetustius:

70 Die autem sequenti Mercurii, vigesima prima præfatorum mensis et anni, qua die Illustriss. et Reverendiss. D. Archiepiscopus Calaritanus, cum non plene valeret, ordinavit et mandavit d. Reverendiss. Episcopo Madaurensi suo Vicario generali, quod se conferret ad d. ecclesiam S. Luciferi, ut videret quid lateret sive adesset sub d. opere mosaico, ut supra detecto: ideoque de sero cum assistentia et præsentia Illustriss. et Excellentiss. D. Joannis Vives, Proregis Locumtenentis et Capitanei generalis pro sua Majestate in præsenti regno; Nobilis Don Francisci Pacheco, Regentis regiam Cancellariam in istro regno pro sua Majestate; Magnificorum Consulum ejusdem civitatis in ordine primi, quarti, et quinti, Doctoris Joannis Carnicer, Monserrati

et die 21 coram vicario Prorege, Consulibus, ac Testibus 40,

A serrati Vacca, et Martini Saba (*omitto quadraginta duos consequenter nominatos, qua Canonicos, qua Religiosos, qua Seculares recensere*) et aliorum quamplurimorum.... In quorum et Notariorum infra scriptorum præsentia, fuit ablata terra, quæ erat supra d. opus mosaicum, et aqua mundatum, ut possent bene legi litteræ quæ in eo remanserant; et fuerunt detectæ aliquæ.

AUCTORE D. P.

descriptis quæ supererant in Musivo litteris,

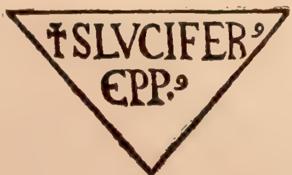
71 Quibus visis per suam Excellentiam et per alios testes et Notarios, mandatum est quod transcriberent et extraherent fideliter litteras, quæ legi valebant et poterant ex dicto opere mosaico: et quod super illis et super aliis omnibus inveniendis conficerent instrumenta necessaria. In quorum executionem, viso et recognito d. opere mosaico, propter suam magnam antiquitatem, tum quia opus erat in angulis fractum, non potuerunt extrahere, nisi litteras sequentes.

VIXIT ANNI
S III D XVII
E CE F.
MAIAS

eoque et sepulcro distractis,

72 Et transumptatis atque extractis, ut dictum B est, dictis characteribus, sua Excellentia de voto d. Reverendiss. D. Episcopi, desiderans summopere pervenire ad finem et totalem conclusionem d. negotii ambo mandarunt annihilari d. opus mosaicum et characteres. Quibus annihilatis et fractis, infra, post distantiam unius palmi cum dimidio, fuit detectum quoddam sepulcrum, lateribus et calce fabricatum ad similitudinem arcæ, coopertum lapidibus, compositis antiquissima et fortissima calce. Et postquam medietas d. sepulcri fuit detecta, inventum fuit quoddam fragmentum marmoris antiqui in forma triangulari, fere in pectore corporis sancti existens. In quo quidem marmore erat insculpta crux, cum nonnullis characteribus sive litteris, claris et distinctis, et sunt quæ sequuntur.

apparet inter ossa corporis nomen tabellæ insculptum:

C

quod exosculati omnes,

73 Et statim atque lectæ fuerunt d. litteræ, d. Excellentissimus Prorex, flexis genibus, propriis manibus accepit marmorem præfatum; et magna cum devotione et cordis teneritate illum osculatus fuit, et oculis propriis applicavit. Et idem fecerunt d. Reverendiss. Episcopus et omnes alii circumstantes, per manus D. Doctoris et Canonici, dicti Doctoris Perella. Et postea hæc fuerunt significata Illustriss. D. Archiepiscopo, ad quem fuit transmissum Epitaphium præfatum, per medium Canonici Didaci Fadda. Et statim atque sua Illustriss. et Reverendiss. Dominatio illum vidit, jussit pulsari campanas in modum festivitatis et lætitiæ, tam scilicet ecclesiæ Cathedralis, quam parochialium, monasteriorum et ecclesiarum totius præsentis civitatis, in gratiarum actionem et singularem lætitiam et jubilum, ob peculiarem et singularem favorem cum incremento receptum de manu Altissimi, ob ejus singularen pietatem et clementiam, et ob singulare beneficium collatum huic suæ civitati Calaritanæ,

inventionem publicant,

illam decorando sancto corpore illius Prælati tam D insignis, et acerrimi defensoris sanctæ fidei Catholicæ gloriosi et beati S. Luciferi, Archiepiscopi Calaritani: cujus sanctum corpus fuit illico jussum extrahi de sepulcro.

74 Et cum ab annis mille et ultra fuissent sepulta illius sacra ossa, propter inclementiam temporis cui fuerant exposita, non potuerunt extrahi integra, sed per fragmenta, tam scilicet caput, quam costæ et ossa humerum, et alia ossa d. sancti corporis: quæ posita fuerunt in quadam arca, cooperta, gausapino serico carmesini coloris, deauratis claviculis: quam arcam ad hunc effectum misit D. Archiepiscopus. Et postquam totum sanctum corpus fuit positum in d. arca, ipsa, clave clausa, fuit cum custodibus depositata in basilica S. Saturnini, usque quo ordinaretur et pararetur quædam solennissima pompa et processio, ad cum ea tranferendum et ascendendum gloriosum S. Luciferum, ad suam ecclesiam Cathedralem et sponsam.

Reliquias in arcam novam transferunt,

75 Et facto deposito d. arcæ in suprad. basilica S. Saturnini, dicti Reverendiss. Episcopus et Magnifici Consules præfatæ civitatis, requisiverunt nos Scribas et Notarios infrascriptos, quod ipsis daremus fidem et testimonium cunctorum, quæ gesta fuerant et præcesserant in inventione corporis gloriosi S. Luciferi, modo et forma supradictis. Quæ omnia gesta fuerunt coram nobis infra scriptis Scribis, et testibus supra nominatis, dictis diebus, mense et anno.

hanc vero in æde S. Saturnini collocant, E

Sig † num mei Ferdinandi Sabater, Notarii et Secretarii, Locum tenentis generalis istius Sardiniæ regni, qui præmissis mediante substituto interfui, et requisitus clausi.

et Actum per notarios signant.

Sig † num mei Gasparis Sirigu, auctoritate Apostolica per universum Notarii publici, Curiæque et mensæ Archiepiscopalis Calaritanæ Secretarii, qui una cum Connotariis meis interfui, alioque calamo scribi feci, rogatus, requisitus, clausi et signavi.

Sig † num mei Petri Piu auctoritate Regia...

Sig † num Joannis Antiochi Corona, auctoritatibus Apostolica et Regia...

Sig † num Antonii Aleu Calaritani, iisdem auctoritatibus...

76 *Addit porro Archiepiscopus Machin, quod* ad majorem tantæ inventionis corroborationem, Illustriss. D. Don Franciscus de Esquivel, tunc Archiepiscopus Calaritanus, jussit recipi juridicam informationem ab omnibus Testibus, qui in ea interfuerunt: sicut recepta fuit: in qua tam Illustrissimus Prorex, quam omnes alii in præcedente instrumento relati medio juramento testati sunt, se in præd. inventione Reliquiarum S. Luciferi personaliter interfuisse, et omnia quæ in præd. instrumento narrantur propriis oculis vidisse. Plures etiam ex eis testati sunt imemorabilem traditionem et venerationem erga sanctitatem B. Luciferi, sicut et antiquissimum templum suo nomini dicatum, prout late, in præd. informatione continetur; quæ, in tantæ rei perpetuam memoriam, in Curia Calaritana servatur.

Legitime informatus Archiepiscopus, F

77 *Insuper*, postquam inventæ fuerunt Reliquiæ gloriosi doctoris et defensoris Ecclesiæ Catholicæ S. Luciferi, olim Archiepiscopi Calaritani, die XXI mensis Junii anni MDCXIII Archiepiscopus Calaritanus D. Franciscus de Esquivel, ut meliori modo observaret dispositionem sacri Concilii Tridentini, Sess. 25 de Reliquiis Sanctorum; congregavit Theologos die XXIII ejusdem in ejus Palatio. In qua congregatione intervenerunt cum sua Illustriss. Dominatione D. Vincentius Bachallar Episcopus Bosanensis, *et alii qualificati Theologi novemdecim, rursum infra sigillatim subscripti.* Quibus exposuit D. Archiepiscopus

post consultationem Theologorum,

A Archiepiscopus, qualiter inventæ fuerant reliquiæ et corpus gloriosi S. Luciferi, declarando modum inventionis, et cunctis ocularitor ostendit epitaphia et inscriptiones inventas: primum scilicet in quatuor divisum fragmenta...... et secundum quod est in forma triangulari...... Et quod ipse Illustriss. D. Archiepiscopus scire desiderabat, an sine difficultate populo possunt exponi Reliquiæ d. Sancti, ut adorarentur. Et petiit quod omnes, tamquam Theologi, sibi patefcerent suum judicium et votum.

ex eorum consensu decernit, exponendas esse Reliquias,

78 Et incipiendo D. Episcopus Bosanensis, omnes prosecuti sunt per ordinem, quo ut supra descripti sunt: et concluserunt, nemine discreptante, quod sua Illustriss. Dominatio, non solum debebat, sed etiam tenebatur populo exponere d. Reliquias, tamquam Reliquias Sancti antiqui; et valde bene meriti de omni Ecclesia Catholica; cum Altissimus sibi concessisset quod eas inveniret, post mille et trecentos annos, a quibus Sanctus iste ab hac vita mortali ad immortalem et cœlestem convolaverat, plenus gloriosis victoriis et tropheis, consecutis ab hæreticis Arianis et ab Imperatore Constantio, magno B illorum fautore. *Omitto singulorum subscriptiones, attestationemque Notarii Gasparis Sirigu, confirmatam subscriptione aliorum quatuor Notariorum, de ejus auctoritate fidem facientium. Præ quibus mallem aliquid hic possem addere de die et solennitate translationis supra designatæ. Meminit Translationis, sed perquam leviter, Ambrosius Tarentinus, post Epitaphiorum prædictorum sensum utcumque explicatum, hæc subjungens:*

Epitaphia in sacrario erigit.

Marmora ista reposita fuerunt in capella Sanctuarii, ubi corpus sanctum quiescit: ibique asservantur in testimonium certissimæ sanctitatis. Reposita autem istic sunt a prælaudato Domino Esquivel sub hujusmodi titulo; Epitaphia hæc, vetustissimis incisa characteribus, quorum majus ad S. Luciferi Archiepiscopi Calaritani ecclesiam et tumulum, minus supra ejus pectus inventa, e terræ visceri extracta, in tanti Præsulis sanctitatis memoriam, et hujus Ecclesiæ Primatus firmissimum testimonium, propalantur Orbi, eriguntur Sancto, sacrantur Deo.

CAPUT IX.

Syllabus Testium juratorum, et primo circa revelationem De corpore inveniendo factam Fr. Francisco Hortola S. J.

C

Ad instantiam Promotoris Fiscalis audiuntur Testes 26,

Adm. Rev. Domine, Vicarius Generalis (*erat hic* Doctor Dominicus Marti, Canonicus Calaritanus) Vener. Promotor Fiscalis (Rogier *dictus*) Curiæ et Mensæ Archiepiscopalis Calaritanæ, adhoc ut uberius seu evidentius constet de sanctitate gloriosi S. Luciferi Archiepiscopi Calaritani, Paternitatem vestram deprecatur, quatenus dignetur mandare ad futuram rei memoriam, recipi informationem in et super articulis sequentibus. *Super quibus citati Testes, die* XX *mensis Septembris, anno a Nativitate Domini* MDCXXXVII.

1637, die

I. Die XXIII, Joannes Baptista Asquer, Mercator Genuensis, domiciliatus in præsenti civitate et castro Calaritano, ætatis, prout dixit, LV annorum parum plus vel minus, testis citatus et prævio juramento de dicenda veritate, de quibus sciet et interrogabitur, in et super articulis præsentatis per Ven. Promotorem, ipsis lectis et publicatis, super IV et ultimo.

II. Fr. Alphonsus Melso, Miles habitus S. Joannis, et Locumtenens Præfecti militiæ, Mæstro de campo nuncupatus, in præsenti Regno, ætatis, ut dixit, XXXVIII annorum pl. m. super IV et ultimo.

III. Augustinus Marti, Mercator Januensis, habitator præsentis civitatis Calaritanæ... XXXII annorum circiter, super I, II, III, IV et ultimo. D *AUCTORE D. P.*

IV. Die XXV, in collegio Sanctæ Crucis Societatis Jesu, R. P. Augustinus Castagna, Religiosus Professus ejusdem Societatis Jesu præsentis civitatis, annorum LXXII, tacto pectore more Sacerdotali, et mediante licentia quam impetravit ab adm. R. P. Provinciali suo Superiore, super I, II, IV et ultimo. *23 Septem.*

V. R. P. Joannes Murtas, Religiosus Professus Societatis Jesu, et Qualificator sancti Officii, annorum circiter LVII, super I, II, IV et ultimo.

VI. R. P. Joannes Bapt. Crespo, Sacerdos prof. S. J. ætatis ann. XLV, super I, II, III, IV et ultimo.

VII. Die XXVI, R. P. Saturninus Ursena, Professus S. J. Magister in sacra Theologia præsentis civitatis et Regni illius studiorum, ac Qualificator sancti Officii, ann. LXVII, super I, II, III, IV et ultimo. *25 Septem.*

VIII. R. P. Julianus Melis, Professus S. J. Magister sacræ Theologiæ in eadem civitate, ac etiam Qualificator sancti Officii, ann. I, super I, II, III, IV et ultimo. E

IX. R. P. Salvator Mereu, Professus et Concionator S. J. ann. L, super II, III, IV et ultimo.

X. Die XXVIII, R. P. Joannes Cuy, Professus S. J sacræ Theologiæ Magister, et Qualificator sancti Officii, ætatis XLVIII an. super I, II, III, IV et ult. *26 Septemb.*

XI. R. P. Andreas Sanna, Professus S. J. Cathedraticus primarius sacræ Theologiæ in Universitate præsentis civ. Calaritanæ, XLIII ann. super I, II, III, IV et ultimo. *28 Septem.*

XII. R. P. Stephanus Natter, Professus S. J. Cathedraticus Mathemathicæ Universitatis, XLV ann. super I, II, III, IV et ultimo.

XIII. Die I Octobris, in Conventu S. Dominici Villæ-novæ in civitate Calaritana, R. P. Fr. Thomas Pitzalis, Prior d. Conventus, Præsentatus in Theologia et Prædicator Generalis, ann. LIV, super I, II, III, IV et ultimo. *1 Octobris.*

XIV R. P. Fr. Thomas Canavera, Ord. S. Dominici, Lector primarius Theologiæ in d. Conventu, ann. XXXII, de facultate et licentia quam habuit ab adm. R. P. Vicario generali d. Conventus, super IV et ultimo.

XV. Die II. præd, mensis, in conventu S. Augustini d. civ. Calaritanæ, R. P. Fr. Michael de la Rosa, Præsentatus sacræ Theol. in conventu gloriosi S. Augustini, ann. XXIV, præcedente facultate et licentia quam habuit ab adm. R. P. Provinciali d. Conventus, super IV et ultimo. *2 Octobris.* F

XVI. R. P. Fr. Angelus Serra, Provincialis absolutus Conventus et Fratrum gloriosi S. Augustini, ann. XLVI, super IV et ultimo.

XVII R. P. Fr. Petrus Macarello, Præsentatus in sacra Theol. Ord. S. Augustini, ætatis XXVIII ann. super IV et ultimo.

XVIII. In conventu S. Antonii de Padua, Ordinis Capuccinorum istius civitatis, eadem die, R. P. Fr. Hieronymus Boy, Prædicator Ord. Capuccinorum et hodie Administrator conventus oppidi Sanctlurii, an. LV, præcedente licentia et facultate sibi concessa ab adm. R. P. Guardiano suo Superiore, super V et ultimo.

XIX. R. P. Fr. Petrus Calaritanus, olim Benedictus, Prædicator et Guardianus RR. PP. Capuccinorum præsentis civitatis an. LXI, super V et ult.

XX. In civitate Calaritana, Doctor Antonius Galcerinus, Medicinæ Doctor et Protomedicus, ann. XL, super V et ultimo.

XXI. Augustinus Esgrechio, civis et Secretarius Regiæ Prætoriæ, ann. XL, super V et ultimo.

XXII

AUCTORE D. P.

A xxii. Doctor Bartholomæus Segui, ann xlv, super v et ultimo.

xxiii. Hieronyma Airaldo, ann. lxvii, super v et ultimo.

xxiv. Maria Airaldo, ann, xxxiv, super v et ult.

xxv. P. Fr. Andreas Calaritanus seu Esgrechio, Ord. Capucinorum, et hodie Administrator Conventus Novi-oppidi de quarto, ann. lv, super v et ultimo.

xxvi. Jacobus Jancardo, Mercator Januensis, habitator civitatis Calaritanæ, ann. xlv, super i, ii, iv et ultimo.

qui affirmant quod Fr. Franc. Hortola indicarit locum ubi erat inveniendum corpus S. Luciferi,

80 *His omnibus ut dictum est comparentibus*, *per* Januarium Isquirru, Porterium Curiæ ecclesiasticæ, *prælecti sunt articuli super quos audiendi erant singuli, et quos prædictus Vicarius Generalis Doctor Dominicus Marti recipiendos declararat : videlicet*, Primo, quod antequam inveniretur corpus et sacræ Reliquiæ gloriosi S. Luciferi Archiepiscopi Calaritani, quondam Fr. Franciscus Hortola, oriundus ex præsenti civitate et Religiosus sanctæ Societatis Jesu, vir admodum spiritualis, luce cœlesti et spiritu prophetico dixit, quod si quærerent in loco per ipsum indicando, invenirent sacras Reliquias gloriosi S. B Luciferi, prout cum effectu repertæ fuerunt, in eodem loco seu parte per ipsum Fr. Hortola indicato. *Ad hunc articulum dixit Testis* iii *et* xxvi, *quod id* a multis fide dignis intellexit. *Testis* vi, dixit scire, eo quod cum ipso Fr. Hortola conversatus fuit per multos annos, et moratus in eadem Societate. *Testis* x, quia dici audivit de proprio ore d. qu. Fr. Hortola. *Testis* xi, quod dici audivit a R. P. Salvatore Pala, cui d. Fr. Hortola indicaverat d. locum, in quo inveniendæ erant d. Reliquiæ. *Testis* xii, quod dici audivit ab ipsomet F. Hortola. *Testis* xiii, esse publicam vocem et famam per totam civitatem. *Testis* iv, quod sæpissime a plebe et populo intellexit, et ab eisdemmet Religiosis d. Societatis Jesu.

nec non quod Frater ille vulgo habeatur Sanctus,

81 Secundo *ponit Promotor præfatus*, quod d. Fr. Hortola toto tempore vitæ suæ fuit Religiosus, admodum observans et exemplaris communiter, non solum in hac civitate Calaritana, verum etiam in toto Regno; et tam tempore quo in humanis agebat, quam postquam ab hac luce migravit, fuit habitus et reputatus pro sancto Religioso. *Testis* iv *id se* dixit scire, eo quod expertus fuit seu tractavit diversis vicibus illius conscientiam, et maxime in ultima Confessione generali, quæ fuit de tota vita C sua; et etiam quia animam efflavit in suis manibus, cum multis demonstrationibus gratiæ, fiduciæ, et spei, quam in Deo habebat. *Addit Testis* v, *quod* die quo obiit, si non fuissent custodes, quos D. Prorex, qui tum temporis dominabatur, deputaverat, qui fortiter obstiterunt; non fuisset humatum illius corpus, propter multitudinem populi, qui illuc accessit, ad effectum accipiendi Reliquias vestis qua induebatur. *Testis* ix scire dixit, quia cum ipso practicavit pluribus annis; et quia vidit quod a Deo Domino nostro impetravit quam plurimas gratias.

et alias similiter indicarit corpora Sanctorum latentia,

82 Tertio ponit, quod est communis opinio et fama publica in tota civitate et Regno, quod præfatus Fr. Franciscus Hortola sæpe sæpius prævidebat inventiones plurium corporum Sanctorum, cum revelationibus cœlestibus quas habebat, nedum in ecclesiis et locis per ipsum visis, sed etiam in partibus in quibus ipse numquam extiterat: et postquam ipse patefecit locum in quo erant d. corpora invenienda, cum effectu reperiebantur: quemadmodum evenit in Reliquiis præfati gloriosi S. Luciferi, gloriosi S. Saturnini, et gloriosi Martyris S. Antiochi Sulcitani. *Articulo in genere*, *et imprimis de* S. Luciferi *corpore, attestantur omnes rogati* : S. Saturnini *nominatim meminerunt Testis* iii, iv, vii, viii, D xii: S. Antiochi, *Testis* iii, iv, vii, viii, ix, xii. *Testis* v *etiam meminit* S. Ephisii et S. Restitutæ.

ac nominatim corpus S. Sophiæ;

83 *Testis vero* x dixit, quod ab hinc annis duodecim seu tredecim, cum ipse Testis ægrotaret jam confessus et communicatus, accessit ad illius cellam d. qu. Fr. Hortola: qui cum petisset ab ipso Teste quomodo valeret; ipse Testis respondit quod erat admodum lætus, eo quia profecturus erat ad fruendum Deo Domino nostro antequam ille. Qui ipso facto respondit, quod non moriturus erat ex illa infirmitate, et quod ipse prius moriturus erat. Et dum præmissa dicebantur, d. Fr. Hortola, dixit, quod in ecclesia gloriosæ S. Sophiæ erat quoddam thesaurum absconditum in d. ecclesia, quæ est sita in oppido de Aritzo. Et cum ipse Testis ab illo petiisset quidnam esset; d. F. Hortola respondit, quod erat gloriosum corpus d. S. Sophiæ, quod erat reconditum in d. ecclesia, indicando partem sive locum. Res miraculosa! Cum esset locus, in quo d. Fr. Hortola numquam extiterat: postea successit quod elapsis aliquot annis, cum ipse Testis jam recuperasset pristinam sanitatem, cum profectus fuisset ad d. oppidum de Aritzo, et quadam die ivisset delectationis gratia una cum multis aliis, et existeret in ecclesia d. gloriosæ S. Sophiæ; sibi venit in E mentem quod ei dixerat d. Fr. Hortola. Et cum executioni mandasset quæ sibi dixerat; in eodemmet loco per d. Fratrem sibi indicato, sine discrimine aliquo, invenit corpus gloriosæ S. Sophiæ. *Idem ex hujus Testis ore audivisse se dicit Testis* xi.

quænam hæc?

84 *De* S. Restituta, *martyre Calaritana, agi debuerat ex more Sardorum* xvii *hujus Mensis; quod ibi omissum, in Appendice supplebimus, de* SS. Saturnino et Antiocho *acturi* xxx *Octobris et* xiii *Decembris : quandonam vero de* S. Sophia? *Mirum profecto est, ejus nec nomen quidem apud Joannem Arca aut Dimam Serpi reperiri, cum etiam ecclesiam suam sub suo nomine habuisse dicatur. Dionysium Bonfant minus miror de illa tacuisse : quamvis enim libri ejus generalis titulus omnes Sardiniæ Sanctos spectare videatur, vix tamen de aliis quam Calaritanis agit. Dum ergo tacent illi, liceat mihi ex vicinia Sicilia lucis aliquid mutuari. Est in diœcesi Syracusana Sortinum oppidum, passuum millibus* xvi *circiter a mari dissitum cujus incolæ ex veteri consuetudine, sub annum* mdcxxxviii *Pauli III privilegio confirmata*, *Patronam colunt* S. Sophiam Virginem ac Martyrem : *sed Vitam nullam habent, nisi quam ex populari traditione scripsit quidam a seculis non multis, et stylo mutato edidit Octavius Cajetanis; in qua Imperatoris Constantinopolitani* F *filia fuisse dicitur, quæ fidem Christianam clam edocta, in spelunca vicina oppido Sortinensi aliquamdiu latuerit*, *ac tandem ad ethnicum patrem retracta, Martyrium peregerit sub annum Domini* cciii. *In hac narratione fabulositatis multum subesse, quis non videat? Torquet se in partem omnem Cajetanus, et fatetur se explicare nihil. Quid si Reguli alicujus Sardi filia, in vicinam fugerit Siciliam, unde retractam et Martyrem factam cum intellexissent Sortinenses, cœperint etiam ipsi in veneratione habere speluncam quam sua præsentia decorarat, consecrantes ei diem* xxiii *Decembris qua forte coli inaudierant*; *sed celebri fama Constantinopolitanæ sub isto nomine basilicæ decepti, sibi persuaserint, illam esse hospitæ suæ ecclesiam et patriam?*

an Sortinesium Patrua in Sicilia?

In Vita Fr. Hortolani

85 *Obiit porro Fr. Franciscus Hortola* xx *Decembris anni* mdcxxiii : *cujus Vitam miraculis ante ac post funera illustrem, fuse describit Antiochus Carta*; *hanc vero in epitomem Hispanice redegit Joannes Eusebius Nierembergius noster tom.* 2 *Virorum Illustrium Societatis; et in exemplum Coadjutorum nostrorum temporalium, una cum vitis et elogiis aliorum plurium ejusdem Professionis, Belgice reddidit Franciscus L'hermite, cum hujus Antuerpiensis domus Præ-*

positum

A *positum ageret, de hoc nostro opere haud vulgariter meritus. In istius epitome §. 5 attinguntur favores, sancto isti Fratri divinitus oblati, circa revelationem Sanctarum Reliquiarum; et tum de iis quos diximus, narratur, quomodo eorum corpora indicaverit; tum etiam explicatur, quomodo prænominatus* P. Joannes

res eadem narratur.

Cuy, anno MDCXXIV per festa Paschalia apud Aritzum in missione agens, ex more nostræ Societatis, ingressusque ecclesiam campestrem perantiquam, et ab habitationibus remotam, recordatus sit dictum sibi a Fr. Francisco, quod sub fornice altari majoris continerentur Sanctorum Reliquiæ. Itaque eum, cum bona gratia Oristani Episcopi, ad cujus jurisdictionem locus pertinet, cum multo comitatu illuc rediisse; et rupto fornice invenisse cumulum sacrorum ossium, quæ suavissimum de se emittebant odorem, et esse sanctarum Virginum ac Martyrum Sophiæ, Cæciliæ, atque Anastasiæ, additi tituli significabant. *Utinam eadem diligentia, sed simplicitate majori, quam Calaritani, ceteri quoque Sardi darent in publicum, quæ in hoc genere apud se gesta fuerunt: nam et ea quæ apud Calaritanos obscura nunc nobis aut dubia sunt, aliquid majoris claritatis ac certitudinis fortassis accipere ex ipsis possent.*

B

Revelatur piæ matronæ Valentiæ in Hispania,

86 *Præter revelationem Fratri Hortola, ut vidimus, factam, alias quoque refert Archiepiscopus Machin, Defensionis Luciferianæ c.* 38, *quas huic loco inserere opportunum duxi.* Valentiæ in nobili urbe morabantur quædam matronæ, sanctitate famosæ, virtutibus prædictæ, jugi orationi deditæ. His omnipotens Deus, qui puris mentibus secreta communicat, S. Luciferi eximiam sanctitatem et gloriam revelavit. Quarum una, post longam orationem et divinam (ut pie credimus) revelationem, R. P. Antiocho Carta, Religioso professo Societatis Jesu, Domus Professæ Valentiæ Vice-præposito, et olim Collegii Calaritani Rectori, dixit (ut ipsemet suis litteris, propria manu exaratis et firmatis, testatus fuit) Divum Luciferum, Calaritanæ urbis Antistitem, inter Patriarchas honorificum tenere locum, magna gloria et

et Abbatissæ Ord. S. Claræ

honore cœlesti coronatum. Quæ revelatio alteri non absimilis sed consona, quam de ejusmodi B. Luciferi sanctitate et gloria habuit quædam Monialis, in Ecclesiensi monasterio Ordinis S. Claræ Abbatissa dignissima, nomine Soror Angela Maria Serra, viginti annis ante prædictam inventionem; ut juramento firmavit R. P. Julianus Melis Societatis Jesu, sanctæ Inquisitionis Qualificator, et olim in hac generali Universitate Sardiniæ sacræ Theologiæ primarius Professor: cui, inter alia conscientiæ suæ

C

secreta, hoc revelavit. Huic Moniali (quæ sicuti in vita religiose vixit, virtutibus claruit et exemplo, sic in morte feliciter obiit, cum sanctimoniæ fama, nomine et futuræ gloriæ omine) inter alias revelationes, quibus divinus Spiritus suum recreabat animum, illustrabat mentem, dotabat animam, factam participem divinorum, consortem cœlestium, manifestavit, D. Luciferum in Patriarcharum et Pontificum glorioso adnumeratum choro: quæ revelatio

S. Luciferum esse in gloria Patriarcharum.

superiori fidem auget. Atque hæ revelationes simul sumptæ, etsi nondum Ecclesiæ auctoritate firmatæ, probatæ tamen personarum fide dignarum auctoritate, Sancti Luciferi testantur gloriam, sanctitatem firmant et prædicant....

CAPUT X.

Miracula S. Luciferi juratis testimoniis probata.

Cum insula ingenti laboraret siccitate

C*œptam superiori Capite causam urgens Promotor Fiscalis; et deveniens ad miracula, quibus Deus sanctitatem* B. Luciferi *etiam hoc seculo videtur denuo confirmasse*, quarto ponit, quod præsenti anno

D

AUCTORE D. P.

MDCXXXVII, cum tempus fuisset mirum in modum siccum, et cum futura esset ingens sterilitas in seminibus Calaritanæ civitatis, et locorum capitis d. civitatis pertinentium ad ejus Archiepiscopatum, nec non in civitate Sassaris et in districtu ejusdem Archiepiscopatus; et defuissent spatio nonnullorum mensium pluviæ necessariæ; factis multis processionibus et precibus ad placandam iram Dei, ad hoc ut nobis provideret de pluvia convenienti; videntes quod nihilominus siccitas perseveraret in d. civitate Calaritana, die XV mensis Maji præsentis anni, facta fuit generalissima processio: in qua fuit extracta devotissima et miraculosa imago sanctissimi Crucifixi, quæ existit in parochia S. Jacobi d. civitatis (quæ extrahi non solet nisi urgente magna necessitate, et multis a tunc annis non fuerat extracta) interveniente magno concursu populi utriusque sexus et conditionis, et etiam intervenientibus illustrioribus et nobilioribus civitatis. Et

indictis ad eadem Cathedralem precibus,

ponendo sanctissimum Crucifixum super altari majori ecclesiæ Primatialis Calaritanæ, facta fuit quædam devotissima Octava singulis diebus concionando. Et cum esset dies, in quo solet celebrari festivitas gloriosi S. Luciferi, quæ celebratur die XX

E

ipso die S. Luciferi sub concione de ejus laudibus

mensis Maji, evenit quod a primis Vesperis d. festivitatis tempus cœpit mutari; et die præfati Sancti, tempore quo concionator ascendit ad cathedram, quando voluit incipere concionem ad publicandas laudes d. Sancti, facta fuit tam copiosa pluvia, taliter quod apparebat mira proluvies. Quæ pluvia ab interessentibus in d. ecclesia habita fuit pro miraculosa; et quod sanctissimus Crucifixus cum ipsa subvenit præfatæ argenti necessitati, in d. loco præfati Archiepiscopatus Calaritani, propter merita gloriosi S. Luciferi; significando quantopere æstimabat quod veneraretur et recoleretur festivitas d. Sancti; eo quod subvenerit, die quo celebrabatur ejusdem Sancti festivitas, magnæ necessitati seminum: quorum perceptio talis fuit, quod habetur ne-

copiosa pluvia impetratur.

cessarium, nedum pro victu oppidorum civitatis Calaritanæ, verum etiam ad succurrendum necessitatibus civitatis Sassaris et locorum sui Archiepiscopatus. *Testis* III, *æque ac ceteri hæc omnia confirmans qui præsens fuit, addit,* quod concionator coactus fuit supersedere a concione per magnum spatium temporis, propter strepitum causatum a populo: *idem asserunt Testis* XIII, XIV, XV, XVI, XVII, *et* XXVIII. *Testis* VI *Concionatorem nominat,* Fr. Michaelem della Rosa Ordinis S. Augustini; *adjungitque, quod* intellexit a personis fide dignis, quod d. aqua fuit generalis et per totum Regnum, et fuit universale remedium recollectionis frugum; quia quatenus secus, cuncta semina peribant.

88 Quinto ponit, quod anno MDCXXV, cum reperiretur P. Fr. Andreas Esgrechio Capuccinus in conventu præsentis civitatis, laborans febribus et a

Capuccinus infirmus ad mortem

medicis desperatus, et per duos dies crucians animo seu agonizando sine loquela, et nihil alimenti recipiens, dempto modico quod per os immittebatur; evenit quod, cum P. Fr. Hieronymus Boy Capuccinus se contulisset ad illum videndum; audiens quod medici dicebant ipsum moriturum fore intra duas horas, maxima miseratione ductus, animadvertens quod non juvabat aliquod humanum remedium, habuit recursum ad divinum. Qui extrahens quamdam Reliquiam gloriosi S. Luciferi, quam portabat, illam posuit super dicto agonizante, et illi dixit: P. Fr. Esgrechio, hæc est hora in qua debes habere majorem fidem et spem in Deum, qui tibi elar-

attactu Reliquiæ convalescit.

gietur salutem corporis, propter merita gloriosi S. Luciferi, cujus hæc est Reliquia. Tunc d. ægrotans, cum loqui non valeret, fecit actionem quam sibi

A sibi dictavit d. P. Boy; volvit seu erexit oculos ad

AUCTORE D. P.

cœlum, et ab ipso tunc recuperavit salutem, et abiit febris ex illo tunc. Quod ab ipso infirmo et aliis qui illum viderunt, et sciverunt d. successum, fuit habitum pro miraculo, operato propter intercessionem prædicti S. Luciferi.

89 *Testis* XX, *ipse scilicet medicus adiit*, quod quadam die, tempore orationis primæ noctis, dixit Patribus Capuccinis ibi interessentibus, quod haberent curam de illo, eo quod inter nonam et decimam noctis horam vitam cum morte commutaturus erat; et cum ipsa liberatione ipse Testis se contulit ad civitatem Calaritanam, secum ipse cogitando, quod sequenti die inventurus erat jam ipsum defunctum. Et præmissis gestis, die sequenti de mane, a dicto Conventu Capuccinorum illum vocarunt, ad hoc ut accederet ad d. conventum: et ei dixerunt, quod d. P. Fr. Andreas melius se habebat. Et cum ipse Testis illuc se contulisset, sibi dixerunt seu exposuerunt successum: et qualiter statim atque d. ægroto portaverant Reliquias gloriosi S. Luciferi, melius se habuerat, taliter quod semper in dies perseveravit in recuperatione valetudinis, et postea

cum admiratione medicorum,

B omnino liberatus fuit a d. infirmitate; *et, ut ait Testis* XXI, hodierna die adhuc vivit. *Testis vero* XXII *etiam ipse medicus, in morbo et convalescentia advocatus, adjungit*, quod pro impossibile habebat, quod posset vivere secundum regulas medicinæ. *Denique ipse P. Andreas Testis* XXV *dixit*, quod optime reminiscitur quod accessit ad ipsum P. Hieronymus... et statim atque audivit verba quæ d. Pater sibi dixit, sensit in se magnam lætitiam et gaudium, et illico habuit vires ad sublevandum caput et deosculandum d. sanctam Reliqeiam, et ipso tunc cœpit recuperare valetudinem et febri liberatus fuit.

ipsiusque infirmi,

90 Hieronyma Airaldo, *Testis* XXIII, dixit, quod illud quod scit super contentis in V articulo est, quod a tribus annis circiter cum quædam filia ipsius Testis, cui nomen Maria Airaldo, aliam ex suis filiabus haberet ægrotantem quatuordecim vel quindecim diebus, quæ vocabatur Catharina Gamboys, taliter quod non manducabat neque bibebat quidquam de mense Augusti, prout recordari potest, quam habebant jam pro mortua: et cum ei portasset Joannes Baptista Airaldo, cognatus d. suæ filiæ, quamdam reliquiam gloriosi S. Luciferi: quam cum ægrotans deosculata fuisset, ipso facto, omni mora et dilatione postpositis, recuperavit plenam valetudinem; et ipsomet instanti petiit cibum (res mira-

item puella moribunda

C culosa!) cum a quatuordecim vel quindecim diebus non manducasset neque bibisset (nisi pistum, quod fiebat de ordine aromatariorum) *ut addit Maria, mater infirmæ, Testis* XXIV: *quæ etiam subjungit, quod* cum effectu fecerunt eidem parari ovum, et illud comedit: et post duas vel tres horas surrexit e lecto, sana et salva, perinde ac si numquam infirma fuisset.

ad earum osculum:

91 Sexto ponit pro nunc, quod præmissa omnia sunt vera, et de ipsis est publica vox et fama (*et in hoc omnes convenerunt*) quos articulos deprecatur admitti (*uti factum diximus*) jubendo Notario quod tradat copiam comparenti, *quæ et tradita est die* XXIV *Novembris a Gaspare Sirigu, se subscribente et apponente suum Notariale signum. Post hæc ad longum prout singuli deposuerunt, extensa, additur hæc clausula in impresso:* Sunt et alia plura signa et miracula, quæ fecit et quotidie facit Dominus, ad sanctitatem et gloriam sui servi B. Luciferi Calaritani declarandam, quorum informationes juridice factæ extant in Calaritana Archiepiscopali. Curia, quas, ne lectoribus morosi simus, consulto omittimus. Tale fuit quod accidit Fr. Joanni Baptistæ Silvano, Ordinis sanctissimæ Virginis de Monte-Carmelo, patria Sassaritano. Hic Calari degens inciderat in D

Carmelita vovens Missam in honorem Sancti,

gravem morbum, ipsomet die festi S. Luciferi, forte ob incredulitatem ejus sanctitatis. Monitus in tali discrimine a monachis sui Conventus, ut cum magna fide et fiducia imploraret opem divinam, intercessione et meritis S. Luciferi, cui se ex corde et animo commendaret; mira res! ubi primum tam salutaribus monitis annuens id præstitit, seque B. Lucifero commendavit; spondens, si voti compos evasisset, se ejus sepulcrum invisurum, et in ejus sacello et altari Sacrum peracturum; repente a morbo et febri miraculose liberatus, votum implevit; et in ejus sarcophago, pro tanto beneficio accepto, Deo et B. Lucifero, cum exultatione et lacrymis, gratias egit; ut idem testatus est et propria manu subscripsit, ut in Actis.

liberatur a febri;

92 Simile est quod accidit cuidam honestæ feminæ Leapholæ Calaris, nomine Lucretiæ de Pietro et Serra, quæ magnis partus doloribus jam triduo cruciabatur; cumque nullo modo posset emittere fœtum, de ejus vita desperabatur. In tali discrimine posita, B. Luciferum ex toto corde invocavit; spondens, si eam ab imminenti mortis E periculo liberasset, nomen S. Luciferi filio nascituro impositurum. Tunc super ejus uterum Reliquia Beati Luciferi fuit ei imposita: ad cujus contactum, in eodem instanti mirabiliter exixa, et ab omni periculo tam suo quam fœtus liberata est. Quædam etiam nobilis matrona, nuncupata Dona Magdalena Abrich, habebat filium parvulum lactentem: qui gravi morbo oppressus sex jam diebus pene ubera nutricis [non] sugebat. Accidit ut in die Vigiliæ S. Luciferi ad Vesperas audivit sonitum campanarum hujus Metropolitanæ Primatialis ecclesiæ, quæ pro tanto festo solenniter pulsabantur. Percunctata causam pulsationis, cum fuisset ei responsum, fieri propter solennitatem festi S. Luciferi, magno affectu et animi devotione, puerum et ejus salutem et vitam, S. Luciferi precibus commendavit. Mira et stupenda res! Statim post parentes orationem puer, præter omnium spem, labia uberibus admovit, suxit, et repente sanatus est in illa hora.

juvatur periculose parturiens,

et parvulus in extremis positus.

93 *Hæc ad calcem Processus addita, et immutato dumtaxat ordine etiam in Italico Ambrosii Tarentini commentario explicata, libenter retulimus, eadem promptitudine relaturi cetera, si quis ea ex Archivis extracta nobiscum dignetur communicare, vel sequenti Tomo in fine addenda, vel in Supplemento aliquando exhibenda. Interim, ex cap.* 37 *Luciferianæ Defensionis, habe ad probationem legitimi in ecclesia Calaritana cultus etiam sequentia.* Non defuerunt Sedis F Apostolicæ et Summi Pontificis speciales gratiæ et favores ad agendam fidelium devotionem erga B. Luciferum, ejus sanctitatem simul contestantes. Siquidem a b. m. Paulo V ad septenos annos fuerunt decretæ et concessæ Indulgentiæ omnibus Christi fidelibus, invisentibus templum S. Luciferi, in die et festo sanctissimæ Trinitatis, cujus mysterii contra Arianos fuit semper acerrimus vindex. *Breve*, die XIV Julii MDCXIII *expeditum pro* ecclesia S. Luciferi loci de Selarius, pro primo et ultimo anno plenariam omnium peccatorum Indulgentiam concedit; pro aliis vero quinque intermediis septem annos et totidem quadragenas, de injunctis seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis, in forma Ecclesiæ consueta, relaxat. *Plures similes gratias*, pro ecclesiis et capellis sive altaribus S. Luciferi *impetratas, asserit in litteris ad Bollandum nostrum anno* MDCXLIV *datis, P. Didacus Carnicer, Societatis nostræ Sacerdos: quod de Calaritana ecclesia imprimis accipimus: addit autem quod* sacra Congregatio Inquisitionis Romanæ anno MDCXLI decretum edidit pro S. Lucifero, imponens maledicis silentium sub gravibus pœnis,

Indulgentiæ in honorem S. Luciferi concessæ.

A pœnis, et decernens cultum ejus in statu in quo est remanere.

festus dies toti regno indictus:

94 Suppetunt etiam excusæ imagines B. Luciferi, *inquit jam citato cap.* 38 *Archiepiscopus Machin,* Romæ cum licentia superiorum, tam tempore Pauli V quam D. N. Urbani VIII nunc feliciter regnantis, cum diademate et titulo Sancti.... Addimus etiam canonizationem et venerationem B. Luciferi, non solum in diœcesi Calaritana viguisse et vigere, sed etiam in toto regno Sardiniæ. Nam in toto illo et in omnibus ejus regiis Curiis dies B. Luciferi est festivus, ut constat ex catalogo dierum feriatorum totius anni, jussu regiæ Audientiæ excuso. Constat etiam ex Conciliis generalibus totius regni, celebratis per Marchionem de Vayona: in quibus, suffragiis Tractatorum totius Parlamenti, fuerunt designatæ quingentæ libræ monetæ Sardæ ad reparationem templi B. Luciferi, in quo ejus sanctissimæ Reliquiæ fuerunt inventæ: prout in Actis d. Parlamenti.

ecclesia publico ære instaurata.

CAPUT XI.

De titulis, in refossione ossium S. Luciferi inventis.

B

Primus simplicissimus potest ipsi Sancto contumulatus fuisse,

Ultimum hoc caput ordior ab eo titulo, qui inter ipsa sacri corporis ossa repertus, certissimum inventi qui requirebatur thesauri indicium dedit, ✝ S. Lucifer, Epp. *In hoc facile est agnoscere, simplicitatem ejus seculi, quo mortuus est Sanctus, et* Archiepiscopi *grandior appellatio Occidenti adhuc erat ignota. Pluribusque toto autem hoc opere passim obviis exemplis persuademur, usitatissimum fuisse Christianis antiquis, virorum eximia sanctitate illustrium corporibus sepeliendis addere intra sarcophagum nomina, tabellis marmoreis plumbeisve insculpta seræ quamvis posteritati factura fidem, si quando contingeret casu aut consilio reserari inventa aut reperta sepulcra. Igitur haud ægre mihi sinam suaderi, hanc tabellam fuisse contumulatam Sancto. Aptissime vero formam triangulam eidem auctores sui elegerunt, ad designanda defuncti certamina pro fide unius individuæ Trinitatis.*

et ejus sepulcro super extructa ecclesia.

96 *An porro primum Sancti sepulcrum id fuerit, intra quod reperta sunt ossa, nolim divinando discernere: tam enim potuit miraculorum a vivente patratorum æstimatio commovere Calaritanos, ut speciale* Lucifero *sepulcrum tanta firmitate fabricarent sub terra: quam eorumdem post mortem crebrescentium* C *meritum, illorum posteros, ut in erectum sub ejus speciali invocatione templum (si ante habuit communem cum aliis Episcopis sepulturam) ipsum transferentes, novum ei conderent monumentum. Quoniam tamen Ecclesia* S. Luciferi *San-Saturnianæ basilicæ, sub Constantino magno erectæ, adeo est vicina, ut possit fabricata videri in ipso loco communis cœmeterii seu polyandrii, isti suburbanæ basilicæ ex veteri instituto adhærentis, nihil est quod cogat translationem factam de loco in locum suspicari: imo non apparet quæ alia esse potuerit causa loco tam conjuncto ædificandi, quam quia religioni ducebant Calaritani sanctum Episcopum ab eo movere loco, ubi ita exuberabant illius miracula.*

Secundus musivo expressus ac fere dissipatus

97 *Ornatus deinde tumulus fuit musivo seu tessellato opere, in quo paucæ solum litteræ veteris inscriptionis cognosci potuere, uti dictum supra. Utinam eadem opera et diligentia excepta fuisset totius musivi, ita ut erat diffracti, magnitudo et forma, genuinus item residuarum litterarum in ipso situs speciesque ad verum expressa: nam ex his omnibus adduci potuissemus in cognitionem ætatis, ac verosimilem earum quæ deficiunt litterarum indagationem. Sunt tamen ad manum apud Esquirrum et Bonfant plurima Epitaphia inventa hoc seculo, quæ creduntur esse fere omnia Sanctorum Martyrum sub Imperatoribus ethnicis passorum. Qua id certitudine jam non disputo: ad intentum meum satis est, tam esse antiqua, ut eorum ætas nulla incolarum memoria nunc contineatur. Ex his unum in ecclesia S. Saturnini, arcæ marmoreæ, sed vacuæ insculptum, ostenditur his verbis.* D

auctore D. P. supplendus ad exemplum similis epitaphii,

✝ IN HOC TVMVLO QVIESCIT
BS. M. BONIFATIVS EPISCOPVS
QVI VIXIT ANNIS PLVS MINVS LX.
SEDIT CATHEDRA ANN. VIII M.IIII.
REQVIEVIT IN PACE SVB D.XVI
KAL. SEPTEMBRIS.

98 *Necdum antiqua ulla Sardiniæ Monumenta nacti sumus, ex quibus ordine et successione Episcoporum illius insulæ statueremus aliquid, sicut fecimus circa Romanos Pontifices, Hierosolymitanos Patriarchas, Mediolanenses et Trajectenses Episcopos in hoc Majo: utimur interim recentissimo Catalogo, quem defensioni sui Primatus Archiepiscopus Machin attexuit; ubi tamquam* ex Monumentis Calaritanæ ecclesiæ, *proponuntur primum,* Bonifacius Christi discipulus, *cujus corpus in crypta prima repertum, sub musivo opere habuerit impositum pectori titulum, quo anno vitæ* XL, V *kal. Januarias requievisse indicabatur. Tum* Avendrax, *cujus festum Calari agi scribit Bonfant pag.* 75, *diem tamen non designat; nos scire optaremus. Deinde* Bonifacius *alter, qui esset hic secundus, sub Domitiano Imperatore passus, uti idem scriptor sustinet. Ut ut sit, hujus Bonifacii Epitaphium, quod Esquirrus pag.* 56, *grandibus et claris admodum litteris deforis arcam scriptum esse testatur, si non est musivo Luciferiano antiquius non est illo recentius; et in solido marmore melius debuit conservari, quam in fragili tessellarum commissura. Itaque ex ejus integriori sensu Luciferiani epitaphii fragmina videntur hoc modo posse restitui.* E

quod Bonifacio Episc. sculptum in marmore,

✝ IN HOC TVMVLO QVIESCIT
BS. M. LVCIFERVS EPISCOPVS
QVI VIXIT ANNIS PL. M.LXXXI
S. CAT. AN... MENS. III. D.XVII.
REQVIEVIT IN PACE, SVB DIE
. . . . . . MAIAS.

99 *Habuit Romana Ecclesia, uti vidimus, suos ab antiquo Episcopales Catalogos; in quibus satis accurate notatur tempus Sedis, numerando annos, menses, dies. Hunc diligentiam imitati sunt, qui tempore incursionis Longobardicæ Mediolanensium Episcoporum, Genuæ residentium texuere seriem ab anno* DLXXI; *notantes præterea, quot annis quisque in vivis fuerit. Quid ni credamus etiam Sardos, saltem sub Theodosio, rebus Ecclesiæ prorsus pacatis, similem Catalogum exorsos texere; et tunc etiam antiquioribus, quorum sola forsitan legebantur in Diptychis nomina, determinasse Sedis ac Vitæ annos, prout eos ipsis vel antiquiora monumenta vel conjecturæ verosimiles suggerebant? Talis autem Catalogus prælucere potuit condendis Epitaphiis; quæ cur non æstimem, sic ut nunc reperta sunt, posita fuisse ante tyrannidem Saracenorum seculo* VII *vel* VIII, *sed sub felici Pisanorum dominatu seculo* XI *aut* XII, *commodius infra explicabo. Hic solum noto, annos quibus sedit* S. Lucifer, *non certo definibiles propter Episcopatus suscepti initium, non potuisse nostra conjectura suppleri: sed bene annos vitæ; quia præsumere licet ultimi epitaphii auctores, eos in hoc musivo necdum extritos invenisse. Iidem quoque tam hic quam alibi videntur, de industria usi litteris* B. M. *quod cum Sanctorum ossa esse crederent, quæ plerumque sub nudo forsitan nominis titulo reperiebant in arcis, et de multis non haberent certum Martyrumne forent an Confessorum, utrisque crederent posse servire litteras, quibus aut* F

annis vitæ et sedis e Catalogo Episcopali sumptis,

cum litterarum B. M ambiguo sensu.

A *aut* BONÆ MEMORIÆ *aut* BEATUS MARTYR *designaretur.* BS. M. *vero superlative posset accipi pro* BEATISSIMÆ MEMORIÆ *aut* BEATISSIMUS MARTYR.

AUCTORE D. P.

et die mortis, diverso a die 20 Martii,

100 *De die mortis major est controvertendi causa. Nam vox* MAIAS, *hic reperta, concipere jubet diem ante* Kalendas, Nonas, *vel* Idus Majas; *et tamen in tertio Epitaphio, quod supra num.* 67 *exhibuimus, legitur* K. DIE XX MAI. *ubi litteram* K *Machinus interpretatur* KIEVIT, *sic enim τὸ* quievit *nunc pronuntiant Sardi, quod ipsum haud leve est novitatis infra probandæ indicium; cum in aliis antiquioribus inscriptionibus apud Bonfant, semper inveniatur* QUIEVIT *aut* QUIEBIT; *Sed quidquid de hoc sit, manet proposita de die mortis controversia, ex comparatione secundi ac tertii Epitaphii nascens; ad quam mihi videtur dici posse aut etiam debere, quod obliterata diei vere mortualis notitia, pro eo (ut factum in Romanis Pontificibus sæpe, aliisque plurimis) successerit, apud vulgus, ac deinde etiam inscriptis posterioribus, dies aliquis, seu dedicatæ vel restauratæ ecclesiæ, seu corporis vel sepulcri elevati aut revelati. Oblivio certe etiam diei* XX *apud Sardos irrepsit: unde objicientibus sibi ex Baronio, quod ante inventionem corporis* S. Luciferi, *nullus dies determinatus alicujus mensis ejusdem celebritati fuerit in diœcesi Calaritana assignatus, indeque inferentibus, in ea non*

qui etiam ipse in oblivionem venit.

B *fuisse antiquitus ullum* Luciferi *cultum; solum negat Archiepiscopus Machin pag.* 183 *id esse consequens. Nam cultus antiquitatem satis probari ex antiquitate templorum Sancto erectorum, quæ sine ejus cultu non fuerint; annui autem festi memoriam obliteratam videri ait, ratione bellorum et tumultuum, quæ fuerunt in insula, toties dominos mutare coacta: quod idem acciderit Sanctis aliis Sardis variis, propria templa antiquitus habentibus in insula, quorum tamen tanta paulatim obrepsit oblivio, ut vel non colerentur omnino, vel pro ipsis alii ejusdem aut vicini nominis, sed magis vulgo noti coli existimarentur; atque ita alicubi* S. Luciferum Ep. *cum* S. Luxorio Mart. *confusum, quod et in S. Georgio Ep Suellensi notavimus* XXIII *Aprilis.*

In tertio videtur dici Confalonerius S. R. E.

101 *Transeo ad tertium, quod refodientibus primo apparuit, Epitaphium; in quo ante omnia noto inveniri interpunctionis commota, rem prorsus insolitam antiquis: quare merito suspicere, quod ea puncta Notarii ipseque auctor Defensionis addiderint pro arbitrio, ad reddendum sensum suo sensui conformem. Maxime autem displicet CA. FI in penultima linea, quod Machinus jubet legi,* Catholicus filius; *existimans credo, quod auctores Epitaphii ita dilutam voluerint*

C *suspicionem schismatis,* Lucifero *imputati. Mihi longe magis placent, qui sine ulla interpunctione, ab initio factæ inventionis, legerunt titulum, quo etiam hodie gloriatur Calaritanus Archiepiscopus,* Canfalonerii sanctæ Romanæ Ecclesiæ, *id est,* Vexilliferi. Canfalonerii *dico, juxta vernaculæ Sardoæ proprietatem, qua* Canfalon *pronuntiatur, quod aliis passim Italis est* Confalon, *ipsomet Machino teste, eoque quod fol.* 183 *producit instrumento publico per Regium Locum-tenentem seu Capitaneum generalem Regni confecto, sub die* VI *mensis Maji anno* MDLXII, *unde accipe hæc verba Latine reddita, et initium atque jus tituli indicantia.*

ex jure ab Arragoniis Regibus accepto,

102 Propter magna et innumerabilia servitia bonaque opera, sanctæ Ecclesiæ Apostolicæ per Reges Aragonum indelebilis memoriæ præstita, inter alia quæ d. Sancta Sedes Apostolica, ad ostendendam se ex parte gratam pro tot servitiis, illis præstitit, hoc fecit, quod videlicet dictis Regibus in perpetuum dedit, commendavit, et communicavit Vexillum seu Canfalonem Ecclesiæ Romanæ; quodque Reges, qui pro tempore forent creati, essent illius Canfalonerii perpetui. Inde postea secutum est et contigit, quod unus Rex Aragonum, cupiens summopere declarare et denotare prærogativas, ac decorare Ecclesiam Calaritanam; voluit, mediante dignitate Sanctæ D Sedis Apostolicæ, quod Archiepiscopus Calaritanus, qui tunc temporis erat et pro tempore foret, in præsenti Sardiniæ regno, nomine et ex parte Regiæ Majestatis, esset Canfalonerius, et teneret ac haberet Canfalonem illum etc. *In Pisano quodam Chronico veteri apud Ughellum col.* 884 *lego, quod anno* MXVII Romana Sedes totam Sardiniam, cum Privilegio et vexillo S. Petri, Pisanæ civitati firmavit. *Primam vero juris istius ad Arragonios delati originem explicat S. Antoninus tit.* 20 *cap.* 8. § 5, *dicens, quod inito fœdere inter Jacobum II (quem* Don-jamum *vocat) et Bonifacium VIII, pro recuperatione Siciliæ adversus Fridericum, Jacobi ipsius fratrem, anno* MCCXCVII, Domnus Papa instituit d. Dom-jamum Admiraldum et Vexilli-ferum Ecclesiæ in mari, quando fieret classis et expeditio contra Sarracenos ad conquestum Terræ-sanctæ: ac etiam dedit ei privilegium Regni insulæ Sardiniæ, ita tamen quod ipsum educeret de manibus Pisanorum. *Similia habes apud Ptolomæum Lucensem ad annum* MCCXCIX, *quando confœderati navalem victoriam de Siculis retulerunt.*

qui eam dignitatem adepti an. 1297 erant,

103 *Villanius et Zurita, cum Sardinia Corsicam quoque datam asserunt (pro ea scilicet parte quam non tenebant Genuenses, altera Genuensibus relicta) et utramque ex hujus donationis vigore subactam esse ab Alfonso, Arragonici sceptri herede, anno* MCCCXXIV; *excepta tamen Calari, quæ in ditione Pisanorum remansit; paulo tamen post neutrarum partium esse voluit, ac pene ultro Arragoniis se tradidit. Quod obsequium, velut a quo penderet totius insulæ secura possessio, compensare Alphonsus volens, sibique arctius Calaritanos obstringere; mortuo patre anno* MCCCXXVIII, consideratis servitiis, ab incolis castri Calaris fideliter exhibitis, tam pro felici acquisitione Regni quam post, *eorum privilegia confirmavit; idemque verosimiliter in Archiepiscopum transtulit Canfalonerii titulum.*

cum dominio Sardiniæ et Corsicæ, E

104 *Quod attinet ad titulum* Primatis *seu* Primarii Episcopo, *eo quidem usus numquam est Lucifer, nec aliquis, quod scire possumus, ante seculum* XI; *ipsam tamen dignitatem seu potestatem, titulo ejusmodi congruam, penes Calaritanum fuisse, vix equidem dubitaverim, S. Gregorii epistolas legens; eisque addens Constantinopolitanæ; Synodi, anno* DCLXXXI *sub Agathone Papæ habitæ, locum, ubi inter subscriptiones legitur,* Sitonatus, indignus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Calaritanæ, insulæ Sardiniæ, pro me et Synodo quæ sub me est, similiter subscripsi. *Sub qua Synodo etiam fuisse Episcopos Corsicæ possemus credere, nisi* F *eam insulam proprium habuisse ab Ecclesia Romana Defensorem, tamquam Romanæ Sedi immediate subjectam, ex dictis S. Gregorii epistolis intelligeretur. Sicut tamen sub Romanis utraque insula, tamquam una provincia, uni paruisse Præsidi Barbaro cognoscitur ex Actis S. Saturnini, ita verosimiliter eidem subfuit Metropolitæ, saltem usque ad Justinianum Imperatorem, qui post annum quingentesimum Sardiniam attribuens Provinciæ Africæ, Corsicam Italiæ videtur reliquisse. Interim, ut dixi, Primatis titulus necdum erat in usu: quapropter Romana Rota, coram qua anno* MDCXL *Calaritanus de jure ac titulo illo contendebat cum Turritano Archiepiscopo,* nulla habita ratione circa Primatum proprie dictum (qui consistit in ordinatione omnium Ecclesiarum istius Regni, in convocatione omnium Episcoporum et Archiepiscoporum ad Concilia, in concessione facultatis dandæ Episcopis et Archiepiscopis exeundi a suis diœcesibus, et aliis prærogativis) respectu simplicis antiquitatis et juris Metropolitici, *prudenter definivit,* probari in favorem Calaritani, quod illius Sedes sit Metropolis, et antiquior Metropolis.

fuit Calaritanus Metropolita Sardiniæ ab antiquo,

forte etiam Corsicæ tempore Luciferi.

105 *Ipsum* Primatis *nomen primum invenio usurpari*

A *pari cœptum sub Pisanis, sub quibus, totius insulæ dominus adeptis anno* MXVII, *divisa est insula anno* ML *in quatuor Judicaturas, ita ut caput omnium Calaris esset. Itaque Victor Papa II, cui aliqui ex Sardinia venientes miserum ecclesiarum ibidem collabentium statum exposuerant, scribens* Jacobo Calaritano Archiepiscopo, ceterisque Archiepiscopis et Episcopis Sardiniæ, *anno* MLXXXVII, *ipsi præcipue succensere se significat,* qui Primas est dictæ insulæ, et cui majora ecclesiarum negotia deferenda sunt. *Nulla hic mentio* Corsicæ *est, nec alibi in antiquis Pisanis Chronicis apud Ughellum, et forte, cum Arragoniis ea concessa est, partem illius alteram adhuc Saraceni tenebant. Itaque existimo per Aragonios primum obvenisse Calaritano Archiepiscopo, ut etiam Corsicæ posset Primatem sese scribere : quod tamen fortassis minime diuturnum fuit. Cum enim anno* MCCCXLIII *tota insula se tradidisset Genuensibus, illius partem jam pridem possidentibus, vereor ne nudus solum titulus apud Calaritanos remanserit : pro quo tamen ipso nulla adducuntur documenta ante annum* MCCCCIX, *quando* Antonius Dei gratia Archiepiscopus Calaritanus, *apud Machinum cap.* 8, *et instrumenta complura, isto et sequentibus annis condita,* B *sic incepisse legitur ;* Nos Antonius.... Primas Regni et Corsicæ.

Primas dici cœpit sec. 11

et sec. 14 etiam Corsicæ.

106 *Ex dictis conficitur, postremum hoc* S. Luciferi *Epitaphium confectum esse post annum* MCCCXXX ; *cum forte repurgata vetusta illius æde, inventum esset præfatum Musivum ; neque dubitaretur ipsum esse sancti Præsulis monumentum. Sed et hoc ipsius ædis ruinis coopertum fuit post seculum fortasse non integrum; atque ita exolevit cultus pro* XX *Maji, haud ita pridem vel institutus vel restitutus. Nihil dico de* Archiepiscopi *titulo, ante seculum* VII *vel* VIII *apud Occidentales vix noto : ut vel ideo magis suspectum mihi sit judicium eorum ; qui solo argumento, ex Epitaphiis* B. M. *præferentibus et apud Bonfant fol.* 158, 161, 238, 316 *visendis sumpto, Beatis Martyribus et anno festo in ecclesia recolendis adnumerarunt* Florium, Restitutum, Bonum, Vivianum, Felicem, Archiepiscopos *ibidem dictos, et quidem* Bonum *adnotata* IND. TERTIADECIMA; *cum primus Constantinus Indictiones numerandas instituerit.*

Non sunt antiquitatis summæ indicia Archiepiscopi nomen :

107 *Nolo etiam immorari bicipiti illi et a vertice in verticem coronatæ Aquilæ, cujus coronæ sic usurpatæ formam hactenus in nullo reperi vetustiori exemplo. De ipsius bicipitis Aquilæ origine more suo accurate scrutatus omnia Claudius Franciscus Menestrier, in opusculo* C *de Origine Armariarum tesserarum cap.* 23, *tandem resolvit a Græcis esse, qui sicuti Cruces duabus decussatis lineis, sic etiam Aquilas cœperint geminare diviso vertice ; idque fortassis quoties duo simul corregnabant. Sed hanc conjecturam vellem videre exemplis nummorum antiquorum firmatam : alioqui vereor, ne sicuti mere arbitrarius fuit usus geminæ aut simplicis Crucis, sic etiam fuerit Aquilæ : quamvis vehementer propendeam ut credam, occasione alicujus Imperialis conjunctionis id factum. Vetustissimum exemplar bicipitis Aquilæ reperitur in parmula quadam Antonianæ columnæ, qua duarum Legionum in unam conjunctionem notari credunt eruditi ; nec alterum deinde nullum uspiam occurrit ante seculum* XIIII, *quo reperio in Parisina Georgii Codini editione, iconismos aliquod veterum picturarum, Joannis Paleologi trajectionem in Italiam accessumque ad Urbanum V anno* MCCCLXVIIII *exprimentium : ubi pag.* 15, *spectatur triremis, Veneticis, Papalibus et Imperialibus Tesseris ornata : quas inter tres bicipites Aquilæ, etiam a Ruperto Bavaro et Sigismundo Imperatoribus Germanis initio seculi* XV *usurpatæ.*

et Biceps Aquila :

108 *Apud nostrum Melchiore Inchoffer invenit Machinus veterem monetam Calaritanam hujusmodi,*

simplici usa est Calaris,

D

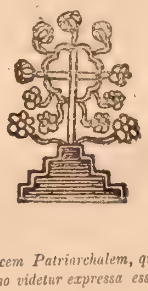

Ætatem ejus non valde magnam esse credibile facit perfectior Latinarum litterarum forma : probat interim, Calaritanis Patronum primarium semper habitum fuisse B. Luciferum, *cujus nomine insignitur nummus ; sicut Italicæ civitates complures in more habuerunt Patroni sui effigiem aut nomen signandæ pecuniæ adhibere. Circumductæ autem Rosæ persuadent, earum symbolum iisdem etiam fuisse familiare : qui fortassis sicuti per Aquilam significatum voluerunt, urbem suam olim Romanæ civitatis jure gavisam ; sic Rosas adhibuerunt, ut indicarent ipsam copioso Martyrum sanguine purpuratam fuisse. Nam uti narrat Bonfant pag.* 250, *in* E *prima cryptarum supra descriptarum, in majori sacello, infra arcas plumbeas duas, inventæ aliæ quatuor lapideæ, communem habebant titulum corporibus quatuor intus conditis, quæ requievissent* DIE VIII JULII ANNO CCX ; *et tituli illius partem anteriorem, prout a Bonfant exprimitur, occupat Rosa, quatuor pandens folia in modum crucis, infixa basi ad pedem ejus sculptæ, eminente desuper crucula : et rursum pag.* 360, *in titulo, quem Claudius quidam S. Saturnino* collocavit XXVIII NOVEMB. *Similis Rosa spectatur ante scripturam, sculpta supra basim quaternorum graduum, sed rosulis novem circumcirca et duabus ad pedem erumpentibus stipata. Uterque autem titulus, eo quod non exhibeat diem mensis Romano more notatum, sed vulgari ; merito præsumitur, non esse scriptus in principio restaurationis, quando scripti sunt alii, qui per Kalendas procedunt ; sed in ejus progressu, quando Kalendarum usus magis exoleverat, sicuti etiam titulo huic postremo accidit, posito super* S. Luciferi *sepulcrum. Utrimque acceptam Rosæ sepulcralis formam hic vide, et compara cum Luciferiano Epitaphio, ubi duæ insuper palmæ visuntur, in signum victoriæ, de hæresi Ariana a Sancto relatæ.*

Itemque rosis ut proprio symbolo.

F

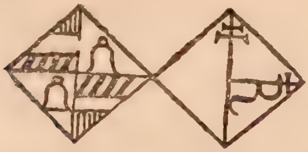
109 *Quid porro ad Crucem Patriarchalem, quæ in dicto Epitaphio Luciferiano videtur expressa esse sub rosa ? Ea cum triplex sit, vehementer dubito, an ullam habeat cum Primatu conjunctionem. Unum scio, Patriarchas duplici uti solitos, eoque argumento, licet fallaci, et incerto ; Caravacanam in Hispania celeberrimam Crucem, allatam per Angelos, præsumi fuisse Hierosolymitani alicujus Patriarchæ. Pro Calaritano vero Archiepiscopo probari potest, ejusmodi Crucis usus, saltem a tempore dominantium in Sardinia Pisanorum. Cum enim Eremita, commorans in monte S. Eliæ, uno* 7* *ab*

Duplex crux Primatialis,

AUCTORE D. P.

etiam in Epitaphio S. Eliæ notata fuit,

A *ab urbe milliario ad mare, anno* MDCXXI, *sub Tribuna oratorii fodere cæpisset, et corpus humanum reperisset; missus ab Archiepiscopo Michael Fensa Canonicus cum Notario Gaspare Sirigo, primum quidem in extimo pariete ecclesiolæ ipsius observavit hujusmodi duo tessaria scuta;*

deinde XXVIII *Decembris eodem revertentes repererunt ipsius* B. M. Eliæ *epitaphium marmoreum quo indicabatur Sanctus iste requievisse* DIE XXVIII JANUARIUS; *et in eodem viderunt idem scutum, quod supra vides duplici Cruce et littera* R *inscriptum: sub eoque coronam frondeam, et sub corona sculptum hominis macilenti, be-* B *neque barbati ac criniti caput dimidium, grandi clavo transfixum ab occipite trans frontem: quo indicio creditum est,* Eliæ *istic culti martyrium tale fuisse.*

sub Rico Archiepisc. an. 1207,

110 *Utrum hic* Elias *ante vel post Saracenorum adventum sit passus, non divino; tantum assero, Epitaphium istud non esse antiquius ipsa gentiliarum tesserarum institutione; et unum quidem videri fuisse Judicis Calaritani, tunc præsidentis, alterum Archiepiscopi* Rici *sigillum, qui illi Ecclesiæ præfuit anno* MCCVII. *Nec enim alius ullus occurrit, cujus nomen a littera* R *inchoatum possit hic designatum videri. Alterum autem scutum ideo potius dixi videri Judicis, qui ædificandæ ecclesiolæ sumptus subministrarit, quam Archiepiscopi: quia (prout diximus* VIII *Aprilis in Commentario de S. Alberto Patriarcha Hierosolymitano) necdum indulserat Episcopis simplicitas illius ævi, gentilitia scuta more secularium usurpare: satisque videntur habuisse Calaritani Archiepiscopi, Crucem, sui Primatus insigne, cum prima nominis littera transversim expressa usurpare pro tessera. Dictum Epitaphium videri potest apud Esquirrum pag.* 416 *et apud Bonfantum pag.* 446.

triplex autem in Luciferiano

111 *Quod igitur ad tres lineas, in Luciferiano Epitaphio transversim ductas, attinet; eæ, si quid mysterii continent, ad Calaritani Primatus prærogativam* C *pertinentis, videntur principium suum, non Calari, sed Pisis accepisse, ex Constitutionibus Pontificiis, extense relatis a Barbosa et Viviano, atque apud Machinum in defensione Primatus pag.* 141 *et seqq. distincte legendis, quibus Archiepiscopus Pisanus Balduinus, anno* MCXXXVIII, *ab Innocentio II decoratur* Primatus honore super Provinciam Turritanam; *et anno* MCXC *Hubaldus, item Pisanus Archiepiscopus ejusque successores,* ampliori munere *decorandi, confirmantur in Turritano Primatu, et donantur* Primatu super Calaritanam et Arborensem Provincias, ita quidem ut Episcopos ad Concilia vocandi, excessus eorum corrigendi, et cetera omnia quæ ad jus Primatus attinent in eos exercendi habeant liberam facultatem. *Quod jus licet neget Machinus ad effectum unquam fuisse adductum, ego quidem non facile credam, cum sciam Pisanos, recepta a Saracenis insula, totum illius politicum regimen traxisse ad se; ecclesiasticum autem regimen, si non statim, saltem successu temporis, soleat politico regimini conformari; et in hunc finem jam dicta Privilegia impetrata esse, credi convenienter debeat. Unum tamen hinc deduco ad præsens argumentum: nempe, quod Primatus Sardiniæ, sic expresse nominatus (quidquid sit de alio quocumque antiquiori jure, quavis olim appellatione expresso) translatus sit sub Arragoniis ab*

manasse potuit a triplici in Sardinia Primatu, Pisanis Archiep. concesso,

Archiepiscopo Pisano in Calaritanum: et quia hic Primatus tunc consistebat in unione quadam trium jam dictorum Primatuum; ideo fortasse Archiepiscopales ministri Calari triplicem quodammodo Crucem exprimere voluerint, in sigillis subscriptarum a se chartarum: quod imitati sint etiam auctores Luciferiani Epitaphii novissimi, de quo hactenus quæstio fuit nobis, sentientibus factum esse post confirmatum Arragonensibus Regnum, cum Turritanus et Arborensis titulum Primatiæ resumpsissent, seque pari quo Calaritanus jure Primates habendos contendere cœpissent.

APPENDIX

De aliis hoc seculo refossis in agro Calaritano Epitaphiis.

Non est miranda *inquit Archiepiscopus Machin, Defensionis Luciferianæ cap.* 54, ingens multitudo sacrorum pignorum, quæ reperta sunt Calari et in prædictis locis: quia cum hæc urbs semper, et præcipue tempore Romanorum, fuerit regia, caput, et metropolis totius Regni, et in ea fuerint commorati Proconsules ac Præsides Romani, primi Flamines, et prima Judiciaria Potestas, cum magno foro causarum; ad illam confluebant plurimi, non solum ex E toto Regno, sed ex Italia, Africa, Græcia, et ex aliis mundi partibus, qui simul cum Calaritanis zelo fidei flagrantes martyrium subibant; imo et ex aliis Regni (*dico et Imperii*) partibus vincti Christiani, tamquam malefici ad eam afferebantur, ibique diræ mortis supplicio afficiebantur, et a Christianis clam sublata corpora Martyrum, ex patibulis et plateis, in ea sepeliebantur.

Solum Calaritanum crebros Martyres habuisse scientes,

113 *Archiepiscopi istius assertum haud levibus argumentis confirmavit Bollandus noster, in præfatione ad tomum* I *Februarii cap.* 5; *nec tamen hoc satis esse credidit, ut in suum opus referret eos, quos in Triumpho Sanctorum Sardiniæ Dionysius Bonfant dicit Calari coli; non alio plerosque argumento, quam quia inventus fuerit cum ossibus titulus præferens litteras* B. M. *quod ille semper intelligi vult* Beatus Martyr, *alii satis habent* Bonæ memoriæ *vertere; ego nec semper Christianitatis signum esse puto, cum etiam Gentiles,* Bonis Manibus *ac* Diis Manibus *per litteras* B. M. *et* D. M. *Epitaphia prænotasse haud infrequenter sciam. Movit præterea Bollandum Eminentissimi Card. Francisci Barberini monitio,* ne eos, quorum Sardi recens exuvias reperissent venditarentque ut Sanctos, temere F in opus nostrum inferamus, donec constet, quæ Ecclesiæ Romanæ de his sententia sit, aut nisi eorum martyrium et publica ab antiquo veneratio satis sit aliunde explorata.

ab iis tamen nominandis abstinuimus,

114 *Ita Bollandus anno* MDCLVIII *in lucem emittens Februarium, a se et ab Henschenio elaboratum. Interim anni fluxere viginti, quibus nec nobis diligentia defuit scribendi subinde in Sardiniam, neque Sardis deesse potuit ejusdem Februarii copia, quin saltem ab aliquibus legeretur: nec tamen hactenus quidquam allatum hactenus, quo persuaderemur mutare consilium circa eorumdem præteritionem, quorum cultum ita recenter tum Calaritani, tum Turritani, aliique per Sardiniam populi dicuntur assumpsisse. Nihil esse allatum non miror, in tanta geniorum ingeniorumque humanorum diversitate, operis præsentis immensitate, regionum ipsarum distantia, et difficiliori quam credere possit aliquis litterarum commercio: sed vellem eadem moderatione uterentur Sardi. Nam in descriptione Sardiniæ, a quodam Sassaritano composita et Atlanti Blaviano inserta, acerrime perstringitur Miræus, urbis nostræ Antuerpiensis insigne lumen, propterea quod in sua Geographia ecclesiastica nonnihil tribuerit relationi, ad se ex urbe missæ ab Joanne Cao, Canonico Calaritano; quasi debuerit* majori

defectu certitudinis sufficientis:

quam citra jurgia Sardorum inter se

A jori solertia veritatem indagare, ne cogeretur retractare ea quæ scripserat; *nec adverterit animum ad* luce clariorem malitiam et mendacium informantis.

vellemus accipere.

115 *Hæc ego considerans primum Auctori isti et aliis (si in Sardinia inveniantur alii tam asperi quam ipse sit ingenii) protestor, nolle me præjudicium ullum creatum Turritanæ Ecclesiæ, per ea quæ ex Archiepiscopi Calaritani relatione huic tractatui inserui; ratus fidem adhibendam iis, qua tantæ dignitatis et vulgo laudatæ sanctitatis auctor, non solum Romanæ Rotæ ipsique Papæ Urbano obtulit, sed etiam affirmavit publica sub mortem protestatione, coram Notario et testibus, anno* MDCXL *die* XXI *Octobris; prout videre est ad calcem Lucifterianæ Defensionis, necdum a prælo absolutæ cum ille moreretur. Deinde profiteor minime nobis grave futurum, vel in Sequentium mensium aliquo, vel in faciendo postmodum operis Supplemento, reparare defectum, errore aut nimia cautela commissum; quando de eo fuerimus debita cum caritate et claritate admoniti.*

Monemus interim,

Denique observationes quasdam, ultra olim dicta in Februario, exponendas hic censeo; in quas operæ pretium sit inspicere illos, qui nobis suadere volent, ut jam prætermissos, aut deinceps prætermittendos donec B *melius instructi fuerimus, in opus hoc nostrum recipiamus.*

quod sicuti veneramur corpora missa ex Romanis cœmeteriis,

116 *Ex Romanis cryptis seu cœmeteriis subterraneis multa et jam olim eruta fuisse Sanctorum Martyrum corpora, et etiam nunc annis educi singulis toto orbe distribuenda, in comperto est. Constat etiam in cryptis illis, non solos Martyres esse sepultos, sed quosvis promiscue Christianos, præsertim persecutionum tempore, cum necdum licebat illis suas ecclesias, sua publice habere cœmeteria. Qua porro ratione sepulcra Martyrum ab aliis non Martyrum sepulcris secernantur, nemo hactenus litteris prodidit, nec unquam cum iis corporibus quæ adferuntur publicæ venerationi exponenda, adfertur simul ipsa inventionis eorum historia; quæ si adferretur, sapientibus æque ac insipientibus posset patescere, quo et quanto cum fundamento singula judicata sint digna honore isto sacro. Interim, cum ea quam S. R. Ecclesiæ omnes debent reverentia, suscipimus transmissa nobis Sanctorum ab ipsa agnitorum pignora, eodem animi præparati affectu suscepturi etiam ea, quæ misit mittetque Sardinia, si ea approbaverit Roma.*

sic etiam parati simus recipere illa,

117 *Dicit pag.* 177 *Machinus et pluribus locis confirmant Esquirrus atque Bonfantus, omninoque verum esse credimus de multis,* ad ea dignoscenda obtulisse se complura Martyrii argumenta, v. g. ensium, clavorum, C vinculorum, et aliorum instrumentorum Martyrialium, terræ aspersæ sanguine, ampullarum vitrearum sanguine et reliquiis refertarum. Quod *porro* hujusmodi corpora non fuerint ibidem sepulta, sed aliunde translata, ex ipsa *inquit* ossium dispositione clarescit, et ex ipsorum sepulcrorum pretiosa constructione, cum Epitaphiis ex variis lapillis mosaico opere concinnatis. Item perennis odor et suavissimus ex hujusmodi sepulcris et Reliquiis efflatus; valetudo ab infirmis præter naturæ ordinem repente recuperata, admotis ejusmodi Reliquiis; titulus SANCTORUM INNUMERABILIUM repertus in eminentiori parte altaris Basilicæ S. Saturnini, qui non solum ad repertos intra basilicam, sed ad circum circa in subterraneis sacellis sarcophagisque miro ordine dispositis repertos spectabat; permoverunt Don-Franciscum de Esquivel, Archiepiscopum Calaritanum, virum religiosissimum, ut servato præscripto Concilii Tridentini adhibitaque matura cum Theologis deliberatione, ea inferret in celebre Sanctuarium, quod in ecclesia Cathedrali extruxerat, publicæque venerationi exponeret. *Hæc Machinus, Esquivelii successor: ex quo et ex dictis etiam constat, variis ejusmodi corporibus requirendis inveniendisque occasionem datam per Fr. Franciscum Hortola, divinitus de eisdem edoctum. De talibus sic quæsitis et sigillatim inventis probatisque eo modo, quo probata est veritas reliquiarum* S. Luciferi, *acceptas fideles relationes (maxime cum Sanctorum fuerint aliunde quam ex Epitaphiis notorum) libenter inseremus huic operi nostro: de aliis peto ut habeamur excusati, donec sensum suum clarius expresserit Apostolica Sedes.* D

quæ apud Sardos satis probata esse constabit.

AUCTORE D. P.

sed huc non facit Breve Pauli V,

118 *Ab hac profertur et ostentatur passim apud scriptores Sardos Pauli V Breve, sub anno Pontificatus* XIII, *qui fuit Christi* MDCXVII, *ad Archiepiscopum Calaritanum in hæc verba:* Cum litteris Fraternitatis tuæ accepimus etiam relationem inventionis sanctarum Reliquiarum, quas inventas esse scribis; quæ videbitur libenter, quemadmodum et operis argumentum et auctoris merita postulant: interim scito rem gratam te nobis fecisse, quod illam ad nos miseris. *Legendam Relationem promittit Pontifex: reipsa lectam vix possumus dubitare: quin ergo ejus jam lectæ, si probata fuit, saltem a Dionysio Bonfant, post annos* XVIII *vulgante librum de hac materia summo studio scriptum, adfertur indicium responsi Romani? Nimirum, eruditis Romæ viris (inter quos Eminentissimus Franciscus Barberinus, sacræ antiquitatis si quis alius studiosus et peritus; Lucas Holstenius, Bibliothecæ Vaticanæ Custos; Ferdinandus Ughellus Auctor Italiæ sacræ in litteris ad nos missis) viris, inquam, eruditis* E *Romæ difficultates tantæ occurrerunt, eadem forsitan quæ et nobis, ut satis tutum visum non sit, approbationis Apostolicæ pondus addere præjudiciis e Sardinia allatis, licet ea noluerint sua refragatione infirmare aut etiam abolere; maxime cum res amplius integra non esset, omniaque ad translationem quam festivissimam apparata, et res ista morosius examen requireret.*

nec comparatio cum Romanis, jure non æquo instituta

119 *Neque hic objiciendam putet aliquis ipsorummet Romanorum in hoc negotio praxim; plurimum enim utrimque interest: Romanorum enim Martyrum corpora educuntur e loculis, ab eo quo illa condita primum sunt tempore nec reseratis unquam, nec alio translati; creduntur autem esse Martyrum, propter certa quædam et passim indubitata (ut par est opinari) Martyrii signa, ipsis sepeliendis raptim adjuncta, sive nomen adsit calci, lateri, aut lapidi inscriptum olim, sive non. Ista vero quæ nuper retegi cœperunt ossa, olim (ut ipsimet Sardi fatentur, et res per se loquitur) ex variis locis collecta sunt, invectaque sanctuariis ad id præparatis in pace Ecclesiæ. Itaque præter fidem, quæ inventioni modernæ danda erit; requiritur etiam fides, danda veteris translationis auctoribus. Quæ autem illis et quatenus debeatur examinandum venit: eaque de causa tam distincte volui cap. 7 explicare ordinem et successum* F *operæ, in retegendis expurgandisque Lucifterianæ ecclesiæ cryptis positæ, ut ex his conjectura fiat de ceteris, infra vel circa ædem S. Saturnini aut alibi repertis. Multa siquidem in his mihi se offerunt digna notatu, ad quæ si animum advertissent ii, quorum pio studio nuper curata refossio et translatio est; cautius fortasse procedendum sibi existimassent, nec promiscue omnia in illis vetustis sanctuariis reperta corpora, pro certis et indubitabilibus Martyrum corporibus habuissent.*

cum Sardoæ reliquiæ non nunc primum inveniantur,

sed olim repertæ sint delatæ ad Sanctuaria,

120 *Primum igitur quæramus, quo seculo credi debeat facta illa Sanctuariorum Calaritanorum constructio vel restauratio; qua sub uno ac simili musivi operis contextu sic ordinata sunt omnia, uti ordinata fuisse ex nunc inventis ruinarum vestigiis et sepulcrorum dispositione præsenti apparet. Videntur existimare Sardi, ruinas a Saracenis factas, et in hunc usque diem intactas mansisse: quo posito credendum foret, saltem ante octavum seculum et Sarracenorum irruptionem constructa et sic exornata fuisse subterranea hæc Sanctuaria. Sed qui sic sentiunt, vehementer errant: jam enim ostendimus cap. ult. eum qui primo apparuit sepulturæ Lucifterianæ titulum esse seculi* XIV, *quando regnare in Sardinia cœperunt Arragonii. Igitur eo tempore nondum illa*

AUCTORE D. P.

quædam post seculum 13,

A *illa prorsus erant occulta; sed adhuc patentia, quadamtenus repurgata ac restaurata fuere. Quis autem nescit, ætatem illam sacræ ac profanæ antiquitatis prorsus ignaram fuisse, et ad veri falsique discrimen faciendum valdo ineptam; proinde non magnam certitudinem eruditis nunc facere, quæ tunc acta sunt, bona fide haud dubie, sed nimia sæpe simplicitate. Hujus autem fortasse temporis sunt ea, in quibus barbaries major occurrit et Hispanæ dialecti notabiliora indicia. Sed hæc fortassis non multa erunt; nisi accensere eis velis omnia, in quibus* QVIEBIT *pro* QVIEVIT, *aut alias* B *pro* V *scribitur, qui nunc Hispanus idiotismus est, sed potuit etiam Sardorum antiquiorum fuisse, forte a Saracenis acceptus, aut etiam antiquior; quapropter nolo ex hac causa cuiquam scrupulum movere.*

omnes post 11, uti probant anni incarnationis additi,

121 *Secundus Luciferianæ sepulturæ titulus, et sub primo retectus, musivo opere erat contextus, sicuti et reliqui pavimenti structura. Hoc vero opus potestne censeri vetustius quam inscriptiones titulorum sepulcrorumque, eidem operi intextorum vel sub ipso conditorum? Nemo dixerit, opinor. Atqui in his unum esse jam diximus num.* 107 *notatum* ANNO CCX, *ne autem dubites Æræne Christianæ, an Julianæ fortassis aut Hispanæ annus hic notetur, vide quomodo apud Bonfant, pag.*
B 127 B. M. STEFANUS *quievisse legitur* AD D. V. IVL AN. D. NRI. C, *idest* ad diem quintum Julii.[1] anno Domini nostri Christi centesimo. *Pag* 228 B. M. JULIANUS.... VIRGINIS PARTU.... *extrita erant cetera: patet nihilominus annum aliquem* a Virginis partu *numerandum: quod ipsum clare exprimitur pag.* 315 *in hoc epitaphio* B. M. BENEDICTA D. P. (*id est*, deposita *non, ut quidam ridiculo,* Domino passa) AN. A PARTV VIRGINIS CCLIII. *Neque Latinis tantum litteris, sed etiam barbaricis zyfris scriptum pag.* 128 HIC IACET BEATVS MARTIR ARI ELAVS PRESBYTER, OBIT TERZIO KALENDAS MARZI AN. 100. *Ejusdemque generis videri possent aliquammulta, habentia pro numero Latino* VI *litteram* Ϛ, *propter convenientiam quam character is habet cum cyfra usitata* 6. *Bonfant a Græcis putavit sumptum pro* στ, *quod iis æque supponitur pro senario numero. Sed nec Græci nec Arabes docuerunt suo* 6 *vel* στ *sic utendum, uti invenitur pag.* 124 *quidam* P..... (Petrum *libuit Sardis interpretari*) *qui dicitur quievisse in pace* D. GII. KL. IVNI; *ubi bene quidem legi* die VIII Kal. *existimo, non tamen puto esse Græcam aut Arabicam notam, sed* V *et* I *uno tractu conjunctum, tum hic tum alibi sæpius,*
C *in iisdem Epitaphiis.*

et barbaricæ cyfræ

barbaricæ quædam (ut de aliis notis taceam)

122 *Clariorem Arabicæ scriptionis speciem præferunt signa, visenda pag.* 221 *et pag.* 224, *ubi scribitur quod* BONE MEMORIE SISINI CICNEBIT IN PACE SUB XG K. MAIAS IND. XIII. ET B. M. RESTITVTA... *Quid pluribus? Fatiget et queat in his explicandis qui volet,*

torsese

et in voce CICNEBIT *obtundat sibi caput cum Bonfanto, qui vocem a* Cicnus *formatam imaginatur, quasi significetur prætensus Martyr, instar poetici Cygni, ipso in obitu suaviter cecinisse. Nos in Propylæo ad tomum* 2 *Aprilis parte* 2 *num.* 20 *diximus ex Kirchero nostro rursumque ante. Tom.* 3 *Maji in Historia Chronologica Hierosolymitanorum Parergo* XII *plenius, ex eodem Kirchero et aliis, demonstravimus, quod anno dumtaxat* DCCCC *allatæ ex India zyfræ Arabibus innotuerint, ut hæ per Saracenos invehi in Sardiniam non potuerint nisi ultimo eorum dominatus seculo, post annum Hegyræ Arabicæ* CCC. *Æræ autem Christianæ annus, nec in Italia nec alibi, cœpit publicarum scripturarum tabulis aut sepulcralium monumentorum saxis indi, ante seculum* VIII *et* IX; *cum jam sub jugo barborum gemeret Sardinia, variis antea variarum*

non nisi sec. 10 in Sardiniam invectæ.

gentium incursionibus vastata et spoliata. In qua publicæ rei calamitate, eaque per infideles illata, non est credibile tantam rei sacræ fuisse quietem, ut vocaverit ornandis istum in modum sanctuariis attendere vulgo Christianorum, sine Episcoporum cura, sine sacrorum cultu ferme viventium, præcipuis quibusque basilicis in fana spurcissimi Mahometi conversis. Quod ad alias magis peregrinas notas attinet, in utroque expressas Epitaphio, consultus de iis prædictus Kircherus, in talibus enodandis felicissimus interpres, anno MDCLXXVI *die* XX *Aprilis respondit,* istiusmodi characteres nihil aliud significare, quam duo nomina JESUS et MARIA, modo Latinis Græcisque contrario, Orientalibus, Hebræis, Syris, Arabibus proprio: quæ Saraceni, cum Latinis litteris efformare nescirent, ut melius poterant suis istis characteribus descripserunt. *Quod utrum sciverit is qui eosdem lapidibus istis insculpsit, nescio; vix autem dubito, quin eisdem alicubi sic repertis sit usus, ad majoris antiquitatis speciem suis illis figmentis conciliandam.* D

Ubi postquam collapsas sub Saracenis ecclesias

123 *Restat igitur ut musivum istud opus, reflorescente sub Pisanis in Sardinia Christianismo, strui cœperit ab hominibus, piis magis quam eruditis: quod sane ostenderunt, quando pro Romanis Consulatibus vel Imperatorum annis, quos ætas Martyrum signavisset notaverunt annos* Domini nostri, *aut* a Virginis partu: *quosque eodem tempore vel etiam paulo ante insulsus aliquis Chronicarum figulus, sciolus videri cupiens, aptasse potuit antiquis Martyribus aut Confessoribus, vel saltem fidelibus in Christi pace quiescentibus. De reparandis Sardiniæ ecclesiis curam fuisse Victori Papæ III, ostendit Breve ad Jacobum Calaritanum aliosque, num.* 104 *supra allegatum; cujus priorem partem non inutile erit hic totam legere.* Victor, servus servorum Dei, Jacobo Calaritano Archiepiscopo ceterisque Archiepiscopis et Episcopis Sardiniæ, salutem et Apostolicam benedictionem. Quidam ex vestra insula ad nos venientes, ecclesiarum vestrarum, pene collabentium, statum nobis exposuerunt: quæ merito ita indigno animo tulimus, ut quasi ad procedendum contra illarum Episcopos compulsi fuerimus, præcipue contra Fraternitatem tuam, qui Primas es dictæ insulæ, cui majora Ecclesiarum negotia deferenda sunt. Ideo enim Sedes Apostolica, cui licet indigne præsidemus, per diversas mundi Provincias, Episcopos, Archiepiscopos et Primates instituit, ut recte singularum ecclesiarum gereretur administratio. Quare nos Fraternitatem tuam ceterosque Archiepiscopos et Episcopos commonemus, ut Dilectionem tuam unanimiter adjuvantes, illarum restaurationem quanto citius procuretis. Vos ergo in hac re propensos ita ostendite, tantamque in hoc adhibete diligentiam, ut cognito studio ac diligentia vestra, si quid hactenus negligenter aut inobedienter deliqueritis, merito propter hoc tolerare debeamus. E F

Victore Papa III admonente,

124 *Ita ille, Benevento scribens* IV *kal. Septembris* MLXXXVII, *satisque insinuans totam Hierarchici Ordinis formam, qualis tunc erat in Sardinia, esse a recenti post ingressum Pisanorum institutione Apostolicæ Sedis; sicut a Pisanæ civitatis magistratu facta erat institutio quatuor Judicum, a quibus oppressionem patientes novi Præsules, quia Pontifici quæsti erant, Victor in altera Brevis sui parte cupientes secedere, et ad se venire malentes caritate debita suscipiendos promittit. Ex quo rursum intelligimus, magnificam et splendidam illam sanctuariorum instructionem sub terra, de qua agimus, ipsa ecclesiarum restauratione (ut par est credere) posteriorem, adhuc serius esse factam; cum scilicet crebris piorum largitionibus adeo ditatæ hæ essent, et ex attributis sibi fundis tam opulenti facti Episcopi, ut non solum ad necessaria sufficerent, sibi sed etiam ad splendorem et magnificentiam abundarent.*

Primas et Episcopi restaurassent.

suscepta deinum cryptarum restauratio,

Dicamus

A *Dicamus itaque seculo* XII *cœpta, sequentibus porro aucta et ornata fuisse Sanctuaria, tam Calaritana quam alia per insulam.*

sub Archiepiscopis Calaritanis Petro,

125 *Primus hoc in genere nominetur* Petrus, *cui anno* MCXXXII *Honorius II Pallium et Spolia decedentium Clericorum concessisse invenitur, litteris in archivio adhuc legendis, cujus hoc repertum in Sulcitana S. Antiochi ecclesia monumentum crediderim, quod nonnihil turbato verborum ordine apud Bonfant pag. 154 tale extat.*

Ubi corpus beati Sancti Antiochi quiebit in gloria,
Aula micat, virtutis opus reparante ministro,
Pontificis Christi sic decet esse domum,
Quam Petrus antistes cultus splendore nobabit,
Marmoribus, titulis, nobilitate, fide;
dedicaturus XII K Febru.

Rico,

Gallo,

Annis post Petrum LXX *floruit* Ricus, *cujus memoriam in ornando* S. Eliæ M. *tumulo attigimus supra. Post utrumque et intermedios duos, sedit quidam* Gallus *nomine, omissus in Catalogo apud Machinum, sed cognoscendus ex illustri sui Præsulatus monumento, quod apud Bonfant fol. 437 hujusmodi legitur, in montis Calaritani eremitorio inventum :*

B

AD HONOREM. DEI. ET BEATE BARBARE
MARTIRIS. PSENS ECCIA. EST CONSTRVCTA.
SVB. ANNO DNICE INCARNATIONIS MCCLXXXI.
INDICCIONE VII. DNO GALLO KLLAR. ECCLIE
PSVLI RESIDENTE. FG. FREGVANTINO. HMIGA.
PFATVM LOCVM. COHEREMITAS. SVOS.
EODEM TEMPORE GVBERNATORE.

Opinantur autem Bonfant aliique, hanc Barbaram *illam esse, cujus sepulcro inscriptus hic titulus postea repertus est* † *S. BARBARA V. ET M. Q. VIXIT ANNIS XXX.*

Jacobo et aliis,

126 *Invenitur apud eosdem Auctores descriptio arcæ, quam circa annum* MCCC *(forte sub Archiepiscopo* Jacobo, *qui anno* MCCXCVI *sedisse invenitur) confectam esse, videtur posse hac ratione suaderi. In arcæ jam dictæ latere uno, conspiciuntur tria corda, coronam et palmam portantia, quorum duo gladiis, tertium sagitta transfigitur cum subjectis sigillatim litteris.* D.. T.. V. *nec dubito quin hæc sint indicia fidei adhibitæ tunc martyrio, quo intus humatæ mulieres fuerint coronatæ. Ex altera parte sic legitur* † *HIC IACENT SANCTISSIMAS (barbarismus est, pluralem femininum in* as *terminans, uti Hispani faciunt loco* æ) *DOROTHEA, THEODOSIA, ET EVGENIA, MARTYRES ET VIRGINES. Q. DEPOSITAS SVNT VBI REQVIEBIT CORPUS S. RESTITVTA M. ANTE D. CCCCX. Bonfant hæc ultima verba sic explicat* ætate Domini 410. *Nemo sic locutus est aut scripsit unquam. Quid si ita legam?* ante DCCCCX, *id est* nongentos decem *sub intelligendo* annos. *Sensus ut puto clarus erit totus, significabitque, quod hic lapis cœlatus et prædicta corpora huc allata sint circa annum Christi* MCCC, *quando scilicet anni* DCCCCX *fluxisse credebantur ab eo tempore, quo ex eo loco ablata fuerant ossa* S. Restitutæ *Martyris, puta a tempore Constantini, qui honestius collocari Martyrum corpora præcepit.*

C

adeo ut Epitaphia pleraque sculpta sint sec. 13 aut 14

127 *Hinc vero haud immerito videor formare conjecturam, quod, uti istarum corpora sunt translata seculo* XIII *aut* XIV, *sic et aliorum plerorumque, quibus expressior additur Martyrii aut Sanctitatis nota, tunc quoque fuerint translata et elevata, iisdemque sculpta Epitaphia, cujusmodi varia extant apud Bonfant. Pauca exempli causa producam. Pag 392 sic leges : HIC IACET S. IVSTVS, VIX. ANNIS XXX ET B. NICOLAVS. infra quæ verba, totam lapidis longitudinem duabus lineis implentia, notatur grande inter duas insignes palmos ut Martyres designari scias.*

D

AUCTORE D. P.

Similiter pag. 447. Crux grandior inter duas similes palmas occurrit, cum hoc titulo : HIC IACENT, HIC B. M. BARTOLOMEVS CIVES ET SS. M. VINCENTI, FABRICI, BLASIUS RVFFI ET SOCIOR. Et hi quidem sub nota Martyrii. Sub sola autem commendatione sanctitatis, quam solam etiam indicat annus Christi, ex auctoris conjectura expressus, uti supra exprimuntur anni ætatis, habes pag. 444. † *HIC IACENT PVELLE SS. TECLA. ERASMA. ELIA. AQVILA. ET AGNES. QVE IN DOMINO MORIVNTVR IN ANNO DOMINI CCCXXXV. DIE III IVLII.*

majori pietate quam certitudine collectis undecunque titulis,

128 *Ceterum quod secula ista, quibus hæc facta affirmamus, majorem, ut dixi, pietatem quam eruditionem discretionemque operi attulerint, quoscumque titulos, quascumque arcas, quæcumque marmorum fragmina conquirendo convehendoque, manifestum mihi fit ex ipsis earum inscriptionibus, apud Esquirrum et Bonfant legendis. Nam primo in illis multæ sunt, quibus additur expresse annus Indictionis Constantinianæ. Exemplum* XIII Indictionis *jam dedimus : alia minimum viginti congerere hic possem : quæ si non sunt sculpta post discessum Saracenorum (quando extremæ stultitiæ fuisset designare annum Indictionis nullum certum tempus per se solam apte exprimere) sed fide bona tunc quidem illata Sanctuariis olim autem facta, quando communis usus ferebat ita simpliciter Indictionis, annos notari; credi debent esse facta post Indictiones a Constantino magno ordinatas. Hinc vero sequeretur eos, quorum corpora sub tali nota fuerunt condita, non fuisse Martyres, sed in pace Christi simpliciter quievisse. Vt autem credamus eosdem, saltem virtutis eximiæ titulo, pro Sanctis habitos antiquitus fuisse; meliori deberet auctoritate constare, quam hominum ita cæce credulorum.*

E

etiam quos Martyrum non esse probat nota Indictionis :

aut novis confectis cum expressione ætatis,

129 *Sicut autem nihil miror in monumentis titulisque fidelium, quietis tempore seculo* IV *et deinceps usque ad* IX *sepultorum, tam accurate expressos annos ætatis uniuscujusque, cum id Gentilibus etiam ipsis fuisse in usu sciam, et ad nostra usque tempora servatum continuari oculis ipsis videamus quotidie : ita difficulter crediderim, quod (cum Romæ et alibi vix licuerit nuda nomina sepulcris Martyrum inscribere) vacaverit Sardis tam diligenter quærere, et notitiæ posterorum tradere eorumdem ætates, quam factum præsumi volunt, qui Epitaphiis de quibus agimus, et in quibus plerumque notatur ætas per* VIXIT *vel* BIXIT ANNIS PLUS MINUS.... *summam tribuunt auctoritatem, quasi ipsorum martyriorum tempore vel sub Constantini Magni filiorumve ejus Imperio sculptis, aut desumptis ex aliqua paris antiquitatis Martyrographia. Mihi vero, dum considero, quæ superiori seculo homines aliquot phantastici sunt commenti Brixiæ, Italiæ Cisalpinæ urbe, tam copioso Martyrum sanguine sacratæ, quam parum distinctas de singulis notitias retinenti, sicut demonstravi parte 3 Propylei præcitati : dum, inquam, Brixiensia figmenta considero, aliquando incidit formidare, ne similis aliquis somniator, ætates omnium in Sardinia Martyrum, quorum nomina vel corpora reperit, pro libitu suo descripserit in aliquo Commentariolo; eoque vulgato facem prætulerit Epitaphiorum auctoribus.*

F

quod rem valde suspectam facit,

nec bene creditæ sunt in arcæ Martyrum esse, quas sine ulla Martyrii nota,

130 *Præterea non satis prudenter in Martyrum classem receptæ sunt personæ plures; quas vel ex ipsis Epitaphiis scire poterant Sardi, alio quam Martyrii titulo fuisse in arcis singularibus conditas; quæ etiam arcæ melius fuissent numquam illatæ in Sanctuaria. Talis est quæ apud Bonfant pag. 419 laudatur, ut elegantior ceteris venusteque cœlata, cum hac epigraphe,* Memoriam Cassiæ fecit Tocchius, conjugi et matri filiorum

AUCTORE D. P.

A filiorum suorum digniss. *Talis quæ pag.* 256 *occurrit, sed versibus ab imperito sculptore perturbatis, quos hoc modo sculpendos fuisse puto :*

conjuges conjugibus fecere ante irruptiones Saracenorum,

Quisquis honor tumuli, quidquid solamen humandi est,
Continet iste locus; conjux quem cara superstes
Marcello Rufina dedit Leontio, in pace ☧

Talis est, qua conjugem Emeritam, *a suo uti videtur thoro separatam et Sanctimonialibus adjunctam, condidit* LAVRENTIVS CONTRA VOTVM, *ipsam arcam his versibus conscribens, in quibus sculpendis nonnihil etiam peccatum est, quod sic legere et corrigere possis pag.* 273.

Hic mihi cara pio tegitur conjuxque sepulcro,
Emerita, sanctifico semper sociata pudore,
Bis duodenos fida Deo quæ pertulit annos.
Sanctimonique gerit Domino tribuente coronam.

etiamsi aliquam indicent virtutis excellentiam.

Sunt et alia plura apud Bonfant versibus concepta Epitaphia, quæ seculo VII *aut* VIII *composita possis credere: non item ex iis accipere argumentum Sanctitatis publico ecclesiæ cultu colendæ, licet defunctis tribuant aliquam commendationem virtutis, uti cum Pag.* 302 *legi-* B *tur,* Hic jacet Maximiana nob. et Re *id est* nobilis et religiosa *aut* Reverenda. Hic posita est Maximiana ca. *quod Bonfanto est* Casta *et pag.* 303 Hic jacet B. M. Bonifacia R. F. *quod ab eodem explicatur* religiosa femina. *Sic pag.* 285 Bonæ memoriæ innocenti ac pudicæ Faustinæ, quæ vixit annis XVI Sanctus sponsus quiescenti in pace *Epitaphium ponit, ubi* Sanctus *seu* Sancius *nomen viri existima, satis usitatum Hispanis medii ævi*; *nec dissimile pag.* 283 Bonæ memoriæ innocenti Amantio, qui vixit annos VIII dies sex, quiescenti in sinu SS. Abrahæ Isac et Jacob, in pace Xti Dmni. PS (*positum*) VIIII Kal. Jan.

Quales titulos Morusio peregre mortuo uxor locavit,

131 *Adde prædictis ex pag.* 106, *eo dignius relatu, quo minus commode explicatur a Sardis, omnia trahentibus ad sua de Martyribus præjudicia ; ego lacunas videor aliter posse et debere supplere.*

TOTIVS BONITATIS ADQVE INNOCEntiæ
MAVRVSI CORPVS HOC IN LOCO MANet
QVIETVM QVI DEBITVM NATVRÆ PE-
Regre IN LOCO EXOLVERE IVSSVS EST
*DIVINO, PETiliæ DIE VIII KAL. * NOB.*
EIVSDEM FVNVS A Dilecta EIVS BENERIA
CONIVGE PVDIca curatum est XI KAL. DEC.
VIXIT AN. . . . .
quIESCIT hic etiam gemina ejusdem proles
. . . . RIA MAVRVSii et . . . . . Maurusii
C *depos. . . . . IANNVarii*

** Id est* NOVEMBRIS

Nempe, uti testatur Bonfant, præter grandiorem loculum unum, minusculos duos continebat hæc arca; ut proinde reliqua Epitaphii pars intelligenda sit egisse de gemella prole, quæ ut patri contumularetur ex priori sepulcro, in quo ante ejus mortem jacuerat, translata forsitan est. Imaginationi suæ plusculum indulgentes Sardi, ubi puto legendum esse Peregre *in* 3 *linea, legunt* per martyrium; *et ubi existimo posse intelligi nomen urbis, ubi* Maurusius *iste in templo obiit, exprimendo (exempli causa)* Petiliæ, *quæ est, urbs Brutiorum in Apulia; Bonfantus, ut tertium jungat* Maurusio *et* Veneriæ *(tamquam uterque hic conderentur) legit* Petro, *nulla habita sensus integrandi cura : quin imo Maurusium ipsum putat annue cultum fuisse in Sardinia, sed cultum ejus per ignorantiam vulgi, in cultum S. Mauri Abbatis commutatum esse.*

ipsi et geminæ proli,

ac forsitan alteri filio Lello :

132 *Qui tam facilis ad conjecturas fuit, potuisset majori cum specie veri præcedens Epitaphium, quod æque puelli Martyris esse credidit, sic explicare, tamquam is fuisset filius ejusdem Beneriæ ex secundo thoro. Siquidem Maurusii arca inventa est infra aliam, inscriptam ut sequitur :* † Hic jacet in pace Lellus Beneme. *Quidni enim* Beneriæ *corrigas, potius quam* *suppleas* benemerens *aut* benemeritus ? *quod elogium* D *puero non convenit,* qui, *ut sequitur,* vixit ann. V. mens. XI DPS (*id est* depositus) XV Kal. Aprilis Ind. VII. Habeat partem cum Gesi, qui istum locum boluerit biolare. *Non est quod te moneam per* B *intelligere* V : *satis est si jubeam advertere animum, an in tali Epitaphio aliqua Martyrii species vel umbra appareat; quam etiam nullam invenies in eo quod pag.* 368 *habet Bonfant, versu satis eleganti conceptum : cujus, injuria temporum mutilati, unum alterumve defectum facile hoc modo supplebis,*

Simpliciæ magnum retinebunt secula nomen,
Quæ festinatis fatorum stamine metis
Bis denis sextum conjungere cœperat annum, *ut*
Redderet Octobres animam moritura kalendas.

multo minus probandi tituli recentiores

133 *Atque hæc dicta de vetustioribus ante Saracenorum invasionem sepulcris, hominum quidem piorum, sed Sanctis minime adscribendorum; magis valere debent in multo post mortuorum nobilium monumentis, si qua forte occurrant. Tale autem esse videtur, quod in Ecclesiensis urbis ædicula quadam sacra inventum est sub gradu altaris, et olim fortasse altari ipsi pro tabula servivit (hoc enim suspicari facit tum magnitudo, quæ est palmorum in longitudine quinque, trium in latitudine, tum insculptæ cruces, grandior una in medio, minor ad singulos angulos) ubi circum extimam oram per* E *tria latera (nam quartum in fronte vacat) descriptæ leguntur hæ littere* † A. D. MCCCXXXVIII HIC. IACENT. BA. CC. IAVMEVS SAT. IACORIVS. *Annum sepulturæ notatum hic crederet alius : Sardi persuasi, litteris* BA. CC. beata corpora *indicari, annum intelligunt translationis et litteras* SAT. *interpretantur* Sanctus : *solum dubitant Confessoresne an Martyres censendi sunt, quorum sub eo lapide reperta sunt ossa : et Martyres esse definit Esquirrus, quia inquit in sepulcro jacebant clavi aliqui; et si forent Confessores, extaret Canonizationis memoria. Itaque sine hæsitatione translata in novam arcam ossa, deportata fuerunt ad S. Claræ ædem, eo loci cathedralem, splendido cum apparatu, ubi nunc coluntur. Quum id prudenter, viderint Sardi. Ego considerans nomen* Jaumeus, *quod non abludit ab Arragonico* Jaymes, *id est* Jacobus, *si pari utar conjectandi libertate, dicam clavos esse eos, quibus commissi fuere sarcophagi lignei, una cum carnibus consumpti; in quibus sarcophagis jacuerint vel* Baccalaurei duo *(vereor enim ne puncta ab Esquirro addita pro arbitrio sint, præter seculi* XIV *morem, puncta sæpe nulla notantis) aut* Barones Clarissimi, *quorum unus fuerit* Jaumeus *cognomento* Satia; *alter* Corius *notum Mediolani in Italia nomen, cujus cognomentum attriverint sacrificantium pedes, prius quam suppedali tabula lapis iste ob-* F *tegeretur : ambo vero mortui ac sepulti sint ad pedem ejus quod erexerant et dotarant altaris, anno Domini* MCCCXXXVIII. *Conjecturæ sunt hæ, nec probo historias in conjecturis fundatas: solum ostendo, quanto justius exigam ne in iis fundetur Sanctorum antea ignotorum cultus.*

per conjecturas explicati.

Arcæ aliquæ veteres quidem sunt, sed forte ethnicorum

134 *Quod si in hujusmodi Epitaphiis non sunt idonea sanctitatis probandæ argumenta, nec propterea debuerint cum iis reperta corpora inferri Sanctuariis ; multo minus id fieri debuisset nonnullis, de quibus dubitare possis, an vere sint corpora Christianorum. Sic intra eam arcam, in qua (sicuti ex titulo apparuit) inventum est corpus* B. M. Luciani, qui vixit annis pl. m. LXX, qui fuit in pace positus V. Kal. Junii, *uti habetur pag.* 63; *inventum est aliud corpus longe minus, quod (sicut dicitur pag.* 77) *suppositum capiti habebat titulum, cui primum insculpta erat anchora, deinde hæc verba* M. Antonius appelles (*lego* appellens) exitum, *id est exscensionem in terram,* fecit Venustæ conlibertæ suæ, quæ vixit annis XI. *Bonfant omnino credit undennem hic notari Martyrem, cui nomen* Antonius Appelles *fuerit; mors autem in mari pro Christo obtigerit*

A *obtigerit, ligata ad collum anchora : cetera Epitaphii verba ne examinat quidem. Ego vero nudum anchoræ jactum in appulsu navis factam intelligo, quando excendens aliquis* Marcus Antonius, *potentis cujusdam viri libertus, collibertam suam* Venustam, *in ipso navigationis cursu mortuam, tumulavit cum ejusmodi Epitaphio, in quo nec Christianitatis apparet vestigium. Nec si centena ejusmodi Epitaphia inveniam, absque* † *anchoram in fronte habentia, aliud credam, quam signum in simili casu ethnicis usitatum id esse.*

qualem etiam Ravennæ invenimus,

135 *Cum anno* MDCLX *venissemus Ravennam; et,* XX *die Novembris ingressi ornatissimum templum novi Classensis intra urbem monasterii, adoravissemus sub majori ara quoddam corpus sacrum, illic depositum et decentissime conditum a quodam Cardinali Legato; admoniti, esse* S. Argyridis Matronæ et Martyris Græcæ, *cujus ibi festum quotannis ageretur die* XXIV *Aprilis, ducti fuimus post altare, ut spectaremus marmor, tres aut quatuor pedes longum, altum vero unum, quod cum corpore illo pariter allatum fuerat, his inscriptum*
B *notis :*

ΓΛΥΚΙΤΑΤΗ ❦ ΓΥΝΑΙΚΙ
ΑΡΓΥΡΙΔΙ ❦ ΤΡΟΦΙΜΟϹ
ΑΝΗΡ ❦ ΕΤ. ΕΣΠ ❦ Λϛ.

et ab ecclesia removendam suasimus.

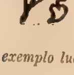
Rogabant adstantes ut ipsum sibi Latine redderemus; hanc ergo interpretationem eis scriptum reliquimus. Dulcissimæ mulieri Argyridi, Trophimus maritus an. vixit XXXVI, *monuimusque removendum a templo videri saltem lapidem, qui natus esset scandalum parere intelligentibus; et mulieri forsan ethnicæ positus, ac deinde a Christianis fuisset allatus in cryptam, ut alicujus Martyris loculo claudendo serviret pro latere. Non illa Corda (istic enim ubi nos litteram* ❦ *posuimus, notula quædam erat, aliquam speciem præbens transfixi cordis) si vere sunt corda, solum esse indicia doloris; quem maritus hauserit ex jactura tam caræ conjugis : quod in aliis pluribus ethnicorum epitaphiis videre erat, et nunc sæpe invenimus apud Bonfant, potissimum pag.* 299, *ubi post singula pene verba, velut totidem suspiria, cor notatur modo simplex, modo lineola trajectum ut telo: quod qui putarent esse Martyrii signum, vehementer fallerentur.*

136 *Extat apud nos dono Joannis Jacobi Chiffleti enchiridion quoddam, exiguæ molis, manu studiosissimi juvenis Philippi Winghii Lovaniensis conscriptum totum, ante annum* MDXCII, *ubi is infinita propemodum Romanarum antiquitatum monumenta sacra profanaque, Græca ac Latina, collegit : inter quæ videre est titulos sepulcrales non paucos, ejusmodi notis insignitos,*
C *absque ullo Christianitatis indicio : et talem quidem exhibebat tabella, Romæ apud Carpos ab eodem inventa, atque hoc modo sculpta.*

❦ D ❦ M.
AVR. ZOTICO. VENE. MERENTI. COIVEGI.
FECIT. AELIA. RESTVTA. COM. QVEM.
BIXIT.
ANNOS. X.

Ubi ante litteras D *et* M, *quas* DIIS MANIBVS *scriptas vides, posita cordis transfixi nota, aliud omnino designare non potest, quam gemitum vel suspirium : licet alibi subinde prorsus otiosa illa sit, aut loco interpunctionis dumtaxat usurpata. Neque mirum aliqui videatur, quod signum istud transfixi cordis negem Martyrii indicium esse, quando nec eæ quidem virgulæ, quas vulgus* Palmas *interpretatur, quasque in ejusmodi lapidibus frequentes videre est, et in Ravennati isto fortasse vidimus, ad id sufficiat : quippe quæ non sint palmæ triumphalis, sed funebris cupressi notæ. Imo, quamvis veræ essent Palmæ, martyrium tamen nequaquam notarent, ut exemplo luculentissimo probari potest ex Baronio, ad*

nec etiam palma Martyrium notant.

annum CCCLXVII *exhibente Epitaphium* Flaviæ Jovinæ filiæ Fl. Jovini *isto anno consulis, supra quod amplissima in forma describitur Christi monogramma, corona veluti laurea eleganter circum ornatum, erectis utrimque, duobus grandibus e palma seu lauro ramis : dicitur autem quod* vixit annis tribus, diebus XXXII, deposita Neofita in pace XI Kal. Octob. *Quæ omnia auferunt suspicionem martyrii, ex illis ramis et corona forsan apprehendendi, qui proinde nec alibi (si aliud nihil adsit) fundare eam possunt. Sapienter proinde Congregatio, super Indulgentiis sacrisque Reliquiis Romæ constituta, decretum suum anni* MDCLXVIII *die* X *Aprilis sic concepit; ut* Palmæ *eisque junctum* vas sanguine tinctum, *haberentur simul pro* signis certissimis *verarum Reliquiarum;* aliorum vero signorum examen in aliud tempus rejecit : *in eoque res hactenus stetit, sicut comperio ex Epistola Cardinalis Riccii ad Episcopum Cardinalem Lucensem, qui simul ambo dictæ consultationi ante suam promotionem interfuerant. Porro cum Ravennati Archiepiscopo innotuisset nostrum de lapide isto judicium, prædictam Congregationem consuluit, et (ut idem Cardinalis Riccius scribit in præcitata epistola, data ultimo Januarii* MDCLXXXII) *responsum accepit, non solum amovendum lapidem, sed ipsum quoque illud* corpus, *quod Martyris esse nullo jam certo argumento patebat,* restituendum Domino Cardinali qui ipsum donaverat. *Quod executioni mandatum esse cum non dubitem; crediderim quoque Classenses Monachos curavisse, ut certius aliud corpus acciperent, quod mutatis mutandis substituerunt in locum prioris corporis, ne tantus apparatus ac sumptus in altari extruendo factus suo fine frustraretur.*

D AUCTORE D. P.

E

Abstinendum ergo a conjecturis,

137 *Viderint Sardi, hoc an alio modo consultum velint puritati religiosi atque ecclesiastici cultus, quam haud modice inquinarunt majores eorum, prædictis et aliis similibus Epitaphiis tam facile honorem dando, quasi essent Sanctorum Martyrum testimonia certa; ipsi vero ea nunc etiam interpolarunt indecentius, tot nova festa Sanctorum nequaquam certorum assumendo. Locum habeat apud antiquitatum Romanarum eruderatores licentia conjectandi, et mutilos lapidum mutorum apices interpretando nostræ se jactent ætatis Oedipi, oracula ex tripode a se fundi arbitrantes, quoties haud inepte videntur hariolati. In his si erratur, aut in diversas abitur sententias, erratur sine piaculo, disceptatur sine scandalo simpliciorum : in rebus sacris utrumque aliter evenit. Abstineant igitur a conjecturis in re sacra, qui procul manere a superstitione in religionem invehenda volunt. Nam cur ego titulis, quos offerunt Calaritanæ cryptæ, semper credam de nota Martyrii, non autem aliis, initio libri* 12 *apud Bonfant, acceptis e Commentariis Joannis Bapt. Fonteii de Prisca Cæsiorum gente, qui spectantur inscripti basibus columnarum in ecclesia S. Nicolai in Vidriano, nescio an in eadem Sardinia aut alibi in Italia? In una legitur D. M. EGNATIAE : in altera D M. IVLIAE TICINI MATIVS RESVS SORORI BENEMERENTI TVMVLVM FECIT. VIX. AN. XXXXV FRER PIVS POSVIT. Has, prius quàm admoverentur sustentandis columnis, fuisse non* Deo Maximo, *sed* Diis Manibus *positas aras, nemo talium rerum peritus dubitaverit,* Divæ Martyri *dicatas nec ipse quidem Bonfant cogitare audet. Sin autem reprehensionem mereretur qui sic interpretans,* Egnatiam *ac* Juliam *prædictas pro sanctis Martyribus honorandas contenderet; an poterunt reprehensionem effugere qui in eo, cujus ad Februarium facta mentio, lapidis fragmento legentes non amplius quam has paucas litteras,... ORIE CECILIA... NOS SVINVA GINIA (quæ modica correctione adhibita, ad aliorum similium Epitaphiorum exemplum, legi et suppleri potuissent, BONE MEMORIE CECILIA VIXIT ANNOS QVINQVAGINTA) maluerunt* Ceciliæ, *tamquam Martyri jam satis*

tam in asserenda nominum sic repertorum sanctitate,

F

A *atis demonstratæ, addere socias* Suinuam *et* Giniam, *atque earum memoriam annuam festive agendam a Clero decreverunt?*

AUCTORE D. P.

138 *Quid? quod ex indiciis etiam imperfectioribus, quandoque præsumpserint definire nomina, et quidem minime congrua prætensæ antiquitati. Inventus erat in prima prædictarum cryptarum loculus profundus ac plenus ossibus, adeo ut sola capita (quæ partim integra, partim comminuta apparuerunt) viderentur esse triginta quinque : nec dubium esse debebat, quin isthic composita omnia fuerint, tamquam Reliquiæ certæ Sanctorum Martyrum : aderat enim titulus marmoreus, palmum dimidium in quadro habens, et utrimque sic notatus prout exprimitur ab Esquirro pag.* 273.

quam eorumdem fragmentis explicandis

B

Legunt Sardi Beatorum Sanctorum Martyrum numero tringinta quinque Federicus, Fabianus Leonardus, et aliorum Sanctorum. *Si antiquos Martyres esse credebant sub Romanis Imperatoribus,* Flaccum *aut* Flosculum, Africanum *vel* Afranium, Lepidum *aut* Lucidum *oportuerat cogitare, aut quidvis potius quam Teutonica nomina, usque ad seculum* XI *Sardis ignota : quibus si locus detur, plurima suggeret eadem ipsa Teutonica lingua, ad characteres istos æque facile aptanda.*

ad quod vel non serviunt Teutonica nomina,

139 *Ob eamdem nominum Teutonicorum formam, recipere non possum, tamquam antiquos Martyres et Sulcitanos Episcopos, duos illos, quorum corpora in villa Tartaliensi sepulta, inventa asserit Bonfant pag.* 410 *sub hoc Epitaphio.* Hic jacent hujus aulæ Præsides duo bonæ Memoriæ, Aymus videlicet et Albertus, sancti, sanctissimi. *Ubi ego Martyrii notam nullam video, et nomen* Præsidis *existimo gratis pro titulo Episcopi accipi. Tartaliensem certe ecclesiam nemo dicet fuisse Cathedralem. Quin ergo nativo sensu accipimus omnia, credimusque illius ipsius ecclesiæ, intra quam sepulti quiescebant* Præsides, *id est Præpositos vel Curatores fuisse? non ex antiquis ante Saracenos* C *Christianis, sed ex posterioribus sub Pisano Dominatu, qui religiosæ vitæ meritis insignes aut etiam miraculis, post mortem, meruerint cum tali elogio tumulari; et aliquem ibidem cultum habuerint, non quidem plenum ut Sancti canonizati, sed minutum et notæ inferioris, qui citra Apostolicæ Sedis decretum tunc obtinebatur, tamquam* Beati. *Hoc autem vel id eo libentius monemus, quia forsitan adhuc res integra est, nulla dum facta corporum istorum elevatione aut translatione, neque die aut titulo definito sub quo coli deinceps possint : judicarem enim, si colendi sunt, colendos esse solum ritu Confessorum, necdum plene canonizatorum.*

vel indicant multo posteriorem ætatem :

140 *De Calaritanis Archiepiscopis, quorum hi reperti cum corporibus tituli apud Bonfant pag.* 138, B. M. Florius Archpus, qui decoravit fide domum Dei altissimi. *pag.* 161 B... Estutus Arch... sanctæ Cara... esiæ, qui vixit annis plus min. LX... sedit Cathedra an... quebit in pace sub d... *pag.* 278.. B. M. Bonus Arc... al. qui vixit annis... K. Martias ind. tertia dec. *pag.* 245 Hic jacet B. M. Vivianus Archiep. *pag* 316... M. Felux A.... Karabit... pl. M. XC. *De his inquam omnibus similiter dixerim, Confessores habendos, successores S. Luciferi; et quidem ex postremis ante Saracenos, quando jam usitatior erat titulus* Archiepiscopi; *iisdemque tempore præferendos, si qui alii in similis notæ Epitaphiis inveniantur, cum*

uti etiam indicat titulus Archiepiscopi.

Episcopi partim Sardi partim Afri fuerunt,

indicio Curalitanæ ecclesiæ, dicti simpliciter Episcopi. D *Ubi nullum ecclesiæ certæ invenitur argumentum, sed nudum Episcopi nomen ; in medio relinquam, sitne talis Episcopus Sardis annumerandus an vero Afris, de quibus Primus Archiepiscopus Cabillonensis, in sua Topographia Sanctorum ad verbum* Caralis : Hic 200 Episcopi Africæ per Hunnericum Regem Wandalorum exulant.

141 *Ex Calaritanis antiquioribus, forsitan ante* Luciferum, *videntur fuisse* Gregorius *et* Paulus, *quorum in sacello S. Stephani Basilicæ S. Saturnini inventus titulus prænotata cruce Primatiali; quo intelligitur non esse antiquus titulus, sed qui præsumi possit ex antiquis fideliter transcriptus sub Pisanis, quando in unum collocata sunt tria corpora, ut sequitur : HIC IACENT B. M. GREGORIVS EP. V. A. P. M.* (*id est,* vixit annis plus minus) *LX, ET SOCIORVM* (*barbare pro* et Socii) *PAVLVS EP. V. A. LII ET B. M. CHRISTINA Q. V. A. LII quorum corpora Bonfant pag.* 549 *dicit impetrata asportataque a Juliano Jancardo Presbytero Genuensi ex Alassio, ripæ occiduæ vico amœno : qui ea illuc transtulit, et intra ecclesiam S. Ambrosii in capella Deiparæ, Jancardæ familiæ propria, collocavit cum maxima celebritate die* VII *Februarii : quo die si annue recolantur,* E *præstaret omitti titulum incertum Martyrii.*

et in Epitaphiis quandoque distinguuntur.

142 *Ex Africanis aliqui nominatim, et quidem cum titulo Martyrii, fortassis propter mortem in exilio obitam, exprimuntur pag.* 520 *hoc modo :*

✠ *S. IANVARIVS EPP. ET M.*
S. LVDOVICVS EPP. ET M.
ET S. EGIDIANVS EPP. ET M.
SVNT AFRICANVS.

Afrorum uni perperam datum nomen Ludovici.

Ubi Epitaphiorum posterus collector sub Pisanis (nec enim antiquiores credi possunt ejusmodi pluribus communes tituli) minus peccasse videtur ponendo Africanus *in singulari, quam scribendo nomen* Ludovici; *quod, æque ac supra nomen* Leonardi, *dicendum est irrepsisse per ineptam conjecturam nominis, olim forte non integre sculpti, sed per initiales dumtaxat litteras, aut alias compendiarias notas. Inventionis et translationis historiam invenies apud Esquirrum lib.* 3 *cap.* 12 *sub nota anni* MDCXX, *diei* XVII *Julii, quando Calari festum eorum agi scribit Bonfantus : quod propter expressius additum titulum* S. *magis probari posset, quam de aliis multis, pro quibus solum* B. M. *nihil tale infert.*

143 *Nos tamen etiam ab his, in opus nostrum inferendis, cum bona Sardorum venia, abstinebimus; quando* F *non nisi rarius mentionem deinceps faciendam censuimus, eorum etiam Martyrum, quorum corpora aut corporum partes notabiles ad hujus nostræ Domus Antuerpiensis templum, et aliorum ubique ordinum oppidorumque ecclesias, advecta habemus, aut scimus ex Romanis cœmeteriis allata esse hoc aut superiori seculo, et suis quæque diebus cum ecclesiastici officii et Missæ cultu exponi in altari. Non quia dubitamus de veritate tituli (nec enim necesse hic habemus Romanis judiciis, quibus ea probata, inserere nostrum) sed quia nobis, historiæ ecclesiasticæ et antiquitatis illustrationem professis, parum convenit augere molem operis, jam nunc nimium excrescentis, conquisitione eorum quorum nuda nomina nunc primum de sub terra eruta, aut etiam ab inventoribus corporum recenter imposita, nihil admodum faciunt ad nostrum institutum. Historias enim donationum translationumque, ejusdem fere formæ ac styli instrumentis comprehensas, identidem iterare, fastidiosum plane atque inutile foret.*

Sicut autem in hoc opere omittimus noviter acceptos a Romanis cryptis,

144 *Liceat ergo circa Martyres et Confessores Sardos sic versari, ut tunc solum de iis agendum nobis judicemus, quando revelationis, inventionis, translationis historia singulares aliquas continebit circumstantias, propter quas additas, notitiæ ex vetustibus scriptoribus habitæ, eximi mereantur a turba Sanctorum innominatorum, vel nomine tenus dumtaxat cognitorum ; quorum nihilominus*

ita recens annuntiatos a Sardinia prætermittimus sine præjudicio eorumdem.

A *nihilominus juvari meritis, et consortiis optamus aggregari; triumphos ipsorum de mundo ac dæmone isticcognituri, ubi absque formidine errandi eos licebit legere, in libro viventium ipsius Dei manu descriptos, una cum cujusque morte, ætate, ordine, patriaque. Non desunt in ipsa Sardinia, atque etiam Calari, viri eruditi ac moderati, quibus Esquirri atque Bonfanti studium, plerosque omnes de quibus agunt fuisse Calaritanos contendentium, minime probandum videtur; nihil dubitantibus, quin ex aliis quoque locis Sardiniæ, imo et ex Provinciis Imperii aliis, multi pro Christo Martyrium sustinuerint, non tantum sub ethnicis Imperatoribus (ad* D *quorum annos a Bonfanto omnes revocantur) sed etiam sub Saracenis aliisque barbaris. Iidem, cum hæc viderint, futurum spero ut nobis facile assentiantur, multis tribui Martyrii lauream, quibus Confessionis aut Virginitatis titulus solus sufficeret. Quin etiam judicaturos confido, inter eas quæ nunc monstrantur inscriptiones, esse haud paucas ambigui intellectus fideique incertæ, quas propter memoriam vetustatis in doctorum hominum musæis præstaret, quam in ecclesiarum sacrariis custodiri.*

DE SS. THALASSIO ET MARCO

G. H.

EREMITIS APUD GRÆCOS.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

Eorum notitia ex MS. Synaxario, an et quomodo eos distinguat ab aliis ejusdem nominis?

XX MAJI.

B R*elatus a nobis ad* XXII *Februarii est* S. Thalassius *Anachoreta juxta Cyrum in Syria, quem ibidem in colle degentem cum S. Limnæo discipulo, sæpius invisit Theodoretus Episcopus Cyri, ex cujus Philotheo cap.* 22 *breve ejus elogium dedimus. Nunc dubii hæremus, sitne ab eo distinguendus, qui hodie celebratur* Thalassius, *in MSS. Menæis Divione apud Patres Societatis Jesu servatis, et dicitur* in pace quievisse. *Quia tamen additur distichon, quo videtur indicari, habitasse in sepulcro, quod de altero non legitur; eum, ut diversum, sub tali cautela hic ponimus. Ipsum Distichon hujusmodi est, alludens ad nomen* Thalassii, *ἀπὸ τῆς θαλάσσης id est* Mari, *sumpti.*

Ὁ Θαλάσσιος καὶ κατοικήσας τάφον,
Βλύζει θαλάσσας χαρίτων ἐν τοῦ τάφου.
Etiam in sepulcro commorans Thalassius,
Mare gratiarum fundit ipso e sepulcro.

Ambigua, ut vides Aoristi κατοικήσας significatio, dubium relinquit, dicaturne Thalassius, *olim habitasse vivus, an vero mortuus habitare sepulcrum, unde profluit gratia curationum: ideo per me licet, ut hic dicta posteri referant ad* XXII *Februarii. In MS. Synaxario Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quod Parisiis ex Collegio nostro Ludoviciano utendum accepimus, etiam hoc die,* C *et* XXII *Maji in MSS. Mediolanensibus Bibliothecæ Ambrosianæ, indicatur* memoria sancti Patris nostri Thalassii, *quod de uno eodemque, cujus jam meminimus, libenter accipimus: plura qui repererit, gratiam posteris faciet, majus lumen subministrando.*

2 *Eadem Divionensia Menæa hoc* XX *Maji, Mediolanensia vero ad* XXII, *referunt* S. Marcum Eremitam, *asseruntque in* pace quievisse: *in prioribus autem adduntur hi versus:*

Δίδωσι Μάρκῳ τῆς Ἐδὲμ κῆπον μέγαν, E
Ὁ κῆπον εὑρὼν εἰς ταφὴν Χριστὸς πάλαι.
Sibi qui sepulcrum reperit intra hortum Deus,
Hortos Edemi maximos Marco dedit.

3 *Hactenus illa MSS. De alio monacho* Marco, *viro sancto et docto, qui traditur e manibus Angelicis sacram Eucharistiam solitus accipere, et multos libros conscripsit atque hyænæ cæcæ oculum restituit, egimus ad* V *diem Martii, dedimusque quæ referuntur de eo in Menæis excusis et MS. Synaxario: in quibus etsi ad hunc diem de* S. Marco *non agitur, tamen hic relatus videtur ab illo distinguendus. Occasione dicti* S. Marci *egimus etiam* V *Martii de altero* Marco, *Silvani discipulo et Scriptore antiquario, qui etiam litteram imperfectam reliquit. Sed is ab aliis* VII *et* XVIII *Octobris commemoratur.*

Alius S. Marcus relatus 5 Martii,

alius 7 et 18 Octob.

4 *In Prato spirituali Joannis Moschi libro 10 de Vitis Sanctorum Patrum cap.* 13 *profertur* Vita Marci Anachoretæ *his verbis:* Dicebant de Abbate Marco Anachoreta, qui morabatur prope monasterium Penthucula per annos sexaginta tres, quod hanc habuerit virtutem hebdomadas integras jejunandi, ita ut putarent quidam eum sine carne esse. Operabatur autem die ac nocte, et distribuebat pauperibus omnia, neque ab aliquo quidquam accipiebat. De hoc audientes fideles viri, venerunt ut darent ei agapen, et ait ad eos: Non accipio, quia manus meæ F nutriunt me, et eos qui propter Deum ad me veniunt. *Hæc ibi. Non tamen continuo affirmamus de eo agi ad hunc diem, sed ostendimus solum istius nominis viros plures illustres fuisse. Suspicari interim quis posset, quod ille Joanni Moscho laudatus cultura horti sui se aliosque aluerit, et huc respiciens distichi illius Auctor, ipsum hoc die voluerit Fastis sacris adscriptum; licet fortassis diem ignoraverit, quo is obiit.*

alterius Acta sunt ista.

DE SANCTO ANASTASIO,

G. H.

EPISCOPO BRIXIENSI IN ITALIA.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

De ejus cultu, translatione, ætate, profectione in Africam, an et in Hispaniam?

CIRCA AN. DCIX.

Cultus sacer

F*estum sancti Episcopi sui* Anastasii *celebrat hoc* XX *Maji Ecclesia Brixiensis, estque ei ædes campestris dicata in pago* Isorella *ad Navilium fluvium, ubi ejus die festo frequentes populi conveniunt. Sacra ejusdem memoria eodem* XX *Maji inscribitur sacris tabulis hodierni Martyrologii Romani, relata etiam a Petro Galesinio in suo Martyrologio, et Philippo Ferrario in Catalogo Sanctorum Italiæ. Ram-*

 pertus

AUCTORE G. H.

A *pertus Episcopus Brixiensis anno* DCCCXIV *creatus, in tractatu de Translatione S. Philastrii ad* XVIII *Julii illustranda, recenset ordinem decessorum post S. Philastrium Episcoporum, ubi nominantur successive* SS. Dominator, Paulus II, Paterius, Anastasius, Dominicus: *Ex quibus (uti habet Joannis Francisci de Florentinis Presbyteri Brixiensis Catalogus MS. Episcoporum, a Bernardino Fayno, Martyrologii Brixiensis auctore, nobis communicatus)* SS. Dominatoris, Pauli, Anastasii, et Dominici corpora, quæ primum in S. Andreæ ecclesia jacuerant, ab æde S. Stephani in arce, quod ibi sine congruis honoribus cultuque haberentur, neque piis hominibus ob arctam loci custodiam aditus esset ad venerationem, ubi in arca marmorea, in navi a parte Aquilonari quæ ibidem adhuc extat, a Bernardo Episcopo olim instaurata, S. Carolus Borromæus Apostolicus Visitator anno MDLXXXI, Kal. Novembris de consensu Serenissimi Dominii Rectoribus Civitatis dato, solenni cum supplicatione transferri curavit, in templi maximi eam partem, quæ S. Petro dedicata erat, Domino reservante Antistiti Sanctissimo eximiæ pietatis opus, quod ut fieri posset, ante centum amplius duos et B viginti annos, Civitas Jacobo Tertio Oratori suo Venetias mandavit, ut cum Republica ageret.

Hujus et SS. Dominatoris, Pauli, Dominici Epp. corpora

2 Jusserat ille antea anno MDLXXX, XVI Martii arcam aperiri, assistente ibidem Joanne Delphino Episcopo, et Joanne Antonio Seneca, et Ludovico Monata familiaribus suis, præter Archipresbyterum et Præpositum Ecclesiæ majoris, ac maxima multitudine Populi. Sequente vero anno, amplissimo apparatu et religiosissimo cultu, ac totius Cleri ac Populi exultatione, facta Translatio est; non rheda aliqua triumphali, sed (quod omnem excedit pompæ amplitudinem) sacris Pastorum humeris. Sanctus siquidem Carolus et Joannes Delphinus Episcopus noster sacræ sese subdiderunt sarcinæ, ovantesque in præscriptum locum deportarunt, cantata ibidem Missa, et concione habita per S. Carolum, præsente Episcopo. Evenit autem, non sine magna piorum lætitia atque adeo admiratione, ut cum nebulosum cœlum multos jam dies, neque sine magnis imbribus esset, sacro feretro extra portam arcis elato, serenum illico redderetur, claraque luce refulgeret. Id quod non semel in hujusmodi supplicationibus, Mediolani a S. Carolo habitis, accidisse constat, in ejusdem Vita ab Episcopo Novariæ scripta l. 3 et 4. Erant tria capita integra tantum: nullus titulus in C arca; tantum fama, et Annales. Visitur in arca adhuc tabella ænea, hujusmodi characteribus sculpta. Sacræ Reliquiæ SS. Dominatoris, Pauli, Anastasii, et Dominici, Episcoporum et Confessorum, a Carolo Cardinali S. Praxedis, Borromæo nuncupato, Archiepiscopo Mediolanensi, Visitatore Apostolico, et Joanne Delphino Episcopo Brixiæ huc ex arca translatæ: Gregorio XIII Pont. Max. anno a Christo nato MDLXXXI. Quæ eadem Corpora ex eodem templo, quod destruendum erat, in Altare S. Justinæ Cathedralis Rotundæ translata sunt, anno MDCIV: super qua ara S. Eucharistia servatur, et eminet imago Christi flagellati.

a S. Carolo Borromæo translata an. 1581,

iterumque an. 1604.

3 Dignum porro fuit, ut Cycnæus hic collis quatuor Sanctorum corpora præstaret in quo Bargimi Numen prisca celebravit impietas, et ex quo in Urbem fluxerunt errores: quemadmodum testatur sequens Inscriptio, ex arcis fossa extracta MDCLXI, Aquilonari parieti ecclesiæ Atrium claudenti inserta, Clariss. D. Francisco Contareno mihi annuente

L. VIBIVS VISGIL NIMPIODOTVS
BERGIMO VOTVM
C. ASINIO GALLO, C. MARTIO CENSOR. COSS.
L. SALVIO APRO, C. POSTVMATIO COSTA
II. VIRIS QVINQVENNALIBVS.

D Anno vero MDCXXXIII Joannes Maria Fenarolus Archipresbyter prædicta capita ex arca extraxit, et ad usum ecclesiæ nobilibus loculis argenteis condidit. *Similia, sed multo contractius, in Notis ad suum Martyrologium* I *Novembris habet prælaudatus Faynus; aitque, prioris translationis publicum documentum extare apud Societatem Corporis Domini: ad cujus scilicet altare a meridie chori Cathedralis S. Mariæ Rotundæ posterior translatio facta erat*, præsentibus Domino Marino Georgio Episcopo, Dominis Rectoribus civitatis et deputatis Decurionibus, Dominis Canonicis et frequentissimo populo, die XVI Februarii: *quod alibi nos Faynus docet, et ait patere* ex Instrumento D. Ludovici Calini Cancellarii civitatis. *Porro ut primæ Translationis anniversaria memoria extra Octavam Sanctorum omnium, die* X *mensis Novembris, ab universa Ecclesia Brixiensi celebraretur; idem Divus Visitator statuit, teste in Notis prædicto Fayno.*

Prior translatio recolitur 4 Nov.

4 *Omnia prædicta horum Episcoporum Sacram venerationem confirmant. De* SS. Paulo II et Paterio *egimus* VII *et* XXI *Februarii, de* SS. Dominatore et Dominico *agendum erit* V *Novembris et* XX *Decembris. Quia autem probabile esse censuimus ad Vitam* S. Paterii, *hunc expositionem Scripturæ ex libris S. Gregorii Magni excerpsisse, ipso probante et ad hoc eum animante Gregorio, necessario consequeretur Paterii successorem* S. Anastasium, *circa obitum S. Gregorii, aut paulo serius, promotum fuisse ad Brixiensis Ecclesiæ Sedem; cui dein* S. Dominicus *successerit, Reginæ Theodelindæ unice carus. Certe hunc præfuisse ab anno* DCVIII, *usque ad annum* DCXII *tradit Ughellus in Episcopis Brixiensibus: quod suo tempore accuratius erit discutiendum.* E

Sedit S. Anastasius circa annum 604.

5 *Pauca de rebus a* S. Anastasio *gestis supersunt, e quibus in MS. Martyrologio Brixiensi (quod dono Ferdinandi Ughelli habemus) ista ad hunc* XX *Maji referuntur:* Brixiæ S. Anastasii Episcopi et Confessoris. Hic summa vir religione, incensus studio propagandi Evangelii, cum cives suos Christi disciplinam erudivit, tum peragrata Africa verba salutis et sermonibus et rebus divine gestis ubique disseminavit. *Hæc ibi. Similia habent, et præcipue de ejus in Africa prædicatione Elias Capreolus, lib. 4 Historiæ Brixianæ pag. 65. Ascanius Martinengus de Sanctis Brixianis, Joannes Franciscus Florentinus Presbyter Brixianus de Antistibus Brixiensibus, item ante memorati Galesinius, Ferrarius, Ughellus, Faynus, qui etiam aliqua ex MS. Historia Joannis Baptistæ Nasarii transmisit, ubi dicitur disseminasse verbum Dei in* F *regno Neapolitano, et inde profectus in Africam fuisse. Ceterum hi omnes volunt, eum peragrata Africa ad Ecclesiam suam redivisse, et multis cumulatum meritis ex hac vita migrasse.*

Aliquando in Africam profectus,

6 *Qui nuper Chronicon sub Marci Maximi Episcopi Cæsar-augustani nomine protruserunt, arrepta occasione profectionis in Africam, transtulerunt etiam* S. Anastasium *ad suam Hispaniam, insuper additis ad finem Canonibus, ubi ista leguntur:* Mirifice florebat memoria S. Anastasii Pontificis Brixiani, qui contra Arianos prædicavit in Italia, et in Africa, et in Hispania, præcipue in urbibus Celtiberiæ. Valeriæ prædicat S. Anastasius, Libanæ, Villæ-excussæ, Cæsaraugustæ, Valentiæ, Salmanticæ, et in aliis urbibus Hispaniæ. *Hæc ibi, quæ Francisci Bivarii Commentario innodantur, et a Tamayo Salazar in Martyrologium Hispanicum ad hunc* XX *Maji fuerunt translata. Nos vero in silentio aliorum judicamus, talia cum reliquo Maximi Chronico non esse digna quæ legantur. Notari interim potest error Tamayi,* Brixiam, *Cenomanorum Cisalpinorum urbem, in Notis collocantis* ad Alpium Rheticarum radices; *ubi fallens memoria* Brixiam *eum fecit confundere cum* Brixina, *Subalpina civitate.*

an etiam in Hispaniam?

DE

NOT. 7****
APP. TOM. VII
MAJI
G.H

DE SANCTO AUSTREGISILO

ARCHIEPISCOPO BITURICENSI IN GALLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus cultu, gestis a coævo scriptis, chronologia vitæ.

ANNO DCXXIV.

Sub ejus nomine erectæ Ecclesiæ Collegiatæ

I*nter illustriores Ecclesiæ Bituricensis Antistites eminuit, ex vitæ sanctitate et miraculorum virtute,* S. Austregisilus, *trigesimus hujus Sedis Episcopus: cujus sacram memoriam commendant plurimæ Ecclesiæ Collegiatæ et Parochiales, ad ejus honorem olim erectæ. Harum prima censeri potest in ipsa Urbe* Ecclesia Collegiata S. Austregisili de Castro, *in qua sacrum ejus corpus cum debita veneratione olim adservatum fuit, nunc ubi lateat et an ab hæreticis combustum, non liquet: in Collegiata autem S. Ursini ibidem, adhuc ostenditur illius Sancti os insigne. Altera est* Ecclesia Collegiata S. Austregisili de Castellione, *super Angerem sive Indriam fluvium, in confinio territorii Turonensis. Tertia* Ecclesia, Collegiata simul et Parochialis, S. Austregisili, *in Archipresbyteratu Graciacensi, prope ipsum Graciacum ad Posonem fluviolum; Parochialis vero* S. Austregileti sive minoris Austregisili, *ipsa etiam in urbe: a qua ne procul evagemur, tantum suggerimus esse* in diœcesi Lemovicensi parochiam S. Austregisili, *cujus præsentationem et collationem habet Abbas Dolensis Burgi, super prædictum Angerem.*

B

et Parochiales

Res gestæ 3 libris contentæ

2 *Res gestas et miracula, tribus libris comprehensa, edidit Philippus Labbe, in Collectione Rerum Aquitanicarum tomo* 2 *Novæ bibliothecæ. Sed sunt hi libri a diversis auctoribus, et diversis etiam seculis conscripti. Primus et præcipuus res gestas* S. Austregisili *in vita, ejusque obitum et sepulturam complectitur: quem asserit dictus Labbe se edere ex pluribus codicibus MSS. probatissimæ notæ. Eumdem librum ex codice MS. Monasterii B. Mariæ de Regniaco, diœcesis Autissiodorensis Ordinis Cisterciensis, submisit nobis R. P. Joannes de S. Martino Ordinis Fuliensis, dein anno* MDCLXII *vita functus. Eumdem habuit Laurentius Surius, qui in gratiam Lectoris stylum mutavit. Auctor hujus libri fuit plane coætaneus: ita num.* 14 *referens de pistore, per panem a S. Austregisilo benedictum sanato, addit eum* hodie suum officium facere. *Dein num.* 16 energumenam *tradit* liberatam, quæ hodieque in monasterio B. Bertoaræ reclusa degit. *At liber secundus continet potissimum miracula adversus raptores bonorum Ecclesiasticorum, tempore Eudonis ducis Aquitaniæ; quem librum edidit idem Philippus Labbe, ex veteri et membranaceo codice Ecclesiæ collegiatæ S. Austregisili de Castro, nobisque submisit prædictus Joannes de S. Martino, ex indicato MS. S. Mariæ de Regniaco. Auctor hujus libri non satis solide in omnibus procedit, uti observamus in Annotat.* 5. *Surius nonnulla hinc excerpsit, et libro priori annexuit. Liber tertius continet* miracula ac virtutes recentioris memoriæ, *uti sub isto titulo edidit laudatus Labbe, ex eodem libro MS. Ecclesiæ S. Austregisili de Castro. Auctor Patriarchii Bituricensis capite* 30 *omnia ex libro primo, varia ex secundo, pauca ex tertio edidit ita sub finem se excusans.* Reliqua miracula, quæ post felicissimum obitum suum sanctus Pontifex Austregisilus fecisse legitur, ne nos istud opusculum justo longius dilatemus, reticenda esse duximus. Verumtamen lectorem studiosum sedulo commonemus, ea ob virtutis exemplum quærere et legere in Ecclesia de Castro, ubi Sacratissimum corpus ipsius ab omni populo magnæ venerationis colitur honore. *Est autem dictum Patriarchium seculo proxime elapso conscriptum.*

Liber 1 ex MSS.

C

auctore coævo,

Lib. 2 ex MSS.

auctore minus solido,

Lib. 3 de miraculis recentioribus.

3 *Quarto loco apud Philippum Labbe adjungitur* elogium, olim tumulo illius marmoreo insculptum, ex eodem libro Ecclesiæ de Castro: *quos nos omittimus, quia nihil singulare continet præter tempus editi in lucem Sancti. Hic autem ibi asseritur natus* tertia Kalendarum Decembrium, feria quarta et quarta decima luna, bis vicenis et primo Childeberto regnantis in anno. *Ubi videtur assignari annus Christi* DLI, *quando cyclo Lunæ* I *Solis* XXVIII *littera dominicali* A, *dies* XXIX *Novembris incidit in Feriam quartam, ac reliqua eidem anno videntur posse aptari: cœpit enim Childebertus regnare anno Christi* DXI. *Huic autem fundamento si liceat aliquid superstruere, dici posset, quod* S. Austregisilus, *cum Sacris litteris fuisset institutus* (*id vero elogium dicit factum* in urbe Turonis) *fuerit a patre deputatus in obsequium Regis Gunthramni, cum annos haberet* XXIIII, *circa annum* DLXXV; *nec potuit ob falsum scriptum Betheleni coactus fuisse a Rege in duello certare, nisi post annum* DLXXXIV, *quo Ecclesia S. Marcelli, in qua tunc oraverat, a dicto Rege Gunthramno fuit constructa. Dein post alios sacros Ordines videtur Sacerdos consecratus circa annum* DLXXXX, *ab Ætherio jam tum Archiepiscopo Lugdunensi; a quo Abbas constitutus basilicæ S. Nicetii, ibidem vixit usque ad annum* DCXI, *quo S. Apollinaris decessor ejus vivere desiit mense Octobri; cui tunc successit, ordinatus* XV *Februarii anni sequentis. Porro ad eum jam Episcopum venit S. Amandus, postea Episcopus Trajectensis, cellulæque inclusus tribus fere lustris pane et aqua corpus suum sustentavit. Occasione cujus* VI *Februarii, ante illius Vitam num.* 75, *accurate stabilivimus tempus,* S. Austregisili *et trium decessorum ejus; ostendimusque ex Gregorio Turonensi et aliis, S. Sulpitium Severum obiisse anno* DCXI, *S. Eustasium anno* DCII, *S. Apollinarem anno* DXCI. *Et quia* S. Austregisilus *annos duodecim præfuit Ecclesiæ Bituricensi, obitum ejus necessario referimus ad annum* DCXXIV, *quo mortuus est* XIII *Kalendas Junii sive* XX *die Maji. Auctor Patriarchii Bituricensis, in nova Bibliotheca Labbei Cap.* 77, *scribit, quod* Septuagesimus septimus Biturigum Archiepiscopus Guillermus de Broccia (*qui sedisse dicitur ab anno* MCCCXX *ad* MCCCXXIX) exhumavit corpus B. Austregisili, et in eadem ecclesia, in qua jacebat, honorifice collocavit, die Lunæ post Pascha, anno Domini MCCCXXIIII.

Natus an. 551

E

venit in aulam S. Gunthramni circa an. 575,

Sacerdos consecratus an. 590,

Episcopus 612,

F

mortuus 624,

4 *Solennissima veneratione festum ejus dicto* XX *Maji peragitur, non solum in variis ipsi dicatis Ecclesiis, sed etiam in urbe et tota diœcesi Bituricensi: insertaque est Sacra ejusdem memoria Martyrologiis Usuardi, Notkeri, Bellini, et variis MS. etiam sub Adonis nomine, et Lucensi Martyrologii Hieronymiani apographo: sequuntur autem passim recentiores cum hodierno Martyrologio Romano his verbis.* Apud Bituricas in Gallia S. Austregisili Episcopi et Confessoris. *Longo ex Actis desumpto elogio exornatur a Saussayo.* Ordinatio S. Austregisili in Episcopum *celebratur inter propria festa diœcesis Bituricensis ad diem* XV *Februarii, et memoratur sub isto titulo etiam a Saussayo: interim*

memoria depositionis 20 Maji

et Ordinationis 15 Februarii.

in

in variis, MSS. ad dictum diem indicatis, appellatur depositio, *forsan quæ post aliquam corporis translationem facta fuerit. Præterea ad diem xviii Februarii inscriptus est cuidam Kalendario Sanctorum Ordinis Benedictini, non antiquo: et ad hunc diem* xx *Maji Martyrologiis monasticis Wionis, Dorganii, Menardi, Bucelini: imo et liber primus et secundus de ejus Vita et miraculis ponitur inter Acta seculi* 2 *Sanctorum Ordinis S. Benedicti apud Dacherium et Mabillonem. Fundamentum inde desumitur, quod lib.* 1 *Vitæ n.* 7 *dicatur* ab Ætherio Episcopo Lugdunensi ordinatus Presbyter et Abbas basilicæ S. Nicetii Episcopi et Confessoris. *Inde infert Wion* primo fuisse monachum, dein Abbatem. *Sed num Basilicæ illi adjunctum fuerit monasterium, et quidem Ordinis S. Benedicti, an solum istic præfuerit Abbas Clero ibidem viventi, non liquet. Constantinus Ghinius eumdem cum longo elogio celebrat in Natalibus Sanctorum Canonicorum. Extant aliqua vulgaria Acta SS. Lazari, Marthæ, Mariæ et aliorum, qui dicuntur Massiliam appulisse, et in his Actis dicitur* S. Austregisilus a S. Petro Bituricas destinatus, *uti observat Franciscus Bosquetus lib.* 1 *Historiarum Ecclesiæ Gallicanæ cap.* 2: *quæ tam enormia menda satis declarant, quam parum fidendum sit eorum scriptis, qui plerarumque Gallicanarum ecclesiarum exordia conantur quam antiquissima facere.*

AUCTORE G. H. — *etiam apud Benedictinos.*

VITÆ LIBER I

Auctore coætaneo.

Ex Variis MSS. et editionibus.

CAPUT I.

Adolescentia. Vita in aula S. Gunthramni Regis. Sacerdotium.

In aula S. Gunthramni pie vivens

Beatus *a* Austregisilus, natus *b* Augino patre, Biturigæ civitatis indigena fuit: parentum quidem clara progenie, tamen opulentia rerum nec multum dives nec indigens, sed sufficiens erat ex omni rerum substantia. Cumque a pueritia sacris litteris fuisset institutus, et a minore usque ad robustiorem transisset ætatem, in obsequium gloriosi Regis *c* Gunthramni deputatur a patre. Ubi non modico temporis spatio sub seculari disciplina prudenter militavit: erat enim Regi gratissimus, et universis commilitonibus amantissimus; in tantum ut linteum, quo Rex lotis manibus tergere solitus erat, ipse proferret, et ob hoc Mapparius vocabatur. Tunc vero jam in seculari habitu positus, eleemosynis et vigiliis orationibusque die noctuque vigilantissime insistebat, et ad cœlestem patriam ineffabili desiderio anhelabat. Jam in hoc seculo fideliter videbatur illi servire, cui inhianter in cœlestibus inseparabiliter inhærere cupiebat.

invitatur ad nuptias:

2 Aliquando cœpit a parentibus cogi, ut uxorem duceret. Ille vero amore pudicitiæ raptus, et molestias nuptiarum devitans, differebat nuptias, dicebatque: *d* In hac causa experienda est voluntas Domini et potestas, quia dubium est, utrum bonam, an malam ducam. Si bonam; timeo perdere. Si malam; timeo ne possim carere. Quid me in dubium voltis venire, et super vacua solicitudine iis, quæ usibus mulierum sunt, implicari? cum possim liber vivere, cur me alterius mancipabo servitio? Hæc audientes parentes ejus contristari cœperunt, et vehementius eum urgere, ut faceret eorum in hac parte voluntatem. Ille autem, ne contristare eos videretur, quos propitios et potius ovantes habere cupiebat, ita facturum se promisit; ut si esset Domini voluntas, faceret quod hortabantur.

circa quas deliberans,

3 Cum autem esset in ministerio antedicti Regis, cœpit secum volvere de hac causa, et quærere, quisnam esset ei condignus. Occurrunt ei in mente tres vicini viri, æquales natione et rerum familiarium parili substantia: quorum nomina scribens in tribus pittaciis, misit ea super altare sub *e* palla in Basilica S. Joannis, cominus ab urbe *f* Cabilloni sita, votum faciens, ut tres noctes sine somni perceptione in oratione persisteret. Et expletis trium noctium spatiis mittens manum, quale Dominus ei admovere pittacium dignaretur, ut cujus in ipso scriptum nomen inveniret, ejus filiam petere deberet; transacta una nocte absque degustatione somni, adveniente altera cœpit somno gravari: et circa medium noctis tempus, cum jam ferre non posset somni torporem, flexo genu incubuit *g* formulæ, et obdormivit. Et ecce in visu astiterunt ei duo viri ante altare, senes et decori vultu, et ait unus ad alterum; Cujus filiam hic Austregisilus sponsabit? At ille interroganti dixit: Ignoras, quia jam desponsavit sibi uxorem? Ait: Cujus filiam? Respondit: Justi Judicis. In hac visione expergefactus, cœpit deliberabundus inquirere, quisnam hic esset Justus, et quis Judex fuerit cujus filiam haberet in nuptam.

in visione discit sibi desponsandam Justi Judicis filiam,

4 *h* Dumque non inveniret, dubius de petitione, ibat solito ad aulam Regis: pervenitque in burgum, ubi diversorium habebat, et ibi erat hospes suus, pauper veteranus cum muliercula. Quo viso cœpit illa feminula dicere: Hospes, substa paulisper, et referam tibi somnium, quod nunc diluculo de te vidi. Videbam me audire magnos sonitus fragoris, quasi psallentium voces, et aio hospiti tuo: Homo, quid est illud quod audio? num aliqua festivitas hodie a Sacerdotibus celebratur, ubi processio fiat? Et dixit mihi: Hospes noster Austregisilus uxorem ducit. Et ego gavisa, cum summa alacritate progressa exivi in plateam, videre puellam, et considerare vultum et speciem ejus. Cumque præterirent per hanc plateam Clerici in albis vestibus, deferentes Cruces et Psalmos ex more procedentium canentes, ultimus eorum veniebas tu, et reliquum vulgus sequebatur post tergum tuum. Et ego curiosius considerabam, et nullam videbam nostri sexus adesse personam, nec puellam quam duceres: et dixi hospiti tuo; Ubi est illa puella, quam hospes noster accepit? At ille: Nonne vides illam in manibus suis? Et ego aspexi, et aliud non vidi nisi librum Evangelii in manibus tuis. Tunc ille Beatus intellexit, juxta suam visionem et somnium mulierculæ, Domini vocatione ad Sacerdotale officium se provocari. Cum deinde in palatium pervenisset, pulsanti sibi ostium ostiarius aperuit: et cum intoiret in domum Regis solito, ipse Rex responsum imposuit his verbis, et eo ordine magna voce: Posuisti Domine in capite ejus coronam de lapide pretioso. Vitam petiit a te, et tribuisti ei longitudinem dierum in seculum et in seculum seculi. Jam ex tunc confirmata est in ipso spes fidei de Domini vocatione: cœpitque obnixius in bonis operibus proficere, et de nuptiis ultra cessavit cogitare quid ageret.

quam ex alterius visu intelligit esse Ecclesiam. — Psal. 30

Calumniam jussus duello purgare,

5 Tunc totius malitiæ artifex et invidus, callidusque hostis humani generis, cum videret eum ingenti ardore beatam sitire vitam, ei cœpit suis deceptionibus scandala parare, quæ ab isto sancto proposito Dei famulum inhibere possent. Erat tunc in palatio Regis quidam potestate præditus, homo ferus et superbiæ nimiæ deditus, *i* Bethelenus nomine, qui temerario ordine quiddam de fiscalibus rebus fraudulenter occupaverat: unde dum argueretur a Rege, ostendit illi falsam auctoritatem. Quis, inquit, tibi hanc præceptionem dedit? Qui dixit, Austregisilus Mapparius. Accersitus Austregisilus et interrogatus, quod non fecerat, denegavit. Illis

A Illis ita disceptantibus Rex in furorem versus, jussit eos ex hoc in campo certare, ut, quis eorum falleret, Domini judicio monstraretur. Jam advenerat dies institutus certandi. Mane surgens Austregisilus, clypeum cum jaculo per pueros suos direxit in campum, ubi Rex agonistas expectare solitus erat. Et

k dum ipse ad *k* Basilicam S. Marcelli solito more orandi gratia pergeret, habuit quemdam pauperem obvium, et quid ei largiretur amplius non habebat, nisi unum triennem: nam et si quid ei fuerat, in simile opus abierat. Venit illi in mentem Propheticam illud: Beatus qui intelligit super egenum et pauperem, in die mala liberabit eum Dominus, et non tradet eum in manus inimici ejus. Dato triente ingreditur Basilicam: præmissa oratione vexillo Crucis se munivit, quod est armatura Dei; fidensque de sua justitia, et de Domini justo judicio, imperterritus festinansque ad certamen pergebat.

Psal. 40, 1 *post orationem et eleemosynam in campum venit,*

6 Cum vero ibidem præstolaretur adversarii adventum, ecce veniens quidam ex ministris Betheleni anhelabundus, et lugubri vultu, nuntiavit Regi mortuum esse memoratum Bethelenum. Rex igitur indagare cœpit, tam celer ejus interitus qualiter

B contigisset. Ille his verbis et eo ordine exponebat Regi. Cum veniret servus tuus Bethelenus hesterno ad palatium, mansit (*l* sub Auriaco) et hodie mane cum illucesceret dies, jussit sibi parari equum mansuetissimum: quo ascenso, tamquam fixus, manebat immobilis. Cujus cum calcaribus latera perforaret, exiliens summa velocitate, cœpit ingenti impetu in diversa flectere membra, caput jungere pedibus, pedes posteriores in sublime excutere: et tamdiu memoratum Bethelenum ventilavit atque concussit, donec, velut præcisa arbor, aut ab impetu turbinis evulsa, ab alto præceps in terram rueret. Et nec hoc satis fuit: sed vertens se equus ille, junctis pedibus percussit eum in cerebro, ita ut cruor per aures et nares perrumperet: usque adeo [impletum fuit] in eo, quod scriptum est, Perdes eos qui loquuntur mendacium: et, Testis falsus non erit impunitus. Hoc audito Rex accersivit ad se Austregisilum, et ait ei: Pugnavit pro te Dominus, cujus auxilium fideliter poposcisti. Mortuus est, inquit, Bethelenus, divina ultione punitus. Ille vero, non gaudens de interitu inimici, gratias egit Deo, quod ab ejus sanguine impollutas Dominus suas servasset manus, memorans illum versiculum psalmi, Domine respexisti humilitatem meam: nec conclusisti me in

l *intelligitque adversarium ab equo dejectum et conculcatum.*

Psal. 5, 7
Prov. 19, 5

Psal. 30

C manu inimici, et fidelem famulum tuum servasti illæsum. Jam tunc superna pietas et divina potentia famulum [suum], quem dignum Sacerdotem fore prædestinaverat, adhuc in seculari habitu ab ingruentibus tentationibus diaboli salvabat.

7 Post hæc cœpit ipse Austregisilus in amore et dilectione Dei attentius in bonis operibus proficere, et Clericatus onus inhianter desiderare, at pro hoc Regem petere dubitabat. Erat tunc in domo Regis, inter ceteros Senatores præstantissimus, Ætherius nomine, vir prudentissimus, et singulari cautela præditus, cui Rex omnia tractatus sui arcana præcipue pendebat: qui tunc dignus Episcopatu, postea Lugduno Galliæ nobilissimæ civitati Episcopus *m* ordinatus est, quique memoratum famulum Dei singulariter diligebat: quem Austregisilus rogavit, ut Regis permissu peteret se ad Clericatus onus venire debere: qui suggessit, et impetravit. Acceptis Epistolis perrexit Autissiodorum civitatem, ibique a B. *n* Aunachario Episcopo, decisa cæsarie Clericus effectus et Subdiaconus ordinatus est. Regressus inde venit ad memoratum Ætherium: ille, jam Episcopatu accepto, benignissimæ eum cum ineffabili gaudio recepit, Presbyterumque et Abbatem Basilicæ *o* B. Nicetii Episcopi et Confessoris ordi-

Sacris Ordinibus successive initiatus,

m

n

o

D navit: et ob dilectionem perfectionis, dedit ei de rebus Ecclesiæ coloniam Albiacum, usibus suis profuturam.

Ex MSS.

8 Cum autem tempus venit vindemiæ, et jam uvæ erant præcoquæ, exivit B. Austregisilus vindemiam colligere, jussitque prius parari vasa, in quibus mustum reconderet. Quod ut factum est, repletis vasis aliis musto: una, quam vulgus vocat cubam, ferme viginti metretas capiens, resedit vacua. Eadem nocte ex torculari machina adhuc extorta est musti fere amphora una: cumque non esset alibi ubi reconderetur, jussit illud vir Dei in illo majori dolio, quod vacuum erat, recondi. Ille in idem cellarium ingressus, facta oratione signum Crucis figuravit: et eo mane regresso ad Basilicam, custos *p* Cananæ illius, cum introisset in cellarium considerare, si salva essent vasa cum musto: aspexit et illud, quod vacuum remanserat; [et tunc] sicut reliqua vasa superexundabat et ebulliebat, tanta repletione ut desuper plurimum mustum laberetur in terram. Ille tanto mysterio stupefactus, e vestigio ad Basilicam ad sanctum Dei hominem excurrit, nuntians hoc ei quod factum fuerat. Ille silentium imponens aiebat: Vide, nemini dixeris, Nulli dubium, quod hoc Dominus, pro merito et oratione præfati famuli sui, operari dignatus est.

et factus Abbas S. Niceti,

p *Signo Crucis vinum multiplicat.*

E

9 Post hæc cum Dominus vellet eum ad altiora, juxta sanctum propositum suum, promovere; eo tempore cum esset memoratus Dei homo cum S. Ætherio Episcopo in quadam villa, in *q* Janavense territorio super lacum, erat haud procul ab ipsa villa castellum desertum, et ab universis habitatoribus derelictum: inerant autem ibi Ecclesiæ, et ipsæ fere semierutæ. Cumque orandi gratia in ipsum locum præfatus B. Austregisilus perrexisset, et nullum custodem nec aliquem Clericum ibidem reperisset, nisi tantum patentia ostia, et sacrariolum clausum, et seris obfirmatum, voluit Missas in illa basilica celebrare: et quia deerat aqua, qua et manus lavaret, et in Sacrificium misceret, dicit adminiculo suo Marculfo, eo tempore Lectori, postea etiam Abbati in *r* basilica ubi corpus ipsius Beati conditum est; Require pauxillum aquæ, ut hic celebremus Missas. Qui cum quæsisset, non invenit. Regressusque ad eum in ipsam Ecclesiam; invenit ostium de sacrariolo apertum, quod ante seratum viderat: et cum introisset, invenit ipsum virum Dei stantem, et ante se habentem duas crateras plenas, unam aqua, alteram vino. Ille stupefactus, hoc miraculum intuens, in pavorem non modicum conversus est.

q *Missam dicere volenti*

r *ultro aperitur sacrarium et vinum cum aqua offertur.*

F

ANNOTATA.

a *MS. Regniacense.* Austregisilus igitur, *ut videatur deesse Prologus.*

b *Idem MS.* Agundivo, *Surius* Gundino.

c S. Gunthramnus *regnavit ab anno* 561, *usque ad an.* 593, *mortuus* 28 *Martii, quo die Vitam illustravimus.*

d *Surius,* Si malam, melius possem carere.

e *Labbe,* sub pallio.

f *Idem* Cavillono. *In Patriarchio Bituric.* Cabilonensi. *Est* Cabilo *urbs ad Ararim fluvium et Sedes S. Gunthramni. Ei jam inclusa est dicta Ecclesia* S. Joannis Bapt. de Maisel *appellata.*

g *Surius,* ad asserem incubuit. Formulæ *nomine intelliguntur Sedilia templi, quæ pro libitu deprimuntur et eriguntur, Gallice* une forme.

h *Surius,* cum vetula conjuge: *Labbe,* cum anula, *et addit,* forte anicula: *in Patriarchio Bituricensi* uxor *dicitur.*

i *MS. Regniac.* Bethellenus, *Sur.* Betellinus.

k

A EX MSS.

k *Ecclesiam S. Marcelli cum monasterio in suburbio Cabilonensi extruxerat S. Gunthramnus anno* 24 *regni, Christi* 584. *Monasterium autem illud jam subjacet cœnobio Cluniacensi.*

l *Labbe,* Sabbariaco. *In Patriarchio* sub Bariaco. *Surius, in* quodam loco.

m Ætherius, *factus Archiepiscopus inter annum* 585, *quo Priscus decessor adhuc vivebat, et annum* 589, *quo subscripsit rescripto Episcoporum apud S. Gregorium Turonensem lib.* 9 *Hist. cap.* 41.

n Aunacharius, *Surio et aliis* Aunarias, *vivebat adhuc anno* 585, *quando Concilio Matisconensi interfuit.*

o S. Nicetius *Episcopus Lugdunensis mortuus est anno* 573, 2 *Aprilis, ad quem diem Vitam illustramus jussu Ætherii scriptam. Hic prisco successori S. Nicetii subrogatus est.* Basilica S. Nicetii *est Collegiata et Parochialis.*

p Cananæ, *forsan* Cantinæ, *MSS. quædam* Cuppæ, *Surius,* Vasis. *Patriarch.* Custos cellæ vinariæ.

q *MS. Regniac.* in Genuensi. *Sur.* Gebenuensi, *id est* Genevensi.

r *In Castro Bituricensi.*

B

CAPUT II.

Episcopatus Bituricensis. Miracula. Obitus.

Cumque Dominus eum ad sublimiorem gradus honorem provehere vellet, decedente Biturigis *a* Apollinare Episcopo, S. Austregisilus in loco ejus electus, ab omnibus consensu Regis Episcopus subrogatur: in quo gradu dignitatis *b* duodecim annis rexit Ecclesiam, sicut ipse Angelo revelante cognoverat. Nam cum primum terminum memoratæ urbis esset ingressus, mansit in villa Germaniaco; necteque compellans *c* Sulpitium Diaconem, qui ejus postea successor fuit, et Desiderium item Diaconem, dixit eis; Hac nocte mihi Dominus dignatus est revelare, me duodecim annos in isto gradu dignitatis regere Ecclesiam Bituricensem.

a — *b* — *Fit Episcopus Bituricensis:* — *c*

11 Eo tempore erat mulier aliqua in suburbano ipsius civitatis, longo jam tempore aridis membris, nervis contractis, morbo paralysis affecta, ita ut nullum fere membrorum ad officium suum movere posset, nisi, cum necesse fuisset, ceterorum manibus, ubi necessitas exigebat, deferebatur; petiitque se a vicinis ad virum sanctum deportari. Cumque ad altare delata fuisset, et vir sanctus solito more officium divinum exsolvere in ecclesiam advenisset; vidit misellam incurvatam, ad ipsum altare jacentem, et dicentem sibi; S. Austregisile, adjuva me. At ille: Domini pietas et potestas te salvare potest. Ille manus oculosque tollens ad cœllum, dixit: Extende mihi manum tuam. At illa ait: Nequeo. Ille apprehensa illius dextera, et digitos suos inferens in palmam suam, digitos ejus, qui olim per ipsum morbum manui ejus adhæserant, direxit: similiter et omnia membra fecit, donec erexit eam super pedes suos, et restituta est pristinæ sanitati; et membra sua, ut sana solita erant, officium suum receperunt, et ait ad eam: Cave ne ad pristina vitia devolvaris, ne forte tibi deterius contingat; quia ferebatur eam, antequam in istam infirmitatem laberetur, voluptati deditam luxuriose vixisse.

sanat paralyticam, — C

12 Per idem tempus in urbe Biturica erat nobilissima mente et natalibus illustribus *d* Bertoara, sacrata Dei famula. Cum solito more ipsa nocturno tempore vigilare properabat, invenit in platea sub stillicidio cujusdam domus jacentem pauperem, nomine Meroaldum, pannis obsitum, omnibus membris contractum; cœpitque inquirere ejus casus miseriarum, et cur ibi jaceret. At ille dixit: Jamdiu isto morbo cruciatus jaceo, et non est qui mihi auxilietur: volens ad ecclesiam ire, nequeo, ut S. Austregisili ad conspectum deducar. At illa hæc audiens, ingemuit: et compassione ipsius pauperis compuncta, præcepit pueris suis eum levari a terra, et suppositis manibus quasi exanimem ad ecclesiam deferri, et coram altari rogavit deponi, ubi jam advenerat sæpe fatus vir Dei. Qui intuens debilem contractum, sensit in spiritu, ob causam peccati, nequissimum spiritum, potestate accepta, istam contractionem pauperi inflixisse: præcepitque eum in remotiorem locum deferri. Et ille, in oratione prostratus aliquamdiu, postea ad pauperem illum accessit: et (nisi fallor) eum in balneum mitti jussit. Contrectans autem manibus omnia membra sua et extendens, deprecatus Domini auxilium, impetravit quod petiit. Affuit superna gratia, et pauper ille pristinæ restitutus sospitati, postea ab omnibus visus; et, nullo claudicante membrorum, pluribus vixit annis.

d — *et pauperem contractum,* — D

13 Eodem tempore erat quædam matrona, nobili genere orta, religiosa, nomine Paterna, ad ministerium habens familiare puellam creditam et dilectam, nomine Augustam; acciditque ei ut ab interpellatore totius immunditiæ percussa fuisset, ac luminum claritate amissa, torporem *e* cæcitatis incurrisset. Cum autem memorata Domina ipsius puellæ scripsisset epistolam, misit eam ad sæpe fatum Dei hominem, petens ut suis orationibus ab ipsa cæcitate curaretur. Quam ille intuens, suspexit ad cœlum, Domini auxilium postulans; et accipiens oleum, benedixit, et linivit oculos ejus: et oratione facta, cæca quæ dudum fuerat puella, protinus apertis oculis copiam videndi recepit.

illuminat cæcam, — E — *e*

14 Post idem tempus, illustris matrona et Deo dicata Austroberta, relicta illustrissimi viri Chramnoaldi, refert, quod ipsa præsente actum fuit. Unus de pistoribus suis, nomine *f* Leodomarus, morbo atrocissimo vexabatur; et illa habebat repositum panem, quem memoratus Austregisilus benedixerat, et ei eulogias transmiserat: quem illa ad hoc reservabat, ut si quis videretur aliquo tædio affici, cum integra fide salutis sumendum ei dare deberet. Rogavitque memoratum pistorem apprehendi, et de illo pane in os ejus mitti præcepit: quem ille penitus accipere recusabat: sed tamen invite et coacte aperto ore injecerunt de ipso pane in ejus faucibus. Post hæc, nec mora, evomuit omnem amaritudinem, qua vexabatur: et sanus factus, hodie officium suum facere videtur.

pane per eum benedicto curatur infirmus: — *f* — F

15 Quidam molendinarius, nomine *g* Monulfus, die Dominico, temerario spiritu volens, juxta sui industriam, molam emendare, accepto ancipiti ferro, quod vulgus scottam vocat, cœpit *h* terere molam. Ex quo peccato adhæsit manus ejus manubrio ferri illius, quod nullus poterat de manu ejus auferre: et tanto districtione arctatus est, ut inter digitos illius jam sanguis prorumperet, et aspicientibus ob fœtorem fastidium faceret: venitque ad præfatum Dei hominem. At ille postulans Dei auxilium, accepit manum ubi adhæserat malleus, digitosque primum extendens, tulit illud ferrum, et manum illius attrectavit, et omnem doloris atrocitatem expulit: et sanus factus homo ille recessit.

g — *manus manubrio adhærens dissolvitur:* — *h*

16 Erat tunc procul ab urbe Bituriga, juxta vicum Brioderum, puella adolescentula, parentibus amatissima, nomine Friovala; quæ nequissimi spiritus oppressione crudeli cruciatu vexabatur, et, ac si phreneticum morbum haberet, die noctuque nulla ei erat requies vociferandi; intantum ut in amentiam delapsa, nec se, nec parentes cognosceret: et et diversarum ferarum mugitus, et avium querulas voces, ingenti vociferatione germinabat. Lugebant parentes,

liberat energumenam præbita ei Eucharistia.

A parentes, vicini condolebant, et mirabantur in tam tenera ætate tantæ crudelitatis contritionem infelicem posse sustinere. Adducitur ipsa ad sæpe fatum virum Dei : ille intuens eam, cognovit callidi hostis contritione afflictam, præcipitque eam propius ad altare admoveri; et accepto pane et calice, more solito spiritales hostias Domino offerens, mysticum prece conficit Corpus Domini. Ille prius percepit deditque puellæ : at ubi illa accepit, protinus a vociferatione conticuit. Benedixit vestimenta ejus, et velari eam parentibus religiosa veste præcepit, et a carnibus et vino abstinere debere dixit : quod et factum est. Ex illa hora, fugato dæmonio, puella illa pristinæ sanitati restituta, hodieque in monasterio B. Bertoaræ reclusa, inter reliquas Dei famulas laudabili conversatione degere videtur.

i *Moritur.* 17 *i* Jam tempus aderat, post labores, quiete sempiterna perfruendi. Itaque servum suum Christus jussit e corpore exire. Cumque sacrum ejus corpus ad ecclesiam humandum deportaretur; erat tunc in ipsa civitate Biturigas quidam pauperrimus juvenis, nomine Leonastus, ex longo jam tempore debilitate contractus, ita ut plantæ ejus ad poplites adhærerent; et deportabatur humeris alterius per B singulorum ostia, et eleemosynam quærebat. Cum vero vir Dei B. Austregisilus dormivit in Domino, gestatorium, ubi sanctum corpus illius ferebatur, pauper ille sequebatur : ad Basilicamque, ubi sepultum est, pervenit, jacens ante sepulchrum ejus. *Ad sepulcrum sanatur contractus :* Eadem nocte Dominus eum laxatis membris, quæ erant arida, officium pedum consequi fecit; postea visus est per semetipsum in eadem civitate rectus ambulare.

k *l* *apparet candidis indutus :* 18 Nec illud præterire debemus, quod venerabilis *k* Januarius Presbyter refert, qui et, quando sepultus est a B. *l* Rauraco Episcopo memoratus vir Dei, inibi erat : et cum corpus ipsius Sancti appositum in sepulchro fuisset, et eum præfatus Pontifex sepelisset; cum ex more tumulus ille componeretur, stans præfatus Episcopus Rauracus ad pedes ejus, et memoratus Presbyter Januarius aspexit, quod quasi sæpe fatus S. Austregisilus ad dexteram ipsius Rauraci, candidis vestibus et decoro vultu assistere videretur. Quem cum ille miraretur, subito hæc visio ab oculis suis ablata est; nullique dubium quin Angelus Domini, custos ipsius Austregisili, qui cum illo usque ad sepulchrum semper fuit, ipsi memorato Presbytero apparuit.

C *aliis miraculis claret.* 19 Longum est ut universa singillatim evolvam signorum et sanitatum, quas Dominus per ipsum servum suum fecit; quanti ejus oratione et tactu de universis infirmitatibus sanati sunt; quanti mortali sententia damnati, in carceribus retrusi, sua oratione laxatis vinculis nullius custodis *m* observaculo, *m* ad Ecclesiam confugerunt; quanti pauperes, viduæ, orphani sua eleemosyna sustentati sunt; testis est Dominus, et sancti Angeli ejus, et illi qui viderunt. Sed jam propter prolixitatem terminus sit hujus operis schedulæ : nam plenus dierum in bona confessione obiit XIII Kalendas Junii. Anima ejus migravit ad Dominum; terra terræ reddita est : cujus meritis, quoniam æquari non possumus, saltem imitatores esse mereamur, præstante illo, qui in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Apollinaris *vita functus est anno* 611, *mense Octobri, Theoderico tunc Rege Burgundionum.*

b *A fine anni* 611 *aut inito sequentis usque ad hunc* 20 *Maji anni* 624. *In Patriarchio Bituric. dicuntur hæc ab Angelo dicta :* Sacer Austregisile, Dei cultor sedule felix reges Bituros annos ecce bis senos. EX MSS

c *Hic est* S. Sulpitius Pius, *cujus Vitam dedimus ad diem* 17 *Januarii in qua num.* 9 *dicitur a* S. Austregisilo *diaconus ordinatus.*

d S. Bertoaræ *seu* Bertradæ *natalis celebratur in ecclesia de Salis* 4 *Dec. teste Claudio Roberto et Saussayo : in Vita S. Eustasii Abbatis Luxoviensis* 29 *Martii dicitur* Bertuaria monasterium puellarum construxisse, secundum B. Columbani regulam, in Bituriensi urbe. *Spectat id jam ad Canonicos seculares.*

e Paterna *cum titulo* Beatæ *inscripta est Gynecæo sacro Arturi du Monstier.*

f *Aliis* Leudomaris. *In Patriarcho* Lodomarus.

g *Surius* Monulphus, *aliis* Maonufus. *In Patriarchio* Menulphus.

h *Labbe explicationis causa addit,* percutiens.

i *Hæc priora de obitu desunt apud Labbe. In Patriarchio* Gravi febrium dolore attenuatus, feliciter moriens, migravit ad Dominum XIII Kalendas Junii.

k *Aliis apud Labbe,* Genuarius.

l Rauracus, Episcopus Nivernensis *in Patriarchio Bituric. at diu postea vixit, et circa annum* 650 *interfuit : Concilio Cabilonensi.* E

m *Labbe*, observaculo; reseraculo; *Surius*, nullo resistente.

LIBER II.

Miracula adversus raptores bonorum ecclesiasticorum.

Ex duplici MS. codice.

De virtutibus beatissimi Austregisili Episcopi et Confessoris, quas Dominus post obitum ejus operari dignatus est, vel copia miraculorum ejus, rusticante sermone dicamus pauca de plurimis quæ restant. Dum adhuc ipse Beatus adviveret, ut pius Pastor semper curam Ecclesiæ plebisque commissæ quotidie gerebat, et de dente lupi sævientis liberare optabat; advenit ex Palatio *a* Theodorici Regis homo sævissimus, *b* Warnarius nomine, avaritiæ turpis lucri cupidus, superbiæ nimis deditus, ut urbem et pagum Biturigum sub tributo ejus temporibus censeret : et aurum atque argentum, quod unusquisque secundum suam personam desolveret, ipse Regi deferret, et eos tributarios faceret. Illi ad B. Austregisilum concurrunt, ut eos de nefanda consuetudine liberaret, et suis sanctis orationibus adjuvaret. Tunc ipse Beatus pro tanti criminis reatu se die noctuque in oratione prostravit, ut Dominica pietas ab inimico sæviente plebem sibi commissam liberare dignaretur : quod et factum est. Jam appropinquante ipso Warnario ad portas Biturigæ civitatis, Austregisilus ei intrepidus exivit obviam, et murum se opposuit, ut pro justitia staret in prœlio in die Domini; et, si Domino placuisset, pro defensione plebis et hujus pravæ consuetudinis, usque ad mortem cupiebat certare. Et dixit ei B. Austregisilus : Unde venis, inique? quo pergis? quid facere optas? Resistet Dominus iniquam tuam voluntatem, nec intra muros civitatis te intrare permittet, nec descriptionem facere : nec ullo ab eo fuit honore receptus, sed implevit illud quod scriptum est in Psalmis, Viriliter agite, confortetur cor vestrum omnes qui speratis in Domino. Tunc ipse Warnarius, iracundia vehementer accensus, videns quod malitiam, quæ cordi ejus adhæserat, implere non posset; cum grandi furore regressus est ad Palatium, ut Regi nuntiaret, quod propter Austregisilum adimplere non poterat. Tunc ipso tempore B. Austregisilus glorioso excessu migravit ad Dominum, et plebs sibi commissa remansit incolumis. Tunc B. Sulpitius ejus Diaconus, ab omnibus

a *b* *Cives suos exactione insolita liberet* F *fingitur exactorem ingressu urbis prohibuisse :*

EX MSS.

A omnibus electus, opere et merito dignus, in eadem urbe successor ejus effectus, Pontificale sumpsit officium. Nec mora fuit, cum rursus ille crudelissimus Warnarius, cujus superius mentionem fecimus, Palatio reversus, opus nequam, quod teterrimus hostis antiquus cordi ejus plantaverat, exercere in opere festinabat, ut pagum et urbem Biturigam, omnesque ibidem commanentes, secundum eorum personas, tributarios faceret. Tunc B. Sulpitius, anxius apud semetipsum, quid de hac re facere deberet, a Domino postulabat auxilium; cum enim esset ipse Beatus totus mitis ac simplex, et corde humilis, ejus resistere malitiam non modico timore formidabat: sed cum lacrymis ipsum Warnarium cœpit precari, ut quos tempore B. Austregisili Bituriges tributarios non fecerat, nec suo faceret. At ille crudelis, quod Sacerdos Dei orabat, minime præstare volebat. *c* Tunc vir Beatus de sacrata ministerio ei contestatus est, ut tam nefandam consuetudinem suis temporibus non impleret in opere.

qui ad successorem ejus eadem ex causa regressus,

c

2 At ille versutus, postquam jam munere accepto prælatus gaudebat, ad Basilicam sancti Austregisili, non corde, sed corpore inflatus, quasi orationis B studio perrexit. Pervenit ad locum, ubi ipse Beatus a fidelibus Christianis miro decore jacebat humatus; aspiciens in cryptam, vidit eam auro argentoque miro modo adornatam; invidiaque corde ejus repleto, tali est sermone affatus: Austregisilus debuerat aurum et argentum suum pauperibus erogare, et super tumulum suum poni jussit pro seculi dignitate. Nec propter hoc dicebat, ut ei cura esset de pauperibus, sed ad similitudinem Judæ Iscariothæ, avaritia repletus anhelabat. De ipso sepulchro regressus, orandi causa circuibat altaria. Dum ambularet per ipsam Basilicam, vectis unus, in quo vela pendebant, de alto ruens, cecidit super cerebrum ejus; et tali est plaga percussus, ut cruor per oculos et barbam deflueret, et ad terram laberetur. Tunc ipse Warnarius clamavit voce qua poterat, dicens: Austregisilus, dum adviveret, semper mihi odiosus et contrarius fuit; et adhuc jam mortuus, morti vicinæ me tradidit. Sic ipse infelix, a virtute Dominica percussus, nec facinus suum recognovit, nec veniam a Sancto Dei postulavit: sed adhuc sua malitia exarsus, ad Augustodunensem urbem voluit festinanter properare, ut Episcopum loci illius destrueret et condemnaret. Et pergens, mansit non longe ab urbe villa Aulatiaco. Cum omnes recu- C buissent, tunc ipse ferocissimus pro secessu ventris intravit necessariam: cumque ibidem in loco consuetudinis sederet, statim obdormivit. Et cum *d* evigilasset, ministris suis, qui ante ipsum stabant, dixit: Austregisilus et Sulpitius aqua-manile cum urceo aureo in ista hora mihi transmiserunt: quis hoc ex vobis recepit? Negantibus illis quod non viderant, et eo ipsum sermonem loquente, omnia intestina ejus de corpore evulsa sunt. Continuo ipsa hora in ipso sterquilinio turpiter exhalavit spiritum. Postea in ipsis temporibus nullus fuit *e* ausus tantæ perfidiæ scelus repetere. Impletum est in illo quod scriptum est in Psalmis; Thesaurizat, et ignorat cui congregat ea; et Iniquitas ejus in verticem ejus descendit.

in ecclesia Sancti graviter læsus,

d

ac misere mortuus sit.

e

Psalm. 18

Psalm. 7

3 Post diem, quo gloriosus Austregisilus migravit ad Dominum, et in loco, quo ipse requieverat corpore, et in aliis locis ubi ipse Beatus habitaverat, vel in strato in quo jacuerat, multa fiebant miracula. Cum in pago Biturico juxta vicum *f* Carobrias, villa quæ dicitur Stivalis, viri sancti proprietas fuerat; ibidem habebat domum, ubi ipse habitaverat, et torum in quo jacuerat: et multi infirmi, cum de stratu ipso tollerent, vel portarent, aut tangerent, de diversis languoribus sanabantur. Unus autem in- D firmus veniens, candelam, quam ibidem voverat, ante lectum composuit, ut tota nocte luceret. Ille inde regressus, invenit favillam de ipsa candela in lecto, et nullam combustionem invenit in pallio.

Plurima fiunt miracula.

4 Post idem tempus, cum Francorum *g* Princeps Pipinus, adversus *h* Eudonem Aquitaniæ Provinciæ Principem volens dimicare, in pago Biturico advenisset; barbari de ipso exercitu ad præfatam domum venerunt, ut eam igni succenderent. Veneruntque ex vicinis, qui ibidem commanebant, et dixerunt eis: Nolite ignem in domum istam mittere: ecce locus et lectus, in quo sanctus Dei Austregisilus jacuit, ubi quotidie omnipotens Deus virtutes multas facit. At illi despicientes quod dixerant, totam domum illam vastaverunt igne, ut arderet; statimque hora qua ipsum ignem accenderunt, arrepti sunt et traditi dæmonio. Unus ex ipsis, qui ignem imposuerat, abstracto ostio de ipsa domo, quæ vehementer ardebat, in ipsam flammam se projecit, ibique vitam finivit. Alii se dentibus laniabant. nonnulli vero sibi invicem membra truncabant. Pervenerunt ad castra, ubi Pipinus cum Francorum exercitu morabatur: at ipsi, ut cognoverunt quod eis accesserat, pavore magno sunt perterriti; mandavitque Princeps, ut nullus auderet casas vel res S. Austregisili contingere. E

g

h

domum ejus incendentes, pereunt arrepti a diabolo:

5 Nec multum post tempus, cum Eudo Princeps Biturigas civitatem obsidione circumvallatam haberet, unum de Optimatibus suis, Agnum nomine, in monasterio S. Austregisili jussit stallum tenere, et ibidem manendi tribuit facultatem. At ille quidquid in ipso cœnobio invenire potuit, suis Comitibus tradidit expensandum, ita ut nulla Fratrum remaneret substantia. Cum autem tradita ipsa civitas præfato Principi fuisset, et pax denuntiata in omnibus; Abbas ex ipso monasterio, Bertoradus nomine, exiens de urbe cum eulogiis et munere, venit ad Agnum, et dixit ei: Accipe parvum munusculum argenteum, quod Fratrum servientium S. Austregisilo de præda remansit indireptum, et miserere super famulos deprædatos, ut vivere possint et pro te orare. At ille versutus præfatus Agnus noluit ei præstare quod poscebat, sed deridens eum dixit: Princeps mihi mandavit, ut te ipsum in custodiam tradam, vel in captivitatem deducam, et mihi Fratrum inediam constringis parabola? At ipse Abbas nuntiat Fratribus, quia obtinere non valuerat, quod a sævo homine poposcerat, et ut Domini precarentur clementiam. Tunc ipsi Monachi, fide non dubii, ve- F nerunt ante sepulcrum B. Austregisili, et cum dolore et lacrymis cœperunt orare, et dicere: Eripe nos, Domine, servos tuos de inimico nostro, ad te confugium facimus; doce nos facere voluntatem tuam, quia tu es Deus noster, et substantia nostra. En quod tu plenus pietate nobis dedisti, homo sævissimus nobis abstraxit. Nec diu mora fuit, ipse infelix Agnus, quantum potuit per villas S. Austregisili reperire, secum ducebat in via, pecora, jumenta, et multa alia armenta, ut deduceret omnia in patriam, qua venerat. Dum iter perageret, apparuit et Austreligisilus per somnium, dixitque ei: Cur me tam graviter prædatus es? et meos servientes tristes reliquisti? Et hæc dicens, percussit eum in cerebro; et ipse evigilans, clamavit voce qua poterat, dicens: Succurrite mihi velociter, Austregisilus me percussit in capite, et nulla est mihi vivendi suspectio: ad Eudonem Principem pergite festinanter, qui me permisit res S. Austregisili contingere, et precamini ut de propriis facultatibus suis me redimat, quia ego pro sua utilitate feci malum istud, unde modo spero vitam amittere. Hæc audiens Princeps, non modico est pavore percussus; jussitque omnia reddere, quæ infelix Agnus abstraxerat, præcipiens

deprædatus bona monasterii

a Sancto apparente percussus in cerebro,

A præcipiens cunctis Optimatibus, ut nullus auderet de rebus Sancti contingere. Dum præfatus Princeps sederet ad mensam, recordatus prædicti Agni injuriam, unum parvum vas argenteum ei per legatum direxit. At ipse, ut vidit tam parvum donum, dixit: Tam parva præbenda, ad tam longum iter vel cruciatum, quem valde timeo accipere? Et hoc dicens, vitam finivit. Impletum est in illo, quod Propheticus sermo testatur: Qui inique agunt, exterminabuntur: qui vero expectant Dominum, ipsi hereditate possidebunt terram.

perit:

jumenta abigens febri vexatur:

6 Nec mora, post tempus illud, unus ex Optimatibus Eudonis Principis, nomine Fredegisilus, prædatus est jumenta ex ipso monasterio S. Austregisili. Cumque ea deduxisset ad propria, et aliam prædam plurimam, et elatus eam gauderet dividendam; statim illa hora accinxit eum febris, ut nulla suspectione videndi haberet facultatem, recordans illum sermonem, quem ante Principem Eudonem vel plures personas audierat, Salomone Abbate narrante, qui dicebat: Nullus ex vobis locella S. Austregisili præsumat contingere, quia ipse personas nobiles sibi adversantes occidit; ignobiles vero sæ- B vis cruciatibus torquens affligit; pavore perterritus, ad Abbatem vel monachos ibidem servientes festinanter missos direxit, qui ipsam prædam ad propria remearent, et servientibus B. Austregisili eam redderent, ut eum suis orationibus adjuvarent. Nec mora, Pater monasterii cum eulogiis legatos direxit, qui ipsum ægrum visitarent, et benedictionem Sancti præfati ei præsentarent. At ipsi cum venissent ubi Fredegisilus de vita diffidens jacebat, benedictionem, quam de ipso sepulcro a servientibus ipsius Sancti acceperant, præsentaverunt. Ipse gratias agens invocat nomen B. Austregisili, et cum summa reverentia communicans ex ipsis eulogiis, statim vigore recepto, a ministris suis reportari se jussit, ubi erant ipsa jumenta, ut ipse manibus redderet quod male abstraxerat. Cumque ea reddidisset, statim sanus effectus, gaudens et exiliens remeavit domum, unde ante æger exierat, et manibus fuerat deportatus alienis. Impletum est in illo, quod Dominus per Prophetam dixit: Nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, et vivat; et rursum; Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris.

facta restitutione convalescit.

Extorquens Abbati capto vasa sacra cruciatur:

7 Ipso quoque tempore unus ex Comitibus Eudo- C nis Principis, Adroaldus nomine, cum castellum editum in ipso pago Biturigo violenter acquisisset, ibique comprehendens Abbatem ex ipso monasterio S. Austregisili, Bertheradum nomine, cum ministerio de ipso sancto loco, pro redemptione teneret captivum; ipse Abbas quidquid habere potuit in auro et argento, dedit pro se in redemptione. Et adhuc coactus et invitus calicem unum aureum, et alia vasa sacrata ex ipso cœnobio præfato Comiti tradidit, et cum dolore non modico remeavit ad Fratres, ac cum gemitu vel suspirio in orationibus suis die noctuque a S. Austregisilo postulabat solatium, ut quod cupiditas humana exinde abstraxerat, Dominica pietas recuperaret. Nec mora diu fuit, cum ipsum Adroaldum timor magnus invasit, ut nec cibum sumeret, nec biberet, nec valeret dormire; neque stare vel sedere in uno loco poterat; et de se quid agere deberet, ignorabat. Aderat ibidem Dei servus, *k* Wlicramnus nomine, consiliumque ab eo quæsivit, quid facere deberet, revelans causam quæ ei nuper acciderat. At ille doctissimus et sapientia plenus, requisivit ab eo, ut si aliquid ex ministerio aut de rebus præfati Confessoris Austregisili post se haberet, ipsi loco sancto reddere non tardaret. At ipse confessus est juxta id quod fuerat excitatus, et dixit, quod calicem aureum et alia vasa exinde habebat, quæ Bertheradus Abbas ei pro sua re- D demptione donaverat. Ipse Dei servus hæc audiens: Non audisti famam B. Austregisili? quid adversantibus sibi fecerit, aut quot occiderit, vel quot flagellaverit? Si vis vivere vel usque mane, præsentialiter redde quod inde habes. Et ipse hæc audiens, pavore magno repletus, omnia quæ exinde acceperat, reddenda promisit, et per legatos suos ad S. Austregisilum transmisit: moxque pristinam recepit sospitatem, et quamdiu vixit, in ipso Cœnobio, vota persolvens, in benefactis suis non modicus sed largus apparuit; et completum est in illo quod Dominus dicit: Qui confessus fuerit coram me, confitebor et ego coram Patre meo, qui est in cœlis.

EX MSS.

sed iis redditis sospes evadit.

8 Erat ipsis temporibus homo in Bituriga civitate, Lupus nomine, bonis moribus deditus, humilis atque sapiens, sobriam et castam ducens vitam; qui ardenti desiderio, orandi gratia perrexit ad urbem Turonicam. Cumque diutissime in Basilica S. Martini Confessoris orasset, et pro peccatis suis veniam postulasset, surrexit ab oratione. Tunc unus ex Dei servis, cum vidisset eum diu orantem, mitem atque honestum, accersivit eum ad se, et dixit ei: Quod E est tibi nomen? vel unde es? aut pro qua causa huc advenisti? Ipse respondit? Lupus vocor, Biturigas maneo, et hic pro peccatis meis orandi gratia adveni. Respondit: Habeo aliquid servientibus S. Austregisili dicere. Ego istis diebus in spiritu ad Biturigas sui, sed corpore numquam fui: et ut certius credas, ut errorem tollam de corde tuo, narro tibi notitiam. Est illic ecclesia *l* S. Sulpitii inter duas aquas, super ripam Utrionis et Averæ. Respondit: Sic est verum. Est illic alia ecclesia S. Austregisili contra Orientalem plagam, ut luminaria de ipsa ecclesia possint videri. Dixit: Ita est. Iterum dixit ei ipse Dei servus: Crede mihi, quia ego istis diebus ad ecclesiam B. Austregisili in spiritu sui, et quid ibidem viderim narro tibi. Vidi ante ipsam matriculam, quæ est ante ostia de præfata ecclesia, B. Petrum Apostolum, ad invitationem B. Austregilisi adstantem, et cum eo *m* S. Laurianum, S. Sulpitium, et multos alios sanctos viros, qui in ipso pago requiescunt corpore; et ante eos a longe stabant Adroaldus, *n* Bladegisilus, *o* Suffronius, Guntaldus, aliique plures, qui pagum Biturigum deprædati fuerant, et casas Dei destruxerant. Dum ibidem starem, vidi Austregisilum ad pedes B. Petri se F prosternere, justitiam rogare, et dicere: Fac nobis justitiam de istis, qui casas nostras tenent oppressas, et pauperibus, et servientibus nostris abstraxerunt substantiam eorum. Hæc Austregisilo precante, mandavit Apostolus Petrus, ut aliquos traherent cædendos fustibus, alios gladio truncarent, nonnullos vero ad supplicium vel ignem sulphureum deducerent: novissime autem Adroaldum virga, quam Petrus in manu tenebat, percussit in capite, ut eum morti traderet. Tunc S. Sulpitius precatus est dicens, ut ipsi Adroaldo vitam concederet: Austregisilus e contra tali est sermone locutus; Semper mollis fuisti, et in mollitione tua perseveras, et non vindicas famulos tuos, ad te die ac nocte clamantes. Et hæc eo dicente, visio, quam in spiritu videbam, ablata est ab oculis meis. Ipse Lupus auditis his omnibus, petivit benedictionem a Dei servo. Ad urbem regressus est, indicans Fratribus quod a Dei servo audierat. Postea nec diu mora fuit, et ipse Adroaldus febre correptus vitam finivit. Deinde nulli dubium, quod hi, quos Dei servus Austregisilum viderat accusare, postea non diu vixerunt, ut reciperet unusquisque sententiam proprii corporis, prout gesserat, sive bona sive mala.

l Videtur Sanctus a S. Petro coram aliis Sanctis petere vindictam de raptoribus.

m

n o

9 Eo tempore, cum Eudo Princeps Biturigas resideret,

EX MSS.

A sideret, unus ex Optimatibus ejus in domo Austregisili in ipsa civitate accepit diversorium hospitandi : qui et ipse temerario ordine junioribus suis jussit, ut de tectis domorum ejus focos facerent, et ubi necessitas exigebat igne succenderent. Abbas ex ipso monasterio B. Austregisili eulogias ad præfatum hominem per monachum direxit, rogans et dicens, ut alia ligna, quantum sufficere poterat, donarent, et sancti Dei domus non arderet. Qui quod petivit, impetrare non valuit. Mane facto, cum jam tertius dies advenisset, dum ante focos, quos de ipsis domibus faciebant, ministri se calefacerent; et præfatus eorum Dux in lecto jaceret, et somno deprimeretur; sanctus Dei Austregisilus ei in somnis apparuit dicens : Cur casas meas tam stulte igne succendis? Et hæc dicens, alapa percussit eum in facie, ita ut cruor per aures erumperet. Et evigilans, ministris suis, qui circumstabant, dixit : In hac hora me Austregisilus in facie percussit; et continuo infelix se moriturum prædixit : quod et factum est. Pervenit in aulam Principis quod Gasindus ille mortuus esset, qui domos S. Austregisili succenderat, et propter hoc S. Austregisilus eum in B facie percusserat; invasitque omnes non modicus pavor. Mandat Princeps, ut nullus de rebus S. Austregisili auderet contingere; et si exinde aliquid contingeret, continuo redderetur, et veniam postularet. Et sic usque hodie exivit fama gloriosi Confessoris, ut quicumque præsumptivo modo de rebus monasterii sui contingeret, statim se crederet esse moriturum.

Ad focum utens lignis ædium Sancti

eo apparente percussus, obit :

10 Cum Eudo Princeps orandi gratia ad monasterium S. Austregisili venisset, facta oratione cœpit Fratribus dicere ; Quis ex vobis de S. Austregisilo mihi faciet justitiam ? Ipsi credidi, fidejussor mihi accessit, quando Chucianus in isto loco mihi dedit sacramentum. Et repetens ipsum sermonem, dicebat: Sancte Austregisile, fac mihi de temetipso justitiam. Si tibi non credidissem, Chucianus me non fugisset : precor te ut de teipso mihi facias justitiam, et ego his servientibus multa bona retribuam. Ipse Chucianus, postquam ad sepulcrum B. Austregiseli Eudoni fidelitatem juraverat, in Franciam ad Carolum Principem fugit. Ipso tempore, qua præfatus Princeps Austregisilo de ipso justitiam poposcit, prædictus Chucianus vehementi plaga fuit percussus, ita ut usque ad mortem veniens clamaret, et diceret : Austregisilus me flagellat pro sacramento, quod ad sepulcrum ejus dedi; et propter C hoc quod Eudoni mentitus sum, Austregisilus me diversis cruciatibus constringit. Et, nihi fallor, si eum catenatum non tenuissent, dentibus se laniare vellet, usquequo vitam finivit *p* : quia scriptum est, Qui multum furat, non effugit peccatum.

non servans juramentum,

furibundus perit :

p

11 In ipso tempore Vicedominus ex ipsa cœnobio Austregisili, Vaddomarus nomine, pro causa utilitatis monasterii disposuit ad urbem Pictavorum ambulare. Accepta benedictione Fratrum S. Austregisili perrexit in itinere : cum autem venisset ad fluvium, cui nomen *q* Vincenna, ubi dicitur Portus Sanomus, volens ibidem flumen transmeare, nullum hominem invenit nec navigium. Vesperascente die diversorium manendi non habebant, deerant cibaria caballorum : solitum hospitium, ubi manere consueverant, longe ultra flumen erat. Dum talia cor eorum satageret, aspicientes ultra flumen, in littore viderunt parata navigia : at ipse Vaddomarus, fide non dubius, cœpit invocare nomen Domini et S Austregisili, et eos qui cum eo erant admonuit, dicens: Invocate nomen S. Austregisili, ut noster Dominus, pro meritis et suffragiis ejus, nobis hominem transmittere dignetur, qui nobis navigia quæ videmus adducat, ut hac nocte ad locum destinatum perveniamus. Adhuc ipsis orantibus, moverunt per seipsa D navigia cum contis et remis, sine humano gubernaculo, et pervenerunt ad locum ubi ipsi stabant. Procul dubio Angelus Domini fuit, qui pro meritis S. Austregisili navigia adduxit. At ipsi videntes tantum miraculum, gaudio magno repleti glorificabant Deum, qui non derelinquit servos suos sperantes in eum, et cum timore et oratione ascenderunt navigia; et ipsi navigantes per gurgites, incolumes atque illæsi pervenerunt ad littora : et ipsa die ad locum, in quo manere consueverant, cum gaudio pervenerunt. Impletum est in eis, quod Veritas dicit in Evangelio : Si habueritis fidem ut granum sinapis, dicetis huic monti, Transi hinc, et transibit. Et iterum : Quidquid credentes in oratione petieritis, accipietis, et fiet vobis, Et illud; Apud Deum omnia possibilia sunt.

invocato eodem naves ultro ad aliam ripam feruntur :

q

Matt. 17, 19
Matt. 21, 22
Matt. 19, 26

12 In ipso tempore, ad monasterium Sancti Dei, ex Britanniæ partibus homo mutus advenit : ibidem a fidelibus Dei servientibus in hospitio receptus est, et ex eleemosynis illorum victu et vestitu alebatur: et ipse mutus cum ipsis Domini servis quotidie orandi gratia veniebat in ecclesiam ; sed quid orare E volebat, ipse nesciebat, quia ipse discernere non valebat. Advenit festa dies B. Austregisili, et dum ante sepulcrum ejus staret, cœpit conspuere sanguinem per os. Tunc clavicularius vel custos ecclesiæ hujus cœpit eum increpare, et dicere : Egredere foras, ne amplius in pavimento tantum fastidium producas. At ipso loquente, cœpit ipse mutus clamare, et dicere secundum Britannicam suam et rusticam linguam : Libertinus sum, liber nunc sum : volebat enim dicere, Liberatus sum. Statim solutum est vinculum linguæ ejus, ita ut plane loqueretur : et cunctis, qui ibidem aderant aut ad festa convenerant, narravit nomen suum : et dixit quod in sacro baptismate Emmo nomen habuerit. Postea ibi deserviens pluribus vixit annis. *r*

ad sepulcrum mutus loquelam recipit :

r

13 Eo tempore quædam femina, nomine Selitrudis, de loco vicino ab urbe Biturigensium Novavilla, secus amnem Utrionis, cum esset longo jam tempore clauda, devotissime sepulcrum beati Confessoris expetiit. Ut autem in atrium ipsius introiit, illico adepta est sanitatem. Quid moror? ut se sanam sensit, revertitur ad propria [mox ut gravi quodam reatu se commaculavit, eodem] ipso morbo est repente attrita. At illa sciens suorum facinorum merito hanc evenire calamitatem, cum ingenti gemitu sustentans se baculo et tremens, in præfati atrii locum pervenit, et per suffragia beati viri pristinam consecuta est F sanitatem. Quædam puella, ex Baniaco villa, olim jam ademptis luminibus cæca, cum ad sepulcrum beati viri fideliter exorasset, receptis visibus clarum est potita aspectum. Quodam tempore vir quidam, nomine Amalricus, insidia obviante diaboli, contractis ulnis et humeris, cum jam diu sustinere nequisset laborem, ad sepulcrum Beati devotus advenit : mox absolutis membris, pristinæ sanitati ac usui quotidiano restitutus probatur. Sed et illud mirabile credidi adjungendum, juvenem quemdam de ipso pago, in seipsam incurvata manu, simili fuisse sanatum exemplo. Per idem tempus quædam femina, pluribus annis debilis pedibus, baculoque se sustentans, ante tumulum B. Antistitis pristinas vires est adepta.

clauda gressum,

cæca visum,

sanitatem contractus

et contracta.

ANNOTATA.

a *Theodericus Rex Burgundionum vixit ab anno* 596 *usque ad annum* 613.

b *Annotarat Bollandus olim ad MS.* hæc non convenire, quia secundo anno Episcopatus Austregisili mortuus est Theodericus Rex : *et narrationes fabulosas*

A *sas esse colligimus, ex alto silentio prioris et coætanei auctoris, uti etiam ex variis Actis S. Sulpitii successoris, ubi similes exactiones dicuntur* sub Dagoberto primo petitæ per Lollionem quemdam : et a S. Sulpitio impeditæ. *Consule* 17 *Janua. Acta ejus priora cap.* 6, *et posteriora num.* 7, *quæ perperam huc translata sunt.*

c *MS. hæc ita habet.* Tunc B. Sulpitius contestatus est eum, quia, si contra jus divinum quæ cupiebat impleret, longo tempore ex hoc non gauderet. At illi postquam urbem ingressus, ea quæ a Rege jussa fuerant adimplesset, ac momentaneo fortunæ dato gauderet, ad basilicam *etc.*

d *Idem MS.* Urceum aureum cum manili miserunt mihi.

e *Idem MS.* ausus virorum Regalium urbem Bituricam hujuscemodi tributis submittere : quia miser, qui cœperat, pro tali culpa vita privatus erit.

f Carobris *in MS.* Carobrian , *Surio* Carobeias , *vulgo* Chabris *in Archipresbyteratu Virzionensi.*

g *Quis hic* Pipinus *fuerit, non satis liquet. Quid si* Carolus Princeps, *scilicet* Martellus, *filius Pipini Herstalli, et pater Pipini Regis , substituatur ? res*
B *tunc clara erit.*

h Eudonis *bella, tempore Caroli Martelli, indicantur in Historia jussu Childebrandi scripta, et Chronico Fredegarii annexa, ubi et mors indicatur : quæ videtur contigisse circa an.* 735. *At nulla alibi mentio rerum ad Bituriges gestarum, quæ hic narrantur. In Patriarchio Bituricensi hæc omnia de Eudone omissa sunt, quæ usque ad num.* 8 *referuntur.*

i *MS.* Beroralis, *Sur.* Bertradus, *infra num.* 7 Bertheradus, *ubi in MS. et Sur.* Bertrandus. *Est jam ecclesia Collegiata, monasterio ad Canonicos seculares translato.*

k *LS.* Vilichannus, *Sur.* Juliachannus.

l *In Registro beneficiorum diœcesis Bituricensis collocatur Abbatia S. Sulpitii in suburbio, ad confluentiam trium fluviorum, Gallice dictorum,* Ense, Aurette, *et* Auron, *pro quibus hic* Utrio *et* Avera *leguntur. Hæc vero de situ hujus Abbatiæ et S. Austregisili omittuntur in MS. et apud Surium.*

m *Hic est* S. Laurianus, Episcopus Hispalensis, *in vico Vastino agri Bituricensis martyrio coronatus* 4 *Julii, cujus Acta tunc elucidabuntur , et infra num.* 9 *indicatur ejus festivitas in monasterio ipsius agenda.*

n Bladegisilus, *forsan supra num.* 6 Fredegisilus,

o Suffronius, *in MS.* Symphronius, *Surio* Sophronius.

C p *Hic desinunt Acta apud Surium hic verbis:* Alia beatissimi viri miracula, ne simus longiores, commemorare nolumus.

q Vincenna, *aliis* Vigenna, *apud Candatensem vicum, ubi S. Martinus mortuus est, in Ligerim labitur : et inde Turonenses per Vigennam corpus S. Martini, noctu fugientes, versus Turonensem urbem detulerunt.*

r *Hic finit MS. codex, addens* : Multas præterea operatur Dominus virtutes, per merita Austregisili et operabitur in seculum.

LIBER III

Miracula ac virtutes recentioris memoriæ continens.

Ex MS. Ecclesiæ de Castro, ad muros urbis.

Sanatur coram ipso scriptore

Mirabilem Deum in sanctis suis Sanctus Propheta annuntiat dicens , Mirabilis Deus in Sanctis suis. Aliasque sacra Scriptura dicit. Qui me glorificat, glorificabo eum. Hanc igitur glorificationem mirabilis Deus noster B. Austregisilo , in virtutum signis potentissimo, donavit , dum per eum nostris diebus quemdam contractum ad sanitatem redire D fecit. Super cujus miraculi certitudinem non requiritur aliquis quilibet subintroductus Testis ; sed est ipse hujus inscriptionis pauperculus exarator sitibundusque sanitatis animæ, qui ejusdem sancti ac gloriosi vereque fidelis Dei Austregisili Pontificis expetit misericordiam ; et ut eidem Sancto servitus ipsius exaratoris placeat, largitorem bonorum omnium Deus invitat. Adest et testis , ipsius sancti loci Canonicalis non parva congregatio, cum innumerabili Bituricensis civitatis populo : qui simul omnes pro viso miraculo Deum laudaverunt, multasque gratias Sancto reddiderunt Austregisilo.

ex mss.

manibus genibusque repens :

2 Quidam erat homo , nomine Ansterius , qui occulto Dei judicio a renibus omnium membrorum perdiderat ad adjutorium ambulationis officia, moreque quadrupedum manibus et genibus repebat per viarum strata. Consuetudinaria erat ei cancellorum deportatio, pro quibus jam in manibus obdurati callis obvenerat spissitudo. In hujus infirmitatis deploratione per trium annorum spatia demorans miserrime, ut parvus parvum tuguriolum juxta ecclesiæ sancti ac gloriosi Antistitis Austregisili fecerat atrium. Ibi E utcumque poterat sustentatus, vel commanentium in eadem villa , vel advenientium adjutorio manebat. Una nocte in ecclesia B. Austregisili ivit jacere, et ad incrementum suæ devotionis per totam noctem tenuit ardentem candelam in manibus suis. Circa autem mediæ noctis silentium, visum est ei in eadem Ecclesia adesse quasi magnum fremitum. Hinc cap-sas sanctarum Reliquiarum concuti ; hinc *a* fredam a super sancto corpore impositam commoveri : super altare vero, quod erat ad pedes S. Austregisili, quod est in honore Dei et in memoria sancti Protomartyris Stephani, visum est ei, quasi multitudo malleorum deberet ferire. His tantis concussionibus perterritus pauper et contractus, aliquotiens replebatur nimiis sudoribus, aliquotiens (ut in talibus rebus accidit) nimiis cruciabatur frigoribus. Permutabat interdum loca stationis, sed non decrescebat vel insitus timor, vel inchoatus commotionis sacrarum Reliquiarum tremor. Tandem visum est ei sedenti ad altare, in honore Dei et in memoria S. Petri omniumque Apostolorum consecratum, quasi ungeretur quodam suavissimæ delectationis emplastro, quod pertransiret ad vitalia suavi linimento. Hinc cœpit paulatim se extendere, admirans si verum posset esse quod vellet facere : sed hoc et ille vere præstitit, meritis et intercessionibus sancti ac Deo dilecti Austregisili, de quo dicitur ; Qui aperit , et nemo claudit ; Apoc. 3, 7
claudit , et nemo aperit. Erigitur ex hinc recto F et sano corpore, et relictis scamellulis vadit quo jacebat æditus ecclesiæ; perquiritque candelam, quam properat illuminare ad lucernam ante sanctum corpus ardentem. Huncque videns æditus ambulare ad Matutinorum Hymnos , campanam levat sonare ; taleque insperatum gaudium cognoscens Canonicalis inibi manens congregatio, Te Deum laudamus devote canit, Sanctoque Austregisilo gratias reddit, pulsatis diu campanis et profusis præ gaudio maximo lacrymis.

3 Inter ceteras virtutum multiplicitates, quemdam nomine Andream loqui fecit B. Austregisili meritum et fides, qui notus erat multis hominibus manentibus vel advenientibus in curte *b* Dacberti illius Archi- b episcopi, zelum Domini vero et firmo amore zelantis. Nam ex potestate *c* S. Palladii quidam juvenis venit manere inter ceteros servientes Dacberti Archiepiscopi, qui omnium necessitatum suarum diversitates potius perquirebat demonstratione manuum, quam insinuatione verborum. Hoc damnatus oris alloquio, per septem vel amplius annorum spatia vivebat mutus , nec attendebat se posse sanari

c loquelam recipit mutus unus,

A sanari ab ea infirmitate amplius : desperaverat enim jam se posse loqui, pro inveteratæ infirmitatis nodositate gravi. Mirabatur quale istud esset locutionis genus, quo honorari videbat omnes utriusque conditionis. Videntes autem fideles, in eadem villa commanentes, varias et multiplices per beatum Deique fidelem Austregisilum virtutes fieri, exteræque gentis et nationis homines recuperatione sanitatis honorari; notum illum mutum, suoque servitutis obsequio inhærentem, cogunt ire ad ecclesiam B. Austregisili honorabilem : ubi ante principale altare, in honore Dei et in memoria S. Petri Apostolorum Principis consecratum, aliquantulum residens, tundens pectus pugnis, pavimentum perfundens lacrymis, solo fidei argumento, sine oris alloquio aperuit aures [voci] Conditoris, non prolongato spatio. Nam inibi ante altare residens, subito et insperato, non se habere candelas, quas portaret ad sepulcrum Sancti, cœpit clamare. Hoc turbati, qui circumstabant, pro insolita et insperata locutione muti gaudent, et admirantur pro gloriosa operatione Domini, quam frequentabat fides et meritum beati verique fidelis Dei Austregisili. Arripit

EX MSS.

B interim unusquisque, prout potest, gaudens et hilaris candelas, quas donant novello locutori, ad deportandum ante Sancti sepulcrum illuminatas. Et ibi perfecte assumens modulos promptæ loquelæ, insinuat in sua sanatione, quantam apud Deum gratiam habeat B. Austregisilus, qui in cœlis residens tantis locum suum in terris illustrat virtutibus : hocque frequentius ingeminabat dicens, Non habeo candelas. Hæc prima fuerunt illius antiqui muti verba.

4 Jucundum et hoc miraculum super quemdam alterum mutum, qui per plurimos annorum recursus, inter ceteros servientes Clerici nomine Archenaldi, nobilitate et potestate præcelsi, et amatoris ut locus suppetit Canonicalis religionis, permanens serviebat ut poterat, ex omni membrorum officio carens funditus solo locutionis beneficio, cui erat nomen Geraldus, patriaque suæ originis Burgundia, de ecclesia nomine Melsa. Hic vel pro admonitu aliorum, vel pro necessitatis suæ coarctatione plurima, ad Sancti venit Austregisilii sepulchrum, videre virtutum incrementa : ubi non prolongato spatio promeruit sanari tali modo, ad laudem Dei et summi patratoris virtutum Austregisili. Hic in ecclesia prædicti Confessoris Christi nocte quadam

alius,

C vigilans, volebat ut super se illa divinæ dignationis visitatio veniret, quæ tam frequens intercessionibus B. Austregisili super varios infirmitatum dolores descendebat : mirabaturque si super tantæ paupertatis hominem Dominus Deus vel S. Austregisilus dignaretur extendere suæ benedictionis largitatem. Sed ille qui non spernit preces pauperum, et qui de pauperibus dicit, Talium est enim regnum cœlorum; sine prolongatione, non procrastinata hæc ei edicere prima verborum et locutionis fecit elementa : Ego jam loquor. Hoc clamans discurrebat per totam ecclesiam. Tunc inibi inter vigilantem populum aderant duo monachi e Carroffensi monasterio, qui, pro amore Dei et in veneratione summi Præsulis Austregisili, accensos tenentes in manibus cereos vigilabant, stabant, admirabantur tam frequentes fieri sanitatum virtutes. Dum autem quique fideles eidem pauperculo [perquisissent, quid ei visum fuerit in initio sanitatis suæ; discunt ab eo, quod ei visum fuerit per oculos, aures et nares, quasi cum dolore magno, ardorem sensisse. Sanatus autem rediit ad nationis suæ locum, benedicens per omnia Deum.

Mat. 19, 14

5 De *d* Exandonensi patria quidam mutus et mendicans advenerat in Bituricensi terra. Hic antiquum perditæ locutionis nodum deportabat, utcumque poterat, sedatis jam super inveteratum dolorem rivulis lacrymarum. Huic nomen erat Constantius : qui misericordia præventus Dei in villam intrat S. Austregisili : ubi per aliquot dies remanens, mendicabat quærendo panem ad manducandum, indice manu : quo beneficio bene interdum sustentabatur, adjutus Clericorum bonorumque hominum in eadem villa manentium adjutorio ; nec attendebat sanationis suæ horam, intentus solum ut vivere posset per aliorum oblatam eleemosynam. Tandem Dominus Deus, dum locum Beati ac gloriosi Antistitis Austregisili visitat, occulta sua dispensatione, vel propter revelandam fidelis sui Austregisili dignam memoriam : vel propter Dacbertum Archiepiscopum, igne tribulationis mirabiliter excoctum, qui in eadem ecclesia, quam ipse summo studio construxerat, tumulatus erat ; vel propter fidei meritum eorum hominum, qui in eadem villa manebant ; et hic inter reliquum populum ante sanctum altare adstitit, rusticanas ut rusticus ex corde, quia lingua non poterat, preces ingeminans. Sed has ille æternus auditor misericorditer captat, qui tacenti Moisi dicit, Ad me quid clamas? Aperuit ipse huic muto E

d ac tertius.

Exandonensi Constantio os et linguam, eumque hoc primum verbum edocuit clamare : Adjuva S. Austregisile. Hoc verbum amicabile toties repetit, donec ei perfectio totius locutionis venit. Qui postea multis innotuit, quod in initio curationis suæ, extera parte maxillæ quidam ignotus homo alapam daret, et pro ea vi sanguis ex aure deflueret : quod verum fuisse quique fideles viderunt, et admirati sunt.

Ex. 14, 15

6 Ex *e* Calnensi pago quidam pauperculus extitit homo, qui ab eadem patria fugiens pro ingravescente fame valida, de patria in patriam, de villa in villam commutabat stationis suæ sedem pauperculam. Hic tandem Bituriges venit ad civitatem, quæ primatum retinebat inter reliquas civitates ad pauperum sustentationem. Hic per plurimos dierum recursus, nunc intrabat civitatem, nunc deforis quærebat sibi necessaria victus. Huic filius erat quasi annorum quinque, cui inhæserant pedum tali natibus, curvatis nimium genibus : cubiti quoque inhæserant costulis, ungues infixi erant palmis. Hanc rotundam effigiem hominis deportabat pater interdum manibus, interdum collo, miser et miserabilis. Dabatur tamen ei pro tali deportato et de monstrato monstro amplior adjutorii sustentatio : quis enim ita insanus, qui potuisset aliquando huic monstro gestatorique ejus non succurrere. Hunc per F

e Sanantur contractus,

multa Sanctorum loca deportaverat, si quomodo cuilibet Sanctorum complacuisset misero reddere membrorum naturalia officia : sed super id honoris beneficium voluit omnipotens Deus honorari B. Austregisilum. Audiens itaque pater hujus contracti crebras et multiplices virtutes in ecclesia S. Austregisili fieri ; accepit filium, ponit illam teretem effigiem super paternum collum ; vadit celer quo audit et videt remeare cæcos videntes, surdos audientes, contractos ambulantes, claudos currentes ; jactat ante altare, in honore Dei et in memoria S. Petri Apostolorum primi et Principis, contractum filium ; in quodam autem angulo ipsius præfatæ ecclesiæ ipse pater se collocat, attendit, et dubitat si super tantillulam personam infantis sic despecti dignetur illa cœlestis majestas extendere manum suæ benedictionis. Sed ille Deus omnipotens qui in præsepio fuit involutus pannis, et hunc non despexit pauperem precibus S. Austregisili Præsulis : nam insperato et subito prius abradicantur ungues a palmis, postea cubiti a costulis. Tunc incipit filius clamare nomen patris, in angulo ecclesiæ absconsi. Ad vociferationem filii accurrit pater cursu veloci :

A veloci : accedunt et multi fideles, qui lætantur nimium super S. Austregisili benignas virtutes, et ut ad perfectionem sanitatis infantilem et pauperem personam adducat omnipotens Deus, precantur. Pro fide autem inibi precantium, et ad clarandum S. Austregisili meritum, evelluntur a natibus infixi pedum tali. Tunc incipit infantulus per ecclesiam currere, ignorans per infantilem ætatem gratias Deo reddere. Jam non portat hunc pater super collum, sed castigat aliquoties propter nimium cursum. Super id negotium nullum Bituricensis populus apponit scrupulum, nec in aliis virtutum signis, laudans per omnia Deum.

f mutus et surdus a nativitate.

7 In *f* Muratensi oppido, quidam mutus erat et surdus a matris utero : quem Dominus Deus, pro meritis Beati Austregisili, reddito oris alloquio et aurium officio, voluit honorari. Hic in hoc inveterati doloris permanens dispendio, diversos necessitatis suæ sumptus potius perquirebat manuum signo, quam verborum insinuatu aperto. Jam bene didicerat pro singulis suis necessitatibus circumflectere indices manus vel digitos : et hoc indicium jam bene eos docuerat cum quibus die noctuque B manebat. Hic sustentabatur eleemosyna cujusdam honorabilis et potentissimi Clerici, nomine Aimardi : qui et in hoc, sicut et in pluribus pauperibus, dispergebat plurimos bonorum suorum sumptus. Huic laudabili artificiosæ salutis insudabat officio, quoniam quidem illud videbat bene frequentatum ab avunculo suo Dacberto Archiepiscopo, qui, inter ceteras senioris animi virtutes, fide diligebat, calcata hypocrisi, pauperes Christi. His officiis igitur auditus et locutionis Muratensis pauper privatus, vel parentum vel aliorum hominum submonitu, ad sancti adducitur Austregisili monasterium. Inibi itaque inter residentem manens populum, super se attendebat Divinæ sanctitatis adjutorium. Qualiter autem internus ejus animi precatus summæ placuerit potentiæ, demonstravit sanitas ei donata in fine : nam prius meruit recuperato auditu intelligere hominum verba. Quantumque hunc lætificabat reddita sonoritas aurium, tantum mœstum reddebat denegatum locutionis officium : sed illa manus Domini, quæ non est invalida, intercessione B. Austregisili piissima, et huic reddidit perfectum oris alloquium, et benedicentem fecit per omnia Deum.

contractus ab infantia,

8 Erat quidam homo, nomine Odoricus, ex Provincia Carnotensium, de villa quæ vocatur Temblevicus, C qui ab infantia sic erat contractus, ut nullo modo posset ambulare, nisi palmis et genibus sustentaretur : sicque more bestiali gradiebatur, ferens in suis manibus scamellulos causa requirendi necessaria. Verum etiam ipse, audiens sacri Pontificis Austregisili famam insignium miraculorum, quæ Dominus dignabatur exercere per suum fidelem, lento itinere, prout potuit, Biturigensium fines ingressus est, æstimans se posse sanari pro S. Austregisili merito et fide. Cum ergo tandem ad ecclesiam almi Præsulis pervenisset, foris in porticu juxta introitum portæ facto tuguriolo diutissime mansit. Cumque multi infirmi propter gloriosum sepulchrum B. Austregisili, gratia recuperandi suorum corporum sospitatem, noctu vigilarent ; iste supradictus ægrotus hoc, quod diu optaverat, misericorditer consecutus est : et omni ægritudine depulsa, cœpit extendere ambos pedes. Illo quoque surgente illico a terra, atque sese asserente ab omni morbo veraciter sanum esse, omnes qui inibi aderant simul laudaverunt Deum, et S. Austregisilo gratias reddiderunt.

g

9 Erat quidam in oppido *g* Salvigniaco satis alacer juvenis, quem forte quadam die, cum post prandium sopori membra dedisset, tanta infirmitatis arripuerunt incommoda, ut per trium spatia dierum nec sumere cibum, nec bibere, nec amicorum quempiam cognoscere prævaleret. Post triduum vero miserante Dei misericordia, integrum membrorum recepit vigorem, linguæ tantum ligatus vinculo. Adveniente itaque B. Lauriani Martyris Hispalensis Episcopi solennitate, quæ colitur quarto Nonas Julii, tale juveni dederunt amici consilium, ut ante hujus Martyris altare, quod est in ecclesia, in qua congregatio monachorum Deo militat non modica, vigilaret : si forte B. Lauriani intercessione ejus infirmitati propitiaretur Dominus. Accepto igitus consilio, sequenti nocte celebraturus excubias ante præfati Martyris memoriam, ingreditur ecclesiam. Cumque jam transacto noctis spatio, somni torpore victus juvenis occubuisset; audivit vocem, se ut assurgeret admonentem. Expergefactus illico surrexit a somno, neminem quidem videns, vocem tamen audiens, suadentem sibi, quatenus ad S. Austregisilum gratia recuperandi sanitatem properaret. Mane autem facto, post celebrata sacri mysterii solennia, Dominicæ crucis vexillo munitus, ad hospitium de sua securus sospitate perrexit. Venientes autem qui super illius muta juventute dolebant, potionem ad bibendum illi offerebant, per quam futurum sospitem illum affirmabant : sed quia, B. Austregisili Antistitis meritis apud Deum impetrantibus, se percepturum loquelæ modulos non dubitabat, potionem accipere recusabat, ac Bituricas tendere cupiebat : quia vero non poterat voce, signis manus ostendebat extensæ. Illi tandem quibus cura erat de juvene, memi-nerunt, quod ejus pater Bituricæ erat civitatis incola, et ob hoc illum velle illuc ire putaverunt. Quid moror ? Sociato sibi socio ad urbem perrexit Bituricam, et paternam festinus ingressus est mansionem : congregatisque parentibus et amicis, cognoverunt infortunium amissæ locutionis. Ipse vero juvenis nudis gressibus ad beati Pontificis memoriam, cum magna parentum amicorumque devotione, festinavit ; et ad ejus tumulum oblationem suam, ut mos est infirmorum, obtulit. Poplitibus denique flexis et precibus pro muto fusis, subito aperuit os ejus, qui aperuit Zachariæ Prophetæ Domini. Surgens autem juvenis, a linguæ solutus vinculo, laudavit Dominum, ejusque venerandissimum Confessorem Austregisilum libera confessus est voce, omnibusque qualiter hoc illi accidisset præscripto narravit ordine.

D *Ex Mss. mutus voce cœlesti jussus S. Austregisilum adire*

ANNOTATA.

a Freda *et* Fredum *pro pacis compositione, aut mulcta ob pacem violatam passim sumitur. Consule* 13 *Januarii* §. 3 *ante Acta B. Godefridi Cappenbergensis. Hic vero usurpatur ea vox pro tabella Reliquiaria, quæ peregrinis deosculanda præbebatur, similis ei cujus usus sub Missæ sacrificio est quam vocant* Pacem, *quia ad osculum pacis communicandum facta est.* Pax *autem* Freda *est in antiquo Francico.*

b Dagbertus Archiepiscopus Bituricensis *fuit anno* 987, *et mortuus traditur anno* 1012.

c S. Palladius Episcopus Bituricensis *colitur* 10 *Maji, ad cujus Vitam ostendimus Pagum seu Potestatem ejus nomine appellari. Dicitur autem* Pagus *etiam* Potestas, *quatenus habet proprium ac privatum Dominum, Italis* Podere, *id est,* Posse.

d Exandonum *sive* Exelodunum, *vulgo* Issoudun, *inferioris agri Bituricensis urbs.*

e Calna, *an* la Carne, *oppidum Occitaniæ, inquirendum incolis proponimus.*

f Muratum *oppidum Alverniæ superioris, et Vicecomitatu nobile.*

g Salvigniacum *vulgo* Sagnilii, *dominium in agro Borboniensi.*

DE

DE S. THEODORO

H. G.

EPISCOPO PAPIENSI IN ITALIA.

PRÆFATIO NOSTRA.

De cultu et vita recentius collecta.

CIRCA AN. DCCLXXVIII.

Cultus sacer.

Sacram memoriam S. Theodori, Episcopi et Confessoris Papiæ, *celebrant ad hunc* XX *Maji, Bellinus, in Martyrologio secundum morem Romanæ curiæ Venetiis sub annum* MCCCCXCVIII *excuso; Grevenus et Molanus, in suis ad Usuardum additionibus; Maurolycus, Felicius, Canisius, cum Martyrologio hodierno Romano, et Basileensi anni* MDLXXXIV. *Item Ecclesia Mediolanensis in Missali anni* MDXXII *et* MDLX, *et Breviario anni* MDXXXIX, *sed ad* XIX *et* XX *Martii. Verum propria Ecclesia Papiensis, Officio Ecclesiastico sub ritu duplici, eum colit hoc* XX *Maji. Adstipulantur* B *Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ, Ughellus Tomo* I *Italiæ sacræ in Episcopis Papiensibus, rerumque Papiensium scriptores, Stephanus Breventanus, Antonius Maria Spelta; Joannes Baptista de Gasparis, in* Breviario Vitæ Sanctorum Ticinensis *seu* Papiensis Ecclesiæ Episcoporum, *diuturna inquisitione ex pluribus Scriptoribus collecto, et sub annum* MDCLI *vulgato Papiæ, tacito auctoris nomine, ex quo Acta damus.*

Acta.

Sunt hæc veluti epitome eorum omnium, quæ Carolus Pozzi, Canonicus Ecclesiæ Collegiatæ ac Parochialis S. Theodori Papiensis, eodem anno et communicatis verosimiliter studiis, vulgavit Italica lingua; prolixiori phrasi et deductione rhetorica extendens singula, sic ut tota quindecim Capita libellus impleat. Vix tamen in eo reperimus quidquam, quod vel in Annotatis referendum esset, nobis aliunde non notum, nisi pauca de cultu post Epitaphium danda. In Supplemento Bergomensis ad annum DCCLI *dicitur,* nonnulla memoratu digna scripta mandasse Theodorus. *Sed ea latent omnia, præterquam brevia quædam fragmenta Sermonum ejus ad Plebem, qui ab Ecclesia Papiensi solebant antiquitus recitari in Processionibus, Litaniarum minorum nomine vulgo notis, quæ Fragmenta Carolus Pozzi exhibet cap.* 5 *Vitæ a se scriptæ. Prætereo quæ Bernardus Saccus, lib.* 10 *cap.* 17 *Historiarum Ticinensium; Jacobus Gualla, lib.* 3 *Sanctuarii Papiensis cap.* 4 C *; et Antonius Maria Spelta, in Vitis Episcoporum illius Ecclesiæ num.* XXIV *ediderunt: quoniam ab illis sua acceperunt de Gasparis et Pozzius, correctis dumtaxat erroribus chronologicis.*

VITÆ BREVIARIUM

Auctore Joanne Baptista de Gasparis.

a Miraculis clarus

Theodorus Ticinensis, *a* S. Petri Papiensis Episcopi alumnus, inde ejusdem Levita, donis gratiæ et naturæ ditatus, ob morum probitatem, vitæ sanctitatem, et doctrinæ præstantiam, ex Præposito Ecclesiæ *b* S. Agnetis, quæ post de Sancti hujus nomine dicta est, divino monitu, *c* Luitprando Longobardorum Regi per Angelum præcedente, Episcopus ab Ecclesia Ticinensi eligitur. Inde Romam pergens consecrationis gratia, in itinere obsessos a dæmone liberavit, aliisque quamplurimis sanctitatis signis refulsit. Episcopus a *d* Zaccharia summo Pontifice, ejus cognita sanctitate, consecratus, ad suam Sedem cum populi Clerique lætitia et veneratione excipitur. Qui cubiculo inclusus, Deo gratias agebat: et ea pietate, qua solet mens devota incendi, Summum Patrem obortis lacrymis enixe deprecabatur, ut optimus esset animarum Pastor et Rector. Transactis aliquot in oratione diebus in publicum prodiit, suas oves diligenter invisit, tanta solicitudine et vitæ sanctimonia, ut Papiensem diœcesim a teterrima Arianorum lue, quæ in Italia repullularat, illæsam servaverit. Vitiorum pestem depulit, virtutes revocavit, animos ad Christianam religionem, ad mundi contemptum, et ad amorem inflammavit.

d consecratur Romæ Episcopus:

2 Claruit miraculis. Cum Francorum Rex Pippinus Longobardorum Regi Aistulpho, ditionis Romanæ direptori, bellum inferret, *e* Papiamque magnis copiis obsideret; huic occurrit Theodorus, malorum civitati impendentium misericordia permotus. E Nam civibus arma deponentibus, bello fessis, ipse mœnia perambulans, oratione et salutari Crucis signo propugnabat urbem. Idcirco quidam Regis *f* nepos in Sanctum contorsit sagittam, quæ illico in sagittarium divinitus reversa, ipsius guttur trajecit. Hac manifesta Dei ultione perterriti belli Duces, a sancto Antistite supplices defuncti nepotis implorant vitam, tali fœdere percusso, ut Præsule ipso vivente civitatem non depopularentur. Eorum precibus annuit Pastor piissimus, et in Christi nomine nepotem vivum restituit. At cum juxta promissa Rex obsidionem solvere nollet, ac civitatem diripere conaretur; protinus tanta vis imbrium e cœlo ruere cœpit, et flumen Ticini adeo intumuit, ut Papia a direptione atque incendiis defensa, cum exercitu discedere et trans Alpes abire, acceptis quibusdam pacis *g* conditionibus, idem obsidens Rex statuerit.

e urbem Papiam ab obsidione liberat:

3 Mulieri *h* cum paralytico filio, ejus opem imploranti, noctu Ticini flumen transituræ, mire apparens ostendit vadum, cujus et filium Crucis signo sanum effecit. Judæi tumidum brachium sacro baptismate incolumitati restituit. F A Desiderio ultimo Longobardorum Rege, B. Petri jurium direptore, monitisque Romani Pontificis ac Theodori contumace, in exilium pulsus, multa mala perpessus est; donec Carolus Magnus *i*, debellato Desiderio, summa totius civitatis gratulatione, ab exilio eum revocaverit. Augustino ejus Archidiacono, Episcopatus ambitioso, futurum Episcopum prophetico spiritu prædixit, et mox *k* moriturum: cui id Roma Papiam redeunti contigit: nam in itinere mortuus est. Tandem cum circiter annos quadraginta septem singulari vitæ sanctimonia præfuisset Episcopus, appropinquantibus diebus ipsius, ex hac vita discessus, a SS. Syro *l* et Juventio, quos dum vixit Patronos semper coluit, suæ resolutionis tempus instare admonitus fuit. Mane consurgens, quod per quietem viderat, convocato Clero et populo narravit: eosque hortatus fuit, ut promissam in baptismate fidem servarent, inimicis ignoscerent, et Deum simulque proximum diligerent. Hæc et alia salutis monita pius Pastor reliquit *m*. Invalescente morbo, in cœlum tollens oculos, inquit: Venit Christus, ut carne solutus ad suum properem judicium. Et hæc dicens, ad Deum gloriose emisit spiritum, decimo tertio Kalendas Junii anno septingentesimo septuagesimo

h paralyticum sanat:

revocatus ab exilio, i

l præmonetur de obitu,

m moriturque an. 778.

A gesimo octavo: cujus tumulus frequenti energumenorum aliorumque languentium liberatione et tunc et deinceps claruit.

ANNOTATA.

a *Acta* S. Petri *decessoris dedimus* 7 *Maji, ex Breviario ejusdem Auctoris, a quo traditur* morte præreptus anno 743: *judicavimus tamen ægre eam mortem differri posse ultra annum* 738.

b *Parochialem eam fuisse indicat Pozzius, subjectamque ei plebem* Portæ-Pertusiæ *nominat.*

c Luitprandus *Rex mortuus est anno* 744, *successitque Rachis, qui postea linquens fratri Aistulfo regnum, monachus Casinensis factus est. Pozzius multis exaggerat, auctoritatem, qua apud eosdem* Theodorus *valuit, ad utrumque vel adducendum vel retinendum in pace cum Romano Pontifice.*

d S. Zachariæ *Papæ Acta dedimus* 15 *Maji. Præfuit Ecclesiæ a mense Decembri anni* 741 *usque ad an.* 752. *Extatque ejus epistola* XVIII ad Theodorum Episcopum Ticinensem *hoc principio.* Pittacium quod nobis tua veneranda Fraternitas obtulit, per quod B nos sciscitari studuisti, scilicet filium, cujus pater alterius filiam ex sacri baptismatis fonte habet susceptam, id est, an spiritualem ejusdem patris filiam, quod dici crudele est, in matrimonium suscipere liceat, quod apud te enormiter asseruisti contigisse.

e *Papia a* Pippino *Rege obsessa fuit anno* 755 *et iterum* 756, *quo postmodum Aistulfus ex equi lapsu finem vivendi fecit; eique successit Desiderius.*

f *Hæc referunt Breventanus et Gualla ad tempora Desiderii Regis et Caroli Magni, qui obsedit Papiam anno* 773 *et* 774. *Verum Spelta et Saccus referunt ad tempora Pippini et Aistulfi, quos hic auctor secutus est. Et videtur res tota niti traditione vulgi Papiensis. Ferrarius abstrahit a tempore, quo contigisset.*

g *Pippinus* redditam *sibi ab Aistulpho* Ravennam et Pentapolim et omnem Exarchatum ad S. Petrum tradidit. *Ita Eginhardus ad an.* 756.

h *Pozzius ait, eam mulierem fuisse* ex oppido Castelli novi de Scrivia, diœcesis Dertusanæ in Statu Mediolanensi, ipsamque a Sancto sibi per somnum apparente jussam fuisse filium suum curandum adducere Papiam.

i *Aliqui ante hæc tempora scribunt* S. Theodorum *vita functum, et solum* 14 *annos Episcopum fuisse: sed ex Epitaphio subjuncto refelluntur, ubi mortuus dicitur, dum Papiam tenuit et rexit* Carolus, *utique* C *Magnus, dictus* Rex Longobardorum. *Pozzius cap.* 11, *prolixe describit operam a* Theodoro *impensam convertendis Saracenorum Regibus, quos Desiderius Rex bello ceperat: et hujus filiam, Carolo desponsam, appellat* Theodoram, *nescio quo auctore,* Bertham *aliqui Franci vocant. Ego ad* 30 *Aprilis agens de S. Hildegarde* §. 2, *censui* Desideratam *dictam fuisse.*

k *Spelta ait esse qui dicant,* 20 *solum diebus præsedisse Augustinum; ipse Romam ivisse ait Confirmationis seu Consecrationis causa; eaque impetrata per iter* D *in reditu obiisse.*

l *Coluntur* S. Syrus I *Episcopus* 9 *Decembris, et* S. Juventius 3 *Episcopus* 12 *Septembris.*

m *Galesinius et Gualla præsentem morienti adfuisse aiunt Leonem Papam III, et funus curasse: quod hic Auctor noster et Carolus Pozzi merito omittunt: cum* Leo Papa III *primum electus fuerit anno* 795, *atque adeo annis* 17 *post mortem Sancti.*

EPITAPHIUM

a Jano Grutero editum.

Me tibi præclarus Doctor nutrivit alumnum
Antistes Petrus, Ticinensis gloria plebis,
Et Pater et Pastor, patriæ decus, inclitus auctor.
Ecclesiæ semper fueram vernaculus almæ,
Litterulas ex quo primævo tempore sumpsi.
Primus eram Cleri primo Levita; deinde,
Jam licet indignus, magno tamen Ordine fungens.
Sed post ira Dei populum stillabat in istum:
Exul eram, ductus longe de cespite patrum.
Sed me magna Dei servavit gratia semper,
Eruit a multo venienti hinc inde periclo: E
Cui laus magna fuit, virtus, et gloria semper,
Qui me tam miserum dira de morte reduxit.
Et patrias iterum me fecit cernere terras,
Tempore quo Carolus Rex, magnus et optimus, istas
Tenuit et rexit grandi pietate benignus.
Hæc mea viventis in secio fata fiebant.
At nunc ista tenet requies miserabile corpus:
Spiritus altithroni timidus petit, omnia secum,
Judicium Regis. portans quæcumque gerebat.
Corpore conjunctus Petro, Mitissime Christe,
Tu quicumque legis, dic, dic, peccata remitte:
Atque valete mei memores per secula, Fratres.

5 Crevit postea, *inquit Vitam concludens Carolus Pozzi,* Papiensis populi religio erga S. Theodorum usque adeo, ut antiqua ac nobilis Albericiorum familia, specialius illi devota, sub nomine SS. Theodori et Blasii ædificandam curaverit ecclesiam in arce Papiensi: quæ cum diuturnitate temporum et bellorum injuriis fuisset destructa, novam a fundamentis excitarunt anno MCCCCLXXXXVII Ludovicus Albericii Presbyter et Joannes Petrus Tacconi: eamque tradiderunt Fratribus Regularis observantiæ S. Francisci, a B. Amadeo cognominatis: sed eadem postea Sanctæ Crucis dicta fuit, ad instantiam Cardinalis eum titulum ferentis. Anno deinde F MDLXXVI Hippolytus Rubeus, S. R. E. Cardinalis, Papiensis Episcopus, S. Theodori corpus ad princeps altare ecclesiæ Cathedralis transtulit; ubi a civibus exterisque honoratur, non sine fructu miraculosarum gratiarum, quarum testimonium olim dabant anathemata ad imaginem illius magno numero appensa; neque ædem temporibus nostris omnino cessant.

Ecclesia restaurata an. 1497.

Corpus translatum 1576.

DE SANCTO ETHELBERTO

G. H.

REGE ORIENTALIUM ANGLORUM.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus cultu, ecclesia, translatione, Vita a Bromptono et Giraldo stylo vario transcripta.

ANNO DCCXCIII

Cultus sacer

In *Heptarchia Anglo-Saxonica fuerat regnum Orientalium Anglorum, quod in* S. Ethelberto Rege, *de quo hic agimus, ab Offa Rege Merciorum occiso an.* DCCXCIII, *finem habuit; postea tamen ibidem regnavit S. Edmundus, martyrio affectus* XX *Novembris anno* DCCCLXX. *Sacra illius memoria inscripta est Martyrologio Coloniæ et Lubecæ sub annum* MCCCCXC *excuso his verbis*: In Anglia S. Ethelberti Regis

Ex MSS.

Regis et Martyris. *At Grevenus in Auctario Usuardi, sub annum* MDXV *et* MDXXI *impresso, primo loco addit :* Athelberti Regis Angliæ et Martyris. *Ejusdem festum inscriptum est Kalendario præfixo ante Enchiridion Ecclesiæ Sarisburiensis, precationibus et imaginibus refertum, et anno* MDXXXIII *excusum. Joannes Molanus, in Additionibus ad Usuardum anno* MDLXXIII *recusis, ista habet* : Herefordiæ S. Athelberti, Regis Angliæ Orientalis et Martyris. *Secuti dein recentiores. Cambdenus inter Silures collocat Comitatum Herefordiensem, et de urbis Herefordiæ origine atque incremento sic scribit :* Adulta Saxonum Heptarchia primum emicuisse creditur : ab Eduardo Seniore, ut scribunt aliqui, constructa : nec sane antiquior de ea facta est mentio. Britanni enim, priusquam Herefordiæ nomen innotuit, locum Trefawith a fagis, et Henford a via antiqua, ipsique Saxones Fernleg a Silicibus dixerunt. Incrementa, ni fallor, maxima religioni, et Ethelberti Orientalium Anglorum Regis martyrio, accepta ferat. Qui cum nuptias filiæ Offæ Regis Merciorum ambiret ; a Quendreda, Offæ uxore, quæ potius Orientalium Anglorum imperium, quam honestam filiæ conditionem captavit, ex insidiis nefarie sublatus, Martyrumque catalogo insertus, templum hic sibi habuit a Milfrido Regulo extructum : quod Episcopali statim condecoratum dignitate, in summam crevit opulentiam, munificentia primum Merciorum, dein West-Saxonum Regum. *Hæc ibi.*

Herefordiæ ecclesia illi dicata.

2 *In MS. Florario Sanctorum indicatur hoc* XX *Maji,* In Anglia translatio Athalberti Regis et Martyris : *scilicet ad dictam Herefordiam. Permansit erecta ibidem ecclesia cum sacris illis exuviis usque ad annum* MLV, *quando (ut scribit Florentius Wigorniensis in Chronico)* Griffinus Waliensium, et Algarus Comes, contra S. Eduardum Regem, copiosum exercitum congregarunt, finesque Anglorum depopulaturi, Herefordensem provinciam intraverunt; et Anglos fugam capescentes insecuti, quadringentos vel quingentos ex eis peremerunt, multosque vulneraverunt. Deinde victoria potitus Rex Griffinus et Comes Algarus Herefordam intraverunt, et septem Canonicis, qui valvas principalis basilicæ defenderunt, occisis ; ac monasterio, quod verus Christicola Antistes Æthelstanus construxerat, cum omnibus ornamentis et Reliquiis S. Æthelbrechti Regis et Martyris, aliorumque Sanctorum combustis, et nonnullis e civibus necatis multisque captivatis, civitate etiam spoliata et cremata, prædæ ubertate ditati redierunt. *Hæc Wigorniensis, quæ plane eadem habent Simeon Dunelmensis in historia de Gestis Regum Anglorum, et Rogerus Hovedenus parte priore Annalium, qui* S. Agelbertum Regem et Martyrem *appellant.*

Corpus translatum, et anno 1055 combustum.

3 *Acta ejus duplicia extant, et ex aliis antiquioribus excepta : horum alia sunt edita in Legenda Joannis Capgravii, alia inserta Chronico sub nomine Joannis Bromtoni excuso inter* X *Scriptores Historiæ Anglicanæ : quæ ultima hic damus, nonnullis inter Annotata ex prioribus observatis. Est Chronicon Bromtoni ad annum usque* MCC *deductum, ergo quatuor post cædem* S. Ethelberti *seculis ex variis auctoribus et encomiastico stylo scriptum. Ex hoc Willelmus Dugdale volumine* 3 *Monastici Anglicani pag.* 150 *deducit originem Ecclesiæ Cathedralis Herefordiensis, adductis verbis, quæ infra numero* 13 *habentur. Dein pag.* 181 *edit chartam Edwardi Regis, qua* Presbyteris Herefordiensibus apud S. Ethelberti monasterium *immunitas conceditur, et pag.* 187 *proferuntur privilegia, ad honorem ejusdem* S. Ethelberti *facta. Præter istæc quæ dixi excusa haberi Acta,* Vitam Regis et Martyris Æthelberti a Giraldo digestam, *ex vetusto Codice Bibliothecæ Cottonianæ Lugduni, sub effigie Vitellii* E 7 *reperiendo, describendam nobis curavit prælaudatus Guilielmus Dugdal, cum proœmio, quod incipit,* Siquis vero deliciarum horto. *Eam esse pro usu Chori, stylo verbosiori deductam intelligimus, dum legimus laudatam in eodem proœmio* gratiam Martyris nostri et Regis Æthelberti, cujus hodie solennia festive celebramus. *Ceterum cum* Giraldum *auctorem legis, ne* Cambrensem *cogites, scriptis de Hibernia libris, quos anno circiter* MCLXXXX *edidit notum et anno* MDCLXII *a Gratiano Lucio Hiberno operose refutatum (hujus enim stylus multo castigatior et succinctior est) sed posteriorem ejus nominis aliquem Herefordiensem Canonicum, qui licet in fine profiteatur, quod* Vitam S. Æthelberti cum miraculis, longis ambagibus ante rudique sermone congestam, Concanonicorum instantia brevius admodum et dilucidius explanavit, *est tamen multo prolixior Bromptono, cujus alias ipsa fere verba habet, ut appareat ex eodem ambos fonte sumpsisse. Quare Bromptoni contextui acquiescentes, ex Giraldo Annotationes paucas et miracula ab illo prætermissa sumemus.*

Acta apud Capgravium et Bromtonum : alia MS. auctore Giraldo.

VITA

Ex Chronico edito sub nomine Joannis Bromtoni.

CAPUT I.

S. Ethelberti virtutes, iter ad Offam Regem Merciorum.

Post Regem Annam, Adelherus frater suus in regno Estangliæ successit : qui in bello, cujus auctor ipse fuit contra Oswinum Regem Northumbriæ, cum perfido Penda fratris sui Annæ peremptore existens, cum suis militibus est occisus. Cui Athelwoldus, Athelwlfus, Alfwoldus, Berna, et Adelredus Reges in regno Estangliæ successive regnaverunt. Adelredo autem, ultimo dictorum Regum Estangliæ, defuncto ; Ethelbertus filius ejus unicus et heres, *a* a studio litterarum subito ad curas terrarum raptus, cum omnium voto unanimique desiderio in regni solium sublimatur. Iste Rex Ethelbertus, hæc et hujusmodi Scripturæ testimonia secum recolligens, Quanto major es, humilia te, in omnibus ; Humiliamini sub potenti manu Dei ; Qui se humiliat exaltabitur ; et illud ex beatæ Virginis cantico. Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles ; humilitatem in corde suo specialiter et præcipue radicavit, et eam quasi ceterarum virtutum fundamentum in se locavit. Præterea recolens, et ratione nominis attendens, quod a regendo Rex dicitur ; eo quod se primum, deinde populum sibi subditum regere debeat ; pius Rex, clemens et misericors, pupillo et orphano calumniam fieri, et sanguinem innocente effundi non permittens, in dubiis absolvere quam condemnare pronior longe fuit. In certis autem et sententia damnatis semper pœnam mitigare paratus, dolens plurimum, quoties dolorem vel pœnam cuiquam inferre vigore justitiæ tenebatur ; gaudens e contra nec mediocriter exultans, quoties præmia conferre et beneficia spargere potuisset.

Post alios Reges *a patri suo succedit S. Ethelbertus,* *Eccli. 3, 20. 1 Pet. 5, 6. Luc. 14, 11 Luc. 1, 52* *vir humilis, clemens et misericors,*

2 Accedentes autem ad eum, ad regiam dignitatem jam elevatum, tam Proceres regni sui quam Prælati, super uxore ducenda regiaque prole suscitanda, ipsum primum in privato, deinde palam et publice convenerunt. Ipse vero, qui a pueritia fixum in animo radicatumque habuerat, virginitatem corporis sui Deo dedicare, fructumque centesimum expectare, quantum et quamdiu potuit, renuit omnino, distulit et recusavit. Legerat etiam, et tam ex Ethicis quam Theologiæ paginis notum habuerat,

amans virginitatem, et horrens molestias matrimonii

matrimoniorum

A matrimoniorum quanta sunt onera. Legerat insuper fatuarum mulierum inertias, deformium fastidia, formosarum et generosarum fastus et superbias, adulteria, plerumque prolem incertam vel evidenter alienam, et inter secreta thori et thalami domesticas amaritudines, *suadentibus proceribus* molestias et anxietates, iras, rixas, zelotypias graves et suspiciones. Legerat hæc, inquam, et ex his collegerat, pectora quidem, in quibus hæc regnant, parum habere pacis, plurimum autem perturbationis. Porro invalescentibus tandem eorum insultibus, quoniam opportune instabant et importune, sciens quia contra omnes sapere quasi desipere est, sciens etiam illud, Omnia fac cum consilio, et post factum non pœnitebis; (Eccli. 32, 24.) quamquam vix et invitus, eorum denique voluntatibus sibi obtemperandum duxit et decrevit, timens tamen. Hæc ratio eum præcipue induxerat ad consensum, quod si regnum ob ejus defectum aliquando forte herede careret, hostiles ea occasione incursus, excidium pariter et exterminium pati posset *b*.

3 Accedens ad eum denique Comes Oswaldus, *consentit in filiam Offæ Regis* qui inter Consiliarios ipsius ei fide et familiaritate fuit præcipuus: eumque super *c* Offæ Merciorum Regis, viri in Occidentalibus insulæ finibus magnifici, B filia unica atque legitima ducenda, cum instantia magna secreto convenit. Ipse vero, quamquam invitus ad hujuscemodi consilia declinans, respondit, se cum matre sua adhuc superstite regnique Proceribus inde in brevi consilium habiturum. Quibus ad diem certum convocatis, *obnitente matre.* omnium fere assensus Oswaldi consilio concordavit. Mater sola, vel quia filiarum attentius, quam filiorum, matres conjugia maturare solent; vel potius mente præsaga malorum, illud penitus dissuadebat. Ethelbertus autem, vir bonus et justus, ne muliebri consilio terræ suæ Primatibus pertinaciter resistere videretur; obtemperaturum eorum voluntatibus se concessit.

4 Missa autem mane devote, ut assolet, et diligenter audita, *In Merciam abiturus,* gratiaque sancti Spiritus invocata; cum magno comitatu, regioque sicut decuit apparatu, iter arripuit indilate. Sed cum equum suum ascendere debuisset, *terretur motu terræ,* terra sub pedibus ejus, cum astantium omnium plurima admiratione et terrore, quasi terræ motu facto, tremuit aliquamdiu, et concussa quievit. Ipse vero jactans in Domino curam suam, eique revelans viam suam, qui non derelinquit sperantes in se, immotus omnino et interritus, *et sole obscurato* iter aggredi minime formidavit. Et cum aliquantulum C processisset, sole obscurato, tantæ et tam atræ tenebræ itinerantes subito operuerunt, ut neque seipsos ad invicem, neque viam ullam jam videre valuissent: donec piis sancti Regis Ethelberti precibus et devotis orationibus radii solares sunt restituti. Clamabat enim ad Dominum, et ad terram prostratus, (Psal. 14 8.) humiliter dicebat: Notam fac mihi, Domine, viam, in qua ambulem: quia ad te levavi animam meam. Nec mirum si signa, quæ in morte Christi apparuerunt, ante mortem hujus membri Christi ejusdemque dilecti, eamdem præsagientia, contigerunt. Terra quippe, quasi scelus abhorrens quod jam imminebat, mota est: sol autem obscuratus, tamquam ne videret, faciem avertit. Vel, terræ motus ille, terræ regnique commotionem et desolationem (quæ ab ortu Ethelberti, multis annorum curriculis sub Regulis et tyrannis, usque ad Regis Edmundi tempora duravit) aperte potuit significare; sol vero lucem subtrahens, ipsum ab hac luce in proximo subtrahendum, manifesto indicio declaravit.

5 Cum itaque longius iter agendo, ad vicum in *ac visione nocturna:* Merciorum regno, qui Villa-australis ab incolis vocabatur, jam pervenisset; die ad vesperam vergente, ibidem pernoctare statuens, in loco campestri tentoria figi jussit. Præmiserat autem viros discretos D atque disertos, cum regiis donariis et exeniis, quæ (EX MSS.) et Regem dare Regemque recipere cum honore deceret, adventum ejus causamque sui adventus Offæ Regi nuntiantes. Eadem vero nocte, cum membra fatigata labore sopori dedisset; visiones terribiles valde vidit. Videbatur enim eum videre totum aulæ suæ regiæ fastigium a summo deorsum culmine corruere: cornuaque thalami sui, in quo quiescere solebat, tam tecto quam parietibus, subito lapsu in terram cadendo comminui: et alia quædam non minus *d* horrenda vidit, quæ Comes Oswaldus sibi a Rege relata, consolandi et obsequendi gratia, interpretari benignius satagebat. Ipse vero tacite cuncta considerans et intrepide, se et suam causam ex toto Deo commisit.

6 In crastino vero reversis ad eum nuntiis, tam propriis quam ab Offa Rege transmissis, *sed reditu nuntiorum recreatus,* qui ei veniendi securitatem cum gratia Regis et benevolentia reportabant; præmissis etiam primo rhedis, deinde clitellariis et sarcinis et sagmariis multis, cum servientium tam peditum scilicet quam equitum turbis, ipse Militum agmine pulcherrime septus; competenti est ordine subsecutus. Post longos itaque viæ labores, *ad curiam Offæ progreditur.* cum ad curiam Offæ Rex Ethelbertus perveniret; fama tanti adventus divulgata, virgo Althrida, E Offæ Regis filia, ab alto per fenestram solatio, Regem Ethelbertum juvenem januas intrantem, et Milites suos cœpit diligenter more muliebri, eo quo intrabant ordine, intueri. Quo facto, ad matrem puella reversa, juvenis formam, juventutis elegantiam, Proceres illustres, Milites insignes, comitatum et apparatum incomparabilem, et visa omnia, et forsan visis majora, sibi referre inchoabat.

ANNOTATA.

a *Giraldus Sancti matrem appellat* Leoverniam: *meminitque* Etheldridæ Virginis, *Rege Anna prognatæ. Capgravius ita habet:* Cum in disciplina litterarum profecisset, non voluptatum illecebris animum implicare curavit, sed orationibus et eleemosynis ceterisque operibus bonis tota solicitudine insudavit. Coætaneis ejus ad ludos exercitatis, ipse in ecclesia conversari gaudebat. Demum adolescens factus, et patre orbatus, ad regni solium sublimatur. *Alfordus annum assignat* 749, *ac cœlibem ait vixisse in regno* 44 *annos.*

b *Giraldus hæc interponit:* Accessit igitur ad eum aliquando inter proceres regni sui vir magnus et potens, Comes Guerro, monens et consulens, F quatenus Australis Britanniæ Regis Egeonis filiam, cui nomen Scledrida, unica scilicet nuper defuncti patris filiam et heredem, sibi matrimonio copularet; ut ea videlicet occasione quasi duo regna in unam convenire possent monarchiam. Cui Rex statim hujuscemodi responsum dedit: Nonne Egeonis hæc filia, qui patri meo semper infidelis existens, tot eum fraudibus, tot perjuriis fallere consuevit? utpote vir subdolus, perfidus, et versutus: qui et animum sic instituerat, ut nihil ei menti minus esset quam non mentiri, nihil fas nisi nefas, nihil æquum præter iniquum videbatur. Nosti, Guerro, quod sicut in arboribus vitium radicis, sic in hominibus ceterisque animalibus naturaliter in prolem descendere solent vitia parentum vel virtutes. De vitiis itaque mulierum et virtutibus, non de divitiis et possessionibus est inquirendum; de parentum quoque moribus, potius quam honoribus investigandum. Fortunæ nimirum munera mutari crebro videmus et transferri; natura vero radicitus hæret, quæ suos inventa fortuna relinquere novit heredes.

c Offa *post annum regni* 39, *mortuus est anno* 796, *relicto*

EX MSS.

A *relicto filio Egfrido regni herede, cujus infra mentio habetur : unde* filia *hic* unica *dicitur, ut quæ non habuerit alias sorores. Interim Edburga uxor Brithrici Occidentalium Saxonum Regis, illius veneno sublati, filia Offæ habetur : sed hic additur* unica et legitima, *ut ista excludatur.*

Visio Ethelberti Regis,

d *Vix plura Giraldus; sed Capgravius multo prolixius et distinctius ea sic narrat* : Veniens Rex in regnum Merciorum cum membra sopori dedisset, visionem vidit, quam suis retulit dicens : Videbatur, inquit, mihi, Consules ac Tribunos regni mei in regno meo prope me assistere, ubi multis sermonibus cum eis habitis, ruit a summo culmine totum fastigium regiæ domus meæ, cornuaque thalami mei evulsa ceciderunt. Mater mea hæc præsens contemplabatur, et ejulans lacrymabatur, lacrymæ vero ejus cadentes erant quasi guttæ sanguinis decurrentis in terram. Deinde aspiciebam arborem pulcherrimam in domicilio meo excrescere, proceram valde, frondibus et foliis mirabiliter expansam et decoram, nullius arboris similitudini in pulchritudine comparandam : ad cujus radices quidam ultro insistebant, qui hanc toto conamine suæ feritatis incidebant : ex
B qua succussione quidam torrens sanguinis effluxit, qui contra Orientem magno impetu cursum suum extendere festinavit. In contemplatione vero ejusdem visionis eximiæ, columnam lucis ab Austro sole splendidiorem videbam exurgere : et mirantibus qui aderant et stupentibus universis, ad cœlum usque, flammivomis radiis sequentibus, ascendere. Ego autem eram singularis avis in terra, totaque extremitas alarum mearum erat aurea : æstimabamque me arborem illam leviter posse circumplecti, si fortitudini meæ vel potentiæ aliqua occasio pateret circumplectendi. Demum pennarum remigio temperato, celeri volatu superiora columnæ lucis ascendo. Cum autem in supremo culmine illius consedissem, et clara luminaria, quæ summus ille omnium princeps Deus in firmamento collocavit, toto oculorum aspectu sedulus contemplarer ; audivi voces in sublime cœlestis harmoniæ miscere concentus : cujus nectarea delectatus suavitate, sive ad dulcedinem melodiæ magis magisque intentus, somno solutus sum. Cum autem aliqui interpretarentur, eum in potentia et gloria Regibus præteritis potentiorem et excellentiorem futurum ;

quam ipse de sua morte interpretatur,

Rex ait : Fides utique revelationis aliud habebit experimentum, et majoris interpretationis longe altio-
C rem pertingit ad actum. Facilis fortasse nobis hodie ad tyrannum patebit ingressus : verum ignoratur libertas revertendi. Sententiam quæ super me præfinita est a Deo, animo hilari et spontaneo patienter expecto. Nobis autem videtur, casus ille domus, a summo fastigio corruentis, desolationem regni significare, post necem ejus : cornua vero thalami cadendo ad terram confracta, fortitudo est principatus eorum, per mortem Principis sui conculcata ab inimicis et in nihilum redacta. Sanguinolentæ lacrymæ matris, dolores cordis sunt, et passiones quas pro amissione filii sui sine intermissione perferebat. Arbor procera et longa, Regis personam designat ; cujus summitas, frondibus et foliis condensa et in latum expansa, latitudinem sanctarum portendit virtutum, per quam Sanctorum vita adornatur. Qui arborem succidebant, occisores beati Martyris erant. Torrens sanguinis de succisa arbore, sanguis Martyris innocenter effusus creditur esse : qui ad Orientem cursum suum direxit, quando innocentia mortis ejus ad Deum in cœlo, ut vindictam acciperet, clamavit. Columna lucis, quæ usque in cœlum tendebatur, claritas bonorum operum ipsius exprimitur. Quod se esse avem videbat pulchritudine singularem, cujus alæ in extremitate erant aureæ ; significat spiritum ejus geminis alis virtutum, D
dilectione videlicet Dei et proximi circumdatum, splendentem fulgore et luce bonorum operum, quibus in summo culmine lucidæ columnæ sublevari, et pertingere posset ad gloriosam visionem æternæ majestatis Dei. Audivit etiam voces in cœlo cœlestis gloriæ, ad gaudia eum felicitatis æternæ invitantes.

enucleatius explicata.

CAPUT II.

Insidiæ a Regina structæ. Cædes. Sepultura.

Regem a consensu adductura Regina

Quibus auditis, animoque diutius anxie revolutis, Regina muliebri plena tam astutia quam malitia, Regem Offam virum suum eadem nocte per hujuscemodi verba convenit. Maturo tibi, Rex, in hoc articulo et valde maturando opus est consilio. Nosti quod Orientalium Anglorum tyranni Merciorum populis ab antiquo imperare desiderant : nosti antiquas gentium inimicitias, et mutuas plerumque regnorum subjectiones. Fallor si non juvenem istum plus ambitus, quam amor huc adduxit : sub uxoris namque ducendæ prætextu, et palliatæ amicitiæ colore, captata tuæ senectutis occasione, callidus in E
hos fines explorator et expugnator advenit. Non itaque ducendi, sed seducendi causa, hospes accessit ; nec hospitis, cum tanta militum et armatorum copia, sed verius hostis imaginem ille gerit. Sed esto, quod filiam nostram duxerit, et hac præcipue causa in partes istas advenerit ; tunc jure quodam successionis et hereditatis, quæ jam ipsum quasi cum herede contingeret, in mortem tuam quotidie anhelaret ; totumque sibi, quod in pace nunc possides, jugiter appetere, et modis omnibus acquirere non cessaret. Flagellum itaque tibi, Rex, fabricas, et flagitium paras, si talem tibi constituas successorem : nihil aliud namque restat, si hunc tibi generum ordinaveris, nisi ut regni tui vitæque pericula non evites, vel saltem sub tanto insidiatore et successore timide et trepide de cetero regnabis : et orientalis illa servitus per te, quod absit, in hos fines liberos inducetur. Porro si repulsam passus et offensus abscedat, non minus periculum procul dubio, Rex, incurres : terrarum namque vestrarum aditus et exitus jam novit, exploratore non indigens alieno. Ætatis tuæ defectum et infirma nostra consideravit : occasionem confusionis et repulsæ prætendet, bellumque vobis statim indicet, et ad exterminium vestrum sive mortem accelerabit. In has itaque perplexitates adventus hujus hospitis nos induxit : unde necesse est, ut vel tua per ipsum in brevi destructio accedat, vel per te ejus matura peremptio ordinetur. Finitoque Reginæ sermone, post longa suspiria, Rex tandem in hæc verba prorupit : Angustias undique graves tua nobis oratio, Regina, depingit : ex qua video quidem et evidenter intelligo, quod hinc nobis periculum, inde turpitudo similiter versatur. Cumque demum de morte Regis Ethelberti ad suggestionem Reginæ tractaretur, advocatis ad consilium Proceribus paucis et privatis, ac muliebri industria ad favorem prius allectis, omnes in sententiam mortis consenserunt : dum tamen illud procul a militaribus ejusdem turbis, secretoque et sine tumultu fieri posset.

suspectum ei facit Ethelbertum

et occidendum suadet : F

idem suadentibus proceribus

7 Prosiluit ergo in medium vir sanguinis, ad scelus omne paratus, cui nomen *a* Guymbertus ; *a*
qui ob familiaritatem olim in domo patris sui, cui ministrabat, cum ipso juvene contractam, se melius alio facinus illud posse promisit effectui mancipare. Qui mercede statim constituta, pecuniaque suscepta, hospitium Regis Ethelberti fraudulenter adivit, monens et consulens ei, ac ex parte Regis denuntians, quatenus ad ipsum illico privatus et absque militari

Guymbertus proditor

A militari strepitu, negotium pro quo venerat ad votum expediturus, adveniat. Regis enim infirmitas ac debilitas, sicut in dolo asserebat, tumultus ac turbas hominum recusabat. Juvenis autem Ethelbertus Rex, quia nihil pravitatis unquam excogitaverat vel expleverat, nihil hinc penitus pravi suspicando, fidem dictis adhibuit : gladioque suo solum accinctus, proditorem prævium innocens omnino et immaculatus, hostia lictorem, victima carnificem, agnus lupum, ad Regis usque palatium mortisque suæ locum sub nocturno silentio est secutus. Venientibus igitur illis ad divortium, tanto sceleri magis idoneum, et ad hoc provisum, exilientibus Guymberti complicibus, Ethelbertus Rex capitur et ligatur : eique nomen Domini jugiter invocanti, spiritumque suum in manus Dei commendanti, sui ipsius extracto gladio caput Guymbertus crudeliter amputavit, et illud cruore perfusum Regi et Reginæ illico præsentavit. A vita itaque istius seculi raptus est Ethelbertus, ne malignitas intellectum ejus bonum mutaret, et fictio animam ejus deciperet. Raptus est, inquam, ne centesimi fructus gloria et virginitatis honore, quem semper appetiit, ullo mundi contagio fraudaretur. Et sicut

eum hospitio suo fraudulenter elicit

et occidit.

B quædam aliæ referunt historiæ, in juvenem Regem Ethelbertum, forma insignem, petulantes oculos incesta Regina uxor Offæ conjecit : quem quia nullatenus ad consensum inclinare valuit, tamquam uxor Putiphar secunda, Josephum alterum in Ethelberto reperiens, quasi vipera aculeis exagitata, totum virus evomuit in vindictam : sicque mater filiæ invidens, et propter repulsam tanti viri quasi confusa plurimum erubescens, vitam viri sancti morte crudeli, muliebri malitia, statuit terminare. Quoniam sicut in Ecclesiastico legitur, Non est caput nequius super caput colubri, et non est ira super iram mulieris. Et in eodem, Brevis est malitia hominis super malitiam mulieris. Passus est igitur sanctus Rex Ethelbertus, Virgo simul et Martyr, palmam victoriosus utramque reportans, XIII Kalendas Junii, cujus meritis et precibus Deus in diversis Angliæ partibus miracula multa et varia operatur.

Eccli. 25, 22 et 26,

20 *Maji.*

8 Audito igitur Principis casu tam inopinato, Althrida Virgine revelante, militibus Ethelberti Regis ad propria reversis, eadem Virgo prophetico spiritu repleta, matri quasi divina comminatione futura prædixit. Et primo de filio suo Egfrido per

Althrida sponsa vindictam prædicit,

C triennium non victuro, regnoque ipsius non stabiliendo. De ipsa etiam Regina turpi morte in brevi moritura, et ultra tres menses non victura, et ante mortem suam dæmonibus arripienda, et linguam suam propriis dentibus corrodenda. Quæ omnia, sicut prædicta fuerant, postea evenerunt. Virgo igitur Althrida, que et secundum quosdam dicitur Alfrida, castitatem corporis sui Deo devovens, ad palustria Croylandiæ, tamquam ad eremum, curavit finaliter se transferre; ubi contemplationi penitus et devotioni dedita, talari tunica induta, in omni sanctitate vitæ permansit : eligens magis abjecta esse in domo Domini, quam habitare in tabernaculis peccatorum *b*.

et ad Croylandiæ eremum secedit.

b

9 Amputato igitur sancti Regis Ethelredi capite, corpus efferri cum capite Rex Offa præcepit, et in ripa fluminis in Comitatu Herefordiæ, quod Luggo *c* dicitur, occulte sine scitu hominis sepeliri. Cum igitur ministri corpus feretro imposuissent, tantæ levitatis inventum est, ut levitatem ipsam magno pro miraculo ferendique facilitatem impii quoque satellites habuissent *b*. Et cum ad locum destinatum pervenissent, corpus cum capite, juxta Regis Offæ edictum, ignobili sepulturæ et tanto viro indebitæ tradiderunt. Sed quia non fuit Dei voluntas,

c

Sepultus Ethelbertus

d

ut tam sanctum corpus ibi occultaretur; columna D lucis sole splendidior eadem nocte ab ejus sepulcro in cœlum usque protendebatur, quam scintillæ et radii coruscantes, velut omnia in gyrum devorantes, sequebantur.

EX MSS. *columna lucis honoratur.*

ANNOTATA.

a *Ita etiam Giraldo vocatur* Guymbertus ; *Capgravio* Winebertus, qui in domo patris ejus 12 annis educatus et nutritus fuerat, et post mortem ejus in Ethelberti obsequio aliquamdiu insudaverat.

b *Addit Giraldus :* Pater pœnitentia ductus occubuit etc. *ut infra Bromtonus num.* 13 : *deinde ex Asser describit nequitias et infelicem exitum filiæ alterius Edburgæ, quas apud ipsum legere licebit.*

c *Ita etiam Giraldus et Capgravius* Luggum *vocant; cujus nominis nihil ibi reperio, sed bene fluvium* Loden, *mutata forsitan in hanc formam pronuntiatione.*

d *Interserit Capgravius.* Quidam vero sanctum caput seorsim gestantes, ut majori foret ludibrio, ante alios præcurrentes, in terra volutabant: *idem fere habet Giraldus.* E

CAPUT III.

Translatio corporis Herefordiam. Miracula. Ecclesia constructa.

Tertia vero nocte, beatus Rex Ethelbertus nobili cuidam et prædiviti viro, Brithfrido nomine, in lecto quiescenti, apparuit; præcipiens ei, ut corpus effossum ad locum, qui Stratusway dicebatur, efferret, et juxta monasterium eodem loco situm, illud reconderet cum honore, et traderet sepulturæ ; nomenque suum et mortis causam eidem exposuit. Experrectus autem a somno, ut oculos vir ille aperuit, totam cœlesti lumine domum conspexit illustratam ; virumque sanctum, qui ei apparuerat, cum toto jubaris splendore disparuisse. His autem visis et auditis, surgens Brithfridus a cubiculo, non mediocri gavisus lætitia, multiplices Divinæ majestati, quod ipsum tanta visione lustrasset, gratias intimo corde fudit : adjunctoque sibi socio, participe laboris et præmii, viroque probo, cui nomen Egmundus, ad locum pariter ipsi accesserunt : effossumque corpus, propriis decenter manibus ablutum, et sindone regali post indutum, in quodam curriculo extulerunt. F Quo facto, cum de corpore regio læti plurimum et exhilarati fuissent, pro capite tamen nondum invento mœstitiam non minimam habuerunt. Sed fusis ad Dominum communiter orationibus, caput non procul a corpore, ubi non sperabatur, Deo revelante inventum est, et statim ad corpus in feretro collocatum. Cumque feretrum versus locum destinatum prosequerentur; contigit ut ad caput, a rheda in terram forte delapsum, quidam per undecim annos oculorum orbatus officio, obiter offenderet, et statim desiderati luminis gaudium recuperaret. Qui confestim caput erigens, Deoque et S. Ethelberto elata, voce gratias agens, currum e vestigio secutus est : et cum aliquantulum processisset, ad Brithfridum et Egmundum, qui fatigati itinere parumper repausabant, gratulanter accessit; caputque ab ipsis perditum, et ab eo miraculose repertum, eisdem restituens, rem gestam et luminis gratiam, per egregii Martyris merita recuperatam, ipsis exposuit lætabundus. Quibus auditis, Brithfridus et Edmundus maximo repleti gaudio, Deum, qui tam mirabilis est in Sanctis suis, et magnus in omnibus operibus suis, glorificare non cessarunt. Et sic procedentes usque ad locum præsignatum, ibidem corpus sanctissimum

Brithfridus a S. Ethelberto monitus.

et socius Egmundus,

corpus avehunt,

et cæco illuminato in via

Herefordiæ sepeliunt

A simum honorifice sepelierunt, in loco videlicet, qui tunc Anglice Fernleg, Latine interpretatum Saltus-felicis, dicebatur, nostris vero temporibus a comprovincialibus Herefordia nuncupatur.

Ex MSS.

a

11 Et *a* Asser historicus veraxque relator gestorum Regis Alfredi, dicit, quod crescentibus, circa Martyris sepulcri loca, virtutum et prodigiorum signis; Rex Offa duos Episcopos, quibus præcipuam fidem habebat, ad investigandum istorum eventuum certitudinem, Fernlegam, quæ nunc Herefordia dicitur, destinavit. Contigit autem tunc, quemdam potentem virum et magnificum, qui finibus Lidburiæ borealis et Montis-Gumeri et aliis partium illarum terris amplissimis dominabatur, ad locum eumdem eadem hora, causa recuperandæ sanitatis de quadam passione, qua vexabatur, per merita Martyris advenisse. Patiebatur enim continuam capitis concussionem, unde et ab eventu ejusdem passionis super eum, sortitus agnomen, Eywinus Quatiens caput vocabatur. Qui cum noctu eadem ad sepulcrum sancti Regis Ethelberti vigiliis et obsecrationibus devote et humiliter deserviret; demum divina dispositione, demisso capite parumper obdor-

Sanatus tremore capitis

B mivit. Sed a somno post pusillum experrectus, et undique circumspiciens, quæsivit a suis, ubi esset ille bonus vir, qui caput ei tam liberaliter in gremio sustinuerat dormienti. Cum autem responsum accepisset quod neminem vidissent; sanitatem se recepisse sentiebat, quia post dormitionem illam caput suum quiete et absque motu quolibet enormi jam regebat; et statim exurgens, Deo et Martyri Ethelberto Lidburiam borealem cum omnibus integre pertinentiis suis laudabili munificentia largitus est, dicens: Quia rem sub cœlo, quam magis desiderabam, sanitatem scilicet, contulit mihi Martyr insignis, ideo a me ea re quam in terris plus dilexi, Lidburia videlicet, dignus est in perpetuum remunerari. Hæc autem prima terrarum omnium, ut asserunt, fuit, quæ Beato Ethelberto collatæ fuerunt.

Lidburiam eidem offert:

12 Rex autem Offa de his et aliis virtutibus et prodigiis multis jam certus, superbiam suam ad tantam humilitatem et pœnitentiam reduxit, quod decimam partem omnium rerum suarum Ecclesiæ sanctæ dedit; et ut fertur, aliorum fidelium exemplo provocatus, terras plurimas circa Herefordiam Martyri contulit, quas et Ecclesia Herefordensis usque in hodiernum diem tenet. Monasterium quoque S. Albani, et alia quædam egregia fertur per Angliam C fundasse cœnobia et ditasse: et sic demum *b* Romam profectus, et Apostolorum limina devote veneratus, multisque ibidem, Ecclesiæ consilio, causa pœnitentiæ egregie gestis, ad vitæ correctionem condignamque conpunctionem gratia cooperante signis et miraculis extitit provocatus. Nam, ut dicitur communiter, illum censum, qui Romepeny sive Peterspeny vocatur, Deo et B. Petro et Domino Papæ, qui tunc fuerat, et successoribus suis primo contulit pro perpetuo atque dedit.

Offa Rex varias terras addit,

b et Romam profectus sancte obit:

c

13 *c* Quo defuncto Egfridus filius suus vix per annum et centum quadraginta dies pro patre regnavit, et sic completum est, quod prophetice Althrida sive Alfrida prædixerat, quod post necem Martyris Ethelberti tribus nequaquam annis Merciorum populis imperaret. His et hujusmodi signis B. Ethelbertus de die in diem magis innotuit, quo usque Merciorum Rex *d* Milefridus sanctitatem viri Dei fama vulgante cognovit. Qui et quemdem Episcopum suum, virum simplicem et sanctum, de cujus diligentia plurimum confidebat, ad locum destinavit; jubens de morte Martyris et causa, ac de miraculis et signis, ibidem meritis ejusdem a Deo declaratis, diligens ei scrutinium facere, rerumque gestarum

d Milefridus de nece et miraculis instructus,

prudenti indagine certitudinem reportare. Quo facto D Regis innocentis interitum, quam didicit, magnaliaque Dei multa, nec solum ea quæ audivit, verum et illa, quæ ibidem oculis conspexit, suo Principi nuntiavit. Milefridus igitur Rex his auditis, quamquam in remotis regni sui partibus tunc temporis ageret, transmissa ad locum eumdem pecunia multa, ecclesiam egregiam lapidea structura ad laudem et honorem Beati Martyris a fundamentis incepit, et pro devotione Domino auxiliante perfecit: et in eodem loco primus Regum omnium Episcopum *e* constituens, eamdem ecclesiam Cathedrali dignitate sublimavit, quam terris plurimis et prædiis amplis, palliis holosericis et ornamentis egregiis, regia, quoad vixit, munificentia ditare quidem non cessavit.

ecclesiam construit:

e Episcopum constituit.

14 Post S. Ethelbertum, martyrii laurea in flore juventutis suæ, ut dictum est, coronatum, regnum Estangliæ per aliquot annos cum commotione et desolatione sub Regulis et tyrannis, usque ad adventum S. Edmundi Regis, turbatum duravit. Quia illud regnum nunc Reges Westsaxiæ, nunc Reges Cantiæ in dominio tenebant, nunc alicui vel aliquibus illud dabant: unde aliquando unus Rex ibi erat, aliquando multi Reguli. Ultimus tamen Anglorum *f* S. Edmundus sub Rege Westsaxiæ ibidem regnavit, qui E de Saxonia veniens, apud Bury in Regem Estangliæ coronatur... Quo interfecto Godricus Dacus ibidem regnavit. Postea Daci regnum minutum partiti sunt, fuitque sub eis usque dum Regi Edwardo pro maxima parte subjectum erat: et sic demum illud regnum Estangliæ, dominio Westsaxiæ contingebat.

Regnum Ostsaxonum perturbatur.

f

ANNOTATA.

a Asser *Menevensis, Schireburnensis Episcopus, scripsit res gestas Aelfredi, Regis ab ejus nativitate an.* 849 *usque ad mortem, quæ contigit anno* 900; *mortuus ipse, ut scribit quidam ejus Continuator, an.* 909. *Sed quæ hic de miraculis Regis Sancti narrantur desunt omnia apud Cambdenum, qui Assero illi primum locum dedit inter veteres Scriptores Angliæ in editione Francofurtensi anni* 1602.

b *Westmonasteriensis hæc late describit ad ann.* 794.

c *Hæc tomo* 3 *Monastici Anglicani pag.* 180, *ad confirmandam antiquitatem Ecclesiæ, Herefordensis referuntur.*

d Milefridus Rex *supra, Cambdeno* Milfridus Regulus: *ita etiam in sepulchrali carmine apud Godwinum de Episcopis Herefordensibus,* Regulis Milfrith cum conjuge Quenburga *dicitur. Videtur loco Witlasii, anno* 826 *regno pulsi, imperitasse; et ideo in Regnum Merciorum Catalogo omissus. Consule quæ infra in Chronico Bromtoni columna* 778 *leguntur.* F

e *Imo ab anno* 680 *fuisse Sedem Episcopalem Herefordæ, et Puttam primum Episcopum, statuunt alii. Verum de aliquo ejus Successore nihil scitur: ut ab hoc tempore videatur Episcopatus stabilitus.*

f *Anno* 970, *die* 20 *Novembris Martyrem obiisse supra indicavimus.*

MIRACULA

Ex Vita per Giraldum in MS. Cottonianæ Bibliothecæ.

Sicut Dominus et Salvator noster, carissimi, B. Martyrem Æthelbertum ad sepulcrum miraculis et prodigiis glorificavit: ita quoque in diversis atque remotis regni partibus eum diu signis coruscantibus evidenter extollere non cessavit. Est etenim vicus in Orientalium Saxorum provincia, cui nomen Bellus-campus interpretatio dedit. In cujus prædio antiquitus

Clarescit miraculis ecclesia,

A quitus lignea quædam est basilica constructa, et in honorem ac laudem beati Martyris Æthelberti Domino dispensante feliciter erecta. In hac tanta operatus est Christus et usque in hodiernum operari non cessat, quod tota Orientalis regio signis et virtutibus ibidem gestis olim fuerit illustrata, firmumque fidei gratia cooperante robur acceperit. Traditur enim, et antiquorum comprovincialium et authenticorum testimonio certum habetur, Beatum Æthelbertum, cum ad Offam Merciorum Regem iter arripuisset, in eadem pulchra planitie pernoctasse ibique noctis unius spatio tentoria sua fixa fuisse. Erat autem eodem in loco virga quædam gracilis et delicata, crescens e terra, tenerrimis adhuc telluri radicibus innixa : in summitate vero ramis et frondibus paucis operta, cui forte quædam papilionis cornua funibus sunt alligata. In crastino vero, sole recens orto, tanta et talis est arbor inventa ac si pleno robore centum annorum curriculis fixis ibidem radicibus excrevisset. Nec mirandum quidem, et si forte mirandum, non vehementer tamen obstupendum, si Dominus de surculo tam modico, pro Militis sui gloria, sub noctis unius spatio tantam arborem B erexit, qui totam mundanam hanc machinam ex nihilo creavit; quique virgam electi sui Moysi, pro ostendenda potentia sua, in colubrum commutavit; rursumque serpente in virgam converso, rubrum eadem mare divisit; quique sub noctis unius tempore virgam Aaron frondere et florere et amygdala parere imperavit. Multa nimirum in Scripturis, ut ait Hieronymus, incredibilia reperies, nec verisimilia, quæ nihilominus tamen vera sunt. Nihil enim contra naturæ Dominum prævalet natura : nec detestari debet, sed admirari et venerari Creatoris opera quævis creatura.

ubi nocte una in arborem creverat virga illa, cui tentorium Sancti fuerat adstrictum :

16 Cum autem audissent religiosi regni illius viri, beatum Æthelbertum apud impias nationes jam Martyrio coronatum, de arbore eadem in modum Dominicæ Crucis lignum constituere venerandum. Ubi quamplures, per fidei devotionem et Martyris merita, salute remedium sunt consecuti. Fixum est igitur illud eodem in loco, quo gloriosi Regis et Christi militis invicti fixum antea noverant fuisse tentorium, et basilica ibidem erecta est; ad quam quotidie plebs devota concurrens una cum Clero, Deum ac beatum Martyrem suum sedulis orationibus, hymnis et canticis glorificarent. Sepulta sunt ibi succedente tempore multa Sanctorum Corpora, qui ea tempestate, qua Sanctus Edmundus *a* passus C est et paulo post, mortem pro Christo pertulerunt; ingruente nimirum per insulam barbarorum feritate, Paganorumque spurcitia sævitiaque, cuncta quæ Christi fuerant devastantium tempore multo. Ceterum respiciente demum Domino populum suum, pace per Britanniam Ecclesiæ, *b* reddita, vir quidam dives, quem prædicti ruris prædia jure hereditario contingebant, lignum salutiferum a loco removens, in viridi planitie quadam ante januam suam statui fecit : decreverat etiam beati Martyris basilicam ad locum eumdem transferre. Sed Crucem illam loco suo, nocte eadem, virtus divina restauravit. Quo mane comperto, vir ille lignum fecit iterum reportari : sed et eodem miraculo die sequente consternatus obstupuit, et tamen animo pertinaciter obstinato, cum ad idem jam tertio removendum accederet, priusquam avelleret, oculorum cæcitate divina ultione percussus est. Cujus infortunii casu pœnitentia ductus, Confessione Presbytero facta, contritione pariter et compunctione adeo incontinenti correctus est, ut se numquam tanto facinori de cetero consensurum, seque beati Martyris ecclesiam et Crucem illam summopere veneraturum, firma sponsione promitteret : prostratoque in terram ante Crucem corpore, non ante D surrexit, quam per Dei gratiam lumen oculorum indulta sanitate recepit. Hoc autem miraculo per provinciam audito, et tanta ultione divinitus data, cœpit in tanta veneratione locus haberi; ut magnus a vicis circumjacentibus, nec non et locis remotioribus, cum oblationibus et eleemosynis, ad Crucem prædictam, concursus fieret populorum; et coram eadem devote vigilantes et orantes, salutis plerumque dona susciperent. Infantes quoque et pueri, in cunis allati, per beati Martyris suffragia in fide parentum et devotione, passim a periculo liberantur : febricitantes vero, quasi speciali miraculo, tantam tamque efficacem nusquam locorum gratiam consequuntur.

ex eadem arbore crux formatur, quæ loco bis mota, bis divinitus restituta, a b tertio auferentem cæcitate plectit,

EX MSS. et propter miracula frequentatur.

17 Contigit in eadem Ecclesia miraculum insigne, quod inter cetera sua novitate non reticendum. Erat enim aulæum quoddam, olim ecclesiæ fideliter oblatum : quod cum latro quidam nocte extrahere et exportare niteretur, perque foramen sub ostio factum ubi intravit : cumque cum furto pariter exire pararet, capite cum humeris jam exposito, parte residua intra jacente, se tanto paries ad corpus pondere pressit, ut nec extra ullatenus progredi, E nec interius regredi valuissst. Uxor autem, suspectam habens viri moram, filium ad quærendum patrem emisit : cui tandem ibidem invento nullum penitus liberationis præsidium præstare prævaluit. Parochiani vero cum ad ecclesiam in crastino mane solita devotione convenissent, latronem tam miraculose compressum et comprehensum vehementer admirantes, eumque extrahere volentes, absque difficultate qualibet ipsum per se libere egredi, ut ingressus antea fuerat, obstupuerunt. Sicque factum est ut B. Æthelberti merita provincia tota laudaret, et a sacrilegis ausibus tam evidentis ultionis exemplo se pravorum temeritas refrænaret.

Aulæum inde furatus intra parietem retinetur donec illucescat.

18 In pago Orientalium Anglorum cui Statesella *c* vocabulum antiquitas dederat, cum dies passionis beati Æthelberti per singulos annos valde celebrius habeatur, pauper quidam arte sutoria vitam agens (quoniam attritæ frontis est egestas, nec quidquam pudet dummodo vivat) solennitatem minime custodiens, pro explenda necessitate miser operi solito solicitus intendebat. Quem cum uxor sua super hoc excessu sæpius argueret, ipse tandem erga illam iracundiæ furore permotus, dum minus ob hoc operi, magisque intenderet objurgationi, dextrum infeliciter oculum acu sutoria perforavit. Qui continuo Sancti implorans auxilium, ad ecclesiam ejusdem F quanta potuit festinatione properavit; ibique confessione correctus et compunctione, fusis aliquamdiu coram altari devotis orationibus, in ipsoque demum altari oblationibus expositis, optatam cum multorum admiratione sanitatem recuperavit.

c Sutor festum violans oculo læso punitur.

19 Manebat in confinio loci ejusdem, in quo Martyris Ecclesia constructa fuerat, vir quidam Vitalis nomine, qui ex Normannica gente oriundus extiterat. Hic Martyrem nostrum, innato inter Anglos *d* et Normannos odio, quasi tanto indignum honore ac veneratione reputans, uxorem suam, die quodam purificationis suæ ad aliam ecclesiam ire fecit, ibique solennes ritus ad victimam suæ expiationis offerre. Quo completo remeando Vitalis, cum domum Militis cujusdam probitatis eximiæ, cui nomen Godiscalcus, forte intrasset; domina domus ejusdem, Lecelma vocata, quod Ecclesiam S. Æthelberti tam temerario contemptu declinare præsumpserat, instanter arguebat. Ille vero, vesano spiritu torvus et quasi in amentiam versus, Prius, inquit, uxorem meam præsepia boum meorum adorare compellerem, quam illum quem tu prædicas Æthelbertum. Eoque dicto statim miserrimus ille repentino casu

Miles blasphemus in Sanctum d

A casu in terram corruit, et coram omnibus miserabiliter expiravit. Ex quo patet, quia Sanctos suos Dominus venerari vult in terris, quos ipse quoque veneratione dignos judicat et in cœlis. Paret etiam, quia non est personarum acceptor Deus. Sed omnis nationis, omnis conditionis, qui credit in illum, non confundetur : nam idem Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum : apud quem non est distinctio Judæi et Græci, sed ex omni gente quicumque invocaverit nomen domini salvus erit. Vitam igitur Sancti Æthelberti, cum miraculis antiquis, longis autem ambagibus rudique sermone congestam, Concanonicorum nostrorum instantia, brevius admodum et dilucidius explanavimus; nova miracula nostrisque diebus propinquiora *e* Sancti ejusdem merita, in Herefordensi Ecclesia Deo auctore patrata, cum a testibus fide dignis nobis oblata fuerint, Domino propitiante tractaturi.

Ex MSS. subito extinguitur.

D

ANNOTATA.

a S. Edmundus *Rex, martyrio coronatus a Danis anno* 870.

b *Anno* 887 *fœdus inter Alfridum Anglorum Regem, et Gurmundam Danum coaluit : quo iterum rupto, firmior quies sub eodem Alfredo an.* 898 *esse cœpit.*

c *In Vita cap.* 11 Stratus-way. *Videtur autem idem esse qui hic* States ella, *si tamen non est vitiosa scriptura.*

d Normanni, *sub Guilielmo Conquestore, regno Angliæ politi sunt anno* 1066 : *post quæ tempora apparet hoc contigisse.*

e *Seculum fortassis* 14 *hæc possunt significare : utinam vero etiam posteriora istæc aut scripta essent, aut ad nos pervenissent.*

NOT. 8**** APP. TOM. VII MAJI

DE SANCTO IVONE

E

B

EPISCOPO CARNOTENSI IN GALLIA.

G.H.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Vita ejus recentius collecta ante opera : cultu, et epitaphiis ejus.

[A]NNO MCXV.

Opera Ivonis, *sæpius typis cusa, novissime recognita, et in duos tomos distributa, obtulit Jacobo Lescot Carnutum Episcopo Joannes Fronto, Canonicus Regularis, sacræ Theologiæ Professor in monasterio S. Genovefæ, et in Academia Parisiensi Cancellarius, uti ipse indicat in pervetusto Kalendario Romano a se illustrato. Hic, post præfatam Dedicationem, subjungit Vitam* S. Ivonis, *ex ejus scriptis et aliis antiquis monumentis concinnatam : quam inde damus, nostro more in capita et numeros distinctam, atque additionibus marginalibus et Annotatis exornatam. In hac dicitur, diem ultimam obiisse anno* MCXV, XXIII *Decembris. Verum quia isti dies impediantur propriis Officiis, ad præparationem Natalis Christi recitandis : Pius V Pontifex in Bulla anni* MDLXX, *nominatim pro* S. Ivone Episcopo *Canonicis Regularibus Congregationis Lateranensis concessit,* C *ut dies ejus festus celebraretur hoc* XX *Maji : quando sub ritu duplici omnia de eo peraguntur etiam in Congregatione Gallicana, et propriæ ad secundum Nocturnum recitantur Lectiones, sed quæ in ipsa fere Vita continentur. Illud tamen inde observo, a Frontone præteritum quod ibi dicatur* sacrosanctum Missæ sacrificium offerenti globus igneus e capite micare, *aut* caput palam circumtegere visus. *Pro tertio Nocturno Lateranenses sumunt Evangelium de Communi,* Vigilate quia nescitis. *In Congregatione vero Gallicana legitur Evangelium de Doctoribus,* Vos estis sal terræ; *et ista præscribitur Oratio,* Deus, qui Ecclesiam tuam Beati Ivonis Confessoris atque Pontificis illustrare dignatus es meritis et doctrinis; concede, ut ejus intercessione spiritualibus semper muniatur auxiliis, et gaudiis perfruatur æternis. *Aliæ ab aliis indicantur Orationes recitandæ. Meminerunt ipsius ad eumdem* XX *Maji, Molanus, Ferrarius, Saussayus, et pridie Ghinius : quod eo die celebratur festum in Congregatione S. Salvatoris.*

Vita a Joanne Frontone scripta.

Cultus Ecclesiasticus 20 Maji.

2 *In antiquo Kalendario Ecclesiæ S. Joannis Carnotensis in Valle, his verbis ejus memoria celebratur :* Decimo Kalendas Januarias, anno ab Incarnatione millesimo centesimo decimo quinto, obiit bonæ memoriæ Ivo Carnotensis Episcopus, qui Canonicorum Regularium Ordinem in hac Ecclesia constituit, et eamdem rebus suis ampliavit, dans Fratrum usibus Ecclesiam S. Fidis, Ecclesiam S. Stephani cum rebus ad eam pertinentibus, Ecclesiam de Luciaco, Ecclesiam de Pontegodano, et terram ultra stagnum, triginta quoque volumina librorum suorum, et multa alia. *In Kalendario S. Quintini Bellovacensis, ista in particulari referuntur :* Primus Abbas hujus Ecclesiæ, postea Carnotensis Episcopus, dedit nobis triginta volumina, calices quatuor, textum aureum, Crucem auream, phylacteria quatuor, Cruces argenteas et auratas quatuor, dexteram B. Callisti Papæ, thuribula duo argentea. *De hujus autem Ecclesiæ fundatione et dedicatione late agitur in Vita S. Romanæ Virginis et Martyris Bellovacensis,* VIII *Octobris danda. Ex Martyrologio Ecclesiæ Carnotensis hæc seligimus.* Ivo hujus Sacratissimæ Sedis Antistes, vir magnæ religionis, Ecclesiasticorum et secularium negotiorum prudentissimus, mitis affatu, patientia insignis, castitate pollens, et tam in divinis F quam in philosophia eruditissimus. Qui sex pallia bona, et septem cappas, et infulas tres, et tapetia tria decori hujus Ecclesiæ contulit. Librum Missarum et Epistolarum et textum Evangeliorum, et unum Lectionarium matutinalem dedit, et omnes argento paravit. Pulpitum miri decoris construxit : scholas fecit : domum Episcopalem speciosam et lapideam a fundamento refecit : et cum omnibus ad eam pertinentibus, sive mobilibus sive immobilibus, ex ancilla liberam reddidit, libertatemque ipsam adstipulatione privilegiorum et Romanæ Sedis et Regis et Comitis, quæ in archivis hujus Ecclesiæ habentur, confirmavit. Terram etiam quamdam contiguam eidem domui, ad amplitudinem ipsius domus, a Vice-domino acquisivit et muro clausit. Apud Pontem-Gaudinum alias domos ad usus Episcopales ædificavit, eamdemque villis in multis melioravit.... Minoratas omnes hujus Ecclesiæ et precarias, in communes redegit usus, et eas in posterum personis distribui tam suo quam Apostolico privilegio vetuit. Angarias et injustas exactiones, et pravas servientium distentiones, fieri per Præposituras iisdem privilegiis

Memoria ob beneficia in Ecclesia S. Joannis in Valle,

et S. Quintini Bellovacensis,

atque Ecclesia Cathedrali.

A privilegiis prohibuit At augmentandam tabulam altaris idem moriens centum modios vini reliquit, et in aliis pluribus suæ Ecclesiæ et Clericis suis multa bona fecit. *Hæc ibi.*

Epitaphium, unum,

3 *Epitaphium ejus in vetere membrana Brissonii et ex Tavelli manuscripto apud Severtium, est hujusmodi.*

Mente, manu, lingua, doctrina, corporis usu,
Prudens, munificus, affabilis, utilis, insons,
Firma columna domus Domini, quam jure salubri
Fovit, munivit, instruxit, jugiter auxit,
Consilio, scriptis, quo viveret ordine, rebus.
Cujus opem gratis æger, rem sensit egenus,
Istius urbis apex memorandus Episcopus Ivo,
Hac situs expectat adventum Judicis urna.

aliud,

4 *Philippus ab Eleemosyna Abbas Bonæ-Spei, aliud ei Epitaphium scripsit.*

Reddidit affectus Patrem, doctrina Magistrum,
Regula Canonicum, Pontificemque Gradus.
Famosum probitas, humilem natura, verendum
Vita serena, senem longa, pudica sacrum.
Præsule defuncto sua tollere mos erat olim
Principis, hunc morem Principis emit Ivo.
B Hujus opem læsus, plebs dogmata, fræna tyrannus,
Sensit egenus opes, pro grege vota Deus.

tertium.

5 *Aliud proferunt Sammarthani, quod est ejusmodi.*

Præsulis Ivonis corpus jacet hic tumulatum,
Cujus honos pulsat limen utrumque poli.
Juris hic Antistes, Canonum Decreta sacrorum,
Perlegit, legum dogmata dans brevius.
Mystica Sacra alibi dantur, Rex, quam tibi Remis :
Consultorque tuus, Rex, vocitatus abit.
Hunc capit Hugo Comes, Carnutum mœnia tentans;
Quem pia plebs redimit sumptibus innumeris.
Ære suo atque opera renovavit Præsulis ædes,
Firmat Joannis, quæ jacet, Abbatiam.
Atque Decanatum Andreæ formavit et auxit :
Te duce fit Mariæ pulpitus Ecclesiæ.
Fundamenta loci jecit Belli-Prioratus,
Hic Magdalenæ præparat Ecclesiam.
Vicenos annosque duos sine crimine Sedem
Rexit, ab integris moribus atque fide.

VITA

Auctore Joanne Frontone,

C *Academiæ Parisiensis Cancellario, Canonico Regulari S. Genovefæ.*

CAPUT I.

Ortus, studia, electio in Abbatem et Episcopum.

Nobili stirpe prognatus

Inter eos, qui Ivonis nomine in Gallia appellati sunt, longe omnibus excelluit Ivo Carnotensis. Hic in agro Bellovacensi natus, nobili a sanguine nobilem animum traxit. *a* Patrem habuit Hugonem de Altoylo, et matrem Hilemburgim dictam. Adolescens litteris humanioribus imbutus, atque in philosophia versatus, Lanfranco Doctore, *b* Abbate Beccensi, Theologiæ sacræ operam dedit in monasterio Beccensi : quam et ipse docuit ætate factus provectior.

a sub B Lanfranco studet : b

præficitur monasterio Bellovacensi S. Quintini,

2 Cum autem serio Patrum Conciliorumque lectioni incumberet, et e diversis Decreta Ecclesiastica congereret; indignanti quod tantis intervallis abessent a canone suo Canonici, commodum affuit Guido Bellovacensis. Hic quondam Augustæ Veromanduorum in Ecclesia S. Quintini Decanus, Cæsaromagi Bellovacorum factus Episcopus, in memoriam S. Quintini monasterium construxit; concessisque prædiis Canonicos illic constituit anno millesimo septuagesimo octavo. His præfectus Ivo, monasterium D paternis possessionibus auxit, et quo illud omni ope juvaret, secum, legibus ad id conditis, vitam regularem intulit, vir Canonum peritissimus, et eorum observationis studio flagrantissimus. Erant quidem jam olim Canonici regulares passim in Gallia, atque in aliis provinciis. Diu est cum *c* Chrodegangus peculiarem Metensibus suis Canonicis *d* regulam scripsit. In Concilio autem Aquisgranensi omnibus Regulam Ludovicus Pius edendam curavit, opera Amalarii Diaconi, misitque in singulas provincias observandam : in qua, *e* maximam partem, Chrodegangi regula continetur. Verum lapsu temporis cum relaxata esset disciplina, ei denuo instaurandæ, multi laborarunt : in quibus Ivonis opera præ cunctis excelluit. In monasterio prædicto præfuit annos plus minus quatuordecim, modo Prælatus ejus, ut in privilegio Philippi Regis ; modo Præpositus, ut in Bulla Gregorii VII, modo Abbas, ut sæpius dictus. Hic procul dubio dum sancto otio fruitur, Collectionem Canonum fecit, quam postea in Compendium Hugo Catalaunensis contulit, et Pannomiam sive *g* Pannomicam vocavit. Præterea Theologiam docuit : moris enim fuit tunc, ut sacræ Theologiæ studia in monasteriis maximis vigerent : E neque id oneris Abbates ipsi monasteriorum defugerunt, ut ante vidimus in Lanfranco, hic in Ivone nostro. Hoc autem muneris, quo defunctus est Ivo, in causa fuit, cur in antiquissimis monumentis Magister ac Doctor appelletur. Tantum autem fuit monasterii illius et Ivonis ipsius pietatis ac canonicæ observationis fama, ut *h* multa monasteria accitis inde Canonicis aut ædificata aut instaurata fuerint, et ex iis celebres aliqui ad Episcopatum pervenerint.

A JOANNE FRONTO. c d e h

i eligitur Episcopus Carnotensis :

3 Interea rerum sedebat id temporis *i* Aictrici Carnutum Gaufridus, quem cum pridem Gregorius VII Romam simonia accersivisset, quod deessent testes ad tantam rem comprobandam, remissum Sedem obtinere permisit. Verum Urbanus II hunc iterum sibi delatum, tandem multis criminibus convictum, Sede sua movit, et apud Clerum populumque Carnutum, ut sibi Ivonem nostrum, doctrina et pietate insignem, deligerent, suis (ut ait *k* ipsemet) monitis effecit. Votis ipsorum non illico cessit Ivo, quietis amans, nec inhians dignitatibus : sed jubente Philippo Rege, parere coactus est. Verum Richerius Senonensis Archiepiscopus, assentientibus ei e Suffraganeis nonnullis, nec electioni subscribere, F nec electo manus imponere voluit : ob id quod in depositione Gaufridi contra jus suum actum diceret, quo ad se pertinuit, tamquam ad proximum judicem, causam ejus dignoscere et judicare. Egit diu precibus et solicitationibus apud ipsum Clerus populusque Carnutum : sed frustra se esse videns, facit, ut Ivo Urbanum conveniat : et ille in Italiam profectus animo se ab illis difficultatibus liberandi, volens nolens ab eo χειροθεσίαν Capuæ, finiente anno millesimo nonagesimo secundo, recepit. Inde graves discordiæ ipsum inter et prædictos Episcopos : qui factam Majestati Regis injuriam, et jura Galliæ ab Ivone violata contendentes, Stampis collecti, Ivonem rejicere, et Gaufridum Sedi restituere aggrediuntur; zelo procul dubio in insontem Ivonem exerto, minime tamen novo, et multis tum ante tum post exemplis confirmato. Contra autem Ivo Sedem Apostolicam appellare, spretam temeratamque ejus auctoritatem alte conqueri, vir ceteroqui minime servilis, nec potestatum adulator etiam summarum. Verum cum ei quod summum est, et ipsum nomen Religionis accedit, cedant omnia necesse est. Quare Richerius ipse, usu Pallii interdictus, Gauffridus iterum pulsus, et Sedi suæ Ivo constitutus est. Hic quidnam egerit, narrant ejus Epistolæ ad Summos Pontifices,

k epist. 40

ep. 2 et 8

consecratus ab Urbano II Capuæ anno 1092.

post longas oppositiones admittitur.

A. JOANNE FRONTO

A Pontifices, ad Reges, ad Cardinales, Legatos, Primates, Episcopos, virosque primarios: narrant quotquot ab illo usque exaratæ fuerunt historiæ. Dum vero inde auctoritatem tuetur, inde virtutem colit, sese non modo Galliæ, sed Ecclesiæ toti conspicuum reddidit. Et sane utraque hac opus habuit cum primis, tum ad obsistendum vitiis nusquam non grassantibus; tum ad perferendum mala, quæ ipsemet zelo suo vehementi, et publicorum erratorum (si gravia sunt) minime toleranti, in caput suum accersivit.

ANNOTATA.

a *Fronto, ex* intrumento antiquo S. Quintini Bellovacensis.

b *Robertus de Monte in Appendice ad Chronicon Sigeberti ad an.* 1117, Hic dum esset juvenis, *inquit de S. Ivone,* audivit Magistrum Lanfrancum Priorem Becci. *In Chronico autem Beccensi dicitur Lanfrancus Monachus Beccensis scholas tenuisse, quod Prior continuavit: cui anno* 1062 *successit Prior S. Anselmus.*

c S. Chrodegangus, *seu* Crodegandus, *Episcopus* B *Metensis, mortuus est anno* 766 *die* 6 *Martii, quo etiam Acta illustravimus.*

d *Hæc* regula Canonicorum, *cum necdum cognominabantur* Regulares, *est edita tomo* 1 *Spicilegii Lucæ d'Achery.*

e *Fronto addit,* hæc scribi ab Ademaro Monacho.

f *Idem Fronto,* Auctoris hujus compendii, *inquit,* nomen inveni in historia monasterii Herivallensis, ad annum 1091. *Est hoc etiam Canonicorum Regularium in diœcesi Parisiensi.*

g Panormiam, *nomine a librariis corrupto, scribi docet Labbæus, et* ab Hugone nonnullis additis ex sanctionibus Innocentii, II, post obitum Ivonis in Papam electi.

h *Ita Philippum Ep. Trecensem circiter an.* 1085 *evocasse ad Ecclesiam S. Gregorii legitur apud Acherium in Spicilegio.*

i Aitri·um *cum Scaligero scribit, alii* Autricum.

k *Prima inter Epistolas Ivonis est Urbani II, ubi ait illum* secundum nostra monita elegistis, *et ep.* 2: Nostra fulti licentia Carnotenses, venerabilem Presbyterum Ivonem, Canonico ordine, in Episcopum elegerunt.

CAPUT II.

C *Peracta circa Philippum I Regem.*

Philippi I Regis nuptiis cum Bertrada assistere detrectat.

Philippus tunc Galliæ Rex, Bertradæ amore captus, eam Fulconi Andium Comiti ejus marito abstulit; vel sane illam, a Fulcone tacite se subducentem, sibi matrimonio conjunxit: aliis ex Episcopis Galliæ conniventibus, silentibus aliis (Adeo proclive est Majestati obsequi, quocumque inclinet) aliis denique Episcopatu cedentibus, quod nollent vel amicum vel iratum habere Regem, contra fas agentem. *a* Mandatur Ivoni, ut Parisios se recipiat, celebritati nuptiarum adfuturus Sed ire detrectat: et qua voce, qua litteris Regi ipsi, Summo Pontifici, ac Præsulibus Galliæ scriptis, illicitum hoc conjugium constanter occlamat: quæ sibi Philippi et Bertradæ infensissimum odium pepererunt. Sed hujus odium insuper habuit, a qua nec amari vellet: adversus illum autem ita fervorem animi temperavit, ut licet illius libidinem acriter coercuerit, Majestati tamen Regiæ cetera obsequibilem se præstiterit, et rerum illius atque adeo totius regni amantissimum. Fugit diu Regis conspectum, et in aulam adventare, etiam vocatus, renuit: ne si adsit et taceat, favere; sin vero obloquatur, Regem offendere videretur. Haud quidem impune tulit magna illa ejus παῤῥησία. Non defuere etiam inter Præsules, qui D abruptæ contumaciæ eum accusarent, dum ipsi sese deformi obsequio dedunt. Ministri vero Regis, per fas et nefas ei addicti, bona Ivonis diripere, Ecclesiæ reditus intercipere, eum modis omnibus et omnibus exemplis affligere, ut ne panis quidem ei esset quo vesceretur. Sed inter alios hac in re primas tulit Hugo Puteacensis Dominus, Carnutum Vicecomes: qui dum Regi morigeratur, et adulteris vel etiam incestis abblanditur, Ivonem nostrum carceri impingit: ac in quodam castello diu detinet; quo frangat animum, ni saxo fortior esset. Perstat enim ubique invictus. Cumque ad aures ejus pervenisset, Primates urbis Carnutum ac cives armis eum liberare velle, *b* prohibuit; noluitque libertate potiri, sanguine et detrimento suorum redempta: patientia prorsus omni laude digna, et antiquorum defensorum Ecclesiæ ac sanctissimorum virorum nulla in re absimili. Et quidni illis parem fecerim, cum eum *c* Guilielmus Fiscanensis Abbas, ὁμῆλιξ Joanni et Eliæ comparaverit?

ideo affligitur et carceri includitur:

b

c

pro Hildeberto Ep. captivo agit:

5 Non omni prorsus caruisset ope, si alter in Gallia fuisset Ivo, qui erga se ageret adversus Hugonem Vicecomitem, quod ipsemet aliquanto post E egit Ivo pro *d* Hildeberto Cenomanensi contra Retrocum Comitem, qui hunc etiam carceri incluserat. Post enim quam frustra preces adhibuit, dicto anathemate diris eum devovit. Hæc agens vir magnus μεγαλῶν ψυχῶν, inimicam et perpetuo illas insectantem τὴν διαβολὴν vitare non potuit. Atque in primis non desit forte aliquis, qui eum iræ et suspicioni nimio plus indulgentem fuisse existimet, qui contra Regem indignationem Summi Pontificis et fulmen provocaverit. Verum, licet mihi de Regibus bene mereri videantur, qui maculas eorum nomini temere impressas vel minuere vel eluere conantur; tamen nec Philippum undequaque innoxium quisquam affirmare audeat, nec satis rationum habere possit, ut ostendat Ivonem parum illi aut regno ejus fuisse faventem.

in reprehensione Regis,

6 Quod ad Philippum attinet, factum ejus præcessere exempla secutaque sunt. Multa quidem, non tamen similia omnino, et quæ peccatum ejus magis obruunt quam excusant. Nam uti concedatur, quod a Berta divortium nulli reprehensioni sit obnoxium (quod tamen constare debuit et Ivoni et aliis, ut illud in dubium non revocarent) at certe initum cum Bertrada matrimonium; quæ nullo Ecclesiæ judicio se a Fulcone subtraxerat; quæque eodem consan- F guinitatis nexu, quem cum Fulcone prætexere potuisset, a Philippo absterreri debuit; nullo modo excusari potest. Et ut omittam *e* auctores συγχρόνους viros magnos, rerum testes oculatos, qui Ivonem mirum in modum celebrant ac laudant, ut nemo quisquam sit contra illum hac de re oblocutus, licet inimicis non caruerit et criminatoribus; ipsi Philippus et Bertrada, quando absolutionem excommunicationis a Lamberto Atrebatensi Episcopo, Romani Pontificis vices agente, receperunt, reos se esse *f* fassi sunt, et numquam deinceps conventuros coram præsentibus Episcopis promiserunt, sicut legi ego ipse in epistola *g* manuscripta ejusdem Lamberti ad Paschalem II Summum Pontificem. Non defuere inter Principes et Præsules, qui Regi assentarentur, nempe de genere eorum, quibus omnia Principum honesta atque inhonesta laudare mos est. Nam si quid rationis in eis, quidni reclamant, dum ista et tot alia fiunt in testificationem nuptiarum illicitarum? Cur non aut manu aut voce Regis innocentiam tutantur? Invitant omnia, Rex, vexata innocentia, exempla, Ivonis fervor immodicus, ejus criminandi licentia: et tamen silent, neque quidquam contra Ivonem pronuntiant. Tot vero et toties collecti Episcopi,

e ab auctoribus coævis laudatur,

f

g

tacentibus aliis

A scopi, Cardinales, Legati, Princeps, nihilne vident, qui una voce Regis peccatum condemnant: excusant autem numquam, aut minuunt aut tegunt? Cum autem Ivo dicat Philippum Richardo Albanensi. Summi Pontificis Legato, promisisse a Bertrada se discessurum, usque ad dispensationem Romani Pontificis, quod contigit anno millesimo centesimo secundo; et ipse roget Summum Pontificem, ut cum Rege temperet et dispenset; et aliunde certum sit, nullam dispensationem intercessisse ex laudata Lamberti epistola; signum est in nuptias illas inquisitum fuisse iterum, neque dispensationi locum ullum inventum esse. *Epist. 144*

7 Addo, neque Ivonem habuisse unde Regi Philippo minus bene vellet, cum multis beneficiis sese ei obstrictum sciret. Nec vero diffitetur. Episcopi dignitatem ei fert acceptam non semel, propter quam, si quid humani pateretur et vulgo similem gereret animum, Regi præ ceteris ejusque libidini assentiri debuit. Sed et antequam ad Episcopatum perveniret, Regi maxima debebat. Constructo S. Quintini monasterio, atque inibi collocatis religiosis Canonicis, Rex privilegio concesso et institutionem et largitiones ei factas regia auctoritate communivit. Deinde rogatus ab Ivone, Canonicis S. Quintini B apud Veromanduos misit epistolam, qua petit ut cognomini Ecclesiæ Bellovacensi præbendam concedant *h*..... Ex his nemo non videt, Ivonem debuisse, præ cunctis Philippum observare nisi ab eo, quod humano sensu et Regia dignitate altius est, revocaretur. *obstrictus ipse Regi.* *h*

ANNOTATA.

a *Allegat Fronto* Paulum Æmilium in Philippo I. *Rem explicat ipse Ivo epistola* 15 *Philippo Regi missa, quæ apud Franciscum du Chesne tomo 4 est epistola* 4.

b *Prohibuit id per epistolam* 20, *Clericis et laicis Carnotensibus scriptam, valde illustrem, in qua se ad quælibet patienda resignat voluntati divinæ.*

c *Hujus* Guilielmi 3 Abbatis Fiscanensis *acta laudantur ab Orderico Vitale, et ex eo a Sammarthanis. De illa Abbatia egimus* 9 *Januarii ad Vitam S. Waningi.*

d *Res tota describitur ab ipso Hildeberto epistola* 19, *quæ est tertia tomo* 5 *Francisci du Chesne pag.* 247.

e *Allegantur a Frontone,* Hildebertus, Goffridus Abbas, Anselmus, Lisiardus Gauffridus Malaterra, Gaufridus, Grossius, Segerius, Auctor Historiæ Ecclesiasticæ monasterii Herivallensis, qui vocat Ivo- C nem Sanctum.

f *Ipsa utriusque confessio cum juramento extat apud Acherium tomo* 3 *Spicilegii pag.* 129.

g *Addit Fronto* eam esse in manibus R. P. Sirmondi.

h *Apposuit Fronto utrumque monumentum, sed quia primum, et præcipuum et valde longum, modo etiam extat apud Sammarthanos, ubi de dicto monasterio agunt, et quia eo tenor Vitæ valde interrumpitur, ipsum putavimus omittendum, cum altero non magni momenti.*

CAPUT III.

In rebus publicis agendis prudentia et circumspectio.

Multos exinde sibi fecit inimicos, qui nomini suo, tum apud Reges, tum apud Summos Pontifices detractum ivere. *a* Apud Urbanum πνευματικὸν αὐτοῦ πατέρα calumniis appetitus, non aliis argumentis iis obviam ire voluit, quam abdicato Episcopatu. Sed prohibuit Summus Pontifex, quippe Ivone ἐν Ἐπισκοπῇ non Ivo τῆς Ἐπισκοπῆς indiguit. At cum Urbanus diem suum ultimum *b* obiisset, resque semper in pejus ruerent; Romam Ivo se conferre statuit, animo se omni onere exuendi: sed insidias inter Alpes sibi structas intelligens, pedem retraxit. Paschalis autem Summus Pontifex, sciens quid illi esset animi, in præsidio manere jussit. Haud tamen evitare potuit, quin etiam ejus indignationem incurreret: quia cum probe sciret, quid discrepent observantia et adulatio; dum illam exhibet, istam amandat, non semper placet. *a* *Ob calumnias paratus deponere Episcopatum,* *b* D *A. JOANNE FRONTO.*

9 Delatos *c* Richardo Albanensi Episcopo S. R. E. Legato simoniæ nomine Canonicos suos ita defendit, ita crimen illud repulit, ut ostenderit simul taxandos eodem crimine Summi Pontificis ministros; qui ab Episcopis, Abbatibus et aliis pretia exigunt sane immensa, specie chartulas et alias id genus minutias repensandi. Fatendum sane, tunc temporis et paulo ante, adeo crimen simoniæ in Clericis inolevisse, tantumque ei extirpando Summos Pontifices insudasse, ut quidquid vel umbram illius præ se ferebat, in suspicionem veniret. Verum nemo telum contorquet, qui contra se idem retorqueri libenter patiatur: atque infirmum semper excusationis genus visum est, crimen regerere. Neque Ivo id fecit, sed quid Canonici responderent, ingenue retulit. *c* *suos de simonia excusat:*

10 Agnoscunt plerique omnes, solum prope Ivonem ea tempestate contra exundantium vitiorum torrentem se obtulisse. Ipse est qui, ne malæ famæ homo, Joannes Archidiaconus, Aurelianorum fieret Episcopus, apud Hugonem Lugdunensem, Pontificis Romani Legatum pro virili laborat. Ipse est, qui Stephano Galardensi, ne in Sedem Bellovacensem evehatur, obsistit. Et ne Gallia virtuti ejus satis ampla sit, ipse est qui apud Paschalem II et Robertum Comitem Mellentium conqueritur, quod Ranulfus Dunelmensis Episcopus Lexoviensem Ecclesiam novo genere invasionis occupat, ei filios præponens adhuc pueros, more Judaico alterum alteri successurum. Ipse est, qui Henrico Regi Angliæ semel ac iterum scripsit, tum ob multa alia, tum etiam ne incestis nuptiis filiam suam alligaret. Ipse est, qui cum Pontificibus Summis, modeste tamen, Legatorum, qui dicuntur a Latere, avaritiam; importunasque ad Sedem Apostolicam appellationes eorum, qui propriorum Pastorum sententia constringuntur, expostulavit. Nempe Sedis illius observantissimus, ægre ferebat, passim ipsi detrahi: unde abscissas voluit detractionum ansas quoad fieri posset. E *Epist. 66 ep. 87* *epp. 154 et 157* *scribit ne incestæ nuptiæ celebrentur.* *epp. 55, 60, 87, 109 et 120* *carpit Legatorum avaritiam:* *epp. 46, 250, et 259*

11 Florebat tunc temporis Gauffridus Abbas Vindocinensis, vir sane simplex et bonus, quem inter et Ivonem amicitia nexa est. Scribit tamen hic Paschali II se multa pati ab Episcopo Carnutum, Ivone nempe nostro: et ex utriusque *d* epistolis simultatem quamdam inter illos natam videre est, ob exemptum Vindocinense monasterium ab Episcoporum potestate. Hæc enim est radix, similium discordiarum ab antiquo feracissima, etiam inter quoscumque sanctitate et doctrina claros. Et sicut illi nulla virorum etiam piissimorum auctoritas hactenus finem facere potuit; ita nec illa integritati ac sanctitati utriusque partis disceptantis quidquam officere visa est. Dum autem undequaque Ivo in vitia omnium invehitur, quid mirum, si aliis oneri, aliis odio sit? Quis obstrepentem perpetuo tubam illam æquo animo audire possit? Et si quosdam fecit gradus atque ἐν ἐξουσίᾳ superiores, quis non irascatur, aut toties lancinatam non vindicet dignitatem? Profecto qui ad mores hominum illius ævi animum adverterit, mirabitur, non quod clamaverit Ivo, sed quod solus exclamaverit, et tot alii silere potuerint; cum opus fuisset clamore valido, ad veternum hominum excitandum. F *d* *simultatem habet cum Gaufrido Vindocinensi* *epp. 12, 25, 60*

A

A. JOANNE FRONTO. *moderatus in rebus agendis:* ep. 23

12 Nec mihi tamen fingas Ivonem, virum austerum ac ferreum, qui contumacia ac inani jactatione libertatis famam fatumque provocaret. Qui legerit ejus epistolas, moderatum agnoscet: sæpe namque Canonum rigorem temperavit, aut alios temperare monuit: sæpe Pontifices aut Legatos eorum aliosque Præsules a pronuntiando anathemate dehortatus est. Denique multo plura toleravit, quam increpavit; ut de ipso dicere possimus, quod olim de Pontifice, sed profano dictum; Nullius servilis sententiæ sponte auctor, et quoties necessitas ingrueret sapienter moderans. Dictum ab Urbano II anathema contra Philippum, diu celatum detineri voluit, benevolentia ac propensione quadam erga Principem, ne quid in regno tumultus fieret. Bellovacensi Clero sciscitanti, utrum reum quemdam Canonicum tribunali Ecclesiastico, ut fert Canonica lex, an civili vel regio, ut Rex ipse imperabat, sisteret; illud quidem melius et ex jure, istud tamen faciendum censuit, ob ea quæ imminebant mala, nisi patientiam ad omnia duratam paratamque haberent. Similia fere scribit Turgedo, Ingenæ Abrincantorum Episcopo, dubio sententiæ, num Legato Summi Pontificis aut Regi obtemperaret. Illi quidem morem gestum oportere dicit: at si non satis ei sit animi, neque iratum Regem habere velit, mittat ad Summum Pontificem, qui factum contra ejus voluntatem excusent. Apud Cononem autem Prænestinum Episcopum, sanctæ Sedis Apostolicæ Legatum, orat, ut Episcopus Bajocensis censura Ecclesiastica non inuratur: quippe qui sub alieno jure, cui serviat necesse est, distinetur.

et erga Philippum

ep. 137 *in responsis ad Bellovacenses,*

ep. 270 *Turgedum Episcop.*

B

ep. 273 *et Cononem Legatum.*

13 Sed inter moderationis et erga suos Superiores propensionis argumenta non omittendum, quod ait Ordericus de illo (Verba ejus offeram) Anno MCIII. Paschalis Papa in Gallias venit... Tunc venerabilis Ivo, Carnotenæ urbis Episcopus, inter præcipuos Franciæ Doctores eruditione litterarum tam divinarum quam secularium floruit: a quo invitatus Papa solennitatem Paschæ apud Carnotum celebravit.] Porro autem dum iis sedulus vacat, inde disciplinæ Ecclesiasticæ assertor, inde ejusdem cum id exigit locus temperator maximus; non prætermittit ea, quæ et Regi et patriæ debet. Et licet sacrorum Sedis Apostolicæ jurium defensor fuerit acerrimus, nihil tamen contra Gallicanæ Ecclesia jura commisit unquam aut committi passus est, in utrisque servandis ac propugnandis mirum quantum prudens et circumspectus. Id sensit Ludovicus VI, statim ab eo quo regnare cœpit. Post enim aliquot dies quam fato Philippus functus est, suboluit Ivoni, multos sacræ Regis unctioni moram nectere velle novandarum rerum studio. Quamobrem institit, ut quam primum ea Genabi Aurelianorum perageretur, reclamantibus nequidquam Remorum Clericis: qua in re haud dubium et Regi et Regno consultum ivit. Quid referam curam ejus, qua egit ne Rex Ludovicus parum honestis se nuptiis commacularet, quas illi Hugo Trecensis Comes suadebat; et destinatam sponsam sine mora sibi copularet, ut successoris spes impendentes regni scissuras retineret? Certe magni a Rege æstimatus est, ita ut præ cunctis illi esset a consiliis. Hominem anathemate percussum, et mensæ Regis participem effectum, ab Episcopo recipiendum censuit, et recepit ipse: tanti fecit Regi acceptum esse.

Lib. 2.

Excipit Paschalem Papam:

prudens et circumspectus,

C

ep. 189

procurat coronationem Ludovici 6,

et honestas ejus nuptias. epp. 209 et 239

14 Cum mandasset Paschalis II Radulfo, Sedi Remensium designato, ne se Regi ullo sacramento obligaret; scripsit minime obtemperatum fuisse, quod hoc mandatum, et contra consuetudinem Episcoporum Galliæ, et contra jus Regis esset; neque aliunde profectum, quam ab eo quod in hominibus σαρκικὸν, et quod quærit τὰ σαρκὸς, non quæ Dei sunt. Eidem Summo Pontifici scribens rogat, ut numquam ab amicitia Regis Galliæ temere discedat; ne Galliæ, alioqui religiosissimæ et Romani Pontificis amantissimæ, dissidii ac schismatis, quo tunc Germania misere lacerabatur, causam det. Quare sensit res humanas incolumes et tutas esse non posse, nisi consenserint inter se Regnum et Sacerdotium: cui rei alterum alteri de suo nonnumquam cedat necesse est.

ep. 190

D *Summos Pontifices et Reges qua potest conciliat:*

15 Sed nulla res est, in qua ingenium ac sapientia Ivonis magis emicuerit, quam in quæstione de Investituris, ut appellant. Ea hoc temporis agitata est cum tanto calore inter Imperatores, Reges, Pontifices, ut qua parte steterit victoria neque nunc neque tunc dicere possis. Ivo de his pronuntians, licet modo Baronio placeat, modo displiceat, ita tamen disseruit, ut nec Pontifici Romano, nec Regibus ac Imperatoribus, notam ullam hæreseos aut erroris, aut schismatis aut ignaviæ inuri passus sit: cum nec hæreseon errorumque ea sit materia; et cetera, si nulla sit divisio, pro loco, tempore ac aliis circumstantiis minui, augeri, tolli, apponi possint, quæ varias deinde acceptiones et appellationes subire queant. Itaque censuit, investituras factas a Principibus non continuo damnandas; eisdem a Pontificibus Summis permissas, minime rejiciendas; ex natura rei, si id fert bonum pacis, ab solo Summo Pontifice accipiendas; ante hac autem sæpe non sine Regibus datus acceptusque. Hoc, inquam, censuit et magno conatu affirmavit, atque si tempora nostra consulis non pœnitendo. Noluit libertatem Ecclesiasticam secularibus potestatibus subjici; uti nec se ita attollere, ut has despiceret aut offenderet. Diceres ex his alium esse Ivonem, ab eo quem ante descripsi increpantem ac detonantem: tamen is ipse est, æqualis erga omnes, si æquales erga se habuisset; moderatus sane, si eo tempore luxuriæ, ambitioni, avaritiæ modus ullus fuisset. Ludovicum Regem ejusque Aulicos a direptione bonorum Ecclesiæ, seu minis seu censuris, audacter deterruit: ab his tamen abstinuit, quando illas satis esse existimavit. Mansuetudinem ergo severitate temperavit, nisi forte cum Ludovicum ipsum vile nescio quid a se petentem, ita severe coercuit, quod futilia ab Episcopo requireret, ut diceres regium induisse animum, quia Regem alloqueretur.

circa Investituram quomodo egerit.

E

direptiones Ecclesiæ impedit.

ANNOTATA.

a *Allegat Fronto epistolarum Gaufridi lib.* 2, *cujus novemdecim primæ sunt inscriptæ Ivoni.* F

b *Mortuus est* Urbanus 29 *Julii anno* 1099.

c *Late ipse* Ivo epistola 133 ad Richardum Legatum *totam rem explicat.*

d *Citat Fronto epistolas Gaufridi lib.* 1 *et* 2 *et epistolam Ivonis* 195.

e Pilippo *anno* 1108, 29 *Julii extincto, successit* Ludovicus VI Grossus *dictus: cujus Acta Sugerius Abbas S. Dionysii et alii late deducunt apud Franciscum du Chesne.*

f *De* Investitura *sæpius actum, ac potissimum* 21 *Aprilis ad Vitam S. Anselmi.*

CAPUT IV

Bona Ecclesiarum procurata. Obitus: cultus sacer.

Maximis his distentus minora non neglexit: atque in primis ut Fratres suos secum semper haberet, eorumque frueretur consortio, ecclesiam S. Vincentii prope urbem Carnutum, a Realdo quodam Presbytero, anno Domini millesimo tricesimo octavo circiter ædificatam, in qua Canonicorum cœtus degebat

Instituit Canonicos Regulares in cœnobio S. Joannis,

A gebat, eis tribuit; addito S. Stephani collegio: et his anno millesimo nonagesimo nono, cum consensu Canonicorum suorum, claustrum templumque extruxit, S. Joanni Præcursori sacrum: ex quo monasterium nomen *a* S. Joannis Varliacensis traxit. (a) Stetit id ad annum usque millesimum quingentesimum sexagesimum octavum, quo sortem multis aliis parem, segregum et hæreticorum furorem, expertum est. Quamobrem religiosi Canonici sese in urbem recipientes, in prædicti S. Stephani ædibus habitarunt: ni malis dicere in ruderibus: adeo omnia vetustate et squallore confracta ruinæ appetebant: donec anno Domini millesimo sexcentesimo vicesimo quarto, Illustrissimi Domini *b* Destampes, tum Carnutum Præsulis, (b) opera illuc acciti Canonici Regulares (qui recens Silva-necti, consilio et auctoritate Eminentissimi *c* Cardinalis de la Rochefoucauld, (c) ejusdem urbis Episcopi, se meliori vitæ ac sanctiori reformaverant) domum eamdem a fundamentis ædificarunt. Præterea Ecclesiæ S. Andreæ ejusdem urbis Decanum, de Capituli sui consensu, Collegio præposuit: Dominum nempe Odonem, virum venerabilem, in Ecclesiasticis et secularibus bene eruditum, qui suas ipsius vices obiret; Abbatem antiqua acta vocant: quod nomen quia olim Canonicis et monachis commune fuit, etiam post divisionem secularium Canonicorum a Regularibus, his utriusque aliquando attribuitur.

Decanum in ecclesia S. Andreæ:

B

17 Amicos habuit dum vixit *d* Robertum de Abrissello, B. Mariæ de Rota Ordinis sanctimonialium Fontis Ebrardi auctorem; et Bernardum, S. Cypriani Quinciasensis ad Augustoritum Pictonum monachorum etiam quorumdam Institutorem et Abbatem. His sua in diœcesi monasteria ædificasse dicitur; Monachis quidem *e* Bernardi Tironum monasterium; mulieribus autem Roberti hoc quod vocatur *f* Alta-brugeria; leprosis domum magni Belli loci extruxit; Cluniacensibus Magdalenæ Parvi-Belli-loci Prioratum dedit, Caritatemque (Autissiodorensis diœcesis oppidum) monasterio eorum addixit. Ambonem Ecclesiæ Carnutum, veteris novique Testamenti historiis, eleganter pro tempore illo exornari fecit.

(d) *benefacit locis sacris:* (e) (f)

18 Tandem de Ecclesia optime meritus, supremo fato fungitur x Kalendas Januarii, anno Domini MCXV, contra quam sensit Matthæus Paris aut Papirius Massonius. Sed hujus fidem faciunt Necrologia, tum Ecclesiæ Carnutum, tum monasterii S. Joannis, quorum elogia *g* infra descripta habes. (g) Non me fugit aliquos Ivonem nostrum Purpuratorum numero accensuisse: sed decepti sunt ex eo, quod eodem fere tempore vigeret Ivo Cardinalis, qui et in Gallia Legatus fuit Innocentii II Summi Pontificis, anno Domini millesimo centesimo quadragesimo secundo.

moritur 23 Decembris an. 1115:

C

19 Hæc de Ivone dicenda habui. Qui epistolas ejus legerit, plura deprehendet. Ampliores ejus laudes nemo hic requirat. Viam instituit, qua itur ad cœlos. Vir illis quibuscum vixit magnus; posteris tamen major, quia his nihil oblocutus est. Stirpe et dignitate æqualis multis, inferior nonnullis, ut virtute et doctrina omnium maximus. Conditione quidem et obedientia Principibus et Pontificibus Summis subjectus: at animi celsitudine et constantia ne suppar quidem, sed si quid ultra. Ad summa natus, et qui summis esset dignus, nisi cum summis tractatu difficilius aliquid esset. Regum favorem nec sprevit, nec quæsivit: benevolentiam illorum æstimavit, propter hoc quod ipsis bene vellet. Nobilis, Theologus, Canonicus, Abbas, Episcopus, ut quodam modo omnium sit qui tantus est, nec ullus ulli propter ipsum quidquam invideat. Nativitati ejus locum dedit Belgica, dignitati Celtica, virtuti tota Gallia, Italia, Anglia. Regibus ac Principibus fidus et utilis, non tamen semper placens, quia utrumque difficile. Pontificum Summorum filius addictissimus: sed aliquando eorum, ut hominum, quasi pater: adeo cum res exigeret, altos inducebat spiritus. Denique sic in terris versatus est, ut cœlum proxime attigerit: et corpore solutus, dubio procul consecutus sit.

vir in omnibus magnus — D — A. JOANNE FRONTO.

E

20 Memoriam ejus semper quidem venerati sunt Christiani, haud vero ullo die festo celebrarunt per multos annos. Post mortem tamen ejus in ipsum ossaque illius grassati sunt hæretici, quod non solent nisi in Sanctos. Et Pius V, felicissimæ memoriæ Pontifex, Canonicis Regularibus Lateranensis Congregationis diem ejus festum celebrare permisit xx Maji, Bulla data XVIII Decembris anno millesimo quingentesimo septuagesimo, Pontificatus quinto.

ex indulto Pii V colitur 20 Maji.

ANNOTATA.

a *Sammarthani*, S. Joannis in Vailea ab Ivone Episcopo Carnotensi institutum, accitis e Bellovacensi S. Quintini Canonicis Regularibus, quos in Collegiatam induxit circiter annum 1099.

b Leonorius Destampes *præfuit ab anno* 1621 *ad* 1641, *quo creatus Archiepiscopus Remensis.*

c *Hic est Eminentissimus* Franciscus de la Rochefaucauld, *qui factus an.* 1613 *Episcopus Silvanectensis, primo cœnobium S. Vincentii Silvanectensis reformavit, cujus reformatio propagata est ad cœnobium S. Genovefæ Parisiense, uti etiam ad aliorum Ordinum cœnobia: qui etiam Patres nostræ Societatis impense dilexit, mortuus ann.* 1645 *ætatis* 88.

F

d *Acta varia hujus* B. Roberti *dedimus* 25 *Februarii.*

e *In antiquis Actis* B. Bernardi, *a nobis ad* 14 *Aprilis illustratis, cap.* 9 *hoc beneficium recolitur.*

f *De* Alta Brugeria *agitur in Vita dicti B. Roberti cap.* 3, *ubi multa adduntur de controversia inter* Robertum et Ivonem *sopita.*

g *Nos supra in Commentario prævio ea attulimus.*

DE BEATO ORLANDO

CONVERSO VALLUMBROSÆ IN HETRURIA.

G H

SYLLOGE HISTORICA.

Ex monumentis et scriptoribus Vollumbrosanis, ab Orlando de Medices recte eum distinguentibus.

ANNO MCXLII

E*xtremam anni* MDCLXI *partem et sequentis anni initium sic egimus Florentiæ, ut, quamvis intra urbem multum operis nobis esset, inter Bibliothecarum Manuscripta versantibus, non tamen neglexerimus visere circumposita loca, Sanctorum corporibus monumentisque illustrata, invitante ad id hiemis, minime asperæ, cammoditate. Et ubique magna quidem caritate ac benevolentia accepti sumus a variorum Ordinum religiosissimis viris, gaudentibus advenisse tempus, quo memorias suorum Patronorum,*

Vallumbrosæ excepti an. 1652

eatenus

A *eatenus intra vicinorum notitiam consistentes, videbant ei operi inserendas, per quod universo orbi Christiano innotescerent. Nusquam tamen major eluxit animi promptitudo, quam in Vallumbrosanæ Congregationis Archimonasterio, sito inter excelsos Apennini colles, XVIII P. M. ab urbe Florentia. Cum enim XV Januarii MDCLXII, iter illud pedites emensi, illuc oppido lassi pervenissemus; explicari non potest, quantum se effuderit omnium alacritas ad nos excipiendos fovendosque; ita certatim Superiores subditique, seniores æque ac juniores, ad nostra convolabant obsequia, ubi viæ causam propositumque intellexerunt. Ibi noctem egimus eodem in cubiculo, et P. Godefridus etiam eodem in lecto, qui S. Carolum Borromæum olim exceperat hospitem: mane autem revertentes a Sacrificio Missæ, quod feceramus in insigni pulchreque ornato Sanctarum Reliquiarum sacello, excepit Reverendissimus Abbas cum Monachorum præcipuis: eodemque reduxerunt, ipsas sacras Reliquias conspecturos, supra altare; sub quo, inter geminas ipsum sustentantes columnas, hujusmodi titulus legebatur.*

vidimus Beatorum Ordinis corpora,

Hic latuere diu multorum corpora Fratrum,
Qui in Vallumbrosa vitam duxere beatam.
B Hæc defossa pie Valeriani tempore Patris,
Hic eadem Alfonsus Portaque recondidit apte.

AN. MDCIV. DIE. XV. AUGUSTI.

anno 1604 super altare collocata:

2 *Scilicet anno MDC, tempore Valeriani Abbatis, ab Alexandro Martio Medices Episcopo Fesulano retecta fuerant, et post Processum desuper formatum approbata, ut vere Beatorum ac pro talibus antiquitus veneratorum et honorifice conditorum ossa; corpora scilicet decem, capita novem: nam unius (credo B. Joannis Eremitæ) caput in oratorio Cellarum manet. Eadem vero quarto post anno Alphonsus Abbas, in elevato supra altare pegmate, per loculos plures diviso sic distribuerat, ut capsæ quindecim, post totidem crystallos, apparerent pulcherrimo ordine; quemadmodum videre licuit, remota, quæ alias obducta sacris Reliquiis manet, insigni tabula, S. Joannis Gualberti Fundatoris imaginem præferente. Processum illum, et singulorum qualemcumque notitiam, dabimus prædicto die 1 Augusti, tamquam omnium communi festo, propter communis translationis memoriam; eo quod plerisque nullus proprius, quo singulariter colantur, dies nunc sit. Interim hic proponimus, quæ de uno eorum, gradu quidem professionis laicalis ultimo, sed meritis haud quaquam postremo, invenimus: propterea quod hunc ei diem assignet Arnoldus Wion libro 3 Ligni Vitæ, ex eoque* C *Hugo Menardus in Martyrologio, et Gabriel Bucelinus in Menologio Benedictino, his omnes verbis:* XIII Kalendas Junii S. Orlandi, Conversi Vallis-Umbrosæ, magnæ circa energumenos virtutis: *et in Notis additur:* Tabulæ Vallis-Umbrosæ de eodem agunt hoc die, quæ migrasse eum referunt anno Domini MCCXXXII. Vocatur a Nonnulis Ordandus. *Librum suum Arnoldus impressit Venetiis anno MDLXXXXV, duodecim annis postquam Eudoxius Locatelli de S. Sophia impresserat Typis Florentinis Vitam sancti Fundatoris, cum Historia omnium Generalium, Beatorumque ac Beatarum Ordinis. Hic lib. 2 cap. 27, agit* de Beato Fratre Orlando, *velut qui floruerit tempore Benigni Generalis XV, intra annum MCCV et MCCXXXV; sed nullam facit diei aut anni obitualis mentionem. Quæ autem in Processu adducta descriptaque fuit Tabula continens nomina septem Beatorum Ordinis, hoc solum habet.* B. Orlandus ea die qua obiit, quidam captus a dæmone mirabiliter ante corpus ejus liberatus est. *Unde intelligitur quod Tabula, quam Arnoldus allegat, circa annum MDLXXXX composita sit, ad eumque missa apud eum remanserit; superestque optandum, sed vix sperandum, ut tam pro hoc Beato quam pro aliis innotescat fundamentum, quo nixus auctor Arnoldo potuit præscribere tam definite diem et annum mortis cujusque.*

inter hos B. Orlandus,

obiisse dicitus 20 Maji 1242:

3 *Inter alios eruditos viros, quos doctorum hominum* D *Parens et Mæcenas Laurentius Medices, seculo XV ultra medietatem provecto, fovit ornavitque, etiam Hieronymus Vallumbrosanus fuit. Hic singulari opusculo ad eumdem Laurentium (quod una cum miraculis S. Joannis Gualberti, et libello de Vita solitaria ad Eremitas Cellarum, reperimus Florentiæ in Laurentiana Bibliotheca)* paucis aperuit vitas et illustria facta Beatorum Vallumbrosanæ Religionis, *S. Hieronymum, de viris illustribus scribentem, imitatus; ubi de* B. Orlando *sic habet.* B. Orlandus, hujus S. Mariæ Monasterii Conversus, id est de illorum numero, qui etsi sacrum locum incolunt, a Monachis tamen paululum differunt: laxiori enim vita habentur, utuntur etiam habitu breviori: quos quidem bonis artibus assuetos, ad forum rerum venalium ire beatissimus Pater Joannes jubebat, unde res necessarias ad usum monachorum in monasterium importarent, ne Monachi rerum penuria vagari vel extra exire etiam inviti cogerentur. Hic, inquam, ut ad inceptum redeam, quam Jesu Christo gratus carusque extiterit, facile ostenditur; cum eo die, quo ex hac ad supernam E vitam migravit, quidam captus a dæmone, ante ejus corpus pristinæ sanitati illico redditus est. Inde factum est, ut qui devotionis gratia aut bonæ valetudinis recuperandæ, ad monasterium istud S. Mariæ concesserint, adeant sepulcrum ejus devote, quod penes turrim campanarium hujus monasterii ostenditur: quo in loco et quorumdam aliorum Beatorum corpora in Christi pace requiescunt. Et nos viventes vere propriis oculis conspeximus, eorum precibus incredibilia signa e cœlo mortalibus esse impetrata, adeo ut passim ab omnibus finitimis Sancti et nominentur et prædicentur; etsi de more (ut Canones sacri volunt) haud sint confirmati Sancti.

ejus elogium ab Hieronymo Vallumbr. scriptum,

velut potentis contra dæmones,

4 *Eudoxius vero Locatelli, loco præcitato, sic scribit:* Tempore Generalis Benigni inter alios floruit in Religione quidam Conversus Claustralis, nomine Fr. Orlandus, qui totus divino addictus servitio, quantum nancisci poterat vacui ab operibus temporis, impendebat exercitiis orationis; cetera ab obedientia sibi imposita munia exequens, magna cum promptitudine, humilitate et patientia. Benignus et facilis erga omnes, numquam turbari videbatur; sed eodem semper vultu hilaris apparebat. Frequens erat in contemplanda cœlesti post hanc vitam gloria, eoque sic capiebatur, ut biduum aliquando triduumve impastus transigeret. Quam autem Deo acceptus esset, in ejus felici morte apparuit. Dum enim sanctum illius corpus efferebatur ad sepulturam, dæ- F mones per os energumeni, illuc attracti a consanguineis, ut coram Reliquiis S. Joannis Gualberti liberari posset, magno cum ejulatu clamare cœperunt; Non ergo sufficiebat compescendis nobis cruciandisque virtus Magistri, quod contra nos etiam insurgat discipulus? Hominemque ad terram allidentes, Miserere, inquiebant, nostri, Serve Dei: atque in his vocibus abierunt, insessum a se virum mortuo similem relinquentes. Exhinc vero consuetudo obtinuit, ut exorcismis sacris curandi homines, eos primum experiantur ad illius sepulcrum, magna cum efficacia crebris experimentis probata; capellaque ipsa sub campanili appellatur Capella B. Orlandi; in quam etiam dicitur solitus quotidie se recipere, ad pœnitentiam orationemque nudis genibus faciendam.

ab Eudoxio Locatelli amplificatum,

ipsa capella ejus nomine dicta.

5 *Silvanus Razzius, in Vitis Sanctorum Tuscorum, Italice edidit* Vitam Orlandi de Medicis, cum bona venia Serenissimi Magni Ducis Ferdinandi acceptam ex Latina Bibliothecæ Laurentianæ, *in qua præter nomen omnino reperias nihil, quod possit occasionem dare vel minimæ cogitationis de Vallumbrosano* Orlando. *Intelligo tamen esse aliquos qui unum eumdemque haberi*

Ab eo diversissimus B. Orlandus de Medices,

A *beri pro certo velint, qui solitariam vitam prius in territorio Placentino duxerit, deinde Vallumbrosæ inter Oblatos vixerit. Sed si Razzio fidem habere recusant, adeant ipsam Laurentianam Bibliothecam : ibi Pluteo secundo invenient parvum Codicem MS. sub numero* 35, *in eoque aliud nihil quam ipsam Latinam Vitam sub hoc titulo* De vita, pœnitentia, morte et miraculis B. Rolandi de Medicis, qui suum diem clausit extremum in Castro Bargoni Episcopatus Parmæ, MLXXXVI die XV mensis Septembris. *Invenient etiam* D *in fine vitæ, ante miracula Cremonæ descripta manu Notarii publici, expresse dici, quod in dicto Castro mortui* corpus, cum maxima et decenti comitiva Clericorum et laicorum, ad ecclesiam Busseti solenniter et devote fuit portatum et sepultum : *est autem* Bussetum *Cremonensis diœcesis oppidum insigne, octo circiter P. M. remotum ab urbe, ubi adhuc servatur ipsum corpus.*

AUCTORE D. P. *Busseti prope Cremonam sepultus.*

DE B. ALBERTO ABBATE,

D. P.

NOT. 9**** APP. TOM. VII MAJI.

ORDINIS VALLUMBROSANI BONONIÆ IN ITALIA.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

De ejus cultu, Actis et distinctione a S. Alberto Carmelita.

ANNO MCCXLV.

Nomen reliquit suæ in qua sepultus ecclesiæ,

B *Bononiensis in Romandiola diœcesis, superiori seculo ad finem vergente, quando Eudoxius Locatelli de S. Sophia suum de Vallumbrosana historia opus absolvit, Ordinis illius Abbatias solummodo duas, Prioratus quatuor numerabat. Horum Prioratuum unus* extra portam S. Vitalis, *teste Antonio Pauli Masini ad* VII *Augusti.* S. Alberti de Savena *dictus, Eudoxio simpliciter* S. Alberti, Parochialis ecclesiæ titulum aliquando habuit, nomen vero S. Alberti (*cum forte antea simpliciter* de Savena *diceretur, addito titulo Sancti cui erat dicata*) accepisse creditur circa annum MCCXLIII a B. Alberto Parisio, Abbate Bononiensi, Ordinis Vallumbrosani, ibidem sepulto et miraculis claro. *De hoc in jam citato Hieronymi Vallumbrosani libello ad Laurentium Medicem hæc leguntur.*

2 Est Bononiæ, urbem juxta, monasterium quoddam hujus nostræ Religionis, quod ex B. Alberti nomine templum S. Alberti dicitur, in eo enim ejus corpus sepultum esse constat. Hic itaque ut in vita, etiam et post mortem, miraculis multis claruit : ex quibus unum in præsentiarum enarrare non abs revisum est, quod a multis cum nostræ tum Camaldulensis Congregationis Religiosis fide dignis accepimus. Aiebant enim fuisse Bononiæ de Beccariis cives quosdam, grandes natu, et in civitate tum florentes, opibus et viribus potentes, quibus (ut hodie C jura ecclesiastica sunt) monasterium illud in Commendationem evenit ; si Commendatio dicis fas est, quod destructio esse multis rationibus probaretur, nisi alio tempus nos properare moneret :.verum hoc dicere ausim Religionem Christianam fere omnium rerum vera vocabula amisisse. Hi itaque cives, ut ad inceptum redeam, ex tunc paulatim et dignitatibus et honoribus privati, ultionem divinam adhuc minime persensere : verum, ut Sapiens ait, exosam habuere disciplinam, et præceptam Domini neglexerunt. Et præsertim unus injustior ceteris, qui etsi assiduis podagris et intermissa febre laboraret, tamen ab injusto opere, cum multis ex amicis sibi consulerent, non declinavit ; imo maluit, ob rerum fallacium et labentium possessionem, et hac in vita miserabili torqueri variis flagris et angustiis, et in futuro æterno ævo cruciari, quam hic, contentus suo et parvo ut dicitur, sancte et juste vivere. Hic itaque cum palatium suum exornare lapidibus perpolitis sine suo sumptu optaret, lapides marmoreos ex præfato templo jussit auferri. Verum Jesu volente, ipsius B. Alberti precibus factum est, ut nec unum quidem lapidem opifices et ruricolæ inde amovere potuerint : ubi enim tantum nefas aggredi tentabant, mox miserabiliter torquebantur. Eo in stuporem et admirationem versi opifices, rigentes ac trepidi Bononiam revertuntur ; et quid eis præter solitum acciderit narrantes, ejus sanctitatem vehementer extollebant. Quid quod prope longeque E manentes, non semel in anno, verum singulis mensibus undique ad eum locum turmatim cum oblationibus, gratia devotionis et votorum persolvendorum, confluunt. Est et aliud non minus referendum, quod omnes ejusdem patriæ agricolæ, nec frumentum serere, nec aliud granum terræ mandare auderent, nisi prius per religiosum virum, illud monasterium habitantem, frumentum vel pars terræ trita, in calatho seu canistro allata, benediceretur.

hujus pavimentum diripere tentans Commendatarius Abbas,

miraculose prohibetur.

Semina sub ejus invocatione benedicuntur :

3 *In tabula, continente nomina et breve elogium septem Beatorum Vallumbrosani Ordinis, appensa in Sacrario ipsius Vallumbrosani monasterii, de qua supra, ultimus est* B. Albertus Bononiensis, cujus precibus ager ille et conservatur et annuatim fertilior redditur, adeo ut rustici turmatim, calathis terra repletis, a Presbytero loci illius ubi sepultus est, benedictionem petant. *Eudoxius lib.* 2 *cap.* 31 *eadem fere quæ Hieronymus Latine, ipse Italice narrans; addit,* rusticos semen vel terram sic benedictam miscere seminibus per agros spargendis, idque utilissimum experiri : *Civem vero illum, cujus sacrilega avaritia occasionem dedit præmemorato Miraculo, vocat* Joannes de Beccariis, qui anno MCCCCIV filio suo obtinuerit istam tunc adhuc Abbatiam. *Supponit autem ipsum* B. Albertum *in ea* Abbatem, floruisse tempore Valentini I, Generalis XVI, *id est, intra annum* MCCXXXV *et* MCCLIII. *Arnoldus Wion, allegata fide missarum ad se tabularum, ita scribit :* Bononiæ in monasterio S. Alberti, Abbatis Ordinis Vallisumbrosæ, qui nomen monasterio ex suo nomine reliquit : *et in Notis asserit* obiisse anno Christi MCCXLV. *Arnoldum transcribit Philippus Ferrarius, in Catalogo Sanctorum qui in Romano Martyrologio non sunt, sed pro anno* 1245 *habet* 1243, *typothetarum forsitan vitio. Correxit hunc errorem Gabriel Bucelinus, qui in Menologio Benedictino, sicut antea Hugo Menardus in Martyrologio,* Albertum *adscripsit ad hunc* XX *diem Maji, utique ex auctoritate et fide Arnoldi.*

Beatis adnumeratus

dicitur obiisse an. 1245.

4 *Antonius Pauli Masini mire intricavit omnia. Cum enim ad* XX *diem Maji, quo hic Vallumbrosanus* Albertus *apud prædictos auctores collocatur, mentionem fecisset* S. Alberti Martyris, *cultum suum habentis* in ecclesia omnium Sanctorum in Brainia plateæ S. Stephani, ubi servantur ejus Reliquiæ; *de ipso Vallumbrosano, ut vidimus, ejusque ecclesia agit ad* VII *Augusti, quando* S. Albertus Confessor Ordinis Carmelitarum *in universo illo Ordine, ac specialiter Bononiæ, colitur: additque in prædicta ecclesia* S. Alberti, propter æquivocationem,

Confunditur cum S. Alberto Carmel.

A AUCTORE D. P.

vocationem, videri in summo altari depictum S. Albertum Carmelitanum, *loco Vallumbrosani. Qui fuerint hujus confusionis auctores, non est difficile divinare: ipsaque picturæ ætas facile indicabit, quandonam primum inducta sit. Fortuna ecclesiæ, a Religiosis ad seculares traductæ, obscuraverat memoriam prioris* Alberti, *eumque Bononiensi vulgo fere ignotum esse fecerat. Hinc facile fuit, inclarescente posterioris cultu, post Canonizationem seculo* XV *celebratam, et Bononiensium Carmelitarum, Mantuanæ Congregationi adjunctorum, auctoritate una cum disciplina reflorescente, persuadere populo, eum quem pridem istic colebant Sanctum sui Ordinis esse: quod equidem non malæ alicui fidei, sed nimiæ simplicitati verumque scrutandi negligentiæ tribuendum dixerim.* Albertum Martyrem, *cujus in alia illa Brainensi ecclesia Reliquiæ sint, nullum novimus; proinde de iis plenius doceri postulamus, unde et quando istuc allatæ fuerint. Nam quod ad* S. Albertum Patriarcham Hierosolymitanum *attinet, is quidem Martyr obiit: sed Reliquias ejus, ex Terra-sancta aliquando translatas esse, nusquam legimus; et Ordo qui cum ratione acceptæ Regulæ colit, colit ut Confessorem.* D

DE S. GUIDO COMITE DONORATICI

NOT. 10 ···· APP. TOM. VII MAJI D. P.

IN HETRURIA SOLITARIO.

SYLLOGE HISTORICA.

De ejus cultu, actis, translatione, et familia.

E

B SEC. XIII

Memoria in Fastis,

Ferrarius *in Catalogo generali Sanctorum, qui non sunt in Martyrologio Romano,* In territorio Pisano, *inquit,* S. Guidi Confessoris, *et annotat,* Ex tabulis Ecclesiæ Pisanæ, illum hac die celebrantis. Is Comes Donoratici castri in Pisana diœcesi fuit: cujus Vitam Silvanus Razzius, monachus Camaldulensis, libris de Sanctis Hetruriæ ex MSS. monumentis contexuit. *Hæc ibi Ferrarius, Pisanam diœcesim latius sumens pro tota Provincia: nam* Donoraticum *ad Massanum Episcopatum spectat. Idem in Catalogo Sanctorum Italiæ annotat,* Acta propria S. Guidonis injuria temporum desiderari. Quæ autem dicta sunt, potius ex traditione, quam ex veteri aliquo scripto, paucis exceptis, haberi. *Ergo ex Razzio hoc elogium texuit.*

Elogium vitæ,

2 Guidus sive Guido, ex nobilissima Gheradesca familia, Comes Donoratici (quod castrum Pisanæ diœcesis est) ibi abjecta rerum humanarum cura, vitam solitariam circa annum salutis millesimum nonagesimum in orationibus, jejuniis, vigiliis, piisque meditationibus elegit. Imprimis autem pauperum sublevationibus operam dedit, antequam se recluderet. Cum diu usque ad extremam senectam in hujusmodi exercitationibus versatus esset, XIII Kalendas Junii, anno Domini millesimo nonagesimo nono, vitam hanc mortalem cum perenni commutavit. Quo C migrante, campanas castri, nullo pulsante, sonasse ferunt. Illum Callistus III Pontifex Maximus Sanctum appellavit, ac Archiepiscopo Pisano corpus ex Castaneto castro ad civitatem transferendi potestatem fecit: ubi in Cathedrali Ecclesia conditum asservatur. *Hæc ibi. Brautius Episcopus Sarsinæ tali eum versu celebrat:*

miracula,

Vasta virum clarum vivum celavit eremus,
Defunctum Sanctum cymbala sacra sonant.

3 *Nescio unde mortis annum tam definitum acceperit Ferrarius, Razzius (quem ille solum præ oculis habuit) circa initium seculi* XII, *quo SS. Galganus et Gerardus de Villa-Magna, item Beatæ Verdiana et Joanna Sigmensis solitariam vitam coluerunt,* Guidum *quoque ad eamdem accessisse suspicatur, et in ipsa usque ad extremam ætatem vixisse, testibus illius ævi picturis, quales Pisis et alibi conspiciuntur, repræsentantes senecionem, macie atque ætate exhaustum. Miraculorum frequentiam, sed quibus oblivionem tempus obduxerit, supponit ille satis probari: uti revera probatur, ex publico qui eam secutus est cultu; usque adeo magno, ut etiam nunc inter Pisas et Liburnum cernantur vestigia ecclesiæ et monasterii, sed ejus nomine erecti. Hoc monasterium, dum Pisanorum Respublica floruit, primum a Monachis, deinde a Sanctimonialibus habitatum fuit, servato hactenus titulo* Abbatiæ S. Guidi. *Calixti Papæ III Breve, directum Archiepiscopo Pisano (erat is Julianus de Ricciis, Episcopatus sui anno* XLII, *Christi* MCCCCLXI, *vita functus) hujusmodi est, datum* Romæ apud S. Petrum XV Maji MCCCCLVII anno *ejus* III, *pro quo nimium incurioso Ferrario obrepsit notare annum* 1403, *cum Calixtus hic solum creatus sit Papa anno* MCCCCLV, VIII *Aprilis.*

cultus.

4 Dilecti Filii Priores civitatis Pisanæ, zelo devotionis accensi, sicut eorum nomine expositum fuit, summopere affectant, ut corpus S. Guidi, in ecclesia Donoratici Massanæ diœcesis positum, inde eximatur: cum propter loci desolationem, minus digne collocatum esse dignoscatur. Asserunt quoque dicti Priores, quod si dictum corpus ad suam Ecclesiam Pisanam transferatur, decentiori modo possit conservari, et populi devotio major exurgeret, ob quod fidelium animarum salus proveniret. Nos igitur ejusmodi pium et catholicum eorum desiderium in Domino commendantes, Fraternitati tuæ, si ad id venerabilis Fratris Episcopi Massani, loci Ordinarii, et Patronorum præfatæ ecclesiæ accedat assensus, transferendi corpus prædictum, et in tua Ecclesia decenter collocandi, servatis solennitatibus in similibus servari consuetis, liberam licentiam et omnimodam facultatem per præsentem concedimus et elargimur, quibuscumque in contrarium facientibus non obstantibus. F

Translatio a Calixto III permissa an. 1457,

5 *Cœperat porro negotium istud a Pisanis tractari jam inde ab anno* MCCCCL, *sive (ut Pisani numerant, novem mensibus communis anni initium prævertentes)* MCCCCLI, *ut patet ex eorum epistola, data* X *Novembris,* Spectabilibus et egregiis viris, Gherardo et Simoni Comitibus de Castaneto *(quem illi titulum videntur usurpasse, post Donoratici, Castaneto ad duo milliaria vicini, destructionem) qua Mag. Laurentio Joannis, Canonico Pisano, oratori suo fidem faciunt, supra iis quæ propositum erant de corpore S. Guidi, tamquam de ipsorum intentione optime informato. Sed neque tunc quod petebant impetrarunt, neque Pontificia intercessio satis efficax fuit; sive eorum votis obstaret Petrus de Urso, Massanus eo tempore Episcopus, sine cujus licentia nihil fieri patiebatur Callixtus; sive ipsi Comites Donoratici et Castaneti noluerint domestico istoc præsidio privari, quia vel jam pridem vel tunc sacrum ipsum depositum apud se Castaneti receperant. Etenim (ut ait Razzius)* in libro quodam Matthæi Joannis, qu. Matthæi Setarioli, scriptum reperitur hujusmodi. Memoriam facio ego Matthæus suprascriptus,

ante id tentata anno 1450,

A ptus, qualiter hoc die XVI Junii MCCCCLIX stylo Pisano, conductum fuit in civitatem Pisanam corpus S. Guidi, id est, ejus sanctæ Reliquiæ. Erat autem dies Veneris *(unde confirmatur, quod de stylo Pisano diximus: siquidem concursus diei* XVI *Junii et Feriæ* VI *contigit anno apud nos* MCCCCLVIII, *habente litteram Dominicalem* A) et ipsæ Reliquiæ erant in Castaneto, magnoque in comitatu deductæ sunt usque ad ecclesiam majorem seu Cathedralem, a cunctis Prioribus Pisanis et Clero universo, cum multis facibus, et copiosa utriusque sexus multitudine, tam civium quam accolarum, ad Dei laudem. Amen. Et nota, quod dictus S. Guidus fuit de Comitibus Donoratici, ac noster civis Pisanus.

peracta an. 1458.

6 *Recte autem Matthæus iste* Corpus *interpretatur* Reliquias, *seu majorem partem corporis: ut enim idem Razzius observat*, manserunt Castaneti *(ad tutelam scilicet loci domesticamque venerationem ipsius familiæ)* in ecclesia loci parochiali crus unum, unaque maxilla, et quædam particulæ aliæ. Præterea, *inquit idem*, antiquissima et indubitata traditione narratur, quod in uno humerorum Sancti increverit arbustum *(scopam Itali vocant)* quod rescissum servatur inter B Reliquias jam dictæ parochiæ Castanetensis, monstraturque populo, et circumfertur processionaliter in festo Epiphaniæ. *Atque hoc forte primum fuit initium miraculorum Sancti post mortem, et causa elevandi e terra communique sepultura corporis: quemadmodum in aliis pluribus Sanctis usu venisse comperimus: nec dubitamus, quin foliis virgulisque exinde acceptis devoteque usurpatis, plures quoque sanitatum miraculosarum gratiæ fuerint impetratæ.* Pisis *autem* monstrantur Reliquiæ in die Octava Paschatis, et festum in Cathedrali totaque diœcesi agitur sub ritu Officii Duplicis de Communi Confessoris, die XX Maji.

Reliquiæ Castaneti.

7 *Hactenus Razzius, qui denique ad Donoraticensis familiæ, unde* S. Guidus *prodiit, commendationem minime vulgarem, addit sequentem memoriam, antiquitus servatam Pisis apud Patres Ordinis Prædicatorum conventus S. Catharinæ Senensis, de quodam illius conventus, anno* MCCXXII *fundati*, Beato *(ut illi vocant)* Gaddo; *qui una cum fratre suo Bonifacio, postea Episcopo Chironensi, inter primos illius numeratus est inquilinos.* Frater Gaddus, ex Comitibus a Donoratico, D familia nobilissima et inter Pisana primarias et tota Italia celeberrima, in divitiis et deliciis educatus, magistratibus et honoribus proximus, omnibus spretis nostram elegit paupertatem, eam regnis et sedibus præponens. Manum autem, quam ad aratrum miserat, numquam retraxit, nec post tergum respexit. Pristinæ dignitatis oblitus, nullum prætendebat fastum; nihil propriæ libertatis, quam pro Christo vendiderat, in suis actibus ostendebat. Humilis, adjectus, humilem secutus est magistrum: et sicut moribus componendis, totis vacabat viribus: ita litteris ediscendis impigre incumbebat. Vigiliis et laboribus, quibus sine nulla paratur virtus, non parcens, a Parisiis rediens, factus generalis Prædicator et Lector Pisanus, diem obiit, non absque Ordinis detrimento: in magnum enim virum evasurus sperabatur.

Ex eadem qua ille Familia etiam natus

AUCTORE D. P. *B. Galdus Ord Prædicator.*

8 *R. P. Antonius Tagnocchi de Terrinca, Ordinis S. Francisci Empurii in Hetruria, paratum habet prælo Theatrum Sanctorum ac Beatorum Hetrusco Minoritarum, ubi Tertiariis sui Ordinis* S. Guidum *accenset; et B. Luchesii, cujus Acta illustravimus* XXVIII *Aprilis, primi ea in Provincia Tertiarii, ab ipsomet S. Francisco ad habitum regulamque admissi,* E *discipulum fuisse opinatur, adductus auctoritate Illustriss. D. Hippolyti Comitis de Gherardesca.* I. V. D *et Metropolitanæ Florentinæ Canonici, qui id sibi affirmarit die* IV *Januarii anno* MDCLXXVIII: *quodque in ecclesia ipsius B. Luchesii apud Podium-Bonitii inveniatur imago* B. Guidi, *picta in habitu tertii Ordinis. Quæ si habeant aliquod in veritate fundamentum, ruit Razzii conjectura, qua floruisse eum ait circa annum* 1100. *Sed si attendas allata a Razzio exempla eremiticæ vitæ, quam* Guidus *instituerit pro suæ ætatis usu; merito suspicaberis errore typothetico* 1 *pro* 3 *obrepsisse, et notare illum voluisse annum* 1300. *Certe B. Luchesius primum anno* MCCXXI *habitum suscepit, et obiit* MCCLX. *Ego in medio relictum volo, utrum alicujus Ordinis Regulam* Guidus *assumpserit: et donec antiquior aliqua notitia producatur, inter simplices Solitarios eum relinquo, citra cujusquam præjudicium. Maxime cum de ejus ætate nihil dici possit, nisi per meram conjecturam; et potuerit ipsam Minoritici Ordinis, nedum Tertiariorum ejus institutionem multis annis præcessisse.*

An Tertiariis Franciscanis accensendus Guidus,

et sec. 13 vixerit?

DE S. BERNARDINO SENENSI

C F

G. H.

ORDINIS MINORUM, AQUILÆ IN APRUTIO.

NOT. 11**** APP. TOM. VII MAJI.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§. 1. Acta triplicia dantur ex MSS. Res gestæ circa Canonizationem et Translationem.

ANNO MCCCCXLIV

S*eculo Christi decimo quinto* S. Bernardinus, ut novum sidus in opaco seculo, cœlestium charismatum illustratione præfulgens, mirabiliter claruit; et in densissimas humanæ insipientiæ tenebras, celebris vitæ et doctrinæ micantes radios propagavit; ut cæcutientem populum, qui a cœlestis patriæ recto tramite declinabat, prævia vitæ sanctitate, in Dei timore dirigeret, et verbo doceret pariter et exemplo. *Ita ad Vitam* S. Bernardini *præfatur S. Antoninus titulo* 24 *Historiarum cap.* 5. *Fuit is, necdum ab obitu illius elapsis duobus annis, ordinatus Archiepiscopus Florentinus, ut latius ad hujus Vitam diximus die secunda Maji. At* S. Bernardinus *cum ætatis annos ageret duos et viginti, habitum monasticum Senis in Ordine Minorum S. Francisci assumpsit anno* MCCCCII: *et post exantlatos sanctissimos labores, annis fere duobus supra quadraginta, Aquilæ in Aprutio vita functus est, die* XX *Maji anno* MCCCCXLIV, *mox ab obitu miraculis clarus. Porro intra dies abinde duos et quinquaginta patrata triginta miracula fuerunt: quæ intra sexaginta proximos dies, publico urbis Aquilanæ testimonio comprobata, fuerunt Senas translata per civem probatissimum, ideo Aquilam concilio Senarum publico destinatum. Sunt ea Senis adservata in MS. codice pergameno apud Illustrem Dominum Hippolytum de Augustinis, Senatorem Senensem, Dominumque Caldanæ et Equitum S. Stephani Senis commorantium (ut vulgo dicunt) Balivum. Hujus viri benevolentia habuit ea Lucas Waddingus, ac paucis pro suo instituto indicat ad annum* MCCCCXLIV, *numero* XVII. *Illa, ex ipso Waddinghi ecgrapho, transcribenda nobis curavit successor ejus Franciscus Haroldus, qualia hic integra damus, singula appositis testibus comprobata, prout ea fuerunt coram Eugenio IV Summo Pontifice producta,*

Dantur ex Manuscr. Miracula intra primos 52 ab obitu dies patrata,

A *producta, adjunctis litteris Alphonsi Regis Aragonum, datis Neapoli* XIII *Kalendas Septembris, elapsis ab obitu* S. Bernardini *tribus mensibus. Hanc Regis epistolam edidit in Vita ipsius sancti Barnabæus Senensis Joannis filius, in multis oculatus testis, ipsique Regi Alphonso inscripsit anno* MCCCCXLV, *Kalendis Aprilis, transactis a morte Sancti mensibus decem et diebus undecim. Hanc vitam, hactenus ineditam, imo quantum scimus necdum ab ullo citatam, reperimus in illustri bibliotheca Eminentissimi Cardinalis Barberini, codice membranaceo, numero* 944 *signato, eamque primo loco damus, prædicta miracula subjungentes, quorum bajulus Aquila Senas fuit fortassis ipse ille Barnabæus, tali occasione in aliquam Regis Alphonsi notitiam deductus. In hac Vita exactissime indicantur loca singula, in quibus* S. Bernardinus *Verbum Dei prædicavit, et in fine nominantur Legati, a Senensibus ad Curiam Romanam decreti pro obtinenda Canonizatione.*

AUCTORE G. H. cum Vita 1 post aliquot menses scripta

2 *Ad horum et Aquilanorum, Regisque Alphonsi et nonnullorum aliorum Principum ac Comitatuum atque municipiorum instantissimam supplicationem, Eugenius Papa IV tribus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, videlicet Capuano, Andegavensi, et de Albertis,* B *eoque decedente Cardinali S. Mariæ Novæ, commisit examinandam vitam, obitum, et miracula. Hi suos Commissarios deputarunt Episcopos, Amicum Agnifilum Aquilanum, et Joannem de Palena Pennensem: qui omni cum diligentia suum officium exequentes, solennem Processum ediderunt, præsentaveruntque antedictis Cardinalibus et Summo Pontifici: coram quibus pluries in Consistorio res acta est, et in eorum uno ultra centum miracula enarrata sunt, et attestantium fide roborata. Verum rem infectam reliquit Eugenius, morte præventus* XXIII *Februarii anno* MCCCCXLVII. *Huic succedens Nicolaus V, loco Capuani itidem mortui, substituit Cardinalem Tarentinum, et destinavit subdelegatos, Episcopos Urbinatem et Pennensem: qui etiam copiosiorem composuerunt Processum, et ultra miracula primi Processus multo excellentiora repererunt, atque præfatis Cardinalibus et Summo Pontifici retulerunt. Sublato dein Tarentino, Cardinali, subrogatus est Episcopus Cardinalis Tusculanus. Præterea Angelus Capranicus, Episcopus Reatinus, missus est ad civitates, Aquilanam, Senensem et alias: qui post aliquot menses reversus, prioribus miraculis conformia reportavit, et insuper magna et stupenda, quæ postmodum contigerant, retulit, publice et in conspectu multitudinis patrata. Fuerunt ea per Consistorium examinata, et a singulis Cardinalibus in domo propria discussa, et in secundo* C *Consistorio comprobata: uti etiam in Congregatione omnium Prælatorum, qui in Curia aderant. Quibus omnibus in publico Consistorio relectis et approbatis, statuto die festo Pentecostes, nono Kalendas Junii anno* MCCCCL, *Nicolaus V, anno Pontificatus quarto, auctoritate omnipotentis Dei ac Beatorum Apostolorum Petri et Pauli,* B. Bernardinum *Catalogo Sanctorum Confessorum adscripsit, et ad excitandum fidelium mentes ad majorem devotionem, septem annos et totidem quadragenas Indulgentiarum concessit omnibus fere pœnitentibus et confessis, qui in die festi sui ecclesiam, in qua sanctum corpus requiescit, visitaverint, et ad ornatum sive fabricam dictæ ecclesiæ manus porrexerint adjutrices, uti fusius legitur partim in Bulla et historia Canonizationis, cum operibus* S. Bernardini *excusa, partim infra in aliis Actis.*

variis Processibus

et Canonizatione anno 1450 celebrata.

3 *Altera Vita, quam damus hactenus etiam ineditam, est deducta usque ad jam relatam Canonizationem, et scripta a Maphæo Vegio Laudensi. Natus is est anno* MCCCCVI, *testatur enim infra num.* 43 *se puerum duodecim circiter annorum, a præceptore suo in Grammaticis disciplinis ductum sæpius fuisse Mediolani ad conciones* S. Bernardini, *actis tum in disseminando verbo Dei annis quatuordecim, adeoque ex ipsius Vegii computo num.* 55 *relato, annus erat* MCCCCXVIII *qui,* D *moriente Martino V Summo Pontifice* XX *Februarii anni* MCCCCXXXI, *agebat aut certe vix expleverat annum quintum et vicesimum; et tamen ejus Datarius fuisse dicitur, tum a Luca Waddingo ad an.* 1380 *num.* I *et alibi sæpius, tum in elogio, una cum Translatione Reliquiarum S. Monicæ excuso. Plurima ab hoc Auctore conscripta fuerunt, quæ nos Romæ reperimus, potissimum in præclara bibliotheca Ducis Altempsii, in pergameno, charactere Italico fere exarata, videlicet:* De rebus antiquis memorabilibus Basilicæ S. Petri Romæ, Dialogus Veritatis et Philalethæ; *alter de* felicitate et miseria Palinuri et Charonis: *tum* disceptatio inter terram, solem et aurum. *Præterea* Vita et Officium B. Augustini. Officium conversionis S. Augustini. Vita et Officium B. Monicæ. Vita et obitus ejusdem ex verbis S. Augustini. Officium translationis ejusdem. Vita et Officium B. Micolai Tolentinatis. Vita B. Petri Cœlestini. Vita B. Bernardini Senensis. *In omnibus sub finem addebatur,* Romæ apud S. Petrum. *Ultimorum duorum Sanctorum Acta transcripsimus Romæ in bibliotheca Vallicellana Patrum Congregationis Oratorii: de prioribus S. Petri Cœlestini scriptis* Romæ apud S. Petrum, *et absolutis* IV Nonas Majas anno MCCCCXLIV, *egimus ad diem præcedentem* XIX *Maji: quam autem hoc die proferimus* S. Bernardini *Vitam, testatur etiam se scripsisse* Romæ apud S. Petrum, *et absolvisse* Kalendis Junii anno MCCCCLIII, *tribus post Canonizationem annis peractis, in qua tamen suam scriptionem finit. Atque præmiserat miracula circiter centum, asserit electa esse ex iis,* quæ diligenti Judicum cura testiumque fide et examinatione comperta, probata atque conscripta fuerant, *et pauca admodum in priore scripto habentur. Ceterum dum num.* 23 *extollit excellentiam in concionando, ait quod eum ipse* sæpius audiverit cum admiratione; quodque in pronuntiationis gratia, adeo larga naturæ manu donatus fuerit, ut nihil dignius, nihil præstantius dici possit. *Alibi se ipsi Sancto familiarem fuisse ostendit: et sic num.* 36 *refert, quæ sibi ab eo dicta fuerant; alia vero exponit a socio quodam ejus sibi relata, ut sinceram ejus fidem in scribendo possimus agnoscere. Nonnulla ex his inseruit Annalibus ordinis Minorum Lucas Waddingus.*

Scribitur a Maphæo Vegio,

teste in pluribus oculato, Vita 2

editurque ex MS.

E

absoluta an. 1453.

4 *Beatus Joannes de Capistrano, in epistola ad cives Aquilanos, ex Germania* X *Octobris anno* MCCCCLII *missa, deplorat* sacrum corpus S. Bernardini claudi in parva capella, et a pluribus tangi, quod auro indui debuisset, et pulcherrima nova ecclesia adornari et cooperiri: *hortaturque, ut dictam Ecclesiam velint ædificare, tum quod* in istum diem septuaginta miracula socii adnotaverint, præter infinita alia, quæ scribi non potuerunt ob nimiam hominum frequentiam, vel ignorata fuerunt nulla facta examinatione; *tum quod* narrare non queat capellas et ecclesias, quæ ad ipsius Sancti honorificentiam constructæ sunt. *Epistola integra extat etiam ante Opera* S. Bernardini, *excusa cum Bulla Nicolai IV pro construendo templo et cœnobio sub ejus nomine in urbe Aquilana, data apud S. Petrum* X *Kalendas Octobris anno* MCCCCLI. *Est illud tandem multis impensis factum, in quod auctoritate Sixti IV Pontificis, data bulla Kalendis Maji anno* MCCCCLXXII, *sacrum corpus translatum fuit die* XVII *Maji: quem ideo totus Ordo Minorum sub ritu Duplicis festivum habet. Extat tertia Vita S. Bernardini, hactenus inedita et post hanc dicti Corporis translationem conscripta, auctore (quantum per conjecturam ex ipsa ductam colligere possumus) quodam Minorita Aquilæ degente: in qua plura miracula illustria adduntur. Ac primo novem numerantur mortui resuscitati, et quinque moribundi a mortis periculo liberati, ex quibus simul non nisi duo alibi relati fuerant; tum referuntur quinque cæci illuminati, quorum etiam alibi non erat facta mentio, et sic de aliis miraculis ibidem*

Corpore in novam ecclesiam translato post 1472

F

componitur 3 Vita et primo loco datur.

A *dem recensitis. Ea Acta, nobis Romæ communicata a Reverendo Patre Francisco Haroldo, Lucæ Waddinghi in scribendis Annalibus Ordinis Minorum successore, olim anno* MDLXX *ex originali Aquilano, in charta membrana adhuc extante descripta, tertio loco danda forent, si quidem (ut hactenus ferme fecimus) hic quoque observatum vellemus ordinem antiquitatis. Sed quia vetustiores duæ, a Barnabæo Senensi et Maphæo Vegio scriptæ, eo stylo procedunt, qui fastidioso lectori possit minus placere; et quia de tam illustri Sancto primum præstat occurrere in oculos, quod perfectius est; ideo ultimam tempore, decrevimus ponere in fronte duarum aliarum, quæ illi subjunctæ pro suæ ætatis merito habeant probationum vim ac locum, auctoritatemque ipsi conferant, non pauca etiam suppleant, requirenda istic a Lectore minus properante, et antiquitatis amantiore.*

Alia bina Acta MSS omittuntur.

Præter tria ista, habemus alia duplicia Acta ejusdem S. Bernardini, *æque hactenus inedita, una ex codice membraneo MS. cœnobii Rubeæ-vallis Ordinis Canonicorum Regularium prope Bruxellas, quæ itidem reperimus in monasterio Corsenduncano eorumdem Canonicorum Regularium prope Turnhoutum, alia ex MS. Ultrajectino ecclesiæ S. Salvatoris: utraque omittenda* B *judicamus, in tanta multitudine Actorum vetustiorum. Omissionis causam infra indicabimus opportunius.*

§ .II. Alia Acta S. Bernardini a variis conscripta: ex iis Analecta dantur. Cultus celebris.

B. Jo. Capistranus pro innocentia S. Bernardini decertat,

Inter *Acta* S. Bernardini, *hactenus typis edita, deberent censeri priori loco illa, quæ B. Joanni a Capistrano tribuuntur; illius comiti carissimo, fidelissimoque discipulo: qui ut idem in Sanctorum numerum adscriberetur, per quinquennium plures peragravit provincias. Hoc ut clarius manifestiusque appareat, lubet ex ipsiusmet Actis MSS. hactenus ineditis et integre ad diem ejus natalem* XXIII *Octobris elucidandis, delibare pauca:* Vivens S. Bernardinus in hac mortali carne, etsi innocens et sine macula, calumniatus et accusatus, sæpe tamen divite Joannis lingua, summo cum honore, fuit ab omni sorde falsæ criminationis liberatus et purgatus. Notatus quidem et accusatus de hæresi, pro his maxime prædicationibus, quas de excellentia et potentia nominis Jesu ejusque sculptura ad Christianos populos habuerat, a nullo fortius adjutus et defensatus, quam a Joanne fuit. Sæpe enim pro Bernardini tutela disputavit: sæpe C pro eo ad ignem se obligavit, sæpeque maximis periculis pro illo se objectavit. Hi siquidem fuerunt duæ florentissimæ olivæ: et duo luminaria magna, lucentia ante Dominum: qui maxima morum et doctrinæ documenta ubique diffundentes, orbem terrarum illuminaverunt: qui perfectionis viam, jam oblitteratam, renovaverunt qui Francisci eversam fere domum erexerunt: qui tandem lucis exempla omnibus exhibentes, innumerabiles perituras animas ad cœlorum felicia regna pervexerunt. Hi profecto incliti extitere Principes et Duces Francisci novelli exercitus: quorum sonus in omnem terram exivit, et in fines orbis terræ verba eorum egressa sunt. Bernardinus autem aliquando Joannis Prælatus, Joannes Bernardini discipulus et comes. Nam

ejus discipulus et comes:

ut prædicandi modum disceret Joannes, Bernardinum uno anno secutus est: ille pacem prædicabat, iste pacem inter discordes conficiebat. Amabant enim mutuo se vehementer, et revoluto triennio ut plurimum alter alteri imperabat. Ubi autem Joannes intellexit, B. Bernardinum sibi subjectum obiisse coruscareque miraculis; mox Aquilam profectus est, et sacrum pignus honorifice collocari fecit, capsaque ferrea ferreis catenis munita recludi, atque miracula diligentissima examinatione conscribi. Quorum magnitudine et efficacia canonizationem, apud Eugenium D Romanum Pontificem, primum promovit; et ut alii Principes et populi eam promoverent, grandi solertique studio incitavit. Verum ne in vacuum laboraret, cum per Confratrum suorum orationes Domini beneplacitum expostulasset, ipseque vehementissime omnipotentem Deum obsecravisset; apparuit ei Senis in quadam cella oranti Bernardinus Sanctus, et ad prosequendum sanctum inchoatum opus multum animavit, replens cum incredibili consolatione. Eo quidem tempore, quo hæc agebantur, ingressus est quidam ex sociis cellam viri Dei, cui et dixit: Dominus tibi parcat Frater: nunc ego cum S. Bernardino sermonem habebam. Quamobrem excessiva quadam in eum devotione accensus, ita postea solicite, ita ferventer, ita demum instanter et Eugenium et Nicolaum Papam propulsavit, ut designari quosdam Episcopos fecerint ad examinandum miracula, quæ multis in locis de S. Bernardino referebantur. Qui quidem Episcopi, circumeuntes una cum viro Dei multas civitates, oppida et castella, duos Processus solennes primo confecerunt. Postremo Dominus Angelus de Capranica, tunc Episcopus Reatinus, nunc autem tituli sanctæ Crucis in Hierusalem dignissimus Cardinalis, virtute insignis, fama celebris, sanctitateque præcipuus, peracto tertio Processu, cum varia loca comite viro Dei perlustrasset, singularemque de Bernardini examinatis jam miraculis relationem Pontifici Nicolao fecisset; tandem post indicibiles Joannis labores, sexto anno ab ejus sancta dormitione, viri Dei opera, S. Bernardinus Beatorum Catalogo adscriptus est Romæ anno Jubilæi, celebrantibus Fratribus generale Capitulum totius Ordinis utriusque familiæ, in sacro conventu Aræ-Cœli. In ipsa autem miraculorum examinatione, visis quibusdam miraculis manu Joannis patratis, quæ vir Dei adscribebat, S. Bernardino; ea memoratus Dominus Cardinalis nequaquam B. Bernardini miraculis annumerari permisit. Sed cum Bernardinum Maximo Pontifici canonizatione dignum asseruisset; Domini famulum Joannem Capistranensem, adhuc in terris conversantem, hujusmodi singulari præstantique titulo bene meritum, constantissime professus est.

AUCTORE G. H.

curat miracula conscribi,

ab eo apparente animatus,

procurat processus informativos.

E

An etiam Vitam S. Bernardini scripserit

F

6 *Hæc Nicolaus Fara in Vita B. Joannis Capistrani, cujus in peregrinatione fuerat sex annis perpetuus comes, et solum meminit curæ ab eo impensæ ut miracula* B. Bernardini *conscriberentur: non meminit autem vel ibi vel alibi, ubi Joannis lucubrationes et scripta enumerat, Vitæ ab illo compositæ. Contexuerunt postea Catalogum operum ejus Henricus Willot in Athenis Franciscanis, et accuratissime Lucas Waddingus de Scriptoribus Ordinis Minorum, sed ubique absque ulla talis Vitæ ab eo scriptæ mentione: imo quæ de Vitis Sanctorum et rebus Ecclesiasticis sub ejus nomine circumferebantur, rejicit Waddingus ut spuria et conficta. Verum Antonius Amicius, in Præfatione ad Vitam S. Bernardini ante hujus opera editam, asserit,* hanc Vitam in quodam Sanctuario mancam imperfectamque legi, et quod pejus est sub alieno nomine, *quam ipse* B. Joanni Capistrano *adscribit, quamque se* ex libro ejus manuscripto integram ac*cepisse testatur. Secutus est Waddingus ad annum* 1380 *num.* I, *asserendo* Capistranum in suam Legendam corrivasse potiora, quæ Capistrano rogante scripserat, biennio post S. Bernardini obitum, Leonardus Senensis, ab ineunte ætate Bernardino familiaris. *Est hic Leonardus Benivolentus, cum Bartholomæo Decio ad Eugenium Papam a Senensibus missus ad procurandam Canonizationem, uti legitur sub finem Vitæ primæ infra dandæ. Et forte hujus Leonardi possent censeri illa verba, dum* de facie ejus solari irradiante fulgore *ait,* prout ego ipse, qui hæc dico,

ex scripto Leonardi Senensis acceptam

AUCTORE G. H.

A dicto, propriis oculis aspexi. *At postea in prima persona Capistranus loquitur, his verbis.* Cum in Sicilia existens felicem S. Bernardini obitum sensissem, ad Aquilanam civitatem pergens, ut Canonizationem procurarem *etc. quæ infra in Analectis num.* 15 *legi poterunt, et apud Surium de B. Capistrano in tertia persona referuntur.*

Selecta ex illa Vita aliisque

7 *Dubitavimus aliquando an oporteret hæc Acta aliis subjungere: sed considerantes multa eadem legi in MS. Vita ex Rubea-Valle accepta, ac præterea varia alia ab aliis neglecta in eadem contineri; quorum nonnulla a Surio, sed mutato stylo sunt, edita; paravimus prælo, quæ in dicto MS. continebantur. Postea vero formidantes, nauseam lectori creandam, cum plura eadem maxime circa initium repeti videremus, satis habuimus triplicibus Actis supra memoratis aliqua Analecta subjicere, magno cum labore excerpta ex dicto MS. Rubeæ-Vallis, et alio MS. Ultrajectino, nec non ex iis quæ apud Surium et Capistranum reperiuntur, omissa tamen longa excursione in laudem Aquilæ urbis et Aquilæ avis, cujus novem proprietates a Capistrano proferuntur et* S. Bernardino *applicantur. Hisce Scriptoribus potest accenseri S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus, vita functus anno* MCCCCLIX. *Cujus verba initialia supra dedimus, totus autem contextus habetur in MS. Rubeæ-Vallis, in quo deinde additur.* Hujus ergo Vitam inter alios Sanctos nostri temporis complacuit enarrare, tanto instantius et fiducialius, quanto propinquius res gesta est. Nam plures novimus, qui eum in carne viderunt, et cum ipso familiariter locuti sunt. *Inter alia testimonia Scriptorum illustrium, cum operibus S. Bernardini excusa sunt quædam Æneæ Silvii, qui anno* MCCCCLXIV *creatus Summus Pontifex et Pius II appellatus fuit, Augustini Dathi auctoris coævi et aliorum, ex quibus nonnulla in Analectis et Annotationibus indicantur.*

ac Surio infra dantur.

B

Alii antiqui scriptores indicantur.

Capsa argentea a Ludovico XI R. Fr. donata,

8 *Serenissimus Ludovicus XI Francorum Rex, ad decus gloriosi Confessoris* Bernardini, *et ut Reliquiæ atque ossa sancti corporis recondantur; misit argenteam capsam magni valoris, ut ipse testatur in epistola adjuncta, data* XXII *mensis Maji anno* MCCCCLXXXI: *ut autem in illam transponeretur sacrum corpus, eodem anno permisit Sixtus IV Papa* XXVIII *Julii. Extant hæ epistolæ cum operibus excusæ, et apud Waddingum dicto anno num.* 4. *et* 5: *dein num.* 6 *ista adjunguntur:* Post multos annos thecam hanc militibus solvendis sustulit Philibertus Chalonius Aurantii Princeps, Neapolitani regni sub Carolo V Prorex, et adversus Lautrechum exercitus Imperator: quamobrem nec ita multo post gemina trajectus glande, ab equis protritus spoliatusque, vix ut agnosceretur, inventus est. Aquilani suo tutelari Divo reposuerunt aliam argenteam, quæ facile constitit aureorum millibus quatuordecim: in qua sanctum corpus asservatur, habitum referens viventis. *Hæc ibi Waddingus. Ea autem arca quibusdam rotis artificiose constructis extollitur, ut statis quibusdam temporibus, nullo obstaculo impediente, corpus populis commonstretur.* Verum, *ut tradit Haroldus anno* 1472 *num.* 8, cum nimis frequenter sacrum depositum adventantibus ostenderetur, Clemens VIII, ex assensu Cardinalium sacræ Congregationis Rituum, speciali diplomate decrevit, ut bis tantum in anno, die scilicet XX Maji, quo vir sanctus decessit, et XXVIII Augusti quo ingens populorum multitudo Aquilam confluit, populo conspiciendum præberetur; neque extra hos dies quam Regibus aut S. R. E. Cardinalibus vel Neapolitano Proregi monstraretur. *Hæc ibi. Notat autem Capistranus, quod ubi* Fratres laverunt corpus et permutarunt habitum et tunicam et vestimenta, cum libris et aliis rebus detulerunt ad locum de Capriola extra civitatem Senarum: ubi divina clementia disponente, beneficia plurima impenduntur multis infirmis et tribulatis, qui præfatum locum visitant, cum devotione et confidentia meritorum S. Bernardini, et præfato tanguntur habitu vel signantur. In ecclesia etiam S. Mariæ de Scala hospitalis Senensis, S. Bernardinus tot et tantis coruscat miraculis, quod si omnia scripta forent, magna librorum volumina complerentur. Testantur etiam imagines argenteæ et cereæ quasi innumerabiles, pendentes ibidem. *De Capriola et Hospitali legetur infra in Actis.* De Cuculla *ejus servari aliquid Augustæ Vindelicorum in Basilica SS. Udalrici et Afræ scribit Hartfelder par.* 2 *cap* 48.

pro qua sublata aliam substituunt Aquilani.

C

Corpus bis quotannis ostenditur

ob vestes servatas Capriolæ miraculis claret, uti in hospitali de Scala.

D

Nomen fastis sacris inscriptum.

9 *Inscriptum est nomen hoc* XX *Maji Fastis sacris, post Canonizationem et corporis Translationem collectis, quales sunt cum Florario MS. Martyrologium Coloniæ et Lubecæ anno* 1490 *editum, Martyrologium Bellini secundum morem Romanæ Curiæ Venetiis anno* 1498 *excusum, et secuti sunt Grevenus atque Molanus in additionibus ad Usuardum, Maurolycus, Felicius, Canisius, Galesinius, aliique cum hodierno Martyrologio Romano. Item Antonius de Balinghem in Kalendario Virginis Mariæ, ob singularem Sancti erga illam affectum et venerationem; ubi ex Stellario Pelbarti scribit,* huic, Coronam magno animi sensu recitanti, Deiparam apparuisse, eumque sic compellasse: Bernardine, devote mi famule, multum mihi in tua devotione complacui: pro qua impetravi tibi a filio meo gratiam verbi et miraculorum. Ac scito tandem te in cœlo gaudii mei participem futurum. Quod utrumque consecutus est. *Eumdem pluribus celebrat Masinus in Bononia perlustrata, quod ejus festum cum suis Indulgentiis, in omnibus sub nomine S. Francisci erectis ecclesiis, cum magnifica veneratione celebretur, ac nominatim in Ecclesia Annuntiatæ S. Francisci in Monte S. Pauli: ubi creditur fuisse Guardianus; plantasse cypressos, quæ hactenus videntur; esse aliquid ex ejus vestibus, et calicem argenteum a Sancto procuratum; sacellum quoque ad ejus honorem ibi erectum fuisse anno* MCCCCLIII, *cui accessisset Confraternitas* S. Bernardini *anno* MCCCCLXXXVIII. *Est ibidem Ecclesia ejusdem Sancti, a Cardinale Laurentio Compeggio Episcopo Bononiensi anno* MDXXVI *constructa, primum pro sanctimonialibus S. Claræ de Observantia, ac dein ad Conventuales monachos translata. Est etiam ibidem in ecclesia S. Petronii sacellum et altare Sancti, eo quod illic anno* MCCCCXXIII *per totam Quadragesimam fuerit concionatus, et nomen Jesu in tabula depictum populo venerandum exhibuerit. Nec dubitamus quin in plerisque urbibus Italiæ similem obtineat cultum. Certe habuisse in Ecclesia et diœcesi Mediolanensi indicatur in ejus Ecclesiæ Missali anno* MDXXII *edito, et in Breviariis anni* MDXXXIX *et* MDLX. *Idem servari in Ecclesia Patriarchali Venetiarum ejusque diœcesi didicimus ex Ordine recitandi divinum Officium, pro anno* MDCLVII *excuso. Sed præ reliquis æstimandum est, quod ejus officium etiam ab Ecclesia Romana fuisse antiquitus receptum, appareat ex Breviariis anno* MCCCCXC *apud Venetos excusis, et a Cardinale Quignonio sub Paulo III Pontifice ordinatis: quod Officium deinde usurpari desitum, postliminio restituit Alexander VII Pontifex Maximus, ex urbe Senensi oriundus; idemque Officium cum Lectionibus et propria Collecta ab omnibus sub ritu Semiduplicis recitandum approbavit sacra Rituum Congregatio et sua Sanctitate annuente promulgavit anno* MDCLVII. *At* festum Translationis, *die* XVII *Maji anno* MCCCCLXII *sub Sixto IV factæ, indicatur in dicto Breviario Romano anni* MCCCCXC, *item in MS. Florario, et apud Bellinum, Grevenum, Maurolycum, Molanum, Canisium, Galesinium, supra indicatos. Festum istud permissum fuit celebrari anno* MDVIII *in Capitulo Barcinone habito. Iterum in MS. Florario ad diem* XIX *Maji celebratur* Canonizatio S. Bernardini, *sed ea peracta est anno* MCCCCL, *ipso die Pentecostes,* XXIV *Maji.*

E

celebris cultus Bononiæ,

et alibi per Italiam:

F

festum Translationis

§ III.

A
§. III. Vitæ a S. Bernardino actæ Chronotaxis.

C*um temporum ratio lux ac veluti oculus historiæ sit; et tribus illis Auctoribus, a quibus scriptas Vitas daturi simus, cura non fuerit ad æræ Christianæ calculos reducere, quæ narrant singula; visum fuit, ex Vita per B. Joannem Capistranum scripta, aliisque documentis, præcipuas aliquas temporis, a Sancto inter mortales acti, partes suis quasque annis adstringere. Ille igitur sic orditur :* In civitate Senarum, quæ civitas est Virginis nuncupata, ex nobili et vetusta familia de Albiceschis, ortus est nobilis vir nomine Tollus Dini Domini Bandi Militis, vir prudens, bonæ opinionis, humanus et simplex, qui in annis circa MCCCLXXVII a Senensi Dominio deputatus Præsul civitatis Massanensis, in Senensi agro ab urbe ipsa distantis milliaribus XXX, Magistratum suum laudabiliter rexit et gubernavit, cum bona gratia civium Massanorum. Quo tempore quidam spectabilis Miles, nomine D. Bindus D. Rainerii Militis de Adventis, rediens a quodam alio Magistratu cujusdam civitatis Italiæ et admodum senex, audiens bona gesta prænominati Tolli... deposito Magistratu illius, procuravit eumdem in generum, et sibi Neram filiam suam in matrimonio copulare, et Tollum tamquam filium adoptare..... Tollus et Nera.... filium genuerunt, qui in lucem prodiit, et natus est octava die Septembris, die Nativitatis Virginis gloriosæ Mariæ, currentibus annis a nativitate D. N. Jesu Christi MCCCLXXX, cui impositum est nomen Bernardini. Nera, Bernardini mater felix, viam universæ carnis exolvendo, cum esset annorum XXII, Deo animam reddidit anno MCCCLXXXIII... Animam quoque Tollus suo creatori restituit in anno MCCCLXXXVI, superstite filio Bernardino annorum sex : quem Diana, Neræ soror, tamquam filium gubernavit et aluit annis quinque.... Cum autem esset annorum undecim, et in Grammaticalibus provectus, a necessariis suis, Christophoro et Angelo confratribus de Albiceschis, advocatus est Senas. Cum autem esset annorum XXII vel circa ab utero matris, *id est anno circiter* MCCCLXXXXVIII, Fr. Joannem Ristorii in suum consultorem et confessorem assumpsit.

Ex patre facto Præfecto Massæ an. 1377

B

natus an. 1380,

11 Anno MCCCC, *inquit Maphæus,* gravis atroxque pestis Senas invasit, *in qua caritatis suæ fervorem Bernardinus monstravit.* Perseveravit autem in dicto obsequio sanus et incolumis menses quatuor, *teste Capistrano, et postea ipsemet* infirmus jacuit mensibus quatuor et ultra : *deinde Bartholomææ amitæ suæ nonagenariæ servivit; atque hac mortua, cum suas privatim vires experturus, elegisset sibi* domum in hortis juxta portam de Tufis, et in secreto loco capellulam et oratorium ordinasset cum altari et Crucifixo; *denique consilio prædicti Joannis Restorii, distributis in pauperes facultatibus,* per manus ejusdem Fr. Joannis, in die Nativitatis benedictæ Virginis sexto Idus Septembris, in civitate Senarum, in ecclesia Fratrum Minorum, apud altare majus S. Francisci, habitum Ordinis Fratrum Minorum suscepit, sub anno Domini MCCCCII, ætatis vero suæ XXV *expleto, juxta Capistranum, apud quem typothetæ errore positus ætatis annus* XXII *facile corrigitur ex prædictis.* Paucis admodum decursis diebus post Habitus sumptionem, cum benedictione Fr. Joannis, civitati valedicens, ad devotissimos Fratres de Observantia in loco S. Francisci de Columbaria convolavit.... Inter hos decurso anno probationis, in die Nativitatis Virginis, in sui Prælati manibus Professionem emisit, *utique anno* MCCCCIII : emissaque jam Professione, infra annum Clericales Ordines usque ad Sacerdotium suscepit humiliter et devote; et in die Nativitatis prædictæ *anno* MCCCCIII primam Missam, devotus Virginis Capellanus in eodem loco decantavit, solennemque prædicationem ac omnibus gratam fecit de Nativitate Virginis gloriosæ.

Hospitali servit 1400 :

C

fit Religiosus 1402,

D

12 Non statim ac primum populos publice docere aggressus est Bernardinus, cœpit celebris habere, *inquit Maphæus,* multis enim annis latuit; donec tandem Mediolanum pervenit, actis jam quatuordecim annis, quibus disseminando verbo Dei semper intenderat : *itaque initium claritudinis Waddinghus refert ad annum Christi* MCCCCXVIII. *Sequenti* MCCCCXVIIII *prædicasse eum in Æmilia scribit Barnabæus : sed vereor ne hoc præproperum sit. Certe anno* MCCCCXX *Senis fuit, viditque incorruptum* B. Petri Petronii *Cartusiani corpus : quo etiam anno* Placentiæ *concionatum, habent illius urbis monumenta apud Waddingum num. 4. Placentia porro* Bergomum *Bergomo* Brixiam, *Brixia* Veronam, *Verona* Venetias *transierit Sanctus juxta Barnabæum : qui prædicationis ordo, facile biennium integrum requirens, confirmatur ex Veronensi Episcopo Augustino Valerio, dum hic anno* MCCCCXXII *Veronam adducit Sanctum 1 Novembris : itemque ex Vita prædicti B. Petri Petroni danda* XXX *Maji, ubi eidem anno (quem exeuntem sumere possumus) assignatur fundatio Carthusianorum ad Bernardini exhortationem. Venetiis* Verunum *ad ultimos Reipublicæ istius fines idem Sanctus excurrit, civium pacificandorum causa; ac tum primum* Veronam *accesserit, Verona autem* Vicentiam, *uti ex MS. Chronica Vicentina habet Franciscus Barbaranus lib. 1 cap. 86, Ibi autem* XVI *Aprilis anni* MCCCCXXIII *prædicare exorsus, maximo cum fructu dixit, ad viginti quinque, aliquando etiam ad triginta millia hominum; prout ex illa Chronica de die in diem notat idem Barbaranus, usque ad ultimum Julii. Hinc autem sequitur, quod Sanctus in Æmiliam seu Romandiolam ut summum venerit in Augusto anni* MCCCCXXIII, *quando* Ferrariæ, Regii, Mutinæ, Bononiæ *prædicasse potuit juxta Barnabæum. Non tamen tunc etiam potuit postulatus fuisse Ferrariensis Episcopus : siquidem eam Sedem ab anno* MCCCCI *ad* MCCCCXXXI *tenuit Petrus Bojardus. Hippolytus Donesmundus suadet prædictis Romandiolæ urbibus addendam esse* Mantuam *siquidem hoc tempore accidisse ait miraculum transiti super pallium fluminis.*

claréscit Mediolani 1418,

E

et deinceps in Gallia Cisalpina,

13 *Prædicavit deinde Bernardinus* Florentiæ, Senis, Perusii, Assisii, *atque alibi per Umbriam, ac denique* Viterbii *et* Romæ : *ubi anno* MCCCCXXVII *dissipata est coram Martino Papa V, quæ contra illum fuerat suscitata, persecutio : et mox oblatus est ei Episcopatus Senensis, uti apparet ex epistola Antonii Cardinalis Casini, postquam a Senensi ad Grossetanam ecclesiam transisset, scripta eo anno* Romæ, die IV Junii, Magnificis et Excellentibus Dominis Prioribus, Consilio, Communi ac Capitaneo populi civitatis Senarum, *in hæc verba:* Magnifici et Excellentes Domini. Hoc mane sanctissimus Dominus noster de Ecclesia Senensi providit Reverendo in Christo Patri, Domino Fr. Bernardino de Senis : de qua re suæ Beatitudini instantissime supplicavimus. Et sicut in hoc operati fuimus, ita et in omnibus vobis gratis et juxta vota vestra faciemus. *Istis sic gestis videtur in Liguriam navigasse Sanctus, et* Genuæ, Savonæ, *atque* Albengæ *prædicasse, loca per anticipationem quamdam a Barnabæo nominata post primas Mediolani prædicationes : siquidem immediate ex Liguria Insubriam adiit, et* Mediolanum secundo venit, *ut habet consequenter Barnabæus. Maphæus enim, Mediolani tunc præsens, num. 40 scribit, quod* actis *prædicando* undecim annis, iterum Mediolanum petiit, jam senex factus, immutataque omnium hominum et rerum facie. *Agebatur igitur tunc annus ut minimum* MCCCCXXVIIII. *Anno* MCCCCXXXI *oblatus ei fuisse debuit Episcopatus Ferrariensis : electo enim sub finem Octobris B. Joanne de Tossiniano*

an. 1427 *recusat Episcopatum Senensem.*

F

1429 *iterum in Lombardia prædicat,*

optatus Ferrariæ Episcopus 1431, *Urbini* 1435,

A *Tossiniano, ex Congregatione Jesuatorum ad* XXIV *Julii, nobis commemorando, non contigit amplius vacare Sedem illam, usque ad annum quo Joannes obiit* MCCCCXLVI, *biennio post Bernardinum. Denique Urbitanensis Episcopatus simili successu oblatus refutatusque fuit anno* MCCCCXXXV *vel sequenti, vacans per mortem Fr. Jacobi de Balardis Dominicani, factam a Clero electionem in favorem Joannis de Præpositis irritante Papa Eugenio IV.*

AUCTORE G. H.

14 *Sed prius quam id fieret, videlicet anno* MCCCCXXXII *Senas ex Piceno redierat Bernardinus, pacificandæ patriæ causa, ut recte Barnabæus num.* 18, *indeque cum Sigismundo Electo Imperatore, novem mensibus Senis morato, Romam abierat: et Sigismundo Imperatore ibidem ultima Maji sequentis anni in festo Pentecostes coronato, Senas reversus, absolvendis libris suis cœpit incumbere, eosque in lucem dare, teste Barnabæo;* complures annos *huic rei impendens et subinde in* Galliam Cisalpinam *excurrens, uti scribit idem Barnabæus. Postea, videlicet anno* MCCCCXXXVIII, Fr. Guilielmus de Casali, generalis Minister Ordinis, ex certis rationabilibus causis animum ejus moventibus, ipsum Fr. Bernardinum de Senis omnium et singularum domorum et conventuum Italiæ, sub sacro Observantiæ nomine constitutarum, Vicarium fecit, *per* B *litteras Senis datas* XXII *Julii, quod ratum habuit Eugenius Papa, per Bullam eodem anno Ferrariæ signatam uti videre est apud Waddingum. In hoc munere contigit eum excurrere usque in regnum Neapolitanum, et Aquilæ concionantem coram Rainato Rege* (*quod narrat Barnabæus num.* 11) *insigniri stella super ejus caput apparente. Aquila eodem anno reversus in Tusciam ad Concilium Florentinum, vidit fructus operariorum Evangelicorum, a se ad Indos Æthiopasque missorum et unionem Græcorum cum Latinis* VII *Julii conclusam. Sequenti anno* MCCCCXL *Florentinis, a Picinnino Mediolanensium Duce fortiter pressis, adhortationibus et orationibus præsto fuit, creditus auctor insignis victoriæ, per ipsos ad Angrianum* XXIX *Junii relatæ, sicut Barnabæus describit: deinde addit, quod* paucos post dies Senam reversus est, ubi in componendi sermonibus tres quasi annos præterivit: *quæ ergo de prædicationibus ejus in Piceno, Romandiola atque Insubria subnectit Barnabæus ea, sicut ipsemet innuit,* per aliquot annos antea *facta erant.*

factus Vicarius Gen. Observantium 1438.

Florentinis victoriam parit 1440,

15 *Anno* MCCCCXLI Bernardinus, *frustra conatus officium ponere, ex indulti sibi facto a Papa,* B. Joannem Capistranum in partem laborum accivit, et Visitatorem ac Commissarium instituit in Provinciis Genuensi, Medionalensi, ac Bononiensi, datis litteris C in cœnobio Capriolæ prope Senas die XIV Februarii; *ut scribit Waddingus, alios aliis in regnis constitutos a Bernardino Vicarios aut Visitatores enumerans consequenter num.* 30. *Deinde sequenti anno num.* 2, *narrat idem Waddingus, quomodo Bernardinus Vicarii generalis munus, annis quinque gestum, consentiente tandem Eugenio Papa, omnino deposuit,* causas exponens gravis senectutis, liberæ prædicationis, et mortis propinquæ. *Anno* MCCCCXLIII *Ferrariæ fuisse Bernardinum, ex Bibliothecæ Vaticanæ, MS. Codice* 5356 *pag.* 13 *scribit prædictus Waddingus, et multa de imminentibus Italiæ cladibus pro annis* MDX *et* XI *prophetasse, quæ possunt apud eum verbotenus transcripta legi. Valerius Augustinus scribit eodem anno die* V *Septembris, Veronam altera vice venisse Sanctum, ad idem munus prædicationis cum Fr. Alberto. Eodem anno et mense Septembri Vicentiam iterum venisse docet Barbaranus, et ibi quindecim diebus mansisse. Denique anno* MCCCCXLIIII *pacificatis Massanis, apud quos natus erat; et vale dicto Senensibus, ex quibus ortus inter eos adoleverat ac diutius vixerat, in regnum Neapolitanum alterum iter instituit,* die Aprilis penultimo, assumptis quatuor sociis, Bartholomæo Mariani, Petro Caturnino, Dominico Guidoccii Presbyteris, et Felice D Mediolanensi laico.

socium asciscit Capistranum 1441,

seque omnino abdicat 1442,

16 Die Dominico *eodemque inventæ Crucis festo, prædicavit in Insula Lacus Perusini, ubi B. Jacobum Picenum ad Ordinem recepit: altero Dominico* X *Maji concionatus Spoleti; et Feria* V *sequenti ante festum Dominicæ Ascensionis in Civitate-Ducali; sequenti die* XV *Junii, discessit Aquilam versus: quo die licet infirmus adhuc jejunium tenuit, Sabbato autem Antrodoccio, ubi pernoctaverat, egressus, sæpe coactus est vi morbi subsistere, et humi quiescere.* Hic paululum aquæ petenti, ut febris ardorem aliquantisper temperaret, respondit Bartholomæus, in terra deserta, arida et inaquosa neque spem quidem esse aquæ reperiendæ. Jussit ergo ut paulum procederet, et obvium interrogaret, ubi scaturiret. Occurrit statim vir campestris, qui gelidum fontem monstravit: prope quem dum vir sanctus sederet, apparuit ei S. Petrus Cœlestinus, amplexu salutavit, dixitque, Deum piam Aquilæ urbem utriusque fidei et tutelæ commisisse, seque tanto Socio et Compatrono valde lætari. *Sane non nisi divinitus factum videtur, quod cum S. Petrus defunctus die* XIX *Maji colatur,* Bernardino *contigerit die* XX *mori, atque ita continuato veluti festo coli: velim tamen scire unde apparitionem illam Wadingus acceperit:* E *nam in ea quam toto illo anno solum initio allegat Vita apud Surium, tale nihil invenio. Porro anno* MCCCCL, *propter miraculorum frequentiam adscriptus Catalogo Sanctorum Bernardinus, magnifico deinde templo in ejus honorem a fundamentis extructo honoratus fuit, translatumque eo corpus anno* MCCCCLXXII, *atque ibi usque hodie magna in veneratione habetur.*

1444 profectus in Regnum Neapoli.

moritur Aquilæ 20 *Maji.*

17 *Recentiores Auctores, qui hoc vel superiori seculo Vitam* S. Bernardini, *tum Italice tum aliis linguis, ediderunt, nihil attinet commemorare. Horum syllabum aliorumque plurium, etiam qui vel obiter solum ejusdem Sancti cum laude meminerunt, operose collectum ab Arturo, vide in Annotatis ad ejus Martyrologium Franciscanum. Fallor tamen, si non et alii multi addi ad numerum possent, ex omni natione et lingua intra extraque Ordinem. Italice certe, etiam a nostro Vincentio Mastareo editam Vitam Neapolitanis typis anno* MDCXXVIII. *jam indicavit agens de S. Petro Cœlestino. Hic addo, ad calcem ipsius inveniri Hymnum, a Venerabilis memoriæ urbisque Lupiensis Patrono,* P. Bernardino Realino, *compositum. Hic enim* (*sicut in ejus Vita lib.* 2 *cap.* 11 *legitur*) ad reliquos Cœlites Patronos, cognominem suum Divum Bernardinum Senensem adlidit, cum aliis nominibus multis, tum quod illi olim cum familia Belintania (*unde genus is per matrem ducebat*) vetera hospitii jura intercesserant: consueverat enim sanctissimus ille vir, cum F per Galliam Cisalphinam iter ageret, aliquando Carpos, *patriam Realini,* deflectere, atque apud Bellintanios diversari: quare Bernardinus, et popularium suorum et propriæ maternæ domus veterem hospitem, mirifice coluit. *Hujus causa, quæ in Romana versatur Rota, utinam prius expediatur, quam ad* II *Julii, quo ille anno* MDXVI *diem clausit extremum, opus hoc perveniat; ut ei possit inseri Vita præcitata, a P. Leonardo de Anna Lupiensi sub annum* MDCLVI *Stabiis edita, ex Processibus in ordine ad Canonizationem formatis.*

Neotericis plurimis laudatissimus:

inter quos etiam Vener. P. Bernardinus Realinus S J.

18 *Interim ex nostro Vincentio Mastareo, qui et ipse cum Vitis aliorum duorum Aquilæ Patronorum, Vitam* S. Bernardini *Italice edidit, accipe Latinum Realini Hymnum.*

O præco summi Numinis,
Francisci inhærens gressibus;
Gestator almi Nominis,
Quod omne cœlum suspicit.
Mire juventa in florida
Affectus in castissimam

hymno in ejus laudem composito.

Dei

A

Dei Parentem, sæpius
Invisis, et das oscula.
Senæ dedere cœnulam,
Aquila sepulchrum nobile,
Aquila urbium clarissima,
Sedesque Divi amabilis.
In laude flagrans Virginis,
Numquam satis laudabilis;
Micantis instar sideris
Fulgere vultu cerneris.
Ah! qualis alto in æthere
Illuminatus gloria
Fulgebis; in fœdissima
Tellure qui sic fulguras?
Ergo, Pater sanctissime,
Tibi parem me nomine,
Hoc navigantem seculo
Aura favoris protege.

VITA

Post corporis translationem composita.

B

Ex MS. authentico Aquilano.

CAPUT I.

Casta Bernardini adolescentia: opera infirmis et nosocomio impensa.

Piis parentibus mortuis

Magnum nobis diebus istis novissimis divinæ pietatis munus allatum est, cum sidus illud perfulgidum, Bernardinus mundo apparuit. Hic siquidem ex Tusciæ provincia, nobili utriusque parentis genere ortus est. Cujus pater inter Senarum cives et ipse Patritius; Mater vero ex civitate Massana, in agro Senensi sita, sanguine clari, sed moribus clariores extiterunt. Hi quidem hunc solum filium in Massa civitate genuerunt; et tertio infantis anno, mater ex hoc seculo migrans, ablactatum filium dereliquit; quam non multo post tempore morte subsecutus est pater: ita ut egregius infans Bernardinus, sexto ætatis suæ anno utroque parente orbatus, sub cura venerabilis cujusdam matronæ, sororis olim matris Bernardini, educandus remaneret. Quæ cum devotissima esset Virginis gloriosæ Mariæ, Bernardinum puerum optimis moribus ac devotis instruebat, et ad matris Dei Mariæ devotionem verbis et exemplo quantum poterat excitabat.

sub tutela amitæ educatur:

C

2 Puer autem non solum ingeniosus auditor, sed factor operis, nutricis disciplinæ obsequens, ecclesias devotus visitabat, Missas attentus audiebat, evangelizantibus regnum Dei assistebat; et quæ audiens memoriæ armariolo manducaverat, domum Revertens advocatis pueris devoto corporis gestu, et verborum gravitate, quantum illa ætas patiebatur, fervens annuntiabat. Hæc nempe futuræ in eo gratiæ præsagia plures arbitrabantur, affirmantes si supervixerit infans iste, præconem mirificum evasurum. Jejunabat puerulus, corpusculum affligebat, ut tenera caro spiritui subjiceretur, et tamquam ancilla famularetur dominæ suæ. Nec illicitas vires corpori præbebat, ne bellum committeret adversus spiritum; et ab omnibus puerorum illecebris atque lasciviis semotus, tantum in scholis proficiebat Grammaticis institutionibus, ut alios coætaneos superaret.

auditas conciones sociis repetit:

proficit in studiis,

3 Tanta erga pauperes Christi afficiebatur pietate adhuc puerulus, ut nihil sibi gratius videretur, quam petentibus pro amore Dei et ejus Genitricis manu propria eleemosynas porrigere; et si quando accidisset nutricem, cum parum panis in domo esset, eleemosynam pauperi denegare, tristis effectus gratiosus puer, Demus, aiebat, pauperi quod mihi in cœna præstaretur; optans sibi potius subtrahi quam Christo in paupere denegari. Gaudebat devota nutrix, stupens in puero talia præludia futuræ sanctitatis: nam sæpius puerulum ante Virginis imaginem lacrymantem, et salutationem genuflexo amorosa cujusdam suspirii et vocis emissione experimentem observabat. Omnia enim vota et preces Bernardini diu noctuque in Virginem ferebantur: hujus devotione et gratia inflammatus tenera ætate, sabbato jejunans, laudabili cursu quoad vixit perseveravit *a*.

addictus pauperibus,

D

EX MS. AQUIL.

et pietati erga Deiparam:

a

4 Omnia nempe opera ejus intuentium oculos alliciebant, ut non solum pueris amabilis, sed etiam Massanis civibus mirabilis, et omni laude dignus videretur. Nec mirum, cum esset natura spectabilis, decorus forma, ornatus moribus, incessu gravis, pudico ac demisso vultu, et ab ineunte ætate nihil nisi virtuosum cogitaret ac loqueretur. Anno igitur ætatis suæ undecimo Bernardinus, moribus et grammatica supra quam ætas postulabat præditus, e Civitate Massana per patruos ejus Senas patriam suam advocatus est, ut liberalibus disciplinis sub doctioribus præceptoribus perfectius vacare valeret. Eo tempore Senis clarebat speculum illud honestatis Joannes Spoletanus, non solum Moralis philosophiæ præceptor, sed et morum schola virtutumque: ad quem se contulit adolescens, omnis pudicitiæ zelator integerrimus, doctrina et moribus ab eo pariter instruendus. Cum tamen vere idem esset Bernardinus vas solidum et omni virtute refertum; qui tanta gratiæ plenitudine præventus est, ut magisterium esset et exemplar totius pudicitiæ ceteris adolescentibus: et nemo eorum quidquam temere loqui vel impudice agere coram Bernardino audebat impune. Et si forte ad eos, aliqua otiosa et minus honesta invicem conferentes, quandoque Bernardinum accedere contigisset, a sermone divertentes aiebant. En Bernardinus adest. Virtutis illius et gratiæ testimonium perhibebat Joannes Spoletanus, ejusdem præceptor; affirmans se numquam discipulum, pudicitia, moribus et virtute præstantiorem habuisse, qui nihil nutu, verbo, aut opere turpe perpetravit. Magna quidem præceptoris testantis fides, sed major operantis discipuli virtus. Crescebat ætate, et uberiori gratia perfundebatur: ac liberalibus disciplinis imbutus, ad sacra canonum Jura se convertens, tribus annis studio vacavit: et sacræ Scripturæ Codices perlegens, omniaque pristina studia parvi pendens, et ad medullam usque introspiciens, in ejus moralibus ac mysticis sensibus diebus ac noctibus laborabat.

præclaris moribus ornatus,

E

studet Ethicæ,

factus sociis speculum pudicitiæ:

F

dat operam Canonibus et Scripturæ sacræ:

5 At vero pro confirmandis tuendisque vitæ moribus, ac pretiosa pudicitiæ corona servanda, pristinæ abstinentiæ fræna non relaxabat; sed vigiliis, orationibus, disciplinisque insistens, nihil aliud mente concipere videbatur, nisi Creatorem suum agnoscere; captaque hora diei ac noctis lacrymosis gemitibus orationes fundebat: uberiorique spiritus virtute animatus, humilis et abjectus, doctoratus insignia, fastus ac populares auras parvipendens, probus juvenis, quorumdam Fraternitati Disciplinatorum, in magno Hospitali S. Mariæ de Scala in civitate Senarum, adscribi procuravit; quo facilius in domo Virginis diu noctuque deserviens, activam vitam ita excoleret, ut tamen contemplativam non desereret. Erat nempe domus hæc magna sanctimonia vulgata, nec ad eam admittebantur nisi probati atque dignissimi viri; Locus, inquam, fons, exemplar, ac schola a multis temporibus devotionis; ex qua Disciplinatorum familia quamplures nominatissimi viri ac spirituales prodierunt; in primis ferventissimus ille Jesuatorum primus, *b* Joannes Columbinus:

inscriptus fraternitati Disciplinatorum,

post alios illustres viros,

b

A binus: hinc dignissimæ Congregationis Montis-Oliveti *c* Fundatores: hinc *d* Petronus de Petronibus, qui Carthusiensis postmodum effectus, Religionem eamdem illustravit: *e* hinc et innumeri Religiosi, varias Regulas excolentes, spiritualem originem contraxerunt: sed novissimus omnium Bernardinus omnes supergressus, in domo Virginis ut novum sidus et sol lucens emicuit, qui præter avita Disciplinatorum instituta, jejuniis, cilicio, flagellis delicatum corpus affligens, vestitusque dormiens, illud super tabulas aut rudes paleas sternebat; operaque corporalis misericordiæ erga languidos, eadem in domo Virginis, ardentissimo pietatis officio exercebat. Is solus titulus Virginis sanctæ domus adeo cor ejus extraxerat, ut affectus mentis intrinsecos celare nequiens, per exteriores sensus quasi amore languens aperiret. Et [quia speciem] gloriosæ Matris Dei Mariæ, quam toto mentis conatu complectens, carneis oculis videre non poterat; quamdam elegantissimam Virginis imaginem, *f* supra portam Cameliæ Senarum depictam, quotidie adolescens adultusque amorosis aspectibus contemplabatur, ut per visibilem B picturam ad invisibilem ejus pulchritudinem sursum ageretur. Erat autem Bernardinus in domo Virginis, ut Angelus, inserviens: cujus vitam integritatemque Senenses admirantes, vere bonum, vere sanctum publica quasi voce prædicabant: in quo non minus prudentiæ et gravitatis, quam sanctimoniæ relucebat; in quo nihil superstitiosæ affectatæque bonitatis, nihil ostentationis, nihil nisi moderatum et constans, nihil nisi sale conditum apparebat; qui recte affectiones suas regere, recteque animo suo imperare posse videretur: cujus tam eximium caritatis fervorem manifestioribus etiam voluit Deus indiciis comprobatum.

Ex MS. Quil. c d e — *austeram vitam ducit:* — *f ob singularem affectum erga Deiparam,*

6 Cum anno millesimo quadringentesimo, tempore jubilæi, pestis quædam universalis, quam epidemiæ morbum appellant, toti pene Italiæ supervenisset, tantumque Senis sæviret, ut innumerus peregrinorum numerus, Romam petentium indeque redeuntium, ad Hospitale illud nominatissimum S. Mariæ de Scala Senas applicaret: quamplurimi morbidi, epidemicoque morbo infecti ex hac luce migrabant: adeo ut continuis tribus mensibus et ultra, quotidie duodecim vel sexdecim, et multo quandoque plures, decederent. Tunc temporis tali sæviente morbo, defuncti sunt *g* ministri domus fere omnes, C infirmis servientes; mulieres quoque devotissimæ, utrique infirmorum sexui cibaria condientes, Sacerdotes et Clerici Sacramenta ministrantes, aromatarii unguenta et antidota præparantes. Horrendus itaque erat locus ille ex morientium numero, et ulceratorum fœtore horribilis, ut nullus ex ea intuentibus reperiri posset, qui gratis aut pretio quocumque dato vellet infirmis patrocinari. Lacrymabantur languentes, et sibi misereri acclamabant: anxius quoque Hospitalis Prior *g* atque Rector, vir optimus atque timens Deum, in pauperum subventione pro viribus laborabat. Sed tam acerbe hunc sævientem epidemiæ morbum animadvertens, consternatus animo, et existimans quacumque data pecunia imposterum pro infirmis ministros reperiri non posse, ad beatam Virginem, in cujus honore insigne illud Hospitale erectum fuerat, non sine lacrymis devotisque precibus se convertit; eamdemque summis exoravit precibus, ne sacram sibi dedicatam ædem servientium ministerio orbatam desereret.

peste grassante, — *g et plerisque ministris ea extinctis,* — *ac Priori hospitalis solicito,*

7 Pie equidem credendum est, Matrem misericordiæ miseris opem opportunis mediis contulisse. Nam subito Bernardinus, qui jam vigesimum attigerat annum, spiritu fervoris instigatus, et Virginis amore succensus, cujus domus tam horrenda clade periclitabatur; meritorum occasione accepta, illud D Salvatoris dictum mente revolvens; Majorem caritatem neminem habere, quam pro amicis animam ponere, et Christum pro salute mundi in ligno crucis eam exposuisse; intrepidus, non quo pacto posset horrendam hanc pestem evadere meditari cœpit, sed quam gratus Virgini, et Christo in proximis obsequiosus, mortem cum vita commutare valeret. Et ardentissima caritate devictus, nullo perterritus labore, nullo mortis pavore percussus, Magistrum ac Priorem Hospitalis adiens, in ministrando pestilenti morbo languentibus paratissimum se obtulit. Quem Prior non sine lacrymis intuens, dolore fuit simul et gaudio perfusus. Lætabatur mirum in modum pro infirmorum emolumento: et tristis ac gemens pro elegantissimi juvenis periculo, his verbis Bernardinum alloquitur: Compatior, fili, ægrotantibus et hoc sævo morbi genere laborantibus; sed tuæ florentissimæ juventuti non minus misereor. Nosti quod infesta sit omni sexui, et juvenibus præsertim hæc contagiosa lues: satis enim timeo, ne periclitantibus opem inferre volens, et ipse morientium numero adscribaris. Cui mature e converso ardenti animo Benardinus, pro Christo mori E nequaquam timens, ait: Potens est Deus, si voluerit, et vitam incolumem mihi servare, et infirmis auxilium præstare: quod si aliud statuerit, eademque cæde ac morbo me moriturum, promixi gratia libens mortem suscipiam, quam Dei filius pro salute humani generis sponte suscepit. Tunc Hospitalis Rector, talibus dictis percipiens spiritum Dei menti juvenis inesse, claves totius fere domus eidem consignavit.

Joan. 15, 13. — *suam operam offert:* — *paratus pro Christo mori,*

8 Suscepto vero jam onere et cura languentium et peregrinorum adventantium, nec valens solus calamitati satisfacere, quamplures Disciplinatorum prædictæ Fraternitatis consocios juvenes, quos noverat in pietatis operibus ferventiores, convenit; et sanctis monitis illorum corda, ad opus consimile peragendum, inflammavit; affirmans quam pluribus rationibus, quod tali epidemiæ morbo laborantibus in præstanda ope vitam exponentes, cujusdam generis martyrii palmam consequantur. Nec nobis deesse poterit, quod voce Salvatoris proponitur; Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Ecce operum merces in medium posita est: sed quo excellenti modo ad eam consequendam perveniamus, Evangolicis præconibus testantibus admonemur; Regnum Cœlorum vim patitur et violenti rapiunt illud. Inferamus ergo violentiam nobismetipsis, nec pro proximo mori pertimescamus. Quid tam magnum atque pulchrum quam pacis tempore ad martyrii coronam pervenire? Si morimur, pro Christo certe morimur: qua morte et merces augetur, et omne crimen excluditur, et omnis consummatio et status vitæ martyrio decoratur. Hoc fundamentum vitæ et fidei, hoc præsidium salutis, hoc vinculum libertatis et honoris. Mors quippe integriorem facit vitam, mors magis ducit ad gloriam. Quid enim nobis cum hac luce, quibus lux æterna promittitur? quid cum hujus vitæ naturæque commercio, quos cœli altitudo deposcit? Intra omnium gloriam pulchrior est pro Christo mori titulus, et integrior corona signatur. Porro contemnenda nobis mors est, quibus Christus occisus est. Ante oculos quæso nobis concurrant Dominicæ Passionis exempla, concurrant oblata præmia, quoniam misericordiam præstantes misericordiam consequentur.

sua exhortatione socios acquirit: — *Matth. 25, 40.* — *Matth. 11, 12.* F

9 Talibus verbis commoti *h* juvenes non ignobiles, fervoris ac pietatis ardore succensi, parentibus amicisque omnibus ab hujusmodi contagioso ministerio retrahentibus valefacientes, Bernardino paratissimos se offerunt, una secum si evenerint talia pollicita,

A pollicita in acerbissimo epidemiæ morbo pias operas exhibentes, meritorum stipendia suscepturos: et *cum iis strenue assistit infirmis:* præmissa Confessione sumptaque sacratissima Communione, omnes unanimes Bernardino duce, non sine admiratione gaudioque infirmantium, ad mœstissimam illam domum Hospitalis se conferunt. At Bernardinus fœtentem domum subfumigationibus continuisque ignibus purgans, excubiarumque vicissitudines disponens, debito ordine omnia prudentissime concludebat; diu noctuque infirmis assistens, et fœtentes spurcitias putredinemque abstergens, quæcumque necessaria ministrabat. Nec a sententia attestantis Pauli discedebat, Quis infirmatur et ego
2 Cor. 29, 11 non infirmor? Lætabatur in convalescentibus, compatiebatur patientibus, gemebat cum gementibus, et cum morientibus affligebatur, quasi et ipse compassivæ mentis affectu esset moriturus; ignitisque eloquiis quamplures in extremis agonizantes, de Divina misericordia diffidentes, ad salutis tramitem revocabat: nulloque labore fractus aut vigiliis, diebus ac noctibus cuncta Ecclesiæ Sacramenta infirmantibus ministrari procurabat, propriisque manibus cauterizatis apponens medicamenta, saniem educebat:
B quandoque, inhumata corpora sepeliebat. Qua de re quamplurimi illius studio cura ac diligentia evaserunt incolumes; immensas Deo, et ejus servo Bernardino gratias agentes. Talia fuerunt, in sacra æde Virginis, a Bernardino sanctimoniæ posita funda-
morbo cessante domum suam redit. menta. Tandem divina pietate omni penitus morbi contagione a civitate et Hospitali eliminata, aere salubri reddito, Bernardinus ejusque consocii, etsi illorum quamplures morbo decesserint, in proprias domos remearunt, bonorum operum fructum reportantes. Omnis vero populus Senensis eum, tamquam lucernam positam super candelabrum, mirabantur; et tam præclari facinoris magnitudo ubique divulgabatur.

ANNOTATA.

a *MS. Rubeæ-vallis cum Capistrano et Surio addunt:* Satis ætate tener ad honorem Virginis Sabbati jejunium cœpit, et illud ex toto tempore laicatus continuavit.

b S Joannes Columbinus *colitur* 31 *Julii, mortuus Senis anno* 1367 *additur apud Surium* ejus carissimus socius, *Franciscus Vincentinus.*

c *Congregationis Olivetanæ præcipuus fundator est* B. Bernardius Ptolomæus, *mortuus anno* 1348 *die* 22 *Augusti.*

d Petronius *seu* Petrus de Petronibus, *mortuus anno* 1361 *die* 29 *Maji, quando de eo agemus.*

e *Subjungitur apud Surium* B. Andreas de Galleranis *hujus Acta illustravimus ad diem* 19 *Martii, quo mortuus est anno* 1251.

f *Surius* extra portam Camolliæ, *in MS.* Camilliæ: *Capistranus* supra portam quæ ducit Florentiam.

g *Capistranus appellat* Dominum Joannem Militem de Tantavonibus: qui licet jam senex, pro viribus non cessabat omne bonum opus exequi, largas manus aperiens ad magna et ampla salaria eroganda quibuscumque, volentibus Domino famulari in præfato obsequio miserabilium infirmorum. *In MS. autem dicuntur tali in obsequio* ex familia extincti 22 Fratres, 9 Sacerdotes, 5 Clerici, 36 pueri in Hospitali nutriti, et 60 famuli.

h *Capistranus et Surius dicunt eos fuisse* duodecim.

D

CAPUT II.

Profectus in vita monastica. Fructus concionum.

Cum autem Bernardinus tam pio perfecto opere domum redisset, cœpit ardenti febre collidi, quam sibi a Domino magis ad meritorum cumulum quam *Vitam sanctiorem exoptans,* alia quacumque ex causa inflictam possumus excogitare: nam clementissimus Dominus sic cuncta moderatur, ut hoc omne quod gestum, virtutis exploratio potius quam pœnæ inflictio videatur. Infirmitas nempe, peccandi fomitem amovet, delicta comprimit, simulque promovet ad salutem. Didicerat nempe testante Apostolo, Virtutem in infirmitate perfici: et id Salvatoris mente revol- 2 Cor. 12, 9. Apoc. 30, 9.
vens, Quos diligo hos castigo, cœpit ad altiora pro Christi nomine perferenda attentius cor apponere: atque firmissime proposito decrevit, Christo militaturus, nullum se deinceps commercium cum mundo habiturum. Non multo postmodum elapso tempore, pristinæ saluti restitutus, solitaria loca solus quæritans incedebat; et uberiori spiritus concepto fer- E
vore, fugiens continuo in agellum incultum ac nemorosum *a* extra civitatem: et a tumultibus popularibus secretior solitariusque sedens, orare stude- *a foris in agello pœnitentiæ vacat:* bat impensius et rogare, diem luctu transigere, vigiliis ac fletibus noctes ducere, tempus omne lacrymosis lamentationibus occupare, strato solo adhærere, herbarum ac radicum cibo frigidoque aquæ potu vescens, de se experimenta sumens. More in stadio certare volentium, incumbebat gemitibus assiduis, ne inexpertus in tam præclarum et singulare certamen frustra ac cum periculo descenderet: et crebris deprecationibus Deum exorabat, ut ad Religionis illius habitum sumendum animum accenderet, ubi liberius Deo militaret.

11 Et cum prostratus oraret ferventius solito ante Crucifixi effigiem, ineffabilem illius qua nos dilexit caritatem mente revolvens, qui in angusto præsepio natus, in paupertate educatus, in humilitate conversatus, persecutione fatigatus, passione consummatus, tandem pro salute omnium nudum cruci affixum, in holocaustum obtulit semetipsum; intellexit inde sumpto vigore, quod relinquenda esset patria, et patrimonii facienda jactura; et quia nemo ad recedendum e seculo paratus aut expeditus esse potuit, quem facultates suæ velut compedes tenue- Matt. 19, 21.
F runt; quod aperta lectione Christus edocuit, præsentes edocens et cunctos præmonens in futurum. Si vis, inquit, esse perfectus, vende omnia tua, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlis et se- *sua in pauperes distribuit:* quere me; quod et Apostoli, et sub Apostolis multi, et Seraphicus Franciscus illiusque paupercula proles ac nonnulli sæpe fecerunt, qui et rebus suis et parentibus derelictis, individuis Christo nexibus adhæserunt. Sentiensque neminem Christum sequi posse, qui patrimonii vinculo detinetur; nec cœlum petere nec alta conscendere, qui terrenis cupiditatibus prægravatur; cunctas et largas patrimonii opes pauperibus *b* dispersit, ne vinci a seculo pos- b
set, qui unde vinceretur a seculo non haberet; constanti proposito Francisci vestigia imitari, et nudum Christum in cruce positum sequi firmavit. Erat tunc temporis in civitate Senarum vir quidam venerabilis *c* Ordinis Minorum, vita ac sanctimonia clarus, qui cum in provincia Bosniæ contra Manichæos triginta annis, ut illorum errores confutaret, zelo fidei plurimum laborasset, jam senio confectus, cum Senensis esset, in patriam devenerat. Hic ab omnibus vir optimus ac sanctimonia singularis habebatur: ad quem Bernardinus ut ebrius spiritu accedens, ac omnia

EX MS. AQUIL. *habitum S. Francisci accipit Senis,*

omnia cordis sui abdita pandens, summis hunc precibus exorabat, ut eum ad Ordinem reciperet, et Seraphici Francisci militiæ adscriberet. Tunc senex lætus et exultans, quoniam de Bernardino tam præclara audierat; aspiciens tironem hunc ætate juvenem, corpore validum, aspectu gratum, scientia clarum, quodque super omnia pretiosum est, integra fide et ardenti fervore præstantem, in die Nativitatis gloriosæ Virginis Mariæ, magna omnium cum expectatione et gaudio, ad Ordinem recepit. Et cum eum vili tunica indueret, et rudi chorda præcingeret senex ille, a Spiritu sancto edoctus, magna voce quasi futura prævidens exclamavit : Hodie miles strenuus datus est nobis, fructus uberrimos in horrea Domini congregaturus : quod quia verum evenerit, declaravit exitus. Et consilio hujus venerabilis Patris, Frater Bernardinus ad locum devotissimum Columbarii deductus est. Hic enim locus in agro Senensi umbrosis nemoribus septus, a tumultu seculari semotus, contemplationi vacare volentibus et de novo Religionem intrantibus erat potissime dedicatus. Hic verus imitator Evangelicæ perfectionis, pro Christo factus obediens, nihilque præter habitum chordam et femoralia possidens, toto novitiatus sui tempore tantum profecit; ut qui novus advenerat, prioribus fieret lucerna fulgens et præclara sanctitatis.

migrat Columbarium,

12 Mirabantur Fratres in eo vitæ austeritatem, et illius erga ceteros benignitatem. Nihil nempe tam laboriosum aut contemptibile pertractandum erat, quod non suis manibus promptissime pertractaret. Infirmis opem ministrabat, et nudis incedens pedibus per multa milliaria, panis et vini procuratam eleemosynam propriis humeris asportabat : et sicut Angelus in templo deserviens, psallens et orans diu noctuque tamquam præsenti Deo, ut sacrificium matutinum ac vespertinum, cor et mentem offerebat : et non solum jejunia, quæ ex Regula præcipiebantur, adimplebat, sed quam plures quadragesimas et abstinentias, solo quoque pane et aqua contentus, rigidus persolvebat. Disciplinis cilicio ac vigiliis corpus edomabat : et humilis servus Dei, subditus omnibus propter Deum, cum se vilissimum peccatorem præ omnibus et inutilem reputaret, ante Crucifixi effigiem gemitibus innumerabilibus misericordiam a Domino supplex exposcebat. Et plus in Deum gratus majori lætitia in agendis gratiis ferventius excitabatur, quia indulgenti cœlestis Numinis allapsu sanctissimam intraverat Religionem, in qua viget placida et fida tranquillitas, solida et firma securitas, stabilis et inconcussa tutela. Passionem Christi adeo amarissime deflebat, ut præ dolore cor illius scindi videretur; et compassionis gladio transfixus admirabatur Filii Dei peregrinationem, fugam, sitim, famem, calorem, frigus, tentationes, persecutiones, vincula, flagella, illusiones, asperrimos dolores, et bajulantem sibi crucem ad Calvariæ montem, exutum vestibus, ligno crucis affixum, clavorum aculeis in manibus pedibusque durissime sauciatum, clamore valido spiritum emisisse. Non minus transfigebatur cum dolentem matrem, et mortuum filium amplexantem meditaretur. Hæc autem continua Passionis meditatio, ejus mentem elevans, ad ardua tandem flammabat.

deditus pietati, mortificationi, meditationi Christi patientis.

13 Completo vero novitiatus sui tempore, et postmodum sacris susceptis Ordinibus, tandem Sacerdos ordinatur, virtute obedientiæ compulsus : totusque amore in Deum inflammatus, Missarum solennia quotidie celebrabat; et cœlestium desideriorum ardentiori flamma accensus, cœpit profundiora caritatis fluenta sentire; et amorosis cogitationibus insistens, qui posset Deo hic vivens gratius offerre mentis oculo concernebat. Quod multifarie multisque modis olim loquens Deus Patribus, in Prophetis locutus est; deinde nobis in Filio, in Apostolis, Martyribus, Confessoribus, et Virginibus; ut eorum exemplis ac divinis prædicationibus, verbisque cœlestibus Deo conformes effecti, et jam prolapsi, ad pœnitentiam provocaremur. Hæc cogitans Bernardinus, salutem animarum sitiens, crucem magni ponderis propriis humeris bajulans, nudus ex loco Columbarii in Castrum usque Saggiani, ut ebrius spiritu primum prædicaturus accessit; non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in spiritus veritate, sanctissimi Patris Francisci vestigia imitatus. Non tamen audebat humilis Bernardinus, nedum officium prædicationis assumere, sed nec prædicandi licentiam postulare. Sed quoniam civitas supra montem posita haud quaquam abscondi potest, contigit, ut Prælati Ordinis, illius sanctimoniam incredibilem, devotionis fervorem, divinarumque in eo Scripturarum peritiam accipientes, officium prædicationis sibi injungerent atque mandarent. Quibus humiliter assensit vir Dei animadvertens sagaci ingenio, hoc divino munere ei evenisse, ut animas, quas diabolus Deo adversas effecerat, verbo salutis conversas revocaret. Sed quia antiqui hostis artes atque insidias dejiciendi didicerat, quibus imparatum Christi militem, si non solicito ac toto corde vigilantem invenerit, incautum decipiat; non immemor clamantis Apostoli, Castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne cum aliis prædicaverim ipse reprobus efficiar; priores vivendi austeritates, Christo fortius adhærendo, observabat. Sciebat profecto, non idoneum esse militem posse ad bellum, qui non exercitatus prius in campo fuerit; nec coronam in stadio adipisci, nisi usum ac peritiam ante meditaretur.

Sacerdos effectus

salutem animarum sitit : officium prædicationis suscipiens, 1 Cor. 9, 27.

14 Non defuerunt qui ab hoc tam Deo grato prædicationis officio retraherent, corporis debilitatem ac vocis raucitatem adducentes. Assentiebat vir Dei, et quasi ab incepto desistere volens, conscientiæ aculeo perurgebatur : non enim jus æquumque videbatur pereunti seculo verba vitæ subtrahere. Et cum perplexus animo, quid agendum, meditaretur; id sibi consilii fuit, ut ad Dominum oculos elevans eum deprecaretur, ut a gutturis inveterata infirmitate, qua vocis pronuntiatio impediebatur, gloriosæ Virginis intercessione liberari mereretur, si inceptum prædicandi opus perficere deberet. Et cum facile obtineri possint, quæ prædestinata sunt; et prædestinatio ipsa ita sit ab omnipotente Deo posita, ut ad hoc electi, postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante secula disposuit donare; Christo duce et Beatæ Virginis precibus magnifice convaluit, et invisibilis globus igneus e cœlo ejus gutturi affuit, qui inveteratam linguæ rubiginem raucitatemque decoxit. Quod admirabile conspiciens servus Dei Bernardinus, ac divinæ lucis radio superfusus, intellexit hanc esse Dei voluntatem, ut prædicando perseveraret : et tanto [majori] animi fervore, ac sancti Spiritus impulsu prosequi cœpit opus inceptum ferventius, quanto remissius perplexus exercuerat : ductusque in montem novi luminis, et messem multam operariosque paucos conspiciens, ignitoque calculo mundatus, quasi torrens inundans; nomen illud Jesu sanctissimum (quod Paulus vas electionis Israeliticis filiis prædicarat et gentibus) Italiæ urbes, oppida et castra villasque quascumque perlustrans, languentibus Christianis et tepide vitam agentibus annuntiabat; et a fidei tramite devios, hujus sancti nominis præsidio misericordiam consecuturos, ad pœnitentiam revocabat.

a raucitate vocis liberatur, ferventer verbum Dei prædicat,

15 Eo enim tempore Italia, plena flagitiis, prostrata

A strata jacebat, et a prioribus Sanctis traditam disciplinam corruptela longa corruperat. Studebant singuli in augendo patrimonio: et obliti quid majores sui, sub Apostolis ceterisque sequentibus, Dominico et Francisco et aliis quam pluribus, viam salutis annuntiantibus, ante fecissent, insatiabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus incumbebant. Omnis quippe caro corruperat viam suam: nulla erat in Christo militare debentibus religio devota; non in ceteris fides integra; non in operibus misericordia, non in moribus disciplina. Erant homines non jurantes tantum temere, sed pejerantes; et venenato sibi ore maledicentes, odiis pertinacibus invicem dissidebant. Consentiebant jura peccatis, et usuris multiplicantibus fœnus augebatur. Erant itinera latronibus clausa, maria obsessa prædonibus, et tanta rabies Guelforum et Gibellinorum ubique incaluerat, ut cruento horrore mutuo ac fraterno sanguine maderet Italia. Impunitatem sceleribus acquirebat, non innocentiæ tenor, sed sævitiæ magnitudo. Quid potest in humanis acerbius dici? Parentum erat disciplina in filios, ut adversæ partis quosque perimerent, et gloria cum jugulassent. Superstitionum tanta inoleverat observantia atque fides, ut tempora B in agendis et inchoandis ædificiis Ægyptiacisque custodiendis diebus observantiori religione venerarentur, quam divina instituta servantur. Fervebat mundus magicis artibus et sacrilegiis, incantationibus in curandis infirmitatibus utebantur: et divinationibus futura investigantes illius ætatis homines, et magicis præstigiis abutentes, hominibus illudebant. Raro festivis diebus Missas audituri ad ecclesiam tunc temporis conveniebant: sacratissimum Christi Corpus non sumebatur prævia Confessione nisi singulis annis; imo quam plures vix in morte confessi Communionem recipiebant. Nullus de legibus metus erat, fortunæ ludos prohibentibus: sed alearum taxillorumque lusores ad gymnasia quædam publice conveniebant, ubi impune talia facinora frequentabantur. Festi etiam dies ac solennes a ferialibus non discernebantur, nisi forte indicante populorum frequentia, ad diversa spectaculorum genera gradientium.

contra vitia ejus temporis;

16 Quod vir Dei conspiciens, et pereunti seculo compatiens, assumpta in Deo fiducia cœpit et remotas urbes, et loca insignia, ac provincias peragrando, vitia et virtutes, pœnam ac gloriam fidelibus annuntiare. Adeoque in ipsis prædicationibus supernæ C sibi gratiæ favor affluxit, ut famosissimus in tota Italia Prædicator evaderet; et ita gratus omnibus, ut ab ejus ore auditores pendere viderentur; et tamquam alterum Apostolum a Deo missum, stupore perculsi, quasi immobiles mirarentur. Erant enim verba illius, cordis intima penetrantia; eloquia casta pariter et ignita, ad animæ et spiritus divisionem pertingentia. Tantus erat utriusque sexus concursus populorum, ut ante lucem in plateis ut plurimum conveniret unusquisque, et ad audiendum verbum Dei locum sibi aptiorem eligeret. Quotidie antequam pulpitum prædicaturus ascenderet, totus in Deum elevatus, Missarum solennia celebrabat. Convicinarum urbium oppidorumque undique innumerabilis, tam religiosorum quam secularium multitudo, ad eum confluebat audiendum. Infantes patrum humeris asportabantur; parvuli ex matrum collo pendebant; nec itineris labore devicti aut fame afflicti, tanto attentionis ardore, ex viri Dei gratioso ore procedentia verba suscipiebant, ut sancti Spiritus gratia eisdem cœlitus illapsa videretur. Nec mirum. Stabat quippe præco mirificus, Spiritus sancti unctione præventus; et ut unusquisque pœnitentiam ageret, iramque et offensam Dei jejuniis et fletibus placaret, valido clamore ingemiscentem populum admonebat. Dabat enim illi Deus spiritum D compunctionis, et contriti confitentes singuli delictum suum maxima cum devotione sacratissimam Communionem frequentabant, qui numquam aut per plures annos Dominicum corpus non receperant. Quis autem fructus illius prædicationibus Christianæ religioni accesserit, non humanarum est virium in medium proferre. Quis enim facile enarrare poterit, quot civitates ac dissidentes populos, civilibus et intestinis discordiis laborantes, ad quietam tranquillamque pacem reduxerit? Quot singulares civium inimicitias, et diversarum provinciarum hominum et locorum, in quibus cruenta vulnera cædesque evenerant, ad pacem reformaverit; quot capitalia, acerbissima, et inveterata jam odia sustulerit, ac radicitus extirpaverit? quot juvenes lascivientes fucatasque mulieres, hujus mundi illecebris ac lasciviis irretitos, ad meliorem vitæ frugem converterit, difficillimum esset profecto verbis exprimere.

æstimatus famosissimus prædicator,

affluentem populum ad pœnitentiam movet:

EX MS. AQUIL.

publica ac privata vitia corrigit,

17 Dies Festos, in quibus ut aliqua servitia præsertim rustica fierent abusus induxerat, ut sacri mandant Canones, observandos curavit, prædictaque servitia et omnes operas amovit. Templis Dei ac Sacerdotibus in eis ministrantibus summam venerationem exhibendam dogmatizans prædicabat. Quam E plurimæ honestæ inopes adolescentulæ matrimonio collocabantur, et cœlestibus illius monitis conversi divites easdem dotabant. Miseræ vero mulieres quam plures, lupanari stipendio vitam ducentes, illius sermonibus ad pœnitentiæ lamenta redeuntes, ære publico matrimonio jungebantur. Indumenta peregrina et lineamenta pulchritudinem vultus conferentia, adulterinæque capillaturæ ac pretiosi ornatus, larvales præterea facies, aleæ, taxilli, triumphales d carticellæ in forum deferebantur, omnia igni tradenda atque comburenda. Tunc princeps mundi hujus ejiciebatur foras, et Christianæ religionis fervor incalebat. Erigebantur hospitalia, cessabant usurarum voragines, raptores ac fœneratores ablata restituebant; Pupillorum viduarumque reintegrata patrimonia reddebantur; constituebantur per orbem religiosa virorum ac mulierum monasteria, collapsaque reformabantur, in quibus magna puellarum virginum Collegia, Deo consecrata, sponso Christo diu noctuque serviebant. Non facile quis enarrare posset quot florentissimi adolescentes, juvenes, atque senes, relictis omnibus, F diversas ad Religiones se contulerint, Deo perpetuo militaturi.

honestatem morum reformat.

ANNOTATA.

a *Surius* juxta portam de Trisis, in loco occulto, sacellum exiguum constituit, posuitque in eo altare cum imagine Christi a cruce pendentis. *Apud Capistranum* porta de Tusis *appellatur.*

b *Capistranus.* Cuncta sua bona, tam paternæ quam maternæ hereditatis, quæ satis opulenta fuerat, Christi pauperibus hilariter dispensavit, partim in Hospitali jam dicto, partim in maritandis puellis, partimque ceteris pauperibus et egenis.

c *Bernabæo Senensi* Restorius, *Maphæo* Nestorius, *quibusdam* Joannes Restorii, Rosteri, Pistorii, *et* Tristorii, *cum titulo Beati adscriptus* 15 *Februarii Martyrologio Franciscano et Fastis Senensibus.*

d Triumphales charticellæ, *ita hic dictæ, ex supposito quod vox* truffa, *quæ lusum significat, sit derivata a Latina voce* triumphus: *ex quatuor autem chartarum speciebus, ea, ex qua sortito accepta præcipue pendet ludi victoria,* truffa *nuncupatur: alias dicuntur* chartæ pictæ, et chartæ lusoriæ.

A

CAPUT III.

Miracula in vita patrata. Episcopatus recusati, æmuli superati, pius obitus.

Nec mirum si tam præclara opera tunc temporis mundo coruscabant, cum sermones illius vitæ sanctimonia et sequentia signa confirmarent. *a* Dum enim in Civitate Reatina prædicaret Frater Bernardinus, et universus populus confluerat ad eum audiendum ; quidam Joannes Antonii Petrutii, habens filiam unius anni duabus plagis ulceratam, judicio medicorum incurabilibus, ita ut ex una pectoris flatus exiret, et ex altera viscera apparerent ; post prædicationem suam, una cum uxore sua, prædictam filiam ad locum S. Francisci dictæ civitatis Reatinæ in claustrum detulit : et ambo genuflexi ægrotantem filiam ad illius pedes deposuerunt, ulcera ostendentes, et pro illius liberatione ab eo auxilium pariter implorantes. Quam vir sanctus piis oculis conspiciens, signo Crucis facto super puellam, parentibus ait : Confidite, Dominus Jesus sibi gratiam præstabit. Quod et factum est : nam sequenti nocte surgentes parentes, invenerunt filiam integræ sanitati restitutam, et sola cicatricum vestigia in carne apparentia cernebantur.

a Sanat puellam ulcerosam :

B

19 Non minus in Prato, oppido Tusciæ, miraculum evenit. Nam cum Vir Dei Bernardinus quadraginta continuis diebus magna cum acceptatione prædicasset in prædicto oppido, omnis Pratensis populus tanta eum veneratione colebat, ut recedere volentem virum Dei, et circumvicinis civitatibus verbum Dei evangelizare, unusquisque pro nimio amore ac devotione ad eum conflueret, benedictionem susceptururus : tantaque erat stipatus populi multitudine, ut portam Prati exire minime valeret. Et cum inter primam et secundam januam portæ sanctæ Trinitatis, ab universo populo circumdatus esset ; bos quidam indomitus, e stabulo cujusdam portæ vicinæ exiliens, ob populi multitudinem cœpit expavescere ; effectusque pavidus, versus dictam portam dirigens iter, quam plures cervice, cornibus, pedibusque invadens, ad terram prostravit. Inter quos adolescens quidam, *b* filius Nicolai Laurentii, ita fuit a dicto bove percussus atque confractus, ut tamquam mortuus e terra elevaretur : et continuo clamor magnus factus est in populo adolescentem expirasse. Hæc audiens Pater sanctus, ingemiscens ait : Hac hora quidquid boni speratus est Deus in terra Prati, conatus est antiquus hostis auferre. Et compassione motus, devenit ad locum, ubi prostratus adolescens ut mortuus jacebat exanimis : et oculos ad cœlum extollens pro eo Deum deprecans, signoque crucis illum benedicens, adstantibus ait : Gratia Dei hic sanus erit, tollite eum hinc. Quod factum est. Nam vir sanctus iter suum prosecutus est, et adolescens parentibus vivus et incolumis restitutus *c* Romæ quoque ac Spoleti alia per ipsum miranda operatus est Deus, sermonem illius confirmantia. Nam Romæ, cum quidam puerulus quinquennis morbo regio acriter vexaretur, Andrea ejus avia audiens celebre nomen Fratris Bernardini, tunc ibidem prima vice prædicantis, in virtute et meritis illius plurimum confisa, dictum puerum ad virum Dei adduxit, ut pro illius salute ad Deum preces effunderet pariter ac sanaret. Cui subridens vir sanctus ait : Hoc operantur sancti et amici Dei : sed vade, confitere peccata tua tu, et qui illi sunt proximiores, et postea ducens eum, revertere ad me, et pro eo Deum deprecabimur. Et cum sic actum esset, sequenti die mulier magnæ fidei puerum obtulit viro Dei, in loco S. Mariæ Aræ-cœli ibidem

Pratensem juvenem a bove obtritum,

b

C

sanum reddit parentibus.

c Romæ sanat morbum regium,

D

hospitanti : qui præmissa oratione puerum signo Crucis benedixit : puer vero statim, virtute Dei et Sancti meritis liber evasit, nec de cetero talis morbi molestiæ quidquam persentit.

20 In Civitate Spoletana mulier quædam, Martha nomine *d* ; per sex annos maxima infirmitate gravata, nec valens nisi alienis ulnis adjuta e lecto descendere, neque alimenta suscipere, ita ut quampluribus insana quandoque existimaretur ; benedictione viri Dei percepta, sana atque incolumis redditur, atque in agendis Deo gratiis tota civitas excitatur. In Aretio quoque Civitate Tusciæ, cum vir sanctus una Quadragesima frequenter prædicasset, et a vitiis suis malos revocasset ; dum quadam die universus populus ad quamdam devotissimam *e* Ecclesiam exisset, ac prope dictam urbem Aretinam convenisset, ibidemque verbum Dei annuntiaret vir sanctus ; pluvia permaxima supraveniens adeo inundare cœpit, ut omnis fere populus assurgens discedere præpararet. Ipse vero in Domino confidens, adhortabatur populum, ut omnes secum Deum deprecarentur, ut inceptum sermonem perficere valeret : et signo Crucis aerem signavit, et subito inundans pluvia cessavit. Completo vero sermone, et vix populo portas urbis ingresso, tam impetuosa ac procellosa pluvia descendit, ut omnes acclamarent, pluviam illam tempore prædicationis, sancti viri meritis et oratione, in aere detentam extitisse.

d Spoleti clinicam:

e Aretii pluviam concioni importunam sistit.

E

21 Non solum vir sanctus virtute Dei, languentibus quam plurimis sanitatem conferebat, sed absentes quoque ut præsentes illuminatæ mentis oculo clarius intuebatur. Nam cum in civitate inclita Mediolani vir Dei pluribus diebus prædicasset, actum est, ut prima die quadragesimæ dum frequentissime sermonem ad populum haberet, quasi extasim patiens sustinuerit ; et aliquanto temporis spatio ad se reversus, non sine cunctorum astantium admiratione incompletum sermonem relinquens, quasi mente alienus e pulpito descendit Interrogatus autem a sociis, quare sic in sermone deficiens incompletam prædicationem contra morem reliquisset ; cum primo causam patefacere recusasset, majoribus precibus adjuratus, humilis servus Dei in hæc verba prorumpit : Vidi Thobiam sororem meam, quam semper ut matrem veneratus sum, eadem hora humanæ carnis debitum persolvisse. Senis, et illius animam immortalitatis stola amictam ad cœlos adscendisse. Hæc enim *f* Thobia filia fuerat Dianæ, sororis matris Bernardini ; vidua, jejuniis, vigiliis ac disciplinis Deo deserviens in habitu tertii Ordinis B. Francisci, ex ipsius gestis ac moribus ab omnibus approbata. Quod cum accepissent socii, non quasi increduli, sed id certa fide tenentes, secularibus quam pluribus visionis præfatæ seriem retulerunt. Cujus mirandæ visionis Mediolanenses certitudinem habere volentes, caute *g* exploratorem Senas miserunt, qui de Thobia perquireret. Inveneruntque fidelissima relatione, eadem die et hora, qua prædixerat vir sanctus, Thobiam ridentem, spiritum emisisse. In civitate quoque Lucana provinciæ Tusciæ, cum vir sanctus ibidem ferventissime prædicaret, vir quidam devotus cibaria quædam et duos flasculos vini per filium suum sancto viro Dei pro eleemosyna transmisit : et secunda die reversus puer, missus a matre, ut vacuos flasculos, platellum ac tobaleam reportaret ; unum ex sociis S. Bernardini adinvenit, sibique utensilia prædicta reddi postulavit. Qui respondit : Omnia, fili, rehabuisti. Cui ait puer ; Nequaquam, Domine. Ingressus Frater, post aliquantulam moram rediit, et dixit puero : Vade, et dic matri tuæ, ut in camera superiori super scrinio perquirat : et omnia adinveniet. Quibus verbis per filium matri nuntiatis, supra modum admirans

Mediolani sub concione videt animam Thobiæ Senis tunc mortuæ in cœlum recipi:

f

F

g

Lucæ commodata sibi vasa miraculose restituta novit :

A rans ipsa, quod cameram et scrinium sciret, cum nec ipse vir sanctus neque sociorum ejus quisquam unquam in domo illa fuisset, omnia juxta verba nuntii reperit; illudque per orationem Sancti factum existimans, absentia quoque eidem præsentia pariter intellexit.

Ibidem et Aretii concionans videtur faculas

22 Quanto vero caritatis ardore populos erudiverit, testes sunt infinitæ illius prædicationes, quas populo utiliter magis quam subtiliter proponebat: in quibus tanta cum veneratione, ac tanta novi luminis ex illius ore procedentis admiratione audiebatur, ut lapidea et arentia corda, mollia et carnea redderentur. Nam cum in Lucana civitate vir sanctus melliflua in sermonibus ad populum eructaret, quidam civis Deo devotus propriis pluries conspexit oculis, quasi flammam ignis ex ore sancti viri procedentem, et solaris radii effigiem prætendentem, et de ore ejus quasi rutilantes favillæ exibant ac revertebantur: et sic radius ille ex ore sancti viri in longitudinem brachii unius, solum dum prædicabat exire videbatur. In civitate quoque Aretii matrona quædam probatissima, Soror tertii Ordinis B. Francisci, multoties vidit, dum vir sanctus prædicaret, ex illius ore quasi globum rotundum, nunc nivei,

aut globum diversicolorem eructare.

B nunc viridis coloris, nunc sanguinei, cum viri sancti flatu exeuntem. Alio quoque tempore, cum *h* juvenis quidam bonæ voluntatis, sed fervore tepidus, B. Bernardinum consuleret, si Religionem intrare deberet; tale ab eo accepit responsum; De hoc fili, exorandus est Deus, ut quod saluti tuæ magis expedit, tibi insinuare dignetur. Et cum vir sanctus juvenis manus tetigisset, tam intensius factus est calor in brachio juvenis illius, (etsi tunc magnum esset frigus) ut ignitum brachium illi videretur, sicut post modum ipse retulit; qui hoc signo religionem ferventer ingressus, post annos plurimos in Religione sancto fine vitam conclusit. Quæ omnia signa nihil aliud nobis innuere videntur, nisi frigida corda spiritu oris ejus et tactu incalescere. Instaurata sunt principe Bernardino, et fructuosus prædicandi modus, et utilium editio sermonum: ut in libris quos composuit de religione Christiana, et de Evangelio æterno, ac posteris legendos reliquit, plenius continetur. Hos enim edidit libros, ne tam cito doctrinæ suæ transiret utilitas, sed ad posteritatem usque perduraret, ut innumerabiles vel defunctus edoceret: cujus doctrina admonentur omnes, ut vitia exstirpent, et gloriam [æternam] concupiscant. Ex hujusmodi doctrinæ fonte omnes præ-

Manus attactu calefacit spiritu tepentem,

utiles libros scribit:

C clari Evangelii prædicatores hauserunt, qui fructus uberrimos in horrea Domini congregavere; et fructuosa semper ab eis in populo salutis opera pullularunt, qui a Bernardini prædicandi vestigiis minime deviarunt.

devotus Deiparæ,

23 Profecto non est prætereundum, quam devotus Virginis de ea præclare prædicaverit, ac de cœlo quam manifesta signa, illius dicta confirmantia, cuncto spectante qui aderat populo, apparuerint. Solitus erat vir sanctus sæpenumero populo in gloriosam Virginem summis laudibus, in illius præsertim festivitatibus, adeo extollere, ut verba quasi de cœlo haurire videretur: et, si dici liceat, in exprobrandis vitiis et commendandis virtutibus ceteros sui temporis evangelizantes excedebat, in laudibus autem Virginis se ipsum vincebat. Tam præclara enim de beata Virgine mystice et anagogice in medium deducebat, ut fere omnium audientium corda igniti eloquii gladio tranfigens, in illius devotionem merito cunctos excitaret; et divino, virgineoque amore languens, continuans in prosequendis Virginis laudibus, dum prædicaret acclamabat: In die Nativitatis Beatæ Virginis natus, eadem die revolutis tamen temporibus renatus, re-

ad ejus amorem alios excitat:

D ligionem ingressus sum Seraphici Patris Francisci; eadem die professus in Ordine, eadem die primam Missam cantavi; et eadem die primum ad populum sermonem feci de Beata Virgine; cujus amore et gratia opto et tali die ex hac vita migrare. Et hac devotione motus, plures ecclesias in honorem Virginis fabricari procuravit, et ædes idolis dedicatas Reginæ cœlorum templa consecravit. Nam in civitate Aretii, cum vir sanctus ferventissime verbum salutis annuntiaret, et idololatriæ crimen exprobraret; accepit fontem quemdam prope civitatem Aretii, qui vulgariter Fons-tectus denominabatur, ab universo fere populo, et convicinæ regionis viris ac mulieribus plurimum venerari: ibi enim diabolo cultus latriæ exhibebatur; ibi pueri, quasi novo baptismi genere purificandi, observantiis quibusdam et oblationibus observabantur; ibi præstigiæ ei idolatrantium ritus in contemptum orthodoxæ fidei exercebantur. Quod scelestissimum idolatrandi genus vir sanctus publica in concione detestans, ipsemet universo comitante populo, Crucibusque manu acceptis, ad profanum locum devenit; et ipsius manibus, concurrentisque populi tumultuantis opera funditus eversus est ille locus, et solo adæquatus: ibique illius monitis ecclesia quædam

EX MS. AQUIL.

et ejusdem honori ecclesias construit:

etiam in loco abolitæ a se superstitionis.

E est erecta, sub titulo Sanctæ Mariæ Gratiarum. In qua, ad invocationem gloriosæ Virginis, quamplurimus beneficia conferuntur, et in hodiernum usque diem fiunt miracula, et languentibus sanitas præstatur, ut meritis Matris Dei illud Apostoli impleatur, Ubi abundavit iniquitas, superabundet gratia. Et quæ de beata Virgine vir sanctus testimonia, rationes, veritatesque Virginis gloriam elucidantes in prædicatione adducebat, cœlestia signa cuncto audienti populo fidem attestantia comprobabant. Tempore namque Renati Regis Siciliæ citra Pharum, dum vir sanctus superioribus temporibus in civitate inclita Aquilana, magna in campi planitie evangelizaret gloriam Virginis gloriosæ; et amoris, gratiæque fervore accensus, stellarum duodecim corona eamdem mystice laureatam prædicaret; repente et acclamante turba, visa est stella perlucida, magno lucis radio illius caput circum lustrans. Tantus quippe lucis illius splendor emicuit, ut ab ipso Rege et multis hominum millibus *i* qui astabant posset clarius intueri. Quod mirabile portentum, et cuncta quæ vir sanctus docuerat verissima comprobabat, et futuro præsagio cœlestem virum, ut ful-

de illa prædicans ut stellis 12 coronata,

et ipse stella coronatur:

F gentem stellam, Aquilanam civitatem in posterum post mortem illustraturum indicabat.

24 Hic vir Dei cœlesti rore perfusus, talem se in omni sua vita exhibuit, ut rectitudine et integritate vitæ, ac caritatis, humilitatis, benignitatis exuberantia, omnium Religiosorum speculum haberetur. Nam cum propter ejus prædicationem et sanctissima opera, maximus fidelium concursus ad eum fieret, et apud omnes summa veneratione dignus censeretur, illiusque laudes tota Italia merito decantaret; non defuerunt invidiæ telo confossi, qui canino dente eum corroderent, illiusque famam, doctrinam et dogma pariter depravarent. Sed vir Dei, conscientiæ rectitudine ac veritate confisus, Christum et B. Franciscum pro armatura adversus sibi detrahentes assumens, ad almam Urbem et Sedem Apostolicam advolavit; atque primum a felicis recordationis Martino quinto auditus, non solum ab illatis sibi calumniis purgatus est, sed etiam permissus, ut Romæ publice prædicaret: ibique per plures menses, in sacrosancta Basilica Principis Apostolorum primum, ac per diversas postmodum almæ Urbis ecclesias singulis fere diebus verbum Dei mirifice evangelizavit. Finito vero in Urbe verbi ministerio ad convicinas civitates se conferens, eas quas

et contra detrahentes famæ suæ prævalet:

A EX MS. AQUIL. quas partialitatibus et civilibus discordiis desolatas invenerat, ad unitatem, quietem, et concordiam revocavit.

recusat oblatos Episcopatus, Senensem, 25 Procedente deinde tempore, et vacante Ecclesia Senensi, vir sanctus ad eamdem Ecclesiam, communi consensu parique voto totius cleri populique Senensis, eligitur Episcopus: atque missi sunt propterea trina vice nobiles Oratores, Clerici et laici, ad felicis recordationis memoratum Martinum quintum, ad electionis negotium persequendum. Nec votis Cleri et Senensis populi assensus Summi Pontificis, et Fratrum suorum tunc Romanæ Ecclesiæ Cardinalium deerat: sed ipse vir sanctus, contra mentis suæ propositum talia agitari sentiens, ne desiderium patriæ suæ tantæque caritatis in se studium et affectum parvi facere videretur, et Episcopalem dignitatem et præeminentiam in aliis Episcopis non probare; ad Romanam Curiam rursus rediit, et ante ipsius Domini Martini pedes constitutus, Episcopalem pridem dignitatem, et eos omnes qui ipsam digne et cum animarum sibi commissarum salute administrant, plurimum commendavit; sed postea justas causas et probabiles peroravit: B quibus nec sibi, nec proximis, vel Senensi Ecclesiæ expedire comprobabat: in medium adducens sententiam Pauli, qui cum de aliis dixisset, Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat; *1 Tim. 3, 1* de se ait: Non enim me misit Deus baptizare, sed evangelizare: nec persuasionibus Summi Pontificis et Romanorum Cardinalium, aut precibus et lacrymis prædictorum Oratorum, adduci potuit, ut electioni consensum adhiberet. Excusatus tandem a Summo Pontifice, a sua Sanctitate et Reverendissimis Cardinalibus bona cum gratia licentiaque discedens, ad mirificas prædicationes et alia sanctissima opera, majori cum omnium laude ac veneratione, ferventius se convertit. Non enim, ut prioribus temporibus, consimili binæ electioni de se factæ in Ecclesia Ferrariensi et Urbinatensi, assentire voluit; *Ferrariensem et Urbinatensem: k* tutius arbitrans talem venerari, quam assequi dignitatem *k*.

iterum contra æmulos confirmatur ejus doctrina: 26 Cum alio quoque tempore ab æmulis vexaretur, sub Eugenio quarto Pontifice maximo; et Sanctitas sua doctrinam, scientiam, prædicationes, vitam, mores et dogmata sua diligentissime examinari fecisset; tandem per suas patentes et apostolicas litteras, scientiam, doctrinam et vitam illius merito dignissimeque comprobavit *l*. *l* Non tamen vir C sanctus, talibus lacessitus injuriis, a tam præclari ministerii suscepto munere destitit; sed Evangelii semitam, fere obliteratam et corruentem, et vitæ exemplo et doctrinæ verbis, ferventius studuit innovare. Non enim illi ignominia erat pati a Fratribus, quod passus est Christus: neque enim qui audit, sed qui facit convitium et injuriam, miser est; non qui a fratre laceratur, sed qui fratrem lacerat in lege peccator; et cum nocentes innocentibus injuriam faciunt, illi patiuntur injuriam qui facere se credunt. *ipse vero non consternatur adversis,* Nullus quippe viro Dei inerat dolor de incursione præsentium malorum, cui fiducia erat futurorum bonorum. Denique non ipse, sicut domus supra firmam petram posita, consternebatur adversis; non contumeliis atque maledicis vocibus frangebatur, apud quem spei robur ac firmitas fidei vigebat; per ipsa quæ nos cruciant et fatigant magis *aut morbis,* sciens corroborari. Non enim terrebat vitæ austeritas; non infirmitatum gravitas, quas in corpore diutissime toleravit; et spiritu magis quam carne vivax, animi firmitate corporis infirmitatem superabat: ut de eo vulgatissimum problema illud verificetur, Semel vincit qui statim patitur: at qui manens semper in pœnis congreditur cum dolore, non vincitur, quotidie coronatur: quo enim longior persecutio vel pugna, eo est corona sublimior. D

totam Italiam concionibus illustrat: 27 Fuit igitur vir iste sanctissimus Bernardinus ab ipsis cunabulis perfectioni Evangelicæ consecratus; qui in vinea Dei cultor et operarius designatus, injunctum sibi opus quadraginta duobus annis exercuit; et nullis confractus laboribus, nullisque parcens vigiliis, viginti annis singulis diebus, nisi forte itinere aut infirmitate præpeditus, operi tam saluberrimo insudavit. Et se immaculatum ab hujus seculi contaminatione custodiens, primum in semetipso jugum Christi suave complexus est: et adeo vitæ exemplo atque sacra prædicatione profecit, ut fere per omnem Italiam Evangelium renovaverit. Hujus nempe uberrimi fructus testis est tota illa provincia Lombardiæ, testis et Etruria ac denique universa Italia. Habebat vir sanctus thesaurum absconditum in vase fictili. Virgo nempe fuit, et usque *ideo et ob servatam virginitatem* in finem virgo permansit, sicuti quam plures ex Fratribus, qui sancti viri Dei vitam, mores et gesta curiose explorantes observarunt, postea sunt firmissime contestati. Nec huic veritati defuit testimonium viri magnæ sanctitatis, Fratris Joannis de Capistrano, qui super hoc magnificis Aquilanis civibus E litteras suas direxit, quas tunc Eugenius quartus summus Pontifex perlegit. His profecto contestabatur, sanctum Dei virum Bernardinum, toto vitæ suæ tempore, carnem suam immaculatam ab omni corruptione præservasse, et virginitatem suam illibatam mortis suæ tempore Altissimo detulisse. Hic enim venerabilis et probatissimus Frater Joannes de Capistrano, cum pluries totius Familiæ Cismontanæ Ordinis Minorum de Observantia generalis Vicarius extitisset, hanc fortasse veritatem a viro Dei Bernardino ex obedientia acceperat, quoniam vir sanctus ex humilitate celare studuerat. Illud quoque jam pridem ipse Bernardinus, quædam ægritudine anno octavo post Religionis ingressum afflictus, et credens se pro certo non evasurum, non- *duplici corona dignus.* nullis importune instantibus revelavit. Cujus cœlestis muneris gratia duplici erat laureola donandus, una profecto quæ verbum Dei Evangelizantibus exhibetur, altera vero quæ virginibus et carnis suæ petulantiam coercentibus. Et si militibus secularibus gloriosum est, ut hoste devicto redeant in patriam triumphantes; quanto potius et majus est, victo diabolo ad paradisum triumphantem redire.

Domum morbo correptus 28 Volens igitur omnium bonorum operum remunerator Deus Bernardino, suo servo, suo in vinea Domini operario fidelissimo, condignam mercedem red- F dere; ac post subactos labores, victo et calcato seculo, illud ad Dominum glorioso itinere pervenire: hoc ordine strenuum militem ad cœlos evocavit. Nam cum e Senis proficiscens, in Aprutii provinciam prædicaturus devenire statuisset; et postremum sermonem, non longe ab Aquilana civitate, laboriosissime complevisset; febre quadam ac fluxus exuberantia laxatis intestinis afflictus, in Aquilanam civitatem asello subvectus, in Conventu S. Francisci pluribus diebus languens resedit. *Aquilæ sumptis Sacramentis moritur,* Sentiensque se ad palmam evocari, omnibus Ecclesiæ munitus vitalibus Sacramentis, cum sui corporis dissolutio immineret, non valens amplius voce vel nutu quod optabat annuere, se ipsum paulatim e lecto (in quo indutus jacebat) abduxit: et cum nuda humo decubare conaretur, oculis in cœlum defixis læto vultu quasi ridens, gloriosum emisit spiritum: confectoque itinere virtutis et fidei, ad complexum et osculum Domini, Domino ipso vocante, immortalitatis amictus stola, pervenit. Obiit autem diem suum vir *anno 1444 20 Maji pridie Adscensionis* sanctus anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto, vigesima die Maji, in Vigilia Ascensionis Domini nostri Jesu Christi: qua hora solemniter in primis Vesperis Antiphonam illam decantabat

decantabat chorus, Pater manifestavi nomen tuum hominibus; nunc autem ad te venio. Hoc autem divino consilio pie credimus, tali die et hora, virum sanctum ultimum clausisse diem; ut sicut Jesus Christus, consummata salutis humanæ redemptione, ad Patrem propria virtute venturum se profitebatur; ita de servo suo, gloriosissimi nominis sui præcone, qui eum coram Regibus, Principibus, gentibus et populis indefessis acclamationibus prædicarat, Antiphonæ illius veritas, assertioque ipsius Jesu Christi meritis et gratia, perpetuæ felicitatis fructu subsequente, æternæ prædestinationis signo verificaretur, cui laus est per infinita secula. Amen.

ANNOTATA.

a *Surius idem narrat cap.* 42, *mutata solum dictionis phrasi.*

b *Surius cap.* 43 *idem refert, et Nicolai Laurentii nomen tribuit filio, non hujus patri.*

c *Surius ista habet cap.* 44 *et* 45.

d *In MS. Rubeæ-vallis dicitur* uxor Martini Petri de Spoleto, *et* octo annos infirmitate gravata.

B

e *Surius cap.* 46 *appellat* ædem sanctissimæ matris Dei; *addens quod* ob nimium populi concursum cogebatur in cœmeterio sub dio concionari.

f *Retulimus* Thobiam *inter Prætermissos ad* 1 *Martii, quo die est inscripta Martyrologio Franciscano Arturi, et inde in Fastis Senensibus*: *et* Beata *appellatur. Capistranus addit, quod Bernardinum* ætate superabat per annos triginta.

g *Hæc exploratio in MS. cap.* 22 *tribuitur* Duci Mediolanensi: *at cum hac Vita.* civibus, *apud Surium.*

h *Capistrano* miles Ducis Mediolanensis, *in Religione dictus* Fr. Christophorus de Modoetia, a quo, *inquit,* propriis auribus ex ore proprio cum admiratione accepi.

i *Apud eumdem Capistranum additur:* Prout ego ipse, qui hæc dicto, propriis oculis aspexi.

k *MS. Ultraject.* Dominus Apostolicus Eugenius Papa eidem, pro una istorum civitatum, mitram propriis manibus imposuit reverenter: sed ei regratians Bernardinus sic respondit, mitram deponens humiliter: Sanctissime Pater, noscatis me honorem mundanum ideo respuere, ut liberius in sanguine et salute redemptorum valeam fructificare. Quod audiens Papa devotus, multum ædificatus super isto, contentatus est.

C

l *Bullam ipsam datam* 1432 *Romæ* VII *Idus Januarii habet Waddingus, ad eum ipsum annum num.* 5, *unde partem transcribit Raynaldus, num.* 5, *unde partem transcribit Raynaldus, num.* 24 *ubi laudatur Sanctus, ut* acerrimus et rigorosus hæresum extirpator; et ob ejus integritatem vitæ, laudabiles verbi Dei prædicationes, et salutares bonorum operum fructus, præclarissimus fidei Catholicæ Prædicator et instructor rectisssimus, in omni fere Italia et extra, inter ceteros famulos evangelizatores verbi Dei probatus et notus.

CAPUT IV.

Canonizatio illius et Corporis Translatio.

Ne corpus Senas deferatur, impediunt Aquilani:

Cum autem vir sanctus, mole carnis exutus, ad ea quæ præparavit Deus diligentibus se, ineffabilia bona pervenisset; consocii Fratres capsam præparabant, ut sacrum illud corpus et cœleste pignus Senas asportarent. Quod conspicientes quam plurimi, piis clamoribus totam civitatem repleruut, acclamantes, Mortuus est vir sanctus Bernardinus. Subito accurrit innumerabilis virorum ac mulierum multitudo, ad sacrum corpus illud deosculandum. Majores vero et cives, qui præerant gubernationi civitatis Aquilæ, corpus illud sanctissimum quam primum rapiunt de manibus sociorum Fratrum, qui illud jam in capsa asportandum collocaverunt: et illud extrahentes et honorifice exornantes, quam plurimis fidelissimis deputatis civibus custodiendum tradiderunt, ut sequenti luce omni populo videndum in ecclesia deponeretur. Post eam vero diem, qua celebritas Dominicæ Ascensionis solenniter agebatur, cum de more in publicum corpus esset delatum, passimque conflueret populus videndi osculandique illius causa: qualis ejus vita fuerit, et in conspectu Altissimi quam ejus grata opera acceptaque extiterint, ipse Deus mirabiliter impensiusque suis fidelibus declaravit. Tot enim et tam præclara, evidentissima ac magnifica prodigia, post ejus ad paradisum transitum, illius meritis et intercessione, quam plurimis ejus auxilium implorantibus, divina clementia patenter exhibuit, ut ullo quidem modo in tot portentis possit veritas ipsa denegari. D

EX MS. AQUIL.

quo in publico delato,

30 Eadem enim hora diei Ascensionis, qua funus in Ecclesiam prolatum fuerat, ante omnes unus Pasqualis puer quidam procubuit ad pedes feretri sancti Patris, atque ibi, præter spem et expectationem omnium, rectus ille animo ac fide, recto et altero laterum, quo gravissime ante claudicabat incedere, divina Dei virtute præstante, promeruit: quod majori etiam fide ac devotione inflammare cœpit advenientis populi fluentem undique turbam Quod propriis conspiciens oculis Antonius de Bagno civis Aquilanus, qui altero laterum adeo breviore natus fuerat, ut non nisi admodum declivi ad terram corpore gradi valeret; divina implorata ope, super beati corpus plenus fide se projecit; et subito æquatis ambabus tibiis, quasi distortam protrahi eam quæ brevior erat sibi visum fuisse jactavit; et incolumis redditus, ad sancti viri extollenda præconia populum magis incitavit. Cumque uberiora illius dona et prodigia apparerent, universus populus, qui magna cum reverentia ad funerales corporis exequias convenerat, illius potius videbatur natalitia celebrare solennia, quam quidquam funebre pertractare. Quod persentientes convicinarum civitatum populi, mares ac feminæ, adulti atque impuberes, turmatim ad Aquilanam civitatem confluebant, lacrymis ac jubilis acclamantes, S. Bernardine, adjuva nos. Et qui variis languoribus detinebantur, a convicinis, et remotis oppidis jumentis subvecti, aut alias asportati, ante feretrum deponebantur, ut sacrum illud pignus tangentes, a suis mererentur infirmitatibus sancti viri intercessione liberari: ad cujus sancti corporis contactum multi ac plurimi sanabantur. Et sic pluribus diebus corpus illud sanctissimum inhumatum cuncto populo visibile persistens, cellæ potius aromatum, quam cadaveris odorem exhalare videbatur.

E

sanantur claudi duo

F

ac plurimi alii,

31 Tota in civitate ac ejus comitatu cessabant artes mechanicæ, et rustica silebant opera: feriati dies solennes agebantur: magnus tympanorum strepitus immensusque totius populi applausus, diu ac noctu ardentia luminaria, in sacra æde B. Francisci, ubi cœleste pignus residebat, quoddam insolitum Aquilanæ civitatis gaudii ac jubili genus inferebant, ut cœlestes potius quam terreni incolæ censerentur. Nam partialium corda et dissidentes civium animi in tam unitam fœderatamque corcordiam et pacem devenerant, ut nihil aliud sedatis livoribus acclamarent, nisi Deum benedicentes, qui virum sanctum Bernardinum, tot mirabilibus signis coruscantem, desolatæ urbi Aquilanæ Patronum ac Intercessorem novissimum aggregarat. Non post multos vero dies universæ Regni totiusque Italiæ provinciæ, accipientes virum Dei Bernardinum suum diem obiisse, et

A et mirabilia quæ per ipsum operabatur Deus, eum vere sanctum communi et publica voce prædicabant: et in cunctis fere civitatibus et oppidis, quæ salutaribus ejus monitis ferventissimisque prædicationibus recte fuerant institutæ, dum vitam ageret in humanis, ab universo populo solennes parabantur exequiæ, quæ magis ipsius natalitiæ diei, quam funeralis honoris cultum prætendebant. Excitabatur plebs cuncta in viri sancti devotionem; et diversis in regionibus languentes infirmitatibus, ipsius implorantes auxilium, vota ad sanctum corpus emittebant, et Evangelicum illiud implebatur; Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt, leprosi mundantur, mortui resurgunt, ut inferius suo ordine exponetur.

EX MS. AQUIL. exequiæ per Italiam celebrantur.

Matt. 11, 5

32 Ea propter excelsa Senarum civitas, tam memorandæ rei rumore perlato, et tantorum miraculorum fama indies crescente; ne tanti muneris sibi a Divina majestate collati immemor aut ingrata inveniretur, sed laudes potius Altissimo et gratias cum exultatione referret; volensque insuper magna cum gravitate tam miranda prodigia, si vera essent, ut asserebatur, vera fide comprobare; publico super hoc concilio celebrato, civem quemdam ex suis probatissimum ad Aquilanam civitatem destinavit, ut, si B tot ac tanta essent quæ de eo ferebantur miracula, diligentius exploraret. Qui probatissimus civis tam pio et sanctæ rei negotium, a sua civitate sibi impositum, læto animo devotaque mente suscipiens; ad Aquilanam civitatem quam potuit celeriter se contulit: et quæ fama vulgaverat verissima comperiens, et veritatis existentiam ipsam famam superare; quæcumque adinvenit ante suum adventum miracula facta, alia quoque præterea quæ ipso spectante per sanctum Dei virum Deus mirabiliter edidit, singula describens annotavit: et ipsa deinde in publicam formam redacta, et attestationibus quam plurimis subscripta, ad eamdem civitatem Senensem transmisit. Quibus ab ipsa Senensi civitate maximo cum mentis jubilo et devotione acceptis, ut tanti fulgoris in eorum civitate noviter exorti splendor et claritas cunctis Christi fidelibus lucidius refulgeret, eorum nobiles Oratores ad Apostolicam Sedem illico destinavit, ut de tam præclaris signis et miraculis Pontificem Maximum Eugenium quartum certiorem redderent; pariterque eidem supplicarent, ut aliquibus ex Reverendissimis Sacro sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus committere dignaretur et mandare, ut de austeritate et sanctimonia vitæ ac con- C tinentia prædicti viri Fratris Bernardini, deque ejus prædicationibus, scientia, doctrina, miraculorum veritate, aliisque in tanto negotio necessariis et opportunis se plenissime ac diligentissime informarent; et quidquid per hujuscemodi exactissimam informationem compertum fuisset, sanctitati suæ in consistorio referrent: ut prædictis veris existentibus, ad sancti viri Canonizationem cum omni celebritate, debita solennitate procedere dignaretur, ut quem Deus tot mirificis portentis ornavit in cœlis, deberent et Christi fideles in terris etiam venerari. Non minus apud Sanctitatem Pontificis fecit Aquilana civitas, quæ tam pretiosam margaritam meruit possidere: sed elucentia majora indies quæ viri sancti meritis fiebant miracula, summi Pontificis aures magis perpulsabant; propter quæ etiam motus illustrissimus Princeps et Dominus, Alphonsus Rex Aragonum, prius de præmissis diligentissime certior factus, apud Pontificem Maximum plurimum laborabat, ingenti devotionis fervore instans ac supplicans, sanctissimum dictæ Canonizationis opus quanto citius expedire.

Urbs Senensis mittit Aquilam qui de miraculis quærant:

eorumque relatione accepta

pro Canonizatione impetranda instat:

idem faciunt Aquilani

et Rex Alphonsus,

33 Tandem commotus Pontifex, signorum viri Dei sanctitatem attestantium comperta veritate, potius quam hoc exposcentium Comitatuum, Regis et D multorum Christi fidelium intercessione; omnibus quæ ad tam arduum Canonizationis opus attinere videntur diligentissime completis, quam plura Consistoria pro hac solum causa pertractanda advocavit: et ibidem enarratis attestantiumque fide roboratis quam pluribus, sed in uno præsertim Consistorio centum et uno miraculis; ipse Pontifex, universa Cardinalium concione assentiente, rem hanc in finem usque deducere peroptabat. Sed morte præventus Eugenius ipse quartus infectam Canonizationem Sancti dereliquit: cui succedens Nicolaus quintus, et pluries per eosdem quos retulimus requisitus, ut quod prædecessor illius impediente morte non fecerat ipse adimplere dignaretur; mature et gravissime tam arduam causam persecutus, cum multo plura clarissima miracula coruscarent, beatum virum Bernardinum Catalogo Sanctorum adscripsit, in Ecclesia Principis Apostolorum Romæ, in die Pentecostes, anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo quinquagesimo, Pontificatus vero sui anno quarto, ingenti totius orbis lætitia et applausu, *a* quoniam magni jubilæi solennitas tunc temporis agebatur; anno vero sexto postquam sublatus vir sanctus ad cœlestia regna pervenit. Tam E grata fuit universis populis hujus sancti Canonizatio, ut nullus pene tam parvulus fuerit Italiæ viculus, qui per solennes processiones præclarum hunc diem non veneraretur: et per orbem magnis in civitatibus oppidisque quam plurimis ecclesias, sancto illius nomini dicatas, erexerint.

qui evidentia miraculorum probata

eamdem obtinent an. 1450.

a

34 Inclita vero civitas Aquilana, quæ talem ac tantum meruit thesaurum possidere, nobile templum ac locum Fratrum, sancto Bernardini nomini dedicandum, quam primum post illius Sanctorum Collegio inscriptionem construendum decreverunt *b*: quod tandem multis impensis perficientes, novo illud lapidis pretiosi ornamento exornare procurarunt *c*. Dederunt enim operam Aquilani cives, cum *d* Sixto Pontifice Maximo, ut corporis illius sanctissimi ab Ecclesia S. Francisci, in qua pluribus jacuerat annis, translatio fieret ad memorandum nunc et in futurum templum ac locum S. Bernardini. Quæ quidem translatio facta est totius provinciæ Aprutii maxima cum gratulatione, et exterorum qui aderant summa exultatione, et totius Cleri ac Fratrum magno conventu anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, sedente Sixto quarto Pontifice maximo, Pontificatus sui anno primo, ad laudem Jesu Christi, qui per omnia secula est benedictus. F Amen *e*.

Ædificata Aquilæ ecclesia speciosa,

b

c

d

in eam transfertur Corpus.

an. 1472.

e

ANNOTATA.

a *Quæ tunc magnifice acta fuerunt Romæ et Senis, pluribus describit Dathus, oculatus spectaculorum testis.*

b *Nicolaus Papa bullam dedit anno* 1451, *pro construendo templo et cœnobio intra urbem Aquilanam, S. Bernardino dedicandis præsertim in domo seu ecclesia S. Thomæ, hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, si concedatur, cum licentia transferendi postea ad illud sacras ipsius Reliquias. Et B. Joannes Capistranus scripsit eodem anno ex Germania epistolam ad Aquilanos, qua eos ad illud templum et cœnobium extruendum adhortatur: quæ ante opera Sancti sunt excusa.*

c *Templum illud et sacellum, in quo jacet corpus, præclare describit Waddingus an.* 1472 *num.* 15 *et sequentibus. Sacelli anno* 1505 *conditi descriptionem infra dabimus, uti et duplicis arcæ crystallinæ atque argenteæ.*

d *Extat Bulla Sixti IV, data anno* 1472 *Kalendis Maji, qua conceditur facultas transferendi corpus S. Bernardini ad novam Ecclesiam, in qua Bulla extollit*

singularis

A singularis vitæ ejus excellentiam, signis et prodigiis a Deo probatam, ac coruscantibus crebrisque miraculis manifestatam. *Ipsam infra in Analectis leges.*

e *Extat exemplum litterarum* 12 *Cardinalium, donantium indulgentiam in ecclesia hac S. Bernardini, in* 4 *festis anni,* 20 *Octobris anni* 1477.

CAPUT V.

Miracula post obitum. Suscitati mortui. Sanati moribundi, cæci, muti et surdi.

Eximii Prophetæ Davidis clarissima sententia edocemur: quod in memoria æterna erunt justi. Quæ *A mortuis suscitantur* quidem res ut veritatem in S. Bernardino consequatur, necessarium hoc potissimum decernimus, ut ventura posteritas id scripturis addiscat, quod viventes homines ipsius Sancti temporibus propriis oculis conspexerunt. Ne igitur tam clara mirandorum testimonia pereant, ut quique post hanc nostram ætatem passim advenerint homines, præterita veluti sibi præsentia scripturis agnoscant, ad omnipotentis Dei honorem et beati Patris Bernardini B gloriam, post ejus felicem transitum aliqua ex approbatis portenta succincta narratione conscribam, et a suscitatis mortuis primum exordiar. *a* In Civitate Aquilana, Amicus, puer decem et octo mensium, matrem subsecutus ad convicinæ domum pergentem, dum mater ostium convicinæ subintrans ad interiora domus pervenisset, puerulus debili ingressu, ad quam pervenerat mater portam, devenit; et ipse intrans, et a tramite devians quem mater tenuerat, in quadam subinterranea tina aquis plena prolapsus, submersus obiit. *puer submersus,* Cum vero mater completis negotiis, propter quæ ad vicinam se contulerat domum, exire vellet; puerum, quem cum aliis infantibus colludentem arbitrabatur, totam domum ut illum inveniret anxia perlustrabat. Patrona vero domus, cum ad ostia cum pueri matre devenisset, pannos in tina supernatantes conspiciens accurrit, et suffocatum extrahens infantem cum lacrymis acclamavit; Hic est filius tuus. Tunc præ dolore confossa mater cum sparso crine magnis ejulatibus acclamaret; tunc vicini concurrunt undique, et vere mortuum conspicientes, cum puer per mediam horam submersus jacuisset, nihil aliud quam de sepultura conferebant. Superveniens quidam vir devotus et magna fide, plorantibus ait: Omnes genu flexi Dominicam oratio- C nem persolvamus, ut meritis S. Bernardini puer iste a morte excitetur. Omnibus quam primum assentientibus, hac oratione completa, puer mortuus ad vitam excitatus, magno totius postmodum accurrentis populi gaudio, vivus et incolumis afflictæ matri redditur.

36 *b* Benedictus quidam, filius Corradini de Fabriano, morte præventus a parentibus plangebatur; *alius jam sepeliendus,* cujus mater, magnæ fidei mulier, virum suum allocuta, Faciamus, inquit, votum Deo omnipotenti deferendi filium nostrum ad sacrum illud Corpus Bernardini, si ex ejus meritis illum nobis vivum restituere dignabitur Deus, quem mortuum deploramus. Cui maritus ait: Fac quod tibi visum fuerit, jam mortuus est. Et domo egressus, inventurus qui foveam effoderet in qua sepeliretur filius, domum reversus ut sepulturæ traderetur, vivum filium in ulnis matris, ubera sugentem invenit. Voverat nempe ipsa mater, quod si B. Bernardinus mortuum filium ad vitam revocaret, per annum indutum habitu Religionis sancti viri ad sacrum illius sepulcrum deferret. Quod quidem miraculum omnes oppidi illius viros ac mulieres ad laudem Dei et Sancti gloriam prædicandam excitavit. *c* Mulier quædam, Margarita nomine, de Basilea, cum Aquilanam civitatem cum D viro suo devenisset: et in hospitali in puerperio adeo laborasset, ut per obstetricem et reliquas mulieres *ex ms Aquil. tertius mortuus natus* astantes mortua judicaretur, pes infantis ex utero matris progrediens apparuit, per quem obstetrix, ut matrem a morte præservaret, magno studio mortuum filium extraxit. Quem intuens mortuum una de astantibus mulier devota, et obstetrix, Rogemus, inquiunt, ut per merita S. Bernardini suscitetur puer iste, ut saltem sacro baptismatis fonte renatus non pereat; et ego, si S. Bernardini intercessione id nobis collatum fuerit, voveo ac promitto imaginem ceream ad illius sepulcrum quam primum deferre. Puer vero illico oscitare cœpit, et lotus fonte perenni lac sugere: et indies incolumnis ac sanus excrevit.

37 In civitate Regali Gentilesca, puella trium annorum, cum extra portam terræ exisset, et homines oppidi illius fossas mundarent; arrepta puella ab impetu aquarum, quæ ex aperto laculo fossarum *puella aquis suffocata,* defluebant, per altas rupes agitata, et in planam foveam prolapsa, mortua et ab aquis suffocata inventa est, lutoque cooperta. Quam ut mater aspexit, accersita ab iis qui eam mortuam viderant, ut eam sepulturæ traderet; aspersa lacrymis et genuflexa, B. Bernardinum magna fide invocabat; nec a loco di- E scedens, exaudiri promeruit; et a morte excitatam filiam amplectens, ad domum læta pervenit. Quidam Antonius Mei de Sublaco, puer tredecim annorum, *item adolescens* cum ad balneandum in flumine decurrente juxta ecclesiam Sublaci pervenisset, a proclivi aquarum fluxu comprehensus, per magnum spatium deportatus, in saxosa loca collidebatur: qui tandem ereptus ab hominibus illius oppidi Sublaci, aquam non bibisse est inventus: sed sanguis ab ore illius defluebat, nullum tamen in eo vitæ vestigium apparebat. Et accurrentes Fratres S. Francisci, quemdam panniculum intinctum sanguine, qui de naribus S. Bernardini post ejus transitum effluxerat, super jacentem et mortuum puerum posuerunt; voventes, quod si meritis S. Bernardini ad vitam revocaretur, quam primum puerum ad sacri corporis tumulum visitandum perducerent. Et statim puer, tamquam a somno excitatus, clamare cœpit. Ha! ha! et sequenti die incolumis ad ecclesiam devotus accessit.

38 In Castigliono, oppido Aquilani Comitatus, *et extinctus in partu,* mulier quædam filium mortuum peperit: qui de utero exiens, ab obstetrice per pedes violenter abstractus, in terram ut mortuus extensus est. Tunc quædam F de astantibus devota mulier acclamavit: O S. Bernardine, qui mortuos ad vitam revocas, hunc suscitare digneris: et astantes quosdam excitabat, ut sancti viri auxilium implorarent. Quod et ipse pater infantis ferventius agens, vovit omnipotenti Deo, ut si meritis et intercessione S. Bernardini puer ad vitam revocaretur, nomen Bernardini ei imponeret, et habitu Religionis per annum deferendum ei procuraret. Emisso voto, qui mortuus fuerat ad vitam rediens fuit solenniter baptizatus, et sospitem vitam agens in humanis permansit. Augustinus de Interamno, cum filium habuisset, et ille septima die a *alius paulo post mortuus.* sua nativitate expirasset; intravit cameram, et ad Deum preces effudit, ut si filius meritis S. Bernardini ad vitam revocaretur, quamdam imaginem ad tumulum illius deferret. Tunc arreptus levi somno, tali fuit visione admonitus. Sibi nempe videbatur, quod genuflexus ante sepulcrum S Bernardini in capella resideret; et B. Bernardinus, filium ejus tenens in manibus, sonora voce eumdem Patri porrexit dicens: Tolle filium tuum incolumem. Expergescens pater, summo affectus gaudio, ad uxorem perveniens, filium mortuum deplorantem, visionem exposuit: et filium apprehendens, oscitantem illum et vivum adinvenit.

A *ex ms. Aquil. item puella submersa,*

39 Matthia, filia Jacobi de Castro ripæ Theatinæ, in Alenti flumine suffocata, cum a patre diligentissime perquireretur, tandem submersam in gurgite fluminis miraculose adinvenit. Erat nempe aqua nigra, fœtens et turbida, quia multum lini exponebatur ibi ad macerandum : sed Dei virtute, aqua, ea parte qua mortua jacebat puella, clara et liquida solum apparebat. Tunc prospiciens pater eam mortuam extraxit, et accurrentes quam plurimi mares ac feminæ defunctam illam magnis ac dolorosis clamoribus in Castrum supra deferebant. Occurrentes illis quam plures ex Castro, et S. Bernardinum invocantes, exaudiri meruerunt. Nam subito color roseus in facie puellæ apparuit; et virtute Dei ac B. Bernardini meritis puella a vitam rediit. Antonius Martini de Leporanica, puer quatuor annorum, cum per decem horas mortuus jacuisset, *puer mortuus.* mater infantis plurimum maritum suum adhortabatur, ut meritis B. Bernardini mortuum puerum commendaret; et voveret omnipotenti Deo et B. Bernardino, quod si meritis ejusdem, infantulus ad vitam respiraret, ipsum ad sancti Corpus deferret. Continuo emisso voto exaudita est eorum deprecatio, B et puer, quasi a gravi somno evigilans, vivus resedit, et panem ad manducandum et vinum ad bibendum petiit : cunctis qui aderant mirantibus, Deoque omnipotenti ac B. Bernardino gratias pariter agentibus *d*.

e *Moribundi sanantur*

40 *e* Joannes Colæ de Marerio cum filium haberet infirmum, et ita in extremis positum, ut funeralia præpararentur; ab aliis seorsum sequestratus mente et corpore, pia devotione prostratus oravit ad Dominum, quod si meritis B. Bernardini dignaretur *filius voto a patre facto,* Altissimus suum filium pristinæ sanitati restituere, nudus corpore vovens ipse et discalceatis pedibus, sacrum corpus B. Bernardini visitaret. Et ab oratione consurgens, accessit ad filium quasi mortuum, magna fide vocans eum nomine : qui continuo respondens patri, se a faucibus mortis ereptum meritis B. Bernardini libera voce proclamavit : et cibum sibi præparari poposcit, et quam primum sanus Domino cooperante surrexit. Ivo de Britannia, in *Procurator causarum,* Romana Curia Procurator causarum, cum gravissime infirmaretur, illius infirmitatis incremento loquelam amisit, per octo dies nihil penitus locutus. Dum astantibus sociis post longam extasim mortuus appareret, et de funeralibus et sepultura pertractarent, recordati mirabilium quæ de S. Bernardino a quam pluribus ferebantur, unanimes prædictum Ivonem C devoverunt, quod si illius meritis ad vitam evaderet, eum statim ad ejus sepulcrum cum oblatione quadam et Missarum decantatione, in Ecclesia ubi sacrum corpus requiescit, profecturus esset. Continuo emisso voto, cœpit loqui; et sumptis viribus convaluit, et votum devotus complevit.

41 Filius Illustris Ducis Soræ, gravi morbo laborans, biduo phreneticus effectus, peritissimis tribus medicis advocatis, ad illius curam omnibus medicinarum remediis adhibitis, aggravatus tandem infir- *filius Ducis Soræ,* mitatis incremento, loquelam perdidit. Parentes itaque, de filii vita desperantes, cum a medicis moriturus pronuntiaretur, et longa jam extasi ut mortuus crederetur; viduales pannos et funeralia quæque condigna præparabant, mater vero teneriori affectu acriorique percussa dolore, suum intrans cubiculum, et nudo poplite sed ferventiori fide ad terram prostrata, lacrymosa voce talia protulit. Tibi voveo, Pater sancte Bernardine, si filius meus, tuis meritis ac precibus ad vitam revocatus, pristinam fuerit sanitatem consecutus; eumdem ad sacrum tuum tumulum accessurum, atque duobus mensibus in capella ad illius tui sacri corporis custodiam permansurum. Quo emisso voto, illico levis sopor eam invasit; et in hac visione quemdam Fratrem, ma- D gnam sibi lætitiam pollicentem, contemplabatur. Paulo vero post ingressus ad eam quidam familiaris ex parte Ducis : Salve, inquit, Domina, filius tuus vivit ac loquitur. Tunc mater, plena gaudio ad filium rediens, astantibus omnibus emissum votum ac visionis seriem enarravit; et convalescens filius votum devotissime implevit.

42 In Spoleto Civitate Ducatus Solomea puella quatuordecim annorum, plaga pestifera adeo ulcerata ut judicio medicorum nulla spes penitus erat *puella peste confecta,* recuperandæ salutis, anxia ad mortem properabat. Cui ait mœsta ac dolens mater : Commendo te, filia mea, meritis S. Bernardini, qui tam mirandis coruscat prodigiis. Tunc filia, debili voce, quasi secum alloquens, ait : O S. Bernardine, concede, ut tuis meritis, a tam gravi morbo liberari merear. Statim autem post mediam noctem apparuit B. Bernardinus dictæ puellæ, protulenti verba hæc in noctis crepusculo; et (ut ei visum fuit) vulnus mortiferum manu contingens, illam benedixit. Tunc puella matrem alloquens, ait : Mater, nonne hunc suavissimum sentis odorem? nonne hunc conspicis Fratrem, qui meo inhæret humero? Cui mater, potius eam E ex gravi morbo delirare existimans, ait : Dormi, filia. At illa eadem replicans dicta, altius proclamavit : Salva facta sum. Quod mater accipiens, dixit filiæ : Ubinam est Frater iste, filia? Cui respondit : Ecce nunc per fenestram exit. Et subito sanam eam conspicientes, B. Bernardini meritis et intercessione, Deum pariter laudaverunt. Nicolaus Teutonicus, *ex lapsu confractus* Perusii inhabitator, prolapsus ex civitatis Perusinæ mœniis in terram, totus confractus cecidit : et involutus sanguine et non minima cerebri parte, per octo quasi horas insensibilis permansit. Tunc ejus devota uxor S. Bernardini suffragium implorans, vovit Deo, si meritis sancti viri liberaretur, ad sanctum ejus tumulum eum quamprimum accessurum : quod præstante Deo et suffragantibus meritis Beati, *vovente uxore.* actum est ut liber evaderet et incolumis.

53 Quidam Cola nomine, puer sex annorum de Rocca Marsicanæ diœcesis, cæcus a nativitate natus, *Illuminantur cæci quinque* dum mirabilia quæ Deus operabatur per sanctum suum Bernardinum in partibus Aprutii ubique prædicarentur, per homines illius oppidi adductus est ad sancti viri tumulum, ut illius meritis visum recuperaret. Mirum! quippe puer magnæ fidei, lumen recepit, et omnis plebs laudem dedit Deo, et B. Bernardino, qui talem contulit cæco nato gratiam singularem. Rodolphus Venantii de Camerino, qui F amborum oculorum cæcitatem incurrerat, ductus est a patre ad B. Bernardini sacrum corpus : ubi cum per aliquot dies, maxima deprecatione deprecans, pro liberatione filii, perseverasset; in uno oculorum meruit gratiam luminis obtinere : ad propria postmodum rediens, gratiam alterius oculi consecutus. Petrus Paulus Civitatis Theatinæ, cum ex quadam infirmitate, quam Physici guttam serenam appellant, cæcus omnino esset effectus; a quamplurimis exhortatus, vovit omnipotenti Deo, quod si meritis B. Bernardini lumen recipere mereretur, per annum habitum Religionis sancti viri deferret, et sacrum ejus tumulum visitaret. Emisso voto, sequenti mane lumen recepit; et votum persolvens, ad sacrum ejus corpus accessit. Filius Juvenalis de Monte-Leone, quadam infirmitate cæcus effectus est omnino. Cui Pater compatiens, magna devotione illum B. Bernardino commendavit : et si illuminaretur filius, caput cereum se oblaturum devovit. Emisso voto filius lumen recepit, gratias agens Deo et viro sancto Bernardino. Nicolaus Jacobi de Perusio, spiculo percussus in oculo, lumen amisit, cum pupilla oculi omni visiva substantia esset vacuata penitus.

Quod

et oculus spiculo evulsus.

A Quod concernentes et pater juvenis vulnerati, et Rentius qui eum spiculo invitus percusserat; magna pietate moti accesserunt civitatem Aquilanam, ubi Sancti corpus requiescit; et ante illius tumulum prostrati, pro obcæcato juvene ad Sanctum preces effudere: qui Perusium redeuntes, juvenem sanum et restitutum oculum ad pristinam sanitatem reperunt.

Curantur muti et surdi tres.

44 Fetrus Antonii, de oppido Barberini in agro Romano, surdus et mutus a nativitate, annorum undecim, ductus a patruo ad sepulcrum S. Bernardini; statim ut patrui nutu pronus adhæsit capsæ, in qua corpus sanctissimum jacebat, cunctis admirantibus ac acclamantibus Deumque pariter laudantibus, utriusque infirmitatis salutem consecutus est. Filius Angeli de Nania provinciæ Campaniæ, a nativitate mutus natus est: cujus pater magnalia quæ operabatur Deus meritis S. Bernardini conspiciens, vovit B. Bernardino, ut si filium liberaret, illius imaginem depingere faceret in suæ sanctitatis memoriam. Nec moram passus, pictorem convenit qui figuram depingeret. Completa vero figura, apud eamdem filium præsentavit, et genibus flexis auxilium Dei et S.
B Bernardini merita implorabat; supplici eos prece compulsans, ut loquelæ facultatem filio suo muto præstare dignarentur. Statim autem locutus est mutus, soluto vinculo linguæ illius, magnificans Deum, et S. Bernardini merita præclarissima digne commendans. In agro Senensi Simo Joannis, de plano Castagnani, a nativitate mutus et surdus, ex multorum, meritis S. Bernardini confidentium, nutibus et piis pollicitationibus attractus, in Aquilam Civitatem devenit; et ab eis qui eum adduxerat in capella, ubi Sancti corpus requiescit, ut Sancto se commendaret, nutu admonitus est. Ille autem jacebat sedulus pluribus diebus ante tumulum, ostendens signa magnæ devotionis. Tandem pauperculo, fideliter pulsanti, aperta est janua divinæ pietatis; et soluto vinculo utriusque infirmitatis, sanus redditus ad propria remeavit.

ANNOTATA.

a *Idem refertur a Surio cap.* 62, *et appellantur mater*, Baturella; *vicina*, Maria Burgensis; *vir incitans ad invocationem S. Bernardini*, Dominicus Vasantis, tertiam S. Francisci Regulam professus.

b *Paucis refertur in priori Vita num.* 59 *inter mo-*
C *ribundos, et dicitur postea* Bernardinus *appellatus.*

c *Extat apud Surium cap.* 63, *et maritus vocatur* Joannes *et* hospitale S. Ludovici.

d Inter miracula, ipsum, adhuc viventem quatuor mortuos suscitasse legi *indicatur, in MS. Rubeæ-vallis sub finem cap.* 25, *et apud Surium cap.* 64.

e *In citata Vita num.* 69 *dicitur* Joannes, juvenis 24 annorum filius Colæ ex Materio oppido Aretii, *reliquis circumstantiis omissis.*

f *In MS. Rubeæ-vallis dicitur* Cola Antonii Silvicolio Benedicti de Rathamor Ficonensis diœcesis, *nisi alius cæcus sit. Apud Surium cap.* 69 Jacobus, surdus et mutus a primis vitæ initiis, peregre veniens sanatur, quod multis aliis præstitum est.

CAPUT VI.

Alii morbi varii curati. Vinum multiplicatum.

Sanantur claudæ sex

Marutia, uxor Mathutii de Aquila, a nativitate hinc inde claudicans, adeo deformiter se jactans, ut vix ambulare valeret, magna fide accessit ad tumulum B. Bernardini; et super capsam ligneam, in qua jacebat sacrum Beati corpus, extensa, surrexit libera, recte ac libere ambulans, quæ viginti tribus annis clauda permanserat. Jacoba Joannis Petrellæ D
de Nursia, clauda sinistro latere, brachiumque habens paralyticum, patiensque oris deformem torturam, ita ut horrenda visu appareret; ad urbem Aquilæ profecta, et Sancti patrocinium ferventi devotione invocans, quam primum ab omnibus prædictis languoribus meruit sanari, et ad propria incolumis remeare. Nella Rutii Antonii de Ofeno, a nativitate clauda a sinistro latere, ita deformiter cum ambularet ad terram tendens ut monstrum cernentibus videretur; ad sacri corporis tumulum perveniens, et beati viri, meritis et intercessione libera gratias Deo agens abscessit.

EX MS. AQUIL.

46 Joanna Mathæi de Podio Poponisco, a nativitate ab utroque claudicans latere, per ejus matrem ducta ad beati viri tumulum, illius invocato patrocinio libera penitus effecta, et recte ambulans B. Bernardi meritis, ad propria remeavit. Marius Joannis de Comitatu Aquilæ, habens a navitate tibiam sinistris lateris altera breviorem per dimidium pedem, et inde deformiter claudicans; profectus ad sacrum corpus B. Bernardi, humilique reverentia eidem inhærens, liber effectus, recte gradiens, Dei potentiam et Sancti merita collaudavit. Antonella, E
filia Angelutii de Tieno, Aquilani Comitatus, clauda nata et per septem circiter annos claudicans, ut ne ulla quidem illi gradiendi facultas esset attracto corpore, ad Sancti tumulum deducta, superque illum extensa, integram statim optatamque salutem recepit.

paralyticæ quatuor,

47 Perna, uxor Mathæi Petrucii de Aquila, quæ sex annis adeo languida in grabato suo languerat, ut ossa ex juncturis exire viderentur, et adeo consumpta ut nullatenus corpore pedibus seu manibus posset se movere; profundaque jam ulcera in carne sua et renibus præsertim cernebantur, ex oris quoque gravi corrosione lingua illius loquendi officium perdiderat, nullo valens medicorum patrocinio sublevari; delata ad corpus S. Bernardini, supplex ac devota, ex omnibus antedictis infirmatibus sanitatem consecuta, læta et incolumis ad propria remeavit. Fuit Ritta Antonii Sabelli, de populo Valvensis diœcesis, quæ per annos circiter triginta quatuor adeo languida jacuit, ut toto ullius temporis decursu numquam ambulare aut sese erigere valuerit; et si per alium erigi aut volvi contigisset, præ dolore flebiles emittebat voces: et quando de loco ad locum se movere conabatur, manibus pedibusque ac toto etiam corpore reptans, ut serpens F
gradiebatur. Hæc imposita jumento, in civitatem Aquilæ delata, et super capsam in qua positum erat corpus S. Bernardini extensa, omnipotentis Dei virtute et sancti viri intercessione, sana facta, et omnem consecuta prosperam valetudinem, immensas Deo gratias agens, ad propria se contulit; magnificans opera Dei, qui talem viro sancto dedit sanandi potestatem. Dominica, puella quatuor annorum de Comitatu Albæ, a nativitate gressu et loquela privata, emisso voto per matrem, quod si puella a tam acerbissimis morbis liberaretur, eamdem ad sacrum tumulum deferret: cum hoc sero mater vovisset, sequenti mane puella se erexit, ambulans ac loquens, perfectæ valetudini gressus ac loquelæ restituta. Catharina, filia Francisci Cancellarii, puella sex annorum, cum a nativitate arida a cingulo infra, et adeo dissoluta fuisset, ut nullo pacto a se ipsa surgere, aut recta stare valeret; manibus reptans, nates per terram trahebat. Pia vero ejus mater pluries infantulam ad sacrum corpus Beati Bernardini deferre curavit, Deoque vovit quod si meritis Bernardini filia sua sanaretur habitum religionis sancti viri eamdem per annum deferre curaret. Placuit Altissimo supplicantem pro filia

EX MS. AQUIL.

A filia matrem exaudire, et B. Bernardini intercessione liberam filiam ita reddere, ac si nulla unquam fuisset infirmitate detenta.

hydropicæ tres,

48 Catharina uxor Maneti de Aretio, hydropisis infirmitate detenta, corpus habens adeo tumefactum, ut ambulare aut dormire vix valeret; et a medicis admonita, quod illius brevis esset vita; cum devotissima esset S. Bernardini, ad illum se supplex contulit, devotaque illius suffragium pro salute corporis imploravit. Mulier vero, ipsa sequenti nocte levi arrepta somno, in visione conspexit ante ipsius lectum astantem B. Bernardinum, quem sic allocuta ait: Quare, Pater sancte, nobiscum moriturus non accessisti? Cui respondit sanctus, quia hoc Dei consilio actum est. Et sequenti mane tumor ille evanuit, et incolume corpus reliquit. Margarita, uxor Petrucii Annati de Perusio, hydropica, ad finem ultimum usque deducta; cum accepisset quod quædam devota mulier haberet partem bireti sancti viri, quam copulam appellant, magna devotione conservatam; prædictam advocat mulierem, summis exorans precibus, ut eam dictæ copulæ parte consignare dignaretur. Assentit mulier devota, illam ut
B optabat dicta copula consignans: quæ continuo, superno adjuta præsidio, meritis gloriosi Bernardini copiosam aquam emisit, et salva facta cum astantibus pariter Deum collaudavit. Antonella *a* Maturii de Aquila hydropica, pro cujus liberatione quamplurima fuere adhibita remedia, cum ab omnibus hac infirmitate moritura judicaretur, ad S. Bernardini præsidium se conferens, ad tumulum sancti viri deferri poposcit, et super cratem tumuli prostrata, optatam consecuta est incolumitatem.

a

totidem patientes fluxum sanguinis.

49 Ganuria, uxor magistri Joannis Theutonici, in Aquila civitate habitantis, per multos annos passa est ex anteriori parte continuum fluxum sanguinis, adeo viribus exhaustis consumpta, ut nihil quasi oculis conspicere valeret: ac nulla medicorum ope convalescens, quadam die B. Bernardi suffragia imploravit: nocte vero sequenti tali fuit visione præventa. Videbatur enim sibi quod apud sepulcrum S. Bernardini resideret, et ipse Sanctus super ipsius caput manum imponeret: quæ evigilans omnino se liberam ac mundatam invenit. In Civitate Aquilana Petrucius Patrochii, per annos fere triginta tres fluxum sanguinis passus, multis ac variis remediis pro sanatione adhibitis, nec humana valens ope liberari, emisso voto ad S. Bernardinum integram est valetudinem consecutus. Petrucia uxor,
E Pauli de Aquila, quindecim annis passa fluxum sanguinis, medicorum remediis nullatenus valens liberari; ad sepulchrum S. Bernardini supplex ac devota perveniens, illiusque se meritis et intercessionibus commendans, optima functa valetudine exaudiri promeruit.

Liberantur energumenæ quatuor:

50 Jacoba, uxor Butii de Nursia, quæ per triginta annos immundi spiritus invasione molestissime aggravata, varia temporum vicissitudine horrendos impetus agebat, stridens dentibusque fremens, et se totam mirum in modum exagitans, adeo ut vix octo homines eam tenere valerent; delata ad sacrum S. Bernardini tumulum, in signum suæ liberationis, in gremio cujusdam astantis Religiosi evomuit carbonem quemdam extinctum, ita vehementer calidum, ut manum recolligentis eum non aliter quam si ignitus foret supercalefaciebat: exinde libera permansit, Deum glorificans pristina vexatione sublata. Monialis quædam monasterii S. Agnetis, Ordinis S. Augustini de Monte-Leone, obsessa ab immundis spiritibus per decem et novem annos, quæ vitam suam ducebat in clamoribus et variis feralibusque actibus; ad sacrum corpus delata, beati viri meritis et intercessione patrocinantibus, meruit a tam sæva vexatione protinus liberari. Quædam D
alia mulier, Paciutia de Monte-Leone, ab immundis obsessa spiritibus, et ab altero laterum ab ineunte ætate deformiter claudicans: in civitatem Aquilanam deducta, et sancti viri prostrata tumulo, ab immundis spiritibus relinqui, et a claudicandi infirmitate, B. Bernardini intercessione, tibiis mirabiliter æquatis, meruit liberari. Mulier quædam, Flora nomine, de Cassia, a spiritibus immundis vexata et quasi amens, in obliquum collum et os hic inde jactabat: quæ etiam dexterum brachium habens incompositum, ad beatus Corpus delata, illiusque meritis liberata a spiritibus, tres carbones evomens, et in intellectu sana, magnificans Deum ad propria remeavit. Genutia, uxor Mari de Aquila, quæ mira immundis spiritus pressura aggravata, et per sex annos obsessa, caput ad terram quandoque collidebat, et acerrima sæpe vexatione illius membra exanguia præmortuaque cernebantur; ad S. Bernardini tumulum deducta, rejectis brevibus reliquisque scripturis e collo pendentibus, magnificans Deum et Sancti merita, rediit liberata.

sanantur paralytici quinque:

51 Angelella Joannis de Castro Franco, Reatinæ E
diœcesis, pluribus annis languida, nec valens se de lecto movere, aut quidquam manibus operari, membris dissoluta, continua vexata paralysi jacebat. Hæc in civitatem Aquilæ in capsa lignea delata, et super capsam in qua corpus S. Bernardini quiescebat extensa, continuo consecuta valetudinem liberata permansit. Mulier quædam, *b* Sancta nomine, Aquilanæ diœcesis, quæ novem fere annis adeo paralytica existens, ut tremulum caput neque vigilans aut dormiens stabile tenere valeret; ad tumulum S. Bernardini deveniens, cratemque sepulchri contingens, ab ea illico qua detinebatur, infirmitate libera, omnipotenti Deo et servo suo Bernardino gratias egit. Antonius Janutii, annis triginta magna trementis ac paralytici capitis vexatione gravatus, mirabilia quæ operabatur Deus per virum sanctum Bernardinum accipiens, in nocte magna fide ad sepulcrum illius perveniens, ipsius sancti meritis optatam consecutus valetudinem, Deum collaudavit extollens pariter Sancti merita evidentissima. Christophorus de Montepolo de Farfa, per annos tredecim jacens paralyticus, et adeo consumptus ut potius semimortuus quam vivus videretur; summa devotione accensus, ad sancti viri tumulum perveniens, sanus effectus est, et incolumis ad propria remeavit. Sebastianus de Sabina, a pueritia paralyticus et aridus, ac a sinistro claudicans latere, meritis Sancti con- F
fisus, ad illius deveniens monumentum, supplex ac prostratus, sancti viri meritis utriusque morbi valetudinem consecutus, omnipotentis Dei magnalia collaudabat.

b

mundantur leprosi duo:

52 Antonius Camerino, Bitonti habitator, sævæ lepræ morbo percussus, et adeo acriter maculatus, ut non solum a vicinis, sed a domesticis quibuscumque vitaretur, et in remotis leprosis ceteris vitam agentibus aggregaretur; exhortatus a quodam suo amicissimo ut se B. Bernardino commendaret, ad sacrum B. Bernardini tumulum votum emisit; et Aquilam deveniens, confessus sacraque sumpta Communione, corpus Sancti devote visitavit; et aliquibus diebus supplex ac prostratus perseverans, sancti viri meritis ac intercessione, a lepra penitus mundari meruit; et dans gloriam Deo, ad propria rediens, sanus et mundatus omnino perseveravit. Dominicus de Castro-Franco, apud Consentiam civitatem Calabriæ, evidentissimo lepræ morbo infectus, et in quadam corporis parte acriter ulceratus; sentiens mirabilia, quæ meritis S. Bernardini operabatur Altissimus, maxima cum devotione Aquilanam civitatem deveniens, sancti viri tumulum prostratus

A stratus visitavit; eidemque se magna fide commendavit; et aliquibus diebus devotus perseverans, ab ulceribus cœpit sanari, et quasi squammæ a carne et cute illius defluebant: ac paucis inde diebus ita perfecte mundatus est, ut neque cicatricis alicujus vestigium appareret; effectusque sanus gratias Deo egit, et Sancti merita quibus potuit præconiis extollebat.

curantur epileptici quatuor:

53 Quidam Ricardus Micutii de Aquila, per annos tredecim adeo horribiliter morbum caducum passus est, ut frequentissime cadens acriter torqueretur: qui magna devotione ad Sancti tumulum deveniens, unaque nocte in capella orans ac persistens, in qua sacrum corpus jacebat, ab epileptico morbo Sancti meritis et intercessione meruit penitus liberari. Blasius Petri de Roccha Cucete, qui adeo epileptico morbo laborabat, ut omni pene die in terram miserabiliter cadens sterneretur; ad viri sancti corpus deveniens, et ante tumulum magna fide prostratus, illico est curatus illius meritis et intercessione. Frater Ambrosius de Ungaria, Ordinis Minorum, epileptico morbo aggravatus, adeo ut in B mense ter aut quater ad minus cadens, torqueretur; audiens mirabilia Dei ex meritis S. Bernardini a quam pluribus prædicari, vovit omnipotenti Deo, se, cum suorum tamen licentia Prælatorum, beati viri corpus visitaturum, si illius intercessione liberari mereretur. Mirum! quippe de cetero numquam post voti emissionem quidquam morbi illius molestiæ persensit, et perfecte sanus effectus, gratias agens Deo, votum devotissime persolvit. Lucia, Francisci de Reate filia, epileptico morbo graviter oppressa, cujus mater votum emisit, ut si meritis S. Bernardini filia sanaretur, ad sacrum ejus tumulum eam deferret; numquam in posterum talis morbi vexationem persensit: sed perfecte curata, et ad ipsius tumulum deducta, Deum magnificans et extollens Sancti merita, ad propria remeavit.

Vino in terram effuso vas repletur semel

54 Gum Paulus Lucæ, civitatis Reatinæ pauperculus, tempore vindemiæ octo tantum barilia vini cum dimidio vel circa collegisset, et in parvula vegete collocasset; ipseque Paulus in custodiendis gregibus animalium extra civitatem vagaretur; porcus, quem domi nutrierat, ad vegetem deveniens, turachium seu spinam vegetis dentibus abstraxit, et maxima pars vini defluxit. Quod comperiens Vanutia dicti Pauli uxor, perterrita nimis, furorem mariti timens, votum emisit, quod si Dei virtute et meritis C B. Bernardini provideretur, ut furentis mariti convitia et verbera fortasse evitaret, ad corpus sancti viri visitandum se conferret. Factum est autem ut ad vegetem rediens anxia mulier, eam ad summum usque plenam inveniret: quod mirandum conspiciens convicinis propalavit. Ex tunc accurentes quam plurimi de dicto vino infirmantibus bibendum offerebant, et sanabantur: de quorum numero Antonius Calamandi, ab unius oculi cæcitate curari meruit, postquam cœlesti dicto vino oculum linivit. *et iterum.* Mirum! quippe nulli petenti degenabatur vinum istud. Cum autem viginti duo barilia ex vegete vera æstimatione extracta fuissent, et vinum amplius non exiret: accurentes quidam et magnia dovotione exposcentes saltem guttam unam illius cœlestis vini; invenerunt illa abundanter iterum ex vegete illa vinum defluere, ut vero omnium judicio postea sex barilia concurrentibus et petentibus distribuerentur. Amen *c*.

ANNOTATA.

a *In MS. Rubeæ-vallis*, filia Mathusii per duos annos hydropica.

b Sancia uxor Buccurelli de S. Erasmo. *Idem MS.*

c *Sequebatur attestatio* Cæsaris de Gyptiis Notarii, *fidem facientis, quod* extracta est præsens copia a quodam libro, in charta membrana scripto, in quo inter alia reperitur descripta Vita D. Bernardini: et quod penes Reverendiss. Guardianum monasterii Aquilani modo liber prædictus asservatur: *attestantibus eidem Cæsari, ut* Regia auctoritate Notario, viro probo ac legali, *per suum* Cancellarium Vincentium Cesura, Camerario et Magistratu Magnificæ civitatis Aquilæ, die penultimo Aprilis, MDLXX Dominicæ Incarnationis anno. D EX MS. AQUIL.

VITA I ANTIQUIOR

Auctore Barnabæo Senensi coævo.

Ex MS. Francisci S. R. E. Card. Barberini.

PROLOGUS

AD ALPHONSUM REGEM.

Regi Alphonso inscripta Acta

Sanctissimæ Regiæ majestati Alphonso, Dei gratia Regi Aragonum, Siciliæ cis et ultra Pharum, E Barnabæus Senensis, servulus suus, felicitatem dicit. Vetusta sane ac laudabilis antiquorum omnium Serenissime Princeps, adhuc consuetudo viget ut hi qui litterarum studiis diu insudaverint, laborum tandem vigiliarumque suarum opuscula ad Principes scribere consueverint: non ut sua doctrina eos sapientiores aut prudentiores effici velint; sed ud potius benevolentiam eorumdem nanciscantur, atque ex ea eorum oratio aliquid majoris auctoritatis consecutura sit. Ego igitur hunc pristinum morem secutus, hoc opusculum, lucubrationum mearum testimonium, in quo Beatissimi Fratris Bernardini totius bene actæ vitæ gesta scribuntur ad Serenissimam Majestatem tuam dare seu offerre decrevi; a qua summam gratiam me consequi mire confido, speroque hunc meum libellum, tua potissimum causa, majorem auctoritatem posteris relaturum. *ut major eis accedat auctoritas.* Quod profecto munus, contemplatione ejus sanctæ et integerrimæ vitæ, tum etiam tua amplissima erga omnes mansuetudine, tibi (ut spero et opto) gratum jucundumque fore [confido]. Reliquum est Deus ipse immortalis, quidquid vitæ tuæ supersit, faustum, felix, fortunatum perficiat. Vale. Ex Sena Kal. Aprilis MCCCCXV. F

CAPUT I.

Ortus, vita monastica, virtutes Cardinales et Theologicæ.

a Nobiliter natus

Bernardinus, qui ob res ejus sanctissime gestas, in omni vita sua Beatus habitus est, civis *a* Senensis, (quod antiquissimum est Hetruriæ oppidum et per universum orbem fama vulgatum) ex nobilissima familia Albizescorum oriundus fuit; cujus pater summæ probitatis Tullus vocabatur. Ejus vero mater, ex *b* Masta Senensium municipio orta, ut primum matura fuit a parentibus Tullo civi ingenuo nupta traditaque est; ex eoque gravida facta, filium enixa est cui abiis Bernardini nomen impositum fuit: qui ubi pueritiam castissimis et optimis moribus educaverat, avidissime sese ad litterarum studia contulit, optimosque habuit suæ tempestatis præceptores. Ceterum brevi temporis spatio, reliquos ætatis suæ condiscipulos latinis litteris superat. *et litteris eruditus, c* Sed ubi jam sua ætas vigesimum *c* primum annum attigerat, ad Religionem S. Francisci, relicto seculo hoc mortali, se contulit; et a Sancto quodam viro, cui Joanni Ristorio nomen erat, Fratre ejusdem Ordinis

A. BARNABÆO. EX MS.

d Ordinem S. Francisci profitetur

Ordinis Religiosis vestimentis indutus est. Ibi vero anno revoluto in solennitate *d* Assumptionis Beatissimæ Virginis Mariæ matris Domini, professionem spontaneam efficiens, obedientiam, paupertatem, castitatemque vovit. Sed in primis omnia sua bona pauperibus, amore et caritate Dei motus, elargitus est; integram inviolatamque animam servans, ex sententia gravissimorum virorum, qui secum familiariter domesticeque vixerunt. Illum quippe affirmare ausi sunt, pudicissimum fuisse, atque virginitate ornatissimum per omnem vitam permansisse.

justitiæ tenax erga Deum et Sanctos,

3 Quem quidem virum omnes virtutes comitatæ sunt. Nam si de justitia (quæ est virtus, per quam ad alterum quemquam se recte habere aiunt) loqui aliquid volumus, nemo vir melior neque justior reperietur. Principio enim Dei cultum reliquorumque Sanctorum ita pie religioseque servavit, ut non injuria justissimum audeam dicere. Præterea erga patriam summa fuit cum pietate tum etiam caritate devinctus: illuc spem omnem ac desiderium contulerat: ibi in monasterio magnam fere ejus vitæ partem agens, complures de moribus libros conscripsit; nec minus civitati profuit otiosus, quam quotidianis suis admonitionibus, quibus præter ceteros omnes valebat. Itaque et sediosas in Republica partes suis admonitionibus compressit: et cives varie de republica sentientes, unanimes concordesque fecit; inimitias et odia, in animis civium inveterata, in pacem benevolentiamque convertit; et usque ad familiari ejus sermone animos hominum quos quotidie conveniret persuasit, ut una omnium civium mens atque idem animus videretur. Itaque semel cum in frequentem Senatum venisset, cives quos antea solos convenisset, eo die universos peracri quadam oratione allocutus est; idemque omnibus faciendum dixit, quod jam unicuique privatim persuaserat. Itaque ejus civitatis status in perpetuum confirmatus solidatusque est, si cives in futurum (quod Deus omen avertat) non inter se pugnare, sed ab hostibus rempublicam pari studio ac laboribus vendicare velint. Si etiam de fortitudine dicere (quam Peripatetici pericula subire dicunt) qualis et quanta periculorum ejus pro fide et religione servanda voluntas fuisset, adversitates quas modestissime tulit [declarant]. Verum hoc scilicet testimonium dare in hac præclarissima virtute videtur, quod constantia maxima perseverantiaque fretus nulla pericula pro religione augenda audire unquam recusavit.

B

patriæ imprimis consulit

Fortis in adversis,

C

abstinens a conversatione cum feminis,

4 De temperantia (quæ quidem virtus circa gustus et tactus omnemque rem veneream versatur) in eo sancto et modesto viro, quid præsumere aut vaticinari mente animoque nostro debemus? Primum enim cum mulieribus nullum commercium, nullum colloquium, nisi publice, habere unquam ausus fuit ne aliquo modo contagio earum ipsum tanta virtute perfectum commacularet. Cibum vero et potum ad sobrietatem, quod naturæ satisfactum putaret, accipiebat. Jejunia etiam numquam ipsum præterisse, sua in sancta et immaculata vita reperitur, quamquam ipse natura non nimis robusta fuisset. Quarum quidem rerum innumeri testes existunt, præcipue qui secum quotidianum usum continuarunt: quorum testis fidelissimus fuit optimus vir per totam vitam suam Frater, *e* Vincentius Senensis, ejusdem Religionis Frater, qui secum vigesimum septimum annum in honestate et sanctitate morum vixit et numquam a latere sanctissimi veri discessit: qui certe si post mortem illius superesset, multa miracula, quæ sibi soli nota erant, cum summa laude illius viri manifestasset.

sobrius in cibo et potu,

e

5 Prudentem vero eum, præter ceteros nostræ tempestatis homines, facile ab omnibus judicare est. Siquidem hoc sane liquidum appareat, hoc cum sæpissime plerique homines eum virum summis laudibus celebrandum callide ambirent, ut aliquid aliquando ex eo audirent, in quo eum perverse capere possent, ut ita primum eos cognoverat, ut facile ab eorum insidiis cavere potuerit. Erant enim in eo viro consilia prudentissima; nam præsentia, cum præteritis comparans, quidquid futuri accidere poterat præmeditabatur; et exinde omnes casus, sive adversos sive prosperos, æquo animo et generoso perferre didicerat. In qua quidem virtute tatum floruit, ut ferme omnes amici et benevoli sui, de omnibus fere rebus, prudenter consilium caperent. Belli autem inimicissimus, pacis vero amantissimus omnium fuit. Tanta quippe de eo viro apud Italos Principes opinio fuit ut eum crebris legationibus exposcerent; ut omnia sua oppida, quæ in ditione haberent, in pace confirmarent: ipse vero eos libentissime, ut eorum justæ petioni satisfaceret, adibat: unde seditiones omnes atque discordiæ, opera sua sanctissima, sopiebantur. Quare cum aliquo iter haberet, coloni atque oppidani, eum in eorum oppidis, ut ab eo sanctam doctrinam audirent, retinere conabantur. Credo equidem, similis ac talis fuit olim Apostolorum concursus, tanta Dei virtute et gratia repletus erat. Docebat enim rusticos, grosso modo et per figuram quamdam, bene beateque vivere: sic enim demonstrabat, prædicabatque. Itaque sibi difficile erat gressum per oppida et villas coloniasque habere. Si de amicitia (quæ bene vivendi electio vocata est) aliquid dicere volumus, omnes Italici Principes eum summopere dilexere. Sed inter ceteros Serenissimus Rex Aragonum Alphonsus in eum Sanctum virum benevolentiam maximam habuit; qui statim post mortem suam ad Romanum Pontificem Eugenium Papam Quartum epistolam, tum de miraculis suis, tum de sanctissima vita narrantem, misit: quæ quidem his verbis notata est.

D *prudens,*

ac providus

auctor pacis,

quoscumque pro suo captu docens,

E

amatur a Principibus, et Alphonso Rege,

qui ejus Canonizationem postulavit a Papa

6 Sanctissimo Domino nostro Papæ Alphonsus Rex Aragonum, Siciliæ cis et ultra Pharum, recommendationem dicit. Commendavimus sæpe numero nostras per litteras Sanctitati vestræ quam plurimos, quos vel eorum dignitas aliqua vel, spectata virtus ac merita commendandos esse postulabant; sed his tamen quales pene innumerabiles habet quotidiana hæc mortalium vita et usus, nec ultra eam conditionem aut nobis commendare, aut Sanctitati vestræ commendatos eos accipere licuit; in præsentiarum vero, cum Aquilæ, Fratrem Bernardinum tot miracula, totque generum edere, omnium inde advenientium fama constet, quæ sunt testimonia vitæ sanctæ, quam in terris agebat; Sanctitatem vestram suppliciter oramus, ut illum canonizare, et inter Ecclesiæ Sanctos consecrare dignetur. Adsunt Italiæ populi, adsunt Principes, adsunt Respublicæ, adsunt denique cujusque sexus, ætatis, gradus, et conditionis homines; qui ante ipsius Sanctitatis vestræ pedes prostrati, ut id facere dignetur, precibus, supplicationibus, votis, una voce unoque consensu petunt et orant. Adest hæc ætas, hominis Divini meritis illuminata, et glorians quod illum temporibus suis videre contingat, qualem antea multis jam seculis non licuit. Adest quoque æterna et cœlestis gloria, quæ ipsam Sanctitatem vestram ad id faciendum quasi jure suo compellit atque invitat; ut sicuti, per tot ac tanta evidentissima per eum edita miracula, illum Beatum Dei Sanctum in cœlis gloriosissime canonizatum esse ostendit; ita Sanctitas Vestra in terris exequatur, et sicut Domino placuit, ita factum est. Almam personam vestram et conservare et extollere dignetur omnipotens Deus noster in regimine Ecclesiæ sanctæ suæ. Ex Neapoli XIII Kalend. Septembris MCCCCXLIV *f*. Item ipse Serenissimus Rex Collegio Cardinalium

F

f

et Cardinalibus.

A Cardinalium epistolas de hac re scripsit, et quinque aliis Cardinalibus, orando et precando eos, ut sanctum hunc virum in Catalogo Sanctorum, eorum opera haberi faciant.

sic etiam aliis Principibus carus,

7 Qui quidem vir beatus. cum in sermonem inter loquendum Regia de victoria urbis Neapolitanæ jucunde incidisset, hæc verba habuisse dicitur, dum pro solatio et consolatione sua, in hortulo quodam Monasterii sui prope Senam, ad primum lapidem erat, cum discipulis suis. Hæc nova meliora sunt, quam reliqua futura, nostra pro patria, et liberate tuenda. Cur hæc tam alacri vultu loqui ausus fuit? Credo equidem, in Deo atque in spiritu Domini, vidisse eum futuram nostræ patriæ ab hostibus liberationem non dubiam. Cum *g* Philippo Maria Principum Principe tanta familiaritate et amicitia conjunctus fuit, quanta maxima dici potest cum exteris nationibus, in his locis, ubi Sancti viri religiose existunt atque inhabitant. Romanus etiam Pontifex eum virum, in ejus vita et post mortem, Sanctum appellare solitus est. Inter barbaras vero nationes sua optima fama crescebat indies. B Si quidem de liberalitate aggredi volumus, aut aliquid in hac laudabili virtute de eo sancto viro dicere cupimus; primum omnia bona sua, quæ ampla satis erant, pauperibus, juxta Evangelicum dictum, dedit. Cujus rei experientia manifestissima jamdudum apud Insubres Mediolani extitit; quoniam cum illic primum orationem, de amanda ac conservanda pauperate, ad populum illum innumerum habuisset; magnam vim auri Philippus Maria Mediolani Princeps Illustrissimus dono offerri sibi liberalissime fecit, quam vim pecuniæ sibi erogatam cum ipse alacri vultu acceptasset, statim loca captivorum petivit: captivosque omnes, pro quantitate sibi erogata, qui alieno ære tenebantur, ex vinculis relaxari fecit. Illud cum totam per urbem innotescere cœpit [populus] paupertatem, quam ipse tantopere prædicando laudavit, ad cœlum miris prædicationibus extulit. Magnificus, ultra consuetum morem mortalium, et ipse maxima cum gloria suæ dignissimæ laudis repertus est: quoniam ut Peripatetici Philosophi rectissime ajunt, cum plura officia magnificorum virorum supersunt, præcipue tamen in ædificandis reparandisque templis ad honorem Sanctorum; quarum rerum testis Papia civitas, ubi templum ornatissimum, prope mœnia, quod Monachi S. Francisci piæ incolunt, ædificari curavit; C testis est Mediolanum, ubi denuo templum sancti Angeli juxta civitatem pulcherrimum ab eo conditum apparet; testis est universa provincia Galliæ Cisalpinæ, ubi regionem incolunt Ligures, Insubres Boi, Cenomani, Euganei, Veneti, quibus quidem in locis plusquam trecenta Monasteria condita, auctore Beato fratre Bernardino Senensi, sunt.

pecuniam oblatam captivis redimendis expendit:

extruit 300 monasteria:

contemplationem amans,

8 Magnanimus inter omnes mortales fuit, nam in prosperis mitissimus erat, in adversis autem recte ferens, omnium mortalium constantissimus habebatur. Magna et honorabilia pro religione servanda appetens, omnia humana caduca, et mortalia infra se posita existimabat. Summum enim bonum in actione virtutum cœlestia contemplando locans, vitam contemplativam optimam esse veris rationibus comprobavit, juxta Evangelistam, Martha, Martha solicita es, et turbaris erga plurima, porro unum est necessarium, Maria autem optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. In vita vero ac communi conversatione mortalium, cum necessarium sit jocus et ludus, [opus est ut] eorum actiones mediocritate metiantur; quoniam jocus in verbis cum jocunditate, honeste ad tempus, gratia fugiendi laborem, versatur; ludus vero in actibus, in eodem modo secundum personarum decentiam reperitur; quibus in D rebus qui recte se et bene habet, jocundus, comis et urbanus nuncupatur: et circa hæc omnia qui cum moderatione se gerit, rectissimus atque honestissimus ab omnibus putatur. Qarum quidem rerum usum hic vir Sanctus ad utilitatem hominum, domestice et jocunde suscipiebat: quoniam rursus earum rerum una circa veritatem, altera vero cum moderatione versatur. Quamobrem, et ipse his rebus ornatus familiariter, ut res et tempus postulabat, cum omnibus hominibus laudabilem vitam tenebat.

A. BARNABÆO. EX MS nihilominus comitate excellit.

In fide prædicanda constans, nomen Jesu inculcat:

9 In fide quis melior eo aut ardentior? quam quidem per universam Italiam, ipse tuba suæ resonantissimæ vocis prædicavit, nomenque Domini nostri Jesu Christi coram Principibus et Regibus manifestare audebat, ut tanta in veneratione illud Sanctum nomen ipso prædicante Christiani habuerint, ut nullo modo vel litteris vel oratione exprimere quis possit. Credo equidem, nec mihi vana fides in hac re tam mirabili extat, suo sincerissimo cordi, purissimoque aureis litteris nomen hoc Jesu sculptum fuisse; ita frequentius, ita firmius ex ore suavissimo suo, cum dulcedine ac suavitate quadam resonabat. E Spes autem, qualis et quanta in eo viro extitisset, quis unquam exprimendo dixerit? Virtutes enim suæ de hac re verum testimonium dare videntur. Nam in Deo omnis spes ac desiderium suum ipsum posuisse, omnes una mente, una voce fatentur; a quo sane adjumentum ad utilitatem hominum suscepit, et quibus in rebus fortissimum militem in bello vitiorum sese constantissime præbuit. Erat enim virtutum amator, malorum et vitiorum extirpator, bene autem faciendi hortator maximus; ut exinde mortales, quamquam proclives ad malum, ad bonum expetendum totis viribus sui causa se ipsos direxerint. Arbitror equidem, quod in caritate Dei nullus tam ardens unquam extitit: neque in hac virtute quempiam [eo perfectiorem] ullo pacto reperire est. Enim vero si quis aliquam molestiam patiebatur, tali quoque incommoditate etiam ipse affectus erat. Nam in Christo proximum diligebat. In omni vero sapientia et doctrina, mira quadam diligentia| florens, divinarum humanarumque rerum sibi cognitionem adeptus est. Hunc virum, omni virtute præditum fuisse, et omnia cœlestia ac divina cognovisse, cuncti mortales fatentur: quoniam quæ sursum sunt contemplabatur, quæ autem deorsum F spernebat. In qua quidem re ipse Deo fretus, ad ea quæ immortalia sunt tota mente animum suum dirigens, divinus in hac miserrima vita mortali apparebat. In omnibus vero scientiis acutissimus fuit, ut causæ rerum omnium sibi notiores existerent, juxta Maronis carmen.

spe plenus,

et caritate perfectus,

atque omni virtute præditus.

Felix, qui potuit rerum cognoscere causas.

Intelligentiis perspicacissimus, et quidquid intus intellectus sapienter apprehendebat, in dulcissima oratione sua, facilius omnibus enodabat. In arte vero, quæ recta ratio factibilium habita est, doctissimus præter opinionem hominum evasit: suæ enim res, ab eo diligentissime manufactæ, testimonium ostendere, et demonstrare dilucide videntur. Instrumenta quædam organea [ab eo fabricata] extant Majusculæ et delicatissimæ litteræ suæ supersunt; et quædam alia, quæ honeste delectabilia sunt, [ostendunt] ut in otio cum dignitate maxima vitam degerit.

ANNOTATA.

a Hic quamquam in civitate Massa ortus sit, urbis tamen Senarum civis extitit, unde ex paterno sanguine generosam procerum propaginem duxerat. *Ita S. Antoninus et alii.*

b

A. B·RN·DÆO. EX MS.

A b Massa in Senensi agro et ab urbe ipsa distans milliaribus 30, *apud Capistranum. Est autem versus Populonium seu Plumbinum, cui in Episcopali Sede successit.*

c *Imo anno ætatis* 22 *absoluto, in festo Nativitatis B. Mariæ quo natus, habitum assumpsit.*

d *Imo Nativitatis, ut alii habent.*

e Vincentius *hic obiit anno* 1442, *fere biennio ante S. Bernardinum, inscriptus Martyrologio Franciscano Arturi ad diem* 20 *Augusti.*

f *Elapsis tunc ab obitu tribus solum mensibus. Ipsa autem miracula infra huic Vitæ subjunguntur.*

g *Philippus Maria Dux Mediolanensis præfuit ab anno*, 410. *Quem adhuc viventem Auctor mirifice laudat. Mortem ejus infelicem, quæ contigit anno* 1147 *describit S. Antoninus, tunc Archiepiscopus Florentinus, par.* 3 *tit.* 22 *cap.* 11 §. 17.

CAPUT II.

Constitutio naturalis. Amor erga Deiparam. Loca plurima concionibus illustrata.

Fuit autem inter reliquos mortales mediocri sta-B tura, recta tamen; vultus rubicundus, alacritatem præ se ferens atque animum gravem, pulchra facie atque aspectu quidem veneranda: sermo purus ac dilucidus, vox sonora, grandia latera, potens cum resonantissima voce oratio, cum dulcis et suavis, tum etiam tristis et gravis, et ita flexibilis, ut eam quocumque vellet facile contorqueret. Vita quippe integerrimus, moribus honestus, continentia temperatus, innocentia vero purissimus, misericordia summa cum pietate imbutus, potius divinus quam humanus putabatur. In suggesto vero terribilis vitiorum detestator, in quotidiana conversatione ita affabilis et gratiæ plenus, ut quasi Angelus Dei putaretur. Maxima etiam humilitate repletus, benignus audiendo, in dicendo gravissimus et facetus; humanarum, divinarumque rerum sibi cognitio vigebat. Quin etiam Poetas et Oratores discens, cum jam hujus humanæ vitæ pertæduisset, ad sacras litteras sese tota mente contulit; ex quibus tantum fructum accepit, ut in præclarissimum quamprimum Dei prædicatorem evaserit: postremo omnem Italiam quotidianis prædicationibus, quasi quadam sanctissima ac divina esca, educavit cibavitque. Sua vero in patria primum prædicans, cives benigne, populumque rectas actiones docere cœpit; in qua C quidem potius integerrimam vitam suam, quam accuratam orationem prædicando demonstrabat. Quod cum plurimos perfecisset annos, in sacris litteris historiisque ultra opinionem omnium doctissimus floruit: familiares enim sibi sacri Canones erant, ex quibus Christiana religio ordinata est. Quibus rebus ipse armatus, hostem accerrimum adversus desideria carnalia, et illecebras atque voluptates sese præbens, protinus de hostibus victoriose triumphavit.

Habitu corporis venerandus

et scientia instructus,

in prædicatorem eximium evasit:

11 Per omne reliquum vitæ suæ tempus devotissimum sanctissimæ ac beatissimæ Virginis Mariæ extitisse, facile omnes mortales una mente atque uno ore firmiter consentire videntur: de cujus laudibus cumplures libros describens, eam tanta virtute et gloria ornavit, ut audiens prædicationes suas in hac re tam pulcherrima miro quodam modo obstupescerent. Quoniam nemo (pace omnium dixerim) ante nostram ætatem ita eleganter, ita eloquenter, ita ornate, ita graviter hanc rem, carmine vel oratione soluta tractaverit, libri quidem sunt in manibus. Est et quidem in pariete ulterioris januæ Camilliæ in urbe Senensi, imago quædam sanctissimæ Matris Domini Jesu Christi, quæ ita pulcherrime et ornatissime picta est, ut non sine magna admiratione respicientes discedere possent: quam ipse semel in D die videre sese non satiabat. Sed ubi socii ejus per viam Camilliæ ambulantem videbant; Quo tenes iter? interrogabant. Respondebat autem. Ad amicam meam videndum vado, quæ mihi omnium pulcherrima cordi est; quæ quidem potius idea quædam summi boni exemplarque extat: in quam quidem picturam tantum animus suavissima contemplatione affectus erat, ut se in Beatorum cœtu contemplando esse arbitraretur.

devotus erga Deiparam Virginem,

imaginem ejus Senis quotidie invisit,

12 *a* Quinque præterea jam sunt elapsi anni, quod a hujus rei miraculum in urbe Aquilana ipso prædicante, matremque Domini nostri Jesu Christi laudante, cum eo loci inclitus Rex Rainatus, omnisque plebs ac primates Principes regni adessent, evidentissimo ac manifestissimo signo apparuit. Stella enim in ascensu solis die illustri refulsit: quam omnes simul cum Rege videntes, attoniti stupudique mansere. Erat autem contra faciem suam opposita, quæ sane per purissimum aerem descendens, prope se, mirantibus cunctis, evanuit. Signum hoc evidentissimum fuit, quod Mater Domini nostri, tanta claritate radiorum refulgens, hunc virum, religione insignem, pietateque præcipuum, omnibus præsentibus demonstrare voluit, sibi filioque unigenito suo gra- E tuitum esse; et in ea urbe illius mortem futuram, talibus signis fore postea celebrandam, ut exinde lumen progrederetur, ex quo quidem universus orbis terrarum tanto splendore, et lampade illuminaretur. Sed cur magis vel potius in Aquilana urbe, si quis forte dicere vellet, mortem obire voluit, quam in quavis alia? Credo equidem, omnes simul respondebunt; Aquila nihil aliud significare vult aut intendit, quam altitudinem seu mentis elevationem. Nam Aquila, plusquam cetera animalia volatilia alte volans, in radiis solaribus, magis et efficacius oculis penetrare videtur: hoc enim demonstrare intelligitur, hunc virum, longe ante alios spiritu Dei ductum, ad altissima supernaque contemplanda natum esse, juxta Philosophi sententiam, Non, cum simus mortales, mortalia curare debemus; sed quantum fieri potest ad immortalitatem anniti, et omnia facere ut vivamus, secundum optimum eorum quæ in nobis sunt. Quem quidem quasi universi Principes Italici, ut ante dictum nobis est, crebris legationibus adhuc eo vivente, ut ipse eos adiret, solicitabant; quoniam facile arbitrabantur, ipso prædicante atque verbum Dei nuntiante, in benevolentiam suam reliquam populi multitudinem redigere. Quod cum urbes, quæ F Rempublicam gerunt, perficerent; non solum pacatæ atque tranquillæ erant, verum etiam religiose Christianeque vivere et honeste didicerant. Nam et mores ejus castissimi, et sua in omnes pietas singularis tantæ auctoritatis erat, quod omnes eum tamquam summi boni exemplar intuebantur. Quamobrem et vitia deponere virtutesque amplecti libere jam cupiebant.

et stella ad ipsum descendente honoratur Aquilæ.

Invitatus a variis Principibus et urbibus Italicis,

13 Civitates etiam, quæ ipsum summopere dilexere, his nominibus nuncupantur: Veneti, Genuenses, Bononienses, Florentini, Lucenses, Perusini, Anconitani, et hi qui Senenses de genere suo in Tuscia nuncupantur. Nam Tusci a thure originem duxere, quo antiquitus Deus vetusta religione honorabatur; et tanta veneratione provincia Tuscorum olim apud exteras nationes erat, quod volentes docere natos suos religionem, in Tusciam eos mittebant; quibus temporibus duodecim populi eam incolebant, videlicet *b* Fesulani, Pisani, Populanienses, Vola- b terrani, Massani, Saturnii, Clusini, Perusini, Aretini, Cortonenses, Lunii, Cæretini. Nec mirum igitur si in hac vetustissima omnium matre provinciarum hic vir religiosus, et sanctus habitus est: quibus in locis mirabiliter maxima cum utilitate prædicans, tranquille

prædicat in Tuscia,

A tranquille pacificeque permansit. Primum vero mirabilis gloria suæ sanctæ prædicationis in Gallia Cisalpina apud Insubres Mediolani celeberrime crevit, ubi Philippus Maria Principum Princeps eum summopere, non solum dilexit, sed unice amavit; in quo quidem loco uti vir sanctus putabatur: illic enim multiplices discordiæ illius magni populi sopitæ Divina virtute propitia fuere. Exinde descendens, ad Ligures profectus est, ibi vero ab intestinis bellis, sanctis suis prædicationibus, cessarunt. Savonam deinde, Albengam, totumque littus Genuensium visitans, religiose ac honeste vivere, concordique voluntate in Deo, illos instruxit: quoniam præsentia tanti viri miro quodam modo convaluit. Inde ad plures urbes et oppida proficiscens, nomen Domini prædicans, mirabilius ad bene beateque vivendum illic omnes accolas direxit. Tandem Papiam, urbem prope Ticinum fluvium sitam, venit: ubi cum Catone Sacho, Juris-consulto præstantissimo, amicitiam maximam contraxit: ubi cum cives benigne et grate, ut sanctitas sua merebatur, receperunt, ac solenniter templum ad primum lapidem fabricaverunt; moresque, ab eo illic devotissime instituti, iis

Insubria,

B in locis ab omnibus frequentantur.

14 Sed ubi Mediolanum secundo tam optatus desideratusque ipse Dei nuntius venisset, tota civitas illa, quæ innumero populo completa est, quasi evulsa sedibus suis, ut hunc virum sanctum amplecterentur, videbatur. Maxima insuper concordia civium, templum prope mœnia ad mille fere passus conditur, cui nomen sancti Angeli religiose celebratum est. Exinde Bergomum petens, superstitiones illius loci tollens, in pristinam ac laudabilem consuetudinem Christianam Bergomenses redegit, ubi millia hominum ad bonos mores reducere conatus est. Erant autem apud Alpes loca quædam populosa, ubi Christi doctrinam aperiens, ut Dei Apostolus ab incolis ejus loci habebatur. Discordias inter Guelphos et Ghibellinos pariter his quidem in locis sedavit, quoniam regionibus illis discordia talis multum vigebat. Deinde Bresciam veniens, perfidissima ac induratissima eorum consuetudo corruptarum partium, omnino suo divino et resonanti verbo funditus deleta est. Petiit deinde Veronam, cum universa provincia Venetorum: ubi nomen Domini nostri Jesu Christi tantum honoravit, quod omnes populi Venetorum, tum Sanctorum templis, tum privatis domibus, au-

Lombardia,

statu Veneto,

C reis quidam litteris rutilantibus radiis nomen sanctum Salvatoris nostri parietibus honoratissime pinxere; animo vero atque mente, sane nomen illud Christiane ac devote retinuere. Quid sit honestum locando, vendendo, ut religio Christianorum permittit, in ea Venetorum urbe docens, mercaturam (quæ in ipsa magna et omnium præclarissima civitate maximo quidem in pretio habetur, quoniam ex diversis orbis terrarum partibus merces navibus illuc advehuntur) sanctissime laudavit: et eo sane modo quo ipsam invicem tractare debemus, mira quadam prædicatione religiose digito demonstravit; quæ quidem oratio suis in libris ab eo tam diligenter confectis habetur: ad justitiam vero servandam severos quoque Venetos confirmavit.

15 Exinde Ferrariam petens, effrænatam licentiam mulierum coercens, pompas earum in vestitu et gestu moderavit. Dominus vero Ferrariæ tanta benignitate tantaque gratia eum in urbe recepit, quanta maxima dici potest. Pro suis ergo in religione meritis Episcopus Ferrariensis designatus fuit: quam tamen dignitatem nullo modo neque ullis precibus acceptavit. Regium postea et Mutinam ad cultum Dei honorandum dirigens, ad benignitatem justi Domini confirmavit; nomen vero Jesu eorum mentibus tenoravit, quoniam justissime in ea vetu-

et Romandiola.

stissima pace Dominus Ferrariæ omnem vitam suam D
consummavit, quam quam hoc sibi propter vicinitatem Insubrium ac Venetorum difficile fuit. Non multum post temporis Bononiam pergit, ubi maxima diligentia, atque prudentia opus fuit. Nam Bononienses intestina discordia laborabant: ipsi autem præsentia hujus tanti viri ferocia corda ponunt. Infectiones igitur partium suo sancto et divino verbo sedavit: paceque et concordia inter cives facta, magna tranquillitas aliquamdiu in urbe integrata est. Florentini vero, cum certiores ex pluribus litteris de his rebus redderentur, oratores ad eum Bononiam destinarunt: qui ipsi sancto viro suaderent ut ille Florentiam adire vellet, quoniam avidissime eum omnes Florentini expectabant. Qui statim ut Florentiam venit, prædicare Evangelium Dei solenniter cœpit: ubi innumera vitia malorum, ab eis superbe perpetrata, sanctis suis prædicationibus aperiens, ad bonos et laudabiles mores religiose faciliterque Florentinos reduxit. In facie vero templi sanctæ Crucis, loco quidem altissimo qui ad plateam spectat, aureis litteris in circulo magno aureo nomen Domini nostri Jesu Christi, tamquam solem radiantem, Florentini ornatissime pinxerunt: ut testimonium ubique pro- E
spectum quam evidentissime daret, quod prædicationes suæ huic devotissimo populo et gratæ et jucundæ fuissent.

A. BARNABÆ, EX MS.

Inde in Tusciam revocatus prædicat Florentiæ,

15 Senenses vero, cum intellexerunt Fratrem Bernardinum, civem suum, jam prædicationes suas Florentiæ consummasse; legatum ad eum ii, qui amplum Magistratum urbis gerunt, mittunt. Qui jam consummatis ac terminatis illic prædicationibus, suam in patriam, voluntate Senensis oratoris accepta, quam raptim venit. Ibi Senenses viri cunctusque populus lætissima fronte eum receperunt: ubi per quinquaginta dies in foro magno urbis prædicans, animosque Senensium omnium ad omnem voluntatem suam reducens, ad pristinam et vetustam consuetudinem bene et Christiane vivendi eos firmavit: templum etiam suo intuitu jam dudum inceptum, pensionibus publicis magnifice est completum. Ludi vero taxillorum non solum suo jussu deleti fuere, sed coram Gubernatore hujus Reipublicæ naibes c, taxillos, tesseras, et instrumenta insuper lignea, super quæ avare irreligiosi ludi fiebant, combustos esse præcepit: pacemque inter dissidentes componens, cunctum populum pacatum ac tranquillum suavissima oratione sua reddidit. Instituta etiam complura bene beate- F
que vivendi, sua contemplatione Senenses moti condidere. In circulo quidem aureo, neque mediocri ambitu, nomen Domini nostri Jesu Christi in facie magnæ ædis publicæ, quæ ad forum spectat, sumptibus publicis magnifice pingitur, ne posteris seculis memoria viri aboleatur. Sed ubi urbem reliquit, innumera multitudo populi eum usque ad quintum lapidem juxta Arbiam *d* fluvium devotissime sociarunt. Inde per aliquos menses in agro Senensi verbum Dei prædicans, ad timorem et reverentiam Domini colonos et agricolas, grosso modo et per figuram docens, Perusium, vetustissimum oppidum Etruscorum, tandem pervenit. Illic vero fructus suæ sanctæ prædicationis, plusquam opinio ante fuerat, dilucide apparuit: quoniam Perusinos, qui feri propter bellum intestinum ac civile habentur, ad optimos mores Christianorum redegit: illic enim ludum mortalem, qui inter cives vetusta consuetudine [vigebat], cum scutis et clava, radicitus evertit. Quin etiam eos ad cultum divinum honorandum pietate solita amplissime instruxit, pacem inter cives qui Rempublicam tenebant benignitate quadam firmavit, odium vero mortale ab eis penitus separavit, ut amor et caritas inter ipsos clementer exercerentur. Post paucos dies Assisium venit, ubi solennitas Augusti

Senis,

Perusii.

Assisii,

A Augusti sancti Francisci vetusta consuetudine annali fiebat: quibus in locis, plusquam ducenta millia hominum fuisse, qui jure rerum talium experti sunt, existimarunt; moti partim præsentiam hujus sancti viri videre, partim ut culpæ ac pœnæ Indulgentiam consequi valerent. Quam quidem multitudinem tam innumeram, cum ego vidissem, reliquam gentem quæ Italiam incolunt tantam numero fuisse dubitabam. Inde ad Umbros peragravit, ubi verbum Dei et Evangelium Christi devotissime prædicavit; ex quo certe non parum utilitatis et religionis illic ipso prædicante illi incolæ consecuti fuere, præcipue cum præterita bella eam regionem quasi totam vastassent: quare in rebus de Deo, de religione, de justitia, de fide tales homines nihil seu parum sentiebant. His quidem rebus religiose peractis, transjecto Tiberi Viterbium profectus est: ad quam quidem urbem vicini populi, maxima cum devotione et fide, ut eum sanctum virum audirent, devenere. Ibi vero grato animo receptus, ad rectam viam bonorum morum populum illum vertens, pacem non dubiam inter majores populi et reliquam plebem reliquit.

A. Barnabæo. ex Ms.

Viterbii.

B 16 Cum postea Romanam urbem petere cum discipulis suis parasset, nobiles viri complures ac plebeii magno in numero, secum, ipso recusante, Romam intrarunt. Statim vero æmuli sui eum coram Romano Pontifice, Papa *e* Martino Quinto, religionis et hæresis perverse et injuste accusarunt: invidia potius quam caritate religionis moti, libellosque complures adversus eum maligne dedere. Dies tandem, de consensu Romani Pontificis, in hac re terminanda, constituta est: ubi adversarii et æmuli sui, maxima cum pompa et implicatis syllogismis, in eum sanctum virum impetum effrænatum fecere. O Deus immortalis, qualis fuit morsus eorum! Quoniam perdifficile erat ex intricabili rete eorum evadere posse, Dominus (quippe omnipotens) id fecit ut simplici puræque prædicationis suæ sententiæ resistere minus potuerint. Tandem calumniarum victor et triumphator evasit, privilegiumque [accepit] a summo Pontifice omnique Romana Curia maxima cum auctoritate sibi concessum, ut per universum orbem terrarum testimonium ipse dare posset, prædicationem suam ac doctrinam auctoritate Apostolica comprobatam esse. Nec multo addito temporis intervallo, Senensis Episcopus designatus pronuntiatusque est: cui tamen dignitati renuntians, prædicationes complures Romana in urbe perfecit.

Romæ:

e

ubi de æmulis triumphat.

C

ANNOTATA.

a *Quinque anni elapsi indicant annum* 1439 *sub finem et sequentem, quando et Senatum Regem et S. Bernardinum simul Aquilæ fuisse confirmat Bernardinus Cyrillus in Annalibus Aquilanis lib. 7. Nam mox de anno* 1441 *sequenti agit: quo Alphonsus illo expulso regnum Neapolitanum occupavit. Et sic ex hoc loco optime colligitur et confirmatur tempus hujus Vitæ scriptæ.*

b *Numeravit Auctor hoc loco* XII *Hetruriæ populos, suo tempore magis celebres: alii ab antiquis censebantur: nam Populonienses dicebantur Vetulonii, Saturnii vero Russellani, apud quos fuerunt urbes Populonia et sub Saturnia. Item Massa fuit sub Vetuloniis, et Fesulæ Aretinis. Apud Cluverium, Brietium et alios Geographos accuratius deductas invenies nomenclaturas locorum veteres.*

c Naibum *credo hic dici* fritillum, *seu alveolum aleatorium.*

d Arbia *Senensi urbi ad Orientem fluit, donec Umbroni immergatur.*

e *Id factum anno* 1427, *Martini Papæ* 10.

D

CAPUT III.

Extrema sancti viri opera, etiam in Oriente per discipulos: mors, sepultura.

Crevit deinde suæ bonitatis sanctitatisque fama clarissima quasi totum per orbem. Ipse enim cum jam dudum vidisset, ac etiam a nonnullis didicisset, quasi totam Orientalem plagam in manibus barbarorum perituram, ubi Christiani multi Deum Dominum nostrum colunt; plures discipulos suos ad tam remotas gentes, de consensu Romani Pontificis *a* Eugenii Papæ IV, misit. Qui ubi per Ægyptum ambulassent, legatosque Indos Æthiopesque convenissent, eos tandem hortati sunt, ut eorum Regi mandata Pontificis significarent. Ii enim partim ad opulentisssima regna Indiæ, partim ad *b* Constantinum Æthiopiæ Regem, maximo cum periculo itinerum peragrarunt. Tandem eorum Regem alloquuntur, qui ad Romanum Pontificem legatos misit. Erat enim antea per septingentos superiores fere annos, quod numquam Ecclesia nostra Occidentalis cum Orientali et regionibus illis aliquod commercium defectu Romanorum Pontificum habuerat. Venerunt igitur legati Orientales Florentiam, urbem opulentissimam, ubi secundo Summus Pontifex moram agebat; deinde Senam, ubi maximo cum honore recepti, postea Romam profecti, ex Italia Ægyptum delati, concordiam cum Romano Pontifice actam Constantino Regi Æthiopum portarunt, statimque ipse Rex potentissimus ad Soldanum apud Ægyptum legatum decernit. Qui maxima comitiva equitum, longo itinere emenso, nulla sibi reverentia facta, ut ad subditum, legationem, libero Rege Christianissimo dignam, diligenter exposuit. Statimque Soldanus omnia templa sanctorum Christianorum, quæ diruta jacebant, regionibus illis reparare sumptibus suis jussit; Christianosque omnes bene tractare, decretis multis solenniter instituit. Christicolæ vero qui Assyriam, Persiam, Libyamque inhabitant, audita voluntate Indorum Æthiopumque Regis, Romam Oratores decrevere, quo si qui errores in fide habuissent, publicis scripturis secum deportarent; qui Romam navibus delati, concordiam cum Romano Pontifice, adunata universa Curia Romana, maxima cum solennitate fecerunt: errores, quos longis ac protractis temporibus tenuere, tandem purgarunt: exinde in regionem suam reversi, populis illis quidquid Romæ cum Pontifice maximo sancitum erat F retulere. Illud etiam antea Armena fecerunt. Quarum rerum discipuli hujus sancti viri auctores fuere: qua quidem de causa Christiana fides totum per orbem terrarum in veritate sanguinis Jesu Christi firmata est.

Discipulos mittit ad Indos Æthiopes:

a

b

E

quorum legati Florentiam advecti

cum unionem recepissent,

sequuntur exemplum Orientales alii:

58 Unum quoque nequaquam prætermittendum esse putavi, ut cuncti mortales intelligere facile queant, hunc virum sanctum belli fuisse dissipatorem, pacis vero semper auctorem extitisse. Igitur Florentini confecta in Gallia Cisalpina pace cum Philippo Maria, Principum Principe, bellum contra Lucenses in Etruria, traductis undique copiis, movere. Senenses vero animadverso hoc, ne postea subactis Lucensibus in se bellum reciperent, crebris legationibus ad omnes ferme Principes Italicos nuntiarunt, ut ipsi in hoc discrimine belli medii esse vellent, ut pax, non bellum, orta pace sequatur. Veneti ac Romanus Pontifex imprimis legatos complures de hac re Florentiam destinarunt: tandem visa voluntate Florentinorum, quoniam aiebant se tyrannidem ex Tuscia funditus evertere velle, ab inceptis eorum cessarunt. Senenses tunc ad Philippum Mariam Longobardorum Principem ac Genuenses

Sanctus ipse auctor pacis futurus

Senensibus contra Florentinos armatis,

A ses legatum decernunt, ut ambo simul Lucensem urbem justissimo bello liberarent: ipsi vero legationibus Senensium moti, Nicolaum Piccininum ductorem exercitus, contra Florentinos Lucam obsidentes, in Etruriam mittunt, eamque tandem ab obsidione liberarunt. Deinde sequenti vere in agrum Florentinum, subacta Liguria ac *c* Lunegiana, aggressionem fecit; agrum Pisanum Volaterranumque occupavit, nec non victor prope Senam in Elsæa valle castrametatus est: ubi concorditer parique voluntate, ex sententia bellum gerere Senenses decrevere. Satimque cum hoc beatus Frater Bernardinus accepisset (qui temporibus illis erat in agro Piceno, qui hodie vulgo Marchia Anconitana vocitatur, ubi multum fructus in Christi fide augenda perfecit) Senam patriam quam primum venit: sed antea Episcopus *d* Urbini, de consensu Principis, designatus electusque fuit. Cœpit in civitate sua, in templo Matris Domini maximo prædicare: ibique religiose et Christiane Dei verbum annuntians, ad integrandam pacem bellumque ponendum, cives suos, cum maxima benignitate et pietate amplissima, docebat atque exorabat.

ex Piceno in patriam redit.

B 19 In quo quidem tempore Sigismundus, inclitus Romanorum Imperator, relicta Luca, per agrum Pisanum Volaterranumque, Senam profectus est, ubi magno cum honore a Senensi populo est receptus. Illic autem *e* novem consumptis mensibus, cum Romano Pontifice Papa Eugenio Quarto, Senensibus legatis R. P. *f* Karolo Episcopo Senensi et Bartholomæo Agazar viro prudentissimo mediis, concordiam fecit: cum quo Frater Bernardinus familiaritatem contraxit, Romamque cum eo deambulavit, sibique Civitatem suam omni diligentia commendavit: quem quidem Regem et Imperatorem plusquam centum viginti millia aureorum a Senensibus dono recepisse, aiunt. Qui cum postea coronatione *g* accepta in urbe Romana ex Italia decessisset, Frater Bernardinus Senam rediens, complures suos libros de vita et moribus Christianorum perfecit, eosque in lucem, ut reliquis ipsi prodessent, edidit *h*: quos inde sacri Doctores Apostolica auctoritate freti approbarunt. Prædicationes etiam quasdam Senenses mirabiliter docuit, ubi de concordia, de pace, de unione civium verba ornatissima et sanctissima fecit: quin etiam ad religionem servandam, viam regulamque demonstravit: ex quibus rebus maximo in honore et dignitate, ut summa integritas ejus merebatur, apud Senenses habitus est.

Cum Sigismundo Imp Romam abit:

Senas reversus libros scribit, et concionatur,

C 20 Interim dum hæc Senæ gerebantur, litteræ ex pluribus locis Italiæ ei sancto viro delatæ sunt, quæ quidem continere videbantur, eum iterum Galliam Cisalpinam petere [debere], ut religiosis prædicationibus suis, in sancta Catholica fide ac etiam unione et pace, Lombardi firmarentur. Eos quippe populos tandem adivit: præcipue iis in locis et ipse fuit, ubi mortale bellum tam longis temporibus protactum erat: ubi excellentissimo cum honore sincerissimaque devotione receptus fuit. Quibus rebus diligenter peractis, deinde iterum Florentiam petivit. Quo quidem tempore Nicolaus Piccinus, Philippi Mariæ exercitus ductor, agrum Florentinum bello premebat, propeque mœnia castrametatus fuit: quamobrem pavore Florentini perculsi fuerunt, quoniam multæ copiæ, nullum præsidium sibi ad resistendum erat. Ibi vir Sanctus suis prædicationibus eis animum et vires confirmavit, ut ab ipso Deo immortali auxilium peterent: ipsi vero tum orationibus ad Deum, tum supplicationibus factis, et nonnullis conductis pro angustia temporis militibus [III Kal. Julii] *i* conflictum hostibus, in radicibus Appennini jugi, ad Angliarium dedere. Post paucos insuper dies Senam reversus est, ubi in componendis Sermonibus, secundum Christi doctrinam, quasi annos tres præterivit; ibique quandoque prædicans, sanctos mores confirmare Senensibus civibus operam dedit. Cum hic vir religiosus antea per aliquot annos Romandiolam petivit, eam regionem fame pestilentia et bello depressam invenit: quibus de rebus, parum seu nihil de Deo, de honestate, ut Christiana fides postulat, sentiebant. Itaque multum laboris illic suscepit, nam ut lapides duri in religione et devotione existebant. Tandem paulatim ita eos tractare et docere cœpit, quod brevi tempore addito, avidissime omnes sese ad audiendum hunc virum Dei præbebant, quæ quidem regio antiquitus Flaminea dicebatur. D

rursumque in Gallia Cisalpina,

Florentiæ,

EX MS. AQUIL.

21 Inde in agrum Picenum, ut ante dictum est, deveniens, mirifice illic verbum Dei operatum per hunc sanctum virum fuisse clarius apparuit. Nam quia parum de doctrina Christiana instituti incolæ illi erant (solummodo enim ad mercaturam et utilitatem, quoniam fertilis est provincia illa, tendebant) castella, urbes, villasque, quasi omnes, amore et caritate Dei motus, circuivit: protinus autem, moribus illic optimis ordinatis, Senam suam dulcissimam patriam, quam tantum in vita dilexit, revertitur. Ibi aliquos menses manens, ultimam prædicationem de servanda justitia, inter Hospitale maximum et ædem Virginis Mariæ, severissime fecit. E Altera vero die Mediolanum petivit, ubi Philippus Maria Principum Princeps eum allocutus fuit. Nam ille Illustrissimus Princeps semper eum summopere, tum pro sanctitate morum, tum pro summa integritate suæ actæ vitæ, dilexit. Prædicavit in civitate illa populosa etiam multos per dies, in qua ita grate illum Mediolanensis populus audiebat, ut nullum alium majori aviditate unquam audiverint. Deinde per *k* Lodigianum agrum Cremonensemque prædicando, postea Mantuam Paduamque ivit: ubi prædicationes quasdam fecit. Inde Venetos visitavit, qui ut virum sanctum ipsum colebant. Paucis diebus Senam redivit; ibique aliquot dies quiescens, in Massanam urbem, ex qua mater sua optima femina nata erat, ambulavit. Illic equidem quinquaginta dies continuo prædicans, odium et inimicitias multas, quæ inter cives vigebant, funditus eradicavit; concordiamque ac benignitatem inter Massanos cives, maximo cum amore in Christo, roboravit. Quo quidem completo, in civitatem suam ultimo rediit: ubi omnes amicos et domesticos conveniens, licentiam ab eis postulabat, quoniam aiebat in Regnum me cupio conferre. Itaque relicta ac benedicta patria, Perusiam profectus est; deinde Spoletum ac Reatinum oppidum adivit, ubi verbum Dei prædicans ad cultum divinum honorandum, populum illum tam sibi devotum hortatus est. F

et agro Piceno,

Mediolani,

aliisque in urbibus.

In Regnum Neapolitan. profectus

22 Altera vero die in agro Aquilano fluxu corporis affectus, viribus quasi omnibus debilitatus, Aquilam urbem intravit: statimque cum omnibus necessariis hanc ægritudinem medici curare pergunt. Sed prævalente infirmitate, in Vigilia Ascensionis Domini nostri Jesu Christi ad Vesperas, in lectulo signum discipulis dedit, sese in terra mori velle. Itaque in terra ipso deposito, in Domino Deo nostro quievit: *l* sed antequam spiritum ipse dimisisset, prope obitum, civitatem suam Deo devotissime commendavit. Deinde discipuli sui more vetusto corpus sanctum suum lavantes, tunicam atque cappam, qua indutus erat, ab eo extraxere; alteram vero, quam unus eorum pro se ferebat, illud sanctum corpus induerunt: et sic Reliquiæ suorum vestimentorum Senas, per discipulos suos, quos ipse in vita tam mirabili caritate Dei amavit, delatæ fuere. Nec mirum igitur cuipiam esse debet, si tanta miracula post mortem suam in oculis

Aquilæ ægrotat,

pie moritur,

A. BARNABÆO: EX MS.

A oculis multorum Deo juvante a sanctissimo corpore facta sunt; quoniam (pace omnium dixerim) nemo vir sanctus, ante nostram ætatem, talia et tanta inaudita miracula post obitum suum fecisse reperitur. Nam et languentes sanavit, surdos autem audire fecit, mutis etiam eloquium dedit, omnique contagione et morbo affectos ad pristinam valetudinem redigit; cæcos quoque illuminavit, et in cunctis infirmitatibus tabescentes liberati visi sunt. Quod cum per omnem Italiam jam innotescere cœpisset, qui variis languoribus patiebantur, Aquilam urbem sese portare faciebant; quorum magna pars libera ex omni infirmitate in patriam suam revertebatur. Unum ne præterire quidem intelligo, quoniam eodem puncto, in quo animam ipse Deo reddidit, Antiphona *m* cantabatur: Manifestavi Pater nomen tuum omnibus hominibus, quos mihi dedisti: pro his oro, et non pro mundo, quia ad te venio. Voluit enim clementissimus Deus noster hanc gratiam immortalem ei in morte condonare; et quia semper nomen Domini prædicavit, nomen Domini spiritum, id est animam sanctam suam suscepit extremo.

claret miraculis.

B 23 Mortuo igitur beatissimo Fratre Bernardino Senensi, monachi sui seu discipuli reliquias ejus vestimenti Senas deportarunt; sed imprimis ei corpori sancto funus, pro consuetudine beatorum virorum satis amplum Aquilani efficere curarunt. Igitur honores et officia ei facta sunt, pro religione et sanctitate, et vivo et mortuo omnia ei præstiterunt; Senenses vero, hoc animadverso, funebria maximo cum honore fecerunt: deinde supplicationes devotissimæ per diem actæ maxima cum solennitate fuere. Senenses insuper ad Romanum Pontificem legatos decernunt, scilicet Leonardum *n* Benivolentum et Bartholomæum Pecium viros sapientissimos, ut Romano Pontifici omnique Romanæ Curiæ, tum miracula tum vita ejus sanctissima nota forent, ut postea ipsum beatum virum, per sanctam Romanam Ecclesiam canonizatum, Sanctumque approbatum cunctis mortalibus esset. Hæc omnia ad honorem Dei, et Beatissimæ Virginis Mariæ, et reliquiorum Sanctorum mihi scripta sunt; ut et vitam sanctam hujus viri ætati nostræ notissimam, etiam postera secula, et qui venturi sunt intelligant.

Exequiæ factæ Aquilæ et Senis:

instatur pro ejus Canonizatione

ANNOTATA.

a *Martino Papa* 20 *Februarii anni* 1431 *mortuo*
C *successit Eugenius IV.*

b *A* Constantino Rege *Æthiopiæ legatos missos et Florentiæ* 2 *Septembris annos* 1441 *ejus nomine orationem dictam, refert Horatius Justinianus in collectione Actorum Concilii Florentini par.* 3 *num.* II. *Consule ad dictum annum, quæ Odoricus Raynaldus in Annalibus Ecclesiasticis habet num.* 3 *et* 4. *Reliqua alibi non satis observata hinc lucem possunt haurire.*

c Lunegiana *ditio circa Sarzanum, ubi olim Lunæ urbs celebris fuit.*

d *Imo postea*: *non enim nisi anno* 1335 *Sedes vacavit, et ex Piceno Senas rediit Bernardinus triennio ante, ut mox apparebit.*

e *Potissimum anno* 1432 *et initio sequentis.*

f Carolo *Bartolo Episcopo, qui S. Bernardino renuente hunc Episcopatum susceperat.*

g *Die Pentecostes* 31 *Maji anno* 1433.

h *Capistranus* Sermones suos in tribus Quadragesimalibus et in quampluribus tractatibus, tum de Spiritu sancto, tum de laudibus Virginis gloriosæ, tum de triumphalissimo nomine Jesu, tumque de fefestivitatibus Sanctorum et de extravagantibus Sermonibus ad Clerum, ad Religiosos et ad Sanctimoniales Deo dicatas sententialiter designavit, et pro
D majori parte sua manu descripsit; ut nedum per Italiam se felices reputent prædicatores, suorum opusculorum copiam obtinentes, sed et per Hispaniam, Franciam, Angliam, Hiberniam, Flandriam, Alemanniam, Ungariam, Græciam, usque ad Orientalem plagam in locis nostris, in Terra-sancta et per Cyprum et Asiam inter Latinos, aliasque etiam barbaras nationes.

i *Vacabat in MS. locus: sed facile fuit defectum supplere: constat enim quod hæc victoria obtenta sit festo Sanctorum Petri et Pauli anno* 1440. *Late eam describit Petrus Andreas de Castaneis in Vita S. Andreæ Episcopi Fæsulani cap.* 7, *eademque pluribus a nobis explicatur ad* 30 *Januarii.*

k Lodigianus ager *est sub urbe* Lauda Pompeia; *Italis jam* Lodi *dicta.*

l *Anno* 1444 *hoc* 10 *Maji.*

m *Est hæc Antiphona ad* Magnificat *in primis Vesperis.*

n *Leonardum anno* 1446 *petente B. Joanne Capistrano Vitam S. Bernardini conscripsisse, supra diximus.*

MIRACULA XXX

Intra LII dies ab obitu patrata, et coram Eugenio IV producta. E

Ex instrumento publico Aquilano.

Mirabilis Deus in Sanctis suis, secundum miserationum suarum magnitudinem, filiis confidentiæ rivulos largitatis ex sui roris abundantia benignus effundit, multo plus diligens hominem, quam ipse se diligat homo. Tanta enim ejus fuit caritatis dilectio, quod ut servum, sua culpa exigente perditum, redimeret, Unigenitum tradidit, cujus pretioso redempti sanguine in suæ militantis Ecclesiæ membris, si quando a devotionis debitæ cultu devii, actisque meritoriis alieni [fuerimus] inventi mysterialiter sacri dogmatis frugifero eulogio reformemur. Qui ejus ineffabili providentia intuens Aquilam urbem, discriminibus non exiguis agitatam, in ambiguo suæ quietis versari; directorem sibi cœlitus detulit, ut suis mirandis prodigiis ad [cœlum] usque coruscus, pio interventu insolentias recideret animorum, et incomparabilia pacis munera donaret. Beatum namque Bernardinum, Seraphicæ Religionis signiferum, natali patria Senarum inclitæ urbis alumnum, pœnitentia hispidum, religiosorum normam, labium et silentium prædicantium, extremo suæ vitæ tempore ad F eamdem Aquilam urbem dimisit; ut acceptissimum sibi populum, quem spiritualibus rudimentis vivens salubriter fœcundarat, moriens denuo, sanctis Martyribus Maximo et Georgio ac Petro Cœlestino, antiquis civitatis ante fatæ Patronis, sese novellum collegam adjiciens, perpetuo patrocinio coram Deo assistens, mitissime protegeret. In anno nempe nativitatis Domini nostri Jesu Christi milleno quadringentesimo quadragesimo quarto, beatus hic vir Bernardinus ad ipsam Aquilam urbem applicuit: decimo sexto Kalendas Junii, languidus adeo, ut Dei præconium suo more minime posset aliquatenus eructare: sed in sacro Conventu S. Francisci, ejusdem lectulo degens, post suorum Confratrum blandas exhortationes in Domino, et sedulas exorandi suasiones, videns jam supremi temporis horam, sumptis vitalibus Sacramentis, in ipso mortis agone sese e lectulo ejicere visus est, humi moriturus, ab astantibus subridere visus, æterna sibi gaudia parata intuens, felicem animam Deo reddidit decimo tertio Kalendas ipsius Junii, vesperarum circiter horam, occurrente vigilia Dominicæ Ascensionis. Multitudine igitur copiosa

Mira Dei benignitate erga Aquilanos,

S. Bernardinus Aquilam languidus venit 17 Maji,

A copiosa ad odorem unguentorum suæ beatitudinis concurrente, quamplurimi, diversis infirmitatibus languentes, Christi gratia suisque meritis sani penitus partim facti sunt, partim in meliorem sanitatem evaserunt. Nonnulorum autem nomina, pro ipsius luculentiori præconio, infirmitatumque species et liberationes obtentæ inferius Deo auspice distribuentur.

die 20 moritur, miraculis mox clarus.

2 Pasqualis puer, filius Pauli de Ciculo, accedens primus ad beatum corporus Bernardini, cum devotione maxima, claudus ab uno latere; magnum in modum se declinans ad terram, rectificatus et liberatus evasit, recte ambulans ab illo latere prius impedito; testantibus infirmitatem pristinam et sanitatem restitutam, licet per annos plures publice visam, egregio legum Doctore, Domino Mariano de Milatinis, dicto Paulo ejus patre, et Paulo Victorii ejus magistro, civibus Aquilanis, et pluribus aliis, die vigesima prima Maji. Frater Benedictus Ordinis Minorum, stuporem seu paralysim patiens, ab aure dextra nihil audiens, sed tamquam sonum permaximum fluminis decurrentis sedulo malleantis in aure sentiebat, adeo quod a dicto latere omnis sensus hebetatus quasi dormiebat exanguis; abstergens se B primum cum quodam lineo panno, quo lotum et tersum fuerat corpus prædictum jam de proximo mortuum, deinde prosternens se confestim ad pedes ipsius Beatis auditum miraculose et sensus amissos recuperavit; testante Fratre Petro Paulo de Senesso, Guardiano ejusdem Conventus, et Fratre Cola de Margine, et quam pluribus aliis eodem die.

Sanantur varii claudi et paralytici utriusque sexus,

die 21 Maji,

3 Domina Perna, filia Christophori de Sinitio, uxorque Mathæi Petrucii de Forfona de Aquila, per annos circa quinque, amissa virtute naturali a medio infra, nullatenus ambulare valebat: sed duorum auxilio de mane exurgebat, et ubi ponebatur, inde duorum ope elevari opportebat; innumerabilibus remediis medicinalibus olim adhibitis incassum, ad beatum corpus multis cum lacrymis ferventi devotione deportata, ac super eo recumbens, sua propria recuperata olim amissa virtute, absque adminiculo alterius sese elevavit, et libere ambulans laudabat Deum; testantibus Magnifico Domino Loysio de Camponesthis Comite Montorii, Tuscio de Cascina, Christophoro ejus patre, et Matthæo ejus viro prædictis, die vigesima secunda Maji.

22 Maji,

4 Antonella, puella circa septem annorum, filia Angelini Berardi civis Aquilæ, clauda, adeo quod nullatenus ambulare valebat, incolumis evasit recte C gradiens; testantibus dicto Angelucio ejus patre, et Nanne ejus patruo, et pluribus aliis, die vigesima quinta Magi.

25 Maji,

5 Ascentius, filius Rutii Ciccarelli Ægidii, Civis Aquilani, claudus ab altero laterum natus et creatus jam per annos quatuordecim, et cum pede deformiter obliquo; confugiens ad tantorum mirabilium celebritatem, devote et suppliciter exorans sacrum corpus, vetitam a natura valetudinem protinus recuperavit, ita quod rectificatus æqualitatem gressuum gaudet se impetrasse. Testantibus Joanne Honofori, Matutio Battario, et Nanne Berardi, Civibus Aquilanis, et pluribus aliis, die vigesima sexta Maji.

26 Maji,

6 Angelella Antonelli Barthalinutii de Castro-Franco de Reate, quæ a tribus annis cum dimidio jacuerat paralytica, infirmitate obsessa adeo, quod modo aliquo surgere non valens, delata fuit in quadam capsa seu bara equo; confessa prius, recumbens supra corpus beatum, libera facta est, per se ambulans ac si numquam morbum aliquem passa foret, magnificans Deum; testantibus magnifico milite Domino Antonio de Galliottis, Cola Manfreduti, Civibus Aquilanis, Mariano Venetorii, Pontardo de dicto Castro-Franco, et pluribus aliis, die ultimo Maji. Cola Laurentii de Fossa, patiens molestissimam disuriam cum D lapide in vesica, precibus ad sacrum corpus cum devotione fusis, mirabiliter se liberatum alta voce prædicabat, eodem die. Marutia, uxor Mathutii Colæ Nannis Gregorii de Bavisciano de Aquila, patiens dolorem juncturarum quam maximum a medio infra, quod semimortua apparebat, numquam surgere ausa sua virtute quam totaliter amiserat; excellenti miraculo patentissimo sese erexit, delata ad dictum sacrum corpus, supra id recumbens, laudem dans Deo, et magnificans corpus beatum; testantibus Mariano del Baugio, et dicto Mathutio ejus viro, et pluribus aliis, eodem die.

31 Maji,

EX INSTR. MS. AQU.

7 Christophorus Antonii de Montopulo de Farsa, infirmus jam per annos tredecim continuos, videlicet a tempore electionis ad Papatum Domini nostri Eugenii Quarti, recumbens continue in lecto, unde modo aliquo surgere non valebat absque duorum auxilio, et hoc malefica arte facturæ seu nicromantiæ, debilitatus et paralyticus, adeo quod per tota membra semimortuus apparebat, inofficiosus ad agibilia quæque; audita fama beatitudinis prænominati Bernardini, summa devotione accensus, vovensque se festinanter accessurum, ex eo tunc cœpit in melius convalere. Ductus deinde equo, licet cum magna difficultate, ad urbem Aquilæ; superpositus beato corpori (ut de more agebatur) sanus in totum E factus, sese in pedes erexit, laudem Deo tribuens et reverentiam beato corpori, hoc sua voce publice profitens coram turba populi Aquilani, die quarta Junii.

4 Junii paralyticus,

8 Cola, Dominici Colæ de Roccha de Vocte, puer cæcus natus, qui numquam lucem perspexerat tempore suæ ætatis, delatus ad sacrum corpus, cum ea devotione cujus erat capax secundum qualitatem suæ ætatis, mirabiliter cunctis videntibus et in oratione pro eo sistentibus, mirando mysterio illuminatus rediit; uti multiplici experientia patuit, pluribus sibi ad visum oppositis, utrum videret et cognosceret, unumquodque suo vocabulo nominans, cunctis videre visus est, benedicens Deum. Testante Magnifico viro Domino Matthæo Maleferith de Majorica, in prædicta civitate Aquilæ pro serenissimo Rege Aragonum Commissario, et pluribus aliis, die quinto Julii.

5 Junii cæcus natus.

9 Carutia, uxor Francisci Colettæ de Castro de Lacu de Spoleto, in ætate sua trium annorum, nequam imminentibus umbris de nocte brachium sinistrum, et totum cum eo latus perdidit debilitatum et naturali prorsus virtute carens, nec caput tangere valens, visa prius infirma a multis Aquilanis; quæ F noctu moram traxerat in domo Colæ Cappæ de Cornu, civis Aquilæ ejus affinis; delata ad corpus sacrum et super eo recumbens, obdormivit: excitata demum, libera facta est, tangens prædicto brachio sibi caput, valide ambulans, et ut libera alios gerens actus evidentes. Testante prædicto Cola-Cappæ, et pluribus aliis, die Nona Junii.

Rursum paralytici et claudi 9 Junii,

10 Cassandra Antonii Joannis de Monte-Asula de Sabina, ætatis circa annorum quinque, numquam ausa nec valens ambulare debilitate et infirmitate tibiarum; ad sacrum corpus portata convaluit adeo, quod ambulare visa est probabiliter libera, videntibus universis, die decima Junii. Berardus Jacobi de Tuscia, ætatis circa annorum septem, obliquum gestans pedem; ipsius punctam non plane in terra ponens, ductus ad sacrum corpus, pedem sibi rectificatum, ut alterum, se impetrasse gaudens, dedit laudem Deo; testante Magnifico Domino Loysio de Camponesthis Comite Montorii, et Magnifico viro Domino Matthæo Maleferith de Majorica, in prædicta civitate Regio Commissario, eodem die. Apparentia, filia Mag. Jotti de Interamne, ex impedimento et

et 10 Junii.

Ex instr. Aqu. MS.

A et infirmitate tibiarum et pedum ambulare nequiens, jam a tribus annis elapsis, habens genua tumida et grossa; mirum in modum ex omnibus infirmitatibus et defectibus ipsis sanitati extitit restituta, Testante Vangelista ejus fratre carnali, et Luca Pascli de Interamne ejus cognato, et pluribus aliis, eodem die.

12 Junii curantur mutus annis 6,

11 Rainaldus Colæ de Verchiano de Fulgineo, per annos sex perdidit loquelam, nil loqui valens ex accidenti; veniens cum devotione ad tumulum sacri corporis, genuflexus cum capite super beato corpore, reformata sunt sibi amissa organa vocis; publice intelligibiliter loquens magnificavit Deum, dicendo Pater noster et Ave Maria, ac suum nomen suique patris exprimens et patriæ de Verchiano, et alia plura verba; testantibus infirmitatem pristinam et salutem redditam Dominico ejus fratre carnali, et Conforto Vannis, et Angelo Stephani de Verchiano, et pluribus aliis civibus Aquilanis, die duodecimo Junii. Andreas Andreæ, de Torrita, prope Naianum de Sabellis, juxta terras Domini Baptistæ de Sabellis, patiens torturam oris, ita quod oculum dextrum claudere non poterat, dormiendo nec vigilando; et cum eo oculo nebulose videbat, sedulo lacrymante; B et cum insufflabat, ab uno tantum latere oris aerem emittabat, doloremque totius dextræ partis capitis patiebatur continue, quod hemigranea a medicis nuncupatur; accedens ad beatum corpus, ab omnibus prædictis infirmitatibus obtinuit validitatem; testante Antonio ejus patruo, Menito Antonii de Torrita, et pluribus aliis civibus Aquilanis, eodem die. Lucia Jacobi de Jeppa, de Ducatu Spoletano, clauda ab uno latere, declinans ad terram satis deformiter; cum devotione accedens ad tumulum beati corporis, gratiam valetudinis integram reportavit; testante infirmitatem etiam et valetudinem Laurentio Mariani de la Jeppa, et pluribus aliis, eodem die.

ore distortus cum dolore capitis,

clauda una,

et 13 Junii claudæ duæ,

12 Narda Dominici Pasqualis de Robiano, ab ineunte ætate ambulandi usque modo, ætatis suæ tempore annorum quatuordecim, clauda hinc et hinc, valde declinans ad terram; confugiens ad mirabilia celeberrima prædicti beati corporis, superque posita, illo eodem libera evasit, recte gradiens glorificavit Deum; testante Dominico Pasqualis ejus patre prædicto, Gentelesia ejus avuncula, et pluribus aliis Aquilanis, die tertia decima Junii. Rica Antonii Sabelli de Populo, quæ tempore suæ ætatis (ut ipsa asseruit) annorum duodecim, testantibus infra scriptis, ex quodam excessivo verbere calcium sibi illato C per virum suum, prona effecta ad terram, sicut reptilia sese trahebat manibus et pedibus numquam ambulare aut recta sedere valens, per annos jam triginta quinque; delata equo, vel recumbens supra asinum extensa et ligata: ad beatum corpus portata et super eo posita, gratiam validitatis ambulandi mirabiliter obtinuit, et visa est publice recte ambulare, laudans Deum; testantibus Fratre Petrucio ejus fratre carnali, et Galetto ejus nepote, dicente se recordari de annis decem et octo, quibus taliter infirma ivit. Et ad hoc miraculum fuerunt præsentes inter ceteros Magnifici Milites oratores Ducis Suellæ, Dominus Corradus et Dominus Jacobus de Isola, et plures cives Aquilani, eodem die.

18 Junii contractæ duæ.

13 Vanna filia Benedicti Venitti de Celle, die undecimo præsentis mensis, dum rediret a quadam Indulgentia cujusdam Ecclesiæ, sibi in via accidit, quod cadens ambulare vel se movere nullo modo poterat, et indies in deterius procedebat, ita ut in lecto ipsam moveri aliorum auxilio oportebat; licet cum maximo dolore et stridore delata equo, et ad tumulum sacri corporis adhærens, ad valetudinem solitam et pristinam ambulandi [potentiam] restituta est; testante dicto Benedicto ejus patre, et Antonella ejus matre, et Sancto Antonii ejus viro, et pluribus civibus Aquilanis, die decima octava Junii. D Paula Gabrielis Juliani de Tuscanella, ætatis annorum undecim vel circa, clauda a latere sinistro nata, magnum in modum ad terram se inclinans gradiendo, punctam tantum pedis sinistris ponens ipsius lateris, brevioris altero per quatuor digitorum mensuram; accedens ad sacrum corpus, superque eodem posita, dicebat sensisse totum latus sopitum: deinde descendens mirabiliter liberata est, ponens plantam pedis in terra planam, fere in totum libera, parum claudicans, Deum glorificans; testante Gabriele ejus patre prædicto, et Antonio Pedonelli de dicto loco, et pluribus civibus Aquilanis, die decimo octavo Junii.

Curati varii paralytici die 21 Junii,

14 Ciechus Blasii Jacobi, alias Impalliati, de S. Gregorio de Aquila, ætatis annorum quinque, a quatuor mensibus citra, obsessus quodam indefinito morbo, primo valde dolebat humerum sinistrum, deinde ex ipsius doloris descensu genu sinistrum dolebat, postque pedem, et consequenter os stomachi: in tantum autem invaluerat talis infirmitas in eo, quod apparebat semimortuus, nullatenus ambulare nec se movere valens: et eo modo quasi in mortis agone existens, per ejus patrem prædictum delatus equo ligatus, impositusque sacro corpori, validus totaliter et sanus factus est; testante dicto Blasio ejus patre, et Stephano alias Rubeo de Valle, et pluribus aliis civibus Aquilanis, die vigesimo primo Junii. E

24 Junii,

15 Butia Thomasii de Coppa de Pavi, de Adria, habens brachium sinistrum paralyticum, exangue, et semimortuum, cum quo nil agere, et cum manu nil tangere et exercere poterat, sed prorsus ab omni servitio et officio naturæ perditum, per unum annum cum dimidio; veniens cum devotione ad sacrum corpus, tangensque ipsius tumulum, validitatem ipsius brachii et manus obtinuit, mirabiliter erigens brachium, tangens caput, manumque stringens, et habilem ad exercitium ducens, agens Deo gratias et magnificans corpus beatum; testantibus infirmitatem pristinam atque sanitatem restitutam Ser-Jacobo, Ser-Leonardi de Adrio, Cola Manfredotti de Adria, una cum pluribus Aquilanis civibus, die vigesimo quarto Junii.

item contracti die 29 Junii,

16 Aloysia Antonii Mag. Angeli de Petra-Sicca, prope castrum de le Celle ad distantiam duorum miliarium, clauda nata ex latere dextro cum pede et tibia obliqua, valde deformiter ambulans et stans; F cum devotione proficiscens ad sacrum corpus, libera evasit, testante Domino Joanne de Petra-Sicca, et Antonio Mag. Angeli ejus patre prædicto, et Maria ejus matre, et pluribus aliis civibus Aquilanis die vigesimo nono Junii.

4 Julii:

17 Dominus Antonius Colato Benedicti, de Tiono Comitatus Aquilæ, a vigenti diebus citra, ex quodam accidenti sibi occurso dum stetisset in aquis domum rediens, ex tunc omnia ejus membra attracta erant ab humeris ad renes, in tantum quod sedere moleste patiebatur, erigere se nullo modo poterat, nisi auxilio et sublevatione duorum, calceare se non valens; profectus ad corpus beatum, affususque super eo magna cum devotione, mirabiliter in totum liberatus, ambulando, sedendo et alios actus ut sanus exercendo fuit, glorificans Deum. Testante Domino Butio Masii de Tiono, fratre Felice de Neapoli, et pluribus aliis, die quarto Julii. Paulus Ciardi de Nepe, a duobus annis citra attractus tibias et crura, ambulare licet tarde, tamen multum moleste poterat, et parum ambulare sibi intolerabilem laborem cedebat; proficiscens ad corpus beatum, interventum ab eo petens et misericordiam a Deo, libere ambulandi valetudinem impetravit, visus publice recte

A cte ac confestim ambulare, et quod vehementius est saltare, et multos saltus celeriter facere, laudans Deum; testante magnifico Domino Loysio de Camponesthis Comite Montorii, et Egregio viro Serlazaro Benedicti Oratore Senensi, et pluribus aliis.

8 Julii.

18 Bartholomæus Jacobi de Mediolano, de contrata versus portam Vercellinam, claudus a latere sinistro jam per annos circiter duos, declinans ad terram deformiter, impos aliter quam cum fuste ambulare; veniens ad corpus beatum, et ad id cum devotione affixus, miraculosam obtinuit sospitatem, visus recte et confestim ambulare evidenter; testantibus Colella Donna del Clareno, Jacobo Clarutii, venerabili viro Domino Thoma Butii Venturæ de Vigilano, civibus Aquilanis, infirmitatem pristinam et valetudinem restitutam, die octavo Julii.

Sanantur 11 Julii deorsum luxatus,

19 Andrea Antonii de plebe Farmi de Camerano, qui a duobus annis citra invalidus ab inguine infra nullo modo ambulare nitebatur; cum stampis ligneis cum difficultate maxima sese trahebat; profectus autem equo ad urbem Aquilæ ad tumulum sacri corporis, mirabiliter rejectis stampis, ad valetudinem libere ambulandi redditus est, de invaletudine pristina fere nil sentiens laudavit Deum; testantibus B Jutio Blasutii de Podio, Antonio Pauli de Cascino, civibus Aquilæ, et venerabili religioso Fratre Francisco de Viterbio, die undecimo Julii. Dominicus Lucæ Basterii de Podio sancti Jacobi in Trefoli de Florentia, ætatis annorum circiter quinque, qui vulnere acuti gladii, sibi in oculum ejus dexterum casualiter per se ipsum transfixi, perdidit totaliter potentiam visivam ipsius oculi, per duos annos nil videns; pluribus frustra remediis medicinæ adhibitis, ductus spe meritorum sacri corporis parentum fide ad urbem Aquilæ, inhærens beato corpori, visum deperditum miraculose sibi restitutum publice vidimus; plurimis ad ipsum oculum dextrum oppositis, clauso tamen altero, ex suis propriis vocabulis nominavit; testantibus dicto Luca ejus patre, Christophoro de Sinitio, et Fratre Silvestro de Paganica, civibus Aquilanis, et pluribus aliis, eodem die.

et cæcus dextro oculo 2 annis:

die 12 mutus et surdus annis 20.

20 Jacobus ex nova nominis impositione nuncupatus, natus Venetiis (sicut post habitam gratiam suis nutibus didicimus) juvenis ætatis circa viginti annorum, mutus et surdus a nativitate, veniens cum devotione maxima, quam non aliter nisi per ploratum et lacrymas exprimere poterat, ad sacrum corpus; secus tumulum sedulo assistens, mirando mysterio singularissimo audire incipiens, paulatim ea C tantum verba, quæ astantes eum edocebant, mediocriter exprimebat: dehincque ex hora in horam in melius procedens, tandem divina infusione meritisque beati corporis, singula verba quæ sibi dicebantur audiens, mirabiliter loquebatur; ita ut de surdo et muto audiens et loquens factus, eas Deo gratias agebat, quas ab aliis exhiberi debere informabatur. Testantibus defectum pristinum et incolumitatem restitutam Christophoro de Sinitio, Jacobo de la Vothis de Turre, et Joanne Colæ de Tisina, et pluribus aliis civibus Aquilæ: quod miraculum etiam vidit Lazarus Benedicti Orator Senensis, die duodecima.

Hæc miracula urbis testimonio approbantur

21 Universis et singulis fidelibus, Camerarius quinque artium et Universitas civitatis Aquilæ, fidem facimus et in verbo veritatis attestamur, omnia supra scripta miracula, per omnipotentis Dei clementiam facta meritis religiosissimi quondam Patris B. Bernardini, inclitæ civitatis Senarum oriundi, Ordinis Observantiæ Minorum, cujus corpus hac in urbe merito colendissimum requiescit; esse clarissima, verissima, et manifesta, nullamque dubietatem habere: hujusmodi profecto scimus, tum quia partim nostris oculis subjacuerunt, et usque adeo ut nullatenus decipi potuerimus: tum quia tanta cura tantaque diligentia ex his attestationes accepimus, ut ea exploratissima et certissima censeamus. Plura etiam signa fecit, indiesque facit, quæ scribere longum esset. Hæc autem scripta sunt, ut omnes qui sub vexillo sanctæ Crucis militant, plene credant dentque gloriam Deo, qui tanta clementia ductus, nos ceterosque orthodoxæ fidei imitatores dignatus fuerit tam immenso veritatis lumine illustrare. In cujus rei testimonium has litteras fieri fecimus, nostrique soliti sigilli impressione muniri. Datum in Camera Aquilana, die decima nona mensis Julii, indictione septima, millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto. Antonius de Baccano Cancellarius, de supra dictorum Dominorum mandato, subscripsi. D

A. Mapheo Vegio ex MS. 19 Julii an 1444.

VITA II ANTIQUIOR

Auctore Maphæo Veghio Laudensi, in pluribus oculato teste.

Ex MS. Vallicellano Patrum Congregationis Oratorii Romæ.

E

CAPUT I.

Ortus. Educatio sub tutela variorum. Studia varia. Amor singularis erga Deiparam, et castitatem.

LIBER I. Natus genere Senensi

Bernardinus ex Senis clarissima Hetruriæ civitate atque ex antiqua nobilique Albicescorum familia originem habuit, natus anno millesimo trecentesimo octogesimo, *a* sexto Idus Septembris, quo die intemeratæ utique Virginis Nativitas celebratur. Pater illi Tollus, mater vero Nera fuerunt; non minus quidem vita et moribus, quam generis claritudine præstantes. Sed et avus Dinus, proavus Bandus, Equestris ordinis fuisse memorantur *b*. Porro pater ejus, cum gubernationi Massæ propinquæ civitatis Præfectus, egregie cuncta administravisset, placuissentque gesta ab eo omnibus, ac præsertim Bindo cuidam Adveduto, primario urbis ac Equestris ordinis; captus hic probitate morum ejus, filiam Neram, quam habebat nubilem, matrimonio ei junxit: cum masculus nullus illi esset, filia vero alia tantum Diana; jam diu ante alteri nupta. Nec post multum temporis defunctus est Bindus. Ita gener ejus et heres Tollus cum Nera uxore Massæ semper habitaverunt, genueruntque ibi Bernardinum filium unicum, cum beatam Virginem, in qua omnis eorum spes, multis magnisque id votis expoposcissent. De quo, quod in Evangelio traditur, dici poterat, Quis putas puer iste erit? Nam et manus Domini erat cum illo. Quibus postea citius morte præventis, matre *c* primum, dehinc post tres annos patre *d*, pene infans adhuc ipse sex circiter annorum, tam dulci præsidio statim destitutus ac orbatus est. Suscepit autem curam gubernationemque ipsius Diana illa quam diximus, matertera ejus; aluitque cum tanta diligentia ac sedulitate, ut ne filium magis: cujus cum essent summæ præclaræque virtutes, religione tamen ac vitæ singulari quadam sanctimonia excellere videbatur. Itaque cum erudiendi ejus litterisque egregie imbuendi maximam curam gereret, ut ne librorum præceptorumque, quibus ad percipiendas eas magis adjuvaretur, deesse ei numquam aliquid pateretur; ante omnia tamen, quibus polleret moribus, quibus pro sua quemque dignitate officiis prosequeretur, religiosa eum et prudens femina instruebat. Nam minoribus mansuetudinem, æqualibus et calamitosis miserationem, potentioribus subjectionem, Deo præcipue

b natus Massæ:

F

Luc 66

c d parentibus defunctis a matertera educatur,

et instruitur ad virtutem,

A MAFFO VEGIO EX MS.

A cipue venerationem et timorem exhibere, cum omni denique et sexu et ætate et statu summo semper cum pudore ac modestia uti, sedulo admonebat; non aliter ac Thobias filium suum, quem ab infantia timere Deum docuit, et abstinere ab omni peccato.

pietatem erga Deiparam,

2 Quam maxime autem ad reverentiam et amorem gloriosissimæ Matris Dei Virginis Mariæ, quam plurimum et ipsa venerabatur, assiduis eum exhortationibus invitabat; docens quanta semper illa præsidio omnibus, qui eam sincero animo coluerint, quantæque saluti fuerit; ita ut puerulus adhuc tam salubria monita toto corde complectens, ob ejus honorem sabbati diem jejunare inciperet, quod postmodo per totam semper adolescentiam conservavit. Ceterum sciens illa etiam, quantum vel ad confirmandam vel ad corrumpendam tenellam illam ætatem possent extraneorum commercia, inhibebat ei magnopere eorum conversationem, quorum suspecta, ut pessimi alicujus criminis labe infecta, vita haberetur. Sinebat autem eum versari cum iis, quos manifesta vitæ integritas commendaret, quorum vel exemplo vel adhortatione et consilio magis proficeret. Repetebat enim sæpius secum illud Prophetæ: B Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris, et cum electo electus eris, et cum perverso perverteris; nec permittebat illum nisi ea tantum loca frequentare, ubi de religione, de honestate, de innocentia, de modestia verba fierent; ubi nihil oculi videre, nihil aures audire possent, quod non pium sanctumque esset ac immaculatum. Ita quid sequi ipse, quid contra evitare et sugere deberet, sagax eum et sancta mulier numquam docere cessabat.

et fugam pravæ societatis.

Ps. 16, 23

Excellit ingenio

3 Quo factum est, ut qui innata quadam bonitate naturæ ad litteras, ad omnes ingeniosas res etiam manu conficiendas, ad omnes ingenuos mores per se ipse ferretur; tam sanctæ quoque institutionis adminiculo longe major longeque supra omnes coætaneos suos evaderet, doctrina, ingenio, virtuteque præstantior; reniteretque in tantillo eo generosa quædam indoles, generosus quasi flosculus quidam eximiæ probitatis, qui non tenuem et non contemnendum pariturus aliquando fructum videretur, qui futurum eum aliquando magnum aliquid et singulare aperte ostenderet. Præcipue autem vigebat in eo erga egentes et misellos commiseratio, adeo ut nulla re magis delectaretur, quam eos ubi opportunitas fuisset, sustentare; Propheticæ jam illi voci præludens, Frange esurienti panem tuum; cum videris C nudum operi eum, et carnem tuam ne despexeris. Non est vero illud prætereundum, quod dum forte aliquando contigisset, ut vix tantum panis in domo haberetur, quantum familiæ eo dei alendæ satis esset; atque ob id roganti cuidam pauperculo panem Diana denegasset; Quin, da ei, inquit puer, quod petit: Da ei obsecro, et ego me vice ejus non cœnaturum polliceor. Ita quinque annis vixit cum Diana; qua defuncta cum undecim jam esset annorum, receptus est a Christophoro et Angelo fratribus, ex Albicescorum utique familia patruis ejus; traductusque Senas vicinam primariamque civitatem, quasi Deo ita volente illico reveheretur ad antiquam patrum suorum patriam.

et commiseratione erga pauperes. Isa. 58, 7

Diana mortua Senas ductus,

a patrui uxore Pia dirigitur:

4 Habebat Christophorus uxorem Piam, ita apellatam, mulierem pudicissimam et prudentissimam; quæ prole carens, hunc uti filium strictius amavit, curamque ejus non aliter ac Diana gessit; erudiens eum moribus et diciplinis, ducens quoque secum ad ecclesias, ut audiret sermones, qui de colendo Deo et de instruenda vita habebantur. Ipse autem attente eos audiebat, nec segnius quam audiebat opere exequebatur. Nam crescebat, in dies, magis moribus et virtute proficiens, ut de Salvatore scriptum D est, sapientia, ætate et gratia apud Deum et homines. Altaria etiam domi construebat, et Officium Virginis jam quotidie exsolvere incipiebat. Sermones quoque, quos audierat, convocatis ceteris pueris, memoriter tenens ex ordine recitabat: præsagium non modicum ejus, quod aliquando facturus erat. Gaudebat Pia pro tanta pueri indole virtutisque incremento *e*: unde majore studio ad majora etiam studia eum provehere cupiens, magistrum ei dedit Joannem quemdam Spoletinum, cujus egregia doctrinæ et virtutis laus ab omnibus prædicabatur: sub quo dedit operam Trivio et Ethicæ. Nec desunt, qui legente illo plerosque poetas pariter cum eo audivisse attestentur. Placuerunt autem adeo illi mores et ingenium adolescentis, ut dicere *f* sæpe de eo soleret, nunquam sub disciplina sua, aut honestate morum aut profectu litterarum, præstantiorem ipso aliquem habuisse.

Luc. 2, 62

e

studet Ethicæ sub Joanne Spoletino,

f

5 Ab æquævis quoque ejus sociis tanti æstimabatur, ut cum inter se forte aliquid obscœnum fabularentur, si quo casu ille supervenisset, statim omnes obmutescerent, non audentes coram eo, tamquam quodam speculo honestatis, quidquam licentius loqui. Amabant vero eum plurimum, propter suavissimos ejus mores gratissimamque conversationem: E Nam erat omnibus jocundus, lætus, comis, longeque semper humanus, dulcis, minime indignabundus, semper serena mente, semper tranquillo animo, et (quod Apostolus præcipit, gaudens cum gaudentibus, flens cum flentibus; non alta sapiens sed humilibus consentiens; naturæ denique ita simplicis, ut non dees set tamen prudentia, ita facilis, ut gravitate tamen non careret; ita mitis, ut a justitia tamen non discederet, ita verecundæ, ut promptitudo tamen non deficeret; ita quietæ, ut ignavia tamen in eo non argueretur, ita benignæ, ut prodigalitati tamen non accederet; ita frugi, ut contumaciam tamen non saperet. Jam vero adolescentior factus, cum Trivii et Ethicæ studia reliquisset, ad Jus Canonicum perdiscendum se transtulit, tribusque annis in ea se facultate exercuit. Theologiæ etiam postmodum non parum vacavit: cujus studiis adeo delectabatur, ut reliquæ ei doctrinæ, præ hujus dignitate et excellentia, nihil sapere viderentur.

æstimatur a condiscipulis:

Rom. 12, 15

addiscit Jus Canonicum et Theologiam:

6 Erat huic Tobia consobrina, filia scilicet Dianæ, quam supra diximus Neræ matris ejus sororem, eratque natu major eo annis triginta, mortuoque F marito *g* tertium ordinem B. Francisci professa; mulier, propter summam ejus integritatem et sanctos mores, maximæ apud omnes existimationis. Hanc ferunt, cum aliquando Senis gravissima pestis invaluisset, in Hospitali majore mulierum peregrimarum ægrotantium curam forti semper et interrito animo habuisse. Huic etiam Bernardinum [dicunt] manifestasse latentem incorrupti corporis et custoditæ virginitatis thesaurum, cum triginta et unum annos natus pestilenti aliquando morbo usque ad mortem laborasset; atque illa, si quid lascivius unquam deliquisset, moneret eum, ut animo pœnitens repeteret. Hujus quoque animam, qua hora e corpore soluta est, dum Mediolani ageret, vidisse illum [aiunt] cœlos petentem. Hanc igitur ipse non aliter ac matrem venerabatur, visitabatque sæpius, fruebaturque frequenti ejus colloquio. Nam cum esset illa sanctissimæ vitæ, crebris se macerans jejuniis, vigiliis atque disciplinis, neque nisi vestita unquam ac durissimo semper lecturo decumbens; ita ab ea gaudebat audire salutiferas admonitiones, quo pacto in tantis mundi periculis recte illi vivendum esset; sentiebatque se verbis ejus plurimum ad eam, quam cupiebat incedere, virtutis viam animari; æmulator jam magnus illius sacræ sententiæ, quæ dicit, Ne despicias narrationem sapientium; et in proverbiis eorum

g

Proficit colloquio Tobiæ consanguineæ,

Eccli. 7, 9

A eorum conversare : ab ipsis enim disces sapientiam et doctrinam intellectus.

7 Erat huic item amita, soror scilicet patris, Tolla Bartolomæa, quæ post mortem *h* viri religioni *i* B. Augustini se dicarat, quæ Thobiam et numero annorum, et sanctioris vitæ etiam perfectione longe superabat. Nam nonagenaria fere erat, et continuis se orationibus, corporisque macerationibus exercebat; cum lecto autem ægrotans jaceret, divinas semper laudes læto ore decantabat; ad tantamque sanctitatis excellentiam pervenerat, ut audito nomine Jesu, inenarrabili exultans lætitia, neque ulla vi vocem valens comprimere, identidem illum crebro singultu vocans prosiliret; et cum prudentissima omnium judicio esset, tanto tamen sæpe rapiebatur fervore spiritus, ut cui ignota fuisset ejus sapientia et sanctitas, insanire procul dubio, dum illum nominari audiret, crederetur. Ad hanc ergo ipse sæpe, quemadmodum et Thobiam, visitandam ibat, audiebatque ab ea libenter monita salutis; unde indies magis crescebat ejus in Deum amor et devotio : cujus et assiduo magnoque hortatu sacram amplecti Religionem aliquando cogitabat. Fuerunt qui hanc aliam Augustini matrem *k* Monicam, magnum illud B inter mulieres ac præstans sanctumque nomen, appellarint; et sicut illum matris, ita hunc amitæ, quæ instar matris ei semper fuit, precibus et lacrymis summisque vitæ meritis ad tantam animi integritatem pervenisse existimarint. Nec immerito alia Anna filia Phanuel dici potuit, de qua scriptum est, quod vidua erat, usque ad annos octoginta quatuor, nec discedebat de templo, jejuniis et orationibus serviens Deo die ac nocte. Felix enimvero Bernardinus, tot feminarum necessitudine et obsequiis, tamque egregie instituta earum vita tantaque virtute; quem Diana matertera et Pia affinis, eximiæ probitatis mulieres, aluerunt; quem Tobia consobrina et Bartholomæa amita, summæ sanctitatis feminæ, instruxerunt! Felix profecto, qui, quod est in vita maximum omnium momentum, tanta cura et diligentia, tam egregiis moribus, tam sanctis exemplis fuerit a primis annis suis educatus! Habet enim hoc præcipuum primæ ætatis institutio, ut quales tunc vel recti vel pravi mores imbibantur, tales etiam perpetuo firmi, fixi, abolendique numquam, quasi natura eos jaciente retineantur : quare non frustra divinæ sæpe voces admonent, filios a teneris annis erudiendos esse : cujusmodi inter alias illa est, Non des filio potestatem in juventute, et ne despicias cogitatus illius : curva cervicem ejus in juventute, et tunde latera ejus dum infans est; ne forte induret et non credat tibi, et erit tibi dolor animæ. Doce filium tuum, et operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas. Felix merito igitur Bernardinus, qui tales habere educatrices monitricesque promeruit, quarum admonitiones et exempla, assiduæ quoque preces et merita, ad tantum eum sanctitatis culmen provexerunt, ad suscipiendamque tantam, quantam assecutus est, gratiam adjuverunt.

h *l* *et amitæ Bartholomeæ,*

sanctissimarum viduarum

k

Luc 2, 37

Felix 4 feminarum instructione,

Eccli. 30, 11

C

8 Jam vero earum exemplo et exhortatione, majora quam solitus erat aggrediebatur : nam viliores jam et pauciores sumere cibos, augere jejunia, vigilias, visitationem ecclesiarum, studia sacræ lectionis, orare frequentius incipiebat. Jam duris in stratis, ac in iis quidem vestem semper indutus, somnos capiebat : jam cilicio sæpe utebatur, jam disciplinis etiam multoties corpus castigabat, operiens cum Propheta in jejunio animam suam, et ponens vestimentum suum cilicium. Atque hæc in privato quodam domi loco secreta habere, cognoverunt aliquando quidam socii ejus, cum parvo etiam altari ac superposita figura Salvatoris crucifixi, ardentique ante eum lampade. Quin et urticis se verberasse

variis semet pœnitentiis exercet :

Ps. 68, 11

aliquando deprehensus est, experiri ita prius per D aliquot annos tutius putans vitam, quam religiosam agere proponebat. Quod ut majore commoditate ardentioreque animo efficeret, curavit etiam se admitti in eorum numerum, qui Disciplinati confraternitatis B. Mariæ appellantur, in majori Hospitali Senarum, quod a Scala nomen accepit. Nec vero quamvis hujuscemodi confraternitates magnorum sæpe malorum causam attulisse, ac proinde minime probari debere videantur, præteriri hæc debuit; propterea quod inde multi summa sanctitate præstantes viri, ut puta Jesuati, Ordinisque Montis-Oliveti fundatores, aliique ejuscemodi non pauci prodierunt, quorum consortio non indignum videtur, ut ipse (licet illis longe superior) aliquando annumeratus fuerit.

adscribitur Confraternitati disciplinatorum :

9 Tantum ergo illi profuit talium mulierum tam frequens ab eo facta visitatio, tam frequens ipsarum admonitio. Quo loco ut intelligamus, non tam sanctam ejus mentem, quam sanctæ etiam ejus mentis nullam omnino ostentationem; non videtur omittendum, quod cum Tobia, more cautæ mulieris, suspectam merito habens pubescentem facilemque labi ejus ætatem, moneret ante omnia adolescentem, ut a blandis se muliercularum spectaculis colloquiisque, non secus ac pestifero quodam ab angue longe arceret; ille, quamvis quæ monebat certo observaret, per jocum tamen ei aliquando, Scito, inquit, me E nobilissimæ cujusdam ac formosissimæ *l* puellæ amore correptum, ad quam visendam salutandamque advesperascente die semper ire soleo : nec nisi prius illa visa, dulcis mihi ullius noctis quies esse videretur. Erat porro dilecta adolescenti ea, cujus, ut dicit David, concupivit Rex decorem; quam præ summa ipsius animi pulchritudine adamavit etiam, gloriosamque supra omnes effecit maximus cœli atque mundi Factor : Maria scilicet Virgo, cujus cum nomen miro affectu veneraretur, jugiterque animo fixum teneret; ita imaginem ejus, publico quodam urbis loco egregie depictam, antequam lecto se componeret, salutatum pro more ac se illi commendatum ibat. Verum etsi omnia vitæ ejus signa plena integritatis plenaque austeritatis videret, ita ut nulla posset talis de eo suspicio in mentem venire : cum contra tamen cogitaret ætatis lubricitatem, carnis nostræ fragilitatem, dæmonum insidias; locum etiam ubi habitare solerent feminæ quædam parum pudicæ, quem et ab eo solicitius quæsierat; atque id quod de se dicit Apostolus, Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, et F captivum me ducentem in lege peccati quæ est in membris meis; cogebatur ob hoc quoque pessime omnia suspicari; maxime autem propter delicatam adolescentis naturam, adjunctam quoque præclaris ejus virtutibus elegantiam formæ et pulchritudinem; ita ut de ipso recte illud Virgilianum dici posset :

Deiparam singulariter amans,

l

Ps. 44, 12

Tobiæ fatetur se aliquam formosam diligere :

Rom. 7, 23

cui deterius quid suspicanti innotescit veritas

Gratior est pulchro veniens in corpore virtus.

Propter quod nec caruit insidiis impudicorum aliquorum hominum, quos ipse cum putenti sentina semper magis exhorruerit, quemdam etiam aliquando pugno, atque alium lapidibus, adjuvante eum optimorum quorumdam adolescentulorum manu, læsit. Hæc igitur cogitans, non modicoque proinde dolore perculsa, statuit, quid id esset omnino diligenter inquirere : atque ubi multis secretis modis vias adolescentis sedula mulier investigasset, neque aliquid præter id quod diximus de eo comperisset, ex magno quo detinebatur mœrore in majorem subito lætitiam conversa est.

ANNOTATA.

a *In MS. Rubeæ-vallis additur :* In quo anno Catharina

A. MAFFEO VEGIO EX MS.

A tharina de Senis evolavit ad Superos; *Hujus Acta dedimus 30 Aprilis.*

b *Surius ista addit:* Patruus ejus Tollus ter ejus civitatis Præses fuerat, cum bona civium gratia.

c Cum esset annorum 22, Deo animam reddidit anno 1383, remanente Bernardino, annorum trium. *Ita cum Capistrano dictum MS. et Surius.*

d Anno 1386. *Ita Capistranus, ast* 1387 *Surius et MS.*

e Primum scholas trivialis doctrinæ sub Honofrio præceptore continuavit, *inquit Capistranus.*

f *Scilicet, cum post obitum etiam S. Bernardini* antiquus *seu* grandævus adhuc vivebat in humanis, *uti apud Capistranum et Surium legitur.*

g Guido Benollia de Ptolomæis *Capistrano et Surio dictus.*

h Trogliardum de Tolomæis *Capistranus appellat, cujus vidua* Bartholomæa suadebat semper Bernardino viam Dei in sacra Religione capescendam, idque sub Regula Canonicorum Regularium S. Augustini, cui ipsa religata erat in conventu et loco devotissimo de Liceto, ubi spirituales viri et Deo servientes morabantur. Bernardinus ergo cum illis in habitu seculari C libenter conversabatur, approbans satis in corde mores et laudabilem vitam Patrum illorum: cepissetque eamdem Religionem, nisi quia præfatam Dominam relinquere nolebat dum viveret.

k *Acta* S. Monicæ *dedimus 4 Maji.*

l Amasia *ab eo vocatur apud Capistranum*, amica *apud Surium*, juvencula *in MS.*

CAPUT II.

Servitium peste contactis exhibitum. Morbus gravis. Ingressus in Ordinem Minorum. Primæ conciones

Cum ita ergo ageret optimus adolescens, cum tot in eo tantæque relucerent virtutes, non minor utique inerat ei, quæ ceteras tamquam eminens regina quædam magis etiam illustraret, tolerantissima animi fortitudo atque patientia; qua, tamquam validissimo scuto, etiam quantumcumque gravia et tristia furentis humanæ nequitiæ tela fortiter animoseque retunderet, callens probe illud Apostoli: *2 Tim. 3, 11* Omnes, qui pie vivere volunt in Christo Jesu, persecutionem patiuntur. Id autem maxime demonstravit tempore cujusdam *a* pestis, quæ anno Christi millesimo quadringentesimo tam gravis atroxque C Senas invasit, ut innumerabilem ejus populum furibunda, qua passim cuncta rapiens sæviebat, contagione populaverit. Nondum vigesimum annum attigerat, cum gravissimam eorum temporum conditionem summe commiseratus, petiit Hospitale, quod ob B. Mariæ honorem ac peregrinorum causa in medio urbis extructum est. Illud autem est, quod a Scala nomen accepisse supra diximus, magnum quidem, amplum ac celebre, et ad suscipiendos curandosque quosvis ægrotos semper promptum, semper patens. Petiit ergo illud serviturus per id temporis, quo peste gravius agente longa eo languentium turba deferebatur. Id vero egit, cum familia ferme omnis ac ministri Hospitalis, plures quam centum quinquaginta, peste consumpti essent; nec quisquam inveniretur qui tanti periculi servitium oblato etiam quovis magno pretio, subire vellet. Sed cum nihil ille præter Deum cogitaret, omniaque propter eum contemneret; statuit ob amorem ejus ac Mariæ Virginis, cui præcipue afficiebatur, tantum ministerium (licet mille ei se mortes offerrent) suscipere: sequens vestigia Tobiæ consobrinæ, quam mulierum ipsius Hospitalis ægrotantium curam ultro etiam gessisse supra diximus; asciscens quoque, qui eum libenter adjuverunt, quamplures optimos socios D suos adolescentes, cum minime tanto oneri solus sufficeret.

Grassante pestilentia, ea contactis servit in Hospitali,

11 Mirum erat videre, quantum extrema quæque et non nisi vilissimis mancipiis convenientia officia subibat: quanta solicitudine quantaque animi alacritate neminem aspernans, nunc ignes, nunc strata, nunc medicinalia vel pocula vel fomenta vel odoramenta præparabat. Nunc his potum et cibaria ministrabat: nunc illorum vel stomachi vel alvi minime fastidiens purgamenta excipiebat: nunc aliorum ulcera attrectans saniem extergebat, consolans omnes dulcibus verbis, ac bono animo semper esse adhortans; qui vero vita excedebant, curans maxime ut sanctis primum Sacramentis munirentur, tum sepelirentur etiam pie decenterque, non vigiliis, non incommodis, non laboribus ullis unquam parcens; numquam tanto debacchantis pestis furore, numquam ipsa quam ante oculos quotidie sibi adstantem videbat morte deterritus. Cum Apostolo autem solicitudine non piger, spiritu fervens, Domino serviens, spe gaudens, in tribulatione patiens, orationi instans, necessitatibus Sanctorum communicans, hospitalitatem sectans. Quæ res ipsos proximiores E consanguineos infensos admodum ei fecit, objurgantes eum et execrantes, ac amara et turpia quotidie in eum maledicta jacientes, neque aliter quam delirum, et penitus excordem appellantes, quod vitam suam (quam nemo non sanæ mentis tueri omni studio niteretur) ipse negligeret, quod tam vile abjectum dedecorumque ministerium elegisset, ad opprobrium clarissimi generis eorum perpetuamque omnium ipsius necessariorum infamiam. Quibus minime prostratus animo adolescens, cum habitaculum quod in eo sanctitatis ædificare Deus cœperat, tempus jam consummandi perficiendique adveniret; majore quam solebat etiam patientiæ robore confirmatus, majore adauctus fortitudine, surdis cuncta auribus excipiebat; nihilominus curans, quidquid in eo vilipenderetur, quidquid ei exprobraretur, quidquid ignominiæ vesaniæque attribueretur; dum Deo tantum, cujus causa cuncta faciebat, gratus esset atque acceptus; dum Deo tantum, ad quem omnia referebat, minime vile et pudendum, minime opprobriosum et contemptibile esset quod susceperat servitium: non ignarus Evangelici illius verbi; Beati eritis cum vos oderint homines, et exprobraverint vos, et ejecerint nomen vestrum tamquam malum propter filium hominis. Volvebat nimirum animo continuoque meditabatur, magnum illum mundi contemptorem Franciscum: qui ut multa F hujuscemodi, a patre præsertim crudelissime in eum sæviente, æquo animo sustinuerat; ita eum imitari quam maxime studebat; ita ejus humilitatem et patientiam, qua nemo posthac eum unquam mortalium æquavit, proponens assidue sibi ante oculos, efficacius etiam sequi contendebat.

vilissima quæque ministeria obiens — *Rom. 12, 11* — *et offensionem consanguineorum fortiter spernens,* — *Luc. 6, 22* — *atque in hoc imitatus S. Franciscum.*

12 Jam transactis in eo officio quatuor mensibus in gravissimum demum incidit languorem: quo totidem, quot ante ægrotis servierat menses, diu et ad obeundam usque mortem vexatus, lectulo semper decubuit, apud amicissimum quemdam suum Ildibrandinum Manettam, curante eum semper Tobia consobrina sua, ac *b* Justina quadam alia nobili matrona, quæ numquam ab eo donec sanatus est discesserunt. In quo si humana (quæ stolida et cæca sunt) judicia attendere velimus, magnum certe arguendæ Divinæ justitiæ propositum argumentum videtur; quæ tantam quatuor mensium susceptam pro ejus honore servitutem, tam impari statim longeque indigna per quatuor utique menses meritorum mensura compensaverit. Sin divinis (quorum inscrutabilis est ratio atque effectus) inniti malumus judiciis, nihil erit

In gravem morbum incidit, — *miro sed justo Dei judicio,*

A erit quod non semper æquo pensatum examine videatur. Sunt quippe humanæ mentes, uti crassa hac infirmaque corporis mole demersæ, ignorantiaque ubique et erroribus circum quasi obsessæ; ita a veri cognitione longe alienæ, discernendique cujusvis vel boni, vel mali minime capaces. Dei vero, qui æternitatis suæ oculo cuncta prospicit, numquam errat, numquam fallitur judicium: solus ipse quid cuique vel utile, vel nocens futurum sit, etsi prima rerum facies contra ostendere videatur, probe noscit; probeque noscens, singulis, uti meliora quæque sibi videntur, distribuit. Ideo recte Propheta dicit:
Psal. 30, 7 Judicia tua abyssus multa. Quam magnificata quo-
Psal. 91, 6 que, inquit, sunt opera tua Domine; nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ. Vir insipiens non cognoscet, et stultus non intelliget hæc. Atque
Psal. 32, 10 alio loco ait. Reprobat Dominus cogitationes populorum, consilium autem Domini in æternum: cogitationes cordis ejus in generatione et generationem.
Job 10, 4 Job etiam, Numquid oculi, inquit, carnei tibi sunt? aut sicut videt homo et tu vides? Et alius Propheta dicit: O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ
Rom. 11, 33 Dei! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et
B investigabiles viæ illius! Quod si quisque advertere voluerit, cognoscet non sine magno atque sancto Dei judicio permissum, ut gravem illam quatuor mensium in ægrotos servitutem gravior etiam per totidem alios menses ipsius ægrotatio, quasi digna tantorum meritorum ejus retributio, sequeretur. Nam cum statuisset Deus tantam quam exercuerat servitii
altius cœlestia appetit: pietatem, non jam corporis ullis commodis, quæ minima quidem illi viderentur, sed majoribus animæ bonis munerare; ideo ut altius ad cœlestia, quæ illi parata erant, dona mentem erigeret, calamitosique hujusce mundi spes illi omnis magis ac cura vilesceret; percuti eum pessima illa valetudine consulte permisit: unde fiebat, ut quo magis languor eum gravaret, eo magis augeretur in eo Dei amor mundique contemptus; ut quo majorem pateretur corpus ejus anxietudinem, eo fortior consurgeret mens atque Deo propinquior.

13 Jam valido ergo ille corpore factus, spiritu etiam magis convalescebat; jam gravi a corporis ægrotatione liber, graviorem etiam omnem animi ægritudinem evaserat. Nam versans secum profunda cogitatione turbulentas insanientis hujusce mundi, infinitasque quibus quotidie, tamquam obruente nos undique fluctuantis sali tempestate, jactamur curas
C et anxietates; nec minus inanem deliniméntorum ejus falsamque lætitiam; mentitum quoque felicitatis aspectum, quo non aliter ac impudentissima meretrix
Ps. 102, 15 incautum quemque deceptura blanditur: consideransque altius quod dicit Propheta. Quoniam pulvis sumus; homo, sicut fœnum dies ejus, tamquam flos agri sic efflorebit; quoniam spiritus pertransibit in illo, et non subsistet, et non cognoscet amplius
et religiosam vitam desiderat. locum suum. Hæc, inquam, ac dulcissimam contra, quæ cum Deo est, quietem et tranquillitatem attentius meditans; proposuit, abjecta proculcataque omni penitus terrenarum rerum cura, religiosam (quam unicam vere felicem et beatam esse judicabat) vitam colere: atque ita proposuit, ut quotquot a via Dei aberrare peccatisque habenas laxare conspiceret, dentibus omnes libenter discerpsisset; quod immoderatioris tamen animi vitio, si fortasse id narra-
præ Ordine S. Dominici ret, attribuebat. Cum vero cunctas, quæ a sanctis viris institutæ sunt, districtas observationes gravi maturoque examine ante oculos sibi poneret; duæ tamen (ut ipse aliquando referebat) Francisci scilicet et Dominici, quas merito sequi posset, digniores ei apparuerunt. Utram vero earum eligeret diu fluctuans diuque cogitans, tandem instituta ipsarum intelligere atque discutere statuit. Ac primum quæ Franciscus observanda tradiderat legens, cum iis D
A. MAFFEO VEGIO EX MS. admodum delectatus et recreatus esset; non amplius
eligit S. Francisci humilitatem, curans quid Dominicus instituisset videre, statim firmato certo proposito Franciscum amplexus est, propter majorem mundi contemptum, humiliorem etiam pauperioremque statum longe animo suo gra- Ps. 83, 11
tiorem, eligens cum Propheta abjectus esse in domo Dei magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

14 Porro hunc ejus animum confirmavit etiam *quadam visione animatus:* magis insignis, quæ ipso eodem tempore in somnis apparuit ei, hujusmodi visio. Vidit se in quodam esse magno agro inculto *c*, in quo excelsa turris, atque in turri fenestra, per quam flamma ingens exibat, in medioque flammæ femina quædam, resolutis crinibus pansisque manibus, sublata alte et ter repetita voce Franciscum inclamabat. Quorum significationem, dum ea aliquando narraret, talem etiam afferebat; ut ager, mundus; turris, Deus; ignis, Spiritus sanctus; femina, Religio seu Ecclesia intelligeretur. Dicebat quoque eam tam recenti memoria tenere, ac si tunc contigisset. Ita igitur ad eam, quam jam animo versabat, Francisci viam magis accensus est. Jam illam in omnibus magis admirabatur atque æmulabatur: jam ad illam anhelabat E
vehementissime atque suspirabat: jam vitæ illius amore et imitatione, institutorum quoque quæ præclara sanctaque reliquerat observatione, mirum in modum trahebatur: sed retardavit eum aliquando Bartholomæa illa, cujus eximiæ sanctitatis supra mentionem fecimus. Nam cum lecto moveri non *inservit Bartholomeæ amitæ ægræ usque ad mortem:* posset, propter cæcitatem simul et surditatem, spasmationem item nervorum, ac decrepitam ætatem (nonaginta enim septem annorum erat) defunctaque nuper esset domestica quædam ejus, religiosa femina, cujus tantum servitio utebatur; noluit tamen optimus adolescens amitam, quam non aliter ac matrem diligebat, deserere. Servivit ergo ei, nullo labore, nullo fastidio retractus; ac cuncta propriis manibus, quæcumque tanta necessitate affectæ mulieri expediebant, faciebat, donec supervixit: supervixit autem annum integrum et plusculum.

15 Qua mortua, secreto domi religiosam quam sequi proposuerat vitam prius experiri magis cre- *bona sua in pauperes distribuit:* didit, majoribus quam consueverat castigationibus corpus affligens. Tandemque, ubi per tantum temporis, quantum satis videbatur, quod volebat expertus est; primum distribuit omnem substantiam suam in pauperes, uti majorem cujusque indigen- F
tiam adesse animadvertit; non immemor mandati Evangelici. Si vis perfectus esse, vade et vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et veni, sequere Matth. 19, 25
me, et habebis thesaurum in cœlis. Deinde adiit Joannem Nestorii, virum cum propter senectutem, tum propter non mediocrem prudentiam et sanctitatem magnæ apud omnes auctoritatis, cui et ante quidquid se facturum cogitasset aperuerat: suscepitque ab eo Ordinem habitumque Minorum, a Francisco institutum, vigesimo secundo ætatis suæ anno, *habitum suscipit Senis:* sexto idus Septembris (quo die etiam eum natum esse supradictum est) in Ecclesia S. Francisci Senis. In quo haud est prætereundum, quod dixisse tunc optimo adolescenti sanctum Senem memoratur? ex nemine scilicet jam diu tantum incrementi tantumque exaltationis, quantum ex ipso futurum videbat, Ordini Minorum provenisse; quo nullus Senis esset adolescentium melior, nemo integrior, nemo moribus virtuteque præstantior. Non diu autem post contulit se Columbariam, locum in Senensi agro, ubi *Columbariam migrat,* Franciscum morari aliquando solitum, Bonaventuram etiam, cum et ibi ipse assidue ageret, Cardinalatus Galerum delatum respuisse tradunt. Quo autem modo se illo contulerit, dicendum est.

A

A. Mafeo Vegio ex MS.

16 Venerat fortasse optimus quidam et religiosissimus vir ejusdem Ordinis, cupiens locum illum ad antiquum strictioremque vivendi modum reducere: in quo opus erat ei aliquibus, qui secum habitarent paris professionis parisque propositi, quos ab eo qui tum ministrandi curam habebat impetravit. Contemplatus vero Bernardinum adolescentem novitium, allectusque plurimum indole morum et probitatis ejus, sperans non modico eum ad id quod proponebat adjumento futurum, rogavit ut is sibi ante omnes daretur. Placuit ea res ipsi qui ministrabat, placuit et Bernardino: volentibusque et asserentibus omnibus perrexit Columbariam. Ibi cum summa mansuetudine, innocentia, patientia, caritate, obedientia (quibus se omnibus gratum faciebat) vitam agens, in omnibus juxta Apostolum exhibuit semetipsum ut ministrum Dei: factusque tunc est locus ipse magnæ austeritatis, magnæque apud omnes devotionis: quo tempore pauci admodum hujuscemodi phœniceque rariores habebantur. Exacto deinde anno Regulam Francisci, cui se destinaverat, professus est. Tum alio etiam revoluto anno primam Missam cantavit; ac eo quidem omnia die, quo et mundo et sanctæ pariter Religioni natum eum modo diximus, sexto idus Septembris; die profecto magno illi semper et memorabili, cum propter hæc, tum propter ejus, cui summo et ardenti amore affectus erat, excelsæ scilicet Matris Dei Virginis Mariæ reverentiam: ut quo mundum nascens illa introiit, eo tot et ipse die magna gloriosaque bona, mundo utique nascens, consecutus extiterit.

2 Cor. 6, 4

ibique professus et Sacerdos factus:

B

17 Post paucos autem dies, cum litteris etiam assidue acriterque insistens, mirum studiorum suorum profectum attulisset; demandatum est ei a majoribus suis prædicandi verbi Dei munus: quod ipse, quamquam tanto sibi oneri minime æquas vires affirmaret, jussis tamen eorum humiliter parens, suscepit. Primum autem (ut aliquando ipse narrabat) illud cœpit in Segiano oppido Senorum, quod vicinum erat Columbariæ, ubi ipse habitabat. Quem tunc, tantum illum futurum legis Dei annuntiatorem tantumque præconem, ferunt tam magno vocis, et tibiarum, et totius denique corporis tremore correptum fuisse, ut vix quod instituerat proloqui posset: quod et eximiis oratoribus contigisse certum est: signum verecundi et a natura bene informati animi. Tum vero, cum Senas profectus esset, verba ad populum fecit, prope arborem B. Francisci, quæ est apud mœnia civitatis. Deinde tertio apud S. Honofrium, ubi tunc erat tenue tantum quoddam eremitorium, Capriola appellatum, quod pertinebat ad Hospitale majus B. Mariæ. Cujus loci commoditate captus, rogavit Rectorem ipsius Joannem *d* Glandaronum, ut locellum ipsum ei aliquibusque sociis ejus, habitationis ipsorum causa, concederet. Nec recusavit vir optimus, memor quanta alias pietate, tempore tam diræ pestis, hospitali ille servierat. Qua tam insigni piaque liberalitate, non tam petenti servo Dei, quam loco ipsi bene consultum est: nam cum ante pusillus admodum et angustus vilisque esset, tantum postea ejus cura et opera, quantum videre licet, auctus, amplificatus, nobilitatusque est *e*. Nactus ergo ille tam commodam proposito suo habitationem, prosequi alacriter quod cœperat, et quidquid eloquio doctrinaque poterat, totum id populo libenter eum audienti, impendere pergebat; et (quemadmodum *f* Salomon dicit) tamquam imbres mittebat eloquia sapientiæ suæ. Cum tandem cupiens uberiorem fore fructum laborum suorum, volentibus mandantibusque Majoribus suis, ad instruendas utique alias civitates, uti spiritus eum ducebat, se accinxit.

concionatur Segiani,

Senis

C

et Capriolæ, ubi habitationem eligit.

d

e

f

Eccli. 39, 9

D

ANNOTATA.

a *Pestem per reliquam Hetruriam hoc anno adeo grassatam scribit ex Boninsegnio Ordericus Raynaldus in Annalibus, ut Florentiæ* 600 *aut etiam* 800 *singulis diebus absumpserit. De eadem tunc Senis grassata agit Malevolta* 2 *par. historiæ Senensis lib.* 10 *pag.* 190.

b *Surio* Justina de Manetis.

c *MS. Rubeæ-vallis ista addit:* prope fontem Follonicum, extra mœnia a Conventu Fratrum Minorum parum distantem, vidit palatium plenum fenestris, et ignem intus omnia comburentem. Videbat insuper per fenestram unam, ab igne præservatam, virum habitu S. Francisci indutum... ter Franciscum clamantem.

d *Capistrano* Joannes de Tantavonibus, *nisi forte huic mortuo alter successit cognomento* Glandaronus.

e Primum ibi Guardianatum exercuit diligenter, pondus diei portans et æstum... delicatum corpusculum lapidum, lignorum, aliorumque cæmentorum oneribus submittens, ac propriis humeris deferens pro constructione loci *etc. Ita Capistranus.*

E

f *Imo* Jesus Sidrach.

CAPUT III.

Excellens donum concionandi cum virtute conjunctum. Fructus ejus multiplices, et conversio populorum.

At nunc majora longe atque illustriora ejus monumenta attingimus. Nam omni studio et diligentia sancto sibi injuncto operi insistens, tanta illud implevit gratia et felicitate, quantam qui eum verba facientem audierunt, non satis admirari atque summis supra omnes laudibus efferre potuerunt. Si enim pronuntiationem recte antiqui et sapientissimi dicendi præceptores primam esse et summam eloquentiæ laudem crediderunt; si interrogatus Demosthenes, quid in Oratore primum esse judicaret, pronuntiationem respondit; quid vero secundum, itidem pronuntiationem; quid deniqne tertium, pari modo pronuntiationem semper esse dixit, quasi in ea omnis vis omnisque orationis excellentia contineri potissimum videretur; quibus nos Bernardinum præconiis extollemus? qua admiratione prosequemur? qui toties illum audivimus ea pronuntiationis gratia, naturæ prælarga manu adeo donatum fuisse, ut nihil dignius, nihil certe præstantius dici posset: quippe cui ita vox lenis, clara, sonora, distincta, explicata, solida, penetrans, plena, redundans, elevata, atque efficax erat; ut ad id, quod jussus susceperat proferendi in vulgus sermonis officium, recte illi ad nutum formata credi posset; quæ ita suavis erat, ut cum suavitate mixtam haberet dignam quamdam gravitatem; ita robusta, ut non solidior, condita magna esset lenitate; ita aperta, ut non solutior tamen illa difflueret: quæ præterea aptis quibusdam et decentibus modis ita instruebatur, ut major inde nimirum ejus dignitas gratiorque exspectatio nasceretur.

LIBER II

In concionibus excellit pronuntiatione,

F

omnibus modis perfecta,

19 Nec dico quam ad unguem omnia, quæ magni dicendi artifices tradiderunt, sola eum natura adjuvante, observabat; quam vocem ille sibi ad quæcumque aptaret servientem haberet; quam callebat eam, ut res quæque de qua dicendum esset postulabat, vel demittere vel moderari, vel attollere, vel concitatius etiam nonnumquam acriusque profundere; quam recte id, quod apud alios summæ est artis, ipse suo ingenio norat, quo loco præcipuum haberi, ubi suspendi spiritus, ubi claudi sensus deberet; quis in omnibus

et rebus ipsis adaptata,

A omnibus ordo servandus esset, qui cum ornatu conjunctus tantum apud animos hominum valet, ut nihil eo plus valere maximi Oratores attestentur. Per dies autem festos et solemnes, quibus ex omni genere et colluvie hominum major fit concursus, apud quos præter ordinem sermo, qui tantæ diversitati satis faciat, habendus sit, quam ex industria ille, nunc minime ordini serviens, multa nunc hinc nunc illinc saliens magis cumulabat quam disponebat: et cum jocundus sua ipse natura esset, quam multa studio etiam gravissimis sententiis suis jucunditatis et facetiarum plena sæpius intermiscebat, ut fastiditos alias audientium animos talibus quasi dulcibus pabulis recrearet, recreatosque proinde ita etiam attentiores efficeret. *simul delectans et movens,* Accedebat his venustas oris, lætitia vultus, totiusque decor corporis, aptissimi etiam ejus et rei cuilibet quæcumque exponenda esset congruentissimi gestus: quibus adeo miro naturæ munere valebat, ut ne quisquam illum, quamvis doctus atque omni arte instructus, minus anteiret; unde fiebat ut tot tantisque ad dicendum adminiculis adjutus, tria quæ in Oratore ex sententia summorum eloquentiæ auctorum exiguntur, mira ille divinaque gratia super omnes assequeretur: B nam et cuncta quæ dicturus erat melius docebat, et animos audientium magis delectabat, et vehementius eos movebat, atque ad quæcumque placuisset ardentius incitabat.

20 His adjungamus, quæ majorem etiam eum merito ac admirabiliorem reddidit, *singulari doctrina,* magnam evangelicarum institutionum rectamque doctrinam. Neque enim tam ei lingua corporisque gestus, quam multa etiam eorum quæ traditurus erat eruditio ac præstans ingenium serviebat. Adjiciamus insuper multarum rerum notitiam, summamque in discernendis variis populorum moribus prudentiam: *prudens in carpendis vitiis.* nam ut omnes adivit Italiæ civitates, sanctis eas instruens disciplinis; ita diversa ipsarum studia, diversaque quibus corrupta quæquæ magis essent peccata intelligebat; intelligensque diversis etiam ac quibusque suo convenientibus morbo remediis emendabat, morem sequens medicorum, medicus ipse exercitatus animarum admodum atque instructus. Ita vero emendabat, ut carperet magis vitia, quam homines; magis scelera, quam scelerum auctores, ad odium provocaret; ut non eamdem omnium vel temporum, vel conditionum, vel personarum, vel statuum, in reprehendendis criminibus rationem haberet; ut de magnis ac potestate dignitateve aliqua C præditis viris modeste semper loqueretur; ne leves vani popelli ac præcipites motus, quos reprimere semper studebat, magis incitaret; ut multa consulto præteriret, quæ vel nihil proficere, vec occulti alicujus sceleris notitiam experientiamque proinde afferre cognosceret; observans diligentissime quod Paulus Timotheum docet, Prædica verbum, insta opportune, argue, increpa, obsecra, in omni patientia et doctrina; (2 Tim. 4, 2) atque ita observans, ut cum infiniti ille profectus auctor extiterit, numquam tamen ipsum aliquid, quod scandali causa esset, protulisse compertum sit. Quod eo majore dignum laude putandum est, quo perpaucis id ejus muneris professoribus datum esse videamus: jam difficile et arduum est, multis audientibus multa loquentem, modum semper servare.

21 Sed præter hæc (quod omnia quæ diximus superat) tanta erat vitæ ejus integritas et sanctitudo, *Exemplum omnibus vita sua factus,* ut nihil in eo unquam deprehensum fuerit, quod reprehendi posset, nihil in eo notatum quod sinceritatem ejus maculare videretur: ut non diversa essent a sermonibus ejus opera, haberetque semper socias res verbis, et verba rebus; ut non aliter ac alios docebat, ipse faceret; (Act. 1, 1) non segnis imitator D Salvatoris nostri, quem pari cura populos publice erudientem, legimus facere prius quam docere cœpisse; *A. MAFEO VEGIO EX MS.* neque minus observator Apostoli, qui Titum instruens quo docere modo debeat, senes, juvenes, anus, adolescentulas, pro sua quemque ætate et conditione, post omnem doctrinam subdit; (Tit. 2, 7) In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate. Quibus tantum ille sibi auctoritatis vindicavit, tam celebre sibi ac magnum nomen adeptus est, *omnium in se amorem trahit:* ut passim eum omnes populi, omnis ætas, omnis sexus, pusilli simul et magni sequerentur, amarent, colerent, observarent; omnes eum revererentur, magnificarent, extollerent, ac tamquam divina oracula ejus verba susciperent *a*; summum esset cuique studium dulcibus ejus et sanctis verbis recreari, monitis imbui, documentis instrui, increpationibus salubriter curari, ponere ante oculos turpitudines anteactæ vitæ, diluere sordes delictorum, pœnitere antiquorum malorum, scelera horrescere, vitiis bellum indicere, mundi illecebras contemnere, converti ad meliorem sententiam, recta gradi via, virtutem amplecti, spem in Deo ponere, divinis delectari mandatis, cœlestia jam gaudia suspirare. Quis verbis æquare poterit, *inducit adolescentes* quantum ejus doctrinis adjuti adolescentiores, innocentiæ et pudoris profectum attulerunt? E ad quantam probitatem, ad quantam reducti sunt frugem vitæ? quam graviores induerunt mores, præsertim feminæ? quarum molliores jocos, cantus, et saltationes, ad frequentandas melius sanctas ecclesias celebrandaque ejus Sacramenta, divinaque avidius audienda mandata, convertit: *et feminas,* lasciviores vero ornatus et capillorum ludibriosas quasdam præstigias, medicamenta quoque ad fucandam faciem adinventa, ac inutilem omnem mundum, *ad abjiciendum vanitates,* mundioris elegantiorisque corporis causa paratum, irritamenta cuncta ac fomenta libidinis, ita despici, abjici et exterminari curavit, ut publice etiam ignibus ea sæpius traderentur. Nec minus superstitiosa quædam scripta, portentuosis nescio quibus ac iisdem nihil aliud quam dæmonum nomina significantibus notis et characteribus composita, medicata etiam et magicis carminibus præcantata pharmaca *et sortilegia;* (quæ ad insaniam magis quam ad amorem aut pacem ullam eos quibus ministrantur redigere solent) ita sanctis suis admonitionibus illustrique sua auctoritate destruxit atque evertit, ut infinita eorum congeries in ignem, utique exurenda penitusque delenda tamquam tali digna supplicio, mitteretur. F

22 Quis vero cumulate, ita ut res ipsa exigit, explicaverit, quantum robusti etiam ac seniores *viros ad rejicienda injusta lucra,* sanctis ejusmodi admonitionibus antiquam licentiam et vitæ consuetudinem reliquerunt? quantum deposita gravi veterum malorum sarcina, agiliores expeditioresque, dum juste recteque vivunt, adepti sunt? quanta ab eis rejecta sunt damnata exercitia? quantæ explosæ falsæ corruptæque negotiationes et lucra? quantæ ementium et vendentium inter se deceptiones et involucra? a quantis cessatum est dolis et fraudibus, a quantis fucis et impositionibus, a quantis mendaciis et pejerationibus? Quam multi præterea liberati a perniciosissima alearum peste, *libidines,* a turpissima monstruosissimaque criminandi Dei inferendique in eum contumelias consuetudine? Quam multi rapere, quam multi concutere, quam multi vim aliis inferre, quam multi stupra, adulteria, cædes. proditiones, committere destiterunt? Quam multæ feminæ prostitutæ, ac publicæ obscænarum libidinum victimæ, ad cœlibem vitam redierunt? Quanta parentibus in filios diligentia, filiisque in parentes crevit reverentia? quantus maritorum et uxorum in invicem amor et fides? quam domini servos mitius, quam servi Dominos fidelius prosecuti

A. MAFFO VEGIO EX MS. odia.

A cuti sunt? quam ad amorem omnes vel fratres, vel consanguinei, vel affines, vel amici, vel contubernales, aut incensi magis sunt, aut restituti? A quantis civitates exemptæ sunt seditionibus, et inimicitiis? a quanta turbatione animorum? quanta in populis extincta sunt odia, repressæ iræ, sanati livores, sedatæ discordiæ *b*, et contentiones? quanta quies et tranquillitas? quot reconciliatæ adversæ interse et infensæ mentes? quot revocari ad benevolentiam et pacem animi? a quanto liberati æstu perturbationum, a quanto nocendi studio vindicandique insania? Quis denique satis dixerit, quot uberrimis ille suis sanctissimisque doctrinis ad Dei cognitionem amoremque attraxerit? quot ex tantis mundi ærumnis tantoque naufragio ad tranquillum tutumque sanctæ Religionis portum eduxerit? quotque eorum habitationis causa extrui domos et monasteria curaverit? ingentis omnes operæ atque impensæ ingentique populorum studio, ob sancta ejus merita collatis omnium bonis id adjuvante; quibus non tota tantum Italia, sed Christianus nunc ferme orbis totus quotidie magis impletur. Crescente enim felicius in dies sanctarum ovium grege, cujus sanctus ille pastor primum auctor fuit; nimirum etiam, quibus tanta ejus multitudo collocetur, crescere multiplicarique habitationes necesse est *c*. B

Pluribus ad Ordinem venientibus

monasteria construit:

supra Pythagoram laudandus,

23 Et quid his majus? quid excellentius? quid vel mundo illustrius, vel cœlo gloriosius esse queat? Si enim Pythagoram Philosophum Gentilem summis laudibus antiquitas extulit, quod populum Crotoniensem, in luxuriam ac gravissima omnia vitia lapsum, publicis admonitionibus, viros et mulieres, pueros etiam separatim omnes habitos, ad meliorem frugalis vitæ usum revocavit; si magnam est ille gloriam consecutus, quod sapientia et auctoritate sua tantum uni populo, ad deponenda usque mulieribus vestimentorum ornamenta, contulit; quantum nos huic laudis et gloriæ attribuendum putabimus, qui dignioribus sanctioribusque doctrinis pariter et exemplis, innumerabiles etiam populos ad majora longe virtutum incrementa pervexit. Et cui nunc mirum videbitur, si tantis postea, de quibus loco suo infra dicetur, signis ille claruerit? Nam si tantorum bonorum ipse causa extiterit, non est ambigendum, parem illi in cœlis, ubi sempiterno ævo fruitur, eorum gloriam referri: neque modo eorum quæ vivens ipse operatus est, sed et omnium quæcumque nunc ad meliorem aliam vitam translatus, ex antiquis benefactis suis, quasi ex sanctis ante seminibus, consurgentia redivivo semper ortu producit. C Ita enim fit ut quidquid pium, justum, sanctumque post se morientes reliquerunt, propter quod in ore viventium summa cum laude versentur, id quod uberioris indies fit meriti, ad uberiorem utique indies gloriosioremque vitam eis cedat. Ad vitam dico, non ad majorem blandientis ullius famæ expectationem, quo mortalium vana maxime et inanis decipitur opinio. Vita namque apud Deum est, non fama; quæ locis tantum et temporibus, longe ab illo alienis, præscribitur. Nec diversa est ratio eorum, quæ in vita nequiter perperamque aguntur, ut non tam ea, quam quæ post etiam inde mala exoriuntur, primo ejus auctori pœnam accumulent. Si par ergo in cœlis illi gloria refertur eorum bonorum, quæ vel vitæ tempore, vel nunc etiam vita functus piorum meritorum virtute agit; beatissima certe ipsum gloriosissimaque cum Deo vita frui credendum est: nullaque proinde excelsæ ipsius apud Deum potestatis admiratio haberi debet, si quidquid pro salute nostra a Deo petit, obtineat eum iis etiam magnis admirabilibusque signis, quæ supra omnem humanam virtutem facta ab ipso fierique novimus.

a Deo in vita et post mortem honoratus,

propter fructus etiam post mortem provenientes:

Tanta efficacia verbi primam videtur laudem mereri.

24 Mirentur alii et magni faciant longissimas D peregrinationes, desertissimas solitudines, asperrimos æstus et frigora, vilissima cibaria, attenuatissima ac creberrima jejunia, durissimas accubationes, lucubrationes, macerationes, gravissimas corporis castigationes, quibus majorem procul dubio apud Deum excellentioremque gloriam quæri nemo negaverit: ego autem non satis possum mirari ac magnifacere unum hominem tot populis saluti fuisse; unum hominem potuisse, sanctis suis doctrinis ac exemplis, tantos populorum quotidie graviter delinquentium errores, tanta scelera corrigere; potuisse curvas in terris cœlestiumque penitus inanes animas nostras ad Deum erigere; tot excursantibus quotidie cordis nostri motibus frænum ponere, a tot blandiculis voluptatibus sensus nostros abdicare, severiores austerioresque corpori nostro leges dare, tot ulcerosis virulentisque morbis mentes nostras purgare, civitatum mores componere, studia sancta augere; profligare vitia, pellere scandala, sedare seditiones, sanare inimicitias, inveterata ardentiaque odia extinguere, tantæ denique pacis, tantæ reconciliationis et concordiæ auctorem esse. Hæc enim longe majoris meriti, quam superiora, recte cuique ea examinanti esse videbuntur: E quæ nec sine magno etiam integerrimæ acceptissimæque Deo mentis statu, summoque Dei afflatu ac singulari cœlestis gratiæ influxu, fieri posse credenda sint. Ut recte quidam Ordinis ejus doctissimus ac disertissimus, cum interrogaretur cur ipse, multo majore doctrina atque eloquentia præditos, non tantam in corrigendis populorum peccatis vim haberet, dixisse videatur; se quidem esse tamquam carbonem, nihil ignis habentem; cui applicati alii, utique carbones mortui, minime reviviscant: Bernardinum autem, Carbonem ignitum divino spiritu esse, quem contingentes ceteri carbones, licet extincti, subito vim ignis suscipientes ardescant.

ANNOTATA.

a Per triginta milliaria et eo amplius, utriusque sexus, quasi innumerus populorum cumulus, ad audiendum eum avide et celerrime properabat. *MS. Rubeæ-vallis.*

b *Apud Capistranum ista habentur:* Vidisses namque pluries, sicut propriis aspexi oculis, antiquatas inimicitias per annos innumeros, adeo deletas et extinctas, atque ad veram et Catholicam reconciliationem et pacem Christiana tranquillitate redactas, ut non per hominem, sed per Seraphicum Angelum e cœlo dimissum, fieri talia judicares. F

c Judæi quoque, relicto cæcitatis suæ errore, baptismi gratiam sunt adepti. Hæretici pravitate hæretica abjecta, ad Catholicam fidem sunt reversi: *MS. præcitatum.*

CAPUT IV.

Fructus privatæ conversationis: mundi contemptus, patientia et constantia.

Privata etiam conversatione utilis

Plane cum tot ille et tanta egerit, ac apertis quidem omnia et publicis declamationibus suis; non minus etiam inter privatas actiones saluti quorumcumque consulebat; nunc hortans, nunc monens, nunc pro sua quemque conditione emendans, ut nulla ex parte omnis sermo ejus fructu careret *a*. Quemadmodum cuidam adolescenti, quem propter probitatem ejus præcipue diligebat, dum pendente post tergum zonæ capite cinctum eum aliquando vidisset, Dic mihi, inquit, an ante faciem vel retro incedis? Quibus non tam prudentiæ quam facetiæ

A facetiæ plenis verbis placide ille admonitus, ab ea cingendi consuetudine, quæ neque decens neque naturæ conveniens videbatur, postmodum abstinuit.

interrogantibus apte respondet

Quemadmodum et optimo cuidam Religioso Ordinis sui, cupienti quam susceperat religiosam recte vitam implere, rogantique quo facilius in modo posset efficere; annuens ipse, inclinato in terram toto corpore nihil aliud quam, Deorsum, Deorsum, respondit; talibus et signis et verbis pariter significans humilitatem, quam, uti præcipuum unicumque ejus quod magnopere cupiebat fundamentum, sequi deberet. Cujusmodi et alium, dum discendi forte, ut fit, causa rogaretur, quando recte publicis in sermocinationibus exclamandum esset, pulchre ita monuit; Fac age quod facturus es ad laudem Dei, et perfecta in caritate; et quod maxime optas, spiritus ipse Dei, cum tempus postulabit, suggeret atque ultro administrabit.

ac docet quid reddat conciones fructuosas,

Cui persimile est aliud responsum, quod dedit alii, eum roganti, ut cum tanti apud omnes populos sermones, quos publice enuntiabat, haberentur, tantumque fructum parerent; doceret ipsum singulares quas in enuntiandis ipsis sermonibus regulas observaret, quibus instructus utiliores et ipse suos quos habiturus esset sermones B facere posset; Unicam enim, inquit, tantum regulam observavi. Quod cum ille admirans ac gaudens simul, quod facilior ei esset unius quam plurium regularum observatio, quænam ea esset regula, rursum quæsivisset; Ex quo, ait, cœpi huic exercitio intendere, numquam nisi propter honorem et laudem Dei verbum aliquod protuli: atque hæc regula, quam semper solicitius observavi, sola mihi præstitit quidquid vel scientiæ, vel eloquentiæ, vel promptitudinis, vel auctoritatis sum consecutus: hæc quascumque errantes animas ad Deum converterim, sola mihi præstitit.

et quomodo carnis stimuli tolerandi:

26 Nec omittendum est illud, quod eidem alio tempore interroganti eum, quid sentiret de doctrina sacra, quod dicentem illum alias audivisset triginta se ei annis vacasse; Nunc minus, inquit, quam unquam videor mihi eam intelligere. Non etiam tacendum est sapientiæ plenum illud dictum, quo hunc ipsum consolatus est, dum in primis conversionis suæ annis spiritu libidinis graviter tentatus, quæsivisset ab eo quid triginta jam ipse annos religioni sanctæ militans, cum pugna carnis ageret. Prudenter enim ita eum admonens, Nunc, inquit, pejus quam unquam facerem. Quibus plane verbis et humilitatem suam servavit, et infirmum fratrem ma- C gna, ad retundendos infestæ carnis stimulos sustinendamque ejus pugnam, constantia exemplo suo roboravit.

b oratione maxime proficit:

b Et ut alia hujuscemodi multa prætereamus, non tam studiis publicisque et privatis exhortationibus, quam orationibus etiam insistendo, studebat labores suos proficuos esse. Nam iis horis, quæ nocte cantantur, quibus vel ante vel post quiescendi magis quam orandi tempus omnibus esse consuevit; ipse tamen in cella sua in loco Capriolæ orationi aliquando vacare visus est; id enim a multis jam annis instituerat, numquam post decantatas matutinales Horas sopori se dare.

de seipso humillime sentit,

Quæ cuncta cum præcipua in eo fuerint, majoraque longe humanis viribus (quod tamen mirum est in iis qui summas a Deo gratias consecuti sunt) ita se semper gessit, ac si nihil horum in eo esset, ita se palam omnibus ostendit, ac si nulla aliis virtute præstaret: ea fuit humanitate, ea vitæ mansuetudine, ea dulci et omnibus grata conversatione, ut (quod est perfecti hominis manifestum indicium) novitiis etiam ipsis se ultro submitteret, consilia quoque sæpius ab inferioribus exposceret: nihil de se unquam præsumens, supra neminem se unquam extollens, adeo ut qui eum non cognovisset, minimum omnium ex exteriore tantum morum facie esse judicasset. Et cum D tantus in prædicando verbo Dei esset, extant tamen qui eum discentem audierint, a principio quo illi sex annos operam dederat, numquam nisi in vilissimis quibusdam oppidulis ac rudiores inter homines ad id se idoneum credidisse.

A MAFEO VEGIO EX MS.

comis simul et gravis:

27 Sunt etiam qui perhibent eum, cum cellam ipsorum forte cujuspiam necessariæ rei causa peteret, plano semper passu vadentem, non nisi levi tactu ostium pulsasse, neque nisi vocatum jussumque unquam intrasse. Visumque aliquando, dum populi eum discedentem magno cum honore et concursu comitarentur, ita tristem, dejectum, prostratumque incedere, ac si ad supplicium duceretur. Ita quoque parcus verborum, remissæque et patientis naturæ fuit; ut cum publice omnium crimina acerbissime carperet, privatim tamen neminem unquam, ipsos etiam domesticos et inferiores, nisi dulciter arguerit. Et cum multa illi privatim publiceque exponenda essent, numquam tamen, quod et ipse aliquando ad instructionem aliorum aiebat, ex proposito mendacium dixerit: quo nescio quid in libero claroque homine pulchrius ac dignius esse posset. Si quando autem judicando quidquam errasset, erratum postea suum manifesta ratione intelligens, tam facile cedebat, ut vel penitus conticesceret, vel E se etiam errasse palam fateretur; ita omnis omnino pervicaciæ expers erat, ita suis ipse sententiis minime confidere aut inniti audebat. Porro mundi opes ita despexit, ut cum multæ illi pecuniæ ob extructionem monasteriorum obvenerint, numquam tamen aliquid earum vel videre, vel tangere, nedum possidere voluerit.

pecuniam sibi missam captivis impendit:

Et cum Dux Mediolani quingentos ei aureos aliquando necessitatum ejus causa misisset; suscepit quidem libens et gratias agens, sed statim eas, ad liberationem eorum qui publice carceribus ob æs alienum detinebantur, impendi jussit c.

Episcopatus oblatos non admittit:

28 Honores vero ac amplissimas dignitates ita contempsit, ut cum aucta nominis ejus pervagataque latius fama, multæ illum sibi Antistitem præfici civitates optarent, præsertimque Senæ, quæ civem suum majore etiam desiderio sæpius ad id petierunt; ignaræ quam longe defuncti illius nomine, quam viventis Pontificatu gloriosiores futuræ essent; numquam ipse tamen ut assentiret adduci ullo modo potuit, respuens omnia magno constantique animo; affirmans etiam eum, quem semel sibi cum Francisci habitu et paupertate delegerat vivendi modum, semper ad extremum usque vitæ finem, se esse observaturum; nonnumquam quoque asserens (id quod et memini ab eo mihi dictum fuisse) majorem F longe commoditatem fore victuro sibi quinque dies (tali quippe numero brevitatem humanæ vitæ percensebat) si honorem interim tanti oneris omitteret, vacuusque et liber et expeditus absque tam gravi et intolerabili sarcina, ad finem, cujus tam brevis esset mora, properaret; illud insuper aliquando joco attestans, fieri scilicet sibi injuriam, rogando ut alicujus privatæ civitatis Præsulatum assequeretur, cum quamcumque introiret civitatem, non alia cum veneratione quam Præsul susciperetur, frequentaretur, coleretur; longeque satius sibi consultum videri, ut omnium Italiæ civitatum, quam unius solius Antistes haberetur.

joco reponens se totius Italiæ Episcopum videri.

In quo referendum est, quod cuidam socio suo admodum sibi domestico roganti, numquid cum tot ei Episcopatus offerrentur, mens ejus ad suscipiendos illos unquam deflexa esset; respondit, numquam ullam sibi vel minimam fibram fuisse quæ id excogitaverit. Narrandum quoque quod huic eidem dixit, cum aliquando rumor advenisset eum ad Archiepiscopatum Mediolani electum esse, atque id ille ei renuntiasset, simulque quam libenter suscipiendæ dignitati animum inclinaret interrogasset:

A MAFEO VEGIO EX MS.

A rogasset : Ne credas, inquit, me tam excelsam meam dominationem pro ulla Episcopali dignitate commutaturum esse; dominationem scilicet appellans, sanctam, quam tot annis coluerat, tranquillæ religionis observantiam. Cui simile est quod alii etiam, roganti eum, cur Episcopatum Senarum recusaverat, respondit: Non recte sibi consuli, qui Papa jam esset, Episcopum dimissa longe excellentiore dignitate se fieri ; illud certe quod supra diximus significans, se, quamcumque introiret civitatem, non alia veneratione quam Præsulem suscipi, frequentari ac coli.

Alias socium quasi consulens de dignitate aliqua suscipienda

29 Verum illud memorabilius videtur, quod tunc, cum primum a concivibus Episcopus Senarum omnium voce et favore electus, atque a Pontifice vocatus esset ; ipse, qui probe callebat vitæ nostræ ludibria et pericula, vocavit ad se quemdam Fratrum suum illitteratum, quem propter simplicitatem vitæ admodum diligebat ; ac jocari secum, simulque quanta esset hujus mundi vanitas et stultitia jocando demonstrare volens, Habeo, inquit, dulcis Frater, quod tibi nuntiem, unde perpetuo gaudeamus. Cupientique illi scire quid id esset, subjecit, Episcopum me sibi Senenses unanimi consensu elegerunt: B nonne hoc tibi optimum factu videtur? Detestatus id illico ille : Noli, ait, Pater, tantos quos tibi in docendis populis labores laborumque pariter fructus parasti, minimo puncto pro tam parvæ rei vano quodam et umbratili bono amittere. Quid ergo, iterum ipse addidit, si me Mediolanenses, a quibus supra omnes alios populos dilectus et honoratus sum, Archiepiscopum sibi præfici quærerent? num et hoc contemnendum putares? Imo et hoc respondit ille, quo majus est, majore etiam animo esse contemnendum arbitror, nisi et te et ceteros quicumque post hac sequentur annuntiatores sancti verbi æterno opprobrio æternaque damnare velis infamia. Et quid, rursum illum rogavit, si me Patriarcham summus Pontifex pronuntiet? suadebis ut et hoc non grato libentique animo suscipiam? Contristatus ad hæc admodum ille : Nunc video, inquit, deflexam tibi ad hæc vana mundi bona mentem esse: pro quibus et populorum quem tibi tanto labore quæsieras amorem, et Dei imprimis gratiam perdes. Quid vero si Cardinalis fiam, iterum dixit illi, videtur an hoc tibi negotium quod contemnere debeam? Substitit ille audito tantæ dignitatis fastigio : Atque hic, inquit, Pater, non jam diutius immorandum est, quis C non tam excelsa potestate capiatur? Hic trahe cordulam Pater: hic fac age, quod facturus es. Tunc tempus minime amplius jocandi videns ipse, increpuit eum gravibus verbis ; docens dignitates, quo eminentiores, eo majoribus subditas malis atque periculis, proindeque etiam magis ab omnibus qui sane sapiant contemnendas : se non modo Episcopatum Senarum, sed et digniorem quemvis, sive Archiepiscopatum, sive Patriarchatum, sive Cardinalatum, ipsum quoque Papatum omnino respuere : longeque se locupletiorem sub depressa et tenui Francisci vita, quam in quovis magno ac præcelso positum loco longeque feliciorem existimare.

docet eum, omnes æqualiter rejiciendas :

idem Card Gabrieli testatus

30 Nec omittendum, quod, cum Senenses iterata vice eum sibi præfici Episcopum poscerent tempore Martini Quinti, essetque tunc Gabriel Cardinalis, qui postea fuit Eugenius quartus, cujus et ante meminimus, vir humanæ ac mitis dulcisque naturæ, sed imprimis magnus ac excelsus animo, neque minus prudentia et consilio, præter cetera religionis, integritatis, justitiæ, constantiæque ejus ornamenta; timens ipse ne tot tantisque solicitationibus infestatus aliquando inflecteretur, ac ne proinde omnis ejus auctoritas tanto sudore quæsita prorsus deperiret; misit illi carum quem habebat et fidum nuntium, significans ea quæ de ipso agerentur ; hortansque et monens, ne tali rei ullo modo assensum D præberet, quæ magno illi malo procul dubio cessura, manifestamque omnium laborum ejus frustrationem paritura esset. Cujus ille arrepta manu, agens primo gratias pro tam sancto salubrique consilio; Obsidem, inquit ei, facio fidem meam, numquam me, ut talibus assentiar, ad tantam stultitiam prolapsurum. Age, redi, et renuntia illi quæ narro : rogaque, ut omnem, si quam circa hæc pro me gerit, ex animo curam ponat.

31 At quoniam non tam in prosperis secundisque rebus, quam tristibus et adversis, vera hominis sapientia probari solet, juxta præclaram illam Varronis sententiam, Sapiens et bonum ferre potest modice, et malum fortiter; operæ pretium est intelligere, quam magno etiam animo graves sævientesque in se iniquorum hominum calumnias et persecutiones tulerit: quod proxime sequenti libro convenientius loco suo explicabimus. Nunc illud dicemus, quod omnes quæcumque contigissent incommoditates et necessitates corporis, ita æquo animo sustinebat, ac si quam maxime omnibus quibus indigebat abundare videretur; semper Deum laudans, semper in eo spem certam ac fixam gerens, semper ejus opem præsto sibi futuram affirmans. Quod tunc potissime demonstravit (sicuti referentem socium quemdam ejus audivi) cum iter facturus (nomen loci non recolo) errore viarum usque ad magnam noctem deductus est in asperrimos montes et loca incognita, nullum penitus hominis aut habitationis signum videns. Tremebat socius, ac gravem illius noctis casum, variaque et magna ante oculos posita pericula querebatur. Contra bonus Pater asellum manu ducens, nihil animo fractus, eum consolabatur, hortabaturque bono ac securo animo esse, neque dubitare quin Deus præsens esset, dirigeretque gressus eorum, dicebatque : Ora tantum Deum, care Frater, et ipse prosperum faciet iter nostrum. Cum tandem audito latratu canum, manifeste jam ad hominum habitationem pervenisse intellexerunt. At tunc socius gaudens, ostium cujusdam domus, ubi hospitarentur, pulsavit ; expergefecitque pariter omnes, qui longiore jam noctis tempore postulante sopori se dederant. Surrexit e lecto dominus domus, visurus quis illuc tali hora adventasset ; atque ubi Bernardinum adesse intellexit, lætatus est admodum ; suscepitque eum, non alio officio et honore, ac si F Angelus Dei ad ipsum descendisset. Jussa enim omni familia a stratis surgere, indicans quam sanctum ad eos hominem ea nocte Deus transmisisset, parare illi magno studio cœpit quæcumque ad curandum recreandumque fatigatum corpus necessaria erant, aselli etiam curam habere. Ministrabat uxor, parvuli circum filii plaudebant; ipse omni cura omnique obsequio, atque ante omnia læto semper et hilari vultu assistens, illi sedulus intendebat. Demum, post datam corpori quietem redditaque die, discedentem etiam eum non minore humanitate prosecutus est : quam recognoscens optimus Pater, cum per noctem inter vescendum gratias plurimas agens, jocundissimum etiam se illi exhibuisset; tum abscedens magno cum mentis affectu benedixit ei, et uxori, et filiis, et omnibus bonis ejus, unde etiam postmodum prospere ei omnia cessisse notatum est.

Incommoda corporis æquo animo sustinens, E

solatur socium cum quo a via aberrarat,

et hospitium commodum invenit:

morbos varios patienter fert:

32 Talis ergo, cum bene valeret, erat in ferendis quæ ei accidissent incommoditatibus : cum vero ægrotaret, ita patienter tolerabat, ut inter vel bene vel male habentem eum nihil interesse videretur. Arenulis diu vexatus est, podagra aliquando, hæmorrhoidarum fluxum gravem quatuordecim annis continue passus est, sed ea æquanimitate, ut ab annuntiando verbo Dei numquam ob id tamen cessaverit.

Aliorum

A Aliorum autem, quos præcipue amaret, languores aut interitus ægerrime ferebat: tam pia illi ac tenera mens erat. Quod maxime animadversum est in Fratre Vincentio, dilectissimo socio ejus, cujus mortem, magna cum amoris teneritudine magnisque cum lacrymis prosecutus est, inquiens insuper, non dignum se tali socio extitisse. Continentiam vero corporis ejus quid expedit laudare? cum procul dubio virgo fuerit, quod et superiore libro tradidimus, Tobiæ consobrinæ illum, dum pestifero aliquando languore teneretur, aperuisse; et defuncto postea eo apertius constitit, testimonio eorum, qui illum confitentem peccata sua audire consueverant, prohibiti ab eo ne quoad viveret id alicui unquam manifestarent. Et ex ipsis etiam primis adolescentiæ annis facile intelligi potest, quibus ita sobrie casteque educatus, ita sancte semper conversatus est, ut etsi ea que diximus testimonia deessent, ita per se tamen satis minime unquam lubrica, minime unquam fluxa vita ejus, talem fuisse testificaretur. Denique (quod est omnium virtutum fundamentum, sine quo omnia quæ fiunt bona corruunt) tam firmo semper ille ac solido constantique animo fuit, tanta in eo

a virginitate semper servata,

et constantia in proposito laudandus.

B viguit laus perseverantiæ, ut cum a pueritia sanctis semper moribus educatus rectum vivendi modum imbiberit, tum pubes etiam factus indies magis crescens virtute meritisque profecerit, per omnia demum senectutis tempore felicius utique procedens, ad extremum usque vitæ diem numquam a recta via declinans, constantia perfectiore semper, constantioreque proposito pervenit; ut quod magnum quidem et admirabile rarumque esse videatur, nihil unquam in quavis ætate sua vel dixisse vel egisse ab aliquo animadversum sit, quod turpi ulla macula notari posset; eorum vero quæ bene sancteque egit tantus sit cumulus, propter quæ merito summam est de se apud omnes æstimationem, summamque, de qua satis diximus, auctoritatem consecutus.

ANNOTATA.

a *Tria sequentia monita habentur eodem modo in MS. Rubeæ-Vallis cap.* 17.

b *Multa ex hisce in dicto MS. referuntur cap.* 18.

c *In MS. Ultrajectino* duxit latorem ad captivos, et ab unoquoque quærens pro quanto ibi tenebatur, jussit sigillatim solvi pro singulis, et omnes liberavit exceptis duobus: qui deprecati sunt, ut eorum misereri vellet. Ipse autem misericordia plenus pro-
C misit eisdem, quod si nullus eos liberare vellet, ipsemet pro illis captivus maneret. Quapropter cives, ejus amorem considerantes, eosdem duos etiam liberos dimiserunt.

CAPUT V.

Novi fructus concionum ejus, calumniæ superatæ, mors Aquilæ obita.

LIBER III.

Nec vero quamvis talis ac tantus habitus fuerit, statim tamen ac primum publice populos docere aggressus est, cœpit celeber ipse gloriosus haberi: multis enim annis latuit, incognitumque ac obscurum ejus nomen fuit. Pauci Bernardinum norant, pauci frequentabant; nemo admirabatur, nemo ferebat, prædicabat, extollebat; donec peragratis multis (ut fit) diu civitatibus, tandem pervenit Mediolanum, actis jam quatuordecim annis, quibus disseminando verbo Dei semper intenderat. Ego tum, dum puer essem duodecim circiter annos natus, recolo eum ibi vidisse, absque ullo prorsus nomine et fama, audivisse etiam in populo loquentem. Nam erat mihi præceptor Grammaticæ optimus quidam senex, qui diebus festis cum verba faceret audire eum avide, ac discipulos quosdam præcipue sibi commendatos, quorum unus eram, audituros etiam simul secum ducere consueverat, dicereque ad nos sæpius: Eamus, filii, audituri bonum illum Fraterculum, tam vili ac trita indutum veste, cui tanta linguæ gratia, tantus splendor eloquii, tam aptus docendi modus, tanta verborum simul atque sententiarum majestas. Hujusmodi enim solebat sermonem de illo proferre: nam magnifice egregieque eum semper commendabat atque extollebat, affirmans constanter numquam similem illi aliquem vidisse. Ego judicio magistri mei fretus, non meo, quod nullum quidem erat, propter breviorem ætatem, maximi faciebam hominem, audiebamque verba illius attente, licet minus capax esset ingenium ad accipiendum pondus ipsorum; sed cum talem illum esse arbitrarer, qualem magister judicabat, videbantur mihi omnia quæcumque diceret divino ore prolata. D

Post annos 14 concionando actos,

Mediolani puero Maphæo auditus,

35 Itaque tanquam gregarius quidam, apud paucos tantum cognitus, populum aliquando, quemadmodum in ecclesiis fieri solet, docebat: cum interim paulatim placere magis ejus dicendi modus, commendarique plurimum a gravibus et doctis cœpit. Atque ita plerique acti sunt menses, cum demum adveniente tempore, Quadragesimæ demandata est ei provincia, ut omnibus illis diebus, qui ob singularem supra alios sanctificationem ad instruendum commonendumque fidelem populum præcipue dedicati sunt, prodiret ipse publice, sermonis ad eum habendi causa. Quod ille, ut jussus erat, tanta executus est gratia; ut cum ante, omnibus eum audientibus egregie dixisse visus fuisset, tunc se ipsum tamen longe superasse videretur. Tantum vero illico apud omnes crevit nomen ejus, tanta auctoritas, tanta excellentiæ ejus prædicatio; ut Bernardini nomine nihil jam clarius, nihil illustrius haberetur; ut quasi e cœlo missum Bernardinum quisque nominaret atque efferret. Cujus tantæ tamen gloriæ non parvam puto causam præstitisse gentem illam Mediolanensium optimam, humanissimam, divinique cultus observantissimam, quæ cum facilis dulcisque naturæ sit, nulli molesta, nulli invida, honesto semper alicui exercitio intenta, singularique inter se vivens benevolentia et caritate; ita in exteros longe est fida, benigna, atque benefica, aliorum magis commoda et honores augens quam minuens, sine dolo, sine fuco, sine fastu, ad bonum semper prompta, et cum peccaverit minime moneri et corrigi difficilis aut dura. Hujus ergo ille gentis præcipuo adjutus studio atque favore, tantum adeptus est auctoritatis tantumque honoris et gloriæ. E F

clarescere incipit per Quadragesimam,

magno cum fructu pœnitentium,

37 Mirum autem erat videre, quanta aberrantium turba auditis illius doctrinis ad rectum vivendi modum perducebatur. Currebant ad ecclesias instar formicarum, ut vix sufficerent qui peccata eorum audientes purgarent sanctisque et salubribus Sacramentis reficerent. Actumque deinceps (atque id sedulo ab iis, qui rebus Sacramentariis præerant, animadversum est) ut tanto numero aut plures homines singulis annis ad pœnitentiam ultro libenterque venirent, quanto ante decem simul solebant. Tunc multi, contempta penitus hujusce mundi vanitate, ad Deum conversi adolescentes, Religioni sanctæ se dicarunt: quod principium fuit ejus sancti gregis, qui sub Francisci ordinatione districte vivens, nunc admodum crevit. Magnum tunc fuit omnibus propositum sanctitatis monimentum, antea insuetum videre, tot nobilium clarorumque virorum filios, delicate omnes splendideque educatos, ad tantam humilitatem sua sponte dejectos, pro pretiosis vilissimas

et habitum Minorum assumentium,

A. MAFEO VEGIO EX MS.

A lissimas vestes induere, pro electis tenues cibos capere, pro mollibus plumis duris in stratis recumbere, pro generosis quibus ante vehebantur equis nudis pedibus etiam per omne frigoris tempus incedere, pro lascivioribus blandioribusque cantibus sanctum libentius Alleluia concinere, pro laxiore qua ante male utebantur licentia, nihil nisi jussu ejus, qui curam omnium haberet, efficere *a*. Tunc, quia nullum ubi habitarent monasterium erat, consultatione inter cives habita, electus ad id fuit locus, distans

constructo extra urbem monasterio:

ab urbe mille passus prope Secundas fossas, via quæ ad Comum ducit. Erat ibi (quantum recolo) tuguriolum admodum tenue, simulque ædicula vix quindecim hominum capax, eaque S. Angeli appellabatur: cujus nomine allectus Bernardinus, jussit ut nova alia insignis ædes, quæ cum pulcherrimo novo monasterio opera atque inpensa optimorum Civium a fundamentis extruebatur, S. Mariæ Angelorum, ad similitudinem ejus quæ prope Assisium est, vocaretur.

37 Dispositis vero recte omnibus rebus, morem

dein per Æmiliæ et Venetiæ civitates docet:

sequens Salvatoris nostri, statuit ad instruendos utique alios populos ire, ad quorum salutem se vocatum intelligebat. Nec immemor tamen tantæ humanitatis, quantam a Mediolanensibus susceperat; pollicitus est proxime sequenti anno ad eos reversurum, per totumque tempus Quadragesimæ, quemadmodum et eo anno egerat, mansurum cum eis, ac sacris ipsos salutiferisque doctrinis instructurum. Ita annum illum in docendis Æmiliæ Venetiæque civitatibus, nulli parcens labori, totum egit. Nec inutilis fuit labor ejus: nam post tantam quam Mediolani quæsierat auctoritatem, recipiebatur ab om-

etiam cum ingenti fructu:

nibus ad quoscumque ibat populis, summa cum expectatione et lætitia; eratque tanti ponderis apud omnes ejus doctrina, tantumque fructum afferebat, ut renovari passim omnia illius verbis viderentur. Nec minus, quod Mediolani actum erat, multa adolescentium turba mundum contemnens, Religionem amplexa est: quorum cum et aliqui egregie docti essent, jussi etiam populos magna cum omnium commendatione docere cœperunt. Augebatur ita paulatim novellus et sanctus grex: multa quoque ejus

inde iterum Mediolani.

causa monasteria gaudentibus et nulli inpensæ parcentibus populis, extruebantur. Redunte autem alio anno, rediit etiam Mediolanum optimus Pater, ut filios quos spiritu genuerat reviseret, ut quod promiserat Quadragesimam cum eis, nova allaturus documenta, transigeret. Fuit enim omnis ejus lo-

C cutio de illustratione; quemadmodum superiore anno de amore: ut quos amare docuerat, quo pacto etiam illustrari possent instrueret. Tunc denuo discedens totam ferme peragravit Italiam, semper docens, semper instans, semper insudans, semper ad Dei amorem omnium animos incendens, tanto cum profectu quantum supra satis docuimus.

38 Verum non ut Mediolani, ita apud omnes

Psal. 13, 3 *Roma inique traducitur,*

etiam quos visitabat populos idem illi favor cessit et gloria, præsertim Romæ, ubi multa atque gravia perpessus est. Non defuerunt enim postea, qui juxta Prophetam, cogitarent iniquitates in corde, tota die constituerent prælia, acuerent linguas suas sicut serpentes: venenum aspidum sub labiis eorum; qui cogitarent supplantare gressus ejus, abscondere laqueum ei; qui invidentes felici gloriæ ejus, denigrare nomen ipsius criminaque illi imponere conarentur; qui Cæsari eum Sigismundo accusarent, crimine conficto quod hæreseos illum reum esse publice asseverassent; qui indoctum ipsum nulliusque scientiæ penitus gnarum, qui hæreticum insuper dicere minime erubescerent; neque hæc in vulgus tantum disseminare, sed et libros orationesque famosas contexentes scriptis mandare, sed et usque ad D

et jussu Papæ examinatus innocens declaratur:

Ecclesiæ sanctæ summum sanctissimumque Pontificem deferre præsumerent; adeo ut Martinus Quintus, qui tunc præerat Ecclesiæ, multis magnisque delationibus pulsatus, rem ipsam aliquibus, qui magis sibi idonei videbantur, Cardinalibus examinandam discernendamque commiserit. Qui pene omnium accusationum causas scrutati, allocuti etiam hominem, cum diligenti eum examinatione interrogassent multa, neque quiddam in eo nisi summam sinceritatem, summam prudentiam, summam sanamque doctrinam percepissent, e contra vero falsas adversariorum criminationes, perversasque et iniquas eorum mentes manifeste deprehendissent; tale de eo Pontifici judicium tulerunt, quali deinceps, quasi præscisis omnium qui eum accusabant linguis collisisque dentibus, major apud omnes atque probatior habitus fuit, ut majore indies crescente ejus fama, amplissime etiam, quas magno tamen semper animo respuebat (de quibus in superiore libro diximus) dignitates offerrentur.

39 Nec de iis dico qui contumeliosa et opprobriosa in faciem ejus verba jecerunt; non de iis E

suorum obloquia patienter tolerat,

item Fratribus ejus, qui sub observantioris (quam falso quidem profitebantur) vitæ nomine gravia in ipsum multa machinati sunt; neque de iis, quorum insidias, ad eum non tam verbis quam verberibus afficiendum paratas, sub primo juventutis tempore cautius ille evitavit; quos ipse omnes, tamquam agnus mitis et innocens, mansuetissimis semper verbis prosecutus est, nihil unquam asperum, nihil amarum et acidum in eos promens; nihil quo aut indignatione, aut ira, aut odio permotus videretur proferens; id unum tantum quærens omnique studio procurans, ut pestiferas maledicentium linguas demonstrata rationum suarum veritate retunderet, quo a falsis quæ ei imponerentur criminibus se expurgaret atque ablueret, apertamque faceret omnibus innocentiam suam, ac se vere Catholicum vereque Ecclesiæ sanctæ, pro qua tantos labores sustinebat, observantissimum esse ostenderet. Et cum aliquando rogaretur, quomodo tanta in se jaci æquo animo ferret, respondebat: Sinite tantum Deum agere; vel, Deus horum curam habet, vel hujuscemodi alia, quibus se Deo omnia committere semper ostendebat. Nonnumquam etiam dicebat summam ei utilitatem afferre ejuscemodi persecutiones, sine

ea se dicens excludere extra cellam.

quibus certo videbat animam suam magno fore in periculo æternæ mortis. Aliquando etiam, cum post illata recenter ei quædam opprobria, cellam vacaturus studiis suis ingrederetur, admirarenturque amici F ejus, ac dicerent; Quomodo potes nunc, Pater, litteris, quæ summam animæ quietem desiderent, intendere? Quotiescumque, inquit, cellulam meam ingredior, extra ostium perstant omnes injuriæ, omnesque in me contumeliæ, neque quidquam horum mecum intrare audet, ita ut nulli mihi impedimento, nulli molestiæ esse possim. Quid autem mirum, si et amara ipse maledicta sustinuit, cum numquam gloriam sine invidia in quavis humana actione, in quovis statu viderimus? Neque enim nisi magnos et gloriosos, singularique aliqua fama et virtute præstantes livor persequitur: miseris solis quisque condolet, quisque favet, quisque bene optat: miseriæ quippe misericordia, gloriæ semper est comes invidia.

40 At dum hæc aguntur, dum multa fortiter

Mediolani iterum degit.

sustinet, dum multa sapienter docet, dum omnes passim Italiæ populos circumquaque gradiens instruit, dum multis proficit, dum multorum saluti consulit; tandem actis ita undecim annis, iterum Mediolanum petiit, jam senex factus, immutataque omnium hominum rerumque facie: ita ut (sicuti ille dicebat)

A cebat) novum se quasi mundum videre crederet. Nec tum multum ibi mansit, nam jussu Principis statim discessit *b*. Post annos vero duos ab eodem, mutato proposito, revocatus est : ac deinceps (cum nunc hac, nunc illac, nullo labore defatigatus, varias circuiret civitates, disseminans alacriter verbum Dei, unde tantam messem consurgere videbat.) Mediolanum sæpius, cujus memoria ex animo minime deleri poterat, revisebat. Cum tandem, vocante cum extrema senectute, ex Mediolano Ticinum, ex Ticino Patavium navi vectus pervenit : atque ibi tum animo statuit Regnicolas gentes, veteres Campanos, omnino petere; Deo ita mentem ejus, ad quod nemo sciebat, hortante atque impellente, cum multi certe id illi dissuaderent, atque ut domi jam fessam senectutem componeret solicite instarent : præmetuentes (ut postea evenit) ne, si longius proficisceretur, carere ejus corpore aliquando contingeret. Quibus ille minime assentiens, non ignorare se quidem senem, ad tolerandosque labores minime idoneum, affirmabat; sed vi caritatis se adstringi, ut quamdiu posset movere linguam, numquam ab annuntiatione verbi Dei, atque a populorum sancta exhortatione, a nullaque proinde quamvis longa peregrinatione cessaret.

In Regnum Neapolit. iturus,

41 Tali ergo ille proposito firmatus, antequam ultra progrederetur, primum statuit Massam civitatem, in qua natus fuerat, quasi supremum illi vale B dicturus, invisere. Actis ibi plerisque diebus, post multas publice habitas sanctas salutiferasque admonitiones, demum Senas accessit; ut quos semper dilexerat carissimos concives suos, ultima jam illis verba facturus, sanctis suis verbis monitos roboratosque relinqueret. Tum discedens venit Perusiam civitatem, magni semper ab illo habitam, propter strenuitatem hominum maximosque ei ab illis exhibitos honores; adeo ut marmoreum nobilissimumque ejus causa suggestum *c*, in quo eis verba faceret, magno sumptu conficerent. Neque quemquam eo conscendere permiserint, nisi prius Bernardinus, quem aliquando expectabant, illum ascenderet. Ascendit et risit pariter bonus Pater, tantam videns diligentissimorum hominum erga se affectionem, fuitque suggestus ipsius et prima et ultima ei simul conscensio; atque (ut ille ait) hunc quem prima dies dono dedit, hæc eadem abstulit. Nam monitis in-C structisque eis, ut satis illi visum fuit, abiit, visitaturus Assisii sacrum Patris sui Francisci tumulum, verus observantissimusque professionis ejus heres et filius; hospitatusque est aliquot diebus apud S. Mariam Angelorum, quod est monasterium insigne prope Assisium, cujus et supra meminimus, semper exhortans et monens optimos quos ibi reperit filios suos. Mox Fulginium petens, atque ibi multa salubriter locutus, postea ad Spoletinos se contulit, homines acriores, acrius etiam eos docens, et ad pacem concordiamque quam maxime incitans : ubi quod tunc contigit memoratu quidem dignum nullo modo tacendum est. Erat ibi Polyxena, mulier annos quatuor et viginti nata, Honofrio civi non infimo nupta, quæ novem quibus cum eo habitaverat annos, ternis semper mensibus abortire solita, nullum unquam fœtus sui fructum in lucem educere potuerat. Quod gravissime ferens, ob summam quam persuadebat sibi profuturam Patris Bernardini sanctitatem, accessit ad eum : advolutaque ejus pedibus flens et gemens, exponensque infelicissimum casum suum, quam humili poterat prece et devotione rogabat, ut pro se Deum oraret; sperans procul dubio ejus orationibus et meritis e tanta se miseria eruendam. Audiebat optimus Pater, et viscera ejus pietate commovebantur. Tum suscipiens huma-

revisit patriam et urbes Umbriæ,

adjutaque muliere solita aborsum pati,

D nissime mulierem, jussit eam bono animo esse, hortans ut (quod faciebat) spem firmam in Deo haberet : omnique cum munditia, integritate et fide, conjugalem vitam coleret; neque dubitaret se, Dei misericordia adjuvante, honestissimi desiderii sui compotem futuram esse. Nec fraudata est mulier verbis ejus : nam concepit statim, et quam conceperat, felici fine prosequens, magna cum beati Patris gloria, masculam prolem enixa est.

A MAFFEO VEGIO EX MS.

42 Inde Umbros reliquens, per Sabinos iter facere aggressus, Reaten pervenit, urbem olim a Gentilibus magnæ Deorum Matri Cybelæ, nunc excelsæ veræ Dei Genitrici intemeratæque Virgini Mariæ melius dicatam. Ibi etiam summo et Fratrum et civium desiderio expectatus, cum curandi corporis causa laute satis in cœna acceptus fuisset, multa fertur eum magis libasse quam edisse; pane autem intincto in aqua gelida, quam mundo in vase afferri sibi fecit, quasi summis illam pro delictis, ducens, se tunc libentius recreasse; verum tanta cum lætitia, quam omnibus passim qui simul vescebantur largiter exhibebat, ut delicatissimas quasvis Regum mensas præ jucunditate illi cessisse, jucundiusque numquam se in vita cœnasse, ipsi postea testati sint. Postera die sermocinatus est in populo, non multum tamen elaborato. Nam domesticis quibus- E dam utens verbis, multorum magis peccata coacervatim reprehendebat, quam singulari alicui et exactæ sententiæ rationique explicandæ insistebat. Ubi etiam festivum illud dictum quod eis ingessit, non est tacendum. Nam cum ante octo et decem annos, quibus longis eos et accuratis sermonibus docuerat, discedens, omnes filios, futurosque ita semper sibi, eos appellasset; Nunc, inquit, post transcursum tam longum annorum numerum, ad vos rediens, non modo quos reliqueram filios, sed multos insuper adauctos mihi filiorum nepotes conspicio : sed euge, vos omnes filios uno semper et nomine et amore complector. Tum eodem etiam die, declinante jam sole, inde egressus est, profecturus Civitatem Ducalem, antiquam (ut opinor) Phalacrinam, quam in Samnio esse ultra Reate vico modico sitam, atque in ea Vespasianum natum fuisse, legimus.

discedit Reaten.

F

43 Neque omittenda videntur, quæ tunc accinctus itineri festivitate plena verba dixerit. Præparato enim asello, quem ascensurus erat, cum Fratrum ejus quispiam arripiens virgam, e dorso ut semper solebat bestiolæ pendentem, nodulisque in summitate pungendi causa distinctam, quid id esset joco eum interrogasset, subridens : Hæc, inquit, virga nostri cornipedis flagellum, atque hi noduli calcaria ejusdem sunt. Cum vero rogaretur, an pedes, dum interim urbem egrederetur, iturus esset; respondit : Non nisi equitem incessurum esse. Festivissimum etiam illud subjiciens, quod dum pedes iret, unus tantum honoris gradus; dum vero eques, decem etiam cumulato majore successu sibi semper exhiberentur : atque hoc, inquit, quod equiti mihi magis quam pediti exhibetur, totum aselli mihi est; quo plane intelligi potest quanta sit hujus bestiæ meæ dignitas, cujus causa longe mihi major reverentia et honor deferatur. Ubi vero illuc quo contendebat applicuit, illum etiam populum edocens, tamquam cygnus morti propinquior dulcius canens *d*, ultimum omnium, quos tot in vita egregios habuit, sermonem, dulcissimis verbis exposuit. Tum vero vale dicens (quod certe extremum omnibus populis vale fuit) cum statuisset proficisci Aquilam, nobilissimam Aprutiorum seu veterum Samnitium urbem, statim febricitare *e* cœpit. Nec vero teneri potuit, quin die, quæ proxime secuta est, iter quod susceperat continuaret; atque id quidem magno cum labore,

Asello vectus in Civitatem Ducalem

ultimum ibi concionatur :

in via febri correptus

A bore, magnaque cum doloris angustia: quæ eum vehementer gravans, coegit multoties se sistere humique quiescere. Descenditque ita tandem in vicum quemdam S. Silvestri appellatum, distantem ab Aquila septem millibus passuum: ubi cum febri simul ac profluvio ventris corpusculum gravaretur magis, ac debilius fieret, ita ut non facile se movere posset; tunc Religiosi, qui optimum Patrem non deserebant socii ejus, prudenti habito inter se consilio, lectica eum *f* Aquilam deferri fecerunt, mœsti ac gemebundi, longeque a summa qua ipse eos paulo ante diffuderat lætitia commutati; non aliter ac olim Apostoli, cum pro triumphali, qui die Palmarum Salvatori exhibitus est, honore exultantes, graviore demum, tam ignominiosæ subito eum morti traditum videntes, dolore perculsi sunt: sed ita fit, ut magna gaudia magni ut plurimum dolores statim subsequantur.

A. MAFEO VEGIO EX MS.

Aquilam defertur:

44 At vero crescente, qui cœperat, opprimenteque eum gravius languore, cum jam Deus longæ illi peregrinationis requiem imponere, laborisque ejus præmium reddere statuisset; advenisse quoque ipse B ultimum vitæ suæ finem, evocarique jam e mundo intelligeret; rogavit omnia Ecclesiæ Sacramenta sibi ministrari, adstantes quos relinquebat filios semper exhortans, semper ad eam quam susceperant vivendi normam magnopere animans, ac quanta poterat jam intercidentis vi oris incendens; se ipsum vero majore quam soleret unquam humilitate animique devotione commendans Deo, supplex misericordiam implorabat: subducensque se paulatim e lectulo, super nudam humum corpus declinavit, intendens fixos ad cœlum oculos, ac læto semper animo et vultu similisque ridenti expectans, neque aliter ac Paulus cupiens se dissolvi et esse cum Christo. Ita felix et perbeata illa anima, ex labore ad requiem, ex tantis mundi necessitatibus ad cœlestes summas opes, ex tanta miseria ad æternam tantam felicitatem, ex morte denique ad vitam numquam cessaturam, numquam finituram transiit, anno Christi millesimo quadringentesimo, quadragesimo quarto, XIII Kal. Junii, die octava postquam Reate lætabundus, ita ut diximus, pervenerat: C ac die quidem, qua tunc Vigilia Ascensionis Domini celebrabatur; hora vero qua Vesperæ cantari solent (ut intelligamus, cum canticis Angelorum animam ejus ad cœlum assumptam esse) anno vero ætatis suæ sexagesimo quarto, paucioribus mensibus tribus, diebus novem cum in seculo duos et viginti annos, reliquum vero temporis sancta in religione vixisset, quadraginta autem prædicando verbo Dei semper insudasset.

ultimis Sacramentis munitus,

humi moritur

anno 1444 20 Maji.

ANNOTATA.

a *Pius 2 Papa isto testatur*: Cum Senis prædicaret, me in tantum commovit, ut paululum abfuerit, quin et ego Religionem suam ingrederer: sed amicorum preces me commoverunt, quod pro meliori recipio: nescimus enim quid nobis magis expediat... Is postea Romæ prædicavit, et factum est, ut tota eum Roma audiret, Cardinalesque et Papa ejus sermoni interessent, magnusque et mirabilis apud omnes audiretur.

b *MS. Ultraject.* Cum Ducis litteræ suscipi solerent quasi sanctæ, et cum quodam cultu latriæ, ipse Bernardinus detestando redarguit publica prædicatione: quod percipiens Dux comminatus est ei, quod si talia dicere præsumeret, eum mala morte interimeret. Audiens hæc Bernardinus, intrepido animo statim primo sermone coram omni populo prædicavit, et ita Ducem terruit divina comminatione, quod non est ausus ei quidquam molestiæ inferre. D

c *Suggestum istud non in templo, ut passim consuevit fieri, sed in ipso templi frontispicio, instar Xisti prominens, ostensum nobis Perusio transeuntibus fuit an.* 1660, 16 *Decembris. Nempe templum quamvis capacissimum non sufficiebat populo ad audiendum confluenti, grandis autem ante templum area panditur, præter forum cum eadem area lateraliter connexum.*

d *Capistranus,* Mane sequenti feria sexta, ante festum Ascensionis, ibidem prædicans, finem imposuit suavissimis sermonibus, asserens suum prædicationis officium esse completum.

e Apud vicinum oppidum, nomine Introducum, infirmitate oppressus. *Capistran.*

f Dominica die Aquilam delatus, locatus in lectulo, super quem ego dormire solitus eram, in cella mihi concessa per ordinem. *Capistr. Ideo Surius* cellam Capistrani *appellat.*

CAPUT VI. E

Miracula varia ægris S. Bernardinum invocantibus præstita.

Tum exequiæ pro more ei solennes exhibitæ sunt, ad quem videndum contingendumque incredibile videtur, quanta totius civitatis habitantiumque circumquaque hominum turba confluxerit; quanto eum omnes mœrore ac fletu, ac si privatus cujuslibet pater (communis omnium certe) decessisset prosecuti fuerint; quanto, ei affectu commendarent, quanto studio voverent, gaudentes vel saltem corpus ejus contingere, sperantesque ex tactu non nihil salutis pro sua quisque necessitate percipere. Cum interim puer quidam Paschalis, filius Matthæi Aquilani, qui utrasque tibias deformiter claudus erat, adeo ut non sine magno labore gradi posset, accedens propius advolvit se beato corpori, quod super F feretrum inhumatum adhuc jacebat; deosculansque summo cum affectu manus ejus et pedes, ac per crura et tibias quas læsas habebat, eas ducens, cum invocaret alto corde ejus opem, plenam statim ac integram est liberationem consecutus. Quod, circumstantibus videntibusque id multis, publicari subito per totam civitatem cœpit: unde major etiam omnium concursus factus est, exultantium undique, ac quam maxime cupientium tam magna et gloriosa, quæ noviter Deus operatus esset, mirabilia intueri. Nec mora puer alter Assentius, filius Rutii Cicarelli, civis utique Aquilani, annos circiter duodecim natus, cum et ipse ex sinistro latere ita ortus graviter claudicaret; cupiens similem, quam superior consequi salutem corporis, prostravit se ante beatum corpus: deosculatisque sæpius ejus manibus et pedibus, dum opem effusa multa humilique prece postularet, exauditus statim, firmato latere rectum incessum habere promeruit, majore etiam cum omnium lætitia et exultatione.

LIBER IV Ante sepulturam sanantur,

claudi duo,

46 Erat hoc tempore Perna quædam, uxor Matthæi Petrutii, mulier utique Aquilana, quæ annos sex lecto jacuerat, toto infracta corpore totisque pene membris soluta, ut quasi exire suis ossa quæque locis viderentur; quæ proinde nec movere se ulla ex parte, nec necessitatibus corporis per se modo ullo subvenire posset; unde ulceribus plena undique, graviter latera trahebat; os quoque ita exulceratum, ut cum difficultate loqueretur. Hæc audiens quæ per totam passim civitatem admiranda suam

mulier contracta,

A Patris Bernardini signa divulgabantur, erecta in summam spem liberationis, summopere salutem suam ei commendans, jussit se ad corpus ejus, priusquam tumulo conderetur, deferri. Nec aliter ac fideliter sperabat, ei evenit : nam statim ac beatum corpus contigit, plenæ est incolumitati restituta. Sed et Massius quidam, Boni-anni filius, civis et Aquilanus, cum quatuor annis gravissimos in ambobus pedibus ac tibiis, propter tumorem et ulcera scatentemque ex eis continuam saniem, dolores sustinuisset ; audita fama tantarum rerum, spe magna plenus, invocare opem sancti Patris cœpit ; delatusque ad corpus ejus, quod nondum tumulatum erat, tacto statim illo sanatus est. Ita triduo corpus ipsum insepultum mansit, sine ulla prorsus corruptione aut fœtore ; quarto demum die tumulo reconditum est. Cum interim crebrescente tantorum signorum fama, ingens ad ipsum undique, ex omni vico atque vicina urbe, turba concurreret ; nec segnius ad tumulum ejus signa indies magis claruerunt. Nam Ricca, filia Antonelli Sabelli, ex oppido Val-
B vensi, quæ quatuor et triginta annos, ob nimiam renum debilitatem, neque gressum movere, neque se erigere sine magno dolore poterat ; ac siquando se movere ad alium locum vellet, per terram more serpentis repebat ; accipiens quæ virtute beati corporis fierent, deferri se asello illuc curavit : circumfusaque tumulo, innumerabili eam vidente hominum multitudine ; cum aliquantulum obdormiscere ei videretur, quasi e somno expergefacta, surgens convaluit ; ita ut toto firmato corpore suis pedibus ambularet, ac publice laudans Deum, liberatam se ope beati Patris prædicaret.

æger 4 annis.

Post sepulturam ad tumulum sanantur,

duæ feminæ gressu privatæ,

47 Manifestissimum et illud omnibus fuit, quod in Angelella, muliere Reatina, oppidi Castri-Franci actum est. Cum enim annos quatuor toto tremens corpore ita gravata esset, ut nullius membri officium exercere, nullove medicinæ magisterio curari posset ; lectica super asellum posita, ad beatum corpus delata, ac omni eam vidente pariter atque lætante turba, sanata est. Nec vero obscurum fuit illud Marutiæ, uxoris Matutii civis Aquilani, quæ cum ex utero matris utrumque latus clauda prodiisset, ita ut instar fluctuantis in aqua naviculæ deformem semper in modum ambularet, vixissetque ita annos tres ; voto demum emisso, ad tumulum sancti Patris rectum liberumque incessum recepit. Nec item illud Antonellæ, filiæ Angeli ex Thiono oppido Aqui-
C læ, quæ claudo sinistro latere utique nata, quinque jam annorum, commendata a parentibus beato Patri, applicataque devotissime ejus tumulo, ab omni gressus deformitate liberata est. Quemadmodum etiam contigit Margaritæ, filiæ Antonii Marini, civis Aquilani, quæ similiter sinistrum latus ita nata claudum habebat : Catharinæ puellæ quinque annorum, filiæ Francisci civis utique Aquilani, quam et mater distortis tibiis pepererat, ita ut per terram dum moveri vellet, se ipsam traheret : Matthæo etiam, filio Michaelis Contis civis Aretini, quem tredecim jam annos natum Angelica mater cum claudum et spasmaticum utique peperisset, audita virtute signorum patris Bernardini, vovit si sanaretur Ordini et Observantiæ ejus dicaturam. Nec tacendum videtur, quod Pasca, filia Pauli ex Furcella oppido Aquilæ, annorum circiter septem, cum multos dies gravissimis articulorum doloribus torqueretur, ut nec pedibus aut cruribus ullo modo se movere posset ; commendata a parentibus et abo Patri, positaque supra ejus tumulum, statim incolumis facta est. Non etiam quod Joannes, ex Dalmatia oriundus, naviculariam artem exercens, cum sub dio obdormire solitus tanto frigore correptus esset, ut arefacta penitus dextera tibia, octo jam menses, non nisi adhibitis ligneis quibusdam adminiculis incederet ; auxilio beati Patris, cui se tota mente commendaverat, curatus est. Non item quod Felix, Raynaldi filius, ex Podio-Picentiæ oppido Aquilæ, cum propter gravissimos dolores, quos in ambabus tibiis diu passus fuerat, utique non sine ligneorum quorumdam sustentaculorum adjutorio se movere posset, opere beati Patris convaluit. D

claudicantes plures.

curantur, arthritis,

A. MAFEO VEGIO EX MS.

48 Præcipuum vero illud est, Carusiam, uxorem Francisci Coletæ ex Castro-Lacu oppido Spoleti, cui sinistrum latus cum brachio et pede longo jam tempore arefactum erat, cum delata ad hujus tumulum fuisset, sanatam esse. Nec minus Jacobum, filium Joannis ex Carpenico oppido Spoleti, cum tam gravi et ægroto corpore esset, ut pedibus nec staret nec incederet : Cæciliam etiam, filiam Francisci civis et negotiatoris Spoletini, cum amissis totius corporis viribus, nec ullius membri præter linguam movendi facultatem habens, tredecim annos lecto semper decubuisset; tam infirmo etiam stomacho, ut nihil quod sumpsisset cibi retinere
posset : sed et Angelum, puerum duorum annorum, E
filium Thomæ Chrysostomi, civis utique Spoletini, eumdem in modum semper jacentem, atque ita toto corpore gravatum, ut pelle tantum et ossibus constans phthisicus magis esse crederetur : et Martham etiam, cujusdam Mariani civis etiam ipsius Spoletini, propter longam et gravem valetudinem a lecto neutique unquam discedentem. His adjungamus Martiam, uxorem Angeli civis Aquilani ; et Martiam alteram, filiam Antonii Spoletini feminam religiosam, cum nec tibiis, nec brachiis, nec toto denique corpore se aliqua harum movere posset, et Amicum, puerum septem annorum, filium Amici Pallæotæ, ex Asserico oppido Aquilæ, alteram tibiarum claudam habentem, debilitatum etiam ita ambobus brachiis ut e spatulis evulsa viderentur, et servitio illorum ad omnem usum omnino privatus esset, urinam insuper magna cum molestia emittentem ; et Joannem filium Micutii civis Aquilani, qui nec tibiæ sinistræ nec brachii officio, quod spasmaticus ea parte esset, uti ullo modo poterat ; et Antonium, puerum trium annorum, filium Janutii ex S. Angelo oppido Tuderti, cui inferior omnis pars corporis ita viribus destituta erat, ut nec eundi, nec se erigendi ullam facultatem haberet.

dolores tibiarum,

graves ægritudines,

phthisis,

contractio membrorum,

49 Adjiciamus et Ciccum, filium Blasii civis Aquilani, qui, ob nimium quem in sinistro genu dolorem F
patiebatur, incessu privatus, animam etiam aliquando quasi exhalare videbatur : et Antoniam, uxorem Mici civis utique Aquilani, gravissimos jam longo tempore dolores in ambobus brachiis passam, ita ut neque manus capiti admovere posset : Leonoram etiam, puellam septem annorum, filiam Nicolai Joannis ex Castro Vulterano, habitantis Massæ, pedibus et cruribus spasmo attractis, incessuque omnino privatam : et Magdalenam, puellam quinque annorum, filiam Bartolomæi civis Reatini, quæ crura et pedes ita infirmos habebat, ut non nisi more animalis quadrupedis per terram graderetur ; atque eodem modo debilitatam Franciscam, puellam quatuor annorum, filiam Jacobi Danielis ex Asciano oppido Senarum ; Apollonium quoque puerum, filium Dominici ex Segiano, oppido et ipso Senarum, propter laterum spasmationem per terram se cum moveri vellet trahentem ; ac Matthæum, filium Aloysii Senensis, qui anno integro gravissimam sciaticam, in utroque latere per totum corpus jam diffusam, passus fuerat : quos omnes, per virtutem et gratiam sancti Patris Bernardini, cum invocatus devotissime fuisset, constat ad optatam optimamque malorum suorum liberationem pervenisse.

dolores varii.

A *A. Mafeo Vegio ex Ms.*

50 Atque ut multos hujuscemodi, et Asculanos, et Senenses, et Romanos, qui meritis illius curati esse traduntur, brevioris sermonis causa omittamus; veniamus ad alios etiam, quos illum ex apostematibus et fistulis, variis in partibus corporis, liberasse testatissimum est: e quibus Matiam, uxorem Petri Jacobi civis Aquilani, ex gravissimo apostemate in latere dextro, unde fœdissima sanies continue exibat; et Vanutiam, uxorem olim Matthæi Romanelli civis utique Aquilani, ex pessimo apostemate, quod quatuordecim annos sub ala sinistra passa fuerat, unde et non tam sanies quam ventus etiam quasi ex profundo corporis emittebatur; et Colam, filium Antonii civis etiam ipsius Aquilani, ex multis ulceribus in tibia sinistra, quam ita gravatam et tumefactam, tredecim annos habebat, nulla abstinentia, nullaque medicorum ope curabilem. Paulum etiam puerum decem annorum, filium Honofrii ex Ursaria oppido Cortonæ, ab apostemate sub auricula; ac Laurentiam, uxorem olim Urbani Senensis, habitantem Bonconventi, ex fistula in oculo sinistro; et Antonium, filium gratiosi civis Reatini, ex scrophula quam sex annos sub genu sinistro, ad magni-

item apostemata et fistulæ:

B tudinem unius ovi, gravi cum molestia tulerat; puerum item quindecim annorum, Monte-milonem appellatum, ex Monte-milonis oppido Piceni, qui a cancro quem graviter in mandibula inferiori patiebatur; et puellam quamdam anniculam, filiam Joannis Antonii civis Reatini, quam cum præsenti illi et adhuc viventi parentes oblatam summis cum precibus commendassent, curavit ipse a duobus pessimis ulceribus incurabilibus (cum multa tamen ei medicorum cura adhibita fuisset) quorum unum in collo, alterum sub ala brachii, gravius etiam flatum continue ducens, ad ipsa usque viscera penetrabat: Salomeam puellam quatuordecim annorum, filiam Thomæ civis Spoletini. Hæc ex ulcere quod ita grave et pestilens in dextra parte pectoris illi erat, ut extractis inde septem ossis fracidi fragmentis, neque judicio medicorum unquam sananda, spasmo sæpius deficere videretur; quam efficacissime a matre beato Patri commendata, per intempestam noctem vigilans, vidit hominem, sub imagine ejus, quem gerere ille solebat habitus, stantem ad caput ejus, tangentemque eam, et benedicentem, ac mox quasi e fenestra abscedentem. Quæ cum lætabunda, exili qua poterat voce id matri indicasset, credita primum est propter nimiam gravati corporis debilitatem vana, uti fit,

etiam extractis 7 ossium fragmentis.

C et videre et proloqui, jussaque proinde quiescere; ac demum cognita certius ejus liberatione, majores habitæ Deo et sancto ejus famulo Bernardino laudes et gratiæ sunt.

51 Nec vero narrabimus omnes, quot in humanis corporibus alios graves quidem et varios morbos admirabili ille sua virtute sanavit. Taceo enim, quos a fluxus morbo, et quos ab hernia, et quos item a gravissimis doloribus iliorum atque podagrarum curavit: quos etiam a tremore atque a pleuresi, et quos ab asthmate liberavit. Omitto et non paucos ab eo curatos hydropicos; quorum præcipua est Margarita, uxor Petrucci Amati civis Perusini; quæ tanto tumore ventris gravata erat, ut nec ullo modo absque adhibito bacilli substentaculo incederet. Nec attingo quos a morbo comitiali plurimos etiam liberavit; quorum memorabilis videtur Petrus Angelus, filius Petri Senensis, tam malis febribus tamque mala valetudine, gravatus, ut non solum epilepticus, sed et phreneticus, et cæcus factus esset. Non item dico eos qui ita guttur læsum haberent, ut nihil deglutire possent: cum ex his gravatior etiam esset Joanna, uxor Orandi, ex Selvola prope Senas, ita ut oculi ex capite exire viderentur. Verum quos ab apoplexia sanavit minime præteribimus Tampellinam, uxorem Nicolai Fischarani Senensis tertii Ordinis S. Francisci, quæ etiam amisso sæpius omni sensu in terram concidens, gravissime se lædebat; Antonium, filium Blasii Tholomæi Senensis, ita ut cum latere dextro loquendi etiam gratiam amisisset: Antoniam, filiam Lucæ ex Montesiano oppido Senarum, unde tremor etiam totius corporis eam invasit, ita ut rectum loquendi usum ac sensum insuper amisisse videretur; Agnetem, filiam Joannis Albaniensis, ancillam Antonii Baptistæ civis Aquilani, quæ cum nec loqui nec degustare quidquam posset, propiorque jam morti judicaretur, commendata est a domesticis familiæ beato Patri; intincta autem lingua ejus sanguine ipsius, qui diligenter servabatur, paulatim resumptis viribus tandem convaluit. D

Item morbi varii,

præsertim apoplexiæ,

52 Sed et memorandi videntur, quos pessima ulceratos lepra mundavit: Catharina, uxor Antonii et Lucignani Senensis; Angelus, filius Michaelis ex Cifixano oppido Senarum; atque alius etiam quidam Hispanus. Quid vero dicam mulieres, quas abortire semper solitas ita liberavit, ut postmodum prolem libere susciperent? sed præsertim Hieronymam, filiam Jacobi civis Romani Regionis Regulæ; quæ E abortu facto ita graviter ægrotabat, ut nusquam se movere valens, lecto tantum supina semper jaceret. Quid narrabo Cæciliam, filiam Francisci civis Spoletini, quæ curata est a dolore stomachi, quo tanto quidem vexabatur, ut cum nutrimenta cibi et potus retinere non posset, debilitata virtute naturæ, lecto continue decumberet? Quid loquar Antoniam, filiam Cecchi ex Montepolitiano oppido Aretii civitatis, in qua tum habitabat? quæ dum gravissima anxietate pectoris afflicta beatum Patrem, cujus memoriæ plurimum afficiebatur, invocasset: proxima nocte per somnum meruit eum videre, quasi de cella sua exeuntem atque eam benedicentem. Quid referam Catherinam uxorem Nicolai Bilech Pannonii, et Petruciam filiam Amici Leonessæ, habitantis Romæ in Campo Martio, et Joannam puellam filiam Gherii civis Senensis, quæ nihil ex altera oculorum videbant propter obductam ungula pupillam? Quid Elisabeth etiam, puellam annorum quatuor, filiam Joannis Cassinæ Senensis: et Andream, filium Francisci tinctoris habitantis Senis, qui ambo quindecim dies visu omnino privati ita perstiterant? Quid Bartholomæum, filium Dominici Montis-alti, ex Berardingua oppido Senarum, qui parum dextro oculo, sinistro autem nihil, octo jam et decem annos viderat? Quid Benedictam Columnensem, quam tam gravis valetudo oculorum invaserat, ut neque ali- F quid videre, neque eos aperire posset? Quid Cæciliam, puellam septem annorum ex Vulsini oppido Urbis-Veteris, quæ, nimia morbillarum multitudine eam comprimente, cæcata omnino fuerat? Quid Agnetem, uxorem olim Antonii Marcellini habitantem Romæ, quæ lumine etiam oculorum prorsus amisso, nihil jam longo tempore videre poterat? Quid hos inquam recensebo, ita graviter oculis affectos, atque omnes plene tandem, implorata illius ope, liberatos? Quid denique commemorabo (quod his majus est) Colam, puerum sex annorum, filium Antoniæ ex Roccavottæ oppido Marcicano, cum cæcus ex utero matris prodiisset, delatum ad tumulum beati Patris, illico inexpertum ante sibi visum recepisse?

lepræ.

Adjutæ parturientes,

et stomacho ægræ.

Cæci varii illuminati:

CAPUT VII.

Alia Miracula post mortem S. Bernardini.

Quid vero etiam prosequar cetera, quæ non minora

A nora his, de restitutione surdorum, et mutorum, ac certissima quidem habentur? Nec dicam Federicam, filiam olim Hannis civis Aretini, quam surdastram casu effectam curavit: non Sanctam, uxorem olim Joannis Cloni civis Reatini, sanatam utique, cum in lingua ipsi foramen quoddam incurabile duos jam annos esset, unde et loqui maxime præpediretur; et magnum dolorem, dum cibum illa sumente, aliquid ingereretur, sentiret. Non item Bartholomæam, infantulam trium annorum, filiam Petri Joannis Turchi Senensis, cum numquam verbum ullum protulisset, commendatam beato Patri, statim locutam fuisse. Non insuper Elisabeth, puellam septem annorum, filiam Dominici utique Senensis; et Paulum, puerum septem annorum, filium Petri ex Monte-nigro oppido Senarum, ambos etiam ab illo curatos, cum tam atrox eos febris invasisset, ut nec loquerentur quidquam nec intelligerent. Dicamus tantum, quod admirabilius videtur, Jacobum Venetum, et Simonem filium Vannis ex plano Castagnani territorio Senensi, ac Petrum filium Antonii Vaselli ex Barbarano oppido vicino Romæ ad xxx miliaria; hos tres cum surdi et muti nati essent, delatos ad B tumulum ipsius liberos discessisse. Dicamus et aliud, quod non magna utique caret admiratione, juvenem quemdam, duos et viginti annos natum, qui ob gravem quamdam valetudinem penitus obmutuerat, quatuorque et decem ita annos transegerat, mendicans etiam propter summam, et æris, et sermonis inopiam; cum Aquilam visitaturus corpus, a quo tanta fieri signa intelligebat, tenderet: invenisse apud Laterinum oppidum Florentiæ superioris vallis Arni, duas matronas habentes funiculum, quo se beatus Pater præcingere solebat: ac statim cum miseratæ illæ casum infelicem hominis reverenter eum ori ipsius admovissent, explicata lingua loqui cœpisse.

Surdi et muti sanati;

mutus annos 14:

54 Nec satis hæc, nisi et eos quorum nulla vitæ spes erat, a Medicis penitus destitutos, insperatæ ipse incolumitati restituerit. Cujusmodi fuit Joannes, juvenis viginti quatuor annorum, filius Colæ Pedoni ex Mazerio oppido Aretii; et Bernardina, filia Nicolai Porcinarii, Equitis et Juris-Consulti, civis Aquilani; et Giloisia, uxor Francisci civis Senensis; cum febre hæc acuta, ac fluxu sanguinis gravissime vexata, ad extremam simul phrenesim atque insaniam devenisset, munita etiam Oleo sacro, propter imminentem judicio medicorum illi mortem. C Cujusmodi etiam Benedictus, puer quindecim annorum, filius Nicolai Gaigliardi, Sulmonensis; et Joannes, puer quindecim annorum, filius Bartholomæi Arrighii Carpentarii civis Senensis: qui a pestilenti malo atrocissimisque febribus, quibus ad mortem usque pessime laborabant, liberati sunt. Cujusmodi et Benedictus, postmodum Bernardinus ob reverentiam auctoris beneficii appellatus, filius Corradini Fabrianensis atque anniculus; qui dum gravissime diu febricitans ad tantum defectum omnium sensuum devenisset, ut judicio cunctorum mortuus videretur, et jam nihil aliud, quam de sepeliendo eo ageretur: voto facto a matre beato Patri, post duas horas ita convaluit, ut et lac avidissime, quod antea multis diebus nequiverat, sugeret, et omnia restitutæ plenæ sanitatis signa demonstraret. Nec prætereundum est ullo modo, Valentinam, puellam trium annorum, filiam Andreæ ex Brufa oppido Perusiæ, cum pater ejus ad extremum vitæ finem illam deductam, facientemque omnia quæ decedentes solent signa vidisset; magnoque morientis filiæ dolore tactus, votum pro ejus recuperanda vita beato Patri fecisset, atque ita tribus horis illa perstitisset judicio omnium mortua, restitui tandem afflicto genitori meruisse. Non item omittendum aliud paris virtutis signum, Catharinam infantulam, filiam Grifuli Picolominis civis D Senensis, cum et ipsam ex gravi qua lac decem et octo horis fugere nequiverat, valetudine morientem, atque iisdem quibus superiorem diximus letalibus signis laborantem, videns genitor, pro vita ejus votum Beato Patri emisisset; post duas quibus et illa perstitit horas, exhalato spiritu, uti omnes judicabant, mœsto tandem genitori incolumem restitutam esse.

moribundi sanati.

A Mafeo Vegio ex Ms.

55 Atque hæc de iis languoribus et morbis quos humana per se sibi corpora pepererunt: nam neque minor est laus eorum, quæ extraneis repentinisque casibus, sive manu hostili sive subita vi majore, aut vulnera aut proxima morti pericula contigerunt; quibus ille cum invocaretur adveniens, mira atque excelsa ope subvenit. Stephanum si quidem Pannonium, cum in tibia sinistra vulnus ei ab hoste cum telo illatum fuisset, atque ob id duos annos gravissime substentaculis semper tibiæ adhibitis claudicasset; viderunt multi, postquam vota pio illo animo fecisset, sanatum esse. Eodem modo Angelum Rangonem Calabrum, ductorem armorum, cum et ipse inter pugnandum, ab hostibus, in tibia utique sinistra, duobus locis vulneratus esset, adeoque graviter læsus, ut præ dolore spasmi periculum imminens timeretur; sed et Nicolaum puerum, filium Jacobi Petri civis Perusini, cum ab alio puero sagitta ex arca emissa transfixus oculum dextrum, tamque gravi vulnere affectus esset, ut deperdita omnis vis oculi, nullaque amplius ejus salus sperari posse judicio medicorum videretur; meritis tamen beati Patris, cum genitor illum lædentis pueri toto mentis affectu implorasset, incolumem evasisse. Itidem et Baptistam, puellam trium annorum, filiam Laurentii Senensis, cum forficulas, quas e manibus ejus soror ludens conabatur eripere, ipsa contra renitens, in oculum sinistrum sibimet infixisset. Nec minus Luciam, uxorem Matthæi appellati Pagarelli Reatini, cum sæviens in eam ille immoderatius dextrum ei brachium penitus confregisset; et Brigidam infantem, filiam Gabrielis Pisani habitantis Senis, cum proculcata in lecto a matre dormiente atque confracta, non sine magno periculo vitæ fuisset: et Domisdeam Spoletinam, puellam duorum annorum, quam dum Galitia amita ejus brachio apprehendere vellet, ita illud cum magna etiam tumefactione e proprio loco movit, ut evulsum credi posset.

Curata vulnera gravia:

56 Quod autem contigit Christophoro, filio olim Bartholini civis Senensis, præcipuum putamus, cujus a multis equis, qui adaquatum ducebantur, invicem calcitrantibus ac se mordicantibus graviter caput et pectus læsum, posterea die liberatum esse constat. Quod item accidit Joanni Gallico, famulo Baptistæ Bellantis Juris-Consulti Senensis, cui os utrumque tibiæ ex percussione calcis equi ita confractum erat ut nulla illi quamvis multa adhiberentur remedia opitulari possent; invocata autem ope beati Patris, quam primum tumulum ejus attigit (quod difficulter quidem claudicante semper gressu, adhibitis ligneis adminiculis, fecit pristinam incolumitatem adeptus est: Et quod Leoneo, filio Benedicti Rubei, ex Castello-Florentino oppido Senarum: qui decidens ex equo cui insidebat, ita caput et pectus conquassavit, ut dies tres sanguinem ac frusta simul sanguinolenta ore emitteret; et cum incidendus omnino, sine spe ulla tamen curationis, a medicis judicaretur, virtute beati Patris, cui a genitore enixe commendatus fuit absque ulla prorsus incisione liber evasit. Neque his annumero illud Cosmæ pueri Pratensis, a bove discurrente passim per omnem turbam et insaniente letaliter percussi, atque

item tres obtriti ab equis.

A. MAFEO VEGIO EX MS.

et alii diversimode læsi,

A atque ejus sola benedictione sanati, quod eo adhuc vivente id acciderit. Memorabile autem videtur, quod liberatus ab eo fuerit Jacobus, filius Antonii civis Perusini, qui læsus graviter a spina digitum, longoque tempore ita vexatus, ad id etiam devenerat, ut post medicamentum sicut quotidie solebat; illi adhibitum, statim revolutis oculis quasi emisso spiritu in terram prolapsus, diu ita persisteret. Dignum etiam memoria, quod actum est in Gaspare filio Cosmi sarcinatoris Aretini; qui dum ex asello levaret vas plenum uvarum, fregit sibi unam costam lateris; unde magno dolore affectus, dum se vovisset beato Patri, voti statim compos factus est? Non indignum etiam relatu, quod Mariano filio Antonii Senensis accidit, qui dum humi jaceret super congeriem fabarum, atque una ipsarum profundos auriculæ ipsius recessus penetrasset, nullo ad eam extrahendam medicorum proficiente remedio, tandem post duodecim dies, quibus gravissimos dolores sustinuit, convertens se ad beatum Patrem, implorato ejus auxilio, per se ipsum illam leviter, quasi ultro volentem sequentemque, eduxit.

ex alto lapsi,

57 Sed memorabilia longe videntur signa eorum, B qui ex altis decidentes locis, opem eo ferente, servati fuerunt: quod evenisse sibi multis etiam videntibus demonstrarunt, Francisca filia Vannis Senensis, tertii Ordinis S. Francisci; et Rosa, filia olim Baptistæ Perusini annorum sex, cum in cisternas magnæ altitudinis, submerso utraque capite, cecidissent. Marciarella etiam, filia Bonianni civis Aquilani, cum ex alto fastigio in terram cadens, dextrum crus læsisset, unde et graviter claudicaret; et non sine magno dolore incederet: et Honofria, puella decem annorum, filia Antonii civis Senensis, dum ex fastigio altitudinis sexdecim brachiorum in quoddam magnum præcipitium, plenum lateribus et lignis concisis, obruta ipsis undique corruisset, jacens semianimis et omnis prope sensus expers facta: Augustinus item, filius Antonii civis utique Senensis, cum et ipse e scala quadam altitudinis brachiorum quadraginta decidens, alterum latus adeo collisisset, ut diu mortuo similis nec loqueretur aliquid, nec sentiret. Cum Micutius puerulus, filius Colæ Albanensis habitatoris Aquilæ, ex Meniano altissimo decidisset, capite adeo læso et conquassato, ut nisi incideretur, nullam salutis ejus spem super esse medici affirmarent; genitor ipsius, minime eam incisionem sustinens, vovit eum potius C beato Patri, in quo unica illi spes esset. Nec frustra. Nam die, quæ proxime secuta est, absque ullo medicinali ferramento, liber penitus factus est. Idem quoque claruit in Pace, uxore Marini Asculani, quæ cum ex scala superioris cœnaculi corruens, alterum sibi latus prefregisset, delata ad beatum Corpus, statim sanata est: Jacoba etiam, uxore Bartholomæi Senensis, quæ cum superiore simul cœnaculo, quod casu corruit, in terram cadens, tanto vulnere sibi caput fregit, ut versa cute ad dimidiam usque ejus partem tota palma manus intromitti posset, nullisque apparentibus spirantis animæ indiciis, tamquam mortua deploraretur: sed cum vir ejus pro amissa dilecta conjuge, graviter dolens, supplicibus vobis invocasset opem beati Patris, post quadrantem horæ respirare, ac paulatim melius valere cœpit. Quibus adjungendum est, quod Marino puero decem annorum, filio Cornachini Aquilani, bene cessit. Nam cum canalem cujusdam molendini transire vellet, pede lapso in aquam cecidit: cujus impetu magno circumvallatus, et revolutus ad inferiores demum partes, vi ipsius impellentis aquæ deportatus est; atque inde aliquorum qui concurrerunt auxilio raptus, post multaque adhibita adminicula tandem liberatus est, non aliam ob causam, quam quod (ut ipse asseverabat) quam D primum labi cœpit, B. Bernardini nomen, ut opem ei afferre dignaretur, toto affectu mentis invocavit.

lapsuque vulnerati,

aut etiam mortui.

Vas vino effluente vacuatum,

58 Denique quod est magnum et admirabile restaurati vini signum, nullo modo omittendum videtur, ut quoniam longior quam institueramus profluxit sermo noster, sapido aliquo tandem arida ora nostra liquore recreemus. In civitate autem Reatina contigit, Paulum pauperem quemdam hominem, tempore vendemiarum reposuisse vas plenum vini, quod sustentationi familiolæ suæ satis eo anno esse videbatur. Interea dum foris ille pecora ageret, quo exercitio inopem vitam suam tuebatur, forte porcellus, quem domi nutriebat, irruit in vas ipsum, extractoque obturatorio cannæ, unde vinum hauriebatur, pene totum terræ fudit. Quod postera die cum Vannutia uxor ejus et Jacobus filius offendissent, magno affecti sunt dolore, quod quæsitas longis laboribus unius anni opes uno puncto deperditas intuerentur; præsertim Vannutia, quæ indignationem et iracundiam furibundi mariti magis etiam timebat. Ceterum cum esset illa religiosæ mentis, ac maxime timens Deum; rogare incentissimo animo cœpit eum, qui alias in nuptiis aquam E vertit in vinum, atque una matrem ipsius, cujus rogatu id perfecerat, simulque beatum Patrem Bernardinum, cujus merita summa esse intelligens, vovit se etiam Aquilam, ubi sacrum ejus corpus jaceret, profecturam, Mira fides, revertitur ad dolium mulier spe ingenti plena, intuetur illud plenum usque ad summum. Haurit vinum, gustat, videt totum quod petebat restitutum, longe etiam melius quam primum. Gaudet, lætatur, gratias agit Deo, nomen Bernardini non cessat laudare, et extollere. Admiratur, stupet, atque tribus ita diebus rem apud se occultam tenet, non audens tantum factum proloqui. Tum conscia illa sibi tam ingentis beneficii, timens ulterius gloriam Dei occultare, rem omnem uti acta est divulgat. Concurrit passim omnis civitas, cognitaque manifeste tanti signi fide, fit ingens omnium lætitia: Deo merite redduntur laudes et gratiæ, Bernardinus major apud omnes habetur et colitur. Multi etiam pro summa religione ex eo biberunt; multi ex eo pro summo munere in vasculis recondiderunt; multis insuper ad salubritatem corporis profuisse notissimum est, præsertim Antonio filio Colæ Mandi civi Reatino, qui liniens ex eo alterum oculorum, a cæcitate ejus quam patiebatur F liberatus est.

invocato Sancto, repletur.

Sed præ his æstimanda viventis miracula spiritualia.

59 Sunt vero ea quæ scripsimus, diligenti cuncta Judicum ad id demandatorum cura, testiumque fide et examinatione comperta, probata, atque conscripta. Nam cetera quæ vulgo tantum referuntur, innumerabilia ejuscemodi prætérimus. Quamquam si quæ magna ille et admirabilia gessit attendere velimus, multo præstantior videatur laus eorum, quæ vivens quam quæ postea vita functus effecerit: longe enim majus putandum est, tot animas a tanta vitiorum contagione, a tanta scelerum peste viventem illum sanasse, tot populos aberrantes ad rectum vivendi iter reduxisse ad Deum, cum longe ab eo alieni et extorres essent; melius convertisse, expoliisse civitates moribus, ornasse virtutibus. Extinctis quoque tot gravibus odiis et inimicitiis, placidam omnibus quietem, sanctam omnibus quæ, diu ante fugata erat pacem et concordiam invenisse; longe inquam, majus putandum est, quam corpora, quæ sine ulla comparatione animabus dignitate inferiora sunt ab iis quos modo explicavimus morbis, quod postea defunctus fecit, absolvisse. Non immerito sanctissimus summusque Pontifex Nicolaus Quintus, habita horum diligenti exactaque investigatione et fide, Reverendissimorum etiam Cardinalium longa et gravi

A gravi consultatione ac demum assensu, ut populorum animos, tantorum signorum admiratione erectos, majore etiam devotione compleret, collecto generali ingentique ac quali numquam ante alias, Fratrum ad id undique convocatorum consilio, munificentissime omnes ipse sua impensa curans, tum celebrato solemni, qui fieri solet, apparatu Romæ in basilica S. Petri, annumerandum eum reliquo probatorum Sanctorum cœtui, gloriosumque Apostolica auctoritate in Ecclesia sancta habendum, atque invocandum libere, diem quoque obitus ejus religiose ab omnibus et publice colendum, censuit nono Kal. Junii, die solenni sanctæ Pentecostes, anno autem Christi MCCCCL: atque anno quidem Jubilei, ut nihil, quod ad venerandam sanctamque lætitiam pertineret, omnino deesset.

et secuta Canonizatio

anno 1450 25 Maji

61 Quod vero restabat Epitaphium, etiam tumulo ejus inscribendum, edidimus hujuscemodi.

Epitaphium.

Hic Bernardinus Aquilana conditus urbe est,
Suspirantque Senæ pignoris ossa sui.
Francisci ille crucem paupertatemque secutus,
Nunc melius cœli regna opulenta tenet.
Errantis populi monitor qui maximus olim,
Doctrinis potuit quemque movere suis:
B Nunc quoque signorum mira virtute suorum
Segnius haud nostris consulit ille bonis:
Et qui languentes animas curare solebat,
Nunc etiam medica corpora curat ope.

ANALECTA

Ex duabus Vitis MSS. et totidem excusis, aliisque tractatibus et auctoribus.

CAPUT I.

Quædam acta adolescentiæ honestissime traductæ.

Testantur sui temporis scholastici coætanei, tantam fuisse juvenis Bernardini honestatem, ut ita turbidus videretur cum aliquid inhonestum dici audivisset, quod illi rubor in facie verecundiæ apparebat; ac si injuria quis ei alapam intulisset . . . . unde reputabatur ab omnibus quoddam honestatis et bonitatis speculum et exemplum. Contigit his temporibus, cum formosus esset et natura delicatus valde, quemdam civem non de minoribus, in campo seu magna platea civitatis juxta fontem, Bernar- C dino turpe verbum dixisse: ex quo Bernardinus malignitatem civis illius concepit: statimque floridus et honestissimus adolescens magno ictu pugni civem illum percussit infra mentum, credens percutere faciem, adeo magno sonitu, quod fere totam plateam replevit auditu: et civis ille confusus et ab aliis derisus, festinus recessit. Sed cum revolutis temporibus et annis multis, sanctus vir super eamdem plateam populo prædicaret universo, prænominatus civis ejusdem sermonem audiens, ita compunctus et exuberantibus lacrymis condolens visus est, ac si diversis flagris cæsus fuisset. Contigit etiam iisdem temporibus quemdam alium malignum et nequam, non civem sed advenam, pluries inhonestis nutibus et verbis ostendere turpe desiderium et nefarium erga puerum Bernardinum: quem idem Bernardinus pro posse corripiens, cum nec ille desisteret, ipse quosdam rogavit sibi coætaneos et bonæ opinionis adolescentes et socios, ut eum adjuvarent a molestia istius nequam hominis. Et inter se collecto consilio, ordinavit quemlibet eorum implere sinus lapidum: quo facto iniquum illum quæsierunt hominem. Quem repertum juxta portam Palatii magnificorum Dominorum Priorum civitatis,

Ad turpia sollicitantes, alium pugno,

alium lapidibus coercet.

ait Bernardinus ad socios: Non est bonum hic rumorem facere juxta palatium Dominorum, sed extrahamus eum de campo, deinde eum lapidibus insequamur. Evenit quod statim homo iniquitatis, libidine excæcatus, intuens Bernardinum, eidem plures florenos ostendit, tali nutu ac si diceret; Tui sunt omnes, si mihi assentiri digneris. Tunc sapiens adolescens annuit ut plateam exire deberet. Quam cum statim egrederetur per viam portæ Solariæ, illico Bernardinus exclamavit: Inique, ribalde, sodomitice, igne cremande, alta voce socios animans, et cœpit ipse primus lapides ejicere contra illum: socii vero, una secum exclamantes, et vocibus et lapidibus responderunt. Iniquus ille fugiens, persecutionem passus est ab illis cum lapidibus et tumultibus usque ad posterulam, cari pendens non modicum a puerorum lapidibus liberari, qui non minus avide malignum hominem lapidabant, quam Judæi Stephanum: et sic iniqui hominis molestiam totaliter Bernardinus evasit. *Hæc Capistranus. Eadem Surius habet, sed phrasi verecundiore.*

D *A MAFEO VEGIO EX MS.*

2 Postquam autem pubes factus est Bernardinus, Tobia consobrina, de ejusdem pudicitia vigilantissime solicita, Deum precibus exorabat et Virginem E gloriosam et omnes Sanctos, ut ab omni sinistro desiderio ac sensuali amore immaculatus, sincerus et integer a Domino servaretur. Sanctus autem Bernardinus, hujus propositi ferventissimus exoptator perpendens flammigerum zelum ipsius Tobiæ, quandoque dicebat, Philocaptus sum: morerer ea die, qua meam amasiam faciliter aspicere non valerem. Et sæpe dietim solebat asserere, Volo ire ad visitandam amasiam, quæ pulcherrima est et nobilissima super omnes puellas nostræ civitatis. Tobia multoties hoc audiens et sententiam non intelligens, affligebatur cordialiter, intimo percusssa timore, cogitans Bernardinum de aliqua mortali puella more adolescentium philocaptum; ipse autem de gloriosissima Virgine Maria loquebatur. Est enim supra portam civitatis Senarum quæ ducit Florentiam, imago depicta quædam Virginis gloriosæ, cum repræsentatione triumphalis Assumptionis ejusdem, cum figuris multorum Angelorum, cantantium, jubilantium et musicalibus instrumentis ad honorem et reverentiam Virgine benedictæ psallentium et organizantium circumcirca: quam figuram S. Bernardinus consueverat bis in die, videlicet mane et sero devotissime visitare, et B. Mariæ Virgini dignas pro posse laudes exolvere genuflexus: et de ipsa F beata Virginis, in eadem imagine repræsentata, se philocaptam sæpius asserebat, quam sibi dulcissimam affirmabat: et ipsi Tobiæ dicere consuevit; Dormire non possem in nocte; cujus die precedenti effigiem non vidissem amasiæ meæ dulcissimæ.

Professus amasiam habere quam quotidie visitaret:

(erat ea imago Virginis Assumptæ)

3 Talia ex Bernardini ore prolata auribus percipiens Tobia, commota quandoque, velut Joseph de tumescente Virginis utero, cespitare cœpit et mente revolvere, quidnam Bernardinus ex his verbis intenderet. Conspiciebat namque ipsum frequentissime jejunare, quotidie Missas audire, orationibus et devotionibus attente vacare, vestitum dormire, carnem subjicere spiritui, disciplinis et flagellis edomare, et aliis virtuosis operibus adolescentiæ refrænare conatus: sed ex adverso considerans speciositatem ac venustam formositatem juvenis, astutias dæmonum, corruptibilitatem humani generis, nec non et carnis fragilitatem; cum jam Bernardinus ab eadem pluries infestatus, quænam esset ejus amasia, et in quo loco domicilium obtineret, quandoque dixisset, Extra portam Cameliæ, extra quam portam quoddam monasterium Monialium situm erat; dubitavit ne fuerit ibi obcæcatus, ac vitioso amore vinculatus et sauciatus Bernardinus. Disposuit itaque in seipsa quo

a Tobia consobrina ideo solicita,

exploratur,

EX VARIIS

A per semetipsam personaliter observare Bernardini gressus, ut propriis oculis cerneret quo tenderet; et occultas ipsi parans insidias, extra portam Cameliæ latenter se posuit et occulte, ubi Bernardinum exeuntem videre poterat et non ipsa videri. Et ecce Bernardinus advenit solus coram præfata imagine, et genuflectens genibus suis devotas orationes et preces Virgini benedictæ cordis medullis humiliter offerebat, festinus domum repetens quaque die. Tobia hæc intuens admirata est, et ne forte ab eodem Bernardino in itinere videretur, occulte accedens occulteque recedens diebus plurimis id repetiit. Sed et ut ipsa et quædam sua spiritualis socia certiores efficerentur de sinceritate et pudicitia Bernardini, iterum subordinat suam sociam perquirere, quo Bernardinus pergat ad videndam amasiam: quæ similiter eo modo quo Tobia, et ipsa pariter Bernardinum aspexit. Tobia igitur, omni suspicione sinistra remota, animo hilaris gaudioque perfusa spiritus, ait Bernardino: Fili mi benedicte, rogo te ne me teneas amplius in suspenso, et ne propter te quotidie sim afflicta. Dicas mihi, precor, de qua sis philocaptus, ut si par est nostri generis, eam tibi procuremus in sponsam. Cui Bernardinus respondit: Postquam sic jubes, mater, quod nulli alteri propa-

eique mysterium aperit

B lassem, arcanum cordis mei tibi pandam: philocaptus quippe sum de beata Virgine Dei genitrice Maria, quam semper dilexi; quam videre toto cordis affectu, ejus amoris flamma succensus, totis visceribus concupisco; quam mihi sponsam castissimam desponsavi, in qua omnis mea spes est stabilita et firmata: illam summe diligo, illam quæro, illam semper vellem reverentia debita intueri: sed cum non valeam hoc in præsenti seculo obtinere, statui in mente mea suam imaginem quotidie visitare. Et talis est amasia mea. Tobia lætior effecta et spiritu exultans, lacrymas continere non valuit; et accurrens ad collum ejus, spiritali gaudio amplexata est eum, dicens: Fili mi benedicte, jam læta moriar, ex quo per os tuum certificata sum de tua sancta ac pia intentione ac devotione erga Virginem Mariam. *Hæc iterum Capistranus.*

4 Volens Dominus cunctis fidelibus suis luculentissime demonstrare, qualis hic præco Evangelicus adveniente tempore in posterum esset futurus: ab adolescentia sua Evangelicæ prædicationis opulentissimam gratiam, cœlesti rore perfusam, sibi conferre dignatus est. Unde cum quadam die in

Adolescens ex arbore concionatur.

C urbe Senarum celebraretur festum S. Honofrii Confessoris, in ecclesia ejus nomini nuncupata, ubi constructum est hospitale peregrinorum et pauperum miserorum; populo multo ante fores ecclesiæ congregato, Bernardinus adolescens, spiritu ebrius, et divina sapientia edoctus, in quamdam arborem audacter ascendit: et absque timore ac rubore proponere cœpit verbum Dei, sic eleganter et diserte, ut cives tam docti quam indocti cum audientes, vehementer admirationem assumerent. Quidam vero stolidi et immodesti, audientes dono supernæ sapientiæ plenum, insanire eumdem putaverunt. *MS. Rubeæ-vallis cap.* 8.

5 Cum in conventu Columbariæ devotioni vacaret, contigit, quod diabolus, totius boni inimicus, hanc ejus devotionem et sanctitatem ferre non valens, tentationem quamdam mirabilem ei procuravit, in qua sibi sicut et Joseph filio Jacob in Ægypto contigit. Nam sicut instigante diabolo, uxoris Putipharis animas ad Joseph concupiscentiam trahebatur, ita quod ipsa locum et tempus solicite observavit, quo pravam concupiscentiam adimplere posset; sic similiter actum est, quantum ad hunc devotum Fratrem. Instigante enim et procurante diabolo, fuerat in civitate Senensi quædam matrona,

Novitius a femina ad libidinem provocatus,

D quæ Fratribus una cum viro suo videbatur devota, et eos spiritualiter amare: sed diaboli veneno amor ipsius matronæ versus est in amorem carnalem, quantum ad Bernardini concupiscentiam. Unde breviter contigit, ut S. Bernardinus, sicut mos Fratrum est, in eadem urbe ostiatim mendicando pro pane transiret. Ipsa ergo eum solicite expectans, in concupiscentiam ipsius ardens, cum ad ostium ipsius panem rogaret, jussit ei, sicut in Italia moris est, supra gradum ascenderet et panem auferret. Quod ipse columbina simplicitate faciens, nec sinistre cogitans ascendit. Cum igitur superius esset in janua, clausit mulier eamdem, et sibi proposuit pravam ipsius concupiscentiam; et brevi ita execrabiliter, quod si facere nollet, ipsa violentiam clamaret. Angustiatus igitur nimium Frater devotus, se mirabiliter in periculo positum consideravit: quapropter tota devotione ferventer cor suum, prout potuit, in Deum jactans, intime et silenter in corde rogavit, ut a tanto periculo liberaretur, quia execrabile nefas abhorrebat. Cujus precem omnipotens Deus clementer exaudiens, eumdem eripuit. Nam divina dispositione immissum est Bernardino consilium, et dixit E
mulieri, ut si hoc facere vellet, oporteret ut ipsa se exueret. Qua se ad exuendum disponente, cum vestimenta sua deponere vellet; ipse silenter suam disciplinam, quam secum portare solebat, sumpsit: et eam ita disciplinavit, quod omnem tentationem ab ea fugavit sui tantum quod post hoc, cum de tanta castigatione ac correctione cogitaret, numquam aliquam tentationem sentire potuit. Propter quod non solum ipsa, sed etiam vir ejus id percipiens, in tantum eumdem Fratrem præter et supra solitum amaverunt. quod mirabilem devotionem ad eum concipientes, eum jugiter tamquam Sanctum in corde habuerunt. *MS. Ultrajectinum, et paucioribus verbis Surius cap.* 23.

egregie coercet et emendat.

6 Cum quadam die pergeret ad domum nutricis suæ, ut eam visitaret, adhuc novitius existens; quidam illic adfuit de affinibus ejus, qui assumptum ab eo Religionis habitum moleste tulit, et objurgans eum multis contumeliosis verbis, inter alia sic ait: Putabamus sperantes te in seculo honorabiliter vivere, uxorem ducere fœcundam; prolem gignere lætabundam: ut domus tua sobole propagata, opibus extolli, genusque tuum famosius potuisset augeri. Denique, quid est Frater nisi porcus? utpote qui jugiter otiosus est, et cum inertia vivens aliorum labores edit, et semper pabulo intendit unde bene F
pinguescat. Cui vir Dei, quasi de seipso futura prænuntians, omniaque illius objurgiosa verba æquanimiter tolerans, sic humiliter respondit: Ego quidem hujus mundi fallacem gloriam pompasque respuo, domum autem meam gloriosissime extollam, ut pro tempore, quo hæc Senarum civitas condita extitisse narratur, nulla in ea domus divitum vel magnatum memoriæ civitatis dignior famosiorque existat atque sublimior. Qui post hæc, nutricis suæ accepta benedictione, perrexit ad locum suum. Præterea vir Dei Bernardinus, magis expetens pro nomine Domini contumelias et opprobria perpeti, quam humanis favoribus extolli; probra et injurias sibi irrogatas patienter et gaudenter suscepit. Quadam enim die pergens cum socio per Senarum urbem, infestos habuit quosdam stolidos et inhonestos juvenes, subsannantes eum, et post tergum ad nudos calcaneos pedum ejus lapillos ignominiose jacientes. Ipse autem nequaquam retro respexit, nec ulla fuit perturbatione collisus; sed tamquam surdus et insensibilis pertransivit. Socius vero ejus hoc moleste ferens, ait illi: Nonne vides, quid isti stolidi juvenes faciunt? Respondit vir Dei et dixit: Sine illos agere quod agunt: hi enim adjuvant nos ad perennem

Affinem sibi ob habitum religionis improperantem tolerat,

a petulantibus juvenibus expetitus lapillis, fert patienter.

A perenem utique gloriam nanciscendam, eo quod ad virtutem patientiæ nos exerceant, per quam animas nostras possidemus. *MS. Rubeæ vallis cap.* 12.

Vincentius Ferrariensis S. Bernardinum juvenem familiariter alloquitur :

7 Prædicante B. Vincentio Alexandriæ, quæ est Lombardiæ civitas, interfuit prædicationi ejus vir ille toto orbe terrarum nunc nominatissimus, F. Bernardinus Ordinis Minorum, qui eo tempore erat juvenis multisque ornatus virtutibus, sed nondum celebre in Italia nomen ejus habebatur. Illectus autem fama Vincentii, quæ per universum mundum jam erat longe lateque diffusa, perrexit in memoratam urbem, ut videlicet illum magnum Evangelii præconem prædicantem audiret, de quo multa admiranda ubique narrabantur. Igitur ubi Bernardinus Vincentium prædicantem audivit, doctrina et eloquentia ac fervore ejus admiratus et stupefactus est : facto itaque prædicationis fine ad eum se contulit, cupiens eum familiariter alloqui, et ad amicitiam ejus admitti, ut tandem doctrina et exemplis tanti viri aliquid utilitatis accipere potuisset. Vincentius vero gratam juvenis indolem advertens, ei multa humanitatis obsequia exhibuit, voluitque ut B secum reficeretur. Post multos vero sermones, quibus ambo collocuti sunt, Bernardinus accepta Vincentii benedictione gratias ei egit, et inde recessit. Mane vero subsequentis diei, Vincentius dum prædicaret, dumque una cum aliis qui prædicationi interant ipse quoque Bernardinus adesset ; populum et eos qui aderant his verbis allocutus est : Scitote, filii mei, inter vos adstare quemdam religiosum hominem ex Ordine Fratrum Minorum, qui post paucos dies erit vir singularis in omni Italia : ex cujus doctrina et exemplis fructus magnus fiet in populo Christiano. Et quamvis ipse juvenis sit et ego senio confectus ; tamen futurum est tempus, quo in Ecclesia Romana est mihi in honore præferendus. Exhortor igitur vos, ut Deo gratias referatis, ipsumque deprecemur, ut pro populi Christiani utilitate impleat quod mihi revelavit. Et quia hoc futurum est, regrediar ergo ad prædicandum in Gallias et in Hispanias ; et reliquos Italiæ populos, ad quos docendos nondum profectus sum, ab eo erudiendos dimittam. His dictis rediit ad illud, unde digressionem fecerat. Hujus autem vaticinii veritas per singula completa fuit : nam post decem annos ipse Bernardinus per omnem Italiam celebris habitus est, ac Vincentius in Gallias Hispaniasque remeavit. Quamvis etiam Vincentius triginta annis ante Bernardinum feliciter decesserit, sex tamen annis post illum C fuit Catalogo Sanctorum adscriptus. *Hæc Petrus Ranzanus lib.* 3 *Vitæ S. Vincentii edita* v *Aprilis, cap.* 5.

prædicit eum fore illustrem concionatorem

et ante se Sanctis adscribendum.

CAPUT II.

Fructus Concionum ejus, emendandis moribus, hæreticis coercendis, sedandis contentionibus relati.

Multiplicati sub ipso Religiosi et monasteria Ordinis Minorum

Cum eo tempore, quo S. Bernardinus religionem ingressus est, forent in Italia vix centum et triginta Fratres ejusdem Ordinis de Observantia nuncupati ; tempore sui transitus multiplicati fuerunt, tunc viventes ad numerum ultra quatuor millia : et totidem faciliter perrexerunt ad Pœnitentiam, beatorum bonorum laborum suorum gloriosos fructus uberes perpetuo suscepturi. Et cum diebus ingressus Religionis ejusdem Bernardini vix in tota Italia forent viginti parva loca, per eosdem Fratres inhabitata ; in hora sui obitus multiplicata fuerunt nostra loca etiam in Italia, numero forte ducenta et triginta, cum tamen sint hodie circa ducenta septuaginta : Fratres autem ultra quinque millia in humanis etiam hodie, gratum exhibentes Domino famu- D latum. Sed quid dixerim de reliquis locis et Fratribus per orbem undique diffusis : qui nostri Bernardini principio validi fructiferique prædicatores evaserunt ex nobis Italicis, quorum præsidio, solicitudine ac industria, per Reges et Principes devotosque Christi fideles, loca innumerabilia sunt erecta, ac per eosdem nostros Fratres ad divinum cultum perpetuum inhabitata fideliter, nedum intra partes fidelium, sed etiam in regionibus infidelium nationum... Denique cum esset institutus Vicarius, in provincia Tusciæ multiplicata sunt loca, prædicationibus et exemplis vitæ regularis et optimis moribus ipsius Bernardini sociorumque et Fratrum prædictorum. Multiplicati sunt et Fratres in eadem provincia et in aliis, per Italiam et extra Italiam, nec non et Sanctimonialium de Observantia sub prima regula S. Claræ, et aliqua monasteria sub ejusdem S. Claræ secunda regula reformata ; et quam maxime postquam de Tuscia recessit, et ad civitatem Venetorum et per Lombardiam, discurrendo per omnes principaliores civitates : quam maxime etiam in E civitate Mediolanensium et Januensium, in Verona, in Mantua, in Placentia, in Parma, in Mutina, et per totum territorium Marchionis Ferrariensis, et per totam Romandiolam, erecta sunt nova loca, et adauctus est numerus tam Fratrum præfatorum, quam Sororum S. Claræ, nec non et tertii Ordinis S. Francisci ; sub quo multi Milites et Nobiles utriusque sexus, et aliæ honestæ personæ in propriis domibus obsequium Deo præstant, agentes pœnitentiam et observantes regulam tertii Ordinis prælibati : in quo etiam plurimæ Virgines, viventes in communi, auctoritate Apostolica specialia inhabitant monasteria, ad divinum cultum perpetuum dedicatæ. In tantum quod ex B. Bernardini gloriosis laborum fructibus, per totam Italiam et alia mundi climata, censeatur fides Catholica renovata... Post hæc per cursum temporis Generalis Vicarius, super omnes Fratres de Observantia nuncupatos per totam Italiam, ex dispositione Eugenii Papæ institutus a Ministro Generali totius Ordinis, et ab ipso Eugenio litteris Apostolicis confirmatus, cum magno profectu prædictorum Fratrum ac Sororum et Pœnitentium tertii Ordinis antedicti, familiam sibi commissam, juxta magnam gratiam a Domino sibi datam, prudentissime rexit ac saluberrime gubernavit : crevitque quotidie, sub ejus ferula et vexillo, triplex exercitus antedictus.

EX VARIIS.

et Sanctimoniales S. Claræ,

ac 3 Ordinis,

maxime quando fuit Vicarius,

F 9 *Hæc Capistranus aut alius sub ejus nomine : eaque paucioribus indicantur apud Surium cap.* 29, 30 *et* 40. *Et in hoc ultimo ista adduntur :* Postea factus est Vicarius Generalis Fratrum de Observantia, cujus ipse Auctor fuerat. *et cap.* 30. Cum Hierosolymam missus fuisset, factus est ejus loci et etiam in Bethleem Guardianus et Terræ-sanctæ Commissarius. *Verum de isto Hierosolymitano itinere alibi nihil lego, nedum tempus quo illud factum est, ideoque in tam concordi antiquiorum silentio valde suspecta mihi res tota est.* Cum in quadam civitate magna tam ferventer prædicasset, ut asseres ludentium et tesseras frangerentur, et comburerentur ; indignatus ille, qui eos et eas, scilicet asseres et tesseras, facere solebat, ad Sanctum venit, conquerens quod jam pauper efficeretur. Sciscitanti vero S. Bernardino si aliud officium nesciret ; respondit, Non. Ad quem Sanctus ait : Dabo tibi sanum consilium : et accipiens circinum, fecit circulum rotundum, in quo solem pinxit, et in medio solis nomen Jesus descripsit: quod sicut decuit in summo honore habuit... Quia hoc nomen Jesus in tali figura solari supra se apparuit, et ideo præ magna devotione hanc jam figuram composuit, et querelanti dixit carpentori, ut tales figuras

tesseris sublatis conficere nomen Jesu docet.

A figuras de cetero faceret. Qui magister sive carpentarius aut artifex hoc faciens, dives effectus est, et majorem quæstum quam prius acquisivit. *Ita MS. Ultrajectinum.* Bononiæ *id contigisse docet Sigonius lib.* 4 *de Episcopis Bononiensibus, rem pluribi narrans, ex eoque Waddingus ad annum* MCCCCXXII. In civitate *etiam* Aretii, *inquit Capistranus, tale quid* Altissimo disponente peregit. Erat extra dictam civitatem fons quidam, a Gentilium tempore immundis spiritibus non consecratus, sed execratus : ad quem fontem etiam Bernardini temporibus multi, nedum cives, sed etiam circumjacentes vicini concurrebant hinc inde, quasi ad gentium simulacra, superstitionibus, incantationibus, sortilegiis, pro responsis et remediis passionum ac tribulationum eis occurrentium. Bernardinus autem zelo Dei accensus, contra talem idololatriam viriliter insurrexit : completaque prædicatione animavit populum, ut sequeretur eumdem, ad explantandum domicilium spirituum malignorum et demoliendum funditus dictum fontem : et ut ibi in laudem Virginis gloriosæ Mariæ construeretur ecclesia, et in die Nativitatis ejusdem Virginis Missa et Officium celebraretur solenniter annuatim. Et ita factum extitit : nam solennis ecclesia magnis sumptibus est erecta, ubi ex meritis Virginis gloriosæ plurima divina beneficia conceduntur : et ipse S. Bernardinus Indulgentiam septem annorum et septem quadragenarum pro omnibus, eamdem ecclesiam in die Nativitatis beatæ Virginis visitantibus, a Papa Eugenio gratiose obtinuit.

Superstitiones Aretinorum abolet.

B

10 *Periculosior alia, quo specie sanctiori tecta irrepserat per Italiam superstitio, ex piorum quorumdam hominum opinione de proximo Antichristi adventu sumpta ; quam opinionem suscitaverant S. Vincentii Ferrerii conciones de eo argumento frequentes, et scripta etiam ad Benedictum* XIII *epistola : quæ quanti laboris causa fuerit Bernardino sic scribit Waddingus ad annum* MCCCCXX *num.* 2 *et* 3. Inter omnes acrius in partibus Lombardiæ ista urgebat Manfredus quidam, contra quem peculiarem tractatum scripsit Bernardinus, aliumque libellum viginti trium articulorum contra eumdem in judicio produxit : unde intelligitur, primam serpentis mali notitiam Sancto obvenisse, quod Fr. Vincentius S. Bernardini socius, vir pius et doctus, in Castronovo prope Terdonam interrogatus a nobili quadam matrona nupta, an liceret vovere in manibus cujusdam Monachi Astensis, qui fungebatur vicaria auctoritate Manfredi, se, quotiescumque et quocumque vocaretur secuturam Manfredum ut fugeret a persecutione Antichristi ; respondit non licere inconsulto, multo minus renuente marito. Hoc sequacium in eum concitavit invidiam, asserentium, Spiritum sanctum matrimonii auctorem, imminente tanto salutis periculo, posse illud dissolvere. Secundam habuit notitiam Alexandria ab Inquisitore Dominicano, qui litteris egerat cum Manfredo circa duo hæc potissimum puncta, de Antichristi adventu, et licito quod prædicabat conjugum divortio. Tertias accepit querelas a Leonardo, Generali Magistro Ordinis Prædicatorum, quod Manfredum a periculosa hac doctrina et sequela non potuerit retrahere. Unde palam cœpit Bernardinus in eum prædicare Alexandriæ ; et novam hanc religionem, uti appellat S. Antoninus, Antichristianæ sectæ nomine sugillare, quo etiam titulo eamdem in suis operibus compellat. Sæviit illico in eum tempestas, nihilque intentatum reliquerunt Manfredi sectatores et fautores, quo ejus minui posset auctoritas et nomen obtuscari. Antichristi nuntium passim appellantes, hæresim objecerunt et genus idololatriæ, quod adorandam quotidie exponeret ex suggesto tabellam, aureis litteris exaratam radiisque solaribus circumornatam. Eæ erant nominis Jesu, quod summo studio fidelium cordibus imprimere, et summe neglectum renovari atque adorari satagebat. Eoque processit altercatio, ut necesse habuerit Martinus Pontifex utrimque interdicere, et Manfredum suæ gentis sequela, et Bernardinum illa picta tabella. Hic obsecutus, pium docendi genus intermisit, et denuo ex ejusdem licentia reassumpsit : ille vero, a suorum sequela non potuit avelli. Scriptis hinc inde articulis deputati sunt judices in urbe Cardinales duo, Antonius, civis et Episcopus Senensis ; et Nicolaus Albergatus, civis item et Episcopus Bononiensis : a quorum judicio resiliens Manfredus, obtinuit ut controversia committeretur Dominico Capranicæ titulo sanctæ Crucis Cardinali, et demum Joanni de Casanova Arragonio Ordinis Prædicatorum tituli S. Sixti Cardinali. *Cum hæc Romæ sub novo Eugenii IV Pontificatu molirentur adversarii, non deerant Senis, qui, sumpta inde occasione, absentem Bernardinum accusarent populo errores disseminasse, ejusque famam magno studio denigrarent.* Ab amicis *igitur* admonitus *Senas* rediit, calumnias detersit religiose et absque bile, *reddita palam ratione* suæ doctrinæ bonam famam instauravit. *Ita Waddingus ad annum* 1432 *num.* 2, *ubi cœptum prosequens narrationem, reditu et prædicatione Sancti* factum *esse inquit*, ut Magistratus Senensis et Clerus supplicatione solenni publicos honores decreverint sanctissimo Nomini ; iisque characteribus, quibus Bernardinus adorandum proponebat, pulchris et magnis, e regione domus civicæ curarint depingi. Hinc profectus Bononiam Bernardinus, in æde capacissima S. Petronii diebus multis magno animarum fructu prædicavit, ostensa semper sub concionis finem venerandi Nominis tabella. Exceperunt piis auribus doctrinam Canonici, et super iconem præcipui altaris acceptam a sancto viro tabulam reposuerunt. Profectum in Romandiolam æmuli variis modis lacerarunt, et Ludovicus Pisanus inquisitor curavit e tabula sanctum Nomen eradi ; et ne opus ornamentumque egregium, quod apposuerant Bononienses deformaretur, in eodem loco Christum Crucifixum substitui. Perturbatis Canonicis et commoto populo, varia hinc exorta sunt scandala, quæ Pontificem Eugenium male habuerunt, excitaruntque ut missis durissimis litteris increpatoriis ad Ludovicum, præciperet in alia tabula super imaginem Crucifixi eosdem characteres rescribi. Aliis artibus agendum judicarunt toties repulsi adversarii. Effecerunt ut Michael Pragensis, causarum fidei Promotor in Curia Romana, contra Bernardinum procederet ; et demum curarunt inscio Pontifice judicium committi Joanni a Casa-nova prænominato. Produxit Michael quosdam falsos testes, qui minus veraciter et improbe (uti loquitur Pontifex) deposuerunt publice et notorie Bernardinum et multos ei adhærentes diffamatum de hæresi, criminibus, excessibus et temeritatibus. Citati illi Romam venerunt, et judici se stiterunt, non absque gravi contumelia et nominis jactura. Quod ubi rescivit Pontifex causam ad se evocavit : cumque pro citato Bernardino Senenses honorificam legationem Romam misissent : citationem remisit, *per amplissimum breve datum anno* MCCCCXXXII, *quod apud Waddingum videre integrum licet ad annum jam dictum, una cum epistolio Antonii Cardinalis S. Marcelli ejusdemque Senensis Episcopi, qui Senensium litteras Pontifici præsentaverat.*

Antichristianorum Sectam redarguit,

C

ab iis vicissim graviter accusatus sub Martino 5

D

iterumque sub Eugenio Quarto

E

post turbas Bononienses

F

11 *Submissus nobis Volaterra urbe Hetruriæ Commentarius, auctoritate publica tam Ecclesiastica quam Civili confectus, in quo Visitatio et Recognitio Reliquiarum late deducitur, additis præcipuis de Actis Sanctorum suorum relationibus, continet insigne specimen ejus fructus quem referebat Sanctus, relinquens*

A *quens iis ubi prædicabat locis Nomen sanctum, ita expressum sicut Bononiæ factum jam vidimus. Relatio hæc est:* Anno MDCXVII, die XIV Decembris ad Vesperam, Domini deputati, D. Alexander Bavo, D. Raphael Mapheus, D. Curtius Inghiramius, in sanctissimi Nominis Jesu templum se contulerunt, et præcedentibus D. Francisco Mapheo et Ludovico de Minucciis, ut prædicti asseruerunt, precati sunt Patrem Magistrum Antonium de Panzerinis, S. Francisci conventus Guardianum, et D. Franciscum, quondam D. Joannis, Picchinesium, nunc Venerabilis Societatis Nominis Jesu Priorem; ut illis admirabilem Nominis imaginem aperirent et demonstrarent: cui, ingentibus miraculis per eam effectis, Vulterræ maximus honor semper habitus est. Cum etenim S. Bernardinus munus prædicationis Vulterræ exerceret anno MCCCCXXIV, in tabula lignea radiis aureisque litteris venerabile Nomen depinxit: ad cujus devotionem in omnibus concionibus, quas Divus agebat in plateis et in S. Francisci prato, populos incitabat. Quos eodem Jesu Nomine benedicens, mirum in modum proficiebat: et hic benedicendi modus a Martino Papa V approbatus

Volaterræ relictum ab eo nomen Jesu

B et commendatus fuit. Divus Bernardinus Vulterra postea digrediens, tabulam in qua Nomen Jesu depinxerat, Vulterranæ Reipublicæ donavit: quam, veluti thesaurum pretiosissimum, semper custodiendam curavit, et in qualibet necessitate, tam pro impetrandis imbribus atque aeris serenitate, quam pro evitanda peste, fame et bello, civitas Vulterrana ad prædicti Nominis Jesu auxilium confugiens, vel illud publice in ecclesia adorandum exponens, vel solenni lustratione per urbem deferens, petita a Deo beneficia semper obtinuit. Senatus igitur Vulterranus templum in hujus sancti Nominis honorem a fundamentis erexit; ibique Societatem venerabilem, quæ illud custodiret et honorifice conservaret, instituit; ut apparet in libro Deliberationum Collegii de anno MCCCCXLIII, in archivio Volaterrano asservato, a me Notario viso et lecto. Præfati igitur Domini, cum ad aram accessissent, fenestellam cum ligni deaurati craticula inspexere: cujus clavis in Prioris ejusdem Confraternitatis erat potestate. Duplici serico velamento sanctissimum occulebatur Nomen, detectum atque lignea depictum tabula, cubito altum, dimidia cubiti parte latum, procidentes adoraverunt. Quod ut e loco, in quo asservatur, emove-

propter miracula, templo erecto honoratur

et Confraternitate.

C runt in ejusdem Societatis apodyterium, vulgo lo spogliatorio, perrexerunt: ubi alia D. Bernardini erecta fuerat Societas. Tabernaculum cum duabus præmunitum seris viderunt: quarum alteram Pater Frater Franciscus Collius, a Patre Guardiano prædicto jussus; alteram D. Franciscus prædictus, uti Confraternitatis Prior, reseraverunt. Eamdem tabulam, coloribus et splendoribus aureis a Divo Bernardino depictam, viderunt omnes: quæ postea clausa fuit eodem modo. Quæ omnia eodem die mihi Notario prædicti Domini electi deputati deposuerunt. *Hactenus Volaterrani.*

12 *Porro* vir Deo dilectus, toto vitæ suæ labente curriculo, fuit verus dilector castitatis. Ob quam causam quando prædicabat, nunquam patiebatur turmatim mares cum mulieribus misceri, propter lenocinii turpitudinem abolendam; nec non ad claudendum vagos et impudicos tam virorum quam mulierum contuitus, sequestratim omnes illos collocari et coaptari mandavit: et ne alterutrum vel mutuo viderent, longissimum pannum funiculis alligatum per medium utriusque cohortis interponi, quasi pro pariete jubebat, ut ab eorum mentibus, per impudicum et vagum intuitum concupiscentiæ voluptate depulsa, devotius ejus concioni intenderent et vacarent. Unde vir Dei Senis cum ingenti congregato

In concione jubet viros scorsim a feminis sedere

D populo mirifice prædicaret, et quasi omnes avido corde patuloque auditu ejus verba attenderent; quidam juvenis, valde impudicus et inhonestus omnique lasciviæ deditus, ut mulieres juvenes aspicere posset, illas in corde suo mœchatus, contra voluntatem viri Dei, spreto virorum conventu, versus partem mulierum stare impudenter audebat. Qui a viro Dei plerumque admonitus, ut inde discederet et cum maribus sederet; nequaquam viro Dei paruit, sed semper deterius id peragebat. Igitur intuens eminus vir Dei juvenem illum, ejus pia spernentem monita, ad solitumque locum sic effrontem accedere, et absque aliquo pudore persistere; quasi prophetico spiritu ejus vaticinans malam mortem, divina ultione permissam, eidem clara voce sic ait: Tibi dico, qui ibi contra meum velle stare audes, qui deaurata veste ornaris: ego nempe timeo, quod morte mala diraque peribis. Qui juxta verbum viri Dei, eodem anno in Anconitana urbe, propter nefanda opera sua reatuumque suorum suffragantibus meritis, pessimæ ac sævæ mortis interitu, vitam capitis abtruncatione finivit. *Ita MS. Rubeæ-vallis cap.* 20 *et paucis Surius cap.* 50.

Ex varIIs lascivo juveni id contemnenti prædicit malam mortem,

intra annum capite plexo.

E 13 Perusii aliquibus temporibus infra anni circulum, suggerente diabolo, fiebat inter eos nefandum ac horribile bellum. Armabantur cives, induti atque cooperti galeis ferreis, et per totum corpus thoracibus ac armillis, de bubulorum boumque tergorum diversitatibus mirabiliter ordinatis, quique sæpissime præliabantur ad invicem. In quo quidem profano certamine plerique miserabiliter interibant, quatenus sic infeliciter ictibus cadentes, satanæ reprobi martyres extitissent. At vir Dei veniens ad præfatam urbem, damnavit illud perniciosum et execrabile bellum: omnesque illas armigeras vestes destrui jussit, et quod numquam in perpetuum fierent, de cetero omnibus annuentibus sub pœnis gravioribus ordinavit. Cetera autem jocalia, per Ecclesiam non concessa, et ea ad honestum cultum mulierum penitus non decentia, in medio urbis, cunctis adstantibus, igne comburi jussit. Multa autem alia bona ibidem per eum Dominus operari dignatus est. Alio quoque tempore erat gravis partialitas in civitate Perusina: quam percipiens B. Bernardinus, illuc concessit, et ad uniendum cives sermonibus suis atque ad reducendos eos ad pacem, exhortabatur eos, dicens; Dominus Deus, considerans vestram

Perusii tollit letales rixas lusu pessimo inductas,

post odia inveterata habet pro pace 4 conciones:

F letalem partialitatem, quam maxime odio habet, misit me ad vos, tamquam Angelum suum, ut denuntiarem vobis hominibus et bonæ voluntatis in terra pacem. Et quatuor sermones eis pro tunc prædicavit, semper eos ad pacem et unitatem exhortando, in quorum ultimo dixit ad populum: Vos qui estis bonæ voluntatis, et cupitis pacem, proponentes eam de cetero servare erga proximum; venite ad dextram manum meam; et qui nolunt servare, ponant se ad sinistram. Tunc Dei nutu omnes se recollegerunt ad dextram ejus, præter unum nobilem et potentem juvenem cum suis satellitibus: qui suo in loco remanens, murmuravit contra B. Bernardinum, contemnens ejus monitionem ex parte Dei sibi commissam. Tunc B. Bernardinus dixit ad eum: Ecce tu solus contemnis, quod ex parte Dei populo prædicavi. Dico tibi ex parte Dei, ut remittas proximo tuo, qui te et genealogiam tuam offendit: ut ponas te ad dextram cum aliis, ad pacem deinceps servandam: quod si non feceris, domum tuam numquam vivus intrabis. Qui quidem Nobilis illam exhortationem vilipendens, nec ultionem divinam formidans, dum domum suam intrare vellet, ac limen domus contingeret; cecidit in domum subitanee moriens, juxta Sancti verbum sibi publice denuntiatum. *Idem MS. cap.* 23.

Nobili resistenti prædicit subitaneam mortem

A 14 *Eadem aliquanto contractius habet Surius cap.* 32, *additque* extinctum absque Ecclesiæ Sacramentis. *Meminit rixarum prædictus Pius II, et ista addit:* Cum inter nos prædicaret se diabolum eis ostensurum, plurimis diebus populum hac spe suspendit. Itaque veniebant omnes ad sermonem visuri diabolum. Post plures dies; Servabo, inquit, quod promissum est, et cum unum promiserim diabolum ostendere, multos ostendam. Respicite invicem alter alterum, et sic videbitis diabolos: nam vos ipsi diaboli estis, qui opera diaboli facitis. Anno MCCCCXXIII, Virunum (civitas est in ultimis Venetæ Reipublicæ finibus) Guelfis et Gibellinis factionibus graviter vexabatur: eo divino actus spiritu Bernardinus se contulit, publicæque salutis studiosissimus media in platea, ferventi animo, omnes ad pacem colendam invitavit. Cumque animadverteret dissensiones, sectas, odia, bella, cædes, non aliunde quam ex factiosissimæ civitatis regimine pendere: ordines, quibus tum in rebus administrandis Virunenses utebantur, acerrimis verbis insecutus, cives ad eos corrigendos aut eos abolendos hortabatur. Quæ res effecit, ut Delphini Venerii, qui civitati præerat, B jussu, ac Venetæ Reipublicæ nomine, in unum collecto Consilio, Aldobrandinus, ex præclara Dojonum familia Doctor eximius insurrexerit: ac omnibus audientibus ea de pace tractavit, quæ ad conciliandos animos tum maxime spectare videbantur. Neque id profecto frustra. Nam vix habita oratione, cum præsertim suadentis Bernardini auctoritatem civibus inculcaret, flamma consumptis pestiferis ordinibus, vetere simultate deposita, penitus extinctis odiis, concordiam unanimes sunt secuti. Cumque deinceps publicam civitatis tranquillitatem, quæ auctore Bernardino ex hac ordinum mutatione profluxerat, agnoscerent; immortales gratias pro accepto beneficio, egerunt. Ac ne sibi ingrati animi nota turpis inureretur, accepti beneficii memores, erectum postea S. Bernardino templum, longis Presbyterorum aliorumque ordinibus, quotannis celebrare consueverunt: illius etiam multis in locis pinxerunt effigiem; quam cum scelestissimus quidam calce tegere atque abolere contenderet, infestissima quoad vixit lepra divinitus horruit, ac misere squallens laboravit. *Ita legitur ante Opera et apud Waddingum, ex Historia quam tradidit Georgius Pilo Virunensis, in epitomen per Alexandrum Gattum redacta.*

Ex variis. — *Verum leges perniciosas abolet:* — *et civitatem pacat.*

15 *Marcus Antonius Benalius, in Commentariis de vita et rebus gestis Sanctorum Bergomatium, per Joannem* C *Antonium Guarnerium Canonicum ex Decurionum decreto expolitis et auctis anno* 1584, *de Sancto ab urbe Mediolani Bergomum advocato sic loquitur, quasi is suscepta Franciscani cœnobii ibidem Custodia apud Bergomates versatus esset annos* XXIV. *Id licet nemo facile admiserit, credet tamen, variis quibus ibi intra tempus istud fuisse potuit vicibus, eos fructus concordiæ et pacificationis publicæ cum emendatione morum relatos, quos ibi Benalius refert; addens, quod* intra urbis mœnia templum, cui Virgines moniales inservirent, Bernardino auctore conditum est; et S. Mariæ, cui cognomentum Rosarum indiderunt, consecratum. Pro Bernardini item merito Petrus Alzanius domuncula et agello dimidii jugeri, qui sub urbe est, anno MCCCCXXIII Minorum ordinem donavit. Ejus rei adhuc monumentum extat, a familia Alezania, ad declarandum majorum pietatem, servatum. Ibi alterum templum ædificatum, quod S. Mariæ itidem dicatum, gratiarum nomine insigne est. Ibi itidem cœnobium, quod posteri perfecerunt, inchoatum. Ante templum quercus S. Bernardini manu sata fuit, quæ ita crevit ut proceritate et crassitudine quercuum naturam vincere putaretur. Ea ætate nostra a radicibus eruta et dissipata est, et ejus materies in variis cœnobii usibus consumpta. Non longe ab D eo robore Bernardinum prolapsum cecidisse ferunt, famaque tenet, ubi manus qua assurgendo nitebatur extensa est, ibi ad numerum digitorum, quinque locis fonticulorum scatebras emicuisse. Aucta in urbe mirum in modum religione, Bernardinus agrum Bergomatem, cohortando ad pietatem, Evangeliumque interpretando obiit. In valle (Seriana oppidum est Clusonum frequens ac celebre, caputque ferme totius regionis) dum ibi prædicandi officio paucos moratur dies, factum est ut non procul ab oppido montanus quidam vita excederet. Triduo postquam sepultus est, immundi spiritus vox ex ædibus exaudita est, animam mortui illius simulantis, et plurima bona patri-familias si sibi paruisset pollicentis. Rebelles et invidi spiritus in id præcipue incumbunt, ut in eamdem calamitatem, in quam quondam ipsi superbia elati inciderunt, quam plurimos trahant; idque illis facile succedit, si se per omne obsequium insinuare in animos incautorum, et fovenda spe, honorem qui summo Deo debetur, ad se traducere possint. Verum prudentes Dei ministri diabolicas artes optime agnoscunt, et ne pro veris E quæ illi fallaciter pollicentur audiantur, efficiunt. Itaque nuntio Clusonum de hac re allato, Bernardinus veritus, ne quis in fraudem laberetur, plurimis prosequentibus eo contendit; et in ædibus inclusus, commisso cum hoste certamine non prius destitit, quam eum domo illa ejecit.

Bergomi sacras ædes ædificat, — *et alia sui monumenta relinquit,* — *Clusoni dæmonem multa pollicentem compescit.*

CAPUT III.

Miracula a S. Bernardino vivente patrata.

Cum vir Dei Senis Evangelium ferventissime prædicasset, cum omni conamine vitia objurgando et virtutes inserendo, nefarias consuetudines illicitosque ludos ibidem radicitus extirpavit. Quia universus populus urbis, propter præcipuam et singularem devotionem qua afficiebatur ad ipsum, eidem quæcumque mandasset juxta ejus nutum protinus obediebat; omnia illa inhonesta jocalia et suppellectilia diabolica, acervum ex eis faciens, igne comburi mandavit. Unde quædam mulier, viro Dei valde devota, quamdam ægritudinem incurabilem patiens, avide peroptabat fimbriam vestimenti ejus, ex ineffabili devotione contingere. Statuit igitur tempus et locum pariter consuetum, et clam per viam manens mulier illa, virum Dei est tacita percunctata. Cum vero vir Dei propior esset, illa prosiliit: et ejus pedibus provoluta, fimbriam vestimenti ipsius devotione fidelissima tetigit. Sed vir Dei, quia numquam sinebat se a muliere tangi, nec solus cum aliqua fere ullo in tempore loqui permittebatur; primum quidem de tactu illius inopinato turbabatur, deinde intuens fidem illius devotam, æquanimiter pertulit: quæ statim adepta est integerrimam sanitatem. Item, in eadem urbe, vir Dei cum per dies plurimos prædicasset, erat vir quidam paralyticus, omnium membrorum quodammodo beneficio destitutus: quem jugiter in lectulo decumbentem parentes ejus, maximam in virum Dei fidem gerentes, posuerunt ante illum. Cumque quotidie id egissent, quadam die vir Dei benedictione accepta postquam prædicasset, vir ille meritis Sancti incolumis factus, omnium membrorum est integre officio restitutus. *Idem MS. cap.* 21, *et de solo attactu fimbriæ Surius* 51.

Sanat Senis ægram tangentem vestis suæ fimbriam. — *et paralyticum sua benedictione:*

17 Postquam Romæ prædicasset, misit ei quædam nobilis matrona species ad confortationem suam. Tunc dixit B. Bernardinus ad famulum species deferentem: Non indigeo ego. Sed vade ad vicum istum, et quære infirmum in lecto decumbentem, et dic illi, Frater Bernardinus, mittit has species

Romæ sanat ægrum missis aromatibus,

A species sibi oblatas tibi, ut in nomine Jesu comedas et conforteris. Qui quidem, quam primum comederat, sanus factus est et lectum dimisit. Alio quoque tempore postquam Romæ diu prædicasset, exivit urbem sedens super parvum mulum. Extra urbem occurrit ei leprosus, qui petens ab ipso eleemosynam, audivit ab eo : Argentum et aurum non est mihi. Sed solvit de pedibus suis soleas, et dedit eas illi leproso : statimque leprosus cum gratiarum actione accipiens soleas, sedens super terram induit eas : et operante Deo ab omni lepra curatus est, et restituta est caro ejus, sicut pueri parvuli ad munditiam. *Idem MS. cap. 24. At Surius cap. 53 solum primum miraculum habet, et* aromata vel confectiones *vertit,* quæ hic species *appellantur : loco aliorum autem ista habet.* Nimia prolixitate onerosus ero, si cuncta ejus miracula singulatim enumerare velim, quæ tamen populo circumquaque sunt notissima, certisque testimoniis confirmata. Accidit semel alio tempore, quod quidam tector sedens in tecto, et videns equitantem B. Bernardinum per plateam civitatis Aquilensis, dixit : Ubi vult nunc Papa noster equitare? Cumque sic derideret eum,

et leprosum datis soleis,

e tecto lapsus sanatur,

B statim ventus validus venit, et dejecit eum de tecto in terram, ut esset quasi totus conquassatus, tam in corpore quam in membris. Mente vero aliqualiter recollectus, culpam suam quantum potuit recognovit, et se ad B. Bernardinum deferri fecit : ut eum signo Crucis signaret. Quo facto sanus surrexit et liber evasit. Alio tempore quædam puella, filia Joannis Antonii, duas habuit plagas terribiles ac incurabiles, unam in collo, aliam in brachio sub pectore, ita ut subtus brachium viscera viderentur. Quod cernens Domina Ludovica, mater prædictæ puellæ, et præscriptus Joannes pater ejus, cum magna devotione filiam suam prædictam orationibus B. Bernardini commendaverunt ; qui eam signo sanctæ Crucis signavit ac dimisit : et de mane sequenti puella fuit sanata totaliter, atque liberata ab omni plaga ac curata. Revertentes autem parentes, B. Bernardino gratias retulerunt : a quo prohibiti fuerunt, ne alicui dicerent quod factum fuerat ipso vivente. Examinatio vero hujus miraculi facta fuit per Dominum Jacobum Narnerii, Decretorum Doctorem, Vicarium Domini Episcopi Reatini, astantibus Notariis dicti Domini Episcopi, nomine Andrea et Antonio, Matthæo Pauli cum aliis quam plurimis. *Hæc ex prædicto, MS. cap. 25. Surius primum habet cap. 48, secundum cap. 42. quod in prima Vita num.*

et puella ulcerosa.

C *14 absque testimoniis est relatum.*

18 Exierat quandoque vir sanctus cum Fratre, ut Mantuæ concionaretur. Transmittenda autem ei erat aqua, urbem illam attingens. Rogavit nautam quemdam, ut causa Dei ipsum traduceret. Nauta, mercedem a Deo expectandam negligens, naulum exegit, existimans illum latenter sub cucullo habere loculos nummis refertos, ut quidam solebant ex illis, quos Conventuales vocant. Bernardinus ait, se Dei amore facultates suas omnes comtempsisse; iterumque orat, ut pro Dei amore ipsum cum socio transvehat, eadem hora in urbe illa concionem habiturum. Recusat nauta, et dicit : Etiamsi omittenda tibi concio sit, ego te in navim meam non recipiam, nisi naulo persoluto. Sentiens vir Dei non posse se hac via trajicere in urbem, bene confidens Domino, qui humiles et timentes se custodit, qui imperat ventis et aquis, qui sedare novit tempestates omnes, et super mare graditur, sic compellat socium suum : Frater mi, satisne fidis Domino? Respondet ille : Plane, Pater. Et Bernardinus : Potes, inquit, imitari, quod me facere videris? Illo dicente, te posse : Bernardinus palliolum suum expandit super aquas, primusque ipse calcat illud ;

Nauta recusans ipsum transvehere,

in palliolo transit cum Socio.

D socius sequitur, atque ita ambo flexis genibus, oculis et manibus in cœlum sublatis, divinam jugiter implorantes opem, in alteram aquarum partem sine ullo metu et cura incolumes evasere, cum navis necdum medium esset emensa spatium. Cernentes id tum qui in navi erant, tum qui stabant in littore, alta voce pariter implorabant Dei misericordiam, tam insigni miraculo obstupefacti. Postquam autem terram attigit Bernardinus, nulla visus est aspersus aqua, nec pallium madefactum fuit. Hoc ego miraculum didici a quodam sene Presbytero, cui in juventute sua cum Bernardino magna intercesserat consuetudo et familiaritas, qui eum suis oculis ita, ut diximus, viderat aquas transmittentem. *Auctor Vitæ apud Surium cap. 34 et paucis MS. cap. 26.* Quemadmodum autem Spiritus sanctus dona sua spiritalia ei invisibiliter infuderit, eique illapsus ignito ardore suo linguam ejus facundam et disertam reddiderit, miraculum subjectum luculenter demonstrabit. Volebat ille in quodam Ecclesiæ Concilio generali Græcos, qui ei intererant, veram salutis et veritatis viam docere : sed magno animi dolore cruciabatur, quod illorum non calleret idioma. Secum autem cogitans admiranda Dei opera,

EX VARIIS

Concionatur Græce ad Græcos, nescius linguæ.

E et ut ille suis Apostolis contulerit, ut possent omnium gentium linguis loqui ; obnixe rogabat eum, largiretur Græcis intelligentiam eorum, quæ dicturus esset ad illos. Mox fervent spiritu, multa in Deum fiducia fretus, ascendit suggestum ; Græceque concionatus est, de Catholica fide Græcos summo studio erudiens : ita ut mirarentur omnes, dicerentque eum non minus probe nosse Græce, quam si in Græcia natus esset. Sed Deus movebat linguam ejus, et loquebatur per eum. Cum enim a suggestu descendisset, et omnes laudarent ejus Græce dicendi facultatem et copiam : ille Deo soli honorem omnem tribuens, mansit expers Græcæ linguæ, ut antea fuerat. *Surius cap. 38. Videturque intelligi Concilium Florentinum, habitum anno* MCCCCXXXVIII, *præsentibus Joanne Palæologo Imperatore Constantinopolitano et aliis Græcis.*

19 Postquam autem Deo visum fuit laboribus ejus finem imponere, extremo anno vitæ illius hanc ei adspiravit cogitationem, ut inviseret patriam suam, civesque et sodales suos ; eorumque animos excitaret ad amandum Deum, et ejus mandata servanda. Venit ergo Massam, ubi natus fuerat : et tota Quadragesima illic docens e suggestu verbum Dei, cum multo labore, nihil sibi parcens, populum cœlesti mana satiavit, et sitim ejus potu salutis explevit,

Bernardino Massam reverso,

F spiritalibusque eos consolationibus abunde refecit. Factum autem tunc ibi divinitus est singulare quoddam miraculum, ut sempiterna apud illos Bernardini memoria conservaretur. Cum enim aliquando prædicasset populo, repeteretque hospitium suum, Hispanus quidam, lepra admodum horridus et deformis, ei obviam venit, visendi ejus cupidus. Cives autem moleste ferebant illum hominem ire per oppidi sui plateas : itaque bonis verbis extra urbem eum educebant. At ille postridie clam rursus venit in urbem, rogavitque humiliter Bernardinum, ut calceos ipsi daret, quibus pedes tegeret ; cogebatur enim præ inopia ire nudis pedibus, qui valde intumuerant et morbidi erant. Motus misericordia erga miserum hominem vir sanctus, dedit ei calceos suos, a suis pedibus detractos ; verum discipulum et legitimum filium sese hoc ipso declarans Patris sui Francisci, qui se nudavit, ut pauperem Militem vestiret : quod quidem etiam in aliis sæpe fecit similiter, cum S. Martino libenter de sua paupertate impertiens aliis : larga enim miseratio erga inopes et calamitosos homines ab infantia creverat cum illo. Sed audi jam, quid leproso contigerit. Cum illis calceis

sanatur leprosus

A calceis suos induisset pedes, mox ab oppido egressus est; parumque progressus, sensit calceos plenos calculis vel silicibus, quibus saucii pedes ejus atterrerentur. Solvens ergo illos a pedibus, expurgare voluit; et ecce videt eos plenos tamquam piscium squammis, pedesque suos usque ad genua sanatos. Impense igitur laudans Deum, jucundissimo animo ire perrexit, calceis ad pedes alligatis: rursusque parvo emenso viæ spatio, videbatur sibi calceos arena et lapillis refertos habere, iisque pedes compungi. Denuo ergo exuit calceos, cernit squammas, ut antea, seque usque ad renes curatum. Uberiori inde concepto gaudio, adjungit calceos pedibus, lætabundus et Deo gratias agens, sanctique Bernardini meritis se commendans, cœptum iter prosequitur. O Deus sempiterne et immortalis, quisnam possit satis esse tuis enumerandis beneficiis! Tertio cogitur vir ille, post breve itineris spatium, detrahere sibi calceos, et excutere squammas. Tum vero sensit se integra sanitate potitum; atque inde incredibili lætitia affectus, rediit ad urbem, totoque pectore ingentes Bernardino gratias egit, quod ejus meritis a lepra repurgatus esset. Audiens hoc servus Christi Bernardinus, Deo concedens honorem,

EX VARIIS

calceos ejus indutus.

B ejus inexhaustæ misericordiæ et bonitati gratias egit, præcepitque homini restituto, ut Deum in ejus operibus laude et prædicatione efferret, nec cuiquam unquam, dum ipse viveret, hoc miraculum indicaret.

20 Circa annum MCCCCXXXXI fertur S. Bernardinum Compostellam, corpus S. Jacobi Apostoli veneraturum, abiisse; et Ferrariæ, quæ Palentinæ diœcesis oppidum est, hospitio exceptum esse a Petro Fernandez Velasco, primo illius familiæ Comitestabuli Castellæ, atque hunc cum uxore rogasse, ut pro illis apud Deum intercederet, ut post aliquot annos in conjugio jam transactos, prolem concederet. Promisit vir sanctus se facturum, et in regressu per eamdem viam monuit conjugem concepti jam fœtus masculini. Juxta ejus prædictionem infantulum peperit, et in prophetiæ memoriam Bernardinum appellavit, nec non Fratribus Observantibus cœnobium posuit, indito ecclesiæ titulo S. Bernardino. *Ita Waddingus post Tomum 8 in Additionibus ad Tomum 5 num.* XI. *Cœnobium tamen post Canonizationem Bernardini constructum censeo: superest autem hodieque stirps illa, ex eaque præteritis nuper annis Belgium nostrum Gubernatorem habuit, cum*

Comestabili Castellæ prolem impetrat.

C *eodem Comitis-stabuli Castellanæ titulo et cognomine Velasco.*

CAPUT IV.

Miracula quædam post obitum facta.

Mortuo Bernardino non mediocriter mœrebant Fratres, quod se destitutos cernerent suavissima præsentia ejus; nec minus tamen se consolabantur, quod tam sancte obiisse eum cernerent: præparabant autem res necessarias corpori ejus sepeliendo, illud pro veteri more lavabant, alio eum cucullo induebant, vestem vero qua solebat uti mittebant ad monasterium Capriola, quod est extra Senas; ubi ejus libri et alia, quibus pro magna necessitate uti consueverat, conservabantur: ubi etiam ejus est bibliotheca, cujus codices sua manu ipse conscripsit: quo loco multa fiunt quotidie miracula, in iis qui illic eum visitant et vestes attingunt. Apparabatur a Fratribus arca in qua conderent corpus ejus, illudque Senas veherent. Quod ubi animadversum est, Magistratus urbis Aquilæ corpus illud e Fratrum manibus quam primum abstulerunt, extractumque ex arca in qua jam repositum fuerat egregie exornarunt: et qui-

Caprariolam delata vestis miraculis claret:

E busdam fidis civibus custodiendum tradiderunt, ut postero die illud in templo spectandum omni populo proponerent: miseruntque ad urbis Episcopum rogantes eum, ut cum toto clero suo velit interesse sancti viri exequiis. Adduxerunt inde ipso Ascensionis Dominicæ die corpus ejus ad ecclesiam, sane quam honorifice; ubi plebs omnis collecta erat ad illud conspiciendum et deosculandum... Tanta autem fuit adventantium frequentia, ut Episcopus cum Clero ægre posset divina Officia peragere. Id vero cernens oppidi Magistratus, de communi sententia statuit, ut sacrum corpus extra ædem Franciscanorum, quæ angusta erat, per civitatem et forum, ad S. Maximini primarium templum efferretur. Sequebatur funus ingens hominum turba: accendebantur faces et cerei circum corpus, cum pro se quisque certatim vellet cohonestare funus: concinebat Clerus, lamentabatur populus præ gaudio: inter omnes coibat pax et consensio, qui tamen ante inter se acerbissime dissenserant, ita ut septem ex primariis ejus oppidi viris trucidati essent... Reportatum inde corpus ejus est ad ecclesiam S. Francisci: nec tamen terra illud condere voluerunt, sed deposuerunt in sacello ferreis cancellis munito, adhibitis excubitoribus, qui nocte ac die illud custodirent, donec arca ferrea duodecim instructa seris pararetur, atque in eam illud imponeretur. Contigit illo die inter alios ægros Fr. Benedictum a Marsico Minoritam adesse, membrorum officio destitutum, dextra aure surdum, et ingentes sonos tamquam moletrinæ aut malleorum incudem tundentium illic sentientem. Is arripuit pannum quo exanime beati viri corpus post lotionem detersum fuerat; illoque se involvens, postquam diligenter confessus erat peccata sua, humiliter flexit genua ad pedes sancti viri, orans sibi sanitatem restitui. Rediit illico auditus sensusque et vires instauratæ sunt. *Hactenus Surius: Waddingus non nisi sequenti die Veneris ad S. Maximini ecclesiam delatum corpus ait, quæ autem exinde ambo prosequuntur, in MS. Rubeæ-vallis sic narrantur.*

ad expositum in ecclesia corpus

E

auditus et gressus recuperantur.

22 Interim autem dum sic in arca lignea jaceret corpus ejus inhumatum viginti sex diebus, erat maxima discordia inter Superiores, scilicet Scabinos seu Consules civitatis Aquilensis, et inter cives et inferiores ejusdem civitatis: adeo quod per superiores, erant de communibus et inferioribus civibus quatuor decapitati. Et propterea cives inferiores insurrexerunt contra superiores, et ceperunt ex eis quam plures, volentes eos decollare. Et adducti sunt ad forum, ubi jam genua flexerant ad decapitationem, faciebus eorum pannis lineis velatis et ligatis. Tunc vox unius sonuit in aere, trina vice clamantis (quæ ab omnibus inibi præsentibus audiebatur cum magno timore) Nolite effundere sanguinem innoxium, sed festinanter ite ad ecclesiam Fratrum Minorum, ibique reperietis copiose de sanguine innocente. Itaque cives ab inceptis malitiis perterriti desistentes, et celeri cursu ad ecclesiam Fratrum Minorum pervenientes, repererunt sanguinem de naribus B. Bernardini effluere copiose, ac si de duobus fontibus scaturirent aquæ largissimæ; in tantum quod sepulcrum ejus ligneum, circumcirca clausum, ex violentia sanguinis deposuit et amovit cooperculum: quo etiam sanguine adimplebantur panni serici, super sepulcrum et super corpus ejus in ecclesia positi. Talisque sanguis effluxit tam diu perstititque continuatus, quo ad usque humiliter prostrati, veniam et misericordiam cum omni devotione a Deo poposcerunt. De illo sanguine multi homines, cum pannis laneis et lineis atque bombice, collegerunt miraculose de naribus ejus, eo tot diebus mortuo mirabiliter effluxo, et multi per ipsum ab infirmitate

Seditio horrenda Aquilanorum

F

sistitur fluxu sanguinis e naribus S. Bernardini mortui.

A mitate curati sunt. *Eadem sed mutata phrasi, referuntur apud Surium cap.* 89. Ex cruore aliquid ad multos conventus, præcipue in provinciam Coloniæ destinatum a Capistrano, *legitur in MS. Ultrajectino : et in Waddingo dicitur : quod idem* Joannes Capistranus annis multis secum deferebat hujus cruoris vasculum, omnesque sanabat languores.

exequiæ fere ubique celebrantur.

23 *Idem Waddingus, agens de exequiis Sancto ubique locorum, in quibus per Galliam cisalpinam prædicaverat, celebratis.* Primi omnium, *inquit*, cœperunt Perusini, magnoque et sumptuoso apparatu per triduum parentarunt, singulis diebus celebrante Episcopo, et vitam sancti viri pro concione explicante ejus discipulo Fr. Paulo Assisiate. Senenses similes sive majores adhibuerunt honores triduanos, in aperto foro, propter immensam populi accurrentis multitudinem. Omnes adfuerunt sacræ Religiones, etiam Carthusiana, alias hujusmodi congressibus insueta. Horum exemplum secuti sunt Florentini, Veneti, Tarvisini, Vicentini, Patavini, Mediolanenses, et populosa quæque oppida, ejus doctrinis aliquando instructa. Neminem, quod legerim, tanto honore et publicis indiciis, statim post obitum prosecutæ sunt integræ provinciæ, nobiles civitates,
B regnorum imperia, et omnium ordinum mares et feminæ; affatim et ubique Sanctum acclamantes, et opem ejus, tamquam inter Cœlites regnantis, suppliciter implorantes.

24 Cum autem ego, *inquit Joannes Capistranus*, felicem S. Bernardini obitum, in insula Siliciæ tunc existens, ex mandato sanctæ memoriæ Eugenii Papæ IV, sensissem ; ad Aquilanam civitatem pergens festinanter, ut tanti viri, signis magnificis coruscantis, diligentia quanta possem, Canonizationem bene merito procurarem; pari modo in platea et campo ecclesiæ et monasterii supra-dicti, astante etiam multitudine populorum, hora quasi eadem, videlicet inter tertiam et sextam, ibidem apparuit stella præfulgida : quam aspicientes qui aderant, cum admiratione alter alterum excitabat. Nec tamen eam tunc ego ipse, qui indignus thalamo præsidens, etiam de beata Virgine prædicabam, stellarum differentiam et varietatem considerans, cum non haberem etiam de apparitione dictæ stellæ notitiam fide dignam relationem; de commotione adstantium admiratus, quid inter se quærerent perscrutabar, cum stellam supra caput aspicere non valerem. Tunc mihi indicaverunt apparentiam ejusdem stellæ, quæ super caput S. Bernardini coruscaverat, ibidem
C evidentissime declaratam. Cumque caput erexissem, eamdem stellam limpidissime conspexi, Deo gratias agens et Virgini benedictæ; sperans et confidens, ex Divina bonitate et Virginis benedictæ præsidiis, me felicem successum et lætum effectum in Canonizatione sancti Dei viri infallibiliter obtenturum. Itaque factum est, Domino disponente, ut mane sequenti ex Aquila ad sanctam Romanam Ecclesiam gressus dirigens, præfatam stellam, tamquam ducem itineris et comitem, pluries in itinere non solum ego aspexerim; sed quam plures socii, qui mecum erant, inter quos Frater Matthæus de Regio de Calabria, Frater Philippus, Frater Joannes Theutonicus de Austria, et plures alii. *Hæc Capistranus, de quo in tertia persona eadem narrantur apud Surium, ubi dicitur Capistranum* vacasse lectioni in cella sua, concioni se præparantem, cum stellam alii viderent, quæ olim super caput Bernardini splenduisset.

Stella videtur pleno die Aquilæ,

et Capistrano dat animos ad promovendam Canonizationem.

Liberati a submersione,

25 Puer annorum decem, Carinus nomine, Aquilæ natus, triticum ferebat ad molam aquariam, ut moleretur. Abiturus inde, de improviso calcavit pede molendini rotam, cum ea circum ageretur ceciditque in foveam. In ipso casu invocans S. Bernardinum : Subveni mihi, inquit, S. Bernardine. Extractus inde est ex aquis, quæ erant sub rota : admotusque igni D
ut calefieret, surrexit, et incolumis domum abiit. gratias agens Deo et S. Bernardino. Dominus Nicolaus Galiardinus filium habuit Benedictum, annos natum quindecim, valde a peste, febre et aliis exitialibus morbis afflictum, ita ut Medici omnem ei vivendi spem præciderent. Allatum est ad eum de panno, quo opertum fuerat S. Bernardini corpus. Eo panno ad corpus suum apposito, fricabat male affecta membra : statimque in lecto se erigens, Gratias, inquit, Deo et S. Bernardino : liberatus sum a morbis omnibus, et totus recte valeo. Imposuerunt deinde pannum illum capiti ejus : moxque, arctiori eum complectente somno, obdormivit, cum jam multo tempore nulla potuisset quieti potiri. Medici eo mane advenientes, ut lotium inspicerent, sanum conspiciunt, quem pridie pene mortuum reliquerant. Ita ille adolescens, Dei ope et S. Bernardini meritis, integra salute potitus est. *Surius cap.* 64 *et* 65. *Ultimum refertur etiam in MS. Rubeæ-vallis sub finem, et ista præponuntur.* Maria uxor Colæ de Sicilia, inhabitatrix civitatis Aquilæ, per menses undecim vel circiter passa fuit febrem continuam : insuper de tertia in tertiam diem magis ac magis prædicta febre gravabatur. Quæ portata ad tumulum S. Bernardini, facta oratione et tacto ipso tumulo, totaliter E
a dictis febribus sanata est et liberata. Alio quoque tempore Antenor Natalis de Sparetro, habitator Aretii, quartanis febribus et quotidianis in extremis laborans erat. Cui in somnis revelatum est, quod si voveret se visitaturum corpus B. Bernardini, sanari posset : qui expergefactus, voto emisso, liber evasit, et pristinæ sanitati restitutus fuit. *Hæc ibi.*

ex variis peste,

et febribus

quartana et quotidiana :

26 Juvenis quidam Florentinus pervenit Latronium, et ex infirmitate quadam mutus factus est, ita quod per quatuor annos gestibus eleemosynam petivit quibusdam signis. Hic instigatus est, ut quasdam mulieres adiret, quæ habebant cordam B. Bernardini. Quas cum reperisset, atque coram eis genua flexisset, quasi suffragium petens ab eis ; mulieres ad deosculandam cordam ori muti apposuerunt. Quo facto voce magna clamavit : Misericordia, Misericordia. Et sic sanus effectus est : et mulieres similiter Dei gratiam et Sancti gloriam attestatæ sunt. Filia Joannis de Albana, Agnes nomine, ancilla Domini Antonii Baptistæ Militis de Aquila, incidit in apoplexiam, quæ ei loquelam totaliter abstulit, et per multos dies nihil per os sumere valuit. Hæc ab omnibus Medicis diffidata, tacto sanguine B. Bernardini, perrexit ad sanctum corpus ejus; orationeque ut potuit facta, statim clamare cœpit : O S. F
Bernardine, adjuva me. Igitur quæ antea pluribus diebus nec loqui nec linguam movere poterat, integræ sanitati est restituta. Catherina, uxor Nicolai Pauli de Hungaria, Vespriniensis diœcesis, quæ passa fuerat panum in oculo sinistro per menses sex et ultra, ita quod ex illo oculo nihil videbat penitus, veniens ad urbem Romanam, audita fama de miraculis, quæ per B. Bernardinum Deus ostendebat, accessit ad tumulum ejus, et facta oratione extitit continuo liberata de cæciate. *MS. Rubeæ-vallis.*

loquela donati juveni ac puellæ mutis

27 Puella quædam Spoletina, cui nomen erat Polonica, in pectore habebat vulnus immedicabile, unde totum corpus multo dolore afficiebatur. Adhibebatur quidem a chirurgis curandi studium, non absque grandi ejus cruciatu, sed nihil effici potuit : imo vero pejus habere visa est, ut jam non longe a morte abesset. Mane autem dixit ad eam mater ejus : Filia carissima, commendes te S. Bernardino. Fecit hoc illa toto animo, ita dicens : O Sancte Dei Bernardine, libera me ab hac infirmitate mea. At ille misericors miserorum et oppressorum omnium consolator non ei suam negavit opem. Cum enim nocte media

sanatur apostema in pectore.

A media vigilaret illa, apparuit ei S. Bernardinus, visusque illi est crucem exprimere in vulnus ipsius, tenens eam per humeros: deinde evanuit. Mox illa admodum territa et stupefacta, matrem suam accersivit, aitque ei: Non sentis, mea mater, miram odoris fragrantiam? Non vidisti Fratrem illum, qui stetit ad humeros meos? Mater vero putans illam somniasse, dixit ei: Dormi, filia, dormi. At illa non somniabat, sed alta et lætabunda voce clamabat: Laus Deo et S. Bernardino: ecce enim sana effecta sum. Fuit Senis in S. Hieronymi monasterio Soror quædam de tertia Regula, quæ in puteum decidit, altum cubitos quadraginta: atque interdum capite, nonnunquam pedibus eminebat extra aquam. Inter cadendum, memor illustrium miraculorum ejus, S. Bernardinum invocabat. Venientibus autem quibusdam ad hauriendam aquam apprehendit funem, et sic sursum attracta est nihil læsa, adeoque et corpore et vestibus sicca, ac si aquas non attigisset, nec quidquam aquæ evomuit ex ore suo.

liberatur in puteum prolapsa,

28 Joannes Antonius Tornanus quodam vespere in gutture et sinistra scapula mortiferis fuit affectus vulneribus, ita ut nulla ejus vitæ spes relicta videretur, nec ulla pharmaca vel cataplasmata quidquam ei conferrent. Sed ubi humanum non suppetit auxilium, non solet deesse divinum. Miser iste tam immaniter vulneratus, ut ægre spiritum traheret, præ doloribus nocte mortem impendentem expectans, visus est sibi sentire quemdam, manu ipsum in latere percutientem, dicentemque: Non audivisti, miser, quam præclara et stupenda Deus perpetret miracula per S. Bernardini merita? Cur ergo ejus non imploras opem? Ille hæc verba diligenter auscultans, sibi ipsi animum addidit, commendavitque se S. Bernardino, orans ferventer sibi salutem restitui. O mirabilem Deum in Sanctis suis! Audivit pium hominis desiderium et bonæ voluntatis propositum: dixit enim æger; Si sanus surrexero, S. Bernardine, visam corpus tuum et ceream imaginem offeram. Vix ea dixerat cum ecce sentit cieri corporis fluxum quemdam tetri et concreti sanguinis, qui ab inflicto manabat vulnere, sanitatem ejus impediens. Attulit ille fluxus cordi ejus levamentum quoddam et robur, cœpitque habere melius. Perstitit ergo in implorando S. Bernardino, promisitque se profecturum ad sepulcrum ejus in vestibus lineis. Tunc vero etiam noxii humoris a corpore defluxit: surrexitque homo confestim sanus, exiguis in corpore relictis G vulneris cicatricibus. Abiit ergo ocius in lineis vestimentis ad sepulcrum beati viri, obtulitque illic effigiem viri e cera confectam, narravitque populo omni miraculum, quod in se expertus fuerat, laudibus efferens Deum et S. Bernardinum. *Hæc ex Surio: quod sequitur Gonzaga suggerit, agens de conventu S. Joannis Baptistæ Bernaji in Normannia, qui est Conventus* XXIIII *Provinciæ Franciæ.*

mortifera vulnera consoli dantur.

29 Anno MCCCCLIII, in Bernasicensi urbe, meritis et precibus S. Bernardini stupendum factum fuit, super juvenem nondum quinquennem, miraculum, cujus narratio sequitur. Scalam scanderat dicti juvenis mater, ut poma in horreo recondita pro pueris pacificandis et recreandis assumeret, et eis præsentaret. Hanc protinus senior trium suorum puerorum secutus est. Hunc cum vidisset adolescentior (de quo orditur sermo) continuo scandit. Ad summitatem scalæ perventus vestem talarem pede pressit, quo facto lapsus in terram interiit. Mater lapsu audito, a majori natu sciscitata est, Quid audio? num cecidit frater. Illa fremens et vehementi affecta dolore, velocissimo saltu sese juxta gnatum occisum recepit. Quo inter ulnas tristi amplexu suscepto, plorans et ejulans, omni destituta consolatore, mœstissima mater super lectulum cadaver reclinavit.

An. 1453 puer ex alto lapsus

Positis vero luminibus, versus Fratrum Minorum D cœnobium gressus dirigit, recordata Canonizationis Beati Christi Confessoris Bernardini Romæ per Nicolaum Pontificem summum. Meminerat etiam cujusdam prodigii, precibus dicti Sancti super quamdam juvenculam nuperrime facti. quam enim molendini rota necaverat, pristinis vitæ et sanitati restituit. Cum hæc et iis similia meditaretur, credit et sperat tanti viri suffragiis simile portentum super defunctum filium posse divina virtute conferri. Hoc miraculum et quam plurima alia de Sancto audiverat in ecclesia Sancti, ad quam multi populi confluebant cum devotione maxima et veneratione. Cum autem afflicta mater desolaretur, audita fuit a vicinis et amicis: quæ cum ejulantem sic audirent, repentina incitatione se ipsas mutuo vocantes congregarunt, eamdemque adeuntes reprehenderunt quod inaniter fleret, Deumque et Sanctos pro vita pueri restauranda invocaret, atque iteratam vitam speraret, dicentes, Corpus mortuum humari petit. Coram quibus vicinis, earum dictis minime acquiescens, vovit se filium suum ad dictam ecclesiam delaturam, pro divino auxilio et Sancti subsidio implorando. E Confidens de Dei auxilio, devotione accensa iter arripuit, puerumque defunctum gestans profecta est: utque primum ad conventum pervenit, Fratribus supplicavit, ut preces funderent ad Sanctum, quatenus apud Deum, pro vita suo gnato restituenda, intercederet. Qui audita ejus supplicatione, statuentes cadaver super altare Sancto dicatum, juxta suggestum in dictæ ecclesiæ medio erectum, hujusmodique preces devotas fuderunt: Gaudet Ordo Minorum Francisci nova plantula etc. cum Versiculo et Oratione. Tunc una ex concomitantibus vicinis adiit altare, et amplexatum juvenem sic allocuta est: O mi puer, quæ sum ego? Cui ille: Marina, mea carissima. Hac responsione audita, omnes Deum laudaverunt et Sanctum.

et mortuus, super altari Sancti reviviscit:

30 *Anno sequenti* MCCCCLIIII *(sicut ex manuscriptis Provinciæ Franciæ Monumentis habet Waddingus num. 35) idem* vir sanctus insigne patravit miraculum in urbe Medunte, juxta Sequanam flumen in Gallia, diœcesis Carnotensis, approbatum et confirmatum sigillis et syngraphis Officialis et Archidiaconi Pisciacensis duorumque Notariorum ac nobilium virorum et religiosorum, in ecclesia Collegiata B. Mariæ Meduntensi. Abortive nata quædam infantula, mortua deducta ad altare S. Bernardini, ejus meritis et intercessione revixit: et sacro lavacro ab originali expiata, indito Bernardinæ nomine, paulo post F animum Deo restituit, vita cœlesti cum eodem gavisura. *Circa idem tempus credibile est accidisse, quod ante Opera ex libro primo Fragmentorum Senensis historiæ, ab Augustino Datho conscriptæ, sic ipse auctor refert.* Erat mihi frater germanus Joannes, minor natu, qui sub Salvatoris Regula Deo serviebat. Is aliquando rustico operi intentus, cum sarmentum amputare cogitat, elabente falce mediam manum graviore ictu ferit, articulos confringit, contractis nervis manus elanguet. Hanc quatuor circiter annos mancam, et velut concretis digitis languidam atque intractabilem gerit. At cum supplex et multa vi lacrymarum perfusus, in basilica S. Donati spectantibus multis ad Bernardini cervical manum admovit; subito recuperato vigore ita enituit, ut ad quemvis ductum facillime converteretur: ut exinde percommode illius ministerio usus sit. Quæ res una cum ceteris, et iis quidem pene innumeris miraculis, majorem in modum Bernardini illustravit gloriam,

item 1454 puella abortiva.

manus ex incisione contracta sanatur.

CAPUT

A

CAPUT V.

Mortui Bernardini fama a Romanis Pontificibus Eugenio IV et Nicolao V contra obtrectatores propugnata et canonizationem secutum miraculum.

Amedeus quidam de hæresi accusatus a Sancto

Inter plures zizaniorum satores, quos S. Bernardinus prædicationibus suis confutavit, numerandus etiam venit Amedeus quidam, in civitate Mediolanensi Computi scholas Regens, sive (ut explicat Odoricus Raynaldus ad an. 1446 num. 8) Arithmeticam docens: quem nonnullos contra fidem et scandalosos errores seminare cum innotuisset Bernardino, postquam eum caritative monuisset, et illum non corrigi, sed in solita perfidia perdurare cognovit; tamquam verus fidei animarumque zelator, juxta Evangelicum dictum nuntiavit Ecclesiæ, illum coram multitudine fidelium in sua prædicatione publice nominando, quosdamque illius errores explicando, ut Christi fideles lupum sub ovina pelle latentem possent effugere, *sicut præfatur in Bulla sua post Sancti mortem* B *data Eugenius Papa IV. Neque profuit versipelli obtenta a Judice corrupto absolutio, quin Archiepiscopi Mediolanensis Vicarius convicto congruam pœnam imponeret, et ab ejusmodi erroribus abstinere sub excommunicationis pœna mandaret. Verum ille,* tacita veritate, et expressa falsitate, *circumvento Pontifice Eugenio, litteras ab eodem expresserat, quibus abusus Judex haud satis consultus, edixit* Amedeum *probe Catholicum habendum,* Bernardinum *vero obligatum retractare quæ dixerat, licet ejus nomen, neque in Amedei supplicatione, neque in Pontificio rescripto inveniretur expressum. Quod ille sciens, cautiusque agens privatim fortassis ea sententia jactabat sese, publice autem nihil movere audebat quoad vixit* Bernardinus *Certe Nicolaus Papa affirmat, quod* assertam sententiam Amedeus Bernardino (licet per plura tempora postmodum supervixerit) intimare vel insinuare seu in notitiam deducere nullo unquam tempore curavit; *sicut nec ipse illius unquam notitiam habuit, quemadmodum sibi compertum esse idem testatur Nicolaus.*

subrepit Pontifici, ignaro contra quem ageretur

et Bernardinum excommunicatum obiisse prædicat;

32 *Verum,* post Bernardini obdormitionem in Domino, antiqui hostis invidia procurante (cujus est proprium, ut quorum actus viventium contaminare non potest, eorum famam, ne illa Christi fidelibus bonæ opinionis odore et exemplo fructifera reddatur, mordere et labefactare non desinat) præ- C dictus Amedeus, inimici hominis instigatione, ad ejusdem Bernardini claram celebremque famam, et in populo Christiano fructus uberes afferentem, denigrandam, per quosdam Mendicantes et aliorum quorumdam Ordinum Professores, prædictam assertam sententiam, coram populo ad audiendum divina congregato pluries publicari, ac dictum Bernardinum, ejus sententiæ prætextu, mortalis peccati culpam incurrisse, ac sententia excommunicationis ligatum fuisse, et in mortali peccato ac excommunicatione decessisse, prædicari et diffamari procuravit et fecit, ipseque asserere et dictum disseminare polluto ore non erubuit. *Quod ut prænominatus Eugenius Papa* non absque cordis amaritudine *intellexit,* anno MCCCCXLVI VII Id. Novembris, *explicata quam Nicolai Papæ verbis indicavimus causa, et præfatus,* quod si præfatus Bernardinus (de cujus fide ac puritate, caritatis ardore ac sanctissima prædicatione plurimum confidebat) fuisset in litteris suis nominatus, eas nullatenus *ipse* dedisset; *jubet in Amedeum animadverti, et eos omnes* qui vigore prætaxatæ sententiæ de Bernardino, qui etiam innumeris miraculis fide dignorum relatione asseritur coruscare, in suis prædicationibus oblatrare præsumpserunt,

quod negat Eugenius 4

compelli de tanto viro maledicta retractare. *Subsecuta post tres non amplius menses Eugenii mors fecit, ut Amedeus cum suis sequacibus nihil de concepta remitteret malitia: quapropter gliscenti in dies malo novum afferre remedium necesse habuit Nicolaus V prænominatus, per Bullam datam sequenti* anno MCCCCXLVII XVIII Kalend. Maji, *quam eodem anno integram vi, debis apud Waddingum num.* 8 : *nobis satis erit paua delibasse.* D

EX VARIIS. et retractari jubet:

33 *Postquam igitur prolixe exposuit Pontifex, quæ in causa Amedei ejusque favorem male ac subreptitie acta erant; et quomodo circumventum se protestatus Eugenius, nullam et irritam esse sententiam prætaxatam pronuntiasset; similiter ipse eamdem modis omnibus cassat, irritat, et annullat, abolerique eamdem et litteras eo spectantes, ubicumque fuerint, jubet.* Et insuper, *inquit,* quia nobis apertissime constitit dictum Bernardinum Catholicæ fidei fidelissimum prædicatorem, et salutis animarum Christiani populi ardentissimum zelatorem, juste, sancte, et religiose, ac secundum divina et humana mandata prædicti Amedei errores corripuisse et confutasse; ac quidquid circa præmissa vel præmissorum occasione per eum prædicatum fuit, recte, sancte, juste E et religiose ab eodem Bernardino processisse; præsenti perpetuo valitura constitutione decernimus et declaramus, eumdem Bernardinum, cujus doctrinam infinitis fidelibus ad animarum salutem procul dubio profecisse, et quem pro reductione aberrantium ab ipsius fidei cultu, verbis, et operibus, ac prædicationibus, per diversa mundi loca plurimum laborasse, certissima veritate didicimus; propterea nullum peccatum, mortale seu veniale, incurrisse, sed potius Dei exinde gratiam et animæ suæ merita acquisivisse: nec non ipsum prædictarum sententiæ, pronuntiationis, declarationis etc. vel aliquorum inde secutorum prætextu, nulla sententia excommunicationis, seu alia censura, pœna, inobedientia, vel delicto aliquo quomodolibet ligatum fuisse seu esse; sed ipsum Bernardinum in quibusvis locis, in quibus prædicationis officium exercuit, quæcumque circa præmissa prædicavit, publicavit et evangelizavit, prædicare licite potuisse.

idem cognita denuo causa mandat successor Nicolaus 5

recte egisse Bernardinum definiens,

34 *Prolixe postea mandat Pontifex, quæcumque et a quibuscumque in contrarium dicta ac prædicata retractari;* ipsis nihilominus, *qui id facere præsumpserant,* et præcipue dicto Amedeo, ne de cetero præmissorum occasione Bernardini famæ detrahant, perpetuum imponens silentium, et prædicta facere F seu attentare sub excommunicationis sententia prohibens. *Hinc gradu ad majora facto,* XV Kalendas Julii, *diploma edidit; quo in ordine ad Canonizationem, quam decessor ejus Eugenius meditatus absolvere nequiverat,* miracula a Bernardino patrata mandavit amplius examinari, potestate denuo procedendi in causa, quam ille antea commendaverat, commissa tribus Cardinalibus. Illi autem curam processus compingendi et testes admittendi transtulerunt in Antonium Episcopum Urbinatem et Joannem de Palena Episcopum Pennensem. Hi secundum processum redegerunt in ordinem. Tertium fecit Angelus de Capranica Episcopus Asculanus, postea S. R. E. Cardinalis, cui prædicti tres Cardinales Commissarii munus injunxerunt ea miracula indagandi, quæ vir sanctus in Marchia Anconitana, Senis et Aquilæ perpetraverat: et huic continuo adstitit Joannes Capistranus, qui, ut erat spiritu donatus prophetico, præfato Eugenio, circa negotium hoc solicito, dixerat; Non tu, sed qui tibi succedet, hoc opus absolvet: *idque etiam exitus comprobavit; uti hæc omnia legere est in Annalibus Waddingi.*

ac porro ad ejus canonizationem procedit.

A

CAPUT VI.

De sacri corporis translationibus variis.

Canonizatione peracta anno 1450

Quo ordine processum ad solennem S. Bernardini Canonizationem sit, cupienti scire in promptu est Relatio, post Vitam edita ante opera, una cum ipsius Nicolai Papæ V Bulla : ubi etiam ex Augustini Dathi libro secundo invenitur prolixe descripta ratio totius festivitatis, Romæ VIII *Kalendas Junii, Senis ipsis ejusdem mensis Idibus celebratæ, anno* MCCCCL. *Sequenti anno idem Pontifex videtur indulsisse Minoribus Observantibus, quorum propagator præcipuus Bernardinus fuerat, ut sacrum ejus corpus, quod Aquilani cives dimittere noluerant, et apud Conventuales in ecclesia S. Francisci eatenus habebatur, sub aliquorum tamen Observantium apud eosdem Conventuales habitantium custodia, transferre possent in conventum ecclesiamque propriis ipsorum usibus ex condicto ædificandam. Interim, uti scribit Waddingus ad annum* MCCCCLIII, *prædicti Observantes,* non absque molestia et tædio in alienis ædibus habitantes, et in angusto sacello (*in quo scilicet corpus attinebatur*) divina persolventes

B *custodiam corporis dimisissent Observantes,*

Officia, ex conversatione et commoratione cum Conventualibus aliquid attrahebant indulgentioris vitæ. Statuerunt itaque post decennalem custodiam sanctum corpus prorsus relinquere Conventualibus, decreto super ea re condito in Capitulo Provinciæ Aprutinæ, prope Sulmonem ad S. Nicolaum coacto, consentientibus præcipuis Patribus, Bernardino de Fossa, Liberato de Aquila, Francisco de Pizzulo. Impetranda prius erat licentia Rectorum urbis, qui quinque Artium nuncupabantur; quam illi constanter et indignabunde negarunt. Ut facilius darent, Minister Generalis a suis præmonitus, illius cœnobii incolas omnes eos instituit, qui ab Observantibus ad Conventuales antea transierant, præficiens eis Laurentium de Apulia ex iis unum. Cœperunt hi modo Observantium vivere, modestius incedere, parcius agere, longius orare, eaque æmulari charismata meliora, quæ civium animos flectere possent ut sibi corpus crederetur; purius etiam agere cum Observantibus, ut molestiarum pertæsi cederent facilius. Nihil ista commoverunt cives ad assentiendum : qui firmius in proposito persistentes, decreverunt insigne sacellum in eadem ecclesia Conventualium sacri corporis deposito fabricare.

C *nisi Capistrani litteris moti Aquilani an.* 1453,

36 Sed ecce superveniunt graves et increpatoriæ Capistrani litteræ, Cracovia missæ, quod nobilissimum sibi creditum thesaurum minus æquo æstiment, quod ædificandæ ecclesiæ propositum rescindant, quod Cœlestium indignationem non perhorrescant : quinque millia aureorum se ab Alphonso Rege impetrasse, reliqua debere viros addere, tot acceptis a Bernardino beneficiis devinctos : quod si non faciant, magnas prædicit tribulationes et calamitates. Lectis his litteris omnes timere, omnes lacrymari, omnes erroris veniam a Bernardino deprecari : statimque ad monita Capistrani, quem summe venerabantur, decreverunt alias statutis inhærere, et templum Fratrumque ædes contiguas construere. Vocatus operi præscribendo et solennius in-

templum eis proprium facere cœpissent,

choando B. Jacobus Picenus, Capistrani consodalis et amicus, qui XXVIII Julii, in area S. Francisci habita concione, lectaque publice epistola Capistrani, ita populum ad lacrymas commovit, ut Christi proposuisse passionem in die Parasceves videretur. Ut e suggesto descendit, pingues factæ sunt oblationes, destinatusque locus templo fabricando. Paulo post, instituta solenni supplicatione, Rectores urbis et Clerus, præferentes nobili apparatu viri sancti imaginem, pervenerunt ad aream futuri templi; in qua

D

B. Jacobus, designato in modum Crucis fundo, extruendæ ecclesiæ opportuno, ad Crucis verticem sarculo terram effodit in nomine Patris, ad dexteram in nomine Filii, ad sinistram in nomine Spiritus sancti, in medio beatæ Virginis Mariæ, ad pedem in nomine S. Bernardini. Urbis Camerarius, Jacobum imitatus, idem fecit; deinde Comes Aquilanus. Sic magno jubilo multisque lætitiæ publicæ indiciis inchoatum est augustissimum templum : *cujus formam dimensionemque describit Waddingus ad annum* MCCCCLXXII *num.* 15, *quo scilicet anno ab ecclesia Conventualium translatum illuc sanctum corpus est, ferreæ illi suæ capsæ inclusum, de qua dictum num.* 21, *Episcopatum illius urbis tunc recens adeptum administrante Francisco Agnifilio.*

37 *Ea Translatio ut solennius fieret, hujusmodi Breve Sixtus IV præmiserat,* universis Christi fidelibus *inscriptum :* Licet dum militans in terris Ecclesia triumphantem in cœlis filiali et devoto veneratur affectu, ac virtutes, laudes, præconiaque Sanctorum, quantum humana sinit fragilitas dignissimis attollit titulis, devotis quoque precibus et solenni ritu sacrificia laudum offert ad decus et venerationem civium supernorum; nihil illis accrescat novæ perfectionis et gloriæ, et eorum perfecta felicitas nostris operibus firmari non possit vel augeri : quia tamen misericors et miserator Dominus, per intercessiones meritaque Sanctorum, quos in terris celebritate congrua veneramur, mirabili provisione imperfectionem nostram suppleri voluit; Romanus Pontifex nonnumquam fideles Christi ad colendum ipsorum Sanctorum veneranda solennia quibusdam quasi allectivis muneribus, indulgentiis scilicet et remissionibus, invitare consuevit; ut illorum fulti præsidiis et intercessione, potiora gloriæ et retributionis præmia, quæ eorum meritis nequeunt promereri, eorumdem Sanctorum suffragiis assequantur. Cum itaque æternus Deus qui facit mirabilia magna, sua infinita sapientia Confessorem sum eximium S. Bernardinum, in inclita Fratrum Minorum familia de Observantia nuncupatorum educatum, produxit, singularis vitæ ejus excellentiam signis et prodigiis probans, ac coruscantibus crebrisque miraculis manifestans; et illius corpus, in ecclesia S. Francisci civitatis Aquilæ hactenus honorifice conservatum, ad ecclesiam domus eorumdem Fratrum Aquilanam, in honorem et sub invocatione ejusdem Sancti ædificatam, in proxima festivitate Paschatis Pentecostes, existente ibi generali Capitulo dictorum Fratrum de Observantia, de nostro mandato transferri debeat et decenter collocari; Nos, qui ad Sanctum ipsum continuo gessimus et gerimus specialem devotionis affectum, et per illius intercessionis et merita cœlestis beatitudinis præmia consequi posse speramus; cupientes ut Translatio ipsa et præfata in qua collocabitur ecclesia congruis veneretur honoribus, et fideles Christi tanto libentius Translationi ejus interesse procurent, ecclesiamque prædictam S. Bernardini congruis studeant frequentare honoribus, quanto exinde majora speraverint pro suarum animarum salute posse præmia adipisci; de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus Christi fidelibus, vere pœnitentibus et confessis, qui Translationi hujusmodi intererunt, plenariam omnium suorum peccatorum remissionem elargimur: illis vero qui postmodum ecclesiam ipsam annis singulis in die festivitatis S. Bernardini, a primis Vesperis usque ad secundas, devote visitaverint, centum annos et totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis misericorditer in Domino relaxamus, præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Datum Romæ apud

in quod cum an. 1472 *esset transferendum corpus,* E

F *Indulgentias concedit Sixtus* 4,

quas an. 1477 augent Cardinales 12.

A apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ MCCCCLXXII, Kalendis Maji, Pontificatus nostri anno I. *Post quinquennium, videlicet* anno a Nativitate Domini MCCCCLXXVII, Indictione X, die vero XX mensis Octobris, *Cardinales duodecim conjunctis suffragiis, magnas largiti sunt Indulgentias, invisentibus idem templum in quibusdam festivitatibus, prout illius ætatis ferebat consuetudo : quorum patentes litteras apud Waddingum videas ad an.* 1472 *num.* 14.

Ludovicus XI Franciæ R. 1481 arcam argenteam mittit,

38 Anno deinde MCCCCLXXXI, Ludovicus XI Galliarum Rex, pulchrum ac nobile donum misit ad cœnobium Aquilanum, S. Bernardini corpori condendo, arcam scilicet argenteam deauratam, pondo mille ducentarum et novem librarum, longam palmorum octo, altam quinque, egregio varioque opere fabrefactam, cervis quatuor innixam, valoris, uti habet Rudolphus Tossinianus, aureorum decies millium ; seu unius deviginti, uti Marcus Ulissiponensis ; sive viginti duorum, ut ex aliis refert Papirius Massonus. Voti solvendi causa missam, ipse suis litteris profitetur : Rudolphus propter filium a morte liberatum ; Massonus, ut filium a Deo impetraret ; Marcus, ut ipse a regio suo comitiali morbo liberaretur, variis (uti puto) conjecturis, recensent. Ultimum B probabilius reputo : excisa enim erat id arcæ latere dextero imago S. Bernardini, Regem ipsum genuflexum B. Mariæ Virgini offerentis ; nullum vero filii aut obtenti aut liberati, vel alterius miraculi indicium. Et quidem comitiali morbo pressum, elephantiæ quoque occultæ indicia præ se tulisse, et magnis muneribus certasse opem a Divis impetrare, scribunt Auctores Gallicani. Porro epistolam donario adjunxit, quam hic exscribo : Ludovicus Dei gratia Francorum Rex, nobilibus viris amicis nostris. Satis-facientes cuidam voto nostro novissimo, mandamus dilectum Secretarium nostrum Petrum Chaxxon, qui fert secum ad monasterium vestrum B. Bernardini argenteam capsam, quam illi damus ad decus gloriosi illius Confessoris, et ut Reliquiæ et ossa sancti corporis in ea recondantur. Et quia nolumus ullo unquam tempore dictum munusculum nostrum contaminari aut in alios usus converti, quam in hos in quos illud vovimus ; rogamus vos omnes quantum possumus, anxius caveatis et custodiatis, ne aliquis cujusvis dignitatis aut status, pro quacumque necessitate privata seu publica, aut etiam religiosa, manus injiciat in dictam capsam ; sed perpetuo remaneat usui et decori jam dictis. Et in hoc complacebitis nobis quam maxime, unde perpetuo C existimabimus nos obnoxios vobis. Valete. Ex domo nostra Plessiaci parci prope Turones, die XXII mensis Maji MCCCCLXXXI.

cum propriis ad Aquilanos litteris :

in eam transponi corpus mandat Sixtus :

39 Romam transeuntes advectam thecam hanc vidit Sixtus Pontifex : rogatusque a Secretario Petro, muneris conductore, diploma hoc dedit ad Magistratum et cives Aquilanos. Dilecti filii salutem etc. Cum carissimus in Christo filius Ludovicus, Francorum Rex Christianissimus, pia devotione ductus, mittat istuc capsam argenteam pro recondendo B. Bernardini corpore : Nos sanctum ejusdem Regis votum commendatione dignissimum censentes, ac volentes ut juxta ipsius desiderium capsa prædicta collocetur : vobis harum serie mandamus, quatenus omni reverentia debita, et adhibitis consuetis circa hoc ceremoniis ac solennitatibus, eamdem capsam recipiatis ; in eaque corpus illud gloriosum collocari curetis : mandantes et prohibentes, ne illa in alios usus ullo unquam tempore deputetur. Quod si aliquis secus fecerit aut fieri persuaserit, excommunicationis sententiam incurrat. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XXVIII Junii MCCCCLXXXI, Pontificatus nostri anno X. Aquilæ depositam in ecclesia Collis-madii omnes cum admiratione

quod rite et solenniter factum.

D conspexerunt : deinde post aliquot dies currui triumphali impositam, per portam Lavaretanam, indicta solennissima omnium ordinum utriusque status supplicatione, deduxerunt, sacroque pignori custodiendo dedicarunt. Gratias deinde acturi tanto Regi, miserunt qui referret daretque cingulum aureum, quo Bernardini corpus cingebatur, pulchramque ejus imaginem, auro gemmisque circumornatam. *Erat tunc Episcopus Aquilanus, Ludovicus Borsius, quem transferendo ex veteri in novam arcam corpori præsentiam operamque commodasse, verosimile est.*

EX VARIIS

Huic novum sacellum struitur anno 1505

40 Quo peculiari tunc templi loco repositum fuerit B. Bernardini corpus, non est qui referat : etenim, quo nunc jacet, ornatissimum Mausoleum, non nisi anno MDV, insumptis novem millibus aureorum, Jacobus Notarius Nennius, civis Aquilanus construxit. Ad finem porticus seu navis dextræ, supra templi pavimentum gradibus quatuor, prominet quadratum fornicatum sacellum, longum brachiis uno et viginti, latum quindecim, ducentorum hominum per circuitum sepulcri in medio compositi capacissimum. Tabernaculum ipsum vel sepulcrum, nobile corporis depositum, mira varietate insignique opere, pulcro illius regionis lapide, qui nec marmori cedat, in quadro constructum, in singulis lateribus E latum brachiis septem, in altitudinem brachiorum novem extollitur. Bini ordinis columnis, plurimis zophoris, encarpis, coronis, stephanomatibus, iisque miris variisque incisionibus, ut tanti artificii tantæque vetustatis celamina vix alibi liceat conspicere. Frons, quæ ad templum vergit, et pars opposita præcipuæ sunt : in quibus duæ maximæ fenestræ se invicem respiciunt, et per has, dum aperiuntur thecæ argentea et crystallina, corpus licet intueri. In quatuor angulis stylobatæ, brachiis duobus super pavimentum erectæ, bases excipiunt columnarum, totiusque operis molem sustentant. Inter eas quæ a fronte sunt ornatissimum exurgit altare, privilegio Gregorii XIII pro sublevandis animabus defunctorum decoratum ; et in unaquaque plura exarata sunt carmina. Inter columnas, in parte extima frontis et finis depositi, varii hemicycli statuas exhibent Sanctorum : a fronte, ex parte dextera sub fenestra, videtur S. Petri simulacrum, ex altera S. Pauli ; super has, in ordine secundo columnarum ejusdem frontis, imago S. Joannis Baptistæ a dextris, a sinistris S. Joannis Evangelistæ. In spatio medio super F fenestram, imago Beatæ Virginis filium ulnis gestantis : ab ejus sinistra Joannis Capistrani, a dextera S. Bernardini, Nennium, totius operis auctorem, beatæ Virgini et sacratissimæ proli offerentis. A parte posteriori depositi aliis hemicyclis totidem distributæ sunt statuæ SS. Francisci, Antonii Minoritæ, Sebastiani et Catharinæ, et incisa est memoria obitus, apotheosis et translationis Bernardini. In summo autem hemicyclo, exsculptus est Pater æternus, in posteriori vero Christus cruci innixus, medio corpore sepulcro inhærens, in cujus hemicycli ora hæc verba leguntur, Deo omnipotenti honor. In reliquis extimis partibus seu lateribus nulli sunt hemicycli aut statuæ, sed varia celaminum ornamenta. *Hæc idem qui superiora et alia deinceps referenda Waddingus ad annum* 1472 *num.* 17 : *deinceps num.* 19 *et* 20 *exhibet epigrammata iis, quas supra descripsit, insculpta stylobatis, quatuor aut sex distichorum singula nec inelegantia, quæ satis est apud ipsum inveniri posse, cum titulo super fenestram inter statuas SS. Sebastiani et Catharinæ legendo, non sine parachronismo aliquo, quem prudenter corrigit.*

accurate descriptum a Luca Waddingo:

templo frontispicium additur an. 1525,

41 Frons templi marmorea jucundissimi prospectus, adjuncta ei est anno MDXXV, misso primo lapide die XVIIII Junii, Architecto Nicolao Amatricio, tres habens structuræ ordines, in cujus medio et secundi

ordinis

Ex variis

A ordinis summitate, per ipsam coronam seu projecturam, magnis characteribus incisa est hujusmodi dedicatio, DIVO BERNARDINO SERVATORI URBS AQUILA, D. N. SANCTITATI Q. E. PRO TEMPORE F. *Elegantiam operis spectandam Waddingus exhibet in lamella ænea, in qua simul videbis, post triplicem templi navim, amplitudine frontispicii obtectum positumque a dextero latere sacellum Sancti, amplissimum tholum sive cupulam quæ frontispicio nihil cedit, latitudinis brachiorum triginta sex, altitudinis septuaginta duorum; et hac mediante cum ipsius templi corpore conjungitur absis altaris majoris; qua perfecta rite consecratum fuit templum, sicut docet inscriptio, ad finem chori in lapide posita his verbis.* MDLXXI, die XIV mensis Maji, ego Joannes de Acugna Episcopus Aquilanus, consecravi ecclesiam et altare majus in honorem S. Bernardini, et Reliquias Beatorum in eo conclusi, singulis Christi fidelibus hodie unum annum, et in die anniversario consecrationis hujusmodi ipsam visitantibus XL dies de vera Indulgentia, in forma Ecclesiæ consueta, concedens. *Est autem altare illud majus ornatissimum pulcherrimis statuis, manu Silvestri Ariscolæ celeberrimi sculptoris, et picturis penicillo Reginaldi Belgici laudatissimi pictoris elaboratis: odæum quoque capacissimum pulchro absolvitur hemicyclo: quorum operum tempora non indicat Waddingus, uti nec turris campanariæ quadratæ, ad altitudinem brachiorum circiter nonaginta cum sua pyramide ascendentis.*

et omnia consummantur an 1571,

B

non obstante expilatione an. 1529,

42 *Est porro omnino admirabile, quomodo civitati, sub Philiberto Chalonio, Aurantii Principe et Neapolitani regni pro Imperatore Carolo V Prorege, spoliatissimæ, sic ut anno* MDXXVIII, *collata non solum publica privataque omni gaza, sed etiam sacra suppellectili, non potuerit confici dimidia pars addictæ pro extermino redimendo summæ centum millium scutorum; mirabile est, inquam, quomodo civitati tanta passæ, intra breve tempus ea potuerint accrescere facultates, quæ animos darent ad magnifica istæc opera molienda absolvendaque; nisi dicamus hic etiam eluxisse vim patrocinii, cujus causa Aquilani* Bernardinum, *in templi frontispicio, urbis suæ* Servatorem *nominarunt, paucis annis prius quam ista poterentur. Philiberto autem minime impune cessit rapacitas illa sua, qua etiam argenteam* S. Bernardini *arcam diffringi fecerat distrahique. Nam ut scribit Historiæ Aquilanæ auctor Bernardinus Cyrillus, urbe egressum cum copiis hiemali tempore tam fœda tempestas excepit, ut multis suorum aut nivium copia oppressis, aut ventorum turbine extinctis, ægre evaserit. Et ipse quidem monenti alicui hoc ei obvenire, propter vasa sacra Aquilæ profanata, ac nominatim propter capsam S. Bernardini; contemptim admonitionem excepit; potius se puniri a Deo asserens, quod non, antequam urbe egrederetur, quinquaginta ex civibus Aquilanis capite minui jussisset. Sed blasphemiæ illius non adeo multo post pœnas luit,* gemina trajectus glande, atque protritus ab equis, spoliatusque ab hostibus, ita ut vix demum agnitus sit, *uti scribit Waddingus ad annum.* 1481 *num.* 6, *ex occasione donatæ tum a Rege Ludovico arcæ, quam Philibertus postea sustulit.*

in qua fracta prior arca, sed non impune:

C

43 *Aquilanus porro Magistratus, generosa prorsus liberalitate, jacturam illam compensavit, nova magnaque ex argento fabricata arca, cui quatuordecim scutorum millia impendi voluit, sicut factum esse docet Waddingus, annum non exprimens, sed figuram ejus incisam æri, postquam de ea sic scripsisset.* Arca hæc, intra quam crystallina alia cum sancto corpore clauditur, unguibus seu pedibus octo leoninis æque argenteis imposita, etsi ponderosa et gravis valde, eo tamen artificio compacta est, ut interulis quibusdam rotis nullo extollatur negotio, cum statis anni temporibus reconditus sacri corporis thesaurus populi exponendus est conspectui, vel adventantium Principum sublimium satis-faciendum pietati. A parte anteriori tria sunt intercolumnia arcuata seu hemicycli tres, in quibus totidem sunt argenteæ statuæ. In medio omnium maximo sedet beata Virgo, Puerum sinu complexa, in dextro stat S. Franciscus, in sinistro S. Bernardinus. Ab altera parte posteriori in medio hemicyclo est majusculum S. Bernardini simulacrum, in lateralibus SS. Petrus Cœlestinus et Maximus urbis Protectores. Ex utraque alterum parte columnæ numerantur octo, et inter singulas Jesu nomen, tamquam radiis solaribus circumdatum: miraque varietate exuberant dimidiatæ Martyrum hypanaglypticæ imagines, binæque demum Angelorum formæ angulum occupant utrumque super arcus hemicyclorum. Arcæ demum operculum, variis distinctum incisionibus, pinnaculum claudit, cui insidet regia Aquila, urbis emblema, alis expansis.

D *pro ea substituta alia æque argentea,*

E

44 *Non additur, qua ratione argentea isthæc arca aperiatur, dum sacrum corpus exhibetur spectandum; sed in iconismo illius apud Waddingum, frontis primæ pars inferior infra limbum, qui intercolumnia cum argenteis statuis prædictis sustinet, cernitur expressa corporis, in habitu Ordinis exporrecti, imago, ad ipsius fere longitudinem arcæ; credo ut indicetur, spatium istud impleri valvis in utraque fronte sibi respondentibus, quibus apertis demissisque conspici sacrum pignus possit; quod jacet* incorruptum et integrum, sericis indutum et chorda aurea præcinctum, intra arcam crystallicam, aureis argenteisque fasciis ornatam et circumligatam, quæ aureorum ter millibus constitit. *Incertum mihi utrum jam olim facta ea sit, cum adhuc solum ferrea esset exterior arca, et in communi sacrorum vasorum conflatione reservata ad Aquilanis, nolentibus omni prorsus ornatu tantum suum Patronum privari, etiam in illo extremæ necessitatis articulo; an vero nova etiam ipsa, saltem quo ad aurum argentumque, quo inter se crystalli speculares committuntur. Ipsorum oculorum id esto judicium; unum solum ex Waddingo notandum restat, quod quia* nimis frequenter sacrum hoc depositum adventantibus ostendebatur, Clemens VIII, præmissa Cardinalium et Congregationis sacrorum Rituum discussione, cavit diplomate speciali, ut bis dumtaxat in anno, die scilicet XX Maji quo vir sanctus decessit, et XXVIII Augusti quo ingens confluit populorum multitudo, omnium conspectui exponeretur: neque alicui advenæ, præterquam Regi, S. R. E. Cardinali, aut Regni Neapolitani Proregi ostenderetur.

continet crystallinam cum incorrupto corpore.

F *bis quotannis visendo.*

DE

DE B. COLUMBA REATINA

VIRGINE TERTII ORDINIS S. DOMINICI,

PERUSII IN UMBRIA.

NOT. 12 APP. TOM VII MAJI a. P.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Vita a Confessario Latine scripta, eademque a variis Italice reddita.

AN. MDI.

BB. Columba et Osanna coætaneæ

Ordo Sororum de pœnitentia S. Dominici, a solutiori illa, sancta tamen vivendi consuetudine, cum qua magnus suus Patriarcha ipsum instituerat, singulis in sua privatim domo viventibus; per S. Catharinam Senensem ad Collegialis convictus formam perfectiorem adductus, lateque per Italiæ provincias diffusus, multas egregias Virgines, Catharinæ imitatrices, et insigni pœnitentia, miraculis ac visionibus illustratas protulit: quarum duæ initio B *seculi* XVI *denatæ mundo, et natæ cælo, hoc et proximo mense Junio, publicis Sanctorum honoribus coluntur, sub titulo* Beatarum. *Anno enim jam dicti superioris seculi primo, in die Ascensionis Domini, obiit, de qua agere instituimus,* B. Columba Reatina*: quinto vero,* B. Osanna Mantuana, *ad* XVIII *Junii commemoranda, quæ illius etiam animam inferri cælo vidit, uti legi dicitur in Vita, quam quidam filius ejus spiritualis Monachus Olivetanus conscripsit, hactenus a nobis desiderata, eo quod speremus alia quoque multa ibidem invenienda, quæ non inveniuntur in ea quam ipsa adhuc vivente Latine conscripsit Fr. Franciscus Ferrariensis ex Ordine Prædicatorum, Confessarius ejus; et jubente Francisco Mantuæ Marchione, Mediolanensibus typis vulgavit, eodem quo Osanna obiit anno, mense Novembri.*

hoc et proximo mense coluntur.

Illius primigenia Vita nunc demum prodit ex MS.

2 *Non eadem veniendi in lucem felicitas fuit Vitæ* B. Columbæ, *quam ejus similiter annis nonnullis Confessarius, ac postea curator funeris extremæque voluntatis,* Fr. Magister Sebastianus Perusinus *primo Latine composuit, capitulis* LXIII; *deinde Italice reddidit, eoque facto, Latinam illam, additis ad calcem tribus insignibus articulis, auxit. Italica versio omnino periit, adeo ut ejus nulla inventa pars sit hoc seculo, quo solicitius agi est cœptum de causa Canonizationis apud* C *Curiam Romanam. Sed bene quod Latinus contextus, isque (ut dixi) auctior, ab injuriis temporum, et rodentibus extrema folia blattis hactenus fuerit Perusii conservatus, qualem originaliter inde accepimus, transferendum in typos. Nam cum marcida omnino charta diu servari post hac nequiret, operæ pretium non existimavi tantilli temporis moram redimere transcriptione nova, restituto autographo typis servitura, sed ipsum inter operarum manus perire sivi eo fidentius, quod aliud authenticum exemplar, in Archivio Episcopali, Perusii servari intelligerem; et R. P. Fr. Mag. Nicolaus Ansideus, nobilissima familia Perusii natus, Lectorque Theologiæ jubilatus, qui vetus MS. mihi commisit, hoc ipsum non invitus concesserit; labori nostro parcitum cupiens, etiam cum ipsius codicis, nihilominus cito consumendi, jactura. Referendæ sunt etiam gratiæ R. P. Andreæ Asclepio Societatis Jesu, collegii Perusini Rectori, cujus interventu et directione ad manus nostras MS. devenit.*

Perusia submisso

auctore illius quondam Confessario,

3 *Erat* Fr. Mag. Sebastianus, *non solum Theologicis scientiis instructus sed etiam mathematicis, eaque imprimis quæ astrorum metitur cursus: quod cum Romanæ Curiæ eum suspectum faceret, ne quæ divinitus edocta Beata dicebatur futura prænuntiare, suggerente ex sua scientia ipso humanitus forsitan disceret (tanta seculi illius ignorantia, vel invidorum malevolentia fuit) tolerare debuit, ut ab animæ tam sanctæ spirituali directione abjunctum se cerneret extremis vitæ ejus annis: ideoque ut plurimum de se ipso loquitur in tertia persona, seque compellat* Senem, *utpote* sexagenarium *cum illa moreretur, sicut num.* 222 *indicat: quandoque tamen, velut obliviscens propositi, in prima persona loquitur; ac nominatim toto capite (secundum divisionem nostram)* XIII, *ubi apologiam texit eorum mirabilium, quæ in Beata quidam sugillabant, vel suspecta facere* E *nitebantur: de quorum nonnullis postea sic agit sub persona* Senis, *ut satis appareat unum eumdemque esse qui scribit et loquitur. Maxime autem manifestum se facit num.* 235, *ubi agit de versa ex Latina in vulgarem linguam Vita, semper persona tertia utens et titulo* venerandi Senis, *et tamen in primæ personæ pronomine apographum finiens. Scripsit autem Latine intra quinque primos ab obitu Beatæ annos: cum num.* 78 *meminerit Troyli Balioni, Episcopi Perusini ut adhuc viventis, isque defunctus sit, mense Januario anni* MDVI. *Ut vero annis paucis prius inceperit, non tamen ad caput* LXIII *pervenit nisi post obitum B. Osannæ; aliquantis vero annis post paucula quædam eidem Capiti adhuc addidit; tum quidem septuagenario quam sexagenario propior, sed adhuc vegetus, utpote qui anno* MDXII *creatus fuerit Provincialis Tusciæ, juxta prædictionem Sanctæ, sicut asserit mox laudandus Albertus Fabri in Catalogo Scriptorum de* B. Columba.

intra 5 annum ab obitu sed deinde aucto.

4 *Absque additamentis illis scriptam Vitam, et prius forsitan quam de ea reddenda Italice cogitaret Fr. Sebastianus, exemplar Latinum nactus* Leander Alberti, *Ordinis Prædicatorum, pluribus libris editis clarus; post explicatos insigni Latino opere anno* MDXVI *illustres Ordinis sui viros, eamdem Italice vertendam suscepit anno* MDXX; *digressiones quasdam morales resecans aliaque nonnulla, itaque versam obtulit adm. honorandæ* F *Matri D. Hieronymæ Teppolæ Venetæ, Ordinis S. Claræ in Murano; et anno mox sequenti impressam Bononiæ, editamque* XV *Aprilis habemus. Hanc impressionem secuti sunt illi, quibus alias promptum fuit ipsam Latinam Legendam Perusii legere, non solum Seraphinus Razzius in Vitis Sanctorum ac Beatorum Ordinis; sed etiam* Albertus Fabri, *Præpositus S. Cæciliæ Reate in regione S. Petri, in Vita tripartita quam sub titulo* Columbæ Angelicæ *Innocentio Papæ X consecravit anno* MDCL *Romæ apud heredes Corbelletti impressam; et* Joseph Balestra *Lauretanus, in Vita libris quinque distincta, quam D. Margaritæ Sforza Principissæ Carbonianensi dedicavit, impressam Perusiæ anno* MDCLII. *Uterque autem insuper vidit Processum, pro Canonizatione Perusiæ formatum, qualis in Cancellaria Archiepiscopali servatur: qui tamen parum admodum novæ materiæ ad historiam vitæ suggerere potuit, post annos centum viginti ac plures ab obitu Reatæ fabricatus, sicut infra in Appendice apparebit: ad probandam tamen antiquæ venerationis perseverantiam, et casum ab Urbani VIII decretis exceptum, valde profuit.*

Italicam edit Leander Alberti

aliaque duo ex illo et ex Processibus anno 1650, *et* 1652.

5 *Licet enim* Pius Papa V *(sicut in Dedicatoria* 2 *partis*

A *partis Albertus Fabri testatur*) anno MDLXXI permiserit, ut infra Missam posset commemorari, lampades ad sepulcrum accendi, imagines exponi cum aureolis, splendoribus, tabellis votivis, alioque omni publicæ venerationis cultu: supervenientibus tamen Urbani VIII Constitutionibus anni MDCXXV, probandum denuo fuit jus legitimi cultus; et in sacra Rituum Congregatione examinatum, anno MDCXXVII confirmari meruit, stante scientia longissimi temporis. *Primum Processum fieri jusserat Cardinalis de Torres, tunc Perusinus Episcopus. Resumpta deinde causa fuit anno* MDCXLVII, *summatimque extracti Articuli Romæ probandi, quos ad calcem Vitæ dabimus. De hoc ultimo Processu, idem qui de primo meminit, Albertus Fabri agere videtur, in præfatione ad Lectorem, ubi ait, scribere se* impellentibus precibus Mag. Ludovici Allegrini de Perusia, Dominicani, Provincialis Aprutini, et magnæ religiositatis viri, qui Processus de vita fabricari fecit et Beatificationi initium dedit, obieratque recens Neapoli cum opinione sanctitatis.

Auctore D. P. cultus Probatus a Pio 5, ab Urbano 8 confirmatus.

6 *Ad Auctores prædictos accessit denique* D. Cæsar Blanchi, de Monte S. Joannis Provinciæ Sabinæ, B Confessarius RR. Monacharum S. Catharinæ Reatæ, *in Vita Italica MSS. ex prioribus collecta, atque ad nos missa per R. P. Petrum Possinum S. J. Hanc aliasque impressas tres cum Latina vetustiori sic contuli, ut denique nihil alicujus momenti prætermissum putem, quod saltem in Annotationibus non indicetur: ita ut dicere possim, ex nostra parte prætermissum nihil, ad augendam illustrandamque Beatæ hujus notitiam ac venerationem. Quod si recentiora quædam supervenerint miracula, digna a posteris in perpetuum commemorari, eaque transmittantur; si quid item circa corporis aut sepulcri cultum, vel celebritatem festi quotannis renovandi accesserit, locum habebit in jam destinato primi semestris Supplemento. Nescio an eodem facere possit* Nicolai Alexii Perusini Columbeis, *ab Alberto Fabri sæpius allegata, et heroico metro libris aliquot descripta ante annum* MDLXXXIII, *quo Auctor Perusii obiit, Inquisitor hæreticæ pravitatis et magni vir nominis.* Scripsit *hic, ut in Athenæo Perusinorum noster Augustinus Oldoinus testatur,* versu heroico Vitas Sanctorum ac Beatorum sui Ordinis, qui usque ad annum MDLXXVII ab hac vita discesserant, inter quas est illa B. Columbæ Reatinæ: *cetera ejus opera Carmine et prosa, ac laudes ab excusata Cardinalitia quæ offerebatur dignitate, videri in dicto Athenæo possunt: hic sufficerit indicasse, ipsum quoque Ordinis Prædi-* C *catorum fuisse. Quia autem primus est post* Fr. Sebastianum de Angelis (*sic enim ab Alberto is cognominatur*) *et eodem quo Sancta obiit seculo, digna fortassis videbitur, si nobis communicetur, quæ lucem videat publicam, ad quam nulla istius auctoris opera hactenus potuerunt pervenire.*

3 Vita Italica MS alia scripta heroico carmine.

7 *Silvanus Razzius, in opere Italico de Sanctis mulieribus, contentus fuit eo compendio quod prænominatus Seraphinus Razzius jam ante ediderat, et ex eo aliisque recentioribus Dominicus Marchesius novam Vitam composuit, inferendam Sacro Diario Dominicano, nuper Neapoli excuso sex tomis. Idem fecisse crediderim Jacobum Mas, in opusculo, de duodecim Sanctis Ordinis, quod non vidimus. Joannes de Rechac de S. Maria Gallice scribens, de Sanctis ac Beatis Ordinis ejusdem mulieribus, solum Leandrum Albertum, ut antiquiorem notitiæ totius fontem sequi profitetur, recentiores contentus nominasse in Præfatione. Nullus autem istorum, neque Arturus a monasterio in suo Gynecæo sacro, neque Eduardus Bilius in Legenda Flandrica Tertiariarum, videntur notitiam habuisse Fr. Mag. Sebastiani Perusini, Leandro certe antiquiorem nullum nominant. Prædictis adde P. M. F. Antonium de la Penha, qui post Vitam S. Catharinæ Senensis, Hispanice redditam editamque Majoricæ anno* MDCXVII, *dedit Vitas duodecim Sanctarum sui Ordinis eadem lingua, quarum penultima est Vita* B. Columbæ *accepta ex Seraphino Razzio, nec non ex Thoma Bozio tomo* 1 *de Signis Ecclesiæ lib.* 12 *cap.* 23. *Sed hic ab ipso et aliis solum videtur ad pompam citari: breve enim paucarum linearum elogium Columbæ, quod habet ex fide unius Leandri Alberti, assumpto istic argumento abunde quidem sufficit; ad historiam tamen non facit magis, quam quod apud Stephanum Sampoyum, in Stemmate Ordinis Prædicatorum, ubi illustres Ordinis hujus personæ enumerantur, in Catalogo sacrarum Virginum secundi ac tertii Ordinis, quæ sanctitate vel miraculis claruerunt, solo nomine tenus inveniatur,* B. Soror Columba de Riete. *Pluris faciendum videtur, utpote totius Ordinis auctoritate subnixum, quod post Regulam et Constitutiones impressas Romæ anno* MCCXV. *Indiculus Beatorum hæc habeat:* Soror Columba, purissimis moribus Virgo, et miraculorum gloria inclita, Perusii floruit: cujus Vitam Ambrosius Taegius Mediolanensis accurate conscripsit. *Sed hæc alia non est, quam Vita primigenia, Prologo et digressionibus nonnullis truncata.* D

Variorum variis linguis compendia, et elogia.

VITA E

Auctore Sebastiano Perusino, Confessario Beatæ, Ordinis Prædicatorum, sacræ Theologiæ Magistro,

Ex veteri ejusdem omnino temporis MSS. Codice, commodato per P. Mag. Nicolaum Ansidei Perusinum.

PROOEMIUM.

Beata Columba, de Pœnitentia S. Dominici, claruit circa annos Domini quingentos supra mille: cujus saluberrimam historiam, fideliter collectam, dicatam statui venerabilibus in Christo Jesu Sororibus, ejusdem Ordinis religiosis piisque personis: in qua, per me licet inepte adducta, maximarum virtutum illius refulgent exempla. Etsi procul dubio, velut lapis sumptuosus aut pretiosa margarita, auro sapientiæ involvi debuerit, et argento eloquentiæ; at compendiose exploratam haberi par erat, apud illos præcipue qui flores colligunt sine frondibus. Verumtamen non dicacitate aut mendicatis verbulis, sed simplici narratione eam redegi, intextam cum quadam instructione morali. Quorumcumque enim, F etiam fragrantium olerum varietas, si oleo linita, sale acetoque condita fuerit, sumitur avidius; et nuda quæque attentius intuemur, si fuerint velata bombicino. Optavi et invocavi: utinam datus fuerit mihi sensus! Ex conatu operatus sum: quisque pro arbitrio sibi eligat quod delectat: secus, si ex industria mentitus quis, aut livore stomachatus cavillaret. Etenim sæpe nonnulli aliorum præconiis tristantur, suamque ignorantiam palliant detractione. Vivit Jesus Christus, per me dicta, vera censui, et quæcumque diligenti examinatione pensavi: primi namque Confessoris præfatæ Virginis, Fr. Jacobi Tifernatis; ac etiam novissimi, Magistri Michaelis Genuensis relatione probavi [plerasque] cum testimonio plurium Reverendorum Magistrorum Conventus Reatini: cetera vidi. Ceterum ibi in scriptis *a* palam protuli, ubi omnes, nemine dempto, fortia pericula suæ eximiæ virtutis et gratiæ fuerant quatuordecim annis experti: expertamque *b* credo supra omnes Virgines. Fateor narrantem me *c* diminutum, eo quod probitatem Virginis circumscribere aut excellentiam attingere nec scivi nec potui. Eam denique sic digestam sexaginta tribus Capitulis distinxi

Promittit auctor eximiam historiam, instructionibus moralibus conditam, a se scribendam ex certa scientia.

a *b* *c*

A stinxi. Huic numero forte alludit Virginis eulogium d, quo prædixit: Facies mihi annuum ex rosis sertum et coronam: in quo penitus numero consistit perfectus numerus annorum vitæ S. Mariæ Virginis. d

ANNOTATA.

a Palam protuli *id est*, nude rem narravi. *nullius scilicet testis auctoritate addita*.

b Expertam, *id est*, probatam, *tentatam*.

c Diminutum *hic (nisi fallor) significat* pusillanimem factum.

d Eulogium *sæpe etiam infra recurrit, ad significandum* Prædictionem. *Nunc ut liberum nobis sit novam Capitum divisionem nostroque operi congruam inducere, accipe veteris divisionis ordinem, id est titulos seu argumenta Capitulorum singulorum, prout contextui, aliena manu transcripto, postea fuerunt interposita, charactere diverso et atramento dilutiore, non tamen multo minus antiquis: qua etiam ratione contigit ut Capitulum* LXIV *maneret sine argumento, quod verbis nostris supplevimus. Idem autem qui dicta argumenta* B *conscripsit, verosimiliter ipsemet Auctor, scripturam alienam relegens, nonnulla subinde correxit, quædam etiam in margine addidit vel explicationis causa, vel supplendo contextui; cui hæc suo loco inserimus, illa annotamus ad calcem cujusque Capitis.*

SYLLABUS CAPITULORUM.

I De origine et ortu B. Columbæ.
II De baptismate et nomine B. Columbæ.
III De etymologia nominis et proprietatibus rei.
IV De interpretatione prædictorum.
V De infantia B. Columbæ.
VI De pueritia B. Columbæ.
VII De operibus pietatis et misericordiæ ejus.
VIII De insidiis diaboli contra innocentiam ejusdem.
IX De insultu parentum ut eam nuptui traderent.
X De conatu parentum pro sponsalitiis ejusdem.
XI De nece asserti sponsi B. Columbæ.
XII De quibusdam insultibus diaboli adversus eam.
XIII De augmento rigoris et pœnitentiæ ejusdem.
XIV De quibusdam visionibus... ejusdem.
XV De fervore et extasi ejusdem.
XVI De revelatione cujusdam Episcopi Hispani de B. C Columba.
XVII De insidiis diaboli propter sacram Communionem et miraculis.
XVIII De mirabili Communione B. Columbæ et mentali peregrinatione Terræ-sanctæ.
XIX De susceptione habitus de Pœnitentia B. Columbæ.
XX De quodam miraculoso peregrino, et de quadam imagine Crucifixi, et de insultu dæmonis.
XXI De accessu et reditu B. Columbæ ad S. Mariam de Quercu, et de quibusdam miraculis.
XXII De pluribus miraculis meritis B. Columbæ.
XXIII De quadam mirabili visione ante discessum ejus de Reate, et de quibusdam portentis.
XXIV De discessu B. Columbæ de Reate, et de illius probitate in multis periculis.
XXV De interpretatione præcedentium visionum.
XXVI De accessu B. Columbæ ad civitatem Fulginii et quibusdam signis.
XXVII De accessu B. Columbæ ad Perusiam.
XXVIII De retentione B. Columbæ a populo Perusino, et impugnatione Fratrum.
XXIX De quodam celebri miraculo, et ejus sancta Professione.
XXX De quibusdam tentantibus auferre B. Columbam, et de miraculo sævæ pestis.
De quibusdam machinantibus infamiam B. Columbæ. D XXXI
De quibusdam impugnationibus contra B. Columbam. XXXII
De secreta investigatione vitæ B. Columbæ. XXXIII
De adventu Alexandri Papæ VI Perusiam, et quomodo de sanctitate B. Columbæ fuerit informatus. XXXIV
De eodem per diversos Prælatos. XXXV
De quibusdam qui detrahere nitebantur B. Columbæ. XXXVI
De quibusdam philosophicis difficultatibus in B. Columbam. XXXVII
De raptu et excessu B. Columbæ supra sacros Theologos. XXXVIII
De plurimis miraculis meritis B. Columbæ. XXXIX
De insultu diaboli contra B. Columbam. XL
De pluribus miraculis et revelationibus B. Columbæ. XLI
De responsione B. Columbæ in stigmatibus Sororis Luciæ, ac de prætextu quorumdam infirmorum. XLII
De quibusdam prophetiis B. Columbæ et miraculis XLIII
De quibusdam monimentis et meritis B. Columbæ XLIV
De patrocinio et revelationibus B. Columbæ pro civitate Perusina. XLV
De eodem. XLVI
De veritate vitæ B. Columbæ sub compendio. XLVII
De scrutinio præcedentis Capituli in Romana Curia et de novo insultu dæmonis contra eam. XLVIII E
De patientia B. Columbæ in quibusdam adversitatibus. XLIX
De ejusdem tolerantia in ejusmodi adversis. L
De mirabili figura et icona B. Columbæ et quibusdam moralibus interpretationibus. LI
De quadam alia meditatione morali ejusdem. LII
De provisione novi Confessoris B. Columbæ. LIII
De revelatione felicis obitus B. Columbæ. LIV
De ultima ægritudine B. Columbæ. LV
De eadem et sua quadam exhortatione ad Virgines. LVI
De quibusdam visionibus B. Columbæ ante suum obitum. LVII
De felici obitu B. Columbæ. LVIII
De eodem. LIX
De funeralibus B. Columbæ. LX
De sepultura corporis et titulo B. Columbæ. LXI
De quibusdam revelationibus et signis sanctitatis B. Columbæ. LXII
De signis sanctitatis B. Columbæ. LXIII
Aliud signum de campana Columbæ.
Aliud notabile signum de Columba duce.
Aliud signum de approbatione præsentis operis.

EXORDIUM. F

Summus ipse reparator orbis, Deus et homo Jesus Christus, non incola Paradisi, sed Dominus, capite inclinato in cruce dormivit, ut inde ei formaretur conjux, per id quod de latere dormientis effluxit; *Christus Ecclesiam sponsam suam* sicut scriptum est, Lancea latus ejus aperuit, et *Joa. 19, 34* continuo exivit sanguis et aqua; ut illic quodammodo vitæ ostium panderetur, unde Sacramenta Ecclesiæ manaverunt, sine quibus ad vitam quæ vera vita est non intratur. Per idem [quod] Noe, qui interpretatur *a* Quiescens, in latere arcæ ostium facere *a* jussus est, quo intrarent animalia, quæ non erant diluvio peritura; jam profecto figurabatur Christi sponsa, quando prima mulier facta est de latere viri dormientis. Et quemadmodum Noe arcam de lignis *sicut Noe arcam ædificavit;* imputribilibus et lævigatis, ita Dominus Jesus Christus Ecclesiam, de victuris in sempiternum hominibus [fabricatam] a superfluitatibus vitiorum abstersit, stabili vita quadratis ad omne opus bonum construxit, et bitumine caritatis undique inunxit et liniit, interius quantum ad affectum, exterius quo ad operationem; sicut scriptum est, Arcam de lignis Sethim *Ex. 25, 10* compinges, *b* et deaurabis eam auro mundissimo *b* intus

A. SEB ST. CONFESS *c*

A intus et foris. Ostium *c* inferius fides est, per quam intratur : fenestra habetur superius, per quam relucet. Habet Ecclesia cœnacula, mansiunculas et tristega, diversas videlicet statuum distinctiones, dignitates, religiones et collegia; Joannis XIV, In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Cuncta animalium genera includuntur in arca, quando ex omnibus gentibus et nationibus et populis congregatur Ecclesia; et, sicut in disco Petri, munda ibi et immunda sunt animalia : sursum tamen volatilia, spirituales scilicet et contemplativi : et esca universorum in ea, in omni verbo quod procedit de ore Dei. Lata inferius [est arca], quia multi sunt vocati in militante; sursum stricta, pauci vero electi in triumphante [Ecclesia]. Consummatur in cubito, id est in Christo perficitur; et [quæ] si in diluvio tentationum præsentis vitæ fluctuat, tandem in altissimis quietatur, sicut scriptum est, Fundamenta ejus in montibus sanctis. Erant igitur aquæ super universam terram, id est tribulationes, quibus Ecclesia Christi agitabatur, sicut scriptum est, Intraverunt aquæ usque ad animam meam. Et Noe quidem per apertam fenestram emisit Columbam : quæ cum sit avis munda, et non invenisset ubi requiesce

quæ dum fertur super aquas tribulationum, Psal. 86, 1

B ret pes ejus, nisi forte fœtentia cadavera quæ tangere nolebat, ad arcam reversa est : quam apprehensam manu in arcam intulit. Et expectatis diebus septem iterum emissa venit ad vesperam, portans ramum virentis olivæ in ore suo. Oliva quidem, lucis est ministra, laborum dolorumque solamen, et misericordium significat. Et aperta per Dominum Jesum Christum janua Sacramentorum ac Baptismatis, apertum est cœlum et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsam. Columba namque, mansuetum animal, amicale et gregale, reconciliationem ad Deum significat et remissionem peccatorum : quæ expulso teterrimo alite, id est corvo infernali, communem orbis tranquillitatem annuntiat, et ramo refectionis ac luminis liberationem nobis ostendit et ecclesiasticam unitatem : ideoque Sancti, simplicitate gaudentes, ramum pacis in ore portant : quia, teste S. Augustino, Cognoscat unusquisque, si habeat Spiritum sanctum, simplicem se esse debere sicut columbam, et habere cum fratribus veram pacem, quam significant oscula columbarum. Osculantur et corvi, sed laniant; a laniatu innocens est nostra columba : nam corvi de morte pascuntur, columba de frugibus terræ vivit Si etiam gemunt columbæ in amore, nolite mira-

emittit ex ea Christus gratiam suam, ut Noe Columbam;

C ri; quia in columbæ specie voluit demonstrari Spiritus sanctus, qui gemere nos facit; unde non debuit humilitas figurari nisi per avem simplicem et gementem. Et unde debuit demonstrari Spiritus sanctus, unitatem quamdam designans, nisi per columbam? ut pacatæ Ecclesiæ diceretur, Una est columba mea. Emiserat pro certo Dominus Jesus columbam ad beatissimum illum maximum Pontificem *d* Gregorium Romanum, et multa nobis sacra mysteria sua luce revelavit : emiserat et illustrissimis Regibus Franciæ columbam, quæ oleum in ampulla *e* rostro desuper delatum deferret, quo inunctus est Christianissimus Clodovæus, et reliqui omnes post eum, liberatoriam protectionem ostendens in regiam majestatem : emiserat de cœlo candidam columbam illustrissimæ Reginæ Cypri *f* Catharinæ Christi Martyri, quæ eam cœlesti refectione refoveret : vocaverat Dominus Jesus sacram Virginem *g* Scholasticam, teste S. Benedicto, in columbæ specie cœlos penetrantem : vocaverat et Columbam *h* Virginem et Martyrem Senonis. Sed novissime diebus istis, nostri ævi emisit Dominus Jesus columbam rationalem, templum pietatis ac innocentiæ, ac totius rigoris et pœnitentiæ, ad universam per orbem terra-

quomodo in nonnullis, Sanctis visibili specie ea apparuit, *d* *e* *f* *g* *h*

rum Ecclesiam, ad decorem specialiter Sororum de Pœnitentia S. Dominici, ac totius Ordinis Prædicatorum. Emisit specialiter ad te, o felix Perusia, B. Columbam animal rationale, in speciale patrocinium ad eruditionem : quia cum non invenisset ubi requiesceret per ejus, ad arcam reversa est; expresse demonstrans, Ecclesiasticos viros nequaquam requiescere pede affectionis in deliciis mundanis, neque Sanctis in hoc mundo requiem fuisse promissam, Micheæ v. Surgite et ite, quia non habetis hic requiem; ad secreta scilicet conscientiæ, per compunctionem; ad æterna, per contemplationem et affectum ac per assiduam orationem : et æternus Sponsus extendit manum suam, per liberationem ac protectionem; et apprehensam per redemptionem, intulit in arcam sanctificationis, ac per suam veritatem in æternam requiem, sicut scriptum est, Hæc requies mea in seculum seculi. D

eique similis fuit etiam hæc B. Columba,

Igitur Columbæ nostræ ortum mirabilem, admirandumque vitæ progressum et sanctimoniam, nec non et felicissimum finem enarraturus; excusatione præmissa insufficientiæ meæ, delatum mihi onus libenti animo suscepi, fideli executione prosequendum, quantum indulserit ipse Dominus Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto regnat Deus in secula. Amen. E

cujus vita scribitur.

ANNOTATA.

a *Juxta hoc etymon, Geneseos* 4 *v.* 29, *ubi vulgata habet,* Iste consolabitur nos ab operibus et laboribus manuum nostrarum, *Septuaginta vertunt,* διαναπαύσει ἡμᾶς, requiescere nos faciet.

b *Locum hunc, de Arca fœderis Mosaica, adaptat auctor Arcæ Noeticæ.*

c *MS.* Nostrum, *ubi legendum* Ostium; *sic paulo superius* in terris, *loco* exterius; *et infra* manus *legitur ubi legendum est* ramum : *quæ aliaque deinceps non observata tacitus corrigam; quod semel hic monuisse sufficit, rarius tamen usu veniet: quia Vitam ipsam, ut supra dixit, corrigendam relegit Auctor: non vero Prœmium et Exordium, utpote post totam vitam transcriptam adjuncta, diversa manu; unde cum illis etiam non incipit numerus paginarum, sed cum primo Capite notatur pag.* 1.

d Petrus Diaconus *super caput scribentis* Gregorii *frequentius sibi conspectum Spiritum sanctum in specie columbæ testatus est, et testimonii fidem subita morte confirmavit, ut legitur* 12 *Martii, in Vita per Joannem Diaconum scripta lib.* 4 *num.* 69. F

e *Vide quæ Cangius habet in Glossario, ad verbum.* Ampulla Remensis *et Teneurii tractatum de eadem, de qua nobis agendum erit* 1 *Octobris ad Vitam S. Remigii, cujus meritis id adscribendum, si verum est, ut esse passim Gallici scriptores tenent.*

f *Similia habes in Vita* S. Catharinæ Senensis *parte* 1 *num.* 116 : *extant autem* S. Martyris Catharinæ *Legendæ fabulosæ, in quibus illa fingitur Constantini primi, id est Constantii Chlori, neptis ex filio Costo, quem is ex filia cujusdam Regis de finibus Græcorum genuerit, adultumque miserit ad regnum maternum avo mortuo tenendum; sed hactenus non reperi, qui Costum istum faceret Regem Cypri; imo Legenda recentior regnum illius ponit in finibus Armeniæ, ipsique desponsam fuisse fingit filiam cujusdam magni Principis, qui infra Ægyptum multum habebat terras, ex quibus Alexandriam, velut matris suæ dotem, Catharina tenuerit. Aliam nihilo veriorem Legendam hic auctor invenerit, ubi etiam istud de columba legerit. Mirum est porro quod ea transcribere Balestra voluerit hoc cultiori seculo, prioris enim seculi simplicitati facilius ignoscitur, quod talia crediderit, æque ac Metaphrasti, qui dissimulatis Constantini et Costi nominibus, Catharinam Maxentio*

A *xentio solum facit dicere quod filia sit Regis qui ipsum præcessit: dolendum vero est de tam celebri novem nunc seculis Sancta, nihil haberi ex antiquitate quod tuto credatur.*

g *Vide ad* 10 *Februarii rem relatam, ex lib.* 2 *Dialogorum S. Gregorii cap.* 34.

h S. Columba, *Virgo Martyr Senonensis, colitur* 30 *Decembris.*

CAPUT I.

Mirabilis Columbæ ortus, infantia, pueritia, pœnitentiæ studium ætate majus.

cap. I

a Reate celebri urbe in Sabinis,

Est in Sabinis sub Apenninis montibus, in amœna convalle ad Austrum, et quasi totius Italiæ umbilicus, clara civitas *a* Reate; fontibus admodum irrigua et amne, campis fertilis et aprica collibus. Ibi sacratissimæ Virginis et Martyris S. Barbaræ *b* corpus summa veneratione in Cathedrali ecclesia dicitur requiescere. Ibidem canonizatus fuit S. Dominicus *c* a Gregorio IX, relatusque Catalogo Sanctorum. Inde, ex honesta familia Christianissimisque parentibus, venerabilis Virgo B. Columba, de pœnitentia B. Dominici Ordinis Prædicatorum, originem duxit. Annis siquidem Domini mille quadringentis sexaginta septem, in die Purificationis beatissimæ matris Dei Mariæ, in crepusculo matutino (tunc enim et lucis rutilans aurora consurgit) pater, Angelus Antonius dictus *d*, ex sua uxore Joanna, pie et juste sanctis operibus insistente, hanc ipsam clarissimam filiam munificentia Dei assecutus est, innocentiæ specimen et exemplar pœnitentiæ. Quam pia ejus mater Joanna quindennis enixa est: neque præfuerunt ei uteri molestiæ, primo prægnantibus consuetæ, quin potius agilitas et robur. Illi quoque prognosticum fuit horror panis et carnium; fueruntque ei trimestris ante partum cibus et potus, olera, acetum et botrus agrestis, quæ infantulam pareret, summa austeritate victus et abstinentia macerandam.

B *anno 1467 2 Februarii nata*

non sine præsagiis futuræ sanctitatis,

honoratur Angelica apparitione,

2 Orta est igitur beata infantula non sine mirandis signis et portentis: nam hæc a fide dignis accepimus efficaci testimonio. Profecto Barbara quædam, honesta ac timorata mulier indigena, cum ex more obstetricaret in partu; subito quasi a vocante coacta, infantulam incultam in pavimento dimisit, et properavit ad fenestram; sed et quædam aliæ cum ea. Et ecce vident in via currum per se rotantem, et supra paratum currum juvenes pulcherrimos atque decoros, chorizantes in rotundum, festosque saltus ducentes (erant enim, ut creditur, Angeli Dei) et erat in medio eorum statua, quæ apparebat quasi cerea: qui inhibuerunt mulieribus, Non tangatis, quousque discedimus. Et vident aureum circulum, a tribus Angelicis juvenibus sustentatum, in quo erant septem faculæ accensæ, statuaque stabat in medio. Denique mulieres, quæ visionem intuebantur, nimio stupore perterritæ, piam infantulam contingere non audebant. Post horam, cum visio cessasset, redit obstetrix ad illam, quæ humi nuda numquam fleverat; nec simplex mater, cum hoc de consuetudine opinaretur, aliquid dicebat. Barbara se excusat, prosequitur ex more, illamque reassignat genitrici, dicens: Joanna, hæc erit una filia benedicta; totamque visionis seriem congaudentes exponunt. Alterum fuit: Parochialis Sacerdos ipsa die plebi suæ candelas benedictas, juxta ritum, circumeundo: per domos distribuit: omnibus de usuali cera candelas donat, piæ tamen matri ejus de cera dealbata præbet: quam quidem cum admiratione suscepit (ei enim inconsueta erat) ac pro sacro baptismate ejus reservavit, ut puritas puritati congrueret.

C

Maji T. V

A SEBAST. CONFESS. EX MS. cap. II

propter quam in baptismo dicta Angela,

3 Baptisma sacratissimum fidei mater [est] et sanctorum omnium Sacramentorum janua, et regni Dei atque paradisi. Procul dubio, sicut Jesu Christo baptizato Spiritus sanctus in specie Columbæ visibiliter apparuit; sic omnibus rite baptizatis noverimus ejusdem Spiritus sancti gratiam divinitus ministrari: inde cœlibes renascimur per adoptionem filii Dei, coheredes Jesu Christi et æternæ vitæ. Hoc signanter non sine mysterio dixi. Post triduum illa ipsa Barbara, cum decenti honestarum mulierum comitatu, juxta patriam consuetudinem piam, infantulam portavit ad fontem sacræ regenerationis, qui in ipsa Cathedrali ecclesia egregio cultu veneratur: candelam illam albam deferunt et oblationes templi. De nomine et titulo patrem sciscitantur: cum Patre et cum Sacerdote patrino discutiunt; tandem Angelellam dici concludunt et nominant, propter Angelos qui in ortu illius apparuerant. Sed dum post sacros exorcismos sanctum fontem petissent, et celebrationi actu astarent; una alba columba fontem ipsum sacratissimum ter circumvolat, ut supra caput ipsius benedictæ Angelellæ maneret, et ori ejus rostrum figeret, stupentibus cunctis præ admiratione et gaudio. Expeditis omnibus columba alta repetiit, nec amplius apparuit. Piæ mulieres ipsis redeuntibus obviant. Facti fama volat, ut Angelellam intuerentur instant. Venerabilis Barbara ostendebat eam, dicens; Videte, apparet una columba, columba. Continuatis sic vocibus, piæ ejus genitrici eo festivius eam assignant, quo majorem apud Deum gratiam invenisse credunt. Volumus, inquiunt, ut et Columba vocetur, quoniam et sine felle erit. Sic hujus nominis vocatum præsagum vulgariter firmant: quod demum mutari non potuit, licet pater et mater pro primo nomine diligentius institissent; ut videlicet per misericordiam Dei benedicta puella Angelicos mores ac columbinos ritus ex nomine seu titulo pariter ostentaret, sociamque se esse Angelorum vocatu ipso prædicaret. Auctoritate quidem constat apud sacras litteras, nomina nonnullis divinitus, a principio nativitatis imponi, ad designandam gratiam quam consequentur.

D

postea propter advolantem columbam Columba nomitur;

E

cap. III

e haud minus certo futurorum præsagio,

4 Aggrediamur obsecro paululum, et naturalium philosophorum de animalibus historias colligamus, quæ de columba concludunt: nam sine dubio spiritualis vitæ vestigia profitentur *e*. Profecto eæ aves sunt sociales et mansuetæ, quodque felle careant, nec rostro lædunt; alte in cavernis petrarum nidificant, juxta fluenta manent, potantes non resupinant, in cinere confricantur, et se in aquis abluunt; morticina omnino vitant, sed puriori grano vivunt; pro cantu gemitum reddunt, gregatim volant, pugnant elevatis pennis, alis se defendunt, alienos pullos nutriunt, errantem columbam sibi aggregant, diversitatem accipitrum et insidias cognoscunt, et ab eis diversimode cavent. Aliquando sola sedet; coloresque varios circa collum admirans, alarum plausu rostroque plumeculas fulcit, et in regimen volatus comptiorisque cultus pennas disponit. Nam et columbam dicunt, eo quod eorum colla ad singulas conversiones colores mutent. Arborem quoque *f* pereclixion incolere, ejus fructu refici, umbra requiescere, ramis protegi, dicunt et a crudeli dracone tueri: istiusmodi physici de columba docent. Idem etiam nonnulli *g* Sanctorum in Canticis canticorum replicant; quibus denique uti liceat opportune locis congruis in hac nostræ narrationis serie, ad exprimendum ipsius beatæ Virginis Columbæ dona, virtutes, et merita; subinfero hic et parabolam, quæ solutionem facit præcedentis mysterii. Fertur nempe de clarissimo Ambrosio, quod cum infans in area prætorii dormiret aperto ore, subito examen apum adveniens faciem ejus atque ora compleverit,

F

f

g

quam quod infanti Ambrosio advolarint apes:

A pleverit, ita ut ingrediendi egrediendique in os frequentarent vices: quod videns pater, ne abigerent ancillæ, prohibuit, ac quo fine illud miraculum clauderetur expectabat. At illæ aliquamdiu evolantes, in tantam altitudinem sublevatæ sunt, ut humanis oculis minime viderentur. Quo profecto territus pater, ait; Si vixerit infantulus iste, aliquid magni erit. Sicut igitur examen illud apum totius naturæ florum ac sanctorum Doctorum generabat favos, qui cœlestia dona annuntiarent, et mentes hominum de terris ad cœlum erigerent; sic et columba circumvolans, regenerationis fontem, caritatis et pacis dona, ac salutaria monita imprimit; et gratiam verbi consolationis et spiritualis dulcedinis, panis cœli Sacramento nutriendam significat, et aqua vitæ, sicut scriptum est, Diffusa est gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum.

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

Psal. 44, 3

cap. IV

Explicat auctor mysterium visi per fenestram currus Angelici,

5 Siste deprecor, et ante posita ruminemus, ac demum exorsa prosequamus: animalia quippe Dei ruminant et findunt ungulas. Quidnam visiones illæ portendunt? Currus (ut arbitror) rotans per viam, transeuntis ac mortalis vitæ fluxum indicat, qui dum orbitas replicat, tempora mensurat. Fenestra domus, de qua intuentur transeuntes, præsentes dies nostri sunt, quibus clementissimus ipse Deus B per suam misericordiam de æternis nos admonet: atque in hac beata Virgine salubriter consolatur et erudit. Festivant et congaudent Cœlites, et inquiunt: Non tangatis quousque discedimus; simile est huic, Neminem per viam salutaveritis, et, Post victoriam lauda ducem, et navem cum pervenerit ad portum. Humi jacet, quia exaltabitur qui se humiliat. Cream statuam ostentant: cera nempe virginalem munditiam significat, eo quod sine corruptionis copula generatur; quæ viscoso melle expresso, diffundit se et fluit a facie ignis: demum coagulata ita stabilitur, ut non penetretur, sed resistat aquis. Nata quippe puella erat, quæ omni sensualitate deposita, caritatis fervore liquesceret, ac totaliter in Dei amorem et proximi se diffunderet; atque sancto proposito stabilita, nec diabolicis suggestionibus dividi, aut secularibus lenociniis et pompis misceri, seu carnis stimulis agitari posset: sed ad cœlum reverteretur invicta; vobis exempla relinquens, quod si capi nolumus, viscosum mel non diligamus, nam hujusmodi statuæ quasi exemplaria manent. Statua quasi cerea fuit: tum quia sæpius et per dies, relictis corporeis sensibus, arcana mentis ingressa, meditationibus C cœlestibus considebat; eorumque quæ viderat seu audivit, qua licuit, plura retulit; tum pariter quia hac caduca vita functa, hujusmodi imaginibus venerari debuerat, et Sanctorum cultu laudari: mos enim est apud Catholicos hujusmodi beneficentiæ signo Sanctos venerari. Circulus vero aureus, ætatem Jesu Christi: omnem si quidem periodum vitæ ipsius ac tempus annorum tribus decadibus et tribus unitatibus juvenes numerant. Septem autem candelæ, si per *i* numerum juvenum ducantur, annum significant, quo super candelabrum lucerna ponenda erat, ac munienda civitas supra montem, atque felicitari Perusia; ubi accensa septem donis Spiritus sancti ita coram omni Ecclesia lumine lucet et operatur, pœnitentiæ cultu in holocaustum crematur, seque Deo argentum igne examinatum, purgatum terra, purgatum septuplum obtulit: quatenus ipse clementissimus Pater noster cœlestis semper gloriosius sanctificetur et glorietur.

ceræ statuæ,

circuli aurei,

i

cum septem candelis a tribus juvenibus sustentati

6 Tempore autem infantilis innocentiæ pia Columba, Spiritus sancti dona sortita, adversum carnem indicit bellum, et pugnam aggreditur: jam recalcitrat seculo et pompis satanæ, et sequitur regem Christum. Nimirum dum ex more *k* lavaretur in pelvi, si fuisset æris aut ferri, horrebat omnino, manibus pedibusque reluctando; in ligneo vero distendebat se ac patienter dormitabat; quasi jam suum Redemptorem recognosceret, qui statim natus, non in stratu regio, sed in fœni præsepio collocatur; atque in ligno extensus dormivit in pace, et victor resurgens regnat Deus, una cum Patre et Spiritu sancto; qui media finem optimum consequendi suis coheredibus semper elargitur, ac mirabiliter subministrat. Ideo quidem Columba metallica vitat, quia et paupertatis clarissimum Patrem sectatura erat S. Dominicum. Sed et quod super stratas tabulas collisa membra modico somno semper repausaret, catina lignea præmonstrant: nam super tabulas tantummodo usque ad ipsius felicissimum obitum dormitare consuevit. Nec non et supremæ abstinentiæ rigorem in cunis existens inchoabat. Profecto sexta feria tantum semel et circa meridiem ubera sugebat: non sine amaritudine piæ matris, quasi pateretur aliquid mali, quia tenere diligebat eam. Non quidem erat vagitibus infesta, seu ejulatu clamosa, aut importuna mammis: sed quieta et dulcis, Angelica amœnitate fragrabat, ac per omnia mansueta secundabat. Verum sæpius E cum fasciis ex more ligatam dimisisset in cunis, mirabiliter quodammodo nudam dormientem reperiebat humi: multaque alia pietatis indicia, illa ætate stupenda, contingunt. Nempe jam triennis, ut lecti mollitiem vitaret, clam, ne mater adverteret, lignorum frusta substernebat, et spinas aliquando, supra quas cubaret, tam in propria domo quam apud quamdam viduam, ubi materno jussu aliquando pernoctabat.

cap. V

Infans recusat in æreo vase lavari,

D *k*

sed quiescit in ligneo:

feria 6 tantum semel lac sugit:

invenitur sæpe extra cunas humi nuda:

trimula incipit dure cubare;

7 Anno vero major, singulis sextis feriis et quibusdam aliis diebus, pane et aqua jejunabat. Sotulares in pedibus numquam voluit: sed reductis pedibus extrahebat. At cum salutationem Angelicam didicisset, beatissimam matrem Mariam, suam specialem advocatam elegit: quam sæpius ingeniculans geminatis manibus quotidie salutabat; nec omisit; semperque propitiam habuit. Sed et quinto a sua nativitate anno ex frustis cribri setacei, quæ sunt ex pilis [equinis] intexta, subvestem asperam consuit: de quibus etiam cinctorium involutione compressit, et ad carnes portabat *l*. Et cum a matre peteretur, quid de talibus vellet operari; ne mendacio mentiretur; Sunt, inquit, pro domo: nam ipsa de domo erat. Fuitque illi tunc parvus frater fere trium annorum, qui piis ejus actibus pariter F adhærebat: quibus convicinæ mulieres una cum matre alludentes objiciunt; Dabimus Columbæ pulchrum maritum, et uxorem decoram tibi. Ipsi negantes, Non, non: Sed Columba Soror erit: et ego Frater: sicut fuit. Cum vero ipsi Columbæ carnes quomodolibet porrigerentur, reverenter annuens quasi comederet; caute tamen ipsi fratri suo parvulo subrogabat: et cum pater a suburbanis redisset, eisque detulisset zonulas: consuunt in flagellum, quo se disciplinabant. O quantum misericors Deus in servis suis est mirabilis!

quadrima jejunare in pane et aqua, ac nudipes incedere,

quinquennis cilicio uti,

l

et cum fraterculo aversari mentionem nuptiarum.

8 Jam Columba pueritiam attigerat, et erat ei in moribus immensa senectus, et sicut ætas augebantur et corpus, virtutes succrescunt et opera. Nam quotidie Missam audiebat, et diebus festis prædicationes. Mane semper in Ecclesia Fratrum Prædicatorum, ante revelatam imaginem *m* Crucifixi, devote orabat Pater noster, Ave-Maria et Credo, quæ jam didicerat: et sive cum matre aut convicinis mulieribus, pro Indulgentiis ecclesias assidue visitabat, permaxime ecclesiam S. Mauri *n* extra mœnia, quæ Mons-marus dicitur, ad quam popularis concursus et devotionis cultus est magnus. Porro jam septennis

cap. VI

Sexennis pie frequentare ecclesias,

m

n

A tennis apud Sorores de pœnitentia B. Dominici ferventer instabat, ut septem canonicas Horas, juxta formam illius professionis et mores addisceret, et docta persolvat. Tunc frequentat accessus ad domum Sororum præcipue diebus festis, apud quas erat Legenda vitæ S. Catharinæ Senensis. Erat et puella ei contemporanea, in ipso collegio pie in Dei timore nutrita, quam diserte legentem diligentius observabat, ac importunis stimulis caritatis et obnixis precibus quod prosequeretur obtinuit. Audiebat attentius, in corde suo summæ devotionis monumenta conservando conferebat, ut Columba meditabatur, æstus mentis intendebantur, et in Deum totaliter ferebatur. Et cum a prædicantibus, nec non et a Magistro Sororum nonnulla miracula S. Catharinæ et sanctitatis exempla percepisset; tantum fervorem adauxit, quod nil sibi difficile vel arduum pro Christi amore reputaret; quoque eam imitaretur omni conatu attentabat. Sed et libellum Officii beatæ Virginis procuravit : et quantocius præ aviditate didicit. Jejunia sanctæ matris Ecclesiæ, Quadragesimæ videlicet et Adventus Domini, Quatuor temporum et [Vigilias] Sanctorum, alacriter

Septennis Horas Canonicas recitare,

corpus macerare,

B expiabat. Cinctorium secretum, in funiculum asperis nodis intextum, commutat : laneam camisiam, quam tunicellam appellant, induit : sicque sanctæ pœnitentiæ callem innocens læta festinat : omniaque ipsius Regulæ approbata instituta ac sanctiones implebat : cujus et habitum summopere optans, requirit humiliter, quoque assequatur ferventer implorat. Venerabilis quidem Magister Collegii Sororum, Dei gratiam ac sanctitatis propositum admirans, eam diligentius prosequebatur. Nam et ipse a quodam Rev. Patre Conventus Perusini tunicellam illam munere acceperat : quam ad lavandum cum piæ Columbæ tradidisset, ipsam obnixe impetravit, et indultam sibi lineis pannis redemit. Nec non et zonulas illas in disciplinam tuscam *o* commutavit, quam apud se præfatus habebat. His armis corpus invadit : sed rigida nimis verbera nigræ ac tumidæ spatulæ pandunt; ac stupidus dolor ipsi audienti Confessionem ejus revelare coegit. Qui cujusdam Sanctimonialis consilio pariter et emolumento *p* stellutias argenteas, cum sex acutis radiis, capitibus disciplinæ inseruit : et sic puncturis crebris pius cruor et lividus ipse resudat, secretumque haberi voluit. Multas pietatis circumstantias, sed revera multa miranda omittimus, tum ignorantia modi scribendi et facundiæ, tum ne nimia prolixitate ver-

petere habitum de pœnitentia,

o seque ad sanguinem flagellare.

p

C borum aut inculta oratione pios lectores fastidirem. Unum subinfero; mirabiliora sunt quam dictare queam.

ANNOTATA.

a *Balestra præmittit Allocutionem insignem,* ad Illustrissimam civitatem Reatinam *patriam Beatæ; cui ejus omnia, quæ potuit colligere, decora intexit.*

b *Idem recenset Sanctorum huic urbi propriorum nomina, et corpus* S. Barbaræ, *ibi esse confirmat. Sed ut plures hoc nomine Virgines et Martyres fuisse credimus, ita nullis audemus illam adscribere, quæ sub eo nomine tam passim vulgo nota, quam ex Actis suis apud eruditos ignota habetur. Romanam fuisse, quam Reatini venerantur, credo, quia Angelottus, in descriptione Reatinæ civitatis, asserit, corpus ejus cum corpore S. Julianæ, collactaneæ ac Sororis, et S. Probi Episcopi Reatini, ab Honorio* 3, *adeoque circa annum* 1220, *repositum fuisse sub altari majori Cathedralis ecclesiæ.*

c *Canonizationis Bullam recitat S. Antonius p.* 3. *tit.* 23, *cap.* 4 § 17, *ut datam* Spoleti v Kalend. Septembris; *Bzovius vero, ut datam* Reate III Idus Julii, D *uter certius, definiendum erit ad* 4 *Augusti.*

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

d *Addit Balestra, adeo eleemosynis addictos fuisse parentes, ut cum propria omnia erogassent, etiam emendicarent ab aliis unde egentibus succurrerent.*

e *Idem columbæ proprietates naturales novem colligit et expendit, haud multum ab hic referendis dissimiles.*

f *Additur in margine :* Hanc arborem cerræ opinor interpretendam. *Ast masculine Latinis* Cerrus *dicitur, ex quercuum genere, glandes echinatas ferens, ut castanea.* Pereclixion *tamen quid sit, hactenus nec divinando assequor : nec enim in Græca lingua cujus formam vox illa præfert, quidquam invenitur simile.*

g *Forte* Scriptorum, *commentantium in Cantica, ubi Sponsa identidem appellatur* Columba.

i *Venit Perusiam Columba an.* 1488 *mense Septembri, uti scribit Albertus pag.* 84 *: adeoque expleverat annum* 21, *qui numerus ex septenario ter replicato exurgit : tres autem erant Angelici juvenes, qui septenarium candelarum sustentabant.*

k *Cæsar Blanci observat, lotionem illam infantium in aqua calida, quotidiano usu solitam adhiberi mane ac vesperi, eumque in finem singulis in domibus haberi pelvem æneam.* E

l *Albertus Fabri :* Frustum hujusmodi setaceum *inquit*, etiamnum reverenter servatur Reate apud Monachas S. Agnetis : et ego ipsum oculis lacrymantibus nuper vidi, beneficio D. Petri Pauli Petrignani, civis nostri ipsarumque Confessarii.

m *Balestra ait,* expositam super altari *fuisse : Cæsar addit*, hodieque illa cum veneratione servatur juxta chorum.

n S. Maronem *appellat Angelottus, et sub hoc nomine de eo deque ejus ecclesia egimus ad* 15 *Aprilis*, *quo colitur. Cæsar vero addit locum Reatinis eo magis in veneratione esse, quod magnam cum Calvariæ monte similitudinem habeat, ideoque eum Feria* VI *devotius visitari : id quod infra num.* 9 *confirmatur : nequis putet id primum inductum a Cappucinis, quorum ibi novitiatus, quique alias solent Passionis mysteria in suis eremitoriis passim erigere,*

o Tusca, *id est idiotismo vulgari,* rudis.

p Stellutiæ, *vulgariter* Stelluzze, *id est,* Stellulæ.

CAPUT II.

Progressus Columbæ, quæ visis divinis animata Virginitatem duodennis vovet, frustraque solicitatur ad nuptias. F

Auget virtutes disciplina parentum, et gratia perficit bonos habitus naturæ. Genitores namque parentes, etsi ad familiam locupletem pertinerent, etiam artis mercatoriæ ipsi; tamen secularibus divitiis aut sumptibus non abundantes, politicis moribus ac Catholicis præstantes erant : profecto et Joseph vir Mariæ de regia stirpe erat, licet carpentaria arte degeret. Mater igitur Columbæ Joanna, spiritualis admodum et devota, ea ætate illam instruit quæ decet puellas civiles et honestas; officia videlicet familiaris curæ, exercitia manus, et peritiam suendi, filandi, atque texendi, quæ sunt puellis ad ornatum atque ad *a* fastum parentelæ. Modestia et honestas illi inerant et oculi Columbarum, ac quamdam sanctitatis speciem præferebat in vultu, statu, et incessu; totaque suavis ab omnibus amabatur. Numquam de ore illius sinistrum verbum, querela vel conquestus. Quin imo pia Columba parentibus semper obediens, quæcumque sibi injuncta mirabiliter quantocius expedita, prudenter implebat. Si contigisset eam cum convicinis matronis et puellis ruri ad aliqua convenisse : puta vindemiæ vel guati

cap. VII A parentibus minime copiosis

a opera manualia edocta Virgo,

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

A guati (guatum quidem est herba tinctoria, quæ *b* glastum dicitur) vitabat cantantes et vana stultiloquia; solaque ac taciturna subsequebatur lateraliter, spiritualia meditando, et pluris operis reperiebatur : alicui detraxit numquam aut protulit otiosa.

Ps. 127, 2

ipsi vero mercede laboris ultronea contenti,

10 Pigritia igitur et otio exclusis, mulierem fortem æmulabatur Dei æmulatione ; et sicut scriptum est : labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es et bene tibi erit ; ita quidem est operata manuum suarum consilio, ut plurimum lucri domui proveniret et commodi : et cum bene et gratiose operaretur, a nullo tamen pactam aut coactitiam mercedem (parentes ejus) exigebant, sed quod erogabatur placide recipiebant. Nimirum frugali et parca mensa contenti, quidquid poterant indigentibus hilariter dabant ; et nil reservantes, de crastino non cogitabant : quin potius operibus pietatis et misericordiæ totaliter insistunt. Namque audienti Confessiones Sororum suamque, et novitiis quibus ille præerat, obsequia præbent lavandi etiam capita et pannos, suendi vestes ac resarciendi; nec remittunt eos sine pane in manibus, caseo vel ovis, sive

egentibus magna cum caritate serviunt,

B fructibus aut horum similibus, diligentiam exercent infirmis Fratribus, præcipue advenis. Inter plures fuerant Fr. Angelus Perusinus, et Magister Sororum præfatus, Fr. Jacobus Tifernius, qui eam audivit in Reate tresdecim annis. Si quandoque opportuna defecissent, interpellant regem Christum, implorant, consequunturque : et cum urgebat necessitas, assumpta decenti et honesta societate etiam decumbentes visitabant; deferentes confectiones, ova, vinum, et pullos : quæque facultas negasset, apud pias matronas et familias quasi mendicando petissent, jam enim sanctam paupertatis normam attigerant. Cum sic quotidie fieret distractio rerum, contigit aliquando matrem narrando objecisse Columbæ, etiam cum lacrymis (erat enim pia et simplex mulier, sagax tamen et provida) Columba, statuamus jejunare hodie, quia non est panis in domo. Quod cum pia filia percepisset, ante parvum altare, quod erexerat in domo, genuflexa orabat : at cum inde assurrexisset, illico a divitibus mulieribus et a convicinis panes portabantur ; aut quæ debuissent operis mercedem, filatus scilicet vel texturæ vel acus, statim mittebant nummos aut deferebant : quibus familiæ providebant etiam abunde ; et secundum eorum pios affectus, poterant Dei ministris et indigentibus subvenire.

subinde usque ad defectum panis ;

sed orante Columba iis succurritur.

C

Cap. VIII

Hæc coævas solita piis colloquiis

11 Tumidus ille ac teter virtutum hostis, invidusque amissæ gloriæ, innocentiam sectantes conatur divertere, tendentes in Deum tumultibus reclamare, spiritualesque volatus suggestionibus deprimere. Sed revera humilitate vincitur princeps superbiæ, frangitur oratione, resistentia fugatur, fitque gradus et sternitur pede casto : proficiscitur perseveranter per misericordiam Dei beata puella, et collata sibi dona nequaquam abscondit, sed exponit ad lucra : profecto etiam in numero coadunat coætaneas puellas odore sacræ famæ, et verbo et exemplo invitat ad Christum ; nunc quidem divinitatem et altitudinem regni cœlestis et æternæ vitæ præfert, Angelorumque pulchritudinem et gloriam Sanctorum ; nunc caritatem Dei pietatem et misericordiam magnificat, atque mansuetudinem Christi : qui piarum virginum decorus sponsus, ac integritatis custos immortalis, sibi caritate junctas ingenuas facit et coheredes, non horret pauperes aut divitibus adulatur, quin æqualiter omnes gemmis virtutum ornat et gloria coronat : jam spernere suadet hujus mortalis vitæ lenocinia, jocos seculi, ac vana blandimenta mundi. Tempore autem nocturnæ quietis, dum in silentio ante suum altare devotius

excitare ad contemptum seculi,

a Christo sanctisque visitatur jam decennis,

D oraret, apparuit illi Dominus Jesus Christus, sedens super aureum thronum : cui assistebant S. Petrus Apostolus et S. Paulus, necnon cum *c* leone S. Hieronymus, et magnus Pater ac sponsor S. Dominicus. Quem cum vidisset, humi prostrata, benedictionem postulat : quam assecuta, ex sancto proposito virginitatem suam illi perpetuo dicavit et vovit, quodque alteri sponso numquam assentiret. Leo autem qui apud S. Hieronymum fuerat, cum ea tota illa nocte remansit, mirabilisque odoris fragrantia in camera illa diutius fuit.

c

et virginitatem ei vovet.

12 Nempe benedictione accepta insurgit pugna. Nam germanus frater, paternus tamen (præ habuerat quippe pater aliam uxorem) cum audisset suam sororem Columbam velle renuntiare seculo, fremens et tumens, Magistrum Sororum, auditorem Confessionis illius, minis invadit, et inhibet ne de cetero de sorore sua se aliquo modo intromittat. Ipse pro certo ignorabat, quod consilium Dei in æternum permanet. Christi Confessor innititur auctoritati Evangelicæ; Nolite timere eos qui occidunt corpus ; continuat tamen, sed prudenter. Ille autem

Hinc contra eam insurgit frater,

Matth. 10, 28

E sororis innocentiam molestare non audet, sed dissimulando machinatur insidias, quibus faciliter puellaris natura blanditur, ornatu scilicet vanitatis et copula maritali : venusta quippe Christi puella erat et decora valde. Fratri jungitur pater ipse, et matrem movet : ipsis adhæret omnis parentela. Puella jam decennis fere erat, quam etiam alba veste ornant, et aliqualiter dissimulant. Qua induta cum ad ecclesiam ex more procederet, vanæ gloriæ stimulo agitabatur : quare pie Deum timens, eam de cetero induere neglexit : mater Christi Confessorem stimulat ut rigorem pœnitentiæ ejus et orationum mitiget, aut pro parte suspendat. Flectitur incautus, in eoque pure fidenti simplici Columbæ dissuadet Quadragesimalia continuare jejunia, sed intermissim. Quæ dum meditaretur et quasi retrocedere judicasset, respondit ; Pater, vere absque labore prosequor et imitari opto magistrum meum Jesum Christum, ac venerandam matrem S. Catharinam. At ille jubet matri, ut saltem ferculum unum de oleribus vel leguminibus conditum procuraret : quod cum intentasset, pia puella, ne palatum alliceret, cineres vel terram aut aquam apponebat. Mater cum advertisset obstitit : O filia, inquit : quare te vis interficere ? Libenter tamen simplicia et inculta ac etiam exigua sumebat : carnes autem et quodcumque lautum omnino neglexerat, licet quandoque id non advertissent.

ipsosque parentes movet ut filiæ propositum nitantur flectere,

inducto etiam quadamtenus Confessario :

F

Cap. IX

Sed ut fraterculi prophetia impleretur,

13 Vaticinium quod fuerat a Spiritu sancto oportebat impleri ; ut divinæ pietatis sortiretur effectum. Germanus namque ipsius, qui prædixerat, Ego Frater et Columba Soror, jam in conventu S. Dominici Ordinis Prædicatorum, habitum sanctæ religionis *d* susceperat, pie docteque vivebat, ubi et mirabiliter profecit. Æmulabatur æmulatione Dei soror ipsa fratrem, frater illam dulciter hortabatur. Prior autem collegii Sororum cum ex more regulam legisset, ipsa zelo succensa devote rogabat, ut consequi mereatur : et publice supra majus altare in manibus illius Prioris spopondit, habitum ipsum sumere, ac perpetuam Christo virginitatem custodire. Ad aliquos dies hanc visionem passa est. Vir quidam pulcherrimus duxit illam ad quamdam arborem ut ibidem effodiat : quæ territa cum non auderet, ille effodit, et auri massam *e* repertam ei obtulit ; Accipe, inquit, pro labore tuo. Ipsa renuebat : quare ut apprehenderet ipse coegit. Rursus conduxit eam ad ecclesiam *f* S. Scholasticæ, ipsamque statuit ante imaginem beatissimæ Matris Dei, cui astabant duo Angeli, habentes in manibus duo alba cinctoria, et alterum sibi, aliud fratri suo, quem in brachiis

d

ipsa post ostensum sibi in visu præmium castitatis,

e

f

vidit se fratremque ab Angelis cingi,

A brachiis ejus videbatur habere, propinant. Sermo fidelis : nam Benedictus et Scholastica sanctissimi, etiam in Christo fuerunt germani, ac religione clarissimi. Inde fere ad duos menses dilectus ille frater balteum suæ militiæ et gloriam inter cœlestes excubias *g* recepit, sic commutatis zonulis quas consueverant in flagellum : ipsa vero, quasi florida arbor paradisi, suavitate fragrans boni odoris Christi, fructus reddit caritatis et honoris. Itaque plures diversarum Religionum Patres, nec non earum piæ Sorores, cupidine maxima dabant operam ut illius societate fruerentur, judicantes se feliciores si eam consequerentur in Sororem. Profecto ex tunc dulcioribus contemplationibus intenta, amplius orationi vacabat; in tantum ut neglectis sensibus et rapta in spiritu, sæpe sæpius per plures horas quasi marmor residebatur. Jam credita sibi fuerant divina colloquia, pretiosa super aurum et topazium, ac melle et favo dulciora, fueratque accincta robore. Fervens accessus erat illi ad sanctum Maurum : etenim locus ille quoddam montis Calvarii fertur habere vestigium : ibi passionem Christi, quasi Hierosolymitana peregrinatione, sanctificabat. Itidem circa B quasdam columnulas Cathedralis *h* ecclesiæ se obversabat, et versis ad terga manibus brachiis colligabat.

g et illo inter Prædicatores mox defuncto,

ipsa actionibus devotis intenta,

h

14 Versutus ipse contortus dæmon subdole fraudem sollicitat et cladem. Nempe callidius parentes stimulat ut illam tradant nuptui. Jam puella duodennis erat : mater blanditur, seculares ornatus ipsa contemnit : affines de sponso alludunt, illa horret. Tandem parentes eam de nuptiis astringunt, pia puella respondet; Ego sponsum jam accepi Dominum Jesum Christum, et me sibi in omni castitate dicavi : prorsus nolo habere alium. Avunculus autem, qui et majoris auctoritatis erat (præabundabat quippe substantia) replicat, graviorique sermone ratiocinatur, et quasi sanctiori lege suadet, quod tenetur assentire, præcipue quia in illius arbitrio penderet hujus negotii optima provisio : prosequuntur, pater, qui hortatur et præcipit; mater, mulcet et applaudit; major ille frater, Volo, inquit; tandem omnes acclamant, Sic fiat. Pia puella, a terra ad cœlum elevatis luminibus, reductisque humeris ad collum, corde constanti, modesta voce, in omni mansuetudine idem contestata est; Accepi Dominum Jesum Christum, nolo habere alium. Quod cum audissent, prorumpunt in minas et strictis dentibus fremunt : C minantur indicibus, illamque quasi rebellem torvis oculis contuentur, et tamquam favoribus eorum indignam vilipendiis abjiciunt, quodque interficerent si non assentiret; [minantur]. At illa patientia præstans, tranquillo corde orabat; Domine Jesu, ne abjicias me : tu enim es sponsus meus dulcissimus, in quo confido. Proposuerat quidem potius mori, quam transeundo ad secunda vota Christum abnegare : et ecce pia mater conversa est in asperam socrum, et ipsa quasi orphana cui non erat patronicium : verumtamen in Deum devotius absorpta, de seculo non cogitabat; sed reverens et tacita, sanctis operibus ac familiaribus obsequiis insistebat.

jam duodennis sollicitatur ad nuptias;

quas constanter recusat,

Jesum sponsum habere professa.

ANNOTATA.

a Fastus *huic Auctori semper scribitur* Faustus; *nec tam superbiam, quam ornatum pompamque externam significat.*

b Glastum *color ceruleus, qui modo tam copiose advehitur ex India (unde etiam* Indigo *vulgo dicitur) ut apud nos collecto amplius opus non sit.*

c *Leander et omnes Italici scriptores* S. Leonem Papam *hic intelligunt : ego animal illud quod solet cum* S. Hieronymo *semper pingi, ipsumque cessante visione ideo relictum apud* B. Columbam *nocte reliqua, tamquam custodem voti quod fecerat, et pignus fortitudinis divinitus ipsi dandæ ad sui propositi defensionem, contra mox insurrecturas tentationes. Ast, inquies, per meram vulgi ignorantiam fit, ut Leo* S. Gerasimi *appingatur* S. Hieronymo, *an hunc errorem confirmaverit, divina (ut supponitur) apparitio? Nequaquam, sed permissa fuerit phantasia Sanctæ prævalitis naturaliter speciebus, licet erroneis uti etiam in raptu; quod satis frequenter contingere alio opportuniori loco ostendemus sequenti Tomo.*

D

A. SEBAST. CONFESS. EX MS cap x

d *In margine additur (sed aliquanto inferius et loco non suo)* Arbor Religio est : massa auri, magna præmia signat.

e *Mirum profecto, cum solum tunc fuerit annorum decem, ut mox apparebit ex ætate sororis, quæ erat biennio junior.*

f *Cæsar indicat monasterium Benedictinarum hoc fuisse, cum ait quod conatæ sint* Columbam *ad se pellicere et ad Regulam Benedictinam amplectendam.*

g *Omnes hic interpretantur mortuum tunc juvenem fuisse : idque videtur sensus exigere, nec vero postea fit ulla ipsius mentio: sed fratris alterius, qui similiter postea Dominicanus ex prioris fratris nomine dictus est* Joannes, *infra num.* 98.

h *Cæsar indicat, Cryptam Cathedralis ecclesiæ, intra quam erat oratorium Confraternitatis sacrorum Stigmatum S. Francisci.*

CAPUT III.

Sponsalitia pacta simul cum capillis rescissa, molestiæ a consanguineis et dæmonibus ideo toleratæ.

Semper virtus fuit in pretio, et celebris habetur fama honestatis : quod namque in pectore avunculi habebatur occultum, prodit in lucem. Nam quidam pulcher adolescens, felicioris originis ditiorisque fortunæ secundum seculum, piam puellam concupivit uxorem, affectabatque summopere : jam quippe ipsa annos pubertatis attigerat. Cumque innotuisset parentibus, junctis ad cœlum manibus et præ gaudio exultantes, quodque nacti fuerint fortunam tam opimam admodum læti, firmant dotem; fideque spondent ei Columbam in uxorem, ipsa tamen nescia; stabiliuntque diem, qua et ipsa præbeat assensum: ornant cinctorium sponsale, præparant confectiones, et instrumenta sonorum, et choreas juxta ritum patrium. Cœlestis autem Sponsus ipse dulcissimus non derelinquit sperantes in se, sed semper opportune succurrit. Quamobrem nocte præveniente deputatam diem, apparuerunt ei duo in habitu Ordinis Prædicatorum, admonentes eam ut mane festinaret ad S. Maurum, ubi sanctimonialis quædam de quibusdam emergentibus eam plene instrueret, nec timeret. Pia puella stupuit : et cogitans quid sacramenti visio autumaret, æstuabat lucem, et quasi nox protraheretur ingeminabat suspiria. Tempestive matrem sollicitat et convicinas; petentes ecclesiam pia puella præibat : quamdamque Crucem in summitate collis in via fixam *a* adorans, flexa orabat. Et ecce illico astitit ei quædam Monialis : Noveris, inquit, bona filia, te traditam nuptui, et hodierno vespere sunt celebranda sponsalia. Esto constans, et nullo modo abscedas ab æterno sponso Jesu Christo : abscide tui comam capitis, et illis assigna : subitoque discessit, nec sequentes adverterunt colloquentem. Tali igitur oraculo puncta ingemuit, incedebatque suspirans; intra se alloquens, iterando : Numquam faciam : Potius mori : Utinam possem deserta petere, vel me in

Juveni opulento desponsa a parentibus

a duobus Prædicatoribus sibi apparentibus eo dirigitur.

a ubi quid faciendum intelligat :

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

A in aliquo monasterio celare! Christi Confessorem, appellat, reique seriem manifestat. Qui arduum nimis casum existimans, eique plurimum compatiens, dixit: Sancta Catharina Senensis in hoc casu incidit comam: tu, filia, fac similiter, et ora.

b et consanguineis ad sponsalitia collectis, c

16 Vespere tandem sponsi parentela conveniunt; et sponsale cinctorium præferunt *b*. Quibus domi residentibus utriusque affinitatis viris et mulieribus, beata Columba dixit: Vos me spopondistis et vultis me assentire? Quiescite paululum: jam redeo. Et ascendens solarium, incidit comam *c* sui capitis: abscissamque detulit eis dicens: Accipite pompam seculi ac istas vestras vanitates. Ego quidem accepi sponsum, qui non exigit ista: quod autem de me feceritis non curo. Doleo nihilominus de ipso juvene, qui me voluit accipere: porro ipse pœnitentiam luet. Nutu Dei tantæ auctoritatis illius verba fuerunt, quod confusi nec valentes replicare omnes protinus discesserunt. Quanto autem tumultu minis et injuriis a suis affecta fuerit, cum quisque præsumat, narrare non oportet. Ut autem dies illuxit, ne occasionem pluris scandali præberet, ad monasterium proximum S. Scholasticæ *d* declinavit, clamque B in ecclesia manebat. Nempe vulgatus erat in civitate suæ constantiæ notabilis actus. Sanctimoniales ipsæ timentes, neque nimii algoris, nivium, et gelu, seu mediæ aut fletus acerbitate commotæ, neglexerunt omnem pietatem: orantem tamen tota die, omni alio refrigerio destitutam, eam dimittunt. Parentes irati circueunt convicinia, eam requirentes. Quæ ut advertit, in domo cujusdam piæ vidûæ, ubi pernoctaverat aliquando, se contulit. Sed ut eis innotuit, furentes minis ac verberibus domum redire compellunt, dicentes: Nolumus desistere, velis nolis, accipies maritum. Sæva tandem importunitate fatigati mitigant iras: ipsa vero beata puella, redit ad contemplationes suas, et lacrymis ac precibus Jesum Christum invocat suum dulcissimum sponsum; Domine Jesu, ne abjicías me. At cum quasi lassa dormitasset, apparuerunt ei piissimus ipse Pater, scilicet Dominicus, cum S. Catharina Virgine Senensi: qui cum supposuisset lævam capiti ejus, reclinemque exciperet, dulciter eam consolabatur dicens; Filia, ne dubites, quia eris omnino religiosa Soror de Ordine meo: sicque admodum lætam dimisit.

rescissam capitis comam exhibet, d atque ad ecclesiam fugit; unde violenter retractam S. Dominicus apparens solatur.

cap. XI Eadem nocte addictus ei sponsus in somnis visa Columba territus,

17 Altius prospicientes advertimus, omni tempore perniciosum fuisse resistere Spiritui sancto, ac C nefarium directioni divinæ intentare sacrilegium. Profecto et assertus ille sponsus, in eodem silentio noctis est etiam ipse hanc visionem passus. Nam videbatur ei, quod ipsa Columba, velut ornata sponsa, habens in capite coronam, ingrederetur præfati domum. Qua ingressa, corona de capite ruit, sibique videbatur mori. Qui horrore expergefactus est et excitatus a somno, cœpitque phantasiari diutius quid sibi apparitio prognosticaret: invaserat quippe eum terror intensus valde. Mane illico [adiit] quemdam sacræ Theologiæ egregium Professorem; et omnia percunctatus, sciscitabatur ab eo interpretationem rei. Cumque ipse singula ponderasset; Arbitror inquit, quod tibi non expedit neque te deceat præsumptuosa temeritate adversari Christo, cujus ipsia pia Virgo profitetur se dedicatam sponsam: profecto et melius omnino facies si desistas. Qui pœnitentia ductus, accessit ad parentes piæ Columbæ, dicens: Nolo pugnare contra Christum: ego abrenuntio omnibus promissis et juramento. Et post paucos dies ivit Romam, unde reversus mortuus est, sed et omnis illius familia in brevi est consequenter extincta. Caput enim mulieris vir, Corona capitis splendor familiæ, quæ ruina periit: nec ipse de sua temeritate transivit impunis. Quædam præterea pia soror, quam Pinzocham *e* dicunt, ipsi B. Columbæ D affectu charitatis et pietatis solicitudine juncta, vidit eadem nocte duos in habitu Ordinis Prædicatorum: et unus præbebat B. Columbæ scapulare, alius vero quinque panes, inter quos unus teter erat et horribilis valde, reliqui candentes. Ob id præintellexit, quod tandem Religionis habitum consequeretur; et cum alimento cœlestis refectionis, tribulationes horribiles pateretur et dolores mortis.

ultio [illegible] jam sponsa. e

Pater quoque ipsam dimittit pro arbitrio vivere: f

18 Pater nihilominus ad se reversus, meditabatur animi constantiam virtutesque B. Columbæ: et recognoscens digitum Dei, sancto timore corripitur. Namque de cetero statuit eam omnino molestiis non impediri, sed locum seorsum in domo assignavit ubi prosequi posset devotionem suam; indulsitque ut prædicationibus et sacris officiis (congruis tamen temporibus ac cum piis personis) commode interesset. Mater vero, etsi integritatem divini cultus et devotionem, nec non omnimodam ejus honestatem diuturna prorsus experientia comprobasset; cum tamen affines consanguinei mugitiis *f* trutannicisque verbis, una cum procacibus minis, eam sæpius retunderent, et de diligentia custodiæ insultarent (quia opinabantur speciosam ipsam puellam, tantæ E puritatis et simplicis incessus, faciliter posse deludi) tum etiam fortuito periculo aut rerum discrimine suspecta, libentius tradidisset custodiæ maritali, ut se potius a solicitudine absolveret quam satisfaceret pietati. Ceterum quia plurimi lucri ac commodi domi erat, ægre ferebet in parte distractiones mentis, orationis otium, et sancta colloquia. Frustra tamen, quia sibi per omnia obediens, quantumcumque afflicta assiduis laboribus, in omni patientia quæque sibi injuncta diligentius exequebatur. Rigidior erat ille avunculus, qui gravitate fastus ac favore familiæ, nutibus indicebat arguebatque digitis: cui obsequebatur frater ipse, [filius] alterius matris: qui præsumens de viribus, spiritualis vitæ donorumque cœlestium incredulus (forte eorum opinioni consentaneus, qui supra culmina tectorum aliam esse vitam cœlestem despiciunt) insequebatur illam profanioribus opprobriis, atque sæpius minis dehonestabat et vilipendiis. Multotiens quoque compertum est in via ad ecclesiam S. Dominici eam observasse, vel transeuntem pro sacratissima Communione, vel sanctis officiis aut prædicatione, ut illam gladio debilitaret, etiam cum proposito intentandi mortem. Sed divino præsidio munita atque F Angelica tutela, illico tenebantur eorum oculi, aut horrore repulsi retrocedebant, vel aliter impediti malignitatis suæ frustrabantur effectu. Affirmabatque ipsa pro certo, pluries vidisse supra caput suum propitium custodem S. Dominicum, ejus protectioni expositum et intentum defensioni: et licet sic multipliciter afflicta ac lacessita, æquo animo tamen propter Jesum Christum ejus dilectissimum sponsum omnia etiam patientissime tolerabat et hilariter.

matre non desistente nuptias urgere, avunculo et fratre etiam plagas parantibus, sed divinitus semper prohibitis.

cap. XII Hinc rabidus dæmon eam cædit, qui alias fortuito invocatus ab ipsa,

19 Nocentissimus piarum animarum hostis, atrox ille cruentus, innocentiæ beatæ Columbæ callidius obstat; et quod per suggestionem non potuisset alienam, ipsemet nititur prævalere. Nam domi eam invadit, irruit in alapas, et unum dentem excussit: in terram dejecta, Jesum Christum fidenter invocat: sons ipse fugit. Sic etiam ante hoc pluries se ingesserat. Quondam videlicet mater ejus, cum vellet extrahere frumentum ex quodam modio, puella in missa porrigebat, infantulus autem superius dimissus in cuna vagitu matrem redire coegit: quæ festina ibidem puellam reliquit. Et cum ad quietandum diutius immoraretur, puella tentabat exire. Quæ cum præ altitudine non posset, inpræmeditate dixit. Heri dæmon! Cumque avertisset, prorupit in

A in fletum, putans magnum erratum incurrisse. Descendit mater, consolatur afflictam, respondentem, Volo confiteri, volo confiteri. At illa, Quid? Illa narrat : excusat mater : Nil est. Consolari noluit, quousque ad pedes Parochiani per convicinam adducta, licet fletu et singultu oppressa. Hortatur ille : narrat tandem. Subridens Sacerdos dixit : Filia, nil est : noli flere. Munita benedictione recessit. Nocte dæmon eam suffocare intentat : puella clamat : mater in brachia suscipit, et Jesum Christum invocat. Iratus ille alapam ad maxillam impressit, et diutius vestigium omnibus patuit. Post aliquos dies dum solarium ascendisset, apprehendit per comam et prostravit, eamque suffocare tentabat. Quæ beatissimam Dei Matrem invocavit (illico tamen auxilio affuit) nec non domui toti olim adversatur. Namque intempesta nocte, scintillis ac nidore perterritos parentes surgere cogebat, quasi camera Columbæ verteretur in favillam : qui accurrentes intuebantur in tranquillo orationes prosequentem, ibique velut in securiori loco quiescebant. Itidem densitate fumi iterato officit totam domum, ac si B civitas ureretur : parentes deserunt celerrime cubile, cellulamque Columbæ orantis faciunt refugium.

etiam post confessionem,

ipsam nisus suffocare,

variis domum implet terroribus,

20 In tantum miser ille viluit aliquando, ut sensibiliter in forma magni muris variis eam illusionibus molestaret : nunc quidem sudaria lacerabat et vestes, sæpius corroso fractoque filo Pater-nostra per cameram dispergebat, extinguebatque lampadem ne oraret : rursus panem illi ore deferebat, et nuperrime poma, ut illam importunitate a sancta meditatione absolveret, et tentaret de abstinentia, quæ illi suprema fuit. Cui diutius insistenti quandoque subridens respondit : Per nomen Jesu inde transporta : comedas tu. Finxit quasi obtemperasset, insidiatur abjectius sceleratissimus. Malefici pro certo et ipsi asserunt quod ille immunditiam horreat per naturam, quam tamen per obstinatam ejus malitiam machinatur explere. Difficilis utique est hæc pugna juvenibus, ad quam si quis aggredi contendit, sauciatus illico ruit. Vincit hostem, qui Deum invocans terga vertit. Namque magnus Autonius cum orationibus impetrasset videre fornicationis dæmonem juvenibus insidiantem; ei prostrato ante eum dixit, Vilissima specie mihi apparuisti : te amplius non timebo. Ut igitur virgineam illius puritatem fœdaret, sanctamque voluntatem detrimento obturbaret atque inclinaret ad malum, non semel apparentiis turpioribus et inhonestis allicit; nudos videC licet mares fingit et feminas, exercitantes obscœnas corporis partes ad flagitiorum immunditias, colludentesque impudicis amplexibus. Et puto variasse nutus, nec dicendas circumstantias præmonstrasse, quæ plurimum mulcent mentes hominum. Et cum se dæmon decorum juvenem ostentasset, ultro se nudum præbuit. Omni, inquit, mei corporis voluptate fruaris. Sponsa Christi B. Columba, ira et horrore succensa, ingeminat sputa et fugit ad consueta præsidia, ad orationes scilicet et verbera et stratas spinas; corpusque urebat urtica, sicque in nomine Jesu Christi superabat hostem.

deinde in forma muris ejus preces interturbat,

aut obscœnis speciebus objectis

eam fatigat.

ANNOTATA.

a *Cæsar ait*, columnam *fuisse*, cui insculptus erat Crucifixus.

b *Albertus, ut scenam impleat, inducit hic præsentem sponsum, blandaque ejus verba, ut Columbam alliciat ad consensum : sed abfuisse satis apparet ex contextu sequenti.*

c *Idem ait, præcisam tunc comam pervenisse ad Sorores de Pœnitentia in monasterio S. Agnetis, eo tempore extra muros constituti, apud quas religiose servatam ipsemet osculatus sit, agnoveritque coloris esse inter* D *aureum purpureumque. Addit etiam ante annos non multos (scribit autem anno 1650) ex suis spiritualibus filiabus unam annorum 14, cupidam sequendi Sorores duas sub regula Tertiariarum S. Francisci viventes, in simili articulo deprehensam, idem consilium secutam fuisse, ac voti compotem rescisso capillo evasisse.*

A. SEBAST. CONFESS EX MS.

d Erat enim, *inquit idem Albertus*, parentum domus contigua monasterio S. Scholasticæ, eo ipso loco, ubi nunc stant crates prætensæ novo S. Agnetis monasterio : sicut ex antiqua traditione haberi testatæ mihi sunt Sor. Maria Coppa Priorissa, et Sor. Dorothea Zappa Suppriorissa.

e Pinzocha, *alias* Pinzochera, *et masculine etiam* Pinzocherus, *est portans habitum alicujus tertii Ordinis, et sic etiam explicat Cæsar.*

f Mugitius *dici videtur, unde* et Muginari, *ab interno murmure seu submurmuratione vulgariter* Muggio, *quod etiam mugitum significat;* Trutanicus *vero ducitur a* Trutanis *id est, scurris ac vilibus hominibus, de qua voce multa erudite Cangius in Glossario.*

CAPUT IV.

Columbæ profectus, visiones, extases in domo parentum; de futura ejus sanctitate prophetiæ. E

Gratia irradiantis ac miserentis Dei intellectum hominis dirigit, movetque affectum, et in tantum elevat et extollit, ut multa supra naturam suam rationale animal operetur et videat, ac interpretetur et cognoscat, ad nostrum etiam provectum, ad adstruendam fidem et spiritualem vitam. Beata denique Columba, velut attestantur illius ortus et baptisma, multiplicibus Spiritus sancti donis promota, cautius se munit adversus insidias diaboli; exquirit Dei præsidia, armisque Apostolicis accincta pœnitentiæ rigore contendit. Profecto jam amplius abstinebat, majorique inedia lacessitos artus attenuabat. Indixerat enim sibi, ultra stationes ecclesiasticas et jejunia, quinque Quadragesimas, ut ita dixerim; a die videlicet omnium Sanctorum, ad Nativitatem Domini; a Septuagesima, ad Pascha; a Rogationibus in Pentecosten, hanc Quadragesimam Apostolorum dicunt : a festo sanctissimæ Trinitatis, ad Octavas Corporis Christi; a festo S. Dominici, usque ad Assumptionem S. Mariæ; et omnibus sextis feriis ac diebus sabbati totius anni. Et licet exigui panis ei semper fuerit communis usus, et potus aquæ; F intermisso tandem pane, immaturis fructibus et acerbis uvis etiam parce vescebatur : ita ut piæ convicinæ, sæpe timentes pariter et admirantes, ne extingueretur tanta penuria, superfluis quibusdam subinde allicerent, ut saltem plusculum sumeret.

cap. xiii

Ad ulteriora se extendens,

quinque Quadragesimas observandas assumit,

tandem et panis usum abdicat,

22 Ipsa vero longe avidius spiritualis vitæ pabulum exoptat : panem verum, Eucharistiæ videlicet Sacramentum. Id namque complet vitam cœlibem, atque in via confortat animam et sustentat, gratiam causat et auget, ad pugnam excitat et confirmat, dæmones terret et fugat, impedit facinora et delet, puritatem et innocentiam obtinet, et conservat humilitatem, castitatem et ceteras virtutes multiplicat et merita, hominemque prægustata gloria tandem transformat in Deum. Nostra igitur Angela, cum Angelorum prægustasset escam, terrestria omnia contempsit, et quasi dulcedinis fastigium attigerit anhelat ad cœlestia, vixque sibi mortalis naturæ reservat opportuna. Nimirum cum apud suam parochialem a ecclesiam die Nativitatis Domini ipsum Altaris sacrificium suscepisset, tanta fuit repleta dulcedine, et dilectione inflammata, quod zelo langueret, idque solummodo excogitaret ac meditaretur omnino. Cumque

Eucharistiæ desiderio æstuans,

a permittitur eam quot mensibus festisque usurpare :

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

A que affatim ac uberrime fleret die ac nocte præ illius desiderio : pius Confessor Christi suus Pater spiritualis indulsit pro omni prima Dominica mensis, festisque diebus B. Mariæ.

ter quavis nocte se flagellat,

23 Flagellabat præterea corpus suum flagello ferreo, quod disciplinam appellant, ex quinque junctis catenulis quotidie, ter saltem omni nocte (Patrem [in hoc] prorsus imitabatur sanctum Dominicum, sanctamque Matrem Catharinam Senensem) primo pro suis piaculis, pro peccatoribus superviventibus secundo, postremo pro fidelibus defunctis in purgatorio. Ardebat procul dubio caritate proximi, multumque compatiebatur delinquentibus. Institit non modi cum, et apud suum Patrem spiritualem Christi confessorem obtinuit, balteum *b* ferreum, cinctorium scilicet rigidum, quatuor digitorum latitudinis, quo virgineos renes suos accinxit : semperque hujusmodi pertulit; in quod quasi squammas ex livore et sanguine diuturnitate demum impressit, ac carnibus incalluit : nec minus super nudo cilicina veste tegebatur. Orabat denique prolixius, sanctisque meditationibus devotius intenta, frequenter mente ac spiritu rapta, suspensis sensuum exteriorum actiB bus, ac stupito corpore quasi lapis reddebatur immobilis. Noctes fere ducebat insomnes, nisi paululum dormitasset. Consolabantur eam Sanctorum colloquia, ac visionibus cœlestibus instruebatur. Exercitia commodi, et obsequia familiæ, lenis ac mansueta, parentibus subjecta, gaudenter explebat. Ad omnes mitis et placidas pias aures spiritualibus dictis accommodabat, corde læto inhiabat : ore salubria verba proferens, ac sacra dicta conruminans, Deum per omnia laudabat,

b ferreum cingulum induit :

orationi noctes insomnes impendit,

dies labori.

cap. XIV.

24 Elevantes in Deum puras mentes cum lacrymis et munditia, terrenis contemptis, cogitationumque fugata caligine, gratias consequuntur, atque divina mysteria dulciter contemplantur. Sponsa Christi B. Columba in suis continuatis precibus plures habuit visiones Dei. Vidit autem eo tempore nudari se a quodam seculari, deinde extra Reate per latam viam duci usque ad aquas cujusdam fluvii, ultra quem erat desertum : inde resonabant dulcissimi cantus et melodia. Illico apparuerunt tres religionis ac sanctimoniæ approbatissimi Fundatores ; sceptriger ille monasticæ disciplinæ Cœnobitarum, præclarissimus Pater sanctus videlicet Benedictus ; medius erat Mendicantium Princeps, egregius ipse doctor et virgo, cum liliis ac codice et habitu candenti, maC gnus Pater S. Dominicus ; tertius erat pauper stigmaticus, pœnitens et humilis, norma Fratrum Minorum, Seraphicus Pater S. Franciscus. Eorum placido intuitu blandita, afficiebatur plurimum, quasi alteram ex tribus eligendam singulorum nutibus illi suggerat Spiritus sanctus, eorumque trium sanctitatem vel aliquo modo imitaturam ostendat. Nimirum candidum potius spectat alba Columba, quæ jam ad innocentiam Stelliferi *c* oculum fixerat, puritatemque intuebatur et doctrinam. Alloquitur eam sponsor ipse sanctissimus, et sublevat brachia : Iste est, inquit habitus tuæ saluti opportunus : congeminansque amplexus et frontis oscula, sub cappa sanctæ mortificationis tegit : ubi tantam mirifici odoris fragrantiam hausit, quod nec usque ad ejus obitum defecit. Et dixit ei : Hoc desertum via est Sanctorum Patrum, quos sequeris. Nos jam pro certo scimus et dicemus posterius, quoniam relictis omnibus et dimissa patria, ductu Spiritus Sancti attentato congressu, ipsa maximum fecerit virtutis periculum ; latamque viam, usque scilicet ad Tiberinam aquam, sua strenua probitate sincero calle cucurrit : citra aquam vero visis sanctimoniæ Regulis, sub tutela divi Dominici, ad pascua doctrinæ, per montana Perusiæ, arduo itinere, referta sanctitatis odore, cum suis sanctis Patribus cœlestia conscendit, et felici potitur gloria.

In extasi quadam

videt tres Ordinum Fundatores,

c ex quibus Dominicus suo eam habitu tegit.

D 25 Circa festum Nativitatis Domini, ut ad contemplationem tantæ solennitatis devotius excitaretur, [quod] mente conceperat, sensu optat experiri. Rogat igitur Patrem Christi confessorem, ut de lino vel saltem de cera sibi figuret bovem et asinum, ut supra suum altare, quod ipsa præornaverat, mysterium illud eadem nocte repræsentaret. Ipse præoccupatus distulit : pia vero Columba sacratissimæ noctis celebrat excubias et quo poterat profundius meditabatur caritatem Dei super salutem generis humani. Omnium autem parvulorum beatissimus infantulus Dominus Jesus Christus in præsepio ei visibiliter apparuit : quem genuflexi adorabant gloriosa mater virgo Maria et Joseph, medium inter bovem et asinum, tribus Angelis cantantibus Gloria in excelsis Deo. Mane Christi Confessori se excusanti subridens respondit : Habeo gratias, profecto hac nocte maxima spiritualis jucunditatis gaudia consecuta sum. Plane futurum erat ut in solo Christi corpore omnis sua dulcissima refectio penderet. Die vero Epiphaniæ, cum præfatus Confessor diluculo aperiret ecclesiam, vidit magni splendoris globum de cœlo supra domum ipsius Columbæ descendisse : accedentem eam ex more mane ad Confessionem E diligenter percunctatur, si quid circa auroram vidisset in camera. Quæ respondit : Pater, ego tota hac nocte vigil rogaveram dulcissimum magistrum meum, ut me dignam faceret videre illam stellam, quæ ab Oriente usque Bethleem sanctos Magos conduxit : et quidem me genuflexa ac menti intenta, quasi tactu quis excitasset, vidi stellam splendidam omnem domum meam irradiantem, quæ ut disparuit domi fragrantiam reliquit. Felix Virgo jam regales gentium primitias concomitatur, latriam condignam exhibere Christo. Nunc melius intelligo Hieronymum ad Paulam illustrem : Ad præsepe quoque, o Paula, inquit, te teste nato puero multitudinem Angelorum, inter crepundia novi partus et querelas nescii ploratus, gloria in excelsis Deo cantantem, ac radiantem stellam vidisti : Magos præterea visione beatis oculis inspexisti, et cum eisdem Deum puerum in præsepio adorasti.

Natalis Domini species ei objicitur,

et nocte Epiphaniæ aspectu stellæ dignatur.

26 Liquet, piissimi Patres, B. Columbæ fervens devotio, et ad suum æternum Sponsum caritatis immensus affectus. Profecto cum circa Passionem Domini Jesu Christi suæ meditationis fecisset exordium, ut devenit ad id quod sanctus et innocens Dei filius pro nostra salute, quasi maleficus F ac sceleratus, impiorum manibus, in terga versis brachiis, ad columnam crudeliter flagellabatur ; nimio dolore confixa, compassionis affectum incepit explicare flagello suo consueto. Et cum se prolixius flagellasset, terraque virgineo cruore subsudaret, mater illius post somnum excitata strepitu, exarsit in fletum, et accurrens ad ostium cellulæ, clamabat : Filia, quid facis ? Quare vis te interficere ? Ipsa vero absorpta, et petræ Christo juncta, non respondebat omnino. Sed cum fere noctem aurora terminasset, apparuit ei Angelus Domini, præferens illi veluti pulchrum tabernaculum, in quo ostentabat unam animam, et dixit : Videas, Columba, quam pulchra est hæc anima : persevera, quia et tu sic eris. Eamque semimortuam blande consolabatur, ac satis refecit. Ceterum et alias cum Missa celebraretur, apparuit ei supra calicem Dominus noster Jesus Christus, affixus cruci, latere aperto, coronatus spinis, ac totus livore perfusus : quem cum fuisset intuita, pietate compassa ruit in terram, quasi mortua agoniam protrahens : et cum diutius moraretur, tandem Christi Confessori dixit : Pater, orate pro me : opinor utique, si amplius sic videro, dolore transfixa omnino deficiam.

cap. XV

Christum flagellatum contemplata,

intuetur speciem beatæ animæ,

et Christum Crucifixum sub Missa.

27 Elevabatur præterea sæpius mente a Domino Deo

Reperta in extasi

A Deo, ad supernaturalia a sensibus abstracta. Hujusmodi autem mentis raptum, extasim sive excessum ignorabat mater ejus. Cum igitur primo eam supra suum parvum altare invenisset procumbentem quasi dormiret, atque sublevare intentaret; illa quasi mortua ruit in terram protensa. Mater vociferatur, et velut exanimem lamentabatur: convicinæ succurrunt, omnes Christi Confessorem insulsum culpant, et reclamant ad conventum, ac si rigore pœnitentiæ atque inedia periisset; illique a suis magni nocumenti periculum fuit: sed salutaris perseverantia Confessorem Christi reddit innoxium, et divina virtus ostenditur.

mortua creditur:

Nam etsi consilio manuum suarum operaretur assidua, non tamen a Dei contemplatione cessabat: quin imo si exorsas texeret telas, firmatis manibus supra telario in extasi facta, per plures aliquando horas reddebatur immobilis. Stupebant convicinæ omnes, et admirabantur quod nullo modo moveretur, quasi conversa fuisset in lapidem. Similiter si suat aut net sive interloquatur, spiritualia profert et elevatur ad cœlestia.

similia patitur inter operandum,

Referunt denique pro certo, illam domi relictam ad custodiam infantis, et [jussam] subministrare igni ligna sub lebete lixivii, spiritu raptam super faciem ignis corruisse. Nimius autem vagitus infantis quamdam convicinam coegit accurrere, quæ dum sic Columbam intueretur, putavit extinctam. Illico acclamat matrem, simul ipsam relevant, incolumem tamen ac illæsam omnino.

etiam illæsa super ignem.

B

28 Contigit quamdam matronam improbe compellere matrem ipsius Columbæ pro expeditione telæ suæ: quamobrem mater urget illam, et astringit etiam importune, atque improperatur. Tu, inquit, maritum contempsisti, utilitatem domus negligis, et pro tuo arbitrio jam vacas. Filia, oportet operari dico. Quæ omnino tacuit. Interim visione Dominum contuetur transeuntem per viam, qui conversus ad eam dixit: Columba, sequere me. Inde hilaris ac jucunda, ad sensus restituta, humiliter matrem alloquitur. Mea mater, absque dubietate expedit magis Jesu Christo obedire quam patri aut matri: rogo patienter feras. Illum utique sequar, quem procul dubio super omnia diligo. Nolis obsecro (coacta dico) non sis infesta Jesu Christo. Nequaquam decet tanta solicitudine uti pro istis terrenis et caducis: sed oportet præferamus factum animæ et opus æternæ vitæ. Felix virgo Christi [quod] non tantum propriam genitricem, quantum convicinas C et puellas, quas salutaris eloquii dulcedine attrahebat, frequenti instructione commonefaceret, seque omnibus bonorum operum exemplum præbuit.

ideo reprehensam a matre solatur Christus.

cap. XVI

29 Inflammant ad caritatem Dei exempla Sanctorum, tamquam carbones desolatorii, qui per applicationem sibi ac proximis vastant affectum carnis et hujus seculi, et dum alter fervore alterius incenditur, in viam salutis cautius proficiunt atque sanctius instruuntur. Ab Occidente namque, de Hispania videlicet, quidam spiritualis devotusque dominus Episcopus, Dei servus optimus, perinde Reate venit *d* ut Christi Virginem, quam revelatione Spiritus sancti mente præcognoverat, coram quoque corporeis oculis intueretur; qui Cathedralem ecclesiam ingressus, prudenter de ipsa sciscitabatur. At dum commodius quo poterat investigasset, quasdam puellas non minus nobiles quam morigeratas sancte alloquitur ipse bonus Dominus, sed non acquiescit. Quin imo nocte ad pium Deum orationibus instantius pulsat, ut, quam plurimum optat, ei clementius manifestet. Mane igitur ecclesiam ipsam ingressus, stellam mirabilis *e* splendoris sensibiliter spectat, quæ supra caput B. Columbæ orantis erat. Qui nimio gaudio admodum lætus, recte versus stellam dirigit gressus. Sed dum fere attingit Christi Virginem,

Hispanus quidam Episcopus, d

visendæ Columbæ causa Reate advectus,

e

D

tanti viri præsentia expavescit illa. Amita vero ipsius illico assurgit, illique flexa obviat, et quid exploret interrogat. Bonus Dominus; Volo, inquit, loqui verba Dei cum hac puella. Quæ reverenter et urbane annuunt, et puellam seorsum in unum ex sacellis ecclesiæ adducunt, astantque. Qui (ut tantum virum decuit) sermonem gravitate verborum ac sententiarum profunditate compendiosum cum perorasset, mitius ac blande B. Columbam de multis interrogat, et examinat diligenter, de voluntate et affectu, de cultu orationis et ritu pœnitentiæ, de moribus et vitæ progressu. Cui Virgo humiliter respondit ad singula, affirmans se velle servire Domino Jesu Christo, suo sponso dulcissimo, et Habitum sanctæ religionis ex desiderio sumere, atque sacratissimam Communionem optate sæpius frequentare. Ad perseverantiam hortatur bonus Dominus ancillam Christi; Et scito, ait, pro certo nec dubites, bona filia, Quoniam consequeris omnino quæcumque desiderat anima tua. Indulsitque ei ut etiam quotidie vesci posset ac refici Angelico pane, sibi ipsi reservans onus cujuscumque scrupuli. Postmodum Psalmum, Qui habitat in adjutorio Altissimi, in propriam E ejus orationem delegavit; crucellamque [dedit] argenteam, sacris Reliquiis refertam, quam ipsa usque ad pium obitum supra se tulit: postremo Pontificali benedictione insignitam reliquit. Ultimo surgens astantibus dixit: Si puella hæc opportunum spiritualem Patrem habuerit, saltem circa viginti quinque suæ ætatis annos, multum proficiet et magni fructus erit. Quam verbi Dei sancta et opima refectione saginatam, contraque diabolicos insultus et hominum molestias plurimum relevatam dimisit et instructam.

A. SEBAST. CONFESS EX MS

eam ex stella superne apparente cognoscit,

atque ad perseverandam animatur:

quotidianam Communionem indulget.

30 Amplius Magister quidam Prædicatorum Ordinis, de beatis Fratribus ac Sororibus ejusdem Ordinis prædicaverat: ad quem commode B. Columba cum tribus *f* coævis puellis accessit, requirentes si omnes urbes habent aliquam Beatam præter Reate, Qui visa earum columbina simplicitate, subridens respondit, Faciatis unam ex vobis, quæ neglecto contemptoque mundo totum cor in Deo constituat, illique soli placere studeat, et Beata erit. Mirabilis Deus, qui etiam servos suos indiciis quibusdam et signis præmonstrat et attollit. Domi conveniunt, ut ex ipsis unam eligant, quam Beatam laudent: scrutantur ac discutiunt: quælibet quamlibet hortatur: reliquæ se excusantes renuntiant, conveniunt in Columbam: quam omnes unanimiter eligunt, neque renitentem, sed humiliter se ingerentem, ac dicentem, Orate pro me, ut sim digna ancilla Dei. Et confestim ad præfatum Prædicatorem alacres redeuntes, et lætæ dixerunt patri; Elegimus Columbam, ut ipsa sit Beata. Qui non parum admirans, et quod ex improviso dixerat corde conferens, electionem ipsarum piam laudavit, atque signo Crucis approbavit. Simile prorsus habetur de S. Francisco *g*, qui adolescens cum una cum pluribus a Perusinis captus, et diro fuisset carceri mancipatus; dolentibus aliis, hic solus exultavit: et redargutus super hoc a concaptivis, respondit: Ideo me exultare noveritis, quia adhuc Sanctus per totum seculum adorabor.

Cuidam de Beatis Sororibus concionato, f

F

offertur a sodalibus ut talis futura:

g

ANNOTATA.

a S. Donati *eam fuisse, ait Cæsar.*

b *Idem appellat* duos circulos ferreos: *quod infra confirmatur num.* **102.**

c *Pingitur scilicet* S. Dominicus *cum stella in fronte.*

d *Albertus verosimilius esse putat, quod venerit causa Jubilæi, ad vigesimum quintum annum reducti a Sixto*

A. SEBAST. CONFESS EX MS.

A *IV anno 1475 sed tunc solum octennis fuisset Columba, cui (ut vidimus num. 22) post repudiatas nuptias annos pubertatis ingressæ, Confessarius potestatem fecit, quot mensibus semel et insuper festis communicandi; hic vero Episcopus, de ea raritate querenti, quotidianæ Communionis potestatem, ut mox dicitur, fecit. Agebatur ergo ut minimum 80 annus istius seculi, cum hæc res accidit. Balestra in hoc Albertum secutus, ordinem historiæ immutavit, nec advertit animum ad id quod dixi de Communione.*

e *Sic S. Januarius, inquit idem Albertus, ex vertice S. Sosii flammam ascendentem conspexit, de qua in illorum Actis apud Surium. 23 Septembris num.* 2.

f *Idem hoc refert quasi in pueritia Beatæ actum ex Ambrosio Taegio, sed nihil vetat quindennem fuisse.*

g *Habemus plures* S. Francisci *MSS. Vitas, ea quam S. Bonaventura collegit antiquiores; in illarum ergo aliqua ad 4 Octobris inveniendum confido, quod iste omisit et hic narratur. Cæsar addit, quod simili modo* S. Philippus Nerius, *ut videbimus ad 26 Maji, prænuntiaverit suum caput post mortem argento obtegendum, sicut et factum est.*

B

CAPUT V.

Fames Eucharistica Columbæ, variis miraculis expleta et honorata: raptus ad loca sacra, susceptio Habitus.

cap. XVII

Permissa festis omnibus communicare,

Præstantissimum corpus Christi, salutare viaticum pauperum peregrinantium ad patriam æternæ felicitatis, B. Columba amplius affectabat, jamque ardentius expostulat. Ob id summopere sacris Sacerdotibus deferebat, illosque devote venerabatur, ac prosequebatur humiliter, nec non et seipsam sincera simplicitate omnino credebat. Suum itaque Patrem Sacerdotem lacrymis astringit. Deus autem indulget et aspirat, quod jam singulis diebus festis obtinet, facitque proventum contra affinium insidias et detractiones. Nam amita, sanctitatem quidem Virginis approbans, statutis diebus mane ad laris fenestram B. Columbam egredientem observabat, eamque ad ecclesiam subsequebatur, et Sacerdotis diligentia sacris expletis mature redibant. Flagitiosus hostis molitur insidias: et facta effigie opimi juvenis et honesti: obviam [ei veniens] verbis blandis suadere nititur, fore salubrius tantæ pœnitentiæ mitigato rigore communibus vesci et uti vino, ne videlicet reatum proprii homicidii incurrisset. Cum-

confundit dæmonem id dissuadentem,

C que respondisset; non ut se extingueret abstinuisse, sed ut reprimeret carnem ac subjugaret spiritui: subintulit Virgo, Cuncta sumit qui Deo reficitur, quoniam in illo omnia continentur. Malignus replicat. Non est, inquit, ut tu opinaris: neque ipsa Communio continet veluti sentis, cum sit farina et panis, quod etiam consumitur, ut advertis. Illudenti pluribus mendaciis, tandem Christi Virgo objecit de rubo Moysi, qui cum videretur uri, illæsus tamen et incombustus minime defecit. Illico repercussus dæmon evanuit. Quem ut advertens cognovit B. Columba, Jesum Christum suum dilectissimum sponsum invocavit, et se signo sanctæ Crucis confestim munivit. Repente multitudo maxima Crucifixorum illi affuit, quasi stabilitam sibi credulitatem portenderent et constantiam. Inde festum *a* decem millium Martyrum crucifixorum devotius coluit et venerabatur. Mane vero in Missa vidit supra calicem Jesum Christum in Cruce pendentem, cujus objectu æstuans ac dulcissimis lacrymis profusis, Communione sancta maxime consolatur. Ille vero indignus atroxque nocte præfatam amitam ejus invadit, ac improperose insultat. Ut quid te intromittis de Columba, quæ stulta est et fatua, vacatisque super-

et animatur aspectu crucifixorum,

a

illiusque Christi supra calicem:

ille vero in ejus amitam effundit calicem:

D stitionibus et ritui inconsulto? Pluribus inde mendaciis objectis et minis adjunctis, multitudo dæmonum superveniens, os illius retorserunt ad aurem, stupidamque dimittunt et invalidam: ita ut jam Virginem associare nequeat aut moveri.

Noctu ad communionem deducta a Sanctis,

32 Circa vero crepusculum matutinum duo splendidi Fratres et una Soror veneranda adsunt ancillæ Christi, dicentes: Columba, hora est ut communiceris. Quæ alacris et festina sequitur Fratres una cum Sorore præfata, apertamque ecclesiam ingressi, ipsa flexit ante majus altare. Sacerdos autem cum Acolythis præaccepta clavi Sacramenti servatoque more, ipsam Christi ancillam communicavit, ac consueto ritu est reversa domum. Cum autem illuxisset dies et esset transacta hora, spiritualis Pater cui confitebatur, dubius impedimenti, accersivit eam, requirens cur Communionem neglexerit. Quæ, Pater, inquit, vos communicastis me mane ad majus altare. Nam et claves Sacramenti illo loco posuistis: neque ibidem reperietis Sacramentum, quia mihi contulistis. Ille obstupuit vehementer. Et cum diligenter inspexisset, invenit ut ipsa prædixerat. Si autem spiritu tantummodo aut corporali etiam præsentia, hic non diffinio. Nam habetur de S. Ambrosio, quod Mediolani in Missa *b* obdormiens, obsecutus fuerit in E distans exequiis S. Martini. Et similia multa de sancto Nicolao. Rursus equidem, commodi [non] nescia beata puella, Eucharistiæ optat Sacramentum: sed undique perplexa respectibus conatur differre, ne quasi importuna, omnibus videretur infesta. Cathedralem ecclesiam sibi facit refugium, et ad tabernaculum Sacramenti recurrit: illud fixis oculis intuetur, caritate languet, genas lacrymis rigat, dulcissimum Jesum Christum invocat, ac refici precatur ne deficiat. Confestim quædam candida nubes egreditur de tabernaculo, gradiens usque ad portam et regrediens pluries: tandem ipsam Christi ancillam occupat, et stillicidiis respergit, ac super brachia ejus quasi unus infantulus apparuit, quem reversum in Hostiam devotissime sumpsit, inenarrabilem spiritus assecuta dulcedinem. Sic etiam madefacta remansit, ut interrogaretur a pluribus, si ascendisset e fluvio: ipsa [vero] tacebat

ipsam a Confessario accepisse credit.

b

signisque probat:

alias Jesum ultra ad se venientem excipit.

cap. XVIII

33 Exuberat ancilla Christi spirituali dulcedine in refectione sancta, et quanto magis a seculo premitur, tanto potius cœlestia augentur. Mater nempe ipsius ad parochialem ecclesiam jam secum ducebat. Quæ inde aliquando prudenter assurgens, per suum spiritualem Patrem in basilica divi Dominici, ex opposito proxima, quasi surripuisset, communicabatur. Quondam dum sic illuc pergit, præfatus Pater ad proximam ipsam ecclesiam celebraturus festinabat: illique ipsa obvia, dixit: Deus indulgeat, ac F pertransiens petiit Ecclesiam Cathedralem, atque imaginem S. Mariæ lacrymis appellat precaturque singultibus. Cum autem sic diutius orasset, quidam veluti Sacerdos sibi apparuit, præferens Sacramentum, eamque plene refecit. Dum autem præfatus Pater celebraret, ut pervenit ad Communionem, una trium partium deficiebat. Qui, quomodo defuerit ignorans, est amare compunctus, ne forte per incuriam nefas incurrisset. Verum ut etiam sui excusationem pariter interponeret (non enim bene nuntium præintellexerat) B. Columbæ exposuit. Quæ, Ne, inquit, Pater, tristeris: ego sum communicata in majori ecclesia: Nam quidam pulcher Sacerdos mihi gratiam impendit, et optime satisfecit. Qui illico congaudens dixit: Lætor jam de eo quod accidit, longe a dubietate percipio, qualiter Dominus te participem meæ Communionis fecit.

et partem ex sacrificio alibi celebrato

Ab Angelis ad communionem ducitur.

34 Rursus contigit eam præfato spirituali Patre privari: quæ ad suum parochialem Sacerdotem, maturæ ætatis virum ac devotum Deo, recurrit: cui confitebatur

A confitebatur communicabaturque ab eo. Qui cum in festo S. Joannis Baptistæ opportune teneretur exire, notum voluit haberi B. Columbæ, ut forte abstineret ipsa die. Replicat humiliter ancilla Christi : sed instantius rogat, ne tanto die suo dulcissimo sponso privaretur, quia saltem diluculo posset prævenire : quod venerandus Sacerdos annuit, et summo mane præstolatur ipse, clavesque ecclesiæ supra posuerat altari. Et dum ipsa efflagitat sociam, nuntius urget quod velit venire. Quæ cum paulisper distulisset, tandem incedebat sola : sed comitatus Angelicus vallabat eam usque ad altare. Et cum fuisset communicata, discessit ipsa repente. Ut autem Sacerdos advertit quod claves adhuc erant super altare, expavit stupore, et quomodo quove tetendisset ignorabat omnino. Qui cum diligentius observasset, tandem in majori ecclesia in medio Sororum de pœnitentia B. Dominici eam invenit. Sicque Patri Sacerdoti, Angelorum evidenti ministerio se ductam et eductam fuisse, secreto revelavit.

Diebus quinque alienata a sensibus,

35 Non est prætereundum, quod etiam mirabiliter utique factum est. Nam sponsa Christi, cum diutius anxie desiderasset contueri sancta loca et Hierusalem, et utinam Deus indulsisset, ardenter B concupisceret; rapitur spiritu, ac per quinque dies quasi esset exanimis omnino immobilis redditur; ita ut parentes jam eam flerent velut mortuam. Quamobrem advocant medicos : qui non invenientes cordis pulsum, inter se disserebant : unus tandem supra caput palpans, judicavit eam viventem. Elapsis diebus quinque cum redisset ad actus sensuum, genitor assistens hortabatur illam ut reficeretur cibo : quam recusantem astringit præcepto, eique porrigit duo ova sorbilia. Quæ mandato annuens, inquit patri, Sumatis vos unum, aliud porrigatis mihi. Qui statim fecit. Cum vero alterum pro ipsa fregissent, invenerunt vacuum. Illis stupentibus Beata Columba subridens dixit ; Non expedit tentare Deum. Et confestim omnibus qui aderant audientibus, vox terribilis desuper intonuit, dicens : Non sit tibi cura de ea : mea est. Ipsa postmodum sponsa Christi apud suos sacros Patres noluit haberi occultum, qualiter sub eo tempore Hierusalem fuisset, sacraque loca perlustrasset. *c* De peregrinagio autem et singulis quibuslibet ita distincte exposuit, quemadmodum est, et velut ii qui corporaliter circuierunt pariter affirmant.

cum sibi esset restituta,

fatetur visa Hierosolymis loca Sancta. c

36 Arbitror non minus admiratione dignum quod et sacratissimam imaginem illam Jesu Christi crucifixi, Neapoli in summa veneratione habitam, fuerat C intuita similiter, quæ (ut pro certo habetur) S. Thomæ Aquinati respondit, Bene scripsisti de me Thoma etc. *d* Profecto dum unus ex suis spiritualibus Patribus, qui eamdem diligenter inspexerat devotionis causa, verbum de ipsa exordiretur; statim ipsa prorumpens, Vidi, inquit, et similis est illi, licet minor; indice signans ipsam pervetustam, quam seculis pluribus venerantur, jam supra majus altare patentem, quam objectam devotius speculabatur, ad quam flexa libenter orabat.

Simili modo vidit Crucifixum, S. Thomæ Neapoli locutum. d

37 Requirebat instantius sub eo tempore Christi Virgo Columba Habitum pœnitentiæ B. Dominici, lacrymis et gemitu, apud dilectissimum sponsum Jesum Christum; matrem Dei interpellabat et omnes Sanctos, Patremque Magistrum et Sorores importune supplicabat : jam enim annum decimum nonum suæ ætatis expleverat. Cui devote domi meditanti illuxit magnus ipse Pater S. Dominicus, quem comitabantur sacri Virgines et Doctores S. Petrus Martyr, S. Thomas Aquinas, S. Vincentius, atque diva Virgo Catharina Senensis, quos semper devotius invocaverat : qui blande consolabantur ancillam Christi, illique denuntiant, invenisse gratiam

cap. XIX Anno æt. 19 certificata a S. Dominico

quod esset ad habitum recipienda,

D apud æternum sponsum ejus dilectissimum Jesum Christum, ac beatissimam ejus matrem Mariam, placitamque cœlestibus Angelis et omnibus Sanctis, eamque sanctæ religionis Habitum quantocius consecuturam. Id circo, [inquiebant] qui plus tibi resisterant, sumptibus propriis opportuna procurabunt : Sicque eam munitam constantia reddunt. Quo oraculo lætificata plurimum, se ad altiora succingit. Plane quadragesimali tempore adveniente, frugalibus etiam abdicatis et neglectis, quotidianum dumtaxat supersubstantialem panem nostrum, qui animæ substantiam vere fulcit, apud suum spiritualem Patrem obnixe exigit, juxta Avi nostri *e* doctrinam, beatissimi videlicet Augustini : Accipe, inquit, quotidie, quod quotidie tibi prosit : sic tamen vive, quod quotidie merearis accipere. Sed venerandus Sacerdos ambiguus plurimum hæsitat, propter detrahentium linguas non parum timidus : precibus nihilominus et lacrymis ipsa prævaluit.

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

statuit integram Quadragesimam agere e

cum sola quotidiana communione :

38 Dum autem pia devotio sancte succedit, antiquus hostis insidiatur multis modis. Patitur a suis, ab avunculo præcipue et fratre : ob id tutum sibi refugium facit Dominum Jesum Christum sancta Virgo. Insuper quidam concivis, ut advertit eam communicari quotidie, callide observabat, si (ut suspicabatur) querelam *f* objiceret. Cumque multis diebus importune tentasset, probitatem tandem et virtutem ancillæ suæ Dominus Jesus hoc signo voluit illi misericorditer patefacere. Quadam namque vice, dum ipsa pro sancta Communione genua flexisset, flammeus radius et ignitus a superis descendens, stetit rutilans supra caput ejus : qui videns obstupuit, eamque semper inde in veneratione habuit. Ipsi vero maligni spiritus, quod per alios nequeunt, per se intentant, si forte desistat. Fingunt quidem varias formas, et se visibiliter ingerunt, turpibus actibus et inhonestis pulsant mentem Virginis : collidere contendunt : nunc pia, ut nuperrime scelesta, præsentant : succurrunt velut modo Angeli, non quasi religionis Prædicatorum Sancti : [nunc] velut Crucifixus adest celeriter : novissime videbantur Jesus cum Apostolis. Sed omnium inspector Dominus Jesus Christus radio supernæ lucis detegebat, dilectamque suam sponsam commonebat. Qui cum non prævaluissent frementes, prostratam trahebant per comam, insultantes illi. Verumtamen in spe et silentio tolerabat patienter pia Virgo, occultumque fieri voluit etiam apud parentes.

ideo multa patiens, E *f*

igne cœlitus dimisso honoratur.

disturbare eam frustra nitente dæmone :

39 Post ingruentes denique tenebras vexilla Regis prodeunt, et hostes vertuntur in fugam, ac post pugnam victrix pervenit ad palmam. Nempe Dominica in Passione avunculus ibidem accersit Columbam, eruditumque fingit sermonem, quo civilem extolleret secularemque vitam, Religiosorum vero ritum pluribus inductionibus exprobraret, ita ut gravitate dicendi evidentiam fecisse arbitraretur. Sed B. Columba solutis objectionibus potiora concludit, quæ etsi difficillima, præstant tamen quæ religionis et sunt optima. Qui sancti propositi ejus firmitatem approbans, ultimo assentit : atque de sua mercatoria apotheca, institor ipse, tunicam et pallium omniaque opportuna de propriis liberaliter contulit. O quantam lætitiam, bone Deus, quantumque gaudium! Pressuras omnes oblivione delet, corde hymnizat pia puella, laudat Jesum electa sponsa, atque de tegmine religiosæ militiæ ancilla benedicit Dominum, omnibusque congaudet. Dominica *g* igitur Olivarum palmam pacis ac victoriæ suscipit et lætitiam sancti Habitus : Dei utique providentia omni prorsus contrarietate devicta. Ipsa die apud Ecclesiam Divi Dominici, magno conventu ac spectaculo facto hominum utriusque sexus et infantium cum cereis accensis, ipsis Fratribus et Sororibus præfatis solenniter

F *ac tandem avunculo annuente,* *g*

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

sacrum Habitum publice suscipit.

A lenniter Spiritum Deum invocantibus, per manus venerandi Prioris Conventus ipsarumque Sororum Magistri *h*, una cum ipso spirituali patre et Priorissa, B. Columba fuit induta Habitum de pœnitentia B. Dominici, ad laudem Jesu Christi, parentibus astantibus ceterisque suis, concurrente populi multitudine et religiosorum, cunctis pro certo ob devotionem præ gaudio dulciter lacrymantibus ac benedicentibus Deum.

ANNOTATA.

a *Referuntur illa* x millia Crucifixorum *in monte Ararath ad* 22 *Junii, sed cum circumstantiis undiquaque tam parum verosimilibus, ut laboraturi vehementer simus, si nitamur saltem substantiam historiæ salvare. Videatur interim Baronius in Notis super Martyrologium ad diem prænotatum.*

b *Veritatem hujus facti vindicavit Henschenius, Exercitatione singulari post Veteres Pontificum Catalogos ante tom.* 1 *Aprilis, contra Baronium, subducta aliter temporum ratione, coactum eam negare.*

c *Albertus distincte varia enumerat, quæ tunc viderit; nec non solicite subducit numeros milliarium, in illo* B *raptu decursorum; quæ omitto, ut propriæ inventionis glossemata; sicut et illud quod Turci* B. Columbæ *dixerunt, si in Christianorum potestate esset sepulcrum Mahometis, sicut in nostra est monumentum Christi, nulli parceremus sanguini aut pretio ad illud recuperandum. Omnem porro admirationem et comparationem excedunt, quæ hoc in genere leguntur in Vita S. Lidwinæ* 14 *Aprilis.*

d *De hoc Neapolitano Crucifixo legimus* 7 *Martii in Vita S. Thomæ num.* 35 *et num.* 1 *Analect : gaudemus autem contra dubitantes aliquos, confirmatam veritatem novis novisque testimoniis invenire.*

e *Nempe Regulam S. Augustini profitetur Ordo Prædicatorum, S. Dominicum patrem habens.*

f *Id est* causam querelæ seu reprehensionis præberet.

g *Albertus et Balestra annum signant* 1486, *quando Pascha celebratum fuit* 26 *Martii, adeoque Palmarum Dominica concurrit cum festo S. Josephi, quod utique animadversione dignum fuerat, a nemine tamen notatum scio.*

h *Iidem hunc nominant* Fr. Thomam de Fulgineo : *et sic etiam invenitur in Processu.*

CAPUT VI.

C *De miraculosis quibusdam favoribus Beatæ impensis post susceptum Habitum et apud D. V. a Quercu.*

cap. xx

Sic Deo oblata in Dominica Palmarum,

Vigesimo anno ab ortu ipsius Virginis, videlicet inchoante, desideratissimum ac diutius expectatum Habitum de pœnitentia, intus candidum, animæ puritatem et innocentiam; obscurum extra, corporis mortificationem approbantem, cum ramis virentis olivæ, ipsis dicata die, B. Columba nacta est. Oliva quidem, sicut allegorizat Doctor sanctus, misericordiam significat; ut in ea primum ostenderet Jesus Christus omnem patientiam, quasi fuerit Christi gratiam et misericordiam consecuta. Non solum enim Deus, infundendo interius lumen per quod homo cognoscit; sed etiam per sensibiles creaturas, suæ sapientiæ signa exteriora proponit. Regula igitur spiritualis militiæ accincta, atque in acie Pœnitentium admissa innocens ancilla Christi, conatum adhibet, pro posse jungi regi Domino Jesu Christo, aut paulisper imitari, illiusque sanctissimis institutis erudiri. Et ecce quidam peregrinus eis ignotus venit obvius, et præferens munus, imaginem parvam videlicet Crucifixi (relevatam dicunt) coopertam *a* candido : quam postmodum B. Columba semper supra D cor gerebat in pectore, omnique custodia venerabatur. Intellexit protinus sponsa Christi, quoniam pede humilitatis ad documenta patientiæ et consortia regni Jesu Christi posset pervenire. Quamobrem de adjutorio Dei confidens, tribulari optat magis, adversisque pressuris arctari orat Deum ut assequatur. Seculi quidem commodis et gaudiis diu ante renuntiaverat, non minus oblectamentis et lenociniis hujus mundi : habuerat quoque in eodem actu, coindutam secum Virginem, tredecim fere annorum puellam, quam diutina conversatione habuit caritatis sociam. Ipsa non olim nostris exploratoribus *b* retulit, interfuisse cum præfato peregrino, quodque ut plurimum semper meditaretur passionem Christi. Attestatur insuper : O quoties intuebar piam Columbam, imaginem ipsam uberrimis lacrymis irrigare : etsi aliquando per inundantiam mergeretur, illis tamen virgineis lacrymis nequaquam potuit imago ipsa oblidi : nec non lacrymas illas, quasi crystallineas, manibus in gremio pluries collegisse.

ab ignoto peregrino Cruculam accipit,

quam cordi applicitam gestans

suis sæpe lacrymis irrigat;

41 Nec nominandus ipse diabolica bellua prorumpit in minas : eamque invadit ad medium cordis; Etsi tecum, inquit, non prævaluero, saltem in tuos spirituales Patres volo crudelius desævire; tot E que impedimentis obsistam, quod tibi pro libitu nequeunt ministrare divina. Quem ipsa fidenter arguit, non horrens tartareas iras; Neque per te, inquit, deficient parochiales Sacerdotes : haud secus vales separare me a caritate sponsi mei dilectissimi. Absque dubio quidem satanæ permittitur insultus (licet sit illi sæpius negata victoria) ob virtutem consequendam, divitiasque cœlestes æterni præmii : cujus cruentam vexationem neque simplex rectusque ille Deum timens *c* evasit, nec optimus ipse illustrissimusque Rex noster et Deus, qui tentari quidem voluit, non tamen succumbere; quin imo devicta morte etiam in nobis perpetuo de hoste triumphat. Permissum plane advertimus exturbatori, ut criminaretur obsequentes sibi Sacerdotes Dei : cujus suggestione sine dubio constat infamia aut turpitudine singulos maculasse, anguineis linguis multorum et affinium; itidem per falsos Religiosos atque garrulas anus et larvatas Sororissas, si forte diffidentia rueret ac desperatione perisset, quasi neglexerit Deus ancillas suas. Eia ! universæ viæ Domini misericordia et veritas. Columba nostra pro certo in foraminibus petræ altæ juxta aquas nidificat, quia intra plagas Crucifixi elevata per contemplationem, juxta sacram doctrinam et documenta Sanctorum F habitat, atque confricatur in cinere (gaudet enim contumelias pati pro nomine Jesu) condolet tamen affatimque gemit scandalum proximi sacrilegamque ruinam.

dæmone nequidquam ringente

et patres ejus spiritales vexante

ac diffamante qua potuit.

42 Sanctum habetur a seculo optimumque beneficentiam Dei latria recognoscere, deinde deferre summam laudem supremamque duliam (hyperduliam dicunt) Virgini Mariæ Dei genitrici, reginæ totius creaturæ ac mediatrici omnium gratiarum. Quamobrem Christi sponsa B. Columba ad prælectum sacrarium, ejusdemque toto orbe celeberrimam imaginem colendamque, dictam de Quercu *d*, peregrinari statuit, quo illi redderet, etsi imparem, pro posse tamen, cultum debitum et gratias. Consulit igitur seniores etiam Sacerdotes de opportuno istiusmodi itineris comitatu, piarum videlicet mulierum, nec non et de circumspectis viris et providis : alludit præterea mysteriis Apostolici senatus, optatque et ipsa tanto numero proficisci. Reor tamen nullum hominum arbitrari, id temere eam præsumpsisse quod pietati congruit. In quibus quidem pro certo numerandis contemplabatur mysteria Dei ; in tribus videlicet trinitatem Personarum : in quatuor, Evangelistas;

cap. xxi

Adiitura B. Virginem de Quercu

in comitatu 12 personarum,

A gelistas; in quinario vero, dulcissimas sibi plagas Jesu Christi; sicque consequenter cuncta operabatur in nomine Jesu. In id ipsum Christi Virgo cum ejusmodi dulci societate jam convenerat, paratis portandis in via: et mater ejus jubet, oblatis sotularibus, eam calceari: quos cum ab infantia nusquam portasset, excusabat se dicens, Mater, putatis mihi benefacere, lædent me tamen: obtemperat nihilominus, et profecti sunt. Plura admiratione digna ostendit Jesus Christus in sua dilecta sponsa: nam haud procul processerant, et collisi [sotularibus] pedes livore tument, quibus etiam extractis difficulter gradi posset. Cum autem ad supercilium collis Narniam *e* contra devenissent, depictamque imaginem beatæ Virginis obviam adorassent; dixit patruus ejus: Columba, elapsis diebus, omni vespere pluit; si habueritis bonum mantellum, nuperrime videbitis. Quæ coram præfata imagine flectens oravit non multum, et surgens admodum læta respondit: Sine aqua discessimus, noveritis nos similiter domum redire. Et sicut prædixerat, ita evenit, ac sereno vespere Narniam applicuerunt. Protinus e populo undique confluunt visere ancillam Jesu
B Christi, eamque et omnem societatem urbane recipiunt, quasi Angelos Dei.

calceos recusat:

e

absque pluvia viam conficiendam spondet:

43 Facto mane quædam nobilis matrona cum advertisset crassatos admodum pedes et horribiles visu, tentavit eam retinere: idque neganti ait: Heu! muli mei absunt, mihique superest tantummodo equi pullus indomitus, haud expertus sellam: B. Columba; Adducant, inquit, quemadmodum est: stratoque sellam imponentes, eam desuper sedere fecerunt: [ipse vero] ita mansuetus semper incessit tranquillusque gradiebatur, veluti quicumque assuetus equus. Jam equidem felix societas jucunde proficiscebatur, erant autem quatuor aliæ Sanctimoniales ejusdem Habitus: ex his una erat illa coinduta puella, cujus mantellina sedenti post posita cecidit de jumento, nec adverterant: advesperascente [autem], puella repetebat illam, amissamque flebat: Columbam iterato appellat, ac se amisisse chlamydem [queritur], pro qua pater exposuerat quinque ducatos. Statim ancilla Christi inquit, Soror, ne timeas: oremus Deum omnes. Et genuflexa paulisper oravit, et assurgens omnibus palam dixit, Cito reperiemus eam. Et genitori unius earum ait, Retrocede festine, reperies eam in media via. Qui confidens in verbo ejus rediit velociori passu, habuitque obvios quosdam peregrinos. Interroganti,
C Utique, inquiunt, est in media via. Lætus accelerat magis: atque ad octo fere milliaria reperit, ceu Christi ancilla prædixerat: estque opinatus omnino, Angelorum custodia invenisse tutam medio calle: festivusque puellæ repræsentat, quod paulo ante opinabatur amissum. Omnes plaudunt manus in sublimi, laudesque attollunt Jesu Christo. Diliculo *f* prosequuntur iter: et ut devenerunt ad quoddam nemus, obvios habuerunt quosdam stipendiarios milites: quorum venustam ac vernantem ejusmodi societatem spectantium unus dixit, Ego volo primam, præibat autem B. Columba. Ingemuit cito præfata puella Soror, Cui inquit Christi virgo, Ne timeas: et ut cominus accessit, dixit ipsa nefandis illis: Si me habueritis, non comedetis amplius. Quo verbo stupefacti illico obmutescunt, ac perterriti transeuntibus cedunt: qui divinæ protectioni benedicentes, Viterbium incolumes devenerunt: ubi primum suæ Religionis Præsidentibus [salutem] deferunt, basilicasque Sanctorum demum circumeunt.

equo indomito ut mansueto utitur:

sociæ chlamydem amissam inveniri facit.

f

44 Sacrarium autem Genitricis Dei tribus stadiis distat ab urbe dicta versus *g* Orientem, quo multitudo maxima peregrinorum jam convenerant. Cum denique illuc pervenissent, et plurimum insolens turba perstreperet, violentusque omnino esset in- D
troitus; ipsa seorsum differebat, si quomodo magis quietus aditus pateret. Sed tumultus prævalidusque clamor adeo condilectam illam puellam exterruit, quod vix pia Columba, trementem manu duceret. Mulierem quidem dæmoniacam parentes met ligatam trahebant miserabiliter vociferantem. Cujus miserta piissima ancilla Christi B. Columba; Accedamus, inquit, ad illam: et fulta Fratribus sui Ordinis ingrediuntur sanctuarium. Cumque sua vota persolvisset, secessit in capella ubi illa erat: accedensque imperavit dæmoni dicens: Ex parte magistri mei Jesu Christi tibi præcipio, exi ab ea, nec præsumas eam de cetero torquere. Immundus obstitit: Maneo, inquit, hic decem et octo annis, nullusque fugare me potuit: minime tu verbis. Spiritus sancti revelatione ancilla Christi cognovit, quod sub brachio quædam maleficia dæmonumve nomina haberet ligata. Jubet igitur Christi Virgo: Prodas cito maleficia incantationesque sacrilegas. Efferus ipse perterruit, minaturque dicens: Columba, ne me contingas, aut exasperes: væ tibi. Sponsa Christi impegit in eam, et una cum aliis Sororibus injectis manibus ad capillos prostravit, ac vi incantationes illas et præstigia excerpsit, statimque combussit. Demum ante sacratissimam ipsam imaginem Dei Genitricis præfatam mulierem statuit, illumque immundissimum in virtute Dei potenter adjuravit, ut ab ea omnino discederet: et ad vomitus signum illum astringit, vel accensam candelam faceret extinctam. Qui virtuti imperantis non valens resistere, succubuit: et fremens stridebat dentibus, apertoque ore velut draco conatum dabat in B. Columbam quasi tentasset devorare: sed statim se in angulo capellæ damnavit, ac per fœda vomitus discessit: mulier vero, tam horribili vexatione lassa, prostrata remansit.

g

A. SEB ST. CONFESS. EX MS.

ingressa ædem D. V.

energumenæ aufert abdita sub brachio sortilegia,

E

dæmonemque ejicit.

45 Igitur quasi coruscasset, ita hoc celebre factum vulgatum in civitate habetur: indicitur statim per Decuriones populi, et cavetur ne Christi ancilla recesserit, ut civitatem ipsam sua præsentia tueretur adversis, fitque statim violentiæ opportuna provisio: adeo quod, nisi Dei misericordia obstitisset, non potuisset evadere. Oraverat diutius sponsa Christi coram sacratissima imagine: ubi spiritu cuncta perspexerat, tandem ad reliquam ejus societatem conabatur exire, quæ præ foribus erat jam utcumque refecta: quo non sine difficultate pervenit, æstuante multitudine visere illam ac comprimente. Ipsa denique vanam gloriam horrens, ait illis, Recedamus cito, necessitas urget. Quibus re- F
sarcinantibus commoda viatici, mulier illa liberata venit, ac procidens coram B. Columba persolvebat plurimas gratias: illico tamen stratis jumentis insedentes, festine inde recesserunt: Si, inquit, non acceleraverimus, festinant qui nos capiant. Exploratores quidem insequebantur, hinc inde vagantes, illosque attingere non potuerunt: ut jam quasi vespere montana conscenderent et appropinquarent *h* Narniæ. Reor satanam, ut vindicaretur de obsessa, intentasse ruinam: supervenerunt namque obscura aeris intemperies, statusque nimborum ac vertigines turbinis, ac coruscationes et tonitrua: imminebat haud procul perniciosa tempestas. Hæsitat pia societas et fluctuat undique, vestes agglomerant, Deum invocant, Columbam tandem præstolantur et adjurant. Cumque Christi Virgo suum Sponsum cœpisset deprecari, ut suæ societati ferret opem auxilioque adesset; rapitur spiritu atque equo insidens orabat in extasi. O rem mirabilem! fuerunt ita præcipites pluviæ et tanta inundantia aquarum (ita compertum est) ut oppresserint etiam plures boves, sequentes quoque nec non et ipsos qui præibant eluvies

Ideo Viterbio retinendam se sciens,

accelerato reditu inde se abripit,

h

Inter horrendos nimbos a dæmone immissos

sicca cum sociis Narniam venit:

A vies ipsa diluerat : pia vero societas, velut sereno, transivit illæsa et exsiccati omnes, ut prædixerat.

A. SEB. ST. CONFESS. EX MS

ubi ne retineatur noctu discedens,

46 Cum autem appropinquarent civitati, populus multus supra muros urbis spectabat eam ; et cum magna frequentia utriusque sexus omnes festivantes ingredientem excipiunt quasi jubilæum. Tractaverant nihilominus eam retinere : quod cum advertisset, nocte *i* clam discesserunt ; et cum pervenissent ad lacum Pedeluci *k* ; cœpit meditari de navicula Jesu Christi et de suis discipulis ; assumpsitque ramum virentis olivæ in manibus, et prima omnium ingressa est naviculam festivans multum. Non multum processerant, et ait, Periculum instat et grave infortunium : sed non timeatis. Forte intuebatur iram dæmonis : dormitaverat postmodum Sponsa Christi puto in extasi, et navicula agitabatur fluctibus. Tantum tumuit procellæ ventus ut certe timerent periclitari. Ut autem surgens illuxit Christi Virgo, tempestas protinus [abiit] in auram, et stagni tranquillitas facta est. Exposuit consequenter mirabiliora quædam de magno magistro Jesu Christo, quando fuerat cum discipulis in navicula. Cum postremo per amnem applicuissent Reate, admodum læta, cum palma virenti gaudens regressa est, benedicens B Deum *l* : et quædam signa de palma referunt.

subortam in lacu tempestatem sedat.

ANNOTATA.

a *Cæsar addit,* Smalto albo inductam *fuisse, et (quod consequens videtur) æream, vel auream : sed potius aream.*

b Exploratores *dicit, Examinatores seu Judices, ex parte Ordinis deputatos, ad informationes sumendas de vita et miraculis Beatæ.*

c *Videlicet* S. Job.

d *Quia scilicet, ut ait Balestra, non ita pridem inventa in quercu* 10, *p. m. ab urbe Viterbiensi, ibique cœperat clarere miraculis, et longe undique visitari.*

e *Distat Reate* Narnia, *integri diei itinere.*

f *Hinc intelligitur longius iter esse Narnia Viterbium, quam fuerat Reate Narniam, licet chorographicæ tabulæ idem fere utrimque intervallum ponant : ubi autem secundam noctem peregrini duxerint non exprimitur : potuit ea acta fuisse* Suriani, *de quo egimus* 15 *Maji, ubi de ejus loci patrono S. Eutitio : distatque Viterbio ad* 10 *circiter p. m. Ibidem, post actum Viterbii diem reliquum noctemque et sequentis diei dimidium, ab ecclesia Deiparæ recedentes, potuerunt* C *egisse noctem alteram prius quam Narniam reverterentur.*

g *Ita etiam locum repræsentat chorographica tabula, ita ut* Soriano *venientes fere eum transire debuerint antequam Viterbium ingrederentur.*

h Plagaio S. Peregrini, Narniæ vicinam, *indicat Cæsar, ubi res contigerit.*

i *Post* 5 *milliaria a Narnia occurrit oppidum,* Coldi scepoli, *sive* Collis scepoli *dictum. Hinc genus ducere* S. Columbam *per patrem inde natum scribit Jacobillus, allegata fide jurata P. Petri Martyris Prosciantis, Ordinis Prædicatorum ; idemque affirmasse sibi Eminentiss. Card. Rapacciolum inde natum fatetur Albertus ; alterumque paternæ familiæ ramum, sub cognomento Guadagniolorum, ibidem superesse ; licet hanc gloriam vendicet sibi Revecciorum Reate familia. Ipse vero opinatur, ideo in Processibus taceri de paterna* Columbæ *familia ; quia cum illi fierent, prorsus erat extincta : Colliscepolensibus autem objicit, qua ratione non æque ac Narniensis, sparsa jam miraculi hesterni fama, illi quoque se obviam non effuderint ; esto ipsa nihil carni et sanguini tribuens, non putaverit tantillum a via flectendum, ut tam propinquos visitaret. Ast si attendimus noctu iter instituisse beatam, facile intelligemus quod ejus transitus æque illos ac Narnienses latere* D *potuerit debueritque ; proinde ex hoc capite nihil obesse quo minus illis quam prætendunt gloria maneat, maxime cum vel ideo magis potuerit apud Reatinos perire notitia familiæ paternæ, quod peregrina sibi esset, et frater Columbæ ex priori conjugio, patre mortuo illuc iterum se forte receperit unde natus erat, ibique Guadaniolos ex se dictos procrearit, vel saltem invenit affines.*

k *Media via inter Narniam et Reate lacus occurrit, ab incumbente oppido* Pedo luco *dictum : est autem totus ille tractus adeo irriguus Velino amne, in plures lacus se diffundente, ut reliquum iter possit commode navicula perfici.*

l *Quod sequitur alia manu et atramento adscriptum erat, eadem scilicet qua additiones in margine et quædam correctiones in textu : unde colligitur ipsum quo utimur MS. auctore jubente exaratum, ac propria manu correctum fuisse : et Leandrum, qui eadem verba habet, usum esse exemplari recognito, non tamen additionibus postremis aucto ; hæc enim apud Leandrum non inveniuntur.*

CAPUT VII. E

Miracula per Columbam facta Reate, et visio ibidem ipsi oblata ac mirabilis inde discessus

In patria ipsa eam in veneratione haberi non minus compellit virtus quam innocentia, quia sunt ex altissimis per misericordiam Dei. Pro certo [quidem] liquet, compatriotis consuetudinis frequentia quosque sæpius et assiduitate viluisse, ac debito reverentiæ cultu privatos quosdam livore æmulationis et invidiæ. Degenerant namque æmulatione plurimi : aliqui tamen evadunt in melius, et habentur summi. Igitur ancillam Christi jam invocare noverant infirmi, decumbentesque atque rei. Nam civis quidam Reatinus, cui nomen erat Paduanus Petri Jacobi, conduxerat duos agricolas, et concivem locupletem Berardinum Dionysii aroamatarium, mercantias croci petentem, clam occiderant : sed diligenti inquisitione suæ affinitatis ipse Paduanus de ejusmodi facinore convincitur, ac Prætoris judicio reus mortis habetur, decapitatione plectendus : parentes tamen favoribus et auxilio, per Breve Innocentii VIII Pontificis maximi, executionem utcumque intercipiunt. Mater ejus nihilominus pariter et uxor statuunt refugium piam Columbam, quam lacrymis circumveniunt miserabilibusque lamentis. Quas admodum compassa hortatur, causam F hujuscemodi deferri in S. Catharinam Senensem, idcirco eam supplici voto secum interpellent. Econtra affines interfecti instabant Romæ, et Præses bis intentaverat punire ipsum apparatu solito. Mulieres autem ipsæ lamentabiliter rogabant ancillam Christi, dignaretur ingredi carceres et hortari, ne impœnitens desperatione ille periret. Ingressa igitur carceres B. Columba fecit eum confiteri, quæ interim orabat : quo facto dixit, Esto jam securus, hac vice non morieris. In penultima fere ejusdem diei parte defertur Prætori Breve quod expediat in crastino. Parentes lamentabantur, infestantque Columbam, ac conqueruntur : Dixisti, Non morietur, et volunt cras decapitare. Quæ respondit constanter, Non dubitetis, hac vice non morietur. Paduanus vero horrore mortis tota nocte vigil, cum mane paulisper dormitasset, vidit Sororem ipsius habitus ingredientem carcerem, ipsumque blande confortatum a compedibus et ferreis manicis absolventem, et tandem extra ducentem. Consequenter adest nuntius cum Brevi ut omnino absolveretur. Cum autem parentes voluissent ducere eum domi, ait, Nequaquam,

cap. XXII

Homicidii reus capitisque damnatus,

facta hortatu Beatæ confessione,

ab ea in somnis solvi visus.

A quam, sed primo habeamus gratias Columbæ de liberatione mea. Quos ut accedentes vidit, hilaris occurrit [et ait] gaudens : Festinemus reddere Deo gratias et S. Catharinæ Senensi apud S. Dominicum. Quibus cum multitudine illuc accedentibus, ipse clamabat : Soror Columba de compedibus et carcere eduxit me, et liberavit a morte. Altare quoque S. Catharinæ multis luminaribus venerantes, ibidem spectabile signum miraculi postmodum appenderunt.

præter spem dimittitur, et gratias agit :

48 Quidam præterea Bernardus, filius unicus Roscii *a* Colæ de Reate, annorum quindecim, infirmitate gravi laborans, pluribus mensibus decumbens, post diligentiam peritorum medicinæ artis, post usum balnei ac medicinarum, diffidatus a medicis, obnixe invocaverat piam Columbam : quæ tandem, precibus et instantia parentum, decumbentis commiserta plurimum, accessit illuc benigne. Adolescentulus vero jam octo diebus nil alimenti receperat, amissisque sensibus fere circa pectus tantummodo tenui calore aliquantulum palpitabat. Sponsa denique Christi, emissis omnibus etiam illius genitrice, cum orasset, incubuit super infirmum; positoque ore suo supra os, oculisve super oculos decumbentis, insufflavit in eum ter. Qui B illico apertis oculis dixit; Deus sit laudatus, quoniam visitasti me : jam evasi, et bene me habeo. Mater quidem, quæ observabat ad ostium, protinus ingressa ; Fili, inquit, quomodo vales? Ecce Columba, quam optabas ita devote. Ego, inquit, bene sum : spero suis orationibus quantocius evadere : sicut et in brevi fuit. Turba astantium convicinii et affinium ingressa, B. Columba clam statim discessit.

a

juvenem moribundum

eidem superincumbens servat.

49 Etiam quædam vidua Reatina, quæ vocabatur Barbara, conduxerat in vineam operarios : quibus cum defecisset panis, solicitudine æstuans, exigebat convicinas mutuo : quæ cum minime invenisset, incedebat præ angustia mœrens. Ei cum occurrisset Soror Columba, dixit . Quo vadis, Barbara sic gemens? Cur fles? Quæ suæ penuriæ condolens, exposuit necessitatem : Neque, inquit invenio, qui velit mihi accommodare mutuum. Pietate commota Christi Virgo, dixit : Ne dubites : redeas domum, quia Deus tibi providebit. Quæ utique in verbis suis confidens reversa est, invenitque in capsa duodecim magnos panes et pulchros : et plurimum admirans Deo gratias frequentabat, et laudes, atque cognovit orationibus B. Columbæ id beneficium se assecutam fuisse.

Egenti facit panes domi inveniri.

C 50 Pia quædam mulier, nomine Cæcilia, Columbæ Christi amicitia copulabatur, quæ fuerat sterilis cum viro suo octo annis, et frequenter se commendaverat orationibus ejus. Cui transeunti mane haurire aquam pia Columba dixit : Cæcilia, noveris te esse gravidam, pariesque filium masculum et pulchrum, et volo quod nominetur Octavianus. Erubuit illa admiratione, neque omnino credidit : tempore autem congruo sic fuit, vocavitque eum ut prædixerat. Jam postmodum grandiusculus emollitus evaserat (forte in superfluis deliciis alebatur et nugis) dixit matri, Habebis et alios, non hunc superdiligas. Habuit consequenter plures filios, et ille proficiebat in virtute. Elapsis aliquibus annis pater venit Perusium visere B. Columbam : cumque illi assisteret sciscitabatur eum de Octaviano : qui respondit, Valet. Cui B. Columba dixit, Heu! nequaquam : nam letali infirmitate laborat (quem tamen pater incolumem dimiserat) verumtamen obsecro patienter feras, ac te divinæ voluntati redde conformem. Cum autem Reate redisset, ille erat in extremis, brevi tandem extinctus : opinor causam forte, quia non crediderat. Quoniam similiter eo tempore hostes *b* repente invaserant unam portam civitatis incendio D et igne : quod per spiritum B. Columba prospiciensi clamabat, Succurrite, succurrite : porta *c* Varch comburitur ab inimicis. Non crediderunt verbis suis, sed quidam irridentes subsannabant eam. Fuerunt tandem experti de facto, quoniam portam et ipsum burgum combusserunt, domosque cremaverunt.

Sterili conceptum indicat et nomen infantis,

mortem quoque post annos aliquot.

b

S. SEBAST. CONFESS EX MS

Monet ab hoste incendi suburbium ;

c

51 Haudquaquam omittam et aliud valde mirabile. Quædam etenim coætaneæ Virgines pinsaverant pastam, et convocaverant pietate quadam Beatam Columbam, in domo cujusdam Antonii Ficantis de Reate, ut panes pariter expedirent. Quibus caritate juncta, illico hilariter assensit : cumque totum perfecissent, petiit Christi Virgo unum ex illis crudis panibus, quem acceptum pinsabat dedu cebatque suis manibus : verum augebatur crescebatque nihilominus continue : ipsa vero sequestrabat consequenter (res stupenda) ita ut primo sex magnos imo majores panes formaverint, demum tres placentas, postmodum quos berlingotios *d* dicunt multos : plurimas itidem paniceas differentias. Reor quidem eam tunc meditari forte in Sarenta Sidonis : ore quippe prædicabat adstantibus, laborabat manibus, Sponsus utique mirabiliter cooperabatur Jesus Christus. Hoc unum etiam breviter dixerim. E Brigida videlicet Baptistæ de Reate habebat infantem, qui se ultro injecit in rogum. Distans erat ipsa mater, adeo ut jam putaret oppressum : quæ tamen confidens invocabat devote Sororem Columbam, cujus meritis evasit infans, illæsus omnino, ad laudem Dei.

modicam farinam tractando multiplicat,

d

lapsum in ignem servat.

61 Nuperrime misericors Deus reversam a S. Maria de Quercu B. Columbam hac cœlesti visione edocuit ; quod videlicet esset Reate in ecclesia Cathedrali, utique apud *e* delubrum ac sacrum fontem, cui assisterent, S. Dominicus et Diva Catharina, applaudentes magna præmia æternæ vitæ : indicarentque illi viam quamdam latam rectamque protinus, eminenti quadam ecclesia B. Dominici terminatam, dicentes : Egredere hinc, quo non revertaris, et venias illuc ad ecclesiam meam : ibi namque de quibuscumque tibi opportunis erit optima provisio. Quæ intuebatur eos admirans : venerabatur admodum, sed timebat, nesciens quo pergeret. Qui subridens dixit, Filia, ne timeas : sic jubet tuus sponsus Dominus Jesus Christus, ipse ibidem expectat te : ne differas, quoniam satis expedit tuæ saluti : erimus et nos tecum, etiam in arduis quibuslibet. Cum autem aliquantulum processissent, neminem videbat præter dracones quosdam secantes viam, quasi F intentassent devorare eam, clamantem, Domine mi Jesu, adjuva me : et illis se mutuo collidentibus, libera cessim prosequebatur iter. Haud procul egrediebantur de saltu plures bestiæ horribiles (quarum vulpes et lupos nominavit, ceteras numquam viderat) quæ vallabant eam : sed aderat illi quidam magnus canis, qui solo intuitu effugabat eas, ipsa vero timens cespitabat. Statim illuxerunt B. Catherina et S. Dominicus, quibus, O, Pater, inquit, bestiæ immanes et feræ pessimæ invadunt me. [Aiunt illi] : Ecce adsumus, filia, ne timeas. Cum autem propius ecclesiam versus ascenderent, rapacissimæ quædam aves et fœtidæ descendentes, importune circuibant, tamquam voluissent oculos evellere. Pia virgo, Patribus media, non abigebat eas, potius alliciebat. Ut autem appropinquarunt basilicæ, astabat multitudo præstolantium in valvis ; verumtamen ministris ejusdem utriusque sexus, quasi discrepantibus, eam nequaquam grato aditu recipientibus, quinimo oculis torvis et terribilibus. Ingressi tandem templum, intra astantium ministrantiumque Angelorum cuneos etiam Sanctorum, spectant Dei Matrem solio residentem, stantemque Jesum super gremium : quem flexi

cap. XXIII

e

In extasi visa sibi videre viam, eamque ingredi jussa

et per multa terricumenta tuentibus Sanctis

venire ad ecclesiam S. Dominici

et de futuris doceri :

A. SEB. ST. CONFESS. EX MS.

A flexi adoraverunt : cujus oraculis pro certo omnem residuum vitæ suæ terminum, calamitatem pariter et adversa *f* cognovit, victoriam similiter et coronam.

i

exinde sæpe in raptu suo loqui audita,

62 Inde post suos raptus audierunt multi eam cum quadam invisibili persona colloquentem : ad quod spectaculum in sacello S. Thomæ Aquinatis ibidem pluries convenerant utriusque sexus homines, audientes quidem B. Columbam et intelligentes, alterius vero tenuem gracilemque ac suavem audisse ferunt vocem, minime tamen intellexisse, quasi in intimis esset aut super linguam ejus. Quin etiam instinctu Spiritus sancti laicorum quorumdam flagitia execrabatur, et facinora religiosorum similiter; hortabatur quoque quosdam, sanctis operibus insistentes, ad profectum, eorum virtutibus revelatis. Pluribus præterea piis mulieribus sibique devotis prædixit, Præsenti mense Septembris erit meus transitus, et Vanna *g* orbata me : quæ condolentes, horrebant ejusmodi dura verba : suspicabantur siquidem de morte. Heu quid dicis, Columba? Atteris nos et tabescunt corda. Affirmabat denique, Sic pro certo erit : habeatis patientiam. Idcirco orationibus plurimum intenta, etiam Missas plures de Spiritu sancto celebrari voluit et adesse. Ut autem prædicta fuerunt relata matri, advertissetque de Missis, ingemuit, ac quasi remurmurans clam suggerebat; Quid est quod audio, filia? Ad quid istæ Missæ? Pia Columba respondit, Habeatis patientiam, mater, quoniam et vobis eveniet quemadmodum sanctæ genitrici Divi Augustini. Et quia ænigma non aliter expresserat, se tantummodo non intelligere mater ipsa replicavit : aliter equidem notum haberi illa noluit. Arduum valde sibi erat, et se assiduis precibus Deo commendabat.

discessus sui tempus enuntiat

g

B

matrique patientiam suadet.

Apparent super ejus cellam Crucifixus

63 Octo autem diebus ante discessum, oranti Christi sponsæ in suo cubili, contigit matrem ejus opportune una cum patre sero exire domum : quibus apparuit versus occasum eminens sursum imago Crucifixi, cujus brachia affixa fluebant sanguinem. Alia die consequenter viderunt ipsi et multi convicini supra domum ejus cometem, versus Perusium ad occidua radiantem : quibus admodum mirantibus, flebat mater, quasi eventum portenderent alicujus magni mali. Egressa postmodum ad illos B. Columba percontabatur causam fletus : cumque seriem eorum quæ intuiti fuerant ipsi supra cameram ejus et similiter convicini ipsa audisset, suspirans respondit : Oportet omnino quod sit sic. Die autem ipsa quæ transitum præibat, jovis videlicet, sicut eam prædocuerat Spiritus sanctus, cujus instinctu prosequenda moderabatur, pura mente, etiam signo mystico, transitum indicavit. Nam voluit quidem procurari agnum, quem vespere præparavit ; duodecimque personas, magis sibi pietate convinctas, in domo secum ad cœnam vocatas hilari convivio habuit : post cœnam vero pedes singulorum lavit. Hortabatur nihilominus interim, rimabaturque mysteria ipsius magni Magistri, quæ fecerat in ultima cœna : nec ante permisit eos abire, quam Valete dixerit, et Deum pro me orate. Die autem sequenti, videlicet feria sexta, nusquam (ut consueverat) comparuit B. Columba : (quare) quæ distulerat diutius pia mater, meridie tandem, apud rimulas cellulæ leniter strependo, evocitabat ; Columba, filia, quid agis? Cumque nil prorsus audiret, tecturam scandit ; sublevansque unam tabulam, inspexit. Quam intus minime recognoscens, facti magis dubia, Magistrum Sororum accersit, qui etiam ad sacram Communionem eam diu expectaverat. Igitur validiori manu reserato ostiolo, ut melius dixerim, oratorium ingredientes, invenerunt vestimenta *h* ejus in pavimento strata in modum crucis, tamquam exuvias prudentis serpentis (quasi impleverit mandatum ipsius exaltati pendentis in ligno Christi, estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut Columbæ) ac si per arctas rimas et regnantis *i* petræ foramina fecisse transitum patenter demonstraret : aliud denique nullum ipsius erat indicium.

et cometa.

C

Ipsa 12 familiares ad cœnam vocat

et pedes lavat :

sexta autem feria requisita non comparet amplius,

h

D

sed solæ ejus vestes,

i

mirantibus omnibus quod januis clausis fieri id potuerit :

64 Statim res ipsa panditur, factusque est magni populi concursus. Parentibus quidem præ dolore amare flentibus, omnes similiter qui convenerant pietate commoti lacrymabantur, et pariter quotquot fuissent ingressi : etiam qui eam forte aliquando habuerant exosam, se a lacrymis non poterant continere ; ita ut de se ipsis aliqui mirarentur. Stupendum profecto pluribus videbatur, quod clausis januis etiam civitatis, relictis omnibus sic nuda discesserit. Amplius itidem mirabantur, cum diligentiori inquisitione explorassent nullum sui recessus invenisse vestigium : quodque ulterius parentum ac patriæ omnino contempserit affectum, apud quos plurimum amabatur habereturque in venerationem. Terrebant eos non minus quæ piæ mulieres divulgabant, sicut prædixerat, et ea quæ pridie et nudius tertius oculis suis inspexerant portenta narrabant : ita ut quædam piæ magis personæ, considerantes illius innocentiam, suspicarentur in cœlum fuisse translatam. Matri postmodum mœrore conflictæ astitit quidam peregrinus, veluti mendicasset ; et ait, Mulier, tu vehementi dolore affligeris. Quæ respondit, Unde scis tu? At ille, Ego scio : ne dubites, equidem est voluntas Dei. Dum vero ipsa graderetur pro pane porrigendo, peregrinus ait, Noveris, mater, filiam tuam baculo huic et podio inniti, quam ita appodiat quod cadere non potest. Tu similiter innitaris, quod fulta neque hæsites aut dubites penitus de aliquo. Ut autem ei panem præbere voluit, disparuit, neque de convicinis quis advertit. Peregrinum hunc arbitror Dominum Jesum, qui eidem et consulere voluit, et piam matrem utcumque confortavit afflictam, quæ consilii immemor nequaquam extitit.

E

mœstam ejus matrem Christus solatur.

ANNOTATA.

a *Cæsari est* Cola Rosso, *id est* Nicolaus Ruber ; *Leandro* Roscicola, *voce unica ; corruptius Alberto* Rosciella.

b *Albertus existimat, hostes Neapolitanos fuisse, quibus bellum fuerit cum Innocentio VIII ; sed fallitur. Rebellabat tunc quidem Ecclesiæ Ferdinandus Rex negato annuo tributo, et alia plura peccabat, ut videre est ad annum* 1487 *apud Odoricum Raynaldum : sed neque ipse inferebat arma, neque in eum audebat movere Pontifex, metuens ne Turcam in Italiam adduceret, a quo solicitari ipsum sciebat, cum spe Imperii Italici talibus auxiliis obtinendi. Hostes ergo, vel Perusini fuerunt Duce Forti-braccio, vel alii Gibellinæ factionis tunc resurgentis tyranni, qui Piceni et Tusciæ urbibus dominabantur, connivente Innocentio.* F

c *Ita etiam reperit vertitque Leander ,* Porta del Varco. *Nihilominus dum Albertus et Cæsar, quibus notior appellatio ea esse debet, vertunt* Porta di Arci *vel* d'Arci, *quo nomine una etiam Genuæ est, et intelligitur Latine dicenda* Porta hircorum (*uti notavi ad vitam B. Martini solitarii* 8 *Aprilis num.* 10) *vereor ut prima scriptura sincera sit : non ideo tamen mutare præsumo.*

d *Leander*, Berlengoriis, *explicationis causa, addit,* vel Buccellatos. *Academici della Crusca interpretantur spiram dulciariam ex ovis et farina , quam veteres Latini forte* Scriblitam *dixerint ; sed hæc calidissima comedebantur, ut ex auctoribus constat,*

e Delubrum *a* deluendo, *sicut* pollubrum *a* proluendo *dictum censet S. Isidorus lib.* 15 *Etymolog. cap.*

A *cap. 4 his verbis.* Delubra veteres dicebant templa, fontes habentia, quibus ante ingressum diluebantur: ipsa nunc sunt ædes cum sacris fontibus, in quibus fideles regenerati purificantur.

f *Joannes de Rechac a S. Maria, quatuor objecta Sanctæ offendicula interpretatur quatuor genera adversariorum, in serpentibus, invidos; in feris, maledicos; in corvis, diabolos; in hominibus, inimicos odium aperte professos intelligens.*

g Vanna, *id est* Joanna, *Italis* Jovanna, *Beatæ ipsius mater.*

h *Albertus ait, Vidisse se et devote contigisse vestes illas, quæ apud Religiosas S. Agnetis Reate servantur.*

i *Leander recte intelligit Christum.*

CAPUT VIII.

Gesta in itinere Spoleto Fulgineum et de quibusdam miraculis hic factis.

B. Columba, vel per aerem translata ab Angelo,

Voluissem pro certo, Lectores optimi, voluissem ab exordio pollere sermone: hic optassem magis exquisitum, quatenus tot tantarumque virtutum fastigium, etsi non exprimere, saltem attingere B aut enumerare potuissem. Revera facundiæ paupertas obsistit, haud minus penuria eloquii: propterea necessitate compulsus utar similibus nequaquam infimis, si quo modo etiam supremo conatu possem hujus mirabilis transitus seriem absolvere, strenuæque pugnæ invictæ Virginis Columbæ. De beatissimo quidem Servatio, qui attinet Christo in quarto *a* gradu, habetur, quod de Hierosolymis *b*, quæ est in Arabia, Tungris civitatem solemnissimam Teutoniæ ordinatione divina per Angelum perductus, ibidem Sede vacante fuerit ordinatus Episcopus. Hic dum loquebatur spiritualia, intelligebatur ab omnibus, reliqua vero cuncta per interpretem: et die quo recepisset Corpus Dominicum, nullo corporali cibo utebatur. Propter malitiam inhabitantium inde ejectus, pervenit Trajectum; ubi multa divina revelatione prædixit. Romam petenti ac sitienti in via aperuit Deus fontem, Angelusque pertulit scyphum. Accumbenti super terram in fervore solis, aquila astitit, a radiis ala una ipsum protegens, motu alterius excitabat auram. Ingredienti urbem sine humano famulatu applauserunt campanæ omnes: cumque tandem felicius obdormisset, obsequebantur Angeli, et qui pie eum exceperant præservabantur a C clade. Rursus ex Actibus sæpius lectum audivimus de Principe Apostolorum, quod catenis absolutus, quibus vinctus servabatur, arctatus custodiis diroque carceri reclusus, statim nihilominus celceatus et præcinctus circumdatusque vestimentis, secutus fuerit Angelum Dei, nesciens quod vere fiebat. Exeuntes postmodum primam et secundam custodiam, atque ultro apertam portam ferream, processerunt vicum unum; ubi dicitur reversum ad se, et factum similiter obstupuisse discipulos. Duos igitur miraculosos modos descripsimus, juxta investigationem nostram; alterum, sicut Propheta a Judea in Babylonem, cujus videlicet corpus in statu gravitatis actum dotis agilitatis participaverit, qui est glorificati hominis: aut quia ad Angelicos nutus obedierint corpora ad localem motum, sicut in Petro.

a b

vel sicut Petrus educta,

Reate Spoletum venit:

66 Transivit igitur B. Columba de Reate Spoletum, clausis januis suæ domus et civitatis, relictis vestimentis et nemine cognoscente. Quidam narraverant ad eremitorium cujusdam viri sancti, quod est in vertice contigui montis Spoleti eam spiritu fuisse translatam, inde post colloquia viri sancti solam descendisse. Nonnulli affirmabant, mulierem quamdam eam vidisse per viam, sequentem quemdam magnum canem: quosdam vero in nemore quasi religiosi umbram transeuntem inspexisse. Sed D cum postmodum nos ipsammet diligentius percontaremur, respondit: Pater, ego consuetæ orationi me exposueram; nescio a quo pristino habitu nudata, aliisque vestibus *c* illico reinduta: similiter qua inde venerim aut quomodo, penitus ignoro. Memoror tantummodo, quod haud longe a civitate *d* quadam obvium habuerim quemdam virum, suadentem mihi ut ad uxorem ejus et filias declinarem: quem secuta, in domum quamdam extra viam ingressa, in qua nemo erat, cum de uxore et filiabus interrogassem, acquievi dicenti, Expecta hic, cito revertentur. Profecto etsi transibat per viam lubricam, pietati contrariam atque castitatis inimicam, insidiæ tamen augebantur ab eventu, ut princeps tenebrarum ac satellites mortis arcem innocentiæ fortius oppugnassent, virginitatisque prædones redderentur attentiores. Idcirco prætereundum non est, quod per idem tempus nobilis cujusdam provinciæ Regni *e* filia unica, a quodam religiosæ opinionis viro seducta, deviasset a patria: quam pater suus, zelo pariter et diligentia sagacis officii, regionum circumquaque Rectoribus insinuaverat cauta observatione investigandam: ætatem effigiemque descripserat et omnem indolem, non nisi promissis sumptibus. Ut autem adolescentibus quibusdam ac petulantibus juvenibus innotuit, E qui avaritiæ non minus intenti quam lasciviæ optabant summopere eam clam invenire, quatenus prius se valuissent libidine exsatiare, ideo domum extra aditum viæ elegerant, ubi commode etiam violentiam occultam possent habere.

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

c ignorans ipsa quomodo, solum meminit

d

a via abductam se in domum

e ubi incesti quidam juvenes insidias alteri puellæ struxerant,

67 Operæ pretium est hic memorare de illo sceleratissimo Consulari Pascasio, qui adversus nobilissimam Syracusanam Christi Virginem Luciam obscæna dixerit et intentaverit nefaria: Ei quidem mentitus objecerat, Cum corruptoribus tuum patrimonium expendisti, ideo quasi meretrix loqueris: sed faciam te ad lupanar duci, et dum scortata fueris fugiet a te Spiritus sanctus. Astrinxit postmodum lenones spurcissimos ex industria; Invitate ad castitatem ejus populum, et facite eam tam diu illudi quamdiu narretur mortua: quod cum intentassent, tanto pondere fixit eam Spiritus sanctus, ut moveri penitus non posset. Ex officio impellentes deficiebant viribus, et Christi Virgo persistebat immobilis. Astruit propositum nostrum et ille sacrilegus Præfectus, qui nobili Romanæ ipsi Christi Virgini Agneti, annorum trium et decem, indixerat, Aut F cum virginibus Deæ Vestæ sacrifica, aut scortaberis cum meretricibus: jussit denique nudam ad lupanar duci: capillis tamen tegitur et de cœlis stola candissima, fitque lupanar locus orationis atque refulget immenso lumine. Legimus præterea de B. Columba Virgine et Martyre, quæ claruit Senonis circa annos Domini CCLXXIV, quod fuerit ad prostibulum ducta, et spurcissimo juveni exposita, sed ab ursa defenditur; et ille conversus, et ipsa orando decollatur. Sponsa Christi beata Columba, domi nefarie reclusa, columbina simplicitate prædita, uxoris illius fraudata solatio, vacabat orationi, Dogmatis non immemor B. Catharinæ Senensis. Numquid, ait, non habemus Sponsum, qui nos possit eripere de manibus impiorum, et inter fœdam hominum turbam nostram pudicitiam custodire. Si secus quidem, Agnes et Margarita aliæque Virgines sanctæ, numquam acquisivissent coronam martyrii. Miser ille convocatis ipsis adolescentibus rediit, pro sorte portans opportuna crapulæ: et ingressus domum finxit de mulieribus excusationem, neque præsumpserat turpia proponere: invitabat nihilominus placide ad refectionem, plurimumque mirabatur quod negligeret omnino aliquid sumere.

ut tentaretur sicut SS. Lucia,

Agnes et Columba Martyres.

Ipsa vero orationi se dans

68 Cumque convenissent complices socii, suspicabantur

A. SEBAST. CONFESS EX MS.

supervenientibus illis ambigue respondet,

A cabantur pariter quod esset illa de Regno, quoniam quædam nobilitatis præferebat indicia, illiusque adscriptæ ætatis erat et elegantiæ. Fauste equidem blandis verbis adulabantur ei, pedibus protractis ac dimisso capite : de nomine postmodum requirunt, et de patria, quove proficisceretur. Quæ præcognoscens imminens periculum, spiritu orans tacebat ore : importunius tandem insistentibus, an ipsa esset Claretta de Regno, maturius verba præponderans, respondit : Ego utique sum Clara de Regno majori, et profisciscor illuc quo vocavit me Magister meus. Si quis ita profanus dixerit, Columbam fuisse mentitam : illum audiat qui etiam assistebat ei ; Ego sum [f] Azarias, Ananiæ magni filius. Æstuabant instantes, alterque lenocinabatur pro altero ; vestes promittentes et monilia, pericula ensis ostentabant ac favoris præsidia, et fingentes preces ingeminabant suspiria, quod ei saltem placuisset deditissimis illis adolescentibus tam secrete et ita caute pro libitu assentire. Divino nihilominus præsidio a concepto impetu cogebantur contineri, propter eam quæ in ea relucebat honestatem et modestiam : et quæ orabat documenta, de offensa Dei scilicet, et de pœnis

et a concepto scelere conantur abducere.

B inferni, de instantanea libidine et sempiterna lue, quodque spurcitia miseræ carnis haberet vermibus scaturire. Verumtamen oppressi passione ac tremientes incontinentia, properant mentiti ad improperia ; videlicet, Postquam cum tuis amatoribus stuprata fueris, et velut meretrix exsatiata, fingis abstinentiam et pudicitiam suades : sed velis nolis, sive fas aut nefas, oportet te viventem aut mortuam nobis succumbere. Columba vero de Deo confidens, conflictu indicto procincta pugnabat elevatis pennis : Neque polluar, [inquit], sordibus vestris : custodem quidem optimum habeo corporis mei. Cumque irruissent in eam violenta manu, libidinoso ardore furentes, defecerunt viribus, et eam quasi marmoream omnino movere non poterant : et si ex conatu impellerent, ipsa tamen reddebatur immobilis. Qui præ angustia frementes eam nudare tentaverunt : et ut quemdam subtinnitum perceperunt, suspicati sunt eam ferre nummos : sed aperientes sinum ejus, involutam invenerunt imaginem Crucifixi, Reliquias Sanctorum, et flagellum ex catenulis. Scindentes ulterius vestem, viderunt nudam accinctam duobus ferreis circulis, peripheriæ trium digitorum, quorum unus ambiebat alterum. Ipsi prius stupuerant eam similiter involutam cilicio, et a collo secantes pectus

Illi vero vim facientes prævalere nequeunt :

et visis quæ sub veste ferebat,

C catenulas ferreas. Illico a Domino nimio terrore repercussi adolescentes fugerunt, mortuique sunt in brevi. Vir ille miser ultimo obstiterat illis, de suo scelere compunctus, et genuflexus veniam precabatur, vel invitus, dicens : Percipio quod sanctimonialis sis et religiosa mulier : rogo te, pro me ora et filia mea quæ degit in monasterio, et ea quæ obiit uxore mea. Facto [autem] mane, se humilem castumque itineris socium exhibuit, usque ad subburgum [g] Trevis. Ubi mulieribus quibusdam petentibus Fulginium sociatam dimisit, ac vitam suam in posterum emendavit. Cumque ei quæ ipsa fuerit innotuisset, ex Perusio libellum Psalmorum pœnitentialium ab ea devotius impetravit.

divinitus percelluntur :

ipsa Fulginium euntibus se jungit :

cap. XXX

et hæc omnia quomodo præmonstrata in visu superiori fuerint,

69 Superius quasdam visiones præmisimus, quarum interpretatio mystica, est fere patenter expressa. Decet nihilominus narrantes, repertos favos spiritualibus personis pertranseundo porrigere, quatenus possint abstrusa mella ruminando [h] succare. Sacrum namque delubrum patriam indicat, quæ similiter est generationis principium, quemadmodum et pater. Dictum, simile est huic : Egredere de terra tua et cognatione, et veni in terram quam monstravero tibi. Via inde lata et recta, manifestam vitæ innocentiam signat; Vocatio autem sponsi, Dei gra-

[f] ... [g] ... [h] Gen. 12, 1

D tiam ac misericordiam : assistentia vero ipsorum Sanctorum, eorum sunt patrocinia, et suæ religionis salubria instituta, in quibus militando exultavit ut gigas ad currendam viam, quam Perusia terminat, ubi corporaliter quiescit : eminens ecclesia, est Jerusalem superna cœlestis patria, ubi expectabatur in Sanctorum gloria. Rursus, sursum eminens imago Crucifixi, ostentabat victoriam atque triumphum de antiquo serpente brachia affixa, firmitatem atque in pugna constantiam ; affluentia sanguinis, suorum operum fructum et præmium. Peregrini baculus, Crux est pauperis Jesu Christi, quam oportet tollere quemque volentem sequi Christum. Quod de genitrice prophetaverat, postmodum impletur : nam sicut S. Monica S. Augustinum, sic tandem et ipsa mater iter sequitur et vestigia Columbæ.

auctor explicat :

Draconis autem ac leonis proprietates

70 De monstruosis autem animalibus illis, insidias satanæ colligimus, quarum sanctus ille Hispanus Episcopus, per Psalmum, Qui habitat in adjutorio Altissimi, pericula hujus inferni descripserat, factique intexuerat historiam, et sibi de corona subdelegaverat prophetiam. Physici namque draconem omni animanti majorem describunt, cristatum, furibundum, pugnacem, flatu igneo contagiosum, lingua et

E felle pestilentem, accutissimi visus, brevi ore sibilantem, morantem in antris et arena, natantem in mari et fluminibus, in aere volantem, sensus petentem, sua edacitate bestias terræ devorantem et volucres cœli : ferunt vi caudæ prosternere elephantem, illudique ave assata imposita super hastam, quem dum eam insequitur occidunt, fitque esca populis Æthiopum. Similiter dicunt leonem, superbum, fortem, atrocem, audacem, horribilem, velocem et fœtidum, ignem timentem et gallum album, ægrotantemque affirmant comedere simiam. Sancti draconem interpretantur satanam, qui ingens quidem est per instantiam, pugnax congressu, flatu igneo contagiosus, lingua alliciendo blanditur, felle suggerendo violentiam minarum et cædis affligit ; acutissimi visus quia est invidia nequissimus ; sibilo opprimit et annihilat, quod verbo consurgit ; in antris moratur et arena, in incultis scilicet et infructuosis hominibus ; in mari natat et fluminibus, in mundanis videlicet et voluptuosis. Volat per superbiam et tentationem subitam, petit sensus intellectum scilicet et affectum ; edax prorsus, quia insatiabilis de animabus ; cum nil se fecisse existimet si animam non sauciaverit : bestias terræ, id est carnales homines devorat ; et

satanæ convenire ostendit.

F volucres cœli, religiosos videlicet viros : atrox per crudelitatem, audax per præsumptionem, qua præsumpsit etiam tentare Christum ; fœtidus per infamiam, horribilis per fraudem. Vi caudæ (hæc est luxuria) prosternit elephantem, homines videlicet magnos et castos, doctrina ac religione claros. Illusum nuper probavimus ave assata, videlicet a Columba, super hastam Crucis fulgurantis et Evangelii posita, pœnitentiæque squallore adusta, occisum pariter. In illo antea male assueto, in quo viveret postea Christus, escam conversi peccatoris recognoscimus, quando justificatus tentationibus diaboli roboratur et proficit. Ignem timet, quia Dei caritatem horret et gratiam ; et gallum album, videlicet prædicatorem castum. Ægrotus quærit simiam, quia cum reprimitur recurrit ad hypocrisim. Quid similiter insinuent gannitus, vulpium fœtor, incessus anfracticus, et pellis atque propria lupi, præsens docebit historia : quidque asturcones rapaces et accipitres fœtidæ illæ aves significent, fiet sequentibus manifestum et de multitudine præstolantium pariter et ministris. Siquidem hæc quibusdam viderentur superflua, pace eorum dixerim, nobis tamen videntur opportuna : quia eis hinc forte erit occasio, suo ingenio clarius resolvere minus bene dicta.

71

cap. XXVI

Fulginium appropinquans, *impuris adolescentibus invisibilis redditur :* *ad moniales S. Claræ deducta* *et clausis portis ingressa*

A 71 Festina denique B. Columba prosequebatur iter illarum mulierum addita comitatui, ac in spiritu et silentio meditabatur cœlestia, passimque ante repertas imagines beatæ Virginis ingeniculans parumper orabat. Mulieres quasi dedignabantur, eamque vagantem reputabant, et fortassis impudicam. Cumque appropinquassent civitati, venatu revertebatur plurium insolentium juvenum cohors, sibilantium et obloquentium etiam impudice. Quorum unus temerariam manum cominus in B. Columbam extendit, quasi vellet sub fimbria vestimenti tangere : sed statim in corde compunctus, fuit terrore ac tremore repulsus, quod postmodum ipse, cum lacrymis veniam precando, retulit. Cum præterea plusculum præcessissent, convenerunt retrocedentes eam per devia rapere : quibus regressis ipsa disparuit. Nam aorasia seu cæcitate percussi, etiam præsentem non videbant, genuflexam coram imagine quadam B. Mariæ in media via. Instabant stimulis et minis apud mulieres illas, ubi esset aut quo discesserit : quæ pavore tremulæ, se omnino nescire protestabantur. Nempe sicut Elisæus Assyriis [aora B siam] induxerat, et Clemens *i* Sisinnio : sic eorum oculi tenebantur ne eam viderent virtute Dei. Itidem illis repræcedentibus, mulieres subsequebantur et ipsa pariter : et pervenit Fulginium. Ibi quemdam pium virum obvium petiit de ecclesia et monasterio S. Catharinæ : qui caute per vias prope muros eam illuc usque conduxit : et portam clausuræ monasterii ultro apertam libere ingressa est. Quam cum Sanctimoniales illæ vidissent, valde admiratæ sunt, qualiter scilicet adesset : quodque eis ignotum habuisset introitum. Percunctantibus autem illis, quæ esset, et unde venisset; profitebatur se Religiosam, cetera tacebat. Profecto matrona quædam de antiquioribus excepit illam in cellam suam. Erant quidem Sanctimoniales illæ professionis S. Claræ : ecclesia autem dicata est S. Catharinæ Martyri. Cumque eam tacentem, mansuetam, et pulchram, orationi admodum intentam mirarentur, amplius stupebant quod nil cibi sumeret : aliquæ earum suspicabantur, eam forte amoris *k* passione languere. Quamobrem blandos illi præferebant risus, et verba facetiæ, hortabanturque nollet inedia perire : et pia quadam violentia resupinato capite ac digitis expanso ore injicere conabantur pretioso cochleari anisinam confectionem, quæ tamen dimissa respuebat. Verumtamen pietati earum postmodum C annuens, una dierum secessit in claustrum; ubi lactucas irriguas conspiciens et olera, petiit acetum : quo infundens summitates olerum, lambendo succabat, et bibebat aquam. Demum consedentibus tamquam Angelus Dei colloquia divina proposuit, et in tantum exarsit, ut omnes in lacrymas compunctionis adduxerit.

k cibo omni abstinet :

delata ad Prætorem quasi esset Claretta fugitiva, *tandem declarat se esse Columbam,*

72 Quidam autem familiaris monasterii, non usquequaque castus, eam intuitus, judicavit ovem morbidam, luporum escam : quod enim quisque in se sentit, ut plurimum in alio credit. Accessit propterea ad Gubernatorem civitatis, et velut cornu diaboli, incepit auribus ejus corniculari, advenisse videlicet speciosam juvenem et ignotam. Qui misit illuc Prætorem investigare et caute exhaurire, si fuisset Claretta de Regno, de qua præmisimus; eique contulit ætatis indicia, effigiem descripsit et peritiem. Qui postquam inquisitione diligenti discusserat, ex pluribus circumstantiis judicabat eamdem. Ipsa vero subridens dixit : De hoc me astringitis, si videlicet sim Claretta de Regno. Respondeo, quod ego sum Clara de majori Regno, sed non illa quam vos quæritis. Rursus affirmantibus ex conjecturis eamdem; postremo dixit : Vere ego sum Columba de Reate de pœnitentia B. Dominici : et D vado illuc quo vocat me magister meus. Porro cornicularius ille nefarius, improbe mentitus, objecit : Hæccine philocapta obsequitur Fratribus ? quod postmodum fuit, coactus eam prædicare vel invitus. Curaverunt nihilominus ut ibidem servaretur, quousque de Reate redderentur certiores, quo dederant litteras. Cumque illis innotuit, Frater ille major cum pluribus sodalibus venit armata manu, animo prorsus extinguendi eam. Ut autem pervenit ad gratas fremens blasphemat : multis denique affectam contumeliis (heu pro dolor!) injuriis variis lacessitam et convitiis, nec non turpitudinibus, innocentem ipsam patientissimamque dimisit ibidem. Quæ divini cultus pietate proficiens et fervore caritatis, toti civitati facta est in stuporem, ita ut fere nullus remanserit, qui ad visendum eam illuc non accesserit. Quin etiam Sanctimoniales ipsæ cautius eam observabant, caritate quædam, aliquæ ex admiratione popularis spectaculi, nonnullæ propter efficaciam verbi : et excubantes introspiciebant per rimulas quæ operaretur in nocte. Meditantem quidem et orantem, nocte pervigilem, se crebrius flagellantem, referebant omnes : matrona vero ipsa quæ eam E receperat, et verbo efficaci ac lacrymis et affectu contestata est in Christo Jesu pluribus personis, affirmatque usque ad præsens, se pluries vidisse in cella sua ipsam Columbam, beatam Christi sponsam, orantem, elevatam a terra in aere super altitudinem cubiti et semis, nullo innixam prorsus corporali fulcimento; sicut postea per plures fide dignos Religiosos et Prælatos fuimus certificati. In tantum interim Dei virtute sua exhortatione profecit, quod inveteratas quasdam consuetudines et obliquas divina lege terminarent, et in posterum commutarentur in melius; ita denique eam veneratione colebant, ut ad Superiores suos protinus litteris et nuntio institissent, ut eis et monasterio præficeretur.

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

atque post toleratas a fratre injurias *ibi relicta,* *cunctis exemplo et stupori est.*

Dominicanus Vicarius eam accedit, *persuadetque ut transeat ad monasterium sui Ordinis :*

73 Eo tempore subdelegatus Præsidens ibidem Conventus nostri Ordinis, vulgaribus objectis pariter et querelis argutus, omnino a mysterio alienus, querelatum potius illuc accessit; objecitque de discessu, reprehendit de loco, et lamentabatur de tumultu, quasi illam Religio neglexisset. His itaque caritatis favoribus et subsidiis eam aggreditur, piæque consolationis refrigerium impendit. Ancilla Christi prudenter respondit et humiliter. Circa discessum dixit, Ipse magister, ipse magister. De loco : Ego sum parata ad omnem obedientiam : cum Sanctimonialibus istis faciat Deus misericordiam : F quibus fui forte gravis, et propter me plura receperunt incommoda non tamen astantes vacabant a lacrymis. Ibidem quidem fuit decem et octo diebus : duabus tandem venerabilibus matronis comitibus accessit ad monasterium Ordinis, scilicet ad sanctam Mariam de Populo, ubi mansit paucis diebus. Profecto eo tempore nutu Dei genitor illius Angelus Antonius, qui ei plurimum deferebat in Christo, venit cum uno juvene consobrino Fratre Ordinis : redit similiter et loci Prior de Capello, qui eam receperat ad habitum : cum quibus decretum est prosequi vocationem Dei. Præviderat quippe in visione sponsa Christi viam, sed ignorabat determinatum locum : affirmabat solummodo, Ad S. Catharinam : ille vero interpretabatur civitatem Senarum, ubi venerabatur ejus sacrum caput *l*.

un... duc... sentit Prior

74 Instabat nihilominus apud eos pro discessu quanto citius, ne impediretur a Sanctimonialibus et populo, qui tentaverant propter ejus sanctimoniam eam secum retinuisse. Idcirco Prior ille, ac genitor ipsius, et B. Columba, una cum Fratre consobrino et una venerabili matrona, diluculo inde clam discesserunt : ac prosecuti sunt iter usque ad illam sacratissimam ecclesiam S. Mariæ de Angelis

m

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

A *m* in subburgo Assisii civitatis, in qua diutius oravit. Surgentes postmodum ambulabant versus Perusiam, et præcesserant aliquantulum. Ille vero Prior, qui forte cum Fratribus loci tardaverat, reclamans sequebatur, eo quod dubitasset transire illas; voluissetque declinasse ab agro Perusino. Quæ protinus respondit. Scio quod hæc est via, ambulemus hac. Vespere tandem pervenerunt *n* ad Tiberim, ad portam S. Joannis, per quem transibant. Qui autem circumstabant molitores farinæ, clamaverunt contra senem, quasi eosdem deviasset; tentabantque ab ipso extorquere pecuniam, et [dicebant] nefanda quædam. Culpabile pro certo id hominum genus et temerarium! Narrantibus veritatem rei improperabantur minis, ac mulierum suspenderunt iter: quas una cum patre quædam optimi mercatoris *o* uxor interim sub fide recepit in suburbanis apud prædium *p* in domum suam, et reverendus ipse Prior ascendit ad civitatem cum alio Fratre. Memini me legisse, hoc eodem loco B. Franciscum tunc juvenem cum pluribus sodalibus carceri mancipatum, quod etiam præmisimus opportune: quia ideo fortassis ultra Tiberinam aquam se desertum iri ancilla Christi præviderat, etiam S. Franciscum ab ea B in multis imitandum. De ipso utique legimus, quod etiam patri renuntiaverit, et etiam vestimentis; eique et scelestos quosdam, postquam ipsum impresserant nivibus, exprobrasse, Jace, rustice præco Dei. Sic denique Christi Virgo ab hujusmodi indignis hominibus, cum sua tam pia et honesta societate, pro Christo exprobratur et vilipenditur et in alteram diem detinetur.

Perusium autem deflectens, injuriose sistitur ad eum pontem ubi captus olim fuit S. Franciscus:

75 Ratus sum non omittendum, quin potius exordiri hic ingratitudinem nostram. Venerabilis namque Prior ille Fulginas erat, et quinquagenarius, præfueratque laudabiliter pluribus Conventibus Provinciæ: declinavit ad Conventum, recurrit ad Priorem primosque Professores, [et apud] antiquiores Fratres sibi notos refugium exoptabat, qui quidem apud Magistratum et Primates civitatis erant auctoritate præstantes: apud quos ut proposuit horruerunt, quod severius est ipsum [videntur] habuisse suspectum, nec pro miseris replicasse. Pius tamen Pater, de Deo confidens et sanctitate B. Columbæ, optima testabatur de Christi Virgine, ejusque virtutes narrabat. Nolentibus tamen audire prorsus, ipsemet apud Primates liberum transitum impetravit: cum salvo conductu. Facto mane descendit ad pontem, atque exhibito in scriptis mandato, illi, licet C frementes et inviti, cesserunt tandem. Quæ autem eos pio hospitio exceperat sagax mulier, experta sanctitatem B. Columbæ, devotissimo inde eam venerabatur affectu. Quidam autem efferi juvenes, petulantes ac scelerati lenociniisque famosi, sero apud Primatem subaudierant causam venerandi Prioris, et sceleris complices convenerunt rapere eam de media via, temere præsumentes etiam contra decreta. Mane igitur egrediuntur haud procul civitatem, exertis gladiis loricati, septem satellites, quorumdam etiam societate sequente; et insidiabantur clam, observantes viam. Cumque Christi sponsa ascendisset collem, jam cum omni societate consederat media via; et genitorem suum hortabatur illamque matronam paululum recreari, atque de his quæ secum detulerant porrigebat, annuebatque pariter ipsi Priori ac consobrino. Tunc qui se absconderant improbi aggrediuntur in via, malo animo et corde pessimo. Quos ut ipsa vidit juxta simplicitatem suam *q* columbinam similiter invitabat: porrexitque illis zizyphas, jujubas dicunt, quas servabat in gremio. Illi autem accipientes eas, illico recompuncti, ac de præconcepto flagitio sunt in omnimodam reverentiam commutati; divinoque quodam terrore correpti, abierunt stupefacti. Qui vero D spectaverunt in abscondito consocii, improperabantur eis, Heu! animosi juvenes, congaudeamus de præda: ipsi tamen eo amplius admirabantur, miraculumque virtutis Dei contestabantur, postmodum veniam petentes: vulgatumque fecerunt in civitatem.

cap. XXVII *Perusinis Fratribus opem negantibus, transitus tamen impetratur a Magistratu: pudicitiæ ejus insidiati juvenes lascivi, divinitus convertuntur.*

ANNOTATA.

a *Quando, quo auctore, et quam exigua cum verisimilitudine suscepta a Trajectensibus fuerit hæc de* Servatii *et Christi consanguinitate opinio, explicatum invenies in Exegesi Henscheniana de Episcopis Tungrensibus ac Trajectensibus, quæ constituit Zonam V Propylæi Majalis cap.* 2. *Legendam autem illius, cujus hic synopsis inseritur, merito rejectam vide ad diem* 13 *Maji, ubi ex S. Gregorio Turonensi dedimus quæ sola de ejus Vita sciuntur. Melius auctor hic usus fuisset exemplo Prophetæ Habacuc; cujus infra meminit.*

b *Ex male intellecto loco Pauli ad Gal.* 4 *natus hic error, dum ibi dicitur:* Sina mons est in Arabia, qui E conjunctus est ei quæ nunc est Jerusalem: *et verbum* conjunctus *male sumitur de situ locorum, cum loquatur Paulus de conjunctione allegorica, qua ea quæ nunc est Jerusalem, in servitutem generare filios dicitur, sicuti mons Arabiæ Sina, in quo conditum est vetus ac servile Testamentum.*

c Verosimile est, *inquit Albertus,* hanc civitatem fuisse Spoletum, *valde autem placet conjectura, cum Reate Spoletum, hinc Fulgineum, inde Perusiam rectum iter sit. Distat autem Reate Spoletum* p. m. 20.

d *Has fuisse pretiosiores prioribus dicunt Albertus et Balestra, nescio quo fundamento. Crediderim tamen pro habitu Tertiariæ datum vulgarem alium, qui esset itineri opportunior; unde nec postea agnita fuit, sed habita puella secularis, ut mox patebit.*

e Regni, *scilicet* Neapolitani; *Albertus et Balestra, seductorem aiunt fuisse reipsa* Regularem *aut* Religiosum.

f *Ita de se* Raphael *Archangelus, in historia Tobiæ.*

g Trebia, *vulgo* Trevi, *Spoleto* 8, *Fulgineo* 5 p. m. *distat, itinere recto.*

h Succare *Italis dicitur pro* Sugere.

i *Si intelligitur* S. Clemens Papa et Martyr, *de quo* 23 *Novembris, nulla in ejus actis mentio* Sisinnii: *memoratur hic, in Actis SS. Agapes, Chioniæ et Irenes* 3 *Aprilis, aorasia tamen qualis hic notatur, non ipsi, sed ejus decessori Dulcitio adscribitur.* F

k *Cæsar addit, huic suspicioni causam dare potuisse fugam Clarettæ Neapolitanæ, tota Umbria pervulgatam: de qua ubi legerit, vellem addidisset.*

l *Ita etiam vertit Leander: Albertus et Cæsar legunt,* Corpus: *sed errant. Corpus enim Romæ est: de Capite Senas allato egimus* 30 *Aprilis in Analectis cap.* 3.

m *Est hæc ecclesia, propter Indulgentiam Portiunculæ, celeberrima, inter Fulginium et Perusiam via, intervallo utrimque circiter* 8 m. p.

n *duobus circiter* p. m. *ab urbe* Tiberis *fluit, iter intersecans, Fulginio venientibus.*

o *Cæsar uxorem unius ex molitoribus intelligit, quæ suam in vicinia casam habebat.*

p *Idem Cæsar ex Processibus hic addit, domum istam fuisse contiguam tabernæ, in qua lascivus quidam juvenis conspicatus* Columbam, *primitus forsan petendi hospitii causa eo accedentem, impuro correptus amore, præsumpserit terebrare parietem medium inter suum illiusque cubiculum, ad faciendum sibi transitum: sed foramine eatenus cœpto ut transmitti manus posset, hanc ei obriguisse. Quod illa animadvertens, cum invocato Jesu nomine et impresso Crucis signo miserum absolvisset, ipse*

A *ipse ad cor reversus, religiosum habitum petiit et accepit.*

q Ziziphæ, *officinis* Jujubæ. *Albertus autem addit fuisse in Processibus qui* Rosas *appellent, utique alieno tempore, mense scilicet Septembri. Sunt autem* Zizyphæ *minoris pruni vel olivæ genus ex Africa advectum.*

CAPUT IX.

Honorifice exceptæ Columbæ monasterium extruunt Perusini, in eoque ipsa Processionem facit.

Ab effusa obviam multitudine

Mirabile est pro certo quod diximus : sed opinor quod dixero mirabilius. Profecto pugnæ hujus expleta victoria, statim, nullo concionante aut persuadente, popularis multitudo civitatis Perusinæ ex se commota est, dicentes, Ecce Sancta, Ecce Sancta venit, exeamus obviam illi. Viri mulieresque et parvuli per turmas obviam occurrerunt ei, et introducentes *a* eam in civitatem Perusiæ, gaudentes et festivi, in communi quadam domo *b* Sororum de pœnitentia S. Dominici pio honore receperunt. Induta erat tunica alba, juxta formam ipsius habitus; et pallio nigro, quod *c* mantellinam dicunt. Perusia B namque, urbs antiquissima, metropolis est et conspicuum decus Umbriæ, vetustissimæ gentis, quæ orientalior est pars Tusciæ, celebris medii totius Italiæ. *inducitur Perusiam :* Perusia ipsa est vernans flos montium, quæ validos admodum gignit homines et mulieres decoras; mater legum atque magistra militiæ omniumque bonarum artium. Puriori aere potitur et aura, opima et solo frugifera, Tiberinis aquis irrigua, vallata vinetis quasi mare, frumento præter avenam, omnique fructu amœna, atque celebris fœcundissimo lacu Trasimeno. Fœcundi sunt saltus feris venandis et nemora, saxisque ipsius oliveta pinguescunt. Perusia, arx semper fidelissima Apostolicæ Sedis et Agni. O felix Perusia, jam felicioribus prærogativis donata a Domino Jesu Christo. Tibi quidem divinitus B. Columba dirigitur, ut cœlestium munerum salutariumque gratiarum copia potiaris, innocentiamque experiaris et pietatem. *quod ei auctor gratulatur,* Sed et tu, o felix Columba, gaude, quæ velut alter Job in terra Hus, ubi patientia probaris, ac de patria tam amœna tibi feceras desertum. Quemadmodum enim nobilissimus ille Romanus Alexius, contempta felicitate seculari, mirabili quodam discessu, in despecto tandem loco paternæ domus, post vilipendia servorum, patientia (ut ita dixerim) ine- C narrabili et humilitate de superbissimo satana triumphavit : sic et tu pia Virgo, in despecto loco domus tui Patriarchæ Dominici; conservorum stimulis ac despectu quasi contusis aromatibus, indivisa Columba te Christo cremasti in odorem holocausti, perseveranti sanctitate consummatum.

77 Posita est igitur civitas supra montem, et lucerna super candelabrum. *rursus ei applicans proprietates Columbæ.* Non quidem casu, sed certi gratia beneficii, B. Columba venit Perusiam. Equidem in suo ortu, Angelico præsignatum fuerat indicio, iteratisque oraculis fuit expressum. Ut nequaquam videlicet opinaremur negligendum, quod pro maximo munere proponitur, et misericorditer nobis Deus elargitur. Et nos quasdam a principio, sicut narrant philosophi, Columbæ proprietates præmisimus, opportunius jam exponendas. Nam cum de Columba tractaret Doctor *d* sanctus, ait : Columba animal simplex, astutia et dolo carens, suis proprietatibus significat dona Spiritus sancti : quæ profecto secus fluenta habitat, ut inde viso accipitre se mergat et evadat : quod pertinet ad donum Sapientiæ, per quam Sancti secus fluenta divinæ Scripturæ resident, ut diaboli incursus evadant. Etiam meliora grana eligit : hoc pertinet ad donum Scientiæ, qua Sancti sententias sanas eligunt quibus pascantur. D *A. SEBAST. CONFESS. EX MS.* Rursus alienos pullos nutrit, id respicit donum Consilii, quo Sancti, homines qui fuerunt pulli, id est, imitatores diaboli, doctrina nutriunt et exemplo. Item rostro non lacerat, et sequitur donum Intellectus, quo Sancti bonas scientias non lacerant, id est, non pervertunt more hæreticorum. Similiter felle caret : unde signatur donum Pietatis, per quam Sancti irrationabili ira carent. Præterea in cavernis petræ nidificat : in quo donum Fortitudinis demonstrat, qua Sancti in plagis mortis Christi, qui est petra firma, nidum ponunt in suum refugium et spem. Habet nihilominus et gemitum pro cantu : hoc ad donum Timoris se habet, quo Sancti delectantur in gemitu pro peccatis : quæ omnia pia Columba sortita fuerat; utpote quæ talia semper operaretur.

78 Adamaverunt eam omnes piæ mulieres et generosæ magis, eratque tanta populi frequentia cap. xxviii quasi receperint Angelum Dei. *Ibi cunctis amabilem* Quadam profecto amœnitate verborum dulciter omnes trahebat ad Christum. Mirabantur quique abstractiones illius, ac qualiter quasi lapidea stabiliretur atque loqueretur linguis. Nam apertis oculis, extenso collo, aliquando prostrata humi aut genuflexa, post plures E horas aut diem, quandoque dies, reversa ad sensus, *et admirabilem propter crebros raptus,* palam salutari eloquio reficiebat adstantes. Si quis autem callide observasset eam, ejus Columbina simplicitate vincebatur, nec mirabili dulcedine suæ mansuetudinis satiebantur aut caritatis affectu *e*. Die una cum oraret ante altare B. Mariæ, rapta postmodum, venit Frater unus cum litteris Reverendi Generalis *f* Ordinis impetratis a Communitate Reatina, ut reverteretur illuc omnino. *repetentibus eam Reatinis* Pia vero Columba meditabatur in cœlestibus, immobilisque facta nihil respondebat. Ille autem aviditate importunus, apprehendit caput ejus, conabaturque excitare eam, non sine violentia, licet incassum : cum deinde dimissa sentiret, plurimum circa collum, collisa remansit. Ut quippe id pervenit ad aures plebis, obviantes custodiis, nuntium emiserunt vacuum : statuitque illico Primatus atque Magistratus ipsius inclitæ urbis, tantæ sanctitatis Virginem haud quaquam negligere, *Perusini retinendam statuunt,* potius cultu omni ac veneratione prosequendam : et datis sumptibus de publico ærario, per decuriones populi, voluerunt construi claustrum, congruum suæ virtuti. Nobiles quædam nihilominus et generosæ Dominæ suapte liberalem summam pecuniarum obtulerunt, pro ædificatione F loci.

79 Prior siquidem pars civitatis nostræ, Porta *g* scilicet S. Petri, Nobiles pariter et populares, convenerunt in capella S. Herculani ad sonum campanæ, *et monasterium ei construendum,* concionante Domino Troilo Ballione, nunc Episcopo *h* Perusino : qui maturius consulti elegerunt quatuor probos viros dictæ Portæ, qui curæ præesset, diligenterque procurarent de loco et situ, juxta pia beneplacita ipsius B. Columbæ, ubi piæ puellæ sancte ac religiose famularentur Domino Jesu Christo, juxta formam Regulæ de pœnitentia S. Dominici, et instituta S. Catharinæ Senensis, atque instructionem ipsius beatæ Matris Columbæ. Plura ei oblata fuerant constructa monasteria, quæ tamen pia Virgo renuit; et primis fulcita favoribus, alienis incommodis noluit consentire; sed Christi potius implere præceptum Lucæ x, Nolite transire de domo in domum : quamobrem in suæ Religionis solo, ad laudem et gloriam Jesu Christi, claustra pœnitentiæ suorum operum sanctis initiis consecravit. Qui vero præfecti fuerant, pie ac liberaliter emerunt convicinia atque fundaverunt monasterium, quod ipsa pia Mater B. Columba Jesu Christo suo optimo sponso dicavit, et sancto Do- *quod S. Catharinæ Senensi dicavit.*

minico

A SEBAST. CONFESS. EX MS

A minico, atque Divæ Catharinæ Senensi; cujus clarissimo titulo insignitum nominavit. Ipsa pro certo est domus supra petram, et ecclesia supra mentem, quam in sacro delubro Reatino præviderat: ad quam construendam vivis ex lapidibus, vocaverat eam Dominus Jesus Christus, in qua et claruit multis virtutibus.

Seniores quidam Magistri Ordinis,

80 Ceterum quamvis Dominus noster Jesus Christus, juxta paternam caritatem, suos ad passiones miserit, et non ad mundi gaudia; tantoque proximior quis Christo æstimatur ut vincat, quanto plus tribulatur, sicut ait Chrysostomus: tribulationes maximas inseparabiles comites esse virtutum; cujus nihilominus debuissemus opera excolere (fateor culpam nostram) potius conabamur extinguere, contra id quod Paulus monet ad Thessalonicenses v. Nempe et senes non sunt in aliquo novo firmi, ut inquit. Doctor *i* Sanctus; tum propter præsumptionem sapientiæ, qua aliis non credunt; tum quia est naturale vitium senum quod sint increduli, quia experti sæpius se fuisse deceptos: ideo semper cum Forte, vel, Fere, loquuntur, adverbiis temperativi modi et dubitaviti: qui autem incredulus est infideliter agit: Isaiæ xxi. Plane quidam ex senioribus B nostri Conventus, sacræ Theologiæ Professores, perturbati, dedignabantur audire de ea, quæcumque etiam pie relata; arguentes, et reclamantes quasi suspectas novitates et superstitiosas, atque maledicentes objiciebant ob quæstum eos vagari tamquam hypocritas sub nomine pietatis: conabantur nihilominus caute eam emittere, suspicantes tandem confusionem Ordinis et Conventus. Multis similiter affirmantibus, quod cibum negligeret et non manducaret panem, non credentes exprobrabant, quod forte mixturis artificialibus utcumque nutrita supremam abstinentiam fere mentita ostentaret; voluissentque eam in contiguo monasterio clausam haberi, ut experirentur factum. Sicque sua incredulitate apud Primates eam suspectam sæpius reproponere videbantur, tanto fortius quanto litteraria auctoritate præstabant.

mirabilibus tantis increduli,

ea habent suspecta, sed frustra.

Perusini cavent ne eam amittant:

81 Verumtamen etsi ipsi strepitu et cachinnis resisterent, annuente Deo, omnis Magistratus et vulgus populi eam devotius prosequebantur: ob id et ipsi coacti sunt, sponte vel inviti, applaudere et obsequi ipsi piæ Virgini (ita arduum existimabatur hoc negotium) nec non civili decreto alteri ex senioribus et concivi credita est cura invigilandi, ne quoquomodo hinc discessisset, aut quispiam eam a C nobis, quacumque etiam pia suggestione, subriperet. Quod absque dubio fuerat opportunum, quia etiam clariores urbes Hetruriæ intentaverant eam auferre non uno modo, idque sagacius procurabant. Ob cautelam siquidem licentiavimus Priorem illum emisimusque prudenter (pater enim et alia societas jam redierant) et ipsa tantummodo nobiscum remansit. Pia vero Columba de ipso Venerando Sacerdote congemuit, non tamen obstitit, cum revera favoribus prævaluisset: sed in omnibus humiliter suis Præsidentibus obedivit. Curæ autem illius ac spirituali refectioni Sacramentorum ac verbi deputatus fuit Magister Collegiis, una cum venerabili quodam sacræ Theologiæ Baccalario. Nimirum Præses eo tempore civitatis Perusinæ erat Doctor *k* quidam Reatinus, qui plurimum eam venerabatur, testabaturque fideliter ejus sanctitatem, et in ecclesia illam alloquebatur aliquando. Cumque de hujusmodi ignoto nobis raptu confabularemur, dixit. Certe comperio, quod probavi experimento, quandocumque meditatur passionem Christi aut illi proponitur verbum ejusmodi, illico raptu abstrahitur.

ideoque a se dimittunt Priorem Reatinum.

k Fuerat ei Præfectus civitatis

82 Sæpius namque sic passa progrediebatur genuflexa, vocitans, Magister mi, Magister mi, aut D Jesu mi: colloquebatur postea, tamquam intueretur Magdalenam, cujus nomen replicabat: prostrata tandem diutius orabat, et assurgens postmodum genuflexa aut stans, apertisque oculis, palpebris omnino immotis, nec a supra discurrentibus etiam muscis aliquid passa, sæpius faciei colore mutato, quosdam præferebat venerationis sanctæ nutus. Cumque sic prolixius protraxisset, quasi masticasset mandebat, linguamque circummovebat; et opinor, ut aridam præ diutina abstractione remolliret. Deinde etiam rapta erumpebat in verba orationis videlicet aut collocutionis Sanctorum, haud secus continuata sententia variatisque dictis. Sæpius ingeminabat singultus atque prorumpebat in lacrymas, et instabat pro ecclesiastico statu ac populari pace. Demum veluti a somno expergefacta, dulciter alloquebatur astantes, consolabatur afflictos, miseros calamitososque commonebat. Misericors Deus, qui (sicut ait S. Chrysostomus) rebus mœstis quædam etiam jucunda permiscuit (quod certe omnibus Sanctis facit) nec tribulationes nec jucunditates habere continuas permittit. Quidam etenim Doctor egregius ac Magister clarissimus, una cum sua generosa conjuge, eam tamquam parentibus orphanam adoptaverunt in filiam, cui pro certo dulcissimo caritatis E zelo pariter et humanitatis affectu juncti sunt; quæ licet exigua requireret, tamen opportuna quæcumque sibi liberaliter procurassent: fueruntque ei solamen assiduum et refrigerium, nec minus suis postmodum ac pio suarum Sororum collegio, veneratique sunt eam semper, et novissime devotius.

Explicatur modus ejus agendi in suis raptibus,

et cura eidem a duobus conjugibus impensa.

cap. XXIX

83 Tempore illo Illustrissimus Dominus Cæsar Borgia (nunc Dux Valentinus) adolescentulus, inter Nobilistas Studii Perusini sacris legibus operam dabat: qui dum cum suo prudentissimo didascalo ac spectabili familiarium comitiva, in viridariolo hortulo cellulæ nostræ solatii causa descenderat; Cumque expleto more inde læti discessissemus, pertransiremusque ecclesiam; intuiti fuimus mulierum conventum virorumque frequentiam circum B. Columbam, apud altare S. Catharinæ Senensis. Nobilis autem vir Grifonus Ballionus, qui cum pluribus sodalibus ad spectaculum convenerant, quantocius de Illustrissimo D. Cæsare advertit, alta voce clamavit: Illustrissime Domine, Beata Columba infantem hunc modo suis precibus resuscitavit. [Et Cæsar], Eia, Magister Sebastiane, volumus pulsare Campanas? Est siquidem miraculum hoc evidentissimum. Illico ego restiti, dicens. Nequaquam, Il- F lustrissime Domine: ne forte cederet nobis ad confusionem: hæc quippe Soror advena est et peregrina, atque in Religione novitia, et qualis sit adhuc ignoramus: etiam si dicant, quod non comedit, et sancta sit. Ego utique scio et habetur pro certo, quod Christus et comedit et bibit, cui etiam credens adhæreo. Si forte ista sit cum S. Joanne Baptista: ego tamen dubito. Nimirum multa est hominum malitia et mulierum præcipue, variæque sunt illudendi artes, ita ut etiam mentes immutent et alienent animos. Sine, obsecro, experiamur de illa, observantes saltem per annos decem; ut siquidem virtutis et sanctitatis fuerit mulier hæc, valeamus securius affirmare.

Nuntiata resuscitatione cujusdam infantis,

incredulus auctor suspendere judicium suadet.

84 Attestabantur nihilominus omnes quod exanimem fere et exhaustum infantem vitæ restituerat ac sanitati. Propterea, quoniam conjux Francisci Gregorii Mercatoris, civis Perusini, cujus neptis apud pontem sancti Joannis nocte exceperat B. Columbam in domum suam, filium infantem habuit, qui trimestri ægritudine laboraverat; et valde attenuatus, motu etiam membrorum destitutus, fuerat a consilio medicorum reprobatus, utpote qui nec lambere

Aliam moribundum

A bere jam aliquid posset : cataractæ etiam oculos ejus oppresserant. Cumque mater ipsa ejus mortem præstolaretur omnino ac lamentaretur; quædam quæ ibi aderat pia mulier, dixit : Est apud S. Dominicum una Soror, quæ non comedit cibum, et plura facit signa sanctitatis : si ad illam eum mitteres, forte curabitur. Quæ suggestioni tandem annuens, assignavit eum nutrici illuc deferendum : opinabatur tamen ipsum mori antequam illuc pervenisset. Cum autem præsentatum sibi infantem B. Columba vidisset, ita deformem et quasi frustum ligni; interrogavit quid esset. Responderunt, Est filius cujusdam honorandæ matris, quæ nuperrime et alium genuit. Cujus calamitatis pia Virgo miserta, eum recepit in gremio : et cum manibus suis aliquantulum attrectasset, oleo suæ lampadis cum signo Crucis linivit. Ceterum et quæ pendebant circa collum infantis crepundia et corallos dissolvit, quibus quædam sua signacula intra posuit, quosdam numerans in nomine sanctissimæ Trinitatis, et vulnerum Christi, notans etiam gaudia S. Mariæ atque choros Angelorum, et religavit ad collum infantis. Deinde masticatam ab ea jujubam ori ejus apposuit : quam B statim infans ipse deglutivit. Tandem coram altari S. Catharinæ Senensis in ecclesia jam præsentatum, nutrici valetudinarium restituit, dicens : Dicas matri, quod lactet eum. Qui plane ex tunc vitæ et sanitatis resumpsit initium, reparationisque membrorum ac motivæ virtutis. Contuebatur demum mater ipsa contractam adustamve cutem rescindi rimulis, et tamquam corticis frusta decoriari, novamque pellem laxare, lacteamque candescere, nec non refloridam carnem repuberasse, et omnia membra repleri, et oculos cataractis abstergi. Convaluit in brevi, et jam adolescit, virtute dotatus et elegantia *m*.

gremio excipiens Columba

matri sanum remittit.

m

85 Crebrescente igitur hujus beatæ Virginis sanctitatis fama, confluebant puellæ multæ, etiam nobiles, ut sequerentur ejus disciplinam. Seniores tamen Professores Conventus conabantur impedire; objicientes multa, quæ possent evenire obliqua, maturius ponderanda : tum quoniam alienum erat a Regula Sororum de pœnitentia puellas recipere, sed tantummodo viduas bonæ famæ aut ætatis provectæ : tum quia Sororum locus arctus erat et pauper, atque carens clausura, sine qua hujusmodi haud satis valeant caute custodiri, si permaxime penuria approbatarum fuerit matronarum. Si enim habuis- C sent aliquas mulieres circumspectas, in regulari regimine instructas, id negotium potuisset facilius deduci : vel aliqua saltem generosa et metuenda mulier probitate sua hujusmodi collegium tueretur. Horrebat quippe Senior non minus, quia et Conventus ipse sedes est studii, et secus de juventute præsumebat, anxiusque erat de ejus perseverantia apud Perusiam. Cum [autem] nihil de Superiorum nutu concepisset, quasi amicus prosequebatur eam; astute tamen observabat circumspiciens undique, singula dubie interpretabatur, et quæque optima suspendebat. Oportuit nihilominus nutu Dei piis populi devotioris precibus condescendere, atque dictioni potentum obedire, qui de loco et annona et ceteris opportunis spoponderant providere : plurimum etenim de sua prudentia, peramplius de ejus sanctitate confidebant : Ipsa nempe optima Virgo, collegialem S. Catharinæ Senensis normam elegit, quæ in Regula de pœnitentia S. Dominici fundatur, admisso ritu collegiorum Tusciæ : quamque descripsit vitam Apostolicam, et moribus approbavit, et omnibus suasit. Habitum ipsius Regulæ voluit, et usum mantelli supra caput præsertim in ecclesia, quasi multum deceat puellarum honestatem. Cingebatur supra tunicam corrigia, sicut moris est, juxta dispensationem Ordinis. Habuit præterea tunicam clausam D usque ad guttur et collum, et guttur velatum et aures, laneasque tunicellas ob sancti patris Dominici devotionem. Subtus quidem scapulare habuit, nequaquam extra, ne aut cultu degenerasset a colenda matre S. Catharina Senensi.

Non probant Fratres recipi ab illa puellas:

permittere tamen id coguntur,

et ipsa eis formam vitæ habitusque præscribit.

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

86 Anno denique Domini MCCCCLXXXX, ætatis suæ *n* XXIII, in die sancto *o* Pentecostes, in ecclesia S. Dominici, ante majus altare, celebratis Vesperis, in magno spectaculo utriusque sexus, coram toto collegio Sororum de pœnitentia S. Dominici, in manibus Reverendi Prioris *p* Conventus, hilaris Christi Virgo Columba, professa est Regulam de pœnitentia S. Dominici ac collegialis vitæ instituta, expressis pariter reliquis duobus sanctimoniæ votis, castitatis scilicet et pauperiei, non sine piissimis lacrymis omnium astantium et devotissima compunctione; distributis etiam largius azymis non paucis, quos vulgariter *q* cialdas dicimus, eo forte quia ob haustum cum *r* cyatho dantur (quidam Nebulas paniceas nominat) quod profecto ei actui optime congruit, in signum sinceritatis ac veritatis ejus vitæ et spiritualis alimoniæ. Multæ postmodum piæ mulieres, tam maturæ ætatis quam puellæ, secutæ E sunt eam; et veteranæ quædam Sorores, relictis propriis, adhæserunt sibi in communem eamdemque professionis formam : ita quod infra biennium *s* habuerit quinquagenarium Sororum numerum, quæ per misericordiam Dei abundabant omnibus opportunis, et proficiebant in omni devotione cum maxima simplicitate *t* : cooperante Deo suis precibus et meritis, in multis signis sanctitatis et gratiarum, etiam in remotis partibus et proximis, in laudem Christi.

n o

Anno 1490 in Pentecoste

p

professionem facit.

q

r

s

et ad 50 Sorores recipit.

t

ANNOTATA.

a *Albertus ingressum hunc adscribit feriæ 4 Quatuor temporum in Septembri, anno* 1488*; tunc autem currebat littera Dominicalis* E, *adeoque dicta feria 4 concurrebat cum die* 17 *mensis.*

b *Idem privatam unius talis Sororis domum fuisse scribit : addit vero mox advolasse illuc Columbam, atque in gremio Beatæ consedisse donec adveniret hospita; quam illa subridens interrogavit, num istic in vicinia columbæ nidificarent.*

c *Hunc habitum ei Fulginii datum in sui Ordinis Monasterio, postquam a Clarissis discesserat, opinari possumus.* F

d *Videlicet S. Thomas p.* 3 *q.* 39 *a* 4 *ad* 6, *verbis fere desumptis ex Rabano lib.* I *cap.* 3 *super Matthæum. Itaque cum porro auctor hic* Sanctum Doctorem *nominabit,* Thomam *intellige.*

e *Hic Albertus interserit, primum quod Perusii Beata operata sit miraculum, allegato ad marginem jurato ex Processibus teste, Doctore Camillo Jappessi, in hæc verba :* Redibat a furno Maria Antonia Jappessi, panibus calentibus onusta : hanc rogavit Columba ut pro Dei amore partem sibi aliquam daret. Dedit pia mulier cohærentes aliquot, ut simul solent super palam educi. Domum autem reversa, cum panes numeraret, numerum plenum se retulisse mirata, cui deesset nihil, sicut ad furnum tulerat; cum stupore rediit ad Columbam, quæ ait : Ecquid admiraris? quisquis erga Deum et proximum est liberalis, centuplum recipiet.

f *Erat hic* Magister 35 Ordinis Joachimus Turrianus, *creatus anno* 1487, *uti scribit Leander Albertus lib.* I, *sub ejus regimine admissus ad Ordinem.*

g *Jam alias monuimus, frequenti in usu apud Italos esse, ut Regiones civitatum nominentur* Portæ, *ab ea ad quam referuntur Porta.*

h *Sedit* Troylus *ab anno* 1501 *ad* 1506, *unde intelligitur*

A. SEBAST. CONFESS EX MS.

A *telligitur Vita hæc scripta esse intra quinque primos a morte* Columbæ *annos, licet aliquammultis annis post adjectæ primum sint ultimo capiti additiones quædam.*

i *D. Thomas, in Epist. ad Titum cap.* 2 *lect.* 1 *sub medium, hæc eadem habet.*

k *Cæsar* Crispoldum Crispoldi *nominat, pro* anno 1490.

l *Albertus, allegato ex Processibus* Teste Fr. Vincentio Tancini, Vicario perpetuo ecclesiæ Parochialis S. Crucis Perusiæ, *adnectit hic miraculum perquam simile ei, quod veluti ad Pontem S. Joannis gestum ex iisdem Processibus supra referentem Cæsarem vidimus, cum dicit, quod* lascivus adolescens, præsumens in cellam Beatæ per fenestram irrumpere, cum animo Virginem violandi; mox ubi medio corpore intra eam fuit, constringentibus se postibus ac superliminari tigno, sic constrictus est, ut porro movere se nequierit; fuerit autem ab accurrente ad lignorum fragorem Columba per signum Crucis liberatus, ac porro correctus sanctius vixerit.

m *Idem etiam hoc addit,* attestante Fr. Antonio Fabutii de Sextino, *sic relatum in Processu.* Atalanta Balioni informem semimortuæ carnis massam pepererat: quam manibus contrectans Columba sin- E gula ossa reperit, suæque aptavit juncturæ; invocata deinde S. Catharina Senensi, remisit attonitæ genitrici bene formatum filiolum: qui baptizatus crevit in ætatem perfectam, ordinemque Prædicatorum ingressus dicebatur Fr. Dominicus Balioni.

n *Nescio cujus errore scriptus erat* annus ætatis xxi; *neque errorem esse vel Leander vel Cæsar observarunt: qui tamen ex supra posito nativitatis anno redargui facere poterat: secutus ergo Albertum et Balestram, verum annum rescripsi, respondentem anno Christi jam notato.*

o *Anno* 1490 *Pascha celebratum fuit* 11 *Aprilis, Pentecoste igitur* 30 *Maji.*

p *Alberto hic nominatur* Fr. Stephanus de Vio.

q Azymos *vocat auctor, quod alii* Oblatas, *estque dulciarii genus inter duas laminas ferreas cocti, plane sicut coquuntur sacrificales hostiæ, nisi quod hæ pure azymæ sint, in istis saccarum et aromata farinæ seu pollini misceantur. Vide Vocabularium academicum della Crusca.*

r *Videtur innui, quod* Cyathus *Italice diceretur* Cialdo, *quod ulterius probandum vel examinandum peritis popularis linguæ relinquo.*

s *Albertus fundationem Monasterii et positionem* C *primi lapidis Professioni præmittit, allegato Chronico ipsius Monasterii; sed in hoc substantiam descriptam invenerit, circumstantiam temporis de suo addiderit. Etenim Balestra ipsa Processuum verba, tempus accuratissime notantia, hæc adducit:* Die xxii Februarii mccccxciii die Veneris, inter horam xv et xvi, cum Monaldus Boncombi, Benedictus de Guidalottis, et Joannes Franciscus Gregorii, a Priore et Conventu S. Dominici essent constituti Commissarii et Provisores ad fabricandum monasterium sub titulo S. Catherinæ Senensis, in Porta S. Petri, juxta S. Mariam Magdalenam, sicut apparet ex commissionis hujusmodi instrumento per manum Ser-Herculani del Ranso: cumque titulo hujus fabricæ emptæ essent quædam domus; prædicto die, qui fuit Cathedræ S. Petri, volentes fabricando monasterio initium dare, ad instantiam Sororis Columbæ de Reate, hujus rei inventricis; hoc in loco cœptum est fundari dormitorium et refectorium, intervenientibus tali actui Reverendo Priore S. Dominici, et quodam P. Antonio Confessario ipsius Sor. Columbæ, ipsaque Sor. Columba, et D. Atalanta de Balioniis, D. Maria qu. D. Simonetti, et socius Magnifici D. Rudolfi Balionii, cum filia ejusdem D. Rudolfi, atque uxor Monaldi Boncombi, aliisque pluribus Dominabus. Facto autem per Priorem sociosque officio, d. Sor. D Columba, priusquam inciperet ponere primum lapidem, ad orationem se composuit; in eaque fere ad horam perstitit, adeo immobilis, ut quotquot præsentes eramus numquam potuerimus notare ullum vel minimum membri alicujus motum, sed adstabat instar statuæ rigida. Ad se deinde revertens, magnis cum singultibus bis appellavit Catherinam Sororem suam et S. Hieronymum, videbaturque nobis quod loquebatur cum ipsis de rebus divinis, semper commendans eis Perusinam civitatem. Eo colloquio, cum iis qui non videbantur ad horæ quadrantem protracto, adferri sibi jussit ramum palmæ benedictum, cum candela similiter benedicta, eaque in formam Crucis disposuit, supraque primum lapidem suis ipsa manibus collocavit, sequentibus ordine Matronis aliis quæ ipsam comitabantur: prædixit autem futurum ut locus ad numerum centenarium augeretur. *Albertus ad palmam et candelam addit* Agnus Dei, *et sumpto in manus lapide, dixisse eam ait:* Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: *denique subjunxisse:* Domine Jesu Christe, pone in hoc loco signum salutis, neque per- E mittas ut eum unquam ingrediatur percussor Angelus. *Idem alibi dicit: quod prima quæ* B. Columbæ *se obtulit visio fuit S. Barbaræ, Reatinorum Patronæ, apparentis supra maceriam horti, pollicentisque locum, protegente se, immunem fore semper a fulmine.*

t *Balestra describit formam vivendi ab eadem ordinatam in hunc modum, verbis ex aliquo originali transscriptis.*

i Volebat ut supradicta vota, Obedientiæ, Paupertatis et Castitatis ab omnibus et singulis nuncuparentur observarenturque.

ii Volebat ut Officium divinum persolveretur cum magna solicitudine et devotione nocte ac die: et quando aliqua per negligentiam adveniret post Gloria primi Psalmi, volebat ut faceret pœnitentiam: quod si ab integro Officio abfuisset aliqua, sederet in terra, dum aliæ Sorores accumberent mensæ.

iii Constituit Sacristanas duas, quibus commissa esset cura rerum attinentium ad altare et ecclesiam, item ut tempore suo pulsaretur ad Officium, attenderent autem diligenter munditiei et nitori altaris.

iv Ordinavit ut essent Sorores duæ deputatæ obsequio infirmarum, quæ his cum omni diligentia caritateque servirent, monerentque Matrem Prio- F rissam de singulis, curarentque medicos et medicinas ac alia quæcumque infirmis opportuna.

v Ordinavit ut Sororum una præficeretur rebus ad victum pertinentibus: utque omnes res ac reditus monasterii aut in particulares aut in communes usus destinatæ, repræsentarentur Suppriorissæ; atque ex hujus arbitrio a præd. Procuratrice distribuerentur Sororibus, ut sunt, oleum, legumen, caro, caseus, fructus et alia quæcumque usus fert.

vi Duas item Sorores præfecit penui, id est, pani et vino, quæ eadem Sororibus diligenter amanterque impertirentur, haberentque solicitam curam vasorum ac rerum aliarum ad penum spectantium.

vii Hospitalitati quoque duas attribuit, proponens eis exemplum Christi, monensque ut qui hospitio excipiendi erant, exciperentur cum caritate et diligenti obsequio.

viii Curandis lineis ad capita pannis alias duas delegit, quæ iis cum diligenti cura attenderent, mundosque quindenis singulis inter Sorores distribuerent, et sordidatos reciperent.

ix Totidem nominavit pro lineo mensarum apparatu, quæ mappas et mantilia solicite custodirent, suoque tempore mutarent.

x

A x Quinque Sororibus demandavit curam tunicellarum, quæ illas diligenter curarent... [lavandas], et tam ipsas quam lodices impertirentur Sororibus, prout res ferret.

xi Ad portæ custodiam volebat collocari quatuor aut plures, maturioris ætatis notæque circumspectionis, quæ omnibus bono essent exemplo in cunctis operibus suis.

xii Horto duas attribuit, iisque imposuit ut coli eum facerent et plantari, herbasque nascentes Sororibus ac benefactoribus dispensarent.

xiii Volebat ut omnes labores monasterii æqualiter dividerentur in omnes, utque hebdomadatim culinam faceret una, duæ scutellas lavarent, aliæ monasterium verrerent, lanificium exercerent; panem quoque pinserent et coquerent duæ : lotioni vero pannorum integer unus chorus assisteret : omnes autem hi labores discrete injungerentur pro cujusque viribus.

xiv Manualia opera, quæ fuerint in monasterio facta, dentur Matri Priorissæ, et pretium inde confectum præsentetur Suppriorissæ ; quæ... illud accipiat et expensas necessarias Sororibus faciat.

B xv Pro Novitiis eligatur Magistra exemplaris, quæ eas Officium ac mores doceat; aliæ vero Sorores ipsarum curæ se non immisceant, præter Matrem Priorissam et Suppriorissam.

xvi Mandavit silentium servari ab Ave-Maria ad horam Tertiæ, præcipue autem teneri illud voluit in choro, in dormitorio, atque ad mensam ; ubi continuo quidpiam legi volebat, vel ex sanctis Patribus, vel ex aliis libris spiritualibus ac devotis, ut simul cum corpore reficeretur et mens.

xvii Ordinavit ut omni feria vi, post Ave-Maria, pulsaretur campana, omnesque Sorores ad oratorium convenirent, ibique disciplinam facerent per tria Miserere aliasque devotas orationes ; unum Miserere pro defunctis, alterum pro peccatoribus, tertium pro seipsis.

xviii Item ut qualibet feria vi Mater Priorissa Capitulum faceret Sororibus omnibus, reprehendendo earum defectus et transgressiones Regulæ, utque subditæ omnes suam culpam faterentur Suppriorissæ; et, si offensa aliqua intercesserat, invicem sibi ignoscerent.

xix Constituit ut Sorores omnes collegiatim adirent ecclesiam, ad Missas sacrasque prædicationes audiendas; eisque silenter ac devote assisterent, ad
C bonum exemplum proximis præbendum.

xx Decrevit ut nulla cuiquam personæ externæ loqueretur absque licentia Suppriorissæ; et si vir esset, quantumcumque arcta consanguinitate junctus, non absque bona societate : nec volebat ut cum aliquo Religioso familiaritatem vel amicitiam haberent, præterquam cum Patre Confessario, qui esset a Superioribus constitutus.

xxi Denique nolebat ullam de monasterio progredi absque extrema necessitate, præsertim juvenem : diebus autem festis, præterquam ad ecclesiam, omnino neminem permittebat egredi, idque solum propter Missam et prædicationem.

His aliunde acceptis addit Balestra, quod Suadebat ne unquam se paterentur clausuræ adstringi : sed sequerentur Regulam tertii Ordinis S. Dominici, sicut illam secuta est sancta Mater Catherina. *Ex prædictis porro sequi videtur, non solum* S. Columbam, *licet solum Professa sit Regulam tertii Ordinis, vere et absolute Religiosam fuisse, sed etiam S. Catharinam, de qua scio nonnullos dubitare. Clausuram vero nunc ab iisdem servari supponunt miracula* 36, *et* 37, *referenda ex Balestra in Appendice.*

D

CAPUT X.

Perusii stabilita Columba pestem ab urbe aversam excipit : ac deinde graves calumnias passa, publice in extasim rapitur.

cap. xxx

Multis Tusciæ urbibus eam ad se invitantibus,

Hetruriæ civitates quædam clarissimæ tentabant jugiter eam a nobis auferre, frequentatis nuntiis, viris religiosis, ac multis piis mulieribus, maxime circa Indulgentiam Assisii ; deputatis etiam exploratoribus cautis, si quidem blandiri aut pie mulcere valuissent, ut hinc clam discessisset. Perferebant ei donaria multa et xenia et pretiosa, calices quoque et paramenta Missæ, suæque ditioni exponebant plura monasteria liberalemque provisionem : narrabant pariter eorum populorum devotionem et intensum affectum erga eam, et religionis suæ dilatationem atque uberrimum caritatis fructum. Pia vero Christi Virgo omnibus se amabilem exhibuit : de se sentiebat humilia, seque et reliqua in omni simplicitate et mansuetudine deferebat obedientiæ. Venerunt similiter de Sabinis et Reate, parens mater, E affines quidam et convicini; si quo modo potuissent extorquere eam de Perusio : quos vultu hilari et obsequio filiali venerata, urbane recepit, verbo plurimum ædificavit, ac lætificavit exemplo, piisque quibusdam ac placitis munusculis donatos remisit ad propria. Supervenerunt insuper et ab urbe Roma Commissarius quidam et litteræ, præcepta urgentia et censuræ a primis Dominis, qui præoptatam eam voluissent haberi Romæ *a* : quam ob rem fuit opportunum uti multa cautela ac circumspecta custodia. Animadvertimus familiares quosdam nobis insidias moliri, multaque sub pietatis nomine suadere, nec non et vigiles canes infamiis dilacerare; propterea licuit eos, tamquam abdicatos rebelles, a republica ipsa nostra perpetuo reprobari. Et ne urbs Perusina suo cœlesti thesauro frustraretur, replicis validissimis ac precibus obviatum est, ne et opus sanctum quod cœperat per ejus absentiam impediretur.

ipsaque etiam Roma. *a*

soliciti Perusini suspectos ablegant,

88 Ob id de Patre Sacerdote etiam dubii, alium apud Superiores obtinuerunt, ætate et experientia provectum : cumque eam raptam semel audisset loquentem, territus tantum timuit quod audire eam in Confessione omnino recusavit : Absit, inquiens, a me, qui homo peccator sum, ut de tanta innocentia F judicem, quam præcognovisse jam opinor omnes defectus meos, sicque recessit. Rogatus denique civium Magister Ordinis præfatæ Virgini et Collegio puellarum deputavit Vicarium Observantiæ Thusciæ, qui eas institutis optimis sanctæ religionis instruxit, Confessionem generalem B. Columbæ audivit, et colloquiis sanctis multum satisfecit. Et cum nos sub murmure perstreperemus de frequentia illius in ecclesia, mane videlicet et vespere; Vicarius ipse respondit; In veritate, Patres mei, hæc quasi cœlestis Angelus habet colloquia Dei, Virgo miræ innocentiæ et maximæ simplicitatis, et in his quæ Dei sunt hilaris et valde devota, affectatque multum verbum Dei : et mirabiliter Sacramenta zelat, multaque secreta in visione prævidit, et in me expertus refero. Cum is postmodum discessisset, successit alius, in Sacramentorum quidem pietate idoneus, vir utique bonus; in verbo autem sacro minus eruditus, qui eam audire tantummodo potuit; æstus autem mentis suæ, aut pias visiones interpretari, seu exponere sacra dicta, minime. Quæ fervore anxia jugiter flebat, et crebriori raptu agitabatur, frequentabatque ecclesiam. Per idem tempus multa admodum notanda ille neglexit : ipsa nihilominus eum magno caritatis atque humanitatis obsequio prosequebatur.

aliumque Confessarium ei petunt,

et impetrat Vicarium Thusciæ :

huic alius minus idoneus suffectus,

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

cui ex pleuritide morituro

A Qui cum semel graviter infirmaretur acuta pleuri, conjectabamus eum mori : Christi [autem] Virgo, assumpta societate decenti, cum pluribus matronis et secularibus viris, cellam ejus ingressa, consolabatur eum; et genuflexa ante lectum orabat, et in extasim rapta perseveravit diutius. Demum ad se reversa, dixit : Valeas, Pater, ne timeas, cito curaberis. Cui propriis manibus cibum ministravit et potum, quos omnino jam neglexerat : post biduum autem coram ea Missam celebravit. Eodem tempore Pater illius Angelus Antonius vita functus, pie obiit : Vanna autem mater ejus, soluta a lege viri, B. Columbam secuta est, juxta monita beatissimi peregrini : nam et ipsa habitum de pœnitentia S. Dominici accepit, eamdemque Regulam est professa *b*.

sanitatem Beata reddit.

Mater vidua filiam imitatur.

b

An. 1494 grassante peste,

89 Anno autem nonagesimo quarto currente, pestis Perusinam urbem infecerat et comitatum : vulgaris vero plebs et magistratus populi efflagitabant præsidia B. Columbæ. Quibus Christi sponsa dixit : Oremus omnes ad Dominum, et advocemus sanctissimum Patrem B. Dominicum, Sanctamque B Virginem Catharinam Senensem, qui speciali patrocinio suscipiant causam populi : Vos autem diebus tribus cum letaniis visitate Sanctorum ecclesias (prudenter tamen) et deputate sumptus de ærario publico pro subsidio pauperum et infirmorum; ut Deus per suam misericordiam, ac meritis Sanctorum, et vestris operibus bonis, dignetur urbem ipsam et comitatum propitius intueri, ipsamque reprimere luem. Ut autem ei qui in Spiritualibus auctoritate præerat id fuit expositum, illico horruit maledixitque; Millia, inquit, inguinaria veniant in eam, ex quo vult plebem convenire ad mortalitatem : absque dubio contagionis incendio peribimus. Magistratus nihilominus vexillum arte superbum, eorumdem Sanctorum imaginibus depictum *c*, præferentes impleverunt et reliqua, ut indixerat Christi Virgo. Multi denique qui infirmabantur veniebant ad eam, qui oleo lampadis sui altaris liniti curabantur. Et in pluribus castellis comitatus invocata S. Catharina Senensi pestis cessavit, consequenter et mitigabatur pariter in civitate *d*. Sacerdos qui Confessionem ejus audiebat, præsidebat vice Prioris Conventui Fratrum, quem contigit circa mediam noctem non leviter infirmari. Quod ipsa in spiritu prævidens, vocatis nonnullis antiquioribus de monasterio, accersitisque viris quibusdam conviciniis et accensis cereis, diluculo fecit C aperire conventum : quem ingressi eduxerunt ipsum, et in oratorio monasterii super stratum lectulum ponentes, habuerunt ejus pervigilem curam, ita ut in brevi potuerit eis ibidem ministrare divina.

suadet processiones institui,

quod, improbante licet Vicario factum,

c

nec frustra.

d

Confessarium suum ægrum curandum suscipit,

et pestem ipsa contrahit :

90 Qui autem præfatæ Virgini maledixerat non fuit mentitus omnino, velut Pilatus : nam ipsa inguinarium illius pertulit et aliorum multorum. Quoniam spiritus illi nequitiæ, executores vindictæ, furorem incendii et aciem extinxerunt in virgineum corpus ejus, sicut ipsa prælegerat : repletumque est apostematibus et vesicis turgentibus pestiferi virus, aporiisque et urenti sanie; ita ut cum intentissimis febribus ac doloribus importunis, etiam incentivis ictibus et puncturis stimularetur assiduis. Tolerabat præterea patienter Christi Virgo, neque a consueta oratione cessabat. Medicorum remedia admittere nequaquam : sed salvatorem præstolabatur Dominum Jesum Christum. Compatientes autem piæ Sorori, mœrore et luctu consolabantur eam, quas prudenter domi sequestraverat : Priorissa vero, anus circumspecta, quæ eam valde amabat, observavit ipsam raptam in extasi, et caute supra cavillam pedis alligavit cauterium cataplasmatis, *e* ructorium dicunt. Quæ cum expergescisset, interrogabat quid illud esset : Priorissa respondit : Per obedientiam permittas. Quæ statim acquievit, doloremque illius D cum aliis tacebat. Ipsi denique averni ministri terrebant eam minis et insultabant : Si in te non prævalebimus, saltem in tuis Sororibus et Confessore conabimur ulcisci : quas obcæcatas ac discordes efficiemus turpitudine et infamia. Spectabat quippe in visu, illos immittentes suos nefarios digitos in oculis earum. Circiter septem diebus istiusmodi cruciatus toleraverat ancilla Christi; et ecce apparuit ei sanctus Pater Dominicus et S. Catharina, et consolabantur eam. Demum suis manibus avellebant vesicas et apostemata : ulceratasque *f* aporias leniebant : Et statim sanitatem nacta et pristinam valitudinem, hilaris progrediebatur et læta, dicens : Affuit sanctus Pater Dominicus cum B. Catharina, et me curatam dimiserunt ab omni peste : verumtamen vulnus quod urenti medicamine impresserant, diu remansit incuratum *g*.

in qua ex obedientia cauterium sustinet,

e

vexatur etiam a dæmonibus,

ac die 9 sanatur a SS. Dominico et Catharina.

f

g

cap. XXXI

Exercente illam Deo,

91 Rabidus hostis insequitur Virginem Christi, nec desistit ab inceptis; atrox sicut rugiens leo omnes circumvenit et ejus pusillum gregem : et, ut quantum illi a Deo permittitur, quantocius lædat, festino furore contendit. Quosque enim Sanctos satanas expetivit tentare, et velut qui triticum purgat E ventilando concutere : a quo Sancti immunes esse non possunt. Quem enim diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit : et ibidem Glossa inquit, Qui exceptus est a numero flagellorum, excipitur a numero filiorum : et sive innocentiam Job dixerim, sive Petrum mundi Antistitem, si non juvantis se Domini essent opitulatione protecti, pro certo eadem procella cum ceteris ostenditur conteri potuisse : quoniam non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei. Pluribus siquidem Sororibus peste infectis, quædam obierunt in Christo : ipsa nihilominus omnibus opportune ministraverat, attrectaveratque propriis manibus, dulcissimisque eas monitis ac salutaribus hortabatur, omnibusque Sacramentis munitas Virgines fortior provexit ad cœlum, sui laboris castas primitias.

post toleratum diu in monasterio pestem ;

vetulæ duæ, misericorditer susceptæ,

92 Vix exitii ruina cessaverat, quod ipse immundus pudicitiam ejus contaminare molitur. Adversus namque Christi Virginem, relicti vulneris malitia crassati cruris et genu dolore laborantem; et contra pium Confessorem, imbecillem pariter et infirmum, pudorem mentitur. Quoniam (ut asserit Hieronymus) nulla pestis efficacior ad nocendum quam familiaris inimicus : propter quod diabolus tentare F volens Evam, non in propria forma, sed serpentis formam assumpsit, quæ mulieri similis videbatur. Pariter advena quædam anus, alterius olim Professionis et Regulæ, penitus egena etiam hospitii, importuna se monasterio ingesserat. Quam Christi sponsa (juxta veram columbæ naturam, qua scilicet alienos pullos nutrit, vagas errantesque aves suscipit) miserta illius recepit, dissuadentibus non nullis : inducto exemplo Patrum (illius videlicet infirmi assumpti *h* de via) quæ si pristinas tinxerit vestes, lupinos tamen non mutaverat mores. Hæc suis demeritis et ingluvie a cura alimoniæ semota, diabolum invocabat : et temeraria admodum et garrula, laxata blasphema lingua ac sacrilega, faciles tenerasque puellas vitiabat. Adhæserat illi et procax quædam ac profuga vetula, alienigena similiter et gratis admissa : quæ a diabolo obcæcatæ, nil rectum videbant. Sed simulato caritatis zelo, clam tamen, pia monita Beatæ Columbæ et casta colloquia vilipendentes, sinistra interpretatione maculabant pœnitentiæ illius rigorem atque opera pietatis et misericordiæ. Gravior, inquit Ambrosius, tentatio non est quam est calumnia, quæ non solum falsa componit, verum etiam quæ pie gesta sunt decolorat, ut in Joseph impudica domina, et in Susanna duo

h

obsequia ægro Confessario præstita

A duo presbyteri : ubi et silendum docet. Similiter et istæ inveteratæ dierum malorum, si Sacerdotis pedes lavit, si infirmanti ministraverat *i* et coxerat ficedulas, aut alia hujusmodi humanitatis officia prosecuta fuerat, omnino sui laboris immemores et periculi, ingratæ infamia pensabant. Sicque carnis pestem sequitur cathedra pestilentis animi : et quoniam de levi degenerat opinio sanctimoniæ, lubricaque est fama pudoris, ob id quædam cœperunt a devotionis fervore tepescere, ac de veritate vitæ ejus nutare paulisper et agitari. Cumque advertisset Virgo Christi, perdoluit, scilicet alienam culpam, non suam contumeliam, pro quibus orabat crebrius. Conabatur consolari pium Confessorem, indignatione perplexum, sæpius præ amaritudine lacrymantem super earum ingratitudinem ; nec non et id quod nefas est de tanta innocentia cogitasse. Ipsa flebat jugiter morbidum ovile, vitiatamque Virginum simplicitatem. Inde Augustinus : Plangis mortuum, plange vivum : an non sunt in te viscera Christianæ miserationis, ut plangas corpus a quo recessit anima, et non plangas animam a qua recessit Deus? Sæpius etiam intervenerat Christi sponsa ne e monasterio pellerentur : oportuit tandem Superiorum prudentiam providere. B Quandocumque a Sororibus lectum fuisset aut in mensa, de anu illa quæ S. Catharinam infamaverat *k*, ita horrebant, ac si de eis diceretur, et indignabantur.

in argumentum calumniæ vertunt,

et tandem segregantur.

93 In festo autem B. Dominici collegium Sororum ex more in Missa fecerat processionem, et ipsa genuflexa coram majore altari fuerat rapta in extasi : illico supervenerunt Decuriones et Magistratus populi una cum Reverendo Gubernatore. Ne forte opinarentur nos procurasse ad ostentationem, fecimus circumstantes Sorores præter duas antiquiores secedere : post sanctificationem *l* vero Secretarius Gubernatoris stupefactus venit ad cathedram in capite chori, dicens : Reverende Domine, veni, vide Virginem Jesu Christi, profecto videbitis mirabilia. Qui respondit, Numquid neglecto Magistratu solus ibo ? Cui assurgens dixi : Non suspicetur Dominus meus, nos arte procurasse : quia consueto ritu Sorores processerant, et ipsa excessum passa remansit, reliquas sequestravi. Celebratis Missarum solenniis exeuntes chorum sequebamur lateraliter Gubernatorem, qui eam intuitus admirabatur plurimum. Ego confusione compunctus expavi, intentus nihilominus verbis Secretarii, scilicet, Vide Virginem Jesu Christi. Erat quidem venustæ staturæ, et ele- C gans, et mantello demisso, ac discooperta venerabili facie et decora Angelicam præferebat majestatem : ita ut vultu blandiret, et terreret aspectu; atque indefesso brachio candelam albatam accensam manutenens, diutius perseveravit immobilis. Ut autem Gubernator processit et Magistratus, Sorores supervenerunt et multi laici. Meditabat iterato. replicans verba Secretarii in exprobrationem mei, qui eam adhuc non videram, aut fueram passus audire; et arguens clamabam : Magni viri venerantur eam, et ego Frater pediculosus contemno.

Illa publice in extasim rapitur,

spectante Gubernatore ipsoque Auctore,

qui exinde salubriter compunctus,

94 Jam Sorores abierant, et ipsa in capella Annuntiatæ secesserat, quia duo nuntii cum litteris supervenerant, unus Sacerdos secularis et alius Religiosus, qui genuflexi litigabant coram ea. Ego quidem, ut senior præsumens, accessi illuc, explorare quid esset : quia sic præter horam remansisset, illosque sibi genuflexos toleraret. Duo quippe Prædicantes in quadam civitate, oppositas sententias de quodam futuro eventu prædixerant ex nomine B. Columbæ, et conabatur quilibet eam ad suam partem declinare, cum ipsa neutrum dixisset. Sciscitabantur pariter de quadam defuncta, in quam partem anima illius decessisset. Itidem de quodam D tunc vivente, si sanctus esset. Visis litteris execratos expulsi, hujusmodi sacrilegam tentationem temeritatis satanæ fuisse judicavi, exitiumque cupiditatis et ruinæ. Ab aliis quoque partibus audieram quosdam ex nomine ejus attentasse similia, etiam de *m* Trinacria. Quapropter indixi omnes hujusmodi litteras imposterum mihi assignari, qui eam consulens per omnia exararem castigata responsa : quæ non solum acquievit humiliter, imo quod de cetero prosequerer obnixe rogavit : quod tamquam præcepto astrictus, usque ad sanctum ipsius obitum semper feci libentius.

eam a molestis interpellationibus liberat,

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

pro ipsaque respondet quærentibus.

ANNOTATA.

a *Addit Albertus,* per Innocentii VIII mortem factum esse, ut mutatis Magistratibus etiam hic conatus vanus fuerit : *et huic opinioni favere videtur quod Balestra pag.* 116 *testem abstinentiæ diuturnæ a Columba servatæ alleget eumdem* Innocentium. *Verum obiit is anno* 1492, 25 *Julii : itaque verosimilius mihi est, sub ejus successore* Alexandro IV *rem actam esse, Cæsare ejus filio, sub annum* 1493 *facto Cardinali, auctore hujus consilii, propter ea quæ Perusii studens de Columba cognoverat : sed eodem postea alia omnia cogitante, est pro galero galeam optante, effectu rem caruisse.* E

b *Idem Albertus anno* 1594 *hoc adscribit, aitque Joannam adduxisse secum liberos duos,* masculum unum, qui Felix dictus habitum S. Dominici suscepit, in eoque sancte vixit, uti tanto antea Sorori ejus Reate fuerat revelatum ; puellam alteram, Brigidam nomine, in ipso monasterio porro educandam ut ibi fieret Religiosa. *Sed ex dicendis infra num.* 98 *apparebit, plura hic Albertum confundere. Nam* Joanna, *quæ hic dicitur filiam secuta, Regulam Sororum tertii Ordinis amplectendo, eam assumpsit Reate, non Perusii, quo primum accersita est post pestilentiam* jam Soror professa : *filius autem, quem secum duxit, in susceptione habitus dictus est,* nomine fratris sui defuncti (*ejus scilicet qui de Columba prophetaverat, quemque supra vidimus decennem obiisse*) Fr. Joannes, *cum antea forte, sicut Albertus ait,* Felix *vocaretur.*

c Vexillum hoc, *inquit Balestra*, servatur apud S. Dominicum ad perpetuam memoriam, quod ibi sæpe vidi multis deinceps clarum miraculis, maxime cum vel cessantibus pluviis arescit solum Perusinum, vel nimis abundantibus inundatur : simili enim ratione elatum processionaliter, illas aut reprimit aut elicit ; prout præsens necessitas exigit. F

d *Albertus asserit quod* Cassinenses monachi, territi periculo contagionis, auxilium B. Columbæ implorarunt, et immunes fuerunt conservati. *Idem habet Balestra, sed addit eos fuisse qui Perusii habitant, et quorum unus jam mortuus erat peste : de quibus Auctor infra num.* 147.

e *Imo potius* Ruptorium *a* rumpendo, *quia cutem rumpit, vulgariter* Rottore *vel* Rottorio : *etenim tt Italicum æque usurpatur pro Latino* pt *atque pro* ct : *videntur ergo per cataplasma tenax atque picatum* (Cerotum *non solum Græci et Latini, sed et Itali appellant*) *applicatæ cantharides seu muscæ vesificatoriæ, extremum in desperatis ejusmodi malis remedium.*

f Aporia *hic scribi videtur pro* Aporrhea, *ut sit defluvium saniei ac puris : nam prior vox, indigentiam ac necessitatem significans, nihil huc facit.*

g *Addit Balestra, quod monitus statim per Priorissam Confessarius accurrit, videre eam sic sanatam cupiens : deinde ipsummet infirmatum ait : qui ordo historiæ videtur esse magis naturalis, siquidem obsequia ægro præstita mox occasionem dederunt calumniæ, de qua infra.*

h *Elephantiacum istum intelligit, cui cum annis quindecim*

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

A *quindecim servivisset patientissimus* Eulogius, *immemor is tot laborum ipsius cœpit ab eo velle discedere, multisque injuriis atque opprobriis increpare, sicuti narratur in Vitis Patrum interprete Paschasio, qui est liber septimus apud Rosweidum, cap.* 19 ; *et lib.* 8 *in historia Lausiaca Palladii cap.* 26.

i *MS. in plurali habet* ministraverant, coxerant, prosecutæ fuerant; *itaque etiam Leander vertit, quasi ipsæmet vetulæ sua erga Confessarium officia eo verterent, ut ipsum a Columba abalienarent malevolis suis susurris : unde et Balestra porro infert, reipsa seductum ab illis fuisse, eumque æque ac illas arguit ingratitudinis erga eam, quæ sibi in morbo tam periculoso tam amanter ministraverat. Verum apparet ex sequentibus Confessarium, non ipsis participem culpæ, sed consortem Beatæ fuisse in sustinenda calumnia : et ideo judicavi ex mente auctoris omnia ponenda in singulari, ut apte cohæreant cum eo quod præmittitur,* Si Sacerdotis pedes lavit, *scilicet* Columba.

k *Legatur Vitæ ipsius pars* 2 *cap.* 430 *Aprilis.*

l *Leander* Elevationem *vertit, quod et alii sequuntur; propendeo tamen ut thurificationem primam ad Introitum Missæ intelligam, quando a thuriferario incensantur non solum Clerici, sed etiam primarii aliqui se-* B *culares, vg. Rex aut Princeps supremus vel eorum Locumtenens, cum præsentes adsunt : vel potius extremam Benedictionem post* Ite missa. *Quis enim in ipso sacerrimo totius Missæ tempore, id est, sub Canone post Consecrationem, nisi alienatus a sensu, faciat, quod hic fecisse dicitur Secretarius Gubernatoris? Vicelegatum appellat Balestra.*

m Trinacriæ *nomen, pro Insula Siciliæ, ex antiquitate resumptum cœptumque est usurpari initio seculi* 14, *sub Bonifacio VIII; cum Siciliæ Regnum ex pactis conventis partiti sunt Aragones et Andegavenses, ita ut illis quidem insula ipsa maneret, Francis vero quidquid in Italia est ditionum ad Regnum pertinentium.*

CAPUT XI.

Spiritus et vita B. Columbæ a suspiciosis explorata.

cap. xxxii

Inquisitor Franciæ

Opportune utique hic dixerim et aliud tentationis genus. Per idem tempus venit Perusiam cum Magistro Generali quidam Frater Ordinis, sacræ doctrinæ Professor et Inquisitor provinciæ Franciæ, eruditus valde et cavillosus, nostri tamen idiomatis C ignarus. Qui cum diebus aliquot in ecclesia observasset B. Columbam, et vidisset secularium frequentiam ; incredulus de illa, accusabat apud Generalem Magistrum, scilicet de quotidiano usu Eucharistiæ et sedula Confessione, ac de tanta veneratione secularium, quasi fuisset Virgo Maria. Suspicabatur ulterius eam areptitiam illudi a dæmone ob aliquod facinus : et arbitrabatur præficiendum ei aliquem spiritualem virum, doctrina approbatum. Inductione arguebat, expertus de visu, in quodam sólenni monasterio Galliæ ; cujus causa jam fuerat Romæ. Prorsus stupenda narrabat et auditu horrenda, de insultu dæmonum, de monstruosis apparentiis, de strepitibus et fragore, ac de violenta percussione Sororum [Quomodo scilicet] quasdam succubas illuderent, aliquas attollerent in aera, quibusdam familiariter obsequerentur ; quodque non valuerint se tueri quibuscumque Sacramentis ; non nullæ loquerentur linguis ac prædicerent futura ; Clero minarentur detrahentes, et Romanæ Ecclesiæ. Et sic plura objecit quæ sagacius observaverat, et per historias et sacram doctrinam cuncta resolvit coram præfato Generali Magistro; nec pauciora quam adduxit. Qui postremo obtinuit, ex quo Sororum Magister erat inexpertus sermone, quatenus tamquam

arreptitiam esse Beatam ratus,

sicuti noverat esse quasdam in Francia,

utriusque interpres interrogando responderem, sic- D que serio alloqueretur eam.

96 Finximus deprecari suffragia pro liberatione illius monasterii, et allocuti fuimus eam in oratorio Collegii. Verum circa inhonestos dæmonum actus mitius retuli atque cautius piæ Christi Virgini. Fuit tandem taliter allocutus, qualiter voluisset eam omnino admonendo terrere, ne fictionibus suis et frivola vita vituperium esset Ordinis et damnatio sui. Simplex Columba Christi, tota hilaris et jucunda, humiliter assurgens, recensuit de malitia dæmonum, de eorum instantia et importunio, atque affirmavit de urgenti flagello illius monasterii tamquam præscivisset omnia. Novit Deus quam sensim, quam docte responderit ad singula. Quædam insuper pie suasit, sed oblitus reliqua de hoc memini, advocare sanctissimam Catharinam Senensem eique deferre Patronatum. Expertus igitur Inquisitor ipse Virginis modestiam, mansuetudinem ejus, et prudentiam: illico mutavit de ipsa sententiam : atque primo seipsum et illas consequenter suis orationibus devotissime recommisit, et coram Reverendissimo Generali optima retulit. Hic hoc dixerim quod Venerabilis Beda super Caput viii Lucæ narrat : Sed et nostri E temporis Sacerdotes, qui per exorcismi gratiam dæmones ejicere norunt, solent dicere, patientes non aliter valere curari, nisi quod ab immundis spiritibus vigilantes dormientesve pertulerint, confitendo patenter exponant. Et [quia] Generalis Magister in oratorio Sorores singulas visitaverat, receperatque munusculum et nasistergium, consutum propria manu B. Columbæ, quod ipse ob religionem habuit in pretio; Inquisitor conabatur extorquere illud pro reliquia : cui tamen Magister Generalis noluit assentire.

per Auctorem interpretem cum ea agit,

et sententiam mutat,

atque aliquid reliquiarum ejus petit.

97 Post aliquos dies Virgo Christi misit ad me Priorissam, quæ precabatur obnixe, voluerim par turturum sibi elargiri. Qui miratus respondi, Opinor eam figurate loqui, et quid velit dicere nescio; obsecro id verbum exponat mihi. Iterato retulit; Petit par turturum: et adjunxit, Fortassis in sui solatium: Heu dixi! Erant mihi turtures albæ, quasi haberent ad collum ambrarum monilia, quas libenter dedissem: inveni unam humi, quam putabam quiescere, tamen extinctam ; altera autem semper lamentatur, quod horreo. Sed obsecro, com placeant sibi, dabo pulcherrimas columbas, candidas omnino atque fecundas, quibus non vidi similes : eas grate suscepit et benigne. Suspicatus nihilominus [sum] quod me voluisset arguere, vel F mystice aliquid interpretaretur; quia scilicet expulsis parentibus et Confessoribus solam neglexeram, aut me commonefaceret: quod Deus concesserit, obsecro et proficiat.

Ipsa deinde ab Auctore petit par turturum,

qui ei columbas offert

98 De his avibus dicit in Summa Doctor sanctus, Solivaga turtur significat castitatem ; columba, caritatem : turtur contemplativa, secretas orationum lacrymas; gregalis columba, vitam activam et orationes Ecclesiæ publicas : turtur, per suam loquacitatem, prædicationem et confessionem fidei ; columba, simplicitatem et mansuetudinem. Unde Bernardus : Vox turturis prædicationem significat castitatis: neque enim a principio vox ista audita est; sed, Crescite, multiplicamini. Augustinus : Quoniam spirituales et contemplativi divisionis schisma non patiuntur, ideo ea non diviserit Abraham in sacrificio repromissionis: et quando turtur vel columba in holocaustum offertur, præceptum est vesiculam gutturis et plumam projici : quia vesicula gutturis inflationem superbiæ signat; plumæ, inanes inquisitiones sublimium. Columba præterea in foraminibus petræ nidificat, fœcunda gemellis fœtibus ; quoniam justus in Christi vulneribus utrius-

et utriusque avis proprietates expendit

que

A que vitæ opera perficit. Corpus namque Jesu Christi vulneratum, est fenestratum columbarium, ubi se columba tuetur et meditatur, voce nec garrula nec importuna, sed miserabilis et gemebunda. Elatis etiam pedibus volat, quia affectus omnes in cœlestibus tendit. Columba omnia simpliciter respicit, quia nil terrenum concupiscit; haud sicut accipiter et milvus rapacitati insistit. Columbæ utique similis plurimum ejus vita fuit, ad quam ipsam Christus præelegerat.

Mater ejus Perusium accersita

99 Et mihi summopere placuit civibus suadere ac Priorissæ, accersiri matrem ejus et fratres, ad opportunum monasterii commodum et custodiam puellarum: jam enim Soror professa erat, mulier proba et circumspecta, et intuitu ipsius plurimum veneranda. Quæ litteris publicis Conventus ac Sororum benigne acquievit, secumque puerum et puellam duxit: quem Paschate sequenti *a*, in magna frequentia utriusque sexus, in choro capitulariter ad habitum Religionis recepimus: et nomine sui fratris defuncti *b*, Frater Joannes videlicet vocavimus, cum magna lætitia et gaudio ipsius B. Columbæ; deputavimus et puellam inter Sorores, ut sic etiam

a

b eodem filium filiamque adducit.

B a discessu ipsius redderemur securiores. Rursus transactis quibusdam diebus, iterum venerabilis Priorissa venit ex parte Virginis præfatæ, denuntians mihi; Gaudeatis, Pater, quoniam pridie quid optimum, commune et vobis, se recepisse [ait] ab ipso Patre sancto et beata Matre, et ipsa deponet vobis in crastinum. Cui respondi: Utinam videri mihi aliquid boni! Christi sponsæ ingredienti ecclesiam altera die occurrens, avidus dixi: Obsecro, pia Mater, quod pro me accepistis, citius date. Quid est? In visu fortassis percepistis aliquid mei? Quæ intuita me jucunde, respondit: Pater, recepi in rei veritate ab ipso Patre sanctissimo B. Dominico et Matre nostra S. Catharina, albarellum *c* plenum refectione optima, quam communicem vobis pro medietate: Sitis lætus et boni animi: ego multum congaudeo. Qui depressis oculis suspicatus sum pro certo quod me iterato argueret; quoniam narrantibus quod ipsa non comederet, frequenter detrahendo objeceram, adhuc non evacuavit albarellum: nos enim vulgari quidem idiomate pyxidem aut vasculum alicujus pretiosæ mixturæ et electæ Albarellum vocamus. Sed protinus Christi Virgo; Pater, inquit, minime erubescas, quoniam vere refero, et vobis promitto quod inexcogitatam dulcedinem

Ipsa Auctori accersito

c indicat cœleste munus pro eo acceptum

non satis quid velit intelligenti.

C consequamini. Cui ulterius replicare non præsumpsi: meditabar nihilominus si voluisset exprimere panem vitæ et aquam cœli, quæ fuerat repetita benedictio Beati Dominici, vel potius condignum pœnitentiæ cultum dulcius suaderet. Quod Deus suis meritis augeat, et sua immensa pietate proficiat (illa enim pyxidem portat, quæ est saluberrimum exemplar pœnitentiæ Magdalena) vel quia forte debueram dignis aromatibus exanime suum virgineum condire corpusculum.

Cap XXXIII

Idem vices ægrotantis Confessarii supplere jussus,

d

100 Referam consequenter, etiamsi calamitosum me pudeat enarrantem: cogor namque in profundam altitudinem virtutis ejus descendere, et prædicare supra tecta. Precor autem illam, tanto ab ea dignatus honore, erratis meis ac perfidiæ impetrare veniam, quam procul dubio scio potentem præstare opem. Contigit equidem circa festa Natalia Magistrum Sororum infirmari, ipsamque biduo fuisse in raptu. Quæ hora Completorii *d* genuflexa ante majus altare petiit Eucharistiam: qui servato more de pyxide altaris eam communicavi. Quo facto clare audivi dulcia quædam colloquia, in gutture præfatæ Virginis resonantia, tenui quadam voce et amœna. Celebravi deinde diebus aliquot coram ea, ac præbui divina usque ad valitudinem Magistri. Sed

D cum postmodum præfatus etiam Confessor recidivasset et laboraret gravius, de consilio Præsidentis fui prosecutus, ad experimentum potius; confisus præterea, si fictum aliquid vel sinistrum præcessisset aut immundum, possem per astutiam exhaurire; prætendens nihilominus venerari eam, si in veritate ambulabat; si autem oblique, caute utique permittere discessum. Et quoniam, ut mihi videbatur, sagax satis, expertus fueram multa, imbutus litterariis, atque astutus in conversatione seculi; arbitrabar omnino omnem illius penetrare cautelam, raptusque ejus arte addiscere, et simulatæ abstinentiæ (ita putavi) invenire medelam. Sine dubio non potuissemus nobis persuadere tantam innocentiam: suspicati etiam aliquid ex murmure præcedenti: verumtamen mihi erat honestatis sincerus affectus, licet cogitatio in diversa nutaret.

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

nactusque occasionem explorandi eam,

suadet ut sibi generaliter confiteatur:

101 Cumque audivissem aliquotiens confessionem ejus, opposui, ejusmodi narrata simplicia esse et valde communia: Quæso nolimus per iter in foveam ruere: ignoro plane quomodo fueritis instructa a prædecessoribus meis, ideo judicio salubrius resumere generale examen conversationis pristinæ

E et infantiæ, ut in posterum me vestræ mentis arbitrum habeatis securiorem. At ipsa simplex Virgo, Pater, inquit, libenter itero Confessionem, quoniam proficit pœnitentiam, eritque mihi gratius propter id quod hortamini. Præmissis igitur quæ ad puritatem proficiunt confessionis et integritatem, nec non ad veritatem judicii, et ordine stabilito progressus vitæ præceptorumque et culparum, cuncta seriose discussimus; et ita, ut nunc quidem benignus et suavis, suaderem blandis, prudenter postmodum ac discrete terrerem infernalibus cruciatibus, deinde pius et mitis mulcerem promissis divinis et æternis bonis. Quod diligentius tandem fuit possibile familiaritate maxima scrutatus sum per singula; et ultimo admirans præ gaudio nec secus credens, tremulus meditabar; Tantamne innocentiam, bone Deus? tantam puritatem et sanctimoniam? Vivit Jesus Christus, quoniam etsi rigoroso quidem examine discusserim, nec unius letalis criminis culpam cognovi. Quod cum ei qui præerat haud secus [retulissem cum] lacrymis, eamque laudassem; ipse respondit; Seductus es, Pater: hæccine senum faciles lacrymæ? Cui illico indixi: Infra paucos menses experiar cuncta de facto. Convaluit Magister Sororum, et prosequebamur tamen devotius. Curavi opportune, et convenerunt illi primi Confessores: direximus etiam illuc nuntios fideles et circumspectos, ad vicinos et notos, et ad loca sui itineris; et invenimus de facto, quæ prædiximus, approbata multorum testimoniis.

quæ audit, judicat numquam letaliter peccasse,

et cuncta quæ dixerat vera deprehendit.

F

Ipsa consulit vitæ ac famæ imprudentis Sacerdotis,

102 Ceterum experti sumus apud ejus disciplinam, quomodo vera innocentia compassionem habet: quod tamen horret falsa justitia. Evenit namque circa finem Quadragesimæ Religiosum quemdam minus bene se habuisse in audientia cujusdam mulieris: quare vir, suæ conjugis non ferens injuriam, voluisset præfatum interficere: mulier autem illa occurrens sceleri, casum recommisit B. Columbæ. Quæ virum ejus allocuta, ita pie et dulciter suasit, quod totum in arbitrium ipsius commisit. Ipsa vero ancilla Christi, Religiosorum famam zelans, secreto cum magna compassione et affectuosa oratione, mediante Confessore, prudenter suis Superioribus denuntiavit; qui ad propria remissus intentatum malum, atque infamiam declinavit, licet in brevi obierit. Jugiter præterea meditabatur vestigia Jesu Christi. Nam in quadam prima Dominica mensis societas B. Mariæ Virginis (quæ originem habuit a B. Petro Martyre) post Vesperas ex more faciebat processionem, et Christi Virgo cum suis

Sororibus

A Sororibus per claustrum sequebantur, una cum pia multitudine utriusque sexus. Quæ pratum ingressa deambulabat, et cum super fœnum consedissent, recitabat historiam Jesu Christi ; petitosque panes paucos cum magna jucunditate distribuit omnibus discumbentibus, atque de cisterna media aquam hauriens potabant omnes. Hoc etiam piarum mulierum precibus alia vice fecit.

S. SEBAST CONFESS. EX MS. pie recitat acta Christi:

103 Post Pascha Venerabilis Priorissa mihi seorsum dixit : Pater, adverto, dum Christi Virgo Columba progreditur ad ecclesiam, subtus resonant quædam ferramenta, eamque dolorose collidunt, et dubito de aliquo letali vulnere. Qui tempore debito obstrinxi eam precibus et præcepto, quod omnem sui corporis rigorem, etiam occultum, mihi patefaceret ; ne ego incuria reus et ipsa indiscretione convinceremur. Quæ licet haberet perdifficile suæ pœnitentiæ secreta referre, revelavit tandem : voluit tamen secretum haberi. Habuit, quidem renes accinctos duobus circulis ferreis latitudinis quatuor digitorum : quorum interior erat quasi in squammas bitumitas *e* resolutus, præ ærugine et humido quod virgineum corpus diuturnitate insudaverat ; et consumptus in limbo veluti *f* ferreos obduxerat dentes : qui, cum ipsa movebatur, eas partes tormentando stimulabant, quas nos dicimus anchas. Exterior, qui ambiebat illum per confricationem resonabat aliquando : tum, corpore comsumpto, circuli remanserat laxi. Et a collo ad pectus in transversum erant ei catenulæ pendentes, quasi armillæ : desuper autem cilicium de pilis, quæ omnia tunicella lanea occultabat. Quoniam ignorabam quales fuerint circuli, idcirco eam precibus astrinxi et præcepto, et illos laboriose dissolutos involutosque pannis secreto transmisit, una cum ferreo flagello, quod Magister Sororum prioribus annis ei procuraverat de catenis canum ; cujus ansula manubrii satis spissa, crebro motu consumpta, fracta erat. Quos cum seorsum conspexissem, adeo compunctus (ut melius dixerim) adeo confusus remansi, quod non valuerim cohibere lacrymas, fervorem admiratus et rigorem innocentis virginis. Procuravi protinus occulte fieri alium circulum ejusdem latitudinis, quem ipsa voluisset ponderis quinque librarum, juxta numerum plagarum Jesu Christi. Pius tamen faber pondus horruit et modum clausuræ : sed ex quinque quinquenis unciarum eum fecit, reflexis peripheriis ne feriret, ac discontinuato circulo pro faciliori clausura. Aliud pariter flagellum, quinque catenulis insertum : quibus usque ad obitum usa fuit. Primi vero consumptum circulum atque id flagellum *h*. tamquam sacras Reliquias reservavi mihi, piisque personis nonnullos annulos communicavi. Narrasse libet, in execrationem temerarii judicii, cum hos revoluto sudario clam piæ Virgini detulissem, pravas quarumdam mentes submurmurasse, quasi dedissem operam ingluviei.

pœnitentias suas Auctori revelat, — *e* — *f* — *qui cum ei novum circulum flagellumque tulisset,* — C — *h* — *secus id accipiunt aliqui.*

104 Die autem sancto Ascensionis *i* Domini audierat in Missa festi Sequentiam, quam dictis Vesperis rogabat serio sibi exponi, quam me exponentem intuebatur intenta valde : sed post paulum prorupit in jubilum, atque festiva quadam instantia mirabiliter rapta congaudebat. Transacta mora confabulatio erat de Elia Propheta, et consequenter de Jacob Patriarcha : ut autem devenimus ad Rachel obitum, ipsa respondit ; Et mihi pro certo sic erit, cum expleverotriginta tres annos. Advertens postea quia ipsa totennis in die Ascensionis piissime obierit, ideo eam hujusmodi revelationem tunc passam arbitror. Itidem eam replicasse memini ; cum de obitu S. Catharinæ Senensis interloqueremur, coram nobili Honesta Senensi (quam ipsa Virgo induerat propriis manibus habitum de pœnitentia) et visitare Senarum urbem suaderet. Quibus obstiti dicens, nequaquam convenire juvenibus in publicum circuire, sed cum postea fuisset quinquaginta annorum. Et cum induxissent de S. Catharina respondi : Non est putandum, cum in Franciam proficisceretur e patria ad Gregorium XI Pontificem maximum, illam fuisse viginti quinque annorum neque in Legenda *k* reperio, licet in Breviario *l* habeatur. Pia Columba respondit : Scio quod expletis triginta tribus annis ego debeo mori. Nescio si forte per hoc eamdem ætatem comprobare voluerit, de S. *m* Catharina. Nobilis Honesta investigaturam se spopondit Senis de hoc diligentius, in libro sacri *n* delubri Cathedralis ecclesiæ, quod secus fecit. Nos profecto scimus ; quod perfecta hæc ætas est Domini nostri Jesu Christi *o*.

i — *Prædicit se morituram post annos æt. 33.* — D — *k* — *l* — *in quo similis fuit Christo.* — *m* — *n* — *o*

ANNOTATA.

a *Anno ut existimo* 1495, *quando Pascha celebratum fuit* 19 *Aprilis.*

b *Ejus scilicet qui de se deque* Columba *triennis prophetarat, et decennis obierat, ut narratum est supra num.* 7 *et* 13.

c Ex terra aut vitro, *inquiunt Academici della Crusca, allegantque Boccacium num.* 634, *ubi leguntur* Albarelli di lattovarii e d'unguenti colmi, *id est,* pleni electuariis et unguentis. *Infra autem num.* 236 *explicatur cœleste munus fuisse ipsa Beatæ Vita, cujus conscriptæ fructus ad auctorem pro medietate rediit.*

E

d *Nempe, cibo omni corporeo sæpe abstinens, hora quantumvis sera communicari poterat.*

e *Id est* compactas *seu* conglutinatas *vel* ferruminatas : *et hoc participium est a verbo* Bitumire, *quod pro* Bituminare *usurpasse videtur auctor, a vulgari Italico* Bitume : *Leander tamen* Bituminatas *reddit, Albertus* Bituminosas.

f Serreus, *id est, formam serræ habens.*

g *Albertus nomen fabro fuisse ait :* Rosato Scarpacci.

h *Albertus pag.* 114 *in margine addit.* Hoc flagellum hodie invenitur penes Patres Dominicanos Reate, et in processionibus defertur, soletque intingi aquæ, in honorem S. Petri Martyris benedictæ, atque ad multas gratias efficaci. *Similiter de annulis catenulæ prædictæ ait, quod* D. Lucretia della Luna Perusina, ex eis duos nacta, eosdem cum veneratione ad infirmos deferat, qui sæpe redduntur sanitati. F

i *Anno* 1495, *quo hæc spectare arbitror, Ascensio Domini fuit* 28 *Maji. Porro* Sequentiarum usus, in Officio Missæ ante Evangelium, a Germanis inventus est, *inquit Joannes Adelphus, easdem commentariis suis illustratas edens Argentinæ an.* 1513 : omnes autem carent lege metri, ideoque vocantur etiam Prosæ : et appellantur Sequentiæ, quoniam sequuntur melodiam quæ est in Alleluia. Italos non reperio ab antiquo Sequentias invenisse, qui nec eis uti feruntur. Nihilominus Nicolaus Papa I eas in re divina recipi posse assensit. *Sedit* Nicolaus *hic post medium seculi* 9 *quare vereor ne potius nominandus fuerit* Nicolaus II, *qui sedit post primum annis circiter centum. Etenim primus earum auctor ab ipsomet Joanne Adelpho appellatur Notkerus, qui hoc titulo celebris habetur inter Beatos monasterii S. Galli in Helvetia, et obiit anno* 1012, *uti ostensum* 6 *Aprilis quo colitur. Easdem eodem seculo multis additis auxerunt Hermannus Contractus, et Godescalcus Capellanus Henrici III.* Sequentiam de Corpore Christi, *inquit idem,* Lauda Sion Salvatorem, verosimile est S. Thomam de Aquino edidisse, qui totum illud Officium dicitur comportasse (*qua de jam egimus in Chronologia Pontificia*

Sequentiæ, quibus auctoribus et quando inductæ.

A *tificia Dissertat.* 23) et Albertus Magnus Episcopus Ratisponensis, Coloniæ in choro Fratrum Prædicatorum sepultus (propterea quod Ordinis illius fuisse dicitur) Sequentias edidit : inter quas duas reperi, unam de sancta Trinitate, quæ incipit, Profitentes unitatem ; aliam de Ascensione, quæ incipit, Omnes gentes plaudite. *Utraque extat in Missali Prædicatorum, quod habemus excusum Parisiis anno* 1519 *: et quia id non omnibus ad manum est, placet Sequentiam eam, de qua hic fit mentio, integram exhibere : sic ergo habet :*

Omnes gentes plaudite,
Festos choros ducite
Christo triumphante :
Redit cum victoria,
Capta ducens spolia
Tuba jubilante.
Papæ ! quam magnificum
Hodie Dominicum
Germen gloriatur.
Terræ fructus hodie
Super choros curiæ
Cœli sublimatur.
B Intrat tabernaculum
Moyses, et populum
Trahit ad spectaculum
Tantæ virtus rei.
Stant suspensis vultibus
Intendentes nubibus,
Jesum subducentibus,
Viri Galilæi,
Dum Elias sublevatur,
Elisæo duplex datur
Spiritus et pallium.
Alta Christus dum conscendit.
Servis suis mnas appendit
Gratiarum omnium.
Transit Jacob hunc Jordanem,
Luctam gerens non inanem,
Crucis usus baculo :
Redit turmis cum duabus,
Angelis et animabus,
Et thesauri sacculo.
Hic est fortis,
Qui de mortis
Victor portis
Introit cum gloria :
Rex virtutum,
C Cujus nutum
Et obtutum
Trina tremit regia.
Vocat Pater filium
Ad consessus solium ;
Donec suppedaneos,
Victos vel spontaneos,
Ponat inimicos.
Sedet in altissimis,
Fruitur potissimis,
Redit in novissimis
Judicans ex intimis
Justos et iniquos.
Veni Deus ultionum,
Veni cum clementia ;
Dum sistemur ante thronum
In tui præsentia,
Mane nobis tunc auditam
Fac misericordiam :
In perennem transfer vitam
Ad futuram gloriam. Amen.

k *Ita est : quia Legendæ auctor nullam habuit Chronologiæ rationem, quare nequidem notavit annos quibus vel nata vel mortua est sancta : constat interim ex coævo Thoma, natam esse anno* 1347, *et æque certum est ex Legenda obiisse an.* 1380, *Gregorium autem ab ea conventum Avenione pro pace Florentinorum anno* 1376, *extra controversiam ponunt omnes scriptores Historiæ Florentinæ : erat ergo annorum fere* 30, *quando suscepit iter in Franciam.* D

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

l *Hujusmodi* Breviarium *videre cuperem. Habemus Missalia Ordinis excusa anno* 1500 *et* 1504, *habemus et Breviarium anni* 1549 *: sed nusquam in illis nomen* Catharinæ. *Postquam autem anno* 1553 *canonizata est, et* 1 *Dominica Maji jussum celebrari festum, in eodem Breviario sub annum* 1555 *excuso Officium comparet, in eoque* 2 *ac* 3 *Lectio* ex Vita ejus. *Et hic quidem invenitur, quod* apud Gregorium XI luculentissime peroravit *: sed vitæ annus non exprimitur. Constat tamen festum ejus diu ante cœptum in Ordine celebrari, ex narratione Miraculi Ultrajecti in Belgio patrati anno* 1485 *ipso ejus festo, uti et in Analectis recensetur num.* 40. *nunc vero ex hoc loco ulterius discimus, proprias etiam de Vita Lectiones pridem cœptas recitari, saltem in Provincia Tusciæ, incertum quo die ; cum* 29 *Aprilis quo obiit, esset officio S. Petri Martyris occupatus. Prudenter interim hic cunctatur Auctor in ea re Breviario credere, de qua nihil inveniebat in Legenda :* E *satis guarus utique, non sufficere ad certitudinem quod aliquid legatur in Breviario, nisi id antea habitum fuerit ex indubitatæ fidei auctore ; quod luculento exemplo nostra adhuc memoria probarunt Lectiones de eadem Sancta etiam Romano Breviario insertæ, ac postea correctæ, sicut jam antea Ordo Prædicatorum prudenter correxit prænotatum de anno ætatis errorem. Atque hoc satis sit ut objurgatores nostri intelligant, Breviaria non dare fidem historiis antiquis, sed ab his accipere atque ad has recurrendum esse, statuere volenti, quo quidque in gradu aut certitudinis aut verosimilitudinis locari debeat : quod quia sacræ Rituum Congregationis Præsides Consultoresque intelligunt, ideo nostrum hoc opus præ ceteris ipsi Romæ æstimant ac promoveri cupiunt, tantum abest ut eo offendi suam auctoritatem existiment.*

m *Nam hæc obiit (ut ex dictis apparet et habetur in Breviariis)* anno ætatis XXXIII.

n *Id est,* in libro baptismali, *et talis liber in ecclesia Cathedrali quærendus indicatur, quia sicut Florentiæ, sic alibi quoque usurpatum in Tuscia videtur, ut unus omnibus civibus communis tota urbe baptismalis fons sit.*

o *Apparet Auctori eatenus ignotum fuisse, qua ætate obierit* S. Catherina Senensis *: hoc enim si scivisset, facile definivisset, quo ætatis anno illa ad Gregorium XI accesserit.* F

CAPUT XII.

Acta cum S. Columba eo tempore quo Perusii fuit Alexander VI ejusque Curia : obloquia repressa.

Die autem una sanctissimi Pentecostes, anno nonagesimo quinto supra mille quadringentos *a*. S. D. Alexander Sextus Pontifex maximus venit Perusiam civitatem suam, præcedente copioso apparatu exercitus, ac Romana Curia sequente, cum magna populorum frequentia. Quo ingrediente ipsam urbem, devota Christi Virgo Columba, cum suis venerandis Sororibus atque decenti societate, sedebant super gradus ante valvas ecclesiæ, quatenus intuerentur Papalem majestatem, maximique Pontificis benedictione fruerentur. Cumque ipse Monarcha facie rectus incederet, nec intueretur ad dexteram ; ego geneflexus in imo clamavi ; Beatissime Pater, istas pias Sorores benedixerit Sanctitas vestra. Qui autem eum portabant illico steterunt : ipse vero admirans, jussit ; Incedatis. Illis nihilominus stantibus, iteravi ;

cap. XXXIV a Perusiam ingrediens Alexander Sextus, sistitur donec benedixerit Columbæ,

A vi; Beatissime Pater, benedictionem in Sororem Columbam et clientulas etc. Qui respondit, Dedi: et pedibus stimulabat cathedram, ut portantes incederent. Mirum: haud secus moti fuerint ii, quin prius conversus eam solenniter benedixerit.

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

idem Sacrum facturus apud Dominicanos,

106 Per idem tempus die una Sanctitas sua descenderat ad ecclesiam S. Petri: congaudentesque occurrimus reverteuti, supplicantes nihilominus Beatitudinem suam, dignari celebrare imminens festum Corporis Christi juxta ritum patrium, in ipso die permagnificoque templo, ecclesia scilicet S. Dominici quam incolimus. Quibus clementissime annuit: et ecclesiam ipsam ingressus, statuit alloqui in choro ipsam Christi Virginem Sororem Columbam. Quæ concite vocata per Magistrum Sororum de monasterio, quam citius venit, cum aliquibus matronis et nonnullis civibus; nec potuissemus prementem turbam compescere, aut succidentes vestimenta ejus refellere: ideo impetratis iis qui clavas Pontificias portabant (quos Mazzerios dicimus) intra frequentiam popularem aditum dedimus et accessum, usque ad solium Pontificis in capite chori, circumstantibus hinc inde Reverendissimis Dominis B Cardinalibus et omni primatu Romanæ Curiæ. At pia Virgo genuflexa, consequenter devote se prostravit super gradus ad beatos pedes ipsius maximi Antistitis, expansisque manibus occupavit oram vestimentorum ejus, et spiritu rapta facta est immobilis quasi lapis. Cum autem sic diu perseverasset, impetravimus omnium suarum Sororum accessum ad pedum oscula beatorum: quæ eo ordine successive quo venerant abierunt. Et cum Pontifex ipse genitricem B. Columbæ seriosius examinasset, optasset eam amoveri, aut maluisset sic dimissam discedere *b*: sed quia strictis manibus fimbrias illius complicaverat, et articuli manuum ejus potuissent frangi potius quam flecti, oportuit omnino expectasset. Devotius instabat Orator Regis *c* Hispaniarum, ut ea quæ intra suos digitos Pater-nostra tenebat, abstulerim, eumque sic ut munere regio donassem: id nihilominus attentasse timui.

illam accersitam excipit ad pedum osculum:

sub quo raptam diutius

107 Post moram excitata assurrexit, et propius adstans interrogata, prudenter respondebat ad singula, eadem qua consueverat simplicitate et modestia. Cumque Papa de magis arduis eam interrogasset, iterato in extasim cessit, et quasi lapidea remansit. Stupefactus igitur ipse summus Antistes, tamquam comminatorie mihi indixit: Caveto, Pater, quia ego sum Papa: referasque de hac, sicut C sentis, meram veritatem. Eram haud procul genuflexus. Alta voce, respondi: Beatissime Pater, scio utique *d*, quia tu es Christus: et ego dico veritatem. Ancilla Christi Soror Columba venit huc advena et peregrina, una cum Patre [spirituali] et honesta comitiva, et præ devotione hujus populi coacta remansit, perseverat autem huc usque in omni sanctimonia. Ego quidem a principio dubius et veritatis incredulus astutius eam observavi; verumtamen quæ de ipsa dicuntur bona, experimur vere de facto. Est enim supremæ abstinentiæ, orationis assiduæ, devotissimi cultus in Deum, et magni rigoris pœnitentiæ. Vivit Jesus Christus, et vivit tua Majestas, pro quanto huc usque cognosco, si in Legenda S. Catharinæ Senensis, mutato vocabulo ponatur Soror Columba, de ipsa essentialia morum et facta cuncta verificantur omnino.

ac deinde sibi redditam allocutus;

eamdem iterum raptam Auctorem de ipsa interrogat:

cui sanctitatem ejus testanti

108 Qui assistebat Reverendiss. D. Cæsar Borgia, vulgariter nuncupatus Cardinalis Valentiæ, publice dixit: Beatissime Pater, pro certo credendum est, si Magister Sebastianus sic dicit de ipsa. Annis namque superioribus ipse, utpote rei hujus dubius, hic coram me plurimum eam carpserat, diuque cavillatus est. Similiter Reverendiss. D. Cardinalis Senensis, demum Pius Papa III, voce plena coram de

attestantur Cardd. Valentinus et Senensis,

D integritate vitæ ipsius B. Columbæ atque de sanctimonia diligentius ac plenius peroravit; nobisque non parum aggravando opposuit, venerabilem ipsam Virginem Senas petentem extorsisse: concives quippe sui Senenses seriosius eum instruxerant de illa; qui etiam apud Sereniss. *e* Christianissimum Regem Franciæ, illac transeuntem, quasi proprium jus eam impetraverant. Qui autem circumstabant admirabantur: nonnulli zelo nostræ Religionis angustabantur, ne res terminaretur in confusionem. Tandem expergefacta ipsa Virgo, ad omnia sapienter et authentice respondit, ita ut beatissimus Antistes eam plurimum laudaverit, eique beneplacita quæcumque obtulit. Postremo ipsa gratiam suæ Sanctitati habuit de Jubilæo, quod in suo altari S. Catharinæ Senensis concesserat pro fabrica sui monasterii. Ferunt Sanctitatem suam ab ea pro tunc etiam audivisse, quod sibi profecto evenerat, quia scilicet de lecto cecidisset nocte præcedente. Cumque Pontifex ipse maximus de choro processisset, ante ipsum altare S. Catharinæ devote genuflexit, ibique diutius oravit; nec inde discessit, antequam uterinum fratrem ipsius beatæ Sororis, nostri Ordinis tunc Novitium, benigne benedixerit: iteravitque per Brevia suæ Sanctitatis Jubilæum ibidem tribus annis se- E quentibus, Ecclesiamque ipsam Indulgentiis quibusdam, subsidiis, et honoribus donavit.

e

unde Pontifex ei benigne confirmat gratias factas.

109 Zelantissimus nostri Ordinis Dominus Protector, Reverendissimus et semper Colendissimus D. Oliverius *f* Carafa, accersitis primis Professoribus nostri Conventus, in domo celebris ac permagnifici Joannis Pauli Ballionis, intra thalamum generosæ neptis suæ Reverendissimæ D. Hypolitæ, de illustri prosapia Comitum Romanorum, sciscitabatur prudentius de ipsa B. Columba. Qui, cum opinio variaretur, dixit: Non sic dicit Magister Sebastianus. Ego quidem consequenter respondi. Reverendissime Domine, diu eam despexeram, et neglexi virtutes ejus aliquando: nunc autem Jesum testor, quod ipsa pia et innocens Christi Virgo Columba est vera ancilla Dei. Reverendissime Domine, revera delinquentibus et peccatoribus valde compatitur, Religionem nostram summopere veneratur, et Fratres ipsos intentissime in Christo amat. Cum sic loquerer: tumens caritatis affectu, coacte gemens effudi lacrymas. Quidam deridens dixit; pro nihilo faciles senum lacrymas, ac me seductum. Omni tandem modestia ac probitate qua decet Reverendiss. Dominatio sua nos cautos reddidit, integer- F rime adstitit, atque in omnibus semper fuit auxilio propitius.

Card. Protector f

de eadem optime sentit.

110 Die vero una cujusdam festi, celebratis Vesperis, astante multitudine in sacello S. Petri Martyris, mihi dixit: Pater, placeat caritati tuæ afferre mihi racemulum agrestis uvæ. Quo facto collegit pauca grana, et succavit: Postea rogavit, Afferte mihi et potum aquæ. Qui cellam petens nostram, inveni supra mensam jam positam pro cœna lagenusculam crystallinam et cyathum Reverendis. D. Cardinalis Beneventani *g*, qui nos sua benignitate dignatus, illuc personaliter declinaverat illo tempore, et nos omnes multis eleemosynis recreaverat. Statim aqua plenam, palam per ecclesiam reversus, obtuli ipsi piæ Virgini, quæ petiit signari signo sanctæ Crucis: deinde in sancta hilaritate bibit bonum haustum ipsius aquæ. Quod cum Reverendissimo Domino narrassem, voluit phialam ipsam et cyathum quasi Reliquias pias servari. Secreto postmodum mihi exposuit ipsa, quia ideo id etiam publice fecerit, quoniam audierat quosdam non recte divulgasse de illa, quod scilicet nullo alio sustentaretur nisi Eucharistiæ Sacramento: quamvis hoc verum fuerit in tota Quadragesima.

Ipsa publice aliquid sumit,

g

ut sciatur non vivere ex sola Eucharistia.

111

cap. xxxv h

A 111 Interea Reverendiss. D. Cardinalis *h* Sanctæ Crucis in Hierusalem, qui de ipsa nobili stirpe S. Dominici duxit originem, vocato ipsarum Sororum Magistro, qui diutius B. Columbam in Confessione audierat, opinabatur ab eo plenius informari. Cumque cognovisset præfatum imperitum in sermone, et interpretatione ignarum, dixit ; Debuissent huic Virgini præponere viros venerandos, sanctimonia approbatos et doctrina, qui veritatem cognoscerent ac testes fuissent idonei suo tempore. Quam ob causam indixit ex parte Domini Papæ, in proximo velle deputare illuc sagaces mulieres, quæ eam caute observassent per quindenam, intra cubile ipsius B. Columbæ, exclusis quibuscumque (dignatus nihilominus id apud nos totum haberi) ne forte facto periculo defecisset, et sua sacra Religio mentita fuisset, quam pro certo Dominatio sua devotissime colit patrocinaturque. Nempe apud quosdam incredibilia videbantur narrata de ipsa, præ aliis de tanta abstinentia. Oportuit igitur ipsi Virgini diligentius cuncta narrasse, atque seorsum interrogasse proximas magis clientulas. Quæ pacifice audiens, sensim respondit, Aha! inquit, Pater, quare hoc? quia non opto placere hominibus. Hæc nimirum dona non B sunt ex virtute nostra, sed indulgentiis Dei ; ideo non oportet ostentare, sed exigitur cum omni humilitate custodire. Sed cum iterato suaderem ob Papæ majestatem imperantis, læta dixit ; Fiat ut jubet Sanctitas sua : tantummodo consuetos cultus et orationes ne velitis impedire. Altera ergo die in medio ecclesiæ S. Hieronymi, extra portam S. Petri, suæ Reverendiss. Dominationi exposui, propter adolescentulas puellas ipsi collegio Sacerdotem ipsum simplicem ac bonum deputatum fuisse, eo quod non expedit confidere de omnibus, quibus non nulli tentassent seculari favore præfici, obliqua forte intentione : atque pariter obtuli quod ad beneplacitum Reverendiss. Dominationis suæ deputaret mulieres pro certitudine negotii : verumtamen religiosas mulieres et honestas ac bonæ famæ, nequaquam feminas Curiæ, propter nobiles virgines monasterii. Qui continuato sermone in multis interrogavit : sed cum ad singula respondissem, tandem dixit : Non oportet procedere ulterius : quoniam et si quid sumeret alimenti, veritatem virtutis et gratiæ non suspendit. Injungimus tamen vobis sitis vigiles, si revelaverit quidquam de communi statu Ecclesiæ aut ipsius summi Pontificis. Multa quidem per hu- C jusmodi abstinentes Virgines revelantur a Deo. Quæ postmodum alloquentem apud ecclesiam nostram ipsum attentius audivit, etiam ob reverentiam S. Dominici, quem satagebat imitari pro posse.

Card. S. Crucis Confessarii simplicitate cognita,

Beatam per dies aliquot observandam decernit :

deinde mutata mente

injungit Auctori ut ipse invigilet.

112 Venerunt deinde Reverendiss Joannes Lopez Episcopus Perusinus et alii quidam sanctissimi Papæ primi Secretarii, haurire ab ea quædam secretiora dicta. Rursus venit D. Gratianus, Secretarius Papæ, cum Secretario quodam Christianissimi Regis Franciæ, qui allocuti sunt eam in oratorio sui monasterii : auditisque oraculis impetrabant apud Deum illius suffragia. Quidam præterea Dominus Archiepiscopus *i* Cartagenæ ab ea impetraverat duo alba scapularia, suta videlicet de manu sua, alterum pro Illustrissimo Rege Hispaniarum, et aliud pro Regina *k*, quod ipsa benedici voluit in honorem S. Catharinæ Senensis, quæ cum quibusdam piis Reliquiis et orationum signaculis dedit. Multis etiam nobilibus et infirmis similia transmisit, qui demum muneribus et eleemosynis consueverunt persolvere gratiam. Per idem tempus plures Reverendissimi Cardinales allocuti sunt eam, et non pauciores Episcopi et ipsius Curiæ præstantes Domini, multæque aliæ utriusque sexus spirituales ac religiosæ personæ. Tantæque humilitatis denique erat, ut numquam sine Confessoris sui præsentia cum adveniente seculari loqui præsumpsisset, semper timens ne aliquid præter [decorum] dixisset aut sinistre. D

Visitant eam primarii quinque,

k quibus ipsa largitur pia munuscula

113 Mirabile præterea et omnino divinum, quod cuicumque respondisset seu loqueretur, penitus absque artificio verbi, omni procul audacia et tædio, non fatigabatur : eamdem quippe cum supremis et infimis aut quibuscumque simplicitatem servabat et mansuetudinem. Nemo unquam scandalizatus recesserat, etsi eam tentare venisset aut arbitraretur secus : quin potius omnes mirabantur super dulcedinem sermonis ejus, et humilitatem lenitivi eloquii et devoti. Trahebantur admodum ejus spiritualibus monimentis, caritatis scilicet et sanctæ pacis, in verbis sapidis et Angelicis, quæ procedebant ex ore ipsius Virginis : idcirco opinionem sanctitatis et auctoritatem tantam obtinuerat, ut se feliciores arbitrarentur, si parum quid de manu sua fuissent consecuti, etiam fila de fuso. Utique graviorem æstimationem acceperant circumstantes undique populi : nam sæpius, cum quid eis porrigeret minus suppeteret, incidissent frusta vestimentorum : quæ, tamquam pia ovis, nulli suum vellus denegabat. Propter instantiam petentium distribuebat ut plu- E rimum signeta orationis (quæ vulgariter Pater-nostra dicuntur) semper in numero alicujus mysterii, Trinitatis scilicet, aut Vulnerum Christi, vel gaudiorum S. Mariæ, aut novem ordinum supernorum civium, et similia, quod etiam verbo explicasset. Multi quæ emerant porrexissent, ut suis manibus attrectasset : quæ omnia, sua columbina simplicitate, Columba ipsa, pio quodam affectu, quomodolibet cuilibet rogata complacuisset, cum omni prudentia et caritate.

mira comitate et prudentia agens cum singulis :

114 Ceterum multæ eleemosynæ ultro sibi conferebantur, tum præcipue etiam pecuniæ, quas necessitas humanæ conditionis opportune videtur exigere. Etiam crebro rogata, neglexit, vel saltem aliqua seorsum data, pro sua invalida matre, deputasse, utpote quæ sui curam in Deo jactasset : potius communitatis amore, quam professa fuerat paupertatem, sincerissime amplectebatur. Prudenter inspexeram (adhibe aures : refero pro certo) quoniam ab omni cupiditate erat aliena, voluissetque illico in Dei cultum dispensasse, aut Sororum commoda et monasterii, vel in subsidium pauperum et infirmorum, [quidquid] hactenus servaverat, [sicut] magis tunc expertus fui. Recepisset nihilominus libentius per manus Magistri Sororum aut Priorissæ, nisi quis ei secreto contulisset : quæ tamen assigna- F bat quantocius, et quantumlibet parum totum dabat : nilque sibi commodi impetrasset, quo tempore solicitudine nostra, usque ad summam sexaginta Ducatorum fere, apud cautum mercatorem deposuimus pro arbitrio Priorissæ, præter partem quam suo nutu pro concessu chori ipsius monasterii retinueram. Cum divites et potentes viri se illi exhibuissent liberales, proponebat eis per nos solvere calices et paramenta Missæ, vel fabricam monasterii. [Si quando] oblatas sibi vestes induisset propter pietatem donantium, postea subrogabat Sororibus. Quascumque confectiones hilariter recepisset, etiam si secreto dedissent : proximis tamen sibi Sacerdotibus et Confessoribus distribuebat aut infirmis, nec non et simplicibus puellis propriis manibus in ore propinabat. Præsumpseram aliquando suadere bonitati suæ, ne zaccaro condita aut cultu pigmentario clam reciperet, sed ea respueret, ne forte opinarentur ipsam similia comedere. Ipsa vero reverenter sic intulit : Pater, obsecro permittatis eos suæ devotioni satisfacere, juxta illam quam in me deferunt pietatem : neque enim decet nos uti superstitione ; sint autem omnia in laudem Domini nostri Jesu Christi.

eleemosynas vero acceptas

ad communes usus convertit ;

nec electuaria oblata recusat.

A

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

ANNOTATA.

a *Adeoque die 6 Junii : causa autem exeundi Roma fuit metus Caroli, Francorum Regis, ibidem tunc prævalentis.*

b *Addit Albertus, quod ministri excitare eam volentes calcaribus pupugerint, et supra humeros impresserint annulares adamantes ; ex verosimili magis conjectura, ut credo, quam quod alicubi hoc expressum repererit : multa enim hoc capite satis rhetorice narrat, ut cum inducit Fr. Sebastianum proferentem circulos ejus ferreos ac disciplinam, aliaque similia, quæ non attinet indicare singula.*

c *Nempe* Ferdinandus, *Hispaniarum Rex, Legatum miserat : eumdem credo qui Venetiis interfuerat sanciendo fœderi contra Gallos in favorem Pontificis, quod ibi promulgatum erat in Dominica Palmarum, nec frustra : adversariorum enim numero et potentia territus Carolus, satis habuit Regnum Neapolitanum Francis asseruisse, et trepide satis ex Italia discessit.*

d *Videtur usus verbis, quibus olim Martha* Joann. XI, 27, *non utique in proprio sensu, sed figurato, quasi diceret,* Tu repræsentas Christum, cujus es

B Vicarius.

e *In MS. quidem nostro legitur* Ludov. *verum* Ludovicus XI *numquam pedem in Italiam tulit, abiitque anno* 1483 ; Ludovicus *vero XII primum regnare cœpit anno* 1498 : *apparet ergo prioris filium, posterioris patrem intelligendum, scilicet Carolum VIII, qui anno* 1494, *Romam tendens, Senis transiit 2 Decembris : et videtur Auctor incertus de nomine, cœptum scribi non ausus pertexere.*

f *Hic est ille* Oliverius Card. Caraffa, *qui solus multorum Pontificum facta rerum gestarum gloria æquavit, ut videre licet in novo Oldoini nostri Ciacconio (nam vetus pauca admodum habet) creatus anno* 1434, *defunctus* 1511, *Romæ apud Prædicatores ad Minervam primum sepultus, sub hoc titulo :* Oliverii Carafæ Neapolitani, Ordinis Prædicatorum Protectoris, rari exempli depositum : qui vixit ann. LXXX, menses X, dies X, Sacri Senatus ornamentum : obiit XIII kalend. Februarii, religiose intrepideque, magno sui desiderio relicto. *Est autem corpus postea translatum Neapolim, cujus fuerat Archiepiscopus, ad Cathedralem, in sacellum ex suo testamento constructum.*

g *Fuit hic* Laurentius Cibo, *Innocentii Papæ VIII Nepos, Beneventanus Archiepiscopus creatus a patruo*

C *an.* 1486, *et* 1583 *defunctus.*

h Bernardinus de Caravajal *Placentinus, creatus Cardinalis anno* 1493, *qui quomodo S. Dominicum sanguine attigerit, aliis explicandum relinquo. Obiit Ostiensis demum Episcopus an.* 1523.

i *Tamayus de Salazar, ad* 28 *Januarii, texens Catalogum Archiepiscoporum Cartaginensium, ait, quod prædictus* Bernardinus, *hoc ipso in quo versamur anno* 1495 *titulum illum cesserit* D. Joanni de Medina, *qui eum tenuerit usque in annum* 1507.

k Isabella, *Ferdinandi Catholici uxor, per quam Castellæ regnum Aragonico junctum est.*

CAPUT XIII.

Satisfit variis variorum, circa B. Columbæ spiritum et abstinentiam, objectionibus ac quæstionibus.

cap. XXXVI *Variis varia tunc objectantibus,*

Nec ab re commemorasse censui, quanta adversus Christi Virginem generatio illa querula opposuisset. Non nisi importune et majora percontatam fuisse memini, absque dubio Curiales, curiosum genus et censores hominum. Multi enim utriusque sexus homines, etiam religiosæ professionis, sub specie caritatis, crispatis buccis, voce tamen stomachanti, improbe arguebant velut errores patentes, quod videlicet nominaretur Sancta, eique aliquando loquerentur genuflexi ; quodque nonnulli tamquam pias Reliquias abscidissent ejus vestimenta ; quod etiam præter normam suæ professionis incederet discalceata, in maximis quoque algoribus : non parum aggravantes quod loqueretur quomodocumque in ecclesia, eo quod juxta vulgatam Chrysostomi sententiam ; semel est locuta mulier, et totum mundum subvertit : tum quia præberet occasionem tumultus et scandali, ex mutua virorum ac mulierum confusa frequentia. Horrebant permaxime usum Eucharistiæ, quo reficiebatur aliquando quotidie, nonnumquam præter statutam horam ; quasi ipsa ostentasset ex superstitione, ob vulgares laudes et famam ad posteros, ideoque etiam finxerit non comedere. D

116 Constat itaque cavillantium ejusmodi invectiva fuisse : sed faciliter objectiones diluissent, si Scripturas inspexissent. Liquet nihilominus malevoli invidique hominis esse, non modo celare, sed etiam depravare spiritualia dona, quæ ipsa Christi sponsa fuerat divino munere consecuta. Sancti quidem sunt, ut ait magnus Athanasius, quotquot fidem sunt rectam cum operibus consecuti, vel si nulla edant miracula. Sed et Chrysostomus super istud, In sanctitate et justitia coram ipso etc. Est, inquit, sanctitas apta circa Deum æquitas, justitia vero quæ circa homines ; puta quod aliquis reverenter exequatur divina, et quoad homines laudabiliter conversetur. Et Sanctus Doctor Thomas Aquinas dicit : Sanctitas quidem importat puritatem consecratam Deo ; innocentia, proprie puritas est ad proximum : duo sunt enim quæ faciunt sanctitatem, castitas et sobrietas, quia per delectabilia carnis maxime inquietatur anima. Opponuntur itaque specialiter sanctimoniæ peccata carnalia, gula et luxuria : ideo qui vult habere virtutem castitatis, necesse est laboribus dari, vigiliis insistere, et macerari jejuniis. Interpretes nostri, quod dicitur, Sanctus, etymologizant, ab Agios *a*, quasi sine terreno affectu : quibus similiter viventibus scribit ille qui dixit, Dilectis Dei, vocatis Sanctis. Sed vere ex ore infantium perfecisti laudem, Domine Jesu, qui tibi desponsas virginales animas. Sanior gratia fuerat ipsius populi vulgata sententia, qua Christi Virgo Sancta coleretur.

respondet Auctor,

E

non male Sanctam dici quæ sancte vivit,

a

117 Rursus genuflexionibus, quibus nos humiles reddimus, Dominum ipsum veneramur, qui in Sanctis suis virtutes operatur ; ut scilicet videntes opera nostra bona, glorificent Patrem nostrum qui in cœlis est. Nihilominus possumus, propter intercessionem vel exemplum, et Sanctos ipsos dulia venerari. De vestimentis vero quomodo potuit usum fidei pia Columba negasse, ad quam hortatur vivens et vita functa ? præclarissimum imitata Patrem suum, scilicet Dominicum, qui cum Romæ degeret, et post maxima sanctitatis indicia jam celebre esset nomen ejus ; erat populi reverentia et devotio tanta, ut beatum se putaret, qui posset ipsum contingere, vel aliquid ejus habere meruisset. Et cum a Fratribus a tali præcisione compescerentur ; Sinite, ait, eos suam devotionem perficere : congratulabatur enim fidei proximorum. Fidelissima quidem judicatur mulier, quæ a fimbriis curationem speravit, propter quod sanitatem consequitur Marci V. Quod autem Christi Virgini, præter normam deponitur, proinde ipso verbo refellitur, si..... Præter, id est, Supra Regulam exponatur, et non accipiatur pro Contra. Similiter etiam legimus ipsum beatissimum Patrem S. Dominicum ut plurimum nudis pedibus in itinere ambulavisse.

F

eoque nomine ipsam potuisse honorari,

ac permitti ut devoti vestimenta carperent,

nec reprehendendum quod nudipes incesserit,

A *aut in ecclesia privatim locuta sit:*

118 Quod autem interdicatur, Mulieribus loqui, non permittitur, verum est de publica annuntiatione doctrinæ, eo quod docere prælationem dicit et præsidentiam ab auctoritate Ecclesiæ: et ideo signanter Apostolus dicit, In ecclesia: private tamen eis permittitur. Sic dicunt Sancti, quoniam a revelatione non excluduntur mulieres, quibus multa revelantur sicut viris: gratia enim Spiritus sancti non discernit inter virum et mulierem. De pluribus quidem legimus quæ instinctu Spiritus sancti dabant consilia, et erudierint populum per spiritum prophetiæ: quibus etiam congrue conceditur de orationibus ac lectionibus, quas mulieres in suis collegiis proferunt. Quin etiam, sicut Corinthiis exponitur cum instruuntur de donis in primitiva Ecclesia, inquit Doctor Sanctus, si aliquis loquatur lingua, id est, dicat visiones vel somnia, hujusmodi locutio non fiat a multis, sed secundum duos, id est, duobus: et si necesse fuerit secundum multos, tres. Quæ consuetudo adhuc partim servatur in Ecclesia: nam Lectiones, Epistolas et Evangelia habemus loco linguarum: ideo in Missa secundum duos servatur, quia solum duo dicuntur quæ pertinent ad donum linguarum, Epistola scilicet et Evangelium. In Matutinis fit B secundum multa, scilicet tribus Lectionibus dictis in uno Nocturno: antiquitus etenim dicebantur Nocturna divisim, secundum tres vigilias noctis, nunc vero dicuntur simul. Quia igitur unusquisque habet aliquod speciale donum, alius psalmum, id est canticum ad laudandum nomen Dei; alius vero doctrinam, id est prædicationem, ad instructionem morum vel expositionem et spiritalem sensum; alius apocalypsim, id est revelationem vel in somniis vel in visione aliqua; alius linguam, id est donum linguarum vel legendi prophetias; alius interpretationem; Omnia, inquit, ad ædificationem fiant.

nec curandos qui scandalizantur

119 Quod vero subinfertur de scandalo, per hoc plene rejicitur: quia scandalum passivum, quod ex bonis spiritualibus oritur, cum scilicet voluerint malitia talia impedire; est scandalum Pharisæorum, quod Deus docet esse contemnendum (quædam tamen propter pusillorum ignorantiam aliquando sunt differenda) si quo minus reddita ratione non resipiscant, jam suam malitiam exprimunt, quam ob rem hujusmodi bona opera non sunt dimittenda. Sacrilegium quidem est Spiritui sancto resistere: sed vere temerarium genus et iniquum: nam quare sacramentum pietatis, quod arreptitiis et amentibus non negatur, horreant innocentibus virginibus communicari; atque id quod illius primitivæ caritatis fervens Ecclesia usu approbat, hi miseri nefas dicant? Adverto plane quod a diebus novissimis iniquitatis superabundantiæ ac nimis tepiditæ caritatis trahant ad *b* omnem sententiam conscientias: sed summi Doctores maturius ponderant. Iste panis, inquit [Augustinus], quotidianus est: accipe quotidie quod quotidie tibi prosit: sic tamen vive ut quotidie merearis accipere. Rursus, quia in pluribus hominum impedimenta multa devotionis hujus occurrunt, propter indispositionem corporis aut animæ, quasi ad illud quotidie accedere non sit utile omnibus hominibus, sed rite præparatis, ideo dicit. Quotidie Eucharistiæ Communionem accipere nec laudo nec vitupero. Sed neque Christi Virgo in Quadragesimis præsumpserat quotidie præter sacra vestigia Patrum suorum: nam de beatissimo Patre S. Dominico legimus, quod etiam eundo voluerit diebus singulis divina mysteria celebrare. Idem habetur de S. Vincentio, quod videlicet omni die Missam cantaverit *c*, et prædicaverit consequentur. Taceo de clarissima Virgine Senensi S. Catharina (cujus sacri ritus per omnia Columbæ erant, sicut prædiximus) ac de reliquis innocentis vitæ sacris Virginibus, quæ in sua Religione ea tempestate præcesserant. Illud, Præter horam, ignorat Ecclesia; quæ nocte media et diluculo, mane ac meridie, et etiam vespere jungitur salutari suo. Quod ultimo de intentione opponitur, magistrali dicto sapientissimi *d* Græcorum; illico sequestratur, quod scilicet in te sentis, in alio credis: abdicatque tales garrientes et sententia dulcissimi Salvatoris, Hypocrita, ejice trabem de oculo tuo: oculi enim B. Columbæ oculi columbarum. Procul dubio oculus ejus oculus simplex, qui illuminat tamquam lucerna fulgoris ad vitam æternam. O beatam Virginem, quæ in omnibus illius primitivæ Ecclesiæ simplicem infantiam, ipsiusque vetustissimæ innocentiæ quæ fuerat in deliciis paradisi, sancto Spiritu instigante, regulam nobis ostendit! Apte igitur eos qui Christi Virginem impie supprimere nitebantur, ostendimus adversatos fuisse frustra: ac dum in luce cæcutiunt, proinde se ipsos offendunt: coacti quoque et inviti eam laudant, dum quasi in suspectam sævire moliuntur; tantoque clarius extollunt, quanto astutius impugnant.

b illius frequenti Communione.

D *A. SEBAST. CONFESS EX MS.* — *d* — *Matth. 7. 5*

cap. xxxvii — E *Philosophis*

120 Intelligentes autem et admodum validam mentem habentes, quidam scilicet viri disciplinis philosophicis et naturæ eruditi, haud ignari litteris sacris, nec non priscorum gestis cauti ac veterum dictis, de ipsa extasi et suo hujusmodi raptu subtilius sciscitabantur, quasi declinassent in dubium, an fuerit arreptitia, vel laboraret humore terrestri, vel usu rationis privata pythonizaret *e* quasi energumena; quia occulta quædam et sinistra quorumdam quandoque proferret, quod videbatur contra caritatem proximi. Fabulabantur insuper de Circe, de mulieribus stabulariis *f*, ac de Mercurio, qui solvissent hominum mentes, eosque mutassent in bestiarum formas, abdicassentque nonnullos duris curis. Erat illis etiam disceptatio de pristinis Sibyllis. Admirati quidam in tantum fuerant ut suspicarentur eam fuisse phantasma: eorumque nonnulli, periti in astris, flagitabant horoscopum. Tentabant medici consequenter, ob veritatem suæ abstinentiæ, de unguibus et capillis: scrutabantur de sudore aut odore aliquo, non minus de passione muliebri et secessu: observabant loquentis dentes, colorem faciei et acies oculorum. Comitabantur eos et cives ipsi, sensu astuti et perspicui intellectu, apud quos vigent gymnasia doctrinarum, assiduusque est conflictus periculo litterario, ac juge spectaculum examinis rigorosi. His jungebantur sæpius et Proceres, nec non circumstantium urbium Primores et heroes nostri ævi: et cuilibet licuisset sinistram referre sententiam.

e — *f* — *et Medicis eadem scrutantibus*

F *respondet nihil diabolicæ fraudis subesse,*

121 Verumtamen insistentibus devotius et humiliter, ad singula suggerebat Spiritus sanctus: opportunum quippe fuerat scrutasse geminas scientias Summus namque Magister Dominus Jesus Christus, ovium luporumque discrimen [faciens], ex fructibus pendere examen docuit, ac terminare judicium. Constat autem pro certo limpidam Virginem nil commune habuisse cum satana: neque enim in factis convenerat vel affectu, quæ referta spiritualibus donis plena fuerat sanctis operibus. Equidem quando movetur homo secundum rationem, ut ait Sanctus Aquinas, movetur a Spiritu sancto; secus est a ratione perturbata, quia tunc dicitur arreptitius. Haudquaquam atræ bilis humore fœdabatur, aut inordinato *g* malenconico Virgo, utpote regulata suprema abstinentia. Non vexabatur, ut laborant energumeni; neque velut incantatrix, usa fuit aliquando superstitione: aut in ventre, sicut pythonissa, dæmonem sortita fuerat Virgo casta: quæ potius devotione hilari et læto animo subdita Deo, juste gradiebatur in lege Domini, scanderetque semper ad culmen perfectionis et cœlestia. Quod autem

occulta

g

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

nedum veneficii :

A occulta contra caritatem minime dixerit, patet I ad Cor. XIV, Occulta, inquit, cordis ejus manifesta fiunt, et ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quod vere Deus in vobis sit. Fabulis autem Circæis aut Mercurii vel nefandarum feminarum nequaquam maculari poterat, aut præstigiis quibuscumque magorum. Liquet perinde, quoniam neque dæmonibus suppetit facultas transformandi homines vel quoad figuram, nisi fantasticam apparentiam finxerint, aut exterius aliquam novam formam. Divinum quippe est mutare naturas, similiter renovare mores ad salutem; puta impudicas mentes, habitu depravatas, reformare sanctas, et Spiritui sancto etiam in medio lupanaris reddere dociles; sicut de nobili illa clarissima Virgine Agnete Martyre habetur, quam profani tunc Sacerdotes mentiti exprobraverunt: Tolle magam, tolle maleficam, quæ mentes mutat et homines alienat; eo quod videlicet impetrasset a Deo resuscitatum juvenem prædicare Christum Sic et Beata Columba in digito Dei destruebat præstigias magorum. Sibylla nomen, Dei mens interpretatur vel divina sententia, quia potiatur locutionibus divinis, quasi dixerim Prophetissa: et sic non negatur. Si rursus phantasma, apparitionem vanam interpretaris; nos plura illius experti, dicimus, eam apparentem humanam Virginem, et in veritate etiam ancillam Christi existentem. Natalem ipsius horam jam præmisimus: quid tamen in horoscopo sentiant, tacent. Scimus nihilominus pro certo: quod gratia non destruit naturam, sed perficit: et quod ea quæ sunt gratiæ natura non attingit, quantumlibet scrutetur. Ordo namque causarum ostentatur, ut in pluribus: etsi ex defectu passivi quandoque refrangitur, est ut in paucioribus, quod esse inter necessarium et possibile dicitur a sapientibus: nescit tamen naturalis quid supra operetur Deus. Hæc sola ratio cognoscitur, quia sic placuit Altissimo, quæ cum susceperimus jubemur habere gratias. Sic igitur in regeneratione sua Christi Virgo sortita fuerat optima charismata, veluti desuper ostensum fuerat a visibili columba.

sed neque naturæ adscribendum

B

quod opus est gratiæ

Idem etiam secretiora naturæ interrogando scrutatus,

122 Ut etiam petitionibus tentantium satisfacerem pro posse, aggressum feci coram pia Virgine de originali justitia primorum parentum, ac de illo innocentiæ statu, qui fuisset in deliciis paradisi: devotam quippe considerationem docet liquido Doctor sanctus. Igitur prosecutus de cibi indigentia, tandem de emissione superfluitatum intuli consequenter; ita variato sermone, quod ordinatis præmissis C interrogassem eam de conclusione, videlicet, Evenit sic vestræ caritati, an ne? Et si meditationi ejusmodi intenta quandoque tacuisset, facta instantia, quod optabam obtinui. Et primo, quia ungues et capilli grossiori parte alimenti perficiuntur, ab ipsa anima ut vegetativa, ob aliarum partium custodiam, habeanturque de integritate hominis, ideo etiam sapientes hujus seculi observant in abscissione eorum sicut in aliis membris. Vidimus nihilominus et in ea utrosque aliqualiter augeri: fœtorem autem seu quamcumque putredinem nemo in illa quandoque percepit: neque ego, ignei satis olfactus et acuti. Potius (et refero pro certo) pluries expertus beatam ipsam Virginem fragrantiam quamdam sæpius emittere cujusdam suavissimi innominatique odoris, quo nimium delectari ferebamur præ admiratione suspensi. Nec olfeceram solus: sed et utriusque sexus multi alii. Sudore vero aut defectiva quacumque superfluitate putredinis omnino caruit: sed ut plurimum gelida erat, vel quasi febricitasset fervida: forte aliquando quia evaporasset humecta. Commune vero mulierum passionem num ignoraret interrogata Priorissa, respondit illam ab hujusmodi fuisse alienam. Cujus rei industrius censor est clarissimus ille

quomodo in iis se habuerit explicat,

Philosophus et Doctor, Albertus magnus, in nono D libro de animalibus; Ego, inquit, vidi quasdam virgines castas, penuriis et vigiliis macerantes corpora, quibus numquam accidit menstruum, ut plurimum viventibus per multos annos, et ex hoc non infirmabantur. Similiter præmiseram de actibus digestivæ virtutis et expulsivæ, atque de decenti separatione fæcum: quodque oportuerit in pluribus diebus reliqua vel saltem accidentia illa reliquere aliquid luti pro secessu, et similiter contingeret de potu. Quæ libera simplicitate respondit; Pater, cum biberim, effundo utique aquam. Id tamen postmodum vidimus multi nostrum oculata fide, omnia scilicet intestina aere plena tantummodo et vento, et modicum luti in fundo alvi, parumque aquæ in vesica. Physicus quidam peritus de Ibera deposuit coram Reverendo Umbriæ Legato, probatissimum signum suæ abstinentiæ ipsa dentium ejus accidentia. Colores vero faciei sequebantur affectus, nunc quidem rosei et vividi, statim [autem] pallida erat quasi de marmore, nulla tamen in membris adducta deformitate. Intuitus illius tamquam veræ columbæ, et erecti sæpius ad cœlum.

123 De pulsu etiam inter se disserebant, qui percipi minime poterat durante raptu; et pariter E de respiratione, quando junctis labiis neque nares videbantur moveri: erantque ancipites et nutabant, an ita suspensis suis actibus vitales vires animæ tabescerent aut corrumperentur desidia, quia destructis potentiis festinasset interitus. Lassi tamen jam non minus quam facti evidentia convicti, nequaquam præbere honorem virtuti ejus gratuitæ, sed maluissent ostentare naturam, quasi operaretur, non bonitate moris et gratiæ, sed necessitate naturæ; introducentes auctoritatem divi Hermetis *i* ad Asclepium. Homo scilicet nexus est Dei et mundi; eo quod in se intellectum divinum habet, et per hunc aliquando ita supra mundum elevatur, ut aliquando etiam mundi materia sequatur conceptiones ejus: sicut in optime natis videmus hominibus, qui animabus suis agunt ad corporum transmutationem, ita ut miracula facere dicantur. Hinc dixerunt causari fascinationes, qua anima unius agit ad alterius impedimentum, per visum vel alium sensum: etsi perinde rationale animal se mundo fecerit inferiorem, quia honore humanitatis exutus, proprietatem accipit bestiæ, et fit per concupiscentiam porcus, per iram canis, et leo per rapinam: quod et Plato secundam vocavit incorporationem animarum. Similia etiam dixerit de imaginatione Avicenna, et Galenus de Accidente et morbo: propriumque est homini et soli honestum prosequi et verecundari F de turpi. Similiter ordinare passiones virtutis ordine, et continere ea quæ sunt in sensu ad limitem rationis, est plusquam commentatorem recitasse, naturam produxisse Sibyllas, et a natura agi. Sed, sicut in suis sapientiis dixit Ptolomæus ille magnus, qui scientiam suam ultra astutiam quæ in ipso extendit, est sicut pastor debilis cum multis ovibus.

refellitque eos qui conantur naturaliter ea facta suadere :

124 Sapientius Theologi nostri sapiunt, vetustosque illos Philosophos longe superant, tam rerum dignitate ac gravitate sententiarum quam acumine rationum: et ab alto afflante Deo, desupernisque docente Spiritu sancto, magis instructi in omni genere probitatis habentur. Excellentissimus namque Prophetarum illustrissimus ille Rex David, in cœlesti suo sacræ Theologiæ compendio, cantor ipse Spiritus sancti, oda centesima quinta decima, inquit: Ego dixi in excessu meo: ibi glossa Divi Augustini, Vel, in extasi mea, id est mente rapta ad superna. Dicitur enim Extasis, cum mens non pavore alienatur, sed aliqua inspiratione revelationis sursum assumitur: Extasis enim Græce, Latini Excessus

cap. XXXVIII

deinde Theologice exponit

A *quomodo extasis fiat,* Excessus mentis interpretantur. Ex sancta autem doctrina beatissimi Thomæ Aquinatis plenius colligimus, Extasim esse, quando propter aliquid homo efficitur extra se ipsum, per appetitivam virtutem scilicet vel cognitivam. Homo namque est solum in se ipso per virtutem appetitivam, quando curat quæ sunt sua tantum : efficitur vero extra se ipsum, quando non curat quæ sunt sua, sed quæ proveniunt ad bonum aliorum : quod facit caritas, quæ non quærit quæ sua sunt. De qua dicit Areopagita Dionysius ; Est enim extasim faciens divinus amor, non sinens amatorem sui ipsius esse sed rerum amatarum. Est autem in homine duplex appetitus, intellectualis scilicet qui dicitur voluntas, quæ ordine naturali præest et movet ; et sensitivus qui dicitur sensualitas, utpote illi subrogata, ab eaque naturaliter movetur. Homo igitur dupliciter secundum appetitum potest fieri extra se ipsum, aut quando appetitus intellectivus totaliter in divina tendit, *sive in voluntate appetendo,* prætermissis iis in quæ inclinat appetitus sensitivus (sicut, ex virtute divini amoris extasim faciente, S. Paulus dixit, Vivo ego jam non ego, vivit vero in me *Gal. 2, 20* Christus) aut prætermisso superiori appetitu homo totaliter fertur in ea quæ pertinent ad appetitum in- B feriorem, quomodo homo potius sub se cadit, velut ii qui vehementia iræ vel amoris insaniunt, de quibus scriptum est, Animalis homo non percipit quæ *1 Cor. 2, 14* Dei sunt : et iterum, Hi sunt animales, spiritum non habentes. Et uterque excessus secundum appetitum potest causare excessum cognitivæ virtutis ; vel ex eo quod vehementer afficitur potest contingere, quod ex violentia affectus homo ab omnibus aliis alienetur. Affectum similiter intendi [contingit] in appetitiva virtute, cum quis delectatur in iis ad *2 Cor. 12, 2* quæ rapitur ; unde et Paulus se raptum dixit ad tertium cœlum, quod pertinet ad contemplationem intellectus ; et in paradisum, quod pertinet ad affectum.

125 Secundum cognitivam vero [homo] quasi extra se efficitur, quando extra naturalem modum hominis elevatur ad aliquid videndum. Profecto modus *sive in intellectu cognoscendo:* naturalis ipsius cognitionis humanæ est, ut cognoscat simul per vim mentalem quæ est intellectus, et corporalem quæ est sensus. Non aliter quidem habet homo in cognoscendo liberum judicium intellectus, nisi quantum sensus fuerint in suo vigore bene dispositi : secus si aliqua virtute naturali stupefacti, aut quavis fascinatione religati, seu evaporatione impediti fuerint ; quando et judicium intellectus pa- C riter impeditur, sicut in mente captis, phreneticis et dormientibus patet, in quibus non est hominis elevatio, sed potius depressio, propter defectum virtutis, undecumque contingat. Cum igitur ex operatione divinæ virtutis, cui omnis natura obedit ad nutum, sicut patet in miraculis, homo ab ipsa sua naturali et propria operatione, quæ est intelligere mediante imaginatione et sensu, immutatur, extra se ipsum secundum cognitivam virtutem efficitur. Et cum agens assimilet sibi patiens, abstractio quæ fit virtute divina est supra hominem, et est aliquid altius quam sit hominis natura : ideo tunc proprie elevatio dicitur : et operatio ipsa, qua solis intellectualibus inhæret, omnibus inferioribus prætermissis, non est ejus in quantum est homo, sed in quantum in eo aliquid divinum existit. Operatio vero qua solis sensibilibus inhæret, præter intellectum et rationem, non est ejus, in quantum est homo, sed secundum naturam quam cum brutis habet communem. Et sic Extasis importat excessum mentis a se ipso simpliciter, secundum quem scilicet qui extra suam ordinationem ponitur.

126 Raptus vero supra hoc connotat quamdam violentiam. Violentum enim dicitur, cujus principium est extra, nil conferente eo quod vim patitur. D Unde raptus a Doctore sancto sic diffinitur : Raptus *A. SED ST. CONFESS. EX MS.* est ab eo quod est secundum naturam, in id quod est supra naturam, vi superioris naturæ, elevatio. Et *quid deinde sit raptus,* aliquando quidem mens rapitur a sensibus ad imaginationem, ut divinam veritatem contempletur per quasdam imaginarias similitudines : qualis fuit raptus Principis Apostolorum Petri, Actuum XI ; Vidi, inquit, in excessu mentis meæ visionem ; ac Dilectissimi Evangelistæ Joannis Apocalypsis I. Fui in spiritu, id est mentis excessu. Aliquando autem rapitur mens a sensu et imaginatione simul ad intelligibiles immissiones et effectus, sicut fuit protoparentis Adæ Genesis I. Immisit Dominus Deus soporem in Adam, id est extasim, dicit S. Augustinus, in qua creditur interfuisse cœlesti curiæ, ubi multa futura vidit, quæ evigilans de conjunctione Christi et Ecclesiæ prophetavit, ac de venturo diluvio per aquam, et judicio per ignem : similiter S. David dicentis, Ego dixi in excessu meo omnis homo mendax. Ra- *Ps. 115, 11* pitur et mens nihilominus aliquando ut contemple tur ipsam divinam veritatem in sua essentia. Talis fuit raptus Magistri Judæorum Moysi et Doctoris gentium Pauli Apostoli, quod et nobis in patria Deus concedat per suam misericordiam. Rursus E præmiserim, quoniam si sensus plures sint, unus tamen est aliorum fundamentum, videlicet tactus, *et quomodo sopitis in eo sensibus* in quo principaliter tota natura sensitiva consistit : nam per hunc sensum animal primo dicitur : et inde est quod immobilitato hoc sensu omnes alii sensus immobilitantur, velut in somno accidit, atque a forti calore et frigore secundum tactum, sicut ab excellentiis propriorum sensibilium ; remanentibus nihilominus operationibus vegetativæ animæ, quæ neque rationi obediunt nec voluntati ; sed complentur virtute qualitatum activarum et passivarum, calidi scilicet et frigidi, humidi et sicci. Puto idem judicandum de resolutiva, ut corpus plus vel minus debilitetur. Intellectiva enim operatio nullo modo per se eis utitur aut admiscetur, aut intentio aliqua exigitur, neque se impediunt, cum non sint cognitivæ quas oporteat suspendere : per accidens tamen, pro quanto organis sensuum subserviunt, puta nutriendo et conservando, eorum dispositio variatur. Inde operatio intellectus impedit operationem partis vegetativæ, in quantum ad operationem intellectus requiritur operatio imaginativæ virtutis, ad cujus vehementiam oportet caloris et spirituum concursum fieri : sic igitur impeditur actus nutritivæ per vehementiam contemplationis. Ideo hujus- F modi abstratione facta, corpus ipsius B. Virginis *corpus reddatur immobile.* Columbæ reddebatur quasi lapideum ; cumque excitari cœpisset, mandebat, ut humiditate reparata officia gutturis et linguæ prosequeretur, optassetque per tractam aquam aridas refrigerare fibras.

127 Neque hic hæc frustra diximus : quod pro certo sæpius præmisisse cogebamur, et replicare *In his autem raptibus B. Columba similis fiebat* forte [cogemur] in sequentibus, si voluerimus ipsius sacræ Virginis Columbæ eximia dona recognoscere, ac piis proximorum petitionibus satisfacere. Dixerim tamen pro nostro exiguo posse : quoniam, sicut præmisimus, ipsa Christi Virgo, allecta plurimum dulcedine paradisi, atque tracta vehementi caritate Dei, frequenter rapiebatur ad cœlestia, sopitisque sensibus linquebat infima. Aliquando in aere elevato corpore tota suaviter ferebatur in Deum, et de iis quæ vidisset arcanis per ænigmata multotiens, nonnumquam expressius ac liquido, revelabat : comminabatur quibusdam terribiliter, quosdam vero in bonis operibus inflammando ad perseverantiam hortabatur, atque ad directionem humanorum actuum plura prophetavit. Suum scilicet imitata est ducem, Pa- *S. Dominico,* triarcham nostrum S. Dominicum, purissimum castitatis

A titatis ebur, Doctorem approbatissimum Apostolicumque Prædicatorem, qui omni Ecclesiæ Christi ad instar splendidissimi solis illuxit, sæpius orando, sive celebrando divina, aut resuscitando mortuos sanctam passus extasim, elevatus a terra, rapiebatur ad divina. Secuta similiter est S. Thomam, cœleste gazophylacium ac profundum sapientiæ divinæ scientiarumque oceanum, qui veterem Philosophiam, antea Christi cultoribus formidabilem, sua egregia virtute perdomuit, humiliumque Theologorum imperio mancipavit. Ipse namque Doctor et Virgo, Pater inclitus, stabat sursum mente raptus coram imagine Crucifixi, et divina contemplabatur. Inde quasi trames de æterno fluvio, quam hauserat sapientiam, effudit abunde, et aquis æternæ vitæ Ecclesiam Christi perpetuo rigat. Laudabat eum devotius B. Columba dicens, Divinus Doctor S. Thomas, de universis Sanctorum floribus, nobis cœlestia mella collegit.

A. SEBAST. CONFESS EX MS.

S. Thomæ,

128 Imitata pariter est Senensem illam eximiam Virginem Catharinam, alumnam ejus et matronam : quæ siquidem Deo dilecta Virgo hac spiritus elevatione jucundoque ascensu mentis in Deum, ab infantia usque ad finem, excellentissime claruit. Gra-
B diebatur pro certo B. Columba post vestigia Patrum suorum in cellam vinariam, bibitque vinum et lac post innocentem Virginem, fidei propugnatorem præcipuum, Magistrum Petrum, Christi Martyrem; post innocentem Virginem, supremæ vitæ inreprehensibilem, sermone fœcundissimum S. Vincentium ; post illustrem illam Regis Ungariæ filiam, Christi Virginem, B. Margaritam; post B. Agnetem de Monte-politiano, B. Joannam de Urbe-veteri, B. Margaritam de Castello *k*, ceterasque beatissimas Virgines, quæ tempore eam in eadem ipsa Religione nostra præcesserant : quarum animus sæpissime abstrahebatur a sensibus, corpusque ferebatur in æthera, atque in suis virgineis corporibus figurabant spectacula martyrum, et frequenter passionem Christi expansis brachiis et extenso collo. Ita ut in quadam pœnosa contemplatione et dolorosa, etiam ossium collisionem contigerit audiri, imaginique Crucifixi, supra altare in eminenti positæ, se pari situ quandoque conjunxerunt, diutiusque permanserint et immobiles, cives alloquebantur æternæ vitæ, hominum secreta cognoverunt, et prægustaverunt æterna. O Felix ipsa Religio, a sanctissima Dei Matre instituta, ejusdemque advocatione promota, sua
C protectione defensa ; in qua tam Patres ipsi Doctores celeberrimi, quam ipsæ illustres filiæ innocentes fuere Virginesque purissimæ, degentesque hac vita mortali tam mirabiliter contemplabantur cœlestia !

S. Catharinæ Senensi,

aliisque Sanctis ac Beatis sui Ordinis.

k

ANNOTATA.

a *Etiam D. Thomas* 2, 2 *qu.* 81 *art.* 8 Dicitur enim Agios *(quasi ἄγειος)* id est sine terra.

b *MS.* Sanctitatis conscientiam; *unde nullum commodum sensum elicere valens, mutavi aliquid, melius fortassis ab alio restituendum per feliciorem conjecturam.*

c *Hoc de* S. Vincentio *legitur in ejus Vita* 5 *Aprilis num.* 9.

d *Platonisne an Aristotelis, non vacat quærere.*

e *MS.* Phitonizaret, *et infra* Phitonissa.

f Circen *et* Mercurium, *attributasque eis Metamorphoses, ex Poetis etiam pueri noverunt* : Mulieres Stabulariæ, *hic notatæ, videntur ex Apulei Asino acceptæ, qui suam fabulosam metamorphosim adscripsit ejus ad quod diverterat diversorii ancillæ, consciæ secretorum dominæ suæ, per magicas artes quamvis formam assumentis, quas* Stabularias *Latine possumus appellare, sicut* Stabulum *dicitur pro diversorio.*

g Malenconicus, *depravate pro* Melancholico, *ista ætate dicebatur passim et scribebatur.* D

h *Ita habent Isidorus Etymolog. lib.* 8, *et Lactantius Institut. cap.* 6, *et Æolica Dialecto (quam Latina lingua, quatenus ex Græca est, potissimum sequitur)* Deus Σιὸς *pro* Θεὸς; Consilium, βυλὴ *pro* βουλὴ, *dici aiunt.*

i Hermes *Ægyptius*, *Platonis discipulus*, *plures libros scripsisse dicitur, titulos Gesnerus in Bibliotheca enumerat, quorum unus* ad Asclepium. *Sed cur Divum appellat? An sicut* Divinus Plato *dicitur, aut forte putavit Auctor Sanctorum Patrum hunc esse aliquem?*

k *Egimus nos de* B. Margarita Hungarica 28 *Januarii, de* B. Agnete de Monte Politiano. 20 *Aprilis, de* B. Margareta de Castello 13 *Aprilis, et de* B. Joanna Urbevetana *agemus* 13 *Julii.*

CAPUT XIV.

De quibusdam miraculis et revelationibus B. Columbæ, nec non insultibus dæmonum toleratis.

Post opportunas ejusmodi digressiones redeundum est ad historiam. Equidem beata Christi Virgo Columba corporaliter Perusiæ manebat, suis tamen meritis et orationibus circumquaque in urbibus miranda nihilominus operabatur virtute Dei. Nam et in Reate civitate sua puer quidam sex annorum, filius cujusdam cognomento Lupachionis, via publica reperit gattam mortuam. Cumque puerili curiositate apprehensa aure caput elevasset, ac discoopertos oculos fuisset intuitus; ita obstupuit puer ipse, quod oculis eversis et elapso ore sub aure, amens redderetur et mutus, duobusque diebus fuerit sine cibo. Parentes autem, rei eventus nescii nimioque dolore affecti, tulerunt puerum signandum Cruce monasterii S. Agnetis : cujus virtute jam plures, malis spiritibus obumbrati, fuerant liberati : quæ sancta Crux paucis ante diebus, præ timore hostium et insultu, deportata fuerat, cum reliquis dictæ ecclesiæ bonis, in domo ipsius B. Columbæ, ad quam confugerant moniales dicti monasterii *a*. Et cum ter eam supra puerum posuissent, nec valitudinis signum apparuissent; duæ piæ ex illis Virginibus dixerunt; Prosternamus puerum super eam tabulam ubi dormiebat Soror Colomba, et cooperiamus eum pannis illius. Quo facto obdormivit puer fere per tres horas : parentibus utique ipsisque Sororibus F orantibus ante altare ipsius B. Columbæ. Puer vero postea discooperiens se dixit, Mater, da mihi bibere. Quæ præ lætitia ingemiscens, accessit propius : amotisque pannis illis surrexit incolumis, oculis et ore restitutis locis suis, et omnes qui aderant Deo gratias egerunt.

E *cap. XXXIX Perusii manente Beata,*

energumenus Reate

a

super lectum ejus positus liberatur :

130 Persimile huic post triduum accidit in agro dictæ civitatis, ad duo milliaria Castello-franco nuncupato. Quædam enim mulier tempestive se contulerat ad fontem haurire aquam, dimissis in lecto duobus suis genitis, bimo videlicet uno alioque grandiusculo. Cumque minor ejularet, alter, qui fere novem annorum erat, appropinquans amplexus est flentem. Reversaque mater suscepit minorem de lecto, arguens tamen majorem quare approximaverit : qui nil respondit. Instabat mater ut surgeret : ille nihilominus manebat immobilis. Tandem accepto brachio extraxit eum de lecto, invalidum tamen omnino, ita ut nullus ei suppeteret sensus, nec stare poterat aut aliqua operatione moveri, mutus penitus et obumbratus. Post biduum quidem defertur similiter ad ipsam benedictam Crucem : nec profecit. Domum ipsa die repetentes, in crastinum reversi, extenderunt

item alius immobilis redditus.

A extenderunt eum supra tabulam illam, in qua B. Columba dormierat, et eisdem pannis cooperuerunt, orantibus genitrice ipsisque Sanctimonialibus. Qui post duas horas fere surgens, stetit dicens, Volo bibere: et proximum aquæ vas accepit ipsemet, et satis bibit: suisque pedibus rediit incolumis, qui prius venerat in cistis.

Ibidem sanantur arthritis,

131 Quædam puella, in parte ipsius civitatis quæ dicitur le Valle, ob guttam amiserat latus dextrum. Parentes illius, iis miraculis auditis, induxerunt eam in præfatam domum B. Columbæ: quæ supra stratam tabulam quiescens cooperta præfatis pannis, curata evasit, sospesque domum rediit. Quædam Vincentia de Garavona Reatina, spiritu malo vexata, ingressa in cameram præfatæ domus B. Columbæ, liberata est. Bonaventura qu. Vincentii, filium suum quasi mortuum in præfatam cellulam devote detulit, et liberatus est. Quidam Vincentius Joannis-Antonii ita morbo *b* Francioso laborabat, ut laberetur in desperationem: delatus a sociis in prædictam cameram, liber evasit. Quidam Antonius de Moreto, filium habentem apostema incidendum recommisit meritis B. Columbæ: cumque venisset Cerusicus *c*, liberatum eum invenit. Quidam Berar-B dinus Notarius habuit filium tibiis extortis, ita quod ambulare nequiret: qui a genitrice, Berardina nomine, delatus in dictam cameram, sanus est effectus. Quædam Lucretia de Reate filium genuerat, qui, naturali augmento non proficiebat. Quæ adhæsit cuidam piæ mulieri, devotæ B. Columbæ, nomine Cicilia: et posuerunt præfatum puerum supra dictam tabulam: qui cœpit illico crescere. Et deinde cum moraretur in domo præfatæ Ciciliæ, et juxta ignem [luderet], quodam titione ignito destruxit sibi visum. Ut autem posuerunt catenulam quamdam, quam B. Columba portaverat ad carnes, fuit illico sanitati pristinæ integre restitutus. Quidam Joannes Mariani Miotti vexabatur quadam mentis infirmitate quasi fatuus: cui misertus quidam Georgius Christophori, apposuit pia quædam data Perusiæ ab ipsa B. Columba: et curatus est. Sed perversus ipse incredulitate sua, negabat se assecutum sanitatem meritis B. Columbæ, et detrahebat. Qui iterato recidivus in eadem, mox ut pœnituit et emisit votum, fuit liberatus ad plenum.

b et alii morbi varii,

c

oculus titione excussus restituitur.

Curatur phreneticus.

132 Operæ pretium est etiam repetere, quod equidem et oculis inspexeram. Nam relictum vulnus, quod præ dira peste cauterio excoxerat, in infimo videlicet cruris supra cavillam, ita efferbuit, quod C sæpius crassato crure vix ambularet, diuturnaque molestia pluribus eam mensibus tormentasset (quod profecto pro alienis facinoribus sponte elegerat) medicinis corporalibus curare neglexit. Priorissa nihilominus, quod zelo pietatis intulerat, maluisset retorquere in se ipsam, quam intueri tantum cruciatum Virginis Christi. Observabat propterea cum fuisset in extasi, quatenus potuisset magisterio cerusici linire dolorem. Verumtamen expergefactam postmodum torquebant intensius, nec potuit unquam etiam peritissimorum medicorum diligentia sanari; quousque colendissimus pater noster S. Dominicus, in aurora illi apparens, et vulnus totaliter suis manibus avellit, oraculisque cœlestibus lætam dimisit. Facto igitur mane, Priorissa ex more compatiens æstuabat solicitudine, si multo dolore laboraret; eo quod præcedenti vespere una cum medico scatere vulnus viderant, et pejus se habere. Sed Christi Virgo læta subridens dixit, Nil mali est: jam curavit me beatissimus pater S. Dominicus, liberoque gressu et festino properabat ad Missam. Admirans Priorissa venientem prævenit, et me stupefactum rogabat: Intueamur obsecro, Pater (rogo obnixe) pedem B. Columbæ: quia curata est a S. Dominico.

Vulnus in ipsius pede ex cauterio relictum

curat S. Dominicus,

Ritu igitur consueto expletis omnibus, feci eas D pariter consedere supra scabellum altaris S. Angeli, et inter eas medius indixi ne omnino moverentur, dissimulans ne præadvertisset; et cito flexus talos ejus tunica coopertos castigata manu præoccupavi, requirens quo crure laboraret. Quæ alacri simplicitate subridens respondit, Nullo: mane enim curavit me magnus ipse Pater S. Dominicus. Obsecro, dixi, bona filia (cum pace dixerim) permiseris me videre. Et discoopertos pedes intuitus, cum nullum præcedentis vulneris remansisset vestigium, interrogabam eas ubi fuerit. Priorissa assistens ac pia ejus mater ostenderunt. Ibidem, quamvis cum tremore nec sine lacrymis, osculatus sum pede, scilicet ipsius purissimæ Virginis, ubi paulo ante sua sancta manu tetigerat S. Dominicus: secutæ autem sunt me etiam devotius et Priorissa, ac ipsa illius veneranda genitrix.

A SEBAST. CONFESS. EX MS.

prout Auctor ipse curatum vidit.

133 Reprobus hostis per idem tempus invasit ex more Virginem Christi. Erant namque puellæ quædam in novitiatu monasterii, præstolantes habitum de pœnitentia: quidam vero nefarii adolescentes, occasione ficta per quamdam convicinam sub lenocinio filaturæ, obtinuerunt clam audiri ab imo latrinarum, suadentes habere eas velle uxores. Sed cum vox altius sonaret, quædam juniores accurrerunt, tamen E inconsulte; et exprobraverunt illis quod invadere præsumpserint loca Virginum Christi: qui statim abierunt. Quod cum reliquæ Sorores advertissent, admodum horruerunt. Nonnullæ vero, ipsa loci paupertate nutantes, optassent occasionem discessus, sicut postea rei probavit eventus. Quæ ideo rem ipsam plurimum aggravantes, quasi zelo indignarentur, proruperunt ad improperia, minabanturque expellere illas omnes, quia sine licentia illuc accesserant, vel plures earum abirent inde: sicque cum tumultu coram pia Virgine reclamabant. Quæ hinc inde perplexa clamoribus, conabatur exemplo graviori ejusmodi improbas mitigare; inducens de Jesu Christo pro deprehensa in adulterio. Nequaquam tamen vel modicum garrulæ ipsæ junioris ætatis ac petulantis frænum admittunt: potius objurgant, Virginemque repudiant, afficiunt injuriis atque improperantur: Meretriculis, inquiunt, faves, et non bonis: eamque etiam sacrilegis manibus impingunt. Quibus patientissime deferens, hortabatur nihilominus eas ad pietatem. Multum quippe ipsa Christi Virgo delinquentibus compatiebatur: et si quidem in Ecclesia introductum sit vitare malos, ne infirmiores ex eorum consortio maculentur; melius tamen arbitrabatur sic servare lenitatis spiritum in F corrigendo, ut per pœnitentiam correctionis fructus sequatur: quia si durius agatur desperarent, et peccatis majoribus ad exitium immergerentur: quod etiam spiritu prævidit. Nam ex objurgatis quædam voluisset præ confusione submergi, nisi obstitisset clementia piæ Matris: admisit nihilominus correctionem de judicio Præsidentis.

cap. XL

Occasione cujusdam juvenilis levitatis, a Novitiis commissæ,

improbæ quædam prætexentes zelum,

conturbant Monasterium Beatamque affligunt:

134 Quæ postmodum, assumpta societate consueta, petebat ecclesiam: cumque ad medium suburbii sic afflicta venisset, diabolus visibiliter in forma infrænis muli irruit contra eam: appropinquans tamen, supra eam elevatus transiens evanuit. Quæ cum ad altare Santæ Catharinæ pervenisset, prostravit se orans diutius. Priorissa me vocari fecit, ipsamque rem mihi arduam et plurimum molestam enarravit. Ipsa tandem expergefacta opinabatur in simplicitate sua commune vituperium, et quasi stupri nefas. Ego singula percontatus, conabar delinire dolorem: quia videlicet nutus et verba etiam nobilissimis dominabus contingerent: tamen quia (salva honestate) locuti fuerant a fœtido cœno velut porci, et quoniam cautiores redderentur in

dæmon quoque in ipsam irruit:

A SEBAST. CONFESS. EX MS

A in posterum. Ita namque eam dolor invaserat, ut postea retulit, quod de quo, inquit, Pater, me interrogaveras tempore *d* Pontificis, id mihi jam contigit. Quia scilicet compressis præ angustia visceribus, si quid aut parum luti fuerat, id ipsum pro tunc expresserit *e*. Juvenes ipsi non evaserunt impunes : quoniam, et si ob vitanda homicidia dissimulaverimus, ad paucos tamen dies se mutuo atrociter interfecerunt : mali enim per ea quæ faciunt suæ damnationis indicia ostendunt. Persimile habetur in Legenda beatæ Vannæ de Urbeveteri, duos videlicet petulantes juvenes, qui ei in via impudenter obviaverant ac inhoneste, post modicum tempus exhalasse, ut omnibus daretur intelligi, quod non impune cedit ei, qui sanctis Dei amicis injuriam vel molestiam præsumpserit irrogare.

quam vehementibus afflictam solatur Auctor.

Ipsa per visum intelligit defecturas aliquas,

135 Sequenti die Christi Virgo vidit in visu intra suum cubile, multos videlicet globos et magnitudine differentes et materia, quorum major circa altare quasi ignitus et candens totum illustrabat inflammabatque plures, non nullis remanentibus opacis, qui tandem consumebantur. Intellexit igitur Christi Virgo, Sororum sui Collegii partem lumen veritatis B et caritatis exempla recipere, reliquas vero abire in locum suum : etenim sphærica tangunt in puncto planitiem terræ, sic et pauperes Christi. Numquam tamen destitit mulieres illas pietatis exemplo, et ignitis sermonibus commonefacere. Ipsæ nihilominus, mendacis patrisque mendacii suggestione, detrahebant honestati ipsius Virginis, culpabantque eam de gastrimargia, illiusque virtutes interpretabantur sinistre : nocte strepitibus circum cellulam infestabant, damnatamque animam improperabant : eisdem tamen reis eo amplius moliri conabantur, si quomodo ad vomitum redeuntes vel respicientes retrorsum, potuissent se palliare mendaciis : tantoque dolo factione diaboli conspiraverant, quod viri quidam magni de illa cœperunt agitari, etiam in Romana Curia. Sibilo quoque invaluerat eam a diabolo suffocatam, ossiumque cumulum fuisse sub lecto, ac rejecisse illam Hostiarum plenum *f* capisterium, eamque cum suo Confessore dæmones incantasse in publica platea, unique factioni civitatis sua superstitione favere. Intentabant præterea nonnullæ hactenus inchoatam dissipare modestiam, et communis vitæ normam dissolvere, quasi pro arbitrio ipsa induxerit et contra formam Regulæ, votaque ejusmodi professionis non fuissent *g* efficacia : quodque laudarent eam Confessores ostentatione sui. Fastu tandem suorum C affinium exorbitaverunt quædam a communi grege, abeuntesque putassent earum absentia confundere Religionem : sed secus : quæ revera magni maris servat naturam, evomitque cadavera mortuorum.

quæ ipsam in multis calumniatæ

tandem emigrant.

Auctor cum testibus cellam ejus ingressus,

136 Inops claustrum amaritudinibusque plenum, ideo desertum dicitur, quia a multis deseritur : est tamen via ad repromissionis patriam securior. Erant cum hac factione pariter multi falsi Religiosi utriusque sexus, qui consueverant spiritalem vitam contemnere. Nec satiabatur truculentus hostis, sed die noctuque eam minis insultabat. Et cum semel immundæ suggestioni illius resisteret, alapa dentem Virginis excussit, fregit lampadem luminis extinxitque. Opportunum tandem fuit diaboli machinamenta detegere, et exitii satellites publicare mendaces. Apte quidem, cum Sorores omnes ex more divinis interessent, accita Priorissa cum antiquiore, assumptisque duobus circumspectis laicis una cum Præsidente, ex improviso adivimus monasterium; cellulamque ingressi [sumus]. Cellulam dixerim, an horridum carcerem nescio : eo quod locus quidem obscurus erat et sine fenestra, sub raro tecto, contiguus communibus latrinis pariete diruto ex eo latere, ex alio latere erat aditus fumi coquinæ : ibi

horret loci squalorem et nonnihil lenit.

quidem se damnaverat a principio. Inerat alteri D lateri altare, ubi lucerna semper ardebat. In pavimento nihil erat præter hirtam lodicem, ferreum flagellum et spinas stratas; lectulus vero et ossa minime, aut cumulus Hostiarum. Non sine lacrymis illico obstruximus fissuras sumi stuppa, et muri maceriem modica calce, unde poterant fœtidæ fæces videri : clausoque ut prius ostio (noluisset Christi Virgo notum haberi) discessimus.

Sigillatim deinde interrogat aliquas,

137 Vocatis postmodum pluribus ex illis ad ecclesiam, non tamen quam familiarius diligebat ipsa, simpliciores videlicet et magis puras : sed dubiis ac circumspectis, exposuimus quæ potuissent opponi pro nostra astutia, ita ut plurimum admirarentur; hortati consequenter illas nec non astringentes præcepto, deponerent suæ conversationis veritatem et progressum vitæ. Quæ et seorsum et omnes simul sanctimoniæ illius attestabantur, et laudaverunt eam ; dixeruntque, audivisse serpentinas quidem illas linguas, submurmurantes, eam nocte clam carnes comedere, etiam a diabolo substentari ; sed numquam advertisse, quod neque cautela quacumque potuisset sæpius fieri : sed nec panem vel pisces, ova aut caseum vel similia, sed fructus tantummodo aliquando lambere et potum aquæ. Viderant quædam E cum hæsitatione referentes, eam sorbentem brodium cicerarum, quod de communi mensa reportabatur in fundo scutellarum; et tales, hujusmodi successe lactucas : quod tamen, sicut ab ipsa secreto accepi, fecerat in exprobrationem sensualitatis suæ; eo quod a quibusdam maledicis reportata immunda erant, et muscis infecta, præferebantque horrorem quasi saniei *h*. Plene igitur de singulis instructi, accessimus ad Magistratum : qui de sigillo magno populi disceptabat pro imagine sanctissimi Martyris nostræ civitatis Protoantistitis et Advocati *i* Sancti Herculani : et publice negligentiam nostram detestatus, dixi ; Piissimi Cives et Domini, habemus, jam sunt septem anni, et hujus nostræ civitatis viventem Advocatam, Sororem Columbam, heu ! pro dolor! manentem in obscuro, sub vili tecto, semper in fumo ac latrinarum fœtore, absque omni refrigerio, super nudo pavimento, multis incommodis laborantem, nec reclamaverat aliquando. Postmodum fecimus contexere tugurium ex ligneis tabulis, in alia parte ejusdem solarii versus solem, cum fenestrula lucis : ubi deinde Deo spiritum reddidit.

quæ subinde viderant quidpiam sorbentem :

deque ejus vera sanctitate cives reddit securos

cap. XLI

Narrantur et quædam ejus miracula, de curato morbo caduco,

138 Eo tempore retulerunt præfatæ Sorores sui monasterii expressa quædam indicia sanctitatis B. Columbæ. Quamdam enim in Sororem receperant, quæ multis annis laboraverat morbo caduco. Cumque primo coram reliquis Sororibus eam morbus invasisset, haud mali consciæ, judicaverunt extinctam; et petentes B. Columbam, narraverunt Sororem Dominicam exhalasse. Quæ descendens, ut F cognovit, dixit : Dimittatis, et orate pro ea : et ingressa cellulam impetravit salutem, eamque absolvit ab infirmitate. Nobilis quidam civis Balionus, cognomento Fortera, dira subito infirmitate correptus, impatiens præ dolore et blasphemus, etiam rogatus horrebat Sacramenta. Cumque uxor illius obtinuisset, visitavit illum B. Columba : suisque precibus ita illius mentem immutavit, quod pacato animo dolores toleraret : et corde compunctus et confessus ore, Sacramentis receptis, obdormivit in Domino. Fuerat præterea tunc in civitate magna panis inopia, et Sorores erant numero fere quadraginta. Die una cum panes defecissent et hora tardaretur, accesserunt Sorores ad illam, dicentes, Mater, non habemus panem qui sufficiat nobis ad comedendum. Quæ respondit, Quot panes habetis. Dixerunt Decem : Confidite, inquit, non dubitetis : eatis ad mensam, et incipiatis manducare : quod et fecerunt. Ipsa

correcto ægro blasphemo,

A *panis penuria suppleta,* Ipsa ingressa oratorium orabat: illis autem manducantibus statim supervenere, non sine admiratione, plures portantes panes solito abundantius. Alia vice cum simili penuria premerentur, et solummodo septem panes haberent; eas consedere fecit in mensa, et ipsa ministrabat: acceptosque panes illos suis manibus fregit, et distribuendo ita suis precibus auxit, quod omnibus saturatis abundaverunt de superfluo, quod ob miraculum huc usque pro devotione servatur.

morbis per hujus panis reliquias curatis,

139 Ceterum serio nobis exposuit et lacrymis comprobavit generosa Domina Talanta Baliona, ejusdem piæ Virginis admodum devota, secum detulisse in civitatem S. Floræ partem ejusmodi servati panis: qui cum pluribus infirmis profuisset, et semel pro quadam pleure *k* fatigato voluisset particulam dividere, oculata fide apparuerunt plurimæ Cruces aureæ, quæ ipsi pani fuerant miraculose impressæ, non sine magna admiratione: fuitque ægroto beneficium sanitatis et gratiæ. Sacerdos quidam retulit sub fide, quod hujusmodi panis Virginis præfatæ particulam secum Romam detulisset, remedium si quid sinistri ei occurreret. Obnixe rogatus, quasdam micas Magistro-domus Papæ, infirmanti gravius, contulit: et confestim desperatam sanitatem recepit. B *Communione post triduanum raptum miraculose delata,* Rursus et Soror Catharina Jacobi Priorissa retulit, quod et ipsa certo intuitu inspexerat, Beatam videlicet Columbam tribus diebus *l* in scabello strato sui oratorii quasi mortuam fuisse resupinam: tertia autem die, cum genuflexa se erexisset, manibus junctis et aperto ore, ultra scabellum per aerem Sacramento (sibi tamen invisibili) occurrerit; et miraculose Communione suscepta, ut prius retrocessit. Fertur præterea Camillum quemdam, fratrem præfatæ Priorissæ, quondam in mari naufragasse: quem intuita in spiritu B. Columba, invocabat S. Catharinam, Adjuva, Adjuva: statimque indixit præfatæ Sorori: Ora pro tuo germano, *duobus a sumersione liberatis,* qui jam est in maximo periculo. Qui cum liberatus suis orationibus rediisset, narrato periculo gratias habuit, quodque tunc [factum] fuisset recognovit. Persimile evenit Prædicatori egregio Magistro Thomæ de Reate *m* professionis nostræ: qui apud Tifernum transvadans fluvium Tiberim, cum cecidisset equus et submergeretur; illico B. Columba Sororibus suis indixit, Orate pro Magistro Thoma, quia periclitatur. Ejus tandem meritis liberatus cum venisset Perusium, cognovit sicut ipsa prædixerat, et gratias egit.

C *et spiritu prophetico in variis casibus.*

140 Narraverunt ulterius et aliud mirabile, quod scilicet ipsius genitrix Vanna venerat Perusiam, filiosque binos Reate demiserat. Quadam die B. Columba dixit, Mater, redeatis domum, quia video puellam et puerum, qui exierunt portam, et procedunt flentes versus Perusiam, matrem præstolantes. Et die nota atque hora cum redisset, velut ipsa prædixerat, sic evenit. Et cum iterato Perusiam reverterentur, appropinquassentque civitati, vocatis Sororibus dixit: Præparate cito, ecce Vanna venit; confestimque affuit. Opinata res est valde, et ejusdem venerandi Senis relationi tradita. Præscriptis namque murmurationibus cum pius ipse senex haud modicum agitaretur, et præcipue de integritate Virginitatis dubitasset; in meditatione anxius *n* pomerium deambulabat; et hincquidem innocentiam illius, simplicitatem, sanctimoniam, virtutisque constantiam, inde quæcumque vulgaverant linguæ serpentinæ curate meditabatur. *Dubius auctor de Beatæ integritate* Deferebat quidem plurimum piæ Virgini: cui statim in medio cujusdam expansæ vitis apparuit quædam candida Columba, rubeis pedibus et rostro roseo; eaque intuitu quodam puro in ipsum regyrans, perseverabat nec discessit: quousque appropinquans, eam manu cepit. Admirans præterea tam insolita re, cogitabat quid D portenderet. *A. SEBAST. CONFESS. EX MS.* *confirmatur mystico viso,* Sed cum in mentem se retraxit, id signum lacrymatus advertit. Est quidem vera vitis et expansa Dominus noster Jesus Christus, cujus vitis odor fugat serpentes: rubedo vero rostri et pedum, pacem et caritatis affectum monstrant; et candor, limpidam virginem atque sinceram. Namque columbam consedere in cacumine florentis virgæ *o* S. Joseph, signum fuit desponsandæ sibi Virginis Mariæ. Senex nihilominus, an a Spiritu sancto signum sortitus fuerit, vel præter evenerit, in mente suspendit: [sed] circa auroram diei sequentis cum redormitasset, redditur hac visione certior. Nam intra oratorium B. Columbæ mente introductus, visus est videre S. Catharinam astantem altari, sibique præferre B. Columbam, tamquam illius intima discoperientem: ubi apparuit quasi flosculus mali granati, cujus foliculi erant intra se complicati, et nusquam explicaverant: senemque spectantem *et sommio.* de perfecta B. Columbæ virginitate certificavit. Quin imo sequenti die B. Columba senem ipsum allocuta; Scio, inquit, venerande senex, de quo et qualiter exaggerata mente dubitas. Et sicut pia magister S. Catharina mihi injunxerat hac nocte, ita ego expansis manibus super sacra juramento confirmo, quia E Dei dono et misericordia, Christo illibatam servo virginitatem meam, quemadmodum et ipsa ostendit tibi. Nec potuit se ulterius senex cohibere, sed prorupit in lacrymas: ac confessus culpam narravit cuncta quæ viderat, eamque postea in summa veneratione habuit.

141 Ceterum pia quædam virgo Senensis, nomine Catharina, ejusdem professionis alumna, magnæ similiter probitatis et gratiæ, cum diutius æstuasset visere et alloqui B. Columbam, obtinuit tandem cum *Hospitum adventus præscitus,* opportuna societate illuc peregrinari, et Assisium, ad Indulgentiam Sanctæ Mariæ de Angelis. Die quadam dixit B. Columba Confessori; Pater, habemus hodie hospites de Senis. Ille ambiguus respondit, Non est vobis hospitium pro cunctis transeuntibus. Ait ipsa: Revera his negare non possumus. Requirenti quæ et quot sunt, dixit: Quatuor nostræ professionis Sorores de monasterio Paradisi. Iterato ait, Quomodo scis? An illa: Dicam postea. Et consequenter surrexit, vocatis pluribus ex circumstantibus: Eamus, inquit, obviam Sorori meæ Catharinæ. Cumque in valvis ecclesiæ illi occurrisset, ruit in amplexus; quæ tum se numquam viderant: et post pias sacri altaris preces, caritatis hospitio recepit; apposueruntque plures dies in sanctis colloquiis. Referunt et indubie B. Columbam illis diebus habuisse in manibus canistrulam, plenam pomorum fructibus, F omnibusque et multis porrexisse: verumtamen semper abundasse plenam. Rursus approbant hoc mirabilius, quod cum Beata Columba, in Prima post primam Dominicam Adventus, pro sacra Communione adesset altari, subito clamavit; Videte, Sorores, Videte animam Sororis Catharinæ *p*, quæ *et mors absentis.* cum melodiis et canticis in cœlum portatur ab Angelis: aliaque similia multa referunt, quæ omitto nunc causa brevitatis.

ANNOTATA.

a *Notat Albertus, Monachas S. Agnetis anno deinde* 1499 *stabilem ibi fixisse sedem, atque inchoasse fabricam monasterii; quæ intermissa et anno* 1514 *resumpta, vix demum, propter varios publicarum calamitatum successus, ad finem perducta fuit anno* 1543.

b *Idem observat Venereum morbum, Franciscum dictum ab Italis, quia eumdem, recenter ex novo mundo advectum in obsidione Neapolitana contrahentes Franci, indeque revertentes, primi sparserunt quacumque transibant:*

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

A *ibant : addit vero, ipsum in principio, et ignoto adhuc remedio quo esset curandus, omnibus quos attigerat fuisse mortalem.*

c Cerusicum *pro* Chirurgo, *unde detortum videtur, dicunt Itali.*

d *Hinc apparet, tribulationem istam posteriorem fuisse accessu Pontificis ad urbem Perusinam, licet Balestra cum priori afflictione (quæ pestem secuta erat et habetur cap.* 10) *eam conjungat.*

e *Rarissime igitur accidebat* Columbæ, *ut aliquid per secessum egereret; quod hic sibi occidisse fatetur; nisi forte intelligendum hoc sit de purgatione muliebri, quam tunc et solum primum fuerit experta.*

f Capisterium, *ex Vita S. Benedicti notum, alveolus ligneus, qui capite gestatur, estque maxime in usu mulieribus, lotos pannos a fonte aut fluvio referentibus.*

g *Eo forte quia non erant* solennia, *et in hoc differebant tertii Ordinis Sorores ab aliis ejusdem Ordinis Sanctimonialibus reclusis : quod tamen nolim definire pro eo seculo, quo necdum definitum habebatur, votorum solennitatem non esse de essentia Religiosi status; sicuti postea constitit, occasione votorum simplicium, quæ a nostræ Societatis hominibus prima post biennium* B *probationis consuetæ nuncupantur. Certe in Articulis pro Canonizatione collectis § 4 probandum assumitur,* quomodo *ipsa* B. Columba anno ætatis suæ 23 fecerit solennem Processionem.

h *Huc referri potest quod lib.* 3 *cap.* 5 *de pœnitentiis ejus refert Balestra. num.* 7, aliquando expressam ex putido ægræ Sororis apostemate saniem scypho excepisse Columbam, totamque ebibisse.

i S. Herculanus *colitur* 1 *Martii, ubi* § 2 *conclusimus Martyrium ejus accidisse post captam a Totila civitatem anno* 547, *adeoque illo longe antiquiorem fuisse* S. Constantium, *sub Aureliano passum, de quo* 29 *Januarii: eos vero qui duos* Herculanos *commenti sunt, ibidem satis refutavimus. Disceptatum autem fuisse videtur utrum in Sigillo publico retineretur ejus imago (sicut plures Italiæ civitates antiquitus scimus in litteris pecuniisque signandis usurpasse effigiem sui Patroni, unde Anconitani et Florentini nummi apud Ughellum) an vero assumerentur insignia excogitata ab illis, qui mira de conditoribus amplificatoribusque suæ urbis commenti, ab eorum tertio Sagano Gryphonios a Scythia adductos finxere; et hinc insignia composuere, Gryphonem album coronatum in campo rubro. Et hæc sententia obtinuerit : nec enim nunc alio quam hoc sigillo Perusinum Magistratum uti ad me scribitur.*

C k Pleuris, *pro* Pleuritis, *huic Auctori familiaris vox est : quare immutatam relinquo, sicut etiam supra num.* 87.

l *Natalitia festa hoc triduo fuisse, asserit Albertus.*

m *Leander dicit, hunc* Fr. Thomam *ipso quo scribebat anno* 1520, *Florentiæ, obiisse.*

n Pomerium, *Latinius* Pomarium *dicitur. Hic vero Auctor personam suam subticuit causa modestiæ, nolens divinis visionibus dignatus videri.*

o *Agentes* de S. Josepho 19 *Martii num.* 8 *censuimus hujusmodi picturas mere symbolicas esse, nec debere ad historiam trahi; in eaque sententia etiamnum manentes, apocryphum judicamus esse hujusmodi de virga florente et quiescente super eam columba narrationem : multoque magis etiam aliam de Agabo Propheta, quasi is, virga Josephi frondente, sua autem arida remanente, dejectus spe Virginalis matrimonii, confracta eadem virga, cœlibatum amplexus sit factusque Carmelita, uti legitur et pingitur Parisiis in ecclesia B. M. Bullettarum, in pariete cujusdam capellæ proximæ summo altari.*

p *Fasti Senenses, anno* 1669 *a Patribus nostris Joanne Baptista Ferrario et Sebastiano de Comitibus editi, ad* 27 *Novembris recitant elogium* B. Catharinæ Lentiæ, *ut tali die anno* 1492 *defunctæ, cujus Vitam scripserit ejus Confessarius Simon de Angelis, quam optamus nancisci cum argumentis aliquibus publici illius cultus. Interim nolo non videri hanc visionem* Columbæ *oblatam fuisse nisi die sequenti post obitum prædictæ Catharinæ. Obiit enim* 27 *Novembris anni secundum Senenses tunc* 1492, *nobis autem adhuc* 1491 *currentis, adeoque ipsamet Dominica : visio autem ista dicitur accidisse* in Prima *id est, sub officium Primæ,* post Dominicam, *adeoque Feria secunda.* D

CAPUT XV.

Aliæ B. Columbæ prophetiæ, miracula, monita, probationes.

Dicendum arbitror nihilominus, quoniam apud omnes in quibus divina gratia relucebat Dei servos et ancillas, vel in urbibus circumstantibus seu a remotis peregrinis, B. Columba relatione commendata haberetur venerabaturque. Et Religiosa quædam de pœnitentia B. Dominici, nomine Lucia *a* de Narnia civitate Umbriæ; claræ famæ Virgo, quæ Viterbii venerando Collegio præerat, plurimum ei tamquam piæ matri deferebat. Quæ destinavit ei litteras, præscriptas manu propria duobus versibus, residuum vero manu Præsidentis : per quas commendabat probum virum Dominum Carlettum de Corbara, oraturum ex fide coram B. Columba, de ardua quadam re et honesta. Cumque obtinuisset placide audiri mane sequenti, voluit interim nobiscum ipsam causam prænarrasse. Quod videlicet novissime contigerat Viterbii, religiosam quamdam (nomen subticuit et professionem) recepisse evidentius insignia Passionis Christi (stigmata vocant) quæ certis diebus etiam cum vehementi dolore sanguinem resudarent *b* : huc igitur ideo venisse ut cautius sciscitaretur B. Columbam, an in veritate a Deo fuerit, vel esset pernicies, ostentationis causa et quæstus. Cui haud modicum suspensus replicavi, simplicem Virginem difficultatibus vulgatis involvere numquam fuisse tutum : quia etiam de clarissima Catharina Senensi *c* nonnulli vertere maluissent in dubium. Qui rursus, ideo attentasse, inquit, quia illa inde secreta revelatione cognoverit, quod doceri optasset, qualiter ipsis diebus satanas vehementius infestasset beatam Columbam, dentemque illius excusserit, et adversus eam cuncta commoverit : et ob id illa condixerat non minus se afflictam ex compassione ejus, quam de quodam proximo suo affine, quem eo tempore migrasse cognoverat.

cap. XLII

a Missus qui cum interroget de stigmatibus B. Luciæ Narniensis, E

b

c

F

142 Rei tandem obvius introduxi verba S. Pauli : Ego stigmata Domini nostri Jesu Christi in corpore meo porto : ubi Doctor sanctus, inquit, stigmata propriæ sunt quædam notæ impressæ alicui cum ferro candenti, sicut cum servus ab aliquo Domino signatur in facie, ut nullus eum sibi vendicet : sed quiete dimittatur Domino suo cujus stigmata portat. Hoc modo etiam Apostolus dixit se portare stigmata Domini, quia insignitus sit ut servus Christi : et hoc, quia portabat insignia passionis Christi, patiens pro eo multas tribulationes in corpore suo, secundum illud I Petri II, Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus : Et II ad Corinthios IV, Semper mortificationem Domini nostri Jesu Christi in corpore nostro circumferentes. Est pro certo alienum ab humilitate, velle videri solus in donis Dei; et quod voluit pro sua bonitate diffundi, arrogare tantum uni, quasi abbreviata fuerit manus miserentis Domini : eo quod nonnulli detrahunt innocentibus sanctisque Virginibus, id tamen pœnitentibus concedunt, et quod scelestius est supra Apostolos contendunt. Crucifixum

divertitur ab auctore disserente de stigmatibus spiritualibus,

A cifixum namque legimus Apostolorum Principem et Andream, Crucifixosque decem millia sub Adriano Principe : audivimusque illustrem illam Agnetam Romanam Virginem clarissimam protestantem, Posuit signum in facie mea, ut nullum præter eum amatorem admittam, et sanguis ejus ornavit genas meas. Revera in uno quoque Sancto est aliqua virtutis præeminentia quantum ad aliquem specialem usum, ut habet Doctor sanctus, propter quod de singulis Confessorum in Ecclesia canitur : Non est inventus similis illi : namque in Christo omnia secundum perfectissimam excellentiam fuere. Homini quidem Christo data est excellentissima gratia, electus utpote ut ejus natura in unitatem personæ divinæ assumeretur. Et post eum habuit maximam plenitudinem gratiæ B. Maria, electa scilicet ut esset mater Christi. Inter ceteros autem ad majorem dignitatem sunt electi Apostoli, in quibus Ecclesia quodammodo fundaretur. Apostoli vero probantur, et sunt omnibus aliis Sanctis (quacumque prærogativa præfulgeant, virginitatis sive doctrinæ sive martyrii) præferendi, tamquam Spiritum sanctum et tempore prius et ceteris abundantius habentes. Omnia enim opera, quæ Deus fecit in natura et gratia, B facta sunt ad manifestandam gloriam Dei : et sicut fecit diversas creaturas, ut perfectio divinæ bonitatis, quæ non potest manifestari per unam sufficienter, manifestetur per aliam ; ita de Ecclesia, quam oportebat esse perfectam. Gloria Domini plenum est opus ejus : quod secus foret si non esset in eo diversitas. Opinor itaque signi diversitatem.

et gratiarum diversitate;

143 Sequenti igitur die, consueto ritu suæ devotionis expleto, auditis litteris credentiæ ac nuntio, pia Virgo ingemuit roravitque lacrymas. Admodum namque affectasset et ipsa fieri conformis in dolore passionis Christi : quæ licet se accusasset peccatricem, avide tamen et sæpius mori pro Christo precabatur, corpusque torturis laniari voluisset. Congaudens denique dixit : Lætor de profectu Sororis meæ. Hæc quidem sunt signa caritatis Dei, aurea quidem propter innocentiam virginitatis integritatisque candorem, sanguinea ob pœnitentiæ rigorem, clavea ob firmitatis affectum radicatamque compassionem Crucifixi. Et cum ille instaret et judicium ejus expeteret; ipsa dixit : Sicut jam narrastis, ita credo : neque licet mihi aliter opinari. Rogabat postremo responsivas litteras reddi, exhortatoriæ scilicet admonitionis. At illa; Absit, inquit, a me, C ancillas Christi, refertas donis optimis, meis insipidis verbulis commonefacere : me earum orationibus recommitto. Aliquando quidam humiliter precabatur Beatam Columbam, ut eum in spiritualem filium adoptasset, ut in suis orationibus ejus memor esset. Quæ de se minime præsumens, dixit; Sorori Luciæ adhæreas, quæ securiora Christi vestigia jam tenet. Non multo post generosa Domina, quæ primatui illius factionis civitatis Viterbii præerat, Dubia ne forte Soror ipsa inde discederet, cujus meritis oppinarentur civitatem ipsam muniri; dedit litteras ad B. Columbam, ut venerabilem illam Sororem ibidem suis monitis stabiliret, quam ipsa sibi quasi magistram multa auctoritate præferebat. Quæ tamen eam per litteras hortari distulit, sed votis annuens unum de Confessoribus illuc transmisit, qui verbo suaderet, dummodo voluntati divinæ non obsisteret, civitatem ipsam sua præsentia lætificasset, ubi tam evidens donum et excellens sortita fuerat, eisque patrocinaretur suis orationibus. Ad quam cum sexta feria pervenisset, astantibus ipsa generosa Domina ac Præsidente Religionis pluribusque matronis, vulnus resudans palmæ dextræ Confessor ipse vidit; pro reliquis, intueri nudatum corpus timuit.

deinde humile responsum accipit,

et suum Confessarium mittit ad eam visitandam :

144 Cum præterea idem Confessor Romam de-D scendisset, contigit eum visitasse quemdam ejusdem Ordinis clarissimum sacræ Theologiæ Professorem, Magistrum Joannem Nanni de Viterbio, Magistrum sacri Palatii; qui apud domum Oratoris Illustrissimi Regis *d* Hispaniarum diutina infirmitate laborabat torquebaturque gravius. Cumque Confessor ille B. Columbam nominasset, et infirmus ipse de illa seriosius interrogasset; sua sponte postmodum, pedibus et humeris, supra medium lecti se ut potuit conglobavit : junctisque devote manibus est protestatus, et dixit : Domine Jesu humiliter te deprecor, si Soror Columba est ancilla tua, sicut vulgate isti asserunt, ejus meritis libera me ab infirmitate ista. Cœpitque statim validiori sermone convalere, ac difficultates nonnullas discutere, et tandem piis orationibus ipsius Virginis se recommisit. Vivit Jesus Christus, neque liceat mentiri : die sequenti in ponte Sancti Angeli, illi Confessori ac socio Fratri Felici Hispano Reverendus ipse Magister Joannes præfatus valetudinarius occurrit : qui postmodum etiam alteri ejusdem Virginis Confessori, Magistro Michaeli de Genua, miraculum solenniter ratificavit, et Deo ac B. Columbæ benedixit. Referam aliud simile huic, quod nobis sub fide per suas litteras retulit quidam sacræ Theologiæ E Magister Donatus de Lombardia, Prior Urbevetanus ejusdem Ordinis. Illa, inquit, nobilis Domina, jam Sororis Columbæ precibus pluries recommissa, dum se ex hac vita migraturam cerneret, appositis rebus quas ex Perusio de suis tulit loco cordi propinquo, et cum mira fiducia præmissa hac ad Christum prece, in corde, quia ore fari non poterat; Domine Jesu, si hæc tanta sanctitate refulget, quanta mortalium auribus insonuit, ejus precibus et meritis in hac necessitate mea auxilium præbe. Quo dicto statim dolor evanuit, et quasi tres flammæ igneæ a tribus sui corpusculi locis exiverunt, et sic ad se reversa læta permansit; et voce clarissima, cum membrorum corporis motu facili, magnificans Deum ejusque servam, laudum præconiis extollere non cessavit. In Urbeveteri die XIII Augusti, hora XXI, MCCCCLXXXXVI : et sic liberata quantum valuit, rogavit quod publicare vellem in laudem et gloriam Jesu Christi.

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

qui deinde Romæ Magistrum S. Palatii ægrum adiens

d

videt eum invocata B. Columba surgere:

quod etiam accidit Matronæ Viterbiensi.

145 Innocentia præfatæ Virginis ac simplicitas communisque fama sanctitatis colendissimos etiam Dominos secum urgebant in fœdere caritatis : quo tempore Reverendiss. Legatus de Latere nationis Umbriæ, Dominus Joannes *e* Borgia, Ecclesiasticæ felicitatis cupidus avunculique maximi Pontificis, F interposuit apud Deum B. Columbam pro quibusdam arduis negotiis : cui revelante Domino futuri eventus plura prædixit. Et sciscitatus quidem allocutusque eam fuerat pluries in ecclesia nostra, et per litteras aliquando responsa receperat. Cum autem semel anxius cujusdam urgentis causæ oraculum dubitasset; rediit Perusiam, allocuturus eam in Sancto Petro extra muros, ut ab ipsa clarius hauriret. Quæ ob dignitatem auctoritatis cessit : numquam enim exierat portas urbis, et rarissime alio se contulerat, nisi ad ecclesiam. Suspicio quidem in plebe pendebat ne forte aufferretur : et Dominus ipse jam secrete tentaverat eam transmisisse Valentiam, ut etiam annueret Illustrissimæ Reginæ. Ibat igitur illuc, virorum fulta matronarumque caterva, et hora erat quasi sexta. Ut autem distantes montes a longe fuisset intuita, meditari cœpit et fervere spiritu, atque prorupit : Mons Sion ! et Mons Calvarius! Confessor autem, ne in via sisteret, solicitavit introitum : et cum pervenisset ad medium ecclesiæ, coram imagine Crucifixi flexa excessit. Cumque mora protraheretur et illi non comedissent, nonnullos ex Satrapis Curiæque primariis tædebat, voluissentque Virgini detrahere, ita ut impostricem

cap. XLII Cum Jo anni Borgiæ Leg. Umbriæ multa prædixisset,

e

ad eumdem extra muros accersita,

A postricem nominaverint, veluti et Luciam Narniensem; et raptus hujusmodi non a Spiritu sancto, sed secus fieri et superstitiose: quod nihilominus consequenter, veridicis rationibus approbatisque indiciis coram Reverendissimo Legato convicti, coacti fuerunt retractare. Jam illuc Decuriones convenerant et Magistratus populi, cum multa plebis frequentia: et si forte fuisset ab extasi citius resoluta, pulsaverunt in organis melodias. Sed ipsa apertis oculis quasi reddebatur de marmore, sæpius colore mutato (puto juxta fervoris affectum) cunctis stupentibus, etiam religiosissimis ipsis Patribus de veneranda Congregatione S. Justinæ, magni Patris S. Benedicti, qui eam monastica gravitate viderunt. Expergefactam tandem Legatus ipse, ad dexteram altaris seorsum, protracto sermone allocutus est. Quæ, cum omni humilitate ac mansuetudine, suis petitionibus plene satisfecit: et cum eam benedictione signasset ac rediret, astantibus Primoribus, viris utique litterariis, sensu ac probitate circumspectis; Dominus ipse ingenii excellentis, Virginem plurimum laudavit, approbans fidem suæ prophetiæ: utpote hic expertus et Romæ, in promotionibus suis *f* ac Legationibus, tam Valentiæ quam in Italia et Regno Neapolitano: eique postmodum, B per iteratas litteras, etiam prædixit de imminenti suæ vitæ fine.

A. SEBAST. CONFESS. EX MS diuturnam extasim patitur,

post quam interroganti satisfacit:

146 Per idem tempus Thesaurarius Apostolicus, vir utique eximius, D. Villius Centellensis Hispanus, præfatæ Virgini deditissimus, præstolabatur haurire ab ea responsum ad summum *g* Pontificem: et expletis divinis concessimus ad sacellum S. Petri Martyris, ibique eam humi sedentem fuit allocutus: quæ visionem quam passa fuerat sub secreto nobis retulit, denuntiandam prudenter Confessori ipsius Pontificis, Episcopo *h* Calliensi Fratri et Domino Bartholomæo de S. Gemininiano nostri Ordinis. Quæ cum interpretaretur revelationem, ita nihilominus rigorose exprobrare, et tanta auctoritate cœpit *i* arguere, quod ambos territos reddiderit ac stupefactos: in tantumque *k* væcordia nostra concusserat, quod ea die, ut ipsemet Dominus retulit, etiam comedere neglexit. Contigit consequenter et Pontifici insultus rebellionis *l*, quasi (unicum deleticæ, et horribile *m*) infortunium in festo S. Petri. Numquam enim sic consueverat ipsa mansuetissima Virgo: sed constat pro certo eam impulsam afflatu vehementi Spiritus sancti.

monet Pontificem de cœlesti vindicta imminente.

147 Cum præterea præfatus Thesaurarius de probitate Dominicæ Virginis et sanctitate, ac de illius C suprema abstinentia quemdam Commissarium Pontificis alloqueretur, et ille durius restitissst, nec solum non potuissent suadere, quin potius secutus detrahentes, spopondit se observaturum eam sagacius (erat et ipse Hispanus, nobilis utique vir, *n* clarissima genealogia S. Dominici) cumque aliquotiens dissimulasset, et ritus ejus in ecclesia fuisset intuitus; die quadam vocatis secum præstantibus monasterii ac consueta comitativa, hora consimili venit ad ecclesiam interfuitque Missæ; et jam B. Columba erat in excessu. Qui appropinquans observabat diligenter, et adjurans urgebat Priorissam Censuris rimari veritatem facti: quæ affirmabat se fuisse singula fideliter expertam. Accessit ille propius, et apprehensam manum ejusdem Virginis tentabat sublevasse: sed continuati ponderis invenit cum reliquo corpore lapideique rigoris. Et compunctus mirabatur vehementer, et credidit quod vere ancilla Christi esset. Ut tandem expergefacta sacro fuit libamine refecta, alloquentem humiliter audiebat. Et cum se de stirpe S. Dominici denuntiasset; ipsa mira quadam hilaritate congaudens, se illico credidit cum omni mansuetudine familiarem (admodum enim venerabatur S. Dominicum) statimque ipsi Commissario D procuntabatur (de quo fuit valde miratus) de Conventu Ordinis qui est Valentiæ, de ecclesia, ac de campana, ac si ipsa fuisset ibidem. Devote denique deferens Virgini, cognovit quod vere potiretur alimonia cœlesti: cui se juxta posse obtulit et orationibus recommisit. Ad residentiam autem regressus Virginem prædicabat eximiam, et crebro replicabat, Vere commota fuerunt viscera mea.

Commissario Apost. incredulo,

præbet sui spiritus experimentum.

148 Ceterum proprio chirographo nobis retulit Dominus Erasmus de Genua Monachus, qui eo tempore præfuerat Prior S. Petri Congregationis præfatæ, quomodo ipse fuerat passus in oculo fistulam, qua lamentabiliter laboraverat. Et consecutus licentiam, juxta devotionem suam obtinuit a B. Columba per obedientiam Confessoris oculum signari, propria manu ipsius Virginis, signaculo S. Crucis; et convaluerat: qui idem habens gratias plures, diversimode oppressos suis precibus devote recommisit. Ferunt similiter et ipsi religiosi Monachi, quod cum unus ex ipsis morbo pestilentiali *o* obdormisset in Domino, et ceteri haud modicum horrerent contagionem; detulerunt preces ad B. Columbam; quæ pro eis pia vota emitteret, ipsique plene persolverent, ac patrocinaretur suis orationibus: quod cum E devote fecisset, etiam omnes præservavit incolumes, assecutos plura beneficia suis meritis et precibus.

Priorem S. Petri sanat

ejusque monachos a peste liberat.

149 Congruum est perinde ex multis referre quædam illius non minus documenta quam merita, quæ fueramus consequenter experti. Quædam matrona illustris Romana venerat Perusiam, ut sumeret habitum de pœnitentia per manus B. Columbæ, ejusque sanctimoniis instrueretur: et consecuta pro voto, secum continuabat ecclesiam. Die quadam interrogavit Confessorum qui B. Columba sic frequentasset Confessionem, quæ cum maximo rigore servare videbatur innocentiam. Respondit. Quanto magis quis vult cavere peccatum, tanto magis timet incurrere peccatum; quantoque mens fuerit purior, tanto cautior est adhibenda custodia: nam unus pulex vestem candidam deturpat, et *p* scinifex limpidum fontem. Idem nihilominus intulit et piæ Virgini: Quare, inquit, oportet ita crebro confiteri, et se quasi profanam semper accusare lamentis. Quæ ingemiscens dixit. Quia ego sum magna peccatrix. Illa vero rursus sibi adulabatur de meritis: cui ipsa restitit respondens: Non oportet præsumere de meritis, quoniam si qua sint dona, sunt magna respectu dantis; quæ pro certo si habuisset alius, operaretur majora et ferventius. Optasset præterea aliquando pati et cum difficultate acerbius: eo quod F exercitata longa patientia, erat ei mite jugum et leve onus. Ideoque arctari efflagitabat durius, ut suo æterno Sponso, dotem locupletiorem redderet in cœlestibus: quod resolvere tentabamus in bobus: namque ex assuetis opus est efficacius, ac magis gratum agricolis quia fortius figunt pedem: secus quidem si frequentetis stimulos illis recalcitrantibus.

cap XLIV Rationem reddit frequentatæ confessionis.

150 Præfecerant quandoque Virginem in Priorissam: quæ profecto hortari verbo et exemplo, atque omni mansuetudine commonefacere utique noverat, arguere vero minime neque increpare. Detulerat igitur correctionis curam Magistro Confessori. Sed femellæ ut plurimum adolescentulæ graviter ferunt cum objurgantur; eo magis cum ab iis arguuntur qui audiunt eas in Confessione, ne inducant suspicionem. Necesse est enim ut has alloquatur Sacerdos castigetque levius, ne indignationis livorem taceant, atque erratis mente suspensis perturbatam dissimulent conscientiam. Neque rursus tutum judicatur interpositos multiplicare Sacerdotes, Portorastusque variare. Oportuit ergo solicitudinem hujusmodi in Priorissam iterato reflectere, gerereque ipsam

Facta Priorissa et jussa increpare cum aliquo rigore,

A ipsam objurgandi morem ejus quæ ante præfuerat. Cumque cujusdam contumaciam similiter et proterviam palam voluisset arguere; contigit eam utcumque consuetum jurgium finxisse Priorissæ præcedentis, videlicet Trista, trista, semper vis protervire. *accusatur ut verbo contumelioso usa ex odio,* Verumtamen qui malos monet, odium incurrit: propriumque est superborum nolle subesse, prosequi potius propriam voluntatem. Quæ igitur humiliari debuerat, procax deposuit querelam, quod odio eam Priorissa infamaverit: eo quia in vulgari nostro, Trista *q*, notare videatur incontinentiam. Sacerdos autem ut Virginem redderet cautiorem, ne quolibet a lege caritatis in posterum declinasset, seorsum ideo de fraterna correctione instruebat. Et cum subdivisisset: Si quis, etiamsi præsit, livore exprobraret aut improperaretur, erraret forte mortaliter; subito lacrymæ candentes exuberaverunt in rivos, qui turgentes flucham per maxillas, quomodo si aquæ scaterent de fistulis: tantoque fuerat timore confossa, cum audisset Mortaliter, quod neque *idque amare deplorat.* poterat eam Sacerdos a lacrymis cohibere; potius et ipse flere cogeretur, qui tamen consuerat secum rigido sermone uti, ne aliquando ad vanam gloriam eam provocasset. Verumtamen et ipse tunc cognovit, B quid est timere vere Dei offensam. Quæ nihilominus in culpa non fuerat, neque livore exorbitaverat; sed tantummodo austeritatem simulavit, velut præmonita fuerat, optassetque certe quod erat salutis, quod constat non odii esse, sed amoris. Mulieres enim otiosæ esse non debent, ne incurrant incontinentiam; sed operari manibus, tam propter necessitatem victus, quam propter macerationem carnis.

151 Baro quidam nobilis Romanus evaserat de *Nonnullis de ejus abstinentia dubitantibus,* captivitate Gallorum, et sciscitabatur ab ea de eorum reditu: quæ dixit, nescire. Ipse iterando, Est verum quod tu non comedas? non sic præfert vultus tuus. Erat quidem ei facies Angelica, utpote quæ cœlesti substentaretur alimonia: ob id nonnulli suaserunt ei utcumque frequentasse communem mensam, ibique lambere aliquid saltem haustum aquæ; quia a multis auferret occasionem magnam scandali, qui haudquaquam opinarentur eam omnino abstinere: quod esset illi rursus imposterum securior salus corporis et animæ, si graderetur via consueta naturæ, quam quotidie tentare Deum pro necessitate alimenti. His adversabantur plurimi, tamquam ar- *aliisque sentientibus inducendam ad communem vitam,* bitrarentur indubitata fide eam substentari, sicut hactenus, speciali dono Dei; nec jam diffidentia Deo resistere, sed eam prosequi eadem vocatione: ideo C illos secus suasisse, quia laborarent infidelitate, qui maluissent Dei gloriam ac Virginis deprimere famam; rursus contenderent afficere eam tædio mensarum, et a contemplatione divertere, nec voluissent serpentinas retundere linguas.

152 In neutram partem Christi Virgo declinabat: *ipsa se committit Confessario:* sed, sicut in aliis, præstolabatur determinationem Sacerdotis, licet exasperata hinc inde timeret. Qui nihilominus perscrutari voluit arbitrium ejus, ne forte innixus proprio judicio temeraret consilium Dei. Audierat enim lectum aliquando, piam quamdam Virginem annis pluribus substentatam odore pomi: quæ dum continentiæ variasset affectum, postea fuerit coacta manducare: liquet tamen odorem confortare, nutrire vero minime. Similiter reminiscebatur in eodem casu, sicut in decimo octavo præmisimus, de proprio ejus genitore; nec non de violento nocumento, quod incurrisset ad idem coacta a quodam reverendo Patre: ideo cunctabatur secum, si quid novi accidisset, si importuna fame *qui nihil innovare audet,* premeretur, vel divertisset a proposito: quæ affirmavit se jam experiri, uti consueverat. Et cum ei sacra Communio interponebatur *r* aut colloquium verbi Dei, attenuarentur vires ac spiritus depauperarentur: quia nempe in perceptione Sacramenti D evidentissima reparatione reformabatur: Quod, *A. SEBAST. CONFESS. EX MS* [inquit] si differtur a solito, sentio defectum, et nequeo restaurari, etiamsi succassem fructus aut lambuerim. Simplicitatem ponderabat Sacerdos et humilitatem Virginis, et ipse horruit præcipitare sententiam: sed detulit divinæ revelationi, ipsa tamen interim prosequeretur ut cœperat. Retulit nam- *expertus ipsam divinitus refici.* que ipsa, candido quodam pane, licet insensibili, interdum refectam in spiritu, tam a S. Catharina quam a S. Dominico. Constat præterea eamdem olim fuisse pugnam et in eximia ipsa nostra Catharina Senensi.

153 Primas nostræ civitatis efficaci testimonio *Raptuum ejus veritatem licentius explorant aliquæ.* affirmabat, generosas suas filias admodum dubitasse de raptu præfatæ Virginis, et ejusmodi passam observasse circumspecte: quæ tandem ita occupaverunt ipsam, quod tentantes subtus temere stimulaverunt usque ad loca pudoris, quasi non valeant mulieres hujusmodi sufferre contactus: verumtamen gelidam ac omnino insensibilem sunt expertæ *s*. Reputabat aliquando ancilla Christi assuetas orationes suas ineptas, et quasi ipsa torperet judicabat incultas. Sacerdos igitur, ut ferveret, intulit ei pa- E rabolam illius, qui in Vitis Patrum fuerat ita rudis, et aliud penitus nesciret, quam quod fossam humum pluries in die saltasset, et qualibet vice tantummodo dixerit: Ego hinc, tu inde; laus Deo *t*, habereturque ex hoc commendatus apud Deum: quanto magis ergo haberentur saltem, Gloria Patri, quæ ipsa dixisset in fine Psalmorum. Quæ plurimum exhilarata, cum multa dulcedine subrisit, et acquievit in humilitate.

ANNOTATA.

a B. Lucia Narniensis *tandem obiit Ferrariæ, anno* 1544 *die* 15 *Novembris, ejusque Vitam Italice anno* 1640 *edidit Jacobus Marchianensis: mallemus impetrare ipsos quinternos (ut vocat) asservatos in monasterio S. Catharinæ Senensis, ex quibus se pleraque hausisse præfatur: reliquas bullas et instrumenta eo spectantia præfatus auctor integre ac Latine refert. Iterum autem de ipsa infra agitur num.* 221 *ut cui fuerit revelatus obitus et beatitudo* Columbæ.

b *Hæc stigmata accepit illa Viterbii anno* 1496 24 *Februarii, indeque discessit anno* 1499 7 *Maji: unde intelligitur quo circiter anno res acciderit.*

c *Ipsa anno* 1497 24 *Aprilis coacta, sub obedientiæ præcepto, eorum causam aperire,* dixit et affirmavit ingenue, quod S. Catharina Senensis, precibus et orationibus obtinuit a D. N. Jesu Christo, ut stigmata ipsius Luciæ essent visibilia et palpabilia, in fidem et testimonium stigmatum ipsius S. Catharinæ, quæ licet continuum causent dolorem, intensius tamen feria quarta, et longe intensius feria sexta: in quibus diebus ex stigmatibus..... affluenter manat sanguis; prout etiam Ministra loci aliæque Sorores in verbo veritatis asseverant; *uti habetur publico anni ac diei prædictorum instrumento, quod integrum legere est in Vita prædicta.*

d Garsiæ Lasso *nomen ei erat, uti Rainaldus ex Osorio ad an.* 1448 *num.* 21 *docet.*

e *Joannes Borgia nepos Alexandri VI, Cardinalis Diaconus S. Mariæ in Via lata creatus anno* 1496, *obiit Urbini anno* 1500 *ex morbillis aut veneno.*

f *Nam ante Creationem Electus Episcopus Melfitensis, post eam factus Archiepiscopus Capuanus, Legatus fuit in Umbria, Bononiæ, Ravennæ, ad Venetos et Regem Galliarum ut legitur in Ciacconio Oldoini: hic vero additur Valentia et Neapolis.*

g *Verosimiliter anno* 1497 *quando post funestam mortem nothi sui Joannis Gandiæ Ducis, Beneventano*

Ducatu

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

A *Ducatu recens donati, conscientia ductus Alexander, de abdicando Pontificatu consultavit cum Ferdinando Hispaniarum Rege: quidni etiam cum* B. Columba, *quam tanti faciebat?*

h Bartholomæus Torellus, *Episcopus Calliensis in Umbria, ob an.* 1494 *ad* 1498.

i *Ob easdem verosimiliter causas, ob quas anno* 1498 *Hispaniæ et Lusitaniæ oratores libere Pontificem convenerunt, ut suis et Curiæ Romanæ vitiis modum poneret.*

k Væcordia *rursus bis infra,* Præcordia *notant.*

l *Eodem an.* 1498 *in Hetruriam incurrens Venetorum exercitus, cum Duce Urbinate, Petro Medice ac Carolo Ursino, totam fere ad defectionem pellexit, universaque Italia involuta est bellis, per annos aliquot continuatis,* Cimices *autem videtur appellare Curiales vel mores depravatos, quibus delendis seu abolendis Deus calamitatem istam immiserit.*

m *Anno Jubilæo* 1500 *extremum vitæ discrimen Pontifex adiit, cum fulminante cœlo ventisque concussus cubiculi caminus, ingentem secum ruinam traxit: sub qua, pene exanimis metu, suo in solio repertus est, leviter tamen dumtaxat læsus: quippe sub ingenti* B *trabe, cujus caput unum muro infixum hæserat, mirabiliter protectus.*

n *Addebatur in MS.* et honesti amplus, *quod ne sensum turbet, tantisper expungere malo.*

o *Albertus et Balestra hæc referunt quasi facta anno* 1494, *in publica illa pestilentia, de qua supra num.* 88.

p Scinifex, *Leandro* Sinificus, *rectius* Cynips, *aut pluraliter* Cyniphes.

q *Notat Cæsar, Perusinis quidem ita significare hanc vocem, Reatinis vero etc.* Triste *simpliciter dici pro malo: quæ diversitas etiam in nostra Belgica lingua et correspondente voce* Drouf *invenitur: quamvis quæ vox ex primo instituto idem sit quod* Mœstum.

r Interponere *hic significat* intermittere, procrastinare.

s *Mirum est quod hujusmodi indecora præsumptio non fuerit a Deo exemplariter castigata: nisi eam forte excusavit simplicitas innocentis intentionis. Leander prudenter hunc locum dissimulavit, ne Virginum, quibus vulgariter scribebat, aures offenderet: scriptori vero nostro nihil omittere placuit, quod veritatem et modum raptuum istorum probaret explicaretve.*

t *Locum in Vitis Patrum necdum reperi: Leander rem, fortassis non satis sibi intellectam, dissimulavit Italice reddere; Balestra lib* 3 *cap.* 1 *num.* 8 *pro* Sal- C tasset *legit* Salutasset: *itaque sensum reddit, quod* vir simplex fodit sibi sepulcrum, idque sæpius visitans dicebat, Ego modo hic, modo ibi: sit laus Deo.

CAPUT XVI.

Prophetico spiritu futurarum præscia Columba, publice ac privatim Perusinis patrocinatur.

cap. XLV Inter civilia bella,

Admodum cogimur enarrasse, saltem sub compendio, celebratissima quædam, omnibus nota, nostræ civitatis beneficia publica. Et utinam, sic haud non condignas, qualescumque adminus gratias attingere obtinuerim! quia non nisi impares ei possumus cumulare laudes; verum tamen si nequeo verbo recognoscere (Deus novit) remanet in affectu. Fuerat quondam populus ipse in magna *a* combustione: eo quod [multi, urbe] pulsi et per idem tempus exules, ut civitatem ipsam Perusinam repeterent ac castra, conduxerant undique vulgi cuneos, atque ex circumstantibus urbibus militum [præsidia, eratque strenuus apparatus utrimque. Propterea Magistratus urbis et Magnates, eo quod factionibus discreparent, nutantes, rogaverunt B. Columbam D orare Deum, quod liberaret eos ab inimicis, plebemque ipsam a ruina et damno. Quæ veluti consueverat, magna pietate commota, congemuit: et jam sibi a Deo commissum urbis patrocinium (quod ipsi revelavit) prosecuta fuit; et quantum valuerit, facti evidentia utique expressit: nam cum orasset, impetravit. Equidem Christi Virgo non clam prædixit, sed vulgate et palam; Non timeatis: vidi namque quasi fervidum mare, et per circum ambientes colles subinde castella, ipsamque civitatem mediis fluctibus agitari: cumque plurimum exaggerata periclitaretur; repente in dextris astitit sanctus Pater Dominicus, et ad lævam affuit S. Catharina Virgo Senensis (quos ipsa interposuerat Advocatos) auxilia præbentes suis sanctis manibus; nec eam dimiserant postqnam cessasset ventus. Quisque de populo prospera præsumebat: seque precibus Deo committebant, et eorum Sanctorum suffragiis. At ut in brevi, supra Trasimenum lacum, ubi non suspicabatur (quod fuit suæ sanctæ revelationis indicium certius, pugnatum est; prævaluit populus, victoriam nactus, non sine lue adversæ partis.

recurrentibus ad se Perusinis,

auxilium et victoriam impetrat ac prædicat.

155 Rursus paucioribus annis succedentibus, extorres ipsi, multiplicatis complicibus ex finitimis urbibus et equitatu non modico conducto, collegerunt copias; et de intestina suæ factionis seditione præsumentes, invaserunt agri nostri confinia, occupantes etiam quædam castra *b*, non sine terrore populi, eo quod prorupissent ex improviso. Decuriones autem et Magistratus fuerunt deprecati Beatam Columbam, quod interveniret apud Deum suis precibus. In tantum vero quidam eam astrinxerant, quod condixerint, Obnixe cogas hac vice Dominum Jesum Christum: profecto experti novimus omnino posse. Siquidem jam hostes fuerint impediti, curabimus deinceps melius providere. Qua orante tanta supervenit inundantia pluviarum per noctem et diem, quod fuerunt pro tunc coacti desistere. Imminebat autem festum Assumptionis S. Mariæ, et dixit B. Columba Sacerdoti suo Confessori: Dignemini, bone pater, quotidie celebrare Missam de S. Virgine usque in diem septimam: audivi namque vocem indicentis mihi, non prophetabis per septem dies. Dubitabat autem Sacerdos de aliquo imminenti scandalo, præstolabaturque aliquam notabilem revelationem. Annuit igitur votis, et celebravit consequenter; injungens nihilominus piæ Virgini, ut quæcumque interim audisset omnino sibi revelaret. Transactis diebus B. Columba præfato Confessori, ex more sedenti in sacello S. Petri Martyris, dixit: Siste, Pater, visa narrabo: Qui haud longe secessit, quatenus verbis quod viderat motuque exprimeret ac gestibus. Quod et fecit: nam genuflexa pavimento; Vidi, inquit, Regem decorum valde, in majestate sedentem, vallatum præclara curia, qui vultu magnum rigorem præferebat, et sinistra manu ostentabat tres romphæas acutas, tamquam minaretur devorare civitatem, cum magna jactura plebis, propter eorum demerita: et Reginam quamdam speciosissimam, candidis auratis indutam, tertio consequenter in facie adorantem (ipsa progrediebatur similiter) quousque pervenisset ad solium Regis, ibique flexa lepide orabat. Judex vero constans erat pro justitia: sed cum Regina mundi instantius orasset, apud Regem Deum impetravit misericordiam, extorsitque duos ex gladiis, reliquus autem remansit rectus. Quod Sacerdos minime tacuit, et Primoribus continuo revelavit: qui etiam optime ex se ipsis visionem interpretabantur.

E *Iisdem ex improviso prævenientis,*

b

succurrit impetrata pluvia:

deinde sub festum Assumptionis B. M. F

videt hanc Judici filio extorquere duos gladios,

156 Post biduum vero illustriores matronæ nostræ civitatis venerunt cum cereis, interfueruntque Missæ in Sacello S. Michaelis Archangeli coram B. Columba

A ba : et divinis expletis deprecabantur eam cum lacrymis, quod oraret pro communi statu civitatis ac ipsius generosæ c familiæ : quia procul dubio instaret omnium communis jactura ac præda : erantque genibus complexæ, mœstæ, et prorsus pavidæ ; eo quod Primores male caverant. Quibus B. Columba respondit : Sitis obsecro melioris animi : nimirum gloriosissimis meritis Reginæ cœli jam pro majori parte clementissimus Dominus Jesus Christus propitiabitur miseriis nostris : confidite. Hoc nihilominus vobis denuntiaverim, quoniam si Primates ipsi noluerint se emendare, et servare ordinem justitiæ, ac pietatem in Deum, et caritatem in populo, dilatum Dei flagellum tandem non evadent. Sitis memores judicii Dei. Decrevit autem Primates hostibus occurrere : quod et fecit : sed illi confligere neglexerunt, præsumentes de introitu clandestino. Cumque populus rediisset in urbem, et circa medietatem noctis exposuissent se quieti ; nonnulli, qui antea dissimulaverant, prodiderunt aditum adversæ multitudini, quæ præstans medium civitatis occupaverat. Sed quantocius expergefactus populus consurrexit : illico facta est protectio magni Dei, B statimque inchoato congressu (quemadmodum fertur a pluribus) S. Catharina cum B. Columba apparere visæ sunt in sublimi. Itaque pedites, excussi impressura equitatus, frequentaverunt fugam d : et pluribus pulsis in præceps, hostiles Duces remanserunt pro parte captivi : verum interpositis litteris quorumdam Dominorum, B. Columba eorum quemdam sospitem e impetravit : qui gratias detulit, seque personaliter ei perpetuum filium devovit. Christi Virgo B. Columba petiit solummodo depingi figuram S. Catharinæ Senensis super valvas Cathedralis ecclesiæ, ob reverentiam suæ sanctæ protectionis. Sacerdos autem Confessor ipse, eum quia sic Christi Virgo annuit, [tum quia] tam celebri beneficio certus, dicatam Reginæ cœli diem septimam elegit, ac deinceps quoad vixit inprætermisse Missam de beata Virgine curate celebravit.

et supplicibus auxilium spondet.

Illi noctu furtim ingressos hostes ab urbe pellunt,

et S. Catharinæ Senensi jubentur agere gratias :

157 Quidam vero nec nominandi, diabolica temeritate blasphemi, posuerunt os in cœlum, mentientes de superno judice Deo, alieni omnino ab altitudine sui æterni consilii, quem factiosum nominaverunt : blasphemantes pariter et B. Columbam, nugacem ac partis sectatricem. Liquet eos redargutos divinis oraculis : habetur namque de illa clarissima vate S. Debbora, quæ etiam judicavit populum Dei, eique profuit in multis consilio et exhor- C tatione, atque pro eo Deum sæpius deprecata fuit, et clementius exaudita quodque ipsa Prophetes sancta suis precibus conculcatos reddidit equitatus hostium et currus, necatos principes, fugatasque peditum copias. Nec tamen destitit prudens Virgo Columba Primates commonefacere, timere Deum, et omnes hortari ad ea quæ sunt religionis et justitiæ, pietatis et concordiæ : sæpius interdicens blasphemias Sanctorum et scelesta facta.

factiosis Deum ac Columbam blasphemantibus,

158 Terribile nimis habetur et horrendum incidere in manus Dei viventis, si videlicet patientia longanimitatis ejus abutimur, quæ solicitat ad pœnitentiam, et illius misericordiam irritaverimus ad justum judicium : denique corda virorum, quæ nimia ambitione attolluntur, sæpius veluti pulvis evanescunt in ventum. Hoc consideratione dignum jam Christi Virgo Columba mentali visione præcognoverat, et præsignaverat verbo, quid is remanserat gladius in manu ipsius severi judicis tandem portenderet ; quia scilicet multiplicatis demeritis, ultio divina feriret. Ipsi quidem Optimates fecerant sibi fornices triumphales, ostentantes proprias vires ; tantumque præsumpserant, quod nec correctio speraretur : qui pluries ac frequentius misericorditer admoniti, suapte nihilominus operabantur, dicentes ; Quod D futurum est evenire necesse est. Igitur Virgo Christi per viros admodum graves, hæc Primati denuntiavit : Video, inquit, quoddam generosum corpus humanum laniatum in tres partes ac miserabiliter laceratum : cujus caput simul et brachium dextrum, sinistrum autem latus est acephalum ab humero usque ad pedem, reliquum vero cum tibia dextra. Vos hortor timere Deum : confligetis tandem inter vos.' Primas diversimode interpretabatur, quæ tamen erant abscondita ab oculis suis. Dies prorsus ad pacem sibi latitudo familiæ, juvenum viror, ac successio prospera, undique favor. Sed non est mentitus ille qui dixit ; Caro sine osse est plena fœtore. Perinde strenuus M.les Dominus Astur, ejusdem Primatis primogenitus, arduo quodam negotio solicitus, misit Plebanum suum ad B. Columbam, quam utique devote venerabatur, ut oraret pro eo. Qui festinans invenit eam in sacello S. Petri Martyris, ad pedes consueti Sacerdotis : cui verbum creditum reverenter exposuit. Quæ utcumque suspiciens, dixit : Renuntiate Domino Asturi : Ego vidi supra montem tria tabernacula, in quibus singulis pendebat unus crucifixus, quos tres ignis involvens omnino consumpsit : et audivi vocem dicentem, Hoc pro Domino Asture. Sacerdos autem conabatur mitigasse E responsa, aut salubriter interpretari, ne ille afficeretur nimio terrore. Iterato pia Virgo dixit : Renuntiate sicut dixi. Quod Plebanus ipse ecclesiæ S. Silvestri ex fide retulit. Novissime tres illi in thalamis suis crudeli gladio suffossi, et resistentes quidam tandem victi, dira ac præacerba morte perierunt ; et utinam non fuisset perpetuæ damnationis vindicta ! f

cap. XLVI Ultionem divinam civibus victoria elatis prædicit :

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

et cladem Primatibus imminentem per visionem cognoscit.

159 His consequenter Optimatibus, qui remanserant post excidium, etiam sibi devotissimis, plura prædixit, suisque revelationibus multis occurrit insidiis. Aditus quosdam subterraneos detexit : eisdem victoriam citra Trasimenum agrum prænuntiavit, in qua alterum ac primum in fronte belli expresse præviderat sicuti evenit. Rursus cum alter ex Primoribus distans moraretur in castris, copiisque præesset, et a quibusdam potentibus precibus solicitaretur, nec non et copiosis sumptibus, ut quoddam nec dicendum intentasset ; prævidens spiritu Christi Virgo quia ambiguus forte nutasset, directo illuc nuntio velociori, quem staffettam g nominant, omnino interdixit : Ab eo, inquit, quod in animo tuo volvitur, desistas ; quoniam et tibi domuique tuæ cederet in ruinam. Qui soli Deo notum arbitratus F obstupuit, et illico cum omni reverentia tale flagitium detestans, gratias Deo et piæ Virgini detulit, et quod fuerit demum suo patri communicavit.

a destinato scelere quemdam avertit,

misso ad absentem nuntio,

160 Vulgatam præterea, quod pluribus innotuit, refero, Nobilis matrona ac generosa Domina Hypolyta Bayona per idem tempus miserat ad nos venerabilem quemdam Sacerdotem, Fratrem Ordinis, cum quibusdam exeniis et cereis dealbatis ac litteris, quatenus suffragaremur apud B. Columbam, dignaretur orare pro suis, qui pro tunc erant exules civitatis Viterbii ; conaremur quoque pariter haurire quid futurum fuisset. Qui illius votis aspirans, etiam injungendo, suasi piæ Virgini. Nuntius vero haud importunus substitit, nobiscum pluribus diebus. Una dierum B. Columba dixit : Pater, diliculo intuebar portam cujusdam civitatis clausam, in cujus superliminari erat foraminis aditus, per quod quidam porcus tentabat exire : et cum emisset caput, gattus quidam, extra fores supra postem eversus, demisso capite atrociter pugnabat contra porcum, et adeo lacerabat, quod ejus per plurimum miserta compatiebat. Sacerdos autem et Confessor visionem ipsam statim intellexit, interpretabaturque ipsius generosæ

Galessos Viterbio exules restituendos cognoscit.

A. SEBAST. CONFESS. EX MS. cæsis Granlis:

A generosæ Dominæ prosperum successum, sicque nuntium instructum remisit. Propterea quia gattus factionem jactat Gattescam ac ipsius generosæ Dominæ, quæ in liminio eversa erat et extra domum: est denique suis rostrum (quod vulgariter Grugno vocitant) signum unius Primoris alterius sortis, quæ a priori discrepabat, et pro tunc regebat urbem: quæ extemplo clausa civitate, post cruentissimam necem, fuit a postliminia pulsa, sicut Christi Virgo præviderat. Nimis prolixum pro certo aut fuisset impossibile singula narrasse, quæ nostris civibus olim Christi Virgo prædixerat; de obitu scilicet et valetudine infirmorum, de reditu itinerantium et infortunio, de partubus mulierum et sexu: quæ tam certo prædixerat ac si ea sibi fuissent præsentia, quemadmodum et plurimi publica voce contestantur. *et alia plura.*

ANNOTATA.

a *Leander* timorem et formidinem *interpretatur.*

b *Albertus factionum capita nominat,* Oddos *et* Baliones ? *quorum* Oddi, *Gibellini et exules, Fulginatibus et Assisiatibus juncti, ad* 300 *equites* 500 *pedites* B *collegerunt, et Corcianum castellum ceperant;* Balionis *vero Guelfis favebant Spoletini et alii.*

c *Scilicet* Balioniæ, *quæ urbi præerat.*

d *Albertus narrat, quod, cum, occupata platearum ad forum ducentium una, catenam, quæ prohibebat ingressum, arrepta securi scindere vellet quidam; in ipsoque conatu lapsus, conculcandum se pedibus suorum videret; clamare cepit,* Retrorsum, retrorsum: *quæ vox aliter accepta, et consequenter ad retro sequentes diffusa, occasionem fugæ assumendæ dedit aggressoribus, et victoriam Perusinis; qui hostes usque Corcianum insecuti, ipsum recuperarunt.*

e *Fuerit hic* Troylus Savelli, *quem a Cardinali patruo missum in Oddorum auxilium ait Albertus.*

f *Aliud ab his diversum refert Albertus ex MS. Francisci Maturantii et Thomæ Porcaccii in Vita ipsius Astoris: scilicet quod* B. Columba vidit igneam romphæam, ex filo bombycino pendentem in aere, supra domum Balionam, eo loco sitam ubi postea Paulus Papa III arcem ædificavit. *Thalamos autem quorum meminit Auctor, ipse nuptiales fuisse ait, inter Balionos et Ursinos,* quando sponsus et sponsa crudeliter interfecti fuerunt prima nuptiarum nocte.

g Staffetta, *publicarum litterarum bajulus Italis dicitur, nec facile reddiderim nominis rationem; cum* C Staffa, *unde deductum diminutivum, nullam nunc habeat significationis eo tendentis affinitatem: nisi forte tales nuntii, in signum publici sui muneris, baculos gestaverint, et hi etiam* Staffæ *antiquitus dictæ sint a Longobardis, sicuti et a Teutonibus hodie dicuntur, ac nominatim baculi Episcopales.*

CAPUT XVII.

Confessarius Columbæ pro ea atque pro se, tum Superioribus per litteras, tum Curialibus Romæ oretenus reddit rationem.

cap. XLVII *Novis de Columba emergentibus susurris,*

Ordinat providentia Dei Sanctorum vitam, ut ipsi consequantur finem optimum; redditque eam aliis conspicuam, ut exemplo proficiant. Sed, Divo Gregorio teste, conspicientes non similiter afficiuntur: quoniam mali, dum per invidiam torquentur, falsis judiciis pervertere conantur. Revera cum depravatur affectus, hebet intellectus et tenebrescit. Ideo qui non est spiritalis, habuit circa spiritualia bona inordinatum affectum et intellectum obscuratum, neque clara præsentantur tali judicio, quemadmodum nec vigilans scrutinio dormientis; sicut scriptum est, Animalis homo non percipit quæ Dei D sunt: unde bona in mala convertentes, insidiantur calumniis, et ponunt maculam in electis. Inde juste arrogantia nostræ temeritatis retunditur, cum divino judicio factis laudabilibus et castissimis dictis commendantur. Igitur extortus ille pater mendacii, qui de supernis ruit princeps iniquorum, indixit copias apostatarum utriusque sexus diversarum Religionum, nec non et secularium sciolorum, utpote qui de se alta præsumunt, in tantum ut audeant suo arbitrio circumscribere Spiritum sanctum, quodque ab eis non diffinitur sit a Deo alienum. His satellitibus antiquus hostis restaurat pugnam contra innocentem Virginem Columbam: conspirationemque machinatur apud superiores Prælatos Religionis ac Reverendissimum Protectorem, nec non apud Legatum de latere, usque ad summum Pontificem; ut devotam denique sanctamque ejusdem Virginis simplicitatem interpretarentur in dolum. Itidem Reverendissimum ejus Confessorem, quasi suspectum, doctrinis physicis pariter et mathematicis prænosticari, quæ ipsa prædixisset contaminantes, accusabant. His jungebatur auctoritas extorquere volentium B. Columbam de Perusia, qui pro viribus conabantur deprimere audientiam Confessoris et prudentiam: adeoque invaluerunt, quod E fuerit Confessor ipse compulsus de præfata Virgine reddere rationem. Qui confisus in Domino, supremis illis viris istiusmodi tenoris litteras sacravit.

1 Cor. 2, 14

etiam apud summos Prælatos,

162 Reverendissimi Patres et Domini, quæ ore contuli, scriptis ratifico et confirmo securius. Venerabilis namque tantæ congregationis Mater, Soror Columba, proficit utique de bono in melius: statuta quæcumque Reverendæ Paternitatis vestræ ad plenum prosequitur. Equidem ad ecclesiam in festis de præcepto collegiatim veniunt et redeunt: horas in suo oratorio simul persolvunt, victum quatuor maturæ ætatis mendicant. Soror Columba vero, sua genitrice sociata et duabus matronis, semel in die mane hora officii ut plurimum frequentat ecclesiam; et post Missam, sacra Communione devote suscepta, orat diutius: post Officium autem satisfacit frequentiæ populari, et nuntiis et litteris, a proximis civitatibus et longinquis. Multi recepisse gratias suis orationibus profitentur, etiam magnis eleemosynis. Feriatis vero diebus, dictis matronis semper astantibus, in Breviario legit, et sibi occurrentia exponi petit, avidissime intendit, dulcissime inhiat, et refocillatur; et (cum admiratione dico) numquam attædiata tepescit, imo semper ardentius haurit. Bis F vel ter in hebdomoda culpas suas sacramentaliter confitetur. Non loquitur cum aliquo sine præsentia unius nostrum, nec alio unquam vadit. Apparentes raptus aut soliloquia in ecclesia suspendit, non tamen sine difficultate et pœna, ut ipsamet retulit. Omnes secum loquentes ad pietatem movet et inflammat ac consolatur. Libere, simpliciter, et sine artificio loquitur, etiam cum magnis Prælatis et Dominis. Multa prædixit etiam summis viris. Per majorem noctis partem quotidie meditatur Passionem Domini nostri Jesu Christi, seque diutius catenis flagellat. Gelidum corpusculum postea, involutum circulis ferreis, et catenis atque cilicio, super nudam humum vel tabulas dormitando repausat, etiamsi febriciter: postea orat: quandoque anxietate lapsa aquas bibit, vel succat fructus, vel folia lambit in aceto: bis immundam lavaturam scutellarum sorbuit; et tamen præter esum cibi firmi sustentatur.

rationem pro ea scripto reddit Auctor,

explicans quotidiana ejus exercitia,

pœnitentiæ rigorem,

163 Opportunis exercitiis et obsequiis, etiam tempore pestis, domesticis ministrat. Infirmos fovet. Nulli detrahit: detrahentibus obviat, et opponendo interrumpit. Semper pedibus nudis discalceata

caritatis fervorem,

A ceata incessit, etiam in alta nive, quando plerumque cives præibant cum palis, sibi gaudenter semitam solo præbentes usque ad valvas ecclesiæ. Religionem nostram et Fratres summe veneratur et diligit : quibus si quis detrahat, in lacrymas et singultus prorumpit. Affectuosissima Soror, omnium Religiosorum prompta obsequio ; liberalis etiam præstantiæ, hilarisque modestiæ semper fuit ; suorum præcipue [amans], et utriusque congregationis S. Benedicti S. Justinæ videlicet et Montis-Oliveti, et pariter utriusque sexus S. Francisci. Curam autem Sororum ac puellarum ita provide, diligenter, et caritative prosequitur, ac si Christo serviat. Nec alicui Sororum quis loquitur præter Magistrum : quæ cum sint numero quadraginta, in tanta penuria temporis sustentantur et abundant. Nihil sibi reservat : licet multa secreto ei offerantur. Non seculari prudentia, sed domestica simplicitate hortatur, indignatur, zelo irascitur, et vindicatur lacrymis pietatis. Verum, Reverendissimi Patres, contigit ut Sacerdos consuetus infirmaretur, et ego, rogatu ipsius venerabilis Sororis, etiam de consilio et voluntate Reverendi Provincialis, zelo pietatis etiam in Sacramentis supplendo obsequerer : quod libentius feci, tamen

item quomodo ipsius Confessarius factus sit,

B ut opportunitate inventa fierem certior, etiam ne forenses sub specie Confessoratus contra nos seditionem facerent, cum ipsa auctoritatem apud Magistratum habeat et plebem. Quod cum artificiose, diligenter, et suaviter intentassem, præ gaudio admirans et non credens tantam innocentiam, fecimus opportune convenire primos ejus Confessores, et direxi etiam illuc nuntios. Inveni de facto miranda, etiam testimonio multorum. Fecimus, non sine expensis, advenire genitricem ejus, cum uno genito et puella, quos sustentamus ; unum Fratrem, aliam inter Sorores, ut simus magis de ejus firmitate securi.

164 Reverendissimi Patres, septem annis continuis mansit in camera sine fenestris, sub tecto, obscura, supra communes *a* latrinas, proxima camino coquinæ, contigua cuidam blasphemæ mulieri ; ubi quandoque ventus lampadem extinguebat, fœtor et fumus afficiebant, affligebant eam afror *b* ceparum et *c* agruminum. Sustinuitque ibi multas dæmonum molestias, et numquam reclamavit, nec fuit ausa contiguæ mulieri et pravæ familiæ detrahere : sed, Faciatis, dixit, Pater, mihi cavernam in crypta, ubi scilicet fodiebantur fundamenta. Respondi : Algore et gelu deficeres, et ego essem reus. Fecimus sibi postea tugurium de tabulis in eodem pavimento dormitorii, in quo lampadem habet semper ardentem, cujus oleo liniuntur infirmi, et in medio figuram proceram Jesu Christi bajulantis crucem, progressusque passionis, et altare : etiam scabellum tabularum, ubi quandoque collisam ac gelidam calidis testis ac lapidibus quasi semimortuam refocillant. Tolerantiam autem et patientiam exprimere arduum valde arbitror, si nulli detraham. Scio Reverendissimi Patres, juxta sententiam Domini nostri Jesu Christi, patriam suis incredulam. Est forte ad propositum tabula Demosthenis adversus Philippum, de lupis, qui petierunt a pastoribus canes.

quam arcte illa septennio habitarit,

a
b
c

C

165 Suaseram profecto et sæpius, ut [curaret] sibi de aliquo maturæ ætatis, et auctoritatis ac doctrinæ, sanctiorisque vitæ providendum, quoniam me utique judicavi indignum, pluresque exposueram etiam cum laudibus. Horruit, piisque lacrymis et sapidis verbis me corripuit. Quia etiam a multis dignioribus Communitatibus, et Dominis etiam Reverendissimis postulatur et quæritur, timui etiam contristare eam, ultra maximum quod ei debemus debitum : quia in veritate plus [conducit] ipsa ad

et quomodo ipse optarit dari aptiorem se Confessarium :

famam Ordinis, quam omnes litterati nostri jam faciant, et pro Prædicatore et Confessoribus supplet. Nec non timui tentare Deum, et negligere ejus innocentes ancillas et sponsas tantæ virtutis. Verumtamen fiat voluntas Dei ; ut fuit professus S. Martinus. Nescio quid futurum sit, et semper timeo in solicitudine. Nec sum magus, sed bonarum artium exercitiis semper audacter intentus, et jam quinquagenarius. Profiteor, sum cultu et veneratione integerrimus Christianus, licet minus morigeratus, communitati Religionis licet inutilis, non tamen noxius, et Dominationum vestrarum veteranus alumnus et familiaris, filius licet indignus. Ex Perusia XXI Octobris, MCCCCLXXXXVII. Hæc Præfatus ipse Confessor, coram illis supremis Patribus et Dominis veridica protestatione de beata Columba deposuit *d*.

D A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

ac denique pro se respondet.

d

166 Reliquum est enarrasse ejusdem Reverendi Patris in sancta constantiam : qui cum pro certo recepisset Beatissimum Papam sic tandem dixisse : Novimus omnino Sororem Columbam sanctæ vitæ ; sed miramur quem elegerit Confessorem : eum quippe audivimus virum boni temporis, utpote qui lætos duxerit dies et annos serenos : et eos qui aderant illico respondisse ; Sagaciores sunt hi tales, Beatissime Pater, si oportuerit experiri, rudibus quibuscumque viris et simplicibus. Aliaque vice, dum coram sua Beatitudine haberetur sermo de præfata Virgine, iterato replicavit, Intelligimus quod Soror Columba est sancta mulier ; sed relatum nobis est, quod quidam Religiosus malæ famæ gubernat eam. Igitur opportunitate inventa, in principio Quadragesimæ, præfatus Magister descendit ad urbem, seque Reverendissimo Legato Umbriæ apud S. Petrum in sacro Palatio humiliter præsentavit, et secretissima quadam ex parte B. Columbæ, non minus exprobravit quam exposuit : postmodum coram pluribus Reverendissimis Cardinalibus ac Reverendissimo Cardinali Perusino Episcopo, Datario, relationem ipsam de præfata Christi Virgine reverenter constanterque ratificavit, et aulicis quam pluribus notum dedit palamque deposuit. Deinde protestatus est : Pro dolor ! inquit, jam veritatem expertus, tantam innocentiam tantamque sanctimoniam ac virtutem mea degeneri conversatione fecisse suspectam, quam aliquando falsis cavillationibus redarguebam ! Utique liquet, quodque advertimus, plurimos ideo piam Virginem offendere, ut in me impingant : quem prorsus indignum conversatione tantæ sanctitatis non immerito judicant : nisi enim quis peccato præmoriatur, in vera vita spirituali esse non potest : domestici quoque non bene sustinent suorum excellentiam. Sed quia caritas non cogitat malum, neque permittit per varias suspiciones et temeraria judicia malum de proximo suspicari ; ideo Christi Virgo [erat] compatiens ei quem opinio lacerabat, ut ipsa a vanis extorqueret eum, et quadam familiaritatis gratia ad pietatem humiliter promoveret. Constat nihilominus, estque indubia apud Catholicos Sancti Martini auctoritas, diabolo repugnantis, antiqua scilicet delicta melioris vitæ conversione purgari.

cap. XLVIII Intelligens se Pontifici minus probari

E

Romam petit agitque cum Legato:

dolet sua causa Virginem vexari,

F

167 Quidam tamen rigidius adversabantur : et conniventibus oculis de Fr. Hieronymo *e* Ferrariensi, Prædicatore clarissimo ejusdem Ordinis, ita interverterant, quasi consimiliter Pontifici maximo habuissent contumacem. Qui nullo pacto tergiversandum duxit, sed sensuit respondere objectis, a quibus tamquam innocens se prudenter absolvit. Disseruit consequenter pro Mathematicis, quæ doctrinalia dicuntur ; et diffinivit, quod Astrologia regalis quidem scientia sit, et media inter liberales Artes ; verumtamen ex propriis principiis non potest

e
excusat se de contumacia,

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

negat Virginis prophetias

A test præsagire luem justi judicis Dei, aut pro quibus demeritis seu facinoribus Deus plectat castigetque flagellis, vel qua pœnitentia placaretur. Culpas quidem mentis aut pravitatem affectus Astrologia omnino ignorat: quæ tamen de facto pluribus vestrum B. Columba prædixit, quibus etiam plura misericordiæ Dei beneficia impetravit. Scientia quidem ipsa potest effectus quosque singulares attingere eminus, quasi prævisos velut in pluribus, si in communioribus corporalibusque causis utcumque relucent: illiusmodi autem particularia contingentia, et ea quæ habent pro causa voluntatem, nequaquam. Sed hæc pro dono, nutu, et arbitrio Spiritus sancti cognoscuntur, qui utique novit quid cuique conferat; et Athanasio teste, in hunc modum gratiam impartitur. Nam plerumque ob vitam actam impurius Spiritus quis dono carebit; persæpe etiam neque illud ille accipiet qui recte vixerit, ne superbia efferatur: et idcirco humilibus Virginibus potius traderetur. Equidem sicut ab ipsa Christi Virgine pure hauseram, ita simpliciter vestræ Dominationi refundebam. Si qua explanaverim, ipsa Christi Virgo interpretata fuerat, vel B eadem annuente ex sanctorum dictis collegi, in utraque serie Scripturæ sacræ vel Divi Areopagitæ, in quibus plura de mystica interpretatione continentur.

ex sua astrologica scientia suggeri,

et Pontifici purgatus Perusiam redit:

168 Denique, gratiis pluribus et eleemosynis a Pontifice maximo donatus Confessor ipse Perusiam rediit, detractoresque recognoscere neglexit (id enim Deo detulit); ex quibus obierunt elingues nonnulli ac suffocati, et quidam etiam in brevi fuerunt varia lue percussi. Quibusdam vero rementitis visum est adulari: Euge, Pater optime, magnæ integritatis et prudentiæ jam comprobatus, velut Sanctus Mardochæus. Sed Chrysostomus est auctor: Omnis malitia confunditur aliquoties ratione veritatis, corrigitur autem numquam; maxime eorum, qui proposito malo non ignorantia peccant, exitus acta probat. Utinam mihi concederetur optio! Difficillimum prorsus arbitror quod valuerim sufficienter exprimere id quod utcumque tentabo. Infernalis namque bellua, princeps ipse omnium apostatarum, meridiana denique incursione superatus, abcondit se in pulvere, ut ibi machinaretur secretum virus: negotiumque tenebrarum sic admodum acrius pugnaret, et velut myrmicoleon involveret formicam frumenta gestantem, Virginem videlicet Jesu Christi, quæ sibi cœlestem æternamque annonam prudentissime præparabat, in ipso actionis itinere oc- C cideret necaretque. Hanc quidem pugnam a primis annis B. Columba non solum timuit, verius horruit ipsum aggressum, sibique refugium Deum lacrymis impetravit. In aliis quidem irritasset ipsa bestiam, subrisissetque hostem; lacessiri videlicet injuriis [cupiens], exprobrari vilipendiis, minis tentari, laniari pro Christo, cruciatibusque affligi: cum pro certo quoddam martyrium ejus vita fuerit; privari autem verbo Dei aut Sacramento minime, sed omnes quoscumque sibi assistere precibus piis indubie mendicasset. Myrmicoleon ipse est Leo formicarum, qui circuit quærens quem devoret. Pulvis, cum sit res arida et opaca, luminis expers inconstansque, idiotis significat; eos videlicet qui sicut non fœtent per lasciviam, ita neque lucent per doctrinam; et si quidem sibi ipsis prosint; nihilominus intelligentia sicci, sunt aliis steriles: quemadmodum enim pulvis igni, ita ignorantia obsistit caritati. Quos etiam significant canes muti, qui nec lingunt ulcera neque valent latrare; unde in quadam glossa: Innocens, inquit, conversatio quantum prodest exemplo, tantum nocet silentio.

expendit Beatæ patientiam

in toleranda simplicium ignorantia:

169 Sacerdos nempe (si interrogatur de lege) doceat, resistentesque convincat: alioquin jactat dignitatem, cujus non exhibet operationem. Spiri- D tualis namque intelligentia non minus est necessaria ad vitam animæ, quam panis ad vitam corporis: aliter enim vitam præsentis seculi incolumes transire nequimus, nisi nos gratia Redemptoris nostri alimento verbi sui reficiat. Namque legimus Mariam illam, aliquando peccatricem, celebratissimum tandem pœnitentiæ exemplum, intentam maximæ dulcedini verbi Domini; quodque suaviter audierit, et intensissimo corde pasceretur Ipsam quoque innocentiæ sceptrigeram Dei matrem Mariam, verbo per aurem Verbum concepisse, et corde mira suavitate conservasse; quæ profecto, Augustino teste, major est mentis quam ventris. Denique Rex noster Christus, qui innocens fuit, et pœnitentiam magnam fecit, tentatori respondit; Non in solo pane Matth. 4, 4 vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Item dixit: Si dimisero eos jejunos, deficient Mar. 8, 3 in via; docuitque et ipse unus maximusque magis ter discipulos suos, atque commonefecit orare Patrem supercœlestem, assiduaque perseverantia precari supersubstantialem panem, qui cor hominis confirmat: inde Psalmo CXVIII, Confirma me in verbis tuis. Censui præterea, piissimi Patres, præmittendum hoc mirabile, quod consequenter dicetur E clarius. Quemadmodum enim huic Virgini renascenti desuper candida columba alluxit, ita obeunti desubtus fervens formica *f* congaudet. Apte quoque: nimirum similes multum sunt, in proprietate naturæ, columba et formica, et præsenti mysterio conveniunt. Scriptum est, Vade ad formicam, o Prov. 6, 6 piger, et considera vias ejus, et disce Sapientiam. Comperietis haud dubie ita rem se habere, quod in ejus natura contra omnia vitia cautela reperitur. Quoniam formica parvum animal est, docet humilitatem; quia solicitum, vitare otium; et providentiam quia providum; et quoniam socias juvat, ostendit caritatem: graditur simpliciter; servans semitas sodalium, præbet documenta justitiæ, et custodire vias Sanctorum: arcto calle incedit, docet pœnitentiam: Contendite, inquit, intrare per angustam Luc. 13, 24 portam: gramen detruncat ne germinet, parat vitare elationem de bono opere: terram egerit de cavernis, suadet paupertatem terrenorumque contemptum: fervorem æstus tolerat, approbat patientiam: et grano pascitur, de quo panis vitæ conficitur, quem qui manducaverit Deo jungitur, hic in sinceritate contemplationis, et tandem cum delectatione perpetuæ laudis.

ostendique Sacerdoti necessariam esse experientiam rerum spiritualium,

et Beatam formicæ comparat. f

F

ANNOTATA.

a Laterinas *semper hic auctor scripsit, apte ad etymon a* latendo *ductum; unde vulgo etiam* Secreta *vocantur: erudite tamen Vossius in Etymologico observat, ex* Lavatrina *verosimilius* Latrinam *per contractionem dici.*

b Afro, *Italis* acidum, *notat: unde hic* Afror *quasi,* acor: *Gallis autem* Afro, *horror*; Affreux, *horridus, terrificus est.*

c Agrume, *iisdem est olerum genus, acrimoniam aliquam habens, ut porri, allia, etc.*

d *Imo ipsemet auctor, licet hic præ modestia de se loquatur in tertia persona. Ast num.* 99 *ad sui ipsius confusionem locutus erat: qui autem hic pro anno* 1497 *se dicit quinquagenarium, infra num.* 222 *pro anno* 1501 *se facit sexagenarium, ut videatur numeris rotundis uti.*

e Savanarola *scilicet, qui licet a concionibus tunc suspensus obedierit, tamen pergebat privatis sermonibus libere insectari Romanæ Curiæ vitia, ejusque reformationem optare, quare tandem anno* 1498 23 *Maji suspensus est; et tum forte cum Romæ pro* Columba *agebat*

A *bat Confessarius, ille Florentiæ jam tenebatur captivus. Vide de eo dicta inter Prætermissos præfata die* 23.

f *Vide infra num.* 203.

CAPUT XVIII.

De patientia B. Columbæ variis adversitatibus exercita, et relaxato tandem Superiorum rigore.

cap. XLIX

Quia virtutem oportet adversis exerceri: 2 Tim: 8

Verumtamen aliqua ideo oportune non frustra præmisi, quatenus ejusdem Virginis tolerantiam patientiamque eo efficacius describere [possim], quo plane certius perspexeram, Difficile opinor uti brevibus, et perfecte absolvere. Est igitur Apostoli vulgata sententia, Omnes qui pie volunt vivere in Christo Jesu persecutionem patiuntur : et teste Athanasio, Fieri non potest, ut quispiam sit et Deo acceptus, et vacet pressuris ac nil patiatur adversi. Procul dubio satanæ voluntas est semper iniqua, numquam tamen est potestas injusta (ut auctor est Gregorius) neque delectatur Deus in pœna : ideo vult nos haberi contemptui exponitque tribulationibus, ut laudetur in nobis : et pro culpa aliquando
B [affliguntur justi], aut ne insolescant causa meriti, vel pro experimento sæpius atque pro majori corona : quod si differatur exterius, ex mala tamen conversatione perversorum perseverat interius jugis afflictio. Ex dictis ergo constat, quia veritas sæpius quorumdam inverecundam obstruxerit linguam ; et cum flecti oportebat et admirari, etiam beneficiis facti sunt deteriores. Animus namque malus, quanto magis veritatem audierit, tanto magis in malitiam excitatur *a*. Quidam præstantes de Romana Curia, quorum insatiabilis animus anhelabat ad potiora, dubii adhuc de Virginis probitate, astutas quasdam feminas, religiosæ opinionis, huc miserunt, observare videlicet Virginem ipsam per omnia, collegium puellarum ejus, et ritum : tentaruntque eam caute in revelationibus divinis, de primatu quem ambirent : quia simulata probitate ac justitia fuissent in magna opinione sui. Sed cum pia Virgo præcognovisset, sub secreto cautum reddidit Confessorem : quos caritative exceptas admisit ad vota. Illæ, impetrato otio, quadam familiari temeritate singula discutere, et secretiora perquirere præsumpserunt, applaudere puellis et a puritate blandiri. Sed a Spiritus sanctus in columbæ specie ostenditur, et etiam ignis : quoniam sic mansuetudini simplicitas inserviret, ut contra culpas etiam zelo rectitudinis accenderetur. Non nisi garrulas vicit mansuetudine, sed adulantibus negavit aditum sui oratorii : et ancilla Christi, sicut intus in corde, ita extra in corpore, non humilis, sed vilis voluit reputari. Negata itaque simplicitate, dolus frustratur ; et redit a legatione vacuus, et solum mentitus retulit, Vitam Virginis pendere in sagacitate Confessoris.

a submittuntur ei Roma exploratrices,

quas illa patienter tolerat,

171 Rursus Scribæ nostri et Pharisæi tentabant ab ea signum videre : et feminam quamdam fistulitam cancri morbo, incurabilem probatam judicio physici, cujusdam Hebræi neophytam, jumento impositam, cum una puella, e Roma direxerunt Perusium: quas penitus seculares, simulato habitu Religionis suæ indutas, deposuerunt ex improviso, curandam in ipso Virginis monasterio, quasi de tam evidenti miraculo non posset dubitari : quæ itidem pietate simulata, non fidei devotione, sed ambitione curiositatis alienæ, miserabiliter lamentabatur. Cumquem B. Columba eam videretur horrere, inscius Confessor eorum quæ ipsa præcognoverat suadebat pro hospite. Cui Christi Virgo respondit : Peccatrix sum, Pater, nequaquam tanti meriti : etiam vobis secreto denuntio, eas nullius esse professionis, et puellam spuriam, et in brevi morituras. Sicut et D contigit. Ipse tandem oneri obvius, coegit eas sibi providere extra septa monasterii. Nec aliud signum illa adultera generatio meruit, quam signum vomitus sanguinis, sicut narratur inferius. Equidem prophetia injustis aliquando, sed non incredulis datur ; et pariter signa humiliter implorantibus ac devote credentibus, tentantibus minime. Damnabile prorsus judicium, quia tantæ innocentiæ et austeritatis exempla non confunderentur : validiora enim sunt exemplo quam verba.

rursus alias simulato habitu submissas

quales sint cognoscit.

172 Quidam præterea de ipsa civitate viri, quibus imminebat cura monasterii, dubii de successu, sensu proprio et opinione tentaverunt, præter voluntatem B. Columbæ, alterare suavem rigorem Virginum Christi ritumque simplicitatis, et inductam ab ea communitatis paupertatisque Apostolicæ normam frangere, inceptum profitendi modum variare, grammaticalibus instruere et cantu, consuetudinesque nonnullas suspectas innovare, arbitraria præsumptione flagitabant. Quamobrem afflicta plurimum ancilla Christi, dicebat cum Apostolo : Timeo, ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri et excidant a simplicitate, quæ est in Christo Jesu. Quo tempore liliorum fasciculo de polymito *b* ope donata fuerat, in quo E præsidens columba insidiatur clandestino serpenti. Curaverat enim pia in Christo nutrix, ut sibi amore non timore jungerentur, in omni dulcedine et cordis desiderio in Religione eas nutrire ac firmare ; ut sic ex amore stabilitæ non de facili propter tribulationes evellerentur. Sed de grege insurrexerunt morbidæ quædam pecudes, utpote quæ fastidirent latratus canum, nec horrerent ululatus luporum rapacium, [ut audirent] sibilos serpentium, Eritis scilicet sicut dii, scientes.

Dum disciplinam monasterii innovari vetat,

2 Cor. 11

b aliquæ ab ea deficientes

173 Novissime ancilla Christi facundum sermonem audierat ipsa die de invicto Martyre Divo Vincentio, domumque repetebat, ubi nephias *c* ventus subito turbine superbiret; importunus videlicet nuntius, qui ex improviso eam censuris invasit, et a cura puellarum Sororumque suarum deposuit, et pœnis ecclesiasticis astrinxit : ne amodo alloqueretur aliquem ex Fratribus sui Ordinis, præter quemdam sanctæ rusticitatis virum, cui tantummodo etiam confiteretur. Receptis igitur mandatis patentibus trepida venit ad ecclesiam, et seni suo consueto Confessori protulit. Dum autem legerentur, ut audivit, sub pœna privationis gratiarum, illico ingemuit, dicens : Heu! privare me gratia! Sic me pe- F nitus solam dereliquistis? pieque lacrymata est. Vere ex magna adversitate etiam justorum corda interdum commoventur, et ambiguitate anxietatem incurrunt mœstitiamque. Remanserat namque pia Virgo quasi infans negata matre, quasi ovis per devia sine pastore, quasi invalidus senex desolatus omni podio. Pridie Confessorem ipsum præoccupaverat in verbo Domini Jesu pendentis in cruce, Heli, heli, lamasabathani (nec ab re); et ipse plures sensus adduxerat ex dictis Sanctorum, nil istiusmodi suspicatus adversi. Fatetur nihilominus, illico se acerbe confossum supremoque dolore, ex compassione pietatisque zelo. Simplex autem Columba, demissis quidem piis luminibus, senem ipsum consuetum Confessorem etiam intueri timebat, neque de cetero ei loqui ausa fuit aut respondere. Et si quorumdam Dominorum nutus cooperarentur, magis quam iniquorum malitia (ut constat ex sequentibus) passio ejus propter hoc non minuebatur : quam enim non prævaluerant promissis blandis a Perusia extorquere, avellere satagunt adversis, ut saltem incommodis perplexam consequerentur. Ipsi vero Superiores, truces, favoris cupidi, et forte *d* majestate

c faciunt ut e regimine deposita

etiam suo Confessario privetur,

ut tandem Perusia posset avelli.

d

A jestate oppressi, non usquequaque caritatis normam [tenuere] pietatisque regulam, sed juxta malitiæ impetum secundavere profane : cum postmodum affirmaverint, importunis quorumdam civium petitionibus satisfecisse ; et fortassis eorum, qui monasterium B. Columbæ etiam in horrea publica tentaverant abdicare. Sed amentia potius quidam percussi, aliqui suis caris orbati membrisque privati, dederunt evidentia signa persecutionis iniquæ. Quidam dum ordirent succisi sunt, perinde non nullis etiam [accidit] suprema calamitate confusis.

cap: L

174 Maxima quidem tribulatione oppressa Christi sponsa B. Columba electum ex millibus, super omnia unice sibi dilectissimum, decorum sponsum Jesum Christum, orationibus pulsat lacrymisque, atque ad illum oculos figit. Nititur, quemadmodum consueverat, postpositis quibuscumque ad consensum præcipientis. Obedientia namque omnes virtutes includit, redditque meliores : quam utique Doctores sancti censuere eo majorem, quanto magis contra motum proprium sequitur alterius imperium. Igitur patienter exequitur quæcumque injuncta, neque cessit etiam suasa replicare. Patientia equidem cum B caritate custos est et ipsa virtutum. De supernis inspector Deus et D. N. Jesus Christus, qui sibi dicatas sponsas omnibus membris cautius servat ut pupillam oculi, diligenti cura obumbrat scapulis suis ne æstus peccatorum noceat, ne ventus tribulationis conturbet, quin potius gaudium præbet et constantiam ; ubi deficimus ipse supplet, suis pennis de virtute in virtutem proficere facit, atque in suis humeris gaudens ad cœlestia portat. Ideo etenim ille sanctus Antistes *e* piæ Virgini Columbæ de Psalmo, Qui habitat, olim præfinierat. Et ipsa nimio gaudio quandoque prorumpens eructavit; Est mihi et Psalmus ipse dulcissimus, In conspectu Angelorum psallam tibi, Domine Deus meus: Multiplicabis in anima mea virtutem.

Solatio habens Psalmos aliquos, e

175 Supervenerant itidem de Reate litteræ cujusdam devotæ mulieris, Cæciliæ videlicet, de qua *f* præmiseram, quod pia custodia servasset præfatæ Virginis nonnulla relicta; quæ nihilominus terrore nimio exturbata, cuncta deposuerat in monasterio Sororum, eo quod iconam ipsam B. Mariæ affatim lacrymantem diutius conspexisset. Signum profecto evidens adversitatis B. Columbæ, nec non et postmodum ipsius civitatis Reatinæ : quod pro certo et contigit. Exarserat admodum [gravis seditio] quorumdam artificum, lue sequente, nec non et Sacerdotum. Denuntiaverat ideo pia mulier, ut de C tam ardua re consuleret B. Columbam. Sed nec ipsa neque plures alii meruerunt habere responsum ; quia parvipenderentur, sive a proximis civitatibus venissent aut a remotis : nam ad arbitrium eorum [urbs] devenerat, qui signa et visiones illius tamquam somnia vana exprobrassent ; simplicitatemque ejus superstitiones arguebant, et omnibus sua singularitate gravem, quasi totam ejus vitam fastidirent. Quæ a garrulis femellis didicissent istiusmodi monitis regulabant ; non Sacerdotali gravitate, sed rudi sermone atque insipida dicacitate remordendo stimulabant ; murmurationes quorumcumque ei veluti petræ scandali improperabantur ; adductoque supercilio ad communem ciborum pastum pervertere, et commodi usum prosequi, instantius suaserant : sicque profani patientissimam Christi Virginem prolixius tormentabant.

intelligit B. V. imaginem illacrymasse

suæ et Reatinæ urbis calamitati.

176 Spectabat senex in magna compassione eximiam virtutem Virginis et longanimitatem, sui iterati sermonis memor, quo aliquando piæ Virgini fuerat imprecatus ; videlicet, Det tibi Deus, Virgo Christi, hic amplius semper adversa, et misericordiæ proventum quod possis sustinere, ut tandem in cœlestibus celebrioribus triumphis potiaris. Expertus quidam passim quia continue ingruentia mala succederent, de tranquillitate omnino diffidebat. Hic Consolationis gratia, per quamdam matronam venerandam, Virgini multa devotione junctam, tale ænigma detulit. Aromata quanto amplius conteruntur, tanto magis olent et diffunduntur : quasi dixisset. Exagitatus tribulationibus, meritis effertur, et coactus innotescit in exemplum. Verum ipsa humilis admodum illico respondit : Plerumque, si nimis terantur, vento dissolvuntur : Id est, in tribulatione deficimus, si Dei adjutorio non sublevemur. Quæ nequaquam de se præsumens, addidit : Orate pro me. Etenim Dei timor occupaverat eam : timor quidem Domini sanctus, quo justus quanto ardentius diligit, tanto solertius offendere cavet. Illustris perinde Ducissa Vigiliarum D. Lucretia *g* Borgia, Gubernatrix eo tempore Spoleti et Fulginei, cui propitia admodum fuerat Pontificia majestas, utpote filiatione junctæ, sagacius observabat, si quo modo piam Virginem hinc avellere potuisset, vel devotione sua, vel ut applauderet instantiis alterius communitatis : tentaveratque eam clam litteris per Thesaurarium Apostolicæ Cameræ ; Primoresque civitatis astrinxerat precibus, magnamque instantiam fecerat, ut saltem circa confinia et Montem falconem *h* paulisper crederent alloquendam. Sed senior obstitit, satisfecitque Ducissæ prudenter, sæpiusque intentatum exturbaverat.

Compatiens et Confessarius, D

solatur afflictam:

g impedit ne Perusia evocetur : E *h*

177 Communicaverat eidem ipsa Christi Virgo, cum nutasset de ejus discessu, sub secreta revelatione, quod numquam a Perusia civitate discederet. Ad præsidentes autem sui Ordinis iterato querelas ipse deposuerat, idcirco quod Christi sponsam penuria congrui Sacerdotis tot annis afflictam neglexissent, ut saltem jam maluissent sua pietate providere, quam diutius resistere Spiritui sancto. Profecto Spiritui sancto resisti eumdemque contristari sacri Doctores asserunt, quando ille in quo est Spiritus sanctus contristatur : non solum enim eorum apostatarum sacrilega et execranda testimonia profanum fuit aliquo modo admittere ; verum etiam et Pastoris auctoritas fuit indiscreta. Sive enim voluerint experiri acerbius, seu cupiditate favoris adducti tentarint præbere occasionem, juxta optatum præfati Potentatus, quocumque pio eorum desiderio, Sanctam pro certo Christi sponsam angariaverunt, et adeo Spiritui sancto restiterunt, ut hactenus pietati minime acquiescerent. Qui tandem veritate correcti, rescripserunt; Deus patientiam ejus et constantiam voluit ita probari, ut fulgentior auro elucescat : ego quoad potero piis illius votis vestrisque numquam me defuturum polliceor. Relaxaverunt cum ea rigorem ; quod posset de cetero ad nutum Confessoris loqui etiam cum Fratribus Ordinis, cum præfato vero sene minime. Qui licet, ut præfertur, tantæ sanctitatis contubernio se judicasset indignum (quia etiam alios irreverenter amoverat, fatebaturque se merito a familiari ejusdem obsequio reprobatum) numquam tamen fuit in caritate diminutus, sed cultus reverentiam devotius auxit, quam veluti veræ sponsæ sui Domini sperat continuare etiam in æterna vita. Extimuerat pro certo eam neglexisse, quia et quosdam noverat, qui proposuerant corde aliquando ac expresserant verbo eam deinceps cum omni caritate prosequi, eam adversis tepidos despexisse, heu ! in brevi percussos a Deo quasi repentina morte.

informat denuo Superiores

F

seque amotum fert patienter :

178 Multa tamen signa per idem tempus sopita, et plures revelationes neglectæ fuerant, vel melius ut dixerim suffocatæ. Signum, velut inquit S. Basilius, est alicujus rei mirabilis et occultæ indicativum, visum quidem a simplicioribus, intellectum vero

dolet interim defectu directoris multa occultata fuisse,

A vero ab habentibus exercitatum intellectum. Qui igitur hujusmodi imaginarias visiones sanctasque apparentias intuentur, indigent viris validam mentem habentibus in sacris eloquiis, nisi communicaretur alicui interpretatio per donum Spiritus sancti. Qui videlicet intellexerint naturas rerum proprietatemque, nec non ænigmata Sanctorum castigata interpretatione, cum auxilio sanctæ discretionis ac doctrinæ; his contingit plerumque, sicut ei qui simul dictat pluribus scriptoribus diversas materias, ubi etiam exigitur experientia personarum. Rursus, quia non semper prophetis adest spiritus prophetiæ, ideo et ipsa Virgo fuisset locuta sæpius juxta simplicitatem suam puellaremque notitiam; revelassetque miranda aliquando etiam infimis personis, prout agebatur a Spiritu sancto, quæ neque postmodum ostentando replicasset. Quare multa referuntur quæ omnino ignoravimus. Amplius nuper visionem passa, non interpretabatur: vel quia non accepisset, sive quia ipsa opportunis causis suspenderet: unde et cum importunitate instantibus aliquando respondebat, Non plus: cedebatque molestiæ. Tamquam expertus refero. Nempe cuidam Reverendissimo Cardinali et Legato de latere, interroganti de sedente eo tempore summo Pontifice et de suo immediato Successore, post aliquot dies præstolanti respondit, fecitque inter alia de anteriori medietate galli replicatum sermonem, iterabatque figuram: cujus si intellexissemus convenienter naturam, juxta interpretationem Sanctorum, præcognovissemus utique etiam novissima illius Pontificis, quibus ignorantibus fuit etiam successus occultus. Nam anteriori parte galli figuratur basiliscus, qui ideo a sacris Doctoribus mitrati filius describitur, ut Pontificis genitus significetur. De successore etiam præviderat consequenter: quia scilicet coram ea hinc inde armatis exercitibus, ipsa puerum, vestibus azurinis *i* indutum, super suum gremium pultæ *k* pabulo cibaret, quam tamen ipse illico revomeret. Namque frequenter in ejusmodi visionibus ipsa rationalis Virgo Columba significaverat sanctam Matrem ecclesiam: sed quis alumnus puer, et qui fuerant pugnaturi coram ea, et quid per vomitum subitum pultæ significaretur, ignoravimus omnino: ea tamen Pontificatum Pii Tertii expresserant *l* evidenter. Induxerim hoc exempli gratia, quia Legatus seorsum et ego suo nutu pariter, cum de interpretatione perplecteremur, ipsa subridens, elevatis scapulis ac demisso capite dixit, Non plus. Tanto C itaque majoris longanimitatis et patientiæ Christi sponsa clarior probatur, quanto rusticioribus incredulisque viris diuturnius ac strictius religatur, acerbiusque retunditur.

cum illa sæpe se non explicaret,

B

th uti cum Pii 3 Papæ Papatum prædixit.

ANNOTATA.

a *Balestra hæc omnia quæ sequuntur refert lib.* 2 *cap.* 4, *tamquam gesta ante accessum Pontificis Perusiam, quod probare nequeo.*

b *Existimo flores illos, ex versicolori serico, factos indicari; quod non satis assequens Leander, eorum mentionem facere prætermisit.*

c Nephias ventus, *puto legendum* Cæcias, *qui est Euroboreus, nubes non dispellens, sed adducens.*

d *Auctoritatis scilicet Pontificiæ aut ministrorum ejus.*

e *Utique Hispanus ille, de quo supra num.* 29.

f *Vide num.* 49 *et* 131.

g Lucretia, *Alexandri VI filia notha a Joanne Sfortia Mediolanensi repudiata, Aloysio Arragonio Alphonsi filio elocata fuerat (a quo videtur retinuisse titulum* Ducissæ Vigiliarum *vulgo* Bisegli, *in Capitanata regni Neapolitani provincia) quo forte jam tum occiso, ad ditiones Pontificias se reverterat, postea* D *Alfonso Estensi Ferrariæ Duci nupta, ut refert Platina.*

h Mons-falconis, *jam inde ab anno* 1300 *corpore* S. Claræ *nobilis, et hinc forte prætextus sumptus illuc invitandi* Columbam, *quasi causa devotionis. Colitur illa* 17 *Augusti.*

i Azurinus *id est*, Ceruleus.

k Pulta *Italis*, Puls *est.*

l *Etenim mortuo Alexandro, Cæsar Borgia suas; Cardinales, suas quique copias habuerunt, nec tamen ad manus ventum est; sed pacifice celebratis comitiis electus quidem fuit Franciscus Piccolomineus; ita tamen senex, ut nihil firmior esset puero; unde etiam obiit ante expletum primum sui Pontificatus mensem, secundum Platinam.*

CAPUT XIX.

De mystica quadam illius pictura; et aliis nonnullis ejus actis consideratione dignis.

Convenienti loco hic introducitur de icona quadam et conformi imagine B. Columbæ, firma admodum conjectura sanctitatis ejus, virtutique illius omnino consentanea; quam generosa quædam Domina, re et nomine Honesta, e Senis clarissima civitate Perusiam detulit. Opinor equidem eam ejusmodi visionem passam. Constat pro certo cœlesti nutu depictam, et quocumque modo processerit instinctu Spiritus sancti, eamdem fere Virginis staturæ: [Hanc] annuis diebus Divæ Catharinæ Senensis in medio ecclesiæ, ante suum altare, floribus lauroque cultam, celebrem, celsamque pendentem consueverant elevare; quatenus cœlitus emissam patulo describerent, ejusdemque Virginis omne certamen prædicarent: quam denique rosis redimitam, post felicem ipsius Virginis obitum, primam super altare veneramur; in qua profecto mirum Dei opus ostenditur, et tanto majus quanto amplius cogitatur. Pater itaque in lata quadam superficie, circa medium cujusdam desertæ convallis, imago stelligeri Divi Patris Dominici, humi quiescentis in crepidine montis super manum dextram, et servantis codicem sinistra: inde cujusdam cultæ ac putatæ vitis magnitudo consurgit, elevata a cacumine montis, fere contigua cœlo, cujus palmites pubescunt in gemmas, in quibus rutilant ejusdem Ordinis Professores egregii, Doctores mundi, cœlibesque Virgines liliis candentes. In fastigio media Maria Dei Mater, præferens manibus habitum candentem et mantellum nigrum. Ad lævam vero est imago B. Columbæ, in campestri veste, id est habitu de pœnitentia, capite revoluta sudario, elevatis brachiis extensisque manibus: erecta facie fixisque luminibus suspicit de convalle; quæ quasi tracta currens pedibus nudis, almæ vitis afflagitare videtur accessum. Ex opposito est effigies ipsius Dominæ Honestæ, flexis genibus manibusque junctis, orationis a signetis pendentibus quasi precaretur.

cap. III E

Pictura mystica,

repræsentans vitem Dominicanam,

F

ad quam Beata videtur accurrere,

180 Ultra se objicit quasi virens et amœna quædam planities, irrigata amne segetumque ferax, ac floribus vernans, onustisque fructicibus. Est quidem primo et hoc mirabile: utpote si voluisset quis Reatinum solum describere, B. Columbæ patriam, nequaquam melius expressisset, quam icona ipsa præferat. Sed age obsecro perspiciamus mysteria. Namque mons in deserta convalle, est ipe Deus et Dominus noster Jesus Christus, maximus ille magister ac de humilitate cordis præcipuus doctor, qui clamat, Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Et pro certo placet justitia et caritas, sed specialiter placet humilitas; Respexit, inquit Maria humilitatem

plantatam in convalle humilitatis,

Matth. 11, 29
Luc. 1, 48

I. SEBAST. CONFESS. EX MS.

A humilitatem ancillæ suæ. In eo requiescit vespertinus Stelliger, clarum scilicet lumen Ecclesiæ, in dextra videlicet recubans æternæ vitæ, ubi potitur cœlestibus bonis; eo tamen loco relatus in Sanctorum Catalogo sub Gregorio Nono Pontifice maximo, humillimus ipse Dux Ordinis Prædicatorum. In crepidine montis: quia in omni austeritate voluntarius mendicus, residet medius, tamque prædilectus filius, in officio Filii Dei veridicus successor, et Apostolicus. Sinistra, id est in suæ præsentis successionis Catholica serie, doctrinam veritatis: approbatamque Sanctorum sanctissimam in assiduo conflictu constantissime conservat. *et palmites instar candelabri extendentem,* Palmites autem ex vite procedentes ita consequenter utrimque multiplicantur, sicut calami candelabri luminis in tabernaculo Dei, ejusque formant figuram et sortiuntur ministerium. Namque et illud ductile purissimi auri, liliis, sphærulis, scyphis atque lucernis perfectum legimus, Lilia namque redolent castitate imputribili, Deo per bonam conscientiam, proximo per bonam famam: Sphæra paupertatem astruit, ideo et palmites flectuntur in rotundum: unica enim clauditur superficie, et planum tangit in puncto. In Scypho recipitur salutis potus, Doctrina, quæ calet in se et B inflammat lucetque aliis, ac lenit et urit, sicut linguæ canum tuorum. Culti sunt palmites et purgati superfluis, ferro suæ sanctæ institutionis: ideo filios suos non degeneres, sed sanctitate perfectos, puritatis et doctrinæ magistros, omnique genere virtutum ornatos extollit, ut sincerum cœlestis lætitiæ vinum indeficienter mundo propinent.

181 Innocentes itaque virgines cum claritate doctrinæ, de stipite humilitatis ac de culmine caritatis Christi, transcendunt ad fastigium omnium gratiarum, honorisque et supremæ honestatis; circumdantes proinde Sanctissimam Dei Matrem, alumnam specialem, per quam divinæ bonitatis sortiti sunt habitum, et assiduæ protectionis custodiam. *in qua Virgines circumstant desuper sedentem Deiparam, Cant. 2, 1* Qui florem ostentant et lilium, eum videlicet qui dixit, Ego flos campi et lilium convallium; Christus nempe Prædicator fuit, et Virgo, et Martyr perfectissimus in omni genere virtutum: Christus flos omnium florum, et non solum montium, id est sublimium Sanctorum, sed etiam vallium id est simplicium: sic enim habet Ecclesia flores electorum, sicut cœlum stellas. Rubet quidem in Martyribus, candet in Virginibus, viret in Confessoribus, pallet in Pœnitentibus, rutilat in Prædicatoribus. *tamquam florem campi:* En lilium convallium, id est decus et gloria humilium: C Ego, inquit, sum flos campi: vox tubæ clangentis, vocantis ad strenuitatem certaminis. Accingaris, o Columba: illis fragro suavius et verno jucundius, qui pro me certant fortius et laborant fructuosius. Ego, inquit, sum flos campi: vox tubæ vocantis ad laborem agriculturæ spiritualis, qui palam me exhibeo omnibus ad cognoscendum, inveniendum, et obtinendum. Campi, eorum scilicet qui per caritatem ad alios sunt extensi, per æqualitatem justitiæ et latitudinem benevolentiæ in operibus pietatis. Hinc profecto colligimus, utilius fore quibusdam et magis expedire eorum saluti sic collegiatim convivere, quam in solo contemplationis otio arctari clausura.

182 *his autem jungitur B. Columba:* In sinistra igitur fuerat eo tempore B. Columba, id est in adversitatibus præsentis vitæ: in medio deserti, id est regularis pœnitentiæ; in veste candente et mantello nigro, quia teste Ambrosio, Nemo ad certamen virtutis admittitur, nisi ablutus maculis gratia consecretur: Christus enim in deserto provocat diabolum, et in athletis jubet agones, qui victor in æternum tandem Sanctorum vertices coronat. Jungitur ergo fortibus B. Columba, et vigilat in castris, statque in acie innocentium. Candor talaris vestis, est perseverantia innocentiæ; interius videlicet candida et formosa decore virtutum in D oculis Dei, exterius nigra tribulationibus et pressuris ventisque urentibus ac rigore pœnitentiæ insipientiumque opinione. Capite revoluta sudario, id est stabilita fide; Elevatis brachiis, id est constanti spe et forti conatu; Extensis manibus, id est multiplicatis sanctis operibus; Facie erecta, nulla scilicet brutali inclinatione curvata; Fixis luminibus, intellectu videlicet et affectu in Deum tantummodo ordinatis; Suspicit, id est se ad cœlestia erigit; De convalle, de profunda scilicet humilitate cordis; Quasi tracta currens, videlicet per infusionem gratiæ blandita beneficiis et exemplo provocata. Et nihilominus trahimur, cum tentationibus ac tribulationibus exercemur: currimus, cum internis consolationibus et inspirationibus visitamur. Peregrinatur nudis pedibus, quia affectu manifesto seculi blandimenta calcaverat, et velut fugiens terrena despexit. Æstuans ferebatur ad umbram spectatæ vitis, id est in imitationem operum: ideo etiam præcucurrit, ut sodales adolescentulas, imbecilles et novitias, quas Honesta ipsa ibidem repræsentat, provocet ad cursum: qui enim amat ardentius, currit velocius: ibi enim sunt reposita omnia spiritualis vitæ necessaria; diversæ videlicet intelligentiæ Scripturæ sacræ E ad reficiendum, opinio et odor conversationis et prædicationis ad delectandum.

183 Eia, Sorores, non terreat nos afflictio nec tribulatio: quia per hoc virtutum pulchritudinem acquiretis. *quam ut imitentur filiæ, Joa. 15, 1* Sequamini vestigia, tenete normam, æmulamini virtutem, et morum apprehendite disciplinam. Vineæ florentes dederunt odorem suum. Audite dicentem, Ego sum vitis vera, et vos palmites: et rursus in Canticis: *Cant. 2, 14* Surge, amica mea, speciosa mea, et veni; columba mea, in foraminibus petræ, id est in vulneribus pedum et manuum Christi; et in caverna maceriæ, id est in fossura lateris Jesu Christi; Hanc vitem etiam figurat arbor perExion, quam columbas incolere dicunt physici sicut ante præmittitur, illiusque fructu refici, umbra requiescere, ramis protegi, atque a crudeli dracone tueri. *sub umbra Sponsi, Auctor hortatur:* Ipse est procul dubio lignum vitæ, plantatum secus decursus aquarum, qui floret et fructificat in medio paradisi. Sud umbra ejus reclinaverat B. Columba, sub protectione videlicet et refrigerio sui dilectissimi Sponsi: sub illius protectione secura, sub refrigerio quieta, sub odore lætabunda. Christus Jesus fortis protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegimen ardoris, umbraculum meridiani. Fructus ejus, id est Corporis et Sanguinis illius perceptio, dulcis gutturi, id est intimæ affectioni suæ: qua reficiebatur sustentabaturque in via peregrina- F tionis: quæ ultra, quasi per interminatam incomprehensibilemque distantiam, apparet. Planities, semper virens et irrigua, multiplici florum varietate decora, ac plurimorum fructuum feracitate referta, indicat cœlestem patriam, ubi est dilectionis æqualitas, pax et securitas, ac omnis pulchritudinis diversitas, et omnium bonorum laborum plenissima et superabundans retributio: quoniam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se. Inde Christi sponsa, ut primo præfertur, de deserto videlicet, Sanctorum Patrum dulcissimam audierat harmoniam.

184 Opinor pro certo et aliud ibidem mysterium contineri. *cap. LII* Etenim gregatim volare, alienos pullos nutrire, errantes sibi aggregare, etiam lapillos comedere, proprietates columbarum sunt. Et B. Columbæ in revelato deserto quondam apparuerant trium Religionum approbatissimi Fundatores, quos aliquo modo debuisset imitari: et rursus apud sacrum regenerationis fontem, ecclesiam quamdam protinus supra

A supra montem ei delegaverant. Hic vero de convalli ad montem in germen Sanctorum jungitur, et volucres cœli habitant in ramis ejus. Ex minimo quidem semine sinapis, fit quasi munita civitas posita supra montem. Puto igitur munere Dei eam fuisse exordium reformationis Collegiatæ vitæ Sororum de pœnitentia B. Dominici, observantium tria vota, præter otium clausuræ; vacantium videlicet contemplationi et operibus misericordiæ, in excercitio manuum ac mendicitate: qui modus a quibusdam judicatur securior, redditurque in tempore celebrior. Idem astruit hoc quod sequitur. Nam sub eodem tempore, ardua quadam vehementis terroris causa perurgente, Primates nostri et Magistratus refugium fecerunt ad B. Columbam: qui frequenti conventu convenerunt in oratorio monasterii, ubi aderat ipsa cum pluribus matronis. Primores igitur exorditi precibus instabant, reliquis pariter subsequentibus, ut ipsa consueto orationis patrocinio succurreret imminenti periculo. Quibus omni cum mansuetudine auditis, aperuit ipsa os suum, et magna quadam auctoritate loquebatur, sicut etiam erat apud omnes in magna veneratione: fecitque gravem perfectumque sermonem, exprobrando blasphemias Dei et Sanctorum, nec non calumnias in servos Dei, execrando similiter eorum ingratitudinem de impetratis per eam sæpius beneficiis: quoniam Collegium suum, quod in patrocinium publicum adoptaverant, ipsamque obsequiosam nutricem piamque in Christo matrem eorum filiarum, nihilominus negligerent, incommodis potius recognoscerent ac pressuris, ita ut etiam Sacramenta mendicasset. Petitioni tandem eorum misericorditer annuens, exposuit summe opportunas, ad securam custodiam civitatis, Religiosorum *b* fortellitias, Dei arces contra spirituales nequitias; atque devotis precibus cum puritate vitæ placare vim justi judicii Dei, servare justitiam ac pietatem proximi, et indulgentes sumptibus vanitatis essent liberales cultui Sanctorum. Induxitque nonnullas populares processiones, ad quas non solum de conventibus, sed etiam de monasteriis utriusque sexus Religiosi convenerunt, plene tandem assecuti quod optabant. Quod igitur sua monasteria ecclesiasticas fortellitias nominavit, hoc itidem signo comprobatur, quoniam primum ejusdem Virginis monasterium, ex lapidibus cujusdam vetustæ eminentisque fortellitiæ, fundatum fuerit.

deinde meditatur quomodo ipsa electa sit ad reformationem 3 Ordinis,

quem a Perusinis non satis foveri ipsa queritur,

B

b

dicens monasteria pro arcibus esse.

185 Suspicit Christi sponsa, quasi in aere rapta, quæ sola sederat, id est fuerat in amaritudine; admirans circa collum (id est firmum propositum, quo Deo jungimur sicut capiti) varios colores, id est diversitatem donorum et gratiarum; et rostro, id est oratione, fulcierat plumeculas, id est internas inspirationes ordinavererat; in regimen volatus, scilicet altæ contemplationis atque permodicæ degustationis et umbratilis æternæ suavitatis. Neque enim anima in hac vita pati potest ut summis jugiter insistat, eo quod terrestris corporis et gravis conjugium sit sortita. Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, et resident juxta fluenta plenissima. Lactœ sunt lotæ, per sermonis dulcedinem et vitæ innocentiam: resident, id est jugiter irrigantur, juxta fluenta plenissima divini eloquii: ubi cognoscuntur insidiæ accipitris, id est rapacis hostis innocentiæ. Quod autem Columbæ potantes non resupinant, hoc est, quia innocens credit omni verbo, neque vacillat elevato capite; auditumque verbum Dei in patientia custodit, avide haurit, et ad cor suaviter attrahit. Die nocteque meditatur, in prosperis scilicet et in adversis; quemadmodum omnes præfatæ Virginis Confessores testificantur in Christo Jesu; ipsam Christi sponsam B. Columbam, multis annis, cupido corde, hilari animo atque supremo conatu, certa facti evidentia ultra quam valuerint explicare, in omnibus virtutibus perseverantem, devotione integerrimam, oratione ferventem, meditatione assiduam, et in divinis laudibus semper occupatam; et quod videtur mirabilius, neque prosperis favoribus vulgaris adulationis, seu importunis instantiis popularis auræ, neque adversis, neque cruciatibus unquam a sanctis operibus reddebatur suspensa, aut assiduitate fastidita.

C

Rursus auctor considerat in ea proprietates columbæ,

D

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

186 Cruciabatur utique et sæpius intenso dolore dentium ac maxillarum, eo quod cum magna vehementia et affectu hortaretur proximum, nec satiaretur colloquiis divinis. Affligebatur perinde et dolore stomachi, quia, propter assiduos raptus, arida nimis reddebatur via anhelitus et multum sicca, quam refocillasset potu aquæ, cujus denique frigiditate vecordia plurimum reddebantur allisa. Referunt præterea præfati Patres in Christo, quosdam eorum priori tempore, ob tenuem exiguamque complexionem talium, sæpius festinasse prævenire horam celebrationis Missæ, eo quod non possent præ debilitate differre: cumque postea gustassent de mellitis micis spiritualis sermonis præfatæ Virginis, robustiores deinceps effecti, extincto fere omni appetitu, post Vesperas etiam solito parcius reficiebantur: quia divinæ pabulo lectionis intenti, famem corporis ita neglexerant, quod æquanimiter expectassent alteram diem; pinguiori alimento, condito verbis suæ sanctæ collocutionis, admodum saginati. Gaudebatque Christi Virgo ultra quam credi possit, si quem eorum, exponendo vel interpretando, dulcedine spiritus vidisset lacrymantem: nam carbones desolatorii mutuo se incendunt et inflammant: solus quisque relictus, extinguitur. Comminiscitur eorum pius ipse senex, quando illis annis ad pedes ejus totum majus Breviarium Christi Virgo perlegerat. Interrogantem vidisses, et quandoque respondentem de maximis Dei beneficiis, creationis scilicet et redemptionis ac de suprema caritate Christi: et dicto, Dominus meus et Deus meus, illico raptam in extasim; de fide et spe ac longanimitate Patriarcharum, sicut per annum occurrisset, ac de tolerantia Martyrum; de munditia Sacerdotum, præcipue Sanctorum sui Ordinis, atque de eximia virtute Sanctarum Virginum Congaudensque sæpius, Beati, inquit, vos Sacerdotes Dei: manusque devotius deosculata fuisset pro gratiarum actione (de quo superstitiosi quidam scandalizabantur, quod tamen observatum legimus diligenter a S. Francisco) pro quibus etiam prævenisset *c* S. Laurentium, si de cœlo descendisset. Hilari facie Christi Virgo congaudebat etiam parvulis, et admodum ei complacuit infantilis simplicitas. In Vovendis *d* frequentius supperaddebat, Credo in Deum, et injungebat imagines cordis. Si quis suas simplices meditationes et sancta colloquia derisisset, tristabatur: nec ingeminasset exempla Sanctorum, sed quasi resipisceret quod inter porcos jecisset margaritas. Et talia multa essent, de quibus potuisset ædificari caritas vestra: hæc jam pro parte dicta sufficiant: ad Historiam revertamur.

explicat ejus corporales dolores,

E

colloquiorum piorum energiam,

et reverentiam erga Sacerdotes.

F

c

d

ANNOTATA.

a Signetum *Italico idiotismo diminutivum a signo, hic autem* Signeta orationis *intelliguntur sphærulæ precatorii serti.*

b Fortellitias *Itali hodie* Fortezzas *vocant*, *Galli* Fortresses, *Hispani* Forteressas, *id est arces, munitiones, castella; a communi Latina radice* Fortas, *quasi* Fortutidines

A

A. SEBAST. CONFESS EX MS.

Fortitudines; *quemadmodum etiam et in aliis linguis, juxta cujusque idiotismum, vulgariter appellantur.*

c Prævenire *hic sumi videtur, pro* dimittere, deserere.

d Vovendas, *intelligo* Missas votivas.

CAPUT XX.

Novum Confessarium nacta Beata, mortis suæ diem intelligit: seque ab Epiphania ad Ascensionem Domini disponit, extrema monita Sororibus relinquens.

cap. LIII Favente Cardinale Legato a

Legitime certaverat ancilla Christi, ideo accesserunt Angeli et ministrabant ei. Teste etenim sancto Hilario, Victo a nobis calcatoque diaboli capite, Angelorum ministeria et virtutum in nos cœlestium officia non defutura, in Christo præfertur. Itaque Reverendissimus D. Raymundus *a* Cardinalis Gurcensis, Perusiæ tunc Legatus de latere, vir utique virtutibus ac probitate clarus, grandævus, et ipse admodum Christo devotus, opinionem percontatus de sanctitate præfatæ Virginis, eximiamque virtutem ipsius expertus, paterna caritate junctus in Domino, quadam familiari sinceritate apud ipsam ecclesiam consolabatur sæpius ancillam Christi, et confidebat admodum in meritis illius et precibus, reficiebaturque pariter spiritualibus colloquiis, qui similiter indubitata fide suas revelationes approbabat. Ut autem cognovit eam idoneo interprete destitutam, privatamque subsidio spiritualis refrigerii, detulit Superioribus efficaci diligentia, quatenus etiam interposita auctoritate summi Pontificis opportune sibi provideretur. Securitati quoque contemplationis ejus et quieti consulens, impetravit ipso anno centesimo, in festo sancto *b* Paschæ, præfatæ Virgini ejusque Sororibus et ministris, plenariam Jubilæi indulgentiam, injunctis solummodo in propria ecclesia aliquotiens Oratione Dominica et Angelica salutatione. Ratificavit insuper nonnullas Indulgentias annuis diebus sui altaris, eisque succurrit pluribus commodis; optima denique provisione facta, de venerabili videlicet Angelici nominis sacræ Theologiæ Professore Fr. Michaele de Genua, ejusdem Ordinis egregio Prædicatore. Is eam utique omni veneratione prosequebatur: qui licet ultimus ejusdem Virginis Confessor fuerit omniumque novissimus, caritatis nihilominus obsequio et pietatis fructu prædecessores excessit.

B

tum alias plures gratias, b

tum Fr. Michaelem de Genua Confessarium impetrat,

188 Perseveravit revera ferventissimus, quousque præfata Christi sponsa, eo concernente, assumpta fuit in Reginam *c*. Hic quidem prudenter scrutabatur quæ de illa saperent prædecessores. Quem statim tota pestilentiæ conventiuncula sinistra suggestione prævenerant, adeo quod de omnimoda illius sinceritate subagitasset. Opposuerant præterea, quia præcedenti Confessori, interroganti si quid manducaret, respondisset; Manduco omnia. Ideo eam circumvenientes, quasi redargutam increpassent; Tu dixisti quod comedis omnia: et quod tu non comedas, vulgaris fama volat: pro certo nefas est seducere turbas. De hoc quidem eo tempore eorum opinio pendebat ambigua, licet ipsa plene resolvisset; Pater, ideo dixi, Manduco omnia, quia in sanctissimo altaris Sacramento sentio omnem desideratam dulcedinem et suavitatem, satiaturque penitus omnis appetitus. Igitur præfatus Pater F. Michael Dei præsidium optat et lumen, quod ut assequeretur disposuit se ipsum devotius, et generali Confessione præmissa omnino abstinebat a carnibus; atque indictis sibi quotidiano jejunio, rigidiorique observantia disciplinæ, ac cilicii tormento, singulis diebus orabat Psalterium: ad tantam denique lassitudinem devenerat, quod alter videbatur. Et quia virtus semper fuit exosa vitiosis, ac luxuriosis semper adversa frugalitas, nonnulli exprobratores fabulabantur, perseverantem deridentes improperiis: Hæccine, inquit, Soror Columba, quæ etiam devorat pauperem in abscondito? Tandem circa Adventum Domini Christi Virgo sedebat in ecclesia ad pedes ejus: quæ hilari quadam et sancta exhortatione dixit: Optimum est utique, Pater, in melius proficere, sed ordinate: et opinor quod nequaquam oporteat subito ita acerbe aggredi, sed taliter quod prosequentes valeamus perseverare. Cui prorsus celanti replicavit: Pater, sancta Catharina revelavit mihi omnia: retulitque ad plenum quæcumque præcogitaverat: nec reprobavit, sed addidit: Pater, mihi placet solicitudo vestra, orabo et ego pariter, et scio quod certificaberis ante annum novum. Qui etsi dissimulaverit affirmare, cogitabat nihilominus omnia verba ejus, et ante oculos mentis sæpius revolvebat.

C

c

qui cum de ea dubius pro impetrando lumine

D

indiscretas pœnitentias assumpsisset,

cas sibi revelatas moderari suadet,

189 Nocte itaque Natalis Domini B. Columba venit ex more collegiatim ad Matutinas: quæ cum celebratis divinis perseveraret in extasi, remansit in ecclesia cum honesta matronarum societate, redeuntibus Sororibus suis ea circumspectione qua venerant. Præfatus vero Pater quam citius jussit afferri patinam prunarum, et sedens hortabatur devotius de mysterio sanctæ Incarnationis. Et Christi Virgo in raptu exordita, multa dixit: præfatumque Patrem in suis petitionibus recommisit, et de illo consequenter audivit, Hodie habebit; sicut læta postmodum eidem ipsa retulit. Mane eo devotius Confessor ipse se præparavit, quo ferventius impetraverat: et requisitus ab ipsa Virgine accessit ad altare. Qui facto Introitu in tantum fervorem exarsit, quod præ dulcedine prorupit in lacrymas, a quibus se cohibere haudquaquam poterat, sed resolutus est in sudores quasi corde deficeret, Cumque ad sanctam Communionem pervenisset, tantam perinde dulcedinis plenitudinem hausit, quantam nesciret explicare aut posset. Divinis expletis, respersus lacrymis, redit ad cellam: tanta denique spiritus pinguedine saginatus, cibum omnino horrebat et potum. Die altera Christi Virgo admodum læta occurrit illi, dicens: Pater mi, summe gaudeo, quoniam gustasti cibum meum: nempe si perseveraveris, erit utique tibi semper dulcior. Sis obsecro jam certus de refectione mea: ipse pro certo est meus cibus, suavis et dulcissimus. Sic itaque Pater ipse de incredulitate utiliter corrigitur, et de veritate expertus certificatur: qui ferventiori amodo cultu atque firmiori affectu ipsam in omnibus prosequebatur, et nil de ea vile aut sinistrum patiebatur audire.

ipsique in nocte Nativitatis prædicit

E

quod Eucharisticas delicias secum esset experturus.

F

190 Liquet præterea Sanctorum dogmate, quia perfecte Conditoris sui ducatum sequitur, qui etiam proximi quantum potest habere comitatu nititur. Quamobrem pia Christi Virgo, cum beneplacito Fratrum sui Conventus Superiorumque, obtinuit, præfato Reverendissimo Legato procurante, ipsum germanum suum, Religionis novitium, deputatum haberi in celebri ac reformatissimo Conventu Bononiensi ipsius sanctæ Congregationis Lombardiæ ejusdem Ordinis: quem carius hortata, cum pariter orassent ante majus altare, deosculatum illuc ejusmodi litteris caute transmisit. Per misericordiam Dei de gratia speciali obtinui, germanum fratrem meum, nostræ Religionis novitium, assignari in almo conventu vestro, fonte clarissimo totius sanctimoniæ bonorumque morum doctrinæ: ad quem non minus: me inflammat præsentia Sanctissimæ reliquiæ Divi Patriarchæ Dominici, cui præfatum fratrem ego una cum nostra genitrice devote dicavimus. Humiliter igitur

Fratrem suum Bononiam dirigit.

A tur supplicamus, ut vobis libeat eumdem recipere receptumque benigne prosequi ad optatum finem. Ætati quidem ipsius agni, suppleat consueta discretio pastoris. Quem nec vidit amplius, sicut ipsa præcognoverat. Sed ut reor nulla est propinquitatis utilitas, nisi similitudo bonitatis existat, quod nobis Deus concedat.

cap. LIV Deo solari ipsam volente,

191 Laborum bonorum optimus ac superaffluentibus retributor Deus, citra æterna præmia supremæ beatitudinis quæ præparavit diligentibus se, etiam hic ex superabundanti blandis occurrit promissionibus et allicit, labentemque hujus vitæ miseriam citius transituram sæpius denuntiat, ne simus animo pusillo, utpote a Deo dignati tot bonis. Certator quoque, etsi hebetior sit, cum tamen intelligit certamen propemodum terminatum iri, parumper respirat et vires resumit. Itaque per idem tempus apparuit Christi sponsæ B. Columbæ inclitus Pater S. Dominicus, cui plurimum congaudens dixit : Summe gaude, filia, quoniam jam venit tempus et prope instat, quo dilecta sponsa jungetur clarius suo æterno ac desiderato sponso : quæ tanto affectu cordi adscripsit, quod voce exultanti ac etiam gestu iterato referret, Euge, sponsa protinus adjungetur

in festo Epiphaniæ intelligit *e*

B sponso. Completo igitur anno sancto Jubilæi, in Epiphania proxima *e* raptum passa Christi sponsa, membris contractis palloreque obscuratis, videbatur extincta. Accersitus itaque Pater Confessor obstupuit, astititque quousque in ipsa extasi sermocinabatur : addidit consequenter, Domine, ex quo vis adhuc differre usque ad Ascensionem, fiat juxta beneplacitum Majestatis tuæ. Quod Pater præfatus,

victuram se usque ad Ascensionem :

qui diligentius observabat, verbum quidem notavit, de obitu minime suspicatus, quam utpote longioris ævi judicasset. Decreverat autem Christi Virgo B. Columba iterare quamdam illi sæpius consuetam abstinentiam, qua etiam sermonem sibi interdixerat, et nil præter Sacramentum sumeret aut etiam lamberet ; sed monasterium ipsum quasi desertum haberet, ubi pœnitentiam rigidiorem etiam plurium hebdomadarum silentio perficeret, devotius contemplationi divinisque laudibus vacans. Inchoassetque libentius immediate post Epiphaniam, nisi Sacerdos ipse discrete negasset : quæ nihilominus obedientia præstans suaderi non recusavit, distulitque in *f* Septuagesimam.

f

192 Nec aliter præsumpsit tam laudabile opus aggredi, quam se prius humilitate probaverit. Nam-

et postulata etiam a suis calumniatoribus venia,

C que mendicavit veniam etiam a quibusdam nec dicendis hominibus, qui eam accusaverant cultu suspectam, innocentiamque ejus pro posse pervertebant : viri utique pressi vitio carnalitatis utriusque sexus, quorum mentis habitus erat ita corruptus, similiter et affectus depravatus, et in Christi fide vagus, ut pariter patientiam Job et veritatem Historiæ illius deriserint. Quorum pro certo scelera ignis sufficienter haudquaquam vindicasset : qui tantum in cathedra pestilentiæ rementiti temeraverint, ut etiam piam ipsam Virginem exprobraverint, improperarenturque ream ignis, veluti Fratrem *g* Hieronymum : quod æqualiter pertulit et omnem ignominiam, optassetque sic frequentius vilipendi. Numquam profecto integerrimæ Virgini pius quis Christi servus detraxit, cum potius cuncti eam devotius prosequerentur. Divino itaque consilio de suo fine certa, voluit consequenter Virgo Christi, id est cum senioribus Patribus sui Conventus, specialiter habere colloquium, quatenus a singulis veniam impetrasset, si quo modo aliquando offendisset. Habuit

g

adhortata cives

præterea et ad multos spectabiles cives, admodum sibi devotos, in ipsa ecclesia perjucundum sermonem, diutius loquens de regno Dei, quasi jam superna gaudia attigisset. Fecit postremo in communi

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

D capitulo sui monasterii spiritualem exhortationem saluberrimamque, videlicet de religione ac de sanctis moribus et æterna retributione. Ultimo, prostrata humi, veniam humiliter flagitabat ab omnibus,

atque Sorores.

et singulas osculata est. Sciscitantibus vero quare hoc fecerit, respondit : Quia nescio si mihi fuerit amodo tempus similia peragere.

h

Confessario prædicaturo per Quadragesimam

193 Dum per idem tempus præfatus Confessor de sua Quadragesimali *h* prædicatione mente agitaretur ambiguus, nec tentasset quocumque modo eam relinquere cui se devote dicaverat, et Christi Virgo cognovisset in spiritu, dixit illi : Pater, utique faciam bene pulsare ipsam campanam. Is pro tunc non intellexit : sed diebus paucis succedentibus, qui eo anno in ipsa ecclesia *i* fuerat deputatus in prædicatorem, per litteras proprias se legitime impeditum excusavit. Itaque instante Quadragesima Patres conventus una cum Præsidente coguntur exponere eidem officio præfatum Confessorem, omnino tamen renitentem, tum quia noluisset subtrahi a pio obsequio præfatæ Virginis, tum quia in majestate tantæ ecclesiæ reperiebatur improvisus, seque proprio judicio arbitrabatur insufficientem. Verumtamen astrictus obedientia cum Virgine contulit, quæ ei subblande respondit : Pater, jam dixeram vobis,

i

animos et vires suggerit :

E faciam bene pulsare campanam : licet non intellexeritis. Sed quoniam caritas anteponit communia propriis, præsto sum quidem ego pati, quia multo magis opto salutem proximorum. Est quidem congruum, Pater carissime : exequaris igitur officium quod est præcipuum ; officium videlicet ipsius magni magistri filii Dei, Domini mei Jesu Christi ; Officium spirituum supernorum Sanctorumque Apostolorum atque Divi Patriarchæ Dominici. Itidem de insufficientia replicanti respondit ; In Domino confidas : pariter orabimus : fiat voluntas Dei. Qui cum rursus instaret pro suffragio, obtinuit ab ipsa Virgine tunicam ejus, in signum præsidii et protectionis : qua indutus bonus Pater vires concepit, et mirabiliter laboravit, atque laudabiliter et fructuose profecit, cum maxima populi frequentia et singulari gratia.

pœnas civitati imminentes avertit,

194 Pro certo præterea constat, præfatam Christi sponsam fidejussisse in propriam personam referre pœnas pro salute populi Perusini, quem tamquam clientulum summo pietatis affectu ipsa prosequeretur ; quousque assiduis orationibus, jugi fletu, uberrimis lacrymis, crebrisque flagellis, misericordiam impetrasset et veniam. Sicut enim ipsa prædixerat,

F et terribilibus signis cunctis innotuit, justo judicio Dei, malignantium spirituum solutis habenis, civitati ipsi imminebat ruina magna et suprema calamitas. Nam cum intestinis nobilium homicidiis etiam furerent in aere turbinum vertigines fragoresque et nimia procella ventorum, præcipitesque pluviæ, quæ viderentur subvertere civitatem ; Christi sponsa in extasim rapta ante altare S. Catharinæ, in frequentia utriusque sexus, clamabat, Optime magister et Domine mi Jesu Christe, exaudi nos pro populo tuo Perusino, et fac nobiscum misericordiam et hanc gratiam. Expectare digneris usque ad sanctum Pascha, in quo saltem conversus populus confitebitur peccata sua, et faciet pœnitentiam : piissime Domine, propitius esto et facias hanc gratiam.

emendationem in Paschate pollicita.

Et protinus ipsa precatrix se innocentem Virginem ideo obtulit pœnitentem supremo conatu. Quæ denique exaudita, quasdam ut præfertur solennes et populares processiones indixerat, pro liberatione populi, ad laudem Dei et sanctum præfatæ Virginis testimonium.

cap. LV

195 Erat itaque Virgo Christi in Deum jugiter ardens, et proxima Septuagesima adveniente, quemadmodum et præstolabatur, aggressa est desertum in silentio et pœnitentia, usque ad diem sanctum sabbati

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

Dominica Septuagesimæ se recludit.

sabbati Resurrectionis. Quo tempore habuit visiones multum mirabiles, quas nihilominus communicare Confessor ipse, officio prædicationis intentus, omisit. Die quadam cum Christi sponsa cessisset in extasim, in qua vacaverat ultra biduum: Sorores præ foribus tugurii excubantes, observabant intentis auribus: et nil motus aut soni audientes, de tranquillo silentio tristabantur: non tamen præsumebant [facere] strepitum. Verum die altera quædam venerabiles matronæ, et familiari caritate conjunctæ, ibidem convenerunt: quæ zelo succensæ, accersito egregio Physico, aperuerunt ostium. Et ingressi intra, invenerunt piam Virginem flexam; quæ sinistra quidem manu ad cor amplecteretur Crucifixum; in dextera vero haberet aptum libellum, quem defixis oculis intueri, sed tota stabilita videretur in lapidem, nec alicujus sensus haberet officium. Qui terrore nimio stupefacti, et præ affectu devotionis lacrymantes, ostio reclauso dimiserunt eam intactam. Senior, ob lassitudinem Virginis, qua jam non valeret genuflexa cellulam circuire, composuerat ex lineis et bombice simulacrum calvarii montis, in quo excuderat seriem consuetæ meditationis de passione Domini nostri Jesu Christi, quam quotidie rememorando se diu affligebat. In quo pariter et imaginem sui custodis erexerat, beatissimi videlicet Principis Ecclesiæ sanctæ S. Michaelis Archangeli, cui specialiter eam devoverat: ipsumque montis instar collocaverat a dextris sui altaris, ut ibidem commodius consueta persolveret. Namque exesa jam, lassis defectisque viribus, oportuisset pedetentim, motam utcumque substentari. Conabatur mihilominus a cultu ecclesiæ non se abstinere, et sanctæ prædicationis ardore, et ne Confessorem ipsum prædicantem impediret *k*.

et multas deinde extases patitur.

Sabbato sancto progressa ad ecclesiam

196 Die vero sancta sabbati Resurrectionis Jesu Christi, B. Columba ad ecclesiam anticipavit, divinisque omnino interfuit. Senior namque fontem sacri delubri benedixit, et celebravit Missam, quæ ea die meridie ac singularis in majori altari colitur. Contigit cum pervenisset in oratione Dominica ad verbum, Sanctificetur nomen tuum; subito facula de cera dealbata, quæ in sacri altaris candelabro ardebat, adeo flexit, quod liquore luminis verbum ipsum. Sanctificetur nomen tuum, in Missali totaliter occupasset: et rediit ad locum suum, ubi novissime eam communicavit devotissime, et ejusmodi ministerii actum ultimum fecit, eamque reliquit orantem. Sacerdotalibus autem depositis in sacrario, rediit ad Virginem renuntiare sanctum Pascha Domini, quodque absolveret silentium, multis astantibus generosis dominabus etiam nobilioribus nostræ civitatis, quæ præstolabantur audire eam loquentem; eique obtulit rosarum *l* primitiem. Quæ devote annuit et placide. Posthac tantum semel ad ecclesiam venit, quando coram altari S. Catharinæ prolixe oravit, et Prædicator ejus Confessor Magister Michael, imaginem sculptam infantis Jesu Christi, quasi vagientis in præsepio, sibi obtulit, pariterque de mysterio meditabantur, ut ipsa festiva multum lætaretur et gauderet. Circa horam Completorii Confessor, Filia, inquit, jam redit tempus quo valeamus familiarius vacare spirituali cibo. Quæ respondit: Jam parum restat, Pater. Quod tamen Sacerdos ipse non intellexit; sed ipsa domum rediens, unde vivens de cetero non exivit: quod etiam infantile munus bene præfiguravit. Christus enim verus cibus est fidelium: et quoniam parum hinc remanserit, ideo modicus apparebat, et nostros vagitus repræsentabat. Ipsa lætabatur et gaudebat, eo quod jam immineret ut simplex ipsa innocens Virgo, omnibus passionibus exuta, in humili parvoque sepulcro, eodem loco sicut in præsepe, ad refrigerium nostrum et patrocinium, cito fuisset tumulanda. Ideo similiter primitiem rosarum involutam *m* spico ei senior præsentaverat: quoniam consummata jam pugna, suæ patientiæ victricia signa, cum bono Christi odore, statim omnibus erant palam promulganda, atque ipsius frameæ vagina aromatibus fuerat inungenda.

Communione reficitur,

seque non diu superfuturam prædicit:

et super tabulas decumbens

197 Domi deinceps in suo oratorio super stratas tabulas jugiter manebat, ibique humiliter Missam audiebat et devote communicabatur. Et quoniam præ lassitudine assurgere de strato laboraret, quidam suaserant suspenso fune solevari; quod senior negavit, præhorrens quasi capistrum desperatorum; et novum peregrini baculum procuravit, pileumque cinctum corona spinea; et alligavit supra caput ad asserem, pendentemque præ manibus demisit *n*: sicque eam peregrino Christo sociavit. Quod pia Virgo gratum valde tenuit, et per veteranam ex Sororibus dictum remisit; Pater, dicit Soror Columba, quod ipsa optat, et vult esse Rachel. Qui suspiciens respondit: Comminiscor, et placitum habeo quod fiat. Quando enim in Breviario legerant, præter simplicem historiam occurrentem, ut ad laborem curæ eam hortaretur, mysticam intelligentiam aliquando exposuisset, quo citius uterque inflammarentur. Plures enim carbones intensius inflammantur, si hæreant candenti, et fiunt desolatorii: si vero solus is sequestratur, ut plurimum extinguitur. Id est de quo senior postmodum amare lamentabatur. Denique Rachel, Videns Deum interpretatur, et significat contemplativam vitam, quæ sibi cara erat et jucunda; eo quod pulchra fit, tuta, et quieta, ac in veritate melior, magisque diligit eam verus Jacob Jesus Christus. Activa vero vita est utilis et fœcunda: unde Christus, non de Rachel, sed de Lia natus est: et Martha recepit Christum in hospitio, non Maria. Invenimus similiter opera activæ magis necessaria: verum quanto magis laboribus activæ intendimus, tanto magis miserias seculi intelligimus: velut etiam facto opus expressit.

totam se contemplationi dedit:

dimissa penitus actione.

Vomitum sanguinis varii passa

198 Nimirum in medio hebdomadæ ipsius Paschæ, Virgo ægrotavit, et confecta magis laborabat: quæ circa secundam vigiliam noctis conabatur ad vomitum, et spuit primo quidem merum sanguinem, et non parum, itidem quasi per frusta coagulatum, postremo vero sanie commixtum. Cumque mane Confessor eam vidisset nimis laborantem, perfusus lacrymis, Sororibus circumstantibus dixit; Orate, Filiæ, Deum: quia dubito ne cito recipiat Matrem nostram, et impleatur eulogium, sponsa cito sponso conjungetur. Senior audiens admodum admirabatur, unde tantus sanguis ex attenuato corpore scaturiret: et convocaverunt Physicos peritiores civitatis, medicos probatos, quos consulerent, opportunisque remediis obviarent: qui cum diversa saperent, et is apostema, alter fractam venam opinarentur, tandem cura negligitur. Ipsa vero patientissime tacebat: et sumpto Sacramento, quod ob reverentiam dilatum fuerat, mente excessit. Cum postmodum multis astantibus exorsa visiones nonnullas et figuras edisceret, etiam dixit: Dulcissime Domine et optime magister, tu facis me ancillam tuam, per varia signa mei sanguinis, demonstrare illa signa quæ in cœlo, id est in Ecclesia futura sunt: et nosti, quomodo ipsa differentia sanguinis præsignat diversa flagella, quæ in ipsa Ecclesia tua in brevi ventura sunt. Crudelitatem videlicet, necem atque sanguinolentiam multorum Christianorum, luem, contagionem et ruinam plurium populorum. Nos autem evidentia facti jam certi sumus, quid significaverit sanguis innocens Columbæ. Columba enim velut præmittitur, Ecclesiam significat; sanguis vitam

ex eo prænuntiat futuras Ecclesiæ calamitates.

A vitam, et præcipue spiritualem. Primo itaque sanguis merus, primos Sacerdotes; conglobatus per frusta, capita factionum; commixtus sanie, vulgares hominesque culpabiles. Heu! post impias exactiones, successit sacri capitis *m* Ecclesiæ repentina calamitas: ac primorum Sacerdotum violentus interitus, jugulationes Dominorum, Heroum clades, Procerum crudele exitium, divitum pernicies, excidia civium, ut nobiles virgines venderentur in scorta, nobiliumque militum copiæ verterentur in miseriam; penuria et fames, diraque pestis: et utinam jam finis!

cap. LVI

Quàntumvis infirma

199 Gravabatur consequenter ancilla Christi febre valida, et jugiter dolore capitis torquebatur triginta tribus diebus, et super stratas tabulas repausabat in hirto cilicio. Reficiebatur tantummodo pura aqua: semel per obedientiam, proprio Sacerdote jubente, oblatum juleb *p* gustavit, postea omnino neglexit. Fuerat quidem indifferens medicorum consilia præterire. Cum rursus Priorissa zelo simulasset in cyatho aquam puram, clam tamen juleb mixtam; dum propinaret, illico cyathus fractus crepuit: quare de cetero nemo tentavit. Accidit et proprio Sacerdoti pluries, si quomodocum-

non nisi puram aquam recipit:

B que aquam vino mixtam propriis manibus obtulerit, prius quam appropinquasset, ipsa advertens dixerit; Pater, Deus vobis indulgeat: ac refutavit. In ardore diræ febris aliquando successet frustulum acris *q* arancii, vel aliqua grana *r* cerasonis. Sed Sacramento altaris Christi Virgo refecta, prorsus confortabatur: ideoque Sacerdotem ipsum exoraverat celebrare tempestive, quoniam solo ejusmodi medicinali refugio solata statim convalescebat. Stupendum spectaculum, O bone Deus! quod jam intuebantur omnes, maximam scilicet sacræ Virginis tolerantiam, quam nemo valeat quomodolibet explicare lingua vel calamo. Quæ si calamitate languoris premeretur, et cruciaretur infirmitatis ærumna, tranquilla nihilominus patientia tota suavis in omni mansuetudine perseverabat, nec a colloquiis sanctis et orationibus se subtraxit, aut tædio tepuit: quando enim nimio dolore dentium ac maxillarum ita torqueretur quod sæpius constat, ut flere cogeretur; nec querula reclamasset: potius dulcem suum Jesum ardentissime invocabat, supremum ejus refugium et concupitum solamen.

maximos dolores patientissime tolerat:

200 Cultam præterea imaginem Crucifixi prope habere voluit semper præ oculis, quam frequenter amplecteretur alloquereturque. Dulcis magister meus

anhelat ad mortem:

C salubre refugium meum ac sponsus meus dilectissimus. In cœlestem patriam vehementer anhelans, dilationem et moram suspiriis arguebat, et mortem precibus irritabat: Cur o mors sancta, non venis? quare me cum omni instantia te vocantem despicis, et eos insequeris qui in te conantur anti dotis pretiosis gemmarum et auri, crassanturque splendidis vivacibusque pigmentis? Cur me tam dura expectatione afficis? Cur, o bone Deus! sic protrahitur incolatus meus? Obsecro avellas me de caduco isto et misero mundo. Sacerdos autem suæ Confessionis auditor Magister Michael, eam attentus persequebatur, exponendo quotidie in psalmis et canticis spiritualibus; quibus plurimum consolabatur. Obnixe nihilominus rogaverat, ne omnino quis pro illius valetudine orasset: quoniam et responsum acceperat, quam pateretur ægritudinem, jam fore ultimam. Et quia nimis frequentaretur cellula ipsius et importune, domesticis imposuerat aditum differri, præmissa excusatione, quoniam jam non posset mundanis vacare solicitudinibus, et orare pro reliquis, quæ maluisset apud Deum aliorum precibus promoveri. Multi quidem et utriusque sexus instabant pro consequendis gratiis a Domino, ut scilicet

deprecatur frequentiam accedentium:

D suffragaretur eis salutis opem, aut filios, seu alia secularia commoda, et nonnulli ut saltem prospicerent ancillam Christi supra tabulam in tanta patientia, plurimi etiam quia venerarentur illam. Ideo, ut puto, prælegerat esse Rachel, quia de cetero non valeret temporalibus negotiis disponendis esse simul attenta et cœlestibus contemplandis: quoniam adeo ingruerent aliquando, quod impatiens ipse Sacerdos (ut par erat) eos redargueret execrando, ut velut infestos excluserit, et pia ipsa Virgo dixerit: Perpendite, Pater, sibi commoda diligunt: me autem, sicut nec vivere, ita neque mori in pace permiserint. Orate pro me, et sponsum meum hunc fulcite rosis et ornate decorum.

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

201 Ideo de cetero quotidie ex rosis et floribus se ita renovabant, salutarem ipsam imaginem cultius venerantes: in quam devotius ipsa tendebat, uberiusque ac dulcius fundebat lacrymas, non quemadmodum patibulo suspensus fuerat in oculis impiorum, aut miseri damnati deflere solent ignominiam suæ necis, vel crucis simulacro fingunt nonnulli suam stultitiam rementire: sed ipsa defixis oculis speculabatur signum supremæ caritatis Christi, abyssumque divini amoris: utpote quæ nec satiaretur corporeis oculis intueri, quod alta mente ser-

Crucifixum suaviter contemplatur:

E vabat; dulce scilicet lignum, perfectæ virtutis exemplum in quo fixa erant membra patientis; cathedram videlicet sui dulcissimi magistri Jesu Christi, docentis veritatem, obedientiam, paupertatem et innocentiam, mansuetudinem ac patientiam, dicentis: Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Spectabat quoque et in eminenti altare sanctissimæ crucis (non templi ara, sed mundi) commune totius terræ sacrificium, salvatorem nostrum, Deum exaltatum, refugium nostrum; in quem omnes fide aspicientes curantur a morsibus igniti serpentis, et hauriunt consolationem, ac recreantur ut possint resistere, et virtutem consequuntur ut valeant sustinere, et tandem quacumque ignominia contempta secum triumphare. Venite, inquit, ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Matth. 11, 28

202 Contuebatur denique et suum amantissimum sponsum, Dominum Jesum Christum; ideo pariter convocatis Sodalibus suis adolescentulis, quæ utique simplicius fervent et amant ardentius, ostentabat majestatem sponsi et gloriam: quia ipse a sempiterno Patre Deus, candor æternæ lucis, gradiens in multitudine suæ virtutis, ac speciosus in millibus, in quo sunt omnes thesauri scientiæ et sapientiæ Dei, per quam cuncta creavit et nos mirabilius redemit: qui potentissimus, Cruce ipsa accinctus,

convocatas Sorores

F mortem devicit, diabolumque captivavit, ac robustissimus cœlos ascendit: ubi decore circumdatus, atque in sublimi erectus, potitur paternis bonis, Rex æternæ vitæ: ibi nos fecit suos coheredes et commensales, quem desiderant Angeli prospicere, cujus pulchritudinem omnis creatura miratur, aspectu desiderabilem et verbis gratiosum. Eia Sorores dilectissimæ, ipse est dos nostra et pretium, æterna nostra possessio et præmium. Confidite, Sodales, et perseverate constantes in caritate Christi: quoniam ipse protegit, adjuvat, atque promovet desponsatas sibi Virgines. Si videatis de auro vel argento illius imaginem, notate cultus reverentiam; et nequaquam suspicemini, hominem fuisse delicatum, mollibus aut regiis vestitum; sed noveritis factum pro nobis verum humilem, pauperem et egenum, contemptum atque omni ignominia affectum. Conspicite quoniam ubique pulcher, sed in ligno dulcior; ubique fortis, sed in cruce potentior; ubique amabilis, sed in cruce amorosior; ubique flagrat, sed in cruce omnia aromata superat. Qui, inquit; vult venire post me, tollat crucem suam et sequatur me. Matth. 16, 24

ad amorem Jesu inflammat:

Congaudete

S. SEBAST. CONFESS. EX MS.

A Congaudete mecum, obsecro, dilectissimæ filiæ, et festinate: quia in cœlestes nuptias vado ad desideratissimum sponsum meum. Eia et tu, Pater mi, ducite choream, et psallite: præparate flores et stipate me rosis, atque sertis redimite: pulchram speciosamque reddite in conspectu ipsius pulcherrimi sponsi. Hæc namque ardentissimo quodam affectu loquebatur, sed sapidiori sermone atque exemplo efficaci. Virgines autem, amare admodum flentes atque in uberrimas lacrymas profundosque singultus erumpentes, postquam pie ac salubriter commonefecerat, emisit, sua materna benedictione ex more signatas: et allocuta est Sacerdotem pariter lacrymantem, quæ (quia de nimia illius amaritudine compatiens sibi) non poterat se a lacrymis continere, et consolabatur eum. Postremo sensim verbisque sapidis hortata est ipsum ad profectum virtutum optimis documentis.

solatur ipsas et Confessarium.

ANNOTATA.

a Raymundus Perauldi, *legatione Germanica fungens*, Goritiensem, *vulgo* Gurcensem, *in Foro Juliensi provincia Episcopatum indeque cognomentum adeptus* B *fuit; factus Cardinalis anno* 1492, *et post alias plures Legationes, Legatus denique Patrimonii* (*ut vocant*) *obiit anno* 1505. *Albertus, nescio quo errore*, Cardinalem Garonnam *nominat.*

b *Pascha anni* 1500 *celebratum fuit* 19 *Aprilis.*

c *Pro hac aliisque gratiis impetrandis, quemdam Fr. Colmanum Ordinis Prædicatorum, diversa forsitan ex causa euntem in Urbem, delegaverat* Columba, *eumque commendatitiis litteris instruxerat: quarum quantum fuerit Romæ in Curia pondus, idem declarat per epistolam, quam* Venerabili viro D. Constantio Lucio, uti Majori honorando, *Perusiam scripsit idem Frater, his ipsis Latinis verbis:* Licet haberem litteras a Caritate Sororis nostræ ad R. P. D. Generalem nostri Ordinis, ut me reciperet in conventu S. Mariæ Minervæ; tamen nullam gratiam habere potui a sua Paternitate: quo viso perrexi ad D. N. Legatum, qui benigne me intuitu Sororis Columbæ recepit. Deinde pergens ad devotissimos filios, obedientissimos servitores præfatæ Sororis Columbæ, videlicet Joannem Fayent et Zachariam Seriotti, inveni tantam gratiam in oculis eorum, ut nihil supra dici possit. Receperunt enim me et tractaverunt, et singulis diebus tractare non desinunt, ac si essem pater eorum carnalis, aut si essem propria persona C ipsius Sororis Columbæ; et omnia intuitu prædictæ Sororis Columbæ. Non enim cogitassem, neque aliquis cogitare posset, verum, sincerum, et integrissimum amorem, quo prosequuntur ipsam Sororem Columbam. Utinam Deus retribuat eis vices! Oro vos ut has præsentes communicetis et legatis devotioni ipsius Sororis Columbæ, et sibi declaretis et intimetis bonam mentem prædictorum suorum devotissimorum filiorum erga eam: quia non possem scribere minimam partem illius bonæ mentis. Insuper facietis me et ipsos recommissos suis devotis precibus et suarum devotarum Sororum. Valete felix. Romæ IX Aprilis MD. Fr. Colmanus fecit manu propria.

Magna Columbæ auctoritas Romæ,

occasione petendi Jubilæi,

Hanc epistolam, non sine multis mendis refert Balestra pag. 163, *acceptam ex Processu pag.* 380; *et mox subjungit, prædictorum duorum Dominorum Fayent et Seriotti epistolam, qua significant se transmittere Breve desiderati Jubilæi Italico idiomate inscriptum hoc modo;* Venerabili in Christo Sorori, Matri ac Benefactrici Venerandæ. Perugiæ. *Tum exordiuntur salutem ei dicere Latine,* Venerabilis Mater observandissima; humiliter commendamus: *sic autem progrediuntur Italice.*

Ut impleamus partem obligationis nostræ, sollicitavimus Reverendissimum Dominum (*Ministrum videlicet Pontificium, ad cujus munus tunc pertinebat ejusmodi gratias expedire*) pro vestro Jubilæo, quod Reverendiss. Dominatio sua per præsentes mittit. D Oramus te pro Dei amore, ut digneris eum orare pro nobis, nobisque imperare, et uti tamquam filiis et famulis: qui licet alioqui tuo mandato indigni, conabimur nusquam deesse nostræ obligatæ servituti. Interim commendamus nos precibus tuæ Caritatis, quam Deus in sua gratia conservet. Romæ XIV Aprilis MD. Humiles filii et obedientissimi famuli, Joannes Fayent et Zacharias Serioti. *Cum vero de invaletudine Columbæ nuntius pervenisset Romam, mox* XX *die Aprilis, id est feria* 2 *Paschali, sic scripserunt,* Venerandæ in Christo Sorori, Columbæ de Perusia, tamquam Matri in Christo observandissimæ; *et sic Latine salutare ipsam exordiuntur,* Veneranda et metuendæ reverentiæ Mater in Christo dilectissima, humiliter. *Italice autem sic deducunt Epistolam:* Quamquam infelicia mancipia et pro sceleribus nostris mille suppliciis digna nos agnoscamus, culpa tamen et periculo vacare nobis videmur, quia habemus in conspectu Dei ardentissimas preces et acceptissimas orationes tantæ Matris in Christo, a qua gratanter agnoscimus nos, quantumvis indignos, nominari filios: et in qua pro spirituali nostra affectione magnam fiduciam habemus collocatam, tamquam in munimento inexpugnabili. E Quia autem hisce diebus intelleximus te infirmari, et timuimus tam grandi thesauro privari; adeo afflicti fuimus, ut nullam quietis partem capientes, oraverimus Deum, ut vel te nobis concedere, vel nobis concederet mori ante tuam dilectionem, vel denique ablatam a nobis sanitatem tibi restaurandæ sanandæque conferret. Deo autem gratias, quia post mille vota ipsi facta, intelligentes bonam valetudinem vestram, magis fuimus recreati quam ex nostra salute propria. Exoretur Deus per suam sanctam clementiam, ut tamdiu te conservet, quantum desiderat anima nostra, eorumque omnium qui diligunt devotionem et sanctimoniam, et secundum vestrum desiderium, in bona gratia Salvatoris nostri Jesu Christi. Credimus quod dilectio tua acceperit Indulgentiam Jubilæi: alia negotia, quamvis Fr. Colmanus omnem adhibuerit diligentiam nec labori pepercerit, necdum expediri potuerunt. Ipse autem vobis per se referet, quid factum sit, quidque adhuc restet faciendum. Certa porro sit dilectio vestra, quod nos plus faciemus collaborabimusque, quam si causa nostra propria ageretur: quia magis tibi obligamur quam nobis ipsis. Itaque rogamus Deum, ut nos efficiat humiles famulos tuos, et affectuosos imitatores F sanctimoniæ tuæ: quam rogamus propter amorem Dei, ut nos dignetur habere commendatos in suis sanctis orationibus, uti nos ipsos iisdem humiliter commendamus.

epistolis nonnullis declarata,

eorum maxime qui se ejus filios spirituales dicebant.

d *Dubitanti an recte sic scriberetur, et non potius esset legendum* in requiem, *recurrit vox eadem in eodem sensu iterum num.* 214; *ut vix possim dubitare quin mens auctoris fuerit, quod quæ æterni Regis* Sponsa *fuerat in via, esset post mortem* Regina *in patria. Vide etiam num.* 206, *ubi S. Catharina Senensis B. Columbæ apparet* cum multa comitiva Reginarum et sanctarum Virginum: *et num.* 215 *dicitur expositam jacuisse in templo* quasi sponsam Reginam.

e *Anno* 1501, *non vero* 1500 *in ipso Jubilæo, uti perperam notavit Cæsar.*

f *Septuagesima anni jam dicti* 1501, *qua Pascha celebrandum erat* 11 *Aprilis, incidit in* 7 *Februarii.*

g *Nempe Savanarolæ corpus post suspendium igni traditum fuit, cineresque in fluvium sparsi.*

h *Ad quam, inquit Cæsar, extra Perusiam destinatus erat.*

i *Ecclesiam Cathedralem passim omnes intelligunt.*

k *Hoc etiam tempore factum esse debuit, quod narrat Albertus in hunc modum :* Die quodam ad monasterii januam venit homo ignotus, pulsatoque vehementius ostio petiit sibi accersiri Columbam : quam cum excusans janitrix infirmari diceret nec posse venire, ille vero instaret urgeretque; monita Columba prorepsit ad crates, nec ibi quemquam reperit, sed involutam telam impositam rotæ : quam cellulæ inferens explicansque, conspexit in ea imaginem Christi, crucem versus calvarium laboriose bajulantis. Existimant aliqui cœlitus allatam illam fuisse, quia nescitur quis eam attulerit, et plurium postea fuit miraculorum effectrix. Nam Sor. Maria Vincentia Danzerti in Processu retulit, quod cum postea Monachæ quædam, coram ipsa imagine, parum modeste religioseque fabularentur; visus ex ea Christus sit brachium dexterum proferre, et earum uni alapam infligere : eidemque rei attestata fuit Sor. Maria Angelica Meniconi.

l *Academici dela Crusca dicunt* Pentecosten *passim vocari* Pascha Rosatum, *quia tunc Rosæ floreant, fortassis et invicem donari soleant; sed hic de* Paschate Resurrectionis *agitur.* Primitiem *vero et infra num.* 223 Primitia *in singulari, pro* Primitiis *alibi nusquam legi : hic bis recurrit : mense tamen Majo abundare magis in Italia rosas satis liquet ex earum copioso usu in ipsius Virginis extremo malo, hic consequenter descripto.*

m Spicus, *vulgariter* Spigo, *Dioscorides* Nardum Italicam appellat, *Cruscani* Chamomillam, *estque herba odorifera, humilis, et albos flosculos proferens. Sic infra num.* 215 *nominatur* sertum rosarum stipatum floribus Spici. *Etiam Spicem vocant aliqui, et composite* Spicam-nardi.

n *Eo ergo baculo sic pendente, ipsa se non nihil fulciebat erecta, et per cellulam removebat, inquit Cæsar.*

o *Etenim* Alexander VI, *anno* 1503 *veneno extinctus est* 18 *Augusti : de ceteris ex Guicciardino sic commentatur Albertus :* Sedecim deinde annis consequenter calamitosissima fuerunt tempora. Cæsar Borgia, Dux Valentinus, totius Italiæ monarchiam affectans, non solum Urbinatem ditionem Guidubaldo, Camerinam Julio Varano, Dominisque Ariminensi et Pisaurensi urbes suas ademerat, sed totam etiam Romandiolam sibi acquisivit. Senogalliæ per proditionem captivos cœpit Paulum et Franciscum Ursinos, duces strenuos, quos ideo solum in vivis reservavit, quia non omnes Ursinos in potestate habebat : Vitellottium vero et Oliverottum Firmanos, ejusdem factionis Milites egregios, in furcam egit. Senogalliam direptioni dedit, totam Umbriam instar fulminis populabundus percurrit, omnibusque tantam sui incussit formidinem, ut D. Julius Votelli Tiferno ubi erat Episcopus, et Proceres Balionii Perusia, atque alii plures, Venetias fugerint, quo etiam Dux Urbinas sese receperat. Cæsar vero regressus in Perusinam ditionem, Paulum denique et Franciscum præfatos morti addixit, eodemque tempore in castello S. Angeli Romæ veneno necatus est Cardinalis Ursinus; Columnenses vero atque Savilli indidem Pontificiis armis expulsi; quos plurima nobilitas in voluntarium exilium secuta est : regnum vero Neapolitanum lacerabatur inter Hispanos et Gallos. Denique mortuo Alexandro, nec non et Pio III paucorum dierum Pontifice, ad Papatum evectus fuit Julius II, bellicosus Pontifex; qui tali in statu Italiam reperiens, non potuit recuperare amissa pacemque Ecclesiæ restituere, nisi cum multa sanguinis effusione.

p Juleb *Constantino Africano, seculo* XI *scribenti de morborum curationibus, dicitur,* Zyrupus ex aqua cocta et zaccharo : *passim vero sumitur pro quovis distillata aqua, seu decocta ac dulcorata.*

q Arancium *pomum, interpretantur Cruscani Academici* malum Medicum, *a loco originis, sive* Aureum, *a colore.*

r Cerasones. *grandiora Cerasa dici videntur.*

A SEB'ST. CONFESS. EX MS

CAPUT XXI.

Ultimæ visiones Columbæ et felix obitus.

cap. LVII Jucunda visione invitatur ad cœlestes nuptias :

Imminebat tempus nuptiarum et sponsus se absconderat, ut non inventus quæratur ardentius : quia quanto magis desideratus, tanto gratior habitus : sicut inquit divinus Gregorius, quærens sponsa differtur ne inveniat, ut sua tarditate cautior reddita, multiplicius quandoque inveniat quod quærebat; et quanto jam jamque appropinquare existimat, tanto delectabilius in opere exsudat. Dulcissimus verumtamen Sponsus prospicit de absconditis, et quibusdam amœnis præludiis allicit pariter et inflammat. Igitur B. Columba diebus illis visiones videt. Nempe intuebatur eminus latam quamdam viam, quam mundabant speciosa quædam juventus, ramisque virentibus ornabant et floribus. Quosdam quoque adverterat juvenes decoros diversa præparare instrumenta musicorum : alios saltores frequentare tripudia, ac nonnullos pariter intonare melodias. Et ecce postmodum gradiebatur ei obvius quidam pulcherrimus peregrinus, purpura rosea subcinctus, fulcitus baculo, pileoque munitus. Qui ut sibi astitit, dixit : O Columba mea, præpara te, voloque cito venias. Quam visionem cum tanto jubilo retulit Virgo Christi, ut loqui videretur omnibus membris. Summeque gaudebat atque replicabat iterato : O quam pulcher est peregrinus! ipse tam pulcher. Ego quidem tota die peregrinor, non inveniens hospitium quod mihi placeat, præter tabernaculum spiritualis Patris mei, qui me mane cœlesti viatico summe reficit et solatur. Apte quoque per idem tempus contigit, quod de pavimento stratuque tabularum ejus quasi congaudentes formicæ scaturirent, et agmine congesto frequentatis vicibus piam Virginem circumirent; significantes, quemadmodum tantillum animal, ductorum carens ac expers ratione, tantum natura duce ita se providet in futurum; sic et admodum femella, pia tamen virgo, B. Columba, monstratore carens, expers apicibus legis, tantum duce Deo, intra greges Virginum congregaverat in præsenti vita bonorum operum fructus, quibus viveret in æternum. Fuit nihilominus et alterius rei indicium, quod ipse Christi Virgo verbo expressit : quoniam ipsæ formicæ, capite rubentes, mordaces erant, sic postea circa ipsam sanctæ matris Ecclesiæ Sedem pugnaces Gallorum copiæ, victum mendicantes, sparsim interierunt.

sub strato ejus scaturiunt formicæ.

Ipsa pusillanimitatem quarumdam in spiritu cognoscens,

204 Quædam præterea ex Sororibus, quæ hactenus non opinarentur ipsam ea infirmitate resolvi, et jam secus sentirent; diffidentes animo submurmurabant. Quandocumque Mater Columba decesserit, nolumus per horam hic remanere. Quod cum Christi Virgo cognovisset, convocatis omnibus, hortabatur eas salutiferis documentis : Estote, inquit, constantes, dilectissimæ filiæ, et perseverate in operibus bonis, neque sinistris cogitationibus exturbemini. Pro certo sciatis, quod vado ad locum ubi potero magis vobis prodesse quam hic, quod quidem assidue curabo. Non dubitetis, sit vobis unus zelus et una in Christo concordia, quia prosequar vos per omnia. Adeo vos colligate caritate mutua et pace, quod non valeatis qualicumque discrimine separari. Et ego vobis nihilominus præcipiendo indico, atque parentibus et affinibus vestris, quoniam væ, væ iis quæ præsumpserint ex vobis intentare dissidium : quoniam invadam eos furore Dei omnipotentis, et desuper

A per impingam igne tribulationis et ruinæ atque interitus. Fuerunt autem verba sua tantæ virtutis atque efficacis miraculi, ut omnes firmiter protestarentur nunquam ab ejusdem monitis declinare, quin velle potius mori. Astrinxit postmodum, in Christo et obnixe, præstantes quosdam nobiles viros, et de auctoritate cives sibi devotos, ad subsidium et protectionem monasterii suarum Virginum efficacibus admodum verbis. Tandem et spiritualibus Patribus suis, quibus se ipsam in Christo crediderat, etiam dilectissimas sibi filias in Christo Jesu recommittere non dubitavit : quos iterata prece assentire coegit, quod semper pro posse patrocinarentur in Christo Jesu et eas adjuvarent.

A. SEC. ET CONFESS. EX MS.
omnibus perseverantiæ gratiam impetrat :

205 Habuit præterea B. Columba aliam visionem. Namque apparuit sibi Beatissima mater S. Catharina Senensis, speciosa valde, cum magna comitiva Reginarum ac sanctarum Virginum Christi : quæ omnes indutæ erant stolis intextis auro cum candore lucis, margaritisque et floribus coronatæ, flavis comis terga petentibus, et torques cultu regio ac monilia preciosa erant a collo pendentia ; quæ admodum congaudentes, videbantur eam præstolari. Astititque ibidem statim strenuus ille athleta B Christi, S. Petrus Martyr, ostentans vexillum fidei : quem sequebatur acies magna intrepidorum militum Jesu Christi, qui festivi nimis atque præcincti in armis candentibus, et rosis pendentibus coronati, adduxerant equum album regiumque, opertum phalera *a* purpurea auro texta : B. vero Columba dixit suo Confessori : Sciatis, Pater, quoniam jam imposuerunt me super equum, et tantummodo expecto duas alias *b* socias, et postea vado. Quod cum Confessor ipse retulisset seni, ille respondit : Opinor, Pater, hanc visionem annuere Virginis obitum, circa festum S. Petri Martyris et S. Catharinæ. Cumque Confessor id contulisset cum Virgine, non recusavit suaderi : sed, inquit, lætor summe, quot dies intersunt? Ille respondit octo. At ipsa, Utinam : numerabatque dies magna cupidine. Quamobrem vulgi more in civitate dicebatur, B. Columbam migraturam in die proxima S. Catharinæ. Verumtamen ipsa a Confessore interrogata, quando opinaretur in Domino obdormire, dixerat : Ne velitis, Pater, hoc investigare : sed rejicite omnem curam et solicitudinem in Sponsum meum dilectissimum. Sed nos jam clarius videmus quod aliud signat ipsa visio. Nam cum aliquando fuerit inter nos de Martyribus sanctis quædam devota collatio, Christi C Virgo respondit : Pater, magna est constantia Martyrum, et grandis efficacia caritatis. Et vere non minoris est meriti semper cruciari, quam semel mori. Liquido utique enitescit, quod Martyr fuerit : quia crucem Domini, per sui corporis afflictionem et proximorum errantium compassionem, diutius portaverat, et sancto fine consummavit. Et ideo quoniam sancta virginitas rebus magnis comparatur, ac parificatur Angelis ; merito sibi occurrit Virginum chorus. Quia rursus argumento maximæ patientiæ supergrederetur, juste residet in legione triumphantium.

visitatur a S. Catharina Senensi,
et S. Petro Martyre,
unde intelligitur Martyribus et Virginibus socianda.

206 Denique appropinquante suæ vitæ termino, afflictus senex, caritate æstuans, tulit secum rosarum flores non paucos ; et una cum præfato Confessore visitavit eam, salutatamque respersit rosis, extensam videlicet super tabulas. Postea illius illustris matris B. Rachelis verbum proposuit : quæ similiter verno tempore, in terra quæ ducit Ephrata cum parturiret, ob difficultatem partus periclitari cœperit. Ideo quisque contemplativus hic periclitatur dum parturit, quia meditatur et laborat. Deum quidem in hac vita contemplari non possumus aut diu intueri, potius forte ad inferiora recurvi ac transeuntes haustum sorbere æternæ dulcitudinis : D cum autem pervenerimus ad patriam æternæ felicitatis, nos inebriari oportet ab ubertate domus Dei. Esto in Christo filia dilecta, esto constans in caritate, et noli timere : fructum enim quem hic congregasti per gratiam, jam jamque illic possidebis cum gloria. Quæ licet premeretur languore, tamen avidius intenta, devotiusque hortabatur et ardentius. Congaudenti itaque seni ac uberius lacrymanti, ipsa amplius congaudebat, dicens : Esto et tu, Pater, bonus luctator et fortis, dilectus Dei, qui valeas supplantare hostem. Qui respondit : Libentius, quod opto, mallem vos illac præire. Cui Virgo, Laborabis, inquit, adhuc per aliquos annos : et sicut amodo animæ meæ, ita deinceps curam mei corporis habeas. Qui dixit, Quo loco? Et B. Columba respondit, Ubi Deus inspirat, et tibi videtur. Qui ait, Si jubes, pia Mater, mihi libet ante vestrum altare S. Catharinæ Senensis. Illico ipsa dixit : Ita mihi placet, Pater : ubi etiam summus Pontifex genuflexit, sub scabello Sacerdotis Priorissa vero ac singulæ Sorores reclamavere cum lacrymis, dicentes : Nolite auferre matrem a filiabus suis : quoniam ipsa est pretiosus fundus paupertatis nostræ : et siquidem pro nunc humilis sit locus iste noster et arctus, potens est Deus ipsum reddere celebriorem, ac condignum templum suæ laudis nobis erigere. Noluit pia Virgo mutare sententiam, sed in sancto delubro sui sanctissimi Patris Dominici, ut præfertur, semper haberi : verumtamen ad subsidium Sororum et solamen, procurante Magistratu urbis ac Primatu, obtinuerunt Nobiles præstantes monasterii, a Præsidente et Capitulo dictæ ecclesiæ, præfatum sacellum et altare, una cum suo venerabili corpore, in perpetuum jus Sororum ac monasterii, solenni ac publico instrumento, B. Columba vivente. E

Visitans eam Auctor,
ipsam confortat,
et sepulturam curandam suscipit,
quæ cedit in jus filiarum ejus.

CAP. LVIII

207 Transmigrare ex toto contendit elevatis pennis Columba Jesu Christi in supercœlestem thalamum, ubi firma fide cuncta crediderat, ac spe indefessa servari non dubitabat ; et quo toto mentis affectu pergere consueverat, jam per se ipsam nititur intueri. Igitur prima die *c* Rogationum B. Columba enarrabat, se passam visionem perjucundam : vidisse videlicet Triumphantem Jesum, elevatum in magnificentia, intra innumerabilem multitudinem Angelorum, obsequentium dignitati majestatis suæ : et clangentibus tubis gradiebatur propria virtute, ascendens in jubilo super excelsa cœlorum, trans omnem creaturam : quem sequebatur senatus innumerabilium Patrum, viri videlicet proceri et grandævi, illustres et authentici, quos Patriarchas dixerat et Prophetas ; nec non spectabiles ac generosæ matronæ, in togis albis respersis auro, et in decore coronatæ : omnes junctis manibus ferebantur in altum pariter, post victoriosissimum Regem, reserantem paradisum. Et illico vidit scalam auream, tangentem summitate cœlum, per quam scanderet anima quædam pulchra valde, ultra quam dici possit decora : quam comitabantur divus Patriarcha S. Dominicus et illustris Virgo S. Catharina Senensis. Cumque pervenerant ad fastigium, dulcissimus Dominus Jesus Christus, cum Regina cœli Dei matre Maria, amplexati sunt eam, et cum magno triumpho in gremio immortalitatis receperunt. F

c
17 Maji videt triumphantem Jesum,

208 Seni ipsa die, Divina celebranti, ac pro ipsa pia Virgine devotam memoriam facienti, contigit, quod cum consequenter Sacramentum ex more divisum sinistra teneret, et altera parte calicem signaret, eo dicente. Pax Domini sit semper vobiscum, statim ex secunda parte, quæ manu sinistra caute servabatur, quædam Hostiæ particula, per se ipsam abscissa, sacro Calici se immersit. Admodum miratus senex

et miraculose participat de Sacrificio Auctoris,

A senex, quid portenderet, postea intellexit : et Divinis expletis collectisque floribus, ad Virginem accessit, quæ jam Divina libaverat : eamque respersit rosis, et aqua benedicta et Cruce signavit, præfatam visionem devoto affectu sincere narrantem. Subintulit senex figuram de felici reditu Patriarchæ Jacob cum duabus turmis, sanctam illam collationem rememorans, quam olim habuerant in sacello sancti Archangeli Michaelis de Ascensione *d* Christi, ac de periodo suæ vitæ. Hortabatur denique ad firmitatem spei, humilitatemque custodiendam, ne contigua portui forte de se præsumpserit; quia non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Omnes quidem currunt, sed unus, id est perseverantia, accipit bravium : et qui dedit nobis fidem et caritatem, ipse retribuet voluntatem, atque operationes ex iis provenientes remunerabit, labores videlicet in continuatione boni, longanimitatemque et constantiam. Et aperiens os suum B. Columba, humillime Deo cuncta detulit solvitque gratias. Consequenter Sacerdotibus dixit : Patres optimi, vestris auxiliis saluberrimisque consiliis fuerit, si quid boni feci, et evasi pericula. Tantamne humilitatem, bone Deus! tantamque reverentiam! Devios, quos suis orationibus et meritis ad viam reduxerat, de sua potita jam victoria laudat; et Paulum intitulat ipsum senem, ut forte pristinam duritiem argueret, et sequentem constantiam approbaret; vel quia Paulus verus Bennoni fuerit, qui Jacob per Rachel successit. Interpretatur enim Bennoni, filius doloris mei. Et addidit, Patres, vos facietis festum post festum, in quo etiam erit magna aquarum inundantia, et ad dies quinque aperietur pectus. Quod pro tunc nullus intellexit.

d ab eoque confortata,

gratias agit :

B

208 Hortabantur se pariter, sed ipsa ferventius : læta gaudebat, ac mirabiliter qui convenerant astantes præ devotione flentes afficiebat, dum colloquerentur de felici illa societate cœlestis patriæ, de innumerabilibus ipsis sanctis spiritibus angelicis et animabus, in qua inenarrabilis est species et decor pulchritudinis, cum tanta ordinis melodia quod nec in cor hominis ascendit. Profecto sicut in terra quam incolimus sive in aquis, germinantium diversitas varietasque animalium cum distinctione ordinata [cernitur]; et sicut intuemur pulchritudinem stellarum in participatione lucis, et sicut intelligimus species rerum in suo esse, ubi nullus gradus perfectionis intermittitur, sed paulatim de imperfectis C ad perfecta procedit; sic ibi dispar est gloria singulorum, sed communis est lætitia omnium plena atque perfecta : ibi jugis pax et solennitas, ac pulcherrimi Dei, domini ac regis universorum indeficiens contemplatio, quæ totaliter replet et dulcissime quietat desiderium. Ibi sanctissima Dei mater Maria, Angelorum gloriosissima Regina, sceptrigera sanctarum Virginum, transcendens culmen omnium ordinum. Ibi judiciarius senatus Apostolorum et Evangelistarum, ac veteranus consessus eorum qui a principio sunt Patriarcharum et Prophetarum. Ibi victor exercitus strenuorum ac innumerabilium Martyrum, ac sacer conventus Sacerdotum, Confessorum, Monachorum, Religiosorumque. Ibi decoræ Virgines Christi sanctæque mulieres, quæ sua probitate vicerunt voluptates seculi. Ibi pueri et puellæ, qui annos suos moribus transcenderunt. Ipsa est Ecclesia triumphans, sponsa Agni, circumamicta varietatibus : ubi regnat caritas, quæ Deus est, omnia in omnibus : quem sine fine vident, et semper videndo in ejus amore ardent, et sine defectione et labore laudant; quod nobis concesserit æternus ipse sponsus, Dominus Jesus Christus. Amen.

et Sanctorum ordines varios contemplando exultat·

cap. LIX

209 Vespere autem diei sequentis B. Columba dixit Sacerdoti; Vellem, mi Pater, de thure bono. D Et percunctanti, Ad quid? respondit : Quoniam venturus est Sponsus meus dilectissimus accipere me : opto exhibere illi honorem. Dignum est, inquit, en præsto sum. Et venit concitus ad senem, dicens : Christi sponsa Soror Columba postulat vos thus boni odoris, ut infumet tugurium, quia venturus est suus dilectissimus Sponsus. Qui statim protulit de thure sancto, quod ipse litaverat Sabbato sancto in Cereo paschali. Quod ipsa devote recepit, et pridie Ascensionem Domini, libatis Divinis et cœlesti Viatico devotissime sumpto, cellulam ipsam thure sancto boni odoris Deo perfumavit, ac dulcissimum Sponsum devotius præstolabatur. Iterato fieri jussit, et poni thuribulum supra fenestrulam lucis. Confessor domi secesserat ad comedendum, et circumvenit eam antiquus hostis : qui cum diu disceptasset, tandem improbe eam irritaverat; quod scilicet frustra laborasset, quod in vanum se disponeret; neque ut opinaretur jam obiret, sed longiori miseria degeret. Cui intrepida respondit : Sicut voluerit sapientissimus Magister meus Jesus Christus, ita fiat, et mihi libet. Statim Confessorem accersiri fecit : qui eam flentem invenit, quia dissolvi cupiebat et esse cum Christo. Et narranti ut præfertur, ipse respondit, quoniam maximus ipse Magister E Dominus Jesus Christus mentiri non potest, ille vero nefarius mendax est et pater ejus. Obsecravit illum in Dominum ne deinceps illam relinqueret, eo quod tempus immineret quod dixerat, quando oporteret eum orare secum et vigilare.

A SEBAST. CONFESS. EX MS.

Sacro thure cellam infumat :

et diabolum se tentantem vincit :

210 Ipsa die, dictis Vesperis, B. Columba dixit : Laboro, Pater, ac patior vehementer. At ille, Filia, inquit, oportet pati, nec quisquam potest sine magno dolore mori : et ipsa acquievit. Et quoniam gravius langueret, vocaverunt senem, qui festinus eam ex more respersit ac benedixit : indutusque sacris vestibus, servato cultu religionis et ritu, contulit ei sacramentum extremæ Unctionis; piis suis Virginibus ac in Christo Sororibus devote astantibus et orantibus, cum pluribus matronis et dominabus. Deinde prosecutus est Officium commendationis animæ, ipsa Christi Virgine bene et sensim percipiente ac gaudente, atque verbis devotius intenta pariter et respondente. Illius memor eulogii, cum reliquum Breviarii legissemus, et ego de commendatione animæ paverem, ipsa prædixit, In obitu legemus. Qua autem devotione quantisque lacrymis completum fuerit illud Officium, Deus novit. Quibus expletis, senex dixit : Pia Virgo, Christi sponsa, F pie obsecro ac deprecor humiliter, quod sis nostri memor cum perveneris ad regna cœlestia. Et siquidem anima absoluta fuerit et cœlestibus potiatur, habet nihilominus naturalem habitudinem ad suum quod deposuit et resumere habet corpus. Igitur quandocumque ad corpusculum ipsum conversi oraverimus, benigne annuas et vota porrige. Ultimo pius ipse senex, zelo succensus et confisus in Domino, affectu vehementi exultatoriisque verbis eam sollicitavit ad Deum, et a monasterio cessit, dimisso ibidem *e* Confessore.

Extrema Unctione munitur ab Auctore·

quo post sui commendationem digresso,

e

211 Ipsa vero Christi sponsa, propriis manibus accepta imagine Crucifixi, dicebat : Dulcis mi Jesu, totus suavis! Dulcis mi Jesu, super omnia amabilis! Dulcis mi Jesu, suprema spes mea! Ac deosculabatur eam, atque cum magna compunctione percutiebat pectus, simul dicens ; Crux sancta. Corona sancta. Clavi sancti. Rursus, Præceptor mi Jesu, qui pro me passus es, ac spinis coronatus et mortuus, dimitte peccata mea, et indulgeas mihi peccatrici : et amplectebatur eam osculabaturque, Deinde dixit Confessori, Pater, legatis Passionem Domini nostri Jesu Christi juxta singulos Evangelistas, ita distincte

ipsa Jesum invocans

quod

A

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

luctatur cum spiritu desperationis :

quod possim percipere : et intenta valde audiebat devote. Cumque perlegisset, Emisit spiritum ; ipsa dixit, In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Perlecta vero Passione secundum Matthæum, antiquus hostis adstitit, et exturbavit eam, circumvenientibus tartareis legionibus, et mentem Virginis offuscantibus insidiis multis, puta, mancam fuisse Virginis fidem, caritatem fictam, humilitatem mentitam et humanam laudem magis quam Dei gloriam quæsivisse, et similia. Sed Virgo reluctabatur indignans, et ostentans manibus Crucifixum dicebat; Non, non. Cumque eam ad desperationem forte illi nequam impingerent, ipsa præferebat vultum nimis perturbatum, iterando, Credo in Deum. Postquam per dimidium horæ strenue pugnaverat, coram omnibus suis Virginibus ac Sororibus cum candelis orantibus, tandem victrix dicebat; Domine Jesu, adjuva me : et Sacerdoti, Iterate, inquit, Credo in Deum : qui fide roboratam verbis sanctis hortabatur. Continuavit deinde secundam Passionem ac tertiam, et in singulis suo loco ad Expiravit, replicavit, In manus tuas Domine commendo spiritum meum. In fine vero tertiæ Passionis, nocentissimus

B

interim dum legitur Passio Christi :

ipse acerbius invaserat, et malignorum turba spirituum magis magisque invalescebant adversus Virginem, eamque pessimis immissionibus stimulantes perplectere nitebantur. Quæ admodum laborans, frequentabat, Credo in Deum : piæque Sorores cum Sacerdote pariter orabant. Et cum annuente Deo ipsa Christi Virgo iterum triumphasset, invocabat Jesum : Domine mi Jesu, adjuva me, et miserere mei peccatricis.

ac demum victrix hilarisque

212 Sacerdos hortabatur eam ad constantiam : sed jam læta vultum exhibuit, quasi rutilo splendore radiantem, et tamquam robusta victrix dixit, Spero in Deo Jesu meo. Sacerdos autem perlegit et quartam Passionem : et cum pervenisset, ad illud, Tradidit spiritum, similiter suum spiritum Deo commendavit. Quibus completis, Confessore de æterna felicitate loquente, B. Columba dixit : Pater jam lætor valde et gaudeo ; et splendenti facie defixis oculis dicebat : O Regina Angelorum, dulcissima Mater Dei. O mi Pater S. Dominice, et Catharina Mater mea, commendo vobis animam meam. Neque a motu linguæ cessabat : sed commendabat Christianos omnes, et sanctam Ecclesiam Dei, ac suum Ordinem et Sorores, etiam in particulari, benefactoresque et amicos. Media autem nocte diei Ascensionis Dominicæ, coram positis Sacerdote Confes-

C

sore ac Virginibus et Sororibus suis de pœnitentia S. Dominici, et cum candelis albis accensis orantibus, Sponsus venit. Quem Christi Virgo et sponsa videns, clamavit hianti ore, Sponse mi, sponse mi, optime veneris. Jam tempus est : recipias ancillam tuam. Domine, Domine mi, recipias : et, Recipe, dicendo, ipsa benedicta ac sancta anima migravit, vocantemque Jesum Christum ad cœlestia regna secuta est, remanentibus oculis apertis, ore lasso, et facie colorata tamquam vivens obdormisset in Domino, die XX mensis Maji, anno ætatis suæ trigesimo tertio completo : vixit autem annis triginta tribus, mensibus tribus, et diebus f decem et octo. Ex infimis denique et humiliter B. Columba reddidit spiritum viventi Deo, qui eam mirabiliter creaverat, mirabiliusque redemisset, atque adoptaverit sanctissimis donis.

moritur 20 Maji 1501.

f

ANNOTATA.

a Phalera *hic sumitur pro* Ephippio.

b *De his duobus sodalibus, quia non fuit interrogatæ, nihil amplius dixit, inquit Balestra, unde neque nunc scire possumus, quænam fuerint. Verosimile mihi est, eodem circiter tempore duas alias ejusdem instituti, nec multo inferioris meriti, obiisse; quarum nomina Deus novit, in cœtis gloriosius revelanda.*

D

c *Id est* 17 *Maji, cum dies Ascensionis esset* 20.

d *Vide supra num.* 103, *ubi in prima persona loquitur Auctor, qui hic sub persona Senis innominati latet : quod etiam agnoscit Leander variis locis, ac nominatim capite* 47 *secundum ipsum, nobis numero* 210; *ubi agens de extremæ Unctionis ministro* Venerandum Senem, id est, Magistrum Sebastianum *nominat : ipse vero ibidem rursus semel loquitur in prima persona.*

e *Cæsar, non satis Auctorem et Confessorem distinguens, imaginatur sibi quod digressus ad monasterium, statim reverterit, Crucemque porrexerit.*

f *Ita merito posterius correctum fuit (eodem Auctoris manu qua cetera) pro eo quod antea nescio per quem errorem scriptum erat* quindecim, *consentitque Epitaphium secundum, numerans* dies XVIII : *et omnino sequitur ex die* 2 *Februarii, Purificationis festo, quo natam Columbam habemus num.* 1. *Leander tamen, exemplar necdum correctum secutus,* quindecim *scripsit, et ceteros hic post se in errorem traxit : a quorum nemine initam fuisse rationem temporis, ut viderent inter* 2 *et* 20 *plus quam* 15 *intercedere, mirum sane est.*

E

CAPUT XXII.

Exequiæ, inspectio corporis, sepultura.

cap. LX

Advocatus Auctor

Beda teste mos apud Christianos obtinuit, ut mortui qui resurrecturi non dubitantur, Dormientes vocentur, eo quod in Domino requiescunt et resurgent regnaturi. Corpusculum autem, quod Virgo ipsa suprema caritate Christo litaverat, discretioni sui senioris dimiserat. Ideo quantocius expirasset, vocatus senex affuit, ferens flores rosarum, thura et aquas boni odoris : et circumstantibus omnibus Virginibus ac Sororibus multisque venerandis matronis ac dominabus, cum candelis albatis accensis in manibus, et orantibus, videns quasi obdormientis corpusculum, tenentis stricta manu Crucifixum, genuflexus clamavit superundantibus lacrymis : Laus Deo: laus Deo : laus deo : quia perveneris, filia benedicta, ad regnum Dei, filia sancta, et sponsa Jesu Christi, quæ jam transieris in Reginam; aspersitque eam ac benedixit. Et narrante Confessore optimum finem, ultra quam credi possit congaudens, piis lacrymis declaravit. Cor namque ingenti perfusum gaudio dulces per oculos stillat guttas, et lacrymatur devote gaudentes. Quod de Apostolo Petro fertur, quia

Deum laudat :

F

quando dulcedinis, locutionis, et potentiæ *a* Domini memor erat, præ nimia amoris suavitate lacrymas continere non poterat. Itidem ipse cum duobus aliis Confessoribus et venerabili Priorissa, nec non ejusdem Virginis genitrice, sicut pia Virgo indixerat, nudaverunt corpusculum : ita videlicet, quod jubente sene genitrix ejus et Priorissa cooperuerint linteo prius inferiores partes ; demum ipse manibus propriis divisit vestes et aperuit. Et viderunt omnes cremium holocausti, tamquam corpus antiquæ imaginis Crucifixi, involutum cilicio et accinctum ferro, et catenulas pendentes a collo in transversum pectoris. Quod non solum muliebris *b* corporis pectus non habuerit aut vestigium, verum parum omnino humani corporis : in quo omnia ossa possent numerari, quasi involuta tela bombycea.

a

nudatum corpus

lavari curat, et habitu ordinis indutum

214 Stupuit senex, admiratus sapientiam Dei in compositione corporis humani : et soluto baltheo ferreo, quod etiam renibus hærebat lavit corpus citra linteum aquis odoriferis; ultra vero lavit Priorissa cum suis matronis : et thure ipse perfumavit, ac genuflexus a parte capitis osculatus est pectus

A pectus; et induerunt vestimentis, cingentes zona cum *c* osse cervi, sicut petierat; ponentes Crucem in manu ejus et lilium: impositque capiti sertum rubentium rosarum, fulcitum floribus spici, cum floribus lauri et *d* mirtæ. Et [jussit ut] extensum funus supra mensam deferretur in oratorium. Quo præveniens senex, orabat alternatim ante altare cum Sororibus Psalmo, Laudate. Cum autem devenissent ad illud, Omnis *e* spiritus laudet Dominum, contigit ut inferretur funeris corpusculum. Quod ante altare aqua benedicta aspersum ac rosis, thure perfumatum Cruceque signatum, dimisit, Sacerdote una cum Sororibus Psalterium resumentibus. Fuit autem corpus in oratorio, ut præfertur, tota die Ascensionis Domini cum debitis luminibus et orationibus, in magna frequentia virorum ac mulierum. Viderunt omnes et Magistratus et Nobiles utriusque sexus corpusculum, facie quidem pulchra et manibus pariter et pedibus, residuum vero quasi cremium: et in renibus pellis incalluerat quasi collum bovis jugo [assueti] propter flagella, cunctis stupentibus super tolerantiam ejus.

deferri ad oratorium Sororum:

215 Primo mane post Ascensionem Domini, facto signo, juxta ritum sanctæ Religionis, convenit ad B ecclesiam nostram omnis populus. Senex posuerat corpus super feretrum novum, in quo nullus positus fuerat, ornatum purpura et auro ac imaginibus Sororum, quasi sponsam Reginam in habitu sui Ordinis, ut præfertur. Hora autem diei *f* tertia, omnis Clerus incessit illuc processionaliter, cum cereis et candelis, de publico ærario comparatis, sequente agistratu populi ac Primatu magnaque populi frequentia. Tulerunt inde corpus ad ecclesiam, portantibus feretrum Primatibus, et *g* baldachinum Collegio Doctorum, sequentibus Sororibus immediate. Cum autem valvis appropinquassent, impletum est eulogium et irrefragabile vaticinium, quod prædixerat: Facietis festum post festum, aquis superundantibus, quasi fluvius de nubibus. Sic etiam de S. Stephano legimus, hora qua illius Reliquiæ post tricenos annos in Sion transferrentur, pluviam *h* magnam descendisse: nam et ipsa nostra ecclesia baptismalis est, et tituli ipsius strenui *i* Protomartyris. Posito igitur venerando corpore ante majus altare, sub magno apparatu luminum, senex cantavit Missam: et unus alius, sacræ Theologiæ Professor et Prædicator egregius ejusdem Conventus, concionatus est declamatorie de laudibus B. Columbæ Virginis, in magno spectaculo, cum beneplacito omnium et gratia. Et Missa completa, prosecutus C est senex Officium funeris, non sine lacrymis *k*. Dilatum fuit Officium sepulturæ ad quartam *l* diem, nec potuit corpus humari, instante maximo concursu virorum ac mulierum civitatis et comitatus ac circumstantium urbium, osculari volentium manus et pedes ipsius beatæ Virginis Columbæ, ac suffragia invocantium. Et cum fuisset frequentius et abunde respersa rosis, summa veneratione pro Reliquiis colligebantur. Et astante diligenti custodia Sacerdotum spectabiliumque civium die et nocte, nihilominus non poterant custodiri vestes illius a raptu, instantibus perinde turbis cum signetis, panniculis et Pater-nostris pro contactu venerandi corporis. Fuit quidem facies illius jugiter rosea, et labia erant rubentia: digiti et brachia, collum et crura, et alia membra, similiter ad motum habilia, ac boni odoris, ita ut nonnulli suspicarentur quod vivens pateretur extasim.

unde postridie effertur ad parochiam,

non sine pluvia quam prædixerat:

ibi de laudibus ejus habetur oratio,

et magnus fit concursus toto triduo.

cap. LXI

216 Reverentiæ memor reverendus *m* senex ac debiti cultus thesauri crediti, convocatis pluribus Sacerdotibus, die sabbati, admisso quodam peritissimo physico, Doctore egregio, præfatæ Virginis devoto, pie decrevit ipsum venerandum corpus aromatibus condire: nec abs re. Nam in Genesi legitur D Joseph filius Rachel, suis medicis præcepisse ut aromatibus patrem suum Jacob condirent: ac de ipso Joseph scriptum est, et conditus aromatibus repositus est in loculo: quodque magis astruit, etiam in Evangelio dicitur, Emerunt aromata ut venientes ungerent Jesum: et rursus: Acceperunt ergo corpus Jesu et ligaverunt eum linteis cum aromatibus, sicut mos est Judæis sepelire. Legitur similiter, Marcellum et Apuleum corpus sancti Petri Apostoli lavasse vino et lacte, ac aromatibus condivisse: et Maximillam Christo amabilem corpus S. Andreæ Apostoli optimo loco cum aromatibus sepelivisse: nec non et sacrum corpus S. Agathæ aromatibus conditum in sepulchro novo Christianos posuisse: et Rectores Tifernates balsamantes corpus B. Margaritæ, nostræ provinciæ, ejusdem professionis et habitus de pœnitentia B. Dominici, invenerunt in canna cordis quosdam lapides, mirabilibus Sanctorum figuris *n* insignitos, et super unum quasi sculpta quædam albissima columba erat: et reor illam utique hanc mente prævidisse.

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

Sabbato condiendum aromatibus corpus

Gen. 50, 2, et 26
Mar. 16, 1
Joa. 19, 40

217 Vespere igitur sublatum corpus de medio multitudinis intulerunt sacristiæ, clausis statim januis: et deposuerunt illud super mensam. Et opportune deferentes honestati, exuerunt illud vestimentis; et horrentes culpam necis, circumspexerunt E corpus: et quatriduani *o* signa probantes, festinaverunt expeditionem. Idcirco egregius Magister physicus dixit: Cogitaveram aperire corpus a tergo; sed instrumenta non suppetunt, et importunum vulgus instat: ideo expedit magis aperire pectus. Illico senex, memor verbi quod Virgo ipsa prædixerat, respondit: Utique, egregie Doctor, aperite pectus: quoniam sic pia ipsa Virgo prædixit: Hinc ad quinque dies aperietur pectus. Quo facto deposuit seorsum in vase novo væcordia, et omnia intestina. Et vivit Jesus Christus, quoniam omnia erant aere tantummodo plena, et invenimus solummodo modicum liquoris in stomacho, tantumdem aquæ in vesica, et parumper luti quod residebat in fundo alvi: quod ipse peritissimus Magister anatomista digitis levavit, et dedit in palma seni. Et dum corpus rescinderetur, unus ex Sacerdotibus visus fuit horrere, de laniatu videlicet vel odore: Cui Magister physicus, Est, inquit, suus naturalis odor, Pater. Senex vero intentis oculis observabat cor, quoniam circa illud invenerant sanguinem, fluidum, vividum, clarum et purum, ac si puncto tunc jugulo viventis columbæ vivus fluxisset: quia F Theophilo *p* teste, sanguinem de corpore extincto manare miraculosum est. Cor erat quasi marsupium cereum, tenax et aridum, intus vacuum. Cujus mysterii aliam pro nunc nescio causam, nisi quod potuerit veraciter dixisse; Factum est cor meum tamquam cera liquescens in medio ventris mei: et iterum, Aruit tamquam testa virtus mea. Et arbitror ex vehementia affectus caritatis Dei provenisse, quod in suis meditationibus potuissemus conjecturasse. Ipsum venerandum cor corpori introclusimus, totumque myrrha et aloe ac pretiosis aromatibus condivimus, et supra caput et corpus ipsum effudi plenum vasculum puri olei spicati, quo numquam usus fueram; linitumque involvi vestimentis suis, et in loculo novo de lignis abiectinis recondidi, clavisque firmaveram.

aperitur in pectore sicut ipsa prædixerat,

et intestina fere vacua eximuntur,

et e corde autem arido manat vivus sanguis.

Ps. 21, 15, et 16

Ita loculo clausum corpus,

218 Sed novissime supervenerant quidam sacræ Theologiæ Professores nostri Ordinis, quos ipsa pie adoptaverat in advocationis filios, qui erant flentes præ foribus: quibus Christi Virgo a diu prædixerat, quod suo funeri etiam interfuissent. Nec non et nobiles quidam cives convenerant, præstolantes ipsam exanimem venerari, cui fuerant devotione juncti: et similiter

eodem supervenientibus pluribus reserato,

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

denuo spectandum exhibetur,

A similiter sanctimoniales quædam : quas propter turbam introduximus per posticum. Aperuimus itaque loculum: nec faciliter, et videndam concessimus : ac junioribus nostris porrigentibus, duos lateres capiti ejus supposuimus, sicut mihi indixerat, quod perplexus tumultibus secus feceram. Reverenter igitur omnes, nec quisque aromatum nidorem horruit; sed genuflexi oravimus ipsam, habitum de pœnitentia vestitam, zona cinctam, velato capite floribus redimitam, Cruce munitam ac pater-nostris et liliis, osculatisque manibus demisimus : et omnibus astantibus tandem videntibus : clavis ferreis firmiter clausimus : dicto denique Completorio, Prior Conventus celebravit solemniter Officium sepulturæ, non in modica frequentia populi utriusque sexus. Foderant ad nutum [ejus] sub scabello sui sacri altaris S. Catherinæ Senensis, in medio ecclesiæ, ubi olim strata fuerant firmissima fundamenta turris mediæ ipsius ecclesiæ, de vivis lapidibus ac tenaci cæmento : ideoque ferro et scalpellis, importunisque admodum viribus hominum, foveam in altum descendere laboravimus. Liquet equidem profecto quod columba in petra nidificet et turri, qui est Dominus noster Jesus Christus : et de illo scriptum est, Posuit eum in monumentum quod erat excisum de petra; et Turris fortissima nomen Domini, ad quam confugiet justus et salvabitur. Humavimus denique ibidem cunctis videntibus loculum ipsius venerandi corporis, et lapidibus vivis sepulcrum obstruximus : ubi etiam veneratur et caute custoditur, sicut scriptum est : Mortua est Rachel, et sepulta est in via quæ duxit Bethleem, et erexit Jacob titulum super sepulcrum ejus. Interpretatur namque Rachel, Videns Deum; Bethleem, Domus panis. B. igitur Columba, videns Deum, sepulta est in via, id est sub scabello ad sanctum altare, ad verum panem qui de cœlo descendit : sicut illa in partu, ipsa pariter in fructu bonorum operum terminatur, dum et ipsa pro peccatis populi in holocaustum crematur. Et Jacob ita *q* Dei dilectus titulum erexit supra sepulcrum ejus. Et hic est titulus monumenti B. Columbæ usque in præsentem diem *r*.

et sub scabello altaris S. Catharinæ Senensis sepelitur,

B

Mar 15, 46

Prov. 18, 10

Gen. 35, 19

q

r

219 Prostat imago B. Columbæ, figurata decenti quantitate, supra mensam ipsam, in qua fuerat venerandum corpus extensum, dum aromatibus condiretur. Demum hæc duo Epitaphia sequuntur.

sub imagine etiam sua

AD LAUDEM DEI ET JESU
ET GLORIAM DOMINI CHRISTI

Beata Columba de Pœnitentia S. Dominici, invicta Virgo Christi, innocens hic et humilis, patiens, C devotisque prædita exemplis, jam felix fulget in excelsis, inter Angelicos choros æthereis redimita rosis : Perusiamque urbem inclitam, quam sua præsentia claram fecerat, apud Deum advocatione protegit, suisque piis Reliquiis ditat.

et duplici Epitaphio.

Optimæ Virgini ac benemerenti
F. S. P. Magister.

220 Virtute comite, Divo Dominico duce, Virgo Columba, A Deo Opt. Max. die quo Jesus opimis spoliis ad superos rediit immortali gloria donata. Tuæ igitur Perusinæ urbi fer opem.

Vix. An. XXXIII. men. III. dieb. XVIII *s*
Obiit An. salut. M. D. I. XIII Kal. Junias
F. B. F.

s

221 Attestantur titulo ac sanctitati B. Columbæ quædam authenticæ revelationes ; et in primis Nobilis ac clarissimæ Virginis B. Osannæ de Mantua Ordinis de pœnitentia sancti Dominici, quod etiam vulgatum ferunt publicis registris, XII Capitulo primi tractatus *t* suæ Legendæ, ubi sic dicit : Nunc volo vobis dicere de Matre nostra, beata Sorore Columba, totum illud quod ego vidi. O bone Jesu, ante festum Pentecostes surgente aurora, me orante, D ego vidi Sororem Virginem, indutam habitu nostro, cum duabus coronis in capite valde resplendentibus : quam comitabantur Episcopi multi in Episcopali habitu, qui cum magno ordine devotoque incessu gradiebantur. Cumque propius accessisset ipsa sacra Virgo, stetit coram me, et aspectu admodum Angelico mihi annuit, intuitu quodam amabili valde ; ac flexo capite salutavit, atque dixit : O cara Soror, disponas te et esto parata : quoniam cito post me sequeris, et veniens recipies immortalia præmia æternæ vitæ, quæ sunt et vobis parata a nostro fidelissimo sponso Jesu Christo, ad quem nunc cum hac sacra comitiva vado. Quo dicto ipsa Christi Virgo B. Columba, cum omni illa societate, quo præfertur ordine gradiebatur. Etiam, Tractatu secundo capitulo LXXIII, B. Osanna dixit, O in Christo fili, ipsa Mater Soror Columba præeminet magna sanctitate in paradiso. Cui ille : Mater, vidistisne eam post illius obitum ; Utique, inquit, ad minus bis. Hæc, ut præfertur, ipsa clara Virgo Osanna de B. Columba revelavit : in quibus duo mens mea præponderat, quoniam videlicet duabus fulgentibus coronis resplendeat, eamque comitetur Pontificatus. Equidem de corona Virginitatis scio, et veridicus testis sum : Martyrii vero non parum præsumimus, quia E in ea fuerunt indicia multa, et præcipue quia se cremium dederit pro Dei caritate et proximi, ideoque etiam invictam in titulo diximus. Quod autem in Episcopali habitu *u* omnis illius comitiva fuerit, arbitror quoniam habuerit semper Sacerdotes in maxima veneratione, volueritque sub pedibus eorum suum corpus deponi. Comminiscor, eam frequentius iteratoque dixisse, Beati vos Sacerdotes. Rursus quia et Pontificum etiam summorum, nec non et Ecclesiasticæ Curiæ indefessa semper fuerit ancilla, et pro eis humillime advocaverit, ideo ad beatitudinem sacra ipsa, sacros Pontificaliter habuisse [duces debuit] Sacerdotes ; ut quos clientulos habuit, habeat, quandoque relatores, præcones, et testes.

cap. LXII

t

B Osanna narrat bis sibi visam B. Columbam,

a qua fuerit præmonita de morte sua :

vidisse cum duplici corona

u

in comitatu Episcoporum :

222 Est præterea Ferrariæ quædam clara *x* Virgo, matrona integerrima magni monasterii Ordinis de pœnitentia S. Dominici : et quoniam degit adhuc in hac vita mortali, malui de probitate ejus et sanctitate differre. Nec obstat : quoniam quæ dixit secus esse non potuerunt, utique revelante Deo. Nam ferunt, quod ipsa die Ascensionis Domini, quo aurora præcedente B. Columba obdormierat in Christo, Illustrissimus tunc Dux *y* Ferrariæ, devotus senex præfatæ Sanctimonialis, videlicet Sororis F Luciæ de Narnia ejusdem professionis de pœnitentia, accesserat ad ecclesiam sui monasterii audire divina : quibus expletis astitit ipsi venerandæ Sanctimoniali. Quæ cum quadam mera ac permixta lætitia congaudens, dixit ei : Noveritis, Illustrissime Dux, claram Virginem beatamque Matrem meam, Sororem Columbam, hac ipsa die cœlos ascendisse cum Christo. Cumque de re ipsa percunctasset Dux ; iterato respondit : Sciatis pro certo quoniam sic est. Qui accito Cancellario, et notato die, ac facta diligentia, invenit de facto ita fuisse : obieritque ipsa die. Quod postmodum nobiscum collætantes retulerunt duo venerandi Sacerdotes, non minus in laudem revelantis, quam in commendationem B. Columbæ.

x

similiter B. Luciæ Narniensi

y

videtur in hora sui exitus.

223 Inniti possumus etiam quibusdam signis et argumentis, quoniam scriptum est, Dedisti metuentibus te significationem. Non solum enim Deus infundendo interius lumen, per quod homo cognoscit ; sed etiam per sensibiles creaturas suæ sapientiæ signa exteriora proponit, nec incongrue quidem et ipsi sexagenario, Christi caritate ferventi, in diligentia curæ præfatæ Virginis. Si præterea testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est

Psal. 59, 6

Explicat Auctor etiam alia signa mortem prægressa.

A est. Igitur quia dies sancta sabbati requiei est et triumphi, sicut ipsius diei Missa probat; in qua, sicut præfertur, dum in oratione Dominica cantaretur, Sanctificetur nomen tuum, liquor cremii faculæ dealbatæ benedictæ, quæ a dextris eminebat in altari, nullo visibiliter tangente, effusus est supra dictiones ipsas, Sanctificetur nomen tuum, in Missali, neque de cetero Virgo ipsa venit ad Missam in ecclesia. Hoc argumento liquet, nomen ejus sanctificandum, quod etiam Angeli in nativitate prædixerant, Nolite tangere quousque discedemus (quod simile est huic, Neminem per viam salutaveritis) sed cum pervenerit ad patriam. Hujus testimonii signum geminatur, dum in fine ejusdem Missæ primitia rosarum rubentium ei consequenter offertur, tamquam ipse æternus Sponsus annuerit; Surge; propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni : jam enim hiems transiit, imber abiit et recessit, flores apparuerunt in terra nostra.

de cereo super Missale stillanti,

fasciculo rosarum ipsi oblato,

224 Est rursus et aliud signum admirabile non minus, quod apparuit (sicut narratur) etiam in Missa in Rogationibus, quia ad Pax Domini sit semper vobiscum, dum supra Calicem Sacramenti figuraret B ex more cum parte Hostiæ signum Crucis, quædam particula, absque manibus abscissa, a sinistra in dextram mergeretur vini Sacramento : quasi expresse daretur intelligi, quod jam divina vocatione de hac vita transiret ad patriam felicitatis æterni Sponsi, quem tandem vocantem secuta est suo transitu. Portiones namque Sacramenti, quæ in sinistra Sacerdotis servantur, militantis sanctæ Ecclesiæ peregrinos significant, et eos jam sunt in purgatorio; pars vero quæ a sinistris ad dexteram Sacramento sanguinis Christi immergitur, triumphantis Ecclesiæ filios significat, qui videlicet ad ubertatem gloriæ Dei transferuntur, sicut scriptum est, Læva ejus sub capite meo, dextera illius amplexabitur me : et alibi, Inebriabuntur ab ubertate Domus Dei. Argumentum prorsus magnæ evidentiæ, quod Virginem ipsam suus æternus Sponsus introduxerit in cellam vinariam.

particula Hostiæ ultro Calici immersa,

Cant 2, 6

Psal 35, 9

225 Reliquum est etiam evidens signum facti, quia scriptum est, Ubi Congregati sunt duo vel tres in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Cum igitur exanime corpus ejus de tugurio inferretur per portam oratorii ad altare, illico chorus Virginum, quæ Psalmos Laudate absque superstitione alternatim vocabant, ipsam ultimam Psalterii particulam C dicebant, videlicet, Omnis spiritus laudet Dominum : quæ : teste S. Augustino, vox vitæ æternæ est. Tria quidem sunt sonorum genera : fit enim sonus voce, ut per chorum; flatu, ut per tibias; pulsu, ut per citharam; Hæc omnia ad hymnos nuptiales pertinent, quando traducitur sponsa in domum sponsi, in cœlestem scilicet Hierusalem; et per similitudines, non proprietates, referuntur ad laudem Dei in Sanctis ejus : ideoque, ne putemus ibi cymbala sine anima intelligi, additur, Laudate eum in cymbalis jubilationis. Est enim jubilatio ineffabilis laus, quæ non nisi ab anima proficiscitur : unde bene subditur, Omnis spiritus laudet Dominum, qui non nisi spiritualiter laudandus est. Igitur de medio chori æternus ipse Sponsus annuit, Omnis spiritus laudet Dominum; ut manifeste daretur intelligi, totam cœlestis Hierusalem curiam immensa tunc lætitia exultare et congratulari, ad quam etiam nos conducat, qui est benedictus in secula seculorum Amen. Amen.

Matth. 18, 20

illatoque corpori dum caneretur omnis Spiritus laudet Dominum.

ANNOTATA.

a *Scriptum erat,* pœnitentiæ.

b *Deficientibus scilicet uberibus, quæ verosimile est numquam* Columbæ *provenisse, propter admirabilem* D *illam alimenti congrui abstinentiam, quam exorsa fuerat fere ante initium pubertatis.*

c *Leander vertit,* induerunt eam habitu tertii Ordinis : *sed nescio quid eo faciat* os cervi, *nisi fibulæ circulus ex ea materia fuisse concipiatur.*

d Mirta, *aliis passim terminatione masculina* Mirto, *aut diminutive* Mortella , *Græcis ac Latinis* Myrtus.

e *Ergo sub finem Laudum Matutinarum.*

f *An hora Tertiarum? an vero necdum assumpserant Perusini illum nunc tota Italia receptum incommodissimum morem, et omnium per Europam nationum aliarum consensu damnatum, auspicandi horas ab occasu solis? et adhuc, ut olim, distinguebant diurnas a nocturnis, et illas cum aurora ordiebantur?*

g Baldachinum, *umbella quadrata ex panno, super quatuor hastilia, ad quatuor angulos fixo.*

h *Vide Surium 3 Augusti sub finem historiæ, ubi dicitur,* Jugis et infinita siccitas erat, sed eadem hora pluvia magna descendit, et abundanter inebriata est terra.

i *Ecclesia Prædicatorum, haud valde remota ab oratorio monasterii, tunc quidem vulgatius S. Dominici dicebatur, tamen etiam sub nomine S. Stephani consecrata erat ut dicitur num. 230 : quæ autem sub eodem nomine nunc habetur ecclesia parochialis Perusiæ, ad* E *oppositum plane civitatis partem ac Portam S. Susannæ pertinet.*

k *Addit Balestra, ex depositione Testis 70 in Processu, quod, dum corpus expositum in templo staret, columba advolans, post gyros aliquot, capiti ejus assederit, nec recesserit, prius quam ferendum esset ad sepulturam : idem antea etiam Albertus scripserat.*

l *Id est usque in feriam 2 sequentem : interim autem gesta sunt quæ sequuntur de exenteratione corporis.*

m *Notabilis valde est* Senis, *id est* Auctoris *nostri primaria auctoritas in omnibus quæ sepulturam Beatæ spectant, ac rursum in aliis eam secutis : ut non solum Magisterii gradu, sed etiam ætate tunc videatur ceteros præcessisse.*

n *Vide 13 Aprilis in Vita num. 7 ubi dicuntur inventi* tres lapides, quasi sculpti globi mespilorum magnitudine, in quibus imagunculæ quædam, Christi nativitatem cum beata Virgine ac præsepe, nec non S. Josephum cum alba columba repræsentantes, inspiciebantur.

o *Id est, corporis quartum jam diem mortui : quod videtur addi propter eos qui suspicabantur non esse mortuam, sed solum raptam in extasi.* F

p *Hic est* Theophilus Protospatarius, *cujus* libros 5 de fabrica humani corporis *Junius Paulus Patavinus in Latinum sermonem transtulit ; estque credibile in Italia multo prius excusos libros istos fuisse, etsi Gnesnerus in Bibliotheca solum meminerit editionis Perusinæ factæ an. 1540.*

q Jacobitæ *namque per totam Franciam dicuntur Prædicatores, a platea S. Jacobi, in qua est præcipuum eorum monasterium, quod hic in rem suam trahit Auctor.*

r *Quod sequitur insertum puto ab eo, qui secundum Epitaphium composuit, Prior forsitan ipsius conventus, infra notatus litteris F.B.F, forte legendis,* Frater Bartholomæus Florentinus, *vel potius,* Fecit

s *Miror quomodo Balestra hæc duo referat per modum unius Epitaphii, quodque scribat dies XV, quasi ibi ita legerit ; cum dies nativitatis exigat XVIII, et hic numerus habeatur in MS. quod ipsemet vidisse potuit, non jam post lituram prioris numeri, sed ab initio clare et distincte ac solus scriptus.*

t *Obiit* Osanna *anno* 1505 18 *Junii, quo eodem anno die* 19 *Novembris Mediolani absoluta fuit impressio Legendæ ejus Latinæ, jam ante mortem ferme prælo paratæ*

A *paratæ, quam habemus auctore Fr. Francisco Silvestro Ferrariensi Ordinis Prædicatorum, cum privilegio Francisci Marchionis Mantuæ, signato 26 Octobris. Nihil hic de* B. Columba, *loca autem a Fr. Sebastiano allegata inveniuntur in Legenda Italica; biennio post Latinam impressa Mantuæ* 1507, *quam similiter habemus, auctore Fr. Hieronymo Montolivetano, sicut indicat Leander Alberti,* adoptato in filium ab ipsamet B. Osanna: *qui quidquid narrat ex certissima scientia ipsiusque Beatæ ore habuit.*

u *Quid si comitatus ille fuerit Fratrum Prædicatorum, ideo Pontificali in habitu apparentium, quia ex instituto suo functi sunt munere prædicandi, quod est munus Episcopale. Vita Osannæ nominat absolute Episcopos.*

x *Cum Auctor ipsam mox infra nominet* Luciam de Narnia; *nemo tamen recentiorum scriptorum ipsius hic nomen exprimat, videntur solo Leandro usi plerique, nec solicite MS. examinasse. Agebat autem hæc in morte* B. Columbæ *annum ætatis* 25, *utpote nata an.* 1476 13 *Decembris, et novi Ferrariensis monasterii Fundatrix ac Mater existens, rectius hic* Matrona, *quam ab illis vocatur* Virguncula.

B y Hercules I *ab anno* 1473 *Ferrariæ Dux, usque ad annum* 1505 *superstes vixit: quem grandævum fuisse oportet, quandoquidem Parisina ejus mater, anno* 1418 *ducta, an.* 1430 *e vivis sublata fuerit.*

CAPUT XXIII.

Miracula ad corpus exanime facta. Animæ beatitudo variis modis et locis revelata.

cap. LXIII. Exposito in ecclesia corpore, sanantur

Fideliter astruunt signa, quæ præmisimus in pluribus Capitulis; vigesimo primo videlicet, et secundo, ac nono, atque trigesimo nono, quadragesimo primo et tertio, et ut melius dicam in omnibus. Ipsa quidem Christi Virgo, nobiscum convivens, dederat semper indicia perfectæ virtutis, et potentissimus Deus etiam multa suis precibus miraculose donavit, nec in ejus obitu defecit et jugiter operatur. Quamdiu igitur venerandum corpus illius mansit inhumatum, multi testantur se consecutos fuisse sanitatem. *dolor capitis* Nobilis quidam vir, Ludovicus Orlandini de Monte-ubiano, febre laborabat et dolore capitis etiam pluribus hebdomadis. Conatum fecit illis diebus, et cum multa devotione illuc accessit: qui etiam inde sanus discessit. C Spectabilis vir Bernardinus Colæ, Aromatarius, civis Perusinus, consueverat *et stomachi,* quatuor annis pati dolorem stomachi: et mane Ascensionis illuc devote accessit, et conversus ad corpus se devotius recommisit, et sanus ac liber evasit. Bartholomæus Francisci cognomento Roscio, ejusdem urbis et Portæ Eburneæ, audiens quod *triennalis impotentia gradiendi,* Virgo ipsa obierit, interrogavit si faceret miracula. Et sibi responsum fuerat quod sic: ipse tamen dubius nutabat. Fuerat quidem tribus annis ita doloribus oppressus quod ambulare nequiverat: cui B. Columba pulcherrima apparuit, et ipse illico se devotissime recommisit, et consequenter liberatus est. *pleuritis,* Cujusdam Joannis Ser-Petri civis Perusini ancilla, eo tempore gravissime laborabat apostemate pleuris: vovitque B. Columbæ, et statim liberata est. Similiter per idem tempus ancilla cujusdam cognominatæ la Perna, eodem morbo laborabat, et facto voto curata est.

227 Honorabilis quædam mulier, Lionora Angeli de Martellinis, fuerat multis diebus febrem passa, *febris,* et dolorem stomachi: pro qua voverunt B. Columbæ sui honorati filii: qui voti compotes cereum simulacrum appenderunt Reliquiis B. Columbæ. Innocentia Angeli Mei de la Nonna, Portæ S. Petri, maleficiis fascinata, ut nec valeret loqui, neque D manibus operari, et fuisset tota stupida; facto voto, *maleficium,* continuo liberata est. Venerabilis mulier Lucretia Petri Soccii, mortuis pluribus de sua familia morbo, tandem ipsam et etiam incidit in idem. Quæ ut *et alii plures graves morbi:* audivit quod B. Columba obierat, se ei devote recommisit, et liberata est. Mulier, Pellina nomine, uxor cujusdam Angeli, casu guttæ viginti duabus horis mutuerat: facto voto curata est. Filius cujusdam Guidonis in extremis laborabat: emisso voto liberatus est. Franciscus Simonis Ansidei acriter peste percussus, una cum Berardina genitrice se B. Columbæ devote recommisit, et statim sanatus est. *item horribilis fistula,* Filia cujusdam Berardini Scachiassi et Lucretiæ, civium Perusiæ, patiebatur fistulam horribilem a parte posteriori, abominabilis fœtoris, venti, et materiæ, neque poterat curari diligentia medicorum: B. Columba præsenti vita functa, illa devote accessit ad corpus ejus et oravit: ac suis manibus reverenter tetigit: et acceptis de rosis respersis posuit caute super fistulam, ac ceream imaginem sui vovit, et consequenter liberata est. Eorum filius domum *et pestilens febris a* rediit cum magnis febribus et glandulis in *a* submuntoriis brachiorum: invocaverunt B. Columbam, et liberatus est.

E 228 Cujusdam Felicis dalle Corde filius patiebatur in gutture apostema ad instar unius panis: quod judicio cerusicorum debuisset incidi, non sine periculo: accessit, oravit, ac salutem obtinuit. *Quædam adhuc viventis miracula* Ejusdem alter filius, superstite B. Columba habuerat tibiam altera breviorem, carne desertam, ita quod non potuerit ambulare. Eam Christi Virgo propriis manibus tetigerat, cum invocatione nominis Jesu Christi, et absque defectu rectus incessit. Cujusdam Sororis de pœnitentia B. Dominici, nomine Felix, *de curata peste,* filia quæ vocabatur Eusebia, peste percussa sub brachio periclitabatur. Cujus mater misit pro oleo lampadis B. Columbæ, quo eam linivit cum invocatione nominis Jesu Christi, et orabat. Cui Puella dixit: Mater, apparuit, mihi Soror B. Columba, et peste fracta evellit quamdam nigram glandulam, nec *lapsu cognito,* habeo plus mali. Filius Benedicti de Guidalottis, dum de fenestra suæ domus in præceps rueret, B. Columba ante altare S. Catherinæ in S. Dominico erat: et videns spiritu casum pueri, clamavit apertis brachiis, Adjuva, Adjuva. Qui cum in via cecidisset, caput illæsum servavit, et cito est liberatus. Venerabilis mulier Domina Bonifacia, præfati mater, infirmabatur ad mortem: ad quam cum B. Columba accessisset, potum obtulit, et sanata est. F Nurui ejus, uxori Angeli Alberti prægnanti, Christi *prole promissa,* Virgo prædixit, Paries feminam, habeas patientiam. Bonifacia interveniens dixit, Orate pro ea, ne semper pariat feminas. Cui Virgo respondit: Confidas, quoniam et masculos pariet. Quæ postmodum gemellos genuit.

229 Filius cujusdam civis Perusini Portæ S. Petri, *vita duobus ipsis servata,* qui vocatur Joannes Lucæ, ceciderat de equo, capite fracto letaliter, ita ut febre urgente periclitaretur: mater vero pueri lamentabatur. Quod B. Columba percipiens, quoniam erat monasterio contigua, misericordia mota illuc accessit. Invento ibidem Sacerdote et patre, dixit, Nolite flere. Da mihi filium hunc tuum: et voto fieri facies S. Catherinæ argenteum caput et tabellam miraculi: quod genitor promisit. Christi Virgo alligavit collo ejus breve S. Vincentii, Super ægros manus imponent, et bene habebunt: atque ingressa monasterium, convocatisque puellis Sororibus suis, cantaverunt Letanias. Illis cantantibus petiit puer patrem, Da mihi bibere. Quo hausto dixit, Mater mea plangit quasi morerer: non moriar. Et cœpit etiam ipse cantare Letanias, et liberatus est. Ejusdem alter filius de fenestra domus cecidit: genitrix B. Columbam invocavit: casu

A casu dato puer obdormivit, ita ut extinctum suspicarentur. Post quatuor horas puer apparuit validus: et interroganti genitrici qualiter valeret, respondit: B. Columba manus ad pectus apposuit, et timorem excussit.

item alia post mortem,

230 Præstans vir Silvester Petri Cecharini laborabat in extremis: tactu catenulæ quam Christi Virgo portaverat supra corpus, emisso voto sanatus est. Cujus nurus stupefactis membris reddebatur immobilis, sed tactu piæ Virginis restaurata est. Filius honorandi viri Francisci Cartolarii, civis Perusini, de quadam scala proruerat: et fracto capite ac discooperto cerebro, invadente febre, multiplicatisque variolis, absolutus *b* erat judicio medicorum: voto emisso ad B. Columbam liberatus est. Donna Rosata, uxor cujusdam Francisci de Cerqueto, civis Perusini, signeta quædam orationis secum ferebat, quam Coronam dicunt, qua usa fuerat aliquando Christi Virgo. Contigit eamdem immergi fluvio Tiberis, nec diu apparuerat: cumque de illa opinaretur secus, de eodem loco quasi sublevata sospes emersit. Filius Basilii de Deruta et Christophoræ de Betona, cæcus natus quatuor mensium, in ecclesia S. Martini de Eugubio nostri Ordinis, tactus B catenula, quam prædiximus, manu Magistri Michaelis de Genua, visum recepit. Quædam persona sæpe opprimebatur a diabolo: cui quidam Reverendus Pater compatiens, confisus in Domino, partem Reliquiarum præfatæ Virginis supra personam posuit, et liberata est: hoc authentice habui de Bononia. Hæc quidem manu sui novissimi Confessoris collegi. Quid plura? Rara vel nulla fuit Perusiæ familia, quæ non fuerit experta ejusdem Virginis beneficia. Quot infirmi, quot in adversis perplexi, quot mulieres periclitantes in partu, invocatis suffragiis B. Columbæ convaluerunt, communis plebs est testis, et publica vox et fama. Accuso ego ingratitudinem meam, quoniam perplures mihi narrantes sua miraculosa beneficia patienter audire non potui, undantibus lacrymis præ gaudio, et illa neglexi.

de curato lapso,

liberata submersa,

cæco illuminato,

aliisque attactu Reliquiarum adjutis

Alterius ecclesiæ turri imponenda cuspis fundata,

231 Est præterea in clarissima civitate Perusiæ in Porta S. Petri magna quædam et pulchra ecclesia, fundata in eminenti loco qui dicitur Castellare, a sanctissimo Domino D. Benedicto Papa XI, *c* sub titulo S. Stephani Protomartyris et S. Dominici, Confessoris Ordinis Prædicatorum, de quo etiam ipse assumptus fuerat; et jam sumptibus publicis est perfecta: quæ a dextris habet turrim campana- C riam, eminentem ducentis cubitis, ex sculptis lapidibus et vivis. Fueramus igitur erecturi in summo illius *d* aculeam conquadratam, cacuminis de quinquaginta cubitis, in gloriam et titulum sanctissimæ Crucis. Statuta ergo die misimus Confessorem ejus Magistrum Michaelem B. Columbæ, cum vivo ac rubenti lapide, scilicet pro primario, ut videlicet ipsa Christi Virgo signo sanctæ Crucis sua manu oleo liniret. Jam ipsa quidem infirmabatur; quæ piissime annuit, et cereos sacros Agnos obtulit pro fundamento: et dixit, Et ego faciam bene pulsare campanam. Iterato ac me audiente redixit, nullus tamen intellexit, quia vel de prædicatore vel funerali utpote suspicatus fuerim. Opportuno tempore Reverendi Professores conventus, una cum Priore operariisque architectoribus summum ascendentes, mensi fuere extremas quadratæ areæ costas, quamlibet triginta septem cubitorum; qui repetentes medium, lineaverunt fundamenta lateris cujuslibet triginta cubitis, ut ita ex ductu tali numerus consurgeret, qui ad protectionem etiam novem choros *e* Angelorum advocaret. Jecit senex linitum ipsum silicem, manu Virginis signatum, in angulo ad Septemtrionem et sacro Agno munivit. Prosecuti fuere consequenter per Orientem reliquos angulos, D ceteri sacræ Theologiæ Professores cum hymnis et laudibus, cæmentariis superædificantibus, ac molem struentibus de vivis lapidibus tabulatam; quam in anno perfectam, vexillo sanctissimæ Crucis in fastigio fecimus munitam.

benedicente Beata,

A SEBAST. CONFESS. EX MS.

in qua postquadrinnium

232 Post quatuor annos decreverunt præfati Professores cum Conventu, campanam quamdam veterem fractam, hebetis etiam soni, in melius refundere molis duorum *f* miliariorum: fuitque solicitudo hæc injuncta seni. Hic denique confisus in Domino suffragiisque B. Columbæ et meritis, arbitratus est amodo veterem refundere: quam nominari voluit Virtutem, ab Angelicis virtutibus: et aliam in duplo majorem expedire, intitulatam Claræ Columbæ, juxta illud, in nomine tuo laxabo rete. Suffragante igitur ipsa sacra Virgine, et annuente Deo optimo, concessis opportunis, facto cultu, fusisque devotis precibus; emersit campana jubileia, quinquaginta centenariis mensurata, pulchra, dulcisona, et perfecta, omnibus gratissima, etiam infantibus, quam ex nostris quidam Gloriosam cognominant. Eam in die *g* Pentecostes, in medio ecclesiæ, in magno spectaculo Magistratus et populi, nec non et frequentia utriusque sexus, auctoritate pariter et præsentia Reverendi Domini Troyli Balionii; tunc Episcopi Perusini, Senex ipse solenniter et devote *h* baptizavit, sacravit Deo; ac benedicens, Claram Columbam intitulavit: atque super ipsam sacram turrim collocare fecimus, in omni successu prospere ac in fine gaudentes, ad laudem et gloriam Dei viventis et omnium Sanctorum, et ipsius sacratæ ecclesiæ S. Dominici: ecclesiæ videlicet baptismalis, Parochialis tituli S. Stephani, Conventualis, Claustralis, Magistralisque Cathedræ sacræ Theologiæ, atque ad perpetuum nomen B. Columbæ Virginis, quæ nos ditavit suis Reliquiis.

posita sub ejus nomine campana

complet ejus prophetiam

233 Septimo anno a beata vocatione Virginis, contigit venisse Perusiam Reverendissimum quemdam Antistitem *i*, magna auctoritate et fastu: qui cum voluisset in sua Cathedrali Sacrificiorum offerre primitias, non in alio cantare elegit quam in Missali præfati Reverendi Senis, Demetrio quodam instante. Expedita Missa præfatus Demetrius rediit cum Missali, quod anxius Senex præstolabatur, illudque statim aperuit ad Secreta, si quid immutassent, quoniam prohibuerat. Et videns abrasam ceram inde, ingemuit, dixitque, O Demetrie, quid fecistis? servabatur pro signo magni miraculi. Et casu dicto, et intuens splendere circum, addidit; Opinor istum Reverendissimum, clarum notumque facere nomen beatæ Virginis Columbæ. Celebrato per eumdem Reverendissimum Dominum Festo sanctissimi Corporis Christi in ecclesia nostra, sicut semper a principio consueverat populariter solennizari, quorumdam adversantium pessima suggestione secus attentaverat: ideo in caulam canis urget ovem. Rigore namque cujusdam subreptitii Brevis, in quo non erat data diei, citatos fecerat Antistes Priorem conventus ac Reverendum Senem: quibus astantibus palam in media ecclesia Cathedrali, indixit seorsum per suum Reverendum Locumtenentem, ecclesiam S. Dominici de facto interdictam, ob quamdam veterem causam decimarum. Impetraverunt tres horas ad probandam innocentiam: quo tempore iterum astantes, probaverunt innoxium fuisse Capitulum: purgata denique omnis contumacia, quodque, si immineret aliqua culpa, non ecclesiæ, sed reatus fuisset Senis: prosequeretur adversus, juxta formam juris. Indixit Antistes Seni silentium, quem culpabat in pluribus; et nutu capitis negantem oppressit censuris, atque stans alta voce execravit mandatis terribilibus: Vadatis, et claudatis statim ecclesiam, quia estis

Postquam Episcopus ex Missali Auctoris signum ceræ abrasit,

et ecclesiam Prædicatorum interdixit

A. SEBAST. CONFESS. EX MS.

A estis interdicti. Qui surgentes abierunt : et vocatis testibus consequenter clauserunt ecclesiæ valvas vectibus ferreis, ac firmaverunt clavibus. Censura quidem, justa vel injusta, timenda est.

hanc clausam subitus turbo duce columba aperuit,

234 Interposuerunt nihilominus Fratres advocatos et procuratores, nobilesque cives et benefactores, suadentes quia absque causa et extra formam juris, et tantummodo violentia facti, innocentem abdicasset ecclesiam. Cumque nec precibus flecteretur, et aere sereno abiret ; non multum ab urbe discesserat, quod ab Occidente tempestatis procella consurgens, repentinis ac præcipitibus pluviis, turbinis vertigine, ac vehementi flatu nimborum, valvis ipsius nostræ ecclesiæ occurrit, quadam alba columba duce : quæ facto congressu excindit de facto in frusta spissa ligna portæ, excussit vectem, et totaliter aditum patefecit, quod adeo cito non potuissent fecisse sexaginta homines. Et furor turbinis magnam quamdam figuram S. Sebastiani, quæ a sinistris in capite ecclesiæ eminebat altari, verso capite deposuit in scabello : et quod fuit mirabilius, imago lateritia et grandis Crucifixi, quæ eminet a dextris juxta introitum ecclesiæ, omnium judicio ac publica voce et fama, erecta cervice habuit deinceps caput magis elevatum ; et Columba ipsa in altum a dextris introitus ita se exposuit, quasi omnium observasset adventum. Nocte sequente solarium palatii ipsius Antistitis a quatuor angulis subito ruit, non sine periculo Reverendi Locumtenentis ac casu familiarium. Qui territus, quosdam secretarios examinatores portenti ac miraculi destinavit : quibus approbantibus ut præfertur, cum altero eorum Priorem nostri Conventus cum litteris ad Antistitem direxit, quatenus dignaretur a sui mandati rigore innocentem ecclesiam absolvere.

S. Sebastiani imaginem evertit,

B

ac deinde palatii Episcopalis partem :

factoque illuc concursu magno,

235 Noluit tamen durus Antistes, quibusdam adversantibus, ac mentientibus Senem sua sagacitate fuisse talia machinatum, et magicis superstitionibus procurasse : quibus libentius annuit, et jussit iterato ipsam ecclesiam quasi interdictam sequestrari. Columba vero ipsa triduo sustinuit, inde discessit : quasi voluerit signo suæ præsentiæ evidentissime promulgasse suæ ecclesiæ innocentiam ; quodque fama pariter suæ protectionis et nominis longe lateque claresceret. Nam ad portentum tanti miraculi, tantus fuit illis diebus concursus hominum et frequentia utriusque sexus civitatis et comitatus et vicinarum urbium, quasi ibidem fuisset venia Jubilæi. Clausa iterum ecclesia, Senex dixit ante valvas : Notate, cives ; Sebastia, ipsa est Antiochia, quæ fuit prima sedes Petri. Crucifixus qui manet a dextris Jesus Christus, cujus imaginis caput Papa beatissimus : qui erecto judicio, Sebastianum, ipsum videlicet qui a sinistris est, in loco Petri, abdicabit, in scabello, id est curia, capite verso : ipse cito luet, non ego. Sicut de facto infra *k* annum ad plenum omnibus innotuit. Statimque affuit de Roma præsidium a Reverendissimo Protectore nostro Cardinali Neapolitano, Domino Oliverio Caraffa, et patefacta est ecclesia.

C

ruinam Episcopi Auctor prædicit.

k

Visionem de hujus Vitæ historia cuidam Sorori factam,

236 Devota Virgo Soror Stephana, de comitatu Perusino, Ordinis de pœnitentia S. Dominici, alumna B. Columbæ, et a piis personis in bona veneratione habita ; post habitum ipsius Christi Virginis, ut fertur, passa fuerat plurimas visiones de beatitudine et gloria B. Columbæ. Quadam igitur die misit venerabilem quamdam matronam, Donnam Luciam videlicet Ser-Matthæi Coradini, civis Perusini, ad Reverendum Senem, dicens ; Pater Reverende, nocte præcedente apparuit mihi venerabilis Mater Columba, pulchra valde et gloriosa, quæ post dulcia quædam colloquia ostendit mihi Paternitatem vestram, quasi intriveritis in alveolo optimum cibum, auro conditum, quem super ignitos carbones conficeretis. Ostendit consequentur quod habueritis in manibus octo magnos panes candidos, quos et caritative dispensaretis : rogo igitur largiri dignemini et mihi frustum vestri optimi panis. Senex vero, non intelligens mysterium, subrisit, ejusque dicta neglexit ; et matronæ ipsi detulit, ut ei provideret. Pie [deinde] obiit Soror ipsa. D

intelligit Auctor ex numero quinternorum suorum

237 Parum post contigit novissime duos venerabiles monachos Montis-oliveti quæsivisse Reverendum Senem Legendam B. Columbæ. Quibus ipse respondit, illam jam diu complevisse sermone Latino, et jam jam lucubraret in calce ejusdem, quam transtulisset patrio vulgari : quodque eam non communicasset penuria scriptoris. Eisdem interrogantibus, quanta fuisset : Ecce, respondit : et numeraverunt octo quinternos. Illico senex ingemuit, nec poterat loqui. Memor namque illius oraculi, et statim aperto sensu, constantior factus, diu præ gaudio lacrymatus est. Consequentur interpretatus est oraculum. Cibum videlicet optimum, in alveolo aureo conditum, historiam ipsam, morali sermone expressam et Latino. Carbones ignitos, præscriptos Patres veridicos, et in Christo zelantes exempla adducta Sanctorum ; arbitratus omnino ipsum alveolum (illam enim de qua præfertur pyxidem dictitant nostri albarellum) fuisse, quod sibi pro medietate Christi Virgo *l* promiserat : qui enim verbo Dei et Sanctorum doctrinis alios reficit, etiam pascit se et impinguat. Octo vero panes magnos et candidos, significant iterato *m* historiam ipsam, exaratam communi stylo et vulgari in octo quinternis. Numerus quidem octo est numerus Beatitudinis, qui in se ductus in quatuor et sexaginta consurgit ; qui est numerus Capitulorum ejus, quia hoc ultimum *n* bene æqui pollet duobus. Et ipsa devota Virgo Soror Stephana frustum ac fractionem ipsius optimi ac candidi petiit : quæ et hanc unam *o* jam a me recepit ; utinam aliam, quia pulsans perseveraverit. Completi *p* sunt. Deo gratias.

E

quibus continebatur illa vulgariter reddita

m

n

o

p

ANNOTATA.

a Submuntoria, *vel forsitan* Submotoria, *hic videntur dici* Axillæ, *in quibus solet sæpe se pestis prodere, sicut ad inguina.*

b Absolutus a medicis, *id est* depositus : *eo modo quo absolvi is dicitur, qui dimittitur data venia abeundi.*

c Benedictus XI *anno* 1303 22 *Octobris creatus Pontifex, solum menses* 10 *dies* 15 *Sedem tenuit, defunctus Perusii* 6 *Julii sequentis, et apud Prædicatores sepultus.* F

d Alculea *id est, cuspis, pyramis, obeliscus ; vulgari Italico, per familiarem linguæ illi aphæresim primæ syllabæ* Guglia.

e *Nempe numerus* Tricenarius, *ter replicatus,* Nonagenarium *constituit : sed quid de quarto latere?*

f Milliarium *intelligit*, mille pondo librarum.

g *Anno* 1505, *quo Pascha celebratum fuit* 23 *Martii, Pentecoste incidit in* 11 *Maji.*

h Baptizari campana *metaphorice dicitur, cum ei solenni ritu consecratæ nomen imponitur : quo de ritu Alcuinus Caroli Magni Magister :* Novum videri non debet campanas benedici et ungi, eisque nomen imponi. *Plura vide in Glossario Cangii verbo* Campana.

i *Fuit hic, ut ex infra dicendis apparebit,* Antonius Ferrerius Savonensis, *anno* 1506 7 *Februarii ab Ecclesia Eugubina ad Perusinam translatus, et mox Umbriæ Legatione functus, teste Ughello tomo* 1 *Italiæ sacræ.*

k *Ait enim idem Ughellus, quod Bononiensem Legationem administrans,* cum impotenter se gereret, abutereturque Pontificis *(Julii II, itidem Savonensis, ideoque*

A *ideoque Antonio tam faventis)* patientia, Romam tandem evocatus, in mole Hadriana conclusus, privatusque conspectu Pontificis, ac viginti millium scutatorum pœna mulctatus, brevi dolore tabescens, excessit e vita anno 1508 12 Augusti, sepultusque est apud S. Augustinum, in pœnam pervicaciæ omni funerali pompa proscripta

l *Vide num.* 98 *ubi Auctori, rem tunc non capienti, Beata fatetur accepisse cœlitus* Albarellum, plenum refectione optima, quam communicet ipsi pro medietate.

m *Hanc versionem inter Sanctimonialium manus periisse crediderim, cum nemo illius meminerit, nequidem Balestra, enumerans quos invenerat Auctores, solumque Latinam Legendam nominans.*

n *Scilicet Capitulum* LXIII, *quod incipit cum hoc nostro ultimo* XXIII, *et videtur auctum successivis additionibus, quæ omnes, incipiendo a num.* 230, *accesserint, postquam fuit descriptum exemplar, quod Leander Albertus interpretatus est : utinam vero scire possemus, quo anno obierit præmemorata* Sor. Stephana! *consequenter sciremus, quando completa hæc fuerint.*

o *Videtur intelligere ipsam Legendam, seu potius fructum inter scribendum a se collectum, et cum filia* B *spirituali communicatum : alteram vero partem, quam eidem optat, conjectare possumus ipsam esse beatitudinem cœlestem, octonario numero figuratam.*

p *Subintelligo,* quinterni, *qui in Codice nobis misso duodecim numerabantur.*

APPENDIX

De cultu et miraculis B. Columbæ ex Processu MS.

Italice excerpta a Josepho Balestra Lauretano.

Ex Processibus hoc seculo fabricatis

Eminentissimus Cosmus Cardinalis Torres, anno MDCXXIV *Episcopatu Perusino donatus ab Urbano VIII, decimo autem post anno translatus ad Archiepiscopatum Montis-regalis in Sicilia, sicuti ex Ughello constat; dum Perusiæ resideret, fabricari fecit Processum de sanctitate ac miraculis B. Columbæ : qui etiamnum in Archiepiscopali Archivio servatur. Est quidem hic plusquam duplo prolixior Vita, id tamen non impedivisset quo minus eum describendum curaremus, si sperassemus dignum impensæ et operæ pretium. Sed hanc spem nobis sustulit Josephus Balestra, libro* 5 *de Vita* C *Beatæ miracula colligens, quæ ex dicto Processu habere potuit, non admodum multa præter jam relata, multo etiam pauciora suggerens addenda factis ante mortem. Quare sufficere posse existimo, si quæ summatim ille suis verbis excerpsit Latine hic reddam. Plenius libenter ea daturus, si quis laborem sumere velit excerpendi ipsa juratorum testium verba; nec minus libenter additurus recentiora, tum quæ Gregorium Bolognettum ab anno* MDCXXXIX *Episcopum Reatinum collegisse multa testatur Albertus Fabri in Præfatione ad partem* 2 *Vitæ; tum quæ Perusini Conventus Patres potuerint colligere, si subministrentur. Centum sexaginta septem Testes in ordine ad Canonizationem auditos esse scribit Balestra, eosque sic numerat,* Doctores XVI, Sacerdotes XI, Nobiles XLVII, Canonici IV, Fratres XIX, Monachæ XX, Cives XXVI, Plebani XXIV. *Quid illi deposuerint habetur ex articulis inde excerptis, et per causæ Procuratorem Romæ (uti videtur) ad probationem oblatis hoc ordine.*

valde pauca haberi possunt diversa a jam relatis

Articuli inde excerpti et Romæ propositi,

I Quomodo Virgo Columba nata sit Reate anno MCCCCLXVII, II Februarii, ex Catholicis parentibus, legitimo matrimonio, nuncupataque in baptismo Angelella, propter Angelos qui apparuerunt ante domum ubi edita in lucem fuerat : postea vero dicta Columba, ab ea ave quæ inter baptizandum supra caput ejus D descendit.

EX ITAL. de Beatæ virtutibus,

II Quomodo hæc Beata a sua pueritia vitam instituerit modeste, prudenter atque devote; in eaque resplenduerint omnes virtutes, vera fides, spes firma, fervens caritas, vigilans prudentia qua omnes dæmonis insidias declinabat, ineffabilis temperantia, fortitudo in tolerandis adversis sibi a Deo immissis semper invicta, humilitas profundissima, obedientia prompta, pœnitentia rigida, excalceatio perpetua, jejunia continua : quodque ad mortem usque solita fuerit corpus affligere disciplinis, ciliciis, catenis ac circulis ferreis; zelans sålutem animarum, frequens in usurpando Eucharistiæ Sacramento, quod sæpe ei manibus Angelicis præbebatur, ipsiusque Jesu Christi Domini nostri; usque eo ut multis etiam annis non alio cibo sustentaretur.

III Quod illustrissima fuerit dono prophetiæ :. extasesque ejus frequentissimæ ac fere continuæ : quodque divinæ visiones affatim ei ad solatium obvenerint.

professione,

IV Quomodo ab anno XIX ætatis suæ, qui fuit Christi MCCCCLXXXVI, in Dominica Palmarum susceperit Habitum de pœnitentia S. Dominici, per manus R. P. Fr. Thomæ de Fulgineo tunc Prioris E Reatini; et anno MCCCCXC ætatis suæ XXIII fecerit solennem Professionem, inter manus R. P. Fr. Stephani de Vio. Quodque eo tempore æstimabatur Sancta, et ut talis honorabatur ac celebrabatur; multæque virgunculæ, odore eminentium ejus virtutum illectæ, dimissis mundi vanitatibus, ipsam ad Religionem sint secutæ.

operibus publicis,

V Quomodo propter famam sanctitatis ejus Nobilitas et Universitas Perusina ædificari a fundamentis fecerit monasterium expensis propriis : in quod ipsa cum sociabus postea se recepit, ibique sanctissime vixit. Imo quod multa fuerint impendiis publicis facta ex suggestione Columbæ, ac nominatim vexillum, quod jussit circumferri tempore pestilentiæ; quodque hodiedum defertur pro obtinenda serenitate aut pluvia, consequente desiderato effectu, servaturque in Archivio publico.

VI Quomodo monasterium, quod hodie Columbarum dicitur, ab ipsa Beata fundatum sit, sub nomine S. Catharinæ Senensis.

miraculis,

VII Quomodo etiamnum vivens Beata plurima miracula fuerit operata, ac nominatim pestem ab urbe Perusina depulerit, eamque ab inimicis aliisque calamitatibus sæpe præservarit : quæ quidem miracula sufficienter comprobata reperiuntur per scripta publice asservata. F

accursu ad funus,

VIII Quomodo obierit Perusiæ anno MDI, receptis sanctissimis Sacramentis, annis expletis triginta tribus, quemadmodum prophetaverat : quodque sanctissimum ejus corpus honoratum fuerit a fidelibus, omnis sexus et conditionis, turmatim accurrentibus, ut ipsum vel viderent vel tangerent, vel etiam de vestibus præscinderent aliquid : cum ejus contactu sanarentur multi, publiceque proclamaretur Sancta : quodque funus factum sit expensis publicis, quemadmadum constat ex Annalibus urbis.

IX Quomodo, cum ante sepulturam, aperto sacro corpore, exempta fuissent intestina et præcordia, quæ modo ab ejus filialibus devotissime asservantur in monasterio, publiceque ibidem exponuntur in festo S. Catharinæ Senensis, multus illuc accurrat populus ad eadem veneranda.

honore sepulcri,

X Quomodo statim ad ejus sepulchrum delata fuerint anathemata, accensæ lampades, et candelæ, positum Epitaphium cum titulo Beatæ supra ipsum sepulchrum, sicut legitur in Vita Latina, per ejus Confessarium scripta.

imaginum,

XI Quomodo statim ab ejus morte variis in locis visæ

A visæ sint sculptæ pictæque illius imagines, cum radiis liliisque et inscriptione Beatæ, et cum sanctis Reliquiis ejus : atque inscriptione B. Columbæ : talesque etiam positæ sunt in ecclesiis, uti hodiedum videre est. *ex ital.*

cellæ, xii Quomodo cella Beatæ conversa sit in Oratorium cum altari, ubi et imago ejus cum radiis sanctisque Reliquiis, ad quod celebrantur Missæ : quemadmodum etiam fit Reate, ubi est imago ejus.

xiii Quomodo in ecclesia S. Dominici Perusiæ est tabula altaris, ubi inter alias Sanctas depingitur Beata : atque ad illud altare fiebat Missa, donec ecclesia corruit.

catenarum, xiv Quomodo in Processionibus, institui solitis prima et secunda Dominica cujusque mensis, ad honorem sanctissimi Rosarii et sanctissimi Nominis Jesu, Reate in ecclesia S. Dominici, a tempore immemorabili circumferantur catenæ, quibus corpus suum flagellabat Sancta : quæque ibidem honorantur velut Reliquiæ.

xv Quomodo ibidem Reate, ipso die S. Catharinæ Senensis, benedicatur aqua in honorem prædictæ Sanctæ, deinde immergatur ei ferrum prædictæ
B catenæ : quæ aqua cum maxima devotione expetitur a fidelibus, et ad miraculosos effectus plurimos efficax invenitur.

continuato cultu, xvi Quomodo ab ejus morte ad sepulturam semper arserint lampades duæ : sicut invenitur in libro sacristiæ S. Dominici Perusiæ : qui liber nuncupatur Registrum rerum pertinentium ad ecclesiam prædictam, jam inde ab anno mdxlviii, folio 24.

xvii Quomodo anno mdxix facta fuerit campana in honorem B. Columbæ, ac nominata Clara Columba, cum inscriptione, Patriæ liberationem etc : in qua sculpta cernitur columba in cœlum subvolans : cujus campanæ mentio etiam fit in Vita Latina per Mag. Sebastianum suum Confessarium scripta.

xviii Quomodo ad instantiam D. Vincentii Herculani Episcopi Perusini anno mdlxvi, vivæ vocis Oraculo concessum ab Apostolica Sede fuerit; ut in monasteriis Columbarum et S. Dominici, die sui felicissimi transitus, ad Missam et Officium ipsius diei adderetur Commemoratio de Beata ; quemadmodum hodie observatur.

per annos 146, xix Quomodo per spatium annorum centum et viginti octo, hæc Christi ancilla perseveraverit in opinione sanctitatis operationeque miraculorum, quemadmodum etiam nunc, decursis ab ejus obitu
C annis centum quadraginta sex.

xx Quomodo continua veneratio Beatæ, tolerata fuerit et approbata a Superioribus et Episcopis : ipsique personaliter accesserint ad honorandas ejus sanctas Reliquias in die festo S. Catharinæ Senensis, quando illæ publice exponuntur, suaque præsentia processiones honoraverint.

cum tolerantia Apostolicæ Sedis. xxi Quomodo anno mdcxxv Urbani Papæ VIII decreto ordinatum fuerit, ut ab omnibus sepulchris personarum cum opinione sanctitatis mortuarum auferrentur anathemata argentea cereaque et votivæ tabellæ : sed anno mdcxxvii ordinatum declaratumque ea lege non comprehendi Beatam, quemadmodum non comprehendi censuerant Eminentissimi Cardinales sacræ Congregationis Sancti Officii; propter diuturnitatem continuati tanto tempore cultus : sicut patet ex litteris Eminentiss. Cardinalis Mellini, ad Episcopum Reatinum et Inquisitores Perusinum ac Camerinensem.

xxii Quomodo hæc omnia sint vera, certa, publica, et notoria, nec solum probata voce publica et fama, sed etiam testimoniis fide dignissimis authenticisque scripturis.

xxiii Quomodo B. Columba spatio annorum centum viginti et amplius et per immemorabile tempus D semper habita, honorata, et adorata fuerit ut Beata et Sancta : quodque imagines, altaria, reliquiæ et cultus, omnia superioribus articulis contenta semper perseveraverint : et quod ex testimoniis examinatis, quorum alii ex memoria propria, alii ex relatu alieno deposuerunt, nullus penitus discrepaverit; sed in prædictis omnibus conformes fuerint : eademque etiam hodie constent publica voce et fama. *constanti fama sanctitatis,*

et scriptoribus vitæ. xxiv Quomodo gloriosa gesta et actus heroici hujus celebris Sanctæ fideliter conscripta fuerint, non solum a modernis historicis, sed etiam ab antiquis; non solum Ordinis Prædicatorum, sed etiam aliis : videlicet 1. Leandro Alberti Dominicano, per Opusculum B. Columbæ dictum, impressum anno mdxx. 2. Mag. Sebastiano Perusino Confessario Beatæ, per Vitam Latinam, quæ servatur in Bibliotheca S. Dominici Perusiæ. 3. Ambrosio Taegio, parte tertia Monumentorum Ordinis in Bibliotheca Mediolanensi. 4. Antonio Lusitano in Chronica anno md. 5. Seraphino Razzio, in libro de Sanctis ac Beatis Ordinis Prædicatorum. 6. Joanne Lopez, Episcopo Monopolitano, in Centuria parte 4. 7. Michaele Pio, de Personis illustribus Ordinis Prædicatorum part. 1 col. 473. 8. Thoma Porphyrio E de Signis ecclesiasticis lib. 12 cap. 23. 9. Antonio Davroultio Societatis Jesu, in Catechismo Historico cap. 1 text. 58 num. 1. 10. Chronica Constitutionum Ordinis Prædicatorum ad annum md. *Alios septemdecim jam nominatis addit Albertus Fabri, in Syllabo Auctorum præfixo Vitæ, inter quos Fr. Dominici Baglioni liber MS. anno* mdxlviii, *aliique partim novim partim antiqui.*

Ex Balestra Processibus uso habetur, 239 *Collecti fuerunt Articuli isti, sicut apparet ex fine artic.* xix *anno* mdcxlvii, *quando Perusinam Cathedram jam tenebat Horatius Monaldus, ex cessione germani sui Benedicti Cardinalis, facta anno* mdcxlii : *nec ultra scitur quidquam promotum in causa, quod referri mereretur a tribus, qui postea Vitam scripserunt, Italicis Auctoribus. In his prolixior ceteris Balestra, historiam vitæ duobus libris interpolans, uno de eminentibus Columbæ virtutibus, altero de gratiis ei concessis, aliud non agit quam retexere quædam singularia facta, jam ante narrata vel postea narranda, eaque reducere ad certa capita : ex quibus ad supplementum ipsius historiæ hæc pauca addi possunt rebus actis in vita.*

de damnis incendii oratione reparatis, i Rosati Ciabattæ domus tristi conflagrabat incendio, sicut deposuit testis xxi : hoc cum intellexisset Columba, compatiens boni viri damno tanto; F in terram se prostravit, multoque cum affectu sponsum suum oravit, ut ejus misereri ipsique succurrere dignaretur. Res mira! Dum restaurantur ædes, allata sunt illuc (nescitur a quo vel unde) ligna omnia, consummandæ fabricæ necessaria.

Sanctorum consortio, ii Deposuit Testis lvi quod cum ejus cellulam transirent Sorores, sæpe intra eam audierint, plurium quasi monacharum voces cum ea psallentium : nec dubitabant, quin eæ Sanctarum vel Angelorum essent, eamdem cum sponso suo Jesu visitantium.

visa trium Fratrum beatitudine iii Testis xiii asseruit, quod cum Florentiæ injusta morte necarentur Fratres, Julianus, Dominicus, et Silvester, Ordinis Prædicatorum; eodem quo ad furcam ducebantur tempore, visa sit Columba amare plangere, velut quæ in spiritu cuncta intueretur : mox vero serenato vultu præferre haud modicam animi lætitiam, eo quod conspiceret eorum animas ferri in cœlum.

prædictione facta nupturæ puellæ. iv Barnabæa Massoletti, prout retulit Testis xxi, in eo erat ut in monasterio ipsius Beatæ Habitum susciperet, ad quam accedens Columba ait : Quid agere intendis, Barnabæa? Respondit illa : Monacha fieri

A fieri. At ego, inquit Columba, pro certo tibi assevero quod Monacha numquam eris, sed maritum accipies: displicet autem hoc mihi, sortieris enim matrimoninm inquietum et ærumnis plenum. Nec aliter accidit. Nupta enim puella viro suo undecim filias, tres filios peperit; qui omnes patri supervixerunt, cum gravamine immodico matris viduæ.

Post mortem Columbæ

Quinto libro Balestræ, post relata miracula novem, patrata eo tempore quo adhuc in ecclesia Sanctum corpus prostabat, sicut superius cap. 23 eadem relata leguntur, consequenter ex processibus hæc subjuncta inveniuntur.

ea invocata sanantur, pedibus impedita,

x Soror Dorothea Signorelli, quatuor mensibus affixa lecto, eo quod movere sese non poterat, impedita catarrho, in genua totumque corpus dilapso; cum omnia medicorum conamina vinci pertinacia mali videret; commendavit se caræ suæ matri Columbæ, subitoque sanata fuit; professa insuper tres singulares, quas nominare nolebat, gratias per ejusdem intercessionem accepisse.

et moribundus:

xi D. Hieronymus Baldelli, Nobilis Perusinus, ad mortem æger depositusque a medicis, postquam extrema suscepisset Sacramenta, matrem suam Portiam misit ut Beatæ commendaretur; quo facto de B lecto surrexit e vestigio sanus, nec deinceps male habuit.

juvatur puerpera,

xii Joanna, uxor Balthasaris Joachimi Perusina, inter dolores partus difficilis ad extremum vitæ adducta articulum, jam jam credebatur expiratura, eo quod fœtum monstrose complicatum eniti non posset: ad solam autem invocationem Columbæ egressus ille est, sicut erat in ventre, et periculo liberata Joanna remansit.

reus absolvitur,

xiii Soror Cleopha Vibii, Perusina, in monasterio ipsius Beatæ, solicita de quodam suo cognato captivo ac mortis reo, cui liberando nulla humanitus spes affulgebat; Beatæ cellulam confidenter ingressa, ibidem aliquoties flexis genibus ipsam oravit, addito voto, quod si vita cognato indulgeretur, ibidem locatura esset anathema argenteum sex ducatorum aureorum: tertio autem captivitatis anno prædictus Nobilis absolutus crimine, liberque dimissus fuit: illa vero exolutura se voto, ipsum fecit per occasionem Jubilæi commutari, et pallium altaris argento phrygiatum obtulit, æstimationis ducatorum decem.

curatur febris,

xiv Soror Benedicta ejusdem monasterii Conversa juravit, quod pro suo quodam consanguineo, febri continua laborante, votum fecit, quod si sanaretur, C lignea aliquot candelabra facienda curaret ad usum arulæ intra cellam prædictam constitutæ: votique rea ipsum fideliter solvit.

liberantur 2 educti ad mortem,

xv Soror Thomassa Lucæ Bricardi Perusina, Sanctimonialis ibidem, duobus suis nepotibus Perusiæ captivis capitisque damnatis consultum volens, horis aliquam multis produxit orationem in camera Beatæ: cumque educendi essent ad mortem, fuerunt illi educti e carcere, et nescitur quomodo liberati.

sanatur pestis,

xvi Anno MDCXXIX mense Augusto, ægrotabat ad mortem D. Dionysius Crispolti, Nobilis Perusinus et Doctor medicus, vir eximiæ æstimationis ac probitatis; hunc pustulis pestilentibus coopertum desperatumque de vita frater suus Beatæ commendavit, cumque expiraturus jam crederetur convaluit.

dolor capitis,

xvii Soror Maria Laura Platoni, intensissimo capitis dolore cruciata menses complures, denique facto Beatæ voto sensit continuo se persanatam.

et asthma:

xviii Sor. Maria Vincentia Danzetti, undecim annos laboraverat asthmate tam molesto, ut lecto decumbere posset numquam, noctuque ac interdiu quietem vix ullam caperet, donec in auxilium advocavit Columbam: tunc enim statim sana fuit. Eadem collum sic aliquando dolens, ut affectam partem neque tangere neque movere posset; admovens eidem cilicium Sanctæ, remedium tulit. D

EX ITAL.

corrigitur maritus intractabilis,

xix Hortensia Perusina maritum habebat tam difficilem intractabilemque nec non vitiosum, ut impossibile videretur diutius eidem commorari: currit ergo ad opem a B. Columba petendam, et brevi sic mutatus ille est in virum alium, ut fidem nullum facere posset Hortensia, agendis Patronæ suæ gratiis.

panus ab oculo tollitur;

xx Franciscus...... panum ferebat in oculo quo visus omnis impediebatur; rogavit ergo sororem suam, in ipso Beatæ monasterio monacham, ut se illius intercessioni commendaret. Paruit hæc, et duos ex cera oculos in camerula Beatæ appendendos vovit: moxque visus rediit patienti, qui ex adhibitis remediis omnibus semper pejus habuerat.

xxi D. Antonius Angelotti Perusinus, invocando Beatam, dispulit intolerabilem cephalalgiam, qua usque ad mortem cruciabatur.

curantur malignæ

xxii Fabius Badiali Perusinus, febri maligna correptus, quam pustulæ aliaque mortifera symptomata comitabantur, cum viam sibi ad mortem pie obeundam munisset susceptis Catholicis Sacramentis, a domesticis eo reductum cernentibus commendatus Beatæ non sine voto, melius continuo habere E cœpit convaluitque,

xxiii D. Armenia della Corgna, inter Nobiles Perusinas spectatissima, uxor D. Persiani Ansidei, gravi detenta febri, per Sororem suam in Beatæ cœnobio Monacham ei commendata, haud irritas cecidisse sororias preces experta est, exindeque devotissima Columbæ mansit.

et letales febres:

xxiv D. Scipio Ansidei, ejusdem matronæ filius, multis annis difficili cum morbo luctatus, subito sanus effectus est, mox atque Beatæ se commendavit.

xxv D. Hieronymus, filius D. Lucii Baldelli Perusini, extrema susceperat Sacramenta, propter acutam febrim conclamatus. Lugebat ingentem jacturam familia; quando Sor. Maria Victoria della Corgna, ad preces Sor. Dorotheæ Signorelli, Monachæ in ipso cœnobio Beatæ, uti et prior erat, atque materteræ ipsius infirmi, votum pro eo concepit, et subitam illi sanitatem impetravit.

xxvi D. Doctor Dionysius Crispolti, graviter infirmus, Beatæ se commendavit; cumque sequenti mane convenire deberent medici, vesicatoria applicaturi, congeminavit preces: et interius vocem sibi insonare audivit. Ne metuas; ipsoque puncto temporis melius habere incipiens, cito integre convaluit. F

xxvii Eadem intercessione vitam servavit Cosmus Fundini, propter malignitatem febrium ac pestilentium pustularum, desperatus de vita.

item obstructio lienis,

xxviii D. Franciscus Platoni, Medicus Perusinus, ex oppilatione lienis trigesimum quintum diem æger, cum quadam specie hydropis ac febri, Sacramenta demum extrema suscepit, quia de vita ejus multum dubitabatur: convaluit tamen mox atque B. Columbam invocavit.

dolores colici,

xxix Augustinus Marci Antonii Mancini Notarius, cum juramento deposuit, quod cum mater sua Ludovica colicis doloribus vehementissime torqueretur, quædam amita sua, Monacha ex monasterio B. Columbæ, hujus aliquam Reliquiam admovit pectori infirmæ, quæ statim pristinam sanitatem recepit.

xxx Sor. Angela Meniconi, laborans incurabili morbo, eo statim liberata est, atque attigit stragulum quo lectus Beatæ operiebatur.

et nephritici:

xxxi D. Valentinus Martelli architectus, occasione professionis suæ in monasterium Beatæ ingressus, cum graviter ex renibus laboraret, conjecit se supra ejus lectulum ligneum; nec diutius ibi moratus quam nomen Jesu semel pronuntiaretur, assurrexit

A rexit sanus, neque postea unquam ea parte doluit.

Ex Ital.

XXXII Sor. Maria Angelica Meniconi, ibidem Monacha, crudelem patiens infirmitatem cum atrocissimis doloribus, eoque gravioribus ipsi quod malum aperire alicui verecundaretur; straguli illius frustillum parti laboranti admovit, et omnis illa passio evanuit.

XXXIII Ursinus Richardi, febri gravatus, eodem remedio adhibito convaluit.

juvatur puerpera,

XXXIV Galeotta Bovarini, duodecies puerpera, affirmavit, quod statim ac sentiebat dolores partus, cingulum Beatæ fuerit solita petere, eoque cincta feliciter ac cito liberari.

XXXV. P. Mag. Andreas Benincasa Dominicanus, calculo et arenarum doloribus gravis, ut particulam de tunica Beatæ contigit, levatum omni dolore se sensit.

XXXVI Alexander Vincentii Baldi, graviter infirmus, a matre sua delatus est intra camerulam Beatæ, necdum enim in monasterium inducta clausura erat, et ingressus vetitus secularibus: statimque dormire ibidem cœpit et experge factus est sanus: quod idem accidisse memorant ægris omnibus qui istuc inferebantur.

B

aliæque infirmitates, per reliquias

XXXVII Testatur etiam D. Franciscus Sensi, Nobilis Perusinus et Protonotarius Apostolicus, quod ante inductam clausuram præfatam, puer ipse eodem adductus sit, propter capitis dolores quos patiebatur; et ligneo impositus lectulo, surrexerit omni prorsus dolore liber.

XXXVIII D. Bernardinæ Cicci, graviter infirmæ, germana sua Sor. Thomasia misit pauxilum olei, sumpti ex lampade in suo monasterio intra cellulam prædictam ardere solita: quod eo inunctæ mox profuit ad salutem.

vel oleum lampadis,

XXXIX Mag. Sebastianus Bona-dote, ensiarius Perusinus, urgente calculo et doloribus colicis in extremum vitæ discrimen adductus, eodem oleo mortem evasit.

XL D. Cæcilia Angeletti Perusina simili unctione liberata est a dolore pedum, quo ambulare impediebatur.

XLI Denique Sor. Maria Joanna Doni, ibidem Monacha, juravit quod cruciatum dentium, continuis annis quatuor toleratum, abegerit usu istius olei.

240 Est autem prædicta B. Columbæ cellula ea ipsa, quam Nobilitas Perusina quadratam humilemque ex asseribus construi fecit: intra quam habentur illius lectulus, suppedaneo altaris non dissimilis, cum vili stragulo; intestina item Beatæ, pileusque et cilicia duo ex crinibus equinis; duæ catenæ, quæ per humeros pectusque et dorsum ductæ sustinebant totidem circulos ferreos latitudine digitorum quatuor, similiter ibidem conspiciendos: uti

C

ardentis in ejus cella ubi istæ servantur:

D etiam ibi videre est disciplinas duas, ex ferreis catenulis compositas; tunicam albam grossioris panni, Mantellum nigrum itidem laneum, filum quod ipsa nevit, mensula, ceroma vulneri quondam illius applicatum, peregrini baculus, et aliæ nonnullæ Reliquiæ: imprimis autem illa Crucifixi imago supra telam depicta, quam Peregrinus (de quo alias) attulit; quæque inauratis limbis pulcherrimis circumducta, majoris venerationis ergo oppanso velo custoditur, cum multis ex omni parte anathematis argenteis: quæ omnia et singula ipse meis oculis sæpe conspexi, in prædictam cellulam frequenter ingressus, commoditatem mihi ad id præbente arte medendi quam profiteor: infinitæ autem gratiæ ibidem a fidelibus relatæ sunt, quemadmodum ex meipso testari etiam possum. *Hactenus Balestra, in Præfatione vero libri, ad Priorissam et Sorores monasterii, causas exponens quibus adductus est ad suam historiam conscribendam, primam allegat debitum gratitudinis pro beneficiis multis acceptis, quorum præcipuum sic refert:*

241 Anno MDCXLVIII, die X Octobris in Dominica, hora noctis VIII, doloribus nephriticis in dextro latere cœpi urgeri vehementissime, istic enim erat calculus, egressum moliens. Hoc in tormento cum integra fuissem hora, nullam quietis partem recipiens; ad caram meam Matrem, sanctam, inquam, Columbam recurri, meque oleo unxi, quo dum viveret utebatur, quodque mihi dederat Sor. Maria Joanna Doni, infirmaria in monasterio Columbarum cui medicus serviebam. Unxi autem, et denuo me unxi magna cum fiducia, quam habebam in illo cœlesti liquore collocatam, neque spe mea fraudatus fui. Etenim vix medio horæ quadrante post dictam unctionem elapso, in cubitum dextrum elevatus, tentavi si possem vomitu levare stomachum: statimque omni dolore liberum me sensi, qui tamen tam acerbus est, quam in hac vita pati homo possit. Deinde quatuor horis quievi, et expergiscens, sensi calculum a renibus per ureteres meare ad vesicam: gratiasque liberatrici meæ reddidi: cum alias dolores istiusmodi durare mihi soleant ad duas pluresve dies ac noctes; tunc vero post invocatam Sanctam intra horæ quadrantem cessaverunt.

E

Auctor eadem unctione utens

expellit calculum.

242 *Hic finis esse nobis poterat agendi de* B. Columba: *ut tamen dies hic* XX *Maji, quarto Tomo designatus, quando inceperat imprimi quintus; deinde vero huc translatus, apte connectatur cum initio diei sequentis, propterea recudendo: placet vacaturam alias sesqui paginam implere Epistola Dedicatoria illa, quam primæ suæ eique antiquissimæ versioni Italicæ, cujus in Commentario prævio facta mentio, Leander de Albertis præfixit eadem Italica lingua, cum insigni ipsius* Beatæ Columbæ *commendatione.*

F

DE

ADMODUM HONORANDÆ MATRI

D. SOR. HIERONYMÆ TEPPOLÆ VENETÆ

ORDINIS S. CLARÆ DE MURANO

FR. LEANDER DE ALBERTIS BONONIENSIS

ORDINIS PRÆDICATORUM S. D.

Quam proficua sit lectio præclararum actionum, a personis sapientia et virtute insignibus editarum, Mater semper veneranda, non equidem existimo posse me, rudi incultoque meo stylo idonee explicare. Per illam enim humanus animus, quodam veluti letargo pressus aut ærugine obsitus, excitatur aut expolitur: neque fieri potest, ut vitiorum criminumque suorum pelago quantumvis profundo immersus, non concipiat aliquod inde emergendi desiderium, mentis suæ oculos intendens in considerationem virtutis, quam laudari tantopere conspicit; festinetque assurgere, dimissis operibus peccaminosis, et transire ad mores vitamque meliorem; ut in iis de die in diem proficiens, annumerari aliquando etiam ipse mereatur hominibus illustribus atque præclaris. Hac de causa antiqui illi totique mundo laudatissimi Romani, statuas, colossos, triumphales arcus, aliaque publica ædificia, ex ære aut marmore, conficienda decreverunt; quorum aspectus continuus jugem conservaret memoriam virorum, celebri aliqua actione commendabilium posteritati, sive ea effectus esset eximii subtilisque ingenii, seu partus fortitudinis raræ roborisque corporei; ut ex iis discerent spectatores, quanto etiam apud mortales in pretio sit virtus; itaque ad eadem decora, imitatione exprimenda, excitarentur etiam ipsi. Nec minus illis bene consulti fuerunt sapientissimi fundatores celeberrimæ nostræ Christianæ Religionis: nam et ipsi constituerunt aras et templa erigenda invictis fidei intemeratæ propugnatoribus, et horum actus excellentes describendos curarunt; ut in iis, velut in speculum per omnia deinceps secula intuerentur generationes venturæ; et intuendo stimularentur, ad sequenda eorum vestigia, sequendo autem pertingerent ad finem tantopere concupitum. Hæc ego considerans, et animadvertens quomodo ætate nostra apparuit rutilans quædam stella, genuina imago, et tersum speculum omnis virtutis, incilta scilicet Christi Virgo Soror Columba Reatina, operum suorum admirabili splendore illuminans mortalium mentes; ut exinde perficere possent, non solum Umbri atque Etrusci ac Litterati, sed quicumque per omnem Italiam homines, iis præsertim quibus Latinarum litterarum cognitio nulla suppetit; eidem beatæ Virgini hanc pulcherrimam statuam ac velut arcum triumphalem erexi, non ex candido marmore, aut petris aliis, vel duriori metallo; sed litteris in omnem posteritatem legendis. Etenim nactus librum, de vita hujus Christo amabilis ac sapientis Sponsæ, Latine scriptum et compositum a venerando Patre Fr. Sebastiano Perusino, sacræ Theologiæ Doctore eximio, antiquæ probitatis magnæque auctoritatis viro, nihi a se narrari professo, nisi quod vel suis ipse vidisse oculis, vel a testibus fide dignissimis accepisset; libenter assumpsi mihi qualemcumque laborem, traducendi eum in linguam vulgarem, et aliquantulum contrahendi; itaque ad metam mihi præstitutam perveni, haud mediocriter delassatus in opere. Tum vero cogitare cœpi cuinam munus tantum præsentarem; et continuo menti meæ occurrit Tua semper honoranda memoria atque eximia caritas. Recordatus enim sum mutuæ dilectionis, inter nos cœptæ a decem retro annis, in civitate Pisaurensi, cum ibi per sacras Dominici Adventus ferias prædicarem seu concionarer, vivente etiam tum dilectissimo marito tuo, videlicet Illustrissimo Domino Joanne Sfortia, viro non minus prudente quam docto. Post tam bene auspicatum initium amoris nostri, cum ad meliorem vitam transiisset ille, et patrem non multo post secutus esset secundo genitus D. Constantius, puer bimulus; oculo tui excellentis ingenii sagaciter considerans fluxum et refluxum perpetuum fragilis hujus vitæ (si vita potest nominari) animumque subrigens ad sublimem istam atque felicem mansionem, ubi cum plena desiderii omnis sui satisfactione requiescunt et lætantur beatæ Sanctorum animæ, semper absorptæ prædulci contemplatione supremæ ac divinæ Majestatis; falsas, fallaces ac fragiles mundi hujus calamitosi promissiones generoso conculcasti pede, raptimque te recepisti in securum sanctissimæ Religionis azylum, et habitum monasticum induisti, spretis possessionibus, pompis, divitiis atque honoribus; utpote certo persuasa, quod servire Deo regnare sit: ideoque mundum cum vanitatibus suis dimisisti infelicibus amatoribus ejus. Ex hinc multo magis inter nos crevit illa jam olim inchoata dilectio, atque augmentum adhuc capit quotidianum. Quamvis enim sub diversis duorum præstantissimorum sacræ Christo militiæ Ducum vexillis mereamus, Sancti inquam Patriarchæ Dominici et Seraphici Francisci, nihil id potest obesse caritati, quia ipsimet eadem inter se cum viverent ita fuerunt conjuncti, ut duobus in corporibus una dumtaxat anima spirare videretur. Quapropter jure merito munusculum hoc mittere Tibi volo; exiguum illud, quatenus a me est: regium vero, pro eo quod tractat argumento: ut cognoscant omnes in perpetuum, quousque divinus amor provehere animos hominum possit, non intuentium sub quo habitu, sed quali cum affectu quis Deo et Domino communi serviat. Conspicies hoc in libro admirandam verissimamque imaginem candidæ ac puræ sinceritatis, nulla simulatione inquinatæ: quantoque magis leges, tanto majori admiratione capieris, scio; quia reperies multa quæ videantur impossibilia effectu, non solum teneræ adolescentulæ, sed etiam maturæ ætatis mulieri. Verum oculos tollens ad supremum rerum omnium fabricatorem Deum, apud quem non est impossibile omne verbum, ejusque immensam virtutem

A tutem considerans, exclamabis cum Psalmista, Mirabilis Deus in Sanctis suis. Itaque in præclarissima ista Virguncula comtemplaberis severissimæ pœnitentiæ constantem rigorem, profundam demississimamque humilitatem, visceralem atque incensam dilectionem erga Deum et proximos. Inter cetera autem, admiratione non minima dignam judicabis victus illius rationem quotidianam; quandoquidem sustentata fuerit continua ac fere sola sumptione sacratissimi corporis Jesu Christi : rem enimvero raram, et paucis, quemadmodum scripta reperitur, concessam! Sic autem, o Mater mihi jugiter observanda, devote legens Vitam hanc B. Columbæ Sponsæ Christi, senties procul dubio efflorescere in tuo præstantissimo animo, desiderium illius imitandæ, quatenus tamen divinitus tibi concessum fuerit D (nec enim in talibus mereque gratuitis tentandus cuiquam Deus est) imitando autem dignabitur Caritas Tua, meminisse humilis tui in Christo filii, Fr. Leandri; ut possimus aliquando ab hoc ærumnoso corpore soluti, pervenire ad præclaram victoriam, in amabili ac dulci societate sanctorum Angelorum; claraque et fulgida in luce videre et contemplari Deum, cum ipsa beata Virgine Columba, tamquam supremum remuneratorem et mercedem nostram magnam nimis. Id quod per suam misericordiam dignetur indulgere Tibi Deus, ut æternum vivamus. Vale, Mater semper veneranda. In Cœnobio S. Dominici Bononiæ, die xx Novembris, anno ab Incarnatione Domini MDXX.

DIES

DIES VIGESIMA PRIMA MAJI

SANCTI QUI XII KALENDAS JUNII COLUNTUR.

Sanctus Timotheus, et
S. Polius,
S. Eutychius, } Diaconi in Mauritania.

S. Epolus, seu Polus,
S. Vitus,
S. Jocundus. } Martyres in provincia Cæsaria.

S. Victus,
S. Maurella,
S. Quintus,
S. Primulus,
S. Salustius,
S. Fortunatus,
S. Mircella,
S. Primus, } Martyres in Africa.

S. Polyeuctus,
S. Victorius,
S. Donatus,
S. Quintus,
S. Lucusa, } Martyres Cæsareæ in Cappadocia.

S. Timotheus, Diaconus Martyr in Britannia.
S. Martyria seu Martyrius, Martyr Ravennæ in Italia.
S. Secundus, Martyr Cordubæ in Hispania.
S. Vales seu Valens, Presbyter Autissiodori in Gallia.

S. Valens Episc.
Pueri tres } Martyres.

S. Fabius,
S. Beinius,
S. Emmanuel,
S. Firmus, } Martyres Romani Viennam Austriæ cum aliis Reliquiis translati.

S. Hilarius, Episcopus Tolosanus in Gallia.
S. Constantinus Magnus, Imperator, Constantinopoli.
S. Secundus Presbyter, Martyr in Ægypto.
SS. Martyres Alexandrini sub Constantio.
SS Episcopi Confessores in Ægypto, Libya et Pentapoli, sub Constantio.
S Mantius Martyr, in territorio Eborensi et Burgensi in Hispania.
S. Ortarius, Abbas Landeccis in hodierna Normannia.
S. Florentinus, Abbas Arelatensis in Gallia.
S. Hospitius, Reclusus Nicææ in Italia.
S. Maurelius Presbyter, in diœcesi Galliarum Trecensi.
S. Eleutherius, Theate in Aprutio.
S. Itisberga Virgo, Ybergæ in Artesia.
S. Theobaldus, Archiepiscopus Viennensis in Gallia.

B. Erenfridus sive Ezo,
B. Mathildis, } Comites Palat. ad Rhenum Fundatores Brawilerenses prope Coloniam.

S. Richeza, sive Ricza, Poloniæ Regina, eorum filia Coloniæ Agrippinæ.
S. Silaus, Episcopus Hibernus, Lucæ in Hetruria.
S. Godricus Eremita, Finchalæ in Anglia.
S. Petrus Parentius Martyr, Urbe-veteri in Hetruria.
B. Joannes Bonvisius, Ordinis Minorum de Observantia, Assisii in Umbria.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

NOT. 13 APP. TOM. VII MAJI.

Sancti Adelardi Abbatis translatio sacrorum pignorum, ex urbe Galliæ Corbeia ad montem Latinum prope Carthaginem Spartariam, *inscripta est Martyrologio Hispanico Tamayi Salazar, citatis Juliani Petri Adversariis et Chronico, nuper adornatis. Imo de eo secundo die Januarii egerat, et ubique dat cognomentum* Genesii *ac titulum* Episcopi, ut creditur, *inquit*, Urcitani in Hispania : *aitque quod* a Ludovico Pio in exilium actus in dicto monte Latino delituerit, *pro quibus citatur* Usuardus, *eo multo junior, ad hunc* XXI Maji. *Quæ omnia impudenter conficta sunt. Exul vixit* Adelardus Abbas *in* Heri insula Aquitaniæ, *et corpus ejus fuisse Corbeiæ adhuc seculo* XII *constat, proinde non fuit in Hispaniam translatum circa annum* DCCCI. *Consule Acta illius varia et Miracula cum Translationibus a nobis edita* II Januarii.

SS. Synesius et Theopompus Martyres *olim inscripti fuerunt Martyrologio Romano, et in Notis Baronii allegatur Petrus de Natalibus, qui libro* 5 *cap.* 33 *aliquod elogium habet. In MS. Senatoris Strozzi Florentiæ vocantur* Genesius, et Theopontus; *in MS. Trevirensi* Zenesius et Theopontius. *Hispani ipsos par fingendi audacia ad se traxerunt, ac Nortobrigæ adscripserunt. Sed iidem sunt, qui ad* III *Januarii appellantur* Theopemptus Episcopus et Theonas, Synesius etiam dictus, Martyres Nicomediæ sub Diocletiano; *de quibus ad istum diem, et potissimum in Addendis pag.* 1087 *et sequenti actum est. Postea vero nacti sumus Acta Græca, prolixiora quam Latina ibi edita, cum Translatione Reliquiarum Nonantulam facta, servamusque pro Supplemento ad dictum* III Januarii.

S. Matthiæ Apostoli Natalis *est in apographo Lucensi S. Hieronymi : Vitam ejus dedimus* XXIV Februarii.

S. Zenonis Episcopi Veronensis Translatio *indicatur a Galesinio et Ferrario. De ea egimus ad illius Vitam* XII Aprilis.

S. Paternus, Episcopus Venetensis in Britannia minore, *colitur hoc die in sua diœcesi officio Ecclesiastico sub ritu duplici, ob Corporis Translationem de qua ad ejus Vitam egimus* XV Aprilis.

S. Eleutherius, Episcopus in Apulia, et Martyr sub Hadriano Principe anno salutis 119. *Ita MS. Florarium.*

Florarium. Ejus Acta dedimus xviii Aprilis.

Eustella, filia Reguli Santonensis in Gallia, a S. Eutropio ad Christum conversa, ut Virgo et Martyr *memoratur a Saussayo et Arturo du Monstier. Necdum reperimus nomen in antiquis Fastis. De ea egimus in Vita S. Eutropii* xxx Aprilis.

S. Valerianus, Episcopus et Confessor Autissiodori, *memoratur in MS. Florario, et absque loco* Valerianus Presbyter *in Auctario Greveni : forsan qui hoc die* Valis Presbyter *colitur, aut de quo ut Episcopo est actum* vi Maji.

S. Secundinus Martyr Romanus, *Officio colitur ecclesiastico sub ritu duplicis Monachii in Bavaria in Ecclesia Carmelitarum Discalceatorum, ob corpus Roma eo delatum cum corpore*,

S. Laurentiæ, Martyris *item* Romanæ (*quæ colitur* viii *Octobris) et vasis sanguinem eorumdem continentibus. Eæ Reliquiæ fuerunt anno* 1680 *illuc delatæ, velut acceptæ ex Cœmeterio S. Cyriacæ, juxta testimonium Reverendiss. D. Josephi Eusanii Aquilani, Episcopi Porphyriensis, Sacrarii Apostolici Præfecti Solio assistentis; atque a sacra Congregatione Indulgentiarum Reliquiarumque recognitæ et approbatæ.*

Expectatus Martyr *nominatur in Nicia illustrata Petri Joffredi, velut cujus Depositio hoc die colenda sit, et quoniam obiit circa ann. Christi* 78, *a Vandalis aliisve barbaris Narbonensem Provinciam infestantibus occisum fuisse existimat. Totum argumentum sumitur ex veteri marmore, quod in vinea Domini de Gubernatis invenitur sic inscriptum.*

HIC REQUIESCIT BONAE MEMORIAE
SPECTABILIS ❦ EXPECTATUS. Q VIXIT ❦
ANNIS L. M. VII ❦ CUIUS DP. EST SUB ❦
DIE VIII. KAL. IVNII. DN. LEONE IVNRE.
V. C. SS.

Sub monogrammate nominis Christi Piscis sculpitur, qui quid significet non divino : unum scio, nullum hic esse martyrii alicujus indicium : cordis enim transfixi notæ ❦, *sicut alibi dixi, etiam Gentilium epitaphiis communes (quas hoc non valde absimili signo* ❦ *expressi) gemitus sunt, quos super mortuo requirit a lecturis Epitaphii auctor; idemque valent quod interjectio* Heu ! *Sed et* Leo junior, *a Leone avo adhuc in cunis nominatus Augustus, decimoque post mense defunctus an. 474, ideoque nec numeratus inter Imperatores, non potest hic intelligi : vivente enim et regnante avo per hunc solum notabantur tempora : quare intelligendus esset Leo Isauricus, cujus quintus annus seu Consulatus notatus hic videri posset, essetque annus* 722. *Sed quid si notetur hic aliquis urbis ipsius Niciensis Consul? Viderint id alii, mihi satis est, non esse illud Sancti alicujus Epitaphium. Sardorum somnia, in relatione Esquivelii Calaritani Archiepiscopi expressa. Joffredum deceperunt, ut corda transfixa Martyrii signa esse crederet. Interim agnoscit obstare temporis rationem, quo minus hic intelligatur Forojuliensis ejus nominis Episcopus, per Diaconum subscriptus Synodo Aurelianensi V anno* 549.

Ansvinus Presbyter, Aymannus, Genesius, Berardus, Sifardus, Rodio, Adalricus puer, Monachi Besuenses in diœcesi Lingonensi a Normannis anno 888 gladio interfecti, sacrificium Deo effecti, *referuntur in Chronico Besuensi pag.* 528, *edito tomo* 1 *Spicilegii apud Lucam Dacherium. Horum dies natalis quoniam non indicatur, nomina eorum ordine Alphabetico inseruit Hugo Menardus Appendici alteri post Martyrologium suum Benedictinum. At Bucelinus in suo Menologio Benedictino hos pro suo arbitratu distribuit per varios menses et dies, cum potius simul fuerint omnes occisi. Et ex his* Ansvinus *cum aliquo ab eo confecto elogio relatus est ad hunc diem* xxi *Maji, quando simul alios placuit conjunxisse. Sed nullam aliis datam venerationem sacram fuisse, satis ob memoriam fere oblitteratam constat.*

S. Elemura Virgo }
S. Geninus Martyr } ex civitate Syriæ, *referuntur in scriptis Additionibus ad Grevenum, nobis hactenus incogniti.*

Barrinus sive Barrindus de Druim-chulin *indicatur in MS. Tamlachtensi. Colganus putat hunc esse* Barrinthum *auctorem navigationis septennalis S. Brendani, et late de eo agit* 22 *Martii, quo recolit egressionem familiæ S. Brendani : quæ ibi videri possunt, nec enim digna prælo ad Vitam S. Brendani* 16 *Maji censuimus.*

Colmanus leprosus de Magh eo, et Colmanus Cron, *inscripti Martyrologio Tamlachtensi. Colganus ad* xvi *Martii in Notis ad Vitam S. Finani Leprosi num.* 2 *asserit*, Colmanum Lohgar coli xxi Maji, *additque* Lobhar significare, lepra aut ulcerosa diuturna infirmitate percussum. *Nec plura de his potuimus assequi.*

Finbarrus Corcagiensis *profertur in MS. Hibernico Tamlachtensi. Colganus* 13 *Martii in Notis ad Vitam S. Mochœmoci num.* 14 *meminit* Finnbarri seu Barrii, Episcopi et Patroni Corcagiensis. *cujus Vitam inquit extare. An de eo hic agatur, cum hanc Vitam non viderimus, nescimus judicare.*

Brigida, filia Dimani, *indicatur in MS. Tamlachtensi, quæ dicitur* Brigida filia Dimæ *in Martyrologiis Dungallensi, Mariani Gormani, et Catbaldi Maguir apud Colganum in Appendice* 4 *ad Vitam S. Brigidæ cap.* 1 *classe* 2.

Comineus filius Lugadii, }
Moenninnus seu Moenennus, } *referuntur in eodem*
Moeldodius de Lismor, } *MS. Tamlachtensi.*
Polanus, }

Chroniacus, vita sancte, exemplo sincere, et doctrina solide illustrasse Scotiam tempore Donaldi, liii Regis Scotorum, *seculo septimo, dicitur apud Leslæum lib.* 4 *de Rebus gestis Scotorum pag.* 159. *Imo et a Boethio lib.* 9 *Historiæ Scotorum fol.* 176, *cum aliis habetur* eximiæ pietatis Episcopus, et vitæ sanctimonia illustratus. *Is Dempstero lib.* 3 *Hist. Eccl. gentis Scotorum pag.* 151 *traditur* Episcopus fuisse nulli certæ Sedi alligatus. *Interim ad hunc diem ab eodem Dempstero inscriptus est Menologio Scotico, et hinc Kalendario Ferrarii* Chroniacus Episcopus et Abbas Manuallo monasterio. *Omittitur a Camerarios et aliis.*

Quatuor filii Haymonis in Neapoli, *inscripti sunt MS. Florario. Veremur ne ex fabulosis narrationibus desumpti.*

Joannes, monachus et Prior monasterii Claravallensis, *cum titulo* Beati *memoratur ab Henriquez et Bucelino : solum* Venerabilis *appellatur a Chalemoto*

Jacobus de Rupe in Alvernia, Fuliensis, ut Venerabilis *indicatur ab Henriquez et Bucelino. Ab omni titulo abstinet Chalemotus.*

Joannes Abbas Bursfeldensis, ut Reformator venerabilis, *indicatur a Bucelino.*

Guilielmus a S. Lazaro, Episcopus Nivernensis in Gallia, vir eximiæ in pauperes caritatis, mortuus est anno 1221, *hoc die; a nonnullis recentioribus refertur ut* Sanctus *ad diem* 5 *Martii, uti tunc inter Prætermissos diximus ; si quid certius occurreret, hic daturi quando eum solum* Piis *adscribit Saussayus.*

Catharina Cardona Carmelita in Hispania, anno mdlxxvii cum opinione sanctitatis mortua, ut Beata

Beata *inserta est Gynecæo sacro Arturi du Monstier. Philippus a Visitatione Carmelita in Acie bene ordinata, cui quoad hoc potior fides habenda, refert illam ad* XII *Maji; ita ut videatur, Arturus, facile ignoscendo lapsu commutasse cyfras et* 21 *pro* 12 *scripsisse, dum suo illi Gynecæo materiam undequaque decerperet. Idem Philippus in MSS. Notis addit, quod* nata anno 1519, Pastranæ tertium Carmeli habitum publice accepit, in quo virtutibus et miraculis effulsit, et defunctæ cœlestem gloriam ipso die videre meruit S. Theresia, illam titulo Beatæ honestans. *Est autem* Pastrana *oppidum in Castellanova,* Paterniana *quibusdam dictum, Ducali titulo insigne,* 26 *leucis distans Abula, ubi vivebat tunc Sancta Mater.*

Bonaventura Moschis occisus an. 1514,
Joannes de Penna in Apulia an. 1525,
Joannes de Palo, Andres de Corduba, in India Occidentali,
Maria a Montalva in Hispania an. 1544,
Ordinis Minorum
ut Beati *referuntur in Martyrologio Franciscano Arturi, et* Maria *etiam in ejus Gynecæo.*

Lucia Pasalli a parentibus, quod stupida videretur, in monasterium S. Matthiæ Ordinis Prædicatorum Bononiæ intrusa, ita in virtute profecisse dicitur, ut a Christo in sponsam annulo accepto fuerit adoptata; ejusque morti et vulneribus addicta *laudatur a Joanne de Rechac de S. Maria Tomo* 2 *lib.* 1 *cap.* 5, *et in Anno sancto ejusdem Ordinis.*

Jaquelina Virgo Romana, soror Comitis Apuliæ, *ut* nuptias effugeret, pedibus mare transivit, *relata a Cantipratano lib.* 2. *Apum cap.* 29 § 38, *et in quodam Kalendario ad hunc* XXI Maji.

S. Januarius Martyr *inscriptus est Ms. Ultrajectino Ecclesiæ B. Mariæ et alicui MS. Kalendario. Quam plurimi occurrunt hujus nominis Martyres, etiam hoc mense, et sequenti etiam die* XXII Maji.

S. Romanus Monachus *inscriptus est MS. Florario et antiquo Usuardi apographo et aliis. Vitam damus* XXII Maji.

Julius Martyr, *nulla re addita, indicatur in MS. Florario Sanctorum. Forsan scribi debuit* Julia, *sequenti die solenniter culta,* XXII Maji.

SS. Castus et Æmilius, Martyres in Africa, *indicantur in Martyrologio sub nomine Bedæ excuso : ab aliis* XXII Maji.

S. Julia Virgo in Corsica *memoratur a Galesinio et auctore Bedæ supposititii : ab aliis* XXII Maji.

S. Guiteria Virgo, miraculis celebris, præsertim erga rabie laborantes, *dicitur habere* commemorationem in Aquitaniæ cœnobiis de Bona-cumba et de Bona-valle, de Candelio in Wasconia, de Grosso-Bosco in Petragorio. *Ita Claudius Chalemot. Meminerunt horum monasteriorum Sammarthani, sed nihil addunt de hāc* Guiteria, *cujus etiam non meminerunt Henriquez aut Saussayus. Videtur nobis esse* S. Quiteria, *Virgo Martyr in Vasconia, quæ colitur* XXII Maji.

Cainon, Episcopus et Martyr, anno salutis 299 *Ita MS. Florarium non indicata Sede Episcopali : unde ignotus nobis, nisi transpositis litteris sit* Canion, *referendus* XXV Maji.

Paulus, Anteon, et Quadratus *referuntur in apographo Lucensi Martyrologii Hieronymiani, quasi obiissent Autissiodori. Consule dicta infra de S. Vale Presbytero Autissiodorensi, Sunt hi.* Martyres Afri, *referendi* XXVI Maji.

S. Restituta, Virgo et Martyr, *memoratur in MS. Antuerpiensi S. Michaelis. Videtur esse quæ Neapoli sub Valeriano est passa* XVII Maji. *Alia refertur Soræ sub Aureliano cum aliis passa* XXVII Maji.

B. Bartholomæus, Episcopus Vicentinus, Ordinis Prædicatorum, *in Catalogo Sanctorum ac Beatorum Vicentinorum M. Antonii Thienæi adhuc inedito dicitur referri ad hunc diem, propter elevationem incorrupti corporis : de eo quod chronologicum est dabimus in supplemento ad Seriem Patriarcharum Jerosolymitanorum, inter quos locum videtur habuisse ab anno* 1264 *ad* 1267, *vel (si ad Vicentinum Episcopatum vivus non rediit) etiam ultra. Pleniorem de eo tractationem ex Historia Vicentina Barbarani, cum probatione alicujus cultus a tempore elevati corporis sub annum* 1354, *dabimus ad diem, quo obiisse eum statuit Barbaranus,* I Junii.

S. Feliculæ, Virginis et Martyris, translatio capitis Ulyssiponem ad Conventum Salvatoris nostri Jesu tertii Ordinis Regularis, *refertur in Hagiologio Lusitano Cardosi. Dies ejus natalis est* XIII Junii,

S. Raymundus, Episcopus Barbastrensis, *refertur hoc die a Marietta lib.* 1 *de Sanctis Hispaniæ cap.* 92, *quod etiam indicat Ferrarius : sed addit in Ecclesia propria coli, quando et ipse et plures eum celebrant,* XXI Junii.

S. Pauli Martyris translatio, de Constantinopoli in civitatem Venetiarum ad monasterium S. Georgii majoris, anno Domini 1222 Indictione 2. *Ita MS. Florentinum Senatoris Strozzii. Acta hujus Translationis cum Actis martyrii dabimus* VIII Julii.

Nicostratus et Antiochus tribuni cum aliis militibus, *ut* Cæsareæ *passi, inscribuntur hodierno Romano ex Actis* S. Procopii, *quæ Acta (licet in Synodo Nicæna* II *laudata) nobis tamen vehementer sunt de fictione suspecta, propter Eusebium Cæsareensem Episcopum, longe alia de* Procopio *suo narrantem lib.* 8 *cap.* 12 : *quare etiam Baronius cogitur duos agnoscere* Procopios, *eadem persecutione, eodemque loco passos. Difficile nobis est probare ejusmodi geminationem, adeoque fateri Eusebio præteritum eum esse, qui (si vera hæc Acta sint) fuerit infinitis modis clarior altero. Itaque cum præfati martyrii fides tota pendeat ex fide istorum Actorum, totius rei judicium differimus usque ad* VIII Julii.

Eustathius, Episcopus et Martyr apud Antiochiam, *indicatur in MS. Florario. Est is sub Constantio Imperatore in exilium missus ibique mortuus ; qui ut* Confessor *refertur ab aliis et in Martyrologio Romano* XVI Julii.

SS. Firmi et Rustici Martyrum Translatio Bergomi facta, *refertur a Galesinio et Ferrario. Eorum dies natalis est* IX Augusti.

S. Helena, una cum S. Constantino Magno Imperatore ejus filio, *celebratur officio solenni apud Græcos, et refertur a Molano et variis Latinis : at seorsim a Latinis colitur* XVIII Augusti.

S. Hildegrandis, Virgo in Germania, *memoratur a Ferrario et Arturo du Monstier in Gynecæo sacro. Citatur Historia monastica Petri Ricordati, qui Diario* 3 *pag.* 328 Hildegrandem *habet, sed quæ diversa non est a* S. Hildegarde *referenda ad diem* XVII Septemb.

S. Matthæus Apostolus *memoratur in apographis Epternacensi et Corbeiensi S. Hieronymi, et aliis MSS. Colitur potissimum* XXI Septembris.

SS. Cosmæ et Damiani Martyrum translatio *inscripta est MS. Antuerpiensi S. Michaelis, et aliis Additionibus ad Grevenum. Eorum dies natalis censetur esse* XXVII Septembris.

S. Sidonius, Confessor in Normannia, *cum aliquo elogio refertur in Menologio Scotico Camerarii. Arturus du Monstier in Neustria pia late* monasterium S. Sidonii *vulgo* S. Saens *describit. Festum ejus a Saussayo, Menardo, Bucelino assignatur* XIV Novembris.

S. Maximi Episcopi Regiensis triumphus, ob corporis translationem et miracula tunc facta, *celebratur officio Ecclesiastico sub ritu duplici. At dies natalis est* XXVII Novembris.

S. Sifridus

S. Sifridus, Episcopus Carpentoratensis, *inscriptus est Florario Sanctorum : at mortuus est et colitur* XXIX Novembris.

S. Eligii Episcopi translatio *indicatur in MS. Antuerpiensi S. Michaelis. Dies ejus natalis est* I Decembris.

S. Proculi, Episcopi et Confessoris, Translatio *indicatur a Galesinio, qui ejus in Notis non meminit, uti nec* SS. Firmi et Rustici Martyrum *quibus illum subjungit, quasi esset Episcopus Bergomensis, Verum inter illos non reperitur ullus* Proculus. *Est* Proculus *Episcopus et Confessor Veronæ, alius Ravennæ. De priore egimus* XXIII Martii. *De posteriore agendum erit* I Decembris.

S. Hildemandus, Episcopus Bellovacensis et monachus Corbeiensis, *indicatur in Kalendario MS. Benedictino. Hujus inventio corporis refertur* III Maji *at dies natalis est* VIII Decembris.

SS. Firmini, Fusciani, Victorici, Gentiani, Acii, Acioli, Honorati, Walerici, item Firmini adventus reliquiarum in basilica S. Quintini *memoratur in MS. Lætiensi. Ex his colitur* S. Walericus Abbas I Aprilis.

SS. Acius et Aciolus, Martyres Ambianenses, I Maji.

S Honoratus, Episcopus Ambianensis, XVI Maji.

S. Firminus, Episcopus Ambianensis Confessor, I Septembris.

S. Firminus, Episcopus Ambianensis Martyr, XXV Septembris.

SS. Fuscianus, Victoricus, Gentianus, Martyres, XI Decembris.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

TIMOTHEO, POLIO, ET EUTYCHIO

DIACONIS IN MAURITANIA.

B E

G. H

Ex Martyrologiis plurimis.

XXI MAJI

A*uspicantur hunc diem passim omnia Martyrologia Latina ab his tribus Martyribus, de quibus ista habet Ado :* In Mauritania Cæsariensi SS. Timothei, Polii et Eutychii Diaconorum, qui apud præfatam regionem verbum Dei disseminantes, pariter coronari meruerunt. *Notkerus et Petrus de Natalibus, eadem habent : sed prior* civitatem Cæsariensem *scribit, quæ regionem alteram Mauritaniæ aliis indicat. Hac voce omissa reliqua referuntur in hodierno Martyrologio Romano, imo et apud Usuardum, qui tamen non utitur plurali* Diaconorum, *sed singulari* Diaconi, *quasi solus esset talis* Eutychius. *Consentiunt ei antiqua Martyrologii Hieronymiani apographa ; e quibus Corbeiense Parisiis excusum et Blumianum ista habent :* In Mauritania Timothei, Poli, Eutici Diaconi. *In Lucensi codice habetur* Poliæ ; *et in Epternacensi, quasi unus idemque esset,* Polientici Diac, *quod festinanti amanuensi condonandum. In MS. Vaticano S. Petri legitur :* In Mauritania Cæsariensi natalis sanctorum Martyrum Timothei, Polii et Euticii Diaconorum. *Quæ eadem traduntur in MSS.* C *Coloniensi S. Mariæ ad Gradus, et Leodiensi S. Lamberti, nisi quod* Diaconi *vox in singulari addatur, ac* Polii et Eutici *scribatur in priore, in altero* Polei et Eutici. *In MS. Divionensi* Timotheus Presbyter et Eutycius Diaconus *nominantur. In MS. Casinensi antiquo, omissa palæstra, omnes tres habentur* Diaconi; *uti etiam in MSS. Trevirensi S. Maximi, et Adone Leodiensi S. Laurentii. Ibidem additur supra indicatum elogium, quod in MSS. Atrebatensi, Tornacensi et Lætiensi est hujusmodi :* In Mauritania natale SS. Polii, Euctici Diaconi, Timothei et Victi, qui in una die meruerunt coronari : *ex quibus* Victus *ad sequentem Afrorum classem spectat. Omittimus recensere MSS. Richenoviense, Rhinoviense, Augustanum, Labbæanum, et alia recentiora Martyrologia, quod fere similia habeant. Ex istis Maurolycus et Felicius secundum appellant* Hyppolytum, *qui alius est* Polius. *Bononiæ in ecclesia S. Dominici asservari aliquas reliquias* S. Timothei Martyris *tradit Masinus in Bononia perlustrata ad hunc diem ; qui videtur electus, quod memoria* S. Timothei Martyris *nunc sit Martyrologio Romano inscripta.*

F

DE SS. EPOLO SEU POLO, VITO, JOCUNDO,

G.H.

MARTYRIBUS IN PROVINCIA CÆSARIA.

Ex Martyrologio S. Hieronymi.

XXI MAJI

S*ecundo loco referuntur hi Martyres in antiquis Martyrologii Hieronymiani apographis, et, in Corbeiensi Parisiis excuso tres referuntur hoc modo :* In provincia Cæsaria Epoli, Eutici, Jocundi. *Sed omisso* Jocundo *in MS. Blumiano sunt nomina* Poli, Eviti : *in Lucensi* Politæ, Viti : *in Epternacensi* Cæsaria Polievicti, *quod nomen dividendum videtur, ut sit* Poli Evicti *sive* Eviti ; *aut certe,* Politæ, Viti *ut in aliis legitur. Difficile est autem certi aliquid constituere, cum nullum ex aliis Martyrologiis lumen accedit, et* Polyeuctus *cum aliis Martyribus referatur hoc die* Cæsareæ in Cappadocia *passus. Hi autem* provinciæ Cæsariæ *seu* Cæsariensi *attribuuntur : et forsan id nomen præcedentibus Martyribus Mauris perperam tributum est.*

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

VICTO, MAURELLA, QUINTO, PRIMULO, SALUSTIO, FORTUNATO, MIRELLA, PRIMO.

G.H.

Ex eodem Hieronymiano Martyrologio.

XXI MAJI

Hæc *Martyrum classis tertio loco proponitur in apographis Martyrologii Hieronymiani, his fere ubique verbis* : In Africa natalis SS. Victi, Maurellæ, Quinti, Primuli, Salustii, Fortunati, Mirellæ, Primi. *In apographo Corbeiensi Parisiis excuso omissum est nomen* Victi. *In Epternacensi est* Primuli, *in Blumiano* Primoli : *et loco* Mirellæ *in dicto Epternacensi est* Marcellæ, *in Corbeiensi* Nirillæ. *In Blumiano additur nomen* Euti, *forsan a* Polieucto *in sequenti classe referendo huc translatum. Sex priores referuntur etiam in MSS. Vaticano S. Petri, Casinensi, Altempsiano, Leodiensi S. Lamberti, et Auctario Greveni ad Usuardum : item in MSS. Barberiniano et Trevirensi S. Maximini : sed secundo loco est* Marcella, *aliis* Maurella. *In MS. Pragensi omittitur* Africa *palæstra, et primus* Vinctus *appellatur. In MS. Reginæ Sueciæ per Holstenium laudato ista scribuntur :* In Africa natalis SS. Victi, Marcellæ, Quinti, cum aliis quinque : *quos scilicet suis nominibus damus. In MS. Richenoviensi ista sunt:* In Africa Victi, Maurellæ. *Est et* Victi *nomen in MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus. In antiquo MS. Casinensi die* XXIII *Maji, recoluntur* SS. Victus et Quintinus Martyres, *forsan hic* Quintus *dictus.*

B E

DE SS. POLYEUCTO, VICTORIO, DONATO, QUINTO LUCUSA,

MARTYRIBUS CÆSAREÆ IN CAPPADOCIA.

G.H.

Item ex Martyrologio Hieronymiano.

XXI MAJI

Etiam *hæc classis quinque Martyrum in antiquis S. Hieronymi Martyrologiis refertur : ex quibus tres memorantur apud Adonem et Notkerum his verbis :* Apud Cæsaream Cappadociæ SS. Polyeucti, Victorii, Donati. *Quæ eadem leguntur in hodierno Martyrologio Romano, et aliis. Ast in apographis Usuardi, loco* Polyeucti, *legitur* Polioti, *et* Poliucti, *uti etiam in antiquo Breviario Capuano et variis manuscriptis atque excusis Martyrologiis. In MS. Aquisgranensi sunt nomina* Euti, Victoris, Donati : *in MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus,* Victorii, Donati : *in MS. Parisiensi Labbæi* Victuri, Donati : *in MS. Augustano S. Udalrici,* Inchoati, Veturi, Donati. *In antiquissimo Epternacensi ista habentur :* In Cæsarea Cappadociæ, Polieucti, Victor Donati, Quinti, Locustæ. *Quæ ultimo refertur loco, deest in Corbeiensi et scribitur in Lucensi ac Blumiano* Lucusæ, *primo autem loco* Policuti, *pro* Polieuti. *In Blumiano vero insuper est nomen* Victoriæ *uti etiam legitur in MS. Lucensi Kalendario. Iterum* Polyeuctus *sive* Polioctus, in Cæsarea Cappadociæ, *refertur* XXII *Maji, in iisdem apographis S. Hieronymi et Appendice Adonis et aliis. Aliquas* S. Victorii *reliquias asservari Bononiæ apud Franciscanos Conventuales, indicat ad hunc diem Masinus in Bononia perlustrata ; sed eas esse hujus Sancti Cappadocis, difficile probatu foret. Assumptus dies est, quod tabulis Martyrologii Romani esset* Victorius *inscriptus.*

C F

DE S. TIMOTHEO DIACONO,

MARTYRE IN BRITANNIA.

G.H.

Ex variis Martyrologiis.

XXI MAJI

Ultimus *hic recensetur in quatuor apographis Martyrologii Hieronymiani, item in MSS. Richenoviensi, Barberino, et alio Reginæ Sueciæ : ubi ista habentur :* In Britannia natalis Timothei Diaconi. *Additur in MS. altero Corbeiensi,* Et alibi Timothei, *quem supra in Mauritania passum diximus. Dubitare proinde merito quis posset, an* Britannia *ex* Mauritania *facta non sit.*

DE S. MARTYRIA SEU MARTYRIO,

D. P.

MARTYRE RAVENNÆ IN ITALIA.

Item ex Martyrologiis variis.

XXI MAJI

F*uimus anno* MDCLX *Ravennæ summa humanitate excepti, ubi quidquid de Sanctis istius urbis adservabatur in archivio Ecclesiæ Cathedralis ad nos delatum fuit, excepturos si quid ad studia hæc nostra spectans inveniremus. Verum nihil fuit ad* S. Martyriæ *sive* Martyrii *venerationem commendandam conducens. Anno deinde post nostrum discessum quarto sacras Memorias antiquæ Ravennæ justo volumine Italico edidit Venetiis Hieronymus Fabri, ecclesiæ Metropolitanæ Canonicus Theologalis : sed neque hic uspiam aliquid reperit, ne nomen quidem. Quæ ergo alibi habentur proferimus, et ipsis Ravennatibus ad ulteriorem discussionem proponimus. Vetustissimum Martyrologii Hieronymiani apographum, ante mille fere annos exaratum, quod Epternacensibus restituimus, ita habet secundo loco.* In Ravenna Martyriæ. *Desunt ea quidem in tribus aliis ejusdem Martyrologii apographis, sed Rabanus ante annos plusquam octingentos in suo scripsit :* Et in Ravenna Martyriæ. *Quæ plane eadem leguntur in MS. Martyrologio Ecclesiæ Aquisgranensis. Præterea MSS. duo antiqua, Rhinoviense in Helvetia et Richenoviense sive Augiæ divitis prope Constantiam in Suevia, ita hunc diem auspicantur* : Ravenna Martyrii. *At sequenti die* XXII *Maji in Martyrologio sub nomine Bedæ excuso,* natale S. Martyriæ in Ravenna, *annotatur.*

B

E

DE SANCTO SECUNDINO,

MARTYRE CORDUBÆ IN HISPANIA.

D. P.

Ex Usuardo et recentioribus.

XXI MAJI

A*ntiquissima eaque præcipua hujus sancti Martyris memoria extat in Usuardi Martyrologiis manu exaratis et typo excusis, his paucis verbis ;* Cordubæ S. Secundini Martyris. *Usuardum describunt Bellinus, Maurolycus, Grevenus, Felicius, Molanus, Canisius, Galesinius, aliique, cum hodiernis tabulis Martyrologii Romani. Petrus de Natalibus lib.* 11 *Catalogi cap.* 130 *num.* 145 *eadem ita refert :* Secundinus Martyr eodem die (XII *Kalendas Junii*) Cordubæ passus est. *Ambrosius Morales lib.* 10 *Chronici Generalis Hispaniæ cap.* 25 *asserit, nihil aliud de illo sciri, quam* Martyrem Cordubæ extitisse. *In titulo tamen innuit passum videri eodem tempore, quo alii capitibus præcedentibus dicti libri* X *relati, scilicet in decima persecutione a Maximiano et*
C
Diocletiano cœpta. Joannes Marietta etiam scribit, videri sub Ethnicis passum. *Joannes Vasæus in Chronico Hispaniæ anno* MDL *conscripto, cum ad annum* CCCVI *egisset de persecutione Diocletiani, refert Martyres in variis urbibus Hispaniæ interemptos, atque inter illos Cordubæ ultra quadraginta occisos cum* S. Secundino, *quorum aliquos tradit sub Decio, alios temporibus Gothorum ab Arianis martyrio coronatos ; ut mirum sit ab aliquibus attribui Vasæo, quasi is anno* CCCVI *asserat* S. Secundum *obiisse Martyrem. Martinus de Roa, in libello de Antiquitate et auctoritate sanctorum Martyrum Cordubensium Latine edito, ait* de B. Secundino atque Sandalio præter nudum nomen (de quo in Romanis, aliisque Martyrologiis, et Cordubensis Ecclesiæ monumentis) aut parum aut nihil haberi. *Interim* D. Franciscus de Regnoso, Episcopus Cordubensis, anno MDCI vita functus, spirituali recitantium solatio consulens, jussit suas cuique lectiones adscribi, in quibus illa ipsa quæ reperta fuerant inscriberentur. *Ita ex dicto Martino de Roa, Tamayus-Salazar in Martyrologio Hispanico, ubi Acta* F
S. Secundini *ista recenset ipse, uti Hispanice dictus Martinus in libro de Sanctis Cordubensibus. Possunt ea apud ipsos auctores legi, cum passim Martyribus omnibus queant applicari. In Ecclesia Conchensi colitur ipse Sanctus* XXIX *Maji.*

NOT. 14*** APP. TOM. VII MAJI

DE S. VALENTE EPISCOPO ET TRIBUS PUERIS MARTYRIBUS.

G. H.

COMMENTARIUS HISTORICUS,

quo dubia nonnulla de Valente expenduntur.

XXI MAJI

Dubium proponitur, an alius a S. Vale.

C*elebratur hoc die* depositio S. Valis *sive* Valentis, Presbyteri et Confessoris *apud* Autissiodorenses, *et nomen* Valentis *est in antiquissimo Martyrologii Hieronymiani apographo Epternacensi. Item pro eodem* S. Vale Presbytero *collocatur nomen* S. Vitalis Episcopi *in MS. Romano Ducis Altempsii ; unde dubitatur, an non potuerit idem* Valis Presbyter et Confessor, Autissiodori depositus, *per errorem fuisse dictus* Valens Episcopus Martyr, Augiæ *requiescens. Talem certe hunc celebrat Wandelbertus monachus Prumiensis in suo metrico Martyrologio, ante annum* DCCCL *conscripto, sic canens :*

Bis sena Polius, Eutychius atque Timotheus,
Præsul et hac Martyrque Deo Valens veneran-
[dus,
Augia,

A Augia, te lætis ducit per gaudia votis.

De tribus Martyribus, priore versu relatis, supra egimus. De Valente *hic quæritur. Wandelberto aliquanto junior S. Notkerus Balbulus, qui circiter triginta annis post illum suum Martyrologium conscripsit, ista ad hunc diem habet :* Autissiodori depositio B. Valis Presbyteri : a quo nostrates æstimo nomen Valentis mutuatos. *En* Augienses nostrates *dixit, ut qui in S. Galli monasterio haud procul dissito scripsit, potuitque accuratius ista examinasse. Ita etiam in MS. Martyrologio Augiæ-divitis solum legitur* , Alibi S. Valentis Martyris et Episcopi : *et in MS. Rhinaugiensi,* Alibi Valentis : *ubi tamquam de ignoto loco agitur absque mentione* S. Valis. *Interim cum Wandelberto in MS. Ultrajectino Ecclesiæ S. Mariæ dicitur :* In Augia Valentis Martyris; *et in MS. Trevirensi S. Martini* Nugia Valentis Episcopi Martyris : *in alio vero MS. S. Cyriaci,* In cœnobio Augunensi natalis S. Valentis Martyris. *In Appendice etiam Adonis, præter elogium* S. Valis, *additur,* et Valentis Martyris : *quod etiam alia manu factum ad apographum Blumianum Martyrologii Hieronymiani. In Kalendario antiqui* B *MS. Breviarii, cujus usus fuit ad partes Rheni, est insertum nomen* S. Valentis Martyris.

S. Valens cum 3 pueris

2 *Auctor Martyrologii sub nomine Bedæ editi socios junxit hoc modo :* Et S. Valentis Martyris et Pontificis cum tribus pueris. *Secuti Molanus, Galesinius, Baronius. Elogium adjunctum est in Martyrologio Coloniæ et Lubecæ sub annum* 1490 *excuso : item in Viola Sanctorum Hagenoæ anno* 1508, *et in Auctario Greveni anno* 1515 *et* 1521 *impressis, ubi ista habentur :* Ipso die B. Valentis Episcopi et trium puerorum, cum eo Martyrum : qui primo pro Christo pedibus sunt vincti, deinde in eculeo levati, ac sæpius torti, finaliter gladio percussi, coronam martyrii adepti sunt. *His similia late explicantur de tribus pueris, simul cum S. Babyla Episcopo Antiocheno occisis,* XXIV *Januarii.* D *MS. Florarium ad diem* XXII *Maji sic habet :* Item passio S. Valentis Episcopi et Martyris cum tribus pueris. *In Kalendario Breviarii Moguntini anno* 1495 *et* 1505 *excuso celebratur memoria* S. Valentis Martyris.

AUCTORE G. H.

S. Valens an recte Prætor habitus,

3 *Saussayus, nescio quo usus auctore, in supplemento ad hunc* XXI *Maji,* Autissiodori, *inquit,* natalis sanctorum Martyrum Valentis Prætoris, et ejus socii annonymi. *En* Prætor *appellatur, qui aliis* Episcopus; *et unicus socius jungitur loco trium puerorum. Palæstra quoque, ab aliis omissa, dicitur* Autissiodorum. *De innumera multitudine cum SS. Prisco et Cotto in dictæ urbis territorio passa, agimus* XXVI *Maji : sed absque* Valentis *mentione.*

aut Episcopus Pampelonensis ?

4 *Quia autem* S. Valens cum tribus pueris, *nullo assignato loco, indicatur in Martyrologio Romano et aliis, arrepta est occasio transferendi illos in Hispaniam, et inscribendi Pseudo Dextri Chronico ad an.* 300 *his verbis :* Pampilonæ S. Valerius Pampilonensis Hispaniæ Episcopus et Martyr : quocum passi sunt tres pueri comites coronæ. *Tamayus Salazar arguit editores hujus Chronici, quod* Valerius *legatur, cum sit* E Valens : *et eum ob auctoritatem Martyrologii Romani et aliorum hoc exornat elogio :* S. Valens, civis et Episcopus Pampilonensis Hispaniæ, propter Christi fidem, cum viriliter fortiterque pugnaret, carceri mancipatus, tandem cum tribus pueris martyrium consummavit : *ac postea, quia ejus Acta periere, aliqua se assuere ait. Prudentius Sandoval Episcopus Pampelonensis, edidit in sua urbe anno* MDCXIV *catalogum Episcoporum Pampelonensium, neque novit hunc* Valerium *sive* Valentem : *sed necdum Pseudo-Dexter prodierat. Proinde et nos certiora monumenta requirimus.*

NOT. 14**** APP TOM VII MAJI G H.

DE S. VALE AUT VALENTE

PRESBYTERO AUTISSIODORENSI IN GALLIA.

Sylloge historica de ejus cultu.

XXI MAJI

C **N***otatur* Memoria S. Valis Confessoris *in antiquis Breviariis Ecclesiæ Autissiodorensis, nobis a Petro le Venier ejusdem Ecclesiæ Pœnitentiario donatis, et indicitur Officium* de Communi unius Confessoris. *Item* Vali Presbyteri et Confessoris memoria *præscribitur in Senonensi Breviario. Eadem conservatur in antiquis Martyrologii Hieronymiani apographis, Blumiano et Corbeiensi, his verbis.* In civitate Autissiodoro depositio B. Valis, Presbyteri et Confessoris. *Eadem habentur apud Rabanum, Notkerum, Adonem in Appendice, Mosandri et Rosweidi, Grevenum et Molanum in Additionibus ad Usuardum : item in antiquis MSS. Barberiniano, Centulensi S. Richarii, Leodiensibus S. Lamberti et S. Laurentii, Lobiensi, et triplici Reginæ Sueciæ, item in Martyrologio Coloniæ et Lubecæ anno* 1490 *excusis, et aliis; in quorum aliquibus nomen* Confessoris *omittitur. Non apposito loco, nomen* Valis *est in MS. Aquisgranensi, et* Valis Confessoris *in MSS. Augustano S. Udalrici et Parisiensi Labbæi. In MS. Romano Ducis Altempsii ista leguntur :* Autissiodoro depositio S. Vitalis Episcopi Confessoris, *ubi cum aliis legendum* Valis Presbyteri. *In apographo antiquissimo Martyrologii Hieronymiani Epternacensi scribitur :* Civitate Autissiodoro depositio Valentis Presbyteri, *ubi aut etiam* Valis *aut ubique* Valentis *ponendum. Eodem modo in apographo Lucensi refertur,* in civitate Autissiodorensium depositio B. Valeri Presbyteri et Confessoris; *ubi iterum* B. Valis *aut* Valentis *scribendum. Nam qui perperam ibidem interponuntur* F Paulus, Anteon et Quadratus, *huc non spectant, in Africa passi* XXVI *Maji. Demum* Valeriani Presbyteri *nomen reperitur in Auctario Greveni, loco alterius ante relati. Hæc placuit curiosius deducere; ut lector dijudicet, an a* Valente Martyre, *qui hoc etiam die refertur, possit Presbyter iste distingui.*

Memoria in Breviariis et Martyrologiis.

Elogium Saussayi.

2 *Acta* S. Valis *aut* Valentis *nulla legimus, aliquod ei elogium sed generalibus verbis apposuit Saussayus in Martyrologio Gallicano, hoc modo :* Autissiodori depositio S. Valli, Presbyteri et Confessoris egregii, qui sic in carne vixit, ut humanum modum excedere videretur; cœlestisque vitæ desiderio incensus, proculcatis terrenis omnibus, in perfecto Dei famulatu obdormiens, beatitudinem consecutus est sempiternam.

Mentio 22 Maji.

3 *Auctor Martyrologii, sub nomine Bedæ editi, ad* XXII *Aprilis ista refert :* In civitate Autissiodorensi B. Walis Presbyteri et Confessoris. *Secuti, Molanus in prima editione Usuardi cum additamento, Canisius et Ferrarius. At Saussayus in supplemento Martyrologii Gallicani, ut alium a* S. Vale *seu* Valente, *appellat* Vitalem.

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS ROMANIS

G. H.

FABIO, BEINIO, EMMANUELE, FIRMO, UNA CUM PLURIMIS VARIORUM SANCTORUM RELIQUIIS

VIENNAM AUSTRIÆ TRANSLATIS.

Singulorum distincta ratio et approbatio.

XXI MAJI

Vener. M. Paula-Maria de Jesu Carm. Excalceata,

Vienna, *Cæsarum Sedes Austriæque Metropolis, inter recentiora sacrarum ædium decora, veteribus pluribus hoc seculo addita, Imperialem numerat Parthenonem, Carmelitanis Theresianis fundatum sub Præfectura* Venerabilis Matris Paulæ Mariæ de Jesu : *quæ ibidem anno* MDCXLVI *cum celebri sanctimoniæ fama discessit* XV *Januarii, attestante eidem prodigiosa incorrupti etiamnum corporis integritate, et non exiguo numero miraculorum, ejus interventu, ut creditur, patratorum. Vita ejus, admirandis* B *virtutibus divinisque charismatibus illustris, bene spisso volumine, in quatuor libros distincto et dedicato Clementi Papæ IX, Romæ prodiit anno* MDCLXIX, *suppresso nomine auctoris, qui fuisse dicitur R. P. Alexius Maria : ejusdem compendium Italica lingua, in tres libros partitum, antea sub annum* MDCXLVIII *vulgaverat Genuæ R. P. Joannes Andreas Alberti ex nostra Societate Jesu sub hoc titulo*, Theopiste erudita ad exempla Vener. Matris Paulæ Mariæ Centurionæ Carmelitanæ Discalceatæ.-*Augeat Apostolica Sedes judicio suo tantæ Virginis honores, tum aliis de causis, tum quia zelosissima fuit ad Sanctorum venerationem promovendum in sui Parthenonis ecclesia S. Josepho dicata, quorum bene multorum lipsana ab Eleonora Augusta, Ferdinandi II Imperatoris vidua, munificentissima ipsius loci fundatrice et Ferdinando III Augustissimo Cæsare aliisque eminentis dignitatis personis accepit, digneque veneranda exposuit, approbante Episcopo Viennensi, cujus integrum instrumentum, ex Germanico Latine redditum, hic placuit exhibere, ad tanti thesauri notitiam aliquam piis lectoribus impertiendam.*

Viennensi suæ ecclesiæ multas acquirit Reliquias,

quæ Philippo Ep. exhibitæ,

2 Philippus Fredericus, Dei gratia Episcopus Viennensis et S. R. I. Princeps, universis has inspecturis, lecturis vel legi audituris salutem in Domino. C Notum facimus et attestamur præsenti publico instrumento cunctis, qui illud legerint; quod Rev. Soror Theresia a Jesu, Priorissa Carmelitarum Discalceatarum, una cum Venerabili hujus Urbis Conventu S. Joseph dicato, humiliter nobis exposuerit, qualiter sacræ Cæsareæ Majestates Ferdinandus III Hungariæ Bohemiæque Rex Archidux Austriæ, atque Eleonora Ferdinandi II augustissima conjunx, piissimæ memoriæ, velut Fundatores hujus cœnobii, ex singulari et eximio in illud affectu, non modicam quantitatem, tum integrorum sanctorum Corporum, tum majorum ac minorum ossium ac sacrarum Reliquiarum eidem donaverint, et morientes respective testamento legaverint; quarum etsi nomina et Cæsarearum donationum instrumenta adsint, non tamen omnia autographa et authentica ipsarum Reliquiarum testimonia : ideoque, ad tollendam omnem apud posteros de iis ambiguitatem, obnixe supplicaverint, quatenus illas auctoritate ordinaria recognoscere, inspicere, discutere, una cum aliis authenticis sacris lipsanis, ab Eminentiss. D. Cardinale ab Harrach, Archiepiscopo Pragensi, et a nobismetipsis, ac Domino Augustino Centurione Genuensi, eidem parthenoni donatis, de novo authentizare, et pro legitimis habendas esse declarare, et de diversis, uti infra dicetur, Officium recitare, benigne concedere vellemus. Cum ergo de nominibus et veritate dictarum Sacrarum Reliquiarum nullatenus dubitemus, licet non omnium adsint authentica testimonia et instrumenta; ad assentiendum præfatarum Sanctimonialium petitioni, vel ideo permovemur, quod supra memoratæ Cæsareæ Majestates illos indubie ex aliis sacris et securis locis ac personis obtinuerint, eximia semper veneratione ac devotione prosecutæ fuerint, et, ut patrocinio atque intercessione illorum Sanctorum jugiter potirentur, E perpetuo ac liberaliter dicto monasterio donaverint : ideoque tenorem ac descriptionem illorum, pro Confirmatione nobis exhibitum, hic subjiciemus.

tamquam vere donatæ

ab Aug. Imp. Eleonora,

3 *Ab Augustiss. et Pientiss. Imperatrice Eleonora primum donata huic Monasterio fuere* octo capita e Societate S. Ursulæ, *cum duobus majoribus et uno minore osse tibiarum, aliisque majoribus minoribusque particulis : de quibus Officium duplex recitandum* XXI Octobris.

S. Victorini, Episcopi et Martyris, *os integrum cruris : qui Officio Ecclesiastico sub ritu semiduplici colendus* V Septembris.

S. Innocentii, Martyris e legione Thebæorum, *simile cruris os integrum : fit de eo officium semiduplex* XXII Septembris.

S. Pontiani Martyris, *simile os integrum : Officium semiduplex* XXV Augusti.

S. Beinii Martyris *duo integra ossa tibiarum, cum aliis minoribus Ossibus : Officium semiduplex* XXVII Maji.

E Societate S. Gereonis Martyris *duo integra majora et alia minora ossa, Officium semid.* X Octobris. F

Eadem Imperatrix Eleonora, hujus Parthenonis Fundatrix munificentissima, XXVII *Aprilis an.* MDCXLII *donavit gemina corpora* Sanctorum Martyrum Fabii et Pontiani, *qui coluntur Officio duplici;*

Fabius XXI Maji.

Pontianus II Decembris.

ab ipsomet Episcopo,

4 *Anno* MDCXLVI, VII *Septembris, nos ipsi dicto Monasterio donavimus, corpus* S. Sixti Martyris, *colendum Officio duplici* VII Septembris.

Anno MDCXXXIX, III *Martii, donavit huic Parthenoni Eminentiss. D. Cardinalis Matthæi, Nuntius Apostolicus apud Sac. Cæs. Majestatem, sacra lipsana* S. Vitalis Martyris, *colendi Officio semiduplici* X Julii.

ab Imp. Ferd. III

Anno MDCL, XVI *Julii donavit Ferdinandus III huic monasterio corpus* S. Maxentii Martyris, *et integrum caput* S. Lucii Martyris; *quas sacras Reliquias a nobis habuerat eadem Cæsarea Majestas, colendas Officio ecclesiastico sub ritu duplici*

S. Maxentius XXIX Aprilis.

S. Lucius XXV Octobris.

a Monialibus Colon.

X *Septembris ejusdem anni miserunt ac donarunt huic cœnobio Sanctimoniales Colonienses ejusdem Ordinis duo cruris ossa majora* e Societate S. Mauritii, *de quibus Officium*

A *Officium semid. faciendum* xxii Septembris.

Anno MDCLI, XVII *Octobris donavit huic suo monasterio Eleonora Augusta caput integrum* S. Claudii Martyris, *colendi Officio duplici* vii Aprilis.

ab Augustino Centurione,

Anno MDCXLIII *donavit huic Parthenoni Illustris Dominus Augustinus Centurio, Roma allatas et habitas, subjectus sacras Reliquias, cum authentico illarum testimonio; corpus pene integrum* S. Firmi *Martyris, de quo recitandum Officium sub ritu duplici,* i Junii.

Item sacra lipsana Sanctorum Martyrum Soteris, Ansani, Patritii, et Labiniæ, *de quibus Officium sub ritu semiduplici recitandum ;*

De S. Sotere xxviii Februarii.
De S. Ansano i Decembris.
De S. Patritio xx Junii.
De S. Labinia v Julii.

Item ab Eleonora Aug.

5 *Fuerunt etiam mox referendæ sacræ Reliquiæ a sua Sac. Cæs. Majestate præfata Eleonora Augusta sæpius memorato Monasterio donatæ, quarum pleræque particulæ, demptis eis de quibus specialis fiet mentio.*

Particulæ aliquot Ligni Sanctæ Crucis ; Sanguinis Christi ; et Lactis B. V. Mariæ.

B De Spinea Corona Christi Domini.
De Sudario Christi Domini.
De Arundine Christi Domini.
De Columna, in qua Christus flagellatus fuit.
De Tunica B. V. Mariæ.
De Sepulchro S. V. Mariæ.

Particulæ Reliquiarum Sanctorum Apotolorum Petri et Pauli, Andreæ, Matthæi, et Matthiæ, ac S. Marci Evangelistæ.

Duæ particulæ S. Faustinæ Martyris.
Particulæ aliquot de Ossibus S. Sigismundi Regis.
Duæ costæ S. Elisabethæ Viduæ.
Varia ossa Innominatarum Reliquiarum.
De visceribus et spongia S. Caroli Borromæi.
De Visceribus S. Felicis Capucini.
Cor et unum os S. Othiliæ Virginis.
De corde, hepate, et habitu B. Francisci Bergomensis Capucini.
De brachio S. Melitæ *Virg.*
De Cranio S. Eugeniæ *Virg. et Mart.*
Fragmentum S. Maximinæ *Mart.*
Item S. Pisistrati Martyris.
Aliquot majora et minora ossa Martyrum Treverenrium.
Aliquot particulæ S. Livii Martyris.
Item duæ partes S. Linii *Mart. de crure ejus.*

C *Dens* S. Fabiani Papæ et Mart.
Dens S. Alexandri Martyris.
Dens B. Matthæi Carerii Mantuani.
Dens B. Osannæ Mantuanæ.
De cranio cum aliis particulis ex Societate S. Mauritii Martyris.
Duo magna cruris ossa ex Societate S. Zenonis Mart.
SS. Ducentorum Martyrum Ordinis S. Benedicti.
SS. Felicis et Adaucti MM.
Ex Societate S. Gereonis Mart.
SS. Gordiani et Epimachi MM.
SS. Fratrum MM. filiorum S. Felicitatis.
De Pallio S. Joseph.
De habitu B. Joannis Capistrani.
De habitu B. Joannis Bergomensis.
De Casula, Ossibus, tumba, et cingulo S. Wolfgangi Ep. et Conf.
De Capillis S. Francisci Conf.
De Pallio et indusio S. Ignatii Loiolæ Conf.
De Pallio S. Claræ Virg.
De habitu S. Francisci de Paula Conf.
De Pallio S. Gertrudis Virg. *sororis S. Caroli Magni Imperatoris.*

De Velo S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis Virg. Ord. Carmelitarum. D

AUCTORE D. P.

6 *Partes aut particulæ Reliquiarum.*

S. Polycarpi Mart.	S. Basilii Mart.
S. Suniduni Mart.	S. Quirini Mart.
S. Valentini Mart.	S. Petri Mart.
S. Valentini Ep. Mart.	S. Stephani Mart.
S. Simplicii Mart.	S. Battionis Mart.
S. Faustini Mart.	S. Cristanti et Soc. MM.
S. Gereonis Mart.	S. Fortunati Mart.
S. Januarii Mart.	S. Hyacinthi Mart.
S. Christophori Mart.	S. Honorati Mart.
S. Innocentii Mart.	S. Maximi Mart.
S. Felicissimi Mart.	S. Victoris Mart.
S. Soteris Papæ Mart.	S. Vincentii Mart.
S. Mauritii Mart.	S. Achatii Mart.
S. Alexandri Papæ Mart.	S. Caii Papæ Mart.
S. Stephani Proto-Mart.	S. Maximiliani Mart.
S. Paulini Mart.	S. Gaudentii Mart.
S. Cosmæ Mart.	S. Secundini Mart.
S. Sebastiani Mart.	S. Honorii Mart.
S. Mabutii Mart.	S. Caproli Mart.
S. Placidi Mart.	S. Viti Mart.
S. Hermagoræ Mart.	S. Felicis Ep. Conf.
S. Georgii Mart.	S. Amandi Episc. Argentinensis. E
S. Laurentii Mart.	
S. Lucii Papæ Mart.	S. Oswaldi Regis.
S. Nili Mart.	S. Benedicti Abb.
S. Marii Ep. Mart.	S. Hilarii Ep. Conf.
S. Justi Mart.	S. Fortunati Archid.
S. Nicostrati Mart.	S. Marci Patriarchæ Antiocheni.
S. Vitalis Mart.	
S. Columbani Mart.	S. Mauri Ep. Conf.
S. Zephyrini Mart.	S. Sebaldi Conf.
S. Bonifacii Mart.	S. Severini Ep. Conf.
S. Felicis Mart.	S. Galli Abb.
S. Eusebii Mart.	S. Antonii Abb.
S. Hilarii Mart.	S. Simeonis Justi.
S. Blasii Ep. Mart.	S. Morandi.
S. Severi Mart.	S. Cyriaci Conf.
S. Constantii Mart.	S. Leonis Conf.
S. Modesti Mart.	S. Wilibaldi Ep. Conf.
S. Zephani Mart.	S. Augustini Ep. Conf. et Doctoris.
S. Fidelis Mart.	
S. Nicetæ Mart.	S. Ruperti Ep. Conf.
S. Hippolyti Mart.	S. Leonis Papæ Conf.
S. Isabiani Mart.	S. Wilhelmi Ep. Conf.
S. Cornelii Mart.	S. Huberti Ep. Conf.
S. Udalrici Ep. Conf.	S. Ulpiæ V. Mart.
S. Franc. Borgiæ Conf.	S. Cenegariæ M. Mart.
S. Franc Xaverii Conf.	S. Christinæ V. Mart.
S. Lazari Ep. Conf.	S. Dinonæ V. Mart. F
S. Bennonis Ep. Conf.	S. Mariæ Magdalenæ.
S. Ludovici Regis.	S. Richildis V.
S. Catharinæ V. Mart.	S. Usapiæ V.
S. Apolloniæ V. Mart.	S. Venerandæ M.
S. Anastasiæ V. Mart.	S. Balbinæ V.
S. Theclæ V. Mart.	S. Afræ M.
S. Margarethæ V. Mart.	S. Brigittæ Viduæ.
S. Dorotheæ V. Mart.	S. Ludmillæ M.
S. Euphemiæ V. Mart.	S. Chunegundæ V.
S. Spinosæ V. Mart.	S. Portianæ M.

7 *Tundem Eminentiss. D. Cardinalis ab Harrach sequentes Reliquias, quas secum Roma attulerat, per suum Nepotem D. Leonardum Comitem ab Harrach, huic monasterio donavit, scilicet :*

S. Piæ Mart.	S. Felicis Mart.
S. Caii Mart.	S. Luclumii Mart.
S. Pii Mart.	S. Etymii Martyris.
S. Sanctæ Mart.	

8 Cum nos ergo omnes supra recensitas sacras Reliquias singulatim oculariter inspexerimus, manibus lustraverimus, et apprehenderimus, et juxta

 nobis

AUCTORE D. P. approbatur et exponi jubentur,

A nobis exhibitum illorum catalogum ac descriptionem recognoverimus, atque reipsa deprehenderimus; simul perpendentes singularem pietatem, devotionem, et affectum, quo præfatæ Carmelitanæ Sanctimoniales Excalceatæ in Dei Sanctos, ac præsertim in illos quorum sacra lipsana in suo cœnobio possident, impensius feruntur; ut accedente permissione ac facultate nostra Episcopali, fidelium venerationi ac cultui in ipsarum templo publice exponere valeant, ad majorem Dei gloriam et Sanctorum honorem promovendum, atque efficax eorum patrocinium facilius obtinendum; præsenti publico instrumento et auctoritate nostra Episcopali decernimus ac declaramus, prædictas omnes Sanctorum Reliquias ab omnibus, uti tales, habendas ac venerandas esse, publiceque in ecclesia exponi posse, ac Sanctos ipsos invocari; atque de illis, quorum supra specifica mentio facta, Officium duplex aut semiduplex recitari posse, quod jam alias indulsimus, et nunc denuo scripto concedimus ac confirmamus. In quorum omnium fidem præsens hoc instrumentum per Secretarium nostrum expediri jussimus, a nobis subscriptum et sigilli nostri majoris sub impressione communitum. *an 165.*

B Actum Viennæ Austriæ, in Curia nostra Episcopali, xx Kalend. Januarii, anno post Christum natum MDCLVII.

PHILIPPUS EPISC. VIENNENSIS.

Eorum integer Catalogus quare hic relatus

9 *Hactenus instrumentum istud, nobis submissum a R. P. Paulo ab omnibus Sanctis. Carmelitarum Discalceatorum per Germaniam Definitore et variis editis libris claro: qui sui cognominis implere satagens notionem, enixe nos rogavit, ut quemadmodum ad* XV *egimus* de SS. Constantio ac Feliciano Martyribus Romanis, *ad ecclesiam Theresanarum Antuerpiam apportatis, sic ad hunc* XXI *Maji, quo apud ejusdem Ordinis Sanctimoniales Viennæ sub ritu Officii duplicis colitur* S. Fabius, *illius vel inter Prætermissos faceremus mentionem, quoniam intellexerat, propositum non esse nobis de Martyribus, recentiori memoria Romæ editis, operose ac sigillatim agere. Ita sane indicavimus in Notitia brevi totius Operis, edita post Notitias triplicis status, Ecclesiastici, Monastici et secularis, ante hos* XIV *annos ex primo Trimestri nostro desumptas. Si tamen contingat notabiles aliquas nec talibus passim communes circumstantias loci, temporis, vel personarum ejusmodi Translationibus intervenire, quæ speciali memoria videantur dignæ; oblatam ultro, licet non studiose quæsitam occasionem; de communitatibus, præsertim religiosis, bene merendi haud illibenter arripimus arripiemusque; sicuti non uno exemplo, etiam post editum Martium, in Aprili ac Majo declaravimus.*

C

et S. Fabio adjuncti alii tres,

10 *Placuit autem in præposito titulo, præter* S. Fabium *qui hodie colitur, etiam nominare* S. Beinium, S. Emmanuelem, et S. Firmum, *quod intra proximos decem dies colantur:* S. Beinius *quidem* XXVII *Maji officio semiduplici, ob gemina integra ossa tibiarum aliusque particulas;* S. Emmanuel *vero duplici ad diem* XXXI, *et* S. Firmus *ad* I *Junii: mense quidem diverso, non tamen hinc separandus, eo quod illius sacrum corpus, seu præcipue corporis partes, donatæ huic Parthenoni fuerint ab Illustrissimo D. Augustino Centurione, prælaudatæ Venerab. Matris Paulæ Mariæ germano fratre, ac postea etiam Duce Genuensi. Facta ea donatio est anno* MDCXLIII: *longe autem posterior est illa, qua Viennam pervenit, quod dixi* XXX *Maji coli, corpus* S. Emmanuelis Christi Martyris, *acceptum ex liberali donatione Eminentiss. D. Gaspari S. R. E. Cardinalis de Carpineo, S. D. N. Innocentii Papæ XI Vicarii Generalis, et in alma Urbe ejusque districtu Judicis ordinarii, anno* MDCLXXVIII *die* XXXI *Octobris. Donationis istius litteras ipsasque Reliquias sacras anni sequentis mense Augusto ac die ejus* VIII *recognovit, et publicæ venerationi exponendas approbavit Reverendiss. et Illustriss. D. Wildericus Episcopus Viennensis. Aliud quod de his discere possim non suppetit, nisi quod* Emmanuelis *nomen, ex designatione inventoris vel donatoris inditum credi possit, quamdiu certioribus nullis exemplis probatur ipsum fuisse usurpatum inter Christianos, sub Gentilium Imperatorum tyrannide gementes. Quibus porro indiciis sint illi, quorum sic translata sunt ossa, vere Martyres Christi fuisse, tacentibus Donationum instrumentis dicere nequimus: fidem tamen haud illibenter tribuimus eorum prudentiæ, quibus eam haberi jubent tantæ rei præpositi Cardinales Eminentissimi.* D

ex quibus Emmanuel M. cæteris accessit an. 1678.

Fuerat monasterium fundari cœptum an 1628

11 *Quod ad ipsum monasterium attinet, de ejus fundatione præfatus P. Paulus in hunc modum mihi scripsit, præcipua illius decora summatim complexus.* Cum Augustissima Romanorum Imperatrix Eleonora Ferdinandi II conjux, dudum in votis habuisset, ex impenso quo ferebatur affectu in Deiparam Virginem Mariam de Monte Carmelo, ac Seraphicam Matrem Theresiam, Sanctimoniales Carmelitas Discalceatas Viennæ fundare; tandem anno MDCXXVIII, XXX Maji, ad hoc facultatem per diploma Pontificium ab Urbano VIII impetravit, et a Superioribus Ordinis quatuor Moniales, ad hoc opus inchoandum; duas scilicet ex Conventu Genuensi, V. M. Paulam Mariam a Jesu et R. M. Mariam Theresiam a S. Onuphrio; et duas ex Conventu Interamnensi Provinciæ Romanæ, videlicet R. M. Catharinam a S. Dominico, et Mariam Electam a Jesu: quæ II Novembris MDCXXIX Viennam appulere, et honorificentissime ab Augustissima ac pientissima Imperatrice receptæ fuere: quas etiam ex singulari in eas affectu, a II Novembris usque ad VIII ejusdem penes se in aula Cæsarea detinuit, et abunde de omnibus necessariis providit. Domus etiam locumque coemit opportunum ad monasterium et templum in eo erigendum. Sacri hujus ædificii primum lapidem ipsa posuit anno MDCXXXIII, XXII Octobris, præsente Ferdinando II totaque Cæsarea Prole. In lamina lapidis imposita, hæc legebantur verba.

et templi S. Josephi dicati primus lapis

12 Ad honorem sanctissimæ et individuæ Trinitatis, ad perpetuam rei memoriam. Eleonora Serenissima et Augustissima Romanorum Imperatrix, Hungariæ et Bohemiæ Regina, Archiducissa Austriæ etc. nata Ducissa Mantuæ; assistentibus Ferdinando II Romanorum Imperatore semper Augusto, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ Rege, Archiduce Austriæ, Duce Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ etc. Principe Sueviæ, Marchione Sacri Romani Imperii, Burgoviæ, Moraviæ etc. Comite Habspurgi, Tyrolis etc. Domino Marchiæ, Portus Naonis et Salinarum; una cum Ferdinando III Rege Hungariæ etc. ac Serenissimo Leopoldo Argentinæ et Passavii Episcopo, et Serenissimis Archiducissis Maria-Anna, et Cæcilia-Renata, sacræ hujus ædis et monasterii RR. MM. Carmelitarum Discalceatarum Congregationis S. Eliæ Ordinis Beatiss. Virginis Mariæ de Monte Carmelo, prima Viennæ fundamina solennissime locavit, maximoque pietatis ac benevolentiæ affectu Sanctissimo Patriarchæ Josepho, ejusdem B. Virginis Sponso; devotissime dicavit, die XXII Octobris MDCXXXIII. Sacrum cecinit lapidemque consecravit Eminentissimus D. Cardinalis de Dietrichstein, ministrantibus ei duobus Episcopis. Desiderabat Eleonora, defuncto Conjuge Ferdinando II his sacris Virginibus sese aggregare, atque in Religione hac Sanctissima reliquo vitæ suæ tempore Deo Deique Parenti inservire; at permissa non fuit. Quoties tamen licuit ad cœnobium hoc suum se conferebat, et magnifica pietatis humilitatisque exempla Sanctimonialibus semper præbere solita fuit, de quibus legenda vitæ virtutumque ejus historia, Viennæ

solennissime positus an 1633

A Viennæ edita per R. P. Hermannum Horstium Societatis Jesu ejus Confessarium. Longo etiam ante piissimam suam mortem tempore illis cohabitare voluit, cum non modico animæ suæ solatio; et habitu D hujus Ordinis amicta, in communi earum humari crypta.

DE SANCTO HILARIO

EPISCOPO TOLOSANO IN GALLIA.

TRANSFERENDUS EST S. HILARIUS AD DIEM PRÆCEDENTEM.

SYLLOGE HISTORICA.

G. H.

Ejus Officium, cultus die vario, inventio, elevatio.

XXI MAJI

Officium proprium

Inter Officia Sanctorum propria Ecclesiæ et Diœcesis Tolosanæ, jussu Caroli de Montchal Archiepiscopi Tolosani recognita et anno MDCXLVII in lucem edita, continetur ad hunc diem XXI Maji Officium S. Hilarii Episcopi Tolosani *sub ritu semiduplici, et propria hæc Oratio præscribitur.* Omnipotems sempiterne Deus; qui B. Hilarium, Confessorem tuum atque Pontificem nobis æternæ salutis dedisti ministrum, quæsumus ut ejus suffragantibus meritis pietatis tuæ gratiam consequamur. *In secundo Nocturno ad Matutinum hæ de ejus Vita præscribuntur recitandæ Lectiones.*

2 Hilarius, Tolosanæ civitatis Episcopus, vitæ sanctitate conspicuus fuit et celebris. S. Saturnini, primi Antistitis Tolosani ac Martyris, recordatione et studio tantopere capiebatur; ut post multum temporis ab obitu S. Saturnini, Pontificalis dignitatis insignia gestans, quod minus decorum videbatur hominibus, a Deo tamen honoratum Saturnini corpus ipse Hilarius summo in honore habuerit, haberique voluerit a populo Tolosano sibi credito et commendato. Quamobrem cum ipsius Reliquiæ sub terram defossæ multis annis delituissent, tanti Martyris sanctitatem miratus Hilarius, quod nullus ante tentare ausus fuerat, ipse aggressus est. Terram enim effodi ad ligneum usque sepulcrum S. Saturnini mandavit: ejus tamen sanctum corpus commovere non ausus, lateritio opere fornicis instar ambiri tumulum curavit; et ad excitandam populi pietatem, juxta sancti Martyris reliquias ædiculam ligneam orationis gratia superne extruxit. Tandem Hilarius Pastorali munere diligenter perfunctus, vita mortali simul defunctus est. Cujus sanctum corpus anno ducentesimo supra millesimum C apud S. Saturnini fanum in lapideo tumulo repertum est, et trecentis postea et septemdecim annis inventum est in eodem tumulo plane integrum; et, quod stupendum est, nullo squallore obsitum, sed ita luminosum et fulgidum, ut hoc pro summo miraculo omnes venerarentur. *Hactenus dictæ Lectiones. At quo tempore vixerit, non liquet*

in quo dicitur elevasse corpus S. Saturnini,

et juxta illud sepultus

refertur ab aliis 20 Maji,

3 *Guilielmus Catellus, in Memoriis Historicis Occitaniæ seu Languedociæ lib* 5, *deducit historias Episcoporum; et inter Tolosanos tertium statuit* S. Hilarium, *allegatis Officiis propriis Ecclesiæ Tolosanæ: asseritque* festum celebrari die XX Maji, eoque die dicit e vita decessisse. *Proinde arbitramur errorem typographicum irrepsisse vel apud Catellum, vel in titulum Officiorum propriorum, aut vero postea festum in diem sequentem fuisse translatum. Ferrarius in Catalogo generali eumdem refert etiam ad diem* XX *Maji, citatis tabulis Episcopalibus ejusdem urbis, cum libello Officiorum propriorum dictæ Ecclesiæ. Saussayus contra ad eumdem* XX *Maji elogium profert* S. Hilarii II, *his verbis:* Eodem die Tolosæ S. Hilarii Episcopi et Confessoris. Hic Mennæ repleta vice, omnium virtutum laude refulgens, nobilis hujus Ecclesiæ gubernacula gessit: postque felicem divini muneris executionem, æterna ad præmia evocatus, sanctitatis refulsit in tumulo (quem apud S. Saturninum nactus est) mirificis indiciis. *Hæc ibi, quæ fere de quolibet Sancto Episcopo dici possunt. Qualia iterum idem Saussayus habet ad Kalendas Junii; quo itidem die priorem* S. Hilarium *longo exornat elogio, ex Lectionibus relatis desumpto. Claudius Robertus in Gallia Christiana de Episcopis Tolosanis, utriusque* Hilarii *meminit, quorum alterum in ordine tertium collocat, alterum successorem Mennæ decimum quartum constituit, et utrumque asserit coli Kalendis Junii. Verum* E *Joannes Chenu unicum dumtaxat* Hilarium *nominat, eumque decimum Ecclesiæ Tolosanæ Episcopum, cujus* natalem diem coli Kalendis Junii *affirmat. Unicum etiam statuunt Catellus et Sammarthani; omissoque secundo, qui post Mennam sedisset, priorem tantum referunt, tertiumque volunt fuisse Episcopum. Nulla etiam secundi alicujus* Sancti Hilarii *mentio fit in Officiis propriis dictæ Ecclesiæ Tolosanæ.*

aut I Junii, et plures Hilarii indicantur.

4 *Nicolaus Bertrandi, in* Gestis Tolosanorum, *editis anno* MDXV *et præcedenti die ad Vitam B. Guilielmi Eremitæ Augustiniani prolixe laudatis, fol.* XLVI, *postquam egisset de Sanctis* Honorato et Sylvio, *in crypta ecclesiæ S. Saturnini sepultis, ita pergit:* Sanctus pariter Hilarius fuit Episcopus Tholosanus. Ejus corpus in dicta ecclesia infra eamdem cryptam jacet, in proprio tumulo collocatum: ejusque natalis recolitur [XII] Kal. Junii. Anno vero Domini MCCLXV Nonis Octobris, in Ecclesia sancti Martyris Saturnini, subtus cryptam ejusdem Martyris in terram, fuerunt inventa quatuor sepulcra Sanctorum, Honorati, Silvii, Hilarii, Episcoporum Tolosæ, ac etiam S. Papuli Martyris, qui fuit B. Saturnini discipulus et collega. Erant autem singuli inscripti et intitulati nominibus suis, subtus terram in circuitu hinc et inde. Fueruntque inde elevata corpora Sanctorum, cum suis tumulis intitulatis, et in tumulis ibidem reposita super terram: ubi (sicut nunc cernitur) infra eamdem cryptam, subtus corpus S. Saturnini, eorumdem magistri, venerabiliter in Domino requiescunt. *Catellus in elogio S. Honorati II Episcopi, ex libro cui titulus* Præclara Francorum facinora, *rem eamdem ita contractius transcribit:* Anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo quinto, Nonis Octobris, inventa fuerunt in Ecclesia S. Saturnini Tolosæ, quatuor corpora Sanctorum, scilicet Silvii et Hilarii, et Honorati et Papuli Martyris, juxta sepulcrum Protopræsulis et Martyris. *De qua inventione Molanus ad diem* VII *Octobris ista habet:* Tolosæ inventio Sanctorum Confessorum Silvii, Hilarii, et Honorati Episcoporum, et Pappoli Episcopi et Martyris. *Eorumdem inventionem ad dictum diem recolit Saussayus, et* Hilarium *seniorem appellat, quia alium juniorem intruserat. Ex aliis Episcopis coluntur* Silvius XXXI *Maji.* Honoratus XXV *Decembris, et* Papulus III *Novembris: quo die in Lectionibus propriis solum* Martyr *compellatur, et de inventione jam dicta fit mentio.*

Inventio corporis 7 Octob. an. 1265,

cum corporibus SS. Silvii Honorati et Papuli:

A AUCTORE G. H. *relevatio 24 Martii*

4 *Saussayus præcitatus etiam in suo Martyrologio ad* XXIV *Martii* Tolosæ, *inquit*, relevatio S. Hilarii Episcopi et Confessoris, facta in basilica S Saturnini, ubi quiescit congruo cum decore in sacello sanctæ Crucis. *Antea vero ad diem* XXVI *Martii sic habet:* Tolosæ festiva elevatio corporum SS. Papuli, Silvii, Hilarii, Honorati, et Gilberti in ecclesia S. Saturnini. *Festum* S. Saturnini *solennissimo cultu celebratur* XXIX *Novembris cum octava. De* Gilberto *agit Saussayus* IV *Februarii his verbis*, Tolosæ in ecclesia S. Saturnini, festivitas S. Gilberti Abbatis et Confessoris, qui ibi corpore quiescit. *Verum alibi de eo nihil reperientes, non fuimus illum ausi jungere Sanctis istius diei, propterea quod sciremus Sempringamensem ejus nominis Abbatem in Anglia tunc coli; neque verosimile nobis videretur hujus corpus aliquando esse translatum Tolosam. Utrumque certe distinxit ipse Saussayus: sed nescio quid novæ confusionis ingessit, cum* monasterium Sempigamiæ (*sic enim aliquando etiam nominatur* Sempringamum) *dicit fundatum in* Hunonis-curia. *Si talis locus aliquis prope Tolosam aliquando esset in Abbatiam erectus, et istius nominis sanctum Abbatem habuisset, possemus suspicari datam hinc occasionem Saussoyo Franciam cum Anglia confundendi: nunc neque quo eum excusemus suppetit; neque de* S. Gilberto Tolosate *alia occurrit conjectura, quam quod Basilica S. Saturnini (cujus Præsules ab anno* MCXVII *solum enumerant Sammarthani) ab initio suæ fundationis, cujus meminit Venantius Fortunatus lib. 2 cap. 9 in confinio sexti ac septimi seculi, habuerit Monachos, vel saltem intermedio aliquo tempore; quorum aliquando Abbas*, Gilbertus *dictus meruerit nomen et cultum Sancti, sed cum dies obitus ignoraretur, a posteris assumptus is sit qui Synonymi Abbatis erat. Ceterum de ista tam* Elevatione *quam* Relevatione *vellem plus dicere; si Auctores suos Saussayus nominasset, aut eos uspiam ipse invenissem.* D

26 Martii elevatio eorumdem et S. Gilberti:

Quis hic?

B

DE S. CONSTANTINO MAGNO

E

IMPERATORE ROMANO

COMMENTARIUS HISTORICUS.

De ejus cultu, baptismo, conversione, imagine, Consularibus nummis.

D. P.

CAPUT PRIMUM.

Sepultura et cultus Sancti Constantinopoli et alibi.

AN. CCCXXXVII

P*ostquam* Constantinus Imperator, *vere* Pius, *vere* Magnus, Imperii curriculum duobus et triginta annis explevit, *inquit Eusebius in Vita ejus lib. 4 cap.* 53, exceptis mensibus ac diebus paucis, vitæ vero spatium duplo fere longius, *vel ut Eutropius habet* Imperii anno XXXI, ætatis LXVI, *Æræ autem vulgaris* CCCXXXVII, in solennitate venerandæ et sacratissimæ Pentecostes circa meridiem migravit ad Dominum, mortalibus quidem partem sui mortalem relinquens, eam vero animæ partem quæ intelligentia et amore Dei prædita erat Deo suo conjungens..... *Post prima funebris planctus* C *officia in eodem in quo obierat loco*, Achirone *videlicet* villa publica *Nicomediensis suburbii, a Tribunis exercituque splendide persoluta;* sublatum milites e lecto corpus in arca aurea deposuerunt, eamque purpurea veste obtectam Constantinopolim deportarunt, atque in præcipuo Imperialis palatii cubiculo sublimem collocaverunt. De hinc aurea super candelabra luminibus undique accensis, admirabile spectaculum intuentibus præbebatur, et quale in nullo unquam mortalium ab ipso orbis conditu visum in terris fuerat. Quippe in medio conclavi funus Imperatoris, in arca aurea sublime jacens, regiis insignibus, purpura scilicet ac diademate ornatum, multi circumdantes noctu atque interdiu vigiles custodiebant. Ceterum totius exercitus Duces, Comites quoque et reliqui Judices, qui etiam antea Imperatorem adorare soliti erant, pristini moris observantium nullatenus mutantes, statis horis ingrediebantur, et Imperatorem in arca depositum, perinde ac vivum et spirantem genuflexo post obitum salutabant. Post primores autem illos, idem deinceps et Senatores et honorati omnes introeuntes fecerunt. Innumerabilis deinde vulgi multitudo, cum pueris et mulieribus, ad hujus rei spectaculum accessit. Atque hæc longi temporis spatio assidue gesta sunt: cum militares funus ad hunc modum jacere et custodiri decrevissent, donec Imperatoris filii eo advenientes, ipsi paternum funus honoris causa prosequerentur.....

Mortui corpus expositum CP. in Palatio,

et consuetis honoribus frequentatum

2 Ast [Romæ] in urbe Regia Senatus populusque, comperta Imperatoris morte, gravissimum hunc nuntium et quavis calamitate acerbiorem rati, nullum luctui modum fecere.. .. Omnes Imperatorem beatum, Deo carum, et prorsus Imperio dignissimum prædicabant: neque hæc tantum voce nuda declarabant, sed imaginibus dedicatis mortuum perinde ac superstitem honorabant: in quibus cum cœli simulitudinem expressissent in tabula, ipsum supra cœlestes fornices in æthereo domicilio requiescentem pinxere: quin etiam... magnis clamoribus postulabant, ut Imperatoris sui funus apud se haberent, et in regia urbe sepelientes deponerent. Sed F secundus ex filiis [Constantinus] cum advenisset, in urbem [Constantinopolitanam] illud deduxit, exequias ipse præcedens. Præibant per catervas et agmina dispositi ordines militares, pone sequebatur innumerabilis hominum multitudo: hastati vero scutarii ipsum Imperatoris corpus medii cingebant: et postquam in Apostolorum Servatoris nostri ecclesiam deventum est arcam illic deposuerunt..... Ubi vero novus Imperator, cum militaribus ordinibus abscessit, ministri Dei cum turbis et tota fidelium plebe in medium prodiere, et divini cultus ceremonias precationibus peregerunt. Ac beatus quidem Princeps, alto in suggestu jacens, laudibus tum celebrabatur: innumerabilis autem populus, una cum Sacerdotibus Dei, non sine gemitu ac lacrymis pro Imperatoris anima preces offerebant Deo, gratissimum pio Principi officium exhibentes. Porro in hoc etiam Deus prolixam erga famulum suum benevolentiam declaravit..... quod locum juxta Apostolorum memoriam ei concesserit; ut scilicet beatissimæ animæ

(Romanis etiam ut sanctum pingentibus)

infertur in ecclesiam Apostolorum,

A animæ illius tabernaculum Apostolici nominis atque honoris consortio frueretur, et populo Dei in ecclesia sociaretur, divinisque ceremoniis ac mystico sacrificio et sanctarum precum communione potiri mereretur.

quam ipse sibi in sepulturam extruxerat,

3 *Hactenus Eusebius Cæsareensis lib. 4 de Vita Constantini Capitibus ultimis : antea autem cum jam dictum Apostolorum ecclesiam, totamque illius fabricam et ornatum descripsisset,* Hunc, *inquit*, sibi locum post mortem designaverat, incredibili fidei alacritate prospiciens, ut corporis sui tabernaculum communem cum Apostolis appellationem sortiretur, quo scilicet precationum, quæ in honorem Apostolorum ibi celebrandæ erant, etiam mortuus particeps fieret. Cum igitur duodecim illic capsas, quasi sacras quasdam columnas, in honorem ac memoriam Apostolici collegii erexisset; suam ipsius arcam in medio constituit, quæ senas utrimque Apostolorum capsas dispositas habebat. *Paulus Diaconus et MS. Catalogus regiorum sepulcrorum apud Cangium lib. 4 Constantinopolis Christianæ cap. 5, sepulcrum illud fuisse* Porphyreticum *indicant : et Catalogus quidem addit,* primo loco versus Orientem *positum. Gyllius autem in* B *Topographia Constantinopoleos lib. 4 cap. 2 ait,* quod secundum viam quæ tendit per dorsum promontorii ad ædem Sophiæ ad portam Adrianopolitanam (*prope locum ubi fuisse templum Apostolorum ante dixerat*) hodie monstratur solium ex porphyretico marmore factum, sed vacuum et carens operculo, longum decem pedes, altum quinque et semissem, quod Græci et Turci dicunt esse magni Constantini. *Et ille quidem eo dubitat, quia Eusebius Socratesque arcæ aureæ meminerunt : sed nihil vetat, imo congruum fuit, hanc lapideæ inclusam fuisse.*

et porphyretico sepulcro includitur.

unde semel ablatum

4 *Ex eodem Gyllio, loco jam citato videtur intelligi, Mahometum qui Urbem occupavit templum illud idcirco destruxisse; monumentaque Regalia omnia, cum ipsis quæ intus continebantur ossibus, dissipasse eo consilio, ut Imperium Græcorum penitus extinctum crederetur, absque ulla spe aliquando resurgendi eo loco, ubi nec sepulcra quidem priorum Imperatorum amplius esset invenire. Ut autem novum Imperium Turcarum ibi a se constitutum demonstraret, ex ipsa illius templi aliarumque vicinarum ædium sacrarum materia, suæ superstitionis ornatissimum fanum in proximo struxit, supra cisternam quæ Apostolicæ basilicæ aquam ministrabat; plantavit et hortum muris cinctum, in cujus medio sepulcrum sibi magnificentissimum struxit, ne quid minus* C *aut dispar faceret a magno Constantino, quod perpetui Flamines ibidem noctu diuque assidentes observant. Quid autem sacris ossibus* Constantini *factum sit ignoramus, nisi forte in Calabriam sunt translata, de quo infra. Ea cum olim Macedonius, Constantinopolitanus Episcopus Arianus, quia ecclesia Apostolorum ruinam minari videbatur, in S. Acacii ædem transtulisset, repugnantibus nequidquam civibus, imprimis orthodoxis; iratus est Constantius Imperator; quod se inconsulto fuisset loco motum patris cadaver, idque non sine multorum cæde. Utrum autem id reponi jusserit, non dicunt quidem Socrates atque Sozomenus; jussisse tamen credibile est, saltem post cautelam ruinæ formidatæ adhibitam. Quotquot enim deinceps sepulturæ Constantinianæ meminerunt, de ea loquuntur ut apud Apostolos existente, nec quisquam posterioris relationis meminit; quæ ab aliquo posteriorum Imperatorum curata, non caruisset sua memoria in Fastis Græcorum. Justinianus quidem, cum pene a fundamentis hanc ecclesiam restaurasset monumenta Imperatoria, in ejus porticu exteriori posita, restaurasse atque exornasse dicitur : sed circa illud quod intus erat Constantini sepulcrum, nihil legitur innovasse : utpote diligentiori studio conservatum, tamquam res quædam sacra, æque ac Apostolorum circum posita cœnotaphia.*

ac mox restitutum,

D 5 Cum *enim, sicut inquit Eusebius, libros de Vita Constantini finiens,* solus ex Romanis Imperatoribus Deum omnium Regem excellenti quadam pietate coluisset, solusque doctrinam Christi ore libero universis prædicasset; cumque Ecclesiam Dei honore et gloria in tantum auxisset, quantum antea nemo; et errorem hominum plures Deos colentium solus evertisset, omnesque hujusmodi superstitionis ritus ac modos confutasset; *memoriam ejus suscepit Ecclesia Christiana, potissimum Orientalis, non solum ut optime meriti Imperatoris, sed etiam ut Apostolis comparandi, communique cum iis veneratione digni, una cum memoria Christianissimæ ac religiosissimæ matris Helenæ, de qua cum Latinis agemus* XVIII *Augusti. Græci vero festum utrique agunt die* XXI *Maji ; nescio cur non potius* XXII. *Cum enim anno* CCCXXXVII *Pascha celebratum fuerit die* III *Aprilis, necesse est Pentecostalem festivitatem, qua ad meridiem perducta obiit* Constantinus, *uno die serius eluxisse : Itaque post Chronicon Idacii legitur apud Sirmondum et Labbæum,* quod Feliciano et Tatiano Coss. Constantinus Augustus ad cœlestia regna translatus est XI Kalendas Junias, *et sic inscribitur Auctarii ad Usuardum Greveni atque Molani,* 21 Maji E *nec non Germanico Martyrologio Canisii. Alii vero eo die celebrant Elevationem* S. Helenæ *Romæ, cum Translatione corporis in Gallias : sed Græci filio conjunctum corpus matris habuisse se credunt, Roma forsitan allatum* XII Kal. Junias ; *et hoc fuerit principium sacri istius atque annui cultus, quo Græci usque hodie persequuntur Τὴν μνήμην τῶν ἁγίων, ἐνδόξων, θεοστέπτων καὶ ἰσαποστόλων* Βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, Memoriam Sanctorum, gloriosorum, a Deo coronatorum, atque Apostolis æqualium Imperatorum, Constantini et Helenæ.

AUCTORE D. P. ibidem annuo festo celebratur

una cum Helena matre.

6 *Eorumdem elogio ex Synaxariis recitando hoc in Menæis præponitur distichon :*

Ὡς κοινὸν εἶχον γῆς Βασιλεῖς τὸ στέφος,
Ἔχουσι κοινὸν καὶ τὸ τοῦ πόλου στέφος.

quo scilicet indicatur consortes esse cœlestis coronæ, qui fuerunt terrenæ. *Qui autem utrique compositus est Canon, sane antiquus (utpote qui nec Acrosticho est alligatus, nec auctoris nomen adjunctum sibi habet) alternis fere strophis nunc filium nunc matrem appellat, et Odes in eo nona hoc est principium* Sepulcrum in quo jacet sanctum ac venerabile tuum corpus, Constantine, splendores divinarum sanationum palam effundit omnibus undequaque accedentibus contra omnigenos morbos. *Idem paucioribus verbis asseritur ad Vesperas, in uno Tonorum sic desinente,* Ora pro animabus nostris, Apostolis æquande Constantine, ex cujus arca sanitates emanant. *Tonus quoque Propheticas Lectiones præcedens, concluditur orando, ut* non desinat supplicare Christo pro celebrantibus memoriam suam, tamquam fiduciam quidvis obtinendi apud eum habens, postuletque eis peccatorum remissionem, et magnam illam misericordiam, *quam scilicet postulare docet Psalmus* L. *Denique S. Methodius Patriarcha subjungit totius diei Officio hanc conclusionem :* Regum Rex et Deus, qui copiosis donis ornat dignos se, per signum Crucis cœlitus te sibi lucratus est, Constantine, sicut venerabilem olim Paulum, dicens, In hoc vince inimicos tuos, ut ipsum deinde quæras cum tua sapientissima matre. Cum ea ergo intercedere pro orthodoxis Imperatoribus, Christique amante exercitu, et omnibus memoriam tuam fideliter celebrantibus, ut ab omni plaga præserventur. *Notabile est etiam quod Evangelium præscribatur pro Liturgia seu Missa ex Joannis X.* Amen, amen dico vobis qui non intrat per ostium *et desinit;* Ego sum ostium per me siquis introierit salvabitur.

Clarus miraculis ad arcam illam factis,

invocatur ut sanctus

7 Celebratur autem, *ut docent Synaxaria,* sancta ejus festivitas in sanctissima magna ecclesia, et apud Sanctos Apostolos, atque in divina ipsius æde quæ est

A *Gelasii ætate non laborasse iisdem quibus nunc vitiis : nam etiam* scripta de inventione sanctæ Crucis, *immediate post Actus Silvestri nominata a Gelasio, ut quæ* nonnulli Catholici tunc legebant, *non minus tunc, quam nunc habentur, fabulosa erant, uti patet ex Catalogo Pontificum a nobis edito ante Aprilem, utpote paulo post Gelasii Pontificatum collecto. Qui Actis S. Silvestri credidisse videtur S. Gregorius Turonensis aliique post illum, similiter scriptis de Inventione Crucis crediderunt : nec quidquam potest excogitari verosimilis rationis pro unis, quod non etiam possit aptari aliis jure eodem, sic ut eatenus nihilo plus credi unis quam alteris possit, contra evidentem auctorum antiquiorum et in ipsis rebus propius versatorum consensum. Nec refert quod recentiores Græci seculo nono ac decimo siverint se in sententiam Occidentalium adduci, tunc passim credentium baptismi Constantiniani Romæ facti monumentum esse baptisterium, Constantinianæ Basilicæ Sancti Salvatoris Palatioque nominis ejusdem conjunctum. Facile enim fuit occasione nominis vulgo usurpati invalescere opinionem, quasi fuerit baptizatus* Constantinus *in porphyretico quod ibi est labro, quod tamen nec ipse quidem Baronius credit.*

æstimanda sunt sicut scripta de Inventione Crucis :

nec prodest recentiorum assensus :

B 15 *Multum hic Baronius vehementerque laborat, ut probet Silvestri Papæ anno* XI, *Constantini* XIX, *vehementiorem aliquam, licet non diuturnam procellam persecutionis incumbere Christianis potuisse, etsi tot legum faventissimarum promulgatione, post stabilitum victo Maxentio Imperium, ornatis a Constantino munitisque. Sed quando nec unus quidem Martyr nominatur tunc Romæ passus, nec alterius Romani Pontificis invenitur exemplum, qui sævientibus quantumcumque tyrannis urbem dimiserit, post Petrum ne id faceret divinitus monitum; nescio qui possit videri credibile, periculum illud tantum, quod compulerit Silvestrum ad quærendas latebras in monte Soracte* XVIII *P. M. ab urbe Roma. Lepra etiam quæ Constantinum coegerit Pontificem revocare in urbem, sanitatis per baptismum ab eo accipiendæ causa, antiquioribus illis scriptoribus ignota, eo fit incredibilis magis, quo Julianus Apostata fidentius objecit Christianis, quod eorum* baptisma lepram leprosi non aufert. *Si enim adeo recenti memoria leprosus Constantinus lepræ sordes baptismo detersisset, Cyrillo Alexandrino id refutaturo libro 7 contra Julianum, illius successorem ac generum, ecquid poterat offerri speciosius atque ad illius convictionem potentius? Nihil tamen ejusmodi Cyrillus : sed cum Christum etiam leprosos mundasse dixisset, excusat baptismum ejus ad emundandas sordes, non corporis, sed animi institutum esse.* C *Quod in Collectione Canonum Cresconiana, circa annum* DCC *scripta, ex nescio quibus Liberii Actis dicitur, hic venisse in odium Constantii, quia dixerat patrem ejus fuisse a lepra mundatum dum baptizaretur a Silvestro; id tanto minus credimus, quanto ex melioribus auctoribus certius scimus causam persecutionis Liberio motæ : et suspectus merito est* liber Silvestri, *cui talia Liberii Acta dicuntur intexi. Sed de his ad ipsius S. Silvestri diem Natalem, eumdemque anni sacri ultimum, disputare posteris nostris licebit.*

in illis improbatur latebra Silvestri

et lepra Constantini,

16 *Restat ut satisfiat Theophani, in sententiam Occidentalium ea potissimum ratione moto, quod* si non erat in Nicæna Synodo baptizatus Constantinus, ergo nec divinorum participator mysteriorum, nec orabat cum Sanctis Patribus : hoc autem *ei videtur nequissimum* et dicere et sentire; *addunt Baronius aliique, ipsiusmet etiam Eusebii testimonio non uno utrumque refelli. Expendi accurate capita quæ allegantur omnia, et ex omnibus aliud nihil potui conficere, quam quod pius Imperator, qui militibus nondum initiatis formam comprecationis communis præscripserat, ad quam diebus Dominicis convenire deberent in patentes suburbiorum campos; idem in suo Palatio (ut legitur lib. 4 cap. 17) instruxerit* ἐκκλησίας Θεοῦ τρόπον, formam aliquam ecclesiæ Dei, *ubi* omnibus secum congregatis, D diligentia et alacritate præibat, ἐξάρχων αὐτὸς τῶν ἔνδον ἐκκλησιαζομένων, et sumptis in manu libris, sacrorum verborum considerationi applicabat animum, deinde solennes persolvebat preces, cum iis qui Regiam domum implebant, μετὰ χεῖρας γέτοι λαμβάνων τὰς βίβλους τῇ τῶν θεοπνεύστων λογίων θεωρίᾳ προσανεῖχε τὸν νοῦν, εἶτ' εὐχὰς ἐνθέσμους σὺν τὸν βασίλειον οἶκον πληροῦσιν ἀπεδίδου. *Ibi (ut dicitur cap.* 21) *statis quotidie temporibus solus cum solo Deo agebat* οἷά τις μέτοχος ἱερῶν ὀργίων velut aliquis qui divinorum mysteriorum revera particeps foret, *ut mentem auctoris paraphrastικῶς reddam. Ibi ergo celebritatem Paschæ agebat, eo quo sequenti capite narratur modo : nusquam autem invenire est verbum, quo ad sacros ecclesiarum conventus (quamvis etiam hi, excepto sacrificii tempore, non initiatos admittebant) ingessisse se intelligatur.*

neque his ante mortem

Christianorum mysteriis intervenisse,

17 *Quod vero ad Nicæni concilii conventus pertinet; ad quos etiam gentiles Philosophos admissos novimus, cur a fundendis secum ibi precibus eum exclusissent Patres, qui eis et hanc conveniendi facultatem, et ferendæ sententiæ libertatem faciebat, suoque etiam zelo ad fidem stabiliendam præibat? Testabitur hoc apud Gelasium* E *Cyzicenum illius Oratio ad conventum habita, quæ tamen immerito objicitur, quasi in eo plus dicat, quam se Christianam tenere et prædicare fidem, cui omnem suam felicitatem acceptam referat, et cujus stabiliendæ causa istuc pariter cum iis convenerit : propter quod etiam* Christianus *passim et credebatur et dicebatur : sicuti revera erat, firmum propositum habens suscipiendi tempore opportuno baptismi. Et hoc omnino credo multo citius facturum fuisse, nisi meditatæ ad loca sacra per matrem exornata professioni nova ac nova identidem impedimenta intervenissent, Eusebio forsitan Nicomediensi nonnihil eo conferente, ne de iis quæ contra Athanasium perperam acta erant in Syria certius aliquid præsens cognosceret. Cum autem suscepta in Persidem expeditio eo quasi per se duceret; vix mihi est dubium, quin tali consilio Episcopos voluerit habere in bello præter morem comites, ut eorum præsentia baptismus suus honestaretur. Sed valentem robustumque adhuc virum prævertit mors, veneno (ut creditur) accita a patruis, certe a Deo permissa, quo citius tot suorum bonorum operum fructum caperet, et de revocando a Sedem suam Athanasio cogitaret, prout fecit,* idque præsente Eusebio, *inquit Theodoretus, Nicomediensem intelligens,* et ne hoc fieret magnopere dissuadente, *utpote illius ablegandi auctore primario.*

esto cum Patribus Nicææ sederit

fidei professione Christianus

et proposito baptismi suscipiendi,

18 *In ea ablegatione quamvis Constantinum vehementer culpent recentiores aliqui, facile tamen ab omni* F *graviori culpa excusatur, qui sicut idem Theodoretus ait,* Episcopis credidit, malitiam suam regentibus, et alioqui claris atque illustribus. *Quid autem credidit? Non satis orthodoxum esse Athanasium, aut reum criminum de quibus delatus per calumniam fuerat? Minime vero. Neque Eusebius ac complices sui, fidei causam contra Athanasium prætendebant, et sciebant de ejus innocentia persuasissimum esse Imperatorem; sed duntaxat suggerebant, quod immodico prædicandi* Ὁμοουσίου *zelo tantum omnium incurrisset odium, ut nisi ablegato illo pax Ecclesiis restitui non posset, imo nec vitæ ipsiusmet Athanasii aliter consuli. Hoc tamen facto, nec alia ulla graviori causa motus fuisse videtur Hieronymus, ut suo illo asperiori stylo utens, in Chronico scriberet, quod* Constantinus extremo vitæ suæ tempore, ab Eusebio Nicomediensi Episcopo baptizatus, in Arianum dogma declinavit, *id est, inclinare visus est in eorum sententiam, qui* Ὁμοουσίου *vocabulo abstinendum censebant, non ut hæretico, sed ut novo, ideoque scandalum generante apud eos qui Nicænæ fidei omnino se adhærere profitebantur, persuadebantque Imperatori ut crederet, eos qui vocabantur Arianos*

excusabilis etiam in causa Athanasii,

et communione cum Eusebio necdum palam hæretico,

A *Arianos, voce illa suppressa, ad concordiam redituros Talium, non vero ipsorum Arianorum, tunc princeps erat Eusebius iste, post obitum* Constantini, *dumtaxat ad Arianorum partes apertius transgressus in conciliabulo Antiocheno anni* CCCXLI. *Simili modo alibi Hieronymus scripsit, propter receptam Valentis et Ursacii confessionem in specie Catholicam, quod* ingemiscens orbis terrarum miratus est se esse Arianum. *Cæsariensis quidem Eusebius nominatim non exprimit Constantiniani Baptismi ministrum ; sed ob hoc illius silentium , tantum abest ut eum fuisse Nicomediensem Eusebium suspicer, ad cujus laudem id cessisset, adeoque ab ejus amico minime tacendum fuisset ; ut econtra idoneum videatur præbere argumentum asserendi (quod velut ex Gelasii Cyzicini historia refert Photius in Bibliotheca Cod.* 88) Constantinum *moriturum* baptismate tinctum ab orthodoxo Sacerdote sacroque ritu, non, ut quidam prodiderunt, ab hæreticorum aliquo. *Et hunc Sacerdotem fuisse Hosium ex Hispania, utpote maximæ apud Principem auctoritatis et in ejus comitatu frequentem posset aliquis opinari, quando apud Zosimum infra redarguendum leget, id adscriptum persuasioni cujusdam ex Iberia Ægyptii, sic enim potuit* B *calumniosus idololatra Hosium appellasse, Ægyptii nomine intelligendo Magum. Sed demus Nicomediensem Episcopum, in cujus diœcesi quia res agebatur ad ipsius jus ea spectasse videbitur, fuisse Sacramenti ministrum : non tamen id contaminavisset baptizatum, quandoquidem tunc communicare cum Eusebio, non erat adhuc communicare cum hæretico.*

multo minus rebaptizante,

19 *Hinc porro intelligitur inanem esse conatum quorumdam paucorum, qui utramque de* Constantini *baptismo sententiam conciliaturi, Romæ quidem a Silvestro baptizatum esse dicunt ; sed Nicomediæ rebaptizatum ab Eusebio Rebaptizationem, veluti rem necessariam ad salutem iis qui veteri solum more baptizati erant, fuisse ab Arianis tentatam ante obitum Constantini, nemo cum fundamento dixerit, nec debet in totius antiquitatis silentio recipi. Quis enim eo vivente ausus fuisset Nicænæ fidei professores, quam ille semper et ubique spectabat et omnino sartam tectam volebat, affirmare hæreticos, quorum proinde baptismus invalidus crederetur? Ut autem Ariani, jam tunc tale quidpiam clam ausi concederentur, necdum posset dici quod Eusebius, Arianismi notam conatu omni a sese tunc adhuc amoliri studens, partem habuerit in ea impietate. Conturbaverat quidem superiori seculo haud leviter Ecclesiam ea de hæreticorum baptismo quæstio, valere eum negante Cypriano cum plerisque Africanis Episcopis : sed affir-* C *mante Stephano Romano Pontifice veritatemque invictissimo traditionis clypeo defendente, per hujus decretum constituta est fides, neque Cypriano mortuo, amplius in dubium revocata seculo illo* III. *Sed neque hoc mortuo Constantino id adeo cito fecisse Arianos, quantumvis clanculo, verosimile est : contrarium enim persuadet silentium SS. Athanasii, Luciferi, Hilarii, imo et Hieronymi et Ambrosii, nihil tale illis objicientium uspiam, esti in isto haud leviter arguere ipsos potuissent.*

quando nec Ariani rebaptizabant :

Frustra igitur Catalogum antiquorum Pontificum, quem supra dixi et ostendi fabulosis interpolationibus inquinatum, pro stabilienda secundi baptismi apud Arianos vetustate aliquis allegabit, dum ibi dicitur Liberius consensisse Constantio hæretico, non tamen rebaptizatus. *Nam ibidem etiam dicitur quod Felix,* declaravit, Constantium hæreticum et rebaptizatum secundum. *Atqui certissime constat ex S. Athanasio et aliis, Constantium in ordine Catechumenorum hæsisse usque ad annum* CCCLXI, *qui post expulsionem Felicis secundus est; quomodo ergo hic eum potuit ut rebaptizatum condemnasse? Si quæris unde id sumpserit auctor Catalogi ; respondebo quod ex apocrypho quodam S. Felicis martyrio, nunc quidem deperdito, olim tamen satis vulgato, ex quo multo pleniorem*

D *contextum descripserunt alii, quos secutus est Anastasius Bibliothecarius. Hi autem omnes quidem legerunt scripseruntque* Constantium, *et addiderunt,* filium Constantini, *manifeste tamen relabuntur ad* Constantinum *Magnum* filium Constantii, *dum subjungunt* rebaptizatum ab Eusebio Nicomediensi, juxta Nicomediam in Aquilone villa. *Qui vero eis omnibus prætuxit auctor apocryphi quod dixi Martyrii, continuatorem Eusebii Hieronymum omnino videtur habuisse præ oculis. Hic enim sic scribit ad ultimum annum* Constantini, *qui est annus Christi* CCCXXXVII : Constantinus extremo vitæ suæ tempore ab Eusebio Nicomediensi Episcopo baptizatus, in Arianum dogma declinat.... Constantinus.... in Achyrone villa publica juxta Nicomediam moritur. *Sed iste auctor Martyrii, ætate Damasi necdum audiri cœpti, et seculo ut summum quinto primum excogitati a Luciferianorum discipulis, necdum plane eliminatis ab Italia ; ex utroque isto Chronici Hieronymiani articulo accepta verba volens in unam sententiam conflare (nec enim dubitabat quin uterque locus de uno eodemque esset, et absurdum videbatur utrumque de* Constantino *intelligere) intel-* E *lexit substituitque* Constantium *pro* Constantino, *parum curans ad quem annum ea in Chronico legerentur. Nisi dicere malimus, depravationem istam antiquiorem esse ; nam licet codex noster, anno* DCXXIII *scriptus, distincte utroque loco nominet* Constantinum *: in eo tamen quo usus est Scaliger scripto sub annum* DCXXVII *primo loco scribitur* Constantius : *et sic ille edidit, et erant forsitan alii codices multo antiquiores in quibus utrobique sic legebatur. Quidquid de hoc sit, Hieronymi verbis, vel ab ipso primum vel jam ante a sciolo quopiam in nomen* Constantii *flexis, usus est auctor, Martyrium S. Felicis componens, et ubi Hieronymus originaliter scripserat* Constantinum baptizatum *scripsit* Constantium rebaptizatum, *Arianorum rebaptizandi consuetudinem, suo tempore notam, male transferens ad tempora quibus minime quadrabat.*

auctore D. P. nam quod Constantinus rebaptizatus dicatur,

ex depravata Hieronymi lectione haustum est.

CAPUT III.

De conversione Constantini Magni ad fidem Christi.

Patri suffectus in Britannia, an. 306

D*um volui a notioribus certioribusque ad minus certa explicataque progredi, coactus fui ordinem temporis, quem alioqui sequi consuevimus, hoc loco invertere, ultimoque tractare, quod alias primum esse debuerat ; quia quæstio de loco ostensæ in cœlis* Constantino F *Crucis, si verum fateri volumus, conjecturaria omnino est. Eusebius rem ipsam distinctissime explicans, de loco tacuit : ipsum juvat loquentem audire libro* I *de Vita* Constantini ; *ubi post relatam Constantii patris mortem, et filii ejus evectionem ab exercitu factam in Britannia anno* CCCVI *die* XXV *Julii ;* Primum, *inquit cap.* 25, Imperii partibus sibi a patre transcriptis prospicere cœpit, universas cum summa humanitate perlustrans ; *Britannicas scilicet, Gallicasque et Germanicas Provincias :* sed et barbaros, qui ad Rhenum et Occidentalem oceanum novos motus ausi erant ciere, cunctos suæ dominationi subjiciens, ex feris mansuetos reddidit : alios vero reprimere contentus, tamquam feras bestias ab Imperii sui finibus absterruit.... quibus ex animi sententia confectis, interim quidem adversus Britannicas gentes, in intimo Oceani recessu sitas, trajecit : eas vero cum subegisset; ad alias mundi partes oculos convertit....

pacatis provinciis sibi commissis

21 *Tandem vero ad extinguendam tyrannidem, qua Romæ Maxentius grassabatur, sese accingens ; cum intelligeret quam male id cessisset Galerio Maximiano Imperatori Cæsarique Severo,* cum Deorum multitudine ad pugnam profectis...... solum Deum genitoris sui sibi esse colendum censuit. Hujus ergo

moturus contra Maxentium

A opem implorare cœpit, orans atque obsecrans ut se ipsi noscendum præberet, ac præsentibus negotiis adjutricem manum porrigeret. Hæc precanti ac suppliciter postulanti Imperatori, admirabile quoddam signum a Deo missum apparuit, quod siquidem ab alio quopiam diceretur, haud facile auditores fidem essent habituri. Verum cum ipse Victor Augustus, nobis qui hanc historiam scribimus, longo post tempore...... id retulerit, et sermonem sacramenti religione affirmaverit, quis posthac fidem adhibere narrationi huic dubitabit?..... Horis dici meridianis, sole in occasum vergente, Crucis trophæum in cœlo ex luce conflatum, soli superpositum, ipsis oculis se vidisse affirmavit, cum hujusmodi inscriptione: HAC VINCE. Eo viso, et seipsum et milites omnes, qui ipsum nescio quo iter facientem sequebantur, et qui spectatores miraculi fuerant, vehementer obstupefecit. Interim ipse, ut aiebat, addubitare animo cœpit, quidnam hoc spectrum sibi vellet: cogitanti autem, et diu multumque apud se reputanti nox supervenit. Tum vero Christus Dei dormienti apparuit, cum signo illo quod in cœlo ostensum fuerat; præcepitque ut militari signo, ad B similitudinem ejus quod in cœlis vidisset fabricato, tamquam salutari præsidio in præliis uteretur:...

AUCTORE D. P.

vidit in cœlo lucidam Crucem

et ipsum in somnis Christum,

22 Tunc admirabili visione obstupefactus, cum nullum alium præter eum quem viderat Deum sibi colendum esse statuisset, Sacerdotes, arcanæ illius doctrinæ mysteriis instructos, ad se accersivit, et quisnam ille Deus esset interrogavit, et quidnam signi illius visio sibi vellet. Illi hunc quidem Deum esse dixerunt, unius ac solius Dei unicum filium: signum vero quod ostensum fuisset, immortalitatis symbolum esse et trophæum victoriæ, quam ille in terris olim versatus de morte retulisset: simul causas illius adventus eum docuerunt, accuratam Incarnationis rationem ei reddentes. At ille hos quidem sermones discendi cupidus auscultabat; ceterum Dei præsentiæ suis conspectibus exhibitæ admiratione tenebatur. Cumque cœlestem illam visionem et Sacerdotalium sermonum interpretationem inter se contulisset, confirmatus est animo, harum rerum cognitionem Dei ipsius magisterio sibi tradi pro certo habens. Exinde ipsemet divinorum librorum lectioni vacare instituit; et cum Sacerdotes Dei sibi assessores ascivisset, Deum illum quem viderat omni observantia colendum esse duxit. Post hæc munitus spe bona, quam in illo collocaverat, C tyrannici furoris incendium restinguere est aggressus.... Et licet Maxentius cuncta in circuitu urbis Romæ ac totius Italiæ loca, oppida, regiones innumerabili armatorum multitudine et dispositis ad insidiandum exercitibus undique muniisset; in primam, secundam, ac tertiam tyranni aciem invectus Imperator, cunctis primo statim impetu fusis ac fugatis, in interiora Italiæ penetravit. *Hactenus Eusebius, a capite 24 libri I ad caput 38 in pauciora contractus, ac mox subjungens extremam victoriam, in conspectu Romanæ urbis relatam ad pontem Milvium, die* XXIV *Septembris anno* CCCXII.

cujus fidem edoctus et amplexus

quater hostem profligat,

23 *Tres priores victoriæ ubinam fuerint relatæ nesciremus, nisi doceret Nazarius in Panegyrico, ad* Segusium, Taurinum, *atque* Veronam *pugnatum fuisse. Sed et ex eodem Nazario scimus, ipso gloriosæ simul ac periculosæ expeditionis initio pugnandum* Constantino *fuisse adversus* Bructeros, Chamasos, Cheruscos, Vangionas, Alamannos, Tubantes, *qui* omnes sigillatim, deinde pariter armati, conspiratione fœderatæ societatis exarserant,.......... sed uno impetu Constantini fusi, dum collativam vim comparant, compendiosam victoriam contulerunt. *Et hoc, Eusebio obscurius dictum vel etiam præteritum, factum esse etiam post visam Crucem, tanto verosimilius posset videri, quod Nazarius, licet de Cruce taceat homo ethnicus, præmittat tamen huic victoriæ, ut rem versatam* In D ore omnium Galliarum, exercitus visos, qui se divinitus missos præferebant..... Flagrabant verendum nescio quid, umbone corusci, et cœlestium armorum lux terribilis ardebat...... hæc ipsorum sermocinatio, hoc inter audientes ferebant, Constantinum petimus, Constantino imus auxilio. *Censeo nihilominus hanc pugnam cum barbaris fuisse commissam, prius quam Crux illa appareret, aut omnino a Rheno se moveret* Constantinus; *in ipso tamen belli Italici procinctu, postquam Treveris hiemem egisset cum exercitu. Siquidem barbariei tantæ, licet semel victæ, fidendum minime ratus Imperator; prius quam* Rhenum *trajiceret, cum legionibus in Italiam ducendis, ipsum toto* limite dispositis exercitibus *munivit, imo et* classibus (*ut scribit alterius Panegyrici auctor coævus sed incertus*) *magis de Imperii quam sua securitate solicitus: divisisque in eam rem copiis*, liberandæ urbi sufficere *se* cum paucis *credidit*. Cum *sui vero* exercitus parte vix quarta, contra centum millia armatorum, *millia circiter viginti quinque ducens* (*ut ex Zosimo colligitur*)...... tam cito a Rheno ad Alpes pervolavit, *ut* E qui sub ipsis eorum jugis munitissimum muro ac sinu tenentes oppidum, *Segusium scilicet*, ausi fuerunt resistere ac portas claudere, *id fecerint* non credentes ipsum adesse, *propter incredibilem adventus illius celeritatem: Ita auctor ille, nulla cujusquam pugnæ inter Rhenum et Segusium mentione facta*.

sicut antea profligaverat barbaros confœderatos,

sed hoc ante visam Crucem factum dixerim:

ipsam vero conspectam antequam a Rheno moverit,

24 *Sane si gentium nomina a Nazario indicata consideres, apparebit eam fere omnem barbariem conspirasse, quæ intra Rhenum Albimque, Oceanum Germanicum et Danubium in quadrum clauditur. Tot autem gentes ut in Alemannia, omnium regionum quas confœderati incolebant propinquiori Italiæ, convenisse dicantur* (*quod omnino incertum est*) *aliud non sequeretur, quam in Alemannia fuisse pugnatum eo tempore, quod inter hiberna Trevirensia fluxit et curam Rheno muniendo impensam: aliud etiam non sequeretur, quam apparuisse Crucem dum munitiones Rhenanas lustrans Imperator, de loco in locum sedulus discurrit, non cum exercitu, sed cum expedita militum prætorianorum cohorte. Tantum enim dicitur quod apparitio illa in admirationem substraxit* αὐτόν τε καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν, ὃ δὴ στελλομένῳ ποι πορείαν συνέπετο καὶ θεορὸν ἐγένετο θαύματος, traxit, *inquam* in admirationem ipsum et omnes eos milites, qui eum aliquo iter intendentem sequebantur, spectatoresque miraculi F erant. *Circa Rhenum igitur agenti* Constantino *oblata Crux fuit, sed loco tam incerto quam ille est longus, quidquid aliis lubeat conjectare in gratiam patriæ. Sacerdotes, autem illi Christiani, quos Eusebius* τῶν Θεοῦ λόγων μύστας *appellat, sive illi Episcopi fuerint, sive* (*quod magis credo*) *convocati e proximis vicis Presbyteri, non alio loco a* Constantino *auditi videntur, quam ubi proximam noctem egerat, quem æque vanum sit conjectando quærere. Illi autem non fecerunt Imperatorem* Catechumenum, *sicut videtur esse auctor titulorum Eusebii libros distinguentium, non ipse Eusebius, diserte scribens in diu post per impositionem manuum factum esse Helenopoli ab Episcopis; sed solummodo primam ei dederunt notitiam Incarnationis Dominicæ. Hanc porro notitiam proprio deinde studio ac lectione sic auxit provexitque, ut Christianæ doctrinæ paulatim evaserit scientissimus quemadmodum demonstrat Oratio illa, quam ab eo compositam Eusebius operi suo subjungit,* ad Sanctorum cœtum *inscriptam; et alia, quam coram Nicæni Concilii Patribus, pronuntiatam exhibet Gelasius Cyzicenus.*

loco incerto,

et ibidem de fide edoctum Imperatorem,

25 *Sed hæc diu postea. Mane autem salutiferam Christique ipsius visionem sequente, prius etiam quam Sacerdotes prædicti adessent*, surgens diluculo *Constantinus*, arcanum omne amicis exposuit. Convocatis

qui jam vexillum Christi nomine insigne fieri jusserat

A tis deinde auri ac gemmarum fabris, medius inter eos sedens, speciem signi eis sermone depinxit, jussitque ut auro ac lapillis similitudinem ejus exprimerent: quod et nos aliquoties videre meminimus, *inquit Eusebius, formam ejus capite* 31 *sic explicans.* Hasta longior, auro contecta, transversam habet antennam instar crucis. Supra in ipsa hastæ summitate corona erat affixa, gemmis et auro contexta: in hac salutaris appellationis signum, duæ videlicet litteræ nomen Christi primis apicibus designabant, littera P in medio sui decussata; quas quidem litteras Imperator in galea ☧ gestare post hæc etiam consuevit. Porro ex antenna, quæ oblique per hastam trajecta est, velum quoddam dependebat, textum videlicet purpureum, pretiosis lapidibus inter se junctis et luminis sui fulgore oculos perstringentibus coopertum, multoque intertexto auro inexplicabilem quamdam pulchritudinis speciem intuentibus præbens. Atque hoc velum antennæ affixum latitudinem longitudini æqualem habuit. Ipsa vero recta hasta, ab infima sui parte in magnam longitudinem producta, in superiori parte sub ipso Crucis signo, ad ipsam veli variis

ob affixum hastæ pannum quadratum,

B coloribus depicti summitatem, auream Deo cari Imperatoris et liberorum ejus imaginem, pectore tenus assurgentem, gestabat. *Ita locum hunc ceteris longe accuratior Valesius reddidit, de nomine ipsius signi nihil dixit, quia Eusebius id non expressit. Est quidem forma ejusmodi non ignota etiam Augustæo ævo, ut apparet ex nummis ab ejus ætate ejusque ad* Constantinum *cusis; et inter militaria signa quadratum velum ex hasta pendulum repræsentantibus; quæ credo* vexilla *dicta Romanis fuisse, quando alia nunc vox apta apud scriptores nulla occurrit.* Constantini *autem ætate cœperunt primum* Labbara *seu* Labara *dici; de cujus vocis etymo multi multa, ingeniose magis quam solide: recte Cangius, Germanorum ea ut inventum, sic nomen esse:* Lap *enim sive* Lab *segmentum panni, bare ferculum, longurium, perticam, omnibus ad Rhenum populis dicuntur; ut* Lab-bare, *sit pertica pannum ex se pendulum ferens; et vel ipso nomine intelligatur inter Germanos primo fabricatum illud, quod specie longe augustiori et addito Christi signo fabricari jussit Constantinus;* aliaque ad ejus similitudinem expressa cunctis postea exercitibus præferri: *quibus etiam nihil est in ipsius ac posterorum nummis frequentius.*

Germanica voce dictum Labbarum.

C

CAPUT IV.

Figmenta jam dictis contraria, et novæ quædam in iis fundatæ sententiæ.

D*edimus ad diem* IV *Maji ex quatuor MSS. et Mombritio, memorata superius* Scripta de inventione Sanctæ Crucis; *et quam ea sint per omnem modum fabulosa demonstravimus. Quia tamen novæ quædam et a nostra valde diversæ sententiæ iis inædificatæ reperiuntur, tamquam monumentis non prorsus contemnendis; quæ huc spectat pars hic iterum referenda videtur, itaque confirmandum quod diximus, non esse mirum, si, ut hæc adeo brevi post rem gestam tempore configi et credi potuerunt, sic fingi et credi etiam potuerint quæ sunt in Actis S. Silvestri eadem fere ætate scriptis. Illa post Prologum sic inchoantur* Anno ducentesimo tricesimo tertio, post passionem Domini Nostri Jesu Christi, regnante venerabili Dei cultore magno viro Constantino, in sexto anno regni ejus, gens multa barbarorum congregata est super Danubium, parati ad bellum contra Romaniam. Nuntiatum est autem Regi Constantino. Tunc congregans et ipse multitudinem exercitus, profectus est obviam; et invenit eos qui vindicaverant Romaniæ partes, et erant secus Danubium. Videns autem quia multitudo esset innumerabilis, constristatus est, et timuit usque ad mortem. Ea vero nocte veniens vir splendidissimus suscitavit eum, et dixit: Constantine, noli timere, sed respice sursum in cœlum, et vide. Et intendens in cœlum vidit signum Crucis Christi, ex lumine claro constitutum, et desuper litteris scriptum titulum, In hoc vince. Viso autem signo hoc, Rex Constantinus fecit similitudinem Crucis, quam viderat in cœlo: et surgens impetum fecit contra Barbaros, et fecit antecedere signum Crucis. Et veniens cum suo exercitu super barbaros, cœpit cædere eos proxima luce: et timuerunt barbari, et dederunt fugam per ripas Danubii, et mortua est non minima multitudo: et dedit Deus in illa die victoriam Regi Constantino per virtutem sanctæ Crucis. Veniens autem Rex Constantinus in suam civitatem, convocavit omnes Sacerdotes omnium deorum vel idolorum: et quærebat ab eis cujus vel quid esset hoc signum Crucis, et non poterant dicere ei. Responderunt autem quidam ex ipsis, et dixerunt: Hoc signum cœlestis Dei est. Audientes autem hoc pauci Christiani, qui erant eodem tempore, venerunt ad Regem, et evangelizaverunt ei mysterium Trinitatis ad adventum Filii Dei, quemadmodum natus est, et crucifixus, et tertia die resurrexit. Mittens autem Rex Constantinus ad Eusebium, Episcopum urbis Romæ, fecit eum venire ad se, et catechizavit eum fidem Christianorum et omnia mysteria: et baptizavit eum in nomine Domini nostri Jesu Christi, et confirmatus est in fide Christi. Jussit autem ædificari ubique ecclesias, templa vero idolorum destrui.

Prædicta fabulose alterata in scriptis de Inventione S. Crucis

D

AUCTORE D. P.

E

27 *Sextum Constantini Imperatoris annum incidere in annum vulgaris æræ* CCCXI, *jam patet ex dictis. Romanum Eusebium mensibus aliquot prius, anno* CCCX, *obiisse, in comperto est. Certum quoque, ante Constantinopolim conditam, nullam fuisse quæ ab ea tamquam altera* Roma *vocaretur* Romania. *In hanc, idest in veterem Thraciam seu latius sumpto nomine in Pannoniam Illyricumve, irrupturos trajecto Danubio Sarmatas, fusos fuisse a Constantino anno* CCCXIX, *in confesso est: nec videtur dubitari posse, quin hanc victoriam tam inepte conjunxerit auctor cum apparitione Crucis, quam cum inventione ejusdem Crucis facta anno* CCCXXVI *conjuxit Pontificatum Romani Eusebii, qui fictitium vitalis ligni indicem Quiriacum Hierosolymis Episcopum ordinarit. Nihilominus Petrus Franciscus Chiffletius noster Vesontionensis, præ oculis habens quoddam patriæ suæ Ecclesiæ scriptum multo recentius, quod ipsemet fatetur juxta superius recusa procedere, in ea quam nuper edidit Dissertatione, de loco, tempore, ceterisque adjunctis Conversionis Magni Constantini, speravit se probaturum mundo, apparitionem Crucis priorem fuisse victoria Constantini de barbaris a Nazario nominatis, licet eos faciat, non ad Danubium, sed ad Rhenum in agro Brisacensi confligere. Quo autem consilio? Ut persuadeat scilicet, pro* Romano Eusebio *substituendum* Vesontionensem, *a quo per viam instructus de fide* Constantinus *sit, expeditissimo itinere Brisaco Vesontionem progressus cum exercitu, atque ad fauces Alpium* hoc fere *mansionum stationumque ordine;* Vesontione, Urba, Lausanna, Agauno, Augusta prætoria, Cinisio monte, Segusio.

pridem de falsitate damnatis

Vesontionensem Eusebium pro Romano suggesserunt Chiffletio,

F

28 *Laudandum est enimvero ornandæ patriæ studium, sed nescio an ulli moderandum magis quam historico; nisi enim id fecerit, quanto fuerit eruditior, tanto pronior erit ad patrias traditiones qualescumque animosius fidentiusque propugnandas, nec poterit quam ex sint male fundatæ agnoscere. Nihil quidem Vesontionenses tabulæ habebant de Eusebio, sed nominabant ejus successorem Hilarium, quicum de fabricanda Vesontione ecclesia egerit Helena, filii Imperatoris contra Maxentium euntis vestigia persequens, interim dum filio offertur spectandum cœlitus victoriæ pignus. Sed quomodo*

occasione successoris Hilarii

A

AUCTORE D. P. *quicum egisse dicitur S. Helena.*

modo sibi persuadere Chiffletius potuit, Constantinum, *quem sciebat a Rheno ad Alpes adeo cito pervolasse, ut Segusienses credere nequirent ipsummet adesse, iter per Burgundiam instituisse, transeundo quos cavisse potuerat Vosagi montes, inutili plusquam centum milliarium Italicorum circuitu; cum longe brevior via nec magis impedita esset per Helvetium Sabaudiamque, relicta procul ad dextram Vesontione? Quod autem Helenæ cum Hilario congressum attinet, oportet ut eum aliquamdiu differat, nisi velit fateri ipsam prius Christianam quam* Constantinum *fuisse, quod Vesontionense scriptum omnino supponit; sed negat Eusebius fide dignior testis, lib. 3 de Vita Constantini cap.* 46, *pietatem Imperatoris vel ex eo laudans, quod* matrem, cum antea Dei cultrix non esset, tam piam ac religiosam effecit, ut a communi omnium Servatore instituta videretur.

Sed hæc an 291 repudiata relictaque in Bithynia

29 *Acturi de* S Helena *cum Latinis* XVIII *Augusti, nihil necesse habemus de natalibus ejus nunc operosius disputare; interim tenemus, non Britannam, sed Bithynam fuisse, ex eaque verosimiliter urbe, quam deinde filius ejus in matris honore restauratam voluit Helenopolim dici. Ibi eam Constantius adhuc privatus, circa annum* CCLXXIV, *imperante Aureliano, uxorem duxit, ut volunt aliqui, certe matrem* Constantini *fecit; et vel illam vel aliam (siquam habuit magis legitimis nuptiis ductam) dimittere coactus anno* CCLXXXI, *cum Cæsar crearetur, duxitque Theodoram Maximiani Herculii filiam; ex qua genuit alios qui in historia nominantur liberos, Constantium Juliani Apostatæ avum, Anaballianum, Gallum, et Constantiam Licinii deinde uxorem.*

non nisi post an. 312 potuit vidisse Gallias.

Non est igitur credibile quod Constantium Cæsarem, alteri uxori jam junctum, in Britanniam biennio post secuta sit Helena, ibidemque ei adhæserit; sed potius, quod in patria sua quieta consederit, donec filius suus libero tandem potitus Imperio, post extinctum Maxentium, vel in Italiam accersivit matrem, vel ipse transgressus in Asiam secum assumpsit Christianamque effecit. Quin illam deinde cum Crispo filio in Galliam Belgiumque miserit, ut Vesontione ac Treveris aliquamdiu ipsa habitaverit (quod utriusque urbis scriptores contendunt) insignium utroque in loco ecclesiarum fundatrix atque dotatrix, nolim ire inficias; satis est si persuasero, alieno nimium tempore referri, quæ Vesontione dicitur tractasse cum ejus urbis Episcopo Hilario: nec inde quidquam haberi posse, quo vel Vesontione transisse Constantinus, vel cum ejus Episcopo ante Hilarium Eusebio egisse probetur.

C

Zosimi de Constantini conversione mendacia,

30 *Quam multa deinde, pro Ecclesia ac Religione Christiana, pie juxta atque potenter fecerit edixeritque Imperator, toto reliquo libro primo ac secundo prosequitur Eusebius Cæsariensis: tacet autem quæ ad annum* CCCXXIV *intervenerunt tristia circa filium Crispum et uxorem Faustam. Ea gentilis historicus Zosimus lib. 2 sic exaggerat, ut Baronio dederit occasionem stabiliendi, quod ex qualibuscumque Silvestri Actis acceperat de Christianorum persecutione circa idem tempus, eamque secuta lepra atque baptismo* Constantini. *Ipsa Zosimi verba, licet maledicentiæ et calumniæ plena, ad Græci textus fidem exacta, proferantur in medium. Sic ergo habet.* Postquam *devicto Licinio* universum Imperium ad unius Constantini rediit potestatem; non hic amplius insitam a natura malitiam tegere, sed pro imperio agere omnia: nam qui patriis sacris eatenus usus fuerat, non honoris, sed utilitatis causa; et vatibus crediderat, expertus eos veraces in omnibus quæ sibi feliciter futura prædixerant; ubi Romam venit, omnis arrogantiæ plenus, ab ipso domestico lare sumendum sibi impietatis exordium putavit. Itaque Crispum filium, Cæsaris (ut ante dixi) ornatum titulo, in suspicionem adductum quasi cum noverca Fausta consuesset, nulla ratione juris naturalis habita, de medio sustulit: cumque mater Constantini Helena tantam calamitatem ægro ferret animo, et intolerabilem ex cæde juvenis dolorem perciperet, consolaturus eam Constantinus, malum malo majori sanavit: nam cum balneum accendi supra modum jussisset, eique Faustam inclusisset, mortuam inde extraxit. Horum ipse sibi conscius, et contemptorum insuper sacramentorum, accessit ad Sacerdotes, postulans piacula criminum. Sed his respondentibus, quod nullus traditus inveniatur expiationis modus, quo tanta crimina possint expurgari; Ægyptius quidam ex Iberia delatus Romam, palatinisque mulieribus factus familiaris, in Constantinum incidit; eique affirmavit, Christianorum fidem expurgativam esse peccati cujuslibet; quippe cui promissum esset, quod etiam impii eam suscipientes continuo extra omnis culpæ reatum ponerentur. Hunc sermonem cum facile suscepisset Constantinus, et patria quidem sacra dimisisset, iis vero se tradidisset quæ docebat Ægyptius, principium impietatis fecit, habere divinationem suspectam. Nam quia multæ res prosperæ per eam sibi fuissent prædictæ, eventumque reipsa sortitæ; verebatur ne aliis quoque, ipsam contra se consulturis, quod futurum erat prædiceretur: ideoque convertit sese ad abolenda ejusmodi omnia. Appetente autem patrio quodam festo, quo oportebat ire exercitum in Capitolium, ejusmodi ascensum impudenter explodens, et sacram religionem conculcans, incurrit odium Senatus populique. Non ferens autem omnium in se propemodum jacta convitia, quærebat urbem Romæ æquandam, in qua palatium sibi constitueret..... Byzantiumque concessit.

D

quibus fingitur expiationem a Gentilibus negatam petiisse a Christianis,

E

jam ante ex Gentilibus audita

31 *His similia ac fere eadem cum sæpe audivisset eodem quo Zosimus tempore, centum annis post rem gestam, scribens Sozomenus lib.* 1 *cap.* 5, *sic respondit.* Scio quidem Gentiles vulgo narrare solitos, Constantinum, cum quosdam genere proximos interfecisset, et in necem filii consensisset, pœnitentia ductum de expiatione scelerum consuluisse Sopatrum Philosophum, qui tunc temporis Plotinianæ scholæ successionem tenebat; illum autem respondisse, nullam esse ejusmodi scelerum expiationem; qua repulsa conturbatum Imperatorem, incidisse in Episcopos, qui pœnitentia et lavacro baptismi ipsum ab omni scelere purgaturos se esse pollicerentur. His igitur, quoniam ex animi sui sententia respondissent, illum delectatum, religionem eorum suspexisse, et cum ipsum Christianum factum esse, tum subditos ut idem facerent impulisse. Verum hæc mihi videntur esse conficta ab illis, qui Christianam religionem vituperare student. Etenim Crispus, cujus causa Constantinum lustratione opus habuisse dicunt, anno Imperii patris sui vicesimo mortem obiit; qui dum adhuc superstes esset, utpote secundum Imperii obtinens locum, et Cæsaris dignitate decoratus, multas una cum patre leges pro Christianis tulerat, sicut temporum notæ singulis legibus subjectæ et legislatorum nomina etiamnum testantur. Sopatrum vero primo quidem haud quaquam verosimile est in colloquium venisse cum Constantino, qui tunc temporis in illis dumtaxat partibus, quæ circa Oceanum ac Rhenum positæ sunt, Imperio potiebatur....... Haud quaquam etiam credibile est eum ignorasse, Herculem Alcmenæ filium, post cædem liberorum et post necem Iphiti, quem licet amicum atque hospitem inique interfecerat, Ceteris sacris Arhenis expiatum fuisse. Gentiles igitur hujusmodi scelerum expiationem pollicitos esse, ea quæ dixi satis evincunt; simulque mendacii eos coarguunt, qui Sopatrum affirmant contraria pronuntiasse; neque enim ausim dicere ista nesciisse Philosophum, qui eruditionis causa apud Gentiles ea ætate nobilissimus habebatur.

F

refutavit Sozomenus.

a Baronio in favorem Zosimi consurgente,

A 32 *Hæc tam rationabilis responsio Sozomeni nemini non satisfecisset, credo, nisi Baronius, suis de Romano Constantini baptismo præjudiciis velificans, invenisset quo tueretur commodum, ex Zosimi calumnia in suas partes tracta proveniens, dum illum* ex Iberia *Ægyptium* advenam, *credit fuisse advectum ex Hispania Hosium Cordubensem Episcopum. Ægyptium, id est, Magum, Gentilibus creditum, qui suaserit baptismum a Silvestro petere. Ergo Sozomenum primo* incredibilis stupiditatis *arguit, qui* Crispum occisum a patre neget, eo uno argumento, quod Crispus vivens ad vigesimum usque patris Imperii annum perveniret, multas interea cum eo leges statuens. *Ast ego de Crispi cæde nec dubitasse quidem Sozomenum video; sed ex legibus, quas illo tempore pro Christianis cum patre condidit, rectissime argumentatum contra Gentiles, mutandæ religionis eam causam Constantino non fuisse qui diu antea Christianus probabatur. Contra Gentiles, inquam, non contra eos qui ab initio quidem Christianum fuisse* Constantinum *dicerent, diu autem post susceptam fidem denuo ad Gentilium ritus imo et ad Christianos persequendos reversum, illius infelicis facinoris horrore adductum, ad expetendum baptismum* B *eatenus dilatum: tales enim futuros aliquando non potuit divinare Sozomenus, qui de Romano illo Baptismo nihil audiverat, aut saltem nihil credebat.*

stupiditatis,

anistoriæ,

33 *Miseratur deinde Sozomenum Baronius, Zosimo opponentem, quod non potuerit cum* Constantino, *tam procul agente, initio Imperii, colloqui Sopater; quasi Zosimus dixerit, tunc Crispum occisum, qui expresse id refert post victum Licinium: et* En, *inquit,* in quos errorum anfractus ipsum ignoratio rerum conjecit et temporum. *Sed verbis et pace Baronii eadem quam ipse petit a Sozomeno, dixerim,* quod hoc insulsius aut ineptius *quam Sozomenum Zosimo respondentem fingere, qui eodem quo ille tempore, diversa in regione vivens ac scribens, Zosimi fortasse nec nomen audivit unquam; et Sopatrum nominans ignotum Zosimo ea refutat, quæ Gentiles vulgo narrare solitos palam erat, non quæ legerat apud aliquem: nam præter Zosimum, prudentius metitum tempora, nemo scitur scripsisse talia de Conversione* Constantini, *non magis in hoc fide dignus, quam in eo quod mentitur eum ad id usque tempus divinationibus usum. Quomodo autem sic ineptire potuerit Gentilium vulgus, ut Crispi necem confuderit cum initiis* Constantini, *in quibus factum esse Christianum constare illis poterat; non quæret is qui viderit, quomodo etiam Christiani, eodem quo Sozomenus scribebat seculo, ineptire potuerint circa historiam in-* C *ventæ Crucis et Acta Silvestri.*

et inadvertentiæ perperam accusatus,

34 *Denique inadvertentiæ vel oblivionis accusat Sozomenum Baronius, in eo quod Plotinianæ scholæ magistrum appellans Sopatrum, non cogitaverit, eam scholam ex Platonis disciplina tenuisse,* quod divina justitia in homines invigilante, qui cædem perpetrassent; non aliter a diis veniam consecuturi essent, nisi ipsi eamdem quam aliis intulissent paterentur; quamobrem si absque tali expiatione animæ a corpore solverentur, eas apud inferos supplicia perpeti, atque iterum detrudi in nova corpora. ut necessario idem subirent quod antea in alios patrarant. *Sed hæc Sozomeno improperans Baronius, obliviscitur vel non animadvertit ipse, paucis lineis ante ex Eunapio se scripsisse de Sopatro, quod* natura sublimium appetens, animoque magnus et ferox, aspernatus reliqua in turba ætatem agere, magna celeritate ad aulam Imperatoris accurrit, quasi Constantini propositum et impetum domiturus acratione superaturus: certe eo æstimationis potentiæque pervenit, ut Imperator delinitus captusque ab homine, assessorem eum ad dexteram publice habuerit: res auditu visuque incredibilis. *Hunc talem credere potuit Baronius adeo fuisse scrupulosum, ut illud suæ unius scholæ peculiare dogma non fuerit dissimulaturus, oblata occasione tam* D *cupita tamque certa revocandi ad patrias superstitiones Imperatoris? adeo etiam parum politicum ut non viderit, quam facile posset ex sublimi illo favoris gradu deturbari, si duriori responso Principem contristaret, cum* proceres aulici, invidia disrupti, quod Regia Philosophiam disceret, nihil omitterent quod ei per insidias tollendo commodum foret? *Idem de idolorum* Sacerdotibus, *quorum meminit Zosimus, multoque majori jure dictum crede; qui absque controversia expiationem desideratam et suis ritibus familiarem continuo promisissent, si eum fuissent requisiti. Interim valde incongruum videtur, quod is qui tam insignis Crucis in cœlo Christique per visum apparentis miraculo adductus fuit ad fidem Christianam; in eadem colenda factus languidior, vel potius ab eadem apostatans, auctoribus talibus fuerit quasi compellendus ad eamdem redire. Et hoc fuerat considerandum eruditissimo Baronio, prius quam pro Zosimo, in aliis manifeste mendaci, tantopere contenderet contra Sozomenum. Sed hoc pio ejus erga sententiam, Romanæ (ut putabat) Ecclesiæ utiliorem, affectui libenter ignoscimus; tantum vicissim ignoscatur mihi, quod Cardinalis Perronii et omnium fere per Galliam eruditorum virorum receptissimam nunc sen-* E *tentiam, prætulerim ejus auctoritati, alias mihi venerandæ.*

AUCTORE D. P.

cum nonnulla injuria Constantini,

35 *Jam quod exaggeratam adeo Constantini, ab optimis principiis nimium quam deficientis, crudelitatem attinet, quam etiam in Christianos cadere potuisse ac debuisse idem Baronius contendit; quæque occasionem alicui dedit, vulgandi mordacissimum hoc Epigramma,*

Augusti aurea secla quis requirat?
Sunt hæc gemmea, sed Neroniana.

cujus severiora quædam Acta

Fuerit hæc Gentilium petulantia, domesticos luctus Constantino improperantium, quia dolebant sacra sua sub eo aboleri. Christiani vero excusent Imperatorem Christianum, cum Eusebio lib. 4 cap. 14, et dicant, quod insita ei humanitas ac bonitas, et fidei morumque sinceritas, eo ipsum adduxit, ut crederet fictæ in speciem pietati hominum illorum, qui vel pro Christianis habebantur, vel sinceram erga ipsum benevolentiam callida mente simulabant. Quibus ille cum semetipse credidisset, interdum fortassis in ea quæ parum decora erant impegit, maligni dæmonis invidia hanc velut maculam reliquis ejus laudibus aspergente. *Et hæc quidem ille universim de cunctis in quibus* Constantinus *utcumque culpabilis videbatur aliquibus: de cædibus autem si rationem reddere voluisset in particulari, dixisset forsitan cum ipsomet Baronio, Licinium Juniorem, ex sorore Constantia natum,* F *etsi causa vulgo ignoraretur, verosimiliter tamen complicem patri suo fuisse; in Crispo filio, infelicem magis quam reum; in Fausta conjuge, etiam justum Judicem appellandum.* Numerosos amicos, *quos successive interfectos scribit Eutropius lib. 10, juxta antiquissimam editionem anni 1545, quosque Baronius (exerrante, ut credimus, per imprudentiam calamo)* innumeros *appellat, plerosque id commeritos crediderim, quod nimia Principis facilitate tandem deprehenderentur fuisse abusi,* ob suam exuberantem malitiam, *ut loquitur Eusebius,* et insatiabilem cupiditatem; *qualis procul dubio fuit Sopater ille Philosophus, tandem Ablavio agente interfectus; idque justa Dei dispensatione, quia Constantinum conatus a vera religione abalienare. Sed ex illis paucissimi forsan, aut etiam nemo, illo anno mortem subiit, quo sæviisse magis Constantinus prætenditur; verum ut dixi successive sublati de medio sunt, etiam diu post mortem Cripsi atque Faustæ, et eum qui prætenditur Romanum baptismum: neque enim tempus Eutropius signat. Et ut plures quam alias tunc fuissent ea ratione occisi; quid hoc ad fidem Christianam spectat, impingendumque Constantino nomen persecutoris, quamdiu*

poterant et debebant excusari,

certe nullam habebant connexionem cum fide

AUCTORE D. P.

A *diu nec unus quidem nominatur, cui ea causa vel pilus capitis tactus fuerit?*

36 *His scriptis venit in manus meas insigne opus Selectorum ecclesiasticæ historiæ capitum, Parisiis editum a R. P. Natali Alexandro Ordinis Prædicatorum, ubi Dissertatio* 22 *et* 23 *tota est de Baptismo et fide semper orthodoxa Constantini, accurateque refelluntur etiam minutissimæ quæque Baronii instantiæ, et Silvestrinorum Actorum fabulositas evidentius demonstratur; exploditur etiam Anselmus Havelbergensis Episcopus lib.* 3 *Dialogorum, quos Eugenio III nuncupavit anno* MCXLV, *primus assertor iterati a Constantino baptismi, tamquam in historia Arianorum peregrinus. Denique ex recentioribus hujus nostræ sententiæ assertoribus allegat Æneam Silvium in Dialogis, biennio ante Pontificatum susceptum editis, et Cardinalem Cusanum lib.* 3 *Concordantiæ Catholicæ cap.* 2. *Equidem non existimo alterutrum hanc quæstionem ex professo scrutatum: neuter tamen vulgarem opinionem ignorasse potuit, nec potuit eidem contradicere, nisi judicarit, quidquid pro ea allegabatur auctoritatis vel traditionis nullius esse momenti, præ Eusebio, Hieronymo, et Ambrosio, quos contrarium sciebant scripsisse.*

B *Poterit hæc omnia Lector, in prædicto opere Selectorum plenius explicata invenire, nec inutiliter cum nostris conferre, si quidem lucem mutuo accipient et dabunt. Qui porro res toto orbe gestas a* Constantino *volet cognoscere distinctius præter Eusebium, panegyrim potius quam ordinatam historiam scribere conatum plurimaque dissimulantem; ac præter auctores Græcos et eorum Latinos interpretes, habet Annales Ecclesiasticos, maximo studio collectos a Baronio, quibus suo tempore præcipua materies* Constantinus *est, æque ac recentioribus aliis ecclesiasticæ antiquitatis studiosis hujus ac superioris ævi. Templa in Veteri ac Nova Roma (quarum alteram Pontifici Romano dimisit, alteram sibi ædificavit ipse) Constantiniana liberalitate extructa magnifice, Anastasius Bibliothecarius in Vita Silvestri, et Codinus in Originibus Constantinopolitanis diligenter enumerant. Ne autem nummariæ eruditionis curiosus lector, ex tam feraci talium deliciarum campo, omnino vacuum se dimissum quæratur, lubet hic duplex Parergon pro coronide subtexere, veluti extremum testamentum Alexandri Wilthemii nostri, sacræ ac profanæ antiquitatis scientissimi viri, unico quidem specimine quod Diptychon Leodiense et Appendix ad illud inscribitur celebrati dum vixit; magis vero post mortem celebrandi, si aliquando in lucem prodeant pridem elucubrati San-Maximianenses Annales et Antiquitates*

C *Luciliburgenses. Primo Antuerpiæ excudendo sub annum* MDCLXXI *occasionem dederat* Constantinus, *in frontali imagine ante novam Annalium Trevirensium editionem longe alio quam par erat schemate expressus. Postremum dabunt Annotationes novissimæ Leodii vulgatæ anno* MDCLXXVII, *post quem scribere amplius nihil licuit impediente paralysi.*

Plura de eo quærenda alibi

hic Parerga duo dantur.

D

PARERGON I

Icones Constantini Maximi et D. Helenæ Augustæ, ex eorum nummis ab Alexandro Wilthemio S. J. illustratæ.

Animorum imagines non sunt, inquit C. Plinius Secundus; quæ si essent, præstabilius sane foret eas pingere quam corporum, malletque sæpe numero vir bonus nosci, quam conspici. Nunc vice animi, quod de homine potuit, faciem vultumque ars transtulit in tabulas, propagatis sic in ævum quam maxime similibus figuris. Sed injuriam nobilissimo invento confestim intulit inscitia mentitis imaginibus, tantum sibi indulgente licentia, ut in monstra etiam convertat pulcherrimum et ad similitudinem Dei factum animal. Addit injuriæ crimen aliud, vestitu cultuque circumposito, in quo neque personæ, neque loci, neque temporis discrimen.

Queritur auctor depravari imagines,

38 Constantini Maximi veram imaginem, nummi ejus innumeri conservaverant. Poterat vel hinc ducere exemplum imperitus sculptor, qui pro Constantino Maximo Getam nobis aliquem, aut Scytham, aut ludorum, quos *torneamenta* vocant, Equitem, schemate prorsus ridiculo proposuit. Vide enim monstrum imaginis. Vultus barbatus, et (ni fallit obtutus) labra mistacis horrentia. Tobalea in capite Scythica: circum eam, corona radiata, infixis ardeæ pinnulis. In manu dextra, lancea ludorum, quos dixi, equestrium: in læva, scutum cum vultu Gorgonis: ad latus, acinaces Persicus. Lorica, braccæ, ocreæ, quales in *torneamentis*, ex lamina perpetua ferrea. Paludamentum plane ingens, auræ et ventis permissum, ceu in hoc vestitu Romano exultante inscitia. Hiccine est Constantinus Maximus, semi-Geta, semique *torneamentarius* Eques? O fictorem (pictorem enim quis te dicat) o fictorem, inquam, egregium! Quid si Gothum aliquem ex historia veteri efformandum suscepisses? Quid si Athalaricum, aut Vitigem, aut aliquem barbaræ illius gentis principem? Quæ tu hic prodigia consarcinares! Athalaricum saltem, si barbarica veste indueres, toto cœlo aberrares. Habeo nummum ejus, visendum in paucis, quem præludii specie in tabulam contuli. Quod in aversa parte est muliebre caput cum cristata galea, profitetur se titulo, nisi quod trunca vox TA, explenda est, legendumque INVICTA ROMA: quomodo etiam inscribitur in pecunia Attali et Theodorici. Sed converso nummo Athalaricum intuere. En ut cultu habituque totus Romanus adstitit! Mater enim Amalesuentha, moribus et disciplina Romanorum eum a pueritia imbuendum curaverat, ut Auctor est Procopius. At tu, Sarmatam, censeo, aut Helvetum, aut nescio quem efficeres. Sed habe tua tibi figmenta. Constantini Maximi iconicam, id est veram imaginem accipite, quicumque verum amatis; veram, inquam, quia ex nummis ejus. Nummis enim Romani Principum vultus ex vero imponebant. Unde illa peritorum monetæ Romanæ lex, vel inspecta leviter pecunia, ex vultu Cæsaris continuo pronuntiare, cujus sit. Nummos autem Constantini non alios proponam, quam qui cusi Treviris; non quod alibi signatis sit forma dispar, sed quod illi magis ad rem sint.

E *etiam Constantini: cui affictum barbaricum schema,*

quale nec Athalarico Gotho conveniret.

Sumendum illud ex nummis erat.

F

Horum

Horum porro Constantini nummorum observatio duplex, in facie, in habitu. Illa semper eadem, hic varius. Facies luculenta, maxime jam senioris; nasus aquilinus, barba rasa. Nec aliter fere descripserunt Cedrenus et Nicephorus; *cervice crassa, capillo non denso, barba rara, naso paululum incurvo, oculis leoninis*. Habitus, triplex; ordinarius, militaris, et consularis. In primo nummo Constantinus ordinario et quotidiano cultu induitur, caput ambiente lauro. Hac enim est usus prioribus Imperii annis, in posterum (ut tradit Aurelius Victor) *habitum regium gemmis, et caput exornans perpetuo diademate*; et nummus est inter nostros P. CONST. hoc est, percussus Constantinopoli, in quo Constantinus cum diademate. Causam autem *diadematis perpetui* adfert Patmeus Silvius in laterculo, quem conscripsit Postumiano et Zenone Coss. anno epochæ vulgaris CCCCXLVIII, ediditque anno sequenti, Consule Protogene. Ita enim de Constantino, *Diadema capiti suo, propter refluentes de fronte capillos (pro qua re saponis ejusdem cognomine odorata confectio est) quo constringerentur invenit, cujus mos hodie custoditur*. Aversa hujus nummi facies, intra lauri sertum has continet litteras PLUR. NATAL. FEL. quas ego quidem ita legendas censeo: *Plures natales felices*, vel *feliciter*; formula, ante hunc diem (quantum quidem lectu comperi) numquam audita, eoque digna excuti.

I nummus Constantinum exhibet ordinario cultu

cum voto plurium Natalium.

40 In egregio illo Philocali Kalendario, quod ex bibliotheca avi mei Joannis Brenneri acceptum publico dedit vir doctissimus Ægidius Bucherius, duo notantur Constantini Maximi natales, alter ad XIII Kal. Martias, alter ad VIII Kal. Augustas, quorum natalium unum ad nummum nostrum pertinere, facile dictu est; non item, uter duorum. Qua de primo die quæritur, est is ille quo Constantinum D. Helena felicissimo partu in lucem edidit. Certum id ex Kalendarii principio, cui hic titulus: *Natales Cæsarum*. Subjiciuntur deinde in menses distributi dies, quibus quisque bonorum Imperatorum natus est: et de Constantino quidem mense Februario ita scriptum: *D. Constantini*, XIII *Kal. Martii*; prorsus eodem die, quo in Kalendario, quod ita habet: XIII *Kal. Martias Nat. D. Constantini C. M.* XXIV hoc est, *Natalis Divi Constantini. Circenses. Missus viginti quatuor*. Nec modice aberravit a vero, qui ad Constantinum Juniorem, Maximi filium, natalem hunc traxit. Obstat quippe *Divi* appellatio; quam Constantinus Junior mereri non potuit, postquam indicto Constanti fratri civili bello, in acie ad Aquileiam miserabili cæde occubuit. At patrem Constantinum cœlo receptum, non historia modo, sed et nummi profitentur. Atque ut hæc deesset ratio, suppetit errori penitus tollendo præclara Fastorum Hydatii et Laterculi Silvii auctoritas. In Fastis ita est, Gallicano et Basso Coss. *His Coss. levati tres Cæsares, Crispus, Licinius, et Constantinus, die .... Kal. Martias*. Diei numerum in Fastis præteritum, aut lacunæ immersum, ita repræsentavit Silvius: III *Kal. Martias. Natalis Constantini*. Hæc autem accipienda non sunt de die natali imperii Constantini Junioris, cum et alterum ejus natalem Silvius adnotaverit, hoc modo, VII *Idus Aug. Natalis Constantini Junioris*. Cum enim hic dies ad ortum ejus Imperii, ut ante dicta demonstrant, pertinere non possit; relinquitur, ut sit natalis vitæ; ac proinde alius a natali Constantini patris *genuino*: ita enim cum Silvio appellaverim diem, quo nascimur. Siquidem de nato Placidio Valentiniano, hæc notat: VI *Non. Julias, Natalis genuinus Domini Valentiniani*. Atqui de eodem die, ita Marcellinus Comes indictione II Monaxio et Plinta Coss. *Valentinianus Junior*

Hic autem est duplex: Vitæ: XIII Kal. Mart,

A *nior apud Ravennam patre Constantio et Placidia matre,* v. * *Non. Julias natus est.*

AUCTORE WILTEM. * *Lege* VI. *Imperii,* VIII. *Kal. Augusti.*

41 Venio ad alterum, in Kalendario Philocali notatum, Constantini Maximi natalem, cujus hæc formula, a priore nihilo dispar : VIII *Kal. Aug. Nat. D. Constantini C. M.* XXIV. Est hic Imperii natalis. Cum enim Constantinus Chlorus Constantini pater Eboraci in Britannia moriturus decumberet, heredem imperii atque successorem nominavit Constantinum *Pium*, adnitente imprimis Chroco, Allemannorum Rege, qui tum erat in stipendiis. Continuo miles Constantinum, renitentem licet, Cæsarem levavit. Factum id VIII Kal. Aug. Constantio et Galerio VI Coss. anno vulgari CCCVI. Ita Constantinus creatus Cæsar, mox ad constituendas Imperii res trajecit in Belgium. Repressi ibi Rheno imminentes barbari : restaurari cœpta Augusta Trevirorum. Hic degentem Constantinum adiit ex Italia veniens Maximianus Herculius, filiamque Faustam dedit conjugem, et cum conjuge titulum Augusti ; ex quo die Constantinus, Cæsaris appellatione deposita, Augustus nominari cœpit. Tradunt autem Eusebius et Zosimus, anni unius intervallo Constantinum pro Cæsare tantum se gessisse, ambitionem vincente modestia. B Atque intra hoc temporis spatium (ut hoc primo definiam) cusus est nummus noster, cui Constantinus inscribitur NOB. C. hoc est *Nobilis Cæsar.*

Hujus anniversario

42 At de die (quod maxime quæritur) illud quoque extra controversiam est, haud quaquam cudi et in publicum proferri potuisse VIII Kal. Augusti, quo die Constantinum Eboraci repugnantem, et subditis equo calcaribus fugere conantem (ut tradit Panegyrista) milites Cæsarem, non tam fecerunt, quam esse coegerunt. Reliquum ergo ut primo annuo die, Natali Imperii a Constantino initi, hoc est, VIII Kal. Augustas anni CCCVII, promulgatus esse videatur, cum voto plurimum deinceps Natalium felicium. Etsi enim non alii, quam quinquennales, decennales, quindecennales, vicennales, tricennales, et id genus inchoati Imperii dies celebrari solerent (ut historia nummique demonstrant) credibile tamen primum hunc annuum Imperii Constantini natalem, singulari quodam populi studio peractum, Circensibus non modo tunc editis, sed etiam in perpetuum decretis, eaque re in Fastorum tabulas atque kalendaria publice relata ; atque ut celebritati ejus diei accederet, publicatam Constantini monetam, cum voto plurium Natalium felicium, unde extet noster ille nummus.

an cusus Treviris nummus ?

43 Mihi tamen nescio qua sua saliva aliud sapere C videtur nummi formula, prorsus singularis, neque satis apta Natalium Imperii votis, per quinquennia tantum et decennia instaurari consuetis. Sane si quinquennales, et decennales, ceterosque votivos ejus generis nummos attenderis, nullum facile videris cum vocabulo *Natalium*. Ut mihi prope persuasum sit, inscriptos nummo nostro Natales, vere id esse, quod sonant, hoc est, vitæ primos anniversarios dies. Est enim illa simplex obviaque interpretatio. Proinde crediderim Constantinum, postquam VIII Kal. Augusti in Britannia Cæsar factus est, domito mox ad Rhenum hoste barbaro, inde Treviris apparentem, summa omnium gratulatione in hibernis acceptum, proximoque die XIII Kalendarum Martiarum, Natalem ejus, quo editus ab Helena, fervente adhuc aditi Imperii et recentis victoriæ lætitia, non modo celebratum, sed et in perpetuum decretum cum ludicro Circensium, et votis publice conceptis et pecuniæ inscriptis, ut felicissimus hic nati Constantini dies, pluries deinde annuis spatiis recurreret ; unde in Kalendaria idem ille dies cum ludis Circensibus relatus est, et ex pecunia illa tum signata nummus ille ad nos pervenit, cum formula votorum *plurium Natalium felicium*. Hæc opinio mea : aliis, quod libitum fuerit, opinari integrum liberumque esto. Ad ceteros Constantini nummos progredior. D

Nummus II *et* III *habitum militarem,*

44 Secundi nummi et tertii, militaris est ornatus : non genere, sed forma varius. Non scuto subinde munitur sinistra manus, spiculo dextra : pectus semper loricatum, et galeatum caput : crista galeæ imposita, nunc erigitur et spargitur flabelli specie, nunc sinuata secundum galeæ supremæ flexum vergit in occiput. Memorabile, quod in galea primi nummi et in aversa facie secundi, spectantur nominis Christi monogrammata. Quartus nummus Constantinum habet Consulem in Trabea, sceptrum aquiliferum de more præferentem manu, lauro etiamnum ambiente caput, et capillis velut in cincinnos crispatis summam frontem velantibus, arte, ut arbitror, tonsoria, ob crinium raritatem atque defluvium, de quo supra. Conspiciatur etiam Princeps maximus toto corpore. Signa militaria ei in utraque manu : paludamentum restrictum, non veli modo turgidum : lorica, genuum tenus promissa. Brachia, modice ultra cubitum ; crura, surarum tenus, nuda, cum caligis gemmatis. Principes juventutis in Romana republica fuere, qui in equestri decursione (Troiam appellabant) ducebant agmen. Postea id ambivere munus subinde Cæsares, et pro magno habuere, titulis Imperatoriis inseri *Principatum juventutis* sicut hic Constantinus jam Augustus, sed adolescens, probante id juvenili ejus in nummo vultu. E

IV *Consularem repræsentat,*

V *Principem juventutis.*

Helenæ matris nummus distinguendus ab Helena Juliani Ux.

45 Ita restituto sibi in imagine Constantino, matris quoque imagini scribamus vindicias : nam et pro hac supposuere aliam homines non indocti. Et quamquam jam huic malo providerat Jacobus Chiffletius, vir eruditione clarissimus, propositis trium Helenarum nummis; matris Constantini Maximi, uxorum Crispi et Juliani Cæsarum ; non satis tamen id animadversum a secutis scriptoribus, in quibus Alfordus, Divæ Helenæ Constantini matri suffecta Helena Juliani conjuge. Sed hasce turbas discutiunt vel soli nummi, probe inspecti. En ergo Theodoræ Augustæ, Constantii Chlori secundæ uxoris, pecuniam. Hanc compone parumper cum nummo D. Helenæ, conjugis ejus primæ, quæ Constantinum Maximum edidit. Animadvertis opinor eodem prorsus cultu comptum structumque utriusque caput, modico aurium tenus demisso crinium sinu et cirris in frontem dependentibus ; hoc solo discrimine, quod Theodoræ capillum cingit laurus, Helenæ caput ambiente fascia seu diademate; forte quod religiosa mulier laurum dicatam Apollini repudiaverit. Dignissima F porro observatione est Crux, quam duo nummi manifeste in aversa parte repræsentant.

ex capitis ornatu.

46 Contemplare nunc et Helenæ Juliani conjugis monetam. Vides longe aliter compositum capillum ; strictum nempe et terse pexum, nullo aurium tenus demisso crinali sinu. Fascia quidem comam transversim coronat, sed præter hanc alia a media fronte subit verticem, unde inclinata in occiput eum cultum efficit, quem cernere est in pecunia Æliæ Flaccillæ et Gallæ Placidiæ, conjugum Theodosii Magni. Cultu itaque et ornatu capitis lis omnis dirimitur, haud dubia fide, eam esse oportere Helenam Constantini matrem, cui cum Theodora par capitis ornatus : at cui similis cum Flaccilla et Placidia, Helenæ esse Juliani conjugis, quæ posterioribus illis Augustabus tempore vicina est. Discernite itaque, viri docti, et Helenas alteram ab altera separate, imagines earum suppositias invicem permutate.

PARERGON

A

PARERGON II.

Nummi Consulares Constantini ac filiorum ab eodem Alexandro Wiltemio S. J. illustrati.

Trabeæ Consularis forma

Comparatis Capite quinto Diptychis nostris et nummis aliquot Imperatorum Consularibus, effecisse videor ut invicem sibi lucem non modicam præberent. Huic augendæ alios nunc profero Cæsarum Consulares nummos. Quod ergo Trabeas, seu Togas pictas Consulum posteriorum, monui multum abiisse a Toga veteri, id jam a Probi Augusti temporibus invaluisse reperio, et forma quidem longe alia ab ea quæ est in Diptychis nostris Anastasii et Astyrii. Horum enim Toga ex veteri retinet geminum sinum: illa absque ullo fere sinu ex humero pendet, ad eam propemodum imaginem, qua sunt, quæ nunc in sacra veste appellamus *Pluviala*. Tales porro Trabeas videre est in nummis quam plurimis. Habemus Probi undecim generum, Diocletiani unum, Maximiani trium generum; et uni quidem horum inscripta Vota ejus decennalia, respondentia Consulatui ipsiusmet et Constantii Chlori, anni CCXCIV; Galerii unum, Constantini Maximi unum, Crispi et Constantini filiorum ejus singulos; in qua omni pecunia sunt vultus Principum pectore tenus, circumdata humeris *Pluvialis* ad instar magnifica Trabea, et inserto dextræ manui sceptro Consulari aquilifero; unico dempto Constantini Junioris nummo, in quo ipse sine sceptro, sed sola Trabea velatus humeros, et corona radiata evinctus caput; ad denotandum forte, quod tum Occidentis imperium sub patre regeret, atque ita et Consul et Cæsar, et Rex esset. Proinde et hunc, et omnes quos enumeravi nummos, aio esse Consulares, seu in Consulatibus eorum percussos. Adde his nummum Licinii senioris, inter Arschottanos ab Henrico Rubenio exhibitum, similiter trabeata ejus imagine; sed pro sceptro, indita manui sinistræ mappa Circensi convoluta. Ex nostris juvat nummos Constantini Maximi filiorumque ejus Crispi et Constantini spectandos proponere, pictos elegantissima manu Alexandri Leclerquii, antiquitatum studiosissimi, amici mei.

ex nummis Consularibus discenda: B

Ex his quidam Constantini ac filiorum sunt, C

Votis Vicennalibus inscripta:

48 Vides tribus hisce nummis inscripta Vota Vicennalia; quæ fuisse Constantini Maximi, participato filiis ejus solennium illorum honore, age nunc ostendatur. Vicennalia Constantinus pater bis egit: primum Nicomediæ, dein Romæ. Vicennalium Constantini Romanorum meminit Hydatius ad Consulatum ejus VII et Constantii Cæsaris filii ejus, anno CCCXXVI. *His consulibus occisus est Crispus, et edidit Vicennalia Constantinus Romæ;* anno nempe Principatus sui vigesimo; siquidem Constantio patre et Galerio VI Consulibus, anno CCCVI, Eboraci in Britannia, VIII Kal. Augustas creatus est Cæsar. Hydatio de tempore Vicennalium Constantini Romanorum, consentit Chronicon Eusebii; ut mox dicam. Quadrant ergo probe omnia; nempe idem annus et Vicennalium Romanorum, et Consulatus Constantini Maximi, exprimente utrumque uno eodemque nummo, hoc est, inscriptis aræ Vicennalibus ejus votis, efformataque ejusdem imagine habitu Consulari. Est itaque plane ille nummus Consularis, cusus Constantino Consule, Vicennalibusque ejus Romanis. Præter hosce Constantini Maximi Consulares simul et Vicennales nummos, cusos Vicennalibus ejus Romanis, sunt et alii in Bibliotheca nostra Constantiniani nummi, mere Vicennales, et trium quidem generum. Unius generis sunt ii, in quorum facie antica vultus est Constantini galeatus, habitu militari: alterum genus cultu Imperatorio ordinario Constantinum exhibet: utrumque genus in postica facie habet aræ impositum orbem, cum titulo *Votorum vicennalium*, et circumscriptione *Beatæ tranquillitatis*. Tertium genus insculptum habet Constantinum, in eodem ordinario Augustali habitu, et circumscriptum, *Constantinus Maximus Augustus*: at parti aversæ intra sertum laureum adnotata *vota Vicennalia*, et circum in orbem *Domini nostri Constantini Maximi*. Quos omnes Vicennales nummos, quoniam Constantinum absque Consularibus ornamentis repræsentant, ad Vicennalia ejus Nicomediensia, quo tempore Consul ipse non erat, referri debere puto.

D *AUCTORE WILTEM.*

aliqui spectant ad Vicennalia Romæ celebrata,

E

nummi filiorum ad Nicomediensia.

49 Ast, quid de Crispi et Constantini filiorum ejus, quam etiam supra posui, pecunia? An et ipsa Consularis? Est. Non quidem cusa Vicennalibus Constantini Romanis, sed Nicomediensibus. Adstruatur dicto fides. De tempore Vicennalium Constantini Nicomediensium, hactenus perplexe et varie a veteribus traditum. Eusebius, libro 4 de vita Constantini cap. 4, tam in titulo quam ipso capite, tradit Vicennalia Constantini celebrata tempore Nicænæ Synodi, hoc est, anno CCCXXV. Ad quem etiam annum in ejus Chronico, prout Latine illud edidit D. Hieronymus, ita scriptum: *Vicennalia Constantini Nicomediæ acta, et sequenti anno Romæ edita;* quæ verba Prosper et Cassiodorus Senator arripuerunt; et ille quidem apposuit Consulibus Constantino VII et Constantio, hoc est, anno CCCXXVI; hic autem Januario et Justo, sive anno CCCXXVIII: male uterque et intempestive. Eusebius porro interpretationis indiget. Anno siquidem CCCXXV, VIII Kal. Augustas, Constantinus annum principatus sui XX exorsus est, cum jam tum Nicææ a XVII Kal. Julias Patres in concilium coivissent. Ac proinde, si annorum tantummodo habetur ratio, subscribendum erit Eusebio: erat enim vere annus ille CCCXXV, Imperii Constantini vigesimus exoriens, ac proinde merito (quod idem tradit Eusebius) preces et vota ob illum annum oblata sunt, et quidem *in Urbe*, ut idem loquitur Eusebius, *victoriæ cognomine*, hoc est Nicææ; quamquam et de Nicomedia id dici potest. Eusebio accedit auctor chronici Alexandrini, ita scribens de Constantino ad Consulatum Paulini et Juliani, hoc est ad annum sæpe dictum CCCXXV, *Eodemque tempore Vicennalia celebravit.*

Hæc an celebrata anno 325, F

vel potius anno 325,

50 Sed quæstio est, non de votis precibusque, toto orbe terrarum variis locis atque temporibus ob Vicennalia Constantini oblatis; sed de votis solennibus illis quæ deinde in Annales publicos, et in Fastos æternæ memoriæ causa referrentur, quæ fuerunt Nicomediensia illa et Romana, de quibus in libris de vita Constantini non agit Eusebius. Reliquum ergo est, ut eorum tempus, præsertim Nicomediensium, aliunde eruamus; non tamen ex Chronico Eusebii Hieronymiano, et multo minus ex Prospero ac Senatore, quos errasse manifestum est; etsi minor est culpa Hieronymiani Chronici, ut quod

AUCTORE WILTEM quo filii Consulatum gerebant.

A quod propius accessit ad verum annum Vicennalium Constantini Nicomediensium, qui est CCCXXIV. Rem novam, inquis, et hactenus a nemine traditam : addo ego, veram tamen. Id enim probant nummi Crispi et Constantini Junioris, in quibus duo illi Cæsares habitu cultuque Consulum, inscriptaque aræ vota Vicennalia. Cum enim Consularis ille habitus haud dubie efficiat eos nummos pecuniam Consularem, ac proinde Crispo et Constantino Juniore Consulibus signatam ; fatendum sane, adnotata eidem Consulari pecuniæ vota Vicennalia pertinere ad Crispi et Constantini Junioris Consulatum, actaque esse eodem Consulatu, hoc est anno CCCXXIV. At Vicennalia ipsi sua egere numquam. Quocirca (cum hæc Vicennalia eorum non sint, nec esse possint) sequitur utique, ut sint Vicennalia paterna, dante hoc Constantino liberorum suorum Consulatui, ut cohonestaretur pompa et celebritate Vicennalium suorum. Cum Vero Romana Constantini Vicennalia, ut constat ex Hydatio, acta sint ipso Constantino VII et Constantio filio ejus Cæsare Consulibus, hoc est anno CCCXXVI, reliquum est, ut Vicennalia ejusdem Constantini Maximi edita Crispo et Constantino Juniore Consulibus, sint illa Nicomediensia, B anni CCCXXIV, non anni CCCXXV ; quo consules fuere, non Crispus et Constantinus Junior, sed Paulinus et Julianus.

Inveniuntur etiam anticipata vota in nummis,

51 Sed contra pugnas : Itane, inquis, Vicennalia Constantini Maximi anno CCCXXIV, id est anno uno ante, quam vigesimum Imperii inchoaret annum ? Quid facias, si id cogunt nummi, testes irrefragabiles ? Quamquam non fuere tam religiosi semper Imperatores, ut inchoati vel exacti Imperii annis vota Quinquennalia, Decennalia, Vicennalia, et cetera deinceps ad perfectum responderent ; sed, ut erant vere vota, atque adeo futura magis respiciebant quam præterita tempora (nemo enim vovet optatve præterita) anteveniebant sæpe diem incepti aut expleti Imperii ; quin adeo concipiebant interdum eorum vota annorum, quos vivendo ne attigere quidem. Nummos nostros in testimonium producere liceat. Probi, in quo intra sertum laureum hæc scriptura : VOTIS X. PROBI AUG. ET XX. cum ipse non modo non vicennium, sed neque decennium egerit in purpura, cæsus infra annum imperii septimum. Galerius octavum imperii annum vix attigit, habet tamen nummus ejus inscripta vota decennalia hac memorabili forma VOT. X. F. K. hoc est, *votis* C *decennalibus felix Kartago.* Sic in nummo nostro Maximiani Herculii legitur SALVIS AUGG. ET CÆSS. FEL. KART. seu, *Salvis Augustis et Cæsaribus felix Kartago.* Severus, imperatoribus Diocletiano et Maximiano cum Constantio Chloro vix quatuor annorum Cæsar, præfert in nummo Decennalia. Magnentius et Decentius fratres vix in tertium annum extendere tyrannidem, et tamen eorum nummi sunt cum votis Quinquennalibus. Julianus Apostata functus Principatu tantum octennali, vota nummo argenteo inscripsit Tricennalia, multiplicanda Quadricennalibus. Jovinianum Augustum pauci videre menses, et nummus ejus incussa habet vota Qinquennalia. Adeo non semper illa vota suis annis aut solvebantur, aut concipiebantur.

Romana Vicennalia nummis Crispi

52 Sed resumis arma, iterumque pugnas. Quid ad Crispum et Constantinum Juniorem Vicennalia Patris ? Cur nummi eorum, Cæsarum tantum et nondum Augustorum, vota Vicennalia præferunt, paresque eos faciunt hac in re patri, Augusto, Principi vicennali ? Opportune ! Ita enim pugnando præbes veritati vincendi materiam. Negas ergo vota Vicennalia Constantini Maximi quidquam pertinere ad ejus filios Crispum et Constantinum Juniorem ac proinde rogas cur horum nummis Vicennalia paterna inscribantur. At rationem ego reddidi, dixi- D que, honoris causa id factum, patre cohonestante filiorum Consulatum editione nummorum, qui inscripta haberent Vicennalia sua Nicomediensia, celebrata filiorum antedicto Consulatu. Verum ratione haud opus, ipsis pro se loquentibus rebus. En aspice hunc Crispi nummum.

Cernis ei clare inscripta *vota Vicennalia Domini nostri Constantini Maximi Augusti.* Ejusdem formæ et figuræ numisma Constantini Junioris nobilis Cæsaris servat bibliotheca nostra, cui inscripta pariter *vota vicennalia Domini nostri Constantini Maximi Augusti.* Numismatis imaginem, nisi figuras corrupisset ætas, salvis tantum litteris, spectare posses.

53 At, quid tu jam ? Pergesne negare, Vicennalia, superioribus nummis Crispi et Constantini Junioris inscripta, esse Vicennalia patris eorum Nicomediensia, nec ad eos pertinere, aut quod ad eos pertineant, ratione evinci postulabis ? Haud opinor : sed sicut in hoc Crispi nummo vota Vicennalia Constantini Maximi vides oculis ; ita Vicennalia superiorum nummorum esse Constantini Maximi mente intelliges ; hoc discrimine, quod illa nummorum, sint Vicennalia Constantini Maximi Nicomediensia, cum Consules essent Crispus et Constantinus Junior, unde et habitu Consulari in iisdem nummis efformantur : at Vicennalia, quæ in hoc nummo Crispi, sint Vicennalia paterna Romana, quibus Consul erat ipse pater Constantinus, quocirca Crispus in hoc nummo caret ornamentis consularibus. Et ne quid huic materiæ desit, moneo, Crispum et Constantinum Juniorem, præterquam quod paternorum Vicennalium honori in nummis participaverunt, ipsos sua quoque decennalia celebrasse, quod hæc eorum pecunia demonstrat.

E *post ejus Consulatum,*

qui etiam ipse decennalia sua nummis inscripsit.

F

Vestitus in his nummis et in præcedenti non exactissime autographo respondet : levi damno. Sat est in aliis respondere ad exactum unguem.

Legis esse inscripta *vota Decennalia Cæsarum nostrorum,* scilicet Crispi et Constantini Junioris. Annus autem decimus inchoatus, a quo Crispus et Constantinus Junior Cæsarum titulo condecorati sunt, respondet anno CCCXXVI, claro paternis Vicennalibus Romanis. Siquidem Consulibus Gallicano et Basso, hoc est anno CCCXVII, *levati fuere Cæsares, Crispus, Licinius, et Constantinus, die Kal. Martiarum* inquit accuratissimus Hydatius. Itaque Crispus et Junior Constantinus eodem anno celebravere et vicennalia patris Romana, participes honoris paterni, et propria decennalia sua, cusa in ejus rei memoriam.

A moriam pecunia proxime superius apposita, in qua spectantur illi Principes absque cultu Consulari, eo quod non ipsi tunc, sed Constantinus pater et Constantius frater eorum, Consulatu emicarent, uti dictum.

Prioribus nummis cur inscripta Beata tranquillitas?

54 Summa nunc subducatur, et quod disputatum, pronuntietur per capita. Primo, Nummi, in quibus a Probo usque ad Constantinum Maximum, Principes spectantur cum sceptro aquilifero et trabea, sunt omnes Consulares, signati in eorum Consulatibus. Deinde Vicennalia Nicomediensia Constantini Maximi, acta sunt Crispo et Constantino Cæsaribus, utroque tertium Consule, anno CCCXXIV, paulo post devictum ultimum hostium Constantini Licinium, qui hactenus Nicomediam Bithyniæ metropolim pro regia habuerat. Et quoniam domito Licinio, qui inter æmulos Constantini Principes fuit postremus, pax ubique summa sequebatur, omnisque Imperii Romani tranquillitas; hinc merito nummis illis Consularibus Constantini filiorumque ejus inscribitur BEATA TRANQUILLITAS; quem titulum hactenus in nullis Augustalibus nummis (vidi autem prope innumerabiles) præterquam in his Consularibus Vicennalium Constantini. Tertio, iidem Cæsa- B res Crispus et Constantinus, cum patre Augusto Consule, egere Vicennalia Romana paterna, et Decennalia sua, anno CCCXXVI. Et hanc novam historiæ lucem acceptam, si lubet, referte imposterum eruditi Diptycho Leodiensi, ex cujus Anastasio, Consularibus omnibus ornamentis exculto, didicimus Consulares illos agnoscere nummos, et hinc tempora Vicennalium Constantini. Præter hos porro Consulares Constantini nummos, alios adhuc æque consulares, beneficio Diptychorum Leodiensium noscere discimus, a paucis aut a nullo forte hactenus intellectos. D

AUCTORE WILTEM.

an non etiam anticipata vota?

55 *Hactenus eruditissimus Wilthemius noster: qui, dum hæc prælo apparo, anno* MDCLXXXI *catenus sibi restitutus, ut non videre tantum et intelligere (quod potuit semper) sed etiam respondere aliquid interroganti possit; haud moleste feret, si eum interrogem. Quare Eusebii, Prosperique, et Cassiodori sententiam, de Vicennalibus Nicomediensibus ad annum* CCCXXV *referendis, tenere mihi non licebit, dicendo, nummos Constantino et Crispo Coss. cusos anno* CCCXXIV, *æque ac illos de quibus ipse id asserit, vota expressisse præambula Vicennalibus, sequenti anno celebrandis: nam et hoc decere potuit, pios erga optimum parentem filios, a quo fuerant Consules renuntiati, ut in illo suo magistratu cudendæ pecuniæ, Vicennalibus toti Imperio optatissimis præluderent. Vivat utinam senex optimus, mentis ac corporis oculis integer, donec propositam sibi quæstionem legere typis excusam possit, pro sua erga discipulum ac filium indulgentia; et summo candore animi a pertinacia alienissimi, magnaque ad aliena sensa haud* E *ægre inclinantis facilitate, fortassis etiam hoc mutari passurus, ut Vicennalium Nicomediensium tempus, non moveatur ab eo loco quo ipsum fixit is, qui optime nosse ac meminisse poterat, quia et debebat, Eusebius.*

DE S. SECUNDO PRESB. MARTYRE,

ALIISQUE MARTYRIBUS ALEXANDRINIS.

D. P.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

Acta Passionis ex S. Athanasio illiusque tempus et circumstantiæ aliæ.

SUB CONSTANTIO.

Athanasius in Epistola ad Solitarios,

Sanctus Athanasius, cujus Acta ad II *Maji fuse deduximus, anno* CCCLVI *coactus cedere Arianorum furori, seque ad deserta eremi loca recipere; ut sanctis solitudinum Ægyptiarum incolis inter quos latebras identidem mutans utcumque salvatus fuerat, gratiam redderet, eisque in sua et Christi vera* C *fide confirmatis animos adderet contra hæreticorum violenta consilia, scripsit ad eos prolixum tractatum, de quo in Prologo ad ejus Acta egimus. Hujus tractatus pars solum secunda ut ibi diximus, eaque non integra, habetur sub nomine Epistolæ ad Solitarios, continens historiam persecutionum a Sancto toleratarum; postquam conspiratione eorumdem Arianorum in Conciliabulo Tyrio damnatus abdicatusque fuit sub Magno Constantino, usque ad hanc suam fugam et paulum ultra; adeo ut Martyrium* S. Secundi (*cujus causa, in Romanum Martyrologium ad hunc diem a Baronio adjuncti, hæc præfati sumus) differri non possit ultra Quadragesimam anni* CCCLVII, *quo scripta epistola est.*

describens persecutionem ab Arianis motam

2 *Ostenderat Sanctus, persecutionem illius temporis immaniorem esse quam fuerat sub ethnicis Imperatoribus, quando saltem apud gentiles vicinos et amicos latere Christiani absque maximo receptantium periculo poterant; quod ne nunc quidem orthodoxis liceret, persecutoribus æqualem recepti recipientisque causam æstimantibus. Deinde subjungit:* Non est mihi possibile pro merito explicare cuncta quæ faciunt mala; unum dicere possim, quod scribere et enarrare volenti perversitatis istius nefarios actus succurrit cogitare, num forte ejus, de qua in Proverbiis, sanguisugæ filia quarta sit hæresis hæc, quæ post tot injurias tantasque cædes nescit dicere, Sufficit. Prov. 30, 15
Adhuc enim sævit et circuit quærens necdum sibi notos; quibus autem nocuit semel, iisdem studet iterato nocere. Ecce enim post nocturnam grassationem, post mala inde propagata, post factum Heraclio Duce persecutionem, non intermittunt apud Cæsarem criminationes struere: sciunt enim exaudiendum quidquid impie proposuerint; ideoque pe- F tunt ut ultra exilium decernatur aliquid; et qui nolunt suæ impietati consentire deinceps occidantur, et huc usque eorum nunc processit audacia.

anno 356,

3 *Hoc est quod comminabatur Constantii Epistola, post Athanasium abactum, et lanienam illam circa festum Paschatis perpetratam, de qua et de S. Eutychii Martyrio egimus* XXVIII *Martii, quæ Alexandrinis scripta sic concluditur.* Absurdum foret perditissimum Athanasium, regionem commutare ex regione; ejus autem assentatores atque ministros, homines circumforaneos et quos vel nominare nefas sit, negligi cum turbas movent: quapropter iterum præcipitur judicibus eos interficere. Fortassis autem, nisi a prioribus delictis mature resipiscant, nec simpliciter quidem interibunt ii, quorum dux fuit impurissimus Athanasius. *Talibus rescriptis extimulata impietas, quid non auderet contra pios; non tantum Alexandriæ, ubi crudelitatis sanguinariæ sedem habebat Georgius; sed et in Ægypto reliqua et vicinis regionibus, ubi similes Georgio ministros habebat hæresis Ariana?*

Constantio jubente interfici fautores Athanasii,

4 Ergo, *inquit Athanasius præcitato loco*, Secundus ille pessimus Pentapolita eique conjuratus Stephanus,

AUCTORE D. P. *narrat S. Secundi Martyrium*

nus, scientes pro excusatione sibi fore hæresim, quidcumque demum injuriose fecissent; videntesque sibi non consentire eum qui Barcæ erat Presbyterum, Secundum item appellatum, et hæretico Episcopo eatenus similem, dissimilem vero sententia et fide, eumdem calcibus conterendo interfecerunt. Ille autem cum occideretur, imitabatur Sanctum dicens, Nemo me apud judices vindicet: habeo vindicem Dominum, propter quem hæc ab istis patior. Ipsi vero neque sic loquentem miserati sunt, neque ullam temporis rationem habuerunt: in ipsa enim Quadragesima interfecerunt hominem. *Unicus hic est character temporis quem possimus respicere, ex eoque colligere, si acta hæc sunt post decreta de interficiendis etiam Athanasii fautoribus promulgata, uti videtur Athanasius innuere, ad sequentem potius annum* CCCLVII *ea spectare quando Pascha celebratum est die* XXIII *Martii, et Quadragesima initium habuit mense Februario.*

in quadragesima anni 357,

5 *Interim in Romano Martyrologio sic hodie legimus.* Alexandriæ commemoratio Sanctorum Martyrum Secundi Presbyteri et aliorum, quos sacris diebus Pentecostes, sub Constantio Imperatore, Georgius Episcopus Arianus sævissime occidi præcepit. *Pentecoste anni* CCCLVI, *de quo hic sermo, in diem* XXVI *Maji cadebat: neque tamen vel tunc acta res est, sed peracto jam festo: sic enim accurate eum tragœdiam describit ipse Athanasius in Apologia de fuga:* Hebdomade post sacram Pentecosten, cum jejunasset populus, orationis causa egressus est ad cœmeterium, eo quod omnes aversarentur communionem Georgii. Hoc autem intelligens nequissimus ille, extimulat Ducem Sebastianum, hominem Manichæum, qui deinde ipsa Dominica die cum multitudine militum, arma nudatosque gladios et arcus ac sagittas ferentium, contra populum exiit. Cumque solum paucos invenisset (plerique enim ad horam recesserant) talia fecit, qualia ab ipsis facta sciri convenit.

postquam anno 356

Dominica post Pentecosten,

orantes aggressus Dux cum militibus,

6 Rogum siquidem luculentum accendens, et ante eum Virgines constituens, cogebat dicere quod essent fidei Arianæ. Ut autem ab iis vinci se vidit, et nihili fieri ignem, nudatas earum facies ita conscidit, ut neque diu postea nisi ægre cognoscerentur. Viros autem quadraginta comprehensos novo modo laceravit. Statim enim virgas ex palmis scindi jubens, quæ adhuc haberent adhærentes aculeos, eorum tergora sic exaravit, ut alii quidem a chirurgis sæpius contrectandi fuerint propter infixos aculeos, alii cum ferre curationem non possent, oppeterent mortem. Omnes deinde qui comprehensi fuerant, una cum Virgine relegarunt ad magnam Oasim. Mortuorum autem corpora nec amicis quidem tradi in principio fecerunt, sed insepulta abjicientes occultabant pro libitu, eo quod sperarent ejusmodi immanitatem posse latere. In quo sane vehementer errabant; consanguineis enim super mortuos suos, hinc quidem propter confessionis gloriam gaudentibus, inde vero dolentibus propter corpora, evidentior existebat accusatio crudelitatis et impietatis eorum.

Virgines in facie cadi,

40 cives dire flagellari,

occisorum corpora insepulta relinqui jussit

7 *Hactenus eo loco Athanasius: eadem deinde in Apologia ad Constantinum summatim perstringens, ait,* plus quam tria armatorum millia *fuisse educta contra inermes, etiam* pueros feminasque, et sola ad Deum oratione occupatos; corpora autem interfectorum, ad sepulturam negata, aliquamdiu jacuisse canibus objecta; donec clanculum subducerentur a familiaribus, post diutinam miseriam: adeo ut in iis dignoscendis multus esset quærentium labor. *Denique etiam in Epistola ad Solitarios eadem retractans, manifestum nobis facit prioris loci errorem, ubi una tantum* Virgo *in exilium cum viris acta dicitur, per socordiam, soli librario verosimiliter imputandam: nam et de pluribus hic loquitur, et quod antea non indicarat, etiam ad ipsas monstrat immanem illam flagellationem pertinuisse: sic enim scribit.* Laicos et Virgines, quas prius ante rogum statuerant, ejecerunt in exilium, postquam ita eas concidissent plagis virgarum e palmis acceptarum, ut post dies quinque illarum aliquæ morerentur, aliæ curari diu deberent ab hærentibus intra membra aculeis, et cruciatus morte graviores sustinere.

ad dies plures,

ceteros in exilium ejecit.

8 *Jam vero, quod ad jejunium attinet ante Synaxim ipsa Dominica celebrandam; nemo existimet, de eo hic agi, quod solenni quatuor temporum ritu, ipsa Pentecostali hebdomade, usurpatur nunc in Latina Ecclesia. Potius videtur indicari, quod, quemadmodum* Romæ singulis sabbatis jejunabatur, *uti scribit Socrates lib.* 5 *cap.* 21, *ita etiam fieret Alexandriæ; usu fortassis per ipsummet Athanasium, aliquamdiu Romæ commoratum, recens inducto. Nam et in modo congregandi ecclesiam (quod Sabbato æque ac prima Sabbati sive Dominica Constantinopoli et alibi fere ubique per Orientem fiebat, Alexandriæ non item) Romanam ecclesiam sequebantur Alexandrini, uti scribit Sozomenus lib.* 7 *cap.* 19; *in hoc credo, quod post diei Sabbatini jejunium circa vesperam dumtaxat inchoabantur conventus, in iisque perseverabatur usque ad completam Matutinam Synaxim: post quam domum se plerique recipiebant, tunc primum corpus curaturi. Et hæc videtur esse hora, ad quam recessisse plerosque indicat Athanasius, cum Dux Sebastianus irrueret in eum locum, in quo conventus habitus fuerat; paucis in oratione ibidem persistentibus: quibus partim martyrii corona obtigit, partim confessionis laureola, uti ex supradictis apparet. Jejunium autem istud Alexandrinorum in die Sabbati, eo merebatur specialius a S. Athanasio notari, quod sicuti iidem Socrates et Sozomenus eodem in loco testantur,* apud Ægyptios in multis civitatibus ac pagis Sabbato ad vesperam conveniunt pransi, et sic divinis participant mysteriis, *contra aliarum fere omnium regionum consuetudinem.*

Sabbati jejunium,

Alexandrinis et Romanis commune,

non item Ægyptiis plerisque aliis.

DE

DE SS. EPISCOPIS CONFESSORIBUS

IN ÆGYPTO, LIBYA ET PENTAPOLI.

D. P.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

Eorum exilium ex S. Athanasio : nomina singulorum illustrata.

SUB CONSTANTIO

Post S. Secundi *Presbyteri et civium ac virginum Alexandrinorum, sub impio Georgio passorum, memoriam, Martyrologio Romano insertam;* item *facere voluit Cardinalis Baronius mentionem* Sanctorum Episcoporum et Presbyterorum, qui ab Arianis exilio relegati, sanctis Confessoribus sociari meruerunt. *S. Athanasius in Epistola ad Solitarios post annum* CCCLVI *scripta, motam ab Arianis, Constantii potestate et auctoritate ad libitum abutentibus, persecutionem prolixe describens, ipsumque comparans Antichristo;* Ecce, *inquit,* nunc denuo

Ex edicto Constantii

B Alexandriæ et in Ægypto atque per universam Libyam turbavit Ecclesias, et propalam edixit, ut pii Catholicique Episcopi ejicerentur, et omnes illæ traderentur Arianæ opinionis sequacibus. Hoc autem facere Dux exercitus cœpit : jamque Episcopi vincti, Presbyteri item ac monachi ferro constricti, et plagis usque ad mortem cæsi relegati sunt, omniaque ubivis conturbata, et Ægyptus ac Libya universa periclitatur; indignantibus populis propter edictum propositum, quo vident viam Antichristo paratam, et sua sibi eripi atque hæreticis tradi .....

jubentis orthodoxos Episcopos pelli, Arianos substitui,

2 Esto contra Athanasium, et alios quos sigillatim relegarunt Episcopos, falsas quasdam occasiones commenti sunt; quo tandem pacto novum hoc inventum excusant, aut quem prætextum habent contra totam Ægyptum, Libyam et Pentapolim? Non enim cœperunt seorsim insidiari singulis, ut causam aliquam, quamvis falsam, contra eos adducere possent : sed subito universos simul sunt adorti; ut ridiculi debeant apparere, si quid fingere voluerint. Ipsorum igitur mentem hic obcæcavit malitia, ut simpliciter postularent omnes Episcopos eliminari, nullius excusatione admissa...... Sebastianus vero Dux quaquaversum scripsit Præpositis et militaribus Magistratibus : jamque ii qui vere Episcopi erant fugati sunt, pro iisque subinducti sunt impie

idque universim atque adeo inexcusabili furore,

deportantur in exilium etiam senes et ægroti :

C sentientes. Ita relegati fuerunt qui consenuerant in Clero, plurimorum annorum Episcopi, jam inde a tempore Alexandri; Ammonius in Oasim superiorem, Muis, Psenosiris, Nilammon, Plenes, Marcus et Athenodorus in Ammoniacam, nullo alio fine, quam ut per deserta loca oberrando conficiantur. Nam neque ægrotantium sunt miserti; sed graviter laborantes arripuerunt; adeo ut lecticis quoque portandi essent, et funebria subsequi instrumenta deberent. Quamquam nec hæc fuerunt usui : cum enim unus eorum obiisset, non permiserunt amicis ipsum cadaver habere sibi.

alii aguntur in fugam,

3 Eumdem in finem Dracontium quoque Episcopum relegarunt in deserta quæ sunt circa Clysma, Philonem vero in Babylonem, et Adelphium ad Phinabla Thebaidos; Hieracem vero et Dioscorum Presbyteros in Soinam, nec non Ammonium, Agathum, Agathodæmonem, Apollonium, Eulogium, Apollo, Paphnutium, Gaium, Flavium, veteres Episcopos. In fugam quoque egerunt Dioscorum, Ammonium, Heracliden et Psain, similiter Episcopos : et alios quidem addixerunt lapidibus eruendis, alios interficere cum vellent, persecuti sunt; plurimos vero spoliaverunt. *Hæc ibi : in Apologia autem de fuga sua, uno minimum anno citius et statim post cœptam Episcoporum persecutionem scripta, ita paucis eadem perstringit Sanctus.* Ex Ægypto et Libya egerunt in exilium Ammonium, Muium, Gaium, Philonem, Hermem, Plenium, Psenosirin, Pelammonem, Agathum, Anagamphum, Marcum, Ammonium, et alterum Marcum, Dracontium, Adelphium, Athenodorum Episcopos; et Hieracem atque Dioscorum Presbyteros; quos tanta cum acerbitate traxerunt, ut quidam eorum per ipsam viam, alii in exilio oppetierint mortem : plures autem quam triginta Episcopos compulerunt ad fugam.

quibusdam per viam morientibus.

4 *Paulo post, suam ad Constantium Apologiam scribens, numerum vexatorum Episcoporum extendit, et eorum qui relegati erant distincte notavit, hisce verbis :* Atrox fama de Ægypto et Libya nobis allata est, quod Episcopi circiter nonaginta persecutionem paterentur, ex quibus sedecim quidem acti essent in exilium, ex ceteris autem pars acta in fugam, pars dissimulare compulsa. *Atqui ex Epistola ad Afros habemus, quod ii, qui Alexandrino Metropolitæ subessent* in Ægypto et Libya, omnes nonaginta *censerentur dumtaxat : quorum pars circiter dimidia fuerit ad dissimulationem compulsa. Queritur præterea in dicta Apologia Athanasius, quod cum humanitas Imperatoris (ut præsentem enim verecunde alloquitur)* solum jusserit extra urbes et provinciam Episcopos ejici; admirabiles illi, supra mandatum ausi aliquid, ultra tres provincias, in loca deserta, inculta et horribilia ejecerint homines senes, et annosos Episcopos : nam qui ex Libya, *inquit, erant* in magnum Oasim; qui vero ex Thebaide, in Ammoniacam Libyæ deportati sunt. *An vero omnes qui vel exilium subierunt, vel inierunt fugam, constantiam tenuerint, et quam sancte mortui singuli sint, quia definire non possumus; non fuimus ausi, indicata ab Athanasio nomina, et a Baronio in Notis ad Martyrologium expressa, proponere in titulo velut Sanctorum; minus timide processuri in iis, qui in via aut exilio confessionem bonam sua morte signarunt, si eos nominatim Sanctus distinxisset.*

Vexatis universim nonaginta, relegati sedecim,

et quidem ad loca deserta.

Cur sigillatim non adscripti sint Sanctis?

5 *Plerique ex hic nominatis, anno* CCCLXII *adhuc superstites sub Apostata Juliano, ejusque permissu ad suas reversi Sedes, interfuerunt Concilio per S. Athanasium tunc Alexandriæ celebrato, quos tamen non est possibile designare singulos, dum latent nomina omnium præsentium, et paucorum dumtaxat nota habentur; eorum scilicet qui ceteris in Provincias digressis Alexandriæ substiterunt, et cum eo epistolæ ad Antiochenses datæ subscripserunt. In his est* Ammonius, Episcopus Pachnemuneos et Elearchiæ pro parte reliqua : *altera namque ejus pars Phragoneos Episcopo suberat, secundæ Ægypto accensa. Ammonii nomen etiam inter eos reperitur, qui anno* CCCXLVII *Sardicensis Concilii Epistolæ subscripserunt. Ipse autem forsitan idem est, qui simpliciter* Ammon *dicitur, inter eos qui Athanasio Tyri adstiterunt, pro eoque protestati sunt anno* CCCXXXV : *et sic scriptum nomen in kalendario Coptico, quod Romæ apud Maronitas invenitur, bis legere est cum titulo Sancti, scilicet* XXXI *Augusti et* XV *Martii absque alia distinctionis nota. Tres autem omnino* Ammonios

Ammonii tres,

A monios *Episcopos exules nominat epistola ad Solitarios: quorum primus in Oasim relegatus, esset dicendus fuisse ex Libya, juxta Athanasii querelam ad Constantium: alius, duorum fortassis appellatur* Ammonianus *inter Episcopos Tyri protestantes et inter Sardicensi epistolæ subscribentes* Ammonanus.

'UCTORE D. P quorum unus forte Ammonius;

6 Gaius ex Paretonio proxime ad Libyam, *similiter Concilio Alexandrino Sedi suæ restitutus interfuit et epistolæ subscripsit; eumque oportet admodum senem tunc fuisse, si idem est qui sub hoc nomine Tyri adfuit Athanasio et Sardicensem epistolam subsignando approbavit: magis suspicor hæc competere Episcopo Thmueos etiam* Gaio, *qui Synodo Nicenæ adfuit.* Muis *sive* Muius *in Thebaide superiori Episcopus, ut constat ex S. Athanasii epistola ad Dracontium, etiam utrobique subscripsit; non item Alexandriæ: ut inter seniores numerari possit, et exilio ærumnisque immortuus præsumi, sed præsumi tantum: nam, ut dixi, pauci solummodo ex multis qui interfuerunt subscripserunt epistolæ. Idem ob similes iisdem in occasionibus subscriptiones, præsumatur licet de* Apollo, Dioscoro, Heraclide *et* Psae, *nam nec horum nomina reperiuntur inter Alexandriæ subscriptos, uti nec nomina* Psenosiris, Nilammonis, Apollonii, Anagamphi: *qui tamen omnes confirmavere Synodicam Sardicensem præfatam; sub qua miromur non etiam inveniri nomen* Flavii, *cum inter veteres Episcopos eum nominet Athanasius, et hac ex causa videri possit exilio immortuus.*

Gaius, Muis,

et alii novem:

B

7 *Utrumque* Marcum, *nusquam antea nominatum, et nunc primum inter exules aut fugitivos positum, habes infra Synodicam Alexandrinam; priorem quidem, ut* Zugrorum proxime ad Libyam; *alterum, ut* Philorum *Episcopum, utique in secunda Thebaide.* Hermes *etiam Alexandriæ adfuit, si ipse est qui inter Alexandrinos vocatur* Hermion, *Episcopus* Taneos: *sed hoc æque incertum est, atque ipsum esse qui Sardicensi subscribitur* Hermias. *De* Agathodæmone *exule probabilius conjectaveris, inter Alexandrinos numerari, cum titulo* Schediæ et Menelaiti, *quæ sunt duæ urbes propinquæ sibi, nec longe ab Alexandria. Idem tenendum de* Agatho, *qui notatur ibidem fuisse Episcopus* Phragonis et Elearchiæ, pro parte *ea quæ ea ad Ægyptum secundam, uti diximus, pertinet.*

Marci duo et alii tres,

8 Dracontius, parvæ Hermopolis *ad primam Ægyptum pertinentis Episcopus, Synodicæ ad Antiochenses subscribitur. Fuerat hic monachorum quorumdam Hegumenus, eorumque suasu renuntiare volebat electioni de se factæ: sed prohibuit Athanasius, scripta ad eum de non recusando Episcopatu epistola illa insigni, quæ inter Sancti opera extat, et scripta fuit ante Pascha anni* CCCLII.

item Dracontius,

C

9 *Extat similiter ejusdem Sancti Epistola ad* Adelphium, *inter priores exules hic nominatum: quem subscriptio Synodicæ ad Antiochenses indicat fuisse Episcopum* Onupheos, Lychnonum *dictæ, in eadem prima Ægypto, qua hæc in ipsum Delta Ægyptium penetrans, Onuphitem nomum, totius veluti Ægypti umbilicum, concludit. Hæc epistola insignem continet de Verbi divini Incarnatione doctrinam; estque responsoria ad priorem* Adelphii, *significantis qua ratione confutasset Arianos aliquos, arguentes non posse adorari Dei filium, quem constaret habuisse carnem, quin adoretur creatura. Glorificat autem ipso exordio Sanctus Deum,* qui *Adelphio* eam largitus est gratiam, ut rectam habeat mentem, nec ignoret insidias diabolicas; *concludens autem permittit ut eamdem epistolam legendam præbeat* Hieraci Presbytero; *quem inter Confessores hic quoque nominari possumus credere. Ipsum vero* Adelphium, *uti nec* Eulogium, *alibi usquam inter Episcopos nominatum invenimus ab Athanasio.*

Adelphius,

Hierax Presb. Eulogius,

10 Paphnutium *fugitivis hoc loco adscriptum, nihil vetat opinari eum esse, qui Alexandrinæ Synodo postea interfuit Episcopus* Saeos, *ad primam Ægyptum pertinentis intra ipsum Delta; idemque videtur Sardicensis Epistolæ subscriptionibus addidisse suum nomen. Non tamen confundendus est cum eo qui Tyri adfuit Athanasio, et* XI *Septembris colitur, insigni jam olim confessione decoratus. Nam hic si etiam præsentem sub Constantio persecutionem sustinuisset, majori cum encomio fuisset ab Athanasio commemoratus; uti facit cum alibi meminit* Potammonis *ac* Serapammonis, *simili sub Diocletiano confessione gloriosorum.* E

Paphnutius,

11 *Ceterum omnes hactenus memorati nihil habent quod alicujus finem, quin bonus fuerit, possit suspectum facere. De solo* Philone Libyæ *Episcopo scrupulum injicit Hieronymus, ne tandem in Luciferianam duritiem concesserit; qui cum Lucifero Calaritano et Gregorio Episcopo Hispaniarum laudatur in Chronico, quod* numquam se Arianæ miscuit pravitati, *quæ erat Luciferianorum, cum pœnitentibus communicare nolentium, gloriatio non bona; contra quam postea ipse S. Hieronymus necesse habuit depugnare. Sed scrupulum minuit ipse S. Athanasius: qui (sicut narrat Synesius, Cyrenensis in Libya Episcopus, epist.* 67) *non dubitavit Siderium, quem ipse* Cyrenensis *etiam Episcopus* Philon, *consecrarat Episcopum, et quidem non satis canonice electum, ipse solus, facere Metropolitam Ptolomaidis,* cum oporteret rectæ fidei scintillam, quæ ibi adhuc parva erat, fovere et amplius succendere: *quod non videtur facturus fuisse Sanctus, si* Philonem *Siderii ordinatorem censuisset a communione sua alienum; et in schismate, quod tunc formatum erat, pertinacem. Ipse quoque Synesius non dubitavit* Philonem Beatum *appellare; et quamvis verecunde fateatur quod* in imperando atque parendo confidentior *fuerit* quam legum observantior; in reliquis *tamen fuisse ait,* qualis esse solet discipulus Christi: *atqui hujus præcipuam notam Christus esse voluit* dilectionem ad invicem: *non est igitur quod hanc ei omnino negemus adfuisse.* F

Philon.

DE

DE S. MANTIO MARTYRE

A JUDÆIS OCCISO IN LUSITANIA.

NOT. 15
APP. TOM. VII MAJI

COMMENTARIUS HISTORICUS

Ad genuina ejus Acta a fabulosis secernenda.

D. P.

CAPUT PRIMUM.

Passio, Translationes et cultus hoc die.

SECULO V AUT VI.

Genuinum Venerabilis Bedæ Martyrologium, desideratum multis, ignotum omnibus, ex profunda octo seculorum caligine, cui immersum jacuerat, prolaturi in lucem ante secundum Tomum Martii; ostendimus auctorem diligentissimum, ita illud contexuisse, ut quorum descripta invenerat Sanctorum Acta, horum compendiosum elogium ex iisdem Actis inscripserit ipso quo passi erant aut colebantur die: eos autem dies reliquerit Sanctorum nominibus vacuos, pro quibus ejusmodi Actorum materia ad illius manus nondum venerat. Ita ex totius anni diebus, dies circiter centum ab eo contigit alicujus Sancti ac fere Martyris exornari passione; restabant similiter exornandi dies ducenti quinquaginta aut plures, quando opus imperfectum dimisit. Huic studio applicuit sese sanctus ac nominatissimus Florus, Ecclesiæ Lugdunensis Subdiaconus, authenticorum librorum non mediocri copia et veritate abundans, *quemadmodum de eo testatur Wandelbertus, anno* DCCCXLII *metricum suum kalendarium contexens, ipsiusque Flori* ope et subsidio præcipue usus. *Hic ergo scriptor, non integro seculo junior quam Beda, et sub Carolo Magno diu ante Adonem atque Usuardum florens, cum varia invenisset Sanctorum Acta, Bedæ incognita; conatus est ipse ex his accipere, unde suppleret hinc inde vacuitatem, in Martyrologio Bedæ relictam, atque ita haud parum accrevit opusculum istud: quod demum prædicti Ado et Usuardus, nihil alter scientes de altero, conati sunt suo quisque modo complere et absolvere, ita ut dies singuli haberent aliquid quod de Sanctis in ecclesia recitaretur. Quæ Bedæ sunt, ea ex octo MSS. codicibus, discreta ab alienigenis additamentis, dedimus istic majusculo charactere: Supplementum Flori exhibuerunt tria insignia MSS. quorum unum, videlicet Atrebatense, solum ea habet quæ Florus conatu primo Bedæ adjunxit, Tornacense ac Lætiense etiam ea quæ secundo.*

Bedæ continuator

Florus Lugdunensis

2 *Hæc, in præfatione ad prædictum Martyrologium deducta prolixius et certis probata documentis, fuerunt hic summatim regustanda, ut constaret quanta sit vetustas auctoritasque eorum verborum, quæ ex vetustioribus* S. Mantii *Actis accepta leguntur apud prædictum Florum in Tornacensi ac Lætiensi MSS. et sunt hujusmodi:* XII Kal. Junii. In territorio Heburrensi, passio S. Mantii, qui passus est a Judæis, quem ob filii Dei confessionem extensum funium vinculis, plagarum ictibus verberabant: postmodum totum corpus arctissimis vinculis alligaverunt, tantisque corpus vulneribus affecerunt, ut membra vermibus pascerentur: [hisce adjiciunt ut ab ortu solis usque ad occasum exercendi ruris in graviorem culturam pœnalis numerus adderetur]: sed istis omnibus invictus, Deo spiritum reddidit. *Hactenus verba duorum MSS. quæ dum codices alii ex aliis desumuntur, haud parum vitiata fuerunt ab inertibus librariis; nam quæ [ ] inclusa dedimus in solo Lætiensi inveniuntur; Tornacensis scriptor, nullum sanum sensum ex iis elicere valens omittere eadem maluit: nos ea integritati suæ utcumque restituimus, acceptis tandem ipsismet Actis, ex veteri septingentorum circiter annorum codice transcriptis, manu eruditissimi viri et ejusmodi thesauris locupletis, Don Joannis Lucæ Cortez anno* MDCLXXIV: *quibus vicissim sua accedit auctoritas ex ætate Flori ipsis usi.*

S. Mantium a Judæis occisum tradit:

ex antiquis Actis,

3 *Quicumque post hunc applicuere animum supplendo Bedæ Martyrologio, aut potius eorum exemplo nova sed integra Martyrologia descripsere, latiori alii, alii strictiori phrasi; cum* S. Mantii *Passionem, quam præ oculis habuerat Florus, nuspiam reperirent, et totis Galliis Germaniisque ignotus alias Sanctus esset; suppeterent autem alii illustriores, quorum encomia inscriberent huic* XXI *diei; omittendum prorsus judicavere. Postea non nulli, qui Usuardi Martyrologium successu temporis auxere Sanctis aliunde adductis, etiam ad hunc diem addidere in aliquibus exemplaribus MSS.* In Lusitania villa Miliana passio S. Mantii, a Judæis perempti. *Ita reperisse se profitetur Molanus in suis ad Usuardum Additionibus, littera* q *dicta verba notans, ut significet ea haberi* ex quodam ecclesiarum Martyrologio confuse, *cum scilicet dicere non poterat, cujus proprie id ecclesiæ esset, ut sunt apud nos antiqua plurima; quæ ad usum alicujus ecclesiæ descripta fuisse constat, licet ignoretur cujus, propterea quod in MSS. id numquam exprimatur. Interim quisquis illa scripsit, patet non ex Floro descripsisse, qui martyrii locum non nominavit; sed accepisse aliunde, ex ipsis scilicet vetustis Actis, vel etiam ex Martyrologiis, olim in Hispania descriptis et auctis.*

locum nominant Additiones ad Usuardum.

4 *Eborensis Ecclesia, in cujus districtu res contigit, festum* S. Mantii *solenne celebrare solebat, et (nisi mutatum recentius circa diem est aliquid) etiamnum celebrat* XXI *Maji Officio novem Lectionum; sed quas dolemus inquinatas fabulis, venerandæ antiquitati inauditis, quod quidem ad Passionis historiam attinet: nam* VIII *lectio et* IX *fere desumuntur ex invariatis Actorum verbis, continentibus modum inventi elevatique corporis: supra cujus denique marmoreum jam tumulum, propter miraculorum frequentiam, insignis ædificata basilica sit. Addit Thomas de Trugillo, Thesauri concionatorii Tom. 2 Col. 1129, quod* in destructione Hispaniæ facta per Saracenos fuit corpus inde translatum: nunc vero reperitur in quodam oppido dicto Villanova, in quodam monasterio Ordinis S. Benedicti, de ejus nomine nuncupato, quod templum frequentatur assidue ab omnibus vicinis regionibus. *Mariana vero noster lib. 4 de Rebus Hispaniæ cap. 5 verbo Laurentii Padillæ, in Catalogo Sanctorum Hispaniæ anni* MDXXXVIII *rem eamdem tractantis, sic Latine reddit:* Corpus ex vario errore in Astures, quo tempore Mauri occuparunt Hispaniam, tandem ad Villamnovam S. Mantii constitit, celebri monasterio dicato, a Medina, quæ a Rivo-sicco nomen habet, quatuor

Celebratur Eboræ Officio 9 Lect.

nunc Villænovæ ubi corpus:

passuum

A passuum millibus. *Georgius Cardosus, in suo Hagiologio, ad diem* XXVI *Maji collocat ecclesiæ dedicationem, ex fide hujusmodi tituli ibibem in pilarum una positi.* In Æra MCCCXXXIII consecrata est ecclesia S. Mantii VI Kal. Junii. *Addit autem quod fundator ejus fuerit,* D. Alfonsus Tellus Menezes, *qui* uxorem accipiens D. Teresiam Sanchez, filiam naturalem D. Sancii hoc nomine primi, Regis autem Lusitaniæ secundi, ad nobilitandam Villam-novam, quam pater suus Tellus Telli de Menezes fundaverat, obtinuit a socero Rege facultatem accercendi corporis sancti: qua impetrata magnificam ei ecclesiam erexit, et consecrari fecit anno MCXCV, triennio postquam ipsam Villam-novam donavit monasterio Sagumensi, ea conditione, ut ibi semper alerentur duodecim monachi Presbyteri cum Abbate seu Priore. Istic ergo sub altari majori requievit corpus S. Mantii usque ad annum MDLXV, quando Didacus de Sotto, Abbas Regalis monasterii Sagumensis (tamquam Patronus Villa-novani Prioratus a suo monasterio pendentis) per Breve Pii Papæ V, licentiam obtinuit illius transferendi in arcam argenteam valde speciosam: quam collocavit intra eamdem capellam B ad latus Evangelii, postquam particulas exinde varias partitus esset per Abbatias vicinas, et sacrum caput suo intulisset monasterio; ubi ipsum in die festi anniversario celebri concursu populorum, Indulgentiæ plenariæ illicio excitorum, frequentatur.

AUCTORE D. P.

ab anno 1195:

5 *Est Medina illa, cui vicinam Villam-novam dicit esset Mariana, Palentinæ diœcesis in regno Legionensi oppidum, distatque ab urbe Burgensi viginti milliaribus Hispanicis, paucioribus ab Asturicensi et Legionensi. In harum urbium antiquis Breviariis nihil reperisse Tamayum de* S. Mantio, *probat ipsius de iis silentium: Palentinum allegat, quod non habemus; si tamen ejusdem cum Burgensi antiquitatis est, vix dubitamus, quin similibus fere verbis descriptum habeat totidem Lectionum Officium, trium scilicet, earumque brevium, acceptarum ex principio vetustorum Actorum: quales Lectiones multæ Ecclesiæ in Gallia Hispaniaque cœperunt usurpare, postquam Actorum prolixitatem inter divina Officia importunam esse judicantes, et jam pridem solum initium eorum solitæ recitare, conficere sibi cœperunt commodioris usus Breviaria; quibus inscripserunt, vel ipsa quæ dixi principia Actorum in modicas Lectiunculas divisa, vel eorum Epitomen ad eumdem finem confectam. Ex Castella veteri ad novam* C *adjunctaque ei regna translatus aliquando* S. Mantii *cultus fuit. Nam Galesinius, citato in Annotationibus Cordubensi Breviario, inseruit memoriam* S. Mantii Martyris in Lusitania *Martyrologio suo; et consueta sibi levitate divinando addidit,* sub Maximiano: *idque non ad* XXI, *sed* XXII *Maji. Galesinium secutus est Germanici Martyrologii auctor Canisius, uti monemus sequenti die in Prætermissis. Deinde apud Reginam Sueciæ Christinam invenimus Breviarium, secundum regulam B. Isidori Mozarabes dictum, et jussu Francisci Ximenez Archiepiscopi impressum Toleti anno* MDXI, *cujus kalendario ad hunc diem simpliciter inscriptum erat nomen* Mantii Mart. *sic ut nuda videatur præscribi Commemoratio vel Officium totum de communi. Tale Breviarium habuisse debuit is, qui ad usum Ecclesiæ Basileensis prope Helvetiam, jussu Episcopi sui Jacobi Christophori anno* MDLXXXIV, *recognovit et undequaque auxit Martyrologium Friburgi Brisgoiæ excudendum: sic enim ibi legitur,* Toleti passio S. Mantii Martyris: *quod non de loco Martyrii, sed cultus intelligendum esse, habetur ex jam dictis. Gonsalvus Davila Theatri Ecclesiastici Tom. 2 pag. 250 recitat consecrationem altaris, anno* MCCLIV *factam a Benedicto Episcopo Abulensi; ubi cum aliis inclusæ dicuntur Reliquiæ* Mantii Martyris.

olim etiam in utraque Castella,

6 *Verum iste qualiscumque apud Toletanos* S. Mantii *cultus, nequaquam ipsi diuturnus fuit: nam sicuti ejus nomen abfuit a Kalendario, quod præfigebatur Missali Mozarabico, cura ejusdem Archiepiscopi Ximenez antea impressa sub annum* MD, *ita etiam abest ab eodem recuso cura Archiepiscopi Silicæi sub annum* MDLI, *nec non ab omnibus cusis ac recusis hoc seculo propriis Officiis Ecclesiæ Toletanæ. Neque in hac tantum, sed etiam in Ecclesiis Cordubensi, Burgensi, ipsaque Palentina antiquatus idem cultus est, ut patet ex Ordine recitandi Officium divinum, quem pro tota Hispania singulisque diœcesibus et ordinibus religiosis habemus excusum annis variis hujus seculi; in quo pro Cordubensi et Burgensi Ecclesia et diœcesi, itemque pro Palentina, nullum verbum præscribitur de* S. Mantio: *adeo ut videatur nihil jam de eo tota Hispania fieri, præterquam istic ubi est corpus, et in Lusitania. Hæc vero tum demum cœpit, cum desierunt provinciæ aliæ: quam ejus erga se pietatem, post tot secula reviviscentem, sanctus Martyr visus est insigniter comprobasse, quando* Theotonius Brigantinus, Eborensis Archiepiscopus, Philippo Hispaniarum Rege secundo et Portugalliæ primo suam interponente auctoritatem, sanctissimi Martyris brachium accepit, et in templo maximo Eborensi solenni pompa collocavit. *Ita Tamayus de Salazar ad diem* XV *Maji, quo inscribitur Romano Martyrologio, quia sic ad Marginem libri sui notaverat Truxillus; licet præcitata Breviaria antiqua in Annotationibus allegata, diem* XXI *signent. Georgius Cardosus in Hagiologio Lusitano* Translationem brachii Eboram, *non* corporis Bracaram (*quod nescio quo modo obrepsit nobis in Aprili inter Prætermissos*) *refert ad* XII *Aprilis, cum prolixa epitome fabularum inferius discutiendarum; et indicat eam factam esse anno* MDLXXXII; *atque in Notis describit Oden Sapphicam nostri Emanuelis Pimenta, qua reduci ad suos Martyri plaudens, inter alia sic canit*:

Ossa gemmato religamus auro;
Ore libamus cineres receptos,
Pyramis raras tibi quos reservat
Facta per artes.

Quod ad diem XV *Maji attinet, crediderim hunc esse anniversarium Translationis primariæ ad Villanovanum cœnobium, ubi (sicuti præcitato loco ait Cardosus, et iterum ad hunc* XXI *Maji) ante annos non multos, eodem vel alio die, facta fuit nova translatio corporis, in arcam argenteam, per tralucentes in lateribus crystallos, ipsa sacra ossa spectanda venerabundo populo præbituram, in parte dextra Capellæ majoris. Quandonam autem hoc Monasterium fundatum sit, et sacro isto pignore nobilitatum, libenter discemus. Interim ex Ordine recitandi Officii, sub annum* MDCXVII *Olyssipone excuso, animadvertimus, non tantum in Eborensi, sed etiam in ei vicina Helvensi ecclesia, receptum* S. Mantii *cultum die* XXI *continuari.*

D *sed cultu nunc antiquato,*

E *Eboræ autem resumpto occasione recepti brachii 12 Aprilis.*

F *Prior Translatio 15 Maji.*

7 *Porro tam ex Actis quam ex inde sumptis Burgensis Breviarii Lectionibus colligitur,* Mantium, *in Judæorum servitutem emptum vel alio casu traditum mancipium, religione Christianum, atque a Dominis suis Roma traductum in Lusitaniam fuisse. Quamvis enim Constantinus Imperator anno* CCCXXXIX *legem tulisset Constantinopoli, ut* si venerandæ fidei conscia mancipia Judæus mercari non dubitet, omnia quæ apud eum reperiuntur protinus auferantur; nec interponatur quidquam moræ, quin eorum hominum, qui Christiani sunt, possessione careat. *Quamvis etiam eamdem legem renovans Honorius anno* CCCCXVII *edixerit, quod* Judæus servum Christianum nec comparare debet, nec largitatis titulo consequi; *ipsam tamen legem eatenus parum rigide observatam fuisse indicat, quando indulgenter subjungit,* ut quos rectæ religionis participes constitutos in suo censu nefanda superstitio jam videtur esse sortita, sub hac

Fuit Sanctus Judæorum mancipium.

A hac lege possideat, ut eos nec invitos nec volentes cœno propriæ sectæ confundat; ita ut si hæc forma fuerit violata, sceleris tanti auctores capitali pœna proscriptione comitante plectantur. *Sed quod Romæ in frequentia urbana non fuerat ausa impietas pertinax, id procul ab illo orbis theatro in longinquæ peregrinationis solitudine facere non exhorruit, ea quæ in Actis describitur acerbitate. Quod scelus longe etiam fidentius patrare potuerunt, si eorum adventus in Lusitaniam accidit iis temporibus, quibus illam possidentes Suevi, aut adhuc gentiles erant, quod fuerunt ab anno* CCCCVIII *usque ad regnum Rectiarii primi Regis Christiani, anno* CCCCXLVIII *creati; aut hæresi Ariana infecti, quam circa annum* LXXX *seculi jam dicti amplexantes, non deposuerunt, nisi sub Theodemiro, promoto ad regnum anno* DLVIII, *uti ostensum die* X *Martii agendo de S. Matrona Lusitana Virgine num.* 16. *Manifestationem certe corporis non arbitramur factam nisi re Christiana prorsus restituta atque florente : eamque manifestationem non paucis post annis sequi potuit ædificatio ecclesiæ.*

occisus seculo 5 aut 6

et revelatus sec. 7

8 *Hariolari tamen videtur Tamayus, cum dicit, Julianum Comitem, templi auctorem, mortua conjuge sua* B *Julia (quod rursum hariolantis more assumitur, cum nullibi conjux ejus vocetur) factum esse monachum ac deinde Abbatem monasterii S. Michaelis, qui Concilii Toletani* XI, *æra* DCCXIII, *id est anno Christi* DCLXXV *celebrati, Synodica scripta, primus inter Abbates sua subscriptione firmavit. Quamvis enim jam desiisset Suevorum in Lusitania et Galecia regnum, sub Leovigildo Gotthorum Rege extinctum; perseverabat tamen divisio provinciarum, nec quisquam eorum qui primatui Bracarensi suberant Toletano jam dicto Concilio interfuit. Quod vero quinto sextove seculo* S. Mantii *passionem accidisse putemus, potius quam aliquo ex prioribus; ideo fit, ut quam fieri proxime potest accedamus ad tempus, quo existimamus revelatum esse corpus : tum etiam quia tribus primis Æræ Christianæ seculis, quibus in sanguine Christianorum ludebat gentilium tyrannorum immanitas, nihil tale legimus uspiam a Judæis, communi plurium scelere designatum; utpote habentibus in quo pascerent oculos animosque, quamvis suas ipsi manus non cruentarent. Sed nec quarto quidem seculo tale quidpiam adhuc invenimus; quod ipsi æque ac Christiani tunc primum respirarent; eo autem procedente paulatim opulentiores facti, insolentiores quoque adversus Christianos reddebantur, ut ex præcitata Honorii lege apparet : quæ tantum abest, ut eorum* C *compescuerit feritatem, ut denique Heraclius Imperator et Dagobertus I Francorum Rex necessarium duxerint, eos qui baptizari nollent suis Imperiis pellere, quemadmodum indicavimus* XXV *Martii, occasione S. Richardi ob iisdem Parisiis occisi. Sed prius quam porro pergamus ad refutanda figmenta, conclusioni præmissæ contraria, exhibenda sunt ipsa antiqua Acta sub hoc titulo inventa,* Passio S. Mantii Martyris, qui passus est a Judæis die XII Kalendas Junias. *Stylus inflatus simul et rudis pro seculi genio, transcribentium vitio factus asperior, benigna subinde eguit conjectura, quam sic adhibuimus, ut multa dimittentes qua vel supplere vel corrigere facile non fuit, optemus plura inveniri MSS. ex quorum inter se collatione res succedat felicius fundatiusque. Interim observa a recentioribus semper* Mancium *scribi pro* Mantio.

ex verosimiliori conjectura.

CAPUT II.

Acta ex veteri MS. D. Joannis Lucæ Cortez benigne communicata.

AUCTORE D. P.

Inter hos Martyres qui sublimi passione coronati, perpetuam vitam præsenti morte quæsierunt, Sancti Mantii religiosa passio digno est honore celebranda. Hic namque incola fuit natione Urbis Romæ.... *a* D præsertim cum Judaicæ perfidiæ repagulis duri essent, qui Domini putabant religionem non in corde credentium esse, sed carne : qui cum ad *b* Spanias in Provincia Lusitania cum eodem Beatissimo venissent, in Elborensi *c* territorio, in fundo cui nunc Miliana *d* est nomen, in *e* aggere commeantium medio constituto; cœpit sacrilega sævientium obtestatione compelli, ut fidelis famulus Christi, qui pia mente quotidianum Dei corpus sumebat et sanguinem, imperio fallentis zabuli, qui duris eorum pectoribus mortifera venena suffuderat Judaicæ superstitionis, et confessionis sumeret voluptatem. *f* Ad hæc Sanctus Mantius interritus miles *g*.... arma, galeam, vel loricam in Crucis collocans signo, confidenti sermone respondit : Falsos Deos *h* audire non possum, testis mendax esse non debeo, supplicia penitus non recuso, mortem magis quæro per quam mihi vitæ æternitas conferatur. Si confessionem quæritis, non possum aliud confiteri, nisi Patrem ingenitum, Filium a Patre genitum, Spiritum vero sanctum processisse ex uno Patre et Filio suo, unde non tres ut Patres, neque unum solitarium, et non tres : sed inde vere tres, quia unum sunt; E et vere unum, quia tres sunt.

a A Judæis in Lusitaniam ductus, b c d e solicitatur ad fidem deserendam : f g h in eaque constans

Maji T. V

10 Hoc audito *i* validiori ira zabulus suscepit servorum suorum corda succendere. Rapitur ad supplicium devotus Dei famulus; detractoque omni corporis indumento, divaricatis membris, extensus funium vinculis, innumeris plagarum ictibus verberatur; quasi veste *k* nudari possint membra quæ jam fides et confessio vestierat; quasi truces..... tisse possit, spiritus cujus promptior creverat in coronam. Ne parum esset tanta perpessus, diverso vinculorum genere omne corpus adstringitur, ut non magis illis solveretur vinculis, collo, manibus, pedibusque catenis inter vincula dura currentibus; ita accepit ferrum pedibus, ut amplius dissiparentur vincula, cum membra affectu corporeo immania cœperant ulcera sustinere; adeo ut membra vermibus pascerentur, quos ad vicem Sancti Job collectos manu in suis vulneribus recondebat. His illud adjicitur, ut ab ortu solis usque ad occasum exercendi ruris in graviorem culturam *l* pœnalis numerus addederetur. Ille autem inter hæc omnia, sancti Spiritus illuminatione provectus, cum labore suo concipiens hymnos per dies singulos transigebat; illud F adjiciens, ut sola nocte, quem tenebræ darent, paucum tunc a labore quiescens religio, fugato a se somno, salutaribus benedictionibus personaret; dum inter hæc omnia esset vultu semper hilaris, de corde securus, corpore sicut debebat affecto, spiritus, qui in hac confessione durabat, terreno liberatus de carcere, ad martyrium sibi debitum devenisset.

i dire flagellatur. k vincitur catenis, l eisque et operi rusticano immoritur

11 Hoc ab illis in summo dolore cognoscitur, in hac confessione beatum Martyrem recessisse, gementes pariter et putantes mortuum vincere, quem vivum superare nequissent. Trahitur corpus, atque ita vinculatum in vicino publico aggere parca terræ dispersione cooperit humus, ut non esset illud magis sepelire, quam prodere. Merito hujus actum, quod diu latere non poterat. Hæc ad Christianos non post multos annos est devoluta possessio, dumque tam famosissimum lateret admissum, pater-familias quidam nobilis iter agebat in aggere non longe a via, qui pro patrimonio suo, extra cogitationum exitiorumque dispendia, fortunas suas *m* expendisse videbatur. Hic cum ibidem *n* resedisset, quiescenti ei Mantius Sanctus occurrit, dormientem pulsat, vigilare præcipit, audire compellit; ita ut significatione vultus, habitudo corporis, status, ætas et vestis Martyris, inspicientibus oculis cerneretur : nomen suum publicat, notari jubet, monet, testatur comple- 5 turum

Difficilem litem habenti apparens m n corpus suum tollere jubet. o

A turum se esse promissa; omnem *o* passionis suæ ordinem prodit, martyrium loquitur, quod ex pristinæ superstitionis iniquitate, familia illius viri dissimulatione supprimebat. Negotium illius omne percurrit, præterita narrat; præsentes cogitationes lætitia revelat, futura designat; victoriam, quam nec post longo annorum tractu sperare litigator poterat, intra septem dierum spatia pollicitatur; admonet redeuntem corpus suum honoratius sepelire.

EX MS. et victoriam pollicetur. o

12 Surgens ergo non tantum e somno, quantum ex visione gloriosus, omnia in eadem possessione signa perquirit; nomen, ætatem, vultus, membra, passionem, sepulturam quærit: designatur vocibus omnium commanentium. O res mira! O fides cognita! Approbantur quæ suppressa fuerunt, quasi Martyrem Christi humana celare possit invidia. Agit gratias Deo, iter lætus aggreditur, congeminat mansiones de victoria jam securus. Nec mora. Palmæ *p* is in itineris longinquitate constituit fidem, [fidem] promissa comitatur victoria, reditus non tricatur, signa recoluntur, sepulcrum quæritur, vincula et corpus Martyris in compedibus invenitur tam integrum, ut crederes nunc sepultum: pretioso lapide B felicia membra conduntur, quæ delicati Martyris in crystalli facturam ornabat aspectus: templum non magni operis pro celeritate construitur. Statim divulgatio perquirit, devotas rures pernix fama complet, fit conventus omnium ibi, crescunt desideria pœnitentium, et vota invicem promittentium: inter quos multa beneficia, diversis quibusque in locis [divina] largitate concessa, paucis describimus, ne legentibus fastidium faciamus..... *q* Vice alia Julianus, homo nobilissimus, in gravi ad *r* Comitatum querebatur offensa: interea fecit dignam Basilicam: quippe non solum de hac necessitate liberatur, verum etiam eo tempore diversa (quod ad ipsius laudem pertinebat) in eo palatio *s* dignatus est dignitate: comitatus est Martyris voluntatem, quam obtinere promeruit: regressus avide, desideriorum membra disquirit. Ad aliam vero *t* senem, nomine Juliam, religiosæ mentis et professionis bonæ, devoluta possessio est.

p Ille integrum invenit et sepelit honorifice, crebrescentibus ad illud miraculis. q r *A Juliano per sanctum liberato* s t *et Julia matrona,* v

13 Disponens illa ingenti opere Basilicam, supra memorata sene in parte operis ambiente, devota mente consentit. Construitur Basilica fidelium *v*.... ædificia per octagonum columnarum admirabili opere disponuntur. Catechumenum *x* quoque Basilicæ superadjungitur: sancti Martyris corpus sub beato C altario consecratur. Non illic terrenum formatur aliquid, sed infinitæ ædis longe lateque spatia celsis culminibus educuntur: pretiosa atria columnarum suspenduntur ornatibus, parietes cuncti marmoribus vestiuntur, solum musivo ridenti decoratur, mirandis *y* trabibus tecta texuntur: et ne inhonoram in tam pretiosum altare fabricam quisque crederet, ligna cum ara ipsa metallis auri et argenti in sublime decorantur. Quanta illic in vasis dona, gemmarum pretiosa monilia in ministeriis, pocula paterarum divina videantur esse collata, scribi inde non expedit, quia nec beneficia possunt numerari *z* nec munera. Ne parum esset; circa Basilicam, muri in latum dispositis turribus instruuntur, ut quisque de longe conspexerit, splendidam judicet supercrevisse civitatem. Disponuntur nemora, quæ amœno commeatium vias.... Non solum in possessionibus ædificiorum circuitur, sed prope in ipso itinere ministranter inveniuntur noviter currentes aquæ, largis de fontibus manantes; adeo ut ex Martyris merito et extra prædicationem superampliationis, honore creverit tam famosa possessio. Hæc comprehensa parva de plurimis impartiens * bonorum laudibus sermo non tacuit, ne quisque, qui hunc ordinem legerit, facile judicet plura præterita fuisse quam D dicta. Hæc sunt Sanctorum digna commercia, quod zabulus vincitur, et Omnipotens collaudatur; Dominus noster Jesus Christus, cui est gloria in secula seculorum. Amen.

x *y struitur nobilis basilica.* z

ANNOTATA.

a *Existimo deesse aliquid. Interim hic desinit prima lectio Burgensis Breviarii, et sequuntur aliæ duæ, quarum finem distinximus* **

b *Breviarium* Hispanias: *sed usitata medii ævi aphæresis est in MS.*

c *Ferrarius in Lexico geographico ejusque locupletator Baudrandus*, Elboram *distinguunt ab* Ebora, *quasi illa fuerit urbs olim Episcopalis ad Tagum in Castella, hodie nuncupata* Talavera la Reina, *ad fluvium Tagum, decem leucis infra Toletum notata in tabulis: sed ex hac tam antiqua legenda erroris convincuntur.*

d *Didacus de Rosario appellat ex Eborensi Breviario* Castra-Malliana, *quod forte verum ex antiquitate Romana nomen est.*

e *Breviarium* Itinere. *Romanis autem via publica nominabatur* Agger, *ut in Actis S. Servatii* 13 *Maji ex Gregorio Turonensi num.* II, *ubi ille* ad Aggerem publicum *sepultus dicitur.* E

f *Hic desinunt tres Breviarii lectiones.*

g *Deest aliquid, quod legi in MS. non potuit, sicut etiam in mox sequ. §.*

h Falsos Deos *colendos Judæi non asserebant, sed Auctor eo modo loquitur, quem passim legebat in Actis Martyrum a tyrannis Gentilibus cruciatorum.*

i *Hinc sumpta occasio fingendi* Validium Præsidem.

k *MS.* Vestis nudari possit membra.

l *Mallem legere,* ut exercendi ruris in graviorem cruciaturam pœnale munus adderetur.

m *Ex sequentibus apparet, homini huic litem fuisse pro jure suo tuendo: et sic in Breviario Eborensi, dicitur,* homo lite quadam diuturna detentus.

n *MS.* Recessisset.

o *Ibid.* Possessionis.

p *MS.* Palmenis in itineris longinquitate constituens fidem promissa comitatur, victoria obtinetur.

q *Verosimile est nonnulla hic subjuncta miracula, quæ librarius prætermisit.*

r Comitatus *in illius ævi scripti idem est quod* Curia regia. *Interim Breviarii Eborensis compilator hinc sumpsit occasionem inducendi* Comitem Julianum, *intelligens fortassis eum, qui filiæ suæ illatum a Rege Ruderico stuprum est ultus initio seculi* 8, *inductis in Hispaniam Mauris.* F

s *In MS. additur,* plenarum.

t Senex *hic videtur poni pro* Domina, *Hispanis* Segnora: *in Breviario Eborensi,* Religiosa Matrona. *Tamayo prædicti* Juliani conjux.

v *Deleo reperta in MS. hæc verba,* Juguntur beati fontis; *interim eorum sensum hunc suggerit Breviarium Eborense,* Basilicam construxerunt..... cum xysto, quod largo fonte subterraneis canalibus deducto, rigabatur.

x *MS.* Caticuminum.... subter adjungitur: *sed ad* Catechumenium *(quod media ætas* Caticuminum *scripsit) ascendi, non descendi debuisse, ipsoque nomine significari porticus ecclesiæ superiores, more suo erudite ostendit Cangius in Glossario.*

y *MS.* Cratibus. z *Ibid.* Mirari.

* *Ibid.* Impatiens bonarum.

CAPUT

A

CAPUT III.

Rejiciuntur fabulæ, S. Mantio affictæ posterioribus seculis.

Fabulæ Breviario Eborensi insertæ

V*idisti, lector, antiqua Acta; nunc etiam vide fabulas quas imperiti vulgi loquacitas, et posterorum nimia credulitas illis admiscuit. Apparent eæ primum vulgari lingua in Legendis per Hispaniam impressis, quarum una apud nos est, post alias plures excusa Hispali per Joannem Cromberger anno* MDXXXII *et hanc quinquennio post Laurentius Padilla inseruit Catalogo Sanctorum Hispaniæ. Apparent deinde etiam Latine in Breviario Eborensi anni* MDXLVIII, *cum augmento fabulositatis non minimo, distributæ in Lectiones, quas postea in linguam Lusitanam vertit Fr. Didacus de Rosario inseruitque historiis ac vitis Sanctorum, excusis anno* MDLXXXV. *Lectionum istarum, quæ novem sunt, hoc est exordium:* Inter Christi Martyres, qui sanguine laureati perpetuas coronas meruerunt, Beatissimi Mantii felix passio tanto ampliori honore nostræ urbi celebranda est, quanto peculiarius prædicatam sus-
B ceptamque Christi Jesu fidem, ex ipso statim nascentis Ecclesiæ exordio, illi debemus. *Dicitur deinde, verbis aliquanto prolixioribus, sed sensu iisdem, quod* Mantius Romanus, cum Romanis in Judæa agens, cum Hebræorum turba intranti Domino in Jerusalem obviavit, ejusque discipulus factus cum ceteris in cœna recubuit, atque Apostolorum pedes lavanti ministravit, et vivum a mortuis conspexit, tum Spiritu sancto inflammatus, perrexit ad ulterioris Hispaniæ fines; cumque Eboram devenisset, et fidem prædicans, multosque convertens, ac sacramenta intra urbem extraque ministrans, in gentilium oculos odiumque incurrisset, adductus fuit ad Præsidem Validium; *eaque et alia plura passus, quia Deos nolebat adorare, quæ Florus ipsum dicit sustinuisse a Judæis. Solum ubi in Actis dicitur* exercendi ruris graviori cultura pressus, *ibi legitur,* in latomiis saxis cæmentisque cædendis in opus publicum a mane usque ad noctem fatigari solitus; denique inter tormenta expirasse, et in sterquilinio jacuisse inhumatus, donec mutata loci facie in oblivionem veniret sic abjectum corpus.

faciunt Christi discipulum,

15 *Vide ut occasione Judæorum, in veris S. Mantii Actis commemoratorum, infelix hæc machina assurrexerit; qua Roma Hierosolymas, atque inde Eboram adduceretur Mantius; et quidem ex ipso discipulorum*
C *Christi collegio; non jam homo laicus, cujus magna laus esset posthabito impiorum Dominorum respectu Sacramenta frequentare Christiano more, in regione jam pridem illis assueta; sed ipsorum minister Sacramentorum, adeoque Sacerdos, fidei prædicandæ causa profectus ad gentes, quæ nihil de ea ante hac inaudierant. Consequens porro erat, ut talis tantusque Apostolus fingeretur sub aliquo Romano Præside ea passus, coram Tribunali, in publico Eborensi foro, quæ passim de variis Martyribus leguntur: fabricatum est etiam Præsidi illi, qui tam valide Christianos torqueret, congruum nomen: eademque opera factum est, ut Lusitania crederetur inter primas, non tantum suscepisse Christi fidem, sed eamdem Martyriali sanguine subsignatam vidisse. Huic porro tam ruinoso et nulla verosimili auctoritate nixo fundamento, inædificantes quidam, sibi aliisque persuaserunt,* S. Mantium *fuisse* primum Episcopum Eborensem: *asseverandi quidem fiducia tam magna, ac si testatissimam loquerentur veritatem; veri autem dissimilitudine tam evidenti, si quis advertere voluerit animum, ut quæ non ita pridem dici credique cœperunt de S. Petro, Ratensi Martyre, tamquam primo Episcopo Bracarensi (qui forte nec Episcopus quidem magis fuit quam Mantius) sub Nabuchodonosore in Hispanicum exilium relegato, ibidemque ad vitam per S. Jacobum Apostolum suscitato, quæque ad* XXVI *Aprilis explosa a nobis sunt; non magis absona videri possint, quam ista de* S. Mantio *Martyre.*

sub Præside Validio martyrizatum

Addunt alii fuisse Episcopum Ebor.

D

AUCTORE D. P.

16 *Non ita absurdum, imo ei quod de S. Wernhero, Wesaliæ a Judæis occiso* XIX *Aprilis narravimus quadamtenus simile, est apud Tamayum; ubi dicit, quod* prope forum Eborense est pila quædam parva, inclusa cellulæ, positis circum cratibus ferreis et lampade appensa, quam mortales religiose ac pie venerantur, quod ei pilæ alligatus fuerit Christi Martyr cum flagellis cæderetur. *Vereor tamen ne hæc persuasio ortum habuerit ex ea fictione, quæ de Martyrii loco et modo ut diximus, recentius obtrusa est credulo vulgo, jam pridem oblito veræ causæ, quæ longe forsan alia talem istius pilæ venerationem induxit, cum* S. Mantio *commune nihil habens. Nihilo melius fundatum videtur, quod opinatur Trugillus; scilicet in hujus Sancti honorem, plurimas tota Hispania feminas appellari* Mentias. *Nec enim a* Mantio *dicitur* Mentia, *sed usitata plerarumque gentium in nominibus propriis aphæresi prioris syllabæ, idem est quod integre diceretur ac scriberetur* Clementia: *quomodo ipsum* Mantii *nomen (si vere Romanæ aut originis aut linguæ Sanctus fuit) usurpa-*
E *tum esse pro* Amantio *libenter crediderim: nam hoc nomine plures etiam Sancti in Italia dicti inveniuntur, ac nominatim* S. Amantius *ecclesiæ Tifernatis Presbyter, die* XXVI *Septembris recolendus; et mense Aprili die* VIII, S. Amantius *Comensis Episcopus, qui ambo seculo* V *floruerunt; ut taceam varios variis locis Martyres, et Gallicanos ejusdem nominis Sanctos, in nostro opere commemoratos.*

in foro ad columnam cæsum,

a quo passim nominentur Mentiæ;

17 *Quia autem fabulæ, similiter ac devolutæ per nives pilæ, crescunt identidem, forma tamen non semper eadem; ideo qui toti antiquitati solum fuerat notus ut Martyr, et hoc solo titulo colendus olim proponebatur, cœpit* Episcopus *dici et credi, æque ac plerique alii ex primis, Christi et Apostolorum discipulis. Quis enim dubitaret, cum de Sacramentis ab eo administratis meminissent Breviarii Lectiones? Ergo etiam Mariana noster persuaderi potuit, ut cap.* 5 *libri* 4, *agens de Christianis sub Trajano interemptis, ita scriberet:* In his fuit Mantius, Eboræ in Lusitania primus Episcopus, in Æmilia quidem natus, ut nonnulli perhibent, atque unus ex septuaginta Christi discipulis. *Habemus nos varios horum Christi discipulorum Catalogos; sed nusquam* Mantii *nomen, aut aliud ipsi vicinum invenimus.* Romanum *cum diceret Eborense Breviarium; quid causæ fuerit, ut* de Æmilia natum *dicerent*
F *ii, quos Mariana secutus est, non divinamus.*

unum ex 70 Discip.

in Æmilia natum,

18 *Pseudodextrini Chronici et similium quisquiliarum sub nomine Juliani fabricator, grandius adhuc aliquid producturus in medium, gemino nomine* Memmium Mantium *commentus est, Gallis Hispanisque communem Sanctum; qui tamen apud hos constanter* Mantius, *apud istos vocetur* Memmius, *et pro utrisque ordinatus Episcopus ab Apostolis, primum Cathalaunicam in Gallia fundarit Ecclesiam, deinde transgressus in Hispanias Eboræ prædicaverit atque obierit. Quod commentum adeo placuit Lusitanis, ut ne soli Eborenses hoc primo Episcopo gloriarentur, eidem contenderint etiam primum locum in Olisiponensi cathedra dandum. Imo Rodericus de Acunha conatur probare, etiam antequam S. Jacobus Apostolus veniret in Hispaniam, Lusitanos suos fuisse a* Mantio *fidei Christianæ rudimentis imbutos, statim a martyrio S. Stephani. Contra hunc acriter Tamayus insurgit, contradictionis etiam arguens Juliani Petri Chronicon, in quo dicitur Sanctus a S. Clemente ad fidem prædicandam missus, primo eam Hispanis, deinde Cathalaunis annuntiasse. Sed nihil novum est fabulas fabulis adversari; easdem vero hoc loco confutare operosius superfluum et importunum foret, cum id fieri debeat proprio die* S. Memmii, *Episcopi Cathalaunensis*

et eumdem qui Gallis est S. Memmius Ep. Catalaun.

A *lunensis, in sua Sede mortui ac sepulti Augusti mensis die* v; *ubi etiam agendum de tempore missionis ejus, verosimilius ad seculum Christi* III *referendæ, ut de pluribus Galliarum Apostolis jam sæpe dictum.*

denique civem Cæsenatem.

19 *Finieram, plenus nausea atque fastidio, ex tot ineptiarum cruditate collecto, cum ex Italia nuntiatur, Cæsenates laborare, ut* S. Mantium *civem suum fuisse probarent, eique ut soli cultum in suis ecclesiis proprium impetrarent. Hoc autem tanto magis novum et inexpectatum accidit, quod pridem in manibus nostris esset Cæsenæ Chronologia, a Fr. Bernardino Manzonio de Cæsena summo collecta studio, et anno* MDCXLIII *vulgata; Titulus autem secundus primæ partis,* Sanctorum ac Beatorum civitatis Cæsenæ recensio *est; secundus,* Enumeratio civium Cæsenatum, ad Pontificias infulas aliasque ecclesiasticas dignitates assumptorum. *Hic ergo auctor, cum in suæ patriæ laudem congerat quidquid etiam populari incertaque traditione in utroque genere circumfertur, si, quod nunc prætenditur, antiquissimus fuisse ejus Sancti veluti gentilis inter Cæsenates cultus, idemque Episcopus Eborensis habitus, non omisisset eum sub utroque titulo collocare. Aiunt quoque hanc suam opinionem confirmari ex Pisano Chronico.* B *Varia sub hoc nomine Ughellus edidit Tomo 3 Italiæ* D *sacræ, alia autem Pisana Chronica alibi edita extare non puto. In nullis* Mantii *nomen occurrit. Quod illuc trahi possit est insulsa quædam laciniа, ex quodam Romano MS. propter historiæ quam percurrit universalitatem Pantheon dicto, et sub Clemente IV circa annum* MCCLXVI *inter secretariæ Pontificiæ libros reperto, quæ continet narrationem multis locis apocrypham, de adventu S. Petri Antiochia Pisas ac deinde Romam,* comitantibus discipulis Marte, Apollinare, Martiale, et B. Dionysio aliisque compluribus. *An hic pro* Marte, *omnibus ignoto qui forte irrepsit loco* Marci, *Cæsenates conjectent legendum* Mantium, *ignoramus; nec porro aliud invenimus quod favere dictæ eorum prætensioni possit. Fortassis, quia nomina quarumdam ejus urbis familiarum aliquam cum nomine hujus Sancti habent affinitatem, excogitata est hæc stropha, plaudentibus* Manzoniis, Manziniis, Mancinis *et* Mancellis; *sed recentissima illa est inventio, utpote ignota Fr. Bernardino, qui ipse quoque ex* Manzoniis *erat. His autem visis, speramus mutanda consilia, et certis magnisque Ecclesiæ suæ Sanctis contentos fore Cæsenates.*

E

DE S. ORTARIO ABBATE

LANDELLIS IN NORMANNIA.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

Acta ex Officio proprio, cultus, ætas vitæ, distinctio a S. Gualterio Pontisarensi.

ANTE SEC. VI

Sepultus in capella propria,

Landellensis *Parochia in Constantiensi extremæ Normanniæ diœcesi, haud procul a Viria flumine, Patronum agnoscit* S. Ortarium: *quem eo loci Abbatem fuisse habet traditio incolarum. Non est ibi nunc quidem monasterium ullum, sed nec fuisse aliquando superstitibus reliquiis ostendi potest: solum in cœmeterio ipsius ecclesiæ ac circumcirca inveniuntur grandiores lapides complures variarum formarum, qui a majori aliqua mole residui, suspicionem faciunt Landellensem Dominum, Abbatiæ S. Severi leuca una distantis fundatorem, ad novam illam fabricam avexisse materiam, quæ Landellis stabat aut jacebat otiosa. De* S. Ortario *quod ibidem sepultus fuerit clarius demonstratur: cum in Constantiensis diœcesis libro* C *matriculari, circa annum* MCCLI *scripto, dum de prædicta parochia sermo est, ita legatur:* In dicta parochia sunt duæ capellæ, juxta ecclesiam sitæ (*ita scilicet ut una ad dextrum sit, altera ad sinistrum latus, ab ea tamen separatæ et ad cœmeterii oram extremam*) quarum una est de Beata Virgine. Ibidem est alia capella, in qua corpus B. Hortarii jacet: et conjunctæ sunt dictæ capellæ ecclesiæ, *id est ab eodem a quo ecclesia Presbytero administrantur: ita nos docuit epistola quædam D. Michaelis Jovenne, ibidem Curati, et R. P. Petrus Champion Societatis nostræ, qui post illam scriptam locum ipse adiit, et omnia ita se habere coram notavit.*

celebriter colitur per Normanniam.

2 *Porro non istic tantum: sed in quam pluribus aliis Normanniæ ecclesiis celeberrimus est hujus* S. Ortarii *cultus, idque ad hunc* XXI *Maji, vel etiam solennius in Pentecostalibus festis, cum magno peregrinorum advenarumque concursu: nominatim in vico* Estaveaux *dicto, haud longe ab urbe Cadomensi trans Ornam fluvium. Accidit autem ut sub annum* MDCXXXVII *Plessiacensis cœnobii Supprior, ante annos viginti in eam curam intentus, ut cognosceret quis qualisve esset* Sanctus Ortarius, *ad vicum prædictum mitteretur, habiturus de eodem Sancto sermonem. Cui parando ne materia deforet, oblatum eidem est vetus ipsius Sancti Officium, non ita pridem descriptum ex antiqua membrana, cujusdam parochialis ecclesiæ, sesqui leuca a Novoburgo distantis, a quodam ipsius Plessiacensis cœnobii Subdiacono; quem Parisiis redeuntem, et multos peregrinos* S. Ortarii *honorandi causa collectos in dicto vico intuentem, pius quidam zelus commonuerat, ne prætermitteret eam occasionem propius aliquid de* S. Ortario *cognoscendi. In hoc Officio secunda et tertia Lectio præcipiebantur hujusmodi.*

LECTIO II *Duodennis factus monachus,* F

3 Ortarius, nobilibus parentibus ortus, ab ipsa infantiæ suæ ætatula semper frequentans ecclesiæ catholicæ limina, desideravit monasterium, dilexit monachos, amavit præ omnibus Christum. Nam cum liberalibus disciplinis puer institueretur, divina benedictione præventus, duodecimum ætatis annum attingens, relictis parentibus, monachus efficitur. Brevi in tantum profecit, ut ceteris admirationi esset. In hoc itaque degens monasterio, insistebat jejuniis et vigiliis, attentius super omnia humilitatem servans. Cibum, quem accipiebat a monastico Præposito, latenter egentibus tribuere procurabat; sæpiusque veste sua exutus, nuditatem eorum studebat operire. Cujus virtutibus invidens diabolus, B. Ortarium variis tentationibus aggreditur: quas oratione et jejunio vincebat. Cum ergo non posset eum a Dei servitio deflectere, cœpit saltem insequi prælio corporali, et aliquando eum [mulctabat] verberibus, aliquando in portentosis et monstruosis formis ad eum deterrendum apparebat.

virtutem insignem assequitur:

Divinitus dirigitur Landellas:

4 Non est prætermittendum, quod cum Abbas Landellensis monasterii e corpore esset abiturus, B. Ortarius in somnis est admonitus, ut ad officia funeris illi Patri præstanda properaret. Cumque ad fores ejus pervenisset, vidit cœlestium agminum choros sanctæ illius animæ occurrere, eamque cum ineffabili gaudio ad cœlum deducere. Mox vir Dei Ortarius ad cellam ingreditur, ubi corpus sancti Abbatis

A batis examine jacebat; Fratribusque debita obsequia decantantibus, ejus funus curat. Peracto sepulturæ officio revertitur ad monasterium suum: at monachi, penes quos jus erat de eligendo Abbate, uno omnium ore Ortarium in Abbatem designant. Quod cum Ortario nuntiaretur, timens ne sub tanto pondere deficeret, sexto milliario a monasterio ad cujusdam montis rupem se latitavit. Quæritur autem, et cum a nullo inveniretur, de revocanda electione decernitur. At dum eligentium corda in ambiguo versarentur, audita est vox desuper dicens, Elegit Deus Ortarium: ecce enim in rupe proximi montis orat, ibique illum invenietis. Mittuntur ad montem Fratres: et Ortarius, cognita Dei voluntate, onus constanti animo suscepit.

ubi Abbas electus

eductusque e latebris,

5 Factus igitur Abbas anno ætatis suæ quinquagesimo, incredibile memoratu est quanta vitæ sanctimonia floruerit. Mulierum colloquia, tamquam vitiorum somina, magno studio fugiebat: tanta vero erat abstinentia, ut panis hordeacei, quem ipse suis manibus conficiebat, non nisi unciam unam in cibum sumere diceretur: et cum præter aquam nullum omnino potum admitteret, ea ipse tertio quoque die parcissime utebatur. Vestes ei saccus et cilicium: subtus tunicam, super B nudo corpore, catena cingebatur. Nec defuerunt ei miracula, quæ sanctitatis ejus non dubia essent documenta. Quædam puella nobilis, manus aridas et debilia habens genua, ad eum venit; cadensque ad pedes ejus, sibi restitui petiit. Ille humi se prosternens, Dominum rogat: inde surgens, manus et genua puellæ benedicto oleo perungit: illa, Christi benignitate, mox revalescit. Subsequenti tempore quamdam feminam, lepræ vitio aspersam, ita emundavit, ut pristinæ infirmitatis vestigia minime apparerent in ea.

Lect. III Prælaturam gerit in magna vitæ austeritate.

et miraculis claret.

6 Crevit hinc fama sancti viri, et in omnem regionem illam pervagata est, ita ut mire eum venerarentur: permulti quoque mundo valefacientes ei adhæsere, ut disciplinis ejus instruerentur. Eximia erga virginem Mariam devotio in eo reluxit, ut in ejus honorem prope suum monasterium pulchrum sacellum ædificaverit, ubi cæcis visum, surdis auditum, claudis gressum; multaque infirmitatum genera patientibus, Christo invocato, sanitatem restituit: magnam quoque catervam captivorum de oblationibus redemit devotorum. Inerat ei magnum animarum salutis desiderium, quare quam plurimos infideles ad fidem convertit. His virtutibus et aliis miraculis B. Ortarius ad maturam pervenit ætatem.

D. Virgini oratorium extruit,

C 7 Anno igitur ætatis nonagesimo octavo, sentiens finem vitæ suæ apppropinquare, in oratorium suum, quod sacræ Virgini Mariæ dicaverat, orationis causa secessit. Ibi gravi correptus morbo, ad se tamen vocatis Fratribus, quos ad caritatem, pietatem, virtutesque omnes adhortatus est, decimo septimo Kalendas Maji, clarus miraculis, migravit ad Dominum, et sepultus est in dicto oratorio. Sed quanta Dominus per servum suum ostendere dignatus est miracula, longum est ire per singula: nam multi a diabolo vexati, liberati sunt; et quicumque habens infirmitatem, devoto animo et promptissima voluntate ad ejus sepulcrum expetierit sanitatem, lætus redit ad domum suam cum magna hilaritate. Ad illud sacellum, dicta die XVII Kalendas Maji, adire solet quotannis frequens populus, et podagricos, qui eo deducuntur, B. Ortarii opem experiri ferunt.

in eoque mortuus ac sepultus

15 Aprilis honoratur,

8 *Ergo contra podagram præcipue usurpata videtur populorum erga hunc Sanctum devotio; quam ut virtutum miraculorumque ejus scientia plenior excitaret, putamus scriptam a principio fuisse uberiorem Vitam; cujus solum compendium Lectiones hæ habeant. Etenim in Responsoriis Antiphonisque, quas æque ex Vita prima sumptas non dubitamus, occurrunt aliqua in hisce* D *Lectionibus prætermissa, quorum historica fragmenta, ne pereant, hic subjiciemus.* B. Ortarius amans præ omnibus Christum, oblita cognatione parentum, festinus tetendit ad monasterium. Inspirante Spiritu sancto ad pedes Abbatis corruens, cum magna humilitate habitum postulavit. Abbas considerans sinceritatem cordis ejus suscepit in monachum, et instruxit eum quasi bonus pater filium suum. Beatus Pater Ortarius, sacris Religionis vestibus indutus, in dies magis ac magis in amore divino flagrabat, et abstinentia terrenas cupiditates superabat. Vir inclytus Ortarius, Confessor Domini gloriosus, cœlesti rore perfusus, terrenas cupiditates pedibus subjecit: tantæ fortitudinis fuit, ut cunctas animi perturbationes superaret. Tanti silentii factus est, ut non nisi opus esset loqueretur. Pauperes omnes litteris demandabat, quibus clanculum præbebat alimoniam: nemo unquam miser ab eo sine eleemosyna discedebat. Ecce vir egregius, qui numquam est lapsus verbo, et non est stimulatus in tristitia delicti. Ecce virum admirabilem, quem * homines propter invidiam circumdederunt in deserto: sed numquam superari potuit. Ideo dedit illi Dominus hereditatem suam: panem ipsius imprimis paravit in satietatem. Beatus es, Confessor Dei Ortari, quia cum Sanctis gaudebis, et cum Angelis exultabis in æternum.

contra podagram Patronus.

AUCTORE D. P.

Alia Vitæ fragmenta ex Responsoriis etc.

* *et dæmones*

E 9 *Hactenus ipsa verba Officii proprii, cujus forma omnino singularis est, nec exiguam præfert antiquitatem: nam ad Matutinum, post Invitatorium Hymnumque, unicum præcipitur Nocturnum, sub unica Antiphona ritu Paschali: sequuntur autem Lectiones tres, quarum prima continet Lectionem Evangelii secundum Lucam,* Sint lumbi, *cum Homilia S. Gregorii Papæ quod sane præter morem est Officiorum de sanctis alibi observari solitum: Secunda et tertia Lectio superius integre notata est. Omnibus autem Lectionibus etiam ultimæ subnectitur proprium de Sancto Responsorium, ac denique cum Hymno,* Te Deum, *concluditur Matutinum. Habemus plurima variarum ecclesiarum Gallicanarum impressa antiquitus Breviaria, sed in nullo eorum similem formam hactenus observare licuit, ut merito inde videamur conficere, ipsum esse iis omnibus vetustius: quod etiam suadet prolixitas Lectionum: quas nisi ex pleniori vitæ historiæ acceptas verbotenus arbitraremur, haberemus occasionem suspicandi, Officium esse compositum in eo monasterio, in quo monasticum habitum assumpsit Sanctus; nunc vero quod non possumus de Officio dicere, F auderemus affirmare de Vita, eo quod in principio Lectionum expresse dicatur,* In hoc itaque degens monasterio; *nisi rursum appareret τὸ* hoc *referri ad aliquid in hac epitome brevitatis causa omissum.*

peculiaris et veteris Officii proprii,

10 *Potius igitur dixerim et Vitam et Officium ex eo fluxisse loco, ubi nunc ejus sepulcrum visitur, et olim requievisse corpus nemo dubitat; et ubi, deperditis quamvis litterarum monumentis, per fidelem memoriæ traditionem eadem narrari omnia, quæ supra in Lectionibus inveniuntur descripta, asseruit ipse loci Parochus. Hic Lectiones, simili qua Plessiacensis Supprior eas habuit, occasione nactus fuit, ex eodemque fonte unde Estavallenses acceperunt, videlicet ex parochiali circa Novoburgum ecclesia, ubi ipsus recitantibus supervenit quidam Franciscanus, et multitudine ad festum accurente motus petiit describendas.* Landellis *sane, uti jam diximus, juxta ecclesiam capella seu oratorium est* S. Mariæ, *quale ab* Ortario *extructum, et in propriam sepulturam electum, docent jam prolatæ Lectiones. Quod autem jam non amplius* XVII *Kalendas Maji festum ejus agatur, sed* XII *Kalendas Junii aut in Pentecoste: id crediderim factum occasione translationis, ex oratorio S. Mariæ in aliud, ex altero ecclesiæ latere sub ipsius proprio nomine erectum; cum traductis ad fidem Christi Normannis*

Novoburgo accepti.

Obiit 15 Aprilis translatus 21 Maji

AUCTORE D. P.

A *Normannis, Christiana religio ibidem diu multumque pressa, reflouresceret. Ejus rei testis etiamnunc est lapidea arca, vacua illa quidem sacris ossibus, ab eo tempore quo debacchata per Galliam est exorientium Calvinistarum rabies; sed tamen ab omni retro memoria in honore habita, tamquam sepulcrum* S. Ortarii, *atque epigraphen etiamnunc talem incisam repræsentans vernacula lingua,* CY GIST LE CORPS DE MONSIEUR S. ORTAIRE. Hic jacet corpus Domini Sancti Ortarii.

Videtur ante Francos in Gallia floruisse:

11 *Imago ipsius, valde antiqua, in habitu monastico eum repræsentat, cum potentia seu bicipiti pedo: quale apud Orientales magis in usu fuit, apud Occidentales vero eos dumtaxat, qui vivendi ordinem canonemque monasticum immediate et Oriente acceperunt. Hinc magna Sancti illius vetustas colligi potest, multoque etiam certius, ex eo quod ipse* S. Ortarius *num.* 6 *superius dicatur*, quam plurimos infideles ad fidem Christi convertisse: *id enim ea sapit tempora, quibus paganismi reliquiæ multæ tota Gallia adhuc supererant, non dico sub Francis Regibus, sed sub Romanorum Imperatorum Præfectis ante adventum Francorum. De præsenti ejus cultu ita scribit prælaudatus Curatus, Parochiam illam circa annum* MDCXL *adeptus gubernandam,* Dies festus eodem quo dies Dominica cultu

magna populi devotione colitur.

B apud nos agitur XXI Maji (*quem credimus Translationis fuisse, et quidem in Pentecostalibus festis peractæ, ut propterea aliqui religionem suam eidem festo alligatam retinuerint, ad majus commodum rusticanæ plebis*) Invocatur contra paralysim, arthriticos morbos, et quascumque membrorum infirmitates. Populorum autem erga hunc Sanctum devotio tanta est, ut uno quandoque anno viderim ipse plures quam quadraginta processiones, multaque narrantur miracula, sed per nudam traditionem, nullo desuper scripto confecto: adeoque per totam Normanniæ provinciam diffusa est veneratio S. Ortarii, ut sub ejus nomine plurima inveniantur sacella et altaria, ad quæ recurrentibus æque ac Landellis promptus in vota venire creditur Sanctus, et gratias miraculosas conferre.

12 *Porro is per quem Lectiones de* S. Ortario *primum accepimus, Plessiacensis monasterii Supprior, cum in animum induxisset suum, fieri non posse, ut adeo celebris in Normannia Sanctus locum nullum haberet in duobus Martyrologii Gallicani tomis (quod esse opus absolutissimum credebat, contra quam nos experiamur utendo) nec tamen in illo reperiret* S. Ortarii *nomen; constituit totum denuo recognoscere, si forte ejus memoriam sub alio nomine latentem inveniret. Ergo die* VIII *Aprilis prolixissimum S. Gautherii Pontisarensis Abbatis elogium ex Vita acceptum inveniens, in eoque observans quædam vitæ aut virtutum capita, non absimilia ab iis quæ in lectionibus inveniebat de* S. Ortario; *statuit apud se eumdem esse* Gautherium *et* Ortarium, *atque binominem fuisse Sanctum: suæ autem opinationis motiva collegit scripto quod apud nos est, una cum Officio missum a R. P. Cellotio, circa annum* 1640 *Rectore Collegii nostri Rotomagensis. Qui idem cum ipsum communicasset Martyrologii Gallicani Auctori Andreæ Saussayo, obstupuit ille audacis conjecturæ novitatem inexpectatam, rescripsitque nulla ratione sibi factum eo scripto probabile, quod possent in eamdem personam conflari* Ortarius *atque* Gautherius; *judicium tamen velle suspendere, dum ex parochia quadam, leucis sexaginta et pluribus dissita Parisiis, ubi* S. Ortarius *Patronus colitur, accepisset promissa sibi illius Acta, quæ an sint ab Officii lectionibus diversa necdum scimus, et, si sint, nancisci optamus.*

D *Qui eumdem cum S. Gauterio Pontisarensi credidit,*

neutrius Acta integra vidit.

13 *Credimus autem, quod si Plessiacensis Supprior pro Saussayano elogio ipsam antiquam S.* Gautherii *Vitam legere potuisset, non fuisset tam disparata copulaturus, ut quem Officii Lectiones dicunt electum successorem ejus Abbatis, ad cujus funus curandum cœlitus* E *fuerat accersitus; crederet eum esse posse, qui in Vita num.* 5 *dicitur postulatus ex Resbacensi monasterio Abbas, a Fratribus,* instinctu et providentia Dei juxta Pontisaræ castrum monasterium quoddam construere exordientibus, *ne Sarabaitarum instar extra cujusquam obedientiam viverent. Prior antequam manus admoveret regimini, per alterius mortem vacanti, in rupem haud procul dissiti montis fugit, et inde protractus humiliter suæ acquievit electioni, ad extremum usque spiritum curam monasterii gerens: posterior, in ordine Pontisarensium Abbatum nulli secundus, gestam aliquammultis annis Præfecturam deseruit, Cluniacum secedens; indeque Rothomagensis Archiepiscopi instantia reductus, identidem oneri subduxit humeros, modo in crypta monasterio vicina latitando, modo Romam proficiscendo etc. ut pluribus in Vita ejus legere est. Hæc autem sufficiunt ut nominibus, locis, temporibusque credamus fuisse diversissimos.*

C

DE S. FLORENTINO ABBATE,

F

ARELATE IN GALLIA.

SYLLOGE HISTORICA.

Acta, Epitaphium, et monasterium ejus.

ANNO DLIII. *Cultus.*

Compendium in Lectionibus,

E*xtant Officia propria Sanctorum Ecclesiæ Arelatensis, anno* MDCLVI *excusa, in quibus præcipitur festum* S. Florentini Abbatis *sub ritu duplici celebrandum; et ex Annalibus Ecclesiasticis et ex Chartulariis Arelatensibus ista in secundo Nocturno recitantur.* Florentinus monachus, doctrina et sanctitate clarissimus, primus præfectus est Abbas monasterio regio Arelatensi, quod tempore Vigilii Summi Pontificis Childebertus primus Francorum Rex ædificavit. Ejus corpus anno quinto supra tricesimum, post animæ transitum, multa et insignia miracula edidit. Ex eo autem cœnobio jam dudum advectum, Constantinus Abbas illud honoris ergo in ecclesia sanctæ Crucis, quæ sita est in antiquo suburbio Arelatensi, collocavit, et sepulcro marmoreo condidit. Hilarianus monachus Sancti hujus elogium, a Januarino item monacho heroicis et acrostichis versibus conscriptum, sculpsit in marmore: atque ita tanti viri monumentum, ex variis hujus antiquæ urbis sæpe dirutæ reliquiis, in hæc tempora integrum remansit. Cum vixisset Florentinus annos plus minus septuaginta, præfuissetque illi cœnobio annos quinque et menses totidem, migravit ad Christum pridie Idus Aprilis, anno duodecimo post Consulatum Basilii Junioris. Ejus vero festum Arelate duodecimo Kalendas Junii magna populi veneratione colitur, quo ejus ossa in dictam ecclesiam sanctæ Crucis translata fuerunt. *Hæc ibi. Evangelium tertii Nocturni incipit:* Nolite timere pusillus grex. *Oratio communis de Abbatibus, Præscriptus*

annus

A annus duodecimus post Consulatum Basilii *convenit in* annum Christi quingentesimum quinquagesimum tertium. *Ad diem* XII *Aprilis, quo dicitur mortuus, inter Prætermissos de eo egimus; quando et statua ejus argentea in processione defertur. Utroque die ejus meminerunt Saussayus, et Ferrarius. Ille vero etiam in Supplemento suo, ad* XXII *Martii, ita scribit,* Recolitur Arelate inventio et elevatio S. Florentini Abbatis, cujus est ibidem solennis depositio pridie Idus Aprilis. Translatio autem XII Kalendas Januarii, *sed lapsus hic calami est, et scribendum,* Junii.

ex veteri Epitaphio sumptis,

2 *Omnis quæ de hoc Sancto haberi potest notitia, desumitur ex sepulcro ingenti marmoreo, quod hodiedum extat in sanctæ Crucis Parochiali ecclesia. Primus hoc in lucem protulit Petrus Saxius in suo Pontificio Arelatensi, ad vitam S. Aureliani Episcopi : ex quo illud transcripserunt Cæsar Baronius et Carolus le Cointe in Annalibus suis, uterque ad annum* 553, *cum eisdem fere quæ apud Saxium sunt mendis, quæque oculata fide corrigenda monuit illius ecclesiæ Curatus D. Masson, singulos apices accurate scrutatus : quod rursus post eumdem per se fecit noster P. Carolus Faber, et correctiones easdem omnes iterum suggessit. Acrostichis, versibus prænotata, habet hæc verba,* Florentinus Abbas hic in pace quiescit. Amen. B

ΕΠΙΤΑΦΙΟΝ

S. FLORENTINI ABBATIS.

Fulgida regna petens, cœlesti sorte vocatus,
Lucis et æternæ penetrans fastigia lætus,
Optimus atque pius, nunc Florentinus in isto
Resplendet tumulo, meritis sanctissimus Abbas :
Effera qui quondam linguæ discrimina calcans,
Nec optare malum studuit, nec lædere quem-[quam.

in quo laudatur a lingua custodia,

Terruit ipse tamen faciles, nec publice, verbis,
Iustitiæ tramitem servans cum pace paterna.
Nescia jurandi pandens colloquia cunctis,
Verba Dei solers toto de pectore prompsit,
Sancta quibus Domini resonant præconia sem-[per,
Atque perassiduis concentibus æthera plaudunt.
Bella gerens, carnis pestifera vitia contra,
Belligeransque palam, sævissima prælia vicit.
Ast hinc, celsa poli capiens jam præmia felix,
Sanctorum socius fruitur cum laude coronam.
Hujus namque viri corpus, per cuncta sacratum C
Iam dudum, advectum Domini cum laudibus am-[plis,
Constantinus ovans posuit feliciter Abbas,
Intra beata Crucis condens fastigia sacræ :
Nec non et tumuli pretiosa tegmina firmans
Perstruxit solide crustato marmore fulcra.

et dicitur translatus ad S. Crucis

Attamen exactis jam septem denique lustris,
Condita quo fuerant præfati membra sepulcro,
Effulsere Petri tandem de sede beati.
Quæ propriis meritis pandunt hic signa salutis,
Virtutumque simul præstant et commoda larga,
Infirmis validum dantes per cuncta vigorem.
Ergo, potens Pastor, compensa præmia voti
Splendida : sed Christo commenda sæpe Poetam,
Cujus parva tibi prompserunt carmina laudem;
Ianuarinum ex hoc, quem candida mente nutri-[sti ;
Tantillumque simul, sculptorem marmoris hujus,
Ad nixis precibus Domino, per secula cuncta,
More tuo placidus commenda jugiter : hinc jam,
Esse quoque et monachum nosti quem Sancte [benignum,
Nunc et in æterno Hilarianum semper adorna.

qui antea ad S. Petri miraculis coruscaverat

Mortuus 12 Apr. 553.

Primus itaque fuit S. Florentinus Abbas monasterio nostro per annos V, et menses VI. Qui vixit annis PL. M. LXX. Obiit prid. Id. April. duodecies P. C. Basilii V. C. Junioris, Indictione prima. Post hunc secundus fuit Domnus Redemptus Abbas. *Ubi nota ab aliis scriptum dumtaxat fuisse solum* PL. M. L. *id est* plus minus quinquaginta, *pro* septuaginta, *quia* XX *minutissimis litterulis super* L *sculpta, oculos Saxii fugerant : sicut etiam in ejus calamum non venerunt* menses VI. D

AUCTORE D. P.

3 *Quæritur quodnam fuerit monasterium istud, in quo tum ipse* S. Florentinus *tum* Constantinus *translationis auctor et marmorei illius tumuli conditor Abbates fuerint. Nihil audet definire Saxius; Baronius eumque secutus Saussayus* S. Crucis monasterium *appellant : alii celebrem Majoris montis Abbatiam, sub nomine S. Petri consecratam uno ab urbe lapide. Archangelus Guin, Augustinianus Arelatensis (qui prædicto D. Masson suo ex sorore nepoti, manum commodavit Epitaphio transcribendo, notasque adjecit quibus S. Florentinum Ordini suo asserit, æque ac SS. Hilarium Cæsariumque et Cassianenses in Lerino monachos) suburbanum sui Ordinis monasterium, a S. Hilario conditum fuisse arbitratur, atque ex ejus nomine dictum* Hilarianum, *nixus Saxii auctoritate conjectantis, nomen hoc in ultimo Epitaphii versu expressum, non esse Monachi, sed monasterii, quod a Gothis destructum, Childebertus a fundamentis restaurarit potius quam primum ædificarit. Ego nihil horum credo. Nam Hilarius seculo uno præcessit* Florentinum, *proinde non potuit hic fuisse primus Abbas conditi ab eo monasterii Ædes sanctæ Crucis non nisi pridem mortui corpus accepit, aliunde advectum : unde autem ? nisi (sicut* ℣. 18 *innuit Epitaphium ex* Sede B. Petri, *ubi anno* XXXV *post* S. Florentini *obitum ac sepulturam, id est anno Christi* DLXXXVIII, *invento elevatoque corpore* effulsere signa, *quorum causa cœpit passim dici et coli ut* Sanctus : *idque* jamdudum *ante tempora Constantini Abbatis, et translationem prædictam. Monasterium vero S. Petri, Montis-majoris dictum, primum fuit edificatum circa medium seculi* X *(uti patet ex instrumento Manassis Archiepiscopi, de fundo ad illud struendum per commutationem fundatoribus concesso et a Sammarthanis relato) adeoque antiquius aliud est quærendum.* E

Primus Abbas non alibi fuit

quam ad S Petri monasterium,

4 *Ipsum suggerit S. Gregorius, lib. 7 epist.* 117 *ita scribens ad Vigilium Episcopum Arelatensem :* Gloriosæ memoriæ Childebertus Francorum Rex. Catholicæ Religionis amore succensus intra muros Arelatensis civitatis monasterium virorum, ut scripto reperimus, pro sua mercede constituens, quædam ibidem pro habitantium sustentatione concessit...... quæ Apostolica petiit auctoritate firmari... Unde, quia effectum et regia voluntas et res valde desiderata poscebat, a prædecessore nostro Vigilio, Romanæ Sedis Episcopo, ad prædecessorem vestrum Aurelianum scripta transmissa sunt. *Regnavit* Childebertus, *Chlodovæi I filius tertiogenitus in regni sibi sibi a fratribus relicta parte, et Arelate sedem imperii habuit, ab anno* DX *ad* DLVIII. Vigilius *ab anno* DXXXVII *ad Majum anni* DLV *Ecclesiam universalem Pontifex gubernavit.* Aurelianus *dicitur Arelatensibus præfuisse ab anno* DXLVI *usque ad* DLIII : *quæ omnia sic conveniunt, ut illi monasterio Abbas præfectus* Florentinus, *gubernare illud cœperit, anno* DXLVIII, *et sic obierit anno prænotato* DLIII. *Quod autem S. Hilarius extruxisse, et a suo nomine appellasse fingeretur, minime quadrat ei, cui primus Abbas fuerit* Florentinus; *siquidem ille ab anno* CCCCXXIX *creatus Episcopus, ultra* XX *annos non sedit, toto uno seculo senior* S. Florentino. F

an. 548 in urbe conditum

5 *Porro S. Cæsarius, anno* DII *factus Episcopus, ab Æonio cognato ac decessore suo vocatus e Lerinensi monasterio,* defuncto in suburbana civitatis insula Abbate, *sicut in ejus Vita legitur,* missus erat ut monasterium

A nasterium rectore destitutum ipse, eadem reverentiæ auctoritate succedens, monastica disciplina informaret, prout fecit, scripta etiam propria Regula. Cur autem non dicemus? quod suburbana illa insula, fuerit eadem quæ in præcitato Manassis instrumento dicitur, Insula S. Petri quæ nominatur a Montemajori, unde translati fuerint monachi, servato eodem S. Petri titulo, intra muros Arelatensis civitatis; ita ut hoc novis quotidie incrementis aucto, insulare illud esse desierit, et per aliquam transactionem venerit in potestatem Præpositi Arelatensis; a qua rursum ad monachos eosdem redierit sub jam dicto Manasse. His ita positis, videor haud inverosimili conjectura omnia sic posse ordinare, ut urbano S. Petri, quod Childebertus fundaverat, monasterio flammis aut alia fortuna consumpto monachi transierint ad ecclesiam Sanctæ Crucis, dimisso inter rudera corpore S. Florentini: quod post annorum aliquot decursum, tempore Abbatis Constantini inventum elevatumque, die XXII Martii, hoc demum die XXI Maji fuerit solenniter translatum ad sepulcrum, quod etiamnunc extat marmoreum idque seculo IX, cum litterarum studia, etiam Græcarum, sub B Carolo Magno jam Imperatore, ejusque filio Ludovico Pio, cœpissent reflorescere: Græci enim medio illo ævo ut plurimum Acrostichis utebantur, et Græcismi affectationem sapit ipse titulus, Græcis litteris expressus. Deinde seculo X tempore Manassis Archiepiscopi, cum monasterio præesset Garnerius Abbas, et anno DCCCCLII Teucinda Deo devota redemptam per commutationem alterius sui allodii possessionem Insulæ S. Petri, novo monasterio extructo ornasset, remigratum a Monachis sit in insulam, relicto corpore S. Florentini apud ecclesiam sanctæ Crucis, Monachos autem illos tunc vixisse sub Regula S. Benedicti nemo dubitaverit; nemo etiam prudenter dixerit quod eam SS. Cæsarius Florentinusve sint professi; quandonam vero ea sit ab illorum successoribus recepta, num ante vel post Constantinum Abbatem, quærant alii.

AUCTORE D. P.

deductis illuc ex Insula S. Petri monachis;

qui illuc sec. 10 redierunt,

6 Fundamentum nostræ de postrema migratione conjecturæ præbent Sammarthani, cum dicunt, quod apud Montis-majoris monasterium hodieque habeatur capella sanctæ Crucis, cum vetusta epigraphe, in qua dicitur, monasterium a Carolo Magno renovatum post Sarracenorum excidia. Mendosam esse Epigraphen D arguunt illi ex instrumento Manassis, tribus fere seculis recentius esse monasterium Montis-majoris demonstrante. Sed si ad urbanum sanctæ Crucis monasterium referas, quia vel ex eo allata, vel ejus memoriam conditores novi monasterii voluerint servari, in titulo sacelli ibidem erecti etiam post migrationem monachorum, minime fallax censeri debebit; et habebimus tempus corporis translati ex Childebertini monasterii ruderibus; esto nunc ad sanctam Crucem nulla supersit notitia monachorum qui ibi fuerint; sicut nec in urbe Arelatensi tota supersunt vestigia Childebertini illius monasterii, quod tamen in ea fuisse constat. Annales Francorum referunt passim Caroli de Saracenis Hispanis victorias ad annum DCCLXXVII, eoque videtur spectare Alcuini Epistola, a Malmesburiensi relata lib. I cap. 4, quod ejusdem Christianissimi Regis Duces et Tribuni multam partem Hispaniæ tulerunt a Saracenis, quasi trecenta millia in longum per maritina: alioqui ante annos fere quadraginta Carolus Martellus, Magni avus, exciderat Saracenos Galliæ incumbentes.

prius in S. Crucis ab an. circiter 800 morati.

7 Jam quod auctorem Epitaphii attinet, is seipsum haud obscure videtur Januarinum appellare, sculptorem Tantillum; tertio autem loco commendare Hilarianum, ut benignum monachum, id est, benignitate eximium, velut ab utroque diversum, licet ab aliis cum sculptore confusum, fortè quia Abbati Constantino in monasterii regimine proximus gradu, multum contulit ad fabricam sepulcri prædicti. Hoc unum si excipias, consistunt et cum Epitaphio congruunt omnia, quæ in Proprio Arelatensi leguntur. Ab eo autem et a veritate longius et pluries abit Saussayus, quando scripsit, quod S. Florentinus, S. Cæsarii discipulus in veteri Arelatensi monasterio, et quidem sub S. Benedicti Regula, ab eodem constitutus sit Præfectus in novo, quod ille construxerat, sanctæ Crucis monasterio; deinde vetus monasterium rexerit, in quo mortuus ac sepultus anno post obitum trigesimo tertio, revectus sit ad cœnobium sanctæ Crucis; quæ prolixe ad XII Aprilis deducta piget referre verbotenus, quamvis eleganti ac florida periodo aures impleant; cum Epitaphii stylus nullo modo possit ad seculum VI referri. E

Saussayi hallucinationes.

DE S. HOSPITIO RECLUSO

C NICÆÆ IN PROVINCIA. F

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus cultu, titulo Abbatis, patria an Ægyptus?

CIRCA DLXXX.

Nicæa, urbs ampla est cum portu capaci et arce munitissima, in ora maris Mediterranei, duobus milliaribus ab ostiis Vari fluminis ac limite Italiæ et Galliæ, vulgo Nice de Provence, quia olim fuit sub Comitibus Provinciæ, a quibus translata est ad Duces Sabaudiæ cum Comitatu sui nominis. Haud procul ab urbe hac floruit seculo Christi sexto S. Hospitius Reclusus, austeritate vitæ, gratia miraculorum, ac dono prophetiæ clarus; cujus Vitam a multis fuisse conscriptam se audivisse testatur Gregorius Turonensis lib. 6 Historiæ Francorum cap. 6, ubi præcipuas ejus virtutes ac pium obitum describit, et ex illo Paulus Warnefridus lib, 3 de Gestis Longobardorum cap. 1. Idem Gregorius lib. de Gloria Confessorum cap. 97, narrat miraculum, quod occasione pulveris de sepulcro ejus sumpti fuit patratum. Quæ et nos hic subjungimus. Mortuus est S. Hospitius circa annum DLXXX aut sequentem, quo refertur in Chronico Sigeberti. Ejus sepulturæ adfuit Austadius Episcopus Nicæensis, cujus decessor Magnus ut Episcopus Cemelensis subscripsit Arelatensi V Concilio anno DLIV, sub quo Nicæa et Cemela jam destructa unius Episcopi regimini anno DLXV commendatæ fuerunt. Austadio in Catalogis omisso successit Catulinus, qui anno DLXXXV substitutum misit ad Matisconense Concilium II. Post Catulinum rexit dictam Ecclesiam S. Siagrius; cujus Acta infra die XXIII Maji damus.

Tempus vitæ.

Acta unde edita.

Sepultura per Austadium Ep. Nicæensem.

2 Memoria S. Hospitii inscripta est hodiernis Martyrologii Romani tabulis ad hunc XXI Maji hac phrasi: Niciæ in Gallia S. Hospitii Confessoris, virtute abstinentiæ et prophetiæ spiritu insignis. Eumdem dicto die referunt Grevenus et Molanus in Additionibus ad Usuardum, Maurolycus, Felicius, Canisius, Galesinius, et longiore encomio Ferrarius in Catalogo Sanctorum, Saussayus in Martyrologio Gallicano, et Petrus de Natalibus lib. 5 Catalogi cap. 27, enormi

Cultus sacer 21 Maji

mendo

A *mendo quod Maurolycus transcripsit,* Nuceriam *Neapolitani regni urbem pro* Nicæa *Provinciæ substituens. Memoratur in Martyrologiis monasticis Wionis, Dorganii, Menardi, Bucelini. Verum Mabillon in Seculo primo Benedictino retulit inter Sanctos prætermissos. Baronius in Notis addit,* Venerandum ejus corpus dici in ecclesia Cathedrali Nicæensi adservari, colique die decima quinta Octobris *: ad quem diem longissimo cum colit Elogio Saussayus. R. D. Petrus Joffredus, Sacerdos Niciensis, in opere cui titulus, Nicæa civitas sacris monumentis illustrata, excuso Taurini sub annum* 1658, *Parte* I *quæ est de viris sanctis et pietate illustribus tit.* 10, *proponit vitam* S. Hospitii, *atque sub finem addit, quod* in ecclesia S. Mariæ, per multa secula sunt servata sacra S. Hospitii lipsana, inclusa decenti capsula; licet modo aliqua ejus parte tam ecclesia Cathedralis S. Reparatæ, quam ecclesiæ parochiales Villæ-liberæ, et Turbiæ, aliæque per diœcesim gaudeant. *Præterea in Annotationibus docet, in antiquissimo, quod archivium ejusdem Cathedralis servat, Kalendario, ad* XV Octobris *notari nomen* Hospitii Abbatis : *quodque* in loco Villæ-liberæ, ubi dicta die jam pridem festus ejus dies colitur, Sacerdotes Missam de Abbate, et non de Confessore tantum, celebrant. B

et 15 Oct.

cum titulo Abbatis.

3 *Locum ipsum hoc modo idem Petrus Joffredi describit :* Peninsula est tribus circiter passuum millibus dissita a civitate Nicæa, prope Herculei seu Villæliberæ portus fauces ad plagam Orientalem, a mora quam ibi S. Hospitius traxit corrupto vulgariter vocabulo dicta San-Sospir, ubi adhuc extant monasterii rudera, a quibus in peninsulæ summitate multis passibus sejuncta stabat turris, *intra quam Reclusus vixit. Sed hujus turris templique ibidem* S. Hospitio *fundati rudera, solo dejecta fuisse dicuntur, in ædificatione arcis, istic construi jussæ a Serenissimo Victore Amedæo Sabaudiæ Duce, ut indicant Annotata, adeoque intra annum* MDCXXX *et* XXXVII, *quibus ille dominatus est. Ast vero* prope locum monasterii successu temporis, *ut eadem Annotata docent,* ædificata est ecclesia S. Joannis Baptistæ, in antiquis monumentis dicta ecclesia S. Joannis de Olivo, quam circa annum Domini MLXX, cum jam monachis destitutus esset locus, Langerius Rostagni, Niciensis, redditibus a patre suo Rostagno auctam, remisit Archinbaldo Episcopo Niciensi : qui paulo post, anno scilicet MLXXVIII eamdem cessit monachis S. Pontii *et* Elrardo Abbati, consentientibus Canonicis. C

Locus reclusionis ejus,

et monasterii.

4 *Prædicti porro monasterii, in quo Lerinensium Regulam ætate* S. Hospitii *viguisse censet Petrus Joffredi, idem æstimat Fundatorem et Abbatem ipsum S. Hospitium fuisse : sed hujus asserti, quoad primam quidem partem, nullum profert fundamentum : pro secunda facere putat Turonensem, eo quod moniti ab eo de fuga monachi,* Patris *nomine eum appellent. Eidem expressius favet Paulus : ubi enim Turonensis solum ponit,* Monachis ; *ille scribit,* Monachis suis : *et Longobardus, quem Turonensis ait* in eodem loco conversum tonsurato capite monachum haberi ; *eum, inquit ipse,* S. Hospitius tonsurato capite monachum fecit : *quod Abbatis erat.* In omnibus *quoque* antiquis picturis S. Hospitius non alio quam Abbatiali habitu insignitus exprimitur, et non Solitarius tantum, ut expressit P. Aloysius Inglans. Videatur S. Hospitii antiqua effigies, quæ est in primario altari ecclesiæ Parochialis S. Michaelis Villæ-liberæ ; et quæ visitur Niciæ in templo Prædicatorum, in altari dicato eidem Archangelo Michaeli; ubi conspiciuntur ex parte dextera S. Antonius, et ex læva S. Hospitius Abbates; pingiturque inferius S. Hospitius, monachorum suorum Capitulum celebrans. Aliam similiter infulatam S. Hospitii effigiem coli in ejus propria

An hujus ille fundator et Abbas?

Ejusdem alibi imagines in ecclesiis.

D ecclesia campestri, quæ est prope castrum Bausoni (et idem alibi animadverti per diœcesim) retulerunt testes omni exceptione majores. *Ita Petrus Joffredi : quæ referre volui, non tam ut affirmetur* S. Hospitius *monachorum vere fuisse Superior, licet id ferat traditio, aliud forte fundamentum non habens, quam Ægyptiorum Monachorum consuetudinem,* Seniores *suos vocantium* Patres *atque* Abbates ; *quam ut intelligatur per plures ecclesias, ubi ejusmodi imagines, et quidem ex usu recentiori infulatæ, conspiciuntur, diffusum fuisse cultum* S. Hospitii.

AUCTORE D. P.

5 *Ægyptii autem instituti et monachos et* S. Hospitium *fuisse, imo ipsummet in Ægypto factum primo monachum indeque illuc advectum, suadet usus* radicum Ægyptiarum in diebus Quadragesimæ, exhibentibus sibi illas negotiatoribus, *ut ait Turonensis. Quare non magni facio, quod, juxta Petrum,* Niceæ civitatis creditur fuisse indigena. *Minoris etiam faciendum, quod in Vita Gallica, quam in prædictæ arcis archivo repertam Cappucinus quidam misit Consulibus San-Torpeensibus, idem Sanctus dicatur ad calcem fuisse* filius Jacobi et Maximillæ, Christianorum ex loco S. Torpetis : *de quo loco multis actum ad hujus Acta* XVII *Maji. Quod enim sic a recentioribus scriptoribus absque idoneæ antiquitatis auctoritate leviter asseritur, prudenter repudiatur, æque ac Aymati Flacci in historia S. Antonii figmentum de eodem S. Antonio, quod fuerit* Britæ seu Guittæ Abintimiliensis filius, *licet hoc sequantur Bonfinius, Ughellus, Raynaudus, aliique apud Oldoinum nostrum in Athenæo Ligustico. Porro ex Ægypto ad hasce partes attraxisse non nullos potuit fama discipulorum S. Cassiani, condito prope Massiliam S. Victoris monasterio clari, notique etiam in Ægypto, ubi septennium egerat, per libros Collationum Græce translatos. Sic* S. Ampelius *Eremita Ægyptius (qui colitur Genuæ* IV *Octobris et creditur esse Apellen, in Vitis Patrum a Rufino collectis lib.* 2 *cap.* 5 *laudatus) anachoresin elegit in Ligustico littore. Idem fortassis accidit illi* S. Antonio, *qui eadem in ora inter Lucam et Pisas eremiticam vitam coluit ; quamvis longe antea cum vixisse credi fecerint fabulosa S. Torpetis Acta, quod considerari poterit in retractando Aprili, ad* XXVII *quo colitur. Si enim hic seculo* V *aut* VI *vixisset, posset etiam per conjecturam dici Abintimilii natus, formam vivendi in Ægypto acceptam inde in Italiam retulisse, et coævus fuisse* S. Hospitio, *ut proinde cum illo pariter cœperit nominari, licet perperam cum Magno Antonio confusus.* E F

Videtur in Ægypto prius monachus fuisse

sicut S. Ampelius

et forte etiam S. Antonius qui Lucæ colitur.

VITÆ EPITOME

Auctore S. Gregorio Episcopo Turonensi.

Fuit autem apud urbem Nicensem eo tempore Hospitius reclusus, magnæ abstinentiæ, qui constrictus catenis ad purum corpus ferreis, indutus desuper cilicio, nihil aliud quam purum panem sumebat cum paucis dactylis. In diebus autem Quadragesimæ de radicibus herbarum Ægyptiarum, quibus Eremitæ utuntur, exhibentibus sibi illas negotiatoribus, alebatur. Et primum quidem jus, in quo coctæ erant, hauriens, ipsas sumebat in posterum. Magnas autem per eum Dominus virtutes dignatus est operari. Nam quodam tempore, revelante sibi Spiritu sancto, adventum Longobardorum in Gallias hoc modo prædixit : Venient, inquit, Longobardi in Gallias, et devastabunt civitates septem, eo quod increverit malitia Gallorum in conspectu Domini : quia nullus est intelligens, nullus est qui faciat bonum, ut ira Dei placetur. Est enim omnis populus infidelis, perjuriis deditus, furtis obnoxius, in homicidiis promptus, a quibus nullus justitiæ fructus ullatenus gliscit : non decimæ dantur, non pauper alitur, non

In magna austeritate vivens,

prædicit adventum Longobardorum :

EX GREG. TURON.

A regitur nudus, non peregrinus hospitio recipitur, aut cibo sufficiente satiatur : ideo hæc plaga superveniet. Nunc autem dico vobis : congerite omnem substantiam vestram intra murorum septa, ne a Longobardis diripiatur, et vos ipsos firmissimis communite in locis. Hæc eo loquente, omnes obstupefacti, et valedicentes, cum magna admiratione ad propria sunt regressi. Monachis quoque dixit : Abscedite et vos a loco, auferentes vobiscum, quæ habetis. Ecce enim appropinquat gens, quam prædixi. Dicentibus autem illis : Non relinquemus te, sanctissime Pater, ait : Nolite timere pro me, futurum est enim, ut inferant mihi injurias, sed non nocebunt usque ad mortem.

a quibus ut occidatur

2 Discedentibus autem monachis, venit gens illa : et dum cuncta, quæ reperit, vastat, pervenit ad locum, ubi Sanctus Dei reclusus erat. At ille per fenestram turris ostendit se eis. Illi vero circumeuntes turrem, aditum, per quem ingrederentur ad eum, invenire non poterant. Tunc duo ascendentes, detexerunt tectum, et videntes eum cinctum catenis, indutumque cilicio, dicunt : Hic malefactor est, et homicidium fecit : ideo in his ligaminibus vinctus tenetur. Vocatoque interprete, sciscitantur ab eo B quid mali fecerit, ut tali supplicio arctaretur? At ille fatetur se homicidam esse, omnisque criminis reum. Tunc cum unus extraxisset gladium, ut caput ejus tolleret, dextera ejus in ipso ictu suspensa diriguit, nec eam ad se potuit revocare : itaque gladium laxans, terræ dejecit. Hæc videntes socii ejus, clamorem in cœlum dederunt, flagitantes a Sancto, ut quid agi oporteret, clementer insinuaret : ipse igitur imposito salutis signo, brachium sanitati restituit. Ille autem in eodem loco conversus, tonsurato capite, fidelissimus monachus nunc habetur. Duo vero duces, qui Sanctum audierunt, incolumes patriæ redditi sunt : qui vero contempserunt præceptum ejus miserabiliter in ipsa provincia sunt defuncti. Multi autem ex ipsis, a dæmoniis correpti, clamabant : Cur nos, sancte, et beatissime, sic crucias et incendis? Sed imposita ipsis manu, sanabat eos.

miraculo curatur :

sanat surdum et mutum

3 Post hæc homo erat Andegavensis incola, qui per nimiam febrem loquelam pariter auditumque perdiderat, et cum a febre convaluisset, surdus permanebat ac mutus. Igitur Diaconus quidam ex provincia illa Romam directus est, ut beatorum Apostolorum pignora, vel reliquorum Sanctorum, qui urbem illam muniunt, exhiberet. Qui cum ad pa- C rentes infirmi illius pervenisset, rogant ut eum sibi comitem itineris sumere dignaretur; confisi, quod si beatissimorum Apostolorum adiret sepulchra, protinus posset assequi medicinam. Euntibus autem illis, venerunt ad locum, ubi S. Hospitius habitabat : quo salutato ac deosculato, causas itineris Diaconus pandit, ac proficisci se Romam indicat, seseque his: qui sancto viro de naucleris amici essent, commendari deposcit. Cumque ibi adhuc moraretur, sensit vir beatus per Spiritum, Domini adesse virtutem : et ait Diacono : Infirmum, qui comes tui nunc est itineris, rogo ut meis conspectibus repræsentes. At ille nihil moratus, velociter ad metatum vadit, invenitque infirmum febre plenum, qui per nutum aures suas dare tinnitum indicabat; elevatumque duxit ad Sanctum Dei. At ille, apprehensa manu cæsarie, attraxit caput illius in fenestram : assumpto vero oleo benedictione sanctificato, tenens manu sinistra linguam ejus, ori verticique capitis infudit, dicens : In nomine Domini mei Jesu Christi aperiantur aures tuæ, reseretque os tuum virtus illa, quæ quondam ab homine surdo et muto noxium ejecit dæmonium. Et hæc dicens, interrogat nomen : ille vero clara voce ait : Sic dicor. Cum hæc vidisset Diaconus, ait : Gratias tibi immensas refero, D Christe, qui talia per servum tuum dignaris ostendere. Quærebam Petrum, et quærebam Paulum, Laurentiumque, vel reliquos qui Romam proprio cruore illustrant : hic omnes reperi, hic cunctos inveni. Hæc eo cum maximo fletu et admiratione dicente, vir Dei omni intentione vanam vitans gloriam, ait : Sile, sile, dilectissime frater : non hæc ego facio, sed ille qui mundum ex nihilo condidit; qui pro nobis hominem suscipiens, cæcis visum, surdis auditum, mutis præstat eloquium; qui leprosis cutem pristinam, mortuis vitam, et omnibus infirmis affluentem medicinam indulget. Tunc Diaconus gaudens et valedicens, abscessit cum comitibus suis.

item cæcum

4 Quibus discedentibus, homo quidam Dominicus (sic enim erat viro nomen) a nativitate cæcus, advenit ad istius miraculi veritatem probandam. Qui dum in monasterio duobus aut tribus mensibus resideret, orationi ac jejuniis vacans; tandem vocat eum ad se vir Dei, et ait : Vis recipere visum? Cui ille : Voluntas, inquit, mea erat ignota cognoscere : nam quæ sit lux, ignoro : unum tantum scio, quod ab hominibus collaudatur; ego autem ab initio ætatis meæ videre non merui. Tunc cum oleo benedicto super oculos ejus Crucem sanctam faciens, ait : In E nomine Jesu Christi Redemptoris nostri, aperiantur oculi tui. Et statim aperti sunt oculi ejus, et erat admirans cernensque mirabilia Dei, quæ in hoc mundo videbat. Dehinc mulier quædam, ut ipsa declamabat, tria habens dæmonia, ad eum adducta est. Quam cum tactu sacro benedixisset, atque ex oleo sancto Crucem fronti ejus imposuisset, ejectis dæmonibus, purgata discessit. Sed et aliam puellam, a spiritu immundo vexatam, benedictione sanavit.

et dæmonia pellit :

prædicit diem obitus :

5 Cum autem jam dies obitus ejus appropinquaret, vocavit ad se Præpositum monasterii, dicens : exhibe ferramentum, et irrumpe parietem, et mitte nuntios ad Episcopum civitatis, ut veniat ad me sepeliendum : die enim tertio ab hoc egredior mundo, et vado in requiem destinatam, quam mihi Dominus repromisit. Hæc eo dicente, misit Præpositus ad Episcopum civitatis Nicensis, qui ei hæc nuntiarent. Post hæc Crescens quidam venit ad fenestram, et videns eum catenis vinctum, et vermibus plenum, ait : O Domine mi, qualiter tam valida tormenta tolerare potes? Cui ipse ait : Confortat me ille, pro cujus nomine hæc patior. Dico autem tibi, quia jam absolvor ab his vinculis, et vado in requiem meam. Adveniente autem die tertio, deposuit catenas, qui- F bus vinctus erat, et prostravit se in orationem : et cum diutissime cum lacrymis orasset, collocans se super scamnum, extensis pedibus, elevatisque ad cœlum manibus, gratias agens Deo, tradidit spiritum. Et statim omnes vermes illi, qui sancto artus perforabant, evanuerunt. Adveniens autem Austadius Episcopus, beatum corpus studiosissime sepulturæ mandavit. Hæc omnia ab ejus ore cognovi, quem superius mutum et surdum ab eo sanatum exposui : qui multa mihi et alia de ejus virtutibus narravit. Verum ea non recensui, quia audivi vitam ejus a multis fuisse conscriptam.

pie moritur.

6 *Hactenus Gregorius Turonensis lib.* 6 *Hist. cap.* 6, *in opere autem de Gloria Confessorum cap.* 97 *hæc insuper habet :* Fuit in regione Nicensi Hospitius, magnus Dei famulus, qui multis virtutibus præditus, ab hoc mundo migravit. Cumque sepeliretur, quidam juxta ipsum sepulchrum manum ponens, parum pulveris elevavit : quod in linteo involvens rudi, secum tulit. Progressusque postridie, navem, quæ Massiliam ire parabat, offendit in littore : sed hic Lirinense monasterium expetere cupiebat. Viri igitur, quorum erat navis, Judaica erant a stirpe progeniti :

Pulvis sepulcri cum insigni miraculo delatus Lerinum

A geniti : qua existente causa, noluit vir indicare naucleris quæ ferebat. Denique postquam progressi contra Lirinense monasterium devenerunt, navis in medio pelagi restitit, flantibusque ventis nulla movetur in parte. Stupentibus vero Judæis, quid hoc esset? homo ille veritatem aperuit, dicens : Reliquias B. Hospitii mecum habeo, et nunc Lirinum adire desidero : quod vobis indicare metui : nunc autem scio, quia ejus virtute retinetur navis vestra, nec hinc moveri prorsus poterit, nisi consensum illuc præbeatis, quo ego ire disposui. Quod audientes viri, D stupore permoti, mutatis velis, flante vento secundo, jam viro in insula Lirinensi deposito, quo voluerunt, libere abierunt. *Et Addit Petrus Joffredi :* Monachi autem Lirinenses, pulverem illum ex S. Hospitii tumulo læti suscipientes, inter ceteras Sanctorum Reliquias reposuerunt : unde, inter alios ejus monasterii Tutelares, consueverunt nomen S. Hospitii frequentare.

Ex Greg. Turon.

DE S. MAURELIO PRESBYTERO

IN DIŒCESI GALLIARUM TRECENSI.

SYLLOGE HISTORICA

G.H.

De ejus morte, translatione ac cultu.

Sec. VI.

B Sanctus Leo, Abbas Mentuniacensis cœnobii, duabus ab urbe Trecensi leucis dissiti, uti diximus ad hujus Vitam XXV Aprilis, ab apparentibus Sanctis Episcopis Hilario, Martino, et Aniano de instante morte monitus, ut certius crederet, hoc accepit responsum : Vir venerabilis Maurelius Presbyter, ab hac luce præreptus, migravit ad Dominum. Igitur secunda die primo diluculo surge, et cum ea laude, qua dignus est, sepeli eum in basilica S. Ursionis. Tunc ille pergens velociter, quod ei dictum fuerat, fideliter adimplevit. *Hæc ibi. Nicolaus Des-Guerrois de Sanctis Trecensibus asserit dictam.* S. Ursionis *basilicam, ab urbe Trecensi versus Meridiem duabus leucis dissitam, fuisse prope Ozam rivum in loco qui* Insula *et in mappis Geographis* Isle *dicitur, Marchionatus titulo hoc tempore honoratus : cujus ecclesiæ Patronus, cum jure præsentandi Parochum, est Abbas Molismensis : eo quod S. Robertus, Abbas Molismensis et Fundator Ordinis Cisterciensis, ibidem Prioratum condiderit, in locum destructi monasterii, quod olim ibi fuerat, et in quo* S. Maurelius *creditur vixisse. Corpora* SS. Ursionis et Maurelii *eidem arcæ inclusa, fuerunt translata ad monasterium Cellense S. Frodoberti Abbatis, de quo egimus ad hujus Vitam die* VIII *Januarii, et festum translationis celebratur* XXIX *Aprilis : ad quem diem in Martyrologio Cellensi S. Petri* C *ista leguntur :* Translatio SS. Ursionis et Maurelii Confessorum, de villa quæ dicitur Insula, ad monasterium S. Petri, quod vocatur Insula Germanica.

Mors cœlitus indicata S. Leoni.

Corpora SS. Ursionis et Maurelii translata,

cultus 29 Aprilis

Celebrantur iidem Sancti in MS. Martyrologio Ordinis Carmelitani, item in alio Coloniæ et Lubecæ sub annum E MCCCCXC *excuso, in Auctario Greveni ad Usuardum, et in margine Florarii MS. Ex his proprium diem habet* S. Ursio XXIX *Septembris : at* S. Maurelius *hunc* XXI *Maji, ad quem in Martyrologiis Cellensi S. Petri, et Trecensi S. Lupi, aliisque ista leguntur :* Trecas, in loco qui dicitur Insula Germanica, S. Maurelii Confessoris : *ubi mallet Des-Guerrois solum* Insula *legi, ut prior locus, in quo ex hac vita decessit, melius indicaretur. In supradicto Martyrologio Coloniæ et Lubecæ excuso, Auctario Greveni et MS. Florario, nec non apud Maurolycum, Ferrarium et alios, ista solum habentur :* Trecas S. Maurilii Confessoris. *Saussayus in Martyrologio Gallicano ista scribit :* Trecis S. Maurelii Presbyteri, Monachi et Confessoris : cujus vita magnis pietatis exemplis, mors divinæ clarificationis emicuit testimoniis. *Utrumque Sanctum* Ursionem et Maurelium *suis Martyrologiis Benedictinis inscribunt Menardus et Bucelinus; sed reclamat Des-Guerrois, asserens se agentem cum Menardo, demonstrasse, citius vixisse quam ut potuerint esse Ordinis S. Benedicti : quod idem de* S. Ursione *observat Carolus le Cointe in Annalibus Ecclesiasticis Francorum ad an.* 525 *num.* 13. *Menardus in Notis fatetur* non adeo certum, an fuerit Benedictinus, *asseritque* vixisse circa annum quingentesimum quinquagesimum primum. F

et 21 Maji.

An fuerit Benedictinus?

DE SANCTO ELEUTHERIO,

THEATE IN APRUTIO ITALIÆ PROVINCIA.

SYLLOGE HISTORICA

D. P.

De ejus corpore, inventione, et translatione.

XXI Maji

Prope Theatinam *civitatem, quam anno* MDXXXIX *Clemens Papa VII Archiepiscopalis dignitatis prærogativa ornavit, ipsoque in pomœrio urbis, est monasterium* S. Mariæ de Civitellis, *circa annum* MCCLXXXXV *fundatum monachis Benedictinis Congregationis Cælestinorum, religione et disciplina florens usque hodie, quemadmodum Doctor Hieronymus Nicolinus Theatinus in Historia patriæ suæ docet lib.* 3 *cap.* 2. *Italice edita Neapoli anno* 1657. *Hic Cæsar Busdragus, in numero Archiepiscoporum octavus, ab Alexana Ecclesia translatus* XI *Augusti* MDLXXX, *nuper repertum* S. Eleutherii *cujusdam corpus honorificentius recondidit. Repertum autem fuerat quatuor mensibus ante evectionem ejus, cum hujusmodi chartula :* Hic corpus S. Eleutherii est depositum, per Reginam Joannam, tempore Fratris Petri Eremitæ: *et quia in veteri Theatinæ Ecclesiæ Kalendario, ad diem* XXI *Maji, invenitur* S. Eleutherii *nomen, absque alia gradus conditionisque explicatione, judicatum haud insulse fuit, ipsum esse cujus corpus antiquitus a Theatinis veneratum, tandemque*

Apud Cælestinos corpus :

nomen hoc die in Kalendario.

A *tandemque in hanc translatum ecclesiam, denuo venerat in oblivionem.*

An Episcopus fuerit?

2. *Non æque prudenter factum censet Ughellus, quod eumdem fuisse Episcopum urbis censuerint aliqui, cum nequidem addatur titulus* Episcopi, *qui tamen in aliis nonnullis, æque ignoti temporis Sanctis, eidem Kalendario inscriptis, additur. Illos tamen seu confectas ab iis recentiores tabulas secutus Ferrarius, in Catalogo generali Sanctorum Romano Martyrologio deficientium anni* 1625, *expresso perperam nomine, notavit* Helterium *sive* Eltherium Episcopum Teateæ, *cujus Acta desiderentur. In Florario etiam MS. nostro idem titulus* Episcopi *additur hoc modo :* In Apulia S. Eleutherii E. et M. sub Hadriano Principe an. sal. 119. *Sed apparet hoc addito, confusum esse cum illo, de quo ibidem ad* XVIII *Aprilis legitur :* Apud Messanam civitatem Apuliæ Sanctorum Martyrum Eleutherii Episcopi et Anthiæ Matris sub Hadriano Principe an. sal. 119. *De illis tunc egimus, et errores hic implexos aliosque deteximus : nunc autem monemus,* Eleutherii, Episcopi Æcanensis, *non* Messanensis, *Romæ passi corpus, partim Constantinopolim translatum fuisse, partim* Reate *in Umbria honorari. Quod si non constaret* B *integrum corpus* Theate *repertum, merito suspicaremur aliquam in nomine loci scribendo confusionem scriptoribus obrepsisse. Nunc cessante omni id suspicandi causa, consequens fit, quod Florarii auctor videri possit, aut etiam debeat, ad nudum* Eleutherii *nomen, hoc die repertum, cetera omnia ex Aprili accepisse. Ex quo die meminisse etiam lectorem volo, de Æcanensi illius Eleutherii* in Apulia *Episcopatu egisse me, ne forte propter nomen* Apuliæ, *aliquando etiam ad* Aprutios *extensum, dubitet aliquis, num ab eo qui hodie colitur ad istum translatus sit talis Sedis titulus.*

Inventio 11 Martii, Translatio 26 Decemb. 1580 :

3 *Ut est, Translationis a se factæ memoriam Archiepiscopus Cæsar dimisit ad posteros, sub hac formula, ab Ughello relato Tomo* 3 *Italiæ sacræ col.* 933, *impresso sub annum* 1659 : Hic corporis S. Eleutherii requiescunt ossa, olim per Reginam Joannam, tempore Fratris Petri Eremitæ, in altari de domo Brigantia, in hac ecclesia sistenti, in quadam capsula (ut in quadam parva chartula, in ipsa capsula inventa, scriptum erat) per Illustriss. et Reverendiss. D. Cæsarem Busdragum Lucensem, Archiepiscopum et Comitem Theatinum, die XXVI Decembris, existente in hoc monasterio Priore Fr. Joanne Andrea Valenzano, inventa in hac capsa die XI Martii anni D MDLXXX, recondita per dictum Illustrissimum Dominum, qui dictum corpus dictis diebus (*Translationis scilicet et Inventionis*) cujuslibet anni visitantibus, quadraginta dies de vera indulgentia concessit pro qualibet vice. *Neque dubium quin postea, quando decretum fuit festum præcipuum velut ex antiquo ritu agendum* XXI *Maji, eodem extensa sit eadem aut major etiam Indulgentia, ab Romano Pontifice petita et impetrata.* Joanna Regina, *cujus hic fit mentio, videtur esse hujus nominis prima, quæ varia fama et fortuna regnavit ab anno* MCCCXLIII *ad* MCCCLXXXVI, *a quo usque ad tempus* Joannæ *alterius, aliis* Joanellæ *dictæ, plusquam* XXXIII *anni fluxere. Si quis invenerit certi quidpiam de* Petro Eremita, *qui vel Abbas vel Prior loco præfuisse videtur, poterit certius etiam de tempore prioris translationis judicare.*

4 Jacet nunc venerabile istud depositum (*uti scribit Nicolinus*) in capella Canonici D. Joannis Bernardini de Sanctis, Theatini, intra capsam ex ligno inauratam, cujus ampliora latera duo per transparentes crystallos sacrum corpus spectandum exhibent; breviora duo ad caput ac pedes, depictam referunt sancti imaginem, mitratam velut Episcopi. E Cum autem multis ab hinc annis Theare venisset D. Jacobus de Neapoli, Abbas Corropolitanus in Aprutio; favore D. Antonii Casole de Galliano, tunc Abbate conventus Theatini, obtinuit os unum hujus Sancti, Salernitanæ civitati donandum : cui recipiendo, cum elegantem statuam conficiendam Neapoli curasset, eidem obviam cum Clero suo progressus est Archiepiscopus Cardinalis Sanseverinus : quanta autem ibidem miracula operetur Sanctus pie invocatus, palam omnibus est et testantur Salernitani. *De istis si quid inde acceperimus, eo hic apponemus libentius, quanto minus speramus consequi notitias relatis vetustiores.* Lucius Sanseverinus, *a Rossanensi Archiepiscopatu ad Salernitanum translatus anno* MDCXII, *Cardinalitia Purpura a Gregorio XV ornatus fuit anno* MDCXXII; *electoque post Gregorii mortem Urbano VIII die* VI *Augusti anni sequentis, reversus Salernum, eodem ipso anno obiit* XXV *Decembris : unde constare posset de anno prædictæ Translationis, nisi dubium foret utrum ea facta non sit, prius quam Romam ad Galerum evocaretur Lucius.*

os unum translatum Salernum,

ibidem miraculis claret.

F

C

DE S. ITISBERGA VIRGINE

YBERGHÆ IN ARTESIA.

G. H.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

De ejus cultu ætate, genere, discussa dubia, refutata apocrypha.

CIRCA DCCC.

Cultus antiquus,

Yberghe *parochia seu vicus Morinorum, in confiniis hodiernæ Artesiæ et Flandriæ Occidentalis, haud procul a Lisa fluvio, inter Aeriam et oppidum S. Venantii, gaudet patrocinio* S. Itisbergæ, *quæ* Ariæ et in dicto vico, ob ingentem advenarum concursationem, beneficia affecto corpori percipientium, apprime colitur, *teste Jacobo Malbranco lib.* 5 *de Morinis cap.* 4. *Hic litteris ex ipsa Aria, ubi diu vixit, ad nos missis, indicavit,* ab omni memoria et traditione constare primævum marmor, in quo primo condita est, numquam illo loco semotum aut translatum fuisse, unde cum anno MDCXXXVI Episcopus Audomarensis (*is erat Christophorus de France*) corpus ipsum in capsam novam transferret, miratus est tantam ossium post tot secula multitudinem. *Secula, inquam, fere novem, quia* S. Itisberga *traditur, ut infra dicetur, octavo Christi seculo floruisse; sed seculis duobus sequentibus, ob crudelem Normannorum incursionem, videntur antiqua rerum gestarum monumenta periisse. Aliquam ejus Vitam nacti sumus ex MS. Lectionario pagi Yberghe descriptam, et in tres Lectiones distributam. Verum quisquis auctor fuerit, satis imperitus antiquitatum, ex vulgi rumore videtur collegisse, quæ obtrusit, non satis digna ut huic operi inserantur. Extat etiam aliqua vitæ relatio Gallice a Joanne Offanio, Pastore Ecclesiæ* S. Itisbergæ *anno* MDCXXIX *vulgata; qui eam non* Itisbergam *sed* Isbergam *appellat, ejusque exemplo* Ysbergam *vocat*

ossa in novam capsam anno 1636, translata

Vita MS non satis solida :

alia Gallice edita.

A *vocat Malbrancus : asseruntque ambo* pago ab hac Sancta illud nomen obtigisse, cum prius locus ipse, in monte situs, a Divo Petro templi Præside Theutonice Petersberg audiebat : ubi vero præclara Virginis increbuere beneficia et miracula, non ad Petersbergam sed Gislebergam advenæ itare se dixerunt. *Quorsum velint illi potius* Gislebergam *dici, quam* Itisbergam *sive* Isbergam, *mox patebit. Interim Mappæ geographicæ, quotquot locum repræsentant*, Iberghe *nuncupant. Vestigium prioris nominis inde eruunt, quod Apostolo Petro princeps ejus loci altare adhuc sit dicatum. Addit dictus Offanius, solitam* S. Itisbergam *Teroanæ Morinorum, antequam urbs illa destrueretur, festo duplici majore celebrari, idque ex Breviario liquere. Habemus nos antiqua Breviaria Ecclesiarum Morinensis et Audomaropolitanæ, quorum prius excusum est anno* MDXLII, *posterius anno* MDXVIII, *sed absque mentione* S. Itisbergæ. *Verum videntur intelligi particularia diœcesis collegia Canonicorum, monasteria, parochialesque Ecclesiæ, in quibus asserit etiamnum illius festum celebrari.*

Officium in Breviariis :

erectæ Sodalitatis leges,

2 *Porro ad* S. Itisbergæ *venerationem fideliumque pietatem augendam, erecta istic jam olim piorum hominum sodalitas est, quæ his fere legibus tenetur.* Sodalitatem Pastor regito et Præpositus : hic a duodecim B senioribus nominator : annuus magistratus esto, saltem ultra biennium ne prorogator. Præcipuis Christi ac Deiparæ Virginis festis, omnium Sanctorum, et SS. Itisbergæ et Venantii aut intra horum Octavas ; prima præterea mensis cujusque Dominica si commode possunt, peccata confessi, sacra synaxi Sodales reficiuntor. Vitam S. Itisbergæ singuli quotannis legunto adjuntove : at singulis hebdomadis Rosarium S. Itisbergæ legunto. Est id illi simile, quod Deiparæ Virgini recitatur, sed pro Angelica salutatione hæc dicuntur : S. Itisberga, sponsa Christi, ora pro nobis peccatoribus etc. Mane ac vespere ter orationem Dominicam atque Angelicam salutationem semelque symbolum Apostolorum pervolvunto. Si quem febris aliave ægritudo corripuit, ceteri pro eo Rosarium S. Itisbergæ legunto, aut si commodum est, ejus ecclesiam precationis gratia adeunto. Prima cujusque mensis Dominica sacrum ac supplicatio celebrator, labarum S. Itisbergæ imagine insigne Præpositus gestato, tædas utrimque seniores Sodales duo. Omni Dominica mane sacrum solenne ad honorem Sanctæ pro Sodalium incolumitate canitor. Post Octavam S. Itisbergæ C piaculare sacrum pro defunctis Sodalibus offertor. Singulis Sodalibus exequiæ sacrumque funebre impenditor, præsertim si id potuerint, ipsique aut hæredes quidpiam ad sarta tecta templi conservanda ornandave contulerint. Sumptus ad rei divinæ procurationem e Sodalitatis ærario sumitor. Ærario præfectus eleemosynas piaque legata accurato : rationem minimum quotannis coram Pastore, Præposito et duobus senioribus reddito : nec non in conventum ullum remve aliam, præterquam in ecclesiæ altariumve cultum aut pauperum subsidium erogator, cum Deo sacri sint nummi. Urbanus VIII Pontifex Maximus anno MDCXXIX, Pontificatus sui VI, die IV Januarii has leges probavit, ac Sodalibus Indulgentias amplissimas concessit : plenarias quidem in hora mortis, si pie nomen Jesu voce aut mente pronuntiarint ; cum peccata prius confessi ac sacrosancto Christi corpore pasti, Sodalitati nomen dederint ; et cum festo S. Itisbergæ ejus templum visitarint, atque isthic pro Ecclesiæ incolumitate Deum fuerint deprecati, quod et non Sodalibus idem obeuntibus exercitium pietatis eo die indulgetur. Septem annorum totidemque quadragenarum indulgentiam consequentur Sodales, si diebus Pentecostes, Omnium Sanctorum, Annuntiationis, Assumptionisque

ab Urbano VIII approbatæ cum Indulgentiis.

Deiparæ, confessione expiatis peccatis sumptaque D Eucharistia, eamdem ecclesiam adierint, preces pro pace Principum Christianorum, exaltatione Ecclesiæ, hæresium extirpatione fuderint. Sexaginta dierum, qui Missæ divinisque officiis in eadem basilica interfuerint, aut supplicationi, concioni, publicis privatisque conventibus ; qui pauperem hospitio exceperint, dissidentes reconciliarint, corpora Sodalium aut quorumvis fidelium ad sepulturam, vel augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, cum ad ægros defertur, prosecuti fuerint ; aut si eis fas non est, orationem Dominicam et Angelicam salutationem pro salute fidelium legerint, aut cum plus otii est quinies dictam orationem et salutationem pro vita functorum Sodalium animabus recitarint ; qui errantes in viam veritatis reduxerint, rudes docuerint Dei et Ecclesiæ præcepta ; qui opus aliquod pietatis, caritatis alteriusve virtutis obierint. *Hactenus leges et privilegia Sodalitatis, quæ fusius Gallice deducit Offanius.*

AUCTORE G. H.

3 *At quibus* S. Itisberga *parentibus prognata fuerit, ita indicat loco supra citato Malbrancus :* Hactenus Ariensium lectionaria, membranæ et chartæ ipsius ecclesiæ, item pictæ tabulæ, trecentorum annorum E pene senium redolentes, continua horum tractuum traditio, cærulea indumenta auream liliorum seriem late præ se ferentia, Pippini Regis et Berthæ filiam indubie proclamarunt. *Eodem modo ad hunc diem* S. Itisberga *Virgo*, filia Pippini Regis, soror Caroli Magni, miraculis clara, *celebratur a Molano in Indiculo et Natalibus Sanctorum Belgii, Miræo in Fastis Belgicis a Wione, Dorganio, Menardo et Bucelino in Martyrologiis monasticis, et passim ab aliis. Interim idem Miræus in Chronico Belgico, plurimis post Fastos Belgicos annis edito, pag.* 158 *ista scribit :* Pippinus Rex ex Bertha conjuge liberos sustulit, Pippinum qui puer obiit, Carolum Magnum Imperatorem, Carolomannum Regem Burgundiæ et Provinciæ, Ægidium monachum in monte Soracte in Italia, et Gisilam Abbatissam. *Verum non adeo mirum, si* S. Itisbergam *omiserit, cum plures alias filias non indicarit. Nam Paulus Warnefridus, auctor fere coævus, testatur in Chronico Metensi,* humatas Metis esse duas Regis Pippini filias, quarum una Rodthaid, altera Adelaid appellata est. *Wilthemius etiam in Annalibus Sanmaximianis adhuc MSS. lib.* 3 *cap.* 1 *et* 3 Symphorianam *et* Adam *eruit ex Actis S. Maximini Trevirensis et S. Simperti Augustani, quorum hic Pippini nepos fuerit filius* Symphorianæ, *iste a dæmone liberaverit Cunipertum Pipini similiter nepotem ex filia, utique* Ada, *monasterii Sanmaximiani benefactrice notissima,* Ancilla Christi et Caroli Magni sorore *nuncupata in ipsius loci monumentis. Quidni eodem modo* S. Itisberga *ejusdem Pippini filia et soror Caroli censeatur, quam a reliquis distinctam agnoscit Philippus Labbe in Tabulis genealogicis Domus Regiæ Francorum. Verum quod Eginardus in Vita Caroli Magni* XXVIII *Januarii num.* 23 *non agnoverit nisi* Gislam *sororem Caroli Magni, præfati Malbrancus et Offanius,* S. Itisbergam *in baptismo opinati sunt* Gislam *sive* Gisilam *appellatam, et parochiam* Iberge *primo* Petersbergam, *dein* Gislibergam *dictam, a prima littera ablata* Isbergam *sive* Itisbergam. *Hoc autem nobis, rebus accurate discussis, modo non probatur. Verba Eginhardi sunt ista :* Erat Carolo unica soror, nomine Gisla, a puellaribus annis religiosæ conversationi mancipata, quam similiter ut matrem magna coluit pietate, quæ etiam paucis ante obitum illius annis in eo in quo conversata est monasterio decessit. *Hæc ibi, quibus addit Malbrancus :* Cum nullibi illud sit reperire monasterium, Ariæ stetisse nobis fit exploratum e diplomate, cui S. Hunfridus ad annum DCCCLVI subscribit, tamquam in oppido Morinicæ

traditur Itisberga filia Pippini Regis et Berthæ,

a qua videtur Gisla diversa,

AUCTORE G. H.

A Morinicæ suæ diœcesi subjacente. Clauduntur tabulæ hisce verbis : Actum Aria monasterio. *Vitam S. Hunfredi dedimus* VIII *Martii, sed integrum diploma non potuimus nancisci. Sammarthani huic* Gislæ *assignant* monasterium S. Mariæ Suessionense, *de consilio et consensu S. Drausii Episcopi Suessionensis, uti ab hujus Vitam die* V *Martii diximus, ab Ebroino ejusque conjuge Lentrude constructum, et ex Schedis Domni Ildefonsi Urayette monachi Benedictini Congregationis S. Mauri exhibent nomenclaturam Abbatissarum, inter quas sexto loco nominatur,* Gisla filia Pippini Regis et soror Caroli Magni, *eadem ipsa, quam a* Constantino Imperatore conjugio filii sui fuisse expetitam *scripsit Stephanus III Papa ad fratres ipsius Carolum et Carolomannum Reges anno* DCCLXX, *ubi etiam dissuasit ne* Desiderii Regis Longobardorum filio in connubio copularetur. *Si ergo* Gisla *in monasterio Suessionensi fuit sanctimonialis et Abbatissa, ibidem etiam teste Eginhardo decessit, et dicenda* unica soror, *quæ usque ad obitum fere Caroli Magni vixerit, aliis sororibus jam pridem vita functis, de quibus actum est* XIII *Januarii ad Vitam B. Godefridi Cappenbergensis* §. 6.

fuisse Abbatissa Suessionensis.

B 4 *Cum anno hujus seculi quadragesimo primo urbs Aria esset primo Francis dedita, atque ab Hispanis recepta, edita fuit aliqua harum obsidionum narratio : in qua cum esset facta mentio palatii a Pippino Rege ibidem conditi, ista adduntur :* Excepit Pippini Regis in hanc urbem affectum Carolus filius, cui ob virtutem Magni cognomentum atque imperium accessit. Is sororem suam Isbergam fraterno animo complexus, plurima ei intra extraque Ariam privilegia concessit. Ibidem quoque parentem Pippinum matremque Bertham defunctos condidit : quorum etiam nunc ossa in Divi Petri templum ad chori ambitum delata. *Hinc curiose inquisitum de rei veritate. Nam Eginhartus in vita Caroli Magni num.* 6 *asserit* Pippinum apud Parisios morbo aquæ intercutis diem obiisse. *Verum in Vita ejusdem Caroli auctore incerto, et in Annalibus Bertinianis, Metensibus et aliis tomo* 2 *Chesnæi de Scriptoribus Historiæ Francorum, ista de obitu Pippini referuntur :* Pippinus Waifero interempto, cum triumpho Sanctonas reversus est: ibique moram faciens per aliquot dies ægrotare cœpit. Indeque ad partes Turonorum revertendo perrexit, orationem ad S. Martinum fecit : et ad S. Dionysium usque pervenit, ibique diem obiens finivit VIII Kalendas Octobris. *Addunt Annales Metenses :* Sepelieruntque eum gloriosi filii sui in basilica C B. Dionysii Martyris, ut ipse voluit, cum summo honore. *Hæc ibi. Quantum amaverit Pippinus dictam S. Dionysii ecclesiam et monasterium, manifestant diplomata huic concessa, et relata a Jacobo Dubletio lib.* 3 *Antiquitatum monasterii Dionysiani cap.* 5. *Ejus autem ibi sepulti adhuc monumentum ostendi testantur Claudius Malingræus et Jacobus Brulius in Antiquitatibus Parisiensibus, indicantes ista ibidem verba legi :* Pippinus Rex, Pater Caroli Magni. Bertha Regina, uxor Pippini Regis. *Sed num sub mausolæo adhuc eorum extent ossa, dubitatur. Arienses enim utriusque ossa apud se asservari opinantur, a quadam Comitissa Flandriæ expetita, et Ariam translata. Et hac de re scribens ad P. Alexandrum Wilthemium quidam nostræ Societatis Sacerdos,* hodie, *inquit,* ad chori ambitum, in muro averso principis altaris, inter alia verba, quæ pene oblitterata sunt, legit ista : PIPPINI REGIS ET BERTHÆ REGINÆ HIC RECUBANT SIMUL OSSA. *Ut autem plenius constaret de rei veritate, curavit Decanus ecclesiæ coram aliquot Canonicis utrumque loculum ligneum, trium scilicet pedum, aperiri ; in quorum uno, præter ossa sua brevitate notabilia, repertum est folium pergamenum cum hac inscriptione antiqua et digitali charactere,* PIPPINI OSSA ; *in altero*

Privilegia S. Itisbergæ a Carolo M. data.

Pippinus et Bertha an in S. Dionysii sepulti ?

et in ecclesiam Ariensem translati ?

D BERTHÆ OSSA. *Ibidem reperta est lamina plumbea, medium pedem longa et latitudinis unius pollicis, in qua visuntur* Ossa Hulchiæ, filiæ Berthæ *cum* ✠ *cruce. Huic adjuncta erat altera inscriptio in pergameno, quæ sic habet :* Ossa Helchiæ, filiæ Berthæ Reginæ, remota et posita cum matre sua in eodem tumulo ligneo, anno Domini MCCLV, in Vigilia Assumptionis B. Mariæ Virginis. *Addo quod a latere nominis* Pippinus Rex, *parieti inscripti, legantur hæc,* Carolus Magnus, Pippini Regis filius ; *uti et juxta nomen* Bertha Regina, *hæc inscriptio habetur*, Isiberga, filia Berthæ Reginæ. *Interim constat nec* Carolum Magnum, *neque* Itisbergam *ibi quiescere. Hæc aliaque dictus Sacerdos : quæ curiosis antiquitatum Francicarum indagatoribus proponimus : et solum dicimus, magna cum cautela de traditionibus Ariensibus agendum esse.*

relati cum memoria S. Itisbergæ.

5 *Alterum dubium circa sacras Reliquias* S. Itisbergæ *movetur, eo quod Jacobus Meyerus lib.* 8 *Annalium Flandriæ ista scribat :* Anno MCCXXI transfertur in cœnobio Divi Winoci corpus Diwi Oswaldi Regis, corpusque Idabergæ Virginis, filiæ (uti accepi) Pippini quondam Regis, ab Adam Episcopo Morinorum. Interfuere Abbæ Joannes Bertinicus, Wilelmus Capellicus, Wilelmus Andriensis, Rogerus Taruannicus, Joannes Alchiacensis : Præpositi autem Wilelmus Watinensis, Joannes Formoselensis, Ægidius Loanus, Joannes ab Eversham una cum Joanna Comite. E *Hæc Meyerus sub dubio*, uti acceperat, *proponit : quæ postea, ut certa, ex litteris Petri Waloncapelli Prioris Winocensis tradidit ad hunc diem Molanus, addens dictas* Reliquias translatas esse die XX Junii, et anno MDLVIII per Francorum bella periisse. *Contra quem Miræus in Fastis Belgicis scribit,* Reliquias hodieque prope Ariam superesse, *uti supra retulimus. Malbrancus in suis olim ad nos litteris asserit* (quantum potuit deprehendere e Lantberto Ardensi Præposito et Guilielmo Abbate Andrensi, circa annum MCC scribentibus) extitisse in monasterio Gisnensi sanctimonialem ejusmodi nomine insignitam et sanctitate celebrem, cujus corpus credit Winocibergas translatum. *Eodem modo Offanius cap.* 2 *ait,* Bergas translatum corpus S. Adabergæ Virginis et religiosæ Gisnensis *sed quæ illa fuerit necdum comperimus. Quid si cum S. Oswaldo etiam corpus alicujus Virginis Anglicæ, sive Eadburgæ, aut Edelburgæ, esset translatum?*

Ab hac diversa Idaberga ad S. Winocum translata.

6 *Aliud Malbranci argumentum non distinguendi* S. Itisbergam *a citata supra* Gisla *est, quod utraque ad easdem nuptias videatur solicitata. Verum ideo Acta* S. Itisbergæ *suspecta sunt, in quibus non dicitur expetita pro filio Constantini Copronymi Imperatoris, aut filio Desiderii Regis Longobardorum, uti de* Gisla *constat ; sed a Rege Portugalliæ, qui tunc nullus erat, imo ingemiscebat Lusitania sub crudelissima Maurorum servitute. Malbranco* Portus-Gallia *dicitur* Anglica-Wallia a portu frequentiore : *cujus animadversioni subscriberemus, si alibi harum nuptiarum expetitarum foret mentio. Porro* Itisberga *dicitur in hac necessitate* precibus accersisse sibi febrim et strumas, *et sic liberata a nuptiis, ac dein sanata esu piscis Lisani, reperti in corpore S. Venantii occisi et in Lisam dejecti. Quæ omnia apud Malbrancum legi possunt. Colitur S. Venantius* X *Octobris. Offanius miraculum, quod aliis quoque sacris Virginibus accidisse sæpius legimus, ex populari traditione narrat ejusmodi :* In castro Ariensi, quod Salam etiamnum sive Aulam appellant, sacellum extrui curarat Pippinus. Tunc S. Itisberga, ut pauperibus singulari pietate subvenire consueverat, operas quoque cibo recreare atque ad sanctum quod moliebantur opus strenue peragendum incitare statuit. Occurrit parens, quærit quid ita studiose ferat linteo involutum. Illa, fiducia in Dei

F

Alia fidei suspectæ.

A Dei patrocinio locata, linteum evolvit: et ecce cibi in varios divinitus conversi flores, quos Rex aræ ornandæ lectos a filia credidit. *Hæc Oſtanius. Quæ suspectæ fidei æstimat etiam Malbrancus, quod nihil de iis uspiam legerit.*

An sub nomine Sitisbergæ colatur in Picardia?

7 *Demum Saussayus* S. Sitisbergam *commemorat, quæ et* Pippini Galliæ Regis filia et Caroli Magni soror *dicitur, et* Archæ in Picardia *colitur,* cujus exuviæ sacræ ibidem mana honorificentia asservantur, hodieque ad beatæ ejus memoriæ venerationem perhibentur percolendæ. *Quis omnia conciliabit, saltem dum non addentur novæ probationes?* Sitisberga *non videtur aliam quam* S. Itisberga *hactenus data. Num* in Picardia *aliquæ ejus* reliquiæ *etiam* in magna honorificentia asserventur, *neque habui occasionem examinandi, neque rationem negandi, nisi quod* D *Saussayus promissas probationes non attulerit, aut alius forsitan pro illo nolit spondere. Quidni pro* Area in Artesia, *legerit aut primus scripserit* Archam in Picardia? *Nihil id ab ejus conceptibus videtur alienum. Ita idem Saussayus ad* XX *Junii ista scribit:* Arcæ in Artesia Translatio S. Itisbergæ Virginis, Caroli Magni germanæ: cujus Reliquiæ sacræ cum a festo ejus migrationis XXI Maji, tum hodie in hujus oppidi ecclesia magno fidelium concursu honoratur. *Hæc Saussayus, ubi pro* Aria *oppido posuit* Arcam, *immemor Picardiæ, ad quam antea suam* S. Sitisbergam *relegarat, nec scio an cognitas habens* Archas, *vulgo* Arques, *Comitatus titulo insigne oppidum etiam in Artesio, ad jus Abbatis Bertiniani pertinens, et Audomaropolitanæ urbi proximum, sed absque cultu* S. Itisbergæ.

Translatio 20 Junii.

DE SANCTO THEOBALDO,

B

ARCHIEPISCOPO VIENNENSI IN GALLIA.

E

S.H.

Sylloge recentiorum Elogiorum cum vario die cultus apud Neotericos.

SEC. X.

Cultus sacer:

Cum nos anno Christi MDCLXII *Roma per Gallias rediremus in Belgium, accessimus ad Viennensem urbem, inquisituri de variis Sanctis, quorum sciebamus eximium cultum ac venerationem ibidem haberi. Ac primo descripsimus ex antiquo Kalendario Viennensis Missalis aut Breviarii variam notitiam Sanctorum, et ad hunc* XXI *Maji mentionem* S. Theobaldi Episcopi novem Lectionum. *Obtinuimus etiam aliquod Breviarium Ecclesiæ Cathedralis, Viennæ excusum anno* MDXXII, *in quo ista præscribuntur:* Sancti Theobaldi, Episcopi Viennensis et Confessoris. Fiat ut in communi unius Confessoris secundum tempus. Oratio. Da quæsumus. *Præterea reperimus Martyrologium sanctæ Viennensis Ecclesiæ, ex quo quæ erant Viennensibus propria excerpsimus. Vienna progressi, post alias urbes visitatas, pervenimus Divionem; ibique dono Petri Francisci Chiffletii obtinuimus aliud Martyrologium, cui præfigebatur titulus:* Ordo ac series Sanctorum sanctæ et antiquæ Viennensis Ecclesiæ, Metropolis Allobrogum in Gallia, prout in Martyrologio digeruntur.

Elogium ex Martyrol Viennensi:

C 2 *In his ergo duobus Martyrologiis illud elogium continetur iisdem fere verbis:* Duodecimo Kalendas Junii. Viennæ depositio S. Theobaldi Confessoris, quinquagesimi octavi Archiepiscopi Viennensis, qui a sancta Sede Apostolica Sanctorum Archiepiscoporum Viennensium ultimus inter Divos est relatus. Hic in majori ecclesia, post ejusdem restaurationem, ab eo circa annum nongentesimum quinquagesimum quartum factam, plenus miraculis quiescit. Ob cujus venerationem plebs Viennensis devotissima capellas quatuor in sacra majori basilica ædificavit: quarum præcipua (ubi corpus ejusdem quiescit) nostro tempore decorata et illustrata fuit a devotissimo Archiepiscopo nostro Hieronymo de Villars sedente. In qua, eodem deprecante, Gregorius Papa quintus decimus firmissimas Indulgentias, pro refrigerio animarum in purgatorio existentium, perpetuis ac singulis Lunæ diebus, atque etiam per Octavas Omnium Sanctorum pie elargitus est, sacro Missæ sacrificio mediante. *Hæc in dictis Martyrologiis: quæ fere eadem habet Joannes le Lievre in Historia antiquitatis et sanctitatis urbis Viennensis, Gallice anno* MDCXXV *ibidem excusa, ubi latius describit Ecclesiæ a Sancto constructæ splendorem, et concessas ab eodem Indulgentias conferentibus eleemosynas ad hanc fabricam perficiendam.*

aliud ex Saussayo ad 1 Julii,

3 *Andreas Saussayus in Supplemento Martyrologii Gallicani ad Kalendas Julii ista scribit:* Viennæ Allobrogum S. Theobaldi Episcopi et Confessoris, qui sub S. Leone Papa IX et Henrico primo Francorum Rege illam Ecclesiam rexit; omnique studio boni Pastoris functus, aucto grege, copioso gratiæ fœtu, plenus ipse operibus justitiæ, summi Pastoris jussu evocatus, ad emeritum perrexit præmium. *Hæc Saussayus, cujus elogium est omnibus Sanctis Episcopis commune. Quod velit sub S. Leone Papa IX vixisse, non continuo probamus. Dedimus illustria hujus Pontificis Acta* XIX *Aprilis, diximusque mense Februario anni* MXLIX *Romæ electum et coronatum, et anno* MLIV *vita functum. At successor* S. Theobaldi *fuit Burchardus; ad cujus petitionem Rodulphus Rex Burgundionum concessit privilegium Ecclesiæ S Mauritii, signatum anno* MXIII, *a dicto Joanne Le Lievre editum. Idem Burchardus præfuit Concilio Ansano anno* MXXV, *eumque anno* MXXVI *cum eximiæ sanctitatis opinione obiisse* XIX *Augusti tradunt Sammarthani, cujus Sedi tribuit dictus le Lievre annos triginta. Quæ si subsisterent,* S. Theobaldo *successisset Burchardus anno* DCCCCXCVI. *At citius circa annum* DCCCCLIV *floruisse Episcopum Burchardum jam dictum est. Quod autem* S. Theobaldum *Archiepiscopum Saussayus retulerit ad Kalendas Julii, videtur ob defectum notitiæ de illo fecisse; et quia illo die retulerat S. Theobaldum eremitam huic illum adjunxisse; quem tam addit pridie istius diei seu* XXX *Junii decessisse, quo die ejus Acta dabimus.* Hujus nativitatem, *inquit Auctor Vitæ hujus eremitæ,* a S. Theobaldo Viennensi Episcopo procul dubio veracium familiarium ejus relatione, et quod firmius est, matris ejusdem beati viri assertione, prænuntiatam comperimus. Is etenim Præsul avunculus aviæ S. Theobaldi extitit, et ab eo æquivoci nominis sortitus est vocabulum. Qui dum aliquando colloquium haberet cum matre Donnæ Willæ, hujus Beati genitricis, inter cetera ait: O generosa parens, gaude et lætare, quia ex te prodiet mater, quæ paritura est magni meriti filium: qui omnibus nostræ affinitatis hominibus præminebit, et ante Deum et homines magnus vocabitur et erit. *Hæc in dicta Vita.*

cum errore circa tempus vitæ,

F

fuit avunculus aviæ S. Theobaldi eremitæ.

Memoria 2 Julii

4 *Ferrarius etiam in Catalogo generali ad Kalendas Julii,* Viennæ in Gallia, *ait,* S. Theobaldi Episcopi. *Quo etiam die in Kalendario Genebrardi legitur memoria* Theobaldi Episcopi Viennensis, anno ML sub Henrico

A Henrico II, *citanturque* Nauclerus et Sigebertus. *Verum Sigebertus agit de* S. Theobaldo *eremita ; et Nauclerus dicto anno silet de quocumque* Theobaldo, *an alibi quidpiam habeat non lubet exquirere. Ad easdem Kalendas Julii in variis Ecclesiis celebratur festum* S. Theobaldi *Eremitæ, qui propter hunc* S. Theobaldum *Episcopum, in Martyrologio Coloniæ et Lubecæ anni* D 1490, *etiam Episcopus habetur ; et in Ecclesiis Luxemburgensi, Lindenensi, et Tenensi etiam cum mitra, pedo pastorali, et pluviali pictus est, uti indicatur ad Acta ejusdem* S. Theobaldi *Eremita* XXX *Junii.*

DE VENERABILIBUS COMITIBUS PALATINIS

ERENFRIDO SEU EZONE ET MATHILDE EORUMQ. FILIA B. RICHEZA REG. POLON.

D. P.

FUNDATORIBUS MONASTERII BRAWILLERENSIS PROPE COLONIAM.

PRÆFATIO NOSTRA.

Cur olim conjunctim scripta et nunc simul dentur omnium Acta ? Quid recentiores de B. Richeza ?

Annis MXXV MXXXV MLXIII.

B Beati *Wolphelmi, in* Braunwiller *seu* Brunonisvillari (*quod euphoniæ causa plerumque* Brawiller *nominatur*) *Abbatis tertii Acta illustraturus ad* XXII *Aprilis Henschenius noster, de illius nobilissimi monasterii fundatione paucis egit : hic rem ab exordio explicabimus, prout ipsam ad eumdem B. Wolphelmum, ante annum* MXC *scripsit, quidam ejus monachus G. teste in suis de Coloniæ Agrippinensis magnitudine libris Ægidio Gelenio, sæpius eadem historia uso, quam nos a P. Joanne Gamans ex Brawilerensi MS. accepimus, complexam vitas Venerabilium fundatorum.* Venerabilium *dico, quamvis* Beatos *subinde Gelenius aliique appellent : sic tamen ut sub illo titulo eis inter* Beatos *locum demus, quando patrata ad sepulcrum miracula ostendunt, illud a majoribus religioso ac publico Beatorum cultu frequentatum olim fuisse, etsi postrema corporum translatio, facta anno* MDCLXVII *non videatur excessisse limites civilis cultus, qualem filii parentibus bene meritis debent, gratitudinis et observantiæ ergo. Genitoribus suis* Riczam *seu* Richezam *filiam addimus, propter Clotenense prædium monasterio donatum Confundatricis titulo honestatam a monachis ; et quidem cum expresso elogio* Beatæ, *quando etiam* Sanctæ *appellatione dignatam invenimus, quamvis ad* XIX *et* XX *Martii eam inter Prætermissos posuerimus, cum neque de cultu neque de die mortis certi aliquid apud* C *nos statueremus.*

Acta scripta ante anno 1090,

sine titulo beatitatis, sed non sine miraculis.

Cur simul omnes referantur hoc die, quo solus Eso obiit.

2 *Licet autem diversis omnes diebus obierint,* Richeza *videlicet, quondam Miecislai uxor et mater Casimiri Poloniæ Regum,* XXI *Martii ; Mater vero* Mathildis, *trium Ottonum Imperatorum soror, filia, neptis,* IV *Novembris : conjungimus tamen omnes hoc* XXI *Maji, quo earum maritus ac pater* Erenfridus, *posteriori ac celebriori nomine* Ezo *dictus, ab auctore Epitaphii asseritur obiisse. Nec enim possumus ambigere, cum Gelenio in Vita B. Richezæ ad calcem, sitne ea mortis an translationis dies : quia cum legitur quod ipsum* Erembertum

——— Sub bis senis Gemini misere Kalendis,
Qua fovet ille domo, qui Deus est et homo;

cum, inquam, hoc legitur, alia non potest Domus *intelligi, ad quam ille sit* XXI *Maji missus, quam* Domus cœlestis, *in qua Christus fovet piorum animas. Causa etiam eosdem conjungendi ea est, quod conjunctim intexta Brawilerensi (quam dixi) Historiæ Acta, merebantur sub unum conspectum integra dari. Eadem Acta posterioribus seculis, cum jam semel iterumque translata essent beatorum conjugum corpora, alius Brawilerensis monachus expolivit interpolavitque : quem contextum ab eodem Joanne Gamans etiam accepimus, sicut eum ex archivio Monasterii verbotenus transcribi fecerat, et synopsi marginali manu sua illustraverat P. Andreas* E *Schnorrenberg Professus Brawillerii, et ibidem præsens cum veneranda ossa postremum translata fuerunt, uti loco suo indicabimus, plures quoque utiles Annotationes ex prædicto Interpolatore sumpturi.*

Eadem Acta posterius interpolata

3 *Secundo, quod dixi, MS. idem P. Gamans noster præfixerat hunc titulum.* Divi Palatini, Beatus Ezzo et Beata Mathildis Ottonis Imperatoris II filia, Conjuges, Palatii Rhenensis Comites : Rhenique Comitum pedissequus, Beatus Eberhardus de Staleka : nec non Beati Ludewicus Comes de Arensteinio, et Erckanbertus Camerarius de Wormatia, Corumedæ Cisterciensium, Gommershemii Præmonstratensium, Frankendaliæ Regularium Fundatores, Ordinem singulorum professi, vita et miraculis, Brauweilerii, Erbachii, Arensteinii, Frankendaliæ, Benedictorum, Cisterciensium, Præmonstratensium, Regularium, Coloniensis, Moguntinensis, Trevirensis, Wormatiensis diœceseon monasteriis, prisca fide ac manuscriptis illustrati; pariter Palatinatum, per Moguntinæ cis Rhenum Archidiœceseos ecclesias, monasteria, familias, illustrari. *Prolixus titulus satis ostendit præclaram collectionem futuram fuisse hanc, in cujus limine ponebatur,* Vita B. Erenfridi Comitis Palat. B. Mecthildis conjugis ac prolium ejus, ex eo, *quod dixi,* archivio verbotenus descripta. *Sed bono P. Gamansio contigit quod vulgo dicitur, nimis multa complexum nihil stringere : tota enim vita* F *sua indefesso studio atque labore congerens omnia, quæ sacræ profanæque per Germaniam antiquitati illustrandæ adjumento videbantur futura, nec unquam satis apud se statuens quid facere vellet ; et modo Monasteriologiam Germanicam, modo Archidiœcesim Moguntinam cum Suffraganeis, modo aliud nescio quod præ oculis habens ; ad extremam denique ætatem pervenit, diuturnæ operosæque indaginis fructum nullum aut habiturus ipse, aut Provinciæ suæ longa expectatione fatigatæ daturus, extra opus nostrum, cui potius instruendo quam proprio cuipiam operi construendo, indagatorem impigerrimum et sagacissimum videtur Divina providentia delegisse. Demus igitur optime merito quam possumus in opere nostro vitam, qui prioribus officiis non contentus, nuper etiam magnos tres fasces monumentorum ad Sanctos spectantium huc misit quasi pro testamento, interque ea hæc Brawilerensium Fundatorum Acta.*

et aptata majori collectioni cum Actis

BB. Eberhardi, Ludewici, Erkanberti,

4 *Quos in prædicto titulo ipse post dictos Fundatores nominat (nam ultra titulum conceptus non processit) eorum Vitas et miracula partim habemus, partim adhuc requirimus. Habemus* Eberhardi *ac* Ludewici, *hanc* XXIV *Septembris, istam dandam* XXX *Novembris : requirimus*

hujus ultimi Vitam adhuc requirimus.

A *rimus autem postremi omnium* Erckanberti *Vitam, quam apud Gamansium olim vidimus metro Germanico conscriptam, dandam* XXIII *Decembris, quo obiisse discimus ex Latino epitaphio. Etenim huic etiam locum suum in nostro opere dari eo impensius convenit; quod eadem fortuna, quæ sub Frederico III Palatino hæretico amplum munitissimamque urbem circumdedit Frankendaliensi utrique monasterio; ibidem Catholicæ religionis Sanctorumque cultum, atque adeo* B. Erckanberti *memoriam extinxerit; utinam vero non etiam sepulcrum everterit, sacraque fundatoris ossa dissiparit, qui primus eo loci Præpositum egit; alteri monasterio quod sub minoris Frankendaliæ nomine construxerat pro Virginibus. Priorissam constituens suam uxorem Richlindem, quæ communi consensu una cum viro se suaque omnia divinis obsequiis mancipaverat; sicut indicat in sua Palatinatus topographia Matthæus Merianus, qui eam fundationem adscribit anno* MCXIX, *licet Trithemius annum* MCXXXV *signet, primumque Præpositum Bertolfum nominet. Monitus de nostro illo desiderio Gamansius, cum dolore respondit, omnia quæ de* B. Erkanberto *apud ipsum videramus (in quibus erant duodecim* B *ejus miracula, nullibi amplius forsan invenienda, et Frankendaliensis fundationis instrumentum authenticum) male curiosis amicis commodata, inter ipsorum manus disperiisse; sperare tamen quod per amicum sibi Sacerdotem, Domini Dalbergii Satrapæ Hochstani domesticum, recuperaturus sit aliqua, et cetera insuper quæ requirimus cogniturus. Quod hic juverit annotasse, ut, si forsan spes illa fallat, alius quisquis poterit subsidio veniat, cupientibus conservare memoriam viri, de re Catholica in Palatinatu bene meriti.*

Quid de Richeza Gelenius

5 *Ægidius Gelenius, Coloniæ ad S. Andreæ Canonicus, in opere suo de admiranda sacra et civili magnitudine Coloniæ Agrippinensis, tam lib. 3, qui Sacrarium, id est fundationes, Reliquias, monumenta complectitur; quam lib. 4 qui sacros ac pios Fastos ad Martyrologii formam digestos continet; sæpius meminit prænominatorum Brawilerensium Fundatorum, modo* Venerandos, *modo* Beatos *appellans. Annis autem* XXXIII *prius quam opus istud vulgaret, id est anno* MDCXII, *publicaverat tractatu speciali* Historiam et Vindicias B. Richezæ, Comitissæ Palatinæ Rheni, Reginæ Poloniarum, cum gemina genealogia ejusdem et antiquissimorum Comitum Palatinorum Rheni, atque aliorum Principum et Procerum Europæ, qui ab ipsa et sexaginta quatuor posteris ejus Beatis in linea descendente progrediuntur, omnia ex vetustis MSS. monumentis et diplomatibus post sexcentos annos in lucem ex archivis producta. *Theodorus Rhay Societatis nostræ, inter Animas illustres Juliæ, Cliviæ etc. ad* XXI *Martii, longum* B. Richezæ *elogium ex Gelenio texit, ex eodemque illos sexaginta quatuor Divos ordine Alphabetico enumerat: quos deinde in schemate Genealogico repræsentat,* Actii Ariovisti *nomen, nescio unde acceptum, nec facile a fabulositatis suspicione liberandum, aptans ei, quem* vulgo Ezonem Erenfridum *nominatum ait. Ego istis omnibus prætermisis, æque ac disputatione de nominis* Richezæ *seu* Riczæ *etymologia et insignibus Gentilitiis, solum ex Gelenio* Appendicem *addam* testimoniorum de Beatitate Richezæ.

et Theodorus Rhay. C

PROLOGUS

De Loci ac monasterii Brauwillariensis origine.

AUCT. G. EX MSS.

Operæ pretium est, sicut a majoribus nobis traditum est, commemorare, unde idem sacer locus jam olim nominatus fuit Bruwilre, qualiterque ibidem vera rerum investigatione repertum sit, quod S. Medardi *a* sacrum eidem loco inesset memoriale. Erat in diebus Hermanni *b* Comitis Palatini, patris, memorabilis scilicet Herenfridi (qui velut Abraham Patriarcha, nomine mutato, Ezo appellatus est) vir quidam in vico, qui *c* Manestede dicitur, copiosum habens in sua possessione peculium. Casu contigit, ut die quadam scrofa prægnans a silva, cujus minabatur ad pascua, cum reliquo grege porcorum non esset domum reversa, quia ad ejiciendos fœtus secretiora sibi nemoris elegerat loca. Nihil ergo ipse aliud, quam quod evenerat, arbitratus; accepta secum bipenne, lucum abscissis remotisque vepribus, quasi viam faciens, secretius quam soleret, intrat: et ecce ædiculam, ex ligno satis curiose constructam, lateribusque studiose ab infusione imbrium defensam, aspectat. Explorat itaque aditum, tectum non sine admiratione novitatis ingreditur; altare (utpote in ecclesia) more consueto aspicit, suemque simul domesticam sibi a crepidine altaris cum decem porcorum capitibus occursantem, lætus suscepit. Post hoc submoto lapide superiori, S. Medardi et aliorum venerandas Sanctorum Dei Reliquias, cum charta in fasciculum compositas, a fossa altaris ejicit; et secum illas auferendo Præposito Indensis *d* Monasterii, qui ex more eas in partes sæpius venire consueverat, ostendit. Qui inspecta charta, et cognita admiranda rei novitate (erat enim cognatus Comitis Palatini, ipsique ob hoc familiaris et notus) ad eum velociter properat, et quam inspexerat, ex ordine boni eventus, salutem illi lætanter annuntiat. Ille insperatum lætique ominis nuntium gratanter audiens, rusticum eumdem, cui nomen erat Brun ocius accersiit, chartam cum Reliquiis inquisitam et exhibitam reverenter excepit, et hanc illi causam inesse subscriptam cognoscit.

Bruno rusticus, scrofam in silva requirens, *sacellum reperit, et sub altari reliquias S. Medardi:* *Suessione allatas:*

2 Hujus sacræ fundator ædiculæ et auctor Bruno nomine, germanum habens vocabulo Berechonem, vir potens et nobilis, non procul hinc in silva, quæ ex sui magnitudine Vela *e* dicitur, constructa tutissima degebat in munitione. Quam quidem tyrannus, Heymo nomine, subita invadens incursione, interfecto ejusdem fratre Berechone cum reliquis fere omnibus, hunc cum paucis præsidio fugæ vitam servantibus, suis a finibus extorrem fecit, et in Franciam ire coegit. Qui Suessionis civitatem adiens, et flebilem suæ calamitatis historiam coram omnibus pietatis affectum habentibus edicens, S. Medardi Reliquias ad constituendam in ejus honore ecclesiam petiit et impetravit: cujus indubium ad revincendum hostem meritum et patrocinium adesse sibi speravit. Ad votum omnia suffragante illi pio salutis suæ protectore prosperantur; ecclesiola fundatur et dedicatur. Verum hujus dedicationis auctor quis esset, incertum adhuc usque manet; quoniam aviditate rustici, qui maxime pecuniam esse sperabat quod invenerat, fragile ceræ signum confractum est, sicque auctoris persona et nomen absconditum est. Veruntamen supradictus, ut fertur *f* Acephala, a multis catenus timore periculi devitatus, postmodum a præfato Brunone impetitus occiditur: et quamvis ejus munitio triumphato hoste destruitur, idem locus tamen usque hodie Heymenburg dicitur. Fuerunt propere Metropolitano Episcopo Warino *g* comperta, quæ fuerant Comiti Palatino jam cognita: altare reparatur: ecclesia instructis ex lapide parietibus innovata ab eodem Archipontifice dedicatur, sacroque illi loco, congruentibus sibi veteris ecclesiæ et antiqui auctoris et novi ejusdem inventoris nominibus, Brunwilre nomen aptatur. *h*

ab alio Brunone quodam *restauratus locus Brauwilre dicitur,*

3 Fundator monasterii S. *i* Nicolai in Bruwylre erat præclarissimus Dominus Herenfridus, Comes Palatinus, qui post Ezo nominatus est, cum gloriosissima conjuge Mathilde, filia potentissimi Magni Ottonis, nati de Saxonia. Quod autem Herenfridus primum, sed Ezo postmodum est appellatus, hocque nomine

AUCT. G. EX MSS. et monasterium ibi fundatur.

A nomine insignior habeantur, præcedentium gratia patrum imbutus est: quibus mutatis semper nominibus virtus major, meritumque divinitus est insitum. Cujus cum sacri Deoque frequenti miraculorum illustratione dicati loci memoriam litteris, et per eas posteris mandare curassemus, placuit nobis eisdem prius inserere, quæ viro a pueritia vitæ institutio, quanta in militari virtute strenua actionis perfectio, quamque perfecta ad ultimum in Christiana religione fuisset devotio. His etenim et ceteris per paucis, hoc eodem in codice commemoratis, ordo signorum congruum accepit locum, ut veritatem historiæ habens fundamentum, spirituale et præcellens ædificium sui latius fulgoris prætexat ornamentum.

ANNOTATA.

a *Colitur* S. Medardus, *Noviomensis Episc.* 8 *Junii : ejus autem* scapulam *Brunwillari haberi notat Gelenius.*

b *De eo sic historiam suam exorditur Interpolator :* Generosissimus heros Hermannus, Comes Palatinus, B cognomento Pusillus, non mediocris reputationis inter Magnates illustrissimi Imperatoris primi Ottonis, cui in negotiis regni ac præliorum periculis tam auxilio quam consilio fidelissime adstitit; et præsertim in prælio contra efferam Ungarorum gentem commisso, ubi hostilem pugnando aciem fortissime attrivit. Hic et diversis in locis plura dominia cum amplis possessionibus habuit, et Brunweilerensem locum primum hominibus habitabilem fieri procuravit, duos autem filios ex Helywiga uxore genuit, videlicet Erenfridum et Ezelinum. *Cum autem prior ac major natu obierit fere octogenarius* 1035, *oportet ipsum in lucem venisse circa tempus prædictæ victoriæ de Hungaris anno* 955 *relatæ.*

c Mannestede, *hodie* Manssdorff; *dimidiæ horæ spatio a* Brauweyler.

d *De Indensi prope Aquisgranum monasterio fuse actum ad vitam B. Benedicti Anianensis, in cujus gratiam fundatum est a Ludovico Pio,* 12 *Februarii.*

e Vel *Teutonice* Multus *est, itaque olim loquebantur Colonienses, cum apud illos adhuc lingua Westphalica obtineret : nunc mutata dialecto silvam* Filk *dicunt : major enim ejus pars adhuc superest, excisa quidem circum circa monasterium culturæ causa, deinde vero meridiem versus grandi terræ spatio porrecta.*

C f Acephala *hic sumitur masculine pro tyranno, qui nulli superiori legitimo paret, ipse sibi caput auctorque potentiæ.*

g Varinus, *Coloniensis Archiepiscopus, ab anno* 976 *ad* 985.

h *Hæc a calce sequentis Historiæ, ad initium traduximus, per modum prologi; quia aptius hic legenda existimavi; alias solum quod nunc sequitur vicem Prologi habebat.*

i *Gelenius de Magnitudine Coloniensi pag.* 387 Digitum et brachium S. Nicolai ac Scyphum, *ibi haberi ait : patrataque per Sanctum istum miracula, manuscripto libello et ad historiam Coloniensem utili apud Abbatem servari : cujus nobis copiam fieri optamus*

CAPUT I.

Ezonis adolescentia, conjugium cum Mathildo, liberi ex ea decem.

Ezo, cujus hic vita propter utilitatem scribitur.

Multi cum legunt vel audiunt fortium facta virorum, ad eorum imitationem accenduntur; sed si vitam moresque Religiosorum, Deo scilicet devotorum hominum inspexerint, multo in his salubrius, quid agere, quid vitare, qua discretione mentis cuncta perpendere debeant, instruuntur. Ut enim se res habet, pleraque illorum tantum in viribus suis confidentium facta, cum vita depereunt: quia dum domum suam, quæ est suæ opus fortitudinis, super arenam labentis humanæ laudis construunt, semetipsos (ut ita dicam) ad impulsum miseri et mortalis lapsus destruunt. Sed enim hi fortes in Deo facti, suæ considerantes cursum naturæ, quod scilicet vita hominis, qui vapor est ad modicum parens, demum exterminabitur; eo proficere deliberant, ubi pro mortalibus æterni fiunt : ideoque in his profectuum conatibus, ut ipsius verbis Domini loquar, domum suam supra petram ædificant, quam nec ventorum, id est dæmonum illusiones; nec fluctuum, nequam videlicet hominum, inundationes diruant. Nam et si quid reipublicæ vel curæ domesticæ inservientes fortiter gesserunt; non hoc ad suam, sed ad illius virtutem et laudem referunt, cui illud Davidicum concinunt : Fortitudo mea et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem. D

5 Fuit itaque præclarissimi generis Ezo Comes *a* Palatinus; qui tum propria virtutum actione, tum etiam gloriosissimæ conjugis suæ Mathildis pia ac Deo devota religione, venerandus semperque prædicandus, manifesta suorum reliquit indicia gestorum, in quibus nulli sit ambiguum, eum consortium tantorum, de quibus paucis prælibatum est, adeptum esse virorum. E

nobiliter in aula educatus

Denique totius Galliæ Principum, cum esset corporis elegantia venustissimus, mentis industria prudentissimus, animi magnanimitate fortissimus, ad disponenda negotia tam privata quam publica discretissimus, regalis Palatii apicem jure paterni sanguinis strenuissime gubernando, eo profecit honoris, ut suam semper gloriam pluris quam accepisset, efficeret decoris. Nam ut altius rerum primordia inchoantes, in similitudinem amnis a fonte decurrentis, usque ad certum narrationis limitem derivemus; mox ubi primum adolevit, nullis se corrumpendum puerilis ineptiæ lusibus dedit *b*; sed ut esset tam validus corpore, quam erat animi virtute: etsi præ nobilitate, qua summe præditus fuerat, vestium aureo fulgebat nitore, plus tamen equitatu, venatu, atque quolibet militari corporis motu desidiosa proterens otia, valitudine armorum delectabatur et fulgore; quatenus inimicis terrori, et amicis esset amori. Nullum est virtutis exercitium, quod per invidiam ignaviæ non execretur vitium. Et quidem ignavia se virtuti per livoris æmulationem inimicam ostendit; et ejus tamen timore percussa tabescit. F

ad summam proficit claritatem

Quoniam omnis virtus ad alta se subrigens, in suis se indeficienter augescit; ideoque memorabilem hunc virum quanto secum altius sustulit, tanto fama clariorem universis Romani Regni Principibus extulit. Nec mirum, si multis sui temporis potentibus viris, tametsi divitiis præclare pollentibus, potentior esse poterat atque præstantior, qui omnibus procul dubio clarius uxoris generositate liberorumque honestate fortunatur. Quod enim ingenium, quæ lingua, quæ facundia tantam explicabit gloriam Romanorum, quanta excrevit terra marique Ottonum temporibus Augustorum? Quorum prædicta Mathildis, clarissima scilicet femina, primum habuit avum, alterum patrem, germanum alterum.

6 Verum quales successus superna disponente clementia sortiretur ille Vir illustrissimus, ad conducendum sibi ejusdem feminæ tam excellentis venerabile matrimonium, hinc sumatur exordium, quo nullum lætius hac dumtaxat in serie audiri poterit eulogium. Siquidem Imperatrix *c*, in disponendis Galliæ Germaniæque negotiis viri prudentissimi Domini Ezonis semper intenta consilio, cujus numquam adhæc decenter perficienda vacabat auxilio, in Aquisgrani Palatio interim moratur cum filio :

Cum Ottone 3 ludens, cumque ter vincens.

A filio : qui inter reliqua admirandæ in eo sagacitatis indicia, satis effulsit peritus in construendo sive dissolvendo flexuoso alearum *d* schemate, ut neminem crederet fore, qui in hac arte prævaleret adversum se. Quadam ergo die Dominum Comitem Palatinum compellat, quatenus secum ad tabulam alearum e regione sedeat, ordinemque disponat, pariterque jocosam congressionis stropham promoveat. Ea vero altrinsecus proposita condito est, ut cui per tres continuas vices victoria proveniret, alterius potiretur rebus optimis, etiam quibus vellet. Pariter igitur consident, ludo confligunt, Dominus Ezo, invocato sanctæ Trinitatis auxilio, ter victor extat. Deinde, tametsi impetrare desperaret, quod divinitate procul dubio inspirante diu optaverat, sororem ejus sibi ab ipso dari in conjugem postulat. Cernens ille ludum ad seria processisse, simulque ex consulto eorum qui interfuerant tractans eam rem ex Dei nutu provenisse; non esse regii honoris, si mendax fieret suæ sponsionis; ipsum etiam apud avum, apud patrem, postremo apud semetipsum plurimum potuisse, propositæ conditionis fidem manus in manum confirmat *e* impositione : quatenus juxta Apostolum castum connubium et thorum immaculatum cum sua servaret sorore. Palatinus Comes collectis suorum copiis *f* Asnide properat, venerabilem puellam edicto Regis ad præsentiam vocat : fratre jubente, matre volente, eam suam fore sponsam enuntiat. Amita *g* vero ejus pertinaciter obsistit; sed sive ejus potestate, sive regia majestate territa cedit. Mathildis sponsalium more annulo subarrhatur : in Brunwilre prædio Comitis Palatini nuptiæ parantur, atque in ambobus a Sacerdotibus Christi Patriarcharum benedictionibus completis, eumdem ad locum, non tam velociter, quam lætanter festinatur. Nam lætitia, quæ tunc secularium more agebatur, Christi Ecclesiæque ibi fore copulam in spirituali conversatione protestabatur; juxta illud Apostoli, quia non prius quod spiritale est, sed quod animale, deinde quod spiritale : et alio in loco, ad construendum sponsi et sponsæ, Christi et Ecclesiæ cœlestem thalamum, trahens a veteri Testamento viri et mulieris exemplum; Propter hoc, inquit, relinquet homo patrem et matrem, adhærens uxori suæ : et erunt duo in carne una, Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia.

impetrat sororem ejus Machtildem,

B

et uxorem ducit :

1 Cor. 5

Eph 5, 31

7 Præterea ubi ad supradictum locum ventum est, fertur quod memorabilis Ezo ramusculum arboris ejusdem terræ involutum cespite acceperit, et eum eodem Brunwilrense prædium et alia proprii juris plura eidem suæ venerabili sponsæ in dotem tradiderit. Ubi mox illa, nullam retractionis morulam perpessa, sed ecclesiolam S. Medardi, quæ inibi antiquitus constructa fuerat, ingressa, Christo Deo Salvatori nostro simulque Sanctis ejus, et quorum in suis præsentia Reliquiis aderat, et his etiam quos specialiter honorificare devoverat, eamdem dotem suam solenni traditione condonavit : idemque ramusculus, in boni testimonium facti, longa viroris gratia jucundus permansit. Nuptialis interim apparatus festiva procuratur celebratio, Proceres togatos splendidioris ambit amictus accuratio; pauperes victus recreat, indumentum consolatur : et quo semetipsam liberalitas excedens plus singulis suffragatur, eo laudabilior ab omnibus prædicatur. Apud omnes ergo gaudium ingens exortum est, quia felicissimi illius proventu connubii multis postmodum gaudere et lætari divinitus provisum est. Siquidem legitimo humanæ procreationis tempore exacto, nati sunt eis filii tres, Hermannus, Otto, Ludolphus *h* : filiæ septem, Richza, Adelheit, Ida, Mathild, Theophanu, Heyleweig, Sophia : quibus talem tantamque gloriam gratia divina contulit, ut memoriam

C *quæ donatum sibi Brunwilre Deo consecrat,*

et viro decem liberos parit.

eorum et apud Deum et apud homines immortalem esse nulli dubium sit. Nam et ipse numerus (septem enim et tria decem sunt) cum pro eo, quod ceterorum infra se omnium summam concludat, perfectissimus atque ex decalogo legis idem sit sacratissimus, indicio est, venerabiles eorum parentes non solum in dilectione Dei et proximi sacratos; sed et, quantum cura secularis eos non impedierat, in omni observantiæ mandatorum Dei fuisse perfectos. Alio etiam modo et ipsa VII et III, quæ X constituunt, magnorum in se sacramentorum plenitudinem exprimunt, sive propter vitæ præsentis tempus, quod septem diebus volvitur; sive propter septiformem sancti Spiritus gratiam, quæ Prophetica lectione septempliciter distinguitur; seu etiam propter sanctissimam Trinitatem, qua ad fidem imbuimur : nam ambo in hac vita constituti, et eadem gratia sancti Spiritus adjuti, fidem suam bonis in se vixisse operibus luce clarius præmonstraverunt, non solum sese videntibus, verum etiam post se futuris cunctis fidelibus.

D AUCT. G. EX MSS.

8 Ludolphus, major natu, quod erat animo acerrimus, et corpore robustissimus, militarique prorsus virtuti aptissimus, præter parentum glorias et divitias, Comitatum seu Præfecturam adeptus est; scilicet ut ingruente bellicosi discriminis articulo, Coloniensis Archiepiscopi legionis Signifer, id est Primipilarius esset. Hic filiam Ottonis Comitis de Sudveno *i* nomine Mathildem in conjugem accipiens, duos æque per omnia sibi simillimos ex ea generavit filios, Henricum videlicet et Cunonem; quorum alter suam post mortem ejus Comitatum, alter vero Bavariæ meruit Ducatum; verum a vita excessit uterque sine stirpis successione. Sed Cunonis interitus hæc causa extitit, quod contempta imperatoris Henrici filia, quam uxorem accipere debuerat, et ob hoc sui Ducatus honore depulsus, sed propere Ungaris amicitia conjunctus est. Horum etenim auxilio moliebatur eum, non solum bello pulsare, sed et regno privare si posset. Quod tale tantumque facinus frustra conatus est; nam veneno, quod coquus suus per immissionem Imperatoris, pro pactione pecuniæ, prandio ejus immiscuerat, extinctus est : cui Imperator non solum pecuniam non dedit; sed et pro magno munere, ne se deinceps videre præsumeret, concessit. Dux autem ibidem est tumulatus : sed per Coloniensem Archiepiscopum Annonem post aliquot annos Coloniam translatus, atque in Ecclesia S. Mariæ ad Gradus est humatus. F
Porro Adelheit *k* in Nivella monasterio, Theopanu *l* in Asinde, Heyleweig in Nussia, Mathilt in Didinckirica atque Vylica, Ida in monasterio S. Mariæ Coloniæ, Sophia similiter in monasterio S. Mariæ Moguntiæ atque *m* Gandersheim Sanctimonialibus feminis sunt prælatæ loco regiminis. Quarum fere singulæ, et pro cœlestis vitæ conversatione, et pro Christi amore, in semetipsis habita corporis ac Spiritus sanctificatione, ac si viventes in carne, suis in locis, pro virtutum etiam operatione summo frequentamur honore. Et quibus Theophanu, virum se moribus agens, Asindense monasterium cum universis ejus officinis, jam partim vetustate collapsis, ab ipsis fundamentis novo erigens opere, mirabiliter amplificavit : Unde et ibidem ejus memoria semper in benedictione erit *n*.

Primogeniti Ludolfi E

infelix posteritas,

filiabus collatæ Abbatiæ.

ANNOTATA.

a *Browerus noster, ad Vitam S. Bernwardi, Palatinos Saxonicos a Bavaricis distinguens, hos nunc ait Rhenenses vocari. Browerum Gelenius describit in Vita B. Richezæ cap.* 3.

b *Interpolator huc refert, tamquam loco magis proprio,*

AUCT. G. EX MSS.

A *prio, miraculum ramusculi, revirescentis in manu S. Udalrici, et ab Erenfrido excepti, quod auctor noster habet infra num.* 16.

c Theophano, *mater Ottonis III,* Theophania *etiam recentioribus dicta.*

d Alearum *nomine* Scaccos *seu latrunculos intelligi, in tabula ordine militari dispositos, apparet ex ipsa scriptoris phrasi.*

e Asnide, *aliis* Asnete, Assindia, Essendia, *vulgo* Essen, *hodie illustrium Canonissarum Imperiale monasterium, ab Altfrido Hildesheimensi Episcopo fundatum anno* 876. *Restaurasse illud dicitur Abbatissa* Theophano, *et obiisse* 5 *Martii.*

f Adelheidi, *Ottonis I filiæ, successisse* Mechtildem, *scribit in Catalogo Abbatissarum hujus monasterii Bucelinus tom.* 2 *Germ. sacræ pag.* 343 : *sed erravit, quando ipsam Ottonis II filiam fecit, adeoque cum hac sua nepte confudit : quæ nomen ab illa in baptismo habuisse potuit, et ideo huic commissa in juventute fuisse. Utramque satis clare distinguunt versus descripti, in tumba S. Marci Martyris, 6 Octob. recolendi, quos sic ante legendos puto, Bucelini editionem cum ecgrapho ad nos misso, satisque diverso, inter se conferens.*

Hoc opus eximium, gemmis auroque decorum
B Mathildis vovit Theophanoö, quod bene solvit
Abbatissa bona Mathildt, hæc chrysea dona
Regi dans Regum : quæ res deposcit, in ævum
Spiritus Ottonis pauset cœlestibus oris.
Domina Mathildt me fieri jussit.

Vivebat autem illa adhuc anno 1003, *quando S. Henricus ipsi confirmavit Essendiensis ecclesiæ immunitates et privilegia, ut ipse Bucelinus scribit. Ezonis vero uxor videtur viro juncta fuisse, circa an.* 986 : *certe ante annum* 990, *quo mater ejus Theophano obiit, teste Dithmaro.*

g *Dithmarus, auctor coævus, in Chronico, nulla facta lusus mentione, ita scribit de hoc conjugio :* Cæsaris ejusdem, *Otthonis scilicet III,* soror Mathild nomine, Hermanni Comitis Palatini filio Ezoni nupsit : et hoc multis displicuit : sed quia id non valuit emendari legaliter, tulit hoc unicus frater illius patienter, dans ei quam plurima, ne vilesceret innata sibi a parentibus gloria.

h *Non videntur suo ordine nominati : nam infra* Ludolphus *major natu fuisse dicitur.*

i Sudveno, *vulgo* Sutfen, Sutphania *Comitatus, fœderatarum Provinciarum nunc una ad Isalam. Videtur autem hic Zutphaniensis Comes Otto, Ottonis primi*
C *Imperatoris nepos fuisse aut pronepos ex Sorore Gerburga, postmodum Franciæ Regina, prius autem nupta Gisalberto Zutphaniæ Comiti, per quos anno* 935 *restauratum est Brunvillario vicinum Villæ-regalis monasterium Virginum, vulgo Koninghsdorff, olim a Carolo Magno fundatum, sed anno* 881, *cæsis omnibus ibidem degentibus, eversum, sicut in veteri tabella ibidem descripta legitur, cum reliqua illius monasterii fortuna usque ad annum* 1158.

k *Addit Interpolator : quod* Adelheit, *ut desideravit in loco Braweyler apud parentes sepeliri, tumulata jacet in crypta ante altare B. Virginis sub lapide elevato.*

l *Bucelinus de* Theophanone *agens, post Mathildem amitam, Sophiam atque Gerbergim, Abbatissa Essendiensi, hanc ejus sororem, S. Mariæ in Capitolio Abbatissam,* Willihaldam *vocat : Gelenius in Fastis Agrippin. ad* 26 *Novembris, eam ait spectari* in honorifica tumba cum titulo Beatitatis, *atque sub ejus tumulo de fundamentis basilicæ fons stillat,* S. Idæ aqua *vulgo dictus, et devotionis ac sanitatis causa ab ægris ac peregrinis bibitur. Ita Nota MS. cui addita alia videtur indicare, olim dictum* Fontem S. Plectrudis.

m Gandersheim *in Ducatu Brunsvicensi, a Saxoniæ Duce Leutolpho fundatum an.* 862 *ubi septima Abbatissa nominatur a Bucelino* Sophia *hæc : sed idem de* D *Moguntinensi Nonnarum monasterio agens, licet ab anno* 840 *fundatum agnoscat, nullas tamen illius Abbatissas nominat ante seculum* XI, *quo Mathildis, S. Burchardi Wormatiensis Episcopi soror, illud rexit : unde intelligitur, ipsum tanto minoris notæ atque opulentiæ fuisse, ut ei altera Abbatia jungenda fuerit : qua de causa litem Sophia habuit cum S. Gothardo Hildesiensi Episcopo, ut in hujus Vita cap.* 4 *et* 14 *legitur. Obitus ejus a Gelenio in Fastis notatur* 30 *Februarii.*

n *Hic inter posuerat interpolator Caput integrum, quo narratur, quod Otto* 3 *Heriberto Coloniensi commiserit insignia Imperii, ad sororis Maritum Erenfridum deferenda : quæ cum intercepisset Henricus, Regnum integro anno vacaverit; cumque insuper jura Palatini idem Henricus invaderet, hic contra eum arma sumpserit, adjunctis sibi Lotharingis, qui Henrico obedientiam præstandam pro decennio suspenderint. Interim acta Moguntiæ causa, cum pro Henrico judicaretur, discessisse Erenfridum, stativaque fixisse in Odernheym; ubi eum invadens Theodoricus Mosel-* E *lanorum Dux, prælio victus captusque sit, cum tanta suorum strage, ut in proverbium res abierit, soleantque amicis optare, ne in Odernheym unquam veniant : tandem pacem eo pacto initam, ut Henricus Erenfrido Insulam S. Sviberti, Duysbourg et Salavelt cederet : deinde interventu Henrici Mizeconi Polono junctam Richezam Palatini filiam. Sed hæc figmenta mera sunt; Dithmarus enim, fere per dies singulos initia Henrici prosequens, satis ostendit, eum coronatum esse Regem 7 Junii ipso an.* 1002 *quo obierat Otto III, neque ullius meminit, qui in regnum ingredienti se opposuerit, præter Hermannum Alemanniæ et Alsatiæ Ducem. Lambertus vero Schafnaburgensis aliud non dicit anno* 1003, *quam hæc pauca verba :* Plerique Principes a Rege deficiunt, sed post modicum correcti in gratiam recipiuntur. *De Theodorico autem cæso captoque nec verbum quidem Dithmarus et alii.*

CAPUT II.

Monasterii fundatio, mors utriusque fundatoris et miracula.

Post hoc gloriosissimus heros, pari nobilissimæ suæ conjugis voto, tractat quonam in loco Oratorium, Servis Dei divinas excubias agentibus congrua habitacula construat. Cujus voti propositum, sibi divinitus insitum, ut ratum inveniat consilium, Sanctissimi viri Romani Pontificis Joannis *a* præsentiam ambo Romam profecti expetunt : commissa, quæ vel domesticis occupati curis, vel publicis Regni negotiis obnoxii nullatenus vitare prævaluerant, per confessionem aperiunt. Quibus idem Papa post absolutionem, cum pretiosissimis Sanctorum Dei Reliquiis, cruciculam *b* donat auream propter consummandam in eis Apostolicam benedictionem : simul sua eis injungens auctoritate, quatenus, ut voverant Deo, in propria hereditate, Monachorum instituant Collegium : quorum et arctioris vitæ conversatio, et jugis die ac nocte profusa oratio ad Deum, sibi plenum etiam cœlestis vitæ conferre posset remedium. F

Comites Roma redeuntes a

cum Reliquiis, b

10 Reversis autem ad patriam, quantum reverentiæ, quantum honoris et gloriæ ubique adventantibus impenderetur, postremo quam lætis suorum animis, quamque festivis occursibus susciperentur, satius est tacita opinione id æstimari, quam quibus non valeas verbis juxta modum æstimationis effari. Igitur ille sedulus explorat, ubinam locorum,

de loco fundandi monasterii ambigunt :

A rum, quæ propriæ possessionis essent, placitum Deo in fundando sanctæ religionis cœnobio suum expleat votum. Duysburg *c* præcipue, seu Infulam *d* S. Swiberti, dijudicans adhuc aptissimam esse, seu propter Rheni fluenta, seu propter maximæ amœnitatis, locis in ipsis, jucunda quædam oblectamenta. Nam bene ad collocanda in Duysburg fundamenta desiderium ejus proveniret, si uxor tenacioris animi ipsi non obstitisset, Brunwilre omnibus ante ponens locis, propter revelatam sibi quamdam visionem gloriæ cœlestis. Erat enim solennis ei consuetudo, numquam e vicino loci illius iter facere, quin secedens de via in ecclesiolam S. Medardi, orationi solito prolixius insisteret aut psalmodiæ.

ad quod eligendum Brunvillare, per visum docetur Mathildis :

Unde contigit ut quadam die, et itineris labore et solis ardore æstuans, expletis in sacri ambitus ædicula consuetæ devotionis suæ precibus, refrigerandi se gratia, sub umbra arboris Sicomori, quam Teutonici Mulbom *e* appellant, quæ e regione stabat, supra cespitis amœni thorum accumberet, et parum dormitans somni caperet. Cum ecce (ut sibi visum est) aperto desuper cœlo globus lucis, ipso sole splendidior, super eumdem Deo placitum locum descendit; B tanta cum claritate perfundens, ut omnem circum adjacentem regionem jucundam atque coruscam in magna sui admiratione efficeret. Hac visione venerabilis Heros cognita, moxque omni ambiguitate postposita, unum idemque simul cum ipsa animo volvebat : nullo scilicet in loco consultius divinæ mansionis habitaculum fundari, quam in eodem : quem et paterni laboris instantia jam dudum densissimo arboribus nemore, cum tribulis et vepribus radicitus extirpato, pro bestiis, quarum prius tuta ibi lustra fuerant, incolis hominibus habitabilem fecerat; et religiosissimæ suæ conjugis visione, cœlestibus ad hoc esse notatum indiciis noverat. Et quoniam per semetipsum, qualiter id foret inchoandum, minus discernebat; Abbatis *f* Popponis, apud quem nunc temporis maxime religio monachica cum regulari discretione vigebat, Patris scilicet Monasteriorum Sanctorum Confessorum Christi Maximini et Remacli, consilium atque solatium per allegationem Archipontificis Domini *g* Piligrini expetebat.

deductique eo monachi a S. Poppone

Qui, ut semper paratus erat piis obedire precatibus, septem Fratres vita religiosos, doctrina simul et actione probos, adhoc opus, non secus ac ab ipso didicerant, instituendum ei mittebat. Annus Dominicæ Incarnationis millesimus vicesimus quartus jam hinc C instabat, et defuncto apud Babenberg Episcopium suum Imperatore Henrico, *h* Imperium Conradus agebat. Cum illi, accepta paterna benedictione atque fraterna, venerunt ad prædictum locum XVIII Kal. Maji, feria simul et hora diei tertia, ut annuntiarent in Sion nomen Domini, in conveniendo populos in unum ut servirent Domino : quibus ipse in suo nomine diceret congregatis, bonas facite vias vestras et studia vestra, et habitabo vobiscum in loco isto in sempiternum. Igitur omnia, quorum gratia eo venerant, certatim accelerant. Fundamenta Monasterii, non in eo tamen loco, quo ecclesiola supra dicta erat, sed ad ejus Aquilonarem partem *i*..... fere passibus longius ab ea locantur : ea de causa præsertim, quod cujusdam infantis defuncti corpus, dum terræ ibi fuisset humatum, toties egesta humo tumuli sit quiete privatum.

possessionem ineunt an. 1025, 14 Aprilis.

Mathildis piis operibus exercita,

11 Dum ergo remotiori loco fundantes Monasterium, pro sepultura mortuorum soliciti sunt; inter ipsa læta sanctæ operationis exordia, ipsius opinatissimæ virtutum operatricis Mathildis, Deoque devotissimæ Matronæ, tristi morte turbati sunt. Quæ quidem quamdiu sano et incolumi corpore valuit, præter solicitam intentissimamque secretæ orationis atque eleemosynarum operam; præter hoc etiam quod in servis Dei Monachis cum Martha Jesum excepit in domum suam Brunwilrensem gaudens, circa D quorum frequens erat ministerium ; nec minus præter hoc, quod cum Maria sedulo lectionibus sacris, velut ipsius Domini, verbis intendens, integrum quotidie decantabat Psalterium; nullius unquam septimanæ Sabbathum, quo tantum balneo *k* uti liceret, præteriit, quin aliquem de turba inopum, sibi secretius adductum, calidis per se ipsam aquis perfundens sordes ablueret, crines comeret *l*, indutumque vestibus seu novis, seu non multum vetustis, consolatum abire permitteret.

AUCT. G. EX MSS

et illuminatione cæcorum clara,

Qua de re contigit etiam, ut mundissimarum ex hujusmodi operibus manuum ejus facta in aqua ablutione, aliqui cæcitate prædamnati, ægris orbibus suis remedium videndi inferrent, qui hoc ejus merita posse indubia fide crederent. Ad quarum testimonia virtutum quædam Adelburg ad nostra usque duraverat tempora, jam veterana, quæ solebat nobis referre; quia cum cæca fuisset ab infantia, in adolescentiæ perveniens ætatulam, eo quo prædiximus modo diu optatam commeruit lucis videre gloriam. Eamdem etiam sanitatis gratiam in *m* Tonaburg castro, ab ipsa quædam cæca coram S. Cruce, ipsius nimirum (ut indubi- E tanter credi potest) crucifixi Domini medicabili dextra adjuvante, consecuta est : propter quod eadem Crux sancta ad venerationem sui majorem, per seipsam Brunwilre, honorifice translata est. Quid plura? omnem curam omnibus subinferens ministravit in fide sua virtutem, scientiam, abstinentiam, patientiam, pietatem, amorem fraternum atque caritatem ; ut per bona opera certam suam vocationem faciens, introitum sibi pararet in æternum regnum gloriæ Christi Jesu.

in Aicheze morbo corripitur et moritur an. 1025

12 Instabat jam annus, post eum quem superius commemoravimus proximus, Incarnationis scilicet Domini millesimus vicesimus quintus, cum Hezelinus Comes *n*, cognationis, immo impendendæ venerationis atque munificentiæ gratia, illam Aicheze *o* ad suum accersitam convivium, omni quo potest honorificat obsequio. Quam non minus, ut credi fas est, Christus interim cœleste vocatam ad convivium lætificare disponit in gaudio perenniter cum vultu suo, simulque consortium Sanctarum Saræ *p*, Sephoræ atque Elizabeth honorificare contubernio. Nam expleto convivii gaudio, levi mox in primis corripitur febricula; cujus per singulos dies acrius ingravescente molestia, septimo tandem post eum diem, quo ægra decubuit, accepto salutis Viatico, reliquit suos lugentes et flentes ; quia de hac convalle lacrymarum transivit ad contubernales suas, in vera perpetuæ beatitudinis vita sine fine gaudentes. Cujus transitum in Aquis grani palatio propere cognito (nam ibi tunc Comes Palatinus erat, occupatus cum totius Lotharingiæ Majorum colloquio) assumptis eis secum (quorum alii se Dominam, nonnulli decus et Imperii gloriam amisisse dolerent, gemerent, et plangerent) velocius pervenit ad conthoralis suæ corporis exanimi pignus venerabile.

in Brunvila sepelitur,

Quibus cervices suas feretro subjicientibus, aliis ex sacro Ordine psallentibus, aliis lampades et cereos præferentibus, ad Brunwilrense transfertur oppidulum ; poniturque extenso desuper tentorio infra monasterialis ambitus medium. Tota Coloniensium turba, ultimum ejus funeri officium redditura, cum Venerabili suo Archiepiscopo Piligrino eo convenit: tribusque diebus ac noctibus continuis, ad ejus exequias, quæ tantæ dolor feminæ atque amissio exigebat, cum psalmis et vigiliis Missarum Sacramenta explevit. Donec demum quarto die ab Archiepiscopo, infra ipsum tentorium, altare in honore S. Mariæ consecratum est, ante quod ejus corpus venerabiliter humanum est, et epitaphium supra eam hujusmodi scriptum est.

cum Epitaphio

Otto

A Otto avus, Otto pater fuerant huic, Ottoque frater,

AUCT. G. EX MSS.

Sub queis Roma potens subdidit omne nocens.
Hæc hujus recti structrix, dux femina facti,
Mathildt nobilius suscipit inde genus.
Arcitenens ipsam, quarto *q* sub lumine, fixam, *q*
Transtulit ad vitam, lucis in arce sitam.
Cui quod debemus, quia non implere valemus,
Tu fer solamen, Christe Redemptor, Amen. *r* *r*

13 Decubuerat autem in eadem præfata Aicheze villa, qua et ipsa, eademque febris molestia quidam Miles ejus, nomine Harnic : qui post ipsam quidem die sequenti defunctus est, sed ante ipsam primus sepulturæ quietem, ante fores adhuc rudis ædificii, sortitus est. Attamen venerabilis Heros tanto instabat inchoato operi studio, ut quinto anno perfecto eodem monasterio, dedicationem ejus supradictus Antistes VI Idus Novembris consummaret; atque juxta morem prædia, quæ liberorum suorum permissione pius ipse sacrati loci fundator et auctor præcipuis Christi Confessoribus, Sancto videlicet Nicolao atque Medardo, delegaverat, quæque liberis relicta, ab eis postmodum absque heredum posteritate B libera fore speraverat, banno suo rata in perpetuum confirmaret. His ita, non secus ac Abba Poppo Reverendissimus voluit, patratis; ipse, aliorum cura monasteriorum occupatus, providit a suis electum Fratribus proprium eidem loco Abbatem, moribus religiosum, verbo vero et opere divino atque humano per omnia insignem et probum, nomine *s* Ellonem : cui Evangelica quidem villicatio ab ipso Domino Ezone commissa est, et sic ad curam accepti regiminis agendam, anno Domini Incarnationis millesimo tricesimo benedictione præfati Archipræsulis ordinatus est. Hujus igitur Abbatis et Fratrum, quorum, exceptis minoribus qui ad eorum disciplinæ formam instituebantur, erant.... *t* religiosam conversationem atque ferventissimam omnimodis in divinis cultibus devotionem adeo amplectebatur et diligebat, ut sub serica veste atque aureo baltheo conversatus, moribus ipse potius quam habitu Monachus esse putaretur.

Ellone Ab. sub annum 1030 consecrato,

s

Ezo cum monachis ut monachus vivit,

t

14 Unde etiam contigit ut quadam vice sui Militis cujusdam, qui Monachis libenter detrahebat, oblocutione satis procaci offenderetur. Nocte ergo sequenti, quæ solennis erat, ubi signum ad explendas laudes divinas sonat, jubet eumdem, quod ante non solebat, accensa lampade ad ecclesiam se cum lumine sequentem præcedere; atque ibidem, donec C perageretur, subsistere. Jussa facit : et ut ventum est ad hoc, ut Dominica oratio sub silentio diceretur, æstimans omnia esse finita, volebat accensa, ut advenerat, lampade; sed, sine nutu imperantis, non audebat quoquam recedere : arctabatur etenim, sola subsistens in camisia, nimio gelidissimæ noctis frigore. Fecit ergo secunda vice et tertia similiter; cujus angustias ad correctionem ejus pius et prudens Heros se scire dissimulans, nusquam declinavit; sed semper solennibus, usque quo integrum decantaretur, hymnis et suis (ut solebat) placitis nimium Deo precationibus intentus, fixus eodem loco permansit. Ita ille correctus artificiosa potius quam aspera increpantis invectione, cœpit Dominum suum assidue et vehementer compellere, nihil sibi reliqui dimittere, se suaque omnia simul Dei servis Monachis dedere : solos illos sua etiam sententia esse contestans, quamvis Evangelicæ nescius doctrinæ, qui eum hic deficientem in æterna deberent tabernacula recipere.

iisdem obmurmurantem efficaciter corrigit,

15 Neque hoc prætereundum est, quod ex ejus fidei virtute miraculum factum est; opera enim quæ ego facio, dicit Dominus, qui credit in me et ipse faciet : a cujus verbis neuter sexus, nulla conditio aut professio, et (ut pace virginum viduarumque D dixerim) nec etiam conjugatus aliquis excludi potest. Contigit enim, ut villicus ejus, Rudolphus nomine, in ejusdem Brunwilrensis prædii agro non nisi parum tritici semen seminaret; messis vero tempore perparum quidem tritici, per totum autem siliginis sementem, atque in execrabile lolium versum, id ipsum, ad ejus præceptum in horrea recondendum, ad missa falce meteret; quod a suis excussum paleis, exaratis eisdem iterum sulcis recommendaret. Factum est ergo ut præcepit : et in cujus nomine omnia credenti prosperantur, sequentis anni messe, non siliginem aut lolium, sed purissimi tritici sementem recepit. Non hoc solummodo ipsius Rudolphi, sed omnium senum illius regionis accolarum certa narratione nobis relatum est.

Joan. 14, 12

sementem multiplicat.

16 Nec mirum si ante suæ finem vitæ alienus in se ipso non fuit a fidei virtute, qui florens adhuc primæva juvenilis ætatis lanugine, S. Udalrici Episcopi, propterea quod ejus erat consanguineus, familiari miraculorum ipsius frequenter est jucundatus dulcedine. Cum Sancto, inquit Psalmista, Sanctus eris, et cum electo electus eris. Contigit enim quadam vice beatum virum, instante Christi Nativitate, Ottonis Magni Imperatoris, cum reliquo Episcoporum conventu [iter ad] Curiam in ipsa hyemis asperitate fecisse, cui per quamdam silvam ire fuit necesse. Verum illi, ut evenire solet, equitanti, ramusculus arboris objectus impedimentum itineris intulit quem avulsum dextra, Psalmorum et orationum sacro semper frequens murmure, secum in via tulit; qui mox sanctæ suæ manus calore, velut æstivo solis adanimatus fervore, gemmis turgentibus expansisque foliis virentibus effloruit. Quod cum, egregio juvene secum familiarius commeante, stupefactus ipse cerneret, volens latere quod evenit, ramusculum abjecit; quem ipse protinus equo desiliens collegit. Sed ut ei vanum favorem vulgi nullum excitaret ex virtute miraculi, a sancto Pontifice mandatum accepit; quod et omni, quoad vixit tempore observavit; semperque pignus amabile, conspicuo virore jucundum ac desiderabile secretius apud se servatum habuit *x*. Nam postea hujus præcipue miraculi gratia, Hermannus Archiepiscopus, Venerandi Patris ejusdem filius, in sancta Coloniensi Ecclesia sancti Confessoris Christi solennizare instituit *y* festa.

qui juvenis viderat miracula S. Udalrici,

Ps. 17, 28

E

x

y

17 Ut vero ad maturiores ejus actus stylum reflectamus : post obitum religiosissimæ conjugis suæ, cum jam decimus annus *z* instaret, maximo suorum (ut semper) comitatu stipatus, ad suam provinciam *a** Salavelt profectus, et prolixiore ibidem tempore commoratus est et infirmatus, LXXX prope annos ætatis suæ habens, congruo suæ fidei, spei et operationi fine defunctus, et vere Beatis qui in Domino moriuntur, in illa qua nemo moritur vita, spiritu conjunctus est. Corpus vero ejus ad dilectum sibi locum, quam, ut verus Abraham Patriarcha, non ab indigenis terræ, sed a Christo et Sanctis ejus datis rebus suis in sepulturam emerat, delatum; et ab Archiepiscopo supra dicto, juxta corpus consortis suæ devotissimæ Deo Mathildis sepultum est *b** : et hoc Epitaphium super ipsum descriptum est.

ætatis anno fere 80 moritur.

z

*a**

*b**

Nomen Erenfridi tribuat super æthera scribi,
Nomine pro cujus structa stat ista domus.
Ad quod eum factum conjux clarissima tractum
Flexit, et hæc obiit : liquit, et hic subiit.
Cujus fœcundi dederint cum pignora lumbi,
Subtraxit natis, quod daret hic Monachis.
Quem sub bis senis Gemini misere Calendis, *21 Maji*
Qua fovet ille domo, qui Deus est et Homo.

ANNOTATA

A

ANNOTATA.

a Joannes XIX *sedit ab anno* 1024 *ad* 1033 : *et primus Abbas Ello designatus dicitur apud Bucelinum anno* 1028. *Sunt qui Joannem illum XX nominent.*

b *Gelenius, in Thesauro sacro hujus monasterii num.* 3, *eam Cruculam nominat inter Reliquias hodiedum spectabiles.*

c Duysburgum *in Clivia, fere ad Ruræ Rheno influentis ostium.*

d Insula S. Sviberti, *vulgo* Cæsaris insula, Keyserwaert, *de qua multa nos ad Sancti illius vitam* I *Martii, inter Duysburgum et Dusseldorpium.*

e *Hodie* Maulbaum, *vel* Maubern-baum *dicitur.*

f S. Popponis *Abbatis Stabulensis Vitam dedimus* 25 *Januarii.*

g Piligrinus, *Archiepiscopus Colonensis, ab anno* 1021 *ad* 1037.

h *Obiit* S. Henricus, *Bambergensis Episcopatus fundator, ipso quidem quo hæc gesta sunt anno* 1024, *sed* 14 *Julii; et Conradus ei primum suffectus fuit* 8 *Septembris, venerunt autem Brunvillarium monachi* 14 B *Aprilis Feria* 3, *ut mox dicitur : qui concursus eumdem annum notat, habentem litteras Dominicales* E. D.

i *Transcribentis vitio deficit in ecgrapho numerus passuum, quem ex originali nobis velim suggerat aliquis.*

k Balnei *usum aliquibus diebus ab Ecclesia prohibitum, nusquam legi : videtur hic tamen similis aliqua in diœcesi Coloniensi observantia indicari.*

l *Addit Interpolator* Pecten quoque, quo Christi pauperes comeret, in testimonium hactenus in oratorio Braweilerensi, apud alias Sanctorum Dei Reliquias, reverenter servatur.

m *Gelenius* Thomberg *appellat, unde* Simulacrum Crucifixi miraculosi, argenteis vestiti laminis, Brunvillerium Fundatrix in processione portavit : *quod usque hodie ibi in veneratione est : distat autem castrum istud, in confiniis Trevirensibus situm, circiter* 20 *p. m. a monasterio.*

n Ezelinum *Ezonis fratrem faciunt, ut supra vidimus, Gelenius et Gamansius.*

o *Interpolator legit* Ethcheze, *additque forsan esse* pagum Esich prope Nideremb, quia hic Ezelinus possidebat Berchem etc. *Synopsis marginalis pagum* Esch *notat.*

p Sephoram, *uxorem Moysis, Sanctis adnumeratam, necdum alibi legi.*

q *Braweilerensia Epitaphia pro mensium nominibus Signa Zodiaci nominant, quæ quoque mense sol ingreditur. Itaque hic indicatur* 4 *Novembris, per* Sagittarium *designati. Interpolator, nescio quo argumento,* XII Kal. Decembris *notat : mirum est, nec illo nec alio die ipsam locari in Fastis Gelenii.*

r *Hic Interpolator tria ad sepulcrum Mathildis facta miracula ponit cum clausula* etc.

s *Bucelinus Ellonem designatum Abbatem ait, an.* 1028, *et Biennio post inauguratum, quod hinc acceptum videtur.*

t *Hic iterum deest numerus Fratrum : neque interpolator, hic solito brevior, defectum supplet, uti nec etiam supra ad litt.* i, *ut videatur neutrum in originali invenisse, vitio transcribentis verosimiliter omissum.*

v *Interpolator* ad integrum : *sed non displicet* Advigilium, *sumptum pro* Laudibus, *quæ Matutinum seu Vigiliarum Officium per tria Nocturna divisum claudunt. Oratio autem Dominica post decantatos singulorum Nocturnorum Psalmos secreto recitatur, ante cujusque Nocturni Lectiones : quod iis solis notatum volui, qui Sacrorum Ordinum expertes divini Officii ritus ignorant.*

x *Eadem describens Gelenius, Syntagm.* 15 §. 4 *hæc præfatur :* Præclarum vetustatis monumentum est in horto, *Braweilerensi scilicet*, adhuc virens morus arbor, plantata olim ab Erenfrido Comite Palatino, in memoriam S. Udalrici Augustani Episcopi, ex arido ramusculo, in manibus Sancti virescente. D AUCT. G EX MSS

y *Hanc institutionem etiam in Fastis Agrippinensibus ad* 4 *Julii notat Gelenius, et Officium duplex præscribunt Breviaria Coloniensia antiquiora, quale unum habemus, excusum an.* 1498.

z *Ergo anno* 1035.

a* Salavelt, *hodie* Salfelt, *ad* Salam *fluvium nobile oppidum, cum adjuncto sibi ambacto seu territorio in Thuringia, a Colonia in Orientem* 80 *minimum leucis horariis distat.*

b* *Addit interpolator,* scilicet in ecclesiola beatæ Virginis, quæ fuit olim in viridario, ubi postmodum stagnum factum est. Translata deinde sunt utraque corpora ad medium chori, atque in tumba lapidea elevata decentius et honorificentius recondita. *His verbis in margine hæc adduntur.* Hæc duo corpora, quoad ossa omnia et caput utrumque, prorsus incorrupta atque integra, ex sepulcro elevato, in medio chori constituto, a moderno Reverendiss. Abbate Philippo, in præsentia totius Conventus, decentissime levata sunt, atque ad latus Epistolæ in planitie E summi altaris, ob structuram novam chori, in sepulcrum item elevatum honorifice translata, anno 1667, 16 Augusti. Ita testor, tunc præsens, scriptor horum P. Andreas Schnorrenberg. *Gelenius in Fastis ad* 20. *Junii notat* Translationem Erenfridi Palatini ex Salavelda in Braweiler. NOT. 16 APP TOM. VII MAJI

EMBOLISMUS

De miraculis utriusque venerandi conjugis.

Qui hisce Actis subtexuit locum de Brunvillariensis appellationis origine, superius a nobis vice Prologi relatum, idem ut videtur auctor, consequenter hæc de miraculis addit. Constat autem venerabilem Patrem Ezonem, præcipuum sacri illius loci innovatorem, nec non et Mathildam religiosissimam ejus conjugem, etiam post mortem virtutibus claruisse : quod eo magis credibile est, quo longe superius digesta oratio, ambos adhuc in carne viventes his non caruisse, in testimonio est. Nam et earumdem virtutum miracula, quæ frequenter illic fiunt, si Beatorum Patrum Nicolai et Medardi meritis adscribenda sunt ; hi tamen alieni illis non sunt, quibus auctoribus nomina eorum ibidem in secula vivunt. Igitur in eodem vico fuit quidam adventitius, nomine Lynmarus, fullonis officio deputatus, habens filiam septennem, cui ab ipso nativitatis exordio, pedum denegaverat incessum contractio genuum. Instabat jam annus Dominicæ Incarnationis millesimus quadragesimus quartus : illuxerat etiam dies Ascensionis Domini festus, cum ecce eam secum ad quietis amborum (nam simul adhuc conditi fuerant) detulit locum ; quam mox, cum adhuc pro ea in curatione ejus fidelis volveretur oratio, divina virtus in pedes erexit, et coram omnibus, qui aderant, admirantibus sanam ei restituit.

Anno 1044 curatur paralytica.

Ex hoc primo miraculo quod accidit XXXI *Maji, quia Pascha celebratum fuerat* XXII *Aprilis, intelligere possumus, in eumdem in quo* Mathildis *fuerat sepulta tumulum illatum conjugis corpus fuisse; postea autem, crebrescentibus ad illum miraculis, cum ampliori honore digni viderentur beati conjuges, elevata humo corpora seorsim diversis in tumbis esse collocata, itaque fuisse cum ista scriberentur, atque mansisse quoad stetit parva illa in viridario ecclesia, cujus meminit Interpolator supra allegatus. Cum vero eadem inde ad Chorum majoris ecclesiæ transferenda essent, manserint illa fortassis* capsis

cum necdum diversis in loculis posita essent corpora :

AUCT. G. EX MSS.

A *capsis ligneis discreta, in unam tamen lapideam tumbam illata sunt, in qua etiam nuper fuerunt reperta. Hoc prænotato, quod non exiguum religiosioris cultus indicium videtur esse, addo quod P. Andreas Schnorrenbergh ad supra scriptum miraculum alterumque, ab Interpolatore relata statim post narratam sepulturam Mathildis, quasi ad eam solam illa spectent, sic notet in margine :* Hic in eodem MS. libro vetusto sequuntur miracula, quæ post mortem patravit B. Mathildis. *Horum quod proximum a præcedenti est, accidisse videtur post separationem corporum in prima translatione factam : sic enim ab Interpolatore refertur.*

anno 1052,

Erat quidam Gunzelinus nomine (cui simili modo, ut superius de puella relatum est, prima dies exordia vitæ membrorum cum strage dedit) qui, sicut ille quem B. Petrus curasse in Actibus Apostolorum legitur, ad portam monasterii quotidie ponebatur bajulorum manibus, quatenus ad limina Sanctorum aut suæ debilitatis plangeret miseriam, aut ab introeuntibus peteret eleemosynam. Anno itaque Dominicæ Incarnationis MLII, Dominicæ Resurrectionis hora matutinali, bajulorum adminiculo, qui, cum reliquo Christianæ devotionis populo, divino aderant

B *apparente B. Mathilde erigitur alius paralyticus,*

servitio, in crypta juxta chorum positus, videt (ut ipse postea retulit) matronam, operosis vestibus indutam, præcedentibus viris duobus Pontificali dignitate fulgentibus, chorum intrare, et sibi nutu vultus, ut sequatur, imperare. Qui de visione admiratus, nescit an citius sit curatus : de nutu enim imperantis exiliens medicina potens, protulit incessus, quos non sibi contulit ortus. Tertia dehinc die Dominicæ Resurrectionis panem non modicum, super sanctæ memoriæ sepulcrum Dominæ Mathildis positum, arripiens et avide comedens, magnum omnibus Deum laudantibus miraculum præbuit; quia, infantium more, numquam antea solido cibo uti valuit. *Pascha istud Cyclo lunæ* VIII, *solis* XXV *litteris Dominicalibus* E D *incidit in* XIX *Aprilis : qui autem Matronam in visu apparentem comitabantur Pontifices, eos possumus opinari, fuisse* Sanctos Cunibertum *et* Heribertum, *Colonienses Archiepiscopos; hic a nobis illustratus* XVI *Martii, iste* XII *Novembris commemorandus.*

religua miracula desiderantur.

Plura miracula in eodem MS. sequi persuasus, ad ipsum R. P. Schnorrenbergh, jam sacræ Theologiæ Licentiatum, dedi litteras; qui non nisi eadem duo misit sub hujusmodi titulo, sequitur de eo quod ipsa Fundatrix nostra potest, propter vitæ merita, Sancta æstimari, et ejus patrocinium in secretis orationibus im-

C plorari : *hoc autem postquam fuse probavit Auctor, allegata etiam* Glossa in tertio sexti Decretalium (*cujus Glossæ scriptor Joannes Teutonicus obiit Friburgi anno* MCCCXIII) Ne quis, *inquit,* ampliori vacillatione de hujus eximiæ virtutum operatricis sanctitate suspendatur, ipsam etiam post mortem carnis miraculis coruscasse, neminem fugere cupio : quorum aliqua, a prædecessoribus nostris in vetusto libello conscripta, hic annectere dignum duxi; *videlicet,* De puella quæ fuit ab ineunte ætate contracta, et tandem per merita venerandissimæ Dominæ Mathildis extitit sanata : *et* De claudo, per merita ipsius venerandissimæ Dominæ sanato. *Si libellus iste vetustus alius non est ab his quæ modo damus Actis, frustra plura miracula requirimus, cum scripta non fuerint : sin est aut fuit aliquando alius, isque jam periit, patienter ferenda jactura quæ reparari non potest.*

CAPUT III.

De Hermanno Archiepiscopo, Ottone Sueviæ Duce, et Richeza Poloniæ Regina, Fundatorum filiis.

Ludolphus solus filiorum ejus, tribus ante transitum ejus annis, in ipso Brauwilrensi oppido (cujus

D *Otto Patri Ezoni succedit : a b*

advocationem primus post patrem habuit, relinquens eam filio suo Cunoni) defunctus, et ibidem est conditus : juxta quem et Henricus filius ejus situs *a* est. Otto igitur filius *b* ejus, qui erat aspectu venustus, statura procerus, affatu jucundus, patriis rebus et honore dignus heres substitutus est. Et non multo post etiam frater ejus Hermannus, Piligrino Archiepiscopo transmigrante *c*, Conrado adhuc imperante, Sanctæ Coloniæ Archipontificatum gratia Dei, et electione totius Cleri, atque favore universi populi adeptus est.

Hermannus Piligrino Archiep. c

19 Eodem tempore Richeza Regina, facto inter se et Regem conjugem suum divortio, per odium et instigationem cujusdam suæ pellicis, cum ei jam peperisset Chazimerum *d*, cujus generosa posteritas divitiis et potestate nobiliter insignis permanet usque hodie, veste mutata, paucis se fugam clanculo agentem adjuvantibus, utpote fastus ejus intolerabiles simul et barbaros Slavorum pertæsa ritus, venit ad Imperatorem Conradum in Saxoniam : a quo venerabiliter et ipsa suscepta est, et ipse nihilominus gloriosis ipsius xeniis magnifice honorificatus est. Accepit namque ab ipsa duarum, ipsius Regisque

Richeza maritum adulterum deserens, d

E *e coronas Poloniæ offert Conrado Imperat.*

sui conjugis Coronarum *e* insignia : concessitque ei eamdem gloriam, congrua plane sibi reddita vicissitudine, cujus totum venit ex munere, quidquid, suum extra limitem, Romanum Imperium magnificentiæ ejus ad sese contraxit in tempore. Nam patrata mox super Polonos expeditione, triumphatoque sub tributo Misechone cum tota Slavorum gente, victoriæ trophæum duplici quoque sub corona sortitus est. Sed hic in brevi functus sicque defunctus est, et Henrico filio ejus summam rerum agere concessum est. Qui cum regnare cœpisset, exorta contra eum Godefridi *f* Ducis atque Baldewini *g* Comitis invidia, ad excitandum plurimis perniciosissimum mortalibus tumultum, multa quidem passus est adversa : quæ quamvis cum difficultate, supradicto tamen Archipræsule Hermanno et fratre ejus Ottone Comite Palatino, quos præ omnibus sui semper laboris et gloriæ consortes habuit, laboriosissime secum decertantibus, simul et eum gloriosissime in omnibus adjuvantibus, superavit universa. Siquidem Imperatori Comitis Palatini non solum fidem, sed et virtutem sibi summopere appetendam fore, ea res maxime suadebat, quæ et tunc recens erat, et magnam ubique viro laudem circumferebat.

f g hujus filio Henrico adest Otto Palatinus,

20 Fuit in saltu *h* Slavorum (qui, ob densitatem nemoris umbrosam, juxta linguam eorum, *i* Lovia

F *famosus ob immanem ursum*

dicitur, quique ob immensæ latitudinis et longitudinis vastam solitudinem infinitam ursorum nutrit multitudinem) ursus quidam, naturali rabie ceteris sævior et crudelior, et ipsa etiam enormi corporis, mole major (ultra quam credi possit) et immanior. Hujus tanta rabies erat, ut non solum venatus cervorum raptusque damularum, atque aliarum conculcatio bestiolarum, ad mitigandam inanem sui ventris ingluviem, non sufficeret : quin etiam sub clara luce diei, ferali ausu, ad nullorum pavidus occursus venatorum, horrida rictibus ora trahens, in patentes e vicinitate regiones e cubili suo pollenter emergeret, et valida jumentorum et fortia boum corpora, sive adjuncta carpento, sive subjugata aratro invaderet, suffocaret, voraret. Compulsa ergo tota gens illa est a tali suarum rerum, immo vitæ suæ execrabili vastatore, aut illum, si prævalerent, omnes quo quomodo pariter insequentes suis a finibus exturbare sive necare; aut, si id agere non possent, alio sub cœlo quieta suisque commoda usibus habitacula quærere. Afflictis suis rabida peste rebus, tandem, quamvis sero remedium, id solum fore explorant, si Dominum Palatinum Comitem ad hoc

in Slavia prope Salveld,

humili

A humili precatu flectere queant, quo se communi hosti, victoriam a Domini procul dubio dextera et virtute percepturus propria, opponat; nam suimetipsius provinciam Salavelt maxime devastaverat. Quod imploraverant ocius actu consequuntur : ascenso equo, atque emissario comitante *k* lycisca, quod est genus canum jubis inflexis villosum atque fortissimum, venatum aggreditur : ceterisque venatoribus cum tubis rancisonis circa spissiora saltus loca occupatis, bestia immanis, quidnam circa se agatur exploratura, egreditur; et solum e vicino cernens adesse, emisso horrendo satis micatu *l*, simulque erectis in altum brachiis, cum plantis minacibus eum aggreditur; cujus mox primus impetus, lycisca gravi aurem ejus morsu lacerante, impeditur. Nam ut est injuriæ natura impatiens, dum ad eum versa planta cum asperis unguibus se ulcisci nititur, abscissa protinus eadem, venabulum in medio occipitis excipiens, ad terram eliditur. Paratis post hoc, ut par erat, carnibus ejus in escam, lætum convivium instauratum est; corium vero ejus quindecim pedum longitudines spatium habuisse probatum est. Sunt qui dicant, quod non provectioris, sed recentioris ætatis tempore, has theatrico dignas spectaculo monomachiæ patraverat B palæstras; quod eo vicinius laudi est, quo constat, quod tenuis ætas tale quid agendi suam virtutem non habet.

feliciter occisum :

21 Imperator autem majoris volens dignitatis gloria virum extollere, accepta ab eo Insula S. Switberti atque Duysburg, munificentiæ gratia Suevorum ei committit Ducatum (Henrico *m* ejus patrui filio ad Palatii officium substituto) qui traditum, omnium fere mortalium favorabili erga eum habita dilectione, gloriose gubernans, tertio (pro dolor!) ejusdem Ducatus anno VII Idus Septembris, immatura morte in Conabs *n* Castro diem clausit extremum. Ea tempestate Imperator expeditionem supra Flandrenses acturus, S. Mariæ festum celebravit apud *o* Xanctum : ubi ejus [frater] Hermannus Archipræsul exhortationem instanti periculo congruam ad plebem faciens, universosque admonens, quatenus a superna clementia pro concinnanda Regni pace Imperatori filium *p* dari secum implorarent, cognita per nuntium morte fratris, flebili voce finem allocutionis fecit, et omnes ad lamenta perturbatos incitavit. Expletis autem Missarum solenniis, juxta frequentem omnium et ipsius Imperatoris petitionem, qui nec ad momentum quidem ejus solatio carere poterant, retentus est, et Episcopus Tullensis C Bruno, qui ex virtute animi vel fidei Leo *q* appellatus, Papa Romanus postea factus est, ad tumulandum fratrem ejus Brunwilre missus. Qui devote, quæ vel jussus vel postulatus fuerat, expleturus adveniens (erat enim iste vir ipso corporis statu vultuque terribilis simul et amabilis, verbo etiam et opere ad ædificationem corporis Christi mirabiliter insignis) omnia, quæ tristibus exequiis usus Ecclesiasticus sancivit, pro requie ipsius reverenter et competenter explevit : sicque eum venerabiliter juxta suorum ossa parentum sepelivit *r*.

qui factus Dux Sueviæ

moritur præpropere,

et a Brunone Tullensi Ep. sepelitur,

22 Qua die soror ejus Richza Regina ita etiam deplanxit eum, ut ipsa prope moreretur. Omnem ornatum suum, lunulas et torques, et monilia et inaures, et gemmas et vittas, omnia aut auro textilia aut penitus aurea, in divinos convertenda cultus principali altari imponit; acceptoque a sancto Pontifice sacro velamine caput obnubit, sibique sepulturam juxta fratrem fore disponit : suorumque fidem super hoc, quod id ipsum superstites ipsi fideliter compleant, exposcit. Qua de re Abbas Ello, ipsius permagno confisus auxilio, vetus monasterium funditus destruxit, et aliud validioribus fundamentis ambitiosius construendum, novo opere inchoans, imperfectum reliquit. Jam antea ecclesiola S. Medardi destructa, ejus altare submotum, sine læsione D infra ambitum prioris monasterii transferre voluit, sed non valuit, nam penitus confractum est. Et quia locus sacratus, cui prius inerat, quadam immunditia contaminatus est; divino verbere, putredine scilicet unius cruris, graviter tactus est : alias autem præter hanc causam, in omnibus felix et prospere agens, ex hac luce *s* subractus est, et a successore suo Tegenone, qui jam pridem ordinatus fuerat, honorifice sepultus est.

sorore ejus Richza sacrum velum sumente :

cujus opibus fretus Ello Abbas

Ex MSS. novum struit monasterium

22 Verum quid Pius Hermannus Archiepiscopus pietatis aut potius tutelæ eidem loco præviderit, si quis scire desiderat, Apostolici Papæ Leonis epistolam legat, et contra eam agentes, neque divinas neque humanas leges justitiæ cultui commendantes, sed contemnentes expavescat, nostrique temporis miserias, totis visceribus ad Deum conversus, defleat. Exemplar vero hujus hoc est, Leo Episcopus servus servorum Dei Hermanno S. Coloniensis Ecclesiæ Venerabili Archiepiscopo, ac per eum suis successoribus illuc canonice intrantibus in perpetuum. Convenit Apostolico moderamini pia pollentibus religione assensum præbere pietatis, ut et nobis proficiat ad æternam beatitudinem, et ecclesiis ad perpetuam defensionem. E Quia nuntius tuus Romam veniens, Fili carissime, sollicitavit nos precum suarum nimietate, ut per Apostolicæ defensionis paginam confirmaremus Ecclesiæ tuæ Abbatiam sitam in Brunwilre, sicut præceptum *t* Carissimi filii nostri Imperatoris Henrici videtur continere. Inclinati igitur tuis justis precibus confirmamus et corroboramus tuæ Ecclesiæ prædictum monasterium nostra Apostolica auctoritate, ut habeat et possideat, cum omni sua integritate, et quod habet modo et quidquid acquirere poterit in futuro, secundum definitionem, que definitum est ante præsentiam filii nostri Serenissimi Imperatoris, statuens Apostolica censura, ut nullus Imperator, Rex, Archiepiscopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, vel quilibet cujuscumque potestatis exactor molestare vel infringere audeat; sed sicut a te est constitutum, permaneat. Si quis autem contra hanc defensatricem paginam venire tentaverit, nostri anathematis jaculo perfossus ad vitam numquam assurgere mereatur; qui vero custodierit immaculatam, nostram benedictionem habeat cumulatam. Siquidem Henricus Imperator, sicut hæc charta testatur, juxta prædicti Pontificis votum, eumdem jam sua auctoritate et F privilegio confirmaverat locum. Ubi cognita prioris et nostræ *x* ætatis distantia, facile discernitur, in quam periculosa devenimus tempora, cum a statu suo, Deo placita et hominibus commodo, immutata sunt omnia. Nam sicut ait veritas : quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Mat. 122, 4

quod Hermannus Archiep. a Leone 10

sibi confirmari impetrat :

23 Anno etiam Dominicæ Incarnationis millesimo quinquagesimo sexto defuncto Pio Archipræsule *y* Hermanno, successit ei in Episcopatum Vir Venerabilis Anno : qui quamvis sanctæ religionis approbatus cultor fuisset, interdum tamen proprii plus arbitratus quam justitiæ cultus tenax, eidem loco nihil pietatis impendebat affectus. Quod sentiens Richeza Regina, habito prudentum apud se consilio, ratum duxit esse, Pontificem beneficiis placare : veniensque ad eum in Insulam S. Swiberti, commorantem cum Imperatore, S. Petro Saleveld et Coburg *z* : S. Nicolao vero Clottenum, per manum Mundibordis *a** Henrici Comitis Palatini, de placito sibi ad vitam usu fructuario, sub solenni dedit traditione. Ubi mox Archiantistes eodem animi voto eademque sententia, qua S. Petro et sibi Saleveld et Coburg; Clottenum, S. Nicolao et Abbati Tegenoni, (ut ipse Imperator qui præsens erat hoc agi

illi succedens S. Anno

Clottenum probat donari monasterio,

 8 divo

AUCT. G. EX MSS.

A divo, justum fore dicebat) banno suo, terribili sub anathemate damnatis invasoribus earumdem rerum, perpetuo possidenda confirmabat. Super quo etiam piæ actionis negotio ipsius Reginæ Privilegii *b** charta descripta est; quæ in redargutionem impiorum, quibus justitia pœna est, ad hunc usque diem legere volentibus, apud sacri cultores loci servata est.

et hoc absolutum consecrat anno 1061,

24 Anno autem post hoc millesimo sexagesimo primo, cum jam perfectum esset in Brunwilre monasterium, idem Reverendissimus Archipræsul Anno, quod sui erat officii expleturus, cum Egilberto *c** Mindensi Episcopo eo veniens, et sub veneratione Sanctorum Confessorum Christi pariterque Pontificum Nicolai atque Medardi, ejusdem monasterii Dedicationem III Kal. Novembris consummavit: et ita ut erat Sacerdotalibus indumentis infulatus (Jesum testor) Clottenum specialiter, et reliqua generaliter prædia sacro illi collata loco, banno suo secunda jam vice confirmavit. Constructum est et aliud ex ejusdem gloriosissimæ feminæ atque Reginæ sumptibus monasterium per Adelberonem *d** Wirtzenburgensem Episcopum, in loco ubi S. Kiliani B Sociorumque ejus sacrum exstat Martyrium: utpote cujus Episcopium ex ejus numerosa familiarum clientela, cum omnibus quæ ad oppidum *e** Saltzo pertinent, regia prorsus munificentia adauctum est *f**. Verum non multo post, anno scilicet Dominicæ Incarnationis Millesimo sexagesimo tertio XII Kalend. Aprilis, apud Salevelt ipsa defuncta est *g**.

ac mortuam Richezam Coloniæ sepelit.

Corpus vero ejus religioso tantæque feminæ exequiarum congruo apparatu Coloniam delatum, et Archipontifice insistente, ibidem in Ecclesia S. Mariæ, quæ est ad Gradus, humatum est. Hacque ex occasione, contra fas jusque divinum, excepto quinque librarum censu, sacer Brunwilrensis locus, non solum confundatricis suæ corpore, sed et Clotteno privatus est *h**.

ANNOTATA.

a *Neutrius extare monumentum, ex silentio Interpolatoris et Gelenii colligitur.*

b Otto, *filius ipsius Ezonis.*

c Piligrinus *obiit anno* 1036 25 *Augusti, quando ejus memoria refertur in Fastis Gelenianis.*

d Casimiro *beatitatis titulum tribuunt aliqui, ad diem* 28 *Novembris. Hic, dispensante Pontifice ex* C *Cluniacensi monacho Rex est factus an.* 1041: *qui quomodo post decem generationes, per Zimburgim Masoviæ Ducis filiam, Friderici Austriaci Imperatoris et Catharinæ Marchionissæ Badensis matrem, omnes fere Christianos Europæ Principes ex se produxerit, declarat* Arbor genealogica Principum et Procerum progredientium ex femore B. Richezæ, *edita a Gelenio.*

e *Hac de causa* Richezæ *nomen fœde proscinditur, a Polonis scriptoribus: quod Gelenio occasionem Vindiciarum scribendarum dedit: illi vero, ac nominatim Matthias a Michovia lib.* 2 *cap* 13, *sic loquuntur, quasi Reginam cum filio expulerint Poloni, post mariti Misechonis seu Miecislai mortem, anno* 1034 *obitam; Teutonici nominis odio causam prætexentes, quod ipsa Maritum pro voto olim gubernasset etc. quare illa ad Henricum Conradi successorem confugiens, eidem, traditis sua ac mariti coronis, regnum prodiderit. Verum, sicut erravit Matthias in nominando Imperatore ad quem Regina confugit (Moriente enim Miecislao usque ad quintum annum adhuc superfuit Conradus, primum defunctus an.* 1039) *sic errare potuit in tempore ac causa fugæ; adeoque major fides danda huic tam antiquo auctori, maxime cum ipsimet Poloni, non solum inertiæ, sed etiam lasciviæ intolerabilis Miecislaum accusent. Quod autem ad ipsas nuptias Richezæ attinet,* D *dubius hæreo utri plus credam; Matthiæ ne, eas anno* 1001 *conciliatas scribenti ab Otthone III; an Interpolatori Brawilerensi, differenti illas post pacem inter S. Henricum et Ezonem Palatinum confectam: utriusque enim auctoris æque mihi vacillat fides, cum appareat utrumque hic parum comperta scripsisse.*

f Godefridus Barbatus, *Dux Lotharingiæ, Henrico sæpe reconciliatus, sæpe rebellis; ut videre est apud Lambertum Schafnaburgensem, ad annos* 1045, 6, 7. *et* 1050, 4, 5.

g Balduinus V, *Cognomento* Friso *seu* Insulensis, *Comes Flandriæ, Godefrido confœderatus.*

h Slavos *hosce ad Salam fluvium, interque eos* Salaveldiam *constitui, mox indicatur. Videntur autem illi a mari Balthico (ubi seculo* 12 *habuerunt* S. Canutum 7 *Januarii a nobis celebratum,* Slavorum Principem et Regem Obotritorum) *ad usque Bulgariam olim se diffudisse, longo terrarum tractu inter gentes, qua Germaniæ transitur, utrimque Teutonicas, a quibus in Moravia Bohemiaque adhuc Slavica lingua perseverat; sed ita, ut sicut in ditionem Teutonum, sic et in linguam paulatim immigrarint omnes, qui ab Hamburgo usque* E *ad Bohemiæ fines Albis ac Salæ ripas accolebant.*

i *Etiam Teutonibus* Loof, Loove, *folium, et condensitatem foliorum significant, Germani* Laub *pronuntiant.*

k Lycisca *alioqui diminutivum est a Græco,* Λύκος Lupus, *et ut proprium potius quam appellativum nomen canibus aptabatur a Latinis, ad individuum, non speciem significandam.*

l *Fortassis* Uncatu. *I. A. Comenius in sua linguarum Janua,* Villosus ursus, *inquit,* murmurat et uncat, *sicut* hinnire *equus,* barrire *elephas,* rugire *Leo dicitur. Sed hactenus requiro antiquum auctorem, qui* uncare *vel* micare *ursum scripserit.*

m Henricus, *filius Ezelonis, Palatinus creatus (uti hic dicitur) an et quem filium habuerit tituli successorem, necdum comperi. Bucelinus, agens de fundato per eum Lacensi monasterio, Adelhaidem conjugem ei jungit; sed non placet quod fundationem istam differat usque ad an.* 1093. *Fortasse* 1063 *scripsit ipse, sed typum inverterit negligens typotheta, sicut in millenario posuit* 2 *pro* I. *Ejus,* Pridie Idus Aprilis *mortui, extat ibidem magnifice elatum sepulcrum.*

n *Interpolator* in Thonaburg-castro, *quæ lectio nobis magis placet: meminit illius in Fastis Coloniens. ad* 7 *Septembris Gelenius.* F

o Xantis *oppidum Cliviæ, vulgo* Santen, *insigni ecclesia collegiata spectabile.*

p *Impleta demum hæc vota sunt anno* 1051, *quo Imperatori filium natum* 3 *Idus Novembris scribit Schaffnaburgensis.*

q S. Leo IX, *cujus Acta illustravimus* 19 *Aprilis, factus est Pontifex anno* 1049.

r *Interpolator addit:* Sed exuviæ ejus deinde ad ecclesiam translatæ sunt, et juxta latus altaris S. Joannis Baptistæ in elevato sepulcro collatæ. Epitaphium sepulcro tale appensum:

Virgineum sidus dum septem terminat Idus,
Admonet, huc veniens ut legat ista gemens.
Heu! Ruit Ottonum flos Regum magnificorum,
Imperiale quibus cessit in orbe decus.
Flos hic eorumdem tulit Otto nomine nomen,
Cui Mathild mater, cui fuit Ezo pater:
Dux qui Suevorum, moriens sit planctus eorum:
Sed de morte, Deus, hunc repara melius.

P. Andreas Schnorrenbergh admonet, istud olim S. Joannis Bapt. altare, nunc esse Divæ Virginis.

s *Anno* 1050, 22 *Maji obiisse* Ellonem *scribit Bucelinus: successorem vero ejus* Tegenonem *præfuisse usque* 5 *Januarii anni* 1063.

t *Præceptum istud seu Privilegium apud Gelenium in*

A *in Vita B. Richezæ pag.* 27, *videturque simul confectum cum alio præcedenti, ipsum monasterium directe spectanti, super Clotteno aliisque bonis in tractu Mosellano; hoc autem signatur datum an.* 1051, *X Kal. Augusti.*

x *Respiciunt hæc non solum ad tempora Hildulphi Archiepiscopi, propter Clottenum allodium, a S. Wolfelmo repetitum, perquam molesti monasterio; uti legitur in cap.* 3 *Vitæ, sed etiam successorum ejus : nec enim nisi mortuo Wolfhelmo res plane composita fuit.*

y *Obiit* Hermanus II *Februarii, quando inscribitur Fastis Gelenii; ejusque imago, ut Sancti, æque ac sororis Richezæ, visitur in ecclesia S. Mariæ ad Gradus Coloniæ.*

z *Acceptatio hujus donationis factæ anno* 1056 *extat apud Geleniumpag.* 34. *Estautem* Coburg *Ducatus titulo insigne oppidum in Franconia, medio fere inter Salefeldiam et Bambergam itinere : porro ex hoc loco intelligitur, quo jure Archiepiscopus Coloniensis anno* 1071, *expulsis Salefeldia Canonicis, substituerit monachos Colonia adductos, præteritis iis quos ex vicina Franconia habere poterat, uti queritur Lambertus Schaffnaburgensis.*

B a* Mundibordis, *aliis Advocatus, Patronus secularis ad jura ecclesiarum defendenda.*

b* *Chartam hanc exhibet Gelenius in Vita præcitata pag.* 25.

c* *Catalogus MS. Episcoporum Mindensium hunc, in ordine decimum septimum, nominat* Engelbertum, *cui consonat Cratepolius de Episcopis.*

d* Adelbero, *juxta Democharem, sedit ab anno* 1045 *ad* 1090, *successor S. Brunonis de quo egimus* 17 *Maji.*

e* Soltz *in Hennebergensi Comitatu, leucis circiter* 20 *Wurtzburgo distans versus Boream.*

f* *Addit Interpolator,* Fecit etiam ipsa construi venerandissima Regina capellam in pago Clottenensi, pro commodo suo, ut cum ibidem moram traheret, absque tumultu populi Missas ad nutum celebrari faceret, quas devotissime audire posset : quæ capella, ut in antiquissimis litteris habetur, vocatur Reclusorium Dominarum, ideo quia cum ibidem Missa celebrabatur, ipsa cum pedissequis suis ac reliqua familia intus existens claudi mandabat capellam, ne a tumultu ullo turbari posset.

g* *Iddem addit verbis immediate præcedentibus :* Tandem B. Richeza, postquam B. Petro ejusque ædi Metropolitanæ Coloniæ, coram Annone II Archi-
C episcopo, dedisset Salevelt, Koburg, et Orla (*de quo ultimo loco alibi nihil*) cum omnibus appertinentiis: cetera vero omnia se concernentia, et corpus suum cum omni supellectile et mobilibus, S. Nicolao in Braweiler legasset, vitamque sanctissimam instar Sanctimonialis duxisset; mortis debitum et ipsa solvit anno MLXIII, XII Kal. Aprilis. Cujus corpus cum cimeliis, aliter quam disposuerat ipsa, imo et quam S. Anno juratus promiserat, idem Archiepiscopus violenter detineri jussit, et in suo noviter constructo monasterio ad Gradus S. Mariæ Coloniæ sepeliri, conversis divitiis ejus reliquis ad dotationem Siburgensis monasterii et præfati Coloniensis S. Mariæ ad Gradus, haud dubie per consilia malorum suasorum ad hoc inductus. *Ita ille. Extat apud Gelenium ipsius Richezæ testamentum hæc eadem confirmans, quod proinde hic apponendum putavi.*

Testamentum B. Richezæ.

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Sicut Religiosa ac pia semper parentum solicitudo quodam affectu dilectis filiis, non solum in temporalibus ad præsens, sed etiam de mansuris providere debet in futurum; sic devota filiorum successio rationabilia parentum Deoque placita instituta, non tantum debet inconvulsa custodire, verum, ad instar servorum fidelium sibi, creditum a Domino talentum geminando per opera misericordiæ et semper ad me- D
liora proficiendo, æternæ retributionis præmium fiducialiter expectare. Inde est quod ego Richeza, Poloniæ quondam Regina, post decessum Patris mei Domini Erenfridi illustrissimi Comitis Palatini, et Matris meæ Deo devotissimæ Mathildis, Brauwilerensi cœnobio, ab ipsis primum fundato, paternæ donationis intuitu debitam cupiens exhibere reverentiam; possessiones ad ipsum prædium Brauwiler pertinentes, cum villis, agris, mansis, mancipiis, silvis, pratis, pascuis, molis, molendinis, aquis aquarumque decursibus, quæsitis et acquirendis, in ipso termino constitutis; Clotteno etiam super Mosellam, cum suis appendiciis Mesenich et Rile, cum omnium integritate (sicut pater meus ea jure proprietatis legitime et pacifice possederat, et jam dudum vivus et incolumis pro remedio animæ suæ et matris meæ defunctæ, præfato monasterio cum filiorum consensu libere tradiderat; quemadmodum in Privilegio Domini Piligrimi venerabilis Coloniensis Archiepiscopi continetur) hæc, inquam, Deo sanctoque Nicolao consignata, secundum patris mei constitutionem, non solum rata et inconvulsa custodire curavi, verum etiam de meo patrimonio adhuc E
mihi superstite Christum faciens heredem, ob sempiternam parentum et fratrum meorum, in gremio ejusdem ecclesiæ sepultorum, meique memoriam, D. Nicolao præfati Cœnobii Patrono arpennas XXI in Clotteno perpetua traditione adjeci, mihique in eodem loco post decessum meum locum requietionis et sepulturæ destinando providi. Si quis autem hanc meæ constitutionis paginam infringere vel ausu temerario violare præsumpserit, iram Dei Omnipotentis et Beati Petri Principis Apostolorum, Sancti Nicolai et omnium Sanctorum incurrat, et nisi mature resipiscat, auctoritate Patris et Filii et Spiritus sancti perpetuo anathemati subjaceat. Verum ne quis huic liberæ meæ traditioni in sua simplici veritate derogare possit, in futurum contra perfidorum machinationes præsens scriptum sigilli mei impressione munire ac roborare curavimus, testibus idoneis, qui hæc viderunt et audierunt, subternotatis, Henricus Comes Palatinus, Ruotgerus advocatus, Gerhardus Comes, Goswinus, Storckero, Sicco Comes, Ruotpertus Capellanus, Embrico, Eppo, Winboldus, Ansfridus, Henno, Data VII Idus Septembris, anno ab Incarnatione Domini millesimo LI, Indictione IV, Regnante Henrico Tertio Romanorum Impera- F
tore Augusto. *Sunt in hoc testamento nonnnulla, quæ me dubitare faciant de illius sinceritate; sed iis explorandis operosius immorari non vacat. Ceterum quod hoc S. Anno juratus promiserit adimplere, nusquam legitur : solum adfertur præcitata acceptatio prædiorum Saleveldt et Koburgh, hoc principio.*

Acceptatio prædiorum ab ea Ecclesiæ Coloniensi donatorum.

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Anno secundus, divina præstante misericordia Coloniensis Ecclesiæ Archiepiscopus. Considerans ego, quod fecit mihi Dominus magna qui potens est, anxius factus sum, pro eo quod vix invenirem quod retribuerem Domino pro omnibus quæ retribuit mihi. His curis æstuanti mihi divina pietas viam aperuit, qua pergens eo quo desideraveram attingere posse speraveram; scilicet ut ampliando Ecclesiam, dono Dei mihi commissam, his qui me præcesserunt, viris, toto pene orbe terrarum tum sanctitate, tum patrimonio, tum generis claritate conspicuis, (ut pace illorum dicam) me studiosius operantem, parem illis factum esse, dicere non formidem. Inde occasione data Dominam Richezam Reginam super quibusdam prædiis, Saleveldt videlicet et Koburgh, quatenus de his precariam consentiens, ea S. Petro Coloniæ traderet, convenimus. Quod cum in aditu primo parum ad votum responderet, voluntas Dei fuit

AUCT. G. EX MSS.

A fuit ut non longo post tempore, quod quærebamus prosperum ac felicem haberet exitum. Unde notum esse volumus cunctis, tam futuris quam præsentibus, Domini Dei et S. Petri fidelibus, qualiter Starcthare quidam, vir ingenuus et Comes, Miles ipsius Reginæ, præcepto atque petitione Dominæ Suæ, Salevelde castellum, cum omnibus et universis ad hoc pertinentibus, terris ac silvis, forestis atque piscationibus, pratis, pascuis, et familiis, et quidquid ipsa proprietate habere visa est, exceptis servientibus, S. Petro Coloniæ ad usum Archiepiscopi Christiano Advocato tradidit jure perpetuo possidendum : eo videlicet tenore, ut ipsius prædii usum-fructum Domina Richeza usque in finem vitæ suæ teneat; ea quoque ratione ac firmissimo interdicto, ne unquam aliquis Archiepiscoporum per concambium, vel cuiquam in beneficium dando, Salefeldt vel ad hoc pertinentia a dominatu suo faciat alienam, nisi forte quantum nos cum ejusdem Reginæ consilio, pro anima nostra nec non ipsius suorumque parentum, per monasteria Coloniæ destribuendum ex ipso statuerimus. Sed et decimam vestimentorum, sive cujusque generis pannorum, nec non et lodicum, mellis et ceræ, in usum Monachorum in Brunwilre B Regina disposuit. Nos quoque pro devotione Christianissimæ Reginæ, non multa quidem a nobis quærenti, quantum tamen ipsa proposuerat in precariam ejus concessimus ; has videlicet villas dominicatus nostri ei tradentes, usque in finem vitæ suæ, cum omni utilitate possidendas, Gedtebach, Brikenheim, Wictolo, Moffendorff, Muoterfsheim, Blafsheim, Zuovero : in super annis singulis centum marcas argenti de Camera nostra. Quæ omnia eo tenore facta sunt, ut si quis vel Rex, sive Episcopus, sive ipse ego, vel aliquis successorum meorum de his omnibus ei aliquid minuere, vel aliquo modo mutare, nisi ipsa potente, tentaverit ; odium Dei et S. Petri incurrat, ipsaque sit potens, Saleveldt, et omnia ei per continentia recipere, eisque ut propriis uti........ Anno ab Incarnatione D. N. Jesu Christi MLVII, Indictione X, VII Kalend. Julii facta est hæc traditio in Salevelden, secundum legem et ritum gentis illius : *quæ verba satis clare nobis videntur indicare, gentem eo loci a Teutonica diversam, et (uti supra diximus) adhuc Slavicam. Eadem ultima verba, in quibus annus Christi cum numero Indictionis optime* C *convenit (licet Gelenio per nescio quem errorem aliter visum sit) falsitatis convincunt auctores vel corruptores tituli, in lamella plumbea ad caput defunctæ positi, per quos factum, ut in ea sic videatur legi.* Anno Dominicæ Incarnationis millesimo LVII, secundo Idus Aprilis, Richeza Regina, ab Annone secundo, Sedis hujus venerabili Archiepiscopo atque præsentis ecclesiæ fundatore, cum ingenti totius Cleri et populi frequentia honorifice sepulta est, et per ipsum inducta Pontificem, duobus ornatissimis prædiis S. P. collatis. Nono Kalendas Aprilis obiit. *Fatetur Gelenius, quod fatalis diei nota pene oculos fugiat : quidni etiam annum similiter fugientem aliquis perperam innovarit et pro* LXIII *posuerit* LVII? *Certe quæ hujus anni mense Junio, nulla adhuc præferebat cito futuræ mortis indicia, uti apparet ex supraposito instrumento Annonis, non potuit mortuis annumerata fuisse tribus mensibus citius : et Actis eodem seculo exaratis potius habenda fides est, quam lamellæ isti plumbeæ, in aliqua posteriori corporis translatione aut primum appositæ aut temere innovatæ. Quod tamen ne gratis a me fieri quis putet, exhibebo infra ipsius Reginæ capiti circumductam coronam, quæ cum iis Provinciarum insignibus distinguatur, quarum saltem aliquas nemo rei Armorialis peritus dixerit tribus aut quatuor seculis esse vetustiores ; consequens est, coronam ipsam diu post obitum compositam fuisse, tunc scilicet, quando ipsum sepulcrum*

Annus et dies mortis.

innovatum politumque est, et ex capsa lignea ævo fatiscente, in aliam in qua nunc jacent translata ossa sunt : quando supposita capiti, si qua antea fuerat, plumbea lamina, potuit majori ex parte fuisse exesa, et non sine errore restaurata. D

h* *Sequebatur prolixa deductio eorum, quæ pro recuperatione ipsius juris a B. Wolfhelmo acta sunt, et apud Gelenium possunt ex parte legi : integra autem ex originalibus habemus, servamusque ad ipsam sancti Abbatis Vitam in Supplemento Aprilis die* 22. *Ibi quidem arguitur Anno tamquam contra jus fasque egerit : licet tamen ejus intentionem excusare : ipsum vero factum retracturus erat, sicut in prædicta Vita habetur num.* 16, *nisi immatura morte præventus obiisset.* Cui cum post mortem, *ut ait Cæsarius Heisterbacensis lib.* 8 *cap.* 69 multi detraherent, dicentes eum ecclesiarum fuisse dismembratorem et civium suorum excæcatorem, Dominus Deus in translatione illius, quantæ sanctitatis esset, signis plurimis ostendit.

APPENDIX

Testimoniorum de Beatitate Richezæ E

ex Ægidii Gelenii Vindicis.

Colophonem operi addant haud pauca de B. Richezæ sanctitate testimonia atque monumenta, a majoribus nostris accepta. Conradus imprimis Monachus Brawilerensis in Vita B. Wolfhelmi, quam circa annum MXCIV *scripsit, ita loquitur;* Domina Richeza, cujus genitores Brawil a Fundamentis extruxerunt cœnobium, fidei ac devotionis eorum æmulatrix existens, terrenarum possessionum suarum ecclesias Dei fecit heredes, ut regni cœlestis ipsa compos effici mereretur et heres. *Deinde martyrologium Usuardi, ex additione Joannis Molani,* XIII *Kal. Aprilis die* XX *Martii, de eadem inquit,* Coloniæ ad Gradus obitus Rixæ Reginæ, neptis S. Annonis Episcopi, cujus non canonizatæ corpus patet in magnis festis. *Cum quo conspirat et Petrus Cratepolius, ex ordine S. Francisci Minorum Conventualium in Catal. Sanctorum Germaniæ Litteris, R. S.* Rixa, *inquiens,* Regina...... consanguinea S. Annonis Episcopi Coloniæ, ad Gradus Mariæ requiescit. De cujus Canonizatione non constat. *Illud tamen observandum est, labi hic nonnihil Cratepolium, dum in Catalogo Sanctorum tradit, illam Ungariæ fuisse Reginam ; atque pejus hallucinatur in Annalibus, ubi agit de S. Annonis morte. Item in Hermanno III, S. Annonis successore, vult eam uxorem fuisse Lotharii Augusti, et Hermanni III sororem. cum Hermani II soror fuerit, ac ante Hermannum III tempore B. Annonis sit defuncta. Denique prioribus similia traduntur, in Sacrario Agrippinensi folio* 75 *his verbis.* In septima collegiata ecclesia, ad Gradus B. M. V. ante chorum, in elevato mausoleo, sepulta jacet Domina Rixa Regina........ S. Annonis Episcopi Coloniæ neptis, matrona Deo et hominibus dilecta, cujus non canonizatæ corpus, patet in magnis festis. *Philippus Ferrarius Alexandrinus, Ordinis Servorum B. M. V. in novo Catalogo Sanctorum qui in Romano Martyrologio non habentur hæc tradit:* XIII Kal. Aprilis Coloniæ Agripinæ B. Rixæ Reginæ. F

Vita S. Wolphelmi,

aliique auctores,

26 *Prioribus testimoniis, nonnulla placet a majoribus nostris excitata subjicere monumenta, ex quibus colligamus, quam ipsi majores nostri, de B. Richezæ sanctitate posteritati reliquerint existimationem. Principem inter ea omnia locum obtinet Mausoleum, in quo sacræ ipsius exuviæ sunt reconditæ a B. Annone Archiepiscopo, in media ecclesia B. M. V. ad Gradus Coloniæ ædificatum. Quadratum illud e saxo Drachenfeltzice elaboratum, quatuor, pedum altitudine e terra e*

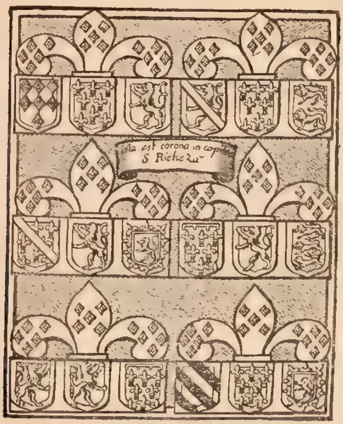
ejus sepulcrum ipsam et fratrem exprimens cum radiis.

A *e terra assurgit, ac septem pedes longum, latumque duos, ferreis circumdatur clatris. Ad quatuor angulos totidem æenea candelabra eminent. Laterum porro intercolumnia duodecim coronant Apostoli, pictoris manu expressi. In frontispicio orientali* B. Richeza *nostra* Regina Polonorum, et *frater illius* Hermannus pius Archiepiscopus Coloniensis, *radiis circumfusi divinis, conspiciuntur; ac demum in facie ultima et aversa, occidentem versus, Angelica ad Deiparam salutatio exprimitur. Ipse sarcophagus duobus clauditur operculis, altero ferreo, altero quercino, utriusque tamen perforato ore, ad excipiendam piorum hominum stipem. In solennibus olim feriis ligneum amovebatur operculum, estque id, quod auctores supra citati dixere,* corpus patere in magnis festis. *Et licet hodie non ostendatur, ego tamen anno Christi* MDCXXXIII, *cum ad historiæ veteris notitiam curiosius sacra Coloniæ monumenta perlustrarem, obtinui ut sepulchrum B. Richezæ Reginæ Poloniæ,* XII *Aprilis die, in ecclesia B. M. V. ad Gradus, præsentibus Reverendiss. D. Ottone Gereone, Archiepiscopo Cyrenensi, ecclesiæ Decano, et Joanne Newman ac Joanne Richarts Canonicis, aperiretur, quo mihi liceret ossa sacra accuratius scrutari. Deprehendi*

Ossa inspecta anno 1633.

B *ergo ea sine ordine dispersa, ac gossypio involuta. Tegebantur ipsa stragulo serico, sicut et bysso vestiebatur tumba lignea, marmoreo inclusa Mausoleo. Caput, reticulo aureo astrictum, incumbebat pulvinari; sub quo latebat plumbea lamina, cui insculptum erat, quod supra retuli epitaphium. Caput denique pretioso ornabatur diademate, sex fibulis adstricto, in quibus multa sane arte, quæ hic exhibeo, insignia repræsentantur.*

Corona capiti circumposita.

C

27 *Alterum B. Richezæ monumentum, in eadem ad Gradus Basilica, haud procul ab ipsius tumulo, columnæ appictum, priora repræsentat antiquo opere insignia, inter quæ duæ exiguo circumplexæ toreumate imagines, quarum una Episcopi, altera B. Richezæ: utriusque caput radii circumfulgent: cyclades, quas pluviales dicimus, quadris junguntur pectoralibus. Et quidem pectorale Sanctæ nostræ, sicut et liber, quem manu exhibet, præter mediam aquilam, Palatinorum Comitum exhibet Leonem, cum hac inscriptione* Richeza Regina. *Episcopi autem imago, quin repræsentet Hermannum Pium Archiepiscopum Coloniensem, B. Richezæ fratrem Germanum, nullus ambigo; cum in illius pectoralis medio, insigne Diœceseos Coloniensis, nigra nimirum Crux, una cum Leonculo contineatur, sicut et infra pedes Leo expressus.*

Monumentum prope sepulchrum.

D

E

28 *Hactenus Gelenius, oblitus, quod hic potissimum requirebatur, judicium suum addere de ætate, tam monumenti quam coronæ, a se ex ære repræsentatæ. Quamvis enim viri genealogicarum ac tesserariarum rerum periti, ex iis quæ ipse Gelenius, circa illos sæpius graviterque exerrans, scripsit in Annalibus Ubiorum, censeant habuisse scientiam talium exiguam, licet ubique summam præ se ferat: nolim tamen præsumere fuisse tam ignorantem, ut potuerit existimare, aut Coronam illam beatæ Reginæ contumulatam a principio fuisse, aut Monumentum positum esse auctoritate Raynaldi de Dasselle, ab anno* MCLIX *ad* MCLXVII *Coloniensium Archiepiscopi, propterea solum quod sub eodem compareant Dasselliæ gentis insignia, cervina scilicet cornua in campo pleno globulis. Necdum enim (quod vel tenuissime in talibus versati norunt) seculis iis quibus Richeza obiit et Raynaldus sedit, emerserant Fœcialium leges; nec adeo frequens erat insignium usus, cum nec ipsi Principes adhuc haberent statas fixasque tesseras. Legi de his possunt tractatus varii, quos de originibus scutariis, insignium usu, laterculorum distinctionibus, deque tota re tesseraria seu scutaria, voluminibus octo edidit ævi nostri in istoc argumento oraculum P. Claudius Franciscus Menestrier: ad quem cum retulissem sententiam meam, dignatus est in hæc verba rescribere.*

De ætate Coronæ ac monumenti:

consultus vir talium scientissimus

F

29 Nullum aliud memini exemplum me vidisse Coronæ, cui essent affixa hujusmodi scuta, insignibus ornata. Vidi alicubi Diadema cujusdam Reginæ Castellæ, pinnis muralibus distinctum: vidi rosas, lilia, vallorum præacutas sudes; scuta nullibi. Quantum vero ex ipsa insignium forma licet arguere, seculi XIV aut etiam XV opus esse arbitror tum Coronam illam tum reliqua cœnotaphii ornamenta. Agnosco Francorum Regum Lilia, seu potius Irides; Andegavensium et Borboniorum Discernicula, Laqueolos et Baltheum; Burgundionum, Tænias et Limbum; Scotorum Regum Leonem, zona gemina liliis efflorescente circumdatum; Namurcensium Comitum Leonem, cum baltheari Tænia; Leones alios, cum per colores et metalla distinguere nequeam, suspicor esse vel Flandriæ Comitum, vel Hassiæ, Misniæ, aut Thuringiæ, qui quidem in tribus aut quatuor scutis singulares apparent; qui autem gemini, Brunswicensium; qui terni Anglorum Regum aut Suevorum Ducum esse possunt, quales etiam Truchsesii retinent. Octodecim scuta, Hermanni et Richezæ imagines diademātas circumcurrentia, non exprimunt seriem avorum utriusque, sed

censet non esse facta ante sec. 14 aut 15,

nec majorum seriem eo indicari:

A sed gentilitia stemmata Principum seculo XIV viventium. Imperii Aquila gemina vix ante trecentos annos apparuit; in vetustioribus enim monumentis unius tantum capitis est. Tria Francorum Regum Lilia primum a Carolo VI eo numero sunt definita, cum antea indefinito essent. Subjecta bicipiti Aquilæ Leonum scuta tria, putem esse Angliæ, Palatinatus et Flandriæ; sub Liliis vero tribus, stemmata Franciæ, Scotiæ, et Borboniorum. Dexter ordo Brunswicenses, Saxones, Brandeburgicos, Sabaudus e sanguine Gallico repræsentat: sinister ordo, subjectos Borboniis Burgundos veteres e Regio Gallorum sanguine, Andegavenses Neapolitani regni moderatores, Namurcensesque; postremo Palatinos Schirenses et Bavaros, ex Otthone Witelspachio, Bavaricæ ac Palatinæ gentis auctore, oriundos. Posita tandem, velut appendicis loco Dasselliæ gentis tessera, verosimiliter operis auctorem ex ea gente indicat: inquirendumque esset in monumentis Collegii S. Mariæ ad Gradus, an et quando aliquis ex ea familiæ ibi fuerit Præpositus, Decanus, vel Canonicus seculo XIV vel XV, cui opus attribui possit. In scutulis ante pectus Hermanni et Richezæ, vice B lati-clavi seu fibulæ, utramque pallii oram adstringentibus Leonem Palatinum agnosco quidem, sed non memini ante XIV ejusmodi tesseris ornatas fibulas vidisse me; in feminarum autem palliis ne postea quidem, nisi raro: habent enim illæ plerumque oblongum paludamentum, altera parte maritorum dimidiatis insignibus, altera paternis distinctum: quod quia forte in chlamyde Richezæ distincte satis exprimi non poterat, visum est ei compositum ad pedes scutum ponere, sicut Hermanno Episcopo ad pedes positus est suus Leo. Qui idem ante pectus incumbit Cruci, tesseræ Archiepiscopatus Coloniensis: sed nota, novitatis indicium etiam hoc esse. Nam scuta scutis imponere, ante ducentos aut trecentos ut summum annos, primo invaluit.

30 *Ita ille, a cujus erudito calamo nunc accipimus Philosophiam imaginum, curiosissimo opere explicatam sed ad rem nostram hæc sufficiunt, scilicet ad comprobandum, quod B. Richezæ tumulus recentiori memoria innovatus sit; adeoque sollicitum habere neminem debeat, lamella plumbea; utpote sub ejus caput vel tunc* D *primum posita, vel ut legi denuo posset renovata, prout libuit, ex conjectura: atque ita excusati manebunt errores chronographici, superius Annotatione g a me indicati, ut qui tamdiu post mortem Richezæ facile obrepere potuerint auctori, ad manum non habenti Brauweilerensia certiora Acta. Quid autem ille istis scutulis, vel coronæ intexendis, vel imagini circumducendis intenderit, quis certo divinabit? Verosimillimum est, indicatum voluisse, quod Richeza præcipuos omnes Europæ Principes, quorum ista sunt insignia, consanguinitate attigerit. Hoc vero quam facile fuit Gelenio ostendere in iis qui per hæc ultima duo secula nati, mediante Zimburgi Mazoviensi possunt ad Richezam usque ascendere; tam est difficile facere de ante natis, ad finem conciliandam ei opinioni; quam videtur Coronæ ac Monumenti auctor conceptam animo habuisse, et tesserariis scutis, ex usu sui ævi adhibitis, explicuisse.* Ad Dasseliam *gentem quod attinet, dedit ea Coloniensibus Archiepiscopum Raynaldum an.* MCLXIV; *nec dubitare possumus quin ex eo tempore inde habuerit Colonia utriusque sexus plures personas illustres, beneficiis Ecclesiasticis ac publicis muneribus claras: seculo tamen* XV *aut circiter, quo ista facta esse debuissent, nullus in* E *ecclesia S. Mariæ ad gradus eo nomine Præpositus aut Decanus præfuisse scitur; nam qui in ecclesiæ istius libris aliisque monumentis sæpe nominantur, nominantur absque cognomine gentilitio, siculi post diligentem inquisitionem a Canonicis factam mihi asseruit noster P. Joannes Victor, cujus opera ad ista perquirenda usus frustra sum, libenter usurus aliunde allata luce, si quis eam dare possit.*

sed solum relationem aliquam ad Principes seculi 14,

non ita facile demonstrabilem.

31 *Tertium in eadem basilica monumentum reperi Sanctæ nostræ statutum esse in fenestris Chori, ubi inter duos Collegii illius Tutelares, nimirum inter SS. Annonem et Agilophum Coloniensium Archiepiscopos, media collocatur Richeza; cum hac inscriptione:* SANCTA RICHEZA. *Similia invenire licet in aliis quoque templis, atque imprimis Brawilerensi et Clottenensi ad Mosellam, aliisque in locis, ad quæ olim B. Richeza sua bona aggessit. Quod autem in Clottenensibus picturis tres enses sub pedibus B. Richezæ exprimantur, fit ad significandum gladii usum in tribus territoriis ab ipsa concessum.*

Imago inter sanctos.

C

DE S. SILAO EPISC. HIBERNO

F

LUCÆ IN HETRURIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P.

De sepulturæ loco ac tempore, adeoque et ætate Sancti, Hibernicis figmentis obscurata, nec non de monumentis antiqui cultus.

ANNO MXCIV.

In veteri et nobili monasterio,

V*etus et nobile Lucæ est Sanctimonialium Virginum monasterium, sub Regula S. Benedicti militantium, et ex instrumentorum antiquorum monumentis ibidem asservatis notum jam inde ab an.* DCCCCLXIV; *quando* Otto, divina Clementia Imperator Augustus, *anno Imperii sui tertio* IV *Kal. Augusti Lucæ existens, ab Adelehida uxore exoratum se profitetur, quatenus* Grimmæ Abbatissæ, cum monachabus in monasterio Domini ac Salvatoris, quod dicitur Prisciano, militantibus, *eas omnes possessiones omniaque jura donaret ac confirmaret, quæ dicto privilegio, cujus habemus ecgraphum, sigillatim enumerantur. Nobilitatem autem illius monasterii probat* Armingardis, Lotharii Regis filia, *monasticam ibidem vitam professa, cujus hoc ibidem epitaphium legitur.*

Hic jacet in tumulo, felix venerabilis atque,
Armingardis, olim namque dicata Deo.
Quam Rex egregius Lotharius edidit ipse,
Francorumque potens Germaniæque decus.
Huc quisquis veniens Epigrammata legeris ista,
Dic, Famule, Christe, probra remitte tuæ.
VIII Idus Augusti feliciter obiit.

Annus non additur: sed si ea (ut est verosimile) filia fuit Lotharii Italiæ Regis atque prædictæ Adelehidæ, post viri mortem Ottoni prænominato nuptæ; contingere potest, ut ea adhuc in vivis fuerit, quando datum est ejusmodi privilegium de bonis, quorum fortassis partem magnam, Armingardis pro dote monasterio attulerat: quod privilegium deinde S. Henricus Imperator, cum S. Cunigunde uxore sua, existens Fasiani Comitatus Pisani

ubi sec. 10 sepulta filia R. Lotharii Armingardis,

tunc S. Salvatoris,

A *Pisani oppido, confirmavit Abbatissæ Alpergæ anno* MXV, *quando adhuc simpliciter dicebatur* Monasterium S. Salvatoris.

2 *Paulo post, allato istuc Capite* S. Justinæ Virginis et Martyris, *et nova fortassis ecclesia in ejus honorem consecrata, cœpit dici* Monasterium S. Justinæ; *ut est in charta anni* MLXI; *vel utroque nomine simul sumpto, indigitabur et sic anno* MLXXIII, *coram Comitissa Mathilda, comparet* Eritha Abbatissa de ecclesia et monasterio Domini et Salvatoris et S. Justinæ, quæ dicitur Brisciani, sita in Lucensi civitate, juxta muros ejusdem civitatis. *Priori denique nomine abolito, solius* S. Justinæ *remanet hodieque appellatio, quemadmodum distincte prosequitur noster olim amantissimus hospes Franciscus Maria Florentinius, in Vita* S. Silai *cap.* 12. *Hæc autem ideo notare volui, quia in antiquiori ejusdem* S. Salai *Vita, quæ ex MS. pervetusto ibidem extat manu notariali transcripta, solum nominatur* monasterium S. Justinæ. *Est autem vita scripta circa finem seculi* XII *haud diu (ut mihi quidem videtur) post elevationem sancti corporis, quæ ibi narratur accidisse anno* MCLXXX, III *Nonas Decembris. Transumptum Notariale pro litteris Latinis numeralibus,* B *tunc solummodo usitatis, per zyphras* 1183 *perperam conjungens cum anni numero numerum Nonarum, qui disjungi debuerat, non videtur ante annos* 150 *vel* 200 *scripta: ex illo tamen ipsam damus, juxta editionem prædicti Mariæ Florentinii, collatam cum ecgrapho antea nobis Romæ descripto apud R. P. Franciscum Haroldum, successorem R. P. Lucæ Waddingi, qui Vitam sui gentilis Sancti Lucæ jam pridem obtinuerat, qualis ibi transcripta extabat.*

post S. Justinæ dicto,

extat, quam damus Vita S. Silai:

3 *Secundum hanc Vitam* Silaus *ad S. Gregorium Papam consecrationis Episcopalis causa Romam venisset: postea vero tum litis cujusdam Romæ tractandæ causa, tum sororis quærendæ, quam ex simili peregrinatione interceptam Lucæ, ibique viro potenti Soffredo vel Goffredo nuptam intellexerat, eodem regressus; sororem quidem mortuam atque sepultam in dicto monasterio reperisset; ipse autem ibidem infirmatus ac moriens sepeliri se mandasset. Cum autem miraculis multis inclarescens oblationibus fidelium ditaret monasterium, dicitur idem Soffredus extorsisse a Sanctimonialibus, ut tertiam earum partem sibi cederent; quam iniquam pactionem resciderit tempore prædictæ inventionis pronepos Soffredi Lotharius. Ea omnia si recte considerentur, merito dixeris* Silaum *fuisse Episcopum ordinatum a* S. Gregorio Papa VII, *cujus Vitam da-* C *bimus* XXV, *et tempus Sedis definitur ab anno* MLXX *usque ad* MLXXXV; *atque adeo fieri posse, ut cujus festum antiquitus celebrabatur Dominica ante Pentecosten, et inscribebatur Kalendariis quibusdam die* XXI *Maji, obierit sub ejusmodi concursu, quando Pascha fuit celebratum die* IX *Aprilis. quod post Gregorii VII exordia primum accidit* MLXXXIII, *ac deinde iterum* MLXXXXIV, *rursumque* MCV, *nec postea amplius per totos sexaginta annos. Atque ita confirmabitur sententia Franciotti circa annum* MC *statuentis mortem* S. Silai. *Ex tribus autem prænotatis annis magis placet annus* MLXXXXIV, *quia sic prædictus raptus, qui contigit anno nono ante obitum* S. Silai, *ratione turbarum Italiæ tunc maxime ardentium, incidet in annum* MLXXXV *et penultimum Gregorii; nec omnino super adulta debuerit soror Episcopi fuisse, cum formæ causa rapiebatur.*

qui secundum eam dicetur Episcopus ordinatus a S. Gregorio VII,

obiisse anno 1094,

4 *In hac chronologia suadenda nihil foret difficultatis, nisi post scriptam Vitam advenisset Lucam Hibernus aliquis, religionis specie sycophantam occulens; qui interrogatus de* S. Silao *an aliquibus in patria sua claruisset miraculis; nonnulla ex iis protulit, quæ gens ista, nimis quam prona ac fabulas, passim solet commemorare de suæ nationis famosis Sanctis, varia a variis mutuatus; quæ in eodem Lucensi MS. et ecgrapho nostro post Vitam adnotata leguntur, prorsus hoc opere et loco indigna. Hæc tamen cum fidem obtinuissent,* D *factum est ut* S. Silaus *crederetur, cum S. Patricio Romam venisse ad S. Gregorium Magnum, primamque Missam celebrasse in Cluanensi monasterio, cui nepos suus Kieranus præerat; de eoque sacrificio per manum Angeli particeps facta esse S. Itta. Sed hæc omnia ut temere consuta sunt, sic nullo negotio dissolutarunt, si ad Chronologicas rationes expendantur. Etenim* S. Patricius *mortuus est anno* CCCCLX; *et qui multo longiorem vitam illi concedunt, ultra seculum* V *eam non extendunt.* S. Gregorius *ejus nominis primus, consecratus est Pontifex anno* DXC. S. Kieranus, *Cluainfertensis Abbas dicitur factus, post mortem S. Brandani fundatoris, anno* DLXXVII, *et anno* XI *post obiisse. De S. Itta egimus* XV *Januarii, ubi illa num.* 18 *legitur, prædictis quidem coæva fuisse, sed sacrificium cujus illa miraculose particeps effecta est, Cluainmienosiæ, non autem Cluainfertæ fuisse celebratum*

licet postea additæ ab Hibernis Lucæ transeuntibus fabulæ

AUCTORE D. P.

socium faciant S. Patricii et a S. Gregorio I ordinatum:

5 *Interim, loco ejus quam damus Legendæ, compositæ fuerunt Lectiones novem, cum Responsoriis et reliquo Officio, quas habemus a Florentinio cum ipsa Legenda editas ad calcem Vitæ Italicæ, per ipsum adornatæ:* E *et in his Lectionibus prædicta omnia miracula de SS. Patricio, Gregorio, Kierano, Itta, ordine temporis admiscentur, aut potius præmittuntur historiæ in Legenda contentæ. His vero ut verosimilitudinem aliquam induceret, in omnem partem torsit se eruditissimus simul ac pientissimus Florentinius: et quam longissime potuit extendens ætatem S. Patricii, loco* Gregorii *substitui jubet* Gelasium Papam, *qui sedit ab anno* CCCCXCII *ad* XCVI. *Puto ego, quod in talibus haud multum operæ posuisset, si notam habuisset Hibernicorum peregrinorum fidem, in celebratis apud se vulgi sermone mirabilibus applicandis ad Sanctos suæ vel alias ignotæ gentis, de quorum gestis, tamquam ea notiora habentes, ab hospitibus nimium credulis interrogabantur, vel ultro suggerere aliquid præsumebant gratiam hospitalitati referentes. Nec opus est longe exempla quærere. Nam quem præcipuum urbis suæ Patronum Lucenses colunt* S. Frigidianum, *et cujus antiquior habebatur Legenda absque ulla Hiberniæ mentione, Hibernum esse per similem imposturam siverunt sibi persuaderi; et S. Finniani Magbilensis Acta, a nobis danda ad* X *Septembris, receperunt tamquam Acta S. Frigidiani, per facilem nominis mutationem, veterique Legendæ adjunxerunt, prout acceperant suo fine mutilatam: quia ex hoc constitisset, cum cujus vita et miracula acta in Hibernia narrabantur, etiam in Hibernia mortuum ac sepultum esse, quod non conveniebat S. Frigidiano Lucensi Episcopo, prout ostendemus ad* XVIII *Septembris, sive in* F *Supplemento Martii ad similem diem. Interim simillimum prorsus exemplum habes* VI *Martii de S. Seznio apud Guic-Seznienses in Armoricis, cui applicata fuerunt Acta S. Kierani Sagiriensis, data ad diem* V *ejusdem Martii; imo duobus immediate progressis diebus S. Joanni Martyri apud Venetos honorato, Acta S. Procopii; et Passionem S. Benedictæ applicatam S. Saturninæ Herisiensium Patronæ, solis nominibus mutatis.*

quod sequuntur Lectiones Officii proprii:

sed non erat facile credendum Hibernis,

per quos etiam S. Frigidiani Vita sic aucta est ex Vita S. Finniani

NOT. 17**** APP. TOM. VII MAJI

6 *Istis igitur libere rejectis, audemus* S. Silaum *a* S. Gregorio, *non* Magno, *sed* Septimo, *ordinatum credere; nihilque in iis quæ accepimus Actis mutantes propter additamenta exotica, tunc mortuum elicere et sepultum, quando abolito nomine* S. Salvatoris *solum nuncupabatur* Monasterium S. Justinæ; *ita ut Sancti Sororius hospesque Soffredus, vere fuerit proavus Lotharii, qui monasterio relaxavit pensionem, quam ille induxerat transmiseratque ad posteros, quod intra unius seculi spatium facile fieri potuit: non item per tot secula continuari, inter tot rerum publicarum æque ac privatarum conversiones, quot sustinuit Italia, ac nominatim Hetruria, identidem Dominos mutare coacta intra quintum et undecimum seculum. Facile etiam*

Eadem ætas suadetur ex nomine monasterii,

fuit

A sed gentilitia stemmata Principum seculo XIV viventium. Imperii Aquila gemina vix ante trecentos annos apparuit; in vetustioribus enim monumentis unius tantum capitis est. Tria Francorum Regum Lilia primum a Carolo VI eo numero sunt definita, cum antea indefinito essent. Subjecta bicipiti Aquilæ Leonum scuta tria, putem esse Angliæ, Palatinatus et Flandriæ; sub Liliis vero tribus, stemmata Franciæ, Scotiæ, et Borboniorum. Dexter ordo Brunswicenses, Saxones, Brandeburgicos, Sabaudus e sanguine Gallico repræsentat: sinister ordo, subjectos Borboniis Burgundos veteres e Regio Gallorum sanguine, Andegavenses Neapolitani regni moderatores, Namurcensesque; postremo Palatinos Schirenses et Bavaros, ex Otthone Witelspachio, Bavaricæ ac Palatinæ gentis auctore, oriundos. Posita tandem, velut appendicis loco Dasselliæ gentis tessera, verosimiliter operis auctorem ex ea gente indicat: inquirendumque esset in monumentis Collegii S. Mariæ ad Gradus, an et quando aliquis ex ea familiæ ibi fuerit Præpositus, Decanus, vel Canonicus seculo XIV vel XV, cui opus attribui possit. In scutulis ante pectus Hermanni et Richezæ, vice B lati-clavi seu fibulæ, utramque pallii oram adstringentibus Leonem Palatinum agnosco quidem, sed non memini ante XIV ejusmodi tesseris ornatas fibulas vidisse me; in feminarum autem palliis ne postea quidem, nisi raro: habent enim illæ plerumque oblongum paludamentum, altera parte maritorum dimidiatis insignibus, altera paternis distinctum: quod quia forte in chlamyde Richezæ distincte satis exprimi non poterat, visum est ei compositum ad pedes scutum ponere, sicut Hermanno Episcopo ad pedes positus est suus Leo. Qui idem ante pectus incumbit Cruci, tesseræ Archiepiscopatus Coloniensis: sed nota, novitatis indicium etiam hoc esse. Nam scuta scutis imponere, ante ducentos aut trecentos ut summum annos, primo invaluit.

30 *Ita ille, a cujus erudito calamo nunc accipimus Philosophiam imaginum, curiosissimo opere explicatam sed ad rem nostram hæc sufficiunt, scilicet ad comprobandum, quod B. Richezæ tumulus recentiori memoria innovatus sit; adeoque sollicitum habere neminem debeat, lamella plumbea; utpote sub ejus caput vel tunc* D *primum posita, vel ut legi denuo posset renovata, prout libuit, ex conjectura: atque ita excusati manebunt errores chronographici, superius Annotatione g a me indicati, ut qui tamdiu post mortem Richezæ facile obrepere potuerint auctori, ad manum non habenti Brauweilerensia certiora Acta. Quid autem ille istis scutulis, vel coronæ intexendis, vel imagini circumducendis intenderit, quis certo divinabit? Verosimillimum est, indicatum voluisse, quod Richeza præcipuos omnes Europæ Principes, quorum ista sunt insignia, consanguinitate attigerit. Hoc vero quam facile fuit Gelenio ostendere in iis qui per hæc ultima duo secula nati, mediante Zimburgi Mazoviensi possunt ad Richezam usque ascendere; tam est difficile facere de ante natis, ad finem conciliandam ei opinioni; quam videtur Coronæ ac Monumenti auctor conceptam animo habuisse, et tesserariis scutis, ex usu sui ævi adhibitis, explicuisse. Ad* Dasselliam *gentem quod attinet, dedit ea Coloniensibus Archiepiscopum Raynaldum an.* MCLXIV; *nec dubitare possumus quin ex eo tempore inde habuerit Colonia utriusque sexus plures personas illustres, beneficiis Ecclesiasticis ac publicis muneribus claras: seculo tamen* XV *aut circiter, quo ista facta esse debuissent, nullus in* E *ecclesia S. Mariæ ad gradus eo nomine Præpositus aut Decanus præfuisse scitur; nam qui in ecclesiæ istius libris aliisque monumentis sæpe nominantur, nominantur absque cognomine gentilitio, sicuti post diligentem inquisitionem a Canonicis factam mihi asseruit noster P. Joannes Victor, cujus opera ad ista perquirenda usus frustra sum, libenter usurus aliunde allata luce, si quis eam dare possit.*

sed solum relationem aliquam ad Principes seculi 14,

non ita facile demonstrabilem.

31 *Tertium in eadem basilica monumentum reperi Sanctæ nostræ statutum esse in fenestris Chori, ubi inter duos Collegii illius Tutelares, nimirum inter SS. Annonem et Agilophum Coloniensium Archiepiscopos, media collocatur Richeza; cum hac inscriptione:* Sancta Richeza. *Similia invenire licet in aliis quoque templis, atque imprimis Brawilerensi et Clottenensi ad Mosellam, aliisque in locis, ad quæ olim B. Richeza sua bona aggessit. Quod autem in Clottenensibus picturis tres enses sub pedibus B. Richezæ exprimantur, fit ad significandum gladii usum in tribus territoriis ab ipsa concessum.*

Imago inter sanctos.

C

DE S. SILAO EPISC. HIBERNO

F

LUCÆ IN HETRURIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P.

De sepulturæ loco ac tempore, adeoque et ætate Sancti, Hibernicis figmentis obscurata, nec non de monumentis antiqui cultus.

ANNO MXCIV.

In veteri et nobili monasterio,

Vetus et nobile Lucæ est Sanctimonialium Virginum monasterium, sub Regula S. Benedicti militantium, et ex instrumentorum antiquorum monumentis ibidem asservatis notum jam inde ab an.* DCCCCLXIV; *quando* Otto, divina Clementia Imperator Augustus, *anno Imperii sui tertio* IV *Kal. Augusti Lucæ existens, ab Adelehida uxore exoratum se profitetur, quatenus* Grimmæ Abbatissæ, cum monachabus in monasterio Domini ac Salvatoris, quod dicitur Prisciano, militantibus, *eas omnes possessiones omniaque jura donaret ac confirmaret, quæ dicto privilegio, cujus habemus ecgraphum, sigillatim enumerantur. Nobilitatem autem illius monasterii probat* Armingardis, Lotharii Regis filia, *monasticam ibidem vitam professa, cujus hoc ibidem epitaphium legitur.*

Hic jacet in tumulo, felix venerabilis atque,
Armingardis, olim namque dicata Deo.
Quam Rex egregius Lotharius edidit ipse,
Francorumque potens Germaniæque decus.
Huc quisquis veniens Epigrammata legeris ista,
Dic, Famule, Christe, probra remitte tuæ.
VIII Idus Augusti feliciter obiit.

ubi sec. 10 sepulta filia R. Lotharii Armingardis,

Annus non additur: sed si ea (ut est verosimile) filia fuit Lotharii Italiæ Regis atque prædictæ Adelehidæ, post viri mortem Ottoni prænominato nuptæ; contingere potest, ut ea adhuc in vivis fuerit, quando datum est ejusmodi privilegium de bonis, quorum fortassis partem magnam, Armingardis pro dote monasterio attulerat: quod privilegium deinde S. Henricus Imperator, cum S. Cunigunde uxore sua, existens Fasiani Comitatus Pisani

tunc S. Salvatoris,

A *Pisani oppido, confirmavit Abbatissæ Alpergæ anno* MXV, *quando adhuc simpliciter dicebatur* Monasterium S. Salvatoris.

post S. Justinæ dicto,

2 *Paulo post, allato istuc Capite* S. Justinæ Virginis et Martyris, *et nova fortassis ecclesia in ejus honorem consecrata, cœpit dici* Monasterium S. Justinæ; *ut est in charta anni* MLXI; *vel utroque nomine simul sumpto, indigitabur et sic anno* MLXXIII, *coram Comitissa Mathilda, comparet* Eritha Abbatissa de ecclesia et monasterio Domini et Salvatoris et S. Justinæ, quæ dicitur Brisciani, sita in Lucensi civitate, juxta muros ejusdem civitatis. *Priori denique nomine abolito, solius* S. Justinæ *remanet hodieque appellatio, quemadmodum distincte prosequitur noster olim amantissimus hospes Franciscus Maria Florentinius, in Vita* S. Silai *cap.* 12. *Hæc autem ideo notare volui, quia in antiquiori ejusdem* S. Salai *Vita, quæ ex MS. pervetusto ibidem extat manu notariali transcripta, solum nominatur* monasterium S. Justinæ. *Est autem vita scripta circa finem seculi* XII *haud diu (ut mihi quidem videtur) post elevationem sancti corporis, quæ ibi narratur accidisse anno* MCLXXX, III *Nonas Decembris. Transumptum Notariale pro litteris Latinis numeralibus,* B *tunc solummodo usitatis, per zyphras* 1183 *perperam conjungens cum anni numero numerum Nonarum, qui disjungi debuerat, non videtur ante annos* 150 *vel* 200 *scripta: ex illo tamen ipsam damus, juxta editionem prædicti Mariæ Florentinii, collatam cum ecgrapho antea nobis Romæ descripto apud R. P. Franciscum Haroldum, successorem R. P. Lucæ Waddingi, qui Vitam sui gentilis Sancti Lucæ jam pridem obtinuerat, qualis ibi transcripta extabat.*

extat, quam damus Vita S. Silai:

qui secundum eam dicetur Episcopus ordinatus a S. Gregorio VII,

3 *Secundum hanc Vitam* Silaus *ad S. Gregorium Papam consecrationis Episcopalis causa Romam venisset: postea vero tum litis cujusdam Romæ tractandæ causa, tum sororis quærendæ, quam ex simili peregrinatione interceptam Lucæ, ibique viro potenti Soffredo vel Goffredo nuptam intellexerat, eodem regressus; sororem quidem mortuam atque sepultam in dicto monasterio reperisset; ipse autem ibidem infirmatus ac moriens sepeliri se mandasset. Cum autem miraculis multis inclarescens oblationibus fidelium ditaret monasterium, dicitur idem Soffredus extorsisse a Sanctimonialibus, ut tertiam earum partem sibi cederent; quam iniquam pactionem resciderit tempore prædictæ inventionis pronepos Soffredi Lotharius. Ea omnia si recte considerentur, merito dixeris* Silaum *fuisse Episcopum ordinatum a* S. Gregorio Papa VII, *cujus Vitam da-* C *bimus* XXV, *et tempus Sedis definitur ab anno* MLXX *usque ad* MLXXXV; *atque adeo fieri posse, ut cujus festum antiquitus celebrabatur Dominica ante Pentecosten, et inscribebatur Kalendariis quibusdam die* XXI *Maji, obierit sub ejusmodi concursu, quando Pascha fuit celebratum die* IX *Aprilis. quod post Gregorii VII exordia primum accidit* MLXXXIII, *ac deinde iterum* MLXXXXIV, *rursumque* MCV, *nec postea amplius per totos sexaginta annos. Atque ita confirmabitur sententia Franciotti circa annum* MC *statuentis mortem* S. Silai. *Ex tribus autem prænotatis annis magis placet annus* MLXXXXIV, *quia sic prædictus raptus, qui contigit anno nono ante obitum* S. Silai, *ratione turbarum Italiæ tunc maxime ardentium, incidet in annum* MLXXXV *et penultimum Gregorii; nec omnino super adulta debuerit soror Episcopi fuisse, cum formæ causa rapiebatur.*

obiisse anno 1094,

licet postea additæ ab Hibernis Luca transeuntibus fabulæ

4 *In hac chronologia suadenda nihil foret difficultatis, nisi post scriptam Vitam advenisset Lucam Hibernus aliquis, religionis specie sycophantam occulens; qui interrogatus de* S. Silao *an aliquibus in patria sua claruisset miraculis; nonnulla ex iis protulit, quæ gens ista, nimis quam prona ac fabulas, passim solet commemorare de suæ nationis famosis Sanctis, varia a variis mutuatus; quæ in eodem Lucensi MS. et ecgrapho nostro post Vitam adnotata leguntur, prorsus hoc opere et loco indigna. Hæc tamen cum fidem obtinuissent,* D *factum est ut* S. Silaus *crederetur, cum S. Patricio Romam venisse ad S. Gregorium Magnum, primamque Missam celebrasse in Cluanensi monasterio, cui nepos suus Kieranus præerat; de eoque sacrificio per manum Angeli particeps facta esse S. Itta. Sed hæc omnia ut temere consuta sunt, sic nullo negotio dissolutarunt, si ad Chronologicas rationes expendantur. Etenim* S. Patricius *mortuus est anno* CCCCLX; *et qui multo longiorem vitam illi concedunt, ultra seculum* V *eam non extendunt.* S. Gregorius *ejus nominis primus, consecratus est Pontifex anno* DXC. S. Kieranus, *Cluainfertensis Abbas dicitur factus, post mortem S. Braudani fundatoris, anno* DLXXVII, *et anno* XI *post obiisse. De S. Itta egimus* XV *Januarii, ubi illa num.* 18 *legitur, prædictis quidem coæva fuisse, sed sacrificium cujus illa miraculose particeps effecta est, Cluainmienosiæ, non autem Cluainfertæ fuisse celebratum.*

AUCTORE D. P.

socium faciant S. Patricii et a S. Gregorio I ordinatum:

quod sequuntur Lectiones Officii proprii:

5 *Interim, loco ejus quam damus Legendæ, compositæ fuerunt Lectiones novem, cum Responsoriis et reliquo Officio, quas habemus a Florentinio cum ipsa Legenda editas ad calcem Vitæ Italicæ, per ipsum adornatæ:* E *et in his Lectionibus prædicta omnia miracula de SS. Patricio, Gregorio, Kierano, Itta, ordine temporis admiscentur, aut potius præmittuntur historiæ in Legenda contentæ. His vero ut verosimilitudinem aliquam induceret, in omnem partem torsit se eruditissimus simul ac pientissimus Florentinius: et quam longissime potuit extendens ætatem S. Patricii, loco* Gregorii *substitui jubet* Gelasium Papam, *qui sedit ab anno* CCCCXCII *ad* XCVI. *Puto ego, quod in talibus haud multum operæ posuisset, si notam habuisset Hibernicorum peregrinorum fidem, in celebratis apud se vulgi sermone mirabilibus applicandis ad Sanctos suæ vel alias ignotæ gentis, de quorum gestis, tamquam ea notiora habentes, ab hospitibus nimium credulis interrogabantur, vel ultro suggerere aliquid præsumebant gratiam hospitalitati referentes. Nec opus est longe exempla quærere. Nam quem præcipuum urbis suæ Patronum Lucenses colunt* S. Frigidianum, *et cujus antiquior habebatur Legenda absque ulla Hiberniæ mentione, Hibernum esse per similem imposturam siverunt sibi persuaderi; et S. Finniani Magbilensis Acta, a nobis danda ad* X *Septembris, receperunt tamquam Acta S. Frigidiani, per facilem nominis mutationem, veterique Legendæ adjunxerunt, prout acceperant suo fine mutilatam: quia ex hoc constitisset, eum cujus vita et miracula acta in Hibernia narrabantur, etiam in Hibernia mortuum ac sepultum esse, quod non conveniebat S. Frigidiano Lucensi Epi-* F *scopo, prout ostendemus ad* XVIII *Septembris, sive in Supplemento Martii ad similem diem. Interim simillimum prorsus exemplum habes* VI *Martii de S. Seznio apud Guic-Seznienses in Armoricis, cui applicata fuerunt Acta S. Kierani Sagiriensis, data ad diem* V *ejusdem Martii; imo duobus immediate progressis diebus S. Joanni Martyri apud Venetos honorato, Acta S. Procopii; et Passionem S. Benedictæ applicatam S. Saturninæ Herisiensium Patronæ, solis nominibus mutatis.*

sed non erat facile credendum Hibernis,

per quos etiam S. Frigidiani Vita sic aucta est ex Vita S. Finniani.

NOT. 17···· APP. TOM. VII MAJI

Eadem ætas suadetur ex nomine monasterii,

6 *Istis igitur libere rejectis, audemus* S. Silaum *a* S. Gregorio, *non* Magno, *sed* Septimo, *ordinatum credere; nihilque in iis quæ accepimus Actis mutantes propter additamenta exotica, tunc mortuum elicere et sepultum, quando abolito nomine* S. Salvatoris *solum nuncupabatur* Monasterium S. Justinæ; *ita ut Sancti Sororius hospesque Soffredus, vere fuerit proavus Lotharii, qui monasterio relaxavit pensionem, quam ille induxerat transmiseratque ad posteros, quod intra unius seculi spatium facile fieri potuit: non item per tot secula continuari, inter tot rerum publicarum æque ac privatarum conversiones, quot sustinuit Italia, ac nominatim Hetruria, identidem Dominos mutare coacta intra quintum et undecimum seculum. Facile etiam*

fuit

AUCTORE D. P.

intervallo cessantium et repullulantium miraculorum,

A *fuit Sancti cultum et oblationum frequentiam, propter claritudinem miraculorum ad recentius defuncti tumulum patratorum, etiam his cessantibus continuari per annos quinquaginta vel sexaginta, donec elevaretur de terra corpus; sublatoque quod Soffredus posuerat impedimento, iterum illa repullulare: non item potuit, miraculis per sex integra secula cessantibus permanere memoria veneratioque piæ largitionis conciliatrix. Denique sicut nomen* Soffredi *vel* Goffredi *Lombardicum seu Francicum incongrue pro seculo* v *in Italiam adducitur, posteriori vero ætati convenit optime; sic etiam huic nupta* Mingarda, *Silai soror, aptum eidem ætati nomen habet, licet Hiberna; quia Dani seculo* IX *magna parte Hiberniæ potiti, et Anglosaxones in eamdem sæpe commeantes ex vicina Britannia, haud dubie illuc induxisse potuerunt sui idiomatis nomina, quale istud est.*

nominibus Soffredi ac Mingardæ.

Festi antiqua solennitas et invitatio Cleri ad illius Officia

7 *Ultima Antiphona in solennibus Vesperis S. Silai, teste Florentinio, sic cantatur:* Felix locus, felix aula, felix civitas, in qua Christi Confessor Sylaus requiescit: cujus precibus sanantur debiles, cæci visum recipiunt, paralytici curantur, languor et morbus a fidelibus protinus repellitur. *Ad Officium autem ejusmodi proprium ac solenne, compositum seculo saltem* XIII, *moris erat invitare plures de Lucensi Clero:* B *quod cum abrogatum fortasse vellent aliqui, velut a disciplina ecclesiastica, viros a mulieribus solita sejungere, alienum; supplicandum Episcopo fuit anno* MCCCXIII, *ut pateretur omnia more antiquo fieri: et ad examen causæ deputatus Rector S. Mariæ Filicorbi dicto anno* Indict. x die XXIX mensis Aprilis, *per manum Notarii Bernardi Bonotti, hanc tulit sententiam.* Attendentes quod festum et solennitas S. Sylai et SS. Justinæ et Agathæ (*hujus enim mamilla, illius caput habetur ibidem*) sunt in reverentia marium et feminarum, et ab antiquo consueverunt venerabiliter in ipsa ecclesia S. Justinæ celebrari, volens *prædictus Rector,* cultum divinum et devotionem populi augmentari potius quam diminui, ex commissione prædicta concessit et licentiam dedit Abbatissæ et Monialibus S. Justinæ, posse recipere in dicta ecclesia et navi ecclesiæ, ubi est corpus B. Sylai, illos Presbyteros, Religiosos, et alias ecclesiasticas personas, quos et quas dicta Abbatissa et Moniales invitare voluerint ad ipsas solennitates seu invitari fecerint...... et ipsis liceat accedere ad dictam ecclesiam S. Justinæ, ad celebrandum in Vesperis in Vigiliis dictorum SS. Sylai, Justinæ et Agathæ, et diebus ipsarum festivitatem in Missa et in Vesperis, C et in aliis Officiis, quæ in celebritate festorum requiruntur, tam in ostendendis Reliquiis S. Sylai quam alias, sicut hactenus moris est.

anno 1313 confirmatur.

8 *Hinc intelligimus, jam inde ab anno primæ elevationis, corpus* S. Silai *fuisse in media navi ecclesiæ, eodem fortassis ubi initio sepultum fuerat loco; sed tumulo altius levato de terra; de quo tumulo in die solennitatis prædictæ educebatur arca lignea, deaurata, et populo monstrabatur: in qua quidem arca, dilapsis fere propter diuturnitatem temporis figuris aliis, adhuc conspectus fuit* S. Silaus *medius inter duos Angelos, Planetam rubram et Pallium Archiepiscopale indutus, hoc modo:*

Vetus arca populo exhiberi solita cum imagine Sancti,

D

Pallia quidem Archiepiscopalia, ipsumque Archiepiscopi titulum ignorabat Hibernia, quo tempore S. Silaus *vivebat, (ut enim ad annum* MCLI *scribit Rogerius Hovedenus,* Papa Eugenius quatuor Pallia per Legatum suum Joannem Paparonem in Hiberniam transmisit, quo numquam antea Pallium delatum fuerat) *tamen præter Ardmachanum in Ultonia Episcopum, S. Patricii (ut vocabant) Comorbanum, in aliis quoque tribus* E *regnis singuli veluti Archiepiscopi erant, quibus suberant alii, Dubliniensis scilicet, Casseliensis, et Tuamensis. Quare qui* S. Silaum *expressere cum Pallio, annis forsitan solum* XXX *aut* XL *post Pallii usum Hibernis concessum, videntur credidisse, Silaum uni earum Sedium præfuisse, quæ postea Pallii honore dignatæ sunt.*

Pallio induti.

9 *Porro lignea illa arca cum longi temporis spatio fatisceret, sic ut sine periculo sacrorum ossium aliquando effundendorum tractari non posset amplius; composita fuit arca plumbea, cui ipsa lignea includeretur, cum hac epigraphe:* † Corpus Sancti Silai Episcopi MCCCCLXXXIX. *Sed longe prius quam hoc fieret, et fortassis in prima sancti corporis elevatione, separatum fuit brachium, venerabundi populi osculis porrigendum. Hoc enim probat brachii argentei cui includitur titulus, ex Italico sic Latine reddendus:* Istud est brachium S. Silai, qui fuit Episcopus et Confessor, et cujus corpus est in S. Justinæ, factum tempore sororis Justinæ de Bandinis Abbatissæ, anno MCCCCLXIV. *Officium proprium, cujus nunc usus suspensus manet ex Romano decreto, anno* MDXXVII *excusum Lucæ, habetur etiam nunc in monasterio. Apud Fratres vero Minores est Collectarium MS. in pergameno, ubi in* F *prægrediente Kalendario, notatur* XII Kal. Junii S. Silai Episcopi et Confessoris Lucæ. Duplex minus. *Opinatur Florentinius, cui has omnes notitias debeo, tali die obiisse Sanctum, et quidem in Dominica infra Octavam Ascensionis, ut sentit Ferrarius: quia festum ejus in sua S. Justinæ ecclesia quotannis in tali Dominica agitur: quod etiam Franciottus affirmat. Unde autem Ferrarius in utroque Catalogo acceperit diem* XXX *Maji fateor me ignorare. Allegat quidem in eo Catalogo, quo continentur quos reperit Sanctos Martyrologio Romano non inscriptos, monumenta et tabulæ Lucensis ecclesiæ: sed tam possum dubitare, utrum Auctor, in talibus non valde accuratus, inveniret revera diem* XXX *Maji; quam dubito, utrum ibi mortem legerit adscriptam anno* DCCLXXX; *quod nulla ex parte videtur posse subsistere, et pugnat cum ipsiusmet sententia: quia anno illo Pascha fuit celebratum* XXVI *Martii, atque adeo Dominica infra octavam Ascensionis (in qua tamen mortuum S. Silaum dicit) concurrit cum die* VII, *non* XXX *Maji. Quare consultius existimo retinere, ex nota certaque mihi hominis accuratissimi fide, diem* XXI.

Arca anno 1489 inclusa plumbea,

sicut antea brachium argento,

festum 21 Maji.

VITA

A

VITA

Ex MS. Notariali ecclesiæ S. Justinæ Lucæ edita ab Illustriss. Francisco Maria Florentinio.

In Hibernia stirpe regia natus

Cum Deus in Sanctis suis, juxta Propheticum vaticinium, laudandus atque mirabilis prædicetur; in Beatissimi Silai Confessoris et clarissimi Præsulis, eximii nostri Patroni, meritis ejus præcipue sunt attollenda præconia. Hic namque Confessor egregius, alta progenie Regum *a* Hiberniæ (Scotorum siquidem insula) nativitatis originem ducens; a pueritia disciplinis et liberalibus institutus artibus, deinde firmioris ætatis profectum capiens, et secundum Apostolum, quæ erant parvuli, evacuare cupiens, ut morum probitas nobilitati carnis alluderet; cum jam Clericus esset, humilis et mansuetus, totum se divinis obsequiis laudibusque subegit; in illo, et ex illo grege esse studens, quem Dominus alloquitur, dicens; Nolite timere pusillus grex, quoniam complacuit Patri vestro dare vobis Regnum; vendite B quæ possidetis, et eleemosynam date, facite vobis sacculos non veterascentes, thesaurum non deficientem in cœlis. Hujus igitur salutaris consilii vir iste Domini non surdus auditor, spretis secularibus pompis; rebusque patrimonii, pro ut mente conceperat, pauperibus erogatis; Christum pro nobis factum egentem, quatenus egenus ipse insequeretur, effecit. Procedente vero tempore, cum Pater monasterii Sancti Brandani *b* rebus decessisset [humanis], ejusdem loci Fratres in unum collecti, Beati Silai doctrinis informari cupientes, eum sibi Abbatem unanimiter præfecerunt. Quam dignitatem vir sanctus cum fuisset adeptus, non in gloriam elatus humanam, tractabilem se cunctis Fratribus humiliter exhibebat, existimans se non potestate dominante, sed caritate serviente felicem, juxta illud: Ducem te constituerunt noli extolli, sed esto in eis quasi unus ex ipsis. Et alibi cum ad Episcopatum cujusdam magnæ civitatis *c* prædictæ insulæ, totius Cleri plebisque pari voto et communi concordia, peteretur; extractus a cœnobio, licet invitus, Beatum Gregorium *d*, summæ Sedis Præsulem ab eo consecrandus *e* reverenter petiit.

a — *1 Cor 13, 11* — *et paupertatem Evangelicam amplexus* — *b fit Abbas,* — *Ecli 32, 1* — *c et Episcopus.* — *d* — *e*

2 Quodam itaque tempore soror ejus, nomine Mingarda, Scotorum nobilissima, utpote Regina; C pulcherrima facie, sed fide moribusque venustior, almorum Petri Apostolorum Principis ejusque Coapostoli Pauli gloriosa limina, sicut moris est *f* gentis illius, orationis causa corporaliter visitare disponens, Lucanam civitatem advenit, ubi tunc temporis erat civis quidam Soffredus *g* nomine, sicut fertur, nobilissimus atque ditissimus. Hic unum solummodo filium uxore defuncta suscipiens, quia conjugii fuerat solatio destitutus, a consanguineis et amicis, casum susceptæ sobolis formidantibus, aliam ducere uxorem sæpenumero impetebatur. Quibus acquiescere noluit: titulo quippe nobilitatis, et gloria divitiarum cum foret elatus, nullam mulierem nostris in partibus tanti (ut post modum claruit) existimabatur, quam non suo thoro judicaret indignam. Unde factum est, ut designatæ Reginæ admirandæ speciositatis relatione currente, dum Lucanæ civitati hospitandi gratia propinquaret, inter innumeros sexus, tantæ personæ receptui occurrentes, ipse quoque Soffredus cum potentatu maximo gressibus impigris eam videre properavit. Quam cum fuisset intuitus, in specie illius tanto amoris igne accensus est, ut hanc sibi conjugem fieri (sicut diximus) postpositis aliis, omnibus modis eligeret. Gravioris tamen culpæ se coram Deo et beatis Apostolis reum existimans, si a suscepti boni operis executione illam, D sicut incaute deliberaverat, præpediendo revocaret; repente mutato consilio in nullo ei tunc restitit: diem regressionis, quando id quod animus continebat minus reprehensibiliter efficere posset, *h* diligenter exspectans.

f — *g Soror ejus Romam profecta,* — *a Soffredo Lucensi adamatur,* — AUCTORE D. P. — *h*

3 Quam cum reverteretur, Lucanæ civitatis mœnia itineris longi spatio necdum prætergressam, cum quibusdam militibus secreti hujus consciis, vir ille secum adhibitis, e vestigio prosecutus, ab itinere non sine magna violentia retraxit; et in quædam loca munita, quorum multitudine præpollebat, cum ea se contulit. Quo audito Consules Lucani cum civibus, adversus eum consurgentes, in tanti delicti vindictam plurimas ejus munitiones *i* et domos destruentes subverterunt. At Regina, ut erat sapientissima, intelligens eum mente obdurata nec sic a proposito revocandum, cœpit ei memoriam reducere voce mitissima, quod Dei omnipotentis et beatorum Apostolorum Petri et Pauli indignationem talia præsumendo incurreret. Cumque illum in conceptu malitiæ perdurare videret, et quod omnis sermo ejus casso labore deficeret; seque illius manus evadere posse, quippe viribus impar, omnino diffideret; ne- E cessitatem in voluntatem convertit, et sapienti usa consilio æquanimiter assensum præbuit.

et revertens rapitur in uxorem; — *i* — *cui tandem consentiens,*

4 Itaque vir ille suæ intentionis hilari fine potitus, eamdem venerabilem Dominam, secundum quod diu ante eam cupierat, futuram sibi desponsavit uxorem; nec multo, post furentis populi tumultu sedato, varii sexus multis exeuntibus obviam, cum ea in urbem rediit: et magno cum triumpho, tripudio, pompaque receptus, inenarrabiliter toti civitati gaudium peperit. Dei autem nutu, cujus inscrutabilia sunt judicia, nono a desponsatione sua anno, contigit prælibatam Reginam corporis infirmitate gravari: cujus excrescente molestia cœpit diem ultimum, ne forte insperato surreperet, provida cura pensare. Ut ergo bestia illa cruenta diabolus, animarum insatiabilis devorator, nihil in ea funestum reperiret; atque ad tremendi conspectum Judicis, spiritualibus armis accincta, quandocumque secura procederet; Soffredum virum suum, precibus multis et magnis, constanter expetiit ejus licentiam sive consensum, in Cœnobio S. Justinæ (unde fama boni ordinis per plurimas remotasque mundi partes usque nunc multorum ad aures extenditur, et largiente Christo perpetuis temporibus extendetur) F se posse monacham fieri: et ex tunc orationibus insistendo, vitam, Deo juvante, regulari tramite ducere.

Lucam inducitur, — *et nono post anno monasterii ineundi licentiam petit,*

5 Cujus postulationibus, vir ille *k* nobilis inclinatus, ut qui carnalis adeoque momentaneæ pulchritudinis aliquando lascivus amator extiterat, decorem animæ in æternum victuræ manifesta ratione caste diligere probaretur; licet gravissima, ut existimabat, disjunctione amarissimus, quod tamen rogabatur annuens per vim, benigne assensum tribuit. Demum per honorabiles ideoneasque personas jam dicti cœnobii sanctimonialibus convocatis, uxorem suam in earum contulit potestatem; dona quoque oblationum non modica Deo et ecclesiæ illi sponte largitus. Postmodum vero ad monasterium ducta, corporis invalescente molestia, diebus paucis elapsis defuncta est, et ibidem honorifice tumulata; ipso, qui est vita viventium, spes morientium, salusque hominum in se sperantium, faciente resurrectura cum Sanctis ad gloriam.....

k — *eaque impetrata pie moritur.*

6 Post hæc autem Confessor Christi Silaus, quem super infirmitates varias miraculorum plurima signa comitabantur, parvi decurso temporis intervallo, proficiscendi Romam iter arripuit. Emergebat illi controversia cum Rege civitatis, cui Deo auctore præsidebat

Iterum Romam profectus Silaus,

A præsidebat Episcopalibus infulis decoratus, de quibusdam sanctis Ecclesiis propriæ diœcesis, quas suæ tyrannidi, contra ecclesiæ instituta, Rex ille tentans pertinaciter subjugare, novis et indebitis exactionibus affligebat. [Itaque] gloriosus Antistes Apostolicam Sedem adire constituit; fraternæ quoque dilectionis fervore, certius, quid de sorore sua contigisset, avide scire permotus; nam quæ accidisse præmisimus, his qui ejus comitatu juncti fuerant referentibus, aliqua ex parte didicerat. De cujus obitu cum Lucam veniens, a cognato suo Soffredo magnifice susceptus hospitio, cognovisset; et [quod] convenienter apud dictum cœnobium corpus ejus cum grandi honore fuerat sepulturæ mandatum; Deo gratias egit; accedensque ad locum sepulchri, gratias Domino simul et preces effudit, ac Hostiam salutarem immolavit.

AUCTORE D. P.

et Lucam transiens, de sorore quid actum sit discit,

7 Deinde Romam proficiscitur: in reditu ægrotavit: veniens Lucam cognato hospitio excipitur. Comitabatur autem illum tanta miraculorum efficacia, ut aqua de ablutione manuum ejus ab infirmis pota, varias ab iis expelleret ægritudines. Cum diem suum præscisset, ad præfatum B. Justinæ oratorium B revelante Spiritu sancto portari se facit; ubi post aliquot dies onere carnis abjecto, ad gemmea cœli palatia, cum Christo perenniter regnaturus, feliciter pervenit. Cujus sacratissimum corpus, intra eamdem ecclesiam *l* egregie collocatum, cum non solum de proximis, sed et de remotis etiam locis vel regionibus, ob curationum larga beneficia, cum donariis oblationum munificentissimis, infirmos ac debiles plurimos ad se quotidie traheret; Soffredus, avaritiæ facibus inflammatus, revocavit ad mentem, quot et quanta propter uxorem suam fuisset incommoda passus; et ad Sanctimoniales veniens, petiit ut oblationum medietatem publica cautione sibi largiretur: hospitali enim jure, vel insuper hospitis more, se licite id posse agere infeliciter præsumebat. Illæ cum resistendi copiam non haberent, tertiam oblationum portionem sub chirographo pepigerunt: quod quantum fuerit odibile Deo, et honestati publicæ alienum, indicat pœna secuta. Beatus namque Silaus cuidam Sanctimoniali, nomine Lugithæ, postea per visum apparens, ei se injuste vinculis mancipatum terribili voce improperans, subtractionem gratiæ miraculorum fortiter est comminatus: asseruitque desitura, donec prædictæ pactionis Chartula prorsus irritaretur. Qua revelatione patefacta *m*.....

miraculis claret in reditu,

mortuus ad S. Justinæ sepelitur.

l

Soffredo partem oblationum capiente,

cessant miracula,

m

C

8 Cum ergo benedictio miraculorum per longissima temporum *n* spatia, secundum dictam comminationem Beati viri cessaret; venerabile corpus ejus non oblivioni tantum, sed etiam cœpit ignorantiæ tradi. Interea nefandæ temeritatis ausu, diuturna pœna mulctato, cum divinæ pietatis immensitas suæ gratiæ dona, subtracta B. Silai meritis, iterum populis indulgenda decrevisset; de illius sancto corpore inveniendo sive transferendo, locoque sepulturæ per oblivionem quodammodo factæ incognitæ monere, a monialibus aliisque multis clare per visionem sæpissime cernebatur. Anno Dominicæ incarnationis MCLXXX *o* III Non. Decembris, superstite Domina Cæcilia Abbatissa, sanctimoniales ejus cum ea, ad revelatum sepulchri locum, cum nonnullis aliis accedunt. Ubi post orationem fodere incipientes, corpus sanctissimum diligentissime clausum, cum *p* Epitaphio, reppererunt, quod transferentes, secus altare sanctæ Crucis, sub quo prius requiescebat, decentissime collocarunt. Moniales autem nepotem Soffredi, nomine Loctarium *q*, virum nobilem, de restituenda illis vel potius irritanda pactione convocantes alloquuntur: quibus annuens Loctarius, remisit quidquid proavus Soffredus petierat: et iterum miracula cœperunt coruscare *r*.

n

o

donec elevato corpore rescissa est pactio inhonesta

p

q

r

ANNOTATA.

a *Uti Hibernia in quinque provincias, sic et in regna totidem aut etiam plura divisa antiquitus, plures semper Reges habuit usque ad an.* 1172; *quando septem Reges ultro se subjecerunt Henrico II Anglorum Regi, factum confirmante post annos* 14 *Urbano III. Nominantur autem in ea conventione apud Cambdenum Reges Corcagii, Limerici, Ophaliæ, Urieliæ, Midiæ et Ultoniæ, sub uno omnium tunc Monarcha Rotherico; cujus similiter peregrinum Hibernis nomen, probat quod dixi de nomine Mingardæ: quæ æque ac S. Silaus potuit patrem habuisse unum ex istiusmodi Regulis. Horum autem quantumvis parva potentia fuerit, haud tamen in ea potest verificari secundum, quod Silao affingitur, miraculum,* quando fecit glaciem et nivem ut ignem ardere, cum ligna non invenisset matri portanda.

b *Diximus* 16 *Maji duos celebres* Brandanos, *totidem monasteriorum fundatores ab Hibernis coli,* Cluainfartensem *in Conactia jam dicta die; et paulo seniorem alterum* Birrensem *in Momonia* 29 *Novembris: si constaret in utro monasterio vixerit* S. Silaus, *posset etiam de Sede ejus Episcopali fieri conjectura aliqua: credibile est enim in eadem provincia, in qua Abbas fuit, etiam factum Episcopum.* E

c *Si illi qui miracula* S. Silai *ex suo postea cerebro narravere, aliquam habuissent personæ ipsius notitiam, nomen civitatis docere potuissent, et haud dubie certiora tradidissent, quam quæ nimium credulis imposuerunt.*

d Gregorium VII *intelligo, non* Gelasium, *quem suggerit Florentinius, quasi per solam litteram initialem scriptum dumtaxat nomen fuerit: quod usitatum quidem seculo* XI *et seqq. sed tunc fere tantum, quando ad viventes de viventibus scribebatur.*

e *Ecgraphum Romanum,* considerandus.

f *Nulla fere gens olim ad ejusmodi peregrinationem propensior fuit quam Hibernica; unde vix ullius apud eam Sancti Vitam leges, qui non aliquoties Romam adierit, exemplo S. Patricii, sæpius illuc, etiam extrema ætate, profecti.*

g *Franciottus* Goffredum *legit* (*quod magis placet; nolo tamen mutare antiquiorem scripturam*) *et ab aliis fuit* Goffredellum *diminutive dici, atque* Lombardæ *familiæ adscribi.*

h *Merito etiam magis formidavit euntem rapere, quo casu a comitibus itineris per omnem Romanam civitatem res vulgari poterat, et tunc adhuc viventis Gregorii excommunicationem personalem in ejus caput adducere: a regredientibus autem in Hiberniam minus videbatur metuendum; maxime se redivit mortuo Gregorio et Sede vacante, uti supra nobis visum.* F

i *Hæc omnia bene conveniunt in tempus, quo factionibus Guelforum ac Gibellinorum tota ardebat Italia, et potentiores quique arces munierant et domos, ex quibus impetebant adversarios, sæpe etiam in amicos grassabantur; nec Mathilda Comitissa, tunc Hetruriæ domina, singulos reprimere poterat, gravioribus contra Henricum Imperatorem pro Sedis Apostolicæ libertate curis bellisque implicata. Franciottus Soffredi munitionem, quo Mingardam abduxit ait juxta* Montem-catinum *fuisse, Lombardæ gentis possessionem.*

k *Econtra Franciottus Soffredum præmortuum ait, Mingardam vero redire noluisse in Scotiam, ideoque monasterium sibi elegisse.*

l *Fabulatores illi, qui S. Ittam de* S. Silai *Sacrificio communicasse per Angelum finxerunt, occasione similis miraculi ex Sanctæ istius Vita auditi; addiderunt Angelo indignatum ob id fuisse Silaum,* quia scilicet nullum cum feminis proposuerat commercium habere quoad viveret: quodque B. Itta hoc audiens, Deum rogavit,

A rogavit, ut corpus B. Silai non nisi inter feminas quiesceret. *Hæc plane sapiunt gentium Hibernorum, apud quos Sanctorum Legendæ tam plene imprecationibus sunt, ut vel ob hanc solam causam viris prudentibus suspectæ debeant esse. Quam autem absonum est vel cogitare, quod aliquis, non eremita, sed Episcopus, atque utrique sexui Sacramenta ministrare obligatus ex officio, ne quidem in his voluerit communicare cum femina, idque miraculo factum discens ab Angelo, indoluerit?*

m *Exciderunt aliqua, per incuriam librariorum priorum; puta, quod rogatus Soffredus iniquam pactionem remittere, noluerit, acquiescere roganti monentique; et sic miracula aliquamdiu cessaverint.*

n *Annos puta octoginta aut circiter, quia hoc satis est ad alicujus Sancti oblivionem paulatim inducendam, ideoque* longissimum temporis spatium *vocari potest.*

o *Ita etiam Franciottus legit, sed Carolus de Ciuffariniis Notarius, propria sua manu ex MS. antiquo Vitam transcribens, et in zyfras vertens quæ haud dubie Romanis numeris scripta initio fuerant, male collegit* B *numeros, scripsitque* 1183 Non. Decembris : *quem errorem ex monasterii monumentis corrigit Florentinius, in quibus ab anno* 1175 *invenitur nominata* Cæcilia, *ab anno autem* 1181 Basilia Abbatissa.

p *Post Notarialem fidem additur, velut aliunde acceptum,* Epitaphium S. Silai, *in hæc verba :* Divi Silai corpus, qui in Hibernia Episcopus fuit, summa veneratione hoc sepulcro conditum, ob præcipua miracula religiosissime custoditur. *Vix ausim credere antiquum illud esse, cum quo conditum inventumque est corpus : sed potius suspicor seculo* 12 *aut* 13 *positum, in aliqua renovatione ipsius tumuli, puta anno* 1489, *quando curatus est loculus plumbeus.*

q *Ita medio ævo Itali, quidquid nunc per* tt *pronuntiatur ab eis et scribitur, pronuntiabant et scribebant per* ct, *unde* Lotharii *nomen hic oportet intelligas.*

r *Addit Franciottus, quod Lucius Papa III, patria Senensis, ex familia Allucingola (Allucingam in ejus ævi memoriis nominari notat Florentinius) postquam in Cathedralem Lucensis ecclesiæ, morte Guilielmi Episcopi vacuam, collocasset anno* 1183 *nepotem suum Gerardum, rogatus etiam a Lucensibus* S. Silaum *canonizaverit : sed idem Florentinius ait, constare sibi ex monumentis Archivii Episcopalis, quod Guilielmus ab anno* 1178 *usque ad* 1194 *absque interruptione sederit; proinde nullum locum patere Gerardo Alucingo, quem* C *neque Ughellus agnoscit in Episcopis Lucensibus. Vereor ut melius fundatum sit, quod de Canonizatione præsumitur magis quem probatur : præsumitur autem citra necessitatem.*

APPENDIX

De novissima corporis elevatione.

Ex Italico Francisci Mariæ Florentinii.

Ornata magnificentius ecclesia,

Jam inde ab aliquo tempore Monachæ illæ religiosissimæ, quæ ad S. Justinam habitant, præcipua intentione studentes ornatui spiritualis templi animarum suarum, mentem etiam applicaverant ornandæ exteriori domui Dei, suæ scilicet ecclesiæ, in qua, una cum aliis insignibus reliquiis, ac nominatim capite S Justinæ et Mamilla S. Agathæ, servatur corpus S. Silai. Jam novis altaribus marmoreisque crustis vestiti parietes loci, non minus ipsum faciebant resplendere magnifice, quam agnosci pietatem bonarum istarum Religiosarum. Restabat ut sacrum pignus, decentiori quam antea jacuerat modo, subtus altare majus collocaretur : quando in mentem iis venit fieri posse, ut in modum integri unius corporis componerentur denuo sacra ossa. D

EX ITALICO FRANC. restituitur compago ossium S. Silai,

Usæ ergo sunt perita manu Doctoris Medici Hieronymi Cremonæ; et intra idem cubicellum, in quo spiritum efflaverat Sanctus Episcopus, delata omnia, inter se connexa fuerunt, eo plane ordine, quo conveniebat ipsa extremæ resurrectioni præparari; monasterium istud tunc regentibus, nobili ac religiosa Matre Abbatissa D. Agnete Mansi, Præfecturam autem Sacristiæ gerentibus, devotis ac nobilibus Dominabus, Felice Mansi, Victoria Lamberti, Archangela Trenta, Pamphilia Mansi, et Vincentia Nobilii. Deinde sic restauratum corpus, et vestibus Pontificalibus splendide indutum, intra pretiosam crystallinam arcam expositum fuit venerationi populari, die XXI Maji anno MDCLXII : quæ dies, divina quadam ordinatione, non solum erat Dominica ante Pentecosten, ipsius Sancti festo annue recolendo deputata; sed etiam eadem, cui festum antiquitus affixum fuerat, non alia verosimiliter de causa, quam quod tali die de vita hac excesserit.

et exponitur 21 Maji 1662 :

10 Visitatum ab innumera populi multitudine sacrum depositum fuit, inter sumptuosos ejus diei apparatus harmonicosque musicæ exquisitissimæ concentus, quibus renovata est civium Lucensium devotio erga Sanctum : interque venerabundos alios E adfuit etiam is, qui ex debitæ gratitudinis obligatione præsumpserat de illius gestis historiam contexere : et coram sacro altari prostratus, pro modulo tepidi sui affectus, reddidit gratias bonitati divinæ. quod vitam sibi salvatam voluisset per ipsius Sancti protectionem, ut posset calamum suum, licet longe inferiorem meritis tantis, impendere augendæ ejus gloriæ. Letalis lapsus, quo fuerat antecedenti anno præceps dejectus, inter imaginem cœlorum Reginæ et sepulcrum S. Silai, certum reddebat, quod hic a Deipara Maria productiorem ei vitam impetraverat, adjuveratque, ut inter plurima distractus negotia, nec valetudine firma utens, posset ipso festivitatis prædictæ die gratitudinis suæ pensum absolvere, atque ad aram ejus offerre acceptabile munus. Itaque ratione hac adductus, et ante sacras benefactoris sui Reliquias prostratus, ipsa novi triumphi luce, cum debita gratiarum actione appendit votivam vitæ ipsius imaginem, coloribus imparibus adumbratam, petiitque pro divite anathemate recipi.

quando Vitam Italice obtulit Florentinius, anathema pro salvata sibi lapso vita,

11 *Ita ille, tertio postquam nos Luca digressi mense, in vicinæ Sarzanensis urbis ecclesia Cathedrali, sub altari, trium ex Sardinia Martyrum ossa videramus,* F *nuperrime suis restituta compagibus, filo argenteo mediante, ac Romano more militariter induta, post crystallinam, quæ frontalis pallii loco altare ipsum claudebat, fenestram. Ad hoc recens exemplum, opus suum potuerunt instruxisse Lucenses, quamvis alioqui habeant S. Zitæ,* XXVII *Aprilis illustratæ, corpus, ad eum modum compositum jam olim, sic ut sola manuum pedumque ossa, cum parte brachiorum ac tibiarum, et frons maxillæque nudæ conspiciantur. Inde per Insubriam Galliamque regressos in Belgium secuta est carissimi Hospitis nostri Epistola, beneficium a Sancto acceptum paulo distinctius explicans, in hæc verba :* Post discessum vestrum ab Hetruria, per sacram hebdomadem febricula et vertigine laboravi, quæ me revocaverunt a studiis. Acciderat per illos dies ut e veteri sepulcro S. Silai sacra pignora educerentur, quo conspectiora devotis fierent, et ejusdem vitam pro gratiarum actione meditabar, quod prope Sancti aram a refractario equo in terram allisus, summum discrimen ante paucos menses evasissem; sed imprespera valetudo a conatu revocabat. Jam Mediolano acceperam Vitam, ex Waddingi monumentis a vobis, Romæ descriptam mihique submissam : nec dissimilem nactus Lucæ, ipsum scilicet Caroli de Ciuffarinis

et restaurata valetudine.

Ex Italico Franc.

A Ciuffarinis Notariale autographum, ex pervetusto Originali transsumptum, explicare cupiebam : sed mentis et virium languor calamum attrectare non sinebat. Mirabilis Deus in Sanctis suis! Vix B. Silaum precatus, ut si vellet me ejus monumenta colligere, valetudinem opportunam a Domino impetraret, vires perditas rediisse cognovi ; caputque, frequenti vertigine labefactarum, pristino statui restitutum expertus, festino calamo Vitam illam patria lingua contexui, quam statim atque a prælis nostris exiit, vobis curavi transmittendam. *Placeat nunc in gratiam Lucensium, et eorum quibus res diplomatica cordi est, accipere Ottonis Magni Privilegium, initio memoratum, ut illud manu sua nobis ex originali descripsit, dignus tali patre filius, Illustriss. Marius Florentinius.*

Privilegium Ottonis I

12 In Nomine sanctæ, et individuæ Trinitatis, Otto divina favente clementia Imperator Augustus. Omnium fidelium sanctæ Dei ecclesiæ nostrorumque, præsentium scilicet ac futurorum, noverit solertia. Adelehidam, nostram dilectissimam conjugem, nostræ Celsitudinis exorasse clementiam, quatenus pro Dei amore animarumque nostrarum remedio, Grimina Abbatissa, cum Monachabus in monasterio B Domini ac Salvatoris quod dicitur Prisciano Deo militantibus, in usum ac sumptum ; in Flexu manentis v, in Tempaniano unam, in Turre quinque et sundrium ; in Castagnolo manentes octo, cum dominicato, salinasque omnes quæ ad ipsum pertinent monasterium, et alias petias de terra quæ sunt prope Flexum, et olivetum quod ibi pertinet ; de Petrucio manentem unam , in Vaccule pecias de vineis duas, in Capragnano manentes tres, in Saltulo manentes quinque et una petia de vinea et unum sundrium dominicatum, in Fruca manentes quatuor, in Piscia manentes decem cum terris et vineis dominicatis ; in Frota ecclesiam unam cum massariciis tribus, et cum terris, vineis et dominicatis ; in Pacanico manentem unum ; petias de prato tres, in loco quod dicitur. Penicato, et alias petias de prato quatuor ; in Cassignano massarium unum, in Petrignano massarios quatuor, in Puliciano massarium unum et sortem unam, in Massa-in quiesa massarium unum, a Caprile massarium unum, per nostri præcepti paginam donare, concedere, confirmare, et corroborare dignaremur. Cujus petitionibus aures accommodantes, pro Dei amore animarumque nostrarum remedio, prænominatis monachabus : in præfato C monasterio Domini Salvatoris, quod Brixiano dicitur, pro tempore Deo militantibus, in usum et sumptum, in Flexo manentes quinque, in Tempaniano unum, in Turre quinque et sundrium unum, in Castagnulo manentes octo cum dominicato et salinas omnes, quæ ad ipsum pertinent monasterium, Cafagio dominicato in Flexo, terras et vineas in Flexo, cum omnibus quæ ad ipsum pertinent monasterium, et alias petias de terra quæ sunt prope Flexum et olivetum quod ibi pertinet ; de Petrucio manentem unum, in Vaccule petias de vinea duas, a Capragnano manentes tres, in Saltute manentes quinque, et unam petiam de vinea et unum sandrium D dominicatum, in Fruca manentes quatuor, in Piscia manentes decem cum terris et vineis et pratis in dicta ecclesia, una cum massariciis tribus, et cum terris et vineis dominicatis ; in Pacanico manentem unum, petias de prato tres ; in loco quod dicitur Pebronacco, et alio de Prato, quatuor ; in Cassignano massarium unum, in Petrognano massarios quatuor, in Puliciano massarium unum, sortem unam ; in Massa-in quiesa massarium unum, a Caprile massarium unum, prout juste et legaliter possumus per hoc nostrum præceptum donamus, concedimus, confirmamus, et corroboramus, una cum casis, sediminibus, terris, vineis, pratis, pascuis, montibus, vallibus, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, piscationibus, servis et ancillis, aldiis et aldiabus, omnibus rebus mobilibus et immobilibus, ea scilicet ratione quatenus Monachæ in supranominato monasterio pro tempore Deo militantes, in usum et sumptum prædictas res habeant, teneant, et possideant, fruanturque jure perpetuo, omnium hominum contradictione remota. Si quis autem hujus nostri præcepti violator extiterit, sciat se compositurum auri optimi libras centum, medietatem cameræ nostræ, et medietatem præfatis monachabus in supradicto monasterio pro tempore Deo militantibus. E Quod ut verius credatur, et diligentius ab omnibus observetur, manibus propriis roborantes, et annulo nostro subter annotari jussimus

datum monasterio S Justinæ,

an 964.

Signum Domini Ottonis Piissimi ac invictissimi Imper. suprascripti

UtgeriusCancellarius ad vicemGuidonis Episc. et archicancellarii recognovi, etsubscripsi,

Dat. quarto Kal. Aug. anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXIV, Indictione VII : Anno vero Domini Ottonis Augusti Imperatoris tertio, Actum Lucæ scilicet. Amen,

Barbaræ quædam voces explicatæ.

13 *Sequebatur sigillum cum imagine Otthonis (quale in Propylæo antiquario nostro spectare licebit ante Aprilem) cujus loco malim hic notare, quod* Manentes, *licet cum feminino genere componantur, sicut Latinis dicuntur* Operæ, *pro masculis tamen usurpari, videantur, qui mancipali jure sint addicti illi, quam Dominis colere tenentur, glebæ ; itaque dici, quia obligenter ibi manere. Indidem quoque creduntur prædia dici* Massæ *quasi* Mansæ ; *et hinc* Massarii *ac* Massaritii, *coloni* F *Massarum.* Dominicatæ *porro dicuntur jura absoluti Dominii. Et de his quidem multa leges in Glossario Cangii, non item de* Sandrio *sive* Sundrio *(ambigue enim scribitur) quod sive a* Sand *arena, sive a* Sund *freto ducere velis, Longobardica vox fuerit ; sed quia arenariæ frequentes in his locis, freta nuspiam sunt, malim* Sandrium *legere.* Aldii *denique et* Aldiæ *in Longobardorum legibus sæpe nominantur, fere tamquam* Liberti *atque* Libertæ *Latinorum ; nexu tamen adhuc aliquo Dominis suis illi obligabantur, incertum an sic dicti quia ex servis* Aldis, *id est senibus, nati : quod si verum, Latinius* Vernaculi *dicerentur.*

DE

DE SANCTO GODRICO

EREMITA FINCHALÆ IN ANGLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Vita a Galfrido coævo scripta, ætate et cultu Sancti. Dictæ vitæ compendium ex Neubrigensi.

ANNO MCLXX.

Vita datur post Reginaldum,

Quam hic damus Vitam S. Godrici *Eremitæ, nobis submisit ex suo Archimonasterio Cisterciensi admodum Reverendus Dominus Jacobus Lannoius, dicti monasterii religiosus et omnis antiquitatis studiosissimus, qui nobis ibidem etiam singularia beneficia præstitit, testatus hanc illum ex codice MS. antiquitatis circiter quadringentorum annorum erutam. Auctor Galfridus fatetur in Prologo, sibi notum fuisse* B. Godricum, *ejusque Vitam se concinnasse ex prolixa relatione* Reginaldi *monachi Dunelmensis, ad quam num.* 66 *dimittit lectorem miracula plura scire cupientem, et nonnullis scriptis* Germani *ejusdem monasterii*

et Germanum Priorem a Galfrido scripta:

B *Prioris, qui eum cum Fratribus sepelevit: sub cujus et decessorum ejus obedientia vixerat, eremita sive monachus solitarius Ordinis Benedictini. Inscribit Galfridus Vitam Thomæ Priori et Fratribus in Fincalich constitutis: qui locus videtur idem cum Finchale esse, ubi ante vixerat et a morte sepultus fuit Sanctus, et operæ* virtutum a morte testatus *dicitur in Prologo. Erat ibi oratorium ab eo constructum ad honorem S. Joannis Baptistæ, sed* locus ille, post ejusdem Patris obitum, gloriosior effectus multiplici glorificatione signorum *dicitur num.* 21. *Potuit ibidem postea erectus fuisse Prioratus, ob multiplicata* miracula, *quæ* infra paucos annos ab obitu ducenta viginti octo *observata fuisse scribit Joannes Capgravius, in Vita* S. Godrici *a se in Legenda Sanctorum Angliæ late descripta: quam Lector ibidem reperiet, ex jam dictis auctoribus, sed alia sæpe verborum phrasi decerptam.*

alia extat apud Capgravium,

2 *Matthæus Parisius monachus S. Albani, in Historia Anglicana usque ad annum* MCCLXXII *deducta, anno* MCLXX *inseruit illustre Vitæ* S. Godrici *compendium, addens sub finem,* gloriosum ejus sepulcrum usque in hodiernum diem, *quo scribebat,* coruscare miraculis. *Præterea alium vitæ scriptorem indicat his verbis:* Habuit vir sanctus monachos Dunelmenses familiares, sed tamen inter ceteros monachum quemdam, nomine Nicolaum, specialius diligebat. Hic autem cum a multis rogatus esset, ut vitam et virtutes S. Godrici posteris profuturam litteris commendaret; ipse pro rerum veritate certius acquirenda, accessit ad virum Dei, volens ab eo, quid scribere deberet, familiarius erudiri. *Sed frustra, cum ipse semet ut pessimum aliquem mortalium describeret.* Interjectis autem deinceps aliquot annis, nihil de ipsius vita monachus ausus fuit inquirere; donec ipse quasi misertus ejus, et velut de prædicta pœnitens injuria, ultro cœpit dicere quod volebat. Adjuravit tamen monachum, per dilectionem qua ei conjunctus erat, ut eo vivente nemini libellum ostenderet. *Hæc ibi. Et forsan hæc scripta sunt, quæ apud Germanum Priorem dicuntur reperta, aut certe inde sua alii hauserunt. Eadem Vita, ex Matthæo Parisio descripta a Benedicto Gonono, extat lib.* 2 *de Vitis Patrum Occidentis pag.* 102 *et sequentibus. At citata Nicolao scriptore Vita* S. Godrici *Anglice est reddicta ab Hieronymo Portero, et inter præcipuorum Britanniæ Sanctorum Acta excusa, imo et lib.* 12 *Historiæ Ecclesiasticæ Anglicanæ a Nicolao Harpsfeldio inserta cap.* 25. *Præter ante citatos Dunelmenses monachos, aliquam etiam Vitam ejus scripsit*

et Matthæum Parisiensem,

C

citantem libellum Nicolai monachi,

et Guilielmum Neubrigensem.

Guilielmus Neubrigensis Anglus, Canonicus ad Regulam S. Augustini, qui de rebus Anglicis ab anno MLXVI *ad annum* MCXVII *libros quinque composuit; et Vitæ illius compendium, quod reliquis Actis præponimus, inseruit libro* 2 *cap.* 20.

3 *Dicto Neubrigensi citato, Guilielmus Cambdenus in Episcopatu Dunelmensi, ista ut insereret digna æstimavit.* Vedra suas aquas ducit per Finchale, ubi Henrico secundo regnante, Godricus, vir antiqua et Christiana simplicitate, totus Deo defixus, solitariam vitam egit et peregit; eodem loco sepultus, quo (ut habet Guilielmus ille Neubrigensis) vel orans procumbere, vel ægrotus decumbere consueverat. Qui tantam admirationem hac sancta simplicitate excitavit, ut ejus memoriam ecclesiola Richardus, frater opulenti illius Episcopi Hugonis de Puteaco, honorarit. *Hæc Cambdenus. Fuisse Hugonem Episcopum Dunelmensem, nepotem Stephani Regis, tradunt Simeon Dunelmensis et passim alii. Westmonasteriensis ad annum* 1171 *sic habet.* Creverunt miracula de S. Thoma Cantuariensi Archiepiscopo in toto terrarum orbe. Gloriosus vir vitæ venerabilis Godricus de Finchale eremita, agonem cursus sui in hoc mundo consummans, bravium gloriæ recepturus in cœlo, ex hac luce migravit ad Dominum: cujus vita et mors tractatus exigunt speciales. *Eodem modo cum Westmonasteriensi in Chronico Clarevallensi indicavit supra laudatus Lannoius ista legi.* Anno Domini MCLXXI incipiente, B. Thomas Cantuariensis martyrizatus est; et eodem anno S. Gundricus eremita requievit in Anglia, cujus Vita habetur. *Hovedenus, descripta Vita et martyrio S. Thomæ, addit:* Eodem die passio B. Thomæ revelata est B. Godrico anachoretæ per Spiritum sanctum apud Fintzhale. *Quæ eadem apud Baronium ad an.* 1170 *num* 49 *leguntur. Verum* S. Godricus *ante S. Thomam mortuus est, cujus exequiarum solennia hic celebrasse dicitur infra num.* 63, *ubi num.* 64 *prædicit* S. Godricus *illius martyrium, at se tunc asserit in carne non victurum. Obierunt ambo anno* MCLXX, S. Godricus *hoc* XXI *Maji,* S. Thomas XXIX *Decembris.*

Ecclesia illi erecta

Non obiit anno 1171

sed anno 1170,

4 *Inscripta est memoria* Godrici *ad diem* XXI *Maji Auctario Molani ad Usuardum, Martyrologiis Anglicano Joannis Wilson et monasticis Wionis, Dorganii, Menardi, Bucelini, ac potissimum Eduardi Maihew, cum prolixa rerum ab eo gestarum narratione. Recte autem adscriptus est dictis Fastis Benedictinis, sed perperam Ordini Cisterciensi, in Kalendario Sanctorum hujus Ordinis Divione sub annum* MDCXV *excuso, et altero Kalendario Bruxellis sub annum* MDCXX *edito a Chrysostomo Henriquez, ac dein in ejus Menologio Cisterciensi typis Plantinianis anni* MDCXXX, *uti denique a Claudio Chalemoto in Serie Sanctorum Cisterciensium anno* MDCLXVI *Parisiis impressa. Econtra Angelus Manrique tomo* 1 *Annalium Cisterciensium ad an.* 1159 *num.* 9 *et* 10 *clare fatetur, eum non posse ad Cistercium trahi nisi violenter. Habuit* S. Godricus *cum variis monachis Ordinis Cisterciensis familiarem notitiam: horum alicui infra num.* 53 *indicavit peccata et lapsus, et ab his liberum fore addixit: et num.* 54

inscriptus variis fastis at perperam Cisterciensibus.

Adsæ

A *Adsæ Abbati Furnaisensi exposuit apparitionem dæmonis sub specie mulieris potissimum autem num.* 33 *S. Roberto Abbati Novi-monasterii, sæpius ad se descendenti, prædixit mortem, ejusque animam vidit in cœlum deferri. Si vel ideo velint Cistercienses sacram ejus memoriam retinere, non poterunt ab aliis redargui. His positis quod addiximus compendium, a Neubrigensi teste etiam oculato conscriptum, quia longioribus lucem profert, hic subnectimus.*

AUCTORE G. H.

Vitæ compendium ex Neubrigensi,

5 Iisdem temporibus fere, venerabilis eremita Godricus de Finchala, loco scilicet solitario sic dicto, non longe a civitate Dunelmensi super amnem Wirum, annis maturus et meritis, in Domino requievit: in quo plane cernere erat pium altumque Divinitatis beneplacitum, ad confusionem nobilium ac magnorum, ignobilia mundi et contemptibilia eligentis. Cum enim esset rusticanus et idiota nihilque sciens, nisi Christum Jesum et hunc crucifixum (quod utique quantumvis obtusis et rudibus in fidei incunabulis traditur) ingressu adolescentiæ fervere cœpit spiritu, totisque hausit ossibus ignem, quem Dominus misit in terram. Denique cœlibatum, quem Deo gratum et sublimis esse meriti forte didicerat,
B devote amplexus; in cibo et potu, in verbo et gestu homo simplicissimus, decentem cum gravitate servare modum studuit. Velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, et in ipsa locutione parcissimus. Flere cum flentibus doctus, ridere autem cum ridentibus et jocari cum jocantibus nescius. Juvenis sepulcrum Dominicum in multa paupertate, nudis incedendo pedibus, visitavit: reversusque ad propria, locum aptum, ubi Deo serviret, solicite quæsivit: accepitque in somniis, sicut aiunt, ut locum Finchala dictum quæreret, ibidem Deo volente victurus. Quem tandem post multam lustrationem inveniens, ibidem cum sorore paupercula primum, et ea defuncta solus multo tempore habitavit. Vitæ autem ejus districtio fere supra humanum modum fuisse perhibetur. Memoratus quidem locus silvosus est, sed modicam habet planitiem; quam ille fodiendo exercens, fructum ab eo annuum, quo utcumque sustentaretur, exigebat: et quantulumcumque poterat, advenientibus exinde caritatem exhibebat. Sane Dunelmensi ecclesiæ mundissimæ vitæ merito commendatus, talem sancti collegii ibidem consistentis circa se providentiam meruit, ut senior monachus ad hoc deputatus crebro eum visitaret, tum ad instructionem simplicitatis rusticæ, tum etiam
C ut participatione sacri Mysterii certis diebus muniretur. Diu quidem hostis antiquus hominem simplicissimum insidiando circumvenire tentavit, ut autem insidias vidit minus procedere, simplicitati saltem præstigiis curavit illudere. Sed vir Dei et caute vitavit insidias, et constanter sprevit derisitque præstigias, beatissimo maxime Joanne Baptista, quem specialiter diligebat, crebrius eum visitante, informante, et roborante. Hoc modo usque ad decrepitam vivens ætatem, paucis ante mortem annis, senilium defectu membrorum decubuit, et diebus plurimis quantulascumque in moribundo corpore vitæ reliquias modico lactis haustu servavit. Illis diebus videre eum et alloqui merui, in oratorio proprio, juxta sacrum altare jugiter decumbentem. Cumque toto fere corpore quodammodo præmortuus videretur; expedite tamen loquebatur illa ori ejus familiaria verba, scilicet Patrem et Filium et Spiritum sanctum sæpius replicans. In vultu autem ejus mira quædam dignitas et decus insolitum visebatur. Transiit ergo senex et plenus dierum, idemque loci spatium ejus nunc corpus occupat, quo vel orans procumbere, vel ægrotus decumbere solebat. *Hactenus Gulielmus Neubrigensis, se testem oculatum professus: cujus relationi Vita subsequens respondet: in*

teste oculato.

D *qua erant hinc inde tituli cum aliqua capitum distinctione: quibus omissis, cum similia ad marginem accuratius annotentur, more nostro in capita et numeros eam damus distinctam.*

VITA

Auctore Galfrido monacho coævo.

Ex MS. codice Archimonasterii Cisterciensis.

PROLOGUS.

Dilectis in Christo Dominis Thomæ Priori et Fratribus in Finchaluch constitutis, Galfridus eorum in Domino conservus, æternam in Christo salutem. Petit a me, imo compellit me caritas vestra, venerandi Patris vestri Godrici divinos succincte labores perstringere, ut citius in compendio legentium votis occurrere possit, quorum desiderio tractatus ille prolixior, qui de virtutibus ejus a Reginaldo Monacho editus est, moram cum tædio fecerit. Non enim in massa paleæ requiruntur, sed grana. Timui quidem derogationis notam, dum me dicerent aliqui in E
messem alienam falcem mittere, et furtivis ornatum coloribus submutuati honore pallii gloriam quærere. Feci tamen: non enim devotæ tantorum petitioni deesse potui: nec quasi delator aliena reprehendo, sed quasi coadjutor eadem affirmo. Oblati sunt autem mihi a quodam Fratre quidam quaterni, de quibusdam operibus ejusdem Patris a bonæ recordationis Germano Priore Dunelmensis ecclesiæ conscripti: in quibus quia multa cum libello Reginaldi dissentire reperi, nonnulla quæ prius scripseram mutavi, nonnulla apposui. Ei enim quam maxime credendum censui, quem vir sanctus et ex opinione bonæ vitæ specialem habuerat, et ex gradus auctoritate et crebræ confessionis familiaritate spiritualem sibi in Christo fecerat Patrem. Testatur hæc idem Germanus ita scribens! O quanta in auribus meis ex illius ore stillaverunt mirabilia! quanta de conclavi secretorum suorum crebris collocutionibus mihi exposuit laude dignissima. Multa mihi quæ alios latent. Dormiebam in sinu familiaritatis ejus. Quosdam igitur ex utrisque manipulos colligens, in unum redegi fasciculum; ea præcipue quæ et simplicium fidei satisfacere, et veritati magis possent convenire. Hoc autem prudentia lectoris advertat, F
ut quod in Reginaldi constat non haberi, in Germani profecto schedulis inveniri, et quasi signum in facie nomen cujuslibet præposui sententiæ, quatenus historia melius eluceat bipartita, quæ duorum erit assertione subnixa. Vestrum igitur est, aut brevitati quod suppetit addere, aut superfluitati limam sectionis apponere.

Scribitur Vita ex relatione Reginaldi monachi,

et schedis Germani Prioris,

præfixis auctorum nominibus

2 Godricum ego vidi magnum parvulus, senem puerulus, dulcescitque animo tantæ visionis recordatio. Erat siquidem corpore permodicus, sed celsitudine mentis in cœlum erectus. Et quidem in juventute coma nigra, in senectute vero canitie respersus Angelica; fronte lata, oculis glaucis, superciliis hirsutis et sibi invicem pene occurrentibus: facie producta, naso longo, barba prolixa, ore decenti, labris turgentibus rubore perfusis, humeris distentis, ventre compresso, quia eum jugis minuebat rigor; reliquis in ordine suo membris bene dispositis, viribus aptis, et agilitate præstabili venerabilem brevioris staturæ præferebat habitudinem. Totam suæ conversationis seriem sub Priorum Dunelmensium regimine texuit. Vitabat summopere vitium præsumptionis humanæ, dum non suæ, sed potius dispositioni famularetur alienæ. Erat quippe monachus Dunelmensis, sexaginta annos in vita solitaria

Godrici sancti sibi visi staturam et formam describit auctor.

A solitaria habens; obiit senex et plenus dierum in loco suo in Finchale, et opera virtutum quæ vivens egit, mortuus testari non desinit.

CAPUT I.

Ortus, mercatura, peregrinationes, eremitica vita in Wilsinghamo, dein in Finchale fixa.

REGINALDUS : Venerabilis Confessor Domini Godricus, ex Provincia quæ Northfolc dicitur exortus, patre Ailwardo, et matre Ædwen; erant utrique *Parentes pauperes* pauperes et laici, sed Christianæ fidei religione præclari. Annis vero puerilibus domi peractis, cœpit adolescens Godricus animo prudentiori secularis vitæ scientiam exquirere, et mercatoris æmulans studia, lucri temporalis solicitus exercere negotia. *mercatura sublevat :* Vicos et castella perlustrans, fortunam adeo expertus est propitiam, quod acquirendi gratia succrescens, socios excederet, et mercium suarum fructu non tam suam quam etiam parentum suppleret inopiam. Quadam igitur die victum quæsiturus in loco illo, quem *a* Wellestrem dicunt, ad littora marina processit. Fluctus quidem in seipsos contracti per quatuor jam tunc milliaria arenas siccas reliquerant, quos explorator sedulus prosequens tres delphines reperit; et ex uno, qui mortuus apparuit, aliquot frusta cultro secans, reditum acceleravit. *evadit pericula varia* Currentis vero solicitudinem undæ revertentes præveniunt, et nunc talos, nunc genua, nunc crura, postremo caput cooperiunt : miroque modo aquis reniti cœpit, et sub tumenti gurgite amplius uno milliari confecto, eodem in loco cum præda sua illæsus applicuit, de quo ad æquorei sinus secreta descendit; eique merito illud Prophetæ congruebat eloquium, *Jonæ 2,6* Abyssus vallavit me, et pelagus cooperuit caput meum. In multarum etenim discrimine tempestatum nulla potuit mentis infirmitate a fidei celsitudine dejici, sed potius periculis latronum, periculis in mari, periculis in itinere, periculis in civitate, periculis in solitudine, divinæ virtutis meruit protectione defendi.

4 *peregrinatur ad Sanctorum Reliquias,* Sexdecim igitur annorum curriculo in mercimoniis et navigii regimine completo, negotiationis exercitiis sacræ peregrinationis laborem adjunxit. Sanctorum enim, quorum in periculis expertus est beneficia, memorias frequentare ac venerari satagebat; nec eorum loca tantum et membra corporaliter invisere, verum etiam conversationem et constantiam audire, et gressu cordis spiritualiter imitari proponebat. Cœpit repente, unctione edoctus magistra, amorem, quem solitus appetitus rerum, oculis intuentium foris ostendit, interius apud se in fastidium terrenæ ambitionis et desiderium voluntariæ paupertatis convertere, et sub seculari habitu humilitatem et simplicitatem Monachilem prætendere. Jam etiam comites in eleemosyna declinabat *Matth. 6, 3* ut hostes, juxta illud, nesciat sinistra tua quid faciat dextera.

5 *item Romam et Hierosolymam :* Romæ quoque limina Apostolorum adiit, et Jerosolymam peregre profectus est : et calceamentis ad Jordanis lavacrum positis, nudis exinde pedibus usque ad diem suæ permansit resolutionis. Indeque patriam et domum paternam (non dum enim seculum perfecte reliquerat) reversus : cujusdam se Patris familias obsequio subdidit, et totius domus suæ curam egit. Erant autem ibi quidam conservi, qui noctu de ovibus alienis et armentis victum quærebant, et mane carnes quasi ex venatione captas do- *ob carnes furtivas comestas* mi deferebant. Cumque Godricus ex his quoque cibum quandoque sumeret, et venaticæ carnis saporem in eo minime deprehenderet; eos furti reos arguit, et erga Dominum suum crimine hoc pessimo accusavit. Pœnitentia quoque ductus, *b* S. Ægidii memoriam ob tantæ transgressionis purgationem D adiit, et deinde Romam secundo invisere statuit. *A. GALFR. COÆVO EX MS.* Cujus cum mater desiderium agnovisset, filio comitatum, viro permittente, impendit. *iterum cum matre Romam,* Illis igitur iter agentibus, mulier admirandæ pulchritudinis eis tam inseparabiliter quam socialiter adhæsit, et officiosissime ministravit. *ministrante ipsis Angelo;* Pedes siquidem Godrici, quoties ipse permittebat, abluit, lectum quoque composuit, et se familiariter eidem noctibus coaptavit; sed mentem illius nec signo, nec motu, nec sermone ad illicita provocans, soli se illi et matri ejus visibilem reddidit et exhibuit. Unde vir Domini plurimum hæsitare cogebatur, utrum vero esset mulier, an sub femineo latens amictu phantasma. Peracto igitur peregrinationis ejus itinere, cum Londoniis appropinquarent, mulier eis valefaciens dixit : Ecce diversa Alpium et viæ longioris pericula meo ducatu evasistis, et ad desideratam natalis soli cognitionem pervenistis : ego vero regredior unde digressa sum, ubi perpetuæ quietis sedem habeo et domum Dei cœli inhabito : vos autem benedicite Dominum et timete eum, et quod ab Apostolis Sanctis postulastis in fine gratia Dei percipietis, et his dictis non comparuit. Et hoc virtutis signum historiæ veteri con- E venit, quia ignoranti Tobiæ se Raphael visibilem præbuit, et sedulo in omnibus ministrans incolumem ad patrem reduxit.

6 His signorum primitiis Godricus ad cœlestia quærenda, et promerenda illectus, Dominicum se *Mat. 19, 21* cum sedulo revolvebat eloquium; Si vis perfectus esse, vade et vende omnia quæ habes, et veni se- *omnibus in pauperes distributis,* quere me. Contempsit quæ acquisierat universa; et distractis in usus pauperum mercibus terrenis, felici commercio mercatus est cœlestia. Parentes et patriam deserens, petere deserta decrevit, et *c* Carleo- *c* lum Domino disponente pervenit. *ad eremum discedit* Cumque ibidem aliquamdiu moram egisset, cœperunt incolæ ejus conversationem venerari. Quorum notitiam cupiens devitare, silvarum latebras expetiit, et ferarum cubilia incoluit: non luporum, non consortia serpentium, non quorumlibet indomitorum aspectus vel contactus abhorruit animantium; nec solum ea cohabitatorem suum non lædebant, verum etiam cœlitus edocta metuebant. Esca ejus radices et mel silvestre, nuces quoque et poma fuere; et in sitis solatium fluenta dulce præbebant poculum. Vix unius stadii spatium gradiendo perficere potuit, quin vel humi prostratus oraverit, vel curvato poplite lacrymosos ad superna vultus erexerit : et ubicumque solis præveniebatur occasu, se pernoctans projecit. F Sicque nemoris avia colligens, incidit casu in speluncam cujusdam solitarii : cumque se antea non vidissent, in amplexus mutuos et oscula irruentes propriis se invicem salutavere nominibus; et sedentes se divinis refovebant sermonibus. Inter hæc Godricus, humiliter seni prostratus, exegit ut suæ societatis gratiam illi concederet. *cum Ethelrico solitario degit,* Cui senior respondit : Ut me instruas, et hoc annosum quandoque cadaver sepelias, hanc tibi Dominus solitudinem indicare dignatus est. Cohabitabant itaque biennio et novem mensibus, alternis sese sanctitatis prævenientes exemplis; cœpitque senior viribus corporis repente destitui. Sed quanto magis ejus crescebat infirmitas, *ægro inservit* tanto vigilantius ei consortis assidebat sedulitas : cumque quindecim dies et noctes transigeret insomnes, longis fatigabatur excubiis. Repugnabat omnimodis sibi, et pepigit fœdus cum oculis suis ne sopor subreperet, quo migrantem e corpore spiritum non videret. Victus tamen somni desiderio, obdormivit in crastinum : et evigilans senem defunctum reperit : *mortuum deplorat :* et quasi suæ id imputandum esset inertiæ, quod defecerat vehementer indoluit : precibusque lacrymosis diutius incumbens, spiritum ad suum revocabat tabernaculum.

A bernaculum, et qualiter denuo cœli secreta conscenderit intueri meruit. Cœpit enim subito exanime corpusculum contremiscere, et in anhelo pectore pristinus inhabitator palpitare : et post modicum denuo egrediens, mirabiliter in sphæra vitrea, immenso candore circumfusa, oranti se Godrico exhibuit; et ad cœlestia conscendens, qualis esset meriti et gloriæ in vitri declaravit puritate. Dicebatur idem senex *d* Ethelricus, et locus mansionis ejus in *e* Wilsingham : corpus Fratres *f* Dunelmensis cœnobii, antiquæ familiaritatis gratia, Dunelmum tulerunt, et in cœmeterio suo condigno honore sepelierunt.

A. GALFR. COÆVO EX MS. et videt cœlum petere : d e f

7 Orbatus itaque venerandi senis solatio, de loco illo egressus, deserta solus perambulabat : divinamque pietatem, quæ actiones ejus aspirando præveniret et adjuvando in salutem disponeret, sedulo implorabat. Factaque est vox de cœlo dicens : Cum a Jerosolymis redieris, expeditius Christo militabis. Ad hanc vocem stupore repletus, beati Patris Cutberti, de cujus præcipue patrocinio confidebat, invocabat auxilium. Astititque ei subito quidam Pontificalibus reverenter indutus, et se Cutbertum esse professus, iter cœlitus imperatum prosequi jussit : B et sui ducatus promittens ubique solatium, locum in quo contra hostem dimicaturus erat, et quod Finchale diceretur, exposuit. Cœlesti igitur visione et allocutione roboratus, gradiebatur exultans et gratias agens; et dolorem quem de amissione supradicti fratris conceperat, spe promissionis divinæ temperans. Eremi vero Dunelmiticæ secreta percurrens, appulit demum loco, dumis et vepribus horrido, vermibus et serpentibus pervio et hactenus frequentato; cujus interiora cum summa difficultate penetrabat et diligenter explorabat. Clamantibus autem pastoribus qui in vicinia erant, eamus et adaquemus greges nostros in Finchale; locum ipsum esse advertebat, quem olim suæ conversationi revelatio divina prædixerat. Dicitur autem Finchale a quodam Rege Britonum Finch dicto, qui ibidem cum suis perhibetur habitasse. GERMANUS Est autem locus ille supra ripam Wiri fluminis positus, a Dunelmo civitate *g* duobus millibus semotus. Hanc igitur solitudinem, donante *h* Ranulfo Dunelmensi Episcopo, incolendam suscepit, et ramos de nemore cædens, exiguam sub condensa quercu domunculam erexit. REG. Antiquus itaque hostis sancta illius præpedire cupiens studia, lupinam induit imaginem, et tamquam sanguinem sitiens rapido in illum impetu fere- C batur. At ille ad orationis arma conversus, signum Crucis opposuit, et sævientis belluæ refrænato conamine, quantocius humiliatum coegit abire.

cœlesti voce et S. Cuthberti monitu roboratus, ad locum Finchale venit : g h cumque a Ranulfo Ep. Dunelmensi accipit :

8 GERM. Sed antequam illic anchoram stabilitatis fixisset, Jerosolymam secundo nudis pedibus adiit; sicque completis suæ peregrinationis laboribus, ut liberius animo peregrinaretur in cœlestibus, repetiit locum suum; vitamque eremiticam in fame et siti, in frigore et nuditate, in jejuniis et vigiliis et orationibus texuit, et patientiæ et perseverantiæ manibus ad consummationem fideliter perduxit. Non terruit eum bestiarum feritas, non vermium multiplicitas, non minæ latronum, non phantasmata dæmonum, non spinarum asperitas, non loci denique ipsius (quem tot incommoda inhabitabilem fecerant et illic confluxerant) inculta deformitas, quia omnem foras misit timorem perfecta caritas. Et non solum virosam serpentum societatem non expavit, verum etiam circa pedes et tibias hospitalitatis gratia suscepit. Habitabant etiam cum eo per biennium horrendæ magnitudinis serpentes, ingredientes prout volebant et egredientes : cumque ignis accenderetur in habitaculo, se ad calorem extendebant, et quos poterant sonos congratulationis emittebant, depositaque feritate naturali mansueti et palpabiles apparebant. D Comperto tandem commorationis horum vel contemplationis frequentiam, aliquam suis ingerere meditationibus injuriam; manibus nudis eos apprehendens foras ejecit, et sub adjuratione divini nominis perpetuum sui tugurii indixit exilium. Cumque per aliquot dies locum illum excoluisset, et fines suos densitate nemoris evulsa dilatasset; apparuit eminus planities non modica, sed situ et visu ad inhabitandum accommoda : ad quam se transferens, mansiunculam veterem deseruit, et oratorium et domunculas sibi necessarias construere cœpit. Procedente vero tempore, crescente fama cum virtute, confluebant ad eum, tam de remotis quam de vicinis Angliæ partibus, diversi ordinis et ætatis sexus utriusque quam plures; et alii quidem loci mirabantur mutationem, alii conversationis in milite Christi venerabantur novitatem, alii ad vitæ emendationem et sanctitatis succedebantur imitationem. Omnibus ille verbum salutis prædicabat; et cum laicus esset et litteras non didicisset, litterarum tamen in verbis habebat sententiam.

post iter alterum Hierosolymitanum, ibi intrepide manens serpentes familiares habet : trangressus in planitiem accedentibus prædicat.

9 REG. Jactantiæ pestem summopere devitans, humanos declinabat aspectus : timebat enim ut vel ab eis agnosci, vel etiam posset inveniri. Si quos E autem adventuros præsensisset, ad secretiora loca confugit, et in foveis vel sub frutectis, quousque recessissent, delituit. Vicini tamen hanc edocti consuetudinem ad præsentiam ejus penetrabant; et cibos secum deferentes, ad vestigia sua deponebant. Quæ abhorrens confestim surrexit, et remotiores latebras adiit. Illis autem abeuntibus accessit, et ea quæ tulerant Domino libans, et pro eorum salute gratias agens; ad eminentiorem collem, quatenus in usus prætereuntium transirent, transferebat, aliquando ea pauperibus et egenis erogabat, quandoque nec manibus contingebat. Nihil aliquando propriæ concessit in usum vitæ : solis enim radicibus solitariam vitam adhuc agebat in terris. Processu vero temporis ut suo sibi labore subveniret, cœpit manibus miricas avellere, spineta ligonibus subvertere, et frugum semina tellurí committere. Unde rusticorum vicinitas indignata eum delirum nominabant, et exprobrantes illi ex livore segetes ejus in spicas protuberantes depascebant. Ille autem cum silentio illatam patienter sustinuit injuriam : sed tempore messis non solum nullam tenuitatem reperit, verum etiam divino munere ex patientiæ merito multiplicatas accepit.

Allatos sibi cibos relinquit aliis, radicibus vivens. fruges injuria depastas copiose metit.

F

ANNOTATA.

a Wellestrem, locus villæ, quæ Spaldinga vocatur, pene contiguus. *Ita Capgravius. Est etiamnum* Welles *pagus haud procul ab Oceano Germanico, in Grenehawe hundredu seu districtu, ubi oppidum præcipuum visitur* Walsingamum.

b *Sunt plura loca in Galliis* S. Ægidio *dicata aut ab eo appellata, in Pictaviensi agro inferiori, in Gabaliensi tractu inferiori, in Narbonensi ditione, de quibus agi poterit ad ejus Vitam Kalendis Septembris.*

c Carleolum, *urbs postea Episcopalis in Cambrica, ad confinia Scotiæ sita.*

d Ethelricus, *Capgravio,* Aelricus, *quod nomen coincidit, ac* Godwinus *Harpsfeldio, per errorem dicitur.*

e Wilsingham, *sive* Wulsingham, *etiamnum locus notus in Episcopatu Dunelmensi ad Wirum fluvium, æque a Cambria atque Dunelmo, vulgo Durham, dissita.*

f *Dunelmensem ecclesiam dedicatam* 4 *Septembris anno* 998 *docuimus* 20 *Martii ad Historiam Translationis S. Cuthberti : huic inserviebant initio Clerici, in quorum loco anno* 1083 *successisse monachos tradit Turgotus*

A *Turgotus lib. 4 Historiæ Dunelmensis Ecclesiæ cap. 3.*

g *Imo duobus milliaribus Saxonicis et Germanicis, at tribus ordinariis Anglicanis infra Dunelmum versus Oceanum, nunc* Finkelen *conspicitur.*

h Ranulfus *consecratus est Episcopus* 5 *Junii festo Pentecostes anno* 1099, *mortuus* 1129.

CAPUT II.

Vita ejus austera. Dæmonum oppugnationes devictæ. Imperium in bruta animalia.

A dæmone tentatus,

Antiquus hostis exinde suam acrius erga militem Christi exercebat invidiam: modo namque aggressus est suggerendo quatenus dejiceret in lasciviam: modo semetipsum manifeste exhibendo, ut terrore vinceretur qui suggestione superari non posset. Plerumque autem leonis rugientis, aut lupi cachinnantis, aut vulpeculæ gannientis, aut tauri sævientis assumpsit effigies. Nonnumquam dentibus aprinis, oculis unius cubiti dimensione porrectis, cruribus distortis, pedibus aduncis, bestiæ deformioris prætendebat informitatem. Prima adversus illum prælia spiritus fornicationis instruxit, nec solum formas mulierum visibiles oculis carnis, verum etiam invisibiles offerebat oculis cordis. Vir autem Domini contra lasciviæ petulantiam nunc biduana, nunc triduana continuans jejunia, salutarem opposuit abstinentiam: dies quoque integros sine cibo transegit. Cumque nec his fervor quiesceret, exemplo beati Patris Benedicti, se inter spinarum et veprium aculeos volutabat, donec sanguine carnes diffluerent et voluptatem convertisset in dolorem. Aliquoties dolio aquis repleto passionibus agitatus insiliebat, quod in oratorio suo secretius sepelierat. Crebrius in flumine Wiri congelantis collo tenus orando pernoctabat, saxum quippe præparaverat idoneum, in modum vasis lignei rotundum et concavum: neque brumalis asperitas eum ab hac consuetudine, nec inundatio fluminis, nec quælibet intemperies aeris poterat avertere. Ubi illo quodam tempore in orationibus persistente malignus spiritus visibiliter affuit; et vestimenta ejus, loricam et cilicium, quæ super ripam reliquerat, tulit et recessit. Quo viso et illo furem acclamante, confusus rediit, et ea unde tulerat deposuit. Sedenteque eo quandoque ad prunas et calefaciente se, tentator ei alapam dedit, quod præceps in atrium rueret; eo quod tunc in eo otium deprehendisset, otiositas postea pro maximo habebatur delicto.

lasciviam vincit jejunio, B

algore,

C

lorica et cilicio amictus,

11 Nudo corpori loricam ferream adhibuit; et desuper cilicium induens, laneo forinsecus utrumque cooperiebat amictu. His indumentis per quinquaginta annos usus est, multisque ciliciis tam sudore quam vetustate contritis, tres loricas perhibetur consumpsisse: stupendumque quod duritiam ferri rigentis devoraret durities teneræ carnis. Panis ejus hordeaceus cinere conditus. Potus, haustus aquæ permodicus: dicebant enim quidam Patri, aquam esse vitandam. Olera, herbæ agrestes, quas per ripam fluminis vel solitudinem nemoris colligens, et lapide acuto discerpens vel ligno contundens, in ollam misit, et aqua admixta igne decoxit, ex quibus pillulas facere consuevit. Die raro se refecit: aut orans aut fodiens, aut quippiam operis agens jejunium protelabat in vesperam: tunc vero pane illo et pillulis illis vescebatur, nec modo gulæ satisfecit. Germ. Si urgente aliquando infirmitate piscem vel lac aut caseum tangeret, ita videbantur intacta, ac si ea non tetigisset. Verba ejus consolationem et salutem sapiebant. Quis illum tristis adiit, quem protinus hilarem non reddidit? Quis famelicus, quem non pavit? Quis nudus, quem non operuit? Et si quando deesset erogandi facultas, inerat ei semper ex caritate pia voluntas. Reg. Mensa ejus lapis latus erat, lectus nuda humus strato desuper cilicio, et cervical lapis qui et mensa fuit: præ lassitudine aliquoties sopore depressus, parieti acclivis accubuit. His virtutibus silentii quoque adhibebat custodiam. Dominicis et diebus festis orationi tantum vacabat: secunda vero et quarta et sexta feria silentio indulsit. A prima Dominica Adventus Domini, usque ad transitum natalis ipsius diei quintæ; et ab initio septuagesimæ, usque ad Octavas paschæ, et hebdomadam sanctissimæ solemnitatis Pentecostes, cum nemine colloquium habebat, nisi Confessionem faceret, vel a Priore Dunelmensi licentiam in mandatis accepisset. Parentes itaque suscipiebat ut debitum solveret carni et sanguini, non tamen derogaret religioni.

pane, aqua et herbis vescitur,

duriter cubat;

D

A GALFR. ... COÆVO EX MS.

silentium frequens servat.

12 Horas Canonicas tintinnabulum pulsando et Psalmos decantando observabat: hanc sibi consuetudinem quamvis laicus instituit. Psalterium longo ante tempore apud Karleolum plene didicerat. Eo igitur aliquando quolibet opere occupato, ne tempus statutum orationis præteriret, signum cœlitus, nullo pulsante, [sonuit, itaque] orationes solitas facere consuevit: quod multi audientes in laudem ejus accensi sunt. At ille metuens, ne favor jactantiam induceret, impetravit a Domino ne id quisquam præter ipsum ulterius audiret. Nec mirum si daret signo per se sonitum facere, qui os bruti animalis dignatus est aperire. Per quadraginta annos continuum cum spiritu luxuriæ gerebat conflictum, deinde divinæ clementia pietatis omnis in eo edomita est passio carnis. Germ. Audiant etiam eremitæ moderni et imitentur, qui cum vix adhuc tenera sacræ conversionis libaverint primordia, seculo se produnt, ad popularem frequentiam procedunt, civitates circumeunt, aliena causa mansionis ædificandæ beneficia requirunt. Godricus sexaginta annis vitam solitariam agens, fixus intra se pede cordis, extra fines suos pedem non tulit corporis. Reg. Fertur tamen ter Dunelmum venisse, primo in Nativitate, secundo in Resurrectione Domini, tertio ad mandatum Ranulfi Episcopi.

Officio recitando cœlitus signum accipit,

E

60 annos in eremo permanet,

13 Reg. Multimodas dæmonum versutias in spiritu sæpius agnovit, quomodo quosdam sub nocturna quiete delectationibus allicerent, quosdam curarum inquietudine vexarent, quosdam post multa colluctamina ad vitiorum voraginem devictos compellerent; quorum nonnullis præmonendo easdem decipulas detexit, et verbo piæ exhortationis ad viam revocabat salutis. Et licet in ipsum illusiones varias intenderent, ipse illusus non est. Quodam enim tempore de horto rediens, oratorium ingressus precibus incubuit: assistens autem delusor generis humani, cœpit in illum nimio furore debacchari. Cumque vir sanctus immobilis persisteret in oratione, arreptam pixidem, in qua oblationum hostiæ fuerant repositæ, in jacentem quanta potuit virtute vibravit. Cumque nondum moveretur, cornu cum vino eum percussit, et liquorem supereffudit: postea urceolum cum aqua benedicta, deinde omnia quæ supra lignum, in quo Crux affixa erat, steterant colligens, postremo lignum ipsum de pariete avellens, in faciem orantis projecit, illudensque illi cœpit elata voce cantare et dicere: O rustice! o delire! tam bene novi ego psallere, sicut et tu lingua corvina crocitare. In fumum tandem evanescens, fœtorem post se reliquit teterrimum. Nec his quidem suæ malitiæ finem fecit.

F

illusiones dæmonis vitandas docet,

et in his immotus persistit:

14 Eo enim aliquoties ad fossionem horti egresso, ad januam astitit quidam submisso vultu, Vellem, inquiens, Domine, tecum conversari si liceret. Quem juvenem, recentem viribus et aptum labori-

Dæmon fossoris operam ei locat,

A bus conspiciens, Remane, ait, quantum volueris et vade operari, et quod justum fuerit dabo tibi. Arreptoque de manu patris fossorio glebas cœpit evertere. Vir autem Domini ad oratorium regressus est, et quandoque ad operarium de oratione rediens, nec in eo aliqua sudoris signa deprehendens, fodientis perseverantiam mirabatur: in brevi siquidem unius septimanæ laborem expleverat. Quis igitur esset, et quam fidem profiteretur percunctans, imaginem salvatoris scilicet et Crucifixi, et beatæ Mariæ et Joannis Evangelistæ, venerabiles suæ Crucis assistrices in membrana depictas, de sinu protulit, et seductoris ori festinanter obtulit. At ille tantæ virtutis impatiens, quia osculum Crucis sustinere non potuit, irruit in virum Dei: et easdem imagines inter manus ejus discerpens, cum solito fœtore evanuit. Terram vero illam per septem annos incultam esse statuens, quasi ad purgationem dæmoniaci fœtoris, eam frequenter aqua benedicta aspersit, et completo septennio denuo excolere cœpit.

A. Galfr. coævo ex MS.

et objectu piæ imaginis pellitur:

15 Adjecit adhuc, si quid in virum Dei moliri potuisset. In specie peregrini, miserabilis aspectu; villoso indutus habitu, statura procerus, coma nigra B hispidus, ad januam sancti pulsabat; et ut ad illius præsentiam ei concederetur accedere, sedulus implorabat. Cui sanctus obviam procedens, aqua benedicta eum aspersit; factaque oratione, se mutuæ salutationis refocillabant obsequio. Interrogatus demum simulator quis esset, Pauper, inquit, vicinam eremum inhabitans, et nullum ibi amicum præter quamdam nobilem matronam reperi, quam in multis mihi paruisse et bene fecisse memini: et ad tua diutius suspirans colloquia, nunc denique te veni visitare, quantalibet alterius postposita negotii occasione, ut aliquid penuriæ meæ gratia tuæ conferat misericordiæ. Cui vir sanctus (motus enim erat ejus miseriis) panem candidum et denarium nuper oblatum porrexit. Quibus acceptis sui corporis ulcera ei palpanda præbuit: Ecce, inquiens, quanta pro Christo passus sum tormenta. Sanctus igitur loca cicatricum solerter explorabat, et mollitiem carnis ad omnem tactum fugitivam reperiens, manum citius cum stupore retraxit. Cui seductor, Ne abhorreas, ait, has meas miserias, sed potius imitari studeas; semper jejuno et numquam comedo, semper vigilo et numquam dormio, nocte dieque tormenta sustineo, nunc undis gehennalibus me immergo, nunc ad cœli fastigia me erigo, et hunc illucque vagus et profugus per aera discurro. His dictis reso- C lutus in fœtorem, evanuit. Tanta virum Dei invaserunt incendia, quod pene sui reddiderint immemorem; sed ad orationis solitam convolans instantiam, omnem devicit lasciviam.

alias sub specie peregrini ulcerosi.

ei se palpandum præbet,

sed frustra.

16 Quantus extitit in culmine virtutis testabatur in populis gratia præpotens operationis. Inundationes enim Wiri fluminis cum totam viciniam præoccupassent, et ædificia ejus omnia cooperuissent, nec gutta quidem in eis cecidisse inventa est. Accurrebant e vicino populi loca circumeuntes, et de morte viri Dei ad invicem conquerendo conferentes. Sedata tandem aquarum rabie, mirantibus ipsis invenerunt virum Dei in oratione prostratum; nec solummodo incolumem et sanum, sed nullo penitus madore confectum. Interrogatus vero quare fluctus imminentes non fugisset, respondit, se usque adhuc nescire aliquam inundationem irrupisse: adeo namque fuerat in oratione suspensa virtus mentis, quod sopiretur in eo sensus carnis. Perpendat caritas vestra quid horum magis stupendum eligat, rorem in universa terra, et siccitatem fuisse in vellere, an aquas Godrici tugurium operire, et Godricum non tetigisse. Utrumque divinæ opus est virtutis, et est mirabile in oculis nostris. Ad majorem fidem hujus virtutis faciendam libet ad memoriam revocare, D quod beatus Gregorius in ecclesia *a* S. Zenonis Martyris perhibet contigisse: fluvius enim excrescens ad fenestras quæ tectis erant proximæ pervenit, et apertas januas quasi in soliditatem parietis immutatus clausit, et qui ut aqua hauriri poterat, in aqua defluere non noverat. In translatione quoque beati Patris Cuthberti *b* legitur, quod cum plurima esset aeris serenitas, subito inundatio pluviæ prorupit, nec ornamenta ecclesiæ quæ tunc omnia exposita erant, nec indumenta eorum qui tunc cultius incedebant læsit. Alio quoque tempore, excedente alveum suum flumine, domibus suis ruina imminebat; at tunc Godricus ad aquas processit; et virga quam manu gestabat percutiens, verborum virtute repressit: fluvius enim ad vocem viri Dei fluctus suos in se recolligens, se in rupem adversam potenter retorsit, et saxorum multitudinem de rupe violenter extorsit. Aliquando sævientibus undis Crucem de virgulis factam opposuit dicens: Huc usque vobis contingere liceat, et hujus signi terminos sævitia vestra non excedat; nec imperium trans- E gressæ sunt.

Sub exundante Wiro

siccus invenitur.

a

b

alias aquis terminum ponit:

17 Ad refectionem pauperum olera plantaverat, quæ *c* lupusculus furtive depascebat. Hanc autem diutius ipse toleravit injuriam: prodiderunt tandem vestigia delinquentis personam, deprehenditque furem in horto suo, et ocius fugientem subsistere jubet. At misera bestia protinus hæsit, et pavens et tremens insequentis sustinebat adventum. Quem sanctus apprehensum virga cecidit, et annonam olerum humeris suis alligans in his verbis dimisit; Cave ne tu vel aliquis de cognatione tua huc ulterius veniat, et quæ pauperum usibus sunt profutura invadere præsumat. Et factum est ita.

c

leporem depascentem olera corrigit:

18 Plantavit et virgultum, cujus flores et extremas teneritudines cervus prærodere consuevit: quem ipse aliquando repertum et fugam attentantem levi protensione manus præstolari præcepit; stetitque, et velut humanæ pœnitentiæ formam æmularetur deflexa cervice et submisso capite ad pedes ejus veniam rogare videbatur. Misertusque illius est, et manum, quam ad verbera extendit, continuit: zonamque suam collo circumponens extra septa eduxit, et quo vellet ire permisit. Animalia quoque indomita oleribus et arboribus damna inferebant: ad quæ venerabilis Pater egrediens, quasi mansueta et domita virga corripuit, et extra fines suos minans, horti sui perpetuum interdixit introi- F tum. Ex quibus potest colligi refloruisse in Godrico virtutem *d* Mennæ solitarii. Hic enim venerabilis Pater ursos, ex intima silva ut apes ejus comederent venientes, deprehendit, et ferula quam manu portare consueverat cecidit. Ad ejus quoque verba immanes bestiæ rugiebant et fugiebant: et quæ gladios formidare non poterant, ex ejus manu ictus ferulæ pertimescebant. Hæc frequenter ad se venientibus exempli gratia referre solebat, hominum arguens insolentiam; quod cum homini elementa et bestiæ famulentur, ipse præcepto Dei, ad cujus similitudinem conditus est, parere dedignatur.

cervum et bestias virgultis noxias pellit,

d

eorumque obedientiam hominibus objecit.

19 In Australibus Angliæ partibus Scotica rabies longe lateque discurrens, prædis et rapinis patriam devastabat. Latronum itaque aliqui ad tugurium sancti viri irruebant, et altaris ornamenta diripientes, Eucharistiam quoque nefando pede conculcabant. Denique ejus supellectilem deprædantes ipsum turpiloquiis provocabant, et postremo funestis gladiis appetebant: sed a quodam tamen facinus perpetrare prohibiti, juvencam suam, quam abducere non poterant, lanceis suis nequiter transverberabant. Sed hæc divina protinus ultio subsecuta est: unus siquidem eorum in insaniam versus linguam

Scoti diripientes supellectilem ejus,

morte puniuntur:

A guam dentibus masticavit, et in lacum se præcipitans mortem subiit perpetuam. Alius in transitu Wiri fluminis interceptus spiritum exhalavit. Ceteri vero sicut erant in sceleribus complices, ita illatæ mortis facti sunt participes. Alii quidam nonnullam penes virum Dei pecuniam esse reconditam audierant, et ut nocte in illum irruerent instinctu diaboli dextras dederunt; vicinamque tota nocte pervagantes solitudinem, cellam quidem ejus ex adverso eminus aspiciebant, et appropinquare autumantes cœlitus cæcitate percussi, longius recedebant. Mane facto, frigore et labore confecti, in locis nemorosis se aberrasse cognoverunt; et confusi et vacui ad propria remearunt, et hæc postea viro Dei pœnitentiam agentes humiliter confessi sunt. Renovatur hic antiquum Helisæi miraculum, qui cum in Dothaim moraretur eum nocte Syri persecutores obsederunt, et cœlitus excæcati et abducti, crastino in Samaria inventi sunt.

alii idem tentantes tota nocte oberrant :

20 Temporibus Rainulfi Episcopi Dunelmensis, quidam ex familia ejus venandi gratia egressi, cervum quem præ ceteris speciosum elegerant, canibus sunt insecuti. Qui cum clamore et latratu urgeretur B ad capturam, ad Godrici confugit azylum, et querulis mugitibus flagitare putabatur auxilium. Vir autem venerabilis egrediens, bestiam labore et tremore confectam præ foribus assistere vidit, et misertus ejus mugitibus silentium imperare jussit, et aperiens illi tuguriunculi sui ingressum concessit. Qui mox se ad Patris vestigia provolvit. At ille venatores in proximo adesse sentiens, exivit, et clauso post tergum ostio sub divo resedit : canes autem, quasi de amissione prædæ contristati, contra Dominos suos cum latratu ingenti sunt reversi. Illi vero nihilominus cervi vestigia prosequentes locum circumdederunt, et densitate spinarum et veprium pene inaccessibilem penetrantes, et ferro sibi semitam facientes, virum Dei vilibus panniculis vestitum invenerunt; et de cervo requisitus, proditor hospitis esse noluit, sed prudenter intulit; Deus novit ubi sit. At illi in vultu ejus Angelicam intuentes venustatem, et religionis venerantes sanctitatem, procidebant, et de ausu temerario veniam postulabant. Quique postea sæpius de eo quod eis illic acciderat referre cum admiratione consueverunt, et frequentia relationis hujus rei memoriam posteris transmiserunt. Cervus igitur cum Godrico usque ad vesperam habitavit : quem tunc liberum abire permisit, qui-C que multis annis illo solebat divertere, et ad pedes ejus procumbens quo potuit obsequio pro ereptione sua gratias videbatur exolvere. Hoc itaque virtutis signum referre curavi, ad arguendam eorum insolentiam, qui cum a periculis et miseria fuerint erepti, beneficiorum nonnumquam inveniuntur ingrati. Lepores quoque et aliæ feræ silvestres, venatorum instantiam devitantes, ad illum divino edoctæ instinctu divertebant : quas ille misericorditer hospitio suscepit, cumque tempus opportunum adveniret dimisit. Sed et volucres quibus brumalis rigor volatum ademerat, in sinu suo refocillabat, donec ad pristinam reparasset virtutem. Si quam etiam avem aut bestiam a ministris captam et absconditam cognovisset, accessit ad locum, et eorum increpans inclementiam, absolvit. Affluebat namque adeo misericordiæ dono, quod non solum pia gereret viscera [circa] curam hominum, verum etiam circa animalia pietatis exerceret affectum.

suscipit cervum ad se confugientem :

similiter erga alias feras misericors.

ANNOTATA.

a *Vitam* S. Zenonis *illustravimus* 12 *Aprilis, ubi late deduximus controversiam, num Martyr an Confessor sit habitus.*

b S. Cuthbertus *colitur* 20 *Maji, ubi Translationis historia, a nobis illustrata, num.* 13 *continet hic indicatum locum.* D

c *Hoc Godrici exemplum de lepusculo refertur in Vita* S. Bartholomæi *anachoretæ* 24 *Junii, num.* 20.

d Mennas *hic* Solitarius, *necdum nobis aliunde innotuit.*

A. GALFR. COÆVO EX MS.

CAPUT III.

Oratorium S. Joannis Baptistæ constructum. Pisces ultro capti. Mirabilia in effigie Crucis ab eo visa.

His aliisque viro venerabili florente virtutum operibus, instabat devotio fidelium, ut qui famam circumquaque diffudisset, ecclesiolam quoque suam majorem cum opinione faceret. Cessit quidem ille, non quia suas dilatare cuperet angustias, sed ut munera petentium et vota in perpetua ipsorum transirent remedia. Quæ cum ex magna parte constructa fuisset, solicitabatur in cujus honore Sancti dedicaretur. Astititque ei quidam tanta claritate coruscus, quod personæ scientiam oculis splendor E adimeret a..... et ait : Ego sum Joannes Baptista, cui vitæ tuæ custodia a Domino est delegata : nomini meo domus ista quæ ædificatur consecrabitur, et omnibus nomen Domini invocantibus in ea per me placabilis invenietur. Dedicatione itaque facta factus est inde celeberrimus locus ille in Finchale, sed post ejusdem Patris obitum gloriosior effectus est multiplici glorificatione signorum.

Construit oratorium S. Joanni Bapt. dicatum cœlesti monitu :

22 Cuidam Godrici puero dormienti sanctus Præcursor apparuit, et ut ostensa diligenter notaret persuasit. Vidit ergo sepes corvorum multitudine obsessas, et spiritus malos esse intelligens, vehementer inhorruit. Quem Sanctus consolans in hortum deduxit, et oculos ad ecclesiam dirigere jussit. Quo facto tres dæmones conspexit super portam pomerii residentes, et quemdam Godrici puerum variis cruciatibus demolientes. Cujus cum ille miseriis ductorem suum subvenire postularet, respondit : Ne timeas : Non tu, sed omnes qui res meas et servi mei Godrici furtim diripiunt talia dæmonibus supplicia sustinebunt : ille vero si celerius pœnitentiam egerit, et meam gratiam et delictorum veniam consequi poterit. Hoc ei suadere ne differas, quatenus præparatas sibi evadat miserias.

qui sub sua protectione esse res Godrici declarat,

23 Requisitus etiam aliquando, quare mediæ noctis silentia modulatis vocibus persolvisset; Joannes, ait, Baptista, cujus solennitatem colimus hodiernam, hanc suam dignatus est invisere ecclesiam. Cives siquidem cœlestes ad Oratorium B. Mariæ ducens et reducens, processione solenni præconia nocturni celebrabant Officii : quorum deliciis quia ego miser interfui, a laudibus divinis absistere non potui. Hæc et alia quam plura in eodem loco sanctus Præco Domini ostendit beneficia, tam ad famuli sui consolationem quam ad sacri loci glorificationem; ad excitandum quoque modernis temporibus devotionem fidelium, et cohibendam, si quam in servos suos injuriam moliuntur, malitiam iniquorum. F

et ibidem cum Sanctis festum agit

24 Idem memorabilis Pater per transversum Wiri fluminis a ripa usque ad ripam stagnum construxerat, in quo alvearia capturæ piscium idonea composuerat, ubi quædam a Fratribus contigisse referuntur miracula. Quidam namque collocutionis gratia crebrius eum visitabat, et quandoque redeundi licentiam postulans vacuus abire permissus non est. Jussus est itaque minister ad alvearia descendere, et piscem siquis ibidem hæsisset deferre : qui nihil in captura testabatur retineri, si quidem inde

A. GALFR. COÆVO EX MS.

Godricus prædicit duos pisces inveniendos,

A inde recessisset in continenti. Cui sanctus : Festina quantocius, quia unus recentissimus et alius macilentus deprehensi tuum præstolantur adventum. Descendit igitur ille, et pisces quales prophetice descripserat reportavit. Dixitque homo Dei : Da meliorem viro recessuro, deteriorem vero tibi reserva, quia meis semper obmurmuras imperiis.

item salmonem in stagno arenti :

25 Alio tempore, instante veneranda beati Præcursoris solennitate, directi sunt qui divina mysteria celebrarent duo Fratres Dunelmensis cœnobii : quibus peractis, redeundi veniam a Patre requirunt. At ille ministrum advocans, Convivium, ait, citius instrue, et cibos quales habemus appone, quia filii B. Cuthberti Fratres mei mecum sunt hodie comesturi. Appositoque pane et lacte mensam conspiciens admodum tenuem, jussit ut introferret et piscem. Qui admirans respondit : Unde nobis piscis in tanti ariditate fervoris? sicco possumus vestigio transire ubi retia solebamus extendere. Cui Godricus : Vade, et sagenam meam in locis arentibus extende. Qui præcepta complevit, et nullo pisce invento vacuus rediit. Tunc Sanctus : Aquam in caldariam mitte, et foco suppone, et ad ripam revertere. Veniens sæpius et non inveniens, ex tædio
B tandem laboris ingrati, renuebat ultra reverti. Dixitque ei sanctus : Vade et nunc, quia hac eadem hora salmo peroptimus ibi præclusus est, quem causa suæ festivitatis Sanctus Baptista nobis exhibere dignatus est. Abiit, et cum stupore vehementi repertum retulit, secuit, et coquendum in caldariam ferventem misit. Refectique sunt Fratres, gaudio simul et admiratione repleti, stupentes qualiter in stagno arido piscis inveniri potuerit; et vir Dei cum eis loquens et in cella consistens, piscem in sagena retentum cognoverit.

furem in salmone rapiendo juvat :

26 Latro quidam de nocte ad eadem alvearia ex more descendit, et salmones in eis prudenter advertens hærere pergrandes, grandioris desiderii facibus exarsit. Vir autem Domini, qui solito pernoctabat in undis, insolitum propius conspiciens sonitum, latenter accessit, latronem invenit; et quia silentio nocturnis horis indulgere consueverat, cœptis insistere manu et nutibus innuebat; cœpit extrahendo furem juvare, extractos in sacco recondere, humeris quoque sublevando imponere. Reg. Viam etiam salutis diffugeret edocuit, et quo usque septa sua transisset itineris comes esse non desiit. Minister vero qui propius in tugurio latebat; et vigiliam
C noctis super piscariam custodiebat, videns quæ gerebantur, impetum animi metu cohibuit, nec furem manu contingere, nec verbis etiam arguere præsumpsit. Mane igitur facto ait Domino suo; Quare nobis vigilare præcipis, cum tu ipse tui latronis hac nocte coadjutor extiteris? Cui ille : Dignior fuit ipse piscem habere quam nos, quia diligentior et vigilantior ad capturam extitit quam nos : major enim nostra ejus erat indigentia. Dixisse quoque putes, Habeat sibi, nullus nos arguere poterit severitatis aut peccati; omnimodis enim elaborabat ut reum de manibus insidiantium eriperet, et ad pœnitentiam compungens de manu quoque mortis æternæ liberaret; illius Patris *b* secutus exemplum, cujus dum omnia fures tulissent, fugientes in levitate prosequens, saccum quoque qui supererat offerebat; non solum eos ad saccum revocans, sed ad vitæ potius emendationem reducens.

b

videt Crucem moveri ad altare,

27 Germ. Sedens aliquando in ostio oratorii sui, et psalterium tenens in manibus, audivit post tergum repente sonum quasi tenuis auræ sibilum. Reg. Habuerat vero colloquium tunc cum amico suo. Sed inter verba piæ confabulationis non recessit animus a supernis. Respiciens itaque ad altare, vidit Crucis vexillum moveri, et amicum ad tantæ novitatis hortabatur spectaculum : rursumque illud nutare D cœpit, et imago Crucifixi se quasi viveret excussit, tertio de loco suo desiliens super altare, et deinde super pavimentum descendit : et postea per alias oratorii regiones mirabili se motu transferens, postremo super gradus brachiis extensis procubuit; et peracto unius horæ intervallo, eo quo venit ordine regrediens, in foramine quo prius steterat se recepit. Intuentes hæc utrique cum silentio vehementer stupebant; et recedente hospite mittens athleta Christi *c* Willelmum Episcopum ad suum accersivit alloquium, eique quæ viderat exposuit, et quid eorum visio portenderet inquisivit. Germ. Motus autem Episcopus in iram, Putabam, ait, te magnæ discretionis esse hominem; occupabant me multiplicia ecclesiæ meæ negotia, quibus necessario ex Pastorali solicitudine debueram interesse; accepto autem mandato tuo venire destinavi, aliquod siquidem verbum ædificationis audire speravi; nunc vero quid ad rem si Crux tua corruerit, aut quid mysticum in ejus ruina intelligi potuit? Visionis hujus expositio tuum imminere præfigurat exitum e seculo. At ille : Non, ait, meum, sed quod flens dico, tuum : Crux enim illa persona tua, et illius motio tua est de hac vita migratio. Eodem siquidem anno E Episcopus defunctus est, et alter in Episcopatum ejus, Domnus scilicet *d* Hugo Puteacensis, substitutus est : qui resistente consecrationi suæ Eboracensi Antistite Henrico, Romam ire decrevit, et hujus itineris comites præcipue Laurentium Priorem, et magistrum Laurentium elegit. Magister vero Laurentius hominem Dei adiit, et de suscepto itinere indicavit. Cui ille jocose respondit : Vos duo Laurentii Romam ire disponitis, sed nec illic ambo pervenietis, nec ambo Dunelmum redibitis. Rem protinus probavit eventus, Magister namque Laurentius in ipso itinere apud *e* S. Albanum monachilem habitum accepit, et Prior in reditu suo in Galliis defecit.

c

et Willelmo Episcopo indicat mortem,

d

et aliis futura.

e

28 Germ. Sedente illo coram altari suo, et in Crucem, de qua supradictum est, intendente; puerulus præ filiis hominum speciosus, de dextro latere Crucifixi, quadam nascendi similitudine erupit; et super altare descendens, ad beatæ Virginis Mariæ, quæ propius stabat, imaginem accessit; et in gremium ejus conscendens aliquantam ibi moram fecit; tantæque illuc eundo et illic residendo dulcedinis melodiam ineffabili cantu protulit, quod se vir Sanctus Angelorum cantibus interesse putaret. Reg. F Et super altare descendens omne oratorium huc illucque jocose spatiando perlustravit, et quandoque famulo Dei suppressa voce Dominum Jesum invocanti approximans, elevata cum manu lætus facie et subridens oculis benedixit. Quo facto altare conscendens amicabiles [in] eum obtutus crebro reflexit, et latere de quo prodiit imago regredientem recepit, nec aliquod vestigium apparuit. Puer autem tanta, sicut testari solebat, enituit pulchritudine, quantam nec animus concipere, nec humanus sermo potest parturire. Cum obstupescat in his mortalis infirmitas, sobrie cum Apostolo sapiat, et quod discutere non potest, pie credat : neque ratio comprehendere præsumat humana, si quid supra humanæ fragilitatis capacitatem operetur salubriter virtus divina. Et hoc quod narro melius exemplo suo roborat, quod B. Athanasius *f* in imagine Salvatoris patratum commemorat. Cum enim ei in ipsa imagine Judæi diutius illusissent, et cetera passionis suæ signa complessent, novissime latus lancea perforabant, et quasi ex carne Christi olim vulnerata continuo exivit sanguis et aqua. Quidam gladio eam per medium punxit, et vestibus subito cruore respersis eam in puteum projecit; sed prodito per aquas

Videt puerulum e crucifixi latere egredi ad S. Mariæ imaginem

et regredi :

f

sicut e ligneo crucifixo alias sanguis prodiit.

A aquas sanguine confectas persecutore, extracta, cicatricem in latere ostendit, et cicatricem in confitente sanavit. Alius caput abscidit, et natura arborea ante faciem mucronis emollivit, et in duro ligno ac si in carne fragili ensis immergens pertransiit. Quare ergo duris auribus habetur offensum, si nunc Dominus in Cruce sua mirabilis apparuit, si formam suam mirabiliter implevit, si de imagine suo mirabiliter prodiit; cum etiam legamus dæmones in simulacris suis habitasse, et per ora lignea aut lapidea responsa dedisse Et quidem hæc Godricus non fecit, sed hoc profecto Godrici fuit, quod hæc videre promeruit. Qui igitur vitam viri Dei lacerant et virtutes irrident, cachinnum oro deponant, et metum induant, ne ex humana præsumptione Creatoris offendant injuriam, dum suam in Sanctis suis confiteri ac venerari contemnunt potentiam.

ANNOTATA.

a *Omissum hic aliquid, quare cum sensus nullus haberetur ex his verbis*, ejusque qui loquebatur nec videbatur in ardenti rubo loquens, *etiam ipsa omittenda fuerunt, ne Lectorem turbarent.*

B

b *In Vitis Patrum interprete Palladio libello* 16 *cap.* 13, *res eadem narratur; et in Prato spirituali Cap.* 212 : *nomen vero Patris ipsius reticetur.*

c *Willelmus rexit dictam Ecclesiam ab anno* 1144, *usque* 1153.

d Hugo Puteacensis, *sive* de Puteo, Pudson, Pusar, *Stephani Regis ex sorore nepos, cujus controversia cum Henrico Archiepiscopo Eboracensi, et iter illius Romam et ordinatio ab Anastasio Papa præclare describitur in Continuatione Turgoti de Ecclesia Dunelmensi. Anastasius* 4 *sedit ab anni* 1153 *die* 9 *Julii ad* 2 *Decembris anni* 1154, *quo erat anno* Hugo *electus* 22 *Januarii.*

e Monasterium S. Albani *constructum fuit in agro Hartfordiensi, de quo agendum ad diem* 22 *Junii, quando colitur.*

f *Ex vulgari errore credidit auctor Historiam Crucis Berythensis, cujus commemoratio recolitur* 9 *Novembris, scriptam a S. Athanasio cujus Acta dedimus* 2 *Aprilis, ideoque* Beatum *vocat: sed contigit ea seculo* 8 *proinde qui eam scripsit illo longe fuit junior Episcopus Alexandriæ, non in Ægypto, sed in Syria, uti observat Baronius in Notis ad Romanum Martyrologium.*

C

CAPUT IV.

Æterna salus matris, sororis, fratris; et aliorum multorum cognita mors; variorum prædicta.

Sororem, quam procul a se removerat,

Evoluto ex quo in Finchale conversari cœpit non parvo tempore, venit ad eum soror sua uterina, spirituali desiderio cum illo ibidem conversandi gratia. Cui venerabilis ejus frater non longe ab oratorio cellulam construxit, in qua pudicitiæ dedicatam, et vigiliis et jejuniis bonorumque operum studiis intentam aliquot annis vitam duxit. Postea, sive ex propria deliberatione, nescio, seu alterius consilio, metuens, ne ex cohabitatione ejus tentationi occasio oriretur, aut famæ læsionem pateretur, contiguitatis vicinitatem fastidire cœpit, juxta exemplum B. Augustini Episcopi, qui cum sorore sua habitare non consensit, dicens: Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt. Quo comperto bonæ recordationis Frater Radulfus eleemosynarius eam in Dunelmum transtulit, ubi ipsa in domo hospitali, reliquo dierum suorum tempore in sanctitate et castitate completo, beato fine quievit. De cujus obitu vir Domini

Dunelmi mortuam.

vehementer indoluit, et licet de virginitatis ejus perseverantia minus dubitaret; quam tamen pro meritis a supremo Judice sumpsisset sententiam, precibus et lacrymis continuis aliquam elaborabat obtinere notitiam. Cum igitur vigiliis et orationibus indesinenter inhæreret, vidit duos venerandæ canitiei senes, præcedente beata Dei Genitrice Maria, ecclesiam ejusdem Virginis introire: qui matronam inter se nobilissimam, supra solis radium vultu et vestium cultu rutilantem, deduxerunt; et inter manus levantes, super crepidinem altaris reverenter locaverunt. Quam vir sanctus diligenter intuens, obstupuit: et sororem suam eamdem agnoscens, in lacrymis exultationis prorupit. GERM. O soror, ait, dulcissima, quæ causa adventus tui, aut quibus ex oris huc advenisti? Cui illa: Misit ad te idcirco me Deus, ne de cetero de me sis solicitus, non enim tormenta sed gaudia me tenent sempiterna, et mirabiliter pedes meos ita scabellizat, quod illis terram tangere etiamsi velim non liceat. Illa igitur vocem extulit, et dulci modulamine cantus intentum mirantis fratris demulcebat auditum. Erat vero canticum.

D

G LFR [illegible] EX MS.

cum Deipara videt

Ne pede calcarem terræ contagia mundo,
Sic mea me Domina deduxit Sancta Maria.

et salvatam intelligit,

E

Duo quoque viri, quorum unus dexteram altaris, alter sinistram tenuit, libellos habentes in manibus, plaudebant etiam in voce jubilationis et dicebant, Kyrie eleyson, Christe eleyson. Illisque tacentibus, illa canticum suum repetiit: et ea conticente illi subjunxerunt, Kyrie eleyson, Christe eleyson. Cum igitur diutissime alternis laudum præconiis deseruissent, sursum in aera conscenderunt, et quo divertebant nulla vestigia reliquerunt. Godricus vero flexis genibus omnipotenti Deo gratias egit, et quia anima sororis suæ cœlestibus conjuncta spiritibus fuerit, certissime cognovit.

ita et matrem purgatorio solutam cognovit:

30 REG. Ut animam matris suæ nuper defunctæ pœnis eriperet, continuis Dominum precibus implorabat; et se gravius pro ejus liberatione affligens, in flumine Wir, nulla eum ab aquis aeris inclementia prohibente, sæpe pernoctando orabat. Quadam igitur nocte, cum nox medium in suo cursu iter perageret, undis egressus, humana in nive recenti vestigia, ipsum ad oratorium præcedentia, deprehendit; personas vero per umbras agnoscere non potuit: ingressusque oratorium duos viros altaris cornua tenentes aspexit. Cumque in eos diutius intenderet, is qui dextram altaris occupaverat, dixit: Scisne, Godrice, quis ego sum? Illo respondente, Non, subintulit, Ego sum Joannes Baptista, cui multas pro anima matris tuæ preces obtulisti; et eam hac nocte de lacu miseriæ eripui, et huc ad tui consolationem adduxi. Vir igitur Domini ostensam diligentius imaginem aspiciens, et matrem suam veraciter cognoscens, gavisus est gaudio magno; et gratias egit Deo et Præcursori sanctissimo.

et fratrem submersum suis precibus liberatum,

31 Fratre autem ejus in flumine memorato navigante, orta subito tempestas naviculam evertit, et ille aquis absorptus interiit. Quo sepulto tanta Godricus animæ desolatione, pro ejus tam horrenda morte, fatigabatur, quod vix pro aliqua consolatione respirare posse crederetur: et tamquam omnia illius peccata diluenda suscepisset, vigiliis acrioribus et jejuniis corpus afflixit, et cruciatibus multis se in conspectu Domini mactare non desiit: loricam etenim recentiorem et cilicii rigidioris apposuit asperitatem. Misertus est lacrymarum et laborum ejus Deus, et contritiones cordis sui alligare dignatus est. Cum enim nocte quadam solitis orationibus procumberet, et pro spiritu fratris sui a solo mentum affigeret; astitit ei idem frater ejus dicens; Eia, Godrice, quanta hactenus tormenta percucurri? nunc autem per te ereptus in cœlesti Jerusalem bonorum spirituum

A. GALFR. COÆVO EX MS.

A spirituum cœtibus sum conjunctus. Et his dictis ab oculis ejus evanuit. Godricus igitur omnipotenti Deo gratias egit, et desolationis mœrorem, quem de morte fratris induit, tantæ visionis consolatione deposuit. Germ. Venerunt die sequenti Prior Dunelmensis, Germanus scilicet et fratres aliqui, verbum vitæ (sicut consueverant) ab eo percepturi : in illum vero inter verba respicientes, mirabantur quia et sermone solito esset jucundior, et facie appareret hilarior. Quibus ille : Ne miremini, ait, si lætior arrideat vultus, si lætitiam protestetur animus; quia nocte præterita mirabiliter sua miseratione respexit me Dominus. Cum enim orarem audivi in sublime canentium vocem, et ineffabilem conspexi desuper effulgere splendorem. Volensque certius nosse quid esset, surrexi, aures erexi, oculos in cœlum direxi, et animam fratris mei, ante annos sexdecim defuncti, vidi ab Angelis ad cœlestia deferri. Hæc est causa lætitiæ novæ, hæc solennitas jucunditatis internæ, quia gratias ago omnipotenti Deo, et exultat spiritus meus in Deo salutari meo.

post 16 annos cognovit :

absens scit alium occisum

B

32 Erat quidam villicus apud Episcopum diffamatus quasi dissipasset bona illius. Instabat vero dies, quo mediante duello veritati fidem faceret probatio, initoque certamine innocens crebris succumbens ictibus interiit. Quo vir Domini in cella sua consistens in spiritu comperto, tintinnabulum pulsat, ministros advocat, obsecro inquiens mementote Ethelwoldi, qui hesterna die ad nos venit, et modo pugnans in manibus concertantis defecit. Stupebant illi, et delirare dicebant. Quibus ille : Non deliro, sed iterum eadem affirmo. Venit interea Clericus de civitate, et sicut vir sanctus prædixerat hora eadem professus est accidisse. Germ. Cum autem oraret, et animam Deo devotis precibus commendaret, a seculo inauditum accidit miraculum. Festinavit namque spiritus defuncti, et cum tanto fragore venit, quod quasi uno impetu totius nemoris magnitudo a fundamentis evulsa ruinam fecisset. Adstitit ei gemitus emittens miserabiles : Væ mihi, exclamans, Væ mihi; et quasi in ictu oculi transiens, ad locum sibi destinatum elapsus est. Mirum dictu et stupendum auditu, quod ille spiritus, qui heri in corpore invisibiliter latens eum, a quo beneficium orationis expetebat, ei se hodie sine corpore visibilem statim exhiberet. Divina vero miseratione permissum est, ut dum qualis ille fuisset meriti ostenderet, ad subventionis opera manifeste commoneret; et qui pro ereptione vitæ mortalis exauditus est, pro salute animæ audiri potuisset. Neque ad inferorum supplicia, sed ad purgandorum loca credendus est pervenisse, pro quo tantæ visionis auctoritate jussus est vir sanctus preces effundere. Multipliciter namque consulit humano generi multiplex misericordia Dei : ejus enim bonitati tribuendum est, quod [ad] consolationem et admonitionem vivorum se exhibent spiritus defunctorum; ut dum ex qualitate visionum causæ innotuerint necessitatum, ad remedia excitentur beneficiorum.

qui dein ipsi apparet.

C

b

S. Roberto Abbati prædicit mortem,

33 Reg. Vir vitæ venerabilis *b* Robertus, Abbas Novi-monasterii, piæ consolationis alimenta percepturus, sæpius ad Finchale descendit : cui semel recessuro vir Domini Godricus spiritu prophetiæ præmonitus dixit : Memento mei, Pater, quia in hac carnis corruptione faciem meam amplius non videbis. Abiit itaque Abbas, et lecto doloris incidens migravit a seculo. Cumque Godricus in cella sua consisteret, vidit duos muros candidos ad cœlum porrectos, in quo tres spiritus Angelici apparebant, qui spiritum præfati Abbatis in globo igneo ad superna deferebant. Quod cum quandoque Fratribus secreto referret, suspirans, in lacrymas et singultus prorupit, quamvis eos doceret exemplo, quanto ad cœlestem patriam anhelare deberent desiderio. Contigit et quosdam de civitate gratia visitationis advenire, a quibus quid in ea diceretur novi, cœpit inquirere. At illi, tam populo quam Episcopo, dicebant, ingentem de obitu cujusdam Abbatis Roberti emersisse mœstitudinem ; secunda siquidem feria defunctus est. Quibus ille : Non ita filii, sed Sabbato præcedente ad exitum cœpit urgeri : non enim disponente Domino solus migrare potuit, quia cum eo bonæ vitæ femina de Hastingez discessit : adjecit quoque quod Editha *c* vocaretur. Et licet fuerunt longo terrarum spatio defuncti disjuncti, eadem tamen hora in eadem beatitudinis sorte sunt conjuncti, et adhuc vigent oculi qui hoc meruerunt intueri. Irruerunt autem in occursum ejusdem Abbatis spiritus nequam, sed decertantibus pro eo Angelis, diabolus in sua præsumptione confunditur, et in sinum Abrahæ ille beatus excipitur. Quibusdam Patribus oculis carneis similia videre legimus a Deo fuisse concessum. Venerabilis enim Pater Cuthbertus animam Sancti Aidani, et Beatus Benedictus animam Germani Capuani Episcopi vidit ab Angelis in cœlum deferri; nec mirum si Godricus similia viderit, a quorum vita ejus conversatio dissimilis non fuit.

ejusque animam videt in cœlum ferri

D

cum anima Edithæ eadem hora mortuæ :

c

E

prædicit mortem monachi.

34 Loquente cum viro Dei Godrico sanctæ recordationis Abbate Ethelredo, quidam Frater Dunelmensis cœnobii, qui cum eodem Abbate venerat, loca sancta circuivit; et facta circuitione tandem super tumulum, quem sibi vir sanctus de petra exciderat, resedit. Quod ille intuens, dixit ad Abbatem : Merito frater ille tumulo appropiat, quia ejus in proximo dies depositionis instat. Rediens itaque Dunelmum, subito febre correptus, infra quindecim dies (juxta sermonem quem locutus est Sanctus) ad extrema deductus est.

35 Germ. Sic cum adhuc junior eremita solitudinem suam excoleret, non hypocritæ captus elatione se sibi regendum tradidit, sed venerabilis Rogeri Dunelmensis cœnobii Prioris magisterio animi famulatum subjecit : a quo et regularis vitæ institutionem, et spiritualis militiæ formam accepit : erat enim præclaræ religionis et continentiæ monachus, et viro Dei specialis amicitiæ gratia constrictus. Hunc igitur, cum quadam die ad eum ex consuetudine venisset, et completo sacræ admonitionis obsequio ad monasterium rediisset, stratu quiescentem antiquus hostis reperit, et cum magno vocis et animi rancore convitiis lacessivit. Quare inquit ad illum delirum hodie venisti, et meas ei insidias detexisti? in vanum laboras in rustico illo : et hac vice id tui laboris præmium habe. Et hoc dicto intolerabilis fœtoris de posterioribus cum strepitu fumum ejecit, quem idem Prior cum ingenti cordis et spiritus angustia sustinens, signo vitæ sensibus impresso, vix evasit. Idem igitur Pater cum præsentis vitæ cursum complesset, in senectute bona de mundo sublatus est : cujus depositio pluribus extitit moderati doloris occasio : non solum enim pauperum pius acceptor, sed et divitum extitit unicus consolator, unde neminem illi consimilem in Prioratu surrecturum universitas conjiciebat populorum. Aliquis itaque dolentium ad B. Godrici properavit asylum, et quam flebile religionis dissidium Fratribus Dunelmensibus accidisset, aperuit. Cui sanctus : Horam resolutionis ejus ante quartum ferme diem evidenter intellexi, et spiritum ejusdem ad paradisi [beatitudinem] perductum veraciter agnovi. Eo igitur mortuo vir Domini Godricus Priores Dunelmenses sibi præpositos elegit, et sub eorum regimine quoad vivebat militabat.

Rogeri Prioris magistri sui

F

salutem æternam aliis indicat.

36 Reg. Primo quoque conversationis suæ tempore, uno tantum contentus puerulo, solitarius habitabat : cujus custodiæ vaccam unam, quam ad vitæ sustentationem

A sustentationem habebat, commendaverat. Quod ille, vel quia tenerrimus erat, aut matutino sopore detineri solebat, crebrius officium negligendo præteribat. Quod sanctus Pater intelligens, accessit, et cinctorium suum collo bruti animalis circumponens, audiente puero ait: Veni et sequere me, et mecum ad pascua procede; ortoque sole de cetero sine ductore sola progredere, et meridie vel vespere cum tempus opportunum advenerit ad me mulgenda revertere. Fecit prout jusserat, tamquam id non bestiæ sed homini imperasset: et si forte in ecclesia fuisset, illa ad ostium stetit, et mugitum quasi eum advocans edidit; egressoque ubera mulgenda præbuit, et deinde quo volebat abiit. Et qui vidit hæc sua relatione testimonium perhibuit, qui tum maturus moribus et ætate gravis extitit.

imperat vaccæ egressum ad pascuum et regressum:

37 Quidam Dunelmensis incola conquestus est viro sancto, quod a suo diutius jejunasset alloquio. Cui ille, Sicut nunc primo, sic me vides ultimo. Dicta fides continuo sequitur: quia homo ille subita valetudine corripitur, et mittens sanctum consuluit si ab illa ægritudine convalescere posset. Et respondit. Dispone domui tuæ, tuasque facultates pauperibus erogare festina, quia morieris tu et non vives. B Quo audito fecit sicut in mandatis accepit, et illico humanis rebus excessit. Multorum siquidem exitum vir sanctus prævidit et prædixit, multorum spiritus ad gaudia ferri conspexit, multorum animas orationibus suis et lacrymis mercatus a tormentis eripuit.

prævidet mortem et beatitudinem multorum.

ANNOTATA.

a *Ecgraphum* Solamentis afficere, *quod sensum non faciebat.*

b S. Robertus *Novum monasterium in Northumbria Ordinis Cisterciensis construxit anno* 1137, *at mortuus est anno* 1159 *die* 7 *Junii, quo inscriptus est Martyrologio Romano: in cujus Vita eadem latius explicantur. Congruit autem littera Dominicalis anni istius, quæ fuit* D, *atque adeo dies Sabbathi mortis diem immediate præcessit.*

c *Eadem de Editha leguntur in dicta S. Roberti Vita.*

CAPUT V.

Sanitas ægris collata. Spiritu prophetiæ futura prædicta, procul absentia cognita. Tentationes superatæ.

C REG. Sed neque ei gratia curationum defuit. Quidam enim Clericus, postea Dunelmensis Archidiaconus, vi febrium laborabat: desperatio demum languentis gravius urguebat metum. Reperto igitur salubri consilio, jussit se ad Eremitam, qui in proximo habitabat, equo deferri. Positusque Patris benedictione, et imperante illo de fructibus hortuli et pane percipiens, mox se sanatum intellexit; et rediens nullo sustentamine suorum indiguit, quorum sublevamine portatus advenit. Abbas quidam a Beato viro recessurus, aliquod sibi munusculum dari petiit, cui ille panem de sportula productum porrexit: de quo, sicut idem Abbas referre consuevit, quindecim ægroti qui variis confecti laboribus defecerant sumpserunt, et pristinæ sanitati sine mora restituti sunt. Quidam de vicino pariter et amico moriente miserandas patri querelas detulit, cujus ille dolori compatiens, panem signo vitæ consignavit: qui de meritis viri venerabilis nihil hæsitans, panem prælibare tentavit, et confestim suæ fidei merito convaluit.

Plures pane benedicto sanat,

moribundum.

39 Totum post hæc militem Christi impetigo ulcerosa vestierat, adeo quod ex se virosam indesinenter evomeret putredinem: at ille dira solatia diris hiatibus applicabat, quos immisso sale stramineis tortis ad sanguinis effusionem perfricabat, dicens: Si Deus punit in me quod deliqui, puniam et ego ut evadam quod merui. Cumque magis acedia laboris quam angustia doloris lassaretur, eidem ministrum operi crudeliter adhibuit: quo fatigato, ad sua tormenta tortore suo ipse gravior rediit, manum pro medico et ungues pro unguentis habens. Nec ab hac consuetudine destitit, donec omnis penitus infirmitas evanesceret, et succrescentis cutis novitas infantilem æqualitatem indueret. Alterum igitur Job Godricum dixerim, ille namque testa saniem rasit, iste contorto stramine detersit.

Ulcera sua stramine perfricat,

D A GALFR. COÆVO EX MS.

40 Inter cetera dona divinæ potentiæ donum quoque acceperat prophetiæ. Orta est enim in orientalibus Angliæ partibus, inter ministros Regis et Episcopi Dunelmensis, super hospitiis regiis violenter occupatis altercatio: jam jamque eductis gladiis ad vulnera et verbera contumeliosa pervenerant verba. Quod Godricus, in nostris Occidentis angulo latens, spiritu comperto, mittens monachos Dunelmenses suadebat, ut pro suo incessanter orarent Episcopo, ne forte in eum Regis exarserit indignatio. Redeunte autem Episcopo ita notum est contigisse, sicut olim innotuit beati viri præmonitione. E

novit altercationes procul exortas:

41 Sciscitante quodam amico suo, in Londoniæ partibus ægrotante, si moreretur, sanitatem pollicens, peregrinationem futuram ad S. Jacobum præconabatur. Ad quem cum ipse puerum postea dirigeret, excusantem, quod nec hominem nec ejus domum aliquando vidisset; villam in qua manebat et situm domus, quam nec ipse viderat, ita descripsit, quod illuc sine duce veniret, et sine indice utrumque plene probaret.

sanitatem ægro prædicit:

42 Venientem ad se Priorem Dunelmensis [cœnobii] corripuit, quia curam loci illius sibi delegatam negligeret, dum fruges egentibus destinatas a non egentibus consumi permitteret. Cumque hæreret, et præ stupore sileret; et tres illum viros in silva obvios habuisse dixit, et equitaturam et equorum species, et eorum salutationes, et illius silentium patenter edocuit. Tales, inquiens, sunt qui hic omnia consumunt. Cuidam Fratri de ministro suo querimoniam fecit, quod sacculum plenum frumento tulisset, et uxori suæ secreto transmisisset: signumque dedit quod priusquam extrema nemoris occupasset, quemdam equum rufum et sedentem in eo hominem calvum, qui sacculum ferebat, obvium habuisset. Eoque asserente sic esse, minister qui propius astabat confusus expavit, et de præsumptione temeraria pœnitentiam egit

indicat qui aliis in via occurrerint

43 Alius Dunelmum eadem die ex præcepto Patris reversurus adiit, et a quodam Dunelmensi caseum Patri deferendum accepit, quem vespere domum divertens uxori ostendit. Cujus illa protinus edulii desiderio exarsit, et per gulæ concupiscentiam novam exhibebat Evam. Mane facto venientem Pater de mora reprehendit, et aperiens (mirante illo et tremore confecto) quid in via egisset, caseum mulieri deferri jubet. Melius est, ait, ut esurientem et contristatam inde reficiat animam, quam copiis nostris superfluam præbeamus annonam. Quare alterum repræsentabat Helisæum operis similitudine, qui longe positus agnovit quid Giezi deliquisset in itinere Factumque est ut singuli præsumere metuerent, dum eum nihil latere intellexerunt.

et quid acciderit:

44 Venerunt ad eum duo fratres gemini, cum duobus Conversis, quorum ille faciem diligenter contemplans, cœpit cum lacrymis ingemiscere, et ventura religionis discrimina prædicere. O quanta, ait, aliquibus nostrum imminet ruina! Vigilate igitur, et orate, ne in tentationem intretis, sed faciem Domini

2 monachis ruinam prædicit

A Galfr. coævo ex ms.

A Domini in confessione præoccupetis. At illi dira notabant vaticinia, sed negligentius quam oportebat declinare satagebant: non enim illius anni medietate transacta unus Conversorum ad seculum rediit, et alter in adulterio deprehensus genitalium mutilationem accepit.

et incolumitatem absentis novit:

45 Duo fratres carnales in Norwegiam secesserant, quorum seniorem mater deflebat mortuum. Adiit autem patrem cum lacrymis, solatium quæsitura doloris. Ad quam ille: Consolare, et ne turberis, filia, quia vivit filius tuus: nunc etenim in Norwegia fui, et utrumque bene valere perspexi. Evolutis vero aliquot diebus de Norwegia quidam affuit, et sicut vir Dei dixerat ita fuisse mulier lætabunda cognovit.

item regnaturum in Anglia puerum:

46 Venit quoque illuc quidam Miles de Angliæ Nobilibus, ad Curiam Regis profecturus. Cumque de Rege et statu regni sermo fieret, Godricus puerum in Anglia prædixit regnaturum. Et tunc qui aderant, de quo diceret, hæsitabant: sed coronato in proximo Henrici secundi filio juniore *a* Henrico, vera ejus fuisse vaticinia prædicabant. Mirabilis igitur est in spiritu prophetiæ gratia, quia et futura B sicut præterita novit, et absentia ejus virtute penetravit.

et amico zona transmissa sanitatem,

47 Frater quidam post disenteriæ morbum in lienteriæ incidit incommodum. Cui vir Domini zonam suam transmittens, dixit; Zona ista præcingere et sanaberis; receptaque salute ad me memento festinare. Mirabatur ille, et confidens in Domino artus debiles ea præcinxit, et de confinio mortis evasit, ascenditque naviculam: erat enim Lindisfarniæ Præpositus: et territorio Guirvensis ecclesiæ applicuit: et zonam requirens non invenit; et quo devenerat diu secum pertractans, divinitus sublatam agnovit: si enim, juxta exemplum reverendissimi Patris Cuthberti, quilibet ad eam invalidi currerent, et optatam salutem minime reportarent, impotentiæ viri Dei derogarent.

eadem partus facilitat

48 Mulier quædam gravis infortunii vitio se præpeditam deflebat, quia pariens tres filios abortivos ediderat. Cui vir sanctus condolens, zona sua se præcingens, dedit illam viro suo; præcipiens ut hora pariendi uxor sua se accingeret, et solito in perpetuum sui partus dispendio careret. Alia quoque simili fatigabatur accidentia, et zona illa præcincta ejusdem virtutis in se miraculum est experta.

et alios ægros sanat:

49 Matronam nobilem post partum ægritudine C gravi depressam, pano a se transmisso saluti restituit. Aliam quoque, corrigia qua lumbos suos cinxerat præcinctam, a constipatione lateris sanavit. Cuidam etiam amico, petenti aliquod sibi munusculum pro benedictione dari, partiunculam zonæ, quæ de veterum pannorum fissuris consuebatur, tradidit; admonens ut illud sibi, licet ignobile donum reservaret, quia quibusdam infirmitatibus acceptabile foret. Erat autem Clericus, cui tam indesinens sanguinis flexus e naribus profluxerat, quod non tam sibi quam suis desperatus jaceret. Zona vero capite præcincto, protinus sanguis restitit, et ab omni languore convaluit. Exinde nulli prægnantium est circumposita, quæ non ad ejus complexum et periculo partus fuerit liberata.

eadem oblata prædicit pariendos liberos sanos,

50 Germ. Venerunt de longinquo Miles quidam et uxor ejus; et cum gemitibus et lacrymis ad sancti vestigia provoluti, siqua essent dolorum remedia supplicabant. Illo autem tam longi itineris et tantæ amaritudinis causam inquirente, respondit Miles, plures se de conjuge filios sustulisse, nullumque, qui eorum senectutem consolaretur annosam, et oculos clauderet, et in hereditatem succederet, vivendi gratiam accepisse: cum enim vix ipsa lucis primordia libassent, infausta clade prærepti singuli D nobis singulas amaritudines intulerunt. Quorum Christi famulus compatiens doloribus, sustinere jubet, quatenus si quid consolationis divinitus innotesceret, de oratione rediens indicaret. Reversusque continuo ait viro: Vade, et in loco tuæ mansionis domunculam novam præpara; in qua conjux tua maneat paritura: præcepitque ministro zonam afferre. Cumque una de alba lana allata fuisset: Profer, inquit jocose, alteram: decet enim mulierem nobilem, zonam habere nobiliorem. Dansque eam mulieri, hortabatur illa corpusculum præcingere, cum assuetos pariendi metus præsentiret imminere. Accepta igitur cum gratiarum actione venerandi Patris benedictione, ad sua sunt reversi, verborum ejus dulcedine et salutari eruditione et munere recreati. Concepit itaque mulier et peperit filium et multam postea de viro suo sobolem sustulit, nec aliqua partum antiquæ præsumptionis molestia secuta fuit.

quod etiam factum post illius obitum

Defuncto autem viro Dei, putabat antiquus hostis (sicut ex eo quod refero opere liquet) quod virtus ejus cum vita defecisset. Cum enim ad octavum partum pervenisset, et filium qui adhuc superest edidisset, astitit ei de nocte jacenti puerperæ quidam E rufus, horridi vultus et terribilis aspectus: et eam manibus corripiens, et supra mulieres, quas longiores tunc excubiæ in soporem coegerant, in sublime ducens, in atrium projecit. At illæ sonitu quem ex casu fecerat expergefactæ, cœperunt subito stupore femineo contremiscere, et cognito quod in Domina factum fuerat, vehementer expavescere. Jamque idem inimicus ad ostium processerat, et fimbrias zonæ quam in levando ruperat, in manibus tenens, et foras ferre non prævalens, ibi cum indignatione reliquit; et terribiles in eam obtutus retorquens, abscessit; manifeste docens, quia de victoria mulieris et sua confusione doleret, et nullas deinceps in eam sæviendi vires meritis sui protectoris haberet. Eadem adhuc zona, apud posteros digna veneratione custodita, loco Reliquiarum perseverat; et si aliquando inter colloquia de operibus viri Dei agitur, hanc quoque virtutem nosse cupientibus, quasi testis in medium profertur; sed et fimbriæ, quæ ei assutæ sunt, evidentiorem veritati fidem attribuunt.

rigente dæmone:

peregrinaturo præscribit Confessionem,

51 Servierat aliquot annis quidam adolescens beato seni, qui animo statuit et voto confirmavit Hierosolymam proficisci. Cujus cum idem Pater desiderium agnovisset, ad peregrinationem hortabatur; nihil asserens in hac vita beatius, quam auctorem vitæ illic quærere, ubi pro vita hominum vitam F suam dignatus est pretium exhibere. Monebat autem Sacerdotem quemlibet consulere, et in lavacro Confessionis conscientiam ab operibus mortuis abluere. Labor, inquiens, sine fructu est, pedibus velle proficere, et gressu cordis claudicare. Fecit itaque servus prout jubebat Dominus, reversusque ad Patrem licentiam cum benedictione postulabat. Cui Godricus: Quare non fecisti sicut imperavi? At ille: Vere feci: totam cordis mei domum everri diligenter, et omnia delicta juventutis et ignorantias, quas accensa memoriæ lucerna scrutari poteram, per Confessionis ostium ejeci. Ad hæc Sanctus: Non fecisti: adhuc testat unum: Cum enim in multitudine gravi Rex Scotorum hostibus suis occurreret, tu tuique complices fruges cujusdam pauperis eremitæ violenter diripuistis, et coævis vestris, quibus media defecerant, pabulum præstistis. Cumque ille super his coram Rege querelam deposuisset, turbatus Rex jussit eos per ministros inquiri, et comprehensos suæ præsentiæ exhiberi. Vobis ergo duce eremita et indice repertis, et ante Regem constitutis, unum e duobus proposuit eligendum, aut impositam infamiæ notam juramento purgare, aut abscissis dextris pœnam

et postea indicat omissum peccatum.

A nam tantæ iniquitatis excipere. Vos autem elegistis potius perjurio Creatorem vestrum offendere, quam in opprobrium sempiternum mutilationem membrorum sustinere: et in hoc duo mala commisistis, quia peccato latrocinii peccatum sociastis perjurii: hoc est illud unum quod necdum cordis excitavit contritio, nec oris eduxit confessio. Quibus auditis adolescens vehementer obstupuit, et ad pedes Patris procidens, ita accidisse cum lacrymis asseruit: Induratum, ait, erat cor meum, nec poterat horum memoria aperire cordis obtutum. Cum ergo scriptum sit; Homo videt in facie, Deus autem in corde, *1. Reg. 16, 7* quærendum est qualiter in corde alterius quod latebat videre potuit, quod ipsum latebat in quo latuit. Sed si sancti Spiritus virtutem intuemur, quæstionis obscuritas submovetur: quia pectoris oculum quem *in Mis. de Spir. S.* repleverit in alterius cordis dirigere potuit arcanum, cui cor omne patet, et (sacro testante eloquio) nullum latet secretum.

52 Sedens aliquando ad ignem et calefaciens se, *Ignem precibus extinguit:* jussit puero ligna fumantia ejicere et sicciora supponere. Quibus ad parietem proximæ domus, cui capella de virgis constructa et fœno contecta contigua adhærebat, projectis, domus illa succenditur, B et surgente in altum flamma volitantibus scintillis tota contegitur. Exiit ergo senex, et respiciens in cœlum se cum lacrymis in orationem dedit; miroque modo virtute compunctionis ignem extinxit, ac si ex ejus oculis rivus aquæ in incendium defluxisset.

53 Quidam Frater de Ordine Cisterciensi, gravi carnis tentatione vexatus, in pravæ demum consuetudinis foveam dilapsus est. Qui licet ad Confessionis remedia sæpe confugerit, spiritumqne lacrymis et jejuniis purgaverit; succedente tamen tentationis articulo ablutiones illas repolluit, et a consueto lapsu carnis abstinere non potuit. Veniente ergo ad virum Dei suo Abbate, venit pariter et ipse: sedensque coram eo, simulabat se cujusdam *occulta cujusdam peccata redarguit,* amici diutinam peccati miseriam et desperationem ad ipsum deferre, rogans quatenus si quod salutis responsum haberet *b* ei transmitteret. In quem oculos intendens ille; Quare, ait, Frater, talia voluisti perpetrare? Cessa jam nunc, cessa: neque enim culpa amplius est iteranda, quæ Deo simul et hominibus est abominanda. Ad hæc Frater: Domine ego ille non sum, alius est de quo locutus sum. Cui Godricus: Vere tu idem ipse es, qui hoc sic et sic operatus es. Deprehensum se ergo intelligens, salu- C briter erubescens, ad vestigia Patris procidit, et *et pœnitenti perseverantiam promittit:* misericordiam postulavit: dataque benedictione, ait ei, Surge, et cum Abbate tuo proficiscere. Porro Deus omnipotens hoc peccatum grande tibi remittet, et ulterius eo te pollui non permittet: multa vero incendia a carne, stimulos a corde, et jacula patieris ab hoste. Abiit igitur, et multoties aura tentationis pulsatus, juxta sermonem viri Dei iterum pollutus non est: ac si diceret cum propheta: Impulsus *Ps. 117, 13* eversus sum ut caderem, et Dominus suscepit me. Hic postea Abbas effectus est: et qui jam pridem se ipsum regere non potuit, cooperantibus ei sancti Patris orationibus per vitæ meritum multorum Pater esse meruit.

54 Venienti ad se Adsæ Abbati *c* Furnaisensi idem Pater cum gaudio occurrit, et facta juxta morem oratione in osculo pacis excepit. Sedentibus illis et circumsedentibus qui cum Abbate venerant *exponit Abbati apparitionem dæmonis sub specie mulieris:* viris religiosis, scire cupiens vir Domini, si qua consolationis aut eruditionis in Abbate polleret gratia, ita exorsus est: Oranti quidem mihi, Pater, hodie, quædam ut videbantur astitit femina, dissimilis quas nutrit mundus iste, mulieribus, vestimentis induta viridibus, capite quoque incomposito, nigro linteamine circa collum involuto: oculo sim- D plici et passu humili speciem pietatis prætulit: flexit siquidem genua, deosculabatur terram, tundebat pectus, et verum in omnibus præsentabat corpus. Fatigabar admodum ex ejus visione, et surgens volebam ejicere; Vade, aiebam, foras, discede a me, discede pabulum mortis, et fomes peccati, et totius caput iniquitatis. Sed quanto anxius insistebam, tanto audacius se ingerebat. Cum ergo sermo non proficeret, addidi ut in nomine Trinitatis sanctæ abiret. Quo dicto mox evanuit. Antequam intrasset bene mecum erat, nulla in cogitatione commotio, nulla a carne pulsabat inquietudo: quamdiu vero mecum erat, fiebam ad orandum et meditandum negligentior, et quodam animi tædio affectus ipse mihi gravior: ea autem recedente ad me redii et redditus sum ipse mihi. Vobis igitur, quibus ex cura Pastorali incumbit simplicitatem nostram Sanctorum Patrum exemplis fovere, et auctoritatibus instruere, dicere convenit, quid nostra fragilitas agere debeat si qua hujus consimilis tentationis novitas emergat. Dixitque Abbas: Quæ videbatur mulier, non erat; malignus enim spiritus idcirco in forma mulieris apparuit, quatenus ex ejus contemplatione E carnis scintillam succenderet, et per fervorem carnis fervorem extingueret tuæ devotionis. Adventum etiam nostrum præsentiens, moliebatur aliquid, quo spiritualem ædificationem impediret, vel aliquid aliud quod vestræ saluti minime conveniret. Adhæc Godricus: Vere, Pater, ita est. Audientes hæc Fratres mirabantur, dicentes: Vere servus Dei est iste.

A. Galfr. coævo ... ex MS.

55 Reg. Venientes ad cellam Godrici rusticus quidam et uxor ejus, filiam suam extinctam secum deferebant: quam sacculo quidem, ut egredientem ea calliditate prævenirent, involverant; stabantque præ foribus præstolantes cum silentio, Eo tandem egresso cum lacrymis occurrerunt, et saccum cum corpusculo ante pedes ejus projecerunt, supplicantes quatenus pietati condescenderet, dum filiam eorum resuscitaret. Substitit ad hæc Pater, et abhorrens vehementer expavit: tantæque virtutis gratiam suis meritis imparem dicens, lacrymas eorum et preces *Puellam resuscitat,* repulit et recedere jussit. Illi vero corpus in ecclesiam intulerunt, et juxta altare relinquentes, protestati sunt, quod eam eis vel divinitus redderet vivam, vel humanitus sepeliret defunctam. Vespere igitur facto vir sanctus de labore rediit, et corpore reperto fusis ad Dominum precibus orabat, ne peccata sua aspiceret, sed fidem hominum illorum dono suæ virtutis approbaret. Illucescente itaque tertiæ F diei diluculo, ab oratione Sanctus consurgens, quemdam propius sonitum advertit: et respiciens ad altare, vidit puellam de sacco egressam per parietem deambulare; vocatisque secreto parentibus filiam suam eis viventem restituit; et hujus miraculi perpetuum quoad viveret indixit silentium. Hoc cum Fratri Reginaldo sæpius referret, testatus est, numquam in tanta corporis et cordis contritione extitisse.

56 Antiquus hostis formosæ mulieris decorem induit, et sedenti viro religioso collaterans, in fa- *dæmonem in forma mulieris apparentem fugat:* ciem ejus procaciter intendens, prorupit demum in ampullas: O Godrice, quem te ipsum facis, nomen solitarii indigniter usurpans et simplicium corda seducens? Cui ille: Meritis meis nulla debentur præconia, quia homo peccator sum. At illa: Mulierum contubernia cur ita declinas, qui in earum conceptus es spurcitiis, et propriis sordibus factus es detestabilis? Et respondit: Ancillas Christi omni honore prosequor, incestas autem quasi filias perditionis abhorreo et abhominor, et si aliud es quam te esse simulas, in nomine Domini nostri Jesu Chri-

A. GALFR. COÆVO EX MS.

A sti tibi fugam indico. Statimque non comparuit, et se vere speciem fuisse diabolicam recessus celeritate prodidit.

vincit spiritum avaritiæ,

57 Dormivit aliquando Godricus, et astitit ei quidam dicens : Surge et fode, et quem reperies in illo loco thesaurum tolle, tibi namque servavimus illum. Volvebat secum evigilans quid ageret : novit quidem bonum esse de mammona iniquitatis amicos facere. Pia demum urgebat ambitio : surrexit et fodit, et secreta terræ altius penetravit. Et ecce nigri pueruli de effossis cespitibus proruperunt, et in eum cachinnantes pilulas fumigantes jaciebant. Quos ille non infantes esse, sed dæmones advertens, Recedite, ait, recedite : quod vestrum est percipite et possidete : pecunia thesauri vestri vobiscum sit in perditione. Adeoque post hæc in se ambitum domuit, quod nihil unquam auri vel argenti sibi reponere nec contingere voluit, sicque avaritiæ spiritus qui ei semel illudere conatus est, proprio semper conamine devictus est.

ab eodem rogatus pro caritate aliquid,

58 Autumnali tempore eo in pomerio suo deambulante, et poma quæ egenis qui convenerant largiretur colligente, affuit inter eos et sathan, sepesque circuiens et locum inspectionis diligenter explorans B clamabat : O eremita, o eremita, de pomis tuis nobis da. Cujus cum ille vocem audiret, et non precem esse pauperis, sed illusionem proditoris intelligeret, respondit : Frustra petis nisi pro caritate rogaveris. At ille : Pro caritate postulo, pro caritate postulo : neque Caritate, sed Carah infringens potius quam eloquens edidit; quia caritatem dicere non potuit, cujus virtutem habere non novit. Hæsit in hoc sanctus, et ponderabat apud se quid ageret : dare metuit et negare non potuit : si enim daret, tentatoris imperio quodammodo parere; si vero negaret, in caritatem quam obtinebat videretur offendere. Scriptum tamen sciebat, Omni petenti te da : unde nulli negandam esse caritatem censebat, nec etiam ipsi inimico, licet in causa caritatis dolos exquireret.

sic ei donat,

Tria ergo poma ei porrexit sub nomine sanctæ Trinitatis, dicens : Accipe, et comede, et Deo gratias age. Quibus acceptis terribilibus in eum oculis tentator respexit, et cum cachinno intulit : Tune es Dominus hujus fundi? At ille ; non ego sed Christus. Rursum tentator : Tu es sanctus Eremita ? At ille : Non sum sanctus, sed servus inutilis et indignus; qui ut peccata mea defleam, hanc vastam incolo solitudinem. Ad hæc humilitatis responsa hostis devictus abscessit, et omnem locum illum ingenti fœtore C replevit, tantamque post se verendorum proceritatem exhibuit, quod vir sanctus dum hæc videret immensas ex horroris magnitudine molestias introrsus exciperet.

ut humilitate superet.

alias eum per puerum aqua benedicta fugat,

59 Quia innumeros de hoste triumphos tulerat, innumeras ei nocendi machinas intendebat. Adfuit ergo in ea qua solebat corporis magnitudine, et pendebant ei multæ ante et retro quasi connexæ funiculis ampullæ. Ingressusque cellam, nunc unam nunc alteram protulit, et viro sancto gustandam obtulit. Cujus ille molimina præsentiens, viriliter respuit, et astanti puero ait : Vade, et aqua benedicta istum perfunde, et cum de ecclesia exire conspexeris, cave ne eum extra limina prosequaris. Fecit ut jusserat, hostem aspersit; et imperii Patris immemor, post illum foris cucurrit : quem ille cum indignatione respiciens, ori ejus unius ampullæ guttam infudit, et cum cachinno insultans evanuit. Cœpitque collum cum gutture acrius intumescere, et os cum lingua et faucibus, quasi sumpto veneno, triduo velut in mortem amarescere. Ad Patrem igitur accessit, et de inobedientia pœnitentiam agens, et percepta benedictione protinus de peccato liber, languore quoque convaluit.

varias a tentatore molestias sustinet:

60 Solebat etiam tanta cellam ejus ingredi turba D dæmonum, quod præ multitudine excederent numerum. Nullæ enim formæ extiterant : humanam naturam et bestialem varia dissimilitudine juxta poetica figmenta confundebant : et aliquando neque sicut homines, neque bestiæ, sed sicut sacci aliqua congerie pleni præcipitando et saltando se ferebant, et verba blasphemiæ jaculabantur. Erat autem ei moris quoties adessent suspirando fremere, et quo divertebant aciem dirigendo edocere. Adolescens quoque prædictus similiter eos quandoque vidit, et quam variis formis Domino suo illuderent comperto, vexillo Crucis se munivit : et credens se posse in illos arrepta securi ruere, mirantibus qui aderant ejus constantiam Fratribus et nihil videntibus, ferrum fortiter fixit in pariete. Idem quoque puer ægrotanti Patri assedit, et grossioris fabæ epulum porrexit. Irruens autem spiritus nequam, discum de manu tenentis evertit; et illo in pallorem et tremorem converso, cum strepitu maximo in tenues auras resolutus est. Astitit etiam ei aliquando spiritus terribilis et ait : Quia, Godrice, mihi potestas in te grassandi non conceditur, de populis hujus regionis per pestilentiam et famem triumphare permittitur : omnia quippe e terra nascentia conteram et disperdam. E Exivitque continuo, et ex ore nigras densasque nebulas evomuit, tantaque imbrium secuta est inundatio, quod absorptis terræ frugibus assueta fertilitas deperiret ; et Northanhymbrorum populus, quia Dei beneficiis ingrati peccando exciterant, fame valida contabescerent.

roboratur visione Angelorum,

Quædam ei post hæc ineffabilis formæ mulier apparuit, et ad turpes visus provocavit : sed orante eo species diabolica in se confusa recessit. Dicebat enim se sæpius in oratione, Angelica fuisse roboratum visione, cellamque suam cœlesti lumine nonnumquam splenduisse : et hoc ei signum adeo fuisse auditum, quoties divinæ lucis meruisset adventum. Interrogatus autem quandoque quare spiritus nequam ecclesiæ limites possent ingredi, asserebat se vidisse dæmones super sanctum altare conscendere, frequenter de sacrario prorumpere, et se ad latera altaris intra sacra Missarum solennia impudenter congerere. Aquam quoque benedictam eos aliquoties non effugere, sed ejus aspersionem et contactum patienter excipere. Magna igitur ei in effugandis spiritibus immundis a Domino virtus collata est, totusque vitæ ejus excursus cum eis et eorum principe fuerat conflictus.

Spiritus S. et Christi sub Missa :

61 F Inter sacrosancta Missæ solennia vidit in spiritu arborem palmæ de supernis secus cornua altaris descendere, in cujus cacumine ales incomparandi decoris residebat, et applaudens cœlestibus Mysteriis studiosius intendebat : peracta vero Missa ales cum arbore pariter in altum conscendens, se sancti viri obtutibus subtrahebat. Nec mireris si hanc visionem contemplari meruit, quia sæpius inter secreta Missarum Dominum Jesum carne indutum in altari conspexit [descendentem] ad se, et inde ad cœlos ascendentem ad dextram Patris considere. Sic etiam aliquando de forma *d* sua mirabiliter egressum, conspersum sanguine totum est contuitus, quemadmodum pro nobis factus hostia in patibulo crucis fuerat affixus. *d*

novit uxorem a marito læsam

62 Pauper, frigore compulsus, relicto opere de silvis rediit, et obmurmurantis uxoris caput baculo vulneravit. Quem mane ad se venientem beatus vir corripuit, et quam violenter in conjugem exarsit penitus edocuit. Stupebat ille non mediocriter, admirans qualiter hæc viro absenti innotuerint; fuique reatus veniam sub hac conditione impetravit, ne de cetero in thori comitem quippiam tale præsumeret.

ANNOTATA

A

ANNOTATA.

a Henricus *filius in regni societatem a patre adscitus et a Rogerio Archiepiscopo Eboracensi est coronatus* 25 *Junii* 1170, *ergo* 35 *diebus post obitum S. Godrici.*

b *Expunxi, quia sensum non habebunt hæc verba :* Orationem siquidem ejus Deo commendaverat.

c Fornessia *seu* de Furneis, *primum Ordinis Cisterciensis monasterium in Anglia, fundatum anno* 1126, *aliis sequenti* 1127 *a Stephano Bononiæ Comite dein Rege Angliæ, situm in diœcesi Eboracensi.*

d Forma, *videtur hic accipi pro Eucharistico pane in orbem figurato et figura Crucis aut alia eodem spectante signato : quod ad alias hujus voci significationes, in Cangiano Glossario fuse deductas, addi poterit.*

CAPUT VI.

Varia S. Thomæ Ep. Cantuariensi prædicta. Visitationes cœlestes. Morbus, Obitus, Sepultura.

B

Post alia quædam

Rei. Venit ad famulum Domini Godricum monachus quidam de cœnobio Westmonasterii, et plusquam plures earum rerum quæ animum moverant inquisitiones adjecit inquirere; quis ministro suo duellum commissuro proveniret eventus, et si conjunctus patibuli suspendio finem foret accepturus. Cui vir Domini : Non, ait, membra sicut tu putas aut hereditatem amittet, sed pace citius cum adversariis reformata, omnis ille tumultus belli conquiescet. Cœpitque ab eo, ad hæc hilari jam affecto, percunctari, si notus esset illi qui nuper fuerat ordinatus, Thomæ scilicet Cantuariorum Pontifici. At ille, quia de viro sibi penitus incognito perquirebat mirabatur, et illum se cognoscere, et ab illo cognosci fatebatur; dixitque, Pater scisne et tu eum? Cui vir Domini : Ego quidem oculis corporeis hominem non vidi, sed oculo cordis frequenter conspexi; et si faciem ejus intuitus fuissem, nullo indice inter multos etiam positum agnoscerem. Obstupuit ille, et agente metu quæstionem super his non audebat apponere. At demum vir Sanctus intulit : Habeo quædam revelare Archiepiscopo illi, quorum tuæ fidei secretum ut ei annunties committere decrevi. Quo libenter annuente, siquidem bonum esset et utile, subridens senior ait : Ego omnia bona ei semper opto, verumtamen vice mea eum salutare memineris, et instanter suggerere, ne quod animo agendum instituit omittat; quia gratum Deo et acceptum fore perpendat, multaque dura et aspera patietur. Quia de Ecclesia sua expulsus in exteris regionibus diutius exulabit, et peracto pœnitentiæ suæ tempore, cum ampliori honore quam egressus est ad Sedem suam remeabit. Hæc omnia Frater ille Archiepiscopo referebat : Qui mandata viri venerabilis devote suscipiens, ei Epistolam, multæ dilectionis dulcedine perfusam, cum absolutione peccatorum suorum, quam sibi per memoratum Fratrem acquiri postulaverat, direxit, et se fraternitati suæ et orationibus sedulo commendavit. Infra igitur sex menses sequentes, orta inter Regem et Archiepiscopum super libertatibus Ecclesiæ contentione, Archiepiscopus cum suis in exilium *a* condemnatus est, et vera esse viri Dei vaticinia multis miseriis expertus est. Illoque per *b* aliquot annos exulante, Frater memoratus ad partes Occidentales directus, memorandi Patris colloquium aspiravit; et quamdiu Archiepiscopus exilii fastidia protraheret, cum quotidie majorum malorum suæ vitæ crescentibus augmentis nulla suis reconciliationis aut reversionis spes esset, sciscitavit. Ad hæc sanctus : Longum semper quisque deputat, qui sub adversitatis jugo laborans quietis beneficium expectat : prius tamen pœnitentiæ suæ tempus explebit, et sic Regi confœderatus ad sua redibit. Pridie igitur ante gloriosi Pontificis passionem Frater ille Cantuariam venit, et a Domino Archiepiscopo perquisivit si quid eorum quæ ei prius Eremita Godricus ipso mediante mandaverat, meminerit. Cui Dominus Archiepiscopus : Optime, sed ille jam de mundo migravit ad Dominum, et nos exequiarum solennia persolvimus, licet bonorum nostrorum non egeat, quia cum Christo feliciter in cœlestibus regnat, et singula mihi sicut prædixit evenerunt : quia ego Archiepiscopus tantum Cantuariorum exilium subii, sed nunc totius Angliæ Legatus in Angliam redii.

prædicit S. Thomæ Cantuariensi exilium,

C

a
b
ac demum reditum ab eodem :

D

A. GALFR. COÆVO. EX MS.

64 Dominus Cantuariensis, diutina exilii fatigatione decoctus, cum adhuc pendulas in Galliis moras protraheret, ad venerabilem Eremitam secreto nuntium direxit; ut quia eum spiritu prophetiæ pollere didicerat, apud ipsum exquireret, quem denique dolorum finem immanitas malorum inveniret. Stetit jam jamque præ foribus [nuntius]. Quo vir Domini per intercessorem accepto, movebatur animo : Quid, inquiens, a nobis ille Cantuariensis exigit? An hic Prophetam aliquem quærit? Miror virum magnum ad tantam animi parvitatem devolutum. Mittit sapientissimus ad fatuum, sanctissimus ad peccatorem novissimum, Anglorum Primas ad rusticum. Fatigabatur interea nuntius, quia ad ejus colloquium per octo ferme dies non habuit accessum, et longiorem expectationem ducebat otium, cum impensi laboris non meruisset effectum. Proruit deinde in contumelias : Talem, ait, senem non vidi, nec in aliquo sene tantam indignationem reperi, Pulso, non aperit; clamo, et non audit; mitto, et non admittit. Revertar igitur, sed si vacuus apparebo, ingratus. Godricus vero accensam divinæ inspirationis lucernam diutius sub modio silentii includi non sustinens, aperiri ei jubet. Quo ingresso, Revertere, ait, et dic Domino tuo, ut oculo cordis solerter invigilet : nec eum venturæ tentationis aura perturbet. Lætitiam etenim ei et tristitiam annuntio : lætitiam quidem, quia regiam in proximo amicitiam consequetur, et cum honore plurimo Ecclesiæ suæ et suis restituetur, et majora nascentur omnibus Anglis in ejus reditu gaudia, quam olim in exulaturi egressu resonabant lamenta. Tristitiam autem, quia ficta serenitas illa, inauditæ iniquitatis et crudelitatis repente obducetur nebula : at tunc Godricus non erit in carne victurus. Replica etiam et sæpius repete, quia infra novem mensium terminum finis cum eo finietur ex omni parte. Quod cum ipse audiet, ejus quoque mysterium intelliget : perceptaque benedictione discessit. Factumque est. Duobus fere mensibus transactis vir Domini Godricus ex hac vita migravit, et venerabilis Archiepiscopus in gremio matris Ecclesiæ gladiis iniquorum cæsus, sicut vir Dei prædixerat, gloriosa passione occubuit : et dum solus cecidit, multos ad libertatem erexit.

ejusdem jam exulis nuntio

E

rediturum affirmat,

sed cito post moriturum :

F

65 Eremita quidam memorabilem Patrem adiit, et de loco, nuper sibi ad incolendum a Dunelmensi Antistite concesso, ejus consilium expetiit : cui ille situm loci ipsius descripsit, et quam amœnus et sancto proposito quam accommodus foret exposuit. Hæc audiens mirabatur, quod omnia, quasi visu corporali complecteretur, dissereret. Subridens ad hæc Pater : Hodie, ait, per locum illum transii, et singula exploranda circuivi. Dicebant enim de eo quod absentia jam longe posita quasi præsentia, omniaque quæ in circuitu erant loca, vel infra fiebant per decem milliaria, decennio ante obitum suum cognoverit : in mare quoque navigantes, et nonnumquam naufragantes, quandoque littori cum salute appulsos cœlitus

omnia circumquaque sita et facta in spiritu novit.

A cœlitus conspexerit, et astantes pro eis orare aut gratias agere exhortatus sit.

A. GALFR. COÆVO EX MS.

Visitatur a Deipara et aliis Sanctis :

66 Dicebatur beatam Dei Genitricem Mariam cum Maria Magdalene eum visitasse, et quoties animum aliquód obreperet triste, canticum quoddam Angelicum ad perpetuam sui consolationem docuisse, cujus hic textus est :

Sancta Maria, tuo miserans succurre Godrico,
Et dignum solii culmine redde tui.

Ferebant etiam quod S. Joannes Baptista frequenter eum de cœlestibus instruxerit, et de futuris præmonuerit : quodque multoties in corporali specie Spiritum sanctum viderit, visiones quoque Angelorum sæpe conspexerit, et cum eis frequenter dulces melodiæ sonos commiscuerit. Nonnullorum dicitur detexisse peccata, famis quoque venturæ prænuntiásse pericula. *miraculis claret,* Multorum valetudines, vel precibus suis vel tactu manuum, vel flatu oris sui, vel pilis barbæ suæ depulit; ignes quoque noxios orationis virtute sæpe repressit. Romana lingua frequenter usus est, et incognita disseruit : in Latino quoque sermone loquentibus Anglico idiomate respondit, et eorum vota detexit. Hæc qui plenius nosse desiderat, Librum Reginaldi, in quo hæc et alia quam plura continentur, B legat, et desiderio suo satisfaciat : mihi vero de omnibus aliqua tetigisse, ad indicium sanctitatis ejus et imitationem piæ conversationis, sufficiat : neque enim me vobis diffusum fore promiseram sed succinctum, vereor tamen ne modum excesserim. Sicut enim lingua quæ in fluido est facile labitur, ita animus qui promptus est in superflua facile expatiatur.

Æger decumbens

67 Ægrotavit athleta Domini Godricus et senio confectus lecto decumbebat; viribusque destitutus propriis, manibus regebatur alienis. Crescebat in dies corporis imbecillitas, dum se languoribus decrepitu sociaret annositas : libenter autem gloriabatur in infirmitatibus suis, quia infirmitas carnis robur est perfectionis. Totam extrinsecus tumor extenderat cutem, et nervorum ademerat agilitatem; tantoque viscerum torquebatur dolore, quod vermes huc illucque discurrentes interiora faterentur depascere. Aderant ex hoc sæpius Fratres Dunelmensis cœnobii, Patrem visuri et consulaturi. Cuidam vero Fratri quid de se diceret percunctanti, respondit : Adhuc modicum Godricus vobiscum erit, verumtamen extremitati meæ debitam adhibere custodiam. *a 2 monachis Dunelmensibus juvatur* Duo igitur Fratres a Priore deputati sunt, qui ei sedulo C assisterent, et prout ægritudo poposcit ministrarent. Cumque jaceret, jam jamque ad exitum urgeri crederent, repente factus est vultu hilarior, et toto corpore solito vegetior. Illi vero stupebant. Germ. Quid est hoc inquiunt? Ecce audivimus canentem, quem in ulnis paulo ante tenebamus pene exanimem. Insanit senex, aut aliquid spirituale intuetur, quod nos contemplari non meremur : sileamus usque in crastinum. Reg. Venientes ergo mane dicebant : Domine, quam dulcia fuerunt quæ nocte audisti, et quam lucida quæ vidisti? Quibus ille : Vere, filii, unde spiritum a cantilenis cohibere non potui; immensa enim claritas per orientalem fenestram illuxit, et tantæ dulcedinis odor pectus meum perfudit, quod putarem me pristinæ sospitatis gratiam recepisse. Videbatur etiam me ad portam cœlestis Jerusalem pervenisse, et Angelorum felicitati interfuisse : civesque superni decantabant Kyrie eleyson, Christe eleyson : et ego eorum vocibus vocem adjunxi, et eadem lætabundus deprompsi.

et cœlesti visione recreatur :

præmonet cavendum a tentatione :

68 Quadam autem die assidentibus ei qui ejus obsequio deputati fuerant Fratribus, ait uni eorum qui ætate provectior erat : Tu non vides, quod ego video? Inimicus in forma speciosæ mulieris tibi assistit, quæ se tibi hac nocte in stratu tuo sociare disposuit; cave ne prævaleat, signum in te cordi imprime. D Expavit ille, et a lecto senis non est ausus recedere. Accurrens autem Frater junior aquam in oratorio benedictam aspersit, et hostem depulit. Fortassis qualis exterius apparuit in muliere, talis apud Fratrem in ipsius versabatur corde. Quo comperto Sanctus prædicendo repressit incendium, quod noverat si non præcavisset futurum; verum etiamsi prænosset et tacuisset, ei quoque ex silentio tentator illusisset.

novit mulieres ingressas piscinam :

69 Cum igitur et senectute depressus jaceret et infirmitate, aperto per spiritum oculo cordis dixit circumsedentibus : Quare piscariam meam mulieres ingressæ sunt? nulla hactenus illic mulier apparuit; certe si solitas vigor corporis vires admitteret, surgerem et eas inde expellerem. Quidam autem Frater Dunelmensis, scire cupiens si vera essent quæ dicebat, nuntium illo direxit; et sicut prædixerat, mulieres inventas effugavit : et rediens retulit quæ gesta sunt Fratri, et mirati sunt universi.

apparitionibus diabolicis tentatur :

70 Inter corporalis per octo annos ægritudinis angustias, concertatorum eum suorum impugnare non desiit immanitas. Clamabat sæpius, ecce leones rugientes accurrunt, et lupi rapaces in me dentes E suos exacuunt : ecce hericii me spinis suis transfigunt, ecce lanceis et telis ignitis ut me confodiant appetunt, et faces ardentes in me jaciunt. Stabant autem duo zabuli, portantes lectulum, quasi pueri vagientis cunabulum, dixeruntque : Ecce venimus, ut nobiscum ad inferos te deferamus, quia senex delirus es, et de viro sapiente puer insipiens effectus es. At ille signum Crucis opposuit, et ad orationis confugit remedium. Cujus virtutem illi non ferentes, statim præcipites facti, in barathrum unde venerant sunt dilapsi.

cum dæmone ad aliquot horas luctatur :

71 Alio quoque tempore, ea in oratorio suo decumbente, caput totius iniquitatis diabolus de angulo parietis prorupit, et frameam igneam in cervicem ejus vibrare visus est, et ore terribili quasi illum absorpturus irriguit. Exibat de ore ejus fumus teterrimus, quasi de camino ardenti; oculique pergrandes patebant, ad duorum cubitorum mensuram distenti et ait, Ecce Godrice, ego princeps dæmonum venio ut te secem medium, et spiritum tuum ad tartara traham mecum. Mira res, et nulli antea Patri præostensa! Ad exemplum enim, Sampsonis fortissimi irruit in eum spiritus Domini, resumptaque virtute de grabato prosiliit, et nudus cum nudo singulare F certamen iniit. Ab hora diei prima, usque ad nonam, luctam protraxit. Ter eum hostis aggressus est, et toties reluctante milite Christi devictus est. Audiebantur forinsecus voces altercantium : dicebat enim diabolus, quia meis satellitibus hactenus illusisti, mihi amodo non illudes, quia a me crudeli morte penitus deficies. Dicebat vero Godricus : Dominus mihi adjutor est et fortissimus triumphator, tibi et omnibus tuis, maledicte, renuntio, nullaque versuriæ tuæ figmenta reformido. Alia vice, cum solus esset tentator, eum de lecto ejiciens, scamno caput suppedaneo graviter allisit. Clamabat autem ille : Monache, Monache, curre. Accurrens Frater qui paulo ante discesserat, et gibbam in capite reperiens, stupebat. Comperto tandem quod gestum fuerat, cognovit quanto eum inimicus livore persecutus sit, quantaque famulo suo divina pietas ad probationem inferri tentamenta permiserit. Inter tot etiam certamina dolorumque vicissitudines et lacrymosa cordis suspiria, supernorum civium crebro refovebatur frequentia.

ab eodem a lecto abstrahitur,

a S. Petro apparente recreatur.

72 Quodam namque tempore cum solus sederet, cœpit elata voce psallere et dicere : Bene venias, Simon : miroque modo, quod sine servientium adminiculo ante non poterat, corpus alteram reflexit in

A in partem; et quasi ad adventum amici congratulans jocose subrisit, et moderata voce intulit: Bene venias, Simon, bene venias Simon. Sedentes circa limen ecclesiæ Fratres duorum invicem colloquentium sonos discernere poterant, formam vero verborum intelligere, et personam alterius deprehendere non poterant. Post modicum in cœlum oculos extulit, et se totum ad ea quæ conspiciebat inflexit. Illo tandem ad se reverso accesserunt illi, et quem Simonem vocasset inquirebant. Quibus ille: Venit Simon Petrus meas consolari miserias; et quæ dicere lingua non poterit, quædam arcana mihi colloquens aperuit.

die et hora a se prædicta

73 Igitur vir Domini Godricus obitum suum longe ante præscivit, diemque et horam cuidam viro nobili Roberto de Hamundavilla prænuntiavit. Eo itaque quo defunctus est anno, jejunii Quadragesimalis initio, cœpit acrius solito temporalis igne doloris excoqui, et ad supernæ felicitatis gaudia præparari: tantaque denique invalitudinis vis intus extitit, quod et loquendi facilitatem minoraret. Imminente vero octava Dominicæ Ascensionis die, in qua, sicut prædixerat, ad octavam pertingeret beatitudinis æternæ, jussit Fratres die præcedenti sibi diligentius assiste-

in Octava Ascensionis moritur:

B re, et debita fidei Christianæ obsequia impendere, et vigilantius horam suæ resolutionis præstolantes devotis orationibus prævenire. Transacta nocte illa, sequentisque diei orto jam sole, vir sanctus migrans a seculo, spiritum suum soli conjunxit justitiæ: nec vultus defuncti pristini ruboris gratiam immutabat, sed qui in vivente [fuerat] decor permanebat. Sed neque dubium est cœlestes spiritus ad sui spiritus susceptionem adfuisse, quorum colloquiis et obsequiis nonnulla viventem constitit solatia percepisse.

74 Audito igitur venerandi Patris transitu, commota est universa civitas, et catervatim tam viri quam feminæ confluebant ad celebres illius exequias. Venit quoque Germanus Prior cum Fratribus, qui venerabile corpus Patris de cinere levantes abluerunt, et illud *c* stamina nova, deinde cilicio, postremo cuculla obvolventes, decenter cooperuerunt: pedes tantum nudatos reliquerunt, quos fre- D quens turba quæ convenerat certatim deosculari satagebat. Erant autem quidam fidelium, qui sibi de Reliquiis ejus aliquam dari portiunculam postulabant: compulsique Fratres de pedum articulis ungues profundius secabant: miroque modo quasi de vivente sanguis prorupit, et incidentis manus respersit. Factoque mane stetit adhuc vulnerati pedis gutta recentior; quam quidam Fratrum, dum sancta oscularetur vestigia, labiis contingens, de anatrope *d* morbo quo diutissime laboraverat convaluit, nec deinceps prædictæ pestem ægritudinis sensit. Prior igitur præfatus et Monachi, per sancta loca sancti Patris corpus decreverunt circumferre, quatenus populus qui foris expectabat, visu saltem vel tactu desiderio suo satisfacere potuisset. Quo facto corpus venerandum in sarcofago lapideo in terra defosso posuerunt, et eodem loco quo languentis lectus extitit sepulturæ quietem mortuus accepit. Transiit vir Domini Godricus anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo septuagesimo, conversationis suæ in vita eremitica anno sexagesimo, regni Regis Henrici secundi decimo sexto, Episcopatus Domini Hugonis decimo septimo, duodecimo Kalende E Junii, feria quinta, octava die Ascensionis Domini: cujus merita peccatorum nobis veniam, et annuent. Domini vitam in futuro conferant sempiternamt Amen.

A GALFR. COÆVO EX MS. *a Priore et monachis Dunelmensibus honorifice sepelitur.*

ANNOTATA

a S. Thomas Cantuariensis *ordinatus est in Archiepiscopum anno* 1162.

b *Ab anno* 1164 *usque ad an.* 1170.

c Stamina, *pannus ex lino et lana contextus, unde* Staminea, Stamineum, *pro interula monachali: quia ipsa etiam* Stamina *dicitur.*

d Anatropes morbus, *affectio stomachi, sumptum cibum non valentis retinere, sed ad vomitum pron* 'Ανατροπὴ *enim Græcis* Subversio *dicitur: Franc* Deviationem stomachi *sua lingua appellant.*

DE S. PETRO PARENTII

MARTYRE URBEVETERI IN HETRURIA.

D. P.

C F

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Vita a coævo scripta, die mortis ac cultus, et novissima Translatione corporis.

ANNO MCXCIX.

Urbs-vetus, *vulgo* Orvieto, *agri cognominis caput prope Peliam fluvium, Sede Episcopali illustris, ac regimini Pontificio subjecta, inter suos Patronos numerat* S. Petrum Parentii, *Potestatem quondam, sive Præfectum sibi datum ab Innocentio Papa III, cum eam urbem novi Manichæi seu Patareni turbarent, a quibus et occisus est. Acta vitæ et martyrii, cum miraculis intra annum ab obitu patratis, scripsit auctor coævus et in pluribus testis oculatus: qui ut* voti debitum quod promiserat solveret, *ea Acta se scripsisse testatur num.* 27. *At num.* 39 *asserit a se* scripturam istam Kalendis Octobris esse conditam, *id est intra quintum a martyrio mensem. Idem num.* 19 *indicat, se* ægrum longo tempore novisse, *et* vidisse sanitati restitutum, *et num.* 25, 36, 41 *et* 55 sanatos vidit, *et* infirmitates *multorum ab aliis* cognovit. *Item num.* 52 lampadem ultro accendi vidit ductus motu spiritus. *Alias indicat se miraculo non interfuisse, sed aliis viris honestis referentibus didicisse, uti num.* 46 *et* 50 *legi potest. Alias ab ipsis, quibus miraculosa sanitas fuerat collata, beneficia ipsa scivit. At quis hic scriptor fuerit indicatur num.* 58 *in Supplemento, ubi appellatur,* Magister Joannes, fons scientiæ litterarum: *et num.* 50 *se in* Choro *cum aliis fuisse indicat, et num.* 38. Cum omnes, *inquit,* de sanitate diffideremus, ipse se sanum in Capitulo nostro præsentavit. *Ex quibus videtur colligi, eum ex ipso Capitulo Canonicorum Orvietensium fuisse, et ob singularem doctrinam* Magistri *nomen obtinuisse. Hæc Acta habuerunt Philippus Ferrarius, et Odoricus Raynaldus. Ille inde confecit aliquod compendium, Catalogo Sanctorum Italiæ insertum; iste, in Annalibus suis Ecclesiasticis, corumque epitome, plurima ex eisdem allegat, appellatque* publicas tabulas, in Ecclesia Urbevetana conditas et ab auctore fidissimo. *Erat autem Legendarium Urbevetanum, in quo* Passio S. Petri Parentii Martyris *continebatur, in folio pergameno maximo, et charactere*

Acta scripta a teste oculato Mag. Joanne

dantur ex Legendario Urbevetano.

AUCTORE D. P.

A *ractere antiquo exaratum, cum hac ante illud præfatione : cujus usum Romæ, commendante Illustrissimo Visano benigne nobis præbuit D. Advocatus Cartarii, vir eruditus et a libris per quam bene instructus.*

quomodo ea ibi scripta.

2 Quoniam lucere debet lucerna bonorum exhibitione operum, in manibus proximorum ; non ut favor inanis laudis captetur, sed ut gloria Patri altissimo referatur, a quo procedit omne datum optimum et omne donum perfectum ; illorum facta stylo sunt memoriæ laudabiliter commendanda, qui pro suarum animarum salute ac peccatorum remedio lucernam præmittunt bonorum operum ante se, dum tempus eis a Domino aptatur, et aliqua student in ecclesia exercere, quibus domus Domini decoretur, Sanctorumque gestis et laudibus exollatur. Hinc est quod Presbyter Guido Valloclensis, S. Constantii Ecclesiæ Capellanus, vir laudabili opinione redolens, et honestate præclarus ; considerans Ecclesiam antedictam Sanctorum gestis inopia laborare, pro suorum venia delictorum decem quaternos de suo proprio emit ; et hunc librum, Sanctorum continentem historias, ad honorem Dei Et Ecclesiæ memoratæ fecit laudabiter inchoari : præfato vero facto dono, exemplo commendabili, fidei commissarii beatæ memoriæ Petri Abbatis, Canonici quondam ipsius Ecclesiæ, viri suæ animæ optime providentis, moribus et scientia providi, provocati, pro ipsius anima centum solidos erogarunt. Quot igitur hic Sanctorum continentur historiæ, tot apud Deum suffragiis adjuventur, qui de suis bonis ad hoc opus aliqua duxerint impendenda : ut hic vivi Sanctorum protegantur subsidiis, et defuncti eorum consortio in cœlesti patria socientur. *Hæc ibi. Fuit Ecclesia Cathedralis olim Deiparæ Virgini dicata, postmodum nuncupata S. Constantio Episcopo ut Divo Tutelari. Ad cujus Archivium relatus prædictus codex, nunc ibidem diligentissime asservatur ; fuitque anno* MDCLXII *excusa inde prædicta Vita Latine et Italice, interprete Illustrissimo Antonio Stephano Cartario ipsius urbis tunc Episcopo, quam decimo octavo post anno nobis misit, nostri tunc ibi Collegii Rector, R. P. Alexander Lucas.*

B

Occisus non 20 sed 21 Maji

3 *Philippus Ferrarius in utroque Catalogo refert eum ad* XX *Maji : et in priori quidem Sanctorum Italiæ, Epitomen habet Martyrii, sumptam ut ait* ex antiquo Codice Pergameno Ecclesiæ Urbevetanæ, *qui est ipse quem nos transcripsimus ; in posteriori vero allegat* ejusdem Ecclesiæ Tabulas, *seque ad priorem Catalogum referens, ubi ex ipsis Actis pleniorem relationem excerpserat, ait, quod passus est anno* 1200. *In quo excusandus est typographicus error : nec enim ita scripsisse Ferrarius potuit, qui in præcitatis Actis num.* 8 *expresse legerat, quod sanctus* millesimo centesimo nono, feria quinta, *extremam cum amicis cœnam sumens, coxam caponis et scyphum porrexit proditori suo Radulpho : a quo mox traditus hæreticis adversariis* sub primam noctis vigiliam, *et extra urbem protractus, prius quam illucesceret occisus est, utique Feria sexta, et sic num.* 19 Feria sexta post ejus obitum id est octavo die ; et subsequenti sabbato hoc est nono die post ejus transitum *narrantur patrata miracula. Et hæc omnia rursum confirmantur ab auctore Appendicis similiter coævo, asserente num.* 46, *quod* mortuus et sepultus est B. Petrus Parentii anno Domini millesimo centesimo nonagesimo nono, duodecimo Calendas Junii. *Etenim annus iste habuit litteram Dominicalem C.*

C

eodem etiam die colitur :

4 *Mirum proinde est, quid Ferrarium moverit, ut diem anticiparet ; maxime cum ab omni retro memoria festum celebretur Urbeveteri* XXI Maji, *sicut nuper a nobis interrogatus Rev. Adm. D. Dominicus Dolcius, nobilissimæ istius Cathedralis Canonicus Theologalis, respondit : addens, celebrari festum a Clero quidem sub ritu officii duplicis ; a populo vero, non quidem ut præceptum, devotione tamen nihilo minori : quin et festum solennis Translationis, anno* MDCLX *factæ, quotannis eodem ritu innovari die* XIX *Novembris ; quam Translationem multa quidem secuta miracula sint, nullorum tamen scripta extet memoria, præterquam in votivis tabellis omnis generis, argenteisque ac cereis anathematis circum aram Capellæ novæ, cui a Pietate nomen est, appensis. Prædictæ Translationis instrumentum publicum, ex archivio Civitatis submissum, inveniet lector ad calcem Vitæ, cum descriptione ejus monumenti atque altaris, sub quo sacra ossa nunc honorantur, ardente perpetuo intra illud lampade. Istud interim præmiserim, in recognoscendo sacro isto thesauro, inventam pariter fuisse antiquam schedulam, his verbis conscriptam.* Ista sunt ossa Sancti Petri Parentii de Urbe, Potestatis civitatis Urbevetanæ, interfecti a Patarenis : *hi vero quomodo et quo sensu appellentur* Manichæi *in Annotatis explicabitur.* D

Translatio 19 Nov. 1660,

cognomen Parentii.

5 *Dicendo* de Urbe *videntur indicare Romanam originem, cognomentum vero* Parentii *a patre sic dicto sumptum pro more usitatiori istius seculi potius crediderim, quam quod aliqua* Parentiorum *familia Romæ extiterit, originem trahens ex Istria, ubi Romanis temporibus nota civitas* Parentium *suum hodieque nomen retinet ad Quieti fluminis ostium, cum portu commodo quem objecta efficit insula : id enim si foret, potius dicendus esset* Petrus de Parentio *quam* Parentii : *cur autem in instrumento translationis* Parentiæ *dicatur potius quam* Parentii, *nisi ubi antiqua scriptura profertur, nondum assequor.* E

NOT. 18 **** APP. TOM. VII MAJI

VITA

Auctore Magistro Joanne coævo, Canonico Ecclesiæ Urbevetanæ.

Ex vetusto Legendario ejusdem Ecclesiæ.

CAPUT I.

Hæresis novorum Manichæorum Urbeveteri exorta : ad cujus extirpationem Rector constituitur.

Cœlestis altitudo consilii, volens quemlibet ad supernæ beatitudinis bravium invitare, certamen proposuit coronandis ; in quo nisi qui legitime certaverint, secundum Apostolum, non possunt perpetuæ remunerationis diademate coronari. Ecclesiæ quippe suæ naviculam, diversorum temporum diversis exposuit persecutoribus impugnandam : nam primitivam Ecclesiam, immaculati Agni sanguine comparatam, Judaicus populus et Gentilis diversorum conati sunt tormentorum generibus debellare ; sed dum putaretur in electis deficere, tunc demum triumphum obtinebat de hostibus gloriosum. Postquam autem in utroque fuit populo augmentata, in castris hujus vitæ miseræ militando, priorum persecutorum furore fere cessante, multarum hæresum multis pravis doctoribus impugnatur : ut qui divinorum sunt eloquiorum argento probati, excusso pigritiæ somno in necessitatis articulo fiant contra persecutores Ecclesiæ manifesti, Pastores a mercenariis discernantur ; his vigilantibus supra gregem fruentibus æterni luminis claritate ; illis vero pro negligentiæ somno tenebris exterioribus, ubi est fletus et dentium stridor, perpetuo deputatis. Omnes siquidem sectæ Catholicam Ecclesiam in occultis satagunt jugiter sagittare ; sed præcipue a Manichæorum hæresis, supra dorsum ejus totis viribus fabricans, et aspidum venenum portans sub labiis, damnati dogmatis malleo ipsam quotidie percutere non omittit.

2 Tim. 2, 5

F

Post varias persecutiones Ecclesiæ

etiam ab hæreticis illatas.

a

ac novissime Manichæis.

A 2 Hujus si quidem sectæ quidam Florentinus, perditionis filius, nomine Diotesalvi, tamquam Satanas in lucis Angelum se transformans, se aspectu venerabilem, honestum incessu et exteriori habitu mentiendo, primus post Hermanninum Parmenensem *b* cum Gerardo Marsanense, tempore Rustici *c* Urbevetani Episcopi, doctrinam Manichæorum pessimam in Urbeveteri seminavit; asserens, nihil esse Christi Corporis et Sanguinis Sacramentum; baptismum, quem Catholica tradit Ecclesia, nihil proficere ad salutem; orationes et eleemosynas ad absolutionis beneficium non proficere defunctorum; Beatum Silvestrum et omnes suos successores æternæ pœnæ cruciatibus alligatos; omnia visibilia esse a diabolo facta et ejus subdita potestati; quemlibet bonum Beato Petro Apostolorum Principi meritis et præmiis adæquari; quemlibet malum cum Juda proditore pœnam similem sustinere; addens alia nefanda, quæ in libello contra hæreticos edito possunt colligi manifeste. Hos duos hæreticos venerabilis Pater *d* Ricardus Urbevetanus Episcopus ejecit, solicitudine viriliter pastorali. Quibus duæ mulieres, Milita nomine de Monte-Meato et Julitta Floren- B tina, iniquitatis filiæ, successerunt; quæ præferentes exterius religionis Ecclesiasticæ qualitatem, Ecclesiarum limina frequentando, et ut videbatur intentæ divinis officiis audiendis, in vestibus ambulantes ovium, interius luporum similitudinem obtinebant. Harum simulata religione deceptus Episcopus, eas in confraternitate Clericorum, causa orationis statuta, censuit admittendas. Cumque una illarum, Milita nomine, tamquam altera Martha, videretur esse solicita pro tecto majoris ecclesiæ reparando; altera, Julitta videlicet, velut altera Maria, vitam contemplativam videretur totis viribus amplexari: pars maxima matronarum nostræ civitatis, et quidam earum amici, eas cœperunt sicut sanctissimas feminas venerari. Illæ vero, tamquam familiares inimici et pestes efficacissimæ ad nocendum, et quasi frigidus serpens latens in herba, sub religionis prætextu, multos et viros et mulieres attraxerunt in labyrinthum hæresis memoratæ. Videns autem Episcopus se per illarum simulatam religionem esse delusum, Canonicorum suorum, Judicum et aliorum prudentum consilio habito, ex adverso ascendens, et se murum opponens pro Christi Ecclesia defendenda, in tantum est hæreticos persecutus, ut alii pœnam suspendii sustinerent, alii capite punirentur, C alii traderentur flammis ultricibus comburendi, alii majorem [quam] capitis diminutionem perpessi extra civitatem, pœnam perpetui exilii deplorarent; alii vitam suam male in suo finientes errore, fœtidam extra ecclesiæ cœmiterium acciperent sepulturam.

b *c* *pulsis qui hæresim Urbeveteri spargebant viris* — *d* *eadem resuscitatur a mulieribus* — *et gravibus pœnis coercetur*

3 Post hæc inter Dominum Innocentium *e* tertium Papam et Urbevetanos super burgo Aquæ-pendentis, quem ad se pertinere dicebat, gravi suborta discordia; dictus Pontifex Urbevetanos anathematis vinculo innodavit, novem fere mensibus invitum Romæ detinendo Episcopum, in suæ opprobrium civitatis. Absente autem Pastore, oves errantes a grege, luporum sunt expositæ morsibus lacerandæ; quia ubi non est gubernator assiduus, populus facile corruit ad peccandum. Urbevetana itaque civitate ad tempus sui Pastoris regimine destituta, quidam Petrus *f* Lombardus, Manichæorum doctor, relinquens *g* Viterbium, in Urbeveteri occulta cœpit conciliabula cum quibusdam pravis doctoribus celebrare: ad quorum prædicationis vocem conveniens nobilium et populi multitudo, tamquam sirenarum cantu decepta, relicta Petri navicula, cœpit naufragii periculum sustinere. Hæc prava doctrina ita in auditorum mentibus germinavit, ut in tantum hæreticorum excresceret numerus, quod contra Catho- D licos publice prædicabant; dicentes quod si belli contra illos immineret necessitas, eos extra civitatem cogerent miserabiliter exulare. Jam enim mente conceperant conspirantes, ut, si Catholicos non possent ad suæ iniquitatis perfidiam inclinare, ipsorum ablatis divitiis, et personis rejectis, et mortis supplicio subjugatis, civitatem ipsam, propter sui munitionem inexpugnabilem, ex omnibus mundi partibus convenientium hæreticorum domicilio deputarent, ad Catholicam Ecclesiam impugnandam. Ne vero tunica Jesu Christi scissionis dispendium irremediabiliter sustineret, ex inspiratione divina Catholici convenerunt in unum, viros Catholicos Romam celeriter dirigentes: qui aliquem inde reciperent in Rectorem, qui summi Pontificis gratiam Urbevetanis acquireret, pacis et gratiæ Romanorum beneficium impetraret, et de civitate funditus radicem evelleret hæreticæ pravitatis.

e *et Episcopo Romæ detento,* — *f* *g* *et hæreticis rursus invalescentibus* — A. JOANNE COÆVO EX MS. — *a Catholicis petitur defensor,*

4 A populo itaque Romano transmissi nuntii Urbevetanorum, acceperunt Petrum Parentii exultanti animo in Dominum et Rectorem: quem etiam summus Pontifex approbavit, injungens eidem in remissionem peccatorum suorum civitatem Urbeve- E tanam a fermento hæresis expurgare; denuntiando eidem, quod si propter hoc mortis sustineret periculum, cœlestis regni acquireret præmia sempiterna. Hic autem erat ætate juvenis, sensus canitie senex, sermone facundus, proposito constans, ingenio perspicax, memoria tenax, rerum communium diligentissimus custos; in tenenda uniuscujusque justitia firmus, in fide Catholica defendenda firmissimus; largissimus in eleemosynis exhibendis, ita quod quando contingebat ipsum per civitatem Romanam cum aliquo equitare, si Rectores hospitalium poterat invenire, inquisito de pauperum numero, diligenter ad eorum emenda cibaria, occulte pecuniam exhiberet, et postmodum hora comestionis solus revertens, pauperibus, quasi famulus domino, serviebat. Hic etiam decimas exsolvebat præter Romanorum, Tuscorum, et aliorum consuetudinem improbandam. Vocato itaque Petro Parentii ab Urbevetanis in Dominum et Rectorem, anno Domini millesimo centesimo nonagesimo nono mense Februarii receptus est ab Urbevetanis magnis et minimis, cum olivarum et lauri ramis, cum gaudio et honore, et quia venerat pacem subditis ministrare, ipsius officium a pace sumpsit initium commendandum.

et datur S. Petrus, — *omni genere virtutum ornatus,* — *qui anno 1199 exceptus,*

5 Prohibuit enim Urbevetanos in carnisprivio a F bellorum conflictibus abstinere, quia eo tempore sub ludi *h* occasione multa consueverant homicidia perpetrari. Sed hæretici, qui semper Catholicæ invident unitati, volentes ejus laudabile propositum impedire, tantam sub prætextu ludi fecerunt primo Quadragesimæ die oriri discordiam, ut in foro publico civitas tota pugnaret cum gladiis, lanceis et lapidibus, per turres et palatia circumposita, concordiæ fœdere violato. Petrus autem Parentii equum ascendens, ut bellum divideret, inter medios bellatores se mortis periculo exponere non expavit: et per medium illorum transiens, est conservatus illæsus, divina eum gratia protegente. Ut autem aliquorum pœna esset correctio plurimorum, et ne facilitas veniæ incentivum tribueret delinquendi, et pugnatores in eo quod deliquerant punirentur; palatia et turres quibus pugnatum fuerat, pro parte fecit dejici ad ruinam; sine personarum acceptione puniens universos, prout rei materia exigebat. Circa illos autem qui per terram pugnarant, quia erant non pauci, et strages erat multorum, severitati detraxit legitimæ ultionis. Sed hoc sibi ab his qui puniti fuerant, invidiæ fomitem et odium maximum ministravit: eo quod difficile sit trutinam justitiæ retinenti

h *prohibet in carnisprivio conflictus,* — *et in hoc delinquentes severe castigat.*

A retinenti, æquali pondere inimicitias injustas et odia indebita declinare. Quia vero cunctis, et malis præcipue, placere non poterat, bonorum Catholicorum amicitiam comparavit.

A. JOANNE COÆVO EX MS.

hæreticis præscribit tempus conversionis,

6 Ut autem melius posset hæreticos de agro Ecclesiæ falce justitiæ resecare, cum Episcopo Ricardo frequenter habebat consilium in majori ecclesia, circa eum locum adhærendo [ad] sepulcrum, in quo ejus corpus modo permanet tumulatum. Postmodum autem plurimorum habito consilio sapientum, in publica statuit concione, ut si quis infra diem statutam ad Ecclesiam, quæ gremium suum non claudit redeuntibus, remearet et Episcopi obediret mandatis, veniam et gratiam mereretur: qui autem redire ante præfixum diem contemneret, pœnam exciperet legibus et canonibus constitutam. Episcopus vero exardescens contra Manichæorum perfidiam vehementer, testimonia hæreticorum, ab hæresi ad Catholicam redeuntium unitatem, recepit solicitudine Pastorali, et Petro Parentii præsentavit. Hic alios alligavit ferreis nexibus compeditos, alios censuit publicis verberibus flagellandos, alios extra civitatem coegit miserabiliter exulare, alios pœna mulcta- B vit pecuniæ, quæ amissa veris lacrymis ab avaris possessoribus deploratur; ab aliis accepit pignora copiose, domos etiam fecit dirui plurimorum. Rector itaque nostræ civitatis, via regia incedendo, nec ad sinistram nec ad dextram declinabat. Unde justitia conservata sibi persecutionis materiem præparavit in illis, quos punierat secundum juris rigorem et ordinem æquitatis.

obstinatos punit:

Romam reversus, et a Papa animatus ad Martyrium,

7 His ita dispositis, Petrus Parentii, ultimum Pascha Resurrectionis Dominicæ cum sua facturus familia, suam patriam visitavit. Dum autem moraretur in urbe, Domino Papæ Innocentio tertio volens se humiliter præsentare, sibi tunc redeunti ab Ecclesia S. Petri ad Ecclesiam Lateranensem juxta S. Danielis *i* basilicam obviavit. Cui Dominus Papa dixit: Volumus, Petre, ut nobis fidelitatis exhibeas juramentum, ex quo nostræ civitatis regimen suscepisti. Cui Petrus ait: Pater Sancte, vestris paratus sum jussionibus obedire. Et Dominus Papa dixit: Tibi fidelitatis remittimus juramentum: qualiter civitatem nostram regis, et mandatum nostrum es contra hæreticos executus? Ad hæc respondit Petrus: Domine ita hæreticos in Urbevetana civitate punivi, ut mihi publice minentur mortis supplicium irrogare. His auditis Dominus Papa dixit: Fili, plus C oportet te Deum, quam hominum supplicia formidare: audacter expugna hæreticos: quia licet possint corpus occidere, nullam tamen possunt animæ facere læsionem, sed Deus utrumque in sua retinet potestate. Petrus vero dixit: Quid de me contingeret aliud? Cui Dominus Papa dixit: Fili, nos auctoritate Dei, et Beatorum Apostolorum Petri et Pauli ab omnibus te absolvimus vinculis peccatorum, si per manus hæreticorum fueris interfectus. His auditis Petrus Parentii se humiliter inclinavit, ratam habendo promissionem; et gratias referendo. Propterea spiritum fortitudinis mente concipiens, domum rediit lætabundus; et quasi præscius mortis suæ, fratres suos instituit sibi heredes, occulteque condidit testamentum. Quod cum intellexissent mater ejus et uxor, se lacrymarum effusione ac dolore internæ amaritudinis affixerunt.

testamentum condit.

ANNOTATA.

a *Hic intelliguntur* novi Manichæi, *qui nomen illud sortiti sunt ob quamdam similitudinem cum antiquis Manichæis. Istorum hæresis repullulavit sec.* 12 *et* 13, *contra quam viriliter pugnarunt* S. Galdinus *Cardinalis Archiepiscopus Mediolanensis, mortuus* 18 *Aprilis anno* 1176, *et* S. Petrus Martyr *Ordinis Prædicatorum, occisus* 29 *Aprilis anno* 1252, *ad quorum Acta de iis latius egimus. Ibidem in scheda, anno* 1660 *intra arcam sacri corporis reperta, proprio nomine vocantur* Patareni, *aliis* Paterini, *idem qui Waldenses seu Albigenses in Francia, de quorum appellatione et erroribus erudite Cangius in Glossario ad verbum* Paterinus. D

b *Rectius forte* Parmensem: *est autem* Marzanum, *unde Gothardus, oppidum in Campania.*

c Rusticus 19 *Episcopus Urbevetanus, floruit circa annum* 1150 *et sequentes.*

d Richardus 21 *Ep. præfuit an.* 1169, *usque post annum* 1200, *uti apud Ughellum videre est.*

e Innocentius III *sedit ab anno* 1198 *mense Januario, usque ad annum* 1216, *quo vita functus est* 16 *Julii. Discordia autem hæc incidens in principium Pontificatus indicatur in gestis ejus his verbis:* Dedit operam ad recuperandum Radicofanum, Aquam-pendentem, Montem-flasconem atque Tuscanum; quæ tandem recuperavit non sine laboribus et expensis, liberans Aquam-pendentem ab Urbevetanis, qui eam acriter impugnabant. *Distat Urbevetere* Aqua-pendens x *MP. illiusque territorio inclusa: et ambæ jam Sedi Apostolicæ subjectæ sunt, cum olim Urbetana civitas aliquam Rempublicam constitueret.* E

f *Alius hic* Petrus *est, et multo junior* Petro Lombardo *Magistro sententiarum, qui Episcopus Parisiensis mortuus est* 20 *Julii anno* 1164.

g Viterbium *urbs celebris Hetruriæ, et hodiernæ provinciæ Patrimonii S. Petri caput, circiter* xv *M. P. Urbevetere dissita. Innocentius Papa Epistola ad Viterbienses (quæ est lib.* 2*) severissimas leges in hæreticos tulit,* VIII *Kalend. Aprilis, Pontificatus anno* I. *Quæ videtur occasio fuisse Petro Lombardo, Viterbio Urbem-veterem fugiendi.*

h *Sic S. Bernardinus, in Vita per Barnabæum coævum scripta num.* 15, *dicitur,* radicitus evertisse mortalem lusum, qui Perusii inter cives vetusta consuetudine vigebat, cum scutis et clava.

i S. Danielis *ecclesia Romæ ubi fuerit modo non constat, abolita etiam nominis memoria.*

CAPUT II.

Martyrium: sepultura, cadaver cœlitus honoratum, Latrones puniti.

Urbem-veterem revertitur

Interea dum a nostra civitate Rector abesset, [Manichæi] alii quos Petrus Parentii justitia exigente F punierat, consilium fecerunt in unum, ut eum dolo tenerent, et ad restitutionem pignorum, ad renuntiationem damnatorum, et consensum et favorem habendum in sua perfidia, coarctarent. Invenientes quemdam servum, Radulphum nomine, qui Domino Petro Parentii serviebat, huic promiserunt se daturos certæ pecuniæ quantitatem, si suum Dominum eorum traderet manibus detinendum. Proditor autem avaritiæ facibus inflammatus, quærebat opportunitatem Dominum suum tradendi manibus iniquorum. Ceterum Petrus Parentii, consanguineis suis et amicis ultimo salutationis alloquio salutatis, ad Urbevetanam revertitur civitatem in Kalendis Maji, receptus secundo ab Urbevetanis cum frondibus, floribus et gaudio magno valde. Tunc nec ab hæreticorum persecutione desistens, sed eorum terroribus et minis viriliter conculcatis, illos pœnis legitimis affligebat. Tantam enim virtutis constantiam futuro Martyri contulerat altissimæ providentia majestatis, ut elevatis sæpius ad cœlum manibus, in publico et privato Deum, beatam Virginem, et Apostolorum Principem exoraret, ut si unquam vitam suam finiret gladio, eam hæreticorum gladio consummaret, fidem Catholicam defendendo: asserens se beatitudinis

animo ad martyrium parato.

A dinis gloria decorandum, si per illorum manus mortis periculum toleraret. Et desiderium animæ suæ obtinere promeruit, et suorum labiorum fraudatus non extitit voluntate. Proditor siquidem Radulphus, Judæ similis, imo alter Judas, quia jure illius est sortitus vocabulum, cujus est scelera imitatus, traditioni studuit intendere cum effectu. Nam *a* tredecimo Kalendas Junii millesimo centesimo nonagesimo nono feria quinta, dum Petrus Parentii in cœna cum Henrico Romano Judice atque aliis hilaris permaneret, proditor coxam caponis de manu Domini ac Rectoris Urbevetanorum importunus accepit, et scyphum infrunitus de manibus ejusdem recipere non expavit, ut proditionis modum posset audacius exercere. Homo pacis in quo sperabat supplantationem adversus Dominum ampliavit: nec mente dormire poterat proditor, sed cum hæreticis multas insidias circa Rectoris nostri palatium et loca vicina pararat, ut sub Catholicorum specie possent ad Dominum introire.

a
a conspiratis

sub noctem captus,

9 Cum igitur Christianissimus Petrus Parentii discalceatus in palatio circa primam noctis vigiliam resideret, se præparans ad somni requiem capiendam; B hæretici, januas palatii obsidentes, quærebant Dominum tamquam colloquium habituri: et proditore cum viris non minimis procurante, ipsum in ostio palatii capientes, guttur ejus, ne clamorem exprimeret, corrigia fortiter astrinxerunt, oppilantes os ejus, et caput pellibus obvolventes: et eum a palatio amoventes, ad loca remota extra civitatem ducere nitebantur. Tunc Petrus, jam mente Martyr, eos cœpit humiliter obsecrare, ne ipsum extra mœnia educerent civitatis; proponens se discalceatum esse, nec calceatum etiam se posse more peditis ambulare. Tunc Proditor ocreas suas ei tribuit calceandas. Interea orta est discordia inter illos, quibusdam volentibus illum ad quamdam silvam ducere, aliis volentibus illum eum ad quamdam arcem Ruspampanum, receptaculum pessimorum, ducere detinendum. Sic discordantibus ad invicem impiis, synagogæ malignantium placuit universæ, mittere pro sociis juratæ factionis, et Urbevetanorum Dominum ad quoddam tugurium deduxerunt. Circumdans autem agnum mansuetum synagoga luporum, unanimiter proponebat, ut pecuniam ablatam cum pignoribus restitueret universis; dominatum relinqueret civitatis; juratoriam tribueret cautionem, si vitam sibi vellet servare, quod sectam illorum nullo tempore infestaret, sed potius daret consilium et favorem. Petrus C vero, a petra Ecclesiæ fidei suscipiens firmitatem, dixit se pecuniam et pignora velle de camera sua reddere, non tamen volebat dominatum civitatis dimittere, nec eorum sectæ de non offendendo sed juvando facere aliquam cautionem: sed respondit se omne potius sustinere tormentum, quam a fidei Catholicæ tramite devians eorum erroribus consentiret: adjiciens etiam se nolle præterire injunctum sibi mandatum, nec se perjurii nexibus obligare, cum civitatem Urbevetanam suscepisset usque ad annum unum juramento præstito gubernandam. Hæretici autem, minantes ei mortem si non faceret quod petebant, non potuerunt virum fundatum supra firmam petram minis vel terroribus amovere.

extra urbem ducitur

ubi recusans favere hæreticis,

10 Dum talia tractarentur, et hæreticorum et aliorum vituli multi circumdarent eum, et tauri pingues obsiderent eumdem; quidam sicut leo rugientes, vocati sunt ad tugurium memoratum, quorum unus fremens, ut leo, dixit: Cur tot sermonibus hunc virum pessimum detinetis? Et elevata manu ita os Petri Parentii nisu toto percussit, ut uno excusso dente os totum sanguine rigaretur. Alius autem simili furore correptus, instrumento molari arrepto, Dominum Petrum Parentii in occipitio cerebri crudelissime vulneravit, ita ut prostratus ad terram D pulverem in ore suo pro Communionis acciperet Sacramento. Alii autem pessimorum crudelitatem sequentes, ipsum Dominum Petrum cultellis et gladiis occiderunt, quatuor plagis adhibitis plagæ superius memoratæ: alii autem cupientes iniquos animos satiare vindicta, caput ejus capillis ex multis partibus denudaverunt. Corpus tandem ejus ad quemdam puteum, quodam vegeticulo coopertum, deferentes, ut ipsum projicerent in eumdem ne inveniri posset; non potuerunt cadaver depositum removere nec os putei aperire. Unde relinquentes cadaver, fugæ præsidio adhæserunt, apud quemdam truncum nucis corpore immobili permanente: quæ cum esset sterilitatis vitio depravata, eodem anno bis fructum protulit copiosum; divinæ dispositionis consilio faciente, ut fructus arborem, miracula Martyrem commendarent.

crudeli nece mactatur:

A. JOANN. COÆVO EX MS.

Corpus immobile redditur

11 Cumque summo diluculo sex fratres molendinarii per Urbevetanam pergerent civitatem, cadaver sui Domini ac Rectoris longe a palatio invenerunt, putantes mercatorem aliquem interfectum: sed auroræ splendore tenebras repellente, mors Domini Petri fuit omnibus revelata. Tunc cucurrit Episcopus, Clerus et populus universus, interni se doloris E amaritudine affligentes, eo quod captus et occisus erat Urbevetanorum Rector, sub cujus umbra civitas suscipiebat in justitia et honoribus incrementum: cecidit corona capitis eorum, et pupilli facti absque patre. Quasi Hieremiæ threnis utendo cogebantur flebiliter lamentari; Vox in excelso audita est, ploratus et ululatus multus: nec se poterant consolari, quia Dominum suum a morte, imo verius a vita, non poterant revocare: sed die noctuque plorantium descendebant lacrymæ in maxillas. Consolantem quærebant ex omnibus caris suis, nec poterant invenire; sed omnes amici earum illos spernentes, extiterunt ignoti et quasi penitus alieni: versa est in luctum populi cithara exultantis, et organum in vocem flentium est mutatum: obscuratus est habitus, mutatus est color optimus Clericorum, virorum, mulierum et omnium parvulorum, præ cordis tristitia et multitudine lacrymarum. Positi erant in opprobrium et derisum omnibus in circuitu constitutis, quibus paulo ante timori fuerant et terrori; eo quod negatum est summis stare diu, et mundana felicitas multis amaritudinibus est conspersa. Vestimentorum amputabant manicas, scindebant vestes et pectora sua, pugnis fortiter ferientes. Capillos suos tam viri F quam mulieres radicitus evellebant. Omnes virgines squallidæ amaritudine sunt oppressæ, in cunis jacentes ululabant infantes, parentum suorum tristitiam intuentes. Viæ civitatis Urbevetanæ lugebant, eo quod non erat eis festivitas neque gaudia consueta. Curia flebat, quia licet jus esset in civitate, non erat tamen qui redderet, nec etiam postularet; sed leges et plebiscita, morte sui coacta Patroni, silentium tenuerunt. Cum tali ergo tristitia Potestatis Urbevetanorum cadaver ad S. Andreæ fuit ecclesiam deportatum: unde propter ejus sepulturam non modica fuit orta discordia inter cives, quibusdam volentibus ipsum in dicta ecclesia sepelire; aliis clamantibus cum Henrico Judice, de jure ipsum esse apud majorem ecclesiam tumulandum; quod fuit effectui mancipatum, sicut divinæ placuit majestati. Dignum namque fuit et consonum rationi, ut qui a blasphematoribus Jesu Christi et ejus Matris Virginis gloriosæ fuerat interfectus, apud ejus ecclesiam acciperet sepulturam, et eadem ecclesia honoris et reverentiæ susciperet incrementum. Nam in tantam major devenerat ecclesia vilitatem, ut omni tempore præterquam in festo Assumptionis beatæ Virginis, in Nativitate Domini, ac solennitate Paschali, ab hominum

ab Episcopo Clero et populo summe lugentibus,

deportatum ad S. Andreæ,

inde ad majorem Ecclesiam:

A. JOANNE COÆVO EX MS.

A hominum reverentia et frequentia videretur penitus aliena, et vix in ea trium lampadum lumina resplenderent. Urbevetanorum itaque Patronus in eo sepulcro, cui sæpius adhærebat, habendo colloquium cum venerabili Patre Ricardo Urbevetano Episcopo de purgando agro Ecclesiæ ab hæretica fœditate, meruit sepeliri. Locus etiam, in quo sepulcrum permanet collocatum, fracto superius tecto nullum quasi habebat contra pluviam munimentum; unde pluvia irrigante, locus ille desertus, herbis virentibus prato similis videbatur. Sepulto itaque Domino Petro Parentii, non lapide, sed *b* cultra zendadi, coopertum est modico tempore monumentum, ut venirent homines ad tristes exequias faciendas.

occisores debita pœna puniuntur:

12 Interea populus exardescens in sui Domini ultionem, quosdam cepit lesæ majestatis crimine veraciter infamatos, ipsos in strata *c* Burgi S. Christinæ pœna debita puniendo. Radulphus autem proditor, ad arcem Ruspampani fugiens, inflatus post modicum crepuit; moriendo similem cum Juda excipiens ultionem, ut quem simile facinus coæquaverat, Judæ pœna simili ferıretur. Alius autem, qui Domino suo vulnus mortale intulerat, ad castrum quoddam confugiens, inflatus in proximo miseram animam exhalavit: cujus corpus dum traditum esset ecclesiasticæ sepulturæ, ita inflando excrevit, ut vix posset in tumulo retineri, aerem præ nimio fœtore inficiens: unde infirmitatis et mortalitatis pestis invaserat castellanos, irruente in illis partibus grandinis tempestate. Sed castellani fœtidissimum effodientes cadaver, ipsum extra castrum in loco fœtido tumularunt; et sic cessante causa, cessavit pariter quod urgebat. Quidam etiam Rectoris nostri tunicam rapiens de sepulcro, lavit sanguinem ex eadem, projiciendo ipsum in loco putredini deputato, unde sensit postmodum divinæ judicium ultionis. Ex sanguine autem ejus aliquantulum est collectum, et repositum in quadam pyxide. ..... permanet in majori ecclesia collocatum. Quid plura? Fere omnes, qui de nostri Patroni fuerunt morte suspecti, suæ iniquitatis mercedem a Domino perceperunt. Nec putent se aliqui pœnam debitam evasisse, cum id quod differtur non semper ab hominibus auferatur; cum arcus magis extensus feriat fortius resistentem, et divinum judicium puniat crudelius contumacem; cum Deus zelotes peccata patrum usque in tertiam et quartam generationem se asserat temporaliter vindicare; cum non omnes vituli adoratores punierit, sed vindictam C in successores distulerit exercendam; cum mors Christi post quadraginta *e* duos annos fuerit vindicata.

Sanguinis aliquid, in Ecclesia collocatur.

13 His talibus ultionibus ostendebat Deus, sibi multum in Petro Parentii placuisse, quem in exemplum omnibus posuit et munimentum. Nisi enim suscitasset Deus semen de grano frumenti super terram, post se benedictionem relinquens, et fecisset nobiscum signum in bonum, tota erat civitas peritura. Nam populus in tenebris ambulans, lucis obtinuit claritatem, eo quod risu dolori commixto extrema luctus gaudia occuparunt, et tristitia in gaudium est conversa: nec permisit nos Deus tentari supra id quod potuimus, sed fecit cum tentatione proventum, ne tristitiæ nos immensitas absorberet. Placuit siquidem rerum omnium Creatori, ne lucerna lateret sub modio, sed supra candelabrum posita suam ostenderet claritatem, et civitas in monte posita se faceret manifestam, et fructus redderet arborem commendatam, ac persecutio propter justitiam habita beatitudinis indicium demonstraret. Nam cum Rector noster in occipitio cerebri, in inguine, in pectore, in parte posteriori, in renibus, esset plagis maximis vulneratus, et cadaver esset carnosum, in tumulo cultræ coopertum velamine, nullum emittebat fœto-

Cadaver suaveolens, candidum et flexile manet

rem, sed odor ex eo quasi aromaticus emanabat. D Unde stupebant omnes, et multipliciter mirabantur, quod cum maximus esset calor, nullum emittebat fœtorem, sed colorem vivaciorem quam cum viveret continebat: nec palluit corpus, nec membra obriguerunt vitali spiritu destituta. Nam Presbyteri et Milites digitos ejus frequentissime contingebant, et ita eos inveniebant plicabiles, quasi corpus vitalis spiritus et anima vegetarent. Dona-Deus, sacrista, vir timens Deum, mendacium fugiens et diligens veritatem, retulit cum quibusdam Episcopo et Canonicis, quod tertio die post ejus mortem, solis imminente occasu, vocem audierat puerilem, et vocem audierat puerilem, et vocem similem voci ejus dum viveret: et puerili voce dicebatur super sepulcrum, Petre, vis resurgere? Ille vero respondebat, dicens se nolle resurgere, nec ad mortalitatis miseriam remeare, cum veræ vitæ præmiis frueretur. Adjecit etiam dictus sacrista, quod eo die circa sepulcrum divina virtus lumen extinctum mirabiliter reaccendit. Et licet de supradictis cum aliis vellet fidem facere juramento, auditores tamen credulitatis aures nullatenus adhibebant. Tristitiæ namque angustiis occupati, radicem arboris, per quam facta miracula narrabantur, non subtiliter scrutabantur. E Arbor itaque nostra, fundata et radicata supra firmam petram, fructum debebat producere commendandum; quia Petrus Parentii, non auctoritate sua, sed fundatus supra firmam petram, (quæ est) fidei firmamentum, auctoritate summi Pontificis exercebat in hæreticos legitimam ultionem, factus obediens usque ad mortem: unde persecutionem propter justitiam patiens, rubricatus est postmodum sanguine passionis.

animæ beatitudo cœlitus indicatur:

14 Ex quo sequitur evidenter, quod persecutionem propter justitiam sustinendo beatitudinis sibi gloriam comparavit, dicente Domino in Evangelio: Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Absolutionis obtinuit beneficium a Domino Innocentio Papa tertio, Apostolorum Principis successore, qui eamdem ligandi et solvendi cum antecessore suo Apostolorum Principe plenitudinem obtinet potestatis, dicente Domino ad eumdem: Quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in cœlis, et quodcumque solveris super terram erit solutum et in cœlis. In hujus etiam pectoris armario juris notitia requiescit. Quod caritatis armis Urbevetanorum Patronus fuerit præmunitus, colligitur evidenter, Domino dicente: Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Sed hic non pro amico terreno, sed pro cœlesti accepit calicem passionis; quasi diceret cum Propheta: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam. Caritas autem, tamquam fons purus, cui nemo communicat alienus, expulsis vitiis dignam Deo præparat mansionem. Item sanguinis effusio pro Christi confessione, teste Augustino, baptismi effectum noscitur obtinere; imo baptismus martyrium sive passio dicitur a Domino in Evangelio: Baptisma habeo baptizari, et quomodo coarctor usque dum perficiatur? Item falce martyrii superflua omnia resecantur, nam hunc causa Martyrem fecit, et pœna pro fide Catholica defendenda. Item omnibus quæ habebat renuntiavit tacite, qui maluit pati pro Christo, quam consentiendo iniquioribus quam Paganis, mortalis vitæ sibi commoda conservare.

Matt. 5, 10

ejusdem certitudo probatur ex Scriptura,

Matth. 16, 19

F

Joan. 15, 13

Ps. 115, 12

Luc. 22, 50

ac verum martyrium

ANNOTATA.

a *Ita corrigendum fuisse, quod perperam scriptum erat* undecimo, *convincimur ex sequentibus, et infra num.*

A *num.* 46 *notato* duodecimo Kal. Junii, *pro die mortis et sepulturæ.*

b *Infra num.* 13 cultræ velamen, *pro* culcitra *contractum : at* zendado *Academicis della Crusca est* species subtilis panni *ex quo velamen factum.*

c Burgum S. Christinæ *est antiquum* Vulsinium *vulgo* Bolsena, *ad lacum cognominem, ubi* S. Christina *plurimum passa est, uti ad ejus Vitam dicetur* 24 *Julii. Distat* VIII *M. P. Urbevetere.*

d *Omittimus verba hic interposita, donec clarior sensus aliunde restituatur : hæc videlicet :* In imagine Domini Jesu Christi, cum beata Virgine depicti circa pectus Christi prudenter in quadam fenestra.

e *Intelligitur Hierosolyma, excisa anno æræ vulgaris* 70, *et tunc* 42 *a morte Christi quæ accidit duobus Geminis Consulibus, sive anno æræ vulgaris* 29, *uti late ea deduximus ante tomum* I *Aprilis, et hic confirmatur ita tum etiam fuisse alicubi ab auctore lectum.*

CAPUT III.

Miracula mox ab obitu, mense Majo et Junio potissimum, patrata.

B

Ex dictis potest colligi manifeste, quod Beatus possit et Martyr merito appellari : ad quæ omnia denotanda Martyrum Coronatori tria suæ historiæ similia dignatus est insignia demonstrare. Nam feria quinta traditus est, buccellam et vinum porrigens traditori; quinque plagis extitit vulneratus; tertio die post suam mortem, sicut Christus, primo in visione cuidam apparuit mulieri. Quædam namque matrona, de districtu *a* Corvarii Urbevetanæ diœcesis, quatuor annis ita manus contractas habuerat, omni confectas macie, ut in eis soli nervi existere viderentur, et a mulierum officiis essent penitus alienæ. Hanc quidam Prior S. Andreæ de Monte-Martha misit cuidam venerabili honesto et religioso viro, Anselmo nomine, physicali scientia erudito, civi Urbevetano, ut ei medicinarum auxilio subveniret. Qui cum non posset ei cum suis proficere medicinis, nono Kalendas Junii somnum dans oculis suis in nocte, ac palpebris requiem consuetam, vidit in somno se ante altare B. Petri Apostoli Romæ cum magna multitudine permanere; et multorum concentum audiens Angelorum, qualis cantus esset, cœpit humiliter postulare. Cui unus illorum quærenti respondit : Hic est Petrus Parentii, qui occisus est in Urbeveteri gladiis impiorum; et hi sunt Angeli qui eum deducunt ad patriæ mansionem. Evigilans autem mane medicus antedictus, grandævus ætate, quid significaret hæc visio cœpit subtiliter cogitare. Tunc supervenit matrona jam dicta, et eum visitans sibi suam retulit visionem, dicens se in somnis eadem nocte vidisse totum mundum aquis abundantibus coopertum, in illis autem aquis submergebantur homines, et eadem mulier erat usque ad labia ejusdem aquæ liquoribus occupata; et dicebat ei quidam eminens super aquas; Vade ad illum plagatum et ipse tibi tribuet sanitatem, et de aquarum fluctibus liberabit. Et ut ipsa mulier referebat, Petrus Parentii videbatur stare prope ipsam, ita in veritate plagatus, sicut vulneratus extitit manibus iniquorum. Dixit autem in visu mulier : Domine, adjuva me. At ille extendit digitum, et mulier cœpit digitum B. Petri Parentii : et statim de aqua exiens in visione, fuit cum multis populis liberata. Magister autem Anselmus audiens mulierem et ejus visionem recogitans, revolvens etiam in mente qua de causa fuerat Dominus Petrus occisus; dixit ad mulierem : Soror, vade ad illum sanctum Martyrem : quia cum sit propter justitiam interfectus, tibi forsitan desideratam tribuet sanitatem. Mulier autem fidem adhibens dictis ejus, se devote ac humiliter sepulcro Martyris præsentavit; ibique orans tota quarta feria, se nervis extendentibus et ossibus fragorem facientibus, elevatis manibus dicebat : Deus adjuva me. Et statim recepit in manibus sanitatem, ita ut manibus operaretur, quidquid officia exigunt feminarum. Unde ad medicum rediens sæpe dictum manus ei sanissimas demonstravit. Medicus autem immensam concepit lætitiam, cum eadem femina rediens ad sepulcrum, Deo laudes et gratias referendo. Hoc miraculo divulgato, populus, qui erat ex immensa tristitia pallore affectus, et silentium retinens quasi mortuus videbatur, revixit spiritu; et quasi de gravi tristitiæ somno exurgens, ad Dei Genitricis ecclesiam festinatis gressibus convolavit, laudans et benedicens Deum, qui mirabilis in Sanctis suis facit prodigia et mirabilia magna solus; qui sanat contritos corde, contritiones alligans atque sanans lætitiæ medicina; qui cum iratus fuerit, ostendit consuetæ viscera pietatis, tamquam vino liquorem olei commiscendo, percutiendo baculo filios, et virga misericordiæ sustentando.

a sanantur manus mulieris contractæ, prævia duplici visione

C

D

a Joanne coævo ex ms.

16 Populo autem super his laudante rerum omnium Creatorem, Magister Anselmus patri cujusdam pueri de castro *b* Porani casu obviavit fortuito, cujus filius dexterum brachium aridum habens, et privatus a nativitate totius dexteri lateris potestate, in vanum receperat consilium et auxilium Magistri superius memorati. Patrem autem pueri sic Magister Anselmus alloquitur, sanatam ostendens per Martyrem mulierem : Frater, vides hanc mulierem sanatam? Sicut Deus ad honorem Martyris istam sanavit, ita filio tuo si vult potest sanitatis gratiam exhibere. Pater vero pueri sermonibus medici roboratus, filium detulit ad sepulcrum, prostratus ad terram, et lacrymis irrigatus : cujus filium eadem nocte plenæ restituit Dominus per suum Martyrem sanitati.

E

b et pueri brachium aridum.

17 Ipso die quo Rector noster manibus occubuit impiorum, quædam mulier de castro Sermognani Balneoregensis *c* diœcesis, audita sinistra fama de morte Martyris interfecti, qui amicum ejus hæreticum debita punierat ultione, cœpit non modicum exultare; flexisque genibus et elevatis manibus cœpit proferre contra Martyrem blasphemiam, dicens : Benedictus Deus, quia mortuus est ille pessimus homo, qui multos injuste homines affligebat. Expleto blasphemiæ sermone, statim oris in posteriori parte sustinuit torsionem, ut in eo in quo deliquerat puniretur. Quæ pœnitens de commisso, flens et ejulans B. Petri tumulum visitavit; et suum plorando reatum, os sensit in statum pristinum restitutum. Et his et aliis multis miraculis, quæ laboriosum esset redigere in scripturam, fama nostri Martyris, velut alabastrum unguenti fracti, redolebat per partes Tusciæ universas et alias provincias circumstantes; et venientes multi asserebant male habentes, et curabantur omnes variis languoribus prægravati. Quidam maligni spiritus, volentes hominum frequentiam a tumulo cohibere, in quadam fenestra proxima carnem fœtentem et marcidam projecerunt, quod post modum a Deo non extitit impunitum.

c

blasphemæ os distortum et pœnitenti restitutum

F

18 Presbyter Lambertus de Plano, quia respersus fuerat a lepra hæreticæ fœditatis, a communione Cleri et beneficio Ecclesiastico extitit separatus. Cumque frater ejus Pepo ita digitos a principio Augusti habuisset rigidos et annexos, ut nullum posset plicare, vel alterum ab altero separare : Urbevetanum Episcopum et Clerum humiliter exoravit, ut dictum Presbyterum in communionem Cleri et beneficiorum restitueret intuitu divinæ pietatis, ut ex proventibus Ecclesiasticis vitæ sibi posset necessaria ministrare, quia non erat ei patrimonium vel aliqua

Digiti regidi pristino vigori redduntur.

A aliqua pecunia, ex qua se vel uxorem vel filios posset aliquatenus sustentare. Cujus precibus cum Episcopus nullatenus flecteretur, feria quinta post beati Martyris obitum, præfatus Pepo cum multis aliis infirmitate gravatis, pedum et fidei gressibus sepulcrum Martyris visitavit; ibique jacens, et sua peccata deplorans, Martyrem humiliter postulabat, ut manus suas dudum perditas restitueret sanitati. Statim autem manus ejus ita sunt restitutæ pristinæ sospitati, ut nulla in eis infirmitatis vestigia remanerent. Ego scriptor hunc novi sic longo tempore impeditum, postea vidi manus ejus sanitati evidentissime restitutas. Eadem die Agatha uxor Prungnoli, de regione Sanctorum Apostolorum de Urbeveteri, cum cæcitatis vitio laborasset decennii tempore jam elapso, ante sepulcrum Martyris percepit optati luminis claritatem. Eadem die, per meritum Martyris sui, unum oculorum Dominus sanitati restituit, quem Michael perdiderat Cannaiolus.

A. Joanne coævo ex MS.

Illuminantur cæci:

19 Sanavit etiam filiam Joannis Agnetis, quæ a nativitate aridi brachii erat viribus destituta. Eadem die filiastra Venturæ, quæ diu viribus caruerat brachii, consecuta est gratiam sanitatis. Et filia Domini B Marsuppii lumen in uno, quo carebat, oculo recepit cum gaudio vehementi. Feria sexta post ejus obitum, id est octavo die, a quadam muliere dæmonem effugavit. Sub sequenti Sabbatho, hoc est nono die post ejus transitum, dum in vesperis, Benedicamus Domino, diceretur, mulier quædam de Forricella, nomine Andromacha, cujus pellis consumptis carnibus contractisque nervis ossibus adhærebat, ut a collo inferius omnium videretur membrorum officium impeditum; jacens et orans ante sepulcrum, plenæ sanitatis est gratiam consecuta, ætatis provectæ femina; ita ut jam non vetula, non ut heri et nudiustertius infirma et imbecillis, sed sanissima et potentissima juvencula videretur.

alii infirmi curantur.

20 Sequenti die, hoc est die Dominicco, dum Episcopus cum Canonicis Tertiam more solito decantaret, et dum sanctissimi corporis custos turbæ astanti languentium diceret et clamaret: Discedite a sepulcro, quia ecce Nuntii summi Pontificis et almæ Urbis adveniunt, ut sepulcrum videant, inquirentes si vera sunt, quæ fama divulgat per provincias circumstantes; mulier quædam de vico Atriani, quæ in nocte Kalendarum Novembrium auditum prorsus amiserat et loquelam, ante sepulcrum quinque diebus jacuerat semiviva. Hæc brachiorum, ma- C nuum, pedum, et utriusque cruris erat officiis et potentia totius corporis destituta, degluttiendi et digerendi quæ sumebat relicta sibi solummodo facultate. Hæc quippe misera mulier oculis corporeis fere cæca, vidit in spiritu Petrum Parentii, quem oculo numquam intuita fuerat corporali; surda Urbevetanorum Apostolum, expugnatorem Manichæorum audivit, cujus nullam habuerat notionem, qui dixit ei: Surge. Et statim surrexit mulier, nullo humano auxilio sustentata; et facto sibi Crucis signo hanc primum vocem emisit dicens: Sancte Petre Martyr, adjuva me. Puella olim forma corporis decorata nunc mente formosior, interiorem et exteriorem percipiens sanitatem, illum videt in spiritu et cognoscit, quem numquam viderat in corpore constitutum: et licet esset confecta macie ac longa infirmitate gravata, facta obedientiæ filia, non expectata secunda jussione obedit; et sine juvamine, sine ulla dilatione surrexit: quod est sanitatis restitutæ in corpore indicium manifestum. Divina siquidem hoc fuit provisione statutum, ut advenientes Nuntii Romanorum, coram turba maxima confluente, viderent per Martyrem miraculum manifestum, tamquam Christus pro suo Martyre diceret allegando; Generatio perversa non credit nisi videat signa et prodi- D gia manifesta: ut invidiæ livor, conceptus contra Martyrem dum viveret, deleretur, eo quod juxta Veritatis vocem, Non est Propheta sine honore nisi in patria sua: quia naturale vitium est, cives civibus invidere, virtutemque invidiæ materia comitatur. Summa petens livor, qui pascitur in vivis, post mortem minime requievit. Hunc Martyrem credo, teste Apostolo, esse aliis odorem vitæ in vitam, aliis odorem mortis in mortem; ut more Christi aliquibus in resurrectionem sit positus, aliquibus in ruinam. Hunc ita diligunt inimici Ecclesiæ sicut Judæi Dominum Jesum Christum. Fac nobiscum, quæsumus Deus, per intercessionem Beatæ Mariæ semper Virginis, et omnium Sanctorum tuorum merita veneranda, signum in bonum ad totius Ecclesiæ firmamentum, ut quod nostra peccata præpediunt, tuæ nobis impetret gratia pietatis et revelatio Domini cor tangens divinitus inspirata.

Coram Papæ nuntiis

apparente S. Petro curatur mulier muta et contracta.

Matt. 13, 57

2 Cor. 2, 16

21 Inter omnia vero miracula quæ Dominus per suum Martyrem in Urbe-veteri demonstravit, magnum miraculum ad honorem Dei et sui Martyris quoddam sæpissime coram multitudine diversarum gentium coruscavit. Astante enim et vidente fidelium et infidelium, multitudine innumerabiliter co- E piosa, ignis de sursum cœlitus quandoque inferius mittebatur, et extinctas lampades, candelas et cicindelia mirabiliter accendebat, nunc colorem scarlacteum, nunc aureum præferens, quandoque ab igne nostro usitato penitus alienum. Per quod miraculum fidelium corda vehementer accensa fuerunt circa Dei genitricis ecclesiam, quæ tamquam deserta erat, et ad sepulcrum Martyris visitandum. Ob hoc etiam prævaricatores, qui dicebant illam speluncam latronum, redeuntes ad cor, ecclesiæ limina, ut videbatur, devotis mentibus visitabant. Expediebat enim ut unus moreretur pro populo, ne periret nostra civitas universa: eo quod tunc obmutuerunt hæretici, qui in primo in plateis et vicis publice prædicabant. Aspiciant ergo ad hanc lucernam super candelabrum constitutam vulpes Sampsonis, destruentes Ecclesiastica instituta, locustæ numquam in eodem loco manentes, ab utero Ecclesiæ aberrantes; et videant si per aliquem suorum, pro suo combustum vel suspendum errore, dignatus est Deus talia demonstrare. Sed non est mirandum, quoniam tamquam steriles arbores et incisæ, præcisi ab Ecclesiæ unitate, fructus producere non potestis. Sed quia negare miracula non potestis, dicitis Christum visibilia miracula F non fecisse. Visibilia vero miracula non valentes negare, mentimini ea Luciferum vestrum Deum et Dominum operari, quia Deus per vos nullatenus operatur. A quo igitur aliquis vestrum, membrorum destitutus officio, vel infirmitate gravatus, appetit liberari? Quomodo verum Deum adorare vos dicitis, cum secundum vestrum errorem nullam in hoc mundo retinens potestatem, nihil dare valeat vel auferre? A quo nisi a diabolo, quem adoratis occulte, necessaria postulatis? Aspiciant ad jam dictam lucernam vasalli et feudatarii Jesu Christi, de patrimonio non suo sed Jesu Christi viventes, lac, lanam et carnem de Christi ovibus emulgendo, tondendo et etiam incidendo; et quod errat studeant revocare, quod est ægrotum sanent, quod confractum est alligent; minas hominum non timentes, quia hunc Martyrem ad loricam Ecclesiæ Deus voluit ordinare, ponens illum in exemplum fidelius universis. Qui autem hujus exemplum in Domini sui prælia renuerint timore vel amore hominum imitari, noverint se ingratitudinem perdendi feudi proculdubio commisisse, ac se a cœlestis Domini curia clausis januis repellendos.

Igne cœlitus lapso accensæ lampades,

ad opprobrium hæreticorum.

et exemplum Catholicorum.

22 Superat me scriptorem materia miraculorum, ideo sunt Martyris nostri miracula brevianda. Hodie quo

Fugantur dæmones.

A quo liberata est *d* Theodora, idem inclytus martyr *d* a muliere quadam de Stendanello *e* septem dæmonia *e* effugavit. Mulier quædam, Complita nomine, de vico Citerolli, rustica nobilium virorum Munaldi-Petri Cittadini et fratris ejus, unius anni et duorum *Sanantur, mulier collo retorto horribilis,* mensium spatio tunc elapso, ita collum tortum habuerat, ut os et tota facies magis dorsum quam ventrem respiceret : quæ ita erat aspectu horribilis, ut nullus de familia prædictorum Nobilium ejus vellet domum intrare, hospitium recepturus. Hæc etiam misera mulier tantæ infirmatis erat vinculis obligata, ut numquam buccellam posset per se ponere ori suo. Cumque Martyris nostri fama ejus auribus insonaret, dixit sorori suæ, quod sepulcrum Martyris volebat visitare Tunc soror ejus et tota familia, cum de illius desperassent penitus sanitate, ipsam loqui tamquam unam de stultis mulieribus reputantes, eam cœperunt, ne iret, multipliciter dehortari. At illa de Martyris virtute confisa, verbis, minis, terroribus ac precibus familiæ suæ contemptis, tertio Kalendas Julii sepulcrum Martyris visitavit, ibi sperans in Domino et suo Martyre sex dierum spatio permanendo. Post quos, dum esset ibi, Paulus, Dominæ Odolinæ matris Martyris nuntius, percepit B plenissime sanitatem, et Episcopo et Canonicis fuit sana et incolumis præsentata : quam sanatam vidimus ; et infirmitate jam dicta, fuisse prægravatam cognovimus per custodes sepulcri et dictos Dominos mulieris, et familiam ejus, et famam publicam.

23 Hujus mulieris Dominus Munaldus, nobilis, *contractus cruribus et pedibus,* civis Urbevetanus, sapiens, humilis, potens et divitiis perabundans, ita erat crurium et pedum viribus destitutus, ut de lecto per se assurgere non valeret, nisi eum sui clientuli elevarent. Hic cum diversorum habuisset consilium et auxilium medicorum, optatæ non poterat perfrui gratia sanitatis : sed in vanum multis expensis se claudum pedibus, fidei vero gressibus ambulantem, fecit in cultra zendadi a servientibus suis ad sepulcrum Martyris deportari : et ibi aliquantulum perseverans, Dei et Beati Petri Martyris humiliter auxilium implorando, sanitatis est gratiæ restitutus; ita ut qui deportatus fuerat manibus alienis, sanus et incolumis ad propria remearet, Deum et suum sanctum Martyrem benedicens.

24 Presbyter Rusticus, de villa quæ vocatur Apu- *Presbyter fistula et febri laborans :* lia Urbevetanæ diœcesis, ita per multos annos fuerat fistulæ vitio fatigatus, ut multis expensis factis in medicis; de sanitate penitus desperaret. Tandem C recurrens ad Domini misericordiam consuetam, cum dictæ infirmitatis onere gravaretur, et nimium febrilibus caloribus æstuaret; sepulcro se Martyris præsentavit, se voto Martyri obligando, ut per ejus merita liberaretur ab infirmitatibus, quæ ipsum vehementissime affligebant. Tunc somnum oculis suis dedit, requiem palpebris tribuendo: et postmodum a somni requie consurgens, ita invenit se a febris gravamine liberatum, ac si eum minime afflixisset. Fistulæ autem orificia ita cœperunt remotis medicamentis in dicto Presbytero desiccari, ut infra octo dies esset remoto humano auxilio plenissime liberatus. Hunc etiam, sicut fertur, noster Martyr a periculo animæ, quod est gravius, liberavit. Qua cum primo reputaretur Ecclesiæ inimicus, modo amicus ejusdem factus, Deum honorans, beatæ Virginis ecclesiam visitans, et Martyris nostri sepulcrum venerans, se non ingratum perceptæ sanitatis osten- *ipse Auctor,* dit, sed verbis et operibus se demonstrat cultorem fidei Christianæ. Hujus Martyris patrocinium, tota mentis devotione imploratum et animi puritate, vota fidelium ad portum dirigit salutarem, sicuti ego scriptor didici per effectum hunc scribens quaternum ad Dei suisque Martyris honorem, voti solvendo debitum quod promisi.

25 Item juvenis quidam nomine Bochus, ita in- D firmitate dorsi gravatus, ut nullatenus per se vale- *[illegible] contracti aut paralytici quinque,* ret assurgere, nec aliquo modo posset incedere, nisi duas crucias ascellis haberet suppositas, sæpe (dum Martyr in seculo viveret) erat in ejus præsentia. Hunc B. Petrus Martyr sanavit, tamquam sibi notum, statim ut ipse defunctus fuit. Et quidam, nomine Caput-auri, qui a longis temporibus manus ita contractas habebat, ut nihil posset operari per eas, percepit a sancto Martyre sanitatem. Hic erat de regione matricis ecclesiæ, Presbytero Bono-homini, Capellano S. Stephani, qui bene plus quam centenarius creditur, sex annis parum aut nihil videnti, visum ita restituit, ut jam videat quidquid illi est necessarium. Vetulam quamdam nomine Benesurdam, ita incurvatam ut parum altius portaret caput quam genua, semper baculo innitentem, ita gloriosus Martyr sanavit, ut modo libera sine baculo erecta incedat, ex quo in ancillam se Martyri tradiderat; et hæc erat de regione S. Constantii. Videns hæc et alia multa miracula Domina Maria, uxor Tudini Rapizonis, qua in Urbe-veteri nulla generosior erat, cum omnibus privata esset dexteri brachii viribus, et in manu vires nullas haberet, sese obtulit Martyri, promittens ei semper se servire: unde post E modicum tempus plenissime in brachio et manu recepit potentiam : et hæc erat de regione S. Andreæ. Quidam noster civis, nomine Alamannus, Stuplonis *item alius* filius, de S. Juvenalis parochia, qui a pueritia manum et brachium pendulum habuit, ut nullo modo ipsum posset erigere; postquam se devovit Martyri, sufficientes vires accepit per modica intervalla temporis in manu et brachio : et sic modo illo utitur, ut alio. Nec mirum si non omnes, quos erat sanaturus noster Apostolus, statim ad plenum sanavit. Nam et Dominus noster Jesus, cum ei cæcus secundum Marcum adduceretur, ut eum tangeret et illu- *[illegible]* minaret, apprehensa manu cæci eduxit eum extra vicum; et expuens in oculos ejus, impositis manibus interrogavit eum, si videret aliquid; et aspiciens ait, Video homines velut arbores ambulantes. Deinde iterum imposuit manus super oculos, et cœpit videre, et restitutus est, ita ut videret clare. Quem uno verbo totum simul curare poterat, paulatim Dominus curat, ut magnitudinem humanæ cæcitatis ostendat, quæ vix et quasi per gradus ad lucem redit; et gratiam suam nobis indicat, per quam adjuvat singula incrementa perfectionis.

ANNOTATA.

a Corbata *trans Paliam flumen* 4 *P. M. Orvieto distans ad Austroboream.*

b Poranum, *simili intervallo dissitum ad Euro-austrum.*

c Balneoregium *vulgo* Bagnaréa, *patria S. Bonaventuræ, in agro Urbevetano versus Patrimonium S. Petri Atvicus* Sermognanum *vicinius est Urbi-veteri, vicinum Porano prædicto.*

d *Videtur aliquid præcessisse, hic omissum de liberatione cujusdam Theodoræ.*

e *Quinto versus Boream miliario ab Orvieto notant tabulæ locum* S. Stendano, *cui an vicinum sit diminutive hic dictum* Stendanellum, *nescio; multoque minus novi aliquem* Sanctum Stendanum, *unde loco nomen; sed dubito an S. non irrepserit pro C, quo Castrum notaretur.*

CAPUT

A

CAPUT IV.

Miracula varia mense Julio, Augusto et sequentibus facta.

Sanantur cæci duo totidemque contracti,

In die S. Margaritæ, multis præsentibus, illuminavit oculum cujusdam de Comitatu Senensi de castro Montellæ, nomine Anarcescelli. Undecimo die intrante Julii, dum Matutinum diceretur, sanavit quemdam Andream ultra Bellam-villam Campaniæ, qui manum dexteram et brachium contractum habuerat quindecim annis, ut ipse dicebat. Infirmitas autem istius Andreæ et diuturnitas infirmitatis plenius nobis innotuit, ex brachii cicatrice et signis, et nobilium Clericorum et laicorum patriæ illius assertione, qui dum vidissent et novissent eum infirmum in terra suæ nativitatis, et apud Burgum S. Christianæ sanatum eum viderent, pro magno habuere miraculo; et statim Deum, qui solus mirabilia facit, laudantes ad Martyris sepulcrum venerunt: ibique noctibus et diebus orantes, plus quam per hebdomadam perseveraverunt, omnibus qui audire volebant referentes, quod Andreas brachium aridum et B contractum habuerat. Postea a muliere quadam de Castro-Turris, quod est in nostro Episcopatu, manifestissime fugavit dæmonium. Eadem die qua sanavit Andream, de quo dictum est, finita Missa unus est curatus contractus; [et visus restitutus] cuidam puellæ, nepti Benedictionis de regione S. Constantii, quæ per quadrimestre tempus unius oculi lumen amiserat. Magister Donadeus, optimus faber lignarius, dum quamdam trabem incideret, mole trabis oppressus, quadriennio ita incurvus incessit, ut ambulando genua ore pene contingeret: sed ad sepulcrum accedens, et a Martyre misericordiam postulans, plenæ sanitatis gratiam est consecutus: et hic est de regione S. Andreæ.

et mulier

27 Quædam mulier, nomine Bona-femina, de regione S. Juvenalis, quam Deus occulto suo judicio jam diu visu privaverat, decimo quarto Kalendas Augusti, Episcopo et universo Clero præsente, lumen recepit: unde tunc primum Episcopus et Clerus in hujus illuminatione hymnum Te Deum laudamus cantaverunt. In suo sermone hoc pro insigni miraculo Episcopus reputavit, quod ille beatissimus Martyr meretrices in somnis ad regnum cœlorum invitans, sicut ex earum confessione receperat, eas convertit ad cultum religionis. Ad hæc idem Episcopus in conventu residens retulit, quod dum Dominus Farolfus de Corvari apud Montem-Martem detineret quemdam sub tribus seris in compedibus ferreis, B. Petrus Martyr in spiritu captivo apparuit, dicens: Surge et abi. Qui sciens locum suæ captivitatis valde munitum, et se ferreis vinculis compeditum; de fuga omnino diffidens, non ante quam tertio admoneretur iter arripuit; cui divino nutu ultro aperta sunt ostia, et sic ille captus et vinctus se facillime cum ferramentis in suam libertatem recepit. Cum filius Ildibrandini Dalmani, de regione S. Mariæ, de altissima ripa Urbe-veteris caderet, in ipso casu cœpit clamare ac dicere; S. Petre Martyr, adjuva me. Statim B. Petrus per cincinnum capitis eum arripuit, et ita suaviter per cincinnum in planitiem eum deposuit, ut adolescens prorsus nullam læsionem sentiret. Cumque ipsum mater de alto clamaret, putans illum sibi prope assistere: ille de sub ripa respondit dicens: Non cecidi, sed B. Petrus me in plano valde plane deposuit: et statim sanus et incolumis per portam regrediens, Episcopo et Clericis admirantibus, populo Deum laudantibus est præsentatus. Cum mulier quædam de Torrecella, venerabili viro Presbytero Benedicto Priore de Stiolo aliis pluribus honorabilibus referente, pene omnium membrorum multis annis perdidisset officia, in grabato ad Martyris sepulcrum se fecit adduci: ibique aliquot diebus ac noctibus in oratione persistens, ita sanitati est reddita ac si nullam infirmitatem passa fuisset.

Liberatur captivus

et lapsus ex alto

D

curatur contractus.

28 Cum sexto decimo Kalendas Augusti usque in duodecimum Kalendas, in scuto Martyris, quod in ecclesia erat appensum, nocte nunc unum, nunc duo, nunc tria, nunc quatuor viderentur accendi lumina, et eadem post aliquod intervallum viderentur extingui; turbis concurrentibus atque mirantibus et Deum laudantibus, alii dicebant, hæc lumina nasci ab accensis lampadibus, quarum numerus ad centum viginti quatuor ascendebat, alii dicebant, ideo tam frequenter per se igne materiali accendi candelas et lampades, et in scuto apparere ista micantia sidera, ut homines accendantur in ea quam Martyr prædicavit fide Catholica. Sed prævaluisse videtur posteriorum sententia, eo quod inferiora lumina non videbantur sic esse disposita, ut scutum in aliqua sui parte posset ab eis lumen recipere: et quia extinctis lampadibus prædicta lumina velut sidera in scuto lucebant, et lampadibus accensis lumen illud interdum in scuto non apparebat. Tertio Kalendas Augusti vidimus aliud, quod omnibus præcedentibus miraculis visum est mirabilius. Jam enim præterierant quatuordecim anni et amplius, quando mulier quædam Lombarda venit in Urbem-veterem. Hæc scabella duo ferens in manibus, repens super terram, tibias, crura et pedes coriata post se trahebat. Cumque aliquot annis sic super terram repsisset, ex his quæ ostiatim quæsierat sibi emit asellum, qui eam usque ad præfixum diem portavit. Hæc dum quarto Kalendas Augusti dormiret in hospitali S. Georgii, quod apud nos est, Martyr noster tertio apparuit ei dicens: Surge. Cum prima et secunda vice non crederet, tertia vice monita surrexit; et sine omni humano auxilio in pedes stetit erecta; et civitatem tremens intravit, ad sepulcrum Martyris veniens: secundo die consolidatæ sunt plantæ, firmata crura, ut jam ad hoc videatur numquam fuisse infirma. Eodem die sanavit duas mulieres Viterbienses, quarum una erat de Plano-Scarlani, a quinque annis curva, quæ novem diebus ante sepulcrum jacuit antequam sanaretur. Altera mulier ambas manus habebat omnino aridas, quæ decem diebus apud Martyrem fuerat. Infirmitatis primæ fuit testis Donadeus Vigilia, Rainaldus Boccabovis, et alis plures. Infirmitatis secundæ, quæ infirmabatur in manibus, testis fuit Joannes frater Domini Dominici, qui Viterbio eam adduxerat, et Dominus Dominicus et alii multi. Testes sanitatis summs nos, qui eas vidimus et sanas esse cognovimus.

Lumen in scuto S. Petri apparet.

E

Sanantur contractæ,

F

29 Subsequenti Sabbatho a quadam muliere, quæ secundum suam assertionem diu Romæ habitaverat, dæmonem effugavit. Feria sexta ante festum S. Mariæ sanavit quemdam, qui erat contractus: et duos cæcos illuminavit; unum de Ficulle, qui vocabatur Daniel, qui fuerat cæcus quinquennio. Festum Assumptionis B. Mariæ in tanto gaudio celebravit noster Episcopus, Clerus et ejus populus, in quanto non fuit celebratum patrum et avorum nostrorum temporibus; sed in luctu est conversa lætitia, et gaudium in mœrorem: tantum enim est ea die inter familiam Episcopi et Canonicos natum scandalum, quantum antea ortum non fuerat. Nescio utrum propter hoc, an propter aliud occultum Dei judicium, ex tunc desierunt per se ante sepulcrum accendi lumina, nec visa sunt postea accendi, præterquam in festo B. Severi, quod est in Kalendis Octobris, cum prius pene omni die accenderetur. In octava beatæ Mariæ extensus est filius Joannis Amorosi, puerulus

item contracti et cæci.

A lus pene a nativitate contractus et omnino perditus; cui Joanni frequenter Martyr apparuit, dicens ut puerulum suum ad ipsius sepulcrum portaret sanandum. Feria secunda post Octavam B. Mariæ illuminavit sororem nobilis viri Petri de Fractaguida, quæ triennio, et amplius fuerat privata luminibus. Cum Petrus dictus Porcarius, qui olim, sicut dicebat, fuerat serviens apud S. Andream de Laudun̊o in Archiepiscopatu Senonensi, occulos ita in capite revolutos haberet, ut ex altero parum, ex altero nullum lumen haberet, et vix ipsius pupilla pareret; ab eo tempore quo noster Martyr passus est, in oratione sepulcrum frequentans cum devotione perseveravit: et cum omnes de ipsius sanitate diffideremus, semper tamen ipse speravit, et in festo B. Calixti se sanum et incolumem in Capitulo nostro præsentavit.

2 Blasphemi excæcantur:

30 Dum quidam Castellanus de Lerona omnium horum esset incredulus, et diceret Martyrem peccatorem fuisse, nec aliquem cæcum per se posse illuminari, continuo est cæcitate percussus; nec ante oculorum lumen recepit, quam publice peccatum suum Episcopo confiteretur. Sed ubi ad Martyris sepulcrum accessit et coram omnibus delictum suum B fuit confessus Episcopo, sine dilatione sanitatem suscepit. Item dum quidam Nobilis de civitate Balneoregiensi omnino ista non crederet, sed potius in derisum et contemptum Martyris diceret, se quemdam asinum cæcum habere, illum se velle ad Martyris sepulcrum adducere, ut in eo asino experiretur, et Martyris probaret potentiam, utrum posset cæcos illuminare; et hic oculorum lumen amisit, et tanto in oculis exurebatur incendio ac dolore, ut nullatenus in aliquo posset consistere, quiescere, nec aliquam quietem habere. Veniens ergo ad sepulcrum quarto Kalendas Octobris, et peccatum Episcopo confitens, jurans etiam sic in veritate esse ut diximus, statim oculorum incendium et dolorem amisit, sed lumen non receperat in Kalendis Octobris, quando hæc scriptura est condita.

Membrorum usus redditus

31 Puella quædam, filia Joannis Agnetis, de civitate Balneo-regiensi, ita usum membrorum per annum amiserat, ut nullo modo posset assurgere. Hanc pater Martyri nostro devovit, et viginti quinque diebus ante sepulcrum ejus eam fecit jacere. Ea tunc non liberata; quasi de ipsius sanitate desperans, eam reduxit ad patriam. Sed cum quadam nocte jaceret, vocem audivit sibi dicentis, Surge. Illa putans se a patre vocatam, respondit: Pater, C quomodo imperas me surgere, cum me noveris infirmam? et nullam mihi esse surgendi potentiam? Cui Pater dixit: Non hoc præcepi, nec te vocavi. Cumque illa iterum obdormisset, Martyr ei apparuit dicens, Surge et sta super pedes tuos, quia ego te liberavi. Statim hilaris sana facta surrexit, et quocumque voluit bene sana incessit. Dum Petrus Galdie, civis Balneo-regiensis, haberet filium nomine Jacobum, qui in crure patiebatur incurabilem infirmitatem, cum ossa cruris magnas facerent apertiones, adolescentulum ita impedientes, ut nusquam ire posset nisi ab una vel duabus personis deportaretur; divinitus inspiratus, Martyri per matrem transmisit illum; ibique juvenis cum matre apud sepulcrum cum multis lacrymis orans triduo jacuit, ac per misericordiam Dei et Martyris merita ab infirmitate, quam patiebatur, ita convaluit, ut omnino non doleat, vix cicatrices aperturarum appareant, et juvenis modico baculi adjutus auxilio competenter incedat. Loca autem cruris, quæ fuerunt ossibus et carne privata nondum plene receperant repletionem quando miraculum scripsimus. Sanatus est juvenis anno millesimo centesimo nonagesimo nono, mense Decembris: scriptura est facta anno

Curantur cruris infirmitas

millesimo ducentesimo, quinto die intrante Januario. Quarto decimo Kalendas Aprilis, integratis ossibus, vidi eum bene incedere. Filius Jacobi de Castro Lubriani de Episcopatu et comitatu Balneoregiensi, a principio sui passus est spasmum; unde pater ejus medicus, quinto die post nativitatem ejus, eum inter scapulas coxit. Puer a spasmo est liberatus, sed tantos dolores ex coctura pene usque ad sexdecim annos detinuit, ut nulli rei faciendæ possit esse idoneus. Cum vero ad sepulcrum oblaturus accessit, vehementius solito eum afflixit: sed quasi ultimum vale dicens nullo modo ipsum postea tetigit, et ex tunc est factus sanissimus, ut ab ore ipsius liberari accepi et credidi, cum esset homo dives, discretus et valde bonæ opinionis. D

A. JOANNE COÆVO EX MS.

dolor ex spasmo residuus.

32 Romanæ urbis Episcopus Innocentius causam quamdam, quæ vertebatur inter Abbatem S. Salvatoris de Monte-Acuto, et Priorem Sanctæ Trinitatis de Pio, Venerabili Patri nostro Ricardo Urbevetano Episcopo commisit definiendam. Cumque prædictus Prior vocatus venisset ad præsentiam Episcopi memorati, et acceptis induciis ab eo discederet, apud Marscianum de nostro Martyre vana et otiosa verba cœpit effundere, non credens quod divina potentia, propter Martyris nostris merita, ea quæ dicebantur E operaretur miracula. Unde quidam Urbevetanorum hæc audientes, vehementer sunt indignati; sed pro reverentia Ecclesiæ Romanæ cujus mandato venerat, et amore civitatis Perusinæ quam affectuose amabant, patienter sustinuerunt. Sed ille qui nullum bonum sine munere, et nullum peccatum sine pœna dimittit, præfato Priori ad causam reverso, et in Urbe-veteri usque adeo iliaca passione afflicto, ut se magis mori optaret quam vivere, hoc concessit, ut incredulitatis quam habuerat, et verborum quæ dixerat pœniteret, imaginem ceream fieri faceret in signum devotionis et fidei, quam nuper consecutus erat, et eam ad sepulcrum Martyris transmitteret; sed antequam oblatio hospitium Prioris exiret, antequam imago ad B. Petri Martyris sepulcrum perveniret, in cœlo est recepta oratio, et omnino in terris est liberatus a funesta passione qua tenebatur.

Obtrectanti miraculis, incussa iliaca passio,

33 Florentinus quidam, propter maleficia quæ perpetrarat captus, et demersus in altissimum puteum, cum nocte vigilans quasi certus expectaret mane suspendium, beati Martyris cœpit invocare auxilium. Soporato in spiritu beatus ei Martyr apparuit, dicens: Surge, recede. Statim soluti sunt compedes, et elatus positus est extra puteum carceris, et ostium ultro apertum est, et domus janua: sicque Florentia captivus exiens, suo torquem collo in signum suæ liberationis accepit, et a Florentia usque ad sepulcrum Martyris, manifeste Deum et Martyrem laudans, circa collum portavit. Vir magni generis et magnarum divitiarum, Comes Strobulus de Mezanello, cum gravissime detineretur passione sciatica, B. Jacobi ac multorum aliorum Sanctorum invocavit auxilium: sed non ante liberatus est quam se beato Martyri Petro voveret. Ex quo autem votum fecit, dixit quod tota mente, totis viribus, Deo et Sancto Martyri Petro serviret, si eum ab infirmitate qua tenebatur eriperet. Statim, sicut ipso referente didicimus, sic est melioratus, ut rectus bene incederet, ac more solito competenter equum ascenderet, et equitando sine læsione usque ad Martyris sepulcrum veniret. Ibique diutissime glorificans et magnificans Deum, et affectuosissime peccata sua deplorans, precabatur Dominum, ut, sicut in proprio corpore visibile per meritum Martyris miraculum fecerat, ita in aliquo alio ipso præsente potentiam suæ majestatis monstraret; ut inde magis ejus fides cresceret, et confidentius aliis divina miracula

Captivus liberatur,

curata ischias,

A Joanne Cœvo ex Ms.

A racula prædicaret. Isto sic stante, oculos in altum levante, voce clamante, multis coram positis, protinus ipso et multis videntibus est lumen accensum in lampade, quæ ante multis diebus non arserat. Statim manibus levatis ad cœlum, una cum aliis qui erant præsentes, cœperunt Deum laudare ac benedicere, qui tanta frequenter per Martyrem operabatur: et sic prædictus homo nobilis, est gaudens et exultans reversus ad patriam. Mulier quædam de Balneo-regio, quatuor annis contracta, ad sepulcrum veniens, ibique diu in oratione persistens, plenæ sanitati est restituta. Hanc ego scriptor non vidi, sed sic esse Presbytero Alberto, viro religioso, qui custodiebat sepulcrum, et aliis Presbyteris referentibus, didici.

et contracta 4 annis sanata.

CAPUT V.

Miracula anno MCC usque ad Octavam Paschæ patrata.

Cæcus illuminatus

Berardus, filius nobilis viri Martini de Agello, sed et ipse non minus moribus, forma, virtute nobilis, B dum ita prorsus lumen oculorum amitteret, ut nec equum albissimum quem equitabat videret, nec aliud quidquam oculorum visu cognosceret; longe antequam ad ecclesiam matricem accederet, ubi Martyris corpus erat reconditum, pro reverentia Martyris de equo descendit, et ductus ad sepulcrum devotissime caput et corpus, prout potuit, sepulcro supposuit; orans et cum multis lacrymis fiducialiter postulans, ut ille sibi lumen redderet, pro cujus fide gloriosus Martyr Petrus per gladios impiorum hæreticorum obierat. Interjecto modico temporis spatio, cum præ multitudine lacrymarum totus vultus ejus madesceret, et sic indesinenter et affectuose oraret; exaudita est oratio ejus, et lumen quod repetebat accepit: statimque surrexit, et manibus oculisque levatis ad cœlum, fasciculum ardentium candelarum de manu sui servientis accepit, et coram sepulcro tenuit. Cumque diceretur ei a Matthæo Priore majoris ecclesiæ, ut candelas sineret applicari candelabro, quia cera liquescens manus ejus urebat; respondit dulcem sibi esse ardorem, et se paratum quemlibet subire pro B. Petro laborem, qui diu perditum lumen sibi reddiderat. Et cum esset feria tertia, quæ est ante *a* Quadragesimæ initium, in qua homines seculares amplius solito solent ingurgitari, invitatus multoties a supra memorato Priore, C semper respondit se totum gaudio plenum, nec se posse percipere ullas epulas corporales: et sic totam noctem illam coram sepulcro, jejuno stomacho duxit insomnem. Cumque die sequenti dominas civitatis videret, et tamquam juvenis aliquantulum plus justo earum delectaretur aspectu, quod receperat lumen ex parte amisit: sed rediens ad sepulcrum, prædictum delictum toto corde deplangens, clarius lumen recepit quam ab infantia unquam habuerit, et ipsos oculos visus est habere majores. Commilitonibus civitatis qui prius eum notum et amicum habuerant, utrum clare videret tentantibus, inter ceteras probationes dixit; Facite mihi acum et filum afferri, ne vestra fides circa Dominum meum S. Petrum vacillet. Casu pelliparius quidam acum quamdam, subtilissimam atque arctissimam, cum tenui filo porrexit; nullomodo existimans, quod Berardus, vel alius acutissimi luminis, de nocte longe a candela positus, posset filum immittere; Berardo filum in clune acus absque difficultate mittente, omnibus qui aderant valde mirantibus, cum plures juxta candelam starent, nec præsens posset filum ullus immittere. Et cum omnes quærerent, unde istud contingeret; respondit Berardus: Oculis, quibus de ventre

sanctoque gratissimus,

a

sed ob mulierum aspectum luminis imminutionem passus

poenitens acutius quam antea videt:

matris exivi, non tam clare videbam: sed hos oculos et hanc luminis claritatem Dominus meus S. Petrus mihi restituit. Propter hoc multi sunt facti credentes, qui prius circa famam *b* Martyris erant dementes; et conversi sunt qui prius, ut a quibusdam creditur, fuerant Martyrem persequentes. D

b

Item alius:

35 Alius Martinus de Aretio, qui luce unius oculorum, ut ipse referebat, erat privatus biennio, ex quo ad Martyris sepulcrum accessit, continuo est liberatus. Cujusdam militis filius de civitate Aretii, cum propter casum circa genu læsus fuisset, ac multorum medicorum medicamenta esset expertus, accidit ut unde salus sperabatur infirmitas cresceret, et ut ex factis incisionibus juvenis sperare nequiret; veniens ad monumentum Martyris, mirabiliter se læsa coxa *c* divisit, et juvenis pene sanus abscessit. Nobilis vir Fatucius Marini, dum quemdam suum rusticum de Sermognano cœpisset, qui ad visitandum sepulcrum Martyris venerat, pedes compedivit vinculis ferreis, manus vero cannabinis ligavit funibus, et sic ligatis manibus ac pedibus projecit eum in voltam *d* turris superius. Cum rusticus obdormisset, vocavit eum Martyr, præcipiens ei, ut de turre descenderet. Illo non credente se esse solutum, iterum audivit Martyrem sibi dicentem: E Surge, recede. Et continuo soluta sunt ligamina de manibus ejus, et de uno pedum soluti sunt compedes: et sic ille, velut alter Hieremias, facto de veterinis pannis funiculo, de volta turris descendit et abiit. Cumque domum veniret, nec possent vicini et parentes ejus a pede altero ferrum eruere, et deliberarent, Balneum-regis pro *e* seca mittere, dixit unus ex eis: Quid est quod facimus; Numquid ille qui dirupit vincula manuum, qui a compedibus alterum pedem absolvit, non potest et istud ferrum confringere, ut in totum hic liberetur? Statim puerulo quodam accedente, et sine dilatione absque industria ferrum manu tangente, laqueus compedis est resolutus.

sanatur genu læsum,

liberatur vinctus:

c

d

e

lampades ultro accensæ,

36 Et his diebus more solito frequenter accensæ sunt lampades, ut asserunt nobiles et plures, qui se vidisse testantur frequenter extinctas, et in totum extinctas toties reaccendi, et vehementes et magnas flammas emittere. Et cum lampas prope terram esset, nobis qui eramus in Choro supposita, ut nihil in ea posset nobis celari; tractare cœpimus quid hoc esset: nec aliud invenire potuimus, nisi quod Omnipotens volebat sibi servire de oleo, et mentes F hominum in ejus accendi servitium. Circa nonam eodem die multis præsentibus est miraculose aliud lumen accensum. Sabbatho ante Dominicam de Passione, mulier quædam plena dierum, quæ ab octo annis nullam fere partem corporis præter caput in potestate habuerat; mandavit nobili viro Petro Civitellæ Presbytero, cujus inhabitabat Parochiam, ut vel tunc vel sequenti die summo mane veniret pœnitentiam ei daturus. Cumque ille, sicut ipso referente didicimus, variis divinis et humanis impeditus negotiis, usque post Missam diei Dominicæ tardaret per pœnitentiam præfatæ mulieri succurrere; ecce mulier astitit coram præfato Presbytero, dicens, sibi B. Petrum Martyrem in albis vestibus apparuisse; et dum in lecto solito more jaceret, præcepisse, ut surgeret; et sic se in totam et ad plenum esse sanatam: et sic est peccatum suum confessa. O mira et admirabilis Dei virtus et Dei sapientia! Infirmus animus sanum habere corpus non potuit, sed ex quo mulier confiteri disposuit, Miserator omnium non expectavit ut confiteretur, sed statim sordes animæ diluit mulier, aqua sapientiæ salutaris abluta. Quod potuit fecit, mandavit Presbytero, ut ad se veniret pœnitentiam daturus, quia ipsa ad eum ire non poterat, totius corporis imbecillitate

ægra cupiens confiteri

a S. Petro apparente sanatur:

A imbecillitate gravata. Negligente Presbytero, B. Petrus fuit pro ea sollicitus; et sicut eam prius in anima sanaverat, sic statim sanavit in corpore; et ipsam misit ad eum, qui vocatus ad se venire neglexerat.

f *iterum lampas accenditur.* 37 Dominica de Passione *f*, cum pene ultra quatuor millia hominum essent in majori ecclesia, dicto Offertorio Missæ majoris, factum est murmur magnum in populo, accedentium ad videndum miraculum lampadis quæ accendebatur. Inter quos et ego scriptor, spiritus ductus motu, accessi; et cum multitudine hominum lampadem sæpe et multum fumigantem vidi flammigerare. *Mutus loquelam.* Sequenti die, hoc est feria secunda post Dominicam Passionis, quidam homo de Sancto-Salvatore Montis-Acuti recepit loquelam, qui duobus annis et dimidio omnino mutus extiterat. *g* *cæcus visum recepit.* Quidam homo, nomine Rainerius de *g* Monteclello, cum uxore pro recuperando visu filio, quem plus quam per annum et duos menses perdiderat, quæcumque potuit expendit in medicos. Cumque videret omnes medicos in filii curatione deficere, una cum Meldina uxore, quæ et mater erat pueruli Rolandi, ipsum puerulum attulerunt ad Martyrem, sperantes et rogantes, ut sicut alios multos sanaverat, ita quoque filium ejus sanaret. B Facta per noctem et diem oratione, restitutus est visus adolescentulo, ut tam clare videret ut unquam viderat: et hoc factum est feria secunda post Dominicam de Domini Passione.

38 Item cum in Sabbatho ante Passionem quidam Ultramontanus, pluribus et gravibus irretitus criminibus, a venerabili Patre Ricardo Urbevetano Episcopo pœnitentiam sanus et incolumis peteret, dicens lapicidinam, in qua laborabat, esse in proximo ruituram, et sibi mortis imminere periculum, si eum B. Petrus non liberaret; Episcopus aliis occupatus *Confessus peccata a ruina servatur,* dare pœnitentiam distulit, sed lapidicida sequenti feria secunda fortius institit, et in tantum institit ante sepulcrum Martyris, donec Episcopus novit cordis contritionem, et ejus audivit confessionem; et post canonicam admonitionem, et pœnam legitime designatam, suam largitus est benedictionem. Post paucissimos ictus factos in lapides, super hunc *h* ripa ruit, sed ea ruente qui opprimendus erat, B. Petrum in auxilium suum vocavit; et ita miraculose saxorum infinitorum immensitas eum oppressit, ut eum in nullo læderet. *socio oppresso.* Socius vero, qui die illo sepulcrum non visitaverat, nec fuerat sua peccata confessus, ita contritus est juxta eum, ut nulla simul membra vel ossa manerent.

C *Cæcus illuminatur.* 39 In die Sancto Paschæ, quidem de plano Ravennæ se præsentavit Episcopo, dicens a multis retro temporibus luminis beneficio se caruisse; ut lumen recuperaret se ivisse ad B. Petrum Apostolum, et cum ibi optato lumine frui non potuisset, dicebat semetipsum corde ac ore B. Petro Martyri obtulisse; et cum civitatem Urbevetanam ingrederetur, in ipso ingressu portæ se plene lumen vidisse. Feria quinta, quæ est in Albis, ecce copiosa multitudo Militum cum peris et baculis (sicut est moris ire ad B. Petrum majorem Apostolum) dum primum tintinnabulum ad Vesperas pulsaretur, intravit majorem ecclesiam, inter quos erat quidam nobilis, Capitaneus *Curatur contractio digiti,* nomine, cum pluribus aliis, qui digitum medium occasione cujusdam mulieris, quam ante annum et octo menses acceperat, ita inflexum habebat, ut jam fossam in medietate palmæ fecisset, a qua digitum nullatenus poterat removere. Hic statim ut se ante sepulcrum toto corde prostravit, antequam secunda campana sonare cessasset ita sanitati est redditus, ut major extendendi et contrahendi quam in aliis ei esset potentia. Hunc vidimus sanum; Nobilium vero qui secum erant et multorum relatione cognovimus, sic verum esse ut asserebant.

40 Feria sexta sequenti sanata est mulier quædam de castro Panicale, quod est in Comitatu Clusino, quæ brachium dextrum ita contractum habebat, ut non posset aliquo modo illud erigere vel a latere separare. D *A. JOANNE COÆVO EX MS.* *brachii,* Eodem die dum Tudertini, masculi multi et feminæ, juvenes et pleni dierum, Viterbienses et aliarum multarum civitatum cives venissent videre sepulcrum, et cognoscere mirabilia quæ fiebant; cum vicinis omnibus venit quidam Castellanus de Castro Tusculani, cum filio suo ut videbatur duodenni, qui a primis infantiæ annis crus unum distortum habuerat, *cruris,* et brachium aridum, nequiens illud erigere, vel deprimere, vel in aliquam partem extendere. Mirabile dictu! statim ut est cum nato pater ingressus ecclesiam, mox ut sepulcrum attigit, ut mulier Evangelica, quæ fluxum sanguinis patiens tetigit fimbriam vestimenti Dominici, sensit puer virtutem Martyris, erecto crure, sanatis brachiis, cœpit rectus, manibus levatis ad cœlum, tamquam vir prudens et sapiens, omnia ecclesiæ circuire altaria: et cum vicinis, notis et amicis, et diversarum gentium et linguarum hominibus, qui illic oraturi confluxerant, cum lacrymis multis præ nimio gaudio Deo laudes impendere. *Matt. 9, 10* In octava Paschæ homines de Civitella de Massa, de Comitatu Tudertino, communiter omnes venerunt ad majorem ecclesiam pro reverentia Martyris, afferendo magnum et pulcherrimum cereum, pro eo quod quidam eorum convicaneus triennio coxas habuerat applicitas et conjunctas natibus, et ab eis omnino inseparabiles. E *coxarum.* Statim vero ut mediante Capellano eorum, Martyrem pro sanitate rogavit, plenæ sanitati est restitutus: et sanus et incolumis, cum suo Presbytero et populo, Martyri se præsentavit.

ANNOTATA.

a *Anno* 1200 *bissextili, habente litteras Dominicales* B A *Pascha celebratum fuit* 9 *Aprilis, adeoque feria* IV *Cinerum* 23 *Februarii.*

b *Ecgraphum nostrum* Fratrem, *quod correximus.*

c *Ibidem,* se a coxa divisit, *quod simili conjectura emendatum.*

d Volta turris, *intelligitur hic cavea in fundamentis turris fornice obducta.*

e Seca *vulgo* Sega, *Teutonibus* Sage, *idem quod* Serra.

f Dominica Passionis *an.* 1200 *fuit* 26 *Martii.*

g Monteclellum *fortasse* Montechelium, *vulgo* Montechielli, *distat ab Orvieto* p. m. 25 et totidem Senis Clusinæ diœcesis oppidum. F

h Ripa *id est,* rupes.

CAPUT VI.

Alia miracula ab aliis adjuncta scriptoribus.

Quia omne bonum deductum in publicam notionem pulchrius elucescit, ne miraculorum Martyris nostri lucerna modio supponatur, sed super candelabrum posita pateat universis; quædam quæ a Magistro Joanne, fonte scientiæ litterarum, fuerunt omissa, et post ejus obitum coruscarunt, congrue duximus declaranda. Anno Domini millesimo centesimo nonagesimo nono, quo Martyr noster, mortalitatis stola deposita, Martyrum est in cœlesti patria cœtibus aggregatus, filius quondam Anselmi medici, vir providus et discretus, verus cultor fidei Christianæ, *Curantur ab hernia unus alterque,* physicali scientia plurimum eruditus, dum Bononiæ moraretur in studio litterarum, ita fracturæ vitio laborabat, ut diversorum habito consilio medicorum, de sanitate penitus desperasset. Cumque sibimet compateretur, irrigatus copia lacrymarum, B. Petri Martyris

A. JOANNE COÆVO EX MS.

A Martyris fama pervenit ad aures ejusdem, in diversis partibus divulgata. Ille vero fidem adhibens his quæ audierat prædicari de Martyre, corde cœpit et ore ipsius suffragia lacrymabiliter implorare, ut per ejus merita optatam sibi Deus tribueret sanitatem. Post paucos autem dies ecclesiam ingreditur oraturus, et Martyri fundens preces devotas, lætus lætitiam reportavit præstitæ sanitatis. Quatuordecim annis post mortem Martyris jam elapsis, cujusdam nobilis Dominæ civitatis filius, prædictæ infirmitatis incurrerat passionem. Mater vero ejus in vanum laborans in consilio et auxilio medicorum, a supradicto viro, nomine Albertino, physicalibus instructo laudabiliter disciplinis, humiliter consilium postulavit. Ipso vero pueri morbum conspiciens, quo ipse per experientiam fuerat prægravatus, dixit eum sanare non posse, nisi Deus circa eum suam miraculose per Sanctos suos virtutem ostenderet bonitatis. Ex consilio tandem illius, referentis se de infirmitate liberatum eadem, per Martyris merita gloriosa; mater filium B. Petro Martyri voto fiducialiter obligavit, et puer in brevi cœlestis recepit beneficium medicinæ. Paratus autem erat dictus Albertinus de sua sanitate coram summo Pontifice fidem facere B juramento; deque sanitate pueri cum nobili ejus matre se idem facere asserebat.

a Innocentio Papa existente Orvieti,

42 Anno Domini millesimo ducentesimo decimo sexto, circa exitum Aprilis et Maji principium, propter adventum Domini Papæ *a* Innocentii tertii ad Urbevetanam civitatem, conveniente gentium multitudine copiosa, volens providentia Dei Martyris sui famam diffundere apud diversas in seculo nationes, et Romanos et Campanos quosdam, qui Martyrem dum in carne viveret nullatenus diligebant (eo quod naturale vitium est cives civibus invidere, ac vicinitatis conversatio consuevit discordiæ fomitem ministrare, virtusque invidiam parere consuevit) ad exprobrandam incredulitatem eorum et cordis duritiam, diversa dignata est miracula demonstrare.

sanantur. æger 4 mensibus,

Ultimo die mensis Aprilis Rainaldus Benedicti, Urbevetanus civis, dum quatuor mensium spatio in lecto ægritudinis jacuisset, medicorum auxilio destitutus, voto in sero se vovit Martyri humiliter et devote; tantamque in nocte recepit convalescentiæ firmitatem, ut in mane ad sepulcrum veniret, cercam imaginem manibus propriis devoto animo deportando.

16 annis contractus,

43 Secundo die post miraculum jam præmissum, C quoddam miraculum contigit, manifestum præcipue civibus universis. Nam Guido Riczuti, dum manus suas per sexdecim annos ita contractas haberet, ut humani officii non posset eas usibus adaptare, in foro publico erat expositus olerum mercimoniis vendendorum: cumque olus venderet comparare volentibus, emptores in bursam ejus denarios immittebant. Hic ad Martyris accedens sepulcrum humiliter et devote, in brevi sensit in extensione manuum sanitatem. Cum autem hoc miraculum venisset in publicam notionem, cœperunt omnes laudum præconia Deo et beato Martyri exsolvere lætabundi. Ad fidem hujus miraculi faciendam quinquaginta quatuor viri, bonæ opinionis et famæ, qui cum sanato præcipue fuerant conversati, sua nomina fecerunt in scripturam redigi, quam mihi R. cum summo gaudio demonstrarunt, et postmodum cum eis nostro Episcopo præsentavi. Hi volebant coram summo Pontifice super hoc miraculo astruendo sua deponere juramenta; sed cum magna instantia non potuerunt ad eum ingressum aliquem obtinere.

incurvus

44 Feria tertia per Martyrem suum ostendit Deus miraculum manifestum, quod non est sub silentio dimittendum. Quidam namque puer decem annos contingens, de castro Sermognani Balneoregiensis D diœcesis, nomine Severinus, dum a nativitate sua fuisset ambulandi officio destitutus, terræ curvatus, præter naturæ cursum utens scabellis manibus, et terræ genibus provolutus, miser miserabiliter mendicabat, eleemosynas plus actu quam voce a singulis postulando. Cujus miseriæ Ugolinus de Græca compatiens, in domo sua ei vitæ necessaria ministrabat. Hic curvatus accedens ad Martyris sepulcrum, coram turba non modica, tertio die Maji, novus novum recepit officium ambulandi. De hoc evidentissimo miraculo tam Clerici quam laici omnes civitatis Catholici perhibere possunt testimonium veritati. Eodem die quidam puer de Abriano recepit, ad sepulcrum Martyris jacens, novum officium ambulandi.

lampas ultro accensa :

45 Eodem etiam die contigit miraculum quoddam, quod a multis temporibus apud nos non extiterat manifestum. Nam cum in majori ecclesia turba plurima convenisset, quoddam cicindele solum positum in quadam crate ferrea; quatuor fere passibus a terra distante, accensum est, virtute Domini faciente. Cumque omnes multipliciter mirarentur de accensione hujusmodi, et cicindele illud in se modicum olei contineret; quidam dictam cratem soluto fune ponentes ad terram, ad quam longo tempore E transacto non fuit deposita, oleum in cicindele ardens mittere præsumpserunt, et statim cicindele fuit in parte confractum. Ecce quam bene Deus omnipotens, in Sanctis suis mirabilis, miraculorum insignibus causam sui Martyris, ad repellendam cordis duritiam et livorem, qui etiam post fata non requiescit, abolendum, et corda fidelium convertenda, dignatus est cœlitus allegare, more Domini nostri Jesu Christi, qui hydropicum die Sabbathi coram legis peritis restituit sanitati. Luc. 14, 2 Ipse insuper coram turba lazarum a mortuis suscitavit, et turba obviam veniente, Joan 11 ac quibusdam Gentilibus eum videre cupientibus, glorificationem a Patre petiit et meruit obtinere, sicut beatus Joannes in Evangelio suo apertissime protestatur, ac si diceret aperte pro Martyre allegando: Et si verbis non creditis, operibus credite, quia nisi esset hic a Deo non posset facere quidquam *c*.

Periculum naufragii sublatum

46 Anno Domini millesimo ducentesimo decimo sexto, decimo Kalendas Junii, dum quidam cives Urbevetani, B. Marci limina visitantes, per Padum magnum fluvium navigarent; idem fluvius ita pluvialibus aquis cœpit excrescere in immensum, ut F fere toto relicto alveo naturali per declivium furens et loca rueret ruinosa. Cumque nauta, relicta navi, quæ tunc quasi naufragii sustinebat periculum, in parte altera inclinata, cum multis aliis nandi præsidio frueretur; qui remanserunt in navi cum aliis territi, cœperunt dicere ac clamare: S. Petre Martyr, adjuva nos. Ad hanc vocem dicta navis, quæ in præcipitium ferebatur, ita firma permansit quasi anchoræ pondere premeretur. Tunc nauta cum aliis in mortis discrimine constitutis ad navis refugium remeavit, et navis directa contra furentis fluminis undas, ita rediit ad alveum consuetum, divina juvante virtute ad invocationem sui Martyris, quasi nullus auxilio indigeret. Sani autem et incolumes, mortis viso periculo evadentes, ad honorem Dei et sui Martyris, in die Sancto Pentecostes, ceream naviculam ad majorem ecclesiam detulerunt. Mortuus et sepultus est Beatus Petrus Parentii anno Domini millesimo centesimo nonagesimo nono, duodecimo Kalendas Junii.

47 Anno Domini millesimo trecentesimo decimo septimo, die Dominica secunda Adventus Domini, ego Vannes Putii Pisani, Presbyter et Notarius, Canonicus Ecclesiæ Urbevetanæ, habens quemdam meum fratrem carnalem, nomine Cintium Putii Pisani

A sani de Urbe-veteri, corpore infirmum, de cujus vita totaliter desperabatur, secundum signa quæ apparebant in ipso per omnia, ac opinionem ac judicium omnium medicorum, qui in cura ipsius astabant; recurrens fiducialiter cum lacrymis ad thronum gratiæ et misericordiæ Jesu Christi, et Beatissimæ Mariæ Virginis gloriosissimæ matris ejus, ac ad merita et orationes Sanctorum, et ad memoriam reducendo miracula et gratias, impetratas et factas per merita et orationes B. Petri Parentii Martyris sæpe scripti, cujus corpus sanctissimum requiescit in ecclesia majori Urbevetanensi; prosternens me in terram cum lacrymis, et genuflexus orando reverentissime poposci a dicto Beatissimo S. Petro Martyre, ut suis sanctis meritis et orationibus impetraret a Deo, ut dictum fratrem meum infirmum, in ultimis laborantem, mihi ac matri nostræ, et ejus filiabus restitueret vivum cum pristina sanitate: quem quidem putabamus et reputamus jam mortuum. Et ipsi Beatissimo Petro promisi ac vovi (tamen reputans me indignum ad dictam gratiam postulandam) si dictam gratiam et misericordiam impetraret, hæc et dictum miraculum mea propria manu subscribere, juxta alia miracula ipsius Martyris gloriosi, ad certitudinem præsentium et memoriam futurorum: deinde dictum miraculum et etiam infirmum pingere facere in ecclesia Urbevetana prædicta, et hæc sæpe dicere et testimonium ferre veritati. Quo voto emisso et facto, matrem et alios consanguineos et amicos custodientes eum de nocte somnus arripuit; et demum resurgentes a somno, eumdem in extremis laborantem, viderunt mutatione subitanea ægritudine totaliter liberatum, absque sudore et turbatione vel extasi. Et hæc ad veritatis firmitatem et Martyris honorem mea manu firmavi et exscripsi.

Moribundus voto facto reviviscit.

Locus signi ✝ Notarialis.

ANNOTATA.

a Innocentius *Papa, dein Perusium profectus, ibidem mortuus est* 16 *Julii, hic relato anno* 1216.

b Cicindele, *quomodo pro lampade usurpetur terminatione varia, curiose et accurate tradit Cangius in Glossario.*

c *Hic interponebantur ista verba.* Explicit historia B. Petri Parentii Martyris, *et forsan sequens miraculum, sive ab eodem sive ab alio auctore, potuit adjunctum fuisse.*

C

d *Hæc alia manu et centum annis serius adjuncta fuerunt.*

APPENDIX.

De Translatione facta anno 1660 et hodierno cultu.

In Dei nomine, Amen. Die XVI Novembris MDLX. Cum Urbevetana civitas, quæ a seculis retro elapsis sæpius, et nostris nuperrime temporibus, bellorum turbines, annonæ caritates, epidemicam luem, ceterasque si quæ sunt graviores ærumnas feliciter evasit; id accidisse magis quam ab inaccessarum rupium ambitu et ab indefessa civium providentia, pro certo habeat ab illorum tutela, qui in beatitatis gremio quiescentes, e cœlo assiduis apud Deum precationibus nostræ consulunt saluti. Et cum inter istos peculiari nota sit dignus S. Petrus Parentiæ, qui nedum huic urbi præfuit regimine et exemplo, sed etiam pro Catholica religione sanguinem in nostro solo gloriose profudit: Urbevetani cives, egregiarum ipsius virtutum et prodigiorum apprime memores, nil magis cordi habuerunt, quam ea qua potuissent grati animi significatione immortalia beneficia, in semetipsos a viro sanctissimo derivata, rependere. Hæc animo recolentes, et mentis aciem intendentes in propinquiorem modum quo id peragere valuissent; alius sese non obtulit melior, quam amplificatio cultus sacrarum sancti Martyris exuviarum, ex qua et sui nominis claritas, et suæ opis imploratio diu intermissa reviviresceret.

Urbevetani volentes Patrono suo referre gratiam,

D

EX MS. INSTR.

49 Animati propterea a singulari pietate, et eximia in divinis rebus propensione Illustriss. et Reverendiss. D. Fr. Josephi della Corgna Episcopi Urbevetani, ab eodem efflagitaverunt, ut argumenta in publicum prodire sineret devotæ eorum voluntatis erga S. Petrum Parentiæ, tamquam beneficentissimum totius Urbevetanæ civitatis Patronum, parentem et defensorem. Idcirco supralaudatus Illustriss. et Reverendiss. D. Episcopus, habito colloquio cum Illustriss. D. Camerario et Dominis Superstitibus fabricæ S. Mariæ; jussit sacrosancta ossa S. Petri, e loco in quo sita erant amoveri, et in magis opportuno et oculis fidelium obvio reponi, quod esse statutum est in sacello nuncupato Nova ara; in qua marmorea collocata est Christi exanimis et a sinu matris pendentis effigies.

corpus honoratius locandum decernunt,

50 Et quia hanc amotionem et successivam repositionem præcedere debet legalis eorumdem ossium recognitio: hinc est quod anno MDCLX, Indictione XIII, die vero Jovis, XVI mensis Novembris, idem Illustriss. et Reverendiss. D. Joseph della Corgna, Episcopus Urbevetanus; præsentibus Dominis, Archidiacono, Sfortia Thesaurario, Joanne Paulo Phœbæo Archipresbytero, Vincentio Bucciosancte Pœnitentiario, Flavio Magonio, Hieronymo Spadentio, Joseph Durante, Philippo Gualterio, Canonicis Ecclesiæ Urbevetanæ et quam plurimis Sacerdotibus et aliis secularibus, aperuit capsam, in qua servantur ossa Divi Petri Parentiæ: et sic fuerunt reperta cuncta ossa, percunctata a dicto Illustriss. et Reverendiss. D. Episcopo; scilicet, Caput integrum totum, duæ scapulæ, crus unum, brachium unum, crus alterum, os unum coxendicis, et alterum coxendicis, spina dorsi una, alterum brachium, os grande pectorale, alia pars ossis plani, sex partes longæ ac tenuiores, aliæ partes ossium numero centum sexaginta quatuor, dentes tres, charta una, in qua scriptum: Ista sunt ossa S. Petri Parentii de Urbe, Potestatis civitatis Urbevetanæ, interfecti per Patarenos; fragmenta ossium numero quindecim, et copia cinerum. Et facta percunctatione dicta capsa fuit clausa et reposita in locum suum, adhibitis Testibus Dominis Ascanio Polydoro, et Alexandro Auveduto.

E

cujus ossa Episcopus sigillatim recognoscit 16 Nov.

F

51 Die Sabbathi XVIII ejusdem idem Illustriss. ac Reverendiss. D. Episcopus, amotis ossibus ex capsa veteri, illa cum dicta schedula reposuit propriis manibus in novam capsam, quam clausit et sigillavit Illustriss. D. Comes Pantaleo Saracinellus Cancellarius Reverendæ Fabricæ, et D. Cancellarius Reverendiss. Capituli, præsentibus suprascriptis DD Canonicis et Testibus ac aliis. Die Dominico, XIX dicti mensis, fuit facta professio solennis: in qua fuit asportata dicta capsa, et post processionem collocata sub altari nuncupato della Pieta, præsentibus Dominis, Comite Ascanio Polydoro et Alexdro Auveduto, et magna populi multitudine.

18 transfert in novam capsam,

19 collocat sub altari

52 *Hactenus translationis Acta, ex publico tabulario nobis descripta, sub nomine* Ovidii Fauchini, Notarii Urbevetani rogati, *expresso in margine: quibus ex MS. instructione insuper missa accedit, quod prædicta nova* capsula *sit* lignea inaurata, quæ XXI Maji fidelium venerationi in ara maxima exponitur, unde, post Missam solennem ibidem celebratam processionaliter fertur per civitatem. *Reliquo autem anno, eadem*

hujus veneratio annua,

EX MS INSTR. *et ornatus loci.*

A *eadem* capsula servatur in sacello laterali ecclesiæ Cathedralis nuncupato Capella-nova, sub ara quæ dicitur della Pieta, in qua nobile opus marmoreum superpositum cernitur ab insigni quondam artifice, Hippolyto Scalptia Urbevetano, affabre sculptum et elaboratum, imaginem Salvatoris nostri e cruce depositi in sinu Matris, cum Maria Magdalena genuflexa ipsiusque Redemptoris pedes deosculante et gemente; ac Nicodemo stante, scalam, clavos, malleum, ceteraque Passionis Christi instrumenta D gestante, totum ex integro Parii marmoris saxo celatum, ad vivum exprimens. Dictaque capsula per cratem ferream auratam, in anteriori facie aræ prædictæ, frontale ligneum insculptum et inauratum habentis, introspicitur. Ardet autem diu noctuque lampas intus ante corpus: et festum Translationis præfatæ quotannis in Cathedrali celebratur cum recitatione Officii sub ritu Duplicis.

DE B. JOANNE BONVISIO

ORDINIS MINORUM DE OBSERVANTIA PRESBYTERO

D. P.

PROPE ASSISIUM IN UMBRIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

B De inventione et Translatione corporis; Vitaque Italica recentius edita, unde datur supplementum ad vetustiorem Latinam, ex MS. Mariani Florentini sumptam. E

ANNO MCCCCLXXII.

Ad hunc diem relatus a Jacobillo,

Ludovicus Jacobillus, tomo 1 *de Sanctis ac Beatis Umbriæ, Beatum hunc* Joannem *asserens obiisse* XXI *Maji, visus est nobis, ad hujus mensis diem* XIV, *quo eum retulerat Arturus a Monasterio, potius sequendus: quod ex una parte constaret nobis, istum Martyrologii Franciscani auctorem pro beneplacito suo dies legisse, quando proprios nusquam invenerat notatos; ex altera sciremus, Ludovicum, non temere dimittere solitum dies ab Arturo (quamvis arbitrarie) definitos, nisi habeat quem sequatur auctorem certiorem. Talem ergo habuisse in præsentiarum videtur, et forsitan eumdem quem citat in margine,* Fr. Stephanum Vettoniensem in monumentis ecclesiæ S. Mariæ Angelorum. *Hic est quem in libro de scriptoribus Ordinis appellat Waddingus* Stephanum Toflum de Bettona (Stephanum Tofii *alibi lego*) *auctorem Tractatus de Indulgentia loco isti divinitus concessa, editi anno* MDCXLIV, *Provinciæ S. Francisci Ministrum, aliquando etiam Familiæ totius Cismontanæ Vicarium generalem, bis autem eo ipso in loco Guardianum, ubi vir iste Sanctus sepulturam est nactus prope Assisium, anno* MCCCCLXXII, *et quod amplius est etiam honorificam translationem ossium, ante annos plures quam quadra-* C *ginta. Waddinghus in Annalibus ad prædictum annum num.* 52 *sic de ea re loquitur.* Corpus sepultum est ante sacellum S. Francisci, in sepultura, inquit Marianus, quæ inter duas est medialis; fortassis innuere volens, quod inter duo Sanctorum virorum sepulcra sit tumulatus. Anno MDCXXXVIII, die XXVI Aprilis, ad struendam amplissimam basim superimponendæ pilæ, cui ingens tholus super sacellum B. Mariæ Angelorum, delubrum mira omnium religione venerandum, moroso et lento adhuc opere obducendus est, effodi oportuit omnem illam aream ante S. Francisci sacellum: repertæque sunt in lateritio quodam tumulo, depositæ duorum corporum, exesa carne, ossium compagines, distinctis loculis, uno inferiori, altero superiori tabulato divisæ. Judicarunt, qui adfuerunt, Minister Provinciæ et ædis Præfectus ac reliqui Fratres, corpus inferius esse hujus sanctissimi viri; superius Cherubini Spoletani, quippe posterius defuncti.

sepultus in S. Mariæ Angelorum,

et anno 1638 *inventus*

2 Tegrimius Lucensis, Episcopus Assisias, accepta a Sacrorum Rituum Congregatione Præfectis Cardinalibus potestate, utrumque corpus in una bene condita theca reponi curavit, eo modo quo prius in prædictâ capsula repertum est: nimirum ossa B. Cherubini in parte superiori, adjecta in plumbi lamina, super tabula quæ corpus operiebat Joannis, hac inscriptione; Ossa venerabilis servi Dei, B. Joannis Bonvisi de Luca, Ordinis Minorum, reperta in hac ecclesia D. Mariæ Angelorum, ante ostium capellæ S. Francisci, occasione fabricæ, anno MDCXXXVIII die XXVI Aprilis; ac jussu sacræ Congregationis Rituum ab Illustriss. et Reverendiss. D. Tegrimio Episcopo Assisiate hac capsula, anno MDCXXXIX, denuo recondita. Hactenus inscriptio. Facta est autem ea Translatio die VI Januarii, ad eam partem muri sacelli prædicti, quæ respicit ad ostium cœnobii, prope cratem ferream. Reverenter et devote servavit sibi Episcopus brachium dexterum, et aliquot dentes sui concivis Bonvisi, in urbem Lucensem beati viri patriam transmittenda *Hæc Waddingus tomo* 6, *qui fuit Lugduni nono post dictam translationem anno editus: ante quem, anno* MDCXLVII *editus fuerat primus tomus Jacobilli, eamdem paulo strictius Italice scribentis, ex cujus verbis, nonnihil distinctius quam ex verbis Waddingi, intelligitur, eamdem esse capellam ante cujus ostium reperta sunt corpora, et intra quam ipsa fuerunt deinde reposita; non tamen supra, sed infra terram; videlicet capellam S. Francisci: et duorum, quibus brachium constat, principalium ossium, alterum* F *penes heredes Episcopi Tegrimi servari, alterum apud heredes Cardinalis Bonvisii auro inclusum, magnaque in veneratione habitum, cum aliis quibusdam ejusdem* B. Joannis *Reliquiis.*

cum corpore B. Cherubini,

translatus 1639.

Lucæ quædam ejus Reliquiæ.

3 *Vidimus nos Assisio transeuntes anno* MDCLIX *die* XV *Decembris amplissimam basilicam illam, necdum perductam ad culmen, quo tamen intra annos non multos videbatur perduci posse, excepto fortassis tholo, in majorem altitudinem educendo, supra veterem ædiculam Portiunculæ dictam, eodem prorsus modo, quo intra subtusque basilicam Lauretanam continetur sancta Domuncula, ex Nazareth trans mare adducta; et non minori quam hæc, illa quoque concursu frequentatur, in die Dedicationis suæ* II *Augusti. Quia autem omnes Patrum illorum curæ, et quidquid corrogari potest eleemosynarum derivatur in absolutionem ornatumque cœpti operis principalis; ad quod etiam hoc anno* MDCLXXXIII *intelligo non pauca adhuc deesse; minime mirandum est, quod neque nos istic viderimus augustius aliquod ornatiusque dictorum Beatorum monumentum; neque tot jam labentibus annis quidquam molita sit Illustrissimæ Bonvisiorum familiæ pietas, ad hujus sui gentilis honorem. Quandocumque id fiet (vix enim dubito quin faciendum sit aliquando) spero indicandum nobis,*

incertum quando facta sit vetustior translatio.

A *nobis, ad diem* IV *Augusti acturis de* B. Cherubino *prænominato, quicum communia* Joannem *habiturum venerationis cultusque incrementa jure merito præsumimus. Anno autem duodecimo post* Joannem *obierat* Cherubinus : *quem utrum ab initio pro suæ sanctitatis merito* Joanni *contumulandum honorificentius censuerint Fratres; an vero utriusque ossa, post aliquot annorum curricula primum in unum locum collata sint, non habeo unde definiam. Elevationem certe aliquam corporum præcessisse, persuadet adeo certa utriusque ut Beati notitia, post totum sesquiseculum et amplius : et hanc in eorum retectione renovavit addita olim utrique corpori sua lamina plumbea, tunc pariter inventa, sicuti testatur qui adderat prælaudatus Stephanus Tofii, cujus Italica verba (nam librum hic non reperio) nobis transscripsit præsens loci Guardianus, rogatus ab Illustriss. Joanne Claudio Bonvisio, Lucensium apud Sereniss. Magnum Hetruriæ Ducem Legato.*

Vita hoc seculo Italice edita :

4 *Primus ad* Joannis *gentilis sui memoriam renovandam videtur intendisse animum Bonvisius Cardinalis, movendo Fr. Franciscum de Luniano, Generalem (ut ait Jacobillus) Procuratorem Ordinis, imperandoque ut scriberet Vitam, quam is, præmortuo interim* B *Cardinali anno* MDCIII, *sextum post annum curavit Lugduni imprimendam Italice, dedicavitque illustrissimis illius familiæ heroibus, prædictique Cardinalis heredibus, non minus nominis, quam pii erga* Joannem *affectus. Inter quos haud dubie censebatur pater Hieronymi, postea Cardinalis, ejus quem nos anno* MDCLXI *patriæ dignissimum Episcopum vidimus, et nuper defunctum magis luxissent omnes; nisi reliquisset nepotem ex fratre Franciscum Bonvisium, ultima Cardinalium sub Innocentio XI creatione, sacro Collegio associatum, Apostolica Legatione fungentem apud Cæsaream Majestatem. Accuratissimus sane scriptor est, et plurimas particulares consecutus notitias, ex ipsis in quibus vir beatus vixit locis; quorum tamen auctores fontesque non indicat, præterquam Anonymum unum,* Joannis *in magisterio Novitiorum Cæsensium socium, ac deinde successorem; cujus scripta expediret alicunde proferri, utpote maximæ in re præsenti fidei futura.*

elogium ex coævo auctore Franciscihnæ

5 *Idem in præambulis adfert ex Franciscihnæ auctore coævo pag.* 81, *elogium ipsius* Joannis *Italicum, quod ita potest Latine reddi.* In sacro loco S. Mariæ Angelorum, magnus numerus sanctissimorum Fratrum singularisque perfectionis hominum requiescit : quemadmodum comprobatur signo sæpius viso, luminum scilicet splendentium in cœmeterio, ubi sepulti sunt Fratres. Hoc autem tempore, anno C MCCCCLXXII transiit ex hac vita in prædicto loco sanctus quidam Frater, dictus Fr. Joannes de Luca, homo magnæ et admirandæ perfectionis. Hic fervens fuit in omni virtute, maxime vero in sancta paupertate : et ideo, dimissis atque contemptis divitiis et libertate mundana, thesaurum reputavit quam amplexus est obedientem ac pauperem vitam Fratrum Minorum : inter quos vixit ut vere peregrinus atque extraneus, cum tanto fervore ac zelo, ut esset admirandus cunctis. Iste vir Dei, erat corporis sui inimicus, ideoque ipsum macerabat assiduis vigiliis, orationibus, disciplinis, jejuniis et rigida abstinentia : neque alio tendere videbatur desiderium ejus, quam ut se mortificaret assidue, et omnibus cum multa humilitate subjiceret. Singulari patientiæ virtute excelluit : quisquis enim in summa austeritate et vera vivit paupertate, necesse est ut alias omnes virtutes possideat : quod in hoc Dei servo manifeste patuit. Cum ergo res omnes humanæ displicerent ei, et quidquid terreno atque carnali affectui sapit, ardebat continuo desiderio mille martyria pro Dei amore sustinendi. Cum de rebus spiritualibus loquebatur, videbatur alterius plane seculi vir esse, quia apparebat eum sic loqui ut sentiebat. Conversatio vero ejus erat cunctis exemplum et forma vitæ spiritualis. Idem multa miracula fecit, D quorum aliqua ipsemet oculis meis vidi. Denique vocante Domino perquam devote discessit ex hac vita, maximæ sanctitatis odorem post se relinquens. Corpus in prædicto loco S. Mariæ Angelorum requiescit. *Ita ille.*

AUCTORE D. P.

Vita antiquior ex Mariani Florent. Chronica MS.

6 *Waddinghus, post relatam vitæ synopsim, et quæ dedimus de corporis translatione, institutum de* Joanne *sermonem sic concludit.* Ejus vitam scripserunt Seraphinus de Castello, Marianus Florentinus, Jacobus Odo Perusinus, Marcus Ulissiponensis, omnibusque diffusius et posterius Franciscus de Luniano. *Franciscum (ut indicavi) habemus, Marcum etiam triplici lingua agentem de Joanne parte* 3. *Chronicæ Minorum libro* 5 *cap.* 38 *et sequentibus quinque; Jacobi verba jam Latina fecimus, ipse enim (ut ex Catalogo scriptorum Ordinis per eumdem Waddingum edito discimus) ipse, inquam, composuit* speculum Ordinis Minorum, quod vulgariter vocant Franciscihnam. *Mariani fasciculus Chronicarum Ordinis MS. extat ad S. Isidorum Romæ, unde descriptam Vitam petii et impetravi ab humanissimo pariter et eruditissimo Waddinghiani operis abbreviatore atque etiam continuatore Francisco* E *Haroldo, eique inserta reperi Seraphini prælaudati verba, a num.* 14 *et deinceps. Huic Mariani contextum primo loco damus, eique subjungimus ex Italica Francisci Lunianensis narratione Supplementum bene amplum, totam illam Latinam reddituri, si Marianum non habuissemus. Habuisse autem eum tanto gaudemus magis, quod ipse Lunianensis eo caruerit; unde neque Neapolitanæ profectionis meminit, susceptæ ad instantiam Regis Joannis, cum in Aragonia mercator degeret eidem familiaris; neque Fr. Seraphini colligentis verba sui Magistri; sed solum* B. Cherubini de Spoleto, *unde acceperit Cap.* 24 de Consiliis datis a Joanne Fratribus circa diversas materias, *quorum aliqua conveniunt cum illis quæ Marianus a prædicto* Fr. Seraphino de Castello, suo familiari discipulo usque ad mortem, *se scribit accepisse.*

cui ex Italica additur supplementum.

Chronotaxis Vitæ.

Tempus Vitæ sic colligit Lunianensis, ut Joannes *anno* MCCCCXXV *egerit ætatis annum* XVI; *adeoque natus fuerit anno* IX *istius seculi; mortuum vero ait, ætatis suæ anno* LXIII, *Christi* MCCCCLXXII. *Idem mortis annus num.* I *et ult. nominatur apud Marianum,* Ordinis vero 263; *ubi manifestus error librarii, sic videtur corrigendus,* Ordinis vero 42, 63 ætatis. *Ita Ordinem ingressus fuerit non multo major vicenario. Certe non videtur tricenarius nedum grandævior illuc posse* F *qui juxta prædictum Lunianensem cap.* 13. *stabiliendæ Sanctimonialium Perusinarum reformationi judicatus idoneus est, anno* MCCCCXLVIII; *idque post annorum aliquot magisterium Novitiis impensum, et sex annos religionis in Hispania traductos prius quam in Italiam reverteretur. Ille autem* XLII *annorum in Religione traductorum numerus videtur ab ipsomet confirmari, ubi apud Marianum num.* 24 *dicit,* Quadraginta annis studui meipsum scire. *Congrue igitur dicetur ingressus Ordinem anno* MCCCCXXXI, *et in Italiam regressus anno circiter* MCCCCXXXVIII : *sic autem præter novitiorum curam potuit unum alterumve Guardianatum gessisse, prius quam Sanctimonialibus præficeretur.*

VITA

A

A MARIANO IN CHR. MS.

VITA

Auctore Fr. Mariano Florentino.

Ex fasciculo Chronicarum ejus MS. lib. 5 Cap. 38 a R. P. Francisco Haroldo communicata.

CAPUT I.

Casta Joannis adolescentia, negotiatio in Hispania : ingressus in Ordinem, et triennalis ibidem peregrinatio : reditus in Italia et vita ibidem acta.

Lucæ nobiliter natus

Lux nova istis novissimis temporibus orta est in Civitate Lucæ, per quam Thuscia decoratur, Familia regularis observantiæ illuminatur, et Vallis Spoletana adornatur. Hæc quidem lux sanctus Frater Joannes, missus a Deo, ut gratia, qua ipsum Deus repleverat, nos per devia errantes illuminaret dirigeretque per viam perfectionis et per semitas B Dei nostri. Hic de nobilibus parentibus, et familia quæ de Bonvisibus nuncupatur ortus, a sua pueritia cœpit bonum respicere et Jesum sequi. In sua nempe tenerrima adolescentia hujus mundi præludia et vana gaudia contemnere cœpit, et consortia fugere puerorum ; magis eligens solus conversari (germano excepto) quam cum vanis pueris esse, se multis periculis exponendo. Quapropter divina opitulante gratia ab illo vitio, in quod florida juventus faciliter fluit, immunem se custodivit ; ac virgo purissimus ex hac vita migravit anno MCCCCLXXII.

a puero incipit mundum spernere,

virginitatem adolescens servat,

2 Hic cum esset sedecim annos natus, ad quamdam nobilem civitatem [propter] pestem ei confugere oportuit ; in qua pudicus adolescens suum irrecuperabilem thesaurum amittere non parum timens, orans Deo commendabat suam virginitatem. Licetque in maximo esset periculo amittendi eam, tamen ipsum Deus misericors adjuvans, ipsum e manibus persequentium eripuit. Ab infantia quippe sua cœpit terere et affligere corpus suum, pane et aqua tribus diebus per hebdomadam jejunando : sed postmodum videns nimis exasperare se ipsum, uno relicto, duos tantum dies, cum pane et aqua tantum, ordinarie jejunabat. Quando vero cœnabat, sobrie et temperate semper cibum sumebat. Ob amorem etiam C paupertatis, qui a sua pueritia secum semper crevit, magis delectabatur de grossioribus quam de delicatis cibis. Vestes quoque panni vilis, modici valoris, et colore *a* berretino induebat, et in sui dedecus una de caligis disoluta. Ita denudato crure per Regiam curiam et aliorum Dominorum Hispaniæ sæpe pergebat. Et quia nobilis et dives erat negotiator, non per hoc deridebatur, scientes eum bene sapientem et devotum ; unde econtrario quod quærebat honorabatur, quorum honores ipse parvipendebat. Inerat certe in corde hujus angelici juvenis ista vilitas, paupertatis soror, inserta : omnem nobilitatem et divitias nihil reputans, despiciebat, quærens magis per sacram Scripturam, et interrogans sanctos viros, quomodo in cognitionem primæ causæ venire posset.

multum jejunat.

a

viliter vestitur,

amat paupertatem :

fortuna sua prospere in Hispania cedente

3 Verum licet cuncta hujus mundi caduca ei prosperarent, et ultra alios mercatores Hispaniæ brevi tempore multam pecuniam lucrifaceret ; hoc ipse laqueum esse diaboli prudenter considerans, qui talibus blanditiis et lacteis cupiditatibus volebat ipsum allicere, et ad amorem terrenorum attrahere ; e contrario fecit. Nam tunc proposuit omnino mundum relinquere, et in religione Deo servire : et tale propositum etiam voto confirmavit. Unde deinceps sacris lectionibus incumbebat, crebrisque orationibus D vacabat, ideoque multas gratias et illustrationes atque magnam tam sui ipsius quam Dei cognitionem consecutus est. Eo namque tempore manus Domini super eum, retardantem quod pollicitus fuerat, facta est : quia [fuit] duplici plaga, epidimiæ [scilicet] morbo, quæ tunc per Hispaniam sæviebat, exterius castigatus ; interiusque sancti Spiritus punctione magnopere punctus. Ex quibus non parvo lacessitus est dolore, videns sibi imminere mortem, sciensque de suis mercimoniis nulla esse disposita, quæ per tria regna, videlicet Aragoniæ, Castiliæ et Portugalliæ essent diffusa. Sed ut Deo placuit ad incolumitatem reductus, et resumptis viribus, omnia prius bene disposita et ordinata [relinquens], una cum suo famulo habitum Fratrum Minorum in Provincia Aragoniæ devotissime recepit.

proponit fieri Religiosus

idque a peste sanatus exequitur :

4 Igitur religionem ingressus servus Dei Joannes, in ipso primordio visum fuit sibi Christum magnum lumen infundere in animam suam, ex quo lumine totam Religionem tribulationibus plenam esse conspiciebat : imo ipse ut eas meliori quiete E ferret, prudenter secum statuit illas quærere. Nam sic arguens dicebat : Certe minus dolent vulnera quando prævidentur, faciliusque et levius sufferuntur mala sponte quæsita, cum res concupita et inventa afferat solamen inquisitori, quam si terga vertens fugeret et omnino inveniret, quia tunc gravius premunt corda fugientis. Ideoque sequens quod in mente sua conceperat, cœpit ita tribulationes concupiscere et in tantum se in ipsis delectari, velut de ipsis filocaptus *b*, ut si quando verecundiæ et infamiæ atque persecutiones ipsum persequi desisterent, in animo valde affligebatur, et post eas quærens circuibat : et si quando de se murmurare audisset, locum dans murmuratoribus, veluti si non adverteret quando de seipso loquebantur, lætus recedebat.

tribulationes ultro sibi quærendas intelligens,

b

5 Cum vero per triennium *c* se in hujusmodi exercuisset, tum Fratres voluerunt eum promovere ad quædam officia : sed ipse magis magisque sui vilipendium nec non austeriorem cupiens ducere vitam, firmavit Aragoniæ provinciam relinquere, et veluti peregrinus per mundum incedere. Et quia in ipso Conventu quidam juvenis, filius cujusdam nobilis equestris, morabatur, qui similiter recedere cupiebat majoris perfectionis gratia ; sæpe quæsitum ivit contemptorem sui Fratrem Joannem : qui numquam ei loqui aut audire voluit, sed tantum ad cœlum indicem elevans, recedebat ; annuens ei per hoc signum quod suum cogitatum in Domino jactaret, qui suam voluntatem ei ostenderet. Habita igitur licentia a Guardiano eundi ubi volebat, quia illo tempore sicut modo, faciliter quispiam licentiam eundi et redeundi obtinebat a Patribus Conventualibus, licet in majori viverent observantia. In suo recessu Guardianus dixit ; Quare tecum non ducis juvenem istum, o Frater Joannes, qui licentiam recedendi etiam postulabit ?

c

et officia honorifica fugienda,

F

impetrat licentiam peregrinandi.

et dato sibi divinitus socio

6 Acquievit igitur servus Dei, et ambo e conventu illo recedentes, pervenerunt ad quemdam locum in provincia *d* [Biscaiæ], in quo satis in Regulari observantia degebatur ; et hoc tam in prolixa oratione, et devota officii persolutione, quam in obedientia pura et in stricto silentio : sed in vestimentis et comessationibus valde abunde vivebant et non sine causa : quia regio ista ex frigiditate sua *e* majus requirit nutrimentum quam Italia. Et quamvis illa abundantia multum displiceret zelatori paupertatis Fratri Joanni, tamen ut suipsius victor evaderet, ibidem se collocavit : subjicere enim non solum vitia studebat, sed etiam virtutes, ut per eas in vitium non transportaretur. Nam necesse est, secundum

d

ex Arragonia in Biscaiam transit :

A dum Sancti Gregorii sententiam, aliquando virtuosos actus comprimere, ne nimia virtute in vitium commutata anima interficiatur. Ambo igitur recepti in præfato loco, Guardianus statim, ablatis eorum pauperculis habitibus, induit eos pellicea tunica usque ad pedes, cum aliis vestimentis secundum morem patriæ, ut se cum ceteris conformarent. Tunc amator indigentiæ dum sic induebatur, videns ita suum captivari propositum, in cœlum respiciens et subridens, exclamavit : O ubi modo recedis, Sancte Francisce!

ubi ex obedientia vestitum densiorem admittit :

7 Cumque ibidem aliquo tempore moram traxisset. in animo instigabatur ut inde recederet, et viam suam iret. Quamobrem licentiam petens, magnam reprehensionem tamquam phantasticus et levis animi reportavit. Aliquo tempore deinceps transacto, dum cogebatur a spiritu, ex stimulo conscientiæ ibidem manendi, quod recederet ; respondebat spiritui : Feci quod meum est, licentiam petii et obtinere non valui. verum reprehensionem cum verecundia reportavi : ideo forte Deo placet ut in hac remaneam provincia. Sicque secum concertans tandem quiescebat : sed non multum post instigatio prima rediens, sic loquebatur, dicens. Cum dicatur B tibi a conscientia [quod] accedere debeas, iterum licentiam pete, et ad ferendam aliam reprehensionem te præpara : sicque majora lucra facies. Pluries igitur licentiam petiit, sed reprehensionem et confusionem semper reportavit. Tandem vero quod petebat obtinuit. Recessit ergo Christi peregrinus Frater Joannes solus de præfato loco, ibidem socium consolatum et quietum dimittens. Et mala pati quærens audivit quemdam famosum Guardianum ob suam austeritatem in quodam loco habitasse ; ad quem accedens, sub sua obedientia stetit. Ubi commorans, sitibundus reprehensionum Frater Joannes, propter austeritates quibus erga eum Guardianus utebatur, præcipue eum reprehendendo, ipse eum ad id semper incitabat.

rursus petita et negata alio transeundi licentia,

tandem ultro oblata utitur.

seque austero Guardiano subjicit :

8 Ivit deinde ad quemdam alium locum moraturus, in quo audivit quemdam severum sacræ Theologiæ Magistrum præesse, ut majora pateretur. Qui Magister de loco sæpe recedens, quemdam laicum juvenem relinquebat loci Vicarium. Qui ut juvenis, ignorans virtutem Christi famuli, illum fatuum existimans, non tantum lingua sed manibus propriis disciplina sæve cædebat. Et semel accidit ut dum denudatum eum disciplinaret, in spina renum eum verberans ; Frater Joannes, ex nimio dolore, alte, C Heu mihi! clamavit. Tunc ille ait : Modo amplius non te cædam, quia vir impatiens es. Et quia iste sui corporis exterminator in sero non cœnabat ; ipse juvenis, dum Fratres comedebant, accersitum coram se flexis genibus astare volebat ; et buccellam panis cum frusto piscis ei ministrabat, semel tantum bibere tradens. Nimis longum esset omnia retexere, quæ in tribus annis, quibus ut peregrinus vixit, passus fuit. Nam quando ad aliquem Conventum accedebat, joculator reputabatur ; et præcipue a pueris Fratribus, cum quibus in calce mensæ comedens, ei partem seu pietantiam auferebant.

iterum alibi juvenem et indiscretum Vicarium nactus,

durissime ab eo tractatur :

multa ubique tolerans

9 In isto quidem tempore suæ peregrinationis tanto cum timore circuibat ne Creatorem offenderet, ut ab obedientia seu e loco recedens, statim arripiebat eum febris ; sed quando aliquem intrabat locum, illico a febri dimittebatur, sub obedientia se videns, et dicebat ; quod videbatur sibi caro et sensualitas tunc impinguari : cum vero recedebat iterum invadebatur a febre. Angebatur siquidem sic eundi per mundum a spiritu, tamquam peregrinus et verus frater Minor, nihil ferens in via ; cum totam suam provisionem summo Providitori commisisset. Pergebat etiam nudis pedibus absque aliquo defensorio ; unde ex frigore et glacie sanguine fluebant : et si D quando in lapidem eos perenteret, secum dicebat ; Noli hunc dolorem cogitare. Infra isto quoque tempore summe infirmans, in quodam hospitali manebat . ubi, quando a febri dimittebatur, foras egrediens, petebat eleemosynam ostiatim : qua recepta ponebat se juxta ostium, et ibi pulmentum sibi in paropside collatum edebat : deinde ad hospitale rediens in lecto se collocabat. Immiscebat se semper cum aliis pauperibus, a quibus honorabatur, vocantes eum Dominum contra voluntatem suam : et dicebat quia non poterat pœnitere sic ivisse, sed magis ex verbis suis videbatur inclinatus ad idem faciendum.

præ metu extra obedientiam vivendi febri corripiebatur ·

[illegible] et infirmus quoque sibi victum mendicabat

10 Sed ut prolixior non evadat ista narratio, alia multa relinquens quæ fecit et passus est istis tribus annis ; Tusciam provinciam suam venit : et transiens juxta mœnia civitatis suæ Lucæ, noluit eam ingredi, neque suum germanum vel alium visitare : sed Florentiam perveniens, ubi tunc audivit esse *f* Ministrum Generalem, ad ipsum accessit; ac rogavit ut eum in aliqua Provincia collocaret, in qua purius suam professionem servare valeret. Minister autem ad Fratres de familia eum destinavit : qui illum ad Assisium miserunt, eo quod neque Lucæ, neque Florentiæ (ubi cognosci posset) manere voluit. Sic- E que cum istæ duæ Provinciæ, scilicet S. Francisci et Thusciæ ab invicem se *g* separaverunt, Frater Joannes in provincia S. Francisci remanens, usque ad mortem sanctissime vixit. Erat enim Christi famulus amore Dei et proximi repletus, odio quoque et sui ipsius contemptuque obedientissimus supra modum, præcipuus zelator paupertatis, speculum honestatis, et (uno verbo loquendo) vas omni virtute plenum, in quo Deus omnium virtutum origo habitabat, juxta illud, Anima justi sedes est sapientiæ, templum et cœlum. Et quod ita esset abscondere non poterat ut in verbis, gestis et omnibus actibus suis non ostenderet (ut ita loquar) in se Deum habitasse : unde Fratres ad odorem suæ sanctitatis undique trahentes, ipsum summo venerabantur affectu, petebant ab eo consilia, et instrui ab ipso cupiebant.

Regressus in Tusciam

Assisium habiturus mittitur.

ubi virtutes ejus insigniter enitent :

11 Destinatus igitur Perusium, ut ibidem in loco Montis *b* de familia moraretur, videbatur Fratribus homo alterius seculi. Pergebat enim, ut supra dixi, discalceatus, denudato capite, habitu rudi indutus, mente et facie ad cœlum semper elevata, et quia ob magnum iter habebat læsos pedes, dixit ei infirmarius : Accipe, Pater, aliqua vetusta sandalia, donec F convalescas. Qui ea per se recipere recusavit, timens a sensualitate se falli ; dicens, quod si quid sibi ea largiretur, ferret. Cum semel Sanctus Frater *i* Franciscus de Papia, a quodam Fratre interrogaretur, quid de homine isto sibi videbatur, eo quod novas vias ab aliis spiritualibus tenebat, respondit : Thesaurus qui patenter in manibus fertur, cito amittitur. Quæ responsio cum relata esset Christi famulo, respondit : Qui cum bono Domino manet, nihil perdere potest.

Perusium translatus

tenet suum singularem rigorem

12 Audiens Illustrissimus Aragoniæ Rex *k* virtutes, sanctitatem, et miracula Fratris Joannis, quem in seculo bene noverat, dum temporalibus negotiis erat implicatus ; obtinuit eum a Vicario *l* Generali, ut ad beneplacitum suum in civitate Regia Neapolitana morari debeat. Sed humilis Christi servus, non multum postquam serenissimæ Regali majestati per oblationem fuisset præsentatus, honores et reverentias regias et aliorum curialium abhorrens, suam quietem et ubi incognitus esset morari potius cupiens, ita egit cum Rege, ut eum *m* Aragonam licentiaret : nam alibi ire non permisit. Ubi postquam aliquod tempus fuit, incognitus an scilicet Hispanus vel

Neapolim in Rege accersitus,

A. M'BI NO IN CHR. MS.

impetrat recessum ab Aula,

A vel Italicus esset, provinciam S. Francisci sitiens, genibus flexis coram Provinciali Vicario licentiam multoties postulavit: sed non aquiescente Vicario, reprehensionem reportavit. Tandem vero Vicarius illum in petitione sua genuflexum, perscrutantem iterum, rogavit unde esset. Et cum de provincia S. Francisci se esse respondisset, ait Vicarius, agnoscis quemdam Fratrem Joannem de Luca? Cui Christi servus, respondit: In memoria habeo: sed scias, Pater, quod hanc licentiam nolo nisi amore Dei. Vicarius vero, audiens illum caute respondisse; ter illum, si Fratrem Joannem noverat, interrogavit: Quamobrem fuit constrictus se illum esse manifestare. *n* Tunc Vicarius statim suis manibus licentiam ei scripsit: sicque ad provinciam S. Francisci reversus, omnium virtutum speculum, forma, et exemplum semper fuit.

et quis esset fassus Provinciali,

regressum ad Provinciam S Francisci.

n

ANNOTATA.

a Berretinus color, *videtur cinereus seu griseus intelligi; etymologiæ causam et originem necdum assequor.*

b Filocaptus, *id est, amore captus.*

B c *Lunianensis in fine cap. 3 solos tres annos Joanni in Hispania assignat: sed hic clare indicantur alii tres, ab eodem per Hispaniam peregrinabundo exacti: neque sane credibile est, statim a completo tirocinii anno permittendam ei fuisse vagam istam adeoque periculosam vitam.*

d Biscaiæ *nomen Lunianensis suggerit, quod alioqui in MS. legi nequiverat, ideoque vacuus relictus erat locus in ecgrapho. Transivit ergo Joannes Navarram vel Castellam, interjectas inter Arragoniam et Biscaiam.*

e *Utpote Septemtrioni atque Oceano objecta.*

f Guilielmus de Casali *Conventuales simul rexit et Observantes, suppressis horum Vicariis Generalibus, ab anno* 1430 *ad* 1442, *ut dubium esse nequeat, quin de eo hic agatur.*

g *Atqui Gonzaga separationem eam factam scribit anno* 1390, *idque probant ab eo tempore diversi Ministri Provinciales in Annalibus Waddingi. Sed forsitan utrobique nec dum divisi Observantes eatenus sub uno Vicario Provinciali steterint.*

h Conventus S. Francisci de monte *juxta Perusium, aliquantulum a porta S. Angeli, quartus in Provincia S. Francisci a Gonzaga censetur.*

C i B. Franciscus Ticinensis *obiit anno* 1454 16 *Augusti, in quem diem optamus nancisci Vitam, quam fuse scripsisse dicitur Jacobus Oddo Perusinus; et Italicam aliam, quæ intra primum ab obitu ejus seculum a Card. Hippolyto de Rubeis habetur ad prælum approbata, teste Waddingo; sin minus, speramus ea quæ ex Oddone aliisque collegit hic, quo jam utimur, Marianus.*

k Alphonsus I Arragoniæ Rex *ab utriusque Siciliæ Regina Joanna adoptatus an.* 1423, *eaque mortua regnum adeptus an.* 1434, *præfuit usque ad* 1458.

l *Mortuo ministro Generali, de quo supra, Eugenius Papa IV pro Observantibus dixit Vicarium Generalem* B. Albertum de Sartiano, *qui obiit an.* 1450 15 *Augusti: cujus opera una cum Vitæ compendio prælo nuper subjicere cœpit P. Haroldus Continuator Waddingi.*

m *Memini quod* 2 *Maji, in Processu Consentino pro S. Francisco Paulano, n.* 177 *nominatum inveniens* D. Polyxenam de Ragona, *hæsitaverim, quia in originali Italico contextu legebatur* daragona, *de quo tunc quidem dubitavi, an non divisi legendum esset* de Aragona; *sed suspicatus sum cognomen sumptum a marito Aragoniensi: nunc autem* Aragonam *aliquam in ipso regno Neapolitano hic monstrat auctor: sed talem locum* D *neque Samsonis Alphabetum Italicum exprimit, neque Catalogi Conventuum ab Haroldo producti post Epitomen. Annalium* Anglonam *illi nominant in Provincia S. Angeli, i Apuliæ: sed pro qua* Aragonam *obrepsisse, quis ausit dicere?*

n *Lunianensis hæc omnia narrat tamquam in Hispania Acta, cum inde in Italiam remeare vellet: abduxerit eum forsan* Aragonæ *nomen, alicubi lectum quod non putaverit in Italia sibi quærendum, cum passim usurpetur pro uno ex Hispanicis regnis. Joannis autem responsa idem Lunianensis sic digerit, ut interroganti Ministro, an nosset aliquem Joannem de Luca, responderit, quod de eo aliquando audiverit, non autem eum nosset de vultu; instanti et quærenti, non utrum vidisset, sed an omnino talem nosset, dixerit; nihil esse difficilius quam cognoscere aliquem, beatum autem futurum se, si nosset seipsum: ad extremum denique clare dicenti, se non agere de sublimiori aliqua sed extima cognitione, ut proprium ipsi nomen scribere in patentibus posset: fassum denique quis esset. Sed vereor ne ex verosimili magis compositione, quam ex antiqua relatione hæc digesta sint.*

CAPUT II. E

Joannis humilitas, et variæ de eadem virtute sententiæ.

Igitur aliqua de ipsius virtutibus et perfectione narrare cupiens, præter ea quæ supra scripsi, relinquam miracula quæ vivens patravit, secreta cordis quæ revelavit, et futura quæ prædixit: quia hæc non hominem sanctum faciunt, cum sint communia cum malis hominibus, ut dicit Chrysostomus super Matthæum; Non signa et miracula Apostolos fecerunt gloriosos, quia pravi homines ea faciunt; sed pecuniarum et aliorum contemptus, sine quo si decem millia mortuos suscitavissent, seductores et non veraces reputarentur. Quem gloriosum contemptum iste verus contemptor sui Frater Joannes in se perfecte habuit, sicut per aliqua sua gesta et dicta ostendam, quæ ex ore ipsius fuerunt collecta per Fratrem Seraphinum de Castello, suum familiarem discipulum usque ad mortem.

Præbita ab eo virtutum exempla

scribit discipulus Seraphinus.

14 Hujus sancti viri desiderium semper erat, ut super firmam petram, qui Christus est, firmaret suum domicilium: noverat enim quod absque humilitate nihil in via perfectionis servus Dei proficit. Ideo semper studuit se vilem et abjectum omnibus F ostendere, et præcipue illis qui ei aliquam fidem seu opinionem de ipso habere demonstrabant. Unde coram eis, non tantum verbis se humiliabat, verum et gestis confusiones quærebat, et novas mortificationes inveniebat. Qua de causa cum a Perusinis veneraretur magnopere, eum sanctum (ut erat, reputantibus; semel, dum Guardianatus fungebatur officio, et cum aliquibus magnis civibus in platea majori de Perusio loqueretur, qui ei multam reverentiam faciebant, caute femoralia dissolvit, et in terram cadere reliquit: quæ cito patenter colligens, in manica reposuit. Alia vice existens Guardianus, carnes quæstuavit *a* per macellarios, ut moris erat antiquorum Patrum. Et cum aliqua capita *b* castrati quæstuans recepisset, in supradicta platea sibi dicta capita ex casu cadere finxit: quæ hinc et hinc per declivium plateæ decurrentes, ostendebat ipse de hoc magnam verecundiam habere, ideo citius quam poterat colligebat. Semel quando quidam nobilis civis dixit ei Guardiano existenti, ut ad talem macellarium mitteret pro uno castrato, quem amore Dei sibi largiebatur: tunc ille statim ad macellarium pergens, ipsum decoriatum obtinens, per medium jam dictæ plateæ, hora qua civibus et doctoribus plena

Despici ab omnibus et ubique cupiens.

cum esset Perusii Guardianus,

modo femoralia,

modo vervecina capite sibi elabi permittit,

aut carnes e macello palam fert ipse,

A plena erat, transivit. Ex quibus gestis semper magis ab ipsis venerabatur.

15 Dicebat etiam : Mortificatio sui ipsius est primus lapis in spirituali fundamento ponendus, sine quo ædificium in altum non erigitur. Dixit quoque; Tempus cum fuit ut ab omnibus vilis et defectuosus reputarer, omnes defectus meos et quidquid in me infirmum conspiciebam aperte recitabam; sicque spiritui et meæ conscientiæ non obediens, quietem et pacem non reperiebam. Et cum per hoc humilis reputarer, et per consequens honorarer : incepi me laudare et gloriari, ut superbus et vane gloriosus putarer, sicque confundebar. Iterum dixit, Qui se existimat aliquid esse, scintillis ignis repletur. Qui supplicia cogitat [inferni, et] ferre pro capillo *c* deputat, humilitatem acquisivisse ostendit. Humilitas vera est quoddam Dei lumen, per quod nostram nihilitatem tantum conspicimus, sicut pulveres in solis radiis, quando per fenestram domum ingrediuntur. Major et utilis virtus est, in qua tota nostra perfectio consistit, scire ingredi unde exivimus, semper Deo honorem et gratias exhibentes : sed tam fatui sumus, ut de malis actibus gloriemur ; et bona, quæ Deus nobis mediantibus operatur, nobis ipsis applicemus ; sicut musca super cornua bovis, quæ in sero dicit, Magnum campum aravimus. Hoc solum intra nos est, videlicet minus quam nihil. Quare igitur nostris circulis et fatuitatibus opera Dei dissipamus? Deus statum suum non amisit, et nos omnes cum ipso manemus, stamusque in regio palatio : nos cum Deo tractare habemus. Omnes suam conditionem intelligant, quia omnis Lectio in, Tu autem Domine, seu, Ait Dominus omnipotens, terminatur.

defectus suos revelat, — *declarat quid sit humilitas,* — B *quid vana gloriatio*

16 Timebat valde æterna supplicia, ad quæ videbatur sibi omnino deputatus : imo omnia quæ per mentem suam transirent, ob suam humilitatem, suo Confessori vel infirmario narrabat : quamobrem eum nonnulli reputabant nullius valoris seu levis animi, ipsum deridentes. Quod cum quidam suus familiaris ei retulisset, respondit : Honorem non quæro, nisi illum quem mihi Deus largitur ; conscientiæ meæ obedire volo, neque æstimo vilis videri et nullius valoris : hoc enim semper quæsivi. Cum semel quidam Frater eum visitandi gratia de aliena provincia veniret, et ei in mensa infirmariæ existenti ex parte cujusdam magni Scutiferi et antiqui *d* patris salutem et recommendationem diceret ; post recessum ejus humilis Christi famulus plangere cœpit. Quem Frater Seraphinus de Castello, cur fleret, C interrogavit. Qui respondit, Justum Deum contemplor : scio quod scio. Hoc enim dicebat, quia propter suam profundam humilitatem vilissimum peccatorem se considerabat, cum vas esset plenum omni sanctitate : reputabat enim se indignum quod aliquis ei fidem haberet, et præcipue illi qui in aliqua æstimatione erant : et hoc æstimabat solum ex Dei bonitate esse, quod alii eum aliquid æstimarent ; imo immensam Dei bonitatem respiciens, lugebat.

Inferno se deputatum persuasus, — *dolet ab aliis honorari.*

17 Alia vice quidam Frater retulit ei quod quidam alius Frater duodecim steterat annos in oratione antequam legere cœpisset, excepto in mensa, sed loco lectionis orabat, et vilia domus exercebat. Cui ipse respondit : Fundamentum jacuit isto tempore Frater iste, et hunc ut legeret exhortabatur. Quidam alius Frater interrogavit eum dicens, Quid faciam, Frater, quia aridum et siccum me totaliter sentio. Respondit : Cum præsumptione vis opera Dei per vim brachiorum agere : toties enim impotentiam tuam probasti : nunc te in Deum projice, paupercule. Nescis eum non velle ad nos venire, quia sumus otiosi? Quare cum humilitate et timore Dei sistimus virtutes operari? Sancti enim Patres, miraculorum operatores, nonne magis quam alii timebant? Omnis nostra actio in timore offensionis D divinæ et periculi jam incursi vel incursuri debet consistere : quia merito debemus a Deo puniri, nisi quia sua misericordia liberamur. Tunc ille respondit : Quid igitur faciam, Pater? Oportet, inquit, semper orare : quia oratio illuminat, purgat, dirigit, et nutrit. At ille interrogans dixit : Pro utilitate sua in Deo placet. Respondit : Tædeat te in hoc statu manere, et in oratione persevera ; cum cordis tamen humilitate et puritate ; quia Deus tuam ultimam respicit intentionem. Et ille : Non sapio dum oro. Tunc ille respondit : Gustus in oratione non obtinet, sed amor. Igitur teipsum odi, et Deum ama.

Docet incipiendum a sui abjectione, — *fiduciam in Deum collocandam,* — *A. MARIANO IN CHR. MS. bona agenda cum timore,* — *ac semper orandum etiam sine gustu*

18 Et ille : Hugo Pantiera *e* dicit, quod beatus Pater Franciscus, ob Christi assiduam memoriam, sacra recepit stigmata. Qui respondit, O paupercule, Sanctus Franciscus fundatus et habituatus erat in humilitate, in quo habitu omnia licent, etiam murmurare. At ille interrogans, dixit ; Quid est habitus humilitatis? Respondit, quædam præsumptio et opinio quod sumus miseri. At ille : Ergo in aliis se occupare præsumptio est? Qui respondit, Magna : et adjecit, Timorem igitur habeas pro tumore. Et scias, quod ille qui in veritate incedit, non reputat [se magnum] de obedientia, neque de alia virtutum forma. Respondit ille : Quid est incedere in veritate? Et ipse : Cognitio propriæ miseriæ : quia verum est, quod sumus miseri. Et exclamavit : O! humilitas interior! et adjecit : Quanto quis credit per se ipsum posse bonum operari vel malum evitare, tanto magis tuere permittitur : quia in illo tunc Deo adversamur. Solus Deus certe est omnium bonorum principium, medium et finis. Major superbia est se existimare virtutes habere, quæ Dei sunt ; imo [eas] amittimus : ipse enim solus est sanctus. Superbia et fatuitas est reputare se habere illud, quod [quis] in veritate non habet : quia vita æterna est Deum cognoscere. Talis autem cognitio, scilicet propriæ miseriæ, vita æterna est : et ipsa, in hac vita beatus eris ; et ibi, scilicet in paradiso, in anima tua requiem invenies. E

Item in quo situs sit habitus humilitatis,

19 Et dixit semel cuidam alii Fratri hic vir perfectus, Aliquando sumus angeli, aliquando dæmones : angeli enim sumus, quando humiliamur Deo ; sumus dæmones, quando superbimus. Quando nobis ipsis videmur boni esse, tunc sumus pessimi : sed quando reputamur mali, tunc optimi sumus. Si bonus est, compatere ei ; similiter si malus. Alia quoque vice dixit, Propriam miseriam cognoscere est F utilior scientia, quam addiscere possumus : quia tunc creatura videns se nihil et vilem, Dei adjutorium quærit : ex qua humilitate viam fidei invenit, ex qua fide aureum stimulum invenit, hoc est, non in aliud quam in Deum amorem ponere sive sperare, absolutum ab omni vinculo terrenorum. Et dicebat : Disce fatuus reputari, ut vites Dei offensionem : unde insipiens est, qui ob sui humilitatem nescit fieri amens. Propter zelum Dei videri superbus, non æstimes : sed antequam aliquem improperes vel arguas, noli absque præmissa oratione adversari ; oraque pro eo, et sibi compatiaris. Qui a cibis se abstinet vel alias colit virtutes propter verecundiam, superbia est. Cum interrogatus fueris, noli verecundari respondere, Nescio : et pacem invenies.

cognitio sui, — *noxia verecundia,*

20 Multæ tribulationes a superbia nobis ministrantur : sed humilitas odit se ipsam : nam omnis amor odium habet. Non mulieres odimus, sed periculum earum : non vincitur hoc, nisi per fugam : quia revelat corda inimicus noster. Se asperum in hoc actu ostendere, optima medela est. Et adjecit : In veritate pergite ; totis viribus, recto tramite ad Deum ambulate : non diverticula seu revolutiones agamus :

puritas cordis;

A. MARIANO IN CHR. MS.

A agamus : Deum non decipiamus, quia peccatum est. Nam ipse nimis pure incedit, et vult quod nos pure incedamus. Propositum orandi vim magnam habet. Adhærere Deo omnium ruinarum remedium est. Quanto magis operamur bonum, tanto amplius tenemur Deo. Quanto plus sine humilitate agimus, tanto deterius incedimus. Quanta est humilitas vel delictorum nostrorum cognitio, tanta est virtus in suis rationibus proximo consentire.....

Proponit remedia contra superbiam,

21 Cuidam alii Fratri dixit : Attende ne quidquam agas arbitrio tuo, sed semper secundum arbitrium tui Prælati agere velis. Ille cognoscit se nihil esse, qui non est amator sui vel sui corporis. Superbus etiam cognoscitur in hoc, cum quis numquam quietatur. Adolescens si esset in aere elevatus in raptu, pedes ejus accipe et ad terram prosterne. In libro tuæ conscientiæ lege ; miseriam tuam videbis, et ibidem profectum invenies : quia

Apoc. 3, 17

juxta dictum Apocalypsis, Miser et miserabilis es, cæcus et nudus ; et nihil, multa iniquitate excepta, reperies. Si possibile esset nostram miseriam conspicere quanta est, omnino desperati nosmet ipsos suspenderemus, nisi divina misericordia subveniret:

B pro optimo enim bono quod agimus infernum meremur, si secundum nostra merita juste judicaremur. In veritate incede, et Deum ama : et qui disputans cupit veritatem invenire, non timet vinci : propria enim via inveniendi veritatem est, inclinare se, et proximo in suis rationibus condescendere. Disce quid hoc verbum seu vocabulum, scilicet Verus, signat, et totam Scripturam intelliges. In meditatione Passionis Christi multa potest esse superbia : sed expectare a gratia illuminari bonum est ; et dum meditaberis, illuminaris. Cogitare eam debemus gratia vel arte, et hoc proprie exercitium, et non oratio vocatur : quia oratio extra nos comprobatur esse. Habenas ad illud quod agis diligenter retine, et ad illud quod dicis respice.

impatientiam,

22 Et vertens se cuidam afflicto dixit : Putes hoc non sine voluntate Dei fieri, et pacem invenies : quia cor contritum et humiliatum Deus nos despiciet, sed cum bonum sibi videtur subveniet. Item dicebat, Si nobis meliores et sapientiores aliis esse videmur, opere ostendamus, melius quam illi exercentes. Toties quoties facta aliena respicere contendimus, magis cæci efficimur : et etiam propter hoc Deus juste permittit quod in eumdem errorem cadamus : ideo ex superbia et reputatione sui vel per

et temeraria judicia de proximo.

C ignorantiam judicare proximum, suam propriam miseriam non aspiciendo, cæcitas mentis est. Sed

Gal. 6, 1

in manifestis oportet dictum S. Pauli reminisci, dicentis, Considera teipsum ne tu tenteris. Ad Deum accede, et quod sibi placet contempla, nihil aliud cupiendo nisi ab omnibus contemni : et scias, quod Deus tot nobis largitur, quot ei condonatur. Si recedentes a Deo eum amore ad creaturas convertimur, ab illo separamur. Humilitas est odire proprium videre : verecundemur igitur sequi proprium videre. Humiliemus nos metipsos intus et foris ad omnia vilia exercenda.

Infirmo discipulo

33 Cum in sua ultima infirmitate Frater Seraphinus, discipulus suus qui hæc collegit, postulasset ei, ut antequam discederet sibi aliquod verbum memoria dignum diceret : respondit : Parvam fidem habeo in verbis meis. At ille ait : Etsi tu, Pater, fidem non habes, habeo ego. Tunc ille respondit : Humilia teipsum : deficias sub humilitate. Tunc Frater Seraphinus dixit : Quamvis homo sciat quid facere debet, tamen ob negligentiam ad effectum non

humilitatem inculcat :

producit, vel ei non videtur agere ; nihilominus semper ad Deum suspirat, et clamat se culpabilem, dicens : Domine, quod agere debeo non facio, miserere mei ; et pro defectibus meis rogo ut tu supplere velis. Tunc ipse respondit : Ita est : Ita est. Cum D

item aliis suadet

semel cum tribus Fratribus loqueretur, superbiam detestans humilitatemque exaltans, pulcherrima dixit, et inter alia ait ; Humiliate vos, inquit, filii carissimi, quia adhuc tempus habemus multa bona agere, non solum respectu Dei et secundum Deum, sed etiam secundum mundum. Tunc unus de astantibus qui desperaverat posse expellere superbiam, et acquirere humilitatem, dixit : Deus misericordia sua mihi potest gratiam præstare ut humilitatem acquiram, et superbiam expellam : sed si ipse hoc non agit, numquam ego spero me facturum : quod servus Altissimi audiens, respondit ut supra : Ita est. Ita est.

24 Parum antequam discederet etiam dixit : Semper vidi, de me ipso non posse confidere : sed nunc

nihil de se præsumere,

clarius video. Quidam alius Frater dixit : Pater, de memetipso non nimis confido : respondit, Imo nimis de te confidis. Et cum idem alia vice dixisset, quod non videbatur sibi seipsum intelligere ; respondit, Nunc te bene intelligis ; Adducens dictum Apostoli dicentis, Neque meipsum judico, cum esset qui erat 1 Cor. 4, 3

E Semel etiam narrans de quodam venerabili Patre, qui dicebat quod de rebus proximi acute videbat, de suis vero minime, quia cæcus erat et infirmus ; ipse vir Dei Frater Joannes affirmavit, quod qui proximum sententiat, dicens, Sapiens est, vel fatuus, sive urbanus, vel nullius valoris, perfectus seu imperfectus ; talia proferre ex parvo sensu prodire dicebat et parvo spiritu, et totum a superbia procedere : quia in veritate non se cognoscit : nam solus Deus et spiritus hominis quod in homine est scit : nostra etiam judicia ut plurimum fallunt ; nimis [enim] ab judiciis divinis differunt, sicque judicia imperfectorum a perfectis. Et addidit : Quadraginta nempe annis studui meipsum scire, et adhuc meipsum ignoro. Et cum in processu vitæ suæ semper prædicaret obedientiam magis quam alias virtutes, in ultimo vitæ suæ in os suum videbatur magis resonare, timor et humilitas : unde sæpe dicebat, Humiliemur totis viribus amore Dei, ita ut in humilitate deficiamus, quia ipsa est remedium ad omnia.

et alium non judicare.

ANNOTATA.

a Quæstuare *est, Quæstam facere, eleemosynas conquirere.*

b Castratus *Italice dicitur Vervex.*

c Pro capillo, *id est, Nihili.*

d Patris, *fortasse* Compatris, *hujus enim tituli nexus maximo in pretio secularibus est (hic autem de seculari agitur) et sæpe eo utuntur ad quamcumque aliam, sed arctam, amicitiam exprimendam.* F

NOT 19*** APP. TOM. VII MAJI

e Hugo Pantiera, *nec inter scriptores Franciscanos Waddingi, nec alibi quod sciam hactenus invenitur.*

CAPUT III.

Dicta Joannis de amore Dei et odio creaturarum : et quam pure ipse Deum diligeret, per viam contemplativam gradiens.

Erat quoque Christi famulus zelotypus sui affectus, ne ob amorem alicujus creaturæ captus a suo creatore discederet : et in hoc totum solum studium suusque labor erat, videlicet a se expellere omnia quæ impedirent ei suum Dominum. Unde fugiebat Fratres, fugiebat seculares, et illos qui libenter conversantur cum secularibus redarguebat. Semelque reprehendens unum Fratrem, qui cum secularibus libenter loquebatur, dixit ; Mihi martyrium est cum eis loqui et eos videre. Tamen quando ab eis postulabatur, respondebat, satisfaciens eis secundum beneplacitum

Solicitus ne a Dei amore discederet,

docebat fugienda colloquia secularium,

A neplacitum Domini ; dicens cum Apostolo, Omnibus debitor sum : sed tormentum esse debet religioso loqui cum secularibus. Ille qui Deum vult quærere, inveniet eum: sed qui aliud vult, neque Deum neque aliud habebit. Ideo proximum fugiendo gratia magis Deo adhærendi, majorem utilitatem ei et nobis attulimus : quia quanto amplius sumus Deo conjuncti, tanto magis apud ipsum Deum proximo utiles erimus. Magnam vim habet amor proximi ad ejiciendum mentem nostram. Non licitis consentire, ut scandalum evitetur seu amoveatur secularium, bonum non est : quia ipsorum scandalum cito transit, sed nostrum semper perseverat : et si ex zelo talia relinquimus, pro sacrificio Deus recipit et omnino acquiescit.

Rom. 1, 14

nec curandum si eo scandalizentur :

26 Qui confidit in Domino non commovebitur in æternum, sicut mons Sion. Super conscientiam meam, confidite in Domino : quia nostris necessitatibus providet, et spiritualibus consolationibus restaurat. Ipse requirit a nobis totum nostrum amorem, quem ipse largitus est nobis : quando enim aliud vel in alio studemus, in hoc totus suus dividitur amor. De nobis ipsis confidere non valemus, quomodo igitur de fidelitate nostrorum amicorum B confidimus ? Et ideo Deus permittit, quod amatores sine se ad invicem irascantur et conturbentur. Si nos cum Deo concordabimus, cum omnibus bene erimus. Qui confidit in Domino, cuncta remedia habet in perpetuum. Aureus stimulus custos est, ne in nullam creaturam amor ponatur. Desiderium moriendi et tribulationes patiendi bonum est, sed omnium mutatio ad talia tendit. Adhuc nescimus spiritualem viam, quia sæpe recedimus, et nescimus si sumus Dei servi, si angeli, si filii per gratiam, si homines et dæmones seu belluæ.

sed fidendum Deo,

eique unice adhærendum ;

27 Omnis finita sapientia stat in Dei confidentia. Qui vult perfectus esse, de Deo confidit, et non de seipso, ut per illud audiat quid loquatur in se Deus. Quando enim lego, a Deo habere intendo lectionis intelligentiam, quia ab ipso spirata est. Scientia in vase infecto periculosa est. Stude, et omnia quæ agis cum timore Dei age : quia absque timore scientia moritur. Vera sapientia est se totaliter in Deum projicere : ille enim semper orat, etiam comedens et dormiens, qui totaliter in Domino confidit et requiescit. Oratio nihil aliud est nisi sperare, et quod speras accipere ; id est omnibus directus esse secundum Domini voluntatem. Ille qui a principio obstacula removet, cito introibit in viam Dei. Et lugens C dicebat : O pauperes juvenes, adhæretote tantum Deo, quia non est bonum Conventuales effici incantare et studere, sed in cruce Domini studete : insigne enim Christianorum est sancta Crux, id est, tribulationes, verecundiæ, pœnæ ; et [in his est] libertas, quam libertatem toto corde semper concupivi.

diffidendum autem sapientiæ propriæ,

et cor removendum a rebus creatis :

28 Deus est summe bonus et sapiens : ergo quiescamus in omnibus quæ circa nos agit vel permittit, quia plusquam dici potest nos amat. Qui in mundo confidit, bonitatem Dei non valet agnoscere. Qui nos absque ullo medio diligit, et nos etiam absque ullo medio illum diligere debemus, et suas creaturas propter eum. Major quidem labor non est, quam se abstinere non diligere eum quem cernimus et cognoscimus nos diligere : Deus igitur qui fidelis et verax amicus est, et nos tenerrime et supra modum diligit, a nobis valde amari debet. Sed quia homo non cogitat et videt suum amorem erga nos, ex defectu tamen suo, ideo Deus ut debet non diligitur : verum creaturas magis amamus, quæ mendaces sunt, et nos premunt neque subveniunt, sed in eis sperantes decipiunt.

quia Deus diligi debet absque medio.

29 Tantus nempe erat amor iste divinus in corde suo ardens, quod omni tempore quando ipsius amoris gustus eum præveniebat, omnia relinquebat : D unde quandoque ex hoc, dum ab aliquo expectaretur, ipse expectans scandalizabatur, credens illum studiose se expectare fecisse. Quod scandalum vir Dei parvipendens, eligebat prius Deo, deinde hominibus satisfacere : et dicebat, Nam, ut docebat beatus Pater noster Franciscus, numquam divinam visitationem præterire debemus. Hæc quidem videtur magna esse perfectio, non relinquere Deum propter tristitiam proximi : nam si Deus voluisset ut eum dimitteremus, nos tunc non visitasset, vel recessisset ut creaturæ condescenderemus. Satisfacto Deo, omnibus creaturis satisfacimus : ipse enim scit fracta reintegrare. Ideo omnes exhortabatur Deum absque ullo medio diligere : Media autem quæ inter nos et Deum sunt, dicebat, sunt hæc creata, quæ nos ab ejus amore avertunt : nam quando ea diligimus, ab ipso Deo amorem tollimus. Ama igitur Deum, et quod vales perpetra malum : nam si Deum amaveris, numquam quantumcumque minimum malum perpetrare valebis : quia dum malum agitur, Deus non amatur : utraque simul esse non possunt : ideo dico, Dilige Deum, et quantum malum potes age. E

A. MARIANO IN CHR. MS. Huic ille præ omnibus faciebat satis,

deinde proximis ipsum requirentibus,

30 Dixit ei quidam Frater : Quid faciam, Pater, quando venient tribulationes, quæ venturæ dicuntur. Respondit : Quid mali tibi nocent? si mundum fugies, adhærebis Deo. Non solum mundum et seculares valde fugere docebat, verum etiam et Fratres, dicens illis qui cum eo conversabantur : Fugite, Fratres, unus alterum ; fugite, si Deum invenire cupitis. Quod ipse perfectissime in se observabat. Nam cum quidam Frater, suus domesticus et devotus, gravis esset ei in loquendo, ex quo ipse vir Dei affligebatur ; accidit illi erga virum sanctum aliquod sinistrum suspicari, quamobrem de eo scandalizatus existens, de cetero cum illo non conversabatur. De qua re vir Dei advertens, cum temerario judicio illius satisfacere potuisset, renuit ; scandalum ejus non æstimans, ne de cetero veniret ad loquendum cum eo, quia verba ejus non semper de Deo essent *a*, et quia (ut supra dixi) in hoc suum studium totum erat ut a se omnia abdicaret, quæ ipsum ab amore Dei averterent. Unde (ut ipse dicebat) non erat ei grave, odire vel non diligere res creatas, quia de hoc habitum fecerat. Ideo amicos suos videre non poterat : sed asperum et rigidum eis se semper ostendebat. *a*

docet Fratres etiam mortuo se fugere,

sicut et ipse facit absque ullo cujusquam respectu,

F

31 Unde semel quidam magnus suus amicus et singularis devotus ei dixit : Quare, Pater, ita mihi adversaris, cum tibi singularem geram amorem? Respondit : ob bonum tuum facio, quia quanto magis sum cum Deo unitus, tanto magis utilis sum amicis meis. Nam vestræ blandæ amicitiæ aliquantulum me subtrahunt a Deo, ideo mihi et vobis damnum facitis *b* : ex qua re cum ense in manu, ut possum me defendo. Item dixit : Quando Sororum Confessor fui, eram eis nimis gravis, non satisfaciens eis in omnibus sicut vellent ; cum ipsæ cupiant quod omnia sua tractemus, etiam quantum ad victum : quod facere semper renui, quia semper magis habui oculos ad conservationem meam, quam ad extrinsecam caritatem ; quod eis gratum non erat, de qua re valde lætabar ; considerans, quod dum ipsæ de me os suum amaritudine plenum haberent, securus eram, quod ipsæ rem non facerent qua affectum meum erga eas inclinarent. Igitur mirum non est ipsum ad omnium virtutum culmen tam perfecte pervenisse, cum inter ipsum et Deum nullum medium esset. Ideo dicebat : si Deum cupitis o Fratres, et cum eo esse conjuncti, creaturarum affectum expellite. Qui Deum amat peccare non potest, et Deus in eo semper operatur. *b*

dicens ita se amicis amplius prodesse

et sororum Confessarius iis displicere mavult quam placere.

A

A. MARIANO IN CHR. MS.

hinc meruit non solum Christi humanitatem

32 Vita nempe istius Christi servi erat quidam continuus respectus in Deum, cum intellectuali sentimento. In omnibus quæ agebat in ipsum Deum affectualiter respiciebat, et se per aliam viam incedere non posse affirmabat. Ideo tribus annis, quibus officium exercuit Guardianatus in Perusio, numquam viam suam reliquit, sicut ipsemet dixit. Unde Deus altissimus, talem et tantum suum fidelem servum ex alto respiciens, magnis replebat consolationibus, etiam ipsum sua apparitione lætificans. Nam decies locutus est cum humanitate Christi : sed quod majus est, Divinitatem etiam vidit antequam e corpore vocaretur. Et hoc non est contra illam sententiam S. Joannis, quod Deum nemo vidit unquam : quia intelligitur, oculis corporalibus, vel, sicut est in patria; nec contra aliam quæ dicit, Non me videbit homo vivens, id est a se ipso vivens; sed qui sibi mortuus est Deum videre potest, ut Paulus Apostolus vas electionis, vidit; qui dicebat, Vivo ego, non ego, sed vivit in me Christus.

sed et divinitatem in hac vita videre

1 Joa. 4, 12

Ex. 33, 20

33 Ideo usque ad tertium cœlum raptus fuit, id est ad cœlum divinale beatissimæ Trinitatis, quod est tertium et supremum cœlum, [nam præter primum cœlum quod constat] duobus aliis corporalibus, quæ ambo vocantur in singulare cœlum corporeum; aliud est cœlum intellectuale vel mentale, de quo David in Psalmis dicit, Tu autem in sancto habitas : et istud per secundum cœlum ostenditur : sed divinale est supremum, quod tertium vocatur, ubi ipse Paulus raptus audivit arcana Dei. Ad istud quoque elevatus vir iste extaticus Divinitatem vidit, et audivit. Et licet dixisset, se pulcherrima et magna in Passione Domini invenisse, tamen quia bonitatem Dei semper mentaliter respiciebat absque Passione Christi ideo divinitatem prius quam humanitatem ipsius Domini nostri Jesu Christi gustavit. Existens quidem novitius, ut ipse dicebat, totus in Deum abyssatus erat, ubi impotentiam suam in operando conspiciebat : et tamen videbatur sibi liberum arbitrium, sicut habetur, habere. Dixit semel duodecim horas stetisse continuo orans, et adjecit, Parum æstimo vocalem orationem, tamen propter humilitatem quandoque Coronas persolvo Domini nostri Jesu Christi et suæ dulcissimæ Matris.

B

quasi cum Paulo rapto in tertium cœlum

extases patiens,

aliquando ad horas 12

34 Et exponens dictum Augustini, dicentis, toties quoties in mente compungitur homo Deum osculatur, dicebat : Vere tunc Deum osculamur, quando ab ipso illustrati, non solum contemplamur vocationem suam et inductionem ad bonum, id est, ut ipsum supra omnia diligamus; verum etiam videntes et considerantes per vim hoc nobis fieri, fecisse contrarium volentes : unde per hoc nos illum vere amantes amplectimur, et osculamur ipsum altissimum Sponsum, Patrem, et Dominum. Et dicebat, quod in religione erant activi et contemplativi necessarii : quia nos aliquem secularium videre minime vellemus, et hoc valde austerum est : seculares autem semper nobiscum esse vellent, et hoc modo nos ad exteriora trahunt : nos vero illos expellimus, ut non nimis ante veniant, quod Dei mysterium est : sed hoc rectum videre non secundum nostra vota esse dicebat. Quidam Frater semel ei dixit, Omnibus consideratis, Pater, via vestra, scilicet contemplativa, melior est quam alia, scilicet activa. Qui propter humilitatem respondit; Nescio. De istis perfectis viis dixit, quod numerabat notabiles viros, dicens ; Talis singularis homo sanctus reputatur, et tamen inclinatus est pulchra loca et librarias erigere. Alium notabilem cupere conventum, et mittere ad studia. Et addidit : O qui pure perrexisset, et orationi vacaret, impossibile est ut damnaretur : allegans Chrysostomum et Gregorium qui dicunt, quod illi qui sunt Deo per orationem familiares, in judicio judices erunt cum Christo.

et ad Dei osculum in contemplatione sublatus.

C

Activos tamen religioni etiam necessarios esse ait :

35 Cum quidam Fratres vellent quemdam capere conventum, dixit : Vere video vos in conventum ruere. Et ad hoc propositum magna cum efficacia et mœsta voce Scripturam adducens; ubi Deus populo suo dicit; Excæcabo *c* vobis cor, et præcepta mea servare non valebitis. Itaque, inquit, fiet nobis Fratribus Minoribus, dixit Dominus exercituum : Vestris demeritis dabo vobis opiniones varias sub specie boni, quæ a vestra professione vos ejicient. Adducebat quoque aliud dictum; Viæ Sion lugent etc, quia succrescunt herbæ silvestres, hoc est, eo quod defecerunt viatores, ad solennitates et delicias spirituales pergentes. Et addebat : Odorifera simplicitas, pretiosa et recta via, hodie inter communitatem Fratrum locum non habet. Et licet capere conventus, pulchra et sumptuosa loca et librarias erigere, et alia plura displicerent huic beato viro, eo quod erant contra paupertatem, et media impedientia inter nos et Deum nec talibus unquam consentiret; tamen ex sua perfectione sapienter tolerabat, et suam conscientiam quiescens, ubi in supradictis talibus locis de familia ponebatur, ibidem manebat; dicens, quod talia debemus non amare nec velle videre, sed quiescere, alios meliores existimantes : et nosmetipsos Deo recommittere debemus, fidem habentes, ut ubi sumus mansuri seu repausaturi, quod ipse Deus operabitur in nobis suam voluntatem. Et hæc videtur esse magna sapientia.

D

sed dolet temporalibus rebus nimis affici,

c

Thr. 1, 4

licet autem non probaret sumptuosas ædes et bibliothecas,

E

tolerabat tamen absque murmure

36 Sicque in omnibus Fratres exhortabatur, se in Deum remittere, sicque semper projiciebat se. Unde quando oportebat ei loqui; ad exemplum Salvatoris, [sicut hic] quando cum sputo tetigit linguam muti et surdi, suspirans et elevans oculos in cœlum, dixit Epheta, id est Aperire; ita ipse faciebat et postmodum loquebatur : seu caput inter manus reclinabat, ita capiens tempus, causa habendi spatium elevandi sursum ad Deum mentem; ut per illud quod tunc sibi præsens erat, intelligeret quod ostendere deberet. Quia dicebat, per seipsum nihil facere seu ostendere velle quia omnis homo mendax; adducens ad hoc dictum sancti Evangelii, Nolite, de vestro loqui *d* : et hoc dicebat esse in Deum quiescere vel dormire, quæ est continua oratio. Nam per hanc pausationem, dicebat Deum nostras actiones agere : et ita in seipso experiebatur. Et cum Frater Seraphinus interrogaret, Quomodo hoc fit? respondit, Quando sacrista suum officium alii committit, tunc ipse de tali officio quiescit et secure dormit, quia alter facit quod ipse facturus erat : ita quoque ille qui omne suum resignat et Deo commendat, Deus ipse providet, et omnia absque nostra turbatione facit. Tunc Frater Seraphinus dixit, quanta oportet ut ad talem statum perveniamus? Respondit : Heu! multa profecto.

se suaque Deo committens,

nec loqui solitus nisi eo consulto :

d

docet resignationis istius praxim.

F

ANNOTATA.

a *Addit Lunianensis, quod* ideo dicebat ejus verba esse siripos amaros, qui febrim non solantur, sed accendunt.

b Simile quid, *ait idem,* respondit alteri, quærenti cur amantem non redamaret.

c *Ecgraphum nostrum,* Dabo, *quod sensum non facit : videtur autem respici ad istud Isaiæ* **6, 10**, Excæca cor populi hujus..... ne forte videat etc. *Nam alioqui talis Scriptura nusquam occurrit, quoad verba hic relata. Itaque sic etiam hæc sumit Lunianensis.*

d *Similiter hic indicatus sensus sumi videtur ex verbis Matthæi* **10, 19** Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini.

CAPUT

A

CAPUT IV.

Joannis tolerantia, abstinentia, obedientia.

Injuriam passus veniam ipse petit

Pater iste beatus cum Deo taliter erat unitus, ut stimulos vitiosos non sentiret: ideo omnia transitoria sic contemnebat, et in adversis prosperitatem habebat. Quamobrem tres Fratres, in diversis locis cum eo degentes (permittente Deo ad sui exercitium et probationem) magnopere [eum exagitabant: ipse vero] injuriatus, absque ulla excusatione lætaque facie, eorum aspera verba recepit. Quapropter unus de injuriantibus dixit; Sua humilitas me percussit et vinxit: quia licet injuste eum injuriassem, tamen ipse pedibus meis provolutus læta facie dixit culpam suam: adeoque si ipse pedibus guttur meum premeret, patienter ferrem, et ei semper devotionem geram.

eoque lucratur injuriantem.

38 Semel quoque, eo tempore quo Guardianus erat, fuit a Deo visitatus magna et spirituali tentatione, et infirmitate corporali, ex quibus se derelictum a Deo credebat: Unde secum conquerens dicebat; Væ mihi qui a sidereo cœlo cecidi: tempus enim fuit, quod quando visitabar a Domino, fugiebam, et suas consolationes recusabam: modo vero famescens digitos meos lingerem. Et in tali tædio oculos ad cœlum elevans, dicebat: O! Domine, tu scis quia numquam aliquid quæsivi præter te. Sicque in ista sua tribulatione omnis consolatio deerat ei, præter verba Christi in cruce prolata, scilicet, Deus meus, Deus meus, quare dereliquisti me. Sic arguens: Desperare non debes, Frater Joannes, neque contristari: sed patienter probationem ejus sufferre debes, qui es peccatis plenus. Imo quia si Deus unigenitum suum, qui erat agnus sine macula, dereliquit; consolari debes et non timere, cum in hoc similis factus es conformis et imitator filii Dei. Sicque cogitans consolabatur interius in anima, et infirmitatem et ipsam tribulationem patienter tolerabat. Unde factus patientiæ magister, alios ad patiendum optime erudiebat, dicens, Veluti boni scholares acutæ scientiæ insudant, ita boni Fratres in scientia perfectionis, quæ utilissima est; quæ non in paupertate vel obedientia seu oratione consistit, sed contra velle nostrum adversa pati, et ea contra sensualitatem miseriarum nostrarum concupiscere.

B

Ut corporis infirmitatem et spiritus patienter sustineat,

proponit sibi exemplum Christi a Patre derelicti:

factus aliis magister patientiæ,

39 Quando tribulatus non eram, tunc tribulatus eram; et cum ab aliquo redarguerer, sicut aliquam amaram medicinam bibere oportet, mecum dicebam, Bibe, bibe: quia tibi bonum faciet. Et adjecit: Timor non amittendi Dei gratiam magnus meus custos fuit. Dicebat quoque insuper hic beatus, quod ille qui contemnitur et contemni cupit, atque patienter fert quando ab aliquo contemnitur, magna consolatione fruitur in ipso contemptu, sibi vim faciens, studens frangere voluntatem suam; suaque patientia, exemplo, et opere alios docere studet: et hoc præcipuum et optimum dicebat esse fundamentum. Et illum qui vult in via Dei absque tali fundamento proficere, præsumptuosum esse dicebat: qui a Deo expellitur, quia ipse Deus cum superbis non manet. Item dixit, Deus vult, ut primo bono et suo amore in pœnis maneamus, dum sumus in hac vita. Si quiescere velis, respice in misericordiam Dei: quia secreta afflictio et verecundia nostra magis exauditur quam oratio multorum verborum.

C

quæ ipsa sibi ad solatium sufficit:

40 A sua juventute usque senium, ne gustus amitteret spirituales, multa jejunia et quadragesimas in pane et aqua celebrabat: aliis vero temporibus solum a carne et piscibus se abstinens, de communibus cibis aliorum comedebat: et si delicata cibaria ei interdum apponerentur, parum sumebat. In sero vero, excepto postquam graviter infirmatus et senex fuerat, non cœnabat. Tantus erat gustus ejus quem de Deo habebat, ut de temporalibus istis non gustaret, nec de corpore suo curaret: unde semel dixit, per vim multis annis corpus suum traxisse (Nam a sua juventute, etiam in habitu seculari infirmioris et delicatæ naturæ fuerat) et notabile verbum subjunxit, Numquam a vitio gulæ superatus fui: adjiciens, Propter duas uncias gulæ interdum magnum bonum amittimus. Ideo iste sui contemptor magno cum affectu oravit Deum, dignaretur sua pietas nullum gustum cujuscumque rei sibi dare, excepto suæ bonitatis. O admirabilis res hujus Christi famuli! ut aliud nollet ex amore Dei, qui in corde ejus ardebat, nisi ipsum Deum.

metu amittendi spirituales delicias

D

A. MARIANO IN CHR. MS.

corporalem gustum auferri sibi petit,

41 Cujus orationem Deus ex alto perspiciens statim exaudivit. Nam tunc illo instanti omnem corporalem gustum amisit, et nihil aliud deinceps præter Deum ei sapuit. Unde postmodum non tantum spiritus suus delicata cibaria abhorrebat; verum natura stopefacta cum spiritu, grossiora non renuebat. Ideo diuturno languore infirmatus et jam senex effectus, Fratres (ut decet) ei delicata ministrantes maximam pœnam ei ferebant: sed quia eum gustum amisisse ignorabant, ut ea comederet ei vim faciebant: qui a stimulo obedientiæ constrictus, tædio et pœna non parva comedebat. Unde interdum infirmario dixit: Magis mortem eligerem quam talia sumere, licet aliis delectabilia et suavia videantur. Ideo quando hora comedendi super
erat, ex dolore flere incipiens, infirmario dicebat: Oportet ut omnino hæc sumam? Qui cum respondisset, Sic; ille tunc cum tanta violentia deglutiebat, quod statim deficiens supra lectum ut mortuus cadebat. Et ab infirmario dimissus, post moram reassumptis viribus, iterum comedere incipiebat. Unde semel in tanta angustia posito dixit infirmarius; Tu non debebas Deum orare ut gustum tibi auferret, si hanc nolebas ferre pœnam. Respondit, Non æstimavi tantam sustinere.

et impetrat,

ex hinc non nisi cum magna pœna cibos sumens.

42 Exhortans Fratres ad sanctam parcitatem dicebat: Optima medicinarum est parcitas: corpus enim si paucis assuescit, paucis contentatur; sed si multis, multa requirit. Qui vult cum Sanctis in aula cœli regnare, in hoc mundo cum illis in pœnitentia et aspera vita oportet concordare. Qui post medicinas incedit, non indigens magna et ultima necessitate, dissipat facta sua, et de malo in captivellum venit. Magna sapientia est, scire ad tempora comedere, absque violentia sui in abstinentia et vigiliis. [Iisdem] tantum studere, contra humilitatem est: ideo tales impatientes et irascibiles semper sunt. Ideo quando vidisset [aliquos] per singulares abstinentias incedere, dicebat: Filioli mei, in omnibus deceptio potest esse, excepto in humilitate et obedientia. Istæ vestræ singularitates sunt latæ superbia diaboli; sequimini igitur alios, filii mei, et cum aliis concordate.

Ita tamen sobrietatem suadebat,

ut doceret singularitatem fugiendam,

43 Ego [magis] libenter aliorum dictu rem delicatam comedissem, quam arbitrio meo vilia et grossiora: et hoc magis credo placere Deo, licet spiritus et natura recreationem sumant. Unde, ut supra dixi, licet delicata cibaria ei nocerent, et de hoc pluries expertus fuisset (quia, ut dicebat, antequam gustum amitteret, Quadragesimæ erant ei carnisprivium, natura sua magis grossiora cupiente quam delicata) tamen quando Fratres, hoc non credentes, compellebant eum ad comedendum, cum suo magno labore comedebat, dicens intra se, Forte deceptus sum, quia non nimis est, vel sic [non] nocet ut mihi videtur. Comedisset etiam carnes feria sexta [ut] dicebat, si sibi a Prælato hoc præciperetur; arguens sic, quod boni Fratres ei non darent aliquid

et vim sibi faceret ad delicatiora.

A. Mariano in Chr. MS. quando a Fratribus adigebatur : a

A aliquid contra divinam seu humanam legem : nam opinio mea deceptio diaboli esse potest vel phrenesis; sicut accidit infirmis, quod interdum sibi sani esse persuadent, et in contrarium est. *a* Et hoc usque ad mortem tenuit et servavit, videlicet quod obedientia omnibus aliis virtutibus esset præponenda.

imprimis obediens infirmario, b

44 Quanta autem fuisset virtus obedientiæ hujus servi Dei, paucis verbis explicare non possum : nam numquam in vita sua collationem in sero fecit absque sui Guardiani licentia. In sua ultima infirmitate accidit, ut aliquos fructus, oblatos sibi de voluntate infirmarii, comedere cœpisset, qui ei a sancto viro Fr. Barnaba *b* de Interamna missi erant, cum tunc fere aliud manducare [non]posset : stetit [autem] dicens, Nescio voluntatem infirmarii : conscientiam habeo recipere aliquid nisi per manus suas : vellem igitur quod ipse me cogeret ut novitium ad comedendum qualitatem et qualitatem cibi, et ego semper obedirem. Hanc nempe virtutem summe semper dilexit et affectuose docuit. Unde si quando habuisset aliquem novitium, propriæ voluntatis amicum, absque speciali licentia ei minima facienda prohibebat; si e contrario obedientiæ filius esset, multam tribuebat ei libertatem. Hanc igitur regulam servabat, quod si aliquem subditum haberet ultra modum zelantem seu stimulatum, hunc quantum poterat relaxare conabatur : propriæ [vero] sensualitatis amatoribus, e contrario operans, inauditos stimulos in conscientia ipsorum mittebat.

qui et a novitiis præcipue exigebat obedientiam, B

pulchris sententiis ejus naturam explicans,

45 Et ad parendum Fratres exhortans dicebat ; Prælato sufficienti aut non sufficienti ob Dei amorem simpliciter obediamus. Quanto amplius amore Dei subditus se suo Prælato subjicit, tanto magis liber est : quia sui ipsius Dominus efficitur. Bonum est ut Religiosus frangatur et contrarietur, ut per hoc verus obediens et patiens efficiatur. Obedientia duobus modis intelligitur, primo illa quæ prompta est per fidem, [secundo est illa quæ in se caret fide;] *c* et talis obedientia discreta vocatur, quia utile a damnoso discernit : ideo in periculosis et inutilibus non est obediendum, quanto deficit fides. Deus aliquando permittit, quod Prælatus præcipiat malum quod homo concupivit : sed obedientia est magna excusatio obedientis, quando periculum obediendi non credit seu cognoscit.

nec non superiores docens quomodo debeant agere cum subditis.

C 46 Prælatus nimis premere subditos suos non debet, ut magis conserventur. Prælatus non debet esse tyrannus, sed compassivus, et omnibus communis, et per fidem ei oportet subditos regere. De omnibus quæ agit, pro bono malum a subditis reddi speret. Prælatus debet parvum cor *d* facere, et interdum a subditis consilium petere, ut ipsimet ordinent, et ipse in humilitate sua conservetur. Prælatus quidquid agit, secundum personas et qualitates morose et discrete agens, solide per viam Dei incedat : quia si deviaret ut Fratribus condescenderet, malum suum duplicabitur, et numquam Fratres consolabitur, et contra conscientiam agens Deum offendet. Quando Prælatus videt subditum in mœrore et tribulatione positum, correctionem differat, et expectet ut ille ad cor redeat. Quando videt eum inobedientem, compatiatur ei, quia et ipse in eodem casu venire potest et tentari sicut ille; quod si ei accideret, vellet ut omnes sibi compaterentur. Qui scit bene seipsum regere, et proximum bene reget. Qui curam habet Fratrum; seculares respicere non debet : quia utrisque satisfieri non potest, sicut scriptum est, quod nemo potest duobus Dominis servire. (*Luc. 16. 13*) Quando Prælatus virtuosus est, memoria tantum suæ intentionis subditos suos in timore conservat : subditus quoque liber est, si seipsum vincit et voluntatem suam frangit.

D

ANNOTATA.

a *Lunianensis cap.* 6 *ait, quad reipsa* sic aliquando comedit cujusdam piscis marini pulpam, quam esse carnem credebat, id asserentibus Fratribus sibique illudentibus ; *nulla tamen addita circumstantia qua id vetaretur.*

b Barnabas ab Interamma *ab Arturo refertur ad* 17 *Februarii, optarem scire quo auctore : sunt enim illustria quæ de eo referuntur. Obiit in Monte-subatio prope Assisium, ubi proprium ei dicitur sacellum conditum.*

c *Hæc supplenda suggerit Lunianensis, neque aliter sensus commodus haberi potest,*

d Parvum cor facere. 1. *simulare diffidentiam de propria sufficientia.*

CAPUT V.

De aliis B. Joannis virtutibus ejusque pio obitu.

E *Præ amore paupertatis*

Imitator Christi Jesu beatus Frater Joannes in tantum paupertatem amavit, ut in tota vita sua numquam aliquid præter habitum, cordam, femoralia et breviarium uti voluit. Quando venit ad religionem, Breviario indigens quærensque illud emere, quidam mercator amicus suus ei pulcherrimum valoris viginti quinque aureorum procuravit, quod ipse ob zelum paupertatis respuit. Quam renuntiationem graviter ferens famulus suus, qui (ut supra diximus) cum eo habitum religionis indutus erat, nimis contristabatur, exhortabaturque illum ut Breviarium illud acceptaret. Cui zelator paupertatis respondit : Accipe tu, si vis : nolo eum : quia unum pauperculum mihi sufficit, quem libenter commodare Fratribus mihi onerosum non sit : sicque famulus Breviarium magni valoris recepit ; Dominus vero aliud, quod per quatuor florenos usuales procuravit *a*. Ob zelum ipsius paupertatis conscientiam habebat aliquid in mensa proximo largiri : et hoc, quia (ut ipse dicebat) solum dominus rei dominium habet eam conferendi, et ei licitum est : Fratres vero Minores, seipsos non habentes, donare non possunt : ideo dimittamus alienum, quia omnia Dei sunt.

recusat pretiosum Breviarium : a

nec audet alteri aliquid dare in mensa.

A juventute castissimus F

48 De sua vero castitate superfluum est loqui, cum a juventute sua individua comes semper extitit, et esset virgo purissimus : non solum enim in rebus concupiscibilibus [non] delectabatur, verum aspectus earum sibi valde pœnosus erat. Tamen Deus altissimus, ad exercitium sui, in sua senectute permisit illum a quadam carnali tentatione cruciari. Unde timor et tremor ruendi ita ipsum comprehendit, quod valde afflictus clamaret ad Deum dicens : O Domine, in mea senectute prostabor in tale flagitium; cum in mea juventute initia nefandarum cogitationum odiens devici? Tandem sic prælians, victor remansit gloriosus.

dolet in senectute tentari :

commendat silentium,

49 Asserebat vir iste beatus, majorem profectum fecisse tacens quam loquens. Et cuidam Fratri dixit, verba pauca loquere, et non deviaberis. Pauca verba dic, et salvus eris. Et dicebat : qui in veritate ambulat, nescit loqui. Qui Deum offendere non vult, solitudinem diligat. Solitarium non intelligo illum, qui in aliquo loco reclusus seu per nemora manet; sed illum [qui] in mente sua vel intra se solitarius vacat, continuo cum Deo conversans, aut de Deo juxta fragilitatem suam cogitans; et inter seculares manens, eorum strepitus et rumores non audit. Quidam juvenis ad virum Dei accessit, ut cum ipsò de aliquibus spiritualibus loqueretur ; inter ea eum consulens dixit. Fuge Fratres : de qua fuga bona hæc hauries. Primo

et solitudinem internam

A Primo enim murmurationes evitabis : secundo si in solitudine manebis, unum de duobus bonis perages, aut leges aut orabis. Itaque dicebat · Ille qui cum bona societate conversatur, de suis moribus capiet; unde si solitarius cum Deo manet, de suis proprietatibus per imitationem seu participationem magis capit. Cuidam alii dixit : Antequam tuas cogitationes ad effectum mittas, recogita bene quid acturus es, et aliquantulum super te manebis : quia tali mora multa bona tibi occurrent, ob tuam humilitatem erga Deum.

conversationemque assiduam cum Deo.

50 In ferendo injurias et alia incommoda hic vir Dei mitissimus vel velut agnus videbatur : sed ubi conscientiam aut Dei honorem vel damnum proximi inveniebat, ut rugiens leo erat, vitiis et vitiosis se opponens, detestans et increpans sensuales et pigros atque sanctæ religionis subversores. Quadam autem vice propter zelum et divini nominis honorem, cum quodam venerabili Patre nimis est altercatus, et multa [verba] invicem habuerunt, adeo quod visus est auditoribus ipse famulus Christi cum passione loqui. Et cum ab uno de auditoribus interrogaretur, si in ipsa contentione ab ira vel impatientia victus fuerat;
B respondit, quod non, sed magis captus a vana gloria, dum superbiam ob Dei amorem ostendebat. Et dixit : Nullus labor mihi est contendere, vel proximum propter honorem Dei seu utilitatem sui contristare, quia hoc in naturam converti.

In castigandis erratis zelum sic exerit,

ut iram interius nullam sentiat

51 Et cum quidam Frater cum multis aliis loquens dixisset, quod ipse beatus vir Fratres multum tribulaverat; respondit : Falsa quidam judicia de me fecerunt Fratres, nam aliqui dixerunt meliorem esse, quod non sum, et aliqui pejorem : verum scitote, Fratres carissimi, numquam aliquem tribulassem absque magna caritate et dilectione. Nam cum vidissem aliquem Fratrem, ad exercendam suam propriam voluntatem inclinatum, et quod ei resistere ut optabam non valebam; ante illum me statim opponens, non minorem mihi quam sibi utilitatem faciebam. Quia postquam ejus voluntatem frangens contristavissem, deinceps semper eram in Deum mentaliter elevatus, et memetipsum redarguens dicebam; O Domine, creaturam tuam constristavi : misericordiam peto : demum pro eo orabam, ne eum frangi permitteret; sed ut mea controversia utilis ei fiat, bonumque ex ea hauriat. Solebat etiam dicere. Cum defectibus et aliorum imperfectionibus facta mea egi : nam quando voluissem aliquem judicare, perscrutabar primo qualis esset major, an
C superbia an primi defectus. Sed respondente eo, quod deterior superbia et major erat, et judicare superbia sit; dicebam, Ergo prior teipsum judica et non proximum.

sed dilectionem

et compassionem.

52 Confutabat quoque eos, qui de se valde præsumunt intelligere magis quam non intelligere, vel qui scientiam suam ostendere satagunt, dicens; Aliud quam Paradisum quærimus : superbia nostra multos sacræ Theologiæ magistros transcendit. Semel etiam quidam juvenis coram ipso quædam subtilia legens, servus Altissimi interrogavit eum, si quod legebat intelligeret. Cui Lector, quod sic, respondit. Tunc ipse ait, Sufficit, nunc tace. At ille mœrens legendi licentiam postulavit : et ille magis clare, quod non legeret, affirmavit. Cui juvenis respondit : Dixisti enim jam quod bona est lectio. Cui ipse respondit : Si cum humilitate legatur. Remove igitur superbiam, et quantum vis postmodum lege. Quidam alius juvenis interrogavit eum, si Nicolaum de *b* Lyra super Evangelia legeret : respondit, Non. Quare, inquit ille? Respondit : Quia cum juvenis tu sis, adhuc talis lectio non est cibus tuus, sed Vitæ-patrum et similia. Dixit tunc juvenis; Evangelia sunt valde devota, quare non permittis ea legere? Cui vir beatus : Verum dicis quod D
devota sunt, sed modo pro te non est bonus cibus, quia superbia superveniens erigitur. Non, Pater, inquit juvenis, pro superbire legam. Qui respondit : Hæc est superbia tua. Ipse vero cum eruditus esset, tandem tenuit consilium.

Ne erudita lectio superbiam generet,

b juvenibus eam prohibet.

A. MARIANO IN CHR. MS.

53 Verum quando aliquem in humilitate fundatum vidisset, et subtilia legere foret ei utile et non ruina, ut humiliter legeret ea, sicut decet Fratri Minori, consulebat, affirmans lectionem cibum esse animæ. Sed summum cibum orationem esse dicebat, quia in ea oratur, legitur, studetur, cum Deo loquitur, et de Deo auditur. Et dixit : Licet parum legerim, tamen quod legi potest quadruplum mente revolvi. Habebat nempe iste verus Christi cultor implicite omnem scientiam; sed explicite seu acquisite nullam. Et dicebat, Scripturam esse rem grossam, id est intelligibilem illis qui in veritate pergunt; sed econtrario aliis obscurissimam, quamvis litteris humanis sint doctiores : quia ad intelligentiam divinæ Scripturæ, quæ a Spiritu sancto dictata et a Patre sanctificata et in mundum missa est, non potest homo ingredi, si de ipso spiritu non habet. Et cum quidam Frater ei diceret; Magna res esset, si quis beatum E
Nicolaum de Lyra haberet; respondit, quod juxta litteram ibat, sed tamen satis esset. Et addidit : Sed sine spirituali sensu quis esset? Et adduxit multas auctoritates in proposito, dicens; Spiritus docebit vos omnia, et implet piscatorem et armentarium : spiritus omnia scrutatur, et similia. Et quando consilium ut legeretur daret, aiebat : Quod legis conerıs intelligere, quia sententia bene intellecta multis deservit : nec multum cupe legere, sed pauca et cum sapore lege.

econtra suadet in humilitate fundatis

ob multam ejus utilitatem,

modo attente legantur pauca.

54 Et alias dixit : Omnes virtutes, sunt philosophicæ et spirituales : philosophicæ parum merentur, sed bonus Deus nihilominus omnia acceptat et recipit per illud quod valent. Philosophi etiam sine fide Deum cognoverunt. Virtutes absque virtute operatæ, id est per vim præsumptionis, licet præmii dignæ non sint, saltem nos ad bonum suescunt : itaque quando gratia veniret, videretur levius operari bonum ob sui amorem. Sed quæritur, o infatuati Fratres, cur pluribus rebus implicamini *c*? Non bene pro toto libertas auro venditur. Deus posuit in mundo nos Fratres de Observantia, tamquam illum qui fert cereum in manu accensum, ut obscurus mundus illuminetur propter bona exempla vitæ nostræ : et sic facit nos abundare contra velle nostrum. F
Si boni observatores fuissemus, placeret nobis *d* furari : quia ille qui adhæret Deo, de rebus transitoriis non curat. Qui adhæret Deo, se ipsum peccatorem et miserum cognoscit, omnia adversa patienter suffert, et magis illum diligit. Oratio et attentio mentis apud Deum valet, et nihil est quod tantum diligatur ab amico quam fidelitas; sic econtrario. Ideo placet Deo ut in illo confidamus.

Docet etiam philosophicas virtutes utiles esse :

c sed religiosum vera sectari debere

d

55 Alia multa dixit memoria digna, quæ brevitatis gratia non scribo. Hic etenim inter alias suas virtutes, cum cuperet martyrium et martyrium quæreret, longius quam quærebat invenit. Nam in diuturnam et longam ægritudinem incidit, adeoque (ut ipse dicebat) tot pœnas quot ferre poterat patiebatur; in quibus quasi Job et quasi Paulus videbatur. Creditur sua infirmitas fuisse non ad purgationem (cum fuisset semper vir innocentissimus) sed ad sui satisfactionem. Dixit enim ipsemet, quod tot et tantas angustias et pœnas invenire cupierat, ut mors solatium sibi esset. Et addebat ad exemplum visitantium : Nunc desiderium meum plenum est. Et humiliter dicebat : Orate pro me ut patientiam non amittam. Et quamvis erat optimus passor, cum suum præcipuum studium in patientia fuisset, tamen

Diuturno morbo exercitus

exempla præbet patientiæ, humilitatis

A. MALI NO IN CHR. MS.

A men ob sui timorem ostendebat se aliorum auxilio indigere. Sæpe etiam concupitam mortem clamabat, ut Deo suo cito conjungeretur, quia præter Deum nihil aliud optabat. Unde cum semel medicus interrogaret, si aliquid cuperet; respondit nihil nisi Paradisum. Et alias pluries dixit: Nullius rei gulosus sum, excepta morte. Et quousque loqui potuit, dicere non desiit, Deus meus, Deus meus.

et desiderii cœlestis:

56 Et caput in altum sæpe elevans, ac manus Fratrum manibus suis constringens, dicebat: Valete omnes amici mei, quia ad Deum pergo. Et his dictis, cum jam consummatus esset, et omnibus Ecclesiasticis Sacramentis munitus, dulciter obdormivit in Domino, anno superius expresso, videlicet MCCCCLXXII Ordinis vero XLII, LXIII ætatis *e* in sacro conventu S. Mariæ de Angelis apud Assisium. Cujus corpus pulchrius et candidius factum est post mortem *f*, quam ante dum viveret: adeoque non parvam sed præcipuam consolationem afferebat inspicientibus. Et tandem omnibus ecclesiasticis ceremoniis expletis, illud ante capellam beati Patris nostri Francisci tradiderunt sepulturæ, scilicet in ea quæ aliarum duarum medialis est.

ac pie mortuus,

apparet speciosior quam fuerat vivus.

B

ANNOTATA.

a *Addit Lunianensis, quod* eo usus est, usque dum prorsus tritum esset; quando Vicarius Provincialis, ipso licet invito, illud cum meliori commutavit.

b Nicolaus de Lira, *Ordinis Minorum, ut* Beatus (*quod etiam hic infra vocatur*) *refertur ab Arturo ad* 23 *Octobris, quo obiit anno* 1340 *Parisiis, ubi ejus sepulcrum cum epitaphio superest, sed absque cultu. Multa de eo Waddingus tam in Annalibus quam inter Scriptores, enumerans opera ejus, atque in his* Postillas in Epistolas et Evangelia Quadragesimalia *Venetiis editas, aliasque* in universa Biblia.

c *In ecgrapho nostro hoc loco non apto ponebantur: quæ paulum superius retuli verba,* Philosophi etiam sine fide Deum cognoverunt.

d Furari *passive hic sumitur pro* spoliari.

e *Ita corrigo quod mihi scriptum erat,* Ordinis vero 263, *et correctionem supra probavi.*

f *Idem de S. P. Francisco narrari notat Lunianensis.*

C

SUPPLEMENTUM

Ex Vita Italica per Franciscum de Luniano

Edita Ludguni anno MDCX.

Quoniam placuit ex Vita hac prolixiori ea solum excerpere, quæ magis facere ad historiam videbantur; ipsius integri contextus divisionem in Capita 27 visum est seorsim exhibere, et eorum capitum numerum ipsi margini adscribere. Prius tamen noto eidem Vitæ præmitti Italica Epigrammata Josephi Simonis de Luca, Angeli Grilli, et Marii Florentinii; quorum postremum Doctorem medicum suspicor fuisse patrem viri apud Lucenses eruditissimi Francisci Mariæ Florentini, Doctoris similiter medici, cujus nunc filius Marius, paterni erga nos affectus heres in eadem professione superest. Tituli autem Capitum hi sunt.

I Origo B. Joannis ejusque in seculo conversatio.
II Ingreditur Religionem Minorum Conventualium; ejus in novitiatu vita et mores.
III Dei amore stimulatus peragrat Hispaniam tribulationes quærens, easque magna cum humilitate et sui contemptu sustinens.
IV Cum quanta in Deum fiducia et sui afflictione ejusmodi itinera faceret.
V Dimissa Hispania in Italiam venit, cum insigni virtutum comitatu; et ex Provincia Florentina transcriptus Observantibus, assignatur Provinciæ S. Francisci. D
VI De ejus obedientia simul et humilitate, in principio quo assignatus erat Provinciæ S. Francisci.
VII De obedientia et humilitate, qua ceteras omnes virtutes moderabatur.
VIII Magisterium Novitiorum, et modus ac regula quam in eo regimine tenuit.
IX Ejusdem varia documenta pro junioribus professis.
X Guardianus factus quibus moribus usus sit, quæ præcepta pro tali officio dederit.
XI Denuo creatus Guardianus Montis-Perusini, magnæ bonitatis et prudentiæ exempla præbet: quædam ejus documenta circa Prælaturas.
XII Prælatus et subditus, zelantissimus paupertatis, eam Fratribus suadet.
XIII Fit Definitor Provinciæ, et postea Confessarius ac reformator Monacharum.
XIV Fugit conversationem secularium, etiam sanguine sibi conjunctissimorum. E
XV Cum Fratribus aliquanto severius agit: amat solitudinem, et observat silentium.
XVI Erga seipsum perquam austerus, in aliis reprehendit nimis singularem abstinentiam.
XVII Magna cum animi fortitudine quaslibet patitur adversitates.
XVIII Tentatione carnis gravissima pulsatus, victor evadit.
XIX Alterius generis tentatione impugnatus, iterum recurrit ad Dominum: suoque exemplo monstrat, quæ utilitas ex tribulationibus capiatur, et quomodo inter eas nos gerere debeamus.
XX Vanam gloriam vincit, agit de superbia ejusque effectis, ac modo eam superandi.
XXI De timore, quo longe abstinebatur a præsumptione; et de fiducia, quam habebat in Deo collocatam.
XXII De amore suo erga Deum et proximum: et ejus circa utrumque sententiæ.
XXIII De intelligentia scripturarum, quam ex dono speciali Dei obtinuerat.
XXIV Consilia Fratribus data circa varias materias.
XXV De frequentia orationum ejus, et quanta cum devotione Missam celebrabat, atque divinum Officium. F
XXVI De aliquibus ejus visionibus atque revelationibus.
XXVII De morte ejus.

CAPUT I.

Joannis ortus, vitaque privata per Hispaniam et in Italia.

Anno Domini DCCCCLXXXIV Lucam, Hetruriæ antiquam et nobilem civitatem, venit Bonvisius quidam, Judex Imperialis ab Ottone III constitutus: ductaque anno post nono uxore Eritia, Petronii Lucensis filia, Bonvisiorum inclitæ propagini dedit initium. Ex hac seculo Christi XIV prodiit Rainerius Nerii, intra primos decem seculi XV annos pater duorum insignium filiorum, Laurentii et Joannis, quorum hic in religione, iste in seculo, magnum virtutis eximiæ nomen commeruit. Nam Laurentius a Paulo Guinisio, tunc Lucæ dominante, adoptatus nepos, sperandæ exinde amplitudini potentiæque prætulit patriæ caritatem, eique in libertatem vindicandæ Comiti Francisco Sfortiæ se conjunxit: quare tanto potiores quanto justiores a civibus consecutus honores, denique in supremo Confalonerii gradu constitutus obiit, communi omnium luctu elatus. Joannem

Ex Bonvisiorum stirpe

cum fratre Laurentio natus Joannes,

a

CAP. II et ordinem ingressus in Hispania,

A a pueritia pietati addictum, transacta caste adolescentia juvenem, domesticæ rei cura et fratris imperium in Hispaniam transtulit: ubi negotiis pro voto currentibus, alio ipse se vertit; et spreto seculo blandiente, Franciscanam religionem iniit; magno cum sensu fratris, eo nuntio vehementer consternati, quod crederet fortunæ suæ spes præcipuas in illo fratre collocatas esse. Id vero eidem per litteras expostulabundus cum scriberet; respondit Joannes, ea profecto pœna dignum videri, quod spes suas potius in homine quam in Deo collocasset.

CAP. III atque per varios conventus,

2 Peracto tirocinio in Arragonia, impellenteque ad vitam inter continuas molestias optandam spiritu, in Biscaiam transiit: et mox in alium atque alium locum; numquam tamen nisi cum bona Superiorum gratia. A quibus cum discedendi veniam postularet, faciebat id cum maxima animi resignatione, petitionem suam sic modeste iterando, ut causas non minus contra quam pro se allegaret, repulsamque ferret patientissime, etiam cum increpatione contumeliaque conjunctam. Et quidem ex eo quem primum in Biscaia adiverat loco abire cupienti, sæpe negata, tandem ultro concessa facultas dicitur; cum id jam minime opinaretur, addita etiam licentia si B vellet, abducendi, quem ex Arragonia adduxerat, socium. Verum Joannes incongruum ratus eum inde movere, ubi cum magno profectu spirituali vivebat; actis Guardiano gratiis, ipsoque socio ut manere etiam ipse mallet inducto; reddidit quas propter cœli istius inclementiam, ex obedientia gestare consenserat vestes meliores, et pellicea tunicella suffultas, levique mantello ac simplici tunica obtectus, et incomitatus recessit. Per viam autem mendicato victitans, tanta nitebatur in Deum fiducia, ut etiam scrupulo sibi duceret, eleemosynam largientibus gratias agere, quod eam a Deo potius quam ab homine sibi venire consideraret.

de licentia Superiorum peregrinatus,

CAP. IV

visitatis pluribus locis B. V. sacris,

3 Ita per varios Ordinis conventus oberrans, sine dubio etiam sacraria præcipua, qualia apud Hispanos complura in Deiparæ honorem frequentissimo peregrinorum accursu visitantur, diligenter obierit; de quibus distinctius sciremus aliquid, nisi in rebus suis ad aliorum notitiam adducendis adeo parcus fuisset. Animadversum tamen haud obscure fuit, quod vel sola eorum quæ ibi sensit egitque recordatio suavissime illum afficeret; sic ut dissimulare nequiret magno illuc revertendi desiderio teneri se, C solaque obedientia impediri ne faceret. Ejusdem virtutis intuitu, et arctioris ad bene agendum obligationis, ibidem in Hispania consensum præbuit Superioribus, Sacerdotem ordinari eum volentibus, ut eo fructuosius esset Ordini exemplum sanctitatis tantæ quantam in illo demirabantur.

fit Sacerdos:

CAP. V. et regressus in Italiam ad Observantes,

4 Deinde regressus in Italiam, et Provinciæ S. Francisci inter Observantes attributus, atque ad eum qui Perusinis muris adjacet conventum destinatus, talem mox suæ virtutis tota urbe odorem sparsit, ut quam plurimi seculares ad eum venirent, pio ejus religiosoque colloquio ædificandi in spiritu; sed ipsi, qui solitudinem maluisset, haud parum molesti. Quod cum dissimularet, totum sese committens obedientiæ, Guardianus proprio motu intellexit, dixitque; si conversatio cum secularibus molestiam ei creabat aliquam, abstineret porro ab accessu ad portam. Id vero ille tam prompte excepit executionique mandavit, ut id admirans Guardianus, solitus eum fuerit Fratribus aliis proponere in exemplum. Ceterum licet tam molestum ei esset conversari cum secularibus, interrogatus tamen ab aliquo ex senioribus Patribus, an jussus Confessionibus audiendis operam dare, in facturus esset; respondit, jussum incunctanter etdiligenter impleturum se.

CAP. VI

rescçat conversationem cum secularibus:

5 Huc spectat, quod non diu post regressum ex Hispania iter agenti accidisse quidam ejus socius D retulit. Erat tempestas fœda, et tumentia passim ab imbre flumina transitum absque vitæ periculo negabant: cum ergo quæreret ex Joanne socius, an porro pergendum ipsis esset, et non potius in itinere subsistendum; aliud nullum ab eo responsum extorquere potuit, quam Hispanica lingua, qua tunc ut plurimum utebatur, Mandate, Mandate Pater. Perusia aliquando Spinetum ambulans, interroganti socio, quonam loco subsistere ad quietem sumendam vellet, respondebat semper, Ego tibi obediam. Itaque cum aliquando in infirmaria constitutum in Vigilia Purificationis, quando jejunium non præcipitur, curator infirmorum interrogasset, an eo die jejunare vellet; confestim respondit, Quod jusseris faciam. Illo vero replicante, Imo ego quod tu: subjunxit: Ergo Deum rogabo ut tibi inspiret quod sibi beneplacitum fuerit; tuum enim est imperare, obedire meum. Tunc infirmarius respondit, videri sibi quod Dei voluntas magis esset ut non jejunaret: et ille morem ipsi gessit.

EX ITAL. FRANC. LUMIAN. nihil nisi ex obedientia agit,

imperari sibi volens singula,

et quidlibet citra discussionem exequi paratus:

6 Dicebat etiam quod si mandaret sibi Superior nudum incedere per plateas, pariturus esset; væ autem sibi fore nisi pareret, futurum enim ut conscientiæ stimulus nullam sibi requiem indulgeret. E Hoc in proposito adeo videns quidam Fr. Fidelis, casum ei perplexum proposuit, utrum scilicet obediendum sit Superiori (qui tamquam homo errare potest) mandanti ut quis in puteum se projiciat. Cui Joannes respondet, Duplicem novi obedientiam, alteram promptam ex fide nihilque discernentem; eoque sine mora mandantem executioni imperata: alteram circumspectam et Superiorum imperia examinantem, ne forte contra salutem et contra regulam mandatum sit. Secunda hæc facile potest in errorem pertrahi et pertrahere, si forte fallaci aliquo lumine abducatur a vero: ego autem qui discretivo lumine destitutum me scio, primi modi obedientiam amplector, Superiorem meum, non ut hominem, sed ut Deum considerans. Nollem equidem in istiusmodi perplexitatem conjici; puto tamen quod si mandaret mihi Superior insilire in puteum, morem ei gesturus essem.

CAP. VII ex sui intima cognitione humillimus,

7 Ab obedientia ad humilitatem transeo, sine qua illa subsistere nequit, et qua Joannes se omnium æstimabat vilissimum. Ergo cum in sui vilitatis consideratione defixum animoque dejectum ex indiciis in vultu apparentibus Fratres vellent relevare atque ad hilaritatem excitare: In hoc, inquiebat, vobis libens parerem, si mihi sperare liceret, talem F me judicandum a Deo qualem vos æstimatis. Scilicet jam pridem ille instanti prece supplicaverat Domino, ut illud Psalmi, Miserere mei Deus, posset vere et ex animo pronuntiare. Quoties enim hunc versiculum recitabat, deficiebat eum spiritus; totusque tremens et anxius de sua salute desperasset, nisi Deus ei præ oculis posuisset immensitatem misericordiæ suæ. In hac autem animi de sua salute dubitantis perplexitate perseveravit annis multis: et ad eum talibus cogitationibus absorptum ab ista anxietate retrahendum, expediebat inde distrahi externa aliqua interpellatione. Apparuit hoc in Monte luco prope Spoletum agente Joanne: cum enim advenisset aulicus quidam, Joannem de quibusdam negotiis consulturus, aliquam multis exinde diebus hilariori vultu conspectus est. Pulchre autem supernaturalem Dei, et naturalem hominis cognitionem comparabat duabus situlis putei unius, quarum una tantum attollitur quantum deprimitur altera: mox autem ubi elevata in Deum mens majestate ejus impleta fuerit ac gravidata, ascendere incipit, aiebat ille de abysso humanæ vilitatis cognitio propriæ egestatis miseriarumque.

de sua salute diu angitur.

A

CAPUT II.

Instructi a Joanne Novitii et juniores Professi.

CAP. VIII Novitiis Cesis præfectus,

Inter hæc magis magisque elucebat solida Joannis sanctitas ; quæ in eam cogitationem induxit Superiores, ut crederent, optime in spiritu formandos, quos ejus magisterio committerent Novitios. Itaque licet ex Hispania in Italiam ideo potissimum redisset, ut omne cujuscumque prælationis onus longe declinaret; coactus tamen fuit in Eremitorio Cesiensi, ubi magna cum observantia et austeritate vita ducebatur, Novitios instruendos suscipere : quod proposito omni commodi quietisque propriæ respectu magna cum caritate et patientia fecit, paulatim ad maturitatem adducens, quod illi adhuc rude et crudum ad Religionem attulerant, spiritualiter vivendi propositum. Id vero sic agebat præceptis monitisque, ut perageret exemplis; et suavibus remediis ac lenientibus libentius, quam pungentibus asperisque uteretur. In faciendis exercitiis corporalibus, plerumque omnes convocabat in unum : et si simul cunctos admitteret opus faciendum, applicabat ei omnes, uno excepto qui interim librum prælegebat spiritualem : quod si vel ex defectu instrumentorum, vel alia ex causa simul omnes non poterant manum operi applicare, partiebatur eos, sic ut aliis quiescentibus laborarent alii ; ipse vero, ne otiosus spectator assisteret, jungebat se primis, et opus deinde prosequebatur cum secundis. Fiebatque nonnumquam, ut cum unus pro altero Novitius succederet, ipse a secundo induci se sineret, ad ipsum opus aliter faciendum, quam cœperat cum priore; aut etiam jam factum reformaret totum; hac sui judicii subjectione eos erudiens, illudque commemorans Sapientis, Ne sis sapiens apud temetipsum, et ne innitaris prudentiæ tuæ.

exemplo eos suo docet omnibus subjici,

B

Prov. 3, 5

9 Cum aliquando rogarent eum Novitii æstivo tempore, ut liceret sibi frigidam de cisterna haurire, simulavit eadem se necessitate premi; eorumque uno ad Guardianum allegato, qui licentiam pro se ipsisque peteret; ea obtenta, ipse quidem modice aquam libavit, ceteris vero quantum volebant ut haurirent permisit. Alias tanta siti pressus, ut ea etiam exterius se proderet, potu tamen abstinuit; modo hanc, modo illam virtutem suo illos exemplo docens. Juvenem quemdam, de quodam delicto reprehensum, seque excusantem graviter increpuit; postea vero, cum jam capacem instructionis esse credebat, suaviter monuit ne unquam erubesceret delictum suum confiteri, hunc adducens Versiculum, Ne declinet cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Quin etiam hortabatur ut suos defectus manifestarent ultro, et prompte iis applicarent suggerenda remedia; scirent autem quod per se ipsos possent nihil. Unde frequentissima, inter corrigendum suos, ei erat hæc vox ; Tu te in cerebello tuo sapientem existimas, et ideo semper manebis stultus.

appetitum refrænare :

C

reprehensiones amare :

Ps. 140, 4

10 Hoc in munere obtigerat ei Socius, cujus quidem nomen nulla hactenus potuit diligentia erudérare, scripta vero multas Joannis actiones nos docuerunt, quæ alias latuissent. Is illum rogavit, ut Notivios doceret modum contemplandi : ast Joannes evidenter demonstravit grande damnum eis provenire exinde posse, hac præsertim ratione utens, quod si illi contemplando cœlestem beatitudinem aliudve ejusmodi deciperentur, intendendo animum ad aliquam sanctitatem sua capacitate majorem, ruina sequeretur absque dubio irreparabilis, eo quod permissurus esset Deus eos in præcipitium labi. Solebat autem dicere, quod desiderium consequendæ sanctitatis, superbia esset omnium subtilissima ; malletque eos videre scientiæ ambitione contactos, quod hæc minus periculosa sit. Itaque ducebat illos per viam humilitatis mortificationisque, et pro argumento orationis præscribebat eis Coronam, quinque interpolatis vicibus recitandam; jubebatque confidere, quod Deus ipse futurus ipsis magister esset, tam orationis faciendæ, quam cujusque alterius virtutis exercendæ : eo quod Dei esset opus non hominis. Cum autem intellexisset, quod in Provincia Romana Pater quidam commissos sibi Novitios præpropere volebat ad contemplationem erudire, subridens aiebat, Majestatem divinam sibi soli magisterium istud reservasse.

recusat eos docere sublimiorem orandi modum :

D

11 Si forte animadvertebat Novitium aliquem invitum degere in religione, post curam aliquam ei adhibitam, ad discernendum, essetne ea deliberata voluntas an solum persuasio diabolica; nullis blandimentis ulterius utebatur, ut eum retineret, sed discedendi copiam liberam ei faciebat. Dicebat autem hunc agendi modum optime sibi semper successisse, eo quod juvenes arte aliqua retenti in Ordine vix unquam bonum finem sortiantur. Spem porro optimam concipiebat de iis qui in principio velut stupidi et attoniti videbantur ; non item de aliis qui apparebant excitati et alacres; Isti enim, inquiebat, velut in novam vitam reformantur, alii vero quales ingrediuntur tales plerumque permanent. Bonis quoque et obedientibus omni qua poterat ratione succurrebat in eorum tentationibus afflictionibusque, cujus rei exemplum hoc sit. Cuidam dicto Fr. Francisco præ nimio frigore, cujus delicata ipsius complexio impatiens erat, pedes et tibiæ vehementius intumuerant ; dubitabat tamen Joannes utrum non esset major animi quam corporis imbecillitas. Ergo ei, inquit; Satisne tibi animi est, ut hoc toto die frigus illud perferas ? Ipso vero generose respondente quod sic, ad orationem se Magister contulit, impetravitque subitum calorem toti ejus corpori sic infundi, præsertim pedibus, ut tam ipse quam socii vehementer eo mirarentur.

aut invitos aliqua arte retinere in Ordine :

E

sedulo tamen curat tentatos.

12 Magis stupendum accidit Novitio alteri, qui in seculo œconomus fuerat D. Neapoleonis Ursini, et maximo tenebatur desiderio (fortassis ex quadam occulta superbia) ut qui pro Laico habitum sumpserat ad Clericatum promoveretur. Hoc ille cum Magistro aperuisset, Joannes paterno oculo eum intuitus : Quo, inquit, fili, ambitio ejusmodi ? Numquid tibi satis est si quam arctissime adstringaris sanctissimæ Cruci filii Dei, tuo amore contempti et vili pensi, ut socius ipsi esse velis contemptus et vilipendii sui ? Pluribus opus non fuit : statim enim Novitius, novo fervore concepto, exclamavit. Est, Pater; Est, Pater. Exinde vero liber ab ea tentatione cœpit cum lacrymis suspirando dicere, O Crux derelicta ! o Crux oblivioni tradita ! voluitque ad perpetuam hujus mutationis memoriam Fr. Antonius a Cruce nuncupari. Porro cum in regimine Novitiorum suffectus ipsi esset prior ille, quem dixi, ejus Socius, ipsomet forsitan illum ad hoc commendante, atque ab eo peteret regulam quam servaturus esset in tali magisterio Joannes, Aliud respondit; tibi dicere nequeo, quam quod istud Dei opus sit. Instanti tamen importunius addidit, Frange eos, frange eos in re qualibet : paucis verbis multa complexus : quia præ aliis rebus omnibus aliud nihil æque Novitios provehit, quam si eorum voluntatibus cunctis obviam eatur, ad majorem eorum mortificationem humiliationemque.

et in his laicum Clericatus cupidum,

F

semperque mortificandos esse doce :

13 Hanc etiam gratiam divinitus Dei servus acceperat, ut non solum suorum Novitiorum tentationes in ipsorum vultibus legeret, sed eosdem faceret illas sibi aperire, quod duobus sequentibus exemplis apparuit

eorumdem occultas cogitationes inspicit,

A apparuit. Primum quod cum Fr. Angelus a Monte, ad ostentationem vanam extraordinarii roboris, maximum quoddam lignum gestaret humeris: Joannes, ut occultum istum fastum reprimeret, jussit ut onere isto deposito alterum duplo minus susciperet: quod ille faciens vix paucos promoverat passus, quin fatiscens sub pondere abjicere ipsum cogeretur; simulque tentationem jactantiæ, qua fuerat animus ejus gravatus. Alterum in Cesiensi eremitorio accidit, cuidam Fr. Bonaventuræ. Huic ne otiaretur mandaverat Joannes ad usum conventus conficere cochlearia lignea; ipse vero parum addictus labori prætexuit impotentiam, occasione cujusdam infirmitatis suæ. Agnovit sagax magister acediæ venenum animo ejus infusum. Quare secum ipsum deduxit ad hortum, ubi ad illius præsentiam novo spiritu et vigore repletus Novitius, diu multumque laboravit, quin etiam satis facile agiliterque convertit enormis molis saxum. Utrumque vero opus miraculo adscriptum fuit, ad meritum Magistri in discipulis facti.

et corrigit.

14 Fratres noviter professos cupiebat Joannes ad veram adduci perfectionem, vehementer dolens B quod recentium istiusmodi plantarum non haberetur exactissima cura: ideoque in Capitulis Provincialibus querebatur de infelicitate istorum temporum, quibus seniores exemplo non optimo præibant junioribus, indignos appellans qui ejusmodi filiorum Patres vocitarentur. Quare cum aliquando juvenes aliqui coram ipso magna cum reverentia transirent, paterno commotus affectu, assistenti sibi Fratri dixit: Quanto melius miselli isti hoc in statu morerentur! futurum est enim ut devient a semita veritatis, quia desunt heu! patres, qui ipsam velint eis ostendere, etsi adsit eorum copia qui id aptissime possent facere. Nempe omnes laborant, ut intellectum juniorum impleant scientia vana et seculari. Neque id tantum, sed in futurum quoque porrigens animum, deplorabat inveniendos aliquando qui ipsos docerent pulsare musica instrumenta aliasque similes levitates, operationes spiritus monstrose interpolando oblectamentis sensuum. Tum subjungebat, O vos miseros! Hiccine est fructus expectatus pro tot laboribus, qui vestra causa in novitiatu fiunt? Quærenti autem quodnam tali malo remedium suggereret: Curandum esset, inquit, ut letalem oblectationum sensualium escam fugientes, soli Deo intime unirentur: cui enim bene cum Deo convenit, C bene convenit cum omnibus.

CAP. IX Dolet juniores exemplis seniorum depravari

et ad vanitates pertrahi:

15 Quoties fraternæ correctionis dabatur occasio, haud segniter ea utebatur vir sanctus: qui aliquando requisitus a juvene, ut daret salutare quodpiam monitum: Tria, inquit, a te requiro, fili, quæ animo tuo vellem jugiter obversari. Primum ut in omnibus actionibus, non tuum judicium sed alienum sequaris libentius, nihil curando ut sapiens videaris; secundum ut recorderis Deum te videre, tibique semper et omni in loco esse præsentem; tertium ut extra chorum ab omni non necessaria Fratrum conversatione abstineas, neque illorum rebus te ingeras, sic enim multas tribulationes declinabis et pacem solidam conservabis. Alteri protervo nimis et imperioso suasit, ut paulatim assuesceret propriam abnegare voluntatem; asseverans quod nisi eo modo inciperet seipsum vincere, brevi eo arrogantiæ perveniret quod vellet totum mundum gubernare. Similiter aspiciens alium de se multum præsumentem, qui recenter fuerat ordinatus Subdiaconus, judicavit profuturum illi si ad eum humiliandum diceret, Video quod nimium cito te exaltaverint: cave ergo, fili mi, cave superbiam; et credo eum qui non est humilis non esse hominem, qui autem non est homo, aut brutum est aut dæmonium. Solebat etiam

utilia eisdem monita dat:

præsertim ad superbiam reprimendam,

inculcare, ut nemo fideret fervori cuidam spiritus, D qualis sæpe invenitur in juvenibus; multo minus reprehenderet in senioribus modicam aliquam sensualitatem: sicut enim hæc sæpe excusatur necessitate deficientis naturæ, sic iste non raro est juvenilis impetus, a tentatione occultæ superbiæ stimulatus.

EX ITAL. FRANC. LUNIAN.

16 Coram tribus juvenibus secum in cella aliquando existentibus disserens super statu Religionis S. Francisci; Nos, inquit, filii, trahimur a passionibus velut ab impetu rapidi torrentis: itaque vobis suadeo, ut alienis actionibus curandis nequaquam vos admisceatis; sed solum curate res vestras, perseverando in simplicitate et puritate ejus ad quam electi estis vocationis: alias enim metuo ne eveniat nobis, quod indurato populo isti dixit per Isaiam Deus, Excæca cor populi hujus, et aures eorum aggrava, ut non videant neque intelligant. Clericum quemdam vivacis levisque ingenii fixe intuens, Videris mihi, ait, inquietissima musca, qui nec uno quidem momento potes intra teipsum consistere. Quo audito subito ille immobilis stetit, ac velut cœlesti voce attonitus. Tum Frater Joannes: Ecce, cognoscere te facit Deus, quod si velis non sit impossibile te mutare naturam, et in firma quiete perseverare; exhortansque eum cum mansuetudine ut in eo statu se niteretur, dimisit. Scriptor Vicarii Provincialis querebatur ei aliquando, quod orationi et consuetis alias exercitiis vacare non ita posset transiens de conventu in conventum, et continua scriptione distentus. Hunc Joannes paterne consolans dixit: Satis tibi sit, fili, facere brevem illam orationem quam occupatio tua permittit: sed facito ferventem, id præcipue curans ut obedias, animumque totum in voluntatem Superioris resignes; obedientia enim omnes defectus absumit: ideoque affirmo tibi, quod quidquid curis istis distractus amittes, abunde recuperabis duplicata alias consolatione. Cui consilio acquiescens juvenis postea retulit, ex illa modica quæ sibi permittebatur oratione, præter alios fructus hunc etiam sibi provenisse, quod quasi in perpetuam oblivionem priorum omnium tædiorum venerit.

aliena non curanda,

Is 6, 10

E

passiones mortificandas,

simpliciter obediendum.

CAPUT III.

Bis Guardianus subditos prudentissime regit Joannes.

Sic regendis Novitiis tantam moderationis atque prudentiæ famam acquisivit Joannes, ut idoneum censuerint Superiores, qui Guardianus præficeretur Eremitorio S. Urbani, Specus dicto, loco inter montana Narniensia devotissimo, quem primis Ordinis initiis suscepit S. Franciscus. Hic ex revelatione credimus passionis divinæ tempore rupem fissam discessisse, eo modo quo factum est in monte Alverniæ: hodieque cernitur profundus hiatus, intra quem se consueverat Pater Seraphicus recipere, quando humanam conversationem fugiens, oculos mentis in cœlestia defigebat, quæ istic sæpe illabuntur copiosius, ubi corporeis oculis sol corporeus subducitur: media autem in rupe servatur cellula, in qua infirmus Sanctus aquam commutavit in vinum. Hoc in loco tam celebri habuit occasionem Joannes, cum ea quam privatus semper tenuerat modestia conjungendi auctoritatem publicam sui officii. Quieti autem subditorum studens, et uniuscujusque necessitatibus prospiciens; dissimulando etiam quandoque errata, et indulgendo quidquid poterat absque manifesta Regulæ infractione, minus tractabiles reducebat ad maturitatem religiosam, monstrabatque benefici munere conditoris non minus habilitatis obtigisse sibi in vita activa, quam fervoris

F

CAP. X Guardianus ad S. Urbani prope Narniam,

aptissime regit subditos.

A fervoris ad exercitia contemplativæ. Duo autem hic egit minime silentio prætereunda.

EX ITAL. FRANC. LUSIAN

Guardiani Narniensis contumaciam emollit;

18 Primum quod cum contentio exorta esset inter sui conventus quæstorem Fr. Paulum de Fœniculeto et Fr. Jacobum de Callio Guardianum S. Hieronymi Narniensis, obstinate se opponentem Fratribus Specus ne intra civitatem istam eleemosynam peterent; et hic eo insaniæ prorupisset, ut carcerem et excommunicationem minaretur id facere volentibus; contigit ipsum obviare Fr. Joanni, qui præventurus scandala ipsemet sumpta mantica exierat ad eleemosynam rogandum. Vix autem in conspectum istius venit, cum furiosus ille, factus agno mansuetior, placide in occursum festinavit dicens: Tu procul dubio es Joannes a Luca. Joanne autem ipsum se esse confitente, in amplexum ejus ruens atque amanter deosculans coram multis adjunxit: Ego te agnovi ex sola vultus majestate, qui merum refert sanctitatis splendorem. Alte ejusmodi verba pungebant Joannem, et ne sua humilitas ab ejus laudibus aliquid ibi pateretur, continuo sese inde nullo reposito verbo subduxit. Alterum est quod duobus Sacerdotibus, circa monasterium venari solitis, eoque nonnullam conturbationem eidem

Sacerdotes venatores ad modestiam revocat:

B afferentibus; cum nemo prohibere eos auderet, utpote conventui valde benevolos; ipse eosdem in conventu nactus ad hortum deduxit, et colloquium de rebus spiritualibus texuit, tanto spiritus fervore, ut licet in eis non cessaret venandi voluntas, toti tamen compuncti invicem sese respicerent, et quasi muti ab eo discederent: deinde vero salubriter confusi, omnem vitæ prioris rationem reformarent. Eoque facto probatum insigniter est, quod dicere solebat Joannes; non esse idoneos regimini Fratres eos, quibus secularium voluntati obsecundare tam est cordi, ut conventuum commoda postponant eorum satisfactioni.

ostendit Superioribus opus esse discretione,

19 Modus ejus regendi totus ex suavitate et modestia compositus eo potissimum spectabat, ut a subditis obedientia præstaretur ex amore magis quam ex timore; unde nascebatur erga eum plena observantiæ reverentia, exemploque inculpabilis ejus vitæ adjuta nihil non facile impetrabat ab eis, contentus si humiliter subditos et obedientes haberet, absque notabilibus valde defectibus, et eorum quos forte redarguebat pœnitentiam potius volens quam pœnam. Valde etiam commendabat Guardianis patientiam, eamque maximi faciebat, et dicebat

et patientia magna:

C solam sufficere ad congregationem quantumvis magnam gubernandam; econtra vero gravissimos errores ab illis committi solere, qui absque patientia accederent ad Prælaturas. Ad has vero promotos aiebat, si pacem inter se ac subditos salvam vellent, cavere debere ne superfluis et importunis imperiis illos gravent atque inquietent, utens ad hoc suadendum similitudine mantilis, quod complicatum diu conservari potest, nimio autem et continuo usu cito deteritur laceraturque. Subditum enim, ad necessarios usus sui conventus reservatum et non nimis occupatum, perseverare in amore et pace cum Superiore: quod si aliquis non ita prompte obediat, haud ideo statim procedendum ad minas et jurgia, sed eum patienter tolerandum et suavi reprehensione reducendum in viam obedientiæ.

quod et suo exemplo probat.

20 Hæc autem atque ejusmodi præcepta, quæ dabat aliis, ab ipsomet fuerunt reducta in praxim, cum admirabili perfectæ moderationis exemplo, quemadmodum sequenti ex facto ejus apparebat. Juvenis quidam Conversus, bonus ac simplex, coquum agens in conventu, compatiens gravi supra modum labori, quem Joannes sustinebat; utensque ea erga ipsum caritate, quam sibi ex officio licitam arbitrabatur; curabat ei quandoque ministrari portionem, communi majorem lautiusque conditam, D nec sciebat quantum ipsi id displiceret: monitus vero sæpius ut desisteret, scrupulo aut modestiæ sancti Patris hos tribuens, suæ nihilominus obligationis id esse credebat, seque in eo mereri multum. Quo animadverso ipsum per se suaviter monuit Guardianus, ut ne suum judicium judicio Superioris præponeret, atque desisteret particulare quidpiam a communitate sibi ministrare: verum intelligens quod juvenis animum in eo obfirmasset, unde ægre esset abducendus; sumpsit inde occasionem exercendæ, patientiæ quidem circa seipsum, caritatis vero erga proximos; cœpitque sic accepta per seipsum in pauperes erogare.

CAP. XI. Inde Perusium translatus, recusat visitare Gubernatorem:

21 Vix tempus primi Guardianatus expleverat Joannes, quando concordibus votis postulatus ad alium fuit in Monte Perusino, loco famoso propter memoriam B. Ægidii, cujus cella ibi in summa veneratione hodiedum est. In hujus Prælaturæ, quam tribus annis tenuit, initio, suadentibus sibi Fratribus ut pro more decessorum suorum visitaret Dominum Gubernatorem, eumque conventui benevolum retinere satageret; respondit sibi non videri conveniens, ut religiosus tempus insumeret visitationibus seculariter officiosis, maxime cum se ad ea E præ cunctis ineptum experiretur. Et ille quidem hac sola in parte consilium Fratrum sequi noluit, in aliis vero rebus plerumque ipsum requirebat ultro; tum ut promptiores eos ad obedientiam haberet, tum quia præ magna humilitate nihil boni consilii ex seipso capere posse credebat.

declarat quid sentiat de triduana per hebdomadam esu carnium,

22 Sermonem aliquando coram Fratribus habens in refectorio, secundum morem Ordinis Franciscani, deflexit eum ad consuetudinem, quæ vim legis jam obtinere videtur, ut Fratribus ter in hebdomade apponantur carnes, adeo ut esse necessitatis credatur id quod meræ est indulgentiæ. Quamvis enim tenendum sit, quod debiles et convalescentes, itemque senes aut aliter male dispositi, benignius discretiusque tractari debeant, permittente id non solum, sed etiam exigente caritate: ex alia tamen parte, inquit, nequeo intelligere, quo prætextu alii Fratrum idem privilegium possint prætendere: et ingenue confiteor, quod capere non valeam, quomodo professionem verbis factam opere exequantur illi, qui sub nomine et habitu integræ ac voluntariæ paupertatis cupiunt vivere delicate, eorum instar quorum animus totus defixus est in obsequium sen- F suum. Scio quidem multos illud justificare per hoc quod talia non emantur nec conquirantur, sed ultro donentur liberaliter a liberalitate benefactorum citra proximi scandalum: verum isti non animadvertunt, ad nostram confusionem et verecundiam id permittere Deum, cognoscentem quod desit in nobis ea virtus, quæ nos faciat talibus abstinere; et exaudientem suspiria, quibus identidem anhelamus, sicut Israelitæ, ad dimissas Ægyptiarum carnium ollas: ne igitur querelas nostras pro talibus audire cogatur, facit nobis ultro præberi quod desideramus, ne gravius aliquod scandalum eveniat.

e' Dei circa eum indulgentia;

eumdem tamen tolerandum decernit,

23 Quid autem dico Deum? Nescio equidem etiamnum definire apud me, Deum ne auctorem hujus abundantiæ debeam existimare, an adversarium nostrum antiquum, ut sensualitatis ejusmodi superfluæ abusum faceret transire in habitum, hunc vero in legem denique ac necessitatem. Ea ipsa tamen ambiguitas me inclinat ut obsequar majori parti sic volentium, et carnes ex usu concedam; quas nihilominus condiri vellem jure aliquo, retundente sensualitatis affectum, ipsasque escas minus sapidas reddente: cogitare enim vos velim, Agnum paschalem non fuisse comedendum absque lactucis agrestibus. Profecto dolet mihi quod hunc in modum loqui

A loqui vobis cogar : si tamen aliquis me amantissimum sui patrem ideo reprehendendum putet, saltem ut filius Adæ rejiciat culpam in mulierem, propriam inquam sensualitatem. Quantum ad me attinet, si Fratres viderem dispositos ad patiendum desiderandaque loca aspera et ab ejusmodi deliciis commodisque remotiora, promptum quoque me invenirent, ad cibos quantumcumque delicatos cum iisdem comedendos : iis enim sic animo comparatis, crederem delicias istas manibus Angelorum porrigi. Atque hinc intelligitur, quod licet aliquando sese aptaret voluntati Fratrum, contra genium tamen suum id faciebat : quod etiam clarius demonstravit, quando rogatus a quodam Guardiano, dare ei aliquod præceptum utile circa regimen subditorum, inter alia dixit; se periculose quandoque infirmatum, extraordinario conscientiæ remorsu fuisse compunctum, quod Fratribus indulsisset aliqua, non quidem illicita, minus tamen convenientia. Hortabaturque eum ut in hoc magna uteretur cautela : majori enim hic prudentia et vigilantia opus esse, quam verbis posset explicari.

suo licet genio repugnante :

24 Ab alio Patre interrogatus, quidnam ei in Religione aliquando accidisset acerbissimum, absque B hæsitatione respondit quod Prælatura : Quia, inquiebat, numquam potui regere Fratres ex ingenio meo : possum tamen affirmare, quod licet eam numquam desideraverim, nihilominus erubuerim eamdem recusare, quod viderem obnoxiam esse maximis laboribus periculisque, et ita etiam magnam multiplici merito occasionem præbere. Aliam insuper buccellam haud minus insipidam deglutivi, oblatam a superflua Fratrum caritate, qui utentes occasione quam dare ipsis videbantur crebræ meæ infirmitates, me voluerunt quasi violente cogere ad ducendam vitam solito delicatiorem, nescientes quod jam inde a seculo assuefecissem naturam grossiori victui, fecissemque a deliciis abhorrere ; existimant enim eas a me recusari propter alias causas. Alteri consilium ejus requirenti, utrum admissurus Prælaturam esset ad quam electus fuerat, respondit Joannes, Si vides illam posse nocere saluti tuæ, noli admittere. Replicante autem bono isto Patre, quod si in hoc recusaret morem Superioribus gerere, audiendæ sibi essent Confessiones, aut Prædicatoris officium sumendum, quorum utrumque non esset absque infinitis periculis : ait illi si ad confessiones audiendas accesseris cum pura intentione, ex vero C zelo salvandi pœnitentes ; et prædicaveris cum ea simplicitate, quæ in Fratribus præsertim Minoribus requiritur ; non invenies rem tam esse difficilem quam tibi imaginaris.

fatetur Prælaturam sibi molestissimam accidere

et nimiam Fratrum erga se caritatem.

CAPUT IV.

Studium paupertatis, mortificationis, fuga secularium etiam consanguineorum.

CAP. XII Commoditatibus etiam licitis abstinens,

Paupertatem tam subditus quam superior arctissimam circa se volebat Joannes, etiam in rebus minimis : hinc Breviario perquam vili, et Corona non nisi ex globulis rudi filo inductis utebatur : in cella vero sua nec acum, nec pileolum, nec ullam quantumcumque exiguam tolerabat commoditatem, licet certus esset eam sibi a Regula permitti. Hic autem sanctæ paupertatis amor solicitissimum ipsum faciebat ne contra eam faceret aliquid. Itaque si officium Superioris exercenti, chordæ, mutatoria, aliaque similia donarentur sibi, ab ipsomet donatore petebat facultatem ea dispensandi in Fratres, existimans id aliter sibi non licere salva conscientia. Cumque aliquando in cella reperisset Chordam, noluit eam D Fratri postulanti donare, dicens, hoc pertinere ad illius Dominum, non vero ad se qui nihil possidebat. Interrogatus porro cur adeo arcte paupertatem stringeret, respondit; Arcta est via quæ ducit ad vitam. Superior vero existens nec cellam, nec habitum, nec aliud quidquam legebat sibi, sed expectabat quid sibi tribueretur a Fratribus : et in hoc agendi modo multam reperiebat quietem, exhortans alios ut cordi sibi sumerent perfectam in omnibus mendicitatem sectari. Adeo ut cuidam veniam postulanti pro regula habenda, qua lineas scripturus duceret; sic eam concesserit, ut tamen adderet ; Melius tibi esset rerum etiam minimarum curam abjicere, Deoque unice et integre fidere, qui sic in se resignatis ultro subministrat quocumque egent.

EX ITAL. FR. N. LUSIAN. nihil sibi privatim vendicat.

26 Atque huc referebat quosdam, qui sibi in hoc genere acciderant, casus Scilicet, quod cum tempore Capituli mutanda sibi cella esset, deliberaverit, ferretne secum disciplinam quam habebat in cella ; tandem tamen paupertatis amore eam dimiserit, sed simillimam aliam statim invenerit supra mensulam alterius ad quam transibat cellæ. Alias cum optaret habere exemplar pulcherrimi illius hymni, Jesu dulcis memoria, qui recitatur in Officio divini Nominis, donec eum mandasset memoriæ ; eadem tamen E ex causa recusaverit illud accipere, et postea invenerit in omnibus cellis, ad quascumque eum migrare contingebat. Item cum in itinere constitutus nihil haberet cibi pro se aut socio novitio, tam famelico et exhausto, ut jam vix posset pedibus insistere ; exhortabatur eum ut Deo fideret, qui ipsis esset prospecturus : vix autem hæc dixerat, quando eis subventum abundantissime fuit. Qua de re plurimas Deo gratias agens dicebat : Sæpe Deus vel invitum me abundare facit, quandoque etiam ipsam prævenit necessitatem. Atque ex se ipso formans judicium, de eo quod Religiosis passim omnibus posset accidere, solebat dicere ; quod nisi diligenter huic rei attenderent, paulatim tot reculas coacervarent in cella, ut in fine anni opus foret mulo ad eas exportandas. Tenendum igitur semper in manu ferrum ad resecandas superfluas commoditates eas præsertim erga quas appetitus inclinet. Laudabat autem imprimis eam paupertatem, quæ adjunctam sibi habet patientiam et penuriam etiam necessariarum rerum, præ illa cui prompte succurritur, dum alii egent. Si enim unus Frater duas vel tres tunicas haberet in hieme ad frigus arcendum, proculdubio non sentiret incommodum paupertatis. Similiter eleemosyna, tam solicite quæsita et velut importune extorta, aliud non significat, quam placere nobis abundantiam, et paupertatem desipere : quo fit ut merito tribulemur, quia manducamus panem doloris, peccata scilicet largientium nobis.

sed docet Deo omnia committere

qui abunde prospiciet curis casui.

laudat paupertatem inopiæ junctam.

27 Quamvis porro ea caritas, quæ infirmarias induxit, laudabilis sit, quatenus illæ serviunt revera egentibus : credebat tamen earum occasione multis præberi materiam fovendi sensualitatem et ignaviam suam. Qua de re cum quodam Fr. Matthæo sermocinans, medici judicium allegante, libero zelo respondit, Nec tibi, nec illi hac in parte credo : qui enim absque evidenti necessitate ad infirmariam accurrit pro assecurando corpore, libens sequitur consilia medicorum, et salutem animæ magno sæpe exponit periculo. Sermonem nonnumquam in Capitulo habens de paupertate, aiebat, quod præstaret superflua quædam ornamenta tollere de sacristia, nisi periculum esset scandalizandi eorum donatores : et addidit : Si scivissemus magis nos ipsos curare quam seculares, magis etiam quam Sanctimoniales et Tertiarias, ad stabiliendum nostram perfectionem ; fecissemus Deo acceptissimum sacrificium : nunc vero deserimus nos ipsos ; et, ut curemus aliena negotia, male

nec probat facilem recursum ad infirmariam,

curamque alienorum negotiorum :

A male agimus propria; quin et aliena vel ideo pejus administramus.

reprehendit magnificentiam fabricarum,

28 Alias multa cum exaggeratione loquens de magnificentia fabricarum in Ordine : Videte, inquit quousque excesserimus. Loca S. Bartholomæi Fulginii et S. Jacobi Tuderti olim existimabantur pulcherrima et opulentissima totius Provinciæ, ideoque haud parvam mortificationem adferebant zelatoribus perfectæ observantiæ et religiosæ humilitatis . nunc autem viluerunt in nostra opinione, quia multum superantur a locis Montis-sancti, S. Pauli, et S. Hieronymi Narniensis. Atque utinam hæc quoque brevi non videantur tenuia aut mediocria. Deinde subjungebat : Si procederemus secundum obligationem nostri status, non solum gauderemus locorum angustiis, sed nec displiceret omni quandoque tecto privati. Consilium rogatus de officina quadam in Narniensi conventu fabricanda, detrectavit sensum suum aperire, et dixit, quod pro re tantilla nolebat cruciari in purgatorio. Sed cum instarent importunius alii, tandem dixit, Judicio P. Vicarii rem totam dimitto, cui ratione officii quod gerit peculiaris assistit Angelus : quidquid illi placuerit, placebit etiam mihi. Cum autem aliquando ageretur de choro ad S. Mariæ Angelorum, angusto valde et abjecto, in ampliorem formam restaurando, dixit; Videntur isti mihi destruere velle quidquid superest de veteri nostra simplicitate; neque cogitant futurum, ut videndis angustiis cellarum S. P. N. Francisci, homines a centenis milliariis huc veniant : magna sane stultitia est reliquias antiquitatis nostræ dissipare, quæ nobis et toti mundo tantæ sunt ædificationi.

relaxationem disciplinæ,

29 Paulo antequam moreretur, magno cum animi sui sensu locutus est cuidam ex præcipuis Patribus de relaxatione disciplinæ, et inter alia mire huc facientia, dixit; Heu! Pater, ubi nunc est observantia Regulæ? ubinam in vestitu apparet paupertas et in victu mendicitas? cum nostra hæc respectu secularium abundantia potius dici debeat, parciusque eorum mensis inferantur escæ quam in mensas Fratrum; et illi magis contenti sint modico, quam nos multo : in vestitu vero eo processimus, ut omnis patiendi materia ab illis resecta sit. Frequentamus Curias, etiam extra casus quibus id patitur Regula. Novit Deus cum quali exemplo austeritatis vivant Prædicatores ; et omnes certatim id agimus, ut odiosam cunctis paupertatem habeamus male. Quid autem dicam de nobis qui ad S. Mariæ Angelorum

usum lucernarum,

C commoramur, et post vigesimam quartam horam non audemus pedem usquam proferre absque lumine? Numquam aut rarissime solebant Fratres habere lumen in cellis, et S. Bernardinus gravem ab iis persecutionem sustinuit, quia ad lucernam studebat. Equidem de me fateor, quod numquam oleo intra cellam usus sum, nisi unica dumtaxat vice in eremitorio Cesiensi, maxima quadam necessitate urgente. Hodie vero plus olei una hebdomade absumitur in cellis, quam toto mense in ea lampade quæ ante altare diu noctuque ardet. Olim pauci ex Fratribus audiebant Confessiones et paucis in locis, cum unusquisque declinaret occasionem agendi cum secularibus : nunc video eos imprimis æstimari, qui in ejusmodi conversatione videntur dexterrimi eique libenter se miscent : quapropter pro certo habeo, futuros nos aliquando Conventuales; surrecturasque alias genuinæ observantiæ plantas, quæ ad nostram confusionem fructum producent sanctitatis.

et frequentem cum secularibus conversationem.

CAP. XIII Definitor Provinciæ

30 Definitoris officium, quod maxime in Ordine Franciscano auctoritatis est (ad Definitores enim gravissima omnia negotia Provinciæ totius deferuntur) gessit aliquando Joannes; ostenditque in eodem homine posse consistere magnum regimen cum magno spiritu, pulchreque misceri prudentiam serpentis

D cum simplicitate columbæ. Collegas eo in munere habuit viros præstantes, qui cum aliquando in ancipiti quadam deliberatione versarentur circa executionem cujusdam consilii, quod prima quidem fronte parum laudabile, reipsa tamen optimum erat; sententiam suam interrogatus Joannes, Nimis, inquit, timidi mihi videmini : non enim incongruum aliquando est pro Dei amore Deum offendere. Attonuit alios responsum tam insolens : sed ipsum mox explicuit dicendo, quod fieri aliquando possit, ut in re quapiam offendi Deus videatur; sublato autem indiscreto ac male fundato scrupulo, clare appareat, nihil minus istic formidandum. In hoc autem officio ita se moderatus est Joannes, ut injurias quidem sibi irrogatas ferret patientissime; quidquid autem effronti arrogantia videbat ab aliquibus committi contra Dei honorem, salutem animarum, et bonum statum Religionis, zelosissime reprehenderet : id quod a nonnullis impatientiæ est attributum, inter hanc et verum zelum non distinguentibus.

generose officio suo fungitur :

31 Summa etiam cum approbatione et successu Confessarium Sanctimonialium egit Joannes. Anno MCCCCXLVIII reformandum erat monasterium Perusinum, Montis-Lucidi dictum, juxta Regulam S. Claræ, a cujus observantia multum deflexerat; et E ex mandato Nicolai Papæ V deducebantur eo Sanctimoniales aliquæ ex Fulginiensi cœnobio S. Luciæ, quarum tunc erat estque etiam hodie nominatissima sanctitas : his autem deducendis electus Fr. Joannes est. Ivit illuc cum P. Fr. Antonio de Monte-Falconis, tunc Vicario Provinciæ S. Francicis, postea Vicario Generali, et P. Fr. Bernardo de Terminis Guardiano Montis-Perusini. Die XXI Decembris omnes se pariter dederunt in viam : et prima nocte acta in monasterio S. Francisci de Valle fabricæ, ubi anno præcedenti Confessarius quoque Joannes fuerat, sequenti Dominica induxerunt in prædictum cœnobium Fulginienses Virgines. Re autem ipsa exigente ut ibi maneret ex Patribus aliquis, jussus est manere Joannes, novellamque reformationem suis stabilire instructionibus : prout fecit. Manent enim hodieque, post sesquiseculum decursum, eædem quas istic præscripsit leges in viridi observantia : quamvis solum istic triennio manserit, videlicet usque ad annum MCCCCLI (ad alterum triennium, uti sæpe consuevit fieri, minime confirmatus) et bis tantum reviserit locum prædictum, totis quibus deinceps vixit annis uno et viginti; videlicet anno MCCCCLXIII, ad piarum istarum Matrum consolationem ductus illuc a P. Fr. Alberto Perusino, Vicario tunc Provinciali, postea ministro Generali; et anno MCCCCLXX. F socius P. Fr. Pauli Perusini, Vicarii similiter Provincialis.

Reformandis Clarissis Perusinis,

tres annos utiliter impendit.

CAP. XIV Colloquia cum secularibus

32 Quod ad conversationem cum secularibus attinet, aiebat Joannes, similes hac in parte nos esse silvis, quæ de suo ligno manubrium offerunt securi qua succidantur. Si enim sciremus discrete et absque scandalo eis præripere occasiones veniendi ad nos, neque eos potius alliceremus; minus ab eis damni, et magnam nobis commoditatem perciperemus. Ideo optabat, ad aliquod mali remedium, pulsantibus ad portam non patere statim accessum; sed eos ante fores ab aliquo minus ipsis noto Fratre detineri per pium de re quapiam spirituali colloquium, usque dum Superior consultus eum mitteret quem petebant; expediri autem eosdem cito volebat, nec ad res indifferentes sermonem protrahi. Quod si qui peterent coronas, cochlearia, vel quidpiam eorum, quæ apud nos solent nonnullis in locis fieri ad otium vitandum; putabat responderi congruentius posse, quod mallemus pro eis orare. Hæc autem et alia hujusmodi præcepta quæ dabat aliis, ipse prior servabat perquam solicite : requisitus tamen a secularibus, respondebat

rara et brevia esse optat.

A respondebat humaniter, et cito abrumpebat sermonem, si quid eidem se ingerebat quo posset sua pax turbari : idque non tantum cum secularibus agens, sed etiam cum Fratribus, nisi essent Superiores sui, cum quibus magna utebatur discretione et reverentia. Ita cum ei aliquando indicasset Guardianus recte facturum videri, si quosdam seculares infirmos visitaret; ipse periculi quidpiam in eo prospiciens, respondit, non item videri sibi; multasque in contrarium allegavit rationes; ita tamen, ut paratus esset sui Superioris judicio submittere suum; additque, Nescio qui fiat ut tenere me nequeam, quin dicam id quod mea mihi conscientia dictat. Guardianus vero desiit cœptum urgere : jam enim grandioris ætatis erat Joannes, et præsumi poterat quod interiori aliquo lumine illustratus ejusmodi officium subterfugeret.

suo ipse exemplo præiens.

33 Frater quidam multum occupabatur circa certa opera caritatis; de quo interrogatus Joannes quid sentiret, Non placet, inquit, tam adstricta sollicitudo; allegabatque istud Apostoli, Nemo militans Deo implicet se negotiis secularibus : timeo autem, aiebat, ne huic contingat quod solet usuvenire ei, qui B commune cum aliis onus portat, ut dum supra illos id elevare nititur, ipse succumbens opprimatur. Displicebat eidem si seculares introducebantur ad cellas Fratrum, etiam causa Confessionum audiendarum : et graviter reprehendit quemdam Fr. Franciscum, quod videbat illum ambire virorum nobilium conversationem; dicens ei, quod nimium curando seculum, et familiarius agendo cum illo, periclitemur ipsimet ne paulatim seculares efficiamur. Memento, inquiebat, Frater, quod divitias et consanguineos dimiserimus, ad salvandas animas nostras, et non ad aliena negotia curanda : quodque renuntiaverimus mundo, velut ad ipsum numquam redituri. Vide autem quo nostra nos deduxerit insipientia. Haud multi sunt dies, quod transitum habens per locum quemdam nostrum, ubi viginti Fratres numerabantur, omnes quidem reperi in refectorio; in choro autem solum duos, aliis alibi occupatis inter negotia secularium. Fugiamus ergo hos quantum possumus, quanto enim erimus eis minus vicini, tanto securior erit pax nostra, altiusque in ipsis radicabitur pietas et affectus erga Religionem.

Nimiam sollicitudinem improbat,

et ambitum secularem,

curasque externas.

34 Tam salutaribus monitis jungebat exempla extremi circa seipsum rigoris : non solum enim curabat procul a conspectu consanguineorum abesse, sed etiam omnem affectum carnis sanguinisque excutere, si quando ab iis ultro visitabatur. Apparuit C hoc, quando ad ipsum Perusiæ commorantem venit nepos suus, Antonius Bonvisius, vir magni in republica nominis, qui mittebatur Anconam, præfuturus urbi tunc æstimatissimæ cum titulo supremæ Potestatis; idem qui postea a Lucensi republica missus fuit orator ad Neapolitanum Regem, pro Senensi Republica intercessurus, et ab eodem Rege ultro statutus fuit Locumtenens vice Regis in Calabria. Cum hoc tantæ dignitatis homine acturus Joannes, nihil de pio suo rigore dimisit : et quod ad negotia quidem secularia attinet, paucissimis verbis frigideque respondit : alia vero non numero sed pondere æstimanda strictim addidit, condita solito fervore spiritus circa res divinas, illumque dimisit. Alium quoque nepotem, numquam antea visum, cum Romam tendens ejus visendi causa ad eremitorium Cesiense deflexisset, sic excepit, ut quamdiu secum loquebatur oculos tenuerit in terram defixos. Quod animadvertens juvenis, haud longas cum patruo moras fecit, abiitque; sic ut nonnulli Fratrum scandalizati in eo dicerent, quod debuisset hospitem benignius invitare ad refocillationem aliquam apud se sumendam, quando jam tardior hora erat, et omne hospitium aliud procul. His vero Joannes respondebat; Amo spiritus libertatem : hanc autem ut mihi tollat mundus, meque illaqueet carni et sanguini, usque in asperum montem ascendit; et ego non conabor ei quam primum ostia ac fenestras sensuum meorum claudere, ne subintret in cor agatque tyrannum. Hoc porro ne fieret in omnem cautus vigilabat occasionem : et sic aliquando Fratrum uni, librum quemdam curiosius religanti, dixit, Vide ne et teipsum liges; intendens ei significare, quod ipsa quæ se nostris actionibus ingerit complacentia, animæ vinciat libertatem.

Venientem ad se nepotem Anconæ Præfectum

et alium numquam visum

paucis expedit :

D

EX ITAL. FRANC. LUMIAN.

35 Supererat ex germanis omnibus Joanni unicus, isque frater major, Laurentius nomine, de quo supra fecimus mentionem. Hic ad extremam provectus ætatem, cupiensque se ad mortem pie obeundam disponere, sæpius rogavit Joannem ut Lucam accedere dignaretur. Idem ut faceret hortabatur B. Cherubinus, socium se offerens; remque probabat Vicarius generalis, ibidem tunc forte præsens : Et ego (inquit ille, qui multa de Joanne scripta nobis reliquit) id ipsum conabar persuadere. Sed respondit ipse. A die quo nomen Religioni dederam, numquam curavi eum visitare, neque nunc ut faciam possum inducere animum : timeo enim, fili, inquiebat periculum animæ, conscius propriæ fragilitatis, et memor quid acciderit duobus illis bonis viris, Fr. Bartholomæo de Florentia et Fr. Francisco della Rocca : qui sub prætextu caritatis ingerentes se consanguineorum negotiis, denique ad Conventuales defecerunt, et ambo vitam valde laxatam duxerunt : licet unus eorum, videlicet Fr. Franciscus, ita videretur possessus a divina gratia, ut de eo quidlibet fuissem citius suspicaturus quam ruinam. Siquidem hinc liquet, quam facile homo decipiatur ab affectu particulari, dominium animæ ambiente sub specioso caritatis prætextu.

ad Fratrem suum ægrum

recusat accedere Lucam :

E

36 Nihilominus cavebat ne cui Fratrum singulariter adstringeretur. Itaque cum juniorum unus, cui in spirituali aliqua necessitate consilium requirenti extemplo optimum dederat, admiratus tantum in illo lumen, desideraret eum habere in spiritu magistrum quamdiu in isto loco simul versarentur, idque ut annueret instanter flagitaret, promptum se offerens ad quodvis illius præceptum : respondit ei; Vade, miser, et meliorem me magistrum quære, videlicet Deum. At ille magno cum fervore instabat dicens. Danda tibi, Pater, Judici Deo erit ratio de damno inde mihi obventuro, quia recusas me suscipere in discipulum. Cui Joannes, Benedictus Deus, F inquit, o fili, æque tuus ac meus est, ipse tibi dux et magister erit : ab eo quod tibi necessarium est quære : scis enim scriptum esse, In quo corrigit adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos : itaque eum dimisit.

CAP. XV. timet amicitias peculiares.

Ps. 118, 9

CAPUT V.

Joannis cum Fratribus conversatio sobria, in pœnitentiarum usu eis permittendo moderatio, documenta vincendis tentationibus ab eo data, mortis desiderium.

Cum æger decumbebat in infirmaria, tam solicitus erat ne vel ipse vel alii sua causa impedirentur in unione cum Deo, ut cum juvenibus sibi ministrantibus accuratum servaret silentium; quamvis illi nihil magis cuperent, quam ejus spiritualibus sermonibus instrui. Quod demiratus Patrum aliquis neque probare valens, pro ea qua erga ipsum afficiebatur dilectione, quæsivit causam ob quam ita ageret. Ille vero respondit : Non alia de causa, quam ne possidere incipiam eorum animos, id quod

Æger cum sibi ministrantibus silentium servans,

a

EX ITAL. FRANC. LUNIAN.

A a divina justitia vetari mihi intelligo : cui ut de meis peccatis rationem reddam satis equidem habebo quod agam, etsi me non onerem alienis. Tunc alter, An sic agenti porro ministrabitur sicut oportet? Et Joannes, Id tibi ne curæ sit, inquit, diligentius enim mihi quam opus sit ministratur, Deo id abunde procurante. Postea vero iisdem juvenibus coram se positis dixit; Animadverto, filii, parum consolationis vos habere ex me, qui forsan sum genii prorsus diversi a vestro aliorumque multorum. Persuasus autem æque placiturum me vobis sive joco sive serio vobiscum agerem, utroque abstinui, ut solus Deus primus vester motor finisque esset ultimus, non autem aliquis erga me affectus. Quod si aliquando quidpiam vobis ex me gratum fuit etsi minus utile, hoc quod nunc facio cum tanto vestro commodo spirituali conjunctum acceptum quæso habetote, quandoquidem etiam ego satagam ut patienter sufferam quodcumque fastidium ex vestra querimonia mihi proveniens, tantum quia scio in contradictionibus et angustiis Christum inveniri, alienum ab omni eo quo sensualitas pascitur. Sin aliter facere volueritis, et in pejorem partem modum hunc meum agendi B accipere; salvum tamen mihi meum est lucrum, quin etiam augebitur per vestram displicentiam, quamvis eo libenter caruerim tantum ne vos damnum patiamini.

reddit eis optimam sui facti rationem,

38 Cum habitaret in Monte-Luci prope Spoletum, visus est sibi arctiori quam expediebat amicitia junctus cuidam magnæ virtutis Fratri; et quod ille, quia jam pluries secum egerat de materiis spiritualibus, existimaret eam consuetudinem fore perpetuam : quare digredientem a se traxit in partem, protestatusque est quod nollet cum ipso adstringi ullo vinculo amoris specialis : et quantum se attinebat, recepisset se ad eam animi compositionem in qua fuerat priusquam illum nosset. Mirabatur ille ad denuntiationem tam inexpectatam : sed Joannes; Tanta, inquit, o Pater, nostra est fragilitas, quod aliquando minus quam istud sit offendiculum sufficiat ad nos abducendos a via salutis in damnationem æternam. Videbatur ei quod nulla quantumcumque abdita inter silvas cavernasque solitudo, merebatur solitudo appellari, cui deesset solitudo mentis in Deum penitus collectæ : ad hanc tamen utilissimam esse aiebat illam, et propterea commendabat eamdem verbis et exemplo, præsertim in fine C vitæ, solitus statim a prandio in cellam suam se recipere : unde si quis eum rogasset instructionem aliquam spiritualem, ad alterum quem idoneum noverat dimittebat.

amicitiam omnem particularem rescindit.

39 Erat Joannes corpori suo perquam severus; non nisi vilissima, et quandoque mucentia panis fragmenta ei præbere solitus, idque parce : et quamvis crebris exercebatur infirmitatibus, non dimittebat tamen usum asperrimi cilicii, frequentis flagellationis, et supra nudam tabulam dormiendi; neque istis contentus novas quotidie excogitabat artes divexandi seipsum. Inter ceteras, insuetas aliis, ipsi familiares, praxes erat; si qua forte tentatione ex improviso pulsaretur, caput vel in parietem vel in obviam aliquam arborem impingere, quandoque cum notabili læsione. Alias socculos ligneos impingebat in calces proprias, ita ut quandoque præ dolore nequiret ambulare; factaque inde vulnera sic negligebat, ut nec inspiceret quidem; quo fiebat ut longo tempore non sanarentur. Quod si de tanta in seipsum crudelitate reprehendebat eum aliquis, solitus erat respondere : Ita factus sum, et assuevi a juventute spirans hoc cadaver languidum semper et infirmum trahere : atque utinam possem etiam amplius facere, novi enim quantum obliger Redemptori meo. Hoc autem dicebat, quia incredibili semper flagravit desiderio martyrium tolerandi pro Christo D ejusque sancto Evangelio.

CAP. XVI Erga se durissimus,

40 Sed quamvis ita durus erga se, erga alios tamen multo discretius agendum suadebat, senes præsertim et infirmos, viamque mediam inter austeritatem nimiam et commoditatem superfluam tenendam esse; omnibus universim inculcans, non tam in victus, somni, vestitus tenuitate fundari eos debere, quam in mortificatione propriæ voluntatis et humilitate non ficta : quod si absque discretione et sapientis magistri ductu fræna laxarent desiderio vigiliarum pœnitentiarumque, prædicebat futurum, ut in errores atque illusiones graves prolapsi, male quoque judicarent de aliis, pari rigore non utentibus. Unde cum esset Guardianus Perusiæ, et cognovisset senem quemdam multæ orationis, vocalis tamen potius quam mentalis, tam implacabili in se severitate uti, ut nec infirmus quidem sufficientem cibum admitteret, non absque manifesto vitæ periculo; amanter ei exposuit, quanto discrimini a via regia aberrandi exponatur quisquis nimiis pœnitentiis indulget.

erga alios discretus,

moderationem rigoris suadet.

41 Porro in tolerandis morbis Jobi videbatur imaginem simul et patientiam expressisse, ita multis et magnis affligebatur doloribus, nunc capitis, modo stomachi, atque acutissimis herniæ punctionibus, quibus sæpe ad ultimum vitæ discrimen adducebatur. Patiebatur in cruribus ulcera insanabilia, et continua fere hæmorrhœa laborabat, nec non dentium, pectoris, viscerumque tormentis : quibus simul omnibus licet vix par crederetur humanum corpusculum, totis tamen quindecim annis ea portavit, tanto cum jubilo cordis sui, ut pro eo statu quemcumque alium humano alias judicio felicissimum accipere non voluisset. Neque desinebat patientiæ virtutem, æque ac alias, suadere Fratribus, præsertim Superioribus : quos cum subinde audiebat de gradus sui prælationisque molestiis querulos, eorum sermonem abrumpens ille, solebat dicere : Tolerate, Fratres, et tolerate libenter : vult enim misericordissimus Deus, pro nostra utilitate, ut in hac miseriarum valle cum perpetuis conflictemur pœnis. Juveni cuidam, desideranti proficere in via Domini, similiter dixit : quicumque scientiæ vel arti alicui operam navant, in eadem proficere et excellere conantur, ut divitias, famam, honorem acquirant : nos autem qui sumus in schola Christi, non conabimur quotidie in ea procedere? Quæres porro an in obedientia, in oratione, in castitate, in paupertate? In omnibus dico, sed præcipue in tolerandis libenter derisionibus, improperiis, injuriis, afflictionibus internis externisque. Eodem adolescente comitatus Camerinum proficiscebatur, et sciens eum graviter tribulari; Per hanc ipsam, inquit, alias incedens viam, diversas quidem a tuis, multo tamen graviores tribulationes tuli; divina autem gratia me sustinuit ne caderem : tu vero, si ab hac tempestate desideras emergere ad portum salutis, ne dimittas gubernaculum timoris divini, et habe intentos oculos velut in pyxidem nauticam ad veritatem, id est, propriæ vilitatis et miseriæ cognitionem.

CAP. XVII Morbos plures annis 15 ferens E

patientiam in adversis commendat, F

42 Interrogatus aliquando cur tam multi sic adspirarent ad tempus Capituli, Propter impatientiam, inquit; sperant enim vel commodam cellam obventuram sibi, quam pro suo genio aptare possint, vel placidiorem societatem Fratrum, vel Guardianum sibi commodum suique amantem; indigna omnia quæ cadant in cogitationem hominis religiosi : qui deberet considerare, quomodo Dominus Deus infinitas propemodum personas toleret in quocumque statu, prorsus supportari indignas; adeoque justum et æquum esse, ut ipse Fratrem et Superiorem qualemcumque sufferat; et tunc magis timeat, quando pacatissime

impatientes redarguit,

A pacatissime sibi cuncta et tranquillime fluunt. Concludebat autem sæpe dicens, quod cum pendeamus ex tenuissimo filo, mortis brachiis circumligato, quod ipsa possit inopinato rescindere; satagere debeamus, ut in extremo isto lapsu adhæreamus Deo, qui libenter succurrit exercitatis in patientia; quippe qui secundum Paulum, Pater est misericordiarum et Deus totius consolationis, de quo Propheta ait, Quia cum ceciderit non collidetur, quia Dominus supponit manum suam. Itaque Fratri cuidam valde solicito, quomodo accusatus in re quadam innocentem se demonstraret, dixit Joannes, ut consideraret qua via certius venturus esset ad Paradisum, an per silentium et patientiam, an vero per excusationem et vindictam; et simplex hoc monitum illi suffecit, ut rem totam Deo committens, oraret pro crucifixoribus suis et instar agni coram tondentibus obmutesceret: aliter autem qui faciunt dicebat, dum unum nituntur purgare errorem, in plures et graviores plerumque incurrere, et magna quandoque scandala suscitare.

2 Cor. 2, 5
Ps. 36, 24

43 Tentationes porro quomodo vinceret ipse, et vincendas doceret alios, ex sequentibus facile intel- B ligetur. Utebatur Fr. Joannes in strato suo cervicali tam duro, ut absente ipso illud scrutatus alius Frater, nec capere valens quomodo posset super eo quiescere, congruum duxerit pro eo sublato apponere aliud, sartum plumis delicatis ac mollibus. Fraudem sibi factam mox sensit senior, animoque turbatus; Quid? inquit, an illi credunt, quid mihi opus sit melius meipso scire? Ecce dæmonis illusionem: profecto aliud nihil jam deest, quam ut veniens S. Franciscus noctu, super illo caput meum videat inclinatum; merito istic se penetraret Fr. Pagoluccius (hoc nomine antiqui religiosi Franciscani nominabant dæmonium, quod orationem et somnum Fratrum conturbare solet) eoque dicto sumpsit pulvillum et abjecit in angulum. Deinde vero attentius considerans quid egisset, utiliusque fuisse si etiam in isto vicisset seipsum, ac suam voluntatem captivasset; recepto pulvillo noctibus aliquot usus eo est, donec superasse sibi videretur illam proprii judicii repugnantiam; sicut fassus est ei Fratri, qui ipsum attulerat, cum id restitueret; id se facere dicens, ne quod initio mortificationis fuerat, quia contra animi sui propositum, ea aversione paulatim cessante fieret sensualitas. Ita cum quidam C Fr. Hilarion cœpisset Joannem imitari in vespertina cœnæ abstinentia, idque Fratres alii ferrent moleste et arrogantiæ adscriberent; cum etiam Superiores hortarentur suaviter ut communem ceteris morem vellet cœnando tenere; is animo conturbatus ad Joannem accurrit et consilium postulavit. Hic vero incunctanter respondit: eam demum esse rationem quam plurimum merendi coram Deo, si agat directe contrarium ei, quo sua ipsum voluntas impellit.

CAP. XVIII Cervicali molliori supposito turbatus,

eodem tantisper utitur donec se vicerit:

et alteri suadet cœptam abstinentiam simili casu dimittere.

44 Cum in Perusino Montis-Lucidi conventu fungeretur Joannes munere Confessarii, divinitus intellexit, quod Monachus quidam seipsum præ desperatione volens occidere, gulæ suæ grave jam vulnus inflixerat. Movit adeo tristis casus plena misericordiæ viscera: accedit hominem, excipitur humiliter atque devote, auditoque initio et progressu tentationis tam diræ, quæ ad gravem adeo excessum impulerat; primo molliter cœpit demulcere mentem, pejus quam corpus læsam, et inculcare summam Dei erga peccatores misericordiam; deinde suadere ut abjiceret penitus ab animo suo stultam atque incautam de seipso præsumptionem, et intelligeret duo prorsus necessaria esse, bonum nosse, et agnitum effectui mancipare; utrumque vero esse ex Dei munere speciali. Fuit autem per hanc visitatio- D nem ita consolatus corroboratusque miser ille, ut sublato priori omni fastidio solum id deinceps curaret, quomodo tam salutaribus monitis uteretur. In eodem monte habitantem accessit quidam, nomine Fr. Benedictus rogavitque ut se doceret expugnare spiritum vanæ gloriæ. Cui ille: Considero, inquit, vilitatem meæ conditionis, et hoc facienti metuenda non est ulla vana gloria, qui cognitione isti nulla potest subesse falsitas. At ille: Quæ vilitas potest in te esse, Pater; nonne vides, ut omnes te venerentur, et Sanctum æstiment? Ego vero reponit ille tibi affirmo, quod hoc ipsum maxima mea afflictio sit, tantique sæpe timoris causa, ut necesse habeam fortiter inclamare divinum adjutorium. Idem alteri cuidam Fratri Perusii dixit. Ut autem occasionem præcideret primis vanæ gloriæ motibus, persuaserat sibi, externa ista æstimationis ac venerationis signa, non aliunde quam ab urbanitate quadam civili proficisci.

CAP. XIX Monachum desperantem ad se revocat,

EX ITAL. FRANC. LUSIAN. CAP. XX docet vanam gloriam vincere,

45 Die quodam lamentabatur aliquis apud Joannem, quod parum sibi videretur in Religione profecisse: Et, o te miserum reposuit hic, intra quatriduum credis perfectionem consequi? Ego jam senex E necesse habeo incipere quotidie, nec aliud facio quam cadere et resurgere; hinc mea me impellente fragilitate, inde divina gratia adjuvante; quæ me destitueret quando ea egerem maxime, si de me ipso præsumerem quidpiam. Dum autem Interamnæ idem Joannes maneret, eodem advenerunt Fr. Gratianus de Spoleto et Fr. Nicolaus quidam, Roma euntes: illatoque de confidentia in Deum collocanda sermone, quæsiverunt illi, an is qui constanter fideret Deo decipi aliquando possit. Econtra Joannes quæsivit ab iis, an decipi posset qui confidit in homine. Illis autem affirmantibus, subjunxit sanctus senex: Ego autem assero, quod si per impossibilem casum fallere posset Deus, vellem non ab ipso solum, sed etiam ab homine decipi, ad meam confusionem. Verum non potest quemquam decipere summa veritas: peccari tamen errarique a nobis potest, in ipsa quam super Deum habemus fundatum confidentia, idque modis plurimis, sed præcipue duobus; primum præsumptione, qua tentatur Deus, cum veluti experiri ejus majestatem volumus; deinde nimia familiaritate, quæ nos facit absque congrua re- F verentia impudenter procedere cum Deo, quasi prætenderemus eum obligari ad nos exaudiendos juvandosque; alterutrum vero vel aliud quid si peccetur, illusio ista a Deo non est, sed a nostra temeritate atque superbia. Quod si aliquis simpliciter confidat bonitati divinæ prælucente sibi fide, velitque voluntatem ejus exequi, æque ad vituperium et persecutionem, quam applausum approbationemque hominum excipiendam paratus; clarum est, quod tali confidentiæ nequeat ulla illusio subesse.

CAP. XXI quotidie inchoare se ait,

Ad eciam in Deo si vitio careat, falli posse negat.

CAPUT VI.

Amor Joannis erga Deum et proximum.

Quamvis secretum semper sectaretur Joannes, amor tamen ejus erga Deum non poterat cohibere se, quin præ desiderio ejus sæpe solveretur in copiosas lacrymas, rapereturque in ecstases coram aliis, ac mortem desideraret. In hoc autem desiderio sic aliquando exardescebat, ut audiretur queri de dilata nimium morte nimiumque cunctabunda, ejusque imminentis celerem nuntium optare, dicturum istud Evangelii, Ecce sponsus venit exite obviam ei. Itaque cum die quadam gravi urgeretur tussi, sic ut rumpi sibi pectus videretur et omnia intestina concuti, Eia, exclamavit, Deo gratias, qui non diu venire morabitur. Huic cogitationi vehementer exag-

CAP. XXII Præ Dei amore

Ma[illegible]

EX ITAL. FRANC. LUNIAN. semper vicinam sibi mortem imaginatur.

A geratæ incumbebat vesperi, nec raro addebat; Certus esto te usque crastinum non supervicturum: mane autem surgens, eamdem resumebat cogitationem; et Expediet, inquiebat, ut absolvam Officium, ne forte priusquam absolvero præveniar a morte: absit autem ne desiderem differri illam donec hoc defungar. Ingrediens vero in aliquam civitatem, Forte, aiebat, non egrediar hinc vivus: cumque hoc falleret, Forte, dicebat, numquam perveniam ad conventum: et licet deceptus fuerim in eo quod crediderim me non exiturum civitate, hæc tamen cogitatio de conventu non revidendo haud quaquam me fallet. Quoties porro finita die necdum sibi finitam vitam conspiciebat: Non venit, inquit, hodie misericors Deus, quia necdum sat bene paratus sum, eoque instituebat examen conscientiæ, commemorans ejus diei defectus singulos, de quibus petita post humilem confessionem venia, factaque pœnitentia, commendabat animam suam Deo, seque collocabat super stratulum suum, decussatis in Crucem ante pectus brachiis, quomodo in Religione Franciscana solent componi mortui.

Ad hospites excipiendos imparato

47 Incensus ejus erga Deum amor, non solum per unam alam ipsum efferebat ad Deum, et huic B jugiter tenebat affixum; sed altera etiam ala utens, eumdem demittebat ad obsequia proximi; in quibus erat tam bene ordinatus, ut non solum ædificationi esset, sed aliquando etiam admirationi, æterna bonitate cum illius operibus aliquando supra ordinem naturæ concurrente. Id uno præsertim vespere innotuit, quando ei ex improviso duo Fratres peregrini supervenerunt in monasterio, ubi nihil cibi erat super, nec erat quod apponeret eis præter duo quæ ipsi secum attulerant ova. Joannes tamen, qui velut alter Abraham satagebat ut eos tractaret quam optime, cœpit ex eis frittatam conficere: quam quo magis vertit invertitque tanto illa dilatabatur magis, et hospitibus apposita visa est ova duodecim continere. Obstupuit ipse eo viso, sed tacuit, Dei intra se bonitatem considerans: cui dum debitas laudes in corde refert, ecce tibi pulsari porta: ad quam progressus Joannes, hominem numquam conspectum antea ibi offendit, ab eoque dimidium vervecem accepit in eleemosynam: lætatus est autem eo impensius ipse, quanto opportunius illa sibi veniebat Quare nihil dubitans quin ea sibi veniret a Deo, auditus est cum suspirio dicere; Equidem mirabar, Domine, quid tantum cunctareris, jamque dicebam in corde meo, Quando tandem prospicies fidenti in te?

Deus mirabiliter prospicit.

CAP. XXV Ejus oratio diuturna,

C 48 Cum Bruliani habitaret Joannes, notaverunt Fratres, quod plerumque post dictas Matutinas manebat in choro usque ad Tertiam, continenter orans. Sæpius etiam ibi visus est totas duodecim horas in oratione transigere, post quas veluti attonitus apparebat: cujus rei causam aliquando interrogatus, respondit; Quod in principio erat Verbum dilucide et clare ostendebat se mihi; moxque sermonem abrumpens obticuit, et ait, Humilia te, fili, et intelliges magna mysteria. Adeo autem profecerat in sanctæ orationis exercitio, ut verosimili argumento sit creditus, postremis vitæ annis continua in contemplatione versatus esse. Interrogatus enim aliquando a socio, utrum oratio posset absque interruptione continuari; Omnino, inquit, potest: ego enim tecum nunc loquor, et mentem in Deo defixam habens ei intus dico, Domine, noli me derelinquere. Dicebat præterea, etiam alio modo continuari posse orationem, per continuam voluntatis resignationem in Deum, et hoc appellabat confidere in Deo atque inter brachia ejus dormire. Ad utrumque autem orandi modum provocabat discipulos suos verbis et exemplo. Sic Fratri cuidam, in regnum Neapolitanum ituro,

imo continua,

et documentum de eadem.

et memoriale aliquod postulanti, dixit; Persevera, D fili, in proposito nihil præter Deum appetendi, et quidquid necessarium tibi fuerit orando impetrabis. Replicante autem juvene, qui de sua tepiditate diffidebat, et dicente: Id ut quidem bene, Pater; sed mea oratio tam imperfecta quomodo posset placere Deo? quandoquidem quas in ea postulo gratias, non tam gloriæ divinæ, quam utilitatis propriæ causa postulem? Non hoc quidem recte, inquit Joannes, sed dolendo de tam distorta intentione, prosequere, et puriorem a Deo postula, et certo obtinebis.

deque impedimentis divini influxus,

49 Circa hoc argumentum aliquando cum discipulis suis sermocinans, dixit: Quidam dolent, quod privati maneant desideratis gratiis: neque considerant id sibi accidere, vel quia non desiderant ex animo, vel quia non postulant sicuti convenit; id est, quia non tam Dei honorem spectant quam id quod sibi existimant commodum. Alii dolent se non sentire spiritualem ullum gustum in oratione; et non animadvertunt, quod sapientissimus Deus patiatur et subtrahat gratias suas opportuno tempore, optime intelligens quid cuique et quando conveniat negari vel concedi. Sunt qui querantur quosdam spirituales sensus, quos aliquando experti sunt, non continuari E sibi: sed nec hi cogitant, quod quando illos habuerunt, iisdem non sint omnimodis cooperati, ad eum ad quem dabantur finem. Sunt denique, qui cum in aliquo exercitio gustaverunt dulcedinem aliquam, idem semper conantur resumere, exspectantes ut idem sibi fructus obveniat: sed et hi decipiuntur, credentes quod idem homo ex eodem exercitio eumdem debeat capere fructum: id enim si fieret, jam non Deo sed sibi inciperent homines adscribere proventum consolationum divinarum, ideoque permittit aliquando Deus iis nos fraudari, ut intelligamus non ex operatione nostra, sed ex Dei beneplacito provenire omnia. Itaque suadeo, Fratres, ut nihil violente aut præsumptuose postuletis speretisve, sed vos ipsos committatis divinæ providentiæ.

et erroribus in hac materia.

Docet in oratione tenendam methodum,

50 Existimabat porro Fr. Joannes perfectam eam esse orationem, in qua absque operatione nostra mens immediate movetur a Deo. Unde cum quidam discipulus ejus aliquando sumpsisset occasionem interrogandi, an ergo præstaret absque ullo certo methodo orare, prout fert casus; respondit Joannes; Non hoc volo, ut absque methodo et lege ores; sed neque volo, ut existimes te aliquid ex te ipso tuoque ingenio hic posse. Probo igitur ut utaris præscriptis ad ordinate orandum regulis, juxta Sanctorum Patrum institutionem; ita tamen ut ne existimes omnia tam distincte ab iis præscripta, ut non servaverit sibi Spiritus sanctus viam ullam qua plenius te possit instruere. Itaque quando placuerit Deo animam ducere alia quam præscriptam habet via, sequi eum convenit. Quod si dixeris tutius esse ea via incedere quam Sancti sua comprobaverunt experientia: respondebo, non omnes eadem processisse via: quod autem ab eis fuerint præscriptæ variæ orandi regulæ, inde factum puto, quod ipsi utentes consilio primum a me proposito, eas a Deo didicerint et transmiserint posteris. At ego, inquiebat discipulus, si scirem quomodo fecerint Sancti, et Dei spiritu agi me, non autem judicio proprio, vere male facerem id non sequendo: sed tali lumine destitutus, cogor dubitare, quia timeo decipi. Nihilominus conclusit Joannes, pergam tibi suadere humilitatem cum fiducia et resignatione, quia ubi hæc adsunt nequit ulla adesse illusio.

salva tamen spiritus libertate,

et a vocali incipiendam mentalem,

51 Paulo post aliud quidam juvenis accessit, inquiens, Quando ad orationem me compono, si pro voto mea mihi non succedit meditatio, non solum mentalem orationem, sed etiam vocalem dimitto. Cui

A Cui Joannis; Male agis, Frater. Licet enim mentalem orationem vocali præferam, puto tamen ab hac faciendum initium, et ab ea transeundum ad alteram: ideoque suaserim ut temporis orationis præfixi partem mentali, partim vocali impendas, modo unum modo alterum meditationis propositæ punctum mente ruminans: prodest enim variatio ista, præsertim incipientibus. Ad quæ retulit alter: Equidem conor semper meditari aliquid de Passione Domini: sed et in hoc timeo decipi. Cui Joannes: Etiam hoc merito, sed ora Deum ut ab omni deceptione te liberet et exaudieris. Quod vero consilium mihi dederis, subintulit adolescens, ut ne decipiat sive orans sive Deo gratias agens? Offer, inquit Joannes, cor tuum Deo quam potes humillime, tuamque voluntatem ei consigna, deinde id meditare quod ipsi placuerit tibi proponere, et nullam metue illusionem. In agenda autem gratiarum actione ego quidem soleo uti hac forma, Domine mi, clemens et misericors, doce quomodo gratias tibi agam, quia ex me ineptus sum ad tanti momenti actionem apte exercendam. Fratri cuidam Hilario, petenti qua ratione utiliter meditari posset mortem; respondit, curaret primum B peccatorum suorum reminisci, et modicum hactenus in obsequio divino profectum, tum vero ita se compellaret: Peccator, peccator, morieris, et quidem cito. Tunc Fr. Hilarius; Hoc si fecero, inquit, et talibus verbis usus fuero, jam non ex spiritu, sed ex arte oravero. Sed reposuit Joannes, Si propterea, inquit, desinas operari ex arte, crede mihi eventurum idem tibi quod multis, ut neque ex arte scias operari neque ex spiritu.

ac Deo offerendum cor,

et meditandam mortem:

52 Divinum Officium in choro recitans, tantum inde percipiebat solatium, ut optasset illum numquam finiri: quod si per infirmitatem aut alia ex causa non potuisset adesse cum ceteris; privatim illud recitans usque ad lacrymas commovebatur. Ad Missæ vero sacrificium non solum assiduus erat ipse, sed alios quoque hortabatur ne illud unquam prætermitterent: quia ex continua illius celebratione crescit Sacerdotibus vigilantia et promptitudo in Dei servitio, tantum caverent ne nimum familiariter et quasi perfunctorie id agerent. Interrogatus aliquando quomodo suum Memento institueret: Imitor, inquit, et repræsento Christum Dominum pendentem in cruce, seque offerentem pro universo humano genere. Et quia is qui alteri quidpiam donat, ejus rei dominium integrum in ipsum transfert, non definiens cui quid exinde participare debeat; C ideo quando offero Christi merita æterno Patri, eorum liberam ipsi dispensationem in bonum Ecclesiæ relinquere intendo. Nihilominus quando vel ex obedientia Superioris, vel ex obligatione promissionis cuipiam factæ, teneor peculiarem aliquem finem sacrificio isto consequendum spectare, etiam eo dirigo intentionem meam.

Sub Officio divino

et Missa

quomodo se gereret Ioannes:

53 Tanto autem devotionis affectu inter sacrificandum orabat Joannes, pro iis qui ejus precibus se commendaverant, ut plerumque optatum consequeretur affectum: quin etiam priusquam oraret Deum, promittebat aliqua subinde velut impetrata, spe firma nixus quam super ejus bonitate locaverat. Ita cum Frater quidam, epileptico correptus morbo, Religione prorsus inutilem se esse videret: eoque malo se frequentius premi, orassetque Joannem ut sui in Missæ sacrificio meminisset; non solum prompte addixit quod petebat, sed etiam hilari animo esse jussit, se enim quod cupiebat impetraturum; sicut reapse impetravit, discusso prorsus malo illo. In ultima vero Missa quam supra Montem-Perusinum celebravit, totus in spiritu raptus, oravit pro quodam discipulo suo, ac deinde ei dixit: Hoc mane, fili, recordatus tui in Missa sum. Cui discipulus D actis gratiis, petiit doceri ab eo quomodo posthac vitam instituere deberet: et Joannes, Suadeo tibi, inquit, ut totam in continua oratione traducas, certus a Deo concedendum quidquid tibi deerit: neque velis Confessionibus Prædicationibusve impendi, neque tantum scribas quantum hactenus ex proprio beneplacito solebas, sed id solum quod necessarium erit ut mandato Superiorum tuorum facias satis. De cetero stude exercitiis humilitatis, et circa officia domestica occupare, hasque operationes externas internis actionibus interpola.

quam efficaciter oraret pro sibi commendatis,

EX ITAL. FRANC. LONIAN

54 Cum hoc devotionis spiritu præparabat se Fr. Joannes ad divinum Officium Missamque dicendam, præsertim diebus festivioribus, quando præ excessu devotionis compunctionisque totus videbatur resolvi in lacrymas. Legitur autem quod die quodam Ascensionis in eremitorio Cesiensi sic abreptus fuerit in divinis mysteriis, ut non potuerit domesticæ necessitati prospicere. Cumque Fratres mœstos incedere videret, quia in prandium nihil paratum erat a coquo, præter paucas herbulas pro Novitiis, omnes in hunc modum est allocutus: Ecce, filii benedicti, hodie vos mecum accumbitis pauperi mensæ S. P. E Francisci; ubi ad refectionem aliud nihil suppetit quam modicum istud quod videtis: plus si suppeteteret, largirer lubenter. Sed consolamini mecum, quod clementissimus Deus ita juste dispenset omnia, ut ubi deficiunt corporalia superabundent spiritualia. Et hoc dicto cœpit tam suavibus lacrymis perfundi, ut qui ipsum intuebantur stupore gaudioque repleti, plura lautioraque fercula eo die non desiderassent. Legitur etiam quod simili die in conventu Camerinensi existens, cum certa ex causa nequivisset Matutinis interesse, easque cum uno discipulorum recitaret, tanta fuerit consolatione repletus, ut erumpens foras illius efficacia faceret vultum ejus Angelicam in speciem transformari, audirenturque Scripturæ sacræ verba absque ullo labiorum ejus motu pronuntiata; ita ut non ipse illa, sed alius quispiam efferre videretur. Id quod attribui potest exquisitæ illius ad talia præparationi; solebat enim in solennioribus diebus dicere: Præparemus nos, præparemus, Fratres, ad nundinas Domini: si enim mercatores mundi in solennioribus feriis pretiosiores et longius advectas merces venum exponunt, credere convenit, etiam Deum in suis præcipuis solennitatibus expositam habere abundantiam majorum gratiarum.

devotionis subinde haustæ sensum communicat aliis

atque in majoribus festis majorem requirit præparationem.

55 Quibusdam etiam divinis visionibus servum suum honoravit Deus; in quarum una se conspexit F coram duabus sanctissimis imaginibus, quæ Romæ servantur; altera beatissimæ Virginis picta a S. Luca, altera Christi Domini ex ipsius vultu expressa in velo Veronicæ: quas attentius considerans, visæ eæ sunt ipsi quam simillimæ inter se: tantamque sensit animæ suæ infundi suavitatem, ut recurrente illius memoria audiretur identidem sibi dicere, Beati oculi! Alias pro quodam monasterii negotio foris existens, a rustico quodam, Ordinis Franciscani devoto, perquam humaniter fuit pertractus in domum, ubi (quod nesciebat Joannes) nuptiæ celebrabantur. Voluit ille, ut cognovit quid ageretur, exire confestim; sed coactus fuit pariter accumbere. Finitis hilariter epulis, saltare rustici, Joannes more suo orare cœpit: et ecce totum locum copioso lumine repleri, ac Christum Dominum cum innumerabilibus Angelis assistere nuptiis istis vidit. Quod tanta consolatione Dei famulum implevit, ut circumstantes, qui eatenus vultu subtristem viderant, admiratione repleverit. Aderant forte ex Fratribus aliqui, qui subitam in eo mutationem animadverterunt; quorum unus instantissime ipsum rogavit, ut qua ratione id fieret sibi vellet declarare. Ipse vero seorsim

Sacras Christi et Mariæ imagines videt assimilari,

... praesentem Christum

EX ITAL. FRANC. LUNIAN.

A seorsim abductum in conclave, ubi pelvis metallina perbene polita stabat, eamque apprehendens, et vultui ejus obvertens, explicare jussit quid in ea videret. Illo autem singula exponente, invertit pelvim, et qua polita non erat inspicere atque edicere quid videret jussit. Cumque ille fateretur nihil nunc se in ea videre; respondit Joannes, Recte ais, scito autem partem impolitam hujus pelvis nostram esse imperfectionem: hanc remove, teque cum Deo junge, et mox illuminaberis: Beati enim mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt.

lapsus aliquorum prænuntiat.

56 Alias quoque revelationes Joannes habuit, puta quando prædixit ruinam cujusdam Fr. Innocentii, ejusque salutem desperatam esse affirmavit; sicuti postea reipsa apparuit: et alterius Fr. Nicolai Aretini emendationem futuram, postquam pro eo cum lacrymis orasset, hisce verbis prænuntiavit: Semen erit petrosæ terræ commissum ad tempus: etenim in se reversus dignos pœnitentiæ fructus fecit. Plura ne sciremus diligentia illa singularis fecit, qua D cavebat talia foras efferre. Interim attigerat annum ætatis sexagesimum tertium, et beatum virum corripiens febris urgebat ad mortem: quod videns discipulorum unus, vitamque deficere, dixit ei: Video, Pater, consumi te, neque scio aut possum ullatenus te juvare. Ipse vero respondit: O judicia Dei! Non possem explicare tibi, fili, id quod nunc video; excedit enim omnem humani intellectus capacitatem: sed in hoc ultimo articulo oculos mihi aperuit Deus, ut videre potuerim judicia ejus, quomodo Deus permittat robustos tentari, et pro cujusque viribus in hac vita partiatur labores. Nunc ultimum hoc a me documentum accipe, ipso animæ exitu sigillandum, Impossibile esse ut qui pro Dei amore fortiter sustinet adversitates, ab eo non recipiatur in gloriam. His dictis emisit spiritum anno MCCCCLXXII, in infirmaria S. Mariæ Angelorum.

agnitis Dei judiciis moritur

DIES

DIES VIGESIMA SECUNDA MAJI.

SANCTI QUI XI KALENDAS JUNII COLUNTUR.

NOT. 20 APP. TOM. VII MAJI

Sanctus Marcianus, Episcopus Ravennatum in Italia.

S. Aurelianus, Martyr Romanus, Papiam translatus.

S. Castus, S. Æmilius, Martyres in Africa.

S. Castus, S. Cassius, Episcopi, Martyres in Campania.

S. Goswinus puer, Martyr Romæ.

S. Ausonius Martyr, primus Episcopus Engolismensis in Aquitania.

S. Faustinus, S. Timotheus, S. Venustus, S. Castus, S. Emelius, S. Cottus, S. Rogatus, S. Albinus, S. Rogatianus, S. Maxentius, S. Felix, S. Januarius, S. Concessus, S. Castus II, Martyres Romæ.

S. Emelius, II.

S. Plassus,

S. Joathas Martyr, Patronus Belluni in Ditione Veneta.

S. Sophia Martyr, Medicinæ perita apud Græcos.

S. Marcellus, S. Codratus, seu Codrus, Martyres apud Græcos.

S. Donatus Episc., S. Macarius Presb., S. Theodorus Diac., Martyres Thmui in Ægypto.

S. Lupicinus, Episcopus Veronensis in Italia.

S. Helena Virgo, Autissiodori in Gallia.

S. Romanus monachus, in diœcesi Autissiodorensi et Senonensi.

S. Eusebius, Episcopus Comensis in Italia.

S. Fulgentius, Episcopus Otriculanus in Italia.

S. Julia Virgo, Martyr in Corsica.

S. Lupus, Episcopus Lemovicensis in Aquitania.

S. Quiteria Virgo, Martyr in Adurensi Vasconiæ diœcesi.

S. Aygulphus, sive Ajulfus, Archiepiscopus Bituricensis in Gallia.

S. Joannes Abbas, Ord. S. Benedicti Parmæ in Italia.

S. Bobo seu Bovus, Viqueriæ in Italia.

S. Fulcus, in oppido Sancti-Patris diœcesis Aquinatis in Italia.

S. Atto ex Abbate Vallis-Umbrosæ Episcopus Pistoriensis in Hetruria.

B. Humilitas, Abbatissa Ord. Vallis-umbrosæ Florentiæ in Hetruria.

B. Rita, Vidua Ordinis Eremitarum S. Augustini, Casciæ in Umbria.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sancta Yolendis, Virgo Martyr, *sub et coram Aurelio Imperatore Lingonibus passa*, XVI *Kalendas Februarii, cujus tamen festum hodie celebretur, innotuit Francisco Laherio, auctori Menologii Virginum, ex quadam ejus Legenda Gallica Valencenis reperta, quam nobis misit; addens, aliam plane similem scripturam reperiri Atrebati, atque in monasteriis Afflıgemiensi Benedictinorum in Brabantia, et Clarofontano Cisterciensium in Lutzemburgio : alicubi etiam cum Latinis Antiphona et Collecta hujusmodi* ANTIP. Inanem hujus mundi gloriam, fluxas divitias, et carnis voluptates omnes, o Virgo et Martyr Yolenda, contempsisti, ut illis abjectis tamquam impedimentis expeditius Christum imitari posses, sibique placeres. OREMUS. O misericordissime Deus, qui B. Yolendam Martyrem tuam, violentiam tyranni, ignem corporalem et petras superare fecisti; da nobis ejus meritis et intercessione tentationes diaboli, ignem concupiscentiæ, et hujus mundi adversa sic vincere et contemnere, ut eorum incursibus a te numquam separemur. *Recentiora videntur esse omnia, nec nisi seculo præcedenti, in gratiam alicujus matronæ nobilis, Patronæ suæ vitam habere aliquam cupientis, composita aut potius conficta tota : quia neque Lingonibus unquam scitur fuisse Aurelianus, neque ibi ulla est notitia talis Martyris, neque in Legendariis aut Martyrologiis ullis nomen apparet : ipsumque derivationis Teutonicæ est (uti cetera, a* Lendis *sive* Lindis, *id est* Tenella *seu* Delicata) *neque ante mediam ætatem scitur in usu fuisse. Si alicubi extaret corpus aut certior cultus probaretur; tunc, omissa Legenda ut fabulosa, de ea posset agi in Supplemento ad* XVI Januarii.

S. Polychronius, Martyr Babylone cum Sociis sub Decio, *indicatur in Martyrologio Felicii. De eo egimus* XVII Februarii.

S. Basiliscus Martyr Comanæ in Ponto, *refertur a Græcis et variis Latinis nec non et in Arabo-Ægyptio MS. Romæ, Acta ejus dedimus* III Martii.

S. Cunegundis Imperatricis Translatio *indicatur in scriptis Additionibus Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum. De ea egimus* III Martii.

S. Innocentii Episcopi Translatio Dertonæ *indicatur a Ferrario. Acta dedimus* XVII Aprilis.

SS. Herlindis et Renildis sororum elevatio *indicatur*

a

translatio *indicatur a Nicolao des Guerrois de Sanctis Trecensibus : dies ejus natalis est* XX Octobris.

S. Judas Apostolus *cum elogio refertur in Menologio Basilii Imp. et MS. Synaxario C P. Colitur a Latinis* XXVIII Octobris.

Triginta quatuor Martyres, sub Aureliano Præfecto Panormi in Sicilia *coronati, ex tabulis ecclesiæ Panormitanæ referuntur hodie a Philippo Ferrario et Octavio Cajetano : omnis autem eorum notitia petenda est ex Actis* S. Nymphæ : *quæ an fidem aliquam mereantur, et an ab ea, quæ cum Sanctis Tryphone et Respicio Romæ colitur, distinguenda sit alia Panormitana, examinandum erit ad diem* XII Novembris.

S. Jacobi Intercisi, Persæ Martyris, Translatio corporis Bracaram in Lusitania, solenni officio ibidem celebratur, *teste Cardoso in Hagiologio Lusitano. Dies natalis est* XXVII Novembris.

DE SANCTO MARCIANO,

G. H.

EPISCOPO RAVENNATUM IN ITALIA.

SYLLOGE HISTORICA.

Ejus cultus et ætas : distinctio a S. Marciano Episc. Dertonens.

CIRC. CXXVII.

B

Sæpius nobis agendum est de Sanctis Episcopis Ravennatibus : horum primus S. Apollinaris, *S. Petri Apostoli discipulus, et præcipuus urbis Patronus, colitur,* XXIII *Julii. Huic successit secundus* S. Aderitus, *cui sacer est dies* XXVII *Septembris. De tertio* Eleocadio *egimus* XIV *Februarii, ejusque obitum retulimus ad annum Christi* CXII, *cui tunc suffectus est* S. Marcianus, *hujus Sedis quartus Episcopus, qui hunc* XXII *Maji sibi sacrum habet, et colitur officio Ecclesiastico sub ritu duplici, sed omnia de Communi Confessoris et Pontificis recitantur et incipiunt Lectiones primi Nocturni,* Fidelis sermo ; *secundi,* Ad Sancti, *tertii,* Homo peregre. *Missa,* Statuit, *cum* Gloria in excelsis *et* Credo. *Ejus sacra memoria inscripta est MS. Martyrologio Florentino, in bibliotheca Magni Ducis et apud Carolum Strozzium Senatorem a nobis reperto : in quo ista leguntur,* Apud Ravennam civitatem S. Martiani Archiepiscopi et Confessoris. *At quia tunc temporis titulus* Archiepiscopi *necdum solebat usurpari, nitidius in hodierno Martyrologio Romano ista recitantur :* Ravennæ S. Marciani Episcopi et Confessoris. *De eo Ferdinandus Ughellus in Episcopis Ravennatibus ista prædicavit :* IV Episcopus S. Martianus, ex indicio columbæ cœlitus delapsæ, Eleocadio successit circa annum CXII : quam ille Ecclesiæ rexit usque ad annum CXXVII. Plenus autem meritis ivit ad Superos XI Kalendas Junii, sepultusque est apud suum antecessorem. *Hisce Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ ista addit :* Hic tanto animi ardore Christum prædicabat, ut Ravennates non tantum in accepta religione confirmaret, sed et ad calamitates quaslibet perferendas, et ad necem ipsam fortiter pro Christo subeundam vehementer incenderet. Cum enim variis oppugnationibus adversariorum impeterentur ; nullis tamen ictibus frangi, deque pietatis gradu dejici potuerunt. Multis autem initiatis, ipse gloria rerum gestarum cumulatissimus, XI Kalendas Junii anno CXXVII ad cœlestem patriam evolavit, et in æde S. Eleocadii conditus est.

Cultus sacer.

Tempus Sedis :

C

zelus fidei :

E

2 *Alius eodem tempore floruit in Italia* S. Marcianus *Episcopus, sed urbis Dertonensis ; et qui sub Trajano pro Christi nomine martyrii palmam adeptus, ut Martyr colitur : cujus Acta et inventionem corporis dedimus die* VI *Martii. Hieronymus Rubeus, diligens alias et accuratus scriptor, deceptus nominis similitudine aut identitate, ex quibusdam apocryphis MSS. utrumque* Marcianum *in unum conflavit lib.* I *Historiæ Ravennatum pag.* 55, *quasi* S. Marcianus, Episcopus Ravennatum, Dertonæ ob Christianam fidem martyrium subiisset ; *et* sanctum ejus corpus Ravennam ad suam ecclesiam fuisset reductum. *Verum constat corpus* S. Marciani, *Episcopi Dertonensis et Martyris, in sua Ecclesia detineri, et ibi eum ut Martyrem coli : econtra* S. Marciani *Episcopi Ravennensis corpus apud suos fuisse sepultum, eumque supra ostendimus non Martyrem, sed Confessorem haberi. Hieronymus Fabri, inter sacras memorias antiquæ Ravennæ, anno* MDCLXIV *in lucem datas, eamdem distinctionem confirmat auctoritate S. Petri Chrysologi, qui ante annum* CCCCXXXXVIIII *quo obiit, Sermone* 128 *de S. Apollinari dicit, quod* B. Apollinaris primo Sacerdotio solus hanc Ecclesiam Ravennatem vernaculo atque inclito Martyrii honore decoravit. *Expressius etiam S. Petrus Damiani, sed annis post Chrysologum plus quam sexcentis, Serm.* 3 *de S. Apollinari asserit, quod hujus* discipuli, beati Aderitus videlicet et Calocerus, Martianus et Eleuchadius, licet nequaquam carnificum gladiis sint percussi, a martyrii tamen desiderio nullatenus creduntur fuisse extranei.

ab eo S. Marcianus Ep. Dertonensis est diversus.

F

DE

DE SANCTO AURELIANO

MARTYRE ROMANO, PAPIAM TRANSLATO.

G. H.

COMMENTARIUS CRITICUS.

Quo proponitur et expenditur compendium Actorum, de eo imprudenter contextorum.

SUB DECIO IMP.

Memoria sacra :

Ferrarius *in Catalogo generali ad diem secundum Februarii primo loco celebrat* S. Aurelianum, Martyrem Romæ sub Decio. *Dein in Notis citat* Galesinium, qui Laurelianum appellat. Sed in Tabulis Ecclesiæ Papiensis, quæ corpus habet, et illum die XXII Maji colit, Aurelianus nominatur. De eo Jacobus Gualla in Sanctuario Ecclesiæ Papiensis, et Stephanus Breventanus in Historia ejusdem urbis lib. 3, *imo 4, ut infra citabitur. Hæc ibi Ferrarius: qui iterum ad hunc* XXII *Maji recolit* S. Aurelianum Martyrem sub Decio, *et* Papiæ *adscribit, annotaturque ex* Tabulis Ecclesiæ Papiensis, Romæ passus et Corpus Papiam translatum. *Idem Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ aliquod martyrii elogium edidit,* ex Jacobo Gualla lib. 3 Sanctuarii cap. 9. *Cui licet non magnam fidem habendam existimemus, ipsum tamen hic damus, ut judicii de eo nostri æquitatem æstimare per se lector possit.*

Gualla de eo scribit

quod arguens idololatras captus sit :

2 Aurelianus inclitus Martyr, Decio Imperatore regnante (dum Romæ in Christianos tam sæva fureret persecutio, quod Christum confitentes aut gladio capite truncabantur, aut cremabantur igne, aut feris laniandi tradebantur, aut mittebantur in metallum) cum filio puerulo, nomine Maximo, religiose educato, qui postea secum martyrio coronatus cœlo suscipitur, magnam hominum offendens multitudinem, qui spurca idola colerent, cœpit exclamare : O stulti et cæci, cur diis lapideis, mutis et surdis, immolatis, quibus vos ipsi longe estis meliores ? Unde statim, Hila Præfecto jubente, capitur, trahiturque ad idolorum simulacra colenda. At Aurelianus in fide constantissimus exclamat : Idola vestra non colo: solum Christum immortalem Deum verum adoro, cui servio. Tunc Præfectus : Nisi nobiscum nostros colueris Deos, diris suppliciis subjiceris. Et curvantibus genua cunctis ad idola, Aurelianus in cœlum alta voce sic orabat lacrymans : Deus omnipotens, cœli et terræ omniumque Creator, sicut dixisti : Si fidem habueritis et monti dixeritis, quod de uno in alium se transferet locum, sic fiet : super hos suosque deos tuam ostende virtutem, ut intelligant te solum verum Deum, immortalem atque tremendum. Cum autem filius ejus puerulus respondisset, Amen ; statim illa idolorum simulacra in alium locum miraculose sunt delata, cum capite ad humum verso, et pedibus in sublimi. Hilas autem Præfectus, qui manifesto Dei judicio totus irriguit, neque se movere poterat, exclamat: Aureliane serve Dei, si tua oratione liberatus fuero, Christum adoro. Quo liberato Aureliani oratione, magis rabidus minatur Aureliano, quod, nisi deos suos in pristinum restituat locum, diris deficiet tormentis. Cui vir Dei : Si tui dii te juverunt, quo velint suis eant pedibus. Tunc Præfectus eum vinctum misit ad Decium : et in via quamdam matronam ab incurabili morbo liberavit : quæ postea cum omni familia ad fidem est conversa.

Mat 17, 19

oratione idola transtulerit :

sanaverit ægram :

3 Ductus autem ad Decium, dum contemneret Deorum culturam, appellaretque Decium stultum, quod lapideos et ligneos deos coleret ; magnis cæditur cruciatibus : lætus tamen, divinum invocans præsidium, sic orabat : Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina. Interea Decii filia stridens dentibus, vexatur a dæmone sæpius clamitante ; Solo Aureliano Dei servo jubente recedere cogar : alius minime me depellere potest. Quod videns Decius ait Aureliano : Si filiam meam liberaveris, magnis te extollam honoribus atque divitiis. At ipse : Dii tui cur eam non liberant ? Sed si eam liberavero, credes in Christum omnipotentem Deum ? Credam, inquit Decius. Cui Aurelianus ; Magna perfidia est obduratum cor tuum : verumtamen ut salvum faciam hunc astantem populum, et videat Dei mirabilia, et credat ; ecce in Christi nomine eam libero. Qua liberata, populus exclamat: Verus et magnus est Deus Aureliani. Sed ipse perfidus Decius asserebat, ea fieri arte magica : jubetque Aurelianum cruento decollari gladio, nisi deos suos colat. Inquit Aurelianus, Duc me ad eos. Ad quos cum applicuisset, ante suos pedes corruerunt omnes, in pulveremque evanuerunt. Tunc Decius furore incensus, præscindi linguam fecit viro Dei : qui tamen ut ante loquebatur. Ad quem properans filia Decii, quæ a dæmone erat obsessa, Christiana est effecta.

filiam Decii Imp. dæmone liberarit,

idolisque destructis

4 Demum cum Aurelianus declarasset, mori non posse, nisi capite truncaretur. Decio imperante ducitur ad Capitolium, et cum puerulo Maximo filio cruenta gladii cæde mactatur. Cujus quidem anima instar candidæ columbæ e corpore egredi videbatur. Eorum namque corpora a fidelibus collacrymantibus devote sunt sepulta. Romæ, in crypta Callisti extra urbem ad tertium lapidem, regnante supra memorato impio Decio, cum Hylla et Gelasco Consulibus, secundo die Februarii. Postea ejusdem Aureliani venerabile corpus Ticinum est translatum, et reconditum in oratorio sacrarum Virginum monasterii Senatoris, per Ducem Senatorem illustrissimum : ibidemque modo veneratur, ad laudem Regis æterni Jesu Christi benedicti : cui laus, honor, et gloria sit in æternum.

lingua præscissa locutus :

cum S. Maximo filio decollatus sit,

corpus translatum Papiam,

5 *Hactenus Jacobus Gualla, vir suo tempore ob singularem doctrinam ac virtutem æstimatus, ac mortuus anno* MDV, *qui præfatur se Sanctuarium Papiense scripsisse* juxta sacras historias, pervetusto scripto relictas, indeque dilucidam veritatem sumpsisse. *Eadem extant Italice apud Stephanum Breventanum lib. 4 Historiæ Papiensis anno* MDLXX *excusæ cap. 3. Hic prædictum* oratorium sacrarum Virginum *ait esse* Ordinis Benedictini, *sed illud* monasterium appellari Senatoris a quodam Senatore ejus fundatore, Corpus etiam S. Aureliani Roma Papiam fuisse translatum a quodam Senatore Romano. *Aliud satis accuratum compendium legitur apud supra indicatum Ferrarium in Catalogo Sanctorum Italiæ, in lucem edito sub annum* MDCXIII. *Et ille quidem fide bona credendi sunt transcripsisse Passionem, qualem apud Sanctimoniales repererant. Hoc tamen nobis non sufficit, ut credamus, primum ejus Auctorem, quem præsumere licet unum fuisse ex monasterii illius Confessariis, revera habuisse antiquiora aliqua Acta, simul cum sacro corpore allata: sed pro nimia medii ævi simplicitate, talia haud illicite fingi*

servatur in monasterio Benedictino,

ubi primum proposita credentur Acta,

A *fors e Belgica oriundus,*

2 *Ex horum verbis auctorum auguror, Sancti hujus Martyris uspiam Acta aliqua extare, aut asservari reliquias, adscriptis, quæ retulimus in aliquo pittacio; ut in antiquis herothecis solet. Nomen Teutonicum est: unde possit divinare quispiam, ex Germania Belgicave ortum, Romam vel in parentum aut necessariorum comitatu, vel in Præfecti cujuspiam ex iis regionibus redeuntibus famulitio, venisse; fidemque, quam sive in patria hauserat, sive didicerat Romæ, libere professum, palmam retulisse Martyrii.*

aut ab Episcopo donatus nomine Teutonico,

3 *Nisi quis potius suspicetur, in eas oras ignoti Martyris allatas Roma reliquias fuisse, qui deinde* Goswinus, *id est,* Dei-dilectus, *aut* Dei-amicus, *sive* Theophilus, *sit a quopiam Antistite nuncupatus, generali nomine in proprium verso. Nam* Wine *sive* Win *veteri nostratium, atque etiam Anglorum lingua,* Amicum *sive* dilectum *significat. Ita in Vita S. Lebuini Presbyteri apud Surium* XII *Novembris Hucbaldus, vetus scriptor:* Post clara plurimorum lumina Doctorum, quæ idem sol justitiæ, ut Occidentis depellerent tenebras, proprio irradiaverat fulgore, ut et ipsi lux essent hujus mundi; unum quoque sidus

in quo Win *amicum significat,*

B eximium, jam pene advesperascente istius seculi die, sui splendoris gratia perfusum copiosissime, ad eorum illuminationem dignatus est promere, Lebuinum videlicet, carum sibi amicum, juxta idioma nominis sibi optime congruentis. Fertur enim a suæ peritis linguæ, quod *LIEFWYN* patriotice sit vocatus, quod Romanis sonat, Carus amicus. Demptis vero vel demutatis ad Latinitatem quibusdam litteris, dictus est Lebuinus. *Ea voce* Wine *passim exponit Willeramus Abbas in Paraphrasi Cantici Canticorum a Paullo Merula edita, quod Latine est* Dilectus. *Ita illud cap.* 1. *v.* XII, Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, *reddit ipse* veteri Francica lingua, *ut Merula loquitur, sive Teutonica aut Saxonica :* Min Wine, is mir also ein gebundeliu mirron. *Et v.* XIII, Botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. Min Wine is mer Worthan ethele Winthruvo van Cypro, in then Wingardon Engaddi. *Et V,* XV, Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus. Sino schone bistu Wine min, ande eerlich. *Atque ita deinceps. Plura similis nomenclaturæ exempla affert Jacobus Revius Daventriæ illustratæ lib.* 1 *pag.* 10, *ut* Hlodewin, *qui Chlodoveus vulgo, id est,* Amicus populi :

C Baldwin, amicus strenuus : Winfrid, amicus pacis, *vel* cara pax. *Ita ergo* Goswin, Dei amicus. *Est enim* God *sermone Teutonico* Deus. *Inde* Gods-win, *vel* Godes win, *vel euphoniæ gratia* d *abjecto* Goswin *vel* Goeswin. *Quid si Sanctus aliquis, cujus allatæ Roma in inferiorem Germaniam exuviæ erant,* Theophilus *dicebatur; et ut pro* Theodulo *vel* Servo-Dei, Godscalc *nostrates vocavere quosdam, pro* Deodato, *vel* Deusdedit, Gotgave; *ita* Goswin, *eum appellare maluerunt?*

God *Deum :*

ut sit Goswin *Theophilus, sive amicus Dei,*

4 *Sed prior mihi magis probatur conjectura, ut* S. Goswinus *e Germania secunda oriundus, Romam sit, quacumque demum occasione, profectus aut deportatus,*

D *Frequens id apud Belgas nomen.*

Erant autem Antonini Pii et M. Aurelii ætate, Christiani jam complures in eadem Germania secunda, iis præsertim locis ubi præsidia erant Romana, Coloniæ Ubiorum, Atuatucæ Tungrorum, Juliaci, Marcoduri, et alibi. Atque in provinciis Belgicis, seu Germaniæ inferioris Cisrhenano tractu multi passim ab S. Goswino, *patrono nomen in baptismo sortiuntur. Alius est* B. Goswinus *(sed cui nondum publici sacrorum honores, Apostolicæ Sedis auctoritate decreti) Abbas Aquiscincti juxta Duacum monasterii, mortuus anno* MCLXVI, *cujus Vitam* IX *Octobris edemus. Ejus haud dubie ab illo antiquiore qualicumque* Goswino, *ducta appellatio : licet extra Germanicum Imperium, sive regnum Lothariense, Duaci videlicet, natus sit. Atque ex iis quæ hic diximus, liquet, quid nonnullorum responderi queat argutis (ut ipsi putant) quæstiunculis, qui fieri possit ut e vetustis Romanorum cœmeteriis eruta sint corpora Sanctorum, quibus Germanica, gentibusve aliis usurpata, nomina adscripta. Ita in collegio Societatis JESU Montibus Hannoniæ, Belgii præclara urbe,* S. Henrici *Martyris cum publica veneratione asservatur corpus, e S. Priscillæ cæmeterio Romæ effossum. Quidni enim,*

E *ad quam Urbem ex toto terrarum plurimi confluebant, seu militiæ seu negotiorum causa, aut sola curiositate ducti, etiam Belgæ eam frequentarint vicinique Germani, cum amplius* CCCC *annis sub ejusdem imperio Urbis fuerint, donec id demutare, armis prævalescentes, Franci coegerunt? Atque ut omittam ab antiquis Imperatoribus adscitos corporum custodes Germanos, Batavos, atque alios; nonne ex notitia Imperii patet, plurimas ex hisce gentibus lectas fuisse militum turmas? Ita* Nervii, Mattiaci, Menapii Vandili, Germani, Franci, Quadi, Alamanni, *atque alii, sub variis militasse Ducibus ac Præsidibus, in eadem notitia leguntur. Quid ni ex his aliquis, nostris sacris imbutus, martyrium Romæ consummare potuerit?*

sed absque respectu ad aliquem Sanctum

5 *Hactenus olim Bollandus noster, in gratiam amici sui* Goswini Nickel, *tunc inferioris Rhenanæ Provincialis Præpositi, postea autem Generalis totius nostræ Societatis. Quod autem possimus addere nihil suppetit, nisi votum, ut de loco, in quo illius Sancti servantur Reliquiæ, alicunde obveniat major notitia; qua habito, fortassis etiam plus luminis affulgebit præmemoratis conjecturis. Interim verosimile est eos, qui tali nomine apud nos vocantur, sic appellatos absque ullo ad hunc vel*

F *alium aliquem Sanctum respectu : ut plerique eorum, quibus ejusmodi nomina patriæ originis obtigerunt, primum quidem ex pio parentum voto adinventa, deinde ad avorum proavorumque aut patrinorum memoriam conservandam in familiis quibusdam privatis studiosius continuata, æque ac alia quædam boni ominis vocabula, delecta ad nuncupationem filiorum, velut publico privatove bono natorum, ut sunt* Ruwardus *Custos quietis,* Lidericus, *Dives populo, aliaque similia nullius dum illustris Sancti, ad quem respectus haberi ex hodierno usu possit, patrocinio nobilitata.*

DE S. AUSONIO MARTYRE

PRIMO EPISCOPO ENGOLISMENSI IN AQUITANIA.

D. P.

COMMENTARIUS PRÆVIUS

Continens elogia recentiorum scriptorum, cultus ab antiquo perseverantis argumenta, Corlæi de Actis antiquis præjudicium.

SECULO III.

Elogia ex Joan. Chenu,

Engolisma, *sive* Inculisma *urbs Aquitaniæ valde illustris est et caput propriæ provinciæ, cujus Episcopos varii prodiderunt; ex quibus post Franciscum Corleum et Gabrielem Carnolium eos edidit Joannes Chenu; ac de* S. Ausonio *qui hoc* XXII *Maji colitur, ista habet :* Primus Ausonius, genere Gallus, Moritoniæ, quod oppidum est in Santonis, ex nobilibus parentibus Albino et Eugenia progenitus, Divi Martialis Lemovicensis Episcopi discipulus, et ab eo Episcopus Engolismensis inauguratus anno CCLX, obiit CCLXX a Vandalis occisus. B *Secutus dein Claudius Robertus, et hoc eum encomio celebrat :* Primus, S. Ausonius, vulgo S. Ausoni, discipulus S. Martialis, Mortaniæ Santonum Albino et Eugenia claris parentibus ortus, a barbaris occisus XI Kalendas Junii. *Sammarthani ejus meminerunt cum hoc elogio :* B. Ausonius, Engolismensium Apostolus ac primus Pontifex, anno CCLX populis jus divinum dixit. Non est enim memoriæ per legitima documenta et historicos proditum, fidem Christi Engolismensibus ante hoc tempus annuntiatam fuisse........ Martyrium passus est Ausonius die XI Junii, *imo* die XI Kalendas Junii.

Roberto.

Sammarthanis.

et recentioribus Martyrologus 22 Maji,

2 *Memoratur ad hunc diem* Ausonius Episcopus *in MS. Florario Sanctorum; qui in Martyrologio Richardi Witfordi Angliæ anno* MDXXVI *Londini excuso, dicitur* Martyr a Wandalis occisus. *Saussayus in Martyrologio Gallicano eum exornat hoc elogio :* Engolismæ S. Ausonii Episcopi et Martyris. Is S. Martialis discipulus, cum ab illo istic ordinatus Episcopus, multam fidelium segetem verbi diffusi vivifici semine excitasset; in odium assertæ provectæque pietatis, ab impiis interemptus, Episcopali tiaræ addita cum omnium virtutum gemmis gloriosi C martyrii laurea, consecutus est supernæ beatitudinis præmium. De quo hoc memorabile proditur, quod decisum caput propriis sustulerit manibus in eum locum, ubi a fratre et successore Antonio, religioso funere humatum est. *Hæc ibi Saussayus. Verum illud ultimum memorabile credimus aliud fundamentum non habere, quam quod Sancti capite plexi solerent antiquitus in statuis depingi cum eo ante pectus sublato. Idem Saussayus in Supplemento sui Martyrologii ad diem* XX *Maji dicit, quod* Engolismæ passio S. Ausonii, primi illius Sedis Episcopi et Martyris hodie colitur, tametsi undecimo Kalendas agone perfunctus a nonnullis Hagiologis perhibeatur. *Verum ad relatum* XX *diem in nullo nos Martyrologio ejus nomen reperimus, et in Historia Episcoporum et Comitum Engolismensium, ex tribus MSS. a Philippo Labbe edita, dicitur* capitis obtruncatione martyrium consummasse, sepultus in confinio urbis in Occidentali parte, undecimo Kalendas Junii.

a Saussayo etiam 20 Maji.

De eo relata Concilio Lemovicensi,

3 *In Concilio Lemovicensi, anno* MXXXI *die* XIV *Kalendas Decembris habito, dicitur* Episcopus Engolismensis Hugo, vir undecumque doctissimus, qui ante annos quadraginta migrarat....... in quadam sua editione de Martiale hæc locutus : Istis temporibus, dum Martialis...... ad Burdegalam urbem ad prædicandum Vasconibus proficisceretur, transitum per civitatem Engolismam habuit : et die illic demoratus, Engolismensem populum ad Deum vivum convertit, eisque primum Episcopum, nomine Ausonium, ex ipsa patria oriundum, quem ipse baptizaverat, ordinavit. *Fuit Hugo iste, secundum Sammarthanos, ordinatus Episcopus anno* DCCCCLXIV; *cujus de S. Martiali collectionem inveniri haud parum optabile nobis est pro die* XXX *Junii, quo Sanctus iste colitur; si forte præter vitæ Acta, de posterioribus miraculis* E *aut translationibus contineat aliquid. Dubito tamen an ab illa collectione diversum sit Scriptum, quo usum se profitetur Anonymus monachus, sub annum* MCLIX *Historiam Pontificum et Comitum Engolismensium texens, prout extat tom* 2 *Novæ bibliothecæ Philippi Labbe, ubi* Caput I de Ausonio Episcopo, *tale est.* Primus igitur Engolismensium Episcopus Ausonius fuit, natione Xantonicus, patre Albino, matre vero Eugenia, oppido Mauritania natus a B. Martiale Episcopus ordinatus Engolismensis : qui persecutione Wandalica capitis obtruncatione martyrium consummavit : sepultus in confinio urbis, in Occidentali parte, undecimo Kalendas Junii. Cessavit Episcopatus per multa tempora.

et historia Engolismensi :

ubi et a S. Martiale ordinatus et occisus a Wandalis dicitur,

4 *Quæ hic de ordinatione Episcopali a S. Martiali suscepta, deque morte illata a Wandalis dicuntur, nimio ab invicem discrepant intervallo; cum Wandali ex suis ad mare Balthicum sedibus, in extrema Boreali Germania positis, primum egressi sciantur seculo Christi V. Prudentius igitur pro Wandalis intelliguntur Alemanni, cum suo Rege Chroco Gallias pervagati tempore Valeriani et Gallieni, ante fortassis quam hi octavam in Christianos persecutionem suscitassent, anno Imperii sui* IV, *Christi* CCLVI : *quod tempus non longe abest a tempore persecutionis Decianæ, inchoatæ anno Christi* CCXLIX *qua durante missum in Gallias cum aliis sex sociis S. Martialem, et Lemovicensibus destinatum Episcopum, scribit ex S. Saturnini Apostoli Tholosani Vita S. Gregorius Turonensis. Huic autem chronotaxi favet qualiscumque S. Ausonii Legenda, cum ait, quod* Engolismis obsessis tempore illo, quo quædam infidelium persecutio, e Germaniæ finibus egressa, Gallias populabatur....... B. Ausonius cum germano suo Aptonio quotidie in ecclesia Dei orationibus vacabat. *Sed quis nos securos reddet, quod eadem traditio vulgi, disparatissima quandoque conjungentis, quæ Ausonium fecit fratrem* Aptonii, *Episcopi post illum Engolismensis, sed longo tempore interjecto (utpote primum vita functi circa annum* DLXXIV) *propter solam, ut videtur, nominum germanitatem; quis inquam, securos nos reddet, quod eadem traditio, simili, sed contrario antrorsum saltu usa, non arripuerit* S. Martialem, *pro alio quocumque Lemovicensi Episcopo, qui sub finem seculi* IV *vixerit, et* Ausonium *Engolismensibus Episcopum dederit, ita ut hic vere a Wandalis occisus fuerit?*

sed intelligi possent Alemanni sub Chroco R.

nisi adderetur frater Aptonius;

5 *Sed salvetur vetus, qua potest, traditio : et ne nimium offendat* Aptonius *frater, indulgeamus etiam Lemovicensibus* Aptonium *alium, illo seculi* VI *Episcopo, nusquam inter Sanctos memorato, antiquiorem : cujus reliquiæ*

AUCTORE D. P.

An fingemus duos Engolismis Aptonios?

A *reliquiæ una cum Reliquiis* SS. Cæsarii, Eparchii atque Calfagiæ, *in eadem in qua et corpus* S. Ausonii *ecclesia servatæ fuerint usque ad annum* MDLXVIII, *quando sacra omnia confudit dissipavitque Calviniana rabies. Ex hoc tempore a suburbio in urbem translata est* S. Ausonii *Abbatia, curante Ludovico XIV Galliarum Rege, et pauca dumtaxat Patroni sui ossa conservat in pervetusta capsula. Nam ut nobis Engolismis scribit P. Franciscus du Fé,* Legitur in antiquo MS. cui annus MCXCVII adnotatus est, prædictorum Sanctorum ossa, non multo tempore post primam translationem inventa esse in sepulcro seu mausolæo, ubi S. Ausonii corpus fuerat repositum; et in nova capsula condita fuisse, factamque alteram omnium eorum simul translationem III Kalendas Aprilis anni MCXXIX. Fuerat autem Translatio corporis S. Ausonii, ex illo sepulcro ad altare noviter et magnificentissime restauratæ ecclesiæ majus, facta anno MCXVIII, a Girardo Episcopo Engolismensi, ut constat ex antiquis Abbatiæ monumentis atque una Lectione officii S. Ausonii. *Verum quid proderit geminasse* Aptonios, *si non etiam geminentur* Eparchii? *Certum enim est eum, qui similiter sui nominis Abbatiam Engolismis habet et Patronus colitur, seculo dumtaxat* VI *vixisse.*

quorum prior sit S. Ausonio contumulatus post eumque translatus an. 1129.

B

Constat saltem de celebritate cultus,

6 *Profecto, si dicere verum licet, nihil est quod de* S. Ausonio *possimus pro certo asseverare præter celeberrimum et antiquissimum illius apud Engolismenses cultum : qui occasionem dederit condendæ ad ejus honorem ecclesiæ, cum monasterio Sanctimonialium,* quibus Carolus Magnus, Engolismæ degens, basilicam S. Sonnæ contulit, cum amplissimo territorio, quod ad leucam usque versus Orientem excurrebat. Exinde, *inquiunt Sammarthani,* Reges Francorum hoc monasterium beneficiis cumularunt : puta idem Carolus ejusque liberi; Philippus I et II, Franciscus I, Joanna Navarræ Regina, Comites ac Comitissæ Engolismenses. Præterea dirutum ab Anglis, dum urbe potiti sunt anno MCCCXLV, Joanna Borbonia, Caroli V uxor, quasi secundario illud erexit; ac præclara etiam anno MDXXV Ludovica Sabauda, Comitissa Engolismæ, Francisci mater, cum vetustate corrueret, partem Abbatiæ suis sumptibus construxit. *Addit P. Franciscus du Fé,* maximum numerum immunitatum ac privilegiorum, non solum Abbatiæ prædictæ, sed etiam ejus subditis; vota item quam plurima, in eadem ecclesia persoluta; vigiliasque longissimas, ab antiquis temporibus ibidem fieri solitas : quæ omnia satis superque probant cultum ac venerationem sacris B. Ausonii Reliquiis speciali modo semper exhibitam fuisse; cum in omnibus Instrumentis publicis aperte dicatur, ea facta atque concessa esse in honorem illius. Sed neque post Abbatiæ translationem ac Reliquiarum dissipationem, eo in loco cessat Sancti Antistitis veneratio : remansit enim ibidem Parochia, ad præsentationem Abbatissæ Curatum accipere solita, cujus ecclesia, studio ac pietate hodierni Parochi, in longe meliorem quam antea erat formam reficitur; ad eamque est frequens concursus populi, post acceptas a B. Ausonio sanitatum gratias sua ibi vota solventis.

in sui nominis Abbatia

C

et parochia.

Pervigilabant in ea ante installationem novi Episcopi

7 Asservatur etiamnum in archivis prædictæ Abbatiæ pervetus MS. per modum diplomatis, ex quo constat, novos Præsules Engolismenses, antequam inirent possessionem sui Episcopatus, debuisse primum ad Abbatiæ ecclesiam accedere; ibique ad ejus majorem portam ab Abbatissa ipsiusque Monialibus cum honore excipi solitos, ea quæ cantui præerat propriam S. Ausonii Antiphonam præcinente : deinde ejusmodi Præsules ad locum, ubi sacrum illius corpus quiesceret, deduci solere; ibique de manibus prædictæ Monialis Vitam ejusdem Sancti accipere, D eamque evolvendo ac longas preces fundendo usque ad horam secundam post noctem mediam constanter perseverare; deinde vero in quoddam cubiculum admitti, ad quietem porro sumendam : redeunte autem luce accedere illuc honoris causa præcipuos quatuor Comitatus totius Barones, qui installandum Episcopum ducerent in Cathedralem S. Petri Ecclesiam. *Hactenus Pater ille, cum immediate post P. Henschenii mortem mitteret mihi sua manu fideliter descripta, ex pervetusto ipsius Abbatiæ Codice, illa quæ novis Episcopis legenda tam operose tradebantur* S. Ausonii *Acta; non quasi usquequaque probata sibi, sed tamquam primum eorum omnium fontem, quæ ab annis pluribus quam septingentis de* S. Ausonio, *si non universim credita, saltem relata communiter fuerunt.*

et legebant Sancti Acta,

quæ Franc. Corlæus fatetur scatere erroribus,

8 *Sed prius quam pergam ego de Actis illis judicare; accipe præfationem Francisci Corlei ad eadem ab erroribus (ut putat) repurgata.* Beati Ausonii, primi Engolismæ Episcopi, vitam et sequentium Episcoporum nomina, seriem, et catalogum orsurus, pauca hæc de mei instituti ratione præfabor. Cum in manus incidisset rerum ab Ausonio gestarum commentarius, qui circumfertur, et in cœnobio illius vice Legendæ (quam vocant) asservatur; inveni illum multis et non contemnendis erroribus, infelicitate temporum et veræ historiæ ignoratione refertum; cui restituendo aliquot dies insumpsi : primo quæ proborum auctorum scriptis non consentire, aut relata in alia tempora reperi, hæc emendavi. Si quid probabile minus, aut majestatem Christiani nominis non sapere visum est, hoc totum delevi : multa supplevi quæ deerant. Deinde ad veterum scriptorum fidem et exemplar totam narrationem accommodavi. In quo faciendo si quis me ausus temerarii damnet, intelligat velim venerandæ quidem antiquitatis opus fuisse; sed ita mendis deturpatum, ut facile sit conjicere auctorem (virum alioquin bonum) non quæ vidisset, at quæ multis ante seculis gestas audiisset, pie magis quam caute litteris mandata, posteritati tradidisse. Utque res tota magis elucescat, insigniores hujus commentarii locos, qui animadversione nostra eguerunt, subnectam. In primis non probatum est mihi, quod de Eugenia Ausonii matre ibi memoria traditum est, septuagenariam Angelo præmonente peperisse : gratia anterioribus seculis paucis admodum concessa, iisque multa virtute præstantibus heroinis. Miraculum, et tota Angeli, Albini, et Eugeniæ conjugum colloquentium narratio, nimium affectata videntur; confictaque potius (piorum manium pace dixerim) ad imitationem eorum, quæ de Anna, Elizabetha, et Sarra dicta sunt, quam veri specie fulta. Item quod obiter de S. Martiale, Lemovicum Episcopo Ausoniique præceptore, a Petro Apostolo in Gallias misso, ibidem dicitur, fidei veteris repugnat historiæ, nec alibi dictum reperire est : quamvis Lemovices (nec verius) eum a Clemente missum affirment, nonagesimo circiter a Christi nativitate anno. Constat enim ex Gregorio Turonum Episcopo auctore antiquo, vixisse Martialem Lemovicum sub Decio, ducentesimo quinquagesimo salutis anno. Quod et ex Ausonii nostri Vitæ compendio probatum videre est, eum ab Wandalis (quos tunc primum in Gallias irrupisse satis constat) sub Valeriano successore Decii martyrio coronatum asserente. Compendii verba hæc sunt. Tempore illo quo Wandalica persecutio e Germaniæ finibus progressa Gallias populabatur, prædictæ gentis Rex cum exercitu validissimo, captis prius universis Galliæ urbibus, excepta Metensium civitate, Engolismæ adstitit. Et paulo post : Certum autem habemus, hunc de quo nobis est sermo, Antistitem, Wandalorum extitisse temporibus : qui primum imperantibus Valeriano et Gallieno

E

eorumque præcipuos enumerat,

F

et supinam auctoris ignorantiam redarguit,

A Gallieno Augustis, postmodum quoque Theodosio minore Arcadii filio, omni Gallia Hispaniaque pervagati sunt. Quæ verba eo libentius hic inserui, ut ex eorum specimine innotescat, quam supina fuerit auctoris ignorantia, qui Martialem Ausonii magistrum Petro, moxque sui oblitus, discipulum Valeriano Imperatori coævos facit. Quid quod Aptonium fratrem Ausonii, ejusque in Episcopatu successorem asserit? Inter quos, ducentos et quinquaginta annos intercessisse palam est. Quid etiam quod Martialem, et Ausonium Lemovicæ agentes navem conscendisse, et maritimo itinere Mauritaniam Santonum oppidum invisisse affirmat? Ait insuper auctor compendii illius, Engolismam urbem ab Wandalis septennio et mensibus sex obsessam, tandem nebula circumtectam, et ab oculis obsidentium ereptam, Numinis præsidio defensam esse, ipsosque Wandalos ibidem mutuo se ad internecionem confodisse. Quod quam a veritate alienum sit, ex Gregorio et Aimoino Gallicarum rerum scriptoribus constat : qui Wandalos tunc temporis per totam Galliam grassatos, insigniores quasque urbes funditus evertisse, postremoque B apud Arelatem a Mario, cohortium Romanarum Præfecto, profligatos, auctores sunt : neque tam insigne miraculum (si usquam contigisset) reticuissent. Plane ridicula videri potest apud eumdem auctorem Angeli assertio, omnibus qui Christiani facti, et bene operati in cœmeterio divini Ausonii tumulati fuissent, vitam æternam pollicentis. His addo nonnulla miracula, quæ ibidem fusius recitata consulto omisi, aut uno verbo perstrinxi, quod omnino aniles fabellas olerent, nec rem Christianam promovere mihi visa sunt. Hæc te admonitum volui, benevole lector, ut intelligeres me non temere in meslem alienam manum injecisse. Scio (gratia Deo) quid veterum scriptis tribuendum sit, in his præcipue quæ ad religionem attinent. Verum in re tam clara cœcutire non oportuit.

atque correctionem promittit:

itaque edidit Bosquetus ex MS. ejus

9 *Ita ille, anno* MDLXXVI *Kalendis Decembris, suum istud opusculum offerens* Reverendo in Christo Patri et Domino Carolo a Bony, Engolismensis Ecclesiæ Episcopo, *per Epistolam dedicatoriam, quam, et simul Præfationem istam, ipsamque Vitam hactenus ineditas, Franciscus Bosquetius Prætor Narbonensis dignas censuit inferi suis Ecclesiæ Gallicanæ Historiis, anno* MDCXXXVI *editis, utpote scriptas ex sua de primis Galliæ Apostolis sententia : quam sententiam ab Henschenio nostro expensam, et pro verosimiliori acceptam vide ad* C *diem* XXX *Aprilis, ubi de* S. Eutropio, *Santonensi Episcopo similis plane movetur quæstio. Nolo tamen dissimulare, pro contraria et Gallis passim gratiori opinione, extare viri æque ac Bosquetus eruditi, Petri de Marca, Epistolam ad Henricum Valesium, editam anno* MDCLVIII, *quæ nobis occasionem dabit, denuo rem totam, seposito nationali affectu, ad examen revocandi* XXX *Junii ante Acta S. Martialis, tamquam magis proprio loco. Ubi si communis sententia, pro qua Lemovicenses in prædicta Synodo velut pro aris ac focis pugnant, prævalere posse probetur; longius etiam ab ætate S. Martialis recedet ætas* S. Ausonii. *Nunc, quod hunc spectat propius considero verba accepta* ex eodem, (*ut Corlæus loquitur*) Vitæ Compendio, *quod antea nominabatur*, Commentarius, qui circumfertur vice Legendæ; *et cogor non sine admiratione credere, primigeniam Legendam Corlæo visam non esse, sed interpolatam dumtaxat ab aliquo, qui tum illa de Wandalis ex se adjecerit, tum alia quædam fortassis immutarit* (*ut est* septuagenaria *ætas matris, cum vetus Legenda dicat, quod parentes Sancti* sexaginta et sex annorum curriculis fructu ventris privati *fuerint, unde sequeretur ut minimum octogenariam matrem fuisse cum peperit*) *tum denique addiderit fabellam de cœmeterio, in eadem veteri Legenda non inveniendam,*

compendium eorum secuti.

sed in Actis Sanctorum Hibernicorum nimis quam D *sæpe occurrentem; ut suspicari quis possit, Compendii auctorem si non ex Hibernis, saltem fuisse ex Britannis Armoricis, eadem fere qua illi simplicitate nimia de Sanctis credere et scribere olim solitis. Nunc Corlæi compositionem exhibeamus, cum antiqua Legenda postea conferendam.*

AUCTORE D. P.

VITA NOVA

Auctore Francisco Carlæo.

Ex editione Francisci Bosqueti.

Beatus Ausonius Mauritanæ Santonum oriundus fuit, nobili quidem genere secundum seculi dignitatem, Gentili tamen. Quippe Albinus ejus pater, loci Dominus, opibus et clientelis præpotens, majorum superstitionem secutus, nullam veri Dei notitiam habuerat : quamvis aliunde, et quantum paganica sinebat religio, vir bonus et prudens; qui satagens de filio, sic eum a prima ætate erudiendum curavit, ut præclare animi dotes jam inde a puero in illo E apparerent, signa prænuntia eorum, quæ Deus postmodum in homine implevit. Nam quamvis primas inter coævos adolescentes, propter prærogativam honoris, teneret, sic se in mediis delictis et voluptatum illecebris continebat, ut jam Christo regeneratus intelligi posset, purus et integer ab his vitiis, quibus illa ætas implicari solet. Multa illi circa socios benignitas, multa erga egenos caritas, multa erga superiores humilitas, et patientia vel ultra humanum modum; ut non mirum videri debeat, quomodo tam cito Christum animo conceperit, qui ultro se veræ pietatis candidatum profitebatur.

Natus parentibus Gentilibus,

2 Vivebat tunc temporis, miraculis et sanctitate clarus, Martialis Lemovicum Episcopus; qui (si Gregorio Turonensi Episcopo credimus) durante Deciana persecutione, cum sex aliis Episcopis ad prædicandum in Gallias missus fuerat. Ille boni Pastoris functus officio, ovile sibi commissum lustrando, vicinas urbes et locos circuibat, Burdegalam, Pictaviam, et Santonas. Qui cum Deo inspirante Mauritaniam venisset, hospitioque acceptus ab Albino et Eugenia uxore ejus Christum eis annuntiasset, ita protinus in eorum animis divini amoris ignis exarsit, ut statim abjectis idolis Christum profiterentur, baptismateque sancto cum filio et tota domo irrorata, Ausonium Martiali instituendum commendarent. Sicque adolescens Ausonius, F famulatui veri Dei mancipatus, et sacræ doctrinæ factus auditor, non est credibile quantum in ea modici temporis spatio profecerit, qualis virtutum cumulus ei accesserit. Non illi curæ sunt opes, non prædives devolvenda hereditas, non sodalium familiaritas. Unus illi omnium instar Dominus Jesus, quem redamet et colat, pro cujus nomine paratus sit vel sanguinem effundere. Sed aliquantum post temporis admonitus in somniis, ut suos, inter quos plures adhuc gentilitas detinebat, religiosa solicitudine visitaret; de consensu magistri profectus patriam repedavit; multosque ex propinquis et popularibus suis ab idolorum servitute liberavit, eis prædicans Jesum Christum, et hunc crucifixum. Quæ Martialis intelligens, discipulo redeunte gratulatus, admonituque Dominum Ausonii velle uti opera, impositis manibus et Diaconatus officio, eumdem circa urbes propinquas dimisit ad seminandum semen Evangelicum.

sed a S. Martiale cum iis conversus,

illi adhæsit:

3 Erat tunc temporis urbs Engolisma cum toto adjacenti pago idolis dedita, et sub ditione Imperii Romani a Garrulo Præfecto administrabatur. Huc ergo divertit Ausonius, jecitque prima Ecclesiæ Engolismensis

Engolismæ prædicans,

A golismensis fundamenta, primus ea in urbe Christi Apostolus; occultus tamen initio propter metum Paganorum : Garrulo autem erat soror nomine Caliaga. Hæc cum ad marginem fluvii Carantonæ, radicem montis cui urbs imposita est allabentis, cum coævis puellis spatiaretur; erupit e fluviali specu sub specie draconis dæmon nequissimus, irruitque in pavidam virginem, et diu vexatam similem reddidit exanimi. Ecce puellæ corpus moribundum ferebatur fratri præsentandum; cum ille miserandi casus jam factus certior, occurrit in via, deos suos objurgans. Fit concursus multitudinis, ingens luctus undique.

Præfecti sororem a diabolo obsessam liberat :

Tum B. Ausonius, tempus advenisse intelligens, quo onus sibi commissum propalam exequeretur; plenus Spiritus sancto se in medio populi protulit, confisusque de superna virtute, et memor verborum Domini qui dixerat, Si quid petieritis Patrem in nomine meo, ille dabit vobis; ad Præfectum verba dirigens ait : Ne tristeris, Garrule; potens est Deus levare virginem ab immundo spiritu; sed et animas vestras, si consenseritis : crede, et liberabitur soror tua. Ad quem Garrulus : Quisnam deorum habet tantam potestatem? Et Ausonius : Dominus
B Jesus Christus, qui spiritibus dominatur. Et Garrulus : Qui est Dominus Jesus? Ausonius ait : Is est, quem prædicat potens in verbo et opere Martialis. Et ille : Ecce paratus sum credere, si fiat mihi secundum verbum tuum. Tunc beatus Apostolus, manibus in cœlum elatis, ait: Deus optime maxime, pater Domini nostri Jesu Christi, apud quem non impossibile est omne verbum; respice in faciem dilecti filii tui, qui reseratis inferi portis suos inde abducens, tenebrarum principem domuit; cui omne genu flectitur, cœlestium, terrestrium, et infernorum; inque ejus reverentiam dignare hanc puellam, a persequente diabolo mundatam, vitæ meliori restituere; simulque excæcatos cordis oculos populi hujus, radiis justitiæ tuæ illustrare; ut cognoscat te unum et verum esse Deum, datorem perennis vitæ æque ac mortalis. Additque apprehensa virginis manu; Adjuro te, immunde spiritus, in nomine Domini Jesu Christi, ut ab hac puellula innoxius recedas, et demergaris non reversurus in specum tuam. Quo dicto frendens ille, assumpta iterum draconis forma, videntibus cunctis prosiluit, inque fluvium demersus est; puella autem in pedes constitit, dans honorem Deo.

4 Tunc Præfectus cum omni turba adstantis po-
C puli ait : Quid moraris, Ausoni, nos Christianos facere? Ecce servi Dei tui, et Dei nostri. Quibus ait Ausonius : Audite viri Engolismenses, conservi et cohæredes regni Dei; vidistis quæ Dominus Jesus per manus nostras facere dignatus est. Nos quidem ministri fuimus voluntatis ejus, ille vero auctor operis nostri; ut per hoc credatis, quia est Dominus omnipotens, qui fecit cœlum et terram et omnia quæ in eis sunt; qui permisit inimico humani generis sathanæ, ub sub specie serpentis, quemadmodum et primis parentibus nostris, vobis insidiaretur : hic serpens, qui Caliagæ vim injecit, diabolus est, qui tamquam leo rugiens circuit vos, quærens quem devoret : huic Deus dedit potestatem nocendi immerenti virgini, ut per hoc liberemini in posterum ab illius servitute, cum intelligitis quam potens, pius, et misericors sit Dominus. Credite ergo in Deum, et ejus Filium Jesum Christum : credite in Spiritum paracletum : accipite sanctum baptisma, quo signati tuti sitis a serpente invisibili. Hisque dictis omnes in dicto fluvii margine lavacro regenerationis perluit.

et instructos baptizat :

Quod audiens S. Martialis, qui Lemovicis mansionem faciebat, et quanta Dominus operatus fuisset per Apostolum suum; gratulabundus discipulo et novæ in Deo Ecclesiæ, venit Engolismam, ut animos adhuc infirmorum Deo stabiliret, confirmaretque D adversus insidias non credentium Gentilium. Quo in loco cum per aliquos dies moratus fuisset, prædicans regnum Dei et cum idololatris disputans, videns non esse bonum fideles sine Pastore manere, adinstantiam eorum B. Ausonium eis præfecit Episcopum, eique commendata Christi Ecclesia in propria reversus est.

creatus Episcopus

5 Jam vero sumpto Episcopatu, qualem vir Dei se, quantumque præstiterit, non est nostræ facultatis evolvere; quantumque animarum profectum fecerit, accurrentibus undique ex circumjacenti regione nobilibus et rusticis ad verbum Dei audiendum; adeo ut passim multæ erigerentur ecclesiæ, cum hactenus in illis regionibus nomen Christi pene inauditum fuisset.

multas curat construi ecclesias,

Inprimis pia et devota virgo, Garruli soror, quæ ab immundo spiritu liberata fuerat, adjunctis sibi aliquot nobilibus puellis virginitatem professa, locum, in quo orationi vacaret, a beato Episcopo meruit accipere extra urbem, a parte Occidentali ad primum lapidem, ubi et præstante fratre ædificare curavit ecclesiam. Ipse quoque Episcopus aliam fidelibus convocandis et sacris peragendis construxit intra urbem, parte meridionali prope muros, beatæ E et incomparabili Virgini Mariæ consecratam, quam sub nomine S. Mariæ de Pagina ad nostra usque tempora reservavit. Sed et multa alia miracula B. Ausonium fecisse, retulit nobis antiquitas : inter quæ in villa Vernensi, cæcum lumini restitutum narrat, Petragoreumque Sigilbertum, mansuefactione ursi ad fidem conversum, et plurima id genus; per quæ vir Dei prima ecclesiæ Engolismensis fundamenta jecit, quæ brevitatis amore prætereo.

cæcum illuminat,

6 Sed nequaquam reticenda est virginis Calefagiæ historia, quæ nobili orta sanguine, abundabat opibus, sanitate privata; quippe quæ perpetuo sanguinis fluxu laboraret. Ad hanc pervenerat fama eorum, quæ Dominus indies per Apostolum suum edebat miracula : nec mora, jubet parari rhedam, quam plena spei bonæ conscendit aditura virum; in ipsoque instanti, fluxus ejus sedatus est. Assidebat illi comes Arcadius, qui a proposito dimovere puellam conabatur, docens quanta in medicis et sortilegiis impendisset; inveteratum morbum nulla ope sanari posse. Cum ecce ipse morbus Arcadium invadit : ita ut qui nuper incolumis dominæ de medico detrectabat, jam ultro æger ad vota usque eum concupisceret. Quid amplius? Convenit Ausonium Calefagia, ei sistitur Arcadius moribundus; hic præ F fidelitate sua, illa jam dudum per fidem a morbo sæviente mundata : hic reatum fatetur, opem implorat; illa fidem augeri, confirmarique valetudinem efflagitat : uterque voti fit compos, mundatur uterque, mentemque sanam in corpore accipit sano : fiunt Christianæ Calefagia et Arcadius (dispari tamen gratia) et tota Calefagiæ familia. Ab illoque tempore dicta virgo, patriæ et suorum oblita, Dei servitio mancipata est : comesque Caliagæ individua facta, ambæ virgines calore fidei accensæ, ambæ sacri velaminis benedictionem expectantes.

sanat fluxum sanguinis,

7 Virgines ergo Caliaga et Calefagia cum cœtu nobilium puellarum vacabant orationi et jejuniis, tam mente quam corpore reclusæ in ædicula ad id consecrata, et a beato Episcopo concessa, ad primum urbis lapidem, ut dictum est, virginitatem quidem jam dudum professæ, sed nondum velatæ, quod exequi vir Dei disserebat, quoad eorum perseverantiam et zelum cognosceret. Quo demum perspecto, die ad id destinata, convocato populo introduci virgines jubet, et quid peterent interrogat. Dicentibus illis, se cupere Domino consecrari; imponens velamen super caput earum et comitantium virginum, eis benedixit, dicens : Deus plasmator corporum,

Virgines in cœnobiolo Deo consecrat :

A rum, efflator animarum, qui ætatis aut sexus acceptionem non habes, nec ullam conditionem gratia tua ducis indignam; sed omnium æqualis es creator ac redemptor; tu has famulas tuas, quas ex omni numero gregis bonus pastor ad conservandam coronam perpetuæ virginitatis eligere dignatus es, et quæ futuris seculis illis succedent in hac domo tua virgines, tuæ protectionis scuto circumtege; ut vincentes carnis illecebras et mortalia connubia respuentes, insolubilem filii tui Domini nostri Jesu Christi copulam mereantur. His petimus, Domine, arma suggeras, non carnalia, sed spiritus virtute potentia, ut in earum corpore te muniente non possit dominari peccatum; atque sub tua gratia vivere cupientibus, nihil sibi humani generis hostis de his vasis jam tuo nomini consecratis valeat vindicare; omnem etiam genuinum calorem imber gratiæ tuæ cœlestis extinguat, lumen vero perpetuæ castitatis accendat; facies scandalis pudica non pateat, nec incautis negligentia occasionem præbeat delinquendi, sitque in his cauta virginitas, ornata pariter et armata fide integra, spe certa, et caritate sincera; ut præparatis animis ad continentiam virtus tanta
B præstetur, quæ superet diaboli universa figmenta, præsentia contemnendo futura sectetur, jejunia epulis præferat, lectiones sacras choreis anteponat; ut orationibus pastæ, eruditionibus expletæ, vigiliis recreatæ, opus gratiæ virginalis exerceant: his virtutum armis has famulas tuas interius exteriusque communiens, præsta inoffensum cursum virginitatis, ut hunc implere per Dominum Jesum Christum valeant, cum quo est tibi honor et gloria in Spiritu sancto, nunc et semper, et in secula seculorum. Cumque dixissent Amen, confectis mysteriis eas dimisit.

8 Ceterum de moribus ejus, quanta cum humilitate pater cum filiis, pastor cum ovibus conversatus fuerit; quanta ejus gravitas in implenda Episcopali dignitate, in emendandis vitiis auctoritas; qualis fides, zelus, et omnium vitutum exemplum in eo apparuerit, si vellemus dicere, victi materiæ mole succumberemus. Nam etsi facta illius explicari verbis utcumque possint, interiorem vitam illius, et quotidianam conversationem, abstinentiam in jejuniis, perseverantiam in vigiliis et orationibus, in ærumnis constantiam, animum cœlo semper intentum, nullumque vacuum ab opere Dei tempus, nulla unquam explicabit oratio. Nemo unquam illum vidit fractum, nemo commotum, nemo mœrentem, nemo
C ridentem: unus idemque semper, cœlestem quodammodo lætitiam vultu præferens. Nihil in illius ore nisi Christus, nihil in corde nisi pietas, pax, et misericordia. Sermo illius, omnes mundi hujus illecebras et onera relinquenda, abnegandos nosmetipsos, Christum insequendum. Jam quid ille pro spe æternitatis non pertulerit, famis, vigiliarum, nuditatum, jejuniorum? quæ non senserit invidorum opprobria gentilium, infestationes? quid non sustinuerit laborum, pro irriganda Domini quam plantaverat vinea? Hæc cum vir Dei jam per aliquot annos fecisset, feliciter functus Episcopali officio; providissetque pater sedulus Ecclesiis sub specula ejus degentibus, Presbyteros, Diaconos, et Pastores; pius Dominus, ærumnarum ejus misertus, finem illi per gloriosum martyrii exitum imponere voluit, qui contigit in hunc modum.

omni virtutum genere claret,

10 Olim populi erant superioris Germaniæ Wandali, gens barbara, cæde et rapina victitans, qui persæpe in Gallias aliasque Imperii Romani partes irruptionem fecerunt. Prima illorum irruptio fuit tempore Valeriani et Galieni Imperatorum, anno salutis circiter ducentesimo sexagesimo, Duce Chroco: ejus gesta nefaria, et vitam paulo altius repetere non abs re esse existimo. Hic vere Scytha natione et moribus, nihil præter sanguinem et cædes spirans, aliquando a matre (non absimilis naturæ femina) quæsiisse fertur, qua re potissimum æternam famam inter mortales sibi parare posset. Dicente illa perpetuum nomen sibi comparatum, si quæque præclara famosaque ædificia, urbesque ipsas cum habitatoribus funditus everteret; adjuncta sibi sui generis perditorum hominum manu non modica, transversaque Germania, Gallias adortus est, jam inde a tempore Julii Cæsaris alta in pace degentes, nec sibi quidquam metuentes. Et primo apud Moguntiam (ut verbis Aimoini historici utar) ponte transiens ipsam urbem miserabiliter delevit, inde iter ad Metensem urbem deflexit; cujus muri nocte, quæ diem adventus ejus præcedebat, divino nutu sponte ruentes, viam irrupturis aperuerunt. Incertum utrum hanc divina dignatio flagitiosis et impœnitentibus invexerit calamitatem civibus, an forte, ut infandissimi homicidæ justa acceleraretur perditio, quo cœlestia putans opitulari sibi suffragia, eo contenderet audacius ubi impii ausus merita lueret supplicia. Civibus denique Metensibus usque ad internecionem deletis, Treviros properat: inde universas Gallias pervagatur, præcipuasque urbes, insignesque antiquitate aut opere ædes funditus subvertit: inter quas fuit et delubrum illud apud Arvernos celebratissimum, quod Gallica lingua Vasso appellatum memoriæ tradit Gregorius Turonum Episcopus. Fuit quoque ita urbs Engolisma, pluresque aliæ non ignobiles civitates, quibus incensis et dirutis, filius hic perditionis, nefandi patrator sceleris Chrocus, cum tandem Arelatum urbem pervenisset, interceptus a Mario Narbonensis provinciæ Præfecto, deleto exercitu comprehenditur: perque urbes, quas everterat, ludibrio circumductus, immanis hostis omnium tormentorum genere excruciatus, pœnas, quas immerentibus populis inflixerat, miseranda morte luit.

AUCTORE CORLÆO. in irruptione Wandalorum Duce Chroco,

11 Urbs ergo Engolisma ab Wandalis obsessa est, in quam vicinarum regionum incolæ se cum suis receperant, scilicet munita arte et natura et loco, Nec ea statim Chrocus potitus est, tam acriter resistentibus civibus, et pro salute et liberis sacrisque ipsis depugnantibus, quam insolenter urgente hoste immanissimo. Hic omni arte et dolis oppugnabat pavidam civitatem: tuebantur se cives loci opportunitate, seseque intra murorum claustra continebant, omni illis intercluso exitu. Pius imprimis Episcopus, non tantum armis fidei se tegens, indesinenter pro populo preces et lacrymas fundebat ad Dominum. Sed et muros circuibat, conveniebat unumquemque, monebatque ut forti animo crudelem Christiani nominis hostem propulsarent. Denique tam Ducis providi, quam boni Pastoris fungebatur officio, parans ipse pro ovibus animam dare. Verum cum jam tamdiu protracta fuisset obsidio, ut cibaria obsessis penitus defecissent; Ausonius, nullum amplius esse resistendi locum intelligens, populum convocat et solatur, dicens: Carissimi fratres, multifariam Deus populum suum affligi permittit, aliquando ad gloriam nominis sui, sæpius ut probet castigetque. Quoquo modo sit, laudandus Dominus, voluntatique ejus obsequendum est. Ne turbemini ergo de ruina vestræ urbis: si nostri causa hæc accidunt, peccatores sumus graviora merentes; si Deo nos nostraque gloriæ suæ inservire placet, quis illi invidebit, quando ipsius opus sumus? quis non gaudebit, quod dignus habitus sit pro nomine Jesu contumeliam pati? Soli non sumus, quos visitavit Deus; ecce tota fere Gallia pari calamitate perculsa, tradente Domino, in manus impiorum pervenit: Meliores non sumus fratribus

et Engolisma ab iis obsessa,

consolatur cives:

A golismensis fundamenta, primus ea in urbe Christi Apostolus; occultus tamen initio propter metum Paganorum : Garrulo autem erat soror nomine Caliaga. Hæc cum ad marginem fluvii Carantonæ, radicem montis cui urbs imposita est allabentis, cum coævis puellis spatiaretur; erupit e fluviali specu sub specie draconis dæmon nequissimus, irruitque in pavidam virginem, et diu vexatam similem reddidit exanimi. Ecce puellæ corpus moribundum ferebatur fratri præsentandum; cum ille miserandi casus jam factus certior, occurrit in via, deos suos objurgans. Fit concursus multitudinis, ingens luctus undique. Tum B. Ausonius, tempus advenisse intelligens, quo onus sibi commissum propalam exequeretur; plenus Spiritus sancto se in medio populi protulit, confisusque de superna virtute, et memor verborum Domini qui dixerat, Si quid petieritis Patrem in nomine meo, ille dabit vobis; ad Præfectum verba dirigens ait : Ne tristeris, Garrule; potens est Deus levare virginem ab immundo spiritu; sed et animas vestras, si consenseritis : crede, et liberabitur soror tua. Ad quem Garrulus : Quisnam deorum habet tantam potestatem? Et Ausonius : Dominus

Præfecti sororem a diabolo obsessam liberat :

B Jesus Christus, qui spiritibus dominatur. Et Garrulus : Qui est Dominus Jesus? Ausonius ait : Is est, quem prædicat potens in verbo et opere Martialis. Et ille : Ecce paratus sum credere, si fiat mihi secundum verbum tuum. Tunc beatus Apostolus, manibus in cœlum elatis, ait: Deus optime maxime, pater Domini nostri Jesu Christi, apud quem non impossibile est omne verbum; respice in faciem dilecti filii tui, qui reseratis inferi portis suos inde abducens, tenebrarum principem domuit; cui omne genu flectitur, cœlestium, terrestrium, et infernorum : inque ejus reverentiam dignare hanc puellam, a persequente diabolo mundatam, vitæ meliori restituere; simulque excæcatos cordis oculos populi hujus, radiis justitiæ tuæ illustrare; ut cognoscat te unum et verum esse Deum, datorem perennis vitæ æque ac mortalis. Additque apprehensa virginis manu; Adjuro te, immunde spiritus, in nomine Domini Jesu Christi, ut ab hac puellula innoxius recedas, et demergaris non reversurus in specum tuam. Quo dicto frendens ille, assumpta iterum draconis forma, videntibus cunctis prosiluit, inque fluvium demersus est; puella autem in pedes constitit, dans honorem Deo.

4 Tunc Præfectus cum omni turba adstantis po-
C puli ait : Quid moraris, Ausoni, nos Christianos facere? Ecce servi Dei tui, et Dei nostri. Quibus ait Ausonius : Audite viri Engolismenses, conservi et cohæredes regni Dei; vidistis quæ Dominus Jesus per manus nostras facere dignatus est. Nos quidem ministri fuimus voluntatis ejus, ille vero auctor operis nostri; ut per hoc credatis, quia est Dominus omnipotens, qui fecit cœlum et terram et omnia quæ in eis sunt; qui permisit inimico humani generis sathanæ, ub sub specie serpentis, quemadmodum et primis parentibus nostris, vobis insidiaretur : hic serpens, qui Caliagæ vim injecit, diabolus est, qui tamquam leo rugiens circuit vos, quærens quem devoret : huic Deus dedit potestatem nocendi immerenti virgini, ut per hoc liberemini in posterum ab illius servitute, cum intelligitis quam potens, pius, et misericors sit Dominus, Credite ergo in Deum, et ejus Filium Jesum Christum : credite in Spiritum paracletum : accipite sanctum baptisma, quo signati tuti sitis a serpente invisibili. Hisque dictis omnes in dicto fluvii margine lavacro regenerationis perluit. Quod audiens S. Martialis, qui Lemovicis mansionem faciebat, et quanta Dominus operatus fuisset per Apostolum suum; gratulabundus discipulo et novæ in Deo Ecclesiæ, venit Engolismam, ut animos

et instructos baptizat :

adhuc infirmorum Deo stabiliret, confirmaretque D
adversus insidias non credentium Gentilium. Quo in loco cum per aliquos dies moratus fuisset, prædicans regnum Dei et cum idololatris disputans, videns non esse bonum fideles sine Pastore manere, adinstantiam eorum B. Ausonium eis præfecit Episcopum, eique commendata Christi Ecclesia in propria reversus est.

creatus Episcopus

5 Jam vero sumpto Episcopatu, qualem vir Dei se, quantumque præstiterit, non est nostræ facultatis evolvere; quantumque animarum profectum fecerit, accurrentibus undique ex circumjacenti regione nobilibus et rusticis ad verbum Dei audiendum; adeo ut passim multæ erigerentur ecclesiæ, cum hactenus in illis regionibus nomen Christi pene inauditum fuisset. Inprimis pia et devota virgo, Garruli soror, quæ ab immundo spiritu liberata fuerat, adjunctis sibi aliquot nobilibus puellis virginitatem professa, locum, in quo orationi vacaret, a beato Episcopo meruit accipere extra urbem, a parte Occidentali ad primum lapidem, ubi et præstante fratre ædificare curavit ecclesiam. Ipse quoque Episcopus aliam fidelibus convocandis et sacris peragendis construxit intra urbem, parte meridionali prope muros, beatæ E
et incomparabili Virgini Mariæ consecratam, quam sub nomine S. Mariæ de Pagina ad nostra usque tempora reservavit. Sed et multa alia miracula B. Ausonium fecisse, retulit nobis antiquitas : inter quæ in villa Vernensi, cæcum lumini restitutum narrat, Petragoreumque Sigilbertum, mansuefactione ursi ad fidem conversum, et plurima id genus; per quæ vir Dei prima ecclesiæ Engolismensis fundamenta jecit, quæ brevitatis amore prætereo.

multas curat construi ecclesias,

cæcum illuminat,

6 Sed nequaquam reticenda est virginis Calefagiæ historia, quæ nobili orta sanguine, abundabat opibus, sanitate privata; quippe quæ perpetuo sanguinis fluxu laboraret. Ad hanc pervenerat fama eorum, quæ Dominus indies per Apostolum suum edebat miracula : nec mora, jubet parari rhedam, quam plena spei bonæ conscendit aditura virum; in ipsoque instanti, fluxus ejus sedatus est. Assidebat illi comes Arcadius, qui a proposito dimovere puellam conabatur, docens quanta in medicis et sortilegiis impendisset; inveteratum morbum nulla ope sanari posse. Cum ecce ipse morbus Arcadium invadit : ita ut qui nuper incolumis dominæ de medico detrectabat, jam ultro æger ad vota usque eum concupisceret. Quid amplius? Convenit Ausonium Calefagia, ei sistitur Arcadius moribundus; hic præ F
fidelitate sua, illa jam dudum per fidem a morbo sæviente mundata : hic reatum fatetur, opem implorat; illa fidem augeri, confirmarique valetudinem efflagitat : uterque voti fit compos, mundatur uterque, mentemque sanam in corpore accipit sano : fiunt Christianæ Calefagia et Arcadius (dispari tamen gratia) et tota Calefagiæ familia. Ab illoque tempore dicta virgo, patriæ et suorum oblita, Dei servitio mancipata est : comesque Caliagæ individua facta, ambæ virgines calore fidei accensæ, ambæ sacri velaminis benedictionem expectantes.

sanat fluxum sanguinis,

7 Virgines ergo Caliaga et Calefagia cum cœtu nobilium puellarum vacabant orationi et jejuniis, tam mente quam corpore reclusæ in ædicula ad id consecrata, et a beato Episcopo concessa, ad primum urbis lapidem, ut dictum est, virginitatem quidem jam dudum professæ, sed nondum velatæ, quod exequi vir Dei disserebat, quoad eorum perseverantiam et zelum cognosceret. Quo demum perspecto, die ad id destinata, convocato populo introduci virgines jubet, et quid peterent interrogat. Dicentibus illis, se cupere Domino consecrari; imponens velamen super caput earum et comitantium virginum, eis benedixit, dicens : Deus plasmator corporum,

Virgines in cœnobiolo Deo consecrat :

A rum, efflator animarum, qui ætatis aut sexus acceptionem non habes, nec ullam conditionem gratia tua ducis indignam; sed omnium æqualis es creator ac redemptor; tu has famulas tuas, quas ex omni numero gregis bonus pastor ad conservandam coronam perpetuæ virginitatis eligere dignatus es, et quæ futuris seculis illis succedent in hac domo tua virgines, tuæ protectionis scuto circumtege; ut vincentes carnis illecebras et mortalia connubia respuentes, insolubilem filii tui Domini nostri Jesu Christi copulam mereantur. His petimus, Domine, arma suggeras, non carnalia, sed spiritus virtute potentia, ut in earum corpore te muniente non possit dominari peccatum; atque sub tua gratia vivere cupientibus, nihil sibi humani generis hostis de his vasis jam tuo nomini consecratis valeat vindicare; omnem etiam genuinum calorem imber gratiæ tuæ cœlestis extinguat, lumen vero perpetuæ castitatis accendat; facies scandalis pudica non pateat, nec incautis negligentia occasionem præbeat delinquendi, sitque in his cauta virginitas, ornata pariter et armata fide integra, spe certa, et caritate sincera; ut præparatis animis ad continentiam virtus tanta
B præstetur, quæ superet diaboli universa figmenta, præsentia contemnendo futura sectetur, jejunia epulis præferat, lectiones sacras choreis anteponat; ut orationibus pastæ, eruditionibus expletæ, vigiliis recreatæ, opus gratiæ virginalis exerceant: his virtutum armis has famulas tuas interius exteriusque communiens, præsta inoffensum cursum virginitatis, ut hunc implere per Dominum Jesum Christum valeant, cum quo est tibi honor et gloria in Spiritu sancto, nunc et semper, et in secula seculorum. Cumque dixissent Amen, confectis mysteriis eas dimisit.

8 Ceterum de moribus ejus, quanta cum humilitate pater cum filiis, pastor cum ovibus conversatus fuerit; quanta ejus gravitas in implenda Episcopali dignitate, in emendandis vitiis auctoritas; qualis fides, zelus, et omnium vitutum exemplum in eo apparuerit, si vellemus dicere, victi materiæ mole succumberemus. Nam etsi facta illius explicari verbis utcumque possint, interiorem vitam illius, et quotidianam conversationem, abstinentiam in jejuniis, perseverantiam in vigiliis et orationibus, in ærumnis constantiam, animum cœlo semper intentum, nullumque vacuum ab opere Dei tempus, nulla unquam explicabit oratio. Nemo unquam illum vidit fractum, nemo commotum, nemo mœrentem, nemo
C ridentem: unus idemque semper, cœlestem quodammodo lætitiam vultu præferens. Nihil in illius ore nisi Christus, nibil in corde nisi pietas, pax, et misericordia. Sermo illius, omnes mundi hujus illecebras et onera relinquenda, abnegandos nosmetipsos, Christum insequendum. Jam quid ille pro spe æternitatis non pertulerit, famis, vigiliarum, nuditatum, jejuniorum? quæ non senserit invidorum opprobria gentilium, infestationes? quid non sustinuerit laborum, pro irriganda Domini quam plantaverat vinea? Hæc cum vir Dei jam per aliquot annos fecisset, feliciter functus Episcopali officio; providissetque pater sedulus Ecclesiis sub specula ejus degentibus, Presbyteros, Diaconos, et Pastores; pius Dominus, ærumnarum ejus misertus, finem illi per gloriosum martyrii exitum imponere voluit, qui contigit in hunc modum.

omni virtutum genere claret,

10 Olim populi erant superioris Germaniæ Wandali, gens barbara, cæde et rapina victitans, qui persæpe in Gallias aliasque Imperii Romani partes irruptionem fecerunt. Prima illorum irruptio fuit tempore Valeriani et Galieni Imperatorum, anno salutis circiter ducentesimo sexagesimo, Duce Chroco: ejus gesta nefaria, et vitam paulo altius repetere non abs re esse existimo. Hic vere Scytha na- D
tione et moribus, nihil præter sanguinem et cædes spirans, aliquando a matre (non absimilis naturæ femina) quæsiisse fertur, qua re potissimum æternam famam inter mortales sibi parare posset. Dicente illa perpetuum nomen sibi comparatum, si quæque præclara famosaque ædificia, urbesque ipsas cum habitatoribus funditus everteret; adjuncta sibi sui generis perditorum hominum manu non modica, transversaque Germania, Gallias adortus est, jam inde a tempore Julii Cæsaris alta in pace degentes, nec sibi quidquam metuentes. Et primo apud Moguntiam (ut verbis Aimoini historici utar) ponte transiens ipsam urbem miserabiliter delevit, inde iter ad Metensem urbem deflexit; cujus muri nocte, quæ diem adventus ejus præcedebat, divino nutu sponte ruentes, viam irrupturis aperuerunt. Incertum utrum hanc divina dignatio flagitiosis et impœnitentibus invexerit calamitatem civibus, an forte, ut infandissimi homicidæ justa acceleraretur perditio, quo cœlestia putans opitulari sibi suffragia, eo contenderet audacius ubi impii ausus merita lueret supplicia. E Civibus denique Metensibus usque ad internecionem deletis, Treviros properat: inde universas Gallias pervagatur, præcipuasque urbes, insignesque antiquitate aut opere ædes funditus subvertit: inter quas fuit et delubrum illud apud Arvernos celebratissimum, quod Gallica lingua Vasso appellatum memoriæ tradit Gregorius Turonum Episcopus. Fuit quoque ita urbs Engolisma, pluresque aliæ non ignobiles civitates, quibus incensis et dirutis, filius hic perditionis, nefandi patrator sceleris Chrocus, cum tandem Arelatum urbem pervenisset, interceptus a Mario Narbonensis provinciæ Præfecto, deleto exercitu comprehenditur: perque urbes, quas everterat, ludibrio circumductus, immanis hostis omnium tormentorum genere excruciatus, pœnas, quas immerentibus populis inflixerat, miseranda morte luit.

AUCTORE CORLÆO. In irruptione Wandalorum Duce Chroco,

11 Urbs ergo Engolisma ab Wandalis obsessa est, in quam vicinarum regionum incolæ se cum suis receperant, scilicet munita arte et natura et loco. Nec ea statim Chrocus potitus est, tam acriter resistentibus civibus, et pro salute et liberis suisque ipsis depugnantibus, quam insolenter urgente hoste immanissimo. Hic omni arte et dolis oppugnabat pavidam civitatem: tuebantur se cives loci opportunitate, seseque intra murorum claustra continebant, omni illis intercluso exitu. Pius impri- F
mis Episcopus, non tantum armis fidei se tegens, indesinenter pro populo preces et lacrymas fundebat ad Dominum. Sed et muros circuibat, conveniebat unumquemque, monebatque ut forti animo crudelem Christiani nominis hostem propulsarent. Denique tam Ducis providi, quam boni Pastoris fungebatur officio, parans ipse pro ovibus animam dare. Verum cum jam tamdiu protracta fuisset obsidio, ut cibaria obsessis penitus defecissent; Ausonius, nullum amplius esse resistendi locum intelligens, populum convocat et solatur, dicens: Carissimi fratres, multifariam Deus populum suum affligi permittit, aliquando ad gloriam nominis sui, sæpius ut probet castigetque. Quoquo modo sit, laudandus Dominus, voluntatique ejus obsequendum est. Ne turbemini ergo de ruina vestræ urbis: si nostri causa hæc accidunt, peccatores sumus graviora merentes; si Deo nos nostraque gloriæ suæ inservire placet, quis illi invidebit, quando ipsius opus sumus? quis non gaudebit, quod dignus habitus sit pro nomine Jesu contumeliam pati? Soli non sumus, quos visitavit Deus; ecce tota fere Gallia pari calamitate perculsa, tradente Domino, in manus impiorum pervenit: Meliores non sumus fratri-

et Engolisma ab iis obsessa,

consolatur cives:

AUCTORE CORLÆO.

A bus nostris, omnes inique egimus, inveximusque iram Dei super nos: sed pius et misericors Dominus quærentibus eum. Cedendum itaque est tempori, parendum Dei ordinationi, deprecandus hostis si forte vestri misereatur. Hominem conveniamus; ecce præibo vos: quantum ad me attinet certus sum non vitaturum hostiles manus: sed et cupio dissolvi et esse cum Christo, cupio pro vobis victima fieri. Nam expedit aliquando ut unus moriatur pro multis. Expedit ut unius sanguine truculenti Chroci ita satietur, ne tota hæc plebs pereat. Sinite jam testem me esse apud hostes fidei eorum quæ annuntiavi vobis, ut et credatis, qui vera dixi.

accedit ad Chrocum:

12 Hæc illo dicente dolor et luctus invasit mœrentem populum. Eia, dicebat, cur nos Pater deseris, aut cui nos desolatos relinquis? Invadent gregem tuum lupi rapaces, et quis eos perculso Pastore prohibebit? Tunc ille conversus ad Dominum ait: Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recusabo laborem, fiat voluntas tua. Deinde ad populum ait: Filioli, non jam estis ovile meum, sed Christi; ille providebit gregi suo, eamus. Assumptaque plebe, Pontificalibus indutus ornamentis, Cleroque B comitatus, processit ad portam urbis Orientalem, quæ Petragorica nuncupatur, ubi Chrocum habere tentoria sciebat: et reserata porta signum hosti dedit velle se eum alloqui. Ecce ille advolat, stipatus denso suorum agmine, plenus minarum, sanguinem ore spirans: cui B. Ausonius ait. Invictissime Rex, Deus propter delicta tradidit tibi nos: tu homo memineris nos homines esse: si in te quidpiam peccatum est, Ego sum, Ego sum, qui testis tibi obsistere volui. Ipse sum, qui peccavi; parce innocenti plebi, condona furorem tuum supplicibus. Cui Chrocus: Esne ille impietatis Christianæ assertor, qui consiliis meis tamdiu obstitisti? Qui plebeculam hanc vanis Dei tui deliramentis infascinasti? Num scis me esse Deum et deorum nuntium? Ausonius dixit: Christianus sum, et Episcopus, novi unicum et verum Deum, qui fecit cœlum et terram; huic nos Christiani deservimus, hunc deprecamur diebus et noctibus pro nobis, et pro te ipso, Rex, et pro omnibus hominibus. Chrocus dixit: In hac ergo voluntate perseveras? Ausonius dixit: Bona voluntas, quæ Deum novit, mutari non potest. Chrocus ait: Da honorem diis immortalibus. Ausonius dixit: Non faciam. Chrocus ait: Ergo morieris. Ausonius respondit: Fac quod libitum est, in re tam injusta nulla est consolatio. Tunc C Chrocus eum apprehendi, et capite plecti jussit. Et ita beatus Episcopus passus est, ejusque corpus clam sublatum a Caliaga et Calefagia virginibus, inque constructo ab his delubro sepultum a parte septemtrionali non longe a porta. Passus est autem beatissimus Ausonius Martyr die XI Kalendas Junii, Galieno imperante, regnante vero Domino nostro Jesu Christo in secula seculorum. Amen.

fidem professus occiditur,

sepelitur.

ANNOTATIO.

Veristimilitudo talis narrationis

Habes, lector, compositionem novam Corlæi, si non veram, saltem majori ex parte similem veræ, quatenus in ea nihil insulsum, nihil certiori veritati evidenter repugnans; modo patienter ferant Lemovicenses S. Ausonium *sub* Chroco *passum, discipulum dici* S. Martialis; *vel Engolismenses sinant, pro Martiali accipi quemcumque ejus successorem. Facile autem excusabis, quod pro* Alemannis *sive Suevis, quorum Rex fuit Chrocus, nominentur* Wandali; *sicuti pro* Wandalis *quandoque nominantur* Hunni; *confundentibus Auctoribus nomina Barbarorum, qui Gallias successive populati sunt.* Garruli *Præfecti nomen, risum movere alicui posset, qui nesciret* Tetricos, Injuriosos, *et alios æque infaustæ appellationis plures, in Historia ecclesiastica* D *Galliarum citra controversiam legi.* Caliaga *et* Calefagia, *vera quoque nomina esse potuerunt, licet vulgari usu, a primigenia Græcæ formationis rectitudine aliquantum detorta. Græcis autem vel Latinis nominibus, seculo in quo versamur III, sic usos Aquitanos, ut barbararum ex veteri Gallicana lingua, tunc prorsus abolita, nomenclationum nulla uspiam appareant vestigia, in confesso est. Quomodo igitur, inquies, recipietur* Sygilbertus *ille Petragoricensis, Franciæ procul dubio seu Teutonicæ originis nomen, æque ac nomen* Gratulfi, *inter nominandos infra Ausonii Presbyteros recensiti? Dicetur; hujusmodi appellationes, in Gallias eatenus intactas a Barbaris, potuisse irrepere, saltem paucas, occasione Legionum Romanarum, a custodia Rhenani limitis redeuntium, quibus ex ipsis Barbaris admixti aliqui Romanis adhæserint: et sic etiam isti scrupulo occurretur.*

facile a quibusdam scrupulis expeditur:

Restat tamen ut videamus, utrum, posita et admissa, quam Corlæus Actis S. Ausonii *induxit, verisimilitudine, resecando manifeste falsa; cetera debeant, aut saltem prudenter possint recipi ut vera. Ego Corlæo atque Bosquetio multum defero: tamen, salva unicuique ali-* E *ter judicandi libertate, censeo; complures quidem fabulas, Sanctorum vetustiorum Vitis, post aliquot seculorum decursum compositis, temere admixtas, et ab hominibus simplicibus bona fide traditas posteris, habere aliquod in vera historia fundamentum; proinde non inutiliter ea quæ veri speciem habent a manifesto falsis secerni per conjecturam (quod et nos sæpe conamur facere) sed conjecturam hanc eatenus solum esse probandam, quatenus ut conjectura profertur, non autem ut certa historia. Cum vero ab Officiis divinis aliisque rebus sacris conveniat abesse, non solum manifestam falsitatem, sed etiam justam illius prudentemque formidinem; numquid non longe consultius foret, de Sanctis, de quorum Vitæ gestis, nihil ut verum dici nisi per conjecturam potest, nullas proprias Lectiones usurpari, aut pro concione exponi populo; sed omnia de Communi dici ac fieri? Tunc autem jure prudenterque formidamus, ne quid omnino gratis confictum sit, licet alioqui non ab simile vero; cum ejus nulla aliunde habetur notitia, quam ex narrationibus manifesto fabulosis. Talem autem esse veterem* S. Ausonii *Legendam, adeoque nihil omnino ei tuto credi, ut intelligas; sicut alias quandoque, sic etiam hic expedit, originalem textum protrahi in lucem; qui quamdiu latet, nequit prudens ferri judicium de accepta inde relatione, et dissimulante omnia quæ possent rem suspectam facere. Prius tamen quam veterem Legendam exhibeam, monitum te velim; non eo primitus ordine, quo nunc invenitur, scriptam videri: sed cum esset in Lectiones pro die festo et per Octavas partienda, placuisse ut in festo recitaretur, quod in Legenda primum erat et ultimum, de nativitate, ordinatione et passione Sancti: postea vero per Octavam miracula. Quomodo cum deinde consequenter, absque Responsoriis intercurrentibus, seorsim descripta esset Legenda, apparuit ordo, ut nunc est, perturbatus. Nolo tamen ex hac tam verosimili conjectura mutare quidquam.*

ne tamen illa fidem obtineat ut vera.

obstat fabulositas Legendæ veteris, quæ ideo in lucem datur

VETUS LEGENDA APOCRYPHA

Ex antiquo MS. monasterii S. Ausonii.

Sanctus tam Deo quam hominibus placitus Ausonius, in territorii Aquitanici oppido, quod dicitur Mauritania, præsentis seculi sumpsit exordium; parentibus juxta originis dignitatem genere clarissimis, gentilitatis tamen erroribus adhuc implicatis. Verum quia juxta Evangelicam vocem, potens est Deus ex lapidibus suscitare filios Abrahæ; iidem parentes, spiritus divini timore succensi, cœperunt despectis idolorum culturis creatori potius servire, quam

Gentilibus et sterilibus parentibus

A quam creaturæ. Albinus igitur sancti viri genitor, mater vero Eugenia, sexaginta et sex annorum curriculis fructu ventris privati, quotidianis Dominum exorabant precibus, quatenus eis sobolem dare dignaretur. Hæc iis precibus proinde continuis orantibus, directus divinitus [Angelus est] luce clara conspicuus, cujus fulgore perterriti, penitus nihil poterant loqui, quique eos ita cœpit alloqui : Ne timueritis, quoniam exaudita est oratio vestra. Agnoscentes autem vocem Angeli, cœperunt glorificare Deum, dicentes, Vere Dominus Angelum suum misit nobis, cujus exhortatione roborati, novimus petitionem nostram a Deo exauditam. Talia illis perorantibus, Angelus Domini benedicens eis, disparuit protinus. Confirmati igitur simul allocutione et Angelica benedictione, tertia post hæc noctis quiete, ejus munere de quo dicitur, Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est; Eugenia, tunc temporis nobilissima matrona, concipiens duplici fecundata partu, duplicibus se postmodum gavisa est muneribus ditatam, dum in uno partu gemellis ditata est filiorum proventibus. Paulukum igitur ante partum iterum adest Angelus Domini, et ita mulierem alloquitur : Eugenia ! Cui illa respondit ; Quis es Domine : Ad hæc ille, Ego sum, inquit, Angelus Domini, missus ad te. Et adjecit; Antequam noctis hujus caligo in lucem prorumpat, noveris te geminos filios parituram, quorum alter Ausonius, alter nuncupabitur Aptonius, in tutelam et salvationem Mauritaniæ, ac totius patriæ istius. His Angelicis venerabilis femina roborata sermonibus, juxta condictum, paulo ante lucem geminos enixa est filios.

ab Angelo proles promittitur :

Jac. I, 17.

quæ eis gemina nascitur.

B

2 Succedentibus autem temporibus, cum necdum Christianæ Religionis documentis Galliarum sive Aquitanorum provinciæ illustrarentur ; ne ignorantiæ tenebris diutius circumfunderentur, accidit B. Petrum, Apostolorum Principem, diversis Italiæ atque Galliæ urbibus diversos destinasse Antistites : qui divini verbi semina gentilibus erogantes, eorum corda ad fructus bonorum operum reddendos vomere prædicationis exararent, et exarando ad fidei segetes referendas animarent. Inter ceteros vero imo super ceteros, Galliarum urbi florentissimæ tunc temporis, quæ dicitur Lemovicas, primum misit Antistitem, egregium, per omnia Martialem, qui verbo prædicationis, cooperantibus miraculorum signis, Gentilium feritatem in divini cultus converteret mollitiem. Cujus celeberrimæ prædicationis fama, C clarissimus, de quo nobis est sermo, vir, Albinus scilicet ac illius illustris conjux Eugenia, id quod coluerant execrantes, cum jam cordis fide credidissent ad justitiam, ore autem necdum in publico confiterentur ad salutem, cum maximo rerum suarum apparatu, cum filiis suis atque familia copiosa, ad B. Martialem accelerant. Iis igitur viam ingressus, nutu Dei miserantis, obviam facti sunt B. Martiali, qui tunc Burdigalensium et Mauritaniæ confinia gratia prædicationis adire properabat; cui clarissimus Albinus et uxor ejus Eugenia, pedibus illius advoluti, clamare cœperunt, dicentes ; Obsecramus te, beatissime et magister bone, ut baptizare digneris nos et filios nostros omnemque familiam domus nostræ, acceptis a nobis munerum speciebus quamplurimis auri et argenti, purpureis quoque vestibus ac sericis. Hic auditis vocibus, egregius Martialis tam pueros quam eorum genitores omnemque familiam, in fide et nomine salutiferæ Trinitatis, baptizavit. Postquam autem confirmati sunt in fide Domini Albinus et uxor ejus Eugenia, B. Martialis, sumptis secum duobus prædictorum filiis, Ausonio videlicet et Aptonio, Burdigalam urbem expetiit ; Prædicante vero eo, multi credentes Christo, baptizati sunt in remissionem peccatorum. Consilio D inito prædictus Christus Pontifex Martialis, quia tunc temporis vicina sibi urbs Engolismensium pagano subjecta videbatur errori, præsertim cum nec tum ei Pontificalis constituta esset persona, quæ prædicatione sua eam ad Christum converteret ; assumpto Ausonio ad civitatem, de qua loquimur, properare cœpit; ingressique sunt ejusdem urbis territorium. Cumque illi civitati evangelizassent, et innumeram multitudinem Christi fidei subjugassent ; Dei prævia gratia, concordi favore populi, prædictæ urbi B. Martialis inthronizavit Deo per omnia placitum Ausonium, præcipiens ei ut Pastoralem Ecclesiæ curam gereret, et pro ovibus sibi commissis, si necesse esset, animam ponere non dubitaret. Quibus consummatis B. Martialis ad urbem Lemovicam regrederetur, gaudens et exultans in Domino, quod Ecclesiæ Dei præfecisset Pontificem, et gregi Pastorem.

A S. Petro missus Lemovicas Martialis,

omnes baptizat :

Albini filios Engolismam ducit,

Ex MS. Ausonium Episcopum ordinat

3 Tempore illo quo quædam infidelium persecutio, e Germaniæ finibus egressa, Gallias populabatur ; prædictæ gentis Rex cum exercitu validissimo Engolismæ astitit, eamque septem continuis annis et mensibus sex obsedit. Beatus vero Ausonius cum Germano suo Aptonio quotidie in ecclesia Dei orationibus vacabat, postulans a Deo, ut populus Christianus ab eo mereretur defendi. Fames autem E gravissima civitatem obtinuerat, ac cives vehementer beato viro imminebant, dicentes, magis se velle inimicis tradere, quam fame perire : quos vir Dei dissimulanter differebat, et ea die interim Missarum solennia celebravit. Interea sole occumbente et nocte succedente, cœpit beatus Præsul optatam tamdiu et præmeditatam desiderare Martyrii coronam. Hæc eo volente, Angelus Domini apparuit ei, et dixit; Ausoni, cum primum venturi diei aurora apparuerit, procede ad portam Orientalem istius urbis cum paucis tuorum ; ego etenim ero tecum. Sum autem Angelus a Deo missus, ut annuntiem tibi cuncta quæ ventura sunt tibi die crastina ; ministros vero tuos festinanter ad Regem dirige, qui sibi tradendam hanc urbem denuntient. Fecit vir beatus sicut Angelus ei intimaverat ; et missis ad Regem nuntiis de urbis traditione insinuat; qui his auditis lætus admodum efficitur. Nec sic tamen furor animi ejus a beati Pontificis interfectione placari potuit : dixitque nuntiis, Ubi est Ausonius, auctor maleficiorum? Qui F aiunt ; Ecce ad portam Orientalem istius urbis. Qui confestim sumptis militibus illuc properat, invenitque sanctum Dei ibi sedentem. Volens autem Deus parcere civitati, et plebi Christianæ in ea commoranti, nebula densissima urbem cooperuit, in tantum ut ne vestigium quidem ullum muri ipsius inspicere potuissent. Interea dum S. Ausonius Angelo Domini præcedente ad sinistram urbis partem forinsecus deambularet, obvius ei prædicti Regis gladiator extitit, qui Christiano habitu eum amictum intuens, illico abstracto gladio caput illius amputavit. Secutum est vero magnum et celeberrimum miraculum ; nam prædictus Rex ejusque exercitus, instinctu dæmoniaco in furorem versi, in seipsos irruentes, usque ad interemptionem magna se strage occisionis prostraverunt. Angelus vero Domini apprehensum caput beati Martyris posuit illud in ipsius brachiis, dicens, Sequere me. Secutus autem Angelum Domini, cum jam passibus septuaginta sex a loco decollationis caput deportasset, substitit, jubente Angelo, ut sibi tumularia ibi fieret sepultura. Quem locum idem Angelus per gyrum circumiens benedicendo sanctificavit, et sanctificando benedixit : quo in loco præstante Domino, innumerabilia deinceps patrata sunt miracula. a

Hic obsessa a barbaris urbe,

eam dedere jussus ab Angelo,

egreditur et capite plectitur.

4 Illis temporibus his in partibus quidam Regii honoris,

Ex MSS. Garrulus Dux Gentilis,

A honoris, nomine Garrulus, Reipublicæ dominabatur, potentia nimirum prævalidus. Quo appropinquante ex more ad civitatem timor invasit populum, metuentem ne in se sæviret, si diis suis non immolaret. Quos sanctus consolans Ausonius, ita alloquitur; Videte, filii mei, amores Christi, ne timeatis, neque paveatis minas Ducis iniqui, neque colatis vana et superstitiosa idola, quæ colunt satellites ejus. Interea die post hæc tertia adveniens prædictus Garrulus a partibus Galliarum aliis, ad urbem devenit Engolismam; quam ut ingressus est continuo suggesserunt ei cuncta quæ beatus Martialis in eadem urbe gesserat, et qualiter in ea populis degentibus quemdam hominem suæ sectæ superposuerat, Ausonium nomine, quem Episcopum nominant. Hæc audiens Garrulus, iracundiæ furore succensus, talia sibi dicentibus ait; Quisnam est, inquit, Ausonius? At illi aiunt, Filius extitit Albini Senatoris, genere nobilissimi, cujus uxor et istius mater genere clarissima, fuit Eugenia. His dictis jussit Rex eum adduci ad se; euntes autem ministri pervenerunt ad locum, ubi Pontifex morabatur; quem unus ex militibus nomine Herculius ita alloquitur; Præcepto Regali ad

Ausonium sibi sisti jubet:

B te directi sumus, quatenus ad aulam accedas Regiam, responsum redditurus; quisnam te huc adduxerit, quisve hujus civitatis curam tibi commiserit. Cui Beatus respondit Ausonius; Dominus in cœlo paravit sedem suam, et regnum ejus omnibus dominabitur. Herculius, ait, Quis est iste Dominus? B. Ausonius ait, Creator et conditor cœli et terræ et omnium Creaturarum, quique propter nos, et propter nostram salutem descendit de cœlo, ut nos a potestate diaboli liberaret, et vitam æternam in cœlis conferret. Hæc audiens Herculius, et dicta sancti viri irridens, Deoque non dans honorem, illico a diabolo arreptus cœpit dentibus fremendo se dilaniare, omnesque quos cursu assequi poterat scissis vestibus discerpere, baculoque quem tunc forte gerebat graviter cædere. Qua de re milites coacti, fortibus funium ligaminibus brachia manusque illi strinxerunt, ita ut ex ungulis ejus sanguis effunderetur, sicque Regiis eum sistunt obtutibus. Quem cum intuitus esset, cœpit socios ipsius inquirere, qualiter hoc ei acciderit. Cui illi responderunt; Scis optime Ducum, a te nos cum eo missos ad Ausonium, quatenus illum conspectui tuo sisteremus; quem cum hic prior allocutus fuisset, et in multa pertraheretur confabulatio, subito arreptum tum eum vidimus a dæmone, qui ita eum, ut videtis, vexat.

quod facturus miles obsidetur a dæmone.

C 5 Dux hæc audiens, missis iterum apparitoribus jussit sanctum sibi sisti Ausonium, cui et ait: Quis sis et unde adveneris, cujusque progenie ortus sis, quove censearis nomine, ne moreris pandere. Ad quem B. Ausonius, Patre, inquit, progenitus sum Albino, matreque Eugenia; ipse Ausonius vocor, et fidem Christianæ Religionis toto corde veneror et amplector. Hæc audiens Dux, ministris imperat vinciri eum manibus et pedibus, et projici in carcerem, ubi noctis obscuritatem umbrarum densitas obscuraret. Ministris hæc præparantibus, B. Ausonius dixit Regi; Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt: oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum. Hæc dicente beato viro, statim Dux oculorum lumine simul et linguæ officio privatur. Cernens talia beatus Pontifex, cœpit dicere his qui cum eo erant; Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus. Interim B. Ausonius Dominum exoravit, permanente Regis cæcitate, ut lingua ad loquendum solveretur; quod et factum est, licet adhuc in incredulitate persisteret. Tunc Garrulus dixit ad beatos germanos, Ausonium scilicet et Aptonium; quem Deum colitis? Responderunt, Credimus ad Deum Patrem omnipotentem, Jesum quoque Christum, etc. Garrulus dixit,

Ipse Dux visu et loquela privatus.

Psal. 127

indeque conversus,

D Si hæc vera esse scirem, absque ulla dubietate Christo vestro crederem, et baptismum perciperem. Responderunt viri sancti; Fiducialiter tibi pollicemur, quia mox ut baptismo lotus fueris absque mora sanaberis. Cum hæc dixissent, apparuit super eos lux de cœlo, et cum luce vox dicens, Ausoni, fiduciam habe in me, quia quæcumque petieris a me impetrabis. Hanc vocem audiens Dux, simulque splendorem qui refulserat sentiens, ait; Quæ est ista lux? Responderunt ei fratres; Lux est incomparabilis, qua circumdedit Deus servos suos; unde si credis ex toto corde filium Dei Dominum nostrum Jesum Christum salutem tibi posse conferre, et omnium peccatorum tuorum Indulgentiam tibi concedere, et lumen oculorum tibi negatum reddere, ore confitere. Garrulus respondit, Ego indulgentiam solam dari peccatis meis desidero, et credo Jesum Christum filium Dei esse et Salvatorem mundi. Et his dictis, aperti sunt oculi ejus, cœpitque clarissime videre; provolutusque pedibus S. Ausonii, cœpit eos osculari; clamans et dicens, Vere Deus est Christus, quem colunt isti. Et ait ad B. Ausonium; O Pater beatissime, dignare mihi sanctæ regenerationis E lavacrum dare in nomine Domini Jesu Christi. Accepta igitur aqua B. Ausonius et sanctificata, baptizavit prædictum Ducem sub trina immersione catholicæ fidei, suscipiente eum a fonte B. Aptonio; baptizato vero Duce baptizati sunt in domo ejus utriusque sexus mille sexcenti septuaginti quatuor. Quibus peractis Dux Garrulus, missis veredariis per omnem regionem propriæ ditionis, jussit ut si quis non acquiesceret baptizari, sententia plecteretur capitali. Crastina vero illucescente die, baptizati sunt in urbe Engolisma fere tria millia, exceptis parvulis et mulieribus: et postmodum BB. Ausonius et Aptonius gaudentes et lætantes baptizaverunt eo die plebem civitatis, a minimo usque ad maximum, confirmantes populum in fide et nomine Trinitatis. *b* Posthæc Garrulus, proficiens quotidie in *b* operibus bonis, die noctuque exercebatur in Lege Domini, jejuniis, vigiliis atque orationibus jugiter intentus: eleemosynis vero ita erat deditus, ut alicui ex prioribus Patribus coæquari dignus esset. His illo intento studiis bonorum operum adest Dominus, renumeraturus servum suum, quem serotino dignaretur ditare denario. Sciens autem idem pius vir imminere diem obitus sui, beatum ad se jussit accersiri Ausonium protinus, ac dixit ei; Famule Dei ac Pastor animarum in Christo credentium, F novi imminere diem transitus mei, et idcirco adsis mihi protector in orationibus tuis; ne gaudeat super inimicus meus, ne quando dicat prævalui adversus eum. Accipe igitur omnem divitiarum varietatem, in auro atque argento et ceteris speciebus, et divide ea tuis ecclesiis et pauperibus; quatenus in hos usus erogata pecunia, saluti animæ meæ proficiat. Hæc eo dicente et ultimo spiritu jam deficiente, audita est in aere vox Angelorum, hymnum Deo canentium et exitum illius præstolantium. Igitur post annos conversionis tres et menses sex, felix Garruli Ducis anima, vinculis corporis absoluta, ad cœlum migravit, quarto Kalendarum Septembrium die, ab Angelis feliciter suscepta, ac in Paradiso Sanctis omnibus sociata. Quo in pace suscepto, B. Ausonius more sibi solito pastorali invigilabat cura, solicitus ne maligni insidiatoris versutia, aliqua dominico gregi inferret damna.

cum omni populo baptizatur.

et pie moritur

6 Temporibus B. Ausonii martyris et primi Engolismensis Episcopi, extitit quædam puella, genere nobilissima, opibus referta, nomine Calfagia, quæ per annos duodecim sanguinis fluxum perpessa, in medicos maximam substantiam consumpserat, qui nihil

Calfagia hæmorrhœam patiens,

A nihil ei penitus profecerant. Auditu ergo comperta B. Ausonii fama, servis ac ministris suis imperat, ut parato sibi vehiculo, ad hominem Dei eam perducerent, quatenus illius suffragantibus meritis, ab eo quo detinebatur sanaretur fluxu sanguinis. Sed hæc illa inter apparatum dicente, subito mirum in modum, fluxus sanguinis ejus stetit; quod illa sentiens exclamavit voce magna, et dixit; Vere non est alius Deus, præter eum, quem colunt Ausonius et Aptonius.

subito sanatur,

Igitur cum maximo auri atque argenti pondere ambulante ea cum servis suis; quidam ex eis, pravæ mentis insania instigatus, nomine Arcadius, ait ad eam: Ecce, Domina, fere omnes opes tuas in medicis et maleficis insumpsisti, qui nihil tibi profecerunt; in vanum ergo ad hos viros iter agis, qui postquam eos donis tuis ditaveris, penitus nihil tibi proficient.

morbo in famulum blasphemum transeunte:

Hæc eo dicente, protinus ipse fons sanguinis effusus est in Arcadium; quod videntes conservi, timore perculsi non modico dicebant; Vere non est alius Deus in universa terra, nisi quem prædicant Ausonius et Aptonius. Imponentes autem Arcadium vehiculo, deduxerunt eum ante præsentiam Pontificis. Verum illorum domina prædicta Calfagia puella, præcedens eos, prior accessit ad B Episcopum; et procidens ad pedes ejus, dixit, Famule Dei Ausoni, jube me baptizari, antequam huc appropiet Arcadius servus meus, cujus in corpus, pravitate sua exigente, sanguinis fluxus effusus est. B. vero Ausonius, audiens verba ejus, et fidem et devotionem illius admiratus, ait ad eam; Calfagia, si ex toto corde credideris, omnia quæcumque petieris a Deo impetrabis.

qui, baptizata illa

At illa respondit; Credo Deum omnipotentem factorem totius mundi; credo filium Dei vivi, quem Judæi crucifixerunt, et qui die tertia resurrexit. Post hanc vocem B. Ausonius sumpsit aquam, et mox baptizavit eam in nomine Trinitatis; quo facto, illico sanitati est reddita, et cœpit nomen Domini magna voce glorificare dicens; Gloria tibi, Domine, qui per famulum tuum Ausonium, sanitati me restituisti, et per baptismi sacramentum animæ meæ tenebras illuminasti.

et deprecante, sanatur.

Hæc ea dicente, ecce omnis illius familia, quæ Dominæ sequebatur vestigia, advenit, habens in comitatu Arcadium, nobilis Calfagiæ servum; quem cum de vehiculo deponerent, sanguinis fluxus nimius effusus est ab eo. Quod cernens præfata Calfagia, procidit ad pedes Pontificis, clamans et dicens: Famule Dei Ausoni, suppliciter per orationum tuarum merita postulo sanari servum meum hunc, sicut quon- C dam liberasti Garrulum, oculorum cæcitate multatum. Illius dictis Beatus permotus Ausonius, ait ad ægrum; In nomine Domini nostri Jesu Christi, esto sanus, Arcadi, ab infirmitate quam pateris. Hæc dicente Pontifice, Arcadius statim depulsa ægritudine saluti restitutus est *d*.

d

7 Quodam tempore, beato Pontifice in villa Varacense commorante, accessit ad eum quidam oculorum lumine carens; et ejus provolutus pedibus ait; Ausoni famule Dei, scio, quia meritis orationum tuarum possunt mihi aperiri fenestratæ acies oculorum meorum. Cui B. Ausonius; Fiat, inquit, tibi secundum fidem tuam, conversusque tetigit oculos ejus, et statim recepit lumen, et glorificabat Dominum.

Illuminato cæco paupere,

Et quia idem cæcus, paupertatis inopia pressus, vestium nuditatem simul patiebatur; a Beato Præsule indumentorum solatiis donatus, in sua regressus est, duplici ditatus munere, dum cæcitatis caruit carcere, et nuditatis relevatus est pauperie. At vere Beatus Pontifex in eodem loco, arctissima sese reclusit custodia, triennii ac quinque mensium spatio sine humana cibi administratione; quia Dominicis insistens operose servitiis, Angelico pascebatur ministerio.

triennio reclusus vivit Ausonius,

Populi ejusdem provinciæ ad eum confluebant, cupientes ab eo pane verbi Dei, D id est, ope prædicationis recreari. Infirmi quoque per eum orationibus curabantur; dæmoniaci ab immundis spiritibus solvebantur, languidis sanitas restituebatur, cæcis lumen restaurabatur; paralytici sospitatem, claudi gressuum officium promerebantur, aliaque magnalia multa Dominus per famulum suum operari dignatus est.

EX MSS

et miraculis claret.

Hactenus ecgraphum, prima vice ad meam petitionem descriptum: sed in eo aliqua deesse intelligens, ideo omissa, quia præ aliis apocrypha minusque ad historiam facere videbantur petii et impetravi ut etiam illa mihi mitterentur, aliquam fortassis lucem datura circa ætatem auctoris, sin minus confirmatura judicium de nimia ejus ad concinnandas fabulas facilitate. Et missa quidem sunt quæ petieram omnia; sed non indicata loca quibus deberent singula puncta interseri. Cum autem perturbato semel, ob eam quam prænotavi causam, rerum ordine, non magni referat suo singula loco reponi; illa hic consequenter subjicio, quantum per conjecturam assequor iis quæ signantur locis inserenda.

8 a Beatissimi Ausonii temporibus, sacratissimus Petragoricæ urbis Antistes Beatus florebat Fronto, atque ipse eidem urbi Petragoricæ directus est a B. Petro Apostolo, verbi divini semina prærogare populo erroneo, quorum quidam nomine Sygilbertus, E inveteratus dierum atque operum malorum, plurimas B. Frontoni ingerebat injurias.

Petragoricensis, S. Frontonem audire nolens,

Cumque ejus prædicationibus saluberrimis non acquiesceret, quadam die B. Fronto, tædio verborum illius malorum afflictus, prædicto ait Sygilberto; Si meis dictis fidem non adhibes, surgens vade ad urbem Engolismam, ubi Ausonius moratur Episcopus: ex cujus ore et testimonio, si ea quæ tibi prædico, vera non probaveris, tibi me obnoxium facies morti. Audiens hæc perfidus Sygilbertus, cupiens experiri quod B. Fronto dixerat tertia abhinc die, sumpto secum furtim servo, proprio nomine Theodotione, urbem devenit Engolismam, et ingressus portam urbis, obvium habet Cæsarium, Beati Ausonii Archidiaconum, qui perduxit eum ad locum ubi sanctus Dei Ausonius psalmis, hymnis, et canticis vacabat.

ab eoque ad S. Ausonium missus,

Ad quem conversus Ausonius, cum plurima sanctæ prædicationis verba illi perorasset, nullatenus eum a perversæ mentis insania flectere potuit; verum sancti viri dicta pro nihilo ducens, eodem sui adventus die pagum repetere cœpit Petragoricum. Ambulante vero eo cum servo suo, subito ursus ei ferocissimus obviam factus est. Quem dum cum rugitu terribili impetum contra se facere vidisset; timore perterritus, feram adjurare cœpit, per Crucifixum quem Judæi crucifixerunt, quemque prædicabat Ausonius, ut staret neque ullatenus eum læderet. Qua Sygilberti adjuratione fera perterrita, pedibus ejus advolvitur, et oblita feritatis in agni mansuetudinem permutatur.

urso ad hujus nomen cicurato, convertitur

Sygilbertus sumpto cinctorio, ursi subnexuit collo, imperans ut se sequeretur ad B. Ausonium. Videns hæc B. Ausonius, exultans in Dei mirabilibus, magis autem congaudens credulitati Sygilberti expansis in cœlum manibus, gratias referebat; et jussit prædictum virum, simulque illius servum, aqua Baptismatis regenerari. Quibus expletis, jussit vir Dei prædicto Sygilberto, quatenus supra memorati ursi dorso insideret, seseque cum eo urbi Petragoricæ præsentiæ B. Frontonis statueret. Accedens igitur Sygilbertus ad B. Frontonem ait, S. Ausonius et vere Dei famulus me misit ad te, ut hoc signo istius ursi in mansuetudinem versi, cognoscat Sanctitas tua, me ad viam veritatis conversum ab idolorum culturis. Beatus hæc audiens Fronto devotissime Deo gratias agit.

9 b Fuerat eo tempore, puella quædam regii generis, nomine Caliaga, quæ quadam die, adjunctis sibi

A sibi viris atque puellis, per crepidinem fluminis Carantonis cœpit deambulare; et dum more infantili, quoddam pomum ore attrectare conaretur, ex ipsius labiis in flumen casu cecidit. Quod Draco quidam fluvialis, qui in prædicto amne morabatur, quique ibi demerserat multos, excipiens deglutivit. Illico prædicta puella loquendi officio privatur, manibus et genibus curvatur, corde turbatur, oculis cæcatur, sensu privatur, judicio frustratur: quam ministri manibus allevantes, ac in urbem deferentes, conspectui Regis intulerunt ejulantes. Quam videns Præfatus Rex, ejus ipsius germanus, corde turbatus est; valdeque flens, peccatis cœpit imputare suis, puellam istam appetitam fuisse insidiis diaboli. Interea reminiscens Rex B. Ausonii, illico ad Varacensem villam properare cœpit, quo beatum virum didicerat, psalmis, hymnis, et orationibus, in jejuniis ac vigiliis vacare. Cujus ostio humiliter propinquans, Homo Dei, ait, est mihi germana, quæ sathanæ insidias passa, dæmonio fatigatur; quare suppliciter postulo, ut egressus reclusionis claustro; nobiscum ad urbem gradiaris, et sorori meæ succurras ope tuæ intercessionis. Cui petitioni vir Dei

EX MS. Callagam invasam a damone

B misericorditer annuens, sine mora cum eo ad civitatem properare cœpit. Propinquantibus autem eis portæ civitatis, gaudebat omnis populus, in occursum Pontificis exiliens, et dicens, Gloria tibi Domine. Ingressus autem urbem, post orationum vota soluta, accessit ad domum ubi puella manebat, et tenens ejus dexteram allevavit eam, dicens, in nomine Jesu Christi præcipio tibi, sta supra pedes tuos. Ad hanc beati Præsulis jussionem puella stetit supra pedes suos. Tunc S. Ausonius, petens locum sibi demonstrari, ubi hæc acta fuerant; una cum Rege ac populo atque puella accessit ad fluvium, ubi nequissimus inhabitabat draco; qui cum adjuratus fuisset, subito e fluvio exiliens, omnium aspectibus apparuit teterrimus; aitque B. Ausonio, Ausoni, orationes tuæ incendunt me, quæ valde prævalent in conspectu Domini: deprecor autem, ne me in exilium ire permittas. Et ait S. Ausonius; Præcipio tibi, Draco, in nomine Jesu Christi Nazareni, ut pomi morsum projicias ab ore tuo ante vestigia mea; quod statim draco implevit. Tunc Præsul accipiens pomum benedixit, deditque puellæ; quod puella accipiens, et sumens, eadem hora sanitati est restituta; Draco autem, orante S. Ausonio, demersus est in abyssum. D

liberat Ausonius:

10 c Fecerat B. Ausonius diebus vitæ suæ has ordinationes, in Presbyteratus dignitatem Gratulphum atque Eparchium, Nicetum et Sigetium, Benedictum atque Constantium: Diaconos quinque, Florentium et Auxilium, Valentinum et Savinianum, atque Cæsarium; Subdiaconos quatuor, Maximianum, Crescentianum, Abundium, et Heraclium. Acolythos tres, Cassianum, Aurelium, et Gerontium; qui diurno et nocturno cursui insistentes, cum eo jugiter in Dei laudibus perseverarent. Multa quidem alia fuerant scribenda de virtutibus B. Ausonii; sed ne fastidiosis Lectoribus tædium ingererent, multa prætermittimus.

c varias ordinationes facit:

11 d Quadam die, cum prædicasset populo B. Martialis, assumptis discipulis suis Ausonio atque Aptonio, ad hospitia sua remearunt, quiescentibus autem illis, circa primæ vigiliæ tempus, adest Angelus Domini B. Ausonio, in visu transitum patris et matris ipsius, qui in crastinum futurus erat, illi prænuntians. Surgentes vero circa mediæ noctis tempora, instanter matutinalibus psalmodiis et orationibus cœperunt cum B. Martiale insistere. Quibus E expletis refert ei B. Ausonius, quæ per visum ea nocte didicerat. Cui ait B. Martialis; Si hæc ita se habent, necesse est observare quod nocturna injunctum est visione. Ego comes et socius itineris factus, vobiscum iter agam quantocius. Quæ Beati viri verba cum placuissent valde Fratribus, diei aurora illucescente ingressi naviculam, maritima navigatione, Mauritaniæ portum cœperunt expetere. Egressi vero navicula, adeunt domum, in qua ambo ægri decumbebant, Albinus scilicet et uxor ejus Eugenia. Intuens autem Albinus B. Martialem, clamare cœpit et dicere, Gloria tibi Christe, qui me non fraudasti visione beati magistri mei Martialis, per quem regeneratus sum in Christo unda baptismatis, cum uxore mea, et filiis, quos jam intueor, illius hærentes obsequiis. His dictis, Domino se commendans et B. Martiali, sumptoque per eum Sacramento viatico, animam reddidit Creatori. Nec mora, venerabilis ejus conjux Eugenia, virum moriendo subsecuta, viam est universæ carnis ingressa. Sepulti vero a B. Martiale sunt et ejus discipulis eorumdem filiis, decimo quinto Kalendas Februarii.

d [p]arentibus suis assistit in morte

simul cum S. Martiali.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ROMANIS

C

FAUSTINO, TIMOTHEO, VENUSTO, CASTO, EMELIO, COTTO, ROGATO, ALBINO, ROGATIANO, MAXENTIO, FELICE, JANUARIO, CONCESSO, CASTO, EMELIO, PLASSO.

F

G. H.

Ex Martyrologio S. Hieronymi et aliorum.

XXII JAN.

Antiqua Martyrologii Hieronymiani apographa ob his Martyribus hunc diem auspicantur, ac perfectissime præ ceteris MS. Blumianum, in quo ista habentur: Romæ natalis Sanctorum Faustini, Timothei, Venusti, Casti, Emelii, Cotti, Rogati, Albini, Rogatiani, Maxentii, Felicis, Januarii, Concessi, item Casti, item Emelii, Plassi. *En sedecim nomina Martyrum, quos simul hoc die passos esse ita indicat antiquum MS. Reginæ Sueciæ ab Holstenio æstimatum:* Romæ natalis Sanctorum Faustini, Timothei, Venusti, cum aliis tredecim: *quos simul suis nominibus expressimus. Proxime accedit MS. Corbeiense Parisiis excusum, in quo priora nomina conveniunt, at sub finem ita legitur:* Concessi, item Casti, item Plassi, *cum legi oporteret:* Concessi, item Casti, item Emeli, Plassi: *cum nomen* Plassi *non repeteretur, sed ut supra videmus, nomen* Emelii, *quod etiam repetitur in MS. Epternacensi: in quo hi Martyres tribuuntur* Africæ, *et desunt nomina* Januarii et Concessi. *In MS. Lucensi, Romæ tribuuntur: sed aliquo amanuensium stupore a primo* Emelio, *ibi* Emilo, *usque ad secundum* Emelium *decem desiderantur nomina. Hactenus antiquiora manuscripta de his sedecim Martyribus, a quibus separamus* SS. Castum et Æmilium *in Africa passos, et a S. Cypriano laudatos ut supra relatum: ob quos tamen videtur arrepta occasio hos attribuendi*

Martyres 16 in antiquis Fastis,

A *buendi Africæ. Nos relinquimus judicio lectorum, num eorum aliqui, propter Castum et Æmilium in Africa passos, sint hic omittendi.*

tres primi in aliis, 2 *Hodiernum Martyrologium Romanum a tribus primis Martyribus, in dicto MS. Reginæ Sueciæ nominatis, hunc etiam diem auspicatur his verbis:* Romæ Sanctorum Martyrum Faustini, Timothei et Venusti. *In notis citantur* Beda, Usuardus, Ado et alii recentiores. *Verum nihil de his Sanctis tradunt Beda, Usuardus, et Ado in genuinis suis Martyrologiis. Notkerus ista habet:* Romæ nativitas SS. Faustini, Timothei, Venusti cum sociis eorum. *At relicta sociorum mentione prædicti tres* Romæ *tribuuntur in MSS. Romano Cardinalis Barberini et Trevirensi S. Maximini, et in Martyrologio sub nomine Bedæ excuso: item a Greveno, Canisio et Galesinio. Eisdem additur* Castus *in MSS. Casinensi et Altempsiano: at* Mautissus *in MS. Pragensi, forsan loco* Maxentii. *Belinus de Padua ista sub finem habet:* Romæ Sanctorum Faustini et Timothei: *quæ eadem primo loco traduntur* *aut duo* *in MSS. Augustano S. Udalrici, et Parisiensi Labbæi, et aliis adjunguntur in variis Martyrologiis sub nomine Usuardi auctis, item a Maurolyco Felicio, Molano et aliis. In Appendice ad Adonem ista leguntur:* B Romæ natalis SS. Faustini et Timothei et aliorum: *e quibus in MSS. Richevoniensi et Rhinoviensi indicantur nomina* Emili et Maxenti; *in Aquisgranensi,* Maxenti, Felicis, Emeli: *et in his* Africæ *tribuuntur: et* Faustus *loco* Faustini *in nonnullis dicitur. In MS. Casinensi* SS. Faustinus et Timotheus *referuntur* XXIII *Maji. In Breviarii Moguntini anno* 1495 *et* 1505 *excusi Kalendario est ad hunc* XXII *Maji memoria* S. Faustini Martyris.

3 *Philippus Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ* D *sub annum* MDCXIII *excuso, refert* SS. Faustinum, Timotheum et Venustum Romæ passos, *sed addit prorsus ignorari* sub quo Imperatore et quo mortis genere. *Quod videtur olfecisse Pseudo-Julianus Petri, dum ista in Chronico num.* 208 *tradit:* Floret Romæ memoria S. Venusti, Hispaniæ Vicarii, post (ut creditur) Martyris, qui a Juliano apostata creatus Vicarius, Christianus cognitus, occisus est XXII Maji. *Idem in Adversariis num.* 150 *ista addit:* S. Venustus, qui passus est Romæ, cum multis functus esset muneribus publicis, XXII Maji, cujus alias memini, creditur, dictus Pub. Bæbius Venustus, et Oretanus fuisse, qui pontem in honorem templi B. Mariæ condidit, petente ordine Oretanorum, ut pateret aditus ad templum. *Fuisse cuidam* Venusto a Juliano commissam Vicariam Hispaniæ *tradit Ammianus Marcellinus in Juliano lib.* 32. *Sed reliqua eidem afficta credimus donec melius probentur; et vel maxime, quod addidit Tamayus Salazar in Martyrologio Hispanico, dictum* Venustum cum Faustino et Timotheo Romæ pro fide Christi comprehensum, ad martyrii lauream viriliter properasse.

AUCTORE G. H

An S. Venustus fuerit Hispanus?

4 *Masinus in Bononia perlustrata ad hunc* XXII E *Maji tradit,* conservari in ecclesia S. Dominici aliquas reliquias S. Timothei Martyris. *Sed quo argumento conjiciatur esse hujus* Timothei, *de quo jam egimus, non apparet. Nihilo certius majores nostri hic Antuerpiæ, in Litaniis Sanctorum quorum Reliquiæ in ecclesia Domus Professæ Societatis Jesu asservantur, cum inter eas reperissent* particulam S. Venusti, *in extrema linea, ubi cuique suus dies cultus assignatur, adscripserunt hunc* XXII Maji.

S. Timothei reliquiæ an Bononiæ,

et S. Venusti Antuerpiæ?

DE S. JOATHA MARTYRE

ET PATRONO BELLUNI IN DITIONE VENETA.

G. H

Ex Catalogo Philippi Ferrarii.

SUB MAXIMIANO

Bellunum, *civitas Marchiæ Tarvisinæ Episcopalis in valle ad Calorem fluvium, inter montes propius Venetias vergentes, habet Ecclesiam Cathedralem priscæ architecturæ, S. Martino dicatam, cujus brachium dicitur possidere. Ejus urbis tutelaris Patronus est* S. Joathas Martyr, quem passum in Africa, ejusque corpus ibidem conditum C summa veneratione haberi. *scribit Ferrarius in Catalogo generali, cujus Acta MSS. se vidisse ait. Verum idem Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ solum citat* Lectiones antiquas, in festo ejus ab Ecclesia Bellunensi recitari consuetas. *Has per R. P. Jacobum Willi, Collegii nostri Tridentini Rectorem, communicare rogatus Vicarius Belluni Episcopalis Reverendiss. D. Petrus de Zanna, humanissime respondit, anno* MDCXXXI, XVI *Septembris; eas ut usurpari, sic et videri desitas: nulli se diligentiæ parciturum, ut latentes eruat. Quod licet ei non successerit, haud tamen desperamus eas adhuc alicunde prodituras, ut addi possint hujus operis Supplementis: interim ex Vicarii ejusdem litteris addo, quod* corpus in ecclesia Cathedrali, una cum aliis insignibus Reliquiis, in urna ex polito marmore, ante aram maximam posita, asservatur; et caput in argentea theca inclusum circumfertur in solenni supplicatione: quæ cum universi Cleri ac populi concursu infra Octavam Corporis Christi quotannis celebratur. *Ferrarius ex prædictis Lectionibus Epitomen hanc profert.*

Colitur Patronus Belluni,

ubi corpus

2 Joathas, gente Pentapolitanus, apud Dadium Judicem, Roma in Pentapolim a Maximiano Imperatore, ut Christianos puniret, missum, accusatus et interrogatus, libere se Christianum esse, nec velle Deos (qui oculos habent et non vident, aures habent et non audiunt, os habent et non loquuntur, manus habent et non palpant, pedes habent et non ambulant, quæ sunt opera hominum et in ore ipsorum non est spiritus) venerari, respondit. Quibus verbis iratus Judex, os ejus lapidibus tundi, ipsumque fu- F stibus cæsum et vinctum in carcerem trudi jubet, rotamque interim acutissimis gladiis, quibus corpus Martyris crudeliter dilaniaretur, expediri. Postera luce Joathas, qui ea nocte agonem suum Deo precibus commendarat, eductus, cum in sententia non colendi deos persisteret, jussu impii Judicis alligatur: totaque tamdiu circumducitur, donec sanctus Martyr corpore perfracto, ubi clamans dixisset, Suscipe Domine animam meam, spiritum exhalaret. Cujus ossa, ne a Christianis inventa sepelirentur, jubente Judice, in locum occultum projecta sunt. Verum B. Theodorus Episcopus, cum Eudoclito Diacono, junctis bobus plaustro, eique insidens (cum in Dei nomine bobus præcepisset, ut se ad locum, ubi Martyris Reliquiæ latebant, perducerent) eo pervenit; collectasque Reliquias reverenter plaustro imposuit. Sed boves ad Adrianam villam cum immobiles constitissent; sanctus Episcopus ibidem sancti Martyris Reliquias condidit: quo in loco postea ecclesia constructa fuit, cum multa Deus mirabilia operaretur. Quibus Reliquiis Bellunum mirabiliter delatis, Bellunenses S. Joatham in Patronum habere et venerari

Martyrium passus dicitur in Pentapoli:

corpus mirabiliter inventum,

AUCTORE G. H. et translatum Bellunum

A nerari cœpere. *Hæc ex dictis Lectionibus Ferrarius, qui annotat;* quo tempore aut quomodo ex Cyrene Bellunum Reliquiæ S. Joathæ translatæ fuerint, Lectiones memoratas non docere.

Est autem Pentapolis in Africa,

3 *Pentapolitanus dicitur in Lectionibus, et* Judex Dadius Roma in Pentapolim missus. *Hinc infert Ferrarius* passum in Africa, *et* ex Cyrene Reliquias Bellunum translatas, *quod potuit aliunde scivisse. Est siquidem Pentapolis regio Cyrenaicæ, mari Libyco exposita, et ob quinque urbes, quæ sunt Berenica, Arsinoe, Ptolemais, Cyrene et Appollonia, sic appellata. Sed etiam Pentapolis regio Italiæ ad mare Adriaticum* D *fuit, cujus civitates sunt Ariminum, Pisaurum, Fanum, Auximum et Ancona. Quid si in istis partibus passus ad* Adrianam *aliquam villam (uti ibidem est* Adria *urbs et* Adriaticum mare*) fuisset sepultus: sic facilius potuissent Reliquiæ transferri, eo tempore, quo ibidem Pentapolis nominabatur. Verum ista ne quidem conjectando asserimus, sed dubium motum, ad ulteriorem inquisitionem Bellunensibus discutiendum relinquimus.*

et alia in Italia.

DE S. SOPHIA MARTYRE

MEDICINÆ PERITA APUD GRÆCOS.

G. H.

Ex eorum Synaxariis MSS.

XXII MAJI

B *Plures coluntur apud Græcos sanctæ mulieres,* Sophiæ *dictæ, a quibus hanc arbitramur diversam: cujus meminerunt plura MSS. Menæa, Mediolanensia bibliothecæ Ambrosianæ, et* xx *Maji Taurinensia Ducis Sabaudiæ, item hoc die MS. Synaxarium Ecclesiæ Constantinopolitanæ, his ubique verbis:* Καὶ ἄθλησις τῆς ἁγίας Μάρτυρος Σοφίας τῆς ἰατρίνης. Et certamen sanctæ Martyris Sophiæ, medicæ. *Idem lego in Latina versione Martyrologii Arabo-Ægyptii in nostro Collegio Maronitico Romæ servati. Genus martyrii indicatur in MSS. Menæis quæ Divione item in Collegio Societatis Jesu apud Petrum Franciscum Chiffletium reperimus, dum ibi legimus.* E Ἡ ἁγία Σοφία ἡ ἰατρίνη ξίφει τελειοῦται. Sancta Sophia medica gladio finem vitæ sortitur. *Et hi adduntur versus.*

Ἰατρὸς ἦν πρὶν σωμάτων ἡ Σοφία
Τμηθεῖσα γοῦν δείκνυται καὶ πνευμάτων.
Sophia pridem corporum medica, facta est.
Medica animarum, cæsa cum capite fuit.

DE SS. MARCELLO ET CODRATO SEU CODRO

MARTYRIBUS APUD GRÆCOS.

Ey iisdem MSS. eorum Synaxariis.

XXII MAJI

Pervetustum MS. Synaxarium Ecclesiæ Constantinopolitanæ hos duos conjungit his verbis: Καὶ τῶν ἁγίων Μαρτύρων Μαρκέλλου καὶ Κοδράτου. *Verum in MS. Menæis Mediolanensibus bliblithecæ Ambrosianæ ita proponuntur:* Καὶ τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Μαρκέλλου καὶ Κοδράτου. *Quæ eadem sed ad* xx *Maji leguntur in Menæis duplicibus Taurinensibus Ducis Sabaudiæ. Cum plena distinctione referuntur ambo in MSS. Menæis Divionensibus Socie-* C *tatis Jesu, et de genere Martyrii* S. Marcelli *ista leguntur:* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος Μάρκελλος μόλυβδον ποτισθεὶς χαχλάζοντα τελειοῦται. Eadem die S. Marcellus, cum plumbum fervens in potum sumpsisset, ad finem vitæ pervenit. *Et isti junguntur versus:*

Μολύβδινον Μάρκελλος ἔμπυρον πόμα
Οὕτως πίνων ἦν ὡσεί τις ὕδωρ πίνει,
Igne resoluti pocula sic plumbi ebibit
Marcellus, haustum laticis ut gelidi alius.

Deinde ista subjunguntur: Ὁ ἅγιος μάρτυς Κόδρος ὑπὸ ἵππων συρόμενος τελειοῦται. S. Martyr Codrus ab equis distractus, Martyrium consummat. *Et illud additur distichon.*

Ἱππηλατήσας, καὶ πόλου νύσσαν φθάσας F
Τὰς χεῖρας αἴρεις, καὶ στέφος δέχῃ, Κόδρε.
Equis agendis obtinens metam poli,
Extende, Codre, dexteram et palmam accipe.

DE SANCTIS THMUI IN ÆGYPTO MARTYRIBUS

DONATO URBIS EPISCOPO MACARIO PRESB. THEODORO DIACONO.

COMMENTARIUS DANIELIS CARDONI,

Exhibens Græcorum Actorum synopsim, chronologiam, fidem.

SUB LICINIO IMP.

Sanctum nobis Donatum, *Episcopum et Martyrem, Acta græca exhibent e Bibliothecæ Medicææ pluteo 9, Codice 14, descripta, sub hoc titulo* Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Δονάτου Ἐπισκόπου, Μακαρίου Πρεσβυτέρου, Θεοδώρου Διακόνου, Μαρτυρισάντων ἐν Θμουΐῃ: Martyrium S. Donati Episcopi, Macarii Presbyteri, Theodori Diaconi in Pothmuie passorum: *de quibus quæ sparsim in Actis indicantur, ad narrationis substantiam potissimum pertinentia, breviter hic damus, ut facilius deinde statui possit de recta temporum ratione, quibus ea quæ narrantur dicenda sunt contigisse. Patre igitur Crescentino, et exigua (cujus nomen haud exprimitur) Istriæ, qua Pannoniæ Dalmatiæque conjungitur, urbecula oriundus* Donatus, *primam omnem ætatem pietati ac litteris tradit. Tum, ad Græcorum aliorumque infidelium confutandos*

Acta ex Græco Florentino

A *futandos errores, Aquileiam evocatus, et Presbyter factus, tamdiu ibidem moratur, donec Maximiani Diocletianique persecutione nimium quantum ingravescente, fluvium Nationem, qui ad Aquileiam spectat, enavigans, in Dalmatiam fuga pervenit. Hic montis altissimi verticem, urbe haud procul Saloniana, occupat; et commodam speluncam nactus, latebras in ea et Deo quietius vacandi opportunitatem invenit. Secundo deinde persecutionis anno accidit ut Diocletianus, sibi et Maximiano Jovem atque Herculem redditurus propitios, eumdem illum montem sacrificiis impiis deligeret. Cumque nullum ab oraculis eliceretur responsum, ita sacrificuli pronuntiarunt; Christianorum unum aliquem eo loci absque dubitatione commorari, qui scilicet idolorum suorum ora obstruat. Quæsitus diligenter, et tandem etiam repertus* Donatus *ad Diocletianum adducitur, a quo de fide sua fideique mysteriis interrogatus, fortissime respondet:* Macarium *et* Theodorum, *quos supra nominavi, de Christo credere persuasos, ritu Christiano abluit. Superato deinde una cum illis absque ulla læsione ignis supplicio, a bestiis quoque divinitus servatur. Concutitur interim terra, ædificia corruunt, multi opprimuntur. Dum autem hæc fiunt, jubentur a Deo*
B *sancti Martyres Thmuim sese conferre. Parent hi, et terrestri itinere ad mare usque progressi, ibique navem nacti, Alexandriam primum, ac deinde Thmuim perveniunt, cujus urbis Episcopus Phileas; cum in persecutione cecidisset,* Donatus *divino nutu in locum Philex et thronum successit; in eoque permansit, donec ferociente magis magisque in Christianos Licinio, ejus ad extremum jussu; una cum* Macario *Presbytero et* Theodoro *Diacono, membratim concisi felices animas Deo tradidere.*

Horum Synopsis docet, sub Diocletiano fidem confessos in Dalmatia, passos sub Licinio in Ægypto;

2 *Hanc narrationem, disputatiunculis, concionibus, et aliis e more plurium Græcorum Hagiographorum amplificationibus distentam, proponit; quisquis hæc ad posteritatem Acta tradidit; quem vitæ monasticæ sectatorem fuisse non vana videri potest conjectura, ex eo quod* Salonianum, *ad quem scriptionem suam dirigit, Fratrem vocet Deo acceptissimum; quæ compellatio religiosam potius quam carnalem fraternitatem inter eos fuisse significat. Ex descripta autem jam breviter narratione hanc non absurde Chronotaxim statuas. Anno secundo persecutionis a se concitatæ in montem prope Salonas conscendit Diocletianus Diis sacrificaturus. Hujus autem persecutionis Diocletianææ initium* D
communiter sumitur ab anno vulgaris Æræ CCCIII *quo tempore* Donatus *jam Sacerdos ordinatus dici potest Aquileia profugus, usque ad annum sequentem in dicto jam sæpe monte latuisse. Anno enim* CCCIV *Diocletianus, nonum suum Consulatum auspicatus Ravennæ, post difficilem morbum Nicomediam primum pervenerit in autumno, quo interim tempore in Dalmatia patria sua per æstatem fuisse potuit, inde per Thraciam trajecturus in Bithyniam atque ita occasio dicta ei esse quærendi Donati. Dicitur deinde* Donatus *eo occisus tempore, quo Licinius Imperator vehementius adversum Christianos sæviit: id autem fecit anno* CCCXVI, *quando (ut ex Eusebii lib. 2 de Vita Constantini cap. 2 ad hunc annum notavit Baronius)* novum genus mortis quidam Episcopi subierunt, corpore in multas particulas ense minutatim dissecto; ac post istud crudele supplicium, et omni scelere in tragœdiis audito magis horrendum, in profundos maris gurgites piscibus vorandi projecti sunt. *Atque hoc ipsissimum est supplicii genus, quo cum* Macario *et* Theodoro *crudeliter necatum legimus* Donatum: *qui annum ætatis tunc egerit circiter quinquagesimum, flerueritque sub finem seculi tertii, occisus paulo post initium seculi quarti.* E

primum an. 304, alterum an. 316,

AUCTORE D.C.

3 *Hactenus Daniel Cardonus, heu! quondam noster in hisce studiis socius; inter ipsa rerum hujusmodi tractandarum exordia præreptus funere immaturo: quibus additum velim, Codicem Græcum, ex quo descripta Acta sunt, illum esse eumdem, qui S. Syram aliosque ecclesiæ Orientalis Sanctos pro mense Majo plures nobis dedit, cui, licet soli, fidem habemus plenam de hisce Martyribus: quia cum multos sub Licinio passos esse constet, paucorum tamen Acta ad nostram notitiam hactenus pervenerunt. Cur vero tam prolixe tractet Auctor quæ sunt in Dalmatia gesta, strictissimus in ceteris, vix aliam causam possis divinando dare, quam quod in Dalmatia primum composita hæc Acta fuerint; idemque suadet* Saloniani *cui inscribitur, nomen, sumptum ab urbe nominis in Dalmatia celebris, in qua palatium suum* Diocletianus *habuit, dictus ipse a Dioclea patria ibidem sua: ex quibus ejus ibi frequens commoratio comprobatur: eademque optime conciliantur cum narratione proposita.*

Fides Auctorum.

C

ACTA

F

Ex MS. Bibliothecæ Florentinæ Pluteo 9 *Cod.* 14.

Interprete Daniele Cardono Societatis Jesu.

CAPUT I.

Donati cum Gentilibus et Judæis concertatio, fuga in Dalmatiam.

Prologus Auctoris,

Magna est, Saloniane, Frater Deo gratissime, magna, inquam, est ea qua Sancti in cœlo perfruuntur gloria. Eximia quædam illos ac supra modum illustris corona facit spectabiles. Non mediocrem sui admirationem Angelorum aliarumque in cœlis existentium virtutum mentibus iidem ingerunt. Felicitatis vero tantæ in partem aliquam admitti indignos omnino quamvis esse nos ultro fateamur, illud tamen suppliciter beatas illas mentes rogatum cupimus, ut suo pro nobis apud Deum interventu malorum nostrorum levamen saltem aliquod impetrent; utque, cum ingens illa sanctorum hominum multitudo, qui fuso in Dei causa sanguine beatam

Μεγάλη τῶν Ἁγίων ἡ δόξα, Σαλονιανὲ θεοφιλέστατε ἀδελφέ· ἐξοχῆς καὶ ὑπέρλαμπρος αὐτῶν ὁ στέφανος. Θαυμάζουσιν αὐτοὺς οἱ Ἄγγελοι, καὶ πᾶσαι τῶν οὐρανῶν αἱ Δυνάμεις· ὧν τοῦ κλήρου εἰ καὶ ἀναξίους ἑαυτοὺς γινώσκωμεν, ὅμως δεόμεθα, ἵνα ταῖς αὐτῶν ἱκεσίαις κουφεσμὸν σχῶμεν τῶν πεπονηρευμένων, καὶ ἡνίκα ὁ πολὺς ἐκεῖνος τῶν Ἁγίων ἑσμὸς, ὁ τὴν σωτηρίαν διὰ τοῦ Μαρτυρίου κτησάμενος εἰς τὰς τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ μονὰς μέλλει χόρον συστησάμενος εἶναι, καὶ ἡμεῖς καταξιωθῶμεν τῆς θέας ἐκείνης ταῖς αὐτῶν ἱκεσίαις.

2 Δονάτος τοίνυν ὁ μακάριος, τεχθεὶς ἐκ πατρὸς Κρεσκεντίνου τὴν προσηγορίαν, ὁρμώμενος ἐκ τῆς Ἰστριῶν πολίχνης, ἐν τῇ συνορίᾳ τυγχανούσης Δαλματίας τε καὶ Παννονίας,

A D

EX MS. FLORENT.

ANNOTATA D. C.

a *Hoc verum esse potest si sumantur Istria, Dalmatia, et Pannonia post declinationem Imperii, quando totus ille tractus, cui Illyrico antea fuerat nomen, quique Liburniam complectebatur atque Dalmatiam, uno Dalmatiæ nomine, et mare tractui adjacens, mare Dalmaticum fuit appellatum. Quo posito, non difficilis, quamvis nec omnino certa, conjectura de Donati urbe natali fieri poterit, si de trium istarum Provinciarum finibus, quibus invicem committebantur, verosimile saltem aliquid statuas. Id etiam obiter hinc observare licet, Acta ea, quæ de Donato ejusque sociis e Græco vertimus, nonnisi post Imperii declinationem fuisse descripta* b *In Græco hic prorsus perplexa est constructio, sensus tamen clarus ei qui novit historiam descriptam* 4 *Regum* 13. c *Diocletiano ut plurimum Nicomediæ atque in Oriente agente, Occidentem potissimum curabat Maximianus, Mediolani residens: qui post persecutionem Nicomediæ communi consilio instauratam, potuit in transitu versus Italiam fuisse in Istria, ubi prædicabat Donatus.* d Decennium *hoc persecutionis computatur ab anno* 303 *ad* 313, *quando victo Maximino proposita sunt de restituendis ecclesiis edicta, et totum illud tempus vocatur persecutio Diocletiani et Maximiani, licet hi jam pridem Imperium deposuissent, utpote ab iis suscitata.* e *Grandior hyperbole, sed non inusitata Græcis.* f Natisus, *imo* Natison, *cujus fluvii pars manu perducta est Aquileiam, et vulgo* Natisa *dicitur.* g Salona *urbs olim ampla in ora littorali, prope cujus rudera hodie visitur castrum ejusdem nominis: ibi suum Diocletianus palatium habuit.*

CAPUT II.

B E

Confessio fidei coram Diocletiano, sociorum conversio.

Δευτέρῳ τοίνυν ἐνιαυτῷ τοῦ διωγμοῦ ὁ Διοκλητιανος ἐν τῷ ὄρει, ὃ οὐ μακρὰν τῶν Σαλονῶν εἶναι εἰρήκαμεν, σπένδων ὑπὲρ μὲν ἑαυτοῦ τῷ Διΐ, ὑπὲρ δὲ Μαξιμιανοῦ τῷ Ἡρακλεῖ· ἀπόκρισιν δὲ οὐδεμίαν ὧν ἐπεζήτει ἐδέχετο, καὶ ἐπυνθάνετο παρὰ τῶν ἱερέων τὴν αἰτίαν τῆς σιωπῆς. Οἱ οὖν ἱερεῖς ἀπεκρίναντο· Πάρεστί τις ἐνιαῦθα, ὃν οὐκ ἴσμεν, ὃς λατρεύει τὸν Κριστὸν, καὶ διὰ τούτου οἱ χρησμοὶ παρὰ τῶν θεῶν οὐκ ἀποδίδονται. Ἐκέλευσεν οὖν ὁ Διοκλητιανὸς ζητῆσαι τοῦτον. Ἀνιχνεύοντες τοίνυν αὐτὸν, εὑρίσκουσιν ἐν τῷ σπηλαίῳ ψάλλοντα, καὶ προσάγουσι τῷ Διοκλητιανῷ, ὃς ἔφη τῷ Δονάτῳ· Πῶς ὑμεῖς ὡς πεπληρωμένοι μυστηρίων φυσώμενοι τὴν διάνοιαν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπτόησθε, καὶ ἀνθρωπίνῃ κρίσει ὑποπεπτωκέναι τὰ θεῖα ἡγεῖσθε; Πρὸς ὃν ὁ Δονάτος ἀπεκρίνατο· Τοῦ Χριστοῦ ἐστι τοῦτο τὸν μυστήριον. Αὐτὸς γὰρ διὰ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς τὸ πατρικὸν βούλημα διεσάφησεν, καὶ τὰς διὰ τῆς γλώσσης δοθείσας ἐντολὰς τῇ ἐκχύσει τοῦ ἰδίου αἵματος ἀνεπλήρωσεν. Διὰ γὰρ τῶν δύο διαθηκῶν τὰ μυστήρια τῶν πατρικῶν διατάξεων ἡμῖν ἀπεκάλυψεν, οὐ μέλανι ἐγχαράξας, ἀλλὰ ζῶντι πνεύματι τῆς αὐτοῦ θεότητος ἀναφανείσης.

8 Πρὸς ταῦτα ὁ Διοκλητιανός. Συνᾴδει, ὡς ἔοικεν, τὰ παρ' ὑμῶν τῶν Χριστιανῶν λεγόμενα, ταῖς ἀναρμόστοις γραφαῖς τῶν Ἰουδαίων, ἐν αἷς οὐδὲν σαφὲς, οὐδὲν ὑγιὲς καθέστηκεν, ἀλλὰ λοιπὸν εἴς τινα διηγήματα ἄκοσμα καὶ συνάρρητα κατατρέχετε, ἃ οὐ μόνον ἀσαφῆ τυγχάνει, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἐπαίνου τοῖς διηγουμένοις ἀλλότρια. Πρὸς ταῦτα ὁ Δονάτος· Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος, καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ καινοῦ μυστηρίου τοῖς παλαίοις συμφωνεῖ, καὶ αὐτῷ τῷ εἱρμῷ καὶ αὐτῷ τῷ ὑποδείγματι τῶν πάλαι συνταχθέντων. Ἡ ἡμετέρα διὰ τῶν Εὐαγγελίων ῥυθμίζεται ἱστορία, καὶ ἔσεσθαι ταῦτα οἱ τῶν Ἰουδαίων πραφῆται προεμήνυσαν. Ἄνδρες γὰρ θεόθεν ἐμπνευσθέντες, ἄνθρωπον ἅμα καὶ Θεὸν τὸν αὐτὸν ὀφθησόμενον ἥξειν τε ταῦτον τὸν κόσμον, καὶ διδάσκαλον πάντων ἐθνῶν, καὶ τῆς πατρικῆς θεότητος, καὶ τῶν ἱερῶν δογμάτων ἐσόμενον διὰ τῶν εὐσεβῶν διδασκάλων κηρύξας, καὶ περὶ τοῦ τρόπου τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ὅπως τοῦ βίου τούτου ἀναχωρήσῃ, καὶ ὅπως ἐκ τῶν νεκρῶν ἐπανήξῃ, καὶ ὅπως εἰς τὸν οὐρανὸν, ὅθεν καὶ κατῆλθεν, ἐπανέλθῃ, καὶ πρὸς τὸν Πατέρα ὑποστρέψῃ. Καὶ οὐδεμίαν ἡγοῦμαι ἀξιοπιστοτέραν τῆς ἡμετέρας διδασκαλίας ἔκθεσιν ἔσεσθαι. Ὃ γὰρ ἦν ἐν ταῖς γραφαῖς ἀποκεκρυμμένον μυστήριον, ἀπεκαλύφθη. Ποίῳ τοίνυν τρόπῳ, ἔφη ὁ Διοκλητιανὸς, ἐπιεικὴς καὶ ἐλεήμων ἐστὶν ὁ ὑμέτερος Θεὸς, ὃς ἠνέσχετο ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τοῦ Μούσεως, καὶ ἀπὸ τοῦ Μούσεως ἄχρι τῆς ἐλεύσεως, ὡς ὑμεῖς λέγεται, τοῦ Χριστοῦ, πάντα τὰ ἔθνη

Secundo deinde persecutionis anno, in eo ipso monte quem Salonis haud procul diximus abesse, pro incolumitate quidem sua Jovi, pro salute vero Maximiani sacrificia *a* Herculi offerre instituit. Cumque responsi nihil ad ea quæ proposuerat a simulacris eliceret, pertinacis adeo silentii causam e sacrificulis suis sciscitatus est. Cui sacrificuli; Adest, inquiunt, eorum aliquis, quem nos quidem hactenus ignoramus; attamen adest qui sacra Christiana profitetur: atque hinc accidit ut Deorum nostrorum oracula more solito nobis non reddantur. His intellectis continuo jussit Diocletianus ut Christianum illum diligenti perscrutatione in lucem protrahere conarentur. Imperatoris mandato impigre obsecuti milites, quæsitum toto monte Donatum in spelunca quadam psalmodiæ vacantem reperiunt, et ad Diocletianum perducunt. Qui virum sanctum sic est allocutus; Quomodo vos, sic quasi arcanis nescio quibus de religione scientiis essetis instructi, mentibus vestris adversum nos ita concitamini? Qui fit ut humano vos judicio ea quæ ad Deos pertinent subjici existimetis? Cui sic respondit Donatus; Christi et Christianorum magnum hoc est arcanum. Christus siquidem carne nostra indutus, Patris sui æterni voluntatem nobis aperuit, et mandata quæ sola huc usque voce nobis fuerant dictata, sanguinis sui profusione confirmata esse voluit. In utriusque enim testamenti tabulis consignata divinæ providentiæ arcana, ob oculos nostros ponere haud est dedignatus; non jam atramento illa consignans, sed vivifico divinitatis ipsius spiritu animis nostris ea pulchre insinuans.

Donatus tacentibus ob ejus vicinium idolis a

ad Diocletianum ducitur,

F

8 Ad quæ Diocletianus; Non dissimilia sunt quæcumque vos Christiani affertis, iis quæ in libris suis insulsis Judæi habent descripta; in quibus nihil veritati, nihil doctrinæ sanæ consonum, sed contra ad narrationes quasdam sane inconditas et relatu indignas recurritis, quæ non solum certo nullo conspiciuntur niti fundamento, sed nihil etiam laudis ab auditoribus suis obtinent. Tunc Donatus; Omnis, inquit, Scriptura divinitus inspirata est utilis, et novi mysterii doctrina conformis ponitur doctrinis antiquorum, tam quoad seriem rerum, quam quoad earumdem exhibitionem apud veteres litteris consignatam. Nostra namque doctrina sacrorum Evangeliorum historiam continet, quæ aliquando futura Judæorum Vates sanctissimos diu ante prædixisse constat. Viri scilicet hi, accepto cœlitus divinandi spiritu,

et coram eo fidei suæ rationem reddit:

A spiritu, Deum pariter et hominem oculis nostris aspectabilem venturum in hunc orbem, et nationes omnes de Patris sui divinitate aliisque sacris dogmatibus, tam per se quam per alios Evangelii sui præcones sanctissimos, edocturum prænuntiarunt; quemadmodum et alia non pauca, de modo quo mortem Deus-homo tandem esset obiturus, de resurrectione ejusdem a mortuis, de ascensu in cœlum, unde ad nos descenderat, deque ejus ad Patrem suum reditu. Nec ullum putamus doctrinæ nostræ caput certiori veritate fulciri. Etenim quod in scripturis antiquioribus obscurum adhuc erat mysterium, divino munere nunc est revelatum. At qua ratione fieri potest, reponit Diocletianus, ut mansuetudine et misericordia Deus ille vester splendeat, qui ab Adamo ad Moysis usque tempora, et a temporibus Moysis, ad Christi, ut quidem vocatis, in terras adventum, universas orbis nationes tanta legis et mandatorum Dei ignorantia passus est perire? Quid vero necesse erat ut ultimis ille veniret temporibus, et non antequam infinita hominum multitudo in exitium rueret? Quibus Diocletiani dictis ita Donatus occurrit: Is qui a principio variis humanum genus universum, nec unius rationis beneficiis affecit B Deus, nec unquam de ejus incolumitate et commodis curam deposuit, beneficiorum omnium maximum extremis voluit temporibus reservatum. Cum enim ad summum periculi jam esset perventum, et in misera de rebus suis desperatione versarentur homines et contabescerent, unigenitum Dei Verbum ad nos descendens novam quamdam rerum omnium faciem in mundum induxit.

Illi respondere jusus Macarius Cubicularius, convertitur,

9 Tunc Macarius aliquis, cubiculi Imperatorii Præpositus, divino magis nutu, quam mandato Diocletiani sic respondit: Nos etiam, si nescis, ex opimo illo et fertili doctrinæ omnis prato, tamque insigni rerum intellectibilium thesauro, veluti ex variis herbis, aliqua, si non omnino perdidicimus, rudi saltem modo cognoscimus. Non enim ex eo quod unam quampiam rem ignoremus, ad alterius cujusdam notitiam aditus nobis est interclusus. Ad quæ sic Donatus; Deum nos novimus et confitemur universitatis hujus conditorem, et Verbum Patris, qui cum in senectutem veluti quamdam mundus iste jam vergeret, conceptus a Virgine, naturam suscepit hominis, nec propterea divinitatem amisit. Scimus illum formam sumpsisse servi, sputis pro tot ad salutem facientibus beneficiis dedecoratum, alapis percussum, spinea corona redimitum, crucem tandem C nostra causa subiisse. Eumdem illum descendisse ad inferos, tertia die surrexisse a mortuis; in eodem illo corpore, quod pro salute mortalium in cruce fuit fixum, victorem denique in cœlos se penetrasse, et nunc ad Patris sui dexteram sedere, unde venturus est aliquando Judex vivorum et mortuorum, absque dubitatione credimus.

et socius hujus Theodorus,

10 Cum sic Donatus dissereret, Theodorus Eunuchus et Cubicularius Imperatoris, non sine divino impulsu ita eum compellat: Nos sane qui prodigiosam adeo religionem habemus, Deum illum quem tanta vos in veneratione habetis, Patris æterni Verbum, et nostra potius quam sua causa incarnatum, qui in orbe hoc nostro apparuit, et tenebras illuminavit hominum, nequaquam putamus contumeliis a quopiam esse subjiciendum. Etenim si ea quæ docuit solidam aliquam admitterent refutationem, non jam illi qui in eum credunt, vel ipsa sanguinis sui effusione ullo modo puri efficerentur: quippe non terrenam quamdam aut humilem, sed cœlestem plane ad salutem pertingendi rationem hominibus, in graves errores delapsis, ille ostendit. His dictis, ad regias sese ædes Diocletianus retulit, declinante in vesperum die. Ea ipsa nocte Macarius et Theodorus, cum in cubiculo Diocletiani somnum caperent, tali fuerant visione detenti. Spectare sibi videbantur Donatum Presbyterum, qui sacrum eis Evangelium prælegebat, se vero ipsos in altissimum sustolli montem conspexerunt, atque inde in cœlum deductos consistere ante Dei tribunal, ubi Angelos et Sanctos cœli incolas secum pariter Deo accidere supplices animadvertebant. Ut primum illuxit, non parum commoverunt animum Diocletiani earum rerum quas in somno viderant narratione. Quo deinde relicto, ac conscenso monte ad S. Donati pedes sese abjecere, illuc commemorantes, quo modo ipsius ductu in cœlum per visionem fuissent abrepti.

simulque baptizantur:

D *EX MS. FLORENT.*

ἀγνοίᾳ τοῦ νόμου καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀπόλλυσθαι. Τί δὲ ἀναγκαῖον ἦν ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἐλθεῖν αὐτὸν, καὶ μὴ πρότερον, πριν ἢ τὰ ἀναρίθμητα τῶν ἀνθρώπων φθαρῆναι πλήθη; Πρὸς ταῦτα ὁ Δονάτος ἔφη· Ὁ ἐξ ἀρχῆς διαφόροις τρόποις τὸν κόσμον πάντα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εὐεργετήσας Θεὸς, καὶ οὐδέποτε παυσάμενος τῆς περὶ αὐτὸν ὠφελείας, ἐν ἐσχάτοις τὰ μείζονα ἐφιλοτιμήσατο. Ἐν ἐσχάτῳ γὰρ κινδύνῳ ὄντων, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀπογνώσει τῶν ἠσθενηκότων, παραγενόμενος ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος παντὶ ἔθνει τὰ πάντα ἀνεκαίνισεν.

9 Πρὸς ὃν Μακάριός τις Πραιπόσιτος τοῦ κουβουκλίου, κελεύσει τοῦ Διοκλητιανοῦ· μᾶλλον δὲ θείῳ νεύματι ἀπεκρίνατο· Καὶ ἡμεῖς τούτῳ τῷ πίωνι καὶ εὐθηνουμένῳ τῆς διδασκαλίας λειμῶνι ἐκ τοῦ τοσούτου πλούτου τῆς συνέσεως, καθάπερ ἐκ ποικίλης πόας, κἂν μὴ παντελῶς ἐδιδάχθημεν, ὅμως τινά πως γινώσκομεν. Οὔτε γὰρ ἡμῖν ἡ τοῦ ἑνὸς πράγματος ἄγνοια τὴν τοῦ ἑτέρου ἀπέκλεισεν γνῶσιν. Πρὸς ἃ φησιν ὁ Δονάτος· Τὸν ἡμέτερον Θεὸν κτίστην ὄντα τοῦ παντὸς, καὶ Λόγον τοῦ Πατρὸς, γηράσκοντος ἤδη τοῦ κόσμου συλληφθέντα ἐν Παρθένῳ, καὶ ἀποκυηθέντα ἄνθρωπον ἑαυτὸν παραστῆσαι, οὐ παυσάμενον τοῦ εἶναι Θεόν. Γινώσκομεν ἐκεῖνον μορφὴν ἀνειληφέναι δούλου, ἐκεῖνον ἐμπτύσματα ἀντὶ τῶν σωτηριωδῶν θαυματουργιῶν, ἐκεῖνον ῥαπίσματα, ἐκεῖνον στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐκεῖνον πρὸς τῷ τέλει σταυρὸν ὑπὲρ ἡμῶν E ὑπομεῖναι, ἐκεῖνον εἰς τὸν ᾅδην κατεληλυθέναι, ἐκεῖνον τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι ἐν αὐτῷ τῷ σώματι, τῷ ἐν τῷ σταυρῷ προσηλωμένῳ, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνεληλυθέναι νικηφόρον, καὶ καθιεῖσθαι ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, ὅθεν ἥξει κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

10 Τούτων ῥηθέντων Θεόδωρος, καὶ αὐτὸς εὐνοῦχος καὶ Κουβικουλάριος θεόθεν ἐμπνευσθεὶς ἔφη· Ἡμεῖς οἱ περὶ τὰς τερατώδεις θρησκείας ἐπτοημένοι, τὸν Θεὸν, ὃν ὑμεῖς μετὰ παντὸς σεβάσματος δοξάζετε, Λόγον τοῦ αἰωνίου Πατρὸς ὑπάρχοντα καὶ σαρκωθέντα, ἡμῶν μᾶλλον χάριν, καὶ οὐχ ἑαυτοῦ, τῇ γῇ ἐπιφανέντα, καὶ φωτίσαντα τὰ ἐσκοτισμένα, οὐδαμῶς ὀφείλομεν τολμᾷν ὑποβάλλειν ὕβρεσιν. Εἰ γὰρ ἃ εὐηγγελίσατο, εἶχέν τινα ἀντιβολὴν, οὐκ οὖν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν τῇ ἐκχύσει τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἐκαθαίροντο. Οὐ γὰρ γηΐνην ὁδὸν τοῖς πλανωμένοις ἐφανέρωσεν, ἀλλὰ τὴν ἔνδοξον πορείαν τὴν ἐπουράνιον ἀπεκάλυψεν. Τούτων ῥηθέντων ὁ Διοκλητιανὸς εἰς τὰ βασίλεια ἀνεχώρησεν, ἑσπέρας λοιπὸν οὔσης. Ἐν αὐτῇ δὲ νυκτὶ ὁ Μακάριος καὶ Θεόδωρος καθεύδοντες ἐν τῷ κουβουκλίῳ Διοκλητιανοῦ, ἓν ἐθεάσαντο ἐνύπνιον. Ἶδον γὰρ Δονάτον τὸν Πρεσβύτερον ἀναγινώσκοντα αὐτοῖς τὸ Εὐαγγέλιον, αὐτούς τε ἀναφερομένους ὑπ' αὐτοῦ εἰς ὄρος λίαν ὑψηλὸν, εἶτα ἐκεῖθεν εἰς τὸν οὐρανὸν παρίστασθαι τῷ βήματι τοῦ παντοκράτορος, τούς τε Ἀγγέλους F καὶ τοὺς Ἁγίους προσκυνοῦντας τὸν Δεσπότην καὶ αὐτοὺς δὲ τοῦτο αὐτὸ ποιοῦντας. Ἡμέρας δὲ γενομένης, ἐν πολλῇ φροντίδι ὄντα τὸν Διοκλητιανὸν ἐνταράττουσιν ἀμφότεροι, διηγησάμενοι τὸ αὐτὸ τεθεάσθαι ἐνύπνιον· καὶ καταλιπόντες αὐτὸν, ἀνελθόντες εἰς τὸ ὄρος, προσεκυλινδοῦντο τοῖς ποσὶ τοῦ μακαρίου Δονάτου, διηγούμενοι ὅπως δι' αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν ἡρπάγησαν, καὶ τὰ ἐκεῖ κάλλη τεθέανται. Ἀκούσας τοίνυν ταῦτα ὁ Μακαριώτατος καὶ θαυμάσας, παρέδωκεν αὐτοῖς τὸ τῆς πίστεως μυστήριον, καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα.

A abrepti, et quæcumque ibi reperiebantur visu digna, oculis percepissent. Talia audiens vir beatissimus et D vehementer admirans, religionis nostræ mysteria iis omnia explicuit et ritu Christiano volentes lavit.

EX MS. FLORENT.

a Maximianus, *Herculi præcipue devotus*, Herculius *inde dictus est*, Diocletianus *autem* Jovis.

CAPUT III.

Tormenta superata, fuga in Ægyptum et martyrium.

Ὑποστρεψάντων τοίνυν αὐτῶν ὁ Μακάριος, συνεστὸς καὶ πάσης παῤῥησίας ἔμπλεως ὑπάρχων, εἶπεν πρὸς Διοκλητιανόν. Ἰωσίππος ὁ ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεὺς γενόμενος, καὶ ἱστορῶν μετ᾽ ἀληθείας τὰ κατὰ Ἰουδαίους, μαρτυρεῖ τὸν Χριστὸν τὸν Θεὸν αληθινὸν γεγονότα, ἐνανθρωπίσαντά τε καὶ σταυρωθέντα, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθέντα, οὗ τὰ συγγράμματα ἐν τῇ δημοσίᾳ ἀπόκειται βιβλιοθήκῃ. Λέγει δὲ οὕτως· Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν Ἰησοῦς σοφὸς ἀνήρ· εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή· ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ αληθῆ δεχομένων. Καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίων, πολλοὺς δὲ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐπείγετο. Ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν· καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ᾽ ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶ- B τον ἀγαπήσαντες. Ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων Προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περ᾽ αὐτοῦ εἰρηκότων, καὶ οὐκ ἔτι νῦν τὸ Χριστιανὸν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένον οὐκ ἐπέλιπε φῦλον. Ταῦτα οὖν τοῦ τῶν Ἑβραίων γραμματέως πάλαι ταῖς ἑαυτοῦ βίβλοις ἐγχαράξαντος περὶ τοῦ Δεσπότου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν, ποία ἄρα ἀπολογία τοῖς ἀπίστοις ὑποληφθήσεται; ἐπιμελέστερον τοίνυν παρ᾽ ἡμῶν, ὦ Βασιλεῦ, προσήκει ταῦτα ἐρευνᾶσθαι. Ποῖόν τινα ἄρα νομίζετε τὸν τῶν Χριστιανῶν Θεόν; διὰ τί δὲ τοῦτον οὐ προσεδέξασθε, καὶ αὐτῷ λατρεύετε, ἀλλὰ τοῖς θεοῖς τῶν ἐθνῶν; ὃν καὶ ἡ Ῥωμαίων βασιλεία ὑπετάγη; Διὰ τί δὲ μόνος παρ᾽ ὑμῶν οὐ προσκυνεῖται; Εἰ δὲ μηδὲν ἰσχύη ἔλως, ποίῳ λόγῳ συντετριμμένων τῶν ὑμετέρων βδελυγμάτων παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἔθνεσι, μόνος ἔχει τὸ κράτος; Πρὸς ταύτας τὰς ἀπολογίας θυμῷ συσχεθεὶς ὁ Διοκλητιανὸς οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Τότε καὶ ὁ Θεόδωρος ἔφη· Ἐφράγη ὡς ὁρᾷς, ὦ Μακάριε, στόμα λαλούντων ἄδικα. Ἐπεμάνησαν γὰρ πολλοῖς οἱ ὑπηρέται τῶν αἱμοβόρων, ἀλλ᾽ ἐφέστηκεν αὐτίκα ἡ τούτων τιμωρὸς δεξιὰ τοῦ Θεοῦ.

12 Τούτων ῥηθέντων μανίας πολλῆς ἐμφορηθεὶς ὁ Διοκλητιανὸς πρὸς τοὺς Ἁγίους φησίν· Ἀπάχθητε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ θεομηνίας ἑλκόμενοι, καθὰ καὶ Θεόδωρος καὶ Γοργόνιος οἱ Πραίποσιτοί μου, οὓς μετὰ πολλὰς καὶ C ποικίλας βασάνους τελευταῖον ἀγχονισθῆναι ἐκέλευσα. Καὶ ἐμμανὴς γενόμενος ἐπενόει κατ᾽ αὐτῶν διάφορα κολαστηρίων εἴδη. Πρῶτον μὲν γὰρ πυρὶ τὸ σῶμα Δονάτου καὶ Μακαρίου καὶ Θεοδώρου ὑποβάλλεται, εἶτα θηρίοις διαφόροις. Ἐκεῖ λέοντες, πάρδοι, ἄρκτοι, καὶ θηρίων πᾶν γένος, ἀλλὰ καὶ χοῖροι ἄγριοι, καὶ ταῦροι, οἱ τῆς διὰ σιδήρου καὶ πυρὸς ἀφῆς ἀγριώτεροι καθίσταντο, καὶ ἦν πρόχειρα ταῦτα κατὰ τῶν τοῦ Θεοῦ Ἁγίων. Οἱ δὲ τοῦ Θεοῦ θεραπεῦται τὰς εὐχὰς αὐτῶν ἀνέπεμπτον βοῶντες· Μὴ παραδῷς Δέσποτα τοῖς θηρίοις ψυχὰς ἐξομολογουμένων σε. Τὰ δὲ θηρία τοὺς μὲν ἐποτρύνοντας αὐτὰ κατὰ τῶν δικαίων θᾶττον τοῦ δέοντος διεσπάραξαν, τῶν δὲ Μαρτύρων οὐχ ἥψαντο, ἱνὰ δειχθῇ πᾶσιν ὅτι θεία αὐτοὺς ἐφρούρει δύναμις. Τότε τοίνυν θάμβος μέγα καὶ δέος πάντας τοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ εἴληφεν βλέποντας τοὺς Ἁγιωτάτους χαίροντας καὶ φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἐν μέσῳ τῶν θηρίων ἑστῶτας.

13 Καὶ τούτων οὕτως πραχθέντων, ὁ Δονάτος πρότερον πρὸς τὸν δῆμον εἶπεν· Ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς, ὁ ἐν ἀρχῇ σὺν τῷ Πατρὶ κτίσας τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸς ἐνανθρωπίσας εἶπεν περὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ ποιήσας σημεῖα καὶ διδάξας τοὺς μαθητὰς, ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἐτάφη, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη, καὶ ἀνελθὼν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅθεν προσδοκᾶται ἥξειν κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Καὶ ἡμῖν ἐλπίδα ἀναστάσεως ἔδωκεν τῷ ὁμοίῳ τύπῳ· οὐ κατὰ

Illis igitur unde advenerant reversis, Macarius rerum intelligentior et majori utens libertate, hanc apud Diocletianum orationem habuit : Josephus Sacerdos Hierosolymitanus, quique historiam Judæorum integra fide ad posteros tradidit, Christum verum Deum fuisse testatur, cui rei certissimum in ejus libris testimonium hoc habemus : *a* Eodem tempore fuit Jesus, vir sapiens, si tamen virum eum fas est dicere : erat enim mirabilium operum patrator, et doctor eorum qui libenter vera suscipiunt, plurimosque tam de Judæis quam de gentibus sectatores habuit. Christus hic erat, quem accusatum a nostræ gentis Principibus, Pilatus cum addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere, qui ab initio cœperant. Apparuit enim iis E tertia die vivus, ita ut divinitus de eo Prophetæ hoc et alia multa miranda prædixerint, et usque in hodiernum Christianorum genus, ab hoc denominatum, non deficit. Hæc ea sunt quæ Hebræorum dictus jam historicus a tanto tempore de Domino et Servatore nostro posteritati tradidit. Quæ igitur excusationis ratio nunc est relicta nolentibus fidem veram suscipere? Hoc equidem summa cura perscrutemur necesse est, o Imperator. Quem enim vos tandem Christianorum esse Deum arbitramini? Cur non illum potius suscipiendum et colendum putatis, quam idola gentium? Cui jam per universum Romanorum Imperium obedientia et cultus præstatur, cur a vobis solis cultu censetur indignus? Si ille parum adeo ut existimatis valeat, quo modo factum est ut, confractis ubique fere gentium idolis, solus ille cultum et venerationem obtineat? Ad liberam adeo Christi coram se confessionem animo commotus Diocletianus, responsum quod daret non habuit. Tunc igitur et Theodorus; Obstructum est, ut vides, o Macari, os loquentium iniqua. Furorem quidem suum in non paucos effuderunt hominum sanguinariorum administri, sed dextera Domini, scelerum vindex, in eos confestim incubuit. F

Macarius et Theodorus Christi divinitatem coram Diocletiano prædicantes

a

12 His dictis in rabiem versus Diocletianus, sic allocutus est Sanctos; Vos quoque ut apparet eadem erga Christum insania estis abrepti, qua non ita pridem Theodorus *b* et Gorgonius Præpositi mei, quos post plures variosque cruciatus laqueo ad extremum vitam jussi finire. Tum magis etiam magisque excandescens multa suppliciorum genere adversus viros sanctissimos, versabat animo. Primum igitur igni, deinde feris, traduntur plectendi Donatus, Macarius et Theodorus. Eo siquidem loco non leones, non pardi, non ursi, non omne genus ferarum, non etiam sues ac tauri silvestres, quorum morsus ignis ac ferri tormentum acerbitate sua longe excedunt, deerant, qui protinus contra Sanctos Dei fuerunt soluti. Illi autem suas ad ipsum preces dicebant, clamantes; Ne tradas bestiis animas confitentium tibi. At feroces istæ belluæ eos ipsos, a quibus adversus Christi athletas instigabantur, dicto citius dilacerarunt, ne tactis quidem Martyrum sanctorum corporibus; ut palam omnibus constaret, quod hi divina quadam virtute protegerentur. Tunc sane omnes qui ad theatrum spectandi causa convenerant, ingens metus incessit; cum viros sanctissimos lætitia insolita exultare, vultuque ad omnem hilaritatem composito

cum Donato igni et bestiis objiciuntur : b

a quibus nihil læsi

A posito medias inter belluas versari conspicerent.
13 Quæ dum fiunt, primus omnium Donatus ita ad populum dicere est exorsus : Dei ipsius Filius, *populo suadent fidem Christi,* qui ab initio cum Patre suo hominem creavit, hominis ipsemet naturam suscipiens, testimonium de Patre perhibuit, ac multis deinde insignis miraculis, postquam cœlestem discipulis suis doctrinam tradidit, multa pro nobis est perpessus : tum sepulchro conditus tertia die a mortuis surrexit, et in cœlos ad extremum abiit, unde expectatur venturus ad judicandum vivos ac mortuos. Spem ille nobis reliquit haud dubiam, fore ut eodem modo a mortuis aliquando resurgamus; non imaginarie, quemadmodum stulti quidam perverse autumant et docent; sed hæc ipsa corpora, in quibus nunc vivimus et movemur, iterum recipientes. Hinc profecto illud fit, ut non timeamus eos qui corpus quidem occidunt, animum vero occidere non possunt; sed ejus solius timor nos percellat, qui animum simul ac corpus perdere potest in gehenna ignis. Ad hanc orationem duodecies a populo exclamatum est; Auxilio *et multos convertunt.* adsis, Christe, et Donatum benigne exaudi. Facto deinde silentio, Macarius sic eis nuntiavit : Hoc ipsum quod nunc adversum nos peragitis, secundum Chri-
B sti ipsius prædictionem, nobis erat obventurum, ut ante Reges ac Præsides duceremur; quam ob rem ipse etiammet oppetere mortem voluit, ut per resurrectionem suam mortem superaret. Macario dicenti septies ab omni turba acclamatum est : Macarium, Christe, exaudi. Tunc Theodorus, de contemptu mortis et resurrectione carnis locuturus, hæc pronuntiavit; Corpus istud quod incorruptibile primum Deus creavit, et per transgressionem in maledictum incidit, suo merito corruptioni factum est obnoxium. Audivit enim : Terra es, et in terram reverteris. Attamen Verbum divinum, in fine seculo-
1 Cor. 15, 35. rum carnem pro nobis indutum, nec pauca perpessum, et resurgens a mortuis, illud rursum incorruptionis capax effecit; quemadmodum et Apostolus scriptum reliquit; Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem; et sic hominem revocari ad id quod ab initio erat, sublata de medio corruptione per resurrectionem.

Facto terræ motu Sancti in Ægyptum evadunt, 14 His dictis, ingens repente motus terræ extitit : et cum multa ex improviso ædificia in solum corruissent, non exigua hominum multitudo extincta est. Quod ubi accidit, Donatus ejusque socii, accepta divinitus a Christo et Deo super hoc responsio-
c ne, in urbem, quam Pothmuim *c* dicunt, abire jubentur. Terrestri ergo itinere ad mare usque perveniunt, ubi navim ad trajiciendum nacti, nihil moræ interponentes, eam conscenderunt; et secundo usi vento cursuque, duodecimo post die Alexandriam,
d atque inde Tithmulum perveniunt, cui tunc urbi *ubi Donatus factus Episcopus.* Episcopus præerat *d* Phileas; qui exorta dein persecutione, in confessione Domini nostri Jesu Christi persistens, coronam martyrii capite minutus retulit. Cum autem Donatus ingrederetur ecclesiam, de-
e missa *e* e cœlo columba capiti ejus insedit : quam ut qui aderant conspexerunt, hunc enimvero Episcopatus honore dignissimum pronuntiarunt, Deo videlicet ipso ita indicante. Ac continuo in eum dignitatis gradum evehentes advenam supremo Sacerdotio deco-
f rarunt. Cumque circa ea tempora Licinius Imperii

φαντασίαν, ὡς συκοφαντοῦσιν οἱ ἀσύνετοι, ἀλλὰ ταῦτα D
αὐτὰ ἐν οἷς ζῶμεν καὶ κινούμεθα τὰ σώματα ἀποληψόμενοι. Καὶ διὰ τοῦτο οὐ φοβούμεθα τοὺς ἀποκτείνοντας τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένους ἀποκτῆναι, ἀλλ' ἐκεῖνον φοβούμεθα τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ πυρός. Καὶ ἐξεβοήθη ἐκ τοῦ δήμου δωδέκατον· Χριστὲ βοήθει, καὶ ἐπάκουσον Δονάτου. Καὶ γενομένης σιωπῆς, ὁ εὐνοῦχος Μακάριος εὐηγγελίσατο λέγων· Ταῦτα ἃ νῦν καθ' ἡμῶν πράττετε, ἔσεσθαι ἡμῖν αὐτὸς προεῖπεν ὁ Χριστὸς, καὶ ὅτι παραστησόμεθα βασιλεῦσιν καὶ ἄρχουσιν· καὶ αὐτὸς ἐπὶ τούτῳ μόνῳ τὸν θάνατον κατεδέξατο, ἵνα αὐτὸν νικήσῃ διὰ τῆς ἀναστάσεως. Καὶ ἐξεβοήθη ὑπὸ τοῦ δήμου πρὸς αὐτὸν ἑπτάκις· Χριστὲ, ἐπάκουσον Μακαρίου. Εἶτα Θεόδωρος ἀπεκρίνατο περὶ τῆς καταφρονήσεως τοῦ θανάτου, καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς σαρκὸς, καὶ φησίν· Τοῦτο τὸ σῶμα ἄφθαρτον κτισθὲν, καὶ διὰ τὴν παράβασιν κατάραν δεξάμενον, εἰκότως ὑπὸ φθορὰν γέγονεν. Ἤκουσεν γάρ· Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ· ὅπερ ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐπὶ τέλει τῶν αἰώνων σαρκωθεὶς, παθών τε, καὶ ἀναστὰς, εἰς ἀφθαρσίαν μετέστησεν. Καθὼς καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν· καὶ οὕτω πάλιν τὸν ἄνθρωπον ἀνακληθῆναι εἰς τὸ ἐξ ἀρχῆς, τῆς φθορᾶς ἐκ ποδῶν γενομένης διὰ τῆς ἀναστάσεως.

14 Τούτων ῥηθέντων σεισμὸς ἐγένετο μέγας, καὶ ἀθ- E
ρόον συμπεσόντα οἰκήματα οὐκ ὀλίγον πλῆθος ἀνθρώπων ἀπέκτειναν. Οὗ γενομένου, Δονάτος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, δεξάμενοι παρὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἀπόκρισιν, εἰς πόλιν Ποθμούην καλουμένην ἀπελθεῖν κελεύονται. Καὶ ὁδοιπορήσαντες ἄχρι θαλάσσης, νηός τε ἐπιτυχόντες πρὸς ἀπόπλουν, μηδὲν ὑπερθέμενοι ἐπέβησαν αὐτῇ, καὶ αἰσίῳ χρησάμενοι δρόμῳ τῇ δωδεκάτῃ ἡμέρᾳ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν παραγίνονται, εἶτα εἰς Τίθμουλον ἀφικνοῦνται ἧς Ἐπίσκοπος ἦν Φιλέας, ὃς τῆς σάλης τοῦ διωγμοῦ κινουμένης, ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ Δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διαμείνας, τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς κεφαλῆς ἀνεδήσατο. Εἰσελθόντος τοίνυν τοῦ ἁγίου Δονάτου ἐν τῷ κυριακῷ, περιστερὰ οὐρανόθεν πεμφθεῖσα τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἐπεκάθισεν· ἣν θεασάμενοι οἱ παρόντες, τοῦτον ἄξιον Ἐπισκοπῆς εἶναι τῇ τοῦ Θεοῦ κρίσει ἐψήφαντο, καὶ εὐθέως ἐνθρονίσαντες αὐτὸν τελείᾳ ἱερατείᾳ καθίδρυσαν. Καθ' ὃν καιρὸν Λικίνιος τὴν βασιλείαν διαδεξάμενος διωγμὸν ἐγείρει κατὰ τῶν Χριστιανῶν, καὶ πρῶτον μὲν πάντας ἐκ παλατίου αὐτοῦ τοὺς Χριστιανοὺς ἐξελθεῖν παρακελεύεται, ἔπειτα καὶ πάσῃ ἀποτάττεσθαι στρατείᾳ. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ἀποθηριωθεὶς προστίθησι διατάγματα τυραννικὰ, ὡς τοὺς ὁμολογοῦντας ἑαυτοὺς Χριστιανοὺς εἶναι ἐν φρουρᾷ βάλλεσθαι, καὶ μηδένα τροφὴν ἢ πότον F
προσαγαγεῖν, φάσκων, ἄτοπον εἶναι φιλανθρωπίας ἀξιοῦσθαι τοὺς ὑπὸ τῶν αὐτοῦ νόμων καταδικαζομένους. Καὶ οὕτω πλήθη ταῖς φυλακαῖς ἐμβληθέντα, λοιμῷ διεφθείρετο. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκέλευσεν πάντας τοὺς μὴ ἀνεσχομένους τῶν μεμολυσμένων θυσιῶν μετασχεῖν ἀναιρεῖσθαι· ὧν ἔξαρχοι ἦσαν οἱ μακαριώτατοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες Δονάτος ὁ Ἐπίσκοπος, καὶ Μακάριος ὁ Πρεσβύτερος, καὶ Θεόδωρος Διάκονος, ἐν τῇ προλεχθείσῃ ὁμολογίᾳ τοῦ Χριστοῦ τῷ Διοκλητιανῷ πρῶτον ἐνδόξως ἀντισάντες, καὶ νῦν τῷ Λικινίῳ, οὓς ἐκέλευσεν μελιδὸν κατατμηθῆναι. Καὶ λαβόντες οἱ δήμιοι καὶ ῥαχίζοντες, καὶ εἰς μέρη διαιροῦντες τὰ σώματα τῶν Ἁγίων, εἰς τὴν θάλασσαν ἔρριπτον. Καὶ οὕτως ἐτελειώθησαν οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ Μάρτυρες, δοξάζοντες τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον Τριάδα, ᾗ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

EX MS. FLORENT.

habenas suscepisset *f*, magnam in Christianos persecutionem excitat : et ante omnia, quicumque in palatio ejus versabantur Christiani, absque mora tam palatio quam universo deinde exercitu jussi sunt abire. Progressu vero temporis magis magisque efferatus, tyranno digna edicta proposuit ; ut quicumque Christianos se faterentur, in carcerem conjecti, cibo omni privarentur ac potu ; addens, rem esse indignam ali-
Denique sub Licinio cum sociis martyrium pertulit. quid erga eos exhibere humanitatis, qui contra ejus leges deliquisse aperte essent convicti. Quo factum est ut ingens hominum vis in custodiam tradita, fame contabuerit. Ad extremum universos, qui impuris idolorum sacrificiis polluere sese detrectassent, tolli e medio imperavit. Horum principes fuere beatissimi Apostolicique viri, Donatus Episcopus, Macarius Presbyter, et Theodorus Diaconus : qui ut in descripta supra confessione Christi gloriose adeo primum Diocletiano restiterant, ita et nunc restitere Licinio, qui

Membratim

A Romani *in Martyrologio MS. monasterii Luxoviensis hoc die servata est verbis:* In pago Senonico Vallilia-censis monasterii, translatio corporis beatissimi Romani Confessoris. *An ergo* Romanus, *S. Columbano junior, secundum ejus Regulam vixit? Nolim id ego asseverare. In MS. Martyrologio Ordinis Carmelitici, in quo Sancti Senonenses et Autissiodorenses plurimi continentur, ista leguntur:* In territorio Autissiodorensi Dompni Romani Abbatis. *In MS. codice primario Usuardi, quod Parisiis in monasterio S. Germani asservatur, sub finem, alia, sed etiam antiqua manu, adscriptum est:* Senonis S. Romani Confessoris. *Quæ verba in alio codice istius monasterii, sed aliquanto recentiore, in ipso textu habentur. Ea sic leguntur in MS. Florario:* Autissiodoro S. Romani Abbatis. *Eadem cum titulo* Beati *habentur in Martyrologio Coloniæ et Lubecæ sub annum* MCCCCXC *excuso, item apud Grevenum in Auctario Usuardi annis* MDXV *et* MDXXI *impresso. At Maurolycus Abbas Messanensis ista refert:* Autissiodori S. Helenæ Virginis, et Romani Abbatis in pago ipsius urbis. *Quæ eadem apud Constantinum Felicium leguntur. In MS. Kalendario Autissiodorensi ad diem* XXIII *Maji refertur* S. Romanus, Abbas Confessor.

AUCTORE G. H. *Memoria in Martyrologiis*

B 3 *Extant Acta illius in Bibliotheca Floriacensi, a Joanne Bosio primum edita, et dein recusa inter Acta Sanctorum Ordinis S. Benedicti seculo primo, sed plurimis miraculis omissis. In his Actis placent quæ de translationibus et miraculis continentur, quia consensum habent cum antiquis Chronicis, et auctor ait* miracula fuisse fideliter collecta ab his qui viderunt, vel ab eis quos interfuisse contigit agnoverunt. *Ast de rebus in vita gestis nusquam sic* eas scriptas reperire potuisse *asserit in Prologo. Et mox quæ in Vita S. Mauri Abbatis habentur allegat sub nomine Fausti. Verum menda tot et tam gravia referuntur, ut Carolus le Cointe in Annalibus Ecclesiasticis Francorum ad an.* 543 *num.* 2 *asserat, illa* scripta Fausti, non tantum ab Odone, sed etiam ab alio recentiore fuisse depravata. *Nos menda infra in Notis commodius referimus, et liberum judicium lectori relinquimus de tota illa relatione. Habemus Martyrologium Bellini de Padua, secundum morem Romanæ curiæ Venetiis an.* MCCCCXCVIII *excusum, in quo nulla* S. Romani *fit mentio. Verum extat idem cum Additionibus auctum et Parisiis anno* MDXXI *impressum, in quo sub finem ista sunt adjecta:* In Galliis monasterio, quod vocatur Vallilias, S. Romani Abbatis, alumni Patris Benedicti. *Quæ plane eadem descripsit Molanus, ediditque in suo Auctario Usuardi, uti hunc secutus Canisius in Martyrologio*

Vita,

C *Germanico, quæ Baronius alia phrasi inscripsit Martyrologio Romano; et monet distinguendum a* S. Romano *Abbate Jurensi, cujus Acta dedimus* XXVIII *Februarii, ad quem diem retulit hunc* S. Romanum *Claudius de Rota in sua Legenda sub finem libri, ubi ex prædictis Actis, quæ ad ejus res in vita gestas spectant, descripsit. Memoratur etiam* S. Romanus *in Martyrologiis monasticis Wionis, Dorganii, Menardi, Bucelini. Allegat Wion initium hujus Vitæ, et adscribit S. Berthario Abbati Casinensi. Verum Joannes Boscius* Gislebertum *appellat, et Mabillon in duobus MSS. dictam Vitam reperit absque nomine auctoris, quem arbitratur vixisse circa annum* ML, *tempore Winemari Abbatis, qui fuit coævus Mainardi Archiepiscopi Senonensis circa annum* MLV. *Winemari illius mentio habetur num.* 26, *et auctor* tempora sua *appellat.*

quo auctore scripta,

et quo tempore

D

VITA

Auctore Gisleberto monacho.

LIBER I.

De rebus S. Romani in vita gestis, et variis corporis translationibus.

PROLOGUS.

Adest nobis dies venerandæ commemorationis beatissimi Romani, egregii Confessoris Christi; quæ licet omnibus pie viventibus sit venerabilis et colenda, nobis tamen est præcipua devotione suscipienda, quos proniores in ejus venerationem dignissima reddit affectio. Hic enim noster est specialis patronus et certa provisio, quos sacratissima exornat præsentia, protegit meritis, virtutibus illustrat. Qui quondam beati Patris Benedicti alumnus, et in rebus divinis extitit cooperator ac socius. Quem ad spiritalis agonis tirocinium properantem, tamquam miles emeritus, et diutina jam exercitatione instru-

Quia hujus sancti, memoria dignissimi,

E ctissimus præliator, doctrina instruxit, pane aluit, exhortatione firmavit. Vere felix, vere gloriosus, cui concessum est, ut illius educator existeret, qui Monasticæ religionis arcem, jam super Christum fundatam, quaquaversum per orbem nobiliter excoleret, proveheret, sublimaret. Jure eos æquales meritis possidet cœlum, quos in terris adhuc positos Christi caritas et germana dilectio inseparabiliter tenuit sociatos. Sed hodie nobis de B. Romano semper agitur, cujus tota conversatio bonorum operum speculum facta est mundo, cui, juxta Apostolum, vivere Christus fuit, et mori lucrum: et carne Phil. 1, 21
in terris positus, mente semper in cœlestibus versabatur, dissolvi cupiens et esse cum Christo: quique secundum quod Vates divinus præcipit, spiritale Psal. 97, 6
canticum, in tuba ductili et voce tubæ corneæ, Deo jugiter modulatus est. Tuba quippe ductilis, quæ crebris percussionibus ex metalli massa producitur, mortificationem carnis designat. Et ille in tuba ductili Deo canit, qui carnem suam cum vitiis et concupiscentiis crucifigit, qui castigat corpus suum et in servitutem redigit, ut productum extenuatumque disciplinis cœlestibus, supernam possit concinere melodiam. Tuba vero cornea cœlestem conversationem figuraliter exprimit: cornu quippe de carne nascitur, sed carnem excedens, carneam mol-

F litiem deserit, et in osseam proficit firmitatem. In tuba ergo cornea Deo psallit, quia ea quæ sursum sunt quærit, non quæ super terram. Talis hujus sancti Patris conversatio, talis ejus tota vita fuit, sancta, innocua, cœlebs, gratiosa, pudicitiæ floribus perornata, fide integra, spe robusta, caritate diffusa, omni postremo bonitate conspicua: de qua nihil est quod digne satis valeat dici. Idcirco hæc breviter perstringimus, et veluti quasdam conversationis ejus lineas ducimus: quia quod non sine magno cordis dolore dicimus, nusquam eam scriptam reperire valuimus.

Vita non invenitur scripta,

2 Et quidem tanti viri actus et miracula non dubitamus fuisse scripta; esset quippe inhumanissimum, immo impium, supprimi silentio, quæ per famulum suum ad profectum multorum Deus operari dignatus est: sed incandescente contra Ecclesiam immanissima persecutione, adeo ut plurimis vel fugientibus, vel in necem occumbentibus, maxima raritas superesset Christianorum; et ut noster Poeta dicit, vacabat tunc temporis potentibus opprimere, prioribus rapere, privatis perdere, miseris flere; hoc modo sicut et aliorum multorum Sanctorum, sic etiam

forsan est perdita.

A etiam vitam hujus de quo loquimur Patris, perditum iri contigit, dum unusquisque cogitabat magis qualiter Vitam morti jam jamque imminenti eximeret, quam ut custodiendis proferendisque libris operam daret. Atque ideo quæ in prima ætate gesserit, quas diaboli tentationes pertulerit, quæ miracula ostenderit, vel quo fine mundum deseruerit, ignoramus. Illud sane magnum sanctitati ejus præbet testimonium, quod Beatus Papa Gregorius in libris Dialogorum de eo commemorat, quod et nos breviter supra tetigisse meminimus. Sed et in Vita B. Mauri Monachi, dilectissimi Benedicti discipuli, quæ a S. Fausto suo condiscipulo elegantissime digesta est, ejus memoria honorifice, et sicut Sanctum decet, facta reperitur. Quædam etiam ad nos, per succedentium relationem, fideli narratione contigit emanasse: de quibus omnibus quasi quoddam breve corpusculum colligentes, quæ de Sancto nobis comperta sunt, ipsius adjuti precibus conabimur explanare.

Auctor eam undecumque colligit.

CAPUT I.

Insulsa relatio de rebus in vita gestis.

B Vir Domini Romanus, a pueritia monachus, disciplinis monasterialibus apprime eruditus est. Assuescebat adhuc puerulus crebris subdere membra jejuniis, sanctis interesse assidue vigiliis, et in tenero corpusculo senum cruces ac caumenias nitebatur adhuc invalidus experiri. Jam vero transcursis adolescentiæ metis, cum in robur virilis evasisset ætatis, omni ex parte in virtutum studio probatus ac spectabilis habebatur, adeo ut suo exemplo multos ad contemptum seculi ac desiderium sancti propositi accenderet. Quodam itaque tempore, cum sanctus ac dulci semper memoria recolendus Benedictus, spretis seculi actibus abjurataque mundi gloria, eremum peteret; hunc de quo loquimur, *a* Sanctum obvium habuit, quo tenderet inquisivit. Cujus cum desiderium cognovisset, et secretum tenuit, et adjutorium impendit, eique sanctæ conversationis habitum tradidit, et in quantum licuit ministravit. Vir autem Domini ad destinatum locum perveniens, in arctissimo specu se tradidit, tribusque annis excepto Romano monacho, hominibus incognitus mansit. Qui Romanus non longe in monasterio sub Adeodati Patris Regula degebat: sed pie ejusdem Patris sui oculis furabatur horas, et quem sibi ad mandudandum subripere poterat, diebus certis, Benedicto C panem deferebat. Ad eumdem vero specum a Romani cella iter non erat, quia excelsa desuper rupes eminebat; sed ex eadem rupe in longissimo fune religatum Romanus deponere panem consueverat. In qua etiam resti parvum tintinnabulum inseruit, ut ad sonum tintinnabuli vir Dei cognosceret, quando sibi Romanus panem præberet, quem exiens acciperet. Sed antiquus hostis, unius caritati invidens, alterius refectioni; cum quadam die submitti panem conspiceret, jactavit lapidem et tintinnabulum fregit: Romanus tamen modis congruentibus ministrare non desiit *b*.

a S. Benedicto in specu necessaria suppeditat,

b

4 *c* Ea tempestate gravissimæ persecutionis procella per totam Italiam, ac pene per omnem Romani Imperii terram detonabat, Gothis, Alanis et Wandalis omnia flammis et ferro proterentibus. Quo tempore destructæ ecclesiæ, subversa monasteria, captæ urbes, desolatæ domus, diruta castra, strages hominum innumeræ factæ, et multus ubique humani generis sanguis effusus est. Quod cernens vir Domini Romanus, non cessabat Dominum deprecari, ut suam respiceret Ecclesiam, quam sibi suo sanguine acquisierat; nec sineret eam insanis subjici nationibus, sed eam in fide nominis sui conservaret D illæsam. Cum hoc indesinenter ageret, noctes diesque in oratione continuans; quadam nocte per divinam revelationem audivit, permissione Dei ista fieri: omnemque terram, justo sed occulto ejus judicio, sævis gentibus traditam; inde mutabilem fore cœlitus prolatam sententiam; atque ideo non eum debere sic in immensum tristari, sed glorificare potius Dominum, juste salubriterque omnia disponentem; qui percutit et sanat, vulnerat et medetur; quique idcirco temporaliter peccantibus flagella irrogat, ne in æternum pereant: præterea juberi sibi a Deo, ut relicta Italia ad Gallias tenderet, et verbi divini semina longe lateque spargeret, ac sanctæ conversationis exempla cunctis præberet.

c sed ob Italiæ clades,

A GISLEBERTO. traditur cælesti monitu Gallias petiisse:

5 Hoc responso Spiritus sancti accepto, *d* convocatis Fratribus sic eos allocutus est: Fratres et Domini mei, dulce lumen oculorum meorum, maximumque pignus amoris mei et gaudii; audite me servum Christi, sanctæ fraternitatis vestræ commilitonem ac socium. Cernitis quibus malis mundus premitur, quibus cladibus perurgetur. Ubique luctus, ubique pavor, et plurima mortis imago. Non hæc casu, verum manifestissima ira Dei contingunt. Peccatis enim hominum Dei patientia exacerbata, versa est in furorem; mansuetudo mutata est in severitatem; E adeo ut mirum sit, quod adhuc tolerat, leviora peccatoribus inferens quam merentur; et non sicut quondam Sodomitas et Gomorritas, ita nunc sceleribus plenam terram nubibus exurat fulmineis. Cum hæc ita sint, Fratres, non debemus de mundi percussionibus dolore, quem scimus ipsis suis percussionibus interire. Vita enim nobis alia a Christo est promissa, cujus promissio inconcussa atque immobilis permanet, finis ignara, doloris nescia: in qua gaudium est, epulatio et pax imperterrita, ubi beata immortalitas et immortalis beatitudo, ubi æterna securitas et secura regnat æternitas. Hanc expectantes adversa seculi non debemus pavescere; sed magis appropinquantem nostram redemptionem, levatis sursum capitibus, hoc est exhilaratis cordibus, expectare. Me si Deus meo voto res agere, et secundum meum velle vivere sineret, optaveram, sanctissimi Fratres, vobiscum omnia seculi discrimina perferre: quæcumque prospera, quæcumque adversa contigissent, collato vobiscum robore sustinere, simulque patienter vivere, simul delectabiliter mori. Sed quia non est in hominis potestate via ejus, sed in illius qui cum magna tranquillitate disponit omnia; quæso ne me retinere velitis Deus præcipit ut pergamus ad Gallias; parere debemus, eundum F est: vos oro ut mei benigne memores sitis; quia et ego, dum spiritus hoc luteum vasculum inhabitando vegetaverit, vos in corde et in visceribus meis, ut fas est et decet, semper habebo. Deus autem omnipotens vos sancta custodia circumvallet; atque a præsenti seculo nequam ereptos, salvos faciat in regnum suum cœleste; et concedat mihi exiguo et humili in illa vita vos sine confusione videre.

d

vale Fratribus dicto,

6 Hæc dicens et valefaciens eis, parvo sumptu profectus est; ignotus mundo, adscriptus civis in cœlo. Transmissa Italia, Gallias ingressus, pervenit tandem in pagum Autissiodorensem, in locum qui Fons-Rogi appellatur: ubi aliquanto tempore demoratus, monasterium statuit: ibique plurimos a vanitate seculi conversos, ad quietam et sobriam conversationem, monitis simul et exemplis provocatos, adduxit. Quo in loco habetur Basilica, ejus nomine, et miraculorum quæ per eum Deus operatur privilegio, nobiliter insignis. Non multo post tempore, B. *e* Bertingranus, Cenomannicæ civitatis Episcopus, legatos ad deiferum Patrem Benedictum direxit, cui etiam exenia transmisit decentissima;

consistit prope Autissiodorum.

exposcens

A. GISLEBERTO. exposcens ut ei perfectissimos quosque et in monastica disciplina experientissimos ex suis discipulis dirigeret viros, qui in fundo Episcopii ejus monasterium, secundum instituta Regulæ ipsius sanctissimi Patris, ædificare deberent. Nil ergo moratus Dei famulus, alacriter ad hoc opus direxit S. Maurum, sibi familiariter obedientia et omni morum probitate dilectum discipulum: cui etiam quatuor alios addidit Fratres, cum quibus tantæ expeditionis laborem subiret intrepidus. Sane ex illis quatuor Fratribus unus fuit hic Faustus, qui *f* Vitam ejusdem B. Mauri eleganti admodum descripsit stylo: cujus etiam verbis, ut certior legentibus constet fides, quæ sequuntur censuimus intimanda. Nos itaque cum appropinquante solennitate Paschali, quotidie profectionem acceleraremus, eo die quo Dominica celebratur Cœna, in pagum devenimus Autissiodorensem.

a S. Mauro misso in Gallias

7 Audiens autem B. Maurus opinionem S. Romani monachi, qui beatissimo Patri nostro Benedicto in initio adjutor et cooperator extitit, sicut in historia Vitæ ejus plenissime invenitur; quique per revelationem Gallias petens, cœnobiolum in eodem pago, in loco qui Fons-Rogi nuncupatur, ædificabat; petiit duces itineris nostri, ut eo divertentes, ibidem sanctum Pascha celebraremus. Hoc autem B. Maurus maxime expetebat, quia et sequenti die transitum sanctissimi Magistri nostri complendum esse sciebat et colloquio B. Romani desiderabiliter frui cupiebat. Ductores vero nostri, petitionibus viri Dei libenter annuentes, concito gradu illuc tendere festinarunt. Die itaque Parasceves, hora illic sexta pervenientes, devotissime a B. Romano suscepti sumus. Cumque nos omnes, qui cum B. Mauro pergebamus, ad ea quæ opus ad diem festum erant præparanda vel emenda occupati essemus; ipsi sanctissimi viri dulcia invicem perennis vitæ ferebant colloquia. Et cum jam vespertina hora post solenne officium, quod specialiter (utpote annuatim) eo celebratur die, propinquaret; vir Dei S. Maurus B. Romano dixit: Crastina die beatissimus Pater noster Benedictus, terreni deposito corporis onere, cœlibem gaudens et hilaris scandet ad patriam. Quod audiens S. Romanus, illico in lacrymas resolutus, flere inconsolabliter cœpit. Quem B. Maurus consolari cupiens, aiebat: Gaudere potius quam flere ideo de ejus migratione debemus; quia et Patronum magnum præmittimus, et præsentiorem eum nunc, quam si in carne viveret, sumus habituri. Hæc tamen dicens nec ipse se poterat a fletu cohibere.

invisitur:

ex eo S. Benedicti obitum instantem intelligit:

8 Noctem illam quæ *g* duodecimo Kalendas Aprilis habebatur, et qua sacratissimum vigiliarum Paschæ illucescebat Sabbatum, tam beatissimus Maurus ac nos qui cum eo ibamus, quam S. Romanus cum aliquibus suis, jejuni pervigilem duximus; unusquisque nostrum secreto apud se (ut illis diebus in Ecclesia Romana mos erat) psalmos et orationum preces devote pro exitu ejusdem Patris nostri Deo dilectissimi Benedicti consummantes. Cum vero transacta jam hora quasi tertia ipsius sacratissimæ diei, Beatissimus Maurus in ecclesia consistens, transitum ejus qualicumque eveniret hora, orando et psallendo præmunire, longe licet positus, satageret, seque pavimento in orationem dedisset; raptus in spiritu, subito se transpositum in loco de quo egressi fueramus vidit, conspexitque viam palliis stratam ac innumeris coruscam lampadibus, recto Orientis tramite ab ejus cella in cœlum usque tendentem: in qua etiam visione duos Congregationis nostræ Fratres socios habuit, cum quibus eamdem simul visionem conspexit. Itaque cum viam quam cernebant mirarentur attentius, venerando habitu vir desuper clarus assistens, cujus esset via quam cernerent, inquisivit: quod illi se nescire professi sunt. Quibus ille respondit: Hæc est via, qua dilectus Domino cœlum Benedictus ascendit. Hanc visionem unus ex illis duobus Fratribus nostris, qui eam simul cum B. Mauro viderunt et in nostro morabatur cœnobio, alter vero, ut Beatus scripsit Gregorius, longius positus vidit. Mox vero ut Beatus ad se reversus est Maurus, ocius S. Romanum ac nos evocans, cuncta quæ viderat lucide nobis per ordinem retulit; diemque illam et sequentem Dominicam, qua specialiter dies Resurrectionis Dominicæ colebatur, solennem et celebrem omni cum gaudio et lætitia peregimus.

9 Secunda autem feria festivitatis ipsius, antequam proficisci cœpissemus, S. Romanus B. Mauro dixit: Si absque animæ periculo locum hunc deserere potuissem, melius tecum, amantissime Frater, cuperem habitare, quam alibi finem vitæ terminare. Sed quia et hos deserere periculum est, et ultimus mihi jam jamque *h* imminet dies; perge felix quo mitteris, ac prospere felici utere sorte. Deus autem omnipotens semper sit tecum, et cum Fratribus qui tecum pergunt; et recto intinere perducat vos ad veram repromissionis terram, quam omnibus electis suis polliceri est dignatus, ubi præparavit eis, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt; nisi in illorum qui terrena omnia amore ejus proterentes, ac desiderio cœlestium abdicantes, dicere cum Apostolo valent, Nobis autem revelavit Deus per spiritum suum. 2 Cor. 2, 10 Romanus itaque Dei famulus, post gloriosam et plenam virtutibus vitam, post innumeram multitudinem vitæ æternæ acquisitam, consummato viriliter monasticæ possessionis curriculo, felici etjam dudum exoptato transitu migravit ad Dominum. Tumque, ut vere fatear, mori desiit et vivere cœpit; exutusque mundi tenebris, cœlesti est claritate vestitus. Nunc assistit vultui omnipotentis Dei, accipiens de manu ejus stolam candidam, animæ dico incorruptionem et indefectivam beatitudinem. Præstolatur autem stolam duplicem, cum resumpto in fine mundi corpore, carnis simul et animæ gaudebit immortalitate. Sepultus vero est in sua ipsius Basilica a Fratribus, quos gemina in diversum dispertiebat affectio; uo niam quidem illi lætandum esse noverant, sibi dolendum; illius congaudendum glorificationi suæ ingemiscendum desolationi.

ac Paschate celebrato, *h valedicit S. Mauro,* *moritur,* *sepelitur.*

ANNOTATA.

a *Hinc usque ad finem numeri sunt verba S. Gregorii Magni, in Vita S. Benedicti 21 Martii illustrata cap. 1.*

b *S. Gregorius ista prædictis addit:* Cum vero jam Deus omnipotens Romanum vellet a labore quiescere, *excitavit Sacerdotem et pastores, aliosque qui S. Benedicto cibos ferrent etc. nulla postea* Romani *facta mentione, ut videatur is ex sensu S. Gregorii paulo post obiisse.*

c *Anno* 406 *Gallia fuit subjecta dispersoni et devastationi factæ a* Wandalis, Suevis, Alanis, *qui inde anno* 409 *Hispanias ingressi sunt, non Italiam. At Gothi occuparunt Romam dicto an.* 409 *et sequenti. Hi deinde sub Rege Athaulfo et nomine Visigothorum Gallias ingressi eas vastarunt, quos secuti sunt Burgundiones. Burgundionibus Franci adhuc ethnici successerunt, ut non videatur tunc fuga in Gallias tuta cuiquam fuisse: interim vide enormem anachronismum, per quem hæc fuga facta dicitur eo tempore, quod S. Benedicti initia præcessit integro fere seculo: siquidem hic si annos solum 62 vixit, et anno æt. 14 monachum induit, hoc solum fecisse potuit anno 494 utpote mortuus an. 543.*

d *Videtur hæc Fratrum convocatio et ad eos facta adhortatio*

A *adhortatio viri senis esse, aut in auctoritate constituti.*

e Bertingrannus *aliis* Bertchamnus : *sed is Badegisilo anno* 586 *mortuo successit, et an.* 589 *adfuit conventui Episcoporum pro sanctimonialibus Pictavensibus. Quam procul hæc absunt ab an.* 543, *quo S. Maurus venisset in Gallias sub mortem S. Benedicti? Attigimus ea* 16 *Maji ante vitam S. Domnoli, qui mortuo Bertchramno S. Maurum dicitur recipere noluisse : suggessimusque* Bonitum V *Abbatem Casinensem, pro quo* S. Benedictus *obrepserit, quique discipulum suum Maurum, alium a famoso discipulo S. Benedicti sub annum* 517 *nato in Gallias miserit, paulo ante destructionem monasterii factam a Longobardis an.* 589.

f *Vita a S. Fausto scripta non extat, nisi interpolata ab Odone Abbate, et forsan depravata magis ab alio recentiore. Coluntur* S. Faustus 15 *Februarii,* S. Maurus 15 *Januarii.*

g *Quam est tota hæc relatio absurda! Ergo Pascha tunc fuisset celebratum* 22 *Martii, quod rarissime accidit : et toto seculo sexto nonnisi semel contigit scilicet anno* 509, *cyclo Lunæ* 16, *Solis littera Dominicali* D. *Mortuus est S. Benedictus citata* 12 Kalendas Aprilis *sive* 21 *Martii, an.* 543 pridie Dominicæ Passionis : *pro qua stolidus ille interpolator legit* pridie Dominicæ Paschatis, *et reliqua de* cœna Dominica, die Parasceves, Sabbato vigiliarum Paschæ, Dominica Resurrectionis, et feria secunda festivitatis ipsius, *consequenter cum summa temeritate aptata fuerunt rebus quæ post eam mortem gestæ dicuntur. Si tamen pro S. Benedicto liceret substituere* Bonitum, *ut dixi qui dispersas suorum Reliquias Romæ in Lateranensi cœnobio collegerit, moxque obierit dolori succumbens pridie Paschæ ipsius an.* 589 *die* 19 *Aprilis, satis inter se congruent omnia, modo distinguantur duo* Romani *unus senior alter junior Benedicto.*

h *In eadem suppositione obiisset hic junior* Romanus *ipso anno* 589 *feria* 5 *hebdomadis* 4 *post Pascha.*

CAPUT II.

Variæ translationes corporis S. Romani.

Matth. 5

Corpus transfertur ad ecclesiam S. Amatoris,

In hoc igitur loco per aliquot annos beati viri corpus digna veneratione servatum est. Verum quia nefas erat mundanis tenebris lucernam obnubi sideream, et ipsa per se Veritas civitatem supra montem positam non posse abscondi protestata est; inconveniens et damnosum erat, sacratissimi corporis thesaurum diu in loco minus celebri minusque noto latere; sed ad communem omnium utilitatem atque profectum cunctis innotescere ac divulgari. Crescente itaque fidelium devotione, corpus beati viri de loco primariæ sepulturæ ad urbem Autissiodorum delatum, atque in ecclesia Beatissimi *a* Amatoris honorifice conditum est. Aliquot anni jam fluxerant, et Sancti nomen ac veneratio, omnium pectoribus insinuata, magis magisque increbrescebat. Unde Fratres ex cœnobio ter Beati *b* Germani, Pontificis et Confessoris Christi, fide in Deum, spe in Sanctum ferventes, *c* Heribaldo Autissiodorensi Ecclesiæ præsidente Episcopo, venerandum sæpe dicti viri Dei corpus obnixe ut sibi daretur expetierunt; et licet ægerrime ac cum magni sudore laboris, tandem obtinere meruerunt. Sicque inde levatum, et cum staurophoria *d* ac cereostata, cumque divinorum melodia coruscantibus, deportatum est. Erat ibi tunc quidam Presbyter ecclesiæ turis, cui vocabulum est *e* Bonus hortus, Aaron nomine; qui Fratribus jam dicti loci optime notus et familiaris habebatur. Is ergo, cum sanctæ Reliquiæ feretro componerentur, accessit; eisque quibus id officium deputatum erat, sese importunus miscuit; ac nemine circumspiciente, os capitis, quo superne cerebrum tegitur, quodque vulgo testa, dicitur furto sublegit; atque optimo potitus spolio, ad suam trepidus repedavit ecclesiam : ibique plurimo tempore sacrum pignus permansit, frequentibus se circa ægrotantes præstitæ sanitatis declarans indiciis. Jamque instabat tempus quo Dominus Sanctum suum mirificaret, quemque apud se glorificaverat in cœlo, apud homines magnificaret in mundo. Hoc tali constat ordine gestum.

inde ad monasterium S. Germani,

A Gisleberto. os capitis in pagum Bonnart,

11 Ansegisus *f* erat Sanctæ Senonum Metropolis Ecclesiæ Archiepiscopus, vir in cunctis optime agens, et in ecclesiasticis negotiis experientissimus. Hic cum anxie animo cogitare cœpisset, Sancti hujus undecumque impetrare Reliquias; nuntiatum est ei, quod in ecclesia suæ diœceseos Sancti haberentur Reliquiæ. Cumque ille, quænam hæc esset ecclesia, curiosa indagatione perquireret; dictum est ei de hoc Presbytero, quod præcipuam partem Sancti hujus haberet verticis. Quo audito, Antistes gavisus quam maxime, Deoque agens gratias de oblata sibi desideratæ rei opportunitate, Presbyterum ad se accersiri præcepit; a quo omni re certius agnita, mature accedit ad locum, jubetque cœlestem sibi ostendi thesaurum : suscipiensque Sancti Reliquias, amplectitur, applicat oculis, avidioribus demulcet osculis; sicque voti compos, suam lætus redit ad urbem. Deinde majori adhuc desiderio accenditur, quærere [cœpit] ubi sancti corporis haberentur Reliquiæ; comperiensque in jam dicto Beatissimi Germani cœnobio Sancti corpus haberi, deprecatus est primum Domnum *g* Hugonem loci ipsius Abbatem, re autem vera regni totius moderatorem ac principem : dein direxit illuc *h* Abbonem, Nivernensis Ecclesiæ Episcopum : nam quia res magna petebatur, magnis profecto utendum erat interpretibus ac ministris. Veniens ergo Episcopus, convocatis loci primoribus, causam propter quam missus fuerat exposuit. Fratribus hoc satis durum et difficile cœpit videri, hærebantque, et quid responderent ignorabant. Sed quia Abbatis pie præcipientis imperiis obviare nefarium, et Episcoporum precibus non acquiescere impium erat; victi tandem succumbunt, et se facturos quod Archiepiscopus petierat repromittunt.

inde Senonas,

ac missa legatione Autissiodorum,

corpus impetratur,

12 His acceptis promissionibus, Reverentissimus Antistes ad suam quam festine reversus est urbem. Atque omnis moræ impatiens, sumptis secum Cleri primoribus, atque adunata religiosi apparatus frequentia, et nihilominus non modica plebis caterva, Autissiodorum properat. Jamque eo appropinquante dici non potest quanto studio, quamque ardentissima devotione tota civitas obviam venerit; adeo ut maximo se salutis et gaudii munere caruisse duceret, qui huic spectaculo defuisset. Procedunt splendifico habitu, hinc sacra Monachorum agmina, inde veneranda Cleri candidiferi turba. Cerneres in terris cœlestem chorum, et splendidissimum Angelicæ societatis conventum. Omnia divinis laudibus et superni melodimatis concentibus personabant. Cum tali itaque pompa ingrediuntur ecclesiam; et præmissa oratione ac data solenniter benedictione, accedit Episcopus ad locum, quo sanctissimi somatis thesaurus erat reconditus. Fratribus cum letania divinum suffragium invocantibus; sumitque glebam prædicti corporis, divini odoris nectare fragrantem; reponens loco eodem pretiosissimas multorum Sanctorum ac Martyrum Reliquias, quæ hodieque ibidem condigno venerantur honore. Adepto itaque exoptato munere, et voti sui compos effectus Episcopus, cum gaudio reversus est ad cœnobium, quod Vallilias *i* sive Vallis-lilii nuncupatur; ibique pro maximo ac pretiosissimo thesauro, sacrosancti *k* corporis pignus

a Senonensibus excipitur solenni apparatu.

Vallilias transfertur.

A pignus collocavit ; tantaque se circa locum ipsum benevolentia et largitate profudit, ut eum summa dilectione semper incoleret, et necessarios reditus abundantissime delegaret, artium quoque diversarum magistros studiosissime præpararet.

A. GISLEBERTO.

13 Hoc itaque ad Christum migrante, et post diutinos labores ad laborum præmia transeunte, successit in Sede Pontificali Ebrardus, venerandus Archiepiscopus, non minus doctrina quam vita virtutibus plena et miraculis : cujus tempore gens incredula Northmannorum per Gallias sese diffudit, cædibus, incendiis, atque omni crudelitatis genere debacchata. Siquidem peccatis nostris exigentibus, atque vires adversariis suggerentibus, subversa sunt castra, desolatæ urbes, destructæ ecclesiæ, succensa monasteria, ut ac nos vel maxime illud pertinere videatur, quod Esaias Propheta, prævidens sanctæ illius civitatis et augustissimi templi ruinam, lugubri ad Deum voce querebatur dicens : Ubi laudaverunt te patres nostri, facta est combustio ignis. Tunc quoque præfatum S. Remigii cœnobium incensum et ad solum usque dirutum est, Suavo strenuissimo loci ipsius Abbate cum Fratribus ad Senonicam urbem confugientibus, atque ut Deus

quo cœnobio a Normannis deleto,

Isa. 64, 11

refertur in urbem :

B afflictum populum placatus respiceret interdiu et noctibus deprecantibus. Interea hostilis exercitus Senonum oppugnabat *l* civitatem, eamque infestis *l* viribus, et omni arte quæsitis machinis capere nitebatur ; cum repente venerandus Antistes, optato (ut ipse a Deo expetierat) languore corripitur. Quo ad *m* Christum migrante, Gualterius, *m* et generosi stemmatis nobilitate et totius scientiæ eruditione clarissimus, Pontificalem Senonicæ urbis sortitur dignitatem. Tandem Sanctorum precibus, ira Dei, juste peccatoribus superducta, in misericordiam versa est. Franguntur vires hostium, retunditur impetus, confidentia debilitatur ; sicque intelligentes, frustra se niti contra eos quos divina pietas tuebatur, ab urbis obsidione recedunt.

qua ab hostibus præservata,

15 Pace interim reddita, et post diutinam cala- *n* mitatem populo aliquantulum respirante, Bovo *n* cui post obitum præfati Suavii Abbatiæ cura erat commissa, cogitare cœpit, quid de loco ageret, cujus tantummodo supersedissent ruinæ : denique si illum vellet in pristinum statum reparare, opus certe difficillimum, ne dicam impossibile, videbatur. Illud quoque vel maxime ejus animum etiam tuta timentem exagitabat, ne si quid forte operis in loco deserto et ab urbe remotissimo agere cœpisset, reversi C denuo adversarii more suæ crudelitatis incenderent, subruerent, dissiparent : mens siquidem, rerum memoria quas viderat trepida, et adhuc graviora formidans, per diversa raptabatur consilia, et quid eligeret ignorabat. Tandem placuit Abbati, Fratribus quoque hoc ipsum ex communi consensu poscentibus, ut in prædiolo suo, quod est in suburbio Senonicæ urbis sub ipsis civitatis mœnibus situm, monasterium fundaretur, ubi prisco tempore conditum fuerat : qui locus et situs opportunitate, et fluminis præterfluentis amœnitate ad id construendum aptissimus videbatur. Ergo ædificata pulchro satis schemate basilica, ceterisque habitationibus religioni monasticæ congruentibus, illuc B. Romani corpus cum lætitia transtulerunt : ubi florent meritorum ejus insignia, ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, qui est mirabilis in Sanctis suis.

ad cœnobium suburbanum fertur.

16 Nec otiose prætermittendum est respondere iis, quibus signa et miracula in tantum grata sunt, ut nihil putent Deo placere, nisi quod eorum exhibitio commendaverit; cum ille potius bonæ vitæ meritum, quam signorum corporalium requirat effectum ; ut enim ait Evangelicus Poeta,

Miracula a vivente facta ignorantur.

—— Merito cessante bono, miracula nil sunt,
Quæ faciunt plerumque mali. ——

et ipse Dominus Apostolos docuit, ut a se non signa D et miracula, sed mansuetudinem discerent et humilitatem, inquiens. Discite a me, quia mitis sum et humilis corde. Qua propter etsi beatissimi Romani miracula, quæ in corpore positus gesserit, non legimus; non ideo impar ceteris Sanctis habendus, quibus fide parem et sanctitate eum fuisse non dubitamus : nec vero sanctissimus Pater Benedictus alumno suarum virtutum ex æquo invidet gloriam, cum quo in cœlestibus beatæ immortalitatis meruit palmam. Et quidem non dubitamus eum multas dum viveret fecisse virtutes; sed vel segni scriptorum negligentia non sunt litteris traditæ, quæ res non minimum Sanctorum præconiis persæpe intulit detrimentum; vel certe si signa operum ejus scripta fuerunt, aut situ diutinæ vetustatis consenuerunt, aut tempore infelicitatis, monasteriis et ecclesiis depopulatis rebusque omnibus profligatis et perditis illa nihilominus ad nihilum devenerunt : quippe hominibus quaversum fugientibus, et sibi tantum suæque vitæ consulentibus; nullamque de custodiendis archivis curam habentibus. Dicat itaque qui volet, nulla ejus in vita extitisse miracula ; dum sciat eum jam mortuum innumera fecisse et facere quotidie miraculorum signa. Deum enim qui ab E æterno sua sapientia cuncta præordinat, eaque ex arcano divini consilii, locis temporibusque prolata visibiliter manifestat; acceptissimum sibi famulum eo potissimum tempore miraculis voluit illustrare, quando superato omnium tentationum luctamine fas esset justum exultare in Domino, et rectum secura deceret laudatio, nec jam exinde laudis æmula timeretur elatio.

Mat. 11, 29

Ex multis patratis post mortem

17 Hæc breviter diximus pro memoria sanctissimi Confessoris Domini Romani, indignum arbitrantes, tantum ac talem virum silentii modio contegi, et non ad profectum atque utilitatem omnium pie viventium publicari. Ceterum ea quæ post felicissimum excessum ejus, vel in prima sacri corporis ejus translatione, vel deinceps in loco, in quo sanctissimum ejus corpus deportatum venerabiliter reconditum est, per eum Dominus dignatus est operari; ab his qui viderunt, vel ab eis quos interfuisse contigit agnoverunt, fideliter collecta atque plenissime descripta studuimus opportune subjungere, ad laudem et gloriam summæ lucis et viæ, veritatis et vitæ, Dei et Domini nostri Jesu Christi, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit, regnat et benedicitur in omni gente, loco et tempore, nunc et per infinita secula seculorum. Amen. F

Auctor sequentia edit.

ANNOTATA.

a S. Amator Episcopus Autissiodorensis *consecratus fuit anno* 388, *mortuus anno* 418 *Kalendis Maji, ad quas dedimus Vitam, et de basilica illi erecta egimus.*

b S. Germanus, *successor dicti S. Amatoris, colitur* 31 *Julii, cujus egregium monasterium etiamnum ibidem extat et in ejus ecclesia nos venerati fuimus anno* 1662 *plurimorum Sanctorum mausolæa.*

c Heriboldus Episcopus 36 *sub Carolo Calvo Rege floruit, huic summe carus, uti et Lupo Abbati Ferrariensi, Hincmaro, Flodoardo, Walafrido Straboni, viris tum doctrina illustribus, sepultus in dicta Abbatia S. Germani.*

d *Ita correxit Mabillon, cum scriptum esset* Staurophona, *æque recte forsitan pro* Cereostata, *scripsisset* Cereostatiam, *si eam vocem apud antiquos invenisset ;* Cereostata *enim candelabra sunt.*

e Bonus-hortus, *vulgo* Bonnart, *sicut in margine notat Mabillon. Tabula Gastinensis regionis apud Blaew notat*

A *notat locum* Bonnaut, *duabus circiter leucis infra urbem ad dexteram Icaunæ ripam.*

f Ansegisus, *creatus Archiepiscopus anno* 871, *mortuus anno* 883.

g Hugonem *hunc fuisse Abbatem S. Germani laicum, asserit Mabillon.*

h Abbo, *Episcopus Nivernensis, subscripsit Synodo Suessionensi, anno* 866, *Trecensi* 861, *Pontigonensi* 876, *iterum Trecensi* 878.

i *Erat monasterium S. Remigii apud* Vallilias, *vulgo* Vareilles, *octavo a Senonibus millario, cœptum ibidem extrui ab Aldrico Archiepiscopo tempore Ludovici Pii, et ab ejus successore Wenilone perfectum.*

k *Clarius in Chronico S. Petri Vivi, ipse ibi monachus Benedictinus ista habet:* Transtulit Ansegisus in ecclesiam S. Remigii apud Vallilias S. Romanum de cœnobio S. Germani Autissiodorensis, impetrato hoc ab Hugone Abbate ejusdem loci. *Eadem habet monachus Autissiodorensis in Chronico ad annum* 876. *In quodam Kalendario MS. monasterii S. Petri Vivi ad hunc* XXII *Aprilis dicitur,* Senonis quiescere in ecclesia parochiali ei sacra, et caput illius auro B inductum coli in æde S. Petri Vivi.

l *Anno* 886 *obsessam urbem asserit Clarius, idque a die* 30 *Novembris usque ad sequentem Majum: anno deinde sequenti obiit* Ebrardus *seu* Evrardus *Archiepiscopus ipsis Kal. Februarii, laudatus a doctrina in poemate de Obsidione Parisiensi, nusquam vero alibi quod sciam a sanctitate et miraculis.*

m Gualterius, *sive* Walterius, *a Sammarthanis dicitur obiisse anno* 923, 13 *Decembris, et cognominem sibi nepotem habuisse successorem.*

n *Alias* Bono, *ut in margine notat Mabillon.*

LIBER SECUNDUS

De Miraculis S. Romani Abbatis.

CAPUT I.

Miracula in Translatione corporis et post eam patrata.

In translatione corporis Senonas,

Cum glebam gloriosi corporis Domini Romani, ut supra satis luculente insertum est, venerandus Antistes Ansegisus cum summis precibus et cum veneranda prosecutione prosequeretur, et ad suam C cum melliflua melodia veheret gloriosam Sedem; perlongum est de singulis valde virtutibus disputare, quanti cæci illuminati, quanti dæmoniaci curati, quanti surdi auditum recipientes, quantæque a Christo virtutes patratæ, ad glorificandum Sanctum suum: ut quem videlicet jam gloria et honore laureatum habebat in cœlis, prodigiis miraculorum decoraret in terris. Attamen de multis ut proposuimus pauca narremus.

mulier impotens, vegeta redditur:

2 Cum beati viri corpus villam transiret, cui vocabulum est Curtis-Abbonis, cum dignitate psallentium obviam perrexit mulier quædam, Josia, a parentibus vocitata, quæ ab omni actione manuum aliena manebat. Erant enim manus illius dissolutæ, contracti nervi officio carentes salutari, intolerabilis dolor omni manebat corpore, et pene nil movere poterat: suffragiis tamen aliarum sustentata feminarum, pergit cum devoto corde, gemitus effundit inenarrabiles ab intimo pectoris antro, manum præsidii postulat a S. Romano, quem sciebat possidere cœlum cum gaudio, dicens: O Electe Dei Romane, fer infelici mulieri auxilium deposcenti, qui cum exultatione luciflua lætaris in cœlesti patria: ne comtemnas sceleratam mulierem, sexumque fragilem ad te clamantem, qui satis bene nosti caducam esse D humanam mentem. Dum hæc et his similia flebili proclamaret eloquio, gratiose patefecit Omnipotens plebi, quæ sancta membra egregii prosequebatur Confessoris, quam proficua manebat in cœlis supplicatio S. Romani. Recepit protinus mulier conclamatam salutem, exultat cor populi præ gaudio. mens multorum fit hilarior, voces eumpunt in altum, collaudant splendificum Dominum, qui mirabiliter suum glorificat tironem. Vere ineffabilis est clementia Salvatoris nostri. Cum patramus illicita, ultionem sustinemus condignam; castigat corpora nostra ægritudines tribuens congruas, ut expurget a delictis arcana pectoris nostri. Hoc, Fratres, debet quisque nostrum cum summo suscipere gaudio, si ei Omnipotens temporalem confert passionem, ut per præsentem tolerantiam perveniat ad sedem sine limite fulgentem. Oportet enim nos per diversas injurias huc illucque distrahere, ut per diversas ærumnas hujus caduci seculi gradientes, cum felici tramite ad sidereum regnum dirigamus animum: quo per præsentes tribulationes gestantes manipulos nostros, mereamur capere cum summo gaudio coronas sine fine fulgentes.

A. GISLEBERTO.

alia item curatur,

3 Præterea pio religiosæ intentionis studio commovente, ipsa quoque viri dignissimi beatorum E actuum solicitante congerie, non est prætereundum enarrari vestræque commendandum indagini, qualiter quædam mulier, Ragenis dicta a sacri baptismatis unda, ex ea quæ vocatur *a* Neronis-villa oriunda, ferme per triennium diutissimo laboriosæ ægritudinis impulsu confecta, nervorum omnium dissolutione stupida, membrorumque omnium ita tenebatur officio destituta, ut nullatenus ei a quoquam vita viventium remedium adferri potuerit, cum plurimi ad eam accesserint curationis præditi gratia, nisi illi per divinitatis potentiam promitteretur spes recuperandæ sospitatis gratuita. Denique dum nihil apud se certum aliud haberet, nisi quoad morte intercludente extremum vitæ præsentis occubuisset diem; propitiante tandem divinæ visitationis respectu, cœpit intra se comminisci, si quo modo Sanctorum oracula circumiens, eorum interventu sanitatis mereretur dono potiri. Sicque iter ambulare desiderans, S. Hilarii *b* in villa Patricii, ibi pro his quorum fides exigit Deum deprecantis, lento quamvis gressu primum appulit ad titulum, ejus petitura piæ intercessionis adminiculum. Nec multo post, illa supplicante importune, et sancto Dei subveniente opportune, tunc quidem est reddita sanitati pristinæ, annuente cœlitus Spiritus sancti F munere: jam jamque convalescentibus membris, pene dudum emortuis, incolumitatis est gaudio circumfulta, adeo ut nulla eam alicujus instigaret vis doloris.

eadem visum amissum recipit,

4 His ita decursis, cum post aliqua temporis evoluta curricula, ab omni liberrima reperiretur incommodo; rursus exigente proprii sceleris noxa, immo pro nobis Domini altissimi laude et gloria, per S. Romanum haud longe postmodum declaranda, oculorum sibi acie penitus denegata, lucis hujus corusco cœpit splendore privari. Cumque se ita haberet casus infortunii, effudit animam suam in conspectu Domini; atque in secreto cordis sui toto animi nisu exæstuans conferebat; quatenus si forsitan posse suppeditaret, in Sancti hujus, de quo loquimur, deveniret præsentiam. Denique vero vota votis accumulans, et non tam corporis quam mentis gressibus ire viam incipiens, non post multum, ubi venit in pontem Tillianensium ante beatissimum Romanum, querulis eum clamare precibus non desistens, eadem etiam populari quæ aderat multitudine prosequente, precabatur, quatenus vir Dei.

sui

A sui precaminis opitulante suffragio, illi iterum rediviva restitueret oculorum officia. Nec mora, Dei operante potentia, et S. Romani annuente clementia, quæ venerat cum fidei devotione, efficitur læta-bunda de reddita sibi luminis hujus gratissima visione. Illa deinceps ad propria cum gaudio regrediente, qui illo tunc adfuere præsentes, gratias Deo retulerunt gaudentes. Nos quoque in ejus laudibus exultemus, ipsum omnium illuminatorem in hunc mundum venientem laudemus, amemus, quantumque ipsius dono poterimus attollamus; cujus muneris est creata salvare, perdita reformare, et majora per Sanctos quam se operatus est, ipso teste, mundo præstare.

A. GISLEBERTO.

A dæmone vexata, c

5 Procedat sermo condignus ad stupendum miraculum enarrandum. Alia extitit mulier orta ex Wastinensi *c* pago, vocabulo Amalberga; cui accidit quondam muliebres de partu pati dolores. In ipso autem temporis articulo, quo partum fundere in ima deberet, vir ejus subitaneo correptus languore diem clausit extremum. Restat infelici mulieri duplex pœna: tristitia de amissione viri, immanis dolor de partu imminenti. Non post multo tempore a partu B resoluta, exhilarationem quam de genito filio possidere debuerat, auferebat immanis anxietas de proprii viri dispendio. Tempore vero purgationis expleto, postquam natum quem genuerat ad ecclesiam detulit, et Omnipotenti gratias egit, et post mystica dona a Sacerdotibus patrata, et oblationem pro viro oblatam; egreditur ipsa cum torvido vultu a foribus ecclesiæ, pergit velox ad lamentabilem tumulum viri sui, decubat super illum, rivulos lacrymarum manare facit ab oculis, more mulierum alta emittens suspiria. Valido itaque singultu diutinaque maceratione consumpta, vesperascente jam die, mulier repedavit ad propria. Tum parat balneum, lavat genitum, iterumque deplorat viri supplementum. Intenta tamen in illo officio dum perseveraret, audivit extrinsecus vocem admodum terribilem, illam inclamantem. Quæ consurgens, et tremulo gressu ceu timida progrediens, dignoscere gliscens quis eam tam horribiliter vocasset, pervenit ad ostium; vidit tetram imaginem innixam baculo, et juxta domus ipsius limina superciliose stantem. Ad visum autem timore perterrita, sanctæ Dei Genitricis auxilium voce exclamavit repentina. Hujus adminiculum voce exposcens flebili, utpote muliebri, pedem ab ostio retraxit cursu veloci, muniensque se vivifico Crucis signaculo, cum gravi tremore procumbit in thoro. Adest rur- C sum deliramentum diaboli; videt speciem cunctis speciebus horribilem, quæ juxta illius lectum superbe erigens collum, ad derisionem potius quam ad salutem, natum quem genuerat, ut illi ad suscipiendum e sacro fonte daret, rogabat. Cui illa cum ingenti respondit constantia: Miror quomodo tu, cum sis toto corpore nigerrimus et hispidus, et totius fœditatis amicus, et inventor omnis nequitiæ, modo quæras salutem animæ; scilicet ut filium meum a sacro suscipias baptismate, qui quotidie animas ad ima gliscis distrahere. Hoc tamen pro certo scito, quia numquam tibi a me hujus rei effectus tribuetur. His auditis, imago illa terribilis, utpote diabolica, cum furibundo et repentito impetu, [irruit in eam] cupiens puerum auferre ab amplexu brachiorum genitricis. Exclamat iterum viriliter, et a sancta Christi Genitrice poscit manum auxilii. Deinde ille larveus hostis, enormi ictu et rabida impulsione discerpens illam, alligavit eam, pronam incedere faciens per revolutiones quatuor annorum, adjiciens illi tristitiam super tristitiam, volens penitus absorbere eam. Quæ pectus suum divino muniens signaculo, veternum fugavit inimicum, immanem retinens corpore et anima languorem, dolorem in animo sustinens de recenti funere proprii viri, in corpore validam D ægritudinem diabolica vi illatam.

S. Romani meritis curatur.

6 Ea tempestate, ut præfatum est, hunc de quo sermo agitur beatissimum athletam suum Romanum Dominus prodigiis mirificabat, quæ usquequaque diffusa ad hujus infelicis mulieris pervenere notitiam. Tunc illa, cum ardore fidei desiderans a diutina ægritudine jam resolvi, vehi se fecit in biroto *d* ad luculentum sepulchrum tanti Patroni, de quo tantarum virtutum emanabat odor nectareus. Quam parentes ejus ferentes illuc quo desiderabat animus, ad tumbam scilicet gloriosi Confessoris, prosternit se in pulverem, poscit præsidium a summo piissimoque Judice, flagitat etiam manum suffragii a S. Romano, cujus interventu æstimabat se adipisci incolumitatis donum. Rogitat cum altis suspiriis, cujus mens morabatur in furvis tenebris; poscit cum devoto corde, pulset Romanus aures divinæ clementiæ, qui plenus adest pietate, utpote qui faciem contemplatur piissimi Judicis quotidie. Invenit mulier, quod cum summa devotione quæsivit. Cerneres mulierem toto corpore tremebundam, mirantes populos, mirabilia expectantes superna. Cœperunt nervi vigere, qui erant consumpti diutina maceratione: absolvit eam gloriosus Confessor Domini a vinculis tortuosi serpentis; et actum est tunc e sacro sepulchro, quod E quondam egit filius Dei, quando natam Abrahæ, *Luc.* 13, 16 quam venenosus anguis alligaverat, liberam abire præcepit; solvitque eam a diris nexibus, qui mirabilis est in sua majestate, laudabilis in Sanctis, cujus laus non deficiet, cujus æternitas semper fulget.

Cæco lumen restituitur.

7 Illud etiam non abs re esse videtur in nostri operis processu adnectendum, quod ea tempestate qua vir Domini gloriosus Romanus, tam innumera miraculorum præconia mundo impertiens, nequaquam sub modio latitabat; sed instar lucernæ ardentis et super candelabrum positæ virtutum jubare clarescens, non mediocre ferebat plurimis remedii emolumentum; femina quædam, de jure dominationis sancti Proto-martyris Stephani, de villa Rimuiaco oriunda, nomine Segletrudis, ubi hausit auribus quod vir Domini tanta præberet populis beneficia, secum conferebat qualiter ad ejus memoriam ire potuisset. Erat enim ei filius unicus puerulus, Letherius *e* vulgo nominatus, cui diutina jam impellente consuetudine oculorum subtractum est intuendi officium; jugique angore afficiebatur pro eo, pro quo ad memorata beati viri præsidia mente ire disponebat. Et quamquam meritorum suorum justitiam ad impetrandam filii sospitatem minus sciret sufficientem, fide tamen F nihil hæsitans, lacrymosis cœpit insistere precaminibus, quatenus per eum celerius Dei opitulamine frui mereretur. Plurimis ergo orationis gratia illo properantibus, simul pergens cum illis, ut quæsitæ salutis prolis unicæ fieret compos, taliter virum Dei deprecabatur attentius: Sancte, inquiens, et Deo dilecte Romane, qui omnium es ad te confugientium piæ consolationis refugium, quique destitutioni omnium in te sperantium compatiens divinæ opus gratiæ impertiris; miserationis tuæ nunc manum mihi porrige, quæ inter cetera Sanctorum oracula te incunctanter aggredior. Quamquam enim ab illis nil quæsiti medicaminis obtinenti filio meo redintegrationis suæ sit medela dilata, tamen non illi arbitror penitus denegatam: te namque voti istius haud dubito futurum compotem. Nec mora, protinus ut talia prosecuta est, divina præsto fuit potentia, ad demonstrandam sanctitudinis viri Dei potentiam, quæ post cæcas tenebras, mulieris filio felicem ex integro fecit irradiare diem: moxque propulsa totius agitationis molestia, sibique redintegrato luminis officio, pulsis tenebrarum obstaculis, lucis quoque diurnæ copia suffusus, ita integerrimæ redditus sospitati

A pitati, simul cum matre incolumis repedavit ad propria, ac si minime foret eatenus cæcitatis fasce depressus. Qui nequaquam deinceps illius amaritudinis peste pulsatus, pro suæ curationis dono, tam ille quam omnes qui aderant, voce consona laudes Domino cecinerunt.

Ægra oblata candela convalescit.

8 Dignum etiam videtur nequaquam silentio comprimi, quod mulier quædam nomine Helena, illustribus natalibus orta, audiens quanta et qualia languentibus beneficia, divina pietas, ob honorem et laudem Sancti sui, infuso miserationis suæ rore, præstare dignaretur; dum per continua sex annorum volumina gravissimo quateretur dolore renium, pedali quidem gradu quoquomodo incedebat baculo lateri innixo, sed omni gravata incommodo totius jam carebat medicaminis subsidio. Cumque prædictæ passionis in dies augmenta captans ita cruciatus accresceret, ut sese sanitatis ulterius remedia consequi posse titubaret (utpote quæ jam in quamlibet partem se vertere nec difficulter poterat, nisi alieno fulta præsidio foret) auditu comperit, quod venerabile corpus B. Romani, cum plebeia promiscui sexus multitudine, transferendum esset in monasterium Valliliacense. Quod cum eadem die usque adeo B prosequeretur honorifice, præeunte et subsequente quam maximo Cleri atque vulgi popularis Dominumque collaudantis cuneo; ubi perlata est sancti viri gleba antedictum monasterium, illico quamquam gradu non concito illuc perveniens, adjuvantis populi levamine freta, supernæ visitationis respectu cœpit animotenus comminisci, quatenus accenderet pro voto ante tumulum illius candelam staturæ suæ parili longitudine. Ibique pro se orabunda in Basilicæ solo præcumbens, totamque diem precibus expendens et sequentem noctem insomnem ducens, subito inter orandum, Deo propitiante et Sancto suo interpellante, voti sui compos effecta, cœpit a prædicta superius renium ægritudine convalescere. Denique vero, paulatim succedente plenissimo virium robore, quæ venerat cum fide, remeavit ad sua, gratulabunda de reddito sibi dudum denegatæ sospitatis munere.

ANNOTATA.

a Neronis, *alias* Noeronis villa.

b *Quis hic* S. Hilarius? *An Pictaviensis, de quo* 13 C *Januarii; vel Arelatensis, de quo egimus* 5 *Maji*?

c Wastinensis pagus, *vulgo* le Gastinois *inter Ligerim et Sequanam, Senonensi pago ad Occidentem adjecet.*

NOT. 21**** APP. TOM. VII MAJI

d Birotum, *a gemina qui agitur rota nomen habere, idemque esse quod* Carrum, *videtur evidens et notat hoc loco Mabillon; interim velut explicationis causa addit Gallis* Brouette *dici, qua tamen voce passim omnes intelligunt trusile unius rotæ vehiculum.*

e *Alias* Legerius.

CAPUT II.

Alia miracula in variis morbis curandis.

Vir nobilis cæcus ac moribundus sanatur.

Sed et illud narratu dignum non prætereibo, quod quidam vir, cujus in Aquitaniæ partibus fuit origo, natalium flore nobilitatis usque adeo pollens, Gundoinus vocabulo dictus, casu devenit in territorium Senonum, viribus corporis potens, sanitate alacrior: ubi aliquantulum in tantæ alacritatis valetudine degens, infelici (ut ita dicam) omine correptus, subito dum non speratur, plurimæ infirmitatis urgetur impulsu. Et cum die noctuque irremedialibus pessime angeretur doloribus, ad suæ infirmitatis cumulum addita est et alia pestis, quæ ei cæcitatem D inculcans, graviter laborare compulit de amisso oculorum lumine. His ita sibi illatis, cum jam in lectulo decubans ita gravaretur, ut a medicis desperaretur; illis qui circumstabant præsentibus requirit quid ageret. At illis eum curationis suæ gratiam adipisci posse hæsitantibus; Si essem, inquit, in Basilica B. Romani aliorum delatus adminiculo, protinus donarer sospitatis gaudio. Confido, inquam, quod possit oculis meis visum restituere, et reddere me sanitati pristinæ; suumque mihimet non dedignabitur præstare, ut credo, intercessionis solatium, qui digna miseratione preces solatur omnium ad se confugientium. Inter has autem torturæ suæ varias cruces, ut illius misereretur Sancti implorat emolumentum; ne eum videlicet in mortem sineret abire captivum, cujus devotus cupiebat expetere templum. Taliter ergo sæpedicti invocato nomine Patroni, ad gloriosum illius templum famulorum bajulatione delatus, quibus potuit ex animo orationibus incubuit. Nec multo post, inter alia ibi quamplurimis collata salutis beneficia, hic quod amiserat jam dudum vivendi recuperat officium: et cum præsens ei pene fuerit paulo ante pallidæ mortis occursus, E omnium membrorum redintegrato robore, protinus nullorum solatii indigus, repedavit ad propria lætabundus.

A. GISLEBERTO.

Teduinus monachus a febribus eximitur.

10 Est illud memoriæ fidelium inserendum, in quo divina virtus famuli sui Romani approbavit meritum. Teduinus quidam, a primis Senonum oriundus, S. Remigii cœnobialis alumnus, sacræ institutionis tirocinium emeriti usque perduxit ad præmium. Quippe monasticæ religionis decussatus schemate, cum esset liberalium artium præditus facundia, venustate morum non destitit vitæ suæ excolere cursum. Verum quoniam qui filii agnoscuntur paternis verberibus coercentur, premuntur flagellis, ne insolescant vitiis spe adipiscendæ hereditatis; ut animus ejus assuetus virtuti, juxta Pauli exemplum, vegetaretur infirmitate, et ne de meritorum quantitate subreperet eidem morbus extollentiæ, permisit eum superna miseratio acri febrium torqueri incommodo: in qua certaminis afflictione, totum se et in gratiarum actione expendebat, et in nullo continentiæ vix nostris seculis imitabile propositum laxabat. Oculis effusæ clementiæ prospiciens superna miseratio in utroque tam invictum ejus conflictum, mentali eum admonuit inspiratione, Patris nostris Romani expetere præsidium. Igitur sanctissimo Fratrum F accersito conventu, precibus prout valuit ambivit se deportari ad memoriam Sancti. Quorum fultus solatio (nam ex valido languore viandi ei negabatur posse) cum devotione supplici pervenit ad locum sepulchri: totiusque tractu corporis procumbens ante glebam sanctissimi Confessoris, ex intima cordis sede has cœpit gemituum voces emittere. Eia, inquit, Confessor gloriose, aspice quibus afficior pœnis, exigente criminum meorum scelere. Si tibi ita videtur, jam satis sit cum his doloribus tantum certasse certamen; et a superno Judice, simul cum venia peccaminum, sanitatis mihi impetra optatum. Redde eum mihi propitium, quem hactenus meis culpis expertus sum offensum. Pande nunc meis lacrymis aures piæ exauditionis, qui tua intercessione indigis, pro fide petentium, te præsentem reddere non refugis. Ne averseris te in angustiis supplicantem, si dum vixero non dedigneris me habere servientem. His et hujusmodi questibus dum totum tridui occuparat spatium, quarto demum die effectum suarum obtinuit precum; summique nostri Protectoris intercessione, adstantium in oculis, cum vigore sanitatis, a loco quo jacuerat surrexit; et gratias referens Deo, suæ incolumitatis auctori, psallentium

A. GISLEBERTO.

A psallentium choro admixtus, pro recuperata sanitate cœpit divina beneficia non tacere.

11 Præterea quia tantorum insignium miraculorum non proderit arripuisse principia, si hæc etiam similiter non congrua commendarit instantia; unum memorabilium, pii potius ardorem desiderii quam leporem culti sermonis inquirens, imperito quamvis digeram stylo; per quod humana poterit experiri diligentia, quanta operum ac sudoris assuetudine vir Domini venerabilissimus Romanus cœlestium promeruit perfectionem donorum. Neque etiam signorum ejus enormitatem texere contendam, sed ea tantum quæ ab anterioribus nostris accepimus, quæque ab eisdem sunt nimis plane executa, perpaucis aperire conabor. Itaque quidam extitit adolescentiæ floribus pubescens, nomine Joseph, qui in territorio Senonum a parentibus progenitus, ab ipsis quoque est ibidem pueritiæ profectibus educatus. Qui cum jam florulentæ juventutis decore pulcresceret, et ad virile robur tenderet; ei tam ex libero arbitrio quam ex pravo dæmonum suasu, tam superflua atque pestifera accidit incontinuitas, ut non modo diutinæ edacitatis illecebris, verum assiduis semet urgeret falerni potatibus; unde non intermissæ B potationis letale virus ita ejus infecit animum, ut insuper a via rectitudinis ejus jam violata deviaret memoria. Sicque nequaquam ab eodem quem cœperat usu se retinens, ab his quæ bona sunt declinando, illicitis quoque indiscrete indulgendo, multimodas genitrici suæ injurias instinctu ingerebat dæmonico.

Filius dissolutus et matri injurius,

12 Quapropter fortuitu accidit, ut illum mater considerans normam irrevocabiliter præcavere vivendi, quadam vice præ nimio fellita mœrore maledicendo inculcaret: Mala quæ mihi, fili, inconsulta impietate ingeris, super caput tuum redintegrentur. Talia intulit, atque illico filius potioris criminis et majoris insolentiæ fomitem incurrens, dæmonicæ possessionis est in hunc modum traditus excidio. Sane post aliqua, cum pater et mater illius (ut moris est) Trecassinas in partes negotiandi gratia properarent, ipse domi remanens, fratri suo secum commoranti inquiens, Faciam ait, Frater mi, candelam longitudinis meæ instar, et deferam illam cras ad basilicam S. Romani, post Missarum decursa solennia reversurus ad propria.

ab eoque dæmoni traditus,

13 Hæc ut dixerat executus, die postero fratre C secum comitante, ejusdem Patroni progressus est ad mœnia templi. In quo secus portæ introitum, cum jam proximum esset ut sol radios suæ lucis sub undis absconderet, nocturnæ pausationi animæ votum accommodans; ubi ventum est ad vigilias matutinas, psallentium vocibus experrectus, secum nimis solicite agere cœpit. Expleta autem ex more duodecim lectionum functione, velut sibi regularis postulat institutio; postquam in analogio recitari initiata est Evangelii lectio, idem graviori visus est agitari dæmonis impulsu, atque plus satis infeliciter discerpi, vociferans inter alia, velle se ad nota repedare habitacula. Cumque hinc se de manibus tenentium undecumque omnibus robustior eliceret, cœpit solivagus incedere per silvam, consitam in prospectu ecclesiæ ibidem constructæ.

et elapsus e manibus se ducentium ad S. Romanum

14 Taliter igitur errabundo incessu hac illacque discurrens, et quo tenderet nesciens, tandem diutissimæ fatigationis molestia pressus, somno coarctatur subitaneo, atque ibi jacuit, donec illucesceret succedentis diei hora tertia. Denique finito longo dormitationis intervallo, evigilans a somno, aggressus est demum cœptum prius iter explere erroneus; quousque tandem applicitus est ad fiscum, qui vulgo nuncupatur Malliacus. Ibique obvians illi quædam mulier, cœpit cum eo collationem texere, sciscitans ab D eo unde veniret, aut quorsum tenderet. Cumque responderet se de basilica S. Romani venire; illa adjecit inquirere, utrumnam ipso die audisset illic concelebrata modulamina? At ut ipsa dicebat, ita actum esse illo subdole significante, ab ea causa retentus est prandii: postea dimissus ab illa, tandem vix appulit ad propria.

ac domum reversus,

15 Interim jam eo domum regresso, subito dum non speratur, pater illius cum matre a foro revertitur: tantusque in eis est ignitus fervor doloris, tamque inflicta solicitudo gemebunda pro illato proli carissimæ miserabili omine, ut dictum videatur abhorrere. Finito autem illius diei articulo, noctisque sequentis expenso curriculo, dum succedentis diei lux in mane prorumperet, cum nimiis anxietatis vocibus, quas nec commemorari dignum est, deliberatione decreverunt mutua, quatenus filium damnationis complicem ad Sanctum ducere Romanum deberent, si forsitan dignaretur eum a tantæ anxietudinis detrimento reddere extorrem. Confestim itaque dicta factis exequentes, cœperunt eum in eundo compellere. At ille solo innixus, ac multifariam semet dilanians, multipliciter se nitebatur ab illo itinere extorquere. Præterea illum [equo] superponentes E (utpote qui jam prope ejus validitati contraire nequibant; cum multi accessissent aliunde ad ferendum adminiculum) atque maxima eum tenentes, virilitate, duxerunt ad prænominatam S. Romani basilicam. At ubi appropiaverunt foribus ecclesiæ, cœpit sonipes (quod est mirabile dictu) fremere ac se ad resistendum erigere, quasi non ausus cum tali sessore Sancto Dei approximare. Tunc deponentes energumenum, solotenus coegerunt incumbere ante sancti viri corpus venerabile; atque in his vocibus erupit, inquiens: Quia propter tuam S. Romane, candelam hoc patior. Magis autem ac magis illum discerpens, cum jam semimortuus æstimaretur, tandem eo die nutu annuente deifico, dilecti Domini id obtinente suffragio, cœpit ab ore ejus et naribus cruor emanare fœtidus, salivis spumeis intermixtus, ipse quoque picei horroris deformitate deturbatus: postremo a dæmoniacæ dominationis perniciosa colluctatione mirabiliter est ereptus. Ab illo ergo die, per totum vitæ suæ spatium, statuit sese potissima compescere continentia, in cibi videlicet imminutione et potus perceptione; nec postmodum tam infeliciter sicut prius pravi virus obloquii ejus irrepsit animum. Genitor vero et genitrix, tanti medicaminis compotes F effecti, cum prole sibi liberrime reddita, in sua cum gaudio sunt reversi.

sed reductus liberatur.

Puer surdus et claudus sanatur.

16 Non tacebimus et illud, quod quædam mulier Arvis nomine, singulari erat unicæ prolis prædita dote: cui circa eum inerat intemperantis plenissima amoris dilectio, quia præter ipsum nullum habebat alium, in quo spes posteritatis videretur consistere. Quamquam autem naturæ quod suum erat impertiret, in intimis tamen cordis conclavibus in hoc amor tabescebat maternus, quoniam permissione deifica, quin potius ad comprobanda non longe post sancti viri præconia, geminæ quatiebatur contritionis anxietudine. Nam a primævis suorum exordiis natalium, temporali hujus semper caruit auditionis officio: sed et unius femoris marcescente nervorum compagine, unius erat pedis destitutus deambulatione. Cum igitur hac de re genitrix illius non mediocri circumferretur discrimine, omni instantia curationum genera mente perquirens solicita, quadam vice dum nox sui cursus iter perageret, et ipsa nocturnæ pausationi indulgeret; spiritualis intuitu contemplationis sibi visum est, quod cum prælibato filio uterino Sanctorum usquequaque lustraret oracula, expostulans sanitati illi reddi juvamina. His ita visis, superveniente diei splendore, audivit referri a commanentibus

A commanentibus, quod ad S. Romanum ire, ac peculiare deberent orationum concelebrare sacrificium. Quem laborem tota cum illis suscipiens industria, eorum juncta agmini, unicum detulit pignus ad limina oratorii præfati Protectoris nostri. Quem cum ibidem exposuisset, se in orationem effudit, et dignam Deo satisfactionem, tam pro suis negligentiis, quam et pro filii incommoditatibus in promptu exhibens, confessionis suæ veniam implorabat; hoc ferventius orationum puritate flagitans, quatenus S. Romanus unigenitum illius, gemina saucietate dehonestatum, sub ipsius momentaneo horæ spatio vigori donaret temporaneo: et quem longa eatenus hebetaverat ægrimonia, redintegratio restitueret, cœlitus salutariter impensa. Hac igitur deprecationum jugitate expensa, exauditionis divinitus obtinuit effectum; et confestim S. Romani annuentibus meritis, audiendi recuperata sunt ei officia; et gressuum enervitate procul remota, perpetim progressionem acquisivit ante denegatam. Sic uterque suæ retributionem humilitatis promeriti, in sua rediere ab omni noxietate liberrimi.

B

CAPUT III.

Miracula, a Mabillone omissa, ex Boscio relata.

Mulier post mortem infantis absque baptismo,

Præterea mulier quoque alia, nobilis prosapiæ generositate orta extitit, de villa, quæ populari appellatione Scabia nuncupatur. Huic autem erat unicus puerulus ita tenellus, ut non amplius a primævis nativitatis suæ in hujus mundi lacrymosam convallem cunabulis, nisi trium tantummodo hebdomadarum spatium, ipsa quæ eum protulit teste, crederetur expendisse temporis. Processu itaque tam parvissimæ ætatis expenso, subito dum non speratur, mortis pallidæ irrumpente articulo, novissimum vitæ præsentis clausit diem. Quod vero maximi extitit causa doloris, matris id protelante incuria, utpote quæ abundanti fuerat geniti elegantia retenta, per quod falso credebatur vitæ longævitas cito non defutura: cum sacri necdum foret renatus baptismatis unda, in ipso mox ortu, proh dolor! amisit lumina nequaquam ulterius rediviva; sicque geminæ mortis horrore correptus, ignibus mancipatur æternis; quoniam sine dubio, vitæ æternæ privabitur gaudio, qui vitali non fuerit tinctus in lavacro. Denique vero genitrix illius, pro cujus sceleris noxa hæc contigisse haud C dubium fuit; suo viro veri factum perterrita confiteri, in illo in quo mortem obierat loco, puerile distulit humare corpusculum: sed protinus in ulnas eum excipiens, viro Prætextato cum circummanentibus inscio, ad aliam cursu concito detulit villam, ibidemque deliberavit humandum. Talibus autem profana infelicitate decursis, ut per hoc ni fallor comprobaretur justæ ultionis recompensationem perpeti; eadem die qua ista perpetrata sunt, emarcuit manus ejus dextera, nervis quoque contractis laxa cute, stupentibus digitis in toto præcedenti cubito, nihil diu potitæ sospitatis usu [privatam] remanere declaratum est: et quod matris infelicitas denegare visa est ad modicum, supernus Arbiter sole manifestius propalavit in plurimum. Enimvero per triginta circiter annorum volumina, cum totam suppellectilem in medicos erogaverit, nullo medicamine sui curationem obtinuit. Tandem igitur cum jam penitus desperaretur, post tot temporum intervalla decursa, comperiens per S. Romanum præstante Domino plurima dari sanitatis beneficia, devotis passibus Vallilias adire disposuit; atque viam aggrediens, quoquo potuit incessu illius attigit limina basilicæ: ibique vario precamine voces ingeminans, beati viri intercedente meritorum suffragio, quæsitæ sanitatis gaudium est adepta: ejusque est restituta manus dextera, nec ullam pertulit ulterius de hujus infirmitatis fasce gravitatem. a D

amissum usum dexteræ, recuperat:

A. GISLEBERTO. a

18 Cum mens vestra obstupescat, Fratres, de salutifero odore tantarum virtutum, atque in fide Christi firmo robore corroboretur; ardet adhuc desiderium nostrum, ut pandat Christi prodigia, ad clarificandum Confessorem egregium olim patrata. Audite ergo nunc in uno eodemque homine clara duo acta miracula. Puer quidam, dudum a parentibus Arnoinus vocitatus, ex eo die quo in hanc miseram vitam lapsus est, duo perdidit officia corporis, auditum videlicet et loquelam. Cujus mens continuatam sustinens lamentationem, diutinis quotidie afficiebatur singultibus; quia nec voce stipem quibat flagitare, neque auditu aurium ullam poterat capere consolationem. Quid autumatis, Fratres dilectissimi? quam acerbe cruciabatur in mente, qui ita erat omni dissolutus corpore, quaque se flecteret parte, ignorabat. Parentes vero illius, cum gravem de illo in corde tenerent mœstitiam, volvebant pectore quid eis oporteret agere, quia cernebant illum in mundo sine ullo corporis officio. Clarum vero rumorem cum E haurirent de virtutibus sanctissimi atque omni veneratione dignissimi Romani, deferunt eum illuc, faciuntque in terram procumbere, ut posceret corde quod nequibat voce. Diu jacet, diu respirat; gemitus emittit, qui non poterat fari: tandem resolvitur lingua a diris vinculis, gloriosi Romani meritis: hebetatus situs aurium repellitur, flabra cœlestia aures illius verberant, recipit officium aurium: fit grata exultatio in populo, crescit fides credentium in Domino, gemit truculentus anguis, torquetur invidia qui est deputatus in æterna pœna. Curemus igitur illius declinare laqueos, qui quotidianis momentis paratus est jugiter trahere nos ad ima Cocyti. Caveamus etiam ne infundat mortiferum virus in nostris pectoribus, et auferat ab ore nostro seu a corde dulcia Christi pabula, quæ præstant nobis suavitatem loquendi, auditumque nostrum cœlesti refovent suffragio: ut cum dies venerit inenarrabilis, gaudere mereamur cum summo judice nostro: necnon altisonis jubilationibus collaudare, cujus imperium semper fulget, de cujus dominatione cœlum et terra resplendent.

mutus et surdus a nativitate sanatur.

19 Illud quoque vestræ statuimus inculcandum memoriæ, quod quædam mulier, Antrici incolatus ut ferebatur indigena, dum vi febris pessimæ diutino temporis incremento mirabiliter pulsaretur, festinoque occursu dilecti Domini glebam sequeretur, in F melioratæ sanitatis recreatione semet refoveri precabatur attentius. Jam enim omnium membrorum siccata compage, utpote irremediabili eatenus ardore ignescens, ita diriguerat, ut nihil omnino virium se aliquando recipere confideret. Taliterque injuriis affecta multiplicibus, totis præcordiorum visceribus, sanctum Domini, qui nulli recte petenti denegat proventum, efflagitat, ut suimet misereatur. Denique adveniente hora diei, qua medium cœli Sol transcenderat axem, subito sopore depressa, somnum cepit; viditque in mentis excessu quemdam hominis similitudinem habentem, atque in hunc modum sibi colloquentem: Vade, et nequaquam moras innectens, sume linteum S. Romani, et eum aqua perfunde: quam cum hauseris, crede quod erit tibi causa salutis. Nec mora, postquam hæc excepit verba; illico excitata, talia sicut fuerat monita implevit concita. Statimque supernæ dignationis consolationibus freta, et sancti viri meritorum suffragiis relevata, a prælibato pestiferæ ægritudinis cœpit relaxari contagio: sicque sanitatis integræ compos effecta, nomen largitatis Christi, laudem quoque et gloriam beatissimi viri

Femina a febribus liberatur,

A viri, cum immani glorificavit exultationis jubilo. *b*

A. GISLEBERTO. b similiter et alia mulier: 20 Mulier quoque quædam tunc temporis, Leodegardis ut ferebatur vocabulo nuncupata, de jure dominationis S. Remigii Confessoris egregii, omnium membrorum suorum quatiebatur doloribus, febre invalescente præmaxima, præteritis jam ab ineunte ægritudine bis quaternis mensibus. Cumque nihil medicamenti uspiam jam prope moritura reperire quivisset; factum est in una dierum, ut immanissima doloris anxietudine pressa, inter ægrotandum captaret sommum. Contigit autem illi, videre virum in somnis sibi talia referentem : Proficiscere quibus poteris passuum incessibus ad Sanctum Dei Romanum, et scito confidenter, quoniam per eum sanitatis donaberis gaudio. His itaque visis, experrecta de somno, fidem præbuit dicto; moxque complevit talia facto. Protinus quoque illo quo fuerat monita progressa, solo mox incubuit : atque in lacrymas erumpens, Dei virum intimo implorat mentis affectu. Denique sui efficacia præcaminis, paulatim captans incrementa virtutis, cœpit firmari robore desideratæ valetudinis : sicque fidei roborata firmitate, atque totius corporis integritate, taliterque restincta febre omnique fugato dolore, solidatis membris, ad sua B cum gaudio repedavit illæsa. *c*

c alius gravi ægritudine liberatur : 21 Transeamus ad aliud non dissimile, et speculemur in miraculorum exhibitione, iste Sanctus de quo agitur quanto donatus sit munere. Maienarius quidam noster, parentibus non mediocribus puer, quartano validissime vexabatur typho : qui bis quaternis mensibus hujus ægritudinis fasce prægravatus, cum a multis remedium speraret salutis, in nullo ei patebat spes cupitæ sanitatis. Quidquid habere poterat in sumptibus, medicinæ erogabat auctoribus; et in desiderando medelam, totius victus consumebat stipem : si quidem sensu hebetatus pondere infirmitatis, nesciebat recolere, in proximo adesse, qui precibus pestes a corporibus posset fugare. Cumque indies magis magisque ægresceret, vitæ diffidentia mortis præstolabatur extrema. Jam lassatæ medicorum manus ab ejus curatione ceciderant; jam verborum carmina, huic ut fertur morbo medentia, in ore omnium conticuerant. Igitur omni spe salutis deposita, cum jam in ipso vitæ penderet limine, paululum mente recepta, sensit auribus, aliorum relatu, B. Romanum claris mundum irradiare virtutibus. Quo percepto, quia pene ei vocis intercludebatur officium; quoquomodo in-C diciis verborum adstantes cœpit compellare : Antiquæ dilectionis amici carissimi, ferte me quantocius ad tumulum Domini Romani. Videor mihi videre jam diutinum periculum evasisse; e vicino esse recolens, ex cujus intercessione omne procedit medicamen : digne denique cedunt omnia medicorum experimenta, quoniam hic solus est, cui a Christo donata sunt meæ imbecillitatis salubria. Festinato illi ejus obsecundant monitis, eumque tollentes cum grabato, ad Sancti devehunt polyandrum. Cumque pro ejus recuperanda salute, una cum ægro, hi qui eum detulerant excubarent orandi officio, æger idem resolvitur in sopore : parvoque emenso spatio experrectus, cum somni torpore, invaletudinis caruit langore. Ac pro hoc ipso cuncti qui adstabant immoderato tripudiantes gaudio, qui hactenus æger venerat, cum gratiarum et salutis munere repedavit ad propria.

22 Nullo modo censeo et hoc silentio obliterandum, in quo, Jesu bone, laus tua prædicatur per famulum. Mulier quædam a parentibus, nescio fortuitu an industria, Aigleranna dicta, claris decorata natalibus, propaginis ortum apud Fontanas accepit vicum. Quæ dum adolescentiæ annos excedens semina ageret; visum est ei naturalem relinquere

D fundum, alteriusque villæ expetere incolatum. Hujus deliberationis succedente effectu, in villa quæ Visis ab incolis sortita est nomen, cum omni sua suppellectili demigravit. In qua multorum annorum transigens curricula, cum ætas prolixior vergeretur in senium, et cariosa longævitas laxa cute faciem in rugarum contraheret exarationem : pendet dubium utrum exigente mole ejus scelerum, an ad demonstrandum viri Dei meritum, maximum membrorum luit detrimentum. Nam flexuosi genuum nervi complicati in nodo insolubili, et rigore tenaci in solidum durati, veluti basibus infirmatis, non patiebantur a terra sursum prodire fabricam totius corporis. Hoc diutino tabescens incommodo, varia Sanctorum lustrans oracula, nullius suffragari sibi expertus est merita. Sed postquam percepit solerti procuratione [in ecclesia] sæpe dicti Pontificis, corpus Domini Romani præcipuo honore depositum, loco quo coruscat miraculis ; summopere cœpit mente disponere et actu satagere, quoad ejus præsentiam quoquo pacto valeret pertingere. Cumque aliquatenus facultate suppeditante, evectioni præparandæ in subeundo operam daret; dictu mirandum ! ac si validæ febris ab incursu, cœperunt membra illius frigere et horribili fremore undique concuti. Famulantium officio imponitur gestatorio, et cum fide E credula Confessoris summi procedit ad aulam : qua subselliis obsequentium intromissa, ut ad ejus pervenit tumbam, Dei nunc per ipsius meritum approbavit virtutem. Perplexis enim, sicut præmisimus, poplitum nervis, ut sibi visum est, quadam vi a sua nodositate laxatis et in naturale obsequium reformatis, quamvis cum dolore non parvo, potita est gradiendi officio : et quia contracta membris, auxilio eguerat vehentis; regressa est domum propriis plantis, de reliquo non requirens ministerium bajulatoris.

sanatur clauda,

23 Aliud quoque quid enucleandum gratum habuimus. Quoniam eadem tempestate, quædam femina Senonicæ civitatis indigena, quæ uni civium nomine Gundacio jure serviendi famulabatur ancilla, ab ardore febrium occupabatur irremediabili. Namque tanta premebatur doloris anxietudine, ut non modo vigere, verum nec quo cibo utimur, aliquo modo valeret trajicere. Cumque ita ab omni haberetur expers sospitatis officio, vertitur res in discrimine, utrumnam videlicet convalesceret, an etiam mortem oppeteret. Igitur dum in toto unius anni spatio ita ægerrimo fatigaretur incommodo, ut cibi F ei aditus denegaretur; factum est in una noctium, dum in noctis opacæ silentio cuncta quiescerent, et ipsa in suæ dormitationis somnio noviter conquievit : viditque in visu (ut postmodum retulit) quasi innumeram populorum frequentiam, ad prædictum Dei Patronum progredientem; seque illis interpositam, viam eamdem gressibus incedentem, atque communi precamine Sanctum Dei in sui suffragio interpellantem. His itaque visis, excitatur a somno, visionis præteritæ non immemor. Confestim vero suo talia suggerens Domino, dimissis subnixe obsecrat aspectibus, quatenus ei visionis implendæ facilitatem conferret. At ille non modo animi voto consensum impertivit, verum ad itineris difficultatem levigandam admonet ut sui fruatur sessione sonipedis. Sed illa prædita munere fidei devotissimæ, talia sibi fieri omnimodis denegat non debere : sed magis ratum habuit, pedali festinatione se illo debere proficisci. Quod denique opere implens, ubi ad Sancti basilicam festina appulit, ut suæ miserationis levamine recrearetur, instantissima voce precatur. Cujus querimoniæ confestim quod petebat divinitatis indulsit potentia, ad sancti viri meritorum insignia præconanda : atque quæ eatenus omnimodæ salubritatis extiterat

et alia periculose ægra:

A extiterat indiga, paulatim vigore adepto, diu optatæ est sanitati reddita. Deinde ad propria remeans habitacula, longa de profundo corde trahens suspiria, tam Domino suo quam etiam circumquaque manentibus indicat cognatis et amicis, quantis profectibus S. Romanus se rogantium fidei consuleret. Itaque his ita fieri divina providentia auditis, gratiarum distributorem Dominum non mediocribus attollunt laudibus, qui Sanctos suos potenter mirificans, vario non cessat decorare miraculorum vibramine. *d*

d

item clauda,

24 Eodem fere sub tempore, venit altera mulier, nomine Linatia, de pago Tornodorensi. quæ pridem de concepto pueri fœtu satis abundanterque desudans, in ipsa partus effusione maximam incurrit infirmationis injuriam. Cumque septennio hujus pateretur cruciaminis difficultatem, utrorumque femorum stupentibus nervis, ita tandem claudicans effecta est, ut etiam suræ crurium natibus inhærerent. Taliter vero prolixiori gravata incommodo, viandi tramitem penitus amisit; universamque substantiam sub obtentu medicaminis, præ rigore gravissimæ ægritudinis, in medicinæ operam erogavit, quam B nullis usibus, nullisque commodis sibi didicit profuturam. Tantæ igitur inquietudinis oneri succumbens diebus pariter ac noctibus, cum jam destructione solita cœpisset imminui; novissime parentes illius ejus diuturnæ compassi gravitati, cœperunt comminisci, qualiter cum illa varios usquequaque circuirent Sanctorum titulos. Denique asino stramenta superponentes, eam desuper imposuerunt; atque vicissim sustentantes, plurima pagi Senonici lustravere cœnobia: sed nequaquam sunt adepti sanitatis præmia, cum multa Sanctorum poposcerint suffragia. Cumque nulla jam convalescendi de ea spes haberetur, sed et cum inflicto infirmitatis contagio, ad domum propriam remearet; a comeantibus ad ultimum bonam virtutum B. Romani hausit opinionem, quod videlicet nonnullis, quorum fides exigebat, innumera conferret sanitatis compendia. Dehinc marito suo cum cognatis supplicat, ut eam cita deliberatione in ejus accelerarent sistere præsentia. Cujus petitioni, statim annuentes, hoc implendi operam adhibuerunt. At ubi appropiaverunt ad villam quæ dicitur, Verillas, cœperunt membra, illius invicem disrumpendo contorqueri. Paulatimque vigore resumpto, jam diu fessa corporis membra, ut pervolvit se ante altare, visa sunt perfectius in pleno vigere robore. Sicque erectionis suæ gaudium C adepta, venerabilissimum Dei virum laudibus extulit indefessis, cujus opitulamine tam præoptabili fuerat recreata munere.

et alii tres infirmi.

25 Sed et quidam puer Magenerius dictus, laborioso febrium æstuans typho, bis quaternorum mensium jam expenso curriculo, ubi venit in præsentiam ejus, sine mora obtentum meruit emolumenti et salutis optatæ: redditus est gaudio, qui eatenus quartano laboraverat incommodo. Mulier quoque quædam S. Remigii, uno erat penitus dissoluta brachio, irremediabili usque adeo vulnere cruentato. Magis ac magis igitur invalescente morbo, cum jam sibi visum esset, quod operandi perpetim privaretur officio; quadam die plebeiis adjuncta catervis, quæ viri sanctissimi Romani templum more adibant solito, varia consecuturi sanitatis beneficia; mox ut prostrata est solo oratorii, quæ venerat illo cum fidei devotione, redditur gratulabunda de sua restitutione. Altera etiam diutissime fatigata renum multifaria dissolutione, postquam prædictum est aggressa Patronum; quæ per multa se nequiverat erigere temporum intervalla, sanitatis subito concessæ obtinuit remedia. *e*

D

Lumen divinitus accenditur

26 Nostris factum temporibus
Constat miraculi decus.
Quod Romanus promeruit
A Christo suis meritis.
Rei fuit necessitas
Pro raptorum injuria.
Qui tollunt res monasticas
Propter sui superbiam,
Ut Sancti corpus splendidum
Deferretur vehiculo
In villam Pontus nomine,
Super Igaunæ fluvium,
Qui dat pascui copiam
His qui vescuntur sapidam.
Abbas erat Winemarus
Ipsius monasterii
Pater vir venerabilis.
Qui officinas plurimas
Construxit sat egregias,
Ad habitandum monachis
Qui serviunt Remigio,
Antistiti præcipuo.
Hic in Sancti præsentia
Excubabat, vigilias
Persolvendo sollicitus.
Cum ceteris tunc Fratribus.
Qui vigilabant propius,
Romanum decus patriæ,
Rogantes pio pectore.
Jacebat in ipsa domo
Quidam pauper homuncio,
Contractus ipse, genibus
Terra reptando et manibus,
Alboinus de nomine,
Civis ipsius villulæ:
Cujus erat hospitium,
Quod tenebat sanctissimum
Romani patris feretrum.
Cum solis sidus radios,
Emenso cœli spatio,
Sub terris flammas poneret,
Ut noctem terris revehat,
Quam mane facto dissipat;
Ille pauper accelerat
Sancti tangere capsulam,
Quam dum manu fideliter,
Fide plena contingeret,
Paulatim cœpit surgere,
Nervorum se erigere
Cœperunt chordæ et genua,
Bases plantarum tremulæ
Cœperunt stare solide:
Sanguis per talos defluit,
Dum virtus redit corpori
Voces emittit stupidas,
Horrendum alte resonat.
His exercitati vocibus
Qui dormiebant gravius,
Ora rigabant lacrymis,
Tundentes pectus digitis.
Læti facti mira ulo,
Tripudiantes gaudio.
Imperat Abbas Winemarus
Manu ut ora comprimant.
Sed potius silentio
Grates reddant Altissimo.
Qui debilem consolidat
Romani sub præsentia.
Lumen extinctum fuerat,
Quod in laterna positum
Ardebat ante feretrum.
Omnes clamore stupidi,
Lumen requirunt pavidi,
Ut claresceret oculis.
Contigerat quod hospiti.
Unus minister affuit
Extinctum lumen bajulat,
Ut ante Sanctum perferat
Scintillam clari luminis.
Quod casu forte defuit.
Sed dum pergit velocius,
Pars quædam quam reliquerat.
Candelæ lumen occupat;
Succensaque divinitus
Lumen præbet fidelibus.
Plantis vident consistere
Qui jacebat in stramine,
Et recto gressu vadere
Qui se per terram penitus,
Solitus erat trahere.
Vir nobilis prosapiæ,
Rainardus vero nomine.
Urbis Comes Senonicæ,
Huic miro miraculo
Interfuit omnimodo.
Hæc civitas antiquitus
Caput extitit urbium.
Quas Galli cives incolunt.
Qui quondam Brenno principe.
Sedem urbis Romuleæ
Ceperunt forti pectore.
Armis accincti Gallicis
Trecenta fere millia.
Urbem cepere nobilem;
Aurum tollentes remeant,
Totam pene deleverant,
Orbis terrarum Dominam.
Nisi anser a gutture,
Conclamasset altissime,
Custodes Capitolii,
Evigilati anseris
Clamore, surgunt conciti;
Auro repellent Senones,
Quos ferro duces nequeunt.
Orosius Historicus
Et Jordanis Episcopus,
Et alii quam plurimi
[illegible] in suis historiis.
Narraverunt veridicis:
Quas te moneo legere.
Si vis hæc plene discere.
Tunc videbis hunc Rithmicum
Veri dixisse paululum,
De magna urbe Senonum.
Sub cujus altis mœnibus
Jacet corpus sanctissimum,
Romani Patris conditum.
De quo dicitur amplius:
Quod dictaverit calamus,
Cordis depinget digitus.

Claudus sanatur:

E

27 In Wastinensi opidulo.
Mulier quædam pessimo
Perversa est dæmonio;
Quæ sævis stridens dentibus.
Et ore frendens acrius
Alternis vadit saltibus.
Ut cernas diabolicum
Monstrum dæmonis pessimum.
Mille voces a gutture
Emittit dæmon pessimus:
Ut taurus mugit horride,
Ut leo clamat valide.
Ut porcus grunnit stridule
Ut Asinus horrifice.
Ferreis nexa mulier
Vinclis et duris manicis.
Et loris stricta corii.
Sparso crine muliebri
Vi parentum attrahitur;
Repugnans torvis vultibus.
Ne ducatur ad tumulum
Sancti Romani lucidum,
Miraculis egregium;
Quo spes salutis redditur.
Sanitas et revertitur.
Ubi dæmones fugiunt.
Romanum sanctum metuunt.
Christo jubente trepidant
Ne trudantur in tartara:
Digni morte perpetua.
Erat tunc Abbas sapiens
Orator et rhetoricus,
Doctus et liberalibus
Disciplinis in omnibus,
Rainulfus, vir egregius:
Qui Sancti tunc Remigii
Regebat monasterium.

Dæmoniaca,

F

infuso in guttur vino, tactu brachii sacrato,

Dæmonium vero sævum, ut ingressum est oratorium, sævire cœpit. Romani vero vino brachium lavatur beatissimum. Vinum vero ori mulieris infunditur

A funditur Domni Abbatis manibus; ac vix per meatus intraverat, in venasque se diffuderat vis vini, quod cœpit pugnare cum dæmone, utpote sacratum sancti contactu corporis. Sic in uno corpusculo contraria pugnant duo: vinum quod cor lætificat, dæmon qui corpus possessæ agitat. At vicit vinum bibitum, dæmonis monstrum pessimum. Et S. Romani precibus, cum rivo tetri sanguinis diabolus excluditur et exit. Mulier postea terræ decubat ac si sit mortua, ante aram Pontificis ac Francorum Præsulis Remigii, adeo ut diceres illam cum sanguine vitam fudisse misere. Exclamant itaque qui aderant omnes, inter quos vir ejus flens et ejulans aiebat: Quid fiet, Domne Abba? uxor mea vivens in corpore venit, at mortiferæ nunc subjacet neci: vitam amisit, perdidit. Adveximus eam incitati fama Romani Patris vestri præcipui, confidentes ipsam sanitati esse restituendam. Heu! vero nunc spem nostram vacui perdidimus, et labor noster omnis disperiit. Melius nobis fuerat ut vivens nobiscum viveret, ac cibos ore caperet, quam vitam tam horribili amitteret morte. Abbas vero piis cum lacrymis ac Romani beati confisus meritis, fiduciam habens Dei, hæc salubriter respondit: Desinant fletus

liberatur:

B et lacrymæ, non mulier somno mortis tegitur, sed lassa membris recubat, mortis soporis nescia. Hostis mundi hæreditatem perdidit superbiens. filii quam hominum nunc possident: ac ob id ex invidia dum hoc manebit seculum, erit inter illum et genus humanum dissidium continuum. Nil novi vobis præsentibus agit antiquus hostis. Hæc locutus, fusis super faciem lacrymis, Rainulfus Abbas humilis; iterum vinum, brachio S. Romani sacratum, infundit labiis mulieris; quod ut glutivit, surgit lento conamine femina de pavimento, et gratiam Deo ac Sancto agens Romano, dicebat: Bene venisti, Pater Itale, Gallicanam nostram provinciam dignissime invisere. Sicque soluta a catenis diaboli, læta remeavit ad sua, plenis gradiens incessibus.

28 Quidam adolescentulus, ambobus genibus curvus, ac more quadrupedis per terram cubitis reptans, adeo ut cœlum aspicere nequiret. Nam animalis omne genus terram respicit penitus, est semper ventri serviens, herbam mandendo ruminans; unde sumpsit originem, ibi tendit ingluviem; cum Deus de homine quem similem sibi fecit, jusserat oculis sidera eum cernere, mirari cœli culmina, atque quos

incurvus versus terram erigitur.

C

sol sedulo peragrat circulos intelligere. Ille ergo D juvenculus, Teudo nomine, mœstus animo, rogabat Deum assidue, ut S. Romani merito, gressus reciperet usum, ac rectum sineret Omnipotentis incedere, quem plasmaverat de pulvere. Quadam ergo dierum ita rogans ut potuit, reptando incedebat contra vitream basilicæ S. Romani, qua lumen intus radiabat; et dum se servum S. Romani fore profiteretur, si incedendi beneficium ipso annuente assequeretur; cœpit mox extra basilicam ut erat constitutus, a B. Romano qui intus erat exaudiri. Nam statim ejus se profuderunt nervi, et genua extendit, fuso sanguine liquido ad talos usque, atque nervi dato sonitu (ut cum ossa valida manu viri alicujus fortis franguntur) concrepuerunt, et rectus puer stetit. Fit concursus et strepitus ad sonitum, clamor ad cœlum tollitur, et laudatur altissimus Christus tonans in nubibus; Romanusque miraculis clarus habetur, publicis verisque patulus indiciis. Sic sancti in servitio Romani Teudo mansit, et dum vixit in corpore, servivit semper optime, sponsionis non immemor suæ, quam fecerat in atrio Ecclesiæ.

E

Talia Romani pro meritis
Christus donat Senonicis,
Ut recolant assidue
Quanto fruantur munere.
Nam Gemmam cœli possident
Dum penes se hunc retinent,
Quem protulit Italia.
Servatque modo Gallia.

ANNOTATA.

a *Miraculum hoc de restituta dextera et sequentia duo, apud Boscium leguntur post curationem Helenæ, relatam num.* 8

b *Hic quoque ab eodem Boscio interponitur miraculum de nobili cæco, ut supra num.* 9

c *Rursus idem prosequitur textum prioris Capitis, referendo curationem Teduini.*

d *Hinc iterum pergit Boscius a num.* 11 *usque ad finem Capitis prioris.*

e *Mirum, si sequentia miracula, numeris quibusdam ac pene etiam rhithmo adstricta, ejusdem cum prioribus auctoris sint.*

F

DE SANCTO EUSEBIO

D.P.

EPISCOPO COMENSI IN ITALIA.

SYLLOGE HISTORICA.

De vitæ actis, et inani studio ipsum aliosque similes familiis suis asserentium.

SEC. VI.

A*ntiqua nobilisque civitas* Comum, *sita in montibus confiniisque Insubriæ, ad extremitatem Larii lacus, plurimos habuit Episcopos Catalogo Sanctorum adscriptos; ex his celebravimus ad diem* VIII *Martii S. Provinum, ad* II *et* VIII *Aprilis SS. Abundium et Amantium, post quos aliosque septimus ejusdem Sedis Episcopus fuit* S. Eusebius, *hoc* XXII *Maji vita mortali functus. Franciscus Bellarinus Comensis, Doctor Juris, Protonotarius Apostolicus et Archipresbyter Locarnanus, lib.* 2 *Chronici Comensis pag.* 98 *pauca hæc de S. Eusebio collegit.*

2 Cum jam cives Comenses in sancta fide præclare essent instituti et confirmati ab Episcopis externarum nationum, non defuerunt ex indigenis valde idonei ad hanc suam Ecclesiam regendam: inter quos fuit Eusebius, ex familia Cassella et loco Sottamento dicto, in territorio Vico sito prognatus. Hic ab antecessore suo S. Exuperantio fuit creatus Episcopus, congratulantibus sibi et congaudentibus civibus Comensibus, qui infinitas Deo egerunt gratias, quod virum tanti meriti, apud se fœcunde genitum, acceperint Pastorem. Hic multa patravit miracula, et cum omni solicitudine procuravit suis prædicationibus et vita exemplari gregem sibi commissum conservare in fide Catholica, et protegere, ne bonorum conscientiæ falso impii et excommunicati Arii dogmate,

Elogium ex Bellarino,

A mate, in illis periculosis temporibus, coinquinarentur. Cum vero Ecclesiam Dei per annos tredecim summa cum defatigatione rexisset, cum universali omnium dolore, animam suo Creatori reddidit, die XXII Maji anno DXXV, tempore Joannis primi Pontificis Maximi, et Justini itidem primi Imperatoris, depositus in urna lapidea, ac sepultus in sacello laterali ecclesiæ Sanctorum Apostolorum, et Catalogo cœlestis Hierarchiæ inscriptus. *Hæc ibi. Quibus similia, sed contractius, habent Ughellus tomo 5 Italiæ sacræ in Episcopis Comensibus, et Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ et alio Catalogo generali. Hic asserit* Vicum, *in quo natus est, modo* Burgum Vici adhuc dici, urbe conjunctum. *Ast Ughellus* familiam *seu* gentem *non* Casselam, *sed* Cassettam *appellat. Miramur eruditos viros circa hujuscemodi nugas occupari, atque ambitioni ridiculæ familiarum nobilium, quæ in antiquitate sex septemve seculorum probanda prudentius sisterent curas suas, assentatione inanissima servire.*

aliud correctius ex Comensi Martyrol.

3 *Sapientior illis Auctor Novocomensis Martyrologii anno* 1675 *vulgati, Primus Aloysius de Tattis, cavit antiquos Sanctos partiri per familias, neque præsumpsit definire Sedis annos, nulla antiquiori auctoritate prælu-*
B *cente; sed hoc dumtaxat elogium texit:* XI Kalen. Junii Novocomi, in D. Abundii ecclesia, S. Eusebii Novocomensis Episcopi et Confessoris, qui in disciplinis et Christianæ religionis virtutibus educatus, ita in illis profecit, ut S. Exuperantio vita functo in Sede Comensi subrogari meruerit. Cum autem hanc Ecclesiam aliquot annis sanctissime gubernasset, gloriosis onustus meritis, evolavit in cœlum. *In Notis ait:* Natus est in Vici suburbio, apud eum locum qui de Sub-monte nuncupabatur, fato functus circa annum Domini DXXV, et tumulatus in basilica D. Abundii apud ossa ejusdem. Sed erecta postmodum illi ara in eodem templo, sub ipsa una sepulcri locum invenit cum corpore S. Eupilii, *qui fuit etiam ex Comensibus Sanctis Episcopis unus, et colitur* XI *Octobris, sicut Exuperantius* XXII *Junii.* Hanc S. Eusebii aram Urbanus II Pontifex maximus solenni ritu consecravit, additis illi Indulgentiis ad expianda fidelium invisentium crimina anno MLXXXXV. Hoc ipsum altare, in templi instauratione labefactatum, sacris denuo ceremoniis ad pristinam venerationem restituit Felicianus Ninguarda, *ab anno* MDLXXXVIII *ad* MDLXXXXV *Comensis Episcopus.*

Quam vanum sit antiquis illis Episcopis

4 *Similia fere idem Auctor scripserat in prima parte Annalium civitatis Comensis, edita anno* 1663; *ingenue agnoscens, nulla firma haberi stabiliendæ chronolo-*
C *giæ in plerisque Episcopis fundamenta: eos autem qui*
D *suæ familiæ* S. Eusebium *inserunt, hortatur, ut ipsius imitando virtutes, saltem in eamdem cœlestem familiam cum ipso adscribi mereantur: de eorum vero opinione sic loquitur.* Hic incipiunt hodierni scriptores aliqui cuique Episcopo cognomen gentilitium addere, designando familiam ex qua nati sunt: idem recentiores alii fecere circa Episcopos Mediolanenses, Novarienses, Vercellenses, ceterosque intra extraque Insubriam: qua in re quam nullum subsit fundamentum, videt quisquis sine passione ac præjudicio scit ponderare novitates. Non scribuntur historiæ, sicuti fabulæ: hæ in chimericis fundantur conceptibus intellectus, illæ in solida ratione: quæ cum Chronologiis prædictis desit, relinquit compositionibus eorum apud sapientem æstimatorem inventionis paulo minus quam poeticæ notam; facitque sæpe sæpius videri incredibilem ipsam quoque veritatem, dum traducitur in pompa tot pigmentorum, naturalem ejus formam deturpantium potius quam ornantium. Nec ego, nec alius quisquam negaverit florente Roma, etiam diu ante Christum, Italicos populos habuisse communiter usitata familiarum cognomenta:
E sed ea simul cum Romani imperii occasu sic obscurata obliterataque sunt, succedentibus Barbaris et Italiam sibi vindicantibus, ut earum quæ sub illis fuerunt familiarum nec minima quidem supersit memoria, sive in libris, sive in contractibus, sive in publicis inscriptionibus; quandoquidem in ea antiquitate nihil compareat præter nudum ac simplex nomen ejus cujus fit mentio. Cum igitur apud habentes vel modicam præteritorum seculorum notitiam ante annum millesimum, vel ut largissime sumam nongentesimum, id habeatur plus quam certum; non videmus qua ratione boni illi scriptores (nisi fuerint cœlitus illuminati in præmium suæ excessivæ bonitatis) potuerint tam certo affirmare, quod affirmant, de Episcopis nostris. Summi Ecclesiæ Romani Pontifices, omni fere seculo nacti eximios rerum suarum præcones, jacturam cognominum gentilitiorum sint passi; nostri autem Præsules, quorum memoriam suscitare vix ab uno seculo et paucis insuper lustris curæ cuiquam fuit, eam obtinuerint felicitatem, ut oblivione abolitis ipsorum gestis, recuperaverint nomina familiarum e quibus descenderunt? Apage ab historia veraci fictiones tales, cum evidenti præjudicio veritatis adinventas. *Hactenus ille, cujus verba integre placuit Latine reddere, quo Italis, identidem nos solicitantibus, ut nunc hunc nunc istum Sanctum ex hac vel illa familia prodiisse asseveremus, respondeat*
F *pro nobis homo Italus.*

AUCTORE D. P.

certarum familiarum cognomenta affingere?

NOT. 22vaee APP. TOM. VII MAJI

DE SANCTO FULGENTIO

EPISCOPO OTRICULANO IN ITALIA.

G. H.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

De ejus cultu, notitia ex S. Gregorio: aliis Actis apocryphis.

SECULO VI

Cultus sacer.

Otriculum, *sive* Utriculum, *aliis etiam* Otriculi et Utriculi, *oppidum, aliud vetus, aliud hodiernum. Vetus erat in planitie juxta Tiberis ripam, ubi etiam testudines et columnæ multaque alia antiquitatis vestigia reperiuntur. Ast hodiernum in monte vicino constructum, est inter Narniam ad Boream et Civitatem-Castellanam ad meridiem. In antiquo* Otriculo *fuit Episcopus* S. Fulgentius, *cujus in hodierno oppido perseverat veneratio Ecclesiastica, quæ in MS. Florario Sanctorum et apud Galesinium relata est ad Kalendas Januarii: ast apud Ferrarium in Catalogo generali ad diem tertium Decembris: sed in Catalogo Sanctorum Italiæ transmittit lectorem ad hunc* XXII *Maji, quando in utroque Catalogo de eo agit. Elogia ubique desumuntur ex lib.* 3 *Dialogorum S. Gregorii Magni, qui cum capite undecimo egisset de S. Cerbonio Populonii Episcopo, cujus annua celebritas est die* X *Octobris; ac narrasset navem, in qua illius corpus vehebatur, a procellosa pluvia intactam fuisse: mox capite duodecimo de* S. Fulgentio *ista recenset.*

Acta ex Dialogis S. Gregorii.

A

AUCTORE G. H.

Mittit ad Totilam munera,

2 Hoc quod de divisa pluvia factum narravi miraculum, etiam in alterius Episcopi veneratione monstratum est. Nam quidam Clericus senex, qui adhuc superest, eidem rei præsto se fuisse testatur, dicens : Fulgentius Episcopus, qui Utriculensi Ecclesiæ præerat, Regem crudelissimum Totilam infensum omnimodo habebat. Cumque ad easdem partes cum

constrictus ad eum ducitur :

exercitu propinquasset, curæ fuit Episcopo per Clericos suos xenia ei transmittere; ejusque furiosis insaniam, si posset, muneribus mitigare. Quæ ille, ut vidit, protinus sprevit : atque iratus suis hominibus jussit, ut eumdem Episcopum sub omni asperitate constringerent, eumque ejus examini servarent. Quem dum feroces Gothi, ministri scilicet crudelitatis illius, tenuissent, circumdantes eum uno in loco

inclusus circulo designato,

stare præceperunt, eique in terra circulum designaverunt, extra quem pedem tendere nullo modo auderet. Cumque vir Dei in sole nimio æstuaret, ab eisdem Gothis circumdatus, et designatione circuli inclusus, repente coruscationes et tonitrua et tanta vis pluviæ erupit, ut hi qui eum custodiendum acceperant, immensitatem pluviæ ferre non possent.

a pluvia intactus manet.

B

Et dum magna nimis inundatio fieret, intra eamdem designationem circuli, in qua vir Domini Fulgentius stetit, ne una quidem pluviæ gutta descendit. Quod dum Regi crudelissimo nuntiatum esset, illa mens effera ad magnam ejus reverentiam versa est, cujus pœnam prius insatiabili furore sitiebat. Sic omnipotens Deus contra elatas carnalium mentes potentiæ suæ miracula per despectos operatur, ut qui superbe contra præcepta veritatis se elevant, eorum cervicem veritas per humiles premat. *Hactenus S. Gregorius : et ex illo Petrus de Natalibus lib. 2 Catalogi cap. 33 et alii. Egimus die* XIV *Maji de SS. Victore et Corona, et in Analectis num. 2 diximus,* S. Fulgentium circa annum DXL corpus S. Victoris reperisse, ac supra illud construxisse altare. *Masinus in Bononia perlustrata, Reliquias ejusdem aliquas asserit servari in ecclesia S. Stephani. Ferrarius ex monumentis Ecclesiæ Utriculanæ ista adjungit :* D

an vivus in fovea sepultus?

3 Cum Totilas Utriculum venisset, ac iniquorum instigatione sanctum Episcopum cædi, ac ante currum suum victum duci præcepisset : illum milites, quod a prædicatione non desisteret, in foveam præcipitantes vivum sepeliunt. At globo lucis, ex quo vox Fulgentii orantis, et alterius illum consolantis audita est, conspecto; Rex et adstantes, viri sanctitatem admirati, factique pœnitentes, ipsum ad sepulturam comitati sunt. *Quibus illam Annotationem addit Ferrarius :* Si ita res se habet, pro Martyre ergo, non pro Confessore ab Ecclesia Utriculana S. Fulgentius Episcopus colendus est *Sed qui credi potest narratio tam diversa ab ea quam nobis tradidit S. Gregorius? Itaque non existimamus laborandum nobis, ut ex Otriculana ecclesia accipiamus ea ipsa quæ Ferrarius allegat monumenta, merito pro figmentis habenda.* E

DE SANCTA JULIA

VIRGINE MARTYRE IN CORSICA.

D. P.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus Actis, ætate, cultu, translatione Brixiam.

SECULO VI AUT VII

Memoria Sacra in antiquis fastis

C*elebris est memoria* S. Juliæ *in omnibus Latinis iisque vetustioribus Martyrologiis. Inter hæc eminent quatuor Martyrologii Hieronymiani apographa; in quibus post veteres Martyres, quos solos Hieronymus potuit descripsisse, ab alio ejusdem Martyrologii auctius describendi curatore, sed perquam antiquo, ad hunc* XXII *Maji addita leguntur hæc verba :* In Corsica insula natalis Juliæ : *ita MS. Epternacense. At Lucense et Blumianum.* In Corsica insula passio S. Juliæ : *additurque* Virginis et Martyris *in MS. Corbeiensi Parisiis excuso : et ubique deinde ex priori die repetitur.* In Cæsarea Cappadociæ natalis S. Polioctí, *quod similiter a Hieronymo scriptum ibi non fuit. Ejusdem* S. Juliæ *mentio fit in MSS. Martyrologiis Barberiniano, in Supplemento Bedæ, Augustano S. Udalrici, Richenoviensi prope Constantiam, Trevirensi S. Maximini, aliisque. Consentiunt Usuardus, Ado, Notkerus, aliique posteriores cum hodierno Martyrologio Romano in quo ista habentur :* In Corsica S. Juliæ Virginis, quæ crucis supplicio coronata est. C

nis ex MSS. Acta Passio-

2 *Acta martyrii pluries obtinuimus, sed inter varia ecgrapha, phrasi, variantia primum locum obtinet, quod nos Florentiæ descripsimus in bibliotheca Medicæa, ex Legendario supra pluteum* XX *reperto. Auctor in Prologo asserit, se ea ex traditione ac plena fide majorum accepisse. Aliud ecgraphum, aliquanto elegantius, sed sine prologo, Joannes Gamansius, noster reperit in monasterio Westphaliæ Bodecensi Canonicorum Regularium diœcesis Paderbornensis, ubi in fine dicitur quod Monachi, qui Angelico monitu ex Gorgona vicina insula Corsicam adnavigantes corpus Martyris e cruce deposuerunt, avexeruntque,* invenerunt Vitam et passionem ejus ac certamen Angelicis manibus descriptum. *Quod si verum est, dolendum profecto ejusmodi scripturam, quantumcumque brevem, adeo negligenter fuisse servatam, ut diu post opus fuerit ex majorum traditione describere Acta. Fatendum est enim irrepsisse quædam, correctionem potius quam fidem merentia.* F *Interim Florentina Acta, quod solum nunc possumus, ex Bodecensibus illustravimus. Tertia Acta nobis submisit Bernardinus Faynus, Brixiensis Canonicus ex antiquo Breviario Brixiensium sanctimonialium regii cœnobii* S. Juliæ, *in quo ejus venerabile corpus asservatur. Hæc veteribus nihil addunt, nisi laxiorem phrasim : quare ex iis aliud non sumemus, quam clausulam de corporis translatione : deinde dabimus Hymnos de Sancta, in ejus festo recitari solitos, quæ cultum confirmant, et fidem habitam Passioni ex Gorgona insula simul cum corpore acceptæ. Alia ex dictis excerpta excusa reperiuntur in Appendice Adonis, et inde desumpta apud Surium et Baronium legi possunt; uti, et ea quæ edidit Petrus de Natalibus lib. 5 cap. 29. ex quibus suum elogium formavit Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ. De eadem* S. Julia *post Christophorum Laurum Octavium Rossium aliosque, plura habet Salvator Vitalis in Sacra Chronica Corsicæ anno* MDCXXXIX *Florentiæ impressa, sed (uti optime observat Franciscus Maria Florentinius in Notis ad Martyrologium Hieronymianum)* pia magis quam solida veritate suffulta *: dum Sanctam fingit in Corsica natam, fidem insulanis prædicasse, et sub Barbaro Præside tempore*

A *tempore Diocletiani passam, aliaque similia, quæ non est operæ pretium refutare.*

Videtur passa

3 *Primus in Actis memoratus locus, est* Carthago civitas, qua *ab hostibus barbaris expugnata, abducta inde* Julia *sit. Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum et in Annalibus ad annum* CCCCXL *num* 16 *et* 17 *respexit ad tempora Wandalorum, quando ab his capta fuit Carthago, et usque ad annum* DXXXIII *possessa. Paulo autem prius quam illi ab Africa expellerentur, potuit* Julia *adhuc parvula ab iis fuisse in servitutem vendita, et post viginti aut plurium annorum decursum ad Corsicam cum domino suo appulisse. Atque hoc sensisse videntur Brixiensium Lectionum auctores, cum a tempore tumulati in Gorgona corporis (quod ipsum a tempore mortis aliquam multis annis disjungi fortassis debet) usque ad ejusdem corporis translationem Brixiam, sub annum* DCCLIII, *dicunt fluxisse* ducentorum circiter annorum curriculum. *Quia tamen* S. Julia *in servitutem abducta venisse dicitur in potestatem cujusdam mercatoris Palestini, si mihi liceret tempus illud contrahere ad annos circiter centum et quinquaginta, magis placeret irruptio Persarum, qui*

Capta 7 seculo.

B *torrentis instar Syria, Ægypto, Lybiaque decursis, Carthaginem occuparunt anno* DCXVI; *et iter cum præda relegentes, potuerunt Sanctam in Palæstina reliquisse, venditam alicui Saraceno, licet Paganum Acta appellent, et a Paganis in Corsica deinde crucifixam Sanctam dicant. Cum enim illa Acta diu post rem gestam scripta sint, facile fuit, idololatras pro quibusvis infidelibus venire in calamum, nihil explorati de eorum superstitione habentis auctoris, et tamen volentis hanc Passionem particularibus circumstantiis, pro suo captu excogitatis ornare. Certe Wandalis anteriora aliqua sub Gentilibus Imperatoribus tempora, non patiuntur nos cogitare, vel capta a barbaris Carthago, vel Gorgonenses et Caprarienses monachi in Actis memorati; quorum priores corpus avexere; nec Persarum incursione posteriorem aliquam seculi* VII *sub Saracenis calamitatem cogitare sinit antiquitas Epternacensis ecgraphi, ubi* Julia *ad ceteros Martyres addita invenitur. Erat quidem insula Corsica Christiana tunc tota: sed nihil impedit, quo minus Promontorium sacrum, ad quod cum domino suo Julia, Capocorso vulgo dictum, saltem ad breve tempus appulit, obtinuerint ejusdem impietatis consortes piratæ* Waldali *aut* Saraceni; *quorum duci eadem licentia fecerit auctor nomen* Felicis, *quo Juliæ dominum vocavit* Eusebium: *neque enim id credo ex majorum traditione acceptum, sed æque ac verba quibus usi inter*

C *se dicuntur, ornatus causa excogitatum. Saraceni autem, paucis post extinctum Chosroen annis, Persarum Imperio Syriaque et Ægypto potiti, totum mediterraneum habebant piraticis lembis infestum, nec raro excensione facta figebant tentoria, ad rerum hominumque prædam ex agris agendam, incolis intra munitiora loca urbiumque præsidia se continentibus, nec prohibere audentibus: et in tales inciderit navis quæ* Juliam *vehebat.*

Cultus in Corsica quomodo cœptus?

4 *Porro cum* Gorgona *insula vix amplius quam* P. M. XXX *distet a Corsica, pronum fuit cultum* S. Juliæ, *jam fama miraculorum celebris, assumi ab iis, apud quos passa fuerat; eique ecclesias nonnullas dedicari, illo imprimis loco ubi crucifixa dicebatur, videlicet in extremo insulæ angulo versus Italiam, juxta oppidum* Nonza. *Ad hujus muros ait Vitalis pag.* 168 *scaturire fontem, istic ubi objecta creduntur mamillæ Virginis a corpora rescissæ, cujus aqua saluberrima habetur et miraculosa, ideoque etiam longe lateque effertur. Nominatim autem id expertam asserit Provisoris Liburnensis filiam, depositam a medicis sub annum* MDCIX, *illiusque aquæ gustu subitæ redditam sanitati: quin etiam constanter affirmatum sibi esse ab incolis, quod antequam maceria, ejusdem fontis labro circumducta, oblineretur calce, consueverint per lapidum commissu-*

ejusdem ibi miraculosus fons,

ras erumpere die XXII *Maji, a primo mane usque in vesperam, lacteæ simul et sanguineæ guttæ, omnibus conspicuæ: remque eam vel pueris notissimam fuisse, cum ipse circa annum* MDCXXX *talia examinaret, nunc vero rarius parciusque id fieri. Addit idem Vitalis, præter ipsius loci Parochialem ecclesiam,* S. Juliæ *sacram, in ipso crucifixionis loco sacellum antiquitus fuisse, quod lapsu temporis ruinosum fuerit a Fidelibus instauratum, aliamque ejusdem nominis ecclesiam, cognominatam* de Tavaria, *trans montes prope Vigianellum. Rem autem imprimis memorabilem in ædificatione Parochialis Nonzanæ factam ait, videlicet quod cum situs loci incommodior et justo vicinior arci videretur, voluerint incolæ eam facere in collo Guaita dicto, intervallo passuum ducentorum ab oppido: sed omnem materiem illuc collatam, repertam quotidie mane esse ubi nunc ecclesia est; positisque ad observandum nocturnis custodiis, visam esse puellam, quæ carrum a duobus niveis juvencis tractum eadem materia onerabat, quam non dubitaverint* S. Juliam *fuisse. Et certe tam specialem ea se Nunzanis Patronam præbuit, ut eorum oppidum numquam ullum passum sit a Turcicis piratis assultum, licet vicina alia cum suo ingenti damno eos aliquando sint experta. Denique concludit suum tertium librum Vitalis, qui totus de* S. Julia *est, hac precandi formula credo ut usurpata a Corsis.* D

AUCTORE D. P.

et ecclesiæ variæ.

E

℣. Ora pro nobis beata Mater Julia.

℟. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

Oremus. Deus creator et conservator omnium gentium, misericordiam tuam humiliter postulamus, ut hunc diem beatæ Martyris tuæ Juliæ congruis actionibus celebrantes, sempiterna quoque exercitatione lætemur.

5 *Celebris præterea Brixiæ in Subalpinis est memoria* translati corporis S. Juliæ ex insula Gorgona, et Brixiæ depositi in monasterio sub nomine Domini Salvatoris et S. Juliæ a Desiderio Rege Longobardorum, precibus Ansæ uxoris magnificentissime erecto ac dotato, una cum ecclesia, quam Paulus hujus nominis primus Pontifex Maximus, annuens tantorum Principum votis, anno DCCLXIII solenni ritu consecravit. Qui in hoc celebri monasterio statuit sub regula S. Benedicti eorumdem Regum filiam Angelbergam in Abbatissam..... Dotarunt ipsi Reges hoc idem templum et cœnobium multis prædiis et multis etiam Sanctorum corporibus: sed præcipue S. Juliæ Virginis et Martyris Carthaginensis, apud Corsicæ regionem cruci affixæ. Corpus ejus tanta semper veneratione est cultum, ut moniales, ejusdem Angelbergæ primæ Abbatissæ sectatrices, ob summam tantæ Virginis et Martyris devotionem, omisso priori Regio templo inveterato, novum a fundamentis admiranda structuræ ædificaverint; sicuti ex monumentis marmoreis in capella majori exculptis, et ex sequenti inscriptione supra januam ejus apparet: RELICTO TEMPLO, QUOD DESIDERIUS REX SALVATORI EREXERAT, HOC NOBILIUS DEO ET S. JULIÆ DICATUM SACRÆ MONIALES EXTRUXERE, ANNO SALUTIS MDXC. *Ita Bernardinus Faynus in Notis ad Martyrologium Brixianum, anno* MDCLXV *Brixiæ excusum: ubi etiam ait in veteris templi fundatione Regia manus positum fuisse Titulum, quem integre sic legendum putat:* Divæ Juliæ Carthaginensi, Ansoloni filiæ, Christi Virgini et Martyri. Salvatori Desiderius Rex et Ansa Regina. *Verum Josephus Ceus Liburnensis, Congregationis Oratorii Presbyter Romæ, non judicat in fundamentis positum lapidem fuisse; sed inscriptionem sepulcralem in epistola sua ad nos scripta appellat, hic notis expressam.* D. O. M. ET DIVÆ. JULIÆ. CARTHAG. ANALSONI F. CHRISTI. VIRG. ET MART. T. H. S. DESIDERIUS. REX. ANS. *Ubi litteræ* T. H. S. *explicari possunt* Tumulum hunc *vel* Tumbam *aut* Thecam hanc sacrat: *et ultimæ litteræ,*

Corpus Brixiam translatum an. 763.

F

A *teræ, ævo extritæ, sic forsan integrandæ erunt;* ANSÆ. REGINÆ. ROGATU. *Atque ita prima ecclesia sub nomine solius* Salvatoris *steterit, secunda sub nomine* S. Juliæ. *Est autem* Brixia *sub Metropoli Mediolanensi, in cujus antiquis Missalibus et Breviariis* S. Juliæ Virginis et Martyris *memoria celebratur. In Kalendario antiquo Breviarii Dolensis, anno* MDXIX *excusi, indicatur* S. Juliana Virgo et Martyr, *quæ videtur hæc* Julia *esse. Variæ alioquin in hoc opere celebrantur etiam* Julianæ.

ACTA

Ex MSS. Florentino et Bodecensi.

Acta ex traditione majorum accepta.

Scriptum est, Fratres, *a* carissimi, narrabunt ea filiis suis, ut ponant in Deo spem suam, et non obliviscantur quæcumque operatus est Deus in Sanctis suis. In illis namque diebus, requirentibus nobis a senioribus, qualis fuerit vita sanctæ Martyris Juliæ, vel quod trophæum ejus passionis obtinuerit palmam martyrii; hoc nobis plena fide gestorum B retulerunt, sibi a parentibus suis ita fuisse relatum, quod nos idem posteritati qualicumque paginula, non tam elegantia sermonis, quam simplicitate fidelissima, lectoribus credimus transmittendum: ne forte senescente fide, in occultis tantæ Martyris passio impendatur, quæ a Capite-Corsicæ *b* effusione sui sanguinis in amore D. N. Christi totam provinciam *c* consecravit.

Captiva pagano servit: et arcte jejunat:

2 In illo tempore cum civitas Carthago *d* capta fuisset, tunc B. Julia ex ea capta ducta est, atque sortito in servitium pervenit cujusdam viri, nomine Eusebii. Sed venerabilis Martyr Apostolicum observabat præceptum: serviebat Domino carnali, non quasi ad oculum serviens, sed tamquam Deo omni imperio subdita publice famulabatur. Et licet Paganus *e* fuisset dominus ejus, admirabatur tantam ejus servitii virtutem: propter quod etiam in aliquo venerabatur constantiam ejusdem religionis. At ubi servitio famulatus requies ei data fuisset, aut lectioni vacabat aut orationibus insistebat. Igitur cum se cibi contritione in amore Dei affligeret, nullatenus a domino suo nec blandimentis nec monitionibus vel unius diei, ut fertur, jejunio potuit relaxari, nisi solum Resurrectionis Dominicæ diei. Pallebat vultus ejus jejunio, sed fides firma durabat: arescebant C membra afflictione, sed mens cœlo intenta, verbis Dei quotidie pascebatur: pallebat violis abstinentiæ *f*, ardescebat liliis castitatis.

translata in Corsicam,

3 Itaque Dominus ejus carnalis Eusebius, civis Syriæ Palæstinæ, ad Gallias cum pretiosissimis mercimoniis properans, inopinantibus nobis quod pretiosum habuit Capite-Corsicæ reliquit. Igitur cum ibidem fortissimis remigiis navem suam anchoris sisterent, videns unius ritus a Paganis sacrificia ibidem impendi, statim præceps Eusebius cum suis omnibus ad sacrificandum descendit: eadem vero die taurum dæmonibus suis immolabat. Interea cum illi crapulis baccharentur; Sancta vero Julia propter errorem de imo pectoris alta suspiria protraheret, nuntiatum est Felici *g* satellitibus suis, in navi esse puellam, quæ cultum deorum irrideret. Alloquitur Felix Saxo filius serpentis Eusebium dicens: Quare non omnes, qui tecum sunt, ad cultum nostrorum Deorum descenderunt? Præterea audio ibi esse puellam, quæ nomina nostrorum Deorum irridet. Ad hæc Eusebius respondit: Puellam quam dicis, nullo modo a cultu vel superstitione Christianorum amovere prævalui, neque sub interminatione ad nostram religionem adducere potui: et nisi mihi fidelissima servitia sui famulatus necessaria essent, jam eam pœnis diversis affeceram.

pro fide cruciauda

Tunc Felix Saxo ait ad eum: aut eam diis nostris D vota solvere compelle, aut certe dabo tibi de meis quatuor ancillas quæ tibi placuerint meliores, aut pretium quod taxatum fuerit, tantum da mihi eam. Ad hæc Eusebus respondit: Si mihi integrum censum tuum dare volueris, non poterit ad ejusdem meritum servitii comparari.

alapis cæditur:

4 Tunc habito consilio venenatissimus serpens convivium præparavit, ubi Eusebius poculis crapulatus, alto somno sopitus est. Statim Gentilium turba furens navim conscenderunt, atque exinde S. Juliam ad littus deposuerunt. Tunc Felix Saxo dixit ad eam: Sacrifica diis, puella, ego pro te Domino tuo quantum petierit dabo, et nexum tuæ conditionis absolvo. Sancta vero Julia respondit: Libertas mea Christi servitium est: cui ego quotidie mente pura deservio. Ceterum istum vestrum errorem non solum non veneror, verum etiam et detestor. Tunc Felix Saxo jubet eam alapis cædi. Sancta vero Julia ait: Si Dominus meus Jesus Christus propter me sputa et alapas in facie accepit, quare non ego propter meipsam alapis cædar; et pro sputis, lacrymis meis maxillæ meæ rigentur. Igitur sævissimus draco jussit eam crinibus torqueri. Venerabilis Dei E Martyr torquetur, flagellatur: illa vero in confessione sua clamat: Illum confiteor qui propter me flagellis cæsus est: nam si Dominus meus propter me spinis est coronatus, et trophæum crucis suscepit, quare non ego per mollitiem capillorum meorum, et per hujus vexillum fidei sustineam hujus passionis certamina, ut merear pervenire ad martyrii palmam? Itaque festinus draco, ne sævitiæ suæ damna pateretur, statim jussit Sanctam Christi famulam in patibulo crucis imponi: et expergefacto Eusebio ibidem pertulit certamina vixtrix ultima. Cumque laxasset [corporis] claustra, sepulcri subjecta meritis, *h* ex ore ejus columba rapido petiit astra volatu. *i*

cruci affixa moritur.

Avectum inde corpus,

5 Ibidem in thalamo crucis dotalia sua plena fide confessionis recitavit, et sanguinis sui effusione subscripsit adstantibus Angelis: atque per eos divina dispensatione in insula Margarita *k* nuntiatum est, ad sanctorum monachorum congregationem. Qui confestim navim conscenderunt, et levantes vela, præstante sibi vento solatium, subito pervenerunt in Capite-Corsicæ: et requirentes ita invenerunt, sicut eis ab Angelis fuerat revelatum. Qui cum omni reverentia deponentes corpus sanctæ Martyris de cruce, posuerunt eam in navi; et levantes vela navigabant F sub omni celeritate, regredientes præstante sibi *l* contrario vento. Tunc obviaverunt eis monachi cum navi de insula, quæ dicitur Capraria, *m* præstante sibi vento magnum solatium; et mirati sunt, quod contra venti fortitudinem in modum voluerunt vela plena iter suum agerent. Qui accedentes et diligentissime requirentes, quæ virtus Dei esset in navi, exposuerunt eis omnia per ordinem sicut gesta fuerant: et postulantes ab eis Reliquiarum benedictionem impetraverunt, et regressi sunt in sua. Illi autem pervenerunt in insulam Gorgonensem, et deponentes corpus ejus de navi [invenerunt vitam et passionem ejus ac certamen Angelicis manibus descriptum. Tunc gaudio repleta est omnis illa Fratrum Congregatio: et accipientes corpus pretiosissimæ Martyris Juliæ] *n* et condientes aromatibus, posuerunt in *o* monumento cum gaudio magno. Gesta sunt autem hæc XI Kalend. Juniarum in hoc loco, ubi florent orationes Sanctorum, ad laudem D. N. Jesu Christi, cui est honor et gloria in secula seculorum Amen.

depositum in insula Gorgonensi.

ANNOTATA.

A

ANNOTATA.

a *Monachos* Gorgonenses *alloqui auctor videtur, ante annum* 763 *quo avectum inde corpus, fortassis seculo 7 scribens.*

b Caput-Corsicæ *vulgo* Capo-Corso, *Promontorium sacrum Ptolomæi.*

c *Provinciæ nomine videtur omnes eas insulas intelligere, quæ cum Sardinia uni Præsidi suberant.*

d *Anno* 439 *a Wandalis, vel* 625 *a Persis : sed si sub Wandalis vendita est* Julia, *licebit sumere annos extremos dominatus eorum in Africa, qui desiit* 533.

e *Potius* Arianus, *aut* Saracenus.

f *Melius forte* Albescebat.

g *MS. Bodecense* Felici cuidam, qui major erat inter turbas immolantium : *cognomen nullum addit : quid vero auctori primo in mentem venerit, ut* Saxonem *faceret hunc* Felicem, *non divino, nisi forte voluit notare Toparcham* Sagonensem : *Fuit enim* Sagona *medio ævo nota civitas Corsicæ, hodie destructa.*

h *MS. Bodecense tacet de columba, et sic habet.* Cumque illi soporis fræna laxasset, sancta illa anima carne soluta, martyrii palma roseata, ad astra B cœlorum lætum cum Angelis petit volatum : *nullibi quidquam de mamillis abscissis, sed solum in Hymnis earum fit mentio.*

i *MS. Bodecense pro duabus sequentibus lineis hæc habet :* Acta sunt hæc sub die XI Kalendarum Junii, ab impiissimis Paganis, qui crudeliter sanctissimam illam puellam, in crucis patibulo suspensum, in odium nominis Christi martyriali sanguine perfusam, ad siderea regna transmiserunt. Cumque tantum scelus peregissent, territi mox de Angelorum præsentia, omnes aufugerunt, eamque solam reliquerunt : quam tamen Christus solam non reliquit, sed custodiam ei sanctorum Angelorum deputavit, quorum etiam ministerio nuntiatum est ad sanctorum Monachorum congregationem qui erant in vicino.

k Margarita, *vetus Gorgonæ insulæ nomen fuisse videtur, Ptolomæo aliisque antiquis neutrum nomen innotuit, propter ignobilitatem loci, qui teste Vitali pag.* 192 *scopulus potius quam insula est.*

l *MS. Bodec.* Prospero vento pervenerunt ad monasterium suum, quod est in insula Gorgoniensi.

m Capraria *insula etiam Ptolomæo nota, duplo propior Corsicæ quam Gorgona : Silent autem de hoc oc-* C *cursu MS. Bodecense et Breviarium Monachorum Brixiensium.*

n *Ex MS. Bodecensi accepta est hæc parenthesis.*

o *Idem MS.* in decentissimo ecclesiæ loco.

APPENDIX

Ex Breviario Monachorum Brixiensium.

Corpus Brixiam translatum

Postea vero, quando beneplacitum fuit Deo ; circiter ducentorem annorum curriculum, Dei nutu inspirata Ansa Regina, uxor Desiderii gentis Longobardorum Regis, audiens ejus venerabilia gesta atque miracula ; ejus desiderio accensa, præcepit ejus Corpus debita cum veneratione sibi afferri. Tunc apud Brixiam civitatem ; ad honorem ipsius Beatæ Martyris Juliæ, monasterium digno cultu dignaque fabrica constructum dedicavit, ubi Corpus ipsius mirificatissime collocavit. In quo loco ejus florent orationes, memoriaque ejus non derelinquitur usque in hodiernum diem : atque interventu ipsius beneficia præstantur omnibus, qui ad ejus sanctum Corpus, sacratissimamque solennitatem vera fide, pura mente, sanctisque operibus celebraturi conveniunt. Nec dubitandum nobis est, fratres carissimi, ejus piis intercessionibus a peccatis et malis omnibus D nos Dominum liberare, cui tam excellentem martyrii gratiam voluit prærogare, si puris dignisque mentibus eam nos voluimus celebrare.

claret miraculis.

ex MSS.

Peroratio ad ejus cultum et imitationem.

7 Mores igitur nostros, fratres carissimi, ad exemplum hujus Beatæ Juliæ, omniumque Sanctorum Patrum, corrigere et componere satagamus : si ad eorum consortia de quibus agitur, pervenire desideramus. Quid enim prodest festis interesse Sanctorum, si deesse contingat choris lætantibus Angelorum. Quid hic valet ad tempus jucundari carnaliter, si non ibi contingat perpetuo gratulari spiritualiter? Quid hic proderit carnem suam epulis vitiorumque luxu enutrire ? illic enim non solum semper esurire, verum etiam de digito cujuslibet pauperis aquæ guttam perpetuo sitire ; et quod pejus est animam et corpus igni perpetuo damnari [oportebit,] unde numquam contingat amplius liberari. Hujus itaque sanctæ Martyris imitemur exempla, ut a vitiis et concupiscentiis nostra crucifigamus membra, quatenus ab his omnibus pœnis possimus liberari, simulque cum B. Julia Sanctisque omnibus, eorum adjuti precibus, in Christo perpetuo lætari : cui est cum Domino Patre, sanctoque Spiritu, in tribus Personis, E una divinitas, æqualis gloria, laus et potestas ante mundi principia, et nunc, et per infinita secula seculorum Amen.

HYMNI

Ex eodem Breviario Brixiensi.

AD VESPERAS.

Causa, corona Martyrum,
Deus efficax omnium,
Sexum fecit femineum
Sede potiri Martyrum.
Si durat quod est fragile,
Nobis est admirabile,
Sic in sexu muliebri
Durities Martyrii.
Majorem decet fieri
Audaciam Martyrii.
Si quando sexus fragilis
Laude gaudet certaminis.
Carthaginensis Julia.
Tormentis imperterrita,
Minas non timet mulier,
Quas crudus agit arbiter,
In omnibus Christicola,
Ut probaretur Julia,
Crucis subit patibula
Christi regnans vestigia.
Cruci configi meruit,
Quia per crucem credidit
Certam salutem fieri
Omni humano generi
Pretiosa est passio.
Et admiranda ratio,
Ancillam sui Domini
Damnari morte parili.
Nunc lætatur perpetui
Spem consecuta præmii :
Una prudentum Virginum
Psallit in Choro Martyrum.
Beatam Martyr Julia
Nostrum magna fiducia,
Tuis precibus impetra
Nostra deleri crimina.
Deo sit laus, et gloria,
Per quem laudantur omnia,
Laudes, quas tibi promimus
Nobis succurrant ocius. (Amen.

AD MATUTINUM

Adest Beatæ Virginis
Sacer natalis Juliæ,
Quo cœlum scandit inclitis
Martyr onusta præmiis.
Infanda nam barbaries
Prædaverat Carthaginem,
Ex qua colendam Virginem
Eusebius sortitus est.
Sed Virgo Christi Julia,
Jugo carnali subdita,
Almam pudico pectore
Fidem servabat sedule.
Pallebat os jejunio
Vigebat mens juncta Deo,
Non vincula, non verbera
Pavebat Christi vernula.
Saxo Felix Dux improbus
Puellæ tentat animum :
Armis munita fortibus
Nescit timere perfidum.
Hæc mortis in eculeo F
Flagris attrita concinit :
Crucis nixa patibulo
Hostis Trophæum sustulit.
Et bonum finem tribuens
Columba valde splendida
Ex ore ejus prodiit,
Viam polorum petiit. Amen.

AD LAUDES

Beata namque Julia,
Ad cujus urnam sistimus,
Nobis adest cum gaudio
Omni colenda tempore.
In hac die sed maxime
Hoc prosequi nos condecet,
Qua membra linquens terrea,
Perrexit ad cœlestia.
Exemplaque salubria
Nobis reliquit plurima,
Quæ si sequamur strenue
Nos deviare non sinent.
Viri, puellæ, parvuli
Morbis gravati pessimis,
Ejus rogatu redditi
Sunt sanitati pristinæ.
Laus, Honor, Virtus, Gloria
Deo Patri, et Filio,
Sancto simul Paraclito
In seculorum secula. Amen.

AD

AD SECUNDAS VESPERAS

Beata Virgo Julia
Mundana linquens omnia,
Christi sequens vestigia,
Transivit ad cœlestia,
Ex Nobili familia
Martyr processit Julia.
Oriunda fuit Carthagine
Splendore grandis Africæ.
Devicta tunc Carthagine
A Barbarorum rabie,
Insulám ducta Corsicæ
Permansit brevi tempore.
Nam quod Præfectus voluit,
Eusebius hoc renuit :
Decepto tandem callide;
Respondit coram Præside.
Cur, Felix Saxo, desipis?
Quid vana verba loqueris?
Non me revolvunt munera,
Nec sæva mortis vulnera.
Orare sprevit Idola
Ancilla Christi Julia,
Jussa torqueri variis
Tormentis et suppliciis.
Dilaceratis artubus
Ab omni parte carnibus.
Graphiis et virgulis
Mamillis quoque Virginis;
Pendens crucis patibulo
Preces mittit Altissimo,
Animam meam suscipe,
Magnæ Deus potentiæ.
Ei Christus apparuit,
Cum diras pœnas sustulit;
Virtutum párans præmia,
Beata cœli gaudia.
Emissus Christo spiritus.
Sanctorum chorisjungitur,
Cum triumphali laurea
Cœlorum scandit sidera.
Tulerunt corpus Monachi,
Ab Angelis præmoniti,
Gorgone parent tumulum,
ChristeRedemptoromnium.
Ornavit eam veritas,
Spesque fides, et charitas
Virtutes et nobilitas,
O lux beata Trinitas
Vexillum portat Virginum,
Sanctarum quoque Marty-
Florescit sicut lilia (rum,
Inter sanctarum agmina.
Omnes sanavit languidos
In Christi fide fervidos,
Ad corpus Sanctæ Virginis
Consors paterni luminis.
Sit Trinitati Gloria,
Quam deprecátur Julia.
Quæ donet nobis gaudia
Per infinita secula. Amen.

IN TRANSLATIONE.

Rex Lombardorum Flavius
Illustris Desiderius
Fundavit hoc cœnobium,
Et sacravit monialium
In Salvatoris Nomine.
Virginis quoque Juliæ
Anxæ Reginæ precibus,
Exultat cœlum laudibus.
Sacratum corpus Juliæ
Translatum jacet Brixiæ
Ornavit illud splendide,
Lucis Creator optime,
Sanctorum multa corpora
Secum traduxit socia,
Et Martyrum, et Virginum
Deus tuorum militum.
Summo locavit gaudio,
Regali monasterio,
Dotato magno munere
Honore sanctæ Juliæ.
Felix lætetur Brixia
Dona tot ferens inclita,
Sanctorum tenet Corpora
Ducta per mundi climata
Sit Trinitati Gloria etc.

G. H.

DE SANCTO LUPO

EPISCOPO LEMOVICENSI IN AQUITANIA.

SYLLOGE HISTORICA.

Post elogium ex Breviario agens de ejus ætate, et elevatione corporis.

POST DCXXXVII.

Lemovicum, *urbs Aquitaniæ primæ Episcopalis, gloriatur fidem se Christianam accepisse a S. Martiale primo suo Episcopo. Inter hujus successores numeratur decimus sextus* S. Lupus, *quem solenni veneratione sub ritu duplici colit hoc* XXII *Maji Ecclesia Lemovicensis, in sua urbe et tota diœcesi; atque in secundo Nocturno ad Matutinum has de virtutibus ejus recitat Lectiones.*

Elogium ex Breviario Lemovic.

2 Lupus, laudabilis vitæ Presbyter, tumuli S. Martialis fidelis custos, ut mira sanctitate floruit, ita non sine miraculo Lemovicensis Ecclesiæ factus est Episcopus. Vita functo Antistite Clerus et populus, dubii quemnam sufficerent, cum ad sepulcrum beatissimi Apostoli preces fudissent, inter ipsos tandem convenit, ut probitate insignes duo, Lupus et alius itidem Sacerdos, ad Francorum Regem Chlotharium mitterentur : qui utrum vellet ordinari juberet, omnium fere tamen votis in Lupum concurrentibus. Cum eam legationem vir sanctus, ab omni ambitione alienus, aliquamdiu recusasset; importunis precibus exoratus, iter suscepit. Verum cum nulla alia nobilitate, quam ea quæ a virtute sumitur, nullo vestium splendore insignis videretur; non ei facilis ad Regem patuit aditus. Divino nutu effectum est, ut Chlotharii filius, gravi febri correptus, frustra tentatis medicorum remediis, Regina lacrymis et triduano jejunio afflicta, oblato a viro Dei sacrificio sanaretur. Eo miraculo permotus Rex fuit, ut in Lupum consentiret, nec nisi multis muneribus donatum abire pateretur. Opinionem quam de se apud populum excitaverat, in Episcopatu non fefellit; ut qui dignitate celsior, sanctitate extitit sublimior Lupus, non lupus, imo Pastor vigilantissimus. Clarus denique miraculis, cursu vitæ religiosissime confecto, repositam justitiæ coronam accepit in cœlis undecimo Kalendas Junii. Corpus sacrum in æde S. Michaelis de Leonibus conditum solenni ritu, Deo sanctitatem servi fidelissimi illustribus miraculis declarante, fuit a Geraldo Episcopo Lemovicensi e terra sublatum, anno Salutis millesimo centesimo quinquagesimo octavo.

Memoria in Fastis sacris.

3 *Hactenus Lectiones Breviarii Lemovicensis, anno* MDCXXV *excusi. Eadem sua phrasi exposuit Saussayus in Martyrologio Gallicano ad hunc* XXII *Maji. Quo itidem die sacra ejus memoria inscripta est MS. Martyrologio Carmelitano Coloniæ adservato et MS. Florario, item excusis fastis Maurolyci, Felicii, Ferrarii; et sub nomine* Lupini *Martyrologio Coloniæ et Lubecæ sub annum* MCCCCXL *excuso, et apud Grevenum in Auctario Usuardi.*

Tempus Sedis:

4 *Rex, per quem ad Episcopatum promotus Sanctus est, fuit* Chlotharius II, *anno* DCXXVIII *vita functus, et videtur ejus ex Sichilde filius Charibertus sive Aribertus, dein Rex Tolosanus, tunc ejus sacrificio a febri liberatus. At* S. Lupus *subscripsit fundationi monasterii Solemniacensis in agro Lemovicensi, a S. Eligio factæ* X *Kalendas Decembris, anno* X *Dagoberti Regis, Christi* DCXXXI. *Non videtur postea diu superfuisse : nam successit ei Simplicius, mortuus cum S. Eligius adhuc laicus esset, adeoque ante annum* DCXL. *Consule hujus Vitam lib.* 2 *num.* 28, *prout apud Surium ad Kalendas Decembris extat a S. Audoeno scripta. Bernardus Guidonis Episcopus Lodevensis, de Gestis Episcoporum Lemovicensium cap.* 2, *hæc breviter observat.* S. Lupus a Chlothario Francorum Rege (de duobus enim erat altercatio) electus fuit : cujus corpus, a proprio elevatum tumulo, positum fuit in Ecclesia S. Michaelis de Leonibus, anno Domini 358 *ubi mendum apparet amanuensis, et forte legendum* anno 558, *aut quid simile.*

miracula patrata:

5 *Gaufredus, cœnobita monasterii S. Martialis Lemovicensis et Prior Vosiensis, cap.* 15 *Chronici, agit* de Sanctis in Episcopatu præclarioribus, *et ista interserit :* Archangeli Ecclesiam Superiorem perornat Lupus ille magnus, non gregis vastator, sed ovium pervigil Pastor : qui primordio Henrici Regis Angliæ, filii Gaufredi Andegavensis Comitis, signa et miracula plurima Lemovicæ patravit. *Dictus Henricus II creatus est Rex Angliæ anno* MCLV, *sub quo (ut additur cap.* 54 *ejusdem Chronici)* Corpus S. Lupi Lemovicensis Episcopi elevatum est a proprio tumulo, quia parietes Ecclesiæ S. Martialis reædificabantur. Tunc multa populorum caterva Lemovicæ confluxit, propter multiplicitatem signorum, quæ Dominus per illum Præsulem ex insperato dignatus est exercere. *Quod supra factum dicitur anno* MCLVIII *a Geraldo Episcopo : qui vixit usque ad annum* MCLXXVII, *mortuus tunc Kalendis Decembris.*

elevatio corporis.

DE

D.P

DE S. QUITERIA VIRG. MART.

IN ADURENSI VASCONIÆ DIOECESI.

COMMENTARIUS CRITICUS.

De cultu et corpore in Galliis, pro quo et Hispani et Lusitani certant, deque fabulosis ejus Actis, ac ætate.

XXII MAJI

Antiquioribus Martyrologiis ignota,

Q*uam certus est hodie* S. Quiteriæ *cultus, fuitque seculis præcedentibus aliquot, tam incerta sunt omnia, quæ de ejusdem ætate, patria, genere, ac martyrii loco in Gallicis Hispanicisque legendariis, tam impressis quam manuscriptis leguntur. Nec enim antiquis Martyrologiis ullis inscriptum nomen, aut vetustioribus Passionalibus membraneis Acta reperiuntur inserta. Allegatur quidem Usuardus, sed apud Molanum in Additionibus recentius* B *collectis, quales tamen in tam multis, quæ partim habemus, partim vidimus Usuardi exemplaribus, ad usus variarum Ecclesiarum auctis, necdum nobis occurrerunt. Interim, ut dixi, certus est ejus cultus; et quidem* in Vasconia, *cui ipsam adscribit Molanus,* visitur oppidum Mansi S. Quiteriæ, cujus ecclesia cum Concathedralis titulo, Episcopali Adurensi annectitur, et magna populorum copia frequentatur, *inquiunt San-Marthani tomo 2 Galliæ Christianæ pag.* 15. *Est enim Episcopus* Abbas S. Quiteriæ; *quin et aliquando in more fuisse ut Episcopi,* Vico-julienses *primitus, deinde* Adurenses *dicti, etiam* S. Quiteriæ Episcopos *se scriberent, ait Saussayus : probaturque ex Concilio Nugaroliensi celebrato ad annum* MCCXC, *considentibus cum Amaneo Episcopo Auscitano,* Coseranensi, Olorensi, Tarbiensi, Lascuriensi, Adurensi et S. Quiteriæ Episcopis, *ubi* Adurensis et S. Quiteriæ *pro uno eodemque præsumendus est poni, fortassis etiam melius obesset conjunctio* et; *certe non recte in margine notatur* Vasatensis *pro* S. Quiteriæ *Episcopo legendus; cum* Vasatum, *vulgo* Bazas, *situm sit ad Garumnam. Sed errorem hunc prius erraverat Saussayus,* Vasato S. Quiteriam *adscribens. Nisi forte eruditissimi Conciliorum editores suggerere voluerunt, pro Episcopo* S. Quiteriæ, *qui non fuit ab Adurensi diversus, rectius ponendum Vasatensem, æque Auscitani Archiepiscopi Suffraganeum. Porro* S. Quiteriæ, *in* C *illa ecclesia cultum conservant frequentia beneficia, in amentibus præsertim furiosisque sanæ menti reddendis; quorum infra dabimus collectionem aliquam, ab anno* MDCXXIII *usque ad* MDCXXXIIII.

colitur in ecclesia sui nominis apud Vascones :

NOT. 23 **** APP. TOM VII. MAJI

ubi corpus ab hæreticis dissipatum,

2 *Corpus illuc ex Hispania primitus fuisse allatum censuit Saussayus, in Martyrologio Gallicano ad hunc diem. Postea mutata sententia, eodemmet loco passam Sanctam scripsit in Supplemento. De corpore asseruit,* *quod* ad S. Severi excitatum ea in diœcesi cœnobium translatum fuit, ubi tamdiu quievit in honore, quamdiu in Gallia fides Patrum viguit. At erumpente ex orco tetra hæreseos lue, Calvinistæ, occupato plus quam Turcica rabie monasterio, sacratissima S. Quiteriæ ossa, e sacrario deturbata, in rogum conjecerunt : e quo nihilominus pia fidelium æmulatione partim erepta, semiusta, absconsa sunt, servataque; et demum P. Anselmo Rolle, Superiori Seminarii Tolosani Ordinis S. Benedicti, religioso data munere, ibi ab eo recondita sunt magna cum veneratione.

collectum a Catholicis.

3 *Hispani et Lusitani, licet utrique existiment se corpus habere, eo ubi primum credunt sepultum fuisse loco; hi cum Cardoso in oppido ac monte Pombiero quatuor leucis Conimbrica; isti ex Pseudo-Juliano, prope Margalizam in agro Toletano; neutri tamen quidquam ostentant de corpore. Cultum vero* S. Quiteriæ *apud se receptum probant ex Breviariis antiquis diœceseon variarum; et ex Toletano quidem hanc Collectam proferunt :* Præsta quæsumus omnipotens Deus, qui Beatam Quiteriam virginitate et martyrio decorasti, ut sicut tua virtute diabolum colligavit, et Regulum cum infinita plebe convertit, ita et a E rabie diabolica, et a cunctis infirmitatis fraudibus, ejus assiduis precibus nos facias liberari. *Fundatur hæc Oratio in Actis ipsius Sanctæ : hæc autem, et alia Acta earum quæ ipsius dicuntur sororum, fundamentum habent in quadam omnibus communi fabella, jam olim per Hispaniam recepta, atque ex hac in Vasconiam translata, de quodam Catillio Rege, cujus uxor Calsia novem uno partu filias enixa, veritaque ne id sibi vir suus probro verteret, omnes fluvio mergendas tradiderit obstetrici Silæ : hæc autem ipsas tradiderit educandas Christianis ; quæ a nutricibus genus suum edoctæ, atque ad patrem Christianorum hostem fidei causa adductæ equitæque, fugam in varias partes capessiverint singulæ, ubi denique Martyrio coronatæ sint. Ita de omnibus communiter, ex Seguntino et Palentino Breviariis, Tamayus ad* XVIII *Januarii.*

illud etiam apud se esse credunt Hispani et Lusitani.

Acta fundata in Actis 9 filiarum Catillii,

4 *Hoc posito fundamento, Acta* S. Quiteriæ *sic incipiunt, in Latinis quæ habemus compendiis, ex MSS. Canonicorum Regularium Rubeæ-vallis in Brabantia, Carthusianorum prope Confluentiam, et Bodecensium in Westphalia.* Erat quidam Rex magnus super omnes Orientales, Catillius nomine, habens uxorem nomine Calsiam, de stirpe Juliani Imperatoris. *Deinde, omissa expositione novem filiarum educationeque furtiva, dicitur earum præcipua* Quiteria, *divinitus fidem edocta per Angelum adhuc tredecennis, Deumque in* Oriano monte *clam orare solita; cum vero esset a parentibus nuptui tradenda juveni cuidam potenti, nomine* Germano, *consilio Angeli, dimissa patris regia urbe* Blancagia, *cum triginta puellis et octo pueris fugisse in vallem* Aufragiam, *ubi* Rex Lentimanus *dominabatur, fidei Christianæ apostata, thesaurumque e spoliis ecclesiarum collectum sub* Alphiano *fluvio absconditum habebat. Hoc cum ei Virgo indicasset, et post varia in carcere patienter tolerato prodigia fidem divinæ missionis obtinuisset; dicitur ipsum ac gentem ejus totam ad Christum reduxissse, cum interventu duorum qui apud ipsum erant Episcoporum,* Martiani *et* Valentiani : *deinde ex* monte Galgani *tricipitem bestiam* Carnaliam, *dæmonem ex* Monte Unguli *depulisse, ne cui nocerent amplius; atque cum* BB. Remedio, Simplicio *et* Columbiana *ac ceteris secessisse in montem* Columbanum, *ubi fuerit ecclesia S. Petro Apostolo sacra, et ubi illa Deo serviens undecumque adductos rabidos ac furiosos curabat. Interim fingitur* Germanus *juvenis, Sanctæ Procus, cum* Rege Blancagiæ *Catellio, alteroque* Rege Adriano, *junctis copiis intrasse* Aufragiam *vallem, occupasse civitatem,* Quiteriam *quæsivisse; cumque in Columbano monte*

omnino fabulosa esse.

ex eorum epitome patet

cum

AUCTORE D. P.

A eam esse intellexisset, Dormitianum quemdam ad ejus cædem immisisse. Hic vero primum ipsam decapitarit, viderítque sublatum caput quo jusserat Angelus suis manibus portantem; deinde superveniens Rex Adrianus, etiam Regem Lentimanum, cum duobus Episcopis, Columbiana virgine et Romano Quiteriæ socio, omnibusque in monte congregatis occiderit. Denique Liberatum quemdam, in Valle Aufragiæ commorantem, Angelico monitu ad sepulturam Sanctorum Sanctarumque excitum ascendisse montem, omnesque in ecclesia S. Petri sepelivisse: ad quorum corpora crebrescentibus miraculis, Germanus ipse conversus, patrem quoque suum converterit; et post longam pœnitentiam eodem in monte sancte obierit.

et talia ante nos etiam alii judicaverunt.

5 Vetera hæc figmenta (quorum Latinum fontem necdum integrum videre licuit, Gallicam versionem ex Vasconia accepimus, Latinam paraphrasim, a quodam Nebrisensi initio seculi præcedentis compositam, exhibet Tamayus) Vetera hæc inquam figmenta vel eorum epitomen, qualem habere nos diximus, viderat etiam Collector Legendarii Ultrajectini, scripti ad usum ecclesiæ S. Martini: sed veniens ad nomen S. Quiteriæ et diem XXII Maji, hoc solum notavit: Hæc dicitur fuisse filia
B cujusdam Regis Catillii, cujus uxor dicebatur Calsia, de tribu Juliani Imperatoris; quæ dicitur fuisse martyrizata in valle Aufragia, et in monte Columbiano in ecclesia S. Petri sepulta: sed quia hæc Legenda videtur valde apocrypha, ideo est hic prætermissa. Prudenter sane: nec minus prudenter vir eruditissimus Jacobus Sirmondus, visa epitome quam Bollandus noster cum eodem communicaverat, rescripsit, longe consultius Ecclesiæque honorificentius videre carere ineptiis similibus, quam eas in lucem proferre. Sed qui agas? Aliorum alius sensus est, Dum enim fabulosas ejusmodi Legendas nacti aliqui, easdem castigatiores politioresque recudunt, rescissis quæ impudentis fictionis inanitatem nimis evidentem redderent circumstantiis; efficiunt, ut de retota nequeat judicare lector, nisi admonitus ex quam lutulento fonte hausta sint illa ipsa, quæ nunc specie verosimiliori offeruntur. Tamayus etiam atque Cardosus, et eorum in Hispania sequaces, Pseudodextrinis commentis subnixi, nunc corrigendo in nominibus quidpiam, nunc pro ignotis nota atque hodierni usus nomina locorum substituendo, ambiguitatem omnem auferre se credunt, et civitatem Blancagiam, Aufragiam Vallem, Alphianum seu Alisanum fluvium, Oranum et Columbanum montes, toti ignotos antiquitati, veluti digito demonstrare intra
C suam Hispaniam.

Prodiit illa fictis locorum ac personarum nominibus,

6 Equidem vix dubito, quin sicuti Regum Castellii et Calciæ, Adriani atque Germani, Lentimani seu Leuciani, Episcoporum quoque Martiani et Valentiani nomina gratis conficta sunt; sic et locorum appellationes pro libidine fuerint excogitatæ tales, quæ sua peregrinitate antiquitatis speciem imperitis repræsentarent. Hoc qui in Actis S. Quiteriæ concinnandis fecit, præter fabulam de filiabus Regis Catellii, a Pseudo-juliano in C. Attilium virum Consularem et Lusitaniæ Regulum transformati; videtur etiam præ oculis habuisse quamdam, nihilo meliorem Legendam S. Severi Martyris, quam optaremus nancisci pro die 1 Novembris; ex iisque Alphianum flumen, Adrianumque Regem accepisse. Certe in tabulis fundati sub annum DCCCCLXXXII Severiani monasterii, in oppido vulgariter Caput-Vasconiæ dicto, apud Petrum a Marca in Probationibus ad Historiæ Bearnensis lib. 3 cap. 8, et Sammarthanos Tomo 4 pag. 824, fundator illius Guilielmus Sancius Comes dicit, quod S. Severi gesta vel Passionem requirendo, inventum est, qualiter olim illud monasterium fuerat constructum, et a Francigenis destructum, quomodo scilicet Rex hujus patriæ (Vasconiam intellige) Adrianus, post reintegrationem sui corporis, regnum et se totum præfati Martyris subjecit ditioni. Ipse vero

aut ex apocrypha S. Severi M. legenda sumptis,

restaurator inter cetera donat, omnia quæ sunt inter D
duos fluvios, ab Alpheano, qui modo vulgo vocatur Aturris, usque ad Gavasensem: Et rursum in ea charta, qua monasterium jam fundatum subjicitur Sedi Apostolicæ, idem Guilielmus Sancius dicit, ipsum esse situm super fluvium Alpheanum. Filius quoque illius, Bernardus Guilielmus Comes, in alia donatione asserit, quod idem gloriosissimus Atheta, Severus, Adrianum Regem ab incredulitatis errore, omnemque provinciam ad fidem Christi convertit.

ex qua ipsa tamen sequitur Vasconiæ adscribendam Quiteriam

7 Ridiculos ergo sese faciunt, qui ut S. Quiteriæ Acta Hispaniæ aptarent, in eaque invenirent Adrianum Regem Toletanum, suum Pseudo-Julianum fecerunt scribere, quod res peracta fuerit apud Vesetaniam (sic enim placuit corrumpere Vascitaniæ seu Vasconiæ notum nimis nomen, quam ut in Hispaniam transferretur) apud Vesetaniam, inquam, nulli veterum notam, Provinciam proximam Toletanæ meridiem versus; oppido vero Adura vel Aerea, quod nunc Margaliza dicitur, cui scilicet Rex præfuerit Leucianus, Adurensium et Carpetanorum Regulus. Sed nescivit impostor Episcopalem in Vasconia urbem Aduram vel Aeriam, vulgo Ayre, manifestum indicium mendacii daturam. Magis impune fingi potuit, natam Sanctam in civitate Galeciæ dicta Belcagia, quæ non Baiona dicitur: E
non enim est ulla regio quæ talis nominis urbem sibi asserat, aut asserere aliquando potuerit. Interim ex nomine Alfanii, jam olim Aturri flumini attributo, manifestum fit, Legendæ qualiscumque auctorem intellexisse Vasconiam; in eaque collacavisse Aufragiam vallem; ac Columbanum montem dicere voluisse, illum ipsum qui Aeriæ imminet, continetque Mansum S. Quiteriæ, vulgo le Mas. Utrum autem Catilli Regiam cis vel trans Pyrenæos locaverit, incertum est.

passam seculo, non 1

8 Ad ætatem quod attinet, primo Christi seculo admovere Sanctam conatus est Pseudo-Julianus, quando inter alios, quos Leuciani tyranni persecutio ad defectionem impulerit, nominat Julianum Episcopum Toletanum, de quo ait, quod Missis a B. Clemente litteris resipuit, addens iisdem Martialem Tyrasonensem et Valentinum Valeriensem: quos voluit esse Marcianum et Valentinianum nominatos in Actis, contractamque maculam eluisse suo sanguine. Gallica Actorum veterum interpretatio sic concluditur: Hic explicit passio gloriosæ Virginis S. Quiteriæ, quæ fuit decollata XI Kalend. Junii, id est XXI Maji, anno Gratiæ CCCCLXXVIII. Acta MSS. Latina breviora in Rubea F
Valle et Carthusia Confluentina atque Bodecæ sic terminantur: Passa est autem S. Quiteria in Vasconia, prope civitatem Adurensem, undecimo Kalendas Junii, anno Domini quadringentesimo septuagesimo septimo. Multi etiam languentes, ad sepulcrum ipsius venientes sunt curati; et ubique in omni necessitate devote ipsam invocantes exaudiuntur. Hac tempestate, iidem Gothi, qui Hispaniam Italiamque, etiam tenebant vicinas ipsis Galliæ regiones, in qua Vasconia: et nomen Quiteriæ Gothicum esse videtur, hodie Hispanis adhuc usitatum in nominibus Guiterii et Guiteriæ. Eamdem originem referunt quarumdam ex novem sororum nomina, Doda, Genivera, Wilgefortis. Silentium tamen Adonis et Usuardi de Quiteria facit, ut ipsorum ætate necdum notam fuisse credamus; adeoque incerta omnino manet conjectura: nec aliud dici verosimiliter potest, quam populari traditione cæsam pro castitate credi, incerto tempore: inventoque ac miraculis celebrari cœpto corpore, sub decursum seculi octavi aut noni, extitisse aliquem, qui compilaverit Acta, qualia indicavimus, ex suo illa commentus cerebro, et de simplicis populi fide confisus: quæ pro veteribus edita et in Legendariis fuerint recepta, meliorum veriorumque defectu. His ergo omissis, ad miracula, cultum Sanctæ apud Vascones probantia, convertor.

sed 5 vel etiam serius,

quod et nomen ejus Gothicum suadet.

MIRACULA

A

MIRACULA

ab anno MDCXXIIII per decennium scripta.

Ex Instrumento Notariali Gallico.

Curati amentes an. 1624, 19 Aprilis, Die Veneris, XIX Aprilis anni MDCXXIIII, mane, intra ecclesiam Abbatialem S. Quiteriæ Mansi Aeriensis, Catharina des Dalcheux, ex parochia Ysosii diœcesis Aquensis, in præsentiarum parochiæ de Caudresse prope urbem Aquensem inquilina, filia qu. Petri des Dalcheux et Margaritæ de Moura, annorum circiter quindecim, plusquam duobus mensibus et semis gravi correpta infirmitate, cum phrenesi et magna conturbatione spiritus, per Dei gratiam et intercessionem S. Quiteriæ, post novenam in dicta ecclesia ex more ibi consueto celebratam, exivit inde mente et corpore sana; rediitque in domum suam redditis Deo gratiis, in comitatu Nicolai Dabadei, Sergiantii in parochia Aquensi; et Natalis de Baseigne, habitantium d. loci de Caudresse, a quibus et adducta fuerat, quique illam in hac urbe B expectaverant a die adventus sui, qui fuit nona hujus mensis. Qua de re per me Joannem Cascail Notarium Regium, ad petitionem Fr. Joannis Clementis Religiosi et Sacristani d. ecclesiæ, instrumentum hoc concessum fuit, coram Fr. Joannes Joly Eleemosynario, Hieronymo Raoux Camerario, Petro Aymare Operario, omnibus Religiosis professis d. ecclesiæ; Vitale-Petro Puguery et Joanne Damne, mercatoribus atque habitantibus d. urbis, signantibus simul cum prædictis Dabadie atque Clemente, (quod non fecit dicta des Dalcheux, scribere ut aiebat nesciens) et interpellatis ad id per me Joanne Mag. Arnaldo Cassain Presbytero d. ecclesiæ.

24 Maji, 10 Die Veneris XXIIII mensis Maji anni MDCXXIIII, circa septimam matutinam, intra d. ecclesiam Abbatialem S. Quiteriæ Mansi Aeriensis, Sampson de Molie Faber ferrarius, natus et inquilinus loci Cazaubon in Armeniaco diœcesis Ausciensis, annorum XXVII, a trimestri et amplius gravi morbo ac phrenesi conturbatus, postquam ea de causa domi suæ vinctus fuerat mense circiter integro, conductus fuit ad hanc ecclesiam, per Vitalem de Molie germanum fratrem suum, et Petrum de Pouchalant famulum suum: impletaque in eadem ecclesia secundum morem novena, per intercessionem Dei et S. Quiteriæ regressus est in domum suam bene sanus C corpore et spiritu, post suscepta in ecclesia Pœnitentiæ atque Eucharistiæ sacramenta, redditasque Deo et S. Quiteriæ gratias pro recepto beneficio. De quo et prædictis omnibus requisitus concessusque est a me præsens actus Fr. Joanni Clementi Sacristano, coram Fr. Petro Laduc Priore, Joanne Joly Eleemosynario, Raoux Camerario, Petro Aymare Operario, Antonio Aubriac, omnibus Religiosis d. ecclesiæ, simulque signantibus, quod non fecerunt dicti fratres de Mobie neque Ponchalant, quia dicebant quod nesciebant scribere. *Utrobique sequebantur subsignantium præcitata nomina, ac denique ipse Notarius subjungebat,* signans Joannes Cascail Notarius Regius.

11 *Eadem plane forma, cum expressione testium tam Religiosorum quam Laicorum, notantur sequentes omnes curationes, ab eadem motæ mentis infirmitate: quare solum miraculi tempus nomenque sanati, cum aliis paucis circumstantiis, deinceps hic latine reddemus.* Die Dominica XVI mensis Junii ante meridiem, Petrus de Nercain, cribrorum propola, nativus et habitans *16 Junii,* territorii Grenatensis in Marsano, annorum circiter XXXII, a bimestri insaniens, adductus est per Joannem Tincens, Joannem de Nercain, et Bartholomæum de Nercain, proximos suos consanguineos.... D

EX MS. GALLICO 27 Sept. Die XXVII Septembris, in capellam quo ab omni tempore solent adduci furiosi, et ibi per novem dies manere ac jejunare, veniens Menjon des Coubiers, habitans vignani in Marsano, adduxit Bartholdam des Coubiers filiam suam, annorum circiter XII aut XIII; cum eadem, sanæ menti post consuetum novemdium reddita, reversurus, beneficiumque coram Notario et testibus agniturus.

12 Similiter die Mercurii et VII Maji, anni MDCXXV Joanna de Paramis, annorum circiter XL, uxor Joannis de Touyz, per maritum et nepotem suum Menigaudum Oupatz, ante novemdium adducta, *item anno 1625 7 Maji,* eodem in oratione ac jejuniis transacto, reducta est ab iisdem sana.... Die XIIII Junii anno MDCXXV, *14 Junii* circa septimam matutinam, coram me Notario et testibus rogatis, comparuit Bernardus de la Bariere, habitans in oppido S. Macarii in diœcesi Burdegalensi, annorum circiter XXXII; dicens, quod abhinc sex vel septem mensibus correptus amentia, sic ut domi suæ fuerit vinculis constrigendus, a fratre suo germano Jacobo de la Bariere et consanguineis aliis commendatus fuerit S. Quiteriæ, voto E facto; et huc adductus IV die præsentis mensis, post consuetum novemdiale jejunium sensui suo redditus sit: peractaque Confessione atque Communione, cum suis in patrium oppidum regressurus, gratiam sibi factam voluit Instrumento publico testatam relinqui. Die Jovis XVIII Septembris, Perot- *18 Sept.* tus de Peccassi, annorum circiter XXV, natus et habitans in parochia Sedzero Bearnensis provinciæ, diœcesis Lescarensis, egressus est mentis sanæ compos ex sacello meridionali, quo inductus fuerat et religatus, in festo Beatæ Virginis ultime præterito, die VIII hujus mensis, per Guilielmum de Peemilher et Guilielmum de Peccassi fratres suos; quia uno abhinc mense in amentiam lapsus fuerat, sic ut nemo ei auderet appropinquare: exivit autem confessus et communicatus nono die suæ reclusionis et abstinentiæ.

13 Die Jovis V Februarii anni MDCXXXVI personaliter comparuerunt Simon et Perottonus de Lasbats, *et anno 1626. 5 Februarii,* fratres, textores lini, ex loco de Mongu diœcesis Lescarensis; dixeruntque quod die Lunæ XXVI Januarii præteriti, adduxerint in hanc ecclesiam Bertrinam de Pison, matrem Simonis et Perottini novercam, annorum circiter LX, phreneticam ab annis tribus, quam consueto ibidem novendio peracto sano sensui redditam, essent reducti domum. F XXIV mensis Martii, idem sibi in simili casu profes- *24 Martii,* sus est accidisse quidam Joannes de Therze, faber lignarius, ex Lagny districtus Rechovensis in diœcesi Aeriensi, adductus ab uxore sua Bernardina de Hustaillon et filio Bernardino de Therze, coram Priore, Camerario, et Operario Religiosis prænominatis: nec non D. Severo Deschars Advocato curiali et Joanne Meney Magistro chirurgo. XI Se- *11 Sept* ptembris Joannes de Novau, ex loco S. Cyrici in Marsano territorii Villanovani, annorum circiter XXVIII, eadem ex causa inductus in capellam, quæ est ad dexteram ingredientibus per portam majorem, post novem dies ac totidem noctes, die XXI dicti mensis sanus inde egressus est, incomitatu Vitalis de Novau patrui sui, et post Sacramenta rite suscepta domum reversus.

14 Die Lunæ IV Octobris anni MDCXXVII Mag. An- *4 Octob* tonius de Bedora, Presbyter Vicarius S. Martini de Bonuto, in diœcesi Aquensi, adductus huc ad consuetum mente motis novemdium, rediit sanus ab ea quam diu erat passus phrenesi, in comitatu amicorum suorum Stephani de Laureto, Matthæi de Bedora, Petri Dernibrolle et Bonnegardæ Beuvenuti. Anno deinde MDCXXXIV die Dominica, XIX Februarii,

EX MS. GALLICO et anno 1634, 19 Febr.

A bruarii, Nobilis vir D. Godefridus Bafus Armiger, Toparcha de Pouy, alloquens D. Joannem Joly monasterii Priorem, dixit se huc venisse, ut adduceret nobilem virum Carolum de Cambis, loci ejusdem Toparcham, filium nobilis quondam Joannis de Cambis; eo quod ante duos circiter menses, existens in loco Preignac dicto prope Lengon, inciderit in maniam; ipse autem Dominus de Pouy suasu quorumdam devoverit illum B. Quiteriæ; quapropter nunc D. Priorem rogabat, ut eumdem reciperet ad novenam ex more agendam. Quo annuente deductus est Dominus de Cambis in capellam a præd. Domino de Pouy et famulis ejus duobus, Daniele la Fargue et Petro Penevet. Cumque ibi mansisset et quotidie Missæ fuissent pro eo celebratæ, prima die Martii eductus inde sanus est, atque cum eodem Domino de Pouy et famulis suis prænominatis domum reversus, rogato desuper instrumento.

18 Maji.

15 Die Jovis XVIII Maji, ante meridiem, coram me Notario regio constitutus Joannes de Commarien, agricola ex Ganyac diœcesis Aquensis, dixit, quod ante tres menses frater uxoris suæ Vincentius Labamu, agricola etiam ipse ejusdem loci, ex mœ- B rore quem conceperat ob mortem filioli, a porco domestico occisi, lapsus in phrenesim, post votum per ipsum Joannem aliosque consanguineos factum, adductus, peractoque novemdio sanæ menti redditus, cum ipso sanus domum redeat. Die Sabbati XX Maji anni ejusdem MDCXXXIII, coram prænominato Joanne Cascail, Notario Regio et Secretario Capituli d. ecclesiæ, comparuit personaliter Joannes Guichenec vinitor, ex Bascons diœcesis Aeriensis: attestans, quod ante quindecim dies infirmata uxor sua Catharina de Labac, annum agens circiter XXX, subito mentis suæ usum amisit: quo viso ipse eamdem die Mercurii ante octiduum vovit S. Quiteriæ, atque ad ecclesiam ejus adduxit: ubi novemdium agens consueto more, jejuna scilicet nec nisi panem et aquam sumens semel in die, bibensque de aqua fonticuli scaturientis prope tumulum Sanctæ, sanata fuit; plenoque sensui reddita, post sumpta Pœnitentiæ et Eucharistiæ sacramenta revertit ad propria, cum præfato marito suo: qui Instrumentum publicum de collata sibi gratia confici petiit.

20 Maji.

26 Maji.

16 Die Mercurii XXVI Maji ejusdem anni, personaliter se præsentantes Bernardinus Bordeux, Vitalis Taraube, et Matthæus] Condier, ex territorio Montis-regalis in Condomio, locuti sunt Fratribus C Joanni Joly Priori, et Simoni Deschars Sacristæ, Religiosis præd. monasterii; dixeruntque, quod tribus abhinc annis Bernardus Bordeux, filius legitimus et naturalis Barnardoni, agens ætatis annum circiter XXII, mente sua excussus fuit, sicut et cognatus d. Bernardonis Petrus Bordeux: in eadem domo commorantes uno abhinc anno, sic ut turbato spiritu neuter sciret quid ageret. Quo cognito dicti eorum consanguinei, auditis quæ hic fiebant mirabilibus, ipsos adduxerunt, impetraruntque ut ad novendium in ecclesia ex more agendum sub consuetæ abstinentiæ lege reciperentur. Positus igitur eorum unus est in parvo sacello ad ingressum ecclesiæ, et alter in sacello septemtrionali; ubi illi inventi sunt pacate prorsus se habentes; et Bernardus quidem sanæ menti redditus, Petrus vero, qualis antea semper fuerat, innocens. Itaque Bernardus Sacramenta suscepit: regressique consanguinei domum ambos reduxerunt, post actas gratias rogatumque de prædictis instrumentum publicum.

1 Julii.

17 Die Sabbati, primo mensis Julii anni MDCXXXIII coram quinque Religiosis Fr. Joanne Joly Priore etc. stitit se Bertrandus de Pomiers, agricola, inquilinus urbis Aquensis, qui dixit, quod ab hebdomadis circiter tribus, Stephanina Dileu uxor sua, spiritu magis quam corpore ægra, atque ab eo S. D Quiteriæ oblata, die Martis, XX Junii proxime elapsi, ac sequenti die huc adducta est. Postquam autem edoctus ipse quid agendum esset, eam in capella meridionali ad ingressum per fabrum ferrarium vinciri et alligari fecisset, atque ex more jejunare in pane et aqua; postea rediens sanam reperit, confessamque et communicatam reduxit, mente tam integra, ac si turbata numquam fuisset.

Ultimæ curationi attestatur qui vidit et authentica misit 7 Julii.

18 *Hactenus Instrumenta illa, singula, ut dixi, de singulis ad longum scripta in forma authentica, sicut ea a R. P. Petro de S. Marco Fulliensi accepit Eques Rotomagi nobilissimus Dominus de Hannivel, et per nostrum P. Joannem Dardes submisit Bollando, sub initium anni* MDCXXXV; *ut dubitare vix possim, quin simili deinceps modo usque ad præsens tempus, notatæ sint curationes successive factæ: quibus tamen operose ex Vasconia requirendis dandam operam non judicavi, eo quod ejusdem plane sint formæ omnia, et in solis fere nominibus curatorum testiumque diversa. Finio igitur cum ipsius R. P. Petri Epistola, ex Tutellensi Fulliensium monasterio in Lemovicibus data ad prælaudatum Dominum de Hannivel, die* VII *Julii anno* MDCXXXIIII *in hæc verba:* Domine mi. Venio ex par- E tibus Vasconiæ, ubi visitavi ecclesiam S. Quiteriæ; ibique vidi feminam rabidam, et a duobus diebus alligatam, quæ nihil ex sana ratione agebat aut loquebatur. Redivi ad eamdem visendam die septimo novenæ, quando notavi eam nonnulla moveri verecundia, eo quod se alligatam videret: tandem vero finita novena, mentis sanæ compos apparuit, confessaque et communicata cum suis consanguineis læta recessit. Illa digressa, alligatus ibidem est juvenis, in furias actus per nimium quo puellam quamdam deperibat amorem. Fuit autem is sibi restitutus quarto aut quinto die, mansit tamen alligatus ut novenam compleret. *Ad confirmationem prædictorum scriptum ad me Burdegala est, anno* MDCLXXVI, *a Collegii istic nostri viro insigni Francisco Cosso,* fontem Sanctæ, qui creditur ad ejus preces emicuisse hodieque scaturit, perenni miraculo celebrem esse, quod ipse, *inquit,* meis oculis vidi, et infiniti homines quotannis spectant. Nempe in ipso pervigilio Festi, circa horam tertiam, ubi primæ Vesperæ cani cœptæ sunt, fons ille sensim assurgit crescitque uno ut minimum pede geometrico: postridie vero, sub finem secundarum Vesperarum, eodem modo decrescit, recipitque sese ad priorem statum F Hujus aquis potantur homines mente capti, toto novem dierum intervallo, quo in beatæ Martyris templo ad stipitem alligantur, sicque ad sanitatem redeunt.

Fons miraculosus.

APPENDIX.

De cultu S. Quiteriæ in Lusitania.

Colitur 30 Martii in diœc. Eborensi.

G*eorgius Cardosus, in suo Hagiologio Lusitano ad* XXX *Martii, primo loco collocat* triumphum S. Guiceriæ Virginis, quæ circa Montem-majorem, oppidum diœcesis Eborensis, devotam Christo virginitatem servans, vixerit solitaria in quadam vicini collis spelunca; unde extracta raptaque ad Romanum Præsidem causa Christianæ Religionis, post varia tormenta, jussa præcipitari per asperum quoddam illius montis latus, martyrii palmam cum laureola virginali conjunxerit; noctuque sublata a fidelibus, et sepulta in ea quæ hodieque Spelunca sancta dicitur, invocatur ibidem, potissimum tempore grassantium morborum; et plurimæ illius regionis mulieres, ejus respectu, Guiteriæ appellantur: ibidem etiam ostenditur marmor, cum quo ad collum ligato præcipitata, spiritum efflasse creditur. *In Notis profitetur Cardosus sequi se auctorem P. Ludovicum dos Anjos,*

A *Anjos, in Horto Portugalliæ num. 7, distinguentem illam ab altera Sancta ejusdem nominis, quæ colitur in diœcesi Bracarensi; cui tamen vulgus applicet eadem Acta, quæ Adurensis causa primum ficta esse omnino credimus.*

22 Maji in Conimbricensi tamquam diversa:

20 *Ergo ad hunc* XXII *Maji rursum de* S. Quiteria, *velut de altera, agit Cardosus: aitque ex traditione populari civium Palumbariensium, vulgo* Pombiero *quatuor leucis Conimbrica, credi vixisse in ejusdem nominis monte; decollatam autem juxta vicum Sardanellæ in valle* Adafoga, *quam fluvius* Alba *irrigat; unde sublatum caput in montem tulerit ad ecclesiam S. Petri, quam rotundam fuisse residua etiamnum rudera testentur. Itaque prædicta Acta sic ille explicat, ut* Mons Columbarius in Palumbarium, Aufragia *vallis in* Adafogam, *fluvius* Alfanius *in* Albam, *populari usu sint appellando mutata. Traditionem autem confirmat apparitione, facta ut prætenditur puellæ cuidem pastoritiæ, ante annos non multos (scripsit autem Cardosus post annum* MDCLX) *quæ jussa fuerit monere incolas, ut super ruinas prædictæ ecclesiæ in illius honorem eremitorium construerent; ubi æque ac in altero, istic ubi decollata putatur pridem extructo, plura invocantibus ipsam præstentur divinitus beneficia. Sed hæc omnia* B *aliud nobis non probant, quam unius ejusdemque* S. Quiteriæ, *quæ apud Adurenses colitur, etiam in hoc regno locis variis cultum: cujus ignorata origo occasionem dederit ipsius Passionem Lusitaniæ adscribendi, faventibus præsertim fabulis de Catillio Rege ejusque filiabus Belcagiæ in Gallecia natis, siquidem Belcagium placuit Galleciæ adscribere.*

Idem in Alenqueriensi, ubi miraculosa ejus imago.

21 Invocatur autem a Lusitanis Quiteria, *sicut in Notis scribit idem Cardosus,* contra angustias et palpitationes cordis, canumque rabidorum morsus, cum multiplici beneficiorum miraculosorum effectu: quem etiam experiuntur termini Alenqueriensis incolæ, in loco S. Quiteriæ de Meca dicto, propter ejus ibi antiquissimam imaginem: coram qua benedictus panis ipsos quoque rabiosos canes a rabie sanat, postquam fuerit intinctus lampadi ante dictam imaginem ardenti. Traditur autem quod imago illa fuerit miraculose inventa. Cum enim pastores quidam ista in regione custodirent greges suos, dicuntur eminus vidisse in quodam spineto immensum splendorem; ad quem propius accedentes, viderint eum procedere ex formosa quadam imagine S. Quiteriæ, sicut indicabat nomen subscriptum. Illi totius rei indicium mox detulerunt ad Priorem Dominæ nostræ de Varsea; qui clero ac populo comi- C tante accedens ad locum, dictam imaginem requisivit, inventamque festive ac lætanter detulit ad ecclesiam suam. Verum illa paulo post per seipsam rediit ad locum apparitionis prædictæ; unde cum D intelligeretur velle Deum ut ipsa ibi coleretur, erecta mox ecclesia est. Hæc autem decursu longioris temporis in ruinam propendens, restaurata fuit anno MDLXVIII. Constat insuper, quod grassante per totam Lusitaniam pestilentia, isto in loco nemo unus lue communi tactus fuerit, beneficio haud dubie referendo in potentem sanctæ Virginis intercessionem.

Ex MS. Gallico

22 *Ista Cardosus; quibus similia mallem legere in Tamayo, ad probandum peculiarem cultum Sanctæ in variis Hispaniæ locis, quam male defensas et pejus interpolatas Legendæ veteris fabulas. Has uti non cavit Saussayus, sic etiam auxit, geminando ad* XXII *Maji* Quiterias Sanctas; *quarum una passa sit in Vasconia,* alterius itidem Virginis et Martyris natalis *colatur* in territorio Carnotensi, vico Aufragiæ, quæ ex urbe Bajocensi in Neustria orta, sub Trajano Principe præclarum fidei certamen consummarit. *Ita ille ex* Belcagia, *fecisse videtur* Bajocas; *et quia in Carnutibus sub Decanatu Belbiensi invenitur parochia* Ausfargis *nuncupata, persuasus id nominis fluxisse ab* Aufragia, *in Passione* S. Quiteriæ *celebrata, novum istud* E *commentum adornavit.*

Saussayus etiam duas fingit in Gallia.

23 *Convertit autem hoc in rem suam Episcopus Tarraconensis Didacus, ad facilitandam fidem duplicis* Quiteriæ, *quarum una Hispanis sit propria, et passionis socium habuerit, non* Marcianum (*ut scribitur in Actis*) *sed* Martialem *Episcopum Tarraconensem, a Juliano-Petro nominatum. Huic proinde sacros honores in sua diœcesi instituendos esse contendit, libello in suæ sententiæ comprobationem Hispanice edito, sub annum* MDCLXIII, *cum titulo* Brevis Discursus; *quem libellum etiam misit Bollando nostro, additis litteris, quibus vehementer conatur ejus suffragium demereri. Sed cavit ille, ne subscriberet novellis sub Juliani Toletani nomine fictionibus; quas vel ideo abominamur magis, quia Prælatos in Hispania non paucos, pios utique magis quam cautos, adduxerunt, ut cultum ecclesiasticum decernerent multis, qui non dico ad Hispaniam nihil pertinent, (id enim levius foret) sed nec probari quidem possunt in rerum natura fuisse. Hoc vero etiam intelligi volumus,* de S. Columbina Virgine, S. Leuciano Rege, S. Valentiniano Episcopo, Romano, Columbano, et Simplicio, *qui omnes ut Martyres inseribuntur Hagiologio Lusitano, Martyrologium Hispanum Tamayi secuto; in quo iidem, præter* Columbinam, *notati ad hunc diem reperiuntur, et quidem* Leucianus; F *cum peculiaribus Actis, a Tamayo compositis excerptisque ex Passione* S. Quiteriæ, *nobis nimis incerta, quam ut ex ea Sanctum aliquem recipiamus, aliunde ignotum.*

Socios martyrii addunt aliqui.

DE S. AYGULPHO, SIVE AIULFO,

ARCHIEPISCOPO BITURICENSI IN GALLIA.

§ I

COMMENTARIUS HISTORICUS.

Ejus elogia ex variis, laus inter Carmina Theodulphi Ep. Aurelian. ætas, translatio, professio.

Circa DCCCXXXVIII

Cultus 22 Maji.

Quintum damus hoc mense Majo Episcopum Bituricensem, Sanctis adscriptum. *Is est* S. Aygulphus, *sive* Aiulfus, *quadragesimus sextus Episcopus, mortuus hoc* XXII *Maji; quo die inter festa propria diœcesis Bituricensis, in antiquis Breviariis Bituricensibus, recolitur; ex quibus aliquod vitæ compendium descriptum Rotomago ad nos misit anno* MDCXLII *Joannes Westhouen, Societatis nostræ Sacerdos: unde et aliud, sed dumtaxat circa exordium paucis verbis diversum, ex MS. perantiquo misit Joannes Dardes, item Societatis nostræ Presbyter, ambo studiorum nostrorum amantissimi. Illud ergo, ut certissimum monumentum, hic damus.*

Maji T. V.

2 Quo tempore inclitus Bituricensium Præsul

A Elbonius humanis ablatus est, diu vixerat in quodam eremitorio sanctissimus servus Dei Aygulphus eremita, in solitudine sua nobilis vitæ sanctitate, gloriæ fama, et operibus. Hic virtutum suarum celebri radiatione taliter animos omnium ad se attraxerat, quatenus præfato Antistiti, consensu omnium, per Canonicam electionem in Archiepiscopum successor assumptus sit. Cum igitur absens monendus esset de sua promotione, missus est ad eum cum litteris nuntius: in cujus gratiam hoc insigne fertur edidisse miraculum. Cum eremitorium attigisset festinus litterarum lator, et fame et siti cruciaretur; nihilque haberet sanctus vir Dei quod ei traderet, quoniam omnia deficiebant; apparuit ipsis magnus cervorum cœtus qui transibat, inter quos cerva erat: cui beatus eremita, compatiens nuntio, præcepit ut maneret his verbis: Sta, cerva. Quæ statim obediens quasi voci Dei, substitit. Quod factum ut vidit nuntius, eam adiit, et inclinans se, mammam ejus suxit, donec refocillatus est. Unde factum est, ut locus ille usque in hodiernum diem, Sta-cerva, nominaretur. Supervenientibus post epistolæ latorem aliis, ægre et invitus Bituricam persuasus est ire, et deductus est. B Appropinquanti totus Clerus summa cum gratulatione obviam processit, illumque ad suam Sedem honorifice deduxit. Præpositus Ecclesiæ, non sibi dormiendum, sed gregi suo vigilandum duxit. Episcopatum suum rexit viginti sex annis per turbulenta tempora. Secesserat in eremum suam, quando in morbum incidit, per quem felici fine requievit undecimo Kalendas Junii: quo die ejus depositionem commemorat Ecclesia Bituricensis, sicut unius Confessoris Pontificis. Ejus mausoleum retro altare positum est, cum hac inscriptione: Hic requiescit, Beati Aygulfi [corpus] Et successit S. Radulphus, qui circa tempora Caroli Calvi vixit.

Auctore G. H. Elogium ex Breviariis MSS.

Tempus Sedis.

3 *Hæc ex dictis MSS. Annos Sedis viginti sex censemus accipiendos ab anno* DCCCXII *usque ad annum* DCCCXXXVIII, *vel uno alterove anno serius. Nam Elbonius ejus decessor florebat anno* DCCCX, *quando Indictione* IV *exemplar Formatæ pro Dodoberto Presbytero, ut in sua parochia apud Hercambaldum manere posset, inscripsit ad Archiepiscopum Senonensem Magnonem. Successor vero Radulphus anno Christi* DCCCXLI, *Caroli Calvi Regis primo, mense Martio aliquas donationes fecit, quas una cum præcedenti Formata habent Sanmarthani* C *in Archiepiscopis Bituricensibus. Auctor Patriarchii Bituricensis apud Philippum Labbe longum de eo encomium habet, in quo de vita ejus eremitica ista tradit.*

Aliud elogium ex Patriarchio Bituricensi,

4 Quadragesimus Sextus præfuit S. Aigulfus, alias Aiulfus. Sanctus hic post mortem parentum suorum adhuc juvenis existens, audita Domini voce, qua in Evangelio dixit: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum et sequatur me; quid enim homini, si universum mundum lucretur animæ vero suæ detrimentum patiatur? illico profusis mixta gaudiis suspiria cordi mittens ad cœlos, se Dominum nostrum Jesum Christum ultro secuturum, ac eidem flore mundi calcato solerter militaturum proponens, in abditissimum nemus secessit, dicens cum Propheta: Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine, expectans eum, qui salvum me fecit etc. Hic itaque magni Eliæ et Joannis Baptistæ æmulator existens ferventissimus, in illa secreta eremi vastitate, die ac nocte cum summa animi voluptate piam divinarum Scripturarum intelligentiam et sensum mente in Deum excitata meditans, brevi temporis spatio in omni virtutum genere perfectus evasit. At ubi clarescentibus tantæ sanctitatis insignibus, beati viri nomen longe lateque enituit; vacante Aquitani Primatus sede, unanimi cunctorum assensu, idem verus Dei cultor in Pontificem Bituricensis Ecclesiæ D eligitur. Quod ille ubi veraciter perdidicit, se indignum tanto honore humilitatis gratia æstimans, fugam iniit. Sed dum subterfugiens in interioris nemoris parte delitesceret, tandem ab eo, qui eidem litteras electionis de se factæ adferebat, divino nutu est inventus. Contigit autem ipsum nuntium; multis diebus in illa eremo errando, ad mortem usque famis inopia pene deductum esse. Huic vero B. Aigulphus, ut totus semper misericordiæ visceribus affluebat, homini fame pereunti compassus, valde affligebatur, quod unde ei succurreret non haberet. Verum inter hæc ipse elevans oculos, forte conspicatur cervarum gregem haud procul transeuntem; extollensque vocem, uni earum sistere gradum jubet in nomine Domini, his usus verbis: Sta cerva. Qua quidem non sine magno miraculo subsistente, inclinavit se famelicus ille nuntius, et sugens cervæ mammas, vires illico recepit. Hinc eidem loco vocabulum impositum est, Sta cerva: sed inde mos inolevit, ut corrupto nomine Sagerzia appelletur. Adductus igitur S. Aygulphus, statimque consecratus, Pontificali in throno solenniter collocatur.

Ps. 54, 8.

5 *Hæc auctor Patriarchii Bituricensis seculo proxime elapso scripsit, sed mox in tempore Sedis illi assignando multum hallucinatur, dum* veterem Catalogum E in quo præfuisse annis viginti et sex *dicitur, a se citatum corrigit, quasi* unum tantummodo annum et aliquot menses ab anno DCCCXL ad DCCCXLII sedisset. *Verum in annis etiam aliorum Episcoporum assignandis plurimum aberravit, quod de S. Aigulpho infra clare demonstramus. Hic porro* secesserat in eremum suam, (*ut idem Auctor habet*) ac tandem feliciter moriens undecimo Kalendas Junii, aulam regni cœlestis gaudenter intrare meruit. Cujus sacra ossa magno devotionis affectu a Christianis fidelibus honorifice asservantur in eodem loco, ubi in memoriam ipsius constructa est Parochialis ecclesia, ex ipsius denominationis vocabulo appellata Gallice Sainct-Au, seu Sainct-Hou. *Hæc ibi. In Registro generali beneficiorum diœcesis Bituricensis, sub annum* MDCXLVIII *excuso, collocatur hæc* S. Aigulphi parochia, *vulgo* S. Aoust *aut* Ayeul, *in Archipresbyteratu Castri-Radulphi, vulgo* Chasteau-Roux *aut* Casteau-Raoul, *prope Angerim fluvium, a quo duabus leucis distat* S. Aigulphi *parochia versus urbem Bituricensem, cujus præsentatio spectat ad Abbatem Dolensem. De aliquibus Reliquiis ejus in Campania servatis, et osse translato ad Belgas, agitur in Vita B. Mariæ Oigniacensis* XXIII *Junii, cap.* X. F

emendatur circa tempus Sedis

Ecclesia S. Aigulphi.

6 *Contiguæ diœceses sunt Bituricensis et Aurelianensis, et eorum Episcopi interiore amicitia conjuncti,* Aigulphus *scilicet et* Theodulphus, *vir singulari doctrina præditus, sed insimulatus quasi particeps fuisset conjurationis Bernardi Regis adversus Ludovicum Pium Imperatorem patruum suum, propter quod Episcopatu spoliatus anno* DCCCXVII, *vixit Andegavis exul in monasterio: quo tempore scripsit carmen ad* Aigulphum *sive* Aiulfum *Episcopum, qui tum magna cum laude aliquot annis rexerat suum Episcopatum. Hoc ergo carmen, a Sirmondo editum, extat lib. 4 Carminum ejus numero 4: quod hic damus.*

Theodulphus Episc. Aurelianensis,

7 Hoc Aiulfe tibi, Præsul sanctissime, mitto
Teudulfus carmen, exul ab exilio.
Nobilis et pulchræ fueras puer indolis olim;
Nunc vir es, ornatus nobilitatis ope.
Quæ fuit in puero docilis solertia parvo;
Nunc manet in magno, dante Tonante, viro.
Signa puer magnæ semper virtutis habebas
Magna, docens magnum te fore sorte virum.
Sic fata promittunt fœcundæ præmia messis,
Sic tauri in vitulo forma patet tenero.
Ingenuas artes studium tibi discere tandem
Extitit, et cultum his pectus habere satis.

laudat pueritiam,

At

A At nunc divini tibi tradere dogmata verbi
studia, Est labor, et populis jura referre poli.
Qui tunc Grammatico sumebas pocula fonte,
Ambrosio mentes nunc bene rore rigas.
Vivere te sancte rumor dispergit ubique,
Magna per ora virum sat tua fama volat.
opera illustria in Episcopatu, Cuncta quis expediet laudis præconia vestræ,
Quæ Svitegaudus iste referre solet:
Svitegaudus, ubi probitas, verumque, fidesque,
Et bona cuncta simul consociata manent.
Hunc Deus, et probitas vitæ, atque electio Fratrum
exule sibi exuli relata. Prætulerat sancto me mediante gregi:
Sed male livor edax, dolus et pellacia fallax,
Præsulis a propria Sede removit eum.
Est Deus in cœlo, proprio hunc qui reddat ovili,
Cura sit ut proprii, quæ fuit ante gregis
Hic de parte tulit vestra mihi verba benigna,
Et mihi præsentem te dedit ore suo,
Dum bona vestra mihi narrat, me perfovet ægrum,
Actibus eque tuis mens mea læta manet.
Hic vice res studet a nobis hac quærere quasdam:
Vestra, et responsum, quod tibi portet, habet:
B Rettulit ille mihi studiumque, decusque, modumque,
Quo vehis officii pondera digna tui:
Qualiter exemplis et verbis ferre ducatum
Non cessas populis ad pia regna poli.
Hortatur ad majorem perfectionem: 8 Es bona magna gerens, ut agas majora precamur;
Poscimus optatam ut det tibi Christus opem.
Sunt exempla tibi patrum sectanda priorum,
Exemplo et verbis ut doceare tuis:
Et tua continuis crescat doctrina diebus,
Atque ut qui caput es per pia membra mees.
Et Patriarchali primæ prælatus honore es
Sedis, et alma Patrum est subdita turba tibi.
Inde manere tibi prudens solertia debet,
Omnibus ut specimen sis, decus, ordo, modus.
Quo magis es celsus, humilis magis esse memento,
Gratia te altithroni ditet ut alma Dei.
Esto bonis agnus, leo fervidus esto malignis,
Pars amet ista patrem, ut illa pavescat herum,
Cumque piis fueris pius, et districtus acerbis,
Te pars hæc matrem sentiat, illa patrem.
Sit tibi larga manus, placidum cor, dulcia verba,
Sis probus et solers, promptus ad omne bonum.
petitque ejus preces. 9 Sed quid ago, vel quo me nunc mea fistula ducit?
Doctoris similis sum modo factus ego.
C Te precor interea, nostræ memor esto ruinæ,
Orate ut precibus fors mala nostra levet.
Forsan te orante, Fratrumque juvante caterva,
Omnipotens veniam det miserando mihi:
Et nos exilio relevet miseratus ab isto,
Joseph qui exemit carcere, sive Petrum.
Ipse Deo fateor peccamina multa peregi,
Quæ superant numero temet, arena maris,
Et pluviæ guttas, maris undam, sidera cœli,
Herbarum frutices, germina cuncta soli.
Innocentiam suam indicat Hæc sunt ærumnas ego cur sum missus in istas,
Esse nec ut debent sunt mala tanta mihi.
Non Regi aut proli, non ejus crede jugali
Peccavi, ut meritis hæc mala tanta veham.
Crede meis verbis, frater sanctissime, crede,
Me objecti haud quaquam criminis esse reum.
Perderet ut sceptrum, vitam, propriumque nepotem,
Hæc tria sum numquam consiliatus ego.
Addimus et quartum, mihi non fuit illa voluntas
Utcumque, ut rerum hæc mala tanta forent:
Hoc ego clamavi, clamo, clamoque per ævum,
Hæc donec animæ membra liquor vegetat.
Qui modo non credit, cogetur credere tandem,
Ventum erit ut magni Judicis ante thronum.
Qui mihi testis erit pius et justissimus ultor,

D Omnia cui semper nuda et aperta manent.
Qui non acceptat personas, munera sive. *AUCTORE G. H.*
Diligit, æquum æquus diligit omne bonum.
Ejus in adspectu falsissima cuncta patebunt:
Hic mens alterius non ope testis eget.
Me tua, care, fovet dulcis compassio, Frater:
Tristitiæque meæ pars tibi magna manet.
Det Pater altithronus, cœlum terramque gerbunans, *optat omnia felicia.*
Lætitiæ nostræ ut postmodo compos eas.
Te scio cunctorum redimitum flore bonorum,
Lampade virtutum seu rutilare satis.
Sit tibi vita, salus, et Christi gratia Regis.
Extet et Omnipotens fautor ubique tibi.
Vive Deo felix per tempora longa Sacerdos,
Deque bono in melius profice rite: vale.

10 *Hactenus Theodulfus Episcopus Aurelianensis, qui Carolo Magno, quamdiu vixit inter intimos amicos adhæserat, ejusque testamento subscripserat, inter Missos Dominicos amplissima et honorata præfectura functus; at quo loco* S. Aigulphum, *cujus videtur potissimum ingenuitatem ac ceteras virtutes per Svitegaudum cognovisse, ipse apud se habuerit, lector consideret, ut cui res omnes suas aperuerit, ejusque voluerit auxilio juvari, et consilio dirigi in suo, quod patiebatur, exilio anno* DCCCXVII *et sequentibus, e quo liberatus et ad suam Sedem regressus, anno* DCCCXXI *vita functus est.* *Liberatus Theodulphus, anno 821 obiit.* E

11 *Memoratur* S. Aiulfus *in Capitulario tertio Ludovici Imperatoris, scripto sub finem anni* DCCCXXVIII, *de iis quæ Aquisgrani privato in Placito constituit, quando et Concilia Episcoporum quatuor in locis fieri jussit, et Missos Dominicos per universum regnum delegavit. Unus ex dictis locis fuit assignata Tolosa, in qua conveniebant Notho Arelatensis, Bartholomæus Narbonensis, Aiulfus Bituricensis, et Bartolomæus alterius Sedis. Præterea Ebbo Remorum Archiepiscopus, quod in Ludovicum Pium Imperatorem conspiraverat, ab Episcopis anno* DCCCXXXV *depositus, scripsit libellum, in quo, deligit Judicem delictorum suorum* Aiulfum *Archiepiscopum Bituricensem, cum Brudarado et Modoino Episcopis. Hinc liquet ejus Sedi recte posse cum antiquis monumentis assignari annos sex et viginti, scilicet, ut diximus ab anno* DCCCXII *usque ad annum* DCCCXXXVIII *aut uno alterove anno serius.* *S. Aigulphus anno 828 sedit in Concilio Tolosano, an. 835 ab Ebbone Judex electus.*

12 *Requievit autem hoc die in pace, et colitur Officio Ecclesiastico Confessoris Pontificis. At Saussayus in Martyrologio Gallicano longo eum encomio, sed non absque variis mendis exornat, et martyrio coronatum asserit his verbis:* Bituricis natalis S. Aigulphi, Episcopi ejusdem Sedis et Martyris. Hic ab ineunte ætate divinis litteris eruditus, ac Christi totus obsequiis deditus, in solitudinem secedens, herbarum radicibus et cervæ lacte, quæ statis ad eam horis veniebat, duriter dum victitaret, virtutibusque cœlestem vitam in terris imitaretur; post repentinum Ebroini Præsulis Bituricensis obitum, divinitus electus tantæ Sedis Antistes, ex eremo renitens abstractus, atque a toto Clero et populo solenni susceptus occursu, postquam rite pro more consecratus est, admirabili sanctitatis et vigilantiæ Pastoralis splendore Ecclesiæ suæ præluxit: demumque pro justitia et caritate decertans, violenta morte ac glorioso funere martyrii coronam (dum tota Aquitania bellicis tumultibus quateretur) pro votorum cumulo meritorumque fœnore adeptus est. Corpus ejus prope Castrum-Rodulphi, in sacra ipsimet ecclesia, multo honore conditum quiescit in capsula: cui e sarcophago lapideo, ubi humatum fuerat, retro majus altare, per Joannem de Soliaco Archiepiscopum Bituricensem, ante annos super trecentos octoginta, illatum est congrua cum solennitate. *Hæc Saussayus. Verum unde habet, quod lacte cervæ quæ statis horis adveniret, vixerit? Occasio videtur ex eo arrepta, quod nuntius adferens* *Elogium ex Saussayo.* F

AUCTORE G. H.

A *adferens litteras de electione ejus in archiepiscopum, semel fuerit lacte cervæ refocillatus.*

Tempus translationis.

13 *Claudius Robertus agens de S. Aigulfo in Archiepiscopis Bituricensibus, asserit* Dominum Rolandum Hebert Archiepiscopum, dum XXII Maji anni MDCXXIII visitaret capsam Reliquiarum hujus Sancti, invenisse Schedam talem, *quam hic damus.* Joannes permissione divina Bituricensis Archiepiscopus, Aquitaniæ Primas, universis præsentes litteras inspecturis salutem in Domino. Noveritis quod nos anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo nono, die Dominica, qua cantatur Misericordia Domini (*ea est dies* XVI *Aprilis*) corpus B. Aigulphi Martyris transtulimus in eadem Ecclesia S. Aygulphi, de quodam sarcophago lapideo, retro majus altare dictæ ecclesiæ sito, in quo diu requieverat; in præsentem capsam ligneam, præsentibus nobiscum religiosis viris Mollebecensi, Cazalis Benedicti, et de Cellis S. Eusitii Abbatibus, et nobili Domina Agneta, Domina Castri-Radulfi, et aliis bonis. In cujus rei testimonium sigillum nostrum, una cum sigillis Dominorum Abbatum et Dominæ prædictæ, præsentibus litteris duximus apponendum. Datum anno et die prædictis. Sigillatum sigillis quinque ceræ viridis. B *Hæc ibi : intruso transcribentis per errorem titulo* Martyris ; *sicut vitiatus est annus* MCCLXIX, *cum scribi debuerit annus* MCCLXXIX *quo cyclo Lunæ* VII *Solis* XXVIII *littera Dominicali A Pascha celebratum fuit die secunda Aprilis, et Dominica* Misericordia *incidit in* XVI *Aprilis.* A

An fuerit Benedictinus?

14 *Quod assumitur a Claudio Roberto et Saussayo circa tempus, quo statuimus* S. Aigulphum *obiisse, quasi eo fuerit Aquitania tota bellicis tumultibus quassata, non probatur : demus tamen verum esse, an hinc continuo inferri potest* S. Aygulphum *martyrio coronatum fuisse, contra antiqua Ecclesiæ Bituricensis monumenta, et hactenus servatam in cultu Ecclesiastico traditionem. Festum translationis celebrat Saussayus ad diem* XVI *Aprilis, quando etiam Martyrem appellant uti iterum ad diem* X *Junii, quo ejus memoriam denuo celebrat: at sequenti die* XI Junii *asserunt eum coli Joannes Chenu et Sammarthani, forsan decepti, quod dies sit non* XI *Junii sed* XI *Kalendas Junii, qui est hi.* XXI *Maji. Interim ad dictum* XI *Junii refertur a Menardo et Bucelino ac dicitur* eum in cœnobio probatione sui diuturna, juxta regulam S. P. N. Benedicti, strenue se exercuisse, *in eremum secessisse, et a Wione lib.* 2. *cap.* 19 *statuitur* monachus et eremita *fuisse. Sed ea apud antiquiores scriptores non invenimus.*

NOT. 24**** APP. TOM. VII M JI.

E

DE S. JOANNE ABBATE,

PARMÆ IN ITALIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ De Vita a monacho coævo scripta, tempore regiminis atque obitus, et cultu.

AN. DCCCCLXXXII.

Vita scripta a monacho synchrono.

E*cclesia Parmensis celebrat hoc* XXII *Maji natalitia* S. Joannis, *civis sui et primi Abbatis monasterii S. Joannis Evangelistæ ibidem conditi. Vitam ejus et miracula descripsit dicti monasterii Monachus, qui illos a se visos testatur jam senes, quos* S. Joannes *suum in monasterium admiserat : a quibus asserit num.* 3 *audivisse, quæ de Sancto viro collegit. Hoc autem præstitisse se ait num.* 15, *cum temporibus Hugonis Episcopi sancti viri ossa in novam ecclesiam transferrentur. Præfuit autem dictus Hugo ab anno* MXXVII, *usque ad annum* MXLVI. *Inter* C *illustriores monachos, quorum testimonio auctor nititur, est* Rastaldus, *quem inquit*, sanctæ Ecclesiæ Pistoriensi postea Præsulem vidimus. *Porro Ughellus tomo 3 Italiæ sacræ hunc ait* anno MXVIII solenni SS. Baronti, Desiderii et Sociorum monachorum translationi interfuisse, pauloque post ex hac mortali vita decessisse. *Acta dictorum Sanctorum dedimus* XXV *Martii. Hinc colligimus Vitam* S. Joannis *fuisse scriptam circa annum* MXXX.

Fuit Abbas tempore Ottonis Imp.

2 *At temporis, quo* S. Joannis Abbas *floruerit, varii sunt characteres. Horum præcipuus est* tempus piissimi Ottonis secundi clementissimi Imperatoris, qui Romanorum gubernabat Imperium, *uti sub initium Vitæ dicitur, et accurate sub finem describitur. Successit is Ottoni primo patri suo,* VII *Maji, anno* DCCCCLXXIII *vita functo. Ast ipse Romæ e vita decessit anno* DCCCCLXXXIII. *Quo tempore, ut alium demus characterem, vixit fundator memorati monasterii S. Joannis Evangelistæ Sigefridus, secundus istius nominis Episcopus Parmensis, subrogatus in locum Humberti Episcopi, qui adhuc vivebat anno* DCCCCLXXIII, *quando conventui Mazaliæ in territorio Mutinensi ab Honesto Archiepiscopo Ravennate celebrato interfuit, ubi Albertus Bononiensis Episcopus Humbertum Parmensem sua jura invadentem accusavit. Quæ controversia late deducitur ab Hieronymo Rubeo, lib.* 5 *historiæ Ravennatum pag.* 264 *et seqq. Videtur huic memoratus Sigefredus ipso anno* DCCCCLXXIII *aut sequente successisse, qui* S. Joannem *monasterii sui consecravit Abbatem anno* DCCCCLXXV. *Hic vero post septem annos, quibus gregem sibi commissum rexit, vitam sanctam absolvit anno* DCCCCLXXXII, *qui tertius character est, sed errore amanuensium omisso unico* X, *quod facile fieri potuit, legitur corrupte annus* DCCCCLXXII, *et plures in errorem abducti censuerunt hunc characterem prævalere. Hinc loco Sigefredi Episcopi apud Ughellum substitutus est ante indicatus Humbertus, cujus nulla prorsus in dicta Vita fit mentio : et Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ allegat* Ottonem primum et secundum Imperatores, *scilicet quando simul imperabant ; sed hoc accuratus auctor dixisset, et tum non erat Sigefredus Episcopus, qui eum* consecrasse Abbatem *dicitur in Actis ; a quo tertius ante memoratus* Hugo in præfata Ecclesia Episcopatum tenuisse, *etiam indicatur num.* 15. *Maneant ergo Acta inconvulsa, restituto solum anno* DCCCCLXXXII, *loco anni* DCCCCLXXII. *Ea nos Romæ accepimus a Ferdinando Ughello, et contulimus cum alio MS. asservato in bibliotheca Novæ-cellæ Patrum Congregationis Oratorii signato littera O et numero* 34.

et Sigefridi Episc. Parmensis,

consecratus an.975.

mortuus an.982.

F

Dantur Acta ex MSS.

3 *Extant Compendia varia hujus Vitæ : ac primum est in Historia monastica Petri Recordati de Bugiano anno* MDLXXV *excusa, ubi folio* 549, *dicitur* Sacrum ejus sepulcrum die XXII Maji a tota urbe Parmensi publica et solenni processione honorari. *Alterum est in Sanctuario Ecclesiæ Parmensis sub annum* MDXCV *edito; ex quo suum compendium desumpsit Ferrarius, et in hoc ista sub finem habentur :* Quem Gregorius VII Pontifex Maximus in Sanctorum numero, ob miracula quibus post mortem micuit, adscripsisse fertur. *Vitam* S. Joannis *Italice edidit Ranuccius Picus*

A *Picus, Secretarius Serenissimi Ducis Parmensis, in Theatro Sanctorum et Beatorum Civitatis Parmensis, sub annum* MDCXLII *impresso, allegatque aliam Vitam sub Abbate Mauro ante viginti circiter annos excusam. Celebris etiam memoria invenitur* S. Joannis Abbatis *in Martyrologiis monasticis Wionis, Dorgani, Menardi et Bucelini. Eumdem etiam Ghinius retulit in Natalibus Sanctorum Canonicorum, eo quod fuerat Ecclesiæ Parmensis Canonicus. Eumdem denique commemorant Ferrarius in Catalogo generali, et Brautius in Martyrologio Poetico. Rursumque die* VIII *Maji ejusdem* Joannis *translatio refertur in dictis Martyrologiis monasticis, et Catalogo generali Ferrarii.*

Vita Italice scripta. Memoria in Fastis, etiam 8 Maji.

VITA

Auctore monacho ejus monasterii Synchrono.

Ex MSS. Codicibus.

CAPUT I.

B *Ortus, educatio, vita monastica. Electio in Abbatem, Aliqua miracula.*

Tempore, quo piissimus Otho secundus clementissime Romanum gubernabat Imperium, fuit vir quidam venerabilis in civitate, quæ vocatur Parma, Joannes nomine, qui ex optimo *a* genere originem duxit: nobilitatem tamen illam mentis, quæ plus omnibus est amanda, coluit magis quam carnis. Et merito iste vir Joannes vocatus est: interpretatur enim gratia Dei, vel, in quo est gratia. Vere quidem Dei gratiam in isto viro esse cognovimus: nam ab infantia Deum timere cœpit, atque virginitatem suam mente et corpore, Dei gratia cooperante, pariter custodivit. Hujus mater cum concepta prole utero gravida teneretur, et tempus jam parturientis appropinquaret, ob partus difficultatem, antequam filium enixa esset, de hac mortali vita sublata est. Cujus cum post, peracto ipsi obsequio, sicut mos est defunctorum, antequam in sepulcro poneretur, uterus cæsus esset, inde vivus elegansque puerulus evulsus est. Qui cum ablactatus esset, a parentibus suis decenter, ut oportuerat, enutritus est: atque, cum jam septennis esset, sacris litteris imbuendus est traditus, necnon post hæc in sancta Parmensi ecclesia ab ipsius Sedis Præsule Canonicus ordinatus est. C Sed cum jam ibidem Deo deservire adhuc puer inciperet; atque, aliter quam illa ætas permitteret, divinis rebus operam daret; factus juvenis cœpit mente pertractare quomodo vel qualiter seculum cum suis oblectationibus derelinqueret; et Christo Domino, cujus se servitio subdiderat, placere potuisset.

a Stirpe nobilis, utero matris mortuæ excisus, Canonicus Parmensis,

2 Cumque hoc diu tacite pertractaret, dedit operam, ut patriam parentesque, velut Abraham relinqueret, et orationis causa Sanctorum loca perquireret, atque ad sepulcrum Domini usque visendum Hierosolymas peragraret. Quod cum vir Domini sedule peregisset, nostræ non est facultatis evolvere, quantos ibi labores pro Christo sustinuerit, vel quanta lacrymarum flumina in sanctis locis ubertim fuderit. Cumque jam sexta peracta vice idem venerabilis vir suum desideratum fecisset iter, et in monastico *b* habitu, quem in sancta Hierosolymorum urbe a sanctis viris acceperat, in suam urbem reversus esset; vir reverendus supradictæ sanctæ Parmensis Ecclesiæ Præsul, Sigifredus nomine, (cum cœnobium in S. Joannis Apostoli et Evangelistæ ecclesiam, quæ est juxta et foris supradictæ urbis muros, jam constituere decrevisset) cœpit huc D illucque discurrere, et ubi virum Deo dignum inveniret solicite perquirere, quem suæ Abbatiæ, quam jam Christo fundaverat, constituere Abbatem posset. Sed cum per multa, ut diximus, discurreret, et secundum suæ mentis insitam qualitatem virum ad hoc opus strenuum non inveniret; eligit hunc sanctissimum virum, sibi et suis omnibus bene notum, castum, sobrium, benignum, misericordem, qui etiam ab ipsis, ut ita dicam, cunabulis Christi vestigia est secutus: et cum consilio Clericorum et populi, consentientibus etiam aliquantis jam illic congregatis Fratribus, dignum sui cœnobii, ut experti sumus, consecravit Abbatem.

Hierosolymam adit sexies, b ibique sumpto habitu monastico, AUC. SYNCHRONO. constituitur Abbas S Joannis Parmæ:

3 Præsul itaque prælibatus tantum in sui cœnobii exarsit amorem, ut non tantum illic congregatos veneraretur ac diligeret Fratres, verum etiam ubicumque in sua diœcesi religiosos reperiret Clericos, solicite ac diligentissime invitabat, ut sacrum in suo cœnobio acciperent religionis habitum. Verum cum in hoc multum diuque laboraret, aliquantos illic optimos coadunavit Clericos: quos non post multum tempus nimio confectos senio, in præfato cœnobio religiosos vidimus monachos, atque ab ipsis audivimus, quæ de sancto viro scribere conamur. E Insuper etiam Ravennam perrexit, atque ibi in *c* sancta Synodo, subter confirmante Archiepiscopo cum ceteris Coepiscopis, decretum in prænominato monasterio tali ordine conscripsit, ut si quis unquam ex successoribus suis in jam dicto cœnobio per pecuniam aut aliunde Abbatem constitueret anathematis jaculo feriretur, atque cum Simone mago et Juda proditore damnaretur. Quod Decretum etiam sanctissimo viro *d* Majolo ad confirmandum tradidit: cujus quidem mellifluis admonitionibus in prædicto cœnobio multa ad cœnobialem usum apta constituit. His vero omissis, ad ea quæ de sancto viro inchoavimus, succincte pergamus.

multos colligit Clericos: c statuta curat confirmari in Synodo Ravennati: d

4 Ordinatus autem iste vir Beatissimus, regiminis curam officio tenuit, moribus implevit, et in tantum amorem conditoris sui exardescere cœpit, ut illum ultra humanum modum transcendere crederes. Erat enim in sermone verax, in judicio justus, in opere castus, fide Catholicus, aspectu Angelicus, spe patientissimus, misericordia plenus, humilitate præcipuus, atque ita in eleemosynis largus, ut in tota urbe vix inveniretur vidua, pauper, indigens, orphanus, cui sanctus vir, misericordia (ut diximus) plenus, de sibi collatis bonis non subveniret. Cumque jam magna conversatione polleret, seseque a malis operibus funditus abstineret, F et carnem suam a vitiis abstinendo domaret, atque oviculas sibi commissas verbo simul et exemplo ad recti itineris tramitem perduceret, cœpit etiam miraculis coruscare; ut lucerna super candelabrum posita omnibus, qui in domo sunt, luceret.

eximius in omni virtute miraculis claret:

5 Igitur dum quodam tempore quidam ex suis discipulis, Christophorus nomine, arte scriptoria peritus, ex ipsius jussu quemdam codicem scriberet, atque membranam ob istiusmodi gratiam incidere vellet; ita suum vulneravit digitum, ut os continuo ipsius denudaretur. Qui cum ab ipso, cur non scriberet, requisitus esset; dixit, se non posse, propter vulnerati digiti dolorem. Cumque sancto viro vulnus ostendisset, mox vir Dei saliva linivit, ac ita sanatum reddidit, ut mirum in modum vix signum ibi appareret. Qui illico resedit: et magna cum cordis exultatione scribere cœpit. Quem digitum longo post tempore ipse Frater, prædicti monasterii jam Præpositus, nobis demonstravit; atque ea, quæ retulimus, narravit.

digitum vulneratum saliva sanat:

6 Alio quoque tempore dum a quodam venerabili viro, nomine Joannes, sanctæ prædictæ ecclesiæ Archidiacono, qui postea in sancta *e* Mutinensi ecclesia Pontificalem

e

A Pontificalem cathedram rexit, vas unum permodicum, potionis plenum, quod nos monachi justitiam vocamus, huic sancto viro transmissum esset, atque refectionis hora ipso benedicente omnes Fratres ex eo sufficienter biberent; ita incredibili facto opus est subsecutum, ut quindecim et eo amplius ex eo biberent Fratres, et ita vas plenum semper *f* repertum est, ac si intactum post primam permanserit impletionem. Hæc vero, quæ retulimus, quodam ex ipsis Fratribus, Gandulfo nomine, referente audivimus, qui ad mensam cum ceteris Fratribus resedit, atque potionis benedictionem cum aliis suscepit. In quo facto Eliseo consimilem decrevimus æstimandum, qui de paucis herbis plurimos in longum pavit artifices.

vinum multiplicat:

7 Sed neque silendum hoc prætereo, quod a supradicto Christophoro Præposito narrante cognovi. Dum quadam die ad quoddam cœnobium *g* Brixelli positum, pro quibusdam causis idem vir beatus advenisset; tanta coruscationis et fulguris ac tonitrui virtus, tantaque grandinis inundatio erupit, ut pene omnes segetes vel vineæ atque arbores fructiferæ viderentur consumi. Tunc vir sanctus sub axe cœli nudo, prout erat piissimus, exivit, palmas ad cœlum B tetendit, lacrymas fudit, totamque illam metuendam coruscationis et grandinis inundationem mox orando in tranquillam serenitatem perduxit. Quo facto Domini nostri virtutem est secutus, qui in navi ventis imperavit et mari, factaque est tranquillitas magna. Nec mirum, si magistri virtutem iste vir beatus est imitatus: quia ipse Dominus noster in Evangelio discipulis suis est pollicitus, dicens: Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio et ipse faciet, et majora horum faciet. Vere quidem iste vir sanctus, veritatis discipulus factus, ita verum magistri secutus est iter, ut quod sibi commissos docuit verbis, opere ipse prius impleverit.

tempestatem pellit: Matth. 8, 26. Joa. 14, 12

8 Neque illud taceam, quod ejus prædictus discipulus, nomine Gandulfus, narrare consueverat. Huic sancto viro consuetudo erat, ut per singulos annos Romam pergeret, et ad limina Apostolorum suarum precum vota Domino redderet, atque ibi multa lacrymarum flumina contrito corde ubertim ex divina inspiratione funderet. Cumque ex more quodam tempore hoc in itinere perambularet, in domum cujusdam matronæ cum supradicto Joanne Archidiacono se hospitio recepit. Sed cum prædicta matrona a sancto viro pro quodam inhonesto opere humiliC ter reprehenderetur; et ne amplius illud flagitium committeret admoneretur; ita contra eumdem venerabilem virum in gravem iracundiam exarsit, ut multis etiam convitiis et opprobriis sancto viro contraire non timeret. Vir autem Domini, miræ humilitatis et patientiæ munere repletus, cum hanc nimium furentem conspiceret, non tantum illius probra patienter sustinuit, verum etiam suos contra eam ob sui vindictam furentes, ne ullam ei inferrent molestiam, magna cum gravitate compescuit. Cumque prædicta mulier in sanctum virum multa, sicut diximus, nefanda verba injiceret, et quasi jam a labore fessa quiescere vellet; mox magno cum clamore cœpit a sancto viro veniam postulare, atque ex gutturis dolore jam se morti propinquam esse anxie pronuntiare. Et cum diu se ream esse, et ob meritum sancti viri hoc sibi evenisse cum lacrymis clamitaret; illico ad sancti viri vestigia deducitur, atque ad pedes ejus lacrymans prosternitur. Cumque diutissime, socio jam dicto Archidiacono ipsiusque sancti viri fratribus, ipsum, ut sibi misereretur, cum lacrymis exoraret, et sanctus vir se indignum ac tanti facti non esse idoneum pronuntiaret; tamen ob illorum petitionem illico misericordia motus est, atque pro illa preces fundere non est dedignatus. Nam cum D signaculum sanctæ Crucis in ejus guttura imprimeret, et Domini pietatem pro ea enixius oraret; ad ejus jussum, continuo ut eam tetigit, quoddam sanguineum ac fœtidum in nucis modum ex ore projecit; moxque a terra sana surrexit, Deum quoque cum magna cordis exultatione laudare cœpit.

a femina convitia passus, *cohibet alios a vindicta,* *eamque a gutturis dolore sanat,*

9 Fixum nunc paululum teneamus ingressum, factaque in tanti viri laudem aliquantulum mente cogitemus. Stemus interim, et videamus, si vir iste beatus in hoc suo facto Domini præcepta sit secutus. Dicit enim ipse in Evangelio: Orate pro persequentibus, et calumniantibus vos. Vere sanctus iste pro hac muliere oravit, quando se maledicenti non maledixit, sed e contrario benedixit, atque ejus convitia patienter sustinuit; et non tantum patienter sustinuit, verum etiam pro ea Domini misericordiam imploravit, atque ad pristinam usque sanitatem orando perduxit. In quo facto, nos desidiosi et male viventes confundimur, qui nec unum quidem verbum pro Christo sustinere volumus; quando vero ab aliquo Fratre convitiamur, pro unico tantum verbo millia reddimus convitia. Et si ad tempus post furorem vel iracundiam fratri aliquando parcimus, quasi magnum aliquid nobis fecisse videmur: cum vir iste E beatus mille sustinuerit convitia, et non solum, sicut diximus, vel modicum non est contristatus; sed etiam pro sibi convitiantis sanitate preces fundere non est dedignatus. Nos quidem volumus præmia vitæ habere cum Sanctis; at cum illis sustinere et pati pro Christo nolumus. Nunc ergo, Fratres, patientiæ virtutem acquirere festinemus, ut a Christo Domino illius præmia mereamur accipere, dicente; Beati Pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Nunc ista dicta sufficiant: ast vero nunc ad ea, quæ de sancto viro inchoavimus, revertamur.

præbens nobis exemplum patientiæ.

ANNOTATA.

a *Franciscus Sansovinus libro de Origine familiarum Italicarum* S. Joannem *statuit inter viros illustres familiæ Corrigiæ, quam ex Comitibus Habspurgensibus deducit, et avum* S. Joannis *statuit Gibertum, qui tempore Caroli Magni floruisset circa annum* DCCLXXX. *Quæ aliaque ibi relata non cohærent, sed absque fundamento excogitata sunt. Ferrarius ait patrem ejus* Joannem *Picus* Gerardum, *ac matrem* Euphrosynam *fuisse. In Silentio Vitam scribentis Vitæ Auctoris nolumus similia admittere, ac sufficiat eum* ex optimo genere F originem duxisse.

b *Picus credit* habitum S. Basilii ibidem susceptum.

c *Rubeus sub Honesto Episcopo Ravennatum tradit Synodum habitam, sed forsan potius ad annum* 976 *quam ad* 973 *referendam: aut alia potuit fuisse celebrata.*

d S. Majolus *tunc valde celebris erat Abbas Cluniacensis, cui monasterio præfuit per annos* 40, *scilicet ab anno* 954 *ad an.* 994. *Cujus varia Acta illustravimus ad diem* XI *Maji.*

e Joannes *creatus est Mutinensis Episcopus anno* 993. *Hic ex affectu ad Ordinem Benedictinum fundavit Mutinæ nobile S. Petri monasterium anno* 996, *et ex sui Episcopatus opibus consentiente Clero locupletavit anno* 998, *utriusque rei diplomata edidit Ughellus. Mortuus dein est circa annum* 1003.

f *Hinc Picus credit consuetudinem introductam in dicto monasterio, ut in festo S. Joannis benedicatur et distribuatur vinum. De voce* Justitiæ *eo sensu ut* vas vinarium *significet, justam unius refectionis mensuram continens, unde et nomen habet, vide Cangium in Glossario.*

g Brixellum *vulgo* Bresselo *oppidum Parma* VIII M.

A M. P. *dissitum prope Padum, in ditione hodierna Mutinensi.*

CAPUT II.

Alia miracula in vita et post mortem patrata. Felix ejus obitus.

a Arnum exundantem Cruce munitus transit,

Alio quoque tempore, sicut idem Frater prædictus referebat, cum vir iste beatus idipsum iter peragere vellet, ad quemdam fluvium, nomine *a* Arnum, pervenit. Cumque idem fluvius inundatione facta sui cursus alveum egressus esset, et omnibus transvadando iter denegaret, ac multa populorum turba propter transvadandi difficultatem ibi turbata permaneret; Vir Domini prædictus, in Christo confisus, signo se sanctæ Crucis armavit; et cum suis omnibus, velut athleta, per medium furentis fluvii alveum, transire promeruit. At cum ipse fluvius in tantum crevisset, ut vix ibi navis cursum tenere potuisset; Vir sanctus ita cum suis recto tramite, adjutus Christi gratia, securus equitando transivit, ut nec etiam unda furens eorum pedes madefactaret.
B Quod cum gens equitatura, quæ ad hoc spectaculum cum multis aliis diversi generis hominibus aderat vidisset, ac temere similiter equitando transvadare vellet, et Vir sanctus magno cum clamore illis, ne hoc facerent, prohiberet; atque ipsi econtra sancto viro resistendo, in fluvium temere introirent; ita vim suam aqua contra illos extorsit, ut statim in ipso fluvio necati essent, nisi vir sanctus orationibus suis protegendo, et per semetipsum eos adjuvando, cito succurreret. Quo stupefacti miraculo universi qui affuere, magnificas laudes Christo reddiderunt; et manibus in cœlum erectis diutissime Deum glorificaverunt, qui ita quotidie suos non destitit Sanctos magnificare. O quam dulcis est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum! O quam sunt mira Deus tua portenta! Iste vir sanctus fluctivagos ornatus mundi, fortiter resistendo atque dimicando, illæsus calcavit; et contra se tumidum sævientemque fluvium omni cum fiducia transire promeruit.

alios temere sequentes liberat:

11 Sed neque illud silendum existimo, quod a multis referentibus audivi. Dum quodam die jam * dictus Dominus Christophorus, qui ruris curam illo in tempore habebat, suos vellet diluculo invisere famulos; eum, quo tenderet, requisivit vir Domini. Cumque quo pergere deberet ipsi indicasset, vir sanctus continuo adjecit, dicens: Cave, Frater, ut lo-
C cum illum juxta spinarum condensa caute perambules, ne forte a serpente quem ibi reperies, aliquam molestiam patiaris. Quod cum Frater ille a sancto viro audisset, et secum hoc tacite in via pertractaret; mox, ut in prædemonstratum sibi locum pervenit, ibi miræ longitudinis serpentem invenit: quem mox ut vidit, nimium exhorruit; sed sanctæ Crucis signaculo munitus, atque sancti viri orationibus adjutus, illæsus in claustrum monasterii ad suos Fratres reversus est. Qui, cum eis prædictus Frater hoc quod sibi evenerat indicaret, Prophetiæ hunc habere spiritum crediderunt.

* num. 5

prædicit alteri periculum a serpente:

12 Præterea cum idem vir beatus nocturno silentio in oratorio *b* S. Columbani, quod majori ecclesiæ contiguum fuit, suarum precum vota Christo Jesu assidue redderet; et aliquando quinquagenos, sæpe etiam centenos psalmos, nonnumquam vero ex ordine totum psalterium ante nocturnalem consummaret synaxim; exceptis dumtaxat horarum spatiis quibus orationum, lacrymarumque, ac creberrimorum singultuum preces fundebat; diabolus, qui est nostræ salutis invidus, cernens hunc beatum virum in divinis laudibus, ut diximus, quotidie pernoctantem, inquirere cœpit, qua arte eum inquietare posset.

b pernoctat in oratione,

Nam cum vir beatus oraret, ipse contiguus hostis, D qui mille assumit artes ut Dei servos perturbet, modis omnibus quibus poterat illum concitare non desistebat. Verum cum intempesta noctis hora in ecclesia B. Columbani, sicut præfati sumus, ad Dominum preces funderet; diabolus in pulcherrimæ mulieris specie ante eum saltando sæpe ludebat, aliquando etiam sibi lucernam extinguebat; atque post hæc, sicut ipse Fratribus referebat, illic leonum rugitus audiebat, ursorum murmur, equorumque hinnitus, onagrorum rugitus, porcorum stridores, canum latratus, cattarum maulatus, serpentum sibilos, ut vel sic viri Dei animum ab orationis studio removere posset. Cumque Dei vir has dæmonum insultationes sentiret, non solum immobilis permanebat, atque a Dei laudibus animum non revocabat; verum etiam sanctæ Crucis signo munitus, inimicum, sicut fumum, evanescere faciebat. Sunt etiam alia multa laude digna, quæ de sancto viro scribere possumus, sed jam ista nunc dicta sufficiant: qualiter autem ad Dominum de hac vita migraverit scire volentibus, Deo juvante, scribere studeamus.

dæmones insultantes Cruce superat:

13 Igitur dum tempus appropinquaret, quo Dominus ac Salvator noster hujus sancti viri labores E remunerare vellet, et gregem sibi commissum per septem rexisset irreprehensibiliter annos; infirmitate tactus est, et ad extremum usque perductus. Cumque diem exitus sui jam appropinquare sentiret, et duo ex monasterii Fratribus, * Gandulphus, quem nuper præfati sumus, et *c* Restaldus, quem sanctæ Pistoriensi Ecclesiæ postea Præsulem vidimus, ejus assisterent lectulo, sic illis locutus est, dicens: Jam nunc Fratres pergite, et cum ceteris, qui nunc sunt cœnaturi cibum sumite. Sed cum alios ibi adesse non cernerent Fratres, quos ibi relinquerent, et hoc, quod jusserat implere dubitarent; iterum illis dixit: Nolite de me, filioli, nunc esse soliciti, sed sicut nunc jussi hinc festinanter abite, cellulæque ostium claudere curate. Cumque subito, sicut dixerat, cella exissent, et post se cellæ ostium clauderent; non, sicut præceperat, ad cœnam perrexerunt, sed ante cellæ ostium tacite perstiterunt. Et ecce subito lux, cum odoris magna fragrantia emissa, omne illius cellæ spatium implevit; et tantæ claritatis splendor circa illos emicuit, ut eorum corda inæstimabili pavore perstringeret. Tunc sanctus vir viribus receptis, summa cum cordis exultatione subito clamare cœ- F pit: Gratias non modicas vobis ago, eo quod servum vestrum visitare dignati estis: ipsi etenim scitis, quam semper multum dilexi, atque prout potui sedula mente vobis fidelitatem servavi. Nunc autem vestris dignis orationibus me adjuvate; atque, ut securus ante tremendi examinis tribunal assistere possim, universitatis Judicem ipsum enixius pro me orate. Cumque hoc crebrius diceret, atque post hæc quasi sub silentio vocem comprimeret; paulatim lux, quæ fuerat emissa, subtracta est; sed is, quem diximus, odor remansit. Nam cum Fratres illi, qui ante cellæ fores perstiterant, jam secum sociatis aliquibus Fratribus, ad illum audacter introirent; cum sine mora percunctati sunt, cum quibus, nullo ibi remanente, locutus fuisset. Quibus ille ait: Domina mea Maria, quam semper dilexi, sociatis secum aliis Virginibus, me visitare dignata est, atque subito me de hac vita migraturum manifestavit. Sed jam nunc Fratres omnes convocate, atque in hora exitus mei, quæ vicina est, pro me peccatore Domini misericordiam enixius implorate. Cumque omnes, Fratres, una cum præfato *d* Præsule simul et clero convenissent; psallentibus omnibus et flentibus, accepto viatico: cum per septem, sicut diximus, annos, menses tres, et dies octo cœnobium honestissime rexisset, undecimo Kalendas Junii suum consummavit agonem,

atque

Æger

* num. 8

c

spectantibus duobus monachis

invisitur a Deipara.

d

et sumpto palam Viatico moritur.

A atque carnis ergastulo exutus animam cœlo reddidit.

AUC. SYNCHRONO. cum magno omnium luctu:

14 Quo defuncto tota urbs ita luctu repleta est, ut vix in tota civitate domus inveniretur, in quo lamentum non audiretur et planctus. Nam et venerabilis hujus sancti cœnobii Præpositus, Rimprandus nomine, sæpe nobis narrare consueverat, dicens : In illis diebus cum adhuc in domo paterna manerem, cum quidam nobis vicinus Presbyter ipsa die ab urbe supradicta esset egressus, et a vicinis nostris quid boni in civitate vidisset vel audisset, interrogaretur, tale nobis dedit responsum dicens; Ad multorum certe obsequia mortuorum, Pontificum, Regum, Ducum, ac Marchionum, et Abbatum interfui, et numquam tam grandem luctum, tamque grave lamentum audivi, sicut hodie in transitu Domini Joannis Abbatis in nostra civitate prospexi. Ubique luctus audiebatur, et planctus : et vix in urbe tota domus, in qua lamentum non audiretur, inveniebatur. Undique per plateas divites et pauperes, viduæ simul et orphani concurrebant, ut ad obsequia sancti Patris occurrere potuissent. Flebant igitur nimium monachi, eo quod tantum ac talem amisissent Pastorem; Pontifex etiam simul cum populo flebat, pro B eo quod tali carerent Patrono : insuper et pauperes flebant in destitutione tanti Patris, a quo quotidie eleemosynis recreabantur. Sepultus est autem idem venerabilis Pater a dicto Pontifice et Fratribus intra monasterii claustrum, juxta majorem ecclesiam, in locello marmoreo : in quo loco, ad ostendendam sancti viri virtutem, multa Dominus beneficia inibi petentibus largire dignatus est.

claret miraculis.

e Sufficitur Joannes alter:

15 Igitur cum jam prænominatus Antistes de talis viri transitu, simul et cœnobii destitutione, tristis mœrensque permaneret; divino afflatus spiritu cum magna solicitudine *e* perquirere cœpit, ubi monachum, quem dignum in sui monasterii constitueret Abbatem, invenire potuisset. Cumque hoc devote perageret, interveniente B. Joanne Apostolo et Evangelista, atque præstantibus viri sancti meritis, invenit quemdam venerabilem monachum in cœnobio S. Petri, quod Cœlum-aureum cognominatur, Joannem nomine, olim prædictæ matris suæ ecclesiæ strenuissimum Canonicum ; quem Domini pietas de hac seculi voragine ad monasticum fecit habitum transire, castum, sobrium, humilem, et longi jejunii maceratione castigatum, eleemosynis largum, atque a prædicti Monasterii Abbate, Domino Azzone, regulariter receptum, cum consensu et permissione dicti C Abbatis; et a monachis electione facta, et subter confirmata, atque ab ipso Episcopo roborata, omni cum honore Dominum prædictum Joannem Abbatem consecravit.

transfertur corpus ad novam ecclesiam: f

16 Sed neque hoc prætereundum dignum esse reor, quod Dominus ob hujus sancti viri merita nostris temporibus ostendere dignatus est. Temporibus namque Hugonis Pontificis, qui *f* tertius post Sigifredum Præsulem in præfata Ecclesia Episcopatum tenuit, cum hujus sancti viri ossa in nova ecclesia, ubi nunc ejus sepulcrum cernitur, Fratres transmutarent; et accensis luminibus cum crucibus apparatis omnes in altum psallerent; repente pergrande tintinnabulum unum, quod cum ceteris tintinnabulis sonabat, cum ipsa trabe, in qua supra turrim pendebat, ab alto cecidit; atque laterem unum, super quem corruit, in frusta comminuit; ipsum autem illæsum ab omni fractura permansit.

g cultellus in fluvium lapsus recipitur,

17 Item ipso die, cum quidam urbicus ultra fluvium *g*, qui juxta murum civitatis fluit, transire voluisset, dum super ipsius fluminis pontem perambularet, repente cultellum, quod secum ferebat, in medium fluminis alveum cecidit. Cumque spes reperiendi ferramen nulla esset, jam talem ad Deum orationem fudit; Omnipotens Deus, per hujus sancti viri, cujus hodie ossa tumulantur, merita et intercessionem, meum mihi redde cultellum. Cum vero D hanc orationem complevisset, mox de ponte descendit, et juxta marginem alvei cultellum in aqua jacentem invenit.

et equus a fure abductus:

18 Item illis in diebus alius quidam urbicus, ipsius sancti viri propinquus, cum ejus equus a fure quodam ablatus sibi fuisset, ad sepulcrum illius usque pervenit. Et cum viri sancti adjutorium ibi diutius imploraret, nocte superveniente apparuit ei idem vir Domini in visione nocturna; eique locum, in quo suus equus a fure custodiebatur, ostendit; atque cum magna securitate, ut equum inde duceret, præcepit. Cumque diluculo surrexisset, concite secundum viri Dei admonitionem orationis causa ad ecclesiam perrexit; atque mox ut ad prædemonstratum locum pervenit, equum cum fure, sicut sibi prædictum fuerat, invenit. Quem cum audacter comprehendisset secundum viri sancti admonitionem, absque humano opere a compede ferri solutus est. Et sic intrepidus ac securus, latrone proprio aspiciente, lætus cum equo suo domum remeavit.

E *sumpta in potu particula tumbæ ægri sanantur :*

19 Genitrix insuper mea cum quadam die visitandi gratia in monasterium ad me pervenisset, petiit et accipere meruit de hujus sancti viri tumba particulam, atque ita cum gaudio ad propria remeavit : quæ cum infirmantibus de ipsa tumbæ particula ad potandum tribueret, ita, cooperante Christi gratia, in sua patria actum est, ut omnes ex ea potantes sani et incolumes, a quacumque detinebantur infirmitate, redderentur.

item cancri morbus h

20 Nostris quoque temporibus quod obtutibus nostris conspeximus, ignavia quamvis pressi, occultare non debemus. Ignaviæ namque decernitur esse, quod Dominus noster Jesus Christus per suos famulos non desistit quotidie operari, si nos sileamus. Verum ad cumulum laudis, quotidie fidelium votis, omnipotentis donorum largitoris gratia, sanitatum efficacia accrescit : quia unde Deum in Sanctis suis mirabilem prædicamus, virtutum continuationem examussim exaggeramus. Monachus namque in nostro cœnobio existens, Isimprandus nuncupabatur et Levitæ ministerio fungebatur, in cujus dextra cancri morbus crudescebat : ita ut nulli dubium esset, quin festinantius, nisi Dei omnipotentis opitulatio cito affuisset, ad occasum raperetur. Archigenis *h* cataplasma quoque defecerat, cesserat etiam omnis medicamenti incassum industria. Cum repente F prænominatus Frater concito gressu, a monachorum contubernio in refectorio, veluti moris est cibariis consuetudinariis vescentium, exurgens, mauseolum adivit, in quo sanctissimi Joannis Abbatis occultabantur ossa. Lacrymis perfusus Beatissimi Joannis Abbatis auxilium in sui adjutorium invocans, sic devote dicebat : O sancte Joannes, qui omnibus aliis incolumitatis argumenta clementer impertiris, quæso uberrimis lacrymis mihi miserrimo salutiferum sospitatis antidotum celerrime conferre digneris. Ad hanc vocem subito conticuit, et somnus ejus artubus desideratissimus celeriter ipsum occupavit. Qui statim obdormiscens, et postmodum festinato expergefactus, manum dexteram ita a cancro eruderatam nactus est, ut nullatenus incommoditatis pristinæ pene vestigium inveniret. Quo facto congaudens omnipotenti Deo laudes rependit innumeras; et S. Joannis beneficium cognoscens, piissimo ac benignissimo omnium Salvatori magnificas cum exultatione laudes et gratias sedulus minister devotissime lacrymans assidue referebat. Accedens quoque ad Fratrum collegium omnes unanimiter in unum conglomeravit, obsecrans tandem cunctorum Retributorem bonorum, pro tam salubri adminiculationis auxilio, laudis præconium referrent. Nos itaque, qui hæc obtulimus

implorato S. Joanne,

A obtulimus et conspeximus, tanti viri miraculum ad posterorum memoriam, ut Dei famulantes cautiores existant, intimare dignum duximus: ut sciant omnes, qui invocant nomen Domini, ipsorum orationes minime sperni.

febricitantes et alii ægri curantur.

21 Sunt et alia multa commemoratione digna, quæ per eum a Christo cognoscuntur operata, ut si litteris scriberentur, forsitan antea nobis tempus, quam sermo deficeret. Maxime cum ad ejus sepulcrum quotidie febricitantes, aut aliquibus infirmitatibus laborantes, nobis cernentibus, perveniant; et hausto [pulvere] de locello marmoreo obliti, omni infirmitate sani ad propria cum gaudio revertantur. Nos itaque Fratres Carissimi, Domini omnipotentis magnalia collaudare studeamus, qui talem nobis dignatus est condonare Pastorem, cujus exemplis informamur, miraculis coruscamus, orationibus apud Dominum nostrum Jesum Christum adjuvamur: qui, ut supra diximus, Beatissimus Joannes Parmensis, S. Joannis Evangelistæ de Parma dignissimus Abbas fuit, tempore Piissimi Othonis secundi clementissimi B Imperatoris, qui Romanorum gubernabat Imperium, anno Domini *i* DCCCLXXII; præstante Domino nostro Jesu Christo, cujus imperium sine fine permanet in secula seculorum. Amen. *k*.

i imo DCCCC LXXXII. k

D

ANNOTATA.

AUC. SYNCHRONO.

a Arnus *fluvius Hetruriæ, Florentiam interluit et Pisam, Parma autem euntibus Romam est rectissimum iter per istas Hetruriæ plagas.*

b S. Columbanus Abbas *colitur* 21 *Novembris.*

c *De tempore Episcopatus Restaldi supra egimus.*

d *Scilicet Sigefredo Episcopo, monasterii fundatore, ut dictum num.* 2.

e *Hic aliqua deerant in MS. Congregationis Oratorii, sed integra in altero MS.*

f *Interposito Elbuno, sive Elburgo Episcopo, secutus* Hugo, *de quo supra actum.*

g *Fluvius hic* Parma *dictus: ipsi civitati nomen fecit.*

h Archigenus; *pro medico vel chirurgo, necdum alibi, quod sciam, lectum est.*

i *Hactenus omnia accuratissime scripta reperiuntur: sed unus hic nævus per oscitantiam admissus ac facillime emendandus addito, scilicet unico* x, *ut supra monuimus.*

k *Adscriptum erat in Vita ab Ughello communicata,* asservari S. Joannis hujus Abbatis corpus sub E cœnobii Parmensis ecclesiæ ara majore.

DE S. BOBONE SEU BOVO

VIQUERIÆ IN ITALIA.

*NOT. 25**** APP. TOM. VII MAJI*

G. H.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus cultu, Vita ex MSS. danda, Fraxineto Saracenis erepto.

CIRCA DCCCLXXXVI.

Viqueriæ situs.

Cultus sacer S. Bobonis 22 Maji.

Viqueria *seu* Vicheria, *vulgo* Voghera, *oppidum dives est et opulentum, Dertonam inter et Papiam, ad fluvium Stafforam, antiquis* Iriam; *unde* Viqueriam, *etiam* Iriam *seu potius* Vicum-Iriæ *antiquis dictum fuisse arbitramur cum Cluverio lib.* I *Italiæ antiquæ cap.* 10. *In hoc oppido, in Ecclesia Collegiata S. Laurentii, quiescit corpus* S. Bobonis, *qui aliter* Bobus *et* Bovus (*vulgo* San-Bovo) *appellatur, et ut Protector principalis et Advocatus tam Cleri quam oppidi et territorii Viqueriensis hoc* XXII *Maji solenni veneratione colitur, atque in Officio quotidiano, dum Suffragia* C *Sanctorum recitantur, ejus Commemoratio celebratur. In Missali Mediolanensis Ecclesiæ anni* MDXXII, *et Breviario ejusdem Ecclesiæ anni* MDXXXIX *et* MDLX *secundum institutionem S. Ambrosii, in Kalendario præfixo ista leguntur:* XI Kalendas Junii S. Bovi Confessoris et Juliæ Virginis et Martyris. *De hac jam supra egimus. Eodem die eum coli Laude-Pompeia tradit Ferrarius in Catalogo generali, licet ipse tam ibi quam in Catalogo Sanctorum Italiæ referat ad diem* XXIII *Maji, arbitratus tunc coli Viqueriæ. Sed ex litteris Archipresbyteri Ecclesiæ Viquerianæ scimus, eum hoc* XXII *Maji solitum coli, et Acta infra inserenda in omnibus exemplaribus habent eum* XI Kalendas Junii *vita functum. Quo etiam die refertur apud Grevenum et Molanum in Auctario Usuardi, et apud Canisium in Martyrologio Germanico, ubi tamen non* Bobo *seu* Bovus, *sed* Bonus *scribitur. Colitur etiam Veronæ, sed ut prædictus Ferrarius asserit* XXV *Maji. Verum in antiquis monumentis Ecclesiæ Veronensis ab Augustino Valerio editis pag.* 46 *et seqq. extat aliqua ejus Vita, in qua litteris transpositis dicitur* migrasse in cœlum IX Kalendas Junii, *qui esset* XXV *Maji, cum imprimendum fuisset* XI Kalendas Junii, *qui est jam dictus* XXII *Maji.*

Ecclesia illi dicata cum monasterio,

2 *Ad sacram* S. Bobonis *venerationem confirmandam etiam conducit scire, ad honorem ipsius fuisse olim constructum monasterium Ordinis Benedictini, cum ecclesia illi sacrata, posita prope viam, quæ Magistra dicitur, in capite suburbii S. Petro dicati, distante viginti circiter passus ab Ecclesia nova, eidem* S. Boboni *etiam sacrata cum conventu Ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum S. Francisci, uti hæc aliaque mox referenda descripsit Frater Anacletus Cezzius de Vicqueria, dicti Ordinis Capuccinorum in jam memorato conventu residens, et nobis Genua transmisit Joannes Stephanus Fliscus Societatis Jesu, ibidem sacræ Theologiæ Professor ac deinde Rector Collegii.*

F

Vita ex 2 MSS.

3 *Vita* S. Bobonis *extat Viqueriæ in pervetusto Legendario de Vitis Sanctorum, quo utebantur Reverendi Canonici Collegiatæ Ecclesiæ S. Laurentii de Viqueria, in recitandis Lectionibus ad Matutinum in festivitatibus Sanctorum. Ex quo Legendario, per Reverendum Dominum Cæsarem Cattaneum ejusdem Ecclesiæ Canonicum Decanum sibi commodato, descripsit eam ante indicatus Anacletus, qui sub initium et iterum sub finem testatur atque confirmat, se eamdem fideliter ad verbum extraxisse. Eadem Vita* S. Bobonis *extat in prægrandi pergameno cœnobii Blaburensis prope Ulmam in Suevia Ordinis Benedictini, Passionali Sanctorum decimo, parte prima folio* L, *quod fuerat per Fr. Bartholomæum Krafft anno* MCCCCLXXX *elegantissime exaratum. Inde hanc Vitam curavit describi Joannes Gamansius Societatis nostræ Sacerdos, et ipsemet post factam curiosam collationem nobis submisit. Præterea eamdem habemus apud Boninum Mombritium, in Legendario ante ducentos annos excuso parte* 1 *folio* 141 *et sequentibus. Extat hinc extracta epitome, nonnullis omissis et aliis additis, in supra citatis Monumentis Ecclesiæ Veronensis ab Augustino Valerio conscriptis. Edidit etiam illustre Vitæ compendium supra citatus Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ: et elogia quæ-*

et Mombritio:

A AUCTORE G. H. *dam et composuerunt Scriptores Ticinenses seu Papienses, uti infra dicetur.*

4 *Tempus et locus, in quibus vixerit* Sanctus, *colligi potest utcumque ex situ Fraxineti, ejus occupatione per Saracenos, et destructione munitionis per S. Bobonem; de qua, qui vixit eodem tempore, Luitprandus, non procul a Viqueria Diaconus Ticinensis seu Papiensis, lib.* 1 *Rerum gestarum ab Imperatoribus et Regibus Europæ, cap.* 1 *ista habet :* Oppidum vocabulo Fraxinetum, in Italicorum Provincialiumve confinio, mari ab uno latere cingitur, et in ceteris densissima spinarum silva munitur... Viginti Sarraceni, lintre parva ex Hispania egressi, nolentes istuc vento delati Christicolas jugulant, locumque sibi vendicant montemque Maurum cohærentem refugium parant. Accersitum plures in Hispaniam dirigunt : centum secum Saracenos mox reducunt; suasque copias ex Hispania semper augentes, Provinciales modis omnibus insequuntur, sæviunt, exterminant, nihil reliqui faciunt. *Hæc aliaque ibidem Luitprandus : qui lib.* 2 *cap.* 11 *ista addit.* Sed et Sarraceni, qui Fraxinetum inhabitabant, post labefactionem Provincialium, quasdam summas Italiæ partes sibi vicinas laniabant; unde tantus timor invaserat universos, B ut nullus esset, qui horum præsentiam, nisi forte tutissimis præstolaretur in locis. *Hæc ibi, quibus similia habet lib.* 5 *cap.* 5, *ubi indicatur apparatus Hugonis Regis, ut dictos Sarracenos e Fraxineto deturbaret : et cap.* 17 *dicitur* Hugo Fraxinetum ingressus, Saracenos omnes in montem Maurum fugere compulisse. *Sed cum iis fœdus iniit, ut ipsis contra Berengarium uteretur; quod factum est anno* DCCCCXLIV. *Verum irrito eventu : hinc anno sequenti eum in* Provinciam fugisse, et brevi viam universæ carnis ingressum *scribit cap.* 14 *: quem ibidem in constructo a se monasterio S. Petri de Arle monachum effectum asserit Leo Ostiensis lib.* 1 *Chronici Casinensis cap.* 61. *Habemus tempus quo Sarraceni tenebant Fraxinetum, et populabantur vicinas ditiones : hinc progrediendum ad illud quo* S. Bobo *ipsum cepit, combussit, ac vastavit. Si detur alicui conjecturæ locus, posset hæc, fundari in Historia Glabri Rodulphi monachi Cluniacensis, cujus lib.* I *et pag.* 6 *ista leguntur :* Sarraceni paulo post in loco, qui Fraxinetus dicitur, circumacti ab exercitu Willermi Arelatensis Ducis, omnesque in brevi perierunt, ut ne unus quidem rediret in patriam. *Erat hic* Dux, *alius* Comes, *aut* Princeps totius Provinciæ, Willermus, *sive* Guillielmus, *sub Conrado Pacifico, Rege Alamanniæ, Burgundiæ Transjuranæ, et regni Arelatensis, cui ut Principi jam quasi* C *hereditario attribuebantur ea, quæ ipsius exercitus Duces generose perpetrabant. Quidni autem horum unus censeatur* S. Bobo? *qui Fraxinetum occupavit, ita ut ea occasione omnes Sarraceni fuerint ex Provincia et vicinis ditionibus expulsi, cooperante reliquo dicti Willermi exercitu. Tempus rei gestæ indicatur a Glabro, quando addit, quod* Ipso tempore mortuus est Otto Imperator, suscepitque filius ejus secundus Otto Imperium. *Factum id enim est anno* DCCCCLXXIII *die* III *Maji.*

Fraxinetum a Saracenis occupatum, expugnat, sub Principatu Guillielmi Ducis, circa annum 973.

5 *De situ Fraxineti ista, ut magis probabilia, accipio ex Chorographia Honorati Bucheti, qui pagina* 170 *ita scribit :* Fraxinetum erat in Provincia et diœcesi Foro-Juliensi, *vulgo* Frejus, *in loco vulgo* Frainet *dicto, inter pagos* Molam, Grimaldum *et* Guardam, *passim* la Garde Frainet prope sinum maris Grimaldicum. *Nomen deductum ait a fraxinis arboribus, quarum ibi maxima est copia, ad silvas usque quas* Maures *appellant, nomine conformi* Mauri, *quo usus est supra Luitprandus. Denique ex situ* Fraxineti *reliqua loca, in Actis* S. Bobonis *relata, non procul inde posita, cognosci possunt. Sunt namque in dicta diœcesi Foro-Juliensi loca sub diversis castris sive castellis nominata circiter centum (et inter alia* Castrum de Castro D veteri) *aut Castra a variis Sanctis cognominata, ut facile potuerit* Castrum *seu* Castellum Nugherium, *in quo natus est* S. Bobo, *si non plane deletum sit, sub simili nomine latere. Quod idem de* Petra-impia *in montis cacumine facilius credi potest. His ita deductis, quia regione in pace constituta solitus erat* S. Bobo *quotannis Romam proficisci, et in itinere Viquariæ mortuus est* XI Kalendas Junii Sabbato Pentecostes, *quærendus nobis est annus aliquis, quo littera Dominicali C Pascha incidit in diem* IV *Aprilis, et festum Pentecostes in* XXIII *Maji, ut contigit anno* LXXV *et* LXXXVI *post nongentesimum. Itaque ad alterutrum, et potius ad annum* DCCCCLXXXVI *arbitremur referendum felicem* S. Bobonis *ex hac vita discessum.*

Situs Fraxineti et vicinorum locorum, obitus circa an. 986.

VITA

Ex MSS. Viqueriensi et Blaburiensi atque Mombritio.

In partibus Provinciæ, Castello quod Nugherium * dicitur, nobilissimis et Christianissimis parentibus natus est beatissimus Bobo. Pater ejus Adelfredus, mater Odilinde nominabantur. Opibus divites et nobilitate sublimes, vana gloria et secularibus cupiditatibus depulsis.

* Noghiers

E *Nobilibus parentibus natus,*

Omnipotentis opus vigili sub corde fovebant,
Gressibus et fidei sequebantur verba magistri.

Imo æquali voluntate et pari concordia carissimam nutrientes prolem, bonis eam moribus instruebant. Puer autem bonæ indolis crescendo, paternum morem quasi hereditario jure non morabatur amplecti, exercens se arcu et pharetra et equestri luctamine; ut si quando necessarium foret arcum cognosceret, et si equitandum equum non ignoraret; fide tamen Catholica eruditus, studebat ut Christianus in omnibus haberetur. Hoc magnum posteritatis præsagium erat, quod cum puer nondum quindecim esset annorum, seculariter, ut mos est, desiderans scandere inter seculares operationes, Christianum opus retinere studebat. In pueritia fidelis incola habebatur. Cum vero ad juvenilem pervenit ætatem, virtutum initio in pueritia sumpto, de virtute in virtutem scandere conabatur. Quod adeo factum est, ut ab omnibus amaretur et cum grandi diligentia veneraretur. Et merito : incursus enim hostium, Christicolarum terram defendendo, sæpe refrænaverat, et pro pauperie multorum se clypeum opposuerat. Proposuerant enim Hispanicolæ devastare Provinciam, quod sæpenumero tentaverant : quibus ipse, magis mori desiderans, quam Christianum nomen illis subjiceretur, viriliter obsistebat. Crevit igitur valentiæ fama laudabilis, ita ut nonnulli Paganorum, piratarum quoque et latrocinantium regionem præfatam soliti deturbare, a barbarico impetu acquiescerent. His et multis aliis

virtutem cum armis jungit :

F

Lætus uterque parens, posito jam pondere carnis,
Ad patriam rediere suam, quam culpa parentum
Clauserat, et cœli cives meruere videri.

Unde factum est ut totius familiæ et possessionis pondus [ad Bobonem] deverteretur, quam ipse bene regendo opibus et moribus confovebat.

2 Post paucum vero tempus accidit, ut per Provinciæ partes, quæ una ex Transalpinis regionibus fertilitate potens et abundantia virorum ad præsens habetur, Paganorum perfidia superabundanter excresceret : qui ex Hispania navigantes, circumquaque regionem devastare moliebantur. Possidebant enim in suæ audacis crudelitatis auxilium insulam, quæ Fraxenetum dicitur, quam ipsi præoccupaverant, navali munitione et maris amplexu munitam. Nullus in eam introitus habebatur, nisi quod tellus tenuem

contra Sarracenos Fraxinetum detinentes,

A tenuem linguam in æquora porrexerat, quæ cum insula jungebatur, quam ipsi firmissimæ turris munitione obstruxerant: in hac absque omni timore, velut in propria patria, morabantur. Excitabant ergo in Christianos quotidie neces et latrocinia: et quotquot invenire vel superare poterant, ad præfatam insulam reportantes, in tuto refugio colligebant: unde innata superbia Paganorum dicebant, se

Quæ sunt trans Alpes leviter devincere partes.
Et populum Christi divellere lege magistri.

Raræ quoque munitiones in regione illa habebantur; sed unusquisque in villa sua gaudens ante præscriptam Paganorum incursionem propriis utebatur: et non solum divites et nobiles in divitiis et nobilitate congaudebant, sed etiam pauperes Christo devote servientes, a quo liberati sunt, etiam in paupertate sua cum summa alacritate vivebant. Postquam vero præscripta incursio prævaluit, jam multis in captivitatem ductis, Bobonem lacessere moliti sunt: ut fortiore devicto, accolas leviores ocius delerent. *munit montis cacumen:* Quod audiens Bobo beatissimus, et quadam jam ex parte cognoscens, quod tutum esset prævidit. B Montis unius cacumen, quod Petra-impia nuncupatur, præoccupans, speque vivens in Domino, secularis suæ munitionis ibi construxit ædificium: in quo firmissime habitans Dominum deprecabatur quotidie, ut populum suum conservaret, triumphum de inimicis et pacem concederet, ne perturbatione impiorum regnum cœlorum amitteret.

3 Vovit etiam dicens, quod si sibi Deus inimicos Christicolas oppugnantes suffocare permitteret, se *vovet visitare limina Apostolorum,* arma depositurum, orphanorum et viduarum curam deinceps habiturum, beatorum Apostolorum Petri et Pauli limina semel in anno, et (si magis posset) per totum vitæ suæ spatium deinceps petiturum. Sicque denique factum est: quod enim petiit a Deo obtinuit, et ipse quod vovit fideliter adimplevit. Firmabatur igitur in manibus ipsius monarchiæ totius prosperitas, et admiratio cum virtutibus accrescebat. Quod supradictæ gentis Regem (Regem enim habebant) latere non potuit, et ideo studentes insidiarum jaculis illum moliebantur devincere. Accidit autem ut die quadam Bobo fortissimus villam, in qua sui commorabantur, tribus tantum comitantibus vernaculis visere decrevisset, quod confortationis studio faciebat. *a S. Petro confortatur:* Postquam ad villam perventum est, et sub C cujusdam arboris patulis frondibus moraretur, (sol enim in meridie prævalebat) arboreæ umbræ oblectamine victus dormire non distulit. Cui dormienti Beatus Petrus Apostolus somni visione apparuit dicens:

Confortare Bobo, tecum Deus, esto robustus:
Nec timeas, sed sperne minas quas pestifer hostis,
Actibus immodicis nunc nunc implere minatur.

Ego enim precibus meis a Domino obtinui, ut triumphum tibi de visibilibus et invisibilibus inimicis concederet; Surge tamen citissime, ad arcem recurre, ne inimici ad hoc mirabiliter cupidi illam valeant præoccupare. His dictis nusquam comparuit.

4 Expergefactus itaque Bobo confidendo pertimuit, et enarrans servis quod viderat somnium, properabat ad arcem, redeuntibus secum qui venerant. *per Saracenos obsidentes ingreditur arcem,* Et ecce e specula quadam eminus prospiciens, illos fere jam fastigia montis captantes vidit. Unde perterritus ocius properabat, magis tamen gressibus fidei quam corporali incessu: et iterum atque iterum Apostolica recolligens verba, se victurum sperabat, quod loci difficultas et ocior illorum ad arcem progressio negare videbatur. Quapropter longa trahens suspiria, Dominum exorabat dicens, Omnipotens Deus cujus obsequi voluntati nil aliud est, quam perfecte ditari, cui possibilia sunt quæcumque impossibilia videntur, respicere digneris ad humili- D tatis meæ preces. *ex ms.* Confirma in manibus meis, quod beatissimo Apostolo tuo Petro de me promittere dignatus es, ne elata superbia Paganorum Christianum nomen valeat delere. Et hæc dicendo arcem præintrare viriliter satagebat: Pagani tamen montem præoccupantes ante portam manebant. O mira potentia Salvatoris! Bobo adhuc obsecrabat et pedibus repugnabat, et quod clypeo et hasta non valuit, precibus totum meruit obtinere. Per quorum medium vir beatissimus, spe providus et fide fervidus, arcem ingreditur, suosque secum ducens, desuper tela cœperunt dejicere. Confusi vero Pagani, et nimio terrore perterriti, dum se nil profecturos aspicerent, *illosque fugat:* ad tutum refugium repedarunt; in quo fiducialiter commorantes, studebant qualiter Bobonem suosque devincerent.

5 Dominus Deus, populi Christiani salutem providens, omnes illorum perturbabat insidias. Qui postquam multas devastavere provincias, quarum opibus divites effecti crevere, cumque extrinseca rabies aliquatenus deferbuisset, intrinseca rabie commoti, in se suas convertere manus: et adeo, ut non- E nulli aliorum bonis invidentes, quod communiter ceperant, commune non existimabant. Unusquisque etiam nefanda adulteria, prout poterat, exercebat: Quod non solum quidam de plebe operabantur, verum etiam Rex, in quo tota victoria esse credebatur, luxuriæ mirabiliter deditus, si quempiam suorum conjugem seculo habilem habere cognosceret, contra jus omne rapere nitebatur. Sed postquam multas alias attentavit, et, ut voluit abusus quievit; *ob horum et Regis luxuriam,* Portitoris illius, qui insulæ introitu assidue utebatur, conjugem pulcherrimam adamavit: quam nec multas divitias, aurum, argentum, vestes pretiosas promittendo, nec etiam minitando flectere potuit. Unde vehementer iratus Rex, quod precibus et minis non potuit, vi tandem potitus est. Tristis itaque effectus est Portitor, et magis mortem quam vitam desiderans, volvebat assidue, qualiter suam posset *a Portario monetur,* vidicare injuriam. Et post multa, multa revolvens ad portum tandem voluntatis adtinxit. Tunc puerum ad se accersens quemdam, hunc precibus monuit dicens: Festinus adito Bobonem: cujus inclitissima fama tuas ut credo jam sæpe perculit aures, et has illi meæ pravitatis litteras salutando deferto, quarum exemplar litterarum infra continetur. Boboni inclitissimo viro, Christicolarum clypeo, Paganus, in F quo totius Fraxeneti custodia stabilita quiescit, salutem. Quia te, christianitatis amatorem, cognovi hominem cujus promissio firma et rata videtur; has tibi miserabiles angustiæ meæ voces significare salutiferum esse cognovi. Mihi etenim denegatur cum Paganis vivere, verum Christianus mori desidero. Pagani enim in sua conversi viscera, alter alterius *de Fraxineto tradendo:* neces moliuntur: exercent adulteria et rapinas; mihi etiam Rex ipse uxorem rapuit; et quod deterius est, mortem minatur. Præpara igitur te, et congrega non modicam multitudinem, ad delendam invisam gentem. Quotquot enim tecum duxeris introducam, quod in fide mea paciscor.

6 His auditis gratias egit Bobo operanti Deo, qui fere ad portum salutis suum jam adduxerat populum; et convocans non modicam multitudinem equitum *illud occupat et demolitur:* et peditum, iter aggreditur. Dum autem ad insulam propinquarent, præmiserunt legatos, Portitoris voluntatem renunciaturos. Qui cum gaudio remeantes, significavere victoriam de inimicis. Profecti itaque venerunt ad introitum insulæ. Quibus Portitor portam aperiens, insulæ denotavit introitum: quam ipsi gratanter intrantes, repugnantium colla cædebant. Unusquisque vero circumquaque discurrens, quoscumque poterat trucidabat. Ut autem ad Regem

EX MS.

A Regem perventum est, a cæde cessandum fore judicavit inclitus Bobo; et ad se Regem vocans, interrogabat si vellet confiteri Christum. Cui ille, Libentius, inquit, volo cum Christianis feliciter vivere, quam cum Paganis infeliciter mori. Quod omnes audientes admirati sunt, et educentes eum mirabiliter venerabantur: insulam quoque comburentes devastaverunt, et quicumque volebant confiteri Christum reservabantur, nolentes autem duplici interitu damnabantur. Exeuntes autem cum lætitia magna baptizaverunt Regem, cum non modica multitudine suorum: et gratias illi agentes qui benedictus in secula conservat universa, unusquisque repedavit in propria. His ita transactis tellus multis diebus pacificata quievit.

Regi et aliis fidem Christi amplexis parcit,

7 Sed postquam sathanas suas cassatas cognovit insidias, non solitus a malo desistere, alias molitur. Accidit ut quidam, diabolicæ fraudis stimulante nequitia carnalem, fratrem Bobonis ausus interficeret. Unde Bobo commotus funditus turbabatur: vincebatur enim intrinsecæ perditionis metu, vincebat tamen fortitudinis assumptione, et iram in inimicum excitatam revocabat sui misericordia: et ita athleta Bobo plus intra se, quam in hoste præliabatur. B Quoties enim hostem cogitabat, accendebatur; sed cum animæ suæ periculum pertractaret, molliebatur. Victus igitur ad tempus quievit. Post aliquot vero curricula temporis, Bobo tribus comitantibus vernaculis solum inimicum vidit: quem eminus prospiciens, adeundum fore judicavit, dicendo: Nullus eum videtote percutiat, sed mihi soli, cui debetur fratris vindicta servetur. Cujus voluntatem in coaptatione inimicus cognoscens, locum evadendi non habens, de propria est diffisus salute. Meliori tamen facto usus, arma projicit; et ante Bobonem corruens, clamabat: Parce, parce, inclitissime Bobo, ne me interficias peccatorem: si enim interfectionem distuleris suffocabis diabolum, quem nunc cognovi de mea interfectione gaudere. His auditis, commota sunt viscera ejus, et pietate commotus, inter longa suspiria loquebatur: Impie, crudelis, cur tale facinus perpetrare non dubitabas? putabasne in solo isto universum semen familiæ suæ posse delere? Equidem non fecisti:

fratris sui occisori vitam concedit.

Reddere qui valeo pro factis digna, supersum.
Non manibus moriere meis, sed vive: Fidelis
Sis Domino Christo, qui tempore salvet in isto.

Surge itaque et pacis osculum accipe, et ne differas inimici mortales devitare insidias, ne ipsius deprehensus servitio æternaliter puniaris. C Felix felicem imitatus est magistrum, qui suis monendo dixerat discipulis, Nulli malum pro malo reddentes. Quibus ita sedatis siluit terra, omni gloria circumsepta.

8 Bobo quoque accrescens quotidie, sui compos, et voti non immemor, arma deposuit; et totus pacificus effectus, per singulos annos Romipeta habebatur, memor promissionis Apostolicæ visionis. Quotiescumque Romam proficiscebatur mulum secum semper ducebat, in quo vel vix, vel numquam sedere consueverat: numquam tamen et absque cæco et claudo et paupere aliquo vacuum dimittebat, et quem vehebat ciborum refectione alebat. Macerabat itaque corpus genere quodam martyrii, ne vitia carnis, deliciis accrescentia, irrumpendi aditum invenirent. Eques enim non talibus usus, pedestri exercitio terebatur; et bajulans sibi crucem, Christi sequebatur vestigia. Sed Dominus multas servi sui non deinceps passus ærumnas, hunc finem voluit habere Bobonis laborem. Dei autem quadam cum Romam proficisceretur, sancto Pentecostes festo appropinquante, Viqueriam ad usque pervenit; quæ una ex Italicis villis et nobilitate laudabilis, populoso frequentabatur accessu. Cum vero ad villam venisset, et more solito hospitaretur, pati videbatur; D et non ultra progrediens, in cujusdam compatris sui domo morabatur. Et prænoscens extremum advenisse diem, locum elegit in quo pretiosa illius membra reconderentur. Sumensque quidquid secum de facultatibus habebat, pauperibus grataner distribuens, fundens vigiles preces ad Dominum, et corde integro illum exorans, XI Kalend. Junii sancto Sabbatho Pentecostes,

quotannis Romam proficiscitur:

moritur Viqueriæ.

Membra matrem repetunt, petiit sed spiritus astra, eo regnante, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per infinita secula seculorum. Amen.

MIRACULA

Post mortem patrata.

Postquam de ejus laudabilibus actibus, in quibus ipse se adhuc carnali pondere circumseptus exercuit, sufficienter significavimus, ea quæ per eum Dominus carnali dissoluta materia operari voluit, præsens stylus explicare non differat. Beatissimi igitur membra Bobonis sepulturæ tradita in prædicto loco E quiescunt, sicut ipse vivendo disposuerat. Cujus gloriosissimi corporis præconandæ virtutes ad tempus primitus quievere. Assidue tamen per eum Dominus virtutes magnificas operabatur: nam si equus, vel pecus, vel aliquod animal (ut forte) ejus sepulturam transiret, cominus expirabat. Unde accolæ perterriti, usi consilio, clausuram ligneam circumquaque struxerunt, ut et locus sepulturæ nitidissime conservaretur, et animalium deinceps jactura cessaret. Quod ita factum manebat: sed Dominus nolens fidelis sui virtutes diu ignorari, infirmorum, claudorum, aridorum salutem prævidens, hoc modo illum revelare dignatus est.

Sepulcrum sepimento clauditur:

10 In Liguriæ partibus, in Castro quod Tragaucium dicitur, quidam juvenis morabatur, Joannes nomine, qui nimio corporis languore depressam sororem habebat, lumine utroque carentem: et ideo Omnipotentem recuperatorem omnium assidue precabatur, ut illi perdita restauraret. Ad cujus humilitatis preces inclinans Dominus suæ misericordiæ aures, nocturna visione Angelum suum, sanitatis consilium deferentem, ad illum usque direxit, dicentem: Si vis tuæ infirmitatis remedium habere sororis, surge et Viqueriam festinus adito: ibique in capite villæ sepulturam invenies lignis undique circumseptam, in qua gloriosa membra Bobonis in F pace quiescunt: cujus intercessionibus infirmitatis evasionem et visus restaurationem inveniet. His auditis surrexit ille, et Angelicis est roboratus promissionibus, nullo modo de sororis diffidens salute, concitusque puerum itineris ductorem accersiens, Viqueriam ad usque pervenit: sciscitans ubi talis haberetur sepultura, ad locum adtinxit, in quo contrito corde et humiliato Dominum precabatur, ut meritis et intercessionibus inclitissimi servi sui Bobonis passionem et privationem depelleret. Qui post orationem subito prosilientes, sana et videns effecta est mulier. Quod omnis audiens populus, senes et juvenes, virgines et viduæ, pueri et puellæ, ad stupendum miraculum percurrebant. Et interrogantes hominem quod acciderat, rei gestæ visionem per ordinem audiebant. Unde lætus effectus omnis populus in B. Bobonis laudibus prorumpebant, fodientesque pretiosissimum inveniunt corpus, a quo tanta odoris abundantia emanabat, ut si etiam virtutes cessarent, in odoris illius fragrantia corporis sanctitas cognosceretur. Et accipientes corpus, cum hymnis et laudibus condiderunt in sarcophago novo. Eodem depositionis suæ die construxerunt quoque basilicam

cæca illuminatur,

corpus elevatur,

A basilicam, ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, *ecclesia construitur:* in qua tria altaria ædificavere : quorum medium in honore sanctæ Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ Sanctique Nicolai atque Sancti Bobonis consecratum est; aliud quoque in S. Bartholomæi nomine, tertium vero in honore Archangeli et B. Benedicti ædificavere; gratias agentes omnipotenti Deo, qui suum visitare dignatus est populum.

11 Hoc audientes innumerabiles populi utriusque sexus, ad ejus limina concurrebant, Christi misericordiam ejus intercessionibus postulantes. Unusquisque secundum suæ passionis effectum, ejus benignitatis precabatur auxilium. Si conscius peccatorum obstaculis angebatur, peccatorum remedia postulabat. Si corporali premebatur infirmitate, passionis evasionem, Sancti intercedentibus meritis, inveniebat. Sonuit igitur fama virtutum, et diffamando miraculo tota provincia replebatur. *cæcus illuminatur:* Quo audito quidam cæcus effectus, in castro quod Rivusturbidus dicitur degens, absque mora ad S. Bobonis gloriosa conductus vestibula ejus merita procabatur, dicens; Inclitissime fidelis Domini benedicte Bobo, miserrimo mihi peccatori subvenire non differas. B Exaudi in cæcitate laborantem, ejus postulando virtutem, qui cæci nati oculos aperuit, qui est benedictus in secula. Qui postquam ab oratione surrexit, oculorum remota albugine, optatam meruit videre lucem, laudans et magnificans omnipotentiam Creatoris, qui solo præcepto restaurat universa. *contractus sanatur:* His ita transactis, alius quidam in villa quæ Carlaxe dicitur morabatur, quem ita superveniens ægritudo contraxerat, quod vel vix vel numquam cœlum videre valeret : pedum officio minime utebatur : sed manibus scabella vehentibus, genibus proficiscebatur. Qui virtutum audiens famam, ejus tendere ad limina nitebatur : sed postquam sanctum pervenit ad limen, more solito ingredi festinabat, benedicens Dominum qui suum assidue erigebat populum.

12 Dum hæc talia agerentur, et ad præconanda miracula populi frequentia adveniret, *alia cæca illuminatur.* puella quædam, cæcitatis obstaculo diu tribulata, in Montebello solita habitare, advenerat. Et audiens quod factum fuerat, multis audientibus precabatur dicens : Et mihi subveniant quæso sanctissimæ preces pietatis tuæ. Me miseram, succurre precor te corde precanti, ut oculorum cæcitate depulsa, meæ mentis oculos dehinc ad religionis opus aperias. Vix illa C verba compleverat, nullo interveniente temporis spatio, sana facta dicebat : Benedictus es Deus omnipotens, qui patris mei Bobonis meritis me in hac hora visitare dignatus es. Unde populi exultantes qui advenerant, et alii præ gaudio flentes, Conditoris laudabant magnalia.

13 Alia quoque miracula quæ sequuntur, nullo modo credo prætereunda. Secretum enim Regis celare bonum est, sed Dei mirabilia enarrare magnificum est. In Castro quod Caselle dicitur duo homines morabantur, qui eadem ægritudine devincti, fere nulla membrorum habebant officia : curvata enim erat junctura membrorum adeo, quod nec brachia neque tibias valerent distendere. *Sanantur contracti plures* Quadam die itaque quod optaverant facere decreverunt, et immissi vehiculo ad ejus usque perducuntur ecclesiam. Qui postquam de vehiculo sunt depositi, et ante altare adducti, per spatium ferme duarum horarum prostrati jacuere, orationes ad Dominum prout noverant effundentes. Ossium crepitus, cum membra distenderentur, paulatim audiebantur. Illi quoque vociferantes præ nimio dolore preces miserabiliter effundebant. Mirabile satis, qui per multa temporum spatia eamdem infirmitatem perpessi fuerant, eodem momento sanitati sunt restituti. Exeuntes

Gaudebant sani propriis incedere plantis, D
Quos aliena modo conductio duxerat illuc. *EX MS.*

14 His ita pristinæ sanitati restitutis, alius quidam de Lacusano qui manus habendo illorum carebat officiis, advenit : et postquam sanctissima tetigit limina, sanitati restitutus contractionis impedimentum evasit. Nec non quidam in Castro quodam, quod Via-cava dicitur, nutritus, pedum officio destitutus, evasit infirmitatis obstaculum. *et morbi varii:* Post quorum evasionem puella quædam de Vico-piculo, febribus et alia ægritudine circumsepta, ejus auxilia postulabat : cujus ipse exaudiens preces, pristinæ restituit sanitati. Quidam quoque puerulus Papiensis advenerat, corporis infirmitate omnino constrictus, quem illico sanitati restituit. Avenit etiam Bobiensis quidam, qui guttæ impedimento funditus loquelam amiserat : cui post diuturnas cordis contritiones, redduntur officia. Advenit etiam quædam mulier cæca, habitans in Castro quod S. Julittæ nomine sonat : quæ diu rogitans suæ pietatis auxilium, ad portum tandem voluntatis attinxit. Quidam quoque de Lardiraco, aridus in parte membrorum : et cæcus unus de Lomello, gratia propriæ consolationis advenerant, ejus misericordiam miserabiliter postulantes : et E ideo unusquisque petitionis suscepit consilium. Alter enim horum sanitatem accepit membrorum ; alter vero, cæcitate depulsa, optatam potuit lucem videre. In Viqueria quoque quædam Theutonica mulier morabatur, cui neque pedibus proficisci, neque manibus aliquid operari licebat : quæ videns eum assidue tantas operari virtutes, sui misericordiam exspectabat : et ipsa tandem quod expectavit obtinuit. Mulier etiam de Aquitania aridam habens manum, et mutus quidam ad ejus postulanda suffragia advenere : et dum aliquandiu ibi commorarentur, femina sanitatem manus invenit, et vir ut optaverat loquebatur. De Adda quoque cæcus quidam advenerat, qui mox ut ejus tetigit limina, lumen recepit. De *et aliter ægri:* Laudensibus vero partibus homo quidam, secum ducens puerulum, advenit, ambo membrorum gravati contractione : quos eodem die sanitati restituit. Inter tot et tantas nominabiles virtutes homo quidam advenit, quem morbus qui vulgo cancer dicitur adeo devastaverat, quod fere jam oculum dextrum amiserat. Qui diu vigiles fundens ad Dominum preces, ita pristinæ restitutus est sanitati, quod nec in facie illius etiam plagæ cicatrix inveniretur. Hoc peracto miraculo et mulier quædam F advenit, per cujus os dæmon loquebatur, dicens,

Bobo tuis precibus cur me compellis abire.
Et terribiles emittendo rugitus,
Compulsus tandem precibus Bobonis abivit.

15 Aliud quoque miraculum, quod inter cetera *2 blasphemantes,* patratum audivi, scriptum etiam vidisse me recolo, prætereundum non credo. Equites quidam tanta de eo mirabilia audientes, Viqueriam adire festinant : non ut delictorum suorum veniam postularent, sed ut viderent mirabilia quæ fiebant; quos hac intentione venisse sequens littera declarabit. Postquam ceræ multitudinem advenire conspicerent, cupiditate devicti, candelas a monachis altare custodientibus obnixe petebant. Quorum illi annuentes petitionibus prout poterant, caritatis studio impartiebant : sed quia illorum non replebatur cupiditas, blasphemantes monachos mirabiliter vituperabant : unde *cæcitate percussi sanantur:* tristes effecti monachi, lamentabantur, a B. Bobone auxilium acclamantes. Illi vero cum superbia recedentes, a minis nullo modo desistebant : sed postquam a monasterio discessissent, cæcitate percussi ultra progredi non valebant. Stupefacti igitur et multo dissoluti timore, quia ultra progredi non valebant, revertebantur, corde integro veniam postulantes. O Divina potentia et præconanda glorificatio

EX MS.

A catio ! qui paulo ante venerant, ut in aliis virtutum operationes viderent, in se proprias agnoscentes gaudebant. Hoc audientes universi populi, concurrentes dicebant; Benedictus Deus omnipotens, qui facis mirabilia solus.

2 negligentes ejus ecclesiam visitare puniuntur.

16 Duo quoque Milites, necessitatis suæ causa Viqueriam ad usque pervenerant. Dumque ibi aliquamdiu commorarentur, inter diversas sermocinationes alter alterum interpellabat, dicens; Velles ad ecclesiam S. Bobonis proficisci? Cui ille, Vadant, inquit illi, qui illius virtutis auxilio indigent; nos autem sani et incolumes, non talibus, indigentes virtutibus ad propria redeamus. Quo facto conabantur [iter] supplere, et proficisci incipientes cum ad villæ exitum pervenirent, equos calcaribus et verberibus urgentes nullomodo egredi potuerunt. Descendentes itaque, quod equites non poterant, pedites complere conabantur. Sed nec uno nec alio modo egredi valuere, donec prius ad S. Bobonis merita, ejus collaudando virtutes pervenirent. Et postquam sanctam intravere ecclesiam, qui modo confusi advenerant, læti effecti, Christi laudabant magnalia : offerentesque prout poterant dona et vota voventes, ad propria cum B gaudio sunt reversi. Amen.

DE CORPORE S. BOBONIS.

Sitne Viqueriæ an Papiæ, aut saltem aliquando hic fuerit?

Controversia est de Corpore

Controversia de loco, in quo requiescit corpus S. Bobonis, *agitur inter Papienses et Viquerienses Philippus Ferrarius, in Academia Papiensi publicus Mathematices Professor, in Catalogo Sanctorum Italiæ anno* MDCXIII *excuso, et encomio* S. Bobonis *scripserat,* corpus S. Bobonis apud Ticinensem urbem, in ecclesia S. Apollinaris, repertum fuisse. *At postmodum in Catalogo generali Sanctorum, anno* MDCXXV *edito, quasi modeste retractans priorem sententiam, ista annotat :* Corpus Vico-Iriæ jacet, licet Papiæ etiam esse feratur. *Nos prius referemus quæ a Viqueriensibus allegantur.*

quod Viqueriæ sepultum:

2 *Ac primo certum est corpus* S. Bobonis *fuisse ex ejus præscripto Viqueriæ sepultum, et miraculis claruisse, ac tunc elevatum atque in novo sarcophago conditum : deinde basilicam constructam, in eaque altare* C *ad honorem* S. Bobonis *consecratum. Postmodum anno* MCCCCLXIX *inventum est corpus apud Viquerienses in medio altari die* XXII *Februarii, qui tunc incidebat in feriam tertiam post Dominicam primam Quadragesimæ. Mox autem a die* XXIIII *Februarii, intra tres menses, scilicet usque ad diem* XXIII *Maji, ejus meritis et intercessione patrata fuerunt illustria miracula duo et quadraginta : quæ paucis tunc descripta extant in arhivio Collegiatæ Ecclesiæ S. Laurentii, vocabulis et characteribus antiquis, prout illis temporibus in usu erant : ex quo MS. sibi a D. Nicolao de Ruys accommodato, ea descripsit supra indicatus Anacletus Ceucius Capuccinus, quæ ejus manu exarata nobis Genua transmisit supra memoratus Joannes Stephanus Fliscus Societatis Jesu, et nos infra damus. Festum inventionis illius solenni cultu et magno populi post concursu celebratur quotannis Dominica secunda Quadragesimæ, scilicet proxima post ipsam inventionem, quo tempore clarebat Sanctus novis miraculis.*

an. 1469 inventum,

miraculis claruit:

3 *Denique anno* MCCCCLXX, *id est sequente post inventionem, sacrum corpus reconditum et reclusum in novam arcam marmoream, desuper ipsum altare depositum est* XXI *Maji hora Vesperarum, quæ tunc solenniter de ipso Sancto recitabantur, eo quod festum sequenti die esset celebrandum. Authenticum instrumentum hujus reclusionis addimus a Carolo Vespasiano Garino* D *Ecclesiæ Collegiatæ S. Laurentii Archiepresbytero communicatum, et a dicto Flisco nobis transmissum : qui etiam ex memoria domestica Francisci Negri, Canonici olim Viqueriensis, illud transmisit testimonium :* Anno MDXXII die VII mensis Novembris; circa horam vigesimam, Corpus S. Bobonis de Viqueria fuit exportatum per Reverendos Dominos Canonicos et Clericos S. Laurentii oppidi Viqueriæ, et alios Clericos de dicta ecclesia S. Laurentii, et fuit positum in sacristia ejusdem ecclesiæ. *Hæc ibi. Addit Garinus id factum ob semina belli, tunc suscitati in illis partibus a milite Gallicano Francisci Regis; qui postea Papiam obsidens, fuit captus* XXIV *Februarii anno* MDXXV.

an 1470. reclusum,

an. 1522 delatum Sacristiam:

4 *Huc postremo spectant aliquot petræ seu laminæ marmoreæ, desumptæ ex antiqua arca, in qua reconditum fuit corpus* S. Bobonis. *Horum una et primaria posita est in interiori angulo dextro prope altare majus, et continebat ista verba :* Hic jacet corpus et membra S. Bobonis de Viqueria, postea in præsenti arca nova MCCCCLXX die ultimo Aprilis. *Repositam autem fuisse arcam desuper altare* XXI *Maji jam diximus. Alia petra marmorea posita est supra portam Conventus dictæ ecclesiæ, in qua sculpta est imago Domini nostri Jesu Christi in sepulcro. Alia etiam petra, in qua imago* S. Bobonis *super equum, posita est supra portam ecclesiæ prope tectum. In alia denique est imago cadaveris ipsius Sancti, cum ense præ manibus, et posita in ante dicto angulo ecclesiæ supra illam primo relatam. Quæ omnia latius describit sæpius laudatus Capuccinus Anacletus, asserens se juniorem vidisse arcam illam priusquam dirumperetur. Et hæc sunt quæ pro sua possessione proferunt Viquerienses,*

veteris tumuli marmoreæ tabulæ.

E

5 *At contra Papienses etiam proferunt antiqua monumenta, scilicet Rodobaldi istius nominis secundi Episcopi, qui dicitur sedisse ab anno* XXX *usque ad annum* LIV *supra millesimum et ducentesimum. Hunc enim asserit Ughellus tomo* I *Italiæ sacræ in Episcopis Papiensibus,* civitatis sanctarum Reliquiarum repertorium constituisse, ne obliviosa vetustas illarum deleret memoriam. *De hoc autem Ricobaldo ad annum* MCCXXXVI *scribit Paulus Paratus in sua historia :* In monasterio S. Apollinaris extra urbem in dicta ecclesia jacet corpus S. Apollinaris Archiepiscopi Ravennæ: item in dicta ecclesia est sparzata de ferro, ubi jacet corpus S. Bobonis Confessoris et Militis Provinciæ. *Hæc ibi, quibus conformia leguntur in Historia Ticinensi, Gallicana appellata, scripta Avenione a quodam Aulico Gallico, ubi ad annum* MCCCXXX *dicitur :* In ecclesia S. Apollinaris corpus S. Bobonis, Militis Provincialis, qui totam Provinciam a Sarracenis armis suis strenue liberavit; inde tendens Romam peregre moritur : a Viqueria Papiam translatus est. *Hæc ibi. Verum quo tempore hi duo scriptores vixerint, non potuimus assequi. At Jacobus Gualla Patricius Ticinensis, qui anno* MDV *vita decessit lib.* 3 *Sanctuarii Papiæ cap.* 7 *ista habet ;* Apollinaris eo in delubro, a suo nomine nuncupato tumulatur : qui sanctitate clarissimus ab Apostolo Principe Petro fuit ordinatus Episcopus, Ravennam deinde mittitur ad pontificandum. Cujus quidem sacrum corpus per tempora Ticinum delatum eam in sacram ædem, in pervetusta crypta fuit conditum . . . Bobonis quoque sancti Militis ex Provincia oriundi, qui pro Christi fide contra Sarracenos strenue pugnavit, quique, dum Romam peregrinus properaret, apud Viqueriam gravi morbo correptus moritur: venerabile ejusdem corpus Ticinum delatum, præcipua devotione ibidem colitur, una cum brachio S. Thomæ de Aquino. *Hactenus Gualla : quem describit et sequitur Stephanus Brevenianus Papiensis lib. 4 Historiæ Antiquitatum Papiensis Italice anno* MDLIV *excusæ cap.* 2 : *ubi addit,* prædictam ecclesiam S. Apollinaris, cum Franciscus

Papiæ dicitur corpus Bobonis fuisse anno 1236,

et anno 1330,

F

et circa an. 1500,

cum corpore S. Apollinaris Episc. Ravennæ,

et brachio S. Thomæ

A Franciscus Rex Francorum anno MDXXIV Papiam obsideret, solo æquatam fuisse, et omnia sacra ad ecclesiam S. Thomæ Ordinis Prædicatorum translata fuisse.

sed corpus S. Apollinaris aliis est Classensi in monasterio,

6 *Verum plura valde difficilia in ista relatione reperiuntur. Ravennates enim asserunt corpus S. Apollinaris esse in cœnobio ipsi dicato in Classe oppido, vix tribus milliaribus Ravenna distante ; quod auctoritate Alexandri III Pontificis anno* MCLXXIII *est examinatum ab Ildebrando et Theodino Cardinalibus, Gerardo Archiepiscopo Ravennate aliisque, et anathematis pœna iis proposita qui alibi esse D. Apollinaris sanctum corpus affirmarent. Novissime anno* MDXI, *cum Julius secundus Papa esset Ravennæ, facta est nova corporis ejus translatio cujus plenam historiam habemus edendam ad diem ejus Natalem* XXIII *Julii. Interim videri possunt quæ Rubeus scripsit lib.* 5 *Historiæ Ravennatum pag.* 241. *Omitto autem varia monumenta quæ habemus de corpore S. Apollinaris in Germaniam delato, alius enim fortassis Apollinaris is est : interim videri possunt quædam apud Hermannum Crombach Societatis Jesu in Historia trium Regum Magorum tomo* 3 *lib.* 2 *cap.* II. *Minor est scrupulus, est tamen aliquis circa brachium S. Thomæ Aquinatis, ibidem Papiæ ut præfertur asservatum : nam brachia ejus diximus ad Vitam* VII *Martii pag.* 740 *deposita esse unum in Conventu Parisiensi, alterum Neapoli in ecclesia S. Dominici, diciturque* brachium verum *Regi oblatum et ipso alisque comitantibus delatum ad Conventum Parisiensem, deinde,* os verum brachii de nodo ad nodum integrum, assensu Definitorum Capituli generalis *Neapolim transmissum. Sed cum hic loquendi modus significet solum os primarium ab humero ad cubitum ; nihil impedit quominus minora duo ossa, a cubito ad carpum pertinentia divisim a majori osse alibi habeantur, et eorum unum Papiæ sit. Similiter suspicari possemus solum aliqua SS. Apollinaris ac Bobonis ossa ibidem existentia, sumi et appellari pro integris corporibus : aut Papiæ esse Reliquias vel corpora aliorum Sanctorum cognominum, quæ mox credantur SS. Apollinaris Ravennatis et Bobonis Viqueriensis uti sæpissime deprehendimus factum in variis Sanctis : vel denique Corporibus Sanctorum anonymorum, ob affectum erga dictos Sanctos, imposita horum nomina, et pro veneratione assumptos dies eorum natales.*

B *et brachia S. Thomæ sunt Parisiis et Neapoli.*

Quomodo eadem Papiæ adscribantur.

Corpus illud sæpius translatum,

7 *Interim qualecumque fuerit illud corpus* S. Bobonis, *ob destruendam ecclesiam delatum Papiam, primum ad ecclesiam S. Thomæ Ordinis Prædicatorum, inde translatum est ad ecclesiam sanctimonialium S. Catharinæ de Senis, atque ibi in capsa marmorea pie asservatum. Verum quia prædictæ sanctimoniales novam ecclesiam construi fecerunt, cum aliis rebus etiam præfatum corpus in dicta capsa marmorea reconditum, solenni processione et multis luminibus accensis, de veteri ad novam ecclesiam deportatum est die Veneris* XXIX *Aprilis anno* MDCXXXIX, *sub auspiciis admodum Reverendæ Matris Sororis Ursulæ Hyacinthæ Botæ, ejusdem monasterii Priorissæ. Quæ omnia communicavit supra laudatus Carolus Vespasianus Gorinus, sub finem addens* S. Bobonem *Viqueriæ, Laude, Pompeia, et per totam Lombardiam invocari in morbis et molestiis bestiarum et armentorum, occasione sumpta ex primis miraculis] ad sepulcrum patratis.*

C

usque ad an. 1639.

MIRACULA

Anno MCCCCLXIX post inventionem Corporis facta et novo illius reclusio anno MCCCCLXX.

Ex MS. Viqueriensi.

Ista sunt miracula nuper obtenta a S. Bonone, cujus corpus inventum est anno millesimo quadringentesimo sexagesimo nono, die vigesimo secundo Februarii. D

EX MS

Initium miraculorum fuit in peregrino, qui nihil sentiebat de uno brachio, et facta oratione obtinuit salutem.

Item in filio Stephani Gabriani de Viqueria, qui non poterat ambulare, facta oratione obtinuit gressum.

Item in Joanne Antonio de Ricciis, qui habebat tres digitos curvos et manum curvam, facta oratione liberatus fuit, vigilando totam noctem supra foveam, in qua erat sepultus.

Item in filia Hilarii de Gentilis de Terdona, quæ patiebatur fluxum corporis, facta oratione per parentes habuit sanitatem.

Item in sorore Domini Presbyteri de Povris de Viqueria, quæ stetit per annos septem curva : et facta oratione obtinuit sanitatem, et stetit per totam noctem in fovea B. Bobonis.

Item in homine de Novaria, qui patiebatur in juncturis pedum guttam, et statim oratione facta obtinuit sanitatem.

Item in Zanino de Pilie, qui in ætate annorum sexaginta apertus in utraque parte, statim sanus effectus est, et vigilavit per totam noctem in fovea B. Bobonis de Vigueria. E

Item in Bono Merio, qui habebat genua curva, et oratione facta sanus reductus est.

Item Antonia Tarinacia de Viqueria, sanata est de una infirmitate, suæ a morbo fistulæ, quam portavit per annos decem et octo, et facta oratione recepit sanitatem.

Item in uno puero de la Turri, annorum duorum aperto ab uno latere, facto voto per parentes, liberatus est.

Item in una Domina de Pontecurrrono, quæ habebat guttam in uno brachio, quod non poterat ipsum movere ; et facta oratione recepit sanitatem statim.

Item in una puella de Porana, quæ habebat signum in oculo dextro, et propterea nihil videbat ; et facta oratione recepit visum et signum evanuit.

Item quidam juvenis de Castro-novo; qui habebat tibiam fistulatam in quinque partibus, et vovit se devote B. Boboni, et facta oratione recepit sanitatem et liberatus est totaliter.

Item Lazarinus de Ferrariis de Silvano, qui erat apertus ab utroque latere, vovit visitare ecclesiam, et vigilare per totam noctem : et facta oratione recepit sanitatem. F

Item quædam Marieta de Monteregali, quæ carebat visu in oculo sinistro, et patiebatur in uno brachio, et non valebat movere id ; devote oratione facta recepit visum in dicto oculo, et in brachio recepit sanitatem die XII Martii.

Item in una puella de Silvano, quæ habebat unum brachium quasi aridum, de quo non valebat se adjuvare ; per intercessionem S. Bobonis, et facta oratione cum magna devotione, habuit sanitatem.

Item quidam puer de Calcabatio, annorum quatuor apertus ab uno latere, facto voto per parentes obtinuit sanitatem.

Item unus de Casali, apertus ab utroque latere, facta oratione sanatus est.

Item quædam puella de Silvano habebat suas variolas in oculis : et devote oratione facta, liberata est ab illis variolis.

Item mulier de tertio ordine de Pontecurrono tota infirma, et vix poterat ambulare et non poterat erigere brachium dextrum ; et facto voto sanata est totaliter Dei gratia et S. Bobonis.

Item quædam mulier de Castro-novo habebat certam infirmitatem in ancha sinistra et non poterat ambulare

A ambulare nisi cum baculo. Votum emisit; et completa oratione recepit sanitatem, et dimisit baculum ante altare appensum. EX MS.

Item quædam Bertramina de Castro novo de Torris diœcesis Terdonensis, quæ patiebatur malum in tibia sinistra, ita quod non valebat ipsam erigere, nec ambulare; voto facto S. Boboni, et facta oratione devote habuit sanitatem die XXIII Martii.

Item una de Castro novo nomine Isabeta de Cataneis patiebatur in brachiis et in genibus, ita quod non valebat flectere genua, et portavit febrem quartanam per quatuor annos: facta disciplina, et vigilia, et voto, ab istis malis habuit sanitatem.

Item quædam mulier de Terdon, quæ quasi nihil videbat, vovit se S. Boboni visitare ecclesiam, et evigilare per totam noctem. Completo voto, et oratione finita, Dei gratia obtinuit sanitatem, et visum recepit die III Apilis.

Item Jacobus de Nolo, totus stropiatus ab una parte, ita quod non poterat ambulare sine baculo, et venit stare in fovea S. Bobonis per totam noctem genibus flexis, in camisia, et pedibus nudis; facto voto sanitatis gaudium obtinuit, et reliquit baculum ap-
B pensum ad altare die v Aprilis.

Item quædam mulier de Vigueria, quasi insensata, per decem et novem menses haduit febrem quartanam; et voto emisso, per intercessionem B. Bobonis recepit sanitatem die XXIV Martii. Et multa alia miracula fecit S. Bobo, quæ non sunt scripta et sunt in summa XXVII miracula, a die XXIV Februarii usque diem v Aprilis.

Item quidam puer de Silvano annorum decem, apertus ab utroque latere, visitavit ecclesiam S. Bobonis, et feceruut votum parentes ejus: completo voto sanatus est, et dimisit bravium ante altare.

Item Peragoli, filius de Porona, infirmus ita quod non poterat requiescere, nec cibum sumere: emisso voto per Patrem ipsius, et vigilando per totam noctem Dei gratia sanus effectus est XXIX Aprilis.

Item N. filius apertus ab utroque latere, emisso per parentes ejus voto, et vigilando per totam noctem, Dei gratia statim liberatus est, dimisit bracrium ante altare appensum die supradicto.

Item in filia Lazarini de Ferrariis, infirmata in uno brachio videlicet dextro, et non poterat ipsum movere; vovit pater ejus visitare ecclesiam, et vigilare per totam noctem: expleto voto sanata est statim die III Maji.

C Item quædam puella de Vigueria annorum decem non poterat ambulare, et unum brachium habebat quasi aridum: facto voto per parentes ejus, et vigilando per totam noctem in fovea Sancti, sanata est die v Maji.

Item Magister Gasparinus Arcivora Doctor, qui regit Scolas in civitate Papiæ, habuit febrem quartanam per octo menses, et vovit se devotissime S. Boboni, suam ecclesiam personaliter visitare, et Missam ipsius S. Bobonis facere celebrare; quæ omnia dovotissime peragit, et per intercessionem Sancti ipsius liberatus est, die XIV Maji.

Item filius Petri de Perusiis nomine Sebastianus, fuit vulneratus in capite gravi vulnere, ita quod omnes Medici Viquerienses nullam spem habebant, propter cicatricem incurabilem: et semivivo relicto, pater ejus devotissime ecclesiam visitavit, et se in foveam prostravit, amarissime flendo et rogando: et voto emisso per intercessionem S. Bobonis habuit sanitatem die XX Maji.

Item quidam Nicolaus, dictus Ciribicus de Viqueria, Armiger, infirmatus ita et taliter quod non poterat se regere, nec ambulare valebat; vovit S. Boboni se visitare ecclesiam: completo voto et visitatione facta, sanus effectus est die XXI Maji. D

Item Chichinus et Antonius, fratres de Podio de Montedondone, quilibet ipsorum habebat filium, qui ambo filii erant aperti ab ambabus partibus: et voverunt omnes visitare ecclesiam; completo voto, et visitatione facta sani effecti sunt die XXI Maji.

Item quidam de Linarolo diœcesis Papiensis habebat filium annorum sex carentem visu: vovit visitare ecclesiam et vigilare per totam noctem cum filio suo: completo voto visum recepit die suprascripto.

Item quidam Fr. Hieronymus, Eremita in loco Casellarum, infirmatus ad mortem, ita quod Medici non habebant spem: et ipse tamquam sanus mente vovit visitare ecclesiam S. Bobonis, et vigilare in ea per totam noctem: completis itaque votis recepit sanitatem die suprascripto.

Item quædam puella annorum decem et octo, non valens præ multitudine infirmitatis ambulare sine adjutorio, vovit se S. Boboni, et vigilavit per tres noctes in fovea, ubi jacebat corpus S. Bobonis: et voto completo obtinuit, sanitatem die suprascripto. E

Item quædam mulier de Silvano annorum triginta patiebatur in facie, quod ortum erat ex colera; non audebat videri ab aliquo, tam deformata erat: vovit S. Boboni vigilare per unam noctem in ecclesia, et per intercessionem S. Bobonis recepit sanitatem die suprascripto.

Item quædam mulier de Castro-novo annorum XXVI, habebat coleram in facie ita quod non volebat videre, nec videri; se devovit S. Boboni, et emisso voto per intercessionem S. Bobonis sana reducta est, et vigilavit in fovea, ubi erat corpus per duas noctes: et hoc die suprascripto.

Item filius D. Marchini de Guerris de Viqueria, annorum duorum vel circa, infirmatus ad mortem, præfatus genitor cum maxima devotione vovit se S. Boboni, et completo voto statim per intercessionem S. Bobonis recepit sanitatem die XXIII Maji.

Hæc ibi, ubi notabiles voces duæ, passim non obviæ, Bracrium *et* Colera. *Ex primo, herniæ vinculum significante, a Longobardico* Brak *ruptura, habes diminutiva Tomo 2 Martii* Bracheriolum *et Tom. 2 Aprilis* Brachilorum; *Cangius in Glossario a* Brachis *seu* Braccis *etymon accersere mavult.* Colera *singulariter esse videtur quod idem Cangius ex MSS. glossis pluraliter* Coleres *appellat, et* humores *interpratur. Quid autem si morbum ictericum interpretemur, effectum* Choleræ, *id est flavæ bilis, per cutem oculosque diffusæ?* F

Restat ut inventi corporis reclusionem novam ejusdem Viqueriensis ecclesiæ instrumento authentico producamus. Ipsum tale est. In nomine Domini Amen. Anno a nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo, indictione tertia, die vigesimo primo Maji, hora vesperarum, in burgo Viqueriæ, nuncupato burgo portæ S. Petri, in ecclesia S. Bobonis, præsentibus pro testibus idoneis vocatis et rogatis, egregiis D. Joanne Petro de Sartis legum Doctore, D. Joanne Stephano de Cavaneis legum Professore, D. Carolo de Pixalibus Jurisperito, Rainaldo Balduino Notario, Ser-Bonacedre de Castaldis, nec non in præsentia quam plurium dignarum aliarum personarum, videlicet, V. D. Archipresbyteri totius Capituli, DD. Canonicorum Ecclesiæ S. Laurentii dictæ Terræ et Capituli, Dominorum Fratrum Minorum S. Francisci, qui ex causa infrascripta convenerunt. Cum anno superiore inventum sit in eadem ecclesia S. Bobonis, in altari medio, sanctissimum corpus et ejus sanctissimi corporis ossa, in quadam marmorea rubra sepultura; et de eo loco

An. 1470,

coram testibus,

A loco non digno, ipsum sanctissimum corpus et ossa extracta sint, cum præsentia, auctoritate et licentia, reverendi et insignis decretorum Doctoris Sigismondi de Vellonis, Vicarii et Locumtenentis Generalis Reverendissimi Domini D. Michaelis de Merliano Episcopi Tertonensis, ad finem ut illud et ea in digniore loco recondantur, in præsentia Reverendi Domini Bernardi de Baldizonibus, Dei gratia Abbatis monasterii S. Bobonis prædicti; construi et fabricari fecerunt arcam marmoream desuper ipsum altare de medio, ubi primo ipsum sanctissimum corpus inventum fuit: et in ipsa arca decreverunt idem D. Abbas, nec non egregii D. Antonius della Cauda filius D. Rufini, et Jacobus de Boscho filius D. Petri, Syndici et Syndicario nomine Communitatis et hominum terræ Viqueriæ, et deliberatione generalis Consilii dictæ terræ, et ipsum sanctissimum corpus in dicta arca recondi seu recludi, ibi perpetuo mansurum. Et etiam ob id in præsentia præfatorum testium specialiter vocatorum præfatorumquæ DD. Canonicorum S. Laurentii Capituli, et etiam DD. Fratrum S. Francisci, aliarumque D multarum dignarum personarum de dicta terra, et Jacobi de Miliardis et mei Notarii, rogati in vesperis in dicta ecclesia, in ejusdem honorem, cum hymnis et canticis luminaribusque accensis, per manus præfati D. Abbatis nec non et Ven. D. Gulielmi de Christianis Archipresbyteri ecclesiæ seu plebis S. Laurentii dictæ terræ, ipsum sanctissimum corpus seu ossa ejusdem, in quadam cassa marmorea, existenter existentia, clavata cum tribus clavibus, repositum, reconditum, et reclusum fuit et fuerunt in dicta arca marmorea, existente desuper ipsum altare, super columnis duabus, a parte de verso mane. Clausaque et implombata fuit dicta arca, retenta tamen ex ea quadam [parte] ossis brachii dicti Sancti. Et ad perpetuam memoriam harum præfati D. Abbas, Archipresbyter, et Syndici jusserunt et rogaverunt per me Abraam de Cavaneis, et per Jacobum de Miliardis publicum conficere instrumentum præsentibus suprascriptis.

Corpus S. Bobonis solenni pompa repositum. — EX MS.

B — NOT. 26*** APP. TOM. VII MAII — E

DE S. FULCO PEREGRINO

IN OPPIDO SANCTI-PATRIS DIOECESIS AQUINATIS.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P.

De ejus cultu, actis, sociis, miraculis.

SEC. XII.

Nomen Fastis insertum

Primam hujus Sancti notitiam debent exteri Cæsari Baronio, Romani Martyrologii tabulas recognoscenti augentique ad hunc XXII, ubi scripsit; Apud Aquinum S. Fulci Confessoris, addens in Notis: De eo vetera monumenta ecclesiæ Aquinatis, ubi de eo natalis dies agitur. *Hoc indicio monitus Philippus Ferrarius, cum illa monumenta sibi communicari ab Episcopo Aquinate petiisset, queritur in Catalogo generali ea nondum habere potuisse; interimque tale elogium texit:* In Anglia natus, cum Grimoaldo Presbytero et Eleutherio fratribus in Italiam peregrinatus, Romam, deinde Aquinum venit: in cujus territorio sive diœcesi vitam duxit sanctitate plenam: denique multis clarus miraculis obdormivit in Domino XI Kal. Junii; cujus corpus Cepertani, oppidulo Latii ad Lirim, asservari fertur. C *Ferrario credulus Nicolaus Brautius Episcopus Sarsinæ, in Martyrologio poetico, hoc ei distichon concinnavit:*

Germano bino Fulcus sociatur: Aquini
Ignotus coluit, donec obivit, agrum.

Ut autem solum hic Ferrarium præ oculis habuit; ita solum Baronium Constantinus Ghinius in Natalibus Sanctorum Canonicorum, ad illius verba istud Confessoribus omnibus commune elogium addens, quod Dei virtute fultus, despiciens mundum, et terrena triumphans, divitias cœlo condidit ore, manu.

Acta ex ejus ecclesia accepta.

2 *Jejuna hæc valde, nec satis certa mihi videbantur. Considerans ergo quam parum Sora distaret nominatum a Ferrario Ceparanum, quam parum item inde abesset Aquinum, ad nostri istic Collegii Procuratorem dedi litteras: per hunc vero, non Aquino, non Ceparano, sed ex ignoto eatenus mihi* Sancti-Patris *oppido, diœcesis nihilominus Aquinatis, ubi* S. Fulci *corpus servatur in proprii nominis ecclesia (nescio quam procul a Ceparano) accepi ipsius Sancti Acta aliqua, anno* MDCLXXXII XXIV *Aprilis descripta manu Jacobi Georgii, Sacerdotis ibidem Præbendati, sub attestatione Archipresbyteri San-Patrensis Domni Francisci Capuani, fidem facientis, concordare omnia cum eo quod habetur ibidem Aquinatis originalis ecgrapho, facto sub annum* MDCLXIII, *et per Marcellum Episcopum Aquinatem subsignato. In horum Actorum, ante annos ut minimum centum scriptorum, fine, numerantur plus quam ducenti anni quod brachium Sancti furtim ablatum restitutumque fuit: dicitur etiam non parvum elapsum tempus, quod destructo, in quo reversus Hierosolymis Sanctus servierat juxtaque fuerat sepultus hospitali, extra oppidi mœnia sito, corpus ignotum delituit. Proinde haud absurda conjectura fuerit, qua quis opinaretur, seculo circiter* XII *(quando potissimum transmarinæ peregrinationes frequentabantur) floruisse* S. Fulcum, *adeoque coævum fuisse Sanctis Gerio atque Liberio seu Oliverio, ex simili peregrinatione apud Anconam et Montem-sanctum in Piceno conditis, sicut videbimus ad eorum Natales* XXV *et* XXVII *hujus.*

conjectura de ætate.

F

Errores Ferrarii et aliorum.

3 *Nullum in his Actis verbum, quo Clericus, nedum Canonicus indicetur fuisse* Fulcus; *nulla quoque mentio Romæ; nulla denique duorum Fratrum, quorum primus Ferrarius meminit ad* XXIX *Maji et* XXIX *Septembris: utrobique allegans Aquinatis Ecclesiæ monumenta, sed Acta propria nulla sibi visa esse confitens; ut videatur parum fideli informatione deceptus, fratres credidisse, quia simili occasione et eadem verosimiliter ætate peregrinabundi in diœcesi prædicta substiterunt obieruntque;* Eleutherius *Arcani in Latio,* Grimoaldus *Ponte-curvo in Campania. Qui vero* S. Fulci *nobis descripsit Acta, spem etiam fecit ex tribus vicinis parochiis obtinendi notitiam totidem illius sociorum, quorum corpora simili in honore habeantur, videlicet* S. Gerardi *apud Gallianum,* S. Bernardi *in Rocca d'Arci, et* S. Ardoini *Ceparanensium Patroni: quorum solus Bernardus ad* XIV *Octobris Ferrario notus est, ex Lectionibus Officii proprii, quas hac occasione nobis mittendas confidimus, cum Actis duorum aliorum: quorum ultimus videtur a Ferrario confusus cum* S. Fulco *fuisse, quando hunc Ceparano adscripsit.*

Socii.

4 *Ipsum* Sancti-Patris *oppidum, nescio unde sic nuncupatum, ad statum pertinet Ducis Sorani: in capella autem qua Sancti corpus servatur, ardet ante ip-* sum

Miracula.

A *sum perpetuo lampas, unde in die ejus festo acceptum distributumque oleum, efficax est contra varios morbos remedium, ut quotidiana experientia constare in epistola asserit prælaudatus San-Patrensis Presbyter, dolens incuria quadam fieri, ut ejusmodi gratiarum nullæ scripto signentur. Tempore autem pestis frequentari præcipue sacrum corpus ait, advenientibus ex omni circum vicinia contactis, quorum plurimi domum sani redierint annis præteritis, quibus lues ista per Campaniam sæviit aliquoties. Nec unum solum festum* S. Fulco *celebratur, sed etiam alterum die* XIX *Septembris, sub titulo* Translationis. *Cujus Translationis facile esset definire tempus, si haberetur nomen Episcopi per quem curata fuit : sed æque hoc latet, atque annus, quo ipse Sanctus obiit.*

Indulgentiæ an. 1582 concessæ.

5 *Cultum ejus ante annos centum jam elapsos probavit Gregorius XIII, cujus nutu anno* MDLXXXIII *in typographia camerali impressum fuit programma Indulgentiarum, quod ex Italico Latine sic reddo :* Sanctitas Domini nostri Gregorii Papæ XIII, ad incrementum religionis inter fideles et salutem animarum, concessit per proximos decem annos plenariam Indulgentiam et remissionem omnium suorum peccatorum, cunctis fidelibus Christianis, tam unius quam B alterius sexus, qui vere pœnitentes, confessi et communicati singulis istorum decem annorum visitaverint ecclesiam S. Fulci in oppido Sancti-Patris diœcesis Aquinatis, in festo ipsius S. Fulci, quod erit XXII Maji, a primis Vesperis usque ad occasum solis dicti jam festi ; et in prædicta ecclesia oraverint devote Deum pro concordia Principum Christianorum, extirpatione hæreseon et exaltatione sanctæ matris Ecclesiæ : quemadmodum apparet per Breve suæ Beatitudinis, sub die XVIII Maji MDLXXXII. *In eadem Charta, sicut eam habemus, desuper exprimitur* S. Fulcus, *eodem plane modo quo pingi solet S. Rocchus, nisi quod absit canis, stans in habitu peregrini, et manu sinistra dexterum crus nudatum ostentans, quasi ulcere pestilenti exesum.*

ACTA

Ex MS. Cancellariæ Episcopalis Aquini.

In terra Sancti-Patris corpus B. Fulci seu Fulconis Confessoris : pro cujus Vita seu Legenda hæc habeatur notitia seu traditio.

1 Beatus vir, qui inventus est sine macula et qui post aurum non abiit nec speravit in pecuniæ thesauris : quis est hic ? et laudabimus eum. C Hunc Beatum, esse Fulconem, proculdubio affirmare et probare possumus, qui in Anglia paternis maternisque bonis Domini pauperibus erogatis, ob corporis macerationem terrarum orbem peregrinare cœpit : primumque Hierosolymam, Jesu Christi sepulcrum visitatum, petiit : inde rediens postea totam peregrinavit Apuliam, nonnulla pie visitando loca, ut carnem, mundum atque diabolum, tamquam principales hominis inimicos, itineris fatigatione atque oratione superaret. Deinde, ut Domini fuit voluntas, post diuturnos animi corporisque labores, ad Sancti-Patris Terram pervenit ; ubi reliquum vitæ suæ spatium, spirituales exercendo misericordiæ operas, terminaret, in ipsius Terræ hospitali, extra mœnia positum, se contulit : in quo dum vixit tale fuit suum exercitium, ut Deo et infirmis semper operam daret : Deo scilicet oratione, infirmis vero postea assiduo ministerio. In tali se exercens officio obdormivit in Domino ; atque extra hospitale, ut incognitus peregrinus, fuit sepultus.

In voluntaria paupertate, mortuus peregre, et sepultus juxta hospitale,

2 Peracta vero hospitalis ruina, non parvo elapso tempore, nolens Deus tantum suum servum oblivioni dari (nam mirabilis Deus in Sanctis suis) per viam qua homines super ipsius B. Fulconis tumulum D iter faciebant, animalia transire nequibant, etiam verberibus coacta. Quid hoc significaret ignorantibus Sancto-patrensibus, omnipotentiæ nutu evenit, quod ipse B. Fulco noctu cuidam homini claudo, ac totius sui corporis a nativitate immobili, in visione apparuit sibique dixit : Ego sum Fulco, Dei devotus, qui corpus prope dirutum hospitale habeo. Cras mane e lecto surges, atque ejusdem Terræ Presbytero omnia a me relata referes, eique ex parte mea dicas, ut cras mane nulla interposita mora suum adeat Episcopum, meque talia tibi fuisse locutum sibi narrabis, ut suo congregato Clero ex dicto tumulo meum extrahat corpus, ut, acsi Christi devotus servus, in ecclesia sepulcrum obtinere merear. His dictis apud infirmum, firmum factum, invisibilis præfatus Beatus fuit : nocte vero præterita, mane e lecto surgens, ad prædictum Archipresbyterum protinus perrexit, secumque quæ sibi commissa fuerant communicavit.

eodem destructo, apparens cuidam claudo, transferri se jubet :

3 Dictis suis Archipresbyter fidem adhibuit, videns maxime infirmum ipsum a sua infirmitate liberatum. Quapropter statim ad suum accessit Episcopum, eique talem explicavit visionem. Qua audita Episcopus maximopere suam increpat credulitatem, atque carcerem ei minatur, si talia amplius dicere E audeat. Quo perterritus Archipresbyter, nulla postposita mora, ab Episcopo recedit ad Sanctum-Patrem. Episcopus vero post Archipresbyteri discessum e sede sua se tollere conans, in qua sedebat, non potuit, nec etiam servorum auxilio. At magnum se commisisse errorem Episcopus postea agnoscens, visionem ab Archipresbytero Sancti Patris sibi relatam non credendo, suis imperat servis ut statim ad prædictum perveniant Archipresbyterum, illumque rogent ut ad eum remeare velit : cui regresso talia verba facit : Archipresbyter, in non adhibendo tibi fidem erravi, atque debitam hujus erroris pœnam reporto, dum ex hoc loco immobilis factus sum : propterea ad Sanctum-Patrem redeas, ibique pro mea valetudine B. Fulconem ores : et ego ei promitto, nunc sanitate obtenta, me illuc duobus aliis convocatis Episcopis illico accessurum, atque omnia a te mihi dicta adimpleturum.

Visioni incredulus Episcopus, immobilitate punitur :

4 His dictis atque promissis, sanus evasit : et ut promissis staret, absque temporis intervallo prædictos exoravit Episcopos, ac cum illis una ad Sanctum-Patrem perrexit : quo cum pervenissent, Pontificalibus induti vestibus, ad locum a claudo sibi ostensum accesserunt ; et, quo animalia transire F nolebant, effoderunt. Ubi sanctissimum Fulconis repererunt corpus : cui ut dignum daretur sepulcrum, a duobus Episcopis in quoddam sacellum, intra dictam Terram existens, translatum fuit. Ubi postea in B. Fulconis honore templum fuit dicatum : cujus Natalis celebratur die vigesima secunda mensis Maji, Translatio vero prædicta die decima nona mensis Septembris. Dictumque B. Fulconis corpus repositum fuit in quodam armario ligneo, columna suffulto desuper quadratum lapidem, in medio pavimento prædictæ ecclesiæ posita, ut adhuc est videre. Quæ columna cum ad nihilum devotionis causa esset reducta ab alienigenarum incisione, adeo ut columna ipsa una cum armario ruinam facere videretur; illud ante altare, ipsius Beati honori dicatum, posuerunt, atque caput et brachia argento texerunt : quæ in præsentiarum, intra ligneum armarium deauratum, super dictum altare collocatum, reperiuntur.

sibique redditus, jussa peragit. Supersunt hodieque Reliquiæ,

5 Et antequam in dicto armario recondita essent, in quadam capsa erant, a qua a duobus latronibus sublata fuerunt, atque sic ab illis portata usque ad ecclesiam S. Mariæ de Campo in Albeti territorio existentem, ubi avaritia obcæcati, atque argenti aviditate impulsi, ipsius Beati brachium fregerunt. Quo facto

ex quibus brachium furto ablatum,

A facto, Dei permissione, nec ambulare, nec ex illo loco se movere potuerunt : quamobrem ipsi Beato voverunt, si eorum pristinam sanitatem a Deo impetrare dignaretur, statim ad Sanctum-Patrem eos esse regressuros, atque ad suum locum prædicta reposituros. Quo terminato voto incolumes evaserunt, atque ad Sanctum-Patrem redierunt, atque omnia suo loco reposuerunt : quæ ad omnipotentis Dei gloriam atque B. Fulconis honorem etiam servantur : atque brachii fractura, pellicea ligula atque filo ligata, integra atque intacta videntur usque ad præsens, quod etiam ducentorum annorum hoc numerum excedit. Quæ prædicta omnia et per antiquorum traditiones et per quamdam depositam historiam apparent.

miraculose restituitur :

6 *Quæ hæc sit Historia Aquinatibus porro indagandum relinquo, inventam libenter daturus in Supplemento : requiro etiam Episcopi nomen per quem facta Translatio, quo cognito haud tamen difficile erit divinare vicinorum qui suam ei præsentiam exhibuerint Episcoporum nomina ; proxime enim sunt Sora, Aletrium, Ferentinum, Veruli in Latio ; in Campania vero Venafrum, Sinuessa, Fundi, omnes urbes Episcopales, intra decimum quartum circiter ab Aquino lapidem.* Albetum *quousque relatum a furibus brachium fuit, nullæ tabulæ geographicæ exprimunt ; uti nec ipsum oppidum* Sancti-Patris : *credibile interim est non admodum dissita loca esse, et utraque Aquino proxima.* D

ex mss. cetera latent.

NOT. 27 **, APP. TOM VII MAJI

DE S. ATTO SEU ATTHONE

EX ABBATE GENERALI VALLUMBROSANO,

EPISCOPO PISTORIENSI IN HETRURIA.

B E

COMMENTARIUS HISTORICUS

Ex Vallumbrosanis et Pistoriensibus monumentis.

D. P.

CAPUT I.

Patria Sancti Hispania : Vita a variis recentioribus scripta.

MCLV.

Atto Pistorien. Episcopus,

V*allumbrosanæ Congregationis a S. Joanne Gualberto institutæ, Abbas Generalis octavus, Pistoriensis vero Ecclesiæ ex eadem Congregatione quartus Episcopus,* Attus, Actus, Actius *antiquioribus scriptoribus, ex sui temporis Latino usu dictus; aliis ex vulgaris linguæ Italice forma,* Atto *sive* Attho *nuncupatus invenitur : et sic ipsemet anno* MCLIII *die* XXIV *Aprilis, sub instrumento quodam.* Ego, *inquit* Fr. Atto Pecen. Monachus et dictus Pistoriensis Episcopus, huic brevi firmando subscripsi, et illud fieri rogavi cum omni bona voluntate, *uti in Vita Italica infra notanda legitur, eademque nomenclatura usi sunt Pontifices Romani in suis ad eum litteris. Patria viri sancti creditur passim Hispaniæ urbs* Pax-Augusta, *vulgo* Badajoz ; *ideoque in vetustioribus Vallumbrosanorum Officiis anno* 1624 *Forolivii impressis sic inchoabantur lectiones :* Quo tempore Mauri et Arabes Hispaniæ dominabantur, totamque fere provinciam morum fœditate corruperant, ortus est Atto honestis parentibus in urbe Pacensi, quæ ad Lusitaniæ fines prope Anam fluvium sita est. Verum Barbarorum convictum detestatus Atto, ut liberiore studio Catholicam fidem excoleret, patriam reliquit, in qua ad Sacerdotium et ad Cathedralis ecclesiæ Canonicatum fuerat promotus. C

2 *Sed quamvis hæc ita lecta aliquando sint, ad persuadendum tamen quod Hispanus fuerit Sanctus, non Hetruscus, parum efficacia sunt. Nam, ut de nomine nihil dicam, antiquis æque ac recentioribus Hispanis inusitato, Hetruscis autem familiari, qui et olim Actium Tullum Volscorum Regem Coriolani hospitem habuerunt, et iisdem quibus floruit Sanctus seculis varios ejusdem nominis numerabant Episcopos, uti videre est apud Ughellum tom.* 3 *Italiæ sacræ : quæ obsecro ratio suadet, ut* Pecen. *legatur* Pacensis ? *cum in Hetruria sit fluvius* Peza, *nomen tribuens toti* Pezensi *seu* Pecensi valli ; *in qua Passinianum Vallumbrosani Ordinis præcipuum monasterium, et S. Gualberti corpore venerabile ? Ex altera quoque Arni parte fluvius est et vallis* Pesciæ, *ejusdemque nominis oppidum nobilissimum.*

rectius forte diceretur Hetruscus Pecensis, non Hispanus Pacensis,

Utrobique autem plurimæ ecclesiæ sunt, et in alterutro tractu potuit Sanctus, si non ut Canonicus, (hoc enim probatu difficilius esset) certe ut Presbyter ministrasse, prius quam fieret Religiosus. Econtra certum est Christianos plerosque in Hispania, quamdiu Maurorum jugum tulerunt, vix reliquias aut rudera ecclesiarum habuisse, et fere absque externo cultu religionis vixisse, nedum habuisse Episcopos Canonicosve. Pacensis autem civitas anno MCCXXVIII *recuperata, anno primum* MCCLV, *curante primo suo post Mauricam desolationem Episcopo Petro, Canonicos habere cœpit, uti scribit Gonzales Davila in Theatro illius Ecclesiæ. Tamayus de Salazar, in Notis ad Martyrologium Hispanicum hujus diei, prædictam difficultatem sibi objicit, respondetque, Pacensem urbem ea conditione cessisse Mauris, ut Episcopum sibi et religionis cultum salvum haberet, idque confirmat, allegatis primum* Isidoro Pacensi, *qui anno* DCCCVI *vixerit et chronicon scripserit, tum* Julio Pacensi, *qui anno* DCCCCXXXII *subscripserit privilegio Ranimiri II; potissimum vero (nam septem alios fictitios prætereo) ex privilegiis anno* MCXXXV *ab Adephonso Castellæ Rege, dicto Imperatore, concessis* Episcopo, Clero et Muzarabibus in urbe Pacensi existentibus. *Sed hæc ut ficta non sint (sicut ficta sunt hoc seculo plurima ab Hispanis nonnullis, nescio quo spiritu actis) ut summum probant potuisse* Atthonem *ex illo Musarabum Clero fuisse ; non autem idoneam aliquam congruæ antiquitatis auctoritatem haberi, quæ probet revera sic contigisse.*

Presbyter non Canonicus fuisse. F

3 *Primus quem invenio in ea fuisse sententia est D. Marcus, ab anno* MDXLVII *per triennium Præses totius Ordinis Vallumbrosani, in quodam memoriali, Florentiæ apud S. Trinitatem servato, ita scribens :* Divo Bernardo successit B. Atto, natione Hispanus. *Secutus Eudoxius Locatellus, Vallumbrosanæ historiæ anno* MDLXXXIII *Italica lingua vulgatæ auctor, lib.* 2 *cap.* 3 *Sancti hujus res gestas breviter explicans ; causam autem suæ brevitatis eam reddens (quæ si vera est, persuadere etiam potest incerto plane fundamento niti opinionem de patria illius) videlicet incendium geminum, quo*

Hispanus credi cœpit præcedenti seculo,

AUCTORE D. P.

A *quo factum sit ut perierint, si quæ antea extiterunt scripturæ, viri sancti vitam, virtutes ac miracula continentes. Videtur tamen nihil omnino esse in principio scriptum, unde haberi potuerit talis Sancti patria; eo quod usque ad annum* MCC *absque cultu humi latuerit defossum corpus. Et tunc quidem, sicut infra dicetur, repertum illud integrum est, translatumque in marmoream arcam ; nulla tamen scribendæ Vitæ cura sumpta, defunctis plerisque, qui viventis sanctitatem compertam habentes ex familiariori convictu, de ea dignum aliquid scribere potuissent. Esto enim incendio aliquo perierint Pistorienses scripturæ, non simul etiam periisse potuerunt in tot Vallumbrosanæ Congregationis monasteriis transcripta talis Vitæ, si extitisset, exempla ; sicuti non perierunt SS. Joannis Gualberti et Bernardi Parmensis ab ipso* Attone *descriptæ historiæ. Ut autem post annum* MCC *cœperit Sanctus haberi* Atto, *et invocatus aliqua patrare miracula, incertum est an hæc litteris mandata fuerint, nullo eorum uspiam indicio apparente. Nihil certe reperitur ante annum* MCCCXXXVII, *quando conscriptæ memoriæ quædam de Translatione tunc facta eamque secutis miraculis.*

quando nullæ habebantur de eo scripturæ vetustiores.

4 *Inter Historicos Vallumbrosani Ordinis primus*
B *qui aliquid omnino scripserit de S. Attone, occurrit Hieronymus Monachus, in opusculo de Vallumbrosanæ Religionis Beatis ad Laurentium Medicem; post annum* MCCCCL *edito, ita loquens.* B. Acto, hujus S. Mariæ monasterii Abbas et totius Ordinis Generalis extitit : quem deinde invitum summus Pontifex præfecit Pistoriensi Episcopatui. Quod laboriosum onus et perpetuum, ita prædicando, caste humiliterque vivendo agebat, ut omnium Hetruriæ Episcoporum in se gratiam et caritatem mirifice transferret : ita ut cum omnes virtute anteiret, omnibus tamen carus esset. Imo adhuc supersunt epistolæ D. Ranerii Cardinalis et Didaci Episcopi Compostellanensis, et ipsius B. Actonis Episcopi Pistoriensis, in quibus agitur quomodo ei sanctissimi Jacobi caput dono Pistorium usque summa cum veneratione misit. Precibus cujus, ut dicitur, sanctissimi Jacobi Apostoli majoris, fratris Joannis Apostoli et Evangelistæ, caput mire ex ultima Hispania Pistorium usque delatum est : et templum illud D. Jacobi Apostoli, Pistorii dicatum est, quod opimis spoliis et vasis sacris aureis argenteisque, sua tempestate et deinde usque ad hæc tempora, mirifice est ornatum. Hic sanctissimi Joannis vitam, qua fere universa hæc Religio in præsenti tempore utitur, diligentissime et fideliter litteris mandari curavit. Cujus corpus ad-
C huc in ipsius ecclesia S. Jacobi, Jesu Christi clementia, suisque meritis, integrum ostenditur.

Tacent de patria primi ejus laudatores Hieronymus,

5 *Hæc Hieronymus, nulla facta Hispanicæ originis mentione. Annis circiter quinquaginta junior Hieronymo fuit* Donnus Bernardus, ejusdem instituti monachus, *qui teste Poccianlio in Bibliotheca Florentina, edita anno* MDLXXXIX, gesta S. Aucti conscripsit : *sic enim ibi nomen legitur, loco* Acti, *typographico, ut existimo, errore, post nomen* Accursii; *alias ante Augustini nomen ponendum. Verum ex Justiniano mox citando pag.* 94 *intelligitur, Bernardus ille breves dumtaxat scripsisse Annales, in quibus vix aliud de Sancto refert, quam hoc breve elogium :* Fuit vita multum venerabilis, plenus sacra et perfecta doctrina, egregiusque verbi Dei prædicator : *et hæc verba aliquanto prolixius deduxit Nicolaus Ungharus, ibidem a Justiniano relatus, in libello quodam de viris illustribus Vallisumbrosæ, Præsidentis generalis officio functus circa annum* MDLXX; *neuter vero Hispaniæ meminit, sicut nec eo senior Raphael Volaterranus, qui sub Julio II initio seculi* XVI *scribens ac florens, lib.* 21 *Urbanorum Commentariorum, inter viros sanctos Vallumbrosani Ordinis, sic nominat* Actonem Præsulem Pistoriensem, *ut verbum aliud nullum addat. Sicut autem*

et Bernardus monachi Vallumbrosani:

affirmant recentiores,

antiquiores, quos jam enumeravi auctores, omnes tacent D
de patria : ita e converso recentiores citra hæsitationem affirmant, Hispaniam fuisse. Ac primum Arnoldus Wion lib. 3 *ligni vitæ, cum allegatis Tabulis Vallisumbrosæ ad* XXII *Maji sic scripsisset,* Pistorii S. Acti, ejusdem civitatis Episcopi et Confessoris, Ordinis Vallis-umbrosæ, sanctitate conspicui : *in Notis hæc addidit :* Patria ei fuit Hispania, et seculo relicto monasticæ vitæ genus amplexus est in cœnobio Vallis-umbrosæ : deinde ob insignes animi dotes in Abbatem electus, non longe post Generalatus totius Ordinis apicem ascendit; a quo ad Ecclesiæ Pistoriensis regimen assumptus, eamdem capite S. Jacobi Apostoli Compostellani ditavit, et miraculis gloriosus migravit in cœlum, anno MCLIII; et in ecclesia S. Joannis Rotundi sepultus est. *Successit Constantinus Cajetanus Abbas, qui vel a sacra Rituum Congregatione vel a Pistoriensibus rogatus, anno* MDCV *collegit quascumque potuit memorias, ad instruendam causam Beatificationis, faciendæ ex solenni ritu Ecclesiæ Romanæ. Hanc Constantini informationem habuisse potuit, qui postea Vitam Sancti Latine ac fusim scribere conatus est, Ludovicus a S. Laurentio Cordubensis, anno* MDCXIII *Romæ impressam, et dedicatam Joanni Beltrano Guevaræ, Salernitanæ quondam et tunc Pacensis Ecclesiæ Præsuli : et talis fere impressa extat apud* E
Tamayum Salazar : qui Ludovicum secutus est, et Pacem Juliam *cum* Pace-Augusta *ejusdem exemplo imperite confudit. Non habuerunt Vitam illam Philippus Ferrarius aut Silvanus Razzius, sed Locatellum simpliciter posuerunt præ oculis : habuit autem Franciscus Forteguerra Pistoriensis, a quo scriptam Vitam hactenus non vidimus. Habuit denique eamdem omnium postremus Justinianus Marchetti, quo nemo prolixius accuratiusque argumentum istud tractavit, libro quidem Italico, sed monumentis Latinis etiam instructo, editoque Pistorii anno* MDCXXX, *cum dedicatoria ad Decanum atque Capitulum ecclesiæ Pacensis; adeo certum omnes jam habent, Pacensem revera esse Sanctum, quod tamen, ut minimum, est perquam incertum.*

præsertim vitæ scriptores duo,

aliique post eos,

6 *Porro ex omnibus istis, inter Officia propria Ordinis a Sacra Congregatione Rituum* MDCLXXIII *approbata, conflatæ sunt hujusmodi Lectiones quatuor, secundum ritum Monastici Breviarii recitandæ ad* II *Nocturnum.*

et recentissimæ Officii proprii Lectiones:

V Attho, natione Hispanus, patria Pacensis, litteris et moribus cultissimus, jam ætate provectus in Italiam venit, ut sacra Romæ monumenta inviseret, et sanctorum Apostolorum limina adoraret. Exinde F
sacrum Montis-Cassini archisterium et Camaldulensem adiit eremum ; ex quibus in Dei amorem ita exarsit, ut cetera Sanctorum loca cupidius exoptaret videre. Sed Vallem-umbrosam aggressus, Monachorum ibi degentium religione et sanctitatis viva imagine delectatus, relicto seculo et cucullum indutus, sanctissimi Patris Benedicti legibus ac Vallumbrosanis strictioribus institutis se devovit.

ubi dicitur peregrinatus per Italiam

VI Tanta in eodem cœnobio, sub S. Bernardi Abbatis et Cardinalis directione, virtute et apud omnes existimatione profecit, ut assumpto ad Episcopatum Parmensem Bernardo, mortuoque Theodorico ejus Vicario viro sanctissimo, post quinquennium a quo habitum sumpserat monasticum, omnium votis et præcipue ejusdem S. Bernardi precibus, Abbas et totius Vallumbrosanæ Congregationis Generalis electus sit : quo in munere, et alios ad sui imitationem provocavit, et multis monasteriis conditis, sacrum vitæ rigorem mirifice propagavit.

in Generalatu successisse Bernardo Parmensi Ep

VII Fama autem sanctitatis ejus ubique diffusa, a Pistoriensibus ex eadem Congregatione successive quartus Episcopus, post Hildebrandum instantissime deposcitur. Quod munus, jubente summo Pontifice, invitus licet et multum reluctans, admittere coactus, de

in Episcopatu Hildebrando,

A de monachicis nihilominus studiis atque exercitiis nihil prætermisit. Divino cultui addictissimus, Horis omnibus, tam diurnis quam nocturnis, semper interfuit : ægrotos, ut verum Pastorem decet, diligentissime fovit : afflictos, viduas, pupillos ac pauperes recreavit, quos ope ac opera juvit, sanctisque moribus instituit.

et acceptis S. Jacobi Reliquiis

VIII Ecclesiam suam ad annos viginti gubernavit ita ut ea tempestate, in qua schismata plura regnarunt, in Anglicano Concilio, Matthæus quidam Cardinalis S. Georgii publice dixerit : Romana et Apostolica Sedes beata foret, si Atthonis Pistoriensis Episcopi duceretur moderamine gubernaculi. Ejus inter merita haud minimum fuit impetratio Reliquiarum S. Jacobi Apostoli a Didaco Archiepiscopo Compostellano, quem deinceps Pistorienses urbis suæ Tutelarem sibi adoptarunt. Demum meritis plenus ac senio confectus, insignibus a Deo miraculis honoratus, inter Monachorum suorum manus sanctam efflavit animam, anno millesimo centesimo quinquagesimo quinto : cujus sacrum corpus, post centum octuaginta annos integrum repertum, cœlestis odoris suavitate fragrantissimum, adhuc incorruptum in ecclesia Episcopali quiescit.

obiisse an. 1155.

B

CAPUT II.

Regiminis utriusque tempora, et res in eo gestæ.

Post obtentam anno 1133. *confirmationem Privilegiorum Ordinis,*

Tiberius Petraccius, nunc Pistoriensis S. Michaelis monasterii Abbas, antea vero Congregationis suæ procurator in Urbe generalis, vir eruditissimus, Lectionum prædictarum auctor fuit. Hic annum MCLIII, quo Locatellus aliique Locatellum secuti obiisse *S. Attonem scripserunt, mutavit notavitque annum* MCLV. *An recte, statuendum est ex publicis instrumentis qualia in hanc rem duo suppetunt. Primum est Pontificium quoddam Breve, cujus meminit Locatellus, tamquam anno* MCXXXIII *die* II *Septembris expediti, quo Innocentius Papa II,* D. Attoni *ejusque successoribus Generalibus imponit pensionem sex denariorum Mediolanensis monetæ, annue solvendorum Lateranensi Palatio. Alterum et cum priori componendum est ejusdem Innocentii Papæ privilegium,* Venerabili Fratri Attoni Pistoriensi Episcopo *inscriptum, quod, cum gratulatione quasi recenter initi Episcopatus, sic exorditur.* Pistoriensis Ecclesia, largiente auctore omnium bonorum Domino,

factus Episc. Pistoriensis, similem impetrat pro sua Ecclesia,

C in Thusciæ partibus a longis retro temporibus specialis prærogativæ munus obtinuit, ut sapientum et discretorum Pastorum regimine præfulgeret, et tam in spiritualibus quam in temporalibus per eorum industriam gratum Deo susciperet incrementum. Gaudemus equidem et debita jucunditate lætamur, quoniam supernæ dispositionis providentia te, Frater Atto Episcope, sapientem utique virum et in religione probatum, ejusdem loci Pastorem constituit, et ad gubernandum et instruendum doctrinæ et vitæ exemplo populum suum miseratione divina vocavit. Quanto ergo vita tua religiosior est, et præfata Pistoriensis Ecclesia (cui auctore Deo præsides) existit B. Petro devotior, tanto ex injuncto nobis Apostolatus officio magis grata incumbit necessitas, ut prænominatam Ecclesiam, tibi a Deo commissam auctoritate Apostolica privilegiis muniamus, et ei jus suum illibate et integre conservemus.

8 *Referunt hanc Bullam datam* duodecimo Kalendas Januarii, *Baronius in Annalibus ad annum* 1133 *et Ughellus tom.* 3 *Italiæ sacræ col.* 359 ; *sed tanta cum diversitate annalium characterum, ut impossibile fuerit ullum sanum judicium inde elicere ; cum prior notet* annum Incarnationis MCXXXIII, Indictionem XII et IV annum Pontificatus (*quem constat esse cœptum*

anno, non 1133

in Februario anni MCXXX *adeo ut anni Incarnationis et* D *Pontificatus non conveniant) posterior vero notet* annum Incarnationis MCXXXIIII, Indictionem XII, Pontificatus annum quintum, *ubi reperitur eadem incongruentia circa annum Incarnationis et Pontificatus, ut sileam de numero Indictionis, siquidem ex stylo Romanæ Curiæ a Kalendis Septembris anni* MCXXXIIII *inchoanda fuerat* Indictio XIII. *In hac erga perplexitate consulendum ipsum autographum censui, cujus inspectionem cum ab Operariis S. Jacobi impetrasset Collegii nostri Pistoriensis Rector Bernardinus Cavalcantius, invenit neutrum contextum esse sincerum ; sed ita haberi :* Datum Pisis per manus Americi S. Romanæ ecclesiæ Diac. Card. Cancell. XII. Kal. Januarii Indict. XI, Incarnationis Dominicæ anno MCXXXIIII, Pontificatus vero D. Innocentii Papæ II anno IIII. *Verum neque hic recte se habent omnia, Indictioni enim non jam unus, sed duo anni deficiunt : quem defectum si possimus imputare oscitantiæ scriptoris, sic ut totius Bullæ sinceritas non veniat propterea in suspicionem falsi (de quo alii viderint) et si anni Dominici Pontificalisque congruentia sola sufficiat ad ordinandam Chronologiam ; consequens erit, quod qui anno* MCXXXIII *mense Septembri solum Abbas erat, nec nisi sequenti jam forte in hiemem vergente factus est Episcopus, ac totis* XX E *annis suam illam Ecclesiam gubernavit, mortuus* XXII *Maji, debuerit obiisse anno* MCLV, *non autem* MCLIII, *nedum* MCXLVII, *ut scribit Michael Pocciantius. Neque ex parte successorum, Treciæ et Gratiani, ullum offertur impedimentum, deficientibus documentis, quæ Treciam prius sedisse probent.*

AUCTORE D. P.

sed 1134:

mortuus 1155.

9 *Quam autem hoc bene observavit Petraccius, tam prudenter cavit in iisdem lectionibus, ne* S. Attonis *ingressum ad Ordinem, cum Ludovico atque Justiniano, referret ad annum* MCXXIIII, *si verum est, quod post quinquennium ab assumpto habitu factus sit totius Congregationis Abbas generalis. Etenim B. Bernardus, cui is suffectus, est, anno* MXCVII *ab Urbano II factus Cardinalis, anno* MCVI *a Parmensi populo ad Episcopalem Sedem est tractus, Paschale II electionem approbante. Quod si* B. Atto, *Episcopus intra ipsam Hetruriam factus, ubi pleraque Ordinis monasteria erant, dimisit regimen Monachorum, uti probant privilegia successori Gualdo concessa Innocentii Papæ anno* X, *Christi* MCXXXIX, *ita ut mox ab evectione* Attonis *suffectus ille videatur ; quanto magis credi debet Bernardus, Generalatui renuntiasse, tanto longius residere per officium obligatus? Si autem in Vallumbrosano archivio adhuc extat privilegium, intercedente Bernardo impetratum Ordini ab Imperatore Henrico V anno* MCXXIV *die* V *Augusti ; non inde conficitur retentum ab eodem Bernardo fuisse titulum Generalis, ad illum usque annum et ultra ; cum privilegium petere et impetrare potuerit, ut sui quondam Ordinis Protector ; sicut non desiit eumdem etiam Episcopus amplificare auctoritate sua et gratia, per Romandiolam atque Lombardiam.*

Videtur factus religiosus diu ante an. 1124

cum successerit Generali Bernardo,

10 *Videant igitur Vallumbrosani Patres, quorum judicio libenter id subjicio, utrum Historiæ suæ aliquod incommodum proventurum sit, si dicatur Bernardus, mox atque Cardinalis creatus est, et ad varias pro Apostolica Sede legationes obeundas directus ; videns quod jam non sufficeret Ordini per seipsum regendo, Theodoricum vicarium constituerit, cum titulo Abbatis Vallumbrosani ; sub quo ad habitum venerit jam Presbyter* Atto, *circa initium seculi* XII, *tantumque brevi tempore profecerit ut eidem Theodorico ante annum* MCVI *mortuo, successerit Abbas ejusdem monasterii, cum auctoritate Vicarii Generalis : deinde vero, resignante post susceptum Episcopatum Bernardo, absoluta ac suprema potestate cœperit Ordinem regere. Quod si desunt in Vallumbrosano archivio publicorum actuum instrumenta, ex quibus doceatur* Atto *totis fere triginta annis Ordinem rexisse antequam crearetur Episcopus ; desunt etiam*

circa annum 1106,

quibus

adeoque natus sit circa 1070.

A *quibus ostendatur tam diu Vicarius fuisse Theodoricus, solo nomine notus apud Locatellum. Tum vero consequens foret,* Attonem *anno circiter* MLXX *natum, cum obiit anno* MCLV, *octogenario majorem fuisse, atque adeo vere* senio confectum *dici in Lectionibus, magno cum judicio, ut apparet, collectis; adeo ut, licet, ex communi jam sensu,* natione Hispanus, patria Pacensis *dicatur in principio Sanctus, taceatur tamen* Canonicatus, *a Ludovico primum excogitatus et temere assertus. Interim vellem ex Petraccio discere, undenam acceperit, quod alibi nusquam legimus,* Attonem *prius quam in Vallumbrosam se reciperet, non solum* Camaldulensem eremum, *sed etiam* Montis Cassini Archisterium *visitasse.*

Scripsit librum Epistolarum,

11 *Omitto transcribere quæ de* S. Attonis *virtutibus referunt Constantinus Cajetanus in Actis Beatificationis; Thesaurus Veli in Vita B. Bernardi decessoris, edita Romæ anno* MDCXII; *et anno sequenti, Ludovicus a S. Laurentio; multo fortassis minora meritis, per conjecturam tamen solam, nullius antiqui scriptoris, quem vidisse illi potuerint auctoritati subnixa, uti supra satis ostensum est. Majori cum cognitione Michael Pocciantius in Bibliotheca ait, quod fuerit* sacrarum scripturarum cultor egregius : *hoc enim colligi potuit ex* B libro Epistolarum *ejus,* non minus piarum quam doctarum; *quem æque aut magis dolendum est excidisse, quam Annales scriptos a Donno Bernardo; ex quibus idem Pocciantius accepit, scripsisse* Attonem, *non solum* vitam S. Joannis Gualberti, *quæ habetur impressa Romæ an.* 1612; *sed etiam* Bernardi de Ubertis S. R. E. Cardinalis. *Est hic illius decessor, Sanctus Parmensis Episcopus supra laudatus, cujus Vitam habemus diversimode scriptam, antequam eam Thesaurus Veli interpolaret; sed nusquam auctor indicat se Bernardi synchronum; alioqui non leve argumentum id de ea suspicandi, præbere potest silentium de successore, ad regimen Ordinis Vallumbrosani delecto, quod modestiam denotaret* Attonis, *de se ipso scribere fugientis. Silvanus Razzius in Vitis Sanctorum ac Beatorum Hetruscorum, eumdem* Attonem *auctorem facit etiam Vitæ S. Verdianæ, cujus originalem contextum hactenus non potuimus assequi, sed ex Italica Razzii versione iterum Latinum fecit deditque Bollandus. Auctor Vitæ illius se Beatæ conterraneum profitetur, et hinc Razzius concludit* S. Attonem *in Castro Florentino natum fuisse : sed vehementer fallitur, oblitus quod illum scripserit obiisse anno* MCLIII, *Verdianam vero anno* MCCXXII, *Bollandus vero etiam* XX *annis serius mortuam esse ostendit.*

et Vitam S. Jo Gualberti, ac forte etiam S Bernardi Parmensis,

non S. Verdianæ.

Fundatur sub eo monasterium Senense an. 1119,

C 12 *Quod attinet ad Ordinis incrementum, ait Locatellus quod sub* Attonis *Generalatu Ordini accesserit, non solum Canonica S. Mariæ de Vigesimo, fundante eam D. Ambrosio Abbate Passinianensi, quæ ipsa deinde in Abbatiam erecta est (id enim parvi nostra refert, dum annus non additur) sed etiam, quod Ugo, ejusdem Passinianensis monasterii Abbas tertius,* Attone *gubernante, anno* MCXIX *fundaverit monasterium S. Michaelis Senensis, in vinea Hospitalis, jam pridem prædictæ Abbatiæ donata : unde solidissime confirmatur assumptum nostrum de longe prolixiori Præfectura Sancti, quam externi scriptores Ludovicus et Justinianus tradiderunt. Addit idem Ludovicus quod Sanctus* anno MCXXX, Innocentii Papæ II anno primo, obtinuit confirmationem multarum immunitatum, Vallumbrosanæ Congregationi a diversis Pontificibus concessarum. *Ad annum vero* XXXIII *ejusdem seculi pertinet acquisitio monasterii S. Vigilii de Lugana, in diœcesi Veronensi obtenta, cujus causa emanavit Breve initio capitis commemoratum. Sed neque jam factus Episcopus* Atto *curare Ordinis negotia recusavit, præsens sæpe Capitulis ut ait Locatellus, et nonnumquam comes accedens Abbatibus monasteria visitantibus : et sic anno* MCXL *die* XI *Julii, coram Gregorio Episcopo Bergomensi, altaria duo majori collateralia consecrasse legitur in monasterio Sancti Sepulcri de Astino extra muros Bergomenses, uti legitur in Vinea Bergomensi.* D

et Ordo varie promovetur.

13 *Episcopo consecrato, prima (ut vidimus) cura fuit Pistoriensis Ecclesiæ jura Apostolicæ auctoritatis munimine confirmanda curare. Sed si Bullæ id probantis sinceritas haud levi scrupulo obnoxia est, propter male notatam Indictionem* XI *pro* XIII; *graviori etiam præjudicio tenetur altera, quæ sub nomine Cælestini II habetur, toto initio eadem, et quasi tunc recens Episcopatum suscepisset* Atto, *qui jam in eo nonum annum agebat : siquidem subscribitur* Datum Laterani per manus Gerardi SS. Romanæ Ecclesiæ Presbyteri Card. ac Bibliothecarii, XIII Kal. Martii. Indict. XII Incarn. Dnicæ anno MCXLIII Pontificatus D. Cælestini Papæ II anno I. *Ita oculata fide, licet manu aliena, nobis transcripsit supranominatus Bernardinus Cavalcantius : et tamen certum est, quod eo anno non nisi* VI *Indictio currebat : et quod soleant Pontifices decessorum suorum Privilegia confirmaturi, eorumdem tenori verbotenus transcribendo, novum aliquod exordium præfigere. Proinde tantum abest ut posterior Bulla priorem confirmet, ut per illam magis reddatur suspecta, ne saltem originalis non sit; licet præter eos per quorum manus datæ dicuntur, reperiantur subscripti, priori quidem Cardinales decem, ut sunt apud Ughellum; posteriori vero viginti unus. Certius esse videtur, quod idem Cælestinus* XIII Kalend. Martii *scripsit in favorem S. Attonis* Clero et populo Pratensi. Manifestum est, *inquit,* quoniam obedientia omnium virtutum stabilitas est et fundamentum : quocirca per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus venerabili Fratri nostro, Attoni Pistoriensi Episcopo, discreto siquidem et religioso viro, tamquam proprio Pastori et animarum vestrarum Episcopo, absque ulla contradictione, debitam obedientiam et reverentiam humiliter deferatis : de possessione vero et pensionibus Ecclesiæ suæ nullam ei injuriam faciatis, nec ab aliis fieri permittatis. *Idem denique Cælestinus* S. Attoni *commisit cognoscendam controversiam, quæ inter Archiepiscopum Pisanum Lucensemque Episcopum vertebatur eodem anno* MCXLIII, *sicut refert Michael Angelus Salvi, auctor Historiæ Pistoriensis editæ anno* MDCLVI *pag.* 78 *ex ipsiusmet Sancti Episcopi Instrumento, condito per manus Olitoris, Acolythi ejus et Canonici atque Judicis et Notarii Pistoriensis, sub die* I *Maji hac fere forma,* Residens Mag. Atto Episcopus Pistoriensis in ecclesia terræ Valda, delegato Sedis Apostolicæ in causa inter Archiepiscopum Pisanum et Lucensem Episcopum; vidensque quod Archiepiscopus cœpisset in prædicto loco castellum ædificare, mandavit ut destrueretur : quia parata erat lis inter civitates Pisanam et Lucensem etc. recepitque novum instrumentum Episcopi Lucensis; mandando ne quid innovaretur, ea lege ut causa caderet ea pars quæ mandatum transgrederetur.

Ecclesiæ Pistorien. jura confirmantur :

E

causam inter Pisanos et Lucenses cognoscit.

F

14 *Interim contigerat, sicut in epistola sua narrat* Magister Raynerius, *Compostella ex Gallecia Pistorium scribens, quod dum ipse* Studium teneret Quintonio in Anglia, *id est supremarum facultatum aliquam publice profiteretur,* Romana et Apostolica Sedes in tantam *Attonis* prorupit laudem excellentiæ, in Curia Præsulis Quintoniensium, per Dominum Matthæum Diaconum et Cardinalem S. Georgii, ut interrogatus *a Raynerio* de Pistoriensis et Romanæ Ecclesiæ statu, dixerit, quod Romana et Apostolica Sedes beata foret, si Attonis duceretur moderamine gubernaculi. *Totam Epistolam recitat Ughellus Italiæ sacræ tom.* 3 *col.* 361, *et recitando haud dubie animadvertit, istum Matthæum Cardinalem deesse curatæ a se ante annos septemdecim editioni Ciacconii; non tamen*

Laudatus a Matthæo Card Legato Apostolico in Anglia

A *tamen suam illam animadversionem communicavit cum nostro Oldoino, novissimam ejusdem Ciacconii fere in quadruplum aucti editionem molienti: quare neque nunc* Matthæus S. Georgii Diaconus Cardinalis *invenitur inter Cardinales hujus temporis, ab Innocentio II creatus in locum Rustici, Titulum S. Georgii obtinentis, sed eodem privati propter schisma, quod una cum aliis complicibus fecerat, Anacleto Antipapæ adhærens. Huic ergo* Matthæo *partem aliquam earum Legationum attribuas licet, quas Matthæo Cardinali Cluniacensi Episcopo Sabinensi adscribunt editores Ciacconii, atque imprimis Anglicanam, qua regnum istud sibi univit Innocentius, ejusdem Matthæi laudatissima opera fortassis etiam alibi usus.*

ad se invitat Mag. Raynerium,

15 *Videtur autem quod* S. Atto, *per eumdem Matthæum Cardinalem aut alia via edoctus, quantus in doctrina Raynerius esset, eumdem Compostellam transgressum, et eodem quo in Anglia Scholarum Magisterio fungentem sub Archiepiscopo Compostellano Jacobo, studuerit revocare ad propriam suam Pistoriensem Ecclesiam cujus Clero adscriptus erat; simulque cum eo accipere partem aliquam Reliquiarum S. Jacobi Apostoli, missis eum in finem legatis duobus. Etenim* B *per eosdem Legatos,* suo dilectissimo Patri Attoni, Dei gratia Pistoriensis Ecclesiæ Pontifici reverendissimo, Raynerius eadem gratia ejusdem Ecclesiæ omnium Levitarum minimus, quod semper debetur, *obedientiam scilicet et reverentiam offerens, sic rescribit.* Tuis desiderabilibus perlectis chartis, salutatione fideli, oratione dominica, benedictionis promissione, gratiarum actione, salutari doctrina, utili honestoque imperio usquequaque refecti sumus. Quocirca non milliaris et immobilis, sed vivus et advolans cupio fieri lapis, exemplo illius quem reprobaverunt ædificantes... vitæ docendo viam, prius tamen incedendo per eam.... Ad te igitur, promissor fidelissime, et ad sacratissimam meam Pistoriensem Ecclesiam matrem, divina comitante clementia, cum debuero et potero, redibo: et te et eam pro viribus honorare et juvare non immerito statui. *Redieritne, ut promiserat, aliquando Raynerius, vehementer dubito. Causa dubitandi est, quod Hieronymus Vallumbrosanus, in elogio Sancti superius relato, appellet* Raynerium Cardinalem, *id est, Canonicum Compostellanum: sic enim ut appellarentur Canonici illi Paschalis II concesserat. Nam hinc persuadeor, eum qui tunc quidem cum scriberet necdum talis erat, postea vinculo isto obstrictum, et Compostellanæ Ecclesiæ fuisse incardinatum, ideoque per prolepsim Cardinalem vocatum.* C *Quidquid ejus rei sit, longe majus beneficium quam forte rogatus fuerat,* Attoni *et Pistoriensibus præstitit Raynerius, quando* non modico labore et sudore, et angustissima *(uti scribit)* difficultate, obtinuit partem non minimam de capite beatissimi Jacobi Apostoli, Fratris Joannis Evangelistæ, omnibus apud Dominum Archiepiscopum Compostellanæ Sedis intercedentibus Personis atque ejusdem ecclesiæ Canonicis. *Et hanc, inquit Raynerius,* non promitto, sed fideliter atque filialiter et devote per * medium Villanum, prudentissimum virum et vestrum legatum, et per Thebaldum avunculum ejus, vobis et sanctæ matri Ecclesiæ Pistoriensi ad præsens mitto. Suppliciter igitur *(prosequitur idem)* atque obnixe vestram imploramus sanctitatem atque pietatem, ut ea reverentia et honore, quo tantum decet Apostolum et nostram matrem Ecclesiam vestramque personam, exeundo obviare cum Clero et populo, si vestræ complacet majestati, facta ex ordine processione, supradicta patrocinia suscipiatis, et ad vestram et nostram matrem Ecclesiam, cui delegamus, deducatis et honeste tractetis: et in honorem supradicti Apostoli, in basilica nostræ matris Pistoriensis Ecclesiæ, altare larga benedictione consecrare, sicut mihi litteris significastis, quantocius studeatis. D

postea Canonicum Compostellanum:

ab eoque accipit aliquid de capite S. Jacobi anno 1145,

* an. Medicum

Auctore D. P. et miracula ejus Pontifici exponit:

16 *Recepit Reliquias desideratas* S. Atto *anno* MCXLV, *et abunde explevit quod promiserat. Quia autem post earum receptionem collocationemque* ineffabilis divinæ clementiæ magnitudo plurima clara diversorum miraculorum genera, B. Jacobi Apostoli meritis ad sacratissimum altare suum, ad compunctionem fidelium, in Pistoriensi ecclesia demonstravit; *ipse Sanctus personaliter se contulit ad Eugenium Papam III, eodem anno electum et adhuc Viterbii commorantem; eidemque retulit, quod* Cæci, claudi, contracti, et alii diversis languoribus debiles in eodem loco, per B. Jacobi preces et merita, optatæ salutis remedia percepere. *Quapropter Pontifex,* pro tanta divinæ gratiæ ostensione omnipotenti Domino gratias referens, dignum duxit ut fideles Christiani, qui præfatum venerabilem locum pietatis intuitu devote visitaverint, peccatorum suorum relevationem aliquam mererentur, de injuncta pœnitentia septem dierum indulgentiam *singulis relaxando, per Breve* datum Viterbii x Kal. Decembris. *Extat illud aliaque eodem spectantia Brevia et epistolæ, Compostella acceptæ, cum relatione miraculorum prædictorum, in veteri MS. Thesauri Reliquiarum S. Jacobi Pistorii,* E *atque ex parte Latine et Italice proferuntur a Justiniano Marchetti. Nos eadem vel inde, vel ex authentico exemplo manu Mercurii Accursii Notarii publici, tempore Clementis VIII exarato, expectamus integrum et fidele ecgraphum, ad magni Jacobi Apostoli sanctique* Attonis *laudem, dandum* XXV *Julii.*

dotat Hospitale,

17 *Porro ad reliquas ejusdem* S. Attonis *laudes addit Ludovicus a S. Laurentio, quod* Hospitales S. Jacobi, in burgo portæ Gaialdaticæ Pistoriensis civitatis constructum, propriis bonis locupletare curarit. *Hujus sane rei extat instrumentum istud, cui (sicut supra dictum est) ipse subscripsit* Ego Fr. Atto Pecen. *factumque est in gratiam Rusticcutii, Rectoris ipsius Hospitalis, anno* MCLIII, XXIV *Aprilis, de novem cultris terræ, datis ad sustentationem pauperum, titulo emphiteuseos, cum obligatione unius libræ ceræ et olei, ad lampadarium S. Jacobi quovis anno solvendæ. Post quod factum alia nulla memoria* S. Attonis *reperitur; solumque nobis restant verba Bernardi monachi apud Justinianum, quod* Venerabilis Atto, Episcopus Pistoriensis, post multas sanctas operationes, signa et miracula, maximo cum honore sepultus est. *Annum haud dubie addidit Bernardus, utpote Annales scribere professus, eumdem quem ex illo Pocciantius transcripsit* MCXLVII, *quod dissimulavit Justinianus, erratum in anno esse videns; quamvis nec ipse aliique ante eum,* F *ac postea Michael Angelus prælaudatus, notantes annum* MCLIII *verum mortis tempus attigerint, prædicto forsitan instrumento persuasi mutare annum a Bernardo signatum; et viginti annorum numerum se habituros rati, si Episcopum ordinatum dicerent anno* MCXXXIII: *quos meliori ratiocinio correxit Petraccius, pro tertio post millesimum centesimum quinquagesimum, notans quinquagesimum quintum ejusdem seculi.*

et pie moritur.

CAPUT III.

Translatio corporis duplex: miracula posteriorem secuta.

Sepultus in Cathedrali

F*uisse sepultum* S. Attonem in ecclesia S. Mariæ, *quæ dicebatur* in Curte, *hodie vero* S. Joannis rotundi in foro *nuncupatur, scribit Locatellius, nec dubitat Justinianus: sed hic usque ad annum* MCC *insepultum stetisse corpus credit, non ausus per conjecturam definire locum, in quo fuerit asservatum. Existimo ego verum esse, quod (fortassis ex Bernardo) scripsit Pocciantius, quod scilicet mortui corpus* in cathedrali ecclesia *primo* reconditum; *ac verosimiliter juxta ipsum*

S. Jacobi

A *S. Jacobi Apostoli altare, ab eo erectum, aut etiam intra ejus cancellos. Postquam autem accumulatis ibidem eleemosynis, visum fuit Præfectis Operæ sacellum condere spatiosius, ea quæ nunc cernitur dimensione; accidere potuit ut vel novo operi incommodaret sepulcrum* Attonis *(siquidem illud jam tunc erectum supra terram stabat) vel (quod existimo verosimilius) inter fundamenta jacienda retectum apertumque, exhibuerit præter expectationem corpus miraculose integrum; et hoc dederit causam fabricandi marmoream, quæ hodieque superest, arcam; cujus anterior frons insculptam habet historiam allatarum Reliquiarum S. Jacobi, quas peregrini duo genuflexi exhibent illi Pontificaliter induto, et duobus Angelis venerantium speciem habentibus stipato. Ut autem hanc arcam in aliam ecclesiam transferendam Domini Operarii censerent, movere eos potuit certa fides veræ sanctitatis, per incorruptionem corporis declaratæ divinitus, eique innixa spes secuturorum miraculorum, si alio quam ubi eatenus latuerat loco propriam obtineret venerationem, et a cultu S. Jacobi distinctam. Itaque anno* MCC *translatum fuerit sacrum istud depositum ad ecclesiam S. Mariæ, ibique intra arcam prædictam collocatum manserit usque ad annum* MCCCXXXVII. *licet* B *primæ illius Translationis nulla nunc extet apud Pistorienses memoria, uti nec eorum quæ facta sunt in ornando S. Jacobi sacello quidquam scitur ante annum* MCCXI, *quo erectum fuisse ibi novum altare docemur veteri inscriptione, ibidem visenda et ab Justiniano relata pag.* 90. *Anni autem* MCC *notitia habetur ex veteri Thesauri Jacobæi MS. jam allegato, sub hac forma, una cum historia secundæ translationis et miraculorum eam secutorum.*

AUCTORE D. P.

elevatur an. 1200 et transfertur ad S. Mariæ:

19 In quodam libro chartarum hedinarum, cooperto corio pavonatio obscuro, in honorem beatissimi Jacobi Apostoli in suis Vigiliis, existente in sacristia dictæ operæ, quasi in fine dicti libri, repeeriuntur infrascripta de B. Atto Episcopo Pistoriensi et de ejus sancto corpore. In anno nativitatis Domini nostri Jesu Christi millesimo trecentesimo trigesimo septimo, Indictione v, in die xxv mensis Januarii, in laudabili et felici introitu et initio Officii Operariorum tunc existentium, volendo honorificare corpus pretiosi et venerabilis B. Atti, olim Abbatis de Vallimbroxia et postea Episcopi Pistoriensis, repertum fuit in ejus sepultura, qua fuerat sepultus in anno Domini millesimo ducentesimo. Corpus vero dicti B. Atti repertum fuit in prima ejus sepultura per dictos Operarios, et per aliquos Capellanos Capellæ S. Jacobi præscripti, et per Magistrum Cellinum, qui erat caput Magistrorum ædificantium ecclesiam S. Joannis Baptistæ, anno Dominicæ nativitatis millesimo trecentesimo trigesimo septimo. Et C dictum beatum corpus repertum fuit, totum integrum positum, solidum, et sine aliqua diminutione. Et fuit missum et depositum in quadam capsa katricolata de ferro, ita quod a cuncta gente clare videri poterat: et sic publice et manifeste tota illa die permansit. Et sequenti die missum et positum fuit in sacristia Operæ supra scriptæ, et ibi retentum fuit, donec factum fuit quoddam katricolatum juxta capellam Sancti suprascripti: et ibi mansit donec ejus sepultura fuit facta de marmore et capsa: quia provisum fuerat per Commune Pistorii, quod in fieri faciendo quamdam honorabilem sepulturam pro corpore beatissimi Atti suprascripti, expendi deberent de denariis Operæ S. Jacobi suprascripti libræ centum denariorum. Positum fuit pretiosissimum corpus S. Atti prædicti die Dominica, XXII mensis Junii. Quod corpus honorabiliter portatum fuit per honorabiles viros, D. Tommasum, honorabilem Potestatem civitatis Pistorii: et per Dominos Anzianos, et Vexilliferum justitiæ, et per certos clarissimos viros Lucanos, et per Operarios suprascriptos. Repertum fuit dictum corpus, et positum D et missum in dicta capsa in præsentia totius cleri et totius populi civitatis Pistorii. Deo gratias.

ubi anno 1337 repertus adhuc integer,

refertur ad Cathedralem 22 Junii,

20 *Addit Justinianus inventionem et translationem hanc incidisse in tempus* D. Barontii de Ricciardis Episcopi Pistoriensis: *Ughellus* Barenzum *appellat, et ab anno* MCCCXXII *ad* MCCCXLIX *sedisse ait. Addit etiam idem Justinianus in primo, id est (ut ego intelligo) in priori apud S. Mariam sepulcro, inventam esse laminam plumbeam, cui ex una parte inscriptum esset,* Atto Episcopus Pistorien. *ex altera, Hic* requiescit. *Porro in quodam Sacristiæ Jacobeæ Inventario, sub nota anni* MCCCLXIII, *inveniuntur Italicis verbis notata hæc sequentia.* Annulus B. Atti in pyxide eburnea. Corpus B. Atti, et arca in qua allatum est ad portam ecclesiæ. Planeta qua induitur Dominus Sanctus Atto. Plures aliæ claves capsularum et corporis S. Atti in sacristia. Corpus S. Atti positum in arca katricolata, et tres claves parvulæ corporis S. Atti. *Alibi vero eodem anno similiter invenitur Italice scriptum,* Corpus B. Atti et arca, in qua stat allatum ad portam ecclesiæ, cum capsula, in qua sunt vestimenta suprascripti corporis, quibus erat involutum quando eductum fuit de arca, et cum reverentia translatum ad capellam. *Ad confirmationem præterea* E *auctioris cultus a tempore dictæ translationis, facit statua Sancti argentea parva, una cum statunculis aliorum quinque Sanctorum similiter argenteis, posita supra altare S. Jacobi, cum memoria Rever. P. Pandolfi Arfervoli Sacristæ S. Jacobi et nota anni* MCCCLXXXVI. *Et huic parvæ statuæ prorsus similis est pictura pervetus, in eo conclavi quod audiendis causis, ad Dominorum Operariorum jurisdictionem spectantibus, servire solebat; ubi supra ipsius Scribæ cellam depictus fornix,* S. Atti *triumque aliorum Pistoriensium Patronorum imaginem exprimit, cum mitra Episcopali ac diademate. Est autem etiam talis pictura alia in refectorio inferiori monasterii Pistoriensis, dicti S. Michaelis ad Furculas, in actu manu tenentis librum, eumque offerentis Crucifixo, medio inter ejus iconem et iconem B. Bernardi Parmensis superius memorati.*

cum omnibus rebus in arca repertis.

Exinde in statuis et picturis honoratur ut Sanctus

21 *Existimat Ludovicus a S. Laurentio, ante prædictam sancti corporis inventionem, non solum pie venerabilem fuisse* Attonis *memoriam, sed etiam* in Sanctorum numerum relatum *ejus nomen, idque suadere censet* Missalia et Breviaria vetustiora Vallumbrosanæ Congregationis, in quibus titulo sanctitatis decorabatur, et sub festo et Officio duplici *recitabatur. Sed si de canonizatione agitur, per Pontificem facta ritu solenni, certum est nullam hujusmodi actus superesse memoriam: Missalia autem et Breviaria illa accurate nominantur a Justiniano pag.* 125, *suntque superiori seculo impressa omnia, puta anno* MDI, XXXII, LXIII *et* LXXV, *in quibus eorumque Kalendariis notatur* S. Attonis *festum, agendum* XXII *Junii, ipso scilicet* F *anniversario translationis præfatæ: quod factum non fuisset, si* ante *illam* translationem jam debitus sancto Episcopo exhibebatur cultus, *non qualiscumque, sed plenus, qualem probarent Missalia et Breviaria.*

Colitur a Vallumbrosanis 22 Junii:

22 *Pro Ecclesia autem Pistoriensi nihil etiam constitutum fuisse ante prædictam translationem merito dixerim: post eam autem anno* MCCCXL *et* LII *scriptum legitur in libro consultationum, ad Operam S. Jacobi spectantium,* Festum beati Domini ac Sancti Attonis tertia Dominica Junii celebratur, et ideo in honorem ejus sumpsimus tertiam cujusque mensis Dominicam, in eaque ostendimus gloriosum ejus corpus, quod tam diu prostat apertum, donec absolvantur Missæ, ut devotio sanctissimi nominis ejus multiplicetur et crescat. *Addit Justinianus, pariter* decretum *fuisse,* ut quam diu aperta maneret arca S. Attonis, omnes et singuli Capellani S. Jacobi, post suam quique Missam, pluviale induti ante prædictam arcam

a Pistoriensibus 3 Dominica ejusdem mensis.

A arcam genuflexi perseverent, donec proximus Missam absolvens ei succedat, indicta quinque solidorum mulcta ei qui decreto non paruerit. *Anno quidem illo quo facta Translatio est, quia littera Dominicalis* E *ipsis censebatur Kalendis ; dies* XXII *Junii cadebat in Dominicam mensis quartam : sed quia extra hunc casum, non nisi sexto post anno recursurum, necesse erat Dominicam quartam Junii cadere infra Octavam S. Joannis Baptistæ, et aliquando in ipsum Nativitatis illius festum, colendo solennius* S. Attoni *aptior visa est Dominica tertia, nullo simili concursu unquam impedienda.*

Describuntur miracula,

23 Katricolata *autem* arca *sive (ut magis Latine loquar)* craticulata, *in quam anno* MCCCXXXVII *fuit translatum corpus, operiebatur, ut ait Justinianus, pretioso stragulo, quod præfatus Presbyter Pandolfus Arfervoli curaverat faciendum; stabatque elevata supra ipsam illam marmoream arcam, quæ hodieque ei pro basi est, simul cum ipso corpore allata ab ecclesia S Mariæ. Atque in hoc statu manserunt omnia usque ad annum* MDCVI, *accurrentibus interim ad sacri depositi venerationem undique populis ; quorum pietatem excitabant miracula, ipso anno Translationis patrari cœpta, quorum nonnulla in antiquo illo codice habentur descripta, sub* B *hoc titulo :* Hæc sunt quædam miracula, inter alia facta per Dominum nostrum et intercessionibus S. Atti, tempore translationis sui sanctissimi corporis, visa et publice manifestata multitudini populi civitatis Pistorii. *Juvat illa legenda dare, servata genuini styli simplicitate, ut scripta primitus sunt, mihique curante prænominato Rectore transmissa : notata tamen in margine varietate lectionis, ex veteri tabella, de qua infra.*

* *al* Sutoris.

Sanantur arthritis,

24 Matthæus Bernardi * Sartor, civis Florentinus de populo S. Pauli, audiens miracula, quæ fiebant per reverendissimum corpus S. Atti, infirmitate gravatus guttæ, jam sunt duo anni elapsi, adeo ut sine magna pœna et difficultate se movere non poterat : et dum sic ægrotaret cum magno dolore in ipsa civitate Florentiæ, quædam mulier Pistoriensis, nomine Domina Cecca, videns eum tanto dolore vexatum, ait ei : Amice, de novo apparuit in civitate Pistorii quidam Sanctus, nomine Actus, qui fuit Abbas Vallis-umbrosæ sanctissimæ vitæ, et postea Episcopus Pistoriensis : qui, noviter reinvento ejus corpore pretioso, facit multa et infinita miracula. Voveas te sibi, et habeas devotionem et fidem Deo, et incontinenti sanaberis. Qui Matthæus, illico reverentia et devotione motus, se voC vendo eidem, ait, quod si Deus ipsum ob reverentiam S. Acti ab ipsa ægritudine liberaret, volebat ire Pistorium ad visitandum ejus corpus sanctissimum pedibus denudatis. Et facto dicto voto, dolor ipse et ægritudo guttæ cessavit, et est penitus liberatus. Et ad ipsius miraculi certitudinem pleniorem, hodie die XXIX mensis Aprilis, idem Matthæus, veniens a civitate Florentiæ ad civitatem Pistorii, ad visitandum ejus beatissimum corpus, a dicta ægritudine liberatus ex toto; nudis pedibus; Operariis et multitudini populi, inter quos præsentes fuerunt Gurinus Graudoni et Gheradinus Crani de Imbarcatis de Pistorio aliisque prædicta omnia audientibus, hoc miraculum devotissime enarravit : de quibus Deo Patri sit gloria in secula seculorum. Amen.

contractio manus,

* quasi aridam et siccam,

25 Domina Viola, uxor Ser-Joannis Neri olim D. Odaldi Capitanei S. Michaelis in Bonaccia, personaliter veniens ac reverenter in sacristia S. Jacobi Apostoli, in præsentia ipsorum Operariorum dixit et narravit, quod jam sunt duo anni et ultra, ipsa Domina Viola habebat ejus dexteram manum * contractam, ita quod nullo modo eam poterat aperire : quæ devotione mota, vovit se B. Acto, et ei se humiliter commendavit : qua commendatione facta, D sine mora ipsa Domina, meritis ipsius * sancti Corporis, fuit a dicta infirmitate totaliter liberata. Quidam Ricoverus habebat quamdam suam filiam, ætatis quatuor annorum, quæ gravissimis febribus tenebatur, in tantum quod erat a parentibus derelicta. Recogitans igitur idem Ricoverus de sanctissimi Acti misericordia et meritis, eam sibi devotissime commendavit vovens Deo et illi, certam reverentiam et oblationem ceræ facere ad corpus suum : quo emisso voto, filia est de mortis faucibus revocata, et plenæ sanitati restituta.

AUCTORE D. P.

* tangendo membra ipsius

febris letalis,

26 Vannes olim filius Partini Ser-Vannis de Bombassallis, infirmitate gravatus ab infantia sua existens..... meritis sanctissimi Acti fuit liberatus, emisso prius a matre voto. Gentilis Jacomucci de * Fognano, ætatis annorum triginta, quæ infra octo dies a die suæ nativitatis corporali lumine privata stetit; audiens miracula quæ Deus quotidie operabatur meritis sanctissimi Acti, cum devotione introducta ad locum, ubi venerandum corpus noviter translatum est, ipsius quoque Reliquias contingens, beneficium visionis impetravit. Domina Bandina Guidi Ormagni, infirma gravibus doloribus colicis ; E decima quarta nocte mensis Junii commendans se beatissimo Acto ; devovens, si contingeret eam liberari, ad corpus suum devenire, et reddere votum quod promittebat; statim fuit a dicta ægritudine liberata. Cujus beneficii ipsa non immemor,* quæ vovit, statim festo die ex testimonio mandavit.

* Ferignano

annorum 30 *cæcitas.*

* quantitatem ceræ et aliquantos aureos.

27 Anno Nativitatis Domini MCCCLVII Indictione XI, die Jovis, VII mensis Septembris, Bonocursus Neri de Florentia venit ad sacristiam S. Jacobi Apostoli, in præsentia Operariorum ipsius S. Jacobi, et dixit infrascripta miracula, quæ omnipotens Dominus fecerat in persona ipsius Bonocursi, per merita S. Acti prædicti. Scilicet imprimis, dum ipse Bonoccursus... *Hic nos deficit antiquus codex, uno alterove folio ut apparet avulso : cetera ergo suppleat tabella, cujus ecgraphum invenimus Romæ in Bibliotheca Vallicellana, inter Antonii Gallonii Collectanea, sub hoc titulo.* Hæc miracula infrascripta inventa sunt in Opera S. Jacobi in civitate Pistorii. Et ego Presbyter Franciscus olim Ser-Bastiani de Vergelesiis Pistoriensis, jam jam in nostra Cathedrali, in quadam ibi existente tabella, ad perpetuam memoriam notavi. *Illa autem sic incipiunt :* Primum miraculum est, quod corpus B. Acti repertum fuit in prima sua F sepultura anno Domini MCCCXXXVII die XXV Januarii : quod repertum est quando deputati [fuerunt] ab ædificationem cujusdam ecclesiæ in nostra platea, nuncupatæ ecclesia S. Joannis Baptistæ. Et sepultum fuit anno Domini MCC : et sine aliquo impedimento inventum est, et ad præsens potest videri ad omnibus cum suis paramentis : quæ paramenta sunt nova et sine aliqua læsione : et qui vident corpus ejus, affirmant maximum esse miraculum.

Cetera deficientia in veteri MS.

habentur in tabella,

fidem faciente de curatis contractione brachii,

28 *Ita hæc tabella, in qua deinde secundum ponitur, quod supra est primum, sed contractum in pauca; cetera vero simili ordine sub quadam phrasis diversitate. Quod autem superius quartum legi integre non potuit, in tabula quintum est et prolixius refertur hoc modo :* Quidam Vannes Partini, Ser-Vannis de Buonvasalis de Pistorio, gravatur in lecto infirmitate incurabili, videlicet retractione brachii; mater sua, audita statim fama inventionis hujus sancti corporis, genuflexa vovit Deo et B. Acto, si reciperet sanitatem pro suo filio, offerre Beato illi pondus quoddam argenti, in testimonium hujus sanitatis ab eo receptæ. Et sic aridum quasi corpus, tangendo membra hujus S. Acti, pristinam sanitatem accepit. *Sextum septimumque in Tabula, relata superius sunt quinto sextoque loco, variata non nihil phrasi, et addita etiam notabili, quam margo noster exhibet circumstantia ; unde apparet*

A *apparet, ea miracula aliunde quam ex libro originali esse transcripta a Presbytero Francisco: qui superius desiderata beneficia, ut ab ipso Bonoccurso relata fuerunt, et alia insuper tria extra formam depositionis legalis, sic scripta reperit.*

AUCTORE D. P.

29 Bonoccursus nomine de Neris Florentinus, cum esset Pisis, et tenendo crura inflata, et habendo alteram infirmitatem, taliter quod incedere non poterat; et tenendo magnam fidem Deo et B. Acto, quod per ejus merita reciperet sanitatem; fecit votum visitare hoc corpus, et sic habuit sanitatem et votum adimplevit. Idem Bonoccursus infirmatus dolore ventris vel infirmitate colica, fecit votum offerre cereum librarum viginti quinque Deo et B. Acto, ut intercedere dignaretur pro sua sanitate apud Deum, [et sanatus est]. Supradictus Bonoccursus, cum esset Romandiolæ, in servitium Ecclesiæ Romanæ, ut bellum ageret contra perfidum tyrannum Civitatis For-Livii; et esset ibi cum viginti quinque sociis, ut faceret quamdam imboscatam erga eos tyranni: et cum solus remaneret de illis in medio inimicorum, votum fecit Domino et B. Acto, venire ad visitandum corpus suum; et
B facto voto ipse solus evasit, et adimplevit suam voluntatem. Et ille ore suo venit, ad publicandum se tantam gratiam recepisse a Deo per merita B. Acti, Operariis civitatis nostræ, et chartam fieri fecerunt a suo Notario: et sic fuit semper devotus. *Foroliviensis qui hic indicatur tyrannus* Franciscus Ordelaffus *fuit, de cujus gestis, successibus, et ferocia vide Paulum Bonoli lib. 6 Hist. Foroliviensis et Odorici Rainaldi Annales ecclesiasticas: Paulus vero ad hunc ipsum annum 1337 notat, quod mense Octobri receptus in gratiam Ordelaffus, fuerit Vicarius perpetuus civitatis suæ constitutus, sub tributo pendendo Ecclesiæ, in cujus tamen fide non diu mansit: ejus autem perpetua fere felicitas finem habuit anno 1359, quando se urbemque dedere Pontificio Legato coactus fuit.*

tumore crurum,

colico dolore,

item de liberatis a morte inter hostes,

30 Bartholomæus nomine quidam civis Florentinus del Nero, cum esset Præses Civitatis Pisarum, et haberet quamdam partem corporis aridam et male tractatam; venit ejus in mentem memoria Dei et corporis B. Acti inventionis. Fecit votum venire ad visitandum reliquias B. Acti, et offerre quamdam quantitatem aureorum, ad laudem Dei et B. Acti, ut dignaretur intercedere Deum pro sua sanitate: et recepit sanitatem a Deo, per merita beatissimi Acti. Bartholomæus superius dictus, cum esset Romandiolæ, cum comitibus suis circa triginta, et ab
C inimicis superatus, fecit votum Deo et B. Acto, si evaderet tale infortunium venire ad visitandum corpus et reliquias B. Acti, et offerre vestes ejus et arma ejus: facto voto evasit inter socios suos solus, quia alius mortuus, alius vulneratus, et alii in fugam abierunt Adeoque ille miser commendavit se Deo, quod per merita ipsius S. Acti evaderet mortem et esset sanus et salvus. Et sic accepta gratia, semper dum viveret, eum peculiarem intercessorem habuit, ad laudem Dei et B. Acti, qui dignetur etiam pro nobis intercedere. Amen.

et paralysi sanata.

CAPUT IV.

Sancti cultus per Romanos Pontifices auctus: translatio nova et secuta miracula.

Eo *quo supra diximus modo expositum S. Attonis corpus, non solum a vulgo fidelium fuit religiose deinceps visitatum, sed ipsos quoque Romanos Pontifices veneratores habuit aliquando. Sic* (*teste Ludovico a S. Laurentio*) anno Domini MCCCCIX mense Novembri, Alexander V, Pisis peste coactus, cum sedecim Cardinalibus Pistorium adivit, ut supplex B. Attonis veneraretur corpus: quod ut fecit, sancto viro se D
et Romanam Ecclesiam commendavit. Eadem fecisse traditur Eugenius Papa IV, cum Florentiam Ferraria, ad cœptum Concilium celebrandum, veniret mense Januario, anno Domini MCCCCXXXI. *Sed ab his nihil mutatum circa cultum, Vallumbrosanis diem* XXII *Junii, Pistoriensibus Dominicam ejusdem mensis tertiam observantibus, usque ad annum* MDCIV; *quando utrisque placuit Apostolicam appellare Sedem, ut sibi liceret die* XXII *Maji, quo Sanctus obiit, festum ipsius agere cum Officio et Missa de Confessore Pontifice, idque per totam diœcesim et Congregationem. Porrecta ergo Clementi Papæ VIII communi utrorumque nomine supplicatio fuit per Illustriss. Cardinalem Justinianum, Protectorem Congregationis Vallumbrosanæ; qua ad sacram Rituum Congregationem transmissa, una cum Documentis Pistorio allatis et ab adm. Rev. D. Constantino Cajetano Monacho Cassinensi industrie compilatis; commissum eorum examen fuit Cæsari Cardinali Baronio. Hic vero die* XI *Decembris judicium adeo favens retulit, ut Congregatio advocata in secretum Consistorium coram Pontifice* XV *ejusdem mensis, precibus annuendum censuerit, et decreverit Pontifex, prout anno mox sequenti factum sub hac forma.* E

Corpus visitatur ab Alexandro V et Eugenio IV.

Clemens 8, rogatus a Vallumbrosanis et Pistoriensibus,

32 Clemens Papa VIII, ad perpetuam rei memoriam. Pietati ac devotioni dilectorum filiorum, Civium et Populi civitatis Pistorii ac universæ Congregationis Monachorum Vallisumbrosæ, quantum cum Domino possumus satisfacere cupientes, piis ac devotis eorum supplicationibus, nobis super hoc humiliter porrectis, inclinati; ex voto venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, super sacris ritibus et ceremoniis deputatorum, quibus hoc negotium examinandum commisimus, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, ut in civitate ac diœcesi Pistoriensi ac in omnibus ejusdem Congregationis Vallisumbrosæ tam Monachorum quam Monialium ecclesiis et monasteriis ubicumque existentibus, Officium et Missam de B. Attone, qui dictæ Congregationis Vallisumbrosæ octavus Generalis et postea Pistoriensis Episcopus fuit, die XXII Maji, qua in Domino requievit, juxta regulas Breviarii et Missalis Romani, libere et licite recitari possit et valeat... licentiam perpetuo concedimus et indulgemus, non obstantibus etc. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XXIIII Januarii MDCV, Pontificatus nostri anno tertio decimo.

permittit festum cum officio 22 Maji.

33 *Hac gratiosa concessione excitati Pistorienses, constituunt novam capellam ex marmore, eodem ubi arca stabat loco fabricandam: qua ut potuit citissime absoluta anno* MDCVI *relatum fuit sacrum corpus, ex sacristia, ubi tantisper quieverat, ad priorem locum, intra capsam resplendenti crystallo præmunitam, telaque filis aureis intexta opertam, quæ ibidem eleganti ex ferro crate circumdata, supra veterem arcam per ferias Paschales,* XXVI *Martii inchoatas, populo aperta fuit, inter numerosas faces suavesque concentus.* Jacet autem corpus sanctum, indutum planetam antiqui moris, per cujus latera circa medium aperta transmittuntur brachia, sursum ac deorsum mobilia; ipsa vero planeta est ex nitenti panno lineis viridibus, albis, nigrisque et rubeis striato, adeoque recenti ac pulchro ac si primum esset a contextu rescissus. Mitra similiter veteris usus est, humilis, parva, acuminata, ex Damascena tela alba et acupicta. Pedum ex levissimo ligno, sed adhuc solidissimo, absque cuspide. Albam inferiori in limbo prætexta ornat, qualem antiquitus scimus in usu fuisse Clero Pistoriensi. maxime in solennioribus festis; nec deest annulus in digito, aliaque ornamenta: caput vero reclinatur supra pulvinar æque vetus: omnia autem membra integerrima sunt, et adhuc carnosa, sic ut tactui cedant mollia adhuc, denuoque resurgant si manum removeas F

Itaque an. 1606 fit nova translatio

corporis incorrupti,

A removeas. Aperto nonnihil ore hians vultus, dentes aliquot conspiciendos præbet, ipsumque palatum intus album. Extremitas narium, licet eminus intuentibus nonnihil videatur esse consumpta, vere tamen consumpta non est, sed depressa, verosimiliter ab operculo loculi, intra quem primum conditus Sanctus fuit, et hoc cognovimus ipsum propius et remota crystallo intuiti, in eoque observavimus aliquid aquilini. Oculi similiter integri, sic ut unius etiam pupilla appareat : aures purissimæ, vultus plenus atque ad quadraturam vergens, propter menti satis largi spatium. Manus ac pedes suis digitis, et hi unguibus instructi sunt; digiti autem pedum, hallucibus exceptis, sursum curvati : omnibus autem color carnis adhuc ad stuporem intuentium est vividus. Statura corporis alta tres fere ulnas. *Hactenus Justinianus Marchetti, attestans quod anno* MDCXXVI *curiose fuerit scrutatus omnia, ipsa brachia adducens ac reducens, atque de conjectura sua ætatem Sancto tribuens annorum* LXV, *quæ in nostra sententia ad annum octogesimum fere debuit accessisse.*

et festum solennius agitur;

34 Taliter constitutum cum esset intra capellam corpus (*ut prosequitur idem Justinianus*) ad demonstrationem interioris gaudii et debitam adorationem convenerunt XXII Maji D. Alexander del Caccia Florentinus, dignus S. Attonis in Sede Episcopali successor, B cum Clero Magistratuque et magna Pistoriensis populi multitudine, circa prædictum sacrum tumulum; Missaque solennis a Reverendiss. Episcopo cantata est, quæ Missa et alia ad festum spectantia ut quotannis quam potest solennissime iterentur, commissum est Operariis S. Jacobi. Post Missam ducta est pompa processionalis cum imagine Sancti, a Cathedrali per forum totum, gestantibus illam primum quatuor venerabilibus Monachis Vallumbrosanis, deinde aliis successive de Clero Sacerdotibus sub baldachino, quod sustinebant sex Nobiles viri ad hoc a Concilio generali electi. Anno autem MDCVII Religiosi Vallumbrosani a prædicto Reverendiss. D. Episcopo postularunt Reliquiam aliquam sui quondam Sancti Generalis. Quorum desiderio facturus ille satis die XI Februarii, assistente sibi universo Clero ac Magistratu, modica serra (quæ hodieque devote servatur in conclavi ad latus sacelli S. Jacobi, post facti memoriam ejus lamellæ insculptam) jussit a miraculoso corpore auferri os unum brachiale, una cum adhærente eidem carne a cubito ad manum. Hoc in actu Don Balthassar Vallumbrosanus recitavit devotam orationem de laudibus S. Attonis :

brachium Vallumbrosanis donatur:

C deinde cum processione solemni portata fuit venerabilis illa Reliquia ad monasterium Pistoriense S. Michaelis de Furculis, ibique tradita in manus Don Thesauri Veli, Abbatis S. Michaelis de Passiniano, et conditum de re tota est instrumentum publicum, coram quatuor Nobilibus ad hoc a Concilio generali lectis et duobus ex Operariis S. Jacobi.

35 Die XII Februarii prædictus D. Thesaurus Veli, cum aliis ejusdem Congregationis Monachis, venerabile pignus detulerunt Florentiam, in comitatu quatuor prædictorum Nobilium; ubi solenni pompa magnaque devotione excepti sunt in æde Sanctissimæ Trinitatis, ab illius loci Monachis. Dum autem Florentiæ essent, ipse prænominatus Abbas detulit sanctam Reliquiam ad Sanctimoniales sui Ordinis, ibidem devenerandam osculandamque; quas inter una, Soror Aurelia dicta, quæ totis decem diebus ac noctibus graviter infirma lecto decubuerat, postquam præmissa humili prece ipsa quoque osculum impressisset sancto brachio, ad stuporem omnium subito fuit a tam gravi morbo liberata. Denique die XIII Februarii, Ordinis Præsidens Generalis Don Prosper Boni-Matthæi, tunc Florentiæ assistens, cum aliis Monachis prædictisque quatuor Nobilibus Pistoriensibus, profecti sunt Passinianum; ubi ab ibidem D commorantibus Monachis devotissime recepta sancta Reliquia est, et nobilissimæ thecæ argenteæ inclusa, collocanda postea intra capellam ad hoc dedicatam, quæ modo eleganti opere absoluta cernitur.

et post monacham Florentiæ sanatam,

Passiniani collocatur.

AUCTORE D. P.

36 *Pistorii vero non minus post ultimam illam, quam antea post priorem Translationem patrata fuerunt miracula, quorum aliqua ex Italico Justiniani Latine reddita sic narrantur :* Anno MDCVII D. Julius Sozzifanti, Nobilis Pistoriensis, sub noctem diei XXII Maji erat in quodam suo prædio, Saliconis appellato apud Seravallem territorii Pistoriensis, exutis superioribus vestibus lectum ingressurus. Sed Deo se primum, uti convenit, commendans de genubus; audivit fragorem rei cujusdam labentis circa parietem, ad quem subtus cubiculum fabricabatur cella vinaria, et ad quem lecti caput acclinabatur. Interrogavit ergo villicum suum, in vicino loco cœnantem cum fabro, quid rei? Illi vero responderunt, glires esse. Prosequebatur ergo orationes suas, quando sensit iterari fragorem, et nescio quid de tecti materia intra cubiculum labi. Iterum ille interrogavit, quid caderet; rursumque responsum, nihil id esse. Non potuit responso acquiescere Nobilis, dumque ambiguus intra E se hæret, visus est sibi audire vocem intus monentem, Cito, cito; egredere hinc. Quare villico et fabro dixit : Eia surgite, et mecum vos proripite foras : quia certum casum minatur domus. Cumque illi pergerent asseverare identidem nullum esse periculum; ipse econtra scalas occupat, festinatque descendere, altum clamans, Foras, foras, donec et illi sequerentur. Vix autem medietatem scalarum attigerant, quando corruit frontispicium domus, nec solum mensam ad quam prædicti cœnabant, sed etiam lectum quem erat ingressurus Julius, opplevit rudere. Unde præsentiam divini auxilii intelligens, in domesticum commentarium hæc verba retulit. Quia modicam caveam struere dum volui, subversa fuit facies orientalis domus, cum meo damno non exiguo, sed majori felicitate, propter gratiam quam a Deo recepi, cui placuit vitam meam servare a ruina per suam misericordiam; quo in periculo credo mihi adfuisse auxilium Reginæ cœlorum et intercessionem S. Attonis, qui noluit ut in die suæ solennitatis XXII Maji, anni MDCVII, circa horam secundam noctis, tam misere perirem, cum discrimine ipsius animæ meæ : quapropter semper benedicatur Deus, et gratiæ intercessioni referantur. Sic ille, qui mox instituit anniversarium sacrum, ad altare sancti corporis, cum aliis quibusdam obsequiis faciendum. F

Vir nobilis, ruina domus suæ opprimendus

liberationem adscribit S. Attoni,

37 Archangelus Mandosius, Nobilis Romanus, per aliquot dies Pistorii moratus, cum S. Attoni sese commendans singularem aliquam gratiam postulasset impetrassetque, menstruum in eadem capella Sacrum celebrandum constituit, duplex autem Sacrificium in festo ipsius Sancti, cui etiam viridem ex serico papilionem obtulit. Paupercula quædam in mea S. Hilarii parochia, nomine Barbara, quam multis mensibus cæcam sæpe vidi alieno ductu ambulare, cum vota S. Attoni fecisset, visum intra dies paucos recuperavit. Duo quoque Sacerdotes Pistorienses, hoc tam multorum mortibus funestato anno MDCXXIX, serio a me interrogati, qua ratione evasissent periculum, a quo non evasuros medici judicarant; vitam suam acceptam retulerunt S. Attoni, cui votum fecerant. Unus autem eorum addidit, quod ipso momento facti voti, de Missa ad ejus altare quamprimum posset celebranda, melius se habere senserit. Circa alterum vero notabile est, quod ei quædam soror sua, in Hospitali Dominarum de Cippo Monacha Pistorii, in hæc verba scripserit : Significo tibi, quod S. Atto te velit sanare, si eum velis assumere in

ob receptas gratias fundatur annua et menstrua Missa:

sanantur moribundi duo,

A in Patronum. Referente etiam adm. Rev. D. Pandolfo Arfervoli, Sacrista S. Jacobi, didicimus, quod eodem prænotato anno Canonicus unus et duæ Pistorienses matronæ, ad mortem ægrotantes, postulato linteo cui nuper fuit involutum corpus sanctum, quando reponendum erat in capellam, eoque impetrato, commendantes se Sancto recuperaverint sanitatem. Sed neque defuerunt divinæ justitiæ exempla in eos, qui injuriosi erga Sanctum quomodocumque fuerunt. Nam cum Nobili cuidam Pistoriensi credita esset notabilis pecuniæ summa, ornatui sacræ arcæ impendenda, ipseque eam dilapidaret; longe Pistorio ad CLXVII P. M. positus, subito periit, die XXII Maji in noctem vergente. Multitudo autem votorum in charta aut tabula expressorum maxima satis declarat, quam multi ad Sancti patrocinium recurrant: adsunt etiam anathemata argentea numero magno, ex iisque ante hos viginti annos memini confectum fuisse vas quoddam ad divini Officii usum.

AUCTORE D. P. item moribunda;

punitur injurius Sancto.

38 *Neque apud Pistorienses substitit beneficentia S. Attonis, sed etiam ad Hispanos transivit, qui eum apud se natum credunt. Cum enim* Episcopus et Clerus, B nec non et Magistratus civesque et incolæ civitatis Pacensis, ex singulari erga B. Attonem, qui ex dicta civitate originem traxit, devotionis affectu, in festo illius Officium et Missam de communi unius Confessoris Pontificis celebrare posse summopere desiderarent; *indulsit id eis* Paulus Papa V, *pro* civitate et diœcesi Pacensi; absque tamen Lectionibus propriis, *per Breve datum* VIII *Aprilis anno* MDCXIIII. Nec non Urbanus VIII (*uti habet in Martyrologio Hispanico Tamayus*) efflagitante Joanne Sanctio de Valverde, in Episcopali Pacensi Curia Procuratore, concessit ut eremitorium in dicti Joannis Sanctii prædio construeretur, ibidemque effigies B. Attonis elevaretur, Sacrumque conficeretur, arbitrio, visitatione, et interventu Ordinarii; ut patet ex Brevi, expedito Romæ apud S. Mariam Majorem die XXIII Novembris anno MDCXXIIII Ex hinc cives et comprovinciales apud Deum mirabilem habent in suis necessitatibus Patronum. Cum autem hæc scriberem, *inquit idem Tamayus*, in manus pervenit meas catalogus quadraginta unius miraculorum, a S. Attone patratorum, post ejus imaginis, nimia vetustate decoræ, elevationem apud Pacenses; quæ quia probata et in MS. Codice relata sunt, ne tanto fraudetur honore Sanctus noster, aliqua hic subjicere proposuimus.

Apud Pacenses an 1614 coli cœptus Sanctus,

erecta in eremitorio imagine,

C 39 D. Eleonora de Contreras, quondam Joannis Adame uxor, cum morbo intercedente correpta extremum Ecclesiæ Sacramentum accepisset, voto emisso ad S. Attonem de visitando ejus eremitorio, si pristinæ valetudini restitueretur, protinus sanitati restituta, votum persolvit. Petrus Garcia de Vera et Silva, Presbyter et ecclesiæ B. Mariæ del Castillo Parochus, cum a physicis de ejus salute desperaretur, ex quo se morti proximum agnoscebat, corde et ore B. Attonem interpellavit, et eleemosyna oblata ad ejus eremitorium, subito sanitatem accepit. Franciscus Ximenez de Vera, cum filium, vix septem hebdomades agentem, pleuritidis morbo laborantem D haberet, et jam jam supremum spiritum exhalantem, contusis oculis et ultimo vitæ deliquio jacentem, ita ut jam cadaver sub linteo involvere satagerent; cucurrit paterna pietas ad B. Attonis merita, a quo et puerum repente sanitati restitutum, et omnium admirationem promeruit. Joannes Sancius Valverde, in audientia Episcopali Pacensi Procurator, S. Attonis addictissimus servus, cujus curæ eremitorium et omnia quæ ad devotionem desiderantur augendam commissa sunt, cum oculorum fluxum pateretur, misso voto, Missa peracta, e sancti Episcopi ecclesia liberatus discessit.

variis se invocantibus sanitatem præstat.

40 P. Fr. Didacus Ximenez, ex Dominicana familia alumnus, cum propter erisipelam, qua in cruribus laborabat, fere omni carne consumpta, vix tibiæ, venæ, aut nervi viderentur, ita ut ad ultimum vitæ terminum pervenisset, ex quo omnibus Ecclesiæ Sacramentis vallatus, jam jam nihil nisi sepulcrum superesset; fidelis quidam amicus novemdiale sacrum S. Attoni promisit, et ultimo perveniente voti die, infirmus, saluti restitutus, laudes Domino, qui est mirabilis in Sanctis suis, lætabundus persolvit. E Franciscus Rodericus Suarez, puerulum filium herniosum cum haberet, et ad sanitatem reducere ope medicorum illum statuisset; convocatis aliptis, ut illud ministerium ferro et igne perficerent, subito dolore correptus chirurgos dimisit: puerulum ad S. Attonem perduxit, et voto facto, subito ligaminibus solutus puerulus sanitatem accepit. Alios quatuor puerulos, hujusmodi morbo laborantes, ad perfectam sanitatem diversis temporibus S. Atto perduxit: cujus si miracula omnia referrem, prolixum catalogum texerem. Dicta sufficiant, ut Dei omnipotentia laudetur. *Hactenus ille, sub annum* MDCLII *scribens Majum et Junium.*

41 *Denique anno* MDCLXXIII *die* XXI *Januarii* sacra Rituum Congregatio, ad enixam supplicationem P. Tiberii Petraccii, Procuratoris generalis Congregationis Ordinis Vallisumbrosæ, nomine dictæ suæ Congregationis exhibitam, referente Eminentiss. D. Cardinali Bona, censuit posse apponi et imprimi in Romano Martyrologio, *tum alia quædam Sanctorum Ordinis elogia, puta Joannis Gualberti Institutoris, Gregorii Papæ VII, Petri et Bernardi Cardinalium, ac Verdianæ Virginis, tum ad* XXII *Maji hoc ut jacet:* Pistorii in Thuscia S. Atthonis Episcopi, Ordinis Vallisumbrosæ. *Die autem* IV *Martii eadem Congregatio, ad preces ejusdem*, proprias *de SS. Verdiana, Petro*, Attone, *Gregorio* Lectiones, recitandas cum officio sub ritu Duplici die eorum festo, ab *eodem* Eminentiss. D. Cardinali Bona, de mandato ejusdem sacræ Congregationis revisas et emendatas, prout jacent, *et superius impressæ sunt*, approbavit, pro Religiosis dictæ Congregationis Vallisumbrosæ tantum, ac imprimi posse concessit; *ut ultra jam nihil sit quo attolli cultus* S. Attonis *possit, nisi ad universam Ecclesiam aliquando extendatur, Lectionibus præfatis Romano etiam Breviario inferendis.* F

an. 673 inscribitur Martyrol Romano,

et novæ Lectiones probantur.

DE S. HUMILITATE ABBATISSA

NOT. 38**** APP. TOM. VII MAJI.

ORDINIS VALLUMBROSANI FLORENTIÆ,

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus cultu, officio, festo; Vitæ auctoribus, translatione corporis et brachii.

D. P.

ANNO MCCCX

In S. Salvii monasterio corpus integrum

Priusquam *Florentia discederemus anno* MDCLXII, *placuit* XIII *Februarii ad suburbanum S. Salvii monasterium egredi, trahente nos illuc celebri fama* SS. Humilitatis et Margaritæ, *quarum ibi et acta et corpora haberi dicebantur. Advenientes, excepit Reverendissima D. Catharina Angela Passerini; et, quoniam alius tunc ad manum Sacerdos non erat, cujus opera in ostendendo nobis integerrimo* S. Humilitatis *corpore uteretur, ipsas templi atque sacrarii claves mihi dedit: qui illuc cum P. Henschenio ingressus, post adoratum rite ad aram majorem Deum, sumpto superpelliceo atque stola, accessi ad aram* B *lateralem, sub quo hæc legebatur inscriptio.* D. O. M. Virgini Deiparæ, S. Humilitati, B. Margaritæ discipulæ, Monialibus Congregationis Vallumbrosæ, D. Clemens Bonentius Patavinus, ejusdem Congregationis Monachus, hujus monasterii Prior, P. An. MDCXXIII. *Aperui deinde valvam arcæ, inter altare et supra imminentem ei tabulam sic collocatæ, ut ultra murum quidem ecclesiæ introrsum non prominerct, extrorsum vero, in æquali cum ipso altari altitudine consisteret, quasi supra aliud altare ex parte monasterii, in sacello interiori ac domestico Monialium, quarum aliquæ cum Abbatissa ibi adstabant honoris causa, et plures circum arcam candelas accenderant. Arcæ, venustæ atque eleganti, crystallina erant latera omnia, sic ut clarissime posset conspici intro collocatum corpus, in sui Ordinis habitu decentissime compositum; sed ore aliquantum hiante, cui insertum aliquid bombacii, quod aiebant sæpe renovari, et devotis amicis distribui, plurimas gratias eo mediante obtineri profitentibus; æque ac per lineas rosas, quæ ad vivum effictæ sacro corpori plures insternebantur, et nobiscum etiam fuerunt communicatæ.*

super altari facto anno 1623.

Festum cum Officio de communi,

2 *Subtus eam arcam, infra altare, dicebantur haberi ossa* B. Margaritæ, *de qua agemus* XXVI *Augusti: cetera fere solam* S. Humilitatem *spectabant, appensis* C *circum altaris tabulam anathematis pluribus, etiam argenteis, in monumentum receptorum cælitus beneficiorum. Hujus etiam festum cum Octava a se agi* XXII *Maji testabantur Monachæ, fierique Officium ac Missam de communi non Virginum (fuit enim matrimonio illigata Sancta, quando de consensu mariti, ipsius exemplum sequentis, Canonicalem primo S. Marci Religionem, Monasticam deinde Vallisumbrosæ Regulam professa est) olim autem Missam propriam in usu fuisse dicebant cum hac Collecta, etiam in Officio recitanda, nomine, non Sacerdotis Officiantis, sed Conventus assistentis.* Omnipotens sempiterne Deus, qui remissis delictis beatitudinem te confessis attribuis, B. Humilitatis precibus exaudi vota præsentis familiæ tuæ; et confracto peccati aculeo, spirituali nos exultatione perfunde: ut quæ hactenus sicut oves perditæ eramus, Filii tui sanguine restitutæ, in patria gloriemur: qui tecum vivit et regnat. *Sequebatur, pro Epistola* Lectio libri Ecclesiastici *ex Cap.* XXVI. Mulier sensata et tacita, non est immutatio eruditæ animæ. Gratia super gratiam mulier sancta et pudorata: omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ. Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus ejus: lucerna splendens super candelabrum sanctum, et species faciei super ætatem stabilem: columnæ aureæ super bases argenteas, et pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Fundamenta æterna supra petram solidam, et mandata Dei in corde mulieris sanctæ. *Succedebat Evangelium ex Matthæi* XIII. Simile est regnum cœlorum grano sinapis: *quæ omnia nunc ad ritum communem reducta sunt.*

olim proprio:

cœptum mox ab obitu celebrari

3 *Porro ex Vita Italica, quam edidit anno* MDCXXXII adm. Rev. P. D. Ignatius Guiducii Florentinus, Monachus Vallumbrosanus et Abbas S. Christinæ: *apparebat antiquissima consuetudine, et mox ab obitu* E *Sanctæ eamque proximo anno* MCCCXI *secuta elevatione corporis, cœptum celebrari festum prædictum. Siquidem lib. 3 cap 6 allegantur Indulgentiæ, a pluribus Prælatis, pro more illius ævi, concessæ visitantibus ecclesiam S. Joannis Evangelistæ a* S. Humilitate *ædificatum, tum in majoribus festivitatibus atque Dominicis per annum, tum præcipue in natali ipsius Sanctæ, per quatuor Brevia Avenione expedita anno* MCCCXVII, *primum quidem* XXV *Martii, reliqua mense Aprili, Joannis Papæ XXII Pontificatus anno* I, *subscribentibus* Isuardo Patriarcha Antiocheno, Raimundo Andrinopolitano, Petro Nazareno, et Bartholomæo Ragusano Archiepiscopis, Episcopis vero Benedicto Suacinensi, Guilhelmo Cumanensi, Guttero Giennensi, Petro Cittanovano, Gottifredo Brachilensi, Ægidio Adriensi, Petro Narniensi, Bartholomæo Cernensi, Ferdinando Cordubensi, Guilielmo Tartariæ, Joanne Nepensi, Hugone Placentino, Cojordano Avenionensi, Petro Corbacensi, Guidone Astiensi, Joanne Tectehensi, et Aimone Arbensi. *Hi tamen ex primo Brevi, ab infra laudando Hippolyto Cerbonio, cum nonnulla diversitate nominum ac titulorum, sic exprimuntur pag.* 21 Isnardus Patriarcha Antiochiæ. Raimundus Andrinopolitanus. Bartholomæus Ragusinus. Petrus Nazarenus Archiepiscopus. Petrus Civitatis-novæ. Godifridus Brachilensis. Bartholo- F mæus Suaciniensis. Bartholom. Cernensis. Guilielmus Camanensis. Hugo Placentinus. Joannes Avisionensis. Petrus Corbacciensis. Bartholomæus Brachalensis. Petrus Navariniensis. Petrus in Dominio Tartarorum. Gutter Gienn. Ægidius Andripol. Episc. *Extat etiam apud ipsas Sanctimoniales* Psalterium Monasticum, *secundum Ordinem Vallis-Umbrosæ impressum Florentiæ anno* MDLXVI, *curante D. Lactantio Medolaco Bergomensi, de mandato Reverendiss. Patris et Domini D. Constantii Minuccii de Prato-veteri ejusdem Ordinis Generalis in parvo octavo, uti appellant, cui sub calcem adsuta sunt Officia quædam ipsi Ordini propria, atque post hymnos de S. Stephano Protomartyre, inveniuntur hymni duo et tres orationes de* S. Humilitate, *infra dandæ a nobis quæ utrum aliquando fuerint in usu publico ignoramur.*

cum indulgentiis anno 1317 *concessis,*

et hymnis propriis,

etiam a Faventinis agitur.

4 *Neque Florentinis tantum nota hæc festivitas est, sed etiam Faventinis; apud quos* S. Humilitas *nata, nupta, et velata, ac deinde reclusa annis duodecim, et denique fundatrix monasterii S. Mariæ in Malta fuit. Cumque hoc monasterium, mœnibus urbis vicinum, nimis expositum videretur insolentiæ militari, tunc grassanti; intercedente apud Alexandrum VI Duce Valen-*

tino

A *tino Cæsare Borgia, data licentia fuit ipsum cum ecclesia transferendi eum in locum, in quo prius steterat monasterium S. Perpetuæ, idque sub nomine* S. Humilitatis, *quæ eodem in loco primos Religionis annos egerat, juxta Breve datum anno* MDI, *die* XII *Julii, Pontificatus anno* VIIII. *Adiveramus ipsi, anno* MDCLXXVII *Novembris Faventia transeuntes, monasterium, totum novo opere a fundamentis extructum: in cujus satis eleganti ecclesia vidimus ipsius Divæ altare, lumine lampadis perpetuo ardentis illustratum, multisque anathematis circum ornatum; qui autem nos deduxerunt, asserebant in monasterio haberi ipsius Sanctæ brachium. Hujus rei memor scripsi ad Rectorem Faventini Collegii R. P. Jacobum Castelli, de auctore ac tempore translati illuc brachii, deque miraculis ibidem ad Sanctæ invocationem patratis, discere aliquid sperans: sed rescripsit, Monachas Faventinas excusare, eo quod ardente aliquando monasterio veteres omnes scripturæ conflagrarint: neque modo quidquam inveniatur præter ipsam sanctam, quam venerantur, Reliquiam.*

AUCTORE D. P.

ubi ejus brachium.

Vita Latina ex MS. Notariali,

5 *Quoniam vero in præfatione ad Lectorem profitebatur idem Guiduccius, secutum se Vitam a coævo scriptam, atque ex originali transcriptam auctoritate Episcopali, hanc ipsam apud Monachas S. Salvii requisivimus, et benigne exhibitam in sacristia descripsi ipsemet, una cum authenticatione hujusmodi.* In Dei nomine. Amen. Reperitur in quodam libro seu chronica, composita de vita et operibus venerandæ ac religiosæ sanctæque memoriæ mulieris, Sororis Humilitatis, dudum Abbatissæ monasterii S. Joannis Evangelistæ juxta Florentiam, ordinis Vallis-umbrosæ (apud quod monasterium ipsa Humilitas spiritum emisit ad cœlos, et suum in ecclesia dicti monasterii corpus existit a Christi fidelibus devotissime tumulatum) existente ipso libro in ecclesia dicti monasterii, vita, transitus, et miracula, quæ divina pietas ipsius Sanctæ meritis demonstravit; prout de verbo ad verbum tenor, ex ipso libro transsumptus, per ordinem hic apparet. Qui liber auscultatus fuit cum exemplo præsenti, transsumpto ex ipso libro, per me Philippum infrascriptum Notarium transsumentem, una cum Benedicto et Marsoppo Notariis infrascriptis, in præsentia Reverendi viri, D. Matthæi Abbatis monasterii S. Laurentii de S. Severino, Vicarii Ven. P. D. Francisci Dei Gratia Episcopi Florentini, pro tribunali sedentis in ecclesia
C S. Salvatoris de Florentia. Et quia inventa fuerunt ad invicem concordare, idem D. Vicarius huic exemplo suam et Curiæ dicti D. Episcopi auctoritatem interposuit et decretum; sub annis Incarnationis Dominicæ MCCCXXXII, Indictione XV, die IX mensis Septembris, Pontificatus S. P. D. Joannis Papæ XXII anno XVII, præsentibus testibus Ser-Jacobo Ser-Miniati, et Ser-Petro Paganuccii, Notariis Episcopalis Curiæ Florentiæ, et aliis plurimis. *Hanc ergo Vitam cum descripsissemus, exhibiti etiam nobis ad collationem faciendam sunt alii libri membranei duo antiquiores (ut videbatur) in quibus ejusmodi authenticatio non aderat.*

non est ejusdem qui scripsit de B. Margarita

6 *Auctor se Monachum Vallumbrosanum videtur profiteri, cum Sorores Carissimas appellat; imo et ipsius Monasterii Priorem seu Confessarium, cum sic orditur,* Cogitis me S. Humilitatis vitam, matris vestræ ac meæ, diversis voluminibus a diversis diversimode scriptam, in unum volumen, prolixitate omissa, redigere, nec non quæ ab ipsa relatione veridica didici. *Quare nulla verosimilitudine nititur conjectura Guiduccii suggerentis eumdem videri posse, qui* B. Margaretæ *Vitam seu potius Revelationes scripsit,* Joannem Presbyterum Faventinum. *Hic enim ipsius* B. Margaretæ *nepos, ut ait post ea quæ Latine scripsit, profitetur se in principio* Notarium; *post alia vero quæ scripsit Italice, multo expressius seipsum indigetat* D
Rectorem ecclesiæ S. Antonii Faventiæ et Imperiali auctoritate Notarium. *Allegat deinde prædictus Guiduccius duas alias Vitas, antiquitus scriptas,* unam Italice, alteram Latine, in quodam libro de diversis Sanctis Faventinis *(quem sane librum optaremus totum descriptum habere) sed auctores non nominat; neque usquam in margine, ubi diligenter suos indicat fontes, quidquam habet huc faciens, nisi forte ad libri* I. *Caput* I *allegans* Joannem Zaratinum Castellinum in suis Notabilibus, et Joannem Baptistam Azzurinum in Vita S. Humilitatis: *et deinde lib.* 3 *cap.* I *post alios plures, qui ejus cum laude meminerunt, ut sunt* Raphael Volaterranus lib. 21 Anthropologiæ, Hieronymus Vallumbrosanus infra referendus, Philippus Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ ad hunc diem, Petrus Ricordati in Historia Monastica, Arnoldus Wion in Ligno Vitæ, Eudoxius Locatelli post Vitam S. Joannis Gualberti, Lucas Castellini in libro de certitudine gloriæ Sanctorum: *post hos, inquam, omnes laudat* ultimo scriptum D. Hippolyti Cerboni Abbatis Vallumbrosani Discursum, de vita et miraculis ipsius Sanctæ. *Est hic Discursus impressus Italice anno* 1624, *eique subjungitur prolixum Poema de sanguineis lacrymis* Humilitatis, *inter meditandam* E
Christi Passionem.

Alii de illa auctores.

7 *Habemus scriptores istos omnes, præter duos primo nominatos. Sicut autem in iis quos habemus, nihil magnopere invenit Guiduccius quo suam augeret scriptionem: sic neque ex aliis multum videtur habere potuisse, quod non habuerit in præmemorata Vita, nisi fortassis posteriora quædam miracula, paucasque notitias, quas in Annotata ex ipso transferimus: qui toto primo libro suo et majori etiam parte secundi aliud non egit, quam quæ brevissimis verbis Vita absolvit, prolixioribus extendere, similibusque aliorum Sanctorum præsertim Vallumbrosanorum exemplis, atque Scripturarum sententiis illustrare. Hoc vero minime ei curandum fuisset, si conservandis* diversis voluminibus, *quibus mox ab obitu Sanctæ inscripta ejus Acta* a diversis diversimode *fuerunt, cura fuisset impensa conveniens, et maximo nobis usui nunc futura. Acciditenim Auctori huic nostro, quod ille sibi evenire testabatur, qui scripsit:*

—— Brevis esse laboro,
Obscurus fio. ——

Vita Italica prolixior auct. Guiduccio,

Obscuritati huic, quatenus fieri poterit, occurrent Annotata nostra: postmodum agemus de virtutibus ipsius Sanctæ ex Guiduccio uso ad hoc præcipue dictatis ab ipsamet Sancta sermonibus: si tamen loca ab eo Italice reddita, F
possimus originali phrasi habere Latine expressa. Latine enim omnia dictabat Sancta, divinitus edocta, ad usum suarum Monacharum ejusdem linguæ satis peritarum; et ideo etiam Latine sunt pro iisdem scriptæ suarum Sanctarum Matrum Vitæ. Ipse vero Guiduccius, ut hujus ætatis ignorantiæ consuleret, qua multi etiam religiosi viri minorem habent sacræ istius linguæ usum, quam ante tam pauca secula habebant passim sanctimoniales Virgines, non solum eos quos dixi textus, sed etiam sermones aliquot integros precumque formulas a Sancta dictatas Italice reddidit; in quibus vel sic lectis tanta apparet cœlestis spiritus suavitas et affluentia, ut optabile sit ea omnia fideliter transcripta aliquando venire in manus illorum, qui vel Sanctorum Patrum Bibliothecam augere, vel operum anecdotorum Spicilegia colligere satagunt.

Sanctæ ipsius sermones, Latine dictati.

8 *Quod creditæ nobis Spartæ satis est, id agimus: quare curam illam aliis dimittentes, iis solis monumentis eruderandis intendimus, quæ ad historiam sacram spectant, et talibus subjungimus rerum etiam postea actarum notitiam undecumque acceptam: Ita ex libro* 3 *Guiduccii sumemus atque Latine reddemus, quidquid ille habet de Translatione corporis* S. Humilitatis *ad ecclesiam et monasterium S. Salvii, quod antea virorum fuerat*

Translatio corporis e loco S. Joan. Evang. ad S. Salvii,

A *fuerat, et caput perniciosissimi schismatis in Ordine; et tunc quidem ad regularem observantiam reductum, sed quatuor solum Monachos cum Priore habebat: proinde opportunum fuit, traducendis eo sanctimonialibus, occasione ædificandæ arcis veteri suo monasterio exclusis, et nullam certam sedem Florentiæ habentibus, prout factum anno* MDXXIV. *Hanc vero Translationem, de qua inter prætermissos egimus* V *Maji, secuta complura miracula sunt, quæ similiter Italice a Guiduccio descripta latinitati donabimus. Prius tamen placet ex Hieronymi Vallumbrosani supralaudato MS. libello* ad Laurentium Medicem, de Vallumbrosanæ Religionis Beatis, *dare elogium* S. Humilitatis; *quo ille ante annos plures quam centum viginti suum istum libellum clausit, etiam ad* XX *Maji in duobus ejusdem Ordinis Beatis, Orlando atque Alberto, laudatum. Ipsum hujusmodi est, post elogium B. Berthæ Abbatissæ, editum a nobis* XXIV *Martii.*

Elogium ex Hieronymo Vallumbr.

9 Fuit et altera, Monialis Faventina, cui nomen Humilitas: huic non minor inerat familiaritas cum S. Joanne Evangelista, ac legitur olim cum Virgine gloriosa Maria S. Bernardo Claravallensi extitisse: B de quo sanctissimo Joanne cum sæpius meditaretur, sæpissime in somniis vel per visum ei apparere dignabatur. Hinc facile cuivis patere potest, quanta et mentis et corporis inerat ei puritas; cum ipsi familiaris existeret, qui dum vixit præter matrem Jesu Mariam in ea virtute præ ceteris floruit. Hæc itaque cum monasterium Monialium, quod de Malta dicitur (abest enim non multum a civitate Faventina) cum Monialibus quibusdam sanctissimis incoleret, et Dei omnipotentis cultum sibi jam gratius et perpetuum in animum induxisset, cibo parca lingua modica, casta, quieta, opportuna, et patientia incredibili prædita, omnium in se gratiam et caritatem, qua plurimum ipsa redundabat, transferens, per visum a S. Joanne Evangelista, Florentinam urbem adeat monetur; ibi locum sibi monasterii ædificandi fore. Quam rem Monialibus aliis referens, mox in mœstitiam ac lacrymas versas hortari, ut mandata Jesu, et D. Benedicti instituta, et Patris Joannis, in Dei servitio et honore servare et augere diligenter et caste cum studio et labore curarent. Inde quædam seniores paululum viæ lacrymis prosecutæ, caritatisque osculo ultro citroque dato; tandem illæ ad monasterium, ea vero cum duabus Florentiam contendit: ibique non solum animum, sed pedem defixit; et bene vivendi norma et optimis vitæ institutis, C propediem religiosis omnis generis et populis grata acceptaque facta est. Et cum multis polleret miraculis, et precibus etiam Joannis Evangelistæ sanctissimi exanimo cadaveri vitam reddidisset, sui visendi causa undique concursus fit. Demum brevi post tempore templum mirificum Florentiæ, extra portam quæ Faventina dicitur, in S. Joannis Evangelistæ honorem dedicatum est, et ei Monialium ædes addita: in qua ista Deo grata Humilitas amplam et Deo gratam familiam, suis optimis monitis et exemplis, Domino Jesu et Evangelistæ ejus educavit; semper cum suis ipsum Dominum Jesum in Psalmis laudans et hymnis et canticis spiritualibus. Demum soluta vinculis corporis eo contendit, ubi cum Jesu et Apostolo suo et ceteris Sanctis perpetuo et felici ævo fruitur. *Hactenus Hieronymus, ex alio verosimiliter antiquiori compendio Vitæ, in quo de matrimonio ejus maritoque nihil scriptum legebatur; unde ipsum contigit errare in titulo, et* Virginem *appellare, ejusque* virginitatem *expressius commendare, quam Reginæ virginum ejusque adoptivo Virgini Joanni adeo familiarem fuisse intelligebat: id autem ne offenderet, verbum unum alterumve initio mutavi.*

ubi quomodo Faventia transierit Florentiam.

D

VITA

Auctore Monacho sui Ordinis et familiari.

Ex Notariali transsumpto anni 1332.

PROLOGUS.

Cogitis me, Sorores carissimæ, S. Humilitatis vitam, Matris vestræ ac meæ, diversis voluminibus a diversis diversimode scriptam, in unum volumen prolixitate omissa redigere; nec non quæ ab ipsa relatione verifica didici ponere; cum me, ut asseritis, eadem prodente multa credatis nosse, quæ ipsius prodant veridice sanctitatem. Verum me, licet parere vobis retraheret vitæ defectus, parvitas intellectus, temporalis conflictus, ejusque detractorum balatus; coegit tamen vestræ sanctitatis affectus, quo (ut nostis) constringimur intime vestri adventus a primævis. Sumite igitur avide: imitamini matrem tam sanctam. Sumite collectum vestris orationibus, quod anxia caritas vestri in omnibus subditi sub certis capitulis lucide transmittit; et si quid ejus imitatione asperum appareret, ævi quæso conspicitate brevitatem, corporis vilitatem, mortis necessitatem, cœlestis patriæ amœnitatem, Christi asperitatem, et cuncta pro certo facilitate prævia dulcedinem distillabunt. E

Prolixe ab aliis scripta et sibi nota paucis scribere proponit auctor.

CAPUT I.

Prima ejus adolescentia, conjugium, Vita Religiosa, transitus ad Ordinem Vallumbrosanum.

Rosanensis, *a* sacræ Religionis baptismate vocata Humilitas, in provincia Romandiolæ civitate Faventiæ multum nobili orta prosapia, patre videlicet Elimonte, *b* matreque Richilda *c*, ab ipsis infantiæ annis divinis intenta obsequiis, orationibus continuis, et eleemosynis magnis vacando, se Domino continue commendabat; post Christum totam se submittens Christiferæ, quam ex tunc omnibus suis factis statuebat et statuendo sumebat præcipuam totis suis nisibus in matronam. Et ut in aula tanti Regis tantæque Reginæ in facili conamine pateret accessus, B. Joannem Evangelistam suum ibidem procuratorem instituit, obtinere quidquid vellet illo prævio non formidans apud illum, qui dedit et per consequens penes illam quæ suscepit, ad crucem flendo amarissime, in matrem dulciter et alumnum. Rosanensis igitur spreta pulchra valde aspectu, suavis affatu, compositione morum incredibiliter gratiosa relatu omnium, dum die quadam ornatu levissimo, quia ditissimorum parentum unica, more patriæ se monstraret; subito ad se rediit, in cameram introivit, orationi se dedit, quid senserit siluit, nisi quod omni vanitate deposita se totam ineffabiliter transmutavit. Quod ejus genitores considerantes, crudeliter doluerunt; et ex ipsius vitæ dispositione quoad ornatus dispositionem, vilium assumptionem, et coætanearum visationem, spem omnem, quam ex ipsius exaltatione in seculo habuerant, perdiderunt; et solum, ne clam ingrederetur monasterium, attenderunt. F

a

b c

A pueris dedita pietati,

supra vanitate vestium,

eleemosynis intendit,

3 Cœpit interea quidquid poterat occulte et publice pauperibus erogare: camerariæ fatigatæ plurimum hoc ejus genitoribus nuntiare. Quod illi se scire dissimularunt, et ut sibi parerent ad votum in omnibus injunxerunt. Aliquibus Abbatissis de affectu monasterii patefecit; quælibet assensit, sed quomodo extrahi ex parentum possit custodia nulla cernit, eo quod assensum divina providentia nondum

monasterium frustra petit,

Ex Ms.

d e

recusat nubere viro Principi.

A dum dedit: Cum Fredericus Imperator Faventiam *d* post longam obsidionem obtinuisset, et in civitatem ingressus esset, patruus *e* ipsius, audita hujus pulchritudinis fama, cæco amore capitur: nuntios plures dirigit, nullus eam cernit. Qui se cum sic posse nihil cernit, parentibus demum in uxorem adolescens eam petit. Se Christum velle, nullum alium, requisita puella respondit: quod adolescens persentiens, intolerabili labore se supra tollit, inquietare eam ulterius deserit, et quod non sit talis puella in hac vita publice nuntiavit. Et licet hæc ipsa persenserit, non minus tamen circa sui custodiam, usque quo prædictus affuit Faventiæ, vigilavit.

f

Civi Faventino nupta, anno post nono,

4 Elimonte quoque ejus genitor, brevi tempore elapso, ex hoc seculo nequam fine bono eripitur: et Rosanensis Ugolotto *f* nobili viro civitatis Faventiæ matrimonio copulatur. Quo novennio in deliciis magnis degente, de vitæ mutatione prædicare non desinit: sed derisorium ille reputans, non se facturum in perpetuum sibi dixit. Illa vero continuis diebus magno tempore orationi se dedit, et quod negat ille B a Deo petit, et in gravem infirmitatem, dum jure persisteret, carissimus cito ruit. Hinc inde medici advocantur, ab omnibus judicatur eum oportere caste vivere: at si non, in languorem fœtidum et incurabilem ipsum concito casurum, et in brevi morte crudelissima moriturum. Cœpit ille se caste de cetero victurum dicere, ac consanguineos suos et suæ conjugis, ut eam inducant ad hoc, ne pereat, rogitare. Quod ut Rosanensis persensit, Deo exaudienti eam laudes devotas dedit, et deinceps velut cum germano quoad vixit fideliterque habitavit. Prædictus vero vir illius, antequam eam relinqueret, plures ex ea filios et *g* filias genuit.

g

una cum illo fit Religiosa.

h

5 Considerans prudens Domina quod suum poterat desiderium adimplere; cœpit eum prætextu sanitatis corporeæ incessanter confortare, et ad religionis ingressum pro viribus animare. Cui is, multo mœrore ac fletu crudeli demonstrando assensit: inter Sorores Monasterii S. Perpetuæ *h* prope Faventiam sancte degentes sub regula, datis sibi omnibus quæ habebat, ingredi permisit; et ipse inter Fratres externos ejusdem loci humiliter introivit. Tunc Rosanensi nomen mutatur, et ut vocetur deinceps Soror Humilitas publicatur. Vigesimum quartum annum Rosanensis compleverat, dum hæc facit: et ab ipsa die ipsius olim conjux eam oculo corporeo numquam C vidit. Subito cœpit in feminam alteram transmutari, omnia vilia monasterii suis manibus operari, ac religione taliter informari, quod non ex seculo, sed quod ex deserto venerit nulli erat dubium: silentii, orationis, solitudinis, obsequii erga sanas pariter et infirmas, abstinentiæ atque arduorum aliorum operum ipsis cernentibus jam exemplum.

Litterarum ignara mirabiliter legit,

6 Die quadam Sorores, cum esset illitterata, eam vocarunt, et ut legeret secundæ mensæ, ut mos est Monialium, solatiose ut æstimo injunxerunt. Illa vero caput flexit, et ut obediret librum sumpsit: quem ad locum aptum accedens aperuit, ea voce incipiens, Nolite despicere opera Dei, quia omnia vera et justa sunt: super quo tam ardua, in cœlum erectis semper luminibus, dixit, quod totum Conventum currentem ad spectaculum ac admirationem mirabilem excitavit: et dum sibi signum terminationis factum fuit, dicendo, Tu autem, uti decuit, Spiritu sancto edocta optime terminavit. Quæ autem legit, nullus unquam in præfato codice prius vel post penitus adinvenit: et ex tunc Conventus, data sibi doctrice, ipsam litteras, quas et didicit, discere procuravit.

et mirabilius curatur a cancro:

7 Dum quodam tempore cancro quodam graviter in renibus esset læsa, tenendo (ut æstimabat) quia D medicum nolebat, curatricem deputatam ab Abbatissa; ne fœtore gravaretur Conventus, orationi se dedit: a qua surgens confestim sanata fuit. Et tum Soror, quæ sibi ab Abbatissa in curatricem data fuerat, more solito curare eam volens, ipsam sic sanatam reperit, ac si nulla ibi læsio unquam fuerit: de quo plurimum admirans, causam ab ea quæsivit: qua fideliter sumpta, totum factum per ordinem devotione maxima Sororibus publicavit.

solitudinis cupida educitur ab Angelo foras,

8 Cœpit Soror Humilitas ceteris prætermissis orationi vacare; quod ut plene posset, totis viribus deserta expetere, licet propter arctam custodiam humano auxilio [id assequi] omnimode desperaret. Quo affectu dum diutius perstitisset, contemplationi divinæ die una se dedit: quod senserit, tacuit, nisi quod ex monasterio se die Sabbathi proximo exituram prædixit, et quod flagitabat se infallibiliter habituram toti Conventui patefacit. Qui considerans murorum altitudinem, portæ ac Fratrum ejus exteriorumque custodiam, phantastice fore quasi dictum existimans, ipsius verbis velut impossibilibus non attendit. Superveniente vero nocte prædicta, vox quædam insonuit: Soror Humilitas, surge: meque sequere, dixit. Paritura, ad lectum cujusdam Sororis valde pauperis prius accessit, tunicam suam con- E sumptam pene totam subripuit, meliorem quam habebat eidem reliquit; et manu Psalterium tenens, signo Crucis se muniens, super murum in instanti posita ipsa fuit. Dum vero sic esset, et de descensu anxie cogitaret; quidam eam invisibiliter, ut prius, arripuit, et super muro libro prædicto dimisso, firmatis portis, clavibus Fratrum, illas ea præsente aperuit; foris que extra totum locum incolumem ipsam suaviter collocavit. Ad quemdam *i* fluvium ibidem situatum devenit, super quo velut pertransiens siccis pedibus ambulavit. Subito ad se rediit: ubi erat, ceu a somno evigilans, vidit; et Deo gratiis redditis ad locum Sororum Ordinis *k* S. Claræ, ob sui custodiam, gradu concito properavit.

i

transitoque fluvio,

k

recipit se in cœnobium Clarissarum,

9 Ad locum vero jam supradictum Soror Humilitas cum devenit, omnes in admirationem Sorores induxit; et ob suam formositatem de periculo deviationis, inter alias Abbatissa, plurimum dubitavit. Tamen nil Abbatissa ostendens, una cum suo Conventu, benigne multum eam recepit, et secum concito intromisit. Quæ dum ipsius intentionem audierunt, ædificatione magna ædificatæ, ac de exitu tam arctæ custodiæ non modicum admiratæ; pro quodam F Milite Nicolao nomine, stricto ejusdem consanguineo, ex quo secum esse noluit, miserunt; et in ipsius manus eam, multis devotis profusis lacrymis, remiserunt. Ipse vero dulciter audita causa eam domum adduxit, et in quamdam pulchram cameram, penes se tenens clavem, necessariis magnifice munitam intromisit. Ibi tempore quo fuit super nudum pavimentum jacuit; arctissimoque silentio, continuis orationibus vacans, præter panem et aquam in cibum aliud nihil assumpsit.

inde in domum consanguinei,

m

qui ei cellam fabricari facit juxta ecclesiam S. Apollinaris

10 Religiosus quidam S. Apollinaris *m* civitatis Faventiæ, cui propter infirmitatem horribilem pes amputari debebat, peritorum consilio audita ejus fama illuc portari se fecit, et sibi se humiliter commendavit. Illa vero pietate commota, ejus pedem signo Crucis tetigit. Qui confestim curatus, ad propria factum publicando suis pedibus lætissimus remeavit. Quod Dominus Nicolaus prædictus attendens, mora omni semota, ejus petitionibus ei cellam (ad Curati puto instantiam) juxta suam ecclesiam fieri procuravit. Juxta ecclesiam S. Apollinaris in civitate jam dicta eam cellam fabricarunt, parvam multum, cum fenestrula in ecclesia respondenti, qua videre posset et recipere Sacrosanctæ Matris Ecclesiæ Sacramenta; nec non alteram deforis, unde reciperet eleemo-

synam

A synam, et libere satisfaceret accedentibus, ut quæsivit. Ad ingressum dies statuitur; civitas tota illo concurrit, et ut Sanctam videant ab omnibus acclamatur. Abbas de Crispino, cui subest locus, illuc perrexit: sacræ Religionis, recepta ejus obedientia, ei habitum dedit: subvenire necessariis pro se ac famula sibi spopondit: ut Christum pauperem sequatur paupercula, redditis gratiis, omnia refutavit: et signata signo Crucis, post oratorium quamdam *n* assidem ad jacendum sibi dari petiit. Nec aliud habuit quoad vixit ibidem, nec secum casu aliquo intromitti sustinuit.

in quam ab Abbate Crispiniensi inducta,

11 Annis duodecim in cella prædicta stetit, pane solum et aqua, de coctis herbis amaris intus in solennitatibus, semper usa fuit: et ad tantam abstinentiam devenit, quod die qualibet tribus unciis panis suum corpusculum sustentavit: nec secum, toto tempore quo fuit in cella, in duplici refectione, vel ciborum usu, aliter quam sicut dictum, casu aliquo dispensavit *o*. Corpore super nudo setis equinis, aut corio porci, versis setis incisis ad carnem, semper omni casu, modo, et tempore vestita stetit, cum cuculla vilissima, nullis interpositis pellibus aut aliquibus vestimentis. B Utebatur interdum loco cilicii veste lanea asperrima, quando casu aliquo condeceret: fatigata vero super genibus, super prædictam assidem se locabat; muro, gravata somno, caput ponebat psallendo, sic somnum sumebat, vel cogitando aliquid de divinis.

asperrimam vitam agit annis 12,

12 Die quadam mustela quædam cum pelteolo *p* ad collum in cellam introivit: ceu datam in sociam divinitus care sumit: dum vacabat orationi ad ejus pedes se ponit: de carnibus sibi datis studiose quousque fuit in cella, non gustavit: nec alio cibo unquam nisi, quo Matrem sanctam cui divinitus data in sociam fuit, sua existimatione in cellula uti vidit. Tempore magno sic peracto, cum quasdam Dominas in cellis, juxta suæ Dominæ cellam, esse inspiceret; super fenestram ascendit, Dominam suam quasi deridendo inspexit, sonalium ibi deposuit, et quasi valedicens nunquam comparuit *q*. Vir igitur suus, ejus absentiam ferre non valens; cunctis quæ cum ipsa dederat monasterio care *r* dimissis, licentiam sociandi eam instanter petiit. Qua obtenta, in præfato monasterio S. Apollinaris, jugo sanctæ obedientiæ se adstrinxit, et post Prælatum, olim conjugem in Prælatam sumpsit: semper eam Dominam dixit, et licet numquam eam videret (ut dictum est) C ejus monita in nullo casu aliquando prætermisit: qui vivens triennio, sancto fine vitam hanc ærumnosam dulciter terminavit *s*.

fruitur mustelæ societate.

ANNOTATA.

a *Non est novum Italis, etiam a civitatibus sumere nomina propria, nescio quo respectu, fortassis ad conservandam memoriam originis, olim aliunde traductæ. Sic* B. Luchesium *sive* Lucensem 20 *Aprilis, sic* Genovefas *mulieres dictas lego: est autem* Rosana *seu* Rossana *oppidulum, titulo Comitatus insigne, inter Parmam et Regium, unde* Rosanensis *dicta, quæ postea in Religione, quasi in altero baptismo*, Humilitas: *nata an.* 1226, *ut colligitur ex ætate annorum* 24 *qua est ingressa monasterium, quæ annos* 9 *in matrimonio vixerat, necdum nupta anno* 1241, *quando urbs capiebatur, atque adeo annum* 15 *tunc agens.*

b Elimonte, *quibusdam* Altimonte, *cujus aliqua memoria invenitur in quodam Notariali instrumento anni* 1225, 8 *Januarii, rogato Faventiæ ab Ugone Spada.*

c Richildæ *nomen Guiduccius nos docuit, alioqui per solam initialem* R. *uti et alia plura, ex istius seculi usu perquam incommodo, scriptum erat.*

d *Capta fuit a Friderico, bellum Ecclesiæ inferente, Faventia anno* 1241 *die* 22 *Maji.*

e Patruelis *potius: nam* Fredericus 2 *duos dumtaxat patruos habuisse scitur Conradum et Philippum, successive Duces Sueviæ, pro fratre suo Henrico VI electo Imperatore: quorum ultimus anno* 1208 *obiit. Ambo effusi in libidines, facile potuerunt filium aliquem nothum reliquisse, qui Friderici castra sequens, ad hasce nuptias adspiraverit.* D EX MS.

f *Hoc quoque nomen a Guiduccio sumendum fuit, alias una solum littera scriptum: appellat autem is* Ugolottum de Caccianemicis, *familia etiam Bononiæ nobili, unde an.* 1144 *Lucius II Papa assumptus, et Givamontes anno* 1257 *Faventini populi Capitaneus.*

g *Guiduccius duorum dumtaxat filiorum meminit, paulo post baptismum defunctorum.*

h Monasterium *hoc* S. Perpetuæ *fuisse Ordinis Canonicorum S. Marci Mantuæ, apparet ex Bulla Alexandri* 6 *anno* 1501; *agebatur autem annus* 1250, *quando illa hoc monasterium ingressa est; nec nisi biennio, vel ut summum triennio, ibi mansit; siquidem annis* 12 *postea vixit solitaria in cella, et ante annum* 1266 *fundatum habuit monasterium de quo infra, proinde manifeste erravit Guiduccius lib.* 3 *cap.* 2 *ubi commorationi huic totum decennium assignat.*

i Lamonem *appellat Guiduccius*, Amonem *tabulæ chorographicæ, estque civitati ad orientem propinquus.* E

k *Idem* S. Martini *nomine locum appellat; et addit quod Abbatissa Sanctam initio acriter increparit de eo quod ausa stulte videbatur: contra quam hic dicitur.*

l *Idem Italice* Zio, *quod ambiguum est pro patruo vel avunculo: additque Priorem S. Perpetuæ frustra conatum ipsam reducere, sed miraculo positi supra murum Breviarii persuasum eam suæ voluntati dimisisse: ipsam vero, cum omnes negarent posse eam salva conscientia manere extra monasterium, et ordinem dimittere quem professa erat, nisi alium strictiorem ingrederetur, elegisse ordinem Vallumbrosanum, qui patitur etiam solitarie viventes.*

m Prioratus S. Apollinaris *prope Faventiam, cum titulo Parochiæ, dependet ab Abbatia S. Crispini Ordinis Vallumbrosani.*

n Assis, assidis, *pro assere seu tabula, medio ævo satis est frequens: addit Guiduccius eidem affixum fuisse in capite truncum, qui esset pro cervicali.*

o *Idem Guiduccius cap.* 25 *diducit, quomodo aliquando in spiritu rapta dies novemdecim absque ullo humano cibo egerit: donec admonitus Abbas S. Crispini advenit, ipsamque sonora voce compellans, in virtute sanctæ obedientiæ præcepit ad sensus redire, cibum sumere, et quomodo tam diuturno jejunio sufficere corpus potuerit declarare: quod promptissime fecit, etsi incredibili cum labore quoad cibi trajectionem, sicut postea fassa est.* F

p Pelteolum, *mox infra* Sonalium, *vulgo* Sonaglio *a sonando, dicitur Tintinnabulum orbiculare, Nola. Prioris nominis quod sit etymon haud facile dixero, suspicor esse diminutivum a Teutonio* Bel, *nola.*

q *Guiduccius ait, quod cum inde discessura Sancta esset, desiliit de fenestra, et qua venerat abiens nusquam amplius visa est: quo videtur significatum fuisse, aliam ei societatem deinceps habendam.*

r Care, *id est, libenter, ex caritate.*

s *Addit Guiduccius mutato nomine dictum* Donnum Ludovicum, *et testem allegat tabellam formæ Græcanicæ, a Cimabue, ut aiunt, pictam, quæ ipsius dicitur refferre effigiem, in veteri habitu Vallumbrosano cum diademate, habetque suprascriptum* sanctus Ludovicus *: quem et Confessarius suus dicere solebat, post S. Franciscum, paulo ante, id est anne* 1226, *ad Superos translatum nullum magis humilem eo sibi notum fuisse. Obiisse autem mihi videtur circa annum* 1256, *prius quam sanctæ adderetur suus secundus Angelus: de quo ipsa in Serm.* 4 *sic loquitur*: Iste Angelus a Deo mihi datus fuit post triginta annos æta-

Ex Ms

A tis meæ, dum intravi in cogitamina majoris gravedinis: nam quando mihi datæ ad custodiendum pecudes fuerunt vere, non habebam virgam nec potentiam ejus fortitudinis. *Quænam autem hæ pecudes, sive oves? an quas ei jam Reclusæ per visum aliquod Dominus ostendit, præmonens quod plurium regimini præficienda aliquando esset? Ita existimo, nisi velis quod jam tunc Faventinæ aliquæ mulieres cœperint ab ea in spiritu, instrui, quibus deinde circa annum* 1266 *coaluit monasterium, de quo mox.*

CAPUT II.

Monasteria prope Faventiam et Florentiam struit et regit Abbatissa. miraculis etiam post mortem clara.

Cœperunt *a* Episcopi, Abbates, aliique Clerici religiosi [rogare] eam, ut construeret monasterium *b* in civitate; inter quos erat Rev. Vir D. Plebanus, *c* Abbas Major Ordinis Vallumbrosæ. Cui solide credens, de cella exivit: juxta Faventiam, in loco qui Malta dicitur, in honorem Deiferæ *d* sub regula

Fundato monasterio Maltensi juxta Faventiam,

B B. Benedicti cœnobium construxit; in quo (sub prædicti Patris obedientia degens et Regula prætaxata) ejusdem Patris suorumque successorum manibus se ac locum, perpetuo subjugavit. Cœpit fama sanctitatis ejus hinc inde discurrere: magnatum plurimi suo dominio filias et conjunctas tradere, quas servare Regulam jam dictam ad litteram docebat; quamvis ipsa de vita, quam tenuerat in cella, casu aliquo nil mutaret. Die quadam cum quamdam sororem recepisset, et notabiliter quod minus bene officium Prælationis in quodam cœnobio habuerat attendisset, eam turpiter delinquentem invenit; et quod deterius est, secreto correpta sæpius ab ea, emendationi attendere non curavit. Quod mater attendens, publice in Capitulo eam redarguit, et discretarum concilio tamquam resistentem proterve carceri mancipavit: quæ et ciborum quidquam sumere penitus recusavit. Pluribus diebus dum tali statu permansisset, ad carcerem Abbatissa perrexit, cruciatis brachiis genua flectit, ut suæ attendat saluti eam dulciter exoravit. Tunc illa ejus pedibus se prostravit; et suum scelus confessa, pœnitentiam voluntarie fecit; et de cætero sancte vivendo, quod bene fuerit correpta, omnibus patefecit.

Sororem delinquentem castigat et corrigit,

C 14 Die quadam Sororem quamdam de suis, graviter infirmam, more solito visitavit: peccatum tale nominando inter se et ipsam secreto, quod præ verecundia nulli unquam confessa fuerat, denudavit; et ut confiteatur dulciter animavit; et sciat pro certo quod feria VI proxima venienti, et hora sexta, est de hoc seculo exitura; et de ipso peccato cum aliis Deo rationem redditura, nuntiavit. Ex quo illa confusa in se rediit, coram astanti Conventu quod verum fuerit publice dixit, et Sacerdoti confessa multis lacrymis, hora diei prædicta cœlica penetravit. Cuidam suo Cappellano, eunti mane quodam celebrare, obviam ivit; et quasi dissimulando, quo tenderet requisivit. Cui quo ibat respondenti, secreto multum devote dixit, Confitere prius, Fili mi, tale peccatum quod commisisti: et tunc secure accedere non formides. Tunc ille confusus cum multis pudorosis lacrymis prius per ordinem cuncta, quæ solum Deum scire credebat, ei dixit; et diligenter confessus, de cetero talia non commisit.

alios ad integre confitendum revelatis eorum peccatis inducit:

15 Cum Pisciculus quidam sibi oblatus esset, cellerariæ injunxit ut aptari faceret: et ex ipso toti Conventui mane daret. Illa vero considerans, quod vix duabus et male sufficeret; diligenter cum piperato liquido aptavit, et soli Abbatissæ super mensam apposuit. Quod illa considerans, coram toto

D Conventu paropsidem irata sumpsit, et in pavimentum cum pisce projecit. Mirabile dictu! non sic suaviter impositum mensæ, sicut dejectum fuit: nam velut foret clavatum ligneumque persisteret, *e* sic in terra delatum totus Conventus vidit. Tunc serviens de terra levavit, et de ipso, ut prius jusserat, Sororibus omnibus ministravit. Die quadam subito cuidam ex Sororibus, dum esset sancta Mater Faventiæ, fluere in catinum sanguis ita ex naribus cœpit, quod omni desperata remedio sanitatis medicorum relatu, ad finem ultimum, ut cunctis patuit, propinquabat. Quod dum nutrix pia persensit, summum medicum dulciter ex more advocans, super eam signum Crucis indidit, et confestim resumptis viribus plenissime curata fuit. Cum ob nivium abundantiam more patriæ domorum immineret ruina, nec valerent sibi modo aliquo providere, ipsam Fratres extrinseci et conventus adeunt, et quod sibi suisque provideat in tali tribulatione humiliter petunt. Tunc illa, confortatis eis, orationi se dedit: et subito fugata varietate temporis, sol calidus valde apparuit, et destructis nivibus tota illa varietas conquievit.

e inobedientem miraculo redarguit,

ægram sanat,

nivem dissipat

E 16 Cum Romam quibusdam arduis negotiis pedester pergeret, et in asperiori via præ lassitudine omnino deficeret; quidam cum equo mansuetissimo apparuit, super ipsum eam posuit, et usque ad hospitium suaviter secum fabulando perduxit: quo ea deposita valedicens, quis fuerit hunc usque non dixit, aut quomodo recederet ex sociis tam Dominabus quam Fratribus nullus vidit. Dum vero prædicto loco consocii ederent, et ipsa de pane tam aspero sumere nil valeret; quod omnes ederent præcipiens, a mensa (surrexit, et in viam quousque manducarent solitaria multum orationi se dedit nam ei consuetudo erat, ut quoties quovis tempore ad locum aliquem descendebat, confestim super genibus incumbens orationi vacabat, usquequo aliis attendere oportebat) subito quidam apparuit, panem albissimum ei dedit, et ut ex ipso reficeretur benigne præcepit atque discessit. Cui dum hilariter obediret, Fratres et Sorores qui comederant adfuerunt, et admirati plurimum, audito negotio, dantes Deo laudes, iter quod ire cœperant perfecerunt. Dum vero in præfato itinere ad cellam duarum Reclusarum descendisset, mox ut eam viderunt, clamare cœperunt, Hæc est Domina, quæ nobis in somnis apparuit, et qualiter in via Dei deberemus pergere

lassa divinitus equum accipit,

et panem sibi congruum·

duas Reclusas solatur,

F nos instruxit. Unde hospitari secum coegerunt, et ab ea, ut visione viderant, magna noctis parte devotissime perceperunt. Quadam nocte, dum suo monasterio Matutinalibus interesset, subito signum fecit, et ut sibi vinum portaretur et aqua cum mansuetudine imperavit. Quo allato, in infirmitorium ad quamdam infirmam graviter misit; et quæ siti gravata dormire non poterat, Deo et Matri sanctæ redditis gratiis potum sumpsit, et deinde suaviter requievit.

sitim ægræ Sororis levat

17 Licet ei B. Joannes Evangelista pluries apparuisset, et suum fabricari locum injunxisset; quadam nocte sibi apparuit, et ne Venetiis sicut disposuerat, sed ut faceret Florentiæ, imperavit; promittens quod de ipso quod Faventiæ fecerat, et quod Florentiæ factura erat, curam gereret spiritualem, et in itinere viarum discrimina transiret, plenarie periculi sine nota. Tunc signo Crucis se muniens, quasdam Sorores vocavit secreto: factum eis propalavit; et nihil ex monasterio assumens, Priorissæ *f* Conventum commendavit; et cum his quas *g* nominaverat nudis pedibus, inter guerrarum discrimina, cum tota sua societate incolumis, Evangelista prævio properavit. Cum diu habere B. Evangelistæ Joannis reliquias affectasset, nec unde posset casu aliquo habere existimaret, devenit Florentiam eundo ad

Jussa Florentiæ struere monasterium S. Jo. Evang.

A ad plebem *h* Ottonis; ubi recipimur a Plebano et Clericis gratulanter; et si vellet videre suas Reliquias, ei dicit se ostendere affectanter. Quæ libenter promissum recipiens, reverentia maxima conspicit. Qua motus Plebanus jam dictus, quamdam capsulam cum manna Evangelistæ Joannis quam reperit, cum suis Reliquiis ei gratuite *i* condonavit: quam inæstimabili gaudio Florentiam tulit, et decenti tempore ipsius honore miræ pulchritudinis ecclesiam fabricavit.

h ejus Reliquias in via accipit,

17 A Florentinis itaque Prælatis et subditis, religiosis et laicis, gaudiose recipitur; et hospitio conducto, extra civitatem in platea S. Ambrosii, honorifice collocatur: ubi visa sanctitate ejus, in tanta veneratione habetur, quod velut Sancta inæstimabiliter publicatur. Dum sic Florentiæ biennio quasi stetisset, locus ubi nunc est [monasterium] a Florentinis *k* emitur: quo ipsa confestim, cum aliquibus Dominabus nobilibus civitatis Florentiæ, et illis quas secum Faventia duxerat, quam potuit citius se reclusit; et sub Regula quam assumpserat, ut sonat, simpliciter Deo militare instruxit.

et biennio post ingreditur novas ædes: *k*

18 Dum die quadam, ut agere solebat, in lecto fluminis Munionis, juxta locum earum situati, lapillos pro loci ædificatione colligeret et super asellum poneret, domumque ipsum deducendo perduceret; duabus mulieribus, filium cujusdam Florentini gestantibus graviterque flentibus, obvia atque pietate commota, causam tanti luctus dulciter inquisivit. Ad quam dum dicerent, prætextu infirmitatis diutinæ præcepto ipsorum genitorum ad eos duxisse, et sic in itinere decessisse; omissis verbis multis, ejus pedibus se prosternunt, et ut eis resuscitet prædictum puerum singultibus maximis eam poscunt. Tunc benignitatis mater brachiis eum sumit, ante altare B. Joannis Evangelistæ, tunc existens in quadam domuncula juxta viam, super prædellam *m* eum posuit, et devote coram astantibus orationi se dedit. Qua fatigata diutius surgit, filium sumit, ac incolumem eis dedit; mandans suis ut quamdiu vixerit nulli dicant, et quod ad recolligendum lapides concito secum pergant. Nobilis quidam Miles de Rubeis civitatis Florentiæ, populi S. Felicitatis, nomine Bernardus, die quadam ipsam visitavit; ac se, licet secularis, multum devote suis orationibus commendavit. Quem illa benigne suscipiens, ut suæ animæ attenderet persuasit, quo die Jovis proximo accedenti de hoc erat seculo exiturus, et ante Deum de suis rationem actibus redditurus. Ille igitur, licet sanus et clarissimus foret, his auditis expavit; et ad propria rediens, die prædicta (ut protulit) exspiravit.

l mortuum resuscitat, B *m cuidam vicinam mortem prædicit,* C

19 Mater igitur sancta, olim aspectu pulcherrima, via Dei et seculi prudentissima, pœnitentiæ tramite de die in diem plus avida, in advocandis peccatoribus dulciflua, in correctionibus ut expediebat vinum fundendo et oleum sagacissima, omnium morum compositione ornatissima, caritate perfectissima, ætatis suæ (ni fallor) anno *n* octogesimo vel ultra, in magnum languorem die B. Luciæ *o* devenit: in quo ex fervore pœnitentiæ fiendæ (quam semper etiam nutu, dum non posset loqui, ostendebat) omnes adstantes ad serviendum Altissimo incredibiliter accendebat. Die igitur vigesimo secundo Maji MCCCX, feria VI, hora quasi VI, coram adstanti suo sancto collegio, flenti acriter pariterque psallenti, cœlica penetravit. Die vero Dominica, in ecclesia quam in honore S. Joannis Evangelistæ ædificaverat, juxta suum altare sinistro *p* latere, honore maximo Prælatorum secularium et religiosorum, ac Clericorum aliorum, coram populi multitudine copiosa, devotione mirabili sepulta fuit.

n *o* *ipsa moritur an. 1310:* *p*

20 Cœpit interea lapis *q* superpositus tumulo emittere oleum apparenter. Quod altera *r* Sororum attendens, ne foret illusio, cœpit tergere sæpe sæpius et prudenter. Quod dum quid divinum fore conspexit, ut erat, dixit omnibus accedentibus. Facta extersione omni experientia verifice patuit, et ob id de ipsius translatione Florentinis quidem curam dedit. Ex latere dextero altaris in eadem ecclesia solenne altare *s* devotione fidelium erigitur, in quo die VI Junii MCCCXI, præsentibus Venerabilibus Patribus et Dominis, Antonio *t* Episcopo Florentino, Rogerio Abbate Vallumbrosæ, Azzone Abbate Florentino, Gratia Septimensi *u* Abbate, ac cum aliis multis Prælatis et subditis Religiosis et secularibus, nec non diversis Clericis, et Florentini Populi admirabili multitudine, corpus de loco, ubi erat tumulatum super nuda terra, integrum extrahitur; populo videndum, usquequo celebrentur Missarum solennia, conceditur: quibus expletis, ornatum mirifice, in locum pro ipsa factum (uti diximus) honore magno, uti decuit, sepelitur.

q D EX MS. *r oleum sudante,* *s* *u elevatur corpus an. 1311,*

21 Rev. vir D. Albertus, Abbas de *x* Razzolo, gravi pedis languore detentus, se sibi devotione maxima commendavit: et ut sibi sanitatem redderet, humiliter exoravit. Oratione vero vix expleta, optime liberatus fuit; et hoc [testis] suæ translationis existens, publice nuntiavit. Mulier quædam, quindecim quasi annis oculorum lumine privata, locum Sanctæ visitans, de suis rebus avide petiit: quædam Soror urceolum *y* quemdam, Sanctæ mensæ superpositum diutine ante ipsam, ei dedit: quem oculis devotissime ponens, subito curata optime, repatriare curavit. Cuidam Sorori ipsius Monasterii graviter languenti D. nomine, quodam mane nec plene vigilanti nec bene dormienti, apparuit; et ut de lecto surgeret in ecclesiamque iret, auditura secundam Missam ut ipsa faciebat, præcepit, pariterque discessit. Cui concito illa obediens de lecto surrexit, et audire Missam sana et hilaris, multas Deo et suæ sanctæ Matri reddendo gratias, properavit. Juvencula quædam ejusdem loci Soror, nomine Francisca *z*, dum in extremis laboraret, subito, astante toto sancto Conventu suo, Exspectate me, Exspectate me, clamare cœpit. Quæ dum ab astantibus, quid foret, requisita esset: sanctam Matrem Abbatissam nutibus fore dixit: et sic clarefacta valde, ad ipsam quam vocaverat subito evolavit.

x patrantur miracula. E *y* *z*

22 Si ultra quam volueritis, Sorores sanctæ, vestris neglexi postulationibus obedire, cedite precor veniam aberranti, quamvis queat nullus præstolanti celeriter subvenire: quadam tamen confidentia me retraxi ad plura, tractatum minorem reddidi ad singula. Vestram novi prudentiam non latere, ac ad tam arduum opus posse prosequi (prout dixi) vos me cernere non dotatum. Vestris, precor posse orationibus, illam de qua scripsi, quamvis improvide, penes Christum in patria revidere; quæ gaudet perfecte illo, quem dum religione diutine viveret, ceu in præsentiarum lacrymando uberrime, clavis in cruce vidit semper mortuum, et postea lancea crudelissime nostris sceleribus perforatum. Et qui hanc legit; supplico, non pigeat corrigendo revidere, ubi conspicit quod est scriptum in aliquo vitiatum: nam gratum erit in tam sancta Domina nil videri, nisi caritate prævia emendatura.

Epilogus auctoris. F

ANNOTATA.

a *Guiduccius Cap.* 29 *narrat quomodo fuerit ab Episcopo Faventino visitata, eumque per conjecturam credit fuisse dictum* Jacobum. *Ughellus tom.* 2 *Italiæ sacræ sedisse primum hujus nominis ait ab anno* 1259 *ad* 1270.

b *Idem Guiduccius Cap.* 30 *explicat quomodo nonnullis*

EX MS.

A *nullis mulieribus, petentibus ut juxta ipsam sibi quoque extruere cellas liceret, monachi abnuerint; ipsa vero per visum monita sit a Deipara, de erigendo a fundamentis monasterio.*

c D. Plebanus, *Generalis Ordinis* XVIII, *ab anno* 1258 *ad* 1272.

d *Vulgo dictum* S. Maria Novella alla Malta, *extra portam olim Gavazinam, nunc Hospitalis appellatum, in fundo S. Petri, quem anno* 1266 *Episcopus donavit eo fine ut ibi fieret monasterium, quo sub annum* 1500 *destructo, fundus ille rediit ad Episcopum, inquit Guiduccius: qui deinde recenset fundos eidem monasterio donatos in Couplano, Albonello, Claudiano et Gualdrara, per Fulconem Lamberti qu. Fulconis, ejusque matrem Ermellinam.*

e *Guiduccius magis clare dicit, scutellam, licet figlina esset, neque fractam esse neque eversam, et pisciculum illum inter manus atque ora multiplicatum suffecisse omnibus.*

f *Idem vocat* Sororem Concordiam.

g *Tres solum socias assumpsisse eam idem ait, interque eas fuisse* B. Margaretam, *cujus supra meminimus, et vitam dabimus* 26 *Augusti: hæc autem facta*
B *esse anno* 1280, *idque ex multis instrumentis contractibusque etiam nunc asservatis.*

h Plebs Ottonis *vulgo la* Pieve del To, *distans octo milliaribus Faventia, et tribus ultra oppidum Berzighellæ.*

i *Tacet hic de Reliquiis Guiduccius, sed tantum pecuniæ donatum ait, quanta in reliquum iter sufficere poterat; in transitu vero Apennini occurrisse ait variis locis latrones, qui conspecta Sancta statim arma deposuerint, ut ne timeret: deinde cap.* 26 *libri* 2 *dicit eam Florentia Faventiam aliquando excurrisse propter negotia, et tunc iterum eodem hospitio usam accepisse Reliquias istas.*

k Anno 1282 19 Octobris emit Sancta 12 Sextaria et 9 Panora terræ a Fratribus quibusdam de Pœnitentia dictis, tunc Florentiæ habitantibus, pro libris 382 et solidis 10, in parochia S. Laurentii, extra sed juxta civitatem, ad portam S. Joannis, contiguam portæ S. Galli, quæ fuit clausa tempore B. Margaretæ; atque pro ea aperta alia versus portam Pratensem, quæ nominata fuit porta Faventina, in memoriam et honorem S. Humilitatis. Harum portarum hodieque supersunt vestigia, comprehensa ab arce. Cœpit ergo ibi fabricare Sancta, præhabito consensu omnium quorum intererat: imprimis D.
C Valentini II, Generalis Vallumbrosani XX, qui licentiam expedivit 14 Martii 1282, expressis nominibus supplicantium Sororum, Humilitatis scilicet, Margaretæ, Æmiliæ, Domninæ, Joannæ, Jacobæ, Jacominæ, Benedictæ. Consenserunt etiam in eamdem fabricam Mag. Jacobus Præpositus ecclesiæ Florentinæ, et D. Aldobrandinus Prior S. Laurentii; ipsoque die 14 Martii positus in fundamento est primus lapis, de consensu Capituli Sede vacante, a Reverendiss. D. Fr. Philippo ex Ordine Minorum Episcopo Fesulano, sua præsentia suoque exemplo die tota omnes animante, ad operam eleemosynasque conferendas, etiam exhibitione Indulgentiæ dierum quadraginta: similis Indulgentia postea concessa fuit ab eo qui ecclesiam consecravit anno 1297 Episcopo Florentino, D. Francisco de Balneoregio. *Hæc Guiduccius lib.* 2 *cap.* 18: *cum præmisisset quod biennio habitaverint foris ad partem septemtrionalem urbis, in loco S. Ambrosii, ubi concessæ eis erat dominicalia quædam a piis hominibus.*

l Munio, *paulo infra civitatem in Arnum influens, ipsam pene arcem nunc alluit.*

m Predella *Tuscana lingua gradus ligneus altaris, seu suppedaneum.*

n *Scriptum fuerat* centesimo: *sed cum supra probaverimus natam anno* 1226 *correxi* octogesimo vel ultra: *antiquis interim exemplaribus omnibus hunc errorem inesse, notat Guiduccius.* D

o Festum S. Luciæ *celebratur* 13 *Decembris.*

p Altare majus *fuisse scribit Guiduccius,* quod erat in media ecclesia.

q *Lapidem hunc celatum fuisse idem ait.*

r *Fortassis* Ancilla Sororum, *scribit enim idem auctor, quod* Sorores desuper ex Choro despicientes id primum notarunt, miseruntque ancillam sibi in ecclesia ministrantem, ut lapidem extergeret; quæ cum deinde idem sæpius ultro fecisset, rursum ut hoc faceret monita, cum indignatione responderit, attenderent ipsæ orationibus suis, nec Dei opera scrutarentur curiosius; nihilominus eadem ancilla sæpius resumpsit curam extergendi lapidis, rem tacite considerando, donec etiam ecclesiæ minister Clericus illam notavit, et Abbatissæ indicavit: quæ priusquam fidem adhiberet dictis, aliam majoris apud se fidei personam delegavit ad explorandam veritatem miraculi, deinde vero jussit lapidem tapete insterni reverentiæ causa. Paucis post diebus venit eo ex monasterio Vallumbrasanorum S. Pancratii Florentiæ Monachus, miraculum per se cognitu- E rus. Qui lapidem madere cernens, sustulit oculos, dubitans ne desuper forsitan humor illapsus esset. Huic vero assistens ancilla prædicta, porrexit detractum capiti linteum, jussitque extergere lapidem; quod ille fecit, rursumque vidit erumpentes olei purissimi stillas, quodque viderat regressus ad suos cum stupore narravit. Denique cum matronæ aliquot Florentinæ eodem venissent, et sublato tapeto idem notassent; plures relatu suo moverunt, ut ipsi rem prodigiosam et spiritualis solatii plenam intueri vellent.

s Super hoc altari, *inquit Guiduccius,* eleganti in tabula beneque ornata repræsentabatur ipsa, et picturam ambiebant tabellæ quatuordecim, præcipua quædam illius opera referentes: quæ quidem pictura in isto altari stetit, quamdiu ibi fuerunt Monachæ, id est per annos 240. Nunc in S. Salvii devote asservatur. Solet autem, *inquit idem lib.* 1 *cap.* 26 *pingi* cum pellicula agnina super velum: quia talem gestare solebat quando fuit Florentiæ Abbatissa, eademque pellicula adhuc in honore habetur.

t Antonius Ursus, *Episcopus Florentinus, ab anno* 1309 *ad* 1321.

u Septimum, *Abbatia Ordinis Cisterciensis, diœcesis Florentinæ.* F

x Razzolum, *Abbatia Ordinis Vallumbrosani, sub nomine* S. Pauli, *inter Apennini juga.*

y Urceolus hic usque in præsentem diem apud Monachas in S. Salvii venerabiliter custoditur, *inquit Guiduccius.*

z *Idem suggerit nomen, sola prima sui littera scriptum.*

CAPUT III.

Supplementum miraculorum in vita atque post mortem patratorum.

Unico pane totum Conventum reficit,

Quodam die dum in monasterio prædicto non reperiretur nisi unicus panis, et hora reficiendi jam transiret; venerabilis Abbatissa fuit allocuta Cellerariam, dicens; Quare Sorores non comedunt? At illa, Quia hic panis sufficientia non habetur: excepto enim uno tantum pane, nullum alium reperimus. Abbatissa vero, confidens de omnipotentia sui creatoris, qui ex nihilo cuncta condidit et creavit, qui etiam est omnia in omnibus; mox ut hæc audivit, præcepit mensam more solito præparari, et unicum panem

A panem confestim afferri. Accipiens autem illum Abbatissa, elevatis oculis in cœlum dixit; Dominus qui pavit quinque millia hominum de quinque panibus hordeaceis, te multiplicet : factoque Crucis signaculo fregit, dicens Cellerariæ, ut cuique discumbentium suum fragmen apponeret, et Dominus multiplicabit illum in ore ipsarum. Celleraria autem hæc audiens et firmiter credens, unicuique unum contulit. Sorores vero, quæ tredecim erant, comederunt ad plenum in maximo gaudio, remanserunt que plura fragmenta quam illa quæ reposita fuerant.

25 Quodam tempore dum in labiis Abbatissæ quidam tumor fuisset exortus, ita quod non permittebat illam comedere; Moniales dixerunt, Domina, *sanatur miraculose,* oportet mitti pro medico ut liberari possitis. Abbatissa vero, se nolle respondens, ait : Illius medicinam volo, qui me liberavit de cancro. Sequenti vero die liberata fuit. Alio quoque *a* tempore, cum exercitus Bononiensium esset ad civitatem Faventiæ, Abbatissa prædixit Monialibus, quod Bononienses die sequenti debebant venire, et intrare monasterium, et deprædari oves et boves et universa quæ sibi placerent : ideoque præcepit eis, quod omnia bene reconderent, ne amitti possent. B Die itaque quem Abbatissa prædixerat, Bononienses *prædicit deprædationem monasterii,* ivenrunt ad monasterium, auferentes cuncta quæ erant in monasterio, exceptis indumentis Monialium quibus continue utebantur. Illas quidem, ob reverentiam Venerabilis Abbatissæ, omnino non lædentes, reversi sunt ad castra.

26 Accidit alio tempore, quod Abbatissa divina revelatione prævidit caristiam venturam in anno *et annonæ caritatem :* proxime futuro; vocavitque Cellerariam, interrogans eam de ceteris frugibus quas habebat, a frumento usque ad farra : præcepitque ei ne ausa esset de dictis frugibus exhibere animalibus, sed omnes conservaret de cetero usque ad annum venturum. Cumque hæc Celleraria ceteris nuntiasset Sororibus, dixerunt ad invicem : Credidit forsitan Domina nostra nos de tanta ubertate, qua sumus, in egestatem venire : absit hoc a nobis. Appropinquante vero tempore cum caritudine maxima et fame, frumentum seu aliud bladum, quod Abbatissa fecerat conservari, sic profuit monasterio, quod nihil de caritudine senserunt, sed illo tempore largas eleemosynas fecerunt. *b* Quod Moniales videntes, Dominum collaudabant, quem cum Abbatissa vere habitare videbant.

C 27 Quædam Domina mundum relinquens, intravit monasterium supradictum cum omnibus bonis *revelat peccatum a male confessa celatum,* suis. Cumque post aliquod tempus confessa fuisset Sacerdoti, Abbatissa vocavit eam, quærens utrum bene esset confessa. At illa, Utique Domina. Et Abbatissa, Non mihi sic videtur, quia video te turbatam faciem habere. Tunc illa, Quoddam peccatum habeo, quod unquam nemini ausa fui confiteri. Abbatissa dixit ei, Numquam poteris salvari, nisi confitearis peccatum, quod furtim abscondis. Illa autem considerans sui sceleris enormitatem, dixit se ausam non esse alicui confiteri. Tunc Abbatissa, Vis illud confiteri Sacerdoti, si proprio ore dixero ei? Tunc illa, sciens suum scelus omnibus esse occultum et nemini apertum, dixit ei; Quomodo potestis scire ea quæ numquam alicui confessa fui? Abbatissa respondit : Bene scio, bene scio. At illa consentiens, dixit ut faceret quidquid vellet. Advocans autem Sacerdotem Abbatissa, dixit ei peccatum suæ Sororis, quod nemini unquam confessa fuerat. Cumque Sacerdos hoc Sorori nuntiaret, obstupuit nimis, et præ nimio timore confessa est ei peccatum. Sacerdos autem absolvit eam, collaudans Deum de sanctitate Venerabilis Abbatissæ.

28 Dum æstivo tempore de mense Augusti, Abbatissa febrim continuam pateretur, et nihil aliud D quam glaciem peteret, et illæ dicerent quod tempus *EX MS.* glaciei tunc non adesset; Abbatissa dixit, quod ad *glaciem inveniri facit in æstate :* puteum irent. Quæ cum ad puteum quodam mane ivissent, in situla congelatam aquam in modum *c* incisorii invenerunt : et accipientes glaciem, attulerunt ad Abbatissam, omnes simul obstupescentes.

29 Mos iste erat Abbatissæ, ut cum videret in *lacrymis sanguineis et Christi passionem,* Deum aliquem mortaliter peccare, statim facie turbata respiceret in peccantem; amissoque colore quasi semiviva efficiebatur. Semel dum Christi passionem, quam semper in pectore gerebat, amare defleret; panniculo, quem præ nimiis lacrymis secum ferebat, more solito cœpit tergere oculos suos. In quem respiciens, vidit lacrymas in sanguinem totaliter esse conversas. Cumque hæc vidisset, præ nimia humilitate abscondit panniculum, ne videretur *d* ab alio.

30 Alio quoque tempore, cum Abbatissa maneret in claustro monasterii jam dicti, habens secum Monialem scribentem ea quæ sibi dicebat Abbatissa, sub compendio, videlicet librum de Angelis, et anima, et de multis sermonibus valde bonis, qui liber est in ipso *e* monasterio; cumque Abbatissa scribi faceret eumdem librum; euntibus per claustrum dua- E bus Monialibus pariterque versus Abbatissam respi- *librum dictanti videtur in aurem loqui columba,* cientibus, viderunt super humeros Abbatissæ columbam albissimam, cum pedibus aureis et rostro aureo, tenentem rostrum in aure illius, donec scribi fecit librum prædictum. Moniales denique referebant Abbatissæ, quæ propriis viderant oculis. At illa, inquiens eis, Sic est quod dicitis : tamen quæ vidistis nemini unquam referre præsumatis. Die *nec officit pluvia :* quadam dum scribi faceret in claustro prædicto, alibi fortiter per totam domum pluebat, supra dorsum vero et humeros ipsarum nullam guttam pluit : hoc enim vere patuit omnibus in claustro commorantibus.

31 Semel venit ad eam quædam mulier, ferens *sanat scrophulas,* secum quamdam suam neptem, patientem morbum scrophulam : quæ cum pervenisset ad eam, projecit se ad pedes Abbatissæ, et ut neptem suam a prædicta infirmitate curaret humiliter deprecata est eam. Abbatissa vero, pia et humilis, ignorans illius infirmitatem, gulam ejus tetigit, Crucis signaculum faciens, et benedixit illam. Mox autem mulier respiciens, vidit neptem suam sanatam, gratias agens Deo Sanctoque Joanni Evangelistæ.

32 Tertia vero die post obitum suum, dum qui- F dam monachus Presbyter brachium doleret, nec a *brachium male affectum,* sex mensibus citra Missam celebrare potuisset, venit ad tumulum Abbatissæ; et se sibi commendans ac in orationem dans, illico liberatum se sensit, gratias agens Deo et B. Humilitati. Eadem autem die cum quædam mulier infirmitatem a quinquennio passa fuisset; et quasi omni die nec loqui, nec comedere, nec os aperire potuisset, cum illam habebat; nec unquam profecisset medicina aliqua; venit ad purissimum corpus B. Humilitatis, et tangens ejusdem corpus orare cœpit. Quæ domum re- *duas graviter infirmas* cedens, melioratam se sensit : et post paucos dies se reperit totaliter liberatam, gratias agens Deo et B. Humilitati. Prædicta quidem die mulier quædam, devotissima B. Humilitatis, quæ diu occultam infirmitatem passa fuerat, venit ad monumentum, ubi jam sepultum erat corpus sanctissimum. Cumque doleret et fleret mulier super illud, orans cum lacrymis, consolationem immensam sensit, incipiens dicere hanc orationem, sicut revelatum est ei; O sanctissima Humilitas, plena fuisti patientia et caritate, amore Christi matrisque gratia, semper precor te orare pro me Regem cœlicum, ut mea parcat crimina tuis sanctis meritis *f*. Quam orationem dixit bene quadragesies, antequam de monumento surgeret

A surgeret, propter gaudium quod habebat. Quæ ab oratione surgens, mox sanatam se sensit, gratiasque Deo reddidit et B. Humilitati.

item alias duas,

33 Quodam tempore mulier quædam, dum pateretur infirmitatem gravissimam, semel in maxima pœna dormiens, vocem audivit dicentem sibi, Recommenda te S. Humilitati: nam meritis ipsius scias te sanitatem obtinere. Cumque expergefacta fuisset, se reverenter ac devotissime recommendans eidem, mox liberatam se sensit. Alia mulier laborabat in extremis, dicebatque suis, Quare mittitis pro medicis? Nonne videtis diem mortis imminere? Genitor autem ejus hoc audiens, confestim ad B. Humilitatem venit, atque affectione nimia filiam suam ei recommendavit: cumque domum reverteretur, Soror quædam jam dicti loci, portans secum velamen sanctæ Abbatissæ, præfatam visitavit infirmam: et ligantes cum ipso caput ejusdem infirmæ, mox convaluit, et post paucos dies totaliter sanata est.

manum læsam

34 Cum quædam mulier, veniens ad jam dictum monasterium, petiisset devotissime de rebus Abbatissæ; accepit modicum pannorum quos Abbatissa in dorso detulerat, recessitque Vulterras: aderat B enim illic quidam, in cujus manus vitrum incaute intraverat, qui præ nimio dolore quietem et pacem nequaquam invenire poterat. Cumque mulier infirmi dolentis manum tetigisset pannis prædictis, illico liberatus est, gratias agens Deo et B. Humilitati.

et puerum herniosum:

Alia mulier filium quemdam habebat, qui ruptus et inflatus in vesica erat: cumque parentes unicum filium cernerent tam perniciose infirmatum esse, multum dolebant. Vir autem irato animo inquiens ad propriam uxorem, dixit, Male custodisti filium nostrum. Mox mater reccommendavit illum B. Humilitati, consurgensque de mane vidit filium suum plenissime sanatum.

item mulieres duas.

35 Alia quoque mulier dolens brachia, cum laborare non posset nisi cum immenso dolore, petiit et venit ad tumulum venerabilis Abbatissæ, et humiliter se sibi atque devote recommendavit; cumque recommendasset, mox se sanatam sensit, gratiam agens Deo Beatæque Humilitati. Quædam Monialis ipsius monasterii, dum quinque annis plena fuisset doloribus in toto corpore, nec sine gravi pœna deambulare posset, recommendavit se Abbatissæ sanctæ; videns quod nulla medicina sibi proficeret. C Cumque ab oratione surgeret, ita se liberatam sensit, quod nullus dolor in ea remansit, laudavit Deum et B. Humilitatem.

FIDES NOTARIALIS.

36 Et ego Benedictus Mag. Martini, Imperiali auctoritate Judex atque Notarius Florentinus, et nunc R. P. D. Francisci D. G. Episcopi Florentini Notarius, originalem librum, dictam chronicam continentem, vidi et legi, et ipsum cum exemplo præsenti transsumpto per infrascriptum Philippum Notarium et per infrascriptum Marsoppium Notarium subscripto, in præsentia suprascripti D. Matthæi Vicarii D. Episcopi Florentini, diligenter cum ipsis Notariis auscultavi: et quia invicem concordabant, de ipsius D. Vicarii mandato, suam et Curiæ D. Episcopi auctoritatem et decretum huic exemplo interponentes, hic me in testem cum solito subscripsi, in Ecclesia S. Salvatoris Florentiæ, præsentibus testibus Ser-Jacobo Ser-Miniati, Ser-Petro Paganuccii, Notariis Curiæ Episcopalis, die anno, indictione, et Pontificatu, supra in principio scriptis. Ego Marsoppus D. Guidalotti Pintaccii de Signa, Imperiali auctoritate Judex etc. Et ego Philippus filius qu. Benincase de Florentia, Imperiali auctoritate etc.

D

ANNOTATA.

a *Anno 1274 inquit Guiduccius lib. 2. cap. 3, occasione factionum inter Guelfos et Gibellinos.*

b *Idem Cap. 7 totum hoc narrat de caritate quam prædixerit futuram in Romandiola, triennio prius quam adveniret: et postea c. 27 narrat, quod* Faventiæ existens propter quædam negotia, et prophetice prænoscens caritatem proximo anno futuram in Tuscia, unam comitum suarum remiserit Florentiam, cum mandatis, ut quantamcumque ibi reperiret pecuniam, præsenti usui non necessariam, expenderet in fruges pro anno sequenti emendas: si autem inventæ pecuniæ non sufficerent, peteret ab istis et istis, quos nominabat, Florentinis nobilibus quantum esset satis: quod deinde magnum commodum attulit.

c *Guiduccius,* In formam mediæ lunæ.

d Sed frustra, *inquit idem,* quia paucos intra dies res innotuit Sororibus, *unde in Hymno ejus legitur.*

Dum plangis sacratissima dilecti Jesu stigmata,
Pro lacrymis das sanguinem, qui totam rigat faciem.

E

e *Est autem liber hic, quod mireris, scriptus lingua Latina, ut patet ex variis locis ex eo allegatis per Guiduccium, qui id ipsum expresse asserit servaturque etiam hodie.*

f *Guiduccius eam orationem leviter immutatam sic refert,* O sanctissima Humilitas, plena fuisti patientia et caritate, propter amorem Domini mei Jesu Christi, et matris sanctissimæ Virginis Mariæ, precor te semper, ut adores pro me Regem cœli, ut ex tuis sanctis meritis mihi remittat mea peccamina. Amen.

ANALECTA

De virtutibus, scriptis, translationibus et miraculis S. Humilitatis.

Ex Vita Italice edita per Ignatium Guiduccium.

CAPUT I.

De Spiritu quo instructa scripsit, et duobus Angelis Custodibus ejus, et S. Joanne Evangelista Patrono. F

Indocta dictat tractatus Latinos doctissimos,

Fuit res omnino admirabilis, videre B. Humilitatem, quæ numquam litteras didicerat, non solum legentem super mensa, uti dicitur in Vita; sed etiam discurrentem loquentemque Latina lingua, quasi multum in ea studii posuisset; dictando sermones et tractatus pulcherrimos de rebus spiritualibus, in quibus apparet profunda doctrina, aptissimis expressa verbis, etiam circa sublimiora sacræ Theologiæ mysteria, cum descriptione dilucida gloriæ immensæ Beatorum. Invenire in iis est præstantes discursus super Incarnatione divina, nobilitate et officiis Angelorum, laudibus Deiparæ atque Joannis Evangelistæ, S. Jacobi et Angelorum Custodum. Ponderandum autem hic imprimis est, quod verba ejus, non tam ab ipsa profecta fuerunt, quam cœlitus a Spiritu sancto dictata: id enim, Deo sic ordinante, variis Sermonum suorum locis ipsamet indicavit. Puta sermone III, *cujus verba, ac reliqua posthac similia loca exhibebo ex Italica versione iterum a me Latine reddita: nam originales textus sæpius petitos ac pridem promissos, quos varie impediti amici necdum transcribere potuerunt, expectare non licet, moram non ferente prælo. Sermone ergo tertio sic ait:* Miror et timeo atque erubesco de iis rebus, quas audeo scribere

verbis a Spiritu sancto suggestis.

A bere et dictare : quia eas non legi in aliis libris, neque humanæ scientiæ addiscendæ unquam me applicavi ; sed solus Dei spiritus in me loquitur, qui implet os meum iis verbis quæ debeo dicere. In secundo autem; Notum vobis sit, inquit, verba divina quæ loquor, non esse mea, sed venire a Patre et altissimo Deo, qui dat unicuique sicut magis ei placet. Ipse me docet interrogare et respondere, et mecum interim loquitur in abscondito : ego autem vobis exterius in publico loquor. Ipse me docet in silentio spiritus, et ego clara voce pronuntio vobis divina illa verba quæ audio. Cavete igitur ne in vacuum recipiatis, quæ mea lingua effert, mota a Spiritu sancto. Et alibi: Ego vado ad Dominum, ut me jubeat hoc opus facere; et statim spiritus mei Jesu docet me. Extunc et semper de re omni secura sum, quod non loquar velut ignorans : sed intelligo quidquid video, pleneque instructa sum de eo quod cogito. Denique Sermone VIII, sic habet : Quoniam tu magister meus es regius; dulcissimus et suavis : tu loqueris mecum exhilarando me, et loquendo accendis desiderium amandi Christum. Tu me doces loqui et cognoscere veritatem. Cum mihi B vicinus es, facis ut ego indigna famula tua loquar et proferam ore meo ea verba, quæ non sunt mea.

sicut ipsam et variis locis fatetur,

2 Ex dictis liquido apparet, ea quæ dictavit Humilitas, omnia ab eodem fuisse spiritu, qui similia hoc eodem seculo XIV operaturus erat in alia æque in dilecta sua sponsa S. Catharina Senensi, annis XXXVII post illius mortem nascitura ; quæ suo Confessario (ut est in libro 1 Vitæ num. 84) sic edixit : Habeatis pro conclusione verissima, Pater mi, quod nihil quod pertinet ad viam salutis, docuit me unquam aliquis homo vel mulier, sed præcise ipse Dominus et Magister, Sponsus pretiosus et super dulcissimus animæ meæ, Dominus Jesus Christus, vel per suam inspirationem, vel per claram apparitionem loquens mihi, sicut ego modo loquor vobiscum. Idem etiam demonstrarunt divina miracula quæ dictantem Humilitatem illustraverunt, referunturque supra in Vita sua num. 29. Ex istis autem sic dictatis sermonibus cognoscimus, quod præter assignatum sibi a nativitate custodem Angelum; postea, cum cura animarum sibi subditarum, acceperit etiam, ad earum commodius regimen, Angelum alterum, quemadmodum in tali casu fieri solere C docent Theologi. Etenim Sermone IV sic loquitur.

prout postea fecit S. Catharina Senensis.

Ex illis novimus,

3 Equidem omnes Angelos cœlestes amo, sed duo imprimis sunt deliciæ jucunditatis meæ, qui diu noctuque me confortant, et communicant inæstimabilia dona divitiarum suarum. Dominus meus eos mihi in custodes assignavit, ut me defendant ab omni molestia, quod divinum mandatum diligentissime sunt hactenus executi, quia eorum robore optime sum confortata. Ambo illi me sustinent a dextera et a sinistra, neque cadere possum nisi per socordiam meam ; adeo ut si me firmiter juxta ipsos tenuero, numquam nocere mihi possint inimici mei. Per gratiam S. Joannis Evangelistæ, et hunc et illum scio proprio quemque nomine appellare. Primus est ex choro Angelorum, eorum qui dantur hominibus in vita sua ad custodiam; et nomen ejus est Sapiel, quod denotat divinam sapientiam. Quoties nomen illud audio pronuntiari, subito exhilaratur mihi cor. Hic autem fuit mecum ab eo momento quo in hanc vitam sum ingressa. Fateor quidem quod eum sæpius offenderim tam multis meis defectibus; sed ipse, ut totus benignus, omnem culpam mihi remisit, quin etiam semper mihi apud Dominum Jesum fuit sedulus advocatus. Alius appellatur Emmanuel, ex ordine Cherubinorum;

duos Angelos custodes ei datos fuisse :

unum Sapiel dictum,

mihique fuit datus post annum ætatis trigesimum, quando ingressa sum in cogitationes magnorum negotiorum : quoniam a Deo commissa mihi fuit custodia ovium, licet non haberem pastoralem virgam, neque robur aut vires sufficientes tanto operi. Ille proprias suas alas expandit, meque juvit in laboribus et molíminibus meis : et, ut est benignus, consolatus est me, participem me faciens suorum opulentissimorum thesaurorum. Ac rursum alibi, id est, Sermone XII; Manifestum vobis sit quod duo isti Angeli sint proprii, primi, atque optimi, ad opem auxiliumque mihi apud Deum ferendum, declarando mihi multa de divinis secretis. D

EX ITAL. GUIDUC. alterum Emmanuel Cherubinum,

4 His duobus Angelis obedientissima illa semper fuit ; et ad eosdem honorandos composuit pulchrum illum Tractatum de Curia Paradisi, ubi hæc leguntur. Habeo immensam gloriam in corde meo, certificata de nobilitate et magnitudine Angelorum meorum : cum autem cogito de eorum pulchritudine, sentio me abire in ecstasim, ac veluti extra me rapi præ excessu gaudii ; quia duos amatores habeo tam perfectos, qui semper assistunt in Dei præsentia, et interim magno subsidio mihi sunt. Illi sunt sicut duæ rupes inexpugnabiles; in iisque omnem E securitatem repositam habeo : tantaque est eorum fortitudo, ut non metuam cum quibuscumque inimicis committi. Sunt admodum sapientes, et tam industrii, ut in omni genere virtutis me erudiant. Tam solicite autem et tam prompte mihi prospiciunt ut prius quam necessarium sit, eos mihi adesse comperiam ; suntque duæ solidæ columnæ, ad sustentandam meam debilitatem.

in quorum honorem dictat tractatum de Curia Paradisi,

5 Huic tam potenti societati commendabat se in suis necessitatibus, sicuti Sermone XI declarat, dicens : Et vos Angeli mei fortes, obambulate omnes vias meas, et diligenter advigilate ne inimici valeant appropinquare ostiis cordis mei. Exerite coram me gladium defensionis vestræ, et constringite os meum tam bene, ut occlusum maneat omni verbo vano et otioso, nec inde egredi tale possit cum volet. Exacuite linguam meam novacula, ad extirpanda quæcumque vitia et virtutes plantandas, Oculis meis imponite duo sigilla amoris, ut nullam hujus mundi rem simul cum Dilecto intueri valeant ; tenete nihilominus eosdem apertos et vigiles, ut non impediantur per somnolentiam recitare divina Officia, neque mentem aggravent quando debet intendere Dei laudibus. Servate aures meas apertas ad nomen Jesu : et efficite ne ad illas penetrare possit verbum F aliud ullum, quod animæ mortiferum venenum sit. Ligate pedes meos catena amoris, ne valeant se movere per viam peccati : sed omnes gressus mei sint ad honorem Christi, et suæ gloriosæ Matris. Constringite manus meas vestris benedictis alis, semper promptis et paratis ad divina obsequia. Removete odoratum ab omni vanitate, ut animea mea solum sentiat odorem cœlestium florum. Custodite omnes meos corporales sensus, ut oblectentur spirituales, et anima possit quiete repausare cum suo Dilecto. Facite ut viæ divini amoris in me ita muniantur, ut quando incurrent in eas flumina vanarum oblectationum nequeant pertransire; pertraherent enim animam ad submersionem. Angeli mei carissimi, ecce deposita sum in vestram custodiam et commendata vobis a meo dulcissimo Jesu : rogo vos in nomine ejus, ut semper solicite custodiatis me. Commendo me vobis, o benignissimi Angeli mei : orate Verbum æternum, ut velit ad se trahere cor meum, nec permittat unquam ut alio evagetur. Denique Sermone II circa finem ait: O Emmanuel, o Sapiel, qui estis Angeli mei custodes, oro vos, dulcissimi, ut ex omnibus viribus vestris præstetis mihi auxilium tam efficax, ut cum deduxeritis me ad præsentiam magnæ

ipsisque commendat singulos sensus.

A magnæ Reginæ, possim contemplari et frui matre cum dilecto filio suo, et de sinu materno inter brachia mea accipere gloriosum istum infantulum.

His addit Patronos alios

6 Longum foret cetera omnia loca enumerare, in quibus dilectos illos suos Angelos laudat, eisque gratias agit. Satis est scire duos fuisse, quorum tutelæ adjunxerat etiam sibi patronicium speciale S. Joannis Evangelistæ S. Jacobi Majoris, et S. Joannis Baptistæ, quos nominabat tres solidissimas vitæ suæ columnas: unde et dicebat Sermone XI: Effice mi Domine, ut isti mei sancti Advocati me animent, ut absque tui offensa per vias rectas me ferant ad tuam præsentiam. Impera illis ut usque ad mortem sint mei custodes, et tunc offerant tibi animam meam totam hilarem et jucundam. Neque istis contenta, sed ut erat amantissima sui Sponsi, ita venerabatur omnes ejus famulos; ex quibus sibi insuper Protectores delegerat S. Catharinam Virginem et Martyrem, Archangelum Gabrielem, S. Cæciliam, S. Josephum, atque imprimis gloriosissimam Dei Matrem, sicut infra apparebit. Quod ad S. Joannem Evangelistam attinet, cœpit ei devotius affici Humilitas jam inde a pueritia sua: crescentibus autem

præsertim S. Joannem Evangel.

B annis crevit et devotio, dum ipsa novis novisque ab illo favoribus quotidie cumulabatur, patrem eum habens ac magistrum in via spiritus, uti expresse ait in quodam Sermone: S. Joannes Evangelista magister meus est et doctor, sine quo nullam doctrinam volo addiscere. Ipse, post Christum et suam benedictam Matrem, est gloria mea, spes mea refugium meum, consilium meum et lætitia animæ meæ.

suumque erga illum amorem explicat;

7 Sermone vero XI declarat hisce verbis amorem ejus erga se: O Evangelista, bajule dulcium amorum: tu de cœlo dilectis tuis speciosa multa munera mittis. Memento mei pauperis et mendicæ, si tamen me adhuc agnoscis. Sicut mei curam habuisti quando eram dives, ita non derelinquas me urgentioribus necessitatibus. Si enim propter amorem Soldani Saracenorum in has terras venissem; sicut veni amore tui, pro urbanitate sua solicitam mei curam ageret. Recordare paulisper, o Joannes, continuarum largitionum, quibus me cumulabas rebus pretiosissimis et incomparabilibus: recordare dulcium illarum legationum quas mihi mittebas, ut magis me in tuum amorem inflammares. Equidem ex toto corde diligo te: et quamvis ego sim vile ac pretii nullius folium,

C tu vero lilium candidum et odoriferum; noli nunc oblivisci quod mihi aliquando magnam tuam liberalitatem exhibueris. Memento tantisper pulcherrimi illius cultelli, quem ipse fabricasti percussionibus amoris, non flagellationis, quo mihi cor transfixisti; et amorem renovando, eodem cultello rursum me pervasisti; tibique tam fortiter confixisti, ut inde avelli nequeat vel auferri dulcis amor tuus. O dilectissime Joannes, tu me ligasti catena, aurea et desponsasti annulo. Cum igitur commendata sim tuæ custodiæ, o sponse mi dulcissime, noli me derelinquere. Obsecro ut recorderis quod obnupsisti me tuo amore, et dotasti muneribus sponsalitiis, totque aliis rebus pretiosis ac pulchris, una cum linea illa pretiosarum gemmarum. Possem et de aliis multis tuis donis loqui, sed tempus est finiendi, ne quibus mens parum sana est, spinas colligant et rosas disperdant. Confiteor præterea quod male usa sim donis tuis, nec te amaverim sicut debebam; sed purus amor meus factus est deterior, minusque imo male ordinatus; verum tu in amando misericors es. Obsecro ergo ut renovemus amicitiam, sic ut anima mea recreetur in tuo amore, et producat optimum illum quem desidero fructum, ut possit operari ad gloriam tuam. Ex quibus aliisque verbis indubie possumus intelligere, quam singulariter afficeretur huic magno Sancto;

memor beneficiorum ab eo acceptorum:

et de ejus laudibus dictat 2 Sermones.

D in cujus honorem duos etiam Sermones dictavit, in quibus distincte et magno cum affectu declarat, quanta erga eum reverentia sibi esset divinitus indita, quantam in eo positam haberet fiduciam, quanta ejus familiaritate ac liberalitate uteretur.

CAPUT II.

Devotio Sanctæ erga Deiparam: ejus Laudes quomodo et quo fructu ab ipsa dictatæ,

Multo tenerior erat S. Humilitatis devotio erga beatissimam Dei Matrem. Constat enim quod numquam ordiebatur actionem aliquam, quin imploraret illius adjutorium; et laus Mariæ omnibus ejus sermonibus miscebatur. Si aliqua ei accidebat adversitas vel necessitas qualiscumque gravabat, implorato illius auxilio statim confortabatur. In hac defixas habebat suas omnes cogitationes, modo virgineum ejus partum considerans, laboriosaque officia filiolo educando impensa; modo acerbissimæ passionis gladium meditans, modo supremam in res omnes creatas potestatem ipsi concessam contemplans. Proinde E mirum non erat, quod hujus erga se amoris intuitu cœlorum Regina tot gratias ei fecerit, et sæpius ei se personaliter videndam præbuerit, quemadmodum in ejus Sermonibus legitur. Nam in III confitetur et clare agnoscit, quod Cœlorum Regina dux ipsi et comes sit per semitam Paradisi, quod Sermone VIII his verbis explicat. Regina Cœlorum malus et velum est in navicula animæ nostræ, suaque misericordia facile illam deducit, monstrans viam tutam, brevitatemque intueris, quod cito perventura sit ad portum. Ibi occurrent eidem Angeli, qui thesaurum ejus repræsentabunt Domino; qui tamquam liberalissimus, pro uno talento reddet centum, præter ingentem copiam inæstimabilium divitiarum. Et Sermone XII: Scitis, Fratres, quod non solum in visione, sed etiam in colloquio familiari ac domestico, omnibus nostris interrogationibus et petitionibus ab ipso ore Mariæ Virginis data sint gratissima responsa. Tum Sermone IX, Non mihi imputetur, inquit, ad gloriam quod lingua mea eloquor, quia non sunt verba mea, nec ego eorum habeo potestatem; sed reddite laudem F Reginæ, quia ab ejus bonitate cuncta derivantur.

Ad Deiparam solita semper confugere,

multa bona ei accepta refert,

ipsiusque humilitatem,

9 Sermone etiam IV de ejus laudibus sic discurrit: Suprema Deitas venit ab imperiali cœlo in terram, et humiliter intravit vasculum unius puellæ quam pulchritudine sibi similem reddidit, quia erat mater simplicitatis, cujus puritas tanta est, ut splendere eam faciat inter omnes Virgines velut gemmam purissimam. Ipsa est Regina humilitatis, quæ sapienter penetravit ad fundum hujus virtutis. Ipsa est Domina nostra, quæ humillimis oculis suis tales vibravit intuitus, ut satis potentes fuerint ad summum Deum de suo cœlesti throno deducendum in terras. Paulo autem inferius subjungit: Tam florida est ipsius virginitas, ut colloquentes secum efficiat castos. Et Sermone VI: O radix sancta, quæ nobis protulit ramum, quo vita nostra gubernatur! O Virgo gloriosa, cujus festivitas semper solenniter innovatur in cœlo! Tanta tamque divina est pulchritudo ejus, ut Angeli et Sancti nequeant satiari eam intuendo. Cincinni ejus impleti sunt auro, quo caput ejus sanctissimum operitur; nec potest explicari pulchritudo vel splendor, quo caput istud irradiat omnia. Oculi ejus, honestissimi et amorosi, accendunt in corde flammam divinam. Risus ejus et os, dum loquitur, semper apportant novum aliquod ac pretiosum donum: verbis autem suis exhilarat audientes, purificans et condecorans mentem.

pulchritudinem,

Angeli

A Angeli desiderant audire illam, et in ejus voce delectantur Sancti. Ab ore et naribus ejus expirat fragrantia tam suavis odoris, ut in omnibus renovet cupidinem iterum ipsam videndi atque salutandi. Labia ejus rubicundiora sunt magisque odorifera quam rosæ novellæ. Tota cœlestis curia adorat pectus illud divinum quod lactavit æternum Regem, et corpus, quod est sacratissimum altare. Dum ei loquuntur Angeli Sanctique, tollunt sibi coronas regales de capite, et replicant illam gratiosam salutem, quam olim in terra eidem dixit Archangelus Gabriel: et simul omnes exspectant benedictionem a sanctissimis illis manibus, in quibus reposita est omnis potestas: deinde optant famulatum et reverentiam exhibere huic benedictæ Reginæ, quæ est Imperatrix Angelorum et totius Curiæ divinæ. Corona ipsius stellarum duodecim, per figuram designata in Apostolis, et encausto solaris splendoris depicta, quam infudit ei summi Regis pulchritudo, quando de hac vita ascendit ad nuptias supra omnes cœlos, et collocata fuit ad dexteram Dei, sedens supra Cherubinos. Hæc est lætitia curiæ totius cœlestis etc.

majestatem impense laudat.

B 10 In hisce similibusque discursibus videtur Humilitas finem nullum invenire: cujus erga se affectui correspondens liberalissima Virgo, inter alios favores hunc ei specialiter contulit, quod aliquando meditanti de puerperio suo divino apparuit, mandans ut singula ejus mysteria attente contemplaretur, quatenus ea aliis posset ipsa manifestare. Mandavit insuper, ut parvulum suum Jesum amiciret pallio, gemmis intexto, et triplicis coloris varietate spectabili. Cumque illa humiliter responderet, O Domina mea dulcissima, impossibile mihi apparet cœli terræque factorem, quem vix ipsi Angeli contingere audent, veste materiali contegere; maxime cum nec gemmas ullas possideam, nec colorum requisitorum species noverim. Respondit autem Sanctissima, nihil eo angeretur, adfuturum enim jubente se mox Evangelistam Joannem, qui doceret quid facto opus foret. Hic autem ei continuo explicavit, vestem illam non debere esse materialem; sed totam ex rebus spiritualibus contextam, puta ex dilatato corde, spiritu humiliato, ardenti animo, dulcedine amoris inexplicabili, suspiriis ferventibus, copiosis lacrymis, contemplatione penetrativa. Ex his, ut totidem aureis filamentis gemmisque, contextam vestem offerret infanti; colores autem tres requisitos C nominabat, rubrum, incarnatum et album: quorum primo denotari aiebat Christi divinitatem, secundo humanitatem ejusdem, tertio virginitatem, et merita matris Mariæ. Hac enim veste non solum operiri filium ac matrem, sed totam quoque cœlestem curiam.

Jubetur ab ea texere Jesulo pallium,

quod quale esse debeat docet S. Joannes Evangelista.

11 Sic instructa Humilitas, sicut in Hymmo de ipsa canitur,

Librum componit spiritu dictante,
Laudibus plenum Virginis Mariæ,
Quem si quis legat gratiam reportat
Precibus suis.

Ipsa dictat Laudes B. Mariæ,

Recitant autem frequentissime istas Laudes Monachæ S. Salvii, sunt enim plenæ mysteriis, Incarnationis divinæ, et singulares Deiparæ prærogativas continent, et tam filii quam matris nomen frequentissime iterant. In principio autem ipsius tractatus, qui solum istas Laudes continet, hujusmodi oratio invenitur: O sancta Virgo Maria, Regina cœli, exaudi preces et orationem meam. Peto autem a te misericordiam pro iis omnibus, qui legent hunc librum in tui honorem, vel legi audient, aut devote eidem afficientur. Da eis magnum præmium et donum pretiosum, tui, inquam, et Jesu Christi amorem. In hora mortis adsis in eorumdem defensionem, liberando ipsorum animas ab ore draconis. D Tu vero, Jesu, in regno cœlesti concede eis salutem et gloriam. Amen. Aliam deinde precatiunculam composuit, dictis Laudibus præmittendam, hoc modo: O Virgo purissima, illumina corda nostra luce Spiritus sancti, ut possimus audire doctrinam, et addiscere, atque eo modo recitare ut tibi ad laudem cedat et nobis infirmis ad medicinam. Explicat deinde, sic volente illo quo inspirante agebatur, quomodo prædictæ Laudes non sint suæ compositionis, dicens: O carissimi Fratres et Sorores pientissimæ, magna devotione afficiamur erga has Mariæ Virginis Laudes, quæ non sunt desumptæ ex libro aliquo, neque ex doctrina humana acceptæ. Magistri earum scribendarum fuerunt Jesus Christus et Virgo Maria, qui sunt culmen et perfectio omnis virtutis, ipsis sit gloria. Mulier quædam ipsas dictavit, et alia scripsit: et Spiritus sanctus easdem inspiravit cuidam peccatrici.

orans pro recitaturis eas.

EX ITAL. GUIDUCI.

et explicans unde acceperit easdem,

12 Narrat postea ipsa S. Humilitas, quomodo prædictæ Laudes in Vigilia Assumptionis Dominæ nostræ sibi fuerint revelatæ; easque recitans singulari quadam gratia dignata fuerit, sed quali non indicat: solum ait, Peccatrix quædam (talem seipsam nominabat humillima Sancta) petebat certam gratiam, pro qua Domina mea mediatrix intercessit, statimque obtinuit. O quam fortunatum munus, immensum, mirandum, amabile, totumque suave et pretiosum hoc fuit! Donavit ei gratiam perquam insignem, lucem quamdam divinam, qua scivit uti occasione laudandi illam seque ipsi commendandi, unde cor ejus non parum fuit exhilaratum. Hic ostendit Domina nostra suam veram humilitatem, quia amat peccatores eisque misericordissima est, quandoquidem tam clementer egerit cum peccatrice ista. O carissimi Fratres, recitemus sæpe et attente meditemur istas Laudes. Dico vobis in veritate, quod ea ratione a Maria Virgine obtinebimus multa spiritualia dona: eo quod in ipsis laudemus celsissimam Dominam, quæ animabus nostris adfert efficacem medicinam. Ipsa cor exhilarat, mentem illuminat, pacem componit inter spiritum et sensum, longe pellit cogitationes malas periculosasque tentationes, ac sui amoris participes nos facit. Dum enim Mariæ Virginis odorem percipimus, efficit illa ut mens obliviscatur rerum temporalium, docetque Christum et res spirituales amare; facit mundum et cuncta terrena contemnere, et cœlestia quærere cum maximo desiderio ea inveniendi. Quapropter præparemus cor nostrum, et pascamur fructu harum divinarum Laudum Mariæ Virginis, quæ lux nostra est et stella matutina. F

In earum usu donata singularibus gratiis. E

13 Ad earumdem laudum efficaciam comprobandum faciunt duo miracula, quæ in veteri codice una cum ipsis reperiuntur descripta. Religiosus quidam tam gravi spiritus tribulatione pressus, ut sibi videretur plane derelictus a Deo; cum magni faceret exemplarem hujus sanctæ Abbatissæ vitam, ejus confisus meritis ad S. Salvii monasterium se contulit, ubi audiverat vivere inclusas puellas virgines optimi nominis. Prius autem quam ad alicujus earum conspectum affatumve veniret, voluit Deus alia ratione declarare ipsi magnam ipsarum puritatem. Repræsentavit enim ei mensam, regia magnificentia et ferculis omnino cœlestibus instructam, cui accumbebant omnes illæ, et accumbebat etiam ipse. Incredibilis erat tam divinæ refectionis suavitas: temperabat tamen eam dolor nonnullus ex conspectu trium Sanctimonialium, quæ a jam dicta mensa reclusæ, procul inde velut ægræ jacebant in terra. Finita visione mansit bono viro compassivus dolor, conjunctus cum desiderio misellas juvandi; et facta oratione decrevit prædictas orationes, ab illarum Abbatissa

Religiosus quidam in visione

Ex Ital. Guiduci.

A in finem supplicavit Congregationi Rituum, et Commissoriales obtinuit dirigendas ad Illustriss. Dominos Episcopum Faventinum et Archiepiscopum Florentinum; quibus eis mandabatur, ut in sua quisque diœcesi apud filias ipsius Sanctæ informationem sumerent, de vita, miraculis, devotione et concursu populari, aliisque rebus pertinentibus ad probandum suæ Sanctitati antiquum Humilitatis cultum. Signatæ fuerunt litteræ illæ die xx Aprilis anni MDCXXIV: et postea die XXIX Maji D. Alexander Martii de Medices Archiepiscopus Florentinus ad S. Salvii idcirco venit, in comitatu trium suorum Canonicorum, Cruciferique et Caudatarii ac Cancellarii.

videt veterem Sanctæ statuam,

24 Vix eo advenerat Præsul cum in ipsa porticu ante ecclesiam, vidit marmoream antiquissimam statuam, qua S. Humilitatem repræsentari demonstrabat agnina super caput pellicula, cum qua semper et ubique pingitur; dixitque non fore opus alia probatione, cum illa sola sufficeret ad finem intentum. Vidit nihilominus multas vetustissimas picturas, quarum aliquæ factæ erant ante trecentos annos, et omnes exhibebant circumductum Sanctæ capiti B diadema. Præcipue tamen ei placuit tabula, sexto post felicem transitum anno, id est MCCCXVI picta, cum monacha ad pedes orante (quam B. Margaritam esse volunt) circumdata areolis quatuordecim, continentibus totidem S. Humilitatis miracula, et ipsam in singulis earum diadematam. In monasterio præterea ostensæ eidem sunt multæ scripturæ et memoriæ antiquæ, manu notariali authenticatæ, quibus Vita Sanctæ continetur; liber item choralis, in quo notata Missa cum Antiphonis, Hymnis et Orationibus jam olim compositis; aliaque plura, quæ longum foret enumerare singula. His omnibus plene sibi satisfactum testatus est Archiepiscopus, accedente insuper ea scriptura qua continebantur miracula facta per bombacium, quo corpus intra veterem arcam fuerat constipatum; quodque post diem translationis prædictæ liberaliter fuerat erogatum populo. Vidit denique corpus ipsum, adhuc simile viventi post annos CCCXXII, et de omnibus relationem factam scripto excepit.

et antiquas picturas,

ac scripturas,

et corpus.

25 Successit post hæc annus MDCXXVII quando D. Everardus Niccolini, Congregationis Vallumbrosanæ Præses generalis, volens causam istam promoveri, D. Ignatio Guiduccio, tunc suo in Urbe Procuratori generali, rem commendavit: qui accepta relatione eorum quæ apud S. Salvii Archiepiscopus C egerat, signata die XII Novembris anni MDCXXVII, informavit Eminentiss. D. Cardinalem Mellinum, hujus causæ Ponentem. Hic denique anno MDCXXVIII die XXVI Februarii, magno cum affectu; de illa retulit coram Sacra Rituum Congregatione, concludens quod Vallumbrosanæ Congregationi posset concedi, quam petebat, facultas Missæ Officiique de Dei famula Humilitate, ut Sancta, faciendi; attenta certitudine authenticorum documentorum, in quibus præcipuum locum tenebat Vita, anno MCCCXXX a Vicario Episcopi Florentini authenticata, cum Bullis Indulgentiarum et Brevi originali Alexandri VI. Addidit his efficacissimas rationes, puta quod anno transitum felicem immediate subsecuto D. Episcopus Florentinus, præsentibus multis Prælatis et Dominis titulatis, sub ejus nomine erexerit et consecraverit pulcherrimum altare, ac super eo perquam honorifice adorandum exposuerit sacrum corpus: quod jam olim ejus festum fuerit celebratum, sicut abunde probant Missa, Hymni, Antiphonæ, et cetera manu typisque expressa in S. Salvii; cum quotidiana commemoratione ibidem a Sanctimonialibus usurpari solita, juxta earum Psalterium impressum; quod eædem Monachæ, nec non Faventinæ, ab immemorabili solitæ sint festum agere, recitando tamen

Fit relatio Congregationi Rituum anno 1628,

probaturque variis modis ut Sancta, semper culta Humilitas.

D omnia de Communi: et sæpe per annum in ejus honore Sacrum dicendum curare, cum magna populi devotione et frequentia (prout jurata utrimque testimonia, ab Archiepiscopo Florentino collecta, docebant) quod titulus Sanctæ statim ei a morte datus, et in reffossione sacri corporis; idque etiam appareat in multis psalteriis, martyrologiis, kalendariis et scriptoribus antiquis. Nec leviter appendendum æstimabat, quod ipsa Fundatrix fuerit Monacharum Ordinis Vallumbrosani, quæ proinde æque ac S. Joannes Gualberti, Monachorum Institutor, digna esset veneratione publica. Postea producebat relationem D. Archiepiscopi Florentini, testis oculati tot imaginum, statuarum, tabellarum votivarum cum radiis, diademate, titulo Sanctæ expressarum spatio annorum trecentorum: denique recitavit Summarium vitæ ac miraculorum, optimo ordine digestum a D. Pompeio Serni, Auditore Eminentiss. D. Cardinalis Pii.

26 Tali relatione audita, inspectisque et consideratis documentis allegatis, decrevit Congregatio, posse Apostolica auctoritate formari Processus ad E comprobandum, quod Monachæ celebrent festum, recitantes Officium de Communi, et facientes celebrari Missas, cum concursu et devotione populi. Itaque die X Martii anni MDCXXVIII, S. D. N. Urbanus Papa VIII desideratam Apostolicam Commissionem benigne concessit, et die ejusdem mensis XXVIII fuerunt a sacra Congregatione expeditæ litteræ Remissoriales et Compulsoriales Florentiam atque Faventiam, ad hoc ut auctoritate Apostolica, per Illustriss. Dominos diœceseon dictarum Prælatos, formentur Processus valituri in ordine ad Canonizationem, quandocumque esset qui posset ac vellet expensas necessarias facere. Finitus est autem Processus Florentinus et Romam missus anno MDCXXIX XXX Martii, Faventinus vero anno MDCXXX die XXI Februarii.

Jubentur fieri processus ad Canonizationem.

CAPUT IV.

Miracula post Translationem S. Humilitatis facta, etiam usu gossypii ad corpus positi.

Erat in monasterio S. Joannis Evangelistæ juvencula Monacha, toto corpore tam male affecta, tantosque jam pridem dolores patiens, ut vivere ipsam supra modum tæderet. Huic magistra sua suasit, ut quando omni die videbantur miracula per intercessionem S. Humilitatis in variis hominibus externis facta, ipsa quoque cum viva fide ad eamdem recur- F reret. Paruit consilio salutari adolescentula, Sanctamque deprecata est, ut, quæ tam multos juverat, etiam in ipsa ostenderet potentiam suæ benignitatis. Proxima nocte apparuit ei S. Humilitas: quam illa videns continuo cœpit sese ipsi commendare, et quod desiderabat postulare. Sancta vero benigne respondit: Nihil dubites, filia, ista enim fides te sanavit: vade et audi devote sacrificium Missæ: quidquid enim optasti consequeris. Paruit ipsa, Missam audivit, statimque ex integro sanatam se comperit. Ibidem educabatur puella quædam Florentina, et ardentissima febri jam diu affligebatur, quando recordata glaciei a Sancta, cui devota valde erat, olim impetratæ in simili infirmitate, ab eadem refrigerium aliquod et auxilium humiliter requisivit. Apparuit autem illa ipsi noctu, cum situla glaciei plena, velut hanc ei porrigens, moxque disparuit: puella vero mane evigilans, seque a febri liberam sentiens, magna cum animi consolatione gratias egit: inveniturque prædictum miraculum depictum in tabula satis antiqua, servaturque ad S. Salvii, in qua conspicitur Sancta, tenens situlam plenam glacie, et puella ante ipsam genu flexa.

Sanantur Monacha toto corpore cruciata,

et puella febrim patiens,

A

an. 1562 curatur dolor brachii,

28 D. Gregorius Tiglia-mochi, monachus Vallumbrosanus et Confessarius ad S. Salvii, annum jam quintum patiebatur gravem in brachio dolorem, sic ut nec movere ipsum, nec uti aliquatenus eo posset. Hic cum anno MDLXII die XXI Maji delaturus esset corpus Sanctæ, a choro Sanctimonialium ad altare Sacristiæ inferioris; statim atque attigit capsam quæ tantas continebat Reliquias, eo dolore liberari se sensit, nec tale quid amplius passus est. Tale autem miraculum, una cum tribus sequentibus, reperitur in actis registratum manu Mag. Bernardi Mochi, Notarii publici Florentini, sub die XVI Decembris anni MDCX.

1587 liberatur energumena,

Anno MDLXXXVII Sor. Joanna, Monacha ad S. Salvii, filia D. Benedicti Bonaccursi, dicta in seculo Floretta, ab anno ætatis suæ XIV maleficiata fuerat, occultusque in ea manserat dæmon per annos XVIII, quamvis subinde aliquod sui daret indicium. Sed decursis prædictis annis, in Vigilia Assumptionis Marianæ, cœpit evidenter se manifestare, variis ac miserandis modis possessam affligens: modo visu, modo auditu vel loquela, modo sensibus omnibus eam privando, ita ut nec movere ipsa se posset, neque moveri ab aliis, facta ponderis importabilis.

B

Ea res haud modicam monasterio conturbationem attulit: quare sæpe iteratis jejuniis orationibusque rogatus Deus ipsaque sancta Mater est, pro ejus liberatione: deinde exorcismos Ecclesiæ per dies sex super ipsam continuavit D. Alphonsus Porta, Monachus Vallumbrosanus et Confessarius loci: ultima autem die, eademque Vigilia S. Bartholomæi, circumlatum processionaliter est brachium S. Humilitatis.

adhibito Sanctæ brachio,

Cumque hymnis et psalmis devote recitatis prædicta Reliquia posita esset supra caput infirmæ, exivit dæmon, relinquens illam per horæ spatium quasi mortuam. Horribilis porro fuit strepitus et ululatus excitatus ab egrediente dæmone: eumque non solum Monachæ in monasterio, sed etiam frequens populus, qui ad processionem accurrerat, audivit: infirma vero, statim ut ad se rediit, flexis genibus ac manibus junctis hymnum Te Deum recitavit, totosque XXXVIII annos postea incolumis vixit.

eodem sanantur moribunda an. 1590

29 Anno MDXC D. Julia Galeotti, Nobilis Florentina, uxor Alexandri Reineri, unius anni spatio ægra decumbebat ad mortem. Sæpius pro ea curanda adunatum fuerat Collegium Medicorum: sed parum ei prodesse potuerant. Demum ipsa se vovit S. Humilitati, multaque cum instantia supplicavit, ut domum suam illius venerabile brachium deportaretur.

C

Mox autem atque illud capite suo excepit, melius habuit, ac brevi restituta est integræ sanitati.

et an. 1607 clinica per septennium,

Anno MDCVII septem annis infirma jacuerat D. Porcia Laudi, uxor D. Benedicti Ridolfi, Nobilis Florentini, morbo non minus gravi quam fastidioso; sic enim caput insidebat, ut attollere ipsum nullatenus posset, nec nisi cum maxima molestia movere; cui malo accedebat dolor toto corpore diffusus. Ignotum medicis symptoma nulla poterat arte levari, dubitabaturque an ipsum non esset maleficio adscribendum. Recurrit ergo ad Sanctam infirma, eidem se commendans: cumque devote supplicanti in domum esset delatum ejus brachium, melius sibi fieri sensit; utque decentius exciperet tam venerabilem Reliquiam, ipsa per se surrexit de lecto (id quod nequiverat tot annis facere) propriisque manibus aptavit, ac floribus ornavit altariolum cui esset imponenda. Deinde cum illa capiti ejus esset imposita, facto desuper Crucis signo, cum admiratione circumstantium omnium, persanata est a tam gravi cruciatu, nec unquam postea, quoad vixit, similem est passa. Præsentes miraculo aderant D. Catharina de Pazzis, uxor D. Bernardi Zerzelli; D. Margarita Capponi, uxor D. Francisci Michelozzi; et D. Maria Capponi, uxor Capitanei Pecori: quæ publicum tam admirabili eventui testimonium dixerunt.

D

EX ITAL. GUIDUCI. Rector monasterii deliquium passus

30 Cum D. Clemens Bonenti, Monachus Vallumbrosanus et monasterii S. Salvii Rector, esset in sacristia, ubi jam inde ab anno MDLXII corpus Sanctæ stabat super altari; subitam syncopen passus est, quæ tam diuturna tamque vehemens fuit, ut certo crederetur esse mortuus, jamque adessent bajuli cadaver elaturi, quando cœpit in se reverti. Cognito autem tam periculoso symptomate, cum necdum loqui posset, oculos defixit in altare Sanctæ; seque ei interiori oratione commendans, promisit, quod ejus beneficio sibi redditus, faceret ejusdem corpus inde transferri in ecclesiam supra novum altare decentius exornandum.

vovet altare novum curandum,

Vix tale decretum animo votoque formaverat, cum subito ad pristinam rediit sanitatem: et licet alias quandoque passus ejusmodi deliquia et vertigines fuerit, postea tamen nihil tale sensit unquam; et ideo non dubitavit incolumitatem suam Sanctæ, ut miraculo acceptam, referre. Itaque cœpit ad novum altare construendum apparare omnia: et ecce nocte quadam videt Sanctam, solicite commendantem, ne quam moram cœpto operi interponeret. Obtenta ergo a Superioribus licentia initium fabricando altari novo fecit, urgens absolutionem operis, ac sæpe dicens eo perfecto moriturum se: quod sic omnino evenit.

E

eoque absoluto moritur ut prædixerat:

Paucis enim superfuit mensibus post translatum illuc sacrum corpus, debili exinde valetudine semper utens; susceptisque Ecclesiæ Sacramentis præmunitus ad exitum, magna cum humilitate et devotione spiritum reddidit Creatori.

sanatur angina,

31 Uxor Raphaelis Corsi, pistoris Archiepiscopalis Florentiæ, præclusis angina faucibus nihil trajicere poterat, nec stillatum quidem: voto autem facto S. Humilitati, subito convaluit.

et mancæ duarum manus.

Catharina Francisci de Mazzuola, manum gerens enormiter ac fœde tumefactam, cum gravissimo spasmo, accessit ad altare S. Humilitatis: eique se commendans, sequenti die invenit manum detumuisse, ac sanatam se esse. Catharina Angeli de Amerino, cum anno MDCXX ex devotione Fæsulas ivisset, cadens in terram tam male affectam manum inde retulit, ut contrahentibus se digitis omnibus, nec aperire ipsam posset, nec quidquam ea operari. Tandem anno MDCXXIV die XIII Maji accessit ad S. Salvii: et cum se ibi magno cum fervore commendasset Sanctæ, fideliter oravit ut corona sua precatoria applicaretur capsæ, in qua sacrum corpus requiescit: deinde eamdem admovit mancæ manui, atque per singulos digitos ipsam duxit. Stupori autem omnibus fuit, quod sequenti nocte laxatis nervis ita sese extenderint ipsi digiti, ac si nihil mali

F

unquam in eis fuisset: quapropter in gratiarum actionem attulit manum argenteam, capsæ appendendam.

Usu gossypii ad corpus positi curantur, spasmus,

32 Sequitur nunc indiculus sanitatum, gratiose obtentarum per usum gossypii illius, cui sacrum corpus veteri in arca fuit impositum et undique stipatum, ne concuti et quassari posset dum transferretur. D. Julius Cæsar Guerini, Capitaneus levis equitatus Serenissimi Magni Ducis, diebus quadraginta magnis cum doloribus spasmum toleraverat in uno suorum crurium, occasione plumbeæ glandis sclopo immissæ: ut autem partem affectam isto gossypio tetigit, signumque Crucis super ea cum eodem expressit, cessante dolore, brevi convaluit: venitque ad S. Salvii, magno cum animi gaudio testimonium depositurus recuperatæ sanitatis.

febris,

Eodem modo et sequenti die subito se sanatum sensit Petrus Dominici del Golpe, ab ardentissima, febri a qua fuerat totis tribus mensibus crudelem in modum afflictatus.

nephritis,

Dianora, uxor Antonii Scacchi, dies viginti duos jacuerat in lecto plena doloribus, qui per collum usque ad renes ducti ibi hærebant, tanta cum molestia, ut nec movere se posset, usque dum prædictum gossypium sibi applicuit: quo facto mox levius doluit, ac cito tota sanata fuit

EX ITAL. GUIDUCI. *febris,* *ejusque recidiva ;*

A fuit. Petrus Laurentius Becagli decem hebdomadas patiebatur crudelissimam febrem : cui D. Marius Acciajuoli, intra chartulam misit de prædicto gossypio : et subito ad ejus tactum convaluit æger. Sed cum persanatus aliqua inordinate egisset, indeque in febrim recidisset ; idem Nobilis ipsiusque Patronus eamdem chartulam ipsi misit, confidens quod Sancta, humanæ fragilitati compatiens, denuo suam ei opem præstaret : quod et fecit. Cum enim de novo eodem gossypio se signasset æger, perfectam recepit sanitatem die IV Augusti anno MDCXXIV.

sanguinis fluxus e naribus. *desperata febris,* *apostema lateris,*

33 Cum Elisabetha, filia Baccii Scalandroni, venisset ad visitandum Sanctæ corpus, adhuc in ecclesia prostans ; prorupit ei de naribus sanguis : neque fluere cessans per horas duas, adeo debilitavit caput, ut deficere inciperet, nullo humano proficiente remedio. Recurrit ergo ad intercessionem S. Humilitatis, capitique imponens aliquid ex gossypio prædicto, stitit subito periculosum illum fluxum, et sanata est. D. Dominicus Gigolus de Parma venit ad S. Salvii, eo die quo illuc accessit Magnus Hetruriæ Dux Ferdinandus II. Post aliquot autem dies Parmam regressus, lecto decubuit correptus febri : eaque indies B accrescente, depositus a medicis est. Recordatus autem S. Humilitatis, ei se commendavit. Cumque ipsam sibi visus esset in somnis videre, postridie surrexit sanus, et egit Deo ac famulæ ejus gratias. Ejusdem Dominici rustica quædam duobus mensibus tulerat apostema in latere, tam malignum et solidum, ut chirurgi non potuerint illud ad maturitatem et vomicam faciendam adducere. Dominus ergo suus misit ei particulam d. gossypii ; qua cum se devote signasset infirma, ruptum fuit apostema, sanataque est mulier, ipsi Sanctæ et patrono suo gratias agens.

febris continua, *manus manca,* *cruris tumor,* *continua febris,* *dolor,* *et tumor capitis.* *dolor in genu,*

34 Margarita Joannis Pagni, per horas quadraginta crudelem passa febrem, nullam capere quietem poterat : votum ergo fecit S. Humilitati, gossypium ejus applicavit sibi, et mane sequenti prorsus sana fuit. Elisabeth Agnuli Dini, quinque mensibus tulit manum sinistram sic impeditam, ut ea nullo modo uti posset et totum brachium inde intumesceret. Hæc cum die quadam advenisset qua corpus Sanctæ spectandum præbetur, ejusque brachium ipsius capiti fuisset impositum, et manui deinde applicatum gossypium ; statim convalescens brachium rediit ad usus pristinos, et ipsa argenteum brachium ad altare detulit. Felix cauponaria in Varlungo, crus monstrose tumefactum habens, decubuerat C lecto septimanam totam, quia pedibus nequibat ullatenus subsistere. Cum autem sequenti Dominica bajulos requiri jussisset, a quibus ad Missam audiendam deferretur in eclesiam ; oblatam sibi gossypii particulam malo applicuit, statimque crus detumuit, et ipsa per se ad ecclesiam processit. Catharina Nicolai Pagoletti, tribus diebus continuis cum febri conflictata, cum inflatione montrosa gutturis, quæ totam deformabat, eodem gossypio applicato, convaluit ipso momento, atque ad agri laborem exercendum processit. Philippus Pauli de Logoro, correptus repentina febri et capitis dolore, sic ut in sede fuerit referendus domum, similis applicatione statim convaluit, atque ad opificii sui exercitium rediit.

oculi obscuratio, *dolor capitis,* *cordis,* *et oculorum,* *febris extrema,*

35 Soror Thecla de Fortuna, monacha in S. Ambrosii Florentiæ, ex quadam indispositione ferens caput valde inflatum ac vultum totum, in momento sanata est, mox atque admovit sibi gossypium istud. D. Clemens Presbyter, filius Laurentii a Pace, diebus pluribus tantum in genu sinistro dolorem sustinuerat, ut ei impossibile esset terram pede contingere. Signavit autem partem offensam gossypio illo, statimque venit ad S. Salvii gratias acturus pro beneficio. Triennis puerulus, Andreæ Vettinensis et Vitæ uxoris suæ filius, ex chirurgi judicio oculorum D unum prorsus amiserat, altero vero videbat perparum ; sed utrique visus integer rediit, statim atque applicatum ei Sanctæ gossypium fuit : et invicem par oculorum argenteorum parentes obtulerunt. Horatii barbitonsoris uxor, pluribus diebus passa dolorem capitis intolerabilem, eodem remedio curata subito fuit. Michaeli Antonii Servalli obierat frater ex cardalgia, et ipse ex eadem infirmitate periclitabatur ; jamque depositus a medicis erat Oleo sacro inunctus, quando pro eo votum factum est B. Humalitati, applicatumque gossypium ; et continuo crepuit apostema, cessavit febris, et ipse fuscam vestem induit, eoque in habitu ire voluit ac S. Humilitati gratias agere Soror Maria Angela Rucellai, Monacha in Monticellis Florentiæ, male ex oculis habens, gossypioque signata, convaluit. Cum autem postea dictum gossypium casu quodam ipsi excidisset in horto, pluvia quidem densissima super ipsum decidit, inventum est tamen involutum suæ chartæ, tam siccum ac si omnino non pluisset, quamvis aqua et luto opertum fuisset. Bartholomæus Laurentii Allegri de Linto, decem diebus lecto affixus per febrem, stomacho sic everso ut cibum omnino nullum retineret, ingravescente malo, vitæ prospiciebat immi- E nere periculum. Positum ergo super eum fuit aliquid gossypii, atque illius panni quo Sanctæ vultus fuerat coopertus : statimque sanari incipiens cœpit cibum sumere, et sequenti die modicissimam sensit febrim, postridie vero omnino nullam.

infirmitas stomachi, *plaga in gutture,* *febris letalis,*

36 Andreas Justi Montelatici, diu gravatus infirmitate stomachi, quæ tandem in vitæ discrimen vergebat ; applicata sibi chartula, in qua erat aliquid de capillis atque gossypio Beatæ, subito convaluit. Augustinus Raphaelis del Brozzi tempore longiori multas tulerat plagas circa guttur, cum intenso ac fere intolerabili dolore, qui ei cœperat circa XXIV Junii anno MDCXXIII, totum ejus vultum fœde corrumpens destruensque. Anni autem sequentis die X Maji, in equo se deduci fecit ad corpus S. Felicitatis : ubi guttur suum ipso gossypio signans, subito dolorem omnem a plagis dispulit, et die XXVII Maji votivum anathema tulit ad S. Salvii, quia se plane sanatum credebat. D. Ignatius, Monachus Vallumbrosanus, diebus quinque febri ardentissima cum intensissimo capitis et pectoris dolore laboraverat, et desperabatur a medicis, ideoque de apparando funere in diem sequentem cogitabatur. Mansit autem F in maximis angustiis usque ad mediam noctem omnis expers quietis. Interim maximo cum affectu commendavit se Sanctæ, et oratione finita obdormivit. Mane vero experrectus liberum a febri et dolore omni se sensit, et mox pristinas vires recuperavit. Veniens ergo die sequenti medicus D. Antonius Medici, et in tam bono statu suum ægrum reperiens, vehementer obstupuit : sed intelligens quid actum fuisset, magnam concepit etiam ipse venerationem erga Sanctam. Is vero qui infirmus fuerat, statim accessit ad S. Salvii, atque in altari dictæ Sanctæ sacrificium Deo eucharisticum obtulit, ibique argenteum anathema reliquit.

petecciæ, *pestilentia,*

37 D. Jacobus Federighi, pustulis pestilentibus sic conspersus, ut proxime moriturus crederetur ; consignatus eo panno quo corpus Sanctæ fuerat intra capsam coopertum, et ipso in momento melius habere incipiens, cito totus convaluit. Plebs tota Abbatiæ S. Reparatæ de Marradio, anno MDCXXX, præmisso jejunio, confessione et communione, pari se obstrinxerat voto in honorem Sanctæ, ut liberarentur ab epidemico quod tunc grassabatur malo : et quamvis Castellum vicinaque loca pervaserit maligna lues, locus tamen ipse tam immunis ab ea servatus est, ut nemo unus questus sit sibi caput dolere.

Romulus

A Romulus Statii, graviter infirmus depositusque a medicis jacebat propter febrim hecticam quæ in continuam conversa erat : sed mox atque cœpit se commendare Sanctæ, cœpit etiam habere melius, citoque convaluit. *hectica,* Puella multis annis in lecto jacens sic contracta, ut movere se ipsa in nullam partem posset, gossypio tacta et statim sanata fuit. *contractio,* Uxor Thomæ Montelatici duobus post puerperium mensibus sic impedita brachio ut uti eo non posset, neque auxilium ferre medici, recurrit ad opem Sanctæ implorandam; et subito melius habens intra octiduum plenam recuperavit sanitatem : atque in memoriam beneficii argenteum brachium obtulit ad altare.

discussa pericula gravia, 38 Fr. Laurentius, Conversus Vallumbrosanus, sub equo in fossam profundam corruit : seque commendans Sanctæ, illæsus inde eductus fuit. Pessimum quoddam propositum animo conceperat Hippolytus Potiti, ad terminandum negotium unde suæ et plurium aliarum familiarum ruina timebatur : nec poterant personæ Deum timentes, quæ medias sese offerebant, fixam ejus voluntatem flectere; donec ultro ipse ad auxilium Sanctæ implorandum se vertit, B exauditumque expertus est, turbis omnibus in brevi sedatis. *sanatur erisipelas,* Catharina Antonii del Pace, erysipelati vultum occupanti remedium nullum inveniens, dissipavit illud, superposito sibi gossypio sæpe dicto. Filius D. Julii Cæsaris Paganelli, Nobilis Faventini, et uxoris suæ D Bartholomææ Barbaveræ, gravissimis oppressus symptomatis tantum non videbatur mortuus, *epilepsia,* idque ei accidebat sæpius. Sed cum voto oblatus Sanctæ subito convaluit, delatusque est cum anathemate argenteo ad altare ipsius. Simili successu alia quædam nobilis matrona Faventiæ filium suum de equo lapsum commendavit Sanctæ, sanumque recepit. *febris,* D. Julius Rondanini, febri maligna correptus, Missam in illius honorem dicendam curavit, et statim liber a febri fuit.

39 Perfectam surditatem incurrerat Soror Catharina, *surditas,* Monacha Ordinis Dominicani Faventiæ. Cumque intellexit multas gratias per intercessionem S. Humilitatis obtineri, quodam vespere ei se commendavit, et sequenti die surrexit acutum audiens. *dolor brachii,* Soror Archangela, Monacha in S. Humilitatis Faventiæ, diuturno brachii cruciatu exercita, eodem liberata fuit, ubi se commendavit Sanctæ. Soror Victoria in eodem monasterio, gravissimo correpta symptomate agebat animam, motus loquelæ et *sensuum privatio,* sensus expers, neque extremorum Sacramentorum C capax. Quod ultimum cum socias Moniales præcipue angeret, omnes flexæ in genua cœperunt ipsam benignissimæ suæ Matri commendare. Ecce autem rem stupendam! Rediit in se ægra, tamquam si nihil mali pateretur, Confessioneque peracta et suscepto Viatico, diem totum pro sana egit; sequenti vero die maxima cum devotione spiritum reddidit. Soror Laura-Felix Vergimilii, acrem in brachio cruciatum patiens, eumdem detersit gossypio illud signans, et argenteum brachium obtulit in memoriam acceptæ gratiæ. *oculi vitium,* Sorori Theodoræ Carrari in oculo panus emerserat, qui præter deformitatem in illo etiam cæcitatem causabat : sed commendans se Sanctæ, eodem liberata fuit.

cæcitas, 40 Soror Magdalena fuerat totum mensem cæca, sic ut non nisi alienis manibus capere cibum posset : invocata autem Sancta statim recuperavit visum. Alias cum ex dolore pectoris pene deficeret, signata gossypio ad se rediit. *febris,* Soror Cæcilia-Victoria, a medicis deposita erat propter malignam febrim : sed a quadam sua amita ut se S. Humilitati commendaret monita, cum recitasset devotam illam orationem, quæ incipit, O sanctissima Humilitas, statim soporata fuit, et experrecta est sana. Sorori Mauræ Dingofanti, pestilenti febre cum pustulis laboranti, D *petecchiæ,* post præbitam extremam Unctionem applicita vesicatoria erant a chirurgo, qui sequenti mane proculdubio extinctam se reperturum aiebat : sed quia Sanctæ se commendavit, reperit illam idem ex integro sanam. Alias coram Sanctæ brachio eadem orans liberata fuit a cruciatu gravi, quem suo in brachio sic patiebatur, ut neque vestire se neque aliud quidquam operari posset. Anno MDCXXXI Camillus, filius Petri-Francisci de Marradio, pestilentia correptus, cum vomitu et febri excessiva; jamque depositus a medicis, eo quod omnes eo in loco correpti isto malo *pestis,* jam obiissent; votum nuncupavit S. Humilitati, et cessante mox febri cessavit vomitus, atque anthrax pestifer crepuit.

41 Anno MDCXXXII Antonia, filia Andreæ Pampaloni, annis septem arthritide sic fuit vincta, ut *arthritis,* numquam vel ambulare vel etiam insistere pedibus posset. Vovit ergo S. Humilitati, pro obtinenda liberiori gressus facultate, Vigiliam festi ipsius agere jejuna in pane et aqua. Ecce autem dum vesperi in suo cubili consuetas preces Sanctæ offert, audivit vocem dicentem sibi, Surge et ambula. Obedivit illa, cœpitque per cameram ambulare. Accurrerunt ad E tantam novitatem mater et frater ipsius D. Hieronymus, Rector S. Stephani in Curtibus, multique *catharrhus gravis.* vicini, et admiratione pleni gratias Deo egerunt. Duravit hæc ei sanitas diebus quatuor, adeo ut foras etiam ad quoddam suum prædium via difficili arduaque sit progressa : post quartum autem diem, cum vellet mane de lecto egredi, rursum sese reperit pedibus mancam, itaque permansit sic, ut solum ambulare cum sustentaculo deinceps potuerit. Silvagiæ Redini, uxori Silvii Annibalis, vehemens catharrus febrim attulerat, cun dolore capitis quietem omnem auferente. Petiit autem perquam instanter ut ferretur sibi velum S. Humilitatis, eoque consignata statim febri et dolore caruit.

HYMNI ET ORATIONES

Ex Officiis Vallumbrosanis, anno 1566 Florentiæ cusis.

HYMNUS PRIMUS.

Laudes excelsas cantent Moniales, F
Melos flammantes Monachi devoti,
Festo sacrato piæ Matris nostræ
Humilitatis.
Mundum tu spernis, alta Cherubina,
Volans ad Christum ardens Seraphina :
Qui te vestivit suo resignatam
Lumine quondam.
Cherubim magnus summæ Ierarchiæ
Te sponsam Christi curat et gubernat;
Cum Pastoralem curam assumpsisti
Angelus fortis.
Librum componis Spiritu dictante,
Laudibus plenum Virginis Mariæ :
Quem si quis legit, gratiam reportat
Precibus tuis.
Dies diei verbum eructasti,
Haustum de fonte summæ Trinitatis;
Cum de adventu nostri Redemptoris
Causas expandis.
Sculptam in corde celte caritatis
Habes Mariam, matrem Sponsi tui;
Cujus amore vulnerata clamas,
Ave Regina.
Multos tractatus scribis, Doctrix sancta,
Nesciens librum, idiota sciens,

Candidam

EX ITAL. GUIDUCI.

A

Candidam tenens humero columbam
Spiritum sanctum.
Pallium texis Christo nascituro
Trini coloris, monita beata
Mystice complens Virginis Mariæ,
Quam dilexisti.
Te desponsavit annulo superno
Sanctus Joannes, aquila cœlestis;
Atque largitur dona pretiosa
De Paradiso.
Cum cibum sumis, tibi demonstrantur
Stigmata Christi, vinumque myrrhatum,
Pauperes, nudi, atque carcerati,
Pane carentes.
Gloria Deo sit æterno Patri,
Et Jesu Christo, sanctæ Trinitati,
Matri Mariæ, Joannique sancto
Evangelistæ. Amen.

NOT. 29 APP. TOM. VII MAJI

ALIUS HYMNUS.

Hymnum canamus gloriæ, hymnum novæ victoriæ,
Humilitatis Dominæ sanctæ virtutis munere.
B
In arca cella clauderis, annis bissenis tunderis.
Et post hæc de sub modio reluces in candelabro.
Matrona nobilissima, omni virtute prædita,
In monte sancto civitas Florentiam irradias.
Orationis imbribus cancrum fugas a renibus,
Et labia tumentia abhorrens medicamina.
Joannes te præmonuit ut venias Florentiam,
Et Dominarum civium componas monasterium.
Signis coruscas maximis et validis prodigiis :
Puer decennis moritur, sed vivus per te redditur.
Dum plangis sacratissima dilecti Jesu vulnera,
Pro lacrymis das sanguinem, qui totam rigat fa-
[ciem.
Unico pane satias famelicas discipulas :
Et multa panis fragmina reponit Dispensaria.
Occulta cordis penetras, peccata multa reseras,
Propinquam morti arguens, ejus decessum præ-
[videns.

Febri dum ardes valida, ferens Augusti caumata: D
Desiderasti glaciem, quam sumens sentis requiem.
Qui visitant Mausoleum, reportant beneficium;
Et sanitatis gratiam, qui fidem habent optimam.
Gloria tibi Domine, qui natus es de Virgine,
Cum Patre et sancto Spiritu, per seculorum secula.
Amen.

ANTIPHONA.

O flos castitatis, benignitatis, misericordiæ, et caritatis, B. Humilitas, intercede pro tuis quotidie devotis, tuum suffragium postulantibus.

ORATIO.

Deus qui S. Humilitatem ad summa virtutum et contemplationum cœlestium præstantissime ducere dignatus es : præsta quæsumus, ut meritis ejus et precibus, relictis terrenis, semper cœlestia meditemur. Per Dominum etc.

E

ALIA.

Deus, qui gloriosam Humilitatem, litteras ignorantem, tanta sancti Spiritus abundantia replevisti, ut librum de cœlestibus et laudibus civium supernorum Latino sermone componeret : præsta nobis quæsumus, ut precibus ejus et meritis ejusdem sancti Spiritus gratia repleamur. Per Dominum etc.

ALIA.

Deus, qui dilectissimæ Sponsæ tuæ Humilitatis sanctum corpus, ad ostendendam gloriosæ mentis ejus integritatem, illæsum et integrum conservare dignatus es : concede propitius, ut precibus et meritis ejus, nostræ mentis et corporis nulla corruptionis vulnera patiamur. Per Dominum.

NOT. 30 **** APP. TOM. VII MAJI.

DE BEATA RITA

VIDUA ORDINIS EREMITARUM S. AUGUSTINI

C F

CASSIÆ IN UMBRIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus cultu, scriptoribus vitæ, et anno mortis.

MCCCCLVI.

Floruit Seculo Christi XIV *et* XV B. Rita, *sive (ut nomen integre efferatur)* Margarita, *quæ cum adulta aliquamdiu in matrimonio vixisset, mortuo marito vidua facta, sanctissimum arripuit vivendi modum ; ac dein inter sanctimoniales Ordinis Eremitarum S. Augustini assumpta, vixit et mortua est* Cassiæ, *seu* Cassii, (Cursulam *veteribus fuisse volunt aliqui) quod est Umbriæ oppidum satis frequens in Spoletana diœcesi, a sua metropoli* XX *circiter millibus passuum distans, a Nursia solum septem : atque ibidem in suo monasterio corpus integrum servatur, ipsaque miraculis fulget. Fuit Spoletanæ diœcesis Antistes olim Maffeus Cardinalis Barberinus, qui (attestante Ughello in Episcopis Spoletanis)* sanctimonialium cœnobia, securioribus adhibitis disciplinis, adeo brevi instituta optime habuit, acsi tum primum exordirentur florère. *Hic postmodum creatus Pontifex Romanus atque Urbanus VIII dictus, singularem, quam de* B. Ritæ *rebus gestis ac miraculis notitiam habuit, facilius* Supplicationibus Priorissæ et sanctimonialium monasterii B. Ritæ Ordinis S. Augustini de Cassia Spoletanæ diœcesis inclinatus, licentiam et facultatem est impartitus, ut de dicta B. Rita in tota diœcesi Spoletana, ac ab omnibus utriusque sexus dicti Ordinis Religiosis ubique existentibus, Officium et Missa tamquam de Communi nec Virginis nec Martyris recitari et celebrari libere et licite possit et valeat, per Breve datum Romæ II Octobris MDCXXVII. *Postmodium etiam novis* Supplicationibus inclinatus, licentiam et facultatem impartitus est, ut in die festivo de eadem B. Rita Missa ab omnibus Presbyteris Secularibus, ad omnes totius Ordinis præfati ac diœcesis Spoletanæ ecclesias confluentibus, celebrari libere similiter et licite possit et valeat... per Breve similiter Datum Romæ die IV Februarii MDCXXVIII.

Cassiæ sancte mortua.

ab Urbano VIII ut Beata coli permissa an. 1627,

2

A *Vita antiqua nulla extat,*

2 *Vitam primus scripsisse videtur Joannes Georgius de Amicis Cassianus, ab Herrera indicatus (qui eam anno* MDC *Viterbii imprimendam curavit) et alteri eamdem in versus translaturo materiam suggessisse. Utrumque opusculum, sine auctorum nomine, nec addito, Latinene an Italice, scripserint, laudat Fr. Augustinus Cavalluccius in Præfatione, multumque iis vult addidisse videri. Et revera miracula complura addidit, jam inde ab ipso quo Beata obiit anno publicis consignata monumentis, quemadmodum vidimus in exemplo a Patribus nostris submisso Senis, ubi anno* MDCX *impressum fuerat. Verum licet Cavalluccius Vitæ ei exornandæ per integra decem Capita, prius quam ad miracula veniat, multum chartæ verborumque insumat; apparet tamen, tum ipsum, tum alios ipsum prægressos, vix quidquam reperisse antiquitus de rebus ante mortem scriptum; et nisi quædam vetus pictura in sex tabellas divisa, ipsarumque Sanctimonialium traditioni conjuncta, aliquam earumdem memoriam conservasset, omnino defuturum fuisse quod scriberent. Neque plus dicere potuerunt, Onuphrius Martini Ilicetanus, et Hieronymus de Getthis Romanus ab Herrera laudati, ut Cavalluccio posteriores, sed ignoti nobis; idem sentire possumus, de Vita quam Hispanice edidit Alphonsus de* B *Arragon et Borgia, Provinciæ Castellanæ alumnus; nec non de alia quam apud se nunc habet P. Aloysius Torellus, a P. Donato de Donatis Lucensi publici juris factam. Illa autem Cavaluccii tam parum solidæ materiæ habet; ut cum, prætermissis Compendiis mox nominandis, eam vellem ex Italico Latinam facere, qua parte historica erat (nam episodiis moralibus immorari non conveniebat) denique unum Caput vix plenum invenerim.*

plures hoc seculo scriptæ sunt,

3 *Atque hæc causa fuit cur ipso Beatificationis anno, quo Patres Augustiniani fere ubique novæ suæ Beatæ notitiam divulgare conati sunt, edita ejus vita, professi sint omnes solum ejus Compendium se dare; licet etiam illud ipsum quod dabant verborum plusculum, minus substantiæ haberet: quia scilicet, rejectis Cavalluccii superfluis, admodum parum supererat materiæ. Primum ejusmodi Compendium, quod præcipuo nobis usui ad formandum Appendicem fuit, Romæ ex typographia Cameræ Apostolicæ prodiit anno Beatificationis prædicto; quod anno mox sequenti auctius recusum Bononiæ fuit, opera Pauli Frassinelli Ordinis Augustiniani Theologi. Aliud antea prodierat Mediolani, a Priore et Conventu S. Marci oblatum Comitissæ Justinæ Visconti Biliæ, partim ex Cavalluccio præ-* C *nominato, partim ex Andreæ Gelsominii Episcopi Asculani Thesauro devotionis cœlestis ad Beatam Virginem, prolixius deducente argumentum hoc. Et hæc quidem Italice ex professo de B. Rita, ut Jacobillum in Sanctis Umbriæ aliosque prætercam. Simplicianus a S. Martino Vitas Sanctorum Augustinianorum Gallice edidit Tolosæ, anno* MDCXLI, *eisque Vitam B. Ritæ inseruit, perquam floride amplificatam, et epigrammatis Latinis Gallicisque distinctam. Sed dum fatetur vix alium auctorem habuisse præ oculis, quam Cavalluccium et Romanam Epitomen; satis certos nos facit, multas pulchras circumstantias, quas adjungit, ex ingenio ipsius et verosimilitudine; non autem ex idonea auctoritate acceptas fuisse; quod scribendi genus ut vulgo gratum, sic historicis perquam incommodum accidit; haud parum postea laborantibus, ut certis relationibus cognita a verosimilibus rhetorizantium encomiastarum adinventionibus secernant. Habet tamen Simplicianus, quam alibi non reperi, Relationem nomine Congregationis Rituum Urbano Pontifici factam; sed versam Gallice, quam si originaliter Latinam exhibuisset, vellem huic operi inserere, quamvis in hac quoque (utpote diu post rem factam composita) fortassis aliqua inveniantur non omnino certa. Nam ubi Cavalluccius dicit* auditum in obitu Beatæ trinum monasticæ campanæ pulsum tangente nemine; *ibi dicit Re-* D *latio, apud Simplicianum,* campanam quamdam convocando ad funus populo tota die ita sonuisse; *ipse vero Simplicianus rem auget, dicendo id de* omnibus totius oppidi campanis: *quod indico, ut intelligatur, quam multa inter se dissona irrepere necesse sit in historias, quarum auctores non discernunt inter antiquitus reperta et suas conjecturas, sed eodem omnia stylo tradunt. Multo autem prius quam Gallice Simplicianus, Latine scripsit Cornelius Curtius, et compendio contractam Vitam edidit Antuerpiæ anno* MDCXXXVI. *Utrum Teutonica et Germanica lingua alius quispiam eam Curtii Epitomen verterit, necdum comperi: sed ex omnibus simul collatis disce, præter ea quæ ex Cavalluccio seligam, nihil historica via compertum haberi: proinde ea omnia missa facio, et soli Cavalluccio insistere propono, addita tamen ex aliis Appendice.*

plerœque ex Italico Cavalluccii sumptæ, sicut et Gallica Simpliciani, et Latina Curtii

AUCTORE D. P.

4 *Difficultas est aliqua quomodo tam in prædicta Vita quam circa annum et diem obitus* B. Ritæ, *quod in præcitatis omnibus Vitæ compendiis Italicis et apud Jacobillum de Sanctis Umbriæ, nec non in folio quodam expanso anni* MDCLXXV, *dicatur obiisse* Rita in Sabbato die XXII Maji anno MCCCCXLVII. *Qui characteres non cohærent. Nam dicto anno* MCCCCXLVII *cyclo Solis* XXVIII *littera Dominicali* A, *Sabbatum non incidit in diem* XXII E *Maji, sed in* XX *Maji, quem ideo arripuit Cornelius Curtius. Nævius* XXII *retinuit, sed expunxit Sabbatum: Auctor Lectionum quæ jam in festiva solennitate recitantur, omisso etiam Sabbato, scripsit Sanctam* anno post Christum natum millesimo quadringentesimo tertio, undecimo Kalendas Junii obdormivisse in Domino, *ac proinde feria hebdomadis quarta, cyclo Solis* XXIV *littera Dominicali* F. *Josephus Pamphilus in Chronico Ordinis Fratrum Eremitarum S. Augustini, ut cum* XXII *Maji Sabbatum componeret, nullo alio auctore præeunte obitum* B. *Ritæ transtulit ad annum Bissextilem* MCCCCLXXXIV *habentem litteras Dominicales* D C, *Cyclo Solis* III. *Thomas de Herrera parte 2 Alphabeti Augustiniani pag. 333 ita de obitu scribit:* Tandem annis et bonis operibus plena, non anno MCCCCXLVII ut Andreas Gelsominius in Thesauro cœlestis devotionis ad beatam Virginem cap. 8 et 11 pag. 60 et alii existimarunt; sed anno MCCCCLVII, ut in arca quæ corpus ejus conservat, inscriptum est antiquis characteribus, postquam anno MCCCCL Romam Jubilæi tempore visitasset, die Sabbati XXII mensis Maji ad cœlos migravit. *Herreram quoad diem et annum sequitur Ludovicus Torellus de Vitis Santorum ac Beatorum Augustinianorum Centuria 3 cap. 85, sed tacuit de Sabbatho: videbat enim quod anno* MCCCCLVII *habente litteram Dominicalem* B, *dies* XXII *Maji ceciderit in Dominicam.* F

Obiit Beata Sabbato 22 Maji non an. 1447,

aut 1443,

vel 1484,

sed anno Pisano 1457,

5 *Difficultas tamen tota solvi videtur, et vetus arcæ inscriptio servari, si sumatur annus, non ille qui modo usurpatur, sed quem Covarruvias tom. 2 Resolut. variar. lib* I *cap. 12 num.* I *appellat Pisanum, cujus initium sumitur novem mensibus ante nativitatem ipso Incarnationis Dominicæ festo* XXV *Martii: hanc enim rationem temporis plurimæ per Hetruriam et Umbriam civitates tenuerunt, et sic Majus anni secundum illos* MCCCCLVII, *esset Majus vulgaris anni* MCCCCLVI, *quando cyclo Solis* IX *litteris Dominicalibus* D C *dies* XXII *Maji revera in Sabbatum incidit: itaque salvatur tempus Jubilæi Romani anno* MCCCCL *celebrati sub Nicolao Papa IV, uti scribit S. Antoninus 3 parte tit. 22 cap. 12 § 3. Certius tamen definiri res posset, si miraculorum post obitum Beatæ patratorum Notarialia exempla haberentur: concursus enim diei et feriæ, ex Notariali stylo indicari solitus manifestum faceret unde Cascienses soliti fuerint anni sui initium ducere. Est autem valde mirum, quod cum omnes quos præcitavimus vitæ Scriptores seu potius abbreviatores expresse meminerint Jubilæi a Sancta ante mortem petiti; eam mortem potuerint aliqui*

qui nobis est 1456.

A *ponere ante annum jubilarem, facile ex historicis ejus ævi noscendum. Porro ex anno mortis pendet annus nativitatis, quem facile fuerit præter propter definire, si* B. Rita *obierit circiter* septuagenaria, *sicut habet Romana Relatio, ex eaque alii; consequens enim fuerit natam illam fuisse circa annum* MCCCLXXXVI. *Quod non ita per conjecturam dictum videtur, quin possit fundamentum dare corrigendo errori (haud dubium quod typothetico) apud Cavalluccium ubi dicuntur parentes Ritæ convenisse in matrimonium, diu absque liberis futurum, anno* 1309; *si enim affinem substituas characterem* 6 *pro* 0, *et legas* 1369 *rem plane similem vero posueris. Mediolanenses Abbreviatores, nescientes quomodo errorem corrigerent, satis habuerunt definire seculum* XIV, *quo nata sit* inter annum 1300 et 1400.

nata sub annum 1386.

VITA

Ex Italico Fr. Augustini Cavalluccii

PROŒMIUM.

Consilium et forma ac fontes operis.

Quamvis Vita nostræ B. Ritæ, Lector benevole, bis jam prælo subjecta fuerit, semel prosa et iterum B versu; utrobique tamen non satis distincte explicari videntur insignia ejus acta: quapropter non solum a multis fide dignis personis solicite instructus propriisque oculis non pauca edoctus, tam circa vitam quam circa miracula, in brevi transumpto per Jacobum Victorium Hispellatem nuper edito, perpensis meditate singulis tandem decrevi, in unum opus colligere omnia ac prælo subjicere; idque ut tum fidelium devotioni augendæ serviam, tum mandato paream adm. Rev. P. Magistri Laurentii de Fulginio Augustiniani. Distinxi autem opus in plura Capitula; videlicet de sua origine, de intentione qua debet status religiosus suscipi, de ingressu illius ad eumdem, quomodo propriam omnem voluntatem abdicaverit, quam diligenter vota religiosa sigillatim singula observaverit, adjungendo monita multa Religiosis lectoribus profuturo; de abstinentia ejus magna, oratione frequenti, felici transitu, ac denique miraculis.

CAPUT I.

De vita Beatæ in seculo ac religione et felici ejusdem transitu.

Nata in Rocca Porena,

C Inter alia fertilis Umbriæ oppida in diœcesi Spoletana, prope Montem-corvum Cascia adjacet, antiquum et celebre, ad cujus jurisdictionem pertinet Rocca-Porena, duobus passuum millibus inde dissitum castrum. In hoc vivebant seculo Christianæ æræ decimo quarto conjuges duo, multa cum concordia, addicti operibus religionis et pietatis Christianæ, imprimis autem pie affecti erga Dominicam passionem; et pacis inter dissidentes conciliandæ tam studiosi, ut passim Paciferi Jesu Christi appellarentur. Sed conjugio sterili multis annis usi, jam fere pervenerant ad senectam, quando divinæ bonitati placuit eis filiam largiri, claram toti mundo futuram operibus et miraculis. Mirabatur se gravidam mulier jam vetula, quando oranti adstitit Angelus, qui bono animo esse juberet; fore enim ut filiam pareret acceptissimam Deo. Peperit autem absque dolore: dubitantes vero quod ei nomen imponerent parentes, moniti nocturno visu sunt, Ritam ut appellarent. Sub hoc nomine baptizata infantula dum aliquando jaceret in cunis, pluries visa turba albarum apum infantile os ingredi atque egredi: quod prodigium fecit ut curam intenderet mater educationi illius: cui illa pulcherrime respondens, ita crescebat ætate et gratia, ut parentibus numquam fuerit molesta in aliquo. D

ex parentibus diu sterilibus,

2 Interim annis graves parentes nihil curabant solicitius, quam ut in filiam prius quam morerentur in honesto matrimonio collocatam viderent: quo licet minime propenderet, sponsum Christum optare professa, eorum tamen consentiens voluntati, duodennis adhuc se tradidit in potestatem viri, perquam ferocis et passim formidati. Sed hunc ita mulcere scivit Rita, ut eum magno cum stupore omnium mire mansuetum divinique obsequii studiosum reddiderit, totis octodecim annis cum eo pacatissime vivens; nihilo tamen minus intenta devotionibus suis, quibus beatam Virginem, Sanctum Joannem Baptistam, Sanctum Patrem Augustinum, Sanctumque Nicolaum Tolentinatem impensius prosequebatur. Jejunabat autem omnibus Marianorum festorum pervigiliis in pane et aqua, esuriales reliquos dies ab Ecclesia constitutos religiose observans, et ultra majorem Quadragesimam communem omnibus alias duas; intendebat eleemosynis et curæ pauperum infirmorum, approbante uxoris actiones marito.

duodennis marito difficili traditur,

jejunio et orationi nihilominus vacat:

3 Interim gemina proles eaque mascula nata iis erat, cui dum Christiane educandæ intendit pro matris officio Rita, occiditur ei infeliciter vir suus: E cujus morte non minus afflicta quam quod videret filios de sumenda aliquando vindicta serio cogitare: postquam hujusmodi voluntatem vidit suis adhortationibus flecti non posse, eodem caritatis ardore, quo Deum fuerat pro homicida precata, precari eumdem cœpit, ut filios prius ex hac vita tolleret, quam illi fundendo contra ejus præceptum sanguine manus inquinarent. Neque tarde quod precabatur obtinuit, et ambos infirmitate correptos cito vidit ad vitam meliorem prægressos. Ita mundanis soluta vinculis, postquam conjugali ac materno litavit affectui, seque ad Dei voluntatem exequendam composuit; monentem quasi interius sensit, ut Casciam transiret ad monasterium reverendarum Matrum S. Mariæ Magdalenæ. Ivit ergo petiitque humiliter ad habitum recipi: sed per Abbatissam Sanctimonialibus istis proposita, rejecta ab his fuit, non tamen dejecta. Etenim ad suum reversa castellum pietatis exercitiis cœpit vacare attentius; inter quæ cum iterum revivisceret prius conceptum vitæ religiosioris desiderium, rediit Casciam semel iterumque. Sed tertia quoque vice repulsam passa, cogitavit humiliter, necdum advenisse tempus præfinitum a Deo, quo voti sui compos efficeretur. F

marito cæso et mortuis liberis,

petit Casciæ admitti inter Augustinianas

4 Ergo consueta exercitia orationis prosequens, dum nocte quadam pervigilat supplicans; domus suæ ostium vehementius pulsari audivit, vocemque clamantis, Rita, Rita. Accurrit illico ad fenestram: sed nemine ante domum viso, cum se denuo orationi reddidisset; similem vocem ad se fieri audivit, qua monebatur a Jesu petere ut in sponsam ejus reciperetur, viditque tres Sanctos in suum auxilium missos. Tum rapta in extasim sensit sibi voce clara dici; Veni, dilecta Rita, jam enim tempus est ut ingrediaris monasterium, unde toties fuisti repulsa. Rursum ergo ad fenestram illa: viditque ante fores S. Joannem Baptistam: post quem protinus egressa, usque in locum qui Scopulus Rupis-Porenæ nuncupatur, obstupuit ad horrorem tam præcipitis altitudinis, quam vel pleno die tentare quis horreat: sed apparentibus mox duobus aliis ipsius Advocatis S. P. Augustino et S. Nicolao Tolentinate, animos resumens, eosdem secuta est usque Casciam et intra monasterium ipsum penetravit, portis fenestrisque omnibus clausis, ut erant, manentibus. Quod cum admirarentur Monachæ, aliæque in alias reseratæ domus culpam suspectando rejicerent; illa quod factum mirabiliter erat ingenue professa, facile persuasit

et ad eas a S. Joan. Bapt. introducitur,

receptaque velum suscipit

A suasit Sororibus, ne vellent ejectam quam Sancti introduxerant; virtutemque et perseverantiam ejus bene expertæ, etiam ad solennem trium religiosorum votorum Professionem, sacrum velum concedentes, eamdem receperunt. Ipsa vero non solum tunc Deo gratias egit; sed quanto deinceps vixit tempore istum sui ingressus diem festivum habuit.

visione scalæ in cœlum pertingentis animatur,

5 Cum die quadam sacro Missæ officio interesset, menti ejus tam alte impressa fuerunt hæc Evangelii verba, Ego sum via veritas et vita, ut divino illustrata spiritu in eorumdem sensum quam altissime penetraverit, meditandoque inardesceret in amorem Jesu. Prima autem post factam professionem nocte, viderat scalam, cujus summitas ipsos cœlos attingebat, eique innixum Dominum suum dilectissimum; indicio haud obscuro, quod per trium solennium votorum gradus perventura esset ad summam Christianæ perfectionis. Erat porro obedientiæ studiosa imprimis et amans clausuræ: verumtamen occasione anni sancti, cum plures ex Sororibus Romam se transferrent lucrandi Jubilæi causa, ipsam quoque desiderium subiit eodem eundi: quod aperiens Matri Abbatissæ responsum accepit, non prius ei hoc permittendum, quam persanata esset plaga inferius commemoranda. Hæc vero simplici unguento adhibito mox coaluit, eique commoditatem præbuit complendi pii desiderii: quod ut divinitus inspiratum fuisse pateret, iterum illa crepuit, cum Roma in monasterium Rita revertisset. Magis etiam obedientiam ejus probavit, quod ad imperium Abbatissæ ipsam experire volentis, quotidiano labore diu irrigaverit siccam plantulam, quæ in horto monasterii aruerat; sicut de Abbate Joanne legimus inter Vitaspatrum.

Jubilæi causa Romam proficiscitur,

B

sanata tantisper quæ obstabat plaga,

viaticum ad id datum rejicit

6 In supradicto Romano itinere patuit etiam quantum ei cordi esset paupertas, dum peculium ad viatici usus concessum in transitu fluminis a se abjecit: coarguentibusque eam sodalibus respondit, nihil illo opus esse qui Christum habebant provisorem, se vero ipso gravari diutius non potuisse. Solebat autem sæpius inculcare Sororibus, tum demum magni faciendas ab hominibus (si tamen id tanti esset) quando invenirentur contemptrices mundanarum divitiarum. Dicebat etiam rationem optimam ad reprimendos carnis stimulos esse, nullam corporis rationem habere, nullam ei compassionem impendere. Nec minus quam dicebat faciebat ipsa, modo digitum, modo pedem adurens sibi, ad restinguenda concupiscentiæ incendia. Suadebat vero amare clausuram, soliciteque attendere in custodiam oculorum et linguæ, neque externum quemquam temere alloqui, quod omnis hoc in genere excessus non careret gravi culpa, et ad famam esset periculosior. Flagellabat ipsa sese quotidie ter; ac prima quidem vice prolixius pro defunctis, catenulis ferreis ad id utens; secunda disciplina, pro benefactoribus, ex corio scissa; tertia pro peccatoribus omnibus, erat contexta ex funiculis. Harum vehementiam cum ferre nequiret inimicus, avertere eam a tanto rigore identidem nitebatur, modo disciplinas subtractus abscondendo, modo cogitationes imittendo, ne forte sibi mortem acceleraret: sed omnibus ejus versutiis superior illa, pergebat cum Apostolo castigans corpus suum et redigens in servitutem. Interrogata vero quonam iret, quando se recipiebat ad flagellationem consuetam, Ad debilitandas, inquiebat inimici vires, et arma contra eum sumenda. Induta quoque semper erat cilicio, ex setis porcinis contexto: consueratque intra tunicam spinas, quibus identidem laceraretur.

Salutariter Sorores instruit,

C

ter quotidie flagris in corpus sævit :

meditandæ Passioni addicta,

7 Mirum in modum dedita orationi, videbatur ab ea non posse cessare: meditationum vero ejus potissimum argumentum Passio Domini erat, quam ut vivacius menti suæ objiceret, stationes sibi intra cellam distinxerat, sic ut unam partem montem Calvariæ appellaret, in angulo cogitaret Christi sepulcrum, alibi alios passus consideraret: in eoque exercitio sic fere quotidie afficiebatur, ut identidem a Sororibus inveniretur alienata a sensibus, ac pene mortua crederetur. A media nocte usque ad auroram solita contemplandis divinis insistere, adeo breve reddebatur tempus, ut de præpropero solis ortu non raro quereretur. Audierat aliquando concionantem B. Jacobum della Marca de acerbissima Christi passione, tamque alte animo ejus verba impresserat, ut domum regressa prostrataque ante pedes Crucifixi, etiam nunc in veteri oratorio visendi, ardentissime eum cœperit flagitare, ut sibi quoque largiretur unam saltem earum spinarum sentire, quibus tam numerose confixum fuerat ejus sacrum caput. Quod autem petebat abunde obtinuit: neque enim solum sensit ejusmodi cruciatum, sed etiam frontem sauciam exinde habuit immedicabili plaga, quæ omni deinceps vitæ tempore eidem mansit (nisi quantum in Romano itinere posuit) computrescensque et vermibus scatens adeo gravem de se emittebat fœtorem, ut, ne Sororibus molesta esset, earum consortio ut plurimum se subtraheret; quindenis aliquando diebus integris nulli nisi Jesu suo loquens. Decidentibus autem de capite ejus vermibus, si qua interrogaret eam qui rei id esset, ridenti vultu respondebat, esse Angelellos suos.

D

EX ITAL. CAVALLUCI.

spinam ex corona Crucifixi fronte excipit,

quæ ei plaga ad mortem usque mansit :

E

ægram curat,

8 Jam vero quam grata Deo et ad quidquid libuisset efficax oratio ejus fuerit, facile per se poterit unusquisque æstimare: invenio autem quod cum eam aliquando mulier Casciana rogasset, deprecaretur Deum pro filia infirma; ut domum rediit, orante ea, filiam sanam omnino reperit. Item quod energumenam quemdam similiter orando liberaverit a dæmonio, obsessum corpus dimittere coacto. Quorum miraculorum fama cum cœpisset se diffundere per oppidum, indeque etiam latius proserpere; factus est ad eam visitandam etiam e remotis regionibus accursus frequens, quorum nemo absque solatio et bonæ ædificationis fructu revertebatur.

energumenam liberat :

extremum infirmata,

9 Post hæc aliaque plura ejus sancta opera, quorum memoriam consequi non potui, visitans eam Dominus infirmitate corripuit, ad exemplar patientiæ invictæ præbendum. Quo tempore cum vix aliquid alimenti sumeret, mirabantur Sorores qua ratione posset vitam trahere, nisi quod crederent sumenda sæpius Eucharistia magis ipsam quam materiali aliquo cibo sustentari. Sic jacentem invisit quædam consanguinea sua specialius dilecta, quæ cum in digressu rogasset infirmam, numquid earum quas domi habebat rerum vellet; Vellem, inquit Rita, rosam ex hortulo meo: hortulum enim habuerat illa domui suæ junctum in Rocca-Porena, in eoque nonnullas rosarum plantas. Mensis tum Januarius agebatur: quare delirare infirmam rata altera, subrisit et abiit. Sed in Roccam-Porenam regressa, et hortulum Ritæ forte inspiciens, vernantem in rosario florem ac bene rubicundum reperit; et petitionis pridianæ recordata, decerptum illico Casciam attulit exhibuitque infirmæ. Quæ rosam tam boni odoris colorisque accipiens, post actas Deo gratias, per admirantium Sororum manus transire eam voluit. Rursus autem ab eadem consanguinea ex eodem hortulo recentes duas ficus petiit: quas illa, jam minime hæsitans, requisivit, inventas decerpsit, decerptas attulit Casciam, ad stuporem incolarum, qui easdem videre et tangere gestiebant, ipsis oculis suis ægre credentes.

F

in Januario rosas et ficus reperiri facit :

extremis munita pie moritur,

10 Post hæc exactis mensibus aliquot sensit mortem suam adesse, convocatisque Sororibus omnibus petiit extrema Ecclesiæ sacramenta: quibus susceptis

EX ITAL. CAVALLUCI.

A B. Ritæ cum eleemosyna : et mox sanguis stetit; ac præter opinionem plurium medicorum conservatus, coronam argenteam gratus attulit, quæ hodieque una cum aliis cimeliis ornandæ sacræ capsæ servit.

1503, 25 Anno MDIII, die VII Martii, Petrus-Angelus Petri-Domici de Sanboleta, Nurcinus, domum suam pestilentia infectam sentiens, in eaque jam lugens mortuam filiam; Deum per merita S. Ritæ rogavit, ut reliquam familiam salvam sibi a contagio præstaret : et exauditus, liberali eleemosyna testatus est gratitudinem suam.

1510 Monferratensis cancrosus, 26 Anno MDX, quidam D. Franciscus de Monteferrato cancrum in gutture patiens quintum annum decumbebat lecto, quando una noctium dormienti apparuit B. Rita; et fidem somnio non habenti, apparuit iterum nocte sequenti. Quapropter omnes ad se accedentes interrogabat, ubinam locorum haberetur corpus cujusdam Beatæ, frontem læsam gestantis; narrabatque ea quæ dormiens viderat. Verum illis rem in risum vertentibus, ipsam rursus tertia nocte visus est videre, audireque dicentem, Ego sum B. Rita de Cassia : vade et visita ecclesiam ubi est corpus meum : et hæc dicens videbatur manu *jussus visitare corpus B. Ritæ,* B guttur ejus contingere. Ipse vero expergiscens sanatumque se reperiens, mane sequenti in viam daturus domesticis dixit, abeo peregrinatum, usque dum invenero corpus illius Beatæ, quæ toties noctu me visitavit. Ita pervenit Senas, nobilissimam Hetruriæ urbem multorumque Sanctorum corporibus ditatam; sperans istic reperiendam quam quærebat : sed spe sua frustratus, variosque interrogans, nomen S. Cassiani audivit celebre iis in partibus, propter balnea salutaria ad quæ undique acceditur. Sed neque ibi quidquam ex animi sententia nactus, Romam usque perrexit; ubi post inquisitionem multiplicem, tandem in diversorio publicos Nurcinos aliquot Peregrinos offendit, a quibus de via Cassiam ducente edoctus, illuc venit; *tandem Cassiam venit sanatum se profitens.* actisque Deo gratiis monstrabat cicatricem ex plaga cancri relictam in gula, et luculentam eleemosynam obtulit Beatæ, cujus contactu se dicebat sanatum : quapropter ab omnibus Presbyteris et populo instituta fuit devota processio, sub qua miraculum istud publicavit adm. R. P. Mag. Ludovicus de Cassia Ordinis S. Francisci.

Alii plures juvantur an. 1524, 27 Anno MDXXIV Joannes-Angelus Leonardi de Ocone, pridem correptus a dæmone, et die XXVI Aprilis adductus ad visitandum corpus Beatæ, intra C triduum fuit ab illis dimissus : unde quantum habuit donavit loco isti, seque insuper in servum addixit monasterio, in cujus etiam famulatu usque ad mortem perseveravit. Mense eodem, Bernardinus Dominici de S. Joanne, qui a septem spiritibus immundis per annos decem, menses septem obsessus fuerat, et eorum quinque eatenus occultos gesserat, tunc vero ab eisdem sese prodentibus gravius vexabatur; fuit ad corpus B. Ritæ præsentatus, et post orationem fusam liberatus.

1525, 28 Anno MDXXV, die X Maji, ad monasterium venit Joannes Franciscus Nardi de S. Bonito, cujus triennem filiolum Osarum tam atrox catarrhus occuparat, ut triduo toto sine cibo maneret, clausis oculis instar mortui. Ideo consilii inops pater, voto B. Ritæ facto venerat visitare sepulcrum; factaque per se perque Reverendas Matres oratione, accepit a Rev. Matre Abbatissa, partem ex tunica ipsius Beatæ : cum qua domum regressus, filiumque eodem in statu reperiens, super faciem oculosque ejus dictam tunicæ particulam duxit : quibus mox apertis restitutus sensui puer est, sanusque apparuit. Rediit ergo mox ad sacrum corpus jam lætus pater, eleemosynamque Matribus reverendis obtulit, cum multa gratiarum actione pro tam efficacium precum D suffragio.

29 Anno MDXXVII Bernardinus, alias Fatatus Nicolai de Cassia, silvam quamdam in Aprutio transiens, *et 1527 ad mortem læsus,* a latronibus invasus, spoliatus, multisque vulneribus inflictis pro mortuo est derelictus : cui sic humi strato B. Rita, apparuit, ipseque eidem se commendans, surrexit in pedes; atque ut melius potuit ad proximum proreptans oppidum, denuo velut exanimis corruit. Cadentem viderunt aliqui, et accurrentes acceptum inter brachia detulerunt ad conventum Fratrum : ubi curatus sanatusque redivit Cassiam; votoque suo facturus satis, ad monasterium detulit casum suum supra telam depictum, quæ ibi hodieque visitur in memoriam miraculi.

30 Anno MDXXXIX, die I Maji, Scholastica Jacobi de Agriano Nursina obtulit vestem viridem, ex voto facto B. Ritæ, quia filium a medicis depositum *1539 liberatur a submersione puella,* ea invocata in vivis servaverat. Eodem die, Antonia Joannis-Silvestri de Rocca-Porena, annorum novem puella, transiens pontem Corno fluvio instratum, improviso lapsa est in profundum, adeo ut per spatium dimidii milliaris sub aquis torrentibus provoluta nusquam conspiceretur. Qui autem ad casum accurrerant et fluminis cursum insecuti fuerant, invenerunt illam sedentem in ripa, plane siccam atque E illæsam, quia cadens B. Ritæ se commendaverat. *brachio ac pede dolens curatur,* Venuccius Sanctis de Foliano, inutile prorsus brachium gerens, B. Ritæ voverat ceream figuram brachii. Curatusque divinitus, cum Dominica proxima constituisset suo se voto exolvere mane, mutato repente proposito Nurciam abiit ad sua quædam negotia. Eunti autem supervenit per viam in uno pedum dolor tantus, ut progredi posse desperaret. Recordatus ergo dilati voti, ipsum denuo confirmavit; addens etiam cerei pedis oblationem, si hac quoque vice juvaretur : quod et contigit : itaque immediate post cum gemino anathemate accessit ad beatum corpus Denique die VII Decembris Lucessa Joannis- *et liberatur energumena,* Petri de S. Georgio, uxor Joannis Marini de Colcorioso, longo tempore dæmoniaca, cum pro ea oraturus populus multus ad B. Ritam convenisset; subito liberata fuit ab immundis spiritibus, palam quiritantibus cogi se ad discessum a B. Rita. Verum reversa domum, iterum vexari cœpit; rursumque adducta et liberata est; confessaque se vidisse B. Ritam, imperantem dæmoniis ut egrederentur, reluctantesque eximentem suis manibus, dicentemque bono ut esset animo, venisse se ad eam ju- F vandum.

1541 energumena alia, 31 Anno MDXLI D. Cassandra de Aquila, filios tres habens, pro eorum minore ad mortem infirmo votum fecerat, quod eum ductura esset ad B. Ritam, si Deus sanitatem concederet; nec frustra. Sed cum negligeret votum factum implere. Rursus infirmatus puer obierat, et ipsa correpta a dæmone fuerat, fingente se spiritum esse filii defuncti. Quare cum multis annis afflicta vixisset, audivissetque malignum clare edicentem, non discessurum se ab ea nisi adduceretur ad B. Ritam; duobus superstitibus filiis indicavit votum cujus causa torquebatur. Aquila ergo adducentes matrem magna cum molestia sua, tanto semper majori quanto magis propinquabant *Aquila a filiis adducta,* Cassiæ, partim sublatam in humeros partim violenter raptatam, tandem introduxerunt ubi corpus sanctum erat : cumque et ab ipsis et a populo ferventes preces essent ad Beatam effusæ, Cassandra filiis inter brachia ruit veluti mortua, dum interim videbatur guttur ejus inflari, auditus est spiritus tamquam si filii fuisset clamare, Miraculum ! miraculum ! Hæc sunt signa quæ me daturum promiseram quando a corpore matris meæ discederem. Egresso autem spiritu rediit ad se Cassandra, filiosque rogavit ubinam

A ubinam esset : respondentibus autem illis quod apud B. Ritam ; surrexit in pedes, accessit ad capsam, actisque Deo et Beatæ gratiis Aquilam cum filiis sana revertit.

1548 servantur moribundæ duæ,

32 Anno MDXLVIII die VIII Junii, Brigidæ uxori Mag. Marsilii Nurcini, graviter infirmæ et depositæ a medicis, assistebat Hieronymus quidam Amicus, Nucerinus ; cumque dormiret visus est sibi audire vocem, jubentem ut ægra B. Ritæ devoveretur : mane autem facto somnium suum narravit domesticis : qui risu ut somnium excepere. Verum sequenti nocte iterum eamdem vocem audiens, excitata familia tota, cum ceteris concepit votum ; et illa subito ad se reversa convaluit, ac loqui incipiens promisit coronam argenteam, quam paulo post uti promiserat obtulit. Mulier quædam ex longinqua regione, Cassiæ diu contracta jacuerat, jamque erat omnibus destituta sensibus, quapropter funebribus involuta, delata in feretro est ad ecclesiam B. Ritæ ipsique fideliter commendata : statimque liberata per se pedes ad domum suam regressa est, multo cum comitatu acclamantium Miraculum, miraculum. Sic redeunti occurrit mulier quædam alia, cui filia erat, ab inveterato super unum oculorum pano jam plane B cocles. Ut ergo illam vidit, quam a multis retro annis lecto affixam noverat, magno cum fervore spiritus ipso in loco se conjecit in genua, et filiam suam si visus oculo obducto redderetur obtulit monasterio B. Ritæ, modo ipsius maritique consensus accederet. Illi vero abierant Nurciam, quærendi remedii causa : sed ut intellexerunt quod actum erat, votum matris confirmarunt filia ac pater ejus : et dimissis omnibus medicamentis intra breve tempus dissolutus est panus ; et utroque jam oculo recte videns puella, ingressa est monasterium ; ubi haud diu post electa Abbatissa, munus id magna cum omnium satisfactione tenuit triginta quinque continuis annis. Potentia Antonii de Monte-Leonis, pridem obsessa a dæmone, deducta ad corpus B. Ritæ, ibidem liberata est post orationem a se et Sanctimonialibus factam, quemadmodum ante obitum suum testata fuit.

puella cocles illuminatur,

liberatur obsessa:

1503 mundatur alia.

33 Denique D. Antonia de Leonessa, anno MDCIII similiter a malignis spiritibus invasa, diuque ac dire vexata, voto quoque S. Ritæ facto liberata, venit ad visitandam ejus ecclesiam cum argenteo anathemate, et secutum insuper unum eleemosynæ nomine relinquens, exinde quotannis eamdem eleemosynam iterare usque modo non cessat. Adeo ut ex omnibus C hactenus deductis concludere possimus, hanc Beatam Deo perquam acceptam fuisse, qui eam in morte et post mortem tot miraculis decoravit.

Panes in honorem Beatæ distributi,

34 Non omiserim porro indicare, quod Reverendæ istæ Matres multis abhinc annis usu receperint, conficere in suo monasterio mense Majo parvos panes, ea copia quæ duobus asinis onerandis sufficeret ; et hos ipso Beatæ festo pro Dei amore et in honorem Beatæ distribuere. Hi longo satis servantur tempore, absque mucore vel macula : et experientia docuit, quod a febricitantibus degustati aut aliter infirmis beneficium frequenter conferant sanitatis optatæ. Illud etiam mirabilius usu venit, quod in tempestatibus, vel nimiis imbribus, aut importuna grandine, expositi aeri panes prædicti, post recitatum super iis Pater et Ave, cessare faciunt procellas ac ventos, quo pacto navicularii plurimi et mercatores a naufragio aliisque periculis erutos se fatentur. Dicam præterea, quod eædem Reverendæ Matres, alentes lampadem supra capsam ardentem ad partem interiorem, sæpius de illius oleo largiantur petentibus ad male affecta corpora eo inungenda : quod multis feliciter cessit, ac nominatim D. Coluccia Joannis-Andreæ Nurcini : quæ

febres et tempestates coercent,

eodem servit oleum lampadis.

D cum haberet filiolum nomine Venturam, pedibus et cruribus, manibus ac brachiis impeditum ; cumque dicto oleo unxisset, anno MDCII brevi de lecto surgentem vidit, quem quocumque graditur circumducens, testatur omnibus, magna cum fide devotione et lætitia, cum esse puerum, quem B. Rita erexit in pedes, et ambulare fecit antea immobilem.

EX ITAL. CAVALLUCI.

35 Hæc sunt B. Ritæ miracula, alia qui volet pro sua devotione videre, inspiciat Notarialia instrumenta quæ in prædicto monasterio asservantur ; et consideret picturas, supra lignum vel telam expressas, quæ circum ipsius corpus pendent in testimonium.

APPENDIX.

Ex Relatione Italica Romæ impressa et aliis.

Quæ de prædictis habentur scripturæ et instrumenta,

Postquam auctor Relationis, Cassianensium Matrum nomine et sumptibus in Apostolicæ Cameræ typographia impressæ, ut diximus, primam de vita ac virtutibus *Ritæ partem absolvit ; secundam de miraculis orditur hoc modo* : Quæcumque superius enarravimus publi- E ca voce famaque noscuntur, a majoribus transmissa ad posteros, per traditionem longi temporis numquam interrupti : inveniuntur præterea scripturæ quædam antiquæ, per quas eadem confirmantur : præ ceteris autem consideratione digna est tela, ab ipso felicis transitus anno picta, præcipua quædam puncta exprimens. *Hanc telam operæ pretium foret etiam æri insculptam videre ; sed magis ad rem nostram facerent ipsæ antiquæ scripturæ, pro quibus, nec non Notarialibus circa miracula prænarrata instrumentis Cassia obtinendis, nobis quidem solicitudo non defuit ; sed, quod mirandum, bona voluntas ei, qui pro veteri notitia multa pollicitus nihil postea effectum dedit : quod ei Deus et Beata ignoscat, publica Ordinis commoda, recenti cuidam nec justæ offensiunculæ postponenti. Erit forsitan post hac alius ex eodem Ordine, qui sui Confratris culpam purget, in ordine ad Supplementum Maji. Ad Relationem Romanam redeo, quæ cœptæ orationis filum sic prosequitur.*

desiderantur pro supplemento.

Agente D. Constantia Barberina,

37 De prædictis vero admodum bene informata D. Constantia Barberina, tum quia ipsius Beatæ vitam olim legerat, tum quia denuo cuncta didicerat ex Domino Fausto Poli, Canonico S. Petri, et Magistro domus S. D. N. Urbani VIII ; cupiens propriæ devotioni facere satis, pro legitima Beatificatione F Ritæ Beatitudinem suam rogavit. Quamvis enim temporibus anteactis fuerit a circumjectis populis honorata ut Sancta, appensis ad sepulcrum magno numero anathematis lampadibusque, et devotione integrarum Communitatum, processionaliter venientium ad venerandum ejus incorruptum corpus ; nihil tamen adhuc super eo cultu fuerat ab Apostolica Sede decretum. Domina ergo Constantia intercessionem suam efficaciter interponente apud summum Pontificem cognatum suum ; Sanctitas sua, memor quod prædictum Cassiæ visitasset, dum esset Spoleti Episcopus ; commisit Illustrissimis Dominis Cardinalibus sacræ Congregationis Rituum, ut ad legalem informationem desuper sumendam in forma consueta procederent. Cum ergo Dominationes suæ illustrissimæ Commissoriales expedivissent, extrema cum diligentia ac fidelitate fabricatus est Processus, per quem non solum confirmata sunt omnia superius scripta ; sed etiam digestæ sunt multæ gratiæ atque miracula, quorum aliqua hic breviter subjungere placet.

et Urbano 8 annuente formatur processus,

in quo probatur corporis incorrupti aliaque miracula,

38 Non fuerit autem inconveniens ante omnia considerare corrupti post annos centum octoginta et unam corporis [illegible] quo non solum nihil vel extremarum partium deficiat

hactenus

A hactenus, sed nec ipse quidem vividus color, ita ut dormienti quam mortuæ similior videatur. Huc accedit suavis ac delicatus odor, nullo humano artificio comparatus, qui continuo ex illius Reliquiis spirat, præsertim in occasionibus alicujus miraculi faciendi. Manet præterea etiamnum domus ejus in Rocca Porena, in cujus tecto grandis patet apertura, per quam communis popularium traditio habet descendere solitum Angelum ad visitandam Beatam. Istud certum est, nulla unquam opera claudi ab hominibus potuisse : quidquid enim cooperuisset illorum industria, mox iterum discoopertum apparuit. *Ceterum constat quod incorporeus Angelus non eguerit istiusmodi porta; quapropter Simplicianus a S. Martino veriorem causam consecutus videtur, cum ait; ipsam sibi foramen istud aperuisse, ut cœlum posset indesinenter contemplari, portis domus et fenestris clausis. Sed ejusmodi imbecillitas, popularibus traditionibus familiaris, ipsi miraculo nihil detrahit. Addit idem Simplicianus, eadem in domuncula repertas vestes Beatæ, inde Cassiam translatas, hodiedum servari integerrimas; et cum ad parturientes deferuntur, facile puerperium ipsis præstare. Hoc dum Itali tacent, in ipsius solius fide positum sit, donec certius confirmetur.* B *Istis autem præmissis, transit Relatio de qua supra, ad singularia aliquot collatarum miraculose sanitatum beneficia; unde nonnulla hic placet repræsentare.*

et variæ supra naturam curationes,

39 Alexander Alexandrini de Matrice, crus de parte in partem transfixus, superveniente spasmo properabat ad mortem. Sed cum unctus esset oleo lampadis ante sepulcrum Beatæ ardentis, seque eidem devote commendasset, mox cessarunt convulsiones ac deinde perfecte sanatus fuit, nullo vulneris vestigio remanente. Ristonus Sarcius, indidem oriundus, laterum dolore atrocissimo pressus, et finem vitæ sibi adesse existimans, uxoris consilio vovit visitare corpus Beatæ, et e vestigio liberatus fuit. Granitia, filia Pacis-Antonii Vanatelli, de Atri Cassiensis territorii oppido, dextero in latere apostema ferebat, quod acerbissimos ei pariebat cruciatus, quibus nullum remedium spondebat chirurgus citra incisionem. Hanc exhorrescens mulier sumpsit oleum de lampade Beatæ, eoque inungens latus dolorem dispulit, nullas sui reliquias dimittentem in parte affecta. Joannes Andreas, filius Fabiani Fortunati, ætatis annorum quatuor circiter, prope locum consistens corruit; tantoque cum impetu impegit frontem in ollam aquæ bullientis, ut C olla diffracta et ipse tota facie adustus manserit, neque loqui aut videre quidquam posset. Hunc mater Beatæ commendavit, et puer cito loqui incipiens etiam oculos aperuit, nullaque in parte offensus apparuit. Bernardinus Tiberii manum propriam tam infeliciter impegit oculo, ut pupilla disrupta fuerit, et crystallinus humor guttatim exciderit. Timebant autem medici non solum ei qui crepuerat oculo, sed etiam alteri ne visu privaretur : ipse tamen adductus ad corpus Beatæ perfecte curatus ibi est. *Præmittuntur admiscenturque his alia quædam, jam supra ex Cavallucio relata, neque hic repetenda.*

ex Relatione Romana.

Accedunt ex Curtio Simpliciano alia :

40 *His aliisque Curtius interserit, quod* Cecca, Joannis de chiodo filia, ab ortu muta, ad tumultum sacrum sistitur, et B. Ritæ animitus commendata, solutis statim linguæ impedimentis, insonat Ave Maria. *Hæc ille, cui ex Simpliciano addas, quod sibi a fide dignis relatum asseverat;* corripuisse aliquando incendium capellam, in qua beatum corpus arcæ suæ inclusum jacet ; consumptisque aliis ornamentis omnibus, arcam tamen attingere non potuisse, eamque sic miraculose servatam fuisse, ad communem omnium admirationem. *Porro Curtius suam concludens Epitomen.* Qui volet, *inquit,* omnia cognoscere (et quis poterit?) accipiat in manum, plenum de B. Rita nuper editum Commentarium. *Quærenti quis* D *commentarius iste, nemo eorum apud quos Curtius vixit, scripsit, et obiit, respondere potuit; neque ex Italia plus lucis allatum, aut indicatum aliquid, præter ea quæ inde habemus compendia, sumpta ex opere Cavallucci : quod si Codex Processus continens intelligitur, non bene* editus *dici potest, qui hactenus in tenebris archiviorum delitescit, et nec rogantibus quidem proprioque impendio descriptum volentibus communicatur. Sed ad Relationem Romanam revertor.*

desideratur etiam processus prædictus.

Anno 1628 Beatifcatio Cassiæ celebratur

41 *Concluditur hæc cum explicatione festorum Cassiæ celebratorum die* XXII *Maji* MDCXXVIII *occasione novæ Beatificationis, tamquam eo congruentior proposito, quod popularis devotio tunc fuerit novis miraculis inflammata magis.* Cum ergo appropinquaret anniversaria dies felicis in cœlum transitus, apparatu quam potuerat splendidissimo decretum est eam agere. Itaque præter festivum sonitum campanarum diebus aliquot antea reboantem, excitati sunt tam Cassiæ quam in vicinis locis non paucis triumphales ignes; magnusque numerus Religiosorum, præsertim Augustiniani Ordinis, invitatus est ad honestandam Processionem, in qua circumferendum erat vexillum Beatæ : cui etiam intervenire voluerunt castel- E lorum atque oppidorum vicinorum Curati singuli, cum grandi ex candida cera face, et bona copia monetæ argenteæ in eleemosynam : tantus autem erat extraneorum concursus ut fuerint censita ad quindecim millia. Hi processionem comitati longo ordine sunt, quidam etiam pœnitentialibus saccis induti, prægrediente serie trecentarum ardentium facularum : et ut omnis ætas ac sexus partem suam in pompa haberet, pueri puellæque multæ partitim comparuerunt, in habitu idoneo ad varios Sanctos Sanctasque repræsentandas. Mane solennis Missa, Vesperæ post meridiem cantatæ fuerunt, præsente tum Gubernatore tum Magistratu loci : ut autem populus non dimitteretur absque voluptate idonea, medio foro erecta stabat scena, in quam inductus fuit David pœnitens, cum apparatu regiis personis digno, satisfactione publica, et actorum laude non ordinaria.

maximo concursu et apparatu;

42 Ecclesia Beatæ intus ac foris pulcherrime adornata erat, non solum panno serico abundanter ipsam vestiente; sed etiam novemdecim grandioribus tabulis, honeste pictis, repræsentantibus actus et miracula Beatæ. Nihil autem æque ad hujus lau- F dem fecit, quam quod ipso festi die fuerit a dæmonio liberata nobilis quædam matrona Spoletana, quæ multis annis extiterat obsessa. Corpus vero sanctum spectaculo et admirationi omnibus fuit, non solum propter consuetas miraculosæ integritatis et fragrantiæ suavissimæ prærogativas, verum etiam quia cum antea semper oculos habuisset clausos, isto die a quam plurimis visi hi sint aperti, et quasi viveret refulgentes : qua de re ut constet certius, sumitur in præsentiarum diligens informatio conficiturque Processus. Eodem anno (*ut scribit Victorellus in Additionibus ad Ciacconium in Nicolao V, sub quo Rita obiit)* Antonius Barberinus, excelsi animi adolescens, ante paucos menses ab Urbano VIII patruo suo Purpura honestatus, et Sanctimonialium B. Ritæ Protector, XVIII Kal. Augusti in D. Augustini æde, jussu impensaque sua splendido ac divite ornamento decorata, sanctam Viduam insigni veneratione honoravit, summo Pontifice non invito. Interfuit Purpuratorum Patrum Senatus solenni Sacro, admiranda femina insigni panegyrico celebrata, populus qui frequentissimus advolavit a Pontifice maximo spiritalibus donis cumulatus. Antonium Cardinalem solennitati præfuisse dixeris. *Hinc est quod præmemoratam Relationem eidem nuncupatam voluerint Abbatissa et Sanctimoniales, quarum nomine est edita.*

ipsoque die liberatur energumena Spoletana,

et cadaver Beatæ oculos aperit.

Romæ instauratur festum 16 Julii

43

A

Publico instrumento anno 1682

43 *Quod Processum attinet ultimis verbis indicatum, is nobis necessarius non est, cum penes me sit instrumentum, propriis manibus testium insignium decem subscriptum, et a publico Notario subsignatum, atque Reipublicæ Cassianæ sigillo jussu Consulum a Dominico de Lancillottis Cancellario munitum, anno* MDCLXXXII *die ultima Maji, de prædictis fidem faciens hunc in modum.* In nomine Dei. Amen. Die Sabbathi ad XVI Maji MDCLXVXII, in ecclesia antiquitus dicta S. Mariæ Magdalenæ, hodie vero appellata B. Ritæ, Nos infrascripti Casciani diœcesis Spoletinæ, medio nostro juramento tactis sacris Scripturis, ad delationem mei infrascripti Notarii et Cancellarii foranei Episcopalis terræ Cassiæ, plenam et indubitatam facimus fidem, quomodo in præsentiarum reperiatur corpus B. Ritæ integrum, incorruptum, cum carne candida absque ulla vitii cujusquam macula, oculis apertis ac specialiter sinistro magis quam dextero, superciliis firmis, ore aliquantum aperto, sic ut commodissime distingui possint dentes, candidi etiam ipsi; sicut etiam manus candidæ sunt et carnosæ, non exsuccæ, cum unguibus pariter candidis tamquam personæ viventis.

certificatur præsens incorruptio corporis

B

et vestium,

44 Similiter observatæ sunt vestes ac velamenta capitis, eædem et eadem ipsa quæ vivens gestavit, et cum quibus corpus mortuæ compositum intra capsam fuit, eamdem in qua modo reperitur (sicut ex traditione perpetua Sanctimonialium monasterii habetur) integra et incorrupta, nihilque a tineis vel tempore passa, ac talia omnino in præsentiarum ac si persona nunc vivens ipsis indueretur. Insuper testamur in veritate ut supra, olfecisse non sæpius cujusdam odoris admirandi fragrantiam, eoque cœlestem nobis visam, quod neque dici possit cujusmodi sit, neque arti ulli humanæ adscribi; cum sacrum istud corpus nec balsamo nec aromatis conditum fuerit aut apertum, sed impositum capsæ cum suis omnibus intestinis, non divisis aut separatis; odor autem iste sic aliquando propagatus est, ut etiam extra ecclesiam potuerit percipi. Denique ut supra attestamur, observasse nos, quod beatum corpus, sublevatum a loco in quo ordinarie situm est, sustulerit sese usque ad crates, arcam in qua jacet operientes; idque contingere occasione festi, et quando miraculum aliquod patratur: quemadmodum contigit anno MDCXXVIII cum prima vice celebraretur ejus Beatificatio; qua de re habetur fides authentica conscripta anno MDCLX. XIII Junii, per instrumentum Ser-Josephi Bennati Notarii etc. *Subscribunt autem sua quisque manu,* Carolus Judici Vicarius generalis, Raphael Cittadonius Archipresbyter, Dionysius Pamphili Vicarius Foraneus, Hortensius Martini et Antonius Ferfarelli Canonici, Cherubinus Bernardi de Cascia Capitaneus cohortis loricatorum, ibidem ad custodiam positorum; Joannes Angelus Gratiani, Capitaneus civilis; ac denique Alexius Martini de Cascia, *ipsum instrumentum tamquam Notarius signans.*

suavis fragrantia,

et elevatio Beatæ intra arcam.

C

Eisdem attestatur Historiographus Ordinis,

45 *Atque hæc ad omnimodam præmissorum certitudinem sufficere possent; placet tamen pro conclusione adjungere epistolam adm. R. P. Aloysii Torelli, Augustinianæ Religionis Historiographi generalis, Bononiæ apud S. Jacobum in pervigilio S. Nicolai Tolentinatis die* IX *Septembris* MDCLXXXI *ad me datam hoc tenore.* Ex litteris Paternitatis vestræ percepi desiderium quo æstuat, sciendi quinam cultus corpori B. Ritæ a populis exhibeatur, et quæ miracula post Beatificationem ob ejusdem merita piissimus Deus fuerit operatus; et si quæ alia recentiora mirabilia ad hæc usque tempora fuerint subsecuta. Ut igitur sanctæ cupiditati vestræ, ut par est, integre satisfaciam, cultum quod attinet, dico, semper indies crescere. Undique enim ex omnibus Umbriæ partibus, ac etiam ex finitimis regionibus quamplurimi populi circa illius festum Cassiam turmatim confluunt, sua vota impleturi, vel nova pro suis necessitatibus emissuri: nec desunt qui per totum anni circulum devotionis ergo illuc fere quotidie properent.

D

ex variis explicans celebritatem cultus

46 Quantum vero spectat ad recentiora mirabilia, quæ adhuc P. V. si quæ contigerint, seire cupit; respondeo multa quidem contigisse, quæ brevis hæc pagina capere non valet; ex quibus duo tantum, sed ceteris insigniora, dabo; quorum alterum hoc est. Dum Cassiæ post Beatificationem Ritæ nostræ in ecclesia Monialium, ubi ejus venerabile corpus requiescit, solennis festivitas celebraretur; casus, malo dæmone operante, repente accidit, qui solennitatem illam magnam valde interturbavit. Lis enim inter Clericos et Religiosos nostros adeo atrox repente exorta est, ut populus universus, qui ibi multus erat, extemplo hinc et inde divisus, partim pro Clericis partim pro Fratribus, jam jam dimicaturus visceretur. Cum ecce corpus B. Ritæ, quod publicæ venerationi expositum fuerat, oculos illico aperuit; illorumque pupillæ adeo integræ atque pulchræ apparuerunt, ut momento furor tumultuantis populi mirabiliter deferbuerit; cunctique flexo poplite misericordiam inclamantes, veniam humiliter pro tanto sacrilegio a Deo imploraverint.

causam apertorum in beatificationis festo oculorum,

E

47 Alterum vero miraculum quod superius narrare spopondi; perpetuum dici potest. Etenim quotiescumque qui aliquam jurisdictionem in monasterium illud habent (quemadmodum Episcopus Spoletanus, sub cujus Diœcesi est, Pater Provincialis noster Umbriæ, Prior localis Cassiæ ac etiam aliquando Monialium Confessarius) cupiunt ex devotione, vel ex alia rationabili causa beatum illud Corpus visitare; statim ac arca lignea, in cujus fundo prædictum corpus jacet, aperitur; illico, ut extensum manet, ad arcæ summitatem ascendit, ut facilius et commodius inspici posset. De hoc porro miraculo (quod non semel vidit modernus Spoletanus Episcopus) testem habeo R. P. M. F. Nicolaum Simonettum, Cassiani monasterii doctum alumnum, qui cum anno MDCLXXIII ad Capitulum Generale, Romæ eo anno celebrandum, suæ Provinciæ Definitor se transferre deberet, cuperetque in eo Capitulo in Provincialem suæ Provinciæ eligi; ante discessum Missam celebrare voluit in ecclesia B. Ritæ: qua persoluta, ac prædictam arcam accedens, intercessionem Beatæ multis precibus pro dicto Provincialatu consequendo imploravit: protestatus tamen est, dignitatem illam ea tantum lege expetere, ut in Dei gloriam, animæque salutem, atque Provinciæ beneficium cederet. Romam igitur abiit, ubi absque ulla arte, et fere nec ullo verbulo usus, Provincialis evasit. Reversus Cassiam, statim altera die ad monasterium antedictum perrexit, Missam celebraturus; gratiasque itidem Deo primum, ac deinde B. Ritæ pro tanto beneficio relaturus. Post Missam ad arcam pergit, Abbatissam cum Monialibus suis advocat, arcam aperiri jubet; et mox beatum Corpus ad summitatem arcæ de more ascendere non sine magna lacrymarum effusione cernit: gratias quam maximas potuit egit, ejusque sancto ac præpotenti patrocinio se, monasterium suum Cassianum, totamque Umbriæ Provinciam, sibi ejus intercessione commissam, commendavit. Eventum istum idem P. M. Nicolaus Simonettus jerejurando testatus est mihi suis litteris eodem anno MDCLXXIII, quod et fecit prædictus Pater Baccalaureus F. Gregorius Offidanus Monialium Confessarius.

et occasiones quibus se corpus levat:

F

48 Præterea hic alia duo miracula perpetua; nimirum Corpus ejus, post trecentos annos et amplius, adhuc omnino incorruptum esse, et quod majus

EX VLR IIS. *Acta inserta Annalibus Ordinis.*

A majus est, visu pulcherrimum. Alterum est monastica vestis, quam post mortem induta fuit, quæ adhuc integra, fortis, et recens est, ac si modo consuta fuisset. Addo me quoque ejusdem B. Ritæ ex variis Auctoribus compilasse Vitam, meoque septimo Tomo, qui nunc sub prælo est, sub anno MCCCCLVII, qui fuit ejus vitæ postremus, inseruisse: et quamvis in ea componenda quantum potui brevitati studuerim, nihilominus septem integra folia cum dimidio implevit. *Prædictos Annales necdum in Belgio videre licuit: spero tamen Lugdunensium bibliopolarum opera eosdem aliquando consequi: interim addo, quod opera prænominati Provincialis anno* MDCLXXV *die* IV *Maji Provinciale Capitulum fuerit Casciæ celebratum, eo scilicet fine, ut perpetua illa* B. Ritæ *miracula tot testes haberent, quot essent conventuri ad comitia Patres: qui deinde ad suos quique Conventus regressi, notitiam venerationemque ipsius ubique excitarent. Ut autem certior memoria esset, curatum a Priore ac Patribus Cassianis fuit, ut Romæ et Bononiæ excuderetur in folio expanso brevissimum Compendium Vitæ, inter eos distribuendum, una cum imagine, repræsentante Beatam ante altare genuflexam, cui ex Crucifixi corona decerpta spina descendit in frontem; superne autem advolat cœlestis genius, capiti ejus coronam spineam impositurus.* D

DE

DIES VIGESIMA TERTIA MAJI.

SANCTI, QUI X KALENDAS JUNII COLUNTUR.

Sanctus Euphebius, Episcopus Neapolitanus.
S. Solonas, S. Seleucus, — Martyres apud Græcos.
S. Desiderius Episcopus, Sanctii alii plurimi, — Mart. apud Lingones in Gallia.
Sancti Martyres in Cappadocia et Mesopotamia passi.
S. Quintus, S. Lucius, S. Julianus, S. Montana, S. Januaria, S. Emelia, S. Nonna, S. Almerida, S. Astus, S. Basileus, S. Victorius, S. Firmus, S. Montanus, S. Julianus, S. Victoricus, S. Fidelius, S. Donatus, S. Nicia, S. Faustus, S. Timotheus, S. Silvanus, S. Focius, — Martyr. in Africa.
S. Epictitus seu Epitacius, S. Apton, S. Basilas, S. Apton alter, — Martyres in Hispania.
S. Eutychius Abbas, S. Florentius monachus, — Nursiæ et Fulgini in Umbria.
S. Desiderius Martyr, Episcopus Viennensis in Gallia.
S. Siacrius, Episcopus Niciensis in Alpibus maritimis.
S. Anno, Episc. Veronensis in Italia.
S. Michael, Confessor Episcopus Synadarum in Phrygia.
S. Guibertus, Fundator Gemblacensis monasterii. in Brabantia.
S. Guillelmus Martyr, Roffæ in Anglia. NOT 30'''' APP. TOM. VII MAJI.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sancti Theopomptus Episcopus et Synesius Martyres, Nicomediæ passi *dicuntur a Petro de Natalibus lib.* 5 *cap.* 33, *et sequuntur Grevenus, Maurolycus, Canisius. Consule quæ diximus inter Prætermissos* XXI *Maji. At sunt alio nomine* Theopompus et Theonas, *de quibus egimus, maxime in Appendice ad diem* III Januarii.

S. Verus seu Virus Episcopus Viennensis, sub finem seculi sexti, *refertur in Martyrologio Gallicano Saussayi, quem hoc die obiisse asserunt Joannes Boschius et Joan. Chenu. De eo agimus infra in Vita S. Desiderii successoris. At cum aliis ejus Acta dedimus* XIII Januarii.

S. Æmilius Dux, Lucæ in Hetruria, *indicatur in adscriptis Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum. De eo egimus* I Februarii.

Alwreda, Soror Irmgardis, Magdeburgi vitæ Sanctitate clara, *laudatur a Dithmaro, et refertur in Menologio Laherii. De ea una et Irmgarde actum inter Prætermissos* VII Februarii.

S. Maria Unguentifera, *hodie laudatur in MS. Synaxario Divionensi : nos de* S. Maria, Cleophæ *uxore*, Jacobi et Joseph matre, *egimus ad diem, quo colitur a Latinis,* IX Aprilis.

SS. Supplicius et Servilianus, Martyres Romani, *memorantur in MSS. S. Cyriaci et Pragensi, item longo encomio apud Canisium,* ob sacras Reliquias in Germaniam ad monasterium Elwangense delatas. *Uti dictum in illorum Actis num.* 5, *editis die eorum natali* XX Aprilis.

S. Caii Papæ Romæ et CCL *memoria celebratur in MS. Divionensi. De Sociis nihil alibi legimus, ne quidem ad Vitam* S. Caii Papæ XXII Aprilis.

S. Epipodius Martyr Lugduni *proponitur in MS. Divionensi in auctario Bedæ. Vitam dedimus* XXII Aprilis.

S. Eutropius, Episcopus et Martyr, *memoratur in MS. Florario non addita Sede Episcopali. Forsan est Santonensis in Gallia, cujus Acta dedimus* XXX Aprilis.

S. Mercurialis Episcopus Foroliviensis, *refertur in Martyrologio Romano et aliis, ast colitur, quando late de eo egimus et plures Mercuriales fingentibus contradiximus* XXX Aprilis.

S. Teutilla, Martyr in Umbria, soror S. Cryspoliti, *profertur in Gynecæo sacro Arturi. De utroque egimus* XII Maji.

SS. Victi, Quintini, Faustini, et Timothei Martyrum *memoria celebratur in antiquo MS. Casinensi. Ex his videntur referendi* SS. Victus *et* Quintinus, *aliis* Quintus, *ad diem* XXI Maji. Faustinus et Timotheus *ad* XXII Maji.

S. Helena, Virgo Antissiodori, *refertur in apographo Martyrologii Hieronymiani Corbeiensi Parisiis excuso. De ea egimus* XXII Maji.

S. Romanus, Abbas Confessor, *indicatur in MS. Kalendario Autissiodorensi. Vitam dedimus* XXII Maji.

S. Bobo, Vico-Iriæ seu Viqueriæ in Italia, *indicatur a Ferrario in utroque Catalogo. Acta ejus varia dedimus* XXII Maji.

Sanctorum Benigni et Evagrii, *tamquam* Martyrum in

in persecutione Severi Syracusis *passorum, festum hac die urbs illa celebrat, nixa auctoritate cujusdam Lilii, in edito a se de persecutionibus Ecclesiæ libro ita scribentis. Nos auctorem et librum qui sint ignoramus, et compertum habentes Sicularum Ecclesiarum fastos ex auctoribus vel apocryphis vel obscuris auctos pluribus Sanctis hoc ævo fuisse, malumus hos (absque præjudicio tamen) dimittere.*

Juliana mater B. Demetriadis, quam SS. Augustinus, Chrysostomus et Hieronymus laudarunt, *ut* Sancta *refertur in Gynecæo sacro Arturi. Poterit de utraque simul agi, ubi de cultu et die natali certius constiterit.*

SS. Benigni et Blasii Martyrum, Urbani et Hilarii Confessorum, et S. Radegundis Reginæ adventus Reliquiarum *indicatur in MS. Martyrologio S. Maximini, non addita ecclesia ad quam delatæ. Damus ad Acta* S. Maximini XXIX *Maji catalogum Reliquiarum, quæ asservantur in ejus Ecclesia, absque mentione horum Sanctorum. Dedimus ad* XXIV *Februarii post Vitam S. Mathiæ Apostoli etiam Catalogum Reliquiarum, quæ in Ecclesia Trevirensi illi dicata asservantur: habemus et aliarum ibidem Ecclesiarum Catalogos excusos de Reliquiis in illis exponi solitis sed etiam, absque mentione harum, quod sufficit indicasse. Forsan aut nos alibi reperimus, aut alii indicabunt se invenisse hunc nobis ignotum thesaurum.*

S. Eusebius Episcopus Confessor Neapoli *indicatur in MS. Patriciano a nobis Neapoli reperto. Fuit seculo septimo ibidem Episcopus hujus nominis, sed non habetur* Sanctus. *Sufficeret tamen ad probandum veterem cultum dictum perantiquum Martyrologium, nisi hoc die etiam coleretur* S. Euphebius, Episcopus Neapolitanus, *a quo nomen* Eusebii *non multum discrepat.*

Gobanus Mairgensis, de Tegh-Scuithin seu domo Scuthini, *indicatur in MS. Tamlachtensi. Colganus ad* 16 *Januarii in notis ad* 3 *librum de Vita S. Fursei (cujus aliquis socius dictus est Gobbanus) num.* 6 *septem proponit* Gobbanos, *et singulis diem Natalem assignat, sed non meminit, hujus diei. Quare ut ipse non vult suam periclitari fidem, definiendo quis eorum fuerit socius S. Fursei, ita et nos abstinemus ab illo, dum lucem majorem nanciscamur.*

Nechtlagius Episcopus,
Crimthanus de Magh-dumha,
Foelchue,
Commanus, } *indicantur in MS. Hibernico Tamlachtensi.*

Sraphanus Cluain-morensis *refertur in eodem MS. Tamlachtensi. Aliis dicitur* Stephanus Cluainmorensis, monasterii in Lagenia. *Eum hoc die coli indicat etiam Colganus ad* 13 *Martii in Notis ad Vitam S. Mochoemori num.* 17.

Luceria Virgo *legitur in adjunctis Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum, de qua majorem lucem optamus.*

Calixta, nobilis Romana, *indicatur in MS. Florario et in Auctario Greveni ad Usuardum, de qua certiora cuperemus intelligere.*

Ricuvera, a S. Norberto Fundatore Ordinis Præmonstratensis sacro velamine donata, et pauperum Xenodochio præfecta, incendium signo Crucis repressit, et bonis operibus cumulata, an. 1136 obiit, Præmonstrati in pauperum cœmeterio sepulta. *Quæ aliaque refert Joannes le Paige lib.* 2 *Bibliothecæ Præmonstratensis pag.* 438, *et lib.* 1 *cap.* 18, *ubi titulo* Beatæ *honoratur, uti etiam a Saussajo in Appendice Martyrologii Gallicani, quo dies obitus ignoretur. Illam Arturus du Monstier in Gynecæo sacro in hunc diem more suo conjecit, et* Beatæ *titulum etiam contulit. Cujus rei antiquiora testimonia opus esset proferri.*

Maurinus, *aliis* Maurianus *et* Mauritius, Abbas S. Benigni Divione, *cum titulo* Beati *indicatur a* Ferrario: *at solum piæ memoriæ nomen habet apud Saussayum in Supplemento. Silent Martyrologii Benedictini.*

S. Euphrosyna Virgo, Wseslai Ducis Polocensis filia, inscio parente habitum monasticum suscepit Polociæ. Mansit multo tempore ad ecclesiam Cathedralem S. Sophiæ, ex manuum suarum labore, ac præsertim librorum transcriptione, egenis necessaria tribuendo. Divino dein monitu extra civitatem Salvatoris ecclesiam atque monasterium extruxit. Exactis ibi pluribus annis religiose, Hierosolymitanam peregrinationem suscepit. Mortua est Hierosolymis vigesima tertia Maji, sepulta in monasterio Deiparæ, vulgo Russo dicto. Vixit circa annum millesimum centesimum septuagesimum tertium: *Hæc P. Wiiuk-Kojalowix in Miscellaneis Lithuanicis, ubi ait ex ritu Græco fuisse. Est Polocia seu Polotska urbs ibidem ampla, olim Ducatus nunc Palatinatus caput: sed non satis constat istic seculo* XII *fuisse religionem Christianam cum Ecclesia Cathedrali. Hinc nos optaremus de hac Sancta certiora monumenta. Vide interim quæ diximus* 25 *Septembris ad Ephemerides metricas Græcorum, occasione antiquioris S. Euphrosynæ.*

Joannes Cala, Anachoreta in Calabria, *a nobis inter Prætermissos relatus* 13 *Aprilis, quo dicitur obiisse anno* 1255, *et huc dilatus fuerat, dum causa prætensi ab antiquo cultus decideretur in Curia Romana: decisa autem ea nunc est* 27 *Junii* 1680 *a Congregatione Inquisitionis, coram S. D. N. Innocentio Papa XI, et cassato Vicarii Cassanensis decreto, quo cultus ille velut satis certus manu tenendus esse pronuntiabatur,* Sanctitas sua omnem cultum, hactenus qu. asserto Joanni Cala exhibitum, penitus tollit et interdicit: ossa etiam aliasque corporis partes seu reliquias, quatenus e tumulo fuerunt extracta, in sepulcro, ubi alia fidelium defunctorum cadavera requiescunt, recondi et cum illis confundi, numquam inde amovenda seu extrahenda; imagines vero, tam pictas quam sculptas vel impressas, ipsum Joannem Cala repræsentantes, prout et vestes ejus aliasque reliquias extrinsecas, ab omnibus ac singulis ecclesiis, oratoriis, sacellis et altaribus omnino tolli et amoveri; diademata radios, laureolas, titulum Beati, omnia quoque ac singula sanctitatis vel beatitudinis signa vel indicia undequaque aboleri; libros, codices et folia quæcumque, sive manuscripta sive impressa, in quibus de prætensa ejusdem sanctitate, miraculis vaticiniis, visionibus, aliisque hujusmodi signis tractatur, uti falsa et apocrypha prorsus improbari præcipit etc. *Quæ hic indicanda fuerunt, ut omnibus innotescat exitus controversiæ, et peremptoria definitio, cui parere necesse sit obedientes Ecclesiæ Romanæ filios.*

Wipertus, propter minorennem ætatem a Pontifice Romano contemptus, sed immissa ei una nocte canitie Episcopus Raceburgensis in Germania creatus, Ecclesiam suam, libertatis Ecclesiasticæ vindex, præclare gubernavit, et apud Ecclesiam suam quievit in pace, *uti traditur a Krantzio lib.* 9 *Metropolis cap.* 47, *et Joanne le Paige lib.* 2 *Bibliothecæ Ordinis Præmonstratensis pag.* 589, *addente eum* circa annum 1372 die 23 Maji obiisse, *ad quem eum retulit Chrysostomus vander Sterre in Natalibus Sanctorum Ordinis Præmonstratensis, forsan quod hoc die colatur* S. Guibertus, *aliis* Wibertus Abbas Gemblacensis. *Ceterum dictus* Wipertus *ab his duobus honoratur titulo* Beati, *a quo abstinet Krantzius.*

Fr. Hieronymus Savanarola Ordinis Prædicatorum, *anno* 1498 *in Vigilia Ascensionis extinctus Florentiæ*

tiæ, propter zelum, ut visum est inimicis, immoderatum reformationis Ecclesiasticæ, titulo Beati *a variis sui Ordinis scriptoribus honoratur; et Joannes de Rehac in opere de sanctis Canonizatis dicti Ordinis, ultimo loco ejus Vitam Gallice a se collectam ponit appellatque* Beatum Martyrem. *Idem notat, quod etiam S. Philippus Nerius ejus imaginem solitus fuerit, tamquam Sancti radiis caput cinctam, habere in cubiculo, et opem implorare. Equidem ejus famæ causæque nec detractum quidquam nec præjudicatum volo; merito tamen dubito, an Apostolica Sedes probatura sit, id in præsenti opere fieri. De hoc cum me securum reddiderint sacerrimi istius Ordinis Superiores, libenter de Hieronymo ut Beato agam in Supplemento Maji. Interim vel ideo justius videor posse ab illo abstinere, quod qui nuperrime de hoc argumento tomos duos edidit et in fronte Vitam, scriptam a Joanne Pico Mirandulæ Concordiæque Principe, cum variis pro Hieronymo suo Apologiis et publicorum actorum instrumentis, compendioque Revelationum ejus, per coævum Hieronymum Benivenium civem Florentinum collecto; atque epistolas ejusdem Spirituales Cardinali Gravinæ dedicavit; Frater, inquam, Jacobus Quetif, satis habeat* Reverendum Patrem *appellasse. Erit fortassis cum idem Auctor pro tertio tomo edere volet alia quæ Illustrissimus Antonius Magliabechius aliique eruditi Florentini vellent non fuisse omissa, videlicet Pici Nepotis opusculum contra Samuelem Casinensem in defensionem Savonarolæ, nec minus quam alia post Vitam recusa recudi dignas Apologias Georgii Benigni Archiepiscopi Nazareni, et eruditissimi Joannis Nerii. Nos vero, si id probatum fuerit, ex Italico Latinam in linguam transferemus, quæ invenimus Florentiæ in Bibliotheca S. Marci hactenus inedita, Vitam scilicet auctore Francisco Burlamachio, quamvis valde prolixam; et Miracula, per Augustinum Campi de Petramola collecta. Sed ut dixi altioris Potestatis nutum præstolamur; maxime cum nullius publici cultus Hieronymo a suo Ordine delati indicium, Florentiæ vel alibi, conspexerimus; et post Martyrologium jussu Reverendiss. Magistri Generalis editum Romæ anno 1616, in Indiculo Beatorum Martyrum ac Confessorum suorum, prætermittatur; multo proinde potiori jure nos videmur debere expressam Apostolicæ Sedis sententiam expectare.*

Guillelmus, monachus Claræ-vallis, apparitionibus clarus *laudatur a Cæsario lib.* 8. *cap.* 49 *et lib.* 12 *cap.* 58, *et refertur ad hunc diem in Kalendario Cisterciensi Divione excuso et apud Henriquez, Chalemotum ac Bucelinum. Saussayus Piis annumerat. Ab omni titulo abstinet Cæsarius.*

Angelus, Eremita Vallisumbrosæ, anno 1509 mortuus, *ab Eudosio Locatello lib.* 2 *Historiæ Vallumbrosanæ cap.* 5 *cum titulo* Beati Domini *laudatur, non indicato die mortis: qui ad hunc diem cum titulo* Sancti *refertur a Wione, eumque secutis Dorganio, Menardo, Bucelino. Non est in Catalogo Beatorum nobis a Vallumbrosanis dato.*

Marci Cyriacopoli *e Candia prognati, et Smyrnæ occisi anno* 1643 *die* 23 *Maji generosa mors, descripta est ab Isaaco d'Aultry Societatis Jesu Constantinopoli, et Italice excusa Panormi anno* 1644, *quod hic indicasse sufficit.*

Nicolaus a Pratis, Ordinis Cœlestinorum Sacerdos, Angelicæ puritatis et Deiparæ Virginis cultor eximius, *cum titulo* Venerabilis *memoratur a Bucelino et Saussayo.*

Rostagnus Aquis in Gallia anno 1282,
Joannes Forestus in Anglia occisus anno 1538,
Elisabetha ab Annuntiatione Lusitana anno 1534,
Quiteria a Cruce Hispana anno 1543,
Maria de Jesu Hispana anno 1575,
Ordinis Minorum *memorantur in Martyrol. Francisc. Arturi et Virgines etiam in ejus Gynæceo.*

Bartholomæus Agricola de Amberg. Germanus Sacerdos Ordinis Minorum, *hoc die in conventu S. Francisci Neapoli obiit anno* 1621; *ad cujus sanctitatem probandam sequenti anno permissu Superiorum impressi sunt ibidem Articuli, velut in Ordine ad Processum desuper formandum, quod ab Apostolica Sede fieri permissum credimus, sed quatenus progressum in negotio sit hactenus, ignoramus: nec puto lateret, si quid indultum esset quo posset Beatis annumerari. Itaque articulos istos tantisper seponimus.*

Margarita de Gerines, venerabilis ac beata Ordinis S. Dominici, *indicatur in Menologio Lovetii.*

Simeon Stylita junior in monte mirabili *honoratur in Menologio Basilii Imp. Acta ejus damus* XXIV Maji.

S. Leo Abbas Mentanacensis in diœcesi Trecensi *indicatur in Martyrol. Gallic. Saussayi, Ejus Acta damus* XXV Maji.

S. Canionis Episcopi passio *ponitur in MS. Kalendario S. Maximini. Ea referetur die* XXV Maji.

S. Joannes Psychaita Confessor, ab Iconomachis plurima passus, *indicatur in Menæis MSS. Chiffletianis. De eo agimus* XX Maji.

S. Antidius, Episcopus Vesontinus, Martyr, *memoratur in MS. Florario Sanctorum, ab aliis cum Martyrologio Romano* XXV Junii.

Alea sanctimonialis, in Vita S. Moduennæ Abbatissæ suæ, laudatur, *et hoc die cum titulo* Sanctæ *refertur in Menologio Bucelini. De ea agendum erit ad dictam* S. Moduennæ *Vitam* V Julii.

Hemelaydes Virgo, *aliis* Hermelendis, Soror SS. Gudilæ et Pharaildis, *proponitur ut* Sancta *in Gynecæo Sacro Arturi. Mentio ejus fit in Notis ad Molani Natales Belgii (qui ejus seorsim non meminit) post Vitam* S. Amalbergæ *viduæ, quæ earum mater habetur, quando poterit ejus vita et cultus examinari die* X Julii, *aut cum Saussayo in Martyrologio Gallicano ad Vitam S.* Raynildis, *quæ etiam soror censetur die* XVI Julii.

S. Wibertus, monachus Frislariæ in Hassia, *indicatur a Greveno in Auctario Usuardi. Ab aliis vero differtur usque in diem* XIII Augusti.

Tezelinus, pater S. Bernardi, ejusque in religione filius, *cum titulo* Beati *memoratur ab Henriquez, Chalemoto et Bucelino. Quæ de ipso dici possent, eruenda forent ex Vita S. Bernardi, quando ea indicabuntur* XX Augusti.

S. Projectitius, Diaconus et Martyr Bergomas, *refertur a Galesinio et Ferrario in Catalogo generali. Dies natalis est* XVIII Augusti.

S. Victorinus, Episcopus Emiternensis, *indicatur apud Galesinium, et* Germaniæ *tribuitur. Est autem* Amiternensis *in Aprutio, et colitur* V Septembris.

S. Stephani Episcopi Calatini caput et ossa, a Vincio Episcopo exhumata et pulpito recondita, anno MDXII, XXIII Maji, legi in marmore ante altare *testatur Ughellus in Calatinis Episcopis tomo* 6 *Italiæ sacræ col.* 568. *Dies ejus natalis incidit in* XXIX Octob.

S. Austremonii, Episcopi et Martyris, adventus Reliquiarum in Magno-loco, *refertur in MS. Candiacensis Prioratus. Est* Austremonius, Episcopus Arvernensis primus, *non tam martyrio quam confessione fidei clarus; et colitur* I Novembris.

Fidelis, eremita Scotus, S. Florentio semper adhæsit; et eo ad honorem Episcopalem Ecclesiæ Argentinensis assumpto, ipse quoque Archidiaconatum administravit. *Ita Ferrarius et Dempsterus in Menologio Scotico et lib.* 6 *Hist. Eccl. gentis Scotorum*

A *Scotorum pag.* 285, *citatis tabulis Ecclesiæ Argentinensis et Vita S. Florentii. Hanc prælo olim paravit Henschenius in gratiam R. P. Florentii Montmorency, cum aliquas S. Florentii Reliquias Insulis deponeret in ecclesia Societatis Jesu. Habemus etiam antiquissima Breviaria Ecclesiæ Argentinensis : sed nusquam aliquid de hoc Fideli eremita legimus. Si tamen contingat ab aliquo nos edoceri, poterit de eo agi cum* S. Florentio vii Novembris.

S. Mennæ Martyris solennitas, sub ritu novem lectionum, *præscribitur in Ordine divini Officii Ecclesiæ Cathedralis Claromontanæ pro anno* 1656. D *Arbitramur intelligi* S. Mennam *inscriptum Breviario Romano ad diem* xi Novembris.

B. Siardi, Abbatis Horti Mariani in Frisia, adventus Reliquiarum; quas Antuerpiam advectas, in cœnobio S. Michaelis honoratas, inde ad cœnobium S. Foillani translatas, *scribit Chrysostomus vander Sterre in Natalibus Sanctorum Ordinis Præmonstratensis. Dies natalis* B. Siardi *est* xiii Novembris.

DE SANCTO EUPHEBIO

D. P.

EPISCOPO NEAPOLITANO IN CAMPANIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus cultu, ætate, miraculis: horumque et translationis Actis.

Sec. III. — *Cultus Sacer.*

B **T**abulæ *Martyrologii Romani ad hunc diem* xxiii *Maji de hoc Episcopo ista indicant*: Neapoli in Campania S. Euphebii Episcopi : *ubi sic in Notis Baronius.* De eo tabulæ Ecclesiæ Neapolitanæ. Ejus res gestæ habentur descriptæ ex vetustis codicibus a Paulo Regio. Migravit ex hac vita anno a Christo Domino dccxiii. Legi et libellum miraculorum ejus. *Hæc ibi. Scripserunt postea magis accurate Cæsar Engenii Caracciolus, in sua Neapoli sacra Italice pag.* 642, *ubi vulgo* S. Eufrimum *vocari ait : Latine vero Bartholomæus Chioccarellus Neapolitanus, in Catalogo Antistitum Ecclesiæ Neapolitanæ; et Antonius Caracciolus, ibidem Clericus Regularis, in libro singulari de Sacris Ecclesiæ Neapolitanæ monumentis cap.* 14, *atque Ferdinandus Ughellus, tomo* 6 *Italiæ Sacræ in Episcopis Neapolitanis. Hi autem omnes deplorant Acta rerum a* S. Euphebio *gestarum, quæ arbitrantur conscripta fuisse, temporum injuria ac bellorum cladibus excidisse.* *Acta non extant.* *Addit Chioccarellus maximam se adhibuisse diligentiam, sed nihil certi se de ejus vita comperisse. David Romæus, in libello de Septem Sanctis Custodibus ac Præsidibus urbis Neapolitanæ, Neapoli sub annum* mdlxxi *excuso, aliquod ejus elogium habet, sed quale de omnibus Sanctis, honeste educatis et ad dignitatem Episcopalem promotis, dici posse videatur. Illud interim amplificavit* C *Paulus Regius par.* 2 *de Sanctis Neapolitanis pag.* 139 *et sequentibus anno* mdxciii, *excusa, obitumque assignavit, ad annum* dccxiii, *quod ex eo descripsit Baronius. Verum supra citati auctores id plane rejiciunt,* *Tempus Sedis, non seculo 8* *et Caracciolus, Quo* tempore, *inquit,* Euphebius vixerit, aut Episcopus fuerit, signate quidem sciri nequit. Id solum novimus, admodum antiquum fuisse Neapolis Episcopum. Nam Joannes Diaconus octavum numerat Episcopum Ephevum. *Apud hunc illud elogium legitur :* Pulcher corpore, pulchrior et mente, plebi Dei sanctissime præfuit, et fideliter ministravit. *Septimus Ecclesiæ Neapolitanæ Episcopus, cui successisset* S. Euphebius, *habetur S. Eustasius aliquatenus a nobis illustratus* xxix *Martii.* *sed 3.* *Hic dicitur S. Agrippino subrogatus circa annum* clxxx, *quamdiu autem sederit non indicatur. At* S. Euphebii *Successores habentur S. Marcianus, qui colitur die* xxx *Octobris; et Zosimus seu Cosmus, qui sub Constantino Magno floruit. Hic sic positis, referendus videtur* S. Euphebius *ad Seculum Christi tertium : at quibus præcise annis Ecclesiæ Neapolitanæ præfuerit, non potest definiri. Alius ab hoc præfuit Ecclesiæ Neapolitanæ* Eusebius *seculo septimo, et in antiquo MS. Patriciano ad hunc diem indicatur memoria* S. Eusebii Episcopi et Confessoris Neapoli. *Sed potuit utriusque nomen confundi.* E

2 *Quem Baronius asserit se legisse libellum miraculorum ejus, damus nos ex triplici codice MS. scilicet uno superius relati Antonii Caraccioli, ex cujus tomo* 1 *Miracula ex MS.* *Collectionis Vitarum Sanctorum Confessorum Neapoli descripsimus, alio Romæ apud Patres Congregationis Oratorii ex tomo Patris Gallonii, ac demum ex MS. Longobardico Cardinalis San-Severini etiam Romæ, apud Perillustrem Dominum a Costa reperto. Contulimus illa cum excusis Neapoli anno* mdxxv *inter Officia Sanctorum Protectorum urbis Neapolitanæ, ubi ea sunt distributa in novem Lectiones, ad Matutinum recitari solitas cum hac Oratione.* Da nobis quæsumus, Domine Deus noster, Beati Euphebii Confessoris tui atque Pontificis gloriam incessabili devotione venerari, ut quem digna mente non possumus imitari, humilibus saltem frequentemus obsequiis. Per Dominum etc. Porro *inquit Caracciolus,* non solum Neapoli, *Cultus Capuæ et Salerni.* sed Capuæ etiam et Salerni, Divi Euphebii nomen, atque annui cultus diem Breviaria illarum Ecclesiarum abunde testantur. Libet autem Orationem ex Salernitano, a Grimoaldo II Archiepiscopo anno Salutis mclxvi conscripto, hic subnectere, quam in ejus festo recitare consueverant. Ea est hujusmodi. Deus qui perennem gloriam sanctissimi Euphebii Confessoris tui atque Pontificis animæ constituisti; F tribue quæsumus ejus apud te ita patrociniis sublevari, ut cum eo vitam possideamus æternam. *Cum autem olim post obitum celebris foret Sanctitas* Euphebii, *consecrata fuit extra mœnia urbis et ejus nomini dicata Ecclesia, ad quam sacrum ejus corpus translatum est, eratque ibidem quando miracula quædam contigerunt : quorum primum ad Saracenorum spectat tempora, id est ad seculum nonum.* Postquam *enim uti scribit Caracciolus,* Docibilis Dux Cajetanus anno dccclxxvii iniit fœdus cum Saracenis, tradiditque eis arcem Gariliani munitissimam, quam per quadraginta annos tenuerunt, ex ea crebro populabundi excurrebant per totam Campaniam. *Miraculis ex Cardinalis S. Severini MS. Longobardico, apud Dominum a Costa Romæ invento, et alio Vallicellano transumptis, collatione facta cum Lectionibus antiquis, subjicitur historia inventi corporis anno* mdlxxxix, *ex authenticis documentis Latine reddita.*

MIRACULA DUO

Ex variis MSS. et antiquis Lectionibus.

Sciendum namque est, Fratres carissimi, quod Sancti

Sancto miraculis clarescente,

A Sancti Deo placentes, et pro ejus nomine legitime decertantes, *a* gemino æterni Regis munere adornantur, cum legitimi certaminis de cœlesti gazophylacio obtinent bravium, et propter crebra virtutum *b* miracula a Christicolis attentius nobilitantur. De quorum collegio hic sanctissimus Christi Confessor Euphebius post multa annorum curricula, ex quo carne mortali exutus ad cœlestia regna migravit, apud Parthenopenses, quibus Pontificali dignitate redemitus præfuit, Christo sibi concedente pluribus effulsit miraculis. Quæ quia tam mira sunt, ut subsequens sermo depingit, nullo modo reticenda censemus: sed ad laudem Imperatoris ipsius, cujus munere consecutus est, ut et in cœlo arcem teneat sanctitatis, et in terris miracula faciat ex virtute, multorum auribus fideli relatione commodum duximus enarrare.

Presbyter Ecclesiam ejus a Saracenis infestam adit;

2 Enimvero cum quidam Præsbyter extra Neapolitana mœnia in illius nomine conditam ecclesiam *c* sedulus frequentaret, et illic quotidie sacra Missarum solennia exhiberet; contigit ut Agarenorum impetus improvise adveniens (quia intrinsecus non poterat) ex extrinsecus vicina quæque vastaret. Quod prædictus audiens Presbyter; Nullus B inquit, me terror ab obsequio mei Patris ad Domini poterit cohibere: *d* interritus adibo, et Missarum solennia, si dignus sum, solito more perficiam. Verumtamen illius virtutis efficaciam hoc volo probare indicio, si me sedulo obsequentem inter iniquorum hostium gladios et tela poterit custodire. Et hæc dicens, insertam baculo sportulam, Ecclesiasticis refertam monilibus, collotenus gestans, intrepidus iter arripuit. Ad ecclesiam vero veniens, priusquam ingrederetur, breve distichon in hunc modum carmen composuit.

Missaque ibi celebrata,

Præsul amande, tui sim tutus numine templi;
En tibi devotus solitas paro reddere laudes.

Et hæc dicens, Casula indutus, Missarum solennia solito constantior inchoavit. Necdum prece finita Agarenorum manus illius sacri templi ædificia undique circumstat. Verum omnipotens Deus, ob meritum sanctissimi Præsulis Euphebii, tanta eos cæcitate percussit, ut per ecclesiæ aditum introspicerent, et sacra mysteria celebrantem Presbyterum non viderent. Illis itaque forinsecus vagantibus, Presbyter Missarum solennia consummavit.

barbaros partim cædit,

3 Expletis vero Missarum solenniis, vocem prædictus Presbyter de cœlo audivit, dicentem sibi: Ne formides, ne paveas; constanter proprium arripe C baculum, et quoscumque obvios habueris intrepidus percute. Ego enim eos, te aliquo modo feriente, prosternam. Quo firmatus oraculo, baculum, ut sibi fuerat jussum, arripiens, extra ecclesiæ januam audacter exivit; et quos ante fores ecclesiæ reperit, ictu baculi ferientis extinxit. Deinde recto tramite contra civitatis mœnia proficiscens, quoscumque hostium obvios habuit, *e* ejusdem virgæ tactu delevit, ceteri vero videntes corpora suorum sine telorum percutionibus strata, terroris nimietate fugati, ad classes redeunt; ac mucronibus raptim retinacula truncantes navium, velis remisque prout poterant marina sulcantes æquora, ad propria ire moribundi festinant. Mira Dei Clementia, mira et incomprehensibilis, quod totius civitatis populus gladiis et telis armatus, non posset præsumere; unius inermis Presbyteri baculus, ipso adjuvante; alios in terram stravit, alios in fugam vertit.

partim in fugam vertit,

cum stupore populi spectatum effusi.

4 Prædictus vero Presbyter ad civitatem rediens, suos concives ad currendum et inusitata videnda miracula, hortans, aiebat:

Currite Christicolæ celebres, properate secuti,
Nullus in urbe metus voce liberante divina.
Hoc baculo plures jam credite morte peremptos:
Ast alii furtim fugiendo per æquora currunt.

Cumque populus civitatis de inaudito miraculo titu- D baret, nec Presbytero talia referenti credulitatis assensum præberet; Ite, inquit Presbyter, et per iter quo redii usque ad ecclesiam properate; et dum quæ dixi vera probaveritis, non mihi, sed conditori omnium Christo Domino, imo et sanctissimo Confessori Euphebio munera persolvite laudis: cujus munere fretus alios hostium extinxi, alios in fugam verti. Cumque incredibilis mulitudo per verbum Presbyteri ad hoc spectaculum curreret, et plurimorum corpora per viam (sicut Presbyter dixerat) extincta videret; volucri cursu ad civitatem rediens omnipotenti Domino et S. Euphebio illius dilectissimo Confessori laudes referebat.

Ita MSS.

Videtur ipse Sanctus in eadem ecclesia Missam celebrare,

5 Alio quoque tempore quidam Parthenopensium Presbyter, prædicti Sacerdotis exemplum cupiens imitari, prædicti sanctissimi Euphebii ecclesiam, quam prædiximus, assidue frequentabat. Cumque ex more cum suo discipulo solita Missarum solennia celebraturus pergeret; Curre puer, inquit, ecclesiæ januam aperi, et ea quæ opus sunt ad missarum solennia festinus præpara: ego enim te subsequens proficiscar. Tunc puer præceptis Magistri obediens cucurrit, ad ecclesiam venit, clavem de E sinu protulit. Sed priusquam aperiret, per januæ aspiciens rimas, mirabile dictu, vidit ante sanctum altare reverendum Sacerdotem, Pontificalibus infulis redimitum, Missarum solennia celebrantem; juxta quem per totam ecclesiam tantus erat aromatum fumus, ut etiam per fenestras et caveras ecclesiæ illius nimietas exhalaret. Tunc territus puer, ut in venerat obseratam januam linquens, retro reversus magistro suo obvians. Revertere, inquit. Nam quemdam reverendissimum, vestitum Pontificali dignitate, ante altare stantem, et sacra mysteria celebrantem, per januæ rimas priusquam aperirem conspexi. Sed miror unde illi aditus introeundi patuerit, cum janua seris et clave apud nos retenta firmata sit, nec aliunde aditus pateat intrare potuerit. Tunc Prebyter, ut rei veritatem cognosceret, ad ecclesiam cum discipulo festinus accessit: aperiensque ecclesiæ januam, neminem vidit: fumum tantum et odorem aromatum naribus sensit et conspexit oculis. Qua de re obstupefactus Presbyter, inquit: Nunc cognosco, beatissime Pater Euphebi, quia tu custos, tu rector tui templi existis. Non miror si post mortalis sarcinam carnis positam, tui officii fungeris dignitate: quia multos tui ordinis scimus, quibus voluissent, post mortem carnis apparuisse, et se in carnis effigie adhuc in hoc F seculo viventibus exhibuissse. Deinceps in tuo obsequio ardentior fiam, credens quia non mediocriter diligis, qui in hoc templo sancto tuo corporaliter serviunt, quod tu spiritualiter frequentare non desinis.

devotus S. Euphebii,

naufrago mutuatus 50 solidos,

6 Nec multo post quidam Clarissimus vir apud Parthenopenses, dives et admodum religiosus, hujus sanctissimi Euphebii festum continiuo venerabatur obsequio; ejusque patrocinio fidens, quodcumque de suis operibus disponebat, ac si in corpore viveret, ejus arbitrio committebat. Cumque hoc diutius moliretur; contigit, ut quidam de longinquis partibus veniens, valde sibi notus et compater, ab eo auxilium implorans, aiebat: O strenuissime vir, nosti me tibi spirituali consanguinitate conjunctum? nihil est quod in me possis aliquo modo dubitare. Navi fracta, amissis mercibus, desævientis naufragio pelagi nudus evasi. Nunc te precor, carissime, ut misericordi viscere mihi subvenias, miseroque naufrago saltem vel quinquaginta commodes solidos: quibus in redeundi utilitate propria expensis, possim ad patriam remeare. Et ille, Quem, inquit, mihi fidejussorem ponis, si tibi quos postulas præstavero

A stavero solidos? At naufragus, Deum, inquit, tibi fidejussorem pono, quia non a me accipies malum pro bono, sed statim ut in patriam rediero, aut per me aut per meum nuntium in constituto termino recipies solidos. Prædictus autem Parthenopensis vir ait: Non licet, frater, nec tibi Deum vadem ponere, nec mihi recipere. Mei Patroni ac Domini Præsulis Euphebii ecclesiam adeamus; ipsum mihi mediatorem constitue, ut si tu de meis negligenter tractaveris solidis, *f* ipse, quem totius nostræ domus custodem et tutorem credo, mihi quæ nostra sunt reddat. Et hæc dicens naufragum ad sanctissimi Patris Euphebii ecclesiam duxit. Tunc is qui solidos postulabat, ac si eum in corpore viventem attenderet, clara voce ait; O sanctissime Euphebi, in tua fide de manu hujus creditoris accipio solides, ea ratione, ut si in condicto termino illi quæ sua sunt non restituero; tu, cui apud Deum omnia possibilia sunt, de meis manibus creditum aurum requiras. Tunc creditor verbis naufragi credulus effectus, aurum de sinu protulit, et petenti naufrago quinquagnita largitus est solidos. Quibus acceptis, et in mercibus sibi utilibus expensis, ad propria remeavit: sed transacto termino, amicitiæ creditoris oblitus, solidos di-B rigere distulit.

f *veluti sub fidejussione Sancti,*

7 Cumque diu post condictum terminum ipse creditor expectaret, et nullo modo eos redire conspiceret; uxor illius feminea indignatione virum deridebat, dicens: Vade, et parietibus templi Dei fidejussoris præstitos quære solidos, nam aurum, quod tu fraudulento naufrago commisisti, non accipies in æternum. Tunc vir ejus ad ecclesiam veniens, sancto Præsuli conquerebatur, dicens: Itane in me agis, sanctissime Pater? Eane fide te mediatorem suscepi, ut de meis solidis *g* negligenter tractares? Nunquidnam de meis facultatibus tua festa non colui? et tibi famulantes prout potui non honoravi? Quod si deinceps de tuo obsequio negligens fuero, non mihi sed tibi imputabitur culpa, qui *h* nostris propriis consentire damnis cognosceris. Et hæc dicens ab ecclesia *i* valde indignans abibat.

et eosdem termino condicto non reddi questus,

8 Eadem vero nocte idem sanctissimus Præsul prædicti naufragi adiit patriam, eique comminanter in somniis apparuit, Cur inquiens, modicæ fidei, me fidejussorem tuo creditori dedisti? *k* Cur in conducto termino sibi creditos solidos non misisti? Vade celer: et tuo creditori, cui me vadem posuisti, sine mora dirige solidos. Quod si me spreto hoc facere amplius distuleris, cœlestem deprecor Regem, et C hoc quod tibi creditum fuit, et omnis tua possessio quantocitius diripiatur. Cui prædictus naufragus, Cur, inquit, me tam asperis verbis objurgas, sanctissime Pater? Numquid per tam tempestuosum et procellosum et perturbatum mare Neapolim solidos dirigere potero? Cui sanctus, Tollo, inquit, aliquod lignum, et in modum capsæ ubi solidos claudas, studiose effodito; et desuper optime solidatum cooperculum apta, et postea tibi creditos solidos cum cartula, quæ tuum et illius nomen et numerum solidorum contineat, intromitte: ego enim quocumque modo, quousque ad Neapolitanum portum perveniant, et solidis et ligno per sævientis maris procellas gubernator existam. Quo audito naufragus, de lecto exiliens, juxta quod sibi in somniis visum fuerat, lignum optime præparavit: atque in eodem in modum capsæ locum concavum fecit; acque intromissis cum cartula solidis, lignum in mare jactavit. Mira Dei clementia! Inter tot procellas et turbines, prædictum lignum cum solidis, sanctissimo Præsule invisibiliter gubernante, Neapoli cum pluribus aliis lignis, quæ tempestas impulerat, applicuit portum. Cumque populus civitatis catervatim ad ea colligenda ad maris oram concurreret, mirabile dictu, cetera ligna manibus hominum se velut sponte præbebant; Cum vero quis lignum, in quo solidi conditi erant, comprehendere vellet: ac si illud aliquis forti nisu impelleret, contra undas pelagi fugiebat. Interea prædictus Præsul S. Euphebius, prædictum creditorem in somnis admonens, Vade, inquit, ad littus maris; et lignum, quod ad te velut sponte venerit, in siccum trahe: quo intrinsecus perscrutato, naufrago creditos reperies solidos, et ne mihi amplius calumniam inferre præsumas. Tunc expergefactus creditor, ad mare concitus properans, prædictum lignum (velut illud impelleret aliquis) ad ejus vestigia venit. Quo accepto et intrinsecus perscrutato, sicut Sanctus dixerat invenit, et numerum solidorum, et chartulam utrorumque nomina continentem. Quibus acceptis omnipotenti Deo et S. Euphebio gratias referebat.

ipsos per mare miraculose recipit.

D EX MSS.

ANNOTATA.

a *In duplici MS.* gremio, *sed* gemino *legendum, scilicet ob duplex bravium et cœlestis gloriæ et virtutis miraculorum in terra.*

b *MS. Caraccioli.* Signa a fidelibus attentius honorantur. E

c *MS. Caracciol.* sedule visitaret.

d *Ita MS. S. Severini*, *alia* intentus.

e *MS. Gallonii*, ex ejus virtute baculi. *Lect.* ex ejusdem virtute baculi.

f *Lect. et MS. Gallonii*, demens.

g *Caracc.* debitor ille deludat.

h *MS. Gallonii et Lect.* nostris pro peccatis consentire, *MS. S. Sever.* meis prius consentire.

i *MS S. Sever.* velut indignans.

k *MS. Carac.* Cur in condicto termino tuo creditori me vadem posuisti? Sine mora dirige solidos.

INVENTIO ET TRANSLATIO
SS. EUPHEBII, FORTUNATI, MAXIMI.

Antiquissima censenda est ædes sacra, Euphebio dicata. Ea vero anno millesimo quingentesimo trigesimo a Vincentio Carafa Archiepiscopo tradita est religiosissimis Patribus Capuccinis, qui tum Neapolim ductu Fratris Ludovici Forosemproniensis, viri sanctitate conspicui, advenerant. Non debeo tamen silentio præterire præclaram sacri corporis Divi Euphebii inventionem, quæ anno Domini millesimo quingentesimo nono, Sixto Quinto Summo Pontifice, F contigit. Nam annuit Deus Fratris Evangelistæ Lupiensis, Euphebiani monasterii Vicarii piis votis, summopere exoptantis, sacra Sanctorum lipsana, quæ in ea vetusta ecclesia olim tumulata noverat, reperire, et honestiore loco reponere. Itaque die xx Novembris, sub ejus ædis parastata, detectum est S. Euphebii corpus, lignea capsa conclusum, quam ferrei circuli ambiebant: caput vero non repererunt. Nam id jam antea sejunctum a corpore, translatum intra urbem, servatumque fuerat in æde Archiepiscopali. Die autem sequenti coram Alexandro Gloriero, Pontificiæ Cameræ Clerico et Apostolico Nuntio, qui ad eam ecclesiam una cum Lælio Brancatio aliisque nobilibus viris accesserat, ibique Sacrum peregerat, sub eadem parastata aræ maximæ proxima, reperta sunt cum ingenti adstantium voluptate, atque effossa SS. Fortunati et Maximi, antiquorum Neapolis Episcoporum veneranda corpora, cum hac epigraphe: HIC JACENT MAXIMI ET FORTUNATI CORPORA, SUB PAULO PRIMO.

Ecclesia S. Euphebii data Capuccinis,

ejus corpus inventum,

cum corporibus SS. Fortunati et Maximi,

2 Porro cum unum ex his Divis ad ædem Conceptionis Deiparæ Virginis Cappucini Patres transferre cuperent, Sixto Quinto rem omnem deferunt: eumque

A eumque exorant, ut transferendi sacri corporis licentiam impertiret. Pontificem vero respondisse ferunt: Se per quietem a Divis jam dictis monitum, ne, qui per octingentos circiter annos conjuncti quievissent, disjungi ullatenus permitteret. Itaque sub ara ejusdem Euphebianæ ædis primaria, tres hi Divi honorificum e pario marmore tumulum habuerunt, solenni supplicatione per religiosum agmen, dum eo inferrentur, rite pieque celebrata, die VIII Junii anno MDXCI, post Missam a Nuntio prædicto cantatam. Ex quibus aliisque Ecclesiæ Neapolitanæ monumentis licet colligere, Divi Euphebii corpus primo sepultum fuisse, ut mos antiquus, in cœmeterio, quod Joannes Diaconus Urso Episcopo tradidit: deinde translatum ad Stephaniam Basilicam, ut idem habet in Euphebio Episcopo; deinde in ædem sui nominis, ubi nunc cum Sanctis collegis suis Maximo et Fortunato jacet, fuisse transvectum. *Hactenus Paulus Regius et post eum Cæsar Eugenii Caraccioli.*

simulque deposita sub aram maximam,

an. 1591.

3 *Colebantur* Sancti Maximus et Fortunatus *prior* XI, *posterior* XIV *Junii, ut scribit Bartholomæus Chioccarellus, in opere de Episcopis Neapolitanis; inde vero translatos esse ad* XII *et* XV *ejusdem mensis, itaque hodie coli asserit prænominatus Caracciolus. Hunc vero aliosque,* B *arbitrantes utrumque in ecclesia* S. Euphebii *quiescere, erroris se convincere putat Bartholomæus jam allegata auctoritate Joannis Diaconi. Sed non animadvertit a semetipso asseri, hunc scripsisse suum Episcoporum Neapolitanorum Chronicon circa annum* CCCCXCIX, *ex titulo autem supra relato intelligi, ipsos in ecclesiam S. Euphebii, utique ex Stephania, primum fuisse allatos* sub Paulo primo, *qui obiit dumtaxat anno* DCCLXVII: *ex quo tempore si numeres usque ad annum inventionis, plusquam* annos octingentos *invenies, quibus illi simul se quievisse Sixto V indicarunt. Itaque nihil est quod de veritate inventorum translatorumque corporum dubitet illo ex capite quisquam: minus autem poterit dubitare, si legat epistolam quam anno* MDXC *super hac ipsa re prædictus Apostolicus Nuntius scripsit Hieronymo Cardinali Rusticuccio, sacræ Rituum Congregationis Præsidi; cujus verba sic Latine sonant.*

Coluntur postremi mense Junio,

huc allati seculo 8.

4 Quemadmodum Illustriss. ac Reverendiss. Dominatio vestra mihi mandavit, per suas datas XV Novembris, ex voluntate Sanctitatis suæ, contuli me ad S. Euphebium, conventum scilicet horum venerabilium Patrum Cappucinorum, causa inspiciendi locum ubi requiescunt corpora SS. Euphebii prædicti, Fortunati et Maximi, quæ ut possent in locum decentiorem intra idem templum transferri, C illi a sua Beatitudine impetraverant. Est autem mihi monstratus locus subtus altare majus, ubi pro certo credebantur antiquitus repositi: quod etiam quoad gloriosum S. Euphebium confirmabant duæ illius marmoreæ statuæ post dictum altare quarum antiquior una, alia recentior, utraque autem extensa jacet ad longitudinem ipsius altaris, repræsentans Sanctum in habitu Episcopali cum Cruce in manu. Jussi autem fornicem altaris retro aperiri, ut diligenter considerarem, quomodo ibidem sepulti essent Sancti: et inveni sub eodem altari majori ejusque grandiori pictura intra convexitatem fornicis tres antiquas illorum imagines, coloribus expressas, cum inscriptione nominis uniuscujusque supra caput litteris Longobardicis, nomen vero S. Euphebii sic exprimebatur, Sanctus Effrimus. Itaque decretum fuit, ut subtus imagines prædictas cavaretur altare coram me: quod et factum est. Igitur post sublatam incrustationem coloribus variegatam, tribus in locis reperta fuerunt, (non intra urnas, aut alterius materiei capsas, sed intra totidem sepulcra ibidem fabricata) totidem corporum distincta ossa, perpendiculariter sub uniuscujusque imagine. Hoc solum intererat, quod corpus S. Euphebii esset positum

Nuntius Apostol. 15 Novem. 1590 locum adiens,

sub aperto fornice tria sepulcra invenit,

loco eminentiori, quam alia, in suo ut dixi fabricato sepulcro, subtus marmoream veterem statuam D cui proxima erat statua altera recentioris operis. Atque ex hac coordinatione judicatum est, ab olim ita jacuisse sancta corpora, sicuti imaginum ordo se habet: quæ deinde, cum quanta potuimus reverentia, collocata sunt distinctim intra tria vasa, in quibus usque modo servantur.

EX MS. ITALICO.

cum cujusque nomine et effigie,

5 Hi Patres, pro zelo suo desiderantes majori cum magnificentia honorare prædicta gloriosa corpora, animo designaverunt, exponere illa supra altare in tribus distinctis thecis, una majori crystallina arca claudendis, secundum rationem perspectivæ: qui locus et forma absque ulla comparatione decentior ac dignior erit quam prior sepultura. Sed quia Illustriss. Dominatio vestra jussit ad se prius referri de re tota, dilata Translatio est. Interim examen prosequens, præter indicium imaginum, ad comprobandum quod iis subjecta olim corpora eorumdem Sanctorum sint, quorum picturæ; inveni probationem desumptam ex Proprio Protectorum hujus civitatis, ordinato per Cardinalem Oliverium Caraffam bonæ mem. anno MDXXV, et relato per Davidem Romæum in libro quem scripsit de Vitis ipsorum sanctorum Patronorum, ac postea per Reverendiss. D. Paulum Regium Episcopum Vicensem, adstipulante iis denique Romano Martyrologio. Omitto autem multa miracula, quæ successive facta videntur, cum magna hujus populi admiratione et devotione, per intercessionem S. Euphebii in hac sua ecclesia, vulgariter S. Eufrimi nuncupata, maxime circa expulsionem dæmonum et liberationem energumenorum. Caput S. Euphebii conservatur in thesauro Archiepiscopali Neapoli, decenter ornatum in habitu Episcopali: et in pictura subtus altari Patrum Cappucinorum, ipse in eodem habitu repræsentatur, medius inter alias duorum Sanctorum imagines, quarum dextera S. Fortunati est, sinistra vero S. Maximi, in habitu Episcopali similiter expressorum. Fama est quod dicta Patrum Cappucinorum ecclesia ipsiusmet gloriosi S. Euphebii oratorium fuerit, idque absque alia ulteriori probatione verosimile facit humilitas fornicis et obscuritas ecclesiæ. Desiderant porro prædicti Patres, ad alium quemdam suum in hac urbe locum transferre corpus S. Fortunati aut S. Maximi: quod, si annuat Reverendiss. Dominatio Tua, fiet cum debita solennitate. E

itemque indicia alia,

in ecclesia quæ creditur oratorium S. Euphebii fuisse.

6 *Hisce litteris Cardinalis hunc in modum respondit:* Illustrissimi hi Domini sacræ Congregationis Rituum, postquam mature consideraverunt, quid F conveniat fieri, tam quoad modum reponendi corpora trium sanctorum Episcoporum Euphebii, Fortunati et Maximi, secundum informationem a Dominatione Tua missam, quam quoad supplicationem Patrum, cupientium unum eorum alio transferre; decretum suum condiderunt ea forma quæ in adjuncto his folio plene continetur, secundum quam procedendum erit: talis enim est voluntas Sanctissimi Domini nostri. Ego Dominationi vestræ a Deo animitus apprecor omne verum solatium. Romæ XIX Januarii, anni MDXC. *Decretum Congregationis tale erat.*

Horum translationes probat Congregatio Rituum:

7 Quamvis ex epistola D. Glorierii non intelligatur distincte, quod retegendis corporibus trium sanctorum Episcoporum Euphebii, Fortunati, et Maximi, intervenerint Notarii publici ecclesiastici, præsumere tamen vult Sacra Congregatio, velut certum, quod intervenerint; adeoque facta sit omnis ea diligentia in particulari, quæ requirebatur, tam in eo quo actio illa processit modo, quam circa inventionem sanctorum corporum, retectionem, situm, signa, et probationes authenticas, aliasque omnes notabiles circumstantias dictæ inventionis recognitionisque. Quod si forte aliquid requisitæ diligentiæ omissum

præscribit, ut præhabita debita attestatione,

EX MS ITALICO.

A omissum est, necessarium erit supplere defectum per attestationem D. Nuntii, in bona ac plena forma: cui poterunt etiam subscribere aliqui eorum qui præsentes adfuerunt, maxime si fuerint personæ religiosæ et Sacerdotes.

ponantur, non supra, sed infra altare,

8 Nullo autem modo probatur sacræ Congregationi, ut sancta corpora reponantur in arca crystallina, exponenda supra altare, quemadmodum scribitur Patres Cappucinos intendere; cum id a ritu et usu Ecclesiæ alienum sit, quæ solet Sanctorum corpora tenere sub terra, vel intra altaria supra quæ tremendum Sacrificium offertur. Proinde faciendum erit pulchrum altare marmoreum, intra quod, prius rite consecratum, sacra corpora reponantur: sic ut illa collocentur distinctim intra tres arculas plumbeas; sin vero aliter videatur, intra unam, separatim tamen per intervalla: ipsa autem involvantur sericeis pannis coloris convenientis Ordini eorum, puta Confessorum vel Martyrum: atque intra eamdem capsam seu capsas ponatur lamina ænea, cum litteris bene sculptis, continens Sanctorum nomina, et tempus quo istic fuerunt collocati, ac notitiam loci ex quo translati fuerunt. Facienda præterea erit tabula marmorea vel ænea, et loco ecclesiæ
B conspicuo affigenda; per quam constet intra ejusmodi altare esse corpus vel corpora ejus Sancti vel Sanctorum, qui illuc transferentur, addito expresse id factum de licentia suæ Sanctitatis. Poterunt autem partes aliquæ Reliquiarum non admodum grandes reservari, ut hierothecis decentibus inclusæ, in eorumdem Sanctorum festis aliisque solennitatibus, populo supra altare veneranda exponantur. Curandum porro erit ut omnibus majoris momenti actibus interveniant ut minimum Notarii duo, unus D. Nuntii et alter Archiepiscopalis: qui de omnibus et singulis conficiant unum aut plura publica instrumenta reponenda in archivio Episcopali ad memoriam posterorum.

additis cuique titulis æneis,

et permittit alio transferri corpus S. Fortunati vel S. Maximi,

9 Placet etiam Congregationi, ut boni Patres pro sua consolatione, unum ex prædictis corporibus transferre possint in novam suam ecclesiam, modo corpus S. Euphebii maneat in ecclesia propria, ubi creditur ejus oratorium fuisse. Translatio autem talis facienda erit magna cum solennitate, magnificentia et devotione, procedente toto Clero Regulari ac Seculari, et interveniente Vice-Rege Magistratibusque nobilibus ac plebeiis: eumque in finem Sanctissimus Dominus plenariam Indulgentiam largietur. Quo si D. Archiepiscopus in civitate præsens
C aderit, conveniet etiam invitari aut omnes aut aliquos comprovinciales Episcopos; nec parum ad honestandam pompam conferet præsentia ipsius D. Nuntii: atque in hunc finem transmittetur narratio solennis Translationis, tam ejus qua corpus S. Gregorii Nazianzeni delatum est in Basilicam Vaticanam; quam qua corpora SS. Abundii et Abundantii Patres Jesuitæ ad se receperunt. Videtur etiam, quod processio, egrediendo per portam Regiam et intrando per portam Capuanam, habitura sit spatium se venuste explicandi, exhibendique in partibus frequentioribus illius nobilis civitatis; in omnibus curando ut cum magnificentia ipsius nobilissimæ civitatis conjungatur pietas et ædificatio Christiana: nihil enim minus expectatur a civitate tam Catholica et devota, ut Deus in Sanctis suis glorificetur.

cum processione solenni.

ATTESTATIO GUARDIANI

De actis ante Translationem et veritate sacrorum ossium.

A*ccepta instructione prædicta, diligenter et quiete* D *parabantur, omnia, ad Translationem ipsam decenter celebrandam, die quadam Dominica ejusdem anni* MDXC *habentis litteram Dominicalem* G, *et Pascha celebrantis die* XXII *Aprilis; adeo ut conjectare possimus, electam Dominicam quartam vel quintam post Pascha; inter quas dies* XXIII *Maji, annuum S. Euphebii festum referens, occupabat quartam hebdomadæ feriam. Ne tamen res perageretur, intervenit importuna oppositio Discalceati cujusdam P. Jeremiæ Polanchi, de veritate et sanctitate prædictorum corporum, dubium moventis, prætextu tunc pariter refossorum aliorum corporum, quasi permixta essent omnia, vel aliquid simile. Eidem etiam non probabatur rem per Nuntium agi, quam judicabat Archiepiscopo deferendam. Ita discussa res tota est, ipsomet die, quo pro excipiendis religioso epulo Episcopis ac Prælatis, solennitatem sua præsentia cohonestaturis, altilia (ut cum Evangelio loquar) occisa et omnia parata erant. Hac mora destinatæ Translationi injecta, fuerunt etiam qui Guardianum accusarent, de nimio in prandium apparandum construendumque altare sumptu facto: ita ut necesse fuerit per Commissarium Ordinis rem cognosci ac definiri. Quod licet non adeo multum ad historiam* S. Euphebii *facere videatur; quia tamen eadem occasione cognitæ sunt plures circumstantiæ, ad inventionem Sancti corporis, ejusque imagines et Reliquias pertinentes, et prætermissæ in ea quam Nuntius fecit relatione; juvat totum examen Guardiani, cui* Fr. Andreæ de Celento *nomen erat adscribere cum responsis; palam etiam facturis solicitum Patrum istorum zelum, ne quid detrimenti pateretur rigor Cappucinicæ, id est arctissimæ paupertatis, ab omni superfluitate abhorrentis. Ergo.* E

Quia faciendæ Translationi interposuit se Discalceatus,

re iterum in examen adducta,

2 Die XXI Aprilis anni MDCXI Rev. P. Guardianus S. Eufremi, injuncto prius obedientiali præcepto per Fr. Bernardinum de Aquila, Commissarium pro negotiis occurrentibus imminentis Capituli anni prænotati, interrogatus de tempore quo facta fuit exhumatio prædictorum sanctorum corporum; de die, an de nocte, et coram quibus; respondit, de tempore quidem non se præcise recordari, sed scire quod sub principium excavationis ageretur prima ac dimidia circiter noctis hora: præsentes autem adfuisse P. Fr. Evangelistam de Lupiis tunc Vicarium Provincialem, ipsumque Deponentem, P. Sorbo, P. Fr. Basilium de Neapoli, Fr. Bonaventuram de Neapoli, Fr. Alexandrum de Lauro; item Fr. Danielem de Neapoli Guardianum Conceptionis, et Fr Cornelium de S. Christina. Post quos advenerint etiam subscripti Fratres Ludovicus de Castellione et Stephanus de Nocera, defunctus post ipsam exhumationem, cum quibusdam aliis quorum non recordatur. F

explicat Guardianus quando et coram quibus reperta sint corpora,

3 Interrogatus de cujus licentia res facta sit, respondit, quod P. Fr. Evangelista de Lupiis, tunc Vicarius, dixerit ipsimet Deponenti, aut alteri Fratri id ex parte Vicarii relaturo, pro dicta Translatione facienda scriptum fuisse Romam, unde negotium commissum sit Nuntio Apostolico, qui P. Vicario licentiam dedit explorandi num ibi revera adessent præfata corpora, idque secreto; ne si forte ea non invenirentur, scandalum oriretur in populo re autem explorata venturum ipsummet, quemadmodum immediate post primo mane venit. Interrogatus quot corpora sint inventa; respondit, quod ossa illa quæ servantur intra arcam, fuerint reperta in tribus sepulcris, nec subtus illa sepulcra fuerint inventa corpora alia unum supra alterum: quamvis sub sepulcro quod præsumitur fuisse S. Eufremi craticula sit, infra quam reperta sunt duo vel quatuor ossa; et sub pavimento aliorum duorum sepulcrorum reperta fuerint pauca quædam ossa, antequam multo inferius reperirentur alia ossa magno et majori numero; quemadmodum aiebat Deponens reperiendum in scriptis, propria sua manu desuper confectis

auctoritate Nuntii Apostolici,

idque sine confusione eorum inter se,

A confectis, affixisque intra capsam, in qua distinctis loculis prædicta ossa asservantur : quæ quidem scripta expresse dicunt, ubinam sint inventa singula. Lecto autem sibi examine P. Jeremiæ Polanchi, et confrontato in præsentia dicti Patris Deponentis; respondit, hanc depositionem, quod reperta fuerint plus quam tria vel quatuor corpora, nihil definire : sed, si placet Superioribus, inspiciantur, inquit, ipsamet ossa, per eum qui aptus sit discernere; et tunc scietur, utrum sint plura ossa quam trium integrorum corporum. Insuper dicit, quod unum alterumve os ex iis quæ sub pavimento, ut supra dictum est reperta fuerunt, si bene recordatur, casu permixta sint ossibus ex tertio sepulcro sumptis.

aut cum aliis pariter inventis.

Ex reliquiis S. Euphebii aliquid donatum matronæ cuidam,

4 Interrogatus, cuinam ex dictis Reliquiis aliquid donasset; respondit : Die quodam venit D. Constantia de Corretis cum D. Episcopo de Cerra, petiitque a me modicam earum partem : sed eidem a me responsum est, quod non volebam ei dare quidquam, priusquam Reliquiarum istarum approbatio Roma advenisset, per quam liceret eas habere pro veris verorum Sanctorum Reliquiis. Dominus autem Episcopus reposuit, nihil referre; quia interim

B dum responsum veniret, prædicta Domina habitura eas solum esset velut in deposito : itaque ei donavi dentem unum molarem, ex iis ossibus quæ prætenduntur esse S. Euphremi, quem ipsa Domina desiderabat : idemque D. Episcopus, ad ejusdem Dominæ instantiam, etiam ex aliis Reliquiis nonnihil sibi sumpsit. Dedi etiam aliis quibusdam Reliquias, sed ex iis dumtaxat quæ prætenduntur esse de corpore S. Euphremi, idque cum licentia Patris Auditoris Nuntiaturæ et P. Provincialis, suntque ex fragmentis collectis de terra ipsius sepulturæ cribrata : nam ossa intra capsam contenta nullatenus attigi. Postquam autem Roma advenit decretum, ut inventa haberentur pro corporibus Sanctorum, ipse Deponens dedit etiam ex iisdem fragmentis, tamquam magnas certasque Reliquias. *Huic depositioni, quoad Reliquias coram Episcopo de Cerra acceptas, consonans* F. Alexander de Lauro, *expressius addit; quod*, cum D. Constantia non esset uno dente molari contenta, Episcopus accepit de corpore S. Euphremi duo ossa longa, dimidium circiter palmum; ex aliis quantum ceperit non recordatur; cepisse tamen aliquid meminit.

et aliis nonnullis :

5 Interrogatus *Guardianus* de expensis factis circa altare, respondit, scripto se daturum rationem om-

C nium quæ per suas manus transierunt, quorum summa non transit Ducatos quinquaginta quatuor : et ex his ipsis Ducatos aliquot a se Deponente fuisse expensos in apparatum ecclesiæ : si quid aliud expensum sit, cujus modo non recordetur, id se producturum. Interrogatus de expensis factis proprio die, quo debebat fieri solennitas Translationis Reliquiarum corporum Sanctorum, et non fuit facta; respondit, primo fuisse minuta vitulinæ carnis, deinde caulium germina (Broccolos appellant) cum portione vaccinæ, tres lances grandiores panis intriti cum tribus elixis gallinis; gallum Indicum assum cum tribus caponibus, denique caseolos et fructus cum pane albo ac duabus phyalis vini, quod mendicato quæsitum expresse est de mandato suo : in vitulinam autem et vaccinam impensos circiter viginti Carlinos, gallinas æstimatione conjecturali moderata septem Carlinis cum dimidio stetisse, gallum Indicum cum caponibus septemdecim Carlinis emi potuisse, caseolos et fructus sumptos esse e domestica penu. *Est autem Carlinus idem fere quod Julius Romanus, quatenus decem Carlini unum scutum Neapolitanum constituunt, sicut decem Julii scutum Romanum, valoris aliquanto quam Neapolitanum majoris, sub differentia quinque in centum.*

expensos in altare, minus quam ducatos 54,

et solum 45 Carlinos in epulum :

6 *Postmodum iterum ad examen citatus Guardianus, de situ veteris sepulturæ, impeditaque per Discalceatum Translatione responsurus; respondit, quod* Altare majus ecclesiæ erat subtus fornicatum : et quod in muro, subtus altari ex parte posteriori videbantur, sicut videntur etiam hodie, tres imagines Sanctorum antiquissimæ, Francico more depictæ in habitu Episcopali, cum suo cujusque nominis titulo superne; sic ut in medio esset S. Eufremus, hinc S. Maximus et inde S. Fortunatus. Aderat sepulcrum conjunctum altari, ex parte posteriori ipsius aliquanto elevatum, sic ut superficies æquaretur superficiei altaris : supra quod sepulcrum jacebat extensa figura lapidea, sculpturæ rudis et antiquissimæ, in habitu Episcopali cum diademate, ut Sancti : et hoc sepulcrum fuit ab omnibus Neapolitanis civibus semper habitum honoratumque pro sepulcro S. Eufremi : et juxta eminentiorem illam figuram antiquam immediate collocata erat alia figura marmorea, et hæc de consensu Ordinis multis jam elapsis annis curata a Fratribus est, in habitu Episcopali Sanctum repræsentans etiam ipsa. D

EX MS. ITALICO. item quo situ inventa corpora et imagines :

7 Translatio autem fiebat sine strepitu : verum Discalceatus, non motus pio zelo, sed indignatione, quia hoc in negotio nulla fuerat ratio ipsius habita, eidem se opposuit : scandalum tamen non fuit publicum, sed coram solo Nuntio, Episcopo S. Severi, E et paucis aliquot Ecclesiasticis, qui Discalceatum judicabant indiscretissime agere. Ipse autem postquam suum recognovit errorem, retractavit a se dicta, et sustulit impedimentum a se positum, dicendo, Translationem ab Archiepiscopo, non autem a Nuntio faciendam : ac proinde facta illa fuisset altero die, quemadmodum D. Nuntius designaverat : nisi iste post talem retractationem de novo sese opposuisset. Imo ipse D. Nuntius, priusquam locutus esset Discalceatus, quadam die ad S. Eufremum venit peracturus translationem et collocationem ipsarum Reliquiarum in suis locis : sed dilata res est ad persuasionem D. Sanseverinatis Episcopi, suggerentis ut alio potius die, majori, cum ceremoniarum pompa, ipsam faceret : nec deerant qui dilationis causam esse dicerent, quod D. Nuntius non satis esset præmeditatus præscriptos tali actioni ritus, atque constitutum fuisse ut proxima Dominica, octavo post die ventura, expectaretur : interim autem Discalceatus intervenit, seque opposuit.

et quomodo intercessum sit translationi,

ante alia ex causa ad triduum dilatæ,

8 Trium Episcoporum ac duorum Angelorum figuræ sculptæ ex marmore, in quibus prætenditur factus excessus, parvæ satis sunt, et per modum orbicularis scuti haud valde profunde exsculptæ; permissæque sunt fieri, quia promittebat sculptor totum fere opus facere pro Dei amore. Vidit ipsa marmora, cum sculperentur, P. Vicarius, nec verbum contradixit : postea tamen propter querelas a Fratribus delatas ad P. Commissarium, justo majores expensas fieri causantium, suspensa fuit operis absolutio, donec rem totam cognosceret P. Hieronymus de Castello : cui in Apuliam eunti commissum erat, ut inspiceret altare quod fabricabatur : et huic impensa pecuniæ summa, minor visa est ea, quæ in nostra canonica Amalfitana impensa fuit aliis Reliquiis adornandis, multo minus notabilibus quam sint hæ : nec tamen quisquam Prælatorum aut Fratrum nimiam sibi videri monstravit. F

expensæque ut moderatæ, fuerint approbatæ.

9 *Hactenus Actus originarii, partim Latine partim Italice scripti, prout eos Romæ invenimus apud Illustriss. D. Josephum Costa, Cardinalis Sanseverinatis nepotem, in quadam similium rerum ad Sanctos spectantium collectione. Cum autem causa* XXI *Aprilis, ut dictum est, cœperit examinari, et* VIII *Junii secuta sit Translatio, conjectare possumus, difficultates illas divinitus sic fuisse dispositas, ut interim facultatem sacrorum*

Interim revocata videtur facultas alio transferendi unum ex tribus Sanctis.

A *rum corporum ab invicem separandorum, a Congregatione indultam, Pontifex auferret ; et Translatio, quam modeste ac ferme silentio facturus Nuntius fuerat, priusquam altare marmoreum perfectum esset instructumque ; eo demum per otium consummato, celebraretur splendidius, ex mente Pontificis ; prout revera factum esse licet ex eo conjectare, quod tantum temporis intercesserit a die oblentæ Roma facultatis usque ad* D *prædictum* VIII *Junii, incidentem in Sabbatum infra Octavam Pentecostes, anno isto habente litteram Dominicalem* F, *et Pascha* XIV *Aprilis, celebrati die* II *Junii ; utsecutura mox Dominica frequenti plebi præberet opportunitatem concurrendi ad venerationem sanctorum suorum Episcoporum, in suo altari pridie collocatorum.*

D. P.

DE SS. SALONA ET SELEUCO,

MARTYRIBUS APUD GRÆCOS.

ex MS. Synaxario Divionensi.

XXIII MAJI

Laudatum a nobis sæpe Divionense Synaxarium (quod quia noster Petrus Franciscus Chiffletius p. m. utendum exhibuit, sæpe appellamus Chiffletianum) prænotatos in titulo duos Martyres nobis profert, ignotos alibi; sed eo modo, ut neque locum aut tempus quo passi sunt, neque an simul sint B *passi, scire valeamus; sed solum, quo mortis genere coronam obtinuerint : quod et tituli, et disticha titulis subscripta, hoc modo exprimunt.*

Ὁ ἅγιος Μάρτυς Σαλώνας ξίφει τελειοῦται.
Sanctus Martyr Salonas gladio consummatur.
Σπονδὰς ἀπειθῶν προσφέρειν εἰδώλοισι,
Τέμνῃ, Σαλῶνα καὶ Θεῷ σπόνδη γένῃ
Libare idolis, Salona, dum recusas,
Gladio secaris, fisque libamen Deo.
Ὁ ἅγιος Μάρτυς Σέλευκος πρίονι τελειοῦται.
Sanctus Martyr Seleucus serra consummatur.
Φέρει Σέλευκος ἀστενακτὶ τὴν πρίσιν, E
Καὶ τὸν πολυστένακτον ἐκλείπει βίον.
Serram Seleucus absque gemitibus tulit,
Plenamque dereliquit gemitibus vitam.

G. H.

DE S. DESIDERIO EPISC.

ET PLURIMIS ALIIS MARTYRIBUS, APUD LINGONAS IN CAMPANIA GALLICA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Gallia a Barbaris vastata. Acta S. Desiderii. Cultus sacer.

CIRCA CCLXIV

Anno Christianæ Æræ ducentesimo quinquagesimo quarto, Valerianus et Gallienus ejus filius Romanum imperium adepti sunt : qui gravem contra Christianos persecutionem commoverunt. Ex his Valerius anno ducentesimo quinquagesimo nono a Rege Persarum Sapore captus et cute nudatus interiit ; at Gallienus anno CCLXVIII, *cum fratre Valeriano, ad Mediolanum occisus.* C *Erat Gallienus luxu nequitiaque perditus : cujus tempore undique, tam a barbaris quam a tyrannis (quos triginta suis nominibus percenset Trebellius Pollio) Imperium Romanum laceratum fuit ; imprimis autem Gallia, a Wandalis, Alamannis, aliisque Germaniæ populis misere vastata et occupata, usque ad tempora Probi Imperatoris, qui regnavit ab anno* CCLXXVI, *usque ad annum* CCLXXXII. *Hic, teste, Flavio Vopisco,* cum ingenti exercitu Gallias petiit, quæ omnes occiso Posthumio turbatæ fuerant, interfecto Aureliano a Germanis possessæ. Tanta autem prælia illic feliciter gessit, ut per Gallias septuaginta nobilissimas reciperet civitates. *Quæ fere eadem scripsit Probus ad Senatum Romanum. At præcipuus, qui invaserat Gallias, fuit* Rex Crocus, *de quo Gregorius Turonensis lib. 1 Historiæ Francorum cap. 30, indicata persecutione Valeriani et Gallieni, ista subdit :* Horum tempore et Chrocus ille Alamannorum Rex commoto exercitu Gallias pervagavit. *Sub hoc plurimi Episcopi Galliæ trucidati martyrii coronam meruerunt : e quibus Gregorius cap. 32, profert* S. Privatum urbis Gabalitanæ Episcopum : *cujus Acta illustria habemus ex variis MSS. danda ad diem* XXI *Augusti. Ibi dicuntur,* repente omnes pene barbaræ nationes, unita intentione prorupisse, adeo ut Orientem Occidentemque vastantes cuncta prosternerent, populos trucidarent; et omni regione populatione evacuata, solitudines relinquerent, vastitate horribiles. E quibus Alamanni tunc transmisso Rheno Gallias petierunt, numero quoque potius, quam virtute prævalidi : quibus Crocon Regem tunc præfuisse confirmat antiquitas. Hæc itaque gens, multitudine innumerabilis, locustarum more Gallias pervagata, universas perterruit vel delevit, quod etiam magnarum urbium protestantur ruinæ. F *Hactenus illa Acta, quæ etiam in aliis antiquis MSS. ejusdem S. Privati, sic indicantur:* Tunc Alamanni cum Rege suo, nomine Crocho, transmisso Rheno Gallias petierunt. *Surius edidit Acta eadem, sed stylo elimato, et Regem Storconem vocat, in margine autem monet,* Crocum *esse legendum. Passi sunt sub eodem* Rege Croco *apud Arvernos* SS. Antholianus et Liminæus, *etiam a Gregorio Turonensi memorati. Prioris Acta dedimus* VI *Februarii, alterius* XXIX *Martii.*

Temporibus Gallieni Imperatoris, Gallia vastata fuit, potissimum a Croco Rege, sub quo occissi S. Privatus Ep. Gabalitanus,

2 *Sub hoc eodem* Croco *subacti fuerunt* Lingones, *eorumque urbs, antiquis* Andomatunum, *occupata, etiamdum ampla et munita, in Bassiniaco agro Campaniæ Gallicanæ adscripto, ad Matronæ fluvii fontes sita, sex circiter leucis a confinio Ducatus et Comitatus Burgundiæ, cujus urbis Episcopi sunt Duces et Pares Franciæ. Horum Lingonum Episcopus* S. Desiderius, *sub eodem* Croco *Rege martyrio coronatus, hoc die* XXIII *Maji, quotannis solenni veneratione colitur. Acta martyrii, hactenus inedita, damus ex variis antiquis codicibus MSS. scilicet Trevirensi monasterii S. Maximini, Aroasiensi cœnobii Canonicorum Regularium in Artesia, Bellovacensi a Petro Loveto olim transmisso, alio Christinæ Reginæ Sueciæ numero* 81 *signato, alio denique*

SS. Antholianus et Liminæus, et Desiderius Ep. Lingonensis. Acta martyrii dantur ex MSS.

A *denique insigni Legendario nostro, quod ab hoc mense Majo usque ad finem Decembris sæpius allegabimus. Auctor horum Actorum videtur esse valde antiquus, et a Warnahario meliori stylo excultus. Dedimus* XVII *Januarii Acta Sanctorum Tergeminorum Speusippi, Eleusippi et Meleusippi, etiam ab eodem Warnahario exculta, qui in Prologo ad* S. Ceraunum *Episcopum Parisiensem (cui sacer est dies* XXIII *Septembris) ait,* Gesta Sanctorum Geminorum, qui in suburbio Lingonicæ civitatis pretiosam adepti sunt consummationem martyrii, vel Beatissimi Desiderii Martyris et Antistitis ipsius civitatis, sicut devotionis studio imperarat, ita desideratissime se famulationis studio cognovisse. *Hæc Warnaharius, qui* Crocum, *non* Alamannorum, *ut alii relati, sed* Wandalorum *Regem constituit : ceterum de eodem Croco agit, ejusque interitum apud Arelatenses describit. Secutus Aimoinus, lib. 3 Histor. Franc. cap.* 1 ex veterum scriptis *interserit, quomodo* Crocus cum gente Wandalorum, junctis quoque Suevis et Alanis, Arelas expugnare nisus, a quodam milite, Mario nomine, captus et per civitates quas everterat ductus, pœnis cruciatus interiit. *Forte* Marius *iste fuit septimus inter triginta Tyrannos numeratus, qui a Trebellio Pollione dicitur* B vir strenuus, ac militaribus usque ad Imperium gradibus evectus. *Sed hæc pluribus* VI *Februarii dicta sunt ad Vitam S. Antholiani Martyris.*

a Warnahario exculta :

3 *Memoria sacra Martyrologiis antiquis inscripta est, et cum elogio isto apud Usuardum :* Apud Lingones passio S. Desiderii Episcopi. Hic cum plebem suam ab exercitu Wandalorum vexari cerneret, pro ea supplicaturus exiens statim jugulari est jussus : qui pro ovibus sibi creditis cervicem libenter tetendit, et percussus gladio migravit ad Christum. Passi sunt cum eo et alii plures de numero gregis sui, et apud eamdem urbem conditi. *Hæc ibi, quæ plane eadem leguntur in Martyrologio Romano et apud Adonem : qui de Sepultura S. Desiderii ista addit :* Sepultus est ibidem beatus Martyr in basilica juxta urbis muros, quod fidelium populus a Christo ei commissus, præcipuo ipsius amore et pia devotione, ad tutelam fieri curavit. *Claudius Robertus Lingonensis, in Gallia Christiana et Episcopis Lingonensibus,* Sepultus, *inquit,* Desiderius fuit in Ecclesia, intra urbis muros, de ipsius nomine modo appellata, Prioratusque titulo decorata, quæ antea in S. Magdalenes patrocinio extitit : ubi quoque ipsius Præsulis corpus elevatum fuit XIX Januarii a Guilielmo Episcopo LXX, *quod factum est* anno MCCCXIV. *At* die C XXIII Maji solenne ejus festum peragitur in diœcesi, ex præcepto Guidonis Episcopi LXXXV, *mortui anno* MCCCCLXXX. *In Breviario Lingonensi sub annum* MDCIV *excuso præscribitur* S. Desiderii Episcopi et Sociorum Martyrum *officium Ecclesiasticum sub ritu duplici, et Lectiones novem desumuntur ex Actis infra dandis. Aliæ lectiones recitantur de Elevatione corporis, infra etiam dandæ.*

memoria in Fastis sacris,

sepultura,

ecclesia,

festum,

§. II. Tempus martyrii varium a diversis signatum. Cultus Genuæ et vicinis locis.

P*aravit prælo Chronicon Lingonense Jacobus Vignerius, Societatis Jesu Sacerdos, cujus aliquod compendium edidit anno* MDCLXV, *in quo pag.* 13 *ista scribit :* Annus urbis Romanæ millesimus, Philipporum Cæsarum quartus, Christi CCXLIX fuit, quo seculares Ludi celebrati, eodemque fere tempore alii sacratiores apud Lingonas, nempe ab novi Pontificis exordia sive natalem. Is Desiderius, votis omnium expetitus, quoniam a Deo destinatus, extitit : quo Præsule res Christiana floruit, incrementique plurimum cepit. Neque enim assentimur Sigeberto aliisque, cædem ipsius sub irruptione Wandalica anni CCCCVII D aut VIII ; sive etiam (ut ipsi volunt) anni CCCCX collocantibus. Pacificis illum temporibus Philipporum, et (post Decios) Galli, Volusiani, Valerianique sanctissime vixisse ex eo concludimus, quod Valeriano, post infaustum prælium aut per fraudem capto, Gallienoque filio recens imperante, utique Salutis anno CCLXIV Chrocus, sive Croscus, aliis etiam dictus Carocus, magna Suevorum, Wandalorum, Alamannorum manu cinctus, in Gallias penetravit, et Lingonum arcem Automadunum obsedit. Barbarum Principem Desiderius, vigilantissimus Pastor, non dubitavit adire, pro grege sibi commisso supplicaturus. Cumque sævienti divinam ultionem intentaret, jussus est illico trucidari et capite truncari : quod dicitur ambabus manibus excepisse, et intra fundatam a se B. Magdalenes basilicam detulisse : quæ multis postea seculis instaurata ; atque ejus tumulo et nomine consecrata, etiamnum perdurat. *Hæc Vignerius. At capitis ambabus manibus excepti et deportati, nulla est apud antiquos mentio. Ejusmodi autem famæ seu fabulæ ansa arrepta est in variis Sanctis capite plexis, quod solerent statuæ eorum cum capite ante pectus depingi, quo solum indicabatur, eos capite plexos martyrium subiisse.*

Tempus Sedis S. Desiderii,

e sensu Vignerii,

AUCTORE G. H

circa an. 265 occisi:

E 5 *Sigebertus in Chronico ad annum* CCCCXI *ista scribit :* Wandali duce Crosco Gallias pervagati, multas urbes et Ecclesias subvertunt. Croscus tandem a Mariano Præside Arelate captus, et per victas urbes ignominiose retractus, ad mortem tormentatur. Sub hoc turbine inter multos martyrizantur, Sedunenses Florentinus et Hilarius, Desiderius Lingonensis cum Vincentio Archidiacono, Antidius Besontionensis Episcopus. *Hæc ibi. Coluntur SS. Florentinus et Hilarius* XXVII *Septembris, dicunturque in Actis MSS. passi* sub Rege Crosco, *et* gente Wandalorum barbara Gallias devastante, *nulla posteriorum temporum facta mentione. Ast Acta S. Antidii Vesontionensis Episcopi, a Chiffletio, par. 2 Vesontionis edita, erunt suo tempore* XVII *aut* XXV *Junii danda et examinanda, quod in iis plurima videantur perperam congesta, interque alia de* S. Desidesio *ista leguntur :* Unde factum est, ut B. Desiderium, Lingonensem Antistitem, virentem ac fructiferum vitis Dominicæ palmitem, quia brutis noluit ipsorum obedire præstigiis, numinibus scilicet ut litaret vanissimis, mucronis ictu cervicis nudarent intimis. Memorabilem nec non et Valerium, ejusdem Doctoris eximii discipulum, quem ad Archilevitæ delegerat officium, multimodis cruciatibus distortum, cœlestis militiæ tironibus reddidere consocium. *Hæc ibi.* S. Valerius F Archidiaconus, *perperam a Sigeberto* Vincentius *appellatus a Vignerio adjungitur* S. Desiderio, *velut sub* Croco *seculo Christi tertio etiam passus, de quo agendum erit die* XXII *Octobris. At* Crocus *sive* Croscus *(ut citata S. Antidii Acta habent)* cum Arelatem pervenisset, jam majori destitutus exercitu, captus a Mario Præside, catenis nexus, per plures quas vastaverat urbes ad improperium reductus, victisque victor ad vindicandas injurias repræsentatus, post multorum cruciatuum tormenta impiam vitam misero finivit obitu. *Hæc ibi, quæ eadem de interitu Croci habentur in Actis* S. Desiderii, *et apud Gregorium Turonensem, a quo ea peracta dicuntur tempore Gallieni Imperatoris.*

in Chronico Sigeberti an. 411.

7 *Aliud sibi objicit argumentum supra citatus Jacobus Vignerius, agens de filiis Constantini Magni, et ista tradit:* Ante hos annos nempe CCCXLV vel CCCXLVI Concilium nationale Coloniæ Agrippinæ habitum : cui legitur interfuisse, qui minime adesse potuit, Desiderius Lingonensis Episcopus, sive is secundum Sigibertum, anno postea CCCCX gladio Wandalorum ceciderit, sive longe ante, ut nos contestamur, obierit. Itaque certo statuimus Urbanum scribi oportuisse,

Num S. Desiderius adfuerit Conc. Agrippinensi an. 346,

AUCTORE G. H.

A tuisse, erratumque in ejus appellatione, quomodo et in plurium Antistitum Bisuntini, Remensis, Metensis, Virdunensis, et quarumdam Ecclesiarum nomenclatura, uti Baronius, Sirmondus, aliique observarunt. *Hæc Vignerius. Colitur Urbanus Episcopus Lingonensis* XXIII *Januarii, de cujus ætate, neque in Vita ibidem edita, neque in Breviario Lingonensi aliquid significatur. Sed esto dicto Concilio Coloniensi non adfuerit, ac serius vixerit : quidni aliquis* Desiderius, *secundus istius nominis adfuerit, ad honorem* S. Desiderii *Martyris sic appellatus?*

an S. Urbanus aut Desiderius 2?

8 *Officia propria Genuensis Ecclesiæ, jussu Stephani S. R. E. Cardinalis Duratii Archiepiscopi Genuensis edita anno* MDCXL, *in Kalendario præfixo ad hunc* XXIII *Maji, præscribunt illud,* S. Desiderii Genuensis, Episcopi et Martyris sub ritu duplici. *Philippus Ferrarius hac de causa Catalogo Sanctorum Italiæ inscripsit, et ex monumentis Ecclesiæ Genuensis hæc de priore vita et ad Episcopatum electione scribit ad hunc* XXIII *Maji.* Desiderius, patria Genuensis et agricola, vir simplex et timens Deum, terram aratro exercebat apud Bavarum villam ; cum Ligonenses Romam ad Episcopum deposcendum, nomine Desiderium, profecti (ab Angelo enim admoniti fuerant, ut eum B Episcopum suæ civitatis eligerent, cujus baculus terræ defixus germinaret) ea pertransire illis contigit, ubi Desiderius erat : qui ab eo viam suscitantes, cum illi nomen Desiderii esse intelligerent ; illiusque baculum in terra fixum, donec de via responderet, statim florescentem cernerent, illum, licet illitteratum, Episcopum consecrandum curant. Qui divinitus instructus, dum munus Pastorale præclare exequitur, Wandali in Galliam irruentes Lingones obsident, captaque civitate sanctum Episcopum... comprehendunt, et ad Croscum Ducem perducunt, qui illum... decollari jussit. *Hæc ibi. Augustinus Calcagninus, Ecclesiæ Metropolitanæ Genuensis Canonicus Pœnitentiarius, edidit anno* MDCLV *Sacram palmam Genuensem ; et in ea primo loco late deducit Italice* Vitam sancti Martyris Genuensis Desiderii, Episcopi Lingonensis, *ac dein Latine subjungit* Divi Desiderii, Episcopi Lingonensis Gestorum brevem excursum, *cum* hymno de eodem et Prosa, *juxta stylum Ecclesiarum Lingonensium : quæ ibidem legi possunt. In dicta Vita Italice dicitur* Villaggium de Bavari *ab urbe Genua quinque passuum millibus distare. Demum subjungitur longum* documentum donationis sacræ Reliquiæ S. Desiderii ac translationis Genuam, *quod etiam omittimus, ac solum damus Summa-* C *rium ejus lapidi marmoreo incisum his verbis :*

Cultus sacer Genuæ, ubi traditur natus, et inde miraculose evocatus ad Episcopatum. Vita Italica. Reliquiæ ibidem.

9 Divi Desiderii Genuensis, Lingonensium Præsulis et Martyris vertebra, quæ inter sacra hujus Metropolitanæ lipsana colitur, thesaurus Regum regnique Galliæ fuit. Ludovicus XIV, Joannetino Justiniano Patricio Genuensi, de se et Ludovico patre optimæ merito, parum ratus Marchionis dignitatem contulisse, partem hanc Regii plane cordis ut adderet, ab eodem voluit impetrari, Eminentissimo et Reverendissimo Stephano Cardinali Duratio Genuæ Archiepiscopo ac Reverendissimo Capitulo et Canonicis dono dandum. Qui beneficii memores, religiosissimo civi annuum perpetuumque sacrificium spoponderunt, ut in actis Jo. Baptistæ Badaraci Notarii die III Julii MDCLIV. *Hæc ibi.* Desiderii hujus Episcopi, *ut annotat supra Ferrarius,* memoria in multis Italiæ urbibus celebris est, Genuæ maxime et Dertonæ : in cujus diœcesi Castrum-Novum est, oppidum peramplum et minime obscurum, cujus hic sanctus Episcopus Tutelaris est. Rem plane miram Neocastrenses narrant, territorium ipsorum, quod ante filicibus refertum erat, ex die qua festivitatem S. Desiderii ab operibus cessantes celebrare voverunt, illis omnino caruisse, cum tamen in finitimis cernantur. *Masinus in Bononia perlustrata tradit, aliquas ejus Reliquias asservari in Ecclesia S. Gabrielis ad portam Ravegnanam. Celebratur etiam ejus festum officio Ecclesiastico in Ecclesia et diœcesi Mediolanensi.* D

Summarium translationis. Festum in Castro-novo. Reliquiæ Bononiæ,

10 *Inter Officia propria Sanctorum Ecclesiæ Arelatensis, anno* MDCLVI *excusa, præscribitur cultus* S. Desiderii sub ritu duplici, *et sub finem Lectionis* VI *ista adduntur :* In cœmeterio S. Honorati Arelate erat olim oratorium, huic inclito Martyri dedicatum, in quo ejus reliquiæ quiescebant, quæ postea in ædem S. Trophimi sunt collocatæ. *Præterea* Avenione D. Bertrandus de Deucio, S. R. E. Cardinalis Archiepiscopus Ebredunensis, grandem ecclesiam sub invocatione S. Desiderii extruxit dedicavitque, et insigni Canonicorum Capitulo ornavit, addita etiam dote pro Musica. Illi vero paucis abhinc annis, *inquit D. Richardus Josephus de Cambis Dominus de Fargues, in suis ad nos memoriis, post annum* MDCLXXIV *ad nos missis,* Capitulo Lingonensi supplicarunt pro impetranda insigni aliqua *communis jam Patroni reliquia, et obtinuerunt primam colli vertebram, ut partem ejus membri in quo Sanctus fuerat passus : quæ in æde S. Nicolai super pontem Avenionensem locata, maxima cum solennitate translata deinde ad prædictam* E *Collegiatam fuit; et exhinc quotannis processionaliter circumfertur in proprio ipsius festo, quando ritu duplici Officium de eo fit. Nec solum ibi colitur Sanctus ; sed etiam in ecclesia Collegii Societatis Jesu, propter varias ipsius Reliquias, ibidem de majori altari collocatas a D. Dominico de Marinis Archiepiscopo Avenionensi, cum ecclesiam illam* IX *Maji consecraret.*

Arelate, Avenione.

11 *Elwanga Sueviæ monasterium, ab Heriolpho Episcopo Lingonensi constructum, cultum etiam* S Desiderii *Lingonensis assumpsit, cum Commemoratione ejus in Laudibus et Missis privatis, ob venerationem translationis corporum SS. Sulpitii et Serviliani, uti diximus ad horum diem natalem* XX *Aprilis. Aliqua etiam apud Elwangenses traditio est, quasi* S. Desiderius *baptizasset Sanctos Tergeminos Martyres Speusippum, Eleusippum et Melasippum, quorum etiam ibidem Reliquiæ asservantur, uti diximus ad eorum Acta* XVII *Januarii, ubi etiam dicuntur baptizati a S. Benigno Presbytero et Martyre. De hujus adventus et martyrii tempore nonnulla diximus* I *Maji ad Vitam S. Andeoli Subdiaconi et Martyris, reliqua dicenda erunt ad Kalendas Novembris diem ejus natalem. Coloniæ etiam ecclesiam fuisse, quæ* nunc B. Mariæ ad Indulgentias, olim S. Desiderii in Vallo *dicebatur, scribit in Fastis Coloniensibus Gelenius. Summa sem-* F *per veneratione mansisse apud Lingonenses* S. Desiderium *indicant plurimæ parochiæ, quæ sub ejus nomine notæ sunt in Registro beneficiorum dictæ diœcesis, e quibus sunt in Decanatu S. Sequani* parochia S. Desiderii de Charanceio, *in decanatu Bezensi* S. Desiderii et Antreino, *in Castilionensi ad Sequanam* S. Desiderii de Mont-lior *et* de Laine, *in Barrensi ad Albulam* S. Desiderii de Lepon, de Monsan, *et duplex* de Corisiere, *in Vinemerensi* S. Desiderii de Chellaio. *Ut alia loca omittam ; celebre quoque est apud Lotharingos* Fanum S. Desiderii, *præclarum oppidum, uti aliud æque celebre in Campania inferiore.*

Cultus Elwangæ in Suevia, Variæ parochiæ a S. Desiderio nominatæ

ACTA MARTYRII,

A Warnahario exculta,

Ex V *codicibus MSS. et Breviario Lingonensi.*

PROLOGUS.

Quantæ *a* sint in electis ac prædestinatis Dei omnipotentis Sacerdotibus virtutes ; beatissimi Desiderii Martyris, et Pontificis Lingonicæ urbis, cujus redivivo

a Auctor tenuitatem excusat.

A redivivo anni circulo festa de more solennia celebramus, præconia manifestant: cujus etsi gesta imperita loci rusticitas per ordinem publicare non valet; ipse tamen suis claris virtutibus Deo opitulante sese manifestare non cessat. *b* Innumera enim sunt bonitatis ejus virtutum insignia, pauca tamen potest *c* dicendo nostræ tenuitas facundiæ ut condecet deflorare. *d* Quanto namque prædictus Martyr divino præfertur munere gloriosus, tanto magis dictator apparet ad narrandas ejus virtutes per ignorantiam fastidiosus.

ANNOTATA.

a *MS. S. Max. perquam turbatum, hoc modo.* Quanta sit in el. ac præd. Sac. a Deo omnipotente gratia largitionibus B. Des. M. et P. Lin. vr. red. an. circ. festa de more sol. celebrantes, suggesta.... republicare non valet, sese suis præclaret virtutibus Deo opitulante, per quas manifestari non cessat.

b *MS. Reg. Suec.* Innumera enim sunt boni operis.

c *MS. S. Max.* dicendi in copia. *MS. Rex Suec.* B dicendo inops *Aroas.* dicendo inopia nostra tenuitatis facundia.

d *MS. S. Max. et Bellon.* Quia quantum divino ritu prædictus Martyr in munere.

e *Ita MS. Reg. Suec. Alia. MSS.* omnino desidiosus.

CAPUT I.

Irruptio Wandalorum. Martyrium S. Desiderii et sociorum.

in irruptione Wandalorum

Tempore illo, cum Wandalorum barbara et Gentilis ferocitas ad Galliarum venisset debellandas provincias; et divictis ac superatis Gallis, Galliarum etiam urbes infestatione bellica plurimum devastaret, et in rapina prædæ crudelissime cuncta depopularetur cupiditatis instinctu; nutus Dei, eventus etiam rei atque itineris, gentem ipsam nefandam cum Rege eorum *a* Crosco ad civitatem Lingonas usque perduxit Tunc vero beatissimus Desiderius in eadem urbe Pontificali officio fungebatur, Sacerdos virtutibus præstantissimus. Et licet *b* opposito monte in sublime firma sit ex parte maxima naturalis expositionis munitio, et quadrorum lapidum studiose subjuncta compago muros ipsius civitatis efficiat tutiores; ad probandam tamen fidem præfati Antistitis, et eorum qui gloriosum martyrium, in sancta Christi confessione manentes, cum eodem adepti fuisse dignoscuntur; circumfusa Wandalorum multitudo urbem undique circumvallat, et in obsidione perditionis a cunctis partibus civitas circumdatur. Nec mora missilibus, fundis, sagittis, diversisque telis evertere mœnia, acrius impugnantes Wandali, crudelitatis instantia perurgebant. Et contra beatissimus Pontifex Desiderius, cum suis Sacerdotibus, vel ceteris civibus, de muro clamabat dicens: Christi servi sumus, Christum Dominum nostrum Deum vivum et verum colimus, qui universum mundum constituit. Nolite in nobis crudele scelus admittere, per quod Dei potentiam contra vos in iracundiam provocetis.

urbs Lingonensis, fortiter oppugnatur, S. Desiderio frustra deprecante;

3 Sed quoniam Dei prædestinatione, martyrii præfinita dies advenerat; terror et metus inde simul cives omnes unus invaserat, nec se ultra ulla virtutis audacia defendere conabantur; sed retro redacti infra mœnia fugientes, quo quisque pergeret ignorabat. Wandali vero præcipiti cursu irrumpentes, ruptis portis ingrediebantur mœnia. Ast alii scalis oppositis in muros diversa de parte ruentes, ignes in *c* pergama submittebant; gladiis, diversisque jaculis cives omnes impia cæde prosternebant: nulli sua profuit ætas, nulli sexui vel ævo pepercit impietas: natos pendentes ad ubera cum matribus impia jugulabat crudelitas: unus geminus et planctus morientium in totis mœnibus personabat.

et intercipitur.

AUCTORE VARNAH.

4 Denique beatissimus Desiderius Antistes, in oratione positus invenitur, Regisque cum ceteris Christicolis obtutibus præsentatur. Ille autem de perditione civium Pastorali solicitudine dolore repletus, pro se Principem rogare noluit; sed ut pereuntibus civibus subveniret *d* attentius exoravit dicens: Si pius es, jam parce rector optime, precor, miseris civibus, et a tanta crudelitatis cæde hostiles manus tuorum ut compescas humiliter omnino deposco. Ad hæc Princeps barbarus, immitis, naturalis crudelitatis asperitate durus, eventu victoriæ tumefactus, barbara locutione hoc sancto Desiderio despecta responsione narravit, quod Beatus Antistes nulla potuit intelligentiæ capacitate cognoscere. Ideoque et quod prius Sacerdos Dei precatus fuerat Rex crudelissimus ignorabat. Obtulit se etiam pro suis civibus, cervice parata pius Pastor ad victimam, ut cessaret de pereuntibus civibus vel aliquantulum jam ruina. Nulla rector impius permotus est pietate: sed crudelitatis perseverantia inflammatus, caput amputari præcepit Sacerdotis: plures etiam Christianos *d* eadem simul hora et eadem sententia interire præcepit. In totis namque Pergamis in Christi confessione perseverantes, eadem die diversa sunt passim cæde prostrati. De cultu religionis interrogati, quicumque Christum confessus se dixit credere, nusquam in tota urbe potuit evadere. O urbs Lingona, quod tunc subito remansa desolata, de tuis civibus ingemiscis? habes inde magis quo exultes, dum tantos eodem tempore pro tuo munimine conquisisti Martyres. Pro nihilo temporale damnum tua repute in censura *e* quod lugeas; dum absque taxatione pretii, inde nunc habes et habitura es lucra sine fine mansura quo gaudeas *f*. Contristata es tunc incendiis, gladiis, rapinis, cum omni humilitatis exemplo in favillam redacta; unde nunc es exornata, illustrataque fortitudine, et tutaminis suffragio præmunita, inde es et permanes in perpetuum præ ceteris urbibus gloriosa.

S. Desiderius ad Regem abductus frustra se pro aliis victimam offert: occisus cum illis cum magna Lingonensium gloria.

ANNOTATA.

a *MS. S. Max.* Croco, *aliis apud Vignier* Chroco *et* Caroco, *de eo supra egimus.*

b *Idem MS.* oppositione montis, *alia MSS.* oppositione montis. *In Breviario iis omissis ita legitur.* Licet naturalis expositionis munitis *etc.*

c Pergama, *arcium Trojanorum nomen fuit, imo et pro Troja sumptum, inde huc transfertur ad quascumque arces et loca munita.*

d *In aliquibus MSS.* Sacerdotes, *scilicet cum aliis.*

e *MSS. aliqua,* non lugeas.

f *MS. S. Max.* Concremata es.

CAPUT II.

Percussor et Rex puniti. S. Desiderii miracula et memoria.

Tam præclari Desiderii Martyris beatitudinis initium, et præcipuam perfectæ dilectionis gratiam in effusione sanguinis sui, repentinis indiciis in persecutoribus ejus divina pietas patefecit. Percussor illico suus, amentiæ sensu damnatus, impatientiæ furore correptus, per mœnia horribilibus vocibus clamans, cursu concito caput in portam civitatis impulit;

Pereunt percussor Sancti

AUCTORE WARNAH. EX MSS.

A impulit; et crebra percussione evacuatus cerebro, exanimis ibidem a paventibus sociis contemplatur. Auditis his timor et tremor hostium cunctorum animos stupentium penetravit, et paulisper ab effundendo sanguine cessarunt. Denique non post multum temporis Deus judex justus sancti sui Desiderii Martyris, vel ceterorum Martyrum urbis istius, ultione convictus, in *b* Arelatensi urbe Croscum Principem suis tradidit inimicis. Qui captus et catenatus, tam diu diversis tormentis est diuturno tempore afflictus, quousque per crudelissimam assiduamque cædem ad mortis interitum perveniret juxta suum meritum.

et Crocus Rex Arelate

6 Beatissimus autem Desiderius Pontifex, ob præcedentem conversationem et boni operis studium martyrii condignam coronam promeruit, pro eo quod prius justus inventus est et probatus. Cujus vitæ initium castitas, sobrietas, eleemosynarum largitio, misericordia in pauperibus, pietas, morum probitas, patientiæ æquanimitas, ac Deo ita acceptabilis in omnibus est repertus, ut ad cœlorum regna, consociata militia multorum martyrum, acquisitione sua cum maxima beatitudine perveniret. In urbe sua

Omni virtutum genere ornatus,

B sanctus Pontifex dono martyrii præcipuo locupletatus est, in eadem etiam urbe pro salvationum beneficiis cum ceteris Martyribus veneratione est debita tumulatus. Præterito tempore, quantum fuit a suis civibus honoratus atque dilectus, sepulturæ suæ locus manifestis declarare videtur indiciis, in tantum ut infra muros amor populi diffusus corpus ad tumulandum reciperet Sacerdotis, quem cum pro bonitatis mansuetudine et sanctitatis constantia satis diligebat superstitem. Nam si quis ad ejus limina ægrotus advenerit, inde Deo opitulante revertitur confortatus; si mœrore perterritus, sancti Martyris obtentu inde confestim redit exhilaratus: si cæcus, claudus, surdus, mutus, ab adversa parte vexatus adveniret, suam quisque ibi medicinam et remedia pristina sine mora percipit opportuna.

a suis digne sepelitur:

claret miraculis:

7 Inter cetera virtutum suarum insignia multiplicia, Martyr in suo nomine non patitur impunitam ferre perfidiam. Nam si quis intra septa ecclesiæ ipsius, invocato nomine Christi super ejus sanctum altare, sub falsitatis ingenio mendax perpetrare tentaverit sacramentum, *c* ultione divina perditionis illico sententia condemnatur; fides per fidelem Martyrem conservatur. Nullus ibidem, divina obtemperante gratia, in fallacibus juramentis nomen ipsius

Pejerantes super altare ejus, aut nomen puniuntur.

C Martyris invocare, aut memorare præsumit. O præferendum beatitudine Martyrem, qui tantum obtinuit apud Deum, ut ostendere possit post obitum, quod odit iniquitatem, et diligit veritatem; detestatur perjurium, condemnat mendacium. Hortatur pius pastor, curam habens defunctus de ovibus, cives bonos, ut fidei integritatem pro animarum suarum salvatione sine macula omnino custodiant. Detestatur malignos, perfidiam æmulatur, dat perditionis exemplum specialius ut emendent.

8 Habetis denique Sacerdotes illustres, Primates, et omnis plebs Lingonici populi, præclari Martyris, ceterorum cui subjuncta est caterva Martyrum, intrinsecus tutamen urbis egregium et præcipuam de eo custodiam civitatis; extrinsecus autem de tribus Geminis fratribus Martyribus singulare urbis præsidium ante positum, et civitatis maximum divinæ remunerationis ornatum. Nimirum satis superest in laude hujus sancti Desiderii Martyris de virtutibus amplius quod dicatur, sed fastidium generat auditori major si fuerit prolixitas dictionis. Nam ad confirmandam præclari Martyris testimonii veritatem, porta, ubi percussor pro admisso scelere reus impulsione capitis semetipsum peremit, nullum ab eodem tempore ingressionis viantibus officium præ-

Porta ubi lictor periit, deinceps fuit clausa.

D buit, nec ægrediendi ab urbe consuetudinarium aditum populis ulterius patefecit: sed saxis clausa, pro offensionis indiciis, damnata potius perseverat. Denique cum ipsius gladiator Sacerdotis sacrum corpus truncavit, *e* in librum divinum ferventis ictus peraccessit apertum. Ubi multa quidem folia perforavit, divina tamen *f* salvatione litterarum tramitem non contigit effusio sanguinis. Livor in libro certum beati Martyris passionis indicium manifestat, et in nullo scripturæ seriem legentibus perturbat. In utroque vivens testimonii veritas, et præsenti populo demonstratur, et venturo semper ad cernendum Dei ordinatione servatur; dum ferro, aciem acuminis proprii, ad beatitudinem hujus Martyris ampliandam, vel libri folia perforanda, habere concessum est, at divina verba, ibidem in litterarum monumentis inserta, violare propter Martyris sui gloriam Dei omnipotentia non permisit; regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria, virtus et potestas, in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA. E

a *MS. Reg. Suec.* paulisper impietas barbara ab effundendo cruore cessare fecit.

b *Gregorius Turonensis lib.* 1 *Hist. Franc. cap.* 32, Chrocus, *inquit*, apud Arelatensem Galliarum urbem comprehensus, diversis affectus suppliciis, gladio verberatus interiit, non immerito pœnas, quas Sanctis Dei intulerat, luens. *Similia plura ex Aimoino sunt relata.*

c *MS. S. Max.* ultio divina eum persequitur.

d *Coluntur Tergemini Martyres, ut supra dictum* 17 *Januarii.*

e *MS. S. Max.* in divino libro ferientis ictus pro accessu acceptus est.

f *MS. Rex. Suec.* litterarii tramitem, *MS. S. Max.* litterarum apicem. *Ceterum totum hunc contextum paulo aliter ex monumentis Genuensibus ita exponit et multo clarius Ferrarius*: Liber quoque, in quo Desiderius preces recitare consueverat, suo sanguine ita aspersus fuit, ut cum eo plura folia tincta fuissent, characteres tamen illæsi remanerent. Qui liber ad hæc usque tempora monstratur.

HISTORIA TRANSLATIONIS F

Ex Breviario Lingonensi.

Post multorum annorum curricula venerabilis Guido de Menenlis, quondam ecclesiæ beati Martyris Desiderii Prior, capsam argenteam atque adauratam, ad collocandum gloriosi Martyris corpus, miro opere fabricare fecit: quo peracto viam universæ carnis est ingressus. Deinde Guillermus de Duro-forti Lingonensis Præsul, qui post fuit Rotomagensis Archiepiscopus, una cum Stephano de Noeriis Religioso, qui tunc Prioratum B. Desiderii regebat, cœperunt anxii in animo suo volvere, qualiter sanctum corpus magnificare seu relevare possent. Sperantes autem in Domino, accitis vicinis Episcopis, Abbatibus, Prioribus, Religiosis et Sacerdotibus, cum innumerabili Cleri ac populi multitudine, ad tanti mysterii solennitatem, matura eorum deliberatione, relevationis dies fuit assignata, anno videlicet Domini millesimo trecentesimo quatuordecimo, decimo quinto Kalendas Februarii. Igitur descendente venerabili Episcopo Guillermo, Priore, ceterisque Religiosis ac Sacerdotibus, in locum ubi conditum erat beati Martyris corpus, invenerunt ejus tumulum lapideum a terra desuper levatum, plumbo et ferro clausum, firmiterque signatum. Aperto denique tumulo tanta odoris fragrantia de ejus corpore circumquaque emanavit

Capsæ argenteæ inauratæ

imponendum corpus,

anno 1314, 19 Januarii inventum

A navit, ut videretur circumstantibus, quod ecclesia balsamis et aromatibus plena foret tota. Invenerunt itaque beati Martyris corpus, cum certis litteris valde authenticis et sigillatis, omni corruptione carentibus, sanctissimæ vitæ et martyrii almi Desiderii testimonium perhibentibus veritatis. Tenor dictarum litterarum erat : Iste pius Pastor et Rector justus, Christi Martyr insignis Desiderius, fuit vas virtutum in vita sua, et origo totius sanctitatis.

cum hac inscriptione,

2 Quibus visis, pretiosum corpus, purum et integrum, ornamentis Pontificalibus decoratum, caput suum super pectus ejus in manibus tenens, a deputatis de tumulo est sublatum, et omnibus circumstantibus ostensum. Quantæ tunc jubilationes, quantæ laudes per totam urbem die noctuque sonuerunt, lingua narrare non sufficit. Divinis denique obsequiis orationibusque peractis, beati Martyris corpus in prædicta capsa argentea, variis lapidibus ornata, ante Ecclesiæ altare Dominicum, in ejus honore dedicatum, est honorifice depositum.

elevatum cum magno jubilo, D *et in altari ejus depositum*

3 Brachium ejus dextrum, costa una cum mento et duabus maxillis, in ecclesia B. Mammetis fuerunt per dictum Præsulem deportata, atque in argento honorifice recondita. Eadem denique die tanta miracula meritis beati Martyris fecit Deus, ut vix dinumerare quis potuerit, ad laudem ejus, qui vivit et regnat in secula. Amen.

Aliquæ reliquiæ delatæ ad ecclesiam S. Mammetis.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

IN CAPPADOCIA ET MESOPOTAMIA PASSIS.

G. H.

Ex Eusebio et Ruffino.

B

SUB MAXIMIANO.

Martyrium relatum ex Martyrol. Rom.

Horum *Martyrum memoria celebratur in Martyrologio Romano his verbis :* In Cappadocia commemoratio Sanctorum Martyrum, qui in persecutione Maximiani Galerii confractis cruribus necati sunt : item eorum, qui eodem tempore in Mesopotamia appensi pedibus in sublime, capite verso deorsum, suffocati fumo, et lento igne consumpti, martyrium compleverunt. *Eusebius lib.* 8 *historiæ Ecclesiasticæ de his agit, et secundum divisionem capitum apud Christophersonum cap.* 24, *ast apud Valesium cap.* 12, *ista leguntur :* Quid nunc opus est reliquos nominatim commemorare, aut multitudinem hominum recensere, aut varias tormentorum species orationis penicillo depingere? Quippe cum admirandi Martyres partim securibus cæsi sint, ut in Arabia contigit; partim suffractis cruribus interierint, quemadmodum accidit in Cappadocia; nonnulli capite deorsum verso pedibus suspensi, leni ac remisso igne subtus accenso, flagrantis materiæ fumo suffocati sint, ut in Mesopotamia factum est.

Eusebio,

E *Ruffino,*

2 *De Sanctis Martyribus tunc in Arabia pro Christo passis egimus die* XXII *Februarii. At de hic relatis Martyribus ista habet Ruffinus lib.* 8 *cap.* 11. Sed unde sufficimus propria uniuscujusque Martyris per singulos enumerare supplicia? Quis enim possit illa repetere, quibus apud Arabiam Martyres securibus cæsi sunt? Quomodo quis repeteret quæ in Cappadocia gesta sunt, ubi crura frangi Dei cultoribus jubebantur? Quis Mesopotamiæ referat cruciatus, ubi Christianos suini tergoris more singulis manibus pedibusque suspensos, amarissimo fumo subter suggesto, indignis cruciatibus enecabant? Alios vero lento igni prope adhibitos tormentis longioribus absumebant. *Hæc ibi. Similia habet Nicephorus Callistus lib.* 7 *cap.* 11, *qui tamen scribit,* Martyres altero pede in sublime sublatos, molliori igne supposito, fumo ex materia viridiore proveniente, suffocatos.

Nicephoro Callisto.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS,

C F

QUINTO, LUCIO, JULIANO, MONTANA, JANUARIA, EMELIA, NONNA, ALMERIDA, ASTO, BASILEO, EP. VICTORIO, FIRMO, MONTANO, JULIANO, VICTORICO, FIDELIO, DONATO, NICIA, FAUSTO, TIMOTHEO, SILVANO ET FOCIO.

G H

Ex Martyrologio S. Hieronymi.

XXIII MAJI

Martyres ex Fastis S. Hieronymi

Illustrem *hanc Afrorum Martyrum classem celebrant antiqua Martyrologii Hieronymiani apographa. Ex his Corbeiense Parisiis excusum hoc ordine et modo illos proponit :* In Africa Quinti, Luci, Juliani, Montanæ, Januariæ, Emeliæ, Nonnæ, Almeridi, Asti, Basilei Episcopi, Victuri, Firmi, Montani, Juliani, Victurici, Fideli, Donati, Niciæ, Fausti, Timothei, Silvani, Foci. *Hæc ibi, ex quibus duo ultimi desunt in aliis apographis, et loco* Almeridi *in Epternacensi et Lucensi est* Almerida, *uti in his et Blumiano est* Victori *loco* Victuri *: et sic pro* Victurici *est in Lucensi et Blumiano* Victorici, *et pro* Niciæ *est in Epternacensi* Nicæ. *Et hactenus ex Martyrologio Hieronymiano.*

2 *Notkerus ita refert aliquos :* In Africa Quinti et Lucii et aliorum multorum. *Hos duos in Africa passos tradunt præter Florarium Sanctorum MS. Romanum Cardinalis Barberini, Trevirense a S. Maximini, Coloniense S. Mariæ ad Gradus, Leodiensia S. Lamberti et S. Laurentii, Rhinoviense et Richenoviense: in quo (sed aliis interpositis) adduntur nomina* Juliani, Felicis, Montani, Januariæ. *In Casinensi sunt nomina* Quinti et Fausti : *in Auctario Greveni ad Usuardum* Lucii, Quinti, Montani, et aliorum. *In MSS. Tornacensi*

et aliis.

AUCTORE G. H.

A *circa annum* DXXVI, *mortuus circa annum* DXL, *die* XXIII *Maji, sepultus in ecclesia sui monasterii, in cujus locum alia multo illustrior a posteris constructa fuit, et* S. Eutychio *dedicata. Corpora* SS. Spei *et* Eutychii *fuerunt in ecclesiam eam translata ad majus altare, et urnæ marmoreæ inclusa: Capita vero eorum cum magna veneratione adservantur in Tabernaculo et in mansiuncula prope sacristiam erecta. Vestes quoque ejus, quæ erant instar rudis cilicii, sub forma tunicæ monachorum confectæ, etiamnum in magna æstimatione habentur, in sacrario argentato depositæ, per quas Deus multa mirabilia patrare solet. Nam præter illa, quæ infra ex S. Gregorio Magno proferentur, cum anno* MCCCCXCII *diuturna siccitate fructus terræ, ne omnes perirent, in periculo forent, exposita fuit tunica seu cilicium* S. Eutychii, *ac subito copiosa pluvia irrigavit agros, cum magna omnium consolatione. Tunc publico decreto sancitum est ut festum* S. Eutychii, *in urbe ac territorio Nursiensi celebraretur solenniter, neque liceret aliquod opus servile exercere: assumpta etiam obligatione offerendi quotannis in ejus festo duas faces cereas librarum viginti quinque. Alio deinde instrumento, anno* MDIX. *confecto, in gratiam sui Protectoris* S. B Eutychii *monasterio ejus contulerunt privilegium, quo duplex mulcta imposita iis, qui aliquod damnum bonis aut personis monasterii inferrent.*

habet festum in populo:

4 *Multa enim Deus per intercessionem* S. Eutychii *miracula operatur, dum accurrentes ad ejus Sacras Reliquias, claudi, phrenetici, aliique variis infirmitatibus vexati sanantur, et energumeni liberantur. Cum bos furto esset abductus, ad hos monachos pertinens,* S. Eutychius *apparens, minatus est furi castigationem nisi bovem restitueret: quo non obediente, bos ultro e casa ejus, qui furatus fuerat, aufugiens ad portam monasterii, agnitus est a monachis et ad stabulum reductus. Sed singulare privilegium videtur a Deo huic Sancto collatum, ut in magna siccitate pluvia impetretur, si ejus tunica aut cilicium per triduum in majori altari exponatur. Quod sæpius postulatur a Nursiensibus, cum facibus processionaliter advenientibus et auditu is quod tunc celebratur solenne Sacrum: atque ita factum fuisse anno* MDXIII *et* MDCIX, *cum optatissimo successu, in registris annotatum est. Præterea plures per Italiam* S. Eutychio *dedicatæ visuntur ecclesiæ, quales tres in territorio Spoletano, unam in Vissensi, atque unam etiam in Fulginiano indicat supra memoratus Jacobillus, ex quo, quæ retulimus, potissimum desumpta sunt. In MS. Martyrologio Vallicellano ad hunc* XXIII *Maji ista le-* C *guntur:* In Nursinæ partibus provinciæ, depositio beatissimi Euticii Confessoris et Abbatis.

claret miraculis:

variæ ædificatæ ecclesiæ.

5 *At* S. Florentius, *dum viveret* S. Eutychius, *in priore crypta permansit; eoque mortuo Fulginium ad S. Vicentium Episcopum (qui cum e Syria ad hasce Italiæ partes venisse nonnulli autumant) secessisse creditur; atque in tugurio, in quo S. Vicentius ante latuerat, primum vixisse, deinde in annexo domicilio, aut etiam cœnobio ad honorem S. Silvestri constructo vitam austeram duxisse; ac tandem pœnitentiæ laboribus fractus, prima die mensis Junii, anno* DXLVIII *sanctissime vitam finivisse. Corpus ejus in Cathedrali ecclesia sepultum est: quæ cum anno* MCXLVI *publicis sumptibus fuisset ampliata, SS. Joanni Baptistæ, Feliciano Martyri, et Florentio monacho est consecrata: sed usu hodierno solum retinuit nomen S. Feliciani, cujus varia Acta dedimus* XXIV *Januarii. Perseverat Nihilominus in dicta ecclesia* S. Florentii *sacellum, ejusque festum sub ritu duplici celebratur in urbe et diœcesi Fulginiensi dicta prima Junii, atque ex antiquissima consuetudine, dum in Officio Suffragia Sanctorum implorantur, hæc oratio recitatur:* Per merita gloriosa sanctorum Martyrum Heraclii, Justi et Mauri, atque Florentii, et Petri Confessorum, quorum corpora in nostra requiescunt Ecclesia *etc. Jacobillus Acta ejus deduxit, edita ad dictas Kalendas Junii.*

S. Florentius Fulginii

depositus in Cathedrali;

colitur 1 Junii:

6 *Eodem modo ob grandem devotionem, quam Fulginates habuerunt erga hunc* S. Florentium, *voluerunt etiam revereri dilectum ejus socium* S. Eutychium, *ac propterea ab antiquis temporibus erexerunt illi ecclesiam in quodam pago suæ diœcesis, Belfiore appellato, eamque illi dedicarunt, et quotannis huc usque celebrant sub ritu duplici ejus festum* XXIII *Maji, quo die ex hac vita ad cælestem migravit. Eodem modo Clerus Ecclesiæ Nursinæ et Sacerdotes Abbatiæ Vallis-Castorianæ, quæ* S. Eutychii *nomen habet, cum lectionibus propriis a Sede Apostolica approbatis, celebrant festum* S. Eutychii *hoc* XXIII *Maji, et* S. Florentii XXVII *Junii, quo die creditur translata hujus aliqua illustris Reliquia ad dictam Abbatiam. Utrorumque memoria simul hoc* XXIII *Maji in Martyrologio Romano sic habetur:* Apud Nursiam Sanctorum Eutychii et Florentii monachorum quorum meminit B. Gregorius Papa. *Quo etiam die celebrat utrumque Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ, relato encomio ex lib. 3 Dialog. S. Gregorii cap. 5, quod itidem fecit Petrus de Natalibus lib. 2. cap.* II, *additque sub finem,* quievisse in Christo S. Eutitium v Kalendas Januarii, eoque etiam festum E consocii Florentii in illis partibus celebrari: *Sed forsan deceptus fuit* natali S. Eutychii Presbyteri et Domitiani Diaconi, Martyrum Ancyranorum. *Interim illum seculi sunt Grevenus et Molanus in Auctario Usuardi, Maurolycus, Galesinius, Canisius, aliique, item in Martyrologiis monasticis Wion, Dorganius, Menardus, Bucelinus. Fuerunt porro Abbates, et sub se habuerunt monachos* SS. Spes et Eutychius: *et ille (si Jacobillo fides habenda) construxit monasterium circa annum* CCCCLXXI, *id est novem annis antequam S. Benedictus nasceretur. Num autem* S. Eutychius *postea assumpserit regulam S. Benedicti, non liquet. Mabillon primo seculo Ordinis Benedictini ne quidem inter Prætermissos retulit. Assumpta tamen fuit in illo monasterio, sed nescitur quando, regula S. Benedicti, et permansit usque ad annum* MDLXIII, *quando sub Commendatorio fuerunt ibidem duo Canonici, duo Sacellani Presbyteri seculares ibidem cum Sacristano.*

D

uti ibidem S. Eutychius 23 Maji

et apud Nursianos S. Florentius 27 Junii,

23 Maji,

et 28 Decembris.

An Benedictini?

VITA

Auctore S. Gregorio Magno,

Libro 3 Dialogorum cap. 15.

Neque hoc sileam, quod ex regione eadem venerabilis viri Sanctuli Presbyteri narratione cognovi; et de cujus verbis [Petre] ipse non dubitas, quia ejus vitam fidemque minime ignoras. F

2 Eodem quippe tempore in Nursinæ partibus provinciæ duo viri in vita atque habitu sanctæ conversationis habitabant, quorum unus Eutychius, alter vero Florentius dicebatur. Sed idem Eutychius in spiritali zelo atque in fervore virtutis se exercuerat, multorumque animas ad Deum perducere exhortando satagebat. Florentius vero simplicitati atque orationi deditam ducebat vitam. Non longe autem erat monasterium, quod Rectoris sui morte erat destitutum: ex quo sibi monachi eumdem Eutychium præesse voluerunt. Qui eorum precibus ac quiescens, multis annis monasterium rexit, discipulorumque animas in studio sanctæ conversationis exercuit.

Sanctis apud Nursiam commorantibus

Eutychius Abbas eligitur:

3 Ac ne oratorium, in quo prius habitaverat, solum remanere potuisset, illic venerabilem virum Florentium reliquit. In quo dum solus habitaret, die quadam sese in orationem dedit, atque ab omnipotenti Domino petiit, ut ei illic ad habitandum aliquod solatium donare dignaretur. Qui mox ut implevit orationem, oratorium egressus, ante fores ursum reperit stantem. Qui dum ad terram caput deprimeret,

Florentio socius ursus accedit,

A ret, nihilque feritatis in suis moribus demonstraret; aperte dabat intelligi, quod ad viri Dei obsequium venisset: quod vir quoque Domini protinus agnovit. Et quia in eadem cella quatuor vel quinque pecudes remanserant, quibus omnino deerat, qui pasceret et custodiret; eidem urso præcepit, dicens: Vade, atque oves has ad pastum elice: ad horam vero sextam revertere. Cœpit itaque hoc indesinenter agere. Injungebatur urso cura pastoralis, et quas manducare consueverat, pascebat oves bestia jejuna. Cum vir Domini jejunare volebat ad nonam, præcipiebat urso eadem hora cum ovibus reverti: cum vero noluisset, ad sextam. In omnibus itaque mandatis viri Dei obtemperabat ursus, ut neque ad sextam jussus redire, veniret ad nonam; neque ad nonam jussus redire, veniret ad sextam. Cumque diu hoc ageretur, cœpit in loco eodem tantæ virtutis fama longe lateque crebrescere.

et ejus oves pascit:

4 Sed quia antiquus hostis, unde bonos cernit enitescere ad gloriam, inde perversos per invidiam rapit ad pœnam, quatuor viri ex discipulis venerabilis Eutychii vehementer invidentes, quod eorum Magister signa non faceret, et is qui solus ab eo B relictus fuerat, tanto hoc miraculo elatus appareret, eumdem ursum insidiantes occiderunt. Cumque hora qua jussus fuerat non rediret, vir Dei Florentius suspectus est factus, et usque ad horam vespertinam expectans, affligi cœpit, quod is, quem ex simplicitate multa fratrem vocare consueverat, ursus minime reverteretur. Die vero altero perrexit ad agrum, ursum pariter ovesque quæsiturus, quem occisum reperit: sed solicite inquirens, citius a quibus occisus fuerat invenit. Tunc sese in lamentum dedit, Fratrum malitiam magis quam ursi mortem deplorans.

hoc a monachis occiso,

5 Quem venerandus vir Eutychius ad se deductum consolari studuit, sed idem vir Domini coram eo doloris magni stimulis accensus, imprecatus est, dicens: Spero in omnipotenti Deo, quia in hac vita ante oculos omnium ex sua malitia vindictam recipiant, qui nihil se lædentem ursum meum occiderunt. Cujus vocem protinus ultio divina secuta est. Nam quatuor monachi, qui eumdem ursum occiderant, D statim elephantino morbo percussi sunt, ut membris putrescentibus interirent. Quod factum vir Dei Florentius vehementer expavit, seque ita Fratribus maledixisse timuit. Omni enim vitæ suæ tempore flebat, quia exauditus fuerat, se crudelem, se in eorum morte clamavit homicidam. Quod idcirco omnipotentem Deum fecisse credimus, ne vir meræ simplicitatis quantolibet dolore commotus, intorquere ultra præsumeret jaculum maledictionis....

dolet ipsos ad suam imprecationem

EX S. GREGORIO. elephantia percussos

6 Idem vir Dei egit aliud quod silere non debeo. Cum enim magna ejus opinio longe lateque crebresceret; quidam Diaconus longe positus ad eum pergere studuit, ut ejus se orationibus commendaret. Qui ad ejus cellulam veniens, omnem locum per circuitum invenit innumeris serpentibus plenum. Cumque vehementer expavisset; clamavit dicens: Serve Dei, ora. Erat autem tum mira serenitas. Egressus vero Florentius, ad cœlum oculos et palmas tetendit, ut illam pestem sicut sciret Dominus auferret. Ad cujus vocem subito cœlum intonuit: atque idem tonitru omnes illos, qui eumdem locum occupaverant, serpentes interemit. Quos cum vir Dei Florentius interemptos aspiceret, dixit: Ecce illos occidisti, Domine, quis eos hinc levabit? E Moxque ad ejus vocem tantæ aves venerunt, quanti serpentes occisi fuerant: quæ asportantes singulos, et longius projicientes, locum habitationis illius mundum a serpentibus omnimodo fecerunt...

oratione serpentes tollit:

7 Eutychius vero, qui prædicti Florentii in via Domini socius fuerat, magnus post mortem claruit in virtute signorum. Nam cum multa cives urbis illius de eo soleant narrare miracula, illud tamen est præcipuum, quod usque ad hæc Longobardorum tempora omnipotens Deus per vestimentum illius assidue dignabatur operari. Nam quoties pluvia deerat, et æstu nimio terram longa siccitas exurebat, collecti in unum cives urbis illius ejus tunicam levare, atque in conspectu Domini cum precibus offerre consueverant. Cum qua dum per agros pergerent exorantes, repente pluvia tribuebatur, quæ plene terram satiare potuisset. Ex qua re patuit, ejus anima quid virtutis intus, quid meriti haberet, cujus foris ostensa vestis iram Conditoris averteret.

ejus socii S. Eutychii

veste circumlata impetratur pluvia.

DE S. DESIDERIO MARTYRE,

C F

EPISCOPO VIENNENSI IN GALLIA.

G H

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Actorum chronologia, auctore, fide: deque ipsius cæde, translatione, reliquiis.

ANNO DCVIII.

Alter Galliarum Episcopus et Martyr Desiderius, *hodie colitur, altero Lingonensi Episcopo, de quo supra actum, aliquot seculis junior: qui cum Ecclesiæ Viennensi sub quatuor ejus Episcopis ultra annos quadraginta fidele ministerium præstitisset, anno* DXCVI *S. Vero seu Viro,* XIII *Januarii vita functo, subrogatus est: sed anno* DCIII *in exilium pulsus; per quadriennium in insula Levisio vixit: inde ad Sedem reversus, anno sequente* DCVIII *martyrio coronatus est juxta flumen Calaronam, et in vico Prisciano sepultus. Vocatur ea* parochia *hoc tempore* S. Desiderii ad Calaronam, *vulgo* S. Didier de Chalaronne, *sita in dominio Dombesio, nec procul inde apud Thogissium oppidum fluvius Calarona in Ararim defluit: per quem corpus devectum est in Rhodanum, et sic Viennam delatum, atque in ecclesia SS. Petri et Pauli extra muros depositum a S. Ætherio Episcopo; inter quem et S.* Desiderium *solus sedit S. Domnolus, circa annum* DCXVIII *vita functus. Colitur hic* XVI *Junii, et S. Ætherius* XIV *ejusdem mensis.*

Actorum ejus chronologia,

locus martyrii,

et sepulturæ:

2 *Vita S.* Desiderii *scripta est ab auctore coævo, sub Domnolo successore, quam hactenus ineditam damus ex veteri MS. a Petro Francisco Chifletio nostro Divione submissam. Extat magna ejus pars eisdem plane verbis in Breviario Viennensi anno* MDXXII *excuso, in novem Lectiones ad Matutinum recitari solitas distincta, reliqua parte rescissa et prætermissa. Nulla hic fit mentio translati corporis Viennam, quia id sub successore Domnoli Ætherio factum est. Meminit hujus Vitæ Jonas antiquus auctor in Vita S. Columbani Abbatis, circa annum* DCXLIII *scripta, in qua ista habet;* Eo in tempore Theodericus atque Brunechildis, non solum adversus Columbanum insaniebant, verum etiam et contra sanctissimum Desiderium, Viennensis urbis Episcopum, adversabantur. Quem primo exilio

Vita scripta ab auctore coævo ex MSS.

AUCTORE G. H.

A exilio damnatum, multis injuriis affligere nitebantur; ad postremum vero glorioso martyrio coronarunt: cujus Gesta scripta habentur, quibus et quantis adversitatibus gloriosos apud Dominum meruit habere triumphos. *Hæc Jonas. Ado etiam Episcopus Viennensis circa annum* DCCCLXX *Vitam ejusdem S. Desiderii*, sicut antiquis scriptis commendatur, *se conscripsisse testatur. Eam edidit Henricus Canisius tomo 6 Antiquarum lectionum, et ex eo in ultima editione Suriana recusam habemus: ex qua subjungimus, quæ spectant ad Translationem corporis Viennam, quia reliqua ex priori Vita transcripta sunt, cum amplificationibus aut nullius momenti, aut censuræ subjiciendis, ut conferenti patebit. Extat etiam aliqua* S. Desiderii *Vita apud Boninum Mombritium, quæ minus probatur, et ibidem legi potest hic omissa. Omittimus etiam quæ Romæ descripsimus apud Patres Oratorii, sumpta ex monumentis ecclesiæ Pistoriensis, quia ex aliis contracta. Fredegarius in Chronico describit exilium et martyrium* S. Desiderii, *sed acta jam indicata non habuit, et ideo aberrat dum exilium ejus ad biennium contrahit, et martyrii reum facit S. Aridium Episcopum Lugdunensem, cujus neque Acta, neque Ado, neque alii antiqui meminerunt. Rainaudus in Indiculo Sanctorum Lugdunensium illius famam tuetur contra Fredegarium, ejusque sequacem Aimoinum.*

Jonæ et Adoni laudata,

ex quo datur historia Translationis.

Non fuit ejus cædis reus S. Aridius.

B

3 *Florus Subdiaconus Lugdunensis, Adone antiquior, in suo Martyrologio ista scribit:* In Vienna depositio S. Desiderii Episcopi, qui jussu Theodorici Regis et Brunechildis Reginæ primo est lapidatus; et cum jam vitam exhalaret, fuste in collum percussus, et sic interemptus est. *Longo elogio eum prosequitur Notkerus, sed ex Vita per Adonem scripta,* quop eam idem Apostolicus vir, *inquit,* anno DCCCLXX, per virum sanctissimum Beroldum Presbyterum indigenam eorumdem locorum, sed nunc in castro Turcico Christi servitiis insistentem, cum reliquiis ipsius sancti Martyris Desiderii et aliorum Sanctorum pignoribus atque agonibus, nobis in cœnobio B. Galli constitutis direxit. *Hinc colitur ibidem officio Ecclesiastico sub ritu duplici. Est aliud in Helvetia celebre monasterium, vulgo* Einsidlen *id est* Eremitarum, *seu S. Meginradi cella dictum, in quo adservari* caput S. Desiderii Episcopi et Martyris *testatur Bucelinus in Sacrario Benedictino. Joannes Lieuræus in Antiquitatibus Viennensibus cap. 22 testatur, eum publica in populo festivitate Viennæ coli hoc* XXIII *Maji. Plurimi eumdem referunt* XI *Februarii, ob translationem corporis Viennam, quo die etiam inscriptus est Martyrologiis Benedictinis, Menardi et Bucelini. Hic asserit ante fuisse Luxoviensem monachum, sed fallitur cum Wione, qui Lugdunensem etiam Episcopum fuisse tradit. At Constantinus Ghinius eum recolit in Natalibus Canonicorum die* XII *Februarii, quo die passum arbitratur. Galesinius eumdem refert* IV *Augusti, at qua de causa non indicat, ejus interim auctoritate memoratur etiam a Ferrario isto* IV *Augusti, uti etiam* XXI *Junii, quem secutus in Supplemento Saussayus.*

Reliquiæ in Helvetia.

C

Non fuit monachus Luxoviensis.

VITA

Auctore coævo composita.

Ex MSS. eruta a Petro Francisco Chiffletio,

Hic vir sanctus, in Augustodunensi civitate ex nobili prosapia oriundus, quia justificationes Domini in omni tempore fuerat desideraturus, quasi quodam præsagio futurorum cum Daniele nomen sortitus, in baptismo vocatus est Desiderius. Qui a pueritia studiis litterarum traditus, superna donante gratia, inter sui temporis scholares in seculari dumtaxat

Æduensis nobilis,

D scientia factus est præcipuus, sicut evidenter patebit in subsequentibus. Deinde Viennam expetens, et B. *a* Naamato ejusdem urbis Archiepiscopo adhærens, diligenter ab eo quasi filius a patre enutritur, doctrinis ecclesiasticis imbuitur. Huic autem S. Naamato in Episcopatus regimine successit *b* S. Philippus; cujus temporibus monasterium S. Andreæ, a Romula Eugenia, Ausemondi Ducis filia, in Vienna inferius construitur, atque sub testamento matri ecclesiæ traditur. Nam aliud monasterium S. Andreæ superius in colle civitatis situm jam erat, quod B. *c* Leonianus, temporibus S. Aviti ejusdem urbis Episcopi fundaverat, ubi eadem ipsa Romula sub disciplina regulari nutrita fuerat. S. Philippo in Episcopatu successit Evantius, Evantio vero sanctus *d* Virus. Horum ergo quatuor Archiepiscoporum temporibus in Ecclesia Viennensi Sanctus degiit Desiderius; acceptoque ibidem Diaconatus officio, inter Clericos Deo servire in bonis operibus studuit. Sancto autem viro de hac vita migrante, in ejus locum B. Desiderius levatur Archiepiscopus, S. Gregorio magno Doctore tunc temporis Sedi Apostolicæ præsidente. Quod autem litterarum scientia affatim splenduerit, hinc ut prædixi, liquido comprobari potest, quod cum Archiepiscopus factus, ex more Romam misisset pro adipiscendo Sedis Apostolicæ Pallio, præfatus Beatus Papa *e* Gregorius, directa epistola eum vehementer redarguit, quod Grammaticam quibusdam exponeret; admonens ne hoc ulterius faceret, quia in uno se ore cum Jovis laudibus, Christi laudes non caperent.

a Viennæ sub â Episcopis degit: b

c

d Diaconus creatus:

dein Archiepiscopus;

E

e

2 Eodem namque tempore *f* Brunechildis Regina impiissima regnum Burgundiorum obtinebat, Arrianæ hæreseos fautrix famosissima: cujus maritus Rex Sigebertus dum contra fratrem suum Chilpericum Regem, in urbe Tornaco residentem, regnum ejus obtinere volens processisset, et a duobus juvenibus prope eamdem urbem Dei judicio *g* dolo interfectus fuisset; eadem Brunechildis, legitimo spreto matrimonio, nepotem ejus Meroveum adolescentem, præfati Chilperici Regis filium, maritum *h* accepit. Quod Chilpericus audiens, et coram filium suum pro tam incestuoso conjugio, quod se nesciente commiserat, justissima ira frendens; eumdem filium suum Meroveum, captum et tonsoratum, Presbyterumque ordinatum, in pago Cenomannico monasterium *i* intrare coegit. Beatus autem Desiderius Episcopus eamdem Brunechildem, tam pro isto incestuoso matrimonio, quam pro aliis pravitatibus suis, zelo Divino succensus, arguere cœpit. Protinus illa nimio furore inflammatur; et sicut Jezabel contra Eliam [et Herodias contra Joannem Baptistam] ita et nunc earum sectatrix et pedissequa Brunechildis, contra Desiderium inardescit. Alloquitur nobiles et ignobiles, plebeios et militares, et in sanctum virum totum concitat orbem terrarum. Accusatores perquirit, et ut eum de aliqua falsitate accusent, alios hortatur, aliis præcipit; falsos etiam testes sollicite adjungit, utque criminatoribus in mendacii concinnatione testificando auxilium præbeant, præmiorum promissione corrumpit. Quid multa? Diabolo instigante et Domino permittente, mulier quod conabatur perficit; sanctumque virum in insula Levisio nomine exilio pertrahi *k* compellit.

f Brunechildem ob nuptias incestas arguens,

g

h

i

F

in exilium pellitur:

k

3 Sed Deus, qui Joseph in Ægypto vendito et in carcere posito non defuit, Beato etiam Desiderio in exilium directo clementer affuit. Nam cum ingressus oratorium, consuetùmque divini Officii nocte volens peragere cursum, manu propria lampadem accendisset; tantam Dominus dignatus est ostendere gratiam, ut a die Dominico quo eam accenderat, per singulos sigillatim venientes totius septimanæ dies usque ad alteram Dominicam, nec oleum minueretur nec

ubi honoratur miraculo lampadis non deficientis,

A nec linum lampadis. *l* Tanti miraculi fama tota protinus repletur provincia; curruntque diversi, et oculis videndo vera fuisse probant, quæ auribus audierant. Nonnulli etiam ad Sanctum ex diversis partibus infirmi adveniunt, atque eodem oleo præfatæ lampadis ab eo peruncti in Christi nomine suas quique calamitates effugiunt. Inter quos quidam leprosus advenit, oleoque prædicto ab Episcopo linitus, pristinæ sanitati est illico restitutus.

l *aliisque prodigiis.*

4 Nonnulli etiam ferunt manna cœleste ei a Domino, per avem, sicut sanctis Paulo et Antonio, ibidem transmissum. Quadam etiam vice, dum a fidelibus Dominum timentibus et ad eum pergentibus vasculum vino plenum fuisset delatum, et exinde longo tempore universis ad eum venientibus fuisset convivium præparatum, nec jam se existimarent vel unius prandii refectionem ex eo posse habere; ecce subito unus ex vernaculis lacrymarum rore perfusus, ad Pontificem accurrit, dicens vinum ex toto defecisse, vasque vacuum remansisse. Præsul nihil motus, nec tristitia aut mœrore detentus, sed hilari corde exultans in Domino, paulisper oravit: deinde famulis, ut iterum ad vas videndum pergerent, imperavit. B Illi præcepto ejus obedientes, locum in quo vas positum erat introeunt; propiusque accedentes plenum illud vino usque ad summum conspiciunt; statimque celeri cursu ad Pontificem redeuntes, quod invenerant cum gaudio referunt.

Revocatus ab exilio,

5 Dum ergo ista et his similia Christus Dominus per famulum suum operaretur assidue; et exinde fama ejus per totam crebresceret de die in diem provinciam, invida et insatiabilis persecutrix nimio livore tacta, quod gloriam ejus magis ac magis cerneret in populo disseminari; simulans se super eum pietate motam fore, jubet eum ad propriam Sedem redire, cum jam in exilio constaret eum per annos quatuor detentum fuisse. Illud plebs Viennensis, ac si post tanti temporis tenebras novam lucem de cœlo super se videret descendere, laudes Deo lætabunda concinit, et sicut Joanni Evangelistæ quondam de Pathmos insula redeunti omnis populus accurrit Ephesiorum, clamantium et dicentium, Benedictus qui venit in nomine Domini; sic et isti Pastori suo advenienti procul ab urbe obviam ruunt, eumque præcedentes ac subsequentes, in voce exultationis et jubilationis, ad Sedem propriam deducunt.

C 6 Nec tamen pestifera illa persecutrix, serpentino repleta veneno, destitit dolos et consilia perquirere, quibus illum posset occidere, aut si hoc non posset, satis quotidie irritare. Quemdam itaque Judicem in supradicta urbe constituit, qui miseriarum suarum voluptatibus deserviret, atque insidiarum omnium studia circa Ecclesiæ sanctæ famulos irrogaret. Cumque Judex iniquitatis in istiusmodi rebus intenderet, ut sanctum Pontificem ad iracundiam totis viribus provocaret; quadam die, duodecim servientibus sanctæ Ecclesiæ comprehensis, carceri publico eos mancipari præcepit, atque catenarunm obligatione in odium beati viri connexuit. Cumque longo tempore, non ergastulo, sed imo carceris detinerentur obscuro; orante pro eis B. Desiderio Episcopo, S. *m* Severus, qui jam multos annos ex hac vita migraverat, et in ecclesia B. Stephani intra ejusdem civitatis muros sepultus fuerat, quadam nocte inter catenarum pondera carceratis medius astitit, eosque dormientes a somno visibiliter suscitans, ab eorum corpore vincula deposuit: sicque eos foribus reseratis, cum ipsis exire compulit, atque liberos abire imperavit. Omnes itaque cum depositis a se vinculis ad basilicam B. Stephani, atque ad sepulcrum B. Severi pariter venerunt; deinde ad S. Desiderium properantes, gaudium non parvum, tam ipsi quam universis ejusdem Ecclesiæ filiis contulerunt. D

m *recipit ministros per S. Severum e vinculis.*

A. COÆVO EX MSS.

Quia Theodorico Regi suaserat matrimonium,

7 Hæc igitur et his similia B. Desiderii miracula cum ad aures excellentissimi Principis Theoderici Regis pervenissent, missis ad eum legatis humiliter petiit, ut usque ad suam dignaretur præsentiam fatigari: quoniam plurimum desiderabat ejus colloquio perfrui. Mox servus Christi non distulit Regis parere petitioni. Veniens itaque interrogatur a Principe, si melius esset conjugium sortiri, quam per carnis miseriam bacchari. Illico vir sanctus exemplo B. Pauli Apostoli ei respondit, quia melius est nubere quam uri. Itemque, quod propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquæque suum virum habeat. Postquam autem discedente Pontifice hæc ejus suasio fama currente auribus delata fuisset præfatæ Brunechildis Reginæ; protinus nimio inflammata furore, ardenti consilio servum Dei conatur occidere; conquerens ipsius verbis Regis amorem erga se refriguisse. A tribus itaque impiis comitibus, Beffano scilicet, et Gasifredo, E atque Betone, Pontifici Dei etiam intra fores ecclesiæ juges insidias jubet parari: et ubicumque possit comprehendi, protinus eum præcepit interfici. Tunc vir sanctus, animo fixus in Domino intrepidus optat excipere, quod sibi olim a Domino cognoverat promissum fuisse: festinansque optatum assequi martyrium, hinc et in se constipatas acies celeri cursu ingreditur armatorum. Cum ergo eum hostes in territorio Lugdunensi, juxta flumen cujus vocabulum est Calarona adstantes conspicarentur, et eum occidere vellent, et multi ex ipsa plebe cum nimio fletu testarentur, talia se nulla ratione velle admittere; tum Sanctus Dei, poplite fixo in terram, atque oratione completa, caput obtulit indubitanter, ostendens se velle accipere ictum ferientis. Subito unus ex satellitibus impiorum, projecto grandi lapide, caput collisit Pastoris; moxque uno tantum lapidis ictu sanctum virum in terram cadere coegit. Sed cum diuturno spatio placita Deo anima nullatenus vellet propriam sedem relinquere; perfidus ille, apprehenso ambabus manibus stipite, cervicem tanti confregit Pastoris. Tali ergo martyrio B. Desiderii anima migravit ad Dominum, acceptura ab eo gloriam et honorem, per omnia secula seculorum Amen.

jussu Brunechildis occiditur.

8 Corpus autem ejusdem cum magno honore in *n* Prisciniaco vico Lugdunensi sepelierunt; ubi Dominus, cujus esset meriti, multis demonstrare cœpit F signis miraculorum: ex quibus pauca describimus, quia cuncta referre nimis videretur tædiosum. Quidam homo, pauperculus, origine Romanus, adeo universa nervorum atque membrorum suorum ariditate fuerat contractus, ut solummodo caput et linguam agitare videretur. Cumque ab amicis suis in cophino pro recuperanda sanitate, per multa Sanctorum loca fuisset deportatus et famam de B. Desiderii audisset virtutibus; rogavit ut illuc deferretur. Ubi vero de sancto ejus sanguine membra sua perunxit, protinus Episcopi operante gratia pristinæ sanitati restitutus, incolumis est ad propria reversus. Alius etiam homo, nomine Claudius, in territorio Lugdunensi commanens, habebat filiam, nomine Seclisiam, quæ cum vermis adhærentis assidua corrosione, tibiarum amissa sospitate, continue claudicaret, et jam se ulterius sanandam desperaret; suasit ei pater, ut cum fide sancti Martyris sepulcrum expetens ejus misericordiam imploraret. Quod mox ut illa complevit: coopertoriumque illud, quo Sanctum tegebatur sepulcrum, contingere potuit; ac oleo illo Sancto liniri meruit; protinus dolore diffugato, sanissima ad patris sui domum rediit. Cæci quoque ibi quam plures illuminati, et febricitantes nonnulli sunt

n *Ad sepulchrum sanantur contractus,*

cæci et febricitantes.

A sunt sanati: alii quoque infirmi multi a diversis ægritudinibus per Dei gratiam liberati.

9 Passus est autem B. Desiderius Martyr, et vigesimus septimus Episcopus Ecclesiæ Viennensis, x Kal. Junii, temporibus Theodorici Regis et Brunechildis Reginæ. Chlotarius siquidem præclarissimus Rex Francorum, audiens B. Desiderium, jussu Brunechildis perfidæ Reginæ, tam injuste quam crudeliter interfectum fuisse, volente Deo, justa ira succensus, et ad tantum facinus vindicandum divinitus animatus, eamdem *o* Brunechildem a militibus suis jussit comprehendi, sibique præsentari, congregataque Optimatum suorum curia, tam pro isto quam pro aliis sceleribus; judicantibus Francis eam indomitis equis præcepit religari: brachiisque et cruribus divaricatis, membratim discissam, horribili nece fecit interimi; ac postmodum ossa illius jussit igne cremari. Regnante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu vivit et regnat per omnia secula seculorum Amen.

o Brunechildis punitur.

ANNOTATA.

B

Naamatus *obiit circa an.* 558. *In translatione corporum ejus et aliorum traduntur datæ Indulgentiæ ab Innocentio 4 Papa.*

b SS. Philipus et Evantius *ejus successor coluntur 3 Februarii, quando de iis egimus, et obitum* S. Evantii *retulimus ad an.* 586.

c S. Leonianus Abbas, *frater S. Aniani Episcopi Aurelianensis, colitur* 16 *Novembris.*

d S. Verus *seu* Virus *a Saussayo hoc die cum* S. Desiderio *refertur. Nos de eo egimus* 13 *Januarii.*

e S. Gregorius Magnus *commendavit illi et Coepiscopis Gallis SS. Augustinum Laurentium et alios, abeuntes anno* 596 *in Angliam. Dedit huic petenti Pallium, scripsit anno* 599, *et arguit docentem Grammaticam anno* 601.

f Brunechildis Ariana, *dum nuberet Sigeberto Regi Austrasiorum anno* 566, *facta est* Catholica, *laudata a S. Gregorio Magno: condidit ecclesiam S. Martini et Xenodochium Augustoduni, et alia ædificia construxit et reparavit: sed passa est ab inimicis multis calumnias.*

g Sigeberto, *anno* 575 *per fraudem interfecto, successit filius ejus ex Brunechilde* Childebertus: *et huic anno* 596 *filii,* Theodoricus *in Burgundia et* Theodobertus *in Austrasia.*

C

h *Anno* 566. i Anisolense *diœcesis Cenomannicæ.*

k *Anno* 8 *Theodorici Regis Burgundionum, Christi an.* 603, *uti annus prior apud Fredegarium legitur.*

l *Anno* 607 m *Hic est* S. Severus Presbyter, *cujus meminit Ado in Chronico ad an.* 452. *Colitur* 8 *Augusti.*

n Priscianum, *nunc* S. Didier de Chalaronne *in* Dominio Dombensi.

o *Anno* 613, *a quo Chlotarius Francorum Monarcha regnavit usque ad annum* 628.

ACTA TRANSLATIONIS.

Auctore S. Adone Episcopo Viennensi.

Evoluto itaque tempore, visum est Pontifici Viennensium et sanctissimo Clero ac universo populo, ut precibus suis pervincerent Chlotarium, tunc temporis pium Regem, quatenus concedere dignaretur eis membra beatissimi viri, quæ sicut sepulta fuerant, in diœcesi Lugdunensi et in loco passionis suæ servabantur. Quæ idem pius Rex clementer indulsit; videbat enim dignissimam rem et Deo carissimam illos postulare, et affectum piorum filiorum circa patris reverentiam esse profusum.

Facultate a Chlotario Rege accepta,

Quis tantum opus pietatis quærentibus non concederet? Debent Patres filiis thesaurizare. Thesaurizavit plane iste thesaurum illis non deficientem in cœlis, quos purpura sanguinis sui ad decorem filiorum supervestivit; debent et filii patribus affectum piæ caritatis et obedientiæ, ac de pomis desiderabilibus virtutum eos reficere, ut eorum gustu et odore refecti et satiati in caritate, templum decoris et domus Dei unum in Christo fiant. Quæ gratia piæ matris Ecclesiæ major, quam ut videat filios suos digne Deo ambulantes? caput humilitatis in compage caritatis connexum, membris vigorem timoris et pietatis bonæ spei subministrare? D

2 Revertuntur alacres a Principe tam Clerus quam populus, quod desiderium cordis sui, desiderium amoris sui impetrare meruissent. Benedictus Deus qui dedit hoc in corde Regis, ut magnificaret civitatem nostram, de receptione beatissimi Pastoris nostri ac Martyris sui. Congregatur universa Ecclesia, gaudium tam celebre omnibus indicitur, parantur cruces, parantur luminaria, feretrum pretiosissimis vestibus componitur, festivis ornatibus universi induuntur, ac tali pompa honoris fit processus ad sancti Pontificis martyrium. E

abitur ad locum martyrii:

3 Rem dicturus sum devotionis in Deum plenissimæ. Populi tam Viennenses quam Lugdunenses in unum conveniunt; fit pia altercatio. Lugdunenses Martyrem habere, Viennenses Pastorem referre; atque inter utrosque carissima concertatio, cum isti acquisitum, illi reposcerent Patronum. Isti cum quibus Martyr in Deo vivebat, illi cum quibus et carne magister vixerat. Quid longius morer? Dum perseverantissime utrimque pro amore Martyris in sententia durarent, ruit nox. Viennenses, qui plus dilexerant, et quibus justior causa famulabatur, consilium subtilius capessunt. Furtim egesta humo, sanctum sepulcrum reserantes, navicula cum rete piscatorio parata, subcelant corpus, atque per *a* Saonam et Rhodanum ante mittunt. Lætis undis tam sanctum funus ipse Rhodanus, suis civibus serviturus, excipit. Crepusculum rediit, atque caterva Viennensis cum feretro vacuo pedestris revertitur: exultant Lugdunenses decepti vana spe; sed non diu tam felix furtum eos latuit, sicque lætitiam desperata victoria perdiderunt. a

nec sine altercatione aufertur corpus.

4 Illi autem qui navi transferebant membra Pontificis, ut venerunt contra *b* Fasianam villam, appulerunt ad littus, sustinentes sanctam catervam pedestrium. Erat tunc temporis ager Fasianus, jam ut proprius delegatus pauperibus sanctorum Martyrum, in quorum honore Viennensis Ecclesia fundata consistit; nam ante (sicut idem Martyr, in testamento suo quod fecit sanctis Martyribus *c* Machabæis, et sancto Mauricio, ac sex millibus sexcentis sexaginta, commemorat) ex maternis et paternis eadem villa, sorte beato Desiderio obvenerat. In quo testamento, quod præsentibus sanctis Coepiscopis manu propria fecit, sub Dei omnipotentis obtestatione constituit, ut nullus præsumeret votum ipsius, intuitu pietatis perfectum, in aliud quam ipse statuerat mutare. Quod si aliquis spiritu cupiditatis incitatus fecisset, si sententiam suæ actionis pœnitendo non mutaret, anathema in æternum fieret. Sustinentes igitur vectores sancti funeris in hac villa illos qui per terram pedestres veniebant, in loco mundissimo interim sancta membra composuerunt. Quid miraculi tunc contigerit, silere non puto. Mulier multis annis ab spiritu immundo vexata, illuc manibus suorum attracta, ut sancti Martyris locum attigit, illico virtute divina curata est. F b c

Factis in via miraculis,

5 Ut autem B. *d* Ætherius tunc Viennensis Antistes, cum reliquis qui in urbe remanserant, advenit d

et

A et sancto feretro ulnis piorum subvecto, chorusque beati populi, voces cantantium Deoque nostro psallentium, in altum sustulit; quis ibi tam ferreum pectus, tam dura præcordia habere potuit, qui non aut gemitum præ nimia exultatione cordis emiserit, aut lacrymis ora rigaverit?

deferlur ad ecclesiam SS. Petri et Pauli, adhuc integrum.

6 Tali igitur cœlesti agmine præeunte et subsequente, pervehitur beati viri corpus usque ad locum sepulcri, quod digna veneratione paratum erat in ecclesia beatissimorum Apostolorum Petri et Pauli extra civitatem, ubi et multorum Pontificum ejusdem urbis Viennensis membra tumulata servantur. Cumque jam odoramentis et pretiosis linteaminibus involvendum sanctissimi Martyris corpus, Episcoporum manibus tractaretur, quod in laude omnipotentis Dei reticendum non est, ita sanctissimi capitis vulnera integrata apparuerunt, ut penitus ubi cutis rupta fuerit non appareret. Nam et reliquum corpus, suis juncturis et nervis constructum, sana pelle sua vestitum manebat, recinentibus choris Psalmisque antiphonatim consonantibus.

Tum cæcus a nativitate illuminatur.

7 Ut Sanctus Dei tumulo est ad tuitionem totius B urbis compositus; mox gloriosa mulier, quæ fuerat quondam B. Ætherei in laicali habitu conjunx, sed tunc vere sanctimonialis, hominem a nativitate cæcum juxta tumbam Episcopi et Martyris Desiderii constituit, eumque fidem habere præmonuit. Adfuit D virtus divina, quæ semper suos glorificat, et quanti meriti esset apud Deum, is qui in loco illo teneretur, evidentibus signis monstravit. Nam in conspectu totius Ecclesiæ cæcus idem lumen inexpertum recepit. Multaque ibi Dominus per servum suum operatus est, quæ si quis universa scribere voluerit, volumen longi operis consummabit... Dies translationis ejus, quando translatus est ab territorio Lugdunensi, de Prisciniaco villa, in suburbio Viennensi in Ecclesia B. Petri, agitur III Idus Februarii.

ANNOTATA.

a Saona, *antiquis* Araris, *miscetur Rhodano Lugduni.*

b Fasiana *villa, vulgo* Feisin; *Massonio dicitur insula intra Lugdunum, longitudinis unius leucæ et totidem latitudinis.* NOT. 31**** APP TOM. VII MAJI

c *Coluntur hi* 22 *Septembris, estque iis etiamnum Ecclesia Cathedralis sacra.*

d S. Ætherius *creatus circa ann.* 618, *habuit successores, Clarentium, tum Syndulphum, qui interfuit* E *Concilio Remensi sub Sonnatio an.* 624, *aut initio sequentis.*

DE SANCTO SIACRIO

G.H.

EPISCOPO NICIENSI IN ALPIBUS MARITIMIS,

COMMENTARIUS HISTORICUS.

De ejus Actis, professione, reliquiis, prosapia.

CIRCA DCC LXXXVII.

Memoria 23 Maji.

Nicæa *seu* Nicia, *in radicibus Alpium Maritimarum, non longe ab faucibus Vari fluvii, a quo Gallia modo ab Italia disterminatur, urbs est Episcopalis sub Ducis Sabaudiæ ditione, cum arce munitissima. Hujus urbis fuit Episcopus* S. Siacrius, *seu* Siagrius, *relatus a Ferrario in Catalogo generali ad hunc* XXIII *Maji, qui addit* se inde ejus Vitam MS. accepisse : *at quænam illa potuerit esse,* C *haud scimus. Aliqua Italice scripta nobis submissa fuit Taurino a Joanne Jacobo Turrinetto, tunc Collegii Societatis Jesu ibidem Rectore : sed quæ videtur desumpta magna ex parte, ex illa S. Siacrii Vita, quam ex antiquis MSS. cœnobii S. Pontii, quod erexerat, a variis solecismis vindicatam, edidit in Chronologia Sanctorum monasterii Lerinensis Vincentius Barrali par.* 1 *pag.* 132, *quæ est hujusmodi.*

Vita ex MS. S. Pontii.

Cum Carolo Magno profectus,

2 Beatus Siacrius, Episcopus primus urbis Niciensis, natione et genere Caroli Magni Imperatoris, Pippini filii, fuit. Qui Carolus, divina inspiratione ad partes Provinciæ Provinciarum disponente, pervenit, ut Paganos et infideles ex dictis locis expelleret, et ipsam gentem ad fidem Catholicam reduceret. Qui cum venisset ad fines Cimellienses et Nicienses; Regem Chimeriensem, Cimelliensem, et Niciensem ope divina destruxit et effugavit. Duxerat autem idem Carolus secum dilectum honestumque juvenem Beatum Siacrium, nepotum suum Comitem Briensem : qui inveniens in districtu Cimollæ ecclesiam, in qua S. Pontii Martyris corpus venerabatur; monasticam regulam sectari gestiens, a patruo Carolo Magno, ut inibi sibi monasterium ædificaretur, instantissimis precibus obtinuit. In quo postmodum B. Siacrius veluti clarum jubar virtutibus ac miraculis plurimis effulsit, ipsumque monasterium multiplici virtutum genere decoravit. Ad cujus piam petitionem idem Imperator Comitatum Cimelliensem, sibi et monachis, præsentibus et futuris, in perpetuum in præfato cœnobio Deo militantibus, ad quotidiana onera supportanda, benigne cessit ac largitus est.

curat ab ipso monasterium S. Pontii erigi,

et Cimelliensem Comitatum donari:

ex Abbate Episcopus Niciensis obit 23 Maji,

F

3 Moderante vero summum Apostolicæ Sedis clavum Adriano Papa primo, anno ejus quinto, qui erat Domini septingentesimus septuagesimus septimus, B. Siacrius a monasterio extractus, primus Episcopus civitatis Niciensis ordinatus fuit : in quo per decem annos laudabiliter vixit, virtutibus eximiis coruscavit, ac demum ejus anima decimo Kalendas Junii, carne soluta, æthereas regiones, cum Christo perenniter regnatura, feliciter conscendit. Corpus vero ejus sepulturæ mandatum est in basilica prædicti monasterii S. Pontii, in quo primus Monachorum Pastor extiterat.

miracula patrat,

4 Porro Sanctus hic Siacrius, in adolescentia et in omni vita sua, largitione divina, meruit infirmos curare, dæmones fugare, virtutes plurimas exercere : in quo tanta lux cœlestis gratiæ mirum in modum radiabat, ut rebellium Dominus corda non minus miraculis quam prædicationibus per ipsum obtineret. Tanta denique et tam profunda erat præditus humilitate, ut etsi magna et ineffabilia Dominus per ipsum, populo vidente et audiente, ederet mirabilia, numquam tamen vitio subjacuit vanæ gloriæ. Aliquando quidam puer laxis loris cursu volatili equitans, incauteque ab equo desiliens, extinctus est. Tunc clamor populi extollitur, pervenitque ad aures S. Siacrii ; qui statim accurrit, et facta oratione,

mortuum resuscitat :

 signoque

A signoque salutiferæ Crucis imposito, puer revixit, et sanum reddidit patri suo, populo plaudente ac dicente : Benedictus qui venit in nomine Domini. O beate vir Siacri, o Pastor egregie, te suppliciter deprecamur, ut pro nobis depreceris Dominum, qui te secum regnaturum dat per omne seculum. Amen. Obiit circa annum Domini septingentesimum octogesimum septimum.

AUCTORE G. H.

5 *Hactenus Acta illa apud Vincentium Barrali, qui Indice ejus natalem asserit esse hunc* XXIII *Maji : quo die etiam refertur a Saussoyo in Supplemento Martyrologii Gallicani, ita tamen ut non ex monasterio S. Pontii, sed ex Lerinensi dicatur ad Præsulatum fuisse evocatus Sanctus. Ferdinandus Ughellus tomo 4 Italiæ sacræ in Episcopis Niciensibus, eamdem Vitam, sed contractam edidit. Franciscus Augustinus ab Ecclesia, in Chronologica historia Pedemontanæ regionis cap.* 15, *in Serie Episcoporum Niciensium aliquod Vitæ compendium habet, in quo* Abbatiam S. Pontii Ordinis S. Benedicti *asserit fuisse. Num tamen ab initio sub S. Siacrio, videtur dubitare Joannes Mabillon, qui eum parte 2 seculi 3 Benedictini ad Prætermissos rejecit, licet Menardus et Bucelinus eum Fastis Benedictinis adscripsissent. Auctor Italici MS. supramemorati, miraculo pueri ex equo lapsi et per Sanctum resuscitati, alterum simile addit de puero, quem unigenitum habens matrona nobilis, magnis cum lamentis ad Episcopum detulit, obtestans ut eum sibi vivum orando redderet; quod ille misericordia motus præstitit. Addit etiam defunctum* Siagrium *multis post mortem miraculis claruisse.*

An Ordinis Benedictini.

B

6 *Quod ad Genealogiam ejus spectat, prædictus auctor Italicus, postquam operose refutavit eos qui Caroli Magni ex filio Pipino nepotem esse crediderunt, Caroli Martelli ex Pipino Rege facit nepotem; atque adeo confundit Caroli Magni fratrem juniorem cum synonymo ejus patruo, et illius exemplo motum* Siagrium *putat monasticam quietem concupivisse. Econtra Carolomanni junioris filium fuisse Siagrium, adeoque Caroli Magni ex fratre nepotem scribunt Buchetus in vera Origine familiæ Regiæ pag. 12 Honoratus Bouchæus lib. 5 Hist. Provinciæ sect. 2 cap. 2, Philippus Labbe in Tabula Genealogica secunda cap. 10 et alii. Fuit hic Carolomannus Rex Alsatiæ, Burgundiæ et Provinciæ, cumque mortuo Pipino Rege sub annum* DCCLXVIII *de stabiliendo filiorum regno tractarent Franci, placuit affinitatem contrahi cum Desiderio Longobardorum Rege. Hoc vero ne fieret impedire conatus fuit, qui eodem anno ad Pontificatum Romanum ascenderat, Stephanus Papa III : interposuitque comminationem anathematis, eo maxime titulo, quod uterque Rex* jam Dei voluntate et præceptione genitoris conjugio legitimo esset copulatus. *Sed conjugium ejusmodi numquam consummatum, ac ne contractum quidem fuisse, verum intra sponsalium terminos constitisse, diximus ad Vitam S. Hildegardis Reginæ* XXX *Aprilis num.* 9 ; *ostendimusque, non obstante Pontificis prohibitione, Carolomannum uxorem ex Longobardis accepisse; quod etiam cum bona Pontificis venia pene fecit Carolus Magnus anno* DCCLXX, *et sequenti anno* II Nonas Decembris Carolomannus decessit. *Hujus regna cum sibi Carolus Magnus vindicaret, id impeditura* uxor ejus et filii in Italiam pergunt, *ut habetur in Annalibus Francorum. Filiorum primus Pipinus, puer obiisse creditur secundus si fuit hic* Siagrius, *profecto nec anno* DCCLXXVII *potuit extractus fuisse ex monasterio, quod Abbas regebat, ut ordinaretur Episcopus, utpote tum necdum octennis ; neque circa annum* DCCLXXXVII *obiisse. Prælerea non Carolus Magnus, sed Martellus Saracenos ex Provincia ac Niciensi tractu expulit : neque Comitum Briensium titulus ea ætate notus erat. Multis igitur modis vacillant Acta apud Barralim.* D E

Nec Caroli Magni ex Pipino filius, neque frater,

neque nepos ex fratre Carolo-manno fuit,

7 *Quod si conjectandum est aliquid, suspicabor,* Siagrium *Caroli Martelli, non ex Pippino, sed ex Carolomanno nepotem, Caroli Magni patruelem fuisse. Hic enim Carolomannus, priusquam abdicato regno monachum indueret in Italia, conjugem habuit, ex eaque filium Drogonem, quidni et Siagrium? qui patris exemplo monachus etiam esse elegerit, annos circiter natus* XXIV *quando regnare cœpit Carolus Magnus. Ita anno Adriani Papæ quinto annorum fuerit* XXXIII, *et decimo Episcopatus anno potuerit obiisse, alioqui ad multo posteriores annos differendus. S. Pontii Martyris, cui relata Abbatia fuit dicata, Acta illustravimus ad diem* XIV *Maji, ubi late situm antiquæ urbis Cimellensis descripsimus, quæ ibidem benevolus Lector poterit videre. Hujus et* Siacrii *Reliquias in dicta Abbatia S. Pontii etiamnum asservari, asserit dictus Buchæus lib.* 2 *cap.* 29 *et lib.* 5 *cap.* 3.

sed potius Martelli nepos ex Carolomanno, Magni patruo.

C F

DE SANCTO ANNONE

G. H.

EPISCOPO VERONENSI IN ITALIA.

Acta ex Valerio Augustino et Ferdinando Ughello.

CIRCA DCCLXXX.

Augustinus *Valerius Episcopus Veronensis, in antiquis monumentis sanctorum Episcoporum Veronensium, de S.* Annone *hanc rerum gestarum epitomen scripsit :* Anno, civis Veronensis, parentibus ortus religione et generis nobilitate claris, Presbyter antea factus, in demortui Veronæ Episcopi locum, magno Cleri et populi consensu, ob eximiam doctrinam et admirabilem sanctitatem, invitus Episcopus eligitur. Ne Dei tamen voluntati adversaretur, multis ab eo id flagitantibus, gravissimum impositum sibi munus suscepit : in quo assidue se gessit, ut pristinæ suæ religionis ac sanctitatis exempla quotidie dederit illustriora. Beatus Episcopus ac pius Pater, dum in magna populi Veronensis calamitate, ob diutinam cœli siccitatem dira fame ac lue laborantis, mœrore conficiebatur, assiduis precibus et lacrymis collacrymante Maria ejus sorore (cui cognomen postea inditum est Consolatrix) sanctissima Virgine, tantæ calamitatis divino monitu causam comperit. Nam Angelico ministerio utrique una eademque nocte revelatum est, non prius Veronam manu Domini ex ea calamitate liberandam, quam beatorum Martyrum Firmi et Rustici corpora in illam essent reducta ; ut ibi honore debito condita conquiescerent, ubi pro gloria Christi martyrii coronam acceperunt. Magna igitur diligentia, qua ratione sancta illa corpora inveniri possent, multæ ac variæ consultationes per eum cum Clero et viris de populo pietate et prudentia præstantibus sunt habitæ. Inventa vero sunt, et S. Mariæ Consolatricis opera Veronam translata. Claruit autem B. Anno circa annum Domini DCCLV. Consecravit ecclesiam SS. Teuteriæ et Tuscæ Virginum, earumque corpora in arca marmorea collocavit. Obiit

Invitus Episcopus creatus,

transfert corpora SS. Firmi et Rustici,

et SS. Teuteriæ et Tuscæ.

A Obiit decimo Kalendas Junii. Nunc in Ecclesia Cathedrali, subter altari S. Andreæ, in arca marmorea ejus corpus collocatum est. In consecratione altarium majorum ecclesiæ S. Marci Veronæ, et ecclesiæ monialium S. Catharinæ Virginis et Martyris, et ecclesiæ monialium S. Mariæ Magdalenæ, inter ceteras aliorum Sanctorum, positæ in eis sunt Reliquiæ etiam sancti hujus Episcopi. *Hæc ibi folio* 37, *at folio* 5 *hæc insuper indicantur :* S. Annonis Episcopi Veronensis corpus requiescit in Ecclesia Cathedrali, in altari S. Andreæ prope januam septemtrionalem, in arca marmorea, in qua hi versus incisi sunt.

Corpus in altari,

Veronæ Præsul. cœli qui fulget in arce,
Hic situs est Anno sanctus, Pater inclitus urbis.
Floruit B. Anno circa annum Domini DCCLX,

In palla ipsius altaris est imago S. Annonis in habitu Pontificali, et in eadem ecclesia est titulus S. Annonis... In Psalmista vetusto ex membranis in ecclesia sanctorum Apostolorum hæc de S. Annone : Anno Domini septingentesimo quinquagesimo primo vivebat S. Anno Episcopus Veronensis, frater S. Mariæ Consolatricis, qui consecravit ecclesiam sanctarum Virginum, in dicta ecclesia in arca præsenti, B et dedit magnam indulgentiam cum aliis quampluri-mis. In ecclesia etiam sanctorum Apostolorum, ut ex libro prædicto, consecratum fuit altare S. Jacobi, reliquiis etiam S. Annonis Episcopi ; et altare majus ecclesiæ S. Mariæ Magdalenæ in Campo Martio Veronæ, consecratum anno Domini MCCCXVIII, ut ex tabula vetusta apud moniales dictæ ecclesiæ : item altaria ecclesiæ Omnium Sanctorum, ut ex tabula in sacrario ipsius ecclesiæ : item altare portatile, positum super altare majus ecclesiæ S. Clementis Veronæ, ut ex ipso altari portatili : item altaria majora ecclesiæ S. Marci et S. Catharinæ Virginis et Martyris. In ecclesia S. Zenonis in oratorio, inter Reliquias quæ asservantur in dextro et sinistro cornu altaris majoris, et in ecclesiis Sanctissimæ Trinitatis et D Marci. In Disciplina etiam S. Mariæ de Domo, posita in vicinia S. Mariæ ad Favam, inter Reliquias quæ ibi asservantur, sunt etiam Reliquiæ S. Annonis Episcopi. *Hæc ibi : et confirmantur in Indice Reliquiarum, ibidem a folio* 76 *excuso : ubi præterea ejusdem* S. Annonis aliquæ Reliquiæ *dicuntur* asservari in ecclesiis S. Cæciliæ et S. Gabrielis. *Acta SS. Teuteriæ et Tuscæ dedimus* V *Maji, daturi S. Mariæ Consolatricis Kalendis Augusti, et SS. Firmi et Rustici Martyrum die* IX *ejusdem Augusti. Ferdinandus Ughellus in Episcopis Veronensibus statuit* S. Annonem *hujus Ecclesiæ Episcopum* XLI, *creditque* corpora SS. Primi et Marci, Lazari et Apollinaris Subdiaconi et Martyrum ex Tergestina civitate Veronam fuisse translata a S. Maria Consolatrice, et recondita a S. Annone Episcopo anno DCCLV in ecclesia S. Firmi majori, in crypta sub confessione ejusdem ecclesiæ, post altare majus in sepulcro marmoreo, ubi post ipsum altare sunt hæ litteræ in duabus tabulis depictæ, *etiam apud Augustinum Valerium folio* 17 *relatæ.*

Reliquiæ alibi:

AUCTORE G. H.

transfert corpora SS. Primi, Marci Lazarii et Apollinaris,

Translatio Sanctorum Martyrum, hic requiescentium,
facta fuit XI Kalendas Junii anno Domini DCCLV,
per B. Annonem tunc Episcopum Veronensem.
cum universo Clero ac populo solennizata.

E

Ex his Sanctis colitur XII *Aprilis S. Lazarus Diaconus, ubi plura de hac Translatione inveniuntur. At SS. Primi et Marci Martyrum Acta dedimus* X *Maji. S. Apollinaris Subdiaconus et Martyr colitur* VI *Decembris. Denique addit Ughellus* S. Annonem, de Ecclesia Veronensi optime meritum, obiisse sub Rege Carolo Magno, circa annum Domini DCCLXXX. *Quæ plane eadem leguntur apud Onuphrium Panvinium lib.* 5 *Antiquitatum Veronensium cap.* 15. *Eumdem celebrat Ferrarius in Catalogo generali et alio Sanctorum Italiæ; et Galesinius, qui* Ammonium *appellat, sed in Notis ait potius* Annonem *vocari.*

obiit circa an. 780.

DE S. MICHAELE CONFESSORE,

G. H.

EPISCOPO SYNNADARUM IN PHRYGIA.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

Elogia ejus ex Synaxariis, tempus certaminis, acta in Episcopatu ex variis. F

C

CIRCA DCCCXX.

Celeberrima est memoria hujus Sancti, qui solus hujus diei Officium implet in Menæis absque ullius alterius Sancti societate, et in Ephemeride metrica solus notatur, atque inde etiam Moschis innotuit, figuratus apud eos. De hoc sancto Confessore in Menologio Basilii Porphyrogenetæ Imperatoris istud extat elogium, quod post primum Tomum Maji Græce dedimus, Latine autem sic sonat. Michael, sanctus Pater noster et Christi Confessor, fuit monachus pius et Deum timens, atque ob religiosum ipsius vitæ institutum Synadarum consecratus est Episcopus. Postea vero sub Imperio Leonis Iconomachi, propter orthodoxam fidem, inter ærumnas quas sustinebat, constans permansit in Christi populo docendo ea quæ ad salutem spectarent. At suis sermonibus velut jaculis hæreticos percutiens, eosque a suo grege expellens, impium Imperatorem ad iracundiam provocavit. Vocatus igitur ab ipso, jussus est venerationem sacrarum imaginum abnegare : ac cum id constanter respuisset, durissimis exiliis subjectus fuit : ubi cum tentationes ac miserias plurimas ob veritatem atque orthodoxæ religionis doctrinam sustinuisset, atque ad finem usque immutabiliter constans perseverasset; huic mortali vitæ gaudens finem imposuit, duplici coronatus diademate, summi nimirum Sacerdotii ac fidei confessionis. *Hæc ex Menologio Basilii Imperatoris : quæ aliquanto latius explicantur in MS. Synaxario Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quod spectat ad Collegium Ludovicianum Societatis Jesu Parisiis, et sunt ejusmodi.*

Elogium ex Menol. Basilii Imp.

2 Μηνὶ Μαίῳ ΚΓ'. Μνήμη τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν καὶ Ὁμολογητοῦ Μιχαὴλ, Ἐπισκόπου Συνάδων. Οὗτος ὁ ἀγγελώνυμος Μιχαὴλ, διὰ βίου τελείου ἑαυτὸν ἐκκαθάρας, ἐκ μητρικῶν ἀγκαλῶν γεγονὼς ἀνάθημα τῷ Θεῷ, ὤφθη Ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ ὑψίστου· καὶ ὑπ' αὐτοῦ δυναμούμενος τῶν θεομάχων πᾶσαν κατέσβεσε γλωσσαλγίαν, αἱρετιζόντων ἄθεα στόματα φιμώσας, κατά τῆς θείας αὐτὰ μορφώσεως ἀνοίγομενα. Μὴ φέρων γὰρ τῆς γλώσσης αὐτοῦ ὁ θὴρ ὁ δυσώνυμος τὸ θεῖον ῥεῦμα, ὅτι περεστὼς ὁ Μακάριος ἔμπροσθεν τοῦ βήματος αὐτοῦ οὐ κατεπλάγη τὰς μάστιγας καὶ ἀπειλὰς, οὐ δὲ κεχαυνώθη τὸν νοῦν, ἀλλ' ἐλευθέρᾳ τῇ φωνῇ ἐξεβόησε. Τὴν ἄχραντον καὶ θεῖον εἰκονα σέβω καὶ προσκυνῶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς παναγίας αὐτοῦ Μητρὸς, τὸ δὲ σὸν δόγμα διαπτύω καὶ εἰς οὐδὲν λογίζομαι. Ὁ δὲ αἰσχύνης ὑποπλησθεὶς καὶ τῷ θυμῷ ὑπερζέσας, ἐξορίᾳ αὐτὸν μακρᾷ καταδικάζει. Αὐτὸς δὲ διατηρῶν τὸ κατ' εἰκονα ἀῤῥύπωτον καὶ ἀκηλίδωτον, καὶ διωκόμενος τόπον ἐκ τόπου, θλείψεις πολλὰς ὑπομείνας καὶ πικρίας, εἰς εὐρύχωρον πλάτος

aliud ex MS. Synaxario.

A *πλάτος κατάντησε. Οὕτως τὸν δρόμον τελέσας καὶ διπλοῖς στεφάνοις κοσμούμενος, προσετέθη] τοῖς Ἀρχιερεῦσι Ἀρχιερεὺς, καὶ τοῖς Μάρτυσιν ὁ Μάρτυς, τὰ γέρα τῶν ἀγώνων λειψόμενος. Quorum hæc est Latina interpretatio :* Hic Angelicum nomen sortitus Michael, per vitam perfectam se immaculatum custodivit, et ex ulnis maternis Numini consecratus apparuit Dei altissimi Sacerdos : a quo cœlesti virtute confortatus, omnem linguam adversus Deum se exerentem extinxit, impiaque hæreticorum ora, in divinas Dei imagines blasphemiam eructantia, prorsus obturavit. Verum infausto nomine fera bestia, non ferebat divinum ejus eloquium : neque enim ejus minis aut flagellis percellebatur, neque animo hic quidquam cessit, sed libera voce palam exclamavit : Immaculatam et divinam imaginem veneror et colo Salvatoris et Domini nostri Jesu Christi, atque sanctissimæ matris ejus : tuum autem decretum respuo, et ut nullius momenti æstimo. Offensus his Tyrannus et pudefactus, gravique ira inflammatus, longo Sanctum exilio damnat. Sed Sanctus erga imagines conservans animum immotum atque immutabilem, locum ex loco in persecutione mutavit, quoad in
B amplissimum cœlestis regionis campum evaderet. Hoc igitur præclaro vitæ cursu absoluto, gemina corona ornatus, inter Episcopos ut Episcopus, et inter Martyres ut Martyr est collocatus. *Similia habentur passim in omnibus Græcorum Menæis, tum manu exaratis quam typo cusis, et* Memoria *notatur in Arabo-Ægyptio MS. Maronitarum.*

AUCTORE G. H.

3 *Tempus memoratæ supra persecutionis optime explicatur in Vita S. Nicetæ Hegumeni Mediciensis in Bithynia vicina, quam scripsit Theosterictus monachus et ejus discipulus, quam ex MS. Græco Vaticano erutam ac Latine redditam edidimus ad diem* III *Aprilis : in qua capite* 8 *explicatur iconomachia, a Leone Armeno resuscitata cum magna fidelium persecutione, et num.* 35 *ista leguntur*. Negaverunt Patres permittendum esse, ut vel ante conspectum suum isti, vel ad colloquium venirent. Cumque Imperatoris mentem perspectam haberent proclivem in malum, ab eoque non abducendam, licet universam Scripturam adducerent in testimonium, respondit Æmilianus Episcopus Cyzici : Si quæstio Ecclesiastica est, ut dicis, Imperator, discutiatur in Ecclesia, ut moris est : nam a principio consueverunt quæstiones Ecclesiasticæ in Ecclesia tractari, non in palatio. Sed et ego, inquit Imperator, sum filius Ecclesiæ, et velut mediator utrosque vos audiam, ut hinc inde dicta dijuC dicans, quæ vera sunt cognoscam. Ad hæc Michael Synadarum Episcopus : Si mediator es, quare non facis quæ sunt mediatoris? Nam istos quidem abscondis in palatio congregasque, fiduciam illis dans ad docendum impia dogmata : alii autem neque in angulis audent dicere quidpiam, perterrefacti tuis ubique edictis. Non est hoc judicium mediationis, sed tyrannidis. *Eodem modo cum SS. Æmiliano et Michaele responderunt Leoni Armeno* S. Theophylactus Episcopus Nicomediensis, Petrus Nicænus Episcopus, S. Euthymius Episcopus Sardium, et S. Theodorus Studita : *quorum sententiæ ibidem legi possunt.* Tunc, *ut habetur num.* 39, iracundia exæstuans Imperator, *et* pro æquitate suam æstimans injuriam, dimisit omnes, *ac plerosque in exilium relegavit. Nam de S. Michaele cap.* 7, *num.* 45 *ista ibidem indicantur;* Zacharias, S. Nicetæ beneficus Custos, pro administratione publicarum rerum missus ab Imperatore in partes Thraciæ, captus a barbaris oras illas accolentibus, et vinctus in eorum regionem abductus est. Id cum audivisset Michael, sanctissimus Synadarum Episcopus, ex custodia, in qua detinebatur etiam ipse, significavit beatissimo Nicetæ quod communis ipsorum amicus Zacharias comprehensus a Thracibus, in eorum terram vinctus abiit : sed

pro cultu imaginum,

Leoni Armeno se opponit :

mittitur in exilium :

rogo, inquiebat, coge pro eo Deum : potes enim. D
Hæc ibi.

4 *Colitur memoratus S. Theophylactus Metropolita Nicomediensis* VIII *Martii, ubi de eo protulimus elogium ex veteri codice Tiliano a Francisco Combefis productum, in quo ista leguntur :* Quia Tarasius divino suffragio in urbis Constantinopolitanæ Sedem evehitur, divinusque Pontifex creatur (*quod factum* XXV *Decembris, anno* DCCLXXXIV) per id tempus Michael Synadensis ac admirabilis Theophylactus vitam monasticam arripiunt, atque a magno Tarasio ad monasterium destinantur, quod ad Ponti Euxini ostium est positum. Tum vero, cum eorum virtus promovisset ac instar sideris eluceret, dignos judicans magnus Tarasius Summo Sacerdotio, Michaelem quidem mittit Synadam, beatus vero Theophylactus Nicomediæ ordinatur Episcopus. *Hæc ibi. Vita functus est S. Tarasius anno* DCCCVI, *die* XXV *Februarii, quo ejus Vitam illustravimus. Huic successit S. Nicephorus, Dominica Paschæ* XII *Aprilis ordinatus. Hic post eædem Nicephori Imperatoris iconomachi, electum anno* DCCCXI *Imperatorem Michaelem Curopalatem Catholicum coronavit : qui mox, attestante Theophane,* ad Leonem III sanctissimum Romæ Papam litteras Synodicas transmisit : ad hoc enim tempus a Nice- E phoro Imperatore prohibitus fuerat, quo minus id præstaret. *Eas litteras asserit se* ferendas commendasse sanctissimo Metropolitæ Synadon *sive* Synadarum (*non autem* Synnaculorum *ut perperam intrusum*) Christo amabilis civitatis : *et dein addit :* Certi sumus de jam dudum accepta ejus apud vos appellatione et locutione, quod benigne a vobis videbitur et suscipietur. Rogamus autem et propter nostram parvitatem, ut majori cum benevolentia et familiaritate, quæ susceptionis sunt et honoris ei deferantur. Etenim erga vestram dilectionem valde ardenti et sincero amore afficitur, et in Ecclesiasticis rebus studiosum et alacrem se præbet, sicut et in sermone et conversatione ac virtute ceteris antecellit : qui et debet, Deo bene juvante, et vos in hoc movente, dilectionis et concordiæ symbola, hoc et honorandos vestros apices et syllabarum, quæ in manibus sunrescripta, ad nos ferre, ad majorem lætitiam nostram spiritualem et perfectionem nostræ in Domino amabilis affectionis. *Hæc in dictis litteris Synodalibus, quas integras edidit Baronius ad an.* 811 *a numero* 20 *ad numerum* 23.

5 *Michaeli ultro Imperium relinquenti successit Leo Armenus, qui, uti in citato supra elogio S. Theophy-* F *lacti legitur,* universos damnat exilio, ac divinum quidem Nicephorum relegat in Tasum insulam, inclytum vero Michaelem Synadis Episcopum in Eudociadem, aliosque in alia loca deportat. *Est autem* urbs Synadarum metropolis Phrygiæ Salutaris : *at* urbis Sinnaculorum *nullum uspiam vestigium reperitur. Simile est σφάλμα Sirleti in suo Menologio, ubi dicitur* S. Michael *ejectus in exilium a Leone Isaurico, quod elogium ita etiam expressit Baronius in Notis ad hunc* XXIII *Maji. Ast in ipso Martyrologio solum ista leguntur :* Synnadæ in Phrygia S. Michaelis Episcopi, *addit Molanus,* et Confessoris. *Canonis hoc die propositi Odæ, nihil continent singulare, quod elogia non habeant : solum videtur indicari Ode V, quod aliqua erudite scripserit, cum dicitur :* Ποταμοὺς ἀνέβλυσε διδαγμάτων, οἷς ἐντρυφῶντες εὐφραινόμεθα, Μάκαρ. Doctrinarum flumina de te emanant, quibus fruentes exultamus, o Beate. *Quod autem in brevi tempore expleverit multa, colligi quadamtenus posset ex hoc disticho ante elogium :*

Τῷ κυματώδει μικρὸν ἐμπρέψας βίῳ,
Λύῃ Μιχαὴλ οἷα κούφη πομφόλυξ.
Tempestuoso perparum sæclo micans,
Ceu bulla statu solveris Michael levi.

ante sub S. Tarasio monachus,

et Episcopus creatus:

ab eo Romam legatus ad Leonem III,

exul in Eudociade.

NOT. 32 *** APP. TOM. VII MAJI.

DE

DE SANCTO GUIBERTO,

FUNDATORE GEMBLACENSIS MONASTERII

ET MONACHO ORDINIS S. BENEDICTI IN BRABANTIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Vita a Sigeberto scripta, ætate, cultu et Reliquiis Sancti.

ANNO DCCCCLXII

Gemblacum monasterium S. Guiberti,

Gemblacum, *antiquis* Gemmelaus, *vulgo* Gemblours, *olim castrum, a* S. Guiberto *in monasterium Ordinis S. Benedicti conversum, situm in diœcesi olim Leodiensi, nunc Namurcensi, et hodiernæ Brabantiæ insertum : quod accursu incolarum, ob miracula et venerationem* S. Guiberti, *adeo accrevit ; ut Arnulphus Abbas nonus illud circa annum* MCL *mœnibus cinxerit. Gaudent Abbates titulo Comitum, et in publicis Ordinum Brabantiæ comitiis primum inter Nobiles locum obtinent. Monasticam vitam auspica-* B *tus* S. Guibertus *in monasterio Gorziensi prope urbem Metensem, ibique etiam vita functus, sed Gemblacum translatus, ibidem sepulturam habuit. De Gorziensi monasterio consule Acta B. Joannis ibidem Abbatis, a nobis ad diem* XXVII *Februarii illustrata.*

Gorziæ defuncti.

Vita a Sigeberto scripta

2 *Vitam* S. Guiberti *scripsit Sigebertus monachus Gemblacensis, editam ad hunc* XXIII *Maji a Laurentio Surio, quam nos contulimus cum duobus codicibus MSS. altero Trevirensi monasterii S Maximini, altero cœnobii Corsendoncani Canonicorum Regularium in Campania prope Turnhoutum ; in quo aderat Historia elevati corporis, quam Vitæ subjungimus. Habuimus et Vitam et dictam elevationis historiam ex MS. codice Ultrajectino, sed in compendium contractam : profuit tamen etiam illa epitome pro aliqua lectionum varietate internoscenda : est quia meminit libri, innumera fere miracula ad Sancti tumbam patrata referentis, occasionem nobis dedit eum solicitius apud Gemblacenses requirendi ; sed negaverunt aliquid ejusmodi apud se inveniri. Autbertus Miræus in Notitia Ecclesiarum Belgii cap.* 56 *edidit duo Ottonis I Imperatoris diplomata : quorum altero confirmat constructionem dicti monasterii Gemblacensis eique oblatas possessiones ; altero constituit Advocatum ejus Lambertum Comitem Lovaniensem : quæ ibi vide-* C *ri possunt. Ex priore præcipua in Vitam a se scriptam transtulit Sigebertus, addiditque subscriptionem, quæ apud Miræum desideratur. Richardus Wassenburgius lib.* 3 *Antiquitatum Galliæ Belgicæ fol.* 179 *etiam intexuit aliqua* S. Guiberti *Acta, in quibus asserit, hujus potissimum auctoritate dejectum fuisse Hilduinum, simoniace promotum ad Episcopatum Leodiensem, et Richarium illi subrogatum, cum ipse sibi oblatum Episcopatum recusasset. Factum id fuisse anno* DCCCCXX *constat ex Flodoardi Chronico, qui tamen* S. Guiberti *non meminit. Bartholomæus autem Fisen utroque in opere infra laudando amplius dicit, illum de Hilduino conquerentem, Carolo Simplici dignum visum, licet adhuc Laicum, qui dejecto sacrilego substitueretur : quod ille tamen recusaverit.*

et historia elevationis ex MSS.

diplomata apud Miræum :

alia apud Wasseburgium.

Videtur natus circa an. 892,

3 *Tempus vitæ ejus nemo accurate proposuit. Cum tamen anno* DCCCCXX *adhuc in militia seculari existens, judicatus fuerit aptus, qui ordinaretur Episcopus Leodiensis, satis intelligitur tunc aliquam ætatem habuisse. Demus ergo eum, quem constat obiisse anno* DCCCCLXII, *vixisse circiter septuaginta annos ; et sequetur, natum circiter annum* DCCCXCII, *ætatis anno* XXVIII *judicatum dignum, qui ad Episcopatum assumeretur. In Historia elevationis dicitur* quadraginta fere annorum spatia in bonorum operum consummasse exercitio : *sive intelligatur constructio monasterii Gemblacensis, sive monasticæ vitæ in Gorziensi cœnobio auspicium, annus indicabitur vicesimus secundus supra nongentesimum. Confirmatio Ottonis primi Imperatoris supra indicata de constructo monasterio, facta est anno* DCCCCXLVI, *ac biennio dein elapso datus Advocatus. Hungaros, in hasce partes irruentes anno* DCCCCLIV, *aliquos conver-* E *tit : ac denique anno ut dictum* DCCCCLXII, *hoc* XXIII *Maji suum Deo reddidit spiritum. Elapsis dein annis* CXXXVII, *scilicet anno* MXCIX, *cœpit multis clarere miraculis, ac postea anno* MCX *ejus corpus fuit solenniter elevatum.*

mortuus an. 962,

inscriptus Fastis 23 Maji,

4 *Memoria illius sacra deinceps fuit Fastis inscripta, atque ad hunc* XXIII *Maji refertur in MS. Martyrologio Trevirensi S. Maximini his paucis verbis :* S. Wiberti Confessoris. *In MS. Bruxellensi Ecclesiæ S. Gudulæ ita solebat recitari.* Apud Gemblacum S. Wiberti, qui inter nobiles Lotharingiæ Milites primus, militiæ deposito et religionis accingens se cingulo, Gemblacense cœnobium fundavit. *In Gemblacensi Ecclesia ista solebant annuntiari. In* Gemblaco monasterio S. Guiberti, Patris nostri ac Fundatoris, Confessoris præclari in miraculis. *Secuti passim alii, præsertim monasticorum Martyrologiorum auctores, Wion, Dorganius, Menardus, Bucelinus, cum MS. Florario, ac Galesinio, Canisio, Saussayo, Fisen, potissimum autem Molano in Natalibus Sanctorum Belgii, ubi plurima de eo recitat. Colitur die* IV *Februarii* S. Gilbertus, Fundator Ordinis Sempringaumensis in Anglia, *cujus loco Petrus de Natalibus lib.* 3 *cap.* 83 *supposuit hunc* Guibertum, *quem* Gilibertum *scribit, asserens* 2 Nonas Februarii in pace quievisse. *Secuti mox Galesinius, Felicius, Baronius in Notis ad Martyrol. Rom. Miræus in Fastis Belgicis et alii. In MS. Florario refertur etiam* XXIII *Aprilis per errorem,* F *loco* XXIII *Maji : omnes ex Vitæ auctore et utriusque Sancti distinctione redarguendi. Simili mendo ad* XXV *Octobris inscriptus est MS. Kalendario Ordinis Benedictini, fere desumpto ex Trithemio, qui aliquod elogium habet lib.* 3 *de Viris illustribus Ordinis S. Benedicti cap.* 217 *: sed Vitam, quam asserit scriptam fuisse a Sigeberto non legit, dum diem obitus silet, notatque claruisse Sanctum anno* DCCCCXX, *quo adhuc militiæ cingulo erat accinctus.*

perperam 4 Febru

25 April et 25 Octobris :

elevatio 23 Septem.

5 *Est autem præter primariam festivitatem, quæ* XXIII *Maji cum octava celebratur, alia secundaria festivitas, propter corporis elevationem ad diem* XXIII *Octobris haberi solita ; quæ apud Gemblacenses annue proclamatur istis verbis :* In Gemblaco, elevatio corporis sancti Patris nostri Guiberti, Confessoris Christi, in miraculis præclari. *Secuti sunt Molanus, Canisius, Wion, Dorganius, Ferrarius. Arnoldus Rayssius in Hierogazophylacio Belgico pag.* 223 *scribit* anno MDCXXIII, die XXIII Julii, visitatas fuisse Reliquias in Ecclesia Gemblacensi asservatas, in præsentia Abbatum Gemblacensis et Villariensis, item Hyacinthi de Casali Capucini, tunc pro tempore a Sede Apostolica

inspectio Reliquiarum anno 1623

A AUCTORE G. H. Apostolica in Belgio Legati, et Andreæ Trevisii, Medici Serenissimæ Infantis Isabellæ Claræ Eugeniæ. *Tunc primo, inquit Rayzzius,* inventum fuit corpus gloriosissimi Confessoris Guiberti, linteis et sericis involutum, et inter varias ossium partes, magna pars ipsius calvariæ, ossa brachiorum et tibiarum, spinæ dorsi et scapularum integrarum, item vertebræ multæ spinæ dorsi. *Addit Rayzzius, se dono accepisse* de S. Guiberti vertebra integra, et de medietate minoris ossis brachii ejusdem. *Præterea pag.* 219 *asserit* os S. Guiberti Confessoris in ecclesia Floreffiensis monasterii esse. *Dedicavit autem* S. Guibertus *monasterium suum Gemblacense* Deo, et Apostolorum Principi Petro, Sanctoque Exuperio Martyri. *Fuit hic ex Thebæis Martyribus primarius S. Mauritii socius, cujus ille Reliquias obtinuit, et harum magnam adhuc partem ibidem servari dicetur ad diem illorum natalem* XXII *Septembri.*

6 *Miræus in Natalibus ista suggerit, hic inserenda ;* Mons S. Guiberti, Fuit prædium quoddam monasterii, quod nunc Mons S. Guiberti dicitur, locus incultus, sed munitioni aptus. Quem locum ne invasor occuparet et muniret, consuluit Godefridus Comes Lovaniensis, Dux B Lothariensis, qui Advocatus erat Gemblacensium, ab Imperatore constitutus, et ab Episcopo Leodiensi confirmatus, ut feretrum S. Guiberti eo adducere- miraculis ejus celebris. tur, ad reficiendum destructam ecclesiam. Tantam autem sanitatum gratiam Deus per eum largitus est, ut insignis ex oblationibus constructa sit ecclesia, circa quam multi ædes struxerunt. Unde Godefridus nullum voluit loci esse Advocatum præter se, nec alind jus legale aut consuetudinarium ibi observari quam in Gemblaco : Godefridus autem tertius ejus nominis et honoris, confirmavit etiam burgensibus dicti Montis nundinale forum. *Hæc Molanus : distat autem vicus iste Gemblaco, Bruzellas versus, sesqui hora itineris. Godefridus filius Henrici II Comitis Lovaniensis præfuit ab anno* MCVI *ad annum* MCXL, *cui tunc successit filius Godefridus II; et hoc sub annum* MCXLIV *vita functo subrogatus est Godefridus III, in Cunis vulgo dictus, qui vixit usque ad annum* MCLXXXVI. *Bartholomæus Fisen obitus et elevationis* S. Guiberti *meminit in Historia Leodiensis Ecclesiæ : in Floribus quoque ejusdem Ecclesiæ ex Sigeberto atque Molano elogium contexit, cui in Floribus subjungit seriem chronologicam Abbatum Gemblacensium ab Erluino, quem* Guibertus *instituit, usque ad tempus scriptionis suæ, id est ad annum* MDCXLVII.

C

VITA

Auctore Sigeberto Gemblacensi monacho.

CAPUT I.

Prosapia, educatio, militia. Gemblacense monasterium constructum.

a Insignis Pater Guibertus, in pago *a* Darnuensi feliciter natus, hominibus illius temporis ad exemplum creditur esse datus. Cujus avum *b* Redingum, b Germii illustri stirpe natus, et aviam Gislam, patrem quoque Lietoldum et matrem Osburgam, omnes, qui hujus antiquitatis retinent notitiam, fatentur longam antiquæ nobilitatis c *c* traxisse lineam. Porro mater ejus Osburga, *d* abu- d tens Apostolica indulgentia, qua dicitur, Melius est nubere quam uri ; post mortem prioris mariti Lietol- 1 Cor. 7. di, de quo susceperat Dominum Guibertum et Remundem ejus germanam ; dum gaudens polygamia, secundi, tertii, et etiam quarti mariti non refutat copulam, ex multis maritis prolem genuit numero- e f sam : *e* Helluinum scilicet, *f* Oilbaldum, Raginardum, Dodam, præter eos quorum nomina obliteravit D oblivio ; quorum longe lateque pullulante prosapia, se pene tota repleri et nobilitari gaudet Lotharingia. Si quidem ex prosapiæ numerositate. accrescebat potestatis eminentia; ex possessionum multiplicitate, rerum affluebat opulentia, per quas *g* cumulari et provehi solet mundanæ nobilitatis potentia. g Hoc tamen in servo Dei nullus ducat satis prædicabile, cum secundum Dominicam vocem, non in abundantia cu- Luc. 12. jusquam vita ejus est ex his quæ possidet ; et secundum Apostolum, non est personarum acceptio Rom. 2. apud Deum. Sed hoc in eo nimis debet esse commendabile, quia cum veritas dicat, Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem in regnum Matth. 19. cœlorum intrare ; hic, tamquam gibbi sarcina superexcrescente, terrenæ nobilitatis et facultatis deposito tumore, hoc hominum impossibile, per pronam animi voluntatem redegit ad possibile.

2 Hic ergo justus plantatus, et fidei firmitate radicatus in domo Domini, jam inde a teneris annis flores virtutum emittere cœpit, in atriis domus Dei nostri eminens, ut palma altitudine nobilitatis, utque cedrus Libani multiplicandus suaveolenti ubertate sanctitatis. At postquam de floribus bonæ ejus E indolis pulchritudo et suavis odor pietatis se longe lateque effudit, et tempore primi *h* Henrici, gloriosi h et victoriosi Regis, in fructuum gemmas erupit ; tan- pieque educatus, dem circa tempora Otthonis primi, quasi oliva fructifera in domo Domini ubertim maturescere cœpit. Qualis autem per prima ætatis incrementa ejus vita fuerit, non est discutiendum nobis : nam superflue quæritur de arbore, qualis sit radix ejus, quæ latet humo obruta ; cum ex solo sapore fructus, cognoscatur arboris natura: Veritatis enim voce dicitur, Unaquæque arbor ex fructu suo cognoscitur : Luc. 6. non enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam. Hæc ergo arbor in agro Domini plantata, nec spina nec rubus fuit, de qua nulla punctionis asperitas, nulla amaritudinis acerbitas processit ; sed tanta dulcedo fructus effluxit, ut proventus ejus etiam nunc in Ecclesia Dei fructificet. Siquidem fratribus ejus de carnalis posteritatis proventu cogitantibus, solus sanctæ memoriæ Guibertus spiritualis generationis heredes suspirabat ; bene monitus ab Apostolo, Qui sine uxore est, cogitat 1 Cor. 7. quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Ideo de patrimonio suo non quæsivit carnalis copulæ sponsam dotare, sed matrem suam ecclesiam unico affectu ditare : quæ sibi non fratres brevi victuros aleret, imo cœlestis filiationis prolem numquam morituram F augeret ; quam nec cum dolore pareret, nec cum dolore amitteret, sed quæ eum æternali gaudio filio Dei cohereditaret. Militabat interim mundo specie tenus ; sed quantum patiebatur hujus negotii usus, a militiæ vitiis erat extraneus. Et, ne curram per militiæ vacat inculpatus: singula vitiorum genera a quibus Deo auxiliante destitit aut, per singula virtutum officia quibus diligenter institit ; hoc in eo egregie præter cetera laudabile fuit, quod cum hujus generis hominibus familiare sit, res alienas et maxime pauperum et ecclesiarum Dei insolenter rapere, hic profecto nescivit aliena diripere violenter, qui sua tam hilariter pauperibus et ecclesiis Christi novit distribuere.

3 Postquam ergo diu sub chlamyde militaris habitus latuit, quia lucerna sub modio posita diutius dein eidem renuntians latere non debuit, nodum et impedimentum divini servitii a se quantocius dissolvit, et militiæ secularis cingulum deposuit. Ita mundi veteranus, terrenæ militiæ rude donatus, cœpit esse novus Christi tirunculus ; et longævus mundi servus, per vindictam divinæ libertatis factus suus, effectus est Dei libertus. Igitur post multiformes spatiosæ viæ anfractus ad angustam vitæ portam directus, ut cantaret

A ret nudus viator coram hujus mundi latronibus, deliberavit etiam a cunctis nocivæ possesionis se expedire oneribus. Ne enim post plenam legalium præceptorum observantiam, cumulo suæ perfectionis deesset illud unum Dominicæ sententiæ ; Vade, et vende omnia, quæ habes, et da pauperibus ; et veni, sequere me, et habebis thesaurum in cœlo ; hic omnia sua, non quidem vendidit, sed fideli debitori Christo commendare ad usuram studuit ; gaudens quod ejus fœnerator existeret, de quo non dubitaret, quin sibi fideliter *i* usuram solveret. Ut enim unus esset illorum, de quibus Apostolus dicit, tamquam nihil habentes, et omnia possidentes ; volebat sua habere, et non habere : habere, bene dispensando ; non habere, avare conservando. Fidelis namque et prudens servus, constitutus a Domino super familiam suam, tam provide et lucrose sategit locare peculii sui summam, ut cum nihil sibi de summa decresceret, de mercede tamen fœnoris sumptus eximeret, unde conservis suis in tempore tritici mensuram erogaret. Quid enim lucrosius fideli œconomo, quam sua in servos Domini profundere, quæ ipse Dominus in seipsum gratanter dignatur refundere? B Præterea et alio Dominicæ vocis hortatu incitabatur, ut et alios exemplo et auxilio ad bene agendum illiceret, dum non negligenter dictum a Domino recoleret ; Qui recipit Prophetam vel Justum in nomine Prophetæ vel Justi, mercedem Prophetæ vel Justi accipiet ; et illud Danielis ; Qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Unde ut mercedem justitiæ multorum acciperet, non satis esse visum est sibi, si ipse solus ad justitiam tenderet, nisi et alios secum currere suo exemplo et hortatu moneret, et ipse causa salutis multorum fieret, et duplicem coronam remunerationis acciperet.

Matth. 19. *i*
2. Cor. 6.
bona servat in servitium Dei expendenda
Matth. 10.
Dan. 12.

4 Hic fratrum amator, qui ex alto cordis suspirio ad Deum clamare poterat cum Esaia, A facie tua Domine concepimus, et quasi parturivimus, et peperimus spiritum salutis tuæ, quem fecimus in terra ; quod cogitando conceperat, et quasi longo deliberationis æstu parturiverat, piam animi pepererat benevolentiam, per quam Deo filios salutis faceret super terram. De proprietate siquidem hereditatis suæ fundum, Gemmelaus dictum delegit, et Deo et Apostolorum principi Petro Sanctoque Exuperio Martyri glorioso, ad construendum in eorum honore monasterium, devotissime delegavit. Hic tabernacula, C dilecta Deo et delectabilia hominibus, construens Domino virtutum, ut passer humilitatis volatu directus, invenit sibi domum ; et ut turtur, zelo castitatis et gemitu compunctionis animatus, posuit sibi nidum, ubi reponeret pullos suos, sub alis matris Ecclesiæ confovendos. Ibi monachorum collecta caterva, per eorum obsequium disponebat immolare Deo laudum sacrificia, et reddere Altissimo vota sua : qui seminantes ei spiritualia, sua meterent carnalia. Hos ad rectam morum volens informari regulam, ad Apostolicæ vitæ dirigi fecit ineam, per quam in initio fidei fundatam primitivam compererat Ecclesiam : in quibus illud præcipuum erat, ut nulla eis propria, sed omnia essent communia ; ut quorum conversatio jam erat in cœlis, Angelicam quodammodo vitam degerent in terris. Porro ipse ad eorum, tamquam ad Apostolorum pedes ponens omnia quæ habebat, ut usibus eorum ad omnem sufficientiam necessaria suppeterent, solicita paternitate disponebat. Unde legali traditione tradidit eis villam superius nominatam Gemmelaus, et omnia ad eamdem appendentia, et alia multa, undecumque in parte vel sorte sua jure hereditatis cedentia.

Esa. 26.
Fundat monasterium Gemblacense :
Psal 83.
ei confert facultates suas :

5 Ad hoc opus felici auspicio inceptum, animabatur non solum divinitatis gratia, sed etiam nobi- D lissimæ et Christianissimæ aviæ suæ Gislæ pia *k* convenientia : quæ dulcissimum nepotem suum videns viam veritatis insistere, collaborabat magnopere, ut amoto omni impedimento a cœpto pietatis itinere, viam mandatorum Dei dilatato corde posset currere. Quia enim non, ut Esau pilosus, venationum vanis aut nocivis exercitiis inserviebat ; sed, ut lenis Jacob domi habitans, simplicitati et innocentiæ studebat ; totam se in ejus dilectione transfuderat. Quippe quem exemplo fidelis Abrahæ de terra et de cognatione sua jam dudum animo exisse cognoverat, ei terram repromissionis competere credebat : nec eum volebat suo destituere subsidio, quem perpendebat per omnia dirigi divino auxilio. Ideo salubri reperto consilio, omnes *l* res hereditatis suæ, quas sibi vir suus Redingus dotis gratia impenderat, vel quas ipsi pari æquitatis industria addiderant patrimonio suo, ad præsidium Deo placitæ constructionis contulit legaliter carissimo nepoti suo.

A. SIGEBERTO. *k adjutus in hoc a Gisla avia,*
l

6 Ad hæc omnia non parum solatii Divinitas fideli suo Guiberto contulerat, quod in his omnibus E Doctorem et Patronum quemdam venerabilem virum, Erluinum, nomine, præviderat ; qui et ipse canonicam, quam vivebat, regulam ad monasticam vitam converterat, et in Gorziensi cœnobio regulariter degendi omnibus exemplo erat. Is pio Patrono nostro, in omnibus utilium rerum consiliis exequendis, in ecclesia ædificanda et officinis claustri construendis, in Fratribus ad ovile Dei convocandis et regendis, aderat adjutor opportunus et unanimis.

et Erluino directore.

ANNOTATA.

a Germium, pagus Lotharingiæ *Ortelio, pro quo in* pago Darnuensi *legitur in MS. S. Maximini, et* Darnay *locum Lotharingiæ indicat Du Val in Alphabeto Franciæ. Gemblacum quaque dicitur in charta Ottonis primi esse in Comitatu Darnuensi.*

b *MS. Corsend.* Rodingum, *MS. S. Maxim.* Rodigum, *in diplomate* Rothingum.

c *Wasseburgius addit* Regum Austrasiæ.

d *MS. Corsend.* gaudens.

e *MSS. Cors. et S. Max.* Hellinum.

f *Eadem* Oibaldum *et* Orbaldum.

g *MSS. S. Max.* æmulari.

h *Hic est Henricus Auceps, pater Ottonis primi, qui isti anno* 936 *functo successit* F

i *Surius* mensuram. k *Idem* conniventia.

l *Res singulæ in diplomate Ottonis Imperatoris enumerantur et confirmantur.*

CAPUT II.

Vita monastica Gorziæ. Gemblacensibus datus Erluinus Abbas. Immunitates ab Ottone I concessæ, a Benedicto VII confirmatæ.

Alii ad perfectionis culmen tendenti sufficere videtur a malo declinasse, mundi pompis abrenuntiasse, sua omnia pauperibus erogasse ; at Dominus Guibertus, quæ retro sunt oblitus, in anteriora se extendere nitebatur, semetipsum arguens imperfectionis, nisi argumento Dominicæ manus ad unguem expoliretur. Audiens nempe Dominum dicentem ; Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me ; totum hoc Dominicum imperium traxit ad se ; et abnegans semetipsum, tulit crucem mortificationis Jesu in corpore suo ; castigans corpus suum et in servitutem redigens, ne forte aliis prædicans ipse reprobus inveniretur.

A. SIGEBERTO.

A niretur. Tulit crucem etiam fraternæ compassionis, quando erutus de cribro diabolicæ tentationis, ipse aliquando conversus, confirmabat Fratres suos, pro quibus Christus ipse biberat calicem passionis. (Luc. 9.) Igitur arrepto rationis clavo, post rerum suarum jacturam, nudus enatavit de mundi hujus naufragio; et tandem potitus monasticæ quietis portu, ancoram stabilitatis de alto pectoris sui jecit in claustralis vitæ profundo. (*Monasticæ vitæ se tradens Guibertus,*) Videbat enim, quod nusquam alibi tutius perfugium esset fugienti a mundi periculo; cum in claustris monasterii et eremi non desit solitudo; et si quem aliquo modo diabolicæ incursionis titillet inquietudo, præsto adsit prompta fraternæ consolationis fortitudo. Videbat etiam, quod non altius posset ascendere, si posset illum religionis gradum attingere, ad quem omni quidem ordini Ecclesiastico, omnique terrenæ potestati liceat accedere, a quo nulli omnino, nulla omnino occasione, liceat impune recedere. Præterea vir prudens, ante et retro oculatus, nihil temere et improvide sibi agendum esse attendebat diligentius. Ut enim athleta stadium ingressus, solicite qualitatem loci circumspicit, ne quo offendiculum sibi pugnanti vel currenti B obsit; ita et hic noster athleta opportunitatem et qualitatem loci, ubi propositum suum secure exequeretur, caute dispexit; scilicet ubi nec indulgeret sibi disciplina remissior, nec pro intuitu notæ nobilitatis male blandiretur sibi honorificentia impensior. Timebat enim ne sibi diceretur a Domino: Utinam calidus esses, aut frigidus: sed quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo. (Apoc. 3.) Timebat enim, ne sicut ille, qui contra flantem ventum flores portat, etiam ipse inanitate elationis inflatus, collectos virtutum flores perderet, et quasi pulveris squalore, fœditate apostasiæ sorderet et cæcutiret.

8 Denique columba Christi, nolens diutius involvi mundanis fluctuationibus, dum non inveniret ubi requiesceret pes ejus, adiit arcam paratam a Deo multorum saluti, claustrum scilicet Gorziensis cœnobii. (*recedit in Gorziense cœnobium.*) Id cœnobium olim vir magni nominis, Pipini Regis ex sorore nepos, *a* Grodegandus Metensis Episcopus construxit, et ad æternum sanctitatis suæ monumentum opibus ditavit: et, quod majus est, religionis gratia decoravit. Sed processu temporis, crebrescente bellorum malitia, et per hæc crudescente malorum miseria, et quia leges silent inter arma; ideo invalescente quaqua terrarum injustitia, C etiam ibi, per notam temporis et Prælatorum incuriam, disciplinæ regularis cœpit emolliri censura. Et hæc cœlestis iræ permissio tamdiu permansit, donec tandem divinæ miserationis oculos super inhabitantes terram prospexit, qui et infidelitatis tenebras amovit, et lumen veritatis revocavit. Adhæc inter primos a Deo missus est *b* Adelbero, primus hujus nominis Metensis Episcopus, qui nobilium Christianissimus, et Christianorum nobilissimus (erat quippe frater *c* Friderici Ducis) in hoc primum regiminis sui dedit exercitium, ut et seculari potentia et Episcopali censura exturbaret a sua diœcesi irreligiositatis vitium. Hujus bonæ intentionis oculum intendens primum super monasticam disciplinam, elaborat eam ad Apostolicæ vitæ redigere normam. Et incipiens a Gorzia, quæ ceteris monasteriis erat præstantior in sua parochia, ubi institutæ religionis vix ipsa apparebant vestigia; non prius destitit, quam monasticæ vitæ professores, a seculi vanitate retractos, rectæ viæ reddidit, et ante omnia radicem malorum, et malam Monachorum novercam, scilicet proprietatum concupiscentiam, mucrone pastorali extinxit; et qui in seculi compitis patebant luporum morsibus, Dominico ovili inclusit. Collaborabat sibi ad hoc pius Gorziensis

Abbas Agenoldus *d*, restaurandæ sanctæ religionis D adjutor opportunus. (*et sub Agenoldo Abbate,*) Itaque extirpatis nocivis radicibus de Dominici horti areola, Adelberone Episcopo plantante, Agenoldo rigante, Deo autem incrementum dante, crescebant solito uberius virtutum plantaria. Quicumque ergo abrenuntiantes seculo, suave jugum Christi tollere volebant, quam mites et humiles corde exemplo Christi esse deberent, hic ediscebant. Quicumque ex militari habitu in timore Domini fortitudinem suam mutabant, hic quasi in campo divini tirocinii experimentum sui capiebant. Quicumque ex Clericali sorte ad altiorem humilitatis gradum optabant ascendere, hic cum Jacob non in somnis, sed re vera scalam cœlos attingentem merebantur videre, per quam Angelos ascendentes et descendentes possent videre. (Genes. 28.)

9 Cum ergo hic tantus sanctæ religionis fervor tam longe et tam late caloris sui diffunderet flammas, huc ad disciplinam Domini omnis confluebat nobilitas, omnis dignitas, omnis sine personarum discretione professio concurrebat et ætas; nec quisquam vel initium conversionis se credebat arripuisse, cui non contigerat Gorziensi Regulæ initiatum esse. E Hic inveniebatur lac, quod parvulus sugeret; hic solidus panis, quem perfectus manderet, et aliquando quasi nutrix in corpus suum trajiceret, ut et alios rudes vel infirmos inde pasceret. (*sedulo ad virtutem exercetur:*) Inter eos hic noster Patronus Guibertus, non ultimæ nobilitatis, imo non ultimæ humilitatis et sanctitatis, spiritu Dei agente, est adductus: ut qui jam dudum renuntiaverat suis omnibus, hic etiam sibimet si renuntiaret, ut Christo perfectius adhæreret. Seipsum ergo, et omnes quos Christo lucri fecerat, venerandi Patris Agenoldi committens manibus, adhærebat ei studiosius, et ab ore ejus pendebat intentius; utpote qui ex doctrina ejus non solum pasci habebat, sed et de micis ex ea collectis per se Christi pauperibus ferre satagebat. Et ut id, ad quod venerat, diligentius exsequeretur, singulorum gratias solerter contemplabatur, et aliquid inde ad seipsum trajicere nitebatur. Erudiebatur illius patientia, accendebatur istius orandi instantia, alterius delectabatur obedientia; istius humilitatem, illius imitabatur sobrietatem; in hoc activæ vitæ laborem, in illo contemplationis mirabatur ardorem. Fiebat proinde miro modo, ut dum ipse de singulorum virtutibus aliquid decerpit, quod sibi sit pro exemplo, ipse solus omnibus esset exemplum. F Ut enim, secundum Salomonis Proverbium, ferrum ferro acuitur: ita alter ab altero ad bene agendum exacuebatur: et ut homo confundit faciem amici sui, ita et eos pia fraternæ æmulationis movebat confusio, nisi alter alterum quiret imitari. (Prov. 27.)

10 Ipse ergo qui mundi renuntiaverat vanitatibus, timens ne iterum ejus illiceretur voluptatibus, dum sub obtentu disponendarum Ecclesiasticarum rerum adhuc ei deserviret specie tenus; ad hoc etiam timens illud Apostolicum, doctorem non debere esse neophytum, ne elatus incidat in judicium diaboli; induxit in animum, venienti morbo quantocyus occurrendum. (*ibidem constituto Gemblaci Erluino,*) Venerabilem, cujus supra meminimus, *e* Erluinum, virum Deo placitum, hominibus acceptum, in gymnasio sanctæ religionis laudabiliter exercitatum, lucrandis Deo animabus intentissimum, amicitiis Principum terræ et majorum Ecclesiæ gloriosum, exequendis rebus Ecclesiasticis per omnia idoneum; hunc talem virum, utpote patrem et intimum suum, convenit amicabiliter; in eum se rejecit quam familiariter, in eo quasi in reclinatorio animæ suæ tantum incumbit fiducialiter: ei ex ordine velle suum aperiens, ei seipsum magis quam sibi credens, communicato cum Fratribus consilio, eum Abbatem sibi deligit, et fidelibus Christi

A Christi adnitentibus Dominico ovili præfici facit. Ille tamquam bonus pater familias, doctus de thesauro suo proferre nova et vetera, sciens sic adimpleri legem Christi, si alter alterius portet onera; supposuit humiliter humerum ad suscipiendum onus, satis quidem grave, sed Deo sibi cooperante, portabile: animatus illo proverbio, quod per Sapientem dicitur, Frater qui a fratre adjuvatur, quasi civitas, quæ non expugnatur. Ita vir sanctus Guibertus, strenuo cooperatori suo Erluino Marthæ ministerio delegato, ipse cum Maria sedens ad pedes Domini pro audiendo ipsius verbo, elegit optimam partem, quæ non auferetur ab eo. Nam ad alvearium monachorum, scilicet Gorziam, regressus, jejuniis, vigiliis et orationibus intentus, contemplationis virtuti vacabat liberius.

Prov. 18.

ipse Gorziam regreditur.

11 Jam in laude Dei novella plantatio fructificaverat, jam agricola pretiosum fructum terræ exspectans patienter ferebat, quia temporaneum et serotinum se accepturum non diffidebat; jam crescebat Christi gloria, jam illorum per quos benedicebatur nomen Domini multiplicabatur gratia: quando de Gemmelaus, novellæ scilicet constructionis cœnobio, boni odoris longe lateque exibat fragrantia, B quod ibi sanctæ religionis fervente flamma, et justi de virtute in virtutem indies proficiebant, et injusti ab erroris tortitudine conversi jam in directum ibant. Ex hac boni odoris suavitate repleta erat tota domus Ecclesiæ, et attigerat jam ipsa culmina Imperialis aulæ, ubi cunctis Palatinis in ore erat pia nobilissimi viri Guiberti ad Deum conversio, et de ejus conversione non minima in tota Dei Ecclesia ædificatio, quod ejus exemplo multi renuntiantes seculo sanctæ Religionis se subjiciebant proposito.

Ob fundatum feliciter monasterium

12 Sed invidia ubi desit, quæ nec in paradiso deliciarum, nec in ipso quoque cœlo defuit? Quidam, qui bona fidelis Christi Guiberti obliquo oculo limabant, aures Cæsaris adversus eum appellant, et invidiose ei derogantes, contra rempublicam eum egisse accusant, qui Gemmelaus regalem fiscum, majoribus ipsius munificentia Imperiali loco beneficii attributum, in partem proprietatis suæ usurpaverit; et injussu Regis, fundato ibi cœnobio, in sortem Ecclesiastici juris injuste transfuderit, quod fieri nullo modo lex publica sinit. Pius constructor [Guibertus] et sanctus provisor Erluinus loci nostri, ad causam dicendam edicto Regis ad curiam invitantur: causa proponitur, de injustitia expostulatur, C in deliberanda sententia alius alii varie assentitur. Discipuli Evangelii a Domino docti, Cum stabitis ante Reges et Præsides, nolite cogitare qualiter aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini; non sophisticam quærunt argumentationem, sed simplicitatis Christianæ prætendunt humilitatem. Scientes enim, quia periculosum est contra torrentem brachia tendere, nec ignorantes sententiam Apostoli, Qui potestati resistit, resistit Dei ordinationi; pedibus Imperatoris se humiliter provolvunt, et ne in se et in pauperes Christi terrena sua potentia abutatur suppliciter exposcunt; dicentes, gaudendum esse majestati Imperatoris, quod temporibus imperii sui divina miseratio ostium misericordiæ suæ voluerit patefacere, dum tales aliquot viros dignatur mundo transmittere, qui digni sint exaudiri orantes pro statu reipublicæ: posse Imperatorem de alieno fundamento laudem mereri, si ab aliis in honorem Dei constructa loca, sua Regali potentia velit tueri: alieno labori eum posse participare, si res ab aliis Deo jure hereditario legatas, dignetur auctoritate Imperialis manus corroborare: dignum esse, ut apud Imperatoriam censuram plus valeat Deo placita veritatis æquitas, quam susurronum et bilinguium calliditas, vel adulantium dolositas, D de quibus Sapientia dicit: Susurro et bilinguis maledictus, multos turbavit pacem habentes: et lingua tertia (hæc lingua adulantium intelligitur) multos commovit. Hæc et alia in hunc modum locuti, a bona spe, quam in Deum habebant, non sunt frustrati; illud Sapientis dictum esse verum experti: Beatus, qui loquitur in auribus sapientis. Pius enim Rex Ottho, vere ad restaurandam rempublicam et reparandam Dei Ecclesiam directus a Deo, his salutis monitis aurem advertit gratanter, et petitionem fidelium Christi accepit dignanter. Annuit enim communi Palatinorum consilio, et regali censuit edicto, ut rata et inconvulsa permaneret novella Gemmelacensis cœnobii constructio: et quidquid illi ecclesiæ ab ipso Domino Guiberto, vel etiam aliorum venerabilium virorum largitione fuerat concessum, ut nullus infidelium vel aliquis heredum ejus infringere audeat, omnino est interdictum. Insuper permissa est eis potestas *f* Advocatum et regularem Abbatem cum imperio Regis eligendi, castellum construendi, mercatum, percussuram monetæ, maceriam faciendi. Ipse locus ab omni omnium servitio immunis est E redditus in civitate, in castello, in villa, super aquas, in pontibus, in omnibus Imperii sui locis, ab omni telonio et tributo est absolutus, sub solo Regiæ defensionis munimine subjectus.

delatus apud Imperatorem Ottonem,

Matth. 10.

Rom. 13.

simpliciter exponit factum,

A. SIGEBERTO. Eccli. 28.

impetrat consensum

f

in immunitatem cœnobii Gemblacensis,

13 Omnis res jam composita videbatur, omnia jam in tuto esse credebantur, nihil ex aliqua parte metuebatur: de rebus ecclesiæ traditis, et de libertate ipsius loci charta conscripta, Imperiali erat edicto confirmata, et annuli impressione Imperialis auctorizata, quæ auctorizatio facta est solenniter Leodii XII Kalend. Octob. anno Dominicæ Incarnationis nongentesimo quadragesimo sexto, Indictione IV, Regni Domini Ottonis primi anno undecimo, Cathedram Trajectensis ecclesiæ regente *g* Hugone. Ad hanc confirmationem Imperialis potestatis, accessit etiam Apostolicæ Sedis auctoritas, dum a Benedicto VII hujus nominis Papa decretum est, ut rata esset in perpetuum Gemmelacensis cœnobii prærogata immunitas. Decretum est etiam, ut de alio monasterio ibi Abbas non constituatur; sed ipsi servi Dei, secundum S. Benedicti regulam viventes, ex sua propria congregatione Abbatem eligendi potestatem habeant; et ut Abbas ipse, privilegiis Sedis Apostolicæ, infulis decoretur; et ut ipsum monasterium, sub jurisdictione Sanctæ Romanæ Apostolicæ Sedis constitutum, nullius alterius Ecclesiæ F jurisdictionibus submittatur, interminando ex auctoritate B. Petri Apostolorum Principis, sub divini obtestatione judicii ac validis anathematis interdictionibus, ut nulla aliquando vel parva vel magna persona aliquid de rebus vel possessionibus ad idem monasterium pertinentibus, auferre vel alienare præsumat *h*. Hoc scriptum per manum Bonifacii Notarii Regionarii atque Scriniarii Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Datum est VIII Kalend. Aprilis, per manus Stephani Episcopi ac Bibliothecarii Sanctæ Sedis Apostolicæ, anno Pontificatus domini Benedicti VII Papæ nono, imperante Ottone a Deo coronato, magno ac pacifico Imperatore anno XVI.

g

a Benedicto VII approbatam.

h

ANNOTATA.

a *Floruit S. Grodegandus seculo Christi* 8, *mortuus anno* 766 *die* 6 *Martii, quo die Acta ejus ex variis collegimus, et* §. 2 *prosapiam illustrem deduximus; non tamen admisimus eum Pipini Regis ex sorore nepotem fuisse, quod hic dicitur:* §. 3 *deduximus varia monasteria ab eo constructa, et inter illa hoc Gorziense, de quo late egimus* 27 *Februarii ad Vitam B. Joannis Abbatis Gorziensis.*

A, SIGEBERTO.

A b Adelberto *privilegium Gorziensibus dedit anno* 928, 17 *Kalend. Januarii, vixit usque ad annum* 966.

c *Sigebertus in Chronico ad an.* 945, hos fratres *agnoscit.*

d Agenoldus *sive* Agenaldus *adfuit anno* 942 *consecrationi Ecclesiæ S. Maximini apud Treviros.*

e Erluinus *dicitur vixisse usque ad annum* 986, *verum nescio, an paulo ante non aliquid desideretur, quo clarius intelligatur Gorzia Gemblacum transiisse Sanctus, ad monasterium ibi ordinandum.*

f *Otto Imperator Advocatum dedit anno* 948 *Lambertum I Comitem Lovaniensem, et hæc omnia confirmavit diplomate edito a Miræo in Notitia Ecclesiarum Belgii cap.* 56, *cum alio primario ante concesso anno* 946 *ut mox dicitur.*

g Hugo Episcopus, *licet Leodii sederet, appellatur Trajectensis ad Mosum, ex Abbate S. Maximini assumptus anno* 945, *mortuus anno* 947.

h *Benedictus VII passim dicitur ex Baronio creatus* 11 *Maji an.* 975 *sed Collega meus Papebrochius ostendet, ordinationem ejus differendam ad* 19 *Decembris : obiit anno* 984, 10 *Julii : quo eodem anno data hæc* B *approbatio, post obitum S. Guiberti obtenta intelligitur.*

i *Hic aliquis imperite adscripserat*, qui est annus Domini 953 *et quidem per ziffram; ut plane novitium esse glossema intelligas, ideoque illud expunximus. Consuluerat imperitus interpolator Sigeberti chronicon, in quo anni Otthonis numerantur, non a coronatione Imperiali facta Romæ anno* 967 *in Natali Domini, cujus solius ratio haberi solet in Pontificum Bullis; sed a coronatione Regia, vivente adhuc patre facta Aquisgrani anno* 961 *in die Pentecostes. Surius in margine censuit legendum esse* Agapeti II annum VI : *qui fuisset annus* 16 *Otthonis, verum non secundi, sed primi; annus autem Christi solum* 951. *Nescio tamen an non ipse Sigebertus sui obliviscatur, qui sequenti capite meminit* Apostolicæ censuræ, *vivente adhuc S. Guiberto, monasterium munientis.*

k *MS. compendium Ultrajectinum addit :* Ad cujus tumbam ex hinc innumerabilia acciderunt miracula, sicut liber confectus inde testatur.

CAPUT III.

Monasterium infestatum. Pius obitus et sepultura.

C Ita aliquamdiu arridente sereno cœlo prosperitatis, derepente inhorruit maxima immissio diabolicæ tempestatis. Siquidem Heribrandus de vico *a* Mavi-wolt, qui inter nobiles *b* Bratuspantium genere et divitiis eminebat, cujus nobilitatem alia nobilitas augebat; ei quippe *c* Rembidis, germana nobilissimi senioris nostri Guiberti, nupserat : hic injustitiæ gladio accinctus, cupiditatis armis confisus, clamat Gemmelacensem fiscum hereditaria lege, ex matrimonio uxoris suæ Rembidis, sibi competere ; affinem suum Guibertum non legaliter egisse, qui sub obtentu religionis uxorem suam, germanam scilicet illius, voluerit injuste exheredare. Contempta ergo Imperialis Curiæ auctoritate, contempto Apostolicæ censuræ anathemate, junctis sibi complicibus suæ injustitiæ, non timet Abbatiam insolenter invadere, et substantiam Fratrum violenter diripere. In officinis claustri equi stabulantur, per loca monasticæ solitudini competentia secularis personæ militiæ vagantur, Fratres per latibula sanctuarii quomodocumque sese tutantur, et in tantæ tribulationis articulo subsidium divinæ pietatis præstolantur. Videbatur nempe malevolis implendæ injustitiæ opportunum esse tempus, quia ipse sanctus vir Guibertus

Ab affine suo viri sancti infestatur monasterium,

D mundo jam mortuus, et ab eis longe remotus, excusserat se a cunctis ratiociniis mundani tumultus : porro Abbas Erluinus, recens oculis privatus, restaurandis rebus perditis putabatur esse minus idoneus. Hic sinister rumor ut perculit aures sancti viri, cujus conversatio jam erat in cœlis, quid ei tunc fuerit animi, non opus est exprimere verbis : cui quamvis indignum videretur de stiva Dominici aratri oculos retro convertere, et grave esset, se, emeritum militia, bello mundanæ solicitudinis iterum involvere ; non distulit tamen pro consolandis Fratribus iter accelerare, qui pro illis paratus erat etiam animam ponere. Veniens ergo desideratus ad desideratum locum, qui testimonium erat suæ devotionis, tristes et desolatos Fratres confirmat verbis consolatoriis, et quibus potuit armis humilitatis et modestiæ occurrit adversariis, et feritatem et cupiditatem eorum mitigare laborabat monitis suasoriis. Illi præsentiam sanctitatis ejus aliquantulum reveriti, et aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum habentes, cesserunt ad tempus ejus voluntati, se intuitu affinitatis ejus ab injustitia ista cessaturos polliciti *d*. d

E 15 Sæpe nominatus et sæpe nominandus nobis Dominus Guibertus, tam gratiosus fuit Deo, ut dignus fuerit etiam Apostolicæ prædicationis ministerio. Gens siquidem *e* Hungarorum, quæ quibusdam munitissimis clusis remota, nec ad meridianam nec ad occidentalem plagam exeundi habuerat facultatem; per *f* Arnulphum Imperatorem ruptis clusis emissa, mortuo Arnulpho Imperatore, totam Italiam, totam Germaniam, ut fera tempestas, vario vastationis genere depopulata est per annos circiter quinquaginta. Hæc gens etiam tempore primi Ottonis aggressa Lotharingiam, deducta est a Duce *g* Conrado usque ad silvam Carbonariam, et virtute Dei apud Lobiense cœnobium ostensa prohibita ultra prodire, rediit impune. Hungaris ergo in eundo et redeundo per vicum Gemmelacensem transeuntibus occurrit vir Dei Guibertus, non clypeo aut galea materiali protectus, sed tantum gladio verbi Dei accinctus, paratus bibere calicem passionis, et ponere animam suam propter salvandas Fratrum animas : qua, ut dicit veritas, non est major caritas. Et primo miles Christi secundum præceptum Evangelii offerens illis verbum pacis, ingressus est viam prædicationis; et paulatim mitigata eorum rabie, cœpit jam agere de eorum salute ; nec destitit illis, idololatriæ spurcitia sordentibus, pandere fidei dogmata et Regis æterni mysteria, donec aliquos eorum a regno diaboli abstraxit, eosque abjurantes sacramenta diabolicæ militiæ, transcripsit in novum nomen Christianæ militiæ. Benedictus Deus per omnia, qui Guiberto sub signis suis militanti adfuit, eique civicam coronam tribuit.

Ex Hungaris late etiam Belgium populantibus *quosdam convertit Sanctus :*

Joan. 15.

F 16 Prævidens vir Deo plenus, non esse paratum sibi a Deo Patre, ut biberet primum calicem passionis; animum appulit ut mereretur bibere saltem secundum calicem confessionis : et ideo totus in hoc ut consulendo sibi consuleret etiam aliis, excogitavit opus, quod non sibi solum, sed etiam aliis prodesset. Nam amplectens super omnia caritatem, quæ est vinculum perfectionis, et in qua est plenitudo legis: et ob hoc maxime, quod hoc speciale mandatum est Domini, dicentis, Mandatum novum do vobis, ut vos invicem diligatis ; cœpit agere cum pluribus devotis et Dei fidelibus, ut per unum mutuæ caritatis conglutinati amorem, fraternalem inter se statuerent societatem : ut cum omnes unum in Christo essent, unum saperent, unum intelligerent, unum in Christo vellent, unum nollent, nihil diabolica æmulatione contractum, odio condignum, vel contrarietate inveniretur diversum; ut vere pacifici mererentur beatitudinem

Joan. 13.

commendat caritatem mutuam :

A beatitudinem filiorum Dei. Ad hæc etiam, ut secundum Jacobi præceptum, peccata sua alterutrum confiterentur, et orando pro invicem salvarentur; et sicut Veritas ait; Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus: ita loti baptismo alterutræ confessionis, lotis pedibus, quibus non potest sine labe terra calcari, id est, expiatis actibus humanæ vitæ, quæ vix aut nullatenus sine nævo peccati potest transigi, per fraternæ orationis auxilium redderentur toti mundi, eleemosynis, jejuniis, psalmis, hymnis, canticis spiritualibus, ad hoc constitutis, ab invicem expiati. Delectabat enim eos illud B. Augustini, qui in laudem caritatis prorumpens, ait: Dulcis sonus, caritas est: dulcis res et delectabilis, caritas est, quæ præsentes et absentes in unum collegit fratres.

Jacob 5

Joan. 13.

17 Sic vir Dei tactus quodam præsagio futurorum, quod propediem tendendum sibi esset ad supernæ vocationis bravium, prævidit sibi in futurum, ut quando deposito carnis onere ingrederetur viam universæ carnis, aciem hujus fraternæ societatis hinc inde locaret in subsidiis, quæ tartarearum catervarum incursus perturbaret orationum telis. Hujus negotii perficiendi secundas partes relinquens fideli B vicario suo Abbati Erluino, cavens sibi per omnia, ne sub obtentu alicujus rei exequendæ quantulumcumque iterum implicaretur seculo, ultimum vale dicens Fratribus et amicis, et optabilem pacis et dilectionis memoriam relinquens eis, maturavit viam ad amicam sibi quietem Gorziensis solitudinis. Sicut enim piscis, extractus ab aqua, non potest vivere; ita ipse timebat de vita animæ suæ, quoties a contemplationis extrahebatur requie. Post tot et tantos labores, dum jamjamque expectaret dari sibi a Deo desideratam missionem militiæ suæ; tandem Rex regum, lætatus militem suum diu pro castris suorum viriliter stetisse, tempus esse duxit ei præmia laboris reddere, et capiti ejus coronam laudis imponere.

prævidens obitum,

Gorziam redit:

18 Et jam instante tempore resolutionis suæ, cœpit languescere. Summus enim Artifex, qui semper invenit in opere suo quod adhuc tundat et poliat, electum suum tamquam aurum in fornace probabat, ut excoqueret ad purum scoriam peccatorum ejus. Gemmelacenses ut audierunt Dominum et Patrem suum, ad mortem infirmari, non potuerunt suo temperare dolori. Hunc eorum dolorem nimis exaggerabat, si eum in terra peregrinationis suæ, ipsis absentibus, contingeret obire. Unde qui ex his majusculi esse C videbantur, sine mora Gorziam tendunt, et Dominum suum viventem inveniunt: et aliquantulum dissimulato dolore, agunt cum eo de reportando ejus corpore. Ille accersito ad se Abbate suo, cui nomen erat Oilbaldus *h*, aperit ei suum suorumque desiderium, et hoc ab eo ultimum expetit beneficium, ut liceat suis defuncti corporis sui glebam referre ad Gemmelacense cœnobium. Abbas ex consilio respondit ut pater filio: Mi fili dulcissime, angustiæ mihi sunt undique: sanctitatem tuam revereor, animam tuam ad Deum euntem scandalizare vereor: sed timeo, ne illi super hoc scandalizentur, qui te ut Patrem venerantur, et amorem, quem exhibuerunt tibi viventi, vellent exhibere præsentialiter etiam morienti. Ecce voluntatem meam postpono tuæ voluntati, si adspiraverit tibi et tuis voluntas Dei: si suppetit tuis facultas implendi desiderium suum, non nego meum assensum. Tandem vir Dei consummatus in virtutum gratia, quod majus est quam si claruisset miraculorum gloria (miraculis quippe nonnumquam virtutes obfuscantur, miracula vero solis virtutibus commendantur) decimo Kalendas Junii reddidit spiritum, fatigatum nec victum fructuosis laboribus; et ad patres suos appositus, qui seminaverat in benedictionibus, messuit D etiam in benedictionibus centuplum, et vitam æternam secundum Domini promissionem est adeptus.

æger invisitur a Gemblacensibus:

h disponit sepulturam,

A. SIGEBERTO? feliciter expirat.

Matth. 19.

19 Gemmelacenses læti ab invitis Domini sui corpus suscipiunt, et se votivo operi accingunt. Qui præcaventes, ne æstivi caloris nimietas faceret injurias sancto corpori, interiora corporis ejiciunt, ibique terræ infodiunt: cadaver vero sale et variis pigmentorum odoribus conspergunt, quæ putredini corporeæ corruptionis repugnare possunt. Unus autem eorum, nomine Adecho, qui semper familiarius fuerat obsecutus sancto viro, ac per hoc etiam sancto corpori adhuc obsequebatur instantius; hic comparato carro cum bobus *i*, superponit sanctum corpus, non quo honore Dominum decuit, sed quo amore ipse debuit. Jam præcesserant longiuscule; et ecce omnis Gorziensium populus exarsit in iram et furorem, ægre ferentes corpus illius absportari, cujus meritis se credebant a Deo adjuvari. Ergo facto grege, perstrepunt populari more, et paucos multi insequentes conclamant. Ad clamorem concurrentium Gemmelacenses obstupescunt, et tacito cordis clamore auxilium Dei quærunt: et qui pro filiis Israel pugnavit contra insequentes Ægyptios, pugnavit etiam pro istis. Subito enim orta tempestate, aer in- E horruit, et clara die nox aliena incubuit. Concrepant tonitrua, micant fulgura, cadunt fulmina: illos tenebræ palpabiles ab itinere revocant; isti uno itinere gradientes, nec ad dexteram nec ad sinistram declinabant. Ita illi divinitus exterriti, retrocedunt: isti adjuti divinitus, libere incedunt. Tam prædicabili miraculo sanctus Dei Guibertus illustratus, cum multa omnium veneratione ad Gemmelacense cœnobium est relatus, et cum honore debito in ecclesia Sancti Salvatoris, Sanctique Petri Apostoli sepultus, se cum Deo vivere ostendit invocantibus. Credunt enim se ejus tuitione protegendos perpetualiter omnes, qui invocant eum præsentialiter. Obiit autem hic sanctus Dei anno Dominicæ incarnationis nongentesimo sexagesimo secundo, decimo Kalendas Junii. *k*

i Corpus Gemblacum defertur.

k

ANNOTATA.

a *MS. S. Maxim.* Mainnuolt.

b Bratuspantes *qui modo* Brabanti *dicuntur, de quorum antiquis limitibus sæpius egimus. In MS. Corsend. erat* Brabantensium.

c *MS. Corsendonc.* Remnidis. *MS. S. Maxim.* F Remuvidis, *et supra num.* 1 Remundis.

d *Addit Miræus, idem fecisse,* Robertum Comitem Namurcensem, eorumque exemplis alios. Nec res illa contra potentes invasores ab Ottone est sopita, nisi cum dimidia et ampliori jactura monasterii.

e *De* Hungaris *et eorum irruptionibus actum est* 18 *Aprilis ad Miracula S. Ursmari cap.* 1, *pag.* 561 *et sequenti.*

f Arnulphus *Carolo Crasso patri,* 12 *aut* 13 *Januarii anno* 888 *mortuo, successit, Romæ Imperator coronatus anno* 896, *mortuus anno* 899.

g *Dux* Conradus, *in dictis Miraculis S. Ursmari* Cono *appellatur. Contigit ea irruptio anno* 954.

HISTORIA ELEVATIONIS

Corporis S. Guiberti.

Ex MS. Corsendoncano.

Exultemus dilectissimi, exultemus in gloria, quam in festa hujus diei observatione nobis confert Dei gratia. Hodie quippe Deus nobis donavit, quod ab origine mundi paravit: gaudium videlicet de sancto

Procœmium.

Confessore

Ex MS. *Eccli. 15, 6*

A Confessore suo Guiberto, quem in operandis miraculis, hereditavit, sicut scriptum est, nomine æterno. Quæ gloria nobis ex corporali ejus præsentia specialis, omnibus Christianis facta est generalis : quia quem locus iste jam olim Patrem a Deo meruit, hodie apud Deum mundus Patronum agnovit. Igitur Sanctus Guibertus, quadraginta fere annorum spatio in bonorum operum consummatus exercitio, apud Gorzam suæ conversionis cœnobium vita defunctus, in Gemblacis suæ conversationis loco sepultura est functus : ubi ab anno Dominicæ incarnationis nongentesimo sexagesimo secundo (eo quippe hominem exuit) per annos centum triginta septem tacito nomine jacuit, vix perpaucis fidelibus per chartas veteres recordantibus umbram sanctitatis ejus.

Ab anno 1099, frequentia miracula facta,

2 Anno autem Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimo nono, refulsit nominis ejus memoria, nova signorum gratia illum mirificante Dei magnificentia : quæ ita in eo mirabilis fuit per duodecim annos ante sancti corporis elevationem, ut longe lateque maximum ei ab omnibus comparaverit amorem et honorem. Unde multis nostrum, multis etiam extraneorum videri cœpit indignum, quod B vir tantæ apud Deum sanctitatis, nullo cultu venerationis honoretur a nobis. Horum maxima pars erat Sigebertus, antiquæ scientiæ ac reverentiæ monachus, hujus Ecclesiæ nostræ Gemblacensis oculus, cui pie invigilabat vita et conversatione ac religionis fervore. Tanto namque certior erat de sanctitatis ejus gratia, quanto vitam ejus virtutibus plenam, multa styli prosecutus est elegantia. Qui ex evidenti miraculorum ostensione, accepta explendi desiderii sui occasione, de elevatione sancti ejus corporis cœpit agere apud eos, quorum hoc erat auctoritatis. *a* Denique Domni *b* Liothardi Abbatis voluntate consulta et benedictione percepta, ad impetrandam super verbo Episcopi Leodiensis auctoritatem, ipse ab eo suscepit legationem. Currum Dei tunc aurigabat Leodii Dominus *c* Othbertus, Ecclesiæ suæ inter prædecessores suos satis commodus : qui ubi bonam bene desiderantium voluntatem audivit, discussa et comperta rerum veritate, justa petentibus assensum suum dedit ; gaudens tempore suo per Dei misericordiam revelatum, unde omnis mundus a necessitatum pondere se sentiret relevatum. Ab Domino Heinrico, loci nostri Archidiacono, causa defertur *d* Frederico Coloniensium Archiepiscopo. Confert ille in Synodo generali quid esset agendum super negotio nobis speciali, et ex C consilio libens annuit. Ita divinitus agente clementia, Dominus noster Episcopus eo erga nos factus est promptioris animi, quo in hoc se gaudebat habere assensum et auctoritatem etiam sui Metropolitani. Denique ad hujus negotii executionem ipse cœpit insistere, quem in assentiendo, unde consultus fuerat, præ nimio gestientis animi desiderio vix sperabamus persistere. Hoc enim crebri ad eum nostri legationis excursus agebant, voluntatis ejus indices ad nos reducentes.

Sigeberto scriptore pro elevatione corporis,

ab Abbate Leodium misso,

Othbertus Episcopus,

et Fredericus Archiepisc. Colon. consentiunt.

Communi consilio Leodii acto,

3 Postquam autem, per crebra nostræ legationis internuntia, diversa de hac re data sunt et accepta responsa ; Dominus Abbas Liethardus jam per se statuit curare, quod aliis totum curandum videbatur commisisse. Ergo licet fractus ætate senili, seipsum impendens grandioris viæ labori, Leodium properat, quodam, ut ita dixerim, alleviatus vehiculo boni desiderii. Ibi tam Episcopum quam Archidiaconos, tam Abbates quem universos Ecclesiasticæ reipublicæ inveniens Præpositos, petiit ut ab eis unanimiter definiretur, quando conceptum fidelibus animis votum compleretur. Quod et factum est. Sane quoniam ad tanta novæ salutis gaudia non facile posset evocari semota populorum frequentia, placuit ut D nono Kalendarum Octobrium die sancti corporis elevatio fieret, eo quod pridie in martyrio Sanctorum Thebæorum, *e* specialiter nobis solenni, satis ingens populus, et indicti commercii et votivæ orationis causa, ad hunc locum conveniret. Dominus Abbas Liothardus, in his quæ sibi bene vel dicta vel facta sunt lætatus, hujus lætitiæ participationem ad nostram detulit expectationem : deinde monuit ut desiderata boni Patroni solennia debita nostræ devotionis prævenirent munia. Namque ad prosperandos a Deo hujus rei successus, ex Episcopi mandato jejunium indixit, quod ipse una nobiscum eo devotior quo solicitior perfecit.

statuitur dies 23 Septembris, *e* *et pridie indicitur jejunium.*

4 Jamque effulserat dies illa, cœlo terræque festiva : cœlo, pro compare designato, terræ, pro Patrono sibi assignato. Aderat utriusque sexus plebs innumerabilis, quos undecumque advocaverat amor et honor sancti Confessoris. Convenerant etiam plures Abbates et Archidiaconi, ac alii Ecclesiasticæ religionis tam auctores quam discipuli, quos ad cœlestis thesauri compositionem invitaverat auctoritas Domini Episcopi, et religiositas tractandæ rei. Quorum devotis obsequiis sancti corporis margaritum, E levatum de loco sepulturæ, in proximam agri planitiem est deportatum, expectantibus populis demonstrandum. Interea pro re et tempore habito ad populum sermone, cum omnibus satisfactum esse pro expectatione super sancti corporis visione, sanctus Confessor Guibertus ab omnibus veneratur, a pluribus votiva vel spontanea oblatione muneratur. Inde ad loci nostri tutelam et salvationem, cum feretro, in placitam sibi Ecclesiæ nostræ Gemblacensis repositus est mansionem. Multis denique fidelium non satis visum est, nisi aliquid Reliquiarum singuli, ut petierant, accipere mererentur, unde ab eis cruces, altaria, vel etiam integra oratoria dedicarentur. Quanta vero fuerit hujus diei lætitia, quæ in Domino lætantium et exultantium gloria, quia nemo ad dicendum potest sufficere, bonum est silere quam parum dicere : imo quia promptiora sunt testimonia rerum qua verborum, de ea credatur innumerali turbæ fidelium populorum, quos ad anniversarium suæ ipsius elevationis diem gratia sancti Confessoris invitat, et semper (ut credimus) invitabit per novam miraculorum operationem. Facta est autem celebritas hujus elevationis anno quarto Heinrici quinti hujus nominis Imperatoris, qui fuit millesimus centesimus decimus ab incarnatione Domini Salvatoris. F

Dum Corpus elevatum, *populo foris ostenditur,* *an. 1110,*

5 Hujus elevationis dies tanto est signorum privilegio commendatus, ut non humana temeritate, sed divina ordinatione credatur esse dispositus. Cum enim in eo, quem præscripsimus, loco expositum Sancti corpus spectaretur a populo ; apparuit, quibus videre datum est, signum Crucis in cœlo super ipsum locum, quod videbatur orbe splendente circumfusum ; rerum (ut creditur) mysterio insinuante, ut quia communis hostis hoc signo victus est Christo triumphante, per hujus Patroni merita suppliciis ejus erui sperarent ab inimicorum visibilium et invisibilium potestate. Et quia semel inimicorum mentio facta est, prætereundum non est, quod in honorem et amorem sancti Confessoris tot inimici inter se homines ad gratiam redierunt, quot hi qui aderant numquam sua memoria redisse viderunt ; unde salvo privilegio Dominicæ nativitatis, Angelicum illud carmen aptandum est gratiæ hujus nostræ festivitatis : Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis etc. Quomodo enim non detur gloria in excelsis Deo, qui Sanctum suum apud se glorificatum in cœlo, coram hominibus glorificavit crucis ostenso signo ? Consequenter etiam in

Signum Crucis in aere apparet,

A in terra pax hominibus bonæ voluntatis esse debet, quibus Divinitas, in omnibus vel offensis vel necessitatibus tantum apud se intercessorem præbet. Ad cujus meriti commendationem non immerito factam crediderimus crucis *f* demonstrationem; quippe quem scimus propter Deum expedite sequendum seipsum sibi abnegasse, et crucem suam hoc est carnis suæ mortificationem post Christum tulisse. Denique et orbis ille, qui apparentem crucem visus est circumfulsisse, non indecenter æstimatur coronæ signator fuisse, quam iste Sanctus pro suis laboribus creditur a Deo meruisse. Cur autem hoc signum alii viderunt, alii videre non meruerunt, non ad nostrum de aliquo præjudicium, sed ad divinum de omnibus pertinet judicium. Deus enim judex justus etiam hoc tempore judicat de quibusdam, dignos istos, quia quod rectum est agunt, et si adhuc errant, nihil ex obstinatione, sed ex ignorantia et simplicitate faciunt; [indignos] illos, quia viventes et videntes in ignem vadunt. Unde credendum est et dicendum, quod Deus hoc signo Sanctum suum propter illos glorificaverit, quod de eo non perfide, sed more humano dubitarent: ideoque illud vidisse multos dubitantium, paucos sanctitatem ejus credentium, neminem virtutibus ejus invidentium.

f orbe lucente circumfusum,

non ab omnibus visum:

B

6 Quid autem dicemus de muliere peccatrice, quæ cum opportuno loco staret elevata in conspectu populi, sancta pignora non potuit videre? Nimirum quod in occulto Divinitatis judicio ejus causa talis erat, ut indigna esset videre quod omnium adspectibus expositum fuerat. Seipsam tamen ipsa conveniens, et nihil præter peccata sua visibus suis obstare cognoscens, tam diu apud se Deo humili satisfecit oratione, donec perfrui mereretur sanctarum Reliquiarum visione.

peccatrix nequit corpus videre,

nisi pœnitens.

7 Nec minus miraculo dignum est, quod in altera muliere factum est. Hæc dum ad nova hujus diei gaudia cum populi venisset frequentia, desiderium fideli portavit in pectore ut aliquam portiunculam sibi reportaret de sancti Confessoris corpore. Expositis igitur ad videndum sanctis pignoribus, astabat ipsa cum astantibus; et tanto ejus desiderium augebatur, quanta augmenti causa videnti proponebatur. Quid igitur ageret? quo se verteret? Non erat ea persona, quæ de tam pretioso munere quemquam interpellare præsumeret, vel cui interpellanti quisquam impartire auderet. Quia igitur de humano adjutorio illam omnimoda occupaverat desperatio, Deum C præcordialiter orabat ne fraudaretur a desiderio suo. Dum autem soli Deo causam suam revelaret, utque exaudiretur indeficienter oraret; mirum dictu, in manibus suis, quas supplices in cœlum porrexerat, subito invenit quiddam Reliquiarum quas tantopere desiderabat: quod unum dentium sancti Confessoris fuisse proditum est ab eis, quos rei testes contigit esse *g*. Ecce qualiter uno die et loco a Deo quatuor miraculis sanctus Pater noster Guibertus glorificatus est, uno per Crucis in cœlo demonstrationem, altero per inimicorum hominum reconciliationem, tertio in muliere cui et clausi et aperti sunt oculi carnis, quarto in exauditione alterius etiam mulieris. De quorum miraculorum gloria, a Deo in tali Patrono nobis concessa, nihil dicere, nihil dignum possumus retribuere, nisi ut hæc Dei opera, Dei fateamur esse miracula, qui in Sanctis suis gloriosus vivit et regnat in secula. Amen.

Optans aliquid ex Reliquiis,

reperit dentem in manu

g

h APPENDIX

8 Apud oppidum Dinantheum *h* confluebat undique magna populorum frequentia, eo quod ibi per memoriam Dei Genitricis Mariæ declarabatur multa miraculorum gloria et gratia. Et quia ibi aliquibus D reddebatur optata sanitas, multos ibi jacere faciebat EX MS. spes recuperandæ sanitatis. Venerat illuc inter aliquos quædam puella, nomine Hersendis, per infirmitatem visu oculorum privata, poscebat et ipsa sanitatem sibi conferri a Genitrice Dei sed quamvis non meruerit remedium, meruit tamen recuperandi remedii consilium. Admonita est in somnio venire ab Gemblacense monasterium, quia ibi non deesse sibi sanitatis remedium. Venit ergo die Dominica ante martyrium Apostolorum, et cum multis lacrymis orans ostendebat cordis sui affectum. Sed quia nesciebat quo se verteret, vel cui causam suam aperiret; præ mœrore cordis ac dolore corporis tota hebdomada lecto decubuit. Vespere Sabbati ad ecclesiam rediit, et causam suam aperuit, ac ut liceret sibi in ecclesia pernoctare vix obtinuit. Ad tumulum S. Guiberti deducta ibi pernoctavit, et quam devotius potuit sanctum Dei pro se ipsa interpellavit. Nec frustra: diluculo enim surgens a Sancti tumulo, mox ut exivit ab Ecclesiæ ostio, Gratias inquit, o Deus, tibi ago, quia video lumen oculis, quod multo tempore non vidi. Hæc miraculorum gratia, lætificans animos fidelium, convertit omnes ad laudandum Dominum: lætabantur enim cuncti, E hæc Dei dona in Sancto suo videntes; et laudabant Deum qui eos visitaverat ex alto, cum judicaret dignos quos hujuscemodi multipliciter lætificaret miraculis.

Cæca illuminatur.

ANNOTATA.

a *Addit Miræus*: Dum esset custos ecclesiæ, visiones accepit de ejus futura exaltatione.

b Liethardus *præfuit Abbas ab anno* 1095, *ad annum* 1115, *quo obiit 4 Februarii.*

c Otberthus, *initio simoniace ordinatus, postea Ecclesiæ et Summo Pontifici reconciliatus, sedit ab anno* 1092, *ad annum* 1119, *quo decessit* 31 *Januarii.*

d Fredericus, *apud Dodechinum in Appendice Mariani Scoti anno* 1099, *dicitur successisse Hermanno; mortuus anno* 1131.

e *Propter corpus S. Exuperii e Thebæorum Martyribus ibidem servatum.*

f *Ecgraphum nostrum* demigrationem: *sed apparet in originali vocem contracte scriptam fuisse* demonstrationem: *quod iterum infra occurrit.*

g *In MS. Ultrajectino, quod omnia contractius habet, hic finitur narratio.* F

h *Vulgo* Dinant *ad Mosam supra Namurcum. Ibi antiquum esse B. Mariæ cultum probat Divisio regni. inter Carolum Calvum Franciæ et Ludovicum Germaniæ Reges fratres, scripta an.* 870, *ubi fit mentio* S. Mariæ in Deonant. *Videtur autem omnino indicari locus, de quo Renerus in Sacrario Laurentiano Duodena* 11, *num.* 4, Leffiiæ cœnobio juxta Dionantum vetus est S. Mariæ imago, a multis retro seculis ad hæc usque tempora signis quam plurimis clara: hinc loco nomen datum a quibusdam, ut monasterium B. Mariæ Leffiensis ad miracula vocitetur. *Situm est in suburbio Bovinium versus, in eoque primum sanctimoniales, tum seculares Canonici resederunt; quibus anno* 1152, *auctoritate Henrici Comitis Namurcensis; successerunt Præmonstratenses ex Floreffia, ibique hodiedum manent, uti nobis scripsit anno* 1681 *Reverendiss. D. Petrus Abbas Leffiensis; addens, populari traditione initium ecclesiæ ipsamque imaginem Marianam S. Materno adscribi, quæ sane magna esset antiquitas, si non fide major.*

DE S. GUILLELMO MARTYRE

G. H.

ROFFÆ IN ANGLIA.

Vita ex Legenda Joannis Capgravii.

XXIII MAJI

Cultus sacer.

Memoria *hujus sancti Martyris inscripta est ad hunc* XXIII *Maji Auctario Greveni ad Usuardum, excuso anno* MDXV *et* MDXXI, *his verbis*: Guillelmi Martyris Roffensis, cujus corpus cum jaceret occultum, divinitus per miracula revelatum fuit. *Quæ plane eadem leguntur in Martyrologio Germanico Petri Canisii, addito solum titulo* sancti Martyris. *Joannes Molanus, in suis ad Usuardum additionibus, ista habet* : In Anglia, civitate Roffensi, passio S. Guilielmi. *Ferrarius in Catalogo generali ita ejus meminit* ; Rossæ in Anglia S. Guilielmi Martyris, *ac citat* Tabulas Ecclesiæ Roffensis, *et Martyrologium Anglicanum, in quo dicitur* magna cum solemnitate sepultus in Ecclesia Cathedrali Roffensi, S. Andreæ dicata, ibidemque debito cum honore B et veneratione diem ejus natalem celebrari. *Eumdem refert David Camerarius in Menologio Scotico, citatis Chronicis Sconensibus, quæ non vidimus, ac Vitam martyriumque refert ex Legenda Anglicana Joannis Capgravii, prout hic subjicimus.*

Vita ex Legenda Capgravii.

Natione Scotus

2 Beatus igitur Willelmus Martyr, in Scotia natus est, in urbe Pertha, quæ vulgo dicitur villa-S. Joannis. Qui cum adhuc juventutis flore vernaret, lasciviam amplexus secularem, usque ad tempus quod Pater cœlestis in sua potestate disposuit, tamquam lignum aridum infructuosus permansit. Verum germinaverunt speciosa deserti, dum hoc lignum in tempore suo fructum attulit, aqua sapientiæ salutaris irrigatum. Denique cum lanugo pilis infructificans prodiret natura disponente, matrique juvenis proferret genas dissimiles, in virum alium subito mutatus est. Et præcavens quidem in futurum, evacuavit ea quæ erant parvuli, castigavitque corpus suum, et carnem spiritui servire coegit. Arte pistoria, quam a juventute didicerat, familiolam suam sustentans, decimum panem caritatis intuitu pauperibus erogavit ; quatenus inter Cœlicolas Angelorum pane refici mereretur. Vir ergo iste simplex, et rectus ac timens Deum, et recedens a malo, in C populo mitissimus apparuit, orphanorum pater, viduarum defensor, pauperum sedulus adjutor existens. Nec in Dei servitio verus hic Christicola tepidus aliquando permansit, quin quotidie sanctæ Matris Ecclesiæ limina frequentaret.

a vita seculari convertitur:

pistor panem decimum dat pauperibus:

infantem expositum curat educandum,

3 Quodam autem diluculo cum adhuc tenebræ essent, ante fores templi Domini causa devotionis adventans, infantem vagientem reperit, vilibus villosisque panniculis involutum. Cujus miseriæ Sanctus compatiens, clanculo pusiolum arripuit, arreptum mulieri nutriendum tradidit, nutritum et adultum arte panifica diligenter instruxit, instructum quoque super omnes vernaculos domus suæ specialiter dilexit. Accidit itaque quod idem vir voto se obligavit, Dominicæ passionis visitare locum : qui disponens domui suæ, vocavit servos suos, et tradidit illis omnia bona sua. Et audita quadam [die] magna cum devotione Catholica Missa, fecit sibi, ut moris est, peregrinorum peram et baculum consecrari, ut statim proficisceretur ; non ignorans, quoniam per multas hujus mundi lacrymarum vallis tribulationes oportet nos introire in regnum cœlorum. Acceptaque ab omni domus suæ familia licentia, omnibusque tam vicinis quam consanguineis valedicens, itineris comitem nullum secum adduxit, præter supra memoratum inventitium, in quo, tamquam pater fidelissimus piissimusque in filio suo carnali, confidebat. Erat autem nomen servo Cokerman Deveni, quod lingua Scotensium, inventitius David interpretatur. Sic vir Israelita, Christi coheres, egressus de terra et de cognatione sua, reliquit fratres et sorores, universamque substantiam suam, ut centuplum acciperet : et profectus est statim. Transeuntes autem primam et secundam provinciam, viaque regia per Angliam incedentes, venerunt ad urbem Roffensem, quæ Saxonum lingua Roffecestria nuncupabatur. Est autem Roffa municipium in Cantiæ provincia, super Medweyam amnem optimo loco situm, distans ab urbe Londoniarum, Angliæ metropoli, viginti quatuor milliaribus versus Doroverniam, quæ antiquitus Kacerkarir, nunc autem Cantuaria nuncupatur. E

et peregrinaturus Hierosolymam

assumit comitem :

Roffam pervenit :

abductus a comite interimitur,

4 Cum autem in urbe supradicta morarentur per triduum, artus solutos ut quies usui laboris aptos redderet ; intravit satanas in cor servi nequam, ut avaritiæ debriatus veneno, mortem Domino suo penitus intentaret. Quærebat autem parricida, et proditor opportunitatem, ut eum perimeret sine turbis, ne forte tumultus fieret in populo. Post triduum egredientes ab urbe versus Cantuariam, cum ad quoddam bivium pervenissent, B. Willelmo viam rectam carpere volenti, præ perfidia proditor pellax haud potuit acquiescere, sed illum procaci vultu respiciens dixit : Ut quid viæ perditio hæc ? Ut quid in vacuum laboravimus viam rectam deserendo, quam heri, dum ad Missarum fuisti solennia, ab incolis hujus provinciæ didici ? Absit ut per viam quam desideras gradiamur, ne forte aliquid adversum nobis contingat. Hæc et alia superflua susurrone suadente, secum intrepidus perrexit. Euntibus autem illis per devia, nactus est proposito tempus opportunum scurra subdolus : securimque vibrans spurius et degener alumnus, piissimum patrem et peregrinum, pœnitentialiter progredientem, in occipite percussit ; percussum prostratumque imbecillem impiissime jugulavit : F sicque agnus innocens a lupo laceratur, sic granum frumenti cadens in terram mortuum, nec non proditionis oppressum palea, multum fructum affert : sic B. Willelmi spiritus, egressus de tenebris et umbra mortis, amictus est lumine sicut vestimento. Et quia legitime certavit, sufferens tentationem, accipere meruit coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Quid plura ? Nebulo nefarius quem nefas fugat, fugit ut profugus ; non refugio, sed furis funere fungi dignus.

miraculis claret.

5 Prænotato Beati Willelmi Martyris glorioso triumpho, qualiter migravit a corpore, operæ pretium est miracula scriptis inserere, quæ ob illius meritum operatur potentia cœlestis : de quibus et vetera prosequi et nova cudere licet. Nec vobis displiceat, Carissimi, si quandoque * martyrologiam vitans, sub breviloquio transeam : quia et placet vobis dicendi parsimonia ; et quamquam arrideat multa dicendorum materia, stylus tamen prolixus fastidium gignit. Lucerna deinceps accensa non ponatur sub modio, sed super candelabrum, ut luceat, et fracto alabastro tota domus odore repleatur unguenti.

* an. Mathæologiam?

6 Fuit igitur eisdem temporibus in Cantiæ finibus præfatis quædam mulier vesana torvo spiritu, nec

non

A non a dæmonio male vexata, ita quod montes et colles transiliens, nec non per plateas et vicos nuda discurrens, insaniæ symptomata miserabiliter ostendit. Cumque quadam die per locum, ubi jacuit corpus exanime, pertransiret, inter spinas et tribulos illud intuens, dixit : Amice, usquequo dormis? Dormi jam, et requiesce. Quare, lascive juvenis, cum sis candidus, corona candida non uteris? Hæc et his similia, tanquam pica loquax, astando garriens, coronam de caprifolio plexam beati Martyris capiti circumposuit. Reversa deinde Cananeæ filia, male a dæmonio vexata, tamquam leæna raptis catulis, ardua quæque montium transcendit, in imis vallium dissilit, penitus ignorans unde veniat aut quo vadat. Altera vero die rediens per locum, ubi sanctum corpus reliquerat, iterum appropinquans ait : Redde mihi somniator quam dedi tibi coronam, quoniam te decet super aurum et lapidem pretiosum multum. Pro pudor! sterneris adhuc et mihi non loqueris? Hæc et alia garrulans indigna relatu, mortuo tamquam vivo, Martyris a capite coronam, cerebro nec non cruore cruentatam imo consecratam, abstulit, capitique proprio superposuit. Mirabilis Deus in Sanctis suis, illico manifestavit electum sibi Martyrem. Manifestavit autem sic. Mulier namque fatua, cruento corollario coronata, dicto citius ferali rabie deposita, humanam rationem adepta est. Unde præ verecundia tota die usque ad vesperum inter fruticeta latuit, et ad se reversa dixit : Nunc scio vere, quia misit Dominus Angelum suum, et eripuit me de manu satanæ meritis istius Martyris, ut manifestentur opera Dei in illo, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen. Et prædictus gloriosus Martyr jacet apud civitatem Roffensem prædictam. D

Energumena imposita corona cadaveri illudens,

eamdem sibi imponit et liberatur.

AUCTORE G. H.

7 *Hactenus illa Vita apud Capgravium, cujus auctorem tradunt Wilsonus et Ferrarius fuisse* Thomam monachum Monimetensem, Benedictinum Congregationis Cluniacensis, *qui dicitur* floruisse anno MCLX, et scripsisse ad Guilielmum de Turebes Episcopum Norwicensem de Guillelmo puero et Martyre libros septem, de miraculis ejusdem librum unum. *Ita Joannes Pitseus de Scriptoribus Angliæ. Sed ista de S. Wilhelmo puero, Norwici a Judæis occiso, videntur intelligenda, de quo et nos egimus* XXV *Martii. Num præterea hujus* S. Willelmi *Vitam scripserit, non satis liquet : sed neque de tempore quo res contigerit ulla verosimilis conjectura se offert : quare ad ultimum locum hic eam referimus.*

an Vitam scripserit Thomas Monimetensis.

VIGESIMA QUARTA MAJI.

SANCTI QUI IX KALENDAS JUNII COLUNTUR.

Sancta Joanna, uxor Chusæ, Hierosolymis.
S. Manahen Propheta, Antiochiæ in Syria.
S. Afra Martyr, Brixiæ in Italia.
S. Zebellus, S. Servulus, S. Secundinus, Martyres in Istria.
S. Donatianus, S. Rogatianus, Fratres Mart. Namnetibus in Gallia.
S. Saturinus, Sancti alii sex Martyres in Africa.
S. Vincentius, Martyr in Portu Romano.
S. Zoelus, S. Saturus, S. Timinus, S. Saturina, S. Servilius, S. Felix, S. Silvanus, S. Fortunus, S. Zoelus II, S. Stria, S. Dioclus, S. Maximinus, Martyres in Syria
S. Elpidius Episcopus, S. Cyon Presbyter, S. Elpicius Levita, Atellæ in Campania Felice.
S. Vincentius Presbyter, monachus Lerinensis.
S. Missolinus, Patronus Tarbiæ in Novempopulania.
S. Vincentius Episcopus Fulginatensis in Umbria.
S. Simeon Junior Stylita, S. Marthà mater ejus, prope Antiochiam Syriæ.
B. Martha Hegumena, Monembasiæ in Laconia.
S. Thomas Salus, Monachus Antiochiæ.
B. Philipus Placentius, Ordinis Eremitarum S. Augustini.

APPENDIX

S. Meletius Dux, S. Joannes, S. Stephanus, Comites, SS. Milites CCLII, cum uxoribus et parvulis, Martyres in Galatia, omnes suspectæ fidei.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctus Rudbertus, Episcopus et Confessor in Salisburga, *memoratur in scriptis Additionibus Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum. Vitam ejus dedimus* XXVII Martii.

B. Hermanni Josephi, Ordinis Præmonstratensis Translatio, *indicatur a Chrysostomo Vander Sterre et Gelenio. De ea egimus ad Vitam ejus die* VII April.

SS. Supplicius et Servilianus *indicantur in MS. Ultrajectino S. Mariæ, sunt hi* SS. Sulpitius et Servilianus Martyres Romani, *etiam pridie relati. Acta martyrii eorum dedimus* XX Aprilis.

S. Pusinna Virgo *celebratur in MSS. Augiensi S. Laurentii et Remensi SS. Apollinaris et Timothei. Vitam dedimus* XXIII Aprilis.

SS. Bova Abbatissa, et Doda sanctimonialis, Virgines Remis, *referuntur in Menologio Lahieri, sed non* XXIV *Maji, ast quando de illis egimus* XXIV April.

S. Thallelæus Confessor Leontinus *celebratur Officio Ecclesiastico, et refertur ab Octavio Cajetano et Ferrario. Quæ de eo adferri possunt continentur in qualiscumque fidei Actis martyrii SS. Alphii, Philadelphi et Cyrini, cap.* 9 *num.* 61 *et* 66, *cap.* 10 *num.* 76, 77 *et* 78, *ubi ejus obitus narratur. Ea ibi legi possunt* X Maji.

S. Joannis Esichiensis memoria *hodie inscribitur Martyrologio Arabo-Ægyptio Maronitarum Romæ, sicut illud nobis Latinum fecit Gratia Simonius nunc Archiepiscopus Tripolis in Syria : sed veremur ne a Græco* Ἡσυχαστής *perperam detortum cognomen sit; adeoque notetur* S. Joannes Silentarius, *cujus Acta illustravimus* XIII Maji.

Hermes Martyr *memoratur in Kalendario Martyrologii Hieronymiani. Plures hujus nominis Martyres in dicto Martyrologio celebrantur, ex quo, num hic diversus sit censendus ab aliis, non possumus assequi.*

SS. Optati et Policarni *festum notatur in Ordine divinorum Officiorum, postremum aucto pro Sanctimonialibus S. Claræ in ecclesia S. Silvestri de Capite Romæ, qui ordo inseritur libello proprio de ista ecclesia edito per Joannem Jacchetti* 1629 *: et additur, quia* Adsunt corpora. *Eorumdem quatuor annis ante meminerat Ferrarius in Catalogo generali, sed* Polycarium *scripserat. Pancirolius anno* 1625 *in Thesauro abscondito Urbis pag.* 398 Policronium : *sed de vera talium Reliquiarum ibi existentia, quarum etiam pars in Vaticana Basilica sit, negat sibi quidquam esse compertum. Ut ut sit oportet ex iis esse quorum recentius eruta et translata sint ossa : nam idem Jacchetti cap.* II *allegat duo marmora, alterum altero antiquius quibus per ordinem mensium insculpta leguntur festa Sanctorum istic quiescentium, absque ulla istorum mentione : proinde certiorem notitiam de illis expectandam esse censemus.*

Segineus Ardmachæ *indicatur in MS. Tamlactensi. Apud Colganum in Appendice* 7 *ad Vitam S. Patricii par.* 3 *pag.* 294 *ex Annalibus Ardmachanis,* Anno 686 S. Segineus de Achadh-Claidhibh Episcopus Ardmachanus obiit : *ubi addit Colganus* coli 24 Maji, ad quem diem trahi in Martyrologio Dungallensi ipsum anno 687 obiisse; illudque conformius esse Psalterio Casselensi, tribuenti 27 annos regiminis S. Segineo post Tomianum, anno 660 mortuum. *Hæc Colganus.*

Stellanus

Stellanus in Insula Kealtra *recolitur in dicto MS. Tamlactensi. Apud Colganum* 6 *Januarii in Notis ad Vitam S. Dimani num.* 11 S. Stellanus Abbas de Inis-Kealtra in Connacia, floruit circa annum 650, obiitque 24 Maji.

Berchanus de Cluain-caoi *memoratur in dicto MS. Tamlactensi et aliis apud Colganum ad* 15 *Januarii, in Appendice ad Vitam S. Itæ cap.* 2, *ubi ejus familiam per novem generationes deducit, asseritque* coli in Cluainchai 24 Maji.

Aidbeus Abbas Tridaglassiæ *in diœcesi Laonensi in Momonia.*

Colmanus, Sillanus, *referuntur in dicto MS. Tamlactensi. Sed aut ab aliis nequeunt satis distingui, aut nihil de iis reperimus.*

Ferranus, Episcopus Culdæus in Scotia, *ut* Sanctus *celebratur in Menologio Scotico Camerarii. Cambdeno lib.* 6 *Hist. Eccl. gentis Scotorum, pag.* 202 Ferianus cognomento Culdeus, id est Dei cultor *laudatur: sed non addit diem cultus, neque ejus meminit in suo Menologio.*

Filiæ VII Fergussii in insula Kealtra *celebrantur in MS. Tamlactensi. Colganus* 15 *Februarii in Notis ad Vitam S. Farannani num.* 39 *conjicit has forte esse* septem sanctas moniales de Tir-nasiachrach aidhne *in dicta Vita cap.* 7 *indicatas, et asserit* VII filias Fergussii coli in Ecclesia de Teag-naninghean in Connacia, *et referri etiam apud Marianum Gormanum et Cathaldum Maguir.*

Gelesuintha Regina, uxor Chilperici Regis Francorum, filia Athanagildi Regis, jussu mariti strangulata, *dicitur in Adversariis Luitprandi num.* 181, XXIV die Maji, *et* Sancta *appellatur, atque a Tamayo Salazar cum titulo* Beatæ *proponitur in Martyrologio Hispanico. Verum dicta Luitprandi Adversaria, nuper excogitata, carent debita auctoritate.*

Benedictus, Casinensis monachus, Capuani cœnobii Præpositus, sub Desiderio Abbate Casinum veniens, quam creber in psalmodiis, quam sedulus in orationibus, quam studiosus in eleemosynis, quam pervigil in vigiliis, luce clarius patet: qui apud Capuanum monasterium, infirmitate tactus defunctus est undecimo Kalendas Junii: sepultus vero ante ostium ejusdem monasterii ad dextram partem introeuntibus ecclesiam: ubi usque hodie mira virtute divina patrare non cessat. *Ita Petrus Diaconus Casinensis, de ortu et vita Justorum sacri cœnobii Casinensis cap.* 67, *et ex eo Michael Monachus in Sanctuario Casinensi pag.* 165, *qui addit* non sine sanctitatis opinione decessisse. *Interim Wion, Menardus, Dorganius, Bucelinus in Martyrologiis monasticis, et Ferrarius in Catalogo generali, cum titulo* Sancti *referunt, non ad* XXII, *uti debebant, sed hunc* XXIV *Maji. His omnibus positis (nec plura assequi potuimus) reliqua relinquimus judicio Lectoris. Interim illum librum de ortu et vita justorum Casinensium optamus luci datum aspicere, quod curare voluit si vixisset Joan. Bapt. Marus, qui ejusdem Petri libellum de Viris illustribus Casinensibus edidit ac notis illustravit.*

Hildebertus, ex monacho et Abbate Fuldensi creatus Episcopus Moguntinus, *cum titulo* Beati *indicatur a Menardo et Bucelino. Ferrarius lib.* 4 *Rerum Moguntiacarum Gesta ejus describit ex antiquorum auctorum testimoniis, absque ullo alicujus venerationis Ecclesiasticæ vestigio.*

Joannes de Monte-forti, Ordinis Militum templi sub regula S. Bernardi militantium, admiranda signa sanctitatis dedit, atque in hodiernum diem multis miraculis claret, et Officio Ecclesiastico colitur Nicosiæ in Cypro, ubi magno Dei munere corpus incorruptum servatur. *Ita Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi, citato Barnaba de Montalbo lib.* 1 *Chronicorum cap. ult. et Antonio de Aranda in Itinerario Terræ Sanctæ cap. ultimo. Quia autem Cyprus sub Turcica Tyrannide ingemiscit, nec plura potuimus scire, ignoscet lector si ad fidem dictorum auctorum eum remittamus, maxime quia Claudius Chalemotus, qui post Henriquez Sanctos ac Beatos ordinis edidit, eum non recenset, uti neque qui antea Kalendarium Divione publicarat.*

Gofridus, S. Norberti discipulus, postea Abbas Deiparæ Castri-Theodorici seu Vallis secretæ, *a Saussayo memoratur Piis adscriptus.*

Godwinus, Medicus, dein sub S. Bernardo monachus in Clara-valle, *memoratur in Kalendario Cisterciensi, et cum titulo* Beati *ab Henriquez, Chalemoto, Bucelino. At* Piis *adscribitur a Saussayo.*

Elisabeth venerabilis Virgo, Ordinis Cisterciensis in Germania, *inscripta est Menologio Laherii.*

Guillelmus, monachus Villariensis in Brabantia Ord. Cisterc. *cum titulo* Beati *indicatur ab Henriquez et Bucelino. Piis adscribitur a Saussayo. Ab omni titulo abstinuit Chalemotus.*

Gastoldus Episcopus Vilnæ et Stanislaus Cracoviensis, et Triginta sex Fratres Minoritani, nec non complures Prædicatores die XXIV Maji, nec non Stanislaus Lithuanus Ordinis S. Basilii cum aliis ejusdem instituti monachis ibidem; Leopoli autem Stanislaus Minoritani cœnobii Præfectus et alii complures religiosi a Tartaris pro fide Christi interempti, *referuntur ab Abrahamo Bzovio ad annum* 1340 *num.* 15, *nulla alicujus cultus facta mentione, ne quidem titulo Beatorum apposito, at citatur* Martinus Baron. in Vitis Patronorum Poloniæ. *De eisdem agunt Waddingus ad an.* 1343, *num.* 18 *et Haroldus num.* 6, *et neque hi meminerunt venerationis Ecclesiasticæ, neque* Beatos *appellant, quod fecit Arturus in Martyrologio Franciscano, imo et Kojalowicz* B. Stanislaum de Brzescie *horum præcipuum appellat, et aliis* XIV *Minoritis Wilnæ occisis attribuit ea, quæ hisce propria ab aliis censentur. Certiora speramus Wilna accipere.*

Thomas Eugubii anno 1330,
Franciscus Moneus in Hispania an. 1540,
Anonymus de Cassalibus an. 1540,
Apollonia Pighinesia Volaterræ an. 1560, *Ordinis Minorum referuntur in Martyrol. Francisc. Arturi, et* Apollonia *etiam in ejus Gynecæo. Sed ignotum esse diem obitus, nec alium ullum eorum annuo cultui destinatum, colligimus ex auctorum qui allegantur silentio; de vita etiam et miraculis ipsorum nihil aut perparum scriptum invenitur.*

Anna a Conceptione, Virgo venerabilis Ordinis S. Francisci in Lusitania. *Ita Laherius in Menologio.*

Maria Magdalena de Ursino, Sanctimonialis Ordinis S. Dominici, Romæ circa annum MDCII, post vitam sancte peractam mortua est. *Ejus elogium habet Michael Pius lib.* 4, *cap.* 130, *ejusque memoria ad hunc diem est in Anno sancto Ordinis Prædicatorum et in Gynecæo Arturi, qui* Beatam *appellat.*

Joannes Stylita, *S. Simeonis Stylitæ, Junioris magister, qui Radero nostro parte* 3, *Viridarii cap.* 4 *anonymus est, eruitur nominatim ex Vita ejusdem Simeonis Stylitæ, diciturque* virtutis admodum studiosus, stetisse super columnam; cui prius etiam de Simeone frequentes obtigerant visiones, quam is ad montem (*in quo Joannes exiguum monasterium habebat*) advenisset. Alias quippe puerum candido amictu circumdatum in monasterium curru vehi; alias rursus per medium aera, columna lucida viam monstrante, ipsumque abeunte, eodem penetrare conspexerat. Accidit quoque eodem adductum Simeonem Joanni exhiberi ab Angelo, dicente

dicente : Hic ille est, per quem salutem consecuturus es. *Dicitur etiam pro oratione sua* singulis noctibus psalmos triginta persolvisse. *Instituit variis adhortationibus discipulum suum Simeonem; et ad asperiora quævis provolantem prudenter inhibuit. Excepit animo neutiquam turbato prædictam ab eodem Simeone mortem, et rogantem, ut, cum ad concupita gaudia transivisset, sui recordaretur, petita benedictione paterna impertivit; ac suis omnibus Deo per preces commendatis,* paulum quievit, et quasi sopitus leni somno, decessit. *Atque his, e Vita S. Simeonis hinc inde collectis, accedat verbum e Vita sequenti S. Marthæ, ubi etiam* Sancti *nomine decoratur, cum filium ita mater alloquitur :* Numquam animo tuo excidat, qui pater tibi fuit spiritualis, S. Joannes : cujus memoria est in benedictione, quoniam dilexit te plurimum. *Mirum est nullibi ei memoriam ejus adscriptam a Græcis : quare ea colligere placuit, si forte aliquando certior cultus publici notitia inveniatur.*

S. Anolinus, Custodiæ Præfectus Romæ, et a S. Urbano Papa conversus, ac martyrio coronatus *memoratur a Greveno, Maurolyco Ferrario et Galesinio, qui perperam sub Diocletiano passum scribit.* Ejus conversio et Martyrium *refertur in Actis S. Urbani num.* 5 *et* 6, *ac proinde cum illo eum veneramur sequenti die* XXV Maji.

S. Joannes Psychaita, Confessor, sub Iconomachis plurima passus; *celebratur in MS. Synaxario Claromontano et aliis Menæis MSS. uti indicamus, quando de eo agimus.* XXV Maji.

SS. Abercius et Helena Martyres *indicantur a Ferrario in Catalogo generali, citatis Græcis, referentibus eos, non* XXIV, *sed* XXVI Maji.

S. Eleutherius Papa *refertur a Maurolyco et Felicio. Ab aliis* XXVI Maji.

B. Lanfrancus, Archiepiscopus Cantuariensis, mortuus *dicitur hoc die a Wigorniensi, Dunelmensi, et Hovedeno : ab aliis, quando ejus Acta damus* XXVIII Maji.

David Rex Scotiæ, Malcolmi et S. Margaritæ filius, *a Leslæo lib.* 9 *de Rebus gestis Scotorum pag.* 223 *dicitur* multis editis miraculis in Divorum societatem ascitus. *Et a Boethio lib.* 11 *Historiæ Scotorum fol.* 245 jure inter Divos numeratus *asseritur. Nullus ab his ejus cultui tribuitur dies, quem Camerarius assignavit* XI *Januarii : at Dempsterus, et ex ejus Schedis Ferrarius, hunc* XXIV *Maji. Inter alia pia opera,* Murthlaco Sedem Episcopalem transtulit Aberdoniam, et prædiis aliisque opibus amplificavit : *et tamen (quod valde notandum est) non celebratur ejus festum aliquod in Breviario Aberdonensi. Hinc certiora monumenta de die ejus natali et cultu Ecclesiastico expectamus, saltem ut cum matre S. Margareta Regina referatur* X Junii.

S. Agrippina, Virgo et Martyr Romæ, *inscripta olim Martyrol. Romano hoc die, et* XXIII *Junii : postea autem omissa hoc die est, proinde de illa agemus* XXIII Junii.

Edgarus sanctus, Rex Angliæ et Confessor, *memoratur in priore editione Martyrologii Anglicani, eoque citato in Catalogo generali Ferrarii. Verum in secunda editione dicti Martyrologii et a Michaele Alfordo refertur* VIII Julii.

S. Jacobi Majoris inventio, Veronæ in Monte Grigiano, *notatur a Ferrario in Catalogo generali. De eo agendum nobis* XXV Julii.

S. Dominici, Ordinis Prædicatorum Fundatoris, Translatio corporis, anno 1233 Bononiæ facta, *memoratur in quam plurimis Fastis cum Martyrologio Romano. Quæ referenda erunt.* IV Augusti.

S. Robustianus Martyr Mediolani, *ex fide unius Galesinii inscribitur Romano hodierno : allegat ille* Annales Mediolanenses ; *quos nullos inveniens Baronius, in Notis maluit allegare* tabulas Ecclesiæ Mediolanensis : *sed nec hæ ullæ possunt aliæ esse, quam Kalendaria antiquis Missalibus Breviariisque præfixa. Atqui neque hæc ad præsentem diem talis Martyris meminerunt, sed bene ad* XXXI *Augusti habent nomina Sanctorum* Marci et Robustiani Martyrum. *Nolumus ergo* Robustianos *duos, nulla certiori auctoritate prælucente, intra eamdem urbem distinguere : sed unum eumdemque esse præsumimus, qui nescio unde Galesinio oblatus sit hodie, certum autem notumque cultum habet cum socio Marco* XXXI Augusti.

S. Lamberti, Episcopi Leodiensis et Martyris translatio, *celebratur in MS. Martyrol. ecclesiæ S. Lamberti : item a Molano, Canisio, Wione, Menardo, Saussayo, Gelenio, Ferrario, aliisque. Dies ejus natalis est* XVII Septembris.

S. Geremarus, Abbas Flaviacensis, in diœcesi Bellovacensi, *apud Claudium Robertum in Gallia Christiana dicitur ac hunc diem referri apud Molanum. Verum hic cum aliis celebrat eum* XXIV Septembris.

S. Donatiani Episcopi translatio corporis Brugas *indicatur in MS. Florario, cum longa relatione danda* XIV Octobris.

S. Saturnini, Episcopi Tolosani, *dedicatio Ecclesiæ memoratur a Saussayo in Martyrologio Gallicano : dies ejus natalis celebratur* XXIX Novembris.

Fugatius et Damianus, missi ab S. Eleutherio Papa in Britanniam, *referuntur a Joanne Wilsonio in Martyrologio Anglicano anno* 1640 *recuso : et ante cum S. Eleutherio ad* XXVI *Maji : neutro die in ullis Fastis reperimus. Poterit de iis agi ad Vitam S. Lucii Regis, qui eos excepit* III Decembris.

S. Annonis, Archiepiscopi Coloniensis, Translatio Reliquiarum in Basilicam S. Mariæ ad Gradus, *inscripta est Martyrologio Coloniæ et Lubecæ sub ann.* 1490 *excuso, Auctario Greveni, Martyrologio Canisii et Fastis Agrippinensibus Gelenii. Dies ejus natalis est* IV Decembris.

DE S. JOANNA,

UXORE CHUSÆ HIEROSOLYMIS.

D. P.

SYLLOGE HISTORICA.

De ejus Actis, et Unguentiferarum cultu apud Græcos.

XXIV MAII

Hunc XXIV *Maji auspicamur a sanctissima femina* Joanna, *quam Evangelista Lucas laudat capite* VIII *Evangelii sub initium his verbis :* Et factum est deinceps, et ipse iter faciebat per civitates et castella, prædicans et evangelizans regnum Dei, et duodecim cum illo : et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ a spiritibus malignis et infirmitatibus, Maria, quæ vocatur Magdalene, de

Memoria in Evangelio,

A de qua septem dæmonia exierant; et Joanna, uxor Chusæ procuratoris Herodis; et Susanna, et aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis. *Iterum Lucas, relata passione Christi, ista subjungit sub finem capitis* XXIII *et initium sequentis: quæ quia ad* S. Joannam, *spectant hic addimus:* Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, quemadmodum positum erat corpus ejus. Et revertentes paraverunt aromata et unguenta, et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum. Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes quæ paraverant aromata, et invenerunt lapidem revolutum a monumento. Et ingressæ non invenerunt corpus Domini. Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri astiterunt secus illas in veste fulgenti. Cum timerent autem et declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis viventem cum mortuis? Non est hic sed surrexit. Recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset, dicens: Quia oportet filium hominis trad in manus hominum peccatorum, et crucifigi, et diei tertia resurgere. Et recordatæ sunt verborum ejus. Et regressæ a monumento nuntiaverant hæc omnia B illis undecim et ceteris omnibus. Erat autem Maria Magdalene, et Joanna, et Maria Jacobi, et ceteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc; et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista, et non crediderunt illis. *Hæc S. Lucas. Ad Matthæus illam intellexit, dum cap.* XXVII. *Christi morte relata addit:* Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ secutæ erant Jesum a Galilæa ministrantes ei, *licet tres solum exprimat.*

solicitæ pro sepultura Christi,

monitæ de resurrectione.

2 *Porro nomen ejus Martyrologiis Usuardi, Adonis et Auctoris sub nomine Bedæ inscriptum est his verbis:* Item beatissimæ Joannæ, uxoris Chuzæ Procuratoris Herodis, quam commemorant Evangelistæ. *At Notkerus habet sub finem.* Quæ in Evangelio commemoratur. *In Martyrologio Romano,* Quam Lucas Evangelista commemorat. *Similia habent Bellinus, Grevenus, Maurolycus et alii recentiores. Inter curatas a Christo mulieres erat* Magdalena, *a Spiritibus immundis; ita etiam videtur* Joanna *a suis infirmitatibus curata; et quia dives erat, de suis facultatibus ministrasse Deo, atque habuisse Chusam maritum animo etiam erga Christum devoto: qui erat Procurator Herodis Antipæ Tetrarchæ Galilææ, a quo Christus veste alba indutus ac spretus fuerat. Græce* Ἐπίτροπος, *Admini-* C *strator rei familiaris; sed forte ante Christum mortuus erat* Chusas, *atque ideo posteriore loco non appellatur uxor Chusæ, ac tunc potuit liberius Christum sequi. Quamdiu post Christi resurrectionem vixerit, non liquet. De* Susanna *vero, quam ut ejusdem erga Christum officii sociam* Joannæ *laudat Lucas, multo minor notitia superest: nam nec nomen quidem ulli Latino Martyrologio invenitur adscriptum.*

Fastis sacris inscripta,

ministrat Christo de facultatibus.

3 *Græci quod mirandum, neutram nominatim colendam instituerunt: sed* Mulierum unguenta *ad sepulcrum Christi* ferentium, *simul et S. Josephi ab Arimathia memoriam agunt tertia, sive (ut nos vocamus) secunda Dominica post Pascha, quæ in Typico vocatur* Κυριακὴ τῶν ἁγίων Μυροφόρων, καὶ Ἰωσὴφ τοῦ Δικαίου, D Dominica Sanctarum unguentiferarum mulierum et Joseph Justi. *Plenum autem Officium habetur in Græcorum Pentecostario, qui est liber continens Officium ecclesiasticum a Vigilia Paschali usque ad octavam Pentecostes, sive (ut appellant Græci) Dominicam Sanctorum omnium. In isto Officio Sanctis istis Mulieribus præscribitur concinendus per partes Canon tertius, post primum de Cruce et secundum de Deipara. His interponitur lectio Synaxarii, explicans historiam Evangelicam, quatenus illa ad Nicodemum et Josephum atque ad has Mulieres pertinet: et lectionis illius hæc est clausula.* Ὅτι γοῦν αὗται τὴν ἀνάστασιν ἐκήρυξαν, καὶ πολλὰ τῷ καθ' ἡμᾶς δόγματι συνεβάλλοντο εἰς πίστωσιν καὶ πληροφορίαν ἀκραιφνῆ τῆς Χριστοῦ Ἀναστάσεως, μετὰ τὸν Θωμᾶν καὶ ταύτας παρέλαβεν ἑορτάζειν ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, ὡς ἰδούσας πρώτας Χριστὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ τοῖς πᾶσι καταγγειλάσασας τὸ σωτήριον κήρυγμα καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν πολιτείαν μετελθούσας ἀρίστως, καὶ ὡς ἔχρη γυναιξὶ μαθητευθείσας Χριστῷ. Ταῖς τῶν ἁγίων Μυροφόρων πρεσβείαις ὁ Θεὸς ἐλέησον, ἡμᾶς. Ἀμήν. Quia igitur hæ Resurrectionem prædicarunt, et secundum opinionem nostram multa eis contigerunt, ad confirmandam in nobis fidem indubitabilem E de Christi Resurrectione, post S. Thomam (*cui, ut apud Latinos, adscribitur Octava Paschæ, sive, ut Græci vocant Dominica secunda*) etiam illas festive colendas suscepit Ecclesia Dei; ut quæ primæ viderunt Christum resuscitatum a mortuis, omnibusque annuntiaverunt salutiferam prædicationem, atque secundum Christum optime sunt conversatæ, quemadmodum decebat ab illo institutas. Sanctarum Unguentiferarum precibus, Deus, miserere nostri. Amen.

AUCTORE D. P.

Josephi Justi et Unguentiferarum cultus apud Græcos.

Dominica 2 post Pascha,

4 *Præmittitur Synaxarii lectioni ex more distichon unum, et est hujusmodi:*

Χριστῷ φέρουσιν αἱ μαθήτριαι μύρα,
Ἐγὼ δὲ ταύταις ὕμνον ὡς μύρα φέρω.
Unguenta Christo deferunt discipulæ,
Illis ego hymnum sicut unguentum fero.

Extat etiam cujusdam Macarii Chrysocephali sermo εἰς τὰς ἁγίας Μυροφόρους Γυναῖκας, καὶ Ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ Ἀριμαθαίας, καὶ περὶ τῆς τοῦ Κυρίου Ἀναστάσεως, καὶ τῆς δι' αὐτῆς ἐσομένης παγκοσμίου τῶν γηγενῶν ἐξαναστάσεως: in sanctas Unguentiferas Mulieres, et Josephum ab Arimatthia, atque Resurrectionem Domini, quæque per ipsam fiet universalem terrigenarum exsuscitationem. *De Josepho egimus ad* XVII *Martii,* F *rursumque in Supplemento dicemus qua ratione corpus ejus sub Carolo Magno, per Fortunatum seu Macarium Patriarcham, Hierosolymis allatum sit ad Medianum monasterium: Græci autem aliqui hujus memoriam recolunt ad* XXXI *mensis Julii, ubi par fuisset ipsos etiam recordari non solum* Joannæ, *sed etiam* Susannæ, *cujus nomen ex Hebræo* Lilium *redditur. De* Nicodemo, *cujus pariter cum Josepho cura emicuit in tumulando Christi corpore, multa quidem in Dominicæ jam dictæ lectione dicuntur; sed illius ut Sancti nulla uspiam fit mentio, nisi forte ad* XV *Septembris, quando Græci recolunt Inventionem S. Stephani, reperti una cum corporibus Nicodemi, Gamalielis et Abibi; quæ Inventio a Latinis celebratur* III *Augusti.*

cur non etiam Joanna, Susanna, Nicodemus?

G. H.

DE S. MANAHEN,

PROPHETA ANTIOCHIÆ IN SYRIA.

Ex Martyrologiis et Actis Apostolorum.

XXIV MAJI.

Cultus sacer.

M*emoria hujus Sancti celebratur in plerisque Martyrologiis antiquis et recentioribus, Usuardi, Adonis, Notkeri, auctoris sub Bedæ nomine, Bellini, Greveni, Molani, Maurolyci, Galesinii et aliorum cum hodierno Romano Martyrologio, quod eisdem fere quibus illa verbis hunc diem ita exorditur :* Nono Kalendas Junii, Antiochiæ natalis sancti Manahen, Herodis Tetrarchæ collactanei, Doctoris et Prophetæ sub gratia novi Testamenti, in eadem urbe quiescentis. *Hæc ibi, quæ apud S. Lucam in Actibus Apostolorum sub initium capitis* XIII *ita leguntur :* Erant in Ecclesia, quæ erat
B Antiochiæ, Prophetæ et Doctores, in quibus Barnabas, et Simon qui vocabatur Niger, et Lucius Cyrenensi, et Menahen qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, et Saulus. Ministrantibus illis Domino et jejunantibus, dixit illis Spiritus sanctus : Segregate mihi Saulum et Barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tunc orantes et jejunantes, imponentesque eis manus dimiserunt eos. *Hæc ibi, quæ erunt accuratius discutienda ad Vitam SS. Barnabæ et Pauli, ad diem* XI *et* XIX *Junii. Hic sufficit intelligi* S. Manahen *fuisse nobilis et valde illustris familiæ, scilicet qui ejusdem cum Herode nutricis lacte olim lactatus fuerat. Erat autem Herodes Antipas Tetrarcha Galilææ, cujus jussu S. Joannes Baptista capite plexus, et Christus tempore suæ passionis veste alba indutus atque illusus fuerat, ac postea cum Herodiade missus Lugdunum in exilium, spoliatus Tetrarchia Galilææ : quod factum fuisse anno a Christo passo decimo, et Æræ vulgaris* XXXVIII *diximus in Diatriba præliminari ante totum primum Aprilis pagina* X. *At suo collactaneo Herode sanctus Manahen felicior et multo illustrior fuit, tum doctoratu Christiano, quo sacras Scripturas interpretabatur, et fideles docebat credenda et facienda ; tum spiritu prophetiæ, quo divinitus afflatus futura prædicebat. Præterea secundum suum gradum et officium ministrabat Domino cum aliis ibidem nominatis. Jejunabat etiam, ut mens esset ad divina magis elevata ; et dignus revelatione divina factus est, ut Paulum et Barnabam segregaret cum aliis in Apostolatum ad conversionem Gentium : eisque post jejunium ideo susceptum, imponeret manus, et (sicut SS. Leo Papa et Chrysostomus loquuntur) Episcopos consecraret, cum Simone Nigro et Lucio Cyrenensi. De hoc egimus ad diem* VI *Maji : Simonis Nigri memoria alibi quam apud Lucam nulla habetur : quamdiu postea vixerit* S. Manahen *non constat. In MS. Kalendario apud Carmelitas Mechliniæ adservato refertur* XXII *Maji.*

Notitia in Actibus Apostolorum.

Collactaneus Herodis Antipæ.

Doctor,

E *Propheta,*

imponit manus SS. Paulo et Barnabæ.

G. H.

DE S. AFRA,

MARTYRE BRIXIÆ IN ITALIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Tempore et Actis martyrii, nec non de cultu diebus variis.

C CIRCA CXXXIII.

Tempus martyrii.

B*rixia, plurimorum Sanctorum fœcunda mater extitit : inter quos celebriores fuerunt SS. Faustinus et Jovita fratres : quorum Acta varia illustravimus ad diem* XV *Februarii, atque sub initium diximus,* Brixiam Cenomanorum caput sub Alpium Rhætiarum Præfecto fuisse : *qualis tunc fuit* Italicus Comes maritus S. Afræ, *quo deinde a leonibus, leopardis, et ursis cum idolorum Sacerdotibus devorato,* S. Afra *fuit conversa, et cum prædictis fratribus Faustino et Jovita plurimum cruciata est, ac tandem martyrio coronata sub Hadriano Imperatore, ac tempore S. Telesphori Pontificis Romani, qui sedit ab anno* CXXVI *usque ad annum* CXXXVII, *aut initium sequentis. Consule Catalogos veteres antiquorum Pontificum, ante tomum primum Aprilis a nobis editos. Sed hinc sequitur, hos Martyres non esse passos circa annum* CXX, *uti olim fuimus opinati, sed circa annum* CXXXIII.

Acta ex MSS. Lectionibus,

2 *Acta damus ex MSS. Lectionibus, quæ olim solebant ad Matutinum recitari in Ecclesia Brixiensi, eaque contulimus cum Vita Italice scripta ab Ascanio Martinengho, Abbate Ecclesiæ et monasterii S. Afræ, quod Brixiæ habent Canonici Regulares Congregationis Lateranensis. Cohærent illa cum Actis SS. Faustini et Jovitæ : sed quædam hic referuntur, quæ in dictis Actis non attinguntur ; suntque eo minus similia vero, quam ipsa quibus superadduntur Acta, quanto videntur esse composita recentius, quapropter etiam a Martinengho non nisi sub dubio referuntur. Porro sacra* S. Afræ *memoria inscripta est Martyrologio Romano his verbis :* Brixiæ S. Afræ Martyris, quæ sub Hadriano Imperatore passa est. *Eamdem celebrant Galesinius, et cum magno elogio Ferrarius in Catologo Sanctorum Italiæ. Meminit et Masinus in Bononia perlustrata, eo quod aliquæ ejus Reliquiæ sint in ecclesiæ S. Mariæ Patrum Servitarum in Majore-platea. Ceterum sacrum ejus corpus est in Ecclesia sibi dicata : quæ cum destrueretur augustius reparanda,* anno MDLXXX die XIX Septembris retectum illud elevatumque fuit ex veteri arca lapidea, intra quam claudebatur, positum supra tabulam plumbeam. Erat autem sacrum corpus tribus indutum vestibus, quarum una ex panno serico viridi erat, altera contextus aurei, tertia coloris ambigui : inventa pariter et lamella est sic inscripta : Hic jacet sacrum corpus sanctæ Aphræ, Ancillæ et Martyris Christi. *Ita Fr. Obicius Capucinus, qui interfuit spectator, in opere adhuc inedito de Nobilitate Brixiæ, sicut inde ea transcripsit Bernardinus Faynus, de Ecclesia Brixiensi nostroque opere bene meritus. Cum autem librum suum ederet Martinenghus,*

F

Memoria in fastis,

Corpus in ecclesia illi dicata.

A *nenghus, id est anno* MDCII, *necdum repositum erat sacrum corpus sub novum, quod eum in finem struebatur, altare: Caput vero seorsim servatum habebatur inclusum argento, ad commodiorem usum devotique populi solatium. Faynus, in eo quod scripsit edidilque Martyrologio Brixiensi*, S. Afram *cum socia Martyre celebrat his verbis:* Brixiæ S. Aphræ Martyris in propria ecclesia: quæ a SS. Faustino et Jovita ad Jesum conversa, et a S. Apollonio baptizata, imperante Hadriano, ab Aureliano Comite variis cruciata suppliciis, una cum Samaritana ejus ancilla insignis martyrii palmam accepit. *Et in Notis hanc* ancillam Samaritanam ex familia Saccheta *fuisse ait: quod in silentio antiquorum mallemus ab eo quoque prætermissum fuisse, aut ad figmenta somniorum rejectum. Addit, ut oculatus testis*, Ossa modo in altari ejus nomini dicato recondita esse: caput vero ad fidelium devotionem in busto argenteo obsignatum. Magnam denique ipsam habere venerationem, maxime in ejus die festo, quo Rectores et Proceres civitatis, cum omnium Artium Ordinibus, processionaliter ad ejus cultum conveniunt. *Idem Faynus indicat ad* diem XIX Januarii, Inventionem corporis
B S. Afræ, *et hanc* celebratam fuisse sub Officio duplici *probat ex tabella Sacrarii. Ad diem etiam* VI *Aprilis refert aliquam* Translationem, factam anno MDIII, ipsa Dominica in Albis, præsente Marino Goergio Episcopo cum Capitulo Cathedralis, et utroque Clero universisque Ordinibus et Sodalitiis, nec non et civitatis Rectoribus et Proceribus universoque populo, summo honore, religione et apparatu, cum aliis sacris Corporibus per civitatem delatum, et per tres dies publice expositum, et dein reconditum.

festum inventionis et translationis.

ACTA MARTYRII.

Ex MSS. Lectionibus Brixiensibus.

In diebus illis, regnante Adriano Imperatore, fuit quidam Comes Italicus, crudelis Paganus: hic habebat uxorem nobilissimam, Aphram nomine. Qui acceptis litteris ab Adriano Imperatore, ut ubicumque Christianos inveniret, aut eos ad sacrificandum cogeret idolis, vel per diversa tormenta eos perderet; ingrediens civitatem Brixiam, statim servos Dei Faustinum et Jovitam præcepit a militibus comprehendi. Cumque ipse Imperator ad civitatem Brixiam
C pervenisset, ante eum jussi sunt præsentari: qui eos diversis blanditiis alliciendo, et eis variis terroribus comminando, ut idolis sacrificarent ipsos inducere conabatur. Cumque respondissent, quod non dæmonibus, sed Deo soli, et unico Filio ejus Domino Jesu Christo foret sacrificandum; jussit eos Adrianus comprehendi, et in medium ludum deduci. Ad quos devorandos missi sunt leones quatuor, quorum aspectus teterrimus erat: qui venientes cum magna velocitate, miserunt se ad pedes Sanctorum. Videns Adrianus quod fiebat, jussit ministris, ut mitterent leopardos: qui et ipsi venerunt in ludum, volventes se ante vestigia eorum. Tunc Adrianus dixit: Dimittite ad eos ursos potentes, et circa latera eorum faculas ponite, ut cum assi fuerint ex dolore devorent eos. Et dimissi sunt ursi: qui, cum appropinquassent ad servos Dei, leones et leopardi in *a* eos impetum fecerunt, ita ut eos conciderent, ut nullus ex eis vivus evaderet, et custodiebant Dei Sanctos. Tunc Sancti dixerunt Adriano: Mitte ad Italicum Comitem tuum una cum Sacerdotibus vestris, ut afferant ad nos Deum vestrum Saturnum, ut liberet nos ab istis feris; et cum viderimus nos liberatos, prostrati adoremus Deum. Tunc Orphetus Sacerdos, cum aliis sacerdotibus idolorum et Italico Comite, posuerunt Saturnam D
in medio ferarum, quibus Martyres dixerunt: Appropinquate Deum vestrum ad bestias, ut ex timore discedant a nobis. Tunc Orphetus levans Deum Saturnum, cum aliis sacerdotibus et Italico Comite, ad feras abierunt. Tunc feræ impetum facientes in eos, devoraverunt eos; et comedentes carnes eorum, nihil ex eis reliquerunt; et acceperunt statuam Saturni, minutissime confringentes.

Cum SS. Faustinus et Jovita a leonibus et leopardis illæsi,

a

et ab his Italicus Comes et Sacerdotes idolorum essent devorati;

EX LECTIONIBUS.

2 Sancti vero Martyres stabant illæsi, glorificantes Deum excelsum: et ecce subito Aphra, uxor Italici Comitis, audiens a feris comestum esse virum suum, perrexit ad amphitheatrum, vociferans et dicens: O qualem Deum habes, Adriane, ut propter vestram perfidiam ego vidua remanserim! Qualem Deum habes, qui te liberare non potuit! Et cum hoc diceret, impetum fecit, et ingressa est, ubi stabant servi Dei qui in cœlis est, volutans se ad pedes eorum, et dicens: *b* Rogo vos, ut detis mihi signum, ut in Deo credere possim. Stabat autem B. Afra cum omni fiducia inter feras ante conspectum Sanctorum; Populi vero videntes eam inter feras, multi crediderunt et magnificabant Deum. Faustinus E
dixit: Vides, Adriane, fidem mulieris, quomodo stat in medio ferarum, et eam non tangunt? Sacerdotes vero tui venerunt cum Deo tuo, et eadem hora devorati non comparuerunt. Adrianus dixit: Mulier veni ad nos: multum enim tibi donare poterimus, et nobiliorem poteris accipere virum. Aphra dixit: Divitiæ tuæ tecum sint in perditionem cum diis tuis, cum quibus in damnatione peribis. Audi me, Adriane, ego non doleo tantum mortem viri mei, sed doleo, quia in æternum mortuus est. Adrianus dixit: Exi foras, mulier, non possum te audire: nam quantum video, gloriaris de morte viri tui. Aphra dixit: Vere tibi dico, quoniam gratulor de confusione tua, quia nihil potuisti sanctis servis Dei facere: multa enim præstat Salvator noster sperantibus in se, et eruit eos a damnatione et persecutione adversariorum. Nam Deus Saturnus, quem adorabas, et Sacerdotes suos, et se ipsum decepit. Ubi est ergo Deus tuus? qui ad liberandum venerat, ipse deceptus est cum Sacerdotibus suis. Adrianus dixit: Exi foras, ne multum accensus propter insipientiam tuam lædi te faciam. Conversa igitur Aphra ad Sanctos Dei dixit: Subvenite mihi in hoc seculo, ut ad Deum confidenter valeam pervenire. F

S. Afra, uxor Italici, accurrit inter feras ad Sanctos

b

3 Tunc prostrata in faciem suam dicebat: Domine Deus, aspice super me miseram, et produc me ad gratiam tuam. Tunc sancti servi Dei dixerunt: Domine Deus, aspice super fidem mulieris hujus, quæ se tibi ex toto corde tradit atque commendat: da ei gratiam tuam, ut mereatur accipere baptismum redemptionis animæ suæ, quatenus diabolo resistere possit. Extende etiam dexteram gloriæ tuæ super oves perditas. Tunc B. Faustinus apprehendit dexteram Aphræ, et erexit eam a terra. Jovita dixit: Deus excelse, qui respicis super faciem terræ, da misericordiam tuam super virilem animum istius mulieris: ut firmetur in veritate tua, accipiens signaculum nominis tui, et illud digne conservet. Et conversi dixerunt ad Adrianum: Mitte qui retrudat feras, quæ sunt circa nos, ut exeamus foras. Adrianus dixit: Vere modo mitto ad vos, qui tollant vos de medio, quia tantam vestram falaciam audire non possum. Quique dixit ministris suis: Præparastis quod præcepi? Ministri dixerunt: Paratum est. Tunc *c* jussit introduci in amphitheatrum quinquaginta tauros salseratos, quorum magnitudo et furor magnus erat, dantes mugitum ingenti voce, ita ut amphitheatrum pene moveretur, et ipse Adrianus contremisceret. Quibus venientibus obviantes sancti Dei

precibus ab illis fusis

c

EX LECTIONIBUS. et signo Crucis tauris cicuribus factis, insultat Imperatori, et se habere ait Deum cœli propitium:

A Dei Faustinus et Jovita signum Crucis fecerunt, et statim tauri humiliaverunt se ad terram ante eorum pedes. Tunc B. Aphra dixit: Adriane, vides, quantum mihi Dominus donare dignatus est, ut inter feras cum orandi fiducia Christi astarem? Adrianus dixit: Numquid ego te jussi, ut ad feras descenderes? Aphra dixit: Non tua jussione, sed illius qui me elegit de vestra iniquitate, ut dignam habeam in conspectu suo et cum Sanctis ejus liberam voluntatem, et inter feras astarem. Adrianus dixit: Quam liberam voluntatem esse dicis? Aphra dixit: Qui Deum cœlestem habet propitium, habet liberam voluntatem. Adrianus dixit: Jam transit hora sexta, recipiat se unusquisque in domum suam. Ecce propter insaniam Faustini et Jovitæ injuriam patior. Faustinus dixit: Mitte ad nos qui eruant nos a ferarum timore. Adrianus dixit: Si verus est Deus, quem colitis, exite liberi a feris.

4 Faustinus et Jovita dixerunt: Vide, Adriane, quid dixisti: si videres gloriam Dei, crederes in Deus qui est in cœlis? Adrianus dixit: Videam vos liberatos una cum Aphra, et dabo vobis veniam. Aphra dixit: Indulgentiam tuam, Adriane, servi B Dei accipere nolunt, sed vide quanta mirabilia ostendit Deus per servos suos. Adrianus dixit: Si mea verba audieritis, eritis nobiliores in civitate Brixia. Audientes Sancti verba Adriani dixerunt: Vobis dicimus, o feræ, ut exeatis foras civitatem, neminem tangentes: sed et Dei ancillam Aphram vobiscum ducite in desertum, ut agnoscat, Deum esse in cœlis, quo ad usque visitet nos Deus et ipsam. Tunc feræ miserunt Aphram in medio sui, et dixit Aphra; Benedicite me servi Dei una cum his fratribus meis, et benedictio vestra maneat nobiscum in deserto. Inclinans caput suum Aphra cum feris, et benedicti a Sanctis Dei abierunt in desertum. Videntibus populis feræ egressæ sunt, tauri vero [remanserunt], respicientes quid eis Sancti Dei juberent. Convertentes se servi Dei ad tauros dixerunt: Vobis dicimus, qui venistis ad nos cum grandi ira, et jussu Dei facti estis sicut agni, subsequimini post feras, ut videant oculi Adriani, et confundantur cum omnibus qui obediunt ei. Audientes tauri præceptum eorum, dimisso capite usque ad terram, feras sequebantur. Mittit Adrianus suos ministros, ut comprehenderent tauros: et facti sunt tauri velut tempestas valida super ministros, ita ut Liberius C Consiliarius Italici Comitis cum ministris vitam finierint. Tauri vero abierunt, cum feris et Aphra ancilla Dei, ad eremum *d*. Cumque multa tormenta sustinuissent Sancta Dei in civitate Brixia, ligati ducti sunt ad civitatem Mediolanensem. Positi vero inter tigres et ursos, et memores ancillæ Dei Aphræ, dixerunt ad eas: Audite oves Dei: ite per loca deserta, quærentes leones et leopardos, sed et ancillam Dei Aphram: jungite vos ad ipsos, eam diligenter custodientes. Et ea die, qua Dominus vos visitaverit, cum ipsis ad nos venite. Tigrides vero, osculantes pedes Sanctornm, exierunt perambulantes loca deserta, donec invenerunt B. Aphram; et cum feris similiter commorantes, ancillam Dei custodierunt.

accepta benedictione cum feris abit in desertum; d et ab iisdem reducta ad Sanctos

5 Sancti vero Dei Faustinus et Jovita, per diversa distracti loca, cum Adriano venerunt ad urbem Romam; ad quos præcepit Adrianus bestias sævissimas in locum arenarum dimitti, videlicet leones, ursos, tigres, et leopardos: qui venientes corruerunt ante conspectum Martyrum coram omni populo. Tunc factus est sonus magnus, et portæ arenæ apertæ sunt, et ecce subito introierunt feræ, quas sancti Dei una cum Aphra ancilla Dei ad eremum pergere jusserunt. Factum est in die illa, ut ipsa prostrata ante pedes Sanctorum clamaret; Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Omnes D autem mirabantur, quod beata Aphra cum feris in medium arenæ ingressa fuisset. Elevans autem vocem suam dixit: Quid miramini cives Romani, quod ego inter feras assisto? O quanta et qualia ego nuntiabo vobis, ut credatis veritati, et non mendacio, ut detur vobis a summo Deo indulgentia peccatorum. Tunc sancti Dei Martyres dixerunt Adriano: Cognoscis Aphram, quæ contempsit vitam Italici Comitis viri sui? quam te jam pro nihilo habet in isto seculo cum deliciis tuis, quæ noluit credere in Deos tuos, in quibus non est salus. Adrianus dixit: Quantam magnam video factam Aphram? quam in civitate Brixia ad feras damnaveram, nunc Romam ingressa est cum ipsis feris. Hæc verba dicens timebat tumultum populi valde. Tunc populi una voce dixerunt: Vere Magnus est Deus solus, quem isti viri prædicant, et annuntiant eum esse venturum. Erat enim clamor magnus credentium in Deum. Tunc sancti Faustinus et Jovita ad feras, quæ cum Aphra ancilla Dei venerant, ita dixerunt: Jussu Domini interficite feras, quas ad nos devorandos misit Adrianus. Tunc audientes feræ, quæ cum Afra erant, venerunt ad præceptum Martyrum, et E sub momento omnes feras, quas Adrianus dimiserat, interfecerunt ut ex eis nulla penitus remaneret. Jusserunt autem Sancti feris, ut recederent neminem tangentes: quod fecerunt.

cum iisque Romam ingressa,

6 Sancti vero Dei secundum verbum Domini abierunt cum Calimerio, et Afra ancilla Christi: et venerunt ad locum qui dicitur Catacumbas, et ibi invenerunt Beatum *e* Linum Episcopum, qui et ipse latitabat inter sepulchra Martyrum propter metum Paganorum. Et cum invenissent eum, clamaverunt dicentes; Benedictio Dei cum Spiritu tuo. Beatus vero Linus clamavit eis dicens: Venite benedicti Angeli Dei, quoniam in vobis requievit Salvator noster, qui est desiderium vestrum: deditque eis pacem. Dixerunt autem Beati Martyres Dei: Misit nos Dominus, ut Calimerium ordines Episcopum, et dirigas eum in civitatem Mediolanensem, et ancilla Dei Afra Baptismum consequatur, ita ut eodem eum comitetur. Audiensque hoc beatus Linus, gaudio repletus, fecit sicut Martyres dixerunt. Et cum ordinasset Calimerium Episcopum, et beatissimam Dei famulam Afram baptizasset, dixerunt sibi invicem vale, et profecti sunt. Tunc Beati Martyres benedixerunt Altissimum, quoniam Calimerium ad oves dispersas F Dominus direxisset, et quod baptismum Afra percepisset. Martyres Dei diversis et variis afflictionibus contriti, regressi sunt ad civitatem Brixiam, et inde profecti sunt ad urbem Mediolanensem; ut qui ab eis Sacramenta acceperant, verbo Domini firmarentur: et assumentes secum ancillam Dei Afram, cum ipsa iterum Brixiam redierunt.

venit in Catacumbas, e ubi a Pontifice baptizata Brixiamque reversa,

7 Audientes vero populi, quod sancti Martyres cum ancilla Dei Afra reverterentur, abierunt cum *f* B. Apollonio ad flumen, quod dicitur *g* Mella: ibique expectantes eos psallebant diversis modis. Et ecce subito factus est in eodem loco odor suavissimus, et continuo Sancti cum B. Afra advenerunt sedentes in vehiculo. Sancti vero Apollonius expansis manibus ad cœlum dixit: Domine dominus universæ creaturæ, gratias agimus tibi. Beati autem Martyres salutaverunt populum cum turba psallentium: Afra Beata, et sancti Dei Martyres ingressi sunt civitatem. Aurelianus vero repletus insania, jussit eos sibi præsentari, quibus dixit: Adhuc perseveratis in fallacia vestra. Ecce modo cognoscetis ubi sit Deus vester, cum jussero vos interfici.

f g honorifice excipitur:

8 Tunc Martyres dixerunt: Convertere, teterrime tentator, quid moraris? Accede, et quod pater tuus diabolus imperat celerius fac, nos enim parati sumus mori

A mori pro nomine Domini nostri. Tunc præcepit Aurelianus ipsos una cum B. Afra ancilla Christi, et omnes, qui eorum doctrinam sunt secuti, gladio interire. Milites autem duxerunt eos foras civitatem, in via *h* Cremonensi, ibique genibus positis gladiatores amputaverunt capita Sanctorum. Afra vero gladiis *i* spiculatorum in capite percussa, suum Martyrium in via Cremonensi feliciter consummavit, sui sequens vestigia Salvatoris.

capite plexa martyrium consummat: h

i

9 Passa est autem B. Afra sub Aureliano Principe, temporibus Adriani Imperatoris, cujus corpus cum multa reverentia multisque aromatibus, coruscantibusque miraculis, juxta dictam viam Cremonensem, in una Arca lapidea, in Basilica videlicet non longe ab ipsa civitate, in honore Sanctorum Martyrum constructa *k*, requiescit: cujus festum celebrat Mater Ecclesia nono Kalendas Junii. Rogemus ergo devotissime, Fratres dilectissimi, beatissimam Afram Christi Martyrem, ut qui ejus meremur votiva celebrare solennia ejus apud Dominum patrocinia sentiamus. Præstante Domino nostro B Jesu Christo, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat, per omnia secula seculorum. Amen.

deposita in arca lapidea in ecclesia SS. Faustini et Jovitæ. k

ANNOTATA.

a *Vita* 1 *SS. Faustini et Jovitæ*, in ipsos ministros.

b *Vita* 2. Obsecro vos, æterni ostensores luminis, ut dignemini mihi insinuare, quemadmodum in Christum certius credere possim. At illi videntes ejus constantiam, ovantes sacris eam imbuerunt dotrinis, ut uni soli Domino cœli terræque conditori, mundo corde castoque amore impenderet famulatum integritatemque fidei illibatam totis viribus conservaret.

c *Eadem Vita* 2, ait ministris: Adducite mihi tauros indomitos, *non expresso numero. At Martinenghus etiam* quinquaginta tauros *habet fuisse: unde autem et quomodo dicantur tauri* Salserati, *non capio.*

d *Addit Martinenghus:* Ubi vitam solitariam peregit in continua oratione et jejunio, *locum autem describit in montanis, urbem a septentrione cingentibus, ubi fontem invenerit lympidum, et cryptam secessui ejusmodi aptam. Et quamvis non omnino rejiciat quæ hic dicuntur de ferarum comitatu et obsequio: longe tamen verosimilius esse putat, quod Afra egressa de theatro, domui suæ disposuerit, famulitium dimiserit,* C *substantiam dispartierit, atque ita demum adierit solitudinem, unde identidem redierit, instructionis primum, deinde Baptismi a S. Apollonio Episcopo suscipiendi sacrorumque mysteriorum causa.*

e *Magnus hic σφάλμα est. Nullus tunc Linus Papa Romanus erat; pro quo Martinenghus* Evaristum *scripsit, sed is sub Trajano anno* 108 *mortuus est. In Vita* 2 *Faustini et Jovitæ num.* 18 *eadem referuntur, et* Telesphorus *habetur, uti et in Vita S. Calimeri* 31 *Julii. Consule quæ in Diatriba de Veteribus Pontificibus ante tomum* 1 *Aprilis in Telesphoro diximus.*

f S. Apollonius *Episcopus Brixiensis colitur* 7 *Julii Huic multo verosimilius tribuitur baptismus S. Afræ, quam Romano Pontifici in Vita* 2 *Martyrum quam tamen sequens Martinenghus, iter illud Romanum Afræ, una cum ferarum assectantium comitatu miraculoso, mavult ornandæ dumtaxat historiæ causa excogitatum credere: quod utinam non etiam ipsis SS. Faustini et Jovitæ Actis acciderit!*

g Mella *flumen latus urbis Brixiæ occidentale alluit, et venientibus Roma, quam Brixia ad meridiem respicit secundum sinistram illius ripam tenendum iter ad urbem est, post quam transiverint Olium flumen, cui se Mella immergit* 20 p. m. *infra civitatem.*

h Cremona, *Bresciæ proxima versus meridiem, solis* 30 p. m. *abest.*

i *Ferrarius in suo Catalogo Sanctorum Italiæ ita mortem exponit:* Aurelianus Præfectus, Roma Brixiam adventans, illam comprehendi carcerique includi jubet: ubi diu afflicta, variisque tormentis excruciata, ut ab idolorum cultum rediret; tandem victrix educta, jussu impii Præfecti, populo inspectante, decapitata est IX Kalendas Junii. *Martinenghus eorum sententiam proponit, qui cum SS. Faustino et Jovita fuisse passam Sanctam dicunt, eodem die et anno quo ipsi: et de anno quidem verosimilius esse censet, diem mavult credere hunc esse quo colitur.* E

k *Martinenghus primam corporis una cum arca translationem in hanc Basilicam adscribit anno* 246*: variis deinde occasionibus loco motam arcam esse præsumit; duas tamen solas allegat, quarum memoria extet; videlicet anno* 1448, *quando post ostensionem sacri corporis reposita illa est in capella ecclesiæ septemtrionali, suffulta figuris animalium substratorum præsertim leonum, qui solent Sanctæ etiam in picturis adjungi, sculptura tamen antiqua ac rudi; et addit, eo quo scribebat tempore, scilicet sub annum* 1602, *superfuisse qui dicerent, se ipsam arcam sic locatam vidisse sæpius; quin et scripto veteri consignatam ait memoriam hujus Translationis, quam mirum sit a Fayno inventam non fuisse. Addebant illi integrum etiam se corpus conspexisse, indutum vestibus, fracidis illis tunc quidem, sed apparentibus velut quæ olim pretiosæ fuerint. Alterius Translationis, factæ anno* 1580, *jam supra indicium dedimus; postrema autem omnium facta est hoc seculo, de qua anno* 1602 *adhuc facienda etiam diximus ex Martinengho.* F

DE SS. ZEBELLO, SERVULO, ET SECUNDINO, MARTYRIBUS IN ISTRIA.

G. H

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De cultu antiquo et recentioribus Actis.

AN. CCCXXXIV.

Memoria in antiquis Fastis,

Quatuor *antiqua Martyrologii Hieronymiani apographa auspicantur ab his Sanctis hunc diem, et Corbeiense Parisiis excusum his verbis:* In Istria natalis Sanctorum Zebelli, Servuli, Secundini. *Desideratur ultimus in tribus aliis apographis, et loco* Zebelli *in Epternacensi est* Zoili*: quod nomen inter Sanctos Syros infra recensendos bis reperitur: et plures ex illis Syris attribuuntur Istriæ ab Adone, Notkero, et aliis recentioribus cum hodierno Martyrologio Romano: de quibus Lector poterit commodius judicare, ubi singulos Sanctos ex antiquioribus monumentis sejunxerimus. MS. antiquum Corbeiense necdum excusum, teste Luca Dacherio qui nobis illud submisit, ante annos octingentos conscriptum, ista habet:* In Histria natalis SS. Zebelli, Servuli. *MSS. Casinense et Altempsianum:* In Asia (*imo* Istria) SS. Zebelli, Servuli. *MS. Trevirense S. Maximini, parvum sed antiquum, omissa palæstra ista habet:* Natalis SS.

A SS. Zebelli, Servuli et Vincentii. *Sed hic in Portu Romano martyrium complevit.*

Tergesti natus et occisus S. Servulus.

2 *Est autem* Istria *sive* Histria *Latinis Græcisque scriptoribus satis nota, ac nomen etiamnum servat, ultima Italiæ regio, Illyrico et Germaniæ vicina : ubi inter urbes maritimas satis eminet cum titulo Episcopali Tergestum, sub dominio Austriacorum; colitque hoc die* S. Servulum martyrem, *civem suum, cujus sacrum corpus etiamnum istic adservatur. Acta vitæ et martyrii extant ibidem Italice conscripta, quæ ex monumentis Tergestinis eruit Andreas Lazarus Societatis nostræ Sacerdos, cujus humanitatem Ferrariæ experti fuimus anno* MDCLX. *Is nobis dicta Acta Italica et a se Latine reddita transmisit : quæ hic damus, collata cum iis, quæ aliquanto contractius edidit Petrus de Natalibus, Episcopus Equilinus, in Marchia Tarvisina Istriæ satis vicina, lib.* 5 *Catalogi cap.* 36.

Ejus Acta ex Italico translata, et a Petro de Natalibus contracta

ejusdem peculiaris veneratio.

3 *Hunc solum celebrant MSS. Richenoviense et Rhinoviense his verbis :* In Istria Servuli. *Eumdem, sed palæstra omissa, primo loco referunt MSS. Augustanum S. Udalrici et Parisiense Labbæi. In Ecclesia Patriarchali et diœcesi Venetiarum colitur officio Ecclesiastico sub ritu semiduplici. Galesinius ex Tabulis* B *Ecclesiæ Tergestinæ et MS. codice hoc ei elogium concinnavit :* Tergesti S. Servuli Martyris. Hic nobili genere natus, a primis annis Christi disciplinæ deditus, annum duodecimum agens, eremiticæ vitæ genus amplexus, sanctimonia et miraculis floruit. Cujus fama pervagata Junilii Præsidis jussu, Numeriano Imperatore, in vincula conjectus, ad idolorum superstitionem adigitur : a quo prorsus alienus, primo nervis cæsus, post equuleo tortus, tum ungulis excarnificatus, deinde oleo ferventi delibutus, demum jugulatus, in omni cruciatu atque in nece germanam perpetuæ suæ erga Deum pietatis probationem divina cœlestique virtute declaravit. *Hæc ibi. Ferrarius in Catalago Sanctorum Italiæ, ex monumentis Ecclesiæ Tergestinæ et Petro de Natalibus, aliquanto majus formavit encomium. Aliquod etiam habet Canisius in Martyrologio Germanico. Regnavit Numerianus cum fratre suo Carino, ab obitu Cari patris, anno* CCLXXXIII *occisi; et ipse anno sequenti interemptus successorem habuit Diocletianum. Proinde expungendus fuit, ad calcem actorum adscriptus,* Salutis humanæ annus CCLXXXVIII.

Corpus et spelunca.

4 *Testatur autem prælaudatus P. Andreas Lazarus, corpus ejusdem sancti Martyris adhuc in veneratione* C *esse, æque ac speluncam ejus nomine dictam et a se visam. Ex litteris præterea Illustriss. Episcopi Petinensis D. Danielis Raunach, ad Carnioliæ Archidiaconum Joannem Ludovicum Schonlebium anno* MDCLXXV *directis, intellegimus; in finibus Istriæ, qua Carnioliam Carsumque attingunt, haud procul a Tergesto, esse* Jurisdictionem S. Servuli *nuncupatam, eo haud dubie loco ubi Topographicæ mappæ nobis exhibent castrum Italice* San-Servo, *Germanice* Sint-Serf *dictum; abbreviate scilicet pro* Servulo, *cui verosimiliter dedicata sit ecclesia loci, ut Patrono. Atque hic forte prædicta ejus spelunca est, in qua dicitur eremiticam vitam egisse.*

ACTA S. SERVULI.

Ex MS. Tergestino Italico.

Latine reddita ab Andrea Lazaro S. J.

Puer in speluncam secedit,

Servulus, Tergestinæ urbis elegantissimæ formæ puer, unicus parentum suorum filius fuit : a quibus Christianæ fidei dogmata cum optime jam inde a primis annis imbibisset, divina officia magna cum pietate in Christianorum ecclesia frequentabat. Duodecimum vix agebat annum, cum quadam die inter orandum vocem quamdam e cœlo ita se alloquentem D audivit : O Servule, famule Christi, jam exaudita est oratio tua; et si gratiam aliquam a Domino petieris, obtinebis. Quibus auditis Servulus, recolens memoria sua illa Christi Domini verba, Qui non reliquerit patrem et matrem non potest meus esse discipulus; statim relictis parentibus exiit e civitate, et in quadam spelunca, non multum Tergeste dissita, quæ in hanc usque diem, S. Servuli Crypta appellatur, aliquamdiu delituit. Cum autem a parentibus et propinquis diligenter perquisitus frustra fuisset, fletus magnus ob tanti pueri jacturam factus est ab illis. Jamque novem mensibus supra unum annum ibidem latuerat Servulus, quando iterum e cœlo vocem, quæ ut ad suos rediret parentes hortabatur, audivit. Cui respondit puer : O Domine Jesu Christe, qui in cœlis habitas, ecce obedire paratus sum : sed rogo te quantum possum, ne unquam gratia tua me derelinquat, quia spes mea et adjutorium meum tu solus es.

revertens in paternam domum serpentem flatu necat,

2 Cum igitur, domum rediturus, vix in vicinum speluncæ agrum ascendisset, factus est illi obviam ingentis magnitudinis draco : quo viso Servulus primo intuitu prorsus expavit, sed sumpto animo et a Domino confortatus, muniens se primo sanctæ E Crucis signo, deinde serpentis faciem insufflans, eum repente mortuum, duasque in partes non sine maximo stupore discissum vidit : pro quo insigni miraculo gratiis Domino redditis, iter suum perrexit ad domum et parentes revisendos. Explicatu facile non est, quanta cum animi lætitia acceptus fuit puer, qui cum iisdem ea quæ admiranda sibi acciderant, de dracone interfecto, de divina voce sibi collocuta, in sancta simplicitate ingenuoque animi candore enarrasset, magnam sui expectationem apud omnes concitavit, qui propterea sæpe illud usurpare solebant : Quis putas puer iste erit, etenim manus Domini cum illo est? Post aliquot dies Eulogius Servuli pater mortuus est, quare in matris viduæ et reliquæ familiæ solatium puer transmisit.

energumenum liberat,

3 Erat in civitate tunc temporis quidam energumenus, a dæmone diversimode divexatus, qui sæpe contenta voce patrem suum rogabat, ut se ad servum Christi, nomine Servulum, ducere ne moraretur : statim enim ac ipsum videro (dicere solebat) salvus ero. Nullam plane Servuli notitiam energumeni hujus pater habebat : sed cum et ipse et consanguinei, præmissa diligenti perquisitione, tandem Dei servum F invenissent, ad ejusdem pedes advolutus rogavit enixe afflictus pater, ut filium suum acriter a diabolo vexatum liberare ne gravaretur. Cui Servulus : Si in Dominum nostrum Christum Jesum toto corde credideris, filium tuum sanum et liberum videbis, quoniam sic credenti omnia possibilia sunt. Credo, respondit hic, si filium meum sanum videro. Cum igitur domum arreptitii introiissent, actutum servum Dei Servulum vidit diabolus, turbatus est valde; cœpitque diversimode infelicem energumenum divexare, ad terram illum sternendo, et magno cum fremitu dentium spumas evomendo. Tum Servulus, signo se Crucis muniens in fronte, positisque super caput languentis pueri manibus, cum jurgiis imperavit dæmoni, ut in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti ab illo corpore recederet, sine ulla spe eodem redeundi. Dictum factum. Recessit malignus spiritus, puer autem infirmus illico erexit se stans, et laudans nomen Domini Jesu Christi, in cujus virtute liberatum se a tam ingenti molestia fassus est : multique alii, viso tanto miraculo, in Dominum crediderunt, et Christianam fidem amplexi sunt.

febrientem sanat,

4 Matrona quædam pernobilis, Fulgentia nomine, filium habebat unicum, qui diuturna febre correptus

A reptus a nullo unquam medico curari potuit. Quare cum S. Servuli curationum gratiam ad ejusdem matronæ aures fama detulisset, convenit illa servum Dei, qui tot mirabiles patrabat effectus, rogans eum enixe et cum lacrymis, ut filium suum sanitate donaret. Qua petione audita Servulus : Non ego, inquit, o Domina, non ego, sed Domini Jesu Christi virtus hæc mirabilia, quæ audisti, operata est. Cumque paulo post ad infirmi domum se contulisset, rogavit Dominum Deum dicens : Domine Jesu Christe, qui liberasti socrum Simonis quæ tenebatur magnis febribus, liberare etiam ne tardes rogo te, Domine, innocentem hunc puerum, ut hinc pateat, te salvos facere quicumque ad tuam confugiunt misericordiam et bonitatem. Et hæc dicens arripuit manum pueri : cumque illum e terra sublevasset, matri sanum, omnium circumstantium summa cum admiratione, restituit. Ex quo miraculo factum est, ut et Fulgentia ipsa mater pueri, et tota ejus familia in unum Deum verum crediderint, ejusque fidem et religionem deinceps professi sint.

ex lapsu moribundum servat.

5 Quidam faber murarius, nomine, Didimus, dum B aliquando fabricæ cuidam suam attento animo navaret operam, ex ejus summitate, locoque valde edito in terram decidit. Accurrunt uxor et filii, qui eum semimortuum linteo involutum obtulerunt Servulo, qui ipsum sanaret. Casum Dei servus miseratus, ex corde oravit ad Dominum dicens : Ne permittas, Domine Jesu, infensissimum humani generis hostem contra hunc miserum hominem prævalere, quem præcipitem dedit, ut opus manuum tuarum impediret. Et cum hœc dixisset, apprehendit per manum infirmum, qui propemodum animam agebat : et in virtute Domini Jesu, imperavit illi ut statim exurgeret, et sanus esset : sicque confestim redditus est ægro pristinus vigor; atque integræ vires, ingenti omnium stupore, restitutæ sunt. Longum esset recensere admirabiles hujuscemodi effectus, quos sanctus Dei servus indies perpetrabat, ex quibus multi ad Christi fidem convertebantur, quos silentio præterimus, ut ad majora veniamus.

Coram Præside fidem professus,

6 Præsidis officium in civitate Tergesti tunc temporis exercebat Junillus quidam, qui nomine Numeriani Imperatoris edictum promulvagerat, ut quilibet Christianus qui diversis Idolis sacrificium offerre renuisset, variis cruciatibus pœnas exolveret. Cum igitur idem Præses admiranda hæc quæ Servulus operabatur, qualem populi accursum haberet, quomodo C Paganorum superstitiones summo cum Deorum dedecore pessumdarentur, inaudivisset ; Ataulfo Vicario hoc mandavit, ut captum Servulum ad se statim ducendum curaret : quod nulla interposita mora præstitum est. Sicque Innocentem reum excepit superbissimus Præses : Tune igitur es ille nequissimus, hominum, qui magicis artibus populo imponens mirabilia facis, sicque rudiorem et credulam multitudinem a Deorum immortalium cultu avertere studes ? Cumque aliquamdiu responsum expectasset D Præses, sic tandem Servulus contra os loquentis ini- *EX ITAL.* qua oblocutus est : Pudet enimvero me, tecum loqui, o hominum insipientissime, qui res a me admirabiliter gesta in nomine et virtute Jesu Christi veri Dei, magicis adscribis artibus, quod quid quæso insipientius dici aut excogitari potest ?

ac varie cruciatus,

7 Ad hæc Præses ira exæstuans, sanctum juvenem nervis acriter vapulare jussit, dicens, Artes tuæ magicæ alios superaverunt, at me utique non superabunt. Cumque sanctus Martyr esset in tormentis, voce magna ad Dominum clamavit dicens : O Domine Jesu Christe, gratias tibi ago, qui gratiam mihi largiri dignatus es, ut pro sancto nomine tuo aliquid patiar. Sique iniquus iste Judex, filius perditionis, aliis me tormentorum generibus cruciare tentaverit, ea libentissime perferam ; nec timebo mala, quoniam tu mecum es. Cumque in hanc eamdem prolixius, maxima cum constantia atque animi magnitudine, locutus fuisset ; jussit eum Judex in equuleo torqueri, ac ferreis unguibus dilaniari. Quibus in cruciatibus, Martyr Christi invictus dicebat ad Tyrannum, non solum ejus tormenta E se non perhorrescere, sed potius iis summopere delectari, et in gaudio se esse per gratiam Domini Jesu Christi. Quo audito Junillus, jussit eum ab equuleo prius fortiter distractum, oleo ferventi perfundi. Quod dum fieret, Nunc enimvero, ait sanctus Martyr, refrigerium summum mihi dedisti : imo non tu, Sed Dominus Deus meus, qui de omnibus tribulationibus meis eripit me.

et frustra perfusus lotio,

8 Tantam in perferendis cruciatibus constantiam omnes Præsidis Consiliarii cum vidissent, Ridebit (inquiunt) nequam iste magnus, et diabolicis incantationibus plenus, tormenta quælibet, floccique illa ducet ; proinde jube illum totum lotio bene perfundi ; tunc enimvero videbis magicas artes locum illico daturas, alioquin tempus frustra teritur. Quod impiorum consilium cum excutioni mandatum esset, adstantes omnes repentino quodam suavissimo odore, tamquam pretiosi balsami aut pigmentarii pulveris, ita sunt perfusi, ut maximam in admirationem rapti, cœperint plurimum eorum contentis et repetitis vocibus dicere : Magnus vere est Deus Christianorum. Captum se vidit iniquissimus Præses, et pudore æque suffusus ac rabie correptus, Servulum jugulari imperavit, sicuti factum est juxta consuetudinem extra muros civitatis. Quod cum cognovisset Clementia, sancti Martyris mater, magno cum F comitatu eorum omnium qui in Christum propter visa miracula crediderant, noctu eo loci venit : quæ cœlesti lætitia perfusa, uberrimis lacrymis dilecti filii corpus iterum atque iterum exosculata, sepulturæ mandavit. Sicque beatissimus Christi Martyr Servulus martyrio coronatus est, sub Numeriano Imperatore, XXIV Maji.

jugulatur sub Numeriano.

DE SANCTIS FRATRIBUS MARTYRIBUS

DONATIANO ET ROGATIANO,

NANNETIBUS IN BRITANNIA ARMORICA.

G.H.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De eorum Actis, cultu, reliquiis, et ecclesiis,

SUB DIOCLETIANO.

Nannetes *populi et urbs Galliæ antiqua, atque etiamnum emporium celebre et amplum ad Ligerim fluvium, quindecim ab ea leucis se in Oceanum exonerantem ;* civitas Nannetum *in Notitia Imperii, et* urbs Nannetica *Gregorio Turonensi dicta, in parte Australis Armoricæ, sive Britanniæ minoris sita est, Episcopalis sub Turonensi metropoli. Quibus temporibus octo primi Episcopi dictæ Ecclesiæ*

Tempus martyrii.

A *clesiæ præfuerint non satis constat : putantur S. Clarus, et Ennius primo Christi seculo floruisse, et tertius S. Similianus sub Diocletiano. Fidem certo ibidem Christianam, sub ethnicis Imperatoribus fuisse plantatam, docemur ex martyrio* SS. Donatiani et Rogatiani fratrum; *quorum prior baptizatus fuerat, quod alteri non contigit ob Sacerdotis, forte Similiani, in persecutione fugitivi absentiam.* *Acta passionis* *Acta martyrii eorum damus ex codicibus MSS. Trevirensi Imperialis monasterii S. Maximini, et altero nostro Legendario illustri, cujus jam sæpius fecimus mentionem : contulimus autem ea cum editis a Laurentio Surio, qui agnoscit ea* conscripta graviter *esse. Aliqua eorumdem compendia leguntur apud Boninum Mombritium et alios recentiores, tum etiam in MS. Ultrajectino Ecclesiæ S. Salvatoris, ac potissimum in Officiis propriis urbis et diœcesis Nannetensis anno* MDCXXIII *excusis : in quibus præscribitur solennis horum fratrum celebritas, sub ritu duplici primæ classis per Octavam continuanda, et tam Hymni quam Responsoria et Antiphonæ desumuntur ex historia passionis.* *cultus solennis,* *: hic autem dies* XXIV *Maji tanta per totam diœcesin devotione ad honorem horum Martyrum celebratur, ut nulli liceat ullum servile opus in eo exercere.* B *Aliquod etiam Vitæ compendium legitur in Officiis propriis diœcesis Meldensis et Rhedonensis, ubi sub ritu Semiduplici idem festum celebratur, quod idem de reliquis Britanniæ diœcesibus, quæ universim novem sunt, affirmat Albertus le Grand in sua de Sanctis Britanniæ Armoricæ historia, post Acta Gallice reddita et explicata.*

2 *Idem subjungit, ipsorum* Sanctorum Donatiani et Rogatiani *corpora fuisse ab ethnicis relicta, avibusque et feris bestiis in prædam exposita, sed a piis Christianis collecta et terræ mandata haud procul a loco, in quo compleverant martyrium : ubi post libertatem Christianæ religioni concessam, constructum sit illustre mausolæum, illorumque Reliquiæ in eo collocatæ; et ad pedes sepulti, Nunechius decimus Episcopus qui anno* CCCCLXV *Venetensi Concilio adfuerat; et Karmundus ejus successor, circa annum* CCCCXCII *defunctus : hujus vero parentes, homines divites ac opulentos, præclaram ecclesiam ibidem ad dictorum Martyrum venerationem erexisse, conferentibus etiam sumptum Judæis, quos Karmundus plures converterat. Pertinuit aliquando hæc ecclesia ad monachos Burgidolenses in Biturigibus : sed ab iis circa seculi* XI *finem restituta est Canonicis Nannetensibus, et modo titulum habet ecclesiæ parochialis.* C *At sacræ ipsorum sanctorum Reliquiæ delatæ fuerunt ad Ecclesiam Cathedralem, ubi seorsim cranium* S. Donatiani, *et seorsim os tibiæ ejus adservantur, inclusa argenteo capiti, atque argenteæ tibiæ : reliqua vero ejus ossa, decenter velo rubro involuta, teguntur capsa lignea extrinsecus inaurata : quo etiam modo sacra* Rogatiani *ossa simili velo rubro involuta, adservantur in simili capsa lignea inaurata.*

sepultura,

ecclesia.

Reliquiæ in Cathedrali.

3 *Gregorius Turonensis de Gloria Martyrum cap.* 60, *titulum proponit* de Rogatiano et Donatiano Martyribus, *et dein ista narrat :* Apud urbem Nanneticam duo sunt Martyres, pro Christi nomine jugulati : quorum unus Rogatianus, alter Donatianus est vocitatus. Habetur ibi etiam et Similinus magnus Confessor. Igitur cum supradicta civitas tempore Chlodovechi Regis barbarica vallaretur obsidione, et jam sexaginta dies in hac ærumna fluxissent, media fere nocte apparuerunt populis viri cum albis vestibus, radiantibus cereis, a basilica beatorum Martyrum egredi : et ecce alius chorus huic similis de basilica procedere Antistitis Similini. Cumque conjungentes se, data salutatione orationi incubuissent; recesserunt unusquisque ad locum unde progressus fuerat : ac protinus omnis phalanga hostilis, immenso pavore exterrita, ita subito impetu a loco discessit, ut facta luce nullus ex his reperiri posset. D Apparuit ante dicta visio Chilloni cuidam, qui tunc huic exercitui præerat, qui necdum erat ex aqua et Spiritu sancto renatus : qui statim compunctus corde, conversus ad Dominum, iterata nativitate progenitus, Christum esse filium Dei vivi clara voce testatus est. *Hæc Gregorius Turonensis seculo Christi sexto. Colitur S. Similinus sive Similianus* XVI *Junii.*

Urbs Nannetensis ab obsidione liberata:

4 *Addit Albertus prælaudatus,* quod Joannes Dux Britanniæ, Conquestor dictus, eorumdem Sanctorum frequens auxilium expertus contra Carolum Blesensem et Francos (*fuit hoc ante finem seculi* XIV) in suburbio *S. Clementis dicto aliam iis ecclesiam fundarit, cum sex Canonicis ad divini Officii quotidianum cultum, pro quibus Dux Franciscus nominis primus totidem Carthusianos substituit, addito insigni ad eorum habitationem monasterio sub annum* MCCCCXXXXV. *Juxta hoc monasterium videtur hodieque cruces ligneæ duæ, ad alteram viæ silicibus constratæ partem, ubi Sancti dicuntur genua flexisse, sub ictu gladii consistentes.*

alia eorum ecclesia in suburbio.

Memoria eorumdem inscripta est quatuor antiquis Martyrologii Hieronymiani apographis his verbis ad hunc XXIV *Maji :* In Gallia, civitate Namnetis SS. E Rogatiani, Donatiani, germanorum. *Quæ fere eadem leguntur apud Rabanum, Adonem, et in variis MSS. Plura ex Actis martyrii adjungens Usuardus,* In Gallia, *inquit,* civitate Nannetis, beatorum Martyrum Donatiani et Rogatiani fratrum, qui pro constantia fidei in carcerem missi, et in eculei catasta suspensi ac laniati, deinde lancea militari perfossi, novissime capita eorum præcisa sunt. *Similia aut etiam plura habent Notkerus, Bellinus, Maurolycus, Saussayus, et alii recentiores cum hodierno Martyrologio Romano. Wandelbertus hoc eos disticho olim honoravit.*

Memoria in fastis sacris.

Donatianus Namnetis cum Rogatiano
Fratre, pie exornat fidei certamine Nonam.

ACTA MARTYRII

Ex antiquis MSS. et Surio.

Salubre est Catholicis *a* de Martyrum triumphali certamine gloriosa gesta referre, et sitienti populo de tam pie fuso sanguine quædam vitæ pocula propinare; dum alii rebus cognitis veneranda solennia fidelius complectuntur, alii desideriis incitantur *b*, advertentes quale pro Christo mori sit lucrum. Igitur cum Diocletianus et Maximianus Romanæ urbis apicem gubernarent, et eorum præceptis in Christianum nomen bestialis feritas desæviret, ut gratiam religionis Catholicæ gentili sub lege calcarent; F missis epistolis ad Præsidem Galliarum, decreto sanxerunt, ut simulacra Jovis vel Apollonis, non deorum, sed dæmonum, quasi divino cultu deberet universitas venerari; ea ratione præfixa pollicentes, ut is qui eorum ceremonias coleret, vel sacrificia devotus offerret, publico se cognosceret stipendio munerandum; quo facilius humanam mentem cupiditatis laqueus traheret in errorem, ut deciperetur munere qui ratione vinci non posset : eos vero qui Christiani nominis in confessione perstarent, post illata tormenta jubent capitalem subire sententiam, quo terrore compulsi magis, a *c* rectæ tramite credulitatis deviarent. Erat autem in urbe Nannetica juvenis quidam, nomine Donatianus, clarus genere, multo tamen clarior fidę; qui acerbitatem inquietis adolescentiæ fræno maturioris animi temperabat, quia in ipso juventutis suæ tempore migraverat in eum, quasi in senem; timor Domini et inter procellas spiritalis nequitiæ, ne lapsum incurreret, semper prospere eum gubernabat. Qui despectis idolis, cum ad Catholicæ fidei gratiam convolasset, baptismatis unda purgatus, mysterio religionis imbutus, doctrina divinitatis armatus, sine metu aliquo triumphos Christi

Persecutione Diocletiani et Maximiani in Galliis excitata,

S. Donatianus

fidem Christi promulgat.

A Christi oris sui buccina miles fortissimus in populo decantabat, nolens credita talenta negligendo suffodere, ne culpa absconditæ pecuniæ non careret: sed quasi bonus agricola in gentilium pectora fruges beatæ fidei seminavit.

2 Qua sancti viri opinione florente, germanum ejus Rogatianum, adhuc in cultu idololatriæ consistentem, suavissimi oris blandus odor fragranter implevit. *Rogatianum fratrem ad Christum adducit:* Qui ad fratrem, licet ætate minorem, seniorem tamen credulitatis ordine, festivus accurrit; deprecans, ut antequam persecutionis colluctatio appropinquaret, Christiani baptismatis munere dotaretur: ne tam felix certamen adhuc Paganum vel Catechumenum inveniret, ut a fratre nihil minus in pugna, nihil minus obtineret in palma. Quod ad præsens ne susciperet baptisma audita persecutione, fecit Sacerdotis absentia fugitiva: sed quod de fonte defuit, martyrii cruor fusus impendit.

3 Interea Nannetensem civitatem, Gentilium turba favente, persecutor cum instrumento iniquitatis ingrediens, *a cive delatus,* ab uno ex circumstantibus civibus his verborum stimulis incitatur: Moderatissime Judicum, opportune venis, ad deorum religionem reducens eos, B qui post Crucifixum a Judæis visi sunt aberrare. Noveris itaque Donatianum ejus esse doctrinæ sequacem, in quo prius debeas severitatis tuæ sententiam promulgare: qui non se tantummodo a deorum cultura suspendit, verum etiam germanum suum iisdem vaniloquiis pertinaciter immutavit, ut Jovem vel Appollinem, quos invictissimi Imperatores venerantur, et ab orbe terrarum adorari providi censuerunt, *d* ita contemnant, ut dii nostri, nova religione succedente, dejecti sint. Quorum interrogatione ipsa rei veritas, cum jusseris, certius aperietur *e*. Tunc Præses, dolore commotus, virum beatissimum suis præcepit aspectibus præsentari. *sistitur coram Præside:* Ad cujus inquisitionem talibus verbis exorsus est: De *f* nomine tuo, Donatiane, currente relatione comperimus, quod Jovem vel Apollinem, qui nobis vitam nascentibus contulerunt, et crescentibus hucusque custodiunt, non solum contumaciter adorare recuses, sed etiam blasphemiis, ac convitiis *g*, ac prædicatione inani provocatos infames; et populum salvari commemores, dum in Crucifixi interitum credere diversos compellis.

4 Donatianus respondit: Invitus veritatem locutus es, me cunctos ab errore persuasos, ad ejus velle culturam reducere, cui soli competit universa servi- C re. Præses dixit: Aut prædicationi superfluæ moderatum finem impone, aut si differre nolueris, jubeo vitam tuam celeri fine concludi. Donatianus respondit: Minas, quas mihi prætendis, in eas casurus es: et laqueum quem mihi promittis, incurres. Qui dum falsa persuasione *h* occupatus, tenebras lumini præfers, *traditur in carcerem.* juste lumen Christi tenebrosus non adspicis. Hinc Præfectus furore succensus, jubet Sanctum compedibus vinctum, in custodia carcerali retrudi, ut tormentorum violenta feralitas, aut perferentis fidem frangeret, aut spectantes ne in Christum crederent, impediret.

S. Rogatianus Præsidis blanditias repellens, 5 Tunc ejus germano, in conspectu populi constituto, cœpit Præses sub blandimenti dulcedine persuasionis iniquæ venena miscere, ut qui virtute non cederet, oblectationis arte colla laxaret. Quem molliter appetens, ad hæc verba prorupit: Audio, Rogatiane, a deorum cultu te velle inconsulte recedere, qui tibi dignati sunt vivendi munera largiri, et uberis sapientiæ multiplicia dona conferre: unde non sine nostro pudore fit, si post causas hujus intelligentiæ nova proferens, incipias insanire. Illud itaque tibi est maxime præcavendum, ne confessione unius Dei, plures deos in tuam perniciem ire *i* compellas. Sed quia adhuc, nescio quo, baptismate non teneris infectus, si voluntas obstinata te non decipit, D deorum indulgentia concessa recipies, ut in *ducitur in custodiam ad fratrem:* Imperatorum palatio et aula deorum possis cum vitæ commercio sortiri dignitatis augmentum. Rogatianus respondit: Optime promittis perversa, cum sis ipse perversus: qui primum polliceris Imperatorum gratiam, post deorum. Sed qua ratione in arce divinitatis colendi sunt, qui ab ipsis hominibus videntur esse posteriores in ordine, licet habeatis inter vos participationem miseriæ; cum illi sint de metallo sur di vos ad meliores habitus non audientes sitis? illi spiritu careant, vos sensu? Siquidem qui in saxis religionem suam constituit, non aliud fit ipse, quam quod colit.

6 Tunc Judex ministris imperans, dixit: Et hic insensatus, cum doctore insipientiæ, in carcerem *qui pro illo preces fundit.* detrudatur, ut sequenti die deorum ac principum illata injuria ultore gladio censuræ publicæ vindicetur. Sic uno tenebrarum in *k* loco duo fidei luminaria reconduntur: ut plus carcer illustraretur gloria quam Martyres gravarentur ex pœna. Beatus autem Rogatianus sine baptismatis gratia se præventum esse contristatur: sed hoc sibi ex fide credidit esse pro lavacro, si fratris sui Catholici osculum mereretur. E Quo comperto, beatus Donatianus pro germano his verbis fudit preces ad Dominum, dicens: Domine Jesu Christe, apud quem hoc obtinent prompta vota, quod facta: quia ubi non potuisse impedit, sufficere creditur voluisse: cum nobis donasti eligere, tibi soli posse servasti: sit famulo tuo Rogatiano pura fides donum baptismatis; et si contigerit crastina die nos feriente gladio interire, sanguinis effusio fiat ei chrismatis sacramentum. Qua oratione completa corde et voce, vigiliis nocte transcursa, simul lumine cum die relato, et carnificis vulnera, et præmia Domini sui expectabant.

7 Sequenti vero die Præses, pro tribunali *Ambo ad tribunal ducti,* residens, Confessores Christi in conspectu populi præcepit assisti. Educitur interea de carcere lugubri gaudium cœli, de sterili sede fructus Ecclesiæ, de spinarum germine flos coronæ. Constricti vinculis, liberi erant votis, quos in Christo ipsa tormenta reddiderant fortiores. Quibus coram positis, affatus eos est Judex: Cum indignatione, inquit, *l* ordior, ne, dum vos molliter alloquor, severitatis publicæ vis frangatur: qui deorum religionem aut non colitis ignorando, aut (quod est gravius) non nesciendo calcatis. Tunc Martyres una voce Præsidi responderunt: Scientia tua, quæ deterior est *non terrentur minis Judicis:* totius ignorantiæ stultitia, similis sit diis vestris, quos in metallis sensu carentibus adoratis. F Nos vero pro Christi nomine parati sumus excipere, quidquid ira tortoris invenerit: quia non hic vita nostra dispendium patitur, si illi reddatur a quo sumpsit exordium, et in futuro multiplicatæ lucis fœnore muneretur.

8 Tunc dolore Præses impulsus, jussit beatissimos in eculei catasta suspendi: ut, etsi animus eorum non mutaret propositum, tamen membrorum lineamenta solverentur in pœna: credens furori suo se consulturum, si carnifex, licet ad animam non *lancea perfossis caput rescinditur:* perveniret, vel per tormenta corpus mactaret. Ad hæc ministris imperavit, ut post expensa supplicia a spiculatore eorum capita truncarentur. Tunc lictoris insania, ut de crudelitate Judici complaceret, vel magis ut crescerent ornamenta martyrii, lancea militari perfossas cervices beatissimorum, gladio vibrante præcidit. Sic ad Christi gloriam venientes, dum beatus Donatianus lucratur germanum, et meruit germanus martyrium, iste fit illi causa salutis, ille fit isti palma mercedis: et multiplicis gratiæ pignore redundante, consummatione felici, spe remunerante suffulti, ad æterna præmia meruerunt accedere; per vulnera laureati: præstante

A stante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat in secula seculorum, Amen.

ANNOTATA.

a *Additur in MS. Maxim.* legibus: *apud Surium,* lectoribus.

b *Deest hoc verbum,* advertentes, *in MSS.*

c *Ita corrigo, licet passim legatur,* a recto tramite crudeliter.

d *Additur apud Surium:* et eorum festa.

e *MS. nostrum.* apparebit. D

f Nomen *ex forensi usu seculi* 4 *sumitur pro persona: ita sæpe in rescriptis Imperialibus circa S. Athanasium* 2 *Maji legimus* de nomine Athanasii, *id est* de Athanasio, *vel* persona Athanasii.

g *Surius,* proscindas. h *MSS.* credulitate pervasus.

i *MS. nostrum,* compellas ad iram. k *Surius,* lecto.

l *MS. nostrum,* Indignatione mordeor.

DE SS. SATURNINO ET ALIIS SEX,

G.H.

MARTYRIBUS IN AFRICA.

Ex Martyrologiis.

XXIV MAJI

B *Sanctum hunc Martyrem* Saturninum *secundo loco celebrant MSS. Augustanum S. Udalrici et Parisiense Labbæi; eumque* Africæ *adscribunt MSS. Richenoviense sive Augiæ divitis prope Constantiam in Suevia et Rhinoviensis in Helvetia. Socios, sed anonymos, adjungunt antiqua Martyrologii Hieronymiani apographa, Epternacense, Corbeiense, et Blumianum hoc modo:* In Africa natalis S. Saturnini et aliorum Sex. *At codex Lucencis solum* tres Socios *indicat. Totidem etiam Ado MS. monasterii S. Laurentii apud Leodienses et MS. Florarium referunt, sed* Fortunatum *nominant: uti etiam quoddam Kalendarium ante Ms. opera S. Isidori Hispalensis, Romæ in bibliotheca Vallicellana Congregationis Oratorii adservata, ubi* quatuor *notantur Socii. Nos cum antiquioribus codicibus* Saturninum *servamus et* socios sex. E

DE SANCTO VINCENTIO,

G.H

MARTYRE IN PORTU ROMANO.

Ex Martyrologiis.

XXIV MAJI

Tertio loco hunc Sanctum Martyrem proponunt prædicta Martyrologii Hieronymiani apographa antiqua, et cum iis Usuardus, Ado, Notkerus, aliique recentiores, sicut et hodiernum Romanum Martyrologium, hisce ubique verbis: In portu Romano natalis S. Vincentii Martyris. *Petrus de Natalibus lib.* II *cap.* 130, *num.* 149, Innocentium *appellat. De* Portu Romano, *occasione variorum Sanctorum qui ibidem passi sunt, sæpius egimus et acturi* C *sumus. Consuli nunc possunt quæ de eo diximus* XXIV *Februarii,* II *Martii, et aliis diebus. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ asserit,* nullum, quo tempore sive in qua persecutione martyrium subierit, explicare. *Baronius ad annum* 270 *num.* 15 *agit de ruinis Ecclesiæ Portuensis, et inter alios Martyres ibidem passos meminit* S. Vincentii. *Hinc eo anno hunc coronatum fuisse perperam subsumpsit Tamayus Salazar in Martyrologio Hispanico, occasione corporis alicujus* Vicentii, *tempore Urbani VIII Roma Madritum translati ad ecclesiam Patrum Excalceatorum Sanctissimæ Trinitatis. Anno etiam* MDCLXV *fuit aliquod corpus* S. Vincentii *Martyris Roma Ulysiponem ad Oratorium Regium translatum, sub Innocento Papa X, quod hujus Martyris censeri, et hoc die coli credidit Cardosus in Hagiologio Lusitano. Hoc etiam modo aliquas ejus reliquias esse Bononiæ in duabus ecclesiis tradit Masinus. Sed hujus Martyris esse non probatur.* F

DE SANCTIS MARTYRIBUS SYRIS,

G.H.

ZELO, SATURO, TIMINO, SATURNINA, SERVILIO, FELICE, SILVANO, FORTUNO, ITEM ZOELO, STRIA, DIOCLO, MAXIMINO.

Ex Martyrologio S. Hieronymi.

XXIV MAJI

Memoria in Fastis S Hieronymi,

Progredimur cum quatuor Martyrologii Hieronymiani apographis, in quibus quarto loco proponitur hæc Martyrum classis istis verbis: In Syria Zoeli, Saturi, Timini, Saturninæ, Servili, Felicis, Silvani, Fortuni, item Zoeli, Striæ, Diocli, Maximini. *Sed ultimus est in solo Corbeiensi Parisiis excuso, ad explendum numerum duodenarium: cui favet antiquum MS. Reginæ Sueciæ ab Holstenio æstimatum, in quo ista traduntur:* IX Kalendas Junii. In Portu Romano S. Vincentii Martyris cum aliis duodecim. *Egimus jam de* S. Vincentio, *cui nulli adjunguntur Socii, sed hi proxime subsequuntur in dictis Martyrologii Hieronymiani apographis; ut videatur Reginæ Sueciæ codex corrigendus, legendumque.* Et alibi

A alibi, *scilicet in Syria* duodecim Martyrum. *In ipsis Martyrum nominibus nonnulla intercedit differentia: nam* Zoelus *in Epternacensi prima vice, postea* Zoylus *scribitur, aliis semper* Zoelus; *dein loco* Timini *est in Lucensi* Timissi: *et pro* Servili *in Epternacensi* Servuli: *uti pro* Saturninæ *in Lucensi et Blumiano* Saturnini: *ita loco* Stræi *legitur in Epternacensi* Siriæ, *in Blumiano* Stitæ; *et loco* Diocli *in eodem Epternacensi* Dioclia.

et variis aliis.

2 *Aliqua horum nomina referuntur in aliis Martyrologiis. In MS. Vaticano S. Petri ista:* In Syria Zoili, Saturi: *additur in MS. Florario* Timini, *cujus loco in MS. Romano Cardinalis Baronii scribitur,* Timii et Saturnini. *MS. Rhinoviense sic habet:* In Syria Saturæ, Timinæ; *sive (ut Richenoviense)* Timini; *additque,* item Saturnini, Felicis. *MS. Aquisgranense:* In Syria Zoili, Servoli, Saturnini. *MS. Ado Laurentinus apud Leodienses;* In Syria Soeri, Saturi, Timini. D *Dedimus supra primo loco* SS. Zebellum, Servulum, et Secundinum in Istria *passos: occasione quorum aliqui horum Martyrum, apud Usuardum, Adonem, Notkerum et alios recentiores, Istriæ tribuuntur his ferme verbis:* In Histria SS. Zoelli, Servilii, Felicis, Silvani et Dioclis. *Ubi potius* in Syria *videtur legendum, si suus antiquitati detur locus.*

aliqui Istriæ tributi

DE SS. ELPIDIO EPISCOPO, CYONE PRESBYTERO EJUS FRATRE, ET ELPICIO LEVITA NEPOTE.

ATELLÆ IN CAMPANIA FELICE.

G.H.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

B

Explicatur cultus: quæritur antiqua Vita: dubia quædam attinguntur.

SEC. V.

Atella *urbs antiqua Campaniæ felicis, fuit inter Capuam et Neapolim, memorata Ciceroni, Livio, Straboni, Silio, Ptolemæo, aliisque apud Cluverium lib. 4 Italiæ antiquæ cap. 5. Postmodum sub Christianis Episcopalis extitit, et ex ejus Episcopis subscripserunt Concilio Romano sub Hilaro Papa* Primus, *ac tertiæ Synodo Romanæ sub Symmacho* Felix. *S. Gregorius Magnus lib. 7 Registri Indict. 2 epistolam 52 scripsit de Atellanæ civitatis Episcopo* Importuno, *et testamento ab hoc moriente condito. Hanc autem urbem sua sanctitate illustrarunt* Episcopus Elpidius, *ejusque frater* S. Cyon Presbyter, *et nepos* S. Elpicius Diaconus.

Atella urbe Episcopali floruerunt.

2 *Ex Atellæ ruinis creditur Aversa urbs condita, et ab hac ad tria aut quatuor millia passuum distat* oppidulum S. Elpidii, *quod corrupto vocabulo dicitur* Santo Arpino: *De hoc vir Illustris Hyacinthus Augerius sic olim ad nos:* Scripsi ad S. Arpini Curatum D. Sebastianum Magliona, qui respondit, tempore Siricii Papæ et Arcadii Cæsaris, Reliquiis Atellensium post eorumdem urbis incendium congregatis, Elpidium præfatæ urbis Antistitem condidisse paganum vicum, S. Elpidii nomen habentem, quod et C ejusdem vici parochialis habet Ecclesia: postque ipsius obitum veteri in templo una cum duobus nepotibus ejus, Elpicio scilicet ac Cyone, sepultum fuisse: bellique Gallici tempore, ad excursiones Francorum vitandas, antiqua de hoc traditione constare, quosdam cives, asportatis inde Divorum corporibus, ad urbem Salernitanam confugisse; eademque Sanctorum corpora sub quodam altari (in quo Parochus ipse aliquando Sacrum fecit) fuisse recondita. Præterea a Capitulo Salernitano transumptum se recepisse Officium de S. Elpidio, quod et Salerni et in ecclesia oppiduli S. Elpidii recitatur XXIV Maji: qua die festivitas sancti hujus Episcopi celebratur: quodque tempore illo, quo in præfata ecclesia veteri conditum corpus colebatur, octo diebus ante diem solennitatis, et aliis octo diebus ea peracta, sacer liquor, vulgo manna, illius e tumulo emanabat. *Hactenus illud rescriptum. Nos anno* MDCLXI *Neapoli apud Clericos Regulares reperimus MS. pergamenum in folio regali, et ex eo descripsimus initium Legendæ S. Elpidii, quod est tale.*

ibi est vicus et ecclesia S. Elpidii,

nec non liquor emanans.

3 Docet nos, dilectissimi, in multis locis Scriptura, quod justorum animæ in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum malitiæ, quemadmodum extat sapientia Salomonis confirmantis et dicentis: E Quasi holocausti hostiam accepit illos Dominus, et regnabit cum eis in perpetuum: qui et reddet eis mercedem laborum suorum. Data est eis aqua de petra arctissima, et requies iis de lapide duro, quia omnes diligentes Dominum, in generatione mentis suæ, gloriam adepti sunt, testificante Paulo Apostolo et dicente, Sancti per fidem vicerunt regna, adepti sunt repromissiones. Iterum ipse Apostolus ait: Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum iis, qui secundum propositum vocati sunt Sancti. Unde ad memoriam solennitatemque hujus præsentis diei pia devotione deferimus, quorum de pace et conversatione triumphus est, ac manet gloria sempiterna. Igitur tempore quo Arcadius Imperator Constantinopoli morabatur, et Honorius cum Theodosio Præfecto regnabat, tunc beatissimus Elpidius, hujus civitatis Attellanæ Episcopus, virtute perspicuus, in Spiritu sancto fervebat, ut secundum illud Evangelii testimonium, ubi Dominus dicit discipulis suis, Quia Spiritus subjiciuntur.....

Initium antiquæ Vitæ.

Sap 3, 1 et 6.

Sap 10, 17. 11, 4

Heb 11. 39.

Rom. 8, 28

Luc 10, 20.

4 *Reliqua desunt, supplenda aliquo modo ex Officiis propriis Ecclesiæ Salernitanæ, auctoritate Marii Bolognini Archiepiscopi anno* MDXCIV *excusis: in quibus ista, in tres Lectiones ad Matutinum recitandas distincta, traduntur.* F Anno a Salute trecentesimo nonagesimo quinto, sub Siricio Pontifice et Arcadio Imperatore, beatissimus Elpidius, Atellanæ urbis Episcopus, multis miraculis claruit: ægris solo visu pristinam sanitatem restituit, atque a dæmonibus obsessos quam plurimos liberavit; eisque ita formidolosus erat, ut Elpidii nomine vix audito fugerent. Sæpe eorumdem audita est vox dicentium: Ante Elpidii cellam numquam transeamus, ne forte ejus virtute torqueamur. Post civitatis incendium paucos superstites cives suis monitis sanctis et placidis verbis consolatus est, ac in fide fortes constantesque servavit, suæque sanctitatis fama incolarum numerum auxit brevi. Quos cum pace fruentes videret, suo nomini locum victoriæ contra dæmones habitæ ædificandum curavit, ubi adveniente suæ mortis hora reconderetur. Peractum citissime fuit sancti ædificii opus et altare erectum, ubi invocaretur divinum auxilium, et quotidie laudis hostiæ immolarentur Altissimo. Ibique paucis post diebus Elpicium nepotem Levitam, vigesimum secundum annum ætatis agentem (quem cœlesti victu magis quam temporali ab incunabulis educaverat) sanctitate vitæ clarum reposuit, et mox Cyonem Presbyterum

Lectiones de Vita

Ægri et energumeni sanati:

ecclesia constructa,

A Presbyterum Germanum, æquali sanctitate conspicuum : quibus beatissimus Elpidius in Domino quiescens fuit adjunctus : quorum precibus adjuvantur quotquot ad eos in fide nihil hæsitantes confugiunt. Eorum corpora ad altare Confossarum inferioris basilicæ Salernitanæ Ecclesiæ recondita quiescunt.

AUCTORE G. H.

5 *Huc usque dictæ Lectiones. Extant Constitutiones a M. Antonio Marsilio Columna Archiepiscopo Salernitano in diœcesana Synodo anno* MDLXXIX *editæ. Hisce adjunguntur pag.* 383 : Corpora et Reliquiæ Sanctorum, quæ condita reperiuntur in Metropolitana Ecclesia Salernitana, et primum quæ sunt in inferiori crypta, *ubi* in altari, quod constructum est ad honorem Confessorum, ex parte meridiei requiescunt Corpora Confessorum ; *atque inter hæc* beatorum Confessorum Elpidii, Cionis et Elpicii. *Et sunt hæc eodem modo excusa apud Ughellum tomo 7 Italiæ sacræ de Archiepiscopis Salernitanis col.* 483. *Hæc autem de dictis Sanctis, in præfatis Officiis propriis Ecclesiæ Salernitanæ præscribitur Oratio.* Deus, qui nos Sanctorum Elpidii, Cyonis et Elpicii confessionibus circumdas et protegis, da nobis et eorum imitatione proficere et intercessione gaudere. *Hos Sanctos ad-*

Corpora Salerni in altari

Oratio.

B *scripsit Ferrarius Catalogo generali et alteri Catalogo Sanctorum Italiæ, ubi Vitæ compendium ex dictis Lectionibus habet, arbitratus,* hos simul, licet diversis diebus migrarint, celebrari hac die, qua corpora putantur translata.

Memoria in Fastis.

6 *Videtur hic* Elpidius, *appellari* Elvidius, Elpidius, *et* Helfidius *in variis Actis S. Canionis Episcopi Afri, referendis proximo die* XXV *Maji. Dictus autem Canio Episcopus passim Martyr habetur, propter horrenda tormenta illi Carthagine in persecutione Diocletiani illata : post quæ cum jam esset capite plectendus, inter tonitrua, terræ-motus, et alias tempestates subito obortas, ab Angelo transvectus est ad jam relatum Atellam civitatem, ac prope eam mortuus et sepultus: deinde* D *vero (uti in illius Actis num.* 21 *legitur)* Beatus Elpidius post aliquod tempus, sopita jam persecutione in Christianos grassata populos, circa sextam noctis horam vidit in visione Angelum Dei, ferentem animam sicut columbam, qui ad eum : Anima ista, quam vides, conservi nostri Canionis Martyris est : invenit enim locum apud omnipotentem Deum perpetuæ refectionis. At ubi Sanctus cognovit Elvidius obitum beatissimi Martyris et Confessoris, venit ad locum ubi a fidelibus sepultus est : et una cum plebe Dei insistente, et ad perfectum deducente, ædificavit ecclesiam, et cubiculum super caput ejus, omni variarum specierum decoratum fulgore, sicut testimonium, tituli in fronte ipsius cubiculi scriptum, declarat. *Hæc ibi, quæ opus aliquod Episcopale designant, et possent* Elpidio *huic nostro aptari, nisi nimis longe distarent ab invicem Diocletianæa persecutio, cui* S. Canion *haud multum potuit supervixisse ; et tempus Arcadii atque Honorii, memoriæ* S. Elpidii *adscriptum. Quia tamen ad nomina* Arcadii et Honorii, *additur nomen* Theodosii Præfecti (*rectius fortassis legendum* Principis, *ut pro Theodosio Juniore Arcadii filio accipiatur*) *sensus esse posset, quod floruerit* Elpidius *temporibus Arcadii et Honorii ac Junioris Theodosii, id est inter annos* CCCXCV *et* CCCCL ; *extremaque ætate sua, puta circa annum* CCCCXL, *sepeliverit* mortuum Canionem *alterum, ex Africa a Wandalis ejectum Episcopum, atque in Campaniam appulsum: quod ad Senioris* Canionis *Acta temere sit translatum. Atque hoc dictum sit ex hypothesi, quod vere fuerint* Caniones *duo, quorum alter sub Diocletiano claruerit, coliturque sequenti die; alter fidem confessus sub Wandalis sit,* I *Septembris cum sociis suis commemorandus, quod sequenti die debebit maturius discuti, et fides Actorum prædictorum solicitius explorari.* E

An viderit animam S. Canionis,

eique ecclesiam erexerit?

DE S. VINCENTIO PRESBYTERO

D. P.

MONACHO LERINENSI IN GALLIA.

COMMENTARIUS HISTORICUS

F

De ejus ætate, libris, genere, professione, orthodoxia atque hujus Vindiciis.

C

ANTE CCCCL.

Lerinus, *insula maris Mediterranei notissima, nunc* S. Honorati *dicta a fundatore monasterii in ea constructi, qui ex ea ad Cathedram Arelatensem anno* CCCCXXVI *evocatus, e vita decessit* XVI *Januarii : ad quem diem illustravimus ejus Acta ab ejus subdito in vita monastica et successore in Episcopatu Hilario scripta. Hujus etiam res gestas, ab Honorato Episcopo Massiliensi compositas, dedimus die* V *hujus mensis Maji, quo defunctus est anno* CCCCXLIX. *Eodem seculo quinto floruit* S. Vincentius, *in eadem insula Lerinensi monachus, de quo Gennadius, sub finem dicti quinti seculi Presbyter Massiliensis, in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis cap.* 64 *ista scribit :* Vincentius, natione Gallus, apud monasterium Lerinensis insulæ Presbyter, vir in Scripturis sanctis doctus, et notitia Ecclesiasticorum dogmatum sufficienter instructus, composuit, ad evitanda hæreticorum collegia, nitido satis et aperto sermone validissimam disputationem, quam absconso nomine suo titulavit, Peregrini adversus hæreticos. Cujus operis, quia secundi libri maximam in schedulis partem a quibusdam furatam perdidit, recapitulato ejus paucis sermonibus sensu pristino compegit, et in uno libro edidit. Moritur Theodosio et Valentiniano regnantibus. *Hæc Gennadius: cujus tempore, abolito nomine* Peregrini, *jam tum sub* Vincentii Presbyteri et monachi Lerinensis *resumpto nomine* liber *ille* aureus, *ut passim appellatur, prodierat, scriptus circa annum* CCCCXXXIV, *id est, ut ipse auctor testatur, triennio post habitam Œcumenicam Synodum Ephesinam.*

S. Vincentius coævus SS Honorato et Hilario Epp. Arelaten.

scripsit librum contra hæreses

circa an. 434.

2 *Petrus de Natalibus, libro* 5 *Catalogi Sanctorum cap.* 72, *asserit,* S. Vincentium Confessorem quievisse Romæ in Christo, Kalendis Junii : *et dein allegat auctoritatem Gennadii, apud quem (nam ejus verba supra allegavimus) ista non leguntur. Verum forsan aliunde potuit istud scivisse. Ad eumdem primum diem Junii ejus veneratio proponitur in Germanico Martyrologio Petri Canisii. Ast Joannes Molanus, ex quodam alio Martyrologio, ad* XXIV *in suo Usuardi Auctario ista scribit :* Eodem die in monasterio Lerinensi Vincentii Presbyteri, qui librum vere aureum conscripsit, pro Catholicæ fidei antiquitate et veritate, adversus profanas omnium hæreseon novationes. *Hæc Molanus, qui in secunda et tertia editione Usuardi cum suo Auctario illa omnia prorsus omisit. Interim, allegata Molani auctoritate, ista leguntur in hodierno Martyrologio Romano :* In monasterio Lerinensi S. Vincentii Presbyteri, doctrina et sanctitate conspicui.

Sanctis adscriptus I *Junii*

et 24 *Maji.*

A cui. *Quare Vincentius Baralis Salernus, in Chronologia Sanctorum insulæ Lerinensis, asserit pag.* 130 peractum sua solicitudine, ut cum nulla memoria ante ageretur, ejus festum sub duplici Officio in dicto monasterio ageretur. *Eumdem postea ad hunc* XXIV *Maji retulerunt Constantinus Ghinius in Natalibus Sanctorum Canonicorum, et Andreas Saussayus in Martyrologio Gallicano: qui, post alia jam relata, ista habet:* Hic beatus vir, natus in urbe Tullensi Senatorio genere, frater fuit S. Lupi Tricassini Antistitis, quocum lectissimisque Galliarum Proceribus in celebre Lerinensis insulæ monasterium concessit vitæ solitariæ studio: ubi postquam ætatem in jejuniis, silentio, lectione, oratione, piisque doctrinæ exercitationibus confecisset, inter suorum brachia feliciter Christo spiritum reddidit. *Hæc Saussajus: quæ optaremus apud coævos aut antiquos Scriptores posse legi. Videtur ad Saussayum respexisse Philippus Labbe, de Scriptoribus Ecclesiasticis ista proferens:* Perhibent hunc fuisse fratrem S. Lupi Trecensis Episcopi, qui suscepta cum S. Germano Autissiodorensi Episcopo in Britanniam adversus Pelagianos legatione, et pacatis civibus suis, Attilæ Hunnorum Regis gloria nobilis, in omnium ore B versatur. *Colitur S. Lupus* XXIX *Julii, quando poterunt illa accuratius discuti.*

an frater S. Lupi Trecensis?

3 *Extat prædictus* S. Vincentii liber, *adversus* profanas omnium hæreseon novitates *in* XLIII *Capita distinctus, cum Scholiis* Joannis Costerii *Lovaniensis, Prioris Canonicorum Regularium ibidem ad S. Martinum; et iterum cum Notis* Bartholomæi Petri Lintrensis *Theologi Duacensis, et commentariis* Joannis Filesacci *Doctoris Parisiensis. Addit dictus Labbe:* Videnda quoque opuscula veterum quorumdam Theologorum Gallorum ex recensione Pithœi vulgata anno MDLXXXVI, nec non Sandapila Silicerino Quinti-Evangelii, hoc est Lutheranismo et Calvinismo, ad Orrum efferendo humeris ac numeris valentissimorum quatuor succollatorum, Tertulliani, Vincentii, Edmundi Campiani, et Leonardi Lessii, Lugduni anno MDCXXII impressa. *In istius operis Præfatione auctor, de Vita sua ante accessum ad Lerinensem insulam, hæc præfatur:* Cum aliquamdiu variis ac tristibus secularibus militiæ turbinibus volveremur, tandem nos in portum religionis, cunctis semper fidissimum, Christo adspirante, condidimus; ut ibi depositis vanitatis ac superbiæ flatibus, Christianæ humilitatis sacrificio placantes Deum, non solum C præsentis vitæ naufragia, sed etiam futuri seculi incendia vitare possemus. *Hæc ibi. Demum quid toto suo opere intenderit, istis paucis verbis sub finem indicat:* Necesse est profecto omnibus deinceps Catholicis, qui sese Ecclesiæ matris legitimos filios probare student, ut sanctæ sanctorum Patrum fidei inhæreant, agglutinent, immoriantur; profanas vero profanorum novitates detestentur, horrescant, insectentur, persequantur.

Scripta ejus elucidata.

E milite factus monachus

4 *Baronius ad annum* 434 *proclivis est in illam sententiam, ut* S. Vincentius, *ante Miles, sit ille* Vincentius, *Galliarum aliquando (vivente S. Martino) Præfectura nobilitatus, quem Severus in Dialogo* I *cap.* 17 *mirifice laudat, ita scribens:* Memini Vincentium Præfectum, virum egregium et quo nullus sit inter Gallias omni virtutum genere præstantior, dum Turonos præterisset, a Martino sæpius poposcisse, ut ei convivium in suo monasterio daret. In quo quidem exemplum B. Ambrosii Episcopi præferebat, qui eo tempore Consules et Præfectos subinde pascere ferebatur. Sed virum altioris ingenii, ne qua ex hoc vanitas atque inflatio obreperet, noluisse. *Hæc Severus. Verum dictus Vincentius Præfectus, jam tum tempore S. Martini anno* CCCXCVII *mortui, ætate maturus erat, et plane nobis alius apparet ab hoc* S. Vincentio, *qui anno* CCCCXXXIV *suum librum scribebat.* D *Cumque a Gennadio dicatur* mortuus Theodosio et Valentiniano regnantibus, *ante annum* CCCCL *aut eo ipso anno necessario e vivis decessisset, quia* XXIX *Julii dicti anni decessit Theodosius junior. Memoratus ante Vincentius Baralis Salernus, par.* 2 *Chronologiæ Lerinensis, inserit pag.* 184 *Corollaria sanctarum Reliquiarum, quæ in sacra Lerinensi insula asservantur; et dein inter Reliquias Sanctorum Confessorum non Pontificum indicat esse* corpus S. Vincentii Lerinensis, *quod ibidem etiamnum in veneratione habetur.*

an fuerit Præfectus Galliarum tempore S. Martini?

AUCTORE D. P.

5 *Utinam immatura mors R. P. Philippi Labbe, non subtraxisset mundo, tum alia multa utilissima opera, quæ verus ille Polyhistor meditabatur; tum Examen heterodoxorum Criticorum, quod in opere de Scriptoribus ecclesiasticis promiserat agens de* S. Vincentio, *propositurus in eo et refutaturus levissima illorum argumenta, quibus adscribere illi conantur Vincentianas objectiones, adversus scripta et doctrinam S. Aurelii Augustini, quas Prosper Aquitanus retulit refellitque. Cur autem id moliuntur? Ut Commonitorii supralaudati libello fidem detrahant,* quem (*ut ait idem Labbe*) tantum non ad cœlum ac sane meritissimo jure evehunt Catholici; quoque se obtritos ac profligatos ultro fatentur, cum ad cor redeunt sanamque men- E tem, omnes a fide majorum suorum apostatæ Ministri ac Prædicantes, Lutherani, Zuingliani, Calviniani, Anabaptistæ, Sociniani etc. *Hoc vero si soli agerent heterodoxi, Catholicæ veritatis hostes manifesti, ferretur patientius: ast scriptores, non tantum communem nobiscum fidem professos sub Romani Pontificis obedientia, sed etiam religiosioris instituti habitu appellationeque dignatos, eo abripi, ut eadem cum hæreticis de sanctissimo Vincentio sentire et scribere non vereantur, sane prout debemus dolenter ferimus.*

Objectiones Vincentianæ eidem male attributæ

ad elevandam fidem Commonitorii:

6 *Fecit id (si tamen fecit ipse, et non potius alieno suisque parentibus pudendo fœtui nomen accommodavit, nescio qua Augustinianæ doctrinæ specie ementita deceptus, ut placeret iis, quos pridem damnatos errores pertinacius fovere non debebat ignorasse) fecit id, inquam, Pelagianæ pseudo-historiæ inscriptus auctor; nobis quidem et nostro operi, quod summis ubique effert laudibus, perquam bene affectus: non tamen nisi usque ad aras sequendus, nec redamandus cum præjudicio eorum quorum gesta colligimus Sanctorum, imo Ecclesiæ universæ; graviorem nullam injuriam patientis, quam cum exuitur armis, sibi ad fidei defensionem hereditario jure relictis, inter quæ primas facile tenet Commonitorium Vincentianum. Hoc autem cum jam dictæ Historiæ prætensus auctor, et Vincentianis objectionibus* F *germanum esse, et ipsum malo dolo contra doctrinam Augustini concinnatum demonstravisse putaverit, omittere nequimus, quin, sicuti ad* V *Maji pro* S. Hilario Arelatensi *fecimus, hic etiam pro* S. Vincentio Lerinensi *Vindicias demus; idque ex eodem, ex quo tunc (neque enim vacat ab altero bene actum iterum agere) Brunone Neusser, translatis huc Capitibus fere integris quinto et sexto partis* 2 Prodromi velitaris, vindicantis S. Augustinum Hipponensem, sanctissimosque Galliarum Episcopos ac Patres, et centenos Scriptores alios, a calumniis, convitiis, imposturis, quibus opus illud Historiæ Pelagianæ scatet. *Amici tamen nomini qua licet parcitum cupientes, nolumus ipsum in illo contextu apparere; sed identidem obliteramus, eo libentius, quo minus credimus verum esse auctorem.*

quod etiam Semipelagianismi accusat Historia Pelagiana,

in Podromo velitari Neusseri efficaciter refutata:

7 *Prodromum istum si vidisset legissetque R. P. Natalis Alexander, credo non voluisset contriti jam vitri fragmina pro adamantibus inserere suo alias utilissimo operi de selectis Historiæ ecclesiasticæ Capitibus, Seculi* V *parte* 1 *cap.* 3 *ab artic.* 2 *usque ad* 12; *neque Vincentium adeo fidenter damnasset ut Semipelagianum; multo minus* rationes, ab Historiæ Pelagianæ commentatore adductas, invictas *esse pronuntiasset, idque*

et hoc quia nescivit Natalis Alexander,

A *idque* lecto semel iterumque Vincentii Commonitorio ac diligentius expenso. *Doleo viro, revera diligenti nec inerudito hoc excidisse, quo judicium ipsius (præsertim circa ea puncta quæ conciliationem liberi in homine arbitrii cum divinæ gratiæ necessario adjutorio spectant) merito fieri suspectum debeat. Interim nihil esset, quod ille nos remoraretur, nisi aliqua ante refutatis de suo addidisset, hic discutienda. In quibus autem cum Auctore Speudohistoriæ Semipelagianæ convenit, a Brunone confutatus est.*

accusat Vincentium

8 *Primo loco desumit uterque argumentum ex iis commonitorii cap.* 37 *verbis.* Jam vero illis quæ sequuntur promissionibus miro modo incautos homines hæretici decipere consueverunt; audent enim polliceri et docere, quod in ecclesia sua, id est in communionis suæ conventiculo, magna ac specialis ac plane personalis quædam sit Dei gratia; adeo ut sine ullo labore, sine ullo studio, sine ulla industria, etiamsi nec petant, nec quærant, nec pulsent quicumque illi ad numerum suum pertinent, tamen ita divinitus dispensentur, ut Angelicis evecti manibus, id est Angelica protectione servati, numquam possint offendere ad lapidem pedem suum, id est nun-B quam scandalizari. *Uterque contendit hoc loco invidiam conciliari sententiæ S. Augustini de divina gratia et prædestinatione. R. P. Natalis, ut pondus aliquod rationis addat levi conjecturæ, dicit nullam tunc fuisse Hæreticorum sectam,* quæ ita de divina gratia sentiret. *Tu autem, Lector, allegata verba æquo animo considera; et judica, an ullus Catholicus fuerit, qui ita de divina gratia sentiret. Credo equidem pluribus dari gratiam specialem, qua nunquam scandalizentur, sed in Dei caritate ad finem usque vitæ perseverent: at vero quod talis detur, qua numquam possint scandalizari, adeoque cui resisti non possit; nullum, inquam, Catholicum ita sensisse existimo. Teneo etiam cum Ecclesia Catholica, dari sæpe etiam divinam gratiam specialem (quam congruam seu efficacem vocant) non petentibus, non quærentibus, non pulsantibus; ipsosque petentes, quærentes, pulsantes præveniri a Deo et adjuvari, ut petant, quærant, et pulsent. Verum quis ille Catholicus tantæ jactantiæ aut hæreticæ superbiæ fuit, qui gratiam non petendam a Deo per orationem, sed sibi debitam existimaverit, eò solo titulo, quod Catholicæ Ecclesiæ Communione frueretur? Insectatur itaque* S. Vincentius *illam omnium, si paucos excipias, hæreticorum antiquam fraudem; qua, ementita vitæ sanctitate ma-*C *jori, quam in Ecclesia Catholica passim conspiceretur; majorem etiam gratiam, qua peccare aut salute excidere non possent, sibi suisque facile parabilem prædicabant, et omnibus secum aggregandis concedendam promittebant, ut necessario essent boni. Neque alia facilius fraude incauti homines decipiuntur.*

NOT. 35 APP. TOM. VII MAJI quasi impingat Augustino

communem omnibus hæreticis fraudem,

9 *Quod autem illam ipsis hæreticorum aut sanctorum Patrum contra eos scribentium verbis non expresserit, ratio una fuisse videtur, ut omnia hæreticorum eo in genere deliramenta, per diversas verborum ambages et blasphemias eodem tendentia, sub unum aspectum poneret; et comparationi insisteret, qua illos similes ostendebat patri suo diabolo, Christum Dominum tentanti: altera, quod tunc inciperent Prædestinatiani, quorum hæresim ipsis terminis exprimit, cogere conventicula et venenum spargere. Scripsit enim* S. Vincentius *Commonitorium circa annum* CCCCXXXIV; *Prædestinatiani autem anno* CCCCLXXV *in Concilio Arelatensi et Lugdunensi damnati sunt. Nempe, ut aliæ passim hæreses, sic etiam ista, non ita subito adolevit, quin furtim nata et clam serpens, annis facile quadraginta percurreret, ut ab Ecclesia distincte cognitum, antequam superbum caput ita erigeret, ut ab Ecclesia posset certo satis ictu amputari. Hoc autem probatur vel ex ipso* S. Vincentio, *hoc eodem loco. Quid enim sibi vult* in Communionis suæ conventiculo? *Nonne aperte aliquod conventiculum, ab Ecclesia separatum,* D *designat? Id vero in nascentem hæresim aptissime, in S. Augustinum cadere nullo modò potest. Siquidem is non clam in aliquo conventiculo, sed palam in Ecclesia loquebatur; nec ab ullius se communione separabat, nec alium a sua excludebat, nisi qui damnatus hæreticus esset. Vidit hoc ipsum R. P. Natalis: conceditque hæc verba,* in Communionis suæ conventiculo, *de S. Augustino intelligi non posse.* At fingebat, *inquit,* Vincentius hæreticos gratiam illam prædicare, quam S. Augustini discipuli propugnabant, ut illis conflaret invidiam. *Verum R. P. Natali ostendendum fuerat, hanc hæreticorum fraudem, quam hic depingit* S. Vincentius, *coincidere cum S. Augustini de gratia et prædestinatione doctrina: quod numquam fecerit iis, qui et hunc locum attente consideraverint, et Iprensem Augustinum damnaverint, et sacrosancti Concilii Tridentini placita sincero corde admiserint.*

quin et hæresim Prædestinatianorum ei imponit:

sed numquam ostenderit,

10 *Erit fortassis non nemo, qui hic de hæreticis tantum agi, et non esse S. Augustini sententiam, quam hic refert Commonitorium, ultro fateatur: sed obtorto collo* S. Vincentium *ad Semipelagianos trahere volens, queretur Doctori sanctissimo Augustino affingi hæreticam sententiam, quam numquam docuit, ut doctrina ejus Catholica in invidiam vocetur. Si quis ita senserit, gravem* S. Vincentio *impinget calumniam nulla ratione suffultam, pro mera fingendi suspicandive libidine. Quæ enim afferri queat? cum nec S. Augustinus nominetur, nec ullum nisi hæreticum dogma proponatur Catholicis vitandum. Alterum num.* 2 *R. P. Natalis argumentum profert.* Semipelagiani *inquit,* Augustinianæ de prædestinatione et de perseverantiæ dono sententiæ, novitatem objiciebant, suaque dogmata venerando vetustatis nomine tuebantur.... At Vincentius Lerinensis in toto passim Commonitorio id unum inculcat, tenendam antiquitatem, vitandam novitatem. *Huic argumento evertendo sufficiet in alia materia simile prorsus ob oculos ponere. Calvinistæ nostrates Catholicæ de transsubstantiationis mysterio sententiæ novitatem objiciunt, suoque dogmata venerando vetustatis nomine tuentur: Catholici nihilominus uno passim ore id unum inculcant,* tenendam antiquitatem, vitandam novitatem. *Porro sicut ex ultimo non sequitur Catholicos Semicalvinistas esse, aut contra se loqui; ita nec ex priori deducitur aut Semipelagianum fuisse* Vincentium *aut contra S. Augustinum hoc Commonitorium scripsisse. Vis clarius? Semipela-* F *giani Augustinianæ de prædestinatione et perseverantiæ dono sententiæ, novitatem objiciebant, suaque dogmata venerando vetustatis nomine tuebantur: at S. Augustinus docebat tenendam antiquitatem, vitandam novitatem: infer nunc si potes, S. Augustinus contra se docuit aut Semipelagianus fuit. Talis si valeret argumentandi modus; irrefragabili argumento ex traditione petito, abstinendum doctori Catholico foret; cum hæretici omnes, si non omnino stupidi sint, sua dogmata vetustate defendant, Orthodoxa ut nova rejiciant.*

quod Vincentius illam Augustino affingat,

vel cum Semipelagianis

ipsum impugnet,

11 *Quin etiam R. P. Natalis suo se calculo damnat, sic concludens*: Traditionem itaque fidei regulam esse cum docet Vincentius, errorem non propugnat, nec a S. Augustino aliisque Patribus et Ecclesiæ doctrina dissentit: *et supra:* Commonitorii auctoritatem rejicere non debent Heterodoxi, in iis quæ doctrinam de Traditionibus et Patrum usu spectant. *Quid ergo iis locis, in quibus S. Augustinum* tecte et per cuniculos *hæreseos insimulasse* Vincentium *dicitur, aliud docet, præter ea, quæ Traditionem et usum Patrum spectant? in quibus nec ab Augustino aliisque Patribus, nec ab Ecclesiæ doctrina dissentit. At,* Augustinianæ sententiæ prætensam novitatem impugnat: de gratia *scilicet* ac prædestinatione. *Ubi? Nusquam Augustini, nusquam ejus sententiæ mentionem facit, multo minus novitatis accusat. Nisi velis hoc*

quando traditionem tuetur;

A *hoc adeo tecte factum, ut nemo videre, pauci suspicari possint et velint, quomvis temere. Nihilo plus roboris habet num. 4 Argumentatio.* Post Augustini obitum... quisquis a Pelagianis et Semipelagianis dissentiebat; S. Augustinum sequebatur, colebat, prædicabat; nec usquam hæreseos Pelagianæ meminerat, quin Augustini victorias prædicaret, ejusque auctoritate illam debellaret. Porro Vincentius Lerinensis Pelagianus non erat..... Non fuit autem Augustinianæ doctrinæ sectator ac defensor, quem ne semel quidem in toto Commonitorio laudat, toties data eum commendandi occasione, quoties Pelagianorum meminit. *Erant sane plurimi tum temporis, nec Pelagiani, nec Semipelagiani, nec ullius hæresis labe contaminati, qui non in omnibus Augustinum sequerentur: sed in iis dumtaxat, quæ ab Ecclesia legitima auctoritate comprobata erant. Inter illos forte* S. Vincentius *numerabatur. Forte, inquam; quia addictum etiam S. Augustino fuisse, non obscure declarat odium, quo Pelagium, Julianum et Manichæos, aliosque heterodoxos ab Augustino exagitatos, insectabatur.*

multo minus quando ab S. Augustini,

12 *Verum,* S. Augustinum in toto Commonitorio ne semel quidem laudat, toties data eum commendandi occasione, quoties Pelagianorum meminit.
B *Quid tum? Nec S. Athanasium laudavit, quoties Arianorum meminit; nec S. Cyrillum Alexandrinum, quando per duo ut minimum capita, de Nestorianis agit: et cum plurimas hæreses recenseat, nullius Catholici Doctoris meminit, præterquam Hilarii Episcopi, ac Sixti et Cœlestini Romanorum Pontificum. An igitur quia de S. Athanasio et S. Cyrillo tacuit,* data eos commendandi occasione, *Semiarianum et Seminestorianum finges? Eodem in jure feceris, quo Semipelagianismi notam inuris. Non erat propositum* S. Vincentio, *Commonitorium scribendi quod unicuique in promptu esse volebat, Encomia sanctorum Patrum texere, quorum scripta nec omnibus ad manum erant, nec omnibus nota, parabilia tamen iis qui prolixiores hæreseon confutationes desiderabant: sed intendebat, accurata earumdem explicatione et prudenti fraudum detectione, omnes ac imprimis incautos monere, faciliaque et generalia hæreses discernendi et fugiendi media proponere. Et, ut ipsius R. P. Natalis verbis utar,* ex regulis principiisque in Ecclesia receptis omnes hæreses impugnare, *quod ab eo præstitum præclare ipsi ejus adversarii agnoscunt. Unum porro animadverto a præfato Patre recte observatum, non posse veram Sanctitatem consistere cum hæresi, et*
C *ideo illum, male quidem, sed tamen congrue ad tale præjudicium, abstinuisse ab appellatione* Sancti, *quoties* Vincentium Lerinensem *nominat.*

sicut ab aliorum Patrum,

encomiis abstinet.

13 *Hæc sunt quæ Natalis de suo attulit: reliqua omnia ex refutatis ante triennium sumpsit, idque inepte, si refutata noverit: sed fortasse nec suspicatus quidem vel a longe est, jam pridem accuratius expensam haberi illam falsi nominis Historiam, si solum exemplar ejus habuit an.* 1677, *absque loco impressionis atque Typographi, recusum in Germania, sicut charta et typi aliaque certa indicia demonstrant, dissimulato anno primæ Patavinæ editionis. In hac autem secunda editione curanda idem versatus est genius, qui Jansenii Iprensis Augustinum curavit recudendum in Francia, alia quam Lovanii excusus fuerat forma; ut scilicet Lovaniensium nostrorum mox oppositas ei Theses habentibus, sed non Lovaniense exemplar Jansenii, cujus ab illis allegantur Columnæ, non esset facile loca locis conferre, remque propriis oculis æstimare. Nam etiam cum illa qualiscumque Historia Patavii edita esset anno* 1673, *eique tandem etiam trans Alpes notæ, nec parvum animorum motum cienti, prælaudatus Bruno Neusser anno* 1676 *Prodromum suum opposuisset; placuit Factionis Jansenianæ zelotis, eisdemque fortassis libri auctoribus, ut is in folio recuderetur, quo frustraretur Brunonis diligentia, fideliter quasque paginas recensentis; ita ut quæ*
D *antea erat pagina v. g.* 241, *nunc sit* 137; *et ita de ceteris. Id ego die* v *Maji ad Vindicias* S. Hilarii *indicare oblitus, hic monere Lectorem debui, ne Brunonis fidelitatem æstimandam sibi putet, ex numeris secundæ atque per dolum suppositæ editionis. Jam autem observatum est sæpius, eadem arte usos partiarios, in aliis ejusmodi farinæ libris libellisve, per iteratas impressiones multiplicandis.*

Videtur Natalis solum usus,

Historia Semipelagiana, dolose recusa post editum Prodromum.

AUCTORE D. P.

VINDICIÆ.

pro S. Vincentio et Lerinensibus, Semipelagianismi perperam accusatis,

ex Prodromo velitari R. P. *Brunonis Neusser contra Auctorem historæi Pelagianæ.*

Non sine multiplici suffragio et communi omnium Catholicorum approbatione, S. Vincentium Lerinensem a teterrima illa nota vindico, quam revera illi, per manifestam injuriam et injustam maledicentiam, inussisti. Inscius autem, seu per incogitantiam id non fecisti; fateris enim pag. 245 et 246, Vincentii librum *omnium laudes demeruisse* quem
E scilicet Baronius et Possevinus *aureum,* appellant; *parvum mole, virtute maximum,* Bellarminus; *validissimum,* Gennadius; *nobilissimum,* Saussayus; *longe optimum, ejusque lectionem non utilem modo, sed et necessariam* Costerus, qui libellum illum commentariis illustravit; additque Baronius, illius auctorem magnam sui nominis in Ecclesia Catholica laudem reliquisse. At *Vossius,* inquis, *magnus Scriptorum Censor,* in extremam opinionem descendit, et diserte censet, librum illum adversus Augustinum ipsum, ejusque de prædestinatione sententia scriptum fuisse. Ne ad Vossii sententiam accedas, tot delatæ a sapientissimis scriptoribus opusculo Vincentiano laudes, religionem tibi pene injecerant; accedis tamen illico, post alterum versum, ad eam Vossii sententiam; *Ego quidem,* inquis, *libere sententiam promam, et nisi nobismet oculos eruamus, palam faciam, hunc Vincentium, cum aliis Syncellitis Lerinensibus, contra S. Augustini de prædestinatione doctrinam conspirasse,* pag. 246, *idque* (ut statim addis) *ex ejusdem verbis evincam: quæ miramur, non modo nuperos scriptores non observasse, verum etiam nec ipsum Vossium, qui non omnes illius libri nævos notavit.*
F

1 Historiæ auctor,

** Pag. 157 col. 2,*

scriptori, a Catholicis laudatissimo,

** P. 157 c. 2.*

2 Hic imprimis (ut sæpe alibi) repugnantia scribis. Nam et religioni ducis, Vossii sententiam, sapientissimorum Scriptorum, Baronii, Bellarmini, Saussayi, uno verbo dicere debueras, omnium Catholicorum qui post eum scripserunt, sententiæ anteponere: quæ certe ratio Scriptori Catholico et religioso religionem jure injicere debuit; at statim illam rejecisti vel excussisti: denuntias quippe Vossii sententiam esse tuam. *Libere,* inquis, *sententiam promo:* tuam scilicet: neque id libere modo: sed liberius et licentius quam par esset eamque meridiana luce clariorem; palam enim te facturum dicis, nisi oculos nobis eruamus, Vincentium contra Augustinum ejusque de prædestinatione sententiam conspirasse. Hæc pura puta est Vossii sententia, qui tamen longe moderatius ac temperatius de Vincentio scripsit. Justæ sunt rationes, inquit, cur ita de illo sentiam: tu vero, per intolerabilem jactantiam, hoc ita perspicuum et apertum esse dicis, ut quisquis hoc non videt, oculos sibi eruat vel claudat. Itane vero? cæcutiunt omnes præter te Catholici? et Baronius, Bellarminus, Saussayus, Costerus, et omnes alii qui catholice sentiunt sibi oculos eruerunt? Sustineo stylum: hic enim, si unquam alias exerendus esset contra te: qui et Vossium, auctorem hæreticum

ex Vossii hæretici sententia,

liberius etiam quam ille,

A.! BRUN. NEUSSER. hæresin impingit;

A hæreticum, Baronio, Bellarmino, aliisque omnibus Catholicis palam anteponis, et his cæcutientis ignaviæ notam inuris; et ipsum Vossium longe superas infenso et hostili animo, armatoque stylo in sanctissimum et doctissimum scriptorem: qui omnium laudes demeruit, ut fateris ultro, et quem illius seculi delicias (cui enim carus non extitit) jure appellare possem. Jam vero videamus, quomodo rem tam obscuram, quam nemo vidit unquam præter Vossium (quamquam hic per somnium vidit) palam facias.

II, III, IV * P. 158 c. I.

3 Ais ergo pag. 247 S. Vincentium *egregie concinere* Fausto, nec non *irridere asserentes gratiam specialem, ac personalem;* ac demum *subinferre, dari gratiam petentibus, pulsantibus, quærentibus,* puris scilicet naturæ viribus; ita quippe intelligis. Ut hoc probes, exscribis illius locum ex Commonitorii cap. 37. *Jam vero illis, quæ sequuntur, promissionibus, miro modo incautos homines hæretici decipere consueverunt: audent enim polliceri et docere, quod in ecclesia sua, id est in communionis suæ conventiculo, magna et specialis, ac plane personalis quædam sit Dei gratia; adeo ut sine ullo labore, sine ullo studio, sine ulla industria, etiamsi nec petant, nec quærant, nec pulsent, quicumque illi ad numerum suum pertinent, tamen ita* B *divinitus dispensentur, ut Angelicis evecti manibus, id est, Angelica protectione servari, numquam possint offendere ad lapidem pedem suum.* At his statim exultanter subnectis: *quibus ultimis verbis sententiam S. Augustini de prædestinatione et de dono perseverantiæ reprehensioni subjicit; in quo sane culpandus est, quod Augustinianæ sententiæ sectatores hæreticos dixit, cum Semipelagiani doctiores Augustini sententiam, errorem, non hæresim appellarint,* ut Gennadius et Faustus, quos in hanc rem ibidem citas. *Porro,* inquis, *Vincentius hæreticos nuncupat, asserentes quamdam Dei gratiam,* ut supra. *An vero disertius suum sententiam exprimere potuerit, vel reapte Faustus expresserit, certe non video.*

quia explodit gratiam Prædestinatianorum se sola agentem omnia.

Sed talis revera hæretica est;

4 Hic non tibi modo et Vincentio, verum etiam maximo Doctori Augustino tetram notam inuris. Tibi certe, qui manifestum errorem adstruis; Vincentio vero, quem non contra hæreses, ut præ se fert titulus, sed in gratiam hæreticæ doctrinæ et contra Augustini doctrinam ab ipso habitam pro hæretica scripsisse accusas: Augustino denique, quem facis Auctorem doctrinæ, quam omnes post Vincentium, a mille ducentis annis et ultra, hæreti- C cam esse putarunt. Quis enim tum antiquorum tum etiam neotericorum Vincentii Commonitorium non legit? quis non intellexit Caput illud 37, ex quo dictum locum excerpsisti, in quo illorum doctrina, quantum ad magnam illam et specialem gratiam attinet, quæ laborem, studium, industriam omnem excludit, hæretica nuncupatur? Vincentio igitur affingis calumniam, dum eum pro Semipelagiano; itemque Augustino, dum eum pro Prædestinatiano traducis. Quamquam nec Semipelagianus fuit Vincentius, nec Prædestinatianus Augustinus. Admittit quidem Augustinus gratiam illam secundum propositum specialem esse, sed nec solam illam admisit, nec talem esse putavit, quæ laborem, studium, et industriam hominum excluderet; hanc igitur gratiam specialem Augustini numquam Vincentius damnavit, numquam hæreticam appellavit: damnavit Vincentius gratiam illam specialem, quæ et omnem aliam, et laborem omnem, studium, industriam excluderet; quam tamen Augustinus numquam agnovit vel approbavit.

et Augustino affingitur per calumniam,

5 Sed ut propius ad rem accedam. Eodem prorsus modo habes Augustinum, quo illum jam olim Prædestinatiani, et proxime lapso Lutherani, Calviniani; currente demum seculo, Fœderati tui habuerunt; dum nempe illi errores suos affinxere, jactantes quinque illas propositiones, toties ab Ec- D clesia damnatas, esse primaria Augustinianæ doctrinæ placita; quod quam honori Augustino vertat, omnes Catholici sciunt. Tu vero non jam in angulo Belgii, vel in extremo Bataviæ secessu, sed in media Italia, primarium, imo fere unicum Prædestinatianæ pravitatis dogma et caput, germanam Augustini de Prædestinatione et divina gratia sententiam esse scribis: quod certe longe potiori jure palam mox facio, quam tu Vincentium inter præcipuos Semipelagianorum primipilos habendum esse. Hæc, inquam, fuit antiqua Prædestinatianorum cantilena, de quibus Gualterius ad ann. 500 in Collat. Cap. 26, et ad ann. 900 cap. 3 ex Baronio. ad ann. 490 et 848, Canisio, Genebrardo etc. Illi enim, cuncta ex prædestinatione aut reprobatione pendere causantes, nullam operum, laboris, industriæ rationem habendam esse, ducebant: unde certissimum reputo, eo spectasse Vincentium, dum ista scriberet. Solenne enim fuit hæreticis, ut homines in suas partes traherent, illa inani spe illos pascere, quasi essent ipsi gens electa, populus acquisitionis, pusillus grex, iique pauci electi a Domino, ut jam olim Montanistæ, Donatistæ, Novatiani, ac præ ceteris Prædestinatiani, uti et Calvinistæ et Anabaptistæ hujus seculi, qui omnes hanc prærogativam sibi arrogant. E

6 Hinc recte Vincentius Cap. 37 supra citato, dictis verbis Prædestinatianos percellere videtur, qui cum, *discipuli diaboli,* essent, ut hic Christum tentando loca Scripturæ allegavit; *Hæc omnia tibi dabo; Angelis suis mandavit de te* etc. ita illi, *mille testimonia, exempla, auctoritates parant de Scriptura, et sic incautos ex arce Catholica in hæreseos baratrum præcipites agunt, vanisque promissionibus decipiunt.* Pollicentur enim omnes illos, qui stant ab eorum partibus, esse filios gratiæ, electos, prædestinatos, germanos Augustini discipulos; qui hoc singulari privilegio, quod aliis deest, gaudeant, ut salvandi sint, *et Angelicis manibus evehendi,* sine ullo labore, studio, industria; etiamsi nec pateant, nec quærant, nec pulsent, nec sint ullatenus soliciti; modo enim *ad illum numerum pertineant,* nihil ultra curandum esse; quidquid agant, futuram salutem. Nemo certe negaverit, hunc purum putum esse Prædestinatianorum errorem, puta Lucidi, Monimi, Gotteschalci, et similium; illi autem ab iis ortum duxerunt, qui doctrina Augustini male percepta in hujusmodi errores lapsi sunt; quos primum Prosper impugnavit in F Responsione ad Capitula Gallorum, ad objectiones Vincentianas, ad excerpta Genuensium. His omnibus coætanei fuerunt, qui (ut dixi) ex doctrina Augustini perperam intellecta prædestinationis nomen alte jactabant, unde Prædestinati seu Prædestinatiani deinde dicti sunt, eaque omnino abusi, quædam errorum monstra, obstetricante diabolo, mundo pepererunt; ac præsertim illud, quod dicto loco Vincentius reprobat, tu vero plusquam temere Augustino affingis. Ab iis quidem, sat scio, dictus error capitalis Augustino tribuebatur, ut illius auctoritate freti simplicibus imponerent; in hoc tamen turpiter errabant.

ideoque recte impugnatur a Vincentio.

7 Sed de Prædestinatianis agemus infra; interea satis erit hic indicasse, in hac scena septem hominum genera suas agere partes. 1. Prædestinatiani, qui prædictos errores profitebantur, et Augustini esse putabant. 2. Quidam Presbyteri Galli, qui licet errores illos aversarentur, eos tamen Augustini esse credebant. 3. Semipelagiani, qui alios errores germanæ Augustini doctrinæ oppositos defendebant, nimirum initium fidei et bonæ voluntatis non esse a gratia sed a viribus naturæ quamvis alioquin Prædestinatianorum errores abhorrerent. 4. Quidam Catholici, qui licet universam Augustini doctrinam catholicam

Augustinus vero varie oppugnatur a variis,

A catholicam profiteantur, nimirum illam quam Ecclesia definivit et approbavit: in quibusdam tamen, ad fidem non pertinentibus, Augustinum deserere non dubitabant; puta in gratuita prædestinatione ad gloriam; si tamen Augustinus illam unquam docuit. 5. Nonnulli, præ nimio quodam in Augustinum affectu, eos ferre non possunt, qui per omnia et in omnibus in Augustini verba non jurant. 6. Alii volunt omnia doctrinæ Augustinianæ capita, quæ utcumque ad divinam gratiam pertinent, fide catholica tenenda esse: et si quis vel in minimo refragetur, eum statim pro Semipelagiano traducunt. 7. Quidam errores suos ab Ecclesia damnatos Augustino affingunt, et in hoc cum Prædestinatianis conveniunt, adeoque ad primum genus reducendi sunt, quales sunt Lutherani, Calviniani, Fœderati etc. 8. Alii demum quædam Augustino tribuunt quæ numquam ab eo tradita fuerunt, puta gratiam per se et a se præcise efficacem: idem multi probabiliter censent, de gratuita prædestinatione ad gloriam.

VI

cum quibus nihil commune Vincentio erat,

8 In quo quisque genere collocandus sit, facile dictu est. De primo et septimo jam constat; nempe tam Prædestinatiani, quam Wicleffistæ, Lutherani, Calvinistæ et Fœderati, Augustini doctrina perperam intellecta freti, multos errores commenti sunt. B Constat item de tertio: negare quippe non ausim, Semipelagianos, præter errores suos, nonnihil aversi ab Augustino animi præ se tulisse. In secundo genere ponimus Gallos, quorum Capitula Prosper refutavit; item Genuenses, item Vincentium, ac demum Presbyteros illos, de quibus Prosper et Hilarius apud Cœlestinum Papam expostulaverant, quod Augustino illi obloquerentur, et quos idem Cœlestinus in Epistola ad Episcopos Galliæ coercendos esse mandavit. Nec enim a Cœlestino, ut hæretici, sed ut maledici corripiuntur; et valde probabile est Presbyteros illos, quos Cœlestinus appellat in illa Epistola, eosdem cum iis esse, ad quorum objectata capitula, nimirum contra Augustinum, Prosper respondit. In quinto genere, innumeros fere Scriptores Catholicos repono, qui de divina gratia optime scripserunt. In sexto et pariter octavo, Te ac Fœderatos satis agnoscis. Septimum multis hæreticis jam assignavimus Nonum forte distinguendum esset pro iis, qui a nonnullis Semipelagianismi accusantur, quamvis eos alii Doctores Catholici iique magni nominis ab ea nota vindicarint: quare saltem aliqua de illis est in Ecclesia suspicio, et illorum opera caute legenda: tales vero sunt Cassia- C nus, Faustus, et forte Gennadius. Itaque his statutis atque distinctis, manifestum est; Vincentium hæreticos jure ad merito sugillasse loco citato; illa quippe doctrina mera hæresis est; quam tamen is Augustino, ne per umbram quidem vel somnium, affinxit; sed iis dumtaxat, quorum erat, nimirum Prædestinatianis.

nisi forte cum solis iis qui non omnia Augustini probabant,

9 Quare Vincentius noster ad secundum genus, de quo supra, non spectat; multo minus ad tertium, ut calumniaris; sed ad quartum, idque ad summum: cum in omnibus Augustinum forte secutus non sit, propter communem illam gratiam, quam ipse præter specialem admittit, uti et electionem ad gloriam ex præscientia meritorum. Dixi, Forte: quia in his duobus multi de Augustini mente ac sensu dubitare videntur. Quod autem inde colligis, insignem illum Semipelagianum fuisse, plusquam ridicula et calumniosa consequentia est. Quasi vero, ex eo quod Prædestinatione percellat, sequatur, Semipelagianum censendum esse. Tria igitur in sanctissimum illum et limpidissimum Scriptorem peccas. 1. quod Semipelagianum appelles. 2. quod Prædestinatianis hæreseos ab eo notam inuri grandi vitio vertas. 3. quod dicas hæresim Augustino ab eo affingi, de quo ne somniavit quidem. Non minus peccas in Augusti- D num, cui doctrinam hæreticam, nimirum Prædestinatianam tribuis: ac demum in ipsam fidem et religionem Catholicam, utpote qui veram et damnatam hæresim, doctrinam sanam et Catholicam esse, contendas. Ex quibus omnino palam fit, quam strenue Augustinum vindices; et quam vere dixeris, a te palam fieri, Vincentium Lerinensem Semipelagianum extitisse. Sed ut verbo dicam, ingenui veridicique scriptoris non fuit scripsisse in Vindiciis pag. 212, Vincentium Lerinensem in Commonitorio cap. 37 asserere, quod homo suis viribus possit petere, pulsare, quærere, ut Dei gratiam obtineat. Calumniam cuipiam imponere gravis certe injuria est: sed antiquo Patri, hominique inter Sanctos relato, et de re Catholica optime merito, præsertim cum oppositum notorium sit constetque ad libri aperturam, longe gravioris culpæ esse nemo negaverit.

A. BRUN. NEUSSER.

etsi in rebus fidei sentiebant cum ipso?

* P 136 col. 1.

VII

* P. 158 c. 2.

Quia Semipelagiani doctrinam Augustini novam esse aiebant,

10 Alterum argumentum contra Vincentium expedis, pag. 247 et 248, inde petitum, quod cum Semipelagiani Augustinianæ de prædestinatione doctrinæ novitatem exprobrarent, erroresque suos *vetustate defenderent*, ut loquitur Prosper, Epist. ad Augustinum; et Vincentius in opusculo illo, novitates insectetur passim; inde concludas, Semipela- E gianum extitisse, et in hanc rem, insignem locum exscribis ex cap. 39. Hunc ut clarius discutiam Lectorique exponam, præmitto, a Vincentio ibi distingui duo hæreseon genera, antiquarum scilicet et novitiarum; sed *neque semper, neque omnes*, inquit, *hæreses hoc modo impugnandæ sunt*, id est, ex communi et unanimi veterum Magistrorum consensu et consilio; *sed novitiæ recentesque tantummodo, cum primum scilicet exoriuntur; priusquam, manante latius veneno, Majorum volumina vitiare conentur*; *dilatatæ* vero *et inveteratæ hæreses nequaquam hac via aggrediendæ sunt, eo quod prolixo temporum tractu, longa his furandæ veritatis patuerit occasio*; quare aut *sola Scripturarum auctoritate*, illas *oportet convincere, aut certe jam antiquitus universalibus Sacerdotum Catholicorum Conciliis convictas damnatasque vitare*; *at cum primum mali cujusque erroris putredo erumpere cœperit, et ad defensionem sui quædam sacræ Legis verba furari, eaque fraudulenter exponere, statim interpretando Canoni* (id est Scripturæ textui, ad confirmationem erroris adducto, quod hæreticis satis familiare est) *Majorum sententiæ congregandæ sunt*, *quibus novitium* illud, *ideoque profanum, et absque ulla* F *ambage prodatur, et sine ulla retractatione damnetur*; eorum scilicet Patrum, *qui in fide et communione catholica sancte viventes, vel mori in Christo fideliter vel occidi pro Christo feliciter meruerunt; quibus tamen hac lege credendum est, ut quidquid vel omnes, vel plures, uno eodemque sensu manifeste, frequenter, perseveranter, velut quodam consentiente sibi Magistrorum consilio, accipiendo, tenendo, tradendo, firmaverint, id pro indubitato, certo, ratoque habeatur*. Statim autem ex præmissis in hunc modum concludit (et hic est locus, quem exscripsisti) *Quidquid vero, quamvis ille sanctus et doctus, quamvis Episcopus, quamvis Confessor et Martyr, præter omnes aut etiam contra omnes senserit, id inter proprias et occultas et privatas opiniunculas, a communis, publicæ, et generalis sententiæ auctoritate secretum sit; nec cum summo æternæ salutis periculo, juxta sacrilegam hæreticorum et schismaticorum consuetudinem, universalis dogmatis antiqua veritate dimissa, unius hominis novitium sectemur errorem.*

et Vincentius veterum auctoritate refutandas docet novitates,

atque ex eorum consensu definiendum sensum Scripturæ,

temere dicitur Augustinum notare voluisse:

11 Quid sapientius in hanc rem dici potuerit, non video. Hic enim agitur de legitimo Scripturæ sensu, et de *canone interpretando*; imo hanc unam Concilium Tridentinum regulam observari mandat, ut communis Patrum sensus ad hunc finem indagetur.

Tu

A. BRUN. NEUSSER.

A Tu vero hic Augustinum a Vincentio sugillari temere sane conjicis, qui tamen Martyr non fuit; unde vel hæc una vocula levissimam illam tuam conjecturam manifestæ falsitatis arguit. Hæc autem Vincentii regula ab omnibus huc usque laudata est, probata est, et ad disjiciendas falsas novatorum interpretationes a doctissimis viris adhibita. Tu solus reprobas, ut falsam et subdolam, ut a vulpecula per fraudem et malam artem concinnatam, ut Augustino injuriam ; imo illud *Opiniunculas*, et illud *Præter omnes*, majusculis characteribus exscripsisti, ut Vincentii crimen inde augeres, quasi Augustino opiniunculas tribuerit.

non enim loquitur de Augustino :

12 Non loquitur de Augustino (Absit enim ut Augustinus aliquos Scripturæ textus, præter vel contra omnium Patrum mentem, ad defensionem novitii cujuspiam erroris, interpretari dicatur) generatim Vincentius loquitur; si quando novatores ad defensionem novitii erroris aliquem Scripturæ locum adducant, et male ac fraudulenter exponant, disjicienda est illa interpretatio, exploratis Patrum sententiis, et communi sensu illius loci, non singulari et privata unius tantum, alioquin sanctissimi Patris sententia vel opinione : quæ certe tanti B momenti non esset, ad refellendam penitus heterodoxum illud commentum; sed communi aliorum omnium, a qua discedere nullus vere Catholicus debet, juxta decretas a Synodo Tridentina Leges. Unde Vincentium modestissime locutum esse, constat, dum *Opiniunculam* appellavit privatam Scripturæ interpretationem, quæ sit vel præter vel contra communem omnium Patrum et unanimem consensum, quam Ecclesia per sacros Canones vetuit, et maxime in Trident. sess. 4, in Decreto de editione et usu sacrorum librorum, in Trull. cap. 19, et Cap. *exiit* de verbor. signific. 6, et alias passim. Quid hic amabo subdolum, quid fraudulentum, quid vulpeculæ, quid malæ artis ? Eadem Conciliorum, eadem Ecclesiæ, eadem Doctorum Catholicorum vox est; nec ipse Augustinus dissentiet, qui ne ipsi quidem Evangelio crederet, nisi Ecclesiæ auctoritas illum moveret. Et vero grandem infers Augustino injuriam, dum illum in eo sensu Scripturam interpretatum, fuisse dicis, qui revera esset contra aut præter omnium Patrum sensum; id est illum *præter aut etiam contra omnes sensisse*, ut Vincentius de hæreticis, non de Augustino scribit.

sed id solum ait quod contra Novatores Ecclesia tota.

VIII

13 Et vero mirum est, te unum in hisce C Commonitorii textibus, malignos, fallaces, vulpinos et artificiosos sensus explorasse ac perspexisse; quos nec Baronius, nec Bellarminus, nec ullus alius ex Catholicis, seu Patribus, seu Doctoribus unquam comperit..... Appello certe ad omnes Catholicos, qui vel latine sciunt, et rei dogmaticæ utcumque periti sunt; vix enim de millibus unum reperias, qui regulam illam a Vincentio dicto Capite traditam non probet et summopere non laudet : nimirum, nascentem errorem, in aliquo Scripturæ textu perperam explicato fundatum, melius refelli non posse, quam si ostendatur, sensum illum esse præter aut contra unanimem antiquorum Patrum consensum; nec unum ex his satis esse, quisquis ille sit, cui reliqui omnes adversentur. Quid sapientius in hoc dici possit, non video. Tu vero, ut eorum causam defenderes, qui Novatorum vestigiis insistentes, profanas novitates, venerandæ licet antiquitatis tectas involucro, nobis oggerunt ; Doctorem Catholicum, qui præ ceteris Catholicos docuit ejusmodi hæreticorum novitates deprehendere ac refellere, hoc nomine sugillasti et in Semipelagianorum album retulisti, quasi contra Augustinum ea scripsisset, quæ contra hæreticos scripsit. Sed quidquid dixeris, Augustinum inter et Vincentium bene convenit; uterque novitates in re dogmatica fugiendas esse, docuit.... D utrumque afficit injuria ille, qui istum ex eo commendar, quod profanis novitatibus patrocinetur; illum vero arguit, quod eas persequatur.

Nihil in hoc subdolum aut vulpinum,

sed quod probare omnes debeant,

Non etiam abusus est litteris Cœlestini ad Episcopos Galliæ,

* Pag. 159 col. 1.

14 Pergis ibidem (nimirum in Histor. pag. 248) calumniari; ubi dicis, Vincentium arte, mala scilicet, (nec enim aliter intelligis) vana et arguta interpretatione, contra Prosperum et socios, detorsisse Litteras Cœlestini, ad Episcopos Galliæ datas adversus *Semipelagianos*. Erras. Ne verbum quidem in hac Epistola de Semipelagianorum erroribus, quia hæc terminatur, ut fuse probas in Vindiciis pag. 208, et seqq. his verbis Capitis secundi, *Deus vos incolumes servet Fratres charissimi :* et tantum in ea Pontifex arguit quosdam Episcopos Galliæ, eo quod aliquot Presbyteros sibi subditos non coercerent, qui motis *indisciplinatis quæstionibus* obloquebantur Augustino jam vita functo, deque illo prædicabant *adversantia veritati*, non sine dissensione Ecclesiarum ; qua de causa Prosper et Hilarius ad Sedem Apostolicam recurrerant; contra quos etiam cum ab Augustini partibus starent, ac strenue pro illo pugnarent, iidem Presbyteri acerrime declamabant. In eadem etiam Epistola Cœlestinus Augustinum E summopere laudat, quem scribit in communione Sedis Apostolicæ semper vixisse, nullo unquam sinistræ suspicionis rumore afflatum, sed tantæ scientiæ fuisse ut inter Magistros optimos a Romanis Pontificibus haberetur; bene de eo omnes in commune sensisse, ubique cunctis et amori, fuisse et honori etc. *Ergo*, inquit, *corripiantur hujusmodi*, nimirum oblocutores; *non sit his liberum, habere pro voluntate sermonem : desinat, si ita res sunt, incessere novitas vetustatem.... universalis Ecclesia quacumque novitate pulsatur.* Commendat ibidem *plebis Catholicæ pacem*, doletque *Magistris*, id est Episcopis, *tacentibus, eos loqui, qui, si ita est, discipuli non fuerunt. Quid enim*, inquit, *in ecclesiis vos agitis*, si illi (nimirum Presbyteri, de quibus Prosper et Hilarius conquesti fuerant) *summam teneant prædicandi* ? Nihil sane hoc loco de Semipelagianorum erroribus; longe quippe aliter Cœlestinus, in hac præsertim materia, loqueretur, si de fide ageretur. Jurgia dumtaxat et dissensiones ortas in populo, ex declamationibus seu concionibus, quas ad plebem dicti Presbyteri conniventibus Episcopis habebant, in quibus identidem Augustinum, quasi auctor esset illius pessimæ doctrinæ, quam Prædestinatiani illius esse fatebantur ultro, non F sine nota et forte aculeis sugillabant; imo in Prosperum et Hilarium, ut sequaces et heredes Augustinianæ doctrinæ, acrius invecti, illos apud plebem, quasi suspectæ fidei homines traducebant; quæ res gravissima illis visa est; nec enim aliter pro re levi ad Sedem Apostolicam confugissent.

in his enim solum laudatur Augustinus,

et litigiosi Presbyteri arguuntur,

15 Hæc summa est illius Epistolæ, quæ, ut dicis, ex Proœmio et duobus tantum Capitibus constat : unde reliqua XI Capita deinde ab aliquo addita fuerunt, ut jam olim multi ostenderunt, Baronius, Surius, Conciliorum Collectores, Sirmondus, ac præ ceteris Franciscus Suarez, qui probabilibus argumentis, id probat; quorum potissimum Vossius, insalutato auctore, deinde accepit...Tu vero in Vindic. pag. 210 demonstrare tibi videris aliis argumentis, XI illa Capita Cœlestini litteris addita fuisse, et non esse illius.... Et argumentum quidem quod a te *præferri ceteris* scribis pag. 212, hoc est : *Si Capita illa Cœlestini essent*, inquis, *et a Sede Apostolica emanassent, non video qua ratione Faustus, Vincentius, Hilarius, aliique Galliarum Episcopi ab hæresi excusari possint, atque inter Divos erectis aris connumerari.....* Addisque, hoc posito, nimirum quod Cœlestini essent, nullam excusationem concinnari posse pro Hilario, Fausto, Vincentio, aliisque Galliæ Præsulibus

* P. 131 c. 2.

* P. 136 c. 1.

neque ex eo, an XI Capita superaddita Cœlestini sint an non,

A bus, qui *Massiliensium errores mordicus sustinebant. Qua fronte,* inquis, *easdem litteras sibi favere jactasset* (nimirum Vincentius Lerinensis) *quibus ipsiusmet opiniones condemnabantur? Itaque Capita illa emissa non fuere a Cœlestino, ne hæreticos pronuntiemus eos, quos et sanctitas et eruditio celebres reddidere.* Argumentum facile retorquetur. Cum enim tam Vincentius, quam prædicti Episcopi erectis aris inter Divos connumerentur, inde omnino sequitur, Sanctos illos revera fuisse, ut sana et Catholica doctrina, ita vitæ sanctimonia conspicuos, ac proinde Massiliensium errores mordicus non sustinuisse. Et hæc, sive hæc Capita sint vere Cœlestini, sive Prosperi, sive alterius; et nullus dubitet, Cœlestinum errores in iis Episcopis laturum non fuisse, quos tam acriter redarguit in dicta Epistola, quod Presbyteros sibi subditos indisciplinatas quæstiones agitare, obloqui Augustino tolerarent; quomodo enim errantes tolerasset, qui paulo negligentiores minime toleravit? Cum igitur certum sit, Sanctos esse, ac proinde certum, hæreticos non fuisse; hoc duci aut pendere non potest a re dubia, nimirum quod Capita illa Cœlestini sint, aut non sint: sed ex eo B quod certum sit hæreticos non fuisse, certo deducitur Semipelagianorum erroribus non adhæsisse; et si quid dubii aliqua eorum verba præ se ferant, in Catholico sensu explicanda. Accedit quod, dato etiam quod hæc Capita Prosperi vel alterius essent, diserte legimus Cap. XI, Piissimos Patres Sedis Apostolicæ docuisse, tum bonæ voluntatis exordia et incrementa, tum perseverantiam in eis usque in finem ad gratiam esse referenda; unde illi Episcopi eximendi culpæ non essent, si oppositam Semipelagianorum doctrinam mordicus sustinuissent. Ex quibus constat, tuum illud argumentum, quod adeo jactas, nullius momenti esse.....

pendet æstimatio Vincentii et aliorum.

16 Ceterum in ea quoque sententia me fateor esse circa illa Capita, quod scilicet non sint Cœlestini; tum propter rationes ab aliis allatas; tum quia Romanus Pontifex numquam illas verborum formulas usurpasset, quibus illorum Capitum auctor usus est. 1. Numquam diceret, *Magistris nostris* Cap. XI de auctore privato sermonem faciens, 2. Synodi Provincialis Capitula pro Decretis fidei non citaret Cap. X. Non diceret etiam, *Beatissimæ et Apostolicæ Sedis,* qua loquendi formula Romanus Pontifex numquam utitur Cap. XI. 4. Non loqueretur in tertia persona de Præsulibus sanctarum Plebium, sed C prima pluralis numeri; ibidem. 5. Non diceret Piissimi Patres, id est Romani Pontifices, *nos docuerunt;* ibidem. 6. Loquitur etiam ut mere Laicus, *obsecrationum Sacerdotalium sacramenta respiciamus;* ibidem, et Cap. XII, *non otioso contemplamur intuitu.* 7. Nihil ordinat, nihil statuit, nihil præcipit, contra morem; sed hæc tantum, *His ergo Ecclesiasticis regulis ita confortati sumus,* ibidem. Romanus Pontifex pro more sic non loquitur. 8. Non diceret etiam, quod ibidem legimus, *Apostolicæ Sedis nos scripta docuerunt;* nec etiam illud, *Ut prorsus non opinemur Catholicum.* Romanus Pontifex in re doctrinali non adhibet hanc vocem *opinamur.* Ex his certum mihi esse videtur, Capitula illa nullo modo Cœlestini esse; sed Prosperi, uti ex stylo, sensu, phrasi, doctrina, et proprio loquendi modo satis probabiliter colligitur. Qua autem hæc a Cœlestini stylo, genio, et scribendi ratione aliena sint, nullo certe negotio a prudente et perito Lectore statim deprehendetur, si vel in præfixam illius Epistolam oculos conjiciat. Illud autem, quod scribit Prosper in Præfatione ad Object. Vincentii; nimirum *fidem a se defendi Sedis Apostolicæ auctoritate,* non eo sensu accipiendum est, quo accipis pag. 250, quasi Sedes Apostolica hoc munus homini laico, ut fateris ibidem, imposuerit;

Revera autem Cœlestini non sunt,

sed Prosperi,

sed alio, eoque nativo, nimirum Sedis Apostolicæ D decretis, judiciis, sententiis, *auctoritatibus,* ut legitur ipso titulo Capitum Epistolæ Cœlestini annexorum; unde probabiliter conjicio, Prosperum innuere, se contra Pelagianos hujusmodi auctoritatibus vel auctoritate Sedis Apostolicæ fidem defendisse, ex quo ulterius probatur Capita illa a Prospero scripta fuisse, et Epistolæ Cœlestini annexa.

A. BRUN. NEUSSER.

17 Sed ad Vincentium redeamus, quem vis, arte mala et vana interpretatione, et ut vulpeculam sub Monachi habitu latuisse. Quamobrem vero tandem? Hoc jam dispiciendum restat. Dixerat Cœlestinus in XI præmissa Epistola, *non sit his liberum, habere pro voluntate sermonem;* quærit autem Vincentius cap. cit. *quinam sint illi, quos* Cœlestinus *prohibeat, habere pro voluntate sermonem vetustatis prædicatores, an novitatis inventores; ipse dicat, et dubitationem legentium ipse dissolvat.* Quid quæso hic mali vel ipsamet maligna suspicatio somniaret? *Sequitur enim,* nimirum in Cœlestini litteris, quas hoc loco Vincentius laudaverat, *Desinat, si ita res est,* vel, *si ita res sunt,* uti apud Cœlestinum, id est ut enucleat glossando Vincentius, *si ita est, ut apud me quidam urbes et provincias vestras criminantur, quos eas quibusdam novitatibus consentire noxia simulatione faciatis; Desinat itaque,* inquit, *incessere novitas vetustatem.* Subjungis illico in hist. pag 249, *Videas, quomodo Prosperum et Hilarium despicit?* quos vocat *criminatores,* vago quodam nomine, *Quidam criminantur:* in quibus verbis, insignem contumeliam agnoscis. At, unam vocem in aliam vertis. *Criminator,* semper male sonat, *Criminari* vero non semper. Ad Ambrosium Calepinum te remitto; quamquam apud illum vocem hanc *criminator* non invenies, uti nec apud Latinos. Et vero, nisi *criminor* et *criminatio* in bono sensu aliquando accipi posset, nugatorie diceretur *falsa criminatio, falso criminari.* Itaque in Grammaticam peccare non dubitasti, ut in caritatem, imo et in sanctissimi viri pietatem commodius peccares. Quod vero contumeliæ loco habes nomen illud vagum *Quidam,* est sane quod risum moveat, in plurali præsertim numero. Quis unquam talia vel somniasse potuit? nimirum de quopiam hominum genere citra contumeliam dici non posse, *Quidam, Aliqui, Nonnulli.*

quem Vincentius non vocat Criminatorem,

E

* P. 159 c. 2

ut perperam assumitur;

18 Dicis præterea, Vincentium inde calumniam auxisse in Prosperum, quod istum apud Cœlestinum Urbes et Provincias criminatum fuisse scribat. *Vincentius,* inquis, *quo contra Prosperum integræ, non modo Urbes, sed et Galliarum Provinciæ stare credantur, fingit illum criminatum fuisse Urbes etc. Itane, Vincenti,* inquis, *nescio quos Presbyteros, Urbes et Provincias vocas? Prosper non Episcopos accusarat, quod Provincias noxia simulatione quibusdam novitatibus consentire facerent, uti perperam scribit Vincentius, ut duos illos Lerinensium et Massiliensium delatores in Episcoporum invidiam trahat;* sed præter paucos alios, tres illos dumtaxat, *Cassianum, Faustum, Vincentium* (*quos omnes fuisse Presbyteros,* inquis, *ex nostra Historia patet*) *accusavit.* Ab hoc ultimo incipio, et mihi dicas, velim, unde habeas, Faustum et Vincentium Presbyteros fuisse sub finem anni CCCCXXXI vel sub initium XXXII, quo, ut fateris ultro, dicta Cœlestini Epistola scripta fuit: tu enim diserte fateris, illum Abbatem creatum fuisse anno CCCCXXXIII, Maximo ad Insulas Rejenses ex monasterio Lerinensi translato. Quod autem Presbyter ante illud tempus ordinatus fuerit; unde habes? unde probas? Profer amabo *testimonia illa veterum;* illa quippe in tua Historia non invenio, licet dicas, *in ea, ex testimoniis veterum hoc sæpe insertum fuisse,* Sæpe, inquis? at ne semel quidem invenio. Presbyteros fuisse, sat scio: sed quod duo illi dicto anno Præsbyteri essent,

sicut nec ipsum accusavit Prosper, F

de Presbyteris quæstus an. 431

A ſent, dicis quidem, sed non probas. Cur igitur tam indubitanter asseris? Idem, idque potiori jure, dicendum est de Vincentio, qui cum esset Frater S. Lupi, isque minor natu; et cum circa annum CCCCXXIII Lupus juvenis esset, uti eum Sidonius vocat in Eucharistico, *quam sancta Caprasi vita senis, juvenisque Lupi;* Vincentium anno CCCCXXXI vertente, vel XXXII, juniorem adhuc fuisse necesse est. Unde igitur habes, illum Presbyterum fuisse? Inde sane, quod eum a Prospero ad Cœlestinum delatum fuisse, gratis omnino fingas: et cum Prosper Presbyteros detulerit, ut constat ex Cœlestini Epistola, inde facile deducis, Presbyterum eo tempore fuisse. Sed ex eadem Epistola contrarium apertissime deducitur. Nempe illi Presbyteri, ut ex eadem Epistola evincitur, sacras conciones habebant ad populum, imo et coram ipsis Episcopis; *Hos ipsos,* inquit, Cœlestinus, *a Deo nostro positos novimus ad docendum; sed quid illic spei est, ubi Magistris tacentibus, ii loquuntur, etc.* id est, illi Presbyteri; cum igitur Cassianus, Faustus, Vincentius Monachi essent ac degerent in monasteriis, ex illorum Presbyterorum numero esse non poterant qui in Ecclesiis ad populum prædicabant.

A. BRUN. NEUSSER.

(qualis tunc necdum erat Vincentius)

B 19 Præterea illud *Urbes* et *Provinciæ* te pupugit;
XII vis enim tres illos dumtaxat, et paucos, seu totidem alios delatos fuisse. Cur igitur ad sex illos Episcopos, Venerium, Marium, Leontium, Auxarium, Arcadium, Philtatium Papa Cœlestinus scripsit? Venerium scilicet Massiliensem, Leontium Forojuliensem, Arcadium Vinciensem, qui per id tempus in prædictis civitatibus erant Episcopi, ut videre est in Gallia Christiana; ubinam vero tres alii fuerint Episcopi, non constat. Cur igitur tam pauci Presbyteri, si tam multi Episcopi? Quis porro neget, diversas Urbes fuisse, quarum Presbyteri delati fuerant, quibus auditorum seu plebis turba adstipulabatur, aut certe pro more applaudebat. Deinde, *Nescio quos Presbyteros* vocat, quasi vero Cassianus notissimus non esset, qui uno vel altero ante anno, instante Leone Magno, contra Nestorium ut doctissime ita nervosissime scripsit. Deinde in cordis adyta penetras, aisque hæc Vincentium eo fine exaggerasse, ut Prosperum *in invidiam Episcoporum trahat;* et hæc sine teste, nisi forte Vossio vel Usserio nescio quo, heterodoxis hominibus...... Dicis etiam, Vincentium perperam scripsisse, illos Episcopos a Cœlestino correptos fuisse, quod plebes suas noxia si-
C mulatione quibusdam novitatibus facerent, seu (quod idem est) sinerent et tolerarent, prædicantibus scilicet illis Presbyteris, consentire. Numquid hoc jure illis Cœlestinus non imputat? Consule illius verba. *Vestræ,* inquit, *dilectioni imputamus.* Causa igitur erant, moralis scilicet, hujusmodi perturbationis, ut patet ex ipsis terminis. Cur ergo nodum quæris in scirpo?

iisque non paucis, ut vult auctor Hist Pel.

cum multi Episcopi eorum causa fuerint merito reprehensi

20 Carpis etiam illum, quod toties urgeat illud, *si ita res est,* ut supra exscripsimus, quo falsam a se haberi denotat Prosperi delationem. Parum sincerus glossator es, tenebras adspergis, ut meridianam lucem illustres; et ut limpidissimam exponas sententiam, malignas parum humani judicii umbras seu nebulas accersis. Illud unum in opusculo suo Vincentius ostendere sibi proposuit; in re Doctrinæ ac Religionis profanas novitates fugiendas esse, ut Paulus monet; quod cum multis argumentis probasset, hoc tandem probat auctoritate Romanorum Pontificum, de quo paulo post, ac præ ceteris ex recenti Epistola Cœlestini, in qua scilicet vetat, ne Presbyteri illi *habeant pro voluntate sermonem,* id est, prædicent in Ecclesia. Quinam porro illi? *Vetustatis Prædicatores, an novitatis inventores?* Dicat ipsemet Cœlestinus, in eadem scilicet Epistola, et dubitationem dissolvat; *Desinat,* inquit Cœlestinus, *si ita res sunt, incessere novitas vetustatem.* Quid amabo in pro- D
positum magis quadraret? Illud autem, *Si ita res est,* explicat, id est, Si ita est ut deferunt isti, quod scilicet Presbyteri tacentibus Episcopis adversantia veritati prædicent, indisciplinatas quæstiones in medium vocent, etc. *Desinat,* inquit resumendo, *si ita est, incessere novitas vetustatem.* Quid quæso hic non clarum et limpidum? quid deest? quid superest? Repetit, inquis, illud, *si ita est;* repetiit etiam Cœlestinus, tu vide sis; *si ita est, si ita res sunt;* repetiit, ut explicaret Cœlestini mentem, et finem propter quem scripta fuerat Epistola.

Simpliciter Vincentius ostendit non tolerandas esse novitates,

auctoritate Cœlestini,

21 Quidam adstruebant errores Prædestinatianorum, eosque tribuebant Augustino, ut tanto suffragio gauderent; quidam alii, iique Presbyteri et docti, errores illos refutabant quidem; sed non ab iis æque strenue Augustinum vindicabant, cum ejus sententiam de prædestinatione satis non penetrarent; imo in eum aliqui, nimio disputationis æstu abrepti zeloque indiscreto, hoc nomine paulo intemperantius invehebantur. Prosper tam errantibus, quam erroris impugnatoribus, valide obsistebat; quod ii, sane immerito, Augustinum lacesserent, aut saltem E
frigidius seu molliori brachio illum a Prædestinatianorum calumniis vindicarent. Tacebant interea quidam Episcopi, et Ecclesia his dissensionibus scindebatur: recurrit Prosper ad Cœlestinum pro remedio; hic ad illos Episcopos, in quorum Civitatibus prædictæ seditiones seu disputationes fervebant, gravem illam dedit Epistolam, vetuitque ne novitas vetustatem incesseret, id est, novus Prædestinatianorum error vetustam Ecclesiæ doctrinam; *Desinat* inquit, *novitas incessere vetustatem,* seu verius, novam illam agendi rationem [damnavit] qua scilicet Presbyteri, præsentibus et tacentibus Episcopis, quæstiones indisciplinatas in Ecclesia agitabant, et populo prædicabant. Et quia nonnulli ex Catholicis, ut dixi, Augustini doctrinam hoc nomine sugillabant, quod eam forte minus intelligerent; adeoque sanctissimo Doctori obloquebantur, quasi aliqua erroris fuligine tinctus fuisset: Cœlestinus Epistolæ suæ cap. 2, hoc expresse vetat, et Augustini fidem atque doctrinam summopere commendat, et improbis illis oblocutoribus silentium imponi mandat.

redarguentis eos qui Prædestinatianorum errorem imputabant Augustino,

22 Illa igitur tua, tuique Vossii adnotatio vel suspicio, levissima est, nullo prorsus rationis freta momento, nisi mera et minime ferenda obloquendi sanctissimo Patri libidine; quem hic quasi in scena F
nobis exhibes, mille dolos artesque concinnantem, totas Urbes moventem et Provincias, detonantem in Prosperum, eique calumnias affingentem, ut eum tamquam falsum delatorem *seu criminatorem* (ut vocas) *in Episcoporum trahat invidiam, et in Cœlestini decreto perperam gloriatum ostendat;* ac demum suis veluti armis, Prospero rejecto, exclamantem, *ergo hæc fuit Beati Cœlestini sententia, non ut vetustas cessaret obruere novitatem; sed potius novitas desineret incessere vetustatem,* quæ in hunc modum explicas pag. * P. 160 c. 1.
250; *Desinat novitas doctrinæ Augustini, Prosperi etc. incessere vetustatem doctrinæ Cassiani, Fausti, etc.* et statim exclamas, *quis ad hæc non hæreat?* Hæreo sane præ stupore, quod homo Catholicus, sibi tantum arroget, ut levissimam et vanissimam Vossii hominis hæretici conjecturam, et plusquam inanem et sanctissimo viro injuriosam et contumeliosam suspicionem, communi et universali tum antiquiorum, tum recentiorum (ut fateris ultro) judicio anteponendam esse ducat. Si Patrum Loca hoc modo interpretari liceat, additis ad libitum quibuscumque, nihil sane illis a quolibet non affingi posset. Tres illos Vincentii versus relegas velim, Lector benevole, quos supra exscripsi, idque uno tenore; et nisi præoccupatum animum habeas, judicabis illico, nitidum, catholicum

quod temere diceretur Vincentius fecisse;

A catholicum et sincerissimum sensum illorum esse; nihil fraudis et doli, nihil criminationis in Prosperum, accusationis in Augustinum, nihil demum hæretici veneni inesse.

XIII 23 Sed pergis, et Vincentium Lerinensem illum esse dicis, ad cujus objectiones, quas Vincentianas vocant, Prosper respondit. Quo vero teste hoc asseris? Nullo. Quo argumento? Nullo. Baronius in Martyrol. ad 24 Maji alium substituit; quem tamen juniorem esse dicis, cum hic Gennadio convixerit. Sed hoc nihil probat; quia potuit jam grandior natu Gennadio convixisse, et longe ante scripsisse prædictas objectiones. Quasi vero Faustus Gennadio non convixerit, quem tamen jam anno CCCCXXXI aut XXXII ad Cœlestinum a Prospero delatum fuisse, scripsisti. Gratis igitur hunc Vincentium Lerinensem esse dicis, omni prorsus probationis adminiculo destitutus; quod certe Historicum, imo (si Superis placet) insignem Historiæ restauratorem non decet. Hoc certe non reticuisset Gennadius, cum de Vincentio et Prospero: nec etiam ex eodem utriusque nomine hoc quisquam, nisi ridiculus, probet. Quasi vero eo seculo plures non vixerint Vincentii, uti et Simones et Judæ tempore Apostolorum. Sed hæc inania diutius refutare pudet. B

ubi etiam Vincentianæ objectiones,

eidem gratis adscribuntur,

24 Hoc unum restat, ut singularia quædam breviter adnotem. I Fateris pag. 245. Commonitorium anno CCCCXXXIII prodiisse, auctore Peregrino *Monacho*, nimirum Vincentio; eoque collusionis reo cum *Fausto Abbate suo*, pag. 249, cum eodem Fausto aliisque *Syncellitis Lerinensibus* contra S. Augustini doctrinam conspirante, pag. 246; quem Insula Lerinensis ante annum CCCCXXXVII Eucherio teste jam habuerat, ut fateris ultro pag. 451. Ibidem tamen asseris, Vincentium auctorem Commonitorii nondum fuisse Monachum Lerinensem, cum hoc opus edidit. Numquid hæc repugnantia non sunt? 2. Dicis pag. 250, non jam præsumptionem, sed evidentiam esse, quod Vincentius Semipelagianus extiterit; et pag. 246, hoc ipsum fieri a te palam ibidem; tamen ad Vossii sententiam accedere religioni ducis, addisque, dari occasionem dubitandi. Res igitur perspicua non est, neque facta palam; cur ergo tibi contradicis? 3. Dicis pag. 252, Nullam per te injuriam Vincentii sanctimoniæ importari, dum illum Semipelagianis accenses, dum criminatorem appellas, eique malas artes, fraudem, cuniculos, invidiam et odium in Prosperum exprobras, pag. 249 et alibi. 4. Ibidem paucos fuisse dicis, qui doctrinam Augustini de prædestinatione aversarentur; id est, qui Semipelagiani essent; alibi tamen (ut pag. 252, et 192, et alibi) fere omnes Galliarum Episcopos Semipelagianos fuisse dicis. Si fere omnes Galliarum Episcopi, quomodo pauci? 5. Sanctum illum sæpe ac sæpius appellas, eumque in Sanctorum Album relatum fuisse, et erectis aris jure ac merito coli fateris pag. 252: dicis tamen pag. 245, ab eo Commonitorium evulgatum fuisse, *in Fausti gratiam*, contra doctrinam et sectatores S. Augustini, quos aperte hæreticos *per summam injuriam* vocat. Hoccine est Sanctum et cultu dignum agere? Sed unde hæc habes? Imo (ut dixi) pag. 251 asseris nondum fuisse Monachum Lerinensem, cum hoc opus litteris mandavit. Vix alibi, mi Lector, plus figmenti, calumniæ, fabulæ, repugnantiæ, vel (ut vocant in Scholis) contradictionis invenies.

* P. 157 c. 2. — *et alia multa,* — * P. 159 c. 2. — * P. 157 c. 2. — * P. 161 — * P. 160 c. 2. — * P. 157 c. 2. — * P. 161 c. 2. — C — * P. 167. *invicem sibi contradictoria* — * P. 161 c. 2. — * P. 124 c. 1. — * P. 161 c. 1. — * P. 157 c. 1. — * P. 161 c. 1.

25 Omitto illud argumentum, quod ex Prosperi zelo, eruditione, subtilitate et perspicacia duci posset. Fieri quippe non potest, ut credas, te in his Prospero superiorem esse, et profundius penetrare in intima reconditorum Commonitorii sensuum adyta. Cum igitur Prosper talem Vincentii sensum, finem, et animum numquam esse compererit (alioquin non siluisset, in re præsertim tam gravi; et longe potiori jure Vincentium, quam Cassianum refutasset; immo causam ad Sixtum, aut Leonem Cœlestini successores detulisset; sed ne verbum quidem: siluit etiam Fulgentius, siluit Cæsarius, aliique innumeri, qui Augustini doctrinam summo animi ardore propugnarunt, tum in Europa, tum in Africa), nullo sane fundamento nituntur ea, quæ cum Vossio et Usserio adstruis; et mirum est, inter Catholicos, unum dumtaxat inventum esse, qui, dente maligno et stylo maledico, duorum hominum heterodoxorum exemplo animatus, aureum illud opusculum configere, et eruditissimi juxta atque sanctissimi Patris nomen et famam conspurcare non dubitarit. D

atque ex solo Prosperi silentio satis refutanda.

A. BRUN. NEUSSER

26 Et vero cum nihil unquam nervosius ad conterendas Novatorum blasphemias, meo saltem judicio, a majoribus acceperimus (quod suo quoque calculo donabit Lector eruditus, si opusculum illud paulo attentius perlegerit) pessimi sane, ut consilii, ita et exempli fuit, quod illius sensum, animum, ac propositum ita confundere, nec non evertere seu pervertere, intolerabili certe fidentia volueris; ut non jam contra hæreticos, sed contra Augustinum illiusque sequaces, in favorem hæreticorum; non jam pro doctrina Catholica, de divina Christi gratia, sed pro erroribus Massiliensium, in gratiam Fausti et Cassiani; in favorem liberi hominis arbitrii, ad destructionem gratiæ Christi; non jam bono animo et zelo catholico et sincera mente, sed per fraudem, per invidiam, per injuriam, per cuniculos, ad conciliandam Prospero invidiam et calumniam affingendam, Vincentium suum illud Commonitorium scripsisse, indubitanter, ut perspicuum et palam a te factum, pronunties; adeoque Catholicos suis armis exuas; et Ecclesiæ antiquum illum suum clypeum, jam a mille ducentis annis Novatoribus oppositum, detrahas; idque non sine sarcasmo et pungente joco, pag, 250 ubi dicis, *Vincentio, idem quod Chymicis accidisse, quorum labor, cum ad aurum conficiendum collimaret, licet intento fine fraudentur, utilia tamen medicamina reperiunt; ita Vincentius, cum Augustini fortasse doctrinam, veluti per cuniculos, subruere tentaret, ceteras hæreses a fundamentis evertit.* Hæc impune ac libere dici, scribi, spargi, est sane quod omnes miremur. Hoc unum ad maledicentiam deerat, ut Vincentium Cinifionibus etiam illis compares. Illud autem, *Fortasse*, tibi excidit, cum in eadem pagina scribas, hoc *evidens* et perspicuum esse; et page 246, *a te fieri palam*, iis scilicet, *qui sibi oculos non eruerint.*

XIV *Male igitur fingi ur Commonitorium,* — E — *subdole esse scriptum contra Augustinum,* — * P. 160 c. 1. — * P. 157 c. 1.

27 Pessimam autem excusationem præmittis; nimirum, hæc *doctrinæ Augustini cultum et veritatis amorem tibi prorsus invito extorsisse.* Augustini sane non Hipponensis cultus, sed forsitan Yprensis; amor quoque, non veritatis antiquæ, sed novæ conspirationis seu verius Novatorum. Invito extorsit, inquis; Quis te cogebat? Cultus Augustini. Quasi vero Augustinus huc usque nullum habuerit sincerum cultorem. Pessime haud dubie coluisti, cum eum a Vincentio Lerinensi, auctore certe, velis, nolis, maximi nominis pro hæretico (quamquam id falsissime) habitum fuisse dicas. Numquam talia Gennadius, Faustus, Cassianus, Hilarius. Primus quidem Catholicum permansisse scribit cap. 38 de Script. Eccles. et licet forte aliquid illius non probet, de quo multi contra eum disputarunt, non tamen hæresim dici posse ultro fatetur. Tu pag. 293 dicis, esse sententiam de prædestinatione gratuita. Ad gloriam, concesserim; ad primam gratiam, dare non possum, quam ipsemet Gennadius ultro admittit. Cassianus ne Augustinum quidem appellavit unquam, nisi semel lib. 7 de Incarnat. cap. 27, ubi eum *magnum Sacerdotem* vocat. Faustus in Epist. ad Græcum hæc tantum

F — *et quidem ut pro hæretico habitum a Vincentio,* — *licet laudatum a Gennadio,* — * P. 187 c. 1. — *Cassiano,*

A. BRUN. NEUSSER. * P. 157 c. 1. *Fausto,*

A tantum de illo habet, *In scriptis S. Pontificis Augustini, etiamsi quid putatur apud doctissimos Viros esse suspectum; ex his, quæ damnanda judicasti, nihil noveris reprehensum.* Non dicit apud se, sed apud doctissimos viros: cur ergo dicis, pag. 245, Faustum ibi testari, nescio quid in Augustino sibi aliisque displicuisse. Aliis quidem, diserte asserit; sibi vero, ubinam quæso? Cur igitur imponis? Immo ex hoc loco manifestum fit, Augustini doctrinam contra Massilienses ab eo defensam fuisse (erat enim, ut ibi etiam fateris, Græcus ille Diaconus Massiliensis) *ex his,* inquiens, *quæ damnanda judicasti,* nimirum cum Massiliensibus, *nihil noveris reprehensum;* duos vero libros a Fausto editos de gratia et libero arbitrio, contra Augustinum scriptos non fuisse, infra dicemus. Hilarius demum, numquam illam notam Augustino inussit, cujus, teste Prospero, admirator fuit; et cui tantum difficilis visa est, ut supra dixi, Augustini sententia de prædestinatione gratuita ad gloriam, et de qua ipsum Augustinum per litteras consulere voluerat. Pessime igitur Augustino consulis, dum illum a Vincentio Lerinensi pro hæretico habitum fuisse dicis; pessime Ecclesiæ, cui unum ex suis Fortibus subtrahis; et quem illa erectis aris una cum populis colit, ad Semipelagianorum castra, quasi exploratorem detectum, remittis; et opusculum illud aureum, quod laudari satis non potest, quo quo nihil habet ad manum ex antiquis monumentis Ecclesia, nervosius et commodius, ad refutandam hæreticorum superbiam ac præsertim Novatorum, prorsus inutile reddere voluisti. Sed votis, ut spero, non obsecundabit eventus.

Hilario.

B

Vincentius autem a Semipelagianismo alienissimus,

28 Sed quam procul abfuerit Vincentius a Semipelagianorum partibus, non modo argumento negativo probamus (cum nullus unquam Catholicus pro Semipelagiano, jam a mille ducentis et amplius annis, illum habuerit) ac solvimus illa futilia, quæ ex illo perperam opposuisti; verum etiam positive, ut aiunt, ex disertissimis illius verbis recte illum sensisse in hac materia demonstramus. Relegamus cursim illius vestigia, in Commonitorio; I Pelagium, Cœlestium eorumque doctrinam, divinæ gatiæ contrariam, passim execratur cap, 14. 34, 43; ranas vocat et cyniphes et muscas morientes; immo illorum placita ita horruit, ut in hæc verba eruperit capite 14. *Horreo dicere,* inquit, *sunt enim tam superba,* nimirum illorum placita contra divinam gratiam, *ut mihi non modo affirmari, sed ne refelli quidem, sine aliquo piaculo posse videantur.* Cap. vero 23, *præfatum Pelagium* detestatur; sic enim ibi illum vocat, *qui tantam,* inquit, *virtutem liberi præsumpsit arbitrii, ut ad hoc in bonis rebus per actus singulos adjuvandum, necessariam Dei gratiam non putaret:* Cœlestium vero, *prodigiosum* ejus discipulum, ibidem appellat. Profanum igitur Pelagium detestatur, quod Dei gratiam necessariam esse negaret, *ad singulos actus.* Audis? *Ad singulos actus* (nimirum qui ad salutem pertinent) *necessariam esse* Vincentius putavit, tenuit, credidit, ad primum conatum, ad petendum, pulsandum, quærendum, cum hæc nihil nisi actus sonent. Cap. demum 43 Pelagium, Cœlestium, Nestorium jure meritoque damnatos esse testatur. Præterea cap. I diserte, *fidem Domino adjuvante,* muniendam esse dicit: fidem igitur sine divina gratia elici non posse, tenuit. In præfatione vero aperte fatetur, *se tandem in portum Religionis, cunctis semper fidissimum, Christo adspirante, conditum esse:* Christus vero non nisi per divinam gratiam adspirat. Cap. 40 in *Julianum Pelagianum* invehitur, *qui se collegarum sensui aut incorporare neglexit, aut excorporare præsumpsit:* ex quo patet, quam infestus esset inimicis gratiæ Christi. Cap. 43 communem illam Episcoporum et *sacrosanctam*

ad singulos actus necessariam D. gratiam esse asseruit,

C

consensionem, in retinenda scilicet fide Catholica, *cœlestis gratiæ munere inspiratam* fuisse scribit; et hunc divinæ gratiæ hostem dices? D

29 Nullum denique ex antiquis invenio, qui de Sedis Apostolicæ auctoritate, in controversiis ad fidem et religionem pertinentibus, disertius scripserit. Cap. 43, *Ne quid deesse,* inquit, *tantæ plenitudini videretur;* nimirum ad servandam antiquæ fidei prærogativam, *et profanas* hæreticorum *novitates* refellendas, *adjecimus Sedis Apostolicæ auctoritatem.... et eam interponere necessarium judicavimus; et Apostolicis Catholicisque Decretis* standum esse, concludit. Fateor in hoc genere nihil a me inventum esse nervosius et disertius, pro adstruenda, quantum ad controversias fidei decidendas, Romani Pontificis et Sedis Apostolicæ auctoritate; hic tamen unus, non gravis Episcopus, non Cardinalis Eminentissimus, non Doctor insignis et scriptorum editorum gloria conspicuus; sed privatus, privato consilio, et nescio quo instinctu, sine teste Catholico, doctissimum illum et Sanctissimum Patrem, qui pariter doctrina et sanctitate conspicuus in Martyrologio Romano esse dicitur, de illo suo gradu et pacifica mille et ducentorum annorum possessione deturbat; Semipelagianum hominem esse, denuntiat; ejusque Commonitorium, non jam ut credidit huc usque Ecclesia Catholica, contra hæreticos, sed contra Augustinum scriptum editumque; idque malis artibus, per fraudem et cuniculos, et ad instar vulpeculæ, palam a se factum, atque ita perspicuum, ut ab iis tantum non videatur, qui sponte sibi oculos eruunt, et (ut ait pag. 166) mirari satis non possit, viros eruditos (id est omnes Catholicos, qui a MCC annis vixerunt) tot nœvos in Commonitorio Vincentii non vidisse, non adnotasse. Ne tamen S. Vincentio obesse videatur, quod Lerinensem insulam inhabitarit, cujus piissimos religiosissimosque incolas hic auctor pro Semipelagianis habet, apologiam, ex eodem Brunone Neusser, pro illis subnectimus.

et auctoritati Sedis Apostolicæ plurimum detulit,

ideoque merito defenditur contra censorem temerarium,

E

P. 107 c. 2.

30 *Erant in ore famæ,* inquis pag. 136, *ob vitæ sanctitatem ac monasticæ disciplinæ rigorem, Lerinenses; hi quidem Cassiani volumina avide perlegebant, adeoque eisdem delectabantur, ut novas ab eo Collationes efflagitarint* (Decem priores scriptas fuisse post annum CCCCXIX, et septem alias ante annum CCCCXXVI demonstravimus alibi) illi porro erant *S. Honoratus, Eucherius, Maximus, Hilarius, Lupus, Faustus.* Cur amabo Vincentium omisisti? Dicis etiam, Eucherium, *iteratis litteris,* septem illas Collationes a Cassiano extorsisse; ac demum Cassianum *confidenter locutum fuisse de divina gratia in Collat.* 13 *ad Lerinenses.* In paucis lineis quam multa falsa et ficta hoc loco proferas, incredibili sane confidentia, quam Guesnaio aliisque passim exprobas mox ostendo. Quod Lerinenses avide legerent Cassiani volumina, haud dubie fingis; quia nullibi legis; ac proinde sine ullo teste, non sine summo Historici dedecore adstruis. Demus enim, Eucherium optasse, desiderasse, et ea de causa scripsisse ad Cassianum; de Honorato nihil tale habemus. Imo cum diserte Cassianus scribat, in Præfat. ad septem priores Collationes; quod *unius desiderio,* nimirum Eucherii, et *alterius labori,* hoc modo *consulat,* vel inde manifestum fit, alterum tantum desiderasse, optasse, institisse. Quod autem iteratis litteris, nullibi lego. Vellem, ut litteraria illa scrinia mihi saltem indicares, in quibus reperire possem Eucherii litteras ad Cassianum, unas saltem, si non binas atque iteratas, quarum nullus meminit usquam; non Cassianus non Eucherius, non Hilarius, quem Eucherius summopere dilexit et ad stuporem usque miratus est. Meminit quidem Eucherius litterarum, tum Honorati ad se, tum suarum ad Honoratum, in quibus acutum

* P. 105 *qui omnes etiam Lerinenses accusat ut avidos lectores Cassiani,*

F

cum hic unius Eucherii causa scripsisse se dicat,

non tamen litteris iteratis rogatum.

A acutum illud et amabile dictum, *Ceris sua mella reddidisti*, ut refert Hilarius in vita Honorati; sed vel Cassiani ad illum, vel illius ad Cassianum, nulla uspiam mentio. Cur igitur iteratas litteras fingis? Quid ad hæc quæso adoratores tui? Quis enim non videat, Historiam a te non scribi, sed dari fabulam, eamque satis male et inconcinne materiatam.

31 Deinde quod Lerinenses prædictis Cassiani Collationibus tantopere delectarentur, haud dubie dicis a temetipso; quis enim alius? Ea vero præmittis, quæ minime apposita sunt ad persuadendum: dicis enim (et in hoc fidem non detraho, cum ex antiquis monumentis constet) Lerinenses eo tempore, nimirum post annum CCCCXIX, *et vitæ sanctitate et monasticæ disciplinæ rigore*, floruisse: ex quo sequitur, sana quoque et intaminata fide fuisse: nulla quippe est germana sanctitas, sine fide. Parum igitur apposite sanctos esse dixisti, quos infideles ab omnibus haberi volebas. Sed cum sanctos esse constet, et mille antiquorum testimoniis eorum sanctitas comprobetur, nullus autem Catholicus dubitet de illorum fide; ut ex sanctitate probata, fidei

Idem censor male eosdem laudat ut Sanctos et traducit ut hæreticos,

B probationem elicio. Tu vero, nullo prorsus testimonio fretus, quamvis sanctitatem agnoscas, fidem tamen in crimen gratis et temere vocas. Ita prorsus cohærentia inter se mihi dicere videor, tu vero non nisi absona et incongruentia. Cum sanctitate veram fidem recte compono; tu cum infidelitate et hæresi inepte componis. Aut sanctos nega, aut fideles agnosce; et quibus sanctitatem negare ausus non es, fidem iis immerito detrectas. De Honorato, Eucherio, Lupo, tu ipse vel dubitare vereris; Hilarium et Vincentium, imo et Cassianum a tuis calumniis jam vindicavimus, et Faustum ex parte, sed de illo adhuc infra; pessime igitur, et gratis, et falso ea verba scripsisti, quæ supra retuli, *Adeoque eisdem delectabantur*, nimirum Cassiani Collationibus, vel (ut certissime sentis) erroribus, hæresibus, blasphemiis; hæc etiam sine teste scripsisti; non alio, ut patet, quam maledicendi studio. Eodem recidit, quod dicis de Collatione XIII, *Lerinensibus* inscripta: quod certe manifestam falsitatem præfert. Numquam enim Cassianus Collationes suas Monachis Lerinensibus inscripsit; sed decem primas Leontio et Helladio, septem alias quæ sequuntur Honorato et Eucherio; septem denique ultimas *sanctis*, id est Monachis, qui Stœchadas nsulas incolebant Sed hæc sunt levia, ad majora gradum faciamus.

sriptæ sunt Cassiani Collationes,

32 Pag. 165 dicis, Cassianum septem Collationes

C Honorato dicasse; sed *præcipue*, inquis, XIII, *qua Augustini doctrina pulsatur. Illud præcipue* XIII, ex mera fingendi affingendique libidine addidisti; et ut ante jam dixeras, Cassianum *confidenter* locutum fuisse dicta Collatione XIII, uno criminandi ductus studio. Eadem quippe religiosa confidentia, prout res quæque postulat, a Cassiana discussa est; cum autem Collationis XIII argumentum Dei protectio seu divina gratia dedisset, non mirum, si de divina gratia ibi, non vero alibi disputarit. Nullo igitur modo confidentius in hac locutus est, quam in aliis: uti adstruis, longe profecto confidentius et liberius, quam par esset, Uti et illud quod indicavi, nimirum hanc *præcipue* Collationem Honorato a Cassiano dicatam fuisse. quod præter te nullus unquam dixit aut scripsit Egregium sane non Historiæ Pelagianæ, sed fabularum nugarumque scriptorem! Hæc levia sunt, sat scio; tu tamen, qui uno dumtaxat criminandi studio ductus hæc scribis, longe graviora fecisti. Sed pergamus: Germana igitur apud Lerinum, Semipelagianismi origo a Cassiani Collationibus eo missis petenda est, ut habes pag. 166: ibi autem corrigis Vignerium, qui putavit, Faustum Lerinensium Abbatem errorem hausisse ex Juliani

* p. 106 c. 2. *præsertim Coll. 13,*

unde Semipelagianismum hauserint,

* p. 107 c. 1.

D sermonibus, quem eo appulisse, dicit. Gemina fabula: Fingit enim Vignerius eo Julianum appulisse, quod gratis et absque ullo teste adstruitur. Tu etiam hic multa fingis; puta quod anno CCCCXXVIII in d. Insula florerent Maximus, Hilarius, Faustus, Lupus cum Fratre Vincentio, sed nos demonstravimus, Lupum ex Insula anno CCCCXXVI aut VII discessisse. Immo ex litteris Eucherii hoc ipsum confirmas pag. 251, et ex Legatione Lupi et Germani pag. 192: item pag, 251 diserte scribis, Vincentium, cum hoc opus litteris mandabat, nondum Monachum Lerinensem fuisse; cur igitur dicis, floruisse in Insula Lupum cum Fratre Vincentio anno CCCCXXVIII. Hic certe trita parœmia scite locum haberet; *Oportet*, etc. cetera reticeo: ibi autem etiam erras, cum dicis, *tunc rem quæstionis fuisse, non dogmatis*, nimirum Semipelagianismum. Non ita Augustinus, qui rem hanc ad fidem pertinere passim asserit; non ita Prosper, qui centies in opusculo contra Collatorem, fidei Catholicæ Semipelagianorum errores adversari scripsit, eosque *foris latrantis hæreticæ loquacitatis* in ipsa præfatione accusavit; unde falsum esse constat illud quo dicis p. 239, nusquam Semipelagianos a Prospero hæreticos nuncupatos fuisse.

A. BRUN. NEUSSER. *et cum illis Vincentius,*

*. p. 161 col. 1.

* p. 124 c. 1

* p. 161 c. 1

* p. 153 c. 2.

E 33 Accusas etiam Lerinenses pag. 188. *Interea*, inquis, *Semipelagiani in Galliis, Ducibus Cassiano ac Monachis Lerinensibus, sententiam S. Augustini de gratuita prædestinatione, tum ad fidem, tum ad gloriam, acerrime insequebantur*. Omisso Cassiano, quem jam a tuis dicteriis vindicavimus; quomodo id probas de Monachis Lerinensibus? Ex Epistolis Prosperi et Hilarii ad Augustinum. Sed quid tandem in Epistolis? An forte Lerinensium in iis aliqua fit mentio? Nulla prorsus. Hilarium, inquies, in sua ad Augustinum Epistola Prosper appellat. Ita est: sed Arelatensem Episcopum, non Monachum Lerinensem. Sed, inquies, ante is fuerat Monachus Lerinensis. Esto: eo tamen anno, nimirum CCCCXXIX, quem etiam ad marginem notas pag. 188, Hilarius erat Episcopus Arelatensis; nec illius mentionem sub alio nomine facis p. 167, idque cum Prospero, qui Episcopum illum Arelatensem, non vero Monachum Lerinensem vocat. Ad Faustum forte recurres, qui tunc erat Monachus Lerinensis. Demus hoc, quamquam illum etiam ex parte vindicavimus et adhuc in hac vindicabimus: ille unicus est. Appella quæso alios, idque ex Epistola Prosperi ad Augustinum. Dato enim et non concesso, quod hic scripserit contra Augustinum et vere Semipelagianus fuerit; inde non sequitur, Monachos Lerinenses generatim, ut scribis, non Semipelagianos modo, verum etiam Semipelagianorum

* p. 121 c. 1. *atque Augustinum cœperint insectari,*

nominatim Hilarius, qui tunc Episcopus erat non monachus

* p. 121.

* p. 107 c. 3.

et Faustus, cujus si qua fuit culpa, non potest omnibus imputari:

F Duces extitisse. Crimen unius immerito aliis omnibus attribuis: quasi vero ceteris Apostolis proditio Judæ imputanda sit. Sed, inquis, loquitur Prosper de multis servis Christi. Ita est: sed quibus? Audi quæso, *Multi servorum Christi, qui in Massiliensi Urbe consistunt*. Lerinensium nulla ibi mentio; Lerina autem Massilia distat plusquam CL milliaribus. Sed Faustus, inquies, Monachus Lerinensis erat, isque Semipelagianus. De Fausti doctrina jam dictum est, et plura infra dicturi sumus; nondum tamen eo tempore Faustus vel minimam suspicionem præbuerat, et numquam eum Prosper vel Prosperi socius Hilarius accusavit aut detulit: temere igitur scribis, Monachos Lerinenses ad annum CCCCXXIX Semipelagianorum Duces extitisse. Ceterum, non semel ostendimus, semper a te confundi gratuitam prædestinationem ad fidem et gratiam, cum gratuita prædestinatione ad gloriam; quasi æque is Semipelagianus censendus sit, qui secundam, ac is qui primam negat. Dabo ultro, Lerinenses, Hilarium, Vincentium, Lupum, Maximum, Honoratum negasse gratuitam Prædestinationem ad gloriam;

hic interim a nemine accusatur, nisi in H. P.

confundente geminam Prædestinationem

A at quod inde Semipelagiani censendi sint, absque manifesto errore dici nequit.

A. BRUN. NEUSSER. * p. 152 c. 2.

34 Denuo pag. 238 dicis, *Semipelagianos Lerinenses* a Prospero *in Præfatione opusculi* contra Collatorem describi. Ibi quidem agit de Cassiano et sanctis illis Massiliensibus, quorum in Epistola ad Augustinum, ante quatuor aut quinque annos, mentionem fecerat; sed de Lerinensibus ne verbum quidem. Ille quippe quem ceteris *in sacrarum Scripturarum studio præstare*, scribit, *vir ille Sacerdotalis Ordinis, qui disputandi usu inter eos quibuscum degit excellit*, ipsemet Cassianus est; et illi, quorum intus interstrepens domestica malignitas ibidem carpitur, qui habent speciem pietatis, haud dubie sunt illi, quibuscum degit in Monasterio Massiliensi, ac proinde sancti illi Massilienses, id est Monachi sub Cassiano Abbate. Cur igitur ad Lerinenses traducis, de quibus Prosper omnino tacuit? Cur ibidem iterum repetis, Collationem XIII ad Lerinenses scriptam fuisse? quod jam supra diximus falsum esse. Cur fingis duodecim Collationes a Prospero eo in opere examinari, cum decimam tertiam tantum examinet, ut notorium est et ipse testatur, nimirum librum cujus prænotatio est *de Protectione Dei*. Scribis præterea pag. 249. B Lerinenses et Massilienses a Prospero ad Cœlestinum delatos fuisse : sed quo teste? Nullo penitus. Imo Cœlestinus in Epistola illa ad Episcopos Galliæ anno CCCCXXXII scripta, nullam mentionem facit Massiliensium nec Lerinensium. Est tamen omnino verisimile, Massilienses a Prospero delatos fuisse, de quibus jam anno CCCCXXIX ad Augustinum scripserat, ac deinde anno CCCCXXXIII singulari opusculo adversus Collatorem perstrinxit. Cur igitur Lerinensibus hæc gratis affingis?

et Lerinenses cum Massiliensibus,

* p. 159 c. 2.

35 Quod vero pagina seq. 239 dicis, illos superiori seculo Semipelagianos vulgo dictos fuisse, imo et hæreticos, contra quos Prosper acerrime depugnavit; nimirum Massilienses, Lerinenses, et fere omnes Galliarum Episcopos, ridiculum est; cum æque hoc seculo, a tuis Fœderatis et a te ipso, ut tales traducantur, ut patet ex dictis : et frustra sanctitatem illorum laudas, quibus doctrinam hæreticam, dolos, cuniculos, et malas artes, hypocrisim, lupinam malitiam sub ovium pelle, domesticam malignitatem sub specie pietatis, fallendi et calumniandi studium non semel imponis; sed præsertim pag. 241 palam etiam a te fieri dicis, non Hilarium C modo, Faustum et Vincentium, verum etiam alios Syncellitas Lerinenses (nullum excipis) pag. 246 contra Augustini doctrinam conspirasse (Sed hæc gratis, cum nulla subdatur probatio) imo inde sequitur, Maximum, Honoratum, Lupum, Caprasium, Eucherium, aliosque omnes hujus conspirationis participes fuisse. Gratis item pag. 276 scribis, Faustum veteri suorum Lerinensium et Cassiani magistri opinioni inhæsisse. Quod Cassianus Magister Fausti fuerit, nullus antiquorum scriptis mandavit; cur igitur addis, *Cassianum illius Magistrum* fuisse? uti et alia pene innumera, quæ sine teste, pro mero arbitrio ac genio, cudis et assuis. Vix certe paginam lustro, in qua non unum modo, sed multa passim hujusmodi non inveniam, quæ tamen incautis et imperitis, inter alia quædam paulo diligentius ad pompam a te discussa, ita obtrudis, ut horum patrocinio et clientela quasi tecta et tuta esse, et multa falsa sub obducta modicæ veritatis luce latere videantur.

* p. 153 c. 2. *utrisque æqualiter fingens*

* p. 164 c. 2.

* p. 157 c. 2. *Cassianum magistrum;*

* p. 177 c. 2.

VI *Lerinensium econtra sanctitatem impense laudant Eucherius,*

36 Sed longe aliter de Lerinensibus antiquiores illi Patres scripserunt, Eucherius, Hilarius, Sidonius, Cæsarius, et alii. Recusabis forte Hilarium, ut suspectum : sed, velis, nolis, is fuit Hilarius, præ quo, non jam unus Vossius, sed mille Vossii, flocci, nauci, et nihili faciendi sint; et si homines tacuerint, lapides ipsi clamabunt,

Gemma Sacerdotum, plebisque orbisque Magister. D
Sic enim legitur in antiquo marmore, ad ejus sepulcrum posito. Sed jam audiamus Eucherium in Opusc. de Laude Eremi ad Hilarium, ubi hæc scribit; *Equidem cunctis eremi locis, quæ priorum illuminantur secessu, reverentiam debeo, præcipuo tamen Lerinam meam honore complector... digna, quæ Honorato auctore fundata sit, quæ tantis institutis tantum nacta sit Patrem... digna, quæ illum suscipiens ita eniteret; digna quæ præstantissimos alat Monachos et ambiendos præferat Sacerdotes. Hæc nunc successorem tenet ejus Maximum, nomine clarum, quia post illum meruit adsciri; hæc habuit Reverendi nominis Lupum, et Germanum ejus Vincentium, interno gemmarum splendore perspicuum; hæc nunc possidet venerabilem gravitate Caprasium, veteribus sanctis parem... et sanctos servos illos, qui Ægyptios Patres Galliis nostris intulerunt. Quos ego illic, Jesu bone, sanctorum cœtus conventusque vidi! Pretiosa in his suavi unguedine alabastra fragrabant, spirabat passim odor vitæ, interioris hominis faciem exterioris habitu præferebant; constricti caritate, humilitate dejecti, molissimi pietate, firmissimi in spe, incessu modesti, obedientia citi, occursu taciti, vultu sereni; prorsus ipsa protinus contemplatione Angelicæ quietis agmen ostendunt.* E

37 Hæc de Lerinensibus Eucherius, quos tamen Semipelagianos, hæreticos, lupos, hypocritas, et injustos oblocutores esse, contendis. Sed audi coætaneum, paulo licet Eucherio juniorem, Sidonium in Eucharistico;

Sidonius,

—— *Quantos illa Insula plana*
miserit in cœlum montes, quæ sancta Caprasi
Vita senis, juvenisque Lupi, quæ gratia Patrem
mansit Honoratum, fuerit quis Maximus ille; etc.

Sed forte de posterioribus hisque succedentibus Lerinensibus aliter sentiendum. Audi quæso Cæsarium, haud tibi suspectum, utpote qui saltem (ut tute vis) et Augustino addictissimus, et Fausto infensissimus fuerit. Ita ergo scribit Homil. 20. *O felix et beata habitatio Insulæ hujus, ubi tam sanctis quotidie et spiritualibus lucris gloria Domini augetur, et tantis damnis diaboli nequitia minoratur! Beata, inquam, et felix Insula Lerinensis, quæ cum parvula et plana esse videatur, innumerabiles tamen montes ad Cœlum misisse cognoscitur.* (alludit ad dictum illud Sidonii) *Hæc est, quæ eximios nutrit monachos, et præstantissimos per omnes provincias erogat Sacerdotes; vix enim reperire erat, qui his temporibus assumptus in regionibus illis ad regimen Ecclesiarum, non delectus esset ex nobilissimo et regularis institutionis observantissimo cœnobio Lerinensi; ac sic quos accipit filios, reddit Patres; quos nutrit parvulos, reddit magnos. Nam omnes quoscumque felix et beata habitatio illa susceperit, caritatis pennis ad excelsa virtutum culmina Christo sublimare consuevit : quæ res cum pene in cunctis habitatoribus fuerit feliciter consummata, resistentibus meritis meis, in me non probatur impleta.* Rursus Monachos alloquens, sic loquitur, *Ab Oriente usque in Occidentem et omnibus pene locis, in quibus Christiana Religio colitur, religiosissima vestra conversatio ad Christi gloriam prædicatur... Agite igitur, Deo auxiliante, quod semper egistis.* Et hos præ hæreticis traducere, et in beata illa Insula nidum, centrum, et sortem Semipelagianorum collocare non dubitas?

Cæsarius:

F

38 Ennodius, in Vita Epiphanii, *planam Lerinam, nutricem summorum Montium* appellat. Innocentius III scribit, *Lerinense Monasterium olim religione floruisse.* Miris demum ab antiquis quos dixi Patribus Hilario, Cæsario, Sidonio, Ennodio, Honorato Massiliensi, aliisque sanctissimis Episcopis et præclaris viris, elogiis celebratur. *Insula beata* dicitur, *Terra benedicta, Habitatio consecrata, Celebranda Tellus, cohors Sanctorum, Mansio in Christo viventium, Nutrix Sanctorum*

et eorum causam miris elogiis effertur ipsa insula.

A *Sanctorum, Schola Christi, Speculum sanctimoniæ, Templum Sanctum, Sacrum Monasterium etc.* At si te audimus, luporum ferarumque domicilium, et hæreticorum arcem habemus in Insula Lerinensi; Cassiani scholam, non Chisti; Cohortem hypocritarum, non Sanctorum; uno verbo, Semipelagianorum nutricem. Audin'? *Quod semper egistis.* Per meram igitur calumniam, Lerinenses Monachos quarti et quinti seculi, sine teste, sine ratione, et sola ductus obloquendi libidine, ut Semipelagianos, imo et Semipelagianorum Duces traduxisti : idque cum res illius temporis adeo obscuræ sint. Quam multi enim duos Hilarios in unum confundunt; item duos Leontios, duos Prosperos, duos Porcarios, duos Eucherios : multi S. Cæsarium centum annis seniorem, alii integro seculo faciunt juniorem. Quam varia D multi scripserunt de Synodo Arausicana, de tempore quo celebrata est, de Pontifice a quo vel missi Canones vel approbati! In his operam tuam laudabiliter impendere potuisti, quia saltem aliquid luculæ præfert antiquitas : sed de his, quæ Lerinensibus affingis, altum apud Antiquos silentium. Et vero numquam Prosper id siluisset, unde maximum Ecclesiæ periculum imminebat; numquam Cæsarius, numquam Cœlestinus, numquam Leo : tanti enim erat serpentis veneni fontem occludere, ut ab hominibus, in hoc genere præsertim singulari zelo et studio flagrantibus, debita cura prætermissa numquam fuisset.

A. BRUNO. NEUSSER.

DE SANCTO VINCENTIO,

G. H.

EPISCOPO FULGINATENSI IN UMBRIA.

Vitæ Acta ex Ughello et Jacobillo.

B

CIRCA DLIII.

Duo hoc die Sancti, nomine Vincentii, *celebrantur in Martyrologio Romano; horum unus Martyr est in Portu Romano coronatus, alter monachus Lerinensis in Gallia, illustris ob libellum contra hæreses scriptum. His tertius adjungitur* Vincentius, *Episcopus Fulginii in Umbria : de quo Ferdinandus Ughellus tomo 1 Italiæ Sacræ in Episcopis Fulginatensibus hoc edidit elogium.*

Ex Syria in Italiam profectus,

2 Episcopus x S. Vincentius Laodicea Syriæ e trecentis illis sociis fuit, ut ferunt, quos ardor martyrii, sanctaque Romæ invisendi loca, in Italiam flagrans traxit cupido anno DXVI : qui Hormisdæ Summi Pontificis missu, Umbris, Sabinis, Etruscisque Evangelii Christi maximam deinde prætulere facem; relatoque magno animorum fructu, illorum pars contemplatrici vitæ deinceps se dedit in cœnobiis a se ædificatis, multis progenitis filiis; pars in iis locis, quæ prædicando lustraverat, Episcopali throno nobilitata est... E quorum Schola ac contubernio iste Laodicensis Vincentius, de quo loquimur, ad omnem pietatem unice factus, prodiisse narratur.

Fulginii in tugurio vixit.

Qui cum venisset Fulgineum eodem anno, hoc est C DXVI, amore solitudinis tactus, prope muros Fulginii tugurium, cum sacello Sanctæ Triadi sacro, sibi construxit, quod vix cœli injurias videretur posse arcere. Ibi cum vitam, ut omnium virtutum concursum assequeretur, instituisset, atque adeuntibus se recti itineris ad vitam certissimum ducem præberet; haud diu lucerna ardens et lucens sub modio potuit latere. Siquidem in vacuam Fulginii Sedem a Clero subvectus est, Joanne deinde Primo Summo Pontifice suffragante anno DXXIII... Cum itaque sanctus Vincentius viginti et octo annis Fulginatem Ecclesiam summa cum laude rexisset, die XXIV Maji anno DLIII vita functus, in Cathedrale templum, ut venerationi Fulginio, sic gaudium futuris Cœlitibus illatus est.

Episcopus creatus moritur 24 Maji an. 553 :

juvat S. Florentium monachum :

3 *Hæc Ughellus, apud quem nonnulla interponuntur de* S. Florentio monacho; *quem cum* S. Vincentio *e Syria venisse nonnulli autumant. Hic dicitur* Nursia Fulginium venisse, et in tugurio S. Vincentii sancte vixisse, et tandem anno DXLVIII sanctissime vitam finivisse, et jussu ejusdem S. Vincentii in Ecclesia Cathedrali sepultus. *Uti ea pridie seu* XXIII *Maji, quo ejus memoria etiam Martyrologio Romano est inscripta, latius deduximus. Nonnulla etiam inseruntur apud Ughellum de variis Sociis, inter quos præcipuus censetur S. Laurentius Illuminator, dein Episcopus Spoletinus creatus; ad cujus natalem diem* III *Februarii plurima examinantur de horum e Syria in Italiam et ad Sedem Apostolicam itinere, atque ejus Vita datur ex Italico Ludovici Jacobilli translata : qui eodem modo Vitam S. Vincentii edidit, prius in libro de Vitis Sanctorum ac Beatorum Fulginatium anno* MDCXXVII *excusam, ac postea novo studio elaboratam recudit tomo primo de Vitis Sanctorum ac Beatorum Umbriæ anno* MDCXLVII *edito, et denique in Appendice ad tomum tertium, in Catalogo illustrium Reliquiarum Umbriæ, asserit, Fulginii in Ecclesia Cathedrali asservari* corpus S. Vincentii Episcopi Fulginatium. *Hic inter alia meminit in* aula Episcopali Fulginiensi depictas esse imagines Episcoporum Fulginatensium, et sub pedibus hujus esse adscripta ista verba : S. Vincentius, Laodiceæ Syriæ natus, Episcopus Fulginatensium anno DXXIII. *Hoc autem anno Jacobillus cum Ughello scribit eum* creatum Episcopum, *et* vita fun tum XXIV Maji anno DLI.

E

laudatur a Jacobillo :

Corpus etiamnum in Ecclesia Cathedrali.

4 *Ceterum præter ea, quæ ex Ughello deduximus, laudatur* S. Vincentius *a Jacobillo propter virtutes Sancto Episcopo proprias; quod maluerit in sancta solitudine persistere, et se tantæ dignitatis atque oneris non satis capacem opposuerit; verum ob constantem et perseverantem supplicationem omnium agnoverit expressam voluntatem Dei, cujus confisus gratia, publico desiderio acquieverit. Episcopus ergo consecratus excelluit oratione, pœnitentia, caritate, vigilantia, omnique virtute optimi Pastoris, qui tenerrimo affectu oves suas amarit ac visitarit, atque adjuverit in omni necessitate spirituali ac corporali : præbuerit consolationem infirmis, et quacumque tribulatione afflictis : peccatores magna suavitate reduxerit ad meliorem vitam, ac justos ad majorem perfectionem. Denique observat Jacobillus ex Annalibus Umbriæ, ad annum* DXLVI *et sequentem, Fulginium fuisse a Totila obsessum, interceptum et vastatum; ac tunc cives a Pastore suo Vincentio animatos, ad suam urbem restaurandam. Indicat etiam Lectiones proprias de eo fuisse recitatas, quas non vidimus : sed si hæ aliud non habuerint, quam quæ modo retulimus ex Jacobillo (fortassis autem habuerunt etiam multo pauciora) veremur ne omnia sint, ex congrua potius præsumptione, quam auctoritate antiquorum prælucente digesta. Quod vero Totilam attinet, cum ejus incursio in Italiam et transitus per Umbriam pertineat ad annum* DXXXV, *si eo tempore Fulginii præfuit Vincentius, consequens est ut eversæ ab eo urbi restaurandæ opem consiliumque contulerit.*

Virtutes Episcopo dignæ: F

DE

DE S. MISSOLINO

TARBIÆ IN NOVEMPOPULANIA PATRONO.

Vetus ac præsens Sancti cultus.

XXIV MAJI

Agente P. Petro Possino,

Bigerronum *in Novempopulania* (*Guasconia*, *vulgo dicitur*) *metropolis* Tarba, *sive* Tarbia, *Patronum agnoscit* S. Messolinum; *id quod nobis ex Andreæ Saussayi Martyrologio Gallicano pro parte innotuit, cum in illius Supplemento ad* IX *Kalendas Junii sic legeremus :* In agro Tarbiensi S. Missolini Confessoris, sanctitatis cultu inter Tutelares diœcesis ab ipsa Tarbiensi Ecclesia honorati. *Hoc qualicumque accepto lumine, ad R. P. Petrum Possinum, nuper Tholosam regressum, dedi litteras, ut aliquid de eo distinctius discere, nosque docere conaretur. Fecit is more suo quod rogabatur diligentissime, et a Rev. adm. Patre du Clos Rectore Collegii Tarbiensis,* B *ad eum Presbyterorum Congregationem pertinentis quæ a speciali Doctrinæ Christianæ rudibus instillandæ cura nomen sumpsit, responsum accepit, datum* XXV *Junii* MDCLXXXII.

Tarbia intelligitur, qualis ibi hodie cultus perseveret

2 *Ait autem ille* (*uti refert Possinus*) I. se omni ope contendisse ad aliquid eruendum de S. Missolino, illic noto, quem quidam Messelinum nominant. II. in Archivis nihil reperiri potuisse; quoniam furentes Calvinistæ, duce olim Mongomerio occupata Tarbia, incenderunt tabularia ecclesiarum. III. ostendi in ecclesia Collegiata urbis Tarbiæ sepulcrum ingens lapideum, post majus altare, in quo depositum fuerit S. Missolini, postquam decessit, corpus. IV. singulis annis die XXIV Maji procedere solitam Tarbiæ supplicationem, per vicos et plateas, omnium urbis ejus Ordinum, ad agendas (ut ferunt) Deo gratias pro beneficio liberatæ tali die urbis, ope ac precibus S. Missolini, ab incursu et oppugnatione hostium; qui quales sint, aut quando grassati, non dicitur. V. ferri etiam passim per ora plebeculæ narrationes de S. Missolino miras, sed a prudentioribus parum creditas, quod testimonio scriptorum careant.

Suadetur inspectio tumuli,

3 *Hactenus ille : ex quibus disco, non in aliquo minori diœcesis Tarbiensis oppido, quod solum intelligitur ex verbis Saussayi; sed in ipsa Metropoli Sancti corpus olim sepultum fuisse, et forte etiam nunc haberi sepulcrum istud, si violatum non fuit; quod suaserim inspiciendo cognoscere, cum aliqua spe reperiendi, ut sæpe contingit, indicii alicujus certioris de genere ac tempore vitæ, vel elevatione corporis olim facta.*

et collectio popularium de eo narrationum,

4 *Quod ad populares spectat narrationes, per manus traditas, etiam post amissa si quæ unquam extiterunt scripta; eis ut non magnam fidem merito habeant viri prudentes* (*cum sæpe contingat ipsas etiam plurium Sanctorum Legendas, scripto servatas, et multorum seculorum patientia approbatas, inveniri aut totas aut ex parte fabulosas; quia non ex certa scientia, sed levibus incertisque traditiunculis aut inventionibus mere gratuitis consarcinatæ fuerunt*) *tamen non omnes censeo negligendas, sed discrete colligendas; eo saltem fine, ut quid a majoribus quomodocumque traditum olim sit, cognoscant posteri; dijudicentque an in iis fundari possit saltem verosimilis aliqua conjectura; facultas autem præripiatur sciolis, res satis obscuras a vetustate magis magisque obscurandi, additione novarum circumstantiarum et immutatione veterum pro uniuscujusque sensu. Itaque operæ pretium facturum puto, qui illas de S.* Messolino *narrationes, ut nunc se habent, colligeret; notatis, quæ certæ falsitatis convinci forsitan possunt; laudatisque e contrario aliis, quæ aliquam cum certiori historia connexionem habent, vel ei saltem non adversantur : si forte aliquod verosimile judicium de re tota formandum elici ex iis possit, etiam ad fidelis plebis instructionem.*

in ordine ad crisim prudentemque conjecturam.

DE S. SYMEONE STYLITA

IN MONTE MIRABILI PROPE ANTIOCHIAM SYRIÆ.

COMM. PRÆVIUS CONR. JANNINGHI S. J.

§. Trium ejusdem nominis Stylitarum diversitas, cognomina, et cultus.

ANNO DXCVI.

Græcis celebres etiam in Triodio,

Græcorum *Triodion, cujus in eorum ecclesiis usus est a Dominica Septuagesimæ usque ad octavam Pentecostes, in Canone Feriæ* VI *ante Dominicam Quinquagesimæ, quando fit* Memoria omnium sanctorum et deiferorum Patrum, qui in monastica exercitatione singulariter eluxerunt, Μνήμη τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων Πατέρων, τῶν ἐν ἀσκήσει λαμψάντων; *eorum celebriores sigillatim et ordine alphabetico laudandos proponit, per Canonem bene longum. In hujus autem Canonis Ode* VI *Strophe* III *(cujus et Baronius meminit ad annum* 842 *num.* 27) *Symeones quatuor sic commemorantur :* Οὐρανὸς τετραφώστερος ἐφάνη ἐν γῇ, ἡ δὶς δύο αὕτη Συμεώνιος ὁμονυμία, οἱ ἐν τοῖς στύλοις τρεῖς εἰσι, καὶ εἷς ὁ Σαλός. Hæc bis duorum Symeonum homonymia, apparuit in terra velut cœlum quatuor luminaribus distinctum : quorum tres in columnis vixerunt, unus appellatur Salus. *Colitur ultimus die* I *Julii, quando admirabilem illius Vitam dabimus : Stylitarum duo notissimi sunt, etiam apud Moschos et quotquot alii Græcis ritibus utuntur;* Senior, V *Januarii apud Latinos, apud Græcos* I *Septembris; junior, Latinis Fastis ignotus usque ad renovationem Martyrologii a Baronio factam, festivitatem habet celeberrimam Oriente toto hac die* XXIV *Maji, nescio ex quo capite relatus ab eodem Baronio ad* III *Septembris, rato hunc illum esse quem ipsis Kalendis Græci celebrant. Tertius Stylitarum, cum titulis* Presbyteri et Archimandritæ, *solo hactenus nomine ferme notus nobis est : nec enim satis constat ipsum esse, qui in Cilicia vixit, et fulmine tactus obiit, Joanni Moscho in Prato spirituali laudatus : de quo conabimur dicere aliquid ad diem* XXVII *Julii, quando memoriam ejus Græci recolunt.*

diversis singuli diebus coluntur,

2 *Eadem trium saltem Symeonum distinctio adeo*

ver

item apud Coptitas et Syros.

A *per Orientem nota fuit. ut etiam ad Coptitas seu Christianos Ægyptios pertinuerit : quod apparet ex eorum Kalendariis, in lucem editis a Jacobo Seldeno, lib.* 3 *de Synedriis Hebræorum cap.* 15, *quorum unum laudat inveniendum apud se ad calcem Evangeliorum, Arabice in Ægypto perpulchre scriptorum, anno Martyrum* MII, *id est Christi* MCCLXXXVI. *Sic autem ibi referuntur,* IV *mensis Thoth seu* I *Septembris* Symeonis detenti, *cujus cognominis ratio haud facile apparet,* XXIX *mensis Bachnes seu* XXIV *Maji*, Sancti Symeonis Magni; III *mensis Musre, id est* XXVII *Julii*, Symeonis Stylitæ. *Iidem iisdem diebus recensentur etiam in Kalendario Syriaco, quod Patribus nostris Henschenio et Papebrochio, Romæ in Collegio Maronitico, Latine dictavit D. Josephus, Collegii ejusdem alumnus, hoc modo* · Obitus S. Symeonis primi Stylitarum. S. Symeonis..... S. Symeonis Stylitæ. *Atque eodem fere modo, punctis etiam ad secundum notatis, loco vocis alicujus deficientis usque extritæ, reperiuntur illi apud Seldenum, ibidem ubi supra, in alio Kalendario quod composuit Mahumed Achmed Calcasendius* de festis Coptitarum, *ubi nomina sic leguntur.* I *Septembris* Symeonis Stylitæ, XXII *pro* B XXIV *Maji* Festum Symeonis, XXVII *Julii* Festum Symeonis Stylitæ *: quin etiam ad* XIV *Septembris additur, aliis omnibus ignotum,* Festum Symeonis Stylitæ; *et Seldenus sua manu adscripsit,* Alterius seu Junioris; *quam recte, ipse viderit. In Martyrologio Arabo-Ægyptio, quod iisdem Patribus interpretatus est Gratia Simonius, tunc ejusdem Collegii alumnus nunc Archiepiscopus Tripolitanus in Syria, solum invenitur* Memoria S. P. Simeonis Miraculosi *adscripta* XXIV *Maji.*

Primus in Mandra cognominatur,

3 *Leo Allatius, in Diatriba de Symeonum scriptis optime de Symeonibus meritus, de* Juniore *agens,* Græci, *inquit*, recentiores, ut primum ab hoc secundo distinguant, primum Symeonem τὸν ἐν τῇ μάνδρᾳ, secundum hunc τὸν ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει appellant : *utique a loco in quo singuli extremum vitæ diem obierunt, in sua quisque columna; primus longius ab Antiochia, inter hanc et Aleppum, uti testis est qui nuper adhuc columnam vidit Fr. Antonius Gonzales Minorita : secundus haud longe a suburbio Daphnes, in monte quem pluribus describemus infra. De primo abunde Bollandus noster egit in Januario, et cognominis prædicti rationem ex auctore haud paulo antiquiori Evagrio intelligendam dedit, allegatis ejus verbis, annos vitæ sic distribuentibus, ut dicatur egisse* ἐν αὐτῇ καλουμένῃ Μάνδρᾳ ἕπτα καὶ τεσσαράκοντα ἔτη, in ea quæ vocatur Mandra annos quadraginta septem, *videlicet ultimos vitæ suæ, idque supra varias succes-* C *sive columnas, intra eamdem Mandram erectas, prout ex Vita ab Antonio discipulo scripta intelligitur. Est autem* Mandra, *in primo atque originario suo significato, locus maceria lapidea circumseptus, qualem sibi Syriæ campis facere solebant pastores, intraque eam pecudes suas noctu colligere, ubi a lupis ac furibus tutæ essent. Talis, nec alia, fuit Mandra, quæ primo* Symeoni *nomen dedit; quippe qui præter unum sibi ministrantem Antonium nullos sciatur habuisse discipulos; et eo tantum fine loco quem columna sua occapabat circumduxit maceriam, ne promiscuus ad se accessus daretur etiam mulieribus : huic vero adjuncta erat mandra altera, intra quam sese peregrini hospitesque reciperent, donec ad Sanctum admitterentur.*

unde Archimandritam recentiores finxerunt,

4 *Ceterum quia paulatim usus obtinuit, ut Monachorum cœnobia* Mandræ, *et harum Præfecti dicerentur* Archimandritæ; *hinc factum, ut Senior* Symeon, *qui jam passim cognominabatur* Symeon in Mandra, *in excusis Græcorum Ritualibus vocetur* Archimandrita, *præter totius historiæ fidem. Minus longe aberravit, erravit tamen Auctor Synaxarii Claromontani, elogium ejus sic finiens,* ἐν γοῦν τοῦ οἰκῆσαι τῇ λαύρᾳ τῇ ἐπονομαζομένῃ Μάνδρᾳ, λέγεται Συμεὼν ὁ τῆς Μάνδρας· ἐν δὲ τοῦ εἰς διαφόρους στύλους ἀναχθῆναι, καλεῖται Συμεὼν Στυλίτης : Ex eo quod habitabat in mona- D sterio, quod vocabatur Mandra, dicitur Symeon in Mandra : ex eo vero quod diversos Stylos, *id est columnas*, ascendit, nominatur Symeon Stylites. *Licet enim, teste Evagrio*, in monasterio, in quo primum divinas vivendi præceptiones didicit, annos vixit novem; *non tamen hoc monasterium proprio nomine vocabatur* Mandra, *sed* Thimothei ; *neque congruum fuit, ut a loco quem pene puer habitaverat, nomen sortiretur post mortem. Fieri tamen potuit ut non solum super illas, quas ille successive dimiserat columnas ascenderent alii diu postea; sed etiam, quamvis corpus esset Antiochiæ, plures tamen alii ibidem collecti, partim Stylitæ, partim Cœnobitæ, effecerint amplam ac famosam Mandram : ad quam quia undique accurrebatur a peregrinis, celebrem ibi* Symeonis *columnam visere cupientibus, apud recentiores invaluerit, ut cujus columna stabat in Mandra, ipsum quoque* in Mandra *cognominarent. Hæc, minus ibi explicata a Bollando, placuit hic deducere.*

AUCTORE C. J.

quod verius dici potuisse secundus,

5 *Secundus* Symeon *vere ac proprie vocari potuit* Archimandrita: *non enim solum columna ejus intra* mandram *conclusa fuit, uti Senioris, prout dicitur in Vita Matris num.* 32 *apparuisse illa* e subdiali parte E mandræ, in qua columna erat; *sed eadem mandra intelligitur habuisse partes non subdiales, verum tectas per modum claustri monachalis circumcurrentibus monachorum cellis, quæ in impluvium atque in columnam prospectum habebant, quemadmodum etiam hodie videri, memini me audivisse ex iis qui Hierosolymis reversi, etiam Antiochiæ dicebant se fuisse. Et hoc est* monasterium, *de quo in Vita Sancti num.* 168; *ubi etiam fit mentio* inferioris *monasterii, ad pedem credo montis positi, pro recipiendis hospitibus et aliis advenis, sicuti videre est in Italia monasterium positum ad pedem montis atque eremi Camaldulensis. Utrobique autem magnum discipulorum numerum habebat Sanctus, quibus et vivendi normam præscripserat, cujus observationem moriturus commendavit. Fuit ergo vere* Archimandrita *hic* Symeon. *Nihil tamen opus erat ejusmodi cum titulo appellare, qui jam habebat ab omni memoria notiorem nomenclaturam* τοῦ ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει, *unde composito nomine* Thaumastoristam *appellat Allatius. Hujus cultui vetus Menologium Cryptæ-ferratæ, jussu Basilii Imperatoris collectum, ex eoque acceptum nuper impressumque Basiliani ritus Horologium, adscribit* XXIII *Maji per unius diei anticipationem, satis frequenter in illo Menologio observatam a nobis, incertis an eam oporteat collectori, an solum scriptori imputare.* F *Cetera omnia tam manuscripta quam typis excusa Menæa ac Synaxaria, inhærent diei ab Auctore Vitæ notato, qui est hic* XXIV *Maji, quando etiam Menæa, quod alias rarum, ita totum Officium de hoc Sancto peragunt, ut alterius alicujus nec commemorationem quidem adjungant.*

nisi is Thaumastoristæ nomine fuisset notior.

6 *Auctor Officii atque Canonis videtur fuisse* S. Germanus, *Patriarcha Constantinopolitanus: hujus siquidem nomini adscribitur Troparium, post Similaria ad* Gloria, *quod est tale:* Εἰς ὄρος ὑψηλὸν συμβολικῶς τὸ θαυμαστὸν ἀνελθὼν, καὶ τὴν σεπτὴν κιβωτὸν ὡς ἄδυτον εἰσελθὼν, πρᾶξιν ἀρίστην καὶ ἐπίδοσιν θεωριῶν ἐπεδείξω, τῇ μὲν βίον λαμπρύνας, δεσμοῖς σιδηροῖς ὡς ὡρμίσκοις χρυσοῖς κοσμούμενος τῇδε Θεὸν ὁρῶν τε καὶ ὁρώμενος, καὶ μόνος μόνῳ προσλαλῶν· ὃν ἱκέτευε, σεβάσμιε Συμεὼν, ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. *Videtur respexisse Auctor ad Noeticam arcam, in summis Armeniæ montibus quiescentem, sicut legimus Geneseos* VIII. *Verba ipsa Latine sic reddo :* In montem excelsum, symbolice mirabilem ascendens, et venerandam arcam velut adytum sacrum ingressus, optimam operationem et contemplationum divinarum sublimem gradum ostendisti te assecutum : hinc quidem ferreis vinculis, tamquam aureis monilibus, corpus exornans ; inde vero Deum conspiciens

Hujus Officium a S. Germano CP. compositum

AUCTORE C. J.

A conspiciens ab eoque conspectus, dum solus soli loquereris; quem pro nostris animabus depreceris, quæsumus, Simeon venerande. *Elogio præfigitur distichon hujusmodi:*

Θαυμαστὸν ᾤκει πρὶν Συμεὼν γῆς ὄρος,
Πόλου δὲ πανθαύμαστον οἴκει νῦν ὄρος.

Quo indicatur, quod qui in terra montem mirabilem habitabat, nunc cœli montem maxime mirabilem habitet: *et in hunc sensum etiam Ephemeris metrica,*

Εἰκάδι ἡ δὲ τετάρτῃ ὄρους Συμεὼν ἤμειψε
Vicena-quarta montes Symeon mutavit.

Evangelium denique præscribitur argumento aptum ex Matthæi v. Vos estis lux mundi: non potest civitas abscondi super montem posita etc.

Tertii deest plenior notitia

7 *Idem secundus seu* Junior Symeon, *etiam* Presbyter *fuit, uti scitur ex Vitæ cap.* 19: *nullus tamen hinc mihi scrupulus nascitur circa tertium, qui non solum æque ac ille* Presbyter *fuerit, specialiter autem dictus sit* Archimandrita. *Nam licet alius quoque talis fuerit, communiter tamen appellabatur aliter. Quod autem nihil impediverit simul et* Stylitam *esse et* Archimandritam, *patet ex Vita secundi: quem etiam ex eadem intelligimus in sua columna non ita perstitisse, quin* B *sæpe ab eadem descenderet, non solum ad discipulos intra mandram, sed etiam ad inferius monasterium visitandum. Et forte statio illa in columna, certis interrumpebatur conversationis communis intervallis. Id vero etiam necessarium fuit ei qui Presbyter erat, ut posset divina celebrare mysteria, quemadmodum hunc de quo agimus S. Symeonem fecisse in anniversario suæ matris, legitur in hujus Sanctæ vita num.* 71 *Porro tertii illius Stylitæ Symeonis Vita optari facilius potest quam sperari. Nam quod ad Ephemerides Græco-moscas noster P. Papebrochius die* XXI *Julii, postquam egit de S. Symeone Salo, indicat se reperisse Vitam cujusdam* S. Symeonis Junioris, Hegumeni S. Mamantis in Xeracerco (*rectius* Xerocerco) *de quo dubitabat an posset inter Sanctos referri, et quidem ad præmemoratum* XXVI *Julii; id hic a me voluit suo nomine retractatum, postquam legit quæ de ejus non sana fide accuratissime congerit Leo Allatius pag.* 137. *Demonstrat enim hic, ex illius potissimum scriptis propagatam inter monachos Græcos fuisse Omphalopsychorum de Lumine Taboræo hæresim; quam postea Gregorius Palamas ejusque sequaces, dissimulato Magistri nomine, pertinacissime propugnarunt lateque disseminarunt; et cui ut major conciliaretur auctoritas, conscripta illa Vita est, confictaque eidem subjuncta miracula. Cum autem Palamas circa medium seculi* XIV *floruerit, credibile non fit* C *de tam recenti agere Menæa. Quod si ad manum Vita ipsa nunc esset, levi tunc oculo et solo titulo tenus olim inspecta, fortassis hunc qualemcumque et cujuscumque fidei Symeonem alio prorsus die mortuum ostenderet, et in columna numquam vixisse probaret. Restat igitur ut hic retractata, ibi deleantur. Edita porro fuit Allatii de Simeonum scriptis Diatriba annis quatuor, postquam de illa vita Patres nostri Parisiis contulerant cum Combefisio, unde non mirum si hic ipsis nihil certi tum responderit de orthodoxa Hegumeni Xerocercensis fide, et opusculorum una cum Vita descriptorum doctrina.*

Symeon Hegum. S. Mamantis in Xerocerco

hæreticus fuit, non Sanctus.

§. II. De Monte Mirabili in quc - nior vixi .

Natus Antiochiæ vixit præcipue in Mirabili monte.

Sanctum Symeonem, *de quo agimus, Juniorem Stylitam, in lucem primo editum, Antiochia, Syriæ notissima urbs, excepit, moxque in vicinum montem transtulit. Inde is se contulit in* Montem-Mirabilem, *qui præcipua viri sancti palæstra ita dictus fuit, non (ut suspicatur quidam) ante hujus in illum adventum, unde cum hoc communicatum nomen fuisset; sed ex hujus ipsius inauditis atque admirandis plane operibus; uti mox indicat Prologus Vitæ, quam damus: imo ex* D *Dei ipsius nutu, quemadmodum num.* 79 *expresse narratur. Cum igitur in illius decursu frequens memoria fiat non tantum Montis illius Mirabilis, sed Antiochiæ quoque, et Daphnes; haud otiosum fuerit, totam horum locorum descriptionem, elegantem sane atque accuratam, ex Joanne Phocæ, qui anno* MCLXXXV *istic peregrinatus visa enarrat (quamquam ante tomum* II *hujus mensis jam edito) hic iterum referre; ut ad manum habeat Lector, veluti delineatum, loci in quo versamur totius situm. Sic ait ille num.* XI.

Descriptio civitatis vicinorum locorum,

9 Extabat tum, cum erat, ad Orontem Antiochi Theopolis, theatrorum magnitudine, stoarum splendoribus, templorum structuris, copia item civium et divitiarum magnificentia superba ac tumens, lateque cetera fere orientales urbes exsuperabat. Sed tempus ac vis barbara beatitatem illius exhausit: licet conspicua adhuc sit, et turrium altitudine, et propugnaculorum validitate, et pratorum ac florum omnigena fœcunditate, et in plures partes sese dividentium aquarum sibilis; cum placide fluvius circumfluat urbem et cingat, et molli tactu ejus turres circumplectatur. Insuper e Castalii fontis fluentis egregie irrigatur; cujus aquæ torrentium instar pelluntur, et frequentibus sulcorum rivis urbem universam perfundunt, eamque fluxibus aspergunt; operarum copia et conditoris magnificentia ex illis fontibus per montes ad ipsam civitatem laticibus corrivatis. Hic fama per orbem vulgatum Daphnes suburbium, proceris omne genus arboribus exornatum; et mons est maxime nobilis, quem admirandus Symeon in habitationem adaptavit. E

10 Hisce finitimus est mons Maurus et Scopulus, in quibus antiquitus multi Deo addictissimi viri, eum requirentes invenerunt, et ad hæc tempora perdurant, et laudatorum montium pulchritudine pellecti, silvas inhabitant. Castalius fons inter duos colles exsiliens, ex ejus, qui in mare procurrit, ima parte, eximia quædam aquarum irrigua evomit; in quo prægrandis assurgit porticus, cursum fontis concamerans. Hinc aquæ affluenter prosilientes, in duos rivos dividuntur. Earum una pars per altissimos ductus, veluti sulcos derivata, æque ac aerius fluvius, ex parte dextera superiorique in urbem influit; altera sinistris fonti locis campestribus exundans, in paludibus superstagnat, universaque Daphnes prata irrorat, demum lævis Orontis fluentis immiscetur. Mons vero admirandus, inter urbem et mare elatus, res egregia ac spectabilis et advenientium oculis delicium, conspicitur: namque urbi Rhosoque conterminus, utraque ex parte montibus Scopulo Caucasoque constringitur. Orontes fluvius innumeris inflexionum vorticibus ad pedes montis profluit, et in mare aquas immittit. F

montis item Mirabilis et monasterii.

11 In montis hujusce vertice magnus ille Vir, tranquille vitam agens et in corde ascensiones disponens, corpore sublimis extollitur; et cum ipso corpore æthereus fieri, interque Deum et homines medius esse, contendit. At qua ratione Deo dedito viro ista res admiratione digna evenerit, ipse dicam. Lapicidarum opera, summitate Montis-Admirandi alte excavata, monasterium ex uno ejusdemque naturæ lapide extruxit, in cujus medio nativam columnam excidendam curavit, in eaque vestigia posuit, firmans, uti sacra sonant eloquia, super petram pedes suos. Versus solem vero exorientem, templum Deo pulcherrimum excitavit, in quod convocabat discipulos: atque ita sub dio ipse commorans, illi tota nocte in templo stantes, ut decebat Sanctos, debitum Deo cultum offerebant. Ps. 29, 3.

12 *Hactenus perpulchre Joannes Phocæ. In quibus tamen sub finem paucula quædam, ex versione Allatii, quam et nos loco assignato integram dedimus, subobscura,*

A *ra, hic cum Græco textu collata, clariora feci. Quid enim sibi vult istud:* In columna gradus appinxit, *ubi Græce est* ἐν κίονι τὰς βάσεις ἔθετο? *Rectius et argumento præsenti accommodatius interpretaberis:* In columna vestigia seu pedes posuit. *Innuere quippe vult Scriptor, Symeonem ascendisse columnam;* in eaque stantem *sub dio laudasse Deum.*

Clarius proponitur situs montis,

13 *Sic igitur situm montis concipe. Non admodum procul ab Antiochia, ad Orontem fluvium condita, Septemtrionem versus urbs Rhosus mari adjacet· inter utramque terra, longiuscule in mare versus Occidentem procurrens, in extremo Seleuciam continet,* CXXX *stadia Antiochia dissitam; adeo ut formam trigonam ternæ istæ civitates quodammodo repræsentent, pari ferme inter se spatio distantes. Hinc mons, qui Antiochiam Rhosumque dicitur committere, Seleuciam includit segregatque ab reliqua continente. Atque ita recte ponitur inter urbem Antiochenam atque mare elatus: quod ipsum etiam ex vita num.* 77 *stabiliri potest. Habet porro mons iste oppositos duos alios; quorum alter, qui* Scopulus *dicitur, Seleucia Rhosum tendenti media occurrit via, mari imminens; et ab hac urbe, credo,* Scopulus Rhosicus *appellatur: alterum, cui* Caucasus *nomen* B *obtigit, in adversa esse parte* Montis-Mirabilis, *videlicet Orientali, ex narratione constare videtur. Quod si qui alii colles montesve ignobiliores, quemadmodum fieri assolet atque in Vita etiam proditur, circum fuerint; hic eminuisse inter omnes dicendus est: cum nominati* Scopulus *et* Caucasus *veluti pro appendicibus adjiciantur, nec ullum aliorum nomen, excepto Mauro, aut hic, aut in Vita, forte, nec alibi, memoriæ proditum inveniatur.*

et amœnitas loci commendatur.

14 *Et sane, quem eminus advenientium oculis* delicium *appellat auctor, non injucundus fuerit locus necesse est; quamvis in Vita num.* 92, Desertus incultusque, non ab aqua, tecto, aliave re ad vitam necessaria instructus, *dicatur. Commendationem quippe meruisse potest ipsa sterilitate atque asperitate sua, quibus oculos, virentibus circum ridentibusque pratis assuetos, juncundius afficiebat. Potuit etiam laudari, quod jucundissimus inde prospectus esset. Sive enim (quod Sanctis deliciarum omnium deliciosissimum est) erectos in cœlum vultus placet tollere, hic spatiosius luciliusque conspicitur, nullis terræ fumigantis inamœnis vaporibus interceptum: sive terrena contemplari delectat, inde ad cœlestium meditationem securius ascensurum; ubi, quæso, terrarum voluptatum amplior Sanctarumque cogitationum fertilior campus? Urbes imprimis subjectæ An-* C *tiochia ac Seleucia, memorabiles maxime ac speciosæ, quid non repræsentant? Hinc Scopulus, asperitate sua amœnus; inde celebrata omnium Scriptis, ut merita, Daphne, quantum recreant! Prope, sub ipso monte, ludit variis meandris atque anfractibus Orontes: procul patet spatiosissimum atque oculis interminabile pelagus: patet item diversa terræ, hinc in collos elatæ, inde in valles depressæ, alibi arentis, alibi consitæ facies. Ecquid igitur deest, ut* delicium *dicatur mons iste?*

§. III. De ætate S. Symeonis Junioris.

Annus Symeonis natalis,

Duo hactenus perquam obscura, quæ ad distinctionem Symeonum Stylitarum, quæque ad Montem-Mirabilem, solo fere nomine diu cognitum, attinent, prosecutis; haud paulo gravior difficultas incumbit definiendi certum, si possit, tempus, quo Junior Symeon natus mortuusque fuerit. Neminem reperire licuit auctorem, qui determinatius aliquid affirmaret, quam fuisse Symeonem temporibus Justini Senioris. *Imo neque vita, quam subjicimus, diem annumve ortus aut obitus illius determinatum ponit; suggerit tamen quædam hinc inde, ex quibus definiri certiora possint. Mox enim num.* 10 *habetur, Symeonem quinquennem fuisse, cum gravis terræ motus Antiochiam labefactavit, quo eversa illius quoque*

definiendus ex terræmotu qui Antiochiæ duplex fuit:

domus inter alias est, et pater ruinis involutus interiit. D *Definitum hic foret, si felicior Antiochia, minus frequentibus quassata motibus fuisset. Duorum meminerunt auctores Evagrius atque Theophanes, qui sub idem fere tempus, interjecto mensium triginta non amplius spatio, invaluerunt.*

AUCTORE C. J.

prior descriptus ab Evagrio,

16 *Priorem sic describit Evagrius lib.* IV *Cap.* V: Iisdem Justini temporibus crebra graviaque incendia Antiochiæ contigerunt, quæ veluti duces fuerunt terrificorum terræ mortuum, ibidem postea consecutorum, præluseruntque calamitatibus venturis. Nam brevi post tempore, anno septimo imperii Justini et mense decimo; mense Artemisio seu Majo, die ejus nona ac vicesima, ipso meridie feriæ sextæ, ut vocatur, hebdomadis; successio ac motus terræ, invadentes urbem, pene totam funditus subverterunt. Post hæc successit ignis quoque, et calamitatem quasi cum illis partitus est. Quibus enim locis quassatio motusque pepercerant, illa ignis circum depascens in cineres favillasque redegit. Quæ porro urbis partes ruerint, quot homines flammis motibusque, uti similius vero est, interierint, quæ etiam mirabilia dicendique facultate omni majora contigerint, lugubri prosecutus est oratione Joannes Rhetor, Historiam suam hic concludens. Euphrasius E vero etiam ruinis interceptus, vitam finivit: ac morte sua publicam calamitatem auxit, nemine jam, qui profutura suggereret, superante. *Addit Theophanes:* Omnes quoque ædes et ecclesiæ conciderunt, et urbis decor omnis deletus est: sed neque talis calamitas aliis seculis quavis in urbe contigit. Pientissimus autem Imperator Justinus, re cognita, ingenti dolore animi percussus, sublato capitis sui ornatu purpuraque deposita, plures dies saccum indutus luxit: adeo ut festa quoque luce procedens in templum, coronam aut chlamydem gestare renuerit: verum sic simplici habitu cum solo mandya purpureo processerit, ac coram toto Senatu ingemuerit, ceterique omnes lugubria induti una cum ipso luxerunt. *Hæc illi de priori Antiocheno terræ motu.*

et Theophane,

17 *Verum priusquam ad alterum progrediamur; monitum Lectorem velim, nos illum Evagrii locum,* Anno septimo, mense decimo Imperii Justini *(qui errare fecit Baronium, errorisque arguitur a Valesio in Annotationibus hic) interjecta conjunctione* et *sic corrigere,* Anno septimo et mense decimo Imperii Justini; *ut nempe statua hic turmotus, uti debet, accidisse octavo Imperii anno ad finem vergente, qui refert annum* F *vulgaris Æræ* DXXVI, *quando littera Dominicalis* D *faciebat diem* XXIX *Maji cum Feria* VI *hebdomadis conveniret. Ita vero etiam ab Evagrio scriptum fuisse, suadet expressissima mentio temporis, inter utrumque terræ motum elapsi, quod, ait triginta mensium fuisse; quod tempus si adjicias ad diem* XXIX *mensis Maji, dicti æræ vulgaris anni* DXXVI; *exsurget annus ejusdem æræ* DXXVIII, *mensis November, dies* XXIX; *quo præcise posteriorem terræ motum sæviisse, ex Theophane aliisque manifeste constat. Neque credibile est, auctorem, qui tam accurate minutissima quæque observavit, ut etiam horam et punctum temporis, quo motus cœpit, expresserit; aberravisse anno integro, præsertim cum vix potuerit ipsum secundi motus distinctum tempus præterire, a Theophane longe posteriore determinatum. Adde, si quid etiam hoc momenti habet, ipsa auctoris verba, in eadem fere periodo diversa loquendi forma utentis; ubi tamen eadem volunt significari. Sic ait :* Ἐν τῷ ἑϐδόμῳ ἔτει τῆς Ἰουστίνου βασιλείας, μηνὶ δεκάτῳ· ἀνὰ τὸν Ἀρτεμίσιον μῆνα ἤτοι Μάϊον, ἐννάτῃ καὶ εἰκοστῇ αὐτοῦ ἡμέρᾳ. Anno septimo imperii Justini, mense decimo : mense Artemisio seu Majo, die ejus nona et vigesima. *Cur si* mensem decimum anni septimi *vult intelligi, quemadmodum* diem vicesimum nonum *intelligit* mensis Artemisii

contigit anno 526:

AUCTORE C. J.

A temisii seu Maji; *cur, inquam, utrobique non loquitur pariformiter? Secundo loco diem mensis indicat expresse per relativum* αὐτοῦ ejus, *non item primo mensem anni; nulla hic mentio relationis. Voluit igitur non anni septimi, sed supra illum, mensem decimum significare; quod ut liquidius foret nec in errorem quempiam deinceps induceret, particulam* καὶ, et, *quamquam vix necessariam, constante etiam sine illa sensu quem indicavimus, adjicere visum est.*

posterior an. 528.

18 *Sed redeamus, unde digressi sumus. Posterioris motus calamitatem sic enarrat Theophanes anno* II *Justiniani, qui* DXXVIII *est æræ communis:* Eodem anno mensis Novembris die nona supra vicesimum, hora diei tertia, feria quarta, Indictione septima, biennio post superiorem cladem, Antiochia civitas magna, plagæ cœlitus illatæ damnum iterum passa est. Ingens quippe terræ motus per horam unam factus, atque horrendus omnino mugitus e cœlo auditus est: omnia quoque ædificia et muri solo æquata sunt; quæque substiterant in priori terræ motu veteres substructiones, eæ nunc funditus eversæ: denique quidquid tam Imperatorum liberalitate, quam privatis civium sumptibus urbi conciliatum fuerat decoris atque ornatus, id tum omne dejectum in terram. B His perceptis vicinæ civitates in luctum et publicas supplicationes effusæ sunt. Ea clade hominum quatuor millia, octingenti et septuaginta periere. *Hæc Theophanes, nihil aliud memorante Evagrio; quam* elapsis triginta mensibus, aliis rursum motibus urbem labefactatam esse. *Procopius nullam omnino hujus secundi motus facit mentionem: de priore hæc solummodo refert lib.* 11 *cap.* XIV *de bello Persico:* Cum Justinus Romanis imperaret, tota maximo terræ motu conquassata urbe, plurima præclarissimaque ædificia subito corruerunt: et fama obtinet, interiisse tunc temporis Antiochenorum trecenta millia.

Statuitur quinquennis Symeon fuisse sub primo,

19 *Posito jam utriusque terræ motus determinato tempore, alterius anno Justini octavo exeunte, vulgaris æræ* DXXVI, *vicesima nona die Maji; alterius anno Justiniani secundo, æræ vulgaris* DXXVIII, *vicesima nona die Novembris; indagandum restat, utri potissimum conveniat motus ille, qui,* Symeone *nostro jam quinque annos nato, Antiochiam concussit. Sic ego statuo. Cum unius tantum motus circiter illud tempus meminerit Vitæ auctor, illius meminisse, qui maxime luctuosus, qui variis eventibus memorabilior, qui fama latius didita pluribus notus fuit. Talia enim memorari Scriptoribus imprimis solent, præsertim cum certo tempore aliquid* C *evenisse, expressum cupiunt; prætermittentibus obscuriora minusque cognita, ne quid ignotum, per aliud æque ignotum aut non multo notius, confudisse potius, quam illustrasse velint. Quidni igitur ad priorem terræ motum quinquennem Symeonis ætatem referamus? Certe, si Theophani credimus,* numquam talis calamitas aliis seculis quavis in urbe contigit. *Quid tristius aut memorabilius, quam subversa in urbe trecenta hominum millia occidisse, publicam calamitatem venerandum Antistitem sua morte auxisse, Augustissimum Imperatorem inusitato inauditoque modo luxisse? Nihil istiusmodi in secundo motu accidisse legitur: imo hujus memoria apud auctores, qui propius ad illa tempora accedunt, vix ulla, ut vidimus, extat, solo Theophane lugubrius rem describente.*

qui fuit notior ac memorabilior,

et diuturnior.

20 *Ex eodem tamen auctore illud etiam notasse juverit, quod de priore motu agens,* per annum unum; *de secundo,* per unam *solummodo* horam, *dicat tenuisse. Quod si minus solide, non suffragantibus aliis auctoribus, probari possit; obtinebit certe, priorem longiori spatio durasse, posteriorem breviori. Motus autem, quo de in Vita agitur, horæ unius intervallo absolvi non potuit, cum* Symeon *in templo Proto-martyris orationi vacarit primo, postea labentibus passim ædibus inde* D *se proripuerit, tandem egressus urbe circum erraverit, reversurus utique si motus cessasset; sed eo perseverante, denique inventus fuerit a nota muliere abductusque in montem, urbi admodum vicinum ac ibidem dies septem persliterit. At, puto, si prius finis motuum fuisset, illum aut per se repetiturum paternam domum, aut per mulierem matri, desiderium filii hoc præsertim statu rerum ægerrime ferenti, restituendum fuisse. Sit itaque hic annus* Symeonis *quintus, æræ vulgaris quingentesimus vicesimus sextus: et manifestum erit, nativitatem ejus in annum* DXXI: *mortem vero, cum anno ætatis* LXXV *obierit, in* DXCVI *incidisse.*

Natus anno 521, *mortuus* 596,

21 *Vixit igitur sub quinque continuis Imperatoribus, Justino vetere, Justiniano, Justino Juniore, Tiberio II, et denique sub Mauritio; primi anno* IV *natus, posterioris decimo quinto denatus, quarta et vicesima die mensis Maji. Horum autem terminorum intervallum annos* LXXV *complectitur, quos ita* Symeonem *implevisse ex vita constat. Annos quinque exegit in paterna domo usque ad terræ motum; hinc unus elapsus fuerit in monte, ac primis vitæ monasticæ rudimentis, priusquam in columnam admitteretur. In hac humiliori, et potius basi quam columna, sub oculis Joannis anni* VI, *in secunda, pedes* XL *eminente,* VIII *transacti. Sicque* XX E *erat annorum, ut meminit expresse vita num.* 72, *cum inde migravit in Montem-Mirabilem: ubi reliquum vitæ tempus confecit, annis* X *in petra sub dio,* XLV *usque ad obitum in columna perstans. Consentiunt his Menæa, et Synaxaria, unum si locum excipias, ubi stanti in columna* XL *pedum annos* XVIII *pro* VIII, *tribuunt, facili ut vides errore: cui consequenter inhærentes universum vitæ tempus ad annos* LXXXV *faciunt excrescere: quod alii post alios deinceps transcripserunt.*

vixit sub 5 *Imperatoribus per annos* 75.

§. IV. De Scriptis S. Symeonis junioris.

Scripsit de Imaginibus,

L*eo Allatius, de Symeonibus optime meritus, in* Diatriba de eorum scriptis, *hujus quoque nostri quædam recenset: quorum cum nulla mentio in Vita habeatur uspiam, juverit hic illa ex dicto Auctore, non omnibus obvio, adnumerare, tamquam egregia viri et auctoritatis apud Principes, et zeli pro Ecclesia, et pietatis erga Cœlites monumenta. Primum igitur scripsisse de Imaginibus, constat ex Joanne Damasceno, qui Orat.* 3 *de Imaginibus, partem inde recitat, cum hoc indicio auctoris,* Magni Symeonis, admirandi montis, de Imaginibus. *Secundo stylum contra hæreticos acuisse, eruitur e Bibliotheca Photii Cod.* CCXXXI, *ubi S. Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus in epistola Synodica, Honorio Romano Papæ (non* Imperatori, *ut perperam Interpres ponit, utpote annis ante ducentis et amplius vita functo) missa, colligens Patrum testimonia; ad comprobandum duplicem in Christo operationem, hujus quoque nostri Symeonis, ut videtur meminit cum laude. Sic scribit loco assignato Photius:* Etiam Symonius, monachus et Presbyter. Testimonium vero, quod sanctum agnoscit *Symeonem auctorem*, ex epistola ejus, ad Justinianum Imperatorem data, quæ etiam contra Nestorianos et Eutychianos digladiatur, depromptum est. Ipse vero Justinianus, pius Imperator, in iis quæ ad Zoilum Patriarcham Alexandrinum scripsit, hanc epistolam Thesaurum nominavit.

contra hæreticos, F

Epistolam ad Justinianum potius, quam Justinum,

23 *Tertio recitatur ejusdem Epistola quinta, ad Justinum Juniorem aut potius Justinianum Imperatorem, in Synodo generali* VII, *agens contra insolentiam Samaritarum; quam §. seq. descriptam dabimus. Quamvis autem istic dicatur Justino Juniori inscripta, inclinat tamen animus non parum eo, ut putem, ad Justinianum potius, Justini illius decessorem, datam esse: tum quod sub Justiniano Samaritarum audacia plus solito invaluerit, vix cognita sub Justino aliunde, quam ex hac, de qua ambigimus, Symeonis epistola, velut a posteriori, ut*

A *ut loquuntur in Scholis: tum quod Epistola Caroli Magni, ex Capitulari de non adorandis imaginibus lib.* IV *cap.* V *ab Allatio in Diatriba hic producta; et alia Hadriani I Papæ ad eumdem Carolum pro Synodo Nicena* II, *in editione Conciliorum Labbæana dictæ Synodo subjuncta (utraque non longo post tempore scripta) exprimant nomen* Justiniani, *non* Justini: *tum denique etiam vel maxime, quod statim in principio Epistolæ dicantur Samaritæ in* sanctum templum, *quod Imperator struendum curaverat, per summum scelus atque impietatem sævisse. Incertum manet ex Epistola, uter curaverit; non manet ex conjectura probabili. Cum enim totis sex libris complexus sit Procopius substructiones atque ædificia omnis generis fere innumera, ubique terrarum a Justiniano excitata, interque ea numeretur templum Deiparæ Virgines Porphyreone, circa quam civitatem tempestas præcipue indicatur desæviisse; Justini vero paucula quædam monumenta auctoribus memorentur; facile quivis dijudicabit, utri verosimilius ac certius hæc Epistola inscripta fuerit.*

Troparia et precationes.

24 *Reliqua ejusdem scripta enumerat Allatius hoc modo.* IV Ejusdem Τροπάρια εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Δημήτριον ἐν τῷ Στίχῳ. Troparia in sanctum magnum martyrem Demetrium in Sticho, XXVI Octobris. B V Ejusdem Εὐχὴ πρὸς τὸν Υἱὸν, ἰδίᾳ πρὸς τοὺς παρενοχλοῦντας λογισμούς. *Oratio ad* Filium particulariter ad repellendas obturbantes cogitationes. *Principium est:* Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, Λόγε τοῦ Θεοῦ ἀθάνατε, ὁ τῶν μεγίστων τουτονὶ φύσεων τεχνίτης καὶ κυβερνίτης. *Erat ea in Palatina et penes Allatium.* VI *Ejusdem* Εὐχὴ, λεγομένη μετὰ δακρύων εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅτον ἐπέρχονται οἱ λογισμοὶ πορνίας. Oratio recitanda cum lacrymis ad Dominum nostrum Jesum Christum, cum insurgunt cogitationes fornicationis est. *Principium* Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, λόγε τοῦ Θεοῦ, λόγε ἀθάνατε, ὁ μὴ καταισχύνων τούς ἐπὶ σοι πεποιθότας. In Vaticana. Cod. 798. VII. *Ejusdem* Εὐχὴ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου εἰς πονηροὺς λογισμούς. Oratio in sanctissimam Deiparam pro pravis cogitationibus. *Principium* Παναγία Θεοτόκε ἀποδίωζον τοὺς πονηροὺς καὶ ἀκαθάρτους λογιαμούς. Ibidem. *Præter hæc, ab Allatio indicata, extat quoque Epistola ejus in Vita B. Marthæ matris, quam huic mox subjungimus, propterea quod multa ad* S. Symeonem *spectent. Habetur autem dicta Epistola num.* 64, *inscripta Staurophylaci sanctæ Resurrectionis Hierosolymis, quem de salute anxium animat, ac partem sanctæ Crucis rogat.* C *Atque præter hæc omnia, aliæ quoque illum scripsisse non pauca, quæ temporum injuria periere, in comperto est ex Epistola de qua mox, contra Samaritas, quæ* quinta *indigitatur, sic ut aliæ necessario præcesserint. Eodem faciunt Evagrius Vita, et quam damus: quorum ille lib.* 6 *cap.* 23 *dicit se; ista num.* 190 *Justinum epistolam a Sancto accepisse.*

§. V. Epistola S. Symeonis ad Justinum Juniorem contra Samaritas hæreticos.

Satisfit promissis Bollandi.

F*idem solvimus, qua se obstrinxit Bollandus ad* V *Januarii in Vita jam sæpe memorati Symeonis Stylitæ Senioris, per Metaphrasten scripta, Cap.* XI, *Annot.* d, *cum latius hic de* Samaritis *seu* Samaritanis *agendum promittit,* Neapolis, *Hebræis* Sychen *seu* Sichem *et* Sichima. *urbs est Palæstinæ in Samaria Episcopalis, hodie fere extincta et a paucis habitata: distat a Samaria urbe* IX *P. M. in Austrum. Imminet urbi mons altus Garizim nomine, quem olim in veneratione habebat et precationis causa adibant Samaritani: quorum jam tum Christi temporibus sectam Baronius tom.* 1 *Annal. locis variis, præcipue in apparatu describens; inter alia hæc profert ex Epiphanio:* Quinam vero fuerint Samaritæ, nemo in divinis versatus Scripturis ignorat. Hi sunt, qui cum divisi essent a Judæis, D non templum, non sacrificia, vel cæremonias communes cum illis habebant: cumque quinque tantum Moysis libros retinerent, Prophetas ac cetera divinæ Scripturæ volumina negligenter rejiciebant; non credentes resurrectionem mortuorum; negantes et Spiritum sanctum. *Plura si vis, quære apud ipsum Epiphanium in Panario.*

Samaritarum secta qualis;

AUCTORE C. S.

Eorum flagitia sub Zenone,

26 *Iidem aliis successive seculis impietate ac sceleribus famosi, licentius agere cœperunt temporibus Zenonis.* Cum enim coiissent subito, *ut scribit Procopius lib.* 5 *de Ædif. cap.* 7, facto Neapoli impetu in Christianos, festum in ecclesia celebrantes, quod Pentecoste vocatur, multos conficiunt, illorum Episcopum Terebinthium sacræ Mensæ astantem occupant, offerentemque ineffabile Sacrificium gladiis feriunt, vulneribus concidunt, manuum truncant digitis; Mysteriaque injuriose tractantes, piacula perpetrant digna Samaritanis, nobis silentio premenda. *Renuntiante hæc Constantinopolim et ostendente in se admissa scelera Terebinthio, Samaritarum insolentia ab Imperatore, armis repressa est. Deinde iterum moliti varia sub Anastasio Imperatore, iterum pœnas dederunt, etiam supremas. Denique sub Justiniano crudelissime omnium sævientes, ea patrarunt opere, quæ audiri sine* E *horrore nequeunt. Ita describuntur a Cyrillo in Vita S. Sabæ, quæ Græca penes nos est, danda* V *Decembris.*

et Justiniano.

27 Jamque rerum potitus Justinianus moderabatur imperium, cum in Palæstina gens Samaritana Regem sibi Julianum quemdam, et ipsum Samaritam, eligentes, multa contumeliose adversus Christianum nomen ausi fuerunt. Templis namque direptis subjiciebant ignem; Christianos infinitis excruciatos tormentis tandem morti tradebant: vicinos pagos incursionibus populabantur: Sanctorum thecas diffringentes, immitebant in flammas: et hæc sævities præcipue non admodum remotis Neapoli grassabatur locis. Porro Episcopum sustulerunt gladio, comprehensisque quibusdam Presbyteris, membratim primo ac frustatim illos secuerunt, cumque Reliquiis Martyrum in sartagine frixerunt: denique nullo audaciæ aut contumeliæ genere contra Christianos abstinuerunt. *Hæc immanissima scelera, et si qua præterea, circa Porphyrionem, ut putamus, patrata, potuerunt a mitissimo viro et miseris succurrere promptissimo, ubi gloria Dei et incolumitas Ecclesiæ* F *periclitatur, exemplo aliorum Sanctorum, istiusmodi extorquere Epistolam, qualem subjicimus, ad Justinianum (ut supra probabiliter sustinemus) datam. Ipsam, non ut Baronius habet ex editione Concilii* II *Nicæni Latina, sed ex Græco-latina, quamquam non satis accurate translatam, ut istic Actione* V *versa est, hic accipe, utpote cum contextu auctoris Græci magis concordantem.*

Contra illos epistola Symeonis ad Imperatorem,

in qua ipsorum scelera prosecutus,

28 Quis dabit, semper Auguste et bone Domine, oculis meis fontes lacrymarum, ad lugendum et flendum amare et intolerabiliter, omnibus diebus miseræ vitæ meæ? quia sub divino zelo vestri a Deo redimiti et Christianissimi Imperii, talia extra omnem rationem impietatis agi præsumuntur ab his qui sine Deo sunt, Samaritis videlicet, qui supra omnem immunditiam polluti et execrandi consistunt, quique habitant ea quæ dicuntur Castra juxta civitatem Porphyreonem, in venerabili domo, quam Deo placabile Imperium vestrum jussit illic ædificari. Quæ subtiliter sciet vestra divinitus conservanda Tranquillitas, per ea quæ significata sunt humilitati nostræ a Paulo sanctissimo Episcopo ejusdem Porphyreonis, et missa sunt nobis a beatissimo Orientis Patriarcha, qui et ipse super hoc vehementer doluit, quanto magis mansuetissimi Principes? Præsertim cum et inanimatos lapides exclamare, hujusmodi calamitates, facile sufficere quas in præsentia

AUCTORE C. J.

A sentia vidit prædictus sanctissimus Pontifex. Etenim super mortem et perditionem reputatum est ab humilitate nostra, quod quoque modo ad auditus nostros venerit talis impietas, quæ superexcedit omnem actionem blasphemam, præsumptam in id ipsum Dei Verbum, quod propter nos incarnatum est; et in sanctissimam ac gloriosam Dei Genitricem, atque in venerabilem ac pretiosam Crucem, nec non et in Sanctos ejus.

29 Propter quod commemorantes suggerimus divinis auribus vestris, quoniam si piissimæ bonarum victoriam vestrarum leges jubent, imagine Imperatoris injuriis lacessita, morti supremæ ac perniciosissimæ tradendos qui hoc conari præsumpserint; quanta, puta, digni sunt perditione in perditionem, qui in imaginem Filii Dei et sanctissimæ ac gloriosissimæ Dei Genitricis cum omni ineffabili impudentia et impietate, et propter nimiam malitiam, non habeo quod dicam, talia præsumpserunt, nulla in eis facta misericordia? Unde obsecramus victoriosissimum Imperium vestrum, ne faciat misericordiam in eos qui hoc agere ausi sunt, neque parcat eis, neque qualemcumque postulationem vel rationem super illis

illum ad vindictam stimulat,

B accipiat, ne in aliud quid vertantur, sicut jam in visu videram, indicans Augusto mense sanctissimo et a Deo honorabilissimo Patriarchæ; significans interim hoc apud se servandum: neque enim abscondit a nobis Deus cogitationes eorum. Unde certus sum, semper Auguste Imperator, quod non sufferat confirmatum Deo cor vestrum, quod ipsius est magnitudine illustratum, tantam inhonorantiæ procacitatem, quam numquam huc usque audivimus, fortassis autem nec alius quisquam Christianorum.

30 Sed adjuro Vos, Domine per Emanuel Deum excelsum, ne sufferatis saltem ad modicum quid differri decentem vindictam: sed jubeatis exquiri etiam illa, quæ in puteo facta sunt a nimia eorum et pessima nequitia, secundum tenorem epistolæ, quæ ad nostram mediocritatem transmissa est: minime permittente mansuetissima Dominatione vestra, si forte putaverint quidam subseminare importunos sermones; * quasi Dominicæ sint potestatis, Deo, qui dedit vobis Imperium, taliter super omnem impietatem injuriis affecto: ut et ceteri eorum timorem habeant cunctis diebus maledictæ ac segregatæ vitæ ipsorum; quos et suscipient cognatæ tenebræ suæ in damnationem, vermis qui comesturus est illos, et ignis qui splendebit; et anathematizabit eos in

gr. quasi ad Dominæ id est, Augustæ potestatem pertineant.

ut ceteri deinceps abstineant similibus.

C inferioribus abyssi ipse Sanctus et omnipotens Spiritus Jesu Christi Domini nostri, qui ex Patre procedit ad perdendum illos in infinitam perditionem. Hunc enim zelum vobis, Deo-conservande et Triumphator, in ipsum qui cum Pietate vestra regnat, unigenitum Deum demonstrantibus strenue; super sacrificium Abrahæ suscipiemini ab ejus cunctorum inspectrice Deitate; et erit peramplius, benedictum potentia virtutis ejus, et magnificatum Christo dilectum Imperium vestrum super omnia præcedentia regna: quoniam ipsi est gloria in secula seculorum. Amen.

31 *Hactenus Epistola, tam zelo divinæ gloriæ odioque scelerum plena, quam non instructa ab oratorio verborum ornatu: quod tamen officere nihil debet (ut vult Epistola, quam Allatius in Diatriba hic, sub nomine Caroli Magni producit) quo minus genuina* S. Symeonis *dicatur, vim significationis potius quam fucum orationis spectantis. Refutat Allatius loco citato dictam Epistolam, hæc præcipue argumenta complexam; Quod Sanctus* Justiniani Imperatoris Aures Divinas nuncupaverit; *quod* eumdem misericordia uti prohibuerit; *quod* qui debuerat iram Regis refrænare, illam magis magisque succenderit; *quod* ejus exemplo usus non sit, qui neminem vult perire; *quod denique*

Asseritur hæc epistola Symeoni.

eidem Imperatori Deum corregnare dixerit. *Vides quam inefficacia sint omnia, adeo ut operæ pretium non sit refutare. Resurgat Propheta Elias, zelo divinæ gloriæ succensus, gravius multo in scelera istiusmodi invehetur, uti olim, ignem e cœlo accersens. Si quis refutata pluribus cupit, adeat citatum Allatii locum: nos in re, non admodum ad institutum nostrum faciente, longiores etiam fuimus, quam par est: sed promissa Bollandi solvimus.* D

§. VI. Memorabilia de S. Symeone ex Evagrio.

Plurimum auctoritatis conciliare debet Vitæ nostræ Euagrius Scholasticus, per illa quæ in Historia sua Ecclesiastica de S. Symeone Stylita Juniore *memorat. Nam præterquam quod summæ fidei historicus sit, coævus Symeoni fuit, eoque familiariter usus, quamadmodum ex ipsiusmet verbis, mox subjiciendis, potest colligi: dicit enim, Gregorio Patriarchæ Antiocheno innotuisse letalem* S. Symeonis *morbum,* indicante se. *Ostendit etiam, commercium litterarum inter utrumque intercessisse, cum ait, admonitum se a Sancto per litteras fuisse quadam super re, quam putabat omnibus clam esse. Certiora quoque profert indicia mutuæ consuetudinis Vita nostra num.* 238; *ubi quæ* cognoverat in spiritu Symeon, Euagrio, pro sui in ipsum singulari propensione animi, jussit indicari. *Porro auctoritatem Vitæ, tam frequentia, inusitata, stupendaque miracula et inauditum vitæ institutum continenti, conciliat; cum vixdum mortuum* Sancti *appellatione non dubitat honorare; cum illum* cunctos sui temporis mortales virtute longe superasse, *pronuntiat; cum miraculum in se factum, idem quod in Vita n.* 238 *ponitur, enarrat. Neque tamen omnia, quæ de* S. Symeone *hic refert, complectitur Vita nostra: desunt pleraque: atque ideo potissimum ea damus, ne quid scitu dignum prætereatur.*

Evagrius Symeoni coævus et familiaris,

E

auctoritatem ejus Vitæ conciliat.

33 *Audi igitur ipsum lib.* 5 *cap.* 21 *inter alia signa, quæ Mauritio Imperium portenderent, sic loquentem.* Denique Symeon, qui juxta urbem Antiochiam super columna stans vitam exegit, vir ad res gerendas aptissimus, et cunctis divinis virtutibus insignis, multa et dixit et fecit, quæ Imperium Mauritio nuntiabant. *Quænam vero illa sint, non memini uspiam speciatim expressum legere, ne quidem in Vita nostra proliziore; quæ multa quidem de Justino Juniore, eique prædicto Imperio, de Mauritio vero prorsus nihil: unde, uti et ex sequentibus, pronum est colligere, quamvis prolixissima Vita contineat plurima, plura tamen præteriisse. Libro deinde sexto, cap.* 23 *toto, quasi compendium uitæ Symeonis sic texit.* Eodem tempore, cum Gregorius S. Symeonem letali morbo ægrotare, me indicante, didicisset; ad eum confestim excurrit, ut postremæ salutationis officium ei exhiberet. Verum id quod cupiebat, consequi non potuit. Porro hic Symeon cunctos sui temporis mortales virtute longe superavit. Quippe a teneris unguiculis asperum vivendi genus in columna excoluerat: adeo ut dentes in columnæ statione ipsi mutati fuerint.

Symeon prædixit imperium Mauritio:

F

a puero in columna vivit,

34 Columnam autem conscendit hujusmodi ex causa. Cum esset admodum tenera adhuc ætate, ludens et saltans per montis juga oberrabat: cumque in pardum incidisset, zonam collo ejus injecit; et belluam, innatæ feritatis oblitam, quasi joco trahens, ad monasterium suum deduxit. Quod contemplatus Magister ejus, qui in columna vitam agebat, puerum interrogavit, quidnam hoc esset. Ille felem esse respondit, quem vulgo cattam nominant. Atque ex hoc facto conjecturam capiens, qualis quantusque Symeon in virtutis studio futurus esset, in columnam eum admisit. Qua in columna, et in altera quæ est in summo montis vertice, octo ac sexaginta exegit annos, omni gratiæ genere donatus. Quippe qui

pardum zona ligat,

A qui et dæmones abigeret, et morbos ca languores omnes sanaret, et futura perinde ac præsentia prævideret. Gregorio certe prædixit, eum mortem quidem ipsius visurum non esse; quæ vero post mortem futura essent, ignoraturum.

cogitationes aliorum novit,

35 Cumque ego amissis liberis meis in varias cogitationes diducerer, et apud me quærerem quid causæ esset, cur Gentilibus, quibus multi sunt liberi, idem non evenerat; quamvis nemini prorsus cogitationem hanc aperuissem, ille tamen cogitationes animi mei introspiciens, scripsit ad me, ut ab his cogitationibus abstinerem; quippe quæ haudquaquam placerent Deo. Idem, cum uxori cujusdam ex meis amanuensibus post partum lac obstructum esset, et infans in summo discrimine versaretur; contacta viri dextera, præcepit, ut eam conjugis suæ mamillis imponeret. Quo facto, statim lac quasi ex quodam fonte prosiliit, adeo ut totam mulieris vestem madefaceret. Sed et puerum quemdam, nocte intempesta a comitibus itineris per oblivionem relictum in via, leo impositum dorso suo ad Symeonis monasterium portavit; et jubente Symeone egressi ministri, puerum, qui a leone custodiebatur, introduxerunt. Multa quoque alia, memoriam omnem superantia, idem vir gessit, quæ et linguam disertam, et otium, et peculiare opus desiderant: quæque omnium pene mortalium linguis celebrantur. Omnium enim nationum homines, non Romani solum, verum etiam barbari, ad eum ventitabant; et quæcumque postulaverant, impetrabant. Pro cibo autem ac potu ei fuere rami cujusdam fruticis, qui eo in monte nascebatur. *Utrumque hunc Evagrii locum transtulit etiam ad se, totidem pene verbis, Nicephorus Callistus lib.* 18 *cap.* 9 *et* 24.

uberi obstructo lac elicit,

B

puerum per leonem servat.

§. VII. Alia de eodem memorabilia ex Synodo Nicæna II et S. Joanne Damasceno

Hic quoque paragraphus eodem faciet, quo superior: videlicet ut eo majoris auctoritatis censeatur esse Vita, quo graviores sunt auctores, qui sua, si non ex illa, certe eadem cum illis contentis, testimonia prompserunt. Ac primo quidem Synodus Nicæna II, *generalis* VII, *anno* DCCLXXXVII, *Hadriano I Papa, Constantino atque Irene Imperatoribus, celebrata contra Iconoclastas, Actione* IV *in editione Græco-latina Labbæi, sic loquitur.* Joseph, reverendissimus monachus et Hegumenus monasterii Heracliæ, dixit: Et ego peccator librum fero, continentem Vitam S. Symeonis Mirabilis-montis, et ut jubetis. Sancta Synodus dixit: Legatur. Et accipiens Cosmas, Deo amabilis Diaconus et Cubuclesius, legit. Ex Vita sancti Patris nostri Symeonis Mirabilis-montis capitulum CXVIII; De femina, quæ Rhosopoli sterilis erat, valido dæmonio pressa: quæ sana et fœcunda facta, imaginem Justi imposuit domi suæ, quæ magnifice miracula operabatur. *Quamvis autem idem miraculum infra quoque in vita num.* 123 *referatur, quia tamen aliquantum discriminis intercedit, præcipue quoad phrasin, atque insuper auctoritatem accipit liber totus ex hac tantæ Synodo probata narratione, videri possumus actum non agere, s illam narrationem hic adjiciamus. Sic igitur lectionem suam prosecutus est Cosmas Diaconus.*

Synodus jubet legi miraculum ex Vita S. Symeonis,

C

de muliere dæmoniaca ac sterili,

37 Mulier quædam erat Rhosopoli Ciliciæ, Theotecna dicta, quæ habitaverat cum viro suo annis viginti, et filium non habuit. Contigit autem eam etiam a dæmone a pueritia vexari, et mandere linguam. Vir autem ejus, ultra non valens sufferre tribulationis ejus angustiam, dimisit illam a domo sua, et per quatuor annos cum nulla est femina sociatus. Illa vero invento comitatu confugit ad Justum. Cum autem vidisset eum dæmon, statim fremuit et torquebatur coram eo, videns cum muliere spiritualem ejus imaginem, dicentem humana voce: Separabo te ab ea, maligne et immunde Spiritus, et revertetur ad virum suum, et efficietur illi anno sequenti puer. Et ejulavit dæmonium ferociter conturbatum: O violentia adversus me! non est tuum matrimonii solutiones efficere: ut quid autem et filium eis das, cum a me filium minime fecerit? quid mali feci tibi, vel quid peccavi in conspectu tuo, quia separas me a muliere mea? Si servum me comparasses, dares me forsitan et in servitium hominibus. At vero Symeon ait: Quia malus servus es, recognosce te ipsum, maligne, et curre in flammas ignis, arsurus; et fer aquam et collige ligna. Et statim, veluti ventus, currens et vehementer æstuans dæmon, et tollens in muliere amphoram aquæ, minabatur; et impletam illam, et collecta de silva ligna attulit, ejulans et dicens: Væ mihi, væ mihi malo servo et inventori malorum! quid passus sum? Nam a muliere mea separat me S. Symeon, et quid faciam infelix, nescio.

D

AUCTORE C. J.

quiritante multum dæmone,

38 His autem dictis coram populo, qui convenerat; postquam adimplevit ministerium, quod sibi fuerat imperatum, clamavit altisone, loquens; et aspiciens contra se veniens fulgur ignis, currebat in muliere per circuitum status ejus, plurimum et dolenter cruciatus; et taliter protinus exiit: et muliere pristino ordini restituta, dimisit eam Symeon sanam; dicens ad illam: Vade, mulier, in domum tuam et cohabita cum viro tuo, ecce enim direxit Dominus cor ejus, ut recipiat te cum gaudio magno. Quod et factum est. Cumque illa reversa fuisset, statim rectum factum est cor viri sui ad diligendum eam, et ingressus est ad illam, et confestim concepit in utero: et completo anno tulerunt puerum ad servum Dei, laudantes et glorificantes Deum. Cum autem complessent orationem suam, et rediissent ad propriam domum, erexit mulier fide ducta imaginem Sancti in interiori domo sua: quæ operabatur miracula, obumbrata Spiritu qui habitabat in Sancto: et a dæmonio vexati emundabantur illic, et ex variis passionibus infirmati curabantur. In quibus et una mulier, fluxum sanguinis incessanter per quindecim annos passa, in fide accessit ad videndum imaginem; et continuo fluxus stetit. Dixit enim intra se, quia, si tantum videro similitudinem ejus, salva ero. Videns autem quod exsiccatus esset fons sanguinis sui ad hominem Dei protinus accurrit, adorans coram eo, laudans et glorificans Deum, ac enuntians miraculum in se perpetratum.

E

utroque malo per Sanctum liberatam,

et sistente alteri per imaginem Sancti fluxum sanguinis alterius.

F

39 *Huic alterum etiam miraculum subjicitur cum hoc titulo*: Item legit (*Cosmas Diaconus*) aliud miraculum sancti Patris Symeonis*: idemque est quod S. Joannes Damascenus Oratione* III *de Imaginibus non procul a fine adducit, præfixo hoc titulo*: Ex vita S. Symeonis rerum admirabilium effectoris, narratio Arcadii Archiepiscopi Cypri, miraculum CXXXII. *Conferenti autem utrumque textum inter se, nullum mihi dubium est, quin ex eodem prorsus Græco sint translati, ita conveniunt principium, finis, periodi, omnia. Sicubi forte Græcus Damasceni textus extat, qui nobis desit, comprobabit dicta. Est tamen altera non paulo altera vertio concinnior elegantiorque. Vidimus jam inamœniorem Concilii, succedat placitura magis Damasceni. Neque hic, puto, operam perdituri sumus describendo hanc narrationem quamvis eamdem, verbotenus fere tantum discrepantem, in Vita num.* 171 *stylo nostro demus; erit enim usus utriusque mox §. seq. Sic igitur titulo, jam supra adducto, subjungit Damascenus.*

Adfertur aliud miraculum ex Damasceno,

40 Contigit autem illis diebus, ut vir quidam mercator civitatis Antiochiæ gravi molestia ab improbo dæmone affligeretur diuque angeretur, adeo ut suffocaretur,

de dæmoniaco item liberato,

A *AUCTORE C. J.* suffocaretur, interclusa spirandi facultate. Hic profectus ad Sanctum, et ejus precibus sanitatem sic assecutus, ut si nihil unquam perpessus esset, cum in propriam domum rediisset, ut grati animi significationem daret, in loco civitatis publico atque illustri, supra fores officinæ suæ, imaginem statuit.

et iconem Sancti erigente,

Hanc infidelium quidam conspicati luminibus et velis decoratam, zelo pleni, sui similes homines incompositos concitarunt, ut multitudo conveniret confuseque vociferaretur: Tollatur e vita, qui hoc fecit, et imago dejiciatur. Divina autem providentia factum est, ut tum domi suæ non inveniretur. Cupiebant enim eum interficere; cum alius aliud clamaret: nam eorum nequitia multa et magna erat in conspectu Dei valde, et immensa invidia, qua quidem impulsi eo convenerunt, existimantes se nactos esse occasionem, qua sanctum hominem opprimerent et afficerent ignominia, quod sæpe impietatem et errorem illorum, qui cum ipsis de religione male sentirent, redarguisset. Cum igitur tantam insaniam cohibere non possent, cuidam militum mandarunt, ut gradus conscenderet et imaginem deturbaret. Qui cum adscendisset et manus extenderet, ut jussa perficeret, statim collisus est,

quam malevoli deturbare conati,

B e superiore loco delapsus deorsum in terram: et magnus tumultus in turba est excitatus. Inflammatique perrexerunt alterum adhibere; qui manu protenta cum detrahere imaginem ipse quoque conaretur, humi pariter afflictus est. Quo quidem facto, metu omnes perterriti, Crucis signum sibi ipsi cœperunt admovere. Verum cum adhuc infideles illi insanirent, tertium eodem impellere non destiterunt: qui cum manum extendisset, ut imaginem dejiceret, ipse quoque similiter confractus, in terram decidit. Tunc fideles omnes, qui circumstabant, magnus invasit timor, et infidelium cæcitatem atque audaciam admirati, imaginem adorantes cum precationibus discesserunt. *Hactenus Damascenus. Recitatis hisce a Cosma Diacono coram Patribus Concilii miraculis, hæc statim subjiciuntur, illorum, uti et totius Vitæ nostræ, fidem et auctoritatem augentia:* Constantinus sanctissimus Episcopus Constantiæ Cypri dixit; Hæc quidem, honorabiles Patres, de his quæ lecta sunt, audivimus et credimus.

tertio divinitus puniuntur.

§ VIII. De S. Symeonis Vita, nunc primum a nobis in lucem edita, ejusque Auctore.

C *Qui plurimum Acta Sanctorum, et nos, et tu Lector Cœlitum studiosus gloriæ, debemus est R. P. Petrus Possinus Societatis nostræ. Nomen ergo; cetera libri ab ipso editi et frequens in hisce Actis memoria loquentur. Curavit ille, post nostrorum Henschenii atque Papebrochii discessum Roma, describi Vitam hanc ex codice Græco Bibliothecæ Vallicellanæ, quæ est Congregationis Oratorii S. Philippi Nerei. Sed ipsum potius de his audi, litteris anno* MDCLXVI, XII *Kal. Julias Roma datis, sic scribentem.* Quod de codice quæris, ex quo descripta sunt, erat is quidem in Bibliotheca Vallicellana mutilus et ἀκέφαλος: sed Laurentius Portius (*est is Symonis, qui* Dictionarium Latinum, Græco barbarum et Litterale *Parisiis* MDCXXXV *edidit, frater; et suam nobis, operam in describendis Actis Græcis pretio moderato locavit; istius idiomatis admodum peritus*) sed Laurentius, *inquit*, Portius, qui descripsit; ex alio exemplari ibidem reperto, manu licet antiquissima et jam exolescente scriptura exarato, supplevit non parvo labore suo quod deerat, et integritati fere primigeniæ Opus hoc reddidit. *Caput autem, quod reliquo corpori in codice defuisse et aliunde suppletum dicitur, est illa pars Prologi, quam primis duobus numeris complexi sumus. Profert præterea Possinus in eadem epistola suum de his Actis admodum laudabile, nec ponderis minoris judicium:* Ex animi mei sententia, *inquit*, profiteor; me in iis accurate perlectis nihil nisi verisimiliter, prudenter, eleganter scriptum observasse. Ex quo cœpi legere, tenere me non poteram donec absolverem. Tanta erat voluptas, nec minor teneræ religionis sensus, cor liquefacientis usque ad lacrymas. Itaque rara existimo reperiri ejus generis Ecclesiastica monumenta, quæ fide, auctoritate, concinnitate compositionis, admirabilitate rerum non incredibiliter narratarum, pari cum his Actis jure editionem lucemque mereantur. *Verbum his non addo. Reliquam de se ipsa Acta fidem facient: perlege.*

Possini, qui Vitam hanc describendam curavit,

ex MS. Vallicellano mutilo, et aliunde supplendo,

D *grave de ea judicium.*

42 *De auctore quantum assequi licet, dicamus. Principio Vitæ præfixus erat hic titulus,* Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Συμεὼν τοῦ ἐν τῷ Θαυμαστῷ ὄρει, συγγραφέντα παρὰ Νικηφόρου τοῦ Μαγίστρου Ἀντιοχείας, τοῦ Οὐρανοῦ. Vita et conversatio sancti Patris nostri Symeonis in Monte-Mirabili, conscripta a Nicephoro Magistro Antiochiæ. Cœlum dicto. *Unde vero hoc ei cognomentum? Existimo quod ab eloquentiæ, quam in Antiochena civitate publice profitebatur, ornatu singulari, quia oratio ejus omnis rhetoricis luminibus, ut cœlum stellis, resplendebat. Habet quidem apud Græcos vox* Μαγίστρο *vel* Μάγιστρος *significationem etiam aliam, ut sit titulus in aula Imperiali primarius, et Cæsareo proximus teste Cedreno, quare etiam Imperatorum fratres filiique eum non dedignati sunt, et hoc sensu Symeon ille vulgo Metaphrastes,* Magister *quoque dictus est. Verum non pro una civitate aut loco dabatur hic titulus, ideoque semper invenitur sine ejusmodi additamento, sæpe etiam cum epithetis* Περιβλέπτου *aut* Πειφανοῦς Conspicui *vel* Illustris. *Hic vero* Nicephorus *expresse dicitur* Magister Antiochiæ: *solitas autem civitates ejusmodi primarias, qualis Antiochia erat, magna stipendio conductos habere egregios eloquentiæ Magistros vel ex Augustino scimus; ejusmodi spe Romam delato. Talem vero fuisse* Nicephorum *hunc nostrum*, *quod et Possinus censuit, non ideo dubites, quia Nicephorus Callistus lib.* 18 *Historiæ Eccles. cap.* 24, *cum hujus vitæ meminit, Latine sic vertitur ab interprete Langio, quasi* non ita docte ut magnitudo rerum flagitabat conscripta sit: *utitur enim ille adverbio* μὴ ἀξίως non digne, *quod etiam Ciceronianæ eloquentiæ posset aptari, ad exprimendum singularem excellentiam, omni humano sermone sublimiorem: alioqui fatetur Nicephorus quod*, cum in hanc Vitam incidit, obstupuit magnitudinem ac multitudinem eximiam operum a Sancto patratorum: *ea autem, inquit*, usque hodie celebrantur omnium linguis, descripta ὑπὸ Συμεῶνος (Νικηφόρῳ *voluit scribere, aut etiam scripsit, sed sciolus aliquis nomen mutavit. Metaphrastem intelligi volens*) Μαγίστρῳ τῷ Οὐννῷ *quod ita abbreviate scriptum, ex moris Græcis usitatissimo, pro* Οὐρανῷ *non capiens Langius, prætermisit; clarum autem fit ex eodem cognomine ante Vitam integre expresso.*

Auctor Nicephorus Magister Eloquentiæ,

E

Cognominatus Οὐρανὸς.

F

43 *Ab alio quoque quam a Nicephoro Vitam* Symeonis *hujus litteris mandatam et posteritati transmissam esse, ex paragrapho superiore colligimus; cujus auctorem, quamvis non nominet Concilium, ex Damasceno* Arcadium Cypri Archiepiscopum *agnoscimus, nihilo notiorem* Nicephoro *nostro, nisi etiam obscuriorem velis; utpote qui ne per scripta quidem, quæ interciderunt, innotescit. Colligo etiam, prolixissimam fuisse Vitam illam, ac nostræ non valde imparem longitudine. Ita* Capitulum CXVIII, *ita* Miraculum CXXXII *supra recitata obtinent; multa enim præcessisse oportet. Imo nullus dubito, quin altera ex altera descripta sit Vita; et nostra potius ex illa Arcadii, additis pauculis vel exclamationibus, vel apostrophis, aliisve; ut rei exigentia et pietas auctoris tulerunt. Nam conferenti Superioris paragraphi miraculum primum cum numero* 123 *Vitæ, et secundum cum num.* 171, *apparet, fundamentalia, notabilia, circumstantias*

Scriptor alius Vitæ Arcadius Cyprius,

A *in substantia nihil discrepat Nicephoro,*

tias etiam, utrobique eadem esse. In prioribus locus Rhosus *seu* Rhosopolis Ciliciæ *urbs; nomen mulieris* Theotecna ; *tempus conjugii* anni viginti ; *repudii* anni quatuor *hæmorrhœæ* anni quindecim ; *causa adeundi Sanctum aversio dæmonis ; querelæ ejusdem ; raptatio circum columnam ; promissa mulieri data ; conceptus, natus, oblatus filius ; gratitudo erecta icone ; sanationes per illam factæ quid plura ? eadem; utrobique notantur omnia. Non potuerunt ergo non vel altera ex alteris, vel utraque ex iisdem monumentis descripta videri. Qua confirmaberis in sententia, si concipias, vitam illam per Capitula, Numeris nostris fere paria, distinctam fuisse : sic enim istud miraculum propemodum pari intervallo utrobique a principio aberit ; istic Capitulum* 118, *hic Numerus* 123. *En quantulum discrimen. Alterum miraculum paulo longius recedit in nostra Vita, quam Arcadiana ; sed notandum Numeros in vita nostra circa medium contractiores esse, quam versus initium : adeoque convenirent propius Numeri etiam hic nostri cum Numero istius Miraculi, si æquali tenore ac spatio nostros ubique incidissemus.*

B *qui illam paucis additis,*

44 *Sed redeamus ad collationem miraculi, et videamus quæ videri possint, in Vita nostra superaddita, vel decoris vel claritatis causa. Sunt illa peropportuna et renata. Ubi de dæmone agitur, interserit* ; Quemadmodum isthoc scelus non loquitur nisi scelera. *Deinde accepta beneficia simul enumerat et velut parenthesi includit* (Neque enim a coætaneo sibi dæmone immunis, sed et marito integre sanata, restituta fuit : ad hæc puer quoque ex ea, quod numquam ante, prognatus est) *Denique istam in fine conclusionem adjicit.* Ita viri sancti vel tenuis in imagine aspectus, signum Crucis, virga, forma, verbum, invocatio, et siquid aliud rerum illius esset, sufficiebat cuilibet morborum generi depellendo.

D AUCTORE C. J.

45 *Hæc de prioribus. Otiosum foret posteriora simili modo conferre : conferat, cui lubet : reperiet eadem utrobique. Referò dumtaxat illa quæ adjecta videntur. Primum erectæ iconi suum addit ornatum, cum illam describit* ; Pervenuste non solum coloribus, sed etiam amictu et tegumentis ornatam. *Paulo post exclamationem hanc interserit,* O Deus, quanta hostes adversus Sanctum tuum machinati sunt ! *Mox cum extenderet unus in iconem manum, deturbatus dicitur venusta hac et pia apostrophe,* manibus illis, quas tu Christe super illorum superbiam extulisti, dejicientibus. *Demum cum tertius quoque dejectus esset, quasi epiphonematis loco dicitur,* Multo prioribus majori ludibrio dignus, quod illorum exemplo nihilo sapuisset magis. *Quid hæc nisi parentheses, exclamationes, apostrophæ, epiphonemata, ex rebus nihil immutatis nata, et emphasis gratia venuste adjecta ?*

videtur exornasse.

E *Vitæ ejus ordo fere chronicus,*

46 *Ordo autem totus in hac historia est admodum naturalis, incipiens a nativitate, progrediens cum annis, desinens in morte imo non vana erit suspicio, si miracula pleraque ordine temporis, quo facta sunt, putentur primum descripta esse ; id enim ordo ætatis et hæ particulæ,* postea deinde, post hæc, illis peractis, *ac similes, in principio miraculorum identidem repetitæ, videntur innuere. Hunc porro tam copiosum fontem habentibus nihil opus est rivulos Synaxariorum sectari, in quibus elogium alibi, brevius alibi prolixius legitur.*

VITA

VITA

Ex MS. Vallicellanæ Bibliothecæ apud Patres Oratorii Romæ Cod. B.

Conscripta a Nicephoro, Magistro Antiochiæ, Cœlum dicto.

Interprete Conrado Janningo Societatis Jesu.

PROLOGUS.

Symeon peculiare Dei donum mundo datus est,

Benedictus Deus! Deo quippe benedici par est, a nobis præcipue, qui ad memoriam divini Symeonis faciendam accingimur, gestorum illius conscribendorum provincia suscepta : Symeonis inquam, illius qui in Monte-Mirabili Angelicam instituendo vitam, effecit, id cognominis monti adhæsisse, et vicissim ipse ex eo traxit, seu potius illi B nomen ex se dedit. Ipse namque manifestum Dei donum mundo datus est, a Deo priusquam formaretur electus, ante conceptionem annuntiatus, ante nativitatem sanctificatus : ut nos ipsam non modo intercessorem, mediatorem, atque arbitrum, qui corporibus nostris pariter ac animabus mederi posset, haberemus; verum etiam expressam vitæ solitariæ ideam et practicæ philosophiæ exemplar; si quis forte pauca quædam illius recte facta, quantum humana fragilisque natura patitur, æmulari posset : nam pleraque aut omnia imitari non nostræ facultatis est; sed naturæ immaterialis, incorruptibilis, ac divinæ.

cujus vita dux ad perfectionem.

2 Præterea nihil tam natum est, proborum animas amore recti inflammare, et provocare ad imitationem hominum virtute præditorum, quam vita hujusce viri, tanto divinæ gratiæ cumulo, ac tali cum Deo familiaritateque libertate agendi dignati, ut signorum magnitudine et excellentia operum obstupescant homines et emolliantur, atque ad operandum, si non omnino paria (quo enim pacto graduum virtutis ejus quispiam attingat?) certe quamdam cum illa congruentiam habentia, inflammentur; postquam tam exemplarem vitam, quasi accuratam magistram, nacti sunt : quæ quibusdam quidem abstinendum suggerit, contra vero quibusdam omni nisu incumbendum mandat, et tamquam manu recta ducit ad perfectissimum divinissimumque virtutis apicem; quo ubi perventum est, ostendit, quod hominem illum, qui semitam hanc pede inoffenso triverit, apud communem omnibus præmiorum distributorem Deum maneant remunerationes, quanta laborum merces expectet. At qualem in præsenti materia adhibeam vocem? quam inveniam orationem rerum magnitudini parem? quandoquidem sola, quæ nativitatem circumstant, quæque in virtute a puero exercita, in reliquæ viæ occupatione et in certaminibus naturæ vires excedentibus elucent miracula, etsi non eodem modo omnia, quædam certe, imo vero unumquodque secundum se omnem dicendi artem et elegantiam longe superent.

Dissidens viribus suis scriptor

3 Quid porro si signorum atque miraculorum multitudinem magnitudinemque; quid si divinas illas visiones, quæ non raro Symeoni, arcano quodam et inexplicabili modo, plurimæ oblatæ sunt, oratione prosequi velimus? qualis, quæso, illa oratio sit oportet, quæ omnem dicendi facultatem superantia expositura est? cum totum neque oratione comprehendi possit, neque verbis proferri : quo enim pacto verbis quispiam assequatur, quod nequit cogi-

in Symeonis ope spem collocat.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός· αὐτὸν γὰρ εὐλογεῖν ἄξιον, καὶ εἰς μνήμην ἑαυτοὺς τοῦ θείου Συμεὼν καθίεντας, καὶ τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἤδη συγγράφειν προειρημένους· Συμεὼν ἐκείνου τοῦ κατὰ τὸ θαυμαστὸν ὄρος ἀγγελικὴν διαγωγὴν μετελθόντος, τοιαύτης τε τοῦτο τυχεῖν ἐπωνυμίας πεποιηκότος, ἢ καταλλήλου καὶ αὐτῆς μᾶλλον ἐξ ἑαυτοῦ μεταδόντος. Ἐπεὶ καὶ Θεοῦ δῶρον ἀνθρώποις οὗτος σαφές, E τοῦ καὶ πρὸ διαπλάσεως αὐτὸν ἐκλεξαμένου, καὶ πρὸ συλλήψεως ἐπαγγειλαμένου, καὶ πρὸ γεννήσεως ἁγιάσαντος· ἵν᾽ οὐ πρεσβευτὴν αὐτὸν μόνον καὶ μεσίτην καὶ διαλλάκτην σώματά τε καὶ ψυχὰς ἰᾶσθαι δυνάμενον ἔχοιμεν, ἀλλὰ καὶ βίου τύπον ἐρημικοῦ, καὶ φιλοσοφίας πρακτικῆς ὑπόδειγμα· εἴ τις ἄρα βραχύ τι τῶν ἐκείνου κατορθωθέντων, καὶ ὅσον ἐφικτὸν ἀνθρωπίνῃ καὶ ῥευστῇ φύσει, ζηλῶσαι δυνήσεται αὐτόν· πλείονα γὰρ ἢ καὶ πάντα σχεδὸν ἀΰλου μᾶλλον καὶ ἀνωλέθρου καὶ θείας.

Ἄλλως τε δὲ καὶ πρὸς τὸν τοῦ καλοῦ ζῆλον, οὐδὲν οὕτως οἶδε διανιστάναι, καὶ τὰς ἀγαθὰς ψυχὰς πρὸς μίμησιν τέως τῶν κατὰ δύναμιν ἐκκαλεῖσθαι, ὡς ἀνδρὸς τοιούτου βίος, καὶ τοσαύτης μὲν ἐπιδημίας Θεοῦ καὶ χάριτος, τηλικαύτης δὲ πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεως καὶ παῤῥησίας ἠξιωμένου, ἵνα τῷ πρὸς σημείων μεγέθει, καὶ τῇ τῶν ἔργων ὑπερβολῇ καταπληττόμεναί τε καὶ μαλαττόμεναι, πρὸς ἐργασίαν, εἰ καὶ μὴ πάντη τοιούτων (ποῦ γὰρ ἄν τις τῶν ἐκείνου τῆς ἀρετῆς ἐφίκοιτο μέτρων;) ἀλλὰ τῶν γε παραπλησίως ἐχόντων διαθερμαίνωνται, εἶτα καὶ διδάσκαλον ἀκριβῆ τὸν τοιοῦτον ἔχωσι βίον, τίνων μὲν ἀπέχεσθαι δέον ὑποτιθέντα, πρὸς ποῖα δὲ πάλιν ἑαυτὰς ὅλας ἐπιδιδόναι παρεγγυῶντα, καὶ ὥσπερ ἐπ᾽ αὐτὰ χειραγωγοῦντα σαφῶς τὸ τῆς ἀρετῆς ἀκρότατον καὶ θειότατον, ἐκεῖ δὲ γενομένας ὑποδεικνύντα, ὅσων ὁ ταύτην ἀπροσκόπως τὴν τρίβον ἐλθών, παρὰ τῷ κοινῷ πάντων ἀγωνοθέτῃ Θεῷ τυγχάνει τῶν ἀμοιβῶν, ἡλίκας τῶν πόνων τὰς ἀντιδόσεις κομίζεται. F Ἀλλὰ τίνα λάβοιμεν ἂν ἐπὶ τοῖς παροῦσι φωνήν; ποῖον δὲ καὶ λόγον εὕρωμεν τοῖς πράγμασιν ἐξισούμενον; ὁ πότε καὶ μόνα τῆς αὐτοῦ γεννήσεως τὰ παράδοξα, ὅσα τε; τῆς ἐκ παιδὸς ἀρετῆς τῆς τε παρ᾽ ἡλικίαν ἀνασκήσεως, καὶ τῶν παρὰ τὸ εἰκὸς τῆς φύσεως ἀγώνων, εἰ καὶ μὴ κατὰ ταυτὸν πάντα ἀλλά τινα, μᾶλλον δὲ καὶ εἰ καθ᾽ ἑαυτὸ τούτων ἕκαστον πᾶσαν οἶδε λόγου κατόπιν ἑαυτοῦ τιθέναι τέχνην καὶ δύναμιν.

Τί δ᾽ ἂν εἰ καὶ τὸ τῶν σημείων καὶ τῶν θαυμάτων πλῆθος καὶ μέγεθος, τάς τε θείας ἐκείνας ὄψεις, αἳ δὴ πολλαὶ πολλάκις αὐτῷ μυστικῶς τε καὶ ἀποῤῥήτως ὤφθησαν, ἐπεξελθεῖν βουληθείημεν; ποίᾳ δὲ καὶ λόγου φύσει πρὸς ἑρμηνείαν τῶν ὑπὲρ λόγον χρησόμεθα; ἐπεὶ καὶ πᾶν ὃ μὴ λόγῳ χωρητὸν, οὐ δὲ λαλητόν· πῶς γὰρ ὃ μὴ χωρήσει, φράσαι δυνήσεται; ὅμως εἰ καὶ κρεῖττον ἢ κατὰ λόγου δύναμιν τὸ ἐγχείρημα, ἀλλὰ τὸ μὲν, τί συλλήψεται πάντως ἡμῖν ἡ θεία καὶ συμπαθὴς ἐκείνη ψυχή, καὶ Θεοῦ νῦν ἀμέσως τοῦ ποθουμένου κατατρυφῶσα· τὸ δὲ, καὶ συγγνώσεται. Συγγνώσεσθε δὲ καὶ πάντες ὅσοι τῆς ὑπερφυοῦς ταύτης καὶ καινῆς πολιτείας ἀκροᾶται, μηδὲν τοῦ πρὸς δύναμιν ἐλλιποῦσιν, εἰ καὶ τοῦ πρὸς ἀξίαν πλεῖστον ἀπολειπόμεθα. Δεῖ δὲ μικρὸν ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀναγαγόντας, οἵων ὁ τοιοῦτος ἔφυ γονέων, καὶ ὅστις ὁ τῆς συλλήψεως τρόπος αὐτῷ πρότερον παραστῆσαι, ἵν᾽

A νι' ἔχοιμεν τοῦ τοιοῦδε καρποῦ καὶ τὸ δένδρον εἰδέναι, ἢ μὴ δὲ τὴν ῥίζαν ἀγνοεῖν, μᾶλλον ἢ τις τὸν οὕτως ὡραῖον ἐβλάστησε κλάδον.

tatione attingere? Nihilominus etsi major viribus nostris conatus sit, partim tamen, nullus dubito, opitulabitur nobis divina illa et miseratione plena Symeonis anima, quæ modo intuitione Dei adeo desiderati, nullo interposito medio, delectatur; partim etiam imbecillitati nostræ veniam dabit. Dabitis et vos, quicumque eminentis inauditæque hujusce conversationis auditores estis, nihil quantum per vires licebit prætermissuris, quamquam plurima, si rerum dignitatem spectetis relinquamus. Oportet autem paulo altius sermonem repetentes, quibus oriundus parentibus, quis conceptionis modus sit, prius ob oculos ponere; ut talis fructus arborem quoque cognoscamus, aut potius non ignoremus radicem, quæ tam decorum produxit ramum. D

A. NICEPHORO.

CAPUT I.

Parentes, nativitas, baptismus, et pueritia S. Symeonis.

Ἀνήρ τις οὐκ ὀλίγοις ἔμπροσθεν χρόνοις ἐξ Ἐδέσης ὁρμώμενος, νέαν ἔτι τὴν ἡλικίαν ἄγων, ὄνομα Ἰωάννης. [σὺν] αὐτοῖς ὡς εἶχε γονεῦσι, κατειλήφει τὴν Ἀντιόχου· οἱ δὲ ἄρα βάναυσοι τὴν τέχνην ἦσαν, περὶ συλλογὴν μύρων καὶ πρᾶσιν πονούμενοι, καὶ πᾶν ὅπερ ἂν αὐτοῖς ἐκείνη πορίσειεν, ἀφορμὴν τοῦτο βίου πεποιημένοι. Ἐπεὶ B δὲ ἤδη καὶ γάμου τῷ υἱῷ καὶ συζυγίας ἔδει διὰ τὴν ἡλικίαν, διαλέγονταί τισι κόρης πατράσι, Μάρθα δὲ ὄνομα ταύτῃ, ἐφ' ᾧ πρὸς γάμους αὐτὴν ἀγαγέσθαι τῷ νεανίσκῳ. Καὶ οἱ μὲν ἀσμένως τοῦτο δεξάμενοι, τῇ θυγατρὶ μηνύουσιν· ἡ δὲ παρθενίαν ἠσπάζετο, μᾶλλον συναγαγεῖν αὐτὴν εἰδυῖα Χριστῷ τῷ ἀθανάτῳ νυμφίῳ τὰς παρθένους ψυχὰς εἰς τὸν ἐκείνου νυμφῶνα. Ἐκειμένων δὲ αὐτῶν καὶ οὐκ ἀνιέντων, οὐχ ὅσιον πάλιν μὴ πάντα πείθεσθαι γονεῦσιν οὐδ' εὐσεβὲς ἡγουμένη, Θεῷ τὴν τοῦ πράγματος δίδωσι κρίσιν, καὶ αὐτῷ τὰ καθ' ἑαυτὴν ἐπιτρέψασα, παρὰ τὸν θεῖον τοῦ Προδρόμου ναὸν ἀφικνεῖται, ὃς πρὸ τῆς Ἀντιόχου ἵδρυτο, δυσωποῦσα, προσπίπτουσα, δεομένη, δάκρυσιν ἐκλιπαροῦσα μᾶλλον ἢ ῥήμασι, πληροφορίας περὶ τοῦ προσκειμένου τυχεῖν· ἧς καὶ τυχοῦσα, τεκόντων εἴκει θελήμασι, καὶ γάμων κοινωνίᾳ τῷ Ἰωάννῃ συνάπτεται. Ἡ μὲν οὖν ἐναρέτως βιοῦσα, κοινωνὸν τὸν ἄνδρα καὶ τοῦ τρόπου ποιεῖται, οὐ βίου μόνον αὐτῷ βοηθός, ἀλλὰ καὶ σωτηρίας ὁδηγὸς γενομένη. Ἔπειτα μέντοι τῷ αὐτῷ τοῦ Προδρόμου καὶ πάλιν προσεδρεύει ναῷ, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καθημένη, καὶ μὴ δι' οὗ τινος οὖν ἑτέρου, ὅτι μὴ μόνον ἄρτου καὶ ὕδατος καὶ ἁλῶν γευομένη, μὴ δὲ εἰς πλευρὰν ἀνακλινομένη, ἀλλὰ καὶ ὕπνου ταύτῃ μεταλαμβάνουσα, καὶ ἄρτον ἑαυτῇ τὰ οἰκεῖα δάκρυα μᾶλλον ἡμέρας καὶ νυκτὸς ποιουμένη, ὥστε δοθῆναι παῖδα ταῖς τοῦ Βαπτιστοῦ πρεσβείαις αὐτῇ, ὃν αὐτὴ δοτὸν πάλιν κατὰ τὸν Σαμουὴλ προσάξει Θεῷ. Τολμᾷ γὰρ ἤδη μοι καὶ C μέχρι τούτου, πρὸς τὰ ἑξῆς ὁ λόγος ὁρῶν.

Οὐ βραχὺ τὸ ἐν μέσῳ, καί τις γλυκεῖα νυκτὸς ὁ Πρόδρομος ἐφίσταται ὄψις· Θάρσει, γύναι, λέγων αὐτῇ, προσεδέχθη γὰρ ἡ δέησίς σου, καὶ αὕτη σοι σημεῖον ἡ εὐωδία φησίν, ἣν καὶ λαβοῦσα θυμιάσεις τῷ οἴκῳ· ἀρκοῦσα γὰρ ἐφ' ἱκανὸν ἔσται σοι. Ἡ δὲ κατάφοβος ὁμοῦ καὶ περιχαρὴς αὐτίκα διυπνισθεῖσα· τὸ μέν, τῷ καινῷ τοῦ ὁράματος· τὸ δέ, τῇ τοῦ αἰτηθέντος ἐπαγγελίᾳ (Τίς σου, Χριστὲ βασιλεῦ, τὸ τῆς χρηστότητος πλῆθος ἀξίως ὑμνήσειν;) ὡσεὶ σφαῖραν θυμιάματος μεγάλην εἶχε διὰ χειρὸς, καὶ παραχρῆμα ὡς εἶχεν ἑαυτὴν τῷ ἐδάφει δοῦσα, καὶ κεφαλὴν ἐπ' αὐτὸ πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου μετὰ καὶ γονάτων ἐρείσασα, ποίας εὐχαριστηρίους οὐκ ἐποιεῖτο φωνάς; τίνας δακρύων ὀχετοὺς οὐκ ἠφίει; Ἑξῆς δὲ λαβοῦσα θυμιατήριον, τοιαύτης ἐπλήρου εὐωδίας τὸν οἶκον, ὡς μὴ δ' ἔχειν τοὺς αὐτῆς ἀντιλαμβανομένους εἰδέναι σαφῶς, ἢ τίς ποτε αὕτη· καὶ ὁποίου ἂν εἴη μύρου (οὕτως ἀπόρρητόν τι χρῆμα καὶ θεῖον ἦν) ἑρμηνευθῆναι λόγῳ μὴ δυναμένη.

Τὴν μὲν οὖν σφαῖραν πᾶσαν σχεδὸν κατ' ἐκείνην ἀνάλωσε τὴν ἡμέραν, τῷ ναῷ θυμιῶσα, μικρὸν δέ τι μέρος ὑπολειφθέν, τῷ ἀνὰ χεῖρα περιέδησεν ἐγχειρίῳ. Τῆς δ' ἐπιούσης αὖθις τοῦ ὕπνου διαναστᾶσα, εὗρε πάλιν ὅλην αὐτήν, ὢ τοῦ θαύματος! ὡς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου δέδοτο. Καὶ ἡ μέν, τὰ ἴσα τοῖς προτέροις ἔδρα, καὶ τὸν ναὸν αὖθις

Multi jam anni sunt, cum vir quidam, nomine Joannes, oriundus Edessa, juvenili admodum ætate florens, cum ipsis quos habuit parentibus Antiochiam se contulit: parentes autem mechanici opifices conquirendis unguentis dabant operam; et quid divendendisque quid istiusmodi arte sibi comparassent, vitæ sustentationi impendebatur. Posteaquam vero jam nuptiis conjugioque maturus per ætatem filius erat, colloquentes cum parentibus puellæ cujusdam, cui Marthæ nomen, eamdem juveni in matrimonium collocandam petunt. Atque illi quidem oblatam conditionem haud gravate acceptantes, filiam istius rei certiorem faciunt: at hæc virginitatem amplexata, antiquius habebat, sponso immortali Christo virginem suam animam, castis thalamis habendam possidendamque, collocare. Instantibus tamen parentibus nec quidquam de sententia sua remittentibus; existimans Martha, non satis æquum piumque esse, parentibus omnino morem non gerere; Deo rem totam decidendam committit: ejusque arbitrio se suaque conformans omnia, ad sancti Præcursoris templum, quod in suburbio Antiochiæ est, se confert. Ibi procidens, orans, obsecrans, lacrymis potentius quam verbis obtestabatur, certior ut redderetur, quid præsenti rerum statu facto opus foret. Certior vero reddita parentum voluntati cedit, Joannique thalami societate conjungitur, et vitam religiose sancteque instituens, cum marito quoque mores suos participat, non solum vitæ auxiliatrix ipsi, verum etiam dux salutis facta. Deinde ad Sancti Præcursoris denuo concessit, humi procumbens; nec quidpiam alteriusve rei præterquam panis, aquæ, et salis gustans; non inclinato in latus corpore, somnum ibidem capiens; et lacrymas suas die nocteque in panem convertens eo fine, ut filius, intercedente sancto Joanne Baptista, concederetur sibi, eumdem Deo, velut alterum Samuelem, per oblationem redituræ. Audet enim oratio nostra hucusque progredi, respiciens ad reliqua.

Symeonis pater et avus, quales.

E

Mater ejus Martha de matrimonio ineundo divinitus edocetur;

F

prolem a Deo precibus poscens

5 Non multum intercessit temporis; cum ecce jucunda quædam noctu visio, ipse Prodromus apparet; Confide mulier, inquiens; suscepta enim precatio tua est: cujus rei hæc odoris suavissimi compositio signum esto; quam ubi perceperis eadem domum totam suffumigabis, erit enim sat magna tibi copia. Mulier autem continuo experrecta, timore pariter et lætitia perfusam se animadvertit; timore quidem propter novitatem spectaculi, lætitia vero propter prolis petitæ pollicitationem; (Ecquis autem o Christe Rex noster, multitudinem bonitatis tuæ dignis celebret laudibus!) quasi globum suffitus magnum tenebat manibus; simulque humi se prosternens, ac prono in pavimentum capite, ante aram nixa genibus, quot grati animi voces, quot rivos lacrymarum non emittebat! Deinde arrepto thuribulo, tali locum implebat odoris suavitate, ut illam sentientes non

mirabili visione recreatur,

A *A. NICEPHORO.* non satis cognoscerent, qualis esset : quin etiam, cujusnam odor ille unguenti foret (tam inenarrabilis ac divina quædam res erat) verbis explicari numquam potuit.

6 Illo igitur die totum pene odoramenti globum adolendo consumpsit, exigua quadam portione dumtaxat relicta, quam strophiolo quod manu tenebat, involvit. Postera autem luce, excitata e somno, totam illam suffimenti quantitatem (res mira !) quam sanctus Præcursor dederat, invenit. Atque ipsa quidem eodem, quo pridie, modo factitabat, templumque rursus suavitudine odoris referciebat. Interjecto autem aliquanto tempore, sanctus Præcursor denuo ipsi, grato somno sopitæ, superveniens ; Surge, inquit, mulier, et concede ad maritum tuum; concipies enim filium, vocabisque nomen ejus Symeon : lac dexteræ mamillæ tuæ suget, et sinistra omnino abstinebit : erit enim filius dexteræ : carnem et vinum, et quidquid industria atque ars humana noverit parare, non continget : sed panis et aqua, mel et sal nutrimentum illius erunt : sedulo autem custodiendus tibi erit, veluti vas sacrum et divino ministerio dicandum. Biennii porro elapso spatio, hac B ipsa in ecclesia sacrum baptisma suscipiet, gratiæque baptismalis factus particeps, quid se futurum sit, enuntiabit.

de prole concipienda certior fit,

7 Martha igitur tam præsenti divinaque apparitione dignata, perculsa et trepida domum suam revertitur, intra portas Antiochiæ sitam ; acceditque ad maritum, operam dantem lectioni cujusdam libri, narrationem de sacro Præcursoris capite continentis : quo scilicet pacto thesaurus ille, indignis sub terra tenebris abstrusus latitans, tandem inde eductus sit. Symbolum id ego existimavero prophetiæ mulieri denuntiatæ ; quod hic quoque magnum aliquod huic mundo bonum apparitursus esset. Igitur marito assidens, lectioni præbebat aures ; qua finita, recordata visionis suæ, repletam timore gaudioque mentem continere nequibat : sed luctuosum quid evenisse sibi lamentando simulabat, ut ne causam percunctanti marito revelare respondendo cogeretur, verum in penetralibus cordis quæ viderat conclusa retineret. Porro illa viro congressa statim concepit, uti prædixerat S. Joannes : conservabatque se omni in loco, non secus acsi vas quoddam sacrum ferret : ac multis quidem, queis confidebat, atque imprimis marito satis manifeste indicabat sæpius, virilem se fœtum gestare utero, eique nomen Symeon imponendum. Jam vero expleto graviditatis C tempore, non modo nihil ægritudinis ex partu, prout rei natura fert, persensit, sed omnis omnino doloris expers enixa est. Quadragesima deinde a partu die infantem in S. Joannis Baptistæ templum adducit, redditura eumdem quemadmoum acceperat, Deoque datori consecratura.

ac lectione libri pii confirmatur:

esse masculum prædicit et sine ægritudine parit.

8 Dexterum porro uber, uti ab eodem Sancto dictum erat, ei præbebat, ac nutrimentum suppeditabat : paucis vero post diebus in mentem venit matri, sinistræ quoque mammæ admovere puerum ; atque adeo poscentem ubera reipsa admovet : at ille tangere renuens, ploransque faciem avertebat. Cum autem mater perseveraret, totoque pene illo die uber sinistrum porrigeret, et puer etiam nocne nihil materni lactis gustasset, (Quomodo progidia Domini enarrabo !) contrahitur matri distentum atque tumidum lacte uber sinistrum ; et sinus ante protuberans, mollis, aridus, et virili omnino similis efficitur : dexter vero, uti prius, retinebat affatim, unde puer nutriri posset. Testes rei tam admirabilis sunt, quotquot in vicinia mulieres ; quibus mater præ verecundia erubescens illud ipsum uber monstravit, ac gestæ rei seriem exposuit.

Puer ubere sinistro abstinet

9 Ceterum posteaquam biennium compleverat puer,

εὐωδίας ἐπλήρου. Χρόνου δέ τινος διαγενομένου, ὁ Πρόδρομος πάλιν αὐτῇ γλυκὺς ὄνειρος ἐπιστὰς, Ἀνάστηθί φησι, γύναι, καὶ πορεύου παρὰ τὸν ἴδιον ἄνδρα, συλλήψῃ γὰρ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Συμεών· δεξιοῦ μαστοῦ γάλα θηλάσει σου, τοῦ εὐωνύμου δὲ καθάπαξ ἀφέξεται· ἔσται γὰρ τῶν δεξιῶν τὸ παιδίον· κρεῶν ἢ οἴνου, ἢ τῶν ὅσα τέχνη καὶ χεὶρ οἶδε σκευάζειν, οὐ μεταλήψεται, ἀλλ' ἄρτος ἡ τροφὴ καὶ ὕδωρ αὐτῷ, καὶ μέλι καὶ ἅλες· ὃ καὶ πάσῃ φυλακῇ τηρητέον, ὡς σκεῦος ἅγιον, καὶ Θεῷ εἰς λειτουργίαν ἐσόμενον. Διετὲς δὲ γεγονὸς ἐν τῷδε τῷ οἴκῳ τὸ θεῖον βάπτισμα δέξεται, καὶ αὐτὸ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ βαπτίσματος χάριν, τὰ περὶ ἑαυτοῦ φθέγξεται. D

Ἡ μὲν οὖν γυνὴ τοιαύτης καὶ οὕτω θείας ἐπιστασίας ἀξιωθεῖσα, ὑπότρομος καὶ περιδεὴς εἰς τὸν οἰκεῖον ἐπάνεισιν οἶκον, εἴσω πυλῶν τῆς Ἀντιόχου ὄντα· καταλαμβάνει δὲ τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα τῷ βιβλίῳ προσκείμενον, ὃ τὴν ἐξήγησιν τῆς ἱερᾶς τοῦ Προδρόμου κεφαλῆς περιεῖχεν, ὅπως ὁ τοσοῦτος θησαυρὸς, καὶ τοῦ μὴ λαθεῖν ἄξιος, ὑπὸ γῆν κρυπτόμενος εὑρεθείη. Σύμβολον, οἶμαι, τῆς τοῦ εὐαγγελισθέντος αὐτῇ προφητείας καὶ τοῦτο, ὅτι μέγα τι τῷ βίῳ ἀγαθὸν καὶ οὗτος φανεῖται. Παρὰ τῷ ἀνδρὶ τοίνυν καθίσασα, τῆς ἀναγνώσεως ἠκροᾶτο· ὡς δὲ αὕτη πέρας εἶχεν αὐτῷ, ἡ γυνὴ τὴν ὄψιν εἰς νοῦν λαμβάνουσα, φόβου καὶ χαρᾶς τὴν ψυχὴν ὑπόπλεως οὖσα, οὐ δὲ καθεκτῶς ἔχειν οἵατε ἦν, ἀλλά τι λίαν οἰκτρὸν ἑαυτὴν ὠλοφύρετο, ὡς μὴ δὲ πυνθανομένῳ τὴν αἰτίαν τῷ ἀνδρὶ ἀποκρίνεσθαι, ἀλλ' ἐν ἀποῤῥήτῳ καρδίας τὰ ὀφθέντα κατέχειν. Ἐκείνη μὲν οὖν τῷ ἀνδρὶ συνοικοῦσα συνέλαβε ἀπὸ τότε κατὰ τὴν τοῦ Προδρόμου φωνὴν, καὶ συνετήρει πάντοθεν αὐτὴν ὥσπέρ τι θεῖον ἐν ἑαυτῇ φέρουσα σκεῦος· οἷς μέντοι θαῤῥεῖν εἶχε, καὶ μάλιστα τῷ ἀνδρὶ, παρεδήλου πολλάκις, ὡς ἄῤῥενος ἐγκύμων εἴη γονῆς, καὶ ὅτι Συμεὼν τὸ τεχθησόμενον ὀνομάσοι. Τοῦ χρόνου δὲ ἤδη τῶν ὠδίνων συντελεσθέντος, τίκτει, τῶν τῆς λοχείας ὀδυνῶν αὐτῇ μὴ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἐπιθεμένων, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀλύπῳ τοκετῷ χρησαμένη. Τεσσαρακοστῇ τοίνυν μετὰ τὸν τόκον ἡμέρᾳ προσάγει τὸ βρέφος τῷ τοῦ Προδρόμου ναῷ, ἀντιδιδοῦσα καθάπερ ὃ ἔλαβε, καὶ Θεῷ τῷ δεδωκότι καθιεροῦσα. E

Καὶ ἡ μὲν αὐτῷ τὴν δεξιὰν ἐπεῖχε θηλὴν, ὡς ὑπὸ τοῦ Προδρόμου εἴρητο, καὶ ταύτῃ τὸ βρέφος ἐτιθηνεῖτο· ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις ἔννοια γίνεται τῇ μητρί, καὶ τὴν εὐώνυμον αὐτῷ ἐπισχεῖ, καὶ δῆτα δεόμενον ἰδοῦσα θηλῆς, τὸν ἀριστερὸν ἐπέχει μαστόν. Καὶ τὸ μὲν οὐχ ἥπτετο, ἀλλὰ κλαυθμυριζόμενον ἀπεστρέφετο· ἡ δ' ἐπέμενε μᾶλλον ἐπέχουσα. Ὡς δὲ τοῦτο πᾶσαν ἐκείνην παρέτεινε σχεδὸν τὴν ἡμέραν, καὶ τὸ παιδίον ἄγευστον θηλῆς διεμεμενήκε τῆς νυκτὸς ἐκείνης (Ὢ πῶς σου τὰ θαυμάσια, Χριστὲ, διηγήσομαι!) συστέλλεται τῇ μητρὶ τὸ διοιδοῦν καὶ ἀνεστηκὸς τοῦ εὐωνύμου μαστοῦ, εἶτ' οὖν ὁ ὑποπιπλάμενος τοῦ γάλακτος κόλπος, καὶ ὑπολεαίνεται καὶ ξηραίνεται, καὶ ἀνδρείῳ τὸ πᾶν ἶσα γίνεται· ὁ δεξιὸς δὲ, ὡς καὶ πρότερον εἶχεν, ἀφθόνως θυλάζειν τὸ παιδίον δυνάμενος. Μάρτυρες τοῦ τοσούτου θαύματος ὅσαι τῶν γυναικῶν ἐγγειτόνων, αἷς ἡ τούτου μήτηρ, χλωρὸν ὑπὸ δέους ὁρῶσα, τόν τε μαστὸν εὐθέως ἐδείκνυ, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπεξηγεῖτο. F

Διετὲς δὲ γεγονὸς τὸ παιδίον ἐν τῷ τοῦ Προδρόμου ναῷ, κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν, τὸ βάπτισμα δέχεται, καὶ Συμεὼν ἐπικληθὲν ἄνεισιν ἐκ τοῦ ὕδατος. Γίνεται δέ τι θαῦμα περὶ αὐτὸ τοῦ πρότερου παραδοξώτερον· γλώττῃ γὰρ εὐθὺς ἤρξατο τρανῇ λέγειν, ὃ καὶ τῷ Βαπτιστῇ δηλαδὴ προηγόρευτο, Ἔχω πατέρα καὶ οὐκ ἔχω, ἔχω μητέρα καὶ οὐκ ἔχω· τοῦτο δὲ καὶ ἐς ἑβδόμην ἐπέμενε λέγων ἡμέραν, σημαῖνον ἐντεῦθεν τὴν οἰκείαν τῶν γηΐνων ἀρνησίν τε καὶ ἀναχώρησιν, καὶ τὴν πρὸς τὰ οὐράνια μᾶλλον οἰκείωσιν αὐτοῦ καὶ ἀνάβασιν. Ἐξ ἐκείνου τοίνυν ὁσάκις ἡ μήτηρ κρεῶν μεταλάβοι, παρ' ὅλην τὸ παιδίον ἐκείνην ἀπείχετο θηλῆς τὴν ἡμέραν· ὃ δὴ πολλάκις γεγονὸς, πείθει τὴν μητέρα παντάπασιν ἀποσχέσθαι κρεωφαγίας. Ἅπτεσθαι δὲ ἤδη καὶ τροφῆς δυναμένῳ, ἄρτον ἡ μήτηρ μέλιτι χρίουσα, καὶ ὕδωρ αὐτῷ ποτὸν ὤρεγεν. Εἰ δὲ καὶ λουτρῷ τοῦτο προσαγαγεῖν πειραθείη, οὕτω δεινὰ ἐποίει,

ἵνα

A καὶ ἀγανακτοῦν ἐφαίνετο, ὡς καὶ αὐτὴν εὐθὺς αὐτὸ τὴν φωνὴν ἐπιλείπειν· ὅπερ οὖν τὴν μητέρα εἰδυῖαν μηκέτι βαλανείῳ τὸ παιδίον προσάγειν πείσθει.

in Divi Præcursoris æde, veluti ab eodem prædictum D erat, sacro baptismatis abluitur fonte, ac Symeonis nomine insignitus inde emergit. Accidit hoc ipso tempore prodigium quoddam multo admirabilius priore. Continuo namque clara voce (quod ipsum quoque S. Joannes prædixerat) proloqui incipiebat : Est mihi pater, et non est ; est mihi mater, et non est: eumdemque in septimam usque diem continuabat sermonem, significans, se dein rebus terrenis nuntio remisso, a strepitu populi recessurum : cœlestibusque melius intentum, eo tota mente ascensurum. Profecto ex illo tempore, mater carnem manducasset, toto illo die uberibus abstinebat puer : quod cum sæpius factum esset, persuasum matri est, carnis esu omnino sibi ut interdiceret. Cum vero eo jam pervenerat, ut aliis quoque cibis vesci posset, panem illi melle illitum, et pro potu aquam porrigebat mater. Si quando autem ad balnea adducere ipsum niteretur, tam ægre patiebatur, tantamque præ se ferebat indignationem ut renitentem continuo vox deficeret : quo animadverso, mater illud quoque imposterum tentare destitit.

A. Nicephoro: statim a baptismo loquitur divina quadam verba

CAPUT II.

Terræ motum fugiens Pilam perducitur, inimicum sanat, columnam conscendit. Visiones variæ.

Πενταέτους δὲ ἤδη τούτου γεγεννημένου, συνέβη σεισμῷ τὴν Ἀντιόχου μεγάλου κατενεχθῆναι, ὡς μὴ μόνον τὸν B οἶκον, εἰς ὃν οἱ τούτου γονεῖς κατέλυον, ἔργον τοῦ τοιοῦδε σεισμοῦ γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν τούτου πατέρα τοῖς συμπτώμασιν ἐναποληφθέντα συγκαταλῦσαι τὸν βίον. Ἡ μὲν οὖν μήτηρ εἰς προσευχῆς τηνικαῦτα οἶκον ἐτύγχανεν ἀπιοῦσα, τὸ δὲ παιδίον, ὁ κατὰ τὴν Ἀντιόχου τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου ναὸς εἶχεν. Τοῦ δὲ σεισμοῦ τὴν πόλιν δεινῶς καταστρέψαντος, οἷα πλανώμενος περιῆγεν, ἕως γυνή τις αὐτὸ, τῶν θεοσεβῶν καὶ τοῖς αὐτοῦ γονεῦσι γνωρίμων, εὑροῦσα, πλησίον τοῦ παρὰ τῇ πόλει κομίσειεν ὄρους. Ἑπτὰ τοῦτο τοίνυν ἡ μήτηρ ἡμέρας ἀνὰ τὴν πόλιν ζητοῦσα, ὡς οὐχ οἵα τε ἦν ἀνευρεῖν, ἐπικατασεισθῆναί τινας αὐτῷ νομίσασα τῶν οἰκοδομῶν, τάτε σπλάγχνα δεινῶς ἐστρέφετο, καὶ τὴν καρδίαν ἐκόπτετο· ἕως φαιδρά τις ὄψις αὐτῇ καὶ πάλιν ὁ Πρόδρομος ἐπιστὰς, γνωρίζει τὸν τόπον, ὅπου γενομένη τὸ παιδίον εὑρήσει. Ἀπελθοῦσα τοίνυν ἡ μήτηρ, εὑρίσκει τοῦτο παρὰ τῇ γυναικὶ, ἐκεῖνα περὶ αὐτοῦ σὺν ἐκπλήξει διαγουμένῃ, ὡς ἄρα δὶς τὰς ἑπτὰ ἡμέρας πεισθείη τροφῆς μεταλαβεῖν, ἄρτου καὶ ταῦτα μόνου καὶ ὕδατος. Ἀπολαβοῦσα τοιγαροῦν τὸ παιδίον ἡ μήτηρ, καὶ παρὰ τὸν τοῦ Βαπτιστοῦ ναὸν ἀπελθοῦσα, Θεῷ τε καὶ αὐτῷ τὰ εἰκότα εὐχαριστήσασα, ἐπάνεισι εἰς τὴν πόλιν.

Καθ' ἑαυτὴν δέ ποτε γενομένη, καὶ ὅσα περὶ τοῦ παιδίου αὐτῇ ὀφθείη καὶ λαληθείη, ὅσατε παραδόξως ἐπ' αὐτῷ γενόμενα ἴδοι ἐν νῷ λαμβάνουσα, καὶ ὅ, τί ποτε ἄρα τὸ C ἐπ' αὐτῷ τελεσθησόμενον εἴη διαποροῦσα, ὁρᾷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὑπόπτερον ἑαυτὴν ἀπὸ γῆς αἰρομένην, τό τε παιδίον χερσὶ τατέχουσαν, καὶ δῶρον ὥσπερ Θεῷ δεκτὸν ἀναφέρουσαν, τοιαῦτά τε αὐτῷ ἐπιφθεγγομένην· Ἐπιθύμουν ἰδεῖν σου, τέκνον, τὴν θείαν ταύτην ἀνάβασιν, ὅπως τὴν δούλην αὐτοῦ ὁ Ὕψιστος ἀπολύσῃ με, ὅτι εὗρον χάριν ἐν γυναιξὶν ἀποδοῦναι καρπὸν αὐτῷ κοιλίας ἐμῆς, ὠδῖνας, καὶ πόνους. Ὄψεως μὲν δὴ τοιαύτης ἡ ὁσία τυχοῦσα; καὶ παραπλησίας οὕτω φωνὰς τῷ Προφήτῃ Συμεὼν φθεγξαμένη, ἅτε τοῖς ἑαυτοῖς ὀφθαλμοῖς σωτήριον ἰδοῦσα καὶ αὕτη, εἰς καρδίαν πάντα συμβάλλουσα, καθ' ἑαυτὴν διετήρει.

Συμβὰν δὲ τὸν Συμεὼν μετὰ ταῦτὰ κατ' ἐκεῖνο τῆς Ἀντιόχου διάγειν, ὃ Χερουβὶμ εἰκότως ἀπὸ Τίτου ἑλόντος Ἱεροσόλυμα λέγεται, εἰκόνας τε περιωνύμους τῶν Χερουβὶμ ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτοῖς ἀνελομένου ναοῦ πρός τε τὴν Ἀντιόχου μετακομίσαντος, κἀνταῦθα τῆς πόλεως ὡς ἐν ἐπιφανεστάτῳ στήσαντος. Τῇδε τοίνυν διάγων, ὁρᾷ κατ' ὀφθαλμοὺς, ἐπὶ τῆς ἀρχαίας τειχοποιίας, φρικτῆς ἐκείνης ὁράσεως· Ὁρᾷ τοιγαροῦν, καὶ ἰδοὺ, ὁ Κύριος ἁπάντων καὶ δεσπότης Χριστὸς ὁ Θεὸς (πῶς ἂν παραστήσειε λόγος τὸ μέγα τῆς ἐπιφανείας ἐκείνης θέαμα) ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ τε καὶ μετεώρου, βῆμά τε πρὸ αὐτοῦ φοβερὸν ἑωρᾶτο, τότε τῶν δικαίων πλῆθος συνήρχετο, καὶ ἡ βίβλος τῆς ζωῆς ἀνεῴγνυτο· καὶ ἀπὸ μὲν ἀνατολῶν ὁ τῆς τρυφῆς

Accidit, Symeone nostro jam quinquenni facto, magnam Antiochiam gravi terræ *a* motu sic labefactari, ut non modo domus, ubi parentes illius morabantur; eodem rueret ; verum ipse quoque pater, ruinis interceptus, vitam luctuoso exitu concluderet. E Et mater quidem in oratorium tunc commodum abierat : ipse vero in æde Proto-martyris Stephani Antiochiæ sita se continebat. Verum terræ motu urbem miserandum in modum evertente, inde recedens, errabundus circum vagabatur ; donec mulier quædam pia ac parentibus ejus familiariter usa, repertum forte, in montem urbi admodum vicinum, deduxit. Septem itaque dies mater quæsitum per urbem invenire nullo modo poterat : rataque ædificiorum passim labentium ruinis involutum periisse, gravissimo medullitus dolore premebatur ; donec læta visione, sancto iterum apparente Prodromo, recreata, certiorque reddita est, quo filium loco reperiret. Abiens itaque, invenit illum apud dictam mulierem, hæc de ipso summa cum admiratione commemorantem, quod spatio dierum septem, bis persuasus alimenti quiddam sumere, solo pane et aqua contentus fuisset. Cum recepto igitur filio ad Joannis Baptistæ contendens, gratiis Deo et Sancto, ut par erat, ibidem persolutis, urbem remeat.

a Gravis terræ motus Antiochiæ:

quem fugiens Symeon a S. Joanne monstratur.

11 Deum istic agit, et quanta sibi, tum per visiones, tum per prophetias promissa de filio essent, quamque stupenda jam nunc circa eumdem facta vidisset, in animum revocat ; pendetque dubia, num visa illa reipsa aliquando vere complenda essent : F videt *b* per somnum sese alatam in sublime efferri, manibus prensantem filium, eumque veluti gratum Deo donum efferre, atque hisce compellare verbis : Unice desiderabam hunc gloriosum ascensum tuum videre, fili ; ita me famulam suam liberet Altissimus, quoniam inveni gratiam inter mulieres, ut ipsi possim reddere uteri mei fructum, dolores et labores. Istiusmodi visionem sancta mulier conspicata, in voces Prophetæ illius Symeonis perquam similes, quasi et ipsa oculis suis salutare quoddam vidisset, erumpebat, conservabatque omnia in corde suo.

Alia matris visio.

b

12 Post hæc Symeon, cum forte in illo versaretur Antiochiæ loco, qui jure merito Cherubim appellatur, propterea quod Titus, eversa Hierosolyma, celebriores Cherubinorum statuas, ex templo ejus sublatas, Antiochiam transtulerit, ibidemque celeberrimo urbis loco posuerit : cum illo, inquam, loco versaretur Symeon, objicitur illi apparens super ruinosum parietem horrendum hocce spectaculum : Apparebat ecce Christus universorum Dominus (sed quæ sermonis facundia tam illustris apparitioni spectaculum

Alia item Simeonis,

A. NICEPHORO.

A spectaculum pro dignitate enarret?) Apparebat, inquam, Christus sublimi in throno, ante quem tribunal terribile; tunc immensa justorum multitudo confluebat, pandebaturque liber vitæ; spectabatur ab ortu refertus voluptatum Paradisus, ab occasu vero stagnum ignibus æstuans; et Spiritus Domini dicebat ei: Ausculta et intellige verba vitæ; consule illa, quæ hic cernis, ut eligas virtutem. Splendor iste Sanctorum et Paradisus voluptatis, sempiternam exultationem significant: ista autem gehenna ignis, numquam terminanda supplicia interminatur. Abi igitur, virtutemque elige; ut post vitæ hujus terminum, non modo libereris ærumnis nullum terminum habituris, verum etiam particeps fias bonorum ineffabilium, propositorum amantibus Deum.

qua ad sectandam virtutem instigatur.

13 Contemplatione ista Symeoni objecta, scientia quædam plusquam humana, quæ occulta et aciem nostram fugientia revelaret, mirabiliter eidem attributa est. Paucis post diebus videt denuo virum, albo vestimento amictum, dicentemque; Sequere me. Ille autem sequebatur continuo umbram apparentis sibi, ducentisque in regionem Tiberinam, B conterminæ Seleuciæ subjectam, ad locum quemdam, consueto incolis idiomate, Pila appellatum. Hic Symeon deserto in monte agens inter feras, quas solas vitæ suæ consortes habebat, copioso lumine cœlitus immisso diu noctuque perfruebatur; ducente per omnia viro illo, qui canditatus apparuerat, et necessaria vitæ suppeditante. Aliquot istic loci dies perduravit, deinde ipsum quoque montem conscendens, exiguum invenit monasterium; in quo degens vir quidam, Joannes *c* nomine, virtutis admodum studiosus, stabat super basim; cui viro prius etiam de Symeone frequentes obtigerant visiones, quam is ad montem advenisset. Alias quippe puerum, candido amictu circumdatum, in monasterium curru vehi; alias rursus per medium aera, columna lucida viam monstrante ipsumque ambiente, eodem penetrare conspexerat. Accidit quoque eodem adductum Joanni exhiberi ab Angelo, dicente; Hic ille est, per quem salutem consecuturus es. Hæc illo quo videbat tempore, sociis suis monachis retulerat Joannes: nunc vero, cum Symeon in monasterio ipse comparebat, extemplo contulit ipsum cum revelationibus suis: certusque eumdem esse, qui frequenter oculis suis objectus fuerat, spiritali perfundebatur voluptate, gratiasque Deo præ exultatione lacrymis potius quam labiis persolvebat.

Viro ignoto præeunte Pilam perducitur:

c

et inde ad Joannem Stilitam pervenit:

C 14 Exinde Symeon diebus septem, expers curarum, sibi uni vacans, neque verbum promebat, neque alimenti quidquam admittebat; obstupescente prædicto viro Dei, quomodo in tam tenera ac juvenili ætate arduum adeo rigidumque vitæ institutum sectari posset. Deinceps profecto tertio quoque die, aut septimo, aut etiam decimo reparabat tantum vires, paucis quibusdam pro cibo maceratis leguminibus cum aqua sumptis. Sic itaque proficiebat, sicuti ætate, ita et exercitatione virtutum; quamquam hæc longe magis illam superabat. Erat præterea speciosa venustaque forma, capillis aurum colore referentibus, et oculorum dignitate insigni: erat in disserendo promptus, in respondendo prudens, divina ubique gratia cœlitus plane data, perspicue in ipso elucescente. Hæc decora ille, qui probis omnibus invidet; ille, inquam, qui jam inde a rerum exordio infensissimus generis nostri hostis extitit, nequibat ferre; sed in quemdam, haud procul monasterio morantem, pecorum pastorem, subdole, uti malitiæ ejus familiare est, ingressus; tanta hominem invidia in virum sanctum ob virtutum ejus fulgorem inflammat, ut mortem illi anxie machinaretur; jamque viam modumque circumspiceret, quo con-

apud quem strenue se exercens,

πυκάζων Παράδεισος, ἀπὸ δὲ δυσμῶν λίμνη πυρὸς ἀναβράζουσα, Πνεῦμα τε Κυρίου ἐπ᾽ αὐτὸν λέγον· Ἄκουε καὶ σύνες λόγους ζωῆς· συμβουλὴ γάρ σοι πρὸς ἐκλογὴν τοῦ καλοῦ τὰ ὁρώμενα. Ἡ μὲν γὰρ τῶν δικαίων λαμπρότης καὶ ὁ τῆς τρυφῆς Παράδεισος, τὴν αἴδιον ἀγαλλίασιν ἐπαγγέλλονται· ἡ δὲ τοῦ πυρὸς γέεννα, τὴν ἀτελεύτητον ἀπειλεῖ τιμωρίαν. Ἄπιθι τοίνυν, τὸ ἀγαθὸν ἐκλεξάμενος, ὡς ἂν μὴ τῶν ἀθανάτων μόνον μετὰ τέλος δεινῶν ἀπαλλαγῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπηγγελμένων τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν ἀνεκλατήτων ἀγαθῶν ἐπιτύχῃς. D

Ταύτης τῷ Συμεὼν τῆς θεωρίας ὑποδειχθείσης, σύνεσίς τε παραδόξως αὐτῷ θειοτέρα καὶ κρυφίων ἀθεάτως ἀποκαλύψεων προσετέθειτο γνῶσις. Ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις ὁρᾷ πάλιν ὑπ᾽ ὀφθαλμοὺς ἄνδρα λευχειμονοῦντα, ὅς, Ἀκολούθει μοι, ἔφη. Καὶ ὁ μὲν ἠκολούθει παραχρῆμα τῇ σκιᾷ τοῦ ὀφθέντος· ὁ δὲ κατὰ τὴν Τιβερινὴν ἀπάγει χώραν αὐτὸν, τὴν ὑπὸ τῇ γείτονι Σελευκείᾳ κειμένην ἐπί τινα τόπον, ἐν ᾧ χωρίον, Πίλα συνήθει γλώττῃ καλούμενον, ἦν. Ἐνταῦθα τοιγαροῦν ὁ Συμεὼν ἀνὰ τὴν τοῦ ὄρους ἐρημίαν ὑπὸ θηρίοις διῆγε, μόνοις αὐτῷ κοινωνοῖς τῆς διαίτης, πλουσίου νύκτα καὶ ἡμέρας φωτὸς ἄνωθεν ἀπολαύων, καὶ ὑπὸ τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ λευχείμονος ἀνδρὸς ὁδηγούμενος, ὅς αὐτῷ καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐπήρκει. Ἡμέρας μὲν δή τινας τῇδε διεκαρτέρει, εἶτα καὶ αὐτῷ προσβαίνων ἤδη τῷ ὄρει, εὑρίσκει βραχὺ μοναστήριον, ἐν ᾧ τις Ἰωάννης, ἀρετὴν μετιὼν ἀνὴρ, ἐπὶ βάσεως ἱστάμενος ἦν, ᾧ καὶ πρὸ τοῦ τὸν Συμεὼν ἐπιβῆναι τοῦ ὄρους, πολλαὶ περὶ αὐτοῦ πολλάκις ἐφάνησαν ὄψεις. Ποτὲ μὲν γὰρ παῖδα ἑώρα λευχειμονοῦντα, ἐπ᾽ ὀχήματος φερόμενον ἐπὶ τὴν μονήν· ποτὲ δὲ πάλιν ἐν ἀέρι μέσῳ, στύλῳ φωτὸς ὁδηγούμενον, καὶ συμπεριϊστάμενον, καὶ τῆς μονῆς ἐπιβαίνοντα· ἄλλο τε δὲ προσάγοντα μὲν ἤδη τῇ μονῇ τὸν παῖδα, Ἄγγελον δὲ αὐτῷ τοῦτον ὑποδεικνῦντα, καὶ, Οὗτος ἐκεῖνος, λέγοντα, δι᾽ οὗ σώζεσθαι μέλλοις. Ταῦτα ὁ μὲν ὁρῶν, τοῖς σὺν αὐτῷ μοναχοῖς διεξῄει· μονοτάτου δὲ ἤδη τῇ μονῇ τοῦ Συμεὼν ἐπιστάντος, εἰς τὰς οἰκείας ἀποκαλύψεις εὐθὺς ὁ θεῖος ἀνὴρ ἐκεῖνος ἀνενεγκὼν, καὶ τοῦτον ἐκεῖνον τὸν αὐτῷ πολλάκις ὀφθέντα εἶναι συνείς, μεστὴν ἐπ᾽ αὐτῷ τὴν ψυχὴν ἡδονῆς ἔσχε, καὶ Θεῷ δάκρυσι μᾶλλον ἀγαλλιάσεως ἢ χείλεσιν ηὐχαρίστει. E

Ἑβδόμῃ τοίνυν ἑξῆς ἡμέρᾳ ἡσυχάζων ἦν ὁ Συμεὼν, καὶ μόνῳ συνὼν ἑαυτῷ, μή τέ τι προϊέμενος ῥῆμα, μή τέ τινα τροφὴν προσιέμενος, ὡς ἐκπεπλῆχθαι τὸν θεῖον ἐκεῖνον ἄνδρα, ὅπως ἐν ἁπαλῷ τῆς ἡλικίας καὶ νεαρῷ τραχεῖαν οὕτω καὶ σκληρὰν ἀγωγὴν ἐπεδείκνυτο· ἔπειτα μέντοι διὰ τρίτης, ἢ ἑβδόμης, ἢ καὶ ἑκάτης ἐτρέφετο βρεκτῷ τινι βραχεῖ ὀσπρίῳ καὶ ὕδατι. Προέκοπτε τοίνυν ὥσπερ τὴν ἡλικίαν οὕτω δὴ καὶ τὴν ἄσκησιν, μακρῷ δὲ τῆς ἀσκήσεως μᾶλλον ἡ ἡλικία ἐλείπετο. Ἦν δὲ καὶ τὴν ἰδέαν ὁ Συμεὼν εὐπρόσωπος καὶ τερπνὸς, ἐπιχρύσῳ τε κόμῃ καὶ ὀφθαλμῶν κάλλει κοσμούμενος· ἦν δὲ καὶ λέγειν ἕτοιμος, ἀλλὰ καὶ συνετὸς ἀποκρίνεσθαι, θείας ὥσπερ αὐτῷ χάριτος ἄνωθεν (ὃ καὶ ταῖς ἀληθείαις ἦν) περιφανῶς ἐπανθούσης· ἃ, τὸν τοῖς ἀγαθοῖς βασκαίνοντα πᾶσι, τὸν ἐξ ἀρχῆς λέγω τῷ ἡμετέρῳ γένει πολέμιον, οὐκ ἦν ἐνεγκεῖν, ἀλλά τινα παρὰ τῇ μονῇ ποιμένα θρεμμάτων ὁ σκαιὸς ὑποδὺς, ὅσπερ δὴ τρόπος τῆς ἐκείνου κακοτεχνίας, τοσοῦτον αὐτοῦ τῇ ψυχῇ φθόνον τῆς ἐκείνου ἀρετῆς ὑπανάπτει, ὡς καὶ φόνον ἐπ᾽ αὐτὸν ὠδίνειν, καὶ ἤδη παραπειρᾶσθαι ὅπως ἂν ἀνέλοι τοῦτον τῆς μονῆς ὑπεξαγαγών. F

Ταῦτα ὁ μὲν ἔστρεφε καθ᾽ ἑαυτὸν, καὶ διὰ σπουδῆς ἐποιεῖτο· Θεὸς δὲ ὁ καὶ πρὸ συλλήψεως ἑαυτῷ τὸν Συμεὼν ἀφορίσας, οὐκ ἠμέλει τοῦ οἰκείου θεράποντος, ἀλλ᾽ ἔργου ἄρχεσθαι ἤδη μέλλοντι τῷ ἀνδρὶ, ξηραίνεται ἀθρόον ἡ δεξιὰ, τῆς τοῦ Θεοῦ δικαίας ἀπειλῆς καὶ κινήσεως ἐναργὲς τεκμήριον· καὶ οἱ πόνοι τοσοῦτον αὐτοῦ τῆς ψυχῆς καθικνοῦνται, ὡς μὴ δὲ τῶν ὀδυνῶν ἀνέχεσθαι δύνασθαι, ἀλλὰ προσελθεῖν τῷ Ἀρχιμανδρίτῃ, τήν τε χεῖρα ὡς ἔχοι δεικνῦντα, καὶ λίαν ἐλεεινῶς ἀποδυρόμενον ἑαυτόν. Καὶ ὁ μὲν ἐπυνθάνετο τὴν αἰτίαν, ὁ δὲ οὐκ ἔλεγε, δεινῶς ὑπὸ δέους εἰργόμενος. Ὡς δὲ πολλαὶ μετὰ ταῦτα διῆλθον ἡμέραι, τά γε τῶν ὀδυνῶν μᾶλλον αὐτῷ ἐπετείνετο, καὶ τὸ σῶμα ἔρρει τηκόμενον, πρόσεισι τῷ Ἀρχιμανδρίτῃ

A δρίτῃ κατὰ μονὰς τὰ πάντων λαθὼν ὄμματα, ἐξαγορεύει τὴν ἁμαρτίαν, δημοσιεύει τὴν πονηρὰν ἐκείνην τῆς καρδίας ὠδῖνα, κλαίει πικρῶς, αἰτεῖ θεραπείαν τοῦ πάθους. Τὸν Συμεὼν τοίνυν ἐκεῖνος, αὐτίκα καλέσας, ᾧ καὶ πλουσιωτέραν ᾔδει φοιτῶσαν τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, τά τε τοῦ δράματος αὐτῷ καὶ τῆς ἐπιβουλῆς ἀπαγγέλει τά τε τῆς τοῦ Θεοῦ δικαίας ὀργῆς προστίθησι, καὶ ὅπως ἡ χεὶρ τῷ ἀνδρὶ πεπόνθοι ἐλεεινῶς δείκνυσι, εἶτα καὶ ὅσα γνησίου δεῖται παιδὸς, ἢ τἀληθέστερον μᾶλλον πατρὸς συγχωρῆσαί τε αὐτῷ, καὶ θεραπείαν αὐτῷ τῆς πληγῆς ἐπεύξασθαι.

Συμεὼν δὲ, ὁ τῷ Θεῷ ἐξειλεγμένος καὶ πρὸ γενέσεως, οὐ μόνον ἀπὸ καρδίας εὐθὺς ἀφῆκε τῷ πλημμελήσαντι, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ μᾶλλον εὐχὴν ἀσμένως δεξάμενος, καθάπερ αὐτός τι μέγα λαβεῖν οὐ δοῦναι μέλλων, κεφαλὴν ὡς εἶχε καὶ γόνυ γῇ δεδωκὼς, καὶ τῶν οἰκτιρμῶν τῆς τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς ἀγαθότητος, τῶν τε φιλανθρώπων ἐκείνων σπλάγχνων ἑλκύσας ἔλαιον, ἀναστὰς, καὶ χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἀνατείνας, σφραγίζει τὴν ξηρανθεῖσαν καὶ πάσχουσαν κακῶς δεξιὰν, καὶ παραχρῆμα (τίς ἀκούσάς σου, Θεέ μου, ποιήσει τὰς αἰνέσεις;) ὑγιὴς ἔχουσα ὤφθη, καὶ τῇ ἑτέρᾳ παραπλησίως· οὐ χεῖρα δὲ μόνην εὐθὺς, ἀλλὰ καὶ σῶμα ῥώννυται, καὶ εἰς τὴν προτέραν εὐεξίαν εἰσάνεισιν· ὅπερ οὕτως ἐξέπληξε τοὺς παρόντας, ὡς καὶ ψυχὰς ὅλων αὐτοὺς ἀπὸ τότε τοῦ Συμεὼν
B ἐξηρτῆσθαι, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Ἰωάννην τοῦ λοιποῦ μετὰ δέους αὐτῷ διαλέγεσθαι. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο, καὶ οὕτω θαυμάσαι ἄξιον· τὸ δ' ἑξῆς, πολλῷ καὶ τούτου θαυμασιώτερον. Ὥσπερ γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ τὴν ἀρετὴν παραθήγων, καὶ ὑψηλοτέρας ἤδη πολιτείας ἁπτόμενος, αἰτεῖ γενέσθαι βάσιν ἐκ πλαγίου τῷ Ἰωάννῃ· ἧς γενομένης εὐθὺς ἐπιβὰς, καὶ στάς ἐπ' αὐτῆς· ἦν δὲ μόδιος τῷ Συμεὼν ἡ περιβολὴ, ξύλου καρύας πεποιημένος.

Ὁρᾷ πάλιν αὐτὸς ἐκ πλαγίου παῖδα κάλλει ὡραῖον, τήν τε καρδίαν πρὸς τὴν ὄψιν ἀναφλεγεὶς, καὶ ὅτι Χριστὸς, ὁ Κύριος καὶ Θεὸς εἴη γνοὺς, θαῤῥεῖ κατὰ τὸν ἠγαπημένον μαθητὴν καὶ αὐτὸς, τὴν περὶ τοῦ πάθους ἐρώτησιν, καὶ φησί· Κύριε πῶς σὲ ἐσταύρωσαν οἱ Ἰουδαῖοι; Ὁ δὲ ὑπομονὴν αὐτῷ καὶ καρτερίαν, ἢ σώματος νέκρωσιν μᾶλλον ἑκουσίαν νομοθετῶν, τὰς χεῖρας τύπῳ σταυροῦ διατείνας, Οὕτω μέ φησιν, ἐσταύρωσαν, ἐμοῦ εὐδοκήσαντος. Σὺ δὲ ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου. Ἀλλὰ τότε μὲν ὁ Συμεὼν οὐ συνῆκε τὰ εἰρημένα· ὕστερον δὲ συμβαλὼν ὅπερ ἐκεῖνα ἐβούλετο, πόνῳ τε καθ' ἡμέραν πόνον, καὶ ἄσκησιν ἀσκήσει προστιθεὶς οὐκ ἀνίει. Τῷ μὲν οὖν Ἰωάννῃ νυκτὸς ἑκάστης εὐχὴ ψαλμοὶ τριάκοντα ἦσαν, τῷ δὲ Συμεὼν νῦν μὲν πεντήκοντα, νῦν δὲ ὀγδοήκοντα, τὰ πολλὰ δὲ καὶ τὸ ψαλτήριον ὅλον, ὕπνου μὴ δὲ βραχὺ γευομένῳ, ἀλλὰ μὴ δὲ ἡμέρας ἔχοντι πάλιν τὸ στόμα δοξολογίας παυόμενον, ὡς μὴ δὲ τὸν Ἰωάννην φόβου τὴν ψυχὴν ἐπ' αὐτῷ καθαρεύειν,
C ἀλλὰ τοιαύταις πρὸς αὐτὸν παραινέσεσιν χρῆσθαι· Ἱκανόν σοι, τέκνον, ὅτι σαυτὸν ἐξ αὐτοῦ γάλακτος καὶ θηλῆς ἐσταύρωσας τῷ Χριστῷ· Τί δέ σοι καὶ ταῦτα τὰ τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐγκρατείας; παρακαλεῖν χρὴ καὶ τὸ σῶμα, ὕπνου τε καὶ τροφῆς τὰ μέτρια κοινωνεῖν, ἵν' ἐξαρκεῖν ἔχῃ σοι πρὸς τοὺς τῆς ἀσκήσεως πόνους· οὐ δὲ γὰρ βρῶμα ἢ πόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, δέδωκα γὰρ ὑμῖν πάντα φαγεῖν ὡς λάχανα χόρτου, φησὶν ἡ θεία γραφή.

Πρὸς ἅπερ ἐκεῖνα τὸν Συμεὼν καὶ λίαν πρεσβυτικῶς ἀποκρίνεσθαι· Ὡς εἰ καὶ ταῦτά φησιν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τοὺς κοινοῦντας λογισμοὺς κινεῖ καὶ θολε καὶ παχύνει, ἔνυλόν τε τὸν λεπτότατον ἐργάζεται νοῦν, ἀχλὺν αὐτῷ καθάπερ ἀνακεράσαντα. Νύκτα μέντοι καὶ ἡμέραν ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου μελετῶντες, οὐ συναρπαζόμεθα τῇ τοῦ ὕπνου μέθῃ (Ἐνύσταξε γάρ φησιν ἡ ψυχή μου ἀπὸ ἀκηδίας, ἣν ἡ συνεχὴς τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν ἐργάζεται προσβολὴ, τὸν τῆς ψυχῆς τόνον ἠρέμα διαχαυνοῦσα) ἀλλὰ τὸ στόμα τηνικαῦτα μᾶλλον ἀνοίγοντες (ὅπερ ἐστὶν ὁ περὶ τὰς θείας ἐντολὰς πόθος, καὶ ἡ τῆς καρδίας περὶ αὐτὰς θέρμη) τὴν ἄνωθεν χάριν εἶτ' οὖν πνεῦμα ἑλκύσομεν. Ἀλλὰ, διὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀγάπην, μηδέν σοι πρὸς τοὺς ἐμοὺς λόγους, ἐμαυτῷ γὰρ νομοθετῶ καὶ οὐκ ἄλλοις· δεῖ γάρ μοι, διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας, τοσαύτης περὶ τὸ σῶμα σκληραγωλίας.

ceptum animo scelus opere compleret, seque e monasterio impune subduceret. *A. NICEPHORO.*

15 Dum isthæc nequam ille volvebat animo, studioseque actitare conabatur: Deus, qui Symeonem priusquam conciperetur prædestinaverat sibi, non deerat famulo suo: nam hominis nefarii manus, jam proxime sceleri admovenda, repente exarescit; quod argumentum justæ Dei comminationis atque indignationis manifestum est: tantæque animam ipsius angustiæ invadunt, ut impar doloribus ferendis Archimandritam adiverit, quomodo se manus sua haberet, ostendens, atque infortunium suum miserabiliter lamentans. Illo autem causam percunctante, obmutescebat, ærumnas suas præ timore confusioneque occultans. Interjectis aliquot diebus, dolore magis magisque ingravescente, corpusque pessumiens attenuante, recurrit ad monasterium clam omnibus ad Archimandritam, aperit delictum, indicat acerbum cordis dolorem, flet amare, levamen mali implorat. Quid hic agat Archimandrita? Confestim advocato Symeoni, quem abundantiore sancti Spiritus gratia præventum noverat, quid actum, quid consilii captum sit, declarat; justam Dei in miserum hominem animadversionem ponit ob oculos; quam miserabiliter ejusdem manus affecta sit, commonstrat: deinde ipsum, uti genuinum filium, aut verius patrem, rogat, afflicto veniam ut largiatur, et medelam vulneribus obtineat precando. E

mortem sibi molitum ideoque punitum

16 Symeon ergo, ante nativitatem electus a Deo, illico non solum dimisit homini ex intimo corde delictum; verum etiam libenter preces, pro incolumitate ejus fundendas, addicens, plane ac si magnum beneficium accepturus non daturus esset, capite, ut poterat, genibusque humi positis, implorata bonitate miserentis Dei, elicitaque benignorum illorum viscerum misericordia, surrexit, extensisque ad cœlum manibus, aridam atque ægre habentem dexteram signat. Et quis auditas faciet laudes tuas, mi Deus? sanata continuo alterique simillima apparuit manus, neque hæc tantum, sed et corpus totum eodem momento corroboratur, ac pristinum in statum restituitur. Quæ res tanta admiratione præsentes complevit, ut ex illo tempore Symeonem unice suspexerint; ipseque Joannes numquam deinceps nisi cum tremore illi collocutus sit. Atque hæc quidem magna admiratione digna fuere; id vero quod sequitur, multo etiam majore. Nam, quemadmodum Symeon ad altiorem semper altioremque virtutis gradum, jam nunc altissimum consecutus, se extimulat, petiit basim erigi ex adverso Ioannis, erectamque mox conscendit, atque institit: modius *d* autem e ligno nucis juglandis fabricatus, circumtegebat ipsum. F

oratione sanat:

et basim etiam ipse ascendens

d

17 Videt hic rursus puerum, formæ dignitate egregium, cujus aspectu toto corde inflammatus; cum Christum Dominum illum esse cognovisset, non dubitat, exemplo dilecti Discipuli, ipsum de passione ejus interrogare, inquiens; Domine, quo modo te Judæi affixerunt cruci? Dominus autem interroganti patientiam, tolerantiam, aut potius mortificationem corporis voluntariam pro norma vivendi præscribens, manibus in modum crucis extensis; Ita, inquit, me, id unice expetentem, fixerunt cruci. Tu vero esto robustus, et viriliter age. Tum quidem non intellexit Symeon, quid isthæc sibi dicta vellent: postea vero, ubi intellexit, alios ex aliis labores aggressus est, et virtutum exercitiis alia atque alia incessanter addidit. Joanne igitur orationem suam, Psalmos triginta, singulis noctibus persolvente; recitabat Symeon aliquando quinquaginta, aliquando octoginta, sæpe etiam Psalterium universum, somnum oculis suis nullum omnino videns,

a Christo animatur ad perseverantiam:

A dens, sed nec de die linguam suam a divinis laudibus decantandis cessare patiens: adeo ut Joannes D
A. NICEPHORO. Joanni moderationem suadenti non modo viribus ipsius timeret plurimum, sed ejusmodi quoque adhortatione nimis in se severum aggrederetur: Sufficiat tibi, fili, quod ab ipsis incunabulis te Christo crucifixeris: quid tibi cum hisce pœnitentiæ exercitiis, humanas vires excedentibus? Oportet et corporis curam gerere, eique mediocrem somnum alimentumque indulgere, ut sufficere laboribus asceticæ vitæ possit. Neque enim cibus et potus coinquinant hominem: nam, Dedi vobis omnia sicut olera pabuli manducanda, inquit sacra *e* Scriptura.
e Gen. 9, 3.

18 Ad isthæc Symeon admodum prudenter respondens; Tametsi, inquit, illa non coinquinant hominem, nihilominus coinquinantes cogitationes excitant, easque turbidas morosasque efficiunt, et subtilissimam hominis mentem terræ affigunt, et tenebris veluti quibusdam involvunt. Etenim cum diu noctuque legem Domini meditamur, periculum haud est, ne abripiamur somni illecebris, uti queritur Propheta dicens; Dormitavit anima mea præ tædio (Quod utique tædium continentes pravarum cogitationum incursus adferunt, animæ intensionem sensim relaxantes) sed aperimus potius os nostrum (desiderium intelligo et cordis fervorem ad custodiendum præcepta divina) ut attrahamus supernam gratiam seu Spiritum sanctum. Verbum nihil tibi, mi Pater, per Dei amorem, cum meis hisce sermonibus: mihi ipse leges has fero, non aliis: mihi enim necessitas incumbit, ob juvenilem ætatem, tam aspere corpus meum tractandi.
prudenter respondet. Ps. 118, 28

ANNOTATA C. J.

a *De hoc terræ motu jam egimus supra* §. 3, *ubi de ætate S. Symeonis, diximusque ad annum* 526 *spectare.* b *Eadem visio narratur quoque in Vita S. Marthæ, huic subjungenda, num.* 2, *nec multum diversimode.* c *Nusquam mentionem reperio hujus viri apud Græcos, cum tamen præter alia* virtutis admodum studiosus, *hic, et* placide mortuus *num.* 45 *dicatur; et in Vita sequenti B. Marthæ Num.* 22 Sancti *nomine decoretur.*
B *Est autem ille, cui a Radero nostro parte* 3 *Viridarii Cap.* 4 *de Stylitis,* Anonymus Stylita, Symeonis Junioris Magister *nuncupatur, non parum obstrictus Vitæ hujus Scriptori Nicephoro, quod post tot secula beneficio illius, non tantum innotescat nominatim Latinis, sed famam quoque sanctitatis et odorem virtutum late spargat.* E d *De forma modii columnaris dictum est* 5 *Januarii ad vitam S. Symeonis Senioris* §. 2: *quibus nunc addi nihil volumus, nisi quod etiam pellibus subinde* modius, *de quo mox, videatur tectus fuisse, ex num.* 146: *et columna ferreo septo munita, ex num.* 219; *item ex Vita matris Marthæ num.* 33 *columnæ adjunctam fuisse scalam, per quam ad modium scandebatur, etiam ab infirmis curari petentibus, ut ibi etiam habetur num.* 72; *ac denique ex jam dictis ante vitam* §. 1 *locum columnæ fuisse intra mandram, id est maceriam lapideam, neque posset accedere, nisi admissus a Fratre qui internuntii officio fungebatur: diciturque apud Evagrium lib.* 1 *cap.* 13, *Simeonis Senioris* modia, vix cubitis duobus in ambitu *patuisse. Infra etiam num.* 46 *constat, non semper apertum* modium *superne, sed omni ex parte nonnumquam clausum fuisse.* e *Ex versione* LXX, *quam ubique citari in hac Vita more Græcorum, notatum velim.*

CAPUT III.

Visiones aliæ; miracula: terriculamenta dæmonis.

Ad perseverantiam animatur a Christo.

Et hæc quidem Symeonis oratio, præter ætatem et expectationem prolata, percellere audientes poterat: Christus autem, qui ipsum sanctificaverat, quique priusquam pateretur sanctis suis discipulis Apostolisque dixerat; Confidite, ego vici mundum; gratiamque et virtutem patrandi miracula C infuderat; ille similibus Symeonem donis impertiturus, palmisque contra diabolum pugnando obtentis nobilitaturus, similibus etiam ad ipsum vocibus uti dignatus est, dicens: Confide, ego vici mundum. Deinde etiam divinæ lucis claritate circumfunditur, detegiturque confestim omnis magnificentia atque imperium diaboli: ipse diadema in capite gestabat; adstabant integræ dæmonum phalanges; ad voluptatis ornatum præsto erant aurum, pretiosi lapides, uniones, utpote magis apta ad inducendam voluptatem illecebræ; audiebatur tibiarum fistularumque sonus, et varius musicæ concentus; cernebatur Peccatum specie puellæ, cum comitibus suis, ad turpitudinem homines allicientibus: illic curiositatis nequitiæque, hic diffidentiæ, inertiæ, et oblivionis spiritus residebant; spiritus autem avaritiæ diductis immane rictibus hiabat, veluti non satiandus nisi universa absorpsisset; qui istiusmodi rerum species exhibentes, conabantur Symeonem quoque ad se pellicere. At ille consuetis armis, salutari Jesu nomine Crucisque signo se muniens, universa confestim spectra dissipat, quemadmodum dissipari tenebræ solent fulgore solis.

Dæmonem cum voluptatibus suis,

signo Crucis dissipat,

20 Lucifugis hisce nocturnisque visionibus dis-

Τοιαῦτα μὲν δὴ τὰ τοῦ Συμεὼν, καὶ παρ' ἡλικίαν καὶ ἀκοὴν οὕτω πᾶσαν ἐκπλήττειν δυνάμενα· Χριστὸς δὲ, ὁ καὶ τὸν Συμεὼν ἁγιάσας, καὶ πρὸ τοῦ παθῆναι τοῖς ἱεροῖς αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, Θαρσεῖτε, εἰπὼν, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον, καὶ χάριν αὐτοῖς καὶ σημείων ἐμπνεύσας δύναμιν, παραπλησίου μέλλων χαρίσματος καὶ τῷ Συμεὼν μεταδοῦναι, τήν τε κατὰ τοῦ διαβόλου παρασχέσθαι νίκην αὐτῷ, τῆς ἴσης αὐτὸν ἐκείνοις ἀξιοῖ F καὶ φωνῆς, Θάρσει καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπὼν, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον. Εἶτα καὶ θεῖα περὶ αὐτὸν ἔλλαμψις γίνεται, καὶ πᾶσαι τοῦ διαβόλου ἀθρόον αἱ φαντασίαι καὶ βασιλεῖαι αὐτῷ ὑποδείκνυνται· διάδημα μὲν ἐκεῖνος ἐπὶ κεφαλῆς ἔχων, αἱ δὲ τῶν δαιμόνων αὐτῷ παρεστῶσαι φάλαγγες, χρυσός τε παρ' αὐτῷ πρὸς τὸν τῶν ἡδονῶν κόσμον, καὶ λίθοι τίμιοι, καὶ μαργαρῖται, ἵνα καὶ μᾶλλον εἶεν ἐπαγωγότεραι· τὴν δὲ καὶ αὐλῶν ἀκούειν, καὶ σύριγγος, μέλους τε μουσικοῦ παντός· ὡς θυγατέρα τε τὴν Ἁμαρτίαν συνοῦσαν τοῖς ὀλέθρια δελεαζομένοις· ἐκεῖ περιεργίας πνεῦμα καὶ πονηρίας, ἐκεῖ ἀπειθείας, καὶ ῥαθυμίας καὶ λήθης, τὸ δὲ τῆς φιλαργυρίας καὶ λίαν φοβερὸν ἐκεχήνει, ὥσπερ οὐδ' ἂν εἰ πάντα καταπίοι χορτάζεσθαι μέλλον. Ταῦτα οὕτως ὁρώμενα, καὶ τοιαύτην φαντασίαν ἐπιδεικνύντα, ἐπαγαγέσθαι πρὸς ἑαυτὰ καὶ τὸν Συμεὼν ἐπειρᾶτο· ὁ δὲ τῷ συνήθει καὶ νῦν ὅπλῳ, τῇ τοῦ Χριστοῦ φραξάμενος ἐπικλήσει, τήν τε τοῦ σταυροῦ σφραγῖδα τοῖς θεάμασιν ἐκείνοις ἐπιβαλὼν, αὐτίκα πάντα διασκεδάζει, καθάπερ τι σκότος αὐγαῖς ἡλίου διαλυθέντα.

Μετὰ μέντοι τὰς νυκτώδεις καὶ νυκτὸς ἀξίας φαντασίας ἐκείνας τελεωτέρας αὖθις ἐλλάμψεως ὁ Συμεὼν ἀξιοῦται· ἐπεὶ καὶ φῶς ἀκολουθεῖν ἀναγκαῖον, σκότους ὑποχωρήσαντος.

A ὑποχωρήσαντος. Ἀτενίσας γὰρ ναὸν, ὁρᾷ θεῖον εἰς οὐρανὸν, δόξα τε αὐτὸν ἐκεῖθεν εὐθὺς περιέλαμψε· καί τις τῶν Πατριαρχῶν, μύρον ἡδύ τι καὶ θεῖον ἀπόζον ἐν χεροῖν ἔχων, ἀποσταγεὶς πρὸς αὐτὸν καὶ σφραγίσας, ἔχρισεν εἰπών· Ἐν τῷ μύρῳ τούτῳ διώξεις τοὺς δαίμονας, θείαν τε δύναμιν ἐξ ὕψους ἐν ὀσφύϊ περιζωσάμενος, κενὰς αὐτῶν τὰς προσβολὰς καὶ τὰς ἐπιβουλὰς ἀποδείξεις· Θάρσει τοιγαροῦν, πεποιθὼς τῇ τοῦ ποιήσαντός σε σφραγῖδι Χριστοῦ· οὐκ ὠφελήσει γὰρ ἐχθρὸς ἐπὶ σοὶ, καὶ υἱὸς ἀνομίας οὐ προσθήσει κακῶσαί σε.

Τοιαύταις ὁ θεῖος Συμεὼν ἐνετρύφα παρὰ Θεοῦ θεωρίαις, τοσαύτης ἐκεῖθεν πρὸς τοὺς ἀσκητικοὺς ἀγῶνας εὐδοκίας ἠξίωτο. [a]Ἅπερ οὐκ ἐλελήθει τὸν Ἰωάννην· ὡς γὰρ τῶν ἑαυτοῦ φύντα σπλάγχνων, οὕτως ἑώρα τὸν Συμεὼν, διὰ τὸ πολὺ καὶ παρ' ἡλικίαν τῆς ἀρετῆς, καὶ μανθάνειν τὰ κατ' αὐτὸν περὶ παντὸς ἐποιεῖτο, οἷς ἀκόλουθα δήπου καὶ τὰ ἑξῆς. Ἀνὴρ γάρ τις παρειμένος τὸ ἰσχύον καὶ χρόνον ἤδη συχνὸν, ὀδύναις τε τούτῳ δριμείαις βαλλόμενος, ὡς μηδ' οἷός τε εἶναι παντάπασιν ἀνακύψαι, συνεχῶς τῇ μονῇ φοιτῶν, τήν τε ξένην τοῦ Συμεὼν ἐν ἡλικίᾳ τοιαύτῃ πολιτείαν ὁρῶν, πείθεται τὴν ψυχὴν, ὡς εἴπερ οὗτος ὑπὲρ αὐτοῦ δεηθείη, ὑγιᾶ πάλιν αὐτὸν ὡς καὶ πρότερον ὁ Θεὸς ἀποκαταστήσει· καὶ προελθὼν τῷ Ἰωάννῃ δεῖται θερμῶς δεηθῆναι πάλιν αὐτὸν ἐκείνου προσεύξασθαι περὶ αὐτοῦ. Ὁ μὲν οὖν
B Ἰωάννης πρὸς τὸ τοῦ ἀνδρὸς πάθος σπλάγχνα παθὼν, τῇ βάσει παραστῆναι τοῦ Συμεὼν παραγγέλλει· ἔπειτα παραινεῖ, συμβουλεύει τῷ Συμεὼν, ἱκέτης αὐτοῦ πάλιν ἐκεῖνος γίνεται, μὴ οὕτω σφοδρῶς ἀλγυνομένου τοῦ κάμνοντος ὑπεριδεῖν, ἀλλ' εὔξασθαί τε ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ χεῖρας αὐτῷ ἐπιθεῖναι. Ὁ δὲ καὶ λίαν ἀχθεσθεὶς, ἁμαρτωλὸν ἑαυτὸν ἐκάλει, καὶ ὡς μεῖζον ἢ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, τὸ ἐπίταγμα παρῃτεῖτο. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἰωάννης μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ οὐκ ἀνίει, ἀλλὰ θερμότερον ἔτι μᾶλλον ἐπέκειντο, ὀψὲ καὶ βραδέως πεισθεὶς, χεῖρά τε τῷ πάσχοντι ἐπιθεὶς, καὶ ὅλον ἑαυτὸν εἰς εὐχὴν ἐπιτρέψας, Ἐγὼ μὲν ὁ ἁμαρτωλὸς σφραγίζω, ἔφη, τῇ τοῦ Χριστοῦ σφραγῖδι, κατὰ δὲ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω τῷ πάσχοντι· καὶ παραχρῆμα θεραπείας τυχὼν, ἀπῆλθε, λαλῶν ὅλῃ γλώττῃ τὰς τοῦ Θεοῦ δυναστείας.

Εἶτα προσάγεταί τις αὐτῷ δαιμονῶν καὶ ὁ μὲν δαίμων τὸν Συμεὼν αὐτίκα ἰδὼν, ἀφαρπάσας ἐλεεινῶς τὸν ἄνθρωπον τῶν αὐτὸν κατεχόντων, εἰς ὃν ἐκεῖνος ἦν ἐνοικῶν, ἀνὰ τὰς ἐρήμους τοῦ ὄρους ἠλαύνετο. Ὁ Συμεὼν δὲ τοῦ πάσχοντος οἶκτον λαβὼν, καὶ τοῦτον ἐν ὀνόματι Κυρίου καλέσας, ἀναστρέφειν κελεύει· καὶ ὃς, ἅμα τῇ κλήσει παρῆν αὐτῷ παρεστώς. Ὁ δὲ τῷ δαίμονι εὐθέως ἐπιτιμήσας, τήν τε τοῦ Χριστοῦ σφραγῖδα ἐπιβαλὼν, καὶ τοῦτον ἐκβαλὼν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπελάσας, ὑγιῆ τὸν ἄνθρωπον ἀπολύει. Οὕτως ἀεὶ παραμένουσαν αὐτῷ τὴν ἄνωθεν
C εἶχε χάριν, καὶ τῶν αὐτῷ προσιόντων οὐδεὶς ἦν διακενῆς ἀναστρέφων, ἀλλὰ τυγχάνων οὗπερ ἐβούλετο.

Βουλόμενος δὲ πρὸς ἀρετὴν διὰ πάντων οἰκοδομεῖσθαι, καὶ ὑπομονὴν ἀεὶ καταρτίζεσθαι, φησί ποτε πρὸς τὸν Ἰωάννην, Ὡς ἄρα ἡ μὲν τοῦ σατανᾶ κτῆσις, καὶ ὅσος ὁ τούτου ὀλέθριος πλοῦτος, ὑπεδείχθη μοι πρώην παρὰ Θεοῦ· τίς δὲ λοιπὸν ἡ σπουδὴ τῆς ἐκείνου πολυτεχνίας, δι' ἧς τοῖς ἀρετῆς ἐρασταῖς πολέμους ἀναρριπίζει. Καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁ Κύριος ἔφη, τέκνον, ἐξελεῖταί σε τῆς ἐκείνου κακοτεχνίας. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Συμεὼν, ἐπικατάρατός τε καὶ ἄπρακτος ἔσται, φησί, τῶν ἐκείνου δυνάμεων ἡ φροντὶς, μεθ' ὧν τὰς πονηρὰς συσκευάζεται πράξεις. Ἰδὼν τοίνυν ὁ Ἰωάννης ὅπως ἐν οὐδενὸς μέρει τὰς ἐπιβουλὰς ἐτίθετο τοῦ ἐχθροῦ, καθάπερ αὐτοῦ τὸ φρόνημα καταστέλλων, ἵνα μὴ λάθῃ, τῇ τούτου ψυχῇ τῦφον ἐντεῦθεν ὁ σκαιὸς ἐμποιήσας· Μὴ οὕτω, τέκνον, ἔχε, φησί, μηδ' οὕτως ἀσθενὴς ὁ πολέμιος λογιζέσθω σοι, ἀλλὰ σιδηρᾶς μᾶλλον ἁπλᾶς ὑποδεδεμένος, ταύτῃ τε διὰ παντὸς τοῖς μοναχοῖς ἐφεδρεύων, καὶ εἴπου καιροῦ λάβοιτο, βιαίως ἐπιτιθέμενος· ἀλλ' ἐπικλητέον ἡμῖν φάναι τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ αὐτὸς ἔσται διὰ παντὸς μεθ' ἡμῶν, καὶ αὐτὸς αὐτοῦ τῇ τῆς οἰκείας παρουσίας ἐπιφανείᾳ καταργήσει τὰς ἐνεργείας.

Ταῦτα πρὸς τηλικαύτην κατὰ τοῦ Συμεὼν ἐκμαίνει λύσσαν τὸν πονηρὸν ὡς ἀθρόον ἐπιστάντα, φόνους τε συχ-

D sis, meliori denuo illustratione dignus judicatur tenebris quippe depulsis lumen succedere, necesse est. Nam dum fixis templum intuetur oculis, videt Dei majestatem in cœlo : continuoque gloria inde diffusa Symeonem circumfulsit, et Patriarcharum quispiam unguentum, quod suave ac divinum quidpiam redolebat, manibus prælatum, guttatim stillare facit, unxitque ipsum, dicens . In virtute hujus unguenti fugabis dæmonas, divinoque robore ab excelso lumbis accinctus, inanes ipsorum esse impetus insidiasque ostendes. Confide igitur, sperans in Christi, qui te creavit, signo : non enim proficiet inimicus in te, et filius iniquitatis non apponet nocere tibi

A. Nicephoro et visione Dei corroboratur :

21 Istiusmodi submissis a Deo spectaculis recreabatur Symeon, præveniebaturque gratuita hac benevolentia, ut par asceticæ vitæ laboribus atque certaminibus fieret. Atque illa Joannem minime fugiebant : quippe Symeonem propter plurima præstantioraque, quam in illa ætate solent inesse, virtutum decora, non secus observabat quam filium ex se prognatum, instituendumque curabat omnibus, quæ ad ipsum spectabant : quorum utique effectus sunt quæ subnectuntur. Vir quidam a longo jam tempore viribus destitutus, gravissimis premebatur doloribus : nec ulla omnino adhibita medi-
E cina poterat levari ; dumque identidem monasterium frequentat, insolitamque Symeonis in illa ætate perfectionem notat, fiduciam concipit fore ut Deus pristinæ se valitudini restituat, si Symeon deprecator intercedebat. Itaque Joannem adiens enixe rogat, Symeonem precibus suis exorare velit, ut pro se misero intercedat apud Deum. Joannes conspecto viri affecto corpore, commiseratione tactus, adduci ad columnam Symeonis ipsum imperat ; deinde hortatu suasuque, supplex denuo factus, inducere virum sanctum conatur, ut ne despiciat tam graviter laborantem, sed preces pro ipso fundat manusque imponat. Is autem molestissime hoc ferens, peccatorem se nuncupabat; mandatumque, quod vires suas excedere inquiebat, deprecabatur. Cumque Joannes cum suis nihil remitteret, imo etiam longe ardentius instaret ; vix tandem aliquando exoratus, ægre habenti manus imposuit, seque dans totum orationi : Ego, inquit, peccator formo signum Christi ; uti credidistis, fiat ægrotanti. Qui continuo sanitate donatus abiit, potentiam Dei pleno ore decantans.

precibus ægrum sanat,

22 Post hæc dæmoniacus ad Symeonem adducitur : at dæmon simul atque virum sanctum conspexit,
F ereptum miserabiliter e manibus tenentium, quem insidebat, hominem per deserta montis agitabat. Misertus ergo Symeon ita raptati, eum in nomine Domini vocatum reverti jubet : ille autem pene citius, quam vocatus esset, se coram stitit. Mox Vir Dei increpitum dæmonem, signo crucis Christi objecto, inde exterminans, hominem sanum ac sibi redditum dimisit. Ita in promptu semper erat Symeonis gratia cœlestis : nec ullus, qui ipsum accedebat, revertebatur vacuus, sed reportabat, quidquid petierat, voti compos.

et dæmoniacum liberat,

23 Cupidus porro Symeon absolutum per omnia virtutis ædificium struendi, perveniendique ad perfectissimum tolerantiæ gradum ; dicit aliquando ad Joannem : Quam late pateat dominium satanæ, et quantæ sint ejusdem perniciosæ divitiæ, quanto etiam studio omnem suam applicet vafriciem, ut virtutis zelatoribus bellum moveat, jam pridem monstravit mihi Dominus. Ait Joannes ; Dominus te, fili, nequissimis illius machinamentis eripiet. Subsumens Simeon ; Execrabiles inquit, vires ejus, quantumvis sollicite aliud ex alio malum molientes, effectu carebunt. Ubi vidit Joannes quam vili penderet insidias

De cavenda vana gloria monito

A insidias inimici, veluti ad mentem revocare, in A. NICEPHORO. officioque continere aberrantem cupiens, ut ne teter spiritus, hinc animæ illis arrogantiam superbiamque tentans ingerere, latere diutius : Non ita, inquit fili mi, sis animatus ; neque tam imbelli cum hoste negotium nos habere, putato : imo vero calceos indutus ferreos, perpetuo Monachis struit insidias, et sicubi occasionem nactus commodam fuerit, violenter impressionem facit. Precandus nobis potius invocandusque est Emanuel : ipse perpetuo nobiscum futurus est ; ipse præsentiâ sua omnem inimici vim irritam reddet.

horrenda spectra objiciuntur,

24 Hæc malignum spiritum ad tantam contra Symeonem adegerunt rabiem, ut repente superveniens, crebros strepitus, super pellem qua tegebatur horribiliter insonantes, cieret ; subtus autem dæmones, veluti angues subjiceret, tam formidolosa ilico sibila emittentes, atque adeo vehementem incutientes terrorem, ut auribus ferre non sustinerent Monachi ; quin etiam, cum detracta circumquaque pelle, nihil omnio visu perciperent, inexpugnabili Crucis signo contra istiusmodi terriculamenta sese munientes, recederent. Non hic stetit vafricies B nequam hostis præludium illa erant. Serpentes ingenti numero adversus Symeonem coactos in aciem educit, nocturnaque spectra multimoda specie comminiscitur, quibus ipsum perterrere, atque ab eximiis illis asceticæ vitæ operibus absterrere diu conatur. At generosa illa propter Christum anima, hisce terroribus non modo non cedens, sed contra majori etiam contentione, quam antea enitens ad virtutem, et quibus terrenda putabatur illis ipsis fiduciam adaugens, vocem extulit cecinitque ; Altissimum posui refugium meum, propterea non timebo a timore nocturno, a sagitta volante per diem, a negotio perambulante in tenebris, a ruina et dæmonio meridiano.

et tempestates frustra cientur :

25 Conspicatus igitur malus dæmon in vanum se laborare, tunc quidem istiusmodi machinamentis abstinuit. Deinde vero mense Apelæo, qui nostra lingua December nuncupatur, omnibus (ut quidem videbatur) phalangibus instructis, secunda noctis vigilia, adoritur Symeonem ; subitoque excavatum modium, cum ipsa pelle arreptum, in præceps dat. Dextera autem Domini continuo fuit super ipsum dextera Domini facies virtutem ; ipse siquidem immotus stabat supra columnam, orabatque ; dæmon vero a mari imbres, ventos, procellas turbines igneos ac tempestates ciebat, fulminaque inflammata C et ignita : et tonitrua tam horrenda atque fragosa erumpebant, ut non modo totis artubus contremiscerent Monachi, verum etiam surdorum instar nihil auribus persentiscerent. Interea Symeon, inconcussus ac circumverti nescius, non corpore tantum, sed vel maxime animo adversus illos impetus stabat.

quem periisse rati monachi, salvum reperiunt.

26 Divinus interim Joannes cruciabatur intimis visceribus Symeonis causa, ubertim lacrymans, monachosque in unum publice convocat : qui inopinatæ tempestatis violentia consternati, nihil dare responsi poterant universi, sed inter se ; Jam forte Symeon morte occubuerit, inquiebant. Deinde etiam quædam e pessimo profecta spiritu adjiciebant, dicentes : Ubi nunc conversatio illius, humana sublimior ? ubi illud insanum exercitationis genus ? ubi ostentatio prodigiorum ? Opituletur nunc sibi ipse, et periculum a capite suo amoliatur. Inter hæc Joanne nullum dolendi modum faciente, sed magis etiam intensa ac lugubri voce personante ; responsum Symeonis auditur : Nihil tibi mea causa, mi Pater, quod crucieris aut doleas : in vanum recidere machinamenta hostis turpiter prostrati ; me autem si spectes et columnam (quæ Superum gratia est) salva omnia. Simul atque illuxit, progrediuntur una monachi, ipsum, ut putabant, jam mortuum suscepturi : verum euntibus, melior opinione sua spes, occurrit ipse Symeon, et animo et vultu pariter exultans ; externis vultus notis internum animi gaudium non obscure testantibus. Monachi porro, ut meriti erant, a divino Joanne increpiti, ad se quisque revertebantur.

νοὺς ἄνωθεν τῆς σκεπούσης αὐτὸν μηλωτῆς φοβερὸν ἠχοῦντας ἐπινοῆσαι, καὶ κάτωθεν δαίμονας ὡς ὄφεις ὑποβαλεῖν, δεινόντι κομιδῇ συρίττοντας καὶ σφόδρα δεδιττομένους, ὡς μὴ δὲ τὴν ἀκοὴν οἵους τε εἶναι στέγειν τοὺς μοναχοὺς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν δήπου περιελόντας τὴν μηλωτὴν, ἐπεὶ μηδὲν αἰσθητῶς ὁρᾷν εἶχον, τῷ ἀμάχῳ τοῦ σταυροῦ τύπῳ κατὰ τῶν δειμάτων ἐκείνων σημειουμένους ἀναχωρεῖν. Οἷς οὐκ ἦν ἀρκεῖσθαι μόνοις τὸν πονηρὸν, ἀλλὰ καὶ πλῆθος ἑρπετῶν κατὰ τοῦ Συμεὼν αὖθις ἐπισυνάγει, καὶ νυκτερινὰς ἐπινοεῖ πολυειδεῖς φαντασίας, καὶ χρόνον ἐπὶ μακρὸν ἐκταράττειν ὥσπερ αὐτὸν οἰόμενος, ἵνα πρὸς τοὺς ὑπερφυεῖς ἐκείνους ἀπαγορεύσῃ τῆς ἀσκήσεως πόνους. Ἡ δὲ γενναία διὰ Χριστὸν ἐκείνη ψυχὴ, οὐχ ὅπως τούτοις οὐδὲν ἐνδιδοῦσα, τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ φιλονεικοτέρα πρὸς ἀρετὴν ἑαυτῆς γινομένη, ἐκεῖνα μᾶλλον αὐτῶν τεθαῤῥηκυῖα τῇ φωνῇ κατεπῇδε· Τὸν ὕψιστον ἐθέμην καταφυγήν μου, διὰ τοῦτο οὐ φοβηθήσομαι, ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ, ἀπὸ βέλους πετομένου ἡμέρας, ἀπὸ πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου, ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ. D

Εἰδὼς τοίνυν ἀνήνυτα κάμνων ὁ πονηρὸς, τηνικαῦτα μὲν αὐταῖς ὡς εἶχεν ἀπέστη δυνάμεσιν. Ἀπηλέου δὲ μηνὸς ὕστερον, ὃς δεκέμβριος ἡμετέρᾳ διαλέκτῳ καλεῖται, πάσας ὡς ἐδόκει καλῶς τὰς ὑπ' αὐτὸν φάλαγγας ἐξαρτύσας, δευτέρᾳ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἐπιστρατεύει τῷ Συμεὼν, καὶ τὸν γεγλυμμένον αὐτίκα μόδιον ἄρας αὐτῇ μηλωτῇ, ἀφίησι κατὰ τοῦ κρημνοῦ· Δεξιὰ δὲ Κυρίου εὐθὺς ἐπ' αὐτὸν, δεξιὰ Κυρίου ποιοῦσα δύναμιν· καὶ ὁ μὲν ἀκλινῶς ἐπὶ τῆς βάσεως ἑστὼς καὶ προσευχόμενος ἦν· ὁ δὲ ὄμβρους ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ ἀνέμους, καὶ τυφῶνας, καὶ πρηστῆρας, καὶ καταιγίδας ἐκίνει, ἀστραπαί τε διάπυροι καὶ φλογώδεις, καὶ βρονταὶ βαρεῖαι καὶ σκληραὶ ἐξεῤῥήγνυντο, ὡς μὴ τὰς ψυχὰς μόνον ἐκτεταράχθαι τοὺς μοναχοὺς, ἀλλὰ καὶ τὰ ὦτα τούτοις ἐκκεκωφημένοις προσεοικέναι. Ὁ μὲν οὖν Συμεὼν ἀκλόνητός τε καὶ ἀπερίτρεπτος, οὐ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ νοῦν πρὸς τηλικαύτας ἵστατο βίας. E

Ὁ δὲ θεῖος Ἰωάννης ἐκόπτετο τὰ σπλάγχνα περὶ αὐτοῦ, ἀστακτὶ δακρύων, καὶ τοὺς μοναχοὺς καθ' ἕνα τε καὶ κοινῇ συγκαλῶν. Οἱ δὲ τῷ παραλόγῳ τῆς βίας καταπλαγέντες, οὐδὲ ἀποκρίνασθαι οἷοί τε ἦσαν· ἀλλ' ἦ μὲν ἀποθανεῖται νῦν, ἔλεγον, πρὸς ἀλλήλους, ὁ Συμεών. Εἶτα καὶ τὰ ἐκ τοῦ πονηροῦ προσετίθεσαν, Ποῦ, φησιν, ἡ ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτοῦ πολιτεία; ποῦ ἡ τῆς ἀσκήσεως μανία; ποῦ ἡ τῶν θαυμάτων ἐπίδειξις; αὐτὸς παραστήτω νῦν ἑαυτῷ βοηθὸς, αὐτὸς τὸν ὑπὲρ κεφαλῆς διαδράτω κίνδυνον. Τοῦ δ' οὖν Ἰωάννου μὴ ἀνιέντος, ἀλλὰ συντονωτέρᾳ μᾶλλον ἔτι καὶ περιπαθεστέρᾳ τῇ φωνῇ χρωμένου, Μὴ δὲ μία σοι δι' ἐμὲ λύπη, Πάτερ, μὴ δὲ φροντὶς, ὁ Συμεὼν ἀποκρίνεται· ὁ μὲν γὰρ ἐχθρὸς κατήργηται ἤδη καὶ καταβέβληται, ἐμοὶ δὲ ἔῤῥωται τῇ ἄνωθεν χάριτι πάντα, καὶ F ἀσφαλῶς τὰ τῆς στάσεως ἔχει. Ἅμα δὲ ἡμέρᾳ συνίασι καὶ οἱ μοναχοὶ, καταλαβεῖν αὐτὸν ἤδη τεθνεῶτα νομίζοντες· ἀλλὰ κρεῖττον ἢ κατὰ προσδοκίαν ἀπήντα τὸ ἐλπισθέν. Καὶ ὁ μὲν, ψυχὴν ἅμα καὶ ὄψιν ἠγαλλιᾶτο, ὡς διὰ τοῦ προσώπου τὴν ἔνδον φαιδρότητα παραδείκνυσθαι· οἱ δὲ, παρὰ τοῦ θείου Ἰωάννου τὰ εἰκότα ὀνειδιζόμενοι, ἀνεχώρουν.

CAPUT

A

D

CAPUT IV.

Exhortatio duplex Symeonis, et Pœnitentia.

Ὁμιλίας δέ ποτε πρὸς αὐτοὺς ὁ Συμεὼν ἁψάμενος, τοιαῦτα παραδόξως αὐτοῖς διελέγετο, ἢ τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δυνάμει μᾶλλον ἐφθέγγετο, ὃ καὶ διὰ παντὸς ἐμφιλοχωρεῖν εἶχεν αὐτῷ καὶ ἡδέως ἐπαναπαύεσθαι. Ἔλεγε τοίνυν, ὅτι δημιουργήσας ἐν ἀρχῇ τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεὸς, νοῦν ἐν αὐτῷ κατέστησεν ἡγεμόνα, δοκιμαστὴν ὥσπερ καὶ δικαστὴν τῶν ἐγγινομένων ἡμῖν λογισμῶν ἀγαθῶν τε καὶ φαύλων, ὥστε οὐδεὶς ἄγνοιαν ἔχειν τοῦ καλοῦ τε καὶ μὴ τοιούτου λέγειν δυνήσεται. Εἰ τοίνυν αἱ τῶν ἡδονῶν ἐπιθυμίαι περιγένωνται ἡμῶν, καὶ ὑπ' αὐτῶν αἰχμαλωτισθῶμεν, καὶ μὴ μᾶλλον γενναίως ἀγωνισώμεθα πρὸς αὐτὰς, μὴ δὲ δυνάμει τῇ πάσῃ στῶμεν πρὸς τὰς αὐτῶν προσβολὰς, ψεῦσαι πάντως τῆς ἑαυτῶν ὁμολογίας γινόμεθα, ἣν τῷ Χριστῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ μοναδικοῦ τοῦδε σχήματος, ἐνώπιον τῶν ἐκλεκτῶν Ἀγγέλων, ὡμολογήσαμεν. Φύσει μὲν γὰρ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ προσόντος ἡμῖν, οὐδεὶς ἐπιθυμεῖν ἀρνήσασθαι δύναται· τὸ δὲ μὴ τῶν ἐπιθυμιῶν ἡττᾶσθαι, τοῦ ἐπικρατοῦντός ἐστι

B

λογισμοῦ, τὴν ἡμετέραν ἐπὶ τὰ χείρω ῥοπὴν ἀνείργοντος. Παραπλησίως δὲ καὶ γαστριμαργίαν, καὶ φιλαυτίαν, καὶ θυμὸν, καὶ φθόνον, καὶ εἴ τι ἄλλο ψυχῆς πάθος, τῷ αὐτῷ λογισμῷ πρὸς τὴν ἀντικειμένην ἕκαστον ἀρετὴν παρατιθέναι καὶ κρίνειν δυνάμεθα, καὶ οὕτως ἐκ παραλλήλου τὸ βέλτιον αἱρεῖσθαι, τὸ φαῦλον διακρουόμενοι. Ἐπεὶ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς δύο τρίβους ἡμῖν ὑποδείκνυσι, τὴν μὲν στενὴν καὶ τεθλιμμένην, ἥ τις ἀπάγει πρὸς τὴν ζωὴν τοὺς δι' αὐτῆς ὁδεύοντας, τὴν δὲ πλατεῖαν καὶ ἄνετον, ἥ τις ἐπ' αὐτὸ φέρει τῆς ἀπολείας τὸ βάραθρον. Βιασώμεθα τοιγαροῦν ἑαυτοὺς, ἀδελφοὶ, ἵνα καὶ τὴν βιαστὴν ἁρπάσωμεν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν, ὃς φυλάξει πάντας ἡμᾶς εἰς δόξαν τῆς αὐτοῦ μεγαλωσύνης. Ἀμήν.

Ὁ μὲν οὖν Συμεὼν ταῦτα πρὸς αὐτοὺς διεξῄει· ὁ δὲ Ἰωάννης οὐκ ἐκείνου τὰ ῥήματα ἔλεγεν εἶναι, ἀλλὰ τοῦ παναγίου καὶ τελειωτικοῦ Πνεύματος, ὃ καὶ δι' αὐτοῦ σαφῶς ᾔδει φθεγγόμενον. Ἐφραὶμ δὲ, ὁ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς μεγαλοπόλεως Ἀντιοχείας Ἀρχιεπίσκοπος, περὶ τῆς στάσεως τῶν ὁσίων τούτων πειθόμενος, καὶ μάλιστα τοῦ Συμεὼν, τῆς τε τραχείας αὐτοῦ καὶ λίαν ἐπιπόνου διαγωγῆς, καὶ τῆς ἀπαραμίλλου καὶ ὑπερφυοῦς πολιτείας, κατὰ θέαν τούτων ἐλθὼν, ὅπως τε τῷ Χριστῷ ἐσταύρωτο παρ' ἡλικίαν ἰδὼν, καὶ ὄψεις τῶν ἀκουσθέντων Μάρτυρας θέμενος, Θεὸν ἦν ὅλῳ στόματι μεγαλύνων, καὶ αὐτῷ δάκρυσιν οὐχ ἧττον ἢ ῥήμασιν ἐξομολογούμενος, ἅπερ ἦν

C

αὐτῷ καὶ παρόντι θαῦμα, καὶ εἰς τὴν πόλιν ἐπανελθόντι διήγημα.

Ὁ δὲ, πῦρ ὥσπερ ἐπὶ πῦρ, ἀνάπτων ἀεὶ τοῦ εἰς Χριστὸν ἔρωτος, οὐδένα τὲ κόρον διὰ τοῦτο τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ καμάτων εἰδὼς, αἰτεῖ ποτε σχοινίον τινὰ τῶν αὐτῷ προσιόντων· ὃ καὶ λαβὼν εὐθὺς, ὅλον ἐν χρῷ τὸ σῶμα περιελίσσει καὶ διασφίγγει οὕτω σφοδρῶς, ὡς διαφαγεῖν αὐτοῦ τὰς σάρκας, ἁπαλάς τε οὔσας καὶ τρυφερὰς, γυμνὰς αὐτῶν τὰς πλευρὰς ἀποδεῖξαν. Ἥλκωτο μὲν οὖν αὐτῷ τὸ σῶμα, καὶ πονήρως εἶχεν· οἵ τε τῶν ἑλκῶν ἰχῶρες αἵμασι πεπηγόσιν ἀνακιρνάμενοι, τῷ τρυχίνῳ συγκεκόλληντο ῥάκει· ὁ δὲ καθάπερ σαφῶς ἄλλου πάσχοντος, οὕτω τῶν ἐκ τοῦ σώματος ἀλγηδόνων ὑπερεώρα. Τοῦ χρόνου δὲ καὶ δυσωδίαν ἐντεκόντος τοῖς ἕλκεσιν, ὡς ἤδη πολλὴ αὕτη, καὶ πολλῶν ὀσφρήσει προσβάλλουσα αἴσθησίν τε τοῖς μοναχοῖς ἀλλὰ καὶ τῷ Ἰωάννῃ παρεῖχεν, οἱ μὲν ἐπυνθάνοντο τῆς ὀσμῆς τὴν αἰτίαν· ὁ δὲ Συμεὼν προφάσεις τινὰς εἰς ἀπολογίαν ἐπλάττετο, ἕως διὰ τῆς θυρίδος τῶν μοναχῶν τις παραθεωρήσας, καὶ λίμνας αἱμάτων ἕλκεσιν ἀναπεφυρμένας ἰδὼν, μανθάνει τὸ τοῦ πάθους μυστήριον, καὶ παραυτὰ τῆς θέας ἐπαγγέλει τῷ Ἰωάννῃ. Καὶ ὃς οὐκ ὀλίγα δεινοπαθήσας ἀναγκάζει τὸν Συμεὼν ἆραι κατὰ μικρὸν τὸ σχοινίον· ἀρθῆναι γὰρ ἀθρόον οὐκ ἦν, ἐκδαπανῆσαν ἤδη καὶ διασῆψαν τὰς σάρκας, καὶ ταύταις ἄχρις ὀστέων ἐγκοιλανθέν.

Περιεχομένου δὲ τούτου, καὶ δάκρυα προστιθέντος καρ-

Salutarem exhortationem ad Fratres instituit.

Cum incidisset aliquando Symeon in colloquium cum Monachis, talia præter expectationem disseruit, aut potius virtute sancti Spiritus, qui perpetuam in ipso sibi gratamque habitationem elegerat suaviterque requiescebat, elocutus est; videlicet, Quod, cum Deus in principio conderet hominem, mentem ei ducem, arbitrum, ac velut judicem cogitationum bonarum malarumque indiderit, ut nequis ignorantiam virtutis vitiorumque posset prætendere. Si qua igitur prava voluptatum desideria nos invadant, iisque quodammodo captivi teneamur, et non viriliter pedem conferamus, nec tota virtute invadentium insultus reprimamus; fallax atque mendax est professio nostra, quam Christo tum per baptismum, tum per susceptionem monastici hujusce habitus coram electis, Dei Angelis fecimus. Fateor quidem a natura ingenitam nobis concupiscentiam esse: quis enim negare queat, se concupiscere? Sed a concupiscentiis non superari, id rationis prædominantis opus est, nostramque in malum propensionem velut fræno constringentis. Similiter et gulam, et amorem proprium, et iracundiam, et invidiam, et si quæ alia perturbatio animi est, cum opposita quamque virtute comparare, et ab ea discernere rationis judicio valemus; sicque ex altera parte quod magis cum probitate conjunctum est, eligere; quod ab ea alienius, reprobare. Etenim Dominus Deus noster duas nobis semitas ostendit, alteram angustam et spinis ærumnarum obsitam, quæ per se gradientes ducit ad vitam: alteram vero patentem laxamque, cujus terminus baratrum perditionis. Igitur, Fratres, nobis ipsi vim inferamus, ut rapiamus quod vim patitur regnum Dei, qui nos omnes conservaturus est ad gloriam majestatis suæ. Amen.

E

Ab Ephraim Episcopo visitur.

28 Isthæc quidem commemorabat Symeon. At Joannes non Symeonis illa, sed sanctissimi arcanique Spiritus, quem et ipsius ore perspicue loquentem viderat, esse verba asseverabat. Ephraim vero, qui per id temporis magnæ urbi Antiochiæ præsidebat Archiepiscopus, de Sanctorum illorum standi consuetudine, et præcipue Symeonis, deque austero, hujus laboriosoque admodum vitæ instituto, et conversatione sublimi ac perpetuo cum certamine conjuncta certior factus, ipse viæ se dedit, coram spectator futurus. Cumque vidisset, quomodo Christo crucifixus Symeon in illo ætatis flore esset; oculos illorum quæ prius audierat nunc testes nactus, Deum pleno ore magnificabat, confitebaturque non minus lacrymis quam verbis: quæque præsenti miraculo fuerant, ad sua reverenti numquam non in ore versabantur.

F

Corpus fune stringit tam arcte

29 Quid porro Symeon? Quemadmodum amoris sui in Christum ignem, alio semper alioque igne adjecto, magis succendere cupidus, nulla gravissimorum cruciatuum satietate capiebatur; petit aliquando ab aliquo ad se invisente funem, acceptumque circum corpus convolvit constringitque tam arcte, ut exesa carne, quæ istic mollis admodum ac tenera est, nudæ costæ extarent. Corpus itaque exulceratum pessime habere; et ulcerum sanies, concreto sanguine mixta, pannoso amictui conglutinari. Is vero qui hæc patiebatur, nihilo magis dolorum acerbitate commovebatur, quam si alienum corpus ægre habuisset. Verum processu temporis tantus fœtor e putrescentibus ulceribus generatus est, ut ad multorum nares delatus, gravis esset monachis, imo et ipsi Joanni: quamobrem percunctantibus illis gravissimi odoris causam, prætextus semper

A semper aliquos pro sui purgatione comminiscebatur Symeon : donec per rimam fenestræ speculatus monachorum quidam, conspicatusque sanguinis pure mixti stagnum, discit dolorum ejus arcanum ; atque continuo ab hoc spectaculo ad Joannem nuntiaturus, accidit. Is autem non modice dolens et consternatus adigit Symeonem, ut sensim funem auferat ; nam confestim solvendi nulla spes erat, utpote qui jam comsumptis et putrefactis carnibus ad ossa usque penetrasset.

A. FICFPHCRO. ut putrescens caro fœteat intolerabiliter,

quem jubente Joanne solvit.

30 Interim ad amplexus properantem Symeonem, lacrymasque contriti cordis indices adjicientem, increpat Joannes paterneque objurgat : Non profecto, mi fili, inquiens, non ita barbarum in modum corpus tractare fas tibi est. Cui paternæ castigationi ille tunc quidem cedens, funem solvit verum haud ita multo post resumptum denuo circum corpus adstrinxit, quamvis non tam arcte ac violenter, sed aliquanto laxius tolerabiliusque : eo quippe Symeoni cura omnis intendebat, ut corpus suum castigaret semper et in servitutem redigeret, probe scilicet ignari quanta inde prælia immineant animæ. Quæ res, in tali præsertim ætate, perculit
B vehementer monachos, rogantes verba salutis ab ore ipsius excipere sibi denuo ut liceret. Nec abnuens Symeon, interno Spiritu, a quo maternum ante partum electus fuerat, movente, aggreditur dicere.

Iterum monachos pro curatione alloquens

ad continentiam,

caritatem,

contritionem,

aliasque virtutes excitat :

31 Patres Fratresque, inquiebat, mei, non æquum est, me ingenio tam imbecilli ad hunc vestrum canitie venerandum cœtum verba facere : sed nec æquum est seniorum dictis non obtemperare. Sic igitur existimo, eo connitendum esse Monacho præcipue, continens ut sit ; ut nuntio corporis voluptatibus remisso tranquillitatem pacemque animi conservet, ut continenter psallat, ac sine intermissione mentali vacet orationi. Eo connitendum monacho, caritate ut ardeat, et corde humili præcipienti obediat : obedientia quippe est, per quam Christus ipse mori elegit, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, ut et nos desideria carnis nostræ per ipsam mortificaremus. Eo quoque connitendum monacho, ut in confessione ploret, contritoque corde cum Publicano preces suas fundat ad Dominum : ut vox moderata, sermo decenter compositus, atque omnis in mansuetudine et tranquillitate conversatio sit. Eo connitendum monacho, ut ne juret omnino, sed solum dicat, Crede, vel, Ignosce ; ut scandalum avaritiæ declinet ; ut facul-
C tates suas distribuat ; ut non modo numquam de alterius fama detrahat, sed etiam ne ferat quidem detrahentem ; ut compatiatur in luctu positis ; ut fratrum pedes lavet utilitatique studeat ; ut periculosa illa animi passione, superbia dico, non superetur, sed omnium postremum se reputet.

hortatur ut in omnibus Christum considerent :

32 Eo connitendum monacho, ut omnes tam magnos quam parvos, tam gloriosos quam inglorios, tam divitiis affluentes quam egenos, non secus ac Christum, caritate casta, hospitalitate, et obsequio, omnis hypocriseos experte, præveniat. Monachus namque, qui ad rerum mundanarum splendorem oculos reflexit, earumque species cupide contemplatur, mendicum vero, pauperemque et egenum a se repellit, non admittetur ad nuptias, nec speret obviam iturum se cum exultatione immortali Sponso, ut cum eo ingrediatur : sed potius illud sibi velim persuadeat, fore ut, extincta ob olei defectum lampade, miserabiliter ab ipso excludatur. Eleemosyna quippe consuevit misericordiam consequi illis, qui misericordes in egenos sunt, eosque gravibus ærumnis liberare ; testante id ipsum Christo ac confitente, præstitam pauperi misericordiam, sibi præstitam reputatum iri. Dicit enim : Quamdiu fecistis uni ex

Matt. 25, 40

δίας δήγματα, ἐπετίμα ὁ Ἰωάννης καὶ προσωνείδιζε φιλοστόργως, Μὴ δῆτα, λέγων, ὦ τέκνον, μὴ οὕτως ἑαυτοῦ χρῆναι λίαν ἀφιλανθρώπως ἔχειν. Ὁ δὲ τότε μὲν πατρικαῖς ἐπιτιμήσεσιν εἴξας, ἀπέθετο τὸ σχοινίον· μετὰ δὲ ταῦτα λαμβάνων αὐτὸ πάλιν ὁμοίως περιειλίσσετο, οὐ μετὰ τῆς αὐτῆς σφίγξεως ἢ διατάσεως, ἀλλὰ χαυνότερόν πως καὶ φορητότερον· ἐσπούδαζε γὰρ ὑπωπιάζειν ἀεὶ τὸ σῶμα καὶ κατατρύχειν, τοὺς ἐπανισταμένους ἐξ αὐτοῦ τῇ ψυχῇ πολέμους ἀκούων· ἅπερ ἐξίστη τοὺς μοναχοὺς ἐν ἡλικίᾳ μάλιστα τοιαύτῃ γινόμενα. Αἰτοῦσι τοίνυν ἀκοῦσαι λόγους παρ' αὐτοῦ σωτηρίας, καὶ ὁ Συμεὼν ὁμιλίας αὖθις ἀψάμενος, ἢ τῷ ἐνοικοῦντι μᾶλλον κινούμενος πνεύματι, ᾧ καὶ πρὸ μητρικῶν ὠδίνων ἐξείλετο. D

Πατέρες, ἔφη, καὶ ἀδελφοί, οὐ χρὴ τὸν ἀσύνετον ἐμὲ περὶ σωτηρίας ψυχῆς τῇ ὑμετέρᾳ πολιᾷ διαλέγεσθαι· ὅμως ἐπεὶ πατρικοῖς οὐκέστι μὴ πείθεσθαι λόγοις, Ἔργον μοναχοῦ τὴν ἐγκράτειαν οἶμαι, ὥστε ἠρεμεῖν αὐτῷ τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς, ἔχοντι τὴν ψυχὴν ἐν εἰρήνῃ, τό, τε συνεχῶς ψάλλειν, καὶ ἀδιαλείπτως τῷ νῷ προσεύχεσθαι· ἔργον μοναχοῦ ἡ ἀγάπη, καὶ ἡ μετὰ ταπεινῆς καρδίας ὑπακοή, δι' ἧς καὶ Χριστὸς εἷλε τὸν θάνατον, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ, ἵνα τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς καὶ ἡμεῖς δι' αὐτῆς θανατώσωμεν, E
τότε ἐν ἐξομολογήσει κλαίειν, καὶ ἐν συντριβῇ καρδίας ὡς ὁ Τελώνης προσεύχεσθαι, φωνή τε σύμμετρος καὶ λόγος εὔτακτος, καὶ ἡ ἐν πρᾳότητι καὶ ἡσυχίᾳ διαγωγή. Ἔργον μοναχοῦ, τὸ μὴ ὀμνύειν ὅλως, πλὴν τοῦ πίστευσον ἢ συγχώρησον, ἥ τε τῶν τῆς φιλαργυρίας σκανδάλων φυγή, καὶ ἡ τῶν ὄντων μετάδοσις, καὶ τὸ μὴ μόνον μηδέ ποτέ τινος καταλαλεῖν, ἀλλὰ μὴ δὲ καταλαλοῦντος ἀνέχεσθαι, συμπάσχειν τε τοῖς ἐν ὀδύνῃ, καὶ ἀδελφῶν πόδας νίπτειν, καὶ ταῖς αὐτῶν χρείαις διακονεῖσθαι, τό τε μὴ τοῦ χαλεποῦ πάθους τῆς ὑπερηφανίας ἡττᾶσθαι, ἀλλὰ πάντων ἔσχατον ἑαυτὸν εἶναι ἡγεῖσθαι.

Ἔργον μοναχοῦ, ἡ εἰς πάντας μεγάλους τε καὶ μικρούς, ἐνδόξους καὶ ἀδόξους, πλουσίους καὶ πένητας, ὡς εἰς αὐτὸν Χριστὸν ἁγνὴ φιλαδελφία τε καὶ φιλοξενία, καὶ ὑποκρίσεως καθαρεύουσα πάσης διακονία. Μοναχὸς γὰρ πρὸς μὲν τὰς κατὰ κόσμον βλέπων ὑπεροχάς, καὶ πρόσωπα τῶν τοιούτων λαμβάνων, πτωχὸν δὲ καὶ πένητα προσιόντα καὶ δεόμενον ἀπωθούμενος, ὁ τοιοῦτος οὐχ ἕξει παῤῥησίαν εἰς τὸν νυμφῶνα, οὐ δὲ ἀπαντήσεται, οὐ δὲ συνεισελεύσεται φαιδρῶς τῷ ἀθανάτῳ νυμφίῳ, ἀλλὰ τοῦτον ἑαυτῷ ἐλεεινῶς ἀποκλείσει, δι' ἔνδειαν ἐλαίου τῆς λαμπάδος ἀποσβεσθείσης· ἐλεημοσύνη γὰρ αὐτοὺς ἐλεεῖν πέφυκε πρώτους, καὶ μεγάλων ἐξαιρεῖσθαι κακῶν τοὺς ἑαυτῆς ἐργάτας, αὐτὸν ἐκεῖνον ὁμολογοῦντα Χριστὸν ἔχουσα, καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀναδεχόμενον, τὸν εἰς τοὺς πένητας ἔλεον· Ἐφ' ὅσον γὰρ ἐποιήσατέ, φησιν, ἑνὶ τού- F
των τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε· ὥσπερ ὁ μὴ τὸν ἀδελφὸν ἐλεῶν πάλιν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ σαφῶς ἤρνηται, τρόπον τινὰ κατὰ τοὺς Σαδδουκαίους τῇ ἀναστάσει καὶ αὐτὸς ἀπιστῶν, καὶ πρὸς τὰς ἐκεῖθεν οὐ διαβλέπων ἐλπίδας. Μὴ οὖν προτιμήσητε τῆς τοῦ ἀδελφοῦ χρείας τὸν ἐγκρυπτόμενον τοῖς χρήμασι δαίμονα, ὅς καὶ αὐτῷ Χριστῷ τετόλμηκε προσβαλεῖν, εἰρηκώς, Ταῦτα πάντα σοι δώσω ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι· μὴ τῇ κοσμικῇ φαντασίᾳ τὸν τὴν πτωχείαν τοῦ πένητος ὑπερχόμενον, καὶ μὴ ἔχοντα που τὴν κεφαλὴν κλῖναι, Χριστὸν ἀτιμάσητε, οὗ εἰσὶν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ. Ἐπεὶ καὶ Ἀβραὰμ ξενίσας οἶδε Θεὸν σὺν Ἀγγέλοις δυσὶν ἐν ὁδοιπόρου προσχήματι, ὁμοίως δὲ καὶ Λὼτ Ἀγγέλους ὑποδεξάμενος. Ἀλλὰ καὶ ἐν πλουσίῳ καὶ πένητι ζητεῖτε Θεόν, πένητας μὲν ὡς πλουσίους, πλουσίους δὲ πάλιν ὡς πένητας λογιζόμενοι, πόδας τε αὐτῶν μετ' εὐχαριστίας Θεοῦ καὶ ἀγάπης ἐν διαθέσει ψυχῆς νίπτοντες, καὶ ἱλαρῶς αὐτοῖς ἐκ τῶν ὄντων ἐπαρκοῦντες τὰ πρὸς τὴν χρείαν, ὡς ἕνα τε τοὺς πάντας ὁρῶντες, ἢ καὶ Χριστὸν ἐν αὐτοῖς μᾶλλον ὁρᾶν νομίζοντες. Πλοῦτος μοναχοῖς, Ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες, ἡ ἀκτησία· εἰ δὲ κέκτηταί τις, μὴ ἑαυτῷ μᾶλλον, ἀλλὰ τῷ πλησίον κεκτήσθω.

A Ἔργον μοναχοῦ, σωφροσύνη σώματος, ἀλλὰ καὶ ψυχῆς· εἰδέ τινα ὑμῶν, ἀδελφοί, λογισμὸς ἀκαθαρσίας εἰσέλθῃ, ἐν συνοχῇ πνεύματος καὶ καρδίας ὀλολυγμῷ πρὸς Θεὸν μετὰ δακρύων ἐκεῖνα βοάτω· Δέσποτα Χριστὲ, ὁ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ τοῦ ἐλέους Θεὸς, ὁ πάσης παρακλήσεως Κύριος, ὁ ἀεὶ ὢν καὶ διαμένων εἰς τοὺς αἰῶνας, ὁ μόνος φιλόστοργος πατὴρ, ὁ τοὺς ἐπί σοι πεποιθότας μὴ καταισχύνων, ῥῦσαι με ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν μου, πρόσχες τῇ ψυχῇ μου, σῶσόν με ἐν τῷ ἐλέει σου τὸ ἀγαλλίαμά μου, λύτρωσαί με ἀπὸ τῶν κυκλωσάντων με· σὺ γὰρ οἶδας ὁ μόνος πάντα εἰδὼς, ὃν οὐδὲν οὐ δὲ τῶν τῆς καρδίας κρυφίων λαθεῖν δύναται, ὡς οὐκ ἐμῆς εἰσι ταῦτα γνώμης γεώργιον, ἀλλὰ κατὰ πολύ μοι τὸ ἀκούσιον ἐπεφύη. Μνήσθητι ὅτι χοῦς εἰμι, καὶ μὴ εἰς κατάκριμα λογισθήτω μοι. Κύριε, Κύριε, δύναμις τῆς σωτηρίας μου, ἐπισκίασον ἐπὶ τὴν κεφαλήν μου ἐν ἡμέρᾳ πολέμου· μὴ παραδῷς με, Κύριε, ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας μου ἁμαρτωλῷ· ἐλέησόν με ὁ Θεὸς, ἐλέησόν με, ὅτι ἐπί σοι πέποιθεν ἡ ψυχή μου, καὶ ἐν τῇ σκιᾷ τῶν πτερύγων σου ἐλπιῶ· ὁ Θεός μου μὴ μακρύνῃς ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὁ Θεός μου εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες· βοηθήσων μου καὶ ῥύστης μου εἶ σὺ, ὁ Θεός μου μὴ χρονίσῃς.

Ταῦτα ὁ ῥυπαροῖς λογισμοῖς πολεμούμενος προσεύχου Θεῷ· εἶτα ῥίψον τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ
B ἀγαθότητος, καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς μεταφρένοις αὐτοῦ εὐθέως ἐπισκιάσει σοι. Ἀποστρέφεσθε τοίνυν ἀδελφοὶ τοὺς ῥυπαροὺς λογισμοὺς, οὓς τίκτει τὸ πλήρωμα τῆς γαστρός. διώκετε δὲ μᾶλλον τὴν εἰρήνην καὶ τὸν ἁγιασμὸν, ὧν χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται Κύριον, ὃς οὐ δὲ τὰς τοῦ ἐχθροῦ μηχανὰς ἀπέκρυψεν ἀφ᾽ ἡμῶν· οὐ δὲ γὰρ αὐτοῦ φησι τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν. Ἀλλ᾽ ἐάν τις ὑμῶν πρὸς ὄρεξιν βρωμάτων διερεθίζηται, νοείτω τίς ὁ σαίνων τὴν ὄρεξιν· ἐάν τις ὑπὸ σαρκικοῦ πολέμου διαθερμαίνηται, ἐπιγινωσκέτω τίς ὁ τὸ πῦρ ἀνάπτων, καὶ τῆς εἰς τὸ κακὸν ἀφορμῆς ἐκκοπὴν ἐπινοείτω. Στῆτε τοιγαροῦν ὡς ἀθληταὶ γενναῖοι, ἀνακρίνοντες ἑαυτοὺς διὰ παντὸς, ἀδελφοί, καὶ οἰχήσεται ἀφ᾽ ὑμῶν ἡ τῆς ἁμαρτίας ἐνέργεια· ἐντούτοις ἀεὶ μελετῶντες, ταῦτα καθ᾽ ἑαυτοὺς ἐξετάζοντες, εὐνοεῖτε τῷ οἰκείῳ δεσπότῃ· ἵνα καὶ ἡ προκοπὴ ὑμῶν ᾖ φανερὰ, τοῦ ἐν Κυρίῳ καυχᾶσθαι κατὰ τὸ γεγραμμένον καὶ λέγειν, Ἐὰν μή μου κατακυριεύσωσι, τότε ἄμωμος ἔσομαι, καὶ καθαρισθήσομαι ἀπὸ ἁμαρτίας μεγάλης, καὶ ἔσονται εἰς εὐδοκίαν τὰ λόγια τοῦ στόματός μου· ἔσονται δὲ τότε μᾶλλον, Ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες, εἰς εὐδοκίαν, ὅταν μετὰ τοῦ ἀκατακυριεύτους ἡμᾶς εἶναι, ἔτι τὰ λόγια τοῦ στόματος καὶ δάκρυσιν ᾖ καρδίας κατηρτυμένα.

Ἡ ψαλμῳδία κατάνυξιν ἐχέτω· αἱ πρὸς Θεὸν φωναί, καὶ τὸ τῶν χειρῶν ἔργον, ὡς Ἀγγέλων παρεστώτων ὑμῖν ἐκτελείσθω· ὁ δύο χιτῶνας ἔχων τῷ μὴ ἔχοντι μεταδότω·
C ἡ νηστεία καθ᾽ ἡμέραν ὑμῖν ἄχρις ἐννάτης παρατεινέσθω· νηστεύοντες δὲ μὴ κατὰ τοὺς ὑποκριτὰς σκυθρωπάζωμεν, ἀλλὰ φυλακὴν τῷ στόματι θώμεθα, καὶ περιοχῆς θύραν τοῖς χείλεσι. Ξένῳ ἀδελφῷ ὑπαντῶντες, ταχέως μετάνοιαν βάλλετε, λέγοντες, Πῶς ἔχομεν, εἶτα δοτέον χώραν τῇ σιωπῇ· εἰ δέ τινι καὶ διαλεχθῆναι ἀναγκαῖον, προτρέψει τὸν ἀδελφὸν ἀγάπην λαβεῖν· εἶτ᾽ οὖν ἄρτον ζωῆς, καὶ φιλοθέοις αὐτὸν διηγήμασι, καὶ πολιτείαις πατέρων ἑστιατέον. Μὴ γινώμεθα κενόδοξοι τῇ διαλέκτῳ, ἀλλ᾽ ἡ τῶν ἐντολῶν ἡμῖν τήρησις μᾶλλον τὴν ἀληθῆ δόξαν περιποιείσθω, ἐν ἁπλότητι καρδίας ταπεινουμένοις. Τὸ φιλόπτωχον ἡμῖν ἀπὸ τοῦ ὑστερήματος ἔστω καὶ τῆς ἐνδείας· ἡ πρὸς Θεὸν εὐχαριστία μὴ ἐκλειπέτω, ἀλλ᾽ ἐν τῷ στόματι ὑμῶν τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπὶ πᾶσιν ἁγιαζέσθω, ἢ καὶ στόμα μᾶλλον ὑμῖν καὶ καρδίαν ἁγιαζέτω.

Ἀδελφῷ περί τινος φαύλου πράγματος μὴ συνδιαστέον, ἀλλὰ προσεκτέον μᾶλλον ἑαυτοῖς, ἀδελφοί, καὶ πάντα δοκιμαστέον πρῶτον, εἶτα τοῦ καλοῦ δυνάμει τῇ πάσῃ περιεκτέον. Μηδεὶς ἐν ἡμῖν διάβολος ἔστω, τῆς γὰρ ἐκείνου μερίδος ἐστὶν ὁ συνταράσσων τὴν ἀδελφότητα· ἀλλὰ τά τε χείλη ἀλήθειαν ἀεὶ καὶ ἡ καρδία λαλείτω. Ἐὰν ἐν τῇ τραπέζῃ διψήσῃς, οὐκ ἐρεῖς, Δός μοι πιεῖν· ἀλλὰ νεύματι σημανεῖς τῷ διακόνῳ τῆς χρείας, καὶ σιγῇ παρεξήσει. Φλέγματος ἐπικατασπασθέντος τῷ θώρακι οὐκ ἐνώ-

his minimis, mihi fecistis : adeo ut qui non miseretur fratris, filium Dei censendus sit palam nega- D
visse, Sadducæos quodammodo imitatus, non credendo resurrexionem esse, neque in spem inde promanantem oculos reflectendo. Ne igitur latentem sub auro dæmonem pluris feceritis, quam necessitatibus fratrum succurrisse ; dæmonem inquam, qui et ipsum Christum aggredi non est veritus, ita loquens : Hæc omnia dabo tibi, si cadens adoraveris me. Ne Christum, mundi fallacis opinioni mendicitatem pauperis præferentem, et non habentem ubi caput reclinaret, contumelia afficiatis ; illum inquam, Christum, in cujus potestate cœli sunt ac terra. Etenim cum Abraham hospitalitatem in omnes exerceret, meruit Deum, Angelis duobus comitatum, sub specie viatoris conspicere : similiter et Loth, qui Angelos hospitio excepit. Verumtamen date operam sedulo, ut in divitibus atque pauperibus æqualiter Deum quæratis ; quod effectum dabitis, si consideretis in paupere divitem et contra in divite pauperem ; si pedes eorum lavetis cum gratiarum actione et caritate in testificationem animi, si suppeditetis hilariter de facultatibus vestris quidquid eorum usus deposcit, si denique universos velut unum intueamini, aut potius Christum in omnibus vos cernere, existimetis. Divitiæ monachorum, Patres, Fratresque, nihil pos- E
sidere : si quis tamen iis abundet, non sibi potius abundet quam proximo.

A. NICEPHORO.

33 Eo connitendum monacho, ut tum corpore tum animo continens sit. Si quem vestrum lasciva cogitatio incessat, Fratres, in anxietate spiritus et compunctione cordis confugiens ad Deum, ita cum lacrymis clamet : Domine Jesu Christe, tu qui misericors et miserator Deus, qui totius consolationis Dominus, tu qui fuisti semper, futurusque es in æternum, tu qui amantissimus nostri Pater, qui confidentes in te non pateris confundi ; tu, inquam, eripe me ex potestate hostium, succurre animæ meæ, salvum me fac in misericordia tua, tu qui exultatio mea es ; libera me ab insidiis eorum qui circumdederunt me : tu quippe nosti, qui solus omnia nosti, et quem ne abscondita quidem cordis latere possunt; tu, inquam, nosti, istiusmodi impura cogitata, non a me accersita, sed invitum multumque reluctantem animum subiisse. Memento quia pulvis sum, nec, quæso, in condemnationem mihi illa cedant. Domine, Domine virtus salutis meæ, sub umbra tua protege me in die belli : ne tradideris me Domine, a concupiscentiis meis peccatori : miserere mei, Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea, et sub umbra alarum tuarum sperabo : Deus F
meus ne longe recedas a me : Deus in adjutorium meum intende, adjuva me, quoniam liberator meus es tu : Deus meus ne elongeris a me.

docet quomodo pravæ cogitationes pellendæ;

34 Ita ad Deum ora, quisquis impuris sordidisque cogitationibus infestaris ; deinde prostratus ante divinam illam Bonitatem, infirmitatem tuam confitere : et ipsa continuo in visceribus suis proteget te. Exterminate igitur e mentibus vestris, Fratres, cogitationes turpes, quas abundatia ventrisque satietas solet parere : pacem vero et sanctitatem sectamini potius, sine quibus nemo videbit Dominum, qui machinationes inimici non celavit nos : non enim ignoramus consilia ipsius. Si quis autem vestrum ad immoderatam cibi appetentiam irritari se sentiat, cogitet, quis illam excitet : si quis a carnali concupiscentia incalescat, indaget quis ignem illum succendat ; constituatque apud se, mali principium ac radicem penitus evellere. State igitur, ut generosos pugiles decet, dijudicantes vosmetipsos, Fratres ; et certi estote, quod omnis efficacia et vis peccati evanescet. Hæc perpetuo meditantes, hæc sedulo apud vosmetipsos expendentes, benedicite

A. NICEPHORO. Ps. 18, 14.

A benedicite Domino : ut profectus vester manifestetur gloriando in Domino, juxta quod scriptum est, et dicendo : Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero et emundabor a delicto magno, et accepta erunt verba oris mei. Erunt autem tunc acceptiora, Patres Fratresque mei, verba oris nostri, quando, invictis nobis permanentibus, lacrymis quoque cordis condita fuerint.

quantum et quomodo jejunandum :

35 Psalmorum cantus e corde compuncto procedat : orationum jacula ad Deum emittite, et opera manualia perficite, memores semper præsentiæ Angelorum : qui duas habet tunicas alteri nullam habenti communicet : quotidianum jejunium in nonam usque horam diei extrahatur. At cum jejunamus cavendum est, ne hypocritarum more luridum mœstumque præferamus vultum, sed videndum ut custodiam ponamus ori, et ostium circumstantiæ labiis nostris. Cum Fratri peregre advenienti occurritis, celeriter inclinato corpore dicite ; Ecquid valemus ? deinde vos iterum silentio date. Si cui autem diutius colloquendum est, ille Fratrem invitabit ad refectionem vel etiam ad panem vitæ manducandum, tum narrationibus divinum quiddam spirantibus, tum sanctorum Patrum vitis, mensæ

quid cum hospitibus,

B appositis. Cavendum est, ne ob linguæ peritiam vana gloria efferamur ; sed danda potius opera, ut mandata Dei in simplicitate ac humilitate cordis custodientes, veram gloriam assequamur ac conservamus. Amor voluntariæ paupertatis ab ipsa penuria atque inopia capiat incrementum : gratiarum actio Deo debita numquam excidat vobis, sed in ore vestro nomen Domini sanctificetur in omnibus, aut os vestrum potius sanctificet cor vestrum.

quid in mensa

36 Cum Fratre pravi quidpiam fortes molienti nolite conspirare, sed ad vos ipsos potius conversi, explorate prius omnia ; tum quod proprius a virtute abest, totis viribus sectamini. Nullus inter vos diabolus sit ; diaboli quippe partes sunt fraternitatem disturbare. Labia vestra nec non cor vestrum veritatem perpetuo loquatur. Si inter accumbendum sitiveris, cave dicas, Da quod bibam : sed nutibus significato illi, qui accumbentibus ministrat, necessitatem tuam ; siti vero expleta, tacite dimittito calicem. Si excreandi necessitas urget, memento non in conspectu Fratrum pituitam ejicere : sed surgito, Patribusque salvere jussis, procul inde recedito ; cumque necessitati feceris satis, in silentio reversus loco tuo te repone, et quæ apposita sunt, tamquam ministerio Angelorum eo delata, religiose manducato. Vini usu monachis omnino interdictum esto : si cui tamen propter infirmitatem corporis utendum est ; utator quam parcissime. Non enim ignorare debetis, per vinolentiam aptum vos dæmoniis habitaculum fieri ; illa quippe in corpore flammas libidinis succendit, illa gravium somnorum causa est ; illa pingue obtusumque reddit ingenium ; ut nihil dicam, quod mentem, pulcherrimam hominis ducem, e loco suo deturbet.

quid cum infirmis agendum.

37 Cum infirmatus fueris, medicus tibi Deus esto. Cum fratrum quispiam inciderit in morbum qui olidum fœtorem emittit ; ne deprecetur ministerium curatoris monachus, ne vereatur commodare manum, et deterso pure vulnera curare : imo vero infimi lectum sternito, et si qua re indigere audiat, prompte suppeditato, idque ita, ut nihil convitii jaciat, nihil magni a se factum arbitretur, sed uti servus Do-

C mino suo benigne famuletur, donec communis universorum Dominus nos visitans ex alto, recreet sibique restituat laborantem. Isthæc sunt, Fratres, quæ observare vos velim : isthæc præstate satagite, si F

Matth. 25, 34.

optabilem illam aliquando audire vocem cupitis ; Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi : quia vidistis me esurientem, et nutrivistis ; sitientem, et dedistis potum ; nudum, et cooperuistis ; infirmum et carcere detentum, et accessistis invisuri ad me. Qui habet aures audiendi audiat, dicit Dominus, cui gloria in secula. Amen.

πιον πτύσεις τῶν ἀδελφῶν, ἀλλ᾽ ἀναστὰς, Εὐλογήσατε πατέρες ἐρεῖς, πόῤῥω τε τούτων γενόμενος, καὶ τὴν χρείαν πληρώσας, ἡσυχῇ πάλιν ἐλθὼν, τῇ τραπέζῃ ἑαυτὸν παρενείρης, εὐλαβῶς τε μεταλήψῃ τῶν προκειμένων, ὡς ὑπὸ παραστάταις Ἀγγέλοις. Οἶνος παντάπασι μοναχοῖς ἀπαγορευτέος· εἰ δέ τις αὐτῷ διὰ σώματος ἀσθένειαν χρῷτο, λίαν ὀλίγῳ κεχρήσθω· παροικία γὰρ δαιμόνων σαφὴς ἡ πολυοινία, τῷ τε γὰρ σώματι πυρώσεως ὑπανάπτει φλόγας, καὶ βαρὺν μὲν τὸν ὕπνον, ἀμβλυτέρας δὲ τὰς φρένας ἐργάζεται, ἔξω τε καθάπερ ἑαυτοῦ τον ἡγεμόνα καθίστησι νοῦν. D

Ἰατρὸς ἀῤῥωστοῦντι Θεὸς ἔστω σοι. Ἀδελφοῦ πάθει δυσωδίαν τίκτοντι περιπίπτοντος, οὐ παραιτήσεται μοναχὸς ἅψασθαί τε αὐτοῦ καὶ ἀπαντλῆσαι τὸ τραῦμα, ἀλλὰ καὶ κοίτην αὐτοῦ στρώσει, καὶ ὅτου δέοιτο πυνθανόμενος ἑτοίμως ὀρέξει, οὐκ ὀνειδίζων, οὐ μέγα τι δρᾷν οἰόμενος, ἀλλὰ ὅσα δεσπότῃ δοῦλος εὐγνωμόνως ὑπηρετῶν, ἕως ὁ κοινὸς ἁπάντων Δεσπότης ἐπισκεψάμενος ἄνωθεν, ἐγείρῃ τὸν κάμνοντα. Ταῦτα τηρείτω ἡ ἀδελφότης, ταῦτα ποιεῖν σπουδαζέτω, εἰ μέλλοιμεν τῆς εὐκταίας ἐκείνης ἀκοῦσαι φωνῆς· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ὅτι πεινῶντά με εἴδετε καὶ ἐθρέψατε, διψῶντα καὶ ἐποτίσατε, γυμνὸν καὶ περιεβάλετε, ἀσθενῆ καὶ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθετε πρός με. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω, εἶπεν ὁ Κύριος, αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. E

CAPUT V.

Visio, ardor patiendi, acceptus Spiritus sanctus, tentationes, mors Joanni prædicta.

Scientia Symeoni infunditur divinitus.

Hisce auditis, stupore atque admiratione completi sunt monachi, præcipue Joannes, qui Symeonem, quantum ad sapientiam spiritualem dicendique efficaciam attinet, alterum Davidem appellabat ; narrabatque quomodo nocte illa per somnium divina quædam virtus oblata sibi fuisset, quæ dextera expressum e favo mel effundebat ac Symeonem multiplici scientia informabat. Alter etiam e corona Fratrum simul adstantium, ætate grandior interrogabat ; num istic loci columbæ essent. Cunctis negantibus, retulit quomodo candidam

Τούτων ἀκούοντες οἱ μοναχοὶ, κατεπλήττοντο, καὶ μᾶλλον ὁ Ἰωάννης, ὃς καὶ νέον Δαυὶδ, ὅσα γε εἰς πνευματικὴν σοφίαν καὶ λόγου δύναμιν, ἐκάλει τὸν Συμεὼν, κἀκεῖνο δὲ προσετίθει, ὡς ὀφθείη τῆς νυκτὸς ἐκείνης αὐτῷ θεία κατὰ τοὺς ὕπνους δύναμις, οἱονεί τι μέλι κηρίου τῇ δεξιᾷ κατέχουσα, καὶ τῷ Συμεὼν γνησίως μεταδιδοῦσα· Ἕτερος πάλιν τοῦ τῶν ἀδελφῶν χοροῦ γέρων, τοῖς λοιποῖς συμπαρεστὼς ἐπυνθάνετο, εἰ ἐνταῦθα εἶεν περιστεραί· οὐκ εἶναι δὲ πάντων διαβεβαιουμένων, ἔλεγεν ὡς ἦ μὴν λευκήν τινα περιστερὰν αὐτὸς ἴδοι πρὸς τὸν Συμεὼν, διὰ τῆς θυρίδος εἰσπτᾶσαν, ἐκεῖθέν τε αὖθις ἀποπτᾶσαν,

A ἀποπτᾶσαν, καὶ εἰς ἀέρα χωρήσασαν. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα πρὸς ἀλλήλους αὐτοὶ διεξήεσαν, ὁρᾷ καθάπερ ὁ Συμεὼν ἁρπαζόμενον εἰς οὐρανον ἑαυτὸν, καὶ κατὰ παντὸς οἷα μέρους τῆς γῆς ἁπλούμενον, εἶτα διὰ κλιμάκων ἑπτὰ ἀναγόμενον· ὡς δὲ πυνθάνεσθαι τί ποτε εἴη τὰ παρόντα ἐδόκει, φωνῆς ἀκούει λεγούσης, ὡς ἄρα οἱ ἑπτὰ οὐρανοί εἰσιν οὗτοι, δι' ὧν ἀνήχθης· ἑξῆς δὲ καὶ αὐτὸν ὁρᾷ τὸν Παράδεισον, παλάτιον τε φωτὸς ἐν αὐτῷ, καὶ πηγὴν μύρῳ βλύζουσαν, καμάρα δὲ τῇ πηγῇ ἐφειστήκει, θείας ἀκριβῶς χειρὸς ἔργον, οὐδένα δὲ ἀνθρώπον ἐκεῖ, ὅτι μὴ τὸν Ἀδὰμ καὶ τὸν Ληστὴν ἴδοι μόνους. Ἐν ἑαυτῷ δὲ γεγονὼς, ἀπαγγέλλει τῷ Ἰωήννῃ τὴν ὄψιν· ὁ δὲ χείλη ἀγαλλιάσεως ἦν αἰνῶν τε ἅμα καὶ εὐλογῶν τὸν Θεόν, ὅς τηλικαύτην αὐτῷ δεδώρητο χάριν. Ὁ μὲν οὖν Συμεὼν τηλικαύταις ὑψοῦτο πρὸς Θεὸν ἀναβάσεσιν.

Ἐπὰν δέ τις αὐτῷ προσέλθοι ἐνδύματος ἐνδεὴς, ἐξεδύετο τὸ οἰκεῖον ἐκεῖνος, πᾶσαν ὡς οἷόν τε λανθάνων αἴσθησιν, καὶ παρεῖχε τῷ δεομένῳ καὶ ὁ μὲν ἐκάθητο γυμνὸς τὰ πολλὰ καὶ χειμῶνος, θείας ἄνωθεν χάριτος περιβολῇ σκεπτόμενος. Ἐλύπει δὲ τὸ πέρα φύσεως τοῦτο τῆς τοῦ Συμεὼν κακοπαθείας τὸν Ἰωάννην, ὅσα καὶ πατὴρ αὐτοῦ καὶ μήτηρ κηδόμενον. Ποτὲ τοίνυν βαλόμενος ὁ Συμεὼν ἐπὶ νοῦν τοὺς τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα Μαρτύρων
B ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶνας, ὅπως ὥρᾳ χειμῶνος ἐπὶ λίμνης αἴθριοι τῷ παγέτῳ διεκαρτέρουν, τότε στῆθος παίων καὶ δακρύων, ὑετοὺς τῶν ὀφθαλμῶν καθιεὶς, Οἴμοι ἔλεγεν! οἴμοι! Ὅσοις οἱ Μάρτυρες ἄθλοις, ἡλίκαις διὰ Χριστὸν κολάσεσι, τάς τε μελλούσας βασάνους διέφυγον, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων τετυχήκασιν ἀγαθῶν; ἐγὼ δὲ τί δράσω; Πῶς τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων ὁ ἄθλιος φυγῶ, οἳ κἀνταῦθα τὸ σῶμα ἔδονται, κἀκεῖ μοι πάλιν οὐ τελευτήσουσι; Ταῦτα ἔλεγε, τούτοις ἠδολέσχει, τοιαῦτα προσανεκλαίετο. Εἶτα γόνατα πρὸς γῆν καὶ χεῖρας ἐρείσας, οὕτω πᾶσαν ἐκείνην τὴν νύκτα πικρῶς ἑαυτὸν ἀπωδύρετο, ὥσπερ αὐτῷ καὶ καρδίας τοῖς δάκρυσι συνεκχεομένης, ὡς καὶ τὰ σπλάγχα τὸν θεῖον Ἰωάννην παθόντα, Μάχαιρά σοι λείπεται, φάναι ἣν λαβὼν σεαυτὸν δυσχειρίσεις, οὕτως αὐτοῦ γνησίως περιεκαίετο.

Ἔπειτα μέντοι πρὸς ἑτέραν μείζονα τῶν προτέρων ἄσκησιν ἑαυτὸν ὁ Συμεὼν ἐξεπόνει· ἔγνω γὰρ ἐπὶ τῶν ἑαυτοῦ καθῖσαι ποδῶν· ὃ καὶ παρ' ὅλον ἐνιαυτὸν πεποίηκεν, ἀσάλευτος μείνας, καθάπερ ἐπὶ πέτραν τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης ἀκριβῶς ἡδρασμένος. Τῷ μὲν οὖν χρονίῳ τῆς καθέδρας, καὶ τῇ τῶν σαρκῶν ἁπαλότητι, ταῖς κνήμαις οἱ μηροὶ συμπεφύκεσαν, μέλος ὥσπερ ἓν γεγονότες, σηψίς τε τούτοις ἐντετηκυῖα, τὸν Ἰωάννην, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς δυσωδίας ἐπλήρου. Ἧς ὅθεν τε ἦν, καὶ ὅπως εἶχε γνωσθείσης, ἰατρόν τινα μεταστειλάμενος ὁ Ἰωάννης, τῇ τέχνῃ πρὸς τὸ τοῦ Συμεὼν πάθος χρῆσθαι ἠξίου.
C Ὁ δὲ κατεγέλα· Ζῇ Κύριος ὁ Θεός μου, λέγων, οὐκ ἀνθρωπίνη μοι τέχνη ψαύσειεν ἢ χείρ, ἐπ' ἐκεῖνον γὰρ ἐπέρριψα ἐμαυτὸν, καὶ αὐτὸς ποιήσει. Ταῦτα ὁ μὲν ἔλεγεν, Θεὸς δὲ οὐ διὰ μακροῦ ἐπλήρου, καὶ ἀπὸ τῆς πληγῆς ὁ Συμεὼν ἴατο, τούς τε μηροὺς ἔῤῥωτο, καὶ ταῖς κνήμαις ἐχρῆτο· καὶ χαριστήρια Θεῷ τοσαύτης εὐεργεσίας, στάσιν ἐπὶ γονάτων αὖθις καὶ ποδῶν ἀπεδίδου καιρὸν, ὃν αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ λογισμοῖς οἰκείοις ὡρίσατο.

Προσαγούσης δὲ ἤδη τῆς θείας Πεντηκοστῆς, ἔλεγεν ὁ Συμεὼν, Τίς ἄρα δέξασθαι ἄξιος τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὡς τοῖς Χριστοῦ μαθηταῖς καὶ Ἀποστόλοις ὤφθη, γλωσσῶν ἐν εἴδει πυρίνων ἐπιδημῆσαν; Ἐφ' οἷς, Οὐκ ἀσφαλὲς, ὦ τέκνον, τὰ τοιαῦτα ζητεῖν, εἰπόντος τοῦ Ἰωάννου, ὑπολαβὼν, Θέλημά φησι Κύριος τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει, καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται, καὶ σώσει αὐτούς. Ταῦτα εἶπεν, καὶ ὀφθαλμοῖς εἰς οὐρανὸν καρδίας ἅμα καὶ σώματος ἀτενίσας, τοιαῦτα προσηύχετο· Δέσποτα παντοκράτωρ, ὁ τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ πρότερον μὲν τὴν δύναμιν τῶν οὐρανῶν στερεώσας, καὶ τῆς γῆς ἀνακαινίσας τὸ πρόσωπον, ἔπειτα δὲ τοῦτο τοῖς ἁγίοις σου μαθηταῖς καὶ Ἀποστόλοις ἐν εἴδει πυρὸς ἀποστείλας, ὡς λαλεῖν αὐτοὺς ἑτέραις γλώσσαις καὶ οὐ πατρίοις, κατάπεμψον τοῦτο νῦν καὶ τῷ ἁμαρτωλῷ ἐμοί· δοῦλός σου εἰμὶ ἐγὼ, συνέτισόν με, καὶ μαθήσομαι τὰς

columbam per fenestram ad Symeonem advolantem, D
indeque rursus avolantem ac sublime abeuntem *A. NICEPHORO.* conspicatus fuisset. Deum hæc illi inter sese conferunt; sentit Symeon in cœlum quodammodo se rapi, et per universas mundi plagas late vagari; tum deinde per septem scalas deduci. Percunctanti autem, Quid rebus illis, quæ oculis subjiciebantur, aliquando futurum esset, audita vox est dicens; Hi septem cœli sunt per quos ascendisti. Post hæc ipsum conspicatur paradisum, in eoque palatium fulgentissimum et fontem unguento pretioso scaturientem; fonti autem imminebat fornix, dignum artifice divino opus: sed nullum inibi hominem præterquam solum Adamum et bonum Latronem observabat. Ad se reversus Symeon exponit Joanni visionem, lætis vocibus laudanti Dominum ac benedicenti, quod talem famulo suo gratiam impertitus esset. Atque hi sunt gradus, quibus Symeon efferebatur ad Deum.

39 Si quando ipsum accederet quispiam, vestis indigus, suam sibi ipse detractam, omni commiserationis sensu, quantum fieri poterat, dissimulato, porrigebat petenti, perannabatque nudus ipsa etiam plerumque hieme, divinæ caritatis amictu cœlitus coopertus. Verum hæc insolens supraque naturam castigandi sui modus gravem animi sensum ingerebat Joanni, non minus de Symeone, quam pater materve solet, anxio. Quodam tempore revocans ad animum Symeon quadraginta sanctorum Martyrum Religionis ergo suscepta certamina, pensitansque quam sereno hilarique vultu in lacu frigore conglaciato brumali tempestate durarent, percusso pectore lacrymarumque imbre oculis profluente, Hei mihi, inquit, hei misero mihi! quantis illi Martyres certaminibus, quam acerbis propter Christum cruciatibus toleratis, et tormenta sempiterna evaserunt, et promissam beatitatem consecuti sunt! Ego autem quid agam? quo pacto stridorem dentium miser effugiam, dentium, qui tum hic rodendo corpus comminuent, tum istic nihilo minus in perpetuum me dilaniabunt? Talia identidem promebat ore, talia meditabatur animo, talia miserum in modum totus lamentabatur: tum genibus manibusque humi positis pronus, seipsum tam acerbe tota illa nocte deplorabat, vitam veluti cum lacrymis profundens, ut vir divinus Joannes intimis visceribus commotus, dicere auditus sit: Quid tandem Symeon? Ferrum solummodo deest, quo minus violentas tibi ipse manus inferas.

ardor ejus patiendi mirabilis

E

40 Successu deinde temporis aliud exercitationis genus excogitans, priori longe magis stupendum, ad illud sese exstimulavit. Constituit igitur, pedibus suis pro sedili uti, quemadmodum et re ipsa usus est F
anno integro, immotusque persedit, veluti super *excogitat inaudita.* petram dilectionis Christi probe firmatus. Factum est igitur diutino illo situ et carnis teneritudine tibias cum coxis coalescere, et unicum solummodo membrum apparere, unde generata putrefactio tetro odore, non Joannem solum, sed alios quoque Fratres complebat. Ubi autem fœtoris causa indagata repertaque est, medicum accersivit Joannes, arte sua medelam affecto corpori adhibiturum. Quid ad hæc Symeon? in risum effusus; Vivit Dominus meus, inquit, ac Deus meus: absit ut humana aut ars aut manus medica vulnera mea tractet. In Dominum projeci curam mei, ipse medicabitur me. Hæc ille. Deus autem prædictioni fidem deesse non sivit: brevi siquidem a vulneribus curatus est, corroboratis coxis et tibiarum usu recepto: pro quo beneficio auctori Deo gratias persolvit, omne illud tempus, quod solitis contemplationibus præscripserat, stando transigens, pedibus genibusque suo munere fungentibus.

41 Jamque appropinquabat Pentecostes sacra lux, cum dixit Symeon; Ecquis dignus est Spiritum sanctum

A sanctum accipere, quemadmodum apparuit Christi Discipulis atque Apostolis, linguarum ignitarum specie descendens? Quibus reponente Joanne, Haud tutum esse istiusmodi prodigia flagitare; resumpsit ille sermonem, dicens : Voluntatem timentium se faciet Dominus, preces eorum exaudiet, et salvabit ipsos. Quæ cum dixisset, erectis in cœlum oculis, corde ac corpore, ita oravit : Domine omnipotens, qui sancto tuo Spiritu jam olim virtutem cœlorum firmasti, et faciem terrarum innovasti; secutis vero temporibus eumdem sanctis Apostolis atque Discipulis tuis, speciem ignis præferentem, impertitus es; quo factum, ut non vernacula sua tantum, sed et peregrinis linguis locuti sint; demitte illum nunc quoque mihi peccatori : servus tuus sum ego, instrue me, et docebor mandata tua : tu enim potens es ab infantili ore laudes tibi concinnare. Ita precatus, ecce confestim (o quis tuam, universorum fabricator Deus, benignitatem enarret!) ecce veluti fax e cœlo devolans tanta Symeonem gratia cumulavit, ut non tantum oris facundia et spiritu, quo loquebatur, universos sacro quodam stupore percelleret; verum etiam de vita solitaria, de pœnitentia, de futuro judicio ad horrorem dissereret : multas
B quoque sacrarum litterarum obscuras sententias interpretabatur, apertasque dilucida explicatione omnibus ante oculos ponebat. Atque hæc res Joannem majori etiam stupore complevit, talia de Symeone dicere coactum : Quam mirabilia hic opera faciet! quantulo minora ipsorum Apostolorum prodigiis! quoniam et pari fere gratia præventus est. Sed majorem adhuc timorem Dei monachorum animis incussit, magis aptis efficacia signorum quam vi verborum moveri.

A. Nicephoro : Spiritum sanctum petit

et accipit.

42 Porro etiam visa objecta monachis per quietem admirabilia sunt : quorum aliqui tres gradus, in iisque totidem sedes videre sibi videbantur : percunctatique, Eccujus istæ essent, et cui recipiendo exaltandoque pararentur; audierunt vocem, Symeoni puero destinari. Hic interea, fulgorem faciei virtutisque suæ patrem soli diffundens, divina caritate plenus, quemadmodum ascensiones adhuc sublimiores disposuerat in corde, ita terrenarum rerum conversatione relicta, columnam quadraginta ut minimum pedes altam erigi mandat. Quod factum ubi Antiocheno tum temporis Archiepiscopo innotuit, et ipse et Episcopus Seleuciæ venerunt, crebrisque accensis facibus multo cum lumine atque hymnis Symeonem, quanta vix dici potest cum devotione
C ad aram adductum, Diaconum ordinant, deducuntque ad hanc columnam; posteaquam in illa basi sex annos sub disciplina Joannis moratus fuerat. Volupe hic erat studia spectare cujusque præsentium, præcipue ministrantium altari; aliis sanctum a terra sublevantibus, aliis vestimenta tangere cupientibus, plerisque propius propiusque abesse conantibus, omnibus quasi ratum habentibus, plus benedictionis relaturos illos, qui plus studii contulissent.

In columnam pedum 40 deductus ab Episcopis,

post susceptum Diaconatum

43 Beatus itaque Symeon, stans super columnam, annos octo ibidem perduravit; uti progressu deinceps orationis docebitur : Joannes autem, quamvis pactus cum Symeone esset, adhæsurum se illi semper spiritualis vinculo conjunctionis, et nullo unquam tempore separatum iri; nihilominus quod suavi aspectu illius, gratiæ divinæ copiam prodente, frui oculis non liceret; angebatur corde, dolebatque tantopere, ut in lacrymas conspicuas non rarum prorumperet. Interea virtutum studia Symeoni in columna majora erant prioribus : incrementum capiebat mansuetudo, augescebat compunctio cordis, uberiores fluebant lacrymæ pluviarum imbrem imitatæ, lingua in decantandis Deo hymnis nihil beatis cœli spiritibus concedebat.

ἐντολάς σου, ὁ καὶ ἀπὸ νηπίου στόματος αἶνον εἰδὼς καταρτίζεσθαι. D Ταῦτα τοῦ Ὁσίου προσευχομένου (τίς ἂν σου, δημιουργὲ τῶν ἁπάντων, ἐξαριθμήσαιτο τὸ φιλάνθρωπον) καθάπερ τις λαμπὰς ἀθρόον ἄνωθεν καταπτᾶσα, τοσαύτης αὐτὸν ἐπλήρωσε χάριτος, ὡς μὴ τῇ τῆς γλώττης ὁμιλίᾳ μόνον, καὶ τῷ Πνεύματι ᾧ ἐλάλει καταπλήττειν ἐπιεικῶς ἅπαντας, ἀλλὰ καὶ λόγους περί τε μοναδικοῦ βίου καὶ μετανοίας καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως τάττειν· πολλά τε τῶν βαθέως καὶ ἀποκρύφως ταῖς θείαις γραφαῖς εἰρημένων διερμηνεύειν, δῆλά τε πᾶσι καὶ οἷον ὑπ᾽ ὀφθαλμοὺς προτιθέναι· ὃ τὸν μὲν Ἰωάννην μείζονος ἐπ᾽ αὐτῷ θάμβους πληρῶσαν, ἐκεῖνα περὶ αὐτοῦ φάναι παρασκευάζει, ὡς ἄρα θαυμαστὰ οὗτος ἔργα ποιήσει, καὶ οἷα μικροῦ τὰ τῶν Ἀποστόλων, ὅτι καὶ παραπλησίας ἠξίωται χάριτος· πλείονα δὲ Θεοῦ φόβον ταῖς τῶν μοναχῶν ἐνῆκε ψυχαῖς, σημείων ἐνεργείᾳ μᾶλλον ἢ λόγων δυνάμει καταρτισθείσαις.

Ἔπειτα μέντοι καὶ ὄψεις ἐν ὕπνοις ὤφθησαν τοῖς μοναχοῖς παραδόξως, καί τινες αὐτῶν τρία βήματα, καὶ τρεῖς ἐν αὐτοῖς θρόνους ἐδόκουν ὁρᾷν· πυθομένους δὲ τίνα ταῦτα εἶεν, καὶ ὅτου πρὸς ὑποδοχὴν καὶ δόξαν ἑτοιμάσθειεν, ἀκοῦσαι φωνῆς, ὅτι Συμεὼν τοῦ παιδός. Ὁ Συμεὼν τοίνυν ἴσα ἡλίῳ ὄψιν ἅμα καὶ ἀρετὴν ἐξαστράπτων, χάριτός τε θείας πληρούμενος, ἀναβάσεις ἔτι μᾶλλον ὥσπερ ἐν τῇ καρδίᾳ ἐτίθετο, οὕτω κἀν τῇ τῶν γηΐνων ἀναχωρήσει ἀμέλει, καὶ κίονα πόδας οὐ μεῖον ἢ τετταράκοντα τὸ ὕψος ἐπιτάττει γενέσθαι. E Ὁ δὲ γεγονὸς, τῷ τηνικαῦτά τε τῆς Ἀντιοχέων Ἀρχιεπισκόπῳ γνωσθὲν, ἐλθὼν ἐκεῖνος μετὰ τοῦ κατὰ Σελεύκειαν Ἐπισκόπου, λαμπάδας τε συχνὰς ἀναψάμενοι, ὑπὸ πολλῷ φωτὶ καὶ ὕμνοις τὸν Συμεὼν τῷ θυσιαστηρίῳ μεθ᾽ ὅσης οὐδ᾽ ἂν εἴποι τις εὐλαβείας προσαγόντες, Διάκονόν τε χειροτονοῦσι, καὶ εἰς τὸν κίονα τοῦτον ἀνάγουσιν, ἕκτον ἐπὶ τῆς βάσεως ἐκείνης ἤδη παρὰ τῷ θείῳ Ἰωάννῃ χρόνον διηνυκότα. Σπουδὴ δὲ ἦν τῶν παρόντων ἑκάστῳ, καὶ μάλιστα τοῖς τοῦ βήματος, τῷ μὲν, διαβαστάσαι, τῷ δὲ τοῦ ἐνδύματος ἅψασθαι, τῷ δὲ καὶ πλησίον γενέσθαι, καθάπερ τῷ πλέον μετασχόντι πλείονος παρὸν τυχεῖν καὶ τῆς εὐλογίας.

Ὁ μὲν οὖν ἱερὸς Συμεὼν ἐπὶ τοῦ κίονος στὰς, ὄγδοον ἐν αὐτῷ διεκαρτέρησεν ἔτος, ὡς ἑξῆς προϊὼν ὁ λόγος δηλώσει μοι. Ὁ δ᾽ Ἰωάννης, καίτοι διαθήκας μετὰ τοῦ Συμεὼν διαθέμενος ἡνῶσθαί τε διὰ παντὸς αὐτῷ τὴν πνευματικὴν ἕνωσιν, καὶ ἀχώριστος αὐτοῦ τὴν ψυχὴν διαμένειν, ὅμως ὅτι μὴ καὶ ὄψιν ἐκείνου γλυκεῖαν καὶ θείαις ἀνθοῦσαν χάρισιν ὀφθαλμοῖς εἶχεν ὁρᾷν, ἐδάκνετο τὴν καρδίαν καὶ ὠδυνᾶτο, καὶ εἰς φανερὰ πολλάκις κατέπιπτε δάκρυα. Τῷ Συμεὼν δὲ μείζονες τῶν πρότερον ἀγῶνες ἐπὶ τοῦ κίονος ἦσαν, πρᾳότης τε πλείων αὐτῷ προσετίθετο, καὶ ἡ τῆς καρδίας κατάνυξις ηὔξετο, τά τε δάκρυα ὑετοὺς ἐμιμεῖτο, καὶ ἡ γλῶττα τοῖς εἰς Θεὸν ὕμνοις ταῖς οὐρανίαις δυνάμεσι σαφῶς ὡμοίωτο. F

Ὡς ἂν δὲ μὴ καυχήσηταί φησι πᾶσα σάρξ, ἡνίκα τοιαύτης ἐτύγχανεν ἐπιβὰς ἡλικίας, ἢ τις φύσεως πέφυκε γονὴν προϊέναι, ὁπλίσατο κραταιῶς ὁ σατανᾶς, ὥστε νυκτὸς αὐτὸν ἐνυπνίοις ἐπηρεᾶσαι. Τῷ δὲ, εἰ καὶ τὸ σῶμα, κατ᾽ ἐκεῖνο τῆς ὥρας ὕπνου ἥττητο, ἀλλ᾽ ἡ ψυχὴ ἐγρήγορέ τε καὶ διανέστηκε, καὶ οὕτως ἑαυτῇ προσέχουσα ἦν, ὡς μὴ μόνον ἐνδόσιμον μηδὲν, μὴ δὲ μαλακὸν παθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὕπνον εὐθὺς ἀποῤῥίψαντα, κατώδυνον ὅλον καὶ δακρυώδη παίειν τὰς ὄψεις, καὶ τοιαῦτα ἑαυτῷ ἐποδύρεσθαι· Φεῦ οἷα παθεῖν ὁ δείλαιος ἔμελλον; οἷον τρωθῆναι τραῦμα; ὅπερ οὐκ ἰατρὸς, οὐ τέχνη, οὐ φάρμακον, οὐκ ἄλλο τι θεραπεῦσαι ἴσχυσεν ἄν· ἀλλά σοι τῷ μόνῳ δεσπότῃ καὶ σωτῆρι ψυχῶν, τῷ μόνῳ νεφρῶν καὶ καρδιῶν ἐταστῇ προσπίπτω, δεικνὺς τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, ἐπεὶ καὶ πάντας ἐλεεῖν οἶδας, ὁ καὶ πάντα σαφῶς δυνάμενος. Ταῦτ᾽ ἔλεγε, καὶ ἰδοὺ, ὁρᾷ τινα κατίοντα πρὸς αὐτὸν ἄνωθεν, τὸ εἶδος σεμνὸν, τὴν τρίχα γηραιὸν, τὸ σχῆμα καὶ τὴν στολὴν ἱερέα, ποτήριον σωτηρίου χερσὶ κατέχοντα, εὐωδία τε κατέσχε τὸν τόπον. Καὶ ὁ φανεὶς τῶν ἀχράντων οἱονεὶ μυστηρίων τῷ Συμεὼν κοινωνήσας, Ἀνδρίζου, καὶ κραταιούσθου, φησίν, ἡ καρδία σου, οὐχ

ὑποπέσῃ

A ὑποπεσῇ γὰρ ἐνυπνίων ἐνεργείαις οὐκέτι, φυλακὴν ἐπὶ τῇ ἄνωθεν ἐλπίδι πᾶσαν τῆς ἑαυτοῦ καρδίας τιθέμενος· ὁ τοσοῦτον ἐπὶ πένθει πένθος τῷ Συμεὼν προστίθησιν, ὡς ἐπί τινας ἡμέρας ἄχρις ἐννάτης ὥρας μὴ δὲ τὴν θυρίδα ὁπωσοῦν παρανοίγειν, ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὴν ἐπικεκλεισμένον ἀνομίλητον παντάπασι διαμένειν, ἑαυτῷ μόνῳ καὶ Θεῷ προσαδολεσχοῦντα.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ τοῦ Ἰωάννου τοὺς συνήθεις ἐπὶ τῆς οἰκείας βάσεως μετιόντος ἀγῶνας, ὑγιῶς τε κατὰ σῶμα καὶ ἀνόσως ἔχοντος, ἐγγύζουσαν ἤδη προγνοὺς τὴν ἐκείνου ἐκδημίαν ὁ Συμεὼν, τοιούτοις πρὸς αὐτὸν μηνύμασι χρῆται· Μὴ ἀθυμήσῃς, Πάτερ, εἰ τοῦ θανάτου κατὰ πάσης φύσεως ἀνθρωπίνης κοινῶς ὁδεύοντος, ἐφίστασθαι ἤδη μέλλει καί σοι τὰ τῆς τελευτῆς· ἑώρακα, γάρ σε μεταχληθέντα ὑπὸ Θεοῦ, ὅπερ σοι μὲν καὶ ὅσοι τὴν ἀρετὴν κατὰ σε ἀνάπαυσις μᾶλλόν ἐστι καὶ ζωὴ, ἁμαρτωλοῖς δὲ στενοχωρία, καὶ λύπη, καὶ σαφὴς (ὡς εἴθε μὴ ὤφελον) θάνατος. Ἀλλὰ νῦν μὲν τῆς πατρικῆς σου καὶ πνευματικῆς εὐλογίας μετάδος μοι, μέμνησο δέ μου καὶ πρὸς τά σοι ποθούμενα διαβαίνων, καὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης θέας τῶν ὑπὲρ ἔφεσιν ἀξιούμενος, ὥστε διαβῆναι παρά σε καὶ ἡμᾶς τὸν κόσμον νικήσαντας, καὶ ἀλλήλους ὄψεσθαι πάλιν μετὰ χρηστῶν τῶν ἐλπίδων. Οὐ ταραχθεὶς τοίνυν πρὸς τὴν ἀγγελίαν ὁ Ἰωάννης (ἡτοίμαστο καὶ γὰρ ἐκ
B πλείονος) Αἱ μὲν σαὶ τέκνον εὐλογίαι, φησὶ, παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὃν ἐζήτησας, καὶ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ ὃν ἐπόθησας, καὶ τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος οὗ τὴν χάριν ἐπλούτησας, τῆς μιᾶς καὶ ἀμετρίτου θεότητος, αὐτή σοι ὁδηγία πρὸς πάντα καὶ ἀσφάλεια καὶ παράκλησις· οἱ εὐλογοῦντές σε ηὐλόγηνται παρ' αὐτῆς, οἱ δὲ καταρώμενοί σε κατήρανται· προστεθείη δέ σοι παρὰ Θεοῦ καὶ τιμὴ τῆς εἰς ἐμὲ τιμῆς ἕνεκεν, ὅσα με καὶ πατέρα τετιμηκότι· ἡ δὲ σὴ μήτηρ, ἔλεος αὐτῇ καὶ χάρις παρὰ Θεῷ, οἷς τοσαῦτά μοι διηκόνησε. Τούτων οἱ παρεστῶτες ἀκούοντες, καὶ ὅτι ἐξόδια εἴη τὰ ῥήματα συνιέντες, ἀθυμοί τε καὶ κατηφεῖς ἐστήκεσαν. Ἔπειτα μόλις, Καί τινας ἐπισκήπτεις ἡμῖν ἐντολὰς περὶ τοῦ Συμεὼν; ἐπηρώτων· ὁ δέ φησιν, Ἵν' ἀνθρώποις γε πᾶσι σπουδὴ γένηται φοιτᾷν ὡς αὐτὸν, καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ εὐχῆς ἀξιοῦσθαι, ὅτι μέγα τι καὶ τίμιον ἐκλογῆς σκεῦός ἐστι τῷ Θεῷ. Ὁ μὲν οὖν ταῦτα εἰπὼν, καὶ συνταξάμενος αὐτοῖς, ἅμα καὶ ἐπευξάμενος, καὶ παραθέμενος αὐτοὺς τῷ Θεῷ, εἶτα μικρὸν ἡσυχάσας, καὶ ὥσπερ ὕπνῳ καταληφθεὶς, ἐξεδήμησε.

44 Ne autem, uti dicitur, glorietur omnis caro, D quæ jam ad id ætatis pervenit, ut procreandis liberis apta sit : bellum Symeoni satanas acerrimum indixit, usque adeo ut noctu etiam dormienti non leve periculum tentator crearet. Verum enimvero, tametsi per illud tempus somno succubuerat corpus, anima nihilo minus vigilabat, erecta semper, tamque attenta rebus suis, ut non modo nihil inde motionis libidinosæ pateretur, verum etiam excusso confestim somno mœstus atque lacrymabundus faciem percuteret, atque ita secum ipse lamentaretur : Væ misero mihi, quam prope a scelere abfui ! quam pene inflictum mihi vulnus fuit, cui nec medicus, nec ars, nec pharmacum, nec aliud quidlibet adferre opem ullam potuisset ! At tibi, Domine et salvator animarum nostrarum, tibi soli renum ac cordium scrutatori supplex accedo, detegens infirmitatem meam ; quoniam tu et misereri omnium soles, et medicari omnibus potes. Hisce finitis, ecce iterum quemdam conspicit ad se descendentem ab æthere, venerabilem forma, Canicie conspicuum, specie atque habitu Sacerdotem, calicem salutiferum manibus præferentem : locusque suavi odoris fragrantia repletus erat. Et is, qui apparebat, intemerata sacramenta Symeoni communicare visus ; Viriliter, inquit, age, et confortetur E cor tuum ; non succumbes post hac illusionibus insomniorum, si cordis tui custodiam Deo firmiter sperando commiseris. Res illa priori Symeonis luctui spiritusque contritioni tantum addidit incrementum, ut diebus aliquot ad horam usque nonam fenestram nullo modo adaperiret, sed bene obfirmatam retinens intus ipse lateret, commercio omni humano abstinens, sibique soli et Deo vacans.

A. NICEPHORO. aciem carnis luctam patitur,

divinitus contra eam roboratur,

45 Inter hæc Joannes quoque in columna sua consuetas sibi exercitationes strenue obibat, corpore bene sanus, nec invaletudinis ulla sentiens indicia : cujus tamen migrationis jamjam instantis præscius Symeon, talibus ad eum verbis usus est : Ne animo deficias, Pater, si obitus diem, quæ genus humanum sine discrimine universum manet, tibi quoque appropinquare audiveris : intellexi enim citatum esse te a Deo ; quod tibi quidem et quotquot virtutum tuarum æmulatores sunt requies potius ac vita est ; peccatoribus vero angustia, luctus, et mors (quod utinam non esset !) certissima. Nunc autem paterna tua ac spirituali benedictione me imperti : ac memento mei cum ad concupita tibi gaudia transieris, beataque illa visione omne desiderium transcendente dignatus fueris, ut nos quoque devicto mundo aliquando tecum eo transeamus, et facti compotes votorum, mutuo aspectu iterum fruamur. Neutiquam : turbatus est ad hoc nuntium Joannes, utpote jam pridem ad illa animo comparatus : hoc tantum reponit : Benedicat te, fili mi, Deus Pater quem quæsivisti ; et unigenitus Patris Filius quem desiderasti, et vivi-
C ficus Spiritus cujus sancta gratia ditatus es ; unica illa et immensa Deitas te ducat per omnia, illa secu- F rum præstet, illa consoletur : qui benedixerint te benedicti ab illa erunt, et qui maledixerint maledicti. Adjiciat tibi Deus honorem, propter illum quo me prosecutus es, quoniam me ut alterum parentem honorasti : Quid autem mater tua? Gratiam et misericordiam impetret a Deo, quæ tanta mihi adjumenta subministravit. Cum audivissent hæc, qui aderant Fratres, supremaque vale dicentis verba esse animadvertissent, attoniti atque exanimati hærebant : et vix tandem, Ecquid de Symeone mandatum sibi vellet, interrogabant. Qui ait : Illud exopto, ut ardens studium virtutes Symeonis æmulandi animos omnium inflammet, et precibus ejus adjuvari mereantur ; quoniam magnum, et honorabile Deo, vas electionis est. Postquam hisce verbis instituisset ipsos, et simul precibus Deo commendasset, paululum quievit, et quasi sopitus leni somno, decessit.

prædicit mortem Joannis,

ejusque suprema verba excipit.

CAPUT VI.

Orationis tempora: dæmones superati : potestas contra illos et virtus miraculorum cœlitus data.

Συμεὼν δὲ τὴν ἐκείνου ἐκδημίαν ἀρχὴν οἰκείων καθάπερ ἀγώνων πεποιημένος, τῷ τε πένθει καὶ αὖθις προστίθησι, καί τινα μὴ δὲ θυρίδα ἔχοντα μόδιον ἐπὶ τοῦ κίονος ὕπεισιν, οἷα καὶ αὐτοῦ φωτὸς ἀποστερῶν ἑαυτόν. Εὐχὴ δὲ παρ' ὅλην σχεδὸν ἡμέραν ἄχρι τέως ἐννάτης ὥρας διηνεκὴς αὐτῷ ἦν· κατὰ μέντοι τὴν ἐννάτην, εὐχὴ πάλιν ἡ τοῦ

Joannis ex hac vita exitus, austerioris vitæ principium Symeoni fuit : qui, dolori et compunctioni majori se daturus, modium alium, nulla fenestella perforatum, impositum columnæ subit, veluti ipsius lucis usura aspectuque se privans. Hic per integrum pene diem, ad horam scilicet nonam usque, continenti vacabat

Tempora et modus orandi ac dormiendi Symeonis :

A vacabat orationi : hora autem nona thurificationis
A NICEPHORO officium alia excipiebat oratio : deinde sole jam oc-
cumbente aliam denuo exordiebatur, a qua tandem
sole diem reducente desistebat : ac tunc demum
illud sibi occinens ; In pace in idipsum dormiam et
requiescam ; quoniam tu, Domine, singulariter in
spe habitare fecisti me, somnum perinde ac famulum
accersebat, indulgebatque illi parcissime, ad ne-
cessarium dumtaxat corporis usum. Oratio autem
ejus erant, Psalterium totum et Mosaicæ cantiones,
plagæque dextera inflictæ pectori (nam sinistra ad
Deum tendebatur) et veluti rivuli lacrymarum pan-
nosam detritamque lacernam irrigantes : hæc vero
excipiebat lectio atque meditatio divinorum oraculo-
rum. Incensum quoque dexteræ prehensum offere-
bat sæpe Deo, et fumus (o quis mirabilia Domini
annuntiabit?) sine prunis sublime ferebatur : alias
vero audiebatur simul psallere cum turba, simulque
Alleluia subjicere. Longissimo sæpe tempore nihil
omnino somni oculis videbat, adeo ut triginta in-
terdum noctes integras totidemque dies continuaret,
rogitans Deum, expertem somni vitam ducere :
verum, gratia intus loquente, arcanum tacitumque
responsum accepit ; Oportet aliquantulæ quieti te
B tradas.

47 Hæc iterum adversus illum armaverunt dæ-
monem, ad insidiandum ei tunc quoque antiquo suo
dæmonem sub variis formis vincit. instrumento usum, sub illo tamen discrimine, quod
in Paradiso blandis lenociniis persuadere, hic gravi
terrore dejicere conatus sit. Submisit itaque serpen-
tem, horribiliter hiantem sibilantemque, et mordere
minitantem : quem vir sanctus, audaci manu juxta
ac mente apprehensum, valide allisit contrivitque,
donec sanctis illius manibus elapsus in terram, eva-
nuit ex oculis, demissa ad pedes Sancti pelle, ut erat,
squamis tecta, pro irrefragabili testimonio miraculi.
Gravissime illud sensit impostor : tum omnes in
unum vires colligens, comprehensam per ambitum
columnam in terram dare laborabat : verum gratia
divina, in modum fulguris cœlestis emicans, machina-
tores illos velut flagello compellebat arripere fu-
gam, horrendum frementes atque ejulantes. Non
hic stetit invidia inimici : alas volucris sibi adaptat,
et faciem pueri assimilans, conspectui Symeonis se
offert ; qui efformato Crucis signo confestim, ut
ventus fumum, dissipavit hostem. Tunc plausibus tu-
multibusque cum ingenti sono supra caput ejus in
aere excitatis, in ipsum facturus impetum videbatur :
C magnæ quoque molis saxum ex parte australi in co-
lumnam jacit ; quæ impetu illo eversa fuisset, nisi
gratia divina, in similitudine columbæ apparens,
ruentem stitisset. Postea etiam, eodem spiritu vincu-
lis constringere manus Symeonis tentante ; hic ad
pharmacum, jam pridem contra illius venenum præ-
sentissimum, sacrosanctum, inquam, Crucis signum
confugiens, cunctas tentantis vires infregit.

48 Denique, uti puella quædam effrons, viro Dei
accedit, totus niger totus aspectu deformis : manusque
collo jamjam injecturus, et in complexum ruere festi-
nans, Certaminis, inquit aleam, adhuc semel tecum
luctans, jaciam : et siquidem non prævaluero tibi,
in præsentia recedam. Isthæc elocutus grandi cum
sono strepituque irruit, omnia replens tumultu, ut
vel ipsa invasionis insolentia terrorem incuteret. At
ille neutiquam se avertens consueta corripuit arma,
spem ; scilicet in Christo positam, alacrique ac
generoso animo certamen aggrediens, manus hostis
apprehendit, easque post tergum adductas vincivit,
atque ita ex oculis recedere coegit, edoctum vanas
esse ejus minas. Deinde suaviter in cœlum sublatis
oculis, hymnos Deo in gratiarum actionem, aut si
ita vis in victoriæ obtentæ commemorationem cecinit,
accenso ad hoc cereo quem utraque manu tenebat,

θυμιάματος τὴν εὐχὴν διεδέχετο· εἶτα ἡλίου ἤδη δυομέ- D
νου, εὐχῆς ἑτέρας ἀρχόμενος ἀνίσχοντος πάλιν ἐπαύετο·
τηνικαῦτα γὰρ ἐκεῖνα ἑαυτῷ ἐπιλέγων, Ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ
τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι καὶ ὑπνώσω, ὅτι σὺ Κύριε κατα-
μόνας ἐπ᾽ ἐλπίδι κατῴκισάς με, τὸν ὕπνον ὅσα καὶ οἰκέ-
την ἐκάλει, διακονῆσαι μικρὸν αὐτῷ πρὸς τὴν ἀναγκαίαν
τοῦ σώματος χρείαν. Ἡ εὐχὴ δὲ, τό τε ψαλτήριον ὅλον,
καὶ αἱ τοῦ Μωσέως ᾠδαὶ ἦσαν, πληγαί τε κατὰ τῶν
στέρνων τῇ δεξιᾷ (ἡ ἀριστερὰ γὰρ πρὸς Θεὸν τέτατο) καὶ
δακρύων ὀχετοὶ τὸ τρύχινον ἐκεῖνο λούοντες ἔνδυμα, ἑξῆς
δὲ ἀνάγνωσις καὶ θείων μελέτη λογίων. Θυμίαμα μέντοι
λαμβάνων τῇ δεξιᾷ, προσέφερε πολλάκις Θεῷ, καὶ ὁ
καπνὸς (ὁ Θεός μου, τίς ἀπαγγελεῖ τὰ θαυμάσιά σου !)
καὶ χωρὶς ἀνθράκων ἀνήει· ἄλλο τε δὲ καὶ ὄχλου συμψάλ-
λοντος αὐτῷ ᾐσθάνετο καὶ συναποδιδόντος τὸ Ἀλληλούϊα.
Τὰ πολλὰ δὲ οὐ δὲ ὕπνου τὸ παράπαν ἐγεύετο, ὥστε καὶ
τριάκοντα νύκτας ὅλας καὶ ἡμέρας ἴσας ἐπέμεινε, προ-
σευχόμενος ἀπαλλαγῆναι τῆς τοῦ ὕπνου μέθης· ἀλλ᾽ ἐῤ-
ῥέθη μυστικῶς αὐτῷ καὶ ἀποῤῥήτως ὑπὸ τῆς χάριτος,
Ὅτι δεῖ σε βραχὺ καθεύδειν.

Ταῦτα δεινῶς ὥπλιζε πάλιν τὸν πονηρὸν ἐπ᾽ αὐτὸν, ὄφει
πρὸς τὴν ἐπιβουλὴν τῷ παλαιῷ καὶ νῦν ὀργάνῳ χρώμε-
νον· πλὴν ὅσον ἐκεῖ μὲν πείθειν, ἐνταῦθα δὲ φοβεῖν ἔμελ-
λεν. Ὑποβεβλήκει γὰρ ὄφιν αὐτῷ, φοβερόν τι χαίνοντα
καὶ συῤῥίττοντα, καὶ δακεῖν ἀπειλοῦντα· ὁ δὲ θαῤῥαλέᾳ
καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ λαβόμενος, παίων ἦν κομιδῆ καὶ
συντρίβων, ἕως τῶν ὁσίων χειρῶν ἐκείνων διολισθήσας E
καὶ κατὰ γῆς πεσὼν, ἀφανὴς ἐγεγόνει, αὐταῖς ὡς εἶχε
φολίσι τὸ οἰκεῖον ἔνδυμα παρὰ τοὺς αὐτοῦ πόδας ἀφεὶς,
τοσούτου θαύματος ἀψευδὲς μαρτύριον. Τοῦτο χαλεπω-
τέρα γίνεται πληγὴ τῷ βασκάνῳ, καὶ τὰς οἰκείας δυνά-
μεις συναγαγὼν, τόν τε κίονα κύκλῳ διαλαβὼν, ἀνατρέ-
πειν αυτὸν εις ἔδαφος ἐπειρᾶτο· ἀλλ᾽ ἡ θεία χάρις, ὥσπερ
τις ἄνωθεν ἀστραπὴ διάττουσα, φεύγειν ὅσα καὶ μάστιγι
τούτους ἐλαυνομένους ἐποίει, μέγα τι καὶ δεινὸν ἀλαλά-
ζοντας. Ἀλλὰ τὸν φθόνον οὐκ ἦν ἠρεμεῖν, ἀλλὰ πτέρυγας
πετεινοῦ λαβὼν ὁ ἐχθρὸς, τὸ πρόσωπον δὲ παιδίῳ εἴκαστο
τῷ προσώπῳ, προσβάλλει τοῦ Συμεών· ὁ δὲ τὸ τοῦ σταυ-
ροῦ σημεῖον διατυπώσας, ὡσεὶ καπνὸν αὐτίκα διασκεδά-
ζει. Ἔπειτα μέντοι κρότοις ἐναερίοις καὶ θορύβοις καὶ
ἤχοις ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτοῦ κέχρητο, δῆθεν ὡς ἐπ᾽ αὐτόν
ἐπιών" οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀθρόον ἐκ νότου λίθῳ μεγάλῳ
τὸν κίονα βάλλει· καὶ ὁ μὲν περιτρέπει, ἡ θεία δὲ χάρις
ἐν ὁμοιώματι περιστερᾶς εὐθέως ἐπιφανεῖσα, τὴν περι-
τροπὴν ἵστησιν. Ἑξῆς δὲ καὶ χεῖρας αὐτοῦ δεσμεῖν τοῦ
πονηροῦ πειρωμένου, τῷ παλαιῷ καὶ πάλιν φαρμάκῳ τῷ
σταυρῷ κἀνταῦθα χρησάμενος, εὐθὺς αὐτοῦ τὴν δύναμιν
σβέννυσι.

Τέλος οἷά τις ἀναιδὴς αὐτῷ πρόσεισι παῖς, μέλας ὅλος καὶ
ἰδεῖν αἰσχρὸς, χεῖρας ἰταμῶς ἐπιβαλεῖν, καὶ εἰς συμπλοκὴν
ἐλθεῖν ἐπειγόμενος, Ἔτι τὸ ἅπαξ τοῦτο λέγων παλαίσω F
σοι, καὶ εἴπερ οὐ κατισχύσω σου, τὸ γοῦν παρὸν ἀπελεύ-
σομαι. Ταῦτ᾽ ἔλεγε, καὶ μετὰ μεγάλων ἤχων καὶ θορύ-
βων ἐπῄει, ταραχῆς πάντα πληρῶν, ἵνα τῷ παραλόγῳ
τῆς ἐφόδου καὶ καταπλήξῃ. Ὁ δὲ μηδὲν ὑποτρέψας,
ἀλλὰ πρὸς τὸ οἰκεῖον ὅπλον εὐθὺς τὰς εἰς Χριστὸν βλέ-
ψας ἐλπίδας, εὐψύχως τε τὴν πάλην καὶ νεανικῶς ὑπο-
στὰς, λαβόμενος αὐτοῦ τῶν χειρῶν, ὀπίσω τε περιαγαγὼν
αὐτὰς καὶ δεσμήσας, ἀφανῆ τίθησι, κενὰς αὐτοῦ τὰς
ἀπειλὰς ἀποδείξας. Εἶτα ἡδύ τι πρὸς οὐρανὸν ἰδὼν, τοὺς
εὐχαριστηρίους, εἰ δὲ βούλει, ἐπινικίους προσῆγεν ὕμνους
Θεῷ, φῶτα ποιήσας καὶ κηρὸν ἑκατέρα χειρὶ κατέχων,
οἷς συνεμέτρει τὸν ἐπινίκιον, οὐ γὰρ πρότερον ἡ γλῶττα
τῶν ὕμνων πέπαυτο, ἕως τοῖς κηροῖς καυθεῖσι τὸ φῶς
ἔσβεστο.

Ἐν τοσούτῳ δὲ ὁρᾷ (ἀλλὰ πῶς ἂν τὰ κρείττω λόγου
λόγος γνωρίσειε ; φρίκη γάρ με καὶ πρὸς τὴν μνήμην εἰσ-
έρχεται) ὁρᾷ τοίνυν, καὶ ἰδοὺ ἀνέῳκτο μὲν ἐξ ἀνατολῶν
ὁ οὐρανὸς, καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐπ᾽ αὐτοῦ Χριστὸς ὁ Θεός·
ὅρασις δὲ ὡς ἠλέκτρου κύκλῳ περὶ αὐτὸν ἐν φωτὶ καὶ πυρὶ
στρεφομένου, Μιχαὴλ τε καὶ Γαβριὴλ οἱ τῶν ἁγίων
Ἀγγέλων πρῶτοι, ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν πρᾴως ὁ δ᾽ ἐξ ἀριστε-
ρῶν παρεστῶτες, τό τε τῶν νεφελῶν πλῆθος ὑποπόδιον αὐ-
τοῦ

A τοῦ καθάπερ τις κονιορτὸς ποδῶν αὐτοῦ. Χεῖρας τοιγαροῦν ὁ Συμεὼν αὐτίκα καὶ ὄμματα καρδίας πετάσας, ἐδεῖτο τοῦ ὀφθέντος, ὥστ᾽ εὐδοκῆσαι καρποὺς ἀγαθοὺς αὐτῷ δι᾽ αὐτοῦ προσαχθῆναι. Τί οὖν ἐνταῦθα! Ὁ τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν ἀντιδοξάζειν εἰδὼς καὶ πολλῷ τῷ μέσῳ Θεός, νεύσας τοῖς δακτύλοις ἐσφράγισε τρίς· καὶ ἰδοῦ οἱ δαίμονες, ὥσπερ αἰγῶν καὶ χοίρων βοσκήματα ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς (ἐξουσία τε κατ᾽ αὐτῶν τῷ Συμεὼν δεδομένη ῥάβδος τε διὰ χειρὸς αὐτῷ βεβαιοῦσα τὴν ἐξουσίαν) καὶ φεύγειν ἐκεῖνοι πάντες ἀγεννῶς ὡρμημένοι, ὅσα τε καπνὸς ἢ χοῦς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ἐκλείποντες.

Τῇ ὄψει τοίνυν ταύτῃ καὶ τὰ θαύματα ἠκολούθει, καὶ πάντες ὅσοι πνεύμασι πονηροῖς ἢ καὶ ἄλλοις πάθεσι κάμνοντες ἐκείνῳ προσῄεσαν, ἐλεύθεροι τοῦ λυποῦντος ἕκαστος ἐπανῄεσαν. Ἑωρῶντο γὰρ αὐτῷ τε τῷ Ἁγίῳ καὶ πολλοῖς ὅσοι καὶ τοιαῦτα δηλαδὴ βλέπειν ἠξίωντο, Ἄγγελοι Κυρίου τρεῖς, ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν, ἅτερος δ᾽ ἐξ εὐωνύμων, ὁ δ᾽ ὄπισθεν ἑστῶτες τοῦ Συμεών, τό, τε μέλαν αὐτοῖς ἐν χεροῖν, καὶ τῶν ἰαθῆναι μελλόντων ἕκαστος τοῦ ἁγίου λέγοντος, ὡς ἐν σωματείῳ λευκοτέρῳ καὶ χίονος ἐγράφετο· οὐ καθ᾽ ἕνα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ πλῆθος θεραπείας οἱ προσιόντες ἐτύγχανον. Προσῆλθον γάρ ποτε πολλοὶ κατὰ ταὐτὸν δαιμονῶντες, καὶ ἀφρὸν
B τοῦ στόματος παραπτύοντες· ὧν ἑκάστῳ σφραγῖδα ποιήσας, τοῖς τε πνεύμασιν ἐν ὀνόματί φησι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ δι᾽ ἡμᾶς σταυρωθέντος ἀπαλλαγὴν παραγγείλας, ἀπαλλαγῆναι παραχρῆμα παρασκευάζει, μέγα βοῶντα καὶ ὑγιῶς ἔχοντας τοὺς ἄνδρας ἀπολιπόντα, νηφαλίῳ στόματι τὰς αἰνέσεις τοῦ Θεοῦ μεγαλύνοντας. Οἱ μὲν οὖν κυκλοῦντες αὐτὸν Ἄγγελοι, καὶ πρὸς τὰ θαύματα καὶ τὰς ἰάσεις διακονούμενοι, παρέμενον οὕτως αὐτῷ μέχρι καιροῦ· εἶτα κατὰ τὸ σύνηθες αὐτοῖς εἰπόντος γράψαι τοῦ Συμεών· Οὐκέτι, φασὶν ἐκεῖνοι, γράφειν οὐ μὴ προσθῶμεν, ηὔξηνται γὰρ ἔν σοι περιφανῶς αἱ τοῦ Θεοῦ δυναστεῖαι, καὶ πάντα λόγῳ καὶ δυνάμει λοιπὸν κατὰ τὴν τῶν προσερχομένων πίστιν γενήσεται διά σου, ἐν ἐπιθέσει χειρῶν σου, ἐν ἁφῇ μηλωτῆς σου, ἐν κρασπέδῳ τοῦ σάκκου σου, ἐν τῇ βαΐνῃ σου ῥάβδῳ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ ψιλῆς κόνεως παρά σου δεδομένης, καὶ δι᾽ αὐτῆς δὲ τῆς τοῦ σοῦ ονοματος ἐπικλήσεως· οπου γὰρ ἡ σὴ μνήμη, ἐκεῖ καὶ ἡ θεία χάρις, πᾶσαν ἀσθένειαν κατὰ πάντα καιρὸν ἰωμένη. Ὄψονται δέ σε πολλοὶ καὶ ἐν οἰκείαις και ἐν ὁδοῖς, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἔργοις αὐτῶν· καὶ πάντες ὅσοι δεήσονται τοῦ Θεοῦ διά σου μεσίτου, ἐν ἐρήμοις, ἐν ὄρεσιν ἐν θαλάσσῃ, ἐν γῇ, ἐν φυλακῇ, ἐν αἰχμαλωσίᾳ, σωτηρίαν παρ᾽ αὐτοῦ κομιοῦνται· πᾶσί τε θλιβομένοις ἔσῃ καταφυγή, καὶ χαίρουσιν ἀσφάλεια, καὶ πᾶς ὁ πεπιστευκὼς δοῦλον ἐκλεκτὸν εἶναί σε Θεοῦ, ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσεται, καὶ πατήσει ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ
C ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Ταῦτα οἱ μὲν εἰπόντες, ἀπῆλθον, τῷ δὲ Συμεὼν ἔτι μᾶλλον ἐξ ἐκείνου τὰ θαύματα πλείω ἐπέῤῥει, ὡς καὶ τυφλοῖς ὀφθαλμῶν φῶς διὰ μόνης ἐκείνου προσευχῆς χαρισθῆναι.

cuique epinicia sua commensurabat; non enim prius D cessabat a cantu lingua, quam consumpta cera lumen extingueretur. *A. NICEPHORO*

49 Interea temporis (verum quæ oratio res, omni eloquentia superiores, explicet? me certe ad nudam illarum memoriam tremor occupat) interea, inquam, videt Orientem versus apertum cœlum et inibi Dominum nostrum Jesum Christum: videbatur autem veluti circulus quidam ex electro, multo lumine et flamma rutilante, ipsum ambire; vibebantur et Archangeli Michael atque Gabriel, placide a dexteris alter, alter a sinistris constituti; videbantur denique nubes plurimæ, quæ erant suppedaneum illius apparebantque veluti pulvis pedum ejus. Confestim igitur Symeon, manibus mentisque oculis elevatis, adorabat illum, qui sibi apparebat, ut juxta beneplacitum ipsius fructus utiles in se progignerentur.. Quid ad hæc ille, qui glorificantes se glorificare solitus est quantumcumque supereminens Deus? digitis innuens ter Symeonem signavit: atque ecce dæmones, tamquam caprarum porcorumque greges, super faciem terræ (contra quos data Symeoni potestas fuit, et in confirmationem potestatis virga in manu ejus) omnes imbelles facti, ilico in fugam se præcipitabant, veluti fumus aut pulvis a facie Sancti E deficientes.

Cœlitus ipsi confertur potestas in dæmones:

50 Visionem hanc sua quoque miracula consecuta sunt; nam quotquot malis spiritibus aut alia quavis ægritudine vexati ad Symeonem accesserunt, liberati quisque malo suo reversi sunt. Viderunt etiam et Sanctus ipse, et plures alii, quibus ea gratia concessa fuit, tres Angelos Dei, quorum alter ad dexteram, alter ad sinistram, tertius pone tergum Symeonis stantes, atramentum manibus tenebant; et qui sanitatem consecuturi erant, jubente Sancto, velut in sindone, ipsa nive candidiore, scribebantur: neque singuli tantum, sed quam plurimi etiam simul, qui salutis causa accesserant, referebant obtentam. Nam multi aliquando a dæmonibus insessi, spumam ore ejectantes, Symeonem adiverunt, qui impressit singulis salutare Crucis signum; jussitque spiritus in nomine Filii Dei, pro nobis in crucem suffixi, inde facessere: atque illi, nulla interposita mora abitum parantes multumque vociferantes, reliquerunt homines liberos et incolumes, puro ore laudes Deo celebrantes. Ceterum qui circumstabant Symeonem Angeli, ad miracula et medicationes opem suam conferentes, ita ipsi adstiterunt aliquo tempore: deinde pro more jussi scribere a Sancto, negarunt id se facturos imposterum, dicentes: Auctus es F perspicua Dei potentia et virtute: cuncta deinceps te intercedente evenient pro fide accedentium tibi; patrabuntur miracula per impositionem manuum tuarum, per tactionem melotes, per fimbriam sacci, per virgam palmeam, quin imo per pauxillum pulveris a te dati, et solam nominis tui invocationem: ubicumque enim memoria tua recoletur, ibidem et gratia Dei præsto erit, omnem omni tempore infirmitatem curatura. Videbunt te multi in domibus, in itineribus, in quovis opere suo; et quicumque precabuntur Deum per intercessionem tuam, in solitudine, in montibus, mari terra, carcere, servitute existentes, sanitatem per te recuperabunt: omnibus afflictatis tu eris refugium, gaudentibus omnibus securitas eris: quisquis crediderit electum Dei servum esse te, super draconem et basiliscum gradietur, et ambulabit super serpentes et scorpiones, superior omni veneno inimici. His dictis abierunt Angeli, Symeon autem ex illo tempore pluribus etiam miraculorum gratiis affluxit, adeo ut cæcis per solam ipsius precationem lumen oculorum concederetur. Sed ea nunc sigillatim prosequamur.

et virtus patrandi omnis generis miracula

per tactum, virgam, pulverem, aliaque.

CAPUT VII.

Miracula circa energumenos, mortuum, et veneficia: alia per discipulos facta: mirabilis visio.

a Ἵνα δὲ καὶ τὰ καθ᾽ ἕκαστον ἐπεξίοιμεν, προσῆλθέ τις αὐτῷ γυνή, τέκνον ἄλαλον καὶ δαίμονι κάτοχον ἔχουσα· καὶ ἡ μὲν ἐπιτεθειμένην τὴν θυρίδα ἰδοῦσα, τίθησι τοῦτο

Accessit viro sancto mulier quædam, quæ puerum mutum et a dæmone obsessum habebat: cumque obfirmatam fenestram conspicaretur, puerum ad columnæ

Dæmoniaci liberantur.

A. NICEPHORO.

A columnæ basin deponit. Continuo autem tamquam fulgur desuper e melote Symeonis emicuit, cui additus sonus auditaque post tergum vox est, quæ dicebat : Exi, impurissime spiritus, fugatus a Christo per gratiam Symeonis. Ita puer duplicis mali curationem accepit, non tantum vexatione dæmonis liberatus, sed clara etiam voce Deum pariter ac famulum ejus magnificans. Deinde accedit vir quidam e Cappadocia oriundus, qui a difficili dæmone graviter torquebatur, clamans : Miserere mei, serve Dei, quia a dæmone perimor : idque tribus diebus continuis factitare perseverabat. Cumque tandem prospexisset Sanctus, impurumque spiritum increpuisset, deinde et particulam sacci sui pro amuleto dedisset homini, incolumem illum domum dimisit. Is autem in quoscumque incidisset simili malo laborantes (jam enim ex malo suo aliorum misereri didicerat) datam sibi particulam cum illis prompte communicabat : qui et ipsi sanitatis participes facti, ad communem benefactorem Deum, gratias acturi, se conferebant.

52 Juvenem quemdam horrendum adeo in modum infestabat dæmon, ut humi se projiceret, turpiter unguibus laceraret, linguam etiam suam miserabiliter voraret. Isthunc infelicem divinus Symeon B ad se progressum, ferventerque deprecantem, castigato verbis malo spiritu, liberat, et confestim bellissime habentem exhibet. Antiochenum quemdam stomachi dolor invaserat, tam acerbe intestina versans, ut terræ sæpius allideretur tamquam a dæmone prostratus. Is itaque Sanctum adit, lacrymis testans cordis angores, iisque levari precando contendens : quibus exoratus Symeon, oram pannosæ vestis suæ porrigit ; moxque incolumitas dolentem consequitur.

Mortuus suscitatur.

53 Homo quidam, cujus forte extinctus erat filius, firmiter sibi persuadens, nihil per Sanctum non impetrandum, quod a Deo postulasset (quoniam ita natura comparatum est, ut quod ardenter quis expetit, id impetratu facile credat) ilico ad divinum Symeonem accurrit, dolenter plorans, ejulans, plangens, multisque aliis modis atque factis æstum cordis sui exprimens ; clamatque : Miserere mei, serve Dei, miserere filii mei, mihi nuper morte erepti ; quem nondum, uti communis defunctis lex exigit, in sepulcrum intuli, nec quidquam terræ illi injeci ; credens, quod tu perfectum des apud Deum, quidquid volueris ; omninoque confide de benignitate tua, fore ut ne despicias me, naturali in filium amore totis visceribus æstuantem. Tactus commiseratione, C cognitoque, secreto divinæ gratiæ instinctu, reversuram in puerum animam, surrexit atque ad patrem conversus ; Vade, inquit, in nomine Domini nostri Jesu Christi ; filius tuus vivit. Hic nihil de fide verborum dubius, celeritate qua potest maxima domum revertit : et (quæ autem mens, o seculorum Rex immortalis et unice, tantum miraculum comprehendere valeat !) vivum invenit filium ; quem continuo acceptum, aut potius præter spem receptum, itinere relecto, Symeoni sistit. In quas hic voces exultabundus non resolvit os suum ? quos in grati animi testimonium hymnos Deo Sanctoque non cecinit ?

Visione mirabili certior fit de salute.

54 Quemadmodum autem par erat, proficere tantum gratia Symeonem, quantum ætate ; et propius accedere ad Deum, qui accedebat ipsi : conspicatur rursus (verum quæ dicendi facultas explicet, quod animus nequit comprehendere ? caligat enim, facta solum rei mentione, timetque ad reliqua progredi) conspicatur, inquam, Dominum ac Deum nostrum. Præsto erant sanctorum Angelorum turmæ, stabat equus ante Symeonem colore candido, Angelorum primi ferebant diadema, quod erat ex pretioso lapide, cruxque affixa illi erat ; et stella, in modum fulguris coruscantis, supereminebat, vide-

D παρὰ τῇ τοῦ κίονος βάσει· παραχρῆμα δὲ οἷά τις ἐξέλαμψεν ἄνωθεν ἀπὸ τῆς μηλωτῆς ἀστραπὴ, τῇ δὲ καὶ ἦχος συνέζευκτο, καὶ φωνὴ κατόπιν ἠκούετο, Ἔξελθε τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα, διωκόμενον ὑπὸ Χριστοῦ διὰ τῆς ἐν τῷ Συμεὼν χάριτος, λέγουσα· καὶ ὁ παῖς ἀπὸ τῆς διπλῆς εὐθὺς ἴατο μάστιγος, οὐ τῆς τοῦ δαίμονος μόνον ἐπηρείας ἀπηλλαγμένος, ἀλλὰ καὶ λαμπρᾷ γλώττῃ Θεὸν καὶ τὸν αὐτοῦ θεράποντα, μεγαλύνων. Μετὰ δὲ ταῦτα πρόσεισί τις ἀνὴρ αὐτῷ τῆς Καππαδοκῶν ὡρμημένος, χαλεπῷ δαίμονι δεινῶς ἐταζόμενος, Ἐλέησόν με δοῦλε τοῦ Θεοῦ κράζων ὑπὸ δαίμονος θανατούμενον· τοῦτο δὲ καὶ εἰς τρίτην ἑξῆς ἡμέραν ἐπέμενε δρῶν. Παρακύψας τοίνυν ὁ ἱερὸς Συμεὼν, τῷ τε πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐπιτιμήσας, εἶτα καὶ κράσπεδόν τι τοῦ οἰκείου σάκκου φυλακτήριον τῷ ἀνδρὶ δεδωκὼς, ὑγιᾶ τοῦτον οἴκαδε ἀπολύει. Ὁ δὲ οἷς ἂν ἐντύχοι πάλιν ὁμοίως πάσχουσι (πεπαίδευτο γὰρ τὸ συμπαθὲς ἐξ ὧν πέπονθεν) ἑτοίμως τὸ δοθὲν μετεδίδου· οἱ θεραπείας καὶ αὐτοὶ τυγχάνοντες, τῷ κοινῷ προσῄεσαν εὐεργέτῃ Θεῷ, καὶ αὐτῷ τὰς εὐχαριστίας ἀποδιδόντες.

Νεανίαν τινα δαίμων τοσοῦτον ἠνώχλει, ὡς ῥίπτειν ἑαυτὸν κατὰ γῆς, καὶ λίαν ἀσχημόνως σπαράττειν, ἤδη δὲ καὶ τῆς οἰκείας γλώττης ἐλεεινῶς παρατρώγειν. Τοῦτον τοιγαροῦν τῷ θείῳ Συμεὼν προσελθόντα, καὶ θερμῶς αὐτοῦ καταδεηθέντα, ἐπιτιμήσει κατὰ τοῦ πονηροῦ πνεύματος, ἐκεῖνος ἀπαλάττει τοῦ ἐνοχλοῦντος, καὶ ὑγιῶς E αὐτίκα δείκνυσιν ἔχοντα. Ἀντιοχέα τινὰ κατεῖχε περὶ τὸν στόμαχον πάθος, οὕτω δεινῶς αὐτοῦ στρέφον τὰ ἔνδον, ὡς καὶ τῷ ἐδάφει προσεῤῥίφθαι πολλάκις, οἷα τινι δαίμονι καταβεβλημένον. Οὗτος τοιγαροῦν προσέρχεται τῷ Ἁγίῳ, δάκρυσι μηνύων τὴν τῆς καρδίας ὀδύνην, καὶ τοῦ πάθους ἀπαλλαγῆναι δεόμενος. Ὁ δὲ πρὸς τὰς αὐτοῦ ἐκήσεις ἐπικλασθεὶς, κράσπεδόν τι τοῦ οἰκείου ῥάκους ὀρέγ. καὶ τοῦτο θεραπεία παραχρῆμα τῷ πάσχοντι γίνεται.

Ἀνθρώπῳ τινὶ συνέβη τὸν υἱὸν τελευτῆσαι, ὁ δὲ μηδὲν ἀδυνατεῖν τῷ Ἁγίῳ πιστεύων ὅπερ ἂν τοῦ Θεοῦ δεηθείη (ἐπεὶ καὶ πέφυκε φύσει, πᾶν ὃ σφόδρα βούλεταί τις, τοῦτο καὶ ῥᾳδίως πιστεύειν) εὐθὺς παρὰ τὸν θεῖον Συμεὼν ἀποτρέχει, κλαίων πικρῶς, ὀδολύζων, κοπτόμενος, καὶ πολλοῖς ἄλλοις σχήμασί τε καὶ πράγμασι τοὺς καύσωνας τῆς καρδίας παρασημαίνων· Ἐλέησόν με, δοῦλε τοῦ Θεοῦ, λέγων, ἐλέησον ἄρτι θανάτῳ τὸν παῖδα ζημιωθέντα, ὃν οὐ δὲ τῷ κοινῷ τῶν τεθνηκότων ἔθαψαν νόμῳ, οὐ δὲ γῆν ἐπέβαλον ἤδη κειμένῳ, πιστεύων ὡς ὅπερ ἂν καὶ βούλῃ, ἀνύεις παρὰ Θεῷ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ θαῤῥῶν σου τῇ χρηστότητι πάλιν, ὡς οὐ παρόψει με, σφοδρῶς ὑπὸ τῆς φύσεως οὕτω τὰ σπλάγχνα καιόμενον. Ἔλεον τούτου τοίνυν λαβὼν, καὶ γόνατα θεὶς ἐπὶ γῆν, τοῦ ἄνωθεν πάλιν αὐτὸς ἐλέους ἐδεῖτο, καὶ γνοὺς ἀποῤῥήτως ὑπὸ τῆς χάριτος τὴν εἰς τὸν παῖδα τῆς ψυχῆς αὖθις ἐπάνοδον, ἀναστὰς, καὶ πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς ἐπιστραφεὶς, Ἐν ὀνόματί, φησι, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πορεύου, ὁ υἱός σου ζῇ. Ὁ δὲ τῷ λόγῳ παραχρῆμα πιστεύ- F σας, καὶ οἴκαδε τὴν ταχίστην ἐπανελθὼν (ποία, μόνε τῶν αἰώνων ἀθάνατε βασιλεῦ, ἀκοὴ θαῦμα τοσοῦτον χωρῆσαι δυνήσεται !) ζῶντα τὸν υἱὸν εὑρίσκει· ὃν καὶ λαβὼν εὐθὺς ἢ παρ' ἐλπίδα μᾶλλον ἀπολαβὼν καὶ πρὸς τὸν Ἅγιον ἀναστρέψας, ποίας ἀγαλλιωμένῳ στόματι φωνὰς οὐκ ἠφίει; τίνας οὐκ εὐχαριστηρίους ὕμνους Θεῷ καὶ τῷ Συμεὼν ἀπεδίδω.

Οἷα δὲ εἰκὸς προκόπτειν ὥσπερ ἡλικίᾳ τὸν Συμεὼν, οὕτω καὶ χάριτι, καὶ μᾶλλον ἐγγίζειν Θεῷ τῷ ἐγγίζοντι· ὁρᾷ μετὰ ταῦτα πάλιν) ἀλλὰ πῶς ἂν τὰ μὴ δὲ νῷ ληπτὰ λόγος ἑρμηνεῦσαι δυνήσεται; ἰλιγγιᾷ γὰρ ἤδη καὶ πρὸς τὴν μνήμην, καὶ δέδιε προσβῆναι τοῖς ἐφεξῆς) ὁρᾷ τοιγαροῦν τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν, παρειστήκει δὲ καὶ θείων Ἀγγέλων τάγματα, ἵππος τε πρὸ τοῦ Συμεὼν εἱστήκει τὸ εἶδος λευκὸς, καὶ διάδημα φέροντες τῶν Ἀγγέλων οἱ πρῶτοι, ἦν δὲ ἄρα λίθου τιμίου, σταυρός τε αὐτῷ προσεπεπήγει, καὶ ἀστὴρ ὅσα καὶ ἀστραπὴ φωτίζων ὑπερανεῖχεν, ὥστε περιβαλεῖν αὐτὸν τοῦτο καὶ βασιλεῦσαι. Ὁ δὲ πρὸς αὐτούς· Οὐκ ἀφαιρήσεσθέ, φησιν, ἀπ' ἐμοῦ τὸ τρύχινον ἔνδυμα τοῦτο, ὅπερ εἰς δόξαν Χριστοῦ ἠμφίεσμαι. Οἱ δὲ, Στεφανώθητι διὰ τούτου Θεῷ καὶ τῷ

μονογενεῖ

A μονογενεῖ Υἱῷ αὐτοῦ, εἶπον, καὶ ὅσα πορφύραν ἔνδυσαι τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ βασιλεύσεις σὺν Ἁγίοις βασιλείαν οὐδέποτε λήγουσαν. Ταῦτα ἐπειδὴ ῥηθείη τῷ Συμεὼν, ἀπλήστως ἐκεῖνος τῆς τοῦ σώματος νεκρώσεως ἔχων· ἄλλῳ τε δὲ καὶ κόσμου, καὶ τῶν τοῦ κόσμου ῥήγνυσθαι σπεύδων, καὶ πρὸς Θεὸν καὶ τὰ θεῖα μᾶλλον ἀνάγεσθαι, ἀγενὲς εἰς τὸν δεσπότην ἰδὼν, Δέσποτα πάντων ἔφη καὶ ποιητὰ, ἐπεί με τὸν ἀνάξιον ἀξιοῖς Ἁγίοις συμβασιλεύειν, δέομαί σου τῆς ἀγαθότητος μηκέτι με τῶν τοῦ βίου βρωμάτων μεταλαμβάνειν, μὴ δὲ σιτίοις ἀνθρωπίνοις χρῆσθαι. Ταῦτα τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς, δεσποτικῆς ἀκούει φωνῆς εὐδοκούσης τὴν αἴτησιν, καὶ παραχρῆμα ἐνδύουσιν αὐτὸν ἐπάνω τῶν ἀσκητικῶν ῥακίων καταστολὴν δόξης οἱ Ἄγγελοι, μεγαλοπρέπειάν τε καὶ ὡραιότητα, τό τε διάδημα τιθέασιν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ τὸν φανέντα ἵππον καθίζουσιν. Εἶτα καὶ σύμφωνος Ἀγγέλοις πᾶσι, Χριστῷ καὶ τῷ αὐτοῦ θεράποντι Συμεὼν ᾔδετο ὕμνος· αὐτός τε ὁ πονηρὸς τῷ Ἁγίῳ καὶ τὰ τοῦ πονηροῦ πνεύματα, οἷον καταπεπληγότα ἐδείκνυτο.

Μετὰ γοῦν τὴν θείαν ἐπιφάνειαν ταύτην, ἀκόλουθα πάλιν τοῖς προλαβοῦσι τὰ ἐπαγόμενα. Ἄνθρωπος γάρ τις γέροντι δεινῶς ἐχθραίνων, καὶ σφόδρα διαφθονούμενος φαρμάκοις ἐπ' αὐτὸν ἐχρήσατο· τὰ δὲ, ἄρα τοσοῦτον ἔδρασαν, ὡς αὐτὸν μὲν καὶ παῖδας (ἐτύγχανε γὰρ υἱοὺς
B ἔχων) εἰς γῆν καταῤῥήγνυσθαι, τὰ δὲ τούτου κτήνη κατὰ κρημνῶν ἐλαυνόμενα φέρεσθαι. Ἐνδείας τοίνυν ἄρτων οἷα συμβαίνειν φιλεῖ πρὸς τὴν τῶν μοναχῶν καὶ τῶν πενήτων χρείαν ἐν τῇ μονῇ γενομένης, Ἄγγελος ἐν ὕπνῳ τῷ γέροντι παραστὰς, Ἀναστὰς φησι, λάβε σῖτον, καὶ παρὰ τὸν θεῖον Συμεὼν πορευθεὶς, τὸν μὲν πένησι καὶ τοῖς μοναχοῖς τροφὴν κομιεῖς· σοὶ δὲ κράσπεδον τῶν τρυχίνων ἐκείνου λαβόντι ῥακίων, ἀνεθήσεται τὰ τοῦ οἴκου δεσμά. Σῖτον μὲν οὖν εὐθέως ἐκεῖ προθύμῳ ποδὶ, προθυμωτέρᾳ δὲ καὶ γνώμῃ κομίζει· ἔπειτα μέντοι βώλακα γῆς καὶ ὕδωρ λαβὼν ὑπὸ τῷ κίονι τίθησιν· εἶτα ἐκχέει τὴν οἰκείαν ἐνώπιον τοῦ Ἁγίου δέησιν, ἀπαγγέλλει τὴν θλίψιν, δεῖται θερμῶς, ὥστε προσεύξασθαι περὶ αὐτοῦ, τά τε παρακείμενα εὐλογῆσαι, καί τι τοῦ τῶν ῥακίων αὐτῷ μεταδοῦναι κρασπέδου. Ἅπερ ὡς ἐδεῖτο λαβὼν, καὶ οἴκαδε ὡς εἶχεν ἐπανελθὼν, ἀφ' ἑαυτοῦ πρώτου μέχρι καὶ τοῦ σμικροτάτου διαῤῥαντίζει, ὅπερ οὐκ αὐτῷ μόνῳ καὶ παισὶ καὶ βοσκήμασιν, ἀλλὰ καὶ ὅλῳ οἴκῳ πρὸς θεραπείαν τῆς φαρμακείας ἤρκεσεν.

Εἶτα πολλοὶ κατὰ ταυτὸν προσῆλθον αὐτῷ διαφόροις πάθεσιν, οἱ μὲν νόσοις ποικίλαις, οἱ δὲ καὶ δαίμοσιν ἐνοχλούμενοι· ὁ δὲ τούτων ἑκάστῳ θερμῶς ἐπευξάμενος, ἀλλὰ καὶ χεῖρας ἐπιθεὶς πρὸς Θεοῦ διὰ παντὸς ἐντολὰς αἰρομένας, ἅπαντας ἀπήλλαξε τοῦ λυποῦντος. Τῆς δὲ περὶ αὐτοῦ φή-
C μης, καὶ τῶν ἑκάστης ἡμέρας θαυμάτων πανταχόσε διαδοθέντων, ὄχλου τε πρὸς αὐτὸν συῤῥέοντος πλείστου, πλήθεσι τοσούτοις μόνος ἀρκεῖν αὐτὸς οὐ δυνάμενος, ῥάβδους εὐλογήσας παρέσχε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἃς τοῖς πάσχουσιν ἐκεῖνοι πάλιν ἐπιτιθέντες, καὶ μάλιστα τοῖς ὑπὸ πονηρῶν πνευμάτων κατεχομένοις, Τάδε λέγει, ἔφασαν, ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Συμεὼν, ἵνα καὶ τῇ μνήμῃ τῶν τῆς Ἀγγελικῆς ἐκείνης γλώττης ῥημάτων ἁγιασθῶμεν ἐξέλθετε τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα ἐκ τῶν πλασμάτων τοῦ Θεοῦ· καὶ αὐτίκα διὰ πάσης αἰσθήσεως ἦν ὁρᾷν ἐλαυνόμενα. Ἑκάστῃ μέντοι ῥάβδῳ ἄχρι τριῶν ἀνθρώπων ἡ τῶν θαυμάτων ἐνέργεια ὥριστο· εἶτα πάλιν ἁπτόμενος αὐτῆς ἐκεῖνος ηὐλόγει, καὶ παραπλησίως αὐτὴ πάλιν τοῖς θαύμασι κέχρητο, σοφῶς αὐτοῦ καὶ τοῦτο οἰκονομοῦντος, ὥστε μὴ λογισμῷ τοὺς μαθητὰς κενοδοξίας ἁλῶναι.

banturque illo redimire Symeonem et creare Regem. D
Hic autem ita illos alloquitur : Non auferetis mihi tritam hanc lacernam, quam pro gloria Christi indutus sum. Illi contra : Per hoc, inquiunt, Deo ejusque unigenito filio coronator, et tamquam purpuram induitor Spiritum sanctum ; et dominaberis cum beatis mentibus in regno numquam terminando. Posteaquam hæc dicta excepit Symeon, inexplebiliter in corpusculum suum sævire cupidus, divellique a mundo mundique rebus, et propius ad Deum divinaque accedere festinus, irretortis in Dominum oculis, sic inquit : Domine et conditor rerum omnium, quandoquidem me indignum dignatus fueris pari cum Sanctis tuis gloria atque regno ; precor Benignitatem tuam, ut ne qua deinceps necessitas incumbat mihi, vitæ sustentandæ causa, hominibus consueta cibaria sumendi. Hæc precatus inaudit vocem Domini, benevole assentientis petitioni : advolantesque velociter Angeli asceticam super lacernam induunt eum stola gloriæ, majestatis ac decoris ; diademate cingunt caput ejus, et super equum, qui apparebat, imponunt eum. Post hæc consonus hymnus Angelis omnibus Christo et famulo ejus Symoni canebatur : ipse autem nequam spiritus cum suæ nequitiæ sociis, veluti profligatus, exhibebatur Sancto.

A. NICEPHORO.

Petit, ut possit sine cibo vivere, et obtinet.

55 Post divinam hanc revelationem, secuta sunt alia, præmissis similia et admiranda. Homo quidam gravi odio, nec leviori invidia senem quempiam prosequens, veneno ipsum aggredi statuerat : partim igitur tantum effecit, ut senex cum filiis (pater quippe erat) in terram prostratus, partim vero ut pecudes ejus in præcipitia actæ sint. Facta per id tempus, uti fieri assolet, annonæ caritate in eremo, deficientibusque monachos et pauperes panibus, Angelus in somnis adstitit seni, dixitque : Surge, accipe frumentum, et ad virum Dei Symeonem proficiscere ac frumentum quidem cibandis pauperibus atque monachis portabis ; tu vero, recepto lacernæ ipsius frustillo, familiam, quibus adstringitur vinculis solutam, postliminio gaudebis. Ille mox gressu alacri, sed animo alacriore, frumentum advehit : deinde acceptam terræ glebam atque aquam sub columna deponit. Tum vero totum se in preces effundit coram Sancto, exponit calamitatem, orat ferventissime, pro se ut deprecetur, et quæ apposita erant cibaria impertiat benedictione sua, atque e pannosa lacerna sibi largiatur aliquid. Votorum autem compos factus, domumque ut poterat reversus, ducto a se initio omnia ad minimum usque lustrali illa aqua conspergit ; idque suffecit adversus veneficia ; integra, non tantum seni, pueris, jumentis, sed universæ quoque domui sanitate reddita. E

Familiam totam veneficiis purgat.

56 Hujus deinde exemplo venere plures ad virum Dei non uno malo laborantes : alios morbi varii, alios dæmones infestabant. Pro singulis ille supplex Deo factus, impositisque manibus, quas semper secundum divina præcepta sublatas habebat, doloris causam ab universis removit. Fama porro de Symeone deque miraculis ejus quotidianis longe atque late pervagata, confluentibus ad se ingenti numero turbis, cum sufficere unus ipse nequiret, laborem cum discipulis partitus, consecratas iis virgas porrexit : quas ipsi ægre habentibus, ac præcipue a malo spiritu infessis admoventes, inquiebant : F
Hæc dicit servus Dei Symeon (ut nos quoque verborum, Angelica illius lingua prolatorum commemoratione sanctificemur) Exite impuri spiritus e creaturis Dei. Nec mora, videbantur per omnes sensus expelli. Virtus autem illa miraculosa, cuique virgæ indita, trium hominum sanatione circumscribebatur : dein Symeon iterata tactione illam iterum benedicebat, inde miracula ut prius operantem : id autem sapienter sic instituerat Sanctus, ne inanis gloriæ cogitatione discipuli auferrentur.

Virtutem miraculorum cum discipulis communicat.

CAPUT VIII.

Abiguntur feræ et hostes: revelantur calamitates et eveniunt: deseritur S. Symeon a discipulis.

Feræ ad nomen Symeonis mitigantur: Verum enimvero quis singula Symeonis gesta miraculosa recenseat? quæ lingua enarrandis, quæ manus conscribendis, quæ oratio explicandis sufficiat? Vir quidam, Georgius nomine, non admodum longe in solitudinem progressus, inciderat in feras: cumque esset inops consilii, Sancti nomen in suppetias advocat, quo facto rictus ferarum illico constringuntur. Neque id tantum, sed ad Sanctum quoque omnes, ita ut erant, curriculo tendentes, ora sua columnæ basi imponunt, tamquam gnaræ, quis sibi id vinculi injecisset, ac more precantum ibidem persistentes, solutæ sunt. Atque illud etiam plus admirationis habet, quod prius quam advenissent feræ, quid illis factum esset, Symeon circumstantibus prænuntiasset.

58 Regio Antiochiæ subjecta tam frequentibus scatebat feris, specie diversimodis et insidiando perniciosis, ut non viri tantum feminæque tuti non essent ab illarum laniena, sed infantes quoque domibus suis, uti latebant, extracti iisdem præda cederent; viæ omnes interciperentur, et agricultura cessaret, nisi forte tanto numero convenissent, ut apta ad resistendum turma forent. Legantur ergo istius regionis quidam ad Sanctum, ut petant liberari tam sæva vicinitate. Ille autem ut erat mansuetus, hoc orantibus responsi dedit: Indicia hæc sunt justæ indignationis, qua nobis succenset Deus. Dicit quippe Apostolus ejus Paulus; Quia propter hæc venit ira Dei in filios diffidentiæ; qualia nempe sunt, fornicatio, immunditia, passiones, prava desideria, avaritia quæ est idolorum servitus. Quapropter omni sedulitate custodiamus nosmetipsos, ne deinceps tristitia afficiamus Spiritum sanctum, in quo signati sumus in diem redemptionis, in quo et arrham accepimus in spem vitæ sempiternæ: vult enim Pater misericordiarum, ut nos, libidinosi filii, procul ab ipso aberrantes, pœnitentiam agamus, ut per sacrificium mundum unigeniti illius filii, Domini nostri et Dei et Servatoris Jesu Christi, ad ipsum convertamur. Per quem enim jam pridem remissionem obtinuimus, et accessum ad Patrem habuimus, is nunc quoque propitius nobis factus castigabit feras silvarum, nec unquam post timendum vobis ab illis erit, perpetua indemnitate fruitu- C ris. Hisce illis auditis pleno ore Deo ac Symeoni gratias persolverunt: feræ autem ex illo tempore, e dicta regione abeuntes, dorsum verterunt.

invocato illo abiguntur. B

Eph. 5. 6.

59 Adolescens quidam supra Daphne *a*, fixo obtutu solem orientem intuitus, facultatem amiserat vivendi: cujus parentes, omnibus aliis remediis desperatis, in nomine Christi et famuli ejus Symeonis, candelam accendunt, insuper et incensum offerunt: cum e vestigio (quam multiplex est benignitas tua, Domine, quam sperantibus in te exhibuisti!) oculi adolescentis iterum illuminantur. Alter, cui venter morbo quodam intumuerat, nihil arte medica levaminis expertus, Symeonem remedium doloris sui postulabat: ecce autem salutaris somnus exhibet illi virum, sacrum Evangelium dolenti membro imponentem, quo somnus pariter et dolor depulsi sunt. Sanus igitur post somnum factus, qui male habuerat, ad Sanctum accessit, et quod contigerat renuntiavit.

a Cæcitas et tumor ventris curantur.

60 Dum ita Symeon miraculosa beneficia quasi pleno effundit alveo, accidit aliquando turbas ad illum frequenter confluere, accensos cereos summis arundinibus infixos præferentes, anathemata Deo per Symeonem oblaturas: noverat enim quisque

Fiducia populi in Symeonem.

Ἀλλὰ πῶς ἄν τις τῶν τοῦ Συμεὼν θαυμασίων ἕκαστα καταλέγοι; ποία δὲ γλῶττα διακονήσειεν αὐτοῖς, ἢ χείρ; ἢ τίς εἰς ἑρμηνείαν ἀρκέσειε λόγος; Ἀνὴρ γάρ τις ὄνομα Γεώργιος οὐ διὰ μακροῦ τῆς μονῆς θηρίοις περιπεπτώκει· ἐν ἀμηχάνῳ τοίνυν εἰδὼς ἑαυτὸν, τὸ τοῦ Ἁγίου ὄνομα καλεῖ πρὸς ἄμυναν· καὶ παραχρῆμα δεσμοῦνται τοῖς θηρίοις αἱ σιαγόνες. Καὶ οὐ τοῦτο θαυμαστὸν μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ παρὰ τὸν Ἅγιον ὡς εἶχεν εὐθὺς δρομαίως τὰ θηρία ἐλθόντα, τιθέασι τὰ στόματα παρὰ τῇ τοῦ κίονος βάσει, καθάπερ ὅθεν αὐτοῖς ἡ πέδη αἰσθανόμενα, κἀκεῖθεν αἰτούμενα καὶ λαμβάνοντα λύσιν. Κἀκεῖνο πάλιν θαυμασιώτερον, ὅτι καὶ πρὸ τῆς τῶν θηρίων παρουσίας, τὰ περὶ αὐτῶν τοῖς παροῦσιν ὑπὸ τοῦ Συμεὼν προηγόρευτο.

Πολλοῖς ἔβρυεν ἡ χώρα θηρίοις ἡ ὑπὸ τῇ Ἀντιόχου κειμένη, τότε εἶδος ποικίλοις, καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ὀλεθρίοις, ὡς οὐκ ἄνδρας μόνον καὶ γυναῖκας ὑπ' αὐτῶν διαφθείρεσθαι, ἀλλὰ καὶ παιδία τούτοις ἐκ τῶν οἴκων ἅρπαγμα γίνεσθαι, ὁδῶν τε αὐτοὺς καὶ γεωργίας ἀποκε- E κλεῖσθαι, εἰ μὴ κατὰ πλῆθος ἀθροισθεῖεν, καὶ χεὶρ ἱκανὴ πρὸς ἀντιπαράταξιν γένοιντο. Ἀνίασι τοίνυν πρὸς τὸν Ἅγιον οἱ τῆς χώρας, ἀπαλλαγὴν αἰτοῦντες χαλεποῦ γειτονήματος. Ὁ δὲ πρᾴως ὑπολαβὼν, Ἀδελφοί μου, ἔφη, τεκμήριά εἰσι ταῦτα τῆς τοῦ Θεοῦ καθ' ἡμῶν δικαίας ὀργῆς καὶ κινήσεως· φησὶ γὰρ ὁ θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι διὰ ταῦτα ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ἅ τινά εἰσι, πορνεία, ἀκαθαρσία, πάθος, ἐπιθυμία κακὴ, πλεονεξία ἥ τις ἐστὶν εἰδωλολατρεία· διὸ πάσῃ φυλακῇ τηρήσωμεν ἑαυτοὺς, μηκέτι λυπῆσαι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθημεν εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως, ἐν ᾧ καὶ τοὺς ἀῤῥαβῶνας ἐλάβομεν ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου· θέλει γὰρ ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν τὴς ἡμετέραν τῶν ἀσώτων υἱῶν τῶν ἐξ αὐτοῦ μακρυνθέντων μετάνοιαν, ἵνα διὰ τῆς καθαρᾶς θυσίας τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ, Κυρίου δὲ ἡμῶν καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέψωμεν. Δι' οὗ καὶ τὴν ἄφεσιν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν, ὃς καὶ νῦν ἡμῖν ἵλεως γεγονὼς, ἐπιτιμήσει τοῖς θηρίοις τοῦ δρυμοῦ, καὶ οὐκέτι φόβος ὑμῖν ἐξ αὐτῶν οὐδεὶς ἔσται, ἀλλὰ τὸ λοιπὸν ἐλεύθεροι τῆς τούτων βλάβης διαμενεῖτε· Ταῦτα οἱ μὲν ἀκούσαντες, ὅλῳ στόματι Θεῷ καὶ τῷ Συμεὼν ηὐχαρίστουν· τὸ δὲ τῶν θηρίων πλῆθος ἐξ ἐκείνου τῆς χώρας ἀπήλλακτο.

Νεανίας τις ὑπεράνω τῆς Δάφνης, ἀνίσχοντι προσβλέψας ἀτενὲς τῷ ἡλίῳ, τὴν ὀπτικὴν σβέννυσι δύναμιν· τῶν ἄλλων τοίνυν ἁπάντων οἱ τούτου γονεῖς ἀπογνόντες, ἅπτουσι λυχνίαν ἐπ' ὀνόματι Χριστοῦ, καὶ τοῦ θεράποντός αὐτοῦ Συμεὼν, ἔτι καὶ θυμίαμα προσαγαγόντες· καὶ F αὐτίκα τῷ νεανίσκῳ (ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου Κύριε, ἧς ἐξειργάσω τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπί σε!) τὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὖθις ἐπάνεισι φῶς. Ἕτερος ὑπό τινος νόσου τὴν κοιλίαν διώγκωτο· ἰατρικαῖς τοίνυν τέχναις οἰμώζειν εἰπὼν, τὸν θεῖον Συμεὼν εἰς ἴασιν τοῦ πάθους ἐξεκαλεῖτο. Καὶ δείκνυσιν ὕπνος αὐτῷ τὸν ἄνδρα σωτήριοι, ἐπιθέντα τῷ πάθει τὸ Εὐαγγέλιον· καὶ συναπέπτε τῷ ὕπνῳ τὸ πάθος, καὶ ὑγιὴς ὁ κακῶς ἔχων διυπνισθεὶς, τῷ Ἁγίῳ προσελθὼν τὸ γεγονὸς ἀπαγγέλλει.

Οὕτω δὲ τῶν παρ' αὐτοῦ θαυμάτων ἴσα καὶ ποταμοῖς χεομένων, συνέῤῥευσάν ποτε πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοὶ, κηροὺς ἀνάψαντες, καὶ τούτους ἐπὶ καλάμων πηξάμενοι, Θεῷ τε δι' αὐτοῦ προσφέροντες ἀναθήματα· ἐπειδὴ καὶ τοῦτο δεκτὴν ἕκαστος ᾔδει θυσίαν, ὅπερ ἂν δι' αὐτοῦ προσενέγκοι· Ὁ δὲ πρὸς ταῦτα μὲν καὶ λίαν ἀπαραδέκτως εἶχε· πρὸς δὲ τοὺς ὄχλους· Εἰ καὶ τὰ παρ' ὑμῶν, ἔλεγε, προσφερόμενα λαμβάνειν αὐτὸς, ἀδελφοὶ, μὴ βουλοίμην, παλαιὰν φυλάττων καὶ ἡλικιῶτιν συνήθειαν· ἀλλὰ δεκτὰ γεγένηται ἤδη Θεῷ, τῷ ἀνενδεεῖ μὲν ἁπάντων, μόνην δὲ προαίρεσιν παρ' ἡμῶν εἰς ἀγαθὸν ἀπαιτοῦντι· ὅπερ ἐλύπει τὰ πλήθη, καὶ σφόδρα τῆς ἑκάστου καρδίας ἥπτετο,

ε[illegible]

A εὐπροσδέκτου καθάπερ αὐτῷ τῆς θυσίας οὐ γεγενημένης. Τοῦτο τοίνυν ἰδόντας τοὺς μαθητὰς βουλεύσασθαι καθ' ἑαυτοὺς, ὥστε κρύφα λαμβάνειν τὰ κομιζόμενα. Ὁ δὲ μηδὲ τὴν ἐνθύμησιν αὐτῶν ἀγνοήσας, αὐστηροτέρᾳ φωνῇ καλέσας αὐτοὺς, Ἠγνόηταί, φησιν, ὑμῖν, ὅτί ποτε ἄρα πεπόνθοι παρὰ τῷ Ἰσραὴλ, ὁ τῷ χαλεπῷ πάθει τῆς φιλαργυρίας ἁλοὺς, καὶ τὸ χρυσοῦν βούγλωσσον συλήσας τοῦ ἀναθέματος; τί δὲ Γιεζὴ τὸ Ἐλισσαίου παιδάριον, ὅπως τὴν Ναιεμὰν λέπραν κατεδικάσθη; ἀλλὰ καὶ Ἰούδας αὐτὸς τῆς ἀποστολικῆς ἐκπεσὼν χάριτός τε καὶ τάξεως, προδότης τε τοῦ διδασκάλου γενόμενος καὶ ἀπαγξάμενος, καὶ μέσος λακίσας; Πρὸς ταῦτα δέει λειφθέντες οἱ μαθηταὶ, ῥίψαντες εἰς ἔδαφος ἑαυτοὺς, αἰτήσαντές τε συγγνώμην καὶ λαβ[illegible], ἀνέστησαν, πολλὰ σφίσιν αὐτοῖς τῶν προτέρων ἐπιμεμφόμενοι λογισμῶν·

Ἀπεκαλύφθη ποτὲ τῷ Συμεὼν ἅπερ ἐπὶ τὴν Ἀντιόχου φεῦ! ἐπάγεσθαι ἤμελλε. Τὰ δὲ ἦν, πνεῦμα μάχαιραν ἐγκεχειρισμένον, καὶ ἄνωθεν ἐπ' αὐτὴν φερόμενον. Ἐβόησε τοιγαροῦν πρὸς Κύριον ὑπὲρ αὐτῆς τῇ καρδίᾳ, ἔστη τε κατὰ τὸν Μωϋσὴν ἐνώπιον αὐτοῦ, τοῦ ἀποστρέψαι τὸν θυμὸν αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐκκαῦσαι πᾶσαν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ. Ὁ δέ φησι πρὸς αὐτὸν, Ἰδοὺ ἡ κραυγὴ τῆς κακίας αὐτῆς ἀνέβη πρός με, ἐπ' ὀργήν μου καὶ ἐπὶ θυμόν B μού ἐστιν ἡ πόλις αὕτη, καὶ ἀφανιῶ αὐτὴν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ δώσω πῦρ ἐπ' αὐτὴν καὶ ῥομφαίαν καὶ θάνατον· αὐτὴ παρώργισέ με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῆς, τιθεῖσα τράπεζαν τοῖς δαίμοσι καὶ τῇ τύχῃ, κἀγὼ ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ αὐτήν. Ταύτην ὁ μὲν τὴν ὄψιν οὐχ οἷός τε ὢν ἐν αὐτῷ στέγειν διὰ τὴν ἀπειλὴν, παραβαλοῦσιν αὐτῷ τισιν ἐκ τῆς Ἀντιόχου, βίον εὐλαβῆ ζῶσιν ἀνδράσιν, ἐν ὀδύνῃ ψυχῆς ἐξηγήσατο, κατὰ πόδας δὲ καὶ ἡ ἔκβασις ἠκολούθει· οὐ πολὺ γὰρ τὸ ἐν μέσῳ καὶ κινεῖ Χοσρόην βασιλέα Περσῶν ὁ Θεὸς, τότε ὑπ' αὐτὸν ἔθνος τοὺς Χαλδαίους τὸ πικρὸν καὶ τὸ ταχινὸν (ἐξαλοῦνται γάρ φησιν ὑπὲρ παρδάλεις οἱ ἵπποι αὐτῶν, καὶ ὀξύτεροι ὑπὲρ τοὺς λύκους τῆς Ἀραβίας) ὡς ἀετὸν πρόθυμον ἐπὶ τὸ φαγεῖν ἐκ τῆς Ἕω, ὃς βαρεῖ τῷ στρατῷ τῇ πόλει παρεμβεβλήκει. Ἐβόησε τοίνυν πρὸς Κύριον αὖθις ὑπὲρ αὐτῆς Συμεὼν, εἰ ἐφ' οἷς ἔδειξε πρότερον αὐτῷ μεταμεληθείη, καὶ ἱλάσεται ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ οὐ διαφθερεῖ, οὐδὲ παραδώσει τοῖς Ἀσσυρίοις ἐν ῥομφαίᾳ τὴν πόλιν· ἀλλ' οὐκ ἦν δήλωσις παρὰ Κυρίου, ὅτι ἡ ὀργὴ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ πλήρης, καὶ παράκλησις κέκρυπτο ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Προσέθετο τοίνυν ὑπὲρ αὐτῆς προσεύξασθαι πάλιν, καὶ ἀποκριθεὶς, Οὐ μεταμεμέλημαι, εἶπεν, ἀλλὰ παραδιδοὺς παραδώσω αὐτὴν, ὥστε τοὺς μὲν ἐν στόματι μαχαίρας πεσεῖσθαι, τοὺς δὲ εἰς αἰχμαλωσίαν πορευθῆναι, σοὶ δὲ τὸν σταυρόν μου τὸ τῆς εἰρήνης βραβεῖον θήσομαι φύλακα, ὡς οὐ μετὰ πολὺ ὄψει.

C

Ὁρᾷ τοίνυν ἐν ἐκστάσει πάλιν ὁ Συμεὼν τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος Χάριν σταυρὸν ἐγκεχειρισμένην καὶ πρὸς αὐτὸν καταπτᾶσαν, Ἀγγέλους τε δύο παρεμβαλόντας, τόξα δὲ αὐτοῖς ἐν χεροῖν τεταμένα, καὶ βέλη στρεφόμενα· ὅ, τι δὲ ταῦτα εἴη πυθομένου, Ὁ μὲν σταυρὸς, ἡ σωτηρία καὶ ἡ κατὰ πάντων ἐχθρῶν ἀσφάλεια, εἶπον· τὰ δὲ βέλη, κατὰ τῶν ἐπί σε πολεμίοις ὁρμαῖς χρωμένων, ὥστε ἀποστρέφειν αὐτοὺς τῇ τοῦ Θεοῦ ἀμάχῳ ἰσχυΐ, τοῦ σε διὰ παντὸς ἡμῖν φυλάττειν ἐντειλαμένου. Ταύτης τῷ Ἁγίῳ παραδόξως τῆς ὀπτασίας φανείσης· ἔπειτα μέντοι δείκνυταί τις αὐτῷ καὶ ἄλλη τοιαύτη. Ἐδόκει τὴν πόλιν διὰ κλιμάκων ἐπὶ τῷ τείχει πολιορκουμένην ὁρᾷν, εἴσω τε αὐτῆς τοὺς βαρβάρους γεγενημένους, θρῆνόν τε καὶ οὐαὶ καὶ συνοχὴν ἐν αὐτῇ, ὡς καὶ πολλοὺς διὰ τῶν τειχῶν ἔξωθεν ἑαυτοὺς ἀθλίως κατακρημνίζειν, φυγῇ τὴν σωτηρίαν πιστεύοντας· εἶτα καὶ δύο πύλας αὐτῆς κατά τε Ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν διανοιγείσας, καὶ πολλοὺς διὰ τούτων ὑπεξίοντας, τοῦ Θεοῦ καθάπερ τοῦ τῶν ἐν αὐτῇ δικαίων αἵματος φεισαμένου, καὶ μὴ συναπολέσθαι καὶ αὐτοὺς σὺν ἀσεβέσιν ἀνασχομένου· ἐδείκνυ δὲ τῷ Ἁγίῳ ἡ ὄψις, καὶ δύο τῶν σὺν αὐτῷ μοναχῶν, δέει τῶν βαρβάρων λιποτακτήσαντας, καὶ τῆς τε μονῆς καὶ τῆς ἀδελφότητος μικροψύχως ἀποῤῥαγέντας, οὓς καὶ βαρβα-

acceptabile id sacrificium fore, quod per illius manus immolatum fuisset. At ille dona quidem minime rata habuit atque accepta; turbas vero ita est allocutus : Oblationes vestras ego non admisero, Fratres, antiquæ et hodiernæ consuetudinis servandæ studiosus : verumtamen acceptatæ jam a Deo sunt, qui rerum nostratium nil indigus, solam intentionem bonam boni consulit. Quæ oratio tristitiæ non mediocri turbis fuit, et animos non aliter pupugit, quam si reprobata oblatio fuisset. Quod animadvertentes discipuli consilium inierunt inter se, ut clam subducerent quæ allata erant. Verum Symeon, quem cogitationes illorum haud fugiebant, severa voce advocatis dicit : Numquid ignari estis, quanta olim passus sit Israel propter eum, qui avaritiæ gravi affectui se tradidit, et linguam *b* auream rapuit ex anathemate? Quid Giezi, puer Elisæi : nonne lepræ, qua Naaman fuerat infectus, damnatus est? Quid memorem Judam, qui e numero et gratia Apostolorum excidit, proditor magistri sui factus; et strangulatus crepuit medius? Ad hæc verba exanimati timore discipuli, proni se in terram dedere, veniam deprecantes; quam ubi impetrarunt, surgentes multis sese incusavere ob priora sua cogitata.

D *A. NICEPHORO.*

Concupiscentia discipulorum castigata. *b*

61 Revelata quodam tempore Symeoni sunt mala quæ super Antiochiam inducenda essent. Erant autem hujusmodi : Angelus gladium tenens manu in aere ferebatur supra civitatem. Inclamavit igitur Sanctus Dominum pro ea toto corde, stetitque ut alter Moyses coram illo, ut averteret furorem illius, impediretque ne majore iracundia inflammaretur. Dicit autem Dominus ad illum : Ecce clamor peccatorum urbis illius ascendit ad me, iram ac furorem meum incurrit impia : disperdam ipsam in peccatis suis : immittam ignem, et gladium, et mortem : ipsa irritavit me per idola sua, ponens mensam dæmonibus et Fortunæ; ego quoque per gentem insipientem irritabo ipsam. Hanc visionem non poterat propter comminationum atrocitatem supprimere Symeon; sed advenientibus quibusdam Antiochia ad se, viris integritate vitæ insignibus, rem totam cum animi sui gravi sensu narravit; eventu quoque propediem subsequente. Non multum enim intercessit temporis, cum Deus Chosroen Persarum Regem, et Chaldæos illi subditos, gentem bello acrem juxta ac celerem (velociores namque dicuntur equi illorum pantheris, et ferociores Arabiæ lupis) velut aquilam prompte advolantem ad escam, ex oriente suscitat; qui gravi exercitu civitatem *c* cinxerunt. Symeon igitur ad Dominum rursus elevavit vocem suam pro illa, si forte super iis quæ prius erat comminatus pœniteret, et propitius fieret peccatis civitatis, nec disperderet illam aut traderet gladiis Assyriorum. Verum nihil manifesti signi reddebat Dominus, quoniam ira furoris ejus abundabat, et misericordia absconderat se a facie illius. Constituit ergo Symeon denuo illum precibus interpellare; cum ecce, Non me pœnituit, inquit, sed certo certius traditurus sum civitatem, et alii quidem in ore gladii occasuri sunt, aliis in servitutem abreptis : tibi vero crucem meam insigne pacis constituam, quæ te conservet; uti non ita diu post videbis.

E *Revelantur ipsi calamitates Antiochiæ imminentes :*

c

F *quas deprecari non potest.*

62 Videt itaque in raptu mentis Gratiam sanctissimi Spiritus, crucem manu præferentem, advolantemque ad se; videt et Angelos binos eamdem cingentes, in quorum manibus arcus tensi, et jacula emitti parata. Illo autem, quid isthoc rei esset percunctante : Crux, inquiunt, salvum te et securum adversus hostes quoscumque præstabit; tela vero impetum eorum, qui hostili modo te invadere conantur, retundent inexpugnabili virtute Dei, qui tui custodiam ubique nobis demandavit. Hac admirabili visione Sancto exhibita; altera protinus succedit

Alia visio de urbe expugnata :

mœnia

A. NICEPHORO.

A hujusmodi. Videbatur sibi videre urbem scalis ad mœnia applicatis oppugnari, barbarisque jam ingressis, intus lamenta et væ personare; tantaque anxietate plena esse omnia, ut non pauci e muris foras se in præceps misere darent, salutem suam fugæ credituri. Videt deinde duas urbis portas, qua septemtrionem qua meridiem spectat, apertas, et frequentes admodum per illas sese subducentes: tamquam parcente Deo sanguini justorum inibi versantium, et non sustinente bonos cum impiis disperditum iri. Ostendebat illi visio monachos quoque e suorum numero duos, metu barbarorum profugos, seque e fratrum solidatio per pusillanimitatem proripientes, quorum in barbarorum manus incidentium, alter quidem gladio finiebat vitam, alter in captivitatem abducebatur.

d quæ reipsa completur.

63 Et hæc divinarum revelationum summa erat: sequebaturque non multo post effectus *d*. Muri quippe Antiochenæ urbis conflagrarunt igni, eodemque per circuitum absumpta ipsa est; juvenes ceciderunt in plateis illius, et viæ cadaveribus oppletæ sunt; occupataque summo loco ab Assyriis urbe, pars incolarum e muris se præcipitarunt, pars per aquilonarem atque australem portas egressi se fugæ dederunt. B Contigit autem duos illius monachos formidine captos recedere, quorum alter vivus in barbarorum venit manus, alter gladio caput amputatus interiit: tantum autem abfuit ut qui apud Symeonem remanserant molestiæ quidpiam a barbaris sustinerent, ut etiam illi qui passi gravissima et ab iisdem erant ad ipsum venientes, incolumitatem recuperarent. Nonnulli quippe milites accesserunt ad illum, barbarorum manibus elapsi; quorum unus, undique non tantum luxato femore, sed toto etiam diffracto crure, gravissimis jactabatur cruciatibus. Commiseratione autem tactus Symeon ad tam luctuosum spectaculum, cuidam discipulorum palmeam virgam suam tradit in manus, jubetque affectum femur illa signari; quo facto, non tantum vacuitas a doloribus, sed etiam robur suum femori pedique rediit.

salvis qui apud ipsum manserunt.

64 Infestabant Assyrii incursionibus circum Antiochiam late omnia ipsumque oberrabant montem, jamque in columnam et monasterium impetu ruituri erant; cum Symeon, præsentibus oratione indicta, primus ipse genua ac faciem pronus humi figens, expelli infestos inde hostes precatus est. Nec interposita mora ulla, ex equis curribusque deturbati in terram, nihil progredi ulterius curarunt, sed citissime qua venerant reversi sunt. Alias eorumdem As- C syriorum quidam redierunt ad montem, adversus quos Sanctus solito medicamine, precatione inquam, usus, dixit: Domine Deus universæ carnis, qui montem Sinai tempore Moysis servi tui operuisti caligine, operi in præsentia nos quoque gratia tua, ut ne deprehendamur ab impiis hisce. Nec plura (o abyssum bonitatis, o aures divinas, precationibus timentium Deum numquam non intentas!) caliginosa nubes cœlo effusa non modo Symeonem non permisit videri a barbaris, sed neque sociorum ejus quemquam. Ita illi quidem discesserunt, nec columnam aut quæ infra columnam agerentur cernere, nec audire quidquum omnino permissi: copiosior autem Symeonem perfudit, gratia cum et facies ejus mirabiliter rutilaret, et suavissimum quemdam varii unguenti odorem diffunderet: quod etiam Discipulorum non nemo, sub auroram animadvertens quantus a vultu splendor, quanta ab ejus corpore fragrantia promanaret, condiscipulis mirabundus narravit.

Hostes precibus profligat,

seque ac suos eis invisibiles præstat,

65 Ceterum cum jam sæpius tentato prælio persuasum haberet cacodæmon, nihil quidquam adversus Sanctum perficere se posse; aperto marte congredi non ausus, dolose per discipulos insidias struit, gravi mentes illorum terrore succutiens; adinventoque

ρικῆς γενέσθαι χειρὸς ἔργον, τὸν μὲν μαχαίρᾳ πεσόντα, D τὸν δὲ εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπαχθέντα.

Τὰ μὲν οὖν τῶν θείων ἀποκαλύψεων ἐν τούτοις ἦν· εἵπετο δὲ ἄρα οὐκ εἰς μακρὰν καὶ τὰ ἔργα. Τείχη τε γὰρ τῆς πόλεως ἔκαυσε πῦρ, καὶ κατέφαγεν ἄμφοδα αὐτῆς, καὶ ἔπεσον ἐν πλατείαις αὐτῆς νεανίσκοι, καὶ ἐπλήσθησαν αἱ ὁδοὶ νεκρῶν, καὶ οὕτω κατ᾽ ἄκρας ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων ἑάλω, ὡς τοὺς μὲν τῶν ἐν αὐτῇ ῥίψαντας διὰ τῶν τειχῶν ἑαυτοὺς, τοὺς δὲ διὰ τῆς πρὸς Ἄρκτον τῆς τε πρὸς μεσημβρίαν πύλης ὑπεξελθόντας διαφυγεῖν, δύο τε τῶν περὶ αὐτὸν μοναχῶν δείσαντας ἐκεῖθεν ἀναχωρῆσαι, καὶ τὸν μὲν ζῶντα τοῖς βαρβάροις ἁλῶναι, τὸν δὲ πεσεῖν, ξίφει τὴν κεφαλὴν ἐκκοπέντα. Ἕτερον μέντοι τῶν αὐτοῦ μοναχῶν, τοσοῦτον ἀπέσχε δεινόν τι πρὸς τῶν βαρβάρων παθεῖν, ὅσω καὶ τοὺς ὑπ᾽ ἐκείνων ἀνήκεστα πεπονθότας, παρ᾽ αὐτὸν ἐρχομένους θεραπείαν τυγχάνειν. Παρέβαλον γάρ τινες αὐτῷ στρατιῶται, τοὺς βαρβάρους διαφυγόντες, ὧν εἷς, οὐ τὸν μηρὸν παντάπασι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅλον πόδα παρεῖτο, χαλεπαῖς τὴν ψυχὴν ὀδύναις βαλλόμενος. Συμπαθὲς τοιγαροῦν ὁ θεῖος Συμεὼν εἰς αὐτὸν ἰδὼν, βαΐνην τε ῥάβδον ἑνὶ τῶν μαθητῶν ἐγχειρίσας, σφραγίσαι κατὰ τοῦ μηροῦ κελεύει τὸν πάσχοντα, καὶ ἡ σφραγὶς, οὐ τῶν ὀδυνῶν ἀπαλλαγὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥῶσις εὐθὺς τοῦ τε μηροῦ καὶ τοῦ ποδὸς τῷ στρατιώτῃ γίνεται.

Τῶν δ᾽ οὖν Ἀσσυρίων τὰ περὶ τὴν Ἀντιόχου κατατρεχόντων, τό τε ὄρος περινοστούντων, καὶ ὁρμῇ πρός τε τὸν E κίονα ἤδη καὶ τὴν μονὴν κεχρημένων, τοῖς παροῦσιν εὐχὴν παραγγείλας, γόνατά τε τῷ ἐδάφει πρῶτος καὶ ὄψεις ἐρείσας, ἀπελαθῆναι τούτους ἐκεῖθεν προσηύχετο· καὶ παραχρῆμα εἰς γῆν ὡς εἶχον, αὐτοῖς ἅρμασι καὶ ἵπποις κατενεχθέντες, τῆς τε πρόσω πορείας μετεμεμέληντο, καὶ ἄσμενοι μᾶλλον ἣν ἦλθον ἀνέστρεφον. Ἄλλο τε πάλιν τῶν αὐτῶν Ἀσσυρίων τινὲς ἀνῄεσαν εἰς τὸ ὄρος· ὁ δὲ Ἅγιος τῷ συνήθει καὶ νῦν φαρμάκῳ, τῇ πρὸς Θεὸν εὐχῇ κέχρητο, Δέσποτα Θεὲ, λέγων, πάσης σαρκὸς, ὁ γνόφῳ τὸ Σινᾶ ὄρος ἐπὶ τοῦ θεράποντός σου Μωσέως σκεπάσας, αὐτὸς νῦν τῇ χάριτί σου σκέπασον καὶ ἡμᾶς, ὥστε ἀθεάτους μεῖναι τοῖς τῶν ἀσεβῶν τούτων ὄμμασι. Καὶ αὐτίκα (ὢ ἀβύσσου χρηστότητος! ὢ Θεοῦ ὤτων, δεήσεσι τῶν φοβουμένων αὐτὸν διὰ παντὸς προσεχόντων!) ἀχλὺς ἄνωθεν ὑπὸ νεφέλης καταχυθεῖσα, οὐχ ὅπως αὐτὸν τοῖς βαρβάροις, ἀλλ᾽ οὐ δὲ τῶν περὶ αὐτόν τινα εἴασε θεαθῆναι. Καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀπῆλθον, μὴ δὲ εἰς τὸν κίονα καὶ τὰ ὑπὸ τὸν κίονα βλέψαι, μὴ δὲ προσχεῖν ὅλως συγχωρηθέντες· πλουσία δὲ καὶ τοῦ Συμεὼν κατεχεῖτο χάρις, τήν τε ὄψιν κατ᾽ ἐκεῖνο τῆς ὥρας ἐκλάμποντος, καὶ ἡδύν τι παντοδαπῶν μύρων ἀπόζοντος· ὡς καὶ τῶν μαθητῶν τινα περὶ ὄρθρον ἰδόντα, ὅπως μὲν περὶ τὴν ὄψιν αὐγάζει, ὅπως δὲ ὅλος εὐωδίας ἔχει, ἐν θαύματος λόγῳ τοῖς λοιποῖς διηγήσασθαι.

Οἷα δὲ πολλάκις, καὶ μηδ᾽ ὁτιοῦν ἀνῦσαι δύνασθαι F κατ᾽ αὐτοῦ πεπεισμένος [ὁ δαίμων], τὴν μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ πρὸς αὐτὸν οὐ θαῤῥεῖ πάλην, διὰ δὲ τῶν μαθητῶν δολίως ἐπιβουλεύει, πάθει δειλίας αὐτῶν τὰς ψυχὰς κατασείσας, πρόφασιν τὴν συνεχῆ τῶν Ἀσσυρίων εὑρὼν πάροδον, κἀκεῖθεν ἀπάραντας ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καταστῆναι σκολιῶς ἀναπείσας. Οἵ καὶ προσίασιν ἅμα ὄρθρῳ, συναπᾶσαί σφισι καὶ αὐτὸν ἀξιοῦντες, ἄχρι τῆς ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἐπανόδου τῶν Ἀσσυρίων· Οὐ δὲ γὰρ οἷόν τέ φασι προσμένειν ἔτι τῷ ὄρει, οὕτως αὐτῶν κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπιόντων. Ὁ δὲ τοσοῦτον ἀπέσχε προσέσθαι τι περὶ ἑαυτοῦ τοιοῦτον, ὅσῳ καὶ αὐτοὺς ἐπισχεῖν μᾶλλον περὶ πλείστου πεποίηто. Ἐπεὶ δὲ πολλὰ εἰπών τε καὶ δράσας, οὐ μεταπεισθησομένους ἑώρα, Πορεύεσθέ φησιν ἀδελφοὶ ἐν εἰρήνῃ· εἰ γὰρ καὶ οἱ φίλοι μου καὶ οἱ ἔγγιστά μου ἀπὸ μακρόθεν στῆναι προῄρησθε, ἀλλ᾽ ἐγὼ τῷ πνεύματι ἀεὶ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι. Ταῦτα τοῦ Ἁγίου εἰπόντος, οἱ μὲν ἀφέντες αὐτὸν ἐπὶ τοῦ κίονος ἀνεχώρησαν. Ἐπιστάντων δὲ κατὰ πόδας τῇ μονῇ τῶν βαρβάρων, χεῖρας οὐρανῷ δοὺς ἐκεῖνος, Δέσποτά φησι Κύριε παντοκράτορ, ὁ ἐν τῷ βραχίονι τῆς δυνάμεώς σου διασκορπίσας τοὺς ἐχθρούς σου, κραταιωθήτω καὶ νῦν ἡ χείρ σου, ὑψωθήτω ἡ δεξιά σου. Οὔπω τέλος εἶχεν αὐτῷ ἡ εὐχὴ, καὶ οἱ βάρβαροι φεύγειν

ἐκεῖθεν

A ἐκεῖθεν ἀγεννῶς ἐπεχείρουν, καθάπερ ὑπό τινος βαρείας χειρὸς ἐλαυνόμενοι.

Ὁ μὲν οὖν τοῦ Θεοῦ θεράπων, εἰ καὶ τῶν οἰκείων οὕτω μαθητῶν ἔρημος ἀπολέλειπτο, ἀλλὰ παροῦσαν εἶχε σαφῶς τὴν θείαν ἄνωθεν χάριν, οὐκ ἀγαλλίασιν μόνον ἐμποιοῦσαν, ἀλλά τινα καὶ ἄφατον, ὡς ἔφημεν, εὐωδίαν αὐτοῦ κατηχέουσαν, ἥ τις καὶ τοῖς ῥακίοις, οἷς ἐκεῖνος ἠμφίετο, παρέμεινε διὰ τέλους. Ἦν τοίνυν χαίρων τῇ περὶ αὐτὸν ἐρημίᾳ, καὶ τρίτην ἑξῆς ἡμέραν εὐχῇ μόνῃ καὶ Θεῷ σχολάζων (ἐν τοσούτῳ δὲ δυνατὸς εἶ, Κύριε, καὶ ἡ ἀλήθειά σου κύκλῳ σου) ὁρᾷ δύο τινὰς ἑκατέρωθεν ἁγίους Ἀγγέλους, τὸν μὲν ἐκ δεξιῶν, τὸν δ' ἐξ ἀριστερῶν, λέγοντας αὐτῷ· Θάῤῥει, οὐ δὲ γὰρ εἶ, φησι, μόνος, ἀλλὰ μετά σου καὶ ἡμεῖς. Ἐν τούτῳ δὲ τῶν βαρβάρων ἐπανόδου μνησθέντων, ἀνασώζονται καὶ οἱ μαθηταὶ, καὶ τοῦτον ὅπως ἀγαλλιάσεώς τε καὶ χάριτος εἶχεν ἰδόντες, ἀγαλλομένοις Θεῷ καὶ αὐτοὶ χείλεσιν ηὐχαρίστουν.

prætextu quod continuis Assyriorum incursibus expositi essent, persuasit eis ut transferendas in locum securiorem sedes decernerent. Adeunt ergo bene mane Symeonem, rogantes, secum tantisper loco ut cedat, dum in patriam suam rediissent Assyrii : Neque enim possumus, inquiunt, morari diutius in hoc monte, propter crebras hostium incursiones. Tantum vero abfuit, ut is tale quid admitteret; ut omnem potius lapidem moverit, quo ipsos retineret. Cumque multa dixisset tentassetque, nec acquieturos sibi unquam videret; Itote, inquit, Fratres in pace; si vos namque, amici ac proximi mei, eminus stare malueritis, ego nihilominus semper mente vobiscum sum. Cum hæc dixisset Sanctus, dimittentes ipsum in columna discipuli recesserunt. Invadentibus autem continuo monasterium barbaris, porrigens Symeon ad cœlum manus: Domine, inquit, omnipotens, qui in brachio virtutis tuæ disperdidisti inimicos tuos, confortetur nunc quoque manus tua, exaltetur dextera tua. Nondum ille precari desierat, et barbari, jam imbelles, fuga se inde proripiebant; dixisses, potenti quadam manu expulsos. D

A. NICEPHORO !

Deseritur a discipulis,

66 Tametsi porro famulus Dei a discipulis suis ita destitutus desertusque fuerit, gratia tamen divina, admodum præsens, a latere ejus numquam abscessit; non tantum mentem illius lætitia replens, sed ineffabilem quamdam, uti diximus, diffundens fragrantiam, quæ lacernæ qua amictus erat, ad extremum usque

sed visitur a Deo E

B inhæsit. Gaudebat itaque solitudine, ac tribus consequentibus diebus soli orationi et Deo vacans (usque eo enim potens es, Domine, et veritas tua in circuitu tuo) conspicatur utrimque Sanctos Angelos duos, alterum a dexteris, alterum a sinistris, dicentes ipsi : Confide, non enim solus es; sed nos tecum sumus. Interea barbaris reditum in patriam meditantibus, servantur et discipuli : visoque quanta Symeon lætitia atque gratia redundaret, lætis vocibus ipsi quoque gratias Deo reddiderunt.

ANNOTATA CJ J.

a *Dubium est utrum velit* supra, *id est ultra* Daphnes *suburbium habitasse juvenem, cui hoc accidit; an ibi existenti infortunium cæcitatis obvenisse.* b Achan *is fuit, qui Josue 7 de anathemate Jericho tulit (uti Septuaginta habent)* γλῶσσαν linguam, *quod vulgatus textus* regulam *vertit : MS. nostrum* βούγλωσσον, *quæ herba, cum floret in scapum assurgit, instar longioris virgæ, rectum ac teretem.* c *Seniorem Chosroen hic intellige avum ejus qui postea Crucem cœpit : ille autem anno* 539 *Syriam depopulatus est, qua de re Theophanes ad annum* 12 *Justiniani.* d *Describit fuse obsessam, captam, vastatam urbem Procopius lib.* 2 *de bello Persico Cap.* 8. *Libro etiam* 2 *de Ædificiis Cap.* 8, *ubi multa de restauratione urbis per Justinianum locutus, hæc subdit :* Ita Justinianus Aug. prospexit muris Antiochiæ, quam et ipse restituit, cum eam hostes flamma funditus delevissent. Rebus enim consumptis omnibus peritusque sublatis, nihil ut urbis incensæ, nisi ruderum tumuli, passim extaret; quo cujusque domus antea stetissset loco, dignoscere Antiocheni non poterant.

CAPUT IX.

Liberatio captivorum : transitus in Montem mirabilem; alia miracula. F

C

Ἀλλὰ τίς ἂν λόγος τὰ τηνικαῦτα παρὰ τοῦ θείου Συμεὼν γεγονότα, καὶ ὅπως τῶν αἰχμαλωτισθέντων πολλοῖς ὀπτανόμενος ἀνίει τῆς αἰχμαλωσίας αὐτοὺς, καὶ διὰ μέσων ἔσωζε τῶν βαρβάρων, ἐν βραχεῖ παραστήσειεν; ἑνὸς δὲ, ἢ καὶ δύο τούτων ἀναγκαῖον ἐπιμνησθῆναι. Ὁ ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἔναγχος ληφθεὶς ἀδελφὸς, οὗ καὶ μικρῷ πρόσθεν ὁ λόγος ἔθετο μνήμην, τὰ τοῦ Ἁγίου θαυμάσια, οἷα εἴωθεν ἐν ἀμηχάνοις κακοῖς οὖσα ψυχὴ τῶν χρηστοτέραν ἐλπίδα παρεχομένων ἡδέως ἀναμιμνήσκεσθαι, πρός τινα στρατιώτην σχολάριον ἐξηγεῖτο, αἰχμάλωτον καὶ αὐτὸν ἀγόμενον, καὶ ὑπὸ σιδηραῖς κατεχόμενον πέδαις· καί τι καὶ κλαίων ἐπ' ἐνίοις αὐτῶν, εἶτα ζέσας τὴν ψυχὴν τοῖς περὶ αὐτοῦ διηγήμασιν, ἐκ μέσης τε τὸ τοῦ Ἁγίου ὄνομα καρδίας καλέσας, ὥστε τῆς χαλεπῆς ἐκείνης ἀπαγωγῆς ἀνεθῆναι, διὰ μέσου τῶν βαρβάρων ὁρμᾷ, καὶ μὴ δ' ὑπὸ, τοῦ τούτων κατασχεθεὶς, ἀνασώζεται. Ὅπερ ὁ στρατιώτης ἰδὼν, καὶ πιστεύσας δύνασθαι τοῦτο καὶ ἐπ' αὐτῷ τὸν Ἅγιον δρᾶσαι, βοᾷ μετὰ θερμῶν δακρύων εὐθὺς, Δέσποτα Χριστὲ ὁ Θεὸς τοῦ δούλου σου Συμεὼν, ῥῦσαί με τῆς πικρᾶς ταύτης καὶ βαρβάρου χειρὸς καὶ δουλείας. Ταῦτα καμνούσῃ ψυχῇ φθεγξαμένου (Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων τίς ὅμοιός σοι;) τὰς μὲν σιδηρὰς ἐκείνας αὐτίκα πέδας εἶχεν ἡ γῆ, αὐτὸς δὲ ἀνὰ

Verum quis sermo res a divino homine ea tempestate gestas, quot servituti addictos libertati restituerit, et per medios hostes salvos eduxerit, paucis queat ob oculos ponere? unum alterumve necesse est memorare. Frater ille, cujus a barbaris capti mentionem fecimus paulo *a* ante, mirabilia Sancti opera (ita enim fieri consuevit ut anima, intolerabilibus ærumnis pressa, cum quadam voluptate in memoriam illa revocet, quæ meliorem adferre spem nata sunt) cuidam militi *b* Scholari, qui et ipse in carcerem abreptus ferreis compedibus constringebatur, narravit. Et tum quidem suis sociique ærumnis illacrymabatur; deinde animo inter hujusmodi narrationes æstuans, ex intimo corde nomen Sancti invocat : ut dura illa servitute laxaretur, precatur; per mediam barbarorum turbam pervadit; ac nemine uno prohibere aut retinere conato, libertatem consequitur. Rem novam intuitus miles, credensque, eadem in se quoque Sanctum posse, confestim non sine lacrymis exclamat : Domine Jesu Christe, Deus famuli tui Symeonis, eripe me e barbarorum manibus et acerbissima hac servitute. Hisce e corde afflicto prolatis (Domine Deus virtutum, ecquis similis est tui)! illico

a Duos captivos per medios hostes liberat. b

A. NICEPHORO.

A illico ferreæ compedes in terram ceciderunt, et ispe celeri gradu per medios barbaros evadens in patriam delatus est; ac postquam rediisset malis atque ærumnis liber, singula diserte enarravit.

Cæcum letaliter saucium curat et visu donat

68 Senex quidam erat oculis captus, qui juxta viam sedens mendicabat stipem; erat autem paulo infra c monasterium, quando ex improviso illuc venerunt barbari: quorum unus, (ut est turba illa in cædem prompta, et aliorum interitum gratum sibi lusum reputat) ense in jugulum demisso, letalem seni plagam infligit: qui ita saucius jacebat elinguis, exiguo tantum spiritu qui superarat prohibente quo minus obiisse crederetur. Quam rem interno spiritu cognoscens famulus Dei, quibusdam præcepit, sublatum, senem ad se ut deportarent: quo facto, acceptam terram atque aquam benedixit, et discipulorum aliquis vulneri applicavit. Ecce autem miraculum, non tam aures quam oculos ad fidem faciendam requirens: neque enim ossa solum et nervi, quod ipsum satis mirabile, statim cohæserunt inter se; sed etiam oculorum lumen, quod longe mirabilius, cæco restitutum est: atque ita unius orationis fructum geminam curationem retulit, B alteram persanati tantillo tempore letiferi vulneris, alteram usus oculorum recepti. Res tanta, velocibus famæ alis perlata, ubique terrarum statim percrebrescens, undique diversis infirmitatibus laborantes quam plurimos confluere ad Sanctum fecit; quos ipse, precibus et Crucis signo, in excelso et desiderabili Emanuelis nomine sanatos, dimisit domum quemque suam.

Turba frequentiam fugiturus

1 Cor. 9, 27.

69 Conspicienti porro frequentissimam circum se turbam, et cogitanti quod tantam capere quietem non posset quantam vellet, illud Apostoli in mentem venit; Ne forte cum aliis prædicavero ipse reprobus efficiar. Quare volvebat animo identidem et Carmelum Eliæ, et montem Olivarum, Christi Domini ascensu celebrem: verum aliud meditabatur providentia Divina, cui Symeon et motiones cordis, et cogitationes mentis, et reliquas animæ operationes commiserat. Statuit igitur, columna, in qua octennem jam stationem egerat, relicta, altum in proximo montem, redeunti a columna ad dexteram situm, conscendere. Erat ille perquam aridus, nec ulla aquæ scaturigine rigabatur: hinc nullis omnino hominum vestigiis tritus, gratum erat serpentibus ac feris stabulum. Jamque Symeon tota mente eo ascenderat, cum visus sibi est Dominum et Salvato- C rem nostrum Christum, Angelorum exercitu, cujus numerum inire haud facile, comitatum, in montem illum descendentem, similiter et lucidissimam nubem, radicem illius per circuitum obtegentem intueri: audire vero emissam e nube vocem, dicentem: Festina Symeon, conscende montem hunc mirabilem: ita enim deinceps appellabitur: sanctificatus namque est a me; in quo mirabilius adhuc nomen tuum faciam, quoniam ego tecum sum. Adhæc monstrabat illa vox petram, in qua Deus Dominus noster conspiciebatur, præcipiens ut illam Symeon conscenderet. Scabellum autem pedum, quod eadem incomprehensibili visione ostendebatur, (o lumen!) longe splendidius ipso sole fulgebat. Atque hæc est visio et vocatio Symeonis in Montem Mirabilem.

montem avium adire meditatur

et confirmatur a Christo.

Quomodo illum adiverit.

70 Convocato itaque Fratrum collegio, singula quæ viderat enarravit: tum provectioris ætatis quemdam, morum suavitate notissimum, monasterium incolentibus præesse jussit: cumque ipsos Deo precibus commendasset, e columna descendit; atque iter, quod in cacumen montis ducebat, ingressus, clarissima visione ducatum præstante, properavit, ut memoratam petram contingeret. Pullus asinæ deferebat eum, a nemine unquam homine

μέσους ὀξεῖ τῷ ποδὶ τοὺς βαρβάρους ἐχώρει, πρὸς τὴν D οἰκείαν φερόμενος· ὃς ἀπαθὴς κακῶν ἐπανελθὼν, ἕκαστα σαφῶς ἐξηγεῖτο.

Γέρων τις τὰς ὄψεις ἀνακοπεὶς, κάθητο τυφλὸς προσαιτῶν· ἐτύγχανε δὲ ἄρα κατωτέρω μικρὸν τῆς μονῆς, ὅτε δι' ὀλίγου ταύτης ἦλθον οἱ βάρβαροι, καί τις αὐτῶν (οἷα φιλεῖ βάρβαρος χεὶρ, ἕτοιμος εἰς ἀναίρεσιν εἶναι, καὶ παίγνιον ἡδύ τι ποιεῖσθαι τὴν ἑτέρων ἀπώλειαν) τῷ ξίφει τοῦ τραχήλου κατενεγκὼν, καιρίαν τὸν γέροντα πλήττει· καὶ ὁ μὲν ἄφωνος ἔκειτο, μόνῳ τῷ μικρὰ πνέειν νεκρὸς εἶναι μὴ πιστευόμενος. Ὅπερ οὖν τὸν τοῦ Θεοῦ θεράποντα τῷ ἐνοικοῦντι πνεύματι γνόντα, ἐντείλασθαί τισιν ἀνελομένους τὸν γέροντα κομίσαι πρὸς ἑαυτόν. Τοῦ τυφλοῦ τοίνυν παρὰ τῷ κίονι κομισθέντος, γῆν ἐκεῖνος καὶ ὕδωρ λαβὼν εὐλόγησεν, εἶτα τῶν μαθητῶν ἑνὸς ταῦτα τῇ πληγῇ ἐπιθέντος, γίνεταί τι κἀνταῦθα σημεῖον, ὀφθαλμῶν μᾶλλον ἢ ὤτων εἰς πίστιν δεόμενον· οὐ γὰρ ὀστᾶ καὶ νεῦρα μόνον εὐθὺς, τό γε παράδοξον, συνῆπτο πρὸς ἄλληλα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν φῶς, ὃ καὶ τούτου παραδοξότερον, τῷ τυφλῷ ἀποδέδοτο, ὡς καὶ τὴν γείτονα θανάτου πληγὴν ἐκείνην μετὰ βραχὺ συνουλῶσαι, καὶ τὰς ὄψεις ἐῤῥῶσθαι, μιᾶς καρπὸν εὐχῆς διπλὴν θεραπείαν κομισαμένῳ. Ὅπερ τῷ τάχει τῆς φήμης πτερῷ πανταχοῦ ἀθρόον διαφοιτῆσαν, πολλὰ πανταχόθεν πλήθη ποικίλαις νόσοις κατεχομένων παρὰ τὸν Ἅγιον ἐποίει συῤῥεῖν, οὓς ἐκεῖνος εὐχῇ καὶ σφραγῖδι, τῷ τε μεγάλῳ καὶ ποθεινῷ E τοῦ Ἐμμανουὴλ ὀνόματι θεραπεύων, ὑγιεῖς ἀπέλυεν ἐπανήκειν.

Ὁρῶντα τοίνυν τὸν πολὺν περὶ αὐτὸν ὄχλον, καὶ ὅπως ἡσυχάζειν οὐκ εἶχεν ὅσον ἐβούλετο, τὸ Ἀποστολικὸν ἐκεῖνο εἰσῄει, Μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. Περιενόει δὲ ἤδη καὶ Ἡλιοῦ τὸ Καρμήλιον, τοῦ τε Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ τὴν ἐπὶ τὸ τῶν Ἐλαιῶν ὄρος ἄνοδον· ἄλλως τε δ' ἦν καὶ Θεοῦ τὸ πρᾶγμα οἰκονομία, ὑφ' ᾧ καὶ κίνημα καρδίας ὁ Συμεὼν, καὶ ἐνθύμιον, καὶ ἐγκατάλειμμα ἐνθυμίου πεποίητο. Ἔγνω τοιγαροῦν τὸν κίονα μὲν ἀπολιπεῖν, ἐφ' οὗ ὀκταετῆ στάσιν ἤνυεν ἤδη, τῷ δὲ μεγάλῳ πλησίον ὄρει προσαναβῆναι, ὅπερ δεξιᾷ τοῦ κίονος ἀνιόντι διάκειται· ἦν δὲ τοῦτο ἐσχάτως ἄνυδρον, καὶ διὰ τοῦτο κομιδῇ μὲν ἀνθρώποις ἄβατον, ἑρπετοῖς δ' καὶ θηρίοις ἡδίστη διατριβή. Ἐπ' αὐτὸ τοίνυν ἀνελθεῖν καὶ γνώμης ἅμα καὶ μελέτης ἔχων, ἐδόκει τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ σωτῆρα Χριστὸν μετὰ στρατιᾶς Ἀγγέλων οὐδ' ὅσης ἀριθμήσασθαι ῥᾴδιον, ἐπ' αὐτὸ καταβεβηκότα, ἰδεῖν νεφέλην τε φωτὸς τὰς ὑπωρείας κύκλῳ καλύπτουσαν, φωνῆς τε ἀπὸ τῆς νεφέλης ἀκοῦσαι, Σπεῦσον, ἀνάβηθι Συμεὼν ἐπὶ τὸ θαυμαστὸν ὄρος τοῦτο, λεγούσης· οὕτω γὰρ ἂν ἀπὸ τοῦ νῦν εἴη καλούμενον· ἡγίασται γὰρ παρ' ἐμοῦ, ἐφ' ᾧ καὶ θαυμαστώσω μᾶλλον τὸ ὄνομά σου, ὅτι καὶ μετά F σού εἰμι ἐγώ. Ὑπεδείκνυ δὲ ἡ φωνὴ καὶ πέτραν, ἐφ' ἧς ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς ἑωρᾶτο, ἐπ' αὐτὴν ἀναβῆναι τὸν Συμεὼν ὑποτιθεμένη. Τὸ δὲ τῆς ἀπροσίτου θέας ἐκείνης τῶν ποδῶν ὑποπόδιον, φεῦ τοῦ φωτὸς! ὡς καὶ αὐτοῦ φαιδρότερον μᾶλλον ἦν ἐκλάμπον ἡλίου. Τὰ μὲν δὴ τῆς ὀπτασίας, καὶ τῆς ἐπὶ τὸ θαυμαστὸν ὄρος κλήσεως τοῦ Ἁγίου τοιαῦτα.

Ὁ δὲ τὴν ἀδελφότητα συγκαλέσας, καὶ αὐτοῖς ἕκαστα ὡς ἴδοι διηγησάμενος, ἕνα τε τῶν πρεσβυτέρων τὴν ἡλικίαν, τρόπων χρηστότητι μαρτυρούμενον, προεστάναι τῆς μονῆς καταστήσας· ἐπευξάμενός τε αὐτοῖς, καὶ Θεῷ παραθέμενος, τοῦ κίονος κάτεισι, καὶ τῆς ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους φερούσης ἅπτεται, ὁδηγῷ τῇ φανείσῃ χρώμενος ὄψει, καὶ τὴν πέτραν ἐκείνην καταλαβεῖν ἐπειγόμενος. Πῶλος μὲν οὖν ἦγεν αὐτὸν, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐκάθισε πώποτε, τῆς τοῦ ὀφθέντος εὐδοκίας οἶμαι Χριστοῦ καὶ τοῦτο σύμβολον καὶ τῶν σημείων, ὧν ἐπιβαίνων τοῦ ὄρους ὁ Συμεὼν ἔμελλε τῇ αὐτοῦ δυνάμει ποιεῖν· καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐπὶ πώλου φερόμενος, ὡς ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐκεῖνος, καὶ ὁμοιότητι (φθέγξομαι γὰρ, εἰ καὶ τολμηρὸν) τοῦ Δεσπότου τετιμημένος.

Ἦν δέ τις κατὰ τὴν μονὴν ἀκινήτως τοῦ ποδὸς ἔχων, καὶ τοῦτον ἐσχάτως πεπηρωμένος· πάντων τοίνυν ὅσοι τῷ Ἁγίῳ προσίεσαν θεραπείας ἀξιουμένων, ὅτῳ δήποτε τούτων

A των ἕκαστος πάθει κατείχετο, ἐπ' αὐτῷ μόνῳ τὰ τῆς ἰάσεως, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἢ λόγοις ἀποῤῥήτου πάντως οἰκονομίας, ὤκνει καὶ ἀνεβάλλετο. Οὗτος τοιγαροῦν εἰς δεῦρο ταμιευθεὶς, προσάγεται τῷ Ἁγίῳ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ κίονος κάθοδον, ἐκείνου κελεύσαντος· εὐχῇ τε καὶ σφραγῖδι, τῷ συνήθει φαρμάκῳ, ῥώννυται, ὃς καὶ δρομαίως εὐθὺς ἦν τοῦ Ἁγίου προπορευόμενος, πράγμασι μᾶλλον οὐ ῥήμασι μεγαλύνων τὰς ἑαυτοῦ σωτηρίας. Ὁ μέντοι Συμεὼν ὅτε δι' ὀλίγου τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους γεγόνει, ἀποβὰς τοῦ πώλου προσηύξατο, καὶ τῆς τέλος ἤδη λαβούσης, ἀκούει στρατιᾶς Ἀγγέλων τὸ Ἀμὴν ἐπειπούσης. Σταυρὸς δὲ λίθινος ἐπέχει τὸν τόπον, ὃν μετὰ τὴν εὐχὴν ἐκεῖνος ἱδρύσατο. Ἀτενίσας οὖν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, ὁρᾷ τὴν τοῦ ὄρους κορυφὴν θείᾳ χάριτι περιλαμπομένην· καὶ γνοὺς τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι τὸν ὑποδειχθέντα τόπον αὐτῷ, ἄσμενος εὐθέως προστρέχει, καὶ τῆς πέτρας, ἐφ' ἧς τοὺς δεσποτικοὺς εἶδε πόδας ἑστῶτας, χαίρουσιν ὡς εἶχε ποσὶν ἐπιβαίνει. Τὸν μέντοι πῶλον εἰς τὴν μονὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν κατηχθέντα, ἡ τρίτη μετὰ τὴν κάθοδον ἡμέρα εἶχε νεκρὸν, οὐδὲν πλέον ἐπιβιόντα, οὐδέ τινα ἕτερον ἐπιβῆναι τὸ παράπαν αὐτοῦ ἀνασχόμενον.

Τῆς μὲν οὖν ἡλικίας εἰκοστὸν ἦν τοῦτο ἔτος τῷ Συμεὼν, τῆς δ' ἐπὶ τοῦ προλαβόντος κίονος στάσεως ὄγδοον· ὁ δὲ στὰς ἐπὶ τὴν πέτραν ἡδέως, τήν τε μηλωτὴν περι-
B θέμενος, καὶ ταύτῃ Θεῷ κατὰ μόνας ὁμιλεῖν τὸ μετὰ ταῦτα νομίσας, ὡς τῆς ἐπιούσης ὄχλον οὐκ ὀλίγον εἶδεν ἀσθενῶν πλήθη φόρτον κομίζοντας, οἵ τινες τῷ κίονι παραβαλόντες, καὶ τοῦτον ἀνελθεῖν τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους πυθόμενοι, οὐ δὲ τὴν ἄνοδον ὤκνησαν. Τούτους τοίνυν ἰδὼν, καὶ οἷον ἄθυμος γεγονὼς, εἰ μὴ δ' ἐνταῦθα συγκεχώρηται ἰδιάζειν· ὅμως πρὸς τὰ τούτων δάκρυα καὶ τοὺς ὀδυρμοὺς παθὼν, και χεῖρας ἑκάστῳ τῶν κακῶς ἐχόντων ἐπιθεὶς ἰασίμους, ὑγιεῖς ἀπολύει.

Ἐφάνη δὲ τηνικαῦτα λέων ἀνὰ τὸ ὄρος, ὃς ἀνθρώπῳ τινὶ συναντήσας πρὸς τὸν Ἅγιον ἀνιόντι, ἄγριόν τι καὶ κομιδῇ φοβερὸν ὥρμησεν ἐπ' αὐτόν· ὁ δ' ἐν ἀφύκτῳ κινδύνου ὢν, καὶ ὑποδέους ὅτι καὶ δράσει μὴ ἔχων, τὸν στέφανόν φησι καὶ τὴν ἄνωθεν τοῦ Συμεὼν χάριν, ἀπόστρεψον ἀπ' ἐμοῦ μηδέν με βλάψας ἢ λυμηνάμενος. Καὶ ὁ θὴρ αὐτίκα τὴν τοῦ ὅρκου δύναμιν αἰδεσθεὶς, ἀπῆλθε, μηδὲν αὐτὸν πλέον διαταράξας. Ταῦτα ὁ μὲν παρὰ τὸν Ἅγιον ἀνελθὼν ἐξηγήσατο· οἱ δὲ παρόντες περιδεδεεῖς γεγονότες, δέονται κοινῇ τοῦ Ἅγιου ἀπελαθῆναι τὸν θῆρα τοῦ ὄρους. Κἀκεῖνος εὐθὺς Ἀναστάσιόν τινα (εἷς δὲ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν οὗτος, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸς, κατὰ τὸν ἐμὸν Ἰησοῦν τὸν οἰκεῖον δεσπότην καὶ νομοθέτην, ἐξεβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια) τοῦτον οὖν ὀνομαστὶ καλέσας, Ἄπιθι παρὰ τὸ τοῦ λέοντος κατάλυμα, ἔφη, καὶ τάδε ἐρεῖς αὐτῷ, Ἐν ὀνόματι Κυρίου, φησὶν ὁ παῖς αὐτοῦ Συμεὼν
C ἀπόστηθι τοῦ ὄρους τούτου· οὐκ ἔσται γάρ σοι κατοικία, οὐ δὲ διατριβὴ ἐν αὐτῷ. Ταῦτα ὁ μὲν, ἀπελθὼν εἰρήκει τῷ λέοντι· ὁ δὲ ὑπήκουσεν ὅσα καὶ οἰκέτης εὐγνώμων ἀγαθῷ δεσπότῃ πειθόμενος, τοῦ τε ὄρους εὐθεως ἀπῆρεν ὑπὸ τοῖς πάντων ὄμμασι, καὶ πρὸς τὸν Μέλαντα καλούμενον ποταμὸν, καὶ τὰ τῆς Ἀμανοῦ ἐχώρησεν ὄρη· τιθασσὸς οἷα καὶ χειροήθης, ἀντὶ τοῦ πρώην βλοσυροῦ καὶ βιαίου, γεγενημένος. Ὅπερ οὖν οὐ δὲ μίαν θαύματος ὑπερβολὴν ἀπολεῖπον, θαυμασιώτερον ἔτι μᾶλλον ἔχει τὸ ἐπαγόμενον, ὅτι καὶ εἰς ὥρας ἐξ ἐκείνου ὁ θὴρ εἰς τὴν τοῦ Ἁγίου μάνδραν ἐτησίως ἐφοίτα, πρὸ πυλῶν τε αὐτῆς ἱκανῶς ὠρυόμενος, καὶ τὰ τῆς ὑποταγῆς οἷον ἐπιδεικνὺς, ἐπιεικὴς ἐκεῖθεν καὶ ἥμερος εἰς τὰ οἰκεῖα πάλιν ἤδη ἐχώρει, εἴπου τισὶν ἀνὰ τὴν ὁδὸν ἐντύχοι, αἰδοῖ εἴκων καὶ αὐτῆς ἐξιστάμενος.

Ἐν τούτῳ δὲ λοιμικῆς νόσου τοῖς ἀνθρώποις ἐπισκηψάσης, πόλεις τε καὶ ἀγροὺς καὶ κώμας φθειρούσης ἀτεχνῶς καὶ λυμαινομένης, γνοὺς ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων ὅτι ὠργίσθη θυμῷ Κύριος ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, τά τε σπλάγχνα παθὼν ἐπ' αὐτοῖς, μιμεῖται τὸν Φινεὲς καὶ αὐτὸς, καὶ χεῖρας ἱκετηρίους, εἰ βούλοι δὲ ἱλαστηρίους ἐκτείνας Θεῷ μέχρι τούτου τὰ τῆς πληγῆς ἵστησι, μηκέτι περαιτέρῳ ταύτην ὁδεῦσαι παραχωρήσας. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον θαυμάσαι ἄξιον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ τῆς ἰάσεως αὐτῷ

conscensus: id quod ego quidem existimo, symbolum benevolentiæ erga Symeonem Christi Domini D fuisse, nec non miraculorum, quæ ille inter adeundum montem virtute hujus patraturus erat: illa enim de causa, et pullo asinæ insedit, uti Christus Hierosolyma ingrediens; et similis Domino (loquar enim tametsi audax videar) haberi meritus est.

A. NICEPHORO

71 Morabatur haud procul a monasterio vir quidam omni pedum motu destitutus, membrisque misere mutilus; omnibus autem, qui Sanctum adibant, et quantacumque infirmitate afflictabantur, salutem reportantibus, huic uni adhibenda sanationis remedia (nescio sane quam ob rem, nisi quadam occulta et inexplicabili dispositione) lenta erant et differebantur. Sic igitur in hunc usque diem procrastinatus ille, Sancto post descensum et columna sistitur; cujus jubentis ad preces et Crucis signum, consuetam nempe medicinam, ita corroboratus est, ut statim veloci pede Sanctum præcucurrerit, re potius quam verbis curationem suam extollens. Cumque haud procul a montis vertice abesset Symeon, descendit e pullo et precationi se dedit: qua finita, ingens Angelorum exercitus auditus est accinere, Amen. Crucem autem lapideam habet locus, quam finita precatione ibidem Sanctus posuit: qui oculos inde circumferens, deprehendit verticem E montis divina gratia circumfulgentem; eoque cognoscens ipsum eumdem esse, qui sibi præmonstratus fuerat, volenti animo illuc contendit; ac petram, super quam stetisse Domini pedes conspexerat, gaudens, quam poterat alacerrime, conscendit. Reductus a discipulis ad monasterium pullus, tertia post descensum die mortuus est; quasi pertæsus longiorem vitam atque alium sessorem, quem nullum omnino passus est.

Miracula in transitu facta.

72 Erat is Symeoni annus ætatis vicesimus, stationis vero, in dicta columna actæ, octavus. Dumque super petram voluptate affluens consistit, ac melotem *d* indutus, istic solitarius deinceps cum Deo colloqui cogitat; postera mox die ecce turbam non modicam cernit, infirmos plurimos succollantem, et ad columnam deportatem. Qui cum propius essent facti, edoctique, Sanctum inde in verticem montis migrasse; eo se sine cunctatione contulerunt. Ubi accedentes conspexit Symeon, animo fuit anxio, quod ne hic quidem sibi soli vivere liceret: nihilominus motus miserorum lacrymis lamentisque, manus singulis imposuit medicantes, et persanatos dimisit.

Ad novam stationem concursus

d

73 Apparuit per idem tempus in monte leo, qui cuidam ad Sanctum iter habenti obviam factus, ferus atque admodum terribilis in hominem irruit. Is F inevitabili versans in discrimine, atque adeo perculsus ut nec de fuga cogitaret quidem, Per coronam, inquit, et gratiam cœlitus Symeoni datam, recede a me, nec quidquam nocumenti aut noxiæ mihi des. Eodem autem momento fera, virtutem adjurationis reverita, inde abscessit, nihil amplius terroris aut turbationis afferens. Rem hanc homo ipse, cum ad Sanctum pervenerat, enarravit. Adstantes autem, concepto inde metu, precati Sanctum sunt unanimiter, ut feram facessere juberet ex monte. Qui Anastasium quemdam (erat in discipulorum unus, ex quo ad exemplum Jesu mei Domini ac legislatoris septem dæmonia exegerat) nominatim vocans; Abi sis, inquit, ad leonis specum, atque hæc illi edicito: In nomine Domini, dicit Domini famulus Symeon, apage ex monte hoc: non enim habitatio tibi hic aut domicilium erit. Hæc, ut jussit, Sanctus, abiens ille leoni edixit: is autem dicto audiens, non aliter, quam servus obsequens benigno Domino, et e monte illo in omnium conspectu, migravit, et ad flumen Melanta *e* montesque Amanos se

Leo invocato Symeone mitigatur:

quem etiam per discipulum jubet inde migrare.

e

A. NICEPHORO.

A se contulit, quasi, prisco rigore ac ferocia positis, cicur mansuetusque factus. Quod sequitur miraculum nulli omnino quantumvis magno cedere debet, imo admirabilius omnibus est : nempe quod exinde statis per annum temporibus solita fuerit fera ad Sancti mandram venire, aptaque pro foribus voce edita submissionem ac obedientiam quodammodo testificari, tum inde mitis et tractabilis ad proprium domicilium redire, et si quos forte per viam obvios habebat, cum venerationis signo de illa decedere.

Pestem depellit.

74 Interea pestilens *f* morbus homines invaserat, qui urbes, agros, pagos inficiens præsentem illis afferebat perniciem, artemque omnem eludebat, cognovit Dei famulus, quod Dominus adversus populum suum ira succensus esset : tactusque miseratione eorum, exemplum Phinees *g* imitari constituit; ac supplices seu potius propitiatorias manus ad Deum tetendit, donec luem grassantem sisteret, et progredi ulterius prohiberet. Qua in re non illud tantum admiratione dignum, quod obicem malo posuerit ; sed illud quoque vel maxime, quod illi etiam data sit gratia curandi contactos. Multi quippe ex illo tempore ejusmodi morbo correpti, invocato S. Symeonis nomine, videbantur ipsum domi suæ intueri, velut afferentem (res mira !) morbidis medelam ac sanitatem. Et vero visio re ipsa constabat, ac veritas repræsentationem mentis comprobabat, omni infirmitatis languore corporibus depulso. Multi quoque aliis atque aliis ægritudinibus doloribusque pressi, lucerna domi accensa oblatoque thymiamate, Deum per intercessionem famuli ejus opem poscebant, et doloribus eximebantur. Quotquot vero B olei laborabant penuria, tantillum quid sibi comparantes, accendebant lampadem in Sancti nomine, E et tridno consequenti aut etiam quatriduo plerumque (quam admirabilis in Sanctis suis Deus !) lumen non extinguebatur : quod miraculosum beneficium ii, quibus obtigerat, ad Sanctum mox abeuntes, annuntiabant.

In nomine Symeonis miracula varia fiunt.

D δέδοτο· πολλοὶ γὰρ ἐξ ἐκείνου τῶν ὑπὸ τῆς τοιαύτης νόσου κατειλημμένων, τὸ τοῦ θείου Συμεὼν ἐπικαλούμενοι ὄνομα, ἐδόκουν οἴκοι τοῦτον ὁρᾷν, (ὢ τοῦ θαύματος!) ἐπισκεπτόμενον ὥσπερ καὶ τὴν νόσον αὐτοῖς θεραπεύοντα· καὶ ἡ ὄψις ἔργον ἦν, καὶ τὴν φαντασίαν ἀλήθεια διεδέχετο, καὶ τὴν νόσον εὐθὺς ἀπετίθεντο. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἑτέροις πάθεσι καὶ νόσοις ἐταζομένων, λυχνίαν κατ' οἶκον ἅπτοντες θυμίαμά τε προσφέροντες, διὰ μεσίτου τὸν Θεὸν τοῦ οἰκείου θεράποντος ἐπεκαλοῦντο, καὶ τοῦ λυποῦντος ἕκαστος ἀπηλλάττετο· ὅσοις δὲ τοῦ μὲν ἀρκοῦντος ἡ χεὶρ ἐλαίου ἠπόρει, βραχὺ δέ τι ποριζοντες ἑαυτοῖς, λυχνίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου ἧπτον, εἰς τρίτην ἑξῆς ἡμέραν, ἢ καὶ τετάρτην αὐτῇ τὰ πολλὰ (ὡς θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς Ἁγίοις αὐτοῦ!) τὸ φῶς οὐκ ἐσβέννυτο, ἅπερ οἱ τῶν θαυμάτων ἀπολαύοντες τούτων, παρὰ τὸν Ἅγιον εὐθὺς ἀνιόντες ἀπήγγελλον.

ANNOTATA G. J.

a *Supra num.* 63. b Scholaris, *gr.* σχολάριος. *Erant autem* Scholares, *perspectæ probatæque in bello virtutis milites, promoti ad altiorem dignitatem, ut nempe ad custodiam Imperatoris noctu diuque in aula versarentur, et prodeuntem in publicum magnificentiæ et ornatus causa comitarentur : postea tamen illa dignitas non generosioribus collata fuit, sed familiaribus; tandem etiam venalis proposita desidi cuique, teste Agatia lib.* 5. *Vide plura de his* 7 *Febr. ad Acta Sanctorum* MIII *Militum Martyrum.* c *Frequentis concursus ad Sanctum fieri soliti indicium hoc est.* d *De melotis vide plura* 17 *Januarii ad vitam S. Antonii Abbatis* § 15 e *Uterque versus septemtrionem situs est respectu Montis Mirabilis ; at Melas fluvius facile altero tanto remotior quam mons Amanus : ille Cappadociam perluens in Euphratem influit ; iste Syriam a Cilicia disterminans ab Issico sinu versus Boream procurrit, donec Tauro commissus, obliquo tractu ad Euphratem terminatur.* f *Hujus symptomata et circumstantias tote describit Procopius lib.* 2 *Cap.* 22 *de bello Persico, et Evagrius lib.* 4 *Cap.* 29. *Accidisse videtur ex Theophane anno* 542. g *In eo scilicet, quod iram Dei averterit a populo ; non autem in modo : Phinees enim gladio, ut dicitur Numer.* 25. *Symeon vero precibus usus placavit Deum.*

CAPUT X.

C *Prædictiones variæ; infirmi ab Angelis ad S. Symeonis missi; misericordia in pauperes.* F

Ephræmii obitum absens prædicit. *a*

Convocatis aliquando sub hymnos matutinos Fratribus, Oremus, inquit, Fratres, pro Ecclesia Dei : Pontifex quippe illius *a* Ephræmius supremum diem obiturus est : nam vidi ego me ipse in spiritu stantem ad caput lecti, quo decumbere consuevit ; ac dixi, Væ urbi isti, defuncto Ephræmio ! væ ! væ ! et decessum illius quodammodo lamentatus fui. Deinde ad me reversus, inventus fui flevisse, manifestis lacrymarum signis adhuc in genis hærentibus. Tum rursus extra me rapior : et rursus lamenta eadem, lacrymæque. Deinde tertium quoque recurrente eadem visione, talem aliquam audivi vocem : Quis novit, quare qui venturus est, absit ? Ita Symeon ad Fratres : qui per illud tempus intellexerant de Ephræmio, quod recte valeret. Deinde illucescente jam Veneris die, convocavit denuo Fratres, dixitque : Pontifex Dei hac nocte e vita migravit : vidi namque animam illius, turba magna candidis vestita comitante, hac transvolantem, salutantemque me, et memoriam sui apud Deum ut facerem, præcipientem : commemorantemque qualiter erga me ac ma-

Ποτὲ γοῦν περὶ τοὺς ἑωθινοὺς ὕμνους τοὺς ἀδελφοὺς συγκαλέσας, Προσευξώμεθά φησιν ἀδελφοὶ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας· μέλλει γὰρ ὁ ταύτης Ἀρχιερεὺς Ἐφραίμιος καταλύειν ἤδη τὸν βίον· ἑώρακα γὰρ ἐμαυτὸν ἐν δὴ δυνάμει τοῦ Πνεύματος ἑστῶτα πρὸς κεφαλῇ τῆς κλίνης, ἐφ' ᾗ καθεύδειν εἰώθει, καὶ Οὐαὶ τῇ πόλει ταύτῃ λέγοντά σου ἐκδημοῦντος, οὐαί, καὶ τὴν αὐτοῦ μετάστασιν ὥσπερ ἀποκλαιόμενον. Ἐν ἐμαυτῷ τοίνυν γενόμενος, εὑρέθην δεδακρυμένος, ἐπὶ τῶν παρειῶν τε φέρων τῶν δακρύων τὰ ἴχνη. Δευτέρα τοιγαροῦν ἔκστασις ἐπ' ἐμέ, καὶ πάλιν οἱ αὐτοὶ θρῆνοι, καὶ πάλιν δάκρυα. Εἶτα καὶ τρίτη περὶ τῶν αὐτῶν ὄψις, καί μοι τοιαύτη τις ἠκούσται φωνή· Τίς οἶδεν ὅθεν ὁ ἐρχόμενος εἴη; Ταῦτα ὁ μὲν εἰρήκει τοῖς ἀδελφοῖς· οἱ δὲ τηνικαῦτα μὲν ἐπύθοντο περὶ Ἐφραιμίου ὡς ὑγιαίνοι. Μετὰ δὲ ταῦτα καλέσας αὖθις ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος αὐτούς, διαυγάζουσα δὲ ἦν ἤδη Παρασκευή, Ὁ Ἀρχιερεὺς τοῦ Θεοῦ κατὰ τήνδε τὴν νύκτα, φησὶ πρὸς αὐτόν, ἐξεδήμησε· τεθέαμαι γὰρ αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ὑπὸ πλήθει λευχειμονούντων τῇδε παραβαλοῦσαν, ἣ καὶ ἠσπάσατό με, καὶ μνήμην αὐτῆς ποιεῖσθαι πρὸς Θεὸν ἐνετείλατο, ἔτι καὶ σχέσεως αὐτοῦ πρός τε αὐτὸν ἐμὲ καὶ

τὴν

A τὴν μητέρα τὴν ἐμὴν ἀναμνήσασα. Ταῦτα ὁ μὲν περὶ τοῦ Ἀρχιερέως τοῖς ἀδελφοῖς προειρήκει· οἱ δὲ τὸν καιρὸν ἐπισημηνάμενοι, εὗρον τῆς νυκτὸς ἐκείνης τὸν θεῖον Ἐφραίμιον ἐκδεδημηκότα.

Πολλῶν δὲ οἷα εἰκὸς τῆς καθέδρας ἐφιεμένων, καὶ ταύτην ἑαυτοῖς σπουδαζόντων, συνέβη Δομνῖνόν τινα τῆς Θρακῶν ὡρμημένον, πτωχείου κατὰ Λυχνίδα πόλιν ἑνὸς προεστῶτα, τῇ βασιλίδι τηνικαῦτα κατά τινα χρείαν ἐπιδημῆσαι· ὃς νόμῳ φιλίας τισὶ τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις ᾠκειωμένος, τῷ Βασιλεῖ παρ' αὐτῶν (Ἰουστινιανὸς δὲ ἦν οὗτος) εἰσάγεται. Ὁ δὲ κανονικῆς ἀκριβείας, ἀποστολικῶν τε παραγγελμάτων ὀλίγα φροντίσας, τῇ πρώτῃ τοῦ ἀνδρὸς θέᾳ καὶ τὴν ψῆφον συνάπτει, Ἰδοὺ ὁ τῆς Ἀντιόχου Πατριάρχης εἰπών· καὶ τὸν θρόνον εὐθέως ὁ Δομνῖνος καταλαμβάνει. Παριὼν δὲ διὰ τῶν προαστείων τῆς Ἀντιόχου, καὶ τοὺς ἐν τῷ ναῷ τοῦ δικαίου Ἰώβ, ὃς πρὸ τῆς πόλεως ἵδρυτο, λελωβημένους ἰδὼν, καὶ δεινῶς αὐτοὺς βδελυξάμενος, δεῖν ἔγνω τούτους ἐκεῖθεν ἀλλαχοῦ μεταστῆσαι, ἵνα μὴ πρὸ τοῦ τῆς πόλεως κόσμου φησὶν ἄγος ὦσιν. Ὅπερ αὐτοὺς αἰσθομένους, καὶ πρὸς τὸν Ἅγιον ὡς ἕκαστος εἶχε δυνάμεως ἀνελθόντας, τοὺς μὲν ποσὶ καὶ βακτηρίᾳ, τοὺς δὲ φόρτον ἐκεῖ κομισθέντας, τὴν δὲ τοῦ ἐν Ἁγίοις Ἐφραιμίου συμπάθειαν, καὶ ὅσα μετ' αὐτῶν
B ἔδρα, οἵας τε τοῦ νῦν Ἀρχιερέως τῆς ἀσπλαγχνίας πεπείρανται, καὶ ὅπως οὐδὲ πρὸ τῆς πόλεως αὐτῷ τούτους ὁρᾷν ἀνεκτὸν, θρήνοις ἅμα καὶ ὀδυρμοῖς ἀπαγγεῖλαι· τὸν δὲ πολὺν αὐτῶν οἶκτον λαβόντα, Παύσασθε ἀδελφοὶ φάναι· οὐδεὶς ὑμᾶς ἐκεῖθεν μεταστῆσαι δυνήσεται· ἀλλ' ἡ παιδεία Κυρίου αὐτὴ συναλγεῖν αὐτὸν διδάξει τοῖς πάσχουσιν, ὥστε πείρᾳ μαθεῖν, ὃ γεωργοῦσαν οὐκ ἔσχεν οἴκοθεν τὴν προαίρεσιν. Ταῦτα εἶπε, καὶ μετ' ὀλίγον οὕτω χεῖρες καὶ πόδες τῷ Ἀρχιερεῖ κάμπτονται, ὡς μηδὲ δύνασθαί τι δρᾶσαι δι' αὐτῶν τὸ παράπαν, ἀλλ' οἷά τινα νεκρὸν ἔμψυχον διαβασταζόμενον φέρεσθαι.

Ἀνδρί τινι κατὰ τὴν Περσῶν πρὸς χαλεπὸν παλαίοντι δαίμονα, ἀπαλλαγήν τε τούτου μηδεμίαν εὑρίσκοντι, Ἄγγελος Θεοῦ παραστὰς, ἄπιθι φησὶ παρὰ τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ Συμεών· οἰκεῖ δὲ κατὰ μετέωρον ὄρος ἐκ πλαγίου τῆς Ἀντιόχου, θαλάσσης οὐ διὰ μακροῦ κείμενον· δι' αὐτοῦ τοιγαροῦν παρὰ Κυρίου ἴασις ἔσται σοι. Καὶ ὃς τὴν μεταξὺ πᾶσαν ἀνύσας, καὶ ὡς τὸν Ἅγιον ἀφικόμενος, ἕκαστα σαφῶς ἀπαγγέλλει· Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς, ἐξελθεῖν τῷ δαίμονι παραγγέλλει· καὶ αὐτίκα κλαυθμοὶ τοῦ δαίμονος καὶ θόρυβοι καὶ κραυγαὶ, οὐκ ἐνεγκόντος τὴν ἐπιτίμησιν, Ἄνες μοι, καὶ ἔξειμι λέγοντες· οἶδα γὰρ τίς τε εἶ, καὶ ἥ τις ἡ ἐν σοὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐνέργεια. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, ἐδόκει τῷ πάσχοντι στέφανον ὁ Συμεὼν τῇ κεφαλῇ περικεῖσθαι· τὸ δὲ τοῦ στεφάνου κάλλος, αἱ δὲ τοῦ χρυσοῦ ὡραιότητες, αἱ δὲ τῶν λίθων
C αὐγαὶ, ὁ δ' ἐπὶ τῷ στεφάνῳ σταυρὸς, τὸ δὲ τοῦ σταυροῦ φῶς, αἱ δὲ τοῦ φωτὸς πάλιν ἀστραπαί τε καὶ χάριτες, τὸ δὲ κυκλόθεν τῆς Ἀγγελικῆς στρατιᾶς πλῆθος, ἄρρητόν τι χρῆμα καὶ ἀπόρρητον ἦσαν· ὑφ' ὧν ὁ χαλεπὸς δαίμων ἐκεῖνος ὡς ἀπὸ πυρὸς ἀπηλλάγη, ὡς μετὰ ταῦτα σαφῶς ἐκνήψας αὐτὸς ὁ τοῦ πάθους ἀπαλλαγεὶς ἐξηγεῖτο, ὑγιὴς εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανιὼν, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ ἔργα τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγέλλων.

Νεανίσκῳ τινὶ δαίμων ἐπιπηδήσας, οὕτω κακῶς αὐτὸν διετίθει, ὡς καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῷ νεανίσκῳ δοκεῖν ὑπὸ τῆς πολλῆς τοῦ σώματος τάσεως μέλλειν ἤδη τῶν οἰκείαν πυθμένων ἐξάλλεσθαι. Κινδυνεύοντι τοίνυν, καὶ τοῖς ὅλοις ἀπορουμένῳ, Ἄγγελος ἄνωθεν ἐπιστὰς ἐν εἴδει καὶ σχήματι στρατιώτου, ἀφικέσθαι παρὰ τὸ θαυμαστὸν ὄρος αὐτὸν, πρὸς τὸν θεῖον Συμεὼν ἐπισκήπτει, Αὐτὸς γάρ σέ φησι τῆς τοῦ δαίμονος ἐπηρείας ἐλευθερώσει. Αὐτίκα γοῦν ἐν νεανίσκου τῷ Ἁγίῳ παραβαλόντος, ἐκείνου τε τὴν ἄμαχον αὐτῷ τοῦ Χριστοῦ σφραγῖδα ἐπιβαλόντος, ἐδόκει διὰ πυρὸς ἀστραπῆς ὁ δαίμων ἑαυτὸν ὁρᾷν τιμωρούμενον· Τί τοῦτο δοῦλε τοῦ Θεοῦ λέγων; τί με δεινῶς πυρπολεῖς; οὐ δὲ γὰρ τὴν ἐν σοι τοῦ Θεοῦ χεῖρα δύναμαι στέγειν τὴν φοβερὰν, ἥ τις οὐχ ἡμᾶς πέφυκε μόνον μάστιξι πυρίναις ἐλαύνειν, ἀλλὰ καὶ νόσους τῷ λαῷ παντοδαπὰς θεραπεύειν. Ταῦτα τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο πνεῦμα

trem meam fuerit affectus. Hisce de Pontifice Fratribus a Symeone prædictis, notarunt illi tempus, compereruntque hac ipsa nocte sanctum Ephræmium decessisse. *a. NICEPHORO*

76 Pluribus, ut fit, Cathedram illam appetentibus, sibique comparare satagentibus; factum est, ut vir quidam, Domninus *b* nomine, ex Thracia oriundus, Præfectus cuidam juxta Lychnida *c* civitatem ptochotrophio, negotiorum causa Imperatricem per illud tempus conveniret: qui amicitiæ jure quibusdam aulicis familiarior factus, ab illis ad Imperatorem (erat is Justinianus) adducitur. Imperator, ut erat regularis disciplinæ atque Apostolicarum constitutionum parum studiosus, primo mox congressu virum suffragio suo eligit, Ecce, inquiens, hic est Antiochiæ Patriarcha. Et Domninus statim ad Sedem illam se confert. Transiens itaque per suburbia Antiochena, vidensque in templo justi Job, quod urbi vicinum est, saucios mutilosque homines; quos vehementer execrabatur, inde censuit alio transferendos; Ne, inquiens, pro urbis hujusce ornatu, dedecus illi sint. Quod ut a miseris istis rescitum est, ad Sanctum, uti quisque poterant, iter instituerunt, alii pedibus ac baculo, alii humeris delati: atque coram ipso cum planctu et lamentis commemorabant, quanta sibi exhibita fuissent a S. Ephræmio misericordia, et quam paterne secum egisset: contra vero, quam nunc immitem experirentur Episcopum, quodque ne urbis quidem extra portas ipsos toleraret. Sanctus vero multum illos miseratus; Expectate, inquit, Fratres: nemo vos loco illo poterit movere. Castigatio Domini docebit ipsum misereri afflictorum, ut discat experientia, propositum suum minime conducibile fuisse. Post hæc oracula brevi elapso tempore, tam acri dolore manibus pedibusque cruciari Episcopus cœpit; ut nihil quidquam rei tractare illis posset, et sicut corpus exanime ferri necessum haberet.

b
c
Domninus fit Episcopus Antiochiæ.

miseris et egenis iniquior

E

punitur juxta prædictionem Symeonis.

77 Homini cuidam Persæ gravis admodum cum dæmone lucta erat, quo nec liberari ullo modo poterat. Adstitit huic Angelus, dixitque: Abi ad servum Dei Symeonem, commorantem in sublimi monte, ex adverso Antiochiæ, non ita procul a mari sito: illo intercedente certa tibi manet a Deo salus. Executus ille omnia est; cumque pervenisset ad Sanctum, singula palam enarravit: qui fusa ad Deum prece, exire dæmonem jubet; cujus continuo planctus, tumultuatio, atque clamores auditi sunt, utpote non ferentis viri Sancti increpationem, clamantisque: Missum me fac; et exeo: scio enim quis sis, et quantam filii Dei virtutem habeas. Dum hæc fiunt, visum obsesso est, coronam capiti Symeonis circumdari; cujus et pulchritudo et auri interminicantis nitor, et gemmarum splendor, et crucis impositæ lux, lucisque fulgor ac venustas, et circum volitantium Angelorum cohortes, tam insolita erant omnia, ut exequi verbis nemo possit: illis autem velut igne quodam, pertinax dæmon coactus est emigrare; quemadmodum deinde miser ille, jam sibi redditus, palam divulgabat, sanus domum suam repetens, et opera Dei gentibus annuntians.

Dæmoniacus ab Angelo ad eumdem mittitur,

F
et liberatur:

78 Juvenem quemdam invaserat dæmon, quem tam miseris torquebat modis, ut præ nimia corporis extensione oculi sedibus suis erupturi viderentur. Periclitanti igitur, cunctis deficientibus, adest e cœlo Angelus, habitu ac specie militis, abire ipsum in Montem mirabilem ad S. Symeonem jubens: Ipse enim, inquit, vexationibus dæmonis te liberum præstabit. Statim igitur juvene iter ad Sanctum ingresso, Sanctoque inexpugnabilem Christi Crucem ipsi imprimente; videbatur sibi dæmon ignito fulmine perstringi, exclamans: Quid hocce, serve Dei? quid me tam immaniter cremas? nequeo enim terribilem Dei

item alius

A Dei manum, quæ in te est, sustinere. Illa est, quæ
A. NICEPHORO. non solum nos igneo consuevit flagello ejicere, sed et populi ægritudinibus omnis generis medelam afferre. Isthæc nequam spiritus per obsessi linguam elocutus, continuo abactus est : juvenis vero liberatus, oculis suis Angelum, omnia militis referentem, adstare Symeoni conspexit, cumque eo colloqui familiariter, quemadmodum deinde ipse narravit. Post hæc et pro incolumitate pedis sui precatus est adolescens ; erat quippe is admodum debilis, et tantum non ad gradiendum inutilis : qui, imposita a Symeone manu medicante, oratione fusa, et signo crucis impresso, confestim integer ac firmus alteri omnimode similis fuit.

79 Alter violentia dæmonis faciem distortam habebat, sed invocavit nomen Symeonis pro remedio : ecce autem in medio aere conspicatus ipsum est,
Facies distorta et pes restituuntur. virgam igneam gerentem, et cum impetu ad se delabentem. Non tulit impurus spiritus adventum viri, in turpem fugam conversus : moxque vultus misero restitutus, deinceps se habuit recte et convenienter naturæ. Quidam in pede morsus erat a serpente, jamque venenum vulneri putrefactionem generans, manuum artemque medicorum supervacaneam red-
B debat, et præsentem mortem minabatur ; eamque ipse æger, rebus omnibus desperatis, spectabat. Interim hortantur quidam, spem suam in Sancto ut collocet, utpote qui solus ingruens discrimen possit arcere. Credidit ipse, invocatoque Sancti nomine, ac pede humi posito, statim confirmatus fuit.

80 Iniquum est et illud prætermittere, quod præcipua causa fuit tam mirabilium operum. Mense
Data egenti lacerna sua, nudus persistit Dio, qui nostra lingua November dici consuevit, accessit quidam Sancto, quidpiam stipis rogitans. Cui ille : Crede, inquit, Frater, nihil mihi suppetere præter hanc cilicinam lacernam, et ignosce : quod si illam desideres, en tibi exuo. Cumque ille reponeret, indigere se propter inopiam : Benedictus, ait, Dominus Deus : exutamque statim porrigens, Accipe, inquit, frater : et ille, accepta veste, abiit. Symeon vero nudus relictus, nihil quo carnem te-
d geret, habebat, nisi brevem *d* cucullam, qua pectore tenus caput amiciebatur : sicque non modo hiemem traduxit, sed octo etiam continuos menses perduravit. Cumque discipulorum unus aliquis, dictus Eugenius, adigeret ipsum, sibi clamydem ut circumdaret, præsertim hieme rigidissima instante: Quanto, inquiebat Symeon, magis riguit piscis hiemali tem-
C pore, tanto delicatior est, minusque fœtoris inde redolet : uti contra quanto calescit magis in æstate, tanto insipidior esse, pluribusque scatere vermibus consuevit, qui utique et nos manent, indumentis cibisque hujus vitæ incalescentes.

81 Habuit aliquando Sanctus visionem istiusmodi, uti ipse narrando revelavit: oriebatur Anthio-
e Terræ motum Antiochiæ prædicit, chiæ *e* motus, non solum terram, sed et corda hominum graviter succutiens : aiebatque indignationis divinæ indicium illum esse : tum et remedium minitationibus istis pœnitentiam suggessit, et benignitatem Dei adfuturam spopondit. Cumque hæc dixisset, precabatur misericordiam Dei, et volentem misereri ad miserendum excitabat. Illam autem diem, qua hæc dixerat, subsequente prima nocte valide quassavit Deus terram sine ulla remissione minarum, sine ulla motus cessatione ; alia ex alia quassatio sentiebatur, omnium animi deficiebant, terra horrendum in modum mugiebat, velut indicans iracundiam divinam ; adeo ut in universa et urbe et regione, tam viri quam feminæ, pueri atque ætas quælibet, rejecto ornatu suo, induti saccos, perfusi lacrymis, jejunio luridi ad Sanctum accurrerent, instantem sibi mortem una cum ipso lamentantes.
Isa. 22, 12 Vocavit enim super civitatem Dominus Sabaoth in

τῇ τοῦ πάσχοντος γλώττῃ φθεγξάμενον, εὐθὺς ἀπελήλατο· D
οὗπερ ὁ νεανίσκος ἀπαλλαγεὶς, Ἄγγελον ὑπ' ὀφθαλμοὺς ἑώρα τῷ Συμεὼν ἐν ὁμοιώματι στρατιώτου παρεστηκότα, ὡς αὐτὸς ὕστερον ἐξηγεῖτο, καὶ αὐτῷ γνησίως διαλεγόμενον. Εἶτα καὶ περὶ τοῦ ποδὸς ἐδεῖτο· ἦν γὰρ ἀσθενῶς ἔχων τῷ νεανίσκῳ, μικροῦ δὲ καὶ ἀχρήστως ὁ πούς· χεῖρα τοίνυν τῷ ποδὶ τοῦ Συμεὼν ἐπιθέντος εὐχῇ κατεπαιδομένην, τῷ τε τοῦ σταυροῦ τύπῳ διασφραγίσαντος, ὑγιῶς αὐτίκα, καὶ θατέρῳ τὸ πᾶν εἶχεν ὁμοίως.

Ἕτερός τις δαίμονι τὴν ὄψιν διάστροφος, τὸ του θείου Συμεὼν ὄνομα εἰς ἴασιν τοῦ πάθους ἐπεκαλεῖτο, καί ποτε τοῦτον ἐν αἰθέρι μέσῳ ῥάβδον διὰ χειρὸς ἔχοντα πυρίνην ὁρᾷ, καὶ σφοδρῶς ἐπ' αὐτὸν φερόμενον. Τοῦ γοῦν ἀκαθάρτου πνεύματος ἐκείνου τὴν ἔφοδον οὐκ ἐνεγκόντος, ἀλλ' εἰς φυγὴν ἀγεννῆ τραπομένου, τό τε πρόσωπον τῷ πάσχοντι εὐθέως ἀποκατέστη, καὶ ὀρθῶς αὐτῷ τοῦ λοιποῦ καὶ κατὰ φύσιν εἶχεν. Ὄφει δέδηκτό τις ἰοβόλῳ τὸν πόδα, καὶ σῆψιν ὁ ἰὸς ἐμποιήσας, οὐ χεῖρα μόνον καὶ τέχνην ἰατρῶν ἀπαγορεύειν ἐποίει, ἀλλ' ἤδη καὶ θάνατον ἠπείλει σαφῆ· πρὸς ὃν καὶ μόνον ὁ πάσχων, τῶν ἄλλων ἀπογνοὺς ἁπάντων, ἑώρα. Ὑποτείνουσι δέ τινες τὰς εἰς τὸν Ἅγιον ἐλπίδας αὐτῷ, καθάπερ ἐκείνου μόνου στῆναι πρὸς οὕτω φανερὸν κίνδυνον δυναμένου· οἷς καὶ πιστεύσας, καὶ τὸ τοῦ Ἁγίου καλέσας ὄνομα, καὶ τῆς ἐκείνου γῆς ἐπιβαλὼν τῷ ποδὶ, αὐτίκα ἔῤῥωτο. E

Ἄξιον δὲ μὴ δ' ἐκεῖνο παραλιπεῖν, αἴτιον ὂν μάλιστα τοῦ τοιαῦτα θαυματουργεῖν. Προσῆλθέ τις προσαιτῶν τῷ Ἁγίῳ Δίου μηνὸς, ὃν ἡ παρ' ἡμῖν γλῶττα Νοέμβριον καλεῖν οἶδεν. Ὁ δὲ πείσθητί, φησιν, ἀδελφὲ, ὡς οὐδὲν ἄλλο μοι πρόσεστιν, ὅτι μὴ τὸ τρύχινον ἔνδυμα τοῦτο, καὶ σύγγνωθι· ὅπερ εἰ βούλει λαβεῖν, ἰδού σοι καὶ αὐτὸ ἀποδύομαι. Τοῦ δὲ, δεῖσθαι ταὶ τούτου διὰ τὴν πενίαν εἰπόντος· Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς ἔφη· καὶ ἀποδυσάμενος εὐθὺς, Δέξαι ἀδελφὲ λέγει. Καὶ ὁ μὲν ἀπήει λαβών· ὁ δὲ γυμνὸς ἀπολέλειπτο, οὐ δ' ὁτιοῦν κάλυμμα σαρκὸς ἕτερον, ὅτι μὴ μόνον ἐπὶ τοῦ στήθους κουκούλιον βραχὺ περικείμενος· καὶ οὐ ταύτη μόνον παραχειμάσας, ἀλλὰ καὶ εἰς ὄγδοον ἑξῆς διακαρτερήσας μῆνα. Εὐγενίου δὲ τῶν μαθητῶν ἑνὸς παραβιαζομένου τοῦτον λαβεῖν τι περιβολαῖον ἑαυτῷ, ἡνίκα μάλιστα χειμῶνος ἐνειστήκει τὸ ἀκμαιότατον· Ὁ ἰχθὺς, ἔλεγεν, ἐπεὶ δ' ἂν μᾶλλον χειμῶνος ῥιγώσῃ, γλυκύτερος γίνεται, καὶ οὐ δὲ δυσῶδές τι τούτου ἀπόζει· ὥσπερ τοὐναντίον ὅσῳ θέρους θερμαίνεται, τοσοῦτον οὐκ ἀηδέστερος γίνεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ σκώληξι πέφυκεν βρύειν· οἳ δήπουθεν ἀναμένουσιν ἐκεῖ καὶ ἡμᾶς, ἐνδύμασι καὶ βρώμασι τοῦ βίου θερμαινομένους.

Ὁρᾷ ποτε, θεωρίαν ὁ Συμεών· ἡ δὲ ἦν (ὡς αὐτὸς τηνικαῦτα οὐκ ἀπεκρύψατο) σεισμὸς ἐπὶ τὴν Ἀντιόχου, πᾶσαν οὐ γῆν μόνον, ἀλλὰ καὶ καρδίαν σαλεύων, ὅπερ ἀγανακτήσεώς φησι Θεοῦ σύμβολον· εἶτα καὶ τὸ τῆς ἀπειλῆς F
φάρμακον τὴν μετάνοιαν ὑπετίθει, καὶ τὴν θείαν ἠγγυᾶτο φιλανθρωπίαν· ταῦτα ὁ μὲν εἰπὼν, ἐδεῖτο τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ πρὸς ἔλαιον τὸν θελητὴν τοῦ ἐλέους ἐξεκαλεῖτο. Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν εἴρητο ταῦτα, σείει μὲν ὁ Θεὸς μέγα περὶ πρώτην νύκτα, ἀποστροφὴ δὲ τῆς ἀπειλῆς οὐ δὲ μία, οὐ δέ τις στάσις ἦν τῆς κινήσεως, ἀλλὰ σεισμὸς ἐπὶ σεισμῷ, καὶ καρδίας πάσης βρασμὸς, ἥ τε γῆ φοβερὸν ἐμυκᾶτο, τὴν θείαν ὥσπερ ὀργὴν μηνύουσα, ὡς τοὺς ἀνὰ τὴν πόλιν πᾶσαν καὶ χώραν, οὐκ ἄνδρας μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, καὶ πᾶσαν ἁπλῶς ἡλικίαν, τὸν ἑαυτὸν κόσμον ἀποθεμένους, ἐν σάκκῳ καὶ κλαυθμῷ καὶ νηστείᾳ πρὸς τὸν Ἅγιον ἀνιέναι, τὸν οἰκεῖον αὐτῷ προσανακλαιομένους θάνατον· ἐκάλεσε γὰρ ἐπ' αὐτὴν Κύριος σαβαὼθ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, κλαυθμὸν καὶ κοπετὸν καὶ ξύρησιν κεφαλῆς, καὶ ζῶσιν σάκκων, ὁ θεῖος εἶπεν ἂν Ἡσαίας οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἑλληνιζόντων τινὰς, πρός τε τὴν ματαίαν τῆς ἀστρολογίας κεχηνότων ἀπάτην, καὶ τῇ τῶν ἀστέρων φορᾷ συμφέρεσθαι τὰ καθ' ἡμᾶς οἰομένων, ἀπαγορεύειν ἤδη τὴν πόλιν, ὡς πᾶσαν αὐτὴν ὅσον οὐδέπω καταπεσεῖσθαι μέλλουσαν.

Μιᾶς γοῦν τῶν σαββάτων ἡμέρας ὑπολαμπούσης, ἱλαρᾷ πρὸς τὸν λαὸν ὁ Συμεὼν καὶ γλυκείᾳ τῇ ὄψει, Θαρσεῖτε

μη

A μὴ φοβεῖσθαι εἶπεν, ἐλήλεγκται γὰρ ἡ πλάνος τῶν μετεωρολόγων τέκχνη, περὶ τὸ μέλλον τυφλώττουσα, καὶ αὐτὴ περιφανῶς ἑαυτὴν ψευδομένη. Ἰδοὺ γὰρ ἀνῆκε Κύριος τὴν ὀργὴν τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοῖς δούλοις αὐτοῦ παρακέκληται· εἶδον γάρ, καὶ ἰδοὺ ἀνεώγεισαν μὲν πρὸς Ἀνατολὰς οἱ οὐρανοί· ἀπόῤῥητον δέ τι καὶ ἄῤῥητον τοῦ Μονογενοῦς ἐξήστραψε φῶς, φιλανθρωπίαν ἠρέμα τῇ μετανοίᾳ ὑμῶν ὑποφαίνων. Μέγα δὲ πρὸς τὴν ὄψιν ἐν ἐπάρσει χειρῶν μου βοήσας, Δέσποτα φιλάνθρωπε εἶπα, ὁ καὶ ῥομφαίαν πολλάκις στιλβῶν, καὶ τόξον ἐντείνων, δι' ὀργὴν μὲν δικαίαν ἀμφότερα, ὑπὸ δὲ τῆς συνήθους πάλιν ἐπέχων χρηστότητος, καὶ τὴν ἡμετέραν ἐπιστροφὴν ἀναμένων, ἄκουσον ἐκ ναοῦ ἁγίου φωνῆς μου, εἰσελθέτω ἡ κραυγή μου ἐνώπιόν σου· ἰδοὺ γὰρ ἐστάγη ἡ γῆ, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ ἐσαλεύθη καὶ ἔντρομος ἐγενήθη, καὶ τὰ θεμέλια τῶν ὀρέων ἐταράχθησαν καὶ ἐσαλεύθησαν· ὅτι ὠργίσθης αὐτοῖς, Θεός, συνέσεισας αὐτὴν καὶ συνετάραξας αὐτήν, ἔδειξας τῷ λαῷ σου σκληρά, ἀλλ' ἴασαι τὰ συντρίμματα αὐτῆς, κέρασον φιλανθρωπίᾳ τὴν ἀπειλήν, στῆσον τὴν μάστιγα· μὴ γὰρ εἰς τοὺς αἰῶνας ἀπώσῃ καὶ οὐ προσθήσεις τοῦ εὐδοκῆσαι ἔτι, ἢ εἰς τέλος τὸ ἔλεός σου ἀποκόψεις· μὴ ἐπιλήσῃ τοῦ οἰκτειρῆσαι ὁ Θεός, ἢ συνέξεις ἐν τῇ ὀργῇ σου τοὺς οἰκτιρμούς σου· σὺ
B γὰρ εἶ μόνος οἰκτίρμων, καὶ ἱλάσῃ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ οὐ διαφθερεῖς, ἀλλὰ πληθυνεῖς τοῦ ἀποστρέψαι τὸν θυμόν σου, καὶ οὐχὶ ἐκκαύσεις πᾶσαν ἐφ' ἡμᾶς τὴν ὀργήν σου. Ταῦτα ὁ μὲν τοῦ Θεοῦ δεηθείς, εἶτα καὶ πρὸς τὸν λαὸν διεξῄει· ἡσυχάζουσα δὲ διέμενεν εὐθέως ἡ γῆ τῇ τοῦ θεμελιώσαντος αὐτὴν διατάξει· καὶ αὐτοὶ φαιδροὶ ψυχάς τε καὶ ὄψεις ἀντὶ τῶν πρώην πενθικῶς ἀνεχώρουν, ἀπαγγέλλοντες τὰς τοῦ Θεοῦ δυναστείας. Τὰ μὲν δὴ τοῦ Συμεὼν ὑπὲρ τῆς τοῦ παντὸς σωτηρίας τοιαῦτα, καὶ τοσαύτην μὲν εἰσφέροντα πρὸς Θεὸν πρεσβείαν, τηλικαύτης δὲ τυγχάνοντα παρ' αὐτῷ παῤῥησίας· ἃ δὲ καὶ ἰδίᾳ πάλιν ἑκάστῳ καὶ κατὰ μέρος ἐποίει, τίς οὕτω γλῶτταν πολύς τε ἅμα καὶ περιττός, ὥστε καὶ λόγον ἐξισῶσαι τοῖς θαύμασιν

die illa ploratum et planctum, et rasuram capitis, D
et cincturam saccorum, ut dixit S. Isaias. Quin etiam A. NICEPHORO.
græcissantium nonnulli, vanam fallacemque Astrologiam blaterantium, et astrorum raptu sublunaria hæc nostra simul moveri arbitrantium, interdicebant jam tum sibi civitate, tamquam penitus ruitura propediem.

82 Symeon igitur, Sabbathi quadam die illucescente, læto atque exporrecto vultu ad populum; Confidite, inquit, nolite timere: redarguta quippe est fallax meteorologorum scientia, quoad res futuras caliginosa atque cæca, et quæ sibi ipsa perspicue imponit. Ecce enim remisit Dominus furorem populo suo, et servos suos consolatus est. Vidi etenim atque ecce versus Orientem aperti sunt cœli, et arcanum quoddam atque ineffabile lumen Unigeniti *et oratione sua sedat.*
emicuit, dilectionem ejus et benignitatem vobis ob pœnitentiam exhibens. *f* Ego vero ad visionem ele- *f*
vatis manibus exclamans dixi: Domine amator hominum, qui et gladium sæpe vibras, et arcum tendis, et utrumque justam quidem ob iracundiam facis: quique iterum consueta bonitate tua utrumque inhibes, nostramque præstolaris conversionem; audi E
ex templo sancto vocem meam, perveniat ad te clamor meus. Ecce enim mota est terra et omnes habitantes in ea; commota est et contremuit, et fundamenta montium conturbata sunt et commota sunt: quoniam tu ipsis iratus, Domine, concussisti terram et conturbasti eam, ostendisti populo tuo dura. Verumtamen finem pone tremori, tempera benignitate minas, contine flagellum: non enim in æternum projicies et non appones ut beneplaceat tibi adhuc, aut in finem abscindes misericordiam tuam: non oblivisceris misereri Deus, aut continebis in ira miserationes tuas: tu enim solus es misericors, et propitius fies peccatis nostris, et non disperdes; sed multiplicabis ad avertendam iram tuam, et non accendes super nos omnem iram tuam. Ita precatus Deum Sanctus, ad populum exivit; et terra statim quievit, imperio illius a quo fundata est: et populus deterso nupero fletu lætitiam animo vultuque testati recesserunt, potentiam Dei annuntiantes. Quis autem tam disertus lingua, et facundus sermone, ut hæc Symeonis pro publica salute gesta, atque efficacem apud Deum intercessionem, potentiamque impetrandi pelita, tum illa quoque, quæ privatim singulis præstitit, possit dicendo adæquare?

ANNOTATA C. J.

a *Cum Ephremi Ordinatio facta sit saltem anno* 527, *et is passim dicatur* 18 *annis sedisse, anno* 545 *obiisse eum oportet.* b *Nicephoro et Theophani* Domnus, *sedit annos* 14. c *Quam hic auctor* Lychnida *vocat,*
C *aliis* Lychnidus, *et* Lychnidium *appellatur, Urbs Archiepiscopalis Macedoniæ.* d *Gr.* Κούκουλιον. *Nota* F
vestis est, qua caput operitur; et humilitas significatur, teste Dorotheo doct. 1; Accipimus etiam cucullam, quæ est symbolum humilitatis. *Varia fuit forma pro temporum ac instituti ratione, uti etiam nunc est. Hic talis forte intellecta fuerit, qualem describit Cassianus de habitu monachi lib.* 1 *cap.* 4: Cucullis parvis, usque ad cervicis humerorumque confinia demissis, quibus tantum capita contegant, indesinenter diebus utuntur ac noctibus. e *Videtur hic ille motus esse, de quo Theophanes ad annum* 548 *sic:* Hoc anno frequentes terræ motus pluviæque ingentes incubuere: Mense vero Februario terræ motus adeo vehemens fuit, ut omnes de salute desperantes metuque prostrati, decretis publicarum processionum precibus, Deum ut ab imminente periculo servaret, supplices exorarent. *Et Procopius de bello Gothico lib.* 3 *cap.* 29 *hoc modo:* Anni hujus hiems crebris, iisque vehementissimis et maxime horribilibus terræ motibus infesta fuit: qui omnes Byzantii aliisque in locis noctu contigerunt, et incolis, obrutum iri se arbitrantibus, gravem attulerunt metum, sine ulla pernicie. f *Oratio illa Symeonis tota fere e Psalmis desumpta, a nobis quoque juxta versionem* LXX *latine reddita est.*

CAPUT XI.

Virtus Symeonis in feras et dæmones: auxilium præcipitanti et leproso latum.

Ἀνὴρ γάρ τις μετὰ ταῦτα ὄνομα Ἰωάννης, οὐ διὰ μακροῦ τῆς αὐτοῦ οἰκίας θηρίοις περιπεπτώκει, ὧν φόνιόν τι καὶ τοῦτ' αὐτὸ θηριῶδες ἐπ' αὐτὸν ὁρμησάντων, οὐκ ἔχων ὅτι

Post hæc vir quidam, Joannes nomine, non procul a domo sua in feras inciderat: irruebant illæ belluino more sanguinis sitientes ac minitantes cædem; hic

A *A. NICEPHORO.* *Ferarum ora constringuntur.*

hic vero nihil ad defensionem penes se habebat, cecideratque jam et animis et corpore. Pro armis igitur aliis Sancti nomine se munit, ipsum in subsidium advocat, dictoque citius ferarum ora atque vestigia (res mira!) terræ cohærent, veluti quibusdam inenodabilibus pedicis constricta; donec iste indemnis discrimini ereptus esset, confitens Domino misericordiam suam, et filiis hominum mirabilia ejus. Rursum alius a tribus obsidebatur dæmonibus, unde perspicue datur intelligere, quam acerbe infelix iste torqueretur, quandoquidem unius etiam solius vexatio intolerabilis sit. Laxata huic dependebat cutis, imo et oculorum lumen erat ereptum: confugit igitur ad servum Dei, firmus fide, spe plenus, oratione fervidus, quantisque prematur malis lamentabiliter exponit. Commovetur miseratione Symeon, hominem respicit, inde ad misericordiam supremæ bonitatis reflectit oculos, precibusque eamdem implorat: tum humi expuit, temperatoque inde luto cæci oculos inungens; In nomine, inquit, unigeniti filii Dei, qui sputo et terra illum a nativitate sua cæcum lumine oculorum impertivit, respice: statimque (quam multa facis mirabilia, Domine Deus meus!) et oculis corroboratis lucem percepit, et

Tres dæmones ejiciuntur.

B perfectum illorum usum obtinuit. Deinde palmea virga laxatam cutem percutiens, increpitis dæmonibus, confestim omni ex parte sanum exhibuit, unius orationis ope tot malis liberatum.

Variæ curationes.

84 Alteri ob diutinam utriusque pedis inflammationem nullus omnino eorum usus erat: credidit penes Sanctum medicamen sibi superesse, quem et conspicit per somnum virga palmea se percutientem tali plaga, quæ simul et somno et dolore eum privavit: uti ipse per se Symeonem adiens, idem beneficii et miraculi nuntius, testatus est. Mulier quædam Juliana appellata, ob totius corporis infirmitatem impotens quæ se alicui rei applicaret, ad Sanctum confugit, lacrymis sibi sanitatem comparatura. Quam ubi ille vidit, ubertim flentem miseratus, virga palmea ferit: et mulier convalescit illico, nec ullo deinceps usque ad senium morbo tentata fuit. Erat huic soror, quæ et ipsa uberibus pedibusque affectis vehementi cruciabatur dolore: adducit igitur hanc quoque ad eumdem medicum; qui impresso Crucis signo laboranti succurrit, cruciatum tollit, vulneribus medetur.

85 Hæc rursus filiolam habebat forma non invenusta, quam tanta membrorum perturbatio ac paralysis occupaverat, ut et deliquium animi pateretur

C sæpe, et a statu mentis miserandum in modum dejiceretur. Causa paralyticæ infirmitatis difficilis dæmon erat, qui puellam incesserat: atque iterum dæmonis sævientis causa peccatum matris, in punitionem nequitiæ paralysim proli afferens. Sublatam itaque puellam mater ac matertera, sarcinam miserabilem, sarcinam lacrymas etiam inanimatis elicientem, ad Sancti pedes projiciunt: quod cum ille non ignoraret, illud præsertim operam dare semper solitus, ut ad se accedentes cum incolumitate corporis, etiam animam, si qua forte eam labes inficeret, per confessionem lustrarent, quatenus tum corpore tum anima, imo hac potius quam illo, curati reverterentur: dum igitur in gesta atque cogitata illarum inquirit, ut duplex beneficium, sicuti diximus, corporis ac animæ pariter curatorum impertiretur, peritissimus ille non solum investigandi spiritualium morborum causas, sed medelam quoque adferendi paratissimus; pudor atque timor illas incessit, precatæque sunt, terra sibi prius dehisceret, quam vitæ tam Angelicæ viro, in carne carnis experti, ac pene spirituali, scelus suum revelarent.

Ingens miseria dæmoniacæ;

86 Dum ita secum illæ luctantur, metu plenæ,

καὶ χρήσεται λοιπὸν ἑαυτῷ (ἐξέλιπε γὰρ ἥ τε καρδία D ἀνδρί, καὶ ἡ σάρξ) ἀντ᾽ ἄλλου τινὸς ὅπλου, τὸ τοῦ Ἁγίου προβάλλεται ὄνομα, καὶ αὐτὸν ἐκάλει πρὸς ἄμυναν· καὶ αὐτίκα προσήλωντο τῇ γῇ στόματά τε καὶ πόδες αὐτοῖς (ὢ τοῦ θαύματος!) καθάπέρ τισιν ἀφύκτοις ἐχόμενα πέδαις, ἕως ἀπαθὴς κακῶν ἀποσέσωστο, ἐξομολογούμενος τῷ Κυρίῳ τὰ ἐλέη αὐτοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Ἑτέρῳ πάλιν τρεῖς δαίμονες ἐνοικοῦντες ἦσαν (ὅπερ ἀπόχρη καὶ μόνον ἱκανῶς παραστῆσαι, οἷα παρ᾽ αὐτῶν ὁ δείλαιος πάσχοι, ὁ πότε καὶ τούτων ἑνὸς οὐ φορητὴ ἡ ἐπήρεια) παρεῖτο δὲ καὶ τὰς ψύας, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφῄρητο φῶς. Πρόσεισι τῷ τοῦ Θεοῦ δούλῳ τοίνυν, ὅλος πίστις, ὅλος ἐλπίς, ὅλος δέησις, οἵοις συνέχοιτο κακοῖς ἐλεεινῶς ἀπαγγέλων. Συμπαθὲς τοιγαροῦν εἰς αὐτὸν ἐκεῖνος ἰδὼν, εἶτα καὶ εἰς σπλάγχνα βλέψας τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τῶν ἐκείνου δεηθεὶς οἰκτιρμῶν, χαμαί τε πτύσας, καὶ τοῦ ἐντεῦθεν πηλοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῷ τυφλῷ διαχρίσας, Ἐν τῷ ὀνόματί φησι τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ πλέῳ καὶ γῇ τὸν ἐν γεννητοῖς τυφλὸν βλέψαι ποιήσαντος, ἀνάβλεψον. Καὶ παραχρῆμα (πολλὰ ἐποίησας σὺ Κύριε ὁ Θεός μου τὰ θαυμάσιά σου) τότε φῶς αὐτῷ ἔῤῥωτο, καὶ ὑγιῶς οἱ ὀφθαλμοὶ εἶχον. Ἔπειτα μέντοι πλήξας τῇ βαΐνῃ ῥάβδῳ τὰς ψύας, ἐπιτιμήσας δὲ καὶ τοῖς δαίμοσιν, ὅλον δεικνύσιν εὐθὺς ὑγιῆ, μιᾶς ἔργον εὐχῆς κακῶν τοσούτων ἀπηλ- E λαγμένον.

Ἄλλος τοὺς πόδας ἑκατέρους μακρὸν ἤδη πεπήρωτο χρόνον, ὡς μὴ δὲ τὸ παράπαν αὐτοῖς χρῆσθαι δύνασθαι· πιστεύσας οὖν δυνατὴν εἶναι τῷ ἁγίῳ τὴν θεραπείαν, ὁρᾷ τοῦτον ὄναρ αὐτοὺς τῇ βαΐνῃ πλήξαντα ῥάβδῳ, καὶ ἡ πληγή, τοῦ τε ὕπνου κατὰ ταυτὸν ἀπαλλαγὴ καὶ τοῦ πάθους ἐκείνῳ γίνεται, ὡς καὶ μηνυτὴν αὐτὸν δι᾽ ἑαυτοῦ φοιτῆσαι τῷ Συμεὼν, τῆς εὐεργεσίας καὶ τοῦ θαύματος ἄγγελον. Γυνή τις Ἰουλιανὴ τὴν κλῆσιν τὸ σῶμα πεπονηκυῖα, καὶ μὴ δ᾽ ὅ, τοιοῦν ἑαυτῇ χρήσασθαι δυναμένη, πρόσεισι τῷ Ἁγίῳ, δακρύων ὠνωμένη τὴν θεραπείαν, ὅσπερ αὐτὴν ἰδὼν πολλὰ χέουσαν, καὶ τὴν ψυχὴν ἐπ᾽ αὐτῇ παθὼν, παίει τῇ βαΐνῃ ῥάβδῳ· καὶ ἡ μὲν ῥώννυται παραχρῆμα, νόσου τὸ λοιπὸν ἄχρι γήρως οὐ δὲ μιᾶς πειραθεῖσα. Τῇ δὲ, ἦν ἀδελφή μασθοὺς ἅμα καὶ πόδας νοσοῦσα, καὶ λίαν ἀμφοῖν περιαλγῶς ἔχουσα· προσάγει τοίνυν τῷ Ἁγίῳ καὶ ταύτην, καὶ ὃς τῷ τοῦ σταυροῦ τύπῳ διασφραγίσας, τοῦ πάθους εὐθέως καὶ αὐτὴν ἀπαλλάττει, τὰς ὀδύνας σβέσας, καὶ ἃς ἔχουσα τύχοι πληγὰς ἰασάμενος.

Τῇ δὲ, πάλιν θυγάτριον ἦν, προσώπου μὲν καὶ ὥρας ἔχον οὐκ ἀφυῶς, κλόνῳ δὲ σώματος τοσούτῳ καὶ παρέσει κάτοχον, ὡς καὶ φρενῶν ἔρημον εἶναι, οἴκτιστα καὶ τούτων ἐξεστηκός. Ἡ μὲν οὖν τῆς παρέσεως καὶ τῆς ἀναισθησίας αἰτία δαίμων ἦν χαλεπὸς, ἐπιπηδήσας τῷ κορασίῳ· ἡ δ᾽ αἰτία πάλιν τῆς ἐκ τοῦ δαίμονος ἐπη- F ρείας, ἁμάρτημα τῆς μητρὸς, κακίας εἰσπρᾶξιν ἐκεῖνον τὴν τῆς παιδὸς πάρεσιν. Ἀράμεναι τοίνυν αὐτὴν, ἥ τε μήτηρ καὶ ἡ τῆς μητρὸς ἀδελφὴ, φόρτον ἐλεεινὸν, φόρτον εἰς δάκρυα καὶ ἄψυχα κινοῦν, ῥίπτουσι πρὸ τοῦ Ἁγίου· ὅπερ ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων οὐκ ἀγνοήσας, ἄλλως τε δὲ κἀκεῖνο διὰ παντὸς ἔργον πεποιημένος, τὸ τοὺς αὐτῷ προσίοντας, μετὰ τῆς κατὰ σῶμα θεραπείας, εἴτι καὶ ψυχῆς αἶσχος, καὶ τοῦτο δι᾽ ἐξομολογήσεως ἀποτίθεσθαι, ὡς ἀμφότερα σῶμά τε καὶ ψυχὴν ὑγιαίνοντας, ἢ ψυχὴν πρὸ τοῦ σώματος μᾶλλον, οὕτως ἐπανιέναι. Ὡς οὖν πράξεις αὐτῶν καὶ λογισμοὺς ἀνηρεύνα, ἵνα καὶ διπλῆ (καθάπερ ἔφημεν) οὐ σώματι μόνον ἀλλὰ καὶ πνεύματι μεταδῷ τῆς ὑγείας, οἷος ἐκεῖνος, οὐκ ἀνιχνεῦσαι μόνον αἰτίαν ψυχικοῦ πάθους παντὸς ἐμπειρότατος, ἀλλὰ καὶ θεραπείαν εὐθὺς ἐπαγαγεῖν ἑτοιμότατος, αἰδὼς ἐκείνας εἶχε καὶ δέος, καὶ διαστῆναι πρότερον αὐταῖς τὴν γῆν ηὔχοντο, ἢ τῷ οὕτως ἀγγελικῷ τὸν βίον, καὶ ἀσάρκῳ μικροῦ καὶ αὔλῳ, τὸ μύσος ἀνακαλύψαι.

Ὡς οὖν ἀγωνίας ἦσαν οὕτω καὶ δέους μεσταί, συνέδη τὴν οἰκείαν αὐτῷ μητέρα, τὴν θείαν ὡς ἀληθῶς Μάρθαν ὡς ἔθος παραβαλεῖν· ἢ τις φῶς ὥσπερ αὐταῖς ὑπὸ νύκτα πολλὴν ὤφθη, γυνὴ γυναιξί, τὸ συγγενὲς ἐχούσαις ἀπὸ τῆς φύσεως, καὶ πρὸ τῶν ἐκείνης ποδῶν ἑαυτὰς ὡς εἶχον βαλοῦσαι,

A βαλοῦσαι, καὶ μετὰ θερμῶν αὐτῶν δακρύων λαβόμεναι· τά τε περὶ τῆς παιδὸς διεξίασι, καὶ τὸ ἁμάρτημα εὐθὺς ἐξαγγέλλουσιν, ἔτι καὶ τὴν αἰτίαν προσθεῖσαι, δι' ἣν τὰ πρὸς τὸν Ἅγιον ἀνεξαγόρευτα ταύταις. Ἡ μέντοι ὁσιωτάτη γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ μητέρων ἐκείνη, γυναικείας οὐδαμῶς ἀσθενείας ὑπεριδοῦσα, οὐ δὲ τὸ συγγενὲς ἀγνοήσασα· τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ σφόδρα τοῖς αὐτῶν πάθεσι καὶ θρήνοις ἐπικλασθεῖσα, τό, τε καὶ αὐτὴ μήτηρ εἶναι μητρικῶν τε πειραθῆναι σπλάγχνων, ἀπὸ τῆς συμπαθείας τῆς περὶ αὐτὰς δείξασα, τοῦ ἐδάφους αὐτὰς ἀναστήσασα, καὶ παρὰ τὸν υἱὸν σὺν, τῷ φόρτῳ τοῦ παρειμένου θυγατρίου εἰσαγαγοῦσα· Δὸς ταύτην, ἔφη μητρὶ τέκνον οὐ μικρὰν χάριν, καὶ πᾶν εἴ τι τυχὸν ἁμάρτημα συγχωρήσας, τὸν οἰκεῖον δεσπότην Χριστὸν ἐπικάλεσαι, καὶ ὡς σύνηθες ἐκτείνας τὴν δεξιὰν, σφράγισον ἐπὶ τῇ αὐτοῦ δυνάμει τὴν παῖδα· ὁρᾷς ὅπως ἀθλίως καὶ χαλεπῶς πάσχουσαν, τῇ παρά σου δὲ σφραγῖδι ἕψεται πάντως καὶ θεραπεία, ἵνα γυνὴ γυναιξὶν ἀλλὰ καὶ μήτηρ μητρὶ χαρίσωμαι, δεινῶς ὅσα ἐμὲ εἰδέναι τὴν καρδίαν πυρπολουμένῃ. Πρὸς τοιαύτας τοίνυν φιλόπαιδος μητρὸς ἀξιώσεις υἱὸς φιλομήτωρ οὐκ ἀνανεύσας, ἀλλὰ δοὺς ὑπουργὸν αὐταῖς εὐθέως τὴν δεξιὰν, καὶ τὴν παῖδα τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπικλήσει σφραγίσας, ὑγειᾶ ταύτην, οὐ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ φρένας, αὐταῖς ἀποδίδωσιν, οὐ μητέρα μόνον ἐπὶ τέκνῳ δείξας εὐφραινομένην, ἀλλὰ πολλῷ καὶ τὴν ἑαυτοῦ μητέρα μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ σεμνυ-
B νομένην, ὅτι τῷ μήτηρ αὐτὴ γενέσθαι, μητρὶ σωτηρίαν παιδὸς χαρίζεται.

Κόρη τις παρθένος διχῇ πέπληκτο, χαλεπῷ δαίμονι καὶ πάθει ποδός· ὁρᾷ τοιγαροῦν τὸν Ἅγιον ὄναρ, ἔνδυμα φῶς αὐτόχρημα περικείμενον, ξιφίδιόν τε διὰ χειρὸς ἔχοντα, καὶ τὸ μὴν τῷ ποδὶ καθάπερ ἐπάγειν μέλλοντα. Πρόσεισι τοίνυν, οἷς κατὰ τοὺς ὕπνους ἴδοι πιστεύουσα, ὅτι παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν ἴασιν κομιεῖται. Ὁ δὲ τὸ τοῦ Χριστοῦ καλέσας ὄνομα, τῷ τε τοῦ σταυροῦ τύπῳ τρίτον αὐτὴν διασφραγίσας, οὐ τὸν δαίμονα μόνον ἐκβάλλει δεινῶς ἐλαυνόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ πάθος αὐτῇ τοῦ ποδὸς θεραπεύει· Γυνή τις οὕτω χαλεπῶς ἐμεμήνει, ὡς καὶ καθ' ὕδατος αὐτὴν ὑπὸ τοῦ δαίμονος πολλάκις κατενεχθεῖσαν παρὰ βραχὺ κινδύνου γενέσθαι· αὕτη συνεχῶς ὁρᾷν ἐδόκει τὸν Συμεὼν, ὄψιν ἐκείνου καὶ στάσιν φανταζομένη· καίτοι μηδέποτε τῷ ἁγίῳ παραβαλοῦσα. Ἔγνω τοιγαροῦν καὶ ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν, οὗ τὰς τῶν χαρακτήρων καὶ τοῦ ἤθους αὐγὰς ὁ νοῦς ἐφαντάζετο· ἐπεὶ δὲ παρ' αὐτὸν ἔλθοι καὶ αὐτῷ ἀτενίσοι, οὐκ ἐνεγκὸν τὸ δαιμόνιον τὴν τοῦ ἀνδρὸς παρουσίαν, ἔξεισι δεινῶς ἀλαλάζον, νήφουσαν αὐτὴν ἀπολελοιπός. Εἶτα πρόσεισί τις αὐτῷ καὶ ἄλλη δαιμονίῳ πνεύματι κάτοχος, καὶ τὸ μὲν εὐθὺς ἐπιτιμηθὲν ἀπελαύνεται.

Ἑξῆς δὲ προσάγεταί τις ὑπὸ τοῦ τεκόντος δαιμονῶσα
C νεᾶνις, καὶ τὴν γλῶσσαν οἴκτιστα διαμασσωμένη, οὐχ ἧττον τοῖς ἑαυτοῖς πάθεσιν, ἢ τοῖς τοῦ πατρὸς ἄνθραξιν, οἷς ἐπ' αὐτῇ τὰ σπλάγχνα ἐπίμπρατο, ἔλεον αὐτῆς τῷ Συμεὼν ἐμποιοῦσα, οὗ καὶ τῷ δαίμονι ταύτης ἐξελθεῖν παραγγείλαντος, ὑγιαίνουσα φωνὴν ἅμα καὶ γλῶτταν εὐθὺς ἡ νεᾶνις ἦν, τῷ τε πατρὶ δακρύων ἡδονῆς μᾶλλον ἀντὶ τῆς πρώην ὀδύνης, καὶ μεγίστης εἰς Θεὸν ἐξομολογήσεως ἀφορμή. Ὥσπερ δὲ πολλαὶ γυναικῶν εὐχαῖς ἐκείνου πνευμάτων πονηρῶν ἀπηλλάγησαν, οὕτω πολλαὶ πάλιν ἐκείνου διδασκαλίαις πνεῦμα θεῖον ὠδίνασαι, καὶ μνηστῆρσι κατὰ Θέκλαν τὴν μαρτυρίου τρίβον γυναιξὶ τεμοῦσαν ἀποταξάμεναι, καὶ γάμων ὑπεριδοῦσαι, παρθένους ἁγνὰς σοι τετηρήκασιν ἑαυτὰς, ἀθάνατε νυμφίε Χριστὲ, σῷ τε νυμφευθεῖσαι κάλλει, καὶ σὺν ἀγαπήσασαι ὡραιότητα. Ἀλλ' ἡμῖν καὶ αὖθις ἐχέσθω τῆς ἀκολουθίας ὁ λόγος.

Προσῆλθέ τις τῷ θείῳ Συμεὼν, οὕτω κακῶς ὑπὸ δαίμονος πάσχων, ὡς μὴ πλευρὰς ἀμφοτέρας μόνον, ἀλλὰ καὶ σῶμα ὅλον ὑπ' αὐτοῦ συντετρίφθαι. Οἷα γοῦν τὰ τῆς ἀπορρήτου Θεοῦ σοφίας, ὅτ' ἂν τινι παραδόξως ἐπινεύσῃ τὴν σωτηρίαν! Ἐδόκει τῷ πάσχοντι τὸν Ἅγιον δσα καὶ ἰατρὸν ὁρᾷν, ἐφ' ἑκατέρας αὐτοῦ πλευράς τε καὶ χεῖρας οἱονεί τινι φλεβοτόμῳ χρώμενον· καί τινος ὕλης ἐκεῖθεν μοχθηρᾶς κενουμένης, συνεκεκένωτο καὶ ὁ δαίμων ἐπιτιμήσει τοῦ Συμεὼν. Ἀπαθὴς

accidit matrem Symeonis Martham, mulierem vere D sanctam, more suo illuc accedere : apparuit autem *A NICEPHORO.* illa anxie hærentibus, uti lumen in nocte caliginosa, mulier mulieribus, sexus similitudine sibi conjunctis ; quæ ad pedes illius se quam poterant citissime abjicientes, eosdemque cum lacrymis calentibus amplectentes, miserum infelicis puellæ statum exponunt, peccatum suum enuntiant, causam cur Sancto illud explicare nequeant proponunt, Martha porro non solum feminarum, sed et matrum sanctissima, *quæ intercedente S. Martha,* infirmitatem muliebrem nequaquam aspernata, neque sexus communis oblita, quin potius vehementi illarum dolore ac ploratu commota et se ipsam quoque matrem esse, uterumque gestasse ex commiseratione erga illas ostendens, elevatas e terra cum sarcina paralyticæ puellæ ad filium suum adduxit: Præsta, inquiens, fili, hanc non parvam matri gratiam, et siquid peccatum sit, condonans, invoces Dominum Jesum Christum, extensaque more consueto dextera signes in virtute Domini puellam. Vides quam misere atque acerbe torqueatur ; signa illam Cruce, et sanitas omnimoda consequetur ; sine, hanc gratiam ego mulier mulieribus hisce, et mater huic matri, gravissimo dolore cordis (quantum mihi colligere datur) æstuanti, a te exorem. Ad istas ma- E tris filii amantis preces filius matris amans, nihil *tandem curatura Symeone* renuens, adjutricem confestim manum accommodat, signatamque invocato Christi nomine puellam, salvam atque valentem non minus mente quam corpore feminis reddit ; matremque non solum fecit super prole lætantem, sed suam quoque multum ex eo honoratam, quod ipsa ideo quod mater esset, matri incolumem filiam obtinuisset.

87 Virgo quædam tenera, duplici affecta malo, *uti et alia.* acerbo dæmone, et pedis dolore ; videt per quietem Sanctum, vestem lucidam aut lucem potius ipsam indutum gladiolum manu præferentem, eumque velut pedi ejus infigere conantem. Adit ergo hunc, insomniis nixa, confisaque quod ab illo sanitas sibi esset conferenda : cumque invocasset Sanctus Christi nomen, virginemque Crucis signaculo tertium munivisset; non solum dæmonem graviter exagitatum exterminavit, sed pedis quoque dolorem curavit. Mulier quædam tam graviter furebat, ut non raro in aquas deturbaretur a dæmone satis cum periculo ; videbatur hæc sibi numquam non spectare Symeonem, ejus vultum ac stationem identidem sibi imaginans, tametsin umquam illam adivisset. Censuit igitur oculis sibi intuendum esse, cujus lineamenta atque mores tam clare splendideque sibi mens repræsentaret : posteaquam vero pervenisset ad San- F ctum, fuissetque intuita ; dæmon viri præsentiam non ferens, exiit cum horrido ejulatu, muliere integra relicta. Deinde et alia quædam dæmonio subjecta ad Sanctum venit, et ipsum continuo increpitum excessit.

88 Post hæc adducitur a patre juvenis quædam dæmoniaca, quæ linguam sibi miserrime mandendo comminuens, non minus suo ipsius cruciatu quam patris cujus ex compassione viscera adurebantur, ad miserendum sui Symeonem commovebat : quo dæmoni egressum imperante, sanata puella vocis linguæque usum mox expeditum habuit ; pater vero lacrymas non jam doloris, ut ante, sed voluptatis indices, fundendi et magnalia Dei confitendi occasionem. Quemadmodum autem frequentes illius *Virgines castitatem vovent,* precibus nequissimo spiritu liberatæ sunt mulieres ; ita vicissim ejusdem doctrina atque institutione frequentes, sanctiore spiritu concepto, sponsis suis exemplo Theclæ, feminis imitanda martyrii via prægressæ, nuntium remiserunt, nuptias spreverunt, virgines sese castas tibi, Christe immortalis sponse, conservaverunt ; tuæ pulchritudini desponsæ, tuam dignitatem

A. NICEPHORO. A dignitatem amoribus prosecutæ. Sed eo revertatur oratio, unde digressa est.

Alii energumeni curantur. 89 Venit quidam ad S. Symeonem tam misere a dæmonio habitus, ut utroque non modo latere sed toto quantum est corpore contusus contritusque esset. Sed, o! quam inenarrabilis Dei sapientia, cuidam necopinanti restituere salutem volentis! videre sibi miser visus est Sanctum per omnia medico similem, utrisque lateri manuique velut scalpellum secandæ venæ gratia admoventem; cumque extraheret quamdam inde vitiatam materiam, expulit simul et dæmonem increpatione sua: stetitque dæmoniacus doloris expers, recuperatam sanitatem cum exultatione ac cantu celebrans. Rursum adducitur paralyticus, qui totus intumuerat, et tres jam annos lecto affixus, inde non surrexerat: consecutusque sanitatem est simili, ac prior modo. Deinde et alius manu mutilus accedens similiter sanatus est. Obstupescentibus autem, ut pronum est fieri, quotquot aderant tanta miracula spectantes: alii dicebant, supernam in illo virtutem (ut erat) residere; alii hinc scandalizabantur, et divinæ quæ ipsi assistebat gratiæ malebant detrahere. Diversa autem utrorumque sensa cognoscens Symeon; Ego, inquit, homo peccator sum, servus Filii Dei, ignominiam ac mortem crucis propter nos benigne passi; illius ego nomine ac virtute hæc patro. Sed quæ vos in corde de me perperam cogitastis, propitius vobis ignoscat Deus; adversus ipsum enim aperuistis os vestrum, non adversum me; Altissimo injuriam irrogastis in iniquitate vestra cogitationibus et verbis. Ex hisce vero Sancti dictis tantum emolumenti ceperunt fideles, quanto infideles pudore suffusi sunt.

Cogitationes aliorum cognoscit Symeon. B

Cadenti in præceps succurrit. 90 Pagus erat, Severa dictus, ubi in præcipiti præruptoque juxta viam loco pinus excreverat: accidit aliquando ut pagi incolæ nonnulli sub arboris umbra considerent, atque unus e numero, nomine Jacobus, illam cupidine fructuum carpendorum conscenderet: quod dum agit, conspicit duos dæmones ad sese properantes, arreptumque pedibus in subjectum præcipitium jactantes, cujus simul et arboris altitudo septuaginta fere pedum erat. Dum igitur in extremum capitis discrimen se ferri sentit, nec saluti desperatæ aliter succurri posset, quam potest clarissima voce promptam semper opem, inexpugnabilem virtutem, non imminutam gratiam, famulum Dei Symeonem inclamat. Ecce autem inclamatus ille supponit labenti manus, iisque supinis illum excipit, et erectum humi deponit. Deinde rursum videt terram ita deduci ut ipsa detegerentur fundamenta; videt et Sanctum cippis dæmones includentem et in abyssum ablegantem; ac denuo terram, ut initio fuerat coeuntem. Quo tempore, tantis miraculis atque ostentis præventus fuit Jacobus; eodem Symeon, quæ circa ipsum divina virtute contigerant, fratribus suis retulit. Nondum autem sermoni finem imposuerat, cum vicini quidam Jacobi, gaudio atque admiratione pleni, accurrunt, accepti beneficii gratiam confitentes, et quæ facta erant palam annuntiantes.

C

Matt. 8, 2. 91 Leprosus quidam accessit Sancto, et, ne quis amentiæ nos arguat, iisdem, quibus olim leprosus ille ad Christum, ad hunc verbis usus est, dicens: Si vis, potes me mundare. Et Sanctus pari cum fervore ac fide, quam in illo præcipue respexerat, fretus Domino, qui omnia credenti possibilia esse enuntiavit, Volo, inquit, te mundari: verum fac domum abeas, et benignus Deus, qui nostra causa e cruce suspendi dignatus est, ipse per immensam bonitatem tuam te inviset. Dictis fidem adhibens leprosus, domum redit, atque illa nocte (quæ lingua misericordiam tuam annuntiet, Domine Deus, Rex noster!) conspicit juvenem quemdam specie fulgenti,

Leprosum mundat.

τε κακῶν ὁ πάσχων εἱστήκει, χείλεσιν ἀγαλλιάσεως ᾄδων τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν. Εἶτα προσάγεταί τις αὐτῷ παράλυτος, ὅλος διωδηκὼς τρίτον ἤδη χρόνον μὴ δὲ τῆς κλίνης διαναστάς, ἀλλὰ καὶ ταύτης ἀκινητότερος μένων, καὶ παραπλησίας τῷ προτέρῳ· καὶ οὕτως ἀπολαύει τῆς θεραπείας. Ἑξῆς δὲ προσελθὼν αὐτῷ τὴν χεῖρα πηρός, ὁ μὲν θεραπείας αὐτίκα καὶ οὗτος τυγχάνει. Τῶν δὲ παρόντων, οἷα εἰκός, πρὸς τὰ παράδοξα ταυτὶ καταπεπληγμένων, οἱ μὲν θείαν ἐν αὐτῷ δύναμιν ἄνωθεν (ὅπερ ἦν) ἔλεγον εἶναι, τοῖς δὲ καὶ σκανδαλίζεσθαι καὶ τῆς ἐν αὐτῷ χάριτος μᾶλλον καταλαλεῖν ἐπῄει· ὅπερ τὸν θεῖον Συμεὼν ἐπιγνόντα, Ἐγὼ μὲν ἄνθρωπός εἰμι φάναι ἁμαρτωλός, δοῦλος τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ καὶ σταυρῷ δι' ἡμᾶς ὁμιλῆσαι φιλανθρώπως ἀνασχομένου, οὗ τῷ τε ὀνόματι καὶ τῇ δυνάμει ταῦτα ποιῶ· ἀλλ' ἅπερ ὑμῖν εἰς καρδίαν περὶ ἐμοῦ, ἵλεως ὑμῖν εἴη Θεός· εἰς ἐκεῖνον γὰρ ἔθεσθε τὸ στόμα ὑμῶν καὶ οὐκ εἰς ἐμέ, ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος ἐν πονηρίᾳ διανοηθέντες τε καὶ λαλήσαντες. Ταῦτα παρὰ τοῦ ἁγίου λεγόμενα, τοσαύτης τὰς τῶν πιστῶν ψυχὰς ὠφελείας ἐπλήρου, ὅση τὰς τῶν ἀπίστων ὄψεις ἐκάλυπτεν ἐντροπή. D

Κώμη τις ἦν καλουμένη Σευήρα, στρόβιλος δὲ κατ' αὐτὴν ἐπί τινος κρημνοῦ μεγάλου καὶ ἀπορρῶγος τῇ ὁδῷ παραπεφύκει. Ἔτυχε μὲν οὖν καθῆσθαί ποτε τῶν ἐκ τῆς κώμης τινὰς ὑπὸ τῇ τοῦ δένδρου σκιᾷ· ἕνα δὲ τούτων Ἰάκωβον ὄνομα, ἐπιθυμίᾳ τῶν ἐκ τοῦ δένδρου καρπῶν, ἐπ' αὐτὸ ἀναβῆναι. Ὁρᾷ τοίνυν δύο δαίμονας ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντας ὁ Ἰάκωβος οὗτος, τῶν τε ποδῶν λαβομένους, καὶ τοῦτον κατὰ τοῦ κρημνοῦ ῥίψαντας. Τὸ μὲν οὖν τοῦ δένδρου καὶ τοῦ κρημνοῦ ὕψος, περὶ τοὺς ἑβδομήκοντα πόδας ἦν· ὁ δὲ εἰς ἔσχατον κινδύνου φερόμενον ὁρῶν ἑαυτόν, καὶ μὴ δ' ὁτιοῦν ἐν οὕτως ἀμηχάνῳ κακῷ δρᾶσαι δυνάμενος, φωνῇ ὡς εἶχε μεγάλῃ, τὴν ἑτοίμην βοήθειαν, τὴν ἄμαχον δύναμιν, τὴν οὐ βραδύνουσαν χάριν, τὸν τοῦ Θεοῦ θεράποντα Συμεὼν ἐπεκαλεῖτο. Καὶ ἰδού, χεῖρας ὑπέχων ἐκεῖνος, καὶ ταύταις αὐτὸν ὑπτίαις δεξάμενος, καὶ ὄρθιον στήσας. Εἶτα πάλιν ὁρᾷ τὴν γῆν οὕτω διασχοῦσαν, ὡς ἀνακαταλυφθῆναι καὶ τὰ θεμέλια ταύτης, κλοιά τε τὸν Ἅγιον τοῖς δαίμοσι περιθέντα, κατὰ τῆς ἀβύσσου τε αὐτοὺς ἀφέντα, καὶ τὴν γῆν αὖθις ὡς τὸ ἀπαρχῆς συνελθοῦσαν. Ὁ μὲν οὖν Ἰάκωβος τοιούτων ἠξίωτο θαυμάτων ἅμα καὶ θεαμάτων· ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ ὁ Συμεὼν τὰ εἰς ἐκεῖνον θείᾳ δυνάμει γενόμενα πρὸς τὴν ἀδελφότητα διεξῄει· Οὔπω τέλος αὐτῷ εἶχεν ὁ λόγος, καὶ ἀφικνοῦνταί τινες τῶν πλησιοχώρων αὐτῷ Ἰακώβῳ, θαύματος μεστοὶ τὰς ψυχάς, χάριτάς τε τοσαύτης εὐεργεσίας ὁμολογοῦντες, καὶ σαφεῖς τῶν γεγενημένων ἄγγελοι. E

Προσῆλθέ τις τῷ Ἁγίῳ λεπρός, καὶ (μή τις ἡμᾶς ἐπιτιμάτο τῆς ἀπονοίας) ὥς ποτε καὶ τῷ Ἰησοῦ τὰ αὐτά τε φθεγγόμενος ἐκείνῳ, Ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι, καὶ μετὰ τῆς ἴσης θέρμης καὶ πίστεως. Πρὸς ἣν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος ἰδών, τῷ τε οἰκείῳ δεσπότῃ, δυνατὰ τῷ πιστεύοντι πάντα εἰπόντι, θαῤῥήσας, Θέλω φησὶ καθαρισθῆναί σε, ἀλλ' ὅρα σοι λοιπὸν οἴκαδε ἀπελθεῖν, καὶ ὁ ἀγαθὸς Θεός μου, ὁ καὶ σταυρῷ κρεμασθῆναι δι' ἡμᾶς οὐκ ἀπαξιώσας, αὐτός σε τῇ μεγάλῃ ἐπισκοπῇ τῆς οἰκείας χρηστότητος ἐπισκέψεται. Τούτοις ὁ λεπρὸς πιστεύσας, ἐπάνεισιν εἰς τὸν οἶκον· καὶ τῆς νυκτὸς ἐκείνης (ποία γλῶσσα, Χριστὲ βασιλεῦ, ἐξαγγελεῖ τὰ ἐλέη σου;) ὁρᾷ λαμπρόν τινα νεανίαν τὸ εἶδος, εἰπόντα αὐτῷ, Ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι, καὶ τὸ ῥῆμα τὸν λεπρὸν διϋπνίζει, καὶ τῷ ὕπνῳ συναπῆλθεν ἡ λέπρα, καὶ καθαρὸς ὅλος ἦν, πράγμασι μᾶλλον ἢ ῥήμασι κηρύττων τὰς τοῦ Θεοῦ δυναστείας. Ἀντίδοσιν τοίνυν ἀγαθοῦ τοσοῦδε μὴ ἔχων, ὅμως τῆς ψυχῆς δεικνὺς τὴν εὐγνωμοσύνην, χρυσίον λαβών, φοιτᾷ παρὰ τὸν Ἅγιον αὖθις, οὐχ ὡς πρώην ἰχώρσι ζέων καὶ λέπρᾳ κατεσχηκώς, ἀλλ' οἷον ἀναβεβιωκὼς ἄρτι καὶ ἀναθήλας, ὅπως τε τῆς παραδόξου ταύτης ἰάσεως τύχοι, σαφῶς ἐξηγούμενος. Ὁ δὲ τὸ μὲν χρυσίον κατὰ τὸ σύνηθες οὐ προσήκατο, ἀλλ' ἀντιμισθίαν ἱκανὴν αὐτῷ πρὸς Θεὸν διηνεκῆ παραγγέλλει μᾶλλον εὐχαριστίαν. Ἰουλιανὸς δὲ τῶν μαθητῶν εἷς, νοῦν ἔσχεν ἀπὸ τοῦ χρυσίου λαβεῖν· ὅπερ τὸν θεῖον Συμεὼν τοῖς ἔνδον ὀφθαλμοῖς οὐ F

A οὐ διαλαθὸν, Εἰ βούλει, πρὸς τὸν μαθητὴν ἔφη, μετὰ τοῦ χρυσίου καὶ τὴν λέπραν ἀναλαβεῖν, ὡς Γιεζὴ τὴν τοῦ Ναιεμὰν ἐκεῖνος, καὶ τρόπον ἕτερον αὐτὴν ἐξωνήσασθαι, λαβὼν μᾶλλον ἢ δεδωκώς· Τούτων ἀκούσαντα τὸν μαθητὴν οὐκ ἀποσχέσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ συγγνώμην εὐθὺς αἰτῆσαι τοῦ ἐνθυμήματος καὶ λαβεῖν.

dicentem; Ut credidisti, fiat tibi. Quæ verba somnum excusserunt homini, et cum somno lepram; D *A. NICEPHORO. Discipulum corrigit.* et totus mundatus fuit, præco potentiæ divinæ re potius quam verbis factus. Cumque quod retribueret non haberet, gratitudinem animi exhibuit; acceptoque nummo aureo, recurrit ad Sanctum; non, ut prius, sanie diffluens ac lepra contabescens, sed reviviscenti reflorescentique similis, quomodo nec speratam quidem adeptus sanationem esset, manifeste ac palam divulgans. Sanctus vero aurum more suo non admisit, sed pro remuneratione digna perpetuas Deo gratias persolvere injunxit. Julianus porro unus discipulorum induxit in animum accipere aurum: quod ut internos Symeonis oculos non latuit, ait discipulo: Visne cum auro simul et lepram accipere, ut Giezi ille lepram Naamani, et alio modo illam redimere, dans potius quam accipiens? His auditis non modo abstinuit discipulus ille, sed veniam quoque concupiscentiæ suæ illico petiit, et accepit.

CAPUT XII.

Monasterium monitus a Deo extruit: aquam impetrat ac diutissime conservat.

Τὸ μέντοι ὄρος, ἐν ᾧ τὴν ἀγωγὴν ὁ Συμεὼν ἐποιεῖτο, ἔρημος ἦν ἀτεχνῶς, οὐχ ὕδατος, οὐκ ἄλλου πρὸς τὰ ἀναγκαῖά τινος εὐποροῦν, ὅτι μὴ καλύβης, καὶ ταύτης μιᾶς, ἣν οἱ B μαθηταὶ μετρίαν ἑαυτοῖς ἐπήξαντο σκέπην· αὐτὸς γὰρ ἐπὶ τῆς πέτρας, ὡς ἔφημεν, ἐν ὑπαίθρῳ εἱστήκει, δερματίνην μηλωτὴν περικείμενος· Ἐπεὶ δὲ πολλὰ πανταχόθεν συνέῤῥει πρὸς αὐτὸν ἑκάστοτε πλήθη, οὐ πνεύμασι πονηροῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ παντοδαποῖς σώματος πάθεσι καὶ νόσοις κατειλημμένων (ἐπίεζε δὲ αὐτοὺς ἥ τε ἄφιλος ἐρημία, καὶ ἡ τῶν ἀναγκαίων ἔνδεια, καὶ τὸ ἐσχάτως ἄνυδρόν τε καὶ ἄστεγον) ὁ κοινὸς καὶ φιλάνθρωπος ἁπάντων ποιητὴς καὶ πατὴρ καὶ δεσπότης, ὁ τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ τῇ μεγάλῃ, καὶ τῷ βραχίονι αὐτοῦ τῷ ὑψηλῷ πάντα ποιῶν, ὁ μέγας τῇ βουλῇ καὶ δυνατὸς τοῖς ἔργοις, ὁ εἰδὼς ὧν χρείαν ἔχομεν, καὶ ἀφ' οὗ ἀποκρυβήσεται οὐδὲν, οὗτος καὶ νῦν τῷ Συμεὼν παραδόξως ὀφθεὶς, Οὐχ ὁρᾷς τὴν ὀλιγόψυχον ταύτην γενεὰν, ἔφη, ὅπως ἀδύνατος αὐτοῖς ἡ ἐνταῦθα διατριβὴ, μὴ προσόντων τῶν κατὰ χρείαν; Ἀλλὰ παρ' ἐμοῦ ταῦτα καὶ αὐτοὶ κομιοῦνται, καὶ σὺ πραγμάτων διαμενεῖς ἐλεύθερος.

Τούτων ἀκούσας μακαρίας ἀκοῆς ἐκείνης ὁ Συμεὼν, ὁρᾷ οἱονεί τι μέτρον κατέχοντα χερσὶν Ἄγγελον, καὶ τὰ τοῦ μοναστηρίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ σεβασμίων ναῶν διαχαράττοντα ἴχνη, νεφέλην τε φωτὸς ὅλον τὸ θαυμαστὸν καλύψασαν ὄρος, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα ἐν ὁμοιώματι χειρὸς τὰ ὑπὸ τῇ νεφέλῃ δεικνύον· καὶ ὅτι ταῦτα ἔσται σοι πάντα, λέγον αὐτῷ, εἰς ὑπουργίαν τῶν τῇδε οἰκεῖν τε καὶ ἐπιξενοῦσθαι μελλόντων· μεγαλυνῶ γὰρ ἐπὶ ἔθνη καὶ βασιλεῖς καὶ μεγιστᾶνας τὸ ὄνομά σου, καί σου τούτων C πολλοὶ δεηθήσονται· εἶτα καὶ πολλὰ πλήθη διαφόρων ἐθνῶν αὐτῷ ὑπεδείκνυ, πανταχόθεν εἰς αὐτὸν συνιόντα. Τούτοις πληροφορηθεὶς τὴν καρδίαν ὁ Συμεὼν, εὐδοκίαν εἶναι Θεοῦ συστῆναι περὶ αὐτὸν μοναστήριον, καὶ ἱκανῶς ἐπὶ πᾶσιν εὐχαριστήσας, ἐπέτρεψε τοῖς μαθηταῖς πάλιν οὕτως κατὰ τὸν ὑποδειχθέντα τύπον τοῦτο διαχαράξαι.

Καὶ τὸ μὲν κατὰ τὴν ἐκείνῳ φανεῖσαν ὄψιν διατετύπωτο· Θεὸς δὲ, ὁ καὶ τῷ Συμεὼν ἑαυτὸν ἐμφανίσας, μέτρον τε καὶ σχῆμα τῆς μονῆς δι' Ἀγγέλου ὁρίσας, τῶν ἐπαγγελιῶν οὐκ ἠμέλει· ἀλλὰ κινεῖ μὲν τῆς Ἀσσυρίων γῆς, κινεῖ δὲ καὶ ἄλλων ἐθνῶν πλήθη μυρία, δαιμονώντων αὐτῷ καὶ ἀσθενῶν πλήθη κομίζοντας· οὓς ἐκεῖνος μὲν ἐθεράπευεν εὐχῇ καὶ σφραγῖδι, οἱ δὲ μὴ δ' ὁτιοῦν ἀντεισφέρειν ἕτερον ἔχοντες (ποῦ γὰρ τοσαύτης εὐεργεσίας ἀξιόχρεως ἀμοιβή;) ὅμως τὰ τῆς εὐγνωμοσύνης ἐπιδεικνύντες, εἰς τε τὴν λατομίαν τῆς μονῆς καὶ τὴν οἰκοδομίαν ἐχειροτέχνουν, προθεσμίας σφίσιν αὐτοῖς ὁριζόμενοι, καὶ δαπάνας ἰδίας ὅσα τε πρόσφορα τῶν ἐργαλείων πορίζοντες, καὶ οὐδ' ἐντοῦθά τι διδόναι τοσοῦτον, ὅσον αὐτοὶ λαμβάνειν διὰ τῆς εὐλογίας νομίζοντες. Δυσὶ δὲ πρότερον ἢ τρισὶ τοῦ τὴν προθεσμίαν αὐτοῖς ἐξικέσθαι ἡμέρας, ἕτεροι πάλιν ἐφίσταντο πλείους, ἀσθενῶν ὁμοίως ἐπιφερόμενοι φόρτον καὶ οὗτοι, ὧν τῆς ἴσης παρὰ τοῦ Ἁγίου θεραπείας

Cæterum mons, in quo Symeon degebat locus erat desertus incultusque, non ab aqua, tecto, aliave re ad vitam necessaria instructus; tuguriolum, idque unicum, habebat, quod discipuli sibi refugium non amplum coagmentaverant: Symeon E *Monetur divinitus de cœnobio ædificando,* quippe, ut supra meminimus, in petra sua sub dio stans perennabat, pelliceæ melotæ involutus. Postea vero cum omni ex parte frequens turba quotidie ad ipsum conflueret hominum, tum a malignis spiritibus, tum ab omnis generis morbis ac doloribus correptorum, miserosque illos exciperet tam inamabilis eremus, rerum necessariarum penuria, defectus aquæ ac domicilii; communis ac benevolus omnium Creator; Pater, atque Dominus, qui potentia sua immensa et brachio sublimi moderatur universa, magnus ille consilio et potens opere, qui non ignorat, quibus nos homunculi indigeamus, quique nihil ignorare potest; ille ipse hic quoque Symeoni apparens: Nonne vides, inquit, quam pendeat animis hæc turba? quam ægre hic morari possint, deficientibus omnibus, quæ ad vitæ usum faciunt? Verum isthæc jam a me ipsis suppeditabuntur; et tu deses permanens manum operi non admovebis.

93 Beata illa voce dignatus Symeon, conspicatur quasi Angelum mensuræ quiddam manibus tenere, et monasterii augustorumque templorum in eo struendorum delineare vestigia; conspicatur quoque nubem lucidam, quæ Montem totum mirabilem tegebat, nec non spiritum Dei in forma manus, ea quæ sub nube erant ostendentem, dicentemque: F *quod et facit.* Hæc omnia tibi erunt in subsidium illorum, qui commoraturi hic aut hospitaturi sunt; magnificabo quippe nomen tuum apud gentes et Reges et Optimates; et multi horum supplicabunt tibi: post hæc diversorum populorum multitudinem ingentem monstrabat, undique ad ipsum properantem. Hisce omnino persuasus Symeon, placitum Deo esse, ut monasterium circa ipsum construeretur; maximis illi gratiis persolutis, commisit discipulis curam illius juxta ostensam formam designandi; juxta quam et positum est.

94 Deus interea, qui se Symeoni revelaverat, et mensuram formamque habitaculi per Angelum præscripserat, promissis suis effectum deesse non sivit: *manum commodantibus illis, qui sanati erant* sed suscitat ex Assyriis aliisque gentibus homines infinitos, qui dæmoniacos atque aliter infirmos complures ad Sanctum deferebant, a quo per signum Crucis ac preces curabantur: illi vero nihil quidquam penes se habentes, quod retribuerent (quæ enim pro tali beneficio sufficiens retributio?) nihilominus gratitudinis opera exhibentes, aptandis lapidibus structurææque promovendæ una manum admovebant,

A. NICEPHORO

A vebant, fixum sibi temporis intervallum definientes, sumptusque ac quælibet congrua instrumenta de suo comparantes: neque putantes tantum rependere, quantum ex benedictione accipiebant. Porro duobus tribusve diebus quam tempus illis præfinitum expirasset; alii rursum plures aderant, infirmos similiter portantes: qui pari modo sanitate a Sancto donati, parem manuum suarum operam ædificio dabant: ac sic deinceps alii atque alii semper affluebant, fama jam ubique didita. Et hac ratione opus perficiebatur.

Aquam ad usum ædificii

95 Cum etiam aquæ penuria inter ædificandum laboraretur, habebat ea res discipulos anxios solicitosque, unde aut quo pacto sufficientem compararent; procul enim illa a montis vertice aberat, e subjectis vallibus quærenda. Imperavit autem hæsitantibus Dei famulus, vivæ calcis tantam vim prompti comportarent, quantam commisceri conveniret; quibus ut mandata erant peractis, cœlum precibus suis ita permovit Sanctus, ut aquam plueret, non modo præsenti necessitati, sed et deinceps futuris suffecturam: et continuo (o divitem Dei misericordiam, voluntatem timentium se perficientis! o bonitatem paratam!) vocem debere nubes, et pluvia delata est tanta copia, quanta per id tempus opus erat: eaque res (o miraculum ineffabile!) ita deinceps pro usu ædificantium continuata est, et opportunis temporibus, quando usus erat, aqua sponte sua decidebat, veluti ex superiori mandato nubibus illam cogentibus.

et peregrinorum impetrat,

96 Quoniam vero frequentissimæ turbæ omnis generis atque ætatis passim ad virum sanctum concurrerent, qui a variis doloribus curabantur; cœpit et ipsis, et quibus utebantur, jumentis aquæ penuria nimium quantum incommodare. Erant autem e regione montis duo lacus, jam olim tempore gentilium pro aquæ receptaculis effossi, lapsu vero temporis terra aliisque aggestis ita obruti, ut ubi forent, sciri non posset: tum autem a turbis forte reperti (quemadmodum solet necessitas indagare sedulo, quæ solatio sibi quantumvis modico esse possint) erudarati purgatique illico sunt laboriosa multorum opera. Jussit ipsos deinde Symeon aquæ ductum eo moliri, aut jam olim effossum repurgare. Jussum factum. Cum denuo ad orationem confugiens, illum, qui firmamentum cœlorum aquis stabilit, deprecatur: et cataractæ illorum apertæ sunt, et pluvia utrumque lacum adimplevit.

quæ tota æstate non imminuitur.

97 Pendebant porro animis discipuli, nec solicitudinem suam alii alios celabant; num ita semel C repleti lacus tam frequenti atque numerosæ multitudini sufflecturi essent. Re intellecta, accersit Sanctus unum e Fratribus in corona omnium, cui nomen Antonio, dicitque: Assumpto fune, cito; abi, demissoque in lacus, metire altitudinem aquæ. Jussum ille funem immisit, mensusque rediit, et Sancto præsentibusque, quanta esset aquæ altitudo in fune monstravit. Erat tum in exitu ver: elapsa deinde æstate, jamque succedente autumno, Antonius utrumque lacum immisso fune denuo tentavit, comperitque (o prodigium!) post tantum temporis intervallum, tam inimici aquis post tam frequentem inexplebilis turbæ aquationem, nihil omnino imminutam illam esse, sed uti prius se habere. Quæ res tunc coram spectantibus non solum, sed et posteris, ad quorum aures ea fama pervenit, gratias persolvendi Deo occasionem dedit.

Dæmonem interrumpentem abigit.

98 Interim promoveri ædificium (eo namque redeundum nobis est) lividis oculis intueri non sustinens inimicus, quod inde incremento ingenti gloriam Dei augendam, sibi vero grave damnum imminere prospiceret; subiit fundamenta unius xenodochiorum jam exædificatorum, ubi ægrius sibi futurum

ἀξιουμένων, τὴν ἴσην ἀντεδίδοσαν πρὸς τὰ τῆς μονῆς D ἔργα κἀκεῖνοι χειροτεχνίαν· ἑξῆς δὲ καὶ ἄλλοι τὸν αὐτὸν τρόπον συνέῤῥεον πλείους, τῆς φήμης πανταχοῦ διαδιδομένης, καὶ ταύτῃ τὸ ἔργον ἠνύετο.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ὕδατος ἀφθόνου πρὸς τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῖς ἔδει, ἐν φροντίδι τε τοῖς μαθηταῖς ἦν, ὅθεν ἂν καὶ ὅπως τὸ ταῖς χρείαις ἀρκοῦν ὕδωρ ἐκεῖ κομίσειαν (κάτω γὰρ ἦν τοῦτο παρὰ ταῖς ὑπωρείαις, μακρῷ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἀπέχον) προσέταξεν αὐτοῖς ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος ἀσβέστου πλῆθος κατὰ ταυτὸ συμφορῆσαι, ὅσα προσαναμίξαι δέον παρετοιμάσαντας· τοῦ δὲ κατὰ τὸ πρόσταγμα γεγονότος, εὐχὴν πρὸς τὸν οἰκεῖον δεσπότην ἐκεῖνος τοιάνδε προσηύξατο, ὥστε ὕδωρ οὐ πρὸς τὴν παροῦσαν ἀρκοῦν μόνον ὀμβρῆσαι χρείαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς τὰς μελλούσας. Καὶ αὐτίκα (ὢ πλουσίων οἰκτιρμῶν Θεοῦ, θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιοῦντος! ὢ ἑτοίμου χρηστότητος!) φωνὴν ἔδωκαν αἱ νεφέλαι, ὑετός τε κατεῤῥάγη τοσοῦτος, ὅσου τὰ τῆς μονῆς ἔργα τηνικαῦτα ἐδεῖτο, καὶ τὸ πρᾶγμα (ὢ θαύματος ἀπορῥήτου!) τούτῃ τοῦ λοιποῦ τοῖς τῆς μονῆς οἰκοδομήμασιν ἦν διαμένον· καὶ κατὰ καιρὸν ἀπὸ τότε τῆς τοῦ ὕδατος χρείας βροχή τις ἑκούσιος ἀφώριστο τούτοις, νεφέλης ὑπεράνωθεν ὥσπερ ἐντεταλμένον.

Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ πλήθη τῶν ἑκάστοτε παρὰ τὸν Ἅγιον ἐκ παντὸς γένους καὶ πάσης ἡλικίας συνερχομένων, καὶ πάθη ποικίλα παρ' αὐτοῦ θεραπευομένων, αὐτοῖς τε καὶ E οἷς εἰς ὑπηρεσίαν ἐχρῶντο βοσκήμασιν, ἐλύπει δεινῶς ἡ τοῦ ὕδατος σπάνις. Ἐτύγχανον δὲ λάκκοι δύο ἐκ πλαγίων τοῦ ὄρους, ἐπὶ μὲν τῶν Ἑλληνικῶν ἄνωθεν καιρῶν εἰς ὑποδοχὴν ὑδάτων λατομηθέντες, τῷ δὲ πολλῷ χρόνῳ ταύτῃ συγκεχωσμένοι, ὡς μὴ δ' ὅτι λάκκοι εἶεν γνωρίζεσθαι· ἀνευρέθησάν τε τηνικαῦτα παρὰ τῶν ὄχλων, ἐπεὶ καὶ πέφυκεν ἀνιχνεύειν ἐπιμελῶς ἡ ἀνάγκη, τά τινα παραμυθίαν αὐτῇ παρέχειν δυνάμενα καὶ μετρίαν. Ἀνεκαθάρθησαν μὲν εὐθὺς ὑπ' αὐτῶν πολλῇ καὶ φιλοπόνῳ χειρί· προσέταξε δὲ ὁ ἱερὸς Συμεὼν, καὶ ὁδὸν ἐπ' αὐτοὺς τοῖς ὕδασι μηχανήσασθαι, ἢ καὶ τὴν πάλαι μηχανηθεῖσαν διακαθᾶραι. Ὅπερ οὖν ὡς ἐκέλευσε γεγονὸς, δεῖται μὲν καὶ πάλιν αὐτὸς τοῦ ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῷα στεγάζοντος, θύραι δὲ οὐρανοῦ ἀνεῴγνυντο, καὶ ὑετὸς ἑκατέρους αὐτοὺς εὐθέως ἐπλήρου.

Οἱ μέντοι μαθηταὶ καθ' ἑαυτοὺς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐνδοιάζοντες ἦσαν· εἰ ἅπαξ οὕτω πληρωθέντες οἱ λάκκοι, πλήθεσι τοσούτοις καὶ οὕτως ἀριθμοῦ κρείττοσιν ἐφ' ἱκανὸν ἀρκέσαι δυνήσονται· Τοῦτο δὲ γνόντα τὸν Ἅγιον ἕνα καλέσαι τῶν ἀδελφῶν ἐν ἐπηκόῳ πάντων, Ἀντώνιον ὄνομα, καὶ πρὸς αὐτὸν, Λαβὼν, φησι, σχοῖνον ἄπιθι δρομαίως, καὶ χαλάσας μέτρησον τὸ ἐν τοῖς λάκκοις ὕδωρ. Ὁ δὲ τὸν σχοῖνον ὡς ἐντέταλτο καθεὶς καὶ μετρήσας ἐπανῆκε, τῷ τε Ἁγίῳ καὶ τοῖς παροῦσι τὸ τοῦ ὕδατος μέτρον ὑποδεικνὺς ἐκ τοῦ σχοίνου. Ἐαριναὶ μὲν οὖν τηνικαῦτα ἔληγον ὧραι, παυσαμένου δὲ ἤδη καὶ θέρους, ἄρτι τε μετοπώρου ὑπολαβόντος, ὁ Ἀντώνιος αὖθις F οὗτος εἰς ἑκάτερον λάκκον τὸν σχοῖνον καθεὶς, μετὰ τὸν τοσοῦτον χρόνον καὶ οὕτω σαφῆ πολέμιον ὕδασι, μετὰ τὴν τοσαύτην τοῦ ἀμυθήτου πλήθους ἐκεῖθεν ὑδρείαν, εὗρε τὸ ὕδωρ (ὢ τοῦ θαύματος!) οὐ δὲ τὸ παράπαν ἐλαττονῆσαν, ἀλλ' ὡς καὶ πρότερον ἔχον, ὅπερ οὐ τοῖς τότε παροῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὕστερον ἀκοῇ παρειληφόσιν, εὐχαριστίας μεγίστη κατέστη πρὸς Θεὸν ἀφορμή.

Τά γε μὴν τῆς μονῆς ἔργα (ἐκεῖσε γὰρ αὖθις ἐπανιτέον) προκόπτοντα βλέπειν ὁ βάσκανος οὐ στέγων ἐχθρὸς, οἷα καὶ πολλῆς μεγάλης εἰς Θεὸν προκοπῆς, κἀκείνῳ μεγάλης ἐσόμενα πάλιν αἰτία ζημίας, θεμελίους τῶν οἰκοδομουμένων ξενοδοχείων ἑνὸς ὑποδὺς, ὅπου καὶ μείζων αὐτῷ ἡ πληγὴ (ἅ τε καὶ πολλοὺς μέλλοντος διὰ Χριστὸν ξεναγεῖν, ψυχάς τε πεπονηκυίας διαναπαύειν) οὕτω σφοδρῶς ἦν αὐτὰ συνταράσσων καὶ διασείων, ὡς ἀπειρηκέναι τῷ πολλῷ κλόνῳ καὶ χεῖρας τοῖς περὶ τὴν οἰκοδομὴν πονουμένοις. Δεηθέντι τοιγαροῦν περὶ τούτου τῷ Συμεὼν, ἐῤῥέθη παρὰ τῆς χάριτος, πέμψαι τὴν οἰκείαν ῥάβδον παρὰ τὸν τόπον, ἥ τις ἐκεῖ κρούσασα, τὸν ἐν ἀποκρύφῳ ἐπιβουλεύοντα εὑρήσει· ἐγχειρίσαντος τοίνυν αὐτὴν ἑνί τῶν μαθητῶν

A τῶν τοῦ Ἁγίου, ἀπελθὼν ἐκεῖ καὶ κρούσας ἐκεῖνος, ἐν τῷ ὀνόματί φησι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπιτρέπει σοι πνεῦμα πονηρὸν ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων Συμεὼν, ἀπόστηθι τοῦ τόπου τούτου, καὶ παραχρῆμα (ὢ δυναστείας, ὢ χάριτος ἐκεῖθεν πλουσίας τοῦ Συμεὼν) ὁ μὲν ἠχήσας μέγα, λίαν αἰσχρῶς ἀπελαύνεται· ἡσύχαζε δὲ τοῦ λοιποῦ τὸ ἔργον, καὶ κατὰ λόγον ἐχώρει.

Ἐπεὶ δὲ ᾠκοδόμητο μὲν ἡ μάνδρα, λελατόμητο δὲ ὁ στῦλος, λατομεῖταί τις καὶ λάκκος δεξιᾷ τοῦ κίονος πρὸς Ἀνατολὰς (ἐπιτροπῇ δὲ τοῦ Ἁγίου τοῦτο διὰ τὴν τοῦ ὕδατος σπάνιν) ὃς ὕδατος πληρωθεὶς, τοῖς τε ἀδελφοῖς καὶ τοῖς ἀνὰ τὴν μονὴν χειροτεχνοῦσιν ὅσα γε πρὸς ἀναγκαίαν ἐπέρκει χρείαν. Ἐνειστήκει μὲν οὖν ἄρτι τοῦ χρόνου τὸ ἀνθηρότατον, ἡ τοῦ θείου Πάσχα λάμπουσα φαιδρὸν ἑβδομὰς, τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν πανηγυρίζουσα· τῶν δὲ μαθητῶν, τὸ μὲν ἠρεμίαν τῷ διδασκάλῳ περιποιούντων, ᾗ καὶ μᾶλλον αὐτὸν ᾔδεσαν χαίροντα, τὸ δὲ τὸ ὕδωρ ἑαυτοῖς ἀποταμιούντων, διά τε τὴν αὐτοῦ βραχύτητα καὶ τὸ τῶν ἀφικνουμένων πλῆθος, θύραν τε τῷ λάκκῳ ἐπιθέντων, καὶ κλεῖδα τῇ θύρᾳ ἐπιβαλόντων· ὁρᾷ τῷ πνεύματι ὁ Συμεὼν ἑαυτὸν κατὰ τὸν λάκκον οἱονεὶ γεγονότα, τό τε ὕδωρ ἀμφοτέραις χερσὶν ἀναταράσσοντα, καὶ ὥσπερ ἄνω φέρεσθαι καὶ εἰς πλῆθος ἐπιδιδόναι ποιοῦντα. Συγκαλέσας τοίνυν τοὺς ἀδελφοὺς, ἆραι κελεύει τὴν κλεῖδα, ὡς ἀνεῷχθαι παντὶ τὸν λάκκον ὑδρεύεσθαι βουλομένῳ· Ἐπισκοπὴ γάρ, φησιν, ἄνωθεν ἐπ' αὐτῷ γεγονει, καὶ οὐκέτι ἐνιαυτὸν τοῦτον οὐδαμῶς ἐκλείψει, κατὰ πόδας δὲ καὶ τὸ ἔργον ἐπηκολούθει· οὐ γὰρ μόνον ἐξ ἐκείνου πάντες ἐκεῖθεν οἱ τῆς μονῆς, πρός τε τὴν τοῦ ἀρτοποιείου, καὶ τοῦ μαγειρείου, καὶ τὰς λοιπὰς ὑδρεύοντο χρείας, ἀλλὰ καὶ ταῖς οἰκοδομαῖς ἐκεῖνος ὁ λάκκος ἐχορήγει τὸ ὕδωρ· τά τε παρὰ τὸν Ἅγιον ἐρχόμενα πλήθη, οὐχ ὅπως ἐξ αὐτοῦ πάντες ἔπινον, ἀλλὰ καὶ ἀγγεῖα ποικίλα καὶ ἀσκοὺς ὅλους ἐπλήρουν, εὐλογίαν οἴκαδε κομιζόμενοι, καὶ τὸ ὕδωρ ἐκείνου τοῦ ἔτους οὐδαμῶς ὑπεδίδου.

Βιγίλλιός τις ὄνομα, οἰκέτης δὲ οὗτος Ἐφραὶμ τοῦ μακαρίτου Πατριάρχου, παρεθεὶς ὅλῳ σώματι, καὶ τρίτον ἑξῆς ἔτος ἱεροῖς προσανακλινόμενος οἴκοις, ἰατρῶν τε χερσὶν ἑαυτὸν ἐκδιδοὺς, ὡς οὐδὲν τῆς τέχνης ὤνατο πλέον, ὅτι μὴ σαφῆ τῆς ζωῆς ἀπαγόρευσιν, οἷά τι τῶν ἀψύχων ἢ νεκρὸς μᾶλλον ἔμψυχος τὸ καινότατον, κομίζεται τῷ Ἁγίῳ. Ῥίπτεται τοιγαροῦν ἀθλία πρὸ τῶν ἐκείνου φιλανθρώπων ὀφθαλμῶν ὄψις, πολὺν ἕλκων τὸν ἔλεον, ὃν ὁ τοῦ λαμβάνειν αἰτοῦντος διδόναι μᾶλλον ἐκεῖνος ὢν ἑτοιμότερος· Εἰ πιστεύεις, ἔφη, δύνασθαι τὴν ἔν σοι πίστιν εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ δι' ἐμοῦ μεσίτου ἰᾶσθαί σε ἔγειραι ὡς ἔχεις καὶ περιπάτει. Ὁ δὲ, Πιστεύω, Κύριε, δύνασθαί σε διὰ τοῦ σου θεράποντος πάντα, λαμπρᾷ ὡς εἶχεν εὐ-
C θὺς τῇ φωνῇ βοήσας (ὢ θείας ἐπισκοπῆς! ὢ ῥήματος ὀλίγου μεγάλα παρὰ Θεῷ δυναμένου!) ἥλατό τε αὐτίκα, καὶ τὴν προσήκουσαν τῷ Ἁγίῳ προσκύνησιν ἀποδεδωκὼς, κατῄει δρόμῳ τοῦ ὄρους παρά τι βαλανεῖον Τιβερῖνον καλούμενον, τὸ μὲν χωρεῖν οὐχ οἷός τε ὢν ἐν ἑαυτῷ τὴν χαρὰν καὶ οὐ δὲ καθεκτὸς ἑαυτοῦ διὰ τοῦτο γινόμενος· τὸ δὲ καὶ αὐτὰ τῆς προτέρας κακοπαθείας ἀποπλύνασθαι τὰ λείψανα σπεύδων. Ἡ μέντοι κάθοδος ἐκείνη πᾶσα τοῦ ὄρους περίπου δύο καὶ εἴκοσιν οὖσα σταδίους, χεῖρας εἶχεν αὐτὸν ἀνατεταλμένον Θεῷ, τὸ στόμα τε χαρᾶς ὑποπεπλησμένον, καὶ τὰ χείλη ἀγαλλιάσεως. Λουσάμενος μέντοι, καὶ δρόμῳ πάλιν ὁμοίως παρὰ τὸν Ἅγιον ἀνελθὼν, πολλάκις τε τοῦτο δράσας καθόδῳ τε παραπλησίως καὶ ἀνόδῳ χρησάμενος, καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀμφοτέρα, ἵνα καὶ τὴν ὑγείαν αὐτὸς ἑαυτῷ πιστώσηται μᾶλλον ἀπὸ τοῦ πράγματος· τέλος εὐλογηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, κάτεισιν εἰς τὴν πόλιν, ὀφθαλμοῖς πᾶσι θαῦμα τῷ παραδόξῳ τῆς θεραπείας.

erat, ob plurimos Christi causa istic hospitio excipiendos, et requiem defatigatis animabus inventuros; et quassat concutitque tam vehementer ædificium, ut crebra succussione fatigatæ exanimatæque operæ manus inde removerent. Dum itaque pro remedio precatur Symeon, hanc a gratia inspirationem accepit, ut virgam suam ad locum infestatum mitteret, pulsu suo insidiantem in occulto hostem detestaturam. Tradita ergo virga discipulorum cuidam in manus, abeunti illuc pulsantique et dicenti, In nomine Domini nostri Jesu Christi præcipit tibi pessime spiritus, famulus Dei Symeon, ut exeas ex loco hoc : et continuo (o potentiam! o divitem Symeonis gratiam!) spiritus magno edito sono fœdissime pellitur : de cetero autem quiete ædificatum est, et fabrica (ut dictum est) perficiebatur ex sententia. D A. NICEPHORO.

99 Post extructum jam monasterium, et columnam cæsam; cavatur et cisterna, a dextra columnæ parte versus Orientem, jubente ita Symeone ob aquarum penuriam; ut inde et Fratribus et in monasterio operantibus ad usus necessarios aqua suppeditaretur. In foribus jam erat floridissimum tempus, clarissima lætissimaque sancti Paschatis hebdomada, auctorem atque operationem salutis nostræ celebrans; cum discipulis, partim magistro suo solitudinem, qua præcipue illum delectari noverant instruentibus; partim aquam, ob exiguitatem et auferentium inde multitudinem, additis cisternæ operculo et sera sibi recondentibus; cum, inquam, Symeon se in spiritu veluti ad cisternam delatum videt, aquam utraque manu turbantem, eamque in altum tolli et inter multitudinem distribui jubentem. Convocatis itaque Fratribus imperat, seram ut auferant, quo universis aquare volentibus ad apertam cisternam accessus pateat: Jam enim, inquit, superna visitatione mihi innotuit, aquam toto hoc anno non defecturam. Et fides dictis stetit: ex illo namque tempore omnes monasterii incolæ ad pinsendum panem, ad coquendos cibos, ad reliquos usus aquam inde hauriebant, imo et fabricæ indidem suppeditabatur: adde quod accedentes etiam ad Symeonem turbæ non solum inde biberent, sed et vasa diversa et totos utres implerent, aquam pro munere domum conferentes; nec tamen unquam illo anno cisterna fuit exhausta.

Aquam rursus per totum annum ad omnium usus servat.

E

100 Vigilius quidam, famulus domesticus olim Patriarchæ Ephraim felicis memoriæ, toto corpore paralyticus, tertium jam annum ad sacras ædes jacuerat, medicisque se curandum commiserat, quorum arte nihil consecutus nisi quod manifestius jam conclamatum esset de vita: tantum uti truncus exanimis, aut potius spirans cadaver, ad Sanctum advehitur. Jacitur miserandum spectaculum ante faciem viri benigni, multum trahens secum miserationis; quam et impertiri paratior hic erat, quam ille qui petebat accipere. Ait igitur; Si credis, fidem tuam, quam de filio Dei habes, posse tibi mediante me restituere salutem; surge ut potes, et ambula. Ille mox quam poterat clarissima voce exclamans; Credo, Domine, posse te per famulum tuum omnia. O visitationem divinam! o breve verbum magnæ apud Deum potentiæ! Exsiliit illico, redditaque debita Sancto veneratione, e monte descendens, ad balneum quod Tiberinum dicitur cursu contendit, tum quod gaudium suum capere animo non posset, nec se præ voluptatis abundantia continere, tum quod festinaret prioris infirmitatis reliquias abluere. Et descensus ille quidem de monte stadiorum circiter viginti duorum erat; quem decurrit extensis ad Deum manibus; ore lætitia, et labiis exultatione repletis. Lotus autem cursim eadem ad Sanctum properat, sæpiusque iterato descensu atque ascensu idem factitat, idque eadem die; ut factis ipsis confirmatam sibi valetudinem esse, fidem faceret, tandem benedictione accepta a Sancto, tetendit in urbem, cunctorum oculis admirabile spectaculum ob sanationem non opinatam.

F *Paralytico medetur.*

A

D

a, NICEPHORO.

CAPUT XIII.

Variæ ecstases et vaticinia, precesque pro avertendis calamitatibus.

In ecstasi videt multos venire ad se,

In ecstasi aliquando Symeon vidit infinitam virorum, mulierum, ac puerorum turbam, ex Oriente ad se venientium, quorum manus præferebant cruces, ora sacros hymnos promebant, et capita superne sanctus Spiritus obumbrans progredientes comitabatur: cumque propius facti conscendere Mirabilem montem viderentur: Nostine, inquit Symeoni Spiritus, quinam hi sint et unde ad te? Illo negante; a Iberorum ait, in Oriente gens est, amatura te propter nomen meum, ventura aliquando ad te, expertura re ipsa gratiam sanationum tibi datam, et prædicatura per universam regionem suam gesta tua, cunctos ibidem fideles belle ædificans: nonnulli quoque his ipsis sedibus habitantes, rebus tuis perutile atque idonei erunt. Talia tunc in ecstasi Symeon, quæ paucis post diebus in effectu conspexit. Venerunt quippe Iberorum turba, fama miraculorum ejus exciti, cruces manibus gestantes, precesque illi suas, B imo et morbidos atque dæmoniacos magno numero offerentes: et hi quidem præter spem omnem tam mirabiliter curati sunt, ut multi rei miraculo capti, habitare apud Sanctum petierint; exauditique, in monasterio illo reliquum vitæ exegerint, monastico instituto plurimum delectati.

102 Hucusque perducta oratione, quo deinde sermone quæ restant prosequar? quæ verba rebus dicendis paria inveniam? jam nunc enim ad solam mentionem mihi trepidat animus, et manus præ timore contrahitur, non audens narrationi horrore plenissimæ suam operam locare. Vidit Symeon per illud tempus in spiritu seipsum, sacrosanctum Evangelium super pectus tenentem, Tyro egressum, Hierosolymam, vicina deserta, in iisque asceteria, et quidquid versus meridiem regionum est, speculando inspiciendoque diligenter velut ad custodiam obiisse; inde Laodiceam atque Antiochiam delatum simili modo cuncta inspexisse; denique occurrisse Angelorum agmen, et quasi quid isthæc portenderent inter se dicentium, Quis Antiochenis dicet hæc, qui veluti incurabiles nihil utilitatis ex te recipiunt? Id autem non tamquam ipsos calumniantes dicebant, quod prorsus alienum ab Angelica C natura est; sed ut ne illud clam Symeone haberet gratia. Post hanc visionem; Graves, inquit Sanctus ad circumstantes, impendent mundo comminationes. Væ! væ! ultionis tempora venerunt: sed orationi vos date, Fratres.

uti et calamitates impendentes;

pro quibus avertendis; hortatur suos ut orent:

103 Non mediocrem isthæc dicta timorem injecerunt audientium animis: illis vero plura etiam ex illo discere cupientibus, ipse quidem longiori tempore conticescens, agente divina gratia, toto immutabatur vultu; Fratribus autem graviorem metum curamque silentio suo ingerebat: deinde velut ad seipsum redux, dejecto tristique admodum vultu atque habitu, iterum; Intentius orate, inquit, Fratres, ne in tentationem incidamus: nisi enim Deus propitius nobis redditus fuerit, et latam contra iniquitates nostras sententiam retractaverit, orbis terrarum subvertetur propemodum universus. Vidi namque, ait, et video refertam virtute Dei omnem non modo terram, sed et aeream et ætheream regiones eadem plenas; sic ut nullus omnino uspiam locus ab ejusmodi terribili virtute vacuus sit: quæ et brevi tempore quidquid creatum est evertit, donec me visio illa destituit, tam tristi spectaculo immorari diutius non sustinentem.

Ἑωράκει ποτὲ ὁ Συμεὼν ἐν ἐκστάσει, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, καὶ παίδων πλῆθος μυρίον, ἥκοντας εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς Ἕω. καὶ σταυροὶ μὲν αὐτοῖς ἐν χερσὶν, ὕμνοι δὲ θεῖοι διὰ στόματος ἦσαν, τό τε ἅγιον Πνεῦμα ἐπισκιάζον ἄνωθεν ἐπ᾽ αὐτοὺς, καὶ τούτοις οἷα συμπορευόμενον· ὡς δὲ ἤδη προσάγοντες τοῦ θαυμαστοῦ ὄρους ἐπιβαίνειν ἐδόκουν, Οἶσθά, φησι τὸ Πνεῦμα τῷ Συμεὼν, τίνες οὗτοι, καὶ ὅθεν παρά σε ἀφιγμένοι; Τοῦ δὲ, ἀγνοεῖν εἰπόντος, τὰ Ἰβήρων ἐξ Ἀνατολῶν ἔθνη, ἔφη, οἳ ἀγαπήσουσί σε διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ κατὰ καιρὸν ἀφίξονται παρά σε, τῆς τε δεδομένης σοι χάριτος τῶν ἰαμάτων ἔργῳ πειράσονται, καὶ καθ᾽ ὅλης τὰ περί σου τῆς ἑαυτῶν κηρύξουσι γῆς, πιστοὺς ἐν αὐτῇ πάντας οἰκοδομοῦντες· οἰκήσουσι δέ τινες αὐτῶν κἀνταύτῃ σου τῇ καταγωγῇ, εὔχρηστοί τε καὶ δεξιοὶ γενήσονται. Τὰ μὲν οὖν τῆς τότε φανείσης τῷ Συμεὼν ὄψεως ταῦτα, ἅπερ ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων τεθέαται. Ἦλθον γὰρ Ἰβήρων πλήθη κατὰ φήμην τῶν αὐτοῦ θαυμασίων, σταυρούς τε διὰ χειρὸς ἔχοντες, καὶ λιτὰς αὐτῷ, οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ πλήθη νοσούντων καὶ E δαιμονώντων προσάγοντες· οἳ τοιαύτης ἔτυχον παρ᾽ αὐτοῦ καὶ οὕτω παραδόξου τῆς θεραπείας, ὡς καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἁλόντας τοῖς ἐκείνου θαύμασι τὰς ψυχὰς, αἰτῆσαι τὴν παρ᾽ αὐτῷ κατοίκησιν, καὶ λαβόντας μεῖναι παρὰ τῇ μονῇ τοῦ λοιποῦ μοναδικῷ διαπρέποντας βίῳ.

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος, ποίᾳ πρὸς τὰ ἑξῆς χρήσομαι γλώττῃ; τίνα δὲ καὶ λόγον εἰς ἐξήγησιν εὕρω; φρίττει γὰρ ἤδη μοι καὶ πρὸς τὴν μνήμην ὁ νοῦς, καὶ ἡ χεὶρ ὑπὸ δέους συστέλλεται, τοιούτοις ὑπηρετεῖν οὐ τολμῶσα φοβεροῖς διηγήμασιν. Εἶδε γὰρ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὁ Συμεὼν ἑαυτὸν ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος, τό τε θεῖον Εὐαγγέλιον ἐπὶ τοῦ στήθους φέροντα, ἔκ τε Τύρου πρὸς Ἱεροσόλυμα καὶ τὴν ἔρημον ἐκείνην, τά τε κατ᾽ αὐτὴν ἀσκητήρια, καὶ ὅσον τοῦ μεσημβρινοῦ κλίματός ἐστι, καθάπερ ἐπὶ φυλακῇ σπουδαίως περιϊόντα, ἐκεῖθέν τε κατὰ Λαοδίκειαν καὶ τὴν Ἀντιόχου γενόμενον, ἴση τε καὶ περὶ αὐτὰ φυλακῇ κεχρημένον· εἶτα καὶ στίφος Ἀγγέλων αὐτῷ ὑπαντήσαντας, καὶ τί ὅτι σοι τοσαῦτα μέλλει περὶ αὐτῶν εἰπόντας, Τίς Ἀντιοχεῦσιν ἐρεῖ ταῦτα, ὧν * ἐνίοις οὐ δὲ χρηστὰ ὑπείληπται περί σου; Ὅπερ * an ἀνίοις ut supra? οὐχ ὡς ἐκείνους διαβάλλοντες εἶπον (ἀλλότριον γὰρ πάντη φύσεως θείας διαβολὴ) ἀλλ᾽ ὥστε μὴ δὲ τοῦτο παρὰ τῆς χάριτος τῷ Συμεὼν ἠγνοῆσθαι. Ταῦτα τὸν μὲν ἰδόντα, F Μεγάλη τῷ κόσμῳ, φάναι πρὸς τοὺς παρόντας, ἐπήρτηται ἀπειλή. Οὐαί! οὐαί! αἱ ἐκδικήσεις ἡμῶν ἥκασιν, ἀλλὰ προσεύχεσθε ἀδελφοί.

Τὸ μὲν οὖν ῥῆμα φόβον οὐ μέτριον ἐνέσεισεν αὐτῶν ταῖς ψυχαῖς, ἀκοῦσαι δέ τι καὶ πλέον ἐξ αὐτοῦ γλιχομένων, ἐπισχὼν ἐκεῖνος ἄχρι πολλοῦ τὰς μὲν ὄψεις ὑπὸ τῆς θείας ἠλλοιοῦτο χάριτος, αὐτοὺς δὲ ἀγωνίας ἡ σιγὴ καὶ δέους ἐπλήρου. Ἔπειτα μέντοι καθάπερ ἀναλαβὼν ἑαυτὸν, κατηφεῖ λίαν καὶ ὄψει καὶ σχήματι, Προσεύξασθαι καὶ πάλιν ἐκτενῶς, ἵνα μὴ πειρασθῶμεν ἀδελφοί, ἔφη. Εἰ μὴ γὰρ ἵλεως γένοιτο τὰ πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεὸς, καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς ἡμετέραις κακίαις, ἡ πᾶσα σχεδὸν οἰκουμένη καταστραφήσεται. Εἶδον γάρ, φησι, καὶ ἰδοὺ πεπλήρωτο τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ πᾶσα οὐ γῆ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀὴρ αὐτὸς, καὶ τὰ ὑπὲρ γῆν, ὡς μηδένα μηδαμοῦ τόπον κενὸν ὅλως τῆς φοβερᾶς δυνάμεως ἐκείνης ἀπολελεῖφθαι, ἣ καὶ πᾶσαν μικροῦ συνέστρεφε κτίσιν ἕως διέστη τὰ τῆς ὄψεως ἀπ᾽ ἐμοῦ, τοιούτοις οὐκέτι θεάμασιν ἐνδιατρίβειν ὑπενεγκόντος.

Ταῦτα ὁ μὲν εἰπὼν, τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος αὖθις καὶ θεωρίας γίνεται θειοτέρας· ἡ δὲ ἦν, ἀνεῳγότες μὲν οἱ οὐρανοὶ, ὑπεράνω δὲ τούτων ἀὴρ τὴν καθαρότητα καὶ τὸ κάλλος οὐκ ἔχων τίνι ὁμοιωθείη, ἀλλὰ ταυτὸν ἰδεῖν τε ἅμα καὶ εἰπεῖν ἀμήχανος. Αἵ τε δυνάμεις τῶν οὐρανῶν

ἐν

A ἐν αὐτῷ καθάπερ ἐν διπλῇ φάλαγγι ταγμάτων παρεστηκυῖαι, ἅτερος ἐχόμενος θατέρου, καὶ κοινῇ πάντες τὰς κεφαλὰς ἐπικλίνοντες· ὑπεράνωθεν δὲ αὐτῶν θρόνος ἐν ἀέρι μέσῳ φοβερῶς ἐπαιρόμενος, οὐκ ἐπί τινος βεβηκὼς ἢ στηριζόμενος, ἀλλ' αὐτὸν καθάπερ ἐπίβασιν τὸν ἀέρα πεποιημένος. Ὅτε Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς ἐπ' αὐτοῦ καθήμενος, καὶ στάζων ἐφ' ἡμᾶς ὁ θυμὸς αὐτοῦ· αὐτός τε οὗτος ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων πρὸ τῆς ἀπροσίτου δόξης ἐκείνης νοερῶς ἑστηκὼς, καὶ τῇ συνήθει παῤῥησίᾳ καὶ νῦν ὑπὲρ ἡμῶν χρώμενος, καὶ καταλλάττων ἡμῖν τὸ θεῖον καὶ ἱλεούμενος, καὶ τὴν ὀργὴν ἀποστρέφων, ὅπερ ἐδηλοῦτο μὲν καὶ τοῖς παροῦσι τῇ τῆς ὄψεως ἐπιφανείᾳ τοῦ Συμεὼν, πρὸς τὸ φαιδρότερον ἠρέμα μεταβαλλούσῃ· αὐτὸς γὰρ τέως ἄφωνος ἦν, οἷα μὴ δ' ἐν ἑαυτοῦ ὢν, ἀλλ' ὅλος τῆς ἀνεκφράστου θέας ἐκείνης γεγενημένος. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον εἰς ἑαυτὸν καὶ οὗτος ἐπανελθὼν, Ψάλατε τῷ Θεῷ ἡμῶν ἀδελφοὶ, ἔφη, ψάλατε· ψάλατε τῷ βασιλεῖ ἡμῶν, ψάλατε· ἔπεσε γὰρ ἔλεος ἡμῶν κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐζήλωσε Κύριος τὴν γῆν αὐτοῦ, καὶ ἐφείσατο τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ὅσας τέως ἐγὼ πόλεις καὶ χώρας τῇ δυνάμει τῆς χάριτος οἶδα περιελθών.

Ταῦτα πρὸς τοὺς παρόντας διεξελθὼν, ἁρπάζεται πάλιν ὑπὸ θεωρίας ἑτέρας τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμούς· καὶ ὁ
B μὲν πρὸς ἀκταῖς ἑστάναι ταῖς τῆς Σελευκείας ἐδόκει, πλοῖόν τε κατὰ τὸν ἀέρα ὑπὲρ θαλάττης ὁρᾷν, ὅσα καὶ ὕδασι τῷ ἀέρι σαλεῦον, ἀποστολήν τε Ἀγγέλων θυμοῦ καὶ ὀργῆς καὶ παροξυσμοῦ μεγάλου ἐφεστάναι τῷ πλοίῳ, τὴν ἄνωθεν οἱονεὶ ῥοπὴν ἀναμένοντας, πνεῦμά τε ἀθρόον ἐπικαταπτὰν, τρὶς αὐτοῖς κατασεῖσαι τὰς χεῖρας, κλαῦσαί τε πικρὸν οἷον καὶ συμπαθὲς, καὶ, Κόπτε πρὸς αὐτοὺς, εἰπεῖν, κόπτε, καὶ μὴ φείδου· τοὺς δὲ οὕτω τι μέγα καὶ βίαιον αὐτίκα ἠχῆσαι, ὡς ἀθρόον ταραχθῆναι καὶ τὰς ἀβύσσους. Καὶ οἱ μὲν ἐναέριοι ταῖς ἠιόσιν ὡρμήσαντο, πόλεις δὲ παραχρῆμα καὶ κώμας καὶ συνοικίας εἶχεν ἡ γῆ, πτῶμα χαλεπὸν κατενηνεγμένας. Γενόμενος τοίνυν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος ἐν ἑαυτῷ, Προσεύξασθαι καὶ πάλιν ἐκτενῶς, εἶπεν, ἀδελφοὶ χρή· εἰ γὰρ καὶ τὴν χώραν ταύτην ἀπαθῆ κακῶν διαφυλαχθῆναι προέφην ὑμῖν, ὡς ἐκ τῆς θείας ἔχωμεν θανεῖν φιλανθρωπίας· ἀλλὰ μεγάλη παρὰ Κυρίου ὀργὴ, ὀργὴ θυμοῦ αὐτοῦ ἐν πυρὶ ζήλου αὐτοῦ τῷ κόσμῳ ἐκκέκαυται, διὸ καὶ μεγάλης ἡμῖν δεῖ πρὸς αὐτὸν τῆς ἐπιστροφῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑπὲρ τοῦ παντὸς εὐχῆς.

Πάντας τοιγαροῦν συναθροίσας, ὅσοι τε τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἦσαν, καὶ ὅσοι πολλαχόθεν τηνικαῦτα παραβαλόντες ἐτύγχανον, παραγγέλλει κοινῇ πᾶσι λιτὰς παρ' ὅλας ἡμέρας ἑξήκοντα προσάγειν Θεῷ, ἔτι καὶ τοὺς ἐπὶ ταῖς λιταῖς ὕμνους αὐτὸς καὶ συνθεὶς καὶ διδάξας, οἵους ὦτα Θεοῦ πρὸς ἑαυτοὺς ἐπιστρέφειν. Ἐτελοῦντο μὲν οὖν αἱ λιταὶ, τοῖς ἐκ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης γλώττης ἱεροῖς
C κατεπᾳδόμεναι ὕμνοις· τοῖς δὲ ὄχλοις ἀνὰ τὴν χώραν δεδιέναι τε πρὸς αὐτὰς καὶ τρέμειν ἐπῄει, χρηστὸν ἐκ τοῦ μέλλοντος οὐδὲν προσδοκῶσι· καὶ μέντοι καὶ τὴν ψυχὴν τῆς τοῦ Ὁσίου μητρὸς κατέσεισαν αὗται, καὶ σεβασμίως ὅσα κατὰ πνεῦμα πατρὶ, μᾶλλον τῷ υἱῷ, προσελθοῦσα, πολλή τις ἦν αὐτοῦ δεομένη γνωρισθῆναι τὴν αἰτίαν αὐτῇ, δι' ἣν ἐκείνῳ πρὸς Θεὸν αἱ τῶν οἰκείων μαθητῶν καὶ τοῦ πλήθους λιταί. Ὁ δὲ μητρικὰς οὐκ ἀτιμάσας δεήσεις, ἅπερ ὑπὸ τῆς χάριτος μεμύητο ἐκκαλύπτει· Μέλλει, ὦ μῆτερ, εἰπὼν, σεῖσαι, φεῦ! τὴν γῆν ὁ Θεὸς, ὡς οὐ πώποτε πρότερον, ὅτι μὴ μόνον ἐπὶ τοῦ δεσποτικοῦ καὶ σωτηρίου πάθους, δι' οὗ παθὼν ἐγὼ καὶ θανάτου καὶ τυραννίδος χαλεπῆς ἀπολέλυμαι· τῷ σεισμῷ δὲ καὶ συμπτώματα ἕψεται, καρδίας ἀνθρωπίνης δηλαδὴ θραύσματα. Οἷς ἐπὶ μᾶλλον ἐκείνη τὸν φόβον αὐξήσασα, αἰτεῖ τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων χερσὶν ἐκείνου ταῖς ὁσίαις μεταλαβεῖν, ἀσφαλὲς φυλακτήριον.

Τῆς δ' ἐπιούσης, παρασκευὴ δὲ ἦν, σαλεύει μὲν ὁ Θεὸς τὴν γῆν ὀψὲ τῆς ἡμέρας οὕτω σφοδρῶς, ὡς μὴ μόνον αὐτὴν πολλαχοῦ διασχεῖν, τά τε ὄρη βίᾳ διαθρυβῆναι, ἀλλὰ καὶ τὴν θάλασσαν φυγεῖν, τὸ τοῦ Θεοῦ πρόσωπον οὐ φέρουσαν ὀργιζόμενον ὡς ἐντεῦθεν οὐ πόλεις μόνον καὶ κώμας καὶ συνοικίας κατὰ τὴν ὀφθεῖσαν τῷ Συμεὼν ὄψιν ἀθλίως καταπεσεῖν, καὶ πληρωθῆναι ἃ παρά τινος τῶν

104 Cum hæc dixisset, rursum spiritu agente D
sanctior illi visio objecta est, atque erat hujusmodi. Aperti fuerunt cœli, quibus imminebat aer tantæ puritatis atque pulchritudinis ut nihil supra, idemque videre simul et eloqui vir sanctus non poterat. Virtutes cœlorum ibidem ordine constitutæ duplicem formabant phalangem, aliis alias sequentibus, et omnibus communiter inclinantibus capita: supra has thronus in medio aere terrifice elevatus, nulla re nixus aut stabilitus, ipso aere velut in ascensum aptato. Sedebat in illo Dominus noster, et furor ejus effundedatur super nos: famulus autem ejus Symeon stabat coram throno inaccessibilis gloriæ illius, et consueta vocis libertate pro nobis interpellans, reconciliavit nobis ac propitium reddidit Numen divinum iracundia amota: idque innotuit præsentibus quoque ex claritate vultus Symeonis, ad formam lætiorem sensim se reducentis: eatenus enim mutus fuerat, acsi omnem sui usum perdidisset, totus ineffabili illi visioni intentus. Paulo post sibi redditus, exclamavit: Psallite Deo nostro, Fratres, psallite: psallite Regi nostro, psallite: quoniam emicuit a facie ejus misericordia, Dominus zelavit terram suam, et pepercit populo suo in omnibus, quas hactenus beneficio Gratiæ vidi et obivi urbes atque regiones. E

A. NICEPHORO. amotasque esse intelligit,

105 Narratione illa absoluta, ad aliud denuo spectaculum abripitur mentis oculis. Videbatur sibi, in vicinis Seleuciæ littoribus stanti, navigium supra mare in aere videre, istic non secus quam in aqua fluctuans. Destinati ad hoc Angeli, non mediocrem iracundiam, furorem, atque excandescentiam præferentes, in illo stabant; divinum quasi nutum præstolantes. Tum celeriter spiritus devolans, ternum manu signum illis dabat; acerbeque flens (putasses, misericordia motum esse) Cæde, inquiebat, cæde nec ulli parce: quo audito, illi tam horrendum atque immanem ediderunt sonum, ut vel ipsa abyssus repente perturbata fuerit. Post hæc, qui in aere apparuerant, impetu versus littora ruebant; unde mox urbibus, pagis, domibusque, quas terra illa habebat, ruina manebat miseranda. Cum ex hac mentis alienatione ad se Dei famulus rediisset, Par est, inquit, Fratres, iterum intentius orare: Licet enim regionem hanc malorum expertem servandam prædixi vobis, usque dum ex divina benignitate mors mihi obveniat; attamen magna ira Domini, ira furoris illius in igne zeli sui mundum inflammavit: propterea et converti nos ad illum ex tota mente, et pro omnibus precari oportet. F

simile quid alia visione docetur,

106 Coactis igitur in unum, quotquot discipulorum, quotquot et advenarum istic loci versabantur, omnibus communiter indicit preces per dies sexaginta Deo persolvendas; præter has autem orationes, hymnos quoque et præscripsit et docuit, quibus aures Domini delinitæ miseris inclinarentur. Funduntur ergo indictæ preces; sacra Symeonis lingua sacros intercinente hymnos, potentius Deum moventes. At populum regiones illas incolentem timor inde atque tremor vehementior incessit, nihil deinceps boni expectantem; imo et matrem Symeonis eædem precationes graviter perturbarunt. Hæc itaque venerabunda velut in spiritu ad patrem, aut potius ad filium, adit, multis obsecrans, ut causam sibi aperiret quare preces illæ Fratribus ac turbis injunctæ essent. Non sprevit rogatus ille maternas preces; et quæ divinitus edoctus fuerat, cuncta manifestat: Conquassaturus est, inquit, o mater, Deus terram gravius, quam unquam ante hac; illo tantum motu excepto, qui accidit in Domini ac Salvatoris nostri passione, per quam infirmus ego et morte et acerba tyrannide liberatus sum: motum autem varia consequentur

ob quam iterum preces indicit

A. NICEPHORO.

A sequentur symptomata, ita ut homines cordibus animisque defecturi sint. Hisce maximo timore aucta Symeonis mater, intemerata Christi mysteria e sanctis illius *b* manibus accipere petiit, utpote certissimum securissimumque adversus ingruentia mala præsidium.

107 Posteradie, erat illa Veneris, sub vesperam tam valide concussit Deus *c* terram, ut non tantum ipsa locis compluribus disrupta, montesque vi dissoluti sint; sed etiam mare fugerit a facie Dei, nequiens sustinere iratam : adeo ut non domus, et pagi, et urbes tantum, uti ostensum in visione Sancto fuerat, subsederint submersæque sint; atque impletæ fuerint comminationes, jam pridem ab aliquo Prophetarum denuntiatæ; qui ait : Subvertam civitates terræ tuæ et auferam omnes munitiones tuas, verum etiam navigia, terræ aqua destitutæ allisa, comminuta sint, præterquam iis in locis quæ circuire sibi visus fuerat Sanctus : hæc quippe, secundum minime fallacem ipsius prædictionem, ab omni damno immunia, motui tempestatique superfuerunt. *d* Dies exinde labebatur nona, cum ab alio rursus spectaculo Symeon ad partes septemtrionales abreptus est. Exhibebat illud Angelum ad Constantinopolim conversum, ter super illam concutere manum, et non B sine lamentatione exclamare : Væ positis in hujus circuitu urbibus! quoniam visitatio illius, tametsi ex parte solum, instat.

et sic a gravi tempestate salvantur, Mich. 5. 11

soli ii quos Symeon protegendos susceperat.

108 His visis, Symeon ducens intra se gemitum, et manifestas interni doloris notas prodens, interrogatus a circumstantibus illasque animadvertentibus, rei causam; lamentabili quadam ex intimo corde educta voce, gravissimum animi affectum indicante; Parat, inquit, Deus magnam atque Regalem urbem, etsi ex parte tantum, invisere, et tum civitates, tum pagos nonnullos circumjectos terræ motu convellere. Præterlapsis inde sex diebus, noctu *e* Constantinopolim motus quatere cœpit, subvertitque quasdam illius partes; subvertit quoque Nicomediam, et Rhegium *f*, et partem Nicææ et alias non paucas civitates. Cum vero motus continenter perseveraret, ac terræ agitatio nihilo magis sedaretur; aut quietius haberet; imo invalesceret potius ac multum intenderetur; sancti Symeonis mater, amplius intueri nequiens divinam indignationem in elementorum motione, tum de universi orbis salute anxia, ad filium recurrit; utitur fiducia quam sibi pariendi labor et natura dederunt, communem denique supplicationem auctoritate sua vehementer roborat : hæc C autem fiunt, ut dignaretur coram Domino stare, furorem ejus avertere, justam extinguere iracundiam, reprimere flagellum, vulnus immedicabile intentans.

Constantinopoli calamitatem prædicit,

quam matris precibus motus,

109 Hisce animo succensus Symeon, animo numquam, cum intercedendum pro nobis apud Deum, torpente aut frigente; se ipso quodammodo inflammatior, et violentius misericordiam Dei exoraturus, includit sese; nec prius destitit ab oratione, quam divina gratia blando hilarique vultu spectandam se ipsi obtulit, et verba oris ejus invenerunt gratiam ac propitiationem apud Deum. Hæc populo supplicabundo, inquit, cantanda præscribite ad inhibendum flagellum. Fecit ergo quod suggesserat Deus, convocatosque discipulos, illic oberrantes, novum edocet canticum, tam exquisitum concinnumque, ut recitatione illius canentium linguæ sanctificentur, quod est hujusmodi. Quemadmodum tempore Moysis precibus placatus, non sustinuisti conteri Israel, ita nunc quoque, Domine, exoratus desine succensere populo tuo, et ignosce plurimis peccatis nostris : ut tibi Christe, qui solus peccati expers es, secundum magnam misericordiam tuam gloria sit. Et discipulis mandatum Patris implentibus, fulcra terræ (quis, o Deus digne celebrabit miserationes tuas!) solidata sunt, et motus ex sententia cessavit.

tandem avertit,

docens discipulos canticum novum

Προφητῶν ἠπείληται πόῤῥωθεν, Ἐξολοθρεύσω τὰς πόλεις D τῆς γῆς σου λέγοντος, καὶ ἐξαρῶ πάντα τὰ ὀχυρώματά σου· ἀλλὰ καὶ τὰ πλοῖα γυμνῇ προσαῤῥάξαντα τῇ γῇ συντριβῆναι, ἐκτὸς ὧν περιελθεῖν δέδοκτο τῷ Ἁγίῳ· ταῦτα γὰρ κατὰ τὰς ἀψευδεῖς ἐκείνου προῤῥήσεις, ἐλεύθερα τῆς ἐκ τοῦ τοιοῦδε σεισμοῦ διαμεμένηκε βλάβης. Ἐνάτη διῆλθεν ἐξ ἐκείνου ἡμέρα, καὶ θεία πάλιν τὸν Συμεὼν κατὰ βοῤῥᾶν ἁρπάσασα ὄψις, τό, τε πνεῦμα βλέψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπεδείκνυ, τρίς τε τὰς χεῖρας ἐπ᾽ αὐτὴν σεῖσαι, καὶ κλαῦσαν, Οὐαὶ ταῖς περὶ αὐτὴν πόλεσι φάναι, ὅτι ἐπισκοπὴ καὶ αὐτῆς, εἰ καὶ μερικῶς ομως ἔσται.

Ταῦτα ὁ μὲν ἰδὼν, ἔστενε καθ᾽ ἑαυτὸν, καὶ δῆλος ἦν ἀλγῶν τὴν ψυχήν· συνέντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν, ἐπυνθάνοντο τὴν αἰτίαν· ὁ δὲ κατώδυνόν τι καὶ περιπαθὲς ἐκ μέσης ἀνοιμώξας καρδίας, Ὅτι μέλλει ποιήσασθαί φησι καὶ τῆς μεγάλης καὶ βασιλίδος πόλεως, εἰ καὶ μερικῶς, ὅμως ἐπισκοπὴν ὁ Θεὸς, καί τινας τῶν περὶ αὐτὴν, οἴ μοι! πόλεών τε καὶ κωμῶν κατασεῖσαι. Μετὰ γοῦν ἕκτην ἑξῆς ἡμέραν, σεισμὸς τῇ Κωνσταντίνου νυκτὸς ἐνσκήψας, καταστρέφει μὲν αὐτῆς μέρη τινὰ, κατασρέτφει δὲ Νικομήδειαν, καὶ τὸ καλούμενον Ῥήγιον, οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ Νίκαιαν ἐν τῷ μέρει, καί τινας οὐκ ὀλίγας ἑτέρας πόλεις. Τοῦ σεισμοῦ δὲ εἰς ἔτι προσμέλλοντος κλόνου τε τῆς γῆς οὐ καθαρευούσης οὐ δὲ ἡσυχαζούσης, ἀλλὰ καὶ σαλευομένης καὶ ἐντρόμου γεγενημένης, ἡ τοῦ θείου E Συμεὼν μήτηρ, οὐκ ἔθ᾽ οἵα τε οὖσα τὴν θείαν διὰ τῶν στοιχείων ὁρᾷν ἀγανάκτησιν, ἄλλωστε δὲ καὶ τῆς τοῦ παντὸς σωτηρίας περικαιομένη, ἔρχεται παρὰ τὸν υἱὸν αὖθις, χρῆται τῇ ἐκ τῶν ὠδίνων καὶ τῆς φύσεως ποῤῥησίᾳ, δεῖται θερμῶς θάῤῥει τὴν κοινὴν πρεσβείαν. Γίνεται τοῦτο τὸ πρὸς αὐτὸν, ὅπερ ἐκεῖνον αξιοῖ τὰ πρὸς τὸν Θεὸν στῆναι, περὶ τοῦ παντὸς ἐξιλάσασθαι, ἀποστρέψαι θυμὸν Κυρίου, σβέσαι δικαίαν ὀργὴν, στῆσαι μάστιγα πλήττειν ἀνιάτως κεκινημένην.

Οἷς ἐκεῖνος τὴν καρδίαν ἀναφλεγεὶς, οὐδέ ποτε πρὸς Θεὸν ὑπὲρ ἡμῶν σβεννυμένην, καὶ αὐτὸς ὥσπερ ἑαυτοῦ θερμότερος γεγονὼς, ἀλλὰ καὶ σπλάγχνα δυσωπῆσαι Θεοῦ βιαιότερος, ἐπικλεισάμενος ἑαυτῷ τὰς θύρας, οὐ πρότερον ἀνῆκε δεόμενος, ἕως ἡ θεία χάρις αὐτῷ ἱλαρὸ καὶ χαρίεσσα ὤφθη, καὶ ἃ διὰ στόματος ἔχοντα εὗρεν, ἱλαστήρια πρὸς Θεὸν ἡ ἱκεσία· ταῦτα ἐντείλασθαι τῷ λαῷ ἔφη λιτανεύοντας ᾆσαι, καὶ στήσεσθαι τὴν ἀπειλήν. Ὁ μὲν οὖν κατὰ τὰς θείας ὑποθήκας ἔδρα, καὶ τοὺς μαθητὰς συγκαλέσας, ἐκεῖνα περιιόντας, καινὴν ᾠδὴν ἐπιλέξεως ᾄδειν ἐδίδασκεν ἐμμελῶς, ἵνα τῇ τούτων μνήμῃ καὶ γλῶτταν ἁγιασθῶμεν· Ὡς ἐπὶ Μωσέως δυσωπούμενος ἱλάσθης ὁ Θεὸς τοῦ μὴ συντρίψαι τὸν Ἰσραὴλ, καὶ νῦν Κύριε παῦσον παρακαλούμενος τὴν ὀργὴν ἀπὸ τοῦ λαοῦ σου, συγχώρησιν ποιούμενος τῶν ποικίλων ἡμῶν F ἁμαρτιῶν, ὡς μόνος ἀναμάρτητος Χριστὲ ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ μέγα σου ἔλεος δόξα σοι. Καὶ οἱ μὲν ἐποίουν τὸ κελευσθέν· οἱ δὲ στύλοι τῆς γῆς (ὁ Θεός τις ἀξίως ᾄσεται τὰ ἐλέη σου! εὐθὺς ἐστερέωντο, καὶ ὁ σεισμὸς ἀκριβῶς πέπαυτο.

ANNOTATA C. J.

a *Recte addit distinctionis gratia* in Oriente. Iberiæ *enim, teste Stephano,* duæ : una ad columnas Herculeas, ... altera ad Persas. *Sed rectius hæc a Ptolomæo et Strabone collocatur juxta Colchidem et Albaniam : cujus incolæ* Georgiani *vulgo nunc dicuntur. Situm regionis et gentem sic describit Procopius de bello Persico lib. 1 cap. 12 :* Iberum Asianorum sedes portas Caspias contingunt a Septemtrione, sinistra Lazicam ab occasu, dextera

A dextera ab ortu populos qui Persis parent. Christiani sunt, inter omnes, quos eo nomine censeri scimus, sacrarum legum ac ceremoniarum tenacissimi, quamvis Regi Persarum jam inde antiquitus subditi fuerint etc : *quorum etiam* 12 *seculo in Palæstina extabant monasteria æque ac Græcorum et Syrorum, ut videre est in Itinerario Phocæ.* b *Erat enim* Diaconus *Symeon, uti num.* 42 *vidimus, ordinatus : ex hoc vero loco discere possumus, Diaconos ejusmodi, non solum habuisse facultatem Corpus Christi distribuendi fidelibus, sed etiam penes se asservandi ad hujusmodi finem.* c *Alius iterum terræ motus, multo gravissimus, quem illum eumdem esse, de quo Theophanes ad annum* 551, *suadet utriusque descriptio. Sic ibi Theophanes :* Julii vero mensis die nono magnus et terribilis terræ-motus factus est per omnem Palæstinæ, Arabiæ, Mesopotamiæ, Syriæ et Phœnices regionem ; adeo ut Tyrus, Sidon, Berytus, Tripolis et Byblis multa damna acceperint, et hominum perierint multa millia. Ad Bostram vero civitatem magna pars promontorii mari adjacentis, cui nomen Lithoprosopus, avulsa in mare translata est ; portumque effecit multis magnis navibus recipiendis idoneum, cum urbs illa prius portum non habuisset..... Recessit etiam mare in altum pelagi sinum ad mille passus, ex quo multæ naves in profundum submersæ : rursumque Dei nutu in proprium alveum se recepit. *Hæc ille, sed cum annus* 551, *habens litteram Dominicalem* A *fecerit* IX *diem Julii cadere in Dominicam, vel corrigi debet numerus litteralis et pro* θ'. 9, *legi* ζ'. 7, *vel potius tota res differri ad annum* 555, *qui habuit litteram Domicalem* C, *quando etiam videtur concussa Constantinopolis et Nicomedia eversa, ut mox dicetur ; licet Theophanes hæc referat ad præcedentem annum* 554, *in quo ipsum etiam errare pater ex concursu Dominicæ cum die* XV *Augusti, qui non nisi in annum* 555 *jam dictum cadit.* d *Licet neque Theophanes neque hic auctor dicant, quot diebus terræ motus duraverit ; ex eo tamen quod terræ motum mox sequentem Theophanes dicat duravisse, diebus quadraginta, itemque ex ruinarum in priori factarum magnitudine, facile intelligitur non unius vel paucorum dierum fuisse hanc concussionem. Demus ergo eam in Palæstina primum cessasse exeunte Julio nona post inde dies fuerit* VIII *Augusti, intra quam et* XV *Augusti sex solum dies intercessere, quando concussa (ut dictum) Constantinopolis est et Nicomedia subversa.* e *Audi Theophanem :* Mensis Augusti XV, illucescentis jam Dominicæ diei tempore, post mediam noctem, terræ motus contigit adeo horrendus, ut ædes plurimæ, balnea, ecclesiæ, mœnium urbis Constantinopolitanæ pars, maxime quæ ad Chrysen portam est, damnum ingens passa fuerint, et eo plures oppressi perierint. Corruit etiam pars Nicomediæ maxima Invaluit autem is tremor terræ diebus quadraginta, et populo per campum processionem agente ejus memoria quotannis renovatur, *uti etiam habent Menæa, sed ad* XVI, *propter reverentiam prioris diei : in quem diem etiam placuit conferre memoriam urbis, a Saracenis et imminentibus per Deiparam liberatæ, sub Leone Isaurico.* f Rhegium, *urbs Thraciæ inter Constantinopolim et Athyram.*

CAPUT XIV.

Rudes docet : vaticinatur diversa : novam columnam consecrat et conscendit.

[a] Ἃ μὲν οὖν τῆς κοινῆς πρεσβείας αὐτοῦ πρὸς Θεὸν ἀπέλαυον πάντες, τοιαῦτά ἐστιν· ὁ δὲ λόγος καὶ πρὸς τὰ κατὰ μέρος αὖθις χωρεῖν ἐπείγεται. Ἔδει ταῖς κεφαλίσι τῶν κιόνων γλυφῆς, οἷς ὁ κατὰ τὴν μονὴν ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας καὶ βασιλικῆς Τριάδος ναὸς ἐγήγερται· ἀδελφὸς δέ τις, ὄνομα Ἰωάννης, πνευματικῶν μὲν τρόπων μεταποιούμενος, καὶ λόγου μετειληφὼς, λιθουργίας δὲ παντάπασιν ἀνασκήτως ἔχων, θαῤῥήσας τῇ τε οἰκείᾳ πρὸς τὸν Ἅγιον πίστει, τῇ τε περὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ θέρμῃ, καὶ ταῖς ὑπερφυέσιν ἐκείνου καὶ μεγίσταις θαυματουργίαις· Ἐπίθες, πάτερ, φησὶ, τῇ καρδίᾳ μου τὴν ἁγίαν σου χεῖρα, καὶ ἄρξομαι διαγλύφειν· ὡς ἂν τῷ ἐν σοὶ θείῳ πνεύματι τὸν νοῦν τυπωθείην. Τοῦδε σπουδῆς ὁμοῦ καὶ ὑποταγῆς μισθῶν οὕτω μεγάλων αὐτὸν ἀποστερῆσαι μὴ βουλομένου, ἀλλὰ τῷ τοῦ μαθητοῦ στήθει ἐπιθέντος τὴν χεῖρα, καὶ Σοφίσει σε τέκνον ὁ Θεὸς τῇ λιθογλυφικῇ, φήσαντος· ἀψάμενος ἐκεῖνος ἔργου, δεύτερος ὤφθη Βεσελεὴλ, οὐ δὲ ὀλίγα τοῦ πρώτου τὴν σοφίαν λειπόμενος.

Ἐπεὶ δὲ ἤδη καὶ ὁ καιρὸς ἐνειστήκει τῆς τοῦ τοιοῦδε μαθητοῦ ἐκδημίας ἢ ἀναλύσεως, ἢ πρὸς τὰ ποθούμενα κλήσεως, καὶ τοῦτο παρὰ Θεοῦ γεγένητο δῆλον τῷ Συμεὼν, τῇ συνήθει κἀνταῦθα παῤῥησίᾳ χρησάμενος, εἰ τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς ἐγγραφείη, μυστικαῖς ἐδεῖτο μαθεῖν εὐχαῖς τε καὶ ὁμιλίαις. Ὡς δὲ οὐ τοῦτον αὐτὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, ὅσοι τε πρὸ ἐκδημήσειαν ἐγγραφῆναι μάθοι, ὅσοι τε μετὰ ταῦτα ἐκδημήσουσιν ἐγγραφήσεσθαι καὶ αὐτοὺς, γόνυ τῷ κρυφίως λαλοῦντι κλίνας, καὶ τὰ εἰκότα εὐχαριστήσας, μετὰ τοὺς ἑωθινοὺς ἐκείνης τῆς νυκτὸς ὕμνους, ἧς δῶρον ἡ παροῦσα ὄψις· ὑπὸ ταῖς πάντων ἀκοαῖς (ἵνα καὶ πᾶσιν οἱονεί τι κέντρον τῆς τοῦ θανάτου μνήμης ἐμβάλῃ, καὶ τούτους ἐπὶ πλέον πρὸς ἑτοιμασίαν τῆς ἐξόδου διαναστήσῃ) Ἀδελφέ, φησι, Ἰωάννης, εἰρήνη σοι, μετακαλεῖταί σε πρὸς ἑαυτὸν ὁ κοινὸς ἁπάντων Δεσπότης καὶ Βασιλεύς.

Atque hæc sunt, quæ illo apud Deum intercedente, promiscue omnes consecuti sunt. Nunc autem ad ea, quæ singulis in particulari præstita sunt, redire festinat oratio. Capitellis columnarum, queis monasterii templum, sanctissimæ Triados nomini dedicatum, sustentabatur, sculpturæ ornatus adhuc deerat : cum Frater quispiam Joannes nomine, tam lapidum cædendorum rudis, quam in rebus spiritualibus versatus, orationisque studiosus ; fisus tamen et sua in Sanctum fide, et præceptorum ejus perficiendorum alacritate, et supernaturalibus ejusdem operationibus : Impone, inquit, Pater, pectori meo sacram manum tuam, et sculpturæ initium dabo, quo, per sanctum qui in te est spiritum, quæ mente concepi, opere effigiem. Ille vero cum nollet tantæ diligentiæ subjectionisque mercede discipulum privare, imposuit cupienti manum, et ; Instruet te Deus, inquit, fili mi, lapides cædendi arte. Sicque ille reipsa opus aggressus est : et apparuit alter Beseleel *a* ; veteri nihil cedens scientia.

Fratrem rudem celaturam divinitus instruit,

111 Posteaquam vero eidem discipulo jam instaret tempus migrationis vel resolutionis suæ, aut potius evocationis ad desiderata gaudia, idque divinitus significatum innotuisset Symeoni ; hic pro consueta cum Deo agendi libertate instabat arcanis precibus atque supplicationibus, ut edoceretur, utrum libro vitæ inscriptus ille esset. Cum vero didicisset, non illum solummodo, sed et reliquos discipulorum, in id usque tempus mortuorum, inscriptos esse, et quotquot deinceps morituri essent, inscribendos ; genibus sibi in abscondito loquenti positis ; gratias ei, ut par erat, reddidit, atque post matutinos hymnos noctis illius qua prædicta visione dignatus fuerat, ut stimulum omnibus ad recolendam mortis memoriam subderet

cujus et instantem obitum intelligit.

A subderet, et ad præparandum discessum excitaret; Frater, inquit Joannes, pax tibi; accersit te communis Rex ac Dominus.

A. NICEPHORO. et ipsi indicat,

112 Deduxit ea vox in agoniam discipulum, luctu atque gaudio alternantibus: luctu quidem tum ob denuntiationem mortis, mors quippe omnibus natura terribilis, tum ob discessum supremum, post quem nulla iterum decedendi spes superest: gaudio vero quia præsentis vitæ ærumnis liber, eas commutaturus erat cum expectatis pridem bonis, et retributionem laborum accepturus. Itaque præceptoris sui, ut potuit, melote circumdatus, eaque arcte constrictus, et animam velut corpore solutam circumvolutus, omnino credens, inde se exeuntem in tutiorem locum iter arripere, ad peregrinationem sibi obeundam tota mente convertitur, omniaque eo disponit: modo quidem inquiens, Pater, in manus tuas, commendo spiritum meum; modo, Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Atque istiusmodi precatiunculis indulgens biduo, sensim velut suavi concedens somno, corporis vinculis atque carcere eximitur ad speratam libertatem, et sanctæ obedientiæ præmium, ac pulchram retributionem transiturus.

qui se statim parans, pie obit.

B Atque hoc quidem præter alia multa certum atque evidens testimonium sit, tam perspecta Symeoni fuisse futura, quam præsentia: quæ vero sequuntur parem habent id comprobandi vim.

113 Fratribus, impposituris atque coagmentaturis prægrandes inter se lapides, quibus in altum erigi columna debebat; non minima cura erat de machinis, quibus adhuc utendum esset: cum Symeon omni animum solicitudine liberari jubet; atque ait: Vidi in spiritu hodie circa fluminis ostium in mari virum forma cultuque agrestiore, sindone ex humero pendula, qui accurrit ad me, deprecans ut malo dæmone, a quo in balneis misere tortus fuerat, liberaretur; simul rogans, ut lignum, in usum præsentem percommodum, a se acciperem. Hæc ille discipulis mane dixit; post paulo vero ad opus, quod præ manibus habebant, nondum se accingentibus Fratribus, imo ne dimisso quidem conventu, sed omnibus adhuc circum Sanctum adstantibus; adventat vir ille, quod dictum est signum, sindonem nempe super humerum habens; petit expelli a se molestum dæmonem, in balneis sese dejicere solitum; atque una rogat, ut quod secum detulerat lignum, capere Symeon ne dedignetur: perinde acsi utrumque beneficium, et a dæmone immunitatem sibi præstari, et oblati muneris repulsam non ferre, pari in loco reponendum censeret. Sanctus itaque dæmoniaco signum Crucis, orationis virtute suffultum, impressit; ac maligno spiritui in nomine Domini ac Salvatoris nostri præcepit, ut inde facesseret; quo continuo exterminato, præsenti necessitati cedens, lignum in monasterium portari jussit.

Ligna attollendis in columnam saxis necessaria,

C

114 Exigente iterum usu aliud similis formæ lignum, prævertens solicitis hac super re discipulis Symeon, infallibili futurorum cognitione informatus: Ecce, inquit, rursum vir alius huc ventitat, qui lignum, usui præsenti perquam aptum, in ostio fluminis habet, rogatque ut id ipsum accipiamus. Pes saucius non modicos viro dolores generat, nec transire huc absque gravi labore patitur. Simul hæc dicta sunt, simul præfatus vir se stitit, supplicans flexis genibus, fixo humi vultu, nihil non agens, quo et doloribus levaretur suus pes, et lignum quod habebat acceptaretur a Sancto; duplicis voti æque compos fieri cupiens. Tum Symeon palmea sua virga pedem affectum percutit, et percussio mirabiliter ei sanatio facta est; lignumque etiam apportatum: quo in præsentem necessitatis inexcusabilis usum adaptato, columna in eam, quam nunc *b* videmus, sublimitatem erecta est.

mox afferenda prædicit

b

D Ἀγωνία τοιγαροῦν λαμβάνει τὸν μαθητὴν, πένθει καὶ χαρᾷ σύμμικτος, τὸ μὲν πρὸς τὴν τῆς τελευτῆς ἀγγελίαν ὅτι φύσει πᾶσι φοβερὸν ἀνθρώποις ὁ θάνατος, καὶ τὴν ἐσχάτην ἀποδημίαν, μεθ᾽ ἣν οὐ δὲ μία πάλιν ἐλπὶς ἀναλύσεως· τὸ δὲ, πρὸς τὴν τῶν πορόντων ἀπαλλαγὴν δυσχερῶν, καὶ τὰς προσδοκωμένας ἀμοιβὰς, καὶ τὴν τῶν πόνων ἀντίδωσιν. Τῇ τοῦ διδασκάλου τοίνυν ὡς εἶχεν εὐθὺς περιχυθεὶς μηλωτῇ, ὅλος τε ταύτῃ προσφὺς, καὶ οἷα γυμνῇ περιπτυξάμενος τῇ ψυχῇ, καθάπερ τι πιστεύων ἐφόδιον ἐκεῖθεν λαβεῖν ἢ φυλακτήριον, εἶτα πρὸς τὴν ἐκδημίαν ὅλον ἑαυτὸν συντείνας καὶ ἀπευθύνας· καὶ νῦν μὲν, Πάτερ εἰς χεῖράς σου παρατίθημι τὸ πνεῦμά μου, λέγων, νῦν δὲ, Τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ὁδηγήσει με ἐν γῇ εὐθείᾳ, ἐπὶ τοιούτοις εὐχῆς ῥήμασι μετὰ δευτέραν ἡμέραν, ὥσπερ τινὰ γλυκὺν ἠρέμα κοιμηθεὶς ὕπνον, τῶν τοῦ σώματος δεσμῶν καὶ τῆς φυλακῆς ἀπολύεται, καὶ πρὸς τὴν ἐκεῖθεν μεταβαίνει ἐλευθερίαν, καὶ τὰ λαμπρὰ τῆς μακαρίας ὑποταγῆς ἆθλα καὶ τὰ κάλλη τῶν ἀντιδώσεων. Τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο, καὶ οὕτω σαφὲς μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων μαρτύριον, τοῦ τὰ μέλλοντα τὸν Συμεὼν διορᾷν ὡς παρόντα· τὰ δ᾽ ἑξῆς ὁμοίως ἔχοντα, καὶ αὐτὰ, καὶ τῆς ἴσης τῷ προλαβόντι δυνάμεως.

Μέλλουσι τοῖς ἀδελφοῖς ἐπιτιθέναι τε καὶ συναρμόττειν ἀλλήλοις τὰ τῶν λίθων μεγέθη, δι᾽ ὧν ὁ στύλος εἰς ὕψος ἐγείρεσθαι ἤμελλεν, ὅπως ἄν τινος πρὸς τοῦτο μηχανῆς εὐπορήσειαν, οὐκ ἐλαχίστη φροντὶς ἦν· ὁ δὲ πάσης E ἐπὶ τούτῳ μερίμνης ἐκέλευεν αὐτοῖς τὰς ψυχὰς ἀπολύειν· Ἑώρων γὰρ, φησι, τῷ πνεύματι σήμερον ἄνδρα, περὶ τὰς κατὰ θάλατταν τοῦ ποταμοῦ εἰσβολὰς, ἐῴκει δὲ τῶν ἀγροικοτέρων εἶναι, σινδόνα τε εἶχε κατὰ τὸν ὦμον, καὶ ὁ ἀνὴρ προσήει μοι, δαίμονος καταῤῥηγνύντος ἐν βαλανείοις αὐτὸν, ἀπαλλαγῆναι δεόμενος, ξύλον τε, πρὸς τὴν παροῦσαν χρείαν εὖ ἔχον, δέξασθαί με παρ᾽ αὐτοῦ ἀξιῶν. Ταῦτα ὁ μὲν, ὄρθρου τοῖς μαθηταῖς εἰρήκει· μετὰ βραχὺ δὲ οὔπω τὴν σύναξιν διαλυσαμένων αὐτῶν, οὐδὲ πρὸς τὰ ἐν χερσὶ τραπομένων, ἀλλ᾽ ἔτι περὶ αὐτὸν ἱσταμένων, ἀφικνεῖται καὶ ὁ ἀνὴρ, τὸ σημεῖον ἐπὶ τοῦ ὤμου τὴν σινδόνα φέρων· ὃς ἀπαλλαγῆς τε χαλεποῦ δαίμονος καταβάλλοντος ἐν βαλανείοις αὐτὸν ἐδεῖτο τυχεῖν, καί τι προσὸν ἐκείνῳ ξύλον δέξασθαι ἠξίου τὸν Συμεὼν, ὡς ἐν ἴσῳ καὶ τῆς τοῦ δαίμονος ἀπαλλαγῆς πεποιῆσθαι. Καὶ τὸ μὴ τῆς ἀξιώσεως ταύτης διαμαρτεῖν, παραπλησίαν ὥσπερ ἀμφότερα τιθέμενος χάριν. Σφραγῖδα τῷ πάσχοντι τοίνυν εὐχῇ δυναμουμένην ἐπιβαλὼν, τῷ τε πονηρῷ πνεύματι ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἐπιτιμήσας, τὸ μὲν εὐθὺς ἀπελαύνει, πείθεται δὲ τῷ ἀναγκαίῳ τῆς χρείας, καὶ ὡς τὴν μονὴν τὸ ξύλον ἀνακομίζεται.

Ἑτέρου πάλιν ὁμοίως ἔχοντος ξύλου δεομένης τῆς χρείας προλαβὼν τὰς τῶν μαθητῶν ἐκεῖνος περὶ τούτου φροντίδας τῇ τοῦ μέλλοντος πόῤῥωθεν ἀψευδεῖ καταλήψει, F Ἰδοὺ φοιτᾷ πάλιν ἀνὴρ ἕτερος, ἔφη, οἰκεῖον τῇ προκειμένῃ χρείᾳ ξύλον ἐν τῷ τοῦ ποταμοῦ στόματι ἔχων, καὶ τοῦτο λαβεῖν ἡμᾶς ἀξιῶν· ὁ δὲ παὶς οὐκ ὀλίγαις τῷ ἀνδρὶ βαλλόμενος ὀδύναις, οὐ δὲ ἄπονον αὐτῷ τὴν πορείαν παρέχων. Ταῦτα ὁμοῦ τε εἴρητο πρὸς αὐτοὺς, καὶ ὁμοῦ παρεστηκὼς ἦν ἐκεῖνος, δεόμενος γόνυ κλίνων, τὰς ὄψεις ἐρείδων τῇ γῇ, πάντα ποιῶν τόν τε πόδα τῶν ὀδυνῶν ἀνεθῆναι, καὶ ὅπερ ἔχων ἐτύγχανε ξύλον τῷ Ἁγίῳ δεχθῆναι, δέησιν ἑκάτερα ποιούμενος ἴσην. Ὁ δὲ τὴν βαίνην ῥάβδον λαβὼν, παίει τὸν νοσοῦντα πόδα, καὶ ἡ πληγὴ παραδόξως ὑγεῖα τῷ κάμνοντι γίνεται, τό τε ξύλον ἀνακομίζεται καὶ αὐτὸ, εἴξαντος ἐκείνου κἀνταῦθα τῷ τῆς χρείας ἀπαραιτήτῳ, καὶ ὁ στύλος εἰς ὅπερ ὁρᾶται νῦν αἴρεται ὕψος.

Ταύτῃ τοιγαροῦν ἀπαρτισθέντος τοῦ στύλου, περὶ τρίτην ὥραν ἡμερινὴν, ὑπὸ μυριάσιν Ἀγγέλων ἐπιφανεὶς ὁ Χριστὸς, ποθεινῆς ὁμοῦ καὶ φρικτῆς ἐκείνης ἐπιφανείας, ἐν ἄρτῳ τε καὶ οἴνῳ πνευματικῶς προσκομίσας (αὐτὸς δὲ ἦν ὁ καὶ προσφέρων ἅρα καὶ προσφερόμενος) τὴν τοῦ οἰκείου θεράποντος ὑπὸ μόνοις τοῖς ἐκείνου ὀφθαλμοῖς, οἳ καὶ πρὸς τηλικαύτην ὄψιν ἠξίωντο διαβλέπειν, ἡγίασε στάσιν. Ἅπερ ἰδόντα τὸν Συμεὼν πόθῳ τε τῆς ἐπὶ τὸν στύλου

A στύλον ἀνόδου πόθον, καὶ σπουδῇ σπουδὴν προσλαβεῖν· καὶ τοὺς εὐδοκιμωτέρους τῶν μαθητῶν συγκαλέσαντα, τὴν θείαν αὐτοῖς ἐν πνεύματι ταπεινώσεως ἐξηγήσασθαι ὄψιν, ἀξιῶσαί τε τούτους ἑορτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἄγειν λαμπρὰν, φόβῳ θείῳ τὴν καρδίαν εὐφραινομένους, τὸ μὲν διὰ τὸ φρικτὸν τῆς ἐπιδημίας, τὸ δὲ διὰ τὸ ὑπερφυὲς τῆς χρηστότητος. Ἡ δὲ ἦν, ἡ ἐπαύριον τῆς Πεντηκοστῆς, καθ' ἣν καὶ τὴν εἰς τοὺς Χριστοῦ μαθητὰς ἑορτάζομεν τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου ἐπιδημίαν· κατ' αὐτὴν γὰρ ἐπιφανέντα τὴν ἡμέραν αὐτῷ καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν ἁγιάσαι τὴν στάσιν αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τοῦ στύλου, τὴν μυστικὴν ἐπ' αὐτοῦ θυσίαν προσαγαγόντα, οἷα συγγενές τι σκεῦος τοῖς Ἀποστόλοις εὑρόντα, καὶ συγγενοῦς αὐτῷ χάριτος ἐκείνοις μεταδιδόντα. Ταύτην ὁ μὲν δέδωκεν ἐντολὴν τοῖς ἐπισημοτέροις τῶν ἀδελφῶν, ἥ τις παρὰ τῇ μονῇ καὶ εἰς δεῦρο τηρεῖται.

Τῆς δὲ ἐπιούσης Κυριακῆς, εἴη δ' ἂν ἡ ἑξῆς τῆς Πεντηκοστῆς, μετὰ τὰς ἑωθινὰς ᾠδὰς, τὰς μὲν τῆς μονῆς πύλας τοῖς ἔξωθεν φοιτῶσι κελεύει καθάπαξ ἀποκλεισθῆναι· αὐτὸς δὲ τοὺς ἀδελφοὺς πάντας συναγαγὼν, Θεῷ τε θυμιάσας, καὶ γόνυ κλίναι πᾶσιν αὐτοῖς ἐπιτάξας, κεφαλὴν μετὰ τῶν γονάτων τῇ γῇ καὶ οὗτος ἐρείσας, δάκρυά τε τὰ καὶ θυμιάματος Θεῷ μᾶλλον ἡδίω καὶ εὐωδέστερα
B θερμῶς ἐπισπείσας, ἄχρι πολλοῦ προσηύξατο· ἐπὶ τέλει δὲ τῆς εὐχῆς τὸ Ἀμὴν αὐτῶν ἐπειπόντων, ἀναστὰς πρῶτα μὲν συγχώρησιν αὐτοῖς πάσης ἁπλῶς ἀντιλογίας, καὶ παντὸς οὗ τινος οὖν ἑκουσίου ἢ ἐν ἀγνοίᾳ ἐδίδου· εἶτα παραινέσεως ἁψάμενος, πρὸ μὲν πάντων τὴν δεσποτικὴν ἐντολὴν ἐνετέλλετο, ὥστε ἀγαπᾷν ἀλλήλους, Καθὼς ἐγώ, φησιν, ἠγάπησα ὑμᾶς· ἑξῆς δὲ, καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος, καὶ τῶν ὅσα τοῦ ἐπαγγέλματος ἔχεσθαι σπουδῇ παρεγγύα· τὰ δὲ ἦν, νεκρῶσαι μὲν αὐτοὺς τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τῆς δὲ τῶν παραβαλόντων κοσμικῶν συντυχίας ἀπέχεσθαι, ἔργῳ χειρῶν κοπιῶντας τὸν ἐπιούσιον πορίζεσθαι ἄρτον, φυλακῇ πάσῃ τὴν ἑαυτῶν καρδίαν τηρεῖν, εὐχῇ καὶ γραφῶν ἱερῶν μελέτῃ καὶ θείοις διὰ παντὸς ὕμνοις σχολάζοντας, ἐπὶ πᾶσιν μὴ λυπῆσαι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, Ἐν ᾧ φησιν ἐσφραγίσθημεν εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως.

Ταῦτα καὶ πολλὰ τούτοις ὁμοίως ἔχοντα πρὸς αὐτοὺς εἰπὼν, Θεόν τε τοῖς λεχθεῖσι, τήν τε πανάγίαν αὐτοῦ Μητέρα, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς Ἀγγέλους, οἷα καὶ τῶν λεγομένων ἀκροατὰς ἐπιμαρτυράμενος, Ἔπειτα περὶ τοῦ κόσμου κοινῇ δεηθεὶς, τοῖς τε δωρεὰν μισοῦσι τοῖς τε δράσασιν εὖ οὐκ ἀμνηστίαν μόνον ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ ἀγαθῶν μᾶλλον ἀντίδοσιν ἐπευξάμενος, εὐλογήσας τε τοὺς μαθητὰς καὶ Θεῷ παραθέμενος, ἐκδῦσαι τὸ συνήθως οὕτω λεγόμενον Δερμοκούκουλον αὐτὸν ἐπιτάττει. Ἔπειτα μέντοι τούτοις ἑαυτὸν ἐπιδόντα, χερσὶν οὐ ποθούσαις μόνον
C ἀλλὰ καὶ φριττούσαις αὐτοὶ δεξάμενοι, ἔν τινι καινῷ καθίζουσι θρόνῳ, τὸ θεῖον ἐπὶ τοῦ στήθους εὐαγγέλιον φέροντα, οὗ τοὺς καρποὺς ἐν καρδίας μᾶλλον εἶχε κόλποις δαψιλῶς φυομένους. Ταύτῃ τοιγαροῦν βασταζόμενος τὴν μονὴν περιῆγεν, ἕκαστον οἰκίσκον αὐτῆς εὐλογῶν· οὐχ ἥκιστα δὲ τὴν τῆς τροφῆς ἀποθήκην, καὶ ἀφθονίαν αὐτῇ ἐπευχόμενος. Ἡ γοῦν ὁσία Μάρθα, ἡ τούτου κατὰ σάρκα μήτηρ, ον κατὰ πνεῦμα πατέρα μᾶλλον αὐτὴ πεποίητο, τῷ υἱῷ καλλωπιζομένη, ὅτι τοιοῦτον καρπὸν ὠδίνων δεδώκει Θεῷ, σταυρόν τε διὰ χειρὸς λαβοῦσα, προηγεῖτο μάλα φαιδρῶς ἐν ὑψηλῷ τῷ φρονήματι. Καὶ οὕτως εἰς τὸν θεῖον ναὸν ὁ τῷ ὄντι θεῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ εἰσαχθεὶς, ἐπὶ τὸν ἱερὸν ἐκεῖθεν ἀνάγεται στύλον, ἐν ἔτει τῆς μὲν ἐπὶ τοῦ λίθου στάσεως δεκάτῳ, τῆς δὲ ἡλικίας τριακοστῷ.

115 Hoc modo cum illa omnibus partibus esset perfecta, circiter horam diei tertiam apparuit Christus, infinita Angelorum turma stipatus; in hac tam desiderabili quam tremenda apparitione, panis ac vini spiritualem faciens oblationem (ipse autem erat qui offerebat et offerebatur) famulo suo, cujus solius oculi tali visione dignati sunt, stationis futuræ locum sanctificabat. His visis Symeon desiderio conscendendi in columnam desiderium addens, et studium studio; convocatis probatæ magis vitæ Fratribus divinam visionem in spiritu humilitatis enarravit; precatusque est, ut spiritu divini timoris gaudentes, lucem illam quam festivissimam agerent; cum timore quidem propter reverentiam Dominici adventus, cum gaudio vero propter abundantiam bonitatis. Erat is dies postridie Pentecostes, qua adventum Spiritus sancti in discipulos Christi celebramus: illo namque ipso die manifestavit se ipsi Dominus, et stationem super columnam consecravit, mysticum ibidem sacrificium offerens; et quasi vas electionis Apostolis simile invenisset, similem illorum gratiam etiam huic impertiens. Hæc porro fratribus spectationis virtutis data præceptio, ad præsens usque *c* tempus in monasterio viget. D

A. NICEPHORO. perfectamque videt a Christo consecrari,

c

116 Postera Dominica, quæ erat post Pentecosten, hymnis matutinis absolutis, portas monasterii undequaque claudi peregre adventantibus jubet; coactisque discipulis omnibus, post oblatum Deo incensum, imperat, ut genua curvent; ipse autem non sic tantum, sed et capite humi stratus, lacrymasque Deo gratiores atque omni incenso odoratiores ferventer libans, in multum tempus orationem protraxit. Ad hujus finem subjungentibus discipulis Amen, surrexit ille: ac primum quidem delicti cujuscumque, seu deliberate seu per ignorantiam admissi veniam ipsis dedit; deinde adhortatione instituta divinum imprimis mandatum inculcavit, ut diligerent inter se; Quemadmodum, inquit, ego dilexi vos: tum hortatur, curam accuratam ut habeant Professionis suæ et illorum quæ cum illa conjuncta sunt; puta, mortificare membra sua quæ sunt super terram, rerum mundanarum tractatione abstinere, in opus manuale incumbentes panem sibi comparare quotidianum, cordis sui curam cum omni vigilantia gerere; precibus, sacrarum Litterarum meditationi, divinisque hymnis numquam non vacare; super omnia non contristare Spiritum sanctum, in quo, aiebat, signati sumus in diem redemptionis. E

Discipulos ad virtutem hortatus,

117 Hæc atque plura similia locutus; Deum, ejusque sanctissimam matrem, et electos Angelos, eorum quæ audierant dictorum testes appellavit. Deinde pro mundo universim supplicavit; illis, qui dona spernunt quique recte faciunt, non modo peccatorum remissionem, sed et retributionem bonorum omnium precatus; ac discipulos, benedictione impertitos Deoque commendatos, *d* Dermocucullum, uti vulgo appellatur, jubet exuere: post hæc illorum se voluntati commisit; qui manibus partim gestientibus partim horrore quodam tremulis apprehensum in novo collocarunt throno, sacrosanctum Evangelium pectore gestantem, cujus fructus uberes imo cordis recessu conditos habebat. Hac igitur ratione portatus, totum obivit monasterium, et cuilibet domunculæ benedictionem impertitus est, ne quidem præteriens cellam penuariam, cui divitem commeatum precabatur. Antecedebat S. Martha, Symeonis secundum carnem mater, sed quæ eum pro patre suo spiritali habebat, plaudens atque exultans, quod talem uteri sui fructum obtulisset: præferebat autem Crucem manu, altioribus cogitatis cum animi gaudio singulari intenta. Atque hoc modo vir sanctus in Dei templum introductus, inde in sacram suam columnam reducitur, anno quidem a quo in lapide steterat decimo; ætatis vero trigesimo. *e* F

et monasterio toti bona precatus.

d

ad novam columnam portatur.

e

ANNOTATA

A
A. NICEPHORO.

ANNOTATA C. J.

D

a Bezeliel, *electus a Deo ad fabricandam Arcam testamenti, divinitus infusa sapientia id præstitit, de quo Exodi* 35 *et seqq.* b c *Colligi datur ex duobus hisce locis, scriptorem non admodum multo post vixisse.* d *De* cuculla *egimus supra ad Caput* 10 *Annot. d.* Dermocucullus *idem fuerit, nisi quod ex pellibus confectus.* e *Secundum dicta Comm. prævii num.* 20 *fuit hic annus Christi* 55, *quo Pascha celebratum* 9 *Aprilis Pentecosten attulit* 28 *Maji, et Dominicam sequentem, qua columnam ascendit Sanctus* 4 *Junii.*

CAPUT XV.

Curantur obstructa alvus, cæcitas, sterilitas hæmorrhois, dolor dentium.

Cuidam secessum naturalem reddit;

Quæ porro contigerunt novam denuo scribendi materiam suppeditant: talia autem tantaque sunt, ut, tametsi nihil aliud dictum fuisset, videri possint omnia miraculorum gratiæque divinæ fluenta exhausisse; adeoque non modo descriptu sed vel enumeratu perquam difficilia esse. Sistitur Sancto adolescentula quædam, præter naturæ ordinem morbo tentata: non enim secessu naturali demissum in ventrem cibum, sed per matricem reddebat. Imposuit ille ventri manum, manum versus Deum semper B intentionaliter elatam, manum a Deo quidquid peteret impetrantem; atque invocavit artificem Sapientiam, Dominum nostrum Filium Dei: sicque liberavit puellam morbo, et secundum naturam exonerari fecit. Quod tantum cum sit, habet tamen aliud in ratione miraculi sibi par, id quod subnectitur.

item alteri cui alvus per annum obstructa.

119 Cuidam viro, Epiphanio nomine, e pago Charandameno, puer erat circiter triennis, insana vorandi cupiditate æstuans, et majori quam ætati illi convenit, alimenti copia se sarciens. Accidit helluoni huic ita obstrui alvum, ut anno integro exonerari non posset. Et ille quidem nimio tumore ruptus, perpetuis indulgebat lacrymis: quibus et parentibus, gratum alias solare lumen, acerbum reddidit atque invisum. Hi vero omni alia destituti ope, divinum Symeonis nomen super filium invocant, ejusdemque pulverem ipsi inspergunt (neque enim ignari erant famæ, de mirandis Viri operibus late sparsæ, non minus quam oculi recte ordinati splendentis solis media die) et confestim levius habere cœpit puer, æque ac si ei cibus per secessum emitteretur; omnibus autem qui eum videbant vel audiebant de illo erat stupori, donec Sanctus delato ad se manum, C apud Deum plurimum valentem, imponens, naturæ consuetos meatus iterum reseravit. *a*

a
b
Injurius in Symeonem miserrime torquetur,

120 Presbyter quidam ex loco qui dicitur *b* Paradisus, Thomas nomine, Symeonem anathemati subjecerat, nescio quare aut quomodo, nisi ex sola invidia, præstantiora quæque ægris intueri oculis solita. Cum hic ad vitæ occasum magnis passibus progrederetur, jamque animæ emigrandum e corpore esset; vox ipsa velut impiæ in Sanctum blasphemiæ pœnas solvens intercludebatur, oculique truculentum ac turbidum in modum aperti, sursum aspectabant et ne nictare quidem valebant, atque ita in sexagesimum usque diem torquebatur, aut castigabatur, vel potius flagellabatur, vel nescio quo alio vocabulo. Omnes igitur circum vicini non modo frequenter sermocinabantur inter se de illo quod ipsi fiebat; sed preces quoque ad Deum fundebant, ut longissimis gravissimisque illis miser eriperetur tormentis. Cum vero aliquando ingens turba circum ipsum confluxisset, et quiddam proloqui cogeret; soluta paulułum lingua (qualia sunt judicia Dei, tam acerbo illum flagello castigantis, in documentum aliorum!) Venia, inquit, temeritati meæ, qua Symeoni anathema dixi, ab eodem petenda vobis est,

Τὰ δὲ ἐντεῦθεν ἀφορμὴν τῷ λόγῳ πάλιν ἑτέραν παρέχεται, τοσαῦτά τε καὶ τοιαῦτα ὄντα, οἷα καὶ εἰ μηδὲν ἕτερον εἴρητο, μὴ δὲ μίαν θαυμάτων ἢ θείας ἄνωθεν χάριτος ὑπερβολὴν ἀπολείπειν, καὶ ὅσα οὐχ ὅπως συγγράφειν ἀλλὰ μὴ δὲ ἀριθμεῖν ἁπλῶς ῥᾴδιον εἶναι. Προσάγεται γάρ τις αὐτῷ νεᾶνις παρὰ τὸ εἰκὸς τῆς φύσεως πάθει κατεχομένη, οὐ γὰρ διὰ τῶν κατὰ φύσιν ἐξόδων αὐτῇ, ἀλλὰ διὰ τῆς μήτρας ὑπεχώρει τὰ εἰς γαστέρα σιτία. Χεῖρα τοίνυν αὐτῆς ἐπιθεὶς τῇ κοιλίᾳ, χεῖρα πρὸς Θεὸν ἀεὶ νοερῶς αἰρομένην, καὶ παρ' αὐτοῦ πᾶν ὅπερ ἂν αἰτήσοι πάλιν λαμβάνουσαν, τήν τε δημιουργὸν σοφίαν τὸν Κύριον ἡμῶν E ἐπικαλεσάμενος καὶ Θεὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀπαλλάττει τὴν νεᾶνιν τοῦ πάθους, καὶ κατὰ φύσιν ἀποκαθίστησι ταύτην. Ὅπερ τηλικοῦτον ὄν, ἀδελφὸν εἰς θαύματος λόγον ἔχει τὸ ἐπαγόμενον.

Ἀνδρὶ γάρ τινι τὴν κλῆσιν Ἐπιφανίῳ, χαρανδαμηνῷ τὴν κώμην, παιδίον ὡσεὶ τριετὲς ἦν, λίχνως τε περὶ τὴν ὄρεξιν ἔχον, καὶ πλείονος ἢ κατὰ τὴν ἡλικίαν τροφῆς πιπλάμενον. Συμβὰν τοιγαροῦν αὐτῷ τὰ περὶ γαστέρα διαφραγῆναι, οὐ δὲ δι' ἐνιαυτοῦ τὰ ἐξ αὐτῆς ὑπεχώρει. Καὶ τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ ὄγκου ἤδη ῥηγνύμενον, κλαυθμῷ συνείχετο, πικρὸν καὶ τὸ γλυκὺ πᾶσιν ἡλίου φῶς τοῖς τεκοῦσιν ἐργαζόμενῳ· οἱ δὲ πάσης ἄλλης ἀπορούμενοι θεραπείας, τὸ θεῖον αὐτῷ τοῦ Συμεὼν ὄνομα κατεπῇδον, ἔτι καὶ τῆς ἐκείνου κόνεως αὐτὸ ἐπιχρίοντες (οὐ δὲ γὰρ τῆς φήμης τῶν τοῦ ἀνδρὸς θαυμάτων ἀμαθεῖς ἦσαν, οὐχ ἧττον ἢ αὐγὰς ἡλίου βλέποντες ὀφθαλμοί) καὶ τὸ μὲν παιδίον εὐθὺς ῥᾷον εἶχε, καθάπερ αὐτῷ τῆς τροφῆς εἰς ἀνυπαρξίαν χωρούσης, τὰ δὲ κατ' αὐτὸ διὰ θαύματος ἔκειτο τοῖς πολλοῖς, ὅσοι τε ὁρᾷν, ὅσοι τε περὶ αὐτοῦ μανθάνειν εἶχον, ἕως παρὰ τὸν Ἅγιον κομισθέντι χεῖρα κἀνταῦθα, χεῖρα πρὸς Θεὸν ἰσχύουσαν, ἐπιθείς, τὰς συνήθεις τῇ φύσει πάλιν ἐξόδους ἀποδεδώκει.

Πρεσβύτερός τις ἀπὸ χωρίου Παράδεισος λεγομένου, Θωμᾶς ὄνομα, ἀναθέματι τὸν θεῖον Συμεὼν, οὐκ οἶδ' ὅθεν F καὶ ὅπως, ἢ φθόνῳ πάντως τοῦ βασκαίνειν ἄνωθεν τοῖς καλοῖς πεφυκότι ὑποβεβλήκει. Οὗτος ὡς εἰς δυσμὰς ἀφίκετο βίου, καὶ ἡ ψυχὴ χωρίζεσθαι ἤδη τοῦ σώματος ἔμελλεν, ἀποκέκλειστο μὲν αὐτῷ ἡ φωνή, δίκας ὥσπερ τῆς εἰς τὸν Ἅγιον ἐκτίνουσα βλασφημίας, οἱ ὀφθαλμοὶ δὲ ἄγριόν τι καὶ τεταραγμένον ἀνεῳγότες ἦσαν, ἄνω βλέποντες καὶ οὐ δὲ μῦσαι δυνάμενοι· καὶ ταύτῃ δεινῶς ἄχρι καὶ εἰς ἑξήκοντα ἡμέρας ᾐτάζετο, ἢ ἐπαιδεύετο, ἢ ἐμαστίζετο, ἢ οὐκ οἶδ' ὅτι χρὴ προσαρμόσαι τῷ πράγματι ὄνομα. Τοῖς γοῦν περιοίκοις καὶ ὅσοι τῷ ἀνδρὶ ἐκ γειτόνων ἐτύγχανον, οὐ συλλαλιὰ πρὸς ἀλλήλους μόνον ἦν τὸ εἰς αὐτὸν γεγονός, ἀλλὰ καὶ πρὸς Θεὸν εὐχή, λυθῆναι τὴν μηκίστην καὶ χαλεπωτάτην ἐκείνην αὐτῷ τιμωρίαν. Καί ποτε πολλῶν περὶ αὐτὸν ἀθροισθέντων, καὶ φθέγξασθαί τι βιαζομένων, τῆς γλώττης αὐτῷ μικρὸν ἀνεθείσης (οἷα τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα, ἵν' αὐτῷ τε τὰ τῆς πικρᾶς ἐκείνης μάστιγος στῇ, καὶ πολλοῖς ἄλλοις οὗτος παιδεία γένηται!) Συγχώρησίν μοι παρὰ τοῦ θείου Συμεὼν αἰτητέον ὑμῖν ἀδελφοὶ τοῦ ἀναθέματος, ἔφη· τούτου γὰρ ἄρτι τὴν παροῦσαν εἰσπράττω κόλασιν.

Καὶ οἱ μὲν πρεσβείαν εὐθὺς παρὰ τὸν Ἅγιον στέλλονται· ὁ δὲ (καὶ γὰρ ἦν θερμότερος τὰ τοιαῦτα διδόναι μᾶλλον ἢ τοὺς αἰτοῦντας λαμβάνειν, οἷα καὶ τοῦτο σαφῶς κερδαίνειν

A κερδαίνειν εἰδὼς ὃ δίδωσι) τῶν μαθητῶν ἕνα καλέσας, Συμεὼν τὴν προσηγορίαν, οὐχ ἁπλῶς δίδωσι ταύτην, ἀλλ' ἵνα καὶ διάθεσις ψυχῆς τῇ συγγνώμῃ προσῇ, τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ πλέον πληροφοροῦσα, Ἕνα φησὶ τῶν τῆς εὐλογίας ἄρτων λαβὼν, ἄπιθι σὺν αὐτοῖς κομίζων τῷ Πρεσβυτέρῳ, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ ἡ ἁμαρτία παρὰ Θεοῦ, ἀσπασάμενος γὰρ τὸν ἄρτον εὐθὺς ἀναπαύσεται. Τοῦ δὲ τὸν ἄρτον αὐτίκα λαβόντος καὶ κομίσαντος, πρὸς τὴν αὐτοῦ παρουσίαν ἐκεῖνος ἀνενεγκὼν, ἀσμένως τε χερσὶν ἀμφοτέραις δεξάμενος καὶ φιλήσας, συναποδίδωσι τῷ ἀσπασμῷ καὶ τὸ πνεῦμα, καθάπερ ἐκδημῆσαι μὴ συγχωρούμενον, ἀλλὰ καὶ βιαιότατα κατεχόμενον, καὶ χαλεπώτατα πάσχον, ἕως παρὰ τοῦ θείου Συμεὼν, εἰς ὃν δηλαδὴ καὶ τὰ τῆς βλασφημίας, ἡ λύσις ἀφίκοιτο. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν πληροῦντός ἐστιν οἰκείαν τοῦ Θεοῦ κἀνταῦθα ἐπαγγελίαν, καὶ φιλοτίμως δοξάζοντος τοὺς αὐτὸν δοξάζειν προῃρημένους· πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἀσυνέτως ἔχοντας, διὰ τῆς εἰς ἐκεῖνον πληγῆς, σωφρονίζοντος· ἐκεῖνο δὲ πῶς οὐ διηγητέον.

Συνέβη κατὰ τὴν ὀρεινὴν γυναῖκά τινα παιδίον τεκεῖν οὕτω τυφλὸν, ὡς μὴ δὲ ὀφθαλμῶν πυθμένας, μὴ κοιλότητας, μὴ δὲ ἴχνη τούτων τῷ προσώπῳ ἐντετυπῶσθαι. Βέλους τοίνυν πικρότερον οἱ τεκόντες βαλλόμενοι τὰ B σπλάγχνα, φόρτον ἀράμενοι τὸ βρέφος, δάκρυα καὶ μηδὲν προσήκουσιν ὀφθαλμοῖς κινεῖν δυνάμενον, παρὰ τὸν θεῖον ὥρμηντο τοῦτον ἄνδρα, τὴν μόνην ἐν ἀμηχάνοις ἐλπίδα. Ὡς οὖν ἀνιόντες διὰ τοῦ ὄρους ἐκάθισαν, ὥστε τὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ πόνον βραχύ τι διαναπαῦσαι, ὁρῶσιν (ὢ γονέων ὀφθαλμοῖς ἡδίστου θεάματος!) ἔχοντας τῷ παιδίῳ τοὺς ὀφθαλμοὺς κατὰ φύσιν, ὑγιαίνοντί τι βλέμματι βλέποντας· καὶ παραχρῆμα συντονωτέρᾳ πρὸς τὸν Ἅγιον τῇ πορείᾳ ἐχρῶντο, ἀπαγγέλλοντες τὰ ἐλέη καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ. Οὕτως ἡ παρ' αὐτῷ χάρις ἄνωθεν τὴν τῶν αἰτούντων πολλάκις ἔφθανε παρουσίαν, τῇ τῆς καρδίας ἑτοιμασίᾳ προσέχουσα, καὶ πρὶν ἢ τὴν αἴτησιν ἐκείνους θέσθαι, αὐτὴ τὴν δωρεὰν ἐκπληροῦσα. Ἀλλά τις οὕτω γλῶττα περιττὴ καὶ φιλότιμος, ὡς τὸ ποικίλον ἐκείνου τῶν θαυμάτων καὶ πολυειδὲς ἱκανῶς παραστῆσαι;

Γυνὴ γάρ τις ἐν Ῥοσῷ, πόλει τῆς Κιλικίας, ὄνομα Θεοτέκνα, δαιμονίῳ πνεύματι κάτοχος ἐκ παιδὸς γενομένη, σύγχρονόν τε τῆς ἡλικίας ὥσπερ αὐτὸ, καὶ μηδέ ποτε διαζευγνύμενον αὐτῆς ἔχουσα, ἀλλὰ δεινῶς αὐτὴν καταῤῥῆσσον, καὶ τῆς γλώττης οἴκτιστα παραττόμενον. Αὕτη καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἀνδρὶ συνοικήσασα, καὶ ἀτεκνίᾳ μετὰ τῆς ἐκ τοῦ δαίμονος ἐπηρείας ἡ Θεοτέκνα μαστιζομένη, ὡς οὐ δὲ μίαν εὕρισκε τοῦ πάθους ἀπαλλαγὴν, οὐκέτι φορητῆς οὔσης ἐκείνῳ τῆς συνοικήσεως, ἀπολέλυτο παρ' αὐτοῦ. Τετάρτου τοίνυν μεταξὺ διαῤῥεύσαντος χρόνου, ὁ μὲν ἀνὴρ δευτέρων οὐ πεπείρατο γάμων, ἡ δὲ πρὸς C τὸν θεῖον Συμεὼν καταφεύγει, καὶ τὴν ἄμαχον ἐκείνου κατὰ τῶν τοιούτων ἰσχύν. Ἐπεὶ δὲ ἤδη τοῦ στύλου πλησίον ἔλθοι, ἴδοι τε τὸν Μέγαν καὶ ὑπ' αὐτοῦ θεαθείη, τὴν ἐγγύτητα τὸ δαιμόνιον καὶ τὴν θέαν ὥσπερ οὐκ ἐνεγκὸν, ἤρξατο δεινῶς ἐμμαίνειν καὶ βρύχειν, ἐσχάτως τε τὴν γυναῖκα σπαράττειν, καὶ, Ὢ βίᾳ κράζειν, ἄγριόν τι καὶ κομιδῇ μεμηνὸς, Τί μοι πρός σε τοσοῦτον ἡμάρτηται, ὅτι με χωρίζεις τῆς ἐμαυτοῦ γυναικός; ὁ μιαρὸς τῷ ὄντι τὰ μιαρὰ φθεγγόμενος, Ἵνα τί δέ φησι καὶ παῖδα δίδως αὐτῇ, ἄπαιδι τοσούτους ἐξ ἐμοῦ χρόνους μεμενηκυίᾳ; Ἐδόκει γὰρ τῇ γυναικὶ τηνικαῦτα, ὡς μετὰ ταῦτα νήψασα ἐξηγεῖτο, αὐτὸν ὥσπερ τὸν Ἅγιον λέγοντα τοιαῦτα ὁρᾶν· Σὺ μὲν, πνεῦμα πονηρὸν, ἐκ τῆς γυναικὸς καὶ ἄκον ἀπελαθήσῃ, αὐτὴ δὲ πρὸς τὸν οἰκεῖον ἐπιστρέψει ἄνδρα, καὶ παιδίον αὐτοῖς τοῦ ἐπιόντος ἔτους γενήσεται. Ὁ μὲν οὖν χαλεπὸς δαίμων ἐκεῖνος, ἄλλα τε πολλὰ μανικὰ καὶ δαιμονιώδη κράζων, ἣν ὥσπερ εἰκὸς, καὶ Οὐαί μοι τῷ κακῷ οἰκέτῃ! οὐαὶ τῷ κατὰ πολὺ δρῶντι τὸ ἀκούσιον ἃ προστέταγμαι!

Ταῦτα ἔκραζεν, ὅσα καὶ ὀργάνῳ τῇ γυναικὶ χρώμενος, καὶ κύκλῳ τοῦ στύλου ταύτην ἐλεεινῶς περιῆγε, καθάπερ ἀπὸ προσώπου φεύγων τοῦ Συμεὼν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος ἐλαυνόμενος· τέλος, Ἔξειμι μέγα βοήσας, ἀπῆλθε, σωφρόνως ἔχουσαν αὐτὴν ἀπολελοιπώς· πρὸς ἣν

Fratres: hujusce enim sceleris, quas videtis, do D pœnas.

A. NICEPHORO.

121 Mox illi legationem expediunt ad Sanctum: qui, ut erat promptior ad dandum, quam qui petebant ad accipiendum, quique probe noverat illud in lucro ponere, quod dabat; advocato discipulorum uni (qui Symeon appellabatur) non solum petitam indulgentiam dedit; sed, ut affectus animi datæ veniæ conjunctus fratrem plenius consolaretur, Cape, inquit, unum ex benedictis panibus, et abiens cum istis porta Presbytero; et dimittet ei Deus peccatum: nam simul atque amplexatus panem fuerit, expirabit. Accepit continuo discipulus ille panem ac portavit: ad cujus præsentiam æger resipiscens sibique redditus, libens ambabus manibus panem apprehendens osculatus est, atque in ipso amplexu spiritum reddidit: dixisses emigrandi facultatem ante non obtinere potuisse, sed ad graviora sustinenda violenter detentum; donec a Symeone, quem scilicet blasphemus impetierat, e corpore excedendi venia apportaretur. Atque hoc quidem Dei opus est, hinc promissa sua implentis et honorifice glorificantis illos, qui ipsum glorificare propositum habent; inde vero corrigentis revocantisque ad frugem, per inflictam huic misero pœnam, illos E qui inique agunt: id vero quomodo fiat, narrandum non est.

et mori nequit nisi obtenta venia ab illo.

122 Contigit in locis montanis, feminam quamdam parere infantem tam cæcum, ut oculorum neque partes imæ, neque orbes, neque vestigia ulla in facie expressa viderentur. Hinc parentes acerbissimi doloris telo saucii, tollentes puerum, lacrymas etiam ab oculis nihil ad se attinentium ciere valentem, ad virum Sanctum accelerant, unicam in desperatis spem. Cum autem enitentes in montem, tantisper laborem itineris quiete levaturi, subsedissent; cernunt (o suavissimum spectaculum oculis parentum!) cernunt puerum habere oculos naturæ congruos, acieque recte ordinata intueri: ac seposita omni mora, contentiore gradu ad Sanctum festinant, nuntiantes misericordiam et mirabilia ei sua. Ita non raro gratia Symeoni cœlitus data prævertit adventum medelam petentium, spectata eorum animi promptitudine; et priusquam ipsi petitionem suam enuntiarent, illa donum conferebat. Verum quis tantæ in dicendo facundiæ atque contentionis, ut varietatem ac multitudinem miraculorum ejus sufficienter exponat?

Cæcus natus in aditu ad Sanctum illuminatur.

123 Mulier quædam in Rhoso c Ciliciæ urbe, F Theotecna appellata, jam inde a puella dæmoni obnoxia, eumdem procedente ætate velut comitem habebat, nec a sese unquam recedentem imo gravissime etiam turbantem et linguam miserabilem in modum laniantem. Cohabitaverat illa viro jam annis viginti, sterilitate et dæmonis vexatione, castigata; cumque nulla daretur a pœnis cessatio, impatiens longioris cohabitationis vir suus illam repudiavit. Quatuor post hæc effluxerant anni, viro alias nullas nuptias ambiente, quando illa ad S. Symeonem ejusque inexpugnabilem adversus hujuscemodi mala virtutem confugit. Cumque propius jam abesset a columna, spectaretque Sanctum, et ab ipso spectaretur vicissim; non ferens diabolus congressum et aspectum illum, cœpit terribiliter furere, frendere, ac mulierem discerpens, O vim! vociferari, et agresti prorsus modo furibundus exclamare, Quod meum tantum in te peccatum, ut ex hac mea me muliere ableges? Et quemadmodum isthoc scelus non loquitur nisi scelera, Cur, inquit, fœcunditate illam donas, tot jam annis artibus meis ac technis infœcundam? Videbatur autem tunc temporis sibi mulier, uti deinde liberata enarravit, Symeonem intueri veluti sic interminantem: Tui quidem, pessime

c

Energumena et sterilis utroque malo liberatur,

vociferante dæmone,

A. NICEPHORO.

A sime spiritus, vel invitus ex hac muliere abigeris, ipsa vero ad maritum suum revertetur, et filius ipsis anno proximo nascetur. Dæmon igitur, tum alia multa insana ac diabolica more suo vociferabatur, tum illud præcipue; Væ mihi nequam servo! væ mihi, qui ut plurimum præter voluntatem meam ago, quod imperatum est!

quæ ad maritum reversa parit.

124 Hunc in modum clamitans, pro instrumento edendæ vocis muliere usus, circum columnam miserabili spectaculo ipsam agebat; quasi fugitans a facie Sancti, ejusque spiritus virtute cedere loco coactus. Denique altum clamans. Exeo; exivit, relicta muliere rectius se habente: ad quam S. Symeon; Redi, inquit, mulier, ad maritum tuum; cum ipso consuetudinem deinceps habebis, et prolem ex illo concipies. Obediens sancto mulier, revertit ad virum suum, comiter ab illo excipitur, filium anno insequente parit: quem et ad magnum Symeonem, cujus precum potius quam sui uteri fructum reputabat, una cum conjuge adducit, eique qui dederat illum offert, lætitia atque plausu indicans magnitudinem doni; atque hoc pacto viri sancti famam latius quam lingua propagabat. Post hæc mulier donatum sibi puerum domum reducit, et re-B muneratioris loco pro tantis tamque variis beneficiis (neque enim solum a cohabitante sibi dæmone immunis, sed et marito integre sanata restituta fuit, ad hæc puer quoque ex ea, quod numquam ante, est prognatus) effigiem Symeonis domi suæ statuit. Et aurum quidem, ut erat vitæ conditio, non suppetebat; verum quod auro pretiosius, talem afferebat fidem, ut non dæmoniaci tantum variisque morbis detenti, sed etiam mulier quædam annos jam quindecim fluxum sanguinis passa, sanitatem istic loci omnimodam perfectamque invenerit. Ita viri Sancti vel tenuis in imagine adspectus, signum crucis, virga, forma, verbum, invocatio, et si quid aliud rerum illius esset, sufficiebat cuilibet morborum generi depellendo.

Hæmorroissa sanatur per imaginem:

125 Deinde hæmorrhoissa altera, ex pago quodam Mylitorum dicto, grave sanguinis profluvium jam triennio passa, a tergo appropinquavit Symeoni, exemplum secuta hæmorrhoissæ illius evangelicæ, tangere Christum meum ausæ; quem simul et tetigit et sanitatem obtinuit. Idem quippe Dominus, quemadmodum istic olim per se ipse, ita hic per servum suum infirmitatem abigebat, et pro paritate fidei parem quoque misericordiam largiebatur. Abiit igitur hæc similiter ac illa (de qua supra me-C mini) valetudine recuperata; quodque illa mediante Sancti imagine, hæc ab ipso prototypo consecuta est.

item alia.

126 Non diu post adest magno Symeoni ex pago alio, cui Magia vocabulum, vir quidam, septuaginta ut summum annos natus; qui acerrimo dentium dolore cruciatus, enixe precabatur, salutiferam ut sibi manum imponeret, quo dens affectus excuteretur radicitus, jam nunc acerbitate cruciatuum mobilis. Ita ille precabatur, lacrymis per genas decurrentibus, mœrentis animi signis, mentiri nesciis. Sanctus vero benigne respondens, Nonne, inquit, magis e re tua foret, si et alium dentem enasci, quam hunc ægre habentem solummodo evelli, peteres? Ad quæ verba ille mente animoque inflammatus (uti fieri consuevit ad insperati cujusdam boni pollicitationem) ambabusque manibus, ut poterat, ex melote Sancti suspensus; ejicit, per impositionem manuum illius, uberem e cœlo gratiam elicientem, putridum corruptumque una cum radicibus dentem: nec multi abierunt dies, cum alter (o rem non admodum creditu facilem!) enatus ad perfectionem crevit. Et hujusce prodigii testes oculati plures fuere, quibus ille ipse, qui beneficium nactus erat, ostendebat, mirantibus, in tam pro-

Septuagenario pro affecto dente alius nascitur.

ὁ ἱερὸς Συμεὼν, Ἐπάνηκε, γύναι, παρὰ τὸν ἴδιον ἄνδρα, D ἔφη, συνέσει γὰρ αὐτῷ τοῦ λοιποῦ, καὶ κοιλίας ἐξ αὐτοῦ καρπὸς ἔσται σοι. Ἡ μὲν οὖν κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Ἁγίου πρὸς τὸν ἄνδρα ἐπανελθοῦσα, ἀσμένως τε παρ᾽ αὐτοῦ εἰσδεχθεῖσα, καὶ παιδίον τοῦ ἐπιγινομένου ἐνιαυτοῦ τέξασα, τῷ Μεγάλῳ πάλιν αὐτὸ μετὰ τοῦ συζύγου προσάγει, εὐχῆς ὂν ἐκείνου μᾶλλον ἢ τῶν αὐτῆς ὠδίνων καρπόν. Προσάγει τοίνυν τὸ παιδίον τῷ δεδωκότι, καθάπερ ἐγκαλλωπιζομένη τῷ δώρῳ, καὶ ταύτῃ τὸν δοτῆρα μᾶλλον ἢ γλώττᾳ κηρύττουσα. Εἶτα καὶ οἴκαδε πάλιν εὐλογίας τυχὸν ἐπανάγει, καὶ ἀντίδοσιν ἡ γυνὴ τοσαύτης καὶ οὕτω ποικίλης εὐεργεσίας (οὐ γὰρ δὴ συνοίκου δαίμονος ἀπήλλακτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀνδρὶ ἀνασέσωστο· πρὸς δὲ, καὶ παῖδα ἐξ ἑαυτῆς, ὅπερ οὐδέπω πρότερον, ἴδοι) ἀντίδοσιν τοίνυν ἀγαθῶν τοσούτων, ἀνίστησιν εἰκόνα οἴκοι τοῦ Συμεών· χρυσοῦ μὲν ὡς ἡ προαίρεσις εἶχεν οὐκ εὐποροῦσα, ὃ δὲ καὶ χρυσοῦ μακρῷ τιμιώτερον πίστιν εἰσενέγκουσα τοσαύτην, ὡς οὐ δαιμονῶντας μόνον καὶ πολλοῖς πάθεσιν ἄλλοις συνεχομένους, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἐπὶ πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει αἱμόῤῥουν καθαρᾶς ἐκεῖ τυχεῖν καὶ περιφανοῦς θεραπείας· Οὕτως αὐτοῦ καὶ θέα ψιλὴ, καὶ σφραγὶς, καὶ ῥάβδος, καὶ τύπος, καὶ λόγος, καὶ κλῆσις, καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν ἐκείνου παντὸς ἤρκει γενέσθαι πάθους ἀπαλλαγή.

Εἶτά τις αἱμόῤῥους ἑτέρα, ἔκ τινος κώμης Μυλιτῶν E λεγομένης, ἔτος ἤδη τρίτον τῷ χαλεπῷ τούτῳ πάθει πιεζομένη, πρόσεισιν ἐκ τῶν ὀπισθίων τῷ Συμεὼν, κατὰ τὴν αἱμόῤῥουν ἐκείνην, τὴν τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ τολμήσασαν ἅψασθαι· καὶ ὁμοῦ τε ψαύει, καὶ τυγχάνει τῆς θεραπείας. Ὁ γὰρ αὐτὸς ἦν καὶ νῦν Δεσπότης, ὥσπερ ἐκεῖ δι᾽ αὐτοῦ, οὕτω διὰ τοῦ θεράποντος ἐνταῦθα λύων τὸ πάθος, καὶ πρὸς πίστιν ἴσην, ἴσον καὶ τὸν ἔλεον νέμων. Ἀπῆλθε τοιγαροῦν ὁμοίως τῇ προλαβούσῃ καὶ αὕτη τὴν ὑγίαν κομισαμένη, ὃ πρὸ μικροῦ τῆς εἰκόνος ἐκείνη, τοῦτο νῦν αὕτη τοῦ πρωτοτύπου τυχοῦσα.

Ἑξῆς δὲ προσῆλθέ τις ἀνὴρ τῷ Μεγάλῳ ἔκ τινος κώμης, Μαγία δὲ κέκληται αὕτη, ἔτος οὐ πλεῖον ἢ ἑβδομηκοστὸν γεγονὼς, δριμείαις τὸν ὀδόντα βαλλόμενος ὀδύναις· ἐπιτεθῆναί τε αὐτῷ τὴν ὁσίαν ἐκείνου χεῖρα δεόμενος, ὥστε τοῦτον παντάπασιν ἐκκρουσθῆναι, σαλευόμενον ἤδη τῶν πόνων ταῖς προσβολαῖς. Ταῦτα ὁ μὲν ἐδεῖτο, δάκρυα τῶν ὀφθαλμῶν καθιεὶς, τὰ ψυχῆς ἀλγούσης ἀψευδῆ σύμβολα· ὁ δὲ χαριέντως ὑπολαβὼν, Μή ποτέ σοι βέλτιον, ἔφη, καὶ ἄλλον ἐκφῦναι μᾶλλον αἰτεῖν, ἢ τὸν πονήρως ἔχοντα μόνον ἀποβαλεῖν; Καὶ ὃς πρὸς τὸ ῥῆμα τὴν ψυχὴν ἀναζέσας (ὃ πέφυκεν ἀεὶ δρᾷν ἀγαθῶν ἀπροσδοκήτων ἐπαγγελία) ἀμφοτέραις τε τῆς μηλωτῆς ὡς εἶχεν ἐκκρημασθεὶς, ἀποβάλλει μὲν αὐταῖς ῥίζαις, ἐπιθέσει χειρῶν ἐκείνου πολλὴν ἄνωθεν ἑλκούσῃ τὴν χάριν, τὸν διεφθαρμένον ὀδόντα· ἕτερος δὲ μετά τινας ἡμέρας (ὢ πράγματος οὐ ῥᾳδίως πιστευομένου!) ἐφύετό τε καὶ ηὔξετο. Καὶ τού- F του μάρτυρες πολλῶν ὀφθαλμοὶ, οἷς εἰς θαῦμα παρὰ τοῦ τυχόντος τῆς εὐεργεσίας ἐδείκνυτο, τῷ ὀψὲ δηλαδὴ τοῦ χρόνου, καὶ τῷ παρ᾽ ἡλικίαν τῆς φύσεως. Ὅπερ δὴ τηλικοῦτον ὂν, ὑποχωρεῖ τῇ λέγεσθαι ἤδη μελλούσῃ μετ᾽ αὐτὸ θεωρίᾳ.

Ποτὲ γὰρ ὀψὲ σαββάτου μετὰ τοὺς ἑσπερινοὺς ὕμνους, κατὰ τὸ σύνηθες τῶν μαθητῶν περὶ αὐτὸν ἀθροισθέντων, ἀγρυπνίαν ὡς ἔθος ἐκείνης αὐτοῖς τῆς νυκτὸς παραγγείλας· εἶτα διδασκαλίας ἀρξάμενος, αἰνίγματά τε καὶ παραβολὰς αὐτοῖς προτείνας καὶ ἐπιλύσας οὕτως αὐτῶν διέθηκε τὰς ψυχὰς, καὶ τοσοῦτον αὐταῖς ἐνέταξε θεῖον φόβον, καὶ λύπης καρδίαν εὐφραινούσης γλυκύτητα, ὡς μικροῦ καὶ τὸ τῶν ᾀδομένων αὐτοὺς σειρήνων παθεῖν, πλὴν ὅσον εἰς θάνατον μὲν ἐκεῖ τὸ θέλγον, ἐνταῦθα δὲ τελευτῶν εἰς ἀθανασίαν. Τὴν διδασκαλίαν δὲ τῆς συνήθους αὐτοῖς εὐχῆς διεδεξαμένης, καὶ τὸν μακαρίζοντα τοὺς ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ ψαλμὸν, τοὺς ἐν νόμῳ Κυρίου πορευομένους διὰ στόματος ἐχόντων αὐτῶν, ἐπιφαίνεται τῷ Συμεὼν ὁ δεσπότης Χριστὸς, μακαρίας ἐκείνης ἐπιφανείας, ἐκ δεξιῶν αὐτῷ παρεστώς· καὶ πρὸς μὲν τὴν ὄψιν ὁ νοῦς ἐφωτίζετο, καὶ ὅλος ἐκείνης ἐγίνετο, τὰ χείλη δὲ οὐκ ἠρέμει, οὐδὲ ἀπελιμπάνετο τῆς εὐχῆς. Ἐν τοσούτῳ δὲ ὡσεὶ στρουθίον ὁ Συμεὼν ὑπὲρ κεφαλῆς τοὺς ἀδελφοὺς ἑώρα περιϊπταμένον,

A νον, συνυμνολογοῦν τε αὐτοῖς ἥδιστα καὶ συνᾷδον, καθάπερ ἐπίσης ἐκείνοις καὶ γλῶτταν κινοῦν, καὶ τούτοις τὰ αὐτὰ συμφθεγγόμενον, ὡς μετὰ ταῦτα καὶ αὐτοῖς καθίστατο δῆλον. Ὅπερ οὖν ἠδυνθῆναι κατὰ τὸν Προφήτην Θεῷ τὴν ἐκείνων διαλογήν, ἀψευδὲς πάντως μαρτύριον.

vecta ætate, præter naturæ ordinem fieri potuisse. D Sed quamquam id tantum sit, concedit tamen illi, A. NICEPHORO, quam porro dicturi sumus, visioni.

127 Quodam sabbato, decantatis ante noctem Vesperis, congregati erant, ut ferebat consuetudo, circum Symeonem discipuli ; qui illos de more ad vigilandum nocte ista hortabatur : deinde docere eos incipiens, quæstiones quasdam difficiliores ac parabolas in medium prolatas elucidabat ; qua re ita suaviter afficiebat illorum animos, tantoque Dei timore ac dulcedine doloris cor exhilarantis cumulabat, ut quod de sirenum cantu dicitur propemodum in se experirentur ; præterquam quod delectationem istam consequebatur mors, hanc immortalitas excipiat. Finito igitur sermone Symeonis, Fratres consuetas preces fundere cœperunt ; cumque Psalmum Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini, recitarent ; apparuit Sancto Christus Dominus præclara in visione, adstans a dexteris. Ut vidit ille, ut mente illustratus, eaque tota abreptus est ; non quiescentibus tamen labiis, nec cœptam orationem intermittentibus. Interea cernebat quasi passerem supra Fratrum capita circumvolitantem, hymnos cum ipsis suavissime canere, movere linguam eodem quo ipsi modo, easdem quas ipsi modulationes promere (uti deinde ipsis quoque manifestavit) infallibile omnino testimonium, quod jucundum esset Deo, secundum Prophetam, eloquium eorum.

Aviculum videt cum Fratribus canentem Psalmos. Psal. 118

Ps. 103, 34

ANNOTATA C. J.

a *Meminit P. Papebrochius lectum sibi, cum esset Lovanii, medici non ignobilis librum, ubi is inter alia asserebat, curatam a se puellam nobilem, quæ usque ad eam ætatem obstructo ordinario urinæ meatu ipsam reddebat per umbilicum, unde humentibus semper vestibus contingebat eam gravi fœtore molestam omnibus esse.*

B b Paradisus *urbs Syriæ apud Ptolomeum in regione Laodicena, non procul ab ortu Orontis fluvii.* c *Hoc ipsum miraculum ex Concilio* 2 *Nicæno supra etiam dedimus* §. 7 : *de* Rhoso *autem seu* Rhosso *urbe similiter actum supra est* §. 2. E

CAPUT XVI.

In caritate annonæ frumentum multiplicat et diu conservat imminutum.

Ἐκεῖνο δὲ πῶς οὐκ ἄξιον προσθεῖναι τοῖς εἰρημένοις ; ὅτι μὴ δὲ ὀλίγου ποτὲ σίτου τῷ ταμιείῳ τῆς μονῆς ὑπολελειμμένου, τὸ μὲν καὶ πρὸς τὸ στενὸν τῆς παρούσης οἱ μαθηταὶ διαίτης ἀχθόμενοι, τὸ δὲ καὶ πρὸς τὸ μέλλον (οἷα τοῖς μικροψύχοις φιλεῖ συμβαίνειν) ὁρῶντες, προσελθόντες αὐτῷ πάντες, τέσσαρες ἐπὶ τριάκοντα ἤδη τὸν ἀριθμὸν ὄντες, οὓς ἀπὸ διαφόρων ἰάσατο παθῶν ἢ πληγῶν, ἐπιτρέψαι αὐτοῖς ἠξίουν λαμβάνειν τὰ προσφερόμενα, ἐφ' ᾧ αὐτάρκη τε τὸ παρὸν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέλλον αὐτοῖς εἶναι τὰ ἀναγκαῖα, Ὥστέ σε καὶ τοὺς τῆς ἡμετέρας, φασί, σωτηρίας μισθοὺς κομίσασθαι, ἵνα μὴ τῷ λίαν σκληρῷ τε καὶ ἐπιπόνῳ τῆς παρά σοι ἀγωγῆς ἐκκακήσαντες ἐνθένδε ἀπαναστῶμεν· σοὶ γὰρ οἶδας ὅτι καὶ σώματα καὶ ψυχὰς ἑαυτῶν ἀνεθέμεθα. Ὁ δὲ πρᾴῳ τῷ ἤθει, πρᾳοτέρῳ δὲ καὶ φρονήματι, μικροψυχίαν αὐτοῖς C ἠρέμα προσονειδίσας, εἶτα καὶ εἰς ὑπόμνησιν ἐνῆγε τῶν τοῦ Θεοῦ θαυμασίων, ὅπως μὲν οἱ τοῦ Χριστοῦ μαθηταί, τοῦ πρώτου ποιμένος καὶ διδασκάλου, τῷ τῶν ὄχλων πλήθει ποτὲ δυσχεραίνοντες εἶεν, διά τε τὴν ἄφιλον ἐρημίαν ἐκείνην, καὶ τὴν τῶν ἄρτων ἔνδειαν· ὅπως δὲ πέντε ἄρτοις αὐτὸς χορτάσειε πεντακισχιλίους ἄνδρας, ἔτι καὶ δώδεκα κοφίνους αὐτοῖς, τὰ περισσεύματα τῶν ἄρτων ὑπολιπόμενος· ὅπως δὲ πάλιν ἄρτοις ἑπτὰ κορέσειε τετρακισχιλίους, ἄνευ γυναικῶν καὶ παιδίων. Καὶ νῦν σὺ εἶ αὐτός φησι, ὁ Βασιλεύς μου καὶ ὁ Θεός μου, ὃς ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν ὑπομονὴν ἡμῶν, ἐπιβλέψεις καὶ οὐ παρόψει. Σὺ γὰρ διὰ τῆς τοῦ σοῦ Προφήτου διδάσκεις με γλώττης, Οὐκ ἔστιν ὑστέρημα λεγούσης, τοῖς φοβουμένοις σε, καὶ τοὺς ἐκζητοῦντάς σε μηδαμῶς ἐλαττωθήσεσθαι παντὸς ἀγαθοῦ. Εἰ δὲ μὴ ταύτῃ δοκεῖ καὶ ἡμῖν*, σπαράττομαι μὲν ὅσα καὶ πατὴρ τὰ σπλάγχνα, ὥσπερ εἰκός, καὶ λίαν ἀλγῶ τὴν διάζευξιν. Ὅμως ἀνεῖται πᾶσα ὑμῖν ὁδός, ὦ τέκνα καὶ ἀδελφοί· πορευτέον ἑκάστῳ λοιπὸν ἣν βούλοιτο.

* an. ὑμῖν

Πρὸς ταῦτα δυσὶ πάθεσι τούτοις οἱ μαθηταὶ φόβῳ καὶ χαρᾷ μερισθέντες, τὸ μὲν διὰ τὴν ἐπιτίμησιν, τὸ δὲ καὶ τὰς χρηστοτέρας ἐπαγγελίας, αὐτοὶ μὲν γόνυ κλίναντες, αἰτοῦσιν εὐθὺς συγχώρησιν καὶ λαμβάνουσιν· ὁ δὲ τὸν ἀδελφὸν Ἀντώνιον καλέσας (οὗτος γὰρ ἦν ὁ ἐπὶ τοῦ

Illud porro qui fieri potest ut supradictis non adjungam ? Non nisi exiguus quandoque frumenti numerus in horreo monasterii reliquus erat, cum discipuli partim ob præsentis annonæ caritatem anxii, partim de futuro (uti pusillanimis solet accidere) soliciti, accesserunt ad Symeonem simul omnes, jam quatuor et triginta numero, quorum diversimodis ægritudinibus vulneribusque medicatus ille fuerat ; flagitabant autem facultatem sibi fieri accipiendi illa, quæ afferebantur ; ut haberent quod præsenti et futuræ necessitati sufficeret : Ut salutis quoque nostræ mercedem, inquiunt, reportes ; ne nimium severo laboriosoque apud te vitæ instituto exanimati hinc discedamus : tibi quippe, ut ipse nosti, corpora pariter et animas nostras commisimus. Sanctus autem benigno vultu, benigniore etiam animo, pusillanimitatem ipsis paulatim exprobrans, ad memoriam revocavit mirabilia a Deo præstita opera ; quomodo nempe discipuli Christi, primi Pastoris atque Magistri, turbis aliquando sequentibus propter inamœnam solitudinem panumque inopiam indignati fuissent : quomodo autem Christus quinque panibus totidem hominum millia pascens, reliquerit etiam duodecim cophinos, iis quæ redundabant oppletis, et quomodo rursus septem panibus quatuor millia, exceptis feminis puerisque, saturasset. Tum inquit, Etiamnum tu ipse es, Rex meus et Deus meus, qui respicis patientiam nostram, respiciesque, et non despicies. Tu enim per os Prophetæ tui doces me, dicentis : Non est inopia timentibus te ; et inquirentes te non minuentur omni bono. Quod si vobis quoque ita esse non videatur, lacerarer non aliter quam pater visceribus meis, ut par est, et perquam acerba mihi separatio futura esset. Nihilominus nulla vobis interclusa via est, Filii Fratresque ; abeat quisque quo animo collibitum suo fuerit.

discipulos, in caritate annonæ anxios,

F *confortat, mirabilibus Dei operibus propositis :*

Ps. 33, 11.

129 His auditis, gemino agitati affectu discipuli, timoris altero, altero gaudii, illo ob increpationem, hoc ob promissiones benignas ; curvant genua ac veniam

A niam deprecantur et impetrant. Symeon vero Fratrem Antonium (erat is a re frumentaria) advocavit, jussitque, si qua grana superessent, collecta ad se afferre. Ille post sedulam inquisitionem paucula quædam inventa manibus ad magnum Patrem apportavit : qui in cœlum oculos intendens : Deus, inquit, omnipotens, qui non tantum jumentis pullisque corvorum invocantibus te, sed omni etiam carni das escam suam ; qui per viscera misericordiæ tuæ, per multam bonitatis tuæ abyssum, pauculis panibus saturasti hominum millia; hæc quoque pauca frumenti granula multiplica ad gloriam laudis, ad gratiarum actionem populi, ad majestatem nominis tui.

A. NICEPHORO. paucula grana frumenti reliqua in immensum multiplicat,

130 Ita precatus, carbones poposcit ; quos, ubi suffitum injecerat, Fratri Antonio una cum granulis in manus tradit, et Vade, inquit, suffito horreum, atque projectis istic hisce granulis, firmato ostium ac recedito. Fecit is ut imperatum erat : postridie autem primo diluculo eidem a Symeone præcipitur, ad horreum redeat, visurus quo res frumentaria loco sit : noverat quippe preces suas nequaquam steriles fore. Ivit jussus (quam inexplicabilis bonitas B tua, Christe !) ac reperit horreum oppletissimum frumento, fructibus vere citra laborem, citra semen occasionemve natis ; sola oratione agricolationem et stercorationem supplente. Opus id fuit illius profecto manus, quæ prodigium in multiplicatione panum operata est ; quæ in solitudine mensam instruxit ; quæ manna de cœlo pluit ; quæ ex arida petra, non solum aquæ, sed ipsius quoque mellis fontem elicuit.

131 Discipulus igitur, miraculi magnitudine obstupefactus, curriculo ad Magistrum properat, id quod factum erat annuntians : qui mox cum discipulis publice coram Deo flexit genua, incensum obtulit, Dominicam orationem recitavit, cœlestique invocato Patre (quicum ipsi ob insignes virtutes familiaritas, qualis filium decet, intercedebat, cujusque liberale donum præsens munificentia erat, dignas ei pro tanto beneficio gratias persolvens, atque præcipiens, easdem singulis Sabbati diebus in horreo iterari ceremonias, similesque benefactori gratias reddi ; mandavit ut pinsendis panibus darent operam, nec ab incepto unquam desisterent, me- C mores semper salutaris illius præcepti, quod Christum in Fratribus vult pasci. Illi se accingunt operi, nec patiuntur manibus ullum a subigenda farina otium concedi diu noctuque ; diebus enim in labore transactis conjungebantur noctes, faciebatque candela ut diei lumine ad opus neutiquam indigerent. Cum autem tot ad Sanctum turbæ, et plures atque plures indies confluerent ; illud etiam magis fortasse prædicto miraculo admirandum venit, quod frumentum illud tam plenis manibus ablatum, infinitorumque hominum necessitati impensum, nihilominus per tres continuos annos suffecerit.

quæ iterata quot hebdomadis gratiarum actione,

in triennium sufficiunt.

132 Post hæc humani generis hostis, priorem suam cum Symeone luctam recordatus, aut potius antiquam cladem reparare cupidus, unum e Fratribus invadit, vel allicit, aut quasi vinctum trahit, quem aptum imprimis pessimis suis machinationibus reperiebat ; natione Isaurum, nomenclatura Angulam, quod lingua Syriaca pigrum interpretari aiunt. Haud tamen scio, utrum id ei nominis initio sit inditum, quod postea ejusmodi factus est ; an deinde conformiter operibus id sibi comparaverit. Hunc igitur ingressus cacodæmon, universam Fratrum communitatem per ipsum concitat adversus Sanctum ; qui pariter posita verecundia ac reverentia ipsum adeuntes ; Quæ ista tua, inquiunt, tam supra modum effusa misericordia? ubinam terrarum in sacris domibus atque asceteriis simile quid

Murmurantes contra libertatem suam

σιτῶνος τεταγμένος) ἐκέλευσεν εἴπού τινες ἐν αὐτῷ D κόκκοι εἶεν, συλλέξαντα πρὸς αὐτὸν ἐνεγκεῖν. Τοῦ δὲ κομιδῇ ὀλίγους εὑρόντος, εἰς χεῖράς τε τῷ Μεγάλῳ κομίσαντος, εἰς οὐρανὸν ἀνασχὼν ἐκεῖνος, Ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, εἶπεν, ὁ διδοὺς οὐ κτήνεσι μόνον, οὐ δὲ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων τοῖς ἐπικαλουμένοις σε, ἀλλὰ καὶ πάσῃ σαρκὶ τροφὴν αὐτῶν, ὁ διὰ σπλάγχνα οἰκτιρμῶν σου, ὁ διὰ πολλὴν ἄβυσσον τῆς φιλανθρωπίας σου ἄρτοις ὀλίγοις χιλιάδας κορέσας, αὐτὸς καὶ τὸν βραχὺν τοῦτον πλήθυνον σῖτον, εἰς δόξαν αἰνέσεώς σου, εἰς εὐχαριστίαν λαοῦ σου, εἰς μεγαλοπρέπειαν τοῦ ὀνόματός σου.

Ταῦτα προσευξάμενος, καὶ ἄνθρακας ἐνεχθῆναι κελεύσας, θυμίαμά τε τούτοις ἐπιβαλὼν, καὶ μετὰ τῶν κόκκων τῷ ἀδελφῷ ἐγχειρήσας, Ἀπελθὼν, θυμίασον ἐν τῷ σιτῶνι, ἔφη, καὶ τούτους ἐν αὐτῷ διαῤῥίψας, τὰς θύρας ἐπιθεὶς ἀναχώρησον. Ὁ μὲν οὖν ἔδρασεν ὡς προστέτακτο. Τῆς ἐπιούσης περὶ πρώτην ἕω, ἐπιτραπὲν αὖθις αὐτῷ παρὰ τοῦ Συμεὼν τὸν σιτῶνα ἰδεῖν ὅπως ἔχοι, ᾔδει γὰρ οὐκ ἄγονον ἐκεῖνος αὐτῷ τὴν εὐχὴν ἐσομένην. Ἀπελθὼν (τῆς ἀνεκφράστου σου, Χριστὲ βασιλεῦ, χρηστότητος !) εὑρίσκει τοῦτον σίτου σαφῶς ὑποπεπλησμένον, καρπῶν ἀμόχθων ὄντως καὶ ἀσπόρων καὶ ἀνηρότων, μόνης εὐχῆς γεωργίων, καὶ τῆς ἐντεῦθεν πιότητος, ἔργον χειρὸς ἀκριβῶς E ἐκείνης, ἧς τὸ κατὰ τοὺς ἄρτους θαῦμα καὶ ἡ ἐν ἐρήμῳ τράπεζα, τό, τε ἐξ οὐρανοῦ μάννα, καὶ ἡ ἀπὸ στερεᾶς πέτρας οὐχ ὕδατος μόνον, αλλὰ καὶ αὐτοῦ μέλιτος βλύσις.

Ὁ μαθητὴς τοίνυν τῷ τοῦ θαύματος μεγέθει, καταπλαγεὶς, πρόσεισι τῷ Διδασκάλῳ, δρομαίως τὸ γεγονὸς ἀπαγγέλλων· καὶ ὃς κοινὸν μετὰ μαθητῶν Θεῷ γόνυ κλίνας, θυμίαμά τε προσαγαγὼν, τήν τε δεσποτικὴν εὐχὴν προσευξάμενος, καὶ τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα καλέσας (πρὸς ὃν διὰ τῆς ὑπερφυῶς ἀρετῆς ἔσχε την υἱῷ προσήκουσαν οἰκειότητα, καὶ οὗ δόσις ἀγαθὴ τὰ παρόντα) τοσούτου τε πράγματος ἀξίως εὐχαριστήσας, καὶ οὕτως ἀνὰ τὸν σιτῶνα δρᾷν ἑκάστου σαββάτου τοῖς ἀδελφοῖς παραγγείλας, καὶ τοιαύτην εὐχαριστίαν ἀποδιδόναι, ἐντέλλεται τὸ λοιπὸν αὐτοῖς ἀρτοποιεῖν, τὴν χεῖρα μηδέποτε παυομένοις, ἀλλ' ἀεὶ τῆς μακαρίας ταύτης καὶ Χριστὸν διὰ τῶν ἀδελφῶν τρεφούσης ἐντολῆς ἐχομένοις. Τὰς μὲν οὖν χεῖρας οὔτε ἡμέρα ἵστη τῆς ἀρτοποιίας τοῖς ἀδελφοῖς, οὔτε νὺξ, ἀλλὰ καὶ νύκτες μᾶλλον περὶ αὐτὴν πονουμένοις ἡμέραις συνήπτοντο, καὶ τὸ τῆς νυκτὸς ἔργον ὁ λύχνος τοῦ τῆς ἡμέρας φωτὸς παρεῖχεν οὐδὲν ἐνδέον. Τοσοῦτοι παρὰ τὸν Ἅγιον ὄχλοι, καὶ οὕτως ἀριθμοῦ κρείττους ἀεὶ συνέῤῥεον, ὃ καὶ τοῦ προλαβόντος τάχα παραδοξότερον, ὅτι καὶ οὕτως ὁ σῖτος ἐκεῖνος ὅλαις χερσὶν ἐκφορούμενος, καὶ τοσαύταις ἐπαρκῶν μυριάσιν, ὅμως καὶ εἰς F τρίτον ἑξῆς ἐνιαυτὸν ἤρκεσε.

Μετὰ δὲ ταῦτα τῆς προτέρας πάλης ἀναμνησθεὶς ὁ ἐχθρὸς, ἢ τὴν παλαιὰν φιλονεικῶν μᾶλλον ἀνακαλέσασθαι ἧτταν, ὑποδύεται τῶν ἀδελφῶν ἕνα, ἢ ἐπισπᾶται, ἢ ἐπάγεται, οἰκείως ἑαυτῷ δηλαδὴ πρὸς κακοτεχνίαν εὑρὼν ἔχοντα, Ἴσαυρον τὸ γένος, Ἀγγουλᾶν τὴν προσηγορίαν, ὃ τῇ τῶν Σύρων γλώττῃ φασὶ τὸν ὀκνηρὸν ὀνομάζεσθαι· οὐκ οἶδα, εἴ τε τοῦτο τὴν ἀρχὴν κληθέντα, ὃ μετὰ ταῦτα γεγόνει, καὶ τοῖς ἔργοις τὴν κλῆσιν ὕστερον τῇ πράξει μεταβαλόντα, καὶ κατάλληλον τοῖς ἔργοις ἁρμοσάμενον τὴν προσηγορίαν. Τοῦτον τοιγαροῦν ὁ ἐχθρὸς ὑποδὺς, πᾶσαν ἐκταράττει δι' αὐτοῦ τῷ Ἁγίῳ τὴν ἀδελφότητα· καὶ ἀναίδην αὐτῷ προσελθόντες, Τίς ἡ τοσαύτη καὶ οὕτω πέρα τοῦ μετρίου φασὶν ἐλεημοσύνη ; ποῦ δὲ τῶν ἱερῶν οἴκων ἢ φροντιστηρίων ψυχῆς τοιοῦτό τι γινόμενον ἴσμεν; οὐχὶ καὶ αὐτὸς ἐν Ἱεροσολύμοις ὁ Κυριακός ἐστι τάφος, θαυματουργῶν ἐξαίσια, μήπού τι παραπλησίως ἔχον ἐκεῖ τοῖς ἡμετέροις ἐστίν ; οὐχὶ πᾶς ὁ προσευχῆς προσιὼν χάριν ἢ θεραπείας, ἰδίαις μᾶλλον χρῆται δαπάναις ; τοὐναντίον μὲν οὖν οὐχὶ καὶ προσφέρει τὸ κατὰ δύναμιν ; πῶς τοίνυν, καὶ πόθεν, ἢ μέχρι πόσου, ἑαυτοῖς καὶ τοῖς προσιοῦσιν ἡμεῖς ἐπαρκέσομεν ;

Οἱ μὲν οὖν ταῦτα καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια εἶπον· ὁ δὲ πρᾴως ὑπολαβὼν, Τῆς μεγάλης καὶ τοῦτο τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας,

A κηδεμονίας, ἔφη, περὶ ἡμᾶς, ἀδελφοί, τὸ μὴ πρὸς ἀλλοτρίας χεῖρας ἡμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἡμετέρας μᾶλλον ἑτέρους ὁρᾶν, καὶ τὸ μὴ ὅπως ἄντι καὶ βραχὺ λάβοιμεν παρ' ἑτέρων αἰτεῖν, ἀλλ' ἀφθόνως μᾶλλον ἔχειν ἑτέροις ἡμᾶς ἐπαρκεῖν· οὐ γὰρ ἐξ ὧν αὐτοὶ κοπιῶμεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀπονητὶ μᾶλλον τῆς ἄνωθεν χρηστότητος ἀπολαύομεν, ἐκείνοις παρέχομεν, ὃ καὶ σπουδαστέον ὑμῖν εἴπερ ἄλλο τι διὰ παντὸς, καὶ πάσης ἄλλης ἐργασίας προτιμητέον, εἴ τι τῆς ἐκείνου μέλει θεραπείας ὑμῖν, τοῦ ἔλεον θέλοντος μᾶλλον καὶ οὐ θυσίαν. Πρὸς ταῦτα τοῦ Ἀγγουλᾶ πειραθέντος ἰταμώτερον ἀποκρίνασθαι, εἰδὼς ὁ θεῖος ἀνὴρ δι' ἐκείνου συσκευάζεσθαι τῷ ἐχθρῷ τὴν ἐπιβουλὴν, ἐπιτιμήσας σφοδρότερον οὐκ ἐκείνῳ, ἀλλὰ τῷ δι' αὐτοῦ μᾶλλον ἀναιδῶς φθεγγομένῳ, Σὺ μὲν ἀγαθοῖς πᾶσι πολέμιε, οὐ ςδ γὰρ ἀγνοῶ σου τὰς δολιότητας, ἔφη, τὸν ταλαίπωρον τοῦτον ὑπεισελθὼν, θορύβους σπουδάζεις καὶ ταραχὰς ἐπεγείρειν μοι, ἐπεὶ καὶ συγκεχώρηται σαφῶς ἄνωθεν. Εἶτα καὶ πρὸς τὸν Ἀγγουλᾶν ἐπιστραφεὶς, Ἀλλ' οὐαί σοι τῷ δυστήνῳ ἔφη, ὅτι ταύτῃ συγγενῶς ἔχων εὑρέθης τῷ δυσμενεῖ, ὡς καὶ ὀργάνῳ σοι χρῆσθαι πρὸς τὴν κακίαν. Ἑξῆς δὲ καὶ πρὸς τὴν ἀδελφότητα πᾶσαν, Κοινωνητέον, φησὶν, ἐκ τοῦ ὑστερήματος ὑμῖν ἀδελφοὶ, καὶ τῆς ἀναγκαίας χρείας κοινωνητέον τοῖς ὄχλοις, ἐπεὶ οὐκ ὀλίγα ὑμῖν ἐν ὑστέρῳ μεταμελήσει.

B Ταῦτα πρὸς αὐτοὺς εἰπὼν, καὶ τὴν ψυχὴν τῆς αὐτῶν οὐκ οἶδ' εἴτε ἀναλγησίας χρὴ λέγειν, εἴτε μικροψυχίας περιαλγήσας, ὁρᾷ θείῳ ψυχῆς ὄμματι κείμενον καθάπερ τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον ἐπὶ τοῦ σιτῶνος, καὶ ὡς ἐπεισελθόντες ἐνδεεῖς καὶ διαρπάσαντες αὐτὸ φύγοιεν, καὶ ὡς αὐτὸς μὲν διά τινος ὁδοῦ βασιλικῆς ὄπισθεν τούτων καταδιώκοι· φθάσαι δ' οὐχ οἷός τε ὢν, ἐκ μέσης αὐτῆς ἀναστρέψειε, καὶ ὡς ἑκάστης ἡμέρας ἄρτους ἀπὸ τότε τῶν τριῶν ἐν αὐτῷ πλείους οὐχ εὕροι· οὓς λαμβάνων, ἄνω τε πρὸς Θεὸν βλέπων, καὶ τὴν ἐκεῖθεν αὐτοῖς ἐπευχόμενος εὐλογίαν, εἶτα διαθρύπτων, παρετίθει τοῖς δεομένοις, καὶ ὡς ἕκαστον κλάσμα μέγιστος αὐτίκα γίνοιτο ἄρτος. Ἐν ἑαυτῷ τοίνυν γενόμενος, καὶ συμβαλὼν τὴν ὄψιν ἀφαίρεσιν εἶναι τῆς ἄνωθεν χάριτος, οἷς ἔμελλον ἀνακόπτειν οἱ μαθηταὶ τὸν εἰς τοὺς πένητας ἔλεον, πάντας αὐτοὺς συγκαλέσας, καὶ ἅπερ ἴδοι σαφῶς ἀπαγγείλας προσευχὴν ἐπιτρέπει μετὰ δακρύων αὐτοῖς, τὸ μόνον ἰσχύον κατὰ τῆς θείας ἀπειλῆς φάρμακον, ὥστε διαλλαγῆναί φησιν ἡμῖν τὸν Θεόν. Τῶν δὲ μετάνοιαν ἀξίως εὐθὺς ἐπιδειξαμένων, συναλγήσας αὐτῶν τῇ συντριβῇ, καὶ δάκρυα πρὸς Θεὸν ἐκχέας, τὰ πολὺν ἐκεῖθεν ἕλκειν οἶκτον δυνάμενα, σῖτόν τε βραχὺν ἐκ τοῦ σιτῶνος κομισθέντα λαβὼν ταῖς χερσί, καὶ πρὸς χεῖρα πάλιν αὐτὸς τὴν ὑψηλὴν ἰδὼν, τὴν ἐξ αὐτῆς ἐπηύξατο εὐδοκίαν, ἣ πᾶν ἐμπιπλᾷν οἶδε ζῷον ἀνοιγομένη· καὶ ὁ σῖτος (ὢ παραδόξου γεωργίας! ὢ σπερμά-
C των εὐχῆς καὶ γῆν ἀγαθὴν εἰς γονιμότητα παριούσης!) ηὔξετο, μέχρι πολλοῦ ταῖς χρείαις ἀφθόνως ὑπηρετῶν, καὶ μὴ δ' ὁτιοῦν ἐλαττούμενος.

fieri recordamur? Nonne ipsum quoque Domini sepulcrum Hierosolymis inusitata operatur miracula? D *A. NICEPHORO.* numquid tamen istic par huic nostræ eleemosynarum largitio? Nonne sua vivit quadra quisquis aut orationis aut opis causa eo accedit? imo quod contra est, nonne istic offert de suo quantum potest? Quomodo igitur nos et unde, aut quousque et nobis et accedentibus nos sufficiemus annonam?

133 Hæc et his similia illis turbide elocutis, sedate subsumens Sanctus, sic infit: Et illud singularis Dei circa nos solicitudinis signum est, Fratres; *responso prudenti, reprimit.* quod non ex alienis manibus nobis, sed aliis potius ex nostris victitandum sit; quodque, ut parum quid accipiamus, alienam implorare opem non debeamus, sed tantam habeamus rerum copiam, ut et ceteris succurrere possimus. Neque vero illa, quæ manuum nostrarum opere conquisivimus, sed illa, quibus citra laborem nostrum, suppeditante divina bonitate, fruimur, egentibus largimur; quod et faciendum nobis sedulo semper est si quid aliud; et omni alio opere pluris æstimandum, si quid nos cultus illius tangit, qui dicit, Misericordiam volo et non sacrificium. Cum Angulas ad hæc incitatus turbulentius responsum pararet; cognosceretque vir Dei per illum moliri insidias suas dæmonem; ad hunc, prætermisso Fratre per cujus E os inverecunde multa effutiebat, increpationem graviter convertens; Tu, inquit, bonis omnibus inimice, (neque enim me fugiunt tuæ fraudes) misellum hunc clam ingressus, turbas mihi tumultusque ciere satagis, quoniam illius faciendi desuper quoque facultas tibi concessa est. Tum ad Angulam conversus, Sed et tibi misero væ, inquit, quod tam familiaris hosti nostro inventus sis, ut te fraudis suæ instrumentum præbueris. Denique universos Fratres sic alloquitur: Communicandum nobis aliquid ex inopia nostra est, et ex illis, quæ ad usum necessarium faciunt, erogandum turbis: quoniam nos alias non paucorum ad extremum pœnitebit.

134 Ubi finem dicendi fecit, acerbo animi affectus dolore est, ex illorum, stuporene dicam, an pusillanimitate suborto. Tum conspicatur oculo *et cavens ne ideo cesset miraculum* interiore sacrum Evangelium, veluti in horreo jacens; accurrentesque inopes rapere illud ac fugere: ipsum autem se regia quadam via fugientium tergis instare, retrahere vero nullo modo posse, ideoque iter ex media via relegere: ex illo porro tempore singulis diebus tres non amplius in horreo F granario panes reperiri, quos ipsum accipientem, ac sursum oculos ad Deum intendentem, cœlestique benedictione impertientem, denique frangentem apponere egentibus, quodque autem frustum illico in panem maximum converti. Redditus igitur sibi, atque conjiciens, visionem signare divinæ gratiæ oblationem, propterea quod eleemosynas, pauperibus erogari solitas, imminutas vellent; convocatis omnibus quæ sibi per visionem ostensa essent, enuntiat; ac precationem cum lacrymis indicit, solum nempe adversus divinas comminationes remedium, ut Deum sibi propitium redderent. Dum illi mox fructus pœnitentiæ dignos faciunt contritionique indulgent, miseratus Symeon lacrymas ad Deum effundit, lacrymas multiplicem elicere cœlo misericordiam valentes: *denuo benedicit pauca reliqua grana.* tum modicum quid frumenti ex horreo allatum manu excipiens, atque ad manum Dei supremam respiciens, inde benedictionem precibus accersivit, quæ cum aperitur, solet omne animal implere. Frumentum autem (o inusitatam agriculturam! o semina orationis, fertilem quoque terram fertiliorem reddentis!) plurimum augescens, in longissimum tempus usui communi abundantissime sufficiebat, neque minimam partem minuebatur.

CAPUT XVII.

Armat suos contra dæmones varia molientes.

Ἑωράκει μετὰ χρόνον τινὰ πάλιν ὄψιν ὁ Συμεὼν, τὰ δὲ ὀφθέντα τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἀθυμίας ἐπλήρου· καὶ συγ-

Aliquanto post aliam rursus habet visionem, quæ virum pene exanimabat: coactisque in unum Fratribus

A tribus ; State, inquit, ut generosos decet, adversus impendentes tentationes : permisit quippe Dominus vos tentari, ut et splendidiore vos circumdet corona. Librum igitur Job Prophetæ, ex quo noverat ipsis et tolerantiam augere, et supernæ consolationis spem corroborare, in manus capit : indictoque cunctis silentio atque attentione, a capite orsus ad calcem usque librum explicando evolvit : sicubi vero quiddam proverbialis notionis occurreret, id et penitius enucleabat, et latentem in eo sensum spiritus ipsum illuminantis splendore illustrabat ; tandemque adhortationem ex Apostolo commode concludebat, sic inquiens : Audivistis, quid Job sustinuerit ; et cognovistis quem sibi finem Dominus habuerit præfixum : state igitur succincti lumbos vestros in veritate, et calceati pedes in Evangelio pacis, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis tela nequissimi ignea extinguere. Existimo enim, quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Id enim quod in præsenti est momentaneum tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis : non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur : quæ enim B videntur, temporalia sunt ; quæ autem non videntur, æterna.

A. NICEPHORO. *Hortatur Fratres ad tolerantiam exemplo Jobi :*

Eph. 6, 16

Rom. 8, 18

2 Cor. 4, 17

136 His dictis ex imo corde graviter ingemiscens, lacrymas quoque admiscens gemitibus ; Fratres, inquit, tempus certandi est : vigilate itaque, nec lateat quemquam diabolus, qui fraudulenter vos tentat circumvenire. Nostis quippe quod domus tabernaculi nostri, quæ super terram est, dissolvenda sit ; sed aliam, non manu factam, repositam habemus in cœlis nos, qui ambulamus in lege Domini, præferentis cordibus nostris lumen ejus, quod gressus nostros dirigat ad se. Hujusce domus visio hac ipsa mihi nocte luculenter monstravit ascensum nostrum ; in qua et ingressus est dilectus Frater, Joannes, prodromus noster ; cujus et vitam et mores vos ipsi ignorare nequaquam potestis, qui et participem cœlestis vitæ fecistis illum, et in spirituali palæstra habuistis commilitonem. Decimus quippe, Fratres mei, annus igitur, quod vigilem pro animabus vestris, nec desierim orare Deum cum lacrymis, tamquam rationem redditurus pro vobis. Quoniam et ego numquam non illo incessor timore, ne illorum unus deprehendar, qui mercede conducti, de ovibus soliciti perparum, easdem dimit- C tunt atque fugiunt ; non vero illorum pastorum, qui animas suas pro incolumitate gregis sui lubenti animo ponunt.

et spe præmii

137 Attamen superni virtute baculi corroboratus, usque in præsens tempus, repuli a vobis generose feram infernalem. Nostis enim probe, quoties non modo turbare mentem vestram, eamque ad rerum mundanarum desiderium allicere atque detrahere ; sed etiam spoliare gratia divina ac denudare, imo et vos ipsos dispergere omnino ac dissipare conatus sit : verumtamen confusus ubique et repulsus est ; nihil aliud commodi ex tanto conatu et rabie nactus, quam quod tanto perniciosior apparuerit, quanto adhibuit plus conatus. Nunc igitur, tametsi non magna nec latis circumscripta terminis ipsi facultas nocendi data sit, aliqua tamen concessa est contra nos ; nec tantum contra tirones, sed etiam contra illos qui in via virtutum provecti sunt ; a quibus nempe et gravior plaga invido hosti infligitur, et contra quos ipse vicissim invidia ardet manifestiore. Sed tu, Domine, propugnator meus, tuos non destitues.

ac victoriæ.

138 Deinde et quæ viderat discipulis enarravit. Vidisse nempe electos Dei Angelos, ad portas cœli, Deum suum adoraturos, advolare ; Vidisse et dia-

καλέσας τοὺς μαθητὰς, Στῆτε γενναίως, ἀδελφοί, πρὸς D τοὺς μέλλοντας ἐπάγεσθαι πειρασμοὺς, ἔφη· συγκεχώρηκε γὰρ ὁ Κύριος πειρασθῆναι ὑμᾶς, ἵνα καὶ λαμπρότερον στεφανώσῃ. Τὰ κατὰ τὸν Ἰὼβ τοίνυν λαβὼν (ὅθεν αὐτοῖς ᾔδει καὶ τὴν ὑπομονὴν ἐπιτεῖναι, καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἄνωθεν παρακλήσεως ἐπιῤῥῶσαι) καὶ πᾶσιν αὐτοῖς σιγὴν ὁμοῦ καὶ προσοχὴν παραγγείλας, ἐκ προοιμίων εὐθὺς ἀρξάμενος, ἄχρι τέλους αὐτοῖς διεξῄει τὴν βίβλον· εἴπου τι τῶν παροιμιωδῶν τύχοι, καὶ βαθυτέρων ἐπεξιὼν, καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς κρυπτόμενον νοῦν τῷ φέγγει τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος ἐκείνοις διαφωτίζων, εἶτα κατὰ καιρὸν ἐκ τοῦ Ἀποστόλου διεπεράνατο τὴν παραίνεσιν αὐτοῖς, οὕτως εἰπών· Τὴν ὑπομονὴν Ἰὼβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος Κυρίου εἴδετε· στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν Εὐαγγελίῳ τῆς εἰρήνης, ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι. Λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς· τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν· μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια.

Ἔπειτα μέντοι βύθιόν τι καὶ βαρὺ στενάξας, τῷ στεναγμῷ δὲ κεράσας καὶ δάκρυον· Ἀγώνων, ἀδελφοί, καιρὸς ἔφη, γρηγορεῖτε οὖν μὴ λάθῃ τινὰ δολίως ὁ πονηρὸς δελεάσας. Οἴδατε γὰρ ὡς ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους λυθήσεται· ἀλλ' ηὐτρέπισται ἡμῖν ἀχειροποίητος ἐν οὐρανοῖς, ἐν νόμῳ δηλαδὴ Κυρίου πορευομένοις, παρ' αὐτοῦ τε τὸν τῆς καρδίας λύχνον φωτιζομένοις, κατευθύνοντα τὰ πρὸς ἐκεῖνον ἡμῶν διαβήματα· ἧς ὄψις μοι κατὰ τήνδε τὴν νύκτα σαφῶς ἐγνώρισε τὴν ἀνάβασιν, καὶ εἰς ἣν πρόδρομος ἡμῶν εἰσελήλυθεν ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς Ἰωάννης, οὗ καὶ βίον καὶ τρόπον αὐτοὶ πάντως οὐκ ἀγνοεῖτε, οἱ καὶ κοινωνὸν τοῦ κατὰ Θεὸν βίου τὸν ἄνδρα πεποιημένοι, καὶ τῶν πνευματικῶν ἀγώνων συνάμιλλον. Δέκατον γὰρ, ἀδελφοί, τοῦτο ἔτος ἀγρυπνῶν ὑπὲρ τῶν ὑμετέρων ψυχῶν, καὶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ μετὰ δακρύων οὐκ ἐπαυσάμην, ὡς λόγον ἀποδοῦναι μέλλων ὑπὲρ ὑμῶν· ἐπεὶ καὶ τοῦτον ἐγὼ φοβοῦμαι τὸν φόβον ἀεὶ, μὴ τῶν ἀφιέντων τὰ πρόβατα μισθωτῶν καὶ φευγόντων, οἷς ὀλίγα μέλει περὶ αὐτῶν, καὶ οὐ τῶν ποιμένων εἷς εὑρεθῶ, τῶν καὶ ψυχὴν αὐτὴν ἡδέως τῆς ποίμνης προϊεμένων.

Ἀλλὰ τῇ δυνάμει τῆς ἄνωθεν βακτηρίας ῥωννύμενος, γενναίας τὸν θῆρα μέχρι τέως νῦν ἀφ' ὑμῶν ἀπεσόβουν. Οἴδατε γὰρ ποσάκις ὑμῶν οὐ διαθολῶσαι μόνον ἐπειράθη τὸν νοῦν, καὶ πρὸς ἐπιθυμίας κοσμικὰς ἑλκύσαι καὶ κατασπᾶσαι, ἀλλὰ καὶ συλαγωγῆσαι καὶ ὑποκλέψαι καὶ παντάπασιν ὑμᾶς σκορπίσαι καὶ διασπεῖραι· ὅμως ᾐσχύνθη διὰ πάντων καὶ ἀπεκρούσθη, οὐδὲν πλέον τῆς τοσαύτης σπουδῆς ἢ λύσσης ὀνάμενος, ὅτι μὴ τὸ φανῆναι F πλέον κακὸς, τὸ μάλιστα πάντων αὐτῷ σπουδαιότατον. Νῦν οὖν εἰ καὶ μὴ πολλὴ, μὴ δ' ἐπὶ πολὺ, συγκεχώρηται δ' οὖν τις ὅμως αὐτῷ καθ' ἡμῶν ἐξουσία· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν νηπίων, πρὸς δὲ καὶ τῶν ἐν ἀρετῇ ζώντων, παρ' ὧν δηλαδὴ καὶ πλείων ἡ πληγὴ τῷ βασκάνῳ, καὶ πρὸς οὓς ἐκείνῳ πάλιν ὁ φθόνος περιφανέστερος· ἀλλ' οὐκ ἀποστήσῃ ὁ ὑπερασπιστής μου Κύριε.

Εἶτα καὶ αὐτὰ τοῖς μαθηταῖς ἐξηγεῖτο τὰ ὁραθέντα, προσιόντας μὲν ταῖς οὐρανοῦ πύλαις τοὺς ἐκλεκτοὺς Ἀγγέλους εἰς προσκύνησιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, παρεστηκότα δὲ τὸν διάβολον, αἰθίοπα, σκοτεινὸν ὅλον, ἀναιδῆ τὴν ὄψιν, ὕβριν πνέοντα, αἵματος ὁμοῦ καὶ πυρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπόπλεων, οὐκ ἐπί τινος τοὺς πόδας στερεοῦ βεβηκότα, ἀλλὰ κατὰ μέσον οἱονεὶ τὸν ἀέρα, βρύχοντα μὲν φοβερόν τι καὶ θηριῶδες, καὶ κινοῦντά, φησι, τὴν κεφαλὴν κατ' ἐμοῦ, ἀναμένοντα δὲ ὅμως τὰς ἀποφάσεις, φωνήν τε παρὰ Κυρίου πρὸς αὐτὸν ἐνηνέχθαι, Πάταξον λέγουσαν τὰ παιδία καὶ τοὺς καλοὺς τῶν ἀνθρώπων· τὸν δὲ ἀπ' ἐμοῦ τε ἄρξασθαι πρώτου, καθάπερ ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ αἰτοῦντα, καὶ τὸ ἐνδόσιμον οὐκ λαμβάνοντα. Ταῦτα ὁ μὲν τοῖς ἀδελφοῖς ἐξηγεῖτο· ὁ ἐχθρὸς δὲ τὴν [illegible] κακίας,

A κίας, ἀλλ' ἔπεισι κατ' αὐτοῦ μεγάλῳ βρυχήματι, καὶ τὴν δερματίνην ὡς εἶχε μηλωτὴν ὑποδὺς, ἵνα καὶ σφοδρότερον ὡς ᾤετο περιτρέψῃ, πάσχει μᾶλλον ὃ δρᾷν ὁ μάταιος ἤλπισε, καὶ χαλεπὸν αὐτὸς πτῶμα κατενεχθεὶς, ᾤχετο διαλυθεὶς ἴσα καπνῷ, πώγωνος ψαύει μόνον τὰς τρίχας περιελὼν, καὶ γυμνὸν ἐκεῖνο τὸ μέρος ὅπου δηλαδὴ ψαύσειεν ἀπολελοιπώς· ἀλλὰ καὶ τοῦτο κόσμος ἐδόκει τῷ Συμεὼν, ἧττα ἀγεννῆ τοῦ ἀντιπάλου μηνύον.

Εὐθὺς δὲ καὶ ὁ καλὸς ἀγωνοθέτης Χριστὸς τὸ βραβεῖον ἐδίδου, καὶ τῷ γενναίῳ ἐπιφανεὶς, ἅπτεται τοῦ προσώπου κρυφίως, καὶ παραχρῆμα αἵ τε τρίχες ἐφύοντο, καὶ ὁ πώγων αὐτῷ πάλιν ὡς καὶ πρώην ἐκόμα. Τῆς πρὸς αὐτὸν τοίνυν ἐκ τοῦ φανεροῦ καὶ νῦν συμπλοκῆς ὁ πονηρὸς ἀπογνοὺς, ὅτε λαμπρῶς παρ' αὐτοῦ καταβεβλημένος καὶ ἡττημένος, ἐπὶ τὴν τέχνην ἑξῆς καὶ τὴν ἀνελευθερίαν ἐχώρει· καὶ νῦν μὲν αὐτῷ τοὺς ἀδελφοὺς ἐκταράττειν, νῦν δὲ τοῖς ὄχλοις τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν διαψυχραίνειν, νῦν δὲ τοὺς προεστῶτας τῶν κύκλῳ πόλεων, τῆς τοῦ ὄρους ἕνεκεν αὐτῷ νομῆς ἐπεγείρειν. Τίνα μηχανὴν ἢ σπουδὴν οὐκ εἰσῆγε κατὰ τοὺς ἀσθενεῖς τῶν πολεμίων, οἳ τῷ ἀντιπάλῳ χεῖρας οὐ τολμῶντες ἐπάγειν, παράπτεσθαί τι τούτου διὰ τῶν ἐκτὸς ἀνελευθέρως πειρῶνται; Ἀλλὰ μείζονα κἀντούτοις τὴν αἰσχύνην ἑαυτῷ προεξένει· καὶ πᾶν μᾶλλον ἦν ὁρᾷν τοὐναντίον, οὗ δρᾷν ἐκεῖνος
B ἐβούλετο. Τούς γε γὰρ μαθητὰς, μετὰ τὸν βραχὺν ἐκεῖνον σάλον, γαλήνη σταθερὰ διεδέξατο καὶ τῆς προτέρας ἀκριβεστέρα· οἵ τε πρὸς τὸν Ἅγιον ὑποψυχρανθέντες οὕτως εἰς αὐτὸν θέρμης ἔσχον, ὡς τοὺς μὲν αὐτῶν αἱρετικοὺς ὄντας, μακρὰ τῇ παλαιᾷ σφῶν ἀπάτῃ χαίρειν εἰπόντας, τῆς ὀρθοδόξου μοίρας γενέσθαι καὶ ἡμετέρας· πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ἀπίστων, ἑλλήνων δηλαδὴ καὶ βαρβάρων καὶ τῆς τοιαύτης παχύτητος, πρὸς τὸ φῶς τῆς ἐν τῷ Συμεὼν χάριτος διαβλέψαντας, ὁδηγηθῆναι πρὸς τὴν ἀλήθειαν· τοῖς τε περὶ τοῦ ὄρους αὐτῷ βραχέα διενεχθεῖσι, φίλα μετὰ ταῦτα μᾶλλον ἢ πρότερον καὶ εἰρηναῖα γενέσθαι.

Λοιπὸν ὁ κατὰ τῶν παιδίων καὶ τῶν ἀρετὴν μετιόντων πειρασμὸς ἐνειστήκει. Καὶ περὶ πρῶτον νυκτὸς ὕπνον ἐκτείνας πτέρυγας αὐτοῦ πρὸς τὰ κατὰ βορρᾶν ὁ διάβολος, κατέβη καθάπερ τις ἀετὸς μακρὸς τῇ ἐκτάσει καὶ πολὺς τοῖς ὄνυξιν ἐπὶ τὴν πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα πύλην τῆς Ἀντιόχου, συγγενές τι τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ποτὲ γεγονότων κατὰ τῶν πρωτοτόκων ποιῶν, καὶ παραπλησίους τῇ Ῥαχὴλ ἐν Παλαιστίνῃ θρήνους ἐπὶ τοῖς τέκνοις ἐγείρων· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ἀρετῇ ζώντων πολλοὺς ὑπολλὺς, ὡς εἶναι κοπετὸν ἐν πάσαις πλατείαις, καὶ ἐν πάσαις ὁδοῖς οὐαὶ, οὐαὶ, καὶ καλεῖσθαι γεωργὸν εἰς πένθος, καὶ εἰς κοπετὸν, καὶ εἰς εἰδότας θρήνους, καθάπερ τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοῦ θείου Μιχαίου πόῤῥωθεν ἐκεῖνο εἰρημένον, Ξύ-
C ρησαι καὶ κεῖραι ἐπὶ τὰ τέκνα σου τὰ τρυφερά, Ἡ τις ἀνυπόδετος καὶ γυμνὴ (ἵνα τοῖς τοῦ Προφήτου καὶ πάλιν ἐπ' αὐτῇ χρήσωμαι λόγοις) παρὰ τὸν θεῖον πορεύεται Συμεὼν, τὴν μόνην ἀσφαλῆ καταφυγὴν, τὴν μόνην οὐ ψευδομένην ἐλπίδα, θρηνοῦσα πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ νύμφην περιεζωσμένην σάκκον ἐπὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς τὸν παρθενικόν.

Ἔτι καὶ τὴν ὁσίαν Μάρθαν κοινωνὸν τοῦ πρὸς τὸν υἱὸν ἔχουσα θρήνου, ᾗ τὸ μὲν φιλοστόργως πειθόμενος, τὸ δὲ, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἑαυτοῦ τῆς συμπαθείας πηγῶν τὸν εἰς αὐτοὺς βλύζων ἔλεον, γόνατα γῇ καὶ ὄψεις ἐρείσας, οὐ πρότερον ἀνίστησιν ἑαυτὸν, ἕως ἁρπαγέντα τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος ἴδοι, Ἀγγέλων τε πλῆθος περὶ αὐτὸν, καὶ ὥσπερ κατ' ἐκεῖνο τῆς Ἀντιόχου κατενεχθέντα, καθὸ πενθοῦσα φεῦ! ἡ πόλις εἴη, τὰ φίλτατα. Καὶ ὡς αὐτὸς μὲν πρὸς ἀνατολὰς ἑστὼς προσεύξαιτο περὶ αὐτῆς, οὐχ ὑπὲρ ἁπάσης δὲ τῆς πόλεως ἀνύσειεν ἡ εὐχὴ, ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν τὸ μέρος εὐθὺς ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀπειλῆς· μεταβῆναι δὲ κατὰ μεσημβρίαν τὸν ὀλοθρεύοντα, καὶ θρῆνον αὖθις ἀθρόον ἐκεῖθεν ἐγερθῆναι, κραυγὴν συντρίμματος, καὶ κοπετὸν καὶ οὐαὶ, μηδὲν τοῦ προτέρου λειπόμενα, ὡς αὐτὸς τῇ μητρὶ τηνικαῦτα καὶ τοῖς παροῦσιν ὁ θεῖος Συμεὼν ἐξηγεῖτο·

Κατὰ πόδας δὲ καὶ ἡ πόλις πρὸς αὐτὸν αὖθις ἀνῄει,

D bolum stare, indutum æthiopem, tenebricosum totum, facie deformem, calumnias spirantem, sanguine juxta et igne oculis suffusum, nulli fulcro pedibus innixum, sed medio veluti aere consistentem, horribilem ferarumque in modum frementem; qui converso, contra me inquiebat, capite, responsum aliquod præstolabatur; vocem autem a Domino allapsam esse, dicentem, Percute pueros et formosiores quosque; illum vero petiisse, sibi ut liceret a me, quemadmodum olim a sancto Job, exordium sumere; simulque vestimenta apprehendisse. Isthæc Sanctus quidem narrabat Fratribus: hostis vero nullam malefaciendi occasionem prætermittendam ratus, magno cum fremitu in illum irruit, pelliceamque, ut poterat, melotem subiens, quo vehementius, uti putabat, ipsum everteret; passus potius id ipsum miser est, quod inferre sperabat; dejectusque gravi casu abiit, quasi in fumum resolutus: evulsisque tantum prehensæ barbæ crinibus, membrum illud quod tetigerat nudum reliquit. Sed et hoc summo sibi ornamento vertebat Symeon, utpote patefaciens mundo indecorum adversarii conflictum.

A. NICEPHORO

Dæmon pugnam orsus a Symeone, barbam illi extrahit,

139 Mox præclarus Agonotheta Christus generoso pugili suo præmium retribuit: apparens enim tetigit clam faciem ejus, et continuo enati sunt crines, et ornatus pristinus barbæ rediit. Igitur aperto marte aggredi Symeonem nunc quoque diffisus satanas, quippe ab illo dejectus manifeste ac superatus, deinceps ad artes se suas et ignavum pugnæ genus convertit; modo Fratres adversus Sanctum instigando; modo fidem, quam populus in ipso repositam habebat, labefactando; alias Præfectos circumjacentium urbium, ob jus quod sibi in montem quisque vendicabant, contra virum Dei concitando. Quas autem ille machinas, quas artes non adduxit contra infirmos bellatores! qui cum adversario manus non audentes cônserere, ignaviter tentabantur, ut externis se rebus demulceri moverique paterentur. Sed majorem sibi inde confusionem comparavit; cunctaque erat cernere aliter evenisse quam præconceperat. Hos ipsos namque discipulos, post brevem illam tempestatem, secura constansque malacia excepit, eaque priori longe anteferenda: quique erga Sanctum erant frigidiores, adeo succensi sunt ejus amore, ut quidam ex ipsis hæreticis, antiquis suis erroribus valedixerint, nostræque orthodoxæ fidei partes amplexati sint; multi vero infidelium, Græcos puta et Barbaros et similes crassioris erroris homines, in gratiæ lumen, quo Symeon resplendebat, reflectentes oculos, ad veritatem conversi sint: iis autem, qui montem accolunt, pacatiora fuerunt post hæc lætioraque omnia quam ante.

E

quæ a Christo restituitur,

multos contra ipsum concitat,

quod in conversionem infidelium cedit:

F

140 Ceterum contra pueros et circa virtutis exercitium remissiores invaluit tentatio. Etenim diabolus sub primam noctis quietem, expansis versus septemtrionem alis volans, quemadmodum aquila magnum complexa spatium et unguibus instructissima, versus Orientalem Antiochiæ portam descendit, excitans tragœdiam non absimilem illi, quæ quondam in Ægypto contra primogenitos sæviit; referentemque luctum, quo Rachel super filios in Palæstina planxit. Neque hic stetit: verum plurimos quoque virtutis studiosos interemit, adeo ut cunctis in plateis ejulatus, et in compitis Væ! væ! personaret; et agricola vocaretur ad planctum atque ad lamenta; non secus acsi huic civitati jam olim a Michæa illud vaticinium dictum fuisset, Decalvare et detondere super filios delicatos tuos. Civitas ergo nuda et discalceata (ut rursus Prophetæ verbis utar) vadit ad S. Symeonem, solum securum suffugium, solam spem fallere nesciam; lamentans coram eo magis quam sponsa amicta cilicio super virum virginitatis

contra Antiochiam sæviens,

Mich 1, 16

Joel 1, 8

A. Nicephoro. et ab una urbis parte repulsus precibus Symeonis,

141 Præterea et S. Martham, participem doloris sui, patronam apud filium habebat : a qua ille amice inductus, et sponte sua ex insito commiserationis fonte misericordiam in calamitosos effundens, genibus ac facie humi positis, non prius se levavit, quam extra se spiritus virtute raptus, vidisset multitudinem Angelorum cingentem se, et eodem quasi tempore in illam descendere, quo urbs lamentabatur carissimorum jacturam. Sed sicut ipse ad Orientem conversus deprecabatur pro ipsa, sic non pro universa urbe deprecatio exaudita est, verum sola illa orientalis pars, minis statim cessantibus,

ad alteram vertitur,

periculo subduci visa est. Deinde ad meridiem transit nequam spiritus; ac repente gravis planctus inde et clamor, contritiones et ejulatus et væ, nihilo quam prius tolerabiliora, excitata sunt; sicut ipse Symeon matri suæ aliisque præsentibus tunc enarravit.

indeque etiam repulsus,

142 Extemplo autem effusa civitas, ad Sanctum denuo recurrit, flebili, ut quondam, specie ac incessu, ciens ejulatum ut draconum, et luctum sicut filiæ sirenum. Sancta vero Symeonis mater gravi dolore affecta, suumque multo acerbiorem sensum esse quam illorum rata, iterum filio suo non prece simplici, sed gemitibus scintillas igneas emittentibus, lacrymisque, non flectere modo verum etiam liquare

B cor filii valentibus, supplicat, ut si quo possit modo succurrat periclitantibus. Ad hæc Symeon consuetam

monasterium aggreditur

pridem orationem resumens, simili rursum visione dignatus fuit : erat autem ejusmodi. Raptus denuo in E extasim descendebat versus illam, quæ Seleuciam respicit, portam : spiritus autem vastator, inde fugam arripiens, contra monasterium Sancti convertebat impetum; de quo et gravis orta inter utrumque contentio est, suas unoquoque eorum partes agente, altero damnum inferre satagente, altero illud avertere

sed fugatus invadit Cassyotin.

laborante. Interea scelerum machinator arcana quadam cœlitus missa voce admodum invitus loco depulsus fuit, minitansque alteram denuo invasionem, ad locum Cassyotin dictum usque recessit.

πενθικοῖς ὡς πρώην καὶ σχήμασι καὶ βαδίσμασι, ποιουμένη κοπετὸν ὡς δρακόντων, καὶ πένθος ὡς θυγατέρων σειρήνων. Περιπαθέστερον τοίνυν ἡ ὁσία τοῦ ὁσίου μήτηρ διατεθεῖσα, καὶ μᾶλλον ἑαυτῆς τὸ πάθος ἢ ἐκείνων εἶναι νομίσασα, δεῖται τοῦ οἰκείου πάλιν παιδὸς οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ στεναγμοῖς πῦρ ἀφιεῖσι, καὶ δάκρυσιν, οὐ κάμψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆξαι καρδίαν υἱοῦ δυναμένοις, ἐπαμῦναι κάμνουσιν αὐτοῖς εἴ τις δύναμις. Ὁ δὲ τῆς συνήθους πρὸς Θεὸν καὶ πάλιν εὐχῆς ἐχόμενος ἦν, καὶ τῆς ὁμοίας αὖθις ὄψεως ἀξιούμενος. Ἡ δὲ ἦν· ἁρπαγὴ μὲν αὐτοῦ καὶ πάλιν τῷ πνεύματι, καὶ κάθοδος ἐπὶ τὴν κατὰ Σελεύκειαν πύλην, ἀποστροφὴ δὲ τοῦ ὀλοθρεύοντος ἐκεῖθεν, καὶ κατὰ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου μᾶλλον ὁρμή· ἅμιλλά τε περὶ αὐτῆς ἀμφοῖν, πλευρᾶς ἑκατέρας ἑκατέρων ἐπειλημμένων, καὶ τοῦ μὲν ὅπως ἂν κακῶς διαθείη φιλονεικοῦντος, τοῦ δὲ ὅπως ἂν ἐξέληται τῆς ἐκείνου βλάβης αὐτὴν ἀγωνιζομένου. Ἐν τοσούτῳ δὲ τὸν μὲν ὀλοθρεύοντα μυστική τις ἄνωθεν φωνὴ κατὰ πολὺ τὸ ἀκούσιον ἀφίστησι τῆς μονῆς· ὁ δὲ καὶ δευτέραν ἔφοδον αὖθις κατ᾽ αὐτῆς ἀπειλήσας, ἐπὶ τὴν οὕτω Κασσυῶτιν καλουμένην τέως ἐτράπετο. D

CAPUT XVIII.

Iterum suos hortatur; Fratrem a dæmone occisum post varias preces ac visiones ad vitam revocat.

Et hæc quidem S. Symeon matri suæ enarrabat, cum ipsam admodum lætantem atque rursus graviter commotam conspexisset, prout civium res lætæ vel tristes erant; Cassyotin vero luctus et ploratus occupabat, levante super illam flagellum suum Domino, et ingens multitudo hominum inde ad Sanctum accurrebant, lamentabili voce opem implorantes, non secus acsi irruisset super illos dies Domini amara et dura, dies fortis, dies iræ, dies tri-

Postquam Sanctus suos de instante tentatione monuisset,

C bulationis et necessitatis, dies immaturitatis et perditionis, dies caliginis et tenebrarum, dies nubis et nebulæ. Et Cassyotenses quidem imminentia sibi pericula calamitasteque depelli Sancti precibus viderunt : ipse vero ingruere in monasterium suum tentationes et tantum non præ foribus adesse sentiens, discipulis simul omnibus convocatis : Ecce, filii ac Fratres mei, inquit, sicut vitis Christo facti estis, palmitibus decora, virens, et floribus virtutum gemmans, dextera illius plantata, liceat dicere et perfecta. Videte igitur ne destruatis septum, quod est lex Dei et mandatorum ejus observatio : vastabit quippe vos, heu me! et disperget aper de silva, et transeuntibus quibusvis expositi eritis in contumeliam et conculcationem. Verumtamen ferte fructus tanta cultura dignos, sustinete cum gratiarum actione; et generose magnanimiterque vos gerite in tentationibus. Ecce enim grandis calamitas in proximo est. Cum hæc dixisset, graviter cum dolore ingemiscens, non aliter quam si ante oculos quæ eventura erant versarentur; discipulos quidem inexpugnabili Crucis Christi signo munit : ipse autem contemplatione mentis abreptus, tantum non præsentia adesse jam monstrante quæ futura prædixe-

Καὶ ὁ μὲν ἱερὸς ταῦτα Συμεὼν τῇ μητρὶ ἀφηγεῖτο, ἐπεὶ καὶ λίαν αὐτὴν ᾔδει χαίρουσαν, καὶ πάλιν παθαινομένην, εὖ αὐτῇ τῶν πατριωτῶν ἢ τοὐναντίον ἐχόντων· Τὴν δὲ Κασσυῶτιν ὀδυρμὸς εἶχε καὶ θρῆνος, ἤγειρε γὰρ ἐπ᾽ αὐτὴν μάστιγας ὁ Θεὸς, καὶ πλῆθος ἐκεῖθεν παρὰ τὸν ἅγιον οὐκ ὀλίγον ἀπήντα, ἐλεεινολογούμενοι πρὸς αὐτὸν, οἷα τέτακται ἡμέρα Κυρίου ἐπ᾽ αὐτοὺς, πικρὰ καὶ σκληρὰ, δυνατὴ ἡμέρα, ὀργῆς ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἡμέρα θλίψεως καὶ ἀνάγκης, ἡμέρα ἀωρίας καὶ ἀφανισμοῦ, ἡμέρα σκότους καὶ γνόφου, ἡμέρα νεφέλης καὶ ὁμίχλης. Καὶ μέντοι καὶ τοῦ ἐν ὀφθαλμοῖς κινδύνου καὶ τῶν δεινῶν, εὐχαῖς ἐκείνου, κομιζόμενοι λύσιν· ὁ δὲ, προσαγαγόντων ἤδη τῇ μονῇ καὶ ὅσον οὐκ ἐπὶ θύραις αἰσθόμενος τῶν πειρατηρίων, τοὺς μαθητὰς ὁμοῦ πάντας συναγαγὼν, Ἰδοὺ, τέκνα καὶ ἀδελφοὶ, ἔφη, ὡς ἄμπελος ἐγενήθητε τῷ Χριστῷ κομῶσα καὶ θάλλουσα, καὶ ἀρετῶν ἄνθει βρύουσα, δεξιᾷ τῇ ἐκείνου πεφυτευμένη, εἴη δὲ καὶ κατηρτισμένη λέγειν. Ὁρᾶτε οὖν μὴ καθαιρεθῆτε τὸν φραγμὸν, ὅς ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος, καὶ ἡ τῶν ἐντολῶν φυλακή· καὶ λυμήνηται φεῦ καὶ κατανεμήσηται ὑμᾶς ὁ ἐχθρὸς ὗς ἐκ δρυμοῦ, καὶ εἰς κοινὴν τοῖς διοδεύουσιν ἐκτεθῆτε ὕβριν καὶ καταπάτημα. Ἀλλ᾽ ἐνέγκατε καρποὺς μᾶλλον τῆς γεωργίας ἀξίους, ὑπομονὴν δηλαδὴ μετ᾽ εὐχαριστίας, καὶ τὸ ἐν πειρασμοῖς γενναῖον καὶ μεγαλόψυχον· ἰδοὺ γὰρ τὰ δεινὰ παρὰ πόδας. Ταῦτα ἔφη, καὶ βαρύ τι καὶ πεπονθὸς ἀνοιμώξας, οἷα κρυφίοις ὄμμασι τὰ μέλλοντα διορῶν, αὐτοῖς μὲν τοῦ Χριστοῦ τὴν ἄμαχον ἐπιβάλλει σφραγῖδα· τὸν δὲ θεωρία ὑπολαβοῦσα, ὅσον οὐκ ἤδη παροῦναι δείκνυσιν ἅπερ ἐπάγεσθαι ἤμελλε· καὶ πάλιν εὐχαὶ πρὸς Θεὸν αὐτῷ, καὶ πάλιν δάκρυα, ὕπνου τε πάλιν ἄγευστος ἐκείνη καθάπαξ ἡ νὺξ, ἕως αὐτὸν ἡ θεία παρεκάλεσε χάρις, ἐν σχήματι νεανίδος παρθένου ἐπιφανεῖσα. F Ἑξῆς δὲ καὶ ὁ ἐχθρὸς μετὰ τῶν σκανδάλων καὶ τῆς ἐπιβουλῆς,

A βουλῆς, ἐκ τοῦ Ἀγγουλᾶ τε πρώτου ἡ τῆς ἐκείνου μανίας ἀρχὴ, καὶ ἡ κατ᾽ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν πληγὴ, δικαίαν τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεως τὴν ἀντιμισθίαν ἀπολαβόντος, χάριτός τε παρὰ τοῦ φίλου ἀξίας τετυχηκότος.

Ἐν ὅσῳ γὰρ τὰ ὀφθέντα πρὸς τοὺς μαθητὰς ὁ Συμεὼν διεξῄει, τῆς προλαβούσης ὥσπερ ἐπιλαθόμενος διδασκαλίας ὁ Ἀγγουλᾶς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἐντολῆς, μὴ μεριμνήσητε κελευούσης, μερίμνησον ἐκεῖνος ἑαυτῷ καὶ ἡμῖν ἔφη. Καὶ μετὰ τοῦ ῥήματος εὐθὺς ἡ πληγὴ, οὐ κατ᾽ αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀδελφῶν ὁμοῦ πάντων· καὶ ἡ πληγὴ μεγάλη οὕτω καὶ χαλεπὴ, ὡς τοὺς μὲν αὐτῶν ἐγγυτάτω θανάτου γενέσθαι τοὺς δὲ καὶ θανεῖν, ὅσοι δηλαδὴ τῶν ἄλλων ἀμελέστερον εἶχον. Ὅπερ μαθόντα τὸν Συμεὼν τὸ τῆς νεανικῆς τοῦ Ἰὼβ ἐκείνης καὶ γενναίας φάναι ψυχῆς, Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας. Εἱστήκει δέ τις ἀδελφὸς, τῶν κομιδῇ σπουδαίων καὶ φιλαρέτων, ὄνομα Κόνων, ὃς διὰ τὸ Χρηστὸν τοῦ τρόπου, καὶ τὸν περὶ τὸ καλὸν ἔρωτα ἠγάπητο τῷ μεγάλῳ διαφερόντως· οὗτος δέει τῆς ἴσης τοῖς ἀδελφοῖς πληγῆς ἵστατο σκυθρωπός· ἔξω δὲ καθάπερ ἑαυτοῦ γεγονὼς, ἐδόκει ταῦτα τὸν θεῖον Συμεὼν ὁρᾷν αὐτοῦ πυνθανόμενον· Ποία τῶν ὑπὲρ γῆς ἑνὸς ἀνθρώπου μεγίστη πρὸς Θεὸν παῤῥησία; τοῦ δε καί τις
B ἐκεῖνός ἐστιν ἐρομένου, αὐτὸν εἶναι φάναι τὸν μετ᾽ ἐκείνου λαλοῦντα· τῆς θείας οἶμαι χάριτος, ὃ μετ᾽ οὐ πολὺ παράδοξον ἔμελλεν ἐπ᾽ αὐτῷ γενήσεσθαι προοικονομούσης, ἢ τὸν μαθητὴν μᾶλλον οἰκοδομούσης, μὴ λάθῃ παρὰ τοῦ πονηροῦ πρὸς ἀπιστίαν ὑποσυρεὶς, ἀσθένειαν τοῦ διδασκάλου πρὸς τὰς ἐκείνου μηχανὰς καταγνῶναι· ὁ μὲν γὰρ Κόνων εἰς ἑαυτὸν ἐπανελθὼν, ἀγωνίας μεστὸς τὴν ὄψιν αὐτῷ ἐξηγήσατο.

Οὐ πολὺ δὲ τὸ ἐν μέσῳ καὶ τελευτᾷ μὲν αὐτὸς ὑπὸ τοῦ διαβόλου πληγεὶς ὁ Κόνων· ὅπερ τῷ Συμεὼν ἀκουσθὲν, μέσης αὐτοῦ καθικνεῖται καρδίας. Ὁ δὲ τὸν νεκρὸν κομισθῆναι, καὶ πρὸς αὐτοῦ τεθῆναι, τὴν δε δερματίνην τοῦ στύλου σκέπην ἀρθῆναι κελεύσας, τὰ σπλάγχνα τε δεινῶς ἐπὶ τῷ κειμένῳ παθὼν, ὀδυνηρόν τε λίαν δακρύσας καὶ ἀνακλαύσας, γόνατά τε δοὺς ἐδάφει καὶ ὄψεις, Δέσποτα παντοκράτορ εἶπεν, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ πήξας αὐτὸν, ὁ στερεώσας τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὁ διδοὺς πνοὴν τῷ λαῷ τῷ ἐπ᾽ αὐτῆς καὶ πνεῦμα τοῖς πατοῦσιν αὐτὴν, ὁ ἐκστρέφων εἰς πρωῒ σκιὰν θανάτου καὶ ἡμέραν εἰς νύκτα σκοτάζων, ὁ θανατῶν καὶ ζωογονῶν, ὁ εἰς ᾅδου κατάγων καὶ ἀνάγων, πνεῦσον ἐπὶ τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦτο τοῦ ζωοποιοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀποκαταστήτω αὐτῷ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ὥστε λαλῆσαι τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων τὴν δυναστείαν σου, καὶ τὴν δόξαν τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς βασιλείας σου. Ταῦτα προσευξάμενος καὶ διαναστὰς, μεγάλῃ ὡς εἶχεν, Ἀββᾶ Κόνων, ἐβόησε τῇ
C φωνῇ. Ὁ δὲ ἦν ἄφωνος, ἄψυχος, σῶμα αἰσθήσεώς τε καὶ πνοῆς ἔρημον. Ὡ δὲ τῇ γῇ πάλιν ἑαυτὸν τοῦ Συμεὼν δεδωκότος, τὰ αὐτά τε προσευξαμένου, καὶ παραπλησίᾳ φωνῇ πάλιν τὸν μαθητὴν καλέσαντος, ἔτι νεκρὸς ἀκριβῶς ὁ νεκρὸς ἦν, γόνατα καὶ κεφαλὴν αὖθις κολληθεὶς τῷ ἐδάφει, συντονώτερόν τε τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς, ἔπειτα μέντοι καρδίαν ἅμα καὶ ὀφθαλμοὺς εἰς οὐρανοὺς ἀνατείνας, φωνήν τε δάκρυσι θερμοῖς κεκερασμένην ἀφεὶς, Ἡ τοῦ Θεοῦ μήτηρ, ἡ δέσποινα πάντων καὶ Θεοτόκος, ἡ τῆς ἡμῶν ἀναπλάσεως καὶ σωτηρίας μεσίτης, ἔφη· ὁ Πρόδρομος τοῦ Ἐμμανουὴλ, ὁ καὶ αὐτὸν καταξιωθεὶς βαπτίσαι τὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὁ τῇ μητρί με καὶ πρὸ γενέσεως εὐαγγελισάμενος· Χερουβὶμ, Σεραφὶμ, Θρόνοι, Κυριότητες, Ἀρχαί, Ἐξουσίαι, Μιχαὴλ, Γαβριὴλ, ἀλλὰ καὶ πάντες ὅσοι τῶν Ἀγγελικῶν ἐκείνων δυνάμεων, ἄλλος ἄλλης στρατιᾶς προηγεῖσθε· Ἀπόστολοι θεῖοι, Προφῆται, Μάρτυρες, Ἱερεῖς, οἱ τὴν ἀδαπάνητον μυστικῶς θυσίαν ὑπὲρ ψυχῶν δικαίων προσφέροντες, σεσίγηκεν ὑμῖν πᾶσα νῦν ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς Θεὸν παῤῥησία, ἐπιλέλησθε τοῦ διὰ παντὸς ὑμᾶς μεσίτας προβαλλομένου· κεῖται γὰρ ὡς ὁρᾶτε οὗτος, καὶ οὐ δὲ μία παρ᾽ ὑμῶν πρεσβεία, οὐδεὶς τῶν ἐμῶν τῆς καρδίας ὀδυνῶν ἔλεος. Ἤπου διηνεκῆς παρ᾽ ὅλην ὁ πόνος ἐμοὶ τὴν ζωήν; Εἰ οὐκ ἀναστήσεται, ὄντως οὐκ εὐηρέστησα τῷ Θεῷ μου, οὐ δὲ κοινωνίαν

rat; iterum supplex ad Deum preces, iterum lacrymas fundit, iterum expers somni noctem illam totam traducit; donec apparens ei divina gratia, juvenis puellæ speciem induta, affligentem se consolata est. Deinde et hostis adfuit cum scandalo atque insidiis; cujus furor ab Angula orsus, contra ipsum ac Fratres plagis sæviit: recipiente illo meritam pro familiaritate cum hoste contracta mercedem, et gratiam a tali amico conferrisolitam. D

A. NICEPHORO.

144 Interea enim temporis, dum quæ viderat, discipulis enarrat Symeon; Angulas, superioris doctrinæ quasi immemor, quin etiam præcepti, ne sollicite agerent caventis, oblitus; Solicitus sit ipse et sibi, inquit, et nobis. Quæ verba continuo plaga consequitur, non modo ipsi sed fratribus quoque omnibus perquam luctuosa: adeo quippe gravis ac sæva fuit, ut quidam prope abessent a morte, quidam, etiam morerentur; illi scilicet qui aliis negligentiores fuerant. Quo intellecto Symeon, ut alter Job, forti ac generoso animo dixit: Sit nomen Domini benedictum in secula. Quidam autem Frater, in paucis studiosus atque amans virtutis, Conon appellatus, Symeonique, ob elegantiam ac suavitatem morum et studium, sectandi meliora, admodum carus, perplexo erat dejectoque animo, metuens, ne eadem quæ Fratribus sibi quoque calamitas accideret. Hic quasi mente a sensibus aberrans, videre sibi videbatur Symeonem, talia interrogantem: Qualis hominis unius in terris maxima erga Deum fiducia est? Eo autem, Quis ille est homo respondente; dicere Symeonem, illic est qui loquitur tecum? divina, ut arbitror, gratia sic disponente ea, quæ post paulo eventura ipsi præter expectationem erant, aut potius discipulum instruente, ne ad infidelitatem a malo genio pellectus, oblivisceretur suam magistro infirmitatem indicare adversus machinamenta ipsius: etenim sibi redditus Conon, magno cum mœrore visionem istam Sancto aperuit. E

Dæmonis sævitia quidam moriuntur:

quod idem metuens Conon, pius Frater,

145 Non multo interjecto tempore Conon a diabolo percussus expiravit: quod ubi ad aures Symeonis pervenit, cor ingens dolor invasit. Jubet ergo apportari mortuum, allatum poni juxta se, pelliceum columnæ tectum amoveri, tum intimis visceribus super jacentem commotus, dolenterque admodum flens atque ingemiscens, prostratis genibus ac facie in terram; Domine, inquit, omnipotens, qui fecisti cœlum et compegisti illud; qui firmasti terram et quæ in ea sunt; qui das spiritum populo terram incolenti et calcanti; qui mortis umbram vertis in lucem, et diem in noctem tenebrosam; qui occidis et vivificas; qui ad inferos deducis et reducis; spira super hoc cadaver spiritum tuum vivificum, et restituatur illi anima sua, ut filii hominum celebrent potentiam tuam et gloriam majestatis regni tui. Ita precatus surrexit, quantaque potuit maxima voce clamavit, Abba Conon. Is autem voce carebat animaque, corpus sensu ac spiritu destitutum. Cum vero se rursus humi projecisset, eademque precando iterasset, ac pari voce discipulum vocasset nequidquam, (mortuus enim ut erat, vere manebat mortuus) genibus ac capite tertio affixus terræ, contentiori oratione Dei opem imploravit. Postea vero corde oculisque in cœlum erectis, vocem lacrymis ferventibus mixtam hujusmodi emisit: Mater Dei, Domina omnium ac Deipara, mediatrix reparationis ac salutis nostræ: Præcursor Emanuelis, qui etiam dignus fuisti baptizare illum qui tollit peccata mundi, quique antequam natus sum matri meæ me annuntiasti: Cherubin, Seraphim, Throni, Dominationes, Principatus, Virtutes, Michael, Gareli, et quotquot præterea estis Angelici spiritus, alii aliis exercitibus præfecti: divini Apostoli, Prophetæ, Martyres Sacerdotes, qui inexhaustum sacrificium F

cum obiisset, pro eo resuscitando

orat Symeon iteratis vicibus,

et omnes in auxilium Sanctos advocat:

A. Nicephoro.

A crificium pro animabus justis mystice offertis, jam omnis vestra in Deum fiducia pro me loqui destitit ac mutata est; obliti estis mei, qui vos semper mediatores adhibui: jacet quippe, ut cernitis, hic discipulus meus; et nulla a vobis intercessio, nulla dolorum meorum commiseratio procedit. An ergo frustra omnis per totam vitam exantlatus labor? Si hic non resurgat, vere non placui Deo meo; neque communionem inveni ullam in vobis, si non reviviscat. Tu qui in altis habitas et humilia respicis, qui ad dexteram Majestatis sedes in cœlis, convertere, quæso, Domine inde, et respice e domo sancta gloriæ tuæ. Ubi est zelus tuus ac virtus tua? ubi est multitudo misericordiæ tuæ et miserationum tuarum?

qui tandem se exaudiri sentiens

146 In hunc modum orante Sancto, mœrore timoreque impleti sunt non modo præsentes, verum ipsa quoque elementa commiseratione tangi videbantur, utpote tam justæ animæ clamorem ulterius non ferentia: certe beatam Martham horror quidam subivit, quo a sensibus abivisse se putabat, donec superna Dei gratia occulte superveniens ipsam ad se reduxit. Verum enimvero non amplius hoc modo despecturus erat Deus justum laborantem: sentiens itaque divinam visitationem advenientemque consolationem,
B ingenti statim voce clamavit, dicens: Ex tribulatione mea invocavi Dominum et exaudivit me in latitudine: Domine, exaudi orationem meam et clamor meus ad te veniat. Ne avertas faciem tuam a puero tuo, quoniam tribulor; velociter exaudi me tu, qui cœlos inclinas, Deus; qui ex sanctis et excelsis habitaculis tuis descendisti, qui propter me caro factus es, qui pro me crucem et mortem sustinuisti. Si voluntatem timentium te, uti promisisti, facis; si libro vitæ æternæ me inutilem servum inscripsisti; quemadmodum filiam Principis jam defunctam, et mortuum viduæ filium jam elatum, et Lazarum jam quatriduanum ex mortuis resuscitasti; ita veniat quoque spiritus vitæ in hunc defunctum, et reviviscat, et consistat pedibus suis. Ita justo Symeone clamante, vox, quemadmodum in oratione solet, intra ipsius jacentis animam audita est (uti postea narrabat) dicens; Totus mundus tenebræ est; nulla uspiam lux super faciem terræ, quoniam impleta est iniquitas in negotiis filiorum hominum, idque non solum hoc in loco.

iterum petit mortuum suscitari;

videt cœlos apertos et currum lucidum,

147 Jam sol versus meridiem inclinabat, cum suspicit S. Symeon: atque ecce panduntur cœli, et lumen, non modo oculorum aciem, sed ipsam, quoque diem et splendidissimum solem offuscans,
C supra firmamentum emicat; sonusque rotarum currentium allabitur auribus. Currus autem quatuor instructus equis ac totidem rotis erat, cui tres præsidebant viri; quorum unus a parte dextra medius inter duas rotas et equos, alter a parte sinistra similiter, tertius a tergo sedebat. Vestis porro et coma viris talis erat, ut altera candore superaret nivem, altera splendore aurum: equorum vero color et fræna, et vehiculi species merum erant lumen, quod oculos potius ad spectandum, quam linguam ad explicandum requireret, aut potius utrorumque æqualiter argueret infirmitatem. Ferebatur autem currus pone columnam a parte sinistra versus dexteram, donec consisteret ante faciem Symeonis versus orientem, sic jubente eo qui sequebatur a dextris.

item splendidum thronum,

148 Mox etiam a dexteris tranquilla afflavit aura, apparuitque similitudo firmamenti, et visio post tergum velut lapidis saphiri, et quatuor manus virorum (dixisses consternatione ac timore perculsos) levibus alis pervolantium, et quasi velum aliquod altaris semoventium: quod spectabatur, similitudo throni; introrsum splendentis; ac rursus supra thronum velut species hominis, non permittentis,

οὐμενοῦν εὖρος οὐδεμίαν ἐν ὑμῖν, εἰ οὐ ζήσεται. Ὁ ἐν D ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, ὁ ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης καθήμενος ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἐπίστρεψον Κύριε ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἴδε ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου σου καὶ δόξης· ποῦ ἐστιν ὁ ζῆλός σου καὶ ἡ ἰσχύς σου; ποῦ ἐστι τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέου σου καὶ τῶν οἰκτιρμῶν σου;

Ταῦτα τοῦ Ἁγίου προσευχομένου, οὐ κατηφείας μόνον οἱ παρόντες ἐπληροῦντο καὶ δέους, ἀλλὰ συμπάσχειν αὐτῷ μικροῦ καὶ τὰ στοιχεῖα ἐδόκει, δικαίας οὕτω ψυχῆς βοὴν δυσωπούμενα, τὴν μέντοι μακαρίαν Μάρθαν καὶ φρίκης τι ὑπεληλύθει· ἤδη δὲ καὶ ἔξω ἑαυτῆς ἐνόμιζε γεγενῆσθαι, ἕως ἄνωθεν αὐτῇ κρυφίως ἐπιδημήσασα χάρις εἰς ἑαυτὴν ἐπανήγαγεν. Ἀλλ᾽ οὐ γὰρ ἔμελλε Θεὸς ταύτῃ τοῦ δικαίου κάμνοντος ἐπὶ πλέον ὑπερορᾶν, ἀλλὰ θείας ὁ Συμεὼν ἐπισκοπῆς καὶ προσαγούσης ἤδη παρακλήσεως ὑπαισθόμενος, ὀξὺ αὐτίκα βοήσας, Ἐκ θλίψεως ἐπεκαλεσάμην τὸν Κύριον, ἔφη καὶ ἐπήκουσέ μου εἰς πλατυσμόν· Κύριε, εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, καὶ ἡ κραυγή μου πρός σε ἐλθέτω· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τοῦ παιδός σου, ὅτι θλίβομαι, ταχὺ ἐπάκουσόν μου. Ὁ κλίνας οὐρανοὺς Θεὸς, καὶ ἐξ ἁγίων ὑψωμάτων καὶ κατοικητηρίων σου καταβὰς, ὁ δι᾽ ἐμὲ σάρξ γενόμενος, ὁ καὶ σταυρὸν ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ θάνατον ἀνασχόμενος. εἰ θέλημα τῶν σε φοβουμένων ὡς ἐπηγγείλω ποιεῖς, εἰ τῇ βίβλῳ με τῆς E παρά σοι ζωῆς καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐναπεγράψω, ὡς τεθνηκυῖαν ἤδη τὴν τοῦ ἄρχοντος θυγατέρα, ὡς ἐκκομιζόμενον νεκρὸν τὸν τῆς χήρας υἱὸν, ὡς τετραήμερον ἐκ νεκρῶν ἀνέστησας Λάζαρον, οὕτως ἐλθέτω πνεῦμα ζωῆς καὶ εἰς τὸν κείμενον τοῦτον, καὶ ζησάτω, καὶ στήτω ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Ταῦτα τοῦ δικαίου βοῶντος, φωνὴ καθάπερ ἐν προσευχῇ τῇ ψυχῇ τοῦ κειμένου ἠκούετο, ὡς αὐτὸς ὕστερον ἐξηγούμενος ἦν, Ὅλος λέγουσα σκότος ὁ κόσμος, οὐκ ἔστι φῶς ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς οὐδαμοῦ, πληθυνθείσης τῆς ἀνομίας ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων, ὅτι μὴ μόνον ἐνταῦθα.

Ἥλιος μὲν οὖν ἤδη μετὰ μεσημβρίαν κεκλίνει· ὁρᾷ δὲ ὁ ἱερὸς Συμεὼν, καὶ ἰδοὺ ἀνοίγονται οἱ οὐρανοὶ, φῶς δὲ οὐκ ὀφθαλμοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἡμέρας, καὶ αὐτοῦ κρεῖττον ἡλίου ὑπὲρ ἄνω τοῦ στερεώματος· ἦχός τε τροχῶν φερομένων ἐμπίπτων ταῖς ἀκοαῖς· ἅρμα δὲ κατόπιν τοῦ ἤχου τέσσαρσι μὲν ἵπποις χρώμενον, τοσούτοις δὲ καὶ τροχοῖς, τρεῖς τε ἀριθμὸν παραθέοντες ἄνδρες· ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν μεταξὺ τῶν δύο τροχῶν τε καὶ ἵππων, ὁ δ᾽ ἐξ ἀριστερῶν ὁμοίως, ἅτερος δ᾽ ἐκ τῶν ὀπισθίων. Ἡ δὲ ἀναβολὴ τοῖς ἀνδράσι καὶ ἡ κόμη, ἡ μὲν χιόνα τῇ λευκότητι παριοῦσα, ἡ δὲ πλέον καὶ χρυσοῦ στίλβουσα· τὸ δὲ τῶν ἵππων χρῶμα, τὰ δὲ ἡνία, τὸ δὲ τὸ δὲ τοῦ ὀχήματος εἶδος, φῶς αὐτόχρημα ἦσαν, φῶς ὀφθαλμῶν μᾶλλον εἰς θέαν ἢ γλώττης εἰς ἑρμηνείαν δεόμενον, ἢ καὶ ἀμφοῖν ἐπίσης, γλώττης ὁμοῦ καὶ ὀφθαλμῶν ἐλέγχον ἀσθένειαν. F Ἐφέρετο τοίνυν ἐπὶ τὰ δεξιὰ διὰ τῶν εὐωνύμων ἐκ τῶν ὀπισθίων τοῦ κίονος, ἕως κατὰ πρόσωπον ἔστη τοῦ Συμεὼν πρὸς Ἀνατολὰς, τοῦ δεξιᾷ παρεπομένου ταύτῃ κελεύσαντος.

Αὐτίκα γοῦν ἐκ τῶν δεξιῶν ἠρέμα προσέβαλεν αὖρα, καὶ ἰδοὺ ὡς ὁμοίωμα στερεώματος, καὶ ὡς ὅρασις κατὰ νῶτον λίθου σαπφείρου, τέσσαρές τε χεῖρες ἀνδρῶν οἱονεὶ σὺν ἐκπλήξει καὶ φόβῳ πτέρυξιν ἐλαφραῖς διαπετομένων, καὶ ὥσπερ τι καταπέτασμα θυσιαστηρίου κατασειόντων· τὰ δὲ ὑπὲρ τοῦτο ὡς ὁμοίωμα θρόνου τὰ ἔνδον καταλάμποντος, καὶ ἐπ᾽ αὐτοῦ πάλιν ὡς εἶδος ἀνθρώπου, μή τε ὀφθαλμῷ τῆς θέας ἐφικέσθαι, μή τε νῷ τοσοῦτον ἐφιέντος ὅσον ἐβούλετο· Ἀγγέλων τε μυριάδες ἀριθμοῦ κρείττους κυκλοῦσαι τὸν θρόνον ὁμοῦ καὶ παρεστηκυῖαι· φῶς αὐτόχρημα οὖσαι, φῶς ἀφιεῖσαι, φῶς ἐξαστράπτουσαι· οἱ μὲν ὅσα καὶ ἀὴρ ὁρώμενοι, οἱ δὲ πῦρ, οἱ δὲ ἥλιος· τῷ μέντοι Μιχαὴλ (ὡς τηνικαῦτα μυστικῶς τῷ Συμεὼν ἐδηλοῦτο) πλείονος τῶν ἄλλων οἰκειώσεως καὶ παῤῥησίας* μεστὴν, ὡς καὶ πάντων ἤδη κεφαλὰς ἐπικλινομένων μόνον ὑπερανέχειν αὐτὸν, διακονούμενον τοῖς δεσποτικοῖς διατάγμασιν. Ἀπὸ μέντοι τῆς τοῦ κίονος στάσεως ἄχρι τῶν ἀθεάτως ἐκείνων καὶ μυστικῶς ὁρωμένων ἀναβάσεις, ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν, αἱ δυνάμεις ἐτίθεντο· συνανῄει δὲ καὶ πλῆθος αὐταῖς

A αὐταῖς ἀνὰ τὸν ἀέρα μυρίον, ὡς μὴ δὲ τῷ παντὶ χωρεῖσθαι δύνασθαι, ἀλλ' οἷον ἀλλήλοις συγκεῖσθαι, καὶ θατέρου τὸν ἕτερον ἔχεσθαι, φῶς περικειμένους, φῶς ὁρωμένους, φῶς οἷον μὴ δὲ ὀφθαλμῷ καταληπτὸν εἶναι λάμποντας· φωνὴ τοῦ ὁμοιώματος ἐκείνου ἀκουομένη, ὡς φωνὴ τοῦ ἐν ὑπεροχαῖς ἀνθρώπου, ἀποκατάστασιν τῆς τοῦ κειμένου ψυχῆς σημαίνουσα.

Ὡς δὲ κρύπτεσθαι ἤδη τὰ τῆς θείας ἐκείνης ἐπιφανείας, καὶ μηκέθ' ὁρᾶσθαι ἤμελλε, στρατιά τις Ἀγγέλων παρέστη τῷ Συμεὼν, τῆς αὐτοῦ στάσεως ἑκατέρωθεν, κατὰ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων· παραχρῆμα δὲ καὶ αὐτὸς, χάριτος ὥσπερ δαψιλεστέρας ὑποπλησθεὶς, λαμπρᾷ ὡς εἶχε καὶ πεποιθυίᾳ φωνῇ, Ἀδελφὲ Κόνων, ἔγειραι, ἔφη, καλεῖ σε δι' ἐμοῦ ὁ τετραήμερον ἐκ τάφου καλέσας Λάζαρον· καὶ ὁμοῦ τῇ φωνῇ (τίς σου τὰ θαυμάσια Χριστὲ διηγήσεται;) ὁ νεκρὸς ἀνεβίω, καὶ τῆς γλυκείας τοῦ διδασκάλου φωνῆς ὁ μαθητὴς ᾔσθετο· καὶ πρὸς τὴν κλῆσιν διαναστὰς, καὶ ὄμμασι βλέψας, καὶ ποσὶ χρησάμενος, ἀποκατέστη τῇ ἀδελφότητι. Καὶ τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο τοῦ Συμεὼν, καὶ οὕτω κατὰ τὸν γενναῖον Ἰὼβ πειρασθῆναι συγχωρηθεὶς καὶ αὐτὸς, λαμπροτέρας ἐπὶ τέλει τυγχάνει τῆς ἀναῤῥήσεως, ὅσω τοῦ διπλασίῳ τῶν πρώην ἀφῃρημένων τὰ μετὰ ταῦτα κομίσασθαι, τὸ τὸν θανόντα μαθητὴν, αὐτὸν ἐκεῖνον ζῶντα πάλιν ἐξαισίως ἀπολαβεῖν, καὶ
B τοιαύτης ἐπιφανείας ἀξιωθῆναι, οὐκ ὀλίγῳ θαυμασιώτερον. Ἡμῖν δὲ καὶ πρὸς τὰ ἑξῆς ὁ λόγος ἴτω τῆς ἀκολουθίας ἐχόμενος.

tantum vel oculis vel mente e spectaculo voluptatis D
capi, quantum spectans cupiebat: Angeli quoque numero infiniti, cingentes thronum, præsto erant; qui ipsum revera lumen videbantur, ita coruscabant undique emittendo radios. Alii speciem præferebant aeris, alii ignis, alii solis: Michaeli tamen (uti secreto Symeoni tunc manifestatum est) major quam aliis familiaritas agendique libertas erat; adeo ut omnibus capita inclinantibus, ipse unus emineret, Dominicis mandatis inserviens. Ab illo porro ubi columna stabat loco, ad illum usque ubi arcana nec alteri unquam visa, spectacula apparebant, ascensus erat, per quem velut in ipsum usque cœlum Angelici spiritus erant constituti, conscendebantque per aerem tanta multitudine, ut capi omnino loco non possent, sed inter se quasi conglobati, alii alios complecti cogerentur: omnes splendidissimo circumdati lumine, videbantur ipsum esse lumen, et tale quidem quale oculorum acies ferre nequiret. Tum denique vox audita est, velut hominis in sublimi stantis; significans restitutionem animæ demortui in suam sedem.

A. NICEPHORO.

unde accepto responso

149 Posteaquam divinæ illæ apparitiones evanuissent, conspectus exercitus quidam Angelorum adstitit Symeoni, ab utraque columnæ parte adversus malos spiritus præsidium: moxque ipse, velut uberiore gratia repletus, quam potuit clarissima voce- E
ac fiduciæ plena dixit: Frater Conon; suscitare: vocat te per me ille, qui quatriduanum e sepulchro, Lazarum evocavit. Vixdum loqui desierat (quis mirabilia tua, Domine, enarret?) cum mortuus revixit, et suavem magistri vocem discipulus audivit, et ad evocationem surrexit, et oculis vidit, et pedibus stetit, et collegio Fratrum restitutus est. Atque hoc quidem sic actum est: itaque exemplo generosi Job tentari varie permissus, illustrius præconium ad extremum retulit, quando post secuta dupliciter resarsiverunt damnum prius ablatorum; nam et discipulum mortuum inusitato modo rursus vivum recepit, et tam insolita apparitione dignatus fuit, quod haud paulo admirabilius. Verum ad cetera, quæ restant enarranda, nostra procedat oratio.

jubet mortuum surgere.

CAPUT XIX.

Miracula per capillos Symeonis patrata. Sacerdotium susceptum.

Ἱερεύς τις, τῆς Ἰβήρων ὁρμώμενος, κατὰ φήμην τοῦ Ἁγίου πρὸς αὐτὸν παραγεγονὼς, οὕτως ἀνηρτήθη τῆς εἰς αὐτον πίστεως, ὡς και τῶν ιερων αὐτοῦ τριχῶν αιτῆσαι παρ' αὐτοῦ καὶ λαβεῖν. Οὗτος εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανελθὼν, ἐν καθαρῷ τῶν θορύβων χωρίῳ ναὸν ἐδείματο, καὶ σταυρῷ τιμίως αὐτὰς ἐναπέθετο, ἵνα καὶ διπλῇ μᾶλλον τῇ τε θήκῃ καί σφισιν αὐταῖς εἴη θαυματουργεῖν. Τῶν δὲ κα-
C κῶς πασχόντων πολλοί, καὶ πνεύμασιν ἀκαθάρτοις ἢ νόσοις πιεζομένων προσιόντες, καὶ θεραπείας τυγχάνοντες, οὐκ ὀλίγῃ χειρὶ πάλιν αὐτοὶ τὴν θεραπείαν ἠμείβοντο. Ὅπερ ὁ φθόνος οὐκ ἐνεγκὼν, ἐπανίστησιν αὐτῷ τοὺς ἐκ γειτόνων ἱερεῖς, οἳ καὶ προσαγγέλλουσιν αὐτὸν τῷ σφῶν Ἐπισκόπῳ, ὡς ἄρα περιεργίαις δή τισι καὶ πονηραῖς ἐνεργείαις εἴη τοὺς πολλοὺς ἀπατῶν, καὶ πρὸς τὸ καινὸν εὐκτήριον ἐπαγόμενος· οἷς ἐκεῖνον ἀβασανίστως πιστεύσαντα, καὶ ὀξὺ κατὰ τοῦ ἀνδρὸς κινηθέντα, τῆς τε θείας αὐτὸν ἱερουργίας ἀπεῖρξαι, καὶ δὴ καὶ τὰ ὄντα προσαφελέσθαι, ἔτι καὶ τὴν τοῦ εὐκτηρίου εἴσοδον ὑπανεῖναι μηδενὶ τοῦ λοιποῦ παραγγείλαντα.

Ὁ μὲν οὖν ἐπικλεισάμενος τὰς εὐκτηρίου θύρας καθῆστο, οὐ τὴν τῆς ἱερωσύνης ἔκπτωσιν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ὄντων ἀφαίρεσιν ὀδυρόμενος· πρὸς μόνας δὲ πάλιν τὰς εἰς τὸν Ἅγιον ἀψευδεῖς ἐλπίδας ὁρῶν, καὶ τὴν ἐκεῖθεν παράκλησιν ἐκδεχόμενος. Πρὸς ἣν οὐδὲν ἐκεῖνος ὀκνῶν οὐ δὲ ἀναδυόμενος ἦν, οὐκ ὀψίζων, οὐ διαμέλλων, οὐ τῷ πράγματι καιρὸν οἰκεῖον ταμιευόμενος· ἀλλὰ δαίμων εὐθὺς χαλεπὸς τῷ Ἐπισκόπῳ ἐπιπηδήσας, νυκτερινὸν ἱκέτην αὐτὸν, ἵνα καὶ τὸ πάντων ὄμμα λάθοι καὶ πᾶσαν αἴσθησιν διακλέψοι, τῷ Πρεσβυτέρῳ προσάγει, τὴν αἰτίαν δηλαδὴ συνέντα καὶ τὴν δίκην οὐκ ἀγνοήσαντα. Καὶ πρῶτα μὲν αἰτεῖ παρὰ τοῦ ὑπὸ χεῖρα συγγνώμην, εἶτα τὸ

Presbyter quidam, Iber *a* natione, fama viri sancti excitus, eo iter instituerat; sicque exarsit erga illum fiducia, ut e sacris ejus capillis quidpiam peteret ac impetraret. Inde domum suam reversus, in loco a turbis remoto sacram ædem extruxit, et pretiosæ admodum Cruci prædictas Reliquias inclusit, ut duplici ex capite patrarent miracula, ex virtute scilicet talis thecæ, et sua ipsorum. Multi sane habentes male, et impuris spiritibus morbisque vexati accesserunt: opemque nacti, non parca manu F
pro incolumitate impetrata rependebant aliquid. Cujus rei impatiens invidia, concitavit vicinos Presbyteros: qui virum detulerunt ad Episcopum suum, criminati quod superstitiosis quibusdam ac malis artibus populum seduceret adduceretque in oratorium novum. Episcopus, nullo examine facto dictis fidem adhibens, graviter in virum commotus, sacris illi interdicit: adhæc et facultates diripi, et aditum sacelli, ne cui deinceps adeundi copia esset, obstrui jubet.

a Capillis ejus thaumaturgis Sacellum erigitur,

quod claudi jubens Episcopus

151 Interea sedebat ille, clausis sacelli foribus, lamentans non tantum facultatem sacris operandi ablatam, sed rem familiarem quoque: respiciensque unicam suam, minimeque fallacem spem positam in S. Symeone; consolationem ab illo accepit; subsidium non cunctanter tardeve conferre, non procrastinare, aut in aliud tempus rejicere, non certas in horas reservare solito. Continuo infestus dæmon Episcopum invadens, ipsum jam lucifugum per tenebras noctis, ut clam omnibus peracta res in hominum notitiam non veniret, supplicem ad Presbyterium

A. NICEPHORO. corripitur a dæmone

A Presbyterum adigit : jam enim innotuerat misero et calamitatis suæ causa et ultio divina. Ac primo quidem a subdito suo veniam petit, deinde miseriam suam ei revelat, denique rogat ut medelam sibi impertiri dignetur, quemadmodum aliis pluribus impertitus fuerat. Ille supplici sinceram exhibet medicinam, gratiam gratuitam, divitias inexhaustas, Crucem, inquam, suam ; simul edocet, quantus et unde acceptus lateat in Cruce thesaurus. Accessit igitur Episcopus fervente spiritu, ac multo etiam ferventiore pœnitudine, tum quia circa divinam illam gratiam prius cœcutierat et calumniatus erat impudenter, tum quia illius ministrum ac Sacerdotem injuriis affecerat, nunc ipsum habens patrocinantem. Et ille quidem infestum a se excussit dæmonem ; Presbyter vero cum pristina dignitate rem familiarem, ampliorem etiam quam habuerat, et libertatem recepit.

et pœnitens liberatur.

152 Circiter idem tempus contigit, Persas illis partibus cum exercitu supervenire ; quibus cum indicatum esset, plura in sacello jam dicto et magni pretii anathemata esse, a Christianis non parca aut avara manu istic suspensa ; duo quipiam eodem celeri cursu contendunt : quos ubi Sacerdos B eminus adventantes videt, in vicinam sese abdidit silvam, donec ipsi ad exercitum revertissent. Illi vero ingressi sacellum, toto istic die permanentes non prodiere. Suspicatus itaque Presbyter, eos jam inde clam se egressos (Quid enim, inquiebat, istic ultra agerent ?) ausus est eo regredi : ingressus autem reperit ambos ante prodigiosam crucem (vere illud tuum potens brachium patravit, Christe, Rex meus) extinctos jacere : adjacebant quoque faces accensæ, certum fere testimonium voluisse templo flammas subjicere, quæ corruentibus ipsis, e manibus delapsæ fuerant. Atque, hæc omnia ille ipse Sacerdos, cum deinde Symeonem inviseret, testatus est.

Idem sacellum spoliaturi milites extinguuntur.

153 Jam vero ad ea me sermone progressum, quæ ad divinum Symeonis Sacerdotium faciunt, unde et quomodo Presbyteratus sacrum ordinem susceperit, consentaneum fuerit apta narratione proferre. Ubi tanta prodigiorum multitudo, et omnis fere numeri supputationem excedens, ab ipso patrata erat ; subiit quosdam, in quibus miracula illa contigerant, desiderium suscipiendi ex eisdem manibus sanctificationis munera, ex quibus susceperant beneficia curationum : avebant quoque discipuli ut illæ sibi manus sacra porrigerent mysteria, quæ C habitum attribuerant ; atque illa de causa omnes ipsum ad sacros Ordines suscipiendas impellebant, et quadam violentia adigebant. At ille, excessu quodam humilitatis, non minus cordis quam oris lingua deprecabatur tantam dignitatem, negabatque omnino admissurum : Etenim, inquiens, si ipsi Seraphici spiritus, qui merus et immaterialis ignis sunt, forcipe tangunt *b* carbonem ; qua fronte ego, qui evanidum ac fragile fœnum sum, manibus meis contrectare illum ausim ?

Instantibus multis ut Sacerdos fiat Symeon,

b

154 Dum animo contra Sacerdotium tam obfirmato agit, vox quædam nec opinata cœlitus ad aures accidit, dicens : Ora. Moxque os (nesciebat ipse quo modo) apertum est, ac dixit : Tu dominaris in nos, Deus ac Pater meus, et unigenitus tuus Filius, et sanctissimus Spiritus tuus, nunc et semper et in secula seculorum. Hinc certior factus, probari Deo quoque ut consecraretur ; videbatur sibi in raptu mentis videre *c* Dionysium, (erat ille tum temporis Seleuciæ Episcopus) in posteram lucem ad columnam adventare, ingressumque intra cancellos *d* ipsum Presbyterum initiare. Et hoc quidem symbolum divinæ circa futuram ordinationem approbationis, visio autem postero die exitum

adest nutu divino Episcopus, qui ipsum consecret,

c

d

πάθος ἀνακαλύπτει, ἑξῆς δὲ δυσωπεῖ θεραπείας ἀξιωθῆναι, ὅτῳ δή ποτε τρόπῳ φησὶ πολλοὺς οἶδε καὶ ἄλλους αὐτὸς ἀξιώσας. Ὁ δὲ τὴν ἄτεγνον ἰατρείαν, τὴν ἄμισθον χάριν, τὸν οὐ κενούμενον πλοῦτον αὐτῷ, τὸν σταυρὸν ὑποδείκνυσι, καὶ τὸν ἐν τῷ σταυρῷ κεκρυμμένον, ὅθεν ἄρα καὶ ὅπως, θησαυρὸν ἑρμηνεύει. Προσελθὼν τοίνυν ὁ Ἐπίσκοπος θερμῷ πνεύματι, θερμοτέρῳ δὲ πολλῷ καὶ τῇ μετανοίᾳ, οἷς τε περὶ τὴν θείαν χάριν ἐκείνην τυφλώττων πρότερον ἦν, καὶ συκοφαντῶν ἀναίδην καὶ διαβάλλων, οἷς τε περὶ τὸν ἱερέα καὶ διάκονον ἐνύβρισε, ταύτης ἅμα δὲ καὶ αὐτὸν συναιρόμενον ἔχων· αὐτός τε τὸν χαλεπὸν ἀπέθετο δαίμονα, κἀκεῖνος μετὰ τοῦ ἀξιώματος αὖθις καὶ τῆς οὐσίας μείζονα τῆς προτέρας ἀπειλήφει καὶ τὴν ἐλευθερίαν· D

Συνέβη δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Πέρσας τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις ἐπιστρατεῦσαι· καὶ μηνυθὲν αὐτοῖς ὡς εἴη πολλὰ καὶ πολλοῦ ἄξια καθωσιωμένα τῷ εὐκτηρίῳ, οἷα Χριστιανῶν οὐ φειδομένως οὐ δὲ γλίσχρως ἐκεῖ προσαναλισκόντων, δύο τινὲς ἐπ' αὐτὸ δρομαίως ἐφέροντο· οὓς ἰδὼν πόῤῥωθεν ὁ ἱερεὺς, τὴν παραπεφυκυῖαν ὑποδύεται ὕλην, ἕως αὐτοὶ πάλιν εἰς τὸ στρατόπεδον ἀναστρέψειαν. Οἱ δὲ τὸ εὐκτήριον εἰσελθόντες, ἀπρόϊτοι πᾶσαν ἐκεῖθεν διαμεμενήκασι τὴν ἡμέραν· ὑπολαβὼν τοίνυν ἐκεῖνος λαθεῖν αὐτὸν τὴν τῶν Περσῶν ἐκεῖθεν ἐπάνοδον (τί γὰρ ἂν φησι καὶ δρῶντες ἐν αὐτῷ λοιπὸν εἶεν) θαῤῥεῖ τὴν εἴσοδον· καὶ τούτους εὑρίσκει πρὸς τῆς θείας ἐκείνης τοῦ σταυροῦ δυνάμεως (σὸς ὁ βραχίων μετὰ δυναστείας ὄντως Χριστὲ βασιλεῦ) νεκροὺς ἀμφοτέρους κειμένους, λαμπάδες τε πυρὸς παρακείμεναι, καθάπερ ἐν ἐπαγγελίᾳ τοῦ τὸν ναὸν ἐμπρῆσαι, καὶ τῶν χειρῶν πεσοῦσιν αὐτοῖς καταῤῥεύσασαι, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος μετὰ ταῦτα παρὰ τὸν Ἅγιον ἐλθὼν ὁ ἱερεὺς ἐξηγεῖτο. E

Ἀλλ' ὧδε με τοῦ λόγου γενόμενον, τὰ περὶ τῆς θείας τοῦ θείου Συμεὼν ἱερωσύνης, ὅθεν τε τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν ἐδέξατο, καὶ ὅπως, ἀκόλουθον ἂν εἴη διαλαβεῖν. Ὡς γὰρ ἡ πολλὴ τῶν θαυμάτων ἐκείνη πληθὺς, καὶ ἀριθμὸν μικροῦ πάντα δεύτερον ἑαυτῆς ἐλέγχου παρ' αὐτοῦ ἐτελεῖτο, ἐγλίχοντο μὲν οἱ τούτων τυγχάνοντες, χερσὶν ἐκείναις τῶν ἁγιασμάτων μεταλαμβάνειν, δι' ὧν καὶ τὰ θαύματα· ἐπόθουν δὲ καὶ οἱ μαθηταὶ χεῖρας ἐκείνας τῶν μυστηρίων μεταδιδούσας ἔχειν, ἃς καὶ τοῦ σχήματος· καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἱερωσύνην αὐτῷ πάντες ἐγκείμενοι καὶ βιαζόμενοι ἦσαν. Ὁ δὲ ταπεινοφροσύνης ὑπερβολῇ, χείλεσι καρδίας οὐδὲν ἧττον ἢ στόματος, παρῃτεῖτο καὶ ἀνεβάλλετο, Εἰ καὶ αὐτὰ δήπου λέγων πῦρ οἷον ἄϋλον τὰ Σεραφὶμ, τῇ λαβίδι ψαύει τοῦ ἄνθρακος, πῶς ἂν ὁ δείλαιος ἐγὼ χόρτος ὢν, ἐμαῖς χερσὶ ψαῦσαι τούτου τολμήσαιμι;

Οὕτως οὖν ἀπαραδέκτως αὐτοῦ πρὸς τὴν ἱερωσύνην ἔχοντος, φωνή τις παραδόξως ἄνωθεν ἐμπίπτει ταῖς ἀκοαῖς, Ποίησον εὐχὴν λέγουσα· καὶ τοῦ στόματος αὐτῷ παραχρῆμα (ὡς οὐ δὲ αὐτὸς ᾔδει) διανοιγέντος, Ὅτι σὺ βασιλεύεις ἡμῶν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, ἔφη, καὶ ὁ μονογενής σου Υἱὸς καὶ τὸ πανάγιόν σου Πνεῦμα, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Συνεὶς οὖν ἐντεῦθεν καὶ Θεὸν ἐπευδοκεῖν τῇ χειροτονίᾳ, ἐδόκει Διονύσιον εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὡς ἐν ἐκστάσει ὁρᾷν (ὁ δὲ ἦν Ἐπίσκοπος τηνικαῦτα κατὰ Σελεύκειαν ὁ Διονύσιος οὗτος) ἐπὶ τοῦ κίονος ἀναβάντα, εἴσω τε τῆς κιγκλίδος γεγονότα, καὶ ἱερέα τοῦτον χειροτονήσαντα. Καὶ ὁ μὲν θείας ἄνωθεν καὶ τοῦτο πρὸς τὴν χειροτονίαν σύμβολον ἔθετο ψήφου· τῆς δ' ὑστεραίας εἰς ἀλήθειαν ἡ θεωρία ἐξέβη. Ἀφικνεῖται γὰρ πρὸς τὴν μονὴν ὁ αὐτὸς οὗτος Ἐπίσκοπος (ὢ τοῦ θαύματος!) νεύμασιν ἀθεάτοις· ἀφικνεῖται δὲ δυσὶ μὲν Κληρικοῖς μόνοις, καὶ πλουσίᾳ λιτότητι, ἀβρῷ δὲ τῷ τῆς πρᾳότητος καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης κόσμῳ καλλωπιζόμενος. Ἀνελθὼν τοιγαροῦν ἐπὶ τὸν στύλον, ἁγίῳ τε φιλήματι τὸν Ἅγιον ἀσπασάμενος, δάκρυά τε τοῦ φιλήματος κατασπείσας, καὶ Θεῷ θερμῶς τῆς αὐτοῦ προκοπῆς ἢ τῆς εἰς αὐτὸν χάριτος μᾶλλον εὐχαριστήσας· Ὁ Θεὸς, ἠρέμα ἔφη, ὁ καὶ πρὸ διαπλάσεως ἐπιστάμενός σε, εὐδόκησεν ὥσπερ ἱλαστήν σε τὰ πρὸς αὐτὸν ἤδη τῷ ἡμετέρῳ γένει καὶ πρεσβευτὴν, οὕτω καὶ μεσίτην ἄρτι διὰ τοῦ τῆς ἱερωσύνης F

σύνης

A σύνης σεπτοῦ ἀξιώματος αὐτῷ τε καὶ ἀνθρώποις γενέσθαι σε.

Ὁ δὲ ταπεινὰ περὶ ἑαυτοῦ καὶ φρονῶν καὶ φθεγγόμενος, ἄχρι μέν τινος ὤκνει καὶ ἀνεδύετο, εὐλαβῶς ἔχων τοῦ ἀξιώματος, καὶ λίαν ἐπαινουμένῃ φειδοῖ περὶ αὐτὸ χρώμενος. Ὡς δὲ προσθεὶς ἐκεῖνος, Εὐλόγησον, ἔφη, αὐτίκα τε μετὰ τὴν εὐλογίαν εἴσω τῆς κιγκλίδος ἐγένετο, ἀνενεγκὼν εἰς τὴν ὄψιν ὁ Συμεὼν, ἣν χθὲς καὶ πρώην περὶ αὐτοῦ ἑωράκει, ὅπως τε σύμφωνον αὐτῇ τὸ γεγενημένον, καὶ ὅπως ὅπερ ἐκείνη παρέδειξεν αὐτῷ κρυφίως καὶ ἀπορρήτως, τοῦτο τοίνυν ἐπὶ τοῦ πράγματος ἴδοι· ἔπειτα μέντοι καὶ τῆς θείας φωνῆς ἐκείνης τῆς πρὸς αὐτὸν ἀνεχθείσης ἐπιμνησθεὶς, ὡς πρὸς ἀνάγκης αὐτῷ καταστάντα καὶ τὸν Ἐπίσκοπον εἶχε, καὶ οὐ δ' ἂν εἴτι καὶ γένοιτο μεθήσειν λέγοντα, εὐδοκίας (ὃ καὶ σαφὲς ἦν) τῆς ἄνωθεν ἄντικρυς τὸ πρᾶγμα κατανοήσας, κλίνει μὲν τὸν αὐχένα καὶ ἄκων· ὁ δὲ τὴν χεῖρα τῇ κεφαλῇ ἐπιθεὶς, εὐλαβῶς κομιδῇ καὶ πεφυλαγμένως τάς τε συνήθεις εὐχὰς ἐπειπὼν, καὶ δάκρυον ἡδὺ τῶν εὐχῶν καταχέας, τὸ ψυχῆς θεῖόν τι πασχούσης ἐναργὲς σύμβολον, ἱερέα τελειοῖ, τρίτῳ τῆς ἡλικίας ἐπὶ τριάκοντα ἔτει.

Ὁ μὲν οὖν εἰρήνην δοὺς ἢ καὶ λαβὼν, ἀνεχώρησε, χαίρων ὅτι τὰς χεῖρας ἐπὶ τοιούτῳ σκεύει τῷ Πνεύματι χρήσειεν· τῷ δὲ Συμεὼν οἱ μαθηταὶ προσελθόντες, ἠξίουν τὴν
B θείαν αὐτὸν ἐπιτελέσαι μυσταγωγίαν. Ὁ δὲ τὴν προσκομιδὴν ἐν Πνεύματι ἁγίῳ συντάξας, ἠγωνία κατὰ τοὺς θερμοὺς τῶν ἐραστῶν, ὅπως ἂν τῷ ποθουμένῳ Θεῷ προσενέγκοι, καὶ αὐτῷ μᾶλλον ἡδυνθείη τὰ τῆς θυσίας. Καὶ ὁρᾷ ἐν ἀποκαλύψει ἑαυτὸν μὲν τὴν θείαν διὰ τῆς τοιαύτης ἀναφορᾶς λειτουργίαν ἐπιτελοῦντα, τάγματα δὲ ἁγίων Ἀγγέλων χιόνος λευκότερα τὰς ἀναβολὰς, πρὸ τῆς αὐτοῦ στάσεως ἑστῶτα, καί τινι κινήσει χειρῶν ἐξαισίᾳ οἷον ἐπευφημοῦντα, κἀκεῖνο προσεπιλέγοντα, Εἴ τις τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ τῆς πίστεως οὐ κοινωνεῖ, ἀνάθεμα ἔστω· ἑξῆς δὲ καὶ Θεὸν ἄνωθεν ἐπευδοκοῦντα, καὶ τὰς φωνὰς ὥσπερ ἐπισφραγίζοντα. Ὁ μὲν οὖν ταῦτα μυηθεὶς περὶ τῆς θείας μυσταγωγίας, καὶ τοιαύτας πληροφορίας λαβὼν, καὶ οὕτως ἀσφαλεῖς καὶ βεβαίας ἢ λαμπρὰς καὶ ἀνατιρρήτους εἰ βούλει, προθύμως τὸ λοιπὸν αὐτὴν ἐπετέλει καὶ γλώττῃ καὶ πνεύματι· ἡμῖν δὲ καὶ τὰ πρὸς τὰ ἑξῆς ὁ λόγος βαδιεῖται τῶν τοῦ ἀνδρὸς θαυμασίων.

re ipsa sortita est. Ille ipse namque Episcopus nutu D
Dei invisibili (o miraculum !) ad monasterium venit: *A. NICEPHORO*
venit autem cum duobus solummodo Clericis et divite tenuitate; sed venusto mansuetudinis ac humilitatis ornatu decorus. Conscensa igitur columna, sancto Sanctum osculo, admixtis etiam lacrymis, salutavit : cumque Deo pro illius in virtute profectu, aut potius pro gratia, qua præventus erat, ferventer gratias egisset, submissa voce dixit : Placuit Deo, qui antequam creatus esses, cognovit te, ut, quemadmodum generi nostro te propitiatorem atque intercessorem apud se jam pridem esse voluit; ita nunc quoque, venerabili Presbyteratus dignitate initiatus, mediatorem inter se et homines agas.

155 Sanctus autem humiliter de se et sentiens et loquens, adhuc aliquantulum detrectabat ac differebat cum timore ac veneratione dignitatem, perquam laudanda ad illam tarditate progrediens. Cum vero ille foris stans dixisset e : Benedic; statimque a benedictione intra cancellos se intulisset, revocavit animum Sanctus ad visionem illam, quam pridie ac pridem hac super re conspexerat; quam scilicet expresse cum illa concordarent, quæ modo fiebant; quamque distincte nunc exitu completa cerneret, quæ prius secreto atque occulte repræsentata fuerant : deinde etiam divinæ illius vocis, quæ auribus insonuerat, recordatus; et quomodo coram se haberet Episcopum, etiam ad vim faciendam paratum, dicentemque quod eum, quidquid demum fieret, non esset dimissurus; rem beneplaciti (ut vere erat) divini esse considerans, incurvat ille quidem collum etiam invitus; Episcopus vero, manibus capiti religiose admodum et circumspecte impositis, dici solitas orationes persolvit; suaviumque lacrymarum imbre inter precandum perfusus, anima nescio quod divinæ virtutis indicium sentiente, Sacerdotem consecravit, tertio et trigesimo ætatis anno.

cui ille cedens — e — E — *factusque Sacerdos.*

156 Post hæc Episcopus, dicta acceptaque salute revertit, lætus quod manus suas in tali vase consecrando Spiritui sancto commodasset : Symeoni vero accesserunt discipuli, rogantes, ut divinorum mysteriorum primitias offerret. Verum ille profectum suum in sancto Spiritu constitutum habens, anxio erat animo, exemplo ferventium amatorum, quomodo sacrificium Deo suo gratissimum offerret, ac majori illum afficeret voluptate. Viditque per apparitionem se ipsum istiusmodi oblatione sacram liturgiam perficientem; atque Angelorum sanctorum cohortes, vestibus nive candidioribus amictorum, stantium ante columnam, et motione quadam manuum inusitata veluti bene precantium, ac tali concludentium dicta epilogo : Si quis huic fidei confessioni non communicat, anathema sit. Tum vidi Deum quoque, cœlesti signo Angelorum voces comprobantem, ac sigillo quasi suo munientem Itaque postquam talia circa divinum sacrificium edoctus, testificationes tam certas, tam solidas, tam perspicuas,
C et quibus, si ita vis, contradici nil potest, accepisset; promptissima deinceps et lingua et spiritu illud F
obtulit. Nos vero cetera viri miracula prosequamur.

ad preces suorum et visionem divinam primitias celebrat.

ANNOTATA C. J.

a *De* Iberis *supra ad Cap.* 13 *egi.* e *Isaiæ* VI, 6. Volavit ad me unus de Seraphim, et in manus ejus calculus (LXX Carbo) quem forcipe tulerat de altari. c Dionysius Ep. Seleuciæ *interfuit Concilio generali quinto, Constantinopoli anno* 553. *Dubitatur in editione Labbæi, fueritne* Seleuciæ Syriæ, *an* Isauriæ Episcopus. *Hic dubium tollitur : abest autem* Seleucia *ista cognomento* Pieria *solum* 120 *stadiis ab Antiochia ab ostio Orontis* 40, *postea facta Archiepiscopalis.* d *Videtur hoc nomine significari Modius sive Cellula supra columnam posita.* e *Consueta salutandi forma inter ecclesiasticos, qua alter ab altero benedici sibi petebat. Sic in Actis S. Mariæ Ægyptiacæ num.* 13 *de ipsa et Zosimo dicitur,* Jacebant ambo, alter ab altero benedici volens; nec aliud utrimque audiebatur quam, Benedic.

CAPUT XX.

Bacillo, verbo, aqua manuum, varia patrat. Mortuum suscitat.

Ἀνήρ τις Ἴβηρ τὸ γένος, ἐν ἀκμῇ θέρους ἐπί τινος ἅλωνος ἐκάθευδεν ὑπὸ οἴνου, οἷα δὲ φιλεῖ τοῖς οἰνωθεῖσι συμβαίνειν, καὶ τὸ στόμα κεχήνει. Ὄφεως τοιγαροῦν αὐτῷ

Vir quidam, natione Iber, per calores æstatis in area quadam somnum capiebat vino potus, quemadmodum ebriosis solet accidere, idque hiante ore : cum

Bacillo suo colubrum e ventre expellit

A cum adrepens coluber, percepto odore, per fauces
A. NICEPHORO. viri ad viscera usque sitibundus se penetrat : quare ille in extremum periculum adductus, nihil quidquam quod sibi applicaret, remedii inveniens, confestim ad Symeonem advolat, unicum in morbis perfugium, unicam in tanto malo medicinam. Is autem calamitosi viri misertus, ventrem, quem coluber uti antrum suum incolebat, bacillo suo signat, atque monasterium exire jubet. Jussum factum : in egressu statim exonerat via naturali vivum serpentem, et incolumis redit domum, miraculum factus non omnium tantum oculis sed etiam auribus; oculis quidem, quotquot tunc temporis illud videre; auribus vero, quotquot in præsentem usque diem audire licuit.

Cæcitatem et paralysin verbo curat.

158 Rursum adducitur illi puella, non tantum audiendi loquendique facultate destituta, sed tanto etiam tremore membris omnibus correpta, ut impotens, quæ se ipsam sustineret, linteo involuta gestari deberet : patri vero ejus, extinctum erat oculorum lumen. Et iste quidem ab aliis manu ductus, stabat coram Sancto cæcus; illa vero apportata, ibidem collocata jacebat. Pater itaque paralysin filiæ suam ipsius esse reputans (cum enim pater esset, B dolor, qui filiæ putabatur, ipsum potius ægre habebat) supplex pro duplici calamitate deprecanda fit, obtestans non solum ut paralysi remedium, sed cæcitati quoque afferatur. Sanctus vero Symeon, ipse quidem amborum commiseratione visceraliter tactus, oculos vero in viscera misericordiæ divinæ conjiciens, genua ei flexit, a quo largiter effundi misericordiam sæpe expertus fuerat : surgensque deinde Dominica illa voce (nec vero temeritatis me quisquam arguet, quoniam clarissime dicit ipse Dominus : Qui
Joa. 14, 12. credit in me, opera quæ ego facio ipse faciet) Dominica, inquam, illa voce usus est ; Puella, surge, et sta super pedes tuos. Cumque puella mox omnibus confirmata membris, simul atque jussa fuit, pedibus suis erecta staret; rursum ille admotum prius labiis suis digitum ori auribusque puellæ inseruit, et loquentem libere audientemque præsentibus spectandam exhibuit. Hinc ad parentem conversus, digitoque, similiter lingua madefacto, oculos illinens, divina virtute illi quoque usum videndi largitus est. Deus quippe erat, qui istæc tam manifesta miracula operabatur, etsi famulo suo pro ministro uteretur : atque ita unius orationis fructus duplex curatio fuit.

Multæ mulieres impetrant quæ optabant.

159 Ingens quoque mulierum turba secutis tem-
C poribus ad Sanctum convenerunt : quarum aliæ ubera arefacta lacteque destituta apportantes, infantes suos spectaculum miserabile pro supplicationis actu ante ipsum collocabant : aliæ portantes uterum et e propinquo partu laborantes, malignis spiritibus ita exagitabantur, ut infantibus nondum editis periculum non leve crearetur : aliis uterus infœcundus dolori erat, sterilitatem suam incessanter lamentantibus. Verum illæ precibus Sancti mammas tuberantes lacteque plenas receperunt; istæ spiritibus abactis liberatæ sunt; hæ sterilitate sublata revertentes, matres factæ sunt, ventris sui fructu præter spem edito.

ob infidelitatem non sanatus,

160 Alias sistitur quidam Antiochenus, corporis proceritate maximus, nec multum dissimilis giganti, qui, præter alios quibus torquebatur dolores ac morbos, manum aridam habebat et jam quasi mortuam. Videns illum Dei famulus, non quidem oculis exterioribus, sed interioribus, quæ abscondita sunt intuentibus et penetrantibus occulta; cognoscensque Gentilem religione esse : Si vis, inquit, sanus fieri, invoca nobiscum in simplicitate cordis unigenitum Dei filium, Dominum nostrum Jesum Christum, sanctamque virginem Dei Genitricem, ex qua

προσερπύσαντος καὶ τῆς ὀσμῆς αἰσθομένου, ἐν δίψει τε D
πρὸς τὰ ἔγκατα τοῦ ἀνδρὸς εἰς δύντος, ἐν παντὶ κινδύνου γενόμενος, καὶ ὅτι ποτε χρήσεται λοιπὸν ἑαυτῷ μὴ ἔχων, παρὰ τὸν θεῖον εὐθὺς Συμεὼν, τὴν μόνην ἥκει τοῦ πάθους καταφυγὴν, τὴν μόνην τηλικούτου κακοῦ λύσιν. Ὁ δὲ τὸν ἄνδρα τῆς συμφορᾶς ἐλεήσας, τὴν κοιλίαν, ἣν ὅσα καὶ φωλεὸν ὁ ὄφις ᾤκει, τῇ ῥάβδῳ διασφραγίσας, ἔξω γενέσθαι τῆς μονῆς ἐπιτρέπει. Ἐξελθὼν τοίνυν εὐθέως ἐκεῖνος, κενοῖ διὰ τῶν φυσικῶν ἐξόδων ζῶντα τὸν ὄφιν, καὶ οἴκαδε ὑγιὴς ἐπανήκει, θαῦμα οὐ πᾶσιν ὄμμασι, ἀλλὰ καὶ ὠσὶν, ὅσοις τε τηνικαῦτα ἰδεῖν, καὶ ὅσοις εἰς δεῦρο πάλιν ἀκοῦσαι γένοιτο.

Εἶτα προσάγεταί τις αὐτῷ νεάνις, οὐ κωφεύουσα μόνον καὶ μογιλάλως φθεγγομένη, ἀλλὰ καὶ τρόμῳ τὸ πᾶν σῶμα τοσούτῳ συνεχομένη, ὡς μὴ δ' οἵαν τε εἶναι διακρατεῖν ἑαυτὴν, ἀλλὰ συνδόνι μᾶλλον βαστάσεσθαι· ἔσβεστο δὲ καὶ ὁ πατὴρ ἤδη τῆς κόρης τοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ ὁ μὲν ὑφ' ἑτέρων χειραγωγούμενος, ἡ δὲ φερομένη· ὁ μὲν ἵσταται πρὸ τοῦ Ἁγίου τυφλὸς, ἡ δὲ προτίθεται· Ὁ μὲν οὖν πατὴρ εἰς ἑαυτὸν ἀναδεχόμενος τὴν τῆς παιδὸς πάρεσιν (ἐπεὶ καὶ πατὴρ, κἀκείνου μᾶλλον τὸ πάθος ἦν, εἰ καὶ τῆς παιδὸς ἐνομίζετο) ἱκέτης ὑπὲρ τῆς διπλῆς ἐγίνετο συμφορᾶς, οὐ πάρεσιν αὐτῶν ἰαθῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τύφλωσιν. Ὁ δὲ θεῖος Συμεὼν ἀμφοῖν τὰ σπλάγχνα E
περιαλγήσας, εἰς σπλάγχνα τε πάλιν αὐτὸς φιλανθρωπίας Θεοῦ βλέψας, καὶ γόνυ κλίνας αὐτῷ, παρ' οὗ τὸν ἔλεον ᾔδει πλουσίως χεόμενον, ἀναστὰς, τὴν δεσποτικὴν φωνὴν (ἐπιτιμήσει δέ μοι τῆς τόλμης οὐδεὶς, ἐπεὶ κἀκείνου σαφῶς ἡ φωνὴ, Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει) ἀνάστας τοίνυν, την δεσποτικὴν, ἔφη φωνὴν, Ἡ παῖς, ἀναστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου. Τῆς δὲ αὐτίκα μέλη πάντα ῥωσθείσης, καὶ ὁμοῦ τῷ κελεύσματι ποσὶν οἰκείοις διαναστάσης, τοῖς αὐτοῦ χείλεσιν ἐκεῖνος τὸν δάκτυλον ἐκπιέσας, στόματί τε τῆς κόρης αὐτὸν καὶ ὠσὶν ἐμβαλὼν, λαλοῦσαν ἐλευθερίως εὐθὺς καὶ ἀκούουσαν ὁρᾶσθαι τοῖς παροῦσι παρεῖχεν· Εἶτα πρὸς τὸν πατέρα ἐπιστρέψας, καὶ δακτύλῳ πάλιν ὁμοίως τῇ αὐτοῦ γλώττῃ διαβραχέντι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιχρίσας, δεσποτικῇ κἀκείνῳ τὸ φῶς ἐνεργείᾳ χαρίζεται. Ἐκεῖνος γὰρ ἦν κἀνταῦθα σαφῶς ἐνεργῶν, εἰ καὶ διακόνῳ τῷ θεράπου τι κέχρητο, καὶ οὕτω μιᾶς προσευχῆς καρπὸς διπλῆ θεραπεία γίνεται·

Ἔπειτα μέντοι καὶ γυναικῶν αὐτῷ πλήθη προσῆλθον, αἱ μὲν ξηραὶ τοὺς μαστοὺς, οἷα γάλακτος ἀπορούμεναι, καὶ τὰ βρέφη ἐλεεινῶς ἀνθ' ἱκετηρίας προβάλλουσαι· αἱ δ' ἐν γαστρὶ μὲν ἔχουσαι καὶ ὠδίνουσαι, πνεύμασι δὲ πονηροῖς ἐταζόμεναι, ὡς καὶ αὐτὰ πρὸ τῆς ὠδίνης τὰ ἔμβρυα κινδυνεύειν ἀμβλῶναι· τὰς δὲ ἀτεκνοῦσα μήτρα ἐλύπει, καὶ τὴν ἀπαιδίαν χαλεπῶς ἀπωδύροντο. Ἀλλ αἱ μὲν εὐχαῖς ἐκείνου τὴν θηλὴν αναθήλασαι, καὶ γάλακτος αὐτὴν ὑποπεπλησμέναι, αἱ δὲ τῶν πνευμάτων ἀπαλλαγεῖσαι, αἱ δὲ λυθεῖσαι τὴν στείρωσιν ἐπανῆλθον, μητέρες μετὰ ταῦτα γενόμεναι, καὶ καρπὸν παρ' ἐλπίδα κοιλίας ἐπιδοῦσαι· F

Ἑξῆς δὲ προσάγεταί τις ἀνὴρ Ἀντιοχεὺς, αὐτῷ μεγέθει σώματος μέγιστος, καὶ οὐ πόῤῥω πολὺ γιγάντων, πικροῖς τά τε ἄλλοις πάθεσι καὶ νόσοις κατειργασμένος, καὶ τὴν χεῖρα ξηρὰν ἔχων ἤδη καὶ οἱονεὶ τεθνηκυῖαν. Ἰδὼν τοιγαροῦν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος αὐτὸν, οὐ θεατοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οἳ καὶ τῶν ἀδήλων ἦσαν αὐτῷ θεατοὶ, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἑρμηνευταὶ, ἕλληνα τὴν θρησκείαν ὄντα· Εἰ θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι φησὶν, ἐπικάλεσαι διὰ τῆς ἡμῶν εὐτελείας, τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ υἱὸν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τὴν Ἁγίαν παρθένον καὶ Θεοτόκον, ἐξ ἧς εὐδόκησε γεννηθῆναι τὸ κατὰ σάρκα, πιστεύων εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, ἐν αὐτῷ τῷ μονογενεῖ αὐτοῦ Υἱῷ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, τὴν ἐπὶ τοῖς εἰδώλοις πλάνην ἀναθέματι λαμπρῷ περιβάλλων, καὶ τὸ λοιπὸν αλύπως ἔσῃ καὶ καθαρῶς ὑγιαίνων. Ὁ δὲ πειθομένην οὐκ εἶχεν τὴν καρδίαν τοῖς λεγομένοις, ἀλλὰ τῆς οἰκείας ἔτι περιεχομένην ἀπάτης τῆς ἑλληνικῆς ἐκείνης καὶ ὀλεθρίου, ἔνθεντοι καὶ

κενὸς

κενὸς ἔῤῥιπτο φόρτος, οὐδενὸς χρηστοῦ τυγχάνων τῆς προσεδρείας.

Ἐπεὶ δὲ πολὺ τοῦτο ἦν καὶ μέχρι πολλοῦ, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἑώρα πάντας ὅσοι πίστει προσήεσαν τὴν θεραπείαν κομιζομένους· ἑαυτῷ δὲ μὴ δ' ὁτιοῦν πρὸς ἀπαλλαγὴν κακῶν τοσούτων ἐπισημαῖνον· ἀπαγορεύσας τῇ τῶν ἑλλήνων θρησκείᾳ, Χριστὲ ὁ παρὰ τοῦ δούλου σου Συμεὼν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας τεχθῆναι κηρυσσόμενος Θεὸς, ἔφη, πρόσχες εὐχαῖς ἐκείνου εἰς τὴν βοήθειάν μου. Ταῦτα ἔφη, καὶ δάκρυσι μετανοίας τὴν καλὴν ταύτην καταρτύσας ὁμολογίαν, ἀναθέματι τὴν προτέραν αὐτοῦ δίδωσι πλάνην· ὅπερ οὐκ ἀγνοήσαντα τὸν ἱερὸν Συμεὼν ὕδωρ ἐνεχθῆναι κελεῦσαι, καὶ τὰς χεῖρας ἀπονιψάμενον τῷ πάσχοντι μεταδοῦναι, τόνδε χρησάμενον εὐθέως ἀνορθωθῆναι, τήν τε ξηρὰν ἢ νεκρὰν ἐκείνην χεῖρα οἷον ἀναβιῶναι, καὶ ἀναθῆλαι, καὶ ὑγιῆ οὐ σῶμα μόνον ἀλλὰ καὶ ψυχὴν, ὃ καὶ σωματικῆς ὑγείας μακρῷ μεῖζον, οἴκαδε ἀφικέσθαι, πολλῷ τοῦ ἐλπισθέντος ἀγαθοῦ πλεῖον λαβόντα τὸ ἀπροσδόκητον.

Συγγενὲς τῷ εἰρημένῳ τὸ ἐπαγόμενον ἄχρι τινος, τὰ δ' ἑξῆς τούτου, μείζονα πολλῷ καὶ τοῦ προλαβόντος. Ἕλλην γάρ τις ἕτερος, τῆς εἰδωλικῆς πλάνης καὶ οὗτος, παρέλυτος αὐτῷ κομισθεὶς, τῆς εἰς Χριστὸν καὶ αὐτὸς πί-
B στεως, πράγματος ἀμόχθου καὶ ἀδαπάνου, σωτηρίαν διπλὴν πορίζεται, ἢ πολλαπλὴν, ὃ καὶ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ τῆς ψυχῆς τὸ διάφορον. Ἀλλ' ἦν ἔσχατα νοσῶν αὐτῷ καὶ υἱὸς, ὃν οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ ἡ μήτηρ λαβόντες, ἡδὺ φόρημα τεκοῦσι, προσφέρουσι τῷ Ἁγίῳ. Μεταξὺ δὲ τῆς πορείας, οἴχεται μὲν ὁ υἱὸς τὴν τελευταίαν, γονεῦσι καὶ πικρὰν ἐκδημίαν· καὶ θρηνοῦσιν αὐτὸν, ὅσα πατράσι νόμος· Οἰηθέντες δὲ μηδεμίαν αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ νῦν ὄνησιν εἶναι τῆς εἰς ἐκεῖνον ὁδοῦ, ἔγνωσαν οἴκαδε ἀναστρέφειν, εἶτα ἐκεῖνο τὸν πατέρα εἰσέρχεται, ὡς ἄρα ὁ παρειμένον ἐμὲ καὶ φερόμενον ῥώσας, καὶ χρῆσθαι μὴ ποσὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι μέλεσι παρασχὼν, ἦπου δυνατὸς οὗτος καὶ τὸν υἱὸν ἀναστῆσαι;

Ταῦτα καθ' ἑαυτὸν διανοηθεὶς καὶ τῇ γυναικὶ κοινολογησάμενος, στέλλονται τὴν παρὰ τὸν Ἅγιον αὖθις, μετὰ τοιαύτης οὐκ ἐλπίδος μόνον ἀλλὰ καὶ πίστεως. Ἤδη δὲ τὴν μονὴν εἰσιοῦσιν, ἔτυχέ τινα Μαγιστριανὸν ὑπαντήσαντα τούτοις ἐπέσχειν τὴν εἴσοδον, περιττὸν εἶναι λέγοντα καὶ οὐκ εὔκαιρον τὸ γινόμενον. Εἰ γὰρ καὶ πᾶσι Κύριος ἐγγὺς τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν οἶδε ποιεῖν, ἀλλὰ ψυχὴν ἅπαξ τοῦ σώματος ἐκδημήσασαν ἀναστρέψαι πάλιν ἀμήχανον. Ὅπερ τὸν θεῖον ἄνδρα μὴ ἀγνοήσαντα ὅλον ἑαυτὸν συντεῖναι, καὶ πρὸς Θεὸν οὐ χεῖρας μόνον ἀλλὰ καὶ καρδίας ὀφθαλμοὺς ἀνατείναντα, Χριστὲ, φάναι πατρὸς
C ἀνάρχου υἱὲ μονογενὲς, ἐφ' ὃν καὶ πεπιστεύκαμεν καὶ πεποίθαμεν, ἡ δύναμις ἡμῶν καὶ καταφυγὴ, οὐ σὸς ἀψευδὴς λόγος, οὐ σὴ πρὸς τοὺς μαθητὰς ἐπαγγελία, Ἐὰν ἔχητε πίστιν, οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. Ταῦτα πρὸς Θεὸν ἡσυχῇ διελέχθη, καὶ τὸ νεκρὸν τοῦ παιδὸς σῶμα πρὸ αὐτοῦ τεθῆναι κελεύσας, γόνατά τε θεὶς, καὶ ἱκανῶς προσευξάμενος, εἶτα διαναστὰς θαῤῥαλέᾳ πρὸς τὸν κείμενον γλώττῃ, Ὁ καλέσας τετραήμερον ἐκ τάφου Λάζαρον ἔφη, καλεῖ σε δι' ἐμοῦ τοῦ δούλου αὐτοῦ. Καὶ παραχρῆμα (ὢ Θεοῦ δυναστείας! ὢ ἀβύσσου χρηστότητος! ὢ καὶ αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς ἀπίστου καὶ ἀπιθάνου θεάματος!) διανέστη πάντων ὁρώντων, καὶ ζῶν τοῖς τεκοῦσιν ὁ νεκρὸς ἀποδίδοται, θαῦμα οὐ μόνον οὐ χωρητὸν ἀκοῇ μὴ τυχούσῃ τῆς θέας, ἀλλ' οὐ δὲ ὀφθαλμοῖς ἰδοῦσι πιστὰ μικροῦ τιθέμενον τὰ ὁρώμενα.

nasci voluit secundum carnem, credens in unum D
Deum Patrem omnipotentem, in ipsum unigenitum A. NICEPHORO.
ejus Filium, et in sanctissimum ac vivificantem Spiritum, fallacia vero idola execratione publica devove atque detestare; et imposterum doloris expers futurus es, omni ex parte sanatus. Verum ille his dictis nihilo promptior ad credendum factus, sed fallaci suæ perniciosæque gentilitati pertinaciter adhærere pergens, inde tamquam onus inutile ejectus est, nihil omnino opis consecutus congressu suo.

credens deinde sanatur aqua manuum ejus:

161 Cum vero in tali statu diu multumque perstitisset, videretque alios omnes, quotquot fidem amplexi fuerant, incolumitate donari; sibi contra ne tantillam quidem levandorum malorum spem affulgere: nuntio ethnicorum superstitionibus remisso; Christe, inquit, qui a famulo tuo Symeone, cum Deus esses, prædicaris ex sancta virgine Maria natus homo; da aures faciles a precibus illius in adjutorium meum. Ita precatus, tam bellam confessionem suam pœnitentiæ lacrymis gratiorem fecit, et pristinum errorem execratus est. Quod cum Symeonem non fugeret, affundi aquam jubet, lotisque manibus suis laboranti viro portari: qui illa usus, E
recte continuo habere, manusque arida et mortua velut reviviscere ac novum induere vigorem; totusque sanus non corpore tantum, sed quod pluris est, animo quoque, domum remeare, grandius beneficium quam speraverat expectaveratque adeptus.

item paralyticus.

162 Superiori quodammodo affine est id quod proxime sequitur, reliqua vero multo majora. Alius quidam Gentilis, qui et ipse idololatrarum erroribus imbutus et paralyticus erat, advectus ad Symeonem, professione fidei Christianæ (bono utique, nec labore nec pretio comparabili) salutem consectus est duplicem, eoque magis æstimandam, quanto pluris est anima quam corpus. Verum erat illi filius quoque, gravissima ægritudine fere desperatus, quem tum ipse tum mater sublatum, dulce utrique pondus, ad Sanctum afferebant: sed in itinere puer animam reddidit, parentibus acerbum decessum, uti ipsi mos est, lamentantibus. Cum vero jam persuasi, nihil in ulteriore itinere opis super esse, constituissent domum regredi; illud patri in mente venit: Quid? qui me paralyticum et portari necesse habentem roboravit, et pedum membrorumque omnium usum restituit, nonne poterit hunc quoque filium meum resuscitare?

cujus deinde mortuus filius.

163 Talibus animo volutis uxorique communicatis, resumunt iter versus Sanctum, magna non F
modo spe fulti, sed etiam roborati fide. Jamque subibant monasterium, cum forte a Magistrianus quidam obviam factus, arcet illos introitu, supervacaneum dictitans et actum agere: tametsi enim prope sit Dominus omnibus invocantibus se in veritate, et voluntatem timentium se soleat facere: nihilominus animam corpore semel egressam, eo postliminio reverti numquam posse. Cum hæc perspicue innotuissent Viro Dei, totum se intendens, levatis Mat. 21. 21
ad cœlum manibus mentisque oculis; Christe, inquit, Patris principio carentis unigenitus Filius, in quem et credimus et speramus, virtus et refugium nostrum, non fallit verbum tuum nec promissio discipulis facta, Si habueritis fidem, omnia vobis possibilia sunt. Hæc cum Deo secreto collocutus, imperat pueri cadaver ante se poni; tum genibus positis prolixe oravit, surgensque confidenti voce mortuo dixit: Qui quatriduanum excivit e sepulcro Lazarum, evocat te per me servum suum. Nec interposita mora est, surgit (o potentiam divinam! o bonitatis abyssum! o spectaculum, videntibus etiam oculis persuasu crediturque difficile) surgit inspectantibus cunctis, et vivus parentibus suis redditur. Illud profecto miraculum est, quod non auribus modo eorum, qui rei gestæ non interfuerunt; sed ipsis quoque intuentibus coram oculis incomprehensibile videtur, utpote magnitudine sua fidem oculorum superans.

ANNOTATA

A D

A NICEPHORO.

ANNOTATA C. J.

a *Gr.* Μαγιστριανός. *Quod plerumque interpretantur* Agens in rebus, *ideo quod re ipsa in sacris, aut militia, aut aliis etiam, munus aliquod exerceat : et est quasi Officialis Magistri officiorum, de quo Magistro ante Vitam* §. 8 *egimus. Vide plura de* Magistriano *in Glossario Græco-barbaro Meursii et Fabrotti ad Cedrenum.*

CAPUT XXI.

Paralyticus, surdus, mutus, furiosus, claudus curantur.

35 annorum paralysis curatur :

Nondum plane absolutum erat miraculum, quod in mortuo jam dicto patrabat Symeon, cum hominem adducunt alium, incurvatum, nec solum non valentem se ullo modo erigere : verum etiam collo, capite ac toto corpore ita contractum impeditumque, ut membri nullius usum liberum haberet. Ut hic Symeonem vidit, voce quam potuit maxime lamentabili clamavit : Miserere mei, famule Dei altissimi. Sic invocatus manum imponit collo viri, manum invocatione Divina potentem, et nexibus solutis caput B restituit sibi : tum eadem manu viri tergum percutit, et ipsa percussione depulsionem dolorum, et membrorum solutionem, et corporis totius expeditum usum concedit. Atque ita impedimenta vinculaque membrorum ac paralysis corporis, quæ jam quinque et triginta annos tenuerant (quemadmodum ex ipso ægro audire licuit, tempus infirmitatis suæ publice enuntiante) tactione una unaque percussione, præter expectationem mirabiliter soluta fuerunt.

item surda et muta a nativitate

165 Hisce ita peractis prodierunt adolescentulæ duæ, altera loquendi, altera audiendi facultate carentes : et illos quidem defectus ab ipso ortu secum in hanc lucem intulerant. Movit illarum ætas florida et juvenilis commiserationem famulo Dei, præ doloris sensu in gemitu soluto. Oculos itaque spe plenus in cœlum intendens, ut inde auxilium advocaret; et digitum alterius ori, alterius auribus immittens; illius continuo linguam solvit, hujus vero aures aperuit, ita ut et loqueretur et audiret utraque sine impedimento.

Furiosus senex,

166 Illud quoque silentio involvendum non est, utpote demonstrans similiter Viri sancti et potentiam apud Deum, et benignitatem erga homines, opis indigos. Vir quidam allatus fuit, ætate provectus adC modum et capillis canus, qui tua, invide humani generis inimice et salutis nostræ hostis infense, tua, inquam, operante in eo malitia nihil non agebat absonum indecensque. Nam si quando a dæmoniis, ipsum semper exagitantibus, inpulsus totam pererraret civitatem; quas non effutiebat blasphemias? quam turpitudinem inausam relinquebat? Qui vero in ipsum infelici occursu seu die seu nocte incidebant, proxime a periculo aberant : violento enim ac insano impetu eos invadens, vestimenta frustatim dilacerabat, colloque injectis manibus improvidos suffocare nitebatur. Neque hic furiæ steterunt : propriam suam carnem (o miserum!) dentibus arreptam mandere comminuere spectaculo miserabili visus fuit, atque his etiam non paulo immaniora, patrare. Agebatur dies Jovis sancta ac veneranda, qua Dominus noster cum discipulis cœnatus, ab illorum uno traditus fuit; cum asinæ forte occursans, linguam ei extraxit, firmiterque dentibus suis prehensam, (vah spectaculum!) præcidit, ac dentibus comminutam laceravit, sanguinem circum os defluentem bibens ac lingens; idque in canitie tam venerabili, et grandi senecta; atque sub occasum vitæ : quod adeo intuentium oculos male habebat, ut

qui linguam asinæ præcisam mandebat,

Οὕτω τέλος εἶχε το τοιοῦτο περὶ τὸν νεκρὸν θαῦμα τῷ Συμεὼν, καὶ προσήνεγκαν ἄνθρωπον αὐτῷ συγκύπτοντα, καὶ οὐ μόνον οὐδαμῶς ἀνακύψαι δυνάμενον, ἀλλὰ καὶ τράχηλον καὶ κεφαλὴν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα οὕτω πεπεδημένον, ὡς μὴ δ᾽ ὅτῳ οὖν μέλει δύνασθαι χρῆσθαι· ὃς τοῦτον ἰδὼν, ἐλεεινῇ ὡς εἶχεν ἐβόα φωνῇ, Ἐλέησόν με δοῦλε τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου. Ὁ δὲ χεῖρα τῷ τραχήλῳ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιθεὶς, ἐπικλήσει θείᾳ δυναμουμένην, ἀνῆκε τῆς ἀοίκτου [illegible] ἐκείνης τὴν κεφαλὴν, εἶτα τῇ αὐτῇ τοῦτον χειρὶ κατὰ νώτου παίσας ὁμοῦ τῇ πληγῇ καὶ τὴν τῶν ὀδυνῶν E ἀπαλλαγὴν, καὶ τὴν τῶν μελῶν λύσιν, καὶ τὴν τοῦ παντὸς σώματος ἐλευθερίαν χαρίζεται· καὶ οὕτω πέμπτου ἐπὶ τριάκοντα ἐνιαυτοῦ, μελῶν πέδη καὶ σώματος πάρεσις, ὡς τοῦ πάσχοντος ἀκούειν ἦν, τὸν τῆς ἀσθενείας χρόνον δημοσιεύοντος, ἀφῇ μιᾷ καὶ πληγῇ παραδόξως λύεται.

Εἶτα προσηνέχθησαν αὐτῷ νεάνιδες δύο, ἡ μὲν τὴν γλῶτταν πεπεδημένη, ἡ δὲ τὰ ὦτα κωφεύουσα· ἐξ αὐτῆς δὲ ὅμως ἑκάτεραι τῆς εἰς φῶς προόδου τῷ πάθει κατειλημμέναι. Ὧν ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων τοῦ τῆς νεότητος ἄνθους οἶκτον λαβὼν, ὡς καὶ συμπαθὲς αὐταῖς, οἷον ἐπιστενάξαι, εἰς Οὐρανόν τε πλῆρες ἐλπίδος ἰδὼν, ἵνα καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἑλκύσῃ βοήθειαν, καὶ τὸν δάκτυλον ἐμβαλὼν, τῆς μὲν τῷ στόματι, τῆς δὲ τοῖς ὠσί, τῇ μὲν εὐθὺς λύει τὴν γλῶτταν, τῇ δὲ ἀνοίγει τὰς ἀκοὰς, ὡς τὴν μὲν φθέγγεσθαι τὴν δὲ ἀκούειν, ἐλευθερίως ἀμφότερα.

Ἐπὶ τούτοις ἐκεῖνο λεγέσθαι, τῆς ἴσης ὂν τοῦ ἀνδρὸς καὶ παρὰ Θεῷ δυναστείας, καὶ περὶ τοὺς οἴκτου δεομένους φιλανθρωπίας. Προσηνέχθη γάρ τις ἀνὴρ αὐτῷ, τὴν μὲν ἡλικίαν πρεσβύτης, καὶ τὴν τρίχα ἤδη λευκὸς, σῇ δὲ πάντως ἐνεργείᾳ, βάσκανε τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους ἐχθρὲ καὶ τῆς ἡμετέρας ἄνωθεν σωτηρίας πολέμιε, τῶν ἀτόπων ἀπεχόμενος οὐδενός. Ὡς γὰρ ὑπὸ τῶν ἀγόντων ἀεὶ δαιμόνων αὐτὸν ἐλαυνόμενος, πᾶσαν περιῄει τὴν πόλιν, τί μὲν τῶν βλασφήμων οὐ λέγων; τί δὲ τῶν αἰσχίστων οὐ δρῶν; Οἷς ἂν ἡμέρας ἢ νυκτὸς πονηρὸν συνάντημα γένοιτο, οὐ πολὺ πόῤῥω τούτους κινδύνου καθίστη· φόνιόν τι γὰρ αὐτῶν καὶ μανικὸν δραττόμενος, τά F τε ἱμάτια σφίσι παριεῤῥήγνυ, καὶ τὸν τράχηλον περιάγων ἄγχειν αὐτοὺς ἐπειρᾶτο, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίων, οἴμοι! σαρκῶν ἥπτετο, καὶ τούτων ἐλεεινῶς παρατρώγων ὡρᾶτο, καὶ ἄλλα τούτων οὐκ ὀλίγῳ χαλεπώτερα ἔδρα. Ποτὲ γοῦν ὄνῳ περιτυχὼν, ἡ σεβασμία δ᾽ ἦν καὶ μεγάλη πέμπτη, κατ᾽ ἣν ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς τοῖς μαθηταῖς συνδειπνήσας, ὑφ᾽ ἑνὸς αὐτῶν παραδέδοτο, τὴν γλῶτταν ἐκεῖνος ἐξελκύσας τῆς ὄνου, ὀδοῦσί τε ἰδίοις (φεῦ τοῦ θεάματος!) ἁπτόμενος ταύτης καὶ παρατέμνων, διεμασᾶτο, πίνων ἀθλίως καὶ περιλείχων τοῦ αἵματος, καὶ ταῦτα ἐν οὕτω σεμνῇ πολιᾷ, καὶ βαθεῖ γήρᾳ, καὶ βίου δυσμαῖς· ὃ καὶ φιλανθρώπους ὀφθαλμοὺς ἐκίνει πρὸς δάκρυα, καὶ τὸν δύστηνον ὠδύροντο τῆς ζωῆς, καὶ θάνατον αὐτῷ μᾶλλον ὡς εὐεργέτην ἐπηύχοντο. Ἡ μέντοι ὄνος, καίτογε τοιαῦτα παρ᾽ αὐτοῦ πάσχουσα, καὶ τὴν γλῶσσαν δαπανωμένη, ὅμως ἐνεργείαις τῶν ἐν αὐτῷ δαιμόνων εἱστήκει, μηδενὸς ὥσπερ ἀλγεινοῦ πειρωμένη.

Ἄγεται τοιγαροῦν παρὰ τὸν θεῖον ἄνδρα ὁ γηραιὸς, ὃς ὁμοῦ τε εἶδεν αὐτὸν, καὶ ὁμοῦ ὑπὸ τῶν ἐνοικούντων αὐτῷ δαιμόνων κατὰ κεφαλῆς ἤρτητο, καθάπερ οὐκ ἐνεγκόντων τὴν θέαν. Ὁ μὲν οὖν Ἅγιος ἐπυνθάνετο αὐτῶν,

A τῶν, τί δή ποτε τοιαῦτα τῷ γέροντι παροινήσειαν; Οἱ δὲ πικρὸν κλαίοντες, οἷς καὶ τῇ μάστιγι τῆς ἐκείνου παρουσίας δεινῶς ἐταζόμενοι, Ἡμεῖς ἐπὶ τοῦτό, φησι, ἐπεστάλμεθα, ὥστε καὶ καθ' ὕδατος βαλεῖν αὐτὸν ἢ πυρός· τῶν γὰρ τοιούτων ἐκεῖνοι (φεῦ τῆς μανίας!) διάκονοι σπουδαῖοι καὶ ὑπηρέται. Ἡμέρας μὲν οὖν πέντε καὶ νύκτας ἴσας, ποικίλως βασανιζόμενος ὑπ' αὐτῶν ἦν, καὶ πάσχων κακῶς· εἶτα σφοδρότερον αὐτοῖς ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων ἐπιτιμήσας ἐξελθεῖν τε τοῦ ἀνδρὸς, καὶ μηκέτι πάλιν εἰς αὐτὸν ἐπανελθεῖν ἐπιτάττει· καὶ τὸ πρόσταγμα ἔργον ἦν. Καὶ οἱ μὲν πολλὰ κράξαντες καὶ σπαράξαντες, εὐθέως ἀπῆλθον, οὐκέτι τολμήσαντες αὖθις εἰς αὐτὸν ἀναστρέψαι· ὁ δὲ τοῦ χαλεποῦ κλύδωνος ἐκείνου καὶ τῆς ζάλης ἀπαλλαγεὶς, καθεστηκὼς εἱστήκει καὶ νήφων, ἀναλόγως τῆς πρὶν ἀσχημοσύνης καὶ ἀκοσμίας τῇ καταστάσει καὶ σεμνότητι χρώμενος. Τῇ μέντοι ὄνῳ, οὐ δὲ γὰρ οὐ δὲ τοῦτο παραλιπεῖν ἄξιον, χοῦς ἐκ τοῦ Συμεὼν ὀλίγος, θεραπεία τῆς γλώττης αὐτίκα γίνεται.

Μετὰ ταῦτα προσάγονταί τινες ἄνδρὲς αὐτῷ δύο, τὸν ἕτερον τοῖν ποδοῖν ἑκάτερος αὐτῶν ἰαθῆναι δεόμενος· ἦν γὰρ ἅτερος ἀμφοῖν σεσηπὼς, καὶ τέχνης ἰατρῶν ἰσχυρότερος, θατέρῳ δὲ τοῖν ἀνδροῖν τὸ πάθος σχεδὸν καὶ σύντροφον ἦν, τεσσαρακοστὸν αὐτὸν ἐκπιέζον ἔτος. Ἀλλὰ B τῷ μὲν χοῦς τῆς ἐκείνου γῆς κραθεὶς ὕδατι, τῷ δὲ ἀφὴ σύμμικτος εὐχῇ θεραπεία κατέστη· καὶ τὸν οἰκεῖον ἑκάτερος πόδα νεαρὸν ὥσπερ ἀπολαβὼν, οὐχ ὡς πρώην οἰμώζοντες καὶ φερόμενοι, ἀλλὰ σκιρτῶντες καὶ χαίροντες ἐπανῆκον. Ἔπειτα τυφλῷ τινι προσενεχθέντι, γλυκεῖά τις ὄψις ὁ Ἅγιος γίνεται. Κατὰ γὰρ τὴν πρώτην νύκτα, καθ' ἣν προσήνεκτο, ἐδόκει νεανίαν ὁ τυφλὸς ὁρᾷν, τρύχινον ἔνδυμα περικείμενον, τὴν ὄψιν λαμπρὸν, τοὺς πόδας γυμνὸν, φέροντα ῥάβδον τῇ δεξιᾷ· βαΐνη δὲ αὕτη, Δὸς δόξαν, λέγοντα, τῷ Θεῷ. Ἡ μὲν οὖν φαντασία οὕτω τὴν ἀλήθειαν ἐμιμεῖτο, ὡς καὶ διυπνισθέντι τῷ τυφλῷ δοκεῖν ἔχεσθαι τῆς τοῦ φανέντος ἔτι χειρὸς, φιλεῖν τε αὐτὴν ἐμφύντα, καὶ μὴ δὲ ἀποσπασθῆναι ταύτης τὰ χείλη βούλεσθαι· ὑπεδήλουν γάρ τι καὶ τοιοῦτον οἱ ὕπνοι. Ὡς δὲ πρὸς τὸν Ἅγιον τῆς ἐπιούσης περὶ πρώτην ἕω εἰσήχθη, σφραγίσαντος ἐκείνου τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, βλέψας (τῆς ἀποῤῥήτου σου Χριστὲ καὶ βασιλεῦ χρηστότητος!) εὐθὺς ὁ τυφλὸς, τόν τε θεῖον ἰδὼν Συμεὼν, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου ὄψιν ἐκκαυθεὶς τὴν καρδίαν, αὐτὸν ἔλεγεν εἶναι τὸν ἐν ὀνείρῳ φανέντα, καὶ τῆς χειρὸς ἐζήτει λαβέσθαι, ἧς αὐτῷ νυκτὸς ὄψις ἐμφορηθῆναι παρέσχε· καὶ τὸν ὄνειρον ἡδονῆς ὅλοις χείλεσι, ταῖς τῶν παρόντων ἀκοαῖς ἐπεξήει·

lacrymas exprimeret; et miserum superesse in vivis D dolentes, mortem illi pro beneficio precarentur. Asina interim, licet tam crudeliter ab ipso tractata et mutilata linguam, nihilominus dæmone qui virum insidebat agente, non aliter substitit quam si nihil pœnæ passa fuisset.

A. NICEPHORO.

167 Adducitur ergo senex ad virum sanctum, statimque ab incolentibus eum dæmoniis per caput suspenditur, veluti non ferentibus Sancti conspectum: quo illos percunctante, cur tandem ita in senem debacchati fuissent; illi amare flentes (dixisses viri præsentia quasi sævo flagello exceptos esse) Ad hoc, inquiunt, missi sumus, ut vel in aquam vel in ignem ipsum præcipitaremus: Talium enim rerum isti (hem insaniam!) ministri seduli et executores sunt. Dies igitur et noctes pariter quinque multifariam ab his incolis tortus fuerat acerbeque vexatus; cum illos graviter castigatos facessere inde, et numquam deinceps eodem istam repetere jubet: nec præceptum eventu caruit. Jussi namque, multum vociferantes hominemque jactantes e vestigio evanuerunt, non ausi imposterum illuc reverti: senex autem violento illo turbine ac tempestate liberatus, stabat plane restitutus sibi mentisque compos, et tanto ferebatur tam mansuetus verecundusque, E quam ante violentus atque impudens. Quid autem asina? neque enim ipsa digna est præteriri. Pauxillum pulveris, a Sancto acceptum, sanitatem linguæ ejus confestim attulit.

abactis dæmoniis sibi restituitur.

168 Post hæc afferuntur viri quippiam duo, uterque pedi suo altero malo affecto remedium poscentes: unius namque jam putrefactus, artem respuebat medicorum; alium acerbus dolor, fere ab ipso ortu continuatus, quadraginta jam annos excruciabat. Illorum alteri nihilominus pulvis terræ illius, aqua subactus; alteri contactus, oratione adjutus, salutifera medicina extitit: et domum suam uterque rediit, jam non portati, gementes plorantesque, ut prius; sed gaudentes et exultantes, recepto usu pedis qualem juvenes habuerant. Persanatis iis, Symeon allato cuidam cæco jucundum per se spectaculum fuit. Etenim prima ab adventu nocte visus sibi est videre juvenem, cilicino amictu circumdatum, vultu splendidum, nudum pedibus, ferentem dextera virgam (palmeam illam puta) dicentemque: Da gloriam Deo. Hæc repræsentatio tam perfecte imitabatur veritatem, ut evigilans cæcus arbitraretur, etiamnum se manum illius, qui apparuerat, tentare osculari, nec labia inde avelli permittere: aliquid enim istiusmodi monstratum fuerat in somnis. Cum vero postera die sub diluculum adductus est C ad Sanctum, impresso ab eodem oculis Crucis signo, vidit continuo cæcus (o ineffabilem Christi bonitatem!) intuitusque Sanctum atque ipso intuitu succensus et inflammatus, illum eumdem esse, exclamavit, F quem per quietem conspexerat, cujus manum retinere tentaverat, et osculari potuerat ad satietatem: neque cessabat somnium tam jucundum plenis buccis in aures præsentium nuntiare.

Duorum pedibus remedium affertur.

Cæco apparet Symeon et medetur.

CAPUT XXII.

Injuriosi in Sanctum ejusque imaginem miraculo et judicio prædicto puniti: indulgentia, misericordi reo facienda, præscita.

Ἐν τούτῳ δέ τινες ἄνδρες τῆς Ἀντιόχου, χαλεπὴν νοσοῦντες ἀσέβειαν, ὡς μήτε τι σαρκὸς ἁμάρτημα ἐν εὐθύνης τίθεσθαι λόγῳ, μήτε τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων ἀνάστασιν προσδοκᾷν ἢ ἐξέτασιν, καὶ τῶν τῇδε βεβιωμένων ἀντίδοσιν· ἀλλὰ τοὺς μὲν τῇ τῶν ἀστέρων φορᾷ νέμειν τὸ πᾶν, καὶ τοῖς ἐκείνων σχήμασι καὶ κινήμασι κατὰ τῆς προνοίας ἀνοήτως παραχωρεῖν, τοὺς δὲ τύχην δογματίζειν καὶ τὸ αὐτόματον· τοὺς δὲ μετεμψύχωσίν τινα πρεσβεύειν καὶ εἱμαρμένην. Οὗτοι γοῦν παρὰ τὸν θεῖον Συμεὼν ἀνιόντες, διαλέξει πρὸς αὐτὸν ἐχρῶντο, καὶ ἀποδεικτικῇ σοφίᾳ, ᾗ καὶ μᾶλλον ἐφρόνουν, καὶ πιθαναῖς ἀντιθέσεσιν. Ἀλλ'

Interea viri quidam Antiocheni eo impietatis devenerunt, ut peccatorum carnis rationem in judicio non reposcendam, sustinerent; nec corporum nostrorum resurrectionem, aut gestorum examen, eorumque retributionem ullam expectarent; dictitantes alii quidem, astrorum cursu gubernari omnia, eorumque figuris ac motibus contra providentiam insano modo parere; alii vero, fortunam atque casum decernere; alii denique, transmigrationem animarum fatumque primas obtinere. Isti Symeonem aggressi disputando, demonstrativa, qua

Antiocheni hæretici a Sancto refutati,

A. NICEPHORO.

A qua præstabant, arte et persuasibilibus contentionibus utebantur. Verum insidebat Sancti labia vis quædam persuadendi divina, cui loquacium istorum et infamia potius quam sapentia abundantium nullus poterat contradicere. Quanto autem major potentiæ ac signorum contra illos virtus erat, tanto majorem contra hunc adigebantur ad insaniam.

a ejus iconem venerationi expositam

170 Denique *a* contigit, cuidam Antiocheno, homini plebeo ac opifici, ita obstrui meatus, per quos spiritus commeans ingreditur egrediturque, ut, accedente etiam longiori temporis intervallo, quo tenuit malum, suffocatum iri se putaret. Hic se tandem contulit ad S. Symeonem, obtentaque sanitate, domum reversus, in grati animi testimonium ac tanti beneficii memoriam, statuit Sancto pro foribus suis iconem, eamque non solum luminaribus, sed etiam aulæis tapetiisque ornabat. Quod impii nefariique homines conspicati, æstuantes invidia, congregantesque cohortem suorum, turmatim accurrerunt, magna voce clamantes (o Deus, quanta hostes adversus Sanctum tuum machinati sunt!) Tolle illum, qui talia fecit; signum ilico deturbetur. Opifex autem ille, divina procul dubio dispositione, aberat hoc ipso tempore ab officina; alioqui B enim tumultuantium manus non evasisset incolumis.

dejicere conati tertio puniuntur.

171 Omnem itaque adversus iconem vertentes iracundiam, præceperunt uni militum, similis farinæ ac infidelitatis homini, ut illam conscensis scalis deturbaret: qui cum in altum evasisset, ut jussus erat, jamque conaretur manus injicere; manibus illis, quas tu Christe super illorum superbiam extulisti, dejicientibus, repente gravi casu terræ allisus est. Quod cum aliorum quidem mentibus non vulgarem incussisset metum, impiorum iram non parum adauxit. Alium ergo eo adducere conati sunt, ignaviam prioris incusantes: quem mox similia patientem potius quam facientem, conspexerunt, utpote pari casu dejectum. Neque sic tamen insani isti intellexerunt, sed oculos ad veritatem tam manifestam claudentes cæcutientesque, addiderunt etiam tertium; cui etiam paria jam dictis evenerunt, Cum enim extendisset manus adversus iconem, nescius iisdem se contra se potius uti, deturbatus similiter est, jacuitque prostratus; multo majori ludibrio prioribus dignus, quod illorum exemplo nihilo sapuisset magis. Tum vero præ pudore velantes faciem abiverunt, miserandi propter experimentum, magis vero propter infortunia: fideles autem lætati, gaudium ore, et exultatione lingua te- C stabantur.

Symeoni deinde in visione ostenditur

172 Hisce renuntiatis Symeoni, perparvam ille sui injuriæque sibi illatæ rationem habens, toto autem zelo contra blasphemias in Dominum suum prolatas exardescens, indesinenter orationi vacabat perstabatque in consueto cordis, oris, ac labiorum exercitio. Deus vero, justus dispensator ac legislator, ultionis immemor non fuit. Raptus quippe Symeon spiritu, conspicere hæc visus est. Putabat Constantinopoli se in palatio Imperatoris versari, ac virum quemdam, cui magna potestas in partes Orientales a spiritu tribuebatur, plateas Antiochenas, obire; fluvium vero Jordanem vestigia ipsius sequi, et paradisum, qui in Edem est, velut detegi ac revelari: tum vero feram pessimam, specu quadam latentem, inde emitti, actamque per mediam civitatem, cladem non modicam inferre; homines porro multos feram insequentes ab illo Principe plagis male mulctari fere usque ad mortem, adeo ut omnis caro admodum consternaretur; denique e notis ac familiaribus suis quempiam dicto Principi adstare examinandum, ab eoque omnis calamitatis ac periculi immunem, dimissum esse.

ἡν ἐκείνου μὲν καὶ θεία τις ἐπικαθημένη πειθὼ τοῖς χείλεσιν, ἢ τῶν λογολεσχῶν τούτων, καὶ περιττῶν τὴν μανίαν μᾶλλον ἢ τὴν σοφίαν, οὐδεὶς ἐδύνατο ἀντιλέγειν. Τὸ δὲ πλέον τῆς κατ' αὐτῶν ἰσχύος, καὶ ἡ τῶν σημείων ἐνέργεια, ὃ καὶ κατ' αὐτοῦ μᾶλλον ἐξέμαινε τοὺς ἀνοήτους. D

Ἀμέλει καὶ συμβάν τινι τῶν ἀνὰ τὴν Ἀντιόχου, ἀνδρὶ βαναύσῳ καὶ ἀγοραίῳ, τοὺς ἀναπνευστικοὺς ἀποφραγῆναι πόρους, δι' ὧν τὸ πνεῦμα εἰσρεῖ τε καὶ ἐκρεῖ διηθούμενον. Συχνὸν ἐκεῖνος τῷ πάθει συνεχόμενος χρόνον, καὶ ἀποπνίγεσθαι ἤδη νομίζων, προσῆλθε τῷ Συμεών· θεραπείας τε παρ' αὐτοῦ τυχὼν, καὶ οἴκαδε αὖθις ἐπανελθὼν, εὐγνωμοσύνης οἱονεί τι δεῖγμα, καὶ τηλικαύτης εὐεργεσίας απομνημονευμα, εικονα προ τῆς αὐτοῦ φλιᾶς ανέστησε τῷ Ἁγίῳ, φιλοτίμως οὐ φωτῶν μόνον, ἀλλὰ και παραπετασμάτων ἔχουσαν· Ὅπερ ἰδόντας τοὺς ἀσεβεῖς, καὶ φθόνῳ τὰς ψυχὰς ἀναζέσαντας, τὸ οἰκεῖον ἀθροῖσαι σύνταγμα, καὶ κατὰ πλῆθος ἐπελθόντας (ὁ Θεὸς, ὅσα ἐπονηρεύσαντο οἱ ἐχθροὶ κατὰ τοῦ Ἁγίου σου!) Αἶρε τὸν τοῦτο δράσαντα, μέγα βοᾶν· ἡ εἰκὼν τὸ τάχος καταβεβλήσθω. Ὁ μὲν οὖν χειροτέχνης ἐκεῖνος, θειοτέρᾳ δὲ πάντως οικονομίᾳ τὸ πραγμα, οὐ ἔτυχε τηνικαῦτα τῳ ἐργαστηρίῳ παρών· ἢ γὰρ ἂν οὐδὲν τοῦ θορύβου χρηστὸν ἀπέλαυσε.

Πάντα δὲ κατὰ τῆς εἰκόνος ἐκεῖνοι τὸν θυμὸν τρέψαντες, ἐπέτρεψαν ἑνὶ τῶν τῆς ἴσης αὐτοῖς ἀπιστίας στρατιωτῶν, διά τινος ἀνελθόντα κλίμακος, αὐτὴν καθελεῖν. Ὁ δὲ τὴν ἄνοδον ὡς προστέτακτο θέμενος, ὡς ἤδη καὶ χεῖρας ἐπιβαλεῖν ἐπεχείρει, χειρῶν ἐκείνων, ἃς σὺ Χριστὲ βασιλεῦ ἐπῆρας ἐπὶ τὰς ὑπερηφανίας αὐτῶν, ἀθρόον ἐκεῖθεν πτῶμα χαλεπὸν κατηνέχθη· ὃ ταῖς μὲν τῶν ἄλλων ψυχαῖς οὐ μικρὸν ἐνέπεισε δέος, τοῖς δὲ ἀσεβέσιν ἐπὶ μᾶλλον τὸν φθόνον ηὔξησε. Καὶ δεύτερον ἄλλον ἀναγαγεῖν πειραθέντες, οἷα τοῦ προτέρου δειλίαν κατεγνωκότες, ὡς τὰ ἴσα παθόντα μᾶλλον καὶ αὐτὸν ἢ δράσαντα εἶδον, παραπλήσιόν τε τῷ προτέρῳ πτῶμα κατενεχθέντα· μὴ δὲ ταύτῃ γοῦν οἱ ἀσύνετοι συνιέντες, ἀλλὰ πρὸς οὕτω φανερὰν ἀλήθειαν μύοντες ἢ τυφλώττοντες, προσέθεντο καὶ τρίτον ἀναγαγεῖν. Ἐπεὶ δὲ ταυτὰ τοῖς προλαβοῦσι καὶ αὐτῷ συνέβη, καὶ τὰς χεῖρας κατὰ τῆς εἰκόνος ἐκτείνας, ἔλαθε καθ' ἑαυτοῦ μᾶλλον ὥσπερ αὐταῖς χρησάμενος. καὶ καταβληθεὶς, ἔκειτο καὶ οὗτος, πτῶμα τῶν προτέρων πολὺ καταγελαστότερον, ὅσα μὴ δὲ σωφρονισθεὶς ὤφθη τῷ ὑποδείγματι. Οἱ μὲν ἐν τροπῇ καλυψάμενοι τὰς ὄψεις ἀπῆλθον, ἐλεεινοὶ τῆς πείρας, ἐλεεινότεροι τῆς ἀποτυχίας· τοὺς δὲ πιστοὺς φαιδρότης εἶχε, καὶ χαρᾶς αὐτοῖς ἐπληροῦτο στόμα, καὶ ἡ γλῶσσα μᾶλλον ἀγαλλιάσεως. E

Τούτων τῷ Συμεὼν ἀγγελθέντων, ὀλίγα μὲν ἑαυτοῦ καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ὕβρεως ἐκεῖνος φροντήσας, τῷ δὲ παντὶ ζήλῳ περὶ τῆς εἰς τὸν οἰκεῖον Δεσπότην βλασφημίας χρώμενος, εὐχῇ προσαδολεσχῶν εἱστήκει τῷ συνήθει καὶ καρδίας ἔργῳ καὶ χειρῶν καὶ χειλέων· Θεὸς δὲ, ὁ τοῦ δικαίου ταμίας καὶ νομοθέτης, οὐκ ἠμέλει τῆς δίκης, ἀλλ' ἁρπαγεὶς κατὰ πνεῦμα ὁ Συμεὼν, ὁρᾷν ἑαυτὸν ἐδόκει καθάπερ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ βασιλικῷ παλατίῳ γενόμενον, ἑστάναι τε ἄνδρα, ᾧ μεγάλην ἐξουσίαν ἐπὶ τὴν ἕω διὰ τοῦ πνεύματος δίδοσθαι, καὶ αὐτὸν ἐν ταῖς πλατείαις περιϊέναι τῆς Ἀντιόχου, τόν τε Ἰορδάνην ποταμὸν αὐτῷ ἕπεσθαι, καὶ τὸν ἐν Ἐδὲμ παράδεισον ὥσπερ ἀποκαλύπτεσθαι· καὶ ὡς πονηρὸν θηρίον ἔν τινι σπηλαίῳ κρυπτόμενον, ἐκεῖθεν ἐξενεχθὲν διὰ μέσης ἄγοιτο τῆς πόλεως ὑβριζόμενον· καὶ ὡς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων διατεθεῖσιν ὁ Ἄρχων ἐκεῖνος ἐπιθείη πληγὰς οὐ πόῤῥω θανάτου, ὥστε σάρκα πᾶσαν ἐπιεικῶς καταπτῆξαι· καὶ ὡς τῶν αὐτῷ γνωρίμων τις τῷ Ἄρχοντι παρεστὼς εἰς ἐξέτασιν, ἀπαθὴς κακῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀφεθείη. F

Ταῦτα ὁ μὲν ἰδὼν, τοῖς μαθηταῖς ἐξηγήσατο· ἑξῆς δὲ καὶ ὅ, τι ποτὲ τὰ ὀφθέντα βούλεται σαφῶς ἐπεξείη, ὡς ἄρα φοβερὸς ἐλεύσεται Ἄρχων, καὶ τὰς ἀσεβείας αὐτῶν ἐλέγξει, τῶν δὲ καὶ θανάτου τρόπον καταδικάσει βαρύτατον. Τοῦτο γὰρ ἑπόμενος ὑποφαίνει ὁ Ἰορδάνης, ὅτι πᾶσαν αὐτῶν καταδύσει θεομαχίαν, ὥσπερ ὁ ἀνακαλυπτόμενος παράδεισος πάλιν, τὰς ἀγαθὰς τῶν δικαίων ὑποδείκνυσι

A δείκνυσι παῤῥησιασθήσεται πράξεις. Τὸ μέντοι περιαγόμενον θηρίον, ἡ τοῦ διαβόλου ἂν εἴη πλάνη, ἣν οἱ μάταιοι ἐπὶ τοῖς εἰδώλοις πεπλάνηνται, ἣ καὶ δημοσιευθεῖσα οἰχήσεται, λανθάνουσα τὰ πολλὰ τέως καὶ κρυπτομένη. Παρεδήλωσε δὲ καὶ τῷ εἰς ἐξέτασιν πρὸ τοῦ Ἄρχοντος παρεστάναι φανέντι, φυλάξασθαι τὰς τῶν φαύλων ὁμιλίας, ἑαυτῷ τοῦ λοιποῦ ἐπὶ πλέον προσχόντα. Ἄρτι μὲν οὖν ταῦτα ὁ Συμεὼν προειρήκει· οὔπω δὲ τέταρτος παρῆλθε μεταξὺ μὴν, καί τις μεγάλην εἰς τὰ πρὸς ἕω λαβὼν ἀρχὴν, ἐπεδήμει τῇ Ἀντιόχου, Ἀμάντιος ὄνομα, ἀνὴρ παιδευτικὸς, ἀρχικὸς, λογισμῷ χρώμενος, ἀῤῥεπὴς τὴν γνώμην, ἐλεύθερος τὴν ψυχὴν, ζυγοῦ περὶ τὸ δίκαιον ἀκριβέστερος, τοσαῦτα ζηλῶν ὑπὲρ ἀρετῆς, ὅσα καὶ κατὰ τῆς κακίας, καὶ εἰς ἄκρον ἑκάτερα· ὃς καὶ πρὸ τοῦ τὴν Ἀντιόχου καταλαβεῖν, πᾶσαν ὡς οἷόν τε κακουργίαν περιεῖλεν ἀνὰ τὴν ἕω· τομωτέραν κατὰ τῶν τοιούτων τὴν μάχαιραν ἐπάγων τοῦ ἀξιώματος, ὥστε δεδιέναι πάντας καὶ τρέμειν πρὸς τὴν αὐτοῦ παρουσίαν, οὐ φαύλους μόνον, οὐ δὲ κακούργους, ἀλλὰ καὶ οἷς τὸ ἐπιεικὲς ὁ βίος πολὺ καὶ τὸ μέτριον εἶχε. Τοσαύτη τις ἦν τῆς παρουσίας τοῦ ἀνδρὸς ἡ κατάπληξις.

Οὗτος πολλοὺς ἀνὰ τὴν Ἀντιόχου τῶν ἑλληνιστῶν καὶ ἀθέων, τῶν τε περὶ τὰ σχήματα τῶν ἀστέρων καὶ τὰς πλοκὰς κεχηνότων, ἅπερ αὐτοῖς κατὰ τῆς προνοίας ἐπι-
B νενόητο, καὶ τούτων ὅσοι διαφερόντως τῶν ἄλλων ἐπισημότεροι, ἀνευρὼν φιλοπόνως καὶ συλλαβόμενος, καὶ αὐτοὺς μὲν εἰς δεσμωτήρια κατακλείσας, πάσας δὲ τὰς αὐτῶν βίβλους, ἐξ ὧν ἐκείνοις ἡ ψευδομένη σοφία καὶ τὸ κατὰ τῆς ἀληθείας νεανιεύεσθαι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ εἴδωλα πάντα συναγαγὼν, οἷς ὅσα καὶ Θεοῖς ἐπεποίθεσαν (τὸ ἀργύριον γὰρ αὐτῶν καὶ τὸ χρυσίον αὐτῶν ἐποίησαν ἑαυτοῖς εἴδωλα, καὶ προσεκύνησαν οἷς ἐποίησαν οἱ δάκτυλοι αὐτῶν, ἵνα καὶ Ὠσηὲ ἅμα καὶ Ἡσαΐαν ἔχω συμφθεγγομένους) τῶν μὲν οὐ μικρὰν αἴρει φλόγα, πῦρ κατὰ μέσην ἀγορὰν αὐτοῖς ἐμβαλών· τῶν δὲ δημοσιεύει φανερῶς τὴν ἀσθένειαν, κατ᾽ ἀμφόδων καὶ πλατειῶν κρεμάσας αὐτὰ, καὶ δείξας μηδὲν πλέον ὄντα τῶν ὁρωμένων, ἀλλὰ τοῦτ᾽ αὐτοχειρῶν ἔργα καὶ τέχνης, οὐδὲν ἄλλω, ἢ ὃ βούλονται οἱ τεχνῖται αὐτὰ γενέσθαι, ἵνα τοῖς τῶν Προφητῶν καὶ νῦν χρήσωμαι. Εἱστήκει δὲ καὶ ὁ τῷ Ἁγίῳ πρώην διὰ θεωρίας ὀφθεὶς, πρὸ τοῦ Ἄρχοντος εἰς ἐξέτασιν, μοναχὸς δέ τις, τῷ Συμεὼν προσεικασμένος, κατ᾽ ὀφθαλμοὺς πάντων λαβόμενος αὐτοῦ τῆς χειρὸς, ἐξείλετο τῆς μελλούσης εὐθύνης, πρᾴως τοῦ Ἄρχοντος τὸ γεγονὸς ἐνεγκόντος.

Ἐγένετο δέ τινα τηνικαῦτα προσαίτην, τῷ θείῳ Συμεὼν προσελθόντα, τῆς ἐκείνου τε γῆς αἰτήσαντα καὶ λαβόντα, εἴς τε τὴν Ἀντιόχου πρὸς τὴν οἰκείαν αὖθις καλύβην ἐπανελθόντα, παράλυτόν τινα χεῖρας καὶ πόδας,
C προσαίτην καὶ αὐτὸν, ἐκγειτόνων κατακείμενον ἔχειν· ὃν αὐτοῦ φιλανθρώπως ἐκείνῳ χρίσαντα τῷ χοῖ, ἔδοξέ τινα τῷ παρειμένῳ μοναχὸν, τοιοῦτον οἷος ὁ Συμεὼν τὴν ὄψιν καὶ τὴν κόμην, ἰδεῖν ὀρέξαντα χεῖρα κειμένῳ, καὶ ὥσπερ ἀπὸ κελεύσματος αὐτὸν ἀναστήσαντα, καὶ παραχρῆμα (ὢ πῶς σου Χριστὲ λαλήσω τὰς δυναστείας;) ὑγιὴς ὁ παράλυτος ἦν, ποσὶν ὁμοῦ καὶ χερσὶν ἐλευθερίως χρώμενος.

Ὁ μέντοι δικαστὴς (ἔχεται γὰρ ἔτι τῆς ἀκολουθίας ὁ λόγος) ἐπὶ βήματος αὖθις δικαστικοῦ προκαθίσας, τούς τε δεσμώτας καθ᾽ ἕνα καὶ πλείους παραστησάμενος, καὶ τὴν ἑκάστῳ προσήκουσαν ἐξενεγκὼν καταδίκην, ἕνα τούτων (ὃς καὶ βαρύτατα ἦν ἐξημαρτηκὼς, καὶ στάσεις δημοτικὰς ἀναγείρας, καὶ νεωτέρων θορύβων ἀψάμενος) ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ καταλελοίπει, βαρυτάταις αὐτὸν καὶ τιμωρίαις ταμιευόμενος. Ἐν τοσούτῳ δέ τις ἐνδεὴς μοναχὸς τῷ Συμεὼν προσελθὼν, καί τινος ἐκείνου τοῦ δεσμώτου μνήμης, οἷα φιλεῖ, γενομένης, ἐπηύχετο ὑ αὐτῷ γενέσθαι παρὰ Θεοῦ. Ὅτι μοι κατακεκλημένῳ, φησὶν, ἐν ἱερῷ, τὸ τοῦ ναοῦ προσθεὶς ὄνομα ἐπιστὰς καὶ πυθόμενος ὅτου δεοίμην, ἱμάτιον ὠνήσατο τρύχινον, τούτου γὰρ ἦν μοι πρὸς ἀνάγκης ἡ χρεία. Ἕτερος δέ τις προσαίτης καὶ οὗτος, Ἐμοὶ δέ φησι ἐπιτυχὼν καθ᾽ ὁδὸν, δαψιλὲς εἰς διατροφὴν κέρμα δεδώκει. Ἄλλος δὲ πάλιν ὑπολαβὼν,

173 Hæc ita ut viderat discipulis narravit Symeon; deinde etiam, quid sibi ostenta vellent, explicavit. Quomodo nempe terribilis Princeps venturus, arguturusque illos impietatis, aliquos etiam morti sævissimæ addicturus esset. Nam Jordanes qui sequebatur, præmonstrat, fere ut omnis illorum contra Deum impietas ac rebellio penitus obrueretur; qui vero detegebatur paradisus, quod proborum recte facta palam ac libere prædicanda essent. Quæ autem circum ferebatur bellua, diaboli fallaciam atque imposturam esse aiebat, per quam vani homines, in idolis spem ponentes, circumveniebantur; quæque eo usque ut plurimum latitans, tandem in lucem producta evanesceret. Indicavit etiam per eum, qui ad quæstionem accitus adstare Principi videbatur moneri se, ut imposterum a pravorum alloquiis se custodiret, sibique studiosus attendendum esse sciret. Et tunc quidem isthæc prædicabantur, a Symeone: nec intercesserunt menses quatuor, cum quidam Amantius *b* nomine, per Orientem magno occupato imperio, Antiochiam accessit. Vir erat litteratus, aptus imperio, ratiocinio pollens, constans animo, mente liber, justitiæ in primis studiosus; qui tanto pro virtute, quanto contra iniquitatem zelo, utrobique summo, agebatur: qui prius etiam quam veniret Antiochiam, omnem quantum potuit nequitiam per Orientem sustulerat, acutiori etiam in illos stricto gladio, qui erant in dignitate constituti; sic ut universos timor ac tremor invaderet, ipso adventante: nec solum nihili homines ac malevoli, sed ii quoque, quorum vita cum probitate ac bonis moribus conjuncta erat, reformidarent, adeo terribilis erat ejus præsentia.

174 Hic multos gentilium et atheorum siderumque aspectibus et conjunctionibus speculandis deditorum, ac multa inde contra providentiam divinam adstruentium, præsertim illustriores, studiose conquisitos comprehendebat compingebatque in carcerem: libros autem illorum omnes, ex quibus falsa sapientia et novæ contra veritatem opiniones depromebantur, collegit; neque illos modo, sed idola similiter omnia, in quibus tamquam diis confidebant: argentum quippe suum et aurum suum fecerunt sibi idola, et adoraverunt ea quæ fecerant digiti ipsorum, ut cum Osea atque Isaia Prophetis loquar. Et ex libris quidem non modicam excitavit flammam, medio foro in ignem injectis; idolorum vero impotentiam ac imbecillitatem manifeste demonstravit, suspendendo illa in compitis ac plateis, ostendendoque nihil esse amplius quam quod videntur, opera manuum et artis; nihil aliud quam quod esse ipsa volunt artifices, ut denuo verbis Prophetarum utar. Stabat quoque ille, qui jam pridem Symeoni in visione apparuerat, coram Principe in quæstionem vocatus: sed Monachus quidam, admodum Symeoni similis, ipsum manu apprehensa, instanti judicio eripuit, Principe clementer factum ferente.

175 Accidit per idem tempus, eorum qui istic sunt mendicorum quemdam, ad Symeonem accedere, atque ex ipsius terra aliquid petentem accipere, Antiochiam deinde in tugurium suum reversum, offendere alium quemdam vicinorum suorum, et ipsum mendicum, pedibus manibusque paralysi tactis decumbentem; qui, ab altero illo, pulvere jam dicto, aspersus, visus sibi est videre monachum quemdam, vultu atque coma Symeoni persimilem, jacenti sibi porrigentem manum ac veluti ex mandato ipsum erigentem atque ecce, (qui eloquar, Domine, potentiam tuam!) statim paralyticus sanus extitit, manuum pedumque expeditissimo usu recepto.

175 Judex autem seu Princeps ille, de quo egimus (progreditur enim ad reliqua oratio nostra) pro

D A. NICEPHORO. *venturus ad illorum ultionem Præses;*

b

venit autem Amantius judex severus,

E

qui eorum libros idolaque abolevit.

Oseæ 8, 4. Isaiæ 2, 8.

F

Mendicus pulvere, a Sancto accepto, alium sanat.

A pro justitiæ tribunali rursum considens, vinctis singulatim ac pluribus simul sisti jussis, in unumquemque eorum convenientem pro meritis sententiam condemnationis tulit : unum vero, quod graviora deliquisset, seditionisque popularis auctor incentorque novissimorum tumultuum fuisset, in carcere reliquerat, gravissimis tormentis reservandum. Interea monachus quidam pauper, Symeonem conveniens, injecta, ut assolet, captivi illius mentione, precabatur prosperum illi, Deo propitio, eventum : Quoniam precanti mihi, inquit, in ecclesia (cujus nomen quoque adjiciebat) adstitit, et cum audiisset, quid peterem, vestem hanc cilicinam coemit, cujus eram imprimis urgente necessitate indigus. Alius quoque mendicus, mihi vero, inquit, per viam occurrens, insignem stipem ad sustentationem largitus est. Rursum alius excipiens; Idem ille, inquiebat, infantem a matre expositum ac vagientem sustulit; ac sedula inquisitione mulierem, quæ recens pepererat, inveniens, eidem lactandum atque enutriendum commisit ; duos simul dependens aureos, sancteque spondens, persoluturum insuper quidquid pro educatione pueri expenderetur.

A. NICEPHORO. Seditionis auctor morte[a] puniendus,

propter opera misericordiæ

177 Auditis hisce, majore Symeon capitur com-
B miseratione viri, divinamque pro eo benignitatem supplex deprecatur. Jamque fixum ac statutum erat Judici, hominem navi imponere, eamque injectis flammis accensam committere pelago ; ut miserum duo elementa, ignis et aqua, partirentur quodammodo inter se. Ita, inquam, fixum Judici erat ac stabat sententia; vinctumque in custodia pari proportione metus tanti jamjam instantis mali occupaverat. Verum mitiora omnia sperare Symeonem jubebat misericordia, quam erga indigos ille exercuerat, oculos vicissim in misericordiam Dei convertentem, qui aquæ etiam frigidæ calicem acceptat, bonisque propositis affatim solet remunerari.

178 Interea quidam agricola ex illius agris adveniens ad Sanctum, sciscitatur, ecquæ tandem contra captivum sententia pronuntiaretur, rogatque ut eloquatur, quid circa ipsum constitutum ac decretum sit. Excipiens Sanctus, confidenter reponit : Ne capillus quidem de capite ejus cadet, non si omnes totius terræ Principes adversus ipsum coacti fuerint : non enim quæ Principis calculo, sed potius quæ divino judicata rataque erant, vaticinabatur. Deinde etiam hortabatur agricolam, ut ipsi quantum posset in custodia famularetur, Quo, inquiebat, benigne tibi fiat deinceps ab ipso. Currit ille curriculo ad carcerem, faustissimum damnato salutis nuntium portans ; noverat enim, et probe noverat,
C certam esse prophetiam ; ex multis jam ante memoratis, imo et longe pluribus persuasus de præsentibus bene sperare. Postero die, Principe pro tribunali denuo sedente, vinctumque e custodia accersi jubente, pendebant animis, spem inter et metum dubii, quotquot aderant : Judex autem benigno placidoque vultu ipsum intuitus, præter omnium expectationem omni liberum judicio dimisit : qui ad Sanctum properans, conservatam vitam, munus ipsius esse palam omnibus confessus est, ratus turpissimæ atque acerbissimæ morti precibus illius ac intercessione se exemptum esse. Sic igitur nihil eorum, quæ Sanctus prædicebat, exitu frustrabatur, sed paria vaticiniis omnibus ipso eventu respondebant opera. Verum cetera ipsius mirabilia successive prosequenda sunt.

liberandus prædicitur a S. Symeone.

Ἐκεῖνος καὶ βρέφος ὑπὸ τῆς γειναμένης ἐκτεθὲν, ἔφη, καὶ D
κνυζούμενον ἀνελόμενος, ἐρεύνῃ τε φιλοπόνῳ γυναῖκα νεοτόκον εὑρὼν, παρατίθησιν αὐτῇ θηλάσαι τε ἅμα καὶ ἐκθρέψαι τὸ βρέφος, δύο χρυσοὺς τέως καταβαλὼν, καὶ εἴ τι ἄλλο τῆς περὶ τὴν ἀνατροφὴν μισθαρνίας ἐπικαταβαλεῖν καὶ τοῦτο βεβαιωσάμενος.

Πρὸς ταῦτα, πλείων οἶκτος αὐτοῦ λαμβάνει τὸν Συμεὼν, καὶ τῆς ἄνωθεν ὑπὲρ αὐτοῦ πάλιν ἐκεῖνος φιλανθρωπίας ἐδεῖτο. Τῷ μὲν οὖν δικαστῇ δέδοκτο ἤδη, νηῒ τὸν ἄνδρα φόρτον ἐμβαλεῖν, καὶ ταύτην ἀνάψαντα κατὰ πελάγους ἀφεῖναι, ὥστε τὸν δείλαιον ἐκεῖνον, τὰ δύο ταῦτα, πῦρ ἅμα καὶ ὕδωρ μερίσασθαι· Δέδοκτο ταῦτα, καὶ ἡ ψῆφος ἐκράτει, καὶ τὸν μὲν δεσμώτην ἀνάλογον ἐν τῇ φυλακῇ τηλικούτου προσδοκίας κακοῦ δέος εἶχε· τὸν Συμεὼν δὲ χρηστότερα περὶ αὐτοῦ μᾶλλον ὃ περὶ τοὺς ἐνδεεῖς ἐκείνου ἔλεος ἐλπίζειν ἐποίει, πρὸς ἔλεον πάλιν ὁρῶντα Θεοῦ, τοῦ καὶ ποτήριον ψυχροῦ δεχομένου, καὶ πλουσίως ἀντιμετρεῖν εἰδότος ἀγαθαῖς προαιρέσεσιν.

Γεωργοῦ δέ τινος ἐν τούτῳ τῶν ἐκείνου ἀγρῶν παρὰ τὸν Ἅγιον ἀνελθόντος, κἀκείνου περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐρομένου, ἥ τίς ποτε ἡ κατ' αὐτοῦ ψῆφος εἴη, ὡς ἐκεῖνος τὰ περὶ αὐτοῦ δεδογμένα φράσοι· ὁ Συμεὼν πεποιθότως ὑπολαβὼν, Οὐ δὲ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ πεσεῖται, εἶπεν, οὐδ' εἰ πάντες οἱ γῆς Ἄρχοντες κατ' αὐτοῦ ἀθροισθεῖεν· οὐ γὰρ ἃ τῷ Ἄρχοντι περὶ τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλὰ τῇ ἄνωθεν ψήφῳ E
κέκριτο μᾶλλον ἐκείνῳ περὶ αὐτοῦ προφητεύειν ἐπῄει. Ἔπειτα μέντοι καὶ ὡς ἂν χεὶρ ἔχει διακονεῖν ἐπὶ τῆς φυλακῆς αὐτῷ παραινεῖ τὸν γεωργὸν, Ἵν' εὖ σοι μετὰ ταῦτα, φησι, γένηται παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ παρὰ τὸ δεσμωτήριον δρομαῖος ἐλθὼν, κομίζει τῷ καταδίκῳ τῆς σωτηρίας τὰ εὐαγγέλια, ᾔδει γὰρ ᾔδει σαφῆ προφητείαν εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ Ὁσίου λεγόμενα, πολλοῖς προλαβοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ μείζοσιν, ἔχων καὶ περὶ τῶν παρόντων θαῤῥεῖν. Τῆς δ' ἐπιούσης ἐπὶ βήματος αὖθις τοῦ Ἄρχοντος προκαθίσαντος, καὶ τοῦτον ἀπὸ τῆς φυλακῆς μεταστειλαμένου, οἱ μὲν παρόντες ἀνήρτηντο ταῖς περὶ αὐτοῦ ἐλπίσιν· ὁ δὲ συμπαθές τι καὶ ἥμερον εἰς αὐτὸν ἰδὼν, ἀφῆκε πάσης αὐτὸν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν εὐθύνης· καὶ παρὰ τὸν Ἅγιον ἀνελθὼν, τὰ τῆς ζωῆς αὐτῷ χαριστήρια περιφανῶς ὡμολόγει, οἷα θανάτου, φεῦ! αἰσχίστου καὶ πικροτάτου εὐχαῖς ἐκείνου καὶ πρεσβείαις ἀπηλλαγμένος. Οὕτω μὲν οὖν οὐδὲν τῶν ὑπὸ τοῦ Ὁσίου προειρημένων διαπεπτώκει, ἀλλὰ σύμφωνον πᾶσιν αὐτοῖς ἐκ τοῦ τέλους καὶ τὸ ἔργον ἀπήντα· ἡμῖν δὲ καὶ τὰ ἑξῆς τῶν αὐτοῦ θαυμάτων ἀκολούθως διαληπτέον.

F

ANNOTATA C. J.

a *Hoc miraculum etiam ante Vitam §. 7 ex Damasceno retulimus.* b *Is non alius, credo, fuerit, quamde quo Theophanes ad annum 29 Justiniani Imp. hoc modo.* præcepit Amantio, militiæ Magistro, in Palæstinam misso, de Stephani cæde inquirere (*fuerat hic Cæsareæ Præfectus atque a tumultuantibus Judæis et Samaritis, una cum numero non parvo Christianorum, interfectus*) Qui quos reperit sontes, alios suspendio, alios capitis abscissione, truncatione membrorum nonnullos, plerosque facultatum amissione mulctavit. Ex quo metus ingens in partes omnes Orientales incubuit. *Hinc porro colligitur omnia, quæ ab initio Capitis* 13 *huc usque per* 70 *numeros narrantur, intra unius aut ut summum sesquianni spatio accidisse.*

CAPUT XXIII.

Tormina curantur, inobediens punitur ; absentia Symeoni innotescunt.

Senex quidam, cultor vineæ, ex loco, qui Sambus

Γέρων τις ἀμπελουργὸς, ἀπὸ χωρίου Σάμβου καλουμένου

A νου τινός, ταῖς ἀμπέλοις ἐγκεκυφώς, ἔδοξεν ὡς ἄρα φωνήσειεν αὐτὸν ἡ γυνή, καὶ ἀθρόον ἐπιστραφεὶς ἐκείνην μὲν οὐχ ὁρᾷ (φάσμα γάρ τι δαιμόνιον ἦν τῆς γυναικὸς οἴκοι μενούσης) αὐτὸς δὲ ὑπεσπάσθη τὰ ἔνδον, καὶ φόρτος αὐτῷ γεγόνει ταῦτα ἐλεεινός, ἄχρις αὐτῶν καθειμένος γονάτων. Ὁ μὲν δὴ καμάτῳ πολλῷ καὶ μόχθῳ πρὸς τὸν θεῖον ἀνενεχθεὶς Συμεών, πρὸ τῆς αὐτοῦ στάσεως ἐκυλινδεῖτο, τὸ γεγονὸς ἀπαγγέλλων οὐ ῥήμασι μᾶλλον ἢ δάκρυσιν, ἃ δὴ πολλὰ κατέσχεν τοῦ ἐδάφους, καὶ τῆς συμφορᾶς ἀπαλλαγῆναι δεόμενος. Ὁ δὲ διαναστάς, Πορεύου ἔφη, ἐπ' ἂν μέντοι τὸν ποταμὸν περαιωθεὶς τοῦ ἀντιπέρας ἐπιβῇς ὄρους, δὸς δόξαν δι' ἐμοῦ τῷ Θεῷ. Ὁ δὲ τὸν λόγον κατὰ τὴν ἀγαθὴν γῆν, οἱονεί τινα σπόρον, ἐν τοῖς τῆς καρδίας κόλποις δεξάμενος, ὡς ἤδη τοῦ κατ' ἀντικρὺ ὄρους ἐπέβη, πρὸς τὸν στύλον τοῦ ἀνδρὸς ἐπιστρέψας, καὶ τὰς χεῖρας μετὰ τῶν ἐλπίδων καὶ τῆς καρδίας εἰς οὐρανοὺς ἀνατείνας, γόνατά τε καὶ ὄψεις γῇ δεδωκώς, τὸν Θεὸν ὑπὸ μεσίτῃ τῷ Συμεὼν εἰς ἀπαλλαγὴν τῆς κατεχούσης αὐτὸν ἀνάγκης ἐπεκαλεῖτο. Καὶ παραχρῆμα (τίς οὐκ ἂν ἀκοῇ τὸ θαῦμα καταπλαγείη;) ὁ τηλικοῦτος διαλέλυτο ὄγκος, ὑγιῶς αὐτῷ πάντων καὶ κατὰ φύσιν ἐχόντων. Τοὺς κοινωνοὺς τοίνυν τῆς συμφορᾶς, ὅσοι δηλαδὴ καὶ συνεπιβοηθοῦντες αὐτῷ διαβαστάζοντες ἦσαν πρὸς τὴν πορείαν,
B κοινωνοὺς καὶ τοῦ θαύματος ἐποιεῖτο· καὶ ὅπως τοῦ πάθους ἀπήλλακτο δείξας, κοινῇ πρὸς τὸν Ἅγιον ἐπανήεσαν αὖθις, κοινῇ τὰ τῆς εὐεργεσίας ἀνωμολόγουν.

Μέγα μὲν οὖν οἶδα φιλοθέοις ἀκοαῖς τὸ διήγημα, ἀδελφὸν δὲ ὅμως καὶ τὸ ἐπαγόμενον ἔχει. Ἕτερος γάρ τις ἐκ Καισαρείας δὲ Καππαδοκῶν ὡρμημένος, βίου μὲν ἱκανῶς οὐκ ἀσήμως δὲ καὶ γένους ἔχων, πάθει καὶ βάρει τῷ αὐτῷ πιεζόμενος, καὶ τὴν μὲν οὐσίαν τέχναις ἰατρῶν ἐκδαπανηθείς, οὐδὲν δὲ ἄλλο τούτων ὀνάμενος ὅτι μὴ τὴν ἐξ ἀνθρώπων τῆς θεραπείας ἀπόγνωσιν, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸν θεῖον ἄνδρα τοῦτον, καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ καταφυγὼν θείαν ἐνέργειαν. Οὗτος παρὰ τὸν Συμεὼν ἀνελθὼν δεήσεις, οἰμωγάς, δάκρυα, πᾶν εἴτι ἄλλο δυνάμενον εἰς οἶκτον ἑλκύσαι ψυχήν, ὑπὲρ τῆς τοῦ πάθους ἀπαλλαγῆς ἐπεδείκνυ· πρὸς ἅπερ ἐκεῖνος τὰ σπλάγχνα παθών, εἰς οἰκτειρμοὺς ἔβλεψε πάλιν, τοὺς ὅσον αἰτοῦμεν ἀεὶ διδόντας, καί τινος αἰσθόμενος ἐν ἑαυτῷ χάριτος θειοτέρας, Ἀνάβηθι φησιν, ἔγγισόν μοι. Τοῦ δὲ ὡς κεκέλευστο δράσαντος, ἐπείπερ ἔγγιστα ἤδη τοῦ Ἁγίου ἔλθοι (τίς ᾄσεται Χριστὲ τὰ ἐλέη σου;) τοῦ πάθους εὐθέως θεραπευθέντος, ὁ Συμεὼν ἱλαρᾷ καὶ ὄψει καὶ γλώττῃ, Ἄνθρωπε ἴασαι, ἔφη. Ὡς δὲ τὸ ἀθρόον ἐκεῖνο τῆς θεραπείας, καὶ αὐτὴν ἔβλεψε τὴν τοῦ πάσχοντος αἴσθησιν· Οὐδαμῶς, ἅγιε τοῦ Θεοῦ, δακρύων καὶ στένων εἶπεν, ἀλλὰ χαλεπή τις ἀνάγκη πιέζει με, ἥδιον πολλῷ τοῦ ζῆν οὕτως ἐργαζομένη μοι τὸ θανεῖν. Ὁ δὲ ἠρέμα προσθείς, Ἐρεύνησον ἑαυτὸν ἔφη,
C καὶ εἴσῃ σαφῶς ὅτι τοῦ πάθους ἀπήλλαξαι· Ὡς δὲ τῇ χειρὶ τὴν ἔρευναν ἐπιτρέψας, ἔγνω ἑαυτὸν ἀπαθῆ, τοῦ ὄγκου παντάπασιν ὑπολεανθέντος· Ὡς μηδέν τι οὖν ἐπισημένειν τοῦ κατὰ φύσιν, ἰλίγγου πληροῦται καὶ δίνης· ὅπερ οὐ λύπης αἰφνιδίου μόνον, ἀλλὰ καὶ χαρᾶς ὑπερβολὴ πολλάκις πέφυκε δρᾶν, τῷ ἀδοκήτῳ τοῦ πράγματος τὸ τῆς καρδίας θερμὸν συστείλασα, καὶ νεκρὰς ὥσπερ τοῦ σώματος τὰς ἐνεργείας ἀπολιποῦσα. Ὁ μὲν οὖν τῷ τοῦ πράγματος παραδόξῳ καταπλαγείς, ὀλίγου δεῖν ἔμελλε περιτρέπειν, εἰ μὴ χεῖρας αὐτῷ τινες τῶν παρόντων ὑπέσχον.

Καταπεπληγμένων δὲ κομιδῇ καὶ πάντων ὅσοι τοῦ τοσοῦδε θαύματος ἐτύγχανον θεαταί, τὸ παλαιὸν τοῦ πονηροῦ πρὸς κακίαν ὄργανον ὁ Ἀγγουλᾶς, ἐκ μέσου τούτων ὑπολαβών· Ὁ μὲν οὖν ὄγκος, ὡς ὁρῶμεν, ᾤχετο, ἔφη· τί δὲ καὶ ὁ τοσοῦτος τοῦ δέρματος κόλπος, εἴτ' οὖν τὸ ὑποπεπλησμένον τοῦ ὄγκου δέρμα γεγόνει; ἐμὲ γὰρ οὐ μετρίως τὰ τοιαῦτα πέφυκε σκανδαλίζειν. Εἰδὼς τοίνυν ὁ Μέγας πεῖραν εἶναι τοῦτο τοῦ βασκάνου καὶ πάλιν, ὁπόσα καὶ γλώττῃ τῷ ἀθλίῳ τούτῳ χρωμένου, ἐμφυσήσας τῷ ἀναισχύντῳ, ἵνα καὶ τὴν ἐναντίαν ἀπελάσῃ δύναμιν, Ὁ τὸν τοσοῦτον ἔφη λεάνας ὄγκον καὶ διαλύσας, οὐκ ἄρα δυνατὸς οὗτος καὶ τὸ δέρμα συνάξαι πάλιν καὶ καταστεῖλαι; Ἀλλ' ὁ μὲν τὴν τοῦ παλαιοῦ πολεμίου

dicitur, colendis vitibus navans operam, putabat ab D
uxore sua se vocari, ac repente eo conversus, uxorem nullam videt, phantasma quippe dæmonis quoddam erat, mulierem domi manentem probe simulantis : at ipse visceribus distorqueri cœpit, quæ importabile adeo ac miserabile onus facta erant, ut ipsa genua subsiderent. Igitur laboribus atque ærumnis impar, ad S. Symeonem adductus, ante columnam misere volutabatur : quod factum fuerat non verbis magis quam lacrymis ubertim per terram fluitantibus, enuntians, atque calamitatis suæ levationem precabatur. Cui surgens Sanctus, Vade, inquit, donec superato fluvio, adversum conscenderis montem; et da gloriam Deo per me. Is autem verba hæc in terra bona, veluti semen quoddam, cordis sinu excipiens, cum jam in montem ex opposito situm enixus esset, ad viri Dei columnam conversus; manibus, simul cum spe et corde in cœlos levatis, genibus ac vultu in terram dejectis, Deum per mediatorem Symeonem pro liberatione deprimentis se mali invocabat. Et continuo (quis auditione tanti miraculi non obstupescet?) tumor ille immensus evanuit, omnibus ipsius membris recte ac congruenter naturæ se habentibus. Quotquot itaque conscii calamitatis illius fuerunt, ii nempe omnes qui manum adjutricem admoventes ipsum in E
montem transtulerant, eosdem prodigii quoque conscios fecit; cumque monstrasset quo pacto malis exemptus esset, simul ad Sanctum redierunt, simul beneficium confessi agnoverunt.

A. NICEPHORO. Tormina aliaque patiens sanatur,

180 Magna quidem et mirabilis, scio, accidit piis auribus hæc narratio, habet tamen etiam supparem illam, quæ sequitur. Alius quidam, Cæsareæ Cappadociæ oriundus, a re familiari affatim nec minus a generis nobilitate instructus, iisdem quibus superior torminibus ventrisque tumore afflictabatur; jamque substantia omni in medicorum artem expensa, aliud nihil emolumenti ceperat, quam quod didicerit, curationem humanam esse supervacaneam, ideoque ad divinam divini hujusce viri opem confugerit. Eo itaque cum advenisset; preces, gemitus, lacrymas, et si quid præterea est quod commiserationem ciere piis animabus possit, pro incolumitate et dolorum depulsione exhibebat. His vero Symeon ad miserandum motus; versus illam misericordiam oculos sustulit, quæ quidquid petimus semper tribuit : sentiensque diviniorem quamdam in se gratiam; Ascendens, inquit, appropinqua mihi. Qui cum jussa mox capescens, jamque proxime Sanctum veniens (quis Domini misericordias cantabit?) illico persanato morbo incolumis adstaret; Symeon, animad- F
versis jam et repentina hominis sanatione, et gravi quasi adhuc patientis sensu, ait illi, vultu atque ore renidenti : Mi homo, sanatus es. Nequaquam, Sancte Dei, ait alter flens atque ingemiscens, sed extrema quædam necessitas me premit, facitque ut mors mihi longe gratior tali vita sit. Tum Sanctus tacite subjiciens; Scrutare, inquit temetipse, et comperies ex toto convaluisse. Cum autem is manu periculum ejus rei fecisset, se incolumem reperit, tubere omni omnino emollito et depulso. Cum igitur nihil quidquam, quod a natura alienum esset, deprehenderet; æstu animi repletus ac vertigine (quod non modo repentini luctus, verum etiam gaudii excessus non raro consuevit efficere, cum re quapiam inexpectata calor cordis contrahitur, et corporis operationes velut emortuæ desinunt) repletus, inquam, stupore ob rei non opinatæ admirabilitatem, prope fuit ut corrueret, nisi quidam præsentium injectis manibus prohibuissent.

Alius, similia patiens, similiter curatur, etiam antequam novit

181 Nec minor omnes, qui tanti prodigii spectatores adstabant, stupor incessit. Unus Angulas, jam pridem dæmonis ad mala perpetranda instrumentum, e media turba proclamans; Tumor quidem, inquit,

Invidus Frater redarguitur,

A. NICEPHORO.

A inquit, abiit, ut videmus : verum quid tantus iste pellis sinus? quid si tumore denuo compleatur? Me enimvero non mediocriter solent talia scandalizare. Pro comperto autem habens Magnus Symeon, tentationem esse invidi hostis nostri, per os miseri istius loquentis, insufflavit in impudentem, utque inimici potestatem ab eo repelleret; Qui, inquit, mollescere atque evanescere fecit tumorem tantum, nonne idem possit quoque pellem colligere ac contrahere denuo? Atque ille quidem sic impetum antiqui hostis etiam tunc repressit : nos vero ad reliqua pertexenda convertimur.

cella egressus contra suasionem Symeonis,

182 Quidam monachus Laodiceæ Syriæ inclusus, diuturnioris clausuræ ac solitudinis perpetuæ tædio, meditabatur aditum ad S. Symeonem, veluti occasionem non minus quieti opportunam : jamque significaverat quam ardenti desiderio teneretur, ipsum adorandi, quodque in procinctu ad iter staret. Sed ille in pusillanimitatem incidisse eum neutiquam ignorans, respondit : Nec pium est nec decet, si desinat quis Deum adorare in aula sancta sua, qualis est cella monachi, virtutum omnium splendore refulgens ac referta, veniatque ad hominem adorandum. Expecta : Dominum, inquit David; et custodi B

Ps. 36, 24

viam ejus. Hæc tum quidem inhibuerunt monachum : verum paulo post, prædominante eadem animi perturbatione, exiit, relinquens non solum quietem suam atque claustrum, sed in fornicationem quoque, heu me! incidens, casu quibus non lacrymis, quibus non planctibus digno!

in fornicationis peccatum incidit,

183 Deinde tamen Sancti aspectum subiit, nullam vel tenuissimam (qualia maligni spiritus artificia! qualis verecundia ad confitendum malitiam suam, humanis mentibus ingenita!) peccati sui faciens mentionem, sed indesinenter plorans, quod pristina quiete excidisset. Verum Sanctus, interioribus oculis abscondita perspiciens, ac tertia peccati macula monachum emundandi cupidus; Non ego tibi compatior, inquit, quod claustri tui muros perfregisti (quoniam facile tibi est postliminio reverti, ac reverso intrare) sed quod animæ tuæ propugnaculo destructo, captivus ab hoste abductus (pudor) in fornicationem prolapsus sis. Perculerunt hæc monachum pariter ac confuderunt; tum propter libertatem reprehendendi illa quæ ipse putabat clam facta; tum propter tetram ignominiæ notam quam sibi ipse inusserat infelix : prostravitque se pronus, quantum potuit, ac calenti oculorum imbre terram irrigavit; tempus quoque quo lapsus fuerat C indicans, dictitabat, quintam illam post casum agi diem; obsecrabatque liberari a Sancto, jam præda hosti factus. Qui oratione et crucis signo ipsum muniens, insuperabilem deinceps hosti fecit; fecit etiam circumspectiores discipulos suos, hoc exemplo admonitos, nihil, licet in occulto factam, non exploratum esse Symeoni.

cui scelus occultum detegit Sanctus

ac veniam impetrat.

184 Et hoc quidem demonstrat, quod procul remota Symeoni velut ante oculos gesta atque præsentia exhiberentur : sed oratio nostra vult alia quoque, ejusdem cum jam dicto virtutis et efficaciæ adjungi. Accidit, tempore quo fruges maturæ sunt, quemdam hominem se ad montem mirabilem conferre, tempestatisque ardore et acclivitate viæ excitata sitis vehementia deficientem, humi concidere et tantum non animo linqui. Jamque tempus erat quo vespertinæ canuntur preces, quas Sanctus pro more suo cum discipulis Deo persolvebat; cum duos illorum ad se vocatos jubet, accepto pane et aqua, via montis consueta descendere, inventuros quemdam in terram prostratum, vix spirantem animo deficiente : hisce fractas ipsi vires restituendas. Verum festinato opus est, inquit, ne mors prævertens auferat pauxillum, quod superest, spiritus. Illi au-

Deficienti in via absens per suos opem fert.

προσβολὴν ταύτῃ καὶ νῦν διεκρούσατο, ἡμεῖς δὲ πρὸς τὰ D ἑξῆς τοῦ λόγου τρεψόμεθα.

Μοναχός τις κατὰ Λαοδίκειαν τῆς Συρίας ἐγκεκλεισμένος, πρός τε τὴν χρονίαν κάθειρξιν καὶ τὴν συχνὴν ἐρημίαν ἀκηδιάσας, ἀφορμὴν ὥσπερ οὐκ ἐλάττω τῆς ἡσυχίας, τὴν εἰς τὸν θεῖον Συμεὼν ἄνοδον θέμενος, ἐμήνυσεν αὐτῷ θερμὸν ἔρωτα τῆς αὐτοῦ προσκυνήσεως ἔχειν, καὶ ἤδη βούλεσθαι ἀνιέναι. Ὁ δὲ τὸ μικροψύχως ὑπ᾽ αὐτοῦ γινόμενον οὐκ ἀγνοήσας· Οὐχ ὅσιον οὐ δὲ πρέπον ἔφη, καταλιπόντα τὸ προσκυνεῖν Θεῷ ἐν αὐλῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ, ἣ τίς ἐστιν ὁ τοῦ μοναχοῦ οἰκίσκος ἀρεταῖς ἁπάσαις καταλαμπόμενός τε καὶ πλατυνόμενος, εἰς ἀνθρώπου προσκύνησιν ἥκειν· Ὑπόμεινον γάρ, φησι, τὸν Κύριον, ὁ θεῖος Δαυίδ, καὶ φύλαξον τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. Ταῦτα τηνικαῦτα μὲν ἐπέσχε τὸν μοναχόν· τοῦ πάθους δὲ μετὰ μικρὸν δυναστεύσαντος, ἔξεισιν, οὐ τὴν ἡσυχίαν παρ᾽ οὐδὲν μόνον οὐ δὲ τὴν κάθειρξιν θέμενος, ἀλλὰ καὶ εἰς πορνείαν, οἴμοι! κατενεχθείς, πτῶμα τίνων οὐ δακρύων, ποίων οὐκ ὀδυρμῶν ἄξιον!

Ἔπειτα μέντοι παρέβαλε τῷ Ἁγίῳ, τῆς μὲν ἁμαρτίας οὐ δὲ ψιλὴν ὅλως ποιούμενος μνήμην (οἷα τὰ τοῦ πονηροῦ τεχνάσματα! καὶ ἡ πρὸς τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ κακοῦ ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς ἐγγινομένη αἰδώς! τὴν δὲ τῆς συνήθους ἡσυχίας ἔκπτωσιν πικρῶς ὀδυρόμενος. Ὁ δὲ ὀφθαλμοῖς αθεάτοις τὰ κεκρυμμένα ὁρῶν, καὶ τοῦ χαλεποῦ μύσους ἐκείνου τὸν μοναχὸν ἀποκαθάραι βουλόμενος, Οὐ συναλγήσω σοί, φησιν, ὅτι τὸν τοῦ οἰκίσκου διέῤῥηξας τοῖχον, ἐπεί σοι καὶ εἰσελθεῖν αὖθις δι᾽ αὐτοῦ ῥᾷον, καὶ εἴσω γενέσθαι πάλιν ἐπανελθόντι· ἀλλ᾽ ὅτι τὸν τῆς ψυχῆς κατέσεισας πύργον, καὶ τῷ ἐχθρῷ φεῦ! αἰχμάλωτος ἀπηνέχθης, εἰς πορνείαν κατολισθήσας. Ταῦτα τὸν μοναχὸν καταπλῆξαί τε ἅμα καὶ καταιδέσαι, τὸ μὲν τῇ τῶν ἐλέγχων ἐλευθερίᾳ ἐπὶ τοῖς ἀδήλως (ὡς αὐτὸς ᾤετο) διαπεπραγμένοις, τὸ δὲ τῷ μεγέθει τῆς ὕβρεως, ἣν αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν ἀθλίως ἐνύβρισε· καὶ πρηνῆ ἑαυτὸν ὡς εἶχε καταβαλὼν, καὶ θερμὰ δάκρυα τοῦ ἐδάφους καταχεόμενος, ἔτι καὶ τὸν χρόνον τοῦ πτώματος ἐξωμολογεῖτο, πέμπτην αὐτῷ ταύτην εἶναι λέγων μετὰ τὸ πάθος ἡμέραν, καὶ ῥυσθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ ᾔτει, ἅρπαγμα ἤδη τῷ ἀλλοτρίῳ γεγενημένος. Ἀλλὰ τὸν μὲν εὐχῇ καὶ σφραγῖδι ὁπλίσας, ἀκαταγώνιστον τοῦ λοιποῦ τῷ ἐχθρῷ πεποιήκει· ἀσφαλεστέρους δὲ καὶ τοὺς μαθητάς, εἰδότας ὅπως οὐδὲν αὐτὸν οὐ δὲ τῶν ἐν κρυφῇ γινομένων διαλανθάνει. E

Καὶ τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο, καὶ οὕτω τὰ μακρὰ καὶ πόῤῥω τῷ Συμεὼν ἐν ὀφθαλμοῖς, ὡς παρόντα δεικνύον· ὁ δὲ λόγος καὶ ἄλλα τῆς αὐτῆς τῷ εἰρημένῳ δυνάμεως προσθεῖναι βούλεται. Ἀνθρώπῳ συνέβη τινὶ περὶ σίτου ἀκμὴν τὸ θαυμαστὸν ἀνίοντι ὄρος καὶ τῷ τε καύσωνι τῆς ὥρας, τῷ τε τῆς ὁδοῦ ἀνάντει, πρὸς τὴν τοῦ δίψους ἀπαγορεύσαντι βίαν ἐπὶ τὴν γῆν καταῤῥεῦσαι, καὶ κατ᾽ ὀλίγον ὑπολιμπάνειν. Ἦν μὲν οὖν ἤδη περὶ τὰς ἐπιλυχνίους ᾠδάς, καὶ ταύτας ὡς σύνηθες ὁ Συμεὼν Θεῷ μετὰ τῶν μαθητῶν ἀπεδίδου· ἐν τούτῳ δὲ δύο τινὰς καλέσας αὐτῶν ἐπισκήπτει, λαβόντας ἄρτου καὶ ὕδατος, τήν τε τοῦ ὄρους ὁδὸν παριόντας, εὑρεῖν τινα κατὰ γῆς ἐῤῥιμμένον, πνέοντα μικρὰ καὶ ἐκλελοιπότα, τούτοις αὐτῷ τὴν δύναμιν ἀπειρηκυῖαν ἀναλαβεῖν. Ἀλλὰ τάχους τῷ πράγματι χρεῖα, μὴ θάνατός, φησι, προλαβὼν καὶ τὴν ὀλίγην ἐκείνην πνοὴν ἀφέληται. Οἱ δὲ δράσαντες κατὰ τὰ προστεταγμένα, εὑρίσκουσι κείμενον αὐτὸν ἀνὰ τὴν ὁδὸν, πλὴν τοῦ ἀναπνεῖν νεκρόν· ἀνελόμενοι τοίνυν αὐτόν, καὶ εἰς τὴν κατωτέρω μονὴν ἀγαγόντες, ὀψὲ καὶ μόλις ἐπαναγαγεῖν αὖθις αὐτῷ τὴν δύναμιν ἴσχυσαν. F

Ἀνθράκων ἀπύρων ποτὲ τὴν μονὴν ἐπιλελοιπότων, τοῖς μὲν ἀδελφοῖς λόγος ἑσπέρας πρὸς ἀλλήλους οὐκ ὀλίγος ἦν· ὁ δὲ, Μὴ φροντίσητε ἔφη, ἀφίξεται γὰρ αὔριον πλῆθος αὐτῶν, ὅσον τῇ μονῇ καταχρείαν· ὁρῶ γὰρ ἄνδρα τινὰ τῶν ἀγροικοτέρων, δυσὶν ὥσπερ ἡμιόνοις προσάγοντα, τοιοῦτοι δὲ ἄνθρακες ἄρα τούτοιν ἑκατέροιν ὁ φόρτος. Ταῦτα ὁ μὲν τοῖς μαθηταῖς περὶ νυκτὸς ἀρχὰς εἶπεν, ἧκει δὲ εἰς τὴν ἑξῆς ὁ τοιοῦτος, κομίζων τῇ μονῇ τούτους, ὡς ὁ Συμεὼν προειρήκει. Ἐντέταλτο παρ᾽ αὐτοῦ τοῖς μαθηταῖς μηδενὶ μηδαμοῦ κοσμικῷ παῤῥησίαν διδόναι, μὴ δ᾽

A δ' εἰς ὁμιλίαν αὐτοῖς τὰ πολλὰ καὶ λόγους ἥκειν, εἰ μὴ κατὰ πολύ τι τὸ ἀναγκαῖον· καὶ τοῦτο δὲ καὶ μὴ ἐνδιατρίβοντας ταῖς πρὸς αὐτοὺς διαλέξεσιν, ἀλλὰ ταχὺ ἀπαλλαττομένους, νύκτα μέντοι καὶ ἡμέραν τοῖς θείοις ψαλμοῖς καὶ νόμοις ἐμμελετᾷν τοῦ δεδωμένου κανόνος ἐπιμελῶς ἐχομένους. Ποτὲ γοῦν ἐδόκει τῷ Συμεὼν, πλησίον ὥσπερ αὐτὸν ἐν τῇ κατωτέρᾳ μονῇ γενόμενον, ἐκεῖνα πρός τινας τῶν κοσμικῶν ἀκούειν λαλούντων, ἅπερ αὐτῷ αἱ ἐντολαὶ οὐκ ἐβούλοντο. Καλέσας τοίνυν αὐτοὺς, ἐρεύναις τε τὸ πρᾶγμα καὶ τὸν καιρὸν δεδωκὼς, εὗρεν ὡς αὐτῷ τοῖς τοῦ πνεύματος ὀφθαλμοῖς ἐθεάθη· ὃ καὶ φόβον αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον ἐνῆκε, μελλούσης ἀξιόχρεων ἐγγυητὴν ἀσφαλείας.

Ἀδελφός τις ἀρετὴν μαρτυρούμενος, εἰς ἅλατος ἐπ' ὠνῇ διακονίαν, ταῖς δὲ τοῦ πονηροῦ κατὰ τῶν τοιούτων ἐπιβουλαῖς καὶ τοῖς ἐκείνου πιθανοῖς δελεάμασι, παρακερδαίνει τι τῆς τούτου τιμῆς, ἢ ζημιοῦται μᾶλλον ἐσχάτως, οσα καὶ ψυχῆς ἡ ζημία. Τοῦτο τοίνυν ὁ Συμεὼν ἀπὸ μακρόθεν εἰδὼς, τοῖς μαθηταῖς ἀπαγγέλει· εἶτα μεταστέλλεται πρὸς ἑαυτὸν ἐπανελθόντα τὸν ἀδελφὸν, ἐλέγχει τὸ γεγονος, ἐπιτιμᾷ τῆς κλοπῆς· ἔπειτα μέντοι δέχεται τὴν ἐξομολόγησιν, δίδωσι τὴν ἄφεσιν, ἐπάγει τὴν θεραπείαν. Ἀνῆλθον τινές ποτὲ τῶν Ἰσμαηλιτῶν κατὰ προσκύνησιν τοῦ Ἁγίου· συνέβη δὲ τὴν τούτων ἡμίονον ἀπολυθεῖσαν,
B καὶ προς τινα τοῦ ὄρους κρημνον ὑποκαταβᾶσαν, προσδέσει τοῦ ῥυτῆρος περί τινα ὕλην (οἷα φιλεῖ πολλάκις αὐτομάτως γίνεσθαι) τῇδε ἀποληφθῆναι. Ὡς οὖν πολλὴν αὐτῆς θέμενοι ζήτησιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τρίτην ἑξῆς ἡμέραν οὐχ οἷοί τε γεγόνασιν ἀνευρεῖν προσίασι τῷ Μεγάλῳ, ἀλύοντες καὶ τὰς ψυχὰς σφόδρα διαπονούμενοι. Ὁ δὲ, καθάπερ ὁρῶν οἷ προσδέδετο αὕτη, καλέσας δύο τῶν μαθητῶν, ἐκέλευσε ἐκεῖ γενομένους, καὶ τὴν ἡμίονον λύσαντας ἀνασώσασθαι τοῖς δεσπόταις. Ὅπερ οὖν ταύτῃ καὶ γεγονὸς, απολαβόντες αὐτὴν ἐκεῖνοι, πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἐπανῄεσαν, θαῦμα τὸν ἄνδρα ποιούμενοι.

tem currentes ut sibi mandatum erat, reperiunt D jacentem in via hominem, jam tantum non mortuum. Tollunt ergo eum, atque in partem monasterii inferiorem portant : ubi vix tandem abituerientem spiritum retinere, viresque revocare potuerunt.

A. NICEPHORO.

185 Carbonibus aliquando deficientibus in monasterio, contulerunt vesperi inter se capita et sermones admodum anxii Fratres : quibus Symeon : Nolite, inquit, solliciti esse : adveniet quippe luce crastina tantus carbonum numerus, quantus usibus monasterii sufficiat : nam virum quemdam prospicio rusticanum, duos mulos huc agentem, ejusmodi quos vultis carbones bajulantes. Talia ille sub noctis exordium discipulis : postera vero luce vir ille advexit quæ prædixerat Sanctus. Præceperat aliquando suis, ne quem omnino secularem hominem convenirent, neque colloquia ulla aut sermones cum iis miscerent, nisi in gravissima necessitate ; tunc vero etiam non immorandum diu, sec præciso sermone discedendum quam mox ; ut noctes atque dies divinis psalmis ac legibus meditandis transigentes, seduli præscriptarum regularum observatores forent. Aliquando igitur, cum Sanctus ad inferius monasterium accessisset propius, visus sibi est audire aliquos talia cum secularibus loquentes, qualia non E licebat per data præcepta. Accersens igitur illos, examinansque et rem et tempus, factum comperit, sicut spiritualibus oculis a se visum fuerat : id quod non levem incussit discipulis timorem, fide dignum majoris in futurum cautelæ vadem.

Carbonibus deficientibus, prædicit cras adferendos,

cognoscit et redarguit illicita colloquia.

186 Frater quidam, virtutem professus, missus forte ad divendendum salem, insidiis diaboli, talia curantibus infestioris, falsisque persuasionibus speciem veritatis præferentibus inductus, aliquid justo amplius lucri, aut potius multum damni fecit, si animam spectes. Quod cum S. Symeon eminus cognosceret, discipulis quoque manifestavit : deinde accersit Fratrem illum jam reducem, ad se : arguit factum, reprehendit fraudem, tum excipit confessionem, remittit peccatum, restituit sanitatem. Advenerunt aliquando Ismaelitæ quidam adoraturi Sanctum ; cum accidit, solutam eorum mulam per quoddam montis præcipitium descendere, atque adhærescente fræno (ut fieri non raro sponte assolet) ad arboris truncum, ibidem retineri. Quam cum diligenti ac triduana etiam inquisitione deprehendere non possent ; adeunt Sanctum, mœrentes pendentesque animis. Is autem, quasi videret ubi alligata esset mula, vocatis duobus discipulis imperavit, eo ut contenderent, solutumque animal dominis restituerent incolume. Quod ita factum est. Illi autem cum recepta mula ad sua reversi sunt, prodigiosum illum esse hominem prædicantes.

Videt absentis cujusdam inobedientiam.

Mula perdita, quo loco sit, indicat.

CAPUT XXIV.

C F

Varia prævidet ac prædicit Symeon.

Σχολαστικός τις ὄνομα Ἰωάννης, ἀνὴρ εὐσεβὴς, καὶ τῇ τῆς ζωῆς πηγῇ τῷ τοῦ Θεοῦ δηλαδὴ φόβῳ τρυφῶν, ἔκ τινος μὲν ὁρμώμενος κώμης τῶν ὑπὸ τὴν Ἀντιόχου κειμένων, κατ' αὐτὴν δὲ τηνικαῦτα τὴν πόλιν διάγων, παρὰ τὸν Συμεὼν ἀνελθὼν, τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐκοινοῦτο· ὡς ἄρα μέλλοι Δομνῖνος ὁ ἱερώτατος Πατριάρχης αὐτὸν τῆς τῶν Πρεσβυτέρων ἀξιῶσαι χειροτονίας, καὶ παρὰ τὴν βασιλίδα πόλιν κατὰ δή τινα χρείαν τῶν ἀναγκαίων ἐκπέμψαι, τοῦτ' ἔλεγε, καὶ ὅτι τὸ Θεῷ δοκοῦν ᾔτει μαθεῖν. Ὁ δὲ τῷ πνεύματι πεποιθότως ὑπολαβὼν, ὃ καὶ δῆλα τοῖς αὐτοῦ ὀφθαλμοῖς καθίστη τὰ ἔμπροσθεν· Ἄπιθι, ἔφη, ἀφιέρωσαι γὰρ ἤδη τῷ ὑψηλῷ παρὰ Θεοῦ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν Ἐκκλησίας, ὃ παρὰ σαυτῷ κείσθω μόνῳ, ἄχρις ἂν καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκ τοῦ τέλους γνώριμον γένηται· εἶτα καὶ ὁποῖον αὐτὸν εἶναι δέον παρῄνει, καὶ ὅσα τοσούτῳ ἀξιώματι πρέποντα εἴη.

Ὁ δὲ ταύτῃ τὸν Ἅγιον συγκαταβάντα ἰδὼν, καὶ ὅστις Ἰουστινιανῷ διάδοχος ἔσται τῆς βασιλείας (οὗτος γὰρ τὰ Ῥωμαίων τηνικαῦτα σκῆπτρα διεῖπεν) ἠξίου μαθεῖν. Καὶ ὃς, φυλακὴν αὐτῷ τοῦ μυστηρίου πρότερον ἱκανῶς παραγγείλας, Ἰουστῖνος ἔφη. Ὁ μὲν οὖν παρὰ τοῦ θείου

Advocatus quidam, Joannes nuncupatus, vir pius, et fonte vitæ, Dei scilicet timore, admodum delectatus ; ex pago quidem, urbi Antiochenæ subjecto, oriundus; tunc vero in ipsa urbe commorans, ad Sanctum venit, cum eoque communicavit quædam ad se spectantia : nempe utrum ipsum sanctissimus Patriarcha Domninus sacris Presbyterorum Ordinibus dignaturus, et quarumdam magni momenti rerum expediendarum causa in regiam urbem missurus esset. His expositis, avebat, quæ Dei voluntas esset, intelligere. Sanctus adhæc animo confidenti, non secus acsi coram ante oculos omnia fuissent posita, respondens ; Abi, inquit ; jam nunc enim consecratus a Deo es, ut in summo Ecclesiæ Constantinopolitanæ Throno præsideas ; quod velim tibi soli scias, donec eventu ipso innotescat aliis. Deinde monebat quoque, quanta illa dignitas esset, ac quales eam mores decerent.

Cuidam Patriarchatum prædicit

188 Joannes, animadverso, quam facilem in vota sua habuisset Sanctum rogabat porro, ut significaret, quis Justiniano successor in Imperio futurus esset :

et Justini Imperium :

A *A. NICEPHORO* esset : ille enim tunc moderabatur Imperium Romanum. Cui Sanctus, indicto prius arcanæ rei silentio ; Justinus, inquit. Hisce igitur intellectis, Sanctique precibus quasi viatico bene instructus atque armatus, lubenti animo Presbyter initiatus est, et pede alacri ad Regiam urbem se contulit. Hic cum esset, habebat quidem omnibus occulta vaticinia, sibi a famulo Dei Symeone reddita ; satagebat autem studiose (quanta in humanis mentibus aut pusillanimitas, aut sua promovendi cupiditas inest !) ut in notitiam Justini veniens ejus benevolentiam sibi compararet : cumque aliquando solus cum solo ageret, prædictionis arcana ei detexit ; et ex illo tempore inter familiares Justini numeratus, utpote qui nuntium cum voluptate conjunctum attulisset, ejusdem ut plurimum mensa utebatur. Non multo post *a* ejicitur e sede Constantinopolitana Eutychius, reponiturque in eadem hic ipse Joannes Scholasticus ; in talem sententiam inclinante Deo Justinianum, qui et ipse non diu vitam exinde produxit ; cessitque Imperium Justino : quemadmodum singula jam pridem eventura clarissime pronuntiaverat Sanctus.

a quod utrumque evenit.

189 Justinus itaque, quia a Symeone non solum B prædictum erat, ipsum Imperii solio sublimandum, sed reipsa factum ; tanta in ipsum ferebatur fiducia atque affectu, quantam par erat habere illum, qui istiusmodi prædictionem ab ipso acceperat. Quare, cum filia *b* ejus, a dæmone insessa, gravissime torqueretur ; aliis quidem, propterea quod ad Imperatoris ignominiam facere hujusmodi passio puellæ videretur, rem occultam habuit ; litteris vero arcanis a Sancto petiit, eam sibi gratiam faceret, ut pateretur filiam ad ipsum deportari, quod videbatur Imperatori incolumitatem puellæ allaturum : noverat quippe, ex collatorum ab eo in alios per miracula beneficiorum largitate, suam sibi filiam non absque auxilio reversuram. Symeon autem nihil moratus (consideremus, amabo, gratia ejus quanta fuerit) rescribit in hunc modum : Confide, Imperator, et Deo benefactori gratias persolve ; sanata namque est ab inflicta plaga filia tua. Nec res a litteris discrepavit, uti patuit eventu : nam simul atque litteræ Imperatori traditæ fuerant, vexatio quoque dæmonis cessavit.

Filiam Imperatoris b a dæmone liberat per epistolam,

190 Inciderat deinde Imperator ipse Justinus in infirmitatem, cum Joannes, quem jam ostendit oratio nostra Constantinopolitanæ Sedis Patriarcham, tum propter summam familiaritatem quæ ipsi intercedebat cum Justino, tum propter fiduciam quam C posuerat in Symeone ; tum denique quod firmiter persuasum habebat, fieri non posse, ut aliunde tantum ac tam promptum adesset auxilium ; misit ad Symeonem, supplicans, ut apud Deum rursus intercederet, quatenus a morbo resurgeret Imperator. Symeon vero, quo statu res illius essent non ignorans, renuntiari jubet, nihil quidquam ut admittat curationis ab illis, qui Deum negarunt, et propere adventuram sanitatem. Imperator Sancti præcepta parum sedulo observans, cum se tradidisset cuidam, Timotheo nomine, religione Hebræo, qui in libris quidem ac arte medica videbatur versatus, re vera autem addictissimus erat incantationibus (his enim studebat ejus uxor Sophia, non tam viri amore quam pusillanimitate, utpote in hanc ex illa deducta) conspicit se ipse Symeon media die in regiam urbem delatum, in ipso veluti palatio adstare, atque inspicere quæ a Judæo fiebant ; indolere etiam ad visa, et non ferenda judicare : quæ Patriarchæ etiam manifesta esse voluit, rogavitque ut Imperatorem a se obtestaretur atque hortaretur, istiusmodi impietatem missam faceret.

ipsique Imperatori ægro sanitatem promittit,

sed cognoscens eum superstitiosis remediis uti

191 Tulit Patriarcha non solum Imperatori ejusmodi nuntium verum etiam conjugi ejus, im-

Συμεὼν ταῦτα μαθὼν, καὶ ταῖς αὐτοῦ εὐχαῖς ἐφοδιασθεὶς ἢ καθοπλισθεὶς, ἀσμένως τε τὴν τοῦ Πρεσβυτέρου χειροτονίαν δεξάμενος, προθύμῳ ποδὶ παρὰ τὴν βασιλίδα πόλιν ἐχώρει. Ἐν αὐτῇ δὲ γενομένῳ, πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους ἀπόῤῥητα ἦν ἅπερ ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων Συμεὼν προειρήκει, πρὸς δὲ τὸν Ἰουστῖνον (οἷα τὰ τῆς ἀνθρωπίνης μικροψυχίας, ἢ φιλαυτίας!) ἵν' εὔνοιαν ἑαυτῷ παρ' ἐκείνου πάντως μνηστεύσηται, σπουδὴν ἔθετο γνωρισθῆναι, καὶ μόνος μόνῳ συγγεγονὼς τὰ τῆς προῤῥήσεως ἀπεκαλύπτει. Ἐξ ἐκείνου τοίνυν, ὁ μὲν Ἰουστίνῳ φιλιωθεὶς, οἷα καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν εὐαγγελισάμενος, παρ' αὐτῷ τὰ πολλὰ διητᾶτο· οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον, ἐξωθεῖται μὲν τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου Εὐτύχιος, ἀντεισάγεται δὲ αὐτὸς ὁ Σχολαστικὸς Ἰωάννης, Ἰουστινιανὸν τοῦ Θεοῦ πάντως ἐπὶ τὴν ψῆφον κινήσαντος. Ἰουστινιανοῦ δὲ μετὰ ταῦτα τὸν βίον ἀπολιπόντος, εἰς Ἰουστῖνον τὰ ἀρχῆς μεταπίπται, ὡς ἕκαστα πόῤῥωθεν τῷ Συμεὼν σαφῶς προηγόρευτο.

Ἰουστῖνος μὲν οὖν, οἷα προειρημένον ὑπὸ τοῦ Συμεὼν ἐπιβήσεσθαι τῆς βασιλείας αὐτὸν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τέλος ἐκβεβηκὸς, τοσαύτῃ πρὸς αὐτὸν ἐχρῆτο πίστει καὶ ψυχῆς διαθέσει, ὅσην τὸν τηλικαύτης παρ' αὐτοῦ τυχόντα προφητείας εἰκὸς, ὥστε καὶ θυγατρὸς ὑπὸ δαίμονος αὐτῷ δεινῶς βασανιζομένης, πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους δι' αἰσχύνης τῷ Βασιλεῖ τῷ τῆς παιδὸς εἶναι πάθος, γράμμασι δὲ τούτου μυστικοῖς δεηθῆναι, ὥστ' ἐπινεῦσαι ταύτην παρ' αὐτὸν κομισθῆναι, ὅπερ ταυτὸν τῷ Βασιλεῖ καὶ τῆς θεραπείας τὴν παῖδα τυχεῖν ἐνομίζετο· ᾔδει γὰρ ἐκ τῆς περὶ τοὺς ἄλλους τῶν τοῦ ἀνδρὸς θαυμάτων φιλοτιμίας, ὡς οὐ δὲ αὕτη διακενῆς ἀναστρέψει. Τὸν δὲ, μηδὲ μικρὸν ἐπισχόντα (καὶ σκοπῶμεν τὴν ἐν αὐτῷ χάριν ὅση) Θάρσει, Βασιλεῦ, εὐθὺς ἀντιγράψαι, καὶ Θεῷ χάριτας ὁμολόγει τῷ εὐεργέτῃ, ἴαται γὰρ ἀπὸ τῆς πληγῆς ἡ θυγάτηρ. Ὅπερ συμβαῖνον ἀπὸ τοῦ τέλους εἶχε τῷ γράμματι καὶ τὸ πρᾶγμα, ὁμοῦ τε γὰρ τὴν ἐπιστολὴν ὁ Βασιλεὺς δέδεκτο, καὶ τῆς τοῦ δαίμονος ἐπηρείας ἡ παῖς ἀπήλλακτο.

Τοῦ δὲ αὐτοῦ τούτου Βασιλέως Ἰουστίνου νόσῳ περιπεσόντος, Ἰωάννης ὃν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρόεδρον ἀπέδειξεν Ἐκκλησίας ὁ λόγος, πολλῇ μὲν τῇ πρὸς Ἰουστῖνον σχέσει, πολλῇ δὲ τῇ πρὸς τὸν Συμεὼν πίστει, καὶ τῷ μηδαμόθεν πεπεῖσθαι σαφῶς ἄλλοθεν τηλικαύτης οἷόν τε εἶναι βοηθείας τοῦτον τυχεῖν, ἐπιστέλλει τῷ Συμεὼν, ἀξιῶν δεηθῆναι πάλιν ἐκεῖνον Θεοῦ, ἀνεθῆναι τὸν Βασιλέα τῆς νόσου. Ὁ δέ τινα τὰ περὶ αὐτὸν ὥσπερ οὐκ ἀγνοῶν, ἀντεπιστέλλει, μὴ δ' ὁτιοῦν αὐτὸν προσέσθαι τῶν ἀπηγορευμένων Θεῷ, καὶ ταχεῖαν αὐτῷ τὴν ἴασιν ἥξειν. Τοῦ δὲ τῶν ἐκείνου ἐντολῶν οὐ δὲ βραχὺ φροντίσαντος, ἀλλά τινι ἑαυτὸν ἐκδεδωκότος, Τιμοθέῳ μὲν τὴν κλῆσιν, Ἑβραίῳ δὲ τὴν θρησκείαν, ἀνδρὶ τῷ μὲν δοκεῖν περὶ βίβλους ἰατρῶν καὶ τέχνην, τὸ δὲ ἀληθὲς γοητείαις ἠσχολημένῳ (σπουδὴ δὲ τοῦτο τῆς συνοίκου Σοφίας, οὐ φιλανδρίᾳ μᾶλλον ἢ μικροψυχίᾳ, διὰ φιλανδρίαν δέ τάχα καὶ τῇ μικροψυχίᾳ χρωμένης) ὁρᾷ μεσούσης ἡμέρας ὁ Συμεὼν ἑαυτὸν τὴν βασιλίδα πόλιν καταλαβόντα, καὶ ὥσπερ ἐν τῷ παλατίῳ γεγονότα, καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἰουδαίου γεγενημένα θεώμενον, ἀχθόμενόν τε πρὸς ταῦτα, καὶ οἷον οὐκ ἀνεκτὰ ποιοῦντα· ἃ καὶ δῆλα τῷ Πατριάρχῃ καθίστη, καὶ τῷ Βασιλεῖ ὡς παρ' ἐκείνου δισμαρτύρεσθαι, καὶ παρεγγυᾷν ἀποσχέσθαι τῶν τοιούτων ἠξίου.

Καὶ ὁ μὲν ἀπήγγελλεν, οὐ τῷ Βασιλεῖ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ συζύγῳ, ᾗ καὶ μᾶλλον ἐσπουδάζετο τὰ τοιαῦτα· οἱ δὲ τοσοῦτον ἐδέησαν ἀποσχέσθαι, ὅσῳ καὶ γυναῖκά τινα τῶν ἐγγαστριμύθων, αἳ ἀπὸ κοιλίας φωνοῦσι κενολογοῦσαι, ἐπεισήγαγον τῷ ἑβραίῳ, ἐφ' ᾧ σαφέστερον παρ' ἐκείνης αὐτῆς τὰ τῆς νόσου δηλαδὴ γνωρισθῆναι. Αἷς σκοτία μᾶλλον ἐκ μαντείας ἔσται, καὶ δύσεται ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτὰς, καὶ συσκοτάσει ἐπ' αὐτὰς ἡ ἡμέρα, Μηχαίας περὶ αὐτῶν ὁ θεῖος καλῶς προηγόρευσεν. Ἐν τοσούτῳ δὲ ὄψις φαίνεται πάλιν ἑτέρα τῷ Συμεών· ἡ δὲ ἦν. Αὐτὸς μὲν τοῖς βασιλείοις αὖθις ἐπιδημῶν, καὶ τὸν Βασιλέα ὁρῶν, ἐν ᾧπερ εἰώθει τόπῳ τοὺς προσίοντας δεχόμενον· διανοιγέντας δὲ αὐτίκα τοὺς οὐρανοὺς, καί τινα θείαν ἐκεῖθεν δύναμιν κατελθοῦσαν, περιδύσασάν τε

αὐτὸν

A αὐτὸν τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα, τότε διάδημα τῆς κεφαλῆς ἀφελοῦσαν, Ἔσο πρὸς αὐτὸν φάναι τέως ἐνταῦθα πάσῃ γλώσσῃ διήγημα, ψεῦδος τὴν ἐλπίδα θέμενος, καὶ μὴ Θεῷ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐπιτρέψας, ἀλλὰ δαίμοσι μᾶλλον καὶ δαιμόνων ἐνεργείαις προσεσχηκώς· ὃ πρός τε τοὺς παρόντας ὁ Συμεὼν ἐν δάκρυσιν εἰρήκει καὶ καρδίας ὀδύνῃ· τῷ τε Πατριάρχῃ τὸν αὐτὸν ἐγνώρισε τρόπον, καὶ τοῦ μηκέτι πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ Βασιλέως προσθεῖναι· Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ φήμη κατὰ πάσης Ἠπείρου καὶ θαλάσσης ἐχώρει, διεφθάρται τὸν Βασιλέα τὰς φρένας, κατόπιν δὲ καὶ θάνατος εἵπετο.

Εὐξώμεθα περὶ τῆς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν Ἐκκλησίας, ἀδελφοί, φησί ποτε πρὸς τοὺς μαθητὰς ὁ ἱερὸς Συμεών· ἐδόκουν γὰρ τὸν Πρόεδρον αὐτῆς Δομνῖνον ὁρᾷν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἀναβάντα, καὶ τῇδε τεθηκότα ἑαυτὸν, καὶ οἱονεὶ ῥέγκοντα, εἶτα ἐκεῖθεν καταβεβηκότα, καὶ δεξιᾷ τοῦ θυσιαστηρίου ἱστάμενον· τὸ μὲν οὖν πλῆθος, καὶ ὅσοι τοῦ βήματος ἀναμένοντες ἦσαν, εὐχὴν ἐπιτελεῖν τὸν ἄνδρα οἰόμενοι· καὶ τὸν μὲν, τῇ τοιᾷδε στάσει μέχρι τινὸς ἐπιμείναντα, Οἰχήσομαι φάναι πρὸς τὸν ἐμαυτοῦ κοιτωνίσκον· Παλαιστινοὺς δέ τινας μοναχοὺς τὴν θείαν ἐπιτελέσαι μυσταγωγίαν. Ἑξῆς δὲ καὶ τὴν λύσιν ἐπῆγεν, ὡς ἄρα τελευτήσει μὲν Δομνῖνος τὸν βίον, Μοναχὸς δέ τις τὸ γένος ἐκ Παλαιστίνης ἕλκων,
B εἰς τὸν ἐκείνου θρόνον ἀνενεχθήσεται· ὅπερ οὐκ εἰς μακρὰν ἠκολούθει, καὶ Δομνίνου τὸν βίον ἀπολιπόντος, Ἀναστάσιός τις Παλαιστηνὸς ἐπιβαίνει τοῦ θρόνου·

Ἦν τις φύλαρχος παρὰ Πέρσαις, ἀνὴρ κατὰ χεῖρα γενναῖος, Ἀλμούνδαρος ὄνομα, τὴν μὲν θρησκείαν ἕλλην, τὸ δὲ τοῦ σώματος μέγεθος γιγάντων οὐ πολὺ λειπόμενος· οὗ ἦν καθὼς ὕψος κέδρου τὸ ὕψος αὐτοῦ, καὶ ἰσχυρὸς ἦν ὡς δρῦς, εἴποι ἂν Ἀμὼς ἐπ' αὐτῷ. Ὃς τὴν Ῥωμαίων συνεχῶς κατατρέχων, οἷα μηδ' εἰς πόλεμον ἀντικαταστῆναι τῷ βαρβάρῳ τινὸς εὐχερῶς δυναμένου, οὓς ἂν αἰχμαλώτους λάβοι Χριστιανῶν, οὐδένα περὶ αὐτοὺς οἶκτον ᾔδει, ἀλλὰ τὰ πάντων ὠμότατα ἔδρα. Οὗτος βαρεῖ τηνικαῦτα σρατῷ τῇ Ῥωμαίων ἐπῄει, ἀντεπεξῆγε δὲ τὰς δυνάμεις αὐτῷ καὶ Ἀρέθας, ὃς τῇ Ῥωμαίων στρατιᾷ τὰ πρῶτα τέτακτο. Ἡ μὲν οὖν Ἀνατολὴ πᾶσα δεινῶς ὑπὸ δέους ἐσείετο· τῷ δὲ Συμεὼν τοιαύτη τις ἐδείκνυτο ὄψις, ὡς αὐτὸς τηνικάδε τοῖς μαθηταῖς ἐξηγεῖτο.

Ἐδόκει καθάπερ ἑαυτὸν ἐπί τινος λόφου βραχέος ἐν μεθορίῳ Περσῶν τε καὶ Ῥωμαίων γεγενημένον ὁρᾷν, καὶ ὡς κατὰ μέσην τὴν παρεμβολὴν ἑστὼς εἴη, ἧς ἀφηγεῖτο Ῥωμαίοις Ἀρέθας· ἀντεπῄει δὲ σὺν Ἀλμουνδάρῳ βαρβάρων πλῆθος ἀριθμοῦ κρεῖττον, καὶ ὅτι τὴν μὲν ὑπ' Ἀρέθᾳ στρατιὰν καὶ μόνῳ τῷ ἰδεῖν δέος εἶλεν. Ὡς δὲ καὶ εἰς συμπλοκὴν ἤδη καὶ χεῖρας ἦλθον, οἵ τε περὶ Ἀρέθαν οὐχ ὑφίσταντο τὴν Ἀλμουνδάρου ὁρμὴν, θυμῷ
C μᾶλλον ἢ λογισμῷ μαχομένου· Ἔστη, φησί, πνεῦμα δυνάμεως ἐνώπιόν μου, πυρὸς σφαῖραν διακατέχον· καὶ θερμῶς ἐμοῦ δεηθέντος, ἔρριψεν αὐτὴν ἐπὶ κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ αὐτίκα τὸν αλαζόνα καταβεβλήκει. Εὐθυμεῖν τοιγαροῦν λοιπὸν, ὦ τέκνα καὶ ἀδελφοί, ὡς τῇ πρὸς ἕω παρὰ Θεοῦ σήμερον ἐλευθερίας γεγενημένης. Εἴρητο τῷ ἀνδρὶ ταῦτα, καὶ ὀλίγων ἡμερῶν εἴσω ἀφικνεῖται τῇ Ἀντιοχίᾳ τὰ εὐαγγέλια, ἃ τοῖς ὑπὸ τοῦ ὁσίου Συμεὼν εἰρημένοις οἱ περὶ αὐτὸν συμβαλόντες, εὗρον κατὰ ταυτὸν, οὐ τῆς ἡμέρας μόνον, ἀλλὰ καὶ ὥρας, καθ' ἣν ταῦτα προειρήκει γεγενημένα. Ἔπειτα μέντοι καὶ στρατιῶται παρ' αὐτὸν ἐκ τοῦ πολέμου φοιτῶσι, τά τε περὶ τοῦ λόφου καὶ τῆς τῶν βαρβάρων συμβολῆς ἀπαγγέλλοντες καὶ ὅτι φανερᾶς τύχοιεν ἐκ Θεοῦ ῥοπῆς πρὸς τὴν τοῦ βαρβάρου καταστροφὴν ταῖς ἐκείνου πρεσβείαις, οἳ καὶ παρέμειναν αὐτῷ διὰ τέλους, ὅλους ἑαυτοὺς τοσαύτης χαριστήρια σωτηρίας προσενέγκοντες.

Ἀντιοχεύς τις Θεόδωρος ὄνομα, δαίμονι ὀλεθρίῳ κατειλημμένος, παρὰ τὸν Ἅγιον ἀνελθὼν, ἐδεῖτο αὐτοῦ θερμότατα πρὸς τὴν ἴασιν. Τοῦ δὲ οἴκαδε πορείαν αὐτῷ παραγγείλαντος, Ἐκεῖ γάρ φησιν ἡμᾶς ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ κλίνης ἀναπαυσάμενος ὄψει, οὐδὲν πλέον ἐκεῖνος προσθεὶς, ὡς εἶχεν εὐθὺς ἐπανῄει. Ὅ τε τοίνυν κατὰ τὸν ποταμὸν ἐγεγόνει, ὑετοὶ μὲν ῥαγδαῖοι καταῤῥαγέντες τῷ Μέλαντι,

D pensius istiusmodi nugis deditæ. Sed illi tantum abest ut abstinuerint, ut etiam mulierem quamdam ex earum numero, quæ de ventre c inanem sermonem reddunt, ad Hebræum allegarint, ut per eum certiora de morbo cognoscerentur. Verum de talibus recte prædixit Micheas, quod tenebræ eis ex divinatione erunt, et occumbet sol super eas, et contenebrescet super eas dies. Interea Symeoni alia rursum visio objicitur: eratque talis. Ipse iterum ad palatium Imperatoris delatus, cernebat ipsum, quo consueverat loco, affatum petentes excipere: cernebat etiam mox apertis cœlis delapsam inde quamdam virtutem divinam, quæ exuens Imperatorem veste regali, et auferens capitis diadema, dicebat illi: Esto fabula in ore omnis populi, quia posuisti mendacium spem tuam, et te tuaque non commisisti Deo, sed dæmoni potius ejusque artibus præbuisti aures. Quæ Sanctus cum lacrymis et dolore cum præsentibus communicavit; et Patriarcham de totius rei ordine instruxit, ut ne quid imposterum in favorem Imperatoris proponeret sibi. Exiguum porro temporis spatium interjectum fuit, cum fama per totam Epirum et mare emanavit, Imperatorem mente captum esse: quam deinde consecuta mors d est. E

A. NICEPHORO

c

Mich 3,6.

ideo morituram prædicit:

192 Oremus pro Ecclesia Antiochena, inquiebat aliquando discipulis suis S. Symeon: videbar enim mihi videre, Antistitem illius Domninum altare conscendere, ibidem se collocare, et veluti ronchos ducere; postea vero inde descendere, et dextera altaris parte consistere, existimante interim adstantium turba illum precari; eodem in loco porro ipsum aliquandiu perseverantem, dicere: Concedam ad lectulum meum: monachos autem quosdam ex Palæstina sacrosanctum sacrificium persolvisse. Deinde et explicationem visionis adjecit, quomodo nempe finiturus vitam Domninus, et monachus quidam, e Palæstina genus ducens, in thronum illius inducendus esset. Quod non diu post completum est, cum e Domnino vita functo, Anastasius quidam Palæstinus vacuam Sedem conscendit.

d

intelligit mortem Domnini Ep. ejusque successorem,

e

193 Militabat Persis Tribunus quidam, Almundarus f vocabulo, religione gentilis, manu strenuus, corporis mole gigantibus fere æqualis: de quo Propheta Amos dixisset, quod erat sicut, altitudo cedri sublimitas ejus, et fortis erat quasi quercus. Hic Romanorum terras continentibus depopulabatur incursionibus, non aliter quam si F aleam pugnæ cum barbaro committendæ subire nullus posset: quotquot autem captivos abduxisset Christianos, nulla illorum tactus commiseratione, crudelissimis quibusque tormentis enecabat. Invaserat, autem per illud tempus cum infesto exercitu Romanum Imperium: contra eum vero educebat copias summus Romanorum Dux g Arethas. Omnis igitur plaga orientalis vehementi metu æstuabat: at Symeoni talis quædam visio ostensa est, quemadmodum ab ore ipsius excepere discipuli.

f

Infensum Christianis hostem

Amos. 2, 9

g

194 Putabat, in exiguum quemdam collem, in confiniis Romani Persicique imperii delatum se, consistere in media illa acie, quam pro Romanis Arethas ducebat. Ex adverso invadebat eum cum Almundaro barbarorum turba tam innumerabilis, ut exercitum Arethæ viso tantum hoste metus in fugam prope conjiceret. Cum autem ad manus et pugnam perventum esset, Arethanique non sustinerent impetum Almundari, ira potius quam ratione pugnantis; Stetit, ait, spiritus Angelicus ante me, ignitum globum tenens; meque ardenter precante, projecit in caput barbari, et dicto citius jactantiam illius

agnoscit profligatum,

A Nicephoro. quod mox allato nuntio verum probatur.

A illius repressit. De cetero igitur, Filii ac Fratres mei, hilares estote: quoniam a Deo hodie libertas Orienti reddita est. Hæc a viro Dei dicta fuerant, cum interpositis diebus pauculis allatus est Antiochia faustus nuntius: quem discipuli cum vaticinio Simeonis conferentes, compererunt eodem tempore, non modo diei, sed etiam horæ, quo prædicta fuerant, illa contigisse. Deinde milites quoque e conflictu ad ipsum venerunt, quæ de colle ac barbarorum invasione modo diximus, confirmantes; imo etiam dicentes, quod conspicuum a Deo subsidium ad evertendos hostes nacti fuissent per S. Symeonis intercessionem: cui ipsi quoque ad usque terminum vitæ adhæserunt, se ipsos gratitudinis ergo pro obtenta salute offerentes.

Energumenum periculo submersionis ereptum

195 Antiochenus quidam, cui Theodoro nomen, a pernicioso dæmone insessus, cum ad Sanctum accessisset, orabat quam ferventissime pro sanatione. Præcepit ei Sanctus reditum in domum suam; Ibi enim, inquit, videbis nos, in strato tuo quiescens. Nec verbo præterea addito, dæmoniacus gradu quam poterat citissimo revertebatur. Sed quando ad fluvium ventum erat, imbres violenti in *h* Melantem

h

B illapsi (id enim fluvio nomen) alveum auxerant. Quid hic ille? Tantam in verbis Sancti habuit fiduciam, aut potius tantopere acceleravit exequi illius mandata, tum quia ipse præceperat, tum etiam magis quod impense cuperet sanari; ut, nulla fluenti, licet tunc magni rapidique, habita ratione, illud superare tentaverit.

196 Et ille quidem fluminis impetu ablatus, in extremum vitæ devenerat periculum; Symeon vero eodem tempore incidit instituti apud Fratres sermonis filum (conferebat enim tunc cum suis super salutis negotiis) et orationi se dedit. Post quam vultu lætiori ad illos conversus, quid viro illo dæmoniaco factum esset, in medium produxit; quomodo scilicet fluvii rapacis transitum tentare ausum, jamque violentia aquarum abreptum, ipse prehensa manu pene perditum extrahere sibi visus fuisset. Et sic ille quidem eadem hora, quæ homini evenerant, quasi coram et perspicue vidisset, enarrabat discipulis: homo vero ipse sub tempus, quo accendi lucernæ solent, domum suam salvus atque incolumis pertingit, reclinatusque in lectum conspicit mox S. Symeonem, dæmoni admodum terribilem, advenire et acerbissimos illi cruciatus inferre; itaque totam illam, quanta est, noctem acerbo ac flebili cum ejulatu transigens infelix, Jam egredior, clamabat. Dæmone autem perfecte ejecto, redit homo jam liber

dæmonio etiam liberat.

C ad Sanctum, renuntians quæ sibi acciderant; quomodo scilicet sibi Sanctus apparuerat, non modo decumbenti in lecto, verum antea etiam periclitanti in fluvio; quomodo istic gravem exterminarat dæmonem, hic graviori etiam subduxisset discrimini; contulissetque beneficium non inferius, quam quod petierat, præterquam quod magis esset inexpectatum.

Periculum absentis Fratris narrat,

197 Dormientibus aliquando Fratribus inferioris monasterii in agro, dum ceteri sub noctem mediam cum S. Symeone ad confitendum Domino convenissent; Videbar, inquit Sanctus, videre leopardum e spelæo suo prorumpere, et capiti unius e Fratribus in agro infeste imminere; tum veluti dilaniare ac saturari sanguine et carnibus illius; denique precibus meis arceri belluam. Talis erat narratio Symeonis, apud discipulos instituta: res ipsa vero sic agebatur cum dormiente, qui expergefactus, deprehendit ad caput suum feram. Ignarus autem quid rerum ageret in tam repentino desperatæ salutis periculo; inclamat paratam illico et inexpugnabilem potentiam S. Symeonis nomen, et quod consequi inde solet subsidium: qui continuo apparuit inclamanti,

et invocanti suum nomen succurrit.

τοῦτο γὰρ ὁ ποταμὸς ἐκαλεῖτο, τὸ ῥεῖθρον ηὔξησαν. Ὁ D
δὲ τοσαῦτα τῷ ῥήματι τοῦ Συμεὼν θαῤῥεῖν ἔχων, ἢ οὕτω μᾶλλον αὐτὸ πληροῦν ἐπειγόμενος, τὸ μέν τι διὰ τὴν ἐντολὴν ἐκείνου, τὸ δὲ πλεῖστον ἐπιθυμίᾳ τῆς θεραπείας, ὡς μὴ δὲ τοῦ ποταμοῦ μεγάλου ῥυέντος, μὴ δὲ οξεῖ φερομένου τῷ ῥείθρῳ φείσασθαι, διαβαίνειν αὐτὸν ἐπειρᾶτο.

Καὶ ὁ μὲν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ παρασυρεὶς, ἐν ἐσχάτῳ καθειστήκει κινδύνου· ἐν τούτῳ δὲ τὴν πρὸς τοὺς μαθητὰς ὁμιλίαν ὁ Συμεὼν ἐπικόψας (ἐτύγχανε γὰρ τὰ πρὸς σωτηρίαν αὐτοῖς τηνικαῦτα διαλεγόμενος) εὐχῆς εἴχετο μᾶλλον, εἶτα φαιδροτέρᾳ πρὸς αὐτοὺς ὄψει τὰ περὶ τοῦ ἀνδρὸς διεξῄει, ὅπως τε τοῦ ποταμοῦ πολλοῦ ῥέοντος τολμήσει τὴν διάβασιν, καί ὅπως ἔργον ἤδη τῆς ἐκείνου φορᾶς γινόμενον, ἔδοξεν αὐτὸς λαβόμενος τῆς χειρὸς ἐξελκύσαι. Ὁ μὲν οὖν ἃ κατ᾽ ἐκεῖνο τῆς ὥρας τῷ ἀνδρὶ συμβαίη τοῖς μαθηταῖς, ὅσα καὶ παρὼν καὶ σαφῶς ἕκαστα ὁρῶν, ἐξηγεῖτο· ὁ δὲ περὶ λύχνων ἁφὰς ἀνασωθεὶς εἰς τὸν οἶκον, τῇ κλίνῃ τε προσανακλιθεὶς, ὁρᾷ παραχρῆμα τὸν Συμεὼν, φοβερὸν οἷον τῷ δαίμονι προσιόντα, καὶ χαλεπὰς αὐτῷ βασάνους ἐπάγοντα. Ἡ μὲν οὖν νὺξ ἐκείνη πᾶσα πικρόν τι καὶ γοερὸν ὀλολύζοντα τὸν ἄθλιον εἶχε, καὶ Ἤδη ἔξειμι λέγοντα, ὡς δὲ καὶ τέλεον ἀπελήλατο, ἐπάνεισι πρὸς τὸν Ἅγιον ὁ ἀνὴρ, τὰ καθ᾽ ἑαυτὸν ἀπαγγέλλων, ὅπως οὐκ ἐπὶ τῆς κλίνης μόνον αὐτῷ παραδόξως ὀφθείη, ἀλλὰ κἂν τῷ ποταμῷ πρότερον· ἐνταῦθα μὲν χαλεποῦ δαίμονος E
ἀπαλλάξας, ἐκεῖ δὲ χαλεπωτέρου κινδύνου ῥυσάμενος, καὶ δοὺς τοῦ αἰτηθέντος οὐδὲν ἧττον, ὅτι μὴ καὶ μᾶλλον τὸ ἀπροσδόκητον.

Καιμωμένων ἀδελφῶν ἐν ἀγρῷ ποτε τῆς κατωτέρω μονῆς, ἑτέρων δὲ μέσας νύκτας ἐξομολογήσασθαι Θεῷ περὶ τὸν Συμεὼν ἀθροισθέντων, Ὁρᾷν φησιν ἐδόκουν ἐκεῖνος λεοπάρδαλιν ἐξορμηθεῖσαν τοῦ φωλεοῦ, καὶ πρὸς κεφαλῆς ἑνὸς τῶν ἐν ἀγρῷ ἀδελφῶν ἐφεστῶσαν, ὥστε διασπασαμένην αὐτὸν, τοῦ αἵματος ἐμφορηθῆναι καὶ τῶν σαρκῶν, καὶ ὡς ἐγὼ δι᾽ εὐχῆς εἴην, ἀποσοβῶν τὸ θηρίον· Ταῦτα τῷ μὲν Συμεὼν, διήγημα πρὸς τοὺς μαθητὰς ἦν· ἠτελεῖτο δὲ εἰς ἔργον τῷ κοιμωμένῳ, καὶ διυπνισθεὶς, ὁρᾷ πρὸς κεφαλῆς τὸ θηρίον. Οὐκ ἔχων τοίνυν ὅ, τι καὶ δράσει τῷ ἀθρόῳ του κινδύνου καὶ παρελπίδα, τὴν ἕτοιμον αὐτίκα καὶ ἄμαχον, δύναμιν, τὸ τοῦ θείου Συμεὼν ὄνομα, καὶ τὴν ἐκεῖθεν συμμαχίαν ἐπεκαλεῖτο· ὃς αὐτῷ καὶ παραχρῆμα ὀφθεὶς, ἀπελαύνει τὸν θῆρα. Ὁ μὲν οὖν ἀδελφος ἤδη περὶ ὄρθρον ἀνέβη παρὰ τὸν στύλον, θαύματος γέμων, καὶ σὺν ἐκπλήξει ἀφηγούμενος ἅπερ ἴδοι· εὑρίσκει δὲ τοὺς λοιποὺς μείζονι θάμβει κατειλημμένους, ὅσω τὰ εἰς αὐτὸν γεγονότα φθάνοντες μᾶλλον αὐτοὶ διεξῄεσαν. Οὕτως ὁ θεῖος Συμεὼν παχύτητα πᾶσαν καὶ σχέσιν ὑλικὴν ὑπεραναβὰς, τῇ τε μακαρίᾳ φύσει ἑαυτὸν ὡς ἐνῆν συνάψας καὶ οἰκειώσας, πολλὰ καὶ τῶν μελλόντων προβλέπειν, τῶν τε ἀπὸ μακρόθεν διορᾷν ὡς παρόντα ἠξίωτο. Ὥρα δὲ ἤδη καὶ πρὸς F
τὰ ἑξῆς μεταβῆναι.

Ἀνήρ τις τῶν ἐν ταῖς οἰκοδομαῖς τῆς πόλεως λατομούντων, τὸν εὐώνυμον ὀφθαλμὸν δαίμονος ἐπηρείᾳ πεπηρωμένος, τὸ μίσθωμα τοῦ τῶν χειρῶν πόνου διασεσύλητο· ὃς τὰ μὲν ἄλλα παχὺς ἦν τις καὶ ἀγροικίας, τὴν δὲ πρὸς τὸν Ἅγιον πίστιν καὶ μάλα ἔῤῥωτο. Οὗτος τῷ Συμεὼν προσελθὼν, πολὺς ἦν ῥίπτων κατὰ γῆς ἑαυτὸν, καὶ τὴν τοῦ χρήματος ἀπώλειαν ὀδυρόμενος. Ὁ δὲ μόλις αὐτὸν ἀναστήσας, ἐγγίζειν ἐκέλευσεν· ὡς δὲ καὶ τὸν ἄμαχον αὐτῷ καὶ δεσποτικὸν ἐπιβάλοι τοῦ σταυροῦ τύπον, ἠλάλαζεν αὐτίκα τὸ πνεῦμα, καὶ τὸν ἄνθρωπον μικροῦ διεῤῥήγνυ, καὶ ἀπολυθῆναι τούτου ἐδεῖτο. Καὶ τὸ μὲν εὐθὺς ἐπιτιμηθὲν ἀπελαύνεται· τῷ δὲ τοῦ πάσχοντος ὀφθαλμῷ κρεῖττον κατ᾽ ἐλπίδα τὸ φῶς ἀποδίδοται, ὡς εἶναι τοῦ αἰτηθέντος μεῖζον παρὰ πολὺ τὸ δοθὲν, καὶ πάρεργον αὐτὸν κατὰ τὸν Σαοὺλ, εἰ καὶ βασιλείαν εὑρεῖν, ἀλλ᾽ ὀφθαλμοῦ φῶς, ὃ καὶ βασιλείας πολλῷ τιμιώτερον. Ὁ μὲν οὖν θεραπείας τοιαύτης τυχὼν, οὕτως ὑπὸ τοῦ θαύματος καταπέπληκτο, ὡς καὶ φωνὴν αὐτὸν ἐπιλελοιπέναι· ἠρέμα δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Συμεὼν, Τὸ φῶς, ἔφη, τοῦ χρυσίου πολὺ διαφέρει· εὐχαρίστει τοίνυν Θεῷ τῷ τὰ μείζω χαρισαμένῳ, καὶ δυνατὸς αὐτὸς παρέξεσθαι καὶ τὸ ἔλαττον·

A ἔλαττον· πορεύου τοιγαροῦν ἐχόμενος τῆς πρώην εὐθύτητος, καὶ οὐκέτι παρόψεταί σε, ἀλλὰ ταχὺ καὶ τὸ χρυσίον εὑρήσεις· Καὶ ὁ μὲν ἐπανῄει χαίρων, οὐχ οἷς εὖ τηνικαῦτα πεπόνθοι μόνον, τῇ τε τοῦ δαίμονος ἀπαλλαγῇ δηλαδὴ, καὶ τῇ τοῦ ὀφθαλμοῦ παρ' ἐλπίδα ῥώσει, ἀλλὰ καὶ οἷς ἐπαγγελίας τῆς τοῦ χρήματος εὑρέσεως τύχοι· καὶ τὴν οἰκίαν καταλαβὼν, φῶς ὥσπερ αὐτοῦ τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦτο δεύτερον, ἐπὶ τῆς κλίνης εὑρίσκει, ἐπεὶ καὶ τῆς τυφλώσεως αὐτὸν οὐδὲν ἧττον ἡ τοῦ χρυσίου στέρησις διὰ πενίαν ἐλύπει.

Γυνή τις ἐκ τῆς Ἀντιόχου τὴν οὐσίαν ἀποσεσύλητο· αὕτη δρομαία παρὰ τὸν στύλον ἐλθοῦσα, ὅπου καὶ τῆς συμφορᾶς εὑρεῖν ἐνόμιζε λύσιν, ἐπεὶ καὶ πίστεως εἰς τὸν Ἅγιον εἶχε διαφερόντως, τὸ γεγονὸς ἀπεκλαίετο· πρὸς ἣν ὁ θεῖος ἀνὴρ, Κακοῦργος μὲν ὑφείλετο ταῦτα, ἔφη, ἀλλὰ πορεύου μηδὲν ἀθυμοῦσα, τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ πεποιθυῖα μᾶλλον, ὡς οὐ τῆς εὑρέσεως αὐτῶν ἀστοχήσεις. Ἡ δὲ τῷ τοιαῦτα τῆς προφητείας ἐκείνης ἀκοῦσαι γλώττης, καὶ λέγειν ἀσφαλῶς τὸ μέλλον ἠξιωμένης, εὑρηκέναι ἤδη τὰ ἀπολωλότα, καὶ παρ' ἑαυτῇ νομίσασα ἔχειν, οὕτως ἐπανῄει χαίρουσα, καὶ μερίμνης ἐπ' αὐτοῖς τὴν ψυχὴν ἐλευθέρα. Τῶν οὖν γειτόνων ὅτι ποτὲ ἄρα περὶ αὐτῶν ὁ Ἅγιος εἰρήκει πυνθανομένων, καὶ μάλιστα τοῦ τῆς κλοB πῆς αὐτουργοῦ, ᾧ καὶ μᾶλλον αὐτῶν μέλον ἦν, γειτόνημα γὰρ τῇ γυναικὶ καὶ οὗτος οὐ χρηστὸν ἐτύγχανεν ὢν, ἐκείνη ταῖς τοῦ Συμεὼν ἐπαγγελίαις ὡς ἤδη γεγενημέναις ἐπιθαῤῥοῦσα, Εὕρηκα ἔλεγε καὶ τὰ ἐμὰ, κἂν τῷ ἐμῷ πάντα νῦν ἀπόκειται ταμιείῳ. Ὁ μέν τοι τὰ κλέμματα ἔχων, παρ' ἑαυτῷ κεῖσθαι ταῦτα μᾶλλον εἰδὼς, ὅσῳ περιεργότερον ἐπυνθάνετο, τοσούτῳ πλέον ἦν διαχλευάζων καθ' ἑαυτὸν τὸ πρᾶγμα καὶ μυκτηρίζων, καὶ σαφῆ τιθέμενος γέλωτα, ἀλλ' εἰς μανίαν εὐθὺς ὁ μυκτὴρ μετεβάλλετο, καὶ διαπετῶν ἦν ὁ ἄθλιος τὰς χεῖρας καὶ δάκνων, καὶ ἀλαλάζων, τήν τε κλοπὴν ἐξομολογούμενος, ὅπου τε τὰ φώρια εἴη μηνύων, καὶ ὅσα μῶν δαιμονώντων οὐδενὸς ἀπεχόμενος. Τὰ μὲν οὖν κλέμματα ἠνέχθη πάντα τῇ γυναικὶ, οὐχ ἃ τηνικαῦτα μόνον, ἀλλ' ὅσα καὶ πρώην ἀπολωλέκει. Ὁ δὲ ταῦτα συλήσας ὑπέμενε δαιμονῶν, καὶ δίκας ὥσπερ τοσαύτης ἀδικίας ἐκτίνων· ἕως ἔλεον αὐτοῦ λαβόντες, οὐχ ὅσοι παρόντες ἦσαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ σὺν ἐκείνοις ἡ τὴν κλοπὴν ὑποστᾶσα, κοιναῖς πρὸς Θεὸν καὶ τὸν ἔλεγχον τοῦ κακοῦ Συμεὼν ἐχρῶντο λιταῖς, κοινοῖς δάκρυσιν· οἷς αὐτίκα καὶ τὸ αἰτηθὲν ἠκολούθει, καὶ τοῦ δαίμονος ὁ πάσχων ἀπήλλακτο, κοινὸν παίδευμα πᾶσι πρὸς ἀποφυγὴν κακίας γεγενημένος.

Ἐλυμαίνετό τις σῦς ἐκ δρυμοῦ τοὺς ἀγροὺς τῆς κάτω μονῆς, καὶ εἰς ἀμηχανίαν* ὁμιδῇ τοὺς μοναχοὺς περιίστη· προσελθόντες τοίνυν τῷ ἱερῷ Συμεὼν, ἐδέοντο τοῦτον ἐκ τοῦ μέσου γενέσθαι. Ὁ δὲ, Τοῖς ἐξ ὅλης ἰσχύος, ἔφη, C τὸν Θεὸν ἀγαπῶσιν ὑποτέτακται πάντα, ὡς καὶ πρὸ τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ· οὕτως οὖν ἔχουσι καὶ ὑμῖν δοθήσεται εἰς θῆραν ὀδοῦσι θηρὸς ἑτέρου πάλιν ὁ ἀκείρων τοὺς ὑμετέρους ἀγροὺς, καὶ θᾶττον τῆς ἐξ αὐτοῦ βλάβης ἀπαλλαγήσεσθε. Ταῦτα τοῦ Συμεὼν εἰρηκότος, ὁρᾷ τῶν ἀδελφῶν τις ἐκείνην τὴν νύκτα κατὰ τοὺς ὕπνους, ἀχθέντα τινὰ λέοντα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου, καὶ τὸν μέγαν ἐκεῖνον σῦν εἰς θῆραν αὐτῷ ὑπὸ τοῖς τῶν ἀδελφῶν ποσὶν ἐκδοθέντα. Τοῦ ὕπνου τοίνυν διαναστὰς, ἔργον τὴν τῆς νυκτὸς ὄψιν εὑρίσκει, καὶ ὁ λέων τὸν σῦν κατεδηδοκὼς, ἐχόμενος τῆς ὁδοῦ ἀναπεπτώκει. Οἱ μὲν οὖν ὄχλοι, τά τε τοῦ λέοντος ἴχνη, τό, τε τοῦ συὸς ἀνὰ τὴν ὁδὸν αἷμα ἰδόντες, προσέρχονται κατάφοβοι τῷ Ἁγίῳ, : όμενοι τοῦτον ἐκεῖθεν ἀπελαθῆναι. Ὁ δὲ τῶν μαθητῶν ἕνα καλέσας, Πορευθεὶς παρὰ τὸν λέοντα, ἔφη· τάδε λέγει Συμεὼν εἰπὲ πρὸς αὐτόν· Καλῶς διακονησάμενος, ἄπιθι τόγε νῦν ἔχον, ἕως ἂν αὖθις χρεία σου γένηται. Τοῦ δὲ τῷ λέοντι ταῦτα εἰπόντος, ἀναστὰς ἐν ὀφθαλμοῖς ἁπάντων εὐθέως ἐκεῖνος ἐπὶ τὰ τῆς Λαοδικείας ὄρη ἐχώρει, ἐκεῖθεν γὰρ ἐτύγχανε καὶ κληθεὶς, παραδοξοτέραν τῆς κλήσεως τὴν ἀναχώρησιν θέμενος, ἢ καὶ δι' ἀμφοῖν μᾶλλον.

et belluam abegit. Fratres igitur iste diluculo versus columnam ascendit, admiratione plenus, narrans cum stupore, quæ vidisset : sed reperit alios majori stupore completos, quod ipsi, quæ circa illum gesta fuerant, jam narrassent inter se, alterius adventum prævertentes. Ita divinus Symeon, crassitiem omnem affectionemque materialem transgressus, beatisque illis mentibus se proprius adjungens atque utens familiariter, multa tum futura prævidit, tum longe a se remota veluti præsentia inspexit. Sed tempus est ad alia transeundi. D *A. NICEPHORO.*

198 Vir quidam e numero illorum, qui pro ædificiis civitatis lapides cædunt, mala dæmonis arte mutilatus sinistro oculo, mercede quam pro labore manuum accepisset privabatur : erat autem singulari in Sanctum fiducia corroboratus, cetera pingui ingenio et rusticis moribus. Venit ille ad Symeonem, et totus humi procidens, pecuniæ jacturam lamentabatur. Sanctus vero Symeon vix tandem levatum hominem appropinquare jussit; cumque inexpugnabile Crucis dominicæ signum ipsi impressisset ; ejulare continuo malignus spiritus, hominem fere dilaniare, ac postulare missionem. Statim igitur cum increpatione expellitur, et ægro hominis oculo perspicacius quam speraverat lumen redditur; ut multo excellentius donum esset quam petierat, eo fere quo Sauli contigit modo, licet ille [asinas quærens] regnum obtinuerit ; quamvis et oculi lumen ipso regno longe præstantius sit. Hoc ille modo sanitatem consecutus, tanta admiratione stuporeque perculsus fuit, ut deficiente voce obmutesceret : at Symeon secreto ita illum allocutus est ; Multum interest discriminis lumen inter et pecuniam, gratias age Deo, qui quod melius largitus tibi est, potestque etiam quod vilius donare : vade igitur, et pristinam recte vivendi normam tene : sic numquam despiciet te Deus, sed subito aurum quoque invenies. Quibus dictis, revertit ille gaudens, non modo quod melius se haberet, ejecto dæmone atque oculo præter spem illuminato, verum etiam propter pollicitationem inveniendæ pecuniæ : quam ipsam, ubi domum attigerat, in lecto reperit, velut alterum oculorum lumen : quandoquidem illius defectus propter inopiam, ipsum non minus quam cæcitas anxium habebat.

Crucis signo dæmonem ejicit :

E

et pecuniam inveniendam prædicit :

199 Mulier quædam Antiochena, ablata furto re familiari, ocius ad columnam festinabat, persuasa, calamitatis suæ se istic remedium inventuram, quoniam præclara in Sanctum fiducia ferebatur ; et quod factum erat cum ploratu explicabat. Cui vir Sanctus; Maleficus, inquit, illa furatus est : sed vade, nihil animum despondens, imo etiam magis confisa ; veluti si de recuperatione certa fores. Audita hac prophetia, illo ore prolata, quod gratia certo prædicendi futura donatum erat; pro explorato jam habebat, res suas deperditas, restitutas esse ; atque ita remeavit gaudens, animoque a curis libero. Interrogantibus revertentem vicinis, quid tandem enuntiasset Sanctus de rebus ablatis, ac præcipue ipso furti auctore, cui id imprimis curæ erat (nam et ipse vicinus erat mulieri non bonus) illa promissis Sancti, tamquam effectum jam tum sortitis, confisa : Reperi, inquit, mea, et in armario jam nunc reposita habeo. Ipse vero qui ablata habebat, et penes se latere probe ignorabat, quanto majori tum affectatione sciscitabatur, tanto intra se petulantius ludificabat mulierem ac irridebat, imo risum quoque palam tollebat. Verum ocius in insaniam irrisor versus est ; et extendebat manus infelix arrodebatque, et clamitabat miserum in modum ; adhæc fatebatur furtum, et indicabat ubi abdidissset ; denique nihil non actitabat eorum, quæ dæmoniaci solent. Universa igitur mulieri relata sunt, tam quæ recenti furto ablata quam quæ alias desiderata erant.

furto ablata certo promittit reddenda, F

et raptorem a dæmone invasum sanat

A erant. Verum qui furtum commiserat, pergebat insideri a dæmone, meritam injustitiæ suæ pœnam persolvens; donec commiseratione tacti quotquot aderant, atque adeo illa ipsa mulier quæ furtum passa fuerat, communibus apud Deum et maleficii castigatorem Symeonem votis et lacrymis, intercesserunt: quas e vestigio id quod petebatur consecutum est; et energumenus maligno spiritu liberatus, universale documentum fuit omnibus ad scelera declinanda. D

A. NICEPHORO.

200 Vastabat quidam aper inferioris monasterii agros, tantisque affligebat monachos incommodis, ut quid consilii caperent, ignorarent. Adeuntes igitur Symeonem rogant, ipse ut facessere inde feram jubeat. Ille vero, Ex totis, inquit, viribus diligentibus Deum omnia subjecta sunt, quemadmodum ante lapsum Adami fuerunt: quod si vos quoque sic diligatis, dabitur illa in prædam dentibus alterius feræ, quæ agros vestros innoxios relinquet, et cito damni immunes eritis. His dictis, videt aliquis Fratrum nocte per somnium, agi a Symeone leonem quemdam, cui aper ille grandis sub Fratrum pedibus in prædam cedebat. Experrectus deinde, quod noctu viderat, factum comperit; leo namque vorato apro in ipsa via decubuerat. Turbæ itaque et leonis vestigia, et sanguinem apri per viam deprehendentes, veniunt turbati ad Sanctum, rogantque ut inde leonem abigat. Qui discipulorum quempiam accersens: Vade, inquit, ad leonem et dic ipsi: Hæc renuntiari jubet Symeon: Recte officium tuum fecisti; nunc igitur abito licet, donec iterum usus tui fuerit. Eo sic leonem allocuto, surgentem illico videre cuncti, atque abeuntem in montes Laodiceæ (inde namque evocatus fuerat) fecitque recessum admirabiliorem, quam fuerat accessus, quamquam uterque admirandus quam maxime.

Infestam feram ab alia prædicit occidendam,

et hanc quoque jubet loco cedere.

ANNOTATA. C. J.

a *Bellissime hæc concordant cum Theophane, ad annum* 565 *sic loquente*: Hoc anno, mensis Aprilis duodecimo, Patriarcha Constantinopolitanus Eutychius a Justiniano dignitate motus est, et Amaseam relega-
B tus. Joannes vero Exscholasticus, magnæ Antiochiæ Responsalis, in ejus locum subrogatus. Eodem anno E
Justinianus..... mortuus est, die undecimo mensis Novembris, Indictione 14 jam currente cum regnasset annos octo supra triginta, menses 7, dies 13. Successor ejus nepos Justinus Curopalates designatur. *Dicebatur autem* Scholasticus *causarum Patronus seu Advocatus, uti pluribus videre licet apud Meursium et Fabrotum.* b *Ex* Sophia *conjuge Justini filiam unicam* Arabiam *agnoscunt Codinus aliique, apud Cangium in familiis Byzantinis, conjectantem hanc esse quæ Baduario juncta erat cum ad Imperium eveheretur Justinus; quare hic illum sibi mox in Curopalatæ locum substituit: sed hoc loco videtur agi de puella adhuc innupta, cujus memoria in hac solum Vita supersit, nomen autem oblivio sepelivit; nisi malis Baduarii uxorem anonymam relinquere, et Arabiæ adhuc innuptæ statuam fuisse, quæ ei Constantinopoli una cum parentum statuis posita esse scribitur.* c Ἐγγαστρίμυθοι *in decretis Gratiani* ventriloqui, *in Scripturis* Pythones *ac* Pythonissæ, *per quorum ventrem dæmon responsa edit.* d *Obiit Justinus anno* 578 *mense Octobri.* e *Anno* 559 *obiit Dominus, juxta tabulas Theophani insertas, cum præfuisset annos* 14: *sed harum tabularum quam sit incerta fides diximus in Exegesi particulari de eo argumento, ante tomum* 3 *Martii: interim nihil occurrit unde ex hic convincantur errasse, et ordo temporis satis cohæret cum hac Vita.* f *Notus quidam Alamundarus, non* Tribunus Persarum, *sed* Regulus Saracenorum, *qui pro Persis contra Romanos militavit temporibus Justiniani. Sed illum hic non intelligi putem, propterea quod auctor noster Imperium Justiniani jam transgressus sit. Fuerit ergo alius, eodem revera nomine appellatus: nam in referenda irruptione, Syriæ et Antiochiæ perniciosa, de qua hic agi videtur quæque locatur Baronio ad annum* 574, *non satis constat inter auctores de nomine proprio Ductoris Persarum: Evagrius* Adaarmanem, *Cedrenus* Artabanum *appellant.* g *Circiter idem tempus* Arethas *quispiam, Æthiopum Rex, pro Romanis militaverit, de quo Theophanes pluribus anno* 572. h *Non videtur iste* Melas *intelligi posse, de quo ad Cap.* 9 *Annot.* e, *utpote nimis remotus. Fuerunt ac recensentur plures istius nominis fluvii; potest etiam ignobilior quidam non procul a monte Mirabili abfuisse.*

C

CAPUT XXV.

F

Increduli puniuntur: conversi curantur: alia beneficia.

Est non procul Antiochia, in loco Apate dicto, Isaurorum officina, mirabilis ad stuporem spectantium, in qua cædendis lapidibus ad domuum murorumque civitatis usum insudant operarii. Horum unus, ætate florens, gentilis religione, in silvam, quæ et ipsa domini gentilis erat, lignatum abierat; impositoque onere supra vires gravi, ita subito tactus paralysi est, ut nullo corporis membro uti posset. Tollitur a sodalibus; ad Sanctumque portatus, collocatur ante oculos ipsius benignos ille, ut vere dicam, miserabilis. Tetigit hominem more suo Sanctus et signavit: sed cum paralyticus maneret, nihil opis sentiens, cognovit statim causam, dixitque: Quid est quod gratiæ divinæ effectum in te impediens, sanationem differt? Numquid in idolis spem ponis, non in Deo? Negat ille se conscium talis rei: sed eum mentitum et in præsenti malo pertinaciter animam obfirmasse sciens; Nunc vade,

Ob infidelitatem non sanatus

Θαύματος ἐξαισίου τοὺς ὁρῶντας πληρώσας πλησίον τῆς Ἀντιόχου, ἐν τῇ λεγομένῃ Ἀπάτῃ, Ἰσαύρων ἐργαστήριον ἦν, χειροτεχνούντων ἐν ταῖς οἰκοδομίαις καὶ λατομίαις τῶν τῆς πόλεως τειχέων. Τούτων εἷς, ἄρτι τὴν ἡλικίαν ἀνθῶν, τὰ ἑλλήνων θρησκεύων, παρά τι ἄλσος, ἕλληνος καὶ αὐτὸ δεσποτείας, κατὰ δή τινα ξυλείαν ἐλθὼν, πλείω τε τοῦ μετρίου διαναθέμενος φόρτον, οὕτως ἀθρόον παρείθη, ὡς μὴ δ᾽ ὅτῳ οὖν τῶν τοῦ σώματος μελῶν δύνασθαι χρῆσθαι. Ἀνελόμενοι τοίνυν αὐτὸν οἱ ἑταῖροι, καὶ πρὸς τὸν Ἅγιον ἀναγαγόντες, τιθέασι πρὸ αὐτοῦ φιλανθρώποις ὀφθαλμοῖς, αὐτόχρημα οἶκτον. Τοῦ δὲ κατὰ τὸ σύνηθες ἁψαμένου τε καὶ σφραγίσαντος, ὡς ἦν ἔτι παρειμένως ἐκεῖνος ἔχων, οὐ δὲ μιᾶς αἰσθόμενος θεραπείας, συνεὶς αὐτίκα τὴν αἰτίαν ὁ Συμεών. Τί ὅτι τὰς τῆς θείας ἐπί σοι παρὰ Θεοῦ χάριτος ἄνωθεν τὴν ἴασιν ἀνεβάλετο; ἤπου φησὶν ὦ οὗτος, εἰδώλοις εἶ πιστεύων καὶ οὐ Θεῷ; Τοῦ δὲ τοιοῦτο συνειδέναι μηδὲν διατεινομένου, ψεύδεσθαι τοῦτον ἐκεῖνος ἀλλὰ καὶ ἀμεταθέτως τό γ᾽ οὖν παρὸν ἔχειν

A ἔχειν εἰδώς, Νῦν μὲν πορεύου, ἔφη, ἐπισκέψεται δέ σε καὶ οἴκοι Χριστὸς φιλάνθρωπος ὤν, τὸ σέβας εἰς αὐτὸν μεταθέμενον.

Ἀράμενοι τοιγαροῦν αὖθις αὐτὸν οἱ ἑταῖροι, κομίζουσιν οἴκαδε· ὁ δὲ πάσης ἀπογνοὺς θεραπείας, ἔκειτο, προσαιτοῦσαν ἔχων τὴν ἀδελφὴν, κἀντεῦθεν αὐτῷ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπαρκοῦσαν. Ἔτος μὲν οὖν ἤδη τρίτον ἐνέστη κειμένῳ· ἀπαγορεύσας δὲ ἤδη πρὸς τὴν χρονίαν οὕτω πάρεσιν καὶ αὐτὸς, καὶ γνοὺς τῆς ἐπὶ τὰ εἴδωλα πλάνης μηδὲν ὠφελῆσθαι, δεῖν ἔγνω τὸ σέβας μεταβαλεῖν, κινήσαντος ἴσως αὐτὸν καὶ Θεοῦ (οἷα τὰ ἐκείνου κρίματα!) ἵνα τῷ χρονίῳ τῆς μάστιγος ἑλκύσῃ πρὸς ἑαυτόν. Ὅλος τοιγαροῦν ὅλῃ δυνάμει πιστεύσας Θεῷ, ἐδεῖτο νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν αὐτοῦ, μεσίτῃ τῷ Συμεὼν χρώμενος, τῆς παρέσεως ἀνεθῆναι. Συνέβη δ' ἐν τούτῳ, τινὰ τῶν ἀνὰ τὴν χώραν ἐκείνην τυφλὸν προσελθόντα τῷ Ἁγίῳ πιστῶς, ἀφῇ τούτου καὶ σφραγῖδι βλέψαι. Οὗτος ἀξίας ἀμοιβῆς ἀπορῶν, τί γὰρ ὀφθαλμῶν ἰσοστάσιον; τοιοῦτον ἑαυτῷ τίθησι νόμον, τὴν ἡμέραν ἔτους ἑκάστου, καθ' ἣν τῆς παραδόξου ταύτης θεραπείας τύχοι, ἅπερ ἂν ἡ χεὶρ ἔχουσα εἴη διανέμειν τοῖς ἐνδεέσι.

Ποτὲ γοῦν ὁ μὲν τὸν τοιοῦτον ἐπεπλήρου νόμον, καὶ ἄρτους ἐδίδου ὧν τηνικαῦτα ηὐπόρει, ὀρέγειν δὲ ἤδη καὶ
B τῷ παραλύτῳ μέλλων, τὴν χεῖρα πρὸς τὸ λαβεῖν τῆς ἀδελφῆς ἐκτεινάσης, ἐπισχὼν, αὐτὸν ἐκεῖνον ἐκέλευε δέχεσθαι, χεῖρας ὑποσχόντα τὸν παρειμένον. Τῶν δὲ παρόντων, Οὐχ ὁρᾷς ὅπως παρέσεως ἔχει, λεγόντων, ὡς μὴ δὲ μέλει τοῦ σώματός τινι μὴ δὲ μέρει χρεῖσθαι δυνατὸς εἶναι; θαῤῥήσας ἐκεῖνος τῇ ἐνοικούσῃ τοῦ πνεύματος δυνάμει τῷ Συμεὼν, ἢ καὶ κινηθεὶς ὑπ' αὐτῆς ὃ καὶ μᾶλλον, λαμπρᾷ ὡς εἶχεν ὑπολαβὼν τῇ φωνῇ, Ἐν ὀνόματι τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Συμεὼν τοῦ κατὰ τὸ θαυμαστὸν ὄρος, ἔφη, τοῦ κἀμὲ τυφλὸν ὄντα ποιήσαντος ἀναβλέψαι, τὰς ἑαυτοῦ χεῖρας ἐκτείνας, δέξαι τὴν εὐλογίαν· καὶ παραχρῆμα (ὢ πῶς ἀθάνατε Χριστὲ βασιλεῦ ᾄσωμαι τὰ ἐλέη σου!) οὐ χεῖρες ἔῤῥωντο μόνον τοὺς ἄρτους δεχόμεναι, ἀλλὰ καὶ εἴ τι ἄλλο τοῦ σώματος μέλος ὑγιῶς ἐκινεῖτο καὶ κατὰ φύσιν. Οἱ μὲν οὖν παρόντες τῷ τοῦ θαύματος μεγέθει καταπεπλήγεσαν, τῷ δὲ τυχόντι τῆς θεραπείας ὁ Ἅγιος ἀθεάτως ἐπιφανεὶς, οἴκαδε ἀπιέναι, τά τε παρ' αὐτῷ εἴδωλα συντρίβειν σπουδῇ παρεγγύα. Ὁ δὲ οὐ τὴν ἐντολὴν μόνον ὀξέως ἐπλήρου, ἀλλά τι καὶ παρ' ἑαυτοῦ προσετίθει, πῦρ αὐτοῖς μετὰ τῆς συντριβῆς ἐμβαλὼν, καὶ τὴν προτέραν ἀπάτην δημοσιεύσας, καθάπερ αὐτῷ ταύτης οὐκ ὀλίγα μεταμελῆσαν.

Οὗτος ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας ὡς ἔφημεν ὤν, μνηστεύεταί τινος ἕλληνος θυγατέρα, τοιαύτας θέμενος πρῶτον Θεῷ καὶ τῷ Συμεὼν ὑποσχέσεις, ὥστε μὴ πρότερον ὁμιλῆσαι γάμοις πρὶν ἂν παρὰ τὸν στύλον γενόμενος, ὑψώσῃ σε ὁ Θεός μου ὁ Βασιλεύς μου, καὶ τῷ σῷ θεράποντι Συμεὼν
C ἀποδῷ τὰς εὐχαριστίας. Τοῦ δὲ τῆς κόρης πατρὸς, εἰ μὴ νῦν οἱ γάμοι συντελεσθεῖεν οὐκ ἀνεκτὰ ποιουμένου, ἐκδώσεσθαι δὲ καὶ αὐτὴν ἑτέρῳ μᾶλλον ἀνδρὶ ἀπειλοῦντος, δευτέρας ἐκεῖνος τῶν ἐκ τοῦ πενθεροῦ θέμενος ἀναγκῶν τὰς πρὸς τὸν Ἅγιον συνθήκας, ἐπένευε καὶ ἄκων, καὶ δῆτα πάντων τῶν ἐκ τῆς περιχώρου σχεδὸν ἀθροισθέντων, ἕλληνες δὲ ἦσαν ἄρα καὶ τῆς ἑλλήνων θρησκείας. Ὡς ἤδη καὶ οἱ γάμοι συνετελοῦντο, καὶ τὰ γαμήλια εἰσηνύοντο, δαίμονες αὐτοῖς ἀθρόον ἐπιπηδῶσιν, οὐ τῷ γαμβρῷ καὶ τῷ πενθερῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ νύμφῃ δηλαδὴ, καὶ τῇ μητρὶ, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν γάμων ἦσαν ὑπηρέται καὶ σπουδασταί· οὐχ οὕτω τὴν τῶν συνθηκῶν ἀθέτησιν οἶμαι τῆς θείας δίκης δυσχεραινούσης, ὅσον ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὰ εἴδωλα πλάνης ἐπιστρέψαι ψυχὰς εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ βουλομένης· ὃ δὴ καὶ κατὰ πόδας ἀπήντα. Ῥίψαντες γὰρ τὰ ἐν χερσὶ πάντες, δρομαίως παρὰ τὸν Ἅγιον ἀφικνοῦνται, οὐ θεραπείας μόνον τυχεῖν ἀξιοῦντες, ἀλλὰ καὶ τὴν περὶ τὰ εἴδωλα σφῶν ἀπάτην δημοσιεύοντες, καὶ μισθὸν ὥσπερ ἧς ᾔτουν εὐεργεσείας, τὴν εἰς Θεὸν ἐπιστροφὴν καταβάλλοντες. Οὓς ὁ ταχὺς εἰς οἶκτον εὐθὺς, τῆς ἐκ τοῦ δαίμονος ἐπηρείας ἐλευθερώσας, καὶ ὅσα πρὸς σωτηρίαν διδάξας καὶ παραινέσας, ὑγιεῖς οἴκαδε ἀπολύει, λαμπροτέραν τῶν γάμων πολλῷ τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν πανηγυρίζοντας.

inquit; inviset te domi tuæ humani generis amator D
Christus, cum ad ipsius cultum te transtuleris.

A. NICEPHORO ideoque conversus

202 Sublatum itaque socii retulerunt domum; ubi sanitatem desperans jacebat, sorore, quam habebat mendicantem, vitæ necessaria subministrante. Annus jam tertius instabat decumbenti, cum ipse quoque diutinum morbum exosus, agnoscensque nihil in idololatrico errore opis esse, intellexit alio cultum vertendum: ita disponente sapienter Deo (qualia illius judicia?) ut diuturnitate afflictionis ipsum traheret ad se. Totis igitur viribus in Deum credens, nocturnis diurnisque precibus instituit, mediatore usus Symeone, ut tandem paralysi liberaretur. Contigit interea quemdam illius regionis cæcum adire Sanctum, tactuque ejus et signo Crucis obtinere visum: qui de gratiarum digna retributione ambiguus (quid enim oculis æquiparetur?) hanc sibi legem statuit, ut illo die quotannis, quo tam mirandi beneficii compos factus erat, quidquid lucratus fuisset opera manuum suarum, distribueret in egenos.

tandem curatur,

203 Cum igitur votum impleturus, panes, quorum tunc copiam sibi comparaverat erogaret, jamque porrecturus paralytico quoque esset; extendente ad accipiendum manum suam sorore, inhibuit se, E
mandans ut æger ipse apprehenderet. Clamantibus autem qui aderant: Nonne vides, dissolutis jacere nervis, impotentem qui vel membrum corporis ullum vel particulam moveat? confidens ipse virtute Spiritus sancti Symeonem inhabitantis, aut, quod credibilius est, ipsius spiritus impulsu, quam potuit clarissima voce; In nomine, inquit, servi Dei Symeonis, qui in mirabili moratur monte; et qui me cæcum videre fecit, extende manus tuas et accipe benedictionem. Cum illico (quomodo, immortalis Domine, cantabo misericordiam tuam!) non tantum corroboratæ manus potuerunt panes apprehendere, verum quodcumque etiam aliud corporis membrum integre sanatum pro exigentia naturæ movebatur. Quotquot igitur præsentes erant, obstupuerunt insolita prodigii magnitudine: ille vero qui sanatus fuerat invisibili quodam modo apparuit Sanctus, hortans eum ut domum concederet, et quæ ibi habebat idola comminueret. Hic vero, non modo quod jussus erat adimplevit accurate; sed aliquid etiam superaddens, jam contrita injecit in ignem; ac pristinum errorem suum publicans, ostendit se non vana pœnitentia duci.

et idola comminuta comburit;

204 Versabatur ille, ut dictum est, in flore ætatis, poscebatque uxorem sibi gentilis cujusdam filiam, hac prius pollicitatione Deo ac Symeoni facta, F
non daturum se prius operam conjugio, quam accedens ad columnam, te Deum ac Regem nostrum extulisset meritis laudibus, suoque medico Symeoni gratias persolvisset. Sed cum puellæ pater, nisi statim fierent nuptiæ, non permissurum se deinde, imo alteri viro collocaturum filiam suam minitaretur; pacta ille cum Sancto inita postponens necessitati a socero sibi factæ, annuit licet invitus; idque congregatis fere vicinis omnibus, qui gentiles erant et gentilitiis superstitionibus dediti. Porro celebratis jam nuptiis solutoque convivio, insiliunt repente dæmones, non solum in generum atque socerum, sed et in sponsam, in matrem, in fratres, et quotquot ministri fautoresve nuptiarum fuerant; divina justitia non tam ægre, ut puto, ferente neglectum pactorum, quam volente ab idolorum errore abductas animas ad veri Dei cognitionem converti: quod etiam continuo factum est. Abjectis enim iis quæ præ manibus erant, celeri cursu ad Sanctum pervadunt omnes, non tantum rogantes medelam, sed et publice proclamantes, cultum idolorum suorum esse erroneum, et quasi mercedem postulati beneficii

idem uxorem gentilem ducens

cum tota familia correptus a dæmone,

eadem conversa liberatur.

A beneficii conversionem ad Deum rependentes. Eos ergo celer ad miserandum Symeon, et dæmonis vexatione liberos, et necessaria ad salutem edoctos, monitisque institutos, sanos atque incolumes domos suas remisit, splendidius conversionis suæ quam nuptiarum diem celebraturos.

[illegible]

Mutus loquendi facultatem impetrat.

205 Pervenerant quidam Cappadoces ad Sanctum, variis infirmitatibus affecti, quorum unus erat mutus. Cum autem ex his alii incolumitate donarentur, solus hic elinguis permansit, nullum ab eo itinere levamen nactus. Triduum ibidem perstiterant et postera luce abituri erant, quando collectis sarcinis ad Sanctum adierunt, intercessionem ac preces ipsius pro viatico accepturi, Inter alios mutus hic Sanctum intuens, triste quid ac miserabile innuebat; adeo ut ille, miseratione tactus, oculos levarit ad inexhauribilem misericordiam, aversoque vultu, digitum ori imposuerit, labiis leniter pressis, tum deinde in os viri immiserit: qui veluti uber sugens, illico visus est articulate loqui et naturaliter lingua uti.

a 206 Rursum alii, Seleucia *a* Cappadociæ advenerunt, multimodis correpti morbis: qui cum omnes gratiam consecuti essent a Symeone, quemlibet B malo suo quo tenebantur eximente, et manuum suarum operam monasterii usibus aliquamdiu impenderent; puella quædam viro matura aderat, ab ipsa nativitate linguam impedita, vitiatisque auribus muta et surda, quæ nihil auxilii experta fuerat. Hujus pater incommodo, quia pater erat, tangebatur gravius; motisque præ commiseratione visceribus, processit plangens atque plorans ad Symeonem, ostendens quantum maris esset emensus, et summa contentione obsecrans, ne tantum itineris cogeretur relegere expers solatii. Cui Sanctus, Revertere, inquit, assumpta filia: non enim difficile erit Deo etiam navi vehentes vos visitare. Repletus est, audita hac oratione, pater dulci spe, acceptaque filia mari se commisit. Nondum emensus erat dimidium iter, cum, allabente et ipsi et simul vehentibus grato quodam odore, qualis indicium esse solet adventantis gratiæ divinæ, soluta est puellæ lingua, perfecteque loquebatur et audiebat. Perculit ea res quotquot in navi erant stupore atque tremore; sed pater, iniquum ratus, si pro tanto beneficio, nulla grati animi memoria relicta, reverteretur domum; alteram conscendit navim comitante filia, revectusque ad Sanctum, quales ante pro filia fuderat, nunc pro gratiarum actione offert lacrymas.

Surda et muta, jussa domum ire,

curatur in media via.

C

b 207 Alius iterum ex *b* Daphne, filiam habebat iisdem incommodis laborantem; cui uxor sua atque amici magis familiares, non cessabant suadere, ut filiam ad communem adduceret medicum in mirabilem montem, quo et ipsa cum pluribus aliis particeps fieret curationis. Verum ille obstinatione quadam induratus, parum credibilia esse quæ de Sancto ferebantur sustinebat, et ut plurimum nec dignabatur quidem ea narrantibus præbere aurem. Tandem tamen multorum exprobrationibus id ipsum suscipiens, cum matre filiam adduxit ad columnam; stansque ante Sanctum, cum gestu et mente arroganti narravit de illa. Contra Sanctus voce submissa respondens; Redi, inquiebat, cum filia tua domum, istic ipsam visitatione sua dignabitur Christus. Exhinc homini illi gravi corde cogitationes obrepebant variæ, cœpitque pœnitere quod columnam adivisset, nec non convitia atque irrisiones effutire adversus amicos, quod talis consilii fuissent auctores. Sed mater puellæ, cum circumspecta esset, nec hujus miseria gravius quam pervicacia mariti afficeretur, metuens ne quid novæ calamitatis obstinata mariti circa Sanctum incredulitas apportaret, rediit unde

Pater amicos, a Symeone opem sperantes, ridens,

Παρέβαλόν τινες αὐτῷ τῆς Καππαδοκῶν, ποικίλοις D πάθεσι πιεζόμενοι· τούτων εἷς ἄλαλος ἦν. Τῶν γοῦν ἄλλων θεραπείας ὑπὸ τοῦ Ἅγιου τυχόντων, μόνος ἔμενε κωφεύων ἐκεῖνος, μὴ δ' ὁτιοῦν τῆς εἰς αὐτὸν πορείας ὀνάμενος. Τρίτην τοιγαροῦν παραμείναντες ἡμέραν ἐκεῖ, ὡς ἤδη τὴν ἑξῆς ἔμελλον ἀπιέναι, διαναθέμενοι τὰ φορτία, εἰσίασι πρὸς αὐτὸν, τοῦ τὰς αὐτοῦ εὐχὰς ἐφοδιασθῆναι. Ὁ μέντοι κωφὸς, οἴκτιστόν τι πρὸς αὐτὸν βλέψας, διανεύων ἦν ἀγὰν ἐλεεινῶς· Ὁ δὲ παθὼν ἐπ' αὐτῷ τὴν ψυχὴν, εἰς οἰκτιρμοὺς ἔβλεψε πάλιν τοὺς ἀδαπανήτους· καὶ κενώτους καὶ τὸ πρόσωπον ἀποστρέψας, καὶ τὸν δάκτυλον τῷ στόματι ἐμβαλὼν, καὶ ἡσυχῇ τοῖς χείλεσιν ἐκπιέσας, ἐνῆκε τῷ στόματι τοῦ ἀνδρὸς, ὁ δὲ ὅσα καὶ θηλὴν ἐκμυζήσας, τρανῶς αὐτίκα ὤφθη λαλῶν, καὶ κατὰ φύσιν τῇ γλώττῃ χρώμενος.

Ἕτεροι πάλιν ἀπὸ Σελευκείας τῆς ἐν Καισαρείᾳ προσῆλθον τῷ Συμεὼν πάθεσι παντοδαποῖς ἐνεχόμενοι· πάντων τοίνυν ἐκείνων τὴν ἐξ αὐτοῦ χάριν κομισαμένων, ἑκάστου τε τὸ πάθος, ὅτῳ δή ποτε κατείχετο, εὐθέως ἀποθεμένου, καί τινας ἡμέρας περὶ τὰ τῆς μονῆς ἔργα χειρουργούντων καὶ πονουμένων, κόρη τις παρ' αὐτοῖς ὡραία γάμοις, ἐξ αὐτῆς γονῆς τὴν γλῶτταν πεπεδημένη, τά τε ὦτα κωφεύουσα, ταύτῃ μένουσα ἦν, θεραπείας οὐδεμιᾶς αἰσθομένη. Ὁ γοῦν πατὴρ αὐτῆς τὸ τῆς παιδὸς οἰκειούμενος πάθος, ἐπεὶ καὶ πατὴρ, τά τε σπλάγχνα δεινῶς ἐπ' αὐτῇ στρεφόμενος, προσῄει κοπτόμενος καὶ κλαίων τῷ E Συμεὼν, τήν τε θάλασσαν προφέρων ὅσην πελάγιος ἦλθεν, καὶ ὥστε μὴ κενὸς αὖθις τοσοῦτον πλοῦν ἀναστρέψαι, πάνυ σφόδρα δεόμενος. Ὁ δὲ, Νῦν μὲν ἐπάνηκε τὴν παῖδα λαβὼν, ἔφη, οὐκ ἀδυνατήσει δὲ τῷ Θεῷ καὶ πλέοντας ὑμᾶς ἐπισκέψασθαι. Ὁ μὲν οὖν γλυκείας ἐπὶ τῷ λόγῳ τὴν ψυχὴν ἐλπίδος ὑποπλησθείς, τὴν παῖδα λαβὼν, ἀπέπλει· ὅτε μέντοι κατὰ μέσον τὸν πλοῦν ἐγεγόνει, εὐωδίας αὐτῷ τε καὶ τοῖς συμπλέουσι προσβαλούσης, ὃ πέφυκε χάριτος ἀεὶ θείας μηνύειν ἐπιδημίαν, ἀνείθη τῇ θυγατρὶ τὰ τῆς γλώττης, καὶ ὑγιῶς αὐτίκα λέγουσά τε καὶ ἀκούουσα ἦν. Οἱ μὲν οὖν συμπλέοντες ἐν ἐκπλήξει καὶ φόβῳ ἦσαν· ὁ δὲ πατὴρ ἀδικεῖν νομίσας, εἰ μὴ τοσαύτης εὐεργεσίας ἔλθοι πάλιν χαριστήρια νέμων, εἰς ἕτερον ἅμα τῇ θυγατρὶ πλοῖον ἐμβὰς, παρὰ τὸν Ἅγιον ἐπανήκει, ἀναλόγους τῶν πρώην ὑπὲρ αὐτῆς δακρύων ἀποδιδοὺς τὰς εὐχαριστίας.

Ἑτέρῳ πάλιν ἀπὸ τῆς Δάφνης θυγάτηρ ἦν, ἴσῳ πάθει πιεζομένη· οὗτος εἶχε μὲν συμβουλεύουσαν ἀεὶ τὴν γυναῖκα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς γνησιωτέρους τῶν φίλων, ἀναγαγεῖν ἐπὶ τὸ θαυμαστὸν ὄρος παρὰ τὸν κοινὸν αὐτὴν ἰατρὸν, ὥστε θεραπείας καὶ ταύτην μετὰ τῶν ἄλλων τυχεῖν. Ὁ δὲ τὴν καρδίαν ἔχων ἀπιστίᾳ σκληρυνομένην, ἄχρι μὲν πολλοῦ ἀπίθανά τε τὰ περὶ αὐτοῦ ἡγεῖτο, καὶ οὐ δὲ τὸ οὖς τὰ πολλὰ προσέχειν ἠξίου. Ὀψὲ δὲ καὶ βραδέως διὰ τὰ τῶν πολλῶν ὀνείδη καὶ τοῦτο λαβὼν, μετὰ F τῆς μητρὸς αὐτὴν ἄνεισι παρὰ τὸν στύλον, καὶ πρὸ τοῦ Ἁγίου στὰς, σοβαρῷ καὶ σχήματι καὶ φρονήματι, τὰ περὶ αὐτῆς διεξῆλθεν. Ὁ δὲ ἠρέμα ὑπολαβὼν, Ἐπάνηκε μετὰ τῆς παιδὸς οἴκαδε, εἶπε, κἀκεῖ ποιήσεται ταύτην ἐπισκοπὴν ὁ Χριστός. Τῷ μὲν οὖν βαρυκαρδίῳ ἐκείνῳ λογισμοὶ τὸ ἑξῆς ἦσαν, καὶ μεταμέλεια τῆς ἐπὶ τὸν στύλον ἀνόδου, σκώμματά τε καὶ λοιδορίαν κατὰ τῶν φίλων, ὅσοι ταύτην αὐτῷ δηλαδὴ συνεβούλευσαν. Ἡ δὲ τῆς παιδὸς μήτηρ συνετὴ οὖσα, καὶ οὐ ταύτης μόνον καὶ τοῦ ἀνδρὸς περικαιομένη, δείσασα μή τι κακὸν τῆς εἰς τὸν Ἅγιον ἀπιστίας παραπολαύσῃ, ἀναστρέψασα πρὸς αὐτὸν, αὖθις ῥίψασά τε κατὰ γῆς ἑαυτὴν, καὶ δάκρυα τὰ λύπης ἅμα καὶ πίστεως σύμβολα χέουσα, ἐδεῖτο συγχωρηθῆναι τῷ συζύγῳ τὴν ἀπιστίαν, καὶ μὴ ταύτην τῇ θυγατρὶ πρὸς τὴν θεραπείαν ἐμποδὼν καταστῆναι. Ὁ δὲ ἱλαρᾷ καὶ ὄψει καὶ γλώττῃ· Πορεύου ἔφη, καὶ ὡς εἴρηκα ὑμῖν ἔσται παρὰ Θεοῦ.

Ἤδη δὲ τὸν οἶκον καταλαβόντων, λέλυτο μὲν τὴν γλῶτταν εὐθέως ἡ παῖς, ἐλευθέρᾳ δὲ καὶ ἀκοῇ καὶ φωνῇ πρὸς τοὺς τεκόντας ἐχρῆτο· τῷ μέντοι πατρὶ πρὸς τὸ ἀθρόον ἐκεῖνο τοῦ θαύματος τηλικοῦτον ἐνέσκηψε δέος, οἷα πόῤῥω πολὺ τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα πίστεως ὄντι, ἢ καὶ

τῆς

A τῆς περὶ τὸν Ἅγιον ἀπιστίας ἐκτίνοντι δίκας, ὥστε ῥίγει καὶ πυρετῷ συσχεθέντα μέλεσι πᾶσι κλονεῖσθαι. Ὁ δὲ διδάσκαλον ἔχων τὴν πεῖραν (πεπαίδευτο γὰρ ἱκανῶς οἷς πέπονθεν) οὐκ ὀψίζων ἦν ὡς πρώην καὶ διαμέλλων· ἀλλ' ὡς εἶχε παρὰ τὸν Ἅγιον εὐθὺς ἐλθὼν, τοσαύτῃ πρὸς αὐτὸν δεήσει καὶ ταπεινώσει καρδίας ἐχρῆτο, ὅσῳ πρώην ὄγκῳ τε καὶ φρονήματι, οὐχ οὕτῳ τῇ νόσῳ τὰ τοῦ σώματος μέλη σειόμενος, ὡς τὴν ψυχὴν τῷ παραδόξῳ τοῦ θαύματος· καὶ τὸ μὲν οὐ δὲ χάριτας οἷός τε εἶναι λέγων ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἀξίας ὁμολογεῖν, τὸ δὲ περὶ τοῦ κατασχόντος αὐτὸν κλόνου δεόμενος, Ὁ δὲ μετὰ τῆς συνήθους συμπαθείας, Ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, γενοῦ καὶ σὺ ὑγιὴς, ἔφη· καὶ τῷ θαύματι θαῦμα συνήφθη, τῷ περὶ τὴν παῖδά φημι τὸ τοῦ πατρός· καὶ ὑγιῶς αὐτίκα ἔχων εἱστήκει, ὅλος ἔκστασις ὢν, ὅλος θάμβος, ὅλος κατάπληξις, οὐ χείλεσιν, οὐ δὲ ῥήμασιν, οὐ δὲ μακροῖς διηγήμασιν, ἀλλὰ σιωπῇ μᾶλλον καὶ σχήματι καὶ προσώπου συστάσει, τὸ τῶν θαυμάτων μέγεθος τοῖς ὁρῶσι κηρύττων.

venerat; seque rursus in conspectu Sancti terræ D affligens, fundensque lacrymas, mœroris simul et fiduciæ indices, poscebat veniam marito incredulo, atque ne quid illius obstinatio filiæ incolumitati officeret. Excepit Sanctus, tam vultu quam voce blanda; Vade, inquiens; nam, quæ dixi, evenient vobis a Deo.

A. NICEPHORO

208 Adventante jam miserationis tempore, soluta subito est lingua puellæ, et audiendi appellandique parentes facultate expedite usa est. At patrem ad repentini miraculi spectaculum tantus timor incessit, ut frigore horrido atque febri correptus totis artubus contremisceret; quippe qui ab ejusmodi rebus credendis longissime aberat, aut pœnas solvebat suæ incredulitatis erga Sanctum. Doctus itaque experientia (utpote per ea quæ patiebatur sufficienter castigatus) non differebat neque procrastinabat, uti prius; sed quanta poterat celeritate ad Sanctum advolans, tam supplici cum precatione atque demissione animi apud ipsum egit, quam nuper tumido cum fastu atque superbia: neque vehementius concutiebantur morbo artus corporis, quam miraculi stupenda novitate ipsa anima. Partim itaque fatebatur, fieri non posse ut gratias meritas pro filia persolveret; partim deprecabatur, ut cessaret tremor quo concutiebatur. Ad hæc Symeon pro consueta sua misericordia. In nomine Domini Jesu, inquit, tu quoque esto sanus. Sicque aliud alii miraculum connexum est; illi, inquam, quod in filia, istud quod in patre
B patratum fuit: et statim bellissime habens stetit, totus extaticus, totus stupens, totus perculsus; nullis E labiis, nullis verbis, nec longis narrationibus; sed alto silentio, habitu corporis, et constitutione vultus magnitudinem miraculi prædicans intuentibus.

sanata filia, tremore percellitur,

et ab eodem sanatur.

ANNOTATA C. J.

a *Quia* Cæsarea *metropolis Cappadociæ est*, Seleucia Cæsareæ *in Græco dicitur*. b Daphne *Suburbium Antiochenum, tam Historicorum quam Poetarum scriptis celebratissimum. Nos* 24 *Januarii* in historia translationis S. Babylæ Ep. *copiose de illo ex Sozomeno egimus*.

CAPUT XXVI.

Alii insolentis in Sanctum linguæ castigantur ac pœnitentes liberantur.

Μετὰ δὲ χρόνον συχνὸν, συνέβη διάκονόν τινα τῆς κώμης Εὐθαλίου λεγομένης, Ἐπιφάνιον ὄνομα, τοῦ θείου Συμεὼν ἐν ἀγνοίᾳ καταλαλεῖν, ἐνυβρίζειν τε καὶ παροινεῖν εἰς αὐτὸν, καὶ σαφῆ τῶν αὐτῷ προσιόντων ἀπάτην καταγινώσκειν. Ποτὲ γοῦν θειοτέρας ὁ Ἐπιφάνιος ἄνωθεν ἐπισκοπῆς ἀξιωθεὶς κατὰ Παῦλον, ἔπεσεν ὡσεὶ νεκρὸς κατὰ γῆς, καὶ τὰ ἐντὸς συνεστράφη· προστέτακτο δὲ διὰ νυκτερινῆς ὄψεως καὶ οὗτος, οὐκ εἰς Δαμασκὸν ὡς ἐκεῖνος,
C ἀλλὰ παρὰ τὸν τοῦ Θεοῦ θεράποντα Συμεὼν ἀνελθεῖν, ὡς καὶ παρ' αὐτοῦ δηλαδὴ θεραπείαν οὐ σώματος κομιούμενος μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχῆς. Καὶ δῆτα φόρτος οὐδὲν ἀψύχων ἀπεοικὼς ὑποζυγίῳ ἐπιτεθεὶς, ἀθλία τε πρὸ τοῦ στύλου τεθεὶς ὄψις, φωνῆς ἄνωθεν ἀκούει παρὰ τοῦ Ἁγίου λεγούσης, Ἰδοὺ ἀφείθη σοι παρὰ Κυρίου τὰ ἐν ἀγνοίᾳ· ἔγειραι τοιγαροῦν ἀναλαβὼν ἑαυτὸν, μηκέτι διώκειν αὐτὸν ἀνεχόμενος ἐν τῷ τιθέναι τὸ στόμα σου εἰς ἡμᾶς, καὶ λαλεῖν καθ' ἡμῶν ἀδικίαν. Τούτοις τοῖς ῥήμασιν ἑαυτὸν παραδόξως ἐπανελθὼν, τἀναντία διεξῄει τῶν προλαβόντων, καὶ κηρύττων ἦν ὅλῳ στόματι μᾶλλον τὰς τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ δυναστείας.

Εἶτα καὶ τοὺς υἱοὺς προσαγαγὼν δαιμονῶντας, ὑγιεῖς ἑκατέρους ἀπολαμβάνει. Οὗτος μετὰ θατέρου τῶν παίδων ὕστερον τῷ Ἁγίῳ παραβαλὼν (ἐπεὶ καὶ συνεχῶς αὐτῷ μετὰ τὴν πεῖραν ἐφοίτα, καὶ τοσοῦτον ὅσῳ τοὺς ταῦτῃ δρῶντας πρώην ἐμέμφετο) ἔν τινι τῶν ἀνωγαίων τῆς μονῆς καταλύει. Τὸν μὲν οὖν παῖδα συνέβη νυκτὸς, κατά δή τινα σώματος χρείαν διεγερθέντα, κατ' ἐκεῖνο στῆναι τὸν οἰκίας τὸ μέρος, ὅπου τινὰς τῶν ἱερῶν τοῦ Συμεὼν τριχῶν ἐτύγχανε κεῖσθαι. Εἴ τε δὲ βασκανίᾳ τῆς φθονερᾶς τοῦ πονηροῦ φύσεως καὶ ταῖς ἐξ αὐτῆς ἐνεργείαις, εἴτε τῆς χάριτος οὐκ ἀνασχομένης, ἐνεχθεὶς ἐκεῖθεν κατὰ κεφαλῆς ἐπὶ πέτραν, καὶ ταύτην πληγεὶς τε ἅμα καὶ συντριβεὶς,

Multo post tempore accidit Diaconum, nomine Epiphanium, ex pago quodam qui nuncupatur Euthalii; de S. Symeonis fama per ignorantiam detrahere, in eumque contumeliose debacchari, et errorem ipsum adeuntium palam reprehendere. Aliquando igitur divina cœlitus visione dignatus Epiphanius ille, sicut quondam Paulus, concidit quasi mortuus in terram, et visceribus intimis commotus est: jussus quoque est non ut iste Damascum con- F cedere, sed ad famulum Dei Symeonem, ut per illum sanitatem non solum corporis sed et animæ etiam reportaret. Ergo non multum ab inanimi discrepans, jumento impositus est onus miserabile: depositusque ante columnam luctuosum spectaculum, vocem cœlitus a S. Symeone demissam sensit, quæ dicebat: Ecce dimittuntur tibi a Domino quæ ex ignorantia commisisti: leva te igitur, et noli persequi ipsum deinceps, aperiendo os tuum et loquendo iniquitatem contra nos. Horum verborum virtute mirabiliter sibi redditus, contraria omnino, quam ante erat solitus, loquebatur, plenoque ore prædicabat Dei potentiam per famulum suum.

Conviciatus Sanctum, divinitus percutitur

jubeturque ab illo medelam petere:

210 Adducens deinde filios duos dæmoniacos, incolumes ambos recepit: quorum uno comitante postea aliquando ad Sanctum se conferens (quia jam expertus virtutem, creber eo itabat, tantoque frequentius, quanto sæpius ante id factitantes reprehenderat) in cœnaculo quodam superiore monasterii diversatus fuit. Accidit autem puerum, premente quadam corporis necessitate, noctu experrectum surgere; cumque illa forte staret domus parte, ubi

hujus filius e lapsu mortuus

A. NICEPHORO:

A ubi sacri aliquot Symeonis capilli jacebant; sive spiritus natura invidi fascinatione malisque artibus, sive gratia illis indita id non tolerante; delapsus inde puer caput in petram impegit, vulneratusque graviter illo pene contrito e vivis excessit. Oritur ingens clamor, concurrunt quotquot in domo aderant, inveniunt mortuum. Pater vero minime omnium turbatus (noverat quippe ad manum esse medicum) tollens sedate mortuum, ad Sanctum deportat. Tetigit ille puerum dextera sua, invocavitque super illum unigenitum Dei filium, qui solus potest mortuos ad vitam suscitare. Quis confitebitur misericordias tuas tibi, Domine? Redit anima puero: et qui mortuus fuerat, vivere et spirare conspicitur. Sanctus autem indicto patri comitatuique illius silentio, jubet auferri puerum, ut tantisper quietem capiat. Quod cum factum esset ut mandatum erat, puero jam placide dormiente, per aures illius repente sanguis effusus est, Symeone quodammodo chirurgum per artem quamdam invisibilem agente. Puer vero finito somno integre sanatus, cibum quoque avide admisit, factusque est miraculum omnibus, ubi conspiciebatur, videntibus; audientibus, ubi narrabatur.

ab eodem revocatur ad vitam:

B 211 Pater ergo hujusce pueri, præclarus jam magni Symeonis præco factus, tam addictus famæ illius propagandæ, quam antea noscebatur ad conviciandum proclivis; convenit virum quemdam, qui vocabatur Babylas. Annum hic circiter quinquagesimum attigerat, jamque totus glaber ac depilis, non capite modo atque superciliis, sed mento etiam totoque corpore erat, adeo ut cunctis risui ac ludibrio esset. Noverat eum infidelem esse, et nihil sanioris consilii in aures demittere: persuasit tamen non sine labore, posse divinam, quæ S. Symeoni aderat, gratiam facere, ut enascantur naturæ ordine capilli ejus: sicque persuasum duxit ad columnam, non fiduciam modo incensam, verum pœnitudinem quoque præteritorum conferentem. Dicit ei Symeon: Tu a te ipse in hunc usque diem cœleste donum arcuisti; quod si credideris, posse fieri id quod petis, eveniet tibi a Domino. Nunc igitur abito domum lætus: renascentur namque tibi juxta naturæ exigentiam pili. Ratas ille acceptasque S. Symeonis habuit promissiones, ac domum remeavit. Cum ecce eis triduum reflorescere coma, protrusis e radice crinibus, velut recens editi infantis pilos imitantibus; et exornare brevi tempore non caput modo, sed mentum etiam; mox etiam, prout sua C requirebat ætas, canis pulchre vestitus apparuit, ita ut admirationi esset illis quibus antea ludibrio fuerat.

Idem alium infidelem adducit ad Symeonem

qui turpi calvitie liberatur.

212 Mulier quædam oculis ambobus capta, veniebat ad S. Symeonem manu ducta: jamque subitura monasterium, clamavit quam potuit maxime sonore, non magis lingua et voce quam fide et fervore cordis: Sancte Symeon, o qui me excipis oculis carentem, iis videntem dimitte. Cumque miseratus ille, manus oculis imposuisset, vidit ilico recte. Deinde filiam quoque ducit *a* morbo laborantem, qui imponens similiter illi manus, inquit matri, Revertere nunc cum filia domum, istic videbit gloriam Dei. Cum igitur revertissent ambæ, matri ut assolet, defatigatione itineris somnus obrepsit, oblatusque in illo est Sanctus, aliam indutus formam a consueta; accedebat autem, ducens manu puellam, cui imperabat, doloris sui locum ut revelaret. Illaque mox jussa capessente, dissecto loco educebat inde quod fuerat doloris causa, et vulnus cicatrice obducebat: postea egredientem domo videbatur sibi mulier obstringere jurejurando, ut ederet, quis esset: illum autem, veluti molestius ferentem indolentemque, respondere; O mulier, cur

Mulier capta oculis

a

ejusque filia curantur.

θνήσκει. Κραυγῆς δὲ γενομένης, καὶ πάντων ὅσοι παρόντες ἦσαν ἐκεῖ συνδραμόντων, εὑρίσκεται τεθνηκώς. Ὁ πατὴρ τοίνυν οὐδὲν διαταραχθεὶς (ᾔδει γὰρ σαφῶς ἐγγὺς ἔχων τὸν ἰατρὸν) ἀνελόμενος ἡσυχῇ θανόντα τὸν παῖδα, κομίζει πρὸ τοῦ Ἁγίου· ὁ δὲ ὡς ἥψατο τούτου τῇ δεξιᾷ, καὶ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ καὶ μόνου ζωοποιεῖν εἰδότος νεκρούς, ὑπὲρ αὐτοῦ ἐδεήθη (Τίς ἐξομολογήσεταί σοι Χριστὲ τὰ ἐλέη σου!) ἐπάνεισι μὲν ἡ ψυχὴ τοῦ παιδὸς, καὶ ζῶν ὁ νεκρὸς καὶ πνέων ὡρᾶτο. Ὁ Συμεὼν δὲ σιγὴν τῷ πατρὶ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν παραγγέλλει, ἀραμένοις ἰδίᾳ τὸν παῖδα, ἵνα βραχύ τι καὶ καθευδήσῃ· ὅπερ ὡς προσέταξε γεγονὸς, ὑπνώσαντος τὰ μέτρια τοῦ παιδὸς, αἷμα διὰ τῶν αὐτοῦ ὤτων ἀθρόον ἐχέθη, καθάπερ ἀθεάτῳ τινὶ χειρουργίᾳ τοῦ Συμεὼν ἐπ' αὐτὸν χρησαμένου· καὶ μετὰ τὸν ὕπνον ὑγιὴς ὅλος ἦν, ἡδέως προσιέμενος καὶ τροφὴν, θαῦμα πᾶσι καὶ ὄμμασι καὶ ὠσὶν, ὁρώμενός τε καὶ ἀκουόμενος. D

Ὁ γοῦν τούτου πατὴρ, λαμπρὸς τῶν τοῦ μεγάλου Συμεὼν κήρυξ ὢν, καὶ τοσοῦτος εἰς εὐφημίαν, ὅσος εἰς λοιδορίαν τὸ πρὶν ἐγνωρίζετο, ἄνδρα τινὰ Βαβύλαν καλούμενον, ἔτος που πεντηκοστὸν ὄντα, γυμνὸν ὅλον καὶ λεῖον καὶ ἄτριχα, οὐ κεφαλὴν μόνον οὐ δὲ ὀφρύας, ἀλλὰ καὶ πώγωνα καὶ σῶμα τὸ πᾶν, ὥς καὶ πᾶσιν ἐν γέλωτι καὶ παιδιᾷ εἶναι· τοῦτον ἀπαραδέκτως ἔχοντα καὶ ἀπίστως εἰδὼς, ὡς ἡ παρὰ τῷ θείῳ Συμεὼν θεία χάρις δυνατὴ τρίχας αὐτῷ κατὰ φύσιν ἐκφῦναι, πείθει σὺν πόνῳ· καὶ πείσας ἄγει παρὰ τὸν στύλον, οὐ μετὰ θερμῆς πίστεως μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑπὲρ τοῦ παρελθόντος μεταμελείας. Ὁ δὲ, Σὺ κωλυτὴς ἐγένου σαυτῷ τῆς ἄνωθεν δωρεᾶς εἰς δεῦρο, ἔφη, καὶ πιστεύων ὅτι δυνατὸν ὃ αἰτεῖς, ἔσεσθαί σοι παρὰ Θεοῦ. Νῦν οὖν οἴκαδε πορεύου χαίρων· ἀνατελοῦσι γάρ σοι κατὰ φύσιν αἱ τρίχες. Ταύτας ὁ μὲν παρὰ τοῦ ἱεροῦ Συμεὼν τὰς ἐπαγγελίας λαβὼν, ἐπανῆκεν. Εἴσω δὲ τριῶν ἡμερῶν ἐπήνθησεν αὐτῷ θρὶξ ἐκ ῥιζῶν ἀνιοῦσα, καθάπερ ἀρτιτόκου παιδίου τὴν ἐκ γενέσεως ἑαυτῆς ὑποφαίνουσα βλάστην, ἐκόμισέ τε κατὰ μικρὸν οὐ κεφαλὴν μόνον ἀλλὰ καὶ πώγωνα, πολιαῖς κατὰ φύσιν τῆς οἰκείας ἡλικίας κατηρτυμένος, ὡς ἐν θαύματος εἶναι λόγῳ καὶ τοῖς πρώην ἐν γέλωτι τὰ κατ' αὐτὸν ποιουμένοις. E

Γυνή τις ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς τυφλωθεῖσα προσῄει χειραγωγουμένη τῷ ἱερῷ Συμεών· καταλαβοῦσα δὲ ἤδη τὰ τῆς μάνδρας εἰσόδους, Ἅγιε Συμεὼν, μεγάλῃ ὡς εἶχεν ἐβόησεν οὐ γλώττῃ καὶ φωνῇ μᾶλλον ἢ πίστει καὶ ζέσει καρδίας, τυφλήν με δεχόμενος, ἀπόλυσον βλέπουσαν. Τοῦ δὲ σπλαγχνισθέντος ἐπ' αὐτῇ, χεῖράς τε τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπιθέντος, ἔβλεψεν εὐθὺς ὑγιῶς. Εἶτα προσάγει τὴν θυγατέρα πάθος ἔχουσαν περὶ τὴν γυνήν· ἐπιθεὶς τοίνυν καὶ τῇ παιδὶ τὴν χεῖρα, Νῦν μὲν ἐπάνηκε σὺν αὐτῇ, πρὸς τὴν μητέρα ἔφη, ὄψει δὲ οἴκοι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ὡς F γοῦν ἐπανῆλθον ἑκατέραι, καὶ ὕπνωσεν οἷα φιλεῖ τῷ καμάτῳ τῆς ὁδοιπορίας ἡ μήτηρ, ὁρᾷ τὸν Ἅγιον ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, καὶ οὐ τῇ συνήθει παραβαλόντα, τήν τε νεάνιν ἀγαγεῖν, καὶ τὸ πάθος ἀνακαλύψαι κελεύσαντα· οὗ παρ' αὐτῆς εὐθέως γεγενημένου, ἀνατέμοντα τοῦτο, καὶ τὸ λυποῦν ἐκεῖθεν ἐξενεγκόντα, καὶ πάλιν τὰς πληγὰς συνουλώσαντα· ἔπειτα μέντοι τῆς οἰκίας ἐξιόντα, καὶ ἑαυτὴν μὲν ὁρκίζουσαν αὐτὸν ὅστις εἴη φράσαι· τὸν δὲ καθάπερ βαρέως φέροντα καὶ ἀχθόμενον, ὦ γύναι τί τοῦτο ἐπιζητεῖς ἀποκρίνασθαι; Ἀναστάσα τοίνυν, ὢ τοῦ θαύματος, εὑρίσκει τὴν παῖδα τοῦ πάθους ἀπαλλαγεῖσαν, καὶ βραχέους ὕπνου δῶρον αὐτῇ παραδόξως γεγενημένην.

Ἀνὴρ δέ τις ἐκ γειτόνων τῇ γυναικὶ ταύτῃ, γλώττῃ κατὰ τοῦ Ἁγίου λοιδόρῳ καὶ διαβόλῳ χρώμενος, ὃς τοῖς αὐτοῦ θαυμασίοις οὐκ ἀπιστῶντι μόνον ἐῴκει, ἀλλὰ καὶ παρασκώπτων εἰς αὐτὸν ἦν, καὶ τὰ ἐκείνου διασύρων ἀναίδην καὶ καταπαίζων. Οὗτος δίκην εὑρὼν ἀκολάστου γλώσσης δαίμονα σύνοικον, προσάγεται τῷ Ἁγίῳ, καὶ θεραπείας παρ' αὐτοῦ τυχὼν, οὐ δὲ ταύτῃ τῆς εἰς αὐτὸν ἀπέσχετο φλυαρίας. Ἡ δίκη δὲ πάλιν τῶν ἑαυτῆς οὐκ ἠμέλει· ἀλλὰ νομίσας ὁ μάταιος ἐκεῖνος ἰδεῖν τὸν Ἅγιον ἐν ὁράματι νυκτὸς αὐτῷ ἐπιστάντα, καὶ τὴν αὐτοῦ δεξιὰν πρὸς ὀργὴν ἀφελόμενον· διυπνισθεὶς, ἀψευδεῖς ἐπὶ

τῶν

A τῶν ἔργων εὑρίσκει τὰς τῆς φαντασίας εἰκόνας. Εἰ γὰρ καὶ μὴ πάντη τὴν δεξιὰν ἀφῄρητο, ἀλλὰ ξηρὰν αὐτὴν εἶχε, καὶ οὐδὲν ἀψύχων ἀπεοικυῖαν· ἔπειτα μέντοι αἱ σάρκες διαῤῥυεῖσαι, γυμνὰ μέχρι καρποῦ τὰ ὀστᾶ καὶ νεῦρα τῆς χειρὸς ἐκείνης ἀπολελοίπεσαν· ἑξῆς δὲ καὶ σκώληξι ζέσασα, οὐ δὲ φορητὴν τῷ ἀθλίῳ τὴν τῆς ὀδύνης βίαν παρεῖχε.

Συνεὶς τοιγαροῦν μετὰ τὴν πληγὴν, πρόσεισι τῷ Ἁγίῳ πικροτέραν τοῦ πάθους τὴν ἐπὶ τοῖς προλαβοῦσι μεταμέλειαν ἔχων. Ὁ δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἀψάμενος, κελεύει τῆς αὐτοῦ κόνεως λαβόντα οἴκαδε ἀπιέναι, ἄλλο τῇ χειρὶ μηδὲν ὅτι μὴ ταύτης ἐπιτιθέντα. Καὶ ὁ μὲν ταύτη ἔδρα· περὶ δὲ πρῶτον νυκτὸς ὕπνον ἔδοξεν αὐτῷ τὸν Συμεὼν ἐπιστάντα, πτύελόν τε τοῦ οἰκείου στόματος, τοῦ θείου ὡς ἀληθῶς ἐκείνου καὶ Θεῷ διὰ παντὸς προσλαλοῦντος, τῇ δεξιᾷ λαμβάνοντα, τὴν ἐκείνου δεξιὰν ἐπιχρίειν, ὁμοῦ δὲ τῷ χρίσματι καὶ σάρκας ἀνάγεσθαι, καὶ δέρμα ἐπ' αὐτὴν ἐκτείνεσθαι, ἕως ἐπὶ τὸν προέχοντα κόνδυλον τοῦ μέσου δακτύλου· τοῦτον δὲ αὐτῷ μετ' ὄνυχι πεσεῖν, ὡς εἶναι καὶ πρὸς τὸ μέλλον ὑπόμνησιν ἐκείνῳ τῆς πολλῆς περὶ γλῶτταν ἀκολασίας, ὄνυχα δὲ ἀναβῆναι ἄλλον ἐπὶ τὸ ἐχόμενον τοῦ κονδύλου ἄρθρον. Τὴν μὲν οὖν ὄψιν διυπνισθέντι τῷ ἀνδρὶ ἔργον εἶναι, καὶ τὴν χεῖρα ὑγιῶς ὡς ἔφημεν
B ἔχειν, ἵνα καὶ τῷ θαύματι θαῦμα προσθῶμεν, ταῦτα δρῶντα τὸν Συμεὼν, ἣν τῆς νυκτὸς ἐκείνης ὁρᾶν τῷ πνεύματι ἑαυτὸν, οἷα κἀκείνῳ συνέβαινεν· ὡς αὐτός τε τοῖς μαθηταῖς ὀφθεὶς ἐν ἐκστάσει τότε γεγενημένος, πολλὰ δεηθεῖσιν ἀπήγγειλε, καὶ ὁ τῆς θεραπείας τυχὼν ἐξηγήσατο.

Ἀλλὰ μέχρι τίνος ἀμηχάνοις ἐπιχειροῦμεν, λόγῳ τὰ ἐκείνου διαλαβεῖν καθεξῆς πάντα πειρώμενοι; Ἦν τις ἐν Σουροῖς στρατιώτης (πολίχνιον δέ τι τοῦτο τῶν Ἐπευφρατιδίων) εὖ μὲν νεότητός τε καὶ ἡλικίας, εὖ δὲ τῆς κατὰ πόλεμον ἀρετῆς, καὶ περὶ πάντα δεξιότητος ἔχων. Ποτὲ γοῦν αὐτοῦ πρός τι λουτρὸν ἀπιόντος, συνέβη τῶν στρατιωτῶν τινα, τὰς σάρκας ὑπὸ τῆς ἱερᾶς νόσου λελωβημένον, ἐκεῖθεν ἐξιόντα, εἰς συνάντησιν αὐτῷ καταστῆναι. Τοῦ δὲ δεινῶς μυσαχθέντος, καὶ μή τε βαλανείων αὐτῷ τοῦ λοιποῦ, μή τε διατριβῶν κοινωνεῖν παραγγείλαντος, στενάζει μὲν ἐν πικρίᾳ ψυχῆς ἐκεῖνος, τὸ δὲ πάθος (τῶν ἀνεφίκτων σου, Δέσποτα, τῆς σοφίας κριμάτων) εὐθέως ἐπ' αὐτὸν μεταπίπτει· καὶ διοιδοῦσι μὲν ἔσω τριῶν ἡμερῶν αἱ σάρκες τῷ στρατιώτῃ καὶ καταῤῥέουσιν, ἀλλοιοῦται δὲ ἡ πνοὴ, καὶ εἰς τὴν ἐναντίαν τὸ σῶμα μεταβάλλει ἕξιν, σαπρία τὸ πᾶν ἐν ὀλίγῳ γεγενημένον. Ἰατροῖς μὲν οὖν ἤδη καὶ χεῖρες καὶ τέχναι σαφῶς ἀπειρήκεσαν· τῷ δὲ, ἡ τῆς ἐξ ἀνθρώπων θεραπείας ἀπόγνωσις, ὁδηγὸς παραδόξως εἰς σωτηρίαν γίνεται καὶ παιδείαν. Εἶναι
C Θεοῦ τὸ πρᾶγμα συνεὶς, διὰ τὸν εἰς τὸν πλησίον ὀνειδισμὸν, πρὸς ἐκεῖνον ἔγνω καταφυγεῖν, παρ' οὗ καὶ ἡ παιδεία· μόνου γὰρ εἶναι τὴν ταύτης λύσιν Θεοῦ, τοῦ καὶ τὴν παιδείαν ἐπαγαγόντος. Οὕτως ἔχοντι παρίσταταί τις αὐτῷ, καθάπερ ἔκ τινος θείας ἀποστολῆς, ὃς, Πορεύου παρὰ τὸ θαυμαστὸν ὄρος ἐπὶ τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ Συμεὼν, ἔφη, ἐκεῖνος ἴασις τῆς μάστιγος ἔσται σοι. Ὁ δὲ πρὸς τὸ ῥῆμα τὴν καρδίαν ἀναφλεγεὶς, πίστει τε μεγάλῃ τοῦτο δεξάμενος, ἀνακομίζεται πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τῶν οἰκείων· καὶ ὁ πρώην καλὸς ἐκεῖνος καὶ ζηλωτὸς ῥίπτεται πρὸ αὐτοῦ, τίνος οὐκ ἀθλιώτερος; Αἵματος τοίνυν ἐξ αὐτοῦ καθάπερ ἀθεάτῳ τινὶ χειρουργίᾳ, διὰ πάντων μικροῦ τῶν μελῶν ἀθρόον ἐκκενωθέντος, τήν τε πνοὴν ἀνεῖτο, καὶ τὴν σάρκα κεκαίνιστο καὶ ἡ μορφή· ἐν τρισὶ ταῖς πάσαις ἡμέραις εἰς τὴν προτέραν ἀποκαθειστήκει ὄψιν. Ὁ μὲν οὖν ἐντολὰς παρὰ τοῦ Συμεὼν λαβὼν, ἐντολῶν μηκέτι θείων ὀλιγωρεῖν, μὴ δὲ ὀνειδισμὸν λαμβάνειν ἐπὶ τοῖς ἔγγιστα αὐτοῦ, ὑγιὴς ὅλος οἴκαδε ἐπανῄει.

illud percunctaris? His visis, excitata mulier (o miraculum!) reperit puellam dolore liberam, per brevis somni munus admirabile. D

EX NICEPHORO.

213 Ex vicinia hujusce mulieris vir quidam contumeliosa atque diabolica lingua virum sanctum incessebat; et videbatur non modo non credere miracula ejus, sed et cavillari, atque detrahere per summam impudentiam rebus ab illo gestis iisque illudere. Sed reperit intemperantis linguæ meritam ultionem, dæmone ipsum invadente. Producitur ergo ad Sanctum; sed ab eo liberationem consecutus, nihilo magis quam prius desinebat in Sanctum petulanter agere. Sed et vindicta rursum nihilo tardius subsequitur: arbitratus namque est vanus ille homo, noctu se in visione conspicere Sanctum, sibique in vindictam auferri ab irato dexteram suam: experrectus autem comperit, minime vanas fuisse visionis imagines, sed rem ipsam fuisse: etsi enim dextera ejus omnino ablata non esset, aruerat tota, nihil differens ab inanima. Nec stetit hic malum: consumpta caro, nuda illius manus polla nervosque destituit, usque quo ea committitur brachio: adhæc et vermibus quod restabat exedentibus, intolerabilis inferebatur misero violentia dolorum.

Vir insolentis in Sanctum linguæ invaditur a dæmone,

eoque nihil emendatus amittit manum,

214 Resipiscens igitur post talem castigationem, procedit ad Sanctum, acerbiorem pœnitentiæ propter admissa, quam doloris ex corrosa manu, sensum afferens. Tactu suo dignatum jubet ille pulveris quidpiam secum asportare ac redire domum: nec quidquam, excepto isto, manui imponendum. Quod et sedulo fecit. Sub primam vero noctis quietem visus ei est adstare Symeon, qui salivam oris sui, oris quam verissime divini et Deo semper colloquentis, dextera sua exceptam, illius dexteræ allinebat: quo facto, simul carne obduci, simul pelle vestiri ad summum usque medii digiti condylum cœpit: visus autem est condylus iste cum ungue cadere, ut nempe secuturis temporibus memor foret intemperantiæ suæ in loquendo nimiæ; et succrevit unguis alius in extremo digiti sic mutilati articulo. Hæc visio, cum expergiscitur homo, res fuit, manu omni ex parte integra, uti diximus, existente. Ut autem miraculo adjiciamus miraculum, eadem nocte, qua hæc illi videbantur actitari a Symeone, ipse quoque Symeon raptus in spiritu, se ipsum eadem factitantem conspicari visus est; quemadmodum ipse, qui in extasi tunc exstiterat, discipulis multum rogantibus declaravit; et iste quoque, qui incolumitate donatus erat enarravit.

E

quam iterum pœnitens recipit integram,

215 Verum quid in vanum laboramus, conando omnia ejus gesta explicare verbis? Erat *b* Suræ, quod est oppidum ex iis unum quæ sunt supra Euphratem, miles quidam, bene valida et juvenili ætate florens, nec non bellica virtute ac rebus in omnibus dexteritate eximius. Aliquando autem accidit illi lavatum eunti, obviam fieri militem alium, qui morbo comitiali laborabat, e balneis exeuntem. Abominatus ille hominem gravissime, interdicit, ne eodem deinceps secum balneo utatur, aut omnino secum congrediatur uspiam. Ingemuit ad hæc miser in amaritudine cordis sui: morbus vero ejus (quam incomprehensibilia sapientiæ tuæ judicia Domine!) dicto citius in alterum transiit. Intumescunt igitur intra triduum illi carnes et diffluunt, immutatur forma, arctatur spiritus; fitque habitudo contraria totius corporis, exiguo tempore quasi in putredinem versi. Medicorum manus et artes jam stupebant defessæ; cum homini sic destituto desperatio ipsa sanitatis ab hominibus consequendæ, mirabiliter dux fit ad salutem: cognoscens enim castigari se a Deo propter illatam proximo suo contumeliam, ad illum confugere decernit, a quo vapulabat: soliusque esse Dei, quod immiserat flagellum, removere. Sic animato adstitit aliquis, divina quasi legatione missus, qui; Transi, inquit, in Montem mirabilem ad famulum Dei Symeonem: ille doloribus tuis medebitur. Talibus ille dictis inflammatus corde, promissaque rata habens, a domesticis ad Sanctum portatur: et qui nuper tam generosus erat ac fervidus, prosternitur

F

b

Miles in ægrum insolens morbo illius corripitur:

et ad Symeonem confugiens

A nitur ad pedes illius, nemine non miserior. Tum magna derepente vi sanguinis, velut arcana quadam D chirurgia ex omnibus pene membris scaturiente, laxatus illi iterum spiritus, renovata caro, restituta forma; totusque tribus omnino diebus pristino statui vindicatus est. Denique acceptis mandatis a Sancto, ne divina deinceps aspernaretur præcepta, aut proximum convitiis oneraret, integre sanatus domum repetiit.

A. NICEPHORO. sanitatem reportat.

ANNOTATA C. J.

a *Græce* περὶ τὴν γυνὴν : *et quidem* γυνή, γυναικὸς *quintæ declinationis* feminam *significat.* γυνὴ γυνῆς *secundæ declinationis nusquam invenitur quod sciam. Quid si ita declinata vox sumatur pro parte muliebri, quam quia tangi a monacho, etiam per somnium et visionem, indecens fuisset; apparuerit Sanctus, non in propria specie, sed in habitu chirurgi?* b Sura, *Syriæ Euphratesiæ civitas Episcopalis, ab Antiochia remota* 250 p. m. *aut amplius.*

CAPUT XXVII.

Occulta peccata cognita. Aliorum contumeliosorum castigatio.

a Leprosi verecundiam cognoscit, eumque virga sua mundat,

Theodorus quidam *a* Scriniarius, natione Antiochenus, lepra scatebat toto corpore : cumque desperaret curationem omnem, quasi defessam fractamque pertinacia mali, medicorum industriam et manuum auxiliatricum artisque peritiam illudentis, ad S. Symeonem se recipit : cui ut majorem commise- B rationem moveret, constituit tali vestimento se operire, quod facile solutum, Sancto lepram conspiciendam daret. Verum pudibundus coram aliis denudare carnem, tempus præstolabatur magis opportunum. Hoc ubi spiritualibus oculis perspicue penetravit Symeon, ait illi : Dic, fili mi, coram hisce præsentibus, quamobrem huc veneris ad nos. Perculsus ille tam insolita perspicacitate, quomodo quod ipse absconderat in corde, illud ipsum ex ore Symeonis audiret; omnia statim abjecta verecundia, denudatam exhibet lepram : et Sanctus palmea sua virga, signatum hominem ad balneum Tiberini lavatum ablegat; Lavare, inquiens, simul et abluetur lepra. Et executus mandata leprosus, persanatus inde rediit, o prodigium inusitatum !

b Indigne communicare volentem detegit,

217 Alius quidam Antiochenus etiam ex illustribus tetendit ad columnam, dum adhuc ageretur *b* sacra memoria sanctæ ipsius sancti matris. Erat igitur tempus sacræ liturgiæ, cui ipse Symeon operabatur. Cum autem homo ille festinaret inde regredi ad se, rogat quempiam discipulorum, quæ afferebantur Sancto renuntiare solitum, ut celer sibi ad sacra mysteria aditus fiat. Qui habita dignitatis ejus præ- C cipue ratione, adducit hominem, postquam communicarant discipuli, ante reliquam turbam ad columnam: sed rejicitur a Sancto, distribuente aliis post hunc venientibus. Discipulus vero iterum adducit; sed rejecit eum, ut supra, Sanctus. Cumque id multum et diu ita fieret ; tandem vir Dei ; Acquiesce, mi Frater inquit ; est enim quod illi velim. Peracta denique sacra liturgia, accersens virum, ait illi Sanctus : Hypocrita, alienate a Deo, quomodo huc venisti, existimans latere te posse illum, qui effinxit corda nostra, qui cognoscit omnia opera nostra, qui statuit montes in pondere et rupes in statera ? Cujus autem immaculatis mysteriis communicaturus huc properas ? non illius certe, a qua procul abest cor tuum, tametsi ore appropinques, et labiis honores ipsum. Verum si re ipsa potentiam illius vis addiscere ; ecce cunctis spectantibus, malignus spiritus te apprehendet, et medio in aere suspendet, usque dum perversa scelestaque opera tua confitearis vel invitus.

ac reprehendit minis additis;

218 His auditis, timore cordis concussus, ille et manibus ambabus ferrum quo columna ambitur stringens : Parce, clamat stentorea voce, parce, famule Dei altissimi; et cuncta quæ feci enuntiabo, nihil omittens vel occultans. Statimque exorsus gestorum

Θεόδωρος δέ τις Σκρινιάριος, τὸ γένος Ἀντιοχεὺς, λέπρᾳ τὸ πᾶν ἐξηνθήκει σῶμα. Οὗτος ἁπάσης ἀπογνοὺς θεραπείας, οἷα καὶ πάσης αὐτῆς πρὸς τὸ πάθος ἀπειρηκυίας, καὶ μείζονος ἰατρῶν καὶ χειρὸς καὶ τέχνης τούτου γεγενημένου, παρὰ τὸν θεῖον Συμεὼν καταφεύγει. Ὡς ἂν δὲ πρὸς πλείονα τοῦτον ἐπαγάγηται οἶκτον, ἔγνω τοιοῦτον ἔνδημα περιθέσθαι, ὡς εὐχερῶς ἔχειν ὑποδεῖξαι γυμνώ- E σαντα τὴν λέπραν ἐκείνῳ. Αἰσχυνόμενος τοίνυν ἐπὶ τῶν παρόντων ἐκκαλύψαι τὴν σάρκα, καιρὸν ἦν οἰκεῖον ἐπιφυλάττων. Ὅπερ δῆλον τοῖς τοῦ πνεύματος ὀφθαλμοῖς τῷ Συμεὼν γεγονός· Εἰπὲ, τέκνον, ἐπὶ τῶν παρόντων, φησι πρὸς αὐτὸν, ὅτου χάριν ἐλήλυθας εἰς ἡμᾶς. Ὁ δὲ καταπλαγεὶς τῷ παραδόξῳ τῆς διοράσεως· ὅπως ὁ κρύπτων ἦν εἰς καρδίαν οὗτος, τοῦτο παρ' αὐτοῦ ἀκηκόει, πᾶσαν εὐθὺς αἰδῶ ἀποῤῥίψας, γυμνώσας ἑαυτὸν ὑπεδείκνυ· καὶ ὃς τὴν βαΐνην ῥάβδον λαβὼν, καὶ ταύτῃ τὸν ἄνδρα σφραγίσας, ἀπελθὼν παρὰ τὸ Τιβερίνου βαλανεῖον, Λοῦσαι ἔφη, συναπολούσει γὰρ ἐκεῖ καὶ τὴν λέπραν. Οὗπερ ὡς ἐκέλευσε γεγονότος, ὑγιὴς ἐκεῖθεν, ὢ παραδόξου θαύματος! ὁ λεπρὸς ἐπανήκει.

Ἕτερός τις ἐξ Ἀντιοχείας καὶ τῶν ἐπιφανῶν παραβάλλει τῷ στύλῳ, ἄρτι τῶν μνημοσύνων τῆς ἱερᾶς τοῦ Ὁσίου μητρὸς ἱερῶς ἀγομένων. Ὁ μὲν οὖν καιρὸς θεία μυσταγωγία ἦν, ἧς αὐτουργὸς ἐκεῖνος ἐτύγχανεν ὤν. Ὁ δὲ σπεύδων ἐκεῖθεν ἀναχωρῆσαι, ἀξιοῖ τῶν μαθητῶν ἕνα, ᾧγε σύνηθες εἰσκομίζειν τῷ Ἁγίῳ τὰς ἀγγελίας, ταχινὴν αὐτῷ γενέσθαι τὴν τῶν μυστηρίων μετάληψιν· ὃς αὐτοῦ τὰς ἀξιώσεις οὐ παριδὼν, ἀνάγει μετὰ τὴν κοινωνίαν τῶν μαθητῶν πρὸ τοῦ ὄχλου τοῦτον ἐπὶ τὸν στύλον. Ἀφεὶς δὲ τοῦτον ὁ ἱερὸς Συμεὼν, μετεδίδου μᾶλλον τοῖς μετ' αὐτὸν ἀνιοῦσι. Καὶ ὁ μὲν, αὐτὸν καὶ αὖθις προσῆγεν, ὁ δὲ τὰ παραπλήσια ἔδρα· ὡς δὲ πολὺ τοῦτο ἦν καὶ μέχρι πολλοῦ, Ἡσύχασον, ἀδελφέ, φησιν ὁ θεῖος ἀνὴρ, ἔχω γὰρ αὐτῷ τι διαλεχθῆναι· Μετὰ γοῦν τὸ τὴν θείαν λειτουργίαν συντελεσθῆναι, παραστησάμενος τὸν ἄνδρα ὁ Συμεών· Ὑποκριτὰ, ἔφη καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ μερίδος μεμακρυσμένε, πῶς ἐνταῦθα ἐληλύθεις λήσειν οἰόμενος τὸν πλάσαντα κατὰ μόνας τὰς καρδίας ἡμῶν, τὸν συνιέντα εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν, τὸν στήσαντα τὰ ὄρη σταθμῷ, καὶ τὰς νάπας ζυγῷ; τίνος δὲ καὶ κοινωνῆσαι τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἐπείγῃ; οὐκ ἐκείνου πάντως, οὗ πόῤῥω σοι ἀπέχει ἀπ' αὐτοῦ ἡ καρδία, εἰ καὶ τῷ στόματί σου ἐγγίζεις αὐτῷ, καὶ ἐν τοῖς χείλεσί σου τιμᾷς αὐτόν. Ἀλλ' εἴπερ ἔργῳ τὴν αὐτοῦ δυναστείαν βούλῃ μαθεῖν, ἰδού σε, πάντων ὁρώντων, δαίμων χαλεπὸς παραλήψεται, κἀν τῷ ἀέρι μέσῳ κρεμάσει σε, ἕως τὰς πονηράς σου καὶ μιαρὰς πράξεις ἐξαγορεύσεις καὶ ἄκων.

Πρὸς ταῦτα δέει τὴν καρδίαν κατασεισθεὶς, καὶ ἀμφοτέραις τοῦ σιδήρου περὶ τὴν στάσιν φραγμοῦ λαβόμενος, φεῖσαί μου, δοῦλε τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, φεῖσαι, μέγα ἐβόα, καὶ τὰ κατ' ἐμαυτὸν ἀπαραλείπτως σοι πάντα καὶ ἀκρύπτως διέξειμι. Καὶ ἀρξάμενος εὐθὺς τὰ καθ' ἑαυτὸν ὑπὸ

ταῖς

A ταῖς πάντων ἀκοαῖς διεξῄει, πολλὰ καὶ δεινὰ ὄντα, καὶ εἰς τοσοῦτον ἀτοπίας ἥκοντα, ὡς μὴ δὲ τῆς τῶν δαιμόνων αὐτὸν ἀποσχέσθαι θυσίας. Ὡς δὲ πάντα ζέσει καὶ θέρμῃ ψυχῆς ἐξωμολογήσατο, δάκρυσιν ἐκ μέσης προϊοῦσι καρδίας ἐδεῖτο, δεχθῆναί τε μετανοοῦντα, καὶ τυχεῖν συγχωρήσεως, ἐπ' ἀσφαλείᾳ τῇ πρὸς τὸ μέλλον· ἣν ὁ σοφὸς τῶν ψυχῶν ἰατρὸς ἐκεῖνος εὐθὺς ἐπὶ τηλικαύτῃ δίδωσι μετανοίᾳ, καὶ διδάξας αὐτίκα καὶ ὑποθεὶς, καὶ συμβουλεύσας, καὶ παραινέσας, καί τινας ἐντολὰς ἐπιθεὶς, ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ, οὐ χαλεπῶν παθῶν μόνον, ἀλλὰ πολλῷ καὶ χαλεπωτέρας ἀσεβείας ἀπηλλαγμένον.

Ἕτερός τις, ἐξ Ἐπιφανείας τῆς ἐν Συρίᾳ, τῶν ἐπισήμων καὶ οὗτος, παρὰ τὸν Ἅγιον ἀνελθὼν, καὶ συλλαλήσας ἅπερ ἐβούλετο, ὀρέγει ξύλον Ἰνδικὸν εὐῶδες αὐτῷ, ἀξιῶν δεχθῆναί τε καὶ θυμίαμα παρ' αὐτοῦ Θεῷ προσαχθῆναι. Τοῦ δὲ παραιτουμένου καὶ ἀνανεύοντος, οἴκοι τε θυμιᾷν τοῦτον μᾶλλον αὐτὸν ἐπιτρέποντας, ὡς πολὺς ἦν ἐπιμένων ἐκεῖνος ἐνεχθῆναι κελεύει θυμιατήριον, Ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ, φησι, διαφανῇ δυναστεία· καὶ τοῖς ἄνθραξιν ἐπιτεθέντος τοῦ ξύλου, τοσαύτη τις δυσωδία γεγόνει, καὶ ὀσφρήσει οὕτως οὐ δὲ μιᾷ φορητὴ, οὐκ ἀνὰ τὴν μονὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὄρους ἐπὶ πολὺ διήκουσα, ὡς καὶ τοῖς ἔξωθεν διὰ πάσης ἐπὶ τὴν μονὴν ὁδοῦ προσιοῦσι τοιαύτην οἵαν μὴ δὲ ἀνέχεσθαι δύνασθαι, ταύτην ἀπὸ μακρόθεν προσβάλλειν. Ἰδὼν τοίνυν ὁ Συμεὼν, ἔργῳ αὐτῷ καὶ βίου φαυλότητα τὸ παρὰ τὸ εἰκὸς τῆς τοῦ ξύλου
B φύσεως ἐκεῖνο κατηγορεῖν, Ἐξομολόγησαί, φησι, τῷ Θεῷ τὰς πράξεις σου, μετανοῶν τὸ λοιπὸν ἀπὸ τῆς κακίας σου, ὅπως σε μὴ δαίμονες αὐτίκα παραλαβόντες, ἐλεεινὸν πάσῃ γλώσσῃ θῶνται διήγημα. Ἐν φόβῳ τοιγαροῦν πολλῷ γεγονὼς, πάσας εὐθὺς αὐτὰς διεξῆλθε, δυσωδεστέρας πολλῷ τοῦ θυμιάματος οὔσας· εἶτα ἐπιτιμηθεὶς τὰ εἰκότα, καὶ παραινέσεως καὶ διδασκαλίας τυχὼν, ἐπάνεισιν.

Ἀκόλουθον τῷ εἰρημένῳ τὸ ἐπαγόμενον, ὅσῳ καὶ ἀμφοτέροις συγγενῆ τὰ τοῦ θαύματος. Ἱερεύς τις, ὄνομα Ἰωάννης, τὴν ἐν Ἀπαμείᾳ τηνικαῦτα Ἐκκλησίαν οἰκονομῶν, προσῆλθεν σὺν συζύγῳ καὶ προσήκουσι πᾶσι τῷ Συμεών. Ὁ γοῦν τὰς ἀγγελίας εἰσφέρων μαθητὴς, φιλίᾳ τῇ πρὸς αὐτὸν ἢ καὶ χάριτι, τάχα δὲ καὶ ἀγνοίᾳ τῶν κατ' αὐτὸν, ἐσπούδαζεν ὅσα καὶ χρηστὸν ἄνδρα τοῦτον τῷ Συμεὼν παραθέσθαι. Πολλῶν τοιγαροῦν περὶ αὐτοῦ παρὰ τοῦ μαθητοῦ λεγομένων, ἠρέμα πρὸς αὐτὸν ὁ Συμεὼν ἐπιστρέψας, Μὴ χρῆναι τοιαῦτά τισιν, ὅπως ἂν καὶ τύχοι, μαρτυρεῖν, ἔφη· παῦσαι τοίνυν, ἀδελφὲ, περὶ ὧν οὐκ οἶσθα διατεινόμενος. Καὶ τῇ χειρὶ παρὰ τῶν τῆς κεφαλῆς τριχῶν τοῦ Οἰκονόμου λαβόμενος, Τὸ ἀκάθαρτον καὶ πονηρὸν πνεῦμά, φησι, τὸ ἐνοικοῦν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ, ἔλεγξον ἐπὶ τῶν παρόντων τὰς μιαρὰς αὐτοῦ πράξεις καὶ ἀθεμίτους, ἵνα Θεὸν εἶναι γνῷ, δεσπότην καὶ δημιουρ-
C γὸν ἁπάντων, τὸν στερεοῦντα οὐρανὸν καὶ κτίζοντα γῆν, ποιοῦντα εἰς ὕψος κρῖμα, καὶ δικαιοσύνην εἰς γῆν ἔθηκε. Καὶ ὁ δαίμων κράζων ἦν εὐθέως καὶ ἀλαλάζων, καὶ δίκαιά γε πάσχει μεγαλοβοῶν· Ἵνα τί γὰρ ὁ εἰδωλολάτρης οὗτος, ὁ γόης, ὁ πλάνος, ὁ ἀσεβὴς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, παρά σε ἤγαγέ με; καὶ νῦν κατακαίομαι μὲν ἐγὼ, ὅτι δημοσιεύονται πᾶσιν αἱ τούτου πράξεις.

Πολλῶν οὖν τοιούτων ὑπὸ τοῦ δαίμονος λεγομένων, τοῦ τε ἀνδρὸς ὑπ' αὐτοῦ χαλεπῶς πάσχοντος, οὐ δὲ τοὺς ἔξω τοῦ πάθους ἀδακρυτὶ στέγειν ἐπήει τὴν ὄψιν· ἡ μέντοι γυνὴ τούτου καὶ οἱ προσήκοντες, ὅλους ἑαυτοὺς εἰς ἔδαφος ῥίψαντες, κλαίοντες ἦσαν καὶ πικρὸν ὀλολύζοντες, καὶ τίνας οὐκ ἐλεεινὰς φωνὰς τῷ Ἁγίῳ προσάγοντες; Ἐπικλασθεὶς οὖν ἐκεῖνος αὐτῷ, ἐπιτιμήσει παραχρῆμα τὸν δαίμονα τοῦ ἀνδρὸς ἀπελαύνει. Ὁ δὲ καθαρῶς ἑαυτοῦ καὶ τῶν οἰκείων λογισμῶν γενόμενος, καὶ γνοὺς οἵοις διὰ τὸν προσλαβόντα βίον κακοῖς ἐκδέδοτο, κατήγορος ἦν αὐτὸς ἑαυτοῦ, μηδὲν τῶν κρυφῇ πεπραγμένων, τῶν καὶ τοῦ λαθεῖν ὄντως ἀξίων ἐκείνων παρακατέχων· ὧν οὐ δὲ κατὰ μέρος φειδοῖ τῶν ἀσθενεστέρων μνημονευτέον, ἀλλ' οὖν ἔνωρα πάντα καὶ δῆλα ταῖς τῶν παρόντων τιθεὶς ἀκοαῖς, καὶ τοῦ [illegible]λοντος ἐγγυητὴς ἑαυτῷ γινόμενος· ὁ μὲν οὖν ἄφεσιν [illegible] τούτοις ὑπεύθυνον ἐπιτιμίας λαβὼν, ἐπανήκει.

suorum seriem audientibus cunctis enarrare, multa gravia que scelera in medium protulit, eo etiam impietatis adductus, ut dæmoniis sacrificare non erubuerit. Posteaquam vero cuncta cum fervore atque æstu animi confessus esset, lacrymis ex imo corde prorumpentibus, petiit, pœnitentem se recipi et absolutione donari, quo securior imposterum viveret; qua ipsum prudens ille animarum medicus continuo, visa tali pœnitudine, impertitus est. Tum docere atque instituere multis, suadere meliora hortarique, quædam etiam mandata adjicere, denique dimittere in pace hominem, non gravi tantum dolore, sed graviori etiam impietate liberatum. D

A. NICEPHORO. quibus terri- tum scelera que sua palam fassum,

absolvit atque dimittit.

219 Alius similiter e Primoribus, Epiphania *c* Syriæ ad Sanctum venit, collocutusque cum illo quæ vellet, porrigit lignum Indicum multæ fragrantiæ, rogans ut admittat, et ex eo incensum offerat Deo. Deprecatur id Sanctus ac renuit, hortaturque ut ipse domi suæ potius id Deo adoleat: sed instante illo pluribus, jubet tandem adferri thuribulum; Ut potentia Dei, inquiens, manifestetur. Impositoque prunis ligno, tanta subito dispersa est graveolentia, tamque intolerabilis naribus, non modo intra monasterii septa, late etiam per montem diffusa, ut peregre adventantes per quascumque ad monasterium vias fœtorem ferre potuisse negarent, etiam eminus occurrentem. Videns itaque Symeon per fœtorem illum, ligni naturæ contrarium, re ipsa condemnari nefariam hominis vitam: Confitere inquit, Deo opera tua, et pœnitentiam age pro peccatis tuis; ne a dæmoniis abreptus, miseranda fias omnium in ore fabula. Correptus itaque timore vehementi, cuncta statim delicta sua enuntiavit, longe graveolentiora incenso supra dicto: deinde pro meritis castigatus, variisque monitionibus et præceptis instructus, remeavit. E

c

Ligno odorifero in fœtorem verso

arguit offerentis impietatem.

220 Consentaneum jam dicto est quod subjicitur; quatenus quæ miracula in utroque occurrunt, inter se affinia sunt. Sacerdos quidam nomine Joannes, qui per illud tempus *d* Apamiensis Ecclesiæ Œconomus, accessit cum uxore et propinquis omnibus ad Symeonem: quem dicipulus, nuntiis ultro citroque deferendis eidem ministrans, seu amicitia quadam, seu benevolentia, seu forte etiam ignorantia rerum illius, sedulo curabat præsentare Sancto, tamquam virum probum. Cumque multa ab eodem discipulo in commendationem viri proferrentur, placide ad illum conversus Symeon, dixit: Non oportet talia de quopiam testimonia dare, tametsi fore revera subsint: desine igitur, mi Frater, quæ ignoras affirmare. Et manu per capillos capitis Sacerdotem prehendens: Impure ac maligne spiritus, ait, qui hominem hunc incolis, argue coram hisce præsentibus nefaria et iniqua ilius opera; ut agnoscat, deum esse Dominum atque opificem universorum, qui firmavit cœlum et condidit terram; qui facit judicium in excelso, et posuit justitiam in terra. Et dæmon clamitans ilico atque ejulans vociferabatur grandi cum strepitu: Æquum patitur, cur enim idololatra ille, ille veneficus, ille impostor, ille impius, et quæ præterea, ad te me adduxit? Et nunc ego ipse crucior acerbe, quod illius gesta omnibus manifesta fiant. F

Sacerdotis multum sibi commendati d

scelera jubet a dæmone revelari.

221 Talia igitur multaque similia cum a dæmone proferrentur, inferrenturque homini supplicia gravia, ne illi quidem qui doloribus vacui erant, temperare oculos a lacrymis potuere: uxor certe et propinqui, totos se in solum prosternentes, plangentesque et ejulantes acerbissime, quid non lamentabilium vocum coram Sancto effundebant? Talibus inflexus Symeon, increpando dæmonem mox e viro expellit: qui jam liber, sibique et rationi redditus, ac probe intelligens quantis in vita præterita sceleribus deditus fuisset, accusator sui factus est; nihilque

secler: m

S. Nicephoro. eumque pœnitentem, liberat dæmone ejecto.

A scelerum, secreto patratorum, eorum etiam quæ æternum latere convenientius erat, quæque a nobis particulatim ob verecundiam imbecilliorum memoranda non sunt, silentio pressit; sed omnia nullo excepto palam et aperta præsentium auribus ingessit, factus deinceps sibi ipse censor. Remissionem igitur ob delicta cum pœnitentia conjunctam accipiens, reversus est.

Alius in Sanctum blasphemus, illo denuntiante, occupatur a dæmone;

222 Alius quidam Antiochiæ oriundus, ejusque Ecclesiæ minister, Joannes itidem dictus, non modo blasphemias contra Sanctum effutiebat semper, et linguæ intemperantis contumelias pro deliciis habebat; quin etiam eo insaniæ processit, ut refartam injuriis epistolam (quanta solet audere malitia, et temere contra veritatem moliri!) ad ipsum mitteret. Hanc ille accipiens, et spiritu prævidens, quomodo per hoc aliquando, non sine castigatione diutius permanente et scelerum memoriam renovante, convertendus ad meliorem frugem esset, advocato cuidam ad se discipulo dicit: Abito Antiochiam ad Diaconum Joannem, et hæc illi renuntiato meo nomine, Quoniam expedit humiliari te corde propter nimiam linguæ intemperantiam; ecce traditus dæmoni es, qui per omnem vitam castigabit te. Simul
B atque hæc edixerat discipulus, repente nequam spiritus in hominem insiliens, vociferabatur per os ipsius, miserum affligebat humi, et quæ dæmoniacis evenire solent probe exequebatur.

quem ille dein supplicem liberat ad tempus,

223 Conjux igitur et consanguinei Diaconi, pœnam ejus reputantes suam, et acerbius etiam quam ipse cruciati, ascendunt cum illo ad Symeonem, plangentes, procidentes, precantes, ut miseratus calamitatem suam, infelicem velit a vexatione dæmonis liberare. Verum ille mansueta voce ad Diaconum versus; Expedit, ait, animæ tuæ te non liberari: Neque enim dolori suo obsequebatur vir omnibus compatiens, cum esset quasi impassibilis; sed potiorem animæ curam gerebat, utpote sciens infirmitatibus animarum, quamvis et aliis etiam, quam dexterrime mederi; Ut scias, inquit, potentiæ divinæ id esse, quam tu hactenus offendens ignorabas, ad curandum pertinacem infidelitatem tuam; mando, in nomine illius inhabitanti in te dæmoni, quadraginta dies totidemque noctes missum te faciat. Quod cum juxta mandatum ejus accidisset, elapso trigesimo nono die redeunt simul ipse, conjux, propinqui, omnimodam liberationem petentes. At ille qui animarum saluti semper studebat præcipue, probe cognoscens animæ ejus expedire hanc castigationem, non
C assensus est petitioni illorum, sed ut moderatior imposterum foret dæmonis violentia concessit. Sicque energumenus, perfecta, ut optabat, sanatione non impetrata, mœstus recessit.

et hoc elapso, pœnas levat tantum, quod ita expediret animæ ejus.

Alteri similiter contumelioso

224 Anastasius quidam Scholasticus, Antiochia similiter oriundus, vir linguæ nequam ac petulantis, eo evaserat contra Sanctum amentiæ, aut si mavelis furoris, quæ vox etiam expressius rem designat, ut mirabilium a Sancto patratorum operum auctorem non Deum, sed pessimas quasdam artes eorumdem effectrices esse inscite stulteque blateraret. Quod ubi ad aures Sancti fama perlatum est, commiseratione illius tactus; conversionem præstolabatur, uti lex Dei homines amantis jubet. Verum enim vero posteaquam pertinacem illum, divinam vero longanimitatem longioris moræ impatientem, strictumque jam rutilare gladium, et arcum contra hominem tensum, parataque esse vasa mortis deprehendit; discipulorum quempiam advocans (erat autem magna illa dies, qua mysticam Christus cœnam instituit, qua lavandorum pedum ministerium obivit, qua pro nobis traditus est) jubet significare misero isti, acerbos illos cruciatus (quos jam tum spiritu prævidebat illi impendere

Ἕτερος δέ τις ἐκ τῆς Ἀντιόχου καὶ τῆς κατ᾽ αὐτὴν Ἐκκλησίας, Ἰωάννης τὴν κλῆσιν καὶ οὗτος, οὐ βλάσφημα μόνον ἀεὶ κατὰ τοῦ Ἁγίου ἐλάλει, καὶ τρυφὴν ἀκολάστου γλώττης τὰς εἰς αὐτὸν λοιδορίας πεποίητο· ἀλλὰ καὶ μέχρι τοσούτου μανίας προῆλθεν, ὡς καὶ ὕβρεσι φλεγμαίνουσαν ἐπιστολὴν (ἃ πόσα τολμᾷν οἶδε κακία, καὶ κατὰ τῆς ἀληθείας νεανιεύεσθαι!) πρὸς αὐτὸν ἀποστεῖλαι· ἣν ἐκεῖνος δεξάμενος, καὶ τῷ πνεύματι γνοὺς, ὡς οὐκ ἄν ποτε παιδείας χωρὶς καὶ ταῦτα παραμενούσης καὶ ὑπομιμνησκούσης μετάθηται πρὸς τὸ βέλτιον, τῶν μαθητῶν ἕνα καλέσας, Ἄπιθί φησι παρὰ τὴν Ἀντιόχου πρὸς τὸν Διάκονον Ἰωάννην, καὶ τάδε αὐτῷ ἀπάγγειλον, ὡς παρ᾽ ἡμῶν, Ἐπειδὴ συμφέρει τῇ ψυχῇ σου ταπεινωθῆναί σε διὰ τὴν πολλὴν τῆς γλώσσης ἀκολασίαν, ἰδοὺ ἐκδέδοσαι δαίμονι, ὃς διὰ πάσης σου τῆς ζωῆς ἔσται παιδεύων σε. Ταῦτα ὁμοῦ τε πρὸς αὐτὸν εἰρήκει μαθητὴς, καὶ δαίμων τῷ ἀνδρὶ ἀθρόον ἐπιπηδήσας, ἠλάλυζε δι᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰς γῆν τὸν ἄθλιον κατεῤῥίπτει, καὶ ὅσα τῶν δαιμονώντων ἀκριβῶς διετίθει.

Ἡ γυνὴ τοίνυν τοῦ Διακόνου καὶ οἱ προσήκοντες, οἰκεῖον τὸ ἐκείνου πάθος ποιούμενοι, καὶ μᾶλλον αὐτοὶ πάσχοντες τὰς ψυχὰς, ἀνίασι σὺν αὐτῷ πρὸς τὸν Συμεὼν, δεόμενοι, θρηνοῦντες, προσπίπτοντες, οἰκτείραντα τῆς συμφορᾶς αὐτοὺς τῆς ἐκ τοῦ δαίμονος ἐκεῖνον ἐπηρείας E
ἀνεῖναι. Ὁ δὲ, Ἀλλὰ συμφέρει τῇ ψυχῇ σου μὴ ἀνεθῆναί σε, πρᾴως πρὸς τὸν Διάκονον ἔφη; οὐ δὲ γὰρ οἰκεῖον ἐπλήρου πάθος ὁ συμπαθὴς ἢ καὶ ἀπαθὴς τἀληθέστερον, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἐκήδετο μᾶλλον, ὁ πάθη ψυχῶν, εἰ καί τι ἄλλο, ἄριστα θεραπεύειν ἐκεῖνος εἰδὼς, ὡς ἂν εἰδῇς, φησιν, ὅτι δύναμις Θεοῦ ἐστιν, ἣ σὺ μέχρι νῦν προσκόπτων ἠγνόεις, ἵνα καὶ τὸ πολὺ τῆς ἀπιστίας αὐτοῦ ποσῶς θεραπεύσῃ, παραγγέλλω ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τῷ ἐνοικοῦντί σοι δαίμονι, τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ νύκτας ἴσας ἀφέξεσθαί σου. Ὅπερ οὖν κατὰ τὸ αὐτοῦ ἐπίταγμα γεγονὸς, μετὰ τὴν ἐνάτην ἐπὶ τριάκοντα ἧκεν ὁμοῦ γυναικὶ καὶ προσήκουσιν αὖθις, ἀπαλλαγήν τε λείαν αἰτοῦντες. Ὁ δὲ λυσιτελεῖν αὐτοῦ τῇ ψυχῇ τὴν παιδείαν εἰδὼς, ᾧ καὶ ψυχῶν ἦν ἀεὶ σωτηρία τὸ σπουδαζόμενον, τοῦτο μὲν οὐκ ἀπένευσεν, ἀλλ᾽ ὥστε μετριωτέραν αὐτῷ πρὸς τὸ ἑξῆς ἔσεσθαι μᾶλλον τοῦ δαίμονος τὴν ἐπήρειαν· καὶ ὁ μὲν οὐ τελείας ὡς ἐβούλετο τῆς αἰτήσεως τυχὼν, ἀπῄει στυγνός.

Ἀναστάσιος δέ τις Σχολαστικὸς, τὸ γένος Ἀντιοχεὺς, φαύλη γλῶσσα καὶ ἀσελγὴς, εἰς τοσοῦτον ἤλασε κατὰ τοῦ Ἁγίου ἀπονοίας, εἰ δὲ βούλει μανίας (ὃ καὶ συγγενέστερον μᾶλλον τῷ πράγματι ὄνομα) ὡς μὴ δὲ Θεὸν τοῖς παραδόξως ὑπ᾽ αὐτοῦ τελουμένοις, ἀλλά τινα πονηρὰν ἐνέργειαν ἀνοήτως ἐπιφημίζειν. Ὅπερ τὸν θεῖον ἄνδρα μανθάνοντα, πάσχειν μὲν ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ τὴν ψυχὴν, ἀναμένειν δὲ ὅμως αὐτοῦ τὴν ἐπιστροφὴν, ὅπερ F
δὴ φιλανθρωπίας Θεοῦ νόμος. Ὡς δὲ τὸν μὲν ἐπιμένοντα ἑώρα, τὴν δὲ θείαν οὐκ ἔτι μακροθυμίαν ἀνεχομένην, ἀλλὰ καὶ στιλβουμένην ἤδη ῥομφαίαν, καὶ τόξον κατ᾽ αὐτοῦ ἐντεινόμενον, ἑτοιμαζόμενα δὲ καὶ σκεύη θανάτου· τῶν μαθητῶν ἕνα καλέσας (ἦν δὲ ἡ μεγάλη τοῦ μυστικοῦ δείπνου, καὶ τῆς ὑπὲρ ἡμῶν Χριστοῦ παραδόσεως καὶ οἰκονομίας ἡμέρα) τὴν πικρὰν ἐκείνην τῷ ἀθλίῳ μηνύει τομήν. Τηνικαῦτα γὰρ τῷ πνεύματι καὶ αὐτὴν ἐπαγομένην ἑώρα· εἰς πρᾶξιν αὐτῷ τῆς πολλῆς ἔσεσθαι ἀδικίας, ἧς λαλῶν εἰς τὸ ὕψος ἦν, καὶ εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα τιθέμενος· οὐχ ἵν᾽ ἐκεῖνον ἀποσχέσθαι παρασκευάσῃ (ᾔδει γὰρ ἀμεταθέτως ἔχοντα, ἐφεστηκυῖαν δὲ ἤδη καὶ τὴν ἀπειλὴν, καὶ οὐ δὲ βραχὺ ἀναδυομένην) ἀλλ᾽ ἵνα τοῖς ὁμοίως ἔχουσιν ἀπιστίας διόρθωσις γένηται, τὴν αἰτίαν τῆς ἄνωθεν κατ᾽ αὐτοῦ δικαίας ὀργῆς καὶ τιμωρίας οὐκ ἀγνοήσασιν. Ὁ μὲν οὖν μαθητὴς ἐν ἐπισήμῳ τῆς πόλεως αὐτὸν εὑρηκὼς, ἔχειν τι παρὰ τοῦ θείου Συμεὼν αὐτῷ ἀπαγγεῖλαι εἶπεν· ὁ δ᾽ ἐπὶ τῶν παρόντων ἐκέλευε λέγειν. Καὶ ὁ μὲν ἅπερ ἐντέταλτο εἰρήκει, ὁ δὲ ὑπὸ δαίμονος εὐθέως καταῤῥαγεὶς, δεινῶς τε διασπαραχθεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ, αἰσχρῶς οἴμοι! καὶ τῆς ἐκδεξαμένης αὐτὸν κολάσεως ἀξίως, ἐν ὄψει πάντων καταστρέφει τὸν βίον.

A pendere) ultioni futuros pro crebris contumeliis, quas effutiisset contra Altissimum, in ipso cœlo statuens os suum. Id autem renuntiare jubebat, non quod putaret fore, ut deinceps abstineret (videbat namque inconvertibilem esse, atque imminere jam jam comminationes, et brevi adfuturas) sed ut similis farinæ et infidelitatis hominibus corrigendæ vitæ exemplo esset, causam justissimæ Cœlitum contra ipsum iræ et immissas pœnas non ignorantibus. Igitur discipulus iste in celeberrimo urbis loco hominem inveniens, habere se, inquit, quod nuntiet a Symeone. Cumque juberetur coram præsentibus edicere; quæ imperata erant in medium protulit. Ecce autem miser ille continuo terræ allisus crudeliterque discerptus a dæmone, et dignam sceleribus ultionem excipiens, vitam cum morte turpissima commutavit. D

A Nicephoro impendentem pœnam per discipulum nuntiat:

sed frustra.

ANNOTATA C. J.

a Scriniarius, *scrinii seu tabularii publici custos eodem fere modo dicebatur olim Latinis, unde acceperunt Græci, quo nunc appellantur Cancellarii, et qui omnibus præerat* Protosciniarius *ac* Primiscrinius. b *Videtur significari tempus illud, quo post sepulturam curabantur funebria officia, ad plures dies : quamvis enim* B. Martha *obierit anno* 552, *uti infra ad ejus vitam dicetur et in præcedentibus plerisque capitulis ordinem fere temporis secutum Auctorem appareat, eumque ultra annum* 570 *jam viderimus progressum in Notis ad Cap.* 24; *nihilominus in his posterioribus videtur potius spectavisse argumenti similitudinem : si tamen aliter opinari quis malit, poterit hoc loco intelligere memoriam anniversariam, festive per dies forsitan plures agi solitam, de qua in ejus Vita num.* 71. c Epiphania, *inter Antiochiam et Damascum ad Orontem, utrimque* P. M. 80 *distans : et est alia* Epiphania *Ciliciæ, Antiochiæ ad Boream posita intervallo non multum majori.* d Apamea *hæc (sunt enim etiam hujus nominis plures) ad alteram, id est dexteram Orontis ripam, Epiphaniæ quam Antiochiæ duplo propior adjacet.* e Œconomus *dicitur, qui vice Episcopi facultates Ecclesiæ administrat : de quorum officio vide eruditissimum Cangium in Glossario.*

B E

CAPUT XXVIII.

Integris familiis multa beneficia confert.

Ἴσαυρος δέ τις, ὄνομα Κόνων, οὐ χαλεπῷ δαίμονι πέπληκτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀστράγαλον ἕλκει πονήρῳ, ὡς τῷ μὲν διαμασσᾶσθαι τὴν γλῶτταν, ὅσα καὶ ἄρτον αὐτὴν ἐσθίοντα, τῷ δὲ σεσηπέναι τὸ σκέλος, σαρκῶν τε τὰ ὀστᾶ γεγυμνῶσθαι, καί τι δυσῶδες αὐτῶν ἀποπνεῖν ὡς μὴ δὲ φορητὸν εἶναι ὀσφρήσει. Οὗτος ἰατροῖς τὰ ὄντα προσαναλώσας, ὡς οὐ δ' ὁτιοῦν αὐτοῖς ἄλλο πρὸς θεραπείαν ἡ τέχνη παρεῖχεν, ὅτι μὴ πρισθέντα τὸν πόδα κοπῆναι, παρὰ τὸν θεῖον ἀνακομίζεται Συμεών, ὃν δή που καὶ μόνον ἀνιάτων ᾔδει παθῶν ἰατρόν. Τοῦτον ὅπως ἐλεεινῶς εἶχεν ἐκεῖνος ἰδὼν, πρᾴως τε τῇ βαίνῃ ῥάβδῳ πλήξας, ἐπὶ τῶν οἰκείων ποδῶν ἐπέτρεψε στῆναι· καὶ παραχρῆμα ἥτε δυσωδία ἔσβεστο, καὶ ποσὶν ὁ κάμνων ἐχρῆτο καὶ ἀσφαλεῖ βαδίσματι. Εἶτα ἐγγύσαντος αὐτῷ τῆς κεφαλῆς ἁψάμενος, καὶ σφραγίσας, Ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπιτάσσω σοι τῷ πονηρῷ πνεύματι, ἔφη, ἐξελθεῖν τοῦ ἀνθρώπου τούτου, καὶ μηκέτι πρὸς αὐτὸν ἀναστρέψαι. Ὁ μὲν οὖν δαίμων εὐθὺς ἀπελήλατο· τῇ δὲ τοῦ ποδὸς πληγῇ τῆς οἰκείας
C ἐπιβάλλειν κόνεως κελεύει τῷ τυχόντι τῆς θεραπείας· ἤ τις σάρκας τε ἔφυσε, καὶ δέρμα ἐπ' αὐτὰς ἐξέτεινε, καὶ ὑγιὴς ἐν βραχὺ ὁ πρώην ἀθεραπεύτως ἔχων, αὐτῇ γυναικὶ καὶ προσήκουσι καὶ ὅλῳ σχεδὸν ἐπάνεισιν οἴκῳ.

Ἱκανὰ μὲν οὖν εὖ οἶδα κόρον ἀκοαῖς ἐνθεῖναι τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ σιωπῆς οὐκ ἄξια πάλιν τὰ ἐφεξῆς. Νεανίσκος γάρ τις ἐκ κώμης Καλλινέας καλουμένης, Γεώργιος ὄνομα, σκάπτων ἐν οἰκοπέδοις, μνήματι τε περιτυχὼν, καὶ τοῦτο διορύξας, ἐλπίδι τοῦ κρυπτόμενου τάχα θησαυρὸν ἀνευρεῖν, δαίμονι χαλεπῷ περιπίπτει (τῆς δίκης ὥσπερ οὐκ ἀνεκτὰ θεμένης, εἰ μὴ παρὰ πόδας ἐποίσει καὶ τιμωρίαν) καί τινας οἷα γυναῖκας ἰδὼν αὐτῷ συμπλακείσας, μυκησάμενος κατὰ βοῦν, εἰς γῆν κατεῤῥάγη· ἐξ ἐκείνου τοίνυν ὁπόσαι νύκτες, ῥιπτόμενος ὁμοίως εἰς ἔδαφος καὶ σπαραττόμενος ἦν, ἀφροῦ τε παραπτύων, καὶ τὰ ἔνδον ἀναβρασσόμενος. Ὑπανῆπτε δὲ αὐτῷ καὶ ζηλοτυπίας ἐπὶ τῇ γυναικὶ φλόγας ὁ μιαρὸς, καθάπερ αὐτῇ συνεληλυθὼς, ὅπερ ἦν αὐτῷ τῆς συμφορᾶς τὸ βαρύτατον. Οὐκ ἔχων οὖν ὅ, τί ποτε ἄλλο πρὸς κακὸν τηλικοῦτον ἐπινοήσει, προσελθὼν τῇ τοῦ μεγάλου στάσει, ῥίπτει κατὰ γῆς ἑαυτὸν, τὰς κατασχούσας, αὐτὸν ἀποδυρόμενος συμφοράς.

Ταῖς αὐτοῦ τοίνυν ἱκετηρίαις ἐπικλασθεὶς, Παῦσαι ἀδελφὲ ὀδυρόμενος ἔφη, καὶ οἴκαδε μᾶλλον ἐπάνησε, καὶ

Isaurus aliquis, nuncupatus Conon, cruciabatur non solum ab infesto dæmone, verum etiam a difficili in talo ulcere; usque adeo ut mandendo linguam velut panem comederet; putresceret crus, ossa destituerentur carne, et fœtorem expirarent naribus intolerabilem. Ille absumpta omni in medicos substantia, cum nihil quidquam illorum arte proficeret ad sanitatem, nisi quod præcisum serra pedem dicerent amputandum, transtulit se ad S. Symeonem, quem solum noverat incurabilium morborum medicum. Hunc tam miserabili in statu, positum cernens ille, cum palmea sua virga percussisset leniter, hortatus est, ut pedibus suis staret : et continuo abiit graveolentia, atque æger pedibus suis et quidem firmis ad secure gradiendum est usus. Deinde propius accedentis ad se caput tetigit Sanctus atque signavit dicens : In nomine Domini et Dei atque Salvatoris nostri Jesu Christi præcipio tibi, maligne spiritus, ut facessas ex hoc homine, et numquam amplius in ipsum introeas. Expulsus itaque statim est dæmon. Tum jussit illum vulneri pedis aliquid pulveris sui F inspergere; quo statim ei renata caro et obducta pellis est; atque brevi persanatus ad uxorem, ad propinquos, ad familiam universam rediit, qui paulo ante incurabilis habebatur.

Dæmoniacus putrido ulcere laborans

omni ex parte sanus fit.

226 Quæ hactenus dicta sunt bene multa, satietatem vobis ingesserunt, scio : verumtamen quæ sequuntur, prætereunda silentio non sunt. Juvenis quidam ex pago, qui vocabatur Callinea; ipse, Georgius; rudera domus eruens, forte fortuna in monumentum incidit, quod ubi effoderat spe reperiendi latentem thesaurum, ab infesto dæmone occupatus est (quasi nimis levis futura esset ultio quæ non illico pœnam intulisset) et quasdam veluti mulieres ipsum complectentes intuitus ac bovis instar edens mugitum, in terram præceps datus est : idque exinde per singulas accidebat noctes; allidebatur enim simili modo terræ, ac dilacerabatur, spumante ore, visceribusque æstuantibus. Subjecit quoque ipsi zelotypiæ faces ratione uxoris nequam spiritus, tamquam si ipse cum illa rem habuisset : id quod homini ærumnoso ærumnis omnibus gravius accidebat. Tandem cum aliud haberet nihil quod tantæ

Thesaurum invenire sperans a dæmone occupatur

A. NICEPHORO.

A tantæ calamitati objiceret, ad magni Symeonis columnam procedens, conjicit sese in terram, luctuosum, in quo erat, statum suum lamentans.

et ab uxore deseritur;

227 Hoc tam supplici agendi modo commotus ille : Desine, inquit, mi Frater, lamentari, ac domum regredere potius; et non frustraberis sanitate. Accepit ergo promissiones læto animo, et veluti jam certus desiderii obtinendi, regressus est. At domum ingressus nullam deprehendit uxorem; jam quippe aufugerat, comportata secum re familiari; infante autem, quem hactenus unicum ex illo pepererat, domi relicto. Percellitur ille mœrore vehementi, tollit puerum, repetit Sanctum, factum uxoris luctuoso sermone explicat, lacrymis verba interpellantibus, et resoluti dolore cordis æstum testificantibus : deinde infantem quoque ad pedes Sancti demittit, rogans ut eum saltem ulciscatur. Fractus igitur dolore illius Symeon, atque oculos in cœlum mœstos intendens : Deus, inquit, magnus et omnipotens, cujus oculi intuentur vias filiorum hominum, ut retribuas unicuique secundum viam suam; si bonum est in oculis tuis, transeat dæmonium, quod hunc infelicem insidet, in uxorem illius; B ut misereri discat, misericordiam aliorum implorando; et manifesta intelligat experientia, quod naturaliter viscera ipsius ignorabant.

quare ad preces Symeonis

transit dæmon a viro in mulierem,

228 Ita Symeone orante, juvenis liberum se a dæmone comperit, hic vero mulierem invadens clamabat : Tu me a marito tuo avulsisti; tu me a familiari meo sejunxisti; per te ab illo gravi meo cum sensu expulsus sum ; qui me inde ejecit, ad te imperavit ut ingrederer; et similia multa furiosa, scelerata et revera diabolica. Talia ubi audivit mulier, inhumaniter a malo genio flagellata, revertit domum ad conjugem suum : qui, dolorum ejus misertus, cum ipsa ad Sanctum contendit Symeonem; et quantum nuper contra ipsam obtestabatur, tantum modo et amplius pro ejusdem deprecatur sanatione. Non tulit dæmon propiorem ad Symeonem accessum, quare mox mulierem allidere solo, varie dilaniare et raptare, in sublime tollere et demittere, denique ad præcipitium festinare. Cujus tragædiæ impatiens Sanctus, nec intueri sic patientem ulterius sustinens, ad hæc humano atque miserante animo super ipsam motus : Impurissime et maligne spiritus, inquit, præcipio tibi in nomine filii Dei, ut exeas ex hac muliere, et numquam eo deinceps divertas. Uti præceptum, ita factum : dæmone illico multa cum vociferatione et convitiis egrediente, atque relinquente C feminam omnino sanatam.

et hæc reversa etiam liberatur.

Cæcus invocato nomine Symeonis curatur,

229 Babylæ cujusdam oculos ægritudo invaserat, quam et cæcitas consecuta est : cumque nihil opis haberi ex arte medentium posset, S. Symeonis nomen pro curatione invocavit; viditque nocte sequenti Sanctum, equo candido invectum, veluti medicum et manum affectis oculis imponentem, dicentemque: Respice recta ad Montem-mirabilem. Levavit itaque se statim et oculis eo directis : Christe Domine, ait, Deus famuli tui Symeonis, medere oculis meis. Et in ipso momento vidit, quamvis subobscure et tenuiter. Ut autem se videre cognovit, quæ habebat carissima, uxorem, inquam, et liberos assumens, ad S. Symeonem processit, nuntiaturus qualis beneficii per ipsum compos factus fuisset. Cui ille dominicæ Crucis signum imprimens, perspicacissimum sine omni habetatione oculorum lumen donavit : deinde conjugem quoque ejus cæcutientem sanavit; liberos a dæmonibus infessos curavit; et universam familiam gravibus malis liberavit; non despiciens eam negligensve, quod rei familiaris penuria premeretur : quin potius, quoniam nihil illis superaret nisi pauxillum vini, idque fugientis et secundarii, ille pulvere suo suave et aptum potui ac delicatum

totaque ejus familia, beneficiis cumulatur.

οὐκ ἀστοχήσεις τῆς θεραπείας. Ὁ δὲ τὴν ἐπαγγελίαν ἀσμένως δεξάμενος, ὥσπερ ἤδη τοῦ ποθουμένου τυχὼν ἐπανήει· καὶ τὴν μὲν οἰκίαν καταλαμβάνει, τὴν γυναῖκαν δὲ οὐχ εὑρίσκει· ἀπέδρα γὰρ ἤδη, συσκευασαμένη τὰ ὄντα, τὸ βρέφος ἐπὶ τῆς οἰκίας (ἄρτι γὰρ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς ἐκύη μόνον) ἀπολιποῦσα. Σφοδρότερον τοίνυν παθὼν τὴν ψυχὴν ἀνελόμενος τὸ βρέφος, ἧκει παρὰ τὸν Ἅγιον αὖθις, οἷα παρὰ τῆς γυναικὸς αὐτῷ συνέβη ἐκτραγῳδῶν, καὶ τῶν ῥημάτων δάκρυα καταχέων, τὴν ἔνδον τῆς καρδίας τῆξιν μηνύοντα, εἶτα καὶ τὸ βρέφος ἐνώπιον αὐτοῦ ῥίπτων, καὶ πρὸς ἐκδίκησιν τούτου τὸν Ἅγιον ἐκκαλούμενος. Διαπονηθεὶς οὖν ὁ Συμεὼν, καί τι πρὸς οὐρανὸν ὀδυνηρὸν ἀτενίσας, Ὁ Θεὸς, εἶπεν, ὁ μέγας, ὁ παντοκράτωρ, οὗ οἱ ὀφθαλμοὶ ἀνεῳγμένοι εἰς ὁδοὺς τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων, δοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ· εἰ ἀρεστὸν ἐνώπιόν σου, μεταβήτω πρὸς τὴν γυναῖκα τὸ ἐνοικοῦν τῷ ἀθλίῳ τούτῳ δαιμόνιον, ἵν᾽ ἐλεεῖν διδαχθῇ τοῦ παρ᾽ ἑτέρων ἐλέους αὐτὴ δεηθεῖσα, καὶ πείρᾳ μάθῃ σαφῶς ὃ παρ αὐτῇ τὰ τῆς φύσεως ἠγνόησε σπλάγχνα

Ταῦτα τοῦ Συμεὼν εὐξαμένου, ὁ μὲν νεανίσκος τοῦ δαίμονος εὐθέως ἀπήλλακτο, ἡ γυνὴ δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ κατείληπτο, Σύ με τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς ἐχώρισας λέγοντος, σύ με τοῦ συνοίκου διέζευξας, διά σε τούτου πικρῶς ἀπελήλαμαι· ὁ ἐκεῖθεν ἐκβαλὼν ἐμὲ, ἐπέτρεψεν ἐλθεῖν ἐπί σε, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, μανικά τε ἅμα καὶ μιαρὰ, καὶ τῷ E ὄντι δαιμονιώδη. Ὧν ἐκείνη ἀκούσασα, καὶ ὑπὸ τοῦ δαίμονος ἀφιλανθρώπως μαστιζομένη, ἐπάνεισιν εἰς τὴν οἰκίαν παρὰ τὸν ἄνδρα. Ὁ δὲ τοῦ πάθους οἰκτείρας αὐτὴν, παρὰ τὸν Ἅγιον ἄγει, ὅσα κατ᾽ αὐτῆς κατέτεινε πρώην, τοσαῦτα νῦν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ πλείω δεόμενος. Τὴν πρὸς τὸν Συμεὼν ἐγγύτητα τοίνυν οὐκ ἐνεγκὸν τὸ δαιμόνιον, ἤρξατο ῥίπτειν εὐθὺς κατὰ γῆς τὴν γυναῖκα καὶ σπαράττειν, καὶ ἐκτινάσσειν, καθάπερα αὐτὴν ἆραι καὶ ἀφεῖναι κατακρημνῶν ἐπειγόμενον. Οὐκέτι τοιγαροῦν οὕτω πάσχουσαν αὐτὴν ὁρᾷν ὁ Συμεὼν ἀνεχόμενος, ἀλλὰ φιλάνθρωπόν τι καὶ συμπαθὲς παθὼν ἐπ᾽ αὐτῇ, Τὸ ἀκάθαρτον καὶ πονηρὸν πνεῦμα, ἐγώ σοι ἐπιτάττω, φησίν, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐξελθεῖν ἀπ᾽ αὐτῆς, καὶ μηκέτι πρὸς αὐτὴν ἀναλῦσαι. Τὸ μὲν οὖν ἐπίταγμα ἔργον ἦν, καὶ πολλὰ κράξαν αὐτίκα καὶ φλυαρῆσαν ἐξῆλθεν, ὑγιῆ τὴν πάσχουσαν ἀπολελοιπός.

Βαβύλᾳ δέ τινι νόσημα γεγόνει περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ᾧ καὶ τύφλωσις ἠκολούθησεν· ὡς οὖν ὄνασθαί τι τῆς ἰατρῶν τέχνης οὐκ ἦν, τὸ τοῦ Συμεὼν ὄνομα πρὸς θεραπείαν ἐπεκαλεῖτο. Ὁρᾷ τοιγαροῦν τῆς νυκτὸς ἐκείνη αὐτὸν ἐπὶ λευκοῦ ἵππου τῷ ἰατρείῳ παραβαλόντα, χεῖρά τε αὐτῷ ἐπιθέντα, καὶ Ἀνάβλεψον εὐθὺ τοῦ θαυμαστοῦ ὄρους κελεύσαντα. Διαναστὰς τοίνυν αὐτίκα καὶ τὰς ὄψεις ἐπ᾽ αὐτῷ ἰθύνας, Χριστὲ ὁ Θεὸς τοῦ δούλου σου Συμεὼν εἶπεν, ἴασαί με τοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ ἀναβλέψας F ὁρᾷ παραχρῆμα, εἰ καὶ ἀμυδρόν τι καὶ ἀδρανές· ὁρᾷ δ᾽ οὖν, καὶ τά φίλτατα ὡς εἶχε, γυναῖκά φημι καὶ τέκνα λαβὼν πρόσεισι τῷ Συμεὼν, ἀπαγγέλλων οἵας ἐξ αὐτοῦ τύχοι εὐεργεσίας. Ὁ δὲ τὸν δεσποτικὸν αὐτῷ τοῦ σταυροῦ τύπον ἐπιβαλὼν, ἐλεύθερον αὐτῷ πάσης ἀμβλυωπίας τὸ τῶν ὀφθαλμῶν χαρίζεται φῶς· ἔπειτα μέντοι καὶ την γυναῖκα τυφλώττουσαν ἰασάμενος, καὶ δαιμῶντας θεραπεύσας τοὺς παῖδας, καὶ ὅλον οἶκον μεγάλων παθῶν ἀπαλλάξας, οὐ δὲ βίου σπανίζοντας περιεῖδεν. Ἀλλ᾽ ἐπεὶ μὴ δ᾽ ὁτιοῦν ἄλλο τούτοις ὅτι μὴ βραχὺς οἶνος προσῆν, καὶ οὗτος ἐξεστηκώς τε καὶ δευτερίας, ἡδὺν καὶ τοῦτον αὐτοῖς τῇ οἰκείᾳ τίθησι κόνει, καὶ πότιμον, καὶ ἐπαγωγὸν καὶ οὕτως οὐκ ὀλίγου πραθεὶς, ἤρκεσεν αὐτοῖς εἰς τὰ ἀναγκαῖα.

Τούτοις ἄξιον ἐκεῖνο προσθεῖναι. Πρεσβύτερός τις, ἐκ κώμης Βασιλείας οὕτω λεγομένης ὁρμώμενος, πολύπαις ὢν, ἄπαις ἐδείκνυτο, τὴν εἰς φῶς ἑκάστου τῶν τικτομένων πρόοδον τελευτῆς εὐθὺς διαδεχομένης. Πρόσεισι τοίνυν ἐν συνοχῇ σπλάγχνων, καὶ πικρῶν δακρύων ἐπιῤῥοῇ τῷ θαυμαστῷ Κυμεὼν, τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἀπαγγέλων. Καὶ ὃς, Ἐπάνηκέ φησι χαίρων, ἔχων ἤδη τὸ αἰτηθὲν ἐκ Θεοῦ. Τῷ δὲ τὴν ἐπαγγελίαν ὡς εὐεργεσίαν αὐτοτελῆ δεξαμένῳ καὶ ὥσπέρ τι ψυχῆς ἄχθος ἀποθεμένῳ βαρύτατον, τρεῖς ἐπὶ

A ἐπὶ θυγατρὶ γεννῶνται μετὰ ταῦτα υἱοί· ὧν ὁ πρεσβύτερος πάθει δυσεντερίας ἁλοὺς, καὶ τὴν ἐξ ἀνθρώπων καὶ τέχνης ἀπογνοὺς θεραπείαν, ἐπὶ τὸν θεῖον Συμεὼν καταφεύγει, καὶ ὡς αὐτὸν ἀνακομισθεὶς παρὰ τοῦ τεκόντος, οἷα μὴ δ' ἀρκεῖν ἑαυτῷ πρὸς τὴν πορείαν δυνάμενος, ἐπάνεισιν ὑγιής.

Ἀλλὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ τοῦ πατρὸς εὐφροσύνην, ἀθυμία πάλιν ἐκδέχεται, λήθην καὶ αὐτῆς ἐμποιοῦσα (ἐπεὶ καὶ πέφυκεν ὅλον ὡς τὰ πολλὰ γίνεσθαι τοῦ παρόντος τὸ τῆς ψυχῆς χαῖρον ἢ παθαινόμενον, τῶν προλαβόντων ἀμνημονῆσαν) εὑρίσκει γὰρ τὸν δεύτερον τῶν υἱῶν οὕτως ὑπὸ νόσου κατειργασμένον, ὡς καὶ βοήθειαν ἐπ' αὐτῷ πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἀπαγορεῦσαι. Ἀράμενος τοίνυν, κομίζει τῷ Συμεὼν καὶ αὐτὸν, δεικνὺς ὅπως ἔχει, καὶ μάρτυρα καθάπερ οἰκείας σπλάγχνων ὀδύνης ποιούμενος, εἰ πατὴρ, καὶ ταῦτα φιλόπαις, οὕτως υἱὸν ἀνέχοιτο βλέπων. Ἐκτείνας τοιγαροῦν αὐτίκα τὴν δεξιὰν, καὶ τὸν παῖδα σφραγίσας, Πορεύου, ἔφη, ζῶντα καὶ αὐτὸν ἐν ὀνόματι Χριστοῦ ἔχων. Ὁ δὲ, φιλοτεκνίας ὑπερβολῇ μηδαμῶς ἀποστῆναι βουλόμενος, ἀλλ' ὅσῳ πλείονα χρόνον αὐτῷ παραμείνοι, τοσούτῳ πλείω καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ κομίσασθαι θεραπείαν τὸν παῖδα νομίζων, Συγχώρησον ἡμῖν, δοῦλε τοῦ Θεοῦ εἶπεν, ἐπὶ πλέον προσμεῖναί σοι, ἵνα καὶ δαψιλεστέρας τῆς παρά σου τύχωμεν εὐλογίας, ἣν ἡμῖν ἡ δεξιά
B σου χαρίζεται.

Δυσχεράνας τοίνυν πρὸς ταῦτα ὁ Συμεὼν, Ἠπάτησαι διὰ τῆς ἀπιστίας, ἔφη, καὶ σύ· ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ δύναμις οὐκ ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ τῆς αὐτοῦ δεσποτείας ἀνύουσα παραδόξως ἐστὶν ἃ βούλεται· ἀλλὰ τὴν ἐκ τῆς κόνεώς μου σφραγῖδα λαβὼν, ἐπάνηκε, μηδὲν ἐνδιάζων, ἀλλ' αὐτοὺς ὥσπερ ἐντετυπωμένους αὐτῇ, οὕτω καὶ παρόντας ὁρᾷν νομίζων ἡμᾶς. Λαβὼν τοίνυν ὁ πατὴρ τὴν σφραγῖδα καὶ οἴκαδε μετὰ τοῦ παιδὸς ἀναστρέψας, ὁρᾷ τὸν Ἅγιον αὐτῷ νυκτὸς ἐπιστάντα (ἡ μορφὴ δὲ τῷ Συμεὼν ἑτέρως ἢ κατὰ τὸ σύνηθες εἶχε) τῆς τε κόνεως ἐν χεροῖν κατέχοντα, καὶ, Τί μᾶλλον βούλει λαβεῖν, τὴν εὐλογίαν τοῦ Συμεὼν ταύτην, ἢ τὴν δεξιάν; πυνθανόμενον. Τοῦ δὲ ὅτι μεγάλη μέν ἐστιν ἡ εὐλογία, παντί που δῆλον εἰπόντος, ἐγὼ δὲ, ἀλλά μοι ἵλεως εἴης, λαβεῖν ἐπόθουν μᾶλλον τὴν δεξιάν· ἐκτείνας εὐθέως αὐτὴν, ὀρέγει τὴν εὐλογίαν, ἠρέμα τῷ Πρεσβυτέρῳ καὶ ἀπιστίαν προσονειδίσας· ἐπιτέλει δὲ καὶ ὅπερ ἀκοῦσαι λίαν ἐκεῖνος ἐδίψα προσθεὶς, Ἀπόλαβε τὸν υἱὸν ὑγιῆ. Ὃ τοσαύτην ἐνέσταξεν αὐτοῦ γλυκύτητα τῇ ψυχῇ, ὡς καὶ πρὸς τὴν ἡδονὴν αὐτίκα διυπνισθῆναι, καὶ τὸν υἱὸν ὕπνῳ χρησάμενον εὑρεῖν, καὶ πρὸς ὑγεῖαν ἤδη μεταβαλόντα. Ὁ μὲν οὖν πατὴρ ἄνεισι παρὰ τὸν Ἅγιον αὖθις, σῶστρα τοῦ δευτέρου τῶν υἱῶν απονέμων.

Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον καὶ τοῦ τρίτου λαύροις πυρετοῖς
C συσχεθέντος, ἀπόγνωσις ζωῆς τὸ παρεπόμενον ἦν. Καὶ ὁ μὲν ὡς τὸν θεῖον Συμεὼν ἀνακομισθῆναι προῄρητο· ὁ δὲ πατὴρ, ὅση καὶ ἀπὸ μακρόθεν οἶδε δύναμις ἐξ ἐκείνου φοιτᾷν ἀπὸ τοῦ προλαβόντος πείρᾳ μαθὼν, Δυνατὸς, εἶπε, τέκνον, κἀνταῦθά σε θείας ἀθεάτως ἐπισκοπῆς ἀξιῶσαι. Καὶ παραχρῆμα συστρέψας ἑαυτὸν ὁ παῖς, μεγάλῃ ὡς εἶχεν ἐβόησε τῇ φωνῇ, Ὁ ἐκλεκτὸς τῷ Θεῷ Συμεὼν, ἐλέησόν με. Εἶτα πρὸς τὸν πατέρα, Θυμίασον εἶπεν, ἰδοὺ γὰρ ἕστηκεν ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων ἐν ὀφθαλμοῖς μου· ῥάβδος μὲν οὖν αὐτῷ διὰ χειρὸς σιδηρᾶ, καὶ ἅλυσις καιόμενον πυρὶ τὸν σίδηρον ἔχουσα· δαίμων δέ τις, τὸ μέγεθος μέγας καὶ ἰδεῖν ἀειδὴς, δέδεται δεινῶς παρ' αὐτοῦ, ὀπίσω τὰ χεῖρε περιηγμένος, ἤδη δὲ καὶ κλίβανον ἐπ' αὐτὸν ἀνάπτει πυρὸς, καὶ τούτῳ τὸν πονηρὸν κατακαίει. Ταῦτα ὁμοῦ τε εἴρητο παρὰ τοῦ παιδὸς, καὶ ἡ νόσος εὐθὺς ἀπεδίδρασκεν, ὥσπερ τινὶ μάστιγι σφοδρῶς ἀπεληλαμένη.

Ὁ μὲν οὖν παῖς ἴατο οὕτως, ἡ δὲ θυγάτηρ, νόσῳ καὶ αὐτὴ δυσφορωτέρᾳ ληφθεῖσα, ἔγγιστα θανάτου γεγόνει, καὶ ὅσον οὐχὶ νεκρὰ ἦν. Τοῦ δὲ πατρὸς παρὰ τὸν συνήθη πάλιν ἰατρὸν ἐν ταραχῇ σπλάγχνων καὶ καρδίας ὀδύνῃ καταφυγόντος, προσηνεῖ ὁ θεῖος ἀνὴρ μειδιάματι, Μὴ φοβοῦ, Πρεσβύτερ, εἶπεν, ἀλλὰ πορεύου χαίροντι ποδὶ μᾶλλον, χαρίζεταί σοι γὰρ ἰδοὺ καὶ τὴν θυγατέρα Θεὸς,

reddidit : atque ita non parvi venditum, suffecit necessariis vitæ comparandis. D

A NICEPHORO.

230 Hisce dignum est illud quod addatur. Presbyter quidam, ex pago qui vocabatur Basilea oriundus, cum multos genuisset liberos, sine liberis erat, morte, simul atque editi in lucem essent, quemque occupante. Properat igitur in angustia cordis, torrente acerbarum lacrymarum decurrente, ad mirabilem Symeonem, rerum suarum statum nuntiaturus. Cui Sanctus : Revertere gaudens; concessum jam tibi a Deo est, quod petiisti. Excipit ille promissionem, ut beneficium reipsa impetratum, et secluso dolore cordis gravissimo, tres deinde filios præter filiam progignit. Accidit autem illorum grandiorem natu dysenteria laborare, desperarique humanæ artis curationem. Ad S. Symeonem igitur recurrere visum : cumque eo portatus fuisset a parentibus, utpote non sufficiens per vires suas itineri, persanatus rediit.

Promittit alicui prolem,

qui tres filios gignit :

231 Sed lætitiam patri hinc exortam, rursum mœror pene exanimans subiit, gaudiique induxit oblivionem (ita namque solet quam creberrime fieri, ut rei præsentis gaudium vel dolor deleant præteritorum memoriam) invenit namque secundo genitum E ita morbo exhaustum, ut nihil spei in humana ope superesset. Sublatum igitur hunc quoque portat ad Symeonem, monstrans quomodo se haberet; et testem quodammodo dolorum suorum ipsum statuit, utrum patris animus et quidem filiorum tenere amantis, intuitum prolis sic affectæ possit sustinere. Qui continuo extensa manu dextera puerum signans : Vade, inquit, et hunc quoque in nomine Christi habeto vivum. Verum ille excessu quodam amoris in prolem nequaquam recedere voluit : sed ratus tanto uberiorem filio impertitum iri curationis gratiam quanto longiori tempore istic substitisset : Da veniam, inquit, famule Dei, quod diutius hic commoremur, quo copiosiorem a te benedictionem, quam dextera tua impertit nobis, nanciscamur.

horum unum pene mortuum

232 Severiori ad hæc et ægro vultu Symeon : Tu quoque, ait, per diffidentiam aberrasti : divina quippe potentia, non hoc solum loco, sed ubi libet efficere mirabiliter potest quæcumque vult : verum ex pulvere meo signum accipiens redito, nihilque hæsitans persuasum habeto, ita te visurum nos præsentes, quemadmodum ipsos impressum illud signum gerentes. Accepto igitur jam dicto signo, domum cum filio redivit pater, viditque secuta nocte Sanctum adstantem sibi, forma admodum a solita discrepante, tenentem manibus pulverem, percunctantemque. Quid mavis accipere, hancne Symeonis benedictionem, an F dexteram? Cumque ille respondisset, ubique gentium constare, quantæ virtutis benedictio sit; se vero (quod propitio Sancto fieret) semper ardentius desiderasse dexteram contingere : extendit illam Sanctus, impertitque benedictionem, improperans tacite suam Presbytero incredulitatem : denique etiam illud quod alter summo cum desiderio præstolabatur, adjicit; Accipe filium tuum sanum. Quod tantam instillavit animo ejus voluptatem, ut præ abundantia illius statim expergisceretur : invenitque filium adhuc somno indulgentem, ac restitutum jam perfectæ sanitati. Quare illico remittit ad Sanctum, qui pro hoc secundo natu filio recuperatæ valetudinis præmia persolvat.

apparens in somnis sanat Symeon :

233 Paulo post tertius quoque natu filius vehementibus adeo febribus tentatus est, ut vita longius producenda desperaretur. Puer præoptabat imprimis ad S. Symeonem adduci : pater autem experientia in præcedenti filio doctus, quanta etiam procul absentibus a Symeone virtus soleat exire; Potest, fili mi, inquit, Sanctus visitatione sua te invisibiliter hoc etiam loco dignari. Nec moratus, convertit se

alterum quoque depositum in simili visione curat :

puer

A. NICEPHORO

A puer, et voce quam potest clarissima exclamat : O Symeon, electus a Deo, miserere mei. Tum ad patrem: Suffitum adole, inquit, ecce enim famulus Dei in conspectu meo stat : manus armata est virga ferrea et catena ex ferro ignito : qua dæmonem, magnitudine gigantæa et visu terribilem, arcte constrinxit, revinctis post tergum manibus : jamque clibanum quoque succendit igne, quo nequam illum comburat. Isthæc loquente puero, morbus subito abiit, veluti flagello quodam perstringente abactus.

filiam item moribundam promittit

234 Ita quidem sanitatem obtinuit hic filius : filia vero difficiliori etiam invaletudine correpta, tam prope jam ab exitu vitæ aberat, ut tantum non mortua putaretur. Dumque pater ad consuetum rursus medicum cum animi consternatione ac dolore cordis confugit, blando risu ait vir divinus : Nolito timere, mi Presbyter ; sed vade potius tripudiante præ lætitia gressu : condonat quippe hanc quoque filiam tuam tibi Deus, et lætus lætam tibi videbis occurrere, quam nunc velut mortuam deploras. His auditis, tam delibutus voluptate, quam prius obrutus mœrore propter filiam, revertit. Cumque jam domum subiret, obviam secundum prædictionem procurrit ei filia, et amplexu patrem stringit, ideo suaviori, quod præter omnem expectationem esset letifero morbo erepta : itaque adjuncta fratribus est, facta etiam ipsa patri manifestum S. Symeonis munus. Porro Presbyteri hujus Domini, B pertinaci incredulitate laborantes, denuntiabant ipsi, crebro gesta Symeonis enarranti, dicentes : Tu equidem benedicere illius precibus ; nos maledictionem ipsius præoptamus. Videbimus igitur, inquiunt, numquid ita in se affectis valeat nocere. Ad quæ verba non distulit in longum pœnam justa Dei providentia ; sed eodem anno, licet ditissimi essent, pauperrimi visi sunt, omnibus tandem facultatibus dissipatis. E

patri sanam occurs[illegible]

Injurii in Sanctum pauperes fiunt.

καὶ χαίρουσαν ὄψει χαίρων εἰς συνάντησιν ἐξελθοῦσάν σοι, ἣν ὀδύρῃ νῦν ὅσα καὶ θνήσκουσαν. Τούτων ἐκ τοῦ Συμεὼν ἐκεῖνος ἀκούσας, μεστὸς ἀντὶ τῆς πρώην ὀδύνης ἐπὶ τῇ θυγατὶ τὴν ψυχὴν ἡδονῆς ἐπανήει· ἐπιβαίνοντι δὲ ἤδη τοῦ οἴκου, προϋπαντᾷ κατὰ τὰς προῤῥήσεις αὕτη, καὶ γνήσιόν τι καὶ ἡδὺ περιπλέκεται, οἷα παρὰ πᾶσαν πατρὶ προσδοκίαν χαλεπῆς νόσου φιλτάτη θυγάτηρ ἀνασωθεῖσα, καὶ προστίθεται καὶ αὕτη τοῖς ἀδελφοῖς, σαφὲς παρὰ τοῦ θείου Συμεὼν τῷ πατρὶ δῶρον γεγενημένη. Οἱ μέντοι τοῦ πρεσβυτέρου δεσπόται, χαλεπὴν ἀπιστίαν νοσοῦντες, ἀγγελῶντες ἦσαν αὐτῷ, τὰ τοῦ Συμεὼν πολλάκις ἐξηγουμένῳ, καὶ Σὺ μὲν εὐλογοῦ ταῖς εὐχαῖς αὐτοῦ, λέγοντες· ἡμεῖς δὲ τὴν τοῦ αὐτοῦ μᾶλλον ἀρὰν ἀσπαζόμεθα· ὀψόμεθα γὰρ φησιν εἴ τι πρὸς αὐτὸν οὕτως ἔχοντας βλάψαι δυνήσεται. Πρὸς ἅπερ οὐκ ἐπὶ πολὺ τὰ τῆς δικαίας ἐβράδυνεν ἐπ᾽ αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ προνοίας· ἀλλὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου καί τοι βαθύτατα πλουτοῦντες, πενέστατοι ὤφθησαν, πάσης αὐτῶν οὐσίας ἐσχάτως διαφθαρείσης. D

CAPUT XXIX.

Absentia et cogitata perspicit : per discipulos medetur : in tempestate succurrit.

Discipuli ab occulto vermium morbo,

Totum mare situlis exhaurire noverit, qui omnia Symeonis mirabilia in lucem proferre contenderit : at similiter incomparabile damnum fuerit, quidquam a scientibus prætermitti. Missus igitur aliquando in regiam urbem a S. Symeone fuit Presbyter Thomas cum Fratribus duobus, comparaturus quædam ad Dei animarumque usum spectantia. Cumque, ut fieri solet, a tota aula admitterentur colerenturque, propter illius a quo missi erant famam ; vidit eos qui tunc Præfectus Urbis erat Theodorus nomine, cognomento Picridius, auctoritate pollens, atque interrogavit Quinam isti forent monachi et unde ? Eductus singula, sevocavit seorsim Thomam. Cum autem pluribus inter se de Symeone egissent, et prolixiores de illo Thomas pertexeret sermones, C super omnia ipsum et miracula quæ quotidie faciebat commendans : Præfectus inflammatus corde talibus narrationibus, totaque in ipsum fiducia erectus ; Difficilis, inquit Thomam alloquens, me et occultus premit morbus ; cujus causa omnes adhibui machinas et artes, sed laboravi in vanum, nulla mali inventa medela. Deinde ardentissime petiit, ut liceret sibi per epistolam rerum suarum statum Sancto indicare, quo curationem impetrare ab ipso mereretur. Interrogante autem Thoma ; Ecquis ille morbus esset : Miserabili respondens voce ; Omnia, inquit, nutrimenta mea in sanguinem et longos lumbricos convertuntur : quique viscera arrodit dolor, haud facile tolerari potest, illis me depascentibus. Cui Thomas : Significanda hæc quidem sunt, ut inquis, magno Symeoni ; verum tamen adest nobis quoque e sacris illius crinibus ac pulvere quidpiam, quos si quis miscuerit cum aqua, biberitque ; puto fore ut eum facti non pœniteat.

Urbis CP. Præfectum sanant :

236 Credidit Præfectus dictis Thomæ : et cessavit illico fluxus sanguinis, dolores vermium leniti sunt, omnisque ægritudo depulsa. Verum cum videret, secessu naturali se deinceps uti ; gravior priore ipsum incessit metus ; accersitoque quam

Πέλαγος μὲν οὖν ἐξαντλῶν οἶδα κοτύλαις τὰ τοῦ θαυμαστοῦ Συμεὼν πάντα διεξιέναι φιλονεικῶν· ἀλλ᾽ οὐ φορητὴ πάλιν ἡ τῶν παραλειπομένων ζημία. Ἐπέμφθη γάρ ποτε πρὸς τὴν βασιλίδα πόλιν κατά τινας θεοφιλεῖς τε ἅμα καὶ ψυχωφιλεῖς χρείας ὁ πρεσβύτερος Θωμᾶς σὺν ἀδελφοῖς ἑτέροις δυσὶ παρ᾽ αὐτοῦ. Οἷα δὲ φιλεῖ τὸ περὶ τὸν Βασιλέα πᾶν προσίεσθαι τοὺς τοιούτους, καὶ θεραπεύειν διὰ τὴν τοῦ πέμψαντος ἀρετὴν, ὁρῶν ὁ τηνικαῦτα Ἔπαρχος αὐτούς (Θεόδωρος οὗτος, ὁ τὴν ἐπωνυμίαν Πικρίδιος ἦν) παῤῥησίας ἐν τῷ παλατίῳ τυγχάνων, πυνθάνεται, Τίνες οἱ μοναχοὶ καὶ ὅθεν; Καὶ μαθὼν, μετακαλεῖται τὸν Θωμᾶν καταμόνας. Πολλὰ γοῦν περὶ τοῦ θείου Συμεὼν διαλεχθέντες, συχνοὺς τοῦ Θωμᾶ καὶ μακροὺς κατατείνοντος λόγους, πλεῖστά τε περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ θαυμασίων ὅσα ἑκάστοτε δρῴη διεξιόντος· ὁ Ἔπαρχος ἐκκαυθεὶς τὴν καρδίαν τοῖς περὶ αὐτοῦ διηγήμασιν, ὅλος τε τῆς εἰς αὐτὸν ἐκκρεμασθεὶς πίστεως, Χαλεπή με, πρὸς τὸν Θωμᾶν ἔφη, νόσος καὶ κρυφία πιέζει, πρὸς ἣν διὰ πάσης ἐλθὼν μηχανῆς τε καὶ τέχνης, οὐδ᾽ ὁτιοῦν οἷός τε κατέστην εὑρεῖν τοῦ κακοῦ φάρμακον· εἶτα καὶ αὐτοῦ μεσίτου τυχεῖν ἐδεῖτο θερμῶς, ὥστε δι᾽ ἐπιστολῆς τὰ καθ᾽ ἑαυτὸν ἐκείνῳ γνωρίσαντα, κομίσασθαι καὶ τὴν θεραπείαν. Τοῦ δὲ, Ἥ τις ἡ νόσος ἐρομένου· ἐλεεινῇ ὁ Ἔπαρχος ὑπολαβὼν τῇ φωνῇ, Πάντα φησίν, οἷς τρέφομαι, εἰς αἷμα μεταποιεῖται καὶ μακροὺς σκώληκας, ἥ τε τῶν ἐντὸς ὀδύνη, οὐ ῥᾳδία φέρειν, διαβοσκομένων με τῶν σκωλήκων. Ὁ δὲ, Γνωριστέον μὲν, ὡς ἔφης, ταῦτα καὶ τῷ Μεγάλῳ, πλὴν ἀλλ᾽ ἔστιν καὶ παρ᾽ ἡμῖν τῶν ἱερῶν ἐκείνου τριχῶν καὶ τῆς κόνεως, ὕδωρ ἐπιβαλόντι καὶ πρὸ σιτίων πιόντι, οὐδαμῶς οἶμαι μεταμελήσει. F

Τοῦ δὲ κατὰ τὰς ὑποθήκας πεποιηκότος, ἥ τε τοῦ αἵματος ῥύσις πέπαυτο, καὶ ἡ τῶν σκωλήκων ὠδῖνες ἔσβεστο, καὶ ἡ νόσος εὐθὺς ἀπελήλατο. Ὁ γοῦν Ἔπαρχος φυσικαῖς ὁρῶν ἑαυτὸν ἐξόδοις τοῦ λοιποῦ χρώμενον, ἐν φόβῳ πλείονι τοῦ προτέρου γεγόνει, καὶ τὸν Θωμᾶν ὡς εἶχε μεταστειλάμενος, δεδιέναι καὶ τρέμειν ἔλεγε, μὴ ἄλλοθεν οἱ σκώληκες αὐτὸν ἀναῤῥήξωσι, τῶν κατὰ φύσιν ἐξόδων ἀποκλεισθέντες. Καὶ (οἷα πέφυκεν ἀεὶ μέγιστος

πᾶσιν

A πᾶσιν ἀνθρώποις ἐγγίνεσθαι φόβος, ὅταν περὶ τὸ ζῆν ὁ κίνδυνος ᾖ, φείδεσθαί τε μηδενὸς τηνικαῦτα, μὴ πόνου, μὴ καμάτου, μὴ ἀναλώματος, εἰ καὶ τὸ δύνασθαι μάλιστα τούτοις προσῇ) εἰ μὴ καὶ τῷ Ἁγίῳ γνωρισθείη τὰ κατ' αὐτὸν, οὐκ ἀνεκτὰ ἐποιεῖτο. Γέγραπτο μὲν οὖν ἡ ἐπιστολὴ, ἡτοίμαστο δὲ καὶ ὁ πρὸς αὐτὸν πέμπεσθαι μέλλων· ἀλλ' ἡ ἐκείνου διόρασις προφθάνει καὶ τὴν αὐτῶν ἱκετείαν, καί τις ἐντοσούτῳ φοιτᾷ παρ' αὐτοῦ, ὅσα τε πρὸς τὸν Θωμᾶν τῷ Ἐπάρχῳ λεχθείη, καὶ ὡς δοθείη παρ' αὐτοῦ ὕδωρ ἐκείνῳ, θριξὶν ὁσίαις αὐτοῦ καὶ κόνει ἁγιασθὲν, καὶ ὡς πιὼν αὐτίκα τοῦ πάθους ἀπαλλαγείη, κατὰ μέρος πάντα διασημαίνων· ἑξῆς δὲ καὶ πρὸς τὰ τοῦ Θεοῦ θαυμάσια τῷ Ἐπάρχῳ μὴ ὀλιγώρως ἔχειν παρεγγυῶν, καὶ εἴ τι πρὸς ὄνησιν ψυχῆς ἄλλο ὑποτιθείς· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ὑγείαν αὐτῷ ἐπισφραγιζόμενος, ἥ τις καὶ παρέμεινε τῷ ἀνδρὶ διὰ τέλους. Οὕτως ἀπὸ μακρόθεν ᾔδει τῷ πνεύματι σαφῶς ἅπερ ἐβούλετο, καὶ ὡς ἐν ὀφθαλμοῖς πάντα ἑώρα, οἷα γὰρ πάλιν ἐκεῖνα.

Νόσου ποτὲ λοιμικῆς γενομένης, καὶ τῶν ἀνθρώπων πολλοὺς ἐπινεμομένης, συνέβη ταύτης ἔργον καὶ θυγατέρα τινὸς Εὐαγρίου γενέσθαι· σχολαστικὸς δ' ἦν ἄρα ὁ Εὐάγριος οὗτος. Ἐπεὶ δέ τις Ἐπιφάνιος, ἕλλησι τηνικαῦτα λεγόμενος προσανέχειν ἀπάτῃ, οὐδὲ μίαν ὑπέστη περὶ τὰ τέκνα ζημίαν, εἰσίασί τινες τὸν Εὐάγριον λογισμοὶ βλασ-
B φημίας, οἷα τὰ τοῦ πονηροῦ δελεάσματα, ἐκ τοῦ σφοδροῦ μάλιστα περὶ τὴν παῖδα πάθους τῷ ἀνθρώπῳ ἐπιφυέντος ὡς ἄρα τὰ τῆς θρησκείας ἐκείνῳ πρὸς τὴν τῶν τέκνων ζωὴν ἐπαμύνοι. Καὶ μέγαν ἐκ τῶν τοιούτων λογισμῶν ἡ ψυχὴ κλύδωνα καὶ σάλον εἶχε, καὶ πολὺν αὐτῷ τὸν κίνδυνον ὤδινον. Ὅπερ τὸν Ἅγιον τῷ πνεύματι γνόντα, δηλῶσαι τῷ Εὐαγρίῳ, καὶ γὰρ ἦν αὐτῷ ῥοπῇ διαθέσεως ἐπικλίνων. Ὁ δὲ τῷ τοῦ πράγματος παραδόξῳ καταπλαγεὶς, ὅτι ἅπερ ἦν ἐν μυχῷ καρδίας αὐτῷ δῆλα τῷ Συμεὼν καθειστήκει, φόβῳ τε πολλῷ καὶ μετανοίᾳ ληφθεὶς, ἄνεισι πρὸς αὐτὸν, δάκρυσι μᾶλλον καὶ πάθει ψυχῆς ἢ γλώττῃ ταῦτα καὶ χείλεσιν ἐξομολογούμενος. Συγγνώμης παρ' αὐτοῦ τοίνυν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ φαρμάκων οἰκείων τοῦ ἁμαρτήματος τυχὼν, ἐπανήσει.

Ἔπειτα μέντοι συνέβη τινὰ διασαπέντα τὴν δεξιὰν, πρός τε τὸν Ἅγιον ἀνελθόντα, καὶ θεραπείας παρ' αὐτοῦ τυχόντα, ἐπανιέναι· Κίλικα δέ τινα παρὰ τὴν ὁδὸν πλινθείᾳ προστετηκότα, ἐρόμενον ὅθεν ἥκοι, καὶ μαθόντα ὅτου χάριν, οἵας τε θεραπείας τύχοι· Τί πεπλάνησθε φάναι, πρὸς ἄνθρωπον ἀπιόντες, φαρμακείαις τὰ τοιαῦτα μᾶλλον, ἢ θείαις ἐνεργείαις ἐπιτελοῦντα; Καὶ αὐτίκα τῷ Κίλικι διεφθάρθαι τὴν δεξιὰν, τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ σαπρίας περιφανῶς ἀναπεπλησμένην, ἐπ' αὐτὸν ὥσπερ τοῦ πάθους μεταπεσόντος. Ὁ μὲν οὖν Κίλιξ οὐδὲ ταύτῃ συνῆκεν, ἀλλ' ἰατροῖς μᾶλλον καὶ τέχναις ἑαυτὸν ἐκδεδώκει. Ὡς δὲ τῇ χειρὶ προσαναλισκομένην ἑώρα καὶ τὴν οὐσίαν, ἐλπίς
C τε οὐδεμία ποθὲν ὑπολέλειπτο, ἔγνω καὶ αὐτὸς (οἷα τὰ τῶν πιεζομένων ψυχῶν, ὅτε πᾶσαν καθ' ἑαυτὰς φιλοπόνως ἀνερευνῶσι τοῦ λυποῦντος αἰτίαν) ἔκτισιν εἶναι τῆς εἰς τὸν θεῖον Συμεὼν λαληθείσης παρ' αὐτοῦ ἀδικίας· καὶ ὡς εἶχεν εὐθὺς ἄνεισι πρὸς αὐτὸν, ὅπως ἀθλίως ἔχοι δεικνὺς, οἴκτου τε τῆς συμφορᾶς τυχεῖν ἀξίου δεόμενος. Καὶ ὅς, Ἤπου ταύτην ἔγω γε οἶδα τὴν δεξιὰν εἴσπραξιν οὖσαν τῆς περὶ τὴν γλῶτταν ἀκολαστίας· ἀλλ' ἐξαγόρευσον κατὰ σαυτοῦ τὴν ἁμαρτίαν σου Κυρίῳ, καὶ αὐτὸς ἀφήσει τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας σου. Ὁ μὲν οὖν πικρᾷ μεταμελείᾳ ψυχῆς ἐξομολογησάμενος, πικρότερά τε δάκρυα καταχέας, εὐχῇ καὶ δεσποτικῇ σφραγῖδι τὴν ἴασιν ὁμοῦ καὶ τὴν ἄφεσιν, ἥ τις πολλῷ καὶ τῆς ἰάσεώς ἐστι μείζων, λαβὼν, ἐπάνεισιν· οὕτω σώματος νόσος ὑγείαν ψυχῇ χαρίζεται, καὶ διὰ τῶν λυπούντων οἶδε πολλάκις σωτηρίαν Θεὸς πραγματεύεσθαι.

Πλέον τι δέ ποτε τῷ Δωροθέῳ· ἦν δὲ τῆς ὑπὸ τῷ Συμεὼν ἀδελφότητος ὁ Δωρόθεος οὗτος, ἱερωσύνῃ κεκοσμημένος· πλέον τι δ' οὖν, οὐ σὺν ὥρᾳ, ἀλλ' ἐν χειμῶνι μέσῳ. Ἐποίει γὰρ καὶ παρὰ καιρὸν ἑαυτὸν τῷ πελάγει πιστεύειν ἡ πρὸς τὸν Ἅγιον πίστις, τὸ ἀσφαλὲς ὥσπερ ἐκεῖθεν ἐγγυωμένη. Ὡς ἤδη κατὰ μέσον τὸν πλοῦν ἐγεγόνει, κλύδων αὐτῷ συμπίπτει δεινὸς, τῶν πνευμάτων πανταχόθεν ἀντιπνεόντων, τοῦ τε κύματος τοὺς τοίχους τῆς

D celerrime Thoma, dicit illi, Vereri se atque tremere, ne vermes, naturali secessu obstructo, alibi ventrem perroderent: et (quemadmodum consuevit semper validior omnes occupare metus, quando vita periclitatur, non parcentes ulli rei, non labori, non defatigationi, non sumptibus, etiamsi quod maxime prodesse potest, ad manum sit) intolerabilia existimabat omnia, nisi quæ se spectabant Sancto significarentur. Exarata igitur epistola est, comparatusque qui illam ad Symeonem perferret. Verum perspicacitas illius horum etiam legationem supplicem prævertit: aliquis enim a Symeone adveniens, particulatim omnia quæ gesta erant, significavit, quænam scilicet a Præfecto dicta Thomæ fuissent; quomodo ab hoc aqua illi data, sacris Symeonis crinibus et pulvere sanctificata; quomodo bibisset dispulissetque statim dolorem omnem: deinde hortatus quoque est Præfectum, ne hæc Dei miracula negligeret, adjecitque quidquid præterea e re animæ illius fore putabat; imo etiam confirmavit illi sanitatem, quæ et continuata est usque ad mortem viri. Sic igitur manifestum est, quod quæ volebat Symeon, longe absens in spiritu videret, et quidem tam perspicue acsi coram gererentur: quemadmodum sequentia etiam declarant.

A. NICEPHORO. cui non satis acquiescenti nuntiat Sanctus quæ gesta erant et securum esse jubet.

237 Morbus aliquando pestilens grassabatur, multos homines depascens: quo contigit filiam cujusdam *a* Evagrii etiam corripi. Erat autem Evagrius iste Scholasticus. Quoniam vero Epiphanius quidam, qui per id tempus Gentilium erroribus adhærere dicebatur, nihil incommodi quoad filios recte habentes, pateretur; subierunt Evagrii animum cogitationes blasphemæ (quales esse solent maligni dæmonis deceptiones) ex vehementi nimis, quo filiam adamabat, affectu subnatæ, quomodo nempe religio sua Epiphanio faceret ad vitam atque incolumitatem filiorum. Ex istiusmodi autem cogitationibus motus ac tempestas vehemens in anima viri concitata est, non leve sibi periculum creantis. Cognoverat hæc in spiritu Symeon, et Evagrio, pro sui in ipsum singulari propensione animi, jussit indicari. Obstupuit ille insolita rei novitate, quomodo illa, quæ in cordis sui recessu intimo latebant, innotuissent Symeoni; correptusque timore et pœnitudine, accurrit ad Sanctum, lacrymis atque animi affectu magis, quam lingua et labiis rem confitens: impetrataque non venia modo, sed etiam remedio contra peccatum, reversus est.

a

Blasphemas cujusdam cogitationes perspicit et indicat.

238 Accidit post hæc, quemdam, cui dextera putrescebat, adire Symeonem, curatumque mox ab ipso, viam relegere domum versus: forte Cilix quidam juxta viam operam dans figlinæ, quæsivit, unde et cujus causa veniret: doctusque, quam insigne curationis beneficium ille nactus esset; Quid, inquit, fallimini, ad hominem confugientes, qui veneficiis potius quam virtute divina isthæc operatur? Vix dixerat, cum dexteram suam vitiari sentit, simili putrefactione percussam, atque illius ante fuerat; alterius malo in alterum veluti translato. Neque sic tamen ad mentem rediit meliorem Cilix; sed medicis potius atque artibus curandum se commisit. Verum ubi curationi facultates insumptas vidit, nec ullam affulgere spem; cognovit ipse quoque (quemadmodum illi, qui doloribus premuntur, studiose solent in illorum causas inquirere) pœnas se dare pro injuriosis adversus S. Symeonem verbis; et ut potuit celerrime ad ipsum accessit, quam misero manus sua loco esset ostendens, ac misericordiam implorans. Cui Sanctus; Novi utique hanc dexteram pro ultione intemperantis linguæ tuæ esse; verum confitere adversum te peccatum tuum Domino, et ipse dimittet iniquitatem cordis tui. Confessus itaque amara cum pœnitudine animæ lacrymisque amarioribus

F *Dextera putrescens integritati redditur: miraculum illudenti, idemque propterea passo, ac pœnitenti succurritur.*

A amarioribus, per Sancti percationem atque crucis Dominicæ signum, integram manum, et quod illi præstat, peccati remissionem consecutus est atque revertit. Ita corporis ægritudo sanitatem animæ nonnumquam confert; et per casus luctuosos, saluti sæpe consulit Deus.

A. NICEPHORO.

In navim gravi tempestate jactam

239 Navigandum aliquando fuit Dorotheo (erat is e Fratribus S. Symeonis unus. Sacerdotio initiatus) navigandum, inquam, fuit tempore importuno et media hyeme: sed fecerat fiducia in Sanctum, omnia secura pollicens, ut tempestate tam incommoda mari se committeret. Ubi vero medium jam absolverant cursum, valida insurgit tempestas, ventis undequaque inter se veluti bellum gerentibus, ac fluctibus latera navis excedentibus in mediamque infundentibus sese. Invadit nauclerum vectoresque desperatio, nullam evadendi discrimen superesse viam existimantes: unus Dorotheus rogabat, ut ne desperatione caderent animis; sed Sanctum potius implorarent Symeonem; ejus solius potentia evadi tempestatem posse. Deinde pulveris illius aliquid per navim spargit effunditque in mare; et cunctis mox vectoribus, nulla apparente ex causa, quamdam B odoris fragrantiam sentientibus, gratia divina subsecuta est: solet enim illa non raro[præviam quamdam odoris suavitatem excitare, divinum quidpiam se continere demonstrans. Igitur pergebat mare aliquo tempore, ut cœperat, furere et vehementer æstuare: at fluctus non, ut ferebat violentus impetus, impingebant in navim, sed cohibebant se, veluti venerabundi aut metuentes. Paulo post remisso tempestatis furore, spirare cœpit repente ventus e puppi, ferebanturque pacate ac plano mari plenis velis, tremebundi ac pavidi, ob tam inexpectatum salutis recuperatæ prodigium! nec ullus fuit, qui non reputaret se sibi dono Sancti conservatum.

conspersus pulvis Sancti periculum discutit,

240 Porro nauclerus, qui puerum domi reliquerat infirmum, doctus miraculo in se suisque vectoribus facto, facillimum putabat ipsi esse, filium quoque suum curare: idque rogabat monachum, ut reduci sibi illum conservatum in vivis vellet: timebat quippe, quod puer sacris nondum ablutus esset undis, animæ illius mortem plusquam communem omnibus naturalem. Cumque Dorotheus diceret in manu ejus id esse, si modo cum fervore ac fiducia sanctum invocaverit Symeonem, et filium Deo voverit; præstitit ille mox utrumque: nec fraudatus est promisso, invento incolumi domi filio, quem Deo per baptismum obtulit. Et hactenus quidem illud: ista vero, quæ subjiciuntur, si quis prætermittenda propter multitudinem putaverit, quomodo non maximam jacturam dederit.

et puer æger eidem commendatus sanatur.

νεὸς ὑπερανα6αίνοντος, καὶ εἰς μέσην αὐτὴν ἐμπίπτοντος. D Τὸν μὲν οὖν ναύκληρον καὶ τοὺς συμπλέοντας ἀπόγνωσις εἶχε, καὶ διαφυγεῖν ἐκεῖνον οὐδεὶς τὸν κίνδυνον ᾤετο· ὁ δὲ μὴ ἀπογινώσκειν ἠξίου, ἀλλὰ τοῦ θείου Συμεὼν δεῖσθαι μᾶλλον, τοῦ καὶ μόνου σώζειν ἀπὸ τοσούτου πλύδωνας δυναμένου. Εἶτα καὶ τῆς ἐκείνου κόνεως λαϐὼν, τό τε πλοῖον διαῤῥαντίζει καὶ καταχεῖ τῆς θαλάσσης· αὐτομάτου δὲ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ πάντων εὐωδίας εὐθὺς αἰσθομένων, καὶ τὰ τῆς θείας χάριτος εἵπετο, ἣ καὶ πέφυκε προοίμιον πολλάκις τὴν εὐωδίαν ποιεῖσθαι, τὸ εὐῶδες ὥσπερ καὶ θεῖον ἑαυτῆς ὑποφαίνουσα. Ἡ μὲν οὖν θάλασσα ἐτραχύνετο παραπλησίως ἄχρι τινὸς καὶ ζέουσα δεινῶς ἦν, τὰ κύματα δὲ οὐ κατὰ τὴν ἑαυτῶν βίαν προσέϐαλλε τῇ νηῒ, ἀλλ' οἷον ἑαυτὰ ἐπεῖχεν, εὐλαϐούμενα καθάπερ ἢ δεδιότα. Μετὰ μικρὸν δὲ τοῦ κλύδωνος ὑπανέντος, πνεῖ μὲν ἀθρόον ἐκ πρύμνης ἄνεμος, οἱ δὲ δι' ἀκύμονος τῆς θαλάσσης καὶ λείας, πᾶσιν ἱστίοις ἐφέροντο· καὶ τοὺς μὲν ἐμπλέοντας θάμϐος εἷλε τῷ παραδόξῳ τῆς σωτηρίας, καὶ οὐδεὶς ἦν ὃς οὐ δῶρον ἄντικρυς ἑαυτὸν τοῦ Ἁγίου ἥγητο.

Ὁ δὲ ναύκληρος, παῖδα γὰρ οἴκαδε ἀπολελοίπει νοσοῦντα, εἰδὼς, τῷ περὶ αὐτὸν καὶ τοὺς συμπλέοντας θαύματι, ῥᾴστην αὐτῷ καὶ τὴν τοῦ παιδὸς, εἰ βούλοιτο, θεραπείαν εἶναι· κἀκεῖνο διὰ τοῦ μοναχοῦ ἐδεῖτο, τὸ τὸν υἱὸν αὐτῷ πρὸς τὴν οἰκίαν ἤδη ἀναγομένῳ ζῶντα ταμιευθῆναι· ἐδεδίει γὰρ τοῦ κοινοῦ τῆς φύσεως μᾶλλον τὸν τῆς E ψυχῆς θάνατον, ἀτελέστου τοῦ παιδὸς ὄντος ἔτι τὰ τοῦ θείου βαπτίσματος. Τοῦ δὲ, Πασά σοι τοῦτο κεῖσθαι εἰπόντος, εἰ ζέσει καὶ πίστει καρδίας μόνον ἐπικαλέσῃ τὸν ἱερὸν Συμεὼν, ὑπόσχῃ δὲ καὶ Θεῷ τὸν παῖδα· ἐκεῖνος εὐθὺς ἑκάτερα δράσας, οὐδ' ἕτερον διαμαρτάνει, ἀλλ' ὑγιῆ τὸν υἱὸν εὑρὼν, προσάγει Θεῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος. Καὶ τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτον· ἐκεῖνα δὲ πῶς ἄν τις παραλιπεῖν νομίσειε διὰ τὸ πλῆθος, οὐ τὰ μέγιστα ζημιώσει.

ANNOTATA.

a Evagrius Scholasticus, *historiam Ecclesiasticam* 6 *libris complexus, hoc ipsum miraculum de se narrat lib. ultimo, penultimo Cap. Nos de illo ejusque scriptis ad hanc Vitam* §. 6 *pluribus egimus.*

C F

CAPUT XXX.

Sacerdos Sancto injuriosus punitur; infirmi per visionem curantur.

Sacerdos quidam in pago, qui nuncupabatur Cassa, molesta proprii amoris affectione laborans, quando mirabilia opera per S. Symeonem patrata vel intelligebat vel etiam in transeuntibus illac videbat, iniquitatem et injuriam tota die loquebatur, diligebat malitiam plus quam bonitatem, et injustitiam plus quam justitiam; diligebat omnia verba præcipitationis, et linguam dolosam; denique, malevola illa et insidiosa insania veluti ducatum præstante, anathemati Sanctum subjecit. Mox vero ingentem conspicit dæmonum turbam (neque enim divina justitia potuit lentius agere, ubi longanimitas profutura non fuisset) comprehendentem se et manus post tergum actas revincientem, adeo ut sacrum Evangelium populo prælegere aut divinam liturgiam celebrare non valeret: imo, si quando ejusmodi tentabat aliquid, sentiebat sibi mentem vocemque immutari, et in confusionem suam converti. Quod cum nequiret ferre

Nequam Sacerdos Symeonem anathemati subjiciens

Ἱερεὺς γάρ τις ἐν κώμῃ Κασσᾶ καλουμένῃ χαλεπῷ πάθει φιλαυτίας ἑαλωκὼς, ἡνίκα τὰ παρὰ τοῦ θείου Συμεὼν τελεσθέντα παραδόξως ἢ μάθοι, ἢ διὰ τῶν παριόντων ἴδοι, ἀνομίαν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλογίζετο ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, ἠγάπα κακίαν ὑπὲρ ἀγαθωσύνην, ἀδικίαν ὑπὲρ τὸ λαλῆσαι δικαιοσύνη ἠγάπα πάντα ῥήματα καταποντισμοῦ, γλῶσσαν δολίαν καὶ τέλος, οἷα τῆς κακούργου ταύτης καὶ ἐπιϐούλου εἰς ἔσχατον ἀπονοίας χειραγωγούσης, ἀναθέματι τὸν Ὅσιον ὑποϐάλλει. Καὶ παραχρῆμα δαιμόνων ὁρᾷ πλῆθος (μακροθυμῆσαι δικαίως ἐνταῦθα οὐκ ἀνασχομένης τῆς δίκης, ὅπου μὴ συνοίσειν ἔμελλε τοῖς πολλοῖς τὸ μακρόθυμον) συλλαϐομένους αὐτὸν, ὀπίσω τε τὰ χεῖρε περιαγαγόντας καὶ δήσαντας, ὡς μή τε τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον εἰς ὦτα δύνασθαι τῷ λαῷ ἀναγνῶναι, μή τε τὴν θείαν ἐπιτελέσαι μυσταγωγίαν, ἀλλ' ὅτε τι καὶ τοιοῦτο δρᾶσαι πειράσαιτο, τήν τε φρένα καὶ τὴν φωνὴν ἀλλοιοῦσθαι, καὶ πρὸς αἰσχύνης μᾶλλον ἑαυτῷ καθίστασθαι. Ὅπερ οὐ φέροντα τὸν Ἱερέα, τοῖς τινα τοῦ κακοῦ λύσιν ὑπισχνουμένοις

A μένοις ἐκδαπανῆσαι καὶ τὴν οὐσίαν, ἕως λογισμὸν ἐν ἑαυτῷ πάντα κινήσας, τύπτουσαν εὑρίσκε τὴν συνείδησιν, οἷς κατὰ τοῦ θείου Συμεὼν πλημμελῶς πολλάκις ἤδει φθεγξάμενος, καὶ ὅπως οὐ δὲ ἀναθέματος ἐπ᾽ αὐτὸν φείσαιτο τὸ δεινότατον.

Τοῦτο τοιγαροῦν ἐκεῖνο εἶναι συνεὶς ὅπερ αὐτὸν τῆς θείας ἀθεάτως λειτουργίας ἀπείργοι, σπουδῇ παρ᾽ αὐτὸν ἀνελθὼν, συγχώρησιν ᾔτει θερμῶς. Τοῦ δὲ, Εἰ μὴ τὴν ἁμαρτίαν σου πρότερον ἐξαγορεύσεις εἰπόντος, ποία λοιπὸν συγχώρησις ἔσται σοι; ἐπεῖχε μέχρι τινὸς ὑπὸ τῆς αἰσχύνης ἐκεῖνος. Εἶτα τῆς ἐπὶ τῷ πάθει λύπης ὃ πάσχων ἦν ἐπὶ τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, τὴν αἰσχύνην (ὡς εἰκὸς) διακρουσαμένης (ἐπεὶ καὶ πέφυκε τῷ μείζονι τὸ ἧττον ἐκκρούεσθαι, καὶ τὸ νικώμενον ἀεὶ πάθος ὑποχωρεῖν τῷ κρατοῦντι) διεξῆλθε πάντα σαφῶς, ὅσα πολλάκις αὐτῷ κατ᾽ ἐκείνου λεχθείη, καὶ ὅπως οὐ δὲ ἀναθέματος ἐπ᾽ αὐτὸν ἀπέσχετο, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τοῦτον ἀνοήτως ὑποβεβλήκει. Ὁ δὲ ὅλος χρηστότης, ὅλος οἶκτος, ὅλος συμπάθεια, τῶν τοῦ μονογενοῦς οἰκτιρμῶν εὐθὺς, καὶ τῆς ἀδαπανήτου χρηστότητος ὑπὲρ αὐτοῦ δεόμενος ἦν, καὶ τῷ τοῦ σταυροῦ σημείῳ τὸν Ἱερέα σφραγίσας, Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ λέλυσαι τῶν δεσμῶν ἔφη· Πορευθεὶς παρὰ τὴν ἐκκλησίαν σου τοίνυν, τό τε θεῖον ὑγιῶς Εὐαγγέλιον
B ἀναγνώσῃ, καὶ τὴν μυστικὴν ὡς καὶ πρώην τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ θυσίαν προσοίσεις. Εἶπε ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον ἐκεῖνο πάθος αὐτίκα ὁ Ἱερεὺς ἀπέθετο, καὶ ἡ θεία μέχρι τελευτῆς ὡς καὶ πρότερον αὐτῷ μυσταγωγία ἐπετελεῖτο.

Εἶτα προσάγεταί τις αὐτῷ τυφλὸς, οὐ δ᾽ ἐπὶ τοῦ ἰσχίου στῆναι δυνάμενος, ἀλλὰ καὶ τοῦτο δεινῶς παρειμένος, δαίμοσί τε τρισὶν ἐταζόμενος. Ὁ δὲ τῆς πολυειδοῦς αὐτὸν καὶ ποικίλης συμφορᾶς ἐλεήσας, εἰς ἔλεον πάλιν αὐτὸς εἶδε Θεοῦ τὸν ἀδαπανήτως ἀεὶ κενούμενον, καὶ πτύελον οἰκεῖον τῷ δακτύλῳ λαβὼν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιχρίσας, τῷ τε δεσποτικῷ τύπῳ τὰς ψύας σφραγίσας, τῷ μὲν τοῖς ὀφθαλμοῖς δίδωσιν εὐθέως τὸ φῶς, τῷ δὲ τῷ ἰσχίῳ τὴν ῥῶσιν. Ἑξῆς δέ τις ἀνὴρ ἐδόκει τῷ πάσχοντι χιτῶνα ποικίλον ἐνδεδυκὼς, τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτῷ τρεῖς δαίμονας ἐκείνους, ἁλύσεσι πυρὸς τοσαύταις πεδήσας, καὶ κλοιὰ περιθεὶς· ὧν εὐθέως ἀπαλλαγεὶς, ὅλον διὰ τοῦ μοναδικοῦ σχήματος ἑαυτὸν τοσαύτης χάριτος ἀντιδίδωσι. Παραπλησίως μὲν οὖν ἔχοντα τοῖς εἰρημένοις τὰ ἐπαγόμενα, χρὴ δὲ ὅμως κἀκείνων ἐπιμνησθῆναι.

Ἰωάννης γάρ τις μὴ δὲ θατέρῳ τοῖν ποδοῖν κενεῖσθαι δυνάμενος, ἀλλ᾽ ἑκατέρων αὐτῶν ἀκινήτως ἔχων καὶ χρόνον ἐπὶ μακρὸν, τῶν ἄλλων ἀπογνοὺς ἁπάντων, ἐλπίδα τὸν θαυμαστὸν ἐτίθετο Συμεὼν, καὶ αὐτὸν ἐν πίστει καρδίας ἐπεκαλεῖτο· Ἦν μὲν οὖν ἤδη πρωῒ τῆς ἡμέρας, ὁ δὲ καθάπερ εἰς ὕπνον * ὑπολισθήσας, ὁρᾶν ἐδόκει τὸν
C Συμεὼν, Ἄγγελος δὲ παρ᾽ ἑκάτερα τούτου λαμπρὸς τὴν ἀναβολὴν, ἥ τε βαΐνη ῥάβδος ἐκείνῳ διὰ χειρὸς, σφραγίσαντα τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ διαναστῆναι κελεύσαντα. Καὶ ὁ μὲν γλυκὺς ὕπνος ἐκεῖνος ὑγιῆ τοῦτον ἀνῆκε, καὶ ἡ ὄψις ἔργον ἦν, καὶ φαντασίαν εὐθὺς ἡ ἀλήθεια ἐπιστοῦτο. Ὁ δὲ δρομαίως παρὰ τὸν στύλον ἐλθὼν, ὁ πρώην ἴσα καὶ τῆς φερούσης αὐτὸν κλίνης ἀκίνητος μένων, ἐν θαύματί τε τὰ καθ᾽ ἑαυτὸν ἀπαγγείλας, ὅλον διὰ τοῦ μοναδικοῦ βίου καὶ οὗτος χαριστήρια, τοσαύτης εὐεργεσίας ἑαυτὸν ἐντεισφέρει.

Ἔπειτα μέντοι παρθένος, Θεοσεβία τὴν κλῆσιν, χαλεπῷ δαίμονι πολιορκουμένη, ὡς καὶ καθ᾽ ὕδατος ἀφεθῆναι παρ᾽ ἐκείνου πολλάκις, ἐφαντάζετο τὸν θεῖον Συμεὼν, μετακαλούμενον οἷα πρὸς ἑαυτὸν οἴκοι μένουσαν. Ἡ δὲ τὴν ὄψιν ἔργον ποιησαμένη, ὡς ἤδη καὶ ἀτενίσειεν εἰς αὐτὸν, ὁρᾷ τινα διάττουσαν ὥσπερ ἀστραπὴν τοῦ προσώπου· καὶ τὸ μὲν πονηρὸν ἐκεῖνο πνεῦμα θορύβου πάντα καὶ βοῆς αὐτίκα ἐπλήρου, τὴν πρὸς [illegible]θεῖον ἄνδρα καὶ τὴν ἐν αὐτῷ τοῦ πνεύματος χάριν οὐ φέρον ἐγγύτητα, ἀλλ᾽ εἴ τις δύναμις ἐλαύνεσθαι καὶ φεύγειν μακρὰν ἐπειγόμενον. Ἡ δὲ παρθένος, ἔξω καθάπερ ἑαυτῆς γενομένη, ἐδόκει τὸν Συμεὼν ὁρᾶν τῷ δαίμονι δεσμὰ περιθέντα, ἡ περιβολὴ δὲ τῷ Ἁγίῳ φῶς ἦν καὶ στέφανος ὑπὲρ κεφαλῆς, ἐπὶ δὲ τῷ στεφάνῳ σταυρὸς, οἷον αὐτὸν ὁ λόγος προ-

Presbyter, fortunas in illos, qui aliquid levaminis pollicebantur, consumpserat; donec, omnem animo versante cogitationem, arguentem se reperit conscientiam illorum, quæ sæpe sæpius S. Symeonem perperam et malitiose effutierat; quodque non erubuisset per gravissimum scelus ipsum perstringere anathemate. D

A. NICEPHORO. alienata mente cogitur ipse sacris abstinere:

242 Hoc igitur ipsum esse intelligens, quo invisibiliter a divino Sacrificio arcebatur, velociter ad Sanctum venit, petiitque ardenti prece veniam delicti. Dicente autem Sancto: Nisi prius peccatum tuum confessione expiaveris, quæ tibi venia? aliquanto tempore absurdis atque impudentibus verbis se temperavit. Deinde cum dolor, quem præter morbum patiebatur eo quod sacris altaribus prohiberetur, verecundiæ, ut par erat, prævaluisset (consuevit namque id quod infirmius est per fortius expelli, et debellatus affectus cedere potentiori) palam sua narravit omnia; quam nefaria crebro in Sanctum garrivisset, quodque non abstinuisset anathemate, sed illi ipsum amens subjecisset. Tum Sanctus, totus benignus, totus misericors, totus compatiens, unigeniti filii Dei commiserationem et inexhaustam bonitatem implorans, impresso Sacerdoti sacrosanctæ crucis signo; In nomine, inquit, E Domini Jesu Christi solutus es retinaculis: confer te igitur ad ecclesiam tuam, et sacrosanctum Christi Evangelium bene sanus perleges, et arcanum in altari Sacrificium more solito offeres. Dixit hæc ille: et Presbyter meritæ illi vindictæ exemptus est, et sacræ liturgiæ ad exitum usque vitæ, uti ante solitus fuerat, semper operatus est.

factique pœnitens a Sancto liberatur.

243 Post hæc adducitur ad ipsum cæcus, altero pede stare nequiens præ paralysi, ac tribus dæmoniis exagitatus. Miseratus Symeon multimodam ac diversam hominis calamitatem, ad misericordiam Dei, quæ exhauriendo non imminuitur, oculos reflexit, sputo suo digitum tinxit, oculos cæci illevit, Dominicæ crucis signo lumbos communivit: sicque altero statim oculis lumen, altero pedibus firmitatem restituit. Deinde videbatur patienti vir quidam, tunicam versicolorem indutus, tres, a quibus obsidebatur, dæmones ignitis catenis constringere compedesque iis injicere. Iis ergo statim liberatus, totum se pro tantarum gratiarum actione suscepto monastico habitu obtulit. Persimilia quidem præcedentibus illa quæ sequuntur, nihilominus commemoranda sunt.

Cæcus et dæmoniacus curatus fit monachus,

244 Joannes quidam neutro pedum suorum uti poterat utrumque jam a longo tempore immobilem habens: cum vero desperaret de remediis aliis, spem omnem in S. Symeone posuit, ipsumque fidenti corde invocavit. Erat tum forte crepusculum circiter matutinum, quando leni somno veluti sopitus, conspicere se putat Symeonem, Angelis utrimque fulgenti in veste stipantibus, palmea sua quam manu tenebat virga signantem pedes illius, mandantemque ut surgat. Abiit dulcis ille somnus, et persanatum hominem reliquit: quodque visum fuerat, factum erat, et apparitionem veritas secuta est. Joannes igitur, qui pridem non magis mobilis erat quam lectulus quo ferebatur, curriculo ad columnam advolat, nuntians cum admiratione, quæ sibi facta erant; et per monasticam vitam hic quoque Deo se dedicans, gratitudinis loco se pro tanto beneficio retribuit. F

uti et alius pedum usu recepto,

245 Virgo quædam, cui nomen Eusebia, ab infestissimo dæmone sæpe sic oppugnata, ut etiam in aquam præceps daretur, imaginabatur sibi se videre S. Symeonem, evocantem illam domo ubi manebat, ad se: curavitque quod viderat, ut opere exequeretur. Cum vero jam oculos in Sanctum intenderet, vidit quasi fulgur aliquod absistere a facie ejus: malignus

et energumena per visionem liberata.

A. NICEPHORO.

A malignus autem spiritus late omnia tumultu ac vociferatione complevit, ferre nequiens propiorem viri sancti congressum et gratiam Spiritus sancti; sed conabatur totis viribus inde longius aufugere. Tum virgo, velut a sensibus abducta, conspicatur Sanctum, injicientem dæmoni vincula : erat autem amictus viro totus lucidus, in capite corona, supra quam sacrosancta crux; qualem ipsum* supra oratio nostra descripsit : et eodem tempore dæmonis furore libera fuit, et castam sobriamque vitam, qualem deinde egit, Deo atque Symeoni renumerationis loco consecravit. Hac autem durante singulis fere noctibus reducebantur per quietem ejusdem species visionis, Symeonem repræsentantis, exhibentisque beneficium collatum; sequente etiam repræsentationem non expectata odoris divini fragrantia.

* num. 45

Affecto pedi remedium quærens,

246 Illud denique jam dictis non est inferius. Vir quidam alterum pedem diutino tempore inflammatum gerens, nullique omnino usui aptum; dossuario impositus, ad virum sanctum advectus est, affecto pedi, ut sperabat, levamen aliquod impetraturus. Sed concussione nimia jumenti, ita alter quoque pes attritus est, ut priori dolore, cui levamen quæsiturus veniebat, intolerabilior novus dolor foret. B Positus igitur ante columnam, quas non emisit voces aut potius fontes lacrymarum? nesciens utram prius gemeret calamitatem, magis etiam ignarus quid utrique potissimum remedii adhiberet : qui enim nequiverat tolerare cruciatum priorem, multo jam graviorem sentiebat secundum : quemadmodum majorem adferre vel dolorem vel gaudium, prout forte res se habuerit. illa solent quæ sunt recentiora. Quia autem altero pede aliquando utens neutro nunc insistere poterat, intolerabilis ei dolor videbatur, eoque gravior quod dum uni calamitati quærebat levamen, secundam incurrerit. Dum hæc et his similia acerbissime lamentatur homo ille : existimans Symeon, nequaquam esse humanitatis suæ ipsum despicere; sacrosanctas manus suas pro illo ad Deum tollit; et statim (quis tuam, Domine Jesu, potentiam celebret?) ambobus pedibus ita extensis acsi multorum manibus extracti fuissent, repente in conspectu omnium, commiserantium ac simul dolentium, e terra surgens, confirmatis pedibus recte incedebat.

alteroque gravius dolere incipiens in via,

utrique medelam invenit.

λαδὼν ἔγραψεν. Ἡ τῆς ἐκ τοῦ δαίμονος τότε μανίας D ἀπαλλαγεῖσα, σεμνόν τε καὶ σώφρονα βίον διὰ τέλους ἐδίω, ταύτην Θεῷ καὶ τῷ Συμεὼν ἀμοιβὴν ἀντεισενεγκοῦσα· ᾗ καὶ νυκτὸς ὄνειροι τοῦ λοιποῦ συνεχῶς ἐχαρίζοντο φαντασίαν ὄχεως, αὐτῇ τοῦ Συμεὼν ἐνδιδόντες, τῇ ὄψει δὲ παραδόξως καὶ θείας εὐωδίας παρεπομένης.

Κἀκεῖνο δὲ τῶν προειρημένων οὐκ ἔλαττον. Ἀνήρ τις τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν πολλοὺς ἤδη χρόνους πεπυρωμένος ὡς καὶ τούτου παντάπασιν ἀχρήστως ἔχειν καὶ ἀνονήτως, ὑποζυγίῳ φόρτος παρὰ τὸν θεῖον ἄνδρα τοῦτον ἀνήγετο, ὥστε τινὸς τυχεῖν ἐπὶ τῷ ποδὶ θεραπείας. Ἀποπεισαμένου δὲ σφοδρῶς αὐτὸν τοῦ ὑποζυγίου, σύντριμμα καὶ τὸν ἕτερον ἐγεγόνει, ὡς εἶναι τοῦ προτέρου πάθους, οὗ χάριν ἀνεκομίζετο, πικρότερον τὸ παρόν. Τιθέασι τοίνυν αὐτὸν πρὸ τοῦ στύλου, τίνας οὐκ ἀφιέντα φωνὰς, ἢ δακρύων μᾶλλον πηγὰς; προτέραν οὐκ ἔχοντα ποτέραν πενθήσει τῶν συμφορῶν, μᾶλλον δὲ τί ποτε ἄρα πρὸς ἑκατέραν ἑαυτῷ χρήσεται· ὁπότε τὴν προτέραν οὐ δυνάμενος φέρειν, βαρυτέρᾳ κέχρητο πολλῷ τῇ δευτέρᾳ, ὅσῳ καὶ πλέον λυπεῖν, ἢ πάλιν εὐφραίνειν ὑποτέρως ἂν ἔχοντα τύχοι, τὰ νεώτερα οἶδεν. Ὁπότε δὲ μᾶλλον καὶ θατέρῳ τοῖν ποδοῖν χρώμενος, οὐ φορητῶς εἶχε τοῦ πάθους, μὴ δ' ἑτέρῳ νῦν δύναιτο χρῆσθαι· καὶ ὅγε πάλιν δεινότερον, οτι διὰ τὸ τὴν προτέραν ἀποθέσθαι καὶ ἡ δευτέρα προ- E στέθειτο. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πικρῶς ὀδυρόμενον, περιϊδεῖν φιλάνθρωπον οὐδαμῶς ὁ θεῖος Συμεὼν οὐ δὲ συμπαθὲς ἡγούμενος, ὁσίας ὑπὲρ αὐτοῦ Θεῷ χεῖρας αἴρει, καὶ παραχρῆμα (τίς σου τὰς δυναστείας Χριστὲ διηγήσεται;) καθάπερ ὑπὸ πλήθει χειρὸς ἑλκόντων, οὕτως αὐτῷ ποδῶν ἑκατέρων διαταθέντων, ἀθρόον τοῦ ἐδάφους ἐν ὀφθαλμοῖς ἁπάντων, τοῖς αὐτῷ καὶ συμπάσχουσι καὶ συναλγοῦσι, διαναστὰς, ὀρθὰ βαίνων ἦν, καὶ ποσὶν ἐρρωμένοις χρώμενος.

CAPUT XXXI.

Sanctus Sancti Symeonis obitus.

Tempus viri sancti miracula narranti, prius deficiet, quam hæc ipsa, si omnia voluero particulatim recensere, quæ vel palam et multis, vel quæ C privatim et singulis facta sunt : cum etiam post obitum illius prodigia, perennium fluviorum fontes imitantia, in hodiernum usque diem perdurent, eaque tam copiosa, ut quæ prætermittimus non pauciora sint quam quæ retulimus. Ut ne itaque adjiciendo plura satietatem legentibus aut defatigationem ingeramus, ac multi etiam propter magnitudinem detrectent librum legere; prætereuntes silentio quæ deinceps contigerunt omnia; (quanta scilicet energumenorum tum virorum tum mulierum; quanta hydropicorum, paralyticorumque manibus, pedibus, oculis captorum; quanta aliis doloribus ac infirmitatibus pressorum turba ad ipsum allata, atque incolumitatem consecuta sit) cum meta vitæ illius præsentis metam quoque scriptioni figamus.

Plura prætermittuntur quam relata sunt miracula.

248 Agebat igitur S. Symeon jam *a* quintum supra septuagesimum ætatis suæ annum; quintum vero supra quadragesimum, ex quo in maxima *b* atque postrema columna steterat : cum a familiari Angelo certior factus appropinquantis sibi vitæ exitus; id ipsum convocatis discipulis, acerbo dolentibus sermone, significavit : tum vero multa de mandatorum divinorum observatione, de concordia et caritate mutua, de proximorum dilectione cum

a
b
Anno æt. 75 de instanti morte præmonitus

Ἐπιλείψει με πρὸς διήγησιν τῶν τοῦ ἀνδρὸς θαυμασίων ὁ χρόνος, ἢ ταῦτα μᾶλλον, εἰ πάντα κατὰ μέρος ἀπαριθμεῖσθαι βουλοίμην, οὐ τὰ κοινῇ καὶ εἰς πολλοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ καθέκαστον καὶ ἰδίᾳ γεγενημένα· ὅ πότε καὶ μετὰ τέλος αὐτῷ ἀενάους ποταμῶν εἰς δεῦρο τὰ F θαύματα μιμεῖται πηγὰς, ὡς εἶναι τῶν εἰρημένων οὐκ ἐλάττω τὰ παρειμένα. Ἵν' οὖν μὴ πλείω προσθέντες, οὐχ ὅπως τοῖς ἀναγινώσκουσι κόρον, ἀλλὰ καὶ κάματον ἐμποιήσωμεν· οἱ πολλοὶ δὲ καὶ πρὸς τὸ μέγεθος ἀπαγορεύσωσι τοῦ βιβλίου, τὰ μεταξὺ πάντα παρέντες, ὅσον αὐτῷ δηλαδὴ καὶ ἄλλο δαιμονώντων, οὐκ ἀνδρῶν μόνον ἀλλὰ καὶ γυναικῶν προσαχθείη πλῆθος, ὅσον ὑδεριώντων καὶ παρειμένων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χεῖρας, ἢ πόδας, ἢ καὶ ὀφθαλμοὺς πηρῶν, ὅσον τε πάθεσι καὶ νοσήμασιν ἑτέροις πιεζομένων, καὶ παρ' αὐτοῦ θεραπείαν κομισαμένων, τῷ τῆς παρούσης αὐτοῦ ζωῆς τέλει τὸν λόγον συγκαταλύσομεν.

Ἦν μὲν γὰρ αὐτῷ τῆς ἡλικίας ἔτος ἤδη πέμπτον ἐπὶ τοῖς ἑβδομήκοντα, τῆς δ' ἐπὶ τοῦ μεγίστου καὶ τελευταίου στύλου στάσεως πέμπτον ἐπὶ τοῖς τεσσαράκοντα· τοῦ συνοίκου πνεύματος ἐνγίζουσαν αὐτῷ τὴν ἐκδημίαν ἤδη γνωρίσαντος, συγκαλέσας τοὺς μαθητὰς, καὶ ταύτην πάλιν ἐκείνος αὐτοῖς πικρᾶς ἐκείνης ἀγγελίας μηνύσας, καὶ πολλὰ μὲν αὐτοῖς περὶ τῆς τῶν θείων ἐντολῶν φυλακῆς, καὶ τῆς εἰς ἀλλήλως ὁμονοίας, καὶ τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης διαλεχθεὶς, πολλὰ δὲ περὶ πειρασμῶν ὑπομονῆς παραινέσας, τέλος ὅπερ αὐτοὺς ᾔδει μαθεῖν βουλομένους, οὐ θαῤῥοῦντας δὲ τὴν ἐρώτησιν, ὅπως ἄνθρωπος ὢν οὐκ ἀνθρωπίνοις σιτίοις ἐτρέφετο,

A ἐτρέφετο, τοῦτο αὐτοῖς φιλοστόργως ἀνακαλύπτει ἵνα, καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἐντεῦθεν οἰκοδομήσῃ, καὶ μείζονας αὐτοῖς εἰς Θεὸν ὑποτείνῃ ἐλπίδας.

Ἐγὼ γάρ φησιν, ὦ τέκνα καὶ ἀδελφοί, ἵνα μὴ δὲ ὃ ποθεῖτε μαθεῖν ὑμῖν ἀποκρύψωμαι (συνίημι γὰρ τῷ πνεύματι καὶ σιωπώντων ὑμῶν) πολλῶν τοῦ Θεοῦ καὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν, τοῦ ἀντιλαβομένου μου ἐκ γαστρὸς μητρός μου, ὡς οὐ δὲ ὑμῖν ἐστιν ἀγνοεῖν, ἀπολαύσας, ἔτι καὶ τοῦτο μακρὸς ἤδη χρόνος ἐξ ὅτου τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ δεηθείην, ἀπαλλάξαι με τῶν τοῦ αἰῶνος τούτου βρωμάτων. Ἀλλὰ πῶς σου τὰ ἐλέη, Χριστὲ, καὶ τὴν χρηστότητα, ἣν ἐποίησας τότε μετὰ τοῦ δούλου σου διηγήσομαι; Ἐδόκουν τινὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἀναβολὴν ἱερέα, φῶς ὥσπερ ἱμάτιον ἀνδεδυκότα ὁρᾶν, σκεῦός τε τῷ ἀνδρὶ θεῖον ἦν ἐν χεροῖν, καὶ δι᾽ ἀέρος οἷα φερόμενος, ἐγένετο πρός με· ὅ τι μὲν οὖν ἐναπετέθειτο τῷ σκεύει, φράζειν οὐκ ἔχω, οὕτως ἀπόρρητόν τι καὶ ἥδιστον οὐκ ἰδεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ γεύσασθαι ἦν. Ὁ δὲ τῇ λαβίδι τρὶς ἐνῆκέ μου τῷ στόματι. Ἐξ ἐκείνου τοίνυν ἄχρι καὶ νῦν ἑώρων αὐτὸν ἑκάστης κυριακῆς μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, τῆς τοιαύτης μεταλήψεως ἀξιοῦντά με, ἥ τις ἕως εἰς τὴν ἐπιοῦσαν αὖθις κυριακὴν στήριγμά μοι καρδίας ἐγίνετο. Ὁ μὲν οὖν ἀπόρρητόν μοι πρὸς ὑμᾶς, τὰ ἐμὰ τέκνα, τὰ ἐμὰ μέλη, τὰ ἐμὰ σπλάγχνα ἦν, τοῦτό ἐστιν, ὃ καὶ σφόδρα διψῶσι μαθεῖν ἐξεκάλυψα· τὰ δ᾽
B ἄλλα, ὑμεῖς ἴστε καὶ διηγεῖσθαι, οἱ καὶ παρηκολουθηκότες μου τῇ ἀγωγῇ, καὶ συνδιαφέροντές μοι τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας, καὶ κοινωνίας τοῦ κατὰ Θεὸν βίου γεγενημένοι· οἷς τὰς ἐμὰς παραδόσεις, τὸν κανόνα παρακατατίθεμαι τὸν ἐμὸν, ταύτην ἀμοιβὴν αἰτῶν παρ᾽ ὑμῶν, εἴ τι τῶν περὶ ὑμᾶς οὐκ ἀμνημονεῖτέ μου πόνων, ἵν᾽ ἀκεραίαν μοι τὴν παρακαταθήκην τηρήσητε διὰ τέλους, καὶ ὡς ἐμοῦ παρόντος καὶ μετὰ τέλος ὑμῖν πάντα ποῖ τε, καὶ ὡς ἐν ὀφθαλμοῖς ἐμοῖς καὶ βίον καὶ λόγον καὶ πρᾶξιν ἀεὶ ἀπευθύνητε· γνωριεῖ δὲ σαφῶς ὑμῖν τοὺς ἐντεῦθεν καρποὺς, ἵνα μακρὸν ἐγὼ περὶ τούτου νῦν ἀποτείνω λόγον, ἡ μεγάλη τῆς ἐπιφανείας ἡμέρα καὶ τὰ ἑκάστῳ τότε ταμιευόμενα, εἰ ἀνεπαισχύντως ἐκεῖ παρασταίημεν.

Ταῦτα τοῖς μαθηταῖς καὶ πλείω διαλεχθεὶς, τελευταίας τε ταύτας αὐτοῖς πρὸ τῆς ἐκδημίας ἐντολὰς ἐπισκήψας (εἴ γε δεῖ καλεῖν ἐκδημίαν, ἀλλὰ μὴ ἀνάλυσιν μᾶλλον, ἢ πρόσληψιν, ἢ μετάθεσιν, ἢ διάβασιν, ἢ πρὸς τὰ ποθούμενα κλῆσιν· δεκάτῃ δὲ μετὰ ταῦτα ἡμέρᾳ, τετάρτῃ δηλαδὴ καὶ εἰκάδι τοῦ Ἀρτεμισίου μηνὸς, μετὰ τὰς ἐπιλυχνίους ᾠδὰς, καὶ τὰς συνήθεις δοξολογίας, καὶ τὴν ὡς ἔθος παρ᾽ αὐτοῦ τοῖς ἀδελφοῖς διδομένην εἰρήνην, εἰς χεῖρας ἡδέως τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ παρατίθεται, καθάπερ ὑπ᾽ αὐτοῦ προσληφθεὶς ἢ μετακληθεὶς φιλοτίμως, ἐφ᾽ ἃ ποθῶν ἦν ἀεὶ, καὶ ἅπερ ἐκ πλείονος αὐτῷ παρεσκεύαστο, καὶ ὧν οὐ δ᾽ ἐνταῦθα
C εἶχεν ἀμυδρὰς τὰς ἐμφάσεις. Καὶ νῦν ὁ μέν ἐστιν ἐκεῖ, τὰς ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβείας προσάγων, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ μετὰ μείζονος τῆς παρρησίας καὶ πλείονος τῆς ἐγγύτητος· τὸ δὲ τούτου σῶμα τὸ θεῖον, θαυμάτων ὑπολέλειπται παρ᾽ ἡμῖν ταμιεῖον, ἀεὶ μὲν ἐξαντλούμενον, οὐ δέ ποτε δὲ κενούμενον, ἀλλ᾽ ὅσῳ πλέον λαμβάνομεν, τοσούτῳ μᾶλλον πληρούμενον, καὶ τὴν ἴασιν οὐ σώματος μόνον ἀλλὰ καὶ ψυχῆς ὑπερβλύζον, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ipsis locutus; multis etiam eosdem hortatus ad to- D
lerantiam tentationum; tandem, quod jam cognove- *a. NICEPHORO.*
rat intelligere illos imprimis velle, sed non ausos percunctari; quomodo ipse, homo cum esset, humanis cibis non vesceretur, peramanter aperuit; ut magis hinc ædificarentur, et firmiorem in Deo spem ponerent.

249 Ergo, inquit, o Filii ac Fratres mei, ut nihil eorum quæ scire cupitis vos celem [novi enim spiritu, vobis etiam tacentibus, quid cupiatis] multis et magnis Dei, ex matris utero me prævenientis, sicut et ipsi nostis, beneficiis fruitus sum; illud etiam a multo jam tempore bonitatem illius rogavi, ut a necessitate sumendi corporalis cibi me eximeret. Verum quomodo, Domine Jesu, misericordiam et bonitatem tuam, quam fecisti tunc cum servo tuo, enarrabo? Videbar conspicere quemdam, specie atque amictu Sacerdotem, lucida nube pro vestimento circumdatum, vas quoddam sacrum gestantem manibus: qui per aerem delatus, veniebat ad me; illud autem quod vase continebatur, eloqui non possum quale fuerit; adeo arcanum quid ac suave erat, non modo visu, verum etiam gustu. Inde vir ille pauxillum accipiens in cochleari ter instillavit ori meo: et ex illo tempore usque in præsens vidi illum qualibet Dominica die, finita sacra Liturgia, simili refectione me dignantem; E
qua in Dominicam iterum sequentem confortabar. Atque hoc illud est, quod vos, filios meos, membra mea, viscera mea, hactenus celavi; quodque jam declaravi impense cupientibus scire. Cetera per vos ipsi scitis et narrare potestis, qui institutam a me vivendi rationem sectati estis, qui spiritualia certastis mecum certamina, et in communi consonam divinis præceptis duxistis vitam: quibus nunc quoque præceptiones meas et regulam *c* commendo; illud remunerationis a vobis postulans, si laborum quos subivi vestra causa immemores non estis, ut constitutiones meas integre usque in finem servetis: peto etiam ut quemadmodum me præsente fecistis, ita post obitum quoque meum cuncta facere pergatis, non secus vitam, sermones, opera vestra, quam si coram in conspectu meo versaremini, dirigentes. Qualis inde fructus maneat, ut longiorem ego hac super re orationem non texam, commonstrabit vobis manifeste dies illa manifestationis magna, et quæ unicuique tunc reposita sunt, si confusi illic adstiterimus.

indicat suis qua ratione sine cibo vixerit:

et observationem Regulæ tis a se datæ commendat,

c

250 Cum hæc et plura cum discipulis collocutus, F
suprema ante obitum mandata ipsis injunxisset (si tamen obitus ille dicendus sit, et non potius resolutio, aut assumptio, aut translatio, aut transitus, aut vocatio ad gaudia desiderata) decima post die, nempe quarta et vigesima mensis *d* Artemesii, post hymnos vespertinos et consuetas collaudationes, cum more suo Fratribus pacem precatus fuisset, spiritum in manus Dei suaviter tradidit; quasi assumptus ab illo aut evocatus amanter ad possidendum illa, quæ ipsi semper in votis atque jam olim parata fuerant; quæque ne per obscuras quidem species ab ulla re terrena adumbrantur. Et nunc quidem istic est, interceditque pro nobis tanto potentius, quanto fidentius atque propinquius: sacrum vero illius corpus, prodigiorum penu, nobis relictum est; unde semper hauritur, sed numquam vacuum deprehenditur; imo quo plus desumitur, hoc magis impletur; et gratia, non corporibus modo sed animis quoque salutaris, largiter abundat: in Christo Jesu Domino nostro, una cum Patre et sancto Spiritu, nunc et semper et in secula seculorum. Amen.

ac moritur 24 Maji.

d

ANNOTATA C. J.

a *Sic anni 45 in hac maxima columna, 10 in saxo, 8 in columna pedum quadraginta, 6 in columna prima, 1 in monasterio ante conscensam columnam, 5 in domo paterna transacti, numerum hunc 75 annorum præcise complent.* b *Ergo altior fuit 40 pedibus.* c *Regulam hic non intelligo scriptam, sed usu exemploque traditam; nam scriptæ Regulæ paucæ habebantur in Oriente; neque peculiaris Regulæ a Symeone relictæ ulla uspiam mentio: hoc autem primis Monachismi seculis magis etiam obtinuit in nostro Occidente, antequam conderentur Regulæ*

A. NICEPHORO.

quæ SS. Mauritii, Benedicti, Columbani, quando Cassianus ex Ægypto transgressus in Galliam, scripsit se ibi invenisse tot Regulas quot Cellas, *id est monasteria, prout scilicet visum fuerat cujusque monasterii fundatoribus ordinare : et hanc sæpe legimus dici* Regulam Sanctorum Patrum, *cui aliæ scriptæ postea superinductæ fuerunt : qua de re aliquando plenius in hoc opere tractabitur.* d Artemisius *mensis* Majo *nostro respondet : cujus dies* 24 *anno* 596 *Bissextili, habente litteras Dominicales* A. G. *fuit Feria* v, *adeo ut decima dies antea, quo nuntium proximæ mortis ei Angelus attulit, fuerit Dominica, quando solebat refectionem ab Angelo allatam sumere.*

C. J.

DE S. MARTHA VIDUA,

MATRE S. SYMEONIS JUNIORIS STYLITÆ.

COMMENTARIUS CONRADI JANNINGI S. J.

De vita, cultu, et nomine Marthæ hujus.

AN. DLI.

Datur hæc Vita velut supplementum prioris,

In hujus Sanctæ Vita danda dupliciter videbor discedere a Magistorum meorum vestigiis, dum neque ordinem temporis servo, filio postponens Vitam ejus quæ diu ante ipsum mortua est; dumque eram refero ad hunc diem, dimisso die v *Julii, quo sicuti obiit ita et celeberrimum habet apud Græcos cultum, et quidem in Typico primo loco, licet in figurato Græco-Moschorum Kalendario, Menæis, ac Synaxariis secundum aut etiam tertium dumtaxat teneat. Verum ipsorum imperio id factum scito, considerantium eam esse alterius Vitæ quoddam veluti supplementum; non quia post illam scripta sit, ex nullo enim capite colligi hoc potest ; sed quia alterius Vitæ auctor, in prolixissimo argumento aliquod scriptionis ac temporis facere compendium volens, ea omnia videtur de industria transivisse, quæ plenissime sciebat esse narrata in Vita matris, quamvis ad filium magis quam ad ipsam spectantia. Non conveniebat autem prius scriptam priori quoque loco poni : quia omnia quæ præfati sumus ad Acta Symeonis, nec apte præmitti poterant huic Vitæ, neque hæc absque illis commode intelligi. Cæterum non plane absque Græcorum exemplo matrem filio jungemus : hoc enim fecit Codicis Florentini collector, unde Vita descripta est, per nescio quam anticipationem eidem adnotans diem* XXIII *Maji. Synaxarium vero Chiffletianum, Divione servatum, uno post filium die matrem celebrat, cum Elogio prolixiori ; quod quia Vitæ Synopsim continet, lubet utraque lingua dare.*

licet Sancta colatur 5 Julii.

Elogium ex MS. Divionensi,

2 Αὕτη ἡ ἀοίδιμος Μάρθα μήτηρ ἦν τοῦ ἁγίου Συμεὼν, τοῦ ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει· καὶ ἀεὶ τῷ Θεῷ σχολάζουσα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐξ ἐπαγγελίας γεννᾷ τὸν ἅγιον Συμεών. Ἄσκησιν δὲ καὶ στάσιν εἶχε πολλὴν ἐν τῷ βίῳ αὐτῆς· οὐδεὶς γὰρ ἐθεάσατο ταύτην ποτὲ ἐν κυριακῷ καθεσθεῖσαν, ἢ τινι προσομιλήσασαν τὸ συνολὸν, Ἀγαπὴν πολλὴν ἔχουσα, καὶ ἐλεεμοσύνην, καὶ ταπείνωσιν, πόδας... πάντων νίπτουσα, ξένους ὑποδεχομένη, γυμνοὺς ἐνδύουσα πτωχοὺς τρέφουσα, σίνδονας τοῖς μὴ εὐπωροῦσιν εἰς βάπτισμα ἐπιδιδοῦσα, ὡσαυτῶς καὶ ἐντάφια. Προγνοῦσα δὲ τὴν ἑαυτῆς τελευτὴν πρὸ τριῶν μηνῶν, ἀπῆλθε συντάξασθαι πρὸς τὸν Ὅσιον. Ὁ δὲ πάλιν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι γνοὺς, φησὶ πρὸς αὐτήν· Τείχισόν με, μῆτερ, ταῖς εὐχαῖς σου, ὅτι πρὸς Κύριον ἐκδημεῖς. Ἡ δὲ πρὸς αὐτόν· Τοῦτο, ὦ τέκνον· κἀγὼ μυηθεῖσα, ἦλθον κομίσασθαι τὰς εὐχάς σου· καὶ ἀλλήλοις ἐπευξάμενοι καὶ εὐφρανθέντες, διηρέθησαν. Ἐτάφη δὲ ἡ Ὁσία μεταστάσα ἐν Δάφνῃ· μετακομισθεῖσα δὲ παρὰ τοῦ Ἁγίου, τέθη πλησίον τοῦ στύλου· καὶ τοῦ Ἁγίου ποιήσαντος εὐχὴν ὑπὲρ αὐτῆς, ἐθαυματούργει ὁ τάφος αὐτῆς εἰς δόξαν Θεοῦ.

plurimas ejus virtutes complexum

3 Celebris hæc Martha, mater fuit S. Symeonis, qui in monte mirabili vitam egit. In ecclesiis Deo vacabat semper; ex promissione peperit S. Symeonem ; exercitabatur ac stabat frequenter in vita sua : nullus quippe vidit ipsam in æde sacra unquam aut sedere, aut cum alio colloqui ullo modo. Excellebat multa caritate, misericordia, humilitate : lavabat..... pedes omnium; excipiebat hospitio peregrinos ; circumdabat amictu nudos ; nutriebat egenos; donabat sindonas baptismales uti et sepulchrales, si qui ab illis minus instructi erant. Cum autem cognovisset trimestri ante spatio instantem sibi vitæ exitum, abiit ad Sanctum, cum ipso rem communicatura. At ille jam idem a Spiritu sancto edoctus, dicit venienti : Communi me, mater precibus tuis, quia ad Dominum abis. Illa vero : Id ipsum ego quoque edocta, fili mi, venio preces tuas acceptura. Cumque pro se invicem orassent, perfusi gaudio, separati sunt. Cum vero Sancta migrasset e vita, sepulturæ tradita est in Daphne : sed translatam condidit juxta columnam suam S. Symeon ; ubi cum pro illa preces fudisset, mirabilia patravit opera sepulcrum ejus, ad gloriam Dei. *Hactenus MS. Divionense. Meminit ejusdem quoque, sed translatæ, Kalendarium Syriacum seu Chaldaicum, illa die quæ nostræ octavæ Julii respondet, hoc modo,* Translatio corporis S. Marthæ matris S. Symeonis Stylitæ. *Quod in primam translationem, triduo post obitum, sicut in vita dicitur, factam ex Daphne ad columnam Symeonis, sic quadrat ; ut tamen nihil prohibeat opinari, secundam quoque, aliquantis post annis simili die peractam fuisse, et forte majori etiam cum solennitate, propter prægressa miracula.*

et mortem præscitam.

Translatio 8 Julii.

4 *Quo præcise anno obierit Sancta, licet expresse nusquam dicatur, ex utriusque tamen Vitæ collatione satis certo conficitur ; modo animum advertamus ad diem mortis, qui num.* 27 *dicitur fuisse* Feria IV, *et* v Julii. *Etenim S. Symeon, uti num.* 117 *vidimus,* anno ætatis suæ trigesimo, *solenni cum pompa ad novam columnam portatus fuit,* antecedente S. Martha, plaudenteque et exultante, quod talem uteri sui fructum obtulisset Deo, ac præferente Crucem manu. *Ex sequenti vero Vita Num.* 68 *cognoscitur, post mortem* B. Marthæ *ablegatum ab eodem S. Symeone Hierosolymam Antonium Presbyterum , inde cum parte Crucis sacrosanctæ Domini* rediisse in monasterium ad Sanctum, eadem die ac hora, qua anno superiore, cum ascensurus erat in columnam Symeon, manu prehensam venerabilem crucem prætulerat illi B. Martha. *Non igitur diu post illum Symeonis in columnam ascensum superstes illa fuit. Atqui ex calculo superius posito annus trigesimus Symeonis in annum* DLI *vulgaris Æræ convenit; idemque annus habuit Feriam* IV *concurrentem cum die* v *Julii, per litteram Dominicalem* A, *quod ante annos sex non contigerat, neque contigit nisi anno post quinto et bissextili. Habemus ergo indubitabilem notam quæsiti temporis, simul et chronologiam nostram confirmatam.*

Obiit anno 551.

5 *Confirmatum quoque habemus Marthæ cultum anniversarium ex Vita ipsius num.* 71, *cum dicitur, quod*

ad

A. NICEPHORO. Vita a monacho coævo scripta.

A ad primum B. Marthæ anniversarium celebrandum ultro conveniens populi multitudo, cum cereis et lampadibus, opportune occurrerit ad celebrandam simul prædictæ Crucis exceptionem, in ecclesia per Sanctum ædificata. Novam deinde ecclesiam ædificari permisit Sanctus, in eamque transferri matris suæ arcam, uti narratur toto cap. 6 Vitæ: et ex eo tempore pluribus claruisse miraculis dicitur ab Auctore, non solum coævo, sed ut præsumere licet plerorumque teste oculato; interfuit enim cum Crucis particula exciperetur, idque indicat his verbis eodem num. 71 relatis: Omnes qui convenerant clamabant nobiscum, Crucem tuam adoramus etc. Istud autem Nobiscum, non solum præsentem, sed etiam Monachum ex S. Symeonis discipulis unum tibi suggeret, si attenderis ad titulum Matris nostræ, quo identidem et quadam speciali ratione utitur. A tali ergo auctore descripta Vita habetur in Bibliotheca Laurentiana Magni Ducis Florentiæ, Plutei IX Codice XIV, sub titulo tali: Βίος τῆς μακαρίας Μάρθας, μητρὸς τοῦ ἁγίου Συμεὼν, τοῦ ἀγωνισαμένου ἐκ νηπίας ἡλικίας τὰ τῆς ἀσκήσεως ἄθλα ἐν τῷ Θαυμαστῷ ὄρει: Vita B. Marthæ, matris S. Symeonis, qui a tenera ætate ascetica certamina exantlavit in mirabili
B monte. Hinc transcriptam anno MDCLXI, manu P. Papebrochii, Latine reddendam mihi sumpsi, primam talis studii experimentum futuram: quod utinam, Theologicorum studiorum curriculo emenso, resumere liceat; et (quoniam Magistrorum alter jam ad eos abiit, quorum Actis illustrandis me conabatur formare) alterum saltem superstitem reperiam, cui cœptam haud infeliciter institutionem prosequatur.

An aliæ aliorum Symeonum matres, etiam Marthæ?

6 Porro cum adeo celebris ubique esset hujus S. Marthæ veneratio, etiam vivente adhuc filio, placuit iis, qui speciali erga Seniorem Symeonem, devotione ferebantur, et in Actis ejus legerant, quod cum is mor- D tuæ matri bene precatus esset, corpus commotum est ac vultu subrisit, et exequiis factis sepelierunt eam ante columnam; ipsam quoque Sanctis adnumerare, ne quid minus a Juniore haberet Senior: et diem obitus ignorantes, una cum filio colendam instituerunt 1 Septembris, quando nos iterum de ea: erravit enim Baronius, ad diem illius mensis IV, cum censuit Juniorem esse, quem Græci cum Matre sua colerent ipsis Kalendis. Nomen non indicaverant Vitæ auctor Antonius Discipulus Sancti, eumque secutus Metaphrastes Antiquus Interpres, cujus versionem Latinam secundo loco dedit Bollandus, interpolatam Vitam præ oculis habens, Mathanæ nomen expressit: recentiores Græci in suis Synaxariis aliisque ritualibus libris Martham vocant; quod merito suspectum haberi potest, ne absque idonea auctoritate sit assumptum, ut sicuti filiorum eadem sunt nomina, ita essent et matrum.

AUCTORE C. J.

aut unum Mariæ.

7 Verum quid hoc esse dicemus quod in Menæis Græcorum apud Venetos excusis, sed solis, pridie quam nostræ S. Marthæ elogium recitatur, id est IV Julii, post alios talis diei Sanctos præscribatur facienda memoria Μαρίας, τῆς μητρὸς τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ Στυλίτου, Mariæ, matris S. Symeonis Stylitæ? Tertii ne Symeonis matrem etiam Sanctis adscriptam voluerint, E aliqui? Non id ausim opinari. Potius dixerim, collectorem Menæorum invenisse in Ephemeride aliqua scriptum perperam Mariæ nomen loco Marthæ, et quidem anticipate (uti jam animadvertimus quandoque in talibus anticipatos dies, nominatim in Synaxario Basilii et in Kalendario Græcomosco) ideoque scrupulo sibi duxisse, si omitteret eam, quam cui Symeoni assignare deberet nullum indicium adjunctum monstrabat.

VITA

Auctore monacho coævo, Interprete Conrado Janningo.

Ex MS. Bibliothecæ Laurentianæ Plut. 9 Cod. 14,

CAPUT I.

Variæ S. Marthæ virtutes, visio, miraculum.

Ὅσοι τῆς μακαρίας καὶ ἀπεράντου ζωῆς ἐπιθυμοῦσι, C τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο λόγιον μελετὴν ἔχουσι διαπαντὸς, τὸ φάσκον· Συνέτισόν με, Κύριε, καὶ μαθήσομαι τὰς ἐντολάς σου· καὶ αὖθις· Δίδαξόν με τοῦ ποιεῖν τὸ θέλημά σου· οὐδαμῶς περιστρεφόμενοι πρὸς τὰς βιωτικὰς φροντίδας, οὐ δὲ θολῶσαι τὴν ψυχὴν ἀνεσχόμενοι ταῖς ἀνωφελέσι μερύμναις, πᾶσαν δὲ σπουδὴν ποιοῦντες τὸν ἔσω κατακοσμεῖν ἄνθρωπον καὶ πνευματικῆς ἀντέχεσθαι πολιτείας, λανθάνειν τε τοὺς πολλοὺς τὴν καλὴν ἐργασίαν ἐργαζόμενοι, καὶ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττονα καὶ ἐσχόμενα σωτηρίας προκοπῆς ἐπιμελούμενοι. Οὗτοι βεβηκότες ἑδραίως ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, καὶ ἀκλόνητοι τῇ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ δυνάμει τηρούμενοι, εἰκότως πᾶσαν ἐπιβουλὴν τῶν πονηρῶν πνευμάτων διαφεύγουσιν, ἀποκρουόμενοι τὰς τούτων προσβολὰς, καὶ τῶν κοσμικῶν πειρασμῶν τοὺς κλύδωνας ὑπερβαίνοντες. Ὅθεν καὶ ἡ ἐν ἁγίοις ἡμῶν μητὴρ Μάρθα, ἐξ ἧς Συμεὼν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος προσῆλθεν, περὶ ἧς ἡμῖν πρόκειται νῦν διήγησις, διὰ τὴν τῶν ἐντυγχανόντων ὠφέλειαν, τὴν ἐπηγγελμένην τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν μακαριότητα, καὶ ἐν τοῖς δικαιώμασι Κυρίου μελετῶσι, διαπαντοὶ ὁδοῖς δικαιοσύνης ἐπορεύετο, τρεῖς τιμίους μαργαρίτας κεκτημένη, πίστιν εὐκατάνυκτον, ἐλπίδα παρὰ πόδα ἔχουσαν τῶν ἀγαθῶν τὴν ὑπόστασιν, καὶ ἀγαπὴν τελεοῦσαν εἰς Θεὸν, δι' ὧν προδήλως πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ κατορθοῦνται· ἃς Θεῷ μόνῳ

Quotquot beatam ac sempiternam consequi vitam desiderant, Davidicum illud oraculum; Da mihi intellectum, Domine, et discam mandata tua; atque F iterum, Doce me, ut faciam voluntatem tuam, semper animo versant. Non convertuntur unquam ad curas temporales, non patiuntur turbari animum inutili solicitudine: omne vero studium adhibent, quo hominem interiorem componant, statumque animæ suæ spiritualem recte conservent; incumbunt unice, ut opera sua bona quam plurimos lateant; denique curant sedulo, ut in virtute et illis quæ pertinent ad salutem faciant progressum. Hi sunt, qui super fidei Apostolicæ fundamento stabiliti firmiter, et virtute Crucis vivificæ inconcussi perstantes, insidias cacodæmonum omnes merito effugiunt, insultus eorum reprimunt, et mundanarum tentationum tempestatibus superiores evadunt. Hinc sancta quoque Mater nostra Martha, Symeonis famuli Dei parens, qua de instituitur nobis modo narratio, propter illorum quibuscum versabatur utilitatem (promissam, dico, omnibus Deum amantibus et in justificationibus Domini meditantibus, beatitatem) via semper justitiæ gradiebatur, tres pretiosas adepta margaritas; Fidem, quæ facile compunctionem elicit; Spem, bonorum substantiam pro

Psal. 118, 73: 112, 10

Studia Sanctorum

egregie secta ta B. Martha,

A. COÆVO EX MS. FLORENT.

virtutibus efflorescit theologicis

A pro fundamento habentem, et Charitatem Dei perfectam; per quas mandata omnia rectissime perficiuntur; quasque etiam soli Deo patere cupiens, celare homines satagebat; cavebatque sermones vanam parituros gloriam, ut nullus operum ejus laboriosorum ac sapientiam redolentium quidpiam resciret.

aliisque.

2 De se demisse humiliterque sentiebat; jejunabat crebro, exactius vero atque accuratius quartam sextamque feriam, observabat; et in ecclesia domui propinqua Deo vacans, curabat ut quam plurimum luminis ac thymiamatis offerretur: atque hæc omnia ad gloriam Jesu Christi Domini nostri, et honorem castissimæ ipsius secundum carnem matris, semper virginis ac Deiparæ Mariæ, Sanctorumque omnium lubens volens præstabat. Venerabilem vero prolem suam, a glorioso Christi Prodromo Joanne Baptista (a quo conceptus etiam nativitasque ejus prænuntiata fuerant) multis laudibus celebratam, digna divinis oculis institutione educans in timore Dei, ad sextum ætatis annum perduxit. Supplices autem cum lacrymis preces incessanter offerebat Christo Domino pro filio, rogitans ut accipere illum, quemadmodum olim ab Anna Samuelem, dignaretur. Cumque animo versaret, quid ipsi aliquando futurum B esset, incidens in somnum, vidit seipsam alis instructam quasi sublime efferri; et puerum, quem sinu tenebat, munus offerre Domino, oblatumque sic alloqui: Hunc ascensum tuum præstolabar, fili mi, ut Dominus me famulam suam dimitteret in pace, quoniam inveni gratiam apud Deum, ut mihi liceat reddere ei labores uteri mei.

Puerum pie educatum

in visione Deo offert.

3 Atque hæc conservabat sedulo in corde suo, glorificans Deum. Si quando abibat in ædem sacram, nocte tota hymnis ac orationibus sine intermissione vacans perseverabat: si vero domi suæ quieti corpus dedisset, sub noctis medium excusso somno ad confitendum Domino prosiliebat. Erat vultus ei gratia repletus, totaque luce circumfusa apparebat, verbis consolandi virtutem habentibus sectabatur ubique pacem et sanctimoniam, sine quibus nemo Deum videbit. Quamvis non multum otii negotia relinquerent, numquam tamen in vespertinis matutinisque precibus desiderabatur. Properabat quam maxime festis sanctorum Martyrum ad vigilias nocturnas: tum vero conveniebat prima ad templum, et nulla prorsus cura distrahente animum, accipiebat salutarem Communionem, corpus et sanguinem Filii Dei. Nullus istic loci unquam b sedentem loquentemve alteri conspexit: stabat vero C sibi soli vacans, profundens lacrymarum fontes, et preces supplices ad benignum Deum cum timore et compunctione multa dirigens, præcipue pro salute ac perseverantia justi Symeonis. Quamdiu sacrificium Missæ tenebat, Sacerdotibus porrigebat incensum, rogans, ut precanti sibi cooperarentur apud Deum.

Studium ejus orandi

et communicandi.

b

Stans semper in templo,

4 Monachus autem quidam, cui nomen Symeoni, pius admodum, cum aliquando conspicatus fuisset B. Martham multo tempore sacrificio divino perseveranter adstare, et numquam in ecclesia sedendo interquiescere; putavit honoris illius causa quidpiam facere, dixitque; In partem aliquam recedens, Mater, parumper sede ac requiesce. At illa vere beata, ad Monachum se convertens; Rogo, inquit, pietatem tuam, oculos ut reflectas in famulos, quomodo sellas dominorum suorum (qui et ipsi homines sunt cum tempore perituri) humeris portent, et cum timore ipsis assistant; idque illi faciunt heris, corruptioni obnoxiis, et anima corporeque eadem quæ ipsi patientibus. Quo igitur pacto audeamus nos, dum vires corpori nostro suppetunt, sedere, cum sacrosancta Missa peragi-

istic sedere nefas esse

ostendit pesaptam similitudinem,

φανεροῦσθαι βουλομένη, ἔσπευδεν λανθάνειν ἀνθρώπους· D φεύγουσα τὸν κενόδοξον λογισμὸν, ὥστε μηδένα γινώσκειν τι τῶν τῆς φιλοπονίας καὶ φιλοσοφίας ἔργων.

Συναπήγετο δὲ τοῖς ταπεινοῖς, πυκνῶς νηστεύουσα, κατ' ἐξαίρετον δὲ τὴν τετράδα καὶ παρασκευὴν ἀπαραλείπτως φυλάττουσα, καὶ ἐν τῇ κατοίκον ἐκκλησίᾳ σχολάζουσα, ἐπεμελεῖτο φωτῶν πολλῶν καὶ θυμιαμάτων προσαγωγῆς, πάντα εἰς δόξαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ τιμὴν τῆς παναγίας αὐτοῦ κατὰ σάρκα μητρὸς ἀεὶ παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας, καὶ τῶν Ἁγίων πάντων βουλομένη καὶ πράττουσα. Τὸν δὲ αὐτῆς τίμιον βλαστὸν θεοπρεπῶς ἐκβλέφουσα, ἀνήγαγεν μέχρι ἐτῶν ἓξ τῆς αὐτοῦ ἡλικίας ἐν φόβῳ καὶ θεοφιλῶς, a καταλαληθέντα ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου καὶ προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, δι' οὗ τὴν σύλληψίν τε καὶ γέννησιν αὐτοῦ εὐηγγελίσθη. Δεήσεις δὲ καὶ ἱκεσίας ἀπαύστως ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ δεσπότῃ Χριστῷ μετὰ δακρύων προσέφερεν, αἰτουμένη προσδέξασθαι αὐτὸν καθὼς παρὰ τῆς Ἄννης τὸν Σαμουήλ. Ἐνενόει δὲ τί ἄρα ἀποβήσεται αὐτῷ, καὶ ὑπνώσασα εἶδεν ἑαυτὴν πτερωθεῖσαν, καὶ ὥσπερ εἰς ὕψος ἐπαιρομένην, καὶ τὸ παιδίον κρατοῦσαν καὶ ἀναφεροῦσαν δῶρον τῷ Κυρίῳ, καὶ οὕτως λέγουσαν πρὸς τὸ παιδίον· Ταύτην τὴν ἀνάβασίν σου περιέμενον ἰδεῖν, παιδίον, ὅπως Κύριος ἀπολύσῃ με τὴν δούλην αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εὗρον χάριν E παρὰ Θεῷ ἀποδοῦναι πόνους ὠδίνων μου τῷ Κυρίῳ. Ταῦτα διετήρει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς δοξάζουσα τὸν Θεόν·

a

Ἀπερχομένη δὲ ἐν τῷ κυριακῷ παννύχους ἐπετέλει τὰς ὑμνοδίας, ἀδιαλείπτως προσκαρτεροῦσα ταῖς δεήσεσιν· εἰ δὲ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς ἐκάθευδεν, διεγειρομένη μεσονύκτιον εἰς ἐξομολόγησιν ἵστατο. Τὸ δὲ εἶδος αὐτῆς χάριτος ἦν πεπληρωμένον, ὅλη γὰρ εὐγενὴς ἐθεωρεῖτο· λόγον δὲ ἔχουσα παρακλήσεως, ἐδίωκεν εἰρήνην καὶ τὸν ἁγιασμὸν, ὧν χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον. Ἐν ὀλίγοις δὲ τοῖς χρόνοις αὐτῆς λυχνικῶν καὶ ἑωθινῶν οὐκ ἀπελιμπάνετο, σπεύδουσα μάλιστα εἰς τὰς νυκτερινὰς, διαγρηγορήσας ἐν ταῖς τῶν ἁγίων Μαρτύρων μνείαις· συναγομένη δὲ πρώτη ἐν τῷ κυριακῷ καὶ μηδαμῶς ὑπό τινος φροντίδος κωλυομένη μετελάμβανεν τὴν σωτήριον ἡμῶν κοινωνίαν, τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Οὐδεὶς δὲ ἐθεάσατο αὐτὴν ποτε καθεσθεῖσαν ἐν τῷ κυριακῷ, οὐ δὲ διαλεγομένην τινί· ἀλλ' ἵστατο ἰδιάζουσα, πηγὰς δακρύων ἐκχέουσα, καὶ τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ ἱκεσίας προσάγουσα μετὰ φόβου καὶ κατανύξεως πολλῆς, μάλιστα ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ὑπομονῆς τοῦ δικαίου Συμεών. Ἐν ὅλῃ δὲ τῇ λειτουργίᾳ ἐπεδίδου τὸ θυμίαμα τοῖς Ἱερεῦσιν, αἰτοῦσα καὶ αὐτοὺς συνεργῆσαι αὐτῇ ἐν ταῖς πρὸς Θεὸν δεήσεσιν αὐτῆς.

Μοναχὸς δέ τις, ὀνόματι Συμεὼν, εὐλαβὴς λίαν ὑπάρχων, θεωρῶν ἐκ πολλοῦ χρόνου τὴν Μακαρίαν οὕτω προσκαρτεροῦσαν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ, καὶ μηδέποτε ἐν τῷ κυ- F ριακῷ καθεσθεῖσαν, ἐνόμισεν πρὸς τιμὴν αὐτῆς τι ποιεῖν, καί φησι πρὸς αὐτήν· Ἀνασχομένη μῆτερ ἀποκρίτως, μικρὸν καθέζου καὶ ἀναπαύου. Ἡ δὲ ὄντως μακαρία, ἔφη πρὸς αὐτὸν, Ἀξιῶ τὴν σὴν εὐλάβειαν βλέψαι εἰς τοὺς δούλους, πῶς τὰ σελλία τῶν κυρίων, αὐτῶν ἀνθρώπων ὄντων προσκαίρων, ἐπὶ τῶν ὤμων φέρουσι καὶ φόβῳ παρίστανται αὐτοῖς, καὶ τοῦτο ἐπὶ δεσποτῶν φθαρτῶν, ὁμοιοπαθῶς ἐχόντων σῶμα καὶ ψυχήν· πῶς οὖν ἡμεῖς τολμήσωμεν, ἔτι δυνάμεως οὔσης ἐν τῷ σώματι ἡμῶν, καθεσθῆναι λειτουργίας προκειμένης ἀθανάτου καὶ ἀφθάρτου βασιλέως καὶ δημιουργοῦ τῶν ἀπάντων; Νομίζω, μὴ εἶναι τὸ τόλμημα μικρὸν τῶν καταφρονήσει τοῦτο ποιούντων. Προσθήκην δὲ τοῖς ἀγαθοῖς αὐτῆς κατορθώμασιν ἐπινοοῦσα, ἐβάστασεν σάβανα ἐντὸς τοῦ περιβολαίου αὐτῆς, καὶ ἐπεδίδου τοῖς d φωτίζουσιν ἀγροίκοις, τὰ παιδία ἑαυτῶν ἀποροῦσι σινδόνων, ὥστε ἐν αὐτοῖς δέξασθαι αὐτὰ ἐκ τῆς τιμίας ἀπολούσεως, καὶ μὴ ἐν τοῖς περιβολαίοις αὐτῶν. Ἐπισκεπτομένη δὲ τοὺς ἐν ἀσθενείᾳ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῇ τὸ ἐνδεὲς ἀνεπλήρου, πεινῶντας ἔτρεφεν, καὶ διψῶντας ἐπότιζεν, παρέχουσα ὅπου ἔτυχεν αὐτὴν εὑρηθῆναι τὰ κατὰ δύναμιν κρυφίως. Εἰ δὲ καὶ συνέβη αὐτῇ τὸν ἀληθῶς γυμνὸν θεάσασθαι, ταχὺ παρὰ τοῦ πιπράσκοντος κομιζομένη ἱμάτια

d

A ἱμάτια ἐν κρυφῇ ἐδίδου· ἤκουεν γὰρ ἐντρόμως τῆς ἀχράντου φωνῆς τοῦ Σωτῆρος, τοὺς δικαίους προσκαλουμένου καὶ λέγοντος, Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· πεινῶντα γάρ με εἴδετε καὶ ἐθρέψατε, διψῶντα καὶ ἐποτίσατε, ξένον καὶ συνηγάγετε, ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐπισκέψασθε, καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ ὅτι ἐφ᾽ ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.

Ταῦτα δὲ μελετῶσα καὶ πράττουσα διαπαντοί, οὐ δὲ τῆς προπομπῆς τῶν θνησκόντων, ξένων καὶ πενομένων ἀδελφῶν ἡμῶν, κατεφρόνει· προέπεμπεν γὰρ αὐτοὺς μέχρι τῆς αἰωνίας καλύβης χρονοὺς δακρύων προχέουσα· ὅτε δὲ χρεῖα ἦν καὶ τὰ πρὸς τὴν ταφὴν ἐνδύματα ἐποίει, ἐποίει δὲ καὶ ἑψήματα καὶ ἐδίδου τοῖς ἐν τῷ κυριακῷ καθημένοις. Χάριν τε εἶχεν πρὸς πάντας, καὶ ὁ λόγος αὐτῆς ἦν τῷ θείῳ ἅλατι ἠρευμένος· ἡνίκα δὲ ἠγόραζέν τι παρά τινος, ἐν ἁπλότητι καρδίας ἀφιλονείκως παρεῖχεν τὸ τίμημα· εἰ δὲ καὶ διεπώλει τι ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς, ἐν γλυκύτητι λόγου ἐδίδου, μὴ προφέρουσα ἐν μέσῳ ὅρκον· ὁ γὰρ λόγος αὐτῆς ὑπῆρχεν ἐν τούτοις ἀκριβῶς, ἢ Συγχώρησον, ἤ, ἐάν τι προσέθετο εἰπεῖν, οὕτως ἔλεγεν, Ναὶ καὶ οὔ. Πολλάκις δὲ ἀπαντῶσα μαχομένους, ἐλάλει B αὐτοῖς τὰ εἰς εἰρήνην, καὶ πείθουσα τούτους, διαλύουσα στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων, κατὰ τὸ γεγραμμένον, τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην ἀσπάσασθαι αὐτοὺς παρεσκεύαζεν. Εἰ δὲ συνέβη αὐτὴν ἐπηρεασομένους ἰδεῖν, συνεθλίβετο τούτοις, καὶ παρέχουσα ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ῥυομένη αὐτοὺς ἐκ τῶν ἀδικούντων ἀπέλυεν· διελέγετο δὲ καὶ τοῖς τὴν βίαν ἐπάγουσι, τοιαῦτα φάσκουσα· Θάνατος, ὦ ἄνθρωποι, διαδέχεται ἡμᾶς, γῆ καὶ σποδός ἐστι πᾶς ἄνθρωπος, μὴ ἐκδώσωμεν ἑαυτοὺς τῇ πλεονεξίᾳ, μὴ δὲ λυπήσωμεν τὸν Θεὸν τὸν εἰς αὐτὸν ἀναδεχόμενον τὴν παρ᾽ ἡμῶν τῷ πλησίον ἐπαγομένην ἀδικίαν, λανθάνει γὰρ αὐτὸν οὐδὲν τῶν παρ᾽ ἡμῶν γενομένων.

Ταῦτα παρ᾽ αὐτῆς ἀκούοντες ἐκεῖνοι, εἰκότως ἡδοῦντο αὐτὴν διὰ τὴν δεδωρημένην αὐτῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ χάριν, καὶ τὸ δεδομένον παρ᾽ αὐτῆς εἰς εὐλογίαν ἐλάμβανον· καὶ λυτρουμένη τοὺς ἐπηρεαζομένους ἐκ τῶν κατεχόντων αὐτούς, ἀπέλυεν εὐχαριστοῦντας τῷ Κυρίῳ. Ταύτῃ προσαρμῶσαι δίκαιον τὸ ὑπὸ τοῦ ὑμνογράφου Δαβὶδ εἰρημένον· Μακάριοι οἱ ἄμωμοι ἐν ὁδῷ, οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου· μακάριοι οἱ ἐξερευνῶντες τὰ μαρτύρια αὐτοῦ, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητήσουσιν αὐτόν. Ἀληθῶς γὰρ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ τὸν Θεὸν ἐκζητήσασα εὗρεν, καὶ ἐπεκαλέσατο αὐτὸν ἐν τῇ πτωχείᾳ τοῦ πνεύματος αὐτῆς, βοῶσα· Σῶσον τὴν δούλην σου, ὁ Θεός μου, τὴν ἐλπίζουσαν ἐπί σοι. Ἐδέετο C δὲ ἀδιαλείπτως πάντα ἐπὶ σωτήρια ποιῆσαι καὶ χάριν δοῦναι τῷ δούλῳ αὐτοῦ Συμεών, ἐλπίσαντι ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἑαυτὸν σταυρώσαντι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ταῦτα στεναγμοῖς αλαλήτοις διὰ πνεύματος αἰτουμένη ὅλην τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν Θεὸν εἶχεν ἀεί.

Τοὺς δὲ Ἱερεῖς ἐθαύμασεν κατὰ τὸ γεγραμμένον, τιμῶσα τούτους πολυτρόπως· καὶ γάρ, ὡς ἡ Μάρθα ἐπὶ τοῦ Κυρίου περὶ πολλὴν διακονίαν τῆς εἰς ἐκείνους θεραπείας περιεσπᾶτο, καὶ ἔλαιον μετὰ Μαρίας προσφέρουσα ἐξέχεεν εἰς τοὺς πόδας αὐτῶν, συνεχῶς τοῦτο ποιοῦσα καὶ διὰ πάντων αὐτοὺς ἀναψύχουσα, οἵ τινες μετὰ τὴν θεράπειαν εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ, καὶ εὐλογοῦντες αὐτὴν ἀνεχώρουν· Ἀβραμιαῖα γὰρ οὖσα θεοφόρους ἄνδρας ἐξένιζεν. Εἶχεν δὲ καὶ τοῦτο παρὰ Θεοῦ χάρισμα, ὃ καὶ λίαν ἐστὶ θαυμάζειν· τίνες γὰρ παραφρονοῦντες ἐξ ἐνεργίας δαιμόνων, νύκτως καὶ μεθ᾽ ἡμέραν ὑπ᾽ αὐτῶν ἐλαυνόμενοι, καὶ κραυγάζοντες, καὶ τὰ ἴδια σώματα κατατέμνοντες, περισχίζοντες ἱμάτια καὶ μηδεμίας ἀνέσεως τυγχάνοντες, μηδὲ τῶν ἐπιδεδομένων αὐτοῖς ἄρτων ἐσθίειν ἀνεχόμενοι, προσκαλούμενοι ὅμως ὑπὸ τῆς Μακαρίας, παρεγίνοντο σὺν αὐτῇ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς, καὶ σωφρονοῦντες ὑπετάσσοντο αὐτῇ, ὡς τέκνα μητρί· οἳ καὶ θαλπόμενοι βρώσει καὶ πόσει ἀνεχώρουν εἰς τὸν ἴδιον τόπον, παρ᾽ οὐδενὸς ἄλλου ἀρχόμενοι τὰ τῆς τροφῆς ἀναγκαῖα

tur immortalis et incorruptibilis Regis ac Conditoris omnium? Existimo ego, non leve illud crimen esse eorum, qui ex contemptu talia committunt. Excogitabat semper aliud atque aliud quod egregiis suis facinoribus adjiceret; hinc quæ sub vestibus *c* sabana gestabat, exuta largiebatur rusticanis hominibus, pueros suos ad *d* baptismum adferentibus ac linteorum indigis; ut in illis, non autem in fasciis suis, eos post sacram ablutionem susciperent. Invisebat frequens ægrotos, eorumque necessitatibus e suis subveniebat; cibum esurientibus, sitientibus potum suppeditabat; sed clam fere, ubiubi esset, quantum facultates sinebant præbebat universis. Si quando in hominem vere nudum incideret, ilico comparabat sibi vestes a propolis, queis egentem, ignorantibus aliis, operiebat: audiebat quippe cum tremore illam falli nesciam Salvatoris vocem, justos alloquentis ac dicentis: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi: quia vidistis me esurientem, et nutrivistis; sitientem, et dedistis potum; hospitem, et collegistis; infirmum, et visitastis, et quæ sequuntur: et quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.

D

c
d

præmii id agentibus propositi non ignara.

Matth. 25, 34.

5 Talia cum numquam non et meditaretur et opere præstaret, non detrectabat exequiis interesse defunctorum, seu peregrinorum, seu pauperum, Fratrum nostrorum; comitabatur enim illorum funera usque ad *e* sepulcrum lacrymas copiosas profundens: quod si necessitas postularet, curabat vestes sepulcrales atque edulia *f*, quæ distribuebat sedentibus in templo. Gratiosa et affabilis erat omnibus, sermo divino sale conditus. Cum quid emendum esset, exhibebat sine contentionibus in simplicitate cordis pretium rei; cum vero vendendum quidpiam mercium suarum, cum blando sermone offerebat nullo interposito juramento: sermo namque ejus erat in his recte ordinatus, aut Ignosce; aut si quid amplius proferret, dicebat, Ita et non. Sæpe dissidentibus pugnantibusque obviam facta, promebat illa quæ facerent ad concordiam pacemque: et persuasione sua dissolvens nodos violentarum *g* actionum, inducebat ipsos, ut secundum id quod scriptum est, mutuam caritatem amplecterentur. Si quos forte contumeliam aut injuriam, patientes conspiceret, miserabatur, defendebat, liberatosque e manibus iniquorum dimittebat: illos autem, qui vim inferebant, hunc in modum alloquebatur; Mors, o homines, nos manet; terra et cinis est omnis homo: ne quæso, ne dedamus nos avaritiæ, nec contristemus Deum, qui, quam proximo nos inferimus, illatam sibi injuriam reputat: nihil quippe Deum latet eorum quæ agimus.

E

Liberalis est in exequiis mortuorum:

e

f

in mercatu blanda:

g

inter dissidentes pacifica:

F

6 Talibus illi auditis merito venerabantur Beatam, propter illam, quam ipsi Deus contulerat gratiam, et salutaria ipsius monita cum gratiarum actione æqui bonique consulebant: atque ita erepti illi, quibus vis inferebatur, e violentorum manibus dimittebantur, gratias Domino persolventes. Merito igitur accommodabimus huic mulieri verba illa hymnographi Davidis: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini; beati qui scrutantur testimonia ejus, in toto corde requirent eum. Vere enim in toto corde suo quæsivit Deum et invenit, et invocavit ipsum in paupertate spiritus, clamans: Salvam fac servam tuam, Deus meus, sperantem in te. Precabatur vero ut cuncta conducerent ad salutem, gratiaque donaretur famulo Dei Symeoni, qui spem suam in Deo collocans, a teneris unguiculis contixerat se cruci propter nomen ejus. Talia cum gemitibus inenarrabilibus orabat, tota semper mente in Deum intenta.

ex æquo utrimque bene consulit.

Psal. 118

7 Sacerdotes Dei admirabatur, et (uti scriptum

A. COÆVO EX MS FLORENT.

Erga Sacerdotes officiosa est:

A *h* est) multiplici honore prosequebatur : etenim velut altera Martha coram Domino satagebat circa frequens ministerium, quod illis exhibebat : et cum Maria oleum adferens, effundebat in pedes illorum ; idque factitabat identidem, recreabatque illos in omnibus : qui accepto obsequio gratias agentes Deo et benedictionem impertientes mulieri, recedebant, excipiebat enim hospitio viros illos Deiferos, Abrahamo persimilis. Illud quoque, non parva admiratione dignum, a Deo donum obtinuerat : videlicet quod cum energumeni quidam, violentia dæmonum de statu mentis dejecti, noctu diuque exagitarentur miserum in modum, vociferarentur, corpora sua laniarent, lacerarent vestimenta, idque sine ulla intermissione aut levatione, imo neque cibum qui porrigebatur manducare possent ; quod, inquam, advocati una omnes a B. Martha, accesserint comitante ipsa ad domum ejus ; quod mentis compotes facti, morem gesserint illi, ut matri filii ; quodque cibo potuque refecti, quæ prius ab ullo alio admittere renuebant, reverterint ad se : adeo ut, quotquot ipsos conspiciebant, darent gloriam Deo, gratiamque ab illo Marthæ datam prædicarent.

furentes sibi restituit.

δέξασθαι· ὥστε τοὺς ὁρῶντας αὐτοὺς δοξάζειν τὸν Θεὸν καὶ ἐξαγγέλλειν τὴν δεδομένην αὐτῇ παρ᾽ αὐτοῦ χάριν. D

ANNOTATA.

a *Hinc apparet, verbum* καταλαλεῖν, *quo Auctor Græcus hic utitur, non solum in malam partem sumi* (*uti passim Lexicographi volunt*) *sed etiam in bonam.* b *Ne quis irreverentiæ id tribuat, quod semper stando interesset rebus divinis; auscultet quid dicat Goar Nota* 64 *in Ordinem sacri ministerii :* Rarissime, *ait*, et fere numquam in ecclesia sedent Græci : ..... raro etiam genu flectunt. *Adeo ut perpetua illa ipsius statio observantiæ rituum ecclesiasticorum adscribenda sit.* c Σάβανα linteamina *sunt, quibus aut in balneis aut fonte baptismatis loti excipiuntur involvunturve.* d *Gr.* φωτίζουσι illuminantibus : *sic enim loquebantur Christiani; et* Baptismum φωτισμὸν, Illuminationem *appellabant, eo quod anima fidei lumine per baptismum illustretur.* e *Græca phrasis ad verbum reddita,* Usque ad æternum tugurium, f *Non solum in Asia, sed etiam in Africa*
B *hunc morem obtinuisse, testis luculentus est Augustinus lib.* 6 *Confess. cap.* 2, *et apud nos in Vita S. Monicæ* 4 *Maji num.* 26, *ubi narrat, quomodo illa,* sicut in Africa solebat, *etiam Mediolani,* ad memorias sanctorum (*id est, sicut mox infra explicat,* defunctorum) pultes et panem et merum attulerit, *quæ prægustata modice,* E *mox distribueret in alios.* g *Ita, puto, recte transtulimus hoc loco vocem Græcam* συνάλλαγμα *quod fere* commercium, conventio, contractus *interpretatur. Sed minus late hæc patent apud Latinos, quam illud apud Græcos :* commercium *quippe notat emendi vendendique inter se jus et consuetudinem : Græci vero inter* συναλλάγματα *etiam* furta, homicidia, veneficia, *aliaque annumerant, teste Budæo; atque hinc duplex genus* συναλλαγμάτων *constituunt, alia* ἑκούσια *seu* voluntaria, *alia* ἀκούσια *sive* non voluntaria *:* ἑκούσια *recte per vocem Latinam* commercium *explicaveris,* ἀκούσια *non item. Quærenda nobis igitur hoc loco alia vox fuit, quæ utrisque competeret : quam utrum invenerimus, tui judicii esto. Certe non primi videbimur ita locuti, si considerentur Caii Jurisconsulti scripta, usi eadem voce* actiones, *ut vertendo Græcum* συνάλλαγμα *æque generaliter loqueretur.* h *Videtur respicere ad istud Pauli,* 1 *ad Timoth.* 5, 17, Πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς αξιούσθωσαν, Presbyteri duplici honore digni habeantur.

CAPUT II.

Visiones variorum : Marthæ humilitas : mortis tempus et gloria in cœlis revelata.

In tutelam S. Joannis Bapt. recepta

Cum aliquando nocturnas more suo preces offerret Deo, eique gratias persolveret per manus illius, quo non surrexit major inter natos mulierum, Joannis Baptistæ ; incidens in somnum, dignata est visione illius, apparente simul cum ipso Timotheo, Sancti Apostoli Pauli discipulo ; et colloquebantur
C inter se, ut amici solent : audiit vero etiam S. Joannem talia dicentem sibi : Ego te omni tempore defendo propugnoque apud Deum, nec unquam deseram. Experrecta post hæc, timida ac tremebunda laudavit Deum, atque abiens, sicut mos illius erat, ad venerandum filium suum, in Monte-mirabili agentem, quoquot per viam reperiebat ægritudinibus vulneribusve debiles, recreabat benevole et consolando animabat ; obligandisque etiam plagis fasciolas conficiebat ex vestimentis suis, et vinum oleumque affundebat : atque hoc modo iter suum conficiebat læta. Sæpius enim tunc temporis contingebat in partibus illis fieri insultus *a* grassatorum per viam, ut frequenter admodum variis locis in transitu sic subsisteret ; illis quoque qui obsequiis monasterii insudabant, conjungebat ipsa operam suam, mundabat lavabatque semper infirmos Fratres nostros, et plurima faciebat quæ usibus eorum impendi conveniebat.

ægris opitulatur.

a

9 Rebus in omnibus temporibusque postremam se et vilissimam omnium appellitabat ; et scientibus, illam viri tam sancti matrem esse, dicebat, se indignam, quæ discipulis ejus famularetur. Neque vero efferebatur gloriabaturque, cum et auribus et oculis

Ποτὲ δὲ κατὰ τὸ συνῆθες αὐτῇ τὰς νυκτερινὰς ἱκεσίας προσάγουσα τῷ Θεῷ, καὶ τὰς εὐχαριστίας ἀναπέμψασα, διὰ τοῦ μείζονος πάντων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν Ἰωάννου, καὶ ὑπνώσασα, τῆς αὐτοῦ ἐμφανείας καταξιοῦται, συνόντος αὐτῷ καὶ Τιμοθέου τοῦ μαθητοῦ τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, καὶ ὥσπερ φίλος φίλῳ διελέγετο· ἀκούει δὲ παρ᾽ αὐτοῦ, ταῦτα λέγοντος πρὸς αὐτήν· Ἐγὼ ἐν παντὶ F καιρῷ ὑπερασπίζω σου πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ προΐσταμαι, καὶ οὐ μή σε ἐγκαταλείψω. Διαγρηγορήσασα δὲ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ, ἐδόξασεν τὸν Θεόν· ἀνιοῦσα δὲ κατὰ τὸ σύνηθες αὐτῇ πρὸς τὸν αὐτῆς τίμιον υἱὸν ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει, τοὺς εὑρισκομένους κατὰ τὴν ὁδὸν ἐν συμπτώμασι καὶ πληγαῖς, ἀνακτωμένη φιλοφρόνως καὶ παρακλητικοῖς λόγοις ψυχαγωγοῦσα, καὶ περιδέσμους ποιοῦσα ἐκ τῶν φορημάτων αὐτῆς, οἴνῳ τε καὶ ἐλαίῳ καταβρέχουσα, οὕτως ἐπορεύετο τὴν ὁδὸν αὐτῆς χαίρουσα· πολλὰς γὰρ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ὁδοστασίας συνέβαινεν ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις γίνεσθαι· τοῖς δὲ περὶ τὴν διακονίαν ἐνασχολουμένοις συναγωνιζομένη διαπαντὸς, ἔλουεν τοὺς ἀσθενοῦντας Ἀδελφοὺς ἡμῶν, παρέχουσα πλεῖστα εἰς τὴν προχωροῦσαν αὐτοὺς δαπάνην.

Ἐν πάντι δὲ καιρῷ καὶ πράγματι ἐσχάτην καὶ εὐτελεστέραν πάντων ἑαυτὴν ἀπεκάλει, καὶ τοῖς γινοίσκουσιν αὐτὴν μητέρα εἶναι τοιούτου ἀνδρὸς ἁγίου, δούλην ἀναξίαν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἑαυτὴν ἔλεγεν εἶναι. Ἀλλ᾽ οὔτε κατεκαυχᾶτο ἀκούουσα καὶ βλέπουσα πλήθη ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων, τῶν μὲν ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐνοχλουμένων, τῶν δὲ ποικίλαις νόσοις καὶ πάθεσι συνεσχομένων, κωφῶν τε καὶ τυφλῶν καὶ μογιλάλων καὶ παραλυτικῶν συντρεχόντων πρὸς αὐτὸν, καὶ διὰ τῶν αὐ-

τοῦ

A τοῦ προσευχῶν θεραπευομένων· ἐτήρει δὲ πάντα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, δεομένη τοῦ Θεοῦ φυλάξαι αὐτὸν ἀπὸ τῶν μηχανημάτων τοῦ πονηροῦ, καὶ ἔλεγεν ἀεὶ πρὸς τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ ταπεινῷ χρωμένη λογισμῷ· Δόξα πρέπει, τέκνον, τῷ ἐνεργοῦντι Θεῷ διά σου, σὺ δὲ πρόσεχε τῇ σῇ πτωχείᾳ, καὶ πάσῃ φυλακῇ τήρει τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν. Ἀκούων δὲ ταῦτα ὁ Συμεὼν, ἔχαιρεν καὶ εὐχαρίστει τῇ καλῇ αὐτῆς συμβουλίᾳ. Εὐφραίνετο δὲ σφόδρα καὶ ἡ ὁσία Μάρθα τὴν ἀπὸ βρέφους ἄσκησιν αὐτοῦ καὶ πολιτείαν ἐπισταμένη, καὶ πάντας τοὺς ἐπαινεῖν αὐτὸν ἐγχειροῦντας ἐκώλυεν, τὴν ἐντεῦθεν τοῖς πολλοῖς συμβαίνουσαν χαύνωσιν ὑφορωμένη.

Οὕτως πολιτευομένη καὶ τοσαύτην κεκτομένη ταπείνωσιν τῆς καρδίας, πάντας κατὰ τὸ δύνατον ἤθελεν λανθάνειν· ὅθεν ἐπληροῦτο ἐπ' αὐτῇ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο λόγιον, τὸ φάσκον· Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρᾳὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους. Ὡς γὰρ ἐν τῇ σαρκὸς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Κριστοῦ παρουσίᾳ ἀπεδείχθησαν παρ' αὐτοῦ ἡ Μαγδαλήνη καὶ Μαρία καὶ Σαλώμη, Σουσάννατε καὶ Ἰωάννα καὶ ἡ ἄλλη Μαρία καὶ αἱ λοιπαὶ μαθήτριαι, οὕτως καὶ ἡ μακαρία Μάρθα ὑπακούουσα αὐτοῦ διδάσκοντος· Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾳός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσεται ἀνά-
B παυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὁ γὰρ ζύγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φόρτιόν μου ἐλαφρόν. Καὶ ὑποκλίνασα τὸν ἑαυτῆς αὐχένα τῷ χρηστῷ ζυγῷ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, εἰργάζετο τὰς ἀρετὰς καὶ τῷ ἐλαφρῷ αὐτοῦ φορτίῳ καταλλάξασα τὸ βάρος τῶν ἑαυτῆς ἁμαρτῶν, ἐλάφρυνεν τοῦτο μᾶλλον δὲ ἀπέθετο ὅλην ἑαυτὴν ἀναθεῖσα Θεῷ κατὰ τὸ γεγραμμένον, Ἐμοὶ τὸ προσκολλᾶσθαι τῷ Θεῷ ἀγαθόν ἐστι, τίθεσθαι ἐν τῷ Κυρίῳ τὴν ἐλπίδα μου. Διὸ καὶ χάριν εὗρεν παρ' αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ Μαρία ἡ ἀδελφὴ τῆς πάλαι Μάρθης καὶ τοῦ Λαζάρου· Μαρία γάρ φησι τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥ τις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν πρὸ ἐνιαυτοῦ ἑνὸς τῆς πρὸς Θεὸν ἐκδημίας αὐτῆς, μετὰ τὸ πληρῶσαι αὐτὴν τὸ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς πτώχους ἔργον, ὡς ἐν ἐκστάσει γενομένη, εἶδεν πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου, κήρους καὶ λαμπάδας κατέχοντας καὶ λέγοντας αὐτῇ· Ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ ἐρχομένῳ ἐλευσόμεθα καὶ ληψόμεθά σε ἐκ τοῦ τόπου τούτου εἰς τὴν ἡτοιμασμένην σοι κατάπαυσιν· ὥσπερ καὶ γέγονεν. Τὸν γὰρ καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισαμένη, τὸν δρόμον τελέσασα, τὴν πίστιν τηρήσασα, καὶ τὴν ἀποκειμένην μακαρίαν ἐλπίδα τοῖς εὐσεβῶς πολιτευσαμένοις συνέκδημον λαβοῦσα, μετέστη πρὸς ὃν ἠγάπα Κύριον, ἐνιαυτὸν ἄλλον ζήσασα μετὰ τὴν τοιαύτην θεωρίαν. Ἤλπισεν γὰρ Μάρθα ἐπὶ Κύριον καὶ οὐ κατησχύνθη,
C εὔξατο καὶ ὁ Θεὸς εἰσήκουσεν αὐτῆς. Οὐκ ἀπέκρυψεν δὲ ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ δούλου αὐτοῦ Συμεὼν τὰ περὶ τῆς μεταστάσεως τῆς ὁσίας αὐτοῦ μητρὸς, ἀλλὰ προδηλώσας αὐτῷ ταύτην οὐ συνεχώρησεν αὐτὸν ἐπὶ πολὺ σκυθρωπάσαι· μετέβαλεν δὲ πρὸς εὐχαριστίαν τὸν αὐτοῦ λογισμὸν, ὥστε αὐτὸν τοῖς τοῦ μακαρίου Ἰὼβ χρήσασθαι ῥήμασιν καὶ εἰπεῖν· Ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξε, οὕτως καὶ ἐγένετο, εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἦσαν δὲ δύο ἀδελφοὶ, ἀπὸ κοσμικῶν ἐλθόντες πρὸς τὸν Ἅγιον πρὸ τοῦ τεθεῖναι λίθον ἐπὶ λίθῳ ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει, εὐλαβῶς ζῶντες σφόδρα, καὶ ἐξακολουθοῦντες ταῖς ἁγίαις αὐτοῦ διδαχαῖς, τάστε παραδόσεις ἃς παρέδωκεν αὐτοῖς ἀσφαλῶς κατέχοντες, οὓς καὶ ἐνέδυσεν ὁ Θεοῦ δοῦλος ἐπενδύτας σάκκους. Οὗτοι πυρωθέντες τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ καὶ τῷ φόβῳ, ἦσαν βιασταὶ ἁρπάζοντες τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁ οὖν πρεσβύτερος Ἀδελφὸς, παρελθὼν εἰς μέσον τῶν Ἀδελφῶν ἱσταμένων πλησίον τοῦ Ἁγίου Συμεὼν, βαλὼν μετάνοιαν ἐνώπιον αὐτοῦ, εἶπεν, Πάτερ, συγχώρησον καὶ ἐπίτρεψόν μοι, ἔχω γάρ τι εἰπεῖν. Καὶ ἐπιτρέψαντος αὐτοῦ, ἔφη· Ἐθεώρουν σήμερον ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς τὴν κυρίαν ἡμῶν Μάρθαν, τὴν μητέρα σου καὶ ἡμῶν πάντων, ἱσταμένην ἐνώπιον τῆς μητρὸς τοῦ Κυρίου, τῆς παναγίας ἀειπαρθένου Μαρίας· ἐξέτεινεν τὰς χεῖρας αὐτῆς ἡ Κυρία ἡ μεγάλη ἐν σχήματι σταυροῦ· καὶ ἐγένετο ὅλη ὡσεὶ

D sentiret magno numero viros, feminas, pueros, tum spiritibus immundis divexatos, tum variis infirmitatibus morbisque oppressos, alios mutos, cæcos alios, nonnullos balbos, quosdam paralysi tactos, concurrere ad filium suum, ejusque precibus levatos consequi sanitatem; verum conservabat omnia in corde suo ac rogabat Deum, ut protegeret ipsum a machinationibus cacodæmonis: et iterabat hæc sæpe apud famulum Dei, humili utens sermone: Fili mi, gloriam tribui par est operanti omnia per te Deo: tu vero memor esto paupertatis tuæ, et omni studio conserva cor tuum. Talia cum audiret Symeon, lætabatur et gratias agebat recta consulenti. Similiter et S. Martha complebatur gaudio, cum filii sui ascetica studia et conversationem intelligebat: prohibebat tamen quibusvis, laudes ejus celebrare aggredientibus, ne id agerent; suspectam habens, quæ inde oboriri multis consuevit, gloriæ titillationem.

A. COÆVO EX MS. FLORENT.

Humilitas ejus in gratia miraculorum filii,

10 Hoc igitur modo cum vitam ageret, tantam consecuta humilitatem cordis, omnibus ignota, quantum in ipsa erat, cupiebat latere. Unde completum in ipsa fuit illud Prophetæ effatum: Super quem respiciam, nisi super humilem et quietum et trementem sermones meos. Nam sicut illo tempore, quo Salvator noster Jesus Christus in carne versatus est, et Magdalena, et Maria, et Salome, et Susanna, et Joanna, et alia Maria, et reliquæ discipulæ ab ipso institutæ fuerunt: ita beata quoque Martha eidem dicto audiens erat, docenti: Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris: jugum enim meum suave est, et onus meum leve. Et inclinans se sub suavi jugo Christi Salvatoris, operabatur virtutes; et pondus peccatorum suorum, cum ipsius levi onere commutans, reddebat facile; aut potius ipsum deposuit dicando consecrandoque se totam Deo, juxta illam Scripturæ sententiam, Mihi adhærere Deo bonum est, ponere in Domino spem meam. Ac propterea gratiam quoque invenit apud Dominum, uti Maria, soror Marthæ illius priscæ ac Lazari: nam Maria, inquit Dominus, optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

in desiderio latendi,

Isaiæ. 66, 2

E

Mat. 11, 29

in imitatione Christi.

Ps. 72, 28

Luc. 10, 42

11 Quadam igitur anni obitum illius antecedentis die, posteaquam famulatum suum egenis præstitisset, rapta in extasim, conspexit multitudinem cœlestis exercitus, cereis lampadibusque instructorum ac dicentium sibi: Anno proxime venturo liberatam te ex loco hoc in præparatam tibi requiem suscipiemus: uti et factum est. Nam cum bonum certamen certasset, cursum consummasset, fidem servasset; repositam quoque beatam spem, vitam cum pietate conjunctam ducentes comitantem, accipiens, translata est ad Dilectum suum, posteaquam a superiori visione exegisset vivendo annum unum. Speravit enim Martha in Domino, et non confusa est; precata est, et Deus exaudivit illam. Neque celavit Dominus famulum suum Symeonem obitum sanctæ matris; sed manifestum illi faciens, neutiquam passus est eum propterea diu multumque tristari: convertit enim ad gratias agendas animum et cogitationes Sancti, illam beati Job sententiam promentis ac dicentis, Sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum in secula.

Prædicitur ab Angelis obitus ejus,

F

Symeoni quoque revelatus:

Job 1, 21

12 Erant fratres duo, qui prius ad Sanctum, rebus mundi hujus nuntio remisso, se contulerant, quam substructio ulla in Monte-mirabili excitata esset: erant autem vitæ admodum religiosæ, exsequebantur sanctas illius institutiones, et traditiones custodiebant inviolatas, imo etiam cilicinis palliis a Dei famulo induti fuerant. Hi sermone Symeonis caritatem spirante inflammati, metuque correpti, violenter rapiebant regnum cœlorum. Igitur qui natu major altero erat, prodiens in mediam Fratrum coronam

Ipsa etiam pio Fratri

A. COMVO EX MS. FLOERENT.

visa cruciformis

A ronam, prope a S. Symeone consistentium, exhibita ipsi reverentia, dixit: Da veniam, Pater, ac permitte: est quod dicere velim. Atque illo indulgente, sic locutus est: Vidi hodie per noctem in visione Dominam nostram Martham, matrem tuam ac nostram omnium, stantem coram matre Domini, ter sancta semper virgine Maria: extendebat manus suas magna Domina in formam crucis, totaque in crucem auream argenteamque veluti transformata est, et sparsit luminis radios instar solis: facies autem sola supra crucem eminens dignoscebatur, cetera conversa in crucem lucidam tota gloriosa apparebat.

Filio indicat mortis suæ tempus,

13 Narrante hanc visionem coram omnibus Fratre illo, advenit ipsa B. Martha: dixitque ipsi Symeon: Benedic mihi, mater, ut Abraham Isaaco. Reposuit illa: Idcirco huc veni, fili mi, ut benedictione tua atque instructione impertiter tres quippe soli menses mihi vitæ supersunt, cum hinc ad Dominum Deum meum, qui fecit te et ex indigno meo utero elegit te, abitura sum. Ipse benedictione sua te prævemet, gratiaque dignabitur tanta, ut bene cœptum hunc cursum tuum perficias, et participem te regni sui eo admittat cum hisce filiis tuis, quos tibi tradidit regenerandos per Evangelicam suam B doctrinam. His dictis inclinavit se, adoravitque ipsum cum lacrymis.

quod non credentibus discipulis

14 Omnes autem, qui congregati erant, debitam ipsi reverentiam atque honorem exhibuerunt, gratiasque agentes Domino dixerunt: Imo vivet anima tua, Mater, ac laudabit Dominum: grave enim ipsis videbatur quod dixisset; Tres solummodo menses supersunt, ac deinceps non videbitis in carne faciem meam. At illa confirmavit rursum dicta sua, inquiens: Nisi eveniant, quæ prædixi, pro plana me habetote, famulam Dei omniumque vestrum. Ad sermonem hunc, præcipue quod famulam se appellaret omnium, conciderunt in faciem suam Fratres. Symeon vero dixit illi: Benedictionem modo tuam poscimus; o Mater; verba namque talia, auribus nostris perquam gravia, audire nolumus. Dixit autem Beata: Benedicti Domino estis vos, et benedicti sunt qui benedicunt vobis. Ego enim, fili mi, tamquam peccatrix et abjecta mulier, dixi quod hodie mihi dicendum erat: te vero decet honor ab illo tribuendus, quem tu ab infantili ætate honorasti semper, cum ipso confixus cruci. Talia prolocuta amplexataque universos, abiit in civitatem.

iterum confirmat:

Symeon quoque per visionem idipsum intelligit:

15 Postera die vocatis probatæ virtutis Fratribus, inquit Symeon; Omnino instat resolutio Dominæ meæ magnæ; vidi enim per quietem in visione C positum ipsi in conspectu meo thronum, in quo considebat: vos enim, Fratres, adstabatis claudebatisque ipsam corona vestra, non aliter quam filii: et allocuta vos est instar Magistræ, dicens: Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiæ non sedit. His addebat multa ad institutionem vestram facientia, et amplexata singulos commendabat Deo. Post hæc surrexit ac venerabilem tenens Crucem, abiit ante me in mandram, cigentibus me vobis et psalmos compunctionis canentibus. Appropinquante igitur tempore, quo e vivis abeundum B. Marthæ foret, accessit ad filium suum S. Symeonem, revelatura sua opera, quæ fecerat in abscondito, propter Deum dicentem: orate in abscondito et ipse reddet vobis, Multa quoque de instante sibi vitæ exitu locuta; affulgere illuminationem animæ suæ dictitabat: ipsumque Deo, a quo electus erat, precando commendavit.

ad quem Martha redit confessura, Matth. 6, 6

et visionem aperit de miseris opem ejus inclamantibus,

16 Ecce autem in illa nocte spectaculum B. Marthæ oblatum est: stetitque illucescente die coram Sancto, et enarravit visa: Vidi te, inquiens, fili mi, hodie in ecclesia Daphnes, accesseruntque tibi nonnulli e loco, tribus ab eodem suburbio milliaribus

D σταυρὸς ἀπὸ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μεταμοργομένη, καὶ ἀπαστράπτουσα ἀκτίνας φωτὸς ὡς ὁ ἥλιος, μόνον δὲ τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὑπεράνω τοῦ σταυροῦ ἐγνωρίζετο, ὅλη γὰρ μεταβληθεῖσα ἐν εἴδει σταυροῦ φωτεινοῦ δεδοξασμένη ἐφαίνετο.

Ταύτην τὴν θεωρίαν ἐπὶ πάντων ἐξηγουμένου τοῦ Ἀδελφοῦ, παραγέγονεν ἡ μακαρία Μάρθα, εἶπεν δὲ Συμεὼν πρὸς αὐτήν· Εὐλόγησόν με, μῆτερ, ὡς Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαάκ. Ἡ δε πρὸς αὐτὸν ἔφη· Εἰς τοῦτο παραγέγονα, τέκνον, κἀγὼ εὐλογηθῆναι καὶ συντάξασθαί σοι, τρεῖς γάρ μοι μῆνες μόνοι ὑπολελειμμένοι εἰσὶ τοῦ βίου τούτου, καὶ πορεύσομαι πρὸς Κύριον τὸν Θεόν μου, τὸν ποιήσαντά σε καὶ ἐκλεξάμενον ἐκ τῆς ἀναξιότητος τῶν ὠδίνων μου. Αὐτὸς οὖν εὐλογῆσαι σε καὶ καταξιῶσαι τὸν καλὸν τοῦτον δρόμον τελέσαι, καὶ κοινωνὸν ποιῆσαι τῆς αὐτοῦ βασιλείας, μετὰ τῶν τέκνων σου τούτων, ὧν δέδωκέ σοι γεννῆσαι διὰ τῶν εὐαγγελικῶν αὐτοῦ διδαγμάτων· καὶ ἔκλινεν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ μετὰ δακρύων.

Πάντες δὲ οἱ σὺν αὐτῷ τὴν ὀφειλομένην τιμὴν ἀπένειμαν αὐτῇ, εὐχαριστήσαντες τῷ Κυρίῳ, καὶ εἰρηκότες· Ζήσει μᾶλλον ἡ ψυχή σου, μῆτερ καὶ αἰνέσει τὸν Κύριον· Λυπηρὸν γὰρ αὐτοῖς κατεφάνη τὸ ῥηθὲν παρ᾽ αὐτῆς ὅτι τρεῖς μῆνές εἰσι καὶ οὐκέτι λοιπὸν ὄψετε τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί· καὶ ἐβεβαίωσεν αὐτοῖς πάλιν τὸ ῥῆμα E φήσασα Ὡς εἰ μὴ τοῦτο γένηται πεπλανημένην με λογίσασθε τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ καὶ πάντων ὑμῶν. Συνέπεσον δὲ οἱ Ἀδελφοὶ τῷ προσώπῳ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις παρ᾽ αὐτῆς, καὶ μάλιστα ὅτε δούλην αὐτὴν ἀπεκάλει πάντων. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὴν Συμεών· Εὐλογίας αἰτούμεθα παρά σου, μῆτερ, οὐ γὰρ τοιαῦτα ῥήματα θέλομεν ἀκούειν παρὰ σου βαρύνοντα ἡμᾶς. Ἔφη δὲ ἡ Μακαρία· Εὐλογημένοι ἐστὲ ὑμεῖς τῷ Κυρίῳ, καὶ οἱ εὐλογοῦντες ὑμᾶς εὐλογημένοι· ἐγὼ γάρ, τέκνον, ὡς ἁμαρτολὴ καὶ ταπεινή, λέγω τὸ καὶ χρέως τήμερόν μοι· σοὶ δὲ ἡ τιμὴ πρέπει ἐκ τοῦ τετιμημένου, ὃν ἐτίμησας ἀεὶ συσταυρωθεὶς αὐτῷ νηπίοθεν. Ταῦτα εἰποῦσα καὶ ἀσπασαμένη πάντας, ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν.

Τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ καλέσας Συμεὼν τοὺς δοκίμους τῶν Ἀδελφῶν, λέγει· Ἀναγῆναι ἔχει πάντως ἡ κυρία μου ἡ μεγάλη· εἶδον γὰρ ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς, ὅτι ἔμπροσθέν μου ἐτέθη αὐτῇ θρόνος καὶ ἐκαθέσθη, ὑμεῖς δὲ οἱ Ἀδελφοὶ ἐκυκλώσατε αὐτήν, ὡς τέκνα παριστάμενοι αὐτῇ καὶ διελέγετο ὑμῖν ὡς ἐπὶ διδασκάλου, λέγουσα· Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτολῶν οὐκ ἔστη, καὶ ἐπὶ καθέδραν λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν. Εἶτα προσετίθει τὰ συντακτήρια ῥήματα, ἀφπαζομένη ἕκαστον ὑμῶν καὶ παρατιθεμένη τῷ Θεῷ. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀναστᾶσα καὶ κατέχουσα τὸν τίμιον σταυρὸν, ἐπορεύετο F ἐντεῦθεν ἔμπροσθέν μου ἐπὶ τὴν μάνδραν, καὶ ὑμεῖς δὲ κυκλώσατέ με ἐν ψαλμοῖς κατανύξεως. Ὅτε οὖν ἤγγικεν ὁ καιρὸς τῆς κοιμήσεως τῆς μακαρίας Μάρθας, ἦλθεν πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν τὸν ἅγιον Συμεὼν ἀποκαλύψαι τὰ ἔργα αὐτῆς, ἃ εἰργάσατο ἐν τῷ κρυπτῷ διὰ τὸν Θεὸν τὸν εἰπόντα, Προσεύχεσθε ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ αὐτὸς ἀποδώσει ὑμῶν ἐν τῷ φανερῷ. Διεξῆλθεν δὲ καὶ περὶ τῆς κοιμήσεως αὐτῆς, ὅτι ἤγγικεν ὁ φωτισμὸς τῆς ψυχῆς αὐτῆς, καὶ παραθέσθαι αὐτὸν διὰ προσευχῶν τῷ ἐκλεξαμένῳ αὐτὸν Θεῷ.

Καὶ ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ εἶδεν ὅραμα ἡ Μακαρία, καὶ πρωΐας γενομένης ἔστη ἐνώπιον τοῦ Ἁγίου καὶ ἐξηλήσατο τοῦτο εἰποῦσα· Ὅτι εἶδόν σε σήμερον, τέκνον, γενόμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Δάφνης, καὶ προσῆλθόν σοι τινες τῆς χώρας πρὸ σημείων τριῶν τοῦ αὐτοῦ προαστείου μετὰ νηπίων, ἀξιοῦντες τὴν εὐχήν σου λαβεῖν διὰ τὸν ἐπικείμενον αὐτοῖς θανατηφόρον ὄλεθρον· δάκρυα δὲ ἔρρυπτον, αλαλάζοντες ἐν μεγάλῳ πένθει καὶ βοῶντες πρός σε, Διάβηθι, δοῦλε τοῦ Θεοῦ, βοήθησον ἡμῖν· καὶ εὐθέως ἐδόθη ἐν χερσί σου ἄγγος ὕδατος πεπληρομένον, ὅπερ εὐλογήσας δέδωκας αὐτοῖς, εἰρηκώς· Ῥαντίσατε τοῦτο ἐφ᾽ ὑμᾶς διὰ τὸν ἐπικείμενον ὑμῖν ὄλεθρον, καὶ δοθήσεται ὑμῖν χάρις, καὶ ἔσται παῦσις τοῦ ὀλοθρεύοντος ὑμᾶς.

Ταύτα φήσαντός σου ἐθεώρουν παραστάντας σοι τοὺς

ἀπ.

A ἀπὸ τῆς κώμης τοῦ Χαρανδαμᾶ ἄνδρας, τοὺς ἐν τῇ Ἰάσωνος ἐκκλησίᾳ συναγομένους, καὶ ἄραντάς, σε ἐπ᾽ ὤμων πορεύεσθαι. Ἐγὼ δὲ ἀκολουθήσασά σε, εἶπον· Τί ἀρά ἐστι τοῦτο, τὸ ἐνθάδε σε παραγενέσθαι, καὶ ἀναφέρεσαι ὑπὸ πλήθους ἀγροίκων; Καὶ ἔφης πρός με· Μὴ μῆτερ, διότι σωτήριον ἀγαθὸν τοῦτο τὸ πρᾶγμα γενήσεται. Ἀνερχομένων δὲ ἡμῶν ἐν ὄρει ὑψηλῷ καὶ γενομένων ἐν τόπῳ τινί, ἐπέγνων εἶναι τὴν διαγραφὴν τῆς ἁγίας ταύτης μάνδρας, καὶ θαυμάζουσα ἤρθην ὥσπερ εἰς ἀέρα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ εἶδον ἐκεῖ παλάτιον ἀνεκδιήγητον ὑπάρχον ἔνδοξον· κἀκεῖ ἀναπατούσης μου καὶ ἐξισταμένης εἰς ἐκείνην τὴν ἀχειροποίητον σκηνήν, ἐπέστη μοι ἡ παναγία παρθένος ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου, καὶ δύο Ἄγγελοι μετ᾽ αὐτῆς, ὧν τὰ πρόσωπα ὑπῆρχεν ἐξαστράπτοντα, καὶ εἶπεν πρός με· Τί ἐξίστασαι· Ἐγὼ δὲ ἐν φόβῳ καὶ χαρᾷ μεγάλῃ ἀπεκρίθην, Ὅτι οὐκ εἶδον, Δέσποινα, ἐπὶ τῆς γῆς τοιαύτην δόξαν ἐν ταῖς ἡμέραις μου. Ἔφη δὲ πάλιν πρός με· Καὶ τίνι δοκεῖς διαφέρειν τὴν μεγάλην ταύτην εὐπρέπειαν; Ἐμοῦ δὲ λεγούσης, μὴ εἰδέναι, προσέθετο αὖθις εἰπεῖν. Ἀγνοεῖς οὖν τὴν προευτρεπισθεῖσάν σοι δόξαν καὶ ἀνάπαυσιν, εἰς ἣν μέλλεις καταμένειν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα; Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ παλάτιον, ὁ ἔκτισεν ὁ υἱός σου ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ διανευσάσης αὐτῆς ἐκείνοις τοῖς Ἀγγέλοις τοῖς παρεστῶσιν αὐτῇ, ἔθεντο ἐν
B τῷ μέσῳ τοῦ παλατίου σελλίον, καὶ εἶπέν μοι· Ἰδοὺ δεδώρηταί σοι ἡ τιμὴ αὕτη, καὶ κατάμενε ἐνθάδε, ἀνθ᾽ ὧν ἐφοβήθης τὸν Κύριον καὶ ἐτίμησας τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ.

Μεγαλυνομένης δέ μου τῆς ψυχῆς ἐπὶ τῇ δόξῃ τῆς λαλούσης πρός με, εἶπεν πάλιν ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου· Ἐπειδὴ χάριν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου [εὗρες] καὶ ἐπὶ τοῖς λαληθεῖσι τεθαύμακας, δεῦρο καὶ ὄψει τούτων μείζονα. Ὀργανεῖσα c οὖν εἰς ὕψος, ἀέρος, ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ, εἶδον ἕτερον παλάτιον τοῦ πρώτου, τὴν διήγησιν ὑπερβαῖνον, οὗ τὴν ἀνεκλάλητον δόξαν θεασαμένη, ἐν ὀλιγωρίᾳ κατέστην, καὶ ἐνισχύσασά με ἔφη· Καὶ τοῦτο παλάτιον ὁ υἱός σου ᾠκοδόμησεν· ἤρξατο δὲ καὶ τοῦ τρίτου τὰ θεμελία τεθεικώς. Πάλιν ἐκεῖθεν ἐν δυνάμει πνεύματος ἤγαγέ με πρὸς ἀνατολὰς ἡλίου, καὶ ὑπέδειξέ μοι τὸν παράδεισον ἀπὸ ὕψους, καὶ προάστεια τῶν ἐν ἐλεημοσύναις εὐσεβῶν καὶ φοβουμένων τὸν Θεὸν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, φήσασα· Ὅτι κεχάρισται αὐτοῖς ἐνθάδε τὴν ἀνάπαυσιν ὁ Κύριος εἰπών· Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Νῦν οὖν κάτελθε ἐν τῇ μηχανῇ ταύτῃ καὶ ἐπίστρεφε πάλιν ἐνταῦθα. Καὶ ἀναβλέψασα εἶδον καὶ ἰδοὺ ἔμπροσθέν μου μηχανὴ ἵστατο ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς ἡ κεφαλὴ ἀφικνεῖτο ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐν τοῖς πλαγίοις αὐτῆς πατοῦσα ἀκόπως καὶ ἀφόβως κατῆλθον, καὶ εἰς ἑαυτὴν γέγονα.

D distante, cum infantibus suis, rogantes ut imminentem sibi mortiferam perniciem precibus tuis averteres: largas autem profundebant lacrymas, lamentabanturque præ acerbitate doloris, et clamabant ad te; Transi, serve Dei, et adjuva nos. Et subito tradita tibi situla est in manus, aquæ plena: quam benedictione impertitus, dedisti illis, dicens: Aspergite vos aqua ista contra malum quo premimini; et dabitur vobis gratia, et cessabit luctus causa.

A. COÆVO EX MS. FLORENT.

17 Talia te prolocuto, vidi adstare tibi viros e pago Charandama, congregatos in templo *b* Jasonis, levatoque te in humeros suos, abire. Ego vero. subsecuta, dixi; Quid hocce rei est, absportari te hinc a turba rusticana? Dixistique tu; Noli lugere, mater, quoniam saluti hoc conducet. Cum autem pervenissemus in montem sublimem, hæsimus in quodam loco, ubi delineationem sanctæ hujus mandræ cognovi esse: cumque mirarer sublata sum per aera in cœlum, vidique istic palatium tam splendidum ac gloriosum, ut verbis dici non possit. Istic loci obambulabam ego, admirans cum stupore animi tabernaculum illud, nulla manu elaboratum; cum adstitit mihi sanctissima Virgo ac Mater Domini, Angelis duobus, quorum vultus rutilabant multo lumine, stipata, et dixit mihi: Qui! miraris? Ego autem metu
E gaudioque magno occupata, respondi: Quia non vidi, Domina, omnibus diebus vitæ meæ talem gloriam in terris. Rursum illa: Eccui, putas, destinari hoc tantæ venustatis domicilium? Cum dicerem ego, me nescire; adjecit iterum: An igitur ignoras præparatam tibi gloriam atque requiem, in qua ab hoc tempore æternitas tibi transigenda est? Hoc namque palatium illud est, quod filius tuus condidit in cœlo. Et annuente illa Angelis qui adstabant, posita est ab his in medio palatio sella; et dixit mihi; Ecce hæc gloria tibi donata est, permane hic; propterea quod timuisti Dominum, et Ecclesiam ipsius honore prosecuta es.

et de honore ei exhibito: b

item de ostensa sibi sua in cœlis gloria,

18 Cum vero anima mea magnificabat gloriam loquentis mecum Matris Domini; orsa denuo ipsa loqui, sic inquit: Quandoquidem gratiam inveneris coram Domino, et illa, de quibus jam egi, mirata sis; adesto huc, et conspicies præclariora. Adducta igitur ad sublimem aera veluti ad cœlum cœlorum; vidi aliud a priore palatium, nulla sermonis facundia describendum: hujus ego gloriam, omni similiter eloquentia superiorem, admirata, pene a mente abii. Sed illa confortans me dixit: Hoc quoque palatium ædificavit filius tuus: sed et fundamenta tertii *d* cujusdam cœpit jacere. Rursum inde me avexit. in
C spiritu ad ortum solis, et monstravit mihi e loco eminentiori paradisum et locum, in quo qui eleemosynas pie largiuntur ac timent Deum, viri feminæque agunt; dicens: Donavit illis Dominus locum hunc ad quiescendum, quia inquit, Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Nunc igitur F descende per machinam hanc, et postea huc revertere. Cumque ego respicerem, vidi ecce ante me machinam, quæ insistebat terræ, et suprema sui parte contingebat cœlum; ego autem per latus illius ambulans sine labore ac metu descendi: et post hæc mens mea ad se rediit.

item filii Symeonis

d et eorum, qui misericordes sunt.

ANNOTATA.

A Ὀδοστασία, *novæ nec alibi adhuc lectæ compositionis vox, posset etiam significare* actum subsistentis in via: *credidi tamen sensum hic aliud requirere, et causam reddi ob quam sæpe contingebat per vias inveniri vulneratos: et fortassis respicitur ad Persarum urbem occupantium insolentiam, de qua in vita filii num.* 63.

b S. Jason, *creditus unus ex* LXX *Discipulis, colitur a Latinis* 12 *Julii. a Græcis* 28 *Aprilis; dubitat autem Baronius, an non sit aliqua facta confusio* Jasonis Thessalonicensis, *et* Mnasonis Cyprii, *quorum hic Hierosolymis Paulum hospitio excepit, unus* ex antiquis discipulis; *iste ab ipsomet Paulo sit conversus Thessalonicæ. Alteruter in Syria creditur fuisse Episcopus, et sic potuit circa Antiochiam templum habuisse, translatis forsitan eo Reliquiis; id tamen non ausim affirmare, cum desit appellatio* Sancti, *et nomen sumi a conditore potuerit, atque infra num.* 29 *nominetur* Vicus Jasonis: c Ὀργανεῖσα *id est* subvecta quasi per machinam, *quod infra expressius notatur in descensu: est alioqui* ὀργανέω, attollo, *verbum nobis notum, Maxime in tali sensu.* d *Videtur per tria hæc palatia triplex statio Symeonis intelligi, in basi, in columna prima, atque in ultima Montis-mirabilis: itaque confirmatur quod dictum est de tempore obitus S. Marthæ.*

CAPUT

A. COÆVO EX MS. FLORENT.

CAPUT III.

Oratio S. Marthæ ad Symeonem, alia ad Deum, solicitudo pro sepulturæ loco, mors.

Convocatis Fratribus, multa fausta precatur:

Dies erat Dominica, cum isthæc narraret; ac perseverans diutius in oratione, sacrosancta immaculataque suscepit mysteria; et omnino certior facta est obitus sui. Illucescente autem feria secunda coegit Fratres in præsentia Sancti; cui et dixit: Pax tibi, fili, ab illo, qui te elegit, Christo Deo ac salvatore nostro, ipse, quem dilexisti, filius Dei confirmet te in loco tuo, et conservet in fide tua immaculata stabilem et moveri nescium: videant oculi tui, pleni gratia, locum tuum: et producat tibi Dominus germina electa, discipulos in puritate ac sinceritate tibi subditos: si qui decesserint, hos noli deflere; ecce enim ego quoque mater eorum pone sequor: confortet Dominus derelictos et multiplicentur, quoad veniat qui restituet universa. Magnificata sum inter mulieres, quod abitura hinc, te, nulli scandalo futurum ac perfectum, Domino commen-
B dem. Benedicta sit in radice plantatio tua, et germina fructuum tuorum florida, producantur autem in omnibus fructus in lætitiam et exultationem. Dum vitam hucusque egi, numquam laudavi te, timore præpedita; quoniam graviter labitur, quisquis superbia effertur.

reposcit preces filii pro se,

20 Nunc igitur audi me, fili, quem honoravit, qui honoratus est a te, Dominus tuus Christus Deus noster. Memento semper Matris tuæ inter precandum, ut consequar misericordiam magnam; supplex pro me ad sanctam, gloriosam, perpetuaque virginitate decoram, Matrem Domini Mariam, ut remissionem obtineam omnium, quæ in hanc usque diem commisi, peccatorum: quoniam ego non destiti efficaces pro salute tua preces offerre Deo. Pro gratia mihi redde gratiam, et precibus pro me vicissim Deum semper interpella. Ne doleas mea causa, sed gaudeas potius: quia certa de salute ac secura decedo, exultans propter conversationem tuam plane divinam et propter salutem a Christo tibi confirmatam. In quolibet Sacrificio Missæ, ante quodvis altare lacrymas cum thymiamate, sine cessatione incenso pro perseverantia tua, Deo immolavi: quamlibet sacram ædem frequentans, imploravi

propositis quæ ipsi præstitit beneficiis:

C precibus intensis opem Sanctorum Christi Martyrum, ut tutarentur te et manum adjutricem porrigerent. Viros sanctos honoravi omnes, eorum tibi preces deposcens; quibus curæ laboresque mei, fructus pergrati Deo omnium inspectori, ad incrementum perfectionis tuæ oblati fuerunt. Vidi etiam præclara multa in te, nullo numero exprimenda; verum usque in præsens tempus ea nolui coram te commemorare, ne plus justo fisus tibi, gratias muneratori Deo, qui amplioribus etiam donis dignari te potest, minus frequentes persolveres.

monet ut injurias patienter ferat

21 Perbene oppleta est auris mea sapientia, quam accepisti a Deo, cum indoctus esses quoad seculum. Corona gloriæ, capiti tuo, plexa est manu potente ac sublimi, quæ coronavit te laude ac decore. Quæcumque volui, vidi in te; et supra quam volui. Aufugit dolor et luctus et gemitus, quoniam non in vanum cucurri aut laboravi. Hortor, fili, ut ne convitia dolorem tibi inurant, neve indigneris propter infidelitatem quorumdam: verum pro omnibus ora propter Filium Dei, qui propter infinitam suam benignitatem ad talem se depressit humilitatem, quique de illis ipsis, a quibus confixus erat cruci, dicebat: Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt. Enatæ sunt alæ meæ, quibus cœlum con-

Ταῦτα ἐξηγησαμένη ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἔμεινεν προσευχομένη καὶ τῶν θείων καὶ ἀχράντων μεταλαβοῦσα μυστηρίων· καὶ τελείως πληροφορηθεῖσα, τῇ ἐπιφωσκούσῃ δευτέρᾳ προσκαλεσαμένη τοὺς Ἀδελφοὺς ἐνώπιον τοῦ Ὁσίου, εἶπεν πρὸς αὐτόν· Εἰρήνη σοι, τέκνον, ἀπὸ τοῦ ἐκλεξαμένου σε Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, αὐτὸς ὃν ἠγάπησας υἱὸν τοῦ Θεοῦ στηρίξαι σε ἐν τῷ τόπῳ σου, καὶ φυλάξαι σε ἐν τῇ ἀμωμήτῳ αὐτοῦ πίστει ἑδραῖον καὶ ἀμετακίνητον· ἰδέτωσάν σου οἱ ὀφθαλμοὶ πλήρεις χάριτος τὸν τόπον σου, καὶ φυτεῦσαί σοι Κύριος φυτὰ ἐκλεκτὰ, μαθητεύοντάς σοι ἐν ἁγνότητι καὶ εἰλικρινείᾳ· τοὺς ἀπελθόντας μὴ κλαῖε, ἰδοὺ γὰρ καὶ ἡ μητὴρ αὐτῶν ἐγὼ καταδιώκω ὀπίσω αὐτῶν· ἐνισχυσάτω ὁ Κύριος τοὺς ὑπολειφθέντας καὶ πληθυνθείησαν ἑὼς ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος ἀποκαταστῆσαι τὰ πάντα· ἐμεγαλύνθη μου ἡ ψυχὴ ἐν γυμαιξὶν, ὅτι ἀσκανδάλιστον καὶ τέλειον τῷ Κυρίῳ παρατίθημί σε πορευομένη· εὐλογημένη ἐν τῇ ῥίζῃ ἡ φυή σου, καὶ οἱ βλαστοὶ τῶν ἔν σοι καρπῶν εὐθαλεῖς· E
τελεσφορηθῶσι δὲ ἐν πᾶσι καὶ οἱ καρποὶ εἰς εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν. Ἐν ταῖς ἡμέραις μου οὐκ ἐπῄνεσά σε, φοβουμένη διότι μέγα πτῶμά ἐστι τοῦ ὑψηλοφρονεῖν.

Νῦν οὖν ἄκουσόν μου, τέκνον, ὃν ἐτίμησεν ὁ παρά σου τιμηθεὶς δεσπότης σου Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ μνήμην ποιοῦ διαπαντὸς ἐν τῇ προσευχῇ σου τῆς μητρὸς, ὅπως εὕρω τὸ μέγα ἔλεος· ἱκέτευε ὑπὲρ ἐμοῦ τὴν ἁγίαν ἔνδοξον ἀειπαρθένον μητέρα τοῦ Κυρίου, ἀφέσεως τυχεῖν με τῶν μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας [ἁμαρτιῶν, ὅτι ἐγὼ] ὑπὲρ τῆς σῆς σωτηρίας τὴν ἐνεργὸν προσευχὴν τῷ Θεῷ προσέφερον· δός μοι καὶ σὺ χάριν ἀντὶ τῆς χάριτος, καὶ τὰς ὑπὲρ ἐμοῦ πρόσαγε αὐτῷ πάντοτε δεήσεις. Μὴ λυποῦν δι᾽ ἐμὲ, ἀλλὰ μᾶλλον χαῖρε, διότι πεπληροφορημένη ἀπέρχομαι, καὶ ἀγαλλιοῦσα ἐπὶ τῇ θεαρέστῳ σου πολιτείᾳ, καὶ τῇ παρὰ τοῦ Χριστοῦ δεδωρημένῃ σοι σωτηρίᾳ. Ἐν πάσῃ λειτουργίᾳ καὶ ἀπέναντι παντὸς θυσιαστηρίου, μετὰ θυμιάματος ἀκαταπαύστου ὑπὸ τῆς ὑπομονῆς σου δάκρυα προσέφερον τῷ Θεῷ, καὶ εἰς πάντα οἶκον ἅγιον πορευομένη συχνῶς, ἐκτενῶς ἐδεόμην τῶν ἁγίω Μαρτύρων Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὑπερασπίσαι σου καὶ ἀντιλάβεσθαι. Πάντα ὅσιον ἄνδρα ἐπίμησα, συλήσασά σοι προσευχάς· καὶ οἱ πόνοι μου καὶ οἱ μόχθοι καρροὶ εὐπρόσδεκτοι ἀντηνέχθησαν τῷ πάντων ἐπόπτῃ Κυρίῳ ἐπ τῇ τελειώσει σου. Εἶδον μεγάλα ἔν σοι, ὧν οὐκ ἔστιν ἄριθμος· ἀλλ᾽ οὐκ ἐβουλήθην μέχρι τοῦ νῦν τι περὶ τούτων εἰπεῖν πρός σε, ἵνα μὴ θαῤῥήσῃς σεαυτῷ, καὶ μὴ τῷ δεδωκότι Θεῷ F
τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμψῃς, τῷ δυναμένῳ καὶ μειζόνων σε ἀγαθῶν καταξιῶσαι.

Τὸ ὠτίον μου ὑπερεκορέσθη τῆς σοφίας, ἧς ἔλαβες παρὰ Θεοῦ, ἀπαίδευτος κατὰ τὸν κόσμον γενόμενος· στέφανος καυχήσεως ὑπερεπλάκη τῇ κεφαλῇ σου διὰ χειρὸς κραταίας καὶ ὑψηλῆς, τῆς ἐπιθησάσης σοι αἴνεσιν καὶ εὐπρέπειαν. Ὅσα ἠθέλησαν εἶδον ἔν σοι, καὶ ὑπὲρ ἃ ἤθελον· ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμὸς, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὔτε εἰς κενὸν ἐκοπίασα. Μὴ σε λυπήθωσαν, τέκνον, λοιδορίαι παρακαλῶ, μὴ δὲ ἀγανάκτει ἐπὶ ἀπιστίᾳ τινῶν· ἄλλα πάντων ὑπερεύχου διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν διὰ τὴν ἄμετρον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν εἰς τοιαύτην ἐλάσαντα ταπείνωσιν, καὶ λέγοντα περὶ τῶν σταυρωσάντων αὐτόν· Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν. Αἱ πτέρυγές μου ἐφύησαν πρὸς τὴν οὐράνιον ἄνοδον, καθὼς καὶ σε τεθέαμαι ἀναβάντα, ὅτε τὴν ὀπτασίαν εἶδον ὄντος σου νηπίου. Παρατίθημί σε οὖν τῷ Κυρίῳ τῆς δόξης, ὃν ἠγάπησας ἀγαπηθεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἵνα αὐτὸς ὁ φιλάνθρωπος, ᾧ συνεσταυρώθης, ἀσκανδάλιστόν σε διατηρήσῃ, ὅτι οὐκ ἔγνως κόσμον δι᾽ αὐτὸν, οὐ δὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· αὐτοῦ τὸ ἔλεος ἐξήτησας, τὸ κρεῖττον ὑπὲρ ζωὰς, καὶ πατέρα καὶ μητέρα οὐκ ἐγνώρισας, ὁ γὰρ Δημιουργός

A γός σου πατὴρ καὶ μήτηρ καὶ γένος ἐστὶ σὺν πᾶσι τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς αὐτόν.

Τῶν πτωχῶν μνημόνευε, ὅτι πτωχὸς γέγονας ἐν τῷ κόσμῳ, τῶν θλιβομένων ὡς καὶ αὐτὸς συγκακουχούμενος τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ· τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνου, ὅτι ξένος γέγονας τῶν ἰδίων· τοῖς συμμένουσι συμπάθησον ἐν ὀλιγοψυχίᾳ πνεύματος οὖσι, καὶ μακροθύμει, ὅτι πάροικοί ἐσμεν ἐν τῇ γῇ πάντες, καὶ οὐκ ἀπολεῖται ἡ ὑπομονὴ τῶν πενήτων εἰς τὸν αἰῶνα· σωφρόνει, ὅτι ἡ ταπεινοφροσύνη τὸν θάνατον ἐνίκησεν· ἐλεήμων ἀεὶ γίνου, ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτῳ ῥύεται· γίνου φρόνιμος οἰκονόμος καὶ τὸν ἄφθορον Δεσπότην μιμοῦ· ἡ σὺν σοι ἀλήθεια πάντοτε συνέστω σοι· γίνου ὀρφανοῖς πατὴρ καὶ ἀντὶ ἀνδρὸς τῇ μητέρι αὐτῶν, τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενος, καὶ ἀνεπαισχύντως καὶ ἀπροσωπολήπτως ἀποδεχόμενος, ὡς εἴωθας ἀεὶ ποιεῖν, τὸν Δεσπότην σου καὶ ἐν τούτῳ μιμούμενος· μνείαν ἀεὶ ποιοῦ ἐν τῇ πρὸς Θεόν σου δεήσει τοῦ κόσμου παντός· ὑπερεύχου δὲ καὶ πόλεώς σου ἐν ᾗ ἐγεννήθης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ, κἂν ἄπολις γέγονας διὰ Χριστόν, συμπολίτης γενόμενος τῶν Ἁγίων, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ σκληροκαρδίους συγγνώμην πάρεχε διὰ τοὺς ἐπ᾽ αὐτῇ φιλοχρίστους· μὴ ἐπιλάθῃ τοῦ γενομένου σοι πνευματίκου πατρὸς τοῦ ἐν ὁσίοις Ἰωάννου, οὗ ἡ μνήμη ἐπ᾽ εὐλογίας, B ὅτι ὑπερηγάπησέν σε· ἀνάπαυε δὲ καὶ Ἰωάννην τῶν σαρκικὸν πατέρα σου, καὶ μητρὸς ὠδῖνας θεράπευσον πρὸς Κύριον.

Ταῦτα καὶ ἕτερα πλεῖστα εἰποῦσα πρὸς τὸν Ἅγιον, ἐπάρασα εἰς ὕψος τὰς χεῖρας, μετὰ χύσεως δακρύων καὶ φόβου προσηύξατο, λέγουσα· Χριστὲ ὁ Θεός, ἡ ἐλπὶς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, ὁ διὰ πολλὴν φιλανθρωπίαν παρασχόμενος ἡμῖν τὴν ζωὴν διὰ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, Κύριε τοῦ ἐλέους, ὁ Θεὸς τῶν ταπεινῶν, ὁ προσδεξάμενος τὴν πόρνην καὶ δικαιώσας τὸν τελώνην, εἰς ὃν ἤλπισαν Μάρθα καὶ Μαρία καὶ ἐζώθησαν, εἰσάκουσόν μου τῆς ἁμαρτολοῦ καὶ ταπεινῆς, οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ εἰμι ἀξία στῆναι ἐνώπιον τῆς δόξης σου ἀπὸ πλήθους τῶν ἁμαρτιῶν μου· ἀλλὰ διὰ τὴν ἀγαθότητά σου τοῦ καλέσαντος τοὺς ἁμαρτολοὺς εἰς μετάνοιαν, τεθάῤῥηκα καὶ διαπετᾶσαι τὰς χεῖράς μου, καὶ ἰδεῖν καὶ ἀτενίσαι εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ τετόλμηκα, τῇ ζωτηρίῳ μεταλήψει τοῦ ζωοπιοῦ σώματος καὶ αἵματος πιστεύουσα ζωθῆναι τῇ δεδωρημένῃ ἡμῖν παρά σου εἰς συγχώρησιν παραπτωμάτων, οπως ἀφέλεις τὰς ἀνομίας μου καὶ τὰς ἁμαρτίας μου περικαθαρεῖς. Σὺ οὖν Κύριε, ὁ πάντων δεσπότης, διατήρησον τον ἐν τῷ ονοματί σου παρά σου ἐσφραγισμένον ἀπὸ κοιλίας τῆς ἐμῆς ἀναξιότητος, ὅτι σε ἠγάπησεν καὶ διά σε τοῦ κόσμου ἐξενώθη· ἔστω ἡ ἀγάπη σου εἰς αὐτόν· ῥῦσαι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν παγίδων αὐτοῦ, καὶ μὴ εἰσηνέγκῃς αὐτὸν ἔτι εἰς περασμόν· διάσωσον αὐτὸν C ἐκ τοῦ πελάγους τούτου ὁ καλὸς κυβερνήτης τῶν πεποιθότων ἐπί σοι, ὅτι πάντα κατέλιπεν, καὶ ἦρεν τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθησεν τῇ σῇ φιλανθρωπίᾳ, συνετισθῆναι θέλων τὰς ἐντολάς σου· σὺ Δέσποτα, δέδωκάς μοι αὐτὸν, καὶ ἀπέδωκα ἐγὼ προσφορὰν ἐνώπιόν σου εὐχάριστον, ὃν τέλειον καὶ εὐχάριστόν σοι γενέσθαι καταξίωσον, καὶ σῶσον μετὰ πάντων τῶν Ἁγίων σου, ὅτι εἰς σε τὰς ἐλπίδας ἔχομεν, καί σοι τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τὸν αἰώνων. Ἀμήν.

Ταῦτα προσευξαμένη, ἐστράφη πρὸς τὸν Ἅγιον, ἦν δὲ τὸ πρόσωπον αὐτῆς δεδοξασμένον ἀπὸ χάριτος Πνεύματος ἁγίου, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ἰδοὺ ἡ ἡμέρα παρέστηκεν τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας μου· αλλὰ γνώρισόν μοι, τέκνον, ποῦ καταθήσεις τὸ ταπεινόν μου σῶμα, οὔπου ὑπάρχοντος μνημείου ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Ἔφη δὲ Συμεών; Ἵλεώς σοι, [Κύριος] μῆτερ, ἐν τῷ τέως μὴ ἔστω σοι τοῦτο· πλὴν ἐλαλήσαμεν πολλάκις περὶ τοῦτο ἐγώ τε καὶ οἱ ἀδελφοί μου, καὶ ποιοῦμέν σοι τόπον ἁγιάσματος καὶ κατατιθέμεθά σε ἐκεῖ. Ἔφη δὲ ἡ Μακαρία· Ἐμοὶ τὸ ζῶμα τοῦτο φορτίον ἐστὶ δυσβάστακτον, ἔσομαι οὖν ἠλεημένη καὶ ἐλαφρυνοιμένη ἐν τῷ εἰσακοῦσαι τὸν Θεὸν τῆς δεήσεώς μοῦ τῷ συνταφῆναί με τοῖς ξένοις ἐν τῷ πανδέκτῳ Δάφνης, ἔνθα κατελογίσθη, καὶ κοινωνὸς τῆς ἐκείνων ταφῆς γένονεν ὁ μακάριος καὶ ἅγιος Θωμᾶς, δοξασ-

scendam, quemadmodum te pridem, adhuc infantem, D eodem subvectum in oblata mihi visione conspexi. *A. CO EVO EX MS FLORENT.* Commendo te igitur Domino gloriæ, quem dilexisti reciproco amore, ut ipse, hominum amator, quo cum confixus cruci es, a scandalo te conservet; quia ipsius causa tu mundum ignorasti et ea quæ in mundo sunt: ipsius misericordiam quæsivisti, meliorem super vitas; et patrem matremque non cognovisti; mundi quippe Fabricator, pater tuus et mater et genus est, cum omnibus qui per fidem in ipsum sanctificati sunt. *exemplo Christi.* Luc. 23, 34.

22 Memento egenorum, quoniam egenus factus es in hoc mundo, qui in dolore et afflictione sunt; quemadmodum et tu cum crucifixo Christo in angustiis et vexationibus versaris. Hospitalitatis nolito oblivisci, quoniam extorris domo tua rebusque factus es. Illos, qui pusillanimo sunt corde, miserare et esto longanimis, quoniam advenæ sumus in terra omnes, et non peribit patientia pauperum in æternum. Humiliter demisseque de te senti, quoniam animi submissio ac modestia vicit mortem. Semper esto misericors, quoniam eleemosyna liberat a morte. Esto prudens dispensator, et expertem corruptionis Dominum imitare, cujus veritas ubique te comitetur. Orphanis esto pater, et matri eorum loco E mariti; cum humilibus humiliter te gerens et citra pudorem aut personarum acceptionem omnes excipiens, uti semper consuesti; etiam in hoc Dominum tuum imitans. Esto memor in precibus, quas ad Deum dirigis, orbis universi; ac precipue urbis, in qua natus es, et incolarum ejus, quamvis ipse extorris factus sis, Christi causa, concivis Sanctorum; et si qui istic duro sunt corde, da veniam propter alios, qui ibidem sunt, amatores Christi. Numquam animo tuo excidat, qui Pater tibi fuit spiritualis, S. Joannes, cujus memoria est in benedictione; quoniam dilexit te plurimum. Demum satagito quoque, ut pater tuus secundum carnem Joannes requie fruatur sempiterna, et leniantur dolores matris tuæ apud Dominum. *Hortatur ad varias virtutes,* *et ut oret pro omnibus,*

23 His aliisque pluribus Sanctum allocuta, sus tulit ad cœlum manus lacrymisque diffluens cum timore precata est, dicens: Christe Domine, spes omnium finium terræ, qui propter multam bonitatem tuam reparasti per Crucem vivificam vitam nostram; misericordiarum Domine, Deus humilium, qui excepisti meretricem et justificasti sedentem in telonio, in quem speraverunt Martha ac *a* Maria, et salutem consecutæ sunt; exaudi me peccatricem et humilem: novi quippe indignam me, quæ consistam in conspectu gloriosæ Majestatis tuæ a multitudine peccatorum meorum: verumtamen propter bonitatem tuam vocantis etiam peccatores ad pœnitentiam, ausa sum extendere manus meas oculosque levatos intendere in altitudinem cœli, credens firmiter salvandam me per salutarem vivificantis Corporis Sanguinisque tui perceptionem, concessam nobis a te in remissionem delictorum, ut iniquitates meas tolleres et a peccatis meis me mundares. Tu igitur, Domine, Dominator omnium, custodi illum, qui ex utero meo indignæ mulieris in nomine tuo confirmatus a te est, quoniam dilexit te, et propter nomen tuum, relicto seculo, hospitem in terris agit; adsit ipsi caritas tua, eripe ipsum ex laqueis diaboli, et ne inducas deinceps in tentationem. Salvum fac ipsum ex pelago mundi hujus, qui gubernas dexterrime confidentes in te; quoniam reliquit omnia, et tulit crucem suam, et secutus est te benignum Dominum, volens instrui mandatis tuis. Tu, Domine, dedisti ipsum mihi, et ego reddidi, oblationem in conspectu tuo gratiam: dignare illum gratia tua, ut perfectus acceptusque fiat tibi, et salvum fac cum omnibus Sanctis tuis; quoniam in te speramus et gloriam *et ipsa denique pro se* *a* F *et filio orat,*

A. COÆVO EX MS. FLORENT.

De loco sepulturæ solicita,

A gloriam tribuimus tibi, nunc et semper et in secula seculorum. Amen.

24 Postquam hunc in modum, orasset, reversa est ad Sanctum, tota facie per gratiam sancti Spiritus gloriosa, dixitque; Ecce pro foribus adest dies, quo ad Dominum migro. Verum indices mihi velim, fili mi, ubi conditurus sis humile corpus meum, cum nondum uspiam monumentum sit in loco hoc. Respondit Symeon: Misericors tibi sit Dominus, mater, huc usque non erit hoc tibi. Verumtamen, locuti sumus sæpenumero ego et Fratres mei hac super re; paramus tibi locum sanctificatum, ubi condenda es. Dixit Beata: Corpusculum hoc, onus mihi est portatu difficile: in hoc igitur credam quod misericordiam consecutura sim et exaudita sit oratio mea, si in communi Daphnes cœmeterio cum peregrinis tumulari merear: quos inter connumeratus etiam B. Thomas, *b* sepulturam cum ipsis ibidem sortitus est; qui elapso triduo gloriam suam per miraculum testatus, non tulit se peccatoribus, qualis ego sum, passim jacentibus permixtum esse, et magnam Antiochiam cum summa gloria illatus est. Movet me igitur benedictio, quæ loco huic propter illius Sancti Fratrumque meorum preces adhærescit; quos ego, indigna cum sim, ut ossa mea B illorum contacta uligine pinguescant, oro ac deprecor, ut salutis meæ fructum feram per visitationem illorum. Verum commenda me, fili, Domino, ut inveniatur accepta voluntas mea.

b *petit cum peregrinis sepeliri,*

quod ægre ferente filio,

25 Accidebant hæc Symeoni perquam molesta, et contristatus admodum non admittebat ejuscemodi sermonem; sed pluribus verbis usus est ut a tali proposito dimoveri se sineret, eo quod nollet ipsam extra domicilium suum condi alicubi, probe gnarus quam pie a pueritia semper vixisset. Hinc illa vix paululum suspensa, ne lugenti filio augeret luctum, extulit manus denuo sursum, supplicans Deo cum sui resignatione perfecta, ut custodiret agnum *c* suum cum Discipulis cunctisque Christianis, maxime illis qui cum gratitudine Dei munera agnoscunt; disponeretque pro arbitrio de sepultura sua, secundum quod ipsa semper desideraverat, dummodo ne privaretur mercede eorum qui ut execrabile cadaver temere abjiciuntur.

c *resignat se voluntati divinæ.*

d *Tendit in ædem S. Joannis Bapt.* *e*

26 Ad hunc modum precata, festinabat animo pervenire in vicum *d* Tiberinum milliaribus tribus dissitum, ubi Sancti ac gloriosi Prodromi Joannis Baptistæ *e* festivitas celebrata fuerat. Bene autem, precata Justo et Fratribus et monasterio, dicens: C Nescio sane, utrum vos in carne revisura sim: inclinavit caput, secumque pro viatico orationes comportans, descendit in præmemoratum vicum Tiberinum: ducebat quippe illam spiritus ad illud, quod agendum instabat. Ingressa igitur sacram, quam diximus, sancti ac gloriosi Prodromi Joannis Baptistæ *f* ædem, precandique officio perfuncta, labascentibus ilico viribus gradiendi facultate destituta, reverti ad monasterium nequivit. At loci incolæ, ipsam venerantes, rogarunt atque adeo coegerunt manere istic apud se dum ex defatigatione respiraret: cedensque hortationi eorum, mansit ibi illa die, quæ erat feria secunda.

f *ubi precata, laborare incipit,*

θεὶς μετὰ τρίτην ἡμέραν ἐν θαύματι, μὴ καταδεξάμενος D συνεῖναι τοῖς κατ' ἐμὲ ἁμαρτολοῖς, ἀλλ' εἰσαχθεὶς μετὰ πλείστης τιμῆς ἐν τῇ μεγάλῃ τῶν Ἀντιοχέων πόλει. Ἐγὼ οὖν κήδομαι τῆς τοῦ τόπου εὐλογίαις διὰ τὴν εὐχὴν ἐκείνου καὶ τῶν Ἀδελφῶν μου τῶν ἐκεῖ ῥιπτομένων, ὧν ἀναξία οὖσα ἐκ τῆς ὑγρασίας αὐτῶν πιανθῆναι τὰ ὀστᾶ μου, προσεύχομαι, ὅπως τὴν σωτηρίαν καρπώσομαι διὰ τῆς αὐτῶν ἐπισκοπῆς. Ἀλλὰ παράθου με τῷ Κυρίῳ, τέκνον, ἵνα δεκτά μου τὰ θελήματα εὕρω.

Ἐπὶ τούτοις σκυθρωπάσας Συμεὼν καὶ περίλυπος σφόδρα γενόμενος, οὐκ ἀπεδέχετο τοὺς τοιούτους αὐτῆς λόγους· προσφόροις δὲ ῥήμασιν τῆς τοιαύτης προθέσεως ἀποσχέσθαι αὐτὴν παρεκάλει, διότι οὐκ ἤθελεν αὐτὴν ἔξω εἶναι τῆς αὐτοῦ σκηνῆς, καὶ μάλιστα εἰδὼς αὐτῆς τὸ ἐξ ἀρχῆς θεοσεβές. Μόλις οὖν πρὸς μικρὸν κρεμήσασα τοῦ μὴ ἐπιπλέον λυπῆσαι αὐτὸν, καὶ τὰς χεῖρας πάλιν διαπετάσασα, τὴν ἱκεσίαν ἐποιεῖτο πρὸς τὸν Θεὸν, ἐν θελείᾳ παραθέσει, φυλάξαι αὐτῆς τὸ ἀρνίον σὺν τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ πάσαις ψυχαῖς χριστιαναῖς, μάλιστα ταῖς εὐχαριστούσαις τῷ Θεῷ· κυβερνῆσαι δὲ κατὰ τὸ θέλημα αυτοῦ καὶ τὰ τῆς ταφῆς, προς τὸ ἐσπουδασμένον αὐτῇ καὶ περιπόθητον, ὥστε μὴ στερηθῆναι αὐτὴν τοῦ μισθοῦ τῶν ἐκρεριμμένων ὡσεὶ νεκρὸς ἐβδελυγμένος.

Ταῦτα εὐξαμένη, καταλαβεῖν ἠπείγετο τὸ λεγόμενον Τιβερίνου χώριον ἀπὸ ζημείων τριῶν, τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου τηνικαῦτα συνάξεως E ἐπιτελουμένης. Εὐλόγησε δὲ τὸν Δίκαιον καὶ τοὺς Ἀδελφοὺς καὶ τὴν μονὴν, εἰποῦσα· Ὅτι οὐκ οἶδα, εἰ ὄψομαι ὑμᾶς λοιπὸν ἐν σαρκί· καὶ κλίνασα τὴν κεφαλὴν, καὶ τὴν εὐχὴν αὐτῆς εἰς ἐφόδιον κομισαμένη, κατήρχετο ἐν τῷ προλεχθέντι Τιβερίνου χωρίῳ· ἦγεν γὰρ αὐτὴν ὁ ἄγων ἐπὶ τὸ προκείμενον. Εἰσελθοῦσα οὖν ἐν τῷ προλεχθέντι σεβασμίῳ οἴκῳ τοῦ ἁγίου ἐδόξου καὶ Προδρόμου τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, καὶ τὴν εὐχὴν αὐτῆς ἐπιτελέσασα, εὐχσθέως ὑποστρέψαι ἐπὶ τὴν μονὴν οὐκ ἠδυνήθη· παραχρῆμα γὰρ ἐμαλακίσθη, μηδαμῶς ἔτι δυνηθεῖσα βαδίσαι. Οἱ δὲ ἐντόπιοι τιμῶντες αὐτὴν, ἠξίουν καὶ παραβιάζοντο μεῖναι παρ' αὐτοῖς καὶ ἀναπαύσασθαι ἐκ τοῦ κόπου· καὶ εἴξασα τῇ παρακλήσει αὐτῶν, ἔμεινην ἐκεῖ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, οὖσαν δευτέραν.

Τῇ δὲ τρίτῃ σφοδρότερον ἐνοχλουμένη ἐξέτεινε τὴν ὑπὲρ τοῦ Ὁσίου προσευχὴν, ἄνω μετεωρίσασα ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Θαυμαστὸν, ἐπιθύμει γὰρ τὸν τοῦ Θεοῦ δοῦλον πάλιν ἰδεῖν. Καὶ ἔστι θαυμάσαι, πῶς οὐδεὶς τῶν τόσε παρόντων συνῆκεν ἐκδραμεῖν καὶ ἀπαγγεῖλαι τοῖς τῆς μονῆς τὸ συμβὰν τῇ μακαρίᾳ Μάρθῃ· τοῦτο δὲ κατ' οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ γέγονεν, τοῦ ποιοῦντος τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούοντος, ἵνα ὁ περὶ F τῆς ταφῆς αὐτῆς προαφηγημένοι σκοπὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία πληρωθῇ, διὸ καὶ ἀπέκρυψεν ἀπὸ τοῦ δούλου αὐτοῦ τοῦτο. Νομίζοντες οὖν τινες φιλάνθρωπόν τι καὶ ἀγαθὸν ποιεῖν, ἐπιβιβάσαντες αὐτὴν ἐπὶ κτήνους, τετράδος ἐπιφωσκούσης, ἀπήγαγον ἐν Δάφνῃ καὶ ἀνέκλιναν, εἰς ὃν ἐκ πόλλου χρόνου κατέμεινεν εὐλογημένον αὐτῆς οἶκον. Βραχείας δὲ ὥρας διαδραμούσης ἀνατείνασα τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ὕμνους εὐχαριστηρίους αὐτῷ μετὰ δακρύων ἀναπέμψασα καὶ εἰποῦσα· Εἰς χεῖράς σου, Κύριε, παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου· ἐν εἰρήνῃ τὴν ψυχὴν παρέδωκεν ἐν ταῖς τῶν ἁγίων Ἀγγέλων χερσί, μηνὶ Ἰουλίῳ πέμπτῃ.

et domum relata

pie obit 5 Julii. *g*

27 Feria autem tertia cum graviori infirmitate teneretur, orationem pro S. Symeone diutius extendit, elevato versus Montem-mirabilem animo, inflammata desiderio famulum Dei iterum spectandi. Id vero imprimis hic mirandum est, quomodo ex præsentibus nulli in mentem venerit ad monasterium currere et monachis nuntiare, quid B. Marthæ accidisset. Verum illud disponentis Dei fuit, qui facit voluntatem metuentium se et preces eorum exaudit, ut desiderium illius, quo ad illa quæ supra de sepultura narravimus, compleretur: eademque de causa hæc famulum suum celavit. Existimantes igitur aliqui, rem bonam ac humanitate plenam se Meditari, levarunt ipsam in jumentum, et quarta illucescente feria, avexerunt in Daphnen, reposueruntque in domo illa benedicta, in qua jam a multo tempore habitabat. Intercesserunt horæ pauculæ, cum extensis manibus oculisque ad Deum, oblatisque inter uberes lacrymas gratitudinis hymnis, dicens, In manus tuas Domine, commendabo spiritum meum: tradidit in pace animam in manus sanctorum Angelorum, mensis Julii die quinta. *g*

ANNOTATA

A

ANNOTATA.

D

A. COÆVO. EX MS. FLORENT.

a *Ecce ut etiam hic, ex communi Græcorum sensu, in Lucæ Evangelio* Mulier peccatrix *distinguatur a* Maria, *sorore Marthæ, a qua supra etiam* Magdalenam *videtur distinguere.* b *Meminit S. Thomæ hujus etiam Evagrius Hist. Ecclesiasticæ lib. 4 Cap. 34. Et nos de ipso altera post hanc Vita agimus.* c Agni *nomine (nisi lateat σφάλμα videtur intelligere suum filium Symeonem.* d *De* regione Tiberina *etiam fit mentio in Vita superiore num. 13, ubi dicitur* vicinæ Seleuciæ subjecta : *et rursum alibi agitur de* Balneo Tiberino. e S. Joannis Bapt. Nativitas *Græcis æque ac Latinis celeberrime agitur 24 Junii, et quamvis libri rituales Græcorum nullam faciant mentionem Octavæ, neque hujus neque alterius ullius festi; credibile est tamen in propria cujusque Sancti ecclesia ritum illum antiquissimum obtinuisse etiam in Asia, et sic immediate pōst Octavam advenisset illuc S. Martha.* f *Aliud hoc templum Sancti Præcursoris necessario fuerit, quam illud, de quo frequens Memoria Cap. 1 Vitæ præcedentis; ubi apparente Sancto conceptionem Symeonis, aliaque didicit. Mirum vero est quantus fuerit S. Joannis Baptistæ aris, templisque monasteriis passim illi extructis dicatisque probatus. Certe in una Constantinopoli templa, præter monasteria quibusdam adjuncta, quindecim enumerat Dominus du Cange sua in Constantinopoli Christiana.* g *Dies 5 Julii concurrens cum feria indicat annum Christi 551 ubi supra dictum.*

CAPUT IV.

Corporis depositio et Translatio, concursus populi, miracula.

B Συνελθόντες οἱ τῆς Δάφνης οἰκήτορες σὺν παντὶ τῷ κλήρῳ, καὶ κηδεύσαντες αὐτὴν, καθὼς ἐνετείλατο, ἐν τοῖς ἱματίοις οἷς ἐφόρει κατελθοῦσα ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ Θαυμαστοῦ, ἐντυλίξαντες ταῖς σινδόσιν, ἐν αἷς τοὺς βαπτιζομένους παῖδας πολλάκις ἐπιδιδοῦσα δεχθῆναι παρασκεύαζεν, οὕτω γὰρ ἐνταφιασθῆναι ηὔχετο· προέπεμψαν δὲ αὐτὴν ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ κατέθεντο αὐτὴν ἐν τῷ τάφῳ τῶν ξένων, εἰς τὸν τόπον τὸν λεγόμενον Ἐλεφαντῶνα, ἔνθα καὶ τὸν ὅσιον μόναχον Θωμᾶν πρώην κατέθεντο, ὡς ἤδη λέλεκται. Ἔμεινεν δὲ ἐκεῖ τὸ λείψανον τῆς Μακαρίας τὴν τετράδα καὶ τὴν πέμπτην καὶ τὴν παρασκεύην· Τότε ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος Συμεὼν ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς θεωρεῖ λείψανον δικαίου ἔντος τῆς καμασινῆς αὐτοῦ μηλωτῆς ἐκ δεξιῶν ἐπικρεμάμενον αὐτῷ, καὶ ὅτι τὴν δεξιὰν ἐκτείνας χεῖρα, καὶ τρίτον ἁψάμενος, τῆς ἐξ αὐτοῦ εὐλογίας ἀντελάβετο. Καὶ καλέσας τινὰς τῶν Ἀδελφῶν, εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἡ Κυρία μου ἡ μεγάλη ἐκοιμήθη. Ἀποκριθεὶς δὲ Παῦλός τις τῶν Ἀδελφῶν, εἶπεν· Ἀξίωσον, Πάτερ, ἐπιτρέψαι ἡμῖν λατομῆσαι καὶ ἑτοιμάσαι θέσιν εἰς λόγον αὐτῆς, ὅπου σοί ἐστιν εὐάρεστον.

Τούτων λαλουμένων, παρεγένετό τις ἄγροικος, φάσκων, τὴν ὄντως μακαρίαν Μάρθαν κεκοιμῆσθαι· ἦν δὲ ὥρα ὀγδόη τῆς παρασκευῆς. Εὐθέως οὖν ἐπέτρεψε ὁ Ἅγιος Θεοφίλῳ τῷ μοναχῷ λαβεῖν ἐκ τῶν παρόντων ὄχλων τοὺς δυναμένους βαστάσαι, καὶ ἀπελθεῖν ἐν Δάφνῃ, καὶ τὸ τίμιον αὐτῆς λείψανον ἀγαγεῖν. Ἐκ Θεοῦ δὲ προνοίας C Ἐπιφάνιός τις, ὁρμώμενος ἀπὸ τοῦ Χαρανδαμᾶ χωρίου, κατελθὼν ἐν Δαφνῃ, ἤκουσέν τινων ὁμιλούντων, τρίτην ἡμέραν εἶναι, ἀφ᾽ οὗ κεκοίμηται ἡ μητὴρ τοῦ δικαίου Συμεών· καὶ σπουδαίως πορευθεὶς εὗρεν πάντας τοὺς συγκωμίτας αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἰάσονος χωρίου, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτοῖς τὰ περὶ τῆς μακαρίας. Χάρις δὲ ἐπέπεσεν ἐπὶ πάντας αὐτοὺς, καὶ μιᾶς γνώμης γενόμενοι, εἶπεν πρὸς ἀλλήλους· Ἦλθεν ἡμῖν εὐλογία μεγάλη τοῦ ἀπαγαγεῖν αὐτὴν πρὸς τὸν ἅγιον δοῦλον τοῦ Θεοῦ. Ταύτῃ στέρξαντες τῇ βουλῇ παρεγένοντο ἐν Δάφνῃ. Αὐτῶν δὲ διερχομένων διὰ μέσου αὐτῆς, πάντες οἱ ὁρῶντες αὐτοὺς ἔλεγον αὐτοῖς· Τὴν Μεγάλην τοῦ Δικαίου θέλετε ἆραι; Ὁ δὲ καταθέμενος αὐτὴν λεκτικάριος, ὡς ἐξ ἐπιτάγματος, οὐκ εἰδὼς τὴν αἰτίαν, ἵστατο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἐγὼ ἐλθὼν ὑποδείξω ὑμῖν τὴν Μακαρίαν, μήπως ἀγνοοῦντες ἕτερον λείψανον ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐκεῖ κειμένων λάβετε ἀντ᾽ ἐκείνης. Καὶ εὐχαριστήσαντες τῷ Κυρίῳ ἐμήνυσαν τῷ ἡγουμένῳ περὶ τούτου, ὅστις μετ᾽ εὐλογίαν Πνεύματος ἁγίου ἐπέτρεψεν αὐτοῖς τὴν διακονίαν ἐκτελέσαι, ἣν προέθεντο.

Ἀνοιχθέντος οὖν τοῦ τάφου εἰσῆλθον δύο ἐξ αὐτῶν Ἰωάννης καὶ Μηρῖνος, πιστοὶ τυγχάνοντες, καὶ ἦραν αὐτὴν, τοῦ λεκτικαρίου δακτυλοδεικνοῦντος αὐτοῖς, αὐτὴν εἶναι τὴν ὁσίαν Μάρθαν. Ἀνεκόμισαν δὲ αὐτὴν ἐκ τοῦ τόπου ἄλυτον, ἀδυσώδη, ἄῤῥηκτον καὶ ἄβρωτον σκωλί-

E *Corpus in cæmeterio peregrinorum deponitur :*

Daphnes incolæ cum universo Clero convenientes curantesque funus, relictis ipsi, ut jusserat, quas ex Mirabili-monte attulerat, vestibus : et involuto corpore linteis, quæ excipiendis a baptismo pueris comparaverat (ita namque sepulturæ mandari optaverat) extulerunt ipsam, cum resonantibus psalmis atque hymnis, et condiderunt in sepulcro peregrinorum, in loco qui dicitur Elephanton ; in quo et S. Thomam monachum pridem posuerant, uti jam dictum est. Manserunt istic Beatæ Reliquiæ quarta, quinta, et sexta Feria. Tunc famulus Dei Symeon in visione conspicit Reliquias justæ inter meloten suam *a* camasinam e dextera parte suspensas : cumque dexteram extenderet manum ac tertio illas contingeret, benedictione ex illis impertitus est : vocatisque Fratrum nonnullis dixit : Domina mea magna obdormivit. Unus autem illorum, Paulus nomine, respondens! Pater, inquit, præcipe nobis, ut lapides cedamus paremusque loculum pro ipsa, ubicumque placitum tibi fuerit.

a *Symeoni mors revelatur :*

29 Cum hæc dixissent, accurrens quidam rusticus nuntiat, B. Martham vere obiisse : erat autem diei Veneris hora octava. Continuo igitur Sanctus mandat Theophilo monacho, ut assumptis ex præsenti multitudine, qui ferendo essent, abeat in Daphnen, venerabiles matris Reliquias inde allaturus. Accidit autem ex prævia dispositione Dei, Epiphanium quemdam, e pago Charandama oriundum, descendere in Daphnen, colloquentesque inter se audire nonnullos, dicentes jam triduum esse, ex quo mater S. Symeonis obiisset : qui inde summa cum festinatione abiens, reperit omnes populares suos in ecclesia, quæ est in vico Jasonis, et nuntiat quid B. Martha factum esset. Continuo gratia divinitus perfusi sunt omnes, ac concedentes in unam eamdemque sententiam, dicunt inter se : Benedictio magna obvenit nobis, quod possimus illam deducere ad sanctum Dei famulum. Probatum est omnibus consilium ; concesseruntque una in Daphnen : cumque per mediam illam transirent ; dicebant illis, quotquot transeuntes videbant ; Vultis magnam justi Symeonis matrem tollere? At vero *b* lecticarius, qui ipsam condiderat sepulcro, ignarus rerum cur advenirent, quasi jussus esset, stabat in via, dixitque : Ego vos comitans, monstrabo Beatam, ne forte per ignorantiam lipsana alicujus e turba illic sepulta pro ipsius tollatis. Illi gratiis Deo actis, indicarunt duci suo id quod erat, hortanti vicissim cum benedictione sancti Spiritus, ut quod in animo ac præ manibus haberent, perficerent.

ad quem multi divinitus incitati corpus portant, F

b

A. COÆVO: EX MS. FLORENT.

quod integrum adhuc reperiunt,

A 30 Aperto itaque sepulcro, duo ex illis ingressi sunt Joannes et Marinus, ambo fideles, et tulerunt corpus, digito monstrante lecticario et asseverante, ipsum S. Marthæ esse. Eduxerunt autem e loco isto nihil dissolutum, nihil graveolentiæ spargens, nihil cariei sentiens a vermibus, omnino firmum solidumque, tametsi ferveret æstus diebus illis (erat enim septima Julii) verum neque serpentium, quæ istic repunt plurimæ, ulla omnino ipsi adhæserat; nec aliqua muscarum, quibus locus abundat, appropinquaverat, arcente insecta omnia, quæ indita venerandis ipsius Reliquiis erat gratia divina. Revertentibus itaque illis sub occasum solis, portantibusque sacrum thesaurum; convenientes plurimi cum mulieribus ac pueris, comitati sunt honoris causa, incenso thymiamate lampadibusque lucentibus: quorum nonnulli non prius recesserunt quam ad monasterium perventum esset.

et solenni cum pompa adducunt,

31 Medio itinere peracto, fiunt obviam qui missi cum Theophilo monacho erant, admirabundi; cumque intellexissent inspiratam illis a Deo mentem ac propositum, properarunt ipsi quoque ut benedictionem per sacras Reliquias acciperent succollantesque cum aliis alacriter viam emensi, sunt, B tam leviter premente illarum pondere, ut manifeste innotesceret, potentiæ divinæ illum vere effectum esse. Intulerunt denique in monasterium, concordi voce hymnos psalmosque promentes ad gloriam Dei: ingressi autem in sanctam mandram, deposuerunt corpus ante columnam sancti viri. Videre hic licebat concurrentis populi lacrymas, lamenta, et clamoris luctuosi planctum; glorificantis etiam Deum propter tantum zelum multiplicemque sanctimoniæ comprobationem: omnes quippe ipsam non aliter quam matrem spiritualem, multimode in se beneficam, intuebantur, atque adeo appellabant. Pervigiles itaque et gratias Deo persolventes, *c* exciderunt tandem monumentum in parva concha ad dexteram columnæ partem.

nihil ponderis sentientes.

c

32 Eadem autem ipsa nocte e subdiali parte mandræ, in qua columna erat, pariete quasi subruto, repente conspecta est, duobus illis Fratribus, quorum curam Sancto commiserat, ingenti timore correptis, utpote scientibus mortuam esse. Quibus illa: Nolite timere, quoniam non computavit me Dominus inter mortuos, sed vivos. Ecce enim videte me sine noxia conservatam, solis vestibus aspersis humore cadaverum aliorum, inter quæ me posuerunt. C Venio autem annuntiatura vobis vitam, ut secure ac tuto hic viventes, devictis dæmoniis, non abducamini ab iis in errorem. Quibus dictis disparuit: et oriente Sabbathi *d* aurora convenerunt multi Presbyteri, Diaconi, alii Clerici laicique; et funus corona circumstantes, nihil fœtoris aut graveolentiæ senserunt, quamvis sol admodum ferveret. Quamobrem mirati, hymnos concinuerunt Deo, et gloriosa cantica cum cereis ac thymiamate usque ad horam septimam *e* obtulerunt; atque ita cum gloria et honore posuerunt Dei famulam in sepulcro a Fratribus exciso: et constituto quale congruebat officio sacrificarunt, *f* perfectam pro ipsa facientes oblationem.

Revelat Fratribus se salvam

d

et conditur in novo tumulo;

e

f

33 Absoluto Sacrificio, advenerunt alii ex pago Gandigora, comitantibus Presbytero eorum Theodoreto et omni Clero et fidelibus parœciæ, satagentes ut participarent benedictionem: quibus, magna prodigia et curationes petentibus, sæpe concesserat Deus per sanctum famulum suum Symeonem. Cumque comperissent depositionem factam esse, rogarunt sibi ut liceret istic commorari, dum congruum pervilegium celebrassent, ut ipsi quoque fructus precum B. Marthæ consequerentur. Annuit eorum votis Symeon: qui dum sacros cantus pera-

ad quem conveniunt frequentes:

κων, καὶ τοῦ καύσωνος τοιαυτοῦ ὑπάρχοντος ἐν ταῖς D ἡμέραις ἐκείναις, ἦν γὰρ ἑβδόμη τοῦ Ἰουλίου μηνός· ἀλλ᾽ οὔτε τῶν ἐκεῖ συρομένων ἑρπετῶν παντελῶς αὐτῇ προσεκολλήθη, οὔτε τῶν πολυπληθουσῶν μυιῶν προσήγγισεν, διὰ τοῦ δοῦναι τὸν Κύριον τὴν ἐξ αὐτοῦ χάριν τῷ τιμίῳ αὐτῆς λειψάνῳ. Βαστάσαντες οὖν αὐτὴν πρὸς δυσμὰς ἡλίου μετὰ χαρᾶς ἀπέτρεχον· πολλοὶ δὲ σὺν γυναιξὶ καὶ παιδίοις συνελθόντες προέπεμπον τὸ τίμιον αὐτῆς λείψανον, μετὰ θυμιαμάτων καὶ λαμπάδων, τίνες δὲ καὶ μέχρι τῆς μονῆς αὐτῆς συνέδραμον.

Οἱ δὲ σταλέντες ἅμα Θεοφίλῳ τῷ μοναχῷ ὑπήντησαν αὐτοῖς κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, καὶ θαυμάσαντες καὶ ἀποδεξάμενοι τὴν αὐτῶν θεάρεστον πρόθεσιν, ἔσπευδον καὶ αὐτοὶ τῆς ἐκ τοῦ λεψάνου εὐλογίας ἀξιωθῆναι· καὶ βαστάσαντες σὺν αὐτοῖς προθύμως τὴν ὁδοιπορίαν ἐποιοῦντο, ὅθεν καὶ ἐλαφρὸν αὐτοῖς σφόδρα τὸ τίμιον λείψανον κατεφάνη, ὥστε αὐτοὺς πληροφορεῖσθαι θείας ἀληθῶς δύναμεως ἔργον τοῦτο τυγχάνειν. Ἀνήγαγον οὖν αὐτὴν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, συμφώνως ψάλλοντες καὶ ὑμνοῦντες καὶ δοξάζοντες τὸν Θεόν· εἰσελθόντες δὲ εἰς τὴν ἁγίαν μάνδραν, ἀπέθεντο αὐτὴν ἔμπροσθεν τοῦ κίονος τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ· ἦν δὲ ἰδεῖν παντὸς τοῦ συνελθόντος λαοῦ τὰ δάκρυα, τοὺς ὀδυρμοὺς, τὸν μέγαν ἦχον τῆς E σκυθρωπῆς βοῆς, καὶ δοξάζειν τὸν Θεὸν ἐπὶ τῷ τοσούτῳ ζήλῳ καὶ τῇ πολλῇ πληροφορίᾳ. Πάντες γὰρ ὡς μητέρα πνευματικὴν πολυτρόπως αὐτὴν εὐεργετοῦσαν ἀπολαβόμενοι, οὕτως αὐτὴν ἀνεκαλοῦντο. Πάννυχον οὖν ἀγρυπνίαν ποιήσαντες, καὶ τῷ Θεῷ τὴν ὑχαριστίαν προσαγαγόντες, ἐλατόμουν λοιπὸν τὴν θέσιν ἐν τῷ κογχίῳ, κατὰ τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ κίονος.

Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ, ἐκ τοῦ ὑπαίθρου τῆς μάνδρας τῆς ἁγίας στάσεως, ὥσπερ διαῤῥαγέντος τοῦ τείχους, ὤφθη ἡ Μακαρία ἐπιστᾶσα ἀθρόον τοῖς δυσὶ ἐκείνοις Ἀδελφοῖς, περὶ ὧν καὶ δεδώκει ἐντολὰς τῷ Ἁγίῳ· κἀκείνων φόβῳ μεγάλῳ συσχεθέντων, ὡς εἰδότων ὅτι τέθνηκεν· Μὴ φοβεῖσθε, ἔφη, πρὸς αὐτοὺς ἡ Μακαρία, διότι οὐκ ἐλογίσατό με ὁ Κύριος μετὰ τῶν νεκρῶν, ἀλλὰ μετὰ τῶν ζόντων· ἰδοὺ γὰρ βλέπετέ με ἀβλαβῆ φυλαχθεῖσαν, τῶν ἱματίων μου μόνον βραχέντων ἐκ τῆς ὑγρασίας τῶν κειμένων νεκρῶν, ἔνθα με κατέθηκαν· ἦλθον δὲ ζωὴν ὑμῖν εὐαγγελίσασθαι, ὅπως ασφαλῶς βιοῦντες νικήσητε τοὺς δαίμονας εἰς τὸ μὴ κλαπῆναι ὑμᾶς παρ᾽ αὐτῶν. Ταῦτα εἰποῦσα ἀπέστη ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ ἀναβάντες τοῦ ὄρθρου τῷ ἐπιφώσκοντι τότε σαββάθῳ, συνῆλθον πλῆθος πρεσβυτέρων καὶ διακόνων καὶ λοιπῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν· οἵ τινες κυκλώσαντες αὐτὴν, καὶ μηδεμίας δυσωδίας ἀντιλαβόμενοι, καί τοι τοῦ ἡλίου ὑπερεκκαίοντος, ἐθαύμαζον ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν, καὶ ἐνδόξους ᾠδὰς ἀναπέμποντες αὐτῷ, μετὰ κηρῶν καὶ θυμιαμάτων, μέχρις ἑβδόμης ὥρας· καὶ οὕτως F μετὰ δόξης καὶ τιμῆς κατέθεντο τὴν τοῦ Θεοῦ δούλην ἐν τῇ λατομηθείσῃ ὑπὸ τῶν Ἀδελφῶν, καὶ στήσαντες τὴν πρέπουσαν τῆς ἀκολουθίας σύναξιν ἐλειτούργισαν, τελείαν ὑπὲρ αὐτῆς ποιήσαντες προσφοράν.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς εὐχαριστίας, παρεγένοντο οἱ ἀπὸ τῆς κώμης τοῦ Γανδιγορῶν ἅμα τῷ Πρεσβυτέρῳ αὐτῶν Θεοδωρήτῳ καὶ πάντι τῷ κλήρῳ καὶ τοῖς πιστοῖς τῆς παροικίας αὐτῶν, σπεύδοντες κοινωνῆσαι τῆς εὐλογίας, οἷς μεγάλας δυνάμεις καὶ ἰάσεις χρήζουσι πολλάκις ὁ Θεὸς ἐδωρήσατο, διὰ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ δούλου Συμεών. Καὶ ἐπειδὴ εὗρον τὴν κατάθεσιν αὐτῆς γενομένην, ἠξίουν μεῖναι καὶ τὴν πρέπουσαν παννυχίδα ἤτοι ἀγρυπνίαν ἐπιτελέσαι, ὅπως καὶ αὐτοὶ τοὺς καρποὺς τῶν εὐχῶν τῆς Ὁσίας τρυγήσωσιν. Ἐπινεύσαντος δὲ τοῦ Δικαίου ταῖς αὐτῶν δεήσεσι, καὶ τῆς θείας ὑμνῳδίας παρ᾽ αὐτῶν ἐπιτελουμένης, Ἰωάννης τις Ἀναγνώστης, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν, εὐλαβὴς ἀνὴρ καὶ μεγάλης πίστεως, καὶ πολλοῖς ἀσθενοῦσι πρόξενος ἰάσεως γενόμενος διὰ τῶν πρεσβειῶν τοῦ Ἁγίου καὶ τῶν παρ᾽ αὐτοῦ διδομένων εὐλογιῶν, ὁρᾷ καθαρότητι ψυχῆς, ὑμνογρήγορος ὢν, τὴν μὲν ὁσίαν Μάρθην ἀνερχομένην ἐν τῇ κλίμακι τοῦ κίονος τοῦ δικαίου Συμεὼν, ἐν τῇ κόγχῃ δὲ ἐπάνω τῆς θέσεως αὐτῆς ὡς ἱστορίαν τῶν ἑξαπτερύγων ζώων πετομένων ἐφ᾽ ἅρματος τροχῶν, τὸν δὲ καθήμενον οὐκ ἐθεάσατο. Βουλόμενος δὲ

ἀκριβέστερον

A ἀκριβέστερον καταμαθεῖν τὸ φαινόμενον (ὑπέλαβεν γὰρ γραφὴν γεγενῆσθαι ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ) ἀπῆλθεν τοῦ καταμαθεῖν, καὶ εὐθέως ἄφαντα ταῦτα γεγόνασιν ἀπ' αὐτοῦ. Ἔξυπνος δὲ γενόμενος καὶ φόβῳ καὶ τρόμῳ συνεχόμενος ἀπήγγειλεν ταῦτα τῷ Ἁγίῳ, ὅρκοις πολλοῖς πιστούμενος τὸ ἀληθὲς τῆς ὀπτασίας. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ δοῦλος ἔφη πρὸς αὐτόν· Δόξασον, τέκνον, τὸν Κύριον, χάριν γὰρ εὗρες θεάσασθαι, καθὼς ἐχώρεις τὰ ἁγιαστικὰ ζῶα τὰ ἐπιβεβηκότα ἐφ' ἅρματος χερουβίμ, παραγενομένου ἐν τῇ ἐπικλήσει τῆς ὑμνῳδίας, καὶ ἁγιάσαντος ἐν τῷ λειψάνῳ τοῦ θανάτου τὴν κοίμησιν, καθότι κἀγὼ καὶ αὐτὴ ἐν ἁμαρτίαις συλληφθέντες ἐχρήσαμεν τῆς παρ' αὐτοῦ ἀφέσεως, ἐν αὐλαῖς οἴκου Κυρίου ἱστάμενοι.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἅγιος, πάντων ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῶν εὐχῶν ἱσταμένων, ἐπιβλέψας εἶδεν ὁ Ἅγιος ἐνεργείας δαιμόνων ἐπιτελομένας ἐπ' αὐτούς, τῶν μὲν παρισταμένων ἐνίοις αὐτῶν, τῶν δὲ εἰσδυνόντων ἐν τοῖς μέλεσι τῶν λοιπῶν καὶ κατοικούντων ἐν αὐτοῖς, καὶ τούτων ὁ ἀριθμὸς ὑπῆρχε πολύς· Ἐπετίμησεν δὲ αὐτοῖς ἄνωθεν ἱστάμενος ὁ Ἅγιος, καὶ ἐπέστη πνεῦμα Θεοῦ, καὶ εὐθέως διεσκόρπισεν αὐτοὺς ἀπ' αὐτῶν. Καλέσας δὲ ὁ Ἅγιος τὸν εἰρημένον Ἰωάννην ἐπηρώτησεν αὐτόν, Μέχρι τίνος κατήντησεν ἡ λοιμικὴ φθορά· ἦν γὰρ τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ θνῆσις ἀνθρώπων μεγάλη. B Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· Ἄχρι, Δέσποτα, τῆς ἡμετέρας κώμης καὶ τοῦ γειτνιάζοντος ἡμῖν Βαιθοκοβεῶν ἀγροῦ. Καὶ λέγει ὁ Ἅγιος· Ἰδού, σωτήριος ὑμεῖς ἡμέρα αὕτη ἐπεφάνη παρὰ Κυρίου· κοπάσει γὰρ ἀφ' ὑμῶν ὁ ὀλοθρεύων, καὶ δι' ὑμᾶς καὶ ἐκ τῶν πλησιοχώρων ὑμῶν, καὶ μάρτυς αὐτὸς ἔσο τῶν ἐμῶν ῥημάτων. Γέγονε δὲ οὕτως· παραχρῆμα γὰρ ἐκόπασεν ἀπὸ παντὸς οἴκου ἡ κραυγὴ καὶ ὁ θρῆνος.

Ἡ αὐτὴ δὲ φθορὰ ἐπέκειτο καὶ ἐν τῷ Χαρανδαμᾶ χωρίῳ· καὶ πολλῶν κατακειμένων καὶ δεομένων τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ τυχεῖν σωτηρίας, ἴδον τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐν ὁράματι τὸ λείψανον τῆς μακαρίας Μάρθης μετὰ κηρῶν καιομένων περιαγόμενον ἐν τῇ κώμῃ καὶ ἐν τῇ γῇ αὐτῶν· τῇ δὲ τοιαύτῃ ὄψει ἐναργὴς ἔκβασις ἐπηκολούθησεν, οὐδενὸς μὲν ἔτι ληφθέντος ἐκεῖσε τῷ τοιούτῳ πάθει, τῶν δὲ πρώην κατασχεθέντων ἐπισκοπῆς θείας ἀξιωθέντων, καὶ πρὸς ὑγείαν ἐπανελθόντων. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, Σέργιος ὄνομα τούτῳ, υἱὸς Ἀντωνίου φροντιστοῦ, οὐ πάρεστι, νεκρῷ πλησιάσαι βδέλυκτον λογιζόμενος· Τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ λειψάνου τῆς Ὁσίας πεποιηκώς, οὐ προσήγγισεν οὐδὲ τὸν ὦμον ὑπέθηκεν· κατ' αὐτὴν οὖν τὴν ὥραν κατεσχέθη πυρετῷ λαβροτάτῳ καὶ μεμένηκεν νῇ νόσῳ κοπτόμενος, ἄλαλός τε γενόμενος, οὕτως διέμεινε μέχρι τῶν τριακοστῶν αὐτῆς. Πολλῶν δὲ παρακαλούντων τὸν τοῦ Θεοῦ δοῦλον ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῆς μητρὸς ἐκτιλλόντων ἐνώπιον αὐτοῦ τὰς ἑαυτῶν πολίας, C τῶν τε ἀδελφῶν καὶ τῶν συγγενῶν ἐν πένθει μεγάλῳ κλαιόντων, οὐδεμιᾶς τηνικαῦτα βοηθείας ἐτύγχανεν ὁ τῇ νόσῳ κάμνων. Τοῦ δὲ Θεοῦ ταῖς τοῦ δικαίου προσευχαῖς σπλαγχνισθέντος, ἔλαβεν ἐξουσίαν ὁ κατακείμενος ἐξομολογήσασθαι καὶ εἰπεῖν· Ὅτι ἀπεστράφην βαστάσαι τὸ τίμιον λείψανον τῆς μητρὸς τοῦ ἁγίου Συμεὼν, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ δεινὰ ταῦτα ἐπέστησαν κριτήρια· καὶ εἰ μὴ ἐξ αὐτῆς σπεύσητέ μοι ἀνῦσαι διὰ παρακλήσεως τοῦ Ἁγίου συγχώρησιν, ἀπόλλημαι.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ οἱ προσκαρτεροῦντες αὐτῷ, σπουδαίου παρέστησαν ἐνώπιον τοῦ Ἁγίου, τὸ ἔλεος ὑπὲρ τοῦ ἁμαρτήσαντος αἰτούμενοι. Οἰκτείρας δὲ αὐτοὺς ἐπέτρεπεν ὑποστρέφειν, καὶ κομψότερον ἐσχηκότα εὑρίσκειν τὸν ἐν ἀνάγκῃ· Οὐκ ἔστι γὰρ ἐμόν, ἔφη, τελείαν αὐτῷ παρασχεῖν τὴν ἴασιν, ἀλλὰ τῷ λειψάνῳ τῆς Ὁσίας τὸ χάρισμα δέδοται ὑπὸ Κυρίου λῦσαι τὴν ἁμαρτίαν. Ὑποστρέψαντες οὖν ἐκεῖνοι, εὗρεν αὐτὸν, καθὼς εἶπειν, βέλτιον ἐσχηκότα· καὶ ἀγαγόντες αὐτὸν προσήνεγκαν τῇ σορῷ τῆς Μακαρίας, ἐξομολογούμενον καὶ λέγοντα· Συγγνώμης με τὸ νῦν καταξίωσον ἡ μήτηρ τοῦ Ἁγίου, καὶ οὐ μὴ παραιτήσομαι ἔτι λείψανον. Ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος καὶ προσευχομένου, ἤσθετε τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα τῆς ἐπὶ τῇ συγχωρήσει δοθείσης χάριτος τῷ ἀνδρί, καὶ ἐξῆλθεν διὰ τῶν ἀκοῶν αὐτοῦ, καὶ παραχρῆμα

gunt, quidam e turba Joannes Lector, vir admodum pius et magnæ fidei, quique per intercessionem Sancti datasque ab ipso benedictiones auctor salutis extiterat infirmis pluribus, videt semisopitus, in claritate spiritus, S. Martham ascendentem per scalas columnæ justi Symeonis : in concha vero super monumentum ipsius videt quasi historiam animalium, sex alis instructarum, volantium super rotas currus, sed sedentem in curru non videbat. Cumque accuratius vellet cognoscere apparitionem (suspicabatur enim inscriptionem in isto loco factam esse) accessit propius inspecturus : et subito evanuit ab oculis ejus visio. Experrectus autem et timore ac tremore correptus nuntiavit visa S. Symeoni, interposito jurejurando fidem faciens, vere illam sibi visionem oblatam esse. Dixit ipsi famulus Dei : Da, fili, gloriam Domino, quia invenisti gratiam vivendi, prout poteras, sancta animalia, advenientia in curru Cherubico, qui adfuit invocationi hymnodicæ, et in corpore mortuo dormitionis ejus locum sanctificavit; sicut et ego et ipsa, in peccatis concepti, indigemus remissione ab eo impertienda, dum stamus in atriis domus Domini. D

A. COÆVO EX MS. FLORENT. quorum uni B. Martha apparet, ac deinde Cherubicus currus.

34 Cum hæc dixisset Sanctus, omnibus in hymnis suis persistentibus, respiciens vidit vim dæmonum magnam irruere super ipsos, et alios quidem adstare singulis, alios vero subire corpora, in iisque sibi sedem deligere; et hi numerabantur plurimi. Sed increpuit illos e loco superiore Sanctus, adstititque Spiritus Domini, ac dissipavit dæmones ab hominibus illis. Advocavit autem Sanctus prædictum Joannem atque interrogavit, quo usque tandem pestilens morbus progressus esset? Sæviebat, namque illo tempore inter homines mortalitas ingens. Respondit Joannes : Domine, ad usque pagum nostrum et agrum Bethocobeorum, maxime propinquum nobis. Et dixit Sanctus : Ecce hodie salus vobis illuxit a Domino, abibit quippe a vobis vastitas illa, et vestra causa ex vicinis quoque regionibus facesset : tuque ipse dictorum meorum testis esto. Evenit prædictio : nam cessavit continuo a cunctis ædibus clamor et lamenta. E

Illos a peste liberandos prædicit Sanctus,

35 Eadem mortalitas incubuit etiam pago Charandamæ; multisque pene exanimatis poscentibusque Deum salutem, conspexere nonnulli ex ipsis in visione, circumferri per pagum et terram suam Reliquias B. Marthæ cum cereis ardentibus. Secutus est visionem hanc eventus æque manifestus, nullum F deinceps lue corripiente in isto loco; correptis vero ante, post divinæ hujus visitationis dignationem, recuperantibus sanitatem. Unus illorum nomine Sergius, filius Antonii Procuratoris, non adfuit cum reliquis, scelus reputans appropinquare cadaveri : adque idem prorsus quo ad Reliquias Sanctæ hujus inducens in animum, accedere aut humeros supponere recusaverat. Ecce autem eadem illa hora correptus est violento febri, qua loquendi facultate amissa excruciatus est usque ad trigesimum g illius diem. Fuere multi qui opem illi, a famulo Dei inclamabant : pater materque coram ipso evellebant canos suos, Fratres et propinqui vehementi dolore exagitabantur; sed nihil quidquam levaminis ægrotus tunc quidem sensit. Tandem tangente Deum per Sancti preces commiseratione, eo potentiæ pervenit, ut confiteretur ac diceret : Quia averti faciem meam, et portare nolui sacrosanctas beatæ Matris S. Symeonis Reliquias, idcirco hæc tam gravia mihi supplicia irrogata sunt; et nisi propere delicti veniam per invocationem Sancti mihi obtineatis, perii.

quæ etiam alibi pellitur meritis S. Marthæ;

ejus Reliquias venerari renuens, punitur morbo,

g

36 Auditis talibus parentes et qui incessanter operam dabant infirmo, cum festinatione summa stiterunt se Sancto, implorantes misericordiam delinquenti

quo partim levatus a Symeone, ad ipsas mittitur,

A: COÆTO EX MS. FLORENT. ubi precatus integre curatur.

A delinquenti. Miseratus ille precantes, hortatur ut revertantur, inventuros ægrum lenius habentem : Neque enim in manu mea est, inquit, omnimodam ipsi incolumitatem impertiri; sed Reliquiis sanctæ Matris mea tributum a Domino est peccatum ipsi remittere. Reversi itaque invenerunt ægrum meliuscule, ut Sanctus dixerat, valentem; adductumque obtulerunt ad sacrophagum Beatæ, confitentem ac dicentem : Dignare me nunc, o mater viri sancti, venia, et numquam post hac despectui mihi erunt Reliquiæ cujusquam. Ita illo precante, sensit impurus spiritus, gratiam remissionis viro donari, et per aures illius excessit : æger autem continuo adstitit omni ex parte persanatus, glorificans Deum cum omnibus qui cum ipso tunc temporis eo pervenerant, et qui de ipso absentes inaudiverunt. Illis igitur gratias persolventibus Deo ac relegentibus iter; ecce qui e pago Gandigura convenerant, pervigilarunt noctem integram, quæ depositionis trigesimam diem præcedebat; postea vero oblatione facta et accepta benedictione, abiverunt.

ἔστη ὁλόκληρος δοξάζων τὸν Θεὸν, μετὰ πάντων τῶν τότε D παραγενομένων καὶ τῶν ἀκουσάντων περὶ αὐτοῦ. Τούτων οὖν τὴν εὐχαριστίαν ἀναπεμψάντων τῷ Θεῷ καὶ πορευθέντων, ἰδοὺ οἱ ἀπὸ τοῦ Γανδιγούρων χωρίου συνελθόντες πάννυχον ἀγρυπνίαν ἐποίησαν εἰς τὰ τριακοστὰ τῆς Ὁσίας· καὶ τῆς ἑξῆς, τελειώσαντες τὴν ὑπὲρ αὐτῆς προσφορὰν καὶ εὐλογηθέντες, ἀπῆλθον.

ANNOTATA C. J.

a *In Vita S. Symeonis num.* 146 *vocatur,* δερματίνη τοῦ στύλου σκέπη, Pelliceum columnæ tectum, *quod hic* μηλωτή : *unde autem nominetur* καμασινὴ μελωτὴ *fateor me ignorare.* b *Hoc nomine appellabantur qui mortuos ad rogum aut sepulcrum efferebant in lecticis seu feretris, uti etiam patet ex sequentibus.* c *Præterquam quod pluribus de* conchis *templorum agat Du Cange in Constantinopoli sua Christiana; paucis et dilucide illas describit in Glossario his verbis.* Concha, *inquit,* pars ædis sacræ, in qua scilicet sacra mysteria B peraguntur, et ubi stat altare; sic dicta, quod qua parte est Θυσιαστήριον seu Βῆμα, quidam in hemicy- E lindri formam effingatur recessus, qui superne in conchæ figuram clauditur. *Quidni autem ad hanc formam in ipsius columnæ grandiori basi, utpote ex viva rupe formata excavatus fuerit loculus, sub quo deponeretur sacra arca, corpus S. Marthæ continens?* d *Sabbatum hoc, incidens in* 27 *Maji erat Sabbatum ante Pentecosten : Pascha enim anni* 551 *celebratum fuerat* 9 *Aprilis.* e Hora septima, *ab ortu solis (ut solent in Oriente numerari horæ) nobis esset post meridiem prima : intelligo autem solere Græcos Officium funebre inchoare una hora ante meridiem.* f *Videtur hic indicari extra ordinarium quid, quod vel omnino non conveniebat exequiis laicorum, vel non convenisset nisi tali die et usque ad talem horam protractæ exsequiæ fuissent, quod rituum Græcorum peritiori definiendum remitto : nihil enim lucis ad hoc definiendum in Euchologio, Typico, vel Pentecostario reperire potui.* g *Solet Ecclesia Latina, producto exequiarum officio, specialiter observare* diem *a depositione* tertiam, septimam, *et* trigesimam : *tale quid etiam in Oriente usurpatum, hinc intelligi potest.*

CAPUT V.

Miracula per S. Martham tum alibi, tum ad tumulum ejus patrata.

Per ellychnia varia miracula patrantur.

Joannes ille insignis fide, quem divina apparitione dignatum supra diximus, nactus opportunitatem, clam omnibus, sustulit candelarum pro pervigilatione accensarum ellychnia, sic orans : Christe, Deus famuli tui Symeonis, si cum Prophetarum, Martyrum, ceterorumque Perfectorum justis spiritibus sanctam quoque Martham glorificare dignatus es, monstra in his ellychniis mirabilia tua, ut per illa glorificetur sanctissimum nomen tuum. Sic precatus, C abiit; ac perveniens in pagum suum cuivis infirmo dicta ellychnia imposuit, et virtute Domini omnes sanati, dæmones effugati in toto illo tractu montano, et universa pericula per memoriam Sanctæ depulsa sunt.

Cæcutiens sanatur,

38 Inter alios ipse quoque Joannes, talem illis concessam divinitus gratiam in se expertus, glorificavit Deum : nam cum periculose admodum laboraret ex oculis, adeo ut fere non cerneret, meruit illa gratia visitante recreari. Jam enim dies aliquot, propter dolores gravissimos, somnum nullum viderat oculis suis; cum ore atque animo Christum, Salvatorem nostrum, per S. Martham auxilium exposcens, in somnum incidit; viditque monumentum Sanctæ reseratum, atque ipsam inde progressam, adstare sibi; tum oculo utrique inserere digitum, Crucis signaculum imprimere, ac dicere : In nomine Domini nostri Jesu Christi, sanare; et accepto incenso adole loculum meum, gratias persolvens Deo. Evigilans Joannes surrexit, tetenditque ad famulum Dei Symeonem, nihil prorsus incommodi sentiens, totusque sanus. Reperit autem psallentem cum Fratribus suis Sextam : cumque Frater, cujus id munus erat, thuribulum teneret manu suffiturus, viso eminus veniente ad sanctam mandram prædicto

jubeturque suffire sepulcrum Sanctæ.

Ἐκεῖνος δὲ ὁ πιστὸς Ἰωάννης, ὁ τῆς προλελεγμένης ἀξιωθεὶς θεωρίας, εὑρηκὼς καιρὸν καὶ λαθὼν πάντας, ἐπῆρεν τῶν εἰς τὴν ἀγρυπνίαν καιομένων κανδηλῶν τὰ ἐλλύχνια, προσευξάμενος οὕτως· Κριστὲ ὁ Θεὸς τοῦ δούλου σου Συμεὼν, εἰ μετὰ προφητῶν καὶ μαρτύρων καὶ πνευμάτων δικαίων τετελειωμένων εὐδόκησας δοξάσαι τὴν μνήμην τῆς ὁσίας Μάρθης, δεῖξον ἐν τούτοις τὰ θαυμάσιά σου, ἵνα δοξασθῇ ἐν αὐτῇ τὸ πανάγιον ὄνομά σου. Ταῦτα εὐξάμενος ἀπέτρεχεν· γενόμενος δὲ κατὰ τὴν ἰδίαν κώ- F μην, ἐπετέθει παντὶ ἀσθενοῦντι ταῦτα, καὶ δύναμις Κυρίου ἰᾶτο τοὺς νοσοῦντας, δαίμονές τε ἀπεδιώκοντο ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ ἐκείνῃ, καὶ πάντα τὰ δεινὰ τῇ μνήμῃ τῆς Ὁσίας ἀπελαύνοντο.

Πεῖραν δὲ παρὰ Κυρίου τῆς δεδωμένης αὐτῇ χάριτος καὶ ὁ αὐτὸς Ἰωάννης σὺν πᾶσι λαβὼν, ἐδόξασεν τὸν Θεόν· πονέσας γὰρ ἐπικινδύνως τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὥστε σχεδὸν μὴ βλέπειν, τῆς ἐξ αὐτῆς ἐπισκέψεως ἠξιώθη. Ἄυπνος γὰρ ἐπὶ ἡμέρας τινὰς μείνας ἐκ τῶν ἀφορήτων ἐκείνων ὀδυνῶν, καὶ στόματι καὶ διανοίᾳ τὴν παρὰ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ βοήθειαν διὰ τῆς Ὁσίας καταπεμφθῆναι αὐτῷ δυσωπῶν, εἰς ὕπνον ἐτράπη· καὶ ὁρᾷ τὴν θέσιν τῆς Μακαρίας ἀνοιχθεῖσαν, αὐτήν τε περιελθοῦσαν ἐκεῖθεν, καὶ παραστᾶσαν αὐτῷ, καὶ τὸν δάκτυλον αὐτῆς ἐπιβαλοῦσαν ἑκάστῳ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, καὶ σφραγίσασαν καὶ λέγουσαν πρὸς αὐτὸν; Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γένου ὑγιὴς, καὶ λαβὼν θυμίαμα προσάγαγε τῇ σορῷ τῇ ἐμῇ μετὰ τῆς πρὸς Θεὸν εὐχαριστίας. Ἔξυπνος οὖν γενόμενος ὁ ἀνὴρ ἀναστὰς ἐπορεύετο πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ δοῦλον, οὐδὲν πονηρὸν ἔχων, ἀλλ᾽ ὑγιὴς γενόμενος· εὗρεν δὲ αὐτὸν ψάλλοντα μετὰ τῶν Ἀδελφῶν τὴν ὑμνῳδίαν τῆς ἕκτης. Ὁ δὲ μέλλων Ἀδελφὸς θυμιᾷν, κατεῖχεν ἐν τῇ χειρὶ τὸν θυμιατῆρα πρὸς τὸ θυμιᾶσαι· ἰδὼν δὲ ὁ Ἅγιος τὸν εἰρημένον ἄνδρα μακρόθεν ἐρχόμενον εἰς τὴν ἁγίαν μάνδραν, ἐπέτρεψεν αὐτῷ δοθῆναι τὸν θυμιατῆρα.

Καὶ

A Καὶ θαυμαζόντων πάντων ἐπὶ τοῦτο, δεξάμενος ἐκεῖνος παρὰ τοῦ Ἀδελφοῦ, ἀπῆλθεν θυμιῶν τὴν θέσιν τῆς τοῦ Θεοῦ δούλης. Πυθομένων δὲ τῶν Ἀδελφῶν παρ᾽ αὐτοῦ, Τί ἂν εἴη τοῦτο· ἀφηγήσατο αὐτοῖς τὴν ὀπτασίαν, δι᾽ ἣν καὶ παρεγένετο τοῦ θυμιᾶσαι· καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐδόξασαν τὸν Θεὸν, τὸν δόντα τοιαύτην χάριν καὶ παῤῥησίαν τοῖς φοβουμένος αὐτόν.

Εἰρήσθω δὲ καὶ τοῦτο εἰς δόξαν Θεοῦ, τοῦ δοξάσαντος τὴν ἁγίαν αὐτοῦ δούλην, Ἐπεὶ δὲ γὰρ ἑώρα τοὺς Ἀδελφοὺς ὁ Ἅγιος καταφρονοῦντας καὶ μὴ ἅπτοντας τὴν ἐπὶ τῆς τιμίας λάρνακος αὐτῆς κανδήλαν, οὐκ ἐπέθετο αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖν· τοῦτο μὲν, ὡς ἂν μὴ νομισθείη, ὑπὸ τῶν ἀπίστων καὶ ἀσθενεστέρους ἐχόντων λογισμοὺς, αὐτός ἐπιτηδεύειν καὶ ἀπαιτεῖν τὰ πρὸς τιμὴν αὐτῆς· τοῦτο δὲ καὶ τοὺς Ἀδελφοὺς παιδεύων, καὶ διὰ τῆς πείρας διδαχθῆναι βουλόμενος, ἑκουσίως καὶ οὐκ ἀναγκαστῶς προσάγειν τὰς ὀφειλομένας τιμὰς τοῖς Ἁγίοις. Ἀφνηδίως οὖν συμβαίνει, τὸν ἐπὶ τῇ οἰκονομίᾳ τῆς μονῆς τεταγμένον Ἀδελφὸν, πυρετοῖς ἀφορήτοις καὶ δυσεντερίῳ κατασχεθέντα, κινδυνεύειν· καὶ μέλλοντος αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἀφιέναι, παραστᾶσα τούτῳ ἡ ὁσία Μάρθα, εἶπεν· Τί διαλογιζόμενοι, οὐκ ἥψατέ μου τὴν κανδήλαν; ἢ ἀγνοεῖτε

B ὅτι τοῦ ἐπουρανίου φωτός εἰμι κοινωνὸς ἐγὼ, καὶ οὐ προσδέομαί τινος τῶν τοιούτων, εἰ μὴ διὰ τὴν ὑμῶν αὐτῶν σωτηρίαν; γνῶθε καὶ πιστεύσατε ὅτι χάρις ἐδόθη μοι κοινωνίαν ἔχειν μετὰ τοῦ φωτός· καὶ προσενέγκασα ὅπερ ἐν τῇ χειρὶ κατεῖχεν σωτήριον καὶ δεσποτικὸν σῶμα τῇ τούτου κοιλίᾳ, ἔφη πρὸς αὐτῶν, Ἐν τούτῳ ἔστω σου ἡ ζωὴ καὶ ἡ ὑγεία· καὶ τοῦτο εἰποῦσα ὑπεχώρησεν.

Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν ὁ Ἀδελφὸς καὶ ἀναστὰς, προσῆλθον μετὰ δακρύων τῇ θέσει, ἐν ᾗ τὸ τίμιον αὐτῆς λείψανον ἔνεστι, καὶ εὐθέως ὑγιὴς γέγονεν, καὶ ἐδόξασεν τὸν Θεόν· καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς πεινάσας, ἔφαγεν καὶ ἔπιεν καὶ ἐνισχύθη· καὶ τῇ ἑσπέρᾳ ἅψας αὐτῇ κανδήλας καὶ εὐχαριστήσας προσηύξατο, εἰρηκώς· Εἰ καὶ σφόδρα δεδοξασμένη ὑπάρχεις, ἡ μήτηρ ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἐγὼ χρεὸς πληρῶν οὐ διαλείψω τοῦτο ποιῶν. Καὶ ταῦτα εἰπὼν καὶ ἀπελθὼν καὶ καθευδήσας, ὁρᾷ παλὶν αὐτὴν λαμπρὰν τῷ προσώπῳ, περικυκλουμένην ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἁγίου, καὶ λέγουσαν πρὸς αὐτούς· Οὐχ ὑμεῖς με ἐδοξάσατε, ἀλλ᾽ οὐ δὲ χάριν τοῦ υἱοῦ μου δεδόξασμαι, ἀλλ᾽ ἦλθέν μοι ἡ χάρις καὶ ἡ δόξα ἐκεῖθεν, ὅθεν ἀπεκδεχομένη ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχε μοι, καὶ εἰσήκουσεν τῆς δεήσεώς μου.

Ταῦτα εἰπούσης καὶ ἀναχωρησάσης, ἔκρουσεν τὸ ξύλον, καὶ ἔστησαν οἱ Ἀδελφοὶ εἰς τὰς νυκτερίνας ᾠδὰς, καὶ ἰδοὺ ἀνήρ τις Λυκάων παρεγένετο, δυσὶ δαιμονίοις συνεσχόμενος ἐξ ἐτῶν τριάκοντα. Οὗτος οὐ δυνάμενος στῆναι

C ἐν χορῷ ψαλλόντων ἐν ἐκκλησίᾳ, ἢ θείας λειτουργίας ἐπιτελουμένης τὸ σύνολον κατακούειν· ἠλαύνετο γὰρ εὐθέως ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, καὶ κατaῤῥηγνύμενος ὑπ᾽ αὐτῶν ἐν ὀδύναις καὶ πλαυθμῷ διετέλει. Παραλαβὼν οὖν ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, καὶ μηδενὶ μηδὲν εἰρηκὼς (οὐ γὰρ ἠπίστατο τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν) ἔστη πλησίον τῶν Ἀδελφῶν, τὰς θειώδες ὑμνωδίας ἀναπεμπόντων. Τῶν δὲ ἀκαθαρτῶν ἐκείνων δαιμόνων θελησάντων κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτοῖς ἐξελάσαι αὐτὸν, καὶ μὴ ἰσχυσάντων, ἀλλὰ μεγάλα κραζόντων ἐν αὐτῷ, παραυτίκα ὁ ἀνὴρ ἔκ τινος θείας δυνάμεως βιαίῳ δρόμῳ εἵλκετο ἐπὶ τὸν τάφον τῆς μακαρίας Μάρθης, μὴ εἰδὼς τινός ἐστιν ἡ θέσις. Καὶ τῷ ἐδάφει προσκολλήσας τὴν κεφαλὴν κατέκρουεν, πῦρ ἐρχόμενον ἐπ᾽ αὐτὸν θεωρῶν, καὶ τὴν θέσιν ὡς ἀναπεταννυμένην, γυναῖκά τε σεμνοπρεπῆ ἐκεῖθεν προσερχομένην, καὶ κατὰ μέσον τῆς κόγχης τὴν χεῖρα ἐκτείνουσαν, καὶ ἀφειδῶς τοὺς δαίμονας βασανίζουσαν μέχρις ἀνατολῆς ἡλίου. Τότε τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ δοξολογῶν τὸν Θεὸν ἐβόα, ὁρῶν τὰ δύο δαιμόνια ἐπιτιμηθέντα ὑπὸ τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξελθόντα ἀπ᾽ αὐτοῦ· καὶ στὰς πρὸς ἀνατωλὰς καὶ τὰς χεῖρας διαπετάσας, ἀπήγγειλεν ἐν ἐξομολογήσει καὶ εὐχαριστίᾳ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, σωφρονῶν καὶ ὑγιὴς γενόμενος ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης· τόν τε τάφον κατασπαζόμενος διηγεῖτο περὶ πάντων τούτων, ἑτέρου συνόντος αὐτῷ γινώσκοντος τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν, καὶ ἑρμηνεύοντος τὰ παρ᾽ αὐτοῦ.

viro, mandavit ut illi thuribulum offerretur. Qui, D

mirantibus cunctis rei novitatem, accipiens a Fratre thuribulum abivit, ac loculum famulæ Dei adolevit; et percunctantibus ipsum Fratribus, Quid sibi id vellet; enarravit visionem suam, atque illius etiam causa thurificatum se accessisse: et omnes qui audiebant glorificarunt Deum, qui talem gratiam et confidentiam dedit timentibus se.

A. COÆTO. EX MS. FLORENT.

39 Adjiciamus etiam illud ad gloriam Dei, famulam suam sanctam glorificantis. Cum animadvertisset Sanctus, ex negligentia non accendere Fratres candelam venerando Matris sepulcro impositam, noluit id faciendum mandare, tum ne ipse infidelibus et infirmioris animi Fratribus videretur studiose nimis sectari, atque adeo exigere amplificationem gloriæ maternæ; tum etiam quod vellet instructos eruditosque experientia, debitum Sanctis honorem sponte sua et citra coactionem deferre. Repente igitur contigit, Fratrem œconomiæ monasterio præpositum in febres intolerabiles et dysenteriam incidere, satis gravi cum periculo; jamque animam pene agenti adstitit B. Martha, dicens; Quid rationis excogitatis, quominus candelam mihi meam accen-

Candelam super tumulo ejus non accendens,

in morbum incidit

E datis? Num ignoratis, cœlestis me claritate lucis gaudere, nihil quidquam aut petentem aut indigam vestri luminis, nisi vestræ ipsorum salutis causa? scitote ac credite, me, per gratiam Dei, participem esse lucis sempiternæ: et quod manu tenebat Domini corpus, ventri ejus admovens, dixit: In hoc et vivus et sanus esto: quibus dictis abscessit.

40 Frater autem ille ad se reversus surrexit, fluentibusque ubertim lacrymis processit ad monumentum, in quo venerandæ illius Reliquiæ repositæ erant: et continuo sanitatem consecutus laudavit Deum, cœpitque illa ipsa noctis hora esurire, et comedit et bibit, et confortatus est: vesperi etiam candelas ipsi accendit; redditisque gratiis oravit, dicens: Tametsi multo honore cumulata es, o Mater nostra, nihilominus ego debito hoc fungi officio numquam desinam. Isthæc locutus, dormitum abiit, viditque denuo Beatam rutilante facie, circumdatam corona Fratrum S. Symeonis ac dicentem: Non a vobis, imo neque filii mei causa glorificata sum, sed gratia mihi et gloria inde venit, unde expectans sustinui Dominum, et intendit mihi, et exaudivit deprecationem meam.

et ad illum sanatur;

41 Dixerat hæc Sancta et abierat, cum pulsu ligni *a* signum datum est, conveneruntque Fratres ad hymnos nocturnos. En tibi vir quidam *b* Lycaon advenit, duobus dæmoniis ab annis triginta insessus;

a b

F nequibatque in choro ecclesiæ psallentibus illis consistere aut sacrosancto Missæ sacrificio interesse omnino: expellebatur quippe statim a dæmoniis ex æde sacra, atque allisus terræ cum dolore ac ejulatu durabat. Venit igitur nocte illa, nulli verbo indicato, utpote rudis et ignarus linguæ Græcæ; et constitit prope a Fratribus divinas psalmodias persolventibus. Cumque impuri dæmones more suo vellent inde expellere hominem, et non valerent atque altum vociferarentur; ilico energumenus, agente divina quadam virtute, raptus est ad tumulum B. Marthæ, ignarus, cujus ille esset. Procumbens ergo, solo caput defixit, conspicatusque est venire contra se ignem, et monumentum pandi, et venerabilem matronam inde progredi, atque in media concha manum extendere, et dæmonia crudeliter torquere usque ad ortum solis. Tunc gloriam Deo lingua sua vernacula cecinit, videns ambo dæmonia male mulctata per famulam Dei egredi a se; et obversus orienti, extensis manibus, prædicavit magnalia Dei in confessione et actione gratiarum: suique compos et incolumis, amplexans tumulum hæc omnia narrabat, altero, qui aderat Græci idiomatis gnarus, dicta ejus interpretante.

uti etiam energumenus, Sancta apparente:

42

A coævo ex MS. Florent.

c item alius.

A 42 Continuo successit huic miles quispiam Hierapolis *c* Syriæ, similiter a dæmonio vexatus, qui ad columnam S. Symeonis confugiens, invisibili virtute impellebatur ad tumulum Beatæ; viditque loco medio matronam gravitate venerabilem, quæ dæmonem abigebat ac fulminis instar adurebat; cingebantque illam S. Symeonis discipuli cum lampadibus, ardentibus, et Domini nostri characterem supra caput ejus, adumbrantem gratiam sanationum. Cum hæc vidisset vir iste, tumuloque flens ubertim appropinquasset; incolumitatem obtinuit ex illa hora, gloriam tribuens Deo, et coram omnibus celebrans concessam a Domino gratiam famulæ ejus Marthæ.

Tumulum Sanctæ violans punitur,

43 Die quadam adivit Fratrum nonnemo venerandum Sanctæ tumulum, reparaturus accensurusque candelam : sed insurgentibus contemptus et incredulitatis cogitationibus, extinxit illam potius, et murmurans discessit, quod non dijudicans in se peccatum, correptus statim rigore membrorum et molestissima febri, gravissime cœpit ægrotare. Cum igitur gratia Symeoni data non pateretur, nisi in casu violationis præceptorum suorum, aliquid mali evenire Fratrum cuilibet; merito iste interrogabatur, B Quid commisisset delicti, cujus causa tam gravi infirmitate afflictus pœnas lueret. At ille manifestare renuens, imo etiam abscondere magis satagens, periculum non mediocre adivit, illusus ut Achab a spiritu mendaci. Verumenimvero animadvertens tandem deficientibus viribus proxime se a morte abesse, confessus est coram universis Fratribus causam, cur in tantum discrimen devenisset. Tum somno correptus, spectavit Sanctam glorioso vultu, cingentibus mediam candidatis viris, accedentem ad concham altaris *d* ecclesiæ sanctæ Trinitatis : cumque istic precata esset, conversam ad se monstrasse viam geminam ante sepulcrum suum, alteram infidelium, credentium alteram, et mandasse utramque ut consideraret. Ille autem oculos intendens vidit viros Æthiopes aspectu terribiles, perambulantes viam non credentium; credentium vero viam terentes, viri erant dignitate eximii, ambulabantque versus sepulcrum, et fontem gratiarum ac sanationum reperiebant. Ipsum porro hunc Fratrem hac visione docuit, incedenti via recta declinandum deinceps ab infidelium semita; et cum fidelibus perpetuo standum. Surrexit itaque a somno ille trepidus, ab istoque tempore incolumis permansit.

fateri nolens periclitatur,

3 Reg. 22

cui tandem resipiscenti apparet ipsa, gloriosa, d

Alteri vita exoratur a Sancta.

43 Alius quispiam Fratrum, Joannes nomine, C quod Sancto morem non gessisset, in morbum diutinum ac periculosum incidit. Cumque nocte quadam, qua abeundum e vivis suspicabatur, altum sopitus esset; vidit Fratres, qui jam satis concesserant, lætabundos propter ipsum, decessu suo eorum collegio conjungendum. Adstabat quoque Sanctus Angelus, nec non famula Dei Martha, vutu demisso subtristis propter illum ægroti comitatum; et rogavit Angelum atque adeo prohibuit, ne animam illius auferret. Posthac vidit scalas e terra ad cœlum usque firmatas, apertamque cœli portam, qua intrans B. Martha ad ineffabile pervenit lumen et Dominum gloriæ; cui accidens, inventa in conspectu ejus gratia, vitam infirmo exoravit. Sensit autem continuo, se melius habere spectator ille, jam desperatus de vita, et fremuit spiritu : et sibi redditus restitutusque sanitati, permansit deinceps incolumis, multum correctus ac emendatus.

Παρὰ πόδας δὲ τούτου σρατιώτης τις ἀπὸ Ἱεραπόλεως D τῆς Συρίας, ἐνοχλούμενος ὑπὸ δαίμονος, προσελθὼν τῇ στάσει τοῦ ὁσίου Συμεὼν, ἠλαύνετο ἀοράτῳ δυνάμει ἐπὶ τὸν τάφον τῆς Μακαρίας, θεωρήσας σεμνοπρεπῆ γυναῖκα ἐν μέσῳ τοῦ τόπου, ἀποδιώκουσαν τὸν δαίμονα καὶ ἀστραπῆς δίκην κατακαίουσαν αὐτόν· τούστε μακαρίους ἐκείνους μαθητὰς τοῦ Ἁγίου κυκλοῦντας αὐτὴν μετὰ λαμπάδων καιομένων, καὶ τὸν δεσποτικὸν χαρακτῆρα ὑπεράνω αὐτῆς, ἐπισκιάζωντα τὴν χάριν τῶν ἰαμάτων. Ταῦτα θεασάμενος ὁ ἀνὴρ, καὶ τῷ τάφῳ μετὰ δακρύων πολλῶν πλησιάσας, γέγονεν ὑγιὴς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης, δοξάζων τὸν Θεὸν, καὶ πᾶσιν ἐκδιηγούμενος τὴν δεδωρημένην χάριν ὑπὸ Κυρίου τῇ δούλῃ αὐτοῦ Μάρθῃ.

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν προσεγγίσας τις τῶν Ἀδελφῶν τῇ τιμίᾳ σόρῳ τῆς Ὁσίας, ἐπὶ τὸ ἅψαι καὶ ἀνασκευᾶσαι τὴν κανδήλαν, περιφρονήσεως καὶ ἀπιστίας λογισμῷ κατασχεθεὶς, ἔσβεσε μᾶλλον καὶ μετὰ γογγυσμοῦ ἀνεχώρησεν, μὴ διακρίνας ἐν ἑαυτῷ τὸ πταῖσμα τοῦτο· παραυτὰ δὲ ῥιγίῳ καὶ πυρετῷ χαλεποτάτῳ περιπεσὼν, ἔκαμνε σφοδρῶς. Ἐπειδὴ οὖν ἡ δεδωρημένη τῷ Ἁγίῳ χάρις ἐκτὸς παραβάσεως ἐντολῆς αὐτοῦ οὐδὲν συνεχώρει κακὸν ἐπελθεῖν τινι αὐτῶν, εἰκότως ἠρωτᾶτο ὁ Ἀδελφὸς, Τί ἔτυχεν ἡμαρτηκὼς, οὗ εἵνεκα ἐκεῖνο τὸ δεινὸν ἀῤῥώστημα ἐπενέχθη αὐτῷ. Μὴ βουλόμενος δὲ ἐξειπεῖν ἀλλὰ κρύπτειν πειρώμενος, ἐκίνδυνεν οὐ μετρίως, πλανηθεὶς ὡς ὁ E Ἀχαὰβ ὑπὸ πνεύματος ψεύδους. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἐλαττούμενον, καὶ ἐγγὺς θανάτου γινόμενον, ὡμολόγησεν ἐπὶ πάσης τῆς ἀδελφότητος τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν τοιούτῳ κινδύνῳ περιπέπτωκεν. Καὶ εἰς ὕπνον τραπεὶς, εἶδεν τὴν Ἁγίαν δεδοξασμένῳ προσώπῳ ἐν μέσῳ λευχημονούντων, εἰσιοῦσαν ἐπὶ τὴν κόγχην τοῦ βήματος τῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ προσευξαμένην, καὶ ἐπιστραφεῖσαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ὑποδείξασαν αὐτῷ δύο ὁδοὺς πρὸς τοῦ τάφου αὐτῆς· τὴν μὲν τῶν ἀπίστων, τὴν δὲ τῶν πιστῶν, ἐπιτρέπουσάν τε αὐτῷ κατανοῆσαι. Ἐμβλέψας οὖν ἐκεῖνος, εἶδεν ἄνδρας αἰθιόπας βλοσυρῷ τῷ ὄμματι, ἐν τῇ τρίβῳ τῶν ἀπίστων πορευομένους· ἐν δὲ τῇ ὁδῷ τῶν πιστῶν, ἄνδρας χρηστότητι καταλάμποντας, καὶ βαδίζοντας ἐπὶ τὸν τάφον αὐτῆς, ἰαματικήν τε εὑρίσκοντας πηγήν· αὐτόν τε διὰ τῆς ὁράσεως ἐδίδαξεν τὴν εὔθετον ὁδὸν βαδίζοντα τὸ λοιπὸν ἐκκλίνειν τῆς τρίβου τῶν ἀπίστων, καὶ τῆς μερίδος τῶν πιστῶν γενέσθαι. Ἔμφοβος οὖν διαναστὰς ὁ Ἀδελφὸς ἐν τοῦ ὕπνου, διέμεινεν ὑγιὴς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Ἕτερος δὲ τῶν Ἀδελφῶν Ἰωάννης τοὔνομα, ἐν παρακοῇ τοῦ Ἁγίου γεγονὼς, καὶ διὰ τοῦτο νόσῳ μακρᾷ καὶ ἐπικινδύνῳ περιπεσὼν, ἐν μιᾷ νυκτὶ, ἐν ᾗ ἠλπίζετο τελευτᾷν, εἰς βάθος κατακοιμώμενος ἑώρα τοὺς προκοιμηθέντας Ἀδελφοὺς, χαίροντας ἐπὶ τῇ μεταστάσει αὐτοῦ, ὡς συνεῖναι αὐτοῖς μέλλοντος· καὶ τὸν ἅγιον Ἄγγελον ἑστῶτα, παροῦσαν δὲ καὶ τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ Μάρθαν, ὥσπερ F κατηφῆ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ αὐτοῦ περιστάσει, καὶ παρακαλοῦσαν τὸν Ἄγγελον καὶ διακωλύουσαν προσλαβέσθαι τὴν τούτου ψυχήν· εἶτα πάλιν κλίματα ἐστηριγμένην ἀπὸ τῆς γῆς μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, αὐτήν τε τὴν πύλην τοῦ οὐρανοῦ ἀνεωγμένην, καὶ τὴν Μακαρίαν ἀνερχομένην δι᾽ αὐτῆς εἰς φῶς ἀκατάλειπτον, καὶ τῷ Δεσπότῃ προσιοῦσαν, καὶ τὴν ζωὴν ἐξαιτοῦσαν, καὶ λαβοῦσαν τὴν χάριν. Ἤισθετο γὰρ εὐθέως ὁ ἑωρακὼς, καὶ ἐν ἀπογνώσει κείμενος, καὶ ἔφριξεν τῷ πνεύματι· καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν καὶ ἐν καταστάσει γενόμενος μεμένηκεν, ὑγιὴς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ἐν πολλῇ διορθώσει γενόμενος.

ANNOTATA C. J.

a *Quomodo lignis campanarum loco utantur monachi Orientales, explicat libellus* Hieronymi Magii *de Tintinnabulis.* b Lycaonia *Cappadociæ pars, interjectu Ciliciæ dirempta a Syria.* c Hierapolis Syriæ *Euphratesiæ civitas, distat ab Antiochia circiter* 50 *leucis,* Alepum *hodie dicta.* d Τὸ ἅγιον βῆμα, *pro* sacro altari, *dicunt Græci.*

CAPUT

A

D

A. COÆVO EX MS. FLORENT.

CAPUT VI.

Visiones variæ, ædificatio novi templi, translatio Reliquiarum.

Τούτων τῶν ἐνδόξων θαυμάτων διὰ τοῦ ἐμφανισμοῦ τῆς Μακαρίας γενομένων, εὐφραίνετο Συμεὼν, καὶ τὰς εὐχαριστίας τῷ Θεῷ προσέφερεν. Ἐπὶ ἡμέρας δέ τινας ἑώρα τὴν σορὸν τῆς Μακαρίας, σὺν τῇ κόγχῃ ἐν ᾗ ἡ αὕτη σορὸς ὑπῆρχεν, μετατιθεμένην ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ μεσιμβρινὸν μέρος τῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ οἰκοδομηθείσης πρώτης ἐκκλησίας (μετὰ ταῦτα τὸν ἅγιον οἶκον ἐκ θεοφανείας ἐδομήσατο, καὶ αὐτὴ ἡ τιμία σορὸς μετετέθη) παῖδάς τε ὡραίους περικυκλοῦντας τὴν σορὸν, καὶ καλὰ λίαν καὶ τερπνὰ ὑμνοῦν τὰς τὸν Θεὸν, καὶ ὑπηχοῦντας ἄλλοις τὸ ἀλληλούια. Διαλογισομένῳ δὲ αὐτῷ, τί ἄρα ἔσται τοῦτο, ἐδόθη γνῶναι, χάριν δεδωρῆσθαι τῷ λειψάνῳ τῆς Ὁσίας ἔμπροσθεν [αὐτοῦ] ἐπὶ τὸ μεσιμβρινὸν μέρος τῆς ἐκκλησίας διὰ θαυματουργιῶν φανερωθῆναι, εἰς δόξαν Θεοῦ, Ἀγγέλων ἐν οὐρανοῖς ὑμνούντων καὶ λεγόντων, Δόξά σοι, ὁ Θεὸς, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν.

B Ἐκ τότε οὖν οὐδεμία ἄνεσις ἐγίνετο πάσῃ σχεδὸν τῇ ἀδελφότητι, τῆς μακαρίας Μάρθης ἐν σημείοις ὀπτανομένης καὶ παρενοχλούσης, εὐκτήριον αὐτῇ γενέσθαι, καὶ ἔνδον αὐτοῦ μετατεθῆναι σὺν τῇ σορῷ τὸ λείψανον αὐτῆς, παρεγγυώσης τε γνωσθῆναι τὰ περὶ τούτου τῷ ἰδίῳ υἱῷ. Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἅγιος, καίτοι πρόθεσιν ἐξ ἀπολάμψεως ἔχων τοιαύτην, ἐπεῖσχεν ἑαυτὸν οἰκονομικῶς τὸ τηνικαῦτα, καὶ οὐκ ἤθελεν ἀπάρξασθαι τοῦ τοιούτου ἔργου· τοῦτο μὲν διὰ τοῦ μὴ πειρασθῆναί τινας τῶν ἁπλουστέρων καὶ ἀπίστων, ματαίους ἀναπλάττοντας ἐν ἑαυτοῖς λογισμοὺς καὶ καταλαλοῦντας κατὰ τοῦ Δικαίου ἀνομίαν· τοῦτο δὲ καὶ βουλόμενος ἕνα οἶκον ἐπιτηδεῦσαι ἑαυτῷ τε καὶ αὐτῇ, ὥστε αὐτοὺς καὶ ἐν τούτῳ ἀχωρίστους ἀλλήλων εἶναι, ὥσπερ καὶ γέγονε μετά τινας χρόνους. Πάντων οὖν τῶν Ἀδελφῶν ἔνδοξα καὶ ἐξαίσια διαφόρως ἰδεῖν ἀπαγγελλόντων, παρέστη καὶ ὁ Ἀδελφὸς ἐκεῖνος, ᾧ τινι ἡ πρώτη ἀποκάλυψις γέγονε πρὸ τεσσάρων μηνῶν τῆς τελευτῆς αὐτῆς, ἣν καὶ διηγήσεται εἰπὼν καθὼς προείρηται, ὅτι διαπετάσασα τὰς χεῖρας αὐτῆς μετεβλήθη ἐν σχήματι σταυροῦ ἐξαστράπτοντος, ὑπεράνω μείνοντος τοῦ προσώπου αὐτῆς· καὶ βαλὼν μετάνοιαν ἔφη· Ἰδοὺ τρὶς τοῦτο καὶ τετράκις παραγέγονεν ἡ Κυρία ἡ μεγάλη, φαιδρᾷ τῷ προσώπῳ, εἰρήνην με τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου κομίζουσα, εὐκτηρίου τε σκάριφον ὑποδεικνύουσα τρεῖς κόγχας ἔχοντος, μίαν κατὰ ἀνατολὰς, καὶ ἑτέραν ἐκ δεξιῶν, καὶ ἄλλην ἐξ εὐωνύμων, καὶ τὴν ὅλην τῆς οἰκοδομῆς διαγραφὴν ὑποδηλοῦσα, καὶ παρεγγυοῦσά μοι πᾶσιν ὑμῖν ἀπαγγεῖλαι τοῦτο· ἐμοῦ δὲ παραιτομένου τοῦτο εἰπεῖν, ἀγανακτεῖν ἀπεφήνατο κατ᾽ ἐμοῦ· ἀκριβῶς οὖν ὑμῖν τὰ παρ᾽ αὐτῆς σημαίνω· μάρτυς οὖν ὁ Κύριος ὅτι ταῦτα, καθὼς αὐτὴ ἡ ἀλήθεια περιέχει, τῶν ὁραθέντων μοι καὶ λαληθέντων ἔχει.

Ἀμφισβητήσαντός δέ μου κατὰ διάνοιαν τί τὸ μέγεθος τῆς ἐργασίας αὐτῆς, ὅτι τοσαύτην παῤῥησίαν ἔσχεν μετὰ δόξης ἐνεργούσης, αὐτίκα ἐθεώρουν κύκλῳ τῆς θέσεως αὐτῆς στατῆρας καὶ λύχνους ὅλους πυρινοὺς φωτίζοντας, καὶ μεγάλης τῆς ἀστραπῆς τὴν φλόγα ἀντιφέγγοντας, καὶ μέλος τι γλυκὺ ψάλλοντάς τινας, καὶ ἄλλους ὑπηχοῦντας αὐτοῖς τὸ ἀλληλούια, τὸν δὲ Ἅγιον ἀπὸ τῆς θυρίδος τῆς καμασίνης μηλωτῆς ἐπ᾽ αὐτὴν στηρίζοντα τὸ πρόσωπον, καὶ λόγους Δαβιτίκους ὑμνοῦντα καὶ λέγοντα, περὶ μὲν αὐτῆς, Ὁδὸν ἐντολῶν σου ἔδραμεν· περὶ δὲ ἑαυτοῦ, Ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἡρετισάμην. Καὶ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, εἶδον, καὶ ἰδοὺ αὕτη παρίστατο ἔμπροσθεν τῆς θέσεως αὐτῆς, τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἔχουσα καὶ εὐχομένη· κἀγὼ ἐν φόβῳ μεγάλῳ γενόμενος, ἔῤῥιψα ἐμαυτὸν εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς, καὶ οὕτως ἦλθον εἰς ἐμαυτὸν δοξάζων τὸν Θεόν. Ἐν δὲ τῇ νυκτὶ αὐτῇ καὶ ἄλλοι τῶν Ἀδελφῶν συνεφώνησαν παροίμια τεθεᾶσθαι, καὶ πάντες ὁμοθυμαδὸν βάλλοντες μετάνοιαν, παρεκάλουν τὸν Ἅγιον ποιῆσαι αὐτοῖς εὐχὴν, ὅπως ἀρχθῇ τὸ εὐκτήριον, ὡς ὑδέ-

Gloriosis hisce miraculis, per apparitionem B. Marthæ patratis, lætabatur Symeon et gratias Deo persolvebat. Post dies vero aliquot conspicatus est urnam Beatæ, cum concha in qua erat, transferri in conspectu suo ad partem meridionalem ecclesiæ, quam primam extruxerat: ubi deinde sacram ædem ex Dei revelatione ædificavit, quoque venerabilis urna translata etiam est. Conspicabatur et pueros admodum formosos, qui urnam cingebant undequaque, venustis admodum et jucundis cantibus laudantes Deum, aliisque Alleluia succinentes. Consideranti vero, quid istud rei futurum esset, concessum est intelligere, gratiam B. Marthæ Reliquiis donatam esse; qua in australi ecclesiæ parte, opera miraculosa patrando inclarescerent, ad gloriam Dei; Angelis in cœlo canentibus dicentibusque, Gloria tibi, Deus, qui in altissimis habitas et humilia respicis. *Visio Symeonis de translatione matris,* E

46 Ex illo igitur tempore nulla requies concedebatur cunctis fere Fratribus, B. Martha in variis signis se afferente ac quietem interturbante, quo sibi oratorium excitaretur, intra quod translatæ cum urna Reliquiæ reponerentur: mandabat etiam, hæc filio suo significari. Ille enim, quamvis id ipsum ex apparitione statuisset curandum, cohibebat tamen se certis de causis illo tempore, nec volebat initium dare substructioni; partim ne tentarentur animi quorum jam ex simplicioribus ac infidelibus, vanas sibi cogitationes fingentibus ac detrahentibus de fama Symeonis inique; partim quod desideraret ædem unam moliri sibi atque matri, in qua uterque loco non separati conderentur, quemadmodum et contigit aliquanto post. Igitur in medium ferentibus admodum gloriosa et non vulgaria, quæ diversis temporibus vidissent; adstitit quoque Frater ille, cui prima revelatio obtigerat quatuor ante mensibus, quam excessisset e vivis B. Martha, quamque enarraverat modo quo dictum est * supra, videlicet quod extendens manus suas conversa fuerit in formam Crucis fulgurantis, sola facie supereminente: et exhibita ceteris reverentia, Jam, inquit, tertio quartoque me convenit magna Domina nostra Martha blando vultu, pacem mihi a Domino impertiens et oratorii delineationem commonstrans, habentis conchas tres, unam versus Orientem, alteram a dextris tertiam a sinistris: imo totam substructionis descriptionem explicans, mandavit, rem totam vobis ut aperirem: mihi vero id deprecanti visa est indignari. Serio vobis igitur annuntio quæ mandavit ipsa: testis Dominus, hæc verissime summam esse ostensorum mihi ac dictorum. *alias quoque identidem affertur,* *jubente Sancta sibi oratorium strui.* * Num 12 F

47 Ego vero dum animi penderem, quid tanta sibi efficacia illius cum gloria operantis, tantaque apud Deum fiducia, qua pollebat, vellent; cernebam repente circum tumulum ejus *a* candelabra atque lucernas, quæ prorsus igneæ, late fulgebant et flammam lucidissimi fulguris spargebant; et audiebam nonnullos, qui suavem melodiam promebant, quies alii respondentes succinebant Alleluia. Videbam quoque S. Symeonem e fenestra camasinæ, melotes defigere in ipsam vultum, et psalmos Davidicos canentem dicere, de matre quidem, Viam mandatorum tuorum cucurrit; de se vero, Quia mandata tua elegi. Interea dum hæc diceret S. Symeon, respexi: atque ecce stabat Martha ante monumentum suum, manibusque in cœlum elatis orabat: et ego gravi metu perculsus, accidi ad pedes illius; et hoc modo ad me redii glorificans Deum. Illa autem nocte *Alia visio de S. Marthæ gloria* *a* Ps. 118, 32 et 74.

A. CODICE MS. FLORENT.

Omnes instant pro oratorio struendo apud Symeonem;

A nocte alii quoque Fratres paria se vidisse, uno ore loquebantur, ac unanimi consensu inclinantes se omnes, rogabant Sanctum, benedictione sibi data mandaret, ut initium daretur oratorio, ea forma extruendo, qua mandaverat B. Martha. Verum ille reposuit; Si Domino ea res cordi est, non vobis anxie curanda erit; sed me etiam post hanc orationem, de omnibus faciet certiorem. Si namque id ei placuerit, ipse rursus *b* ex Isauria excitatos a sancto Spiritu fabricatores congregabit; quodque optimum fuerit in conspectu ejus id fiet, quemadmodum ipse vult.

b

qui rem Deo committens,

in suavi visione canticum audit,

48 Cum hæc dixisset, dimisit Fratres ad occupationem quemque suam: et sub mediam noctem intendens aciem ad monumentum, conspexit beatam matrem erecte stantem, sacrosancta illa forma indutam; in media concha, in qua jacebat, aspicientem cum magna veneratione in cœlum, et multa cum suavitate vocem amœnam jucundamque et Angelicæ similem in sublime jaculantem, ac tertio illud repetentem, Gloria tibi, Deus, gloria tibi, alleluia; adeo ut mandra tota, quasi vocem emittens, ipsæque etiam Reliquiæ monumento inclusæ resonarent. Post hæc glorificans Deum, tremore et gaudio ple-
B nus, ob tantam gratiam quam famulæ suæ elargitus erat, in memoriam revocavit illam sacræ Scripturæ sententiam: Exultabunt ossa humiliata. Tunc in corde suo conservavit suave illud melos collaudationis divinæ, et exultavit spiritu præ gaudio animi, et concinuit ipse quoque collaudationem cœlestem. Jamque vocante hora, ad hymnos nocturnos coacti sunt pro more apud Symeonem discipuli; doctique a Sancto hymnodiam illam, divino munere concessam, eamdem ipsi quoque consonis vocibus prompserunt tamdiu, donec Sabbathi matutina lux afflulgeret. Porro ut in Lucernario tum Sabbathi tum sacræ Dominicæ, et in singulis deinceps Vesperis, idem fieret præcepit, uno Fratre ad monumentum ter dicente istiusmodi hymnum, reliquis omnibus eumdem ter repetentibus.

Ps 50, 10

quod suis canendum hebdomadatim præscribit.

Delineata fabrica, confluunt ultro opera.

49 Eadem illa sacra dominica, cum obtulisset incensum precatusque esset famulus Dei Symeon, jussit delineari sacram ædem, cum triplici concha ædificandam, juxta formam, quæ ostensa descriptaque fuerat a Beato. Dum vero delinearent opus, ecce ingens multitudo fabrorum, tam ex Isauria quam aliunde, variis doloribus ac morbis afflictorum, convenerunt; qui cum fide Sanctum adeuntes
C ac sanitatem consequentes, rogabant ut sibi committeretur opus perficiendum. Orsis autem illis ædificare concham orientalem magnam, et hinc et inde parvas duas; apparuit B. Martha per visum cuidam e Fratribus, adstans ædificio ac præcipiens circumduci *c* procurrentiam duarum minorum concharum.

c

50 Hæc cum ille Symeoni renuntiasset præsentibus cunctis Fratribus, quidam ex eorum numero Angulas dictus, totis viribus obstitit, ne ita fieret; mandans occulte Theodoro Cellario *d*, qui unus erat structorum, ut opus secundum formam sibi maxime probatam moliri aggrederetur: non vero secundum delineationem a S. Martha monstratam. At non in multum tempus dilata est confusio Angulæ, tam impudentis sententiæ auctoris; cum doctus est experientia ipsa, uti loquitur *e* Propheta, Quia consilium pravorum iniqua vult, consilium autem justorum prudenter consuluit, et hoc consilium manebit. Nam fabrorum uni se stitit per visionem B. Martha, Neon appellato, qui a difficillimo dæmonio insessus, cum ad venerabile illius monumentum, cum adiisset, gratiam sanationis retulerat; et Angulam appellavit nequam architectum; deinde clarissime asseveravit, Theodorum Cellarium non per-

d

Quidam aliter ædificare volens quam præceptum erat,

e

prædicente S. Martha

E δειξεν ἡ μακαρία Μάρθα κτίσεσθαι. Ἔφη δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Εἰ τῷ Κυρίῳ μέλλει, οὐχ ὑμεῖς τοῦτο μεριμνήσετε, ἀλλ᾽ ἔσται μοι καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ δεήσει πληροφορία παρ᾽ αὐτοῦ· εἰ γὰρ ἔστιν αὐτῷ τοῦτο εὐάριστον, αὐτὸς διὰ Πνεύματος ἁγίου ἐπισυνάξει καὶ αὖθις ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἰσαυρῶν οἰκοδόμους, καὶ τὸ ἄρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ γενήσεται, καθὼς αὐτὸς βούλεται.

Ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσεν τοὺς Ἀδελφοὺς εἰς τὴν σχολὴν αὐτῶν. Καὶ ἐν τῷ μεσονυκτίῳ ἀτενίσας ἐπὶ τὴν θέσιν, εἶδεν τὴν Μακαρίαν ἀνισταμένην ἐν τῷ ἱεροπρεπεῖ ἐκείνῳ σχήματι ἐν μέσῳ τῆς κόγχης ἔνθα κατέκειτο, εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν φόβῳ μεγάλῳ βλέπουσαν, καὶ μετὰ ἡδύτετος πολλῆς εὐμελῆ καὶ τερπνὴν ἀγγελικὴν εἰς ὕψος ἀναπέμπουσαν φωνὴν, καὶ λέγουσαν ἐκ τρίτου, Δόξα σοι, ὁ Θεὸς, δόξα σοι ἀλληλούϊα· καὶ συνήχει ἡ μάνδρα ὅλη, ὥσπερ φωνὴν διδοῦσα, καὶ τὸ λείψανον αὐτῆς ἐν τῇ θέσει ἔνδον· εἶτα τῇ δοξολογίᾳ καὶ τρόμῳ καὶ χαρᾷ συσχεθεὶς ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ χάριτι τοῦ Θεοῦ. ἣν δέδωκεν τῇ δούλῃ αὐτοῦ, ὑπόμνησιν ἔλαβεν τῆς θείας γραφῆς λεγούσης, Ἀγαλλιάσονται ὀστέα τεταπεινομένα. Τότε ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἔμεινεν διαφυλάττων τὸ μέλος ἐκεῖνο τῆς πρὸς τὸν Θεὸν δοξολογίας καὶ ἐκ τῆς χαρᾶς τῆς ψυχῆς ἠγαλλιάζετο τῷ πνεύματι, καὶ συνηπήχει καὶ αὐτὸς τὴν οὐράνιον δοξολο- E
γίαν. Τοῦ δὲ καιροῦ καλοῦντος διὰ τὰς νυκτερινὰς ὑμνῳδίας, συνήχθησαν κατὰ τὸ εἰωθὸς πρὸς αὐτὸν οἱ Ἀδελφοί· καὶ μαθόντες παρ᾽ αὐτοῦ συνηπήχουν καὶ αὐτοὶ τὴν θεόσδοτον ἐκείνην ὑμνῳδίαν, ἑὼς πρωῒ ἐπιφώσκοντης Σαββάθου· Λοιπὸν οὖν καὶ ἐν τῷ Λυχνικῷ τούτε Σαββάτου καὶ τῆς ἁγίας Κυριακῆς, καὶ κατὰ πᾶσαν δὲ ἑσπέραν, τοῦτο ἐπέτρεψεν γένεσθαι, ἑνὸς Ἀδελφοῦ ἔμπροσθεν τοῦ σοροῦ τρίτον λέγοντος τὸν τοιοῦτον ὕμνον, καὶ πάντων τρίτον ὑποψαλλόντων.

Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρα τῆς ἁγίας Κυριακῆς βαλὼν θυμίαμα ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων Συμεὼν, καὶ ποιήσας εὐχὴν, ἐκέλευσεν διαγραφῆναι τὸν εὐκτήριον οἶκον τρίκογχον, κατὰ τὸν ὑποδειχθέντα αὐτῷ τύπον καὶ ὑπὸ τῆς Μακαρίας διαγραφέντα. Ὡς δὲ διεγράφοντο αὐτὸν, ἰδοὺ πλῆθος οἰκοδόμων συνηθροίσθη ἔκ τε τῆς Ἰσαύρων χώρας, καὶ ἐξ ἑτέρων τόπων, ποικίλαις νόσοις καὶ πάθεσι συνεσχομένων, οἵ τινες πίστει προσιόντες τῷ Ἁγίῳ καὶ τὴν ἴασιν λαβόντες, παρεκάλουν ἐπιτραπῆναι αὐτοῖς τὸ ἔργον ποιῆσαι. Ἀρξαμένων δὲ αὐτὴν οἰκοδομὴν τὴν ἀνατολικὴν μεγάλην κόγχην καὶ τὰς ἐξ ἑκατέρου μικρὰς δύο, ὤφθη ἐν ὁράματί τινι τῶν Ἀδελφῶν ἡ Μακαρία, ἐπιστᾶσα τοῦ ἔργου, καὶ ἐπιτάττουσα προυποστολὴν εἰλιθῆναι κατὰ τῶν δύο μικρῶν κογχίων.

Καὶ τοῦτο παρὰ τοῦ Ἀδελφοῦ ῥηθέντος τῷ Ἁγίῳ, παρόντων πάντων τῶν Ἀδελφῶν, Ἀγγούλας οὕτω καλούμενος, εἷς καὶ αὐτὸς τῆς ἀδελφότητος, διεκώλυε πάσῃ F
δυνάμει τοῦτο γενέσθαι, ἐπιτάξας λατρέως Θεοδώρῳ τῷ Ἀποθέτῃ ἑνὶ ὄντι τῶν οἰκοδόμων, κατὰ τὸ δόξαν αὐτῷ σχῆμα τοῦ ἔργου κατάρξασθαι, οὐχὶ δὲ κατὰ τὸ ὑποδειχθὲν σκάρηφον ὑπὸ τῆς ἐν ἁγίοις Μάρθας. Ἀλλ᾽ οὐκ εἰς μακρὰν κατῃσχύνθη ὁ τὴν ἀναιδῆ ταύτην γνώμην ἀναδεξάμενος Ἀγγούλας, μαθὼν διὰ τῆς πείρας αὐτῆς, καθὼς ὁ Προφήτης φησίν· Ὅτι ἡ βουλὴ τῶν πονηρῶν ἄνομα βουλεύεται, καὶ ὅτι ἡ βουλὴ [τῶν δικαίων] συνετὰ ἐβουλεύσατο, καὶ αὕτη ἡ βουλὴ μενεῖ. Ἑνὶ γὰρ τῶν οἰκοδόμων ὤφθη ἡ Μακαρία ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς, Νέων ὄνομα τούτῳ ἦν, ὃς ὑπὸ δαίμονος χαλεπωτάτου ἐνεργούμενος, ἰάθη προσεγγίσας μετὰ πίστεως τῇ τιμίᾳ αὐτῆς σορῷ· κακὸν μὲν Ἀρχιτέκτονα τὸν Ἀγγούλαν ἀποκαλοῦσα, φανερῶς δὲ λέγουσα περὶ Θεοδόρου, τοῦ Ἀποθέτου λεγομένου, μὴ ἐκτελεῖν αὐτὸν τὸ ἔργον, ἄπιστον ὄντα. Ταῦτα τοῦ ἰαθέντος Νέωνος διηγησαμένου, μετὰ μιὰν ἡμέραν πνεῦμα θάμβους εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον τὸν Ἀποθέτην καὶ ἀνεχώρησεν, μηδενὸς νοήσαντος. Καὶ ἰδοὺ Παῦλός τις τῶν δοκίμων οἰκοδόμων, ὁρμώμενος μὲν ἀπὸ τῆς Ἰσαύρων χώρας, ἐκ διαφόρων δὲ ἀσθενειῶν ἰαθεὶς παρὰ τοῦ Ἁγίου, καὶ πείρας αὐτοῦ ἔχων ἱκανὰς, παραγέγονεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ· καὶ ἐπιστὰς τῷ ἔργῳ, παρεκάλει τὸν τοῦ Θεοῦ δοῦλον ἐπιτρέψαι αὐτῷ προυποστολὴν εἰλίσαι κατὰ τῶν δύο μικρῶν κογχίων. Ὁ δὲ Ἅγιος εἶπεν αὐτῷ, Ὡς τῷ Κυρίῳ δοξεν

A ἔδοξεν ὑποβαλεῖν σε, οὕτως ποίησον. Πάντες δὲ ἐθαύμασαν, μνησθέντες τῶν διὰ τοῦ ἐμφανισμοῦ τῆς Ἁγίας προῤῥήσεων, τῶν τε πρὸς τὸν Ἀδελφὸν καὶ τὸν ἰαθέντα οἰκοδόμον, ὅτι γέγονε καθὰ ἐλάλησεν, μηδενὸς μηδὲν εἰρηκότος τῷ παραγεγονότι οἰκοδόμῳ.

Τελεσθείσης δὲ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ οἴκου παντὸς, καὶ τῆς ὀρόφης ἐπιτεθείσης αὐτῷ, χρόνοις τε ὕστερον ὀλίγοις ἐπικοσμηθέντος, εὐδοκίᾳ Θεοῦ τοῦ δοξάσαντος αὐτὸν, μετετέθη σὺν τῇ σορῷ τὸ τίμιον τῆς ὁσίας δούλης αὐτοῦ λείψανον ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ, ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, Ἱερέων πλείστων συνδραμούντων καὶ πλήθους πιστοτάτου λαοῦ, πάντων ἐπειγομένων μεταλαβεῖν τῆς ἐξ αὐτοῦ εὐλογίας. Πολλοὶ δὲ καὶ τότε τῶν συνελθόντων, νόσοις ποικίλαις καὶ πάθεσι διαφόροις συνεχόμενοι ἐθεραπεύθησαν τῇ αὐτῆς τιμίᾳ σορῷ πλησιάσαντες, καὶ τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ βοήθειαν διὰ τῆς Μακαρίας αἰτησάμενοι. Ἄρασα γὰρ τὸν σταυρὸν αὐτῆς, καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς ἀκολουθήσασα τῷ σωτῆρι Χριστῷ, εἰκότως ἀκήκοεν παρ' αὐτοῦ, ὅπερ καὶ οἱ θεσπέσιοι Ἀπόστολοι, Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, δαίμονας ἐκβάλλετε, καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ νῦν πρόκειται ἡ πάντιμος ἐκείνης κόνις, πᾶσι τοῖς πιστῶς προσιοῦσιν ἁγιασμοῦ μεταδοτική, καὶ τοῖς ὑπὸ ποικίλων παθῶν ἐνοχλουμένοις
B ἰατρεῖον πνευματικὸν, ὥσπερ ἐξ ἀφθόνου πηγῆς ἀρύουσα καὶ παρέχουσα τοῖς αἰτοῦσι τὰ ἰάματα, εἰς δόξαν τοῦ ἐν αὐτῆς ἐνεργοῦντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Καὶ τὰ μὲν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ διαγραφέντος ὑπὸ τῆς ὁσίας Μάρθης εὐκτηρίου οἴκου διὰ τῶν εἰρημένων δεδήλωται, οἷς ἀναγκαίως συνήψαμεν καὶ τὰ περὶ τῆς ἐν αὐτῷ μεταθέσεως τοῦ τιμίου αὐτῆς λειψάνου, εἰ καὶ μετὰ τὴν ἑπομένην διήγησιν αὕτη γέγονεν, ἀσύγχυτον διὰ τῆς ἀκολουθείας τῶν γεγραμμένων παραστῆσαι τοῖς ἐντυγχάνουσιν πραγματευσάμενον τῆς ὑποθέσεως τὴν κατάληψιν· καιρὸς δὲ λοιπὸν ἄρξασθαι τῆς τοιαύτης διηγήσεως.

fecturum substructionem, quia infidelis esset. Postquam isthæc Neon, qui sanatus fuerat, retulisset; D
quadam die spiritus trepidationis invasit prædictum Cellarium, nulloque conscio recessit. Ecce autem Paulus quispiam, non minimi inter fabros nominis, oriundus ex Isauria, et a variis infirmitatibus per Sanctum curatus, quique experientiam habebat sufficientem, pervenit in monasterium: et cominus contemplatus ædificium, flagitavit Dei famulum, sibi ut demandaret circumducendam procurrentiam duarum minorum concharum. Respondit Sanctus: Uti Domino placuit te opus aggredi, ita fac. Et mirati sunt omnes, in memoriam revocantes, quæ per visionem tum Fratri illi, tum fabro sanato B. Martha prædixerat: evenit quippe ex vaticinio illius, cum nemo quispiam architecto, qui recens advenerat, urbem indicasset.

A. COÆVO. EX MS. FLORENT. opus non perficit, sed alius ab eadem præsignatus.

51 Absoluto tandem toto ædificio, impositoque tecto, et pauciorum decursu ex beneplacito Dei ædem illam glorificantis, translatæ eodem sunt venerabiles B. Marthæ Reliquiæ una cum urna, sonantibus psalmis et hymnis et canticis spiritualibus, E
comitantibus plurimis Sacerdotibus ac populo fideli, properantibus omnibus ut benedictionis illius participes fierent. Plurimi quoque convenarum, diversis infirmitatibus ac molestiis tentati, per illud tempus incolumitatem adepti sunt; cum sacrosanctæ urnæ appropinquantes, opem a Domino nostro Jesu Christo per Sanctam suam implorassent. Quoniam enim tulerat crucem suam, et ex toto corde secuta fuerat Christum Salvatorem, merito ab eodem audivit, quod olim admirabiles Apostoli: Infirmos curate, expellite dæmones, et quæ sequuntur. Mat. 10, 8
Et nunc quoque prostant gloriosi illius cineres, omnibus cum fide accedentibus sanctimoniam aspirantes; suntque ægrotantibus cujusvis morbi genere officina medica spiritualis, qui hauriunt ex fonte inexhausto et præbent petentibus cunctis gratiam sanitatis, ad gloriam illius, qui hæc per ipsos operatur, Christi Domini nostri. Atque his quæ ad substructionem ædis sacræ, a S. Martha delineatæ, quæque ad translationem venerabilium hujus Reliquiarum attinent, explicata sunt; quibus necessum habuimus immorari diutius, quamvis translatio post narrationem sequentem contigerit, ut sine confusione rei seriem atque argumentum legentibus proponeremus. Verum jam tempus est istam narrationem exordiendi.

Perfecto templo, transferuntur eo Reliquiæ, in ipsa translationis die, et secutis temporibus mirabilium effectrices.

ANNOTATA.

a Στατὴρ, *a stando quidem commode dicitur substantive, sicut* στατηρὸς stabilis; *alibi tamen pro* candelabro *non legitur sed passim pro specie pecuniæ.* b *In Vita Symeonis num.* 94, *ad monasterium extruendum*, ex Assyriis *aliisque gentibus simili modo excitæ operæ confluxisse memorantur.* c *Nihil aptius occurrit quo explicem* προυποστολὴν, *alibi nusquam inventam vocem.* d *Sicuti* Ἀποθήκη cella, horreum, *sic* Ἀπο-
C θήτης *videtur posse reddi* Cellarius, *sive* (*uti in nostris monasteriis dicitur*) Cellerarius, *id est*, Promus-condus. F
e *Nescio cujus Prophetæ hic locus sit sumptus haud dubie ex versione* LXX, *cujus utinam extarent Concordantiæ, sicut eæ habentur pro textu Hebraico et vulgato Latino: deficit etiam aliquid ad plenum sensum in nostro ecgrapho.*

CAPUT VII.

S. Symeon petitam partem sanctæ Crucis mittendam sibi, variis modis intelligit.

Ὁ Τρισμακάριος καὶ ἅγιος Συμεὼν ἐκτενῶς μετὰ δακρύων ἐδέετο τοῦ Θεοῦ, σημεῖόν τι παρ' αὐτοῦ αἰτῶν εἰς μνημόσυνον τῆς Μακαρίας Μάρθης, καὶ λέγων· Κύριε, εἰ εὗρον χάριν ἐνώπιόν σου, ποίησον τὸ ἔλεός σου μετὰ τῆς παιδίσκης σου, καὶ ἀποδοθήτω μοι ἀπεντεῦθεν ὁ ἀῤῥαβὼν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, τοῦ πάλαι ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου προφητευομένου, ὅπερ ὑπῆρχεν ὁ σταυρός σου ὁ τίμιος· καὶ λογισθήτω μοι τὸ Χερουβὶμ φυλάττον τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, ὁ ἐν τῇ ἁγίᾳ σου Ἀναστάσει Κλειδοῦχος, ὅστις ἂν ᾖ, οὐ κατὰ χάριν ἀνθρώπου τοῦ μυστηρίου δωρουμένου μοι, οὔτ' ἐξ ἀνθρώπων, οὔτε δι' ἀνθρώπων πραγματευομένου μοι τούτου, ἀλλὰ τοῦ θελήματός σου τοῦ ἀγαθοῦ. Ἐπίνευσον, Δέσποτα, δεομένου μου, καταπέμψαι τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον, ὅπως ἐν τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ θελήματός σου ἐμβάλῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἐν τῇ ἁγίᾳ Ἀναστάσει κλειδουχοῦντος, κατὰ σάρκα ἀγνοοῦντός μου, ἀποστεῖλαι

Beatissimus sanctissimusque Symeon impense cum lacrymis orabat Deum, ut signum sibi quoddam daretur retinendæ memoriæ B. Marthæ, dicens: Domine, si inveni gratiam in conspectu tuo, misericorditer age cum famula tua, et concedatur mihi ab hoc tempore pignus ligni vitæ, per illud quod olim in medio Paradisi stetit prophetari, tuæ inquam venerabilis Crucis; sitque mihi Cherubim, lignum vitæ custodiens, Claviger ille qui in sancta *a* Resurrectione tua est, quisquis demum iste fuerit. Neque obveniat mihi illud arcanum hominis cujusvis gratia, aut ab hominibus aut per homines; sed ex beneplacito bonæ voluntatis tuæ. Annue, Domine, votis meis, et demitte Spiritum tuum sanctum, ut in beneplacito voluntatis tuæ inspiret cordi Clavigeri sanctæ Resurrectionis, nullam mei secundum carnem notitiam habentis

S. Symeon petit a Deo ut sibi in memoriam Matris a *mittatur frustum S. Crucis a sibi ignoto Staurophylace;*

A. COÆVO EX MS. FLORENT.

A habentis, ut mittat ad humilitatem meam salutationem pacis, per quam obveniat mihi donum illud, quod rogavi Deitatem tuam, in memoriam famulæ tuæ quam assumpsisti : quoniam indicasti animæ ipsius fideli, ut portaret in manibus vitalem crucem illius, qui me transtulit de virtute in virtutem usque ad hunc *b* ascensum, præeunte illa viam multis cum lacrymis atque illud canticum modulante, Salva nos, Fili Dei, qui crucifixus es pro nobis, alleluia : quam in pace ac sanctimonia defunctam, requie (uti redidi et fidem meam esse impletam cognovi) donasti sempiterna cum fidelibus tuis, utpote quæ in pulchro exercitio mandatorum tuorum voluerit nimis. Domine misericors, eveniat mihi, virtute sancti et consubstantialis atque vivifici Spiritus tui, hæc salutaris petitio ; ut in hoc quoque gloriam et gratias debeam reddamque tibi, et intemerato Patri tuo, et ipsi sanctissimo et vivifico Spiritui tuo, nunc et semper et in secula seculorum. Amen.

idque futurum per revelationem addiscit

53 Hæc suppliciter precatus, conspexit per revelationem monachos tres Iberos, Hierosolymis ad monasterium ventitantes, quorum unus, appellatus Antonius, Presbyter et Hegumenus præclari monasterii, B videbatur gestare manibus cum magna reverentia virtutem venerandi ligni, aurea in Cruce conclusi ; et tradere S. Symeoni, prout petierat. Iste igitur Antonius, vir admirabilis, et ipse animam fidelem nactus, conspexit per illud tempus noctu in visione famulum Dei Symeonem, jubentem transire in Montem-mirabilem : ipse vero jubentis voci obsecutus, exivit continuo, comitantibus per totam viam monachis duobus. Porro Symeon, Dei famulus, visionem ... de Antonio et duobus comitibus manifestavit hac occasione.

quod cum prædiceret externo monacho

54 Monachus quidam monasterii *c* Scopuli affectis pedibus, venerat curationis ergo ad Sanctum, adstansque ipsi declarabat infirmitatem suam. Alius vero monachus Iberus nomine Sergius, qui acerbissime visceribus tortus ac fluxum sanguinis passus Hierosolymis accesserat, ubi sanitati restitutus esset, supervenit eadem illa hora commendationem petens, quo domum reverteretur. Dixit autem illi Sanctus, audiente illo Monacho qui e Scopulo monasterio erat : Præstolare aliquantisper, Frater mi, ecce enim tres Monachi Iberi adveniunt Hierosolymis huc, quorum unus gratia divina plenus, minister erit vivificæ Crucis ; in illorum comitatu reverteris. Non credidit ille verbis Sancti, sed abiit via sua ; C dixitque intra se, diabolo suggerente, de illo : Hic homo veneficus est, ac propterea operantur in illo virtutes ; quis enim ab æterno vidit audivitque unquam, nisi cum Dominus in terris versatus est, tanta signa patrari a quopiam? Non sunt hæc igitur recte facta ; et ego delusus sum, sigilla imaginis ejus e terra compacta deferens.

et hic scandalizatus *d* *lepram incurrisset,*

55 Cum iste, sub potestatem dæmonis redactus, hæc agitasset animo, prolatas *d* benedictiones illas conjecit in ignem et combussit, solum unica fortuito intra vestes permanente. Vix nefandum hoc scelus patrarat, cum manus ipsi ab humeris ad supremos usque digitos lepra obtectæ dealbescunt uti nix ; et extimuit vehementer ; nec ulli quid pateretur indicare volens, manus suas abscondebat. Resipiscens igitur, vix bene redierat ad se, cum invenit relictam in vestibus benedictionem, et positis genibus oravit, dicens Sancte Symeon, credo, famulum filii Dei esse te, et opera tua a Spiritu sancto proficisci. Verum adjuva me incredulum, et dimittatur peccatum meum mihi, cujus causa isthæc misero evenerunt ; ut mundatus, glorificem ego quoque gratiam, quæ operatur per te. Ubi sic orasset, surgens affricuit semel conflatam e pulvere sanctificationem : iterumque id faciens sanitatem recepit, omnimode a lepra

mundatur per imaginem S. Symeonis.

πρὸς τὴν ἐμὴν ταπείνωσιν ἀσπασμὸν εἰρήνης, δι᾽ οὗ ἔσται D μοι τὸ δῶρον τῆς αἰτήσεως παρὰ τῆς σῆς θεότητος πεμπόμενον, εἰς ἀνάμνησιν ἧς προσελάβου δούλης σου. ἀνθ᾽ ὧν ἐγνώρισας τῇ πιστῇ αὐτῆς ψυχῇ βαστᾶσαι ἐν ταῖς χερσὶ τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν μεταίροντός μου, καὶ ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν ἐπὶ ταύτην τὴν ἀνάβασιν προπορευομένης αὐτῆς ἐν πλήθει δακρύων, καὶ τόδε τὸ ᾆσμα λεγούσης· Σῶσον ἡμᾶς, υἱὲ Θεοῦ, ὁ σταυρωθεὶς δι᾽ ἡμᾶς, ἀλληλούα· ἣν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἁγιασμῷ κοιμηθεῖσαν ἀνέπαυσας, ὡς πεπίστευκα καὶ πεπληροφόρημαι πίστιν, μετὰ τῶν πιστῶν ἐν τῇ καλῇ πραγματείᾳ τῶν ἐντολῶν σου θελήσασαν σφόδρα. Κύριε τοῦ ἐλέους, ἐλθέτω δή μοι αὕτη ἡ σωτήριος αἴτησις δυνάμει τοῦ ἁγίου καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος, ὅπως καὶ ἐν τούτῳ δόξαν καὶ εὐχαριστίαν ἀναπέμψω σοι, καὶ τῷ ἀχράντῳ σου Πατρὶ, καὶ αὐτῷ τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ταῦτα ἱκετεύσας, εἶδεν ἐν ἀποκαλύψει τρεῖς μοναχοὺς Ἴβηρας ἀπὸ Ἱεροσολύμων, παραβαλόντας τῷ μοναστηρίῳ, ὧν ὁ εἷς Ἀντώνιος λεγόμενος, Πρεσβύτερος καὶ Ἡγούμενος εὐαγοῦς μονῆς ὑπάρχων, ἑωρᾶτο ἐν χρυσῷ σταυρῷ τὴν δύναμιν τοῦ τιμίου ξύλου ἐν φόβῳ μεγάλῳ κατέχων ἐν ταῖς χερσί, καὶ ἐπιδιδοὺς τῷ Ἁγίῳ κατὰ τὴν E αὐτοῦ αἴτησιν. Οὗτος τοίνυν ὁ Ἀντώνιος, ἀνὴρ θαυμαστὸς ὢν καὶ ψυχὴν κεκτημένος πιστὴν, εἶδεν τότε τὸν τοῦ Θεοῦ δοῦλον ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς, λέγοντα αὐτῷ, πορευθῆναι ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ θαυμαστόν· καὶ τῇ τοῦ καλέσαντος ὑπακούσας φωνῇ, εὐθέως ἐξῆλθεν μετὰ δύο μοναχῶν διανυόντων σὺν αὐτῷ τὴν ὁδόν. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ θεράπων Συμεὼν ἀπήγγειλε τὴν περὶ τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ θεωρίαν ὑπὸ προφάσεως τοιαύτης ἀναγκασθείς.

Μοναχὸς γάρ τις πάσχων τὸν πόδα, ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ Σκοπέλου ὑπάρχων, καὶ παραβαλὼν πρὸς τὸν Ἅγιον χάριν τοῦ ἰαθῆναι, παρίστατο αὐτῷ, ἀπαγγέλλων τὰ τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ· ἄλλος δέ τις μοναχὸς Ἴβηρ, Σέργιος τοὔνομα, ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων παραγινόμενος, πάσχων δεινῶς τὰ ἐντὸς καὶ αἱμοῤῥοοῦν, ἰαθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου, προσῆλθεν αὐτῷ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ παράθεσιν αἰτῶν, ὥστε ἐπανελθεῖν ἐπὶ τὰ ἴδια· Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἅγιος, ἀκούοντος ἐκείνου τοῦ μοναχοῦ τοῦ ἀπὸ τοῦ Σκοπέλου· Περίμεινεν, Ἀδελφέ, ἰδοὺ γὰρ τρεῖς μοναχοὶ Ἴβηρες παραγίνονται ἀπὸ Ἱεροσολύμων, ὧν εἷς χάριτος πεπληρωμένος ὑπάρχων, διακονήσει τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν, καὶ ἀπελεύσῃ μετ᾽ αὐτῶν συνοδίτης. Μὴ πιστεύσας δὲ ἐκεῖνος τοῖς λεχθεῖσι αὐτῷ, ἐξελθὼν ἐπορεύετο τὴν ὁδὸν αὐτοῦ· ὑπέβαλεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος εἰπεῖν ἐν ἑαυτῷ περὶ τοῦ Ἁγίου, Ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος φαρμακός ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ αἱ δυνάμεις· τίς γὰρ ἴδεν ἢ ἤκουσεν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, εἰ μὴ ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου, το- F σαῦτα σημεῖα γεγενῆσθαι ὑπό τινος; οὐκ ἔστιν οὖν ταῦτα χρηστῶν ἔργων, καγὼ πεπλάνημαι βαστάζων αὐτοῦ τὰς ἀπὸ τῆς γῆς ἐκτετυπωμένας ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ σφραγίδας·

Ταῦτα κυριευόμενος ὑπὸ τοῦ δαίμονος διανοηθεὶς, ἐπιλαβόμενος εὐθέως τῶν εὐλογιῶν ἐκείνων, καὶ ῥίψας ἐν πυρὶ κατέκαυσεν αὐτὰς, μιᾶς μόνης ἀβουλήτως ἀπομεινάσης ἐν τοῖς ἱματίοις αὐτοῦ. Ὡς δὲ τὸ πονηρὸν τοῦτο ἐποίησεν ἔργον, παραχρῆμα ἐγένοντο αὐτῷ αἱ χεῖρες ἀπὸ τῶν ὤμων καὶ μέχρι τῶν δακτύλων ὡσεὶ χιὼν λεπραί· καὶ ἰδὼν ἐφοβήθη σφόδρα, καὶ μηδενὶ θελήσας ἀπαγγεῖλαι ὃ πέπονθεν, ἔκρυπτεν τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Ἀνανήψας οὖν καὶ μόλις ἐλθὼν εἰς ἑαυτὸν καὶ εὑρηκὼς τὴν ὑπολελειμμένην εὐλογίαν, κλίνας τὰ γόνατα προσηύξατο, λέγων· Ἅγιε Συμεὼν, πιστεύω ὅτι δοῦλος εἶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ παρά σου γενόμενα διὰ Πνεύματος ἁγίου εἰσίν· ἀλλὰ βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ καὶ ἀφεθήτω μοι ἡ ἁμαρτία, δι᾽ ἣν τοῦτό μοι συνέβη, ἵνα καθαρὸς γενόμενος δοξάσω κἀγὼ τὴν χάριν τὴν ἐνεργοῦσαν διά σου. Ταῦτα δεηθεὶς ἀναστὰς ἐχρίσατο τὸ τῆς κόνεως ἁγίασμα ἅπαξ, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἰάθη ἀπαλλαγεὶς τελείως τῆς λεπρᾶς, καὶ εἰς τὴν χρείαν ἀποκατασταθεὶς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ· καὶ ὑποστρέψας εὐθέως πρὸς τὸν Ἅγιον, διηγήσατο ὅσα αὐτῷ ἐποίησεν, δοξάζων τὰ μεγαλεῖα αὐτοῦ.

Τούτου

A Τούτου δὲ τοῦ θαύματος γενομένου, ἰδοὺ καὶ οἱ Ἴβηρες μοναχοὶ παραγεγόνασιν, περὶ ὧν τὴν πρόρρησιν ὁ Ἅγιος ἐποιήσατο. Καὶ πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν, ὁ ἀπὸ τοῦ Σκοπέλου μοναχὸς ἐξερχόμενος ἀπήντησεν αὐτοῖς· καὶ ἰδὼν αὐτοὺς τρεῖς ὄντας, καὶ μαθὼν Ἴβηρες εἶναι, καὶ ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων παραγεγονέναι, θαυμάσας ἐξηγήσατο αὐτοῖς τὴν περὶ αὐτῶν τοῦ Ἁγίου προφητείαν. Εἰσελθόντων δὲ αὐτῶν καὶ στάντων ἔμπροσθεν αὐτοῦ, παῤῥησιασάμενος Ἀντώνιος κατεμάνθανεν αὐτὸν, ὡς ἄνθρωπον καθορῶν οἷον δήποτε τῶν καθ' ἡμᾶς, μὴ χωρῶν ἐπιγνῶναι τὸ ἀόρατον δι' οὗ ἐνεργεῖ. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἅγιος· Κάτελθε, τέκνον, τὸν λοιπὸν καιρὸν ἔχων, καὶ μὴ πειράζου. Ταῦτα εἰπὼν εἵλκυσεν ἑαυτὸν ἔνδον τῆς καμασίνης μηλωτῆς, ἀποπεμψάμενος ἄκοντα τὸν Ἀντώνιον. Καὶ ἰδοὺ φαντασία τις καὶ θόρυβος ἀφόρητος τὴν ψυχὴν ἐκείνου κατέσχεν· ῥίπτει οὖν ἑαυτὸν ἐν τῇ βάσει τοῦ κίονος ὁ Ἀντώνιος, δεόμενος καὶ αἰτῶν συγχώρησιν, καὶ ταύτης τυχὼν εὐθέως ἀσπασάμενος τὸν Ἅγιον ᾤχετο τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, φήσας· Εἴτε μακρὰν, εἴτε ἐγγὺς, ἅγιε Συμεὼν, θεοφόρε, συγχώρησον καὶ κέλευσον ἀπελθεῖν με, ἵνα μὴ κινδυνεύσω. Λέγει αὐτῷ ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ· Θάρσει, καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰρήνην δι' ἡμῶν ἔχων βάδιζε· φυτὸν ἀμπέλου ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς Ἀναστά-
B σεως διακόνησόν μοι ἐν καιρῷ τῆς χρείας. Ὁ δὲ Ἀντώνιος τότε μὲν οὐ συνῆκε πρὸς τί εἴρηκεν αὐτῷ· μετὰ δὲ ταῦτα ἔγνω τὴν δύναμιν τῆς ἐντολῆς, διότι κεχρηματισμένος ἦν ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου πρὸ ἐτῶν εἴκοσι ἐν τῇ Ἰβήρων χώρᾳ, ὅτι δεῖ σε συνοικῆσαι τῷ νέῳ Μωϋσῇ, εἰς ὃν καὶ νῦν ἐθέμην ῥάβδον τῆς ἐνεργείας μου, ἱστάμενον ἐν ὄρει ὑψηλῷ, ἀπολύτρωσιν ὡς ὁ Βαπτιστὴς δεικνύμενον πάντι τῷ λαῷ.

Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ τῆς τελευτῆς τῆς ὁσίας Μάρθης, οὗτος δὲ ὑπῆρχεν Ἀπέλεος, ὃν Ῥωμαῖοι λέγουσι Δεκέμβριον, ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ τὰ μείζονα ὑποδεικνύσα τῷ Ἁγίῳ· καὶ θεωρεῖ κατὰ τὰ μεσεμβρινὰ ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἥλιον, ὑπὲρ τὸν ὁρώμενον τοῦτον παραγεγονότα, καὶ πλήσαντα δόξης φωτὸς τὴν μάνδραν αὐτοῦ, εἰς χεῖρας δὲ τῆς Μακαρίας καταπαύσαντα καὶ ἐξαστράπτοντα· Ἐμνήσθη γὰρ ὁ Θεὸς τοῦ δικαίου Συμεὼν καὶ Μάρθης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ ἀχράντου σταυροῦ, ἵνα ὃ ἐποίησεν στήσῃ εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. Καὶ παρέστη ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς Ἄγγελος Κυρίου τῷ προῤῥηθέντι πρεσβυτέρῳ Ἀντωνίῳ Ἴβηρι, λέγων· Ἀνάστηθι μετὰ σπουδῆς καὶ λαβὼν φυτὸν ἀμπέλου τοῦ παραδείσου τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως, πορεύου ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Θαυμαστὸν πρὸς τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ διυπνισθεὶς ἐπορεύθη ἔμφοβος ἐπὶ τὸ κυριακὸν, καὶ ἀναπτύξας δι' ἑαυτοῦ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, εὗρεν τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην· Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν. Ἐγώ εἰμι ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα· Ὁ μὲν ὢν ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολὺν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Ἐξέστη δὲ τῇ διανοίᾳ ὁ Ἀντώνιος, καὶ ἐπορεύθη ἐν ἄλλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀναπτύξας ὡσαύτως τὰ ἅγια Εὐαγγέλια, εὗρεν τὴν περικοπὴν ταύτην, Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει. Τότε ἔστησεν αὐτοῦ τὴν καρδίαν ὁ Κύριος, ἐπιβαλὼν εἰς αὐτὸν φόβον μέγαν σφόδρα, ὥστε σεισθῆναι αὐτοῦ πάντα τὰ μέλη. Νομίσας οὖν ὁ Ἀντώνιος [ὅτι] κατὰ ἀλήθειαν περὶ φυτοῦ ἀμπέλου εἴρησεν πρὸς αὐτὸν καὶ μὴ ἀναμείνας, ἀπελθὼν ἔλαβεν φυτὸν ἀμπέλου ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως, καὶ ἀπήρξατο παραχρῆμα τῆς ἐπὶ τὸ Θαυμαστὸν ὄρος ὁδοιπορίας.

Καὶ ἐπειδὴ εὐδοκεῖ Κύριος ἐν τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν, συνετάραξαν λογισμοὶ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ὁσιώτατον Σταυροφύλακα Θωμᾶν περί τινων ἀπορουμένων αὐτοῦ ζητημάτων. Τινῶν δὲ παρουσίᾳ αὐτοῦ ὁμιλούντων πρὸς ἀλλήλους καὶ διηγουμένων τὰ θαυμάσια, τὰ διὰ τοῦ ἁγίου θεράποντος αὐτοῦ Συμεὼν γινόμενα, ἀκούσας περὶ τούτων, καὶ θείῳ ζήλῳ πυρωθεὶς τὴν καρδίαν, προσκαλεσάμενος παραχρῆμα ἄνδρα θαυμαστὸν Παῦλόν τινα, Πρεσβύτερον καὶ Οἰκονόμον τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως, παρακαλεῖ τοῦτον ὑπακοῆς ἔργον πληρῶσαι, καὶ ἀποκομίσαι γράμματα αὐτοῦ ἀσπαστικὰ

mundatus, et restitutus functionibus suæ carnis : D
et reversus statim ad Sanctum, narravit quanta sibi præstitisset, glorificans magnalia ejus.

A. COÆVO EX MS FLORENT.

qui venienti ab Hierosolymis Antonio Ibero

56 Patrato isthoc miraculo, monachi quoque Iberi, de quibus vaticinatus fuerat Symeon, appulerunt : ante vero quam ingrederentur, monachus ille e Scopulo, egressus obviam ipsis, cum vidisset ternos; et didicisset Iberos esse, ac Hierosolymis venire intellexisset, cum admiratione in medium protulit, quæ de ipsis S. Symeon prænuntiarat. Cum autem ingressi, starent coram Sancto, liberius agens Antonius interrogavit ipsum, non aliter quam hominem nobis similem eum considerans, neque invisibilem virtutem cognoscens quæ in eo operabatur. Cui reposuit Sanctus; Descende, fili, dum tempus reliquum habes, et noli tentare : quibus dictis, recepit se intra camasinam meloten, et Antonium dimisit invitum. Tunc vero animum ejus cogitationes graves et tumultus intolerabilis subiit : quare projecit se ad basin columnæ orans atque obsecrans, venia sibi ut concedatur; eaque obtenta, statim salutavit Sanctum; et abiit qua eundum, dicens : Sancte Symeon, vir deifer, seu procul seu prope abfuero, ignosce, et jube me abire, ut ne in discrimen in- E
curram. Dicit ipsi famulus Dei : Confide, et pace tibi a Deo per me concessa comitante, plantam vitis e paradiso Resurrectionis subministra mihi in tempore necessitatis. Et Antonius tunc quidem non cognovit, quorsum hæc dicta; cognovit autem postea, vim præcepti obtinere; quod annis abinde viginti responsum acceperat a Spiritu sancto in Iberia, dicente : Cohabitare te oportet cum altero Moyse, cui jam nunc tradidi virgam virtutis meæ, consistenti in monte sublimi, et instar Joannis Baptistæ remissionem peccatorum ostendenti omni populo.

ænigmatice votum suum insinuat:

57 Mense octavo ab obitu B. Marthæ, qui nobis Apileos, Romanis December dicitur, apparuit gratia Dei S. Symeoni, quæ convenientiora essent commonstrans; et videt a plaga meridionali Hierosolymis advenire solem, illo qui quotidie apparet, altiorem, et replere mandram suam glorioso lumine; verum cum ad manus B. Marthæ pervenisset, istic requiescere, et fulguris in modum rutilare. Recordatus quippe est Dominus justi Symeonis et Marthæ matris ejus, quoad petitionem de intemerata Cruce sibi factam, ut nempe id quod ipse facturus erat, esset in memoriam ipsius Beatæ. Et adstitit noctu per visionem Angelus Domini præmemorato Antonio Ibero Presbytero, F
et dixit : Surge celeriter, acceptaque planta vitis, quæ est in paradiso sanctæ Resurrectionis, vade in Montem-mirabilem ad famulum Dei. Qui expergectus, accurrit animo consternato ad ecclesiam, apertoque sacro Evangelio incidit in lectionem hanc : Surgite, eamus hinc. Ego sum vitis, vos palmites : qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum; quia sine me nihil potestis facere. Perculsus animo Antonius inde abiit in ecclesiam aliam, apertisque similiter sacris Evangeliis, reperit versiculum hunc : Qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet. Tum Dominus commovit gravius cor ejus, immisso tam vehementi metu, ut totis artubus contremisceret. Ratus igitur Antonius, de planta vitis veræ intelligi sibi dicta, nulla interposita mora, abiens accepit istiusmodi plantam ex paradiso sanctæ Resurrectionis, et commisit se statim viæ Montem-mirabilem versus.

ille 8 mensibus post mortem Sanctæ

monetur ab Angelo,

Joan. 14, 31, et 15, 5

ut plantam vitis ad Symeonem portet,

Joan. 14, 12.

58 Quoniam autem complacet sibi Dominus in timentibus se : cogitationes quædam circa quæstiones admodum ambiguas anxietatem et turbationem non parvam injecerunt animo sanctissimi Thomæ, Custodis Sanctæ Crucis Hierosolymæ : Cumque nonnullos

AUCTORE EX MS. FLORENT.

A nonnullos colloqui inter se ac narrare miracula, per sanctum Dei famulum patrata, audisset; inflammatus animo zeloque divino succensus, advocatum continuo virum mirabilem Paulum quemdam, Presbyterum atque Œconomum sanctæ Christi Domini nostri Resurrectionis, rogat, hocce obedientiæ obsequium ut præstet, portetque litteras suas salutatrices famulo Christi in Monte-mirabili. Annuit ille petitioni, et cum gaudio iter emensus est, impense cupiens a Sancto benedictionem obtinere. Jamque perventum erat ad sanctam mandram, cum Presbyter Antonius sub idem plane tempus eodem accedit, atque ingressi uterque simul et precati, salutarunt famulum Dei in osculo sancto: Presbyter vero Paulus tradidit ipsi epistolam Staurophylacis. Qua accepta resignataque gratias egit, positisque genibus adoravit Dominum, obsequentem semper petitionibus illius, ac legit epistolam isthæc continentem.

simul eo appellit cum Paulo, litteras Staurophylacis adferente,

59 Vos Domino universorum clavis confixi, eique innocentissima mente vestra conjuncti, et divino spiritu repleti, constituti estis, ut cognoscatis, placatus nec ne humano generi Deus sit. Cum igitur humilis ego, propriam salutem in tuto collocare satagens unice, e mundo mundique curis et occupationibus, ut putabam, fuga elapsus, vitam monasticam amplexus fuissem et in ea aliquanto vixissem tempore; visum est, nescio quo pacto, piissimo divinisque præsidiis munito Imperatori nostro, servandum committere exiguitati nostræ sanctum ac gloriosum lignum venerabilis vitalisque Crucis Domini Dei ac Salvatoris nostri Jesu Christi, et claves sanctæ Christi Dei nostri Resurrectionis, nec non venerandi et inviolati Golgotha Rursus itaque aliis distrahitur curis animus, metusque subit, ne propter earum molem forte a recta salutis semita aberrem: quapropter rogo vestram amabilem Deo animam, hujusce rei notitia clara donatam, per amorem Domini nostri Jesu Christi, ut exiguitati meæ notum faciat, utrum humilis anima mea in hocce ministerio salvanda sit, ut liberer cogitationibus, super hac re mihi motis: præ omnibus autem rogo sanctitatem vestram ut memores sitis infirmitatis meæ in Sanctis Deoque acceptis precibus, orantes pro ea.

quibus ille petebat

B

Dei de se voluntatem discere.

60 Perlectis hisce, allocutus eumdem sanctissimum virum, dixit: Quoniam cujusque rei suum tempus est, tempus tacendi et tempus loquendi; cogor nunc manifestare Caritati tuæ paternæ id quod futurum est; memor dictorum ab Angelo Raphaele Tobiæ; Mysterium Regis occultare bonum est, opera autem Dei revelare, honorificum. Hæc autem dico, non quasi ultro me ingerens, sed motus a Deo. Sanctissimus Crucis-custos ablegavit te ad meam mediocritatem; ecce autem septimus hic mensis elapsus est, quod istam a Domino gratiam flagito, ut ingerat menti ejus, quo per Spiritum sanctum nostri notitiam assecutus, mittat huc quempiam, non rei alicujus mundanæ causa, absit, absit; verum propter nuntium significatum nobis a Domino: cui placitum fuit submittere per illum nobis pretiosiorem omnibus Sanctorum Reliquiis thesaurisque omnibus, insignem aliquam et augustam partem immaculati, dominici, et salutaris ligni, adorationi exponendam illa die, qua placuit ipsius benignitati, matris meæ obdormitionem sanctificare.

Respondet Symeon velle Deum

C

Tob. 12, 7

ut sibi mittatur particula Crucis;

61 Respondens adhæc Paulus, sanctissimus Presbyter, dixit: Sanctissimus Dominus Thomas, Clavium-custos, pia mandata vestra executioni mandans, venerandam vitalis ligni portionem, rite obsignatam atque munitam, per viros omni fide dignissimos propediem atque alacriter vobis submitteret; nihil quippe optat tantopere, quam ut obsequatur vobis: dignetur solummodo pietas tua, quas

τῷ θεράποντι τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ ὄρει τῷ Θαυμαστῷ· D
Εἴξας δὲ ἐκεῖνος τῇ παρακλήσει μετὰ χαρᾶς διήνυεν τὴν ὁδὸν, ποθοῦν τὴν παρὰ τοῦ Ἁγίου καρπώσασθαι εὐλογίαν. Καταντήσας οὖν εἰς τὴν ἁγίαν μάνδραν κατ᾽ αὐτὴν τὴν ὥραν, καθ᾽ ἣν καὶ ὁ Πρεσβύτερος Ἀντώνιος παρεγένετο, εἰσῆλθεν σὺν αὐτῷ· καὶ εὐξάμενοι ἀμφότεροι ἠσπάσαντο τὸν τοῦ Θεοῦ δοῦλον ἁγίῳ φιλήματι· Ὁ δὲ Πρεσβύτερος Παῦλος ἐπέδωκεν αὐτῷ τὴν παρὰ τοῦ Σταυροφύλακος ἐπιστολήν. Δεξάμενος δὲ αὐτὴν καὶ περιπτυξάμενος, εὐχαριστήσας τε καὶ τὰ γόνατα κλίνας προσεκύνησεν τῷ τῷ Κυρίῳ, τῷ ὑπακούοντι ἀεὶ τῆς δεήσεως αὐτοῦ, ἀνέγνω δὲ αὐτὴν περιέχουσαν οὕτως.

Τῷ Δεσπότῃ τῶν ἁπάντων ἑαυτοὺς καθηλώσαντες, καὶ τὸν καθαρώτατον ὑμῶν νοῦν αὐτῷ συνάψαντες, καὶ τῇ θεοπνευστίᾳ ἐμφορούμενοι τὰς τῶν ἀνθρώπων πρὸς Θεὸν γινώσκειν εὐαρεστήσεις κατεπιστεύθητε· Ἐπεὶ τοίνυν ἐγὼ ὁ ταπεινὸς, τὴν οἰκείαν σωτηρίαν πορίσασθαι ἐπειγόμενος, τῶν βιωτικῶν φροντίδων τὸν περισπασμὸν περιφεύγων, ὡς ἐνόμισα, τὸν μον.ῥη βίον ἠσπασάμην, καὶ ἐπί τινα χρόνον τούτῳ ἐνδιατρίψας, παρέστην, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως, τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ θεοφυλάκτῳ ἡμῶν Βασιλεῖ, καταπιστεῦσαι τῇ ἐμῇ βραχύτητι τὰ ἅγια καὶ ἔνδοξα ξύλα τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰς κλεῖς τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως καὶ τοῦ σέπτου καὶ ἀχράντου Γολγοθᾶ. Πάλιν τοίνυν περισπασμοῖς περιπαρείς, καὶ ὑποπτεύων περὶ τὴν ἑαυτοῦ διεσφάλθαι σωτηρίαν διὰ τὸν περισπασμὸν, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν θεοφιλῆ ψυχὴν, τὰ τοιαῦτα σαφῶς ἐπισταμένην, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δηλωθῆναι τῇ ἐμῇ βραχύτητι, εἰ σωθήσεταί μου ἡ ταπεινὴ ψυχὴ ἐν τῇ τοιαύτῃ διακονίᾳ· ὅπως ἀνεθῇ μου ὁ λογισμὸς, ὑπὲρ τοῦ τοιούτου ἐνδοιασμοῦ κεντούμενος· καὶ πρό γε πάντων παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην, μεμνῆσθαι καὶ ὑπερεύχεσθαι τῆς ἐμῆς ἀσθενείας ἐν ταῖς ὑμετέραις ἁγίαις καὶ θεοδέκταις προσευχαῖς. E

Μετὰ δὲ τὸ ἀναγνῶναι ταῦτα, διελέχθη τῷ αὐτῷ ὁσιοτάτῳ ἀνδρί, λέγων· Ἐπειδὴ καιρὸς τοῦ παντός ἐστι, καὶ καιρὸς τοῦ σιγᾷν καὶ καιρὸς τοῦ λαλεῖν, ἀναγκάζομαι νῦν ἐκφᾶναι τὸ προκείμιον τῇ πατρικῇ σου ἀγάπῃ, μεμνημένος τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Ῥαφαὴλ πρὸς Τωβίαν εἰρημένων, ὅτι μυστήριον Βασιλέως κρύπτειν καλὸν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακηρύξαι ἔνδοξον. Ταῦτα δὲ λέγω καθότι οὐχ ἑκὼν, ἀλλὰ θεόθεν κινούμενος· Ὁ ἁγιώτατος Σταυροφύλαξ ἀπέσταλκέν σε πρὸς τὴν ἐμὴν μετριότητα· ἰδοὺ γὰρ οὗτος ἕβδομος μὴν πεπλήρωται, ἀφ᾽ οὗ ταύτην τὴν χάριν αἰτῶ τὸν Κύριον, ὑποβαλεῖν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ, ὅπως γνωρίσας ἡμᾶς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀποστείλῃ ἐνταῦθα, οὐχ ἕνεκεν κοσμικοῦ τινος, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ Κυρίου πρὸς ἡμᾶς γενομένην εὐαγγελίαν, εὐδοκήσαντος δι᾽ αὐτοῦ ἐκπεμφθῆναι ἡμῖν παντὸς λειψάνου ἁγίων, παντὸς δὲ θησαυροῦ τιμιωτέραν, ἐμφανῆ, καὶ σεβασμίαν μερίδα τοῦ ἀχράντου καὶ δεσποτικοῦ καὶ σωτηρίου ξύλου, ἐπὶ τὸ προσκυνεῖσθαι ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ εὐδόκησεν ἡ αὐτοῦ φιλανθρωπία τῆς ἐμῆς μητρὸς ἁγιάσαι τὴν κοίμησιν. F

Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ὁσιώτατος Πρεσβύτερος Παῦλος, εἶπεν· Κατεπιθύμως τὰς ἁγίας ὑμῶν κελεύσεις πληρῶν ὁ ὁσιώτατος κῦρις Θωμᾶς ὁ Κλειδοῦχος, τιμίαν μερίδα τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου ἀσφαλισάμενος καὶ σφραγίσας ἀποστειλεῖ ὑμῖν συντόμως διὰ ἀξιοπίστων ἀνδρῶν· εὐχὴ γὰρ αὐτῷ αὕτη ἐστὶν ἐν ἅπασι θεραπεῦσαι ὑμᾶς· μόνον καταξιωσάτω ἡ σὴ Εὐλάβεια τὰς στελλομένας παρ᾽ αὐτοῦ εὐλογίας διὰ τοὺς πτωχοὺς, ὡς παρὰ πατρὸς πνευματικοῦ καὶ αὐτοῦ δέξασθαι. Εἶπεν δὲ ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ· Ὁ Κύριος διὰ τὴν ἄμετρον αὐτοῦ συγκατάβασιν καὶ εὐσπλαγχνίαν μεριμνήσει ἡμῖν, καὶ τὴν χρείαν ἡμῶν ἐκπληρώσει κατὰ τὸ δέον καὶ σύμφορον· ὁ δέ χρυσὸς μὴ ἔστω ἡμῶν οἰκονόμοι, διότι ὑμερηφανίαν καὶ ἀλαζονείαν διδάσκει, καὶ διὰ τοῦτο παρακαλῶ, μηδεὶς ἔστω λόγος περὶ τούτου. . . . .

Ταῦτα εἰπὼν ἔβλεψεν ἐπὶ τὸν Πρεσβύτερον Ἀντώνιον, φύσας· Ἰδοὺ, ὁ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ διάκονος οὗτος ὑπάρχε,

A ὑπαρχει, ἃς ὑπέδειξέ μοι ὁ Κύριος, καὶ παρέστησεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τῆς παρουσίας ὑμῶν, ἄξιον ὄντα καὶ ὀφείλοντα τὴν παρὰ τῆς θεότητος αὐτοῦ δωρουμένην ἡμῖν δύναμιν ἀγαγεῖν ἐπὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ὡς τεθέαμαι. Λέγει ὁ Πρεσβύτερος Ἀντώνιος· Ἐξ Ἱεροσολύμων, οὐκ εἰδὼς διὰ τί, ἄκων παραγέγονα, νῦν ἐμφανὰς μοι ὁ λόγος τοῦ Κυρίου γέγονεν· τὰ οὖν κελευόμενά μοι δεῖ με ἔργῳ πληρῶσαι, Πάτερ ἅγιε. Ὑπέδειξεν δὲ καὶ ὅπερ ἐπεφέρετο φυτὸν τῆς ἀμπέλου, διεξελθὼν τὰ τῆς ὀφθείσης αὐτῷ ὁράσεως. Ταῦτα διαλεγομένων αὐτῶν, κατέλαβεν ἡ ἑσπέρα, καὶ εὐξάμενος ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, ἀπέλυσεν αὐτοὺς τοῦ ἀναπαύεσθαι. Πρωΐας δὲ γενομένης εἰς ἐφόδιον τὴν εὐχὴν τῷ Πρεσβυτέρῳ παρασχόμενος Παύλῳ, ἐν εἰρήνῃ αὐτὸν ἀπέλυσεν, κρατήσας τὸν Πρεσβύτερον Ἀντώνιον ὀλίγας ἡμέρας. Ἐν μιᾷ δὲ νυκτὶ ὁρᾷ ὁ αὐτὸς Πρεσβύτερος Ἀντώνιος τὴν μακαρίαν Μάρθαν, ἐπιτρέπουσαν αὐτῷ συντόμως πορευθῆναι, καὶ τὴν ποθουμένην ἀγάγειν εὐλογίαν. Ἐξηγήσατο δὲ ταῦτα, καὶ παρέστησεν τὰ σημεῖα τοῦ ἐμφανισμοῦ αὐτῆς καθὼς ὑπῆρχεν· διὸ καὶ εὐθέως ἀπέλυσεν αὐτὸν ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων, γράψας τῷ Σταυροφύλακι δι' αὐτοῦ ἐπιστολὴν, ἔχουσαν οὕτως.

Εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ, καὶ ἀγαλλιασθῇ ἡ γῆ, ῥηξάτω τὰ ὄρη εὐφροσύνην καὶ οἱ βουνοὶ δικαιοσύνην, ὅτι ἠλέησεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς τοὺς βραχεῖς, καὶ παρεκάλεσεν
B οὐ μετρίως, ἀξιώσας ἡμᾶς τοῦ προσκυνῆσαι διὰ μετρίων ἡμῶν γραμμάτων, καὶ ἀσπάσασθαι τὴν ἡμετέραν ὁσίαν πατρότητα ἐν αὐτῷ τῷ Κυρίῳ, περὶ τοῦ σημείου τοῦ ἀχράντου ἐν δυνάμει καὶ ἐνδόξου σταυροῦ. Καὶ οἶδα καὶ πέπεισμαι πᾶσαν αὐτοῦ τὴν χάριν [ἐπί σου] ἀναπαυομένην· σοῦ (ὡς προγέγραπται) Χερουβὶμ τοῦ φυλάττοντος τὸ ξύλον τῆς ζωῆς. Καὶ θαρσεῖτε χάριτι τοῦ τιμήσαντος ὑμᾶς εἰς τὴν διακονίαν ταύτην, γρηγορεῖν καὶ ὑμνεῖν, καὶ προσεύχεσθαι, καὶ τὰ εἰς τὴν αὐτοῦ δόξαν μεριμνᾶν, ἐντολοποιοῦντες φιλοξένως μετὰ τοῦ φιλοθέου Ἀβραάμ. Καὶ γὰρ ἐν πᾶσι λάμπει δι' ὑμῶν τῆς εὐχαριστίας ἡ θυσία τε καὶ προσφορὰ ἐν φυτῷ Σαβὲκ (φανερῶς δὲ) Θεοῦ τοῦ σταυρωθέντος σαρκί [Μακάριοι ὑμεῖς] φιλοθεΐαν τὴν εἰς τὴν θείαν ἀγάπην πυρπολοῦντες, εὐλογημένοι ὑμεῖς, Πάτερ τίμιε, τῷ Κυρίῳ, οἱ ἐν διακρίσει καὶ ταπεινοφροσύνῃ ᾀδόμενοι, οἱ σοφίαν ἔχοντες πλήρη τοῦ φόβου αὐτοῦ, ὅθεν καὶ κινούμενοι ἄνωθεν ὑπὸ τῆς θείας χάριτος πρὸς ἡμᾶς τοὺς μετρίους κατηξιώσατε γράψαι, ἵνα γνωρισθῇ ὑμῶν οὐ τὸ λεῖπον (μεστοὶ γὰρ ἔστε ἀγαθωσύνης) ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς εὕρωμεν χάριν τῶν αἰτήσεων, περὶ ὧν κατηξίωσεν εἰπεῖν ὁ δεσπότης Χριστός· Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

Ἐπεὶ οὖν ὁ αἰτῶν πίστει, αἰτεῖ παρ' οὗ ἱκάνωται δοῦναι· ὁ δὲ ζητῶν, ἐπ' ἐλπίδι ζητεῖ εὑρεῖν· καὶ τὸ κρούειν κατανυγὴ λέγεται καρδίας, ἧς ἡ θύρα Χριστὸς, εἰσάγων
C ἀεὶ εἰς ἐμφανισμὸν τοῦ εὐλογουμένου Πατρὸς, παρ' οὗ λοιπὸν ἐστι λαβεῖν πᾶσαν δόσιν ἀγαθὴν καὶ πᾶν δώρημα τέλειον μεγαλοδώρως· τούτου τῇ εὐδοκίᾳ κἀγὼ ἐν γῇ ἐρήμῳ καὶ ἀβάτῳ καὶ ἀνύδρῳ ὤφθην ἐν ὄρει ἁγίῳ τῷ θαυμαστῷ, οὕτω θαυμαστῶς, οὕτω θεοκλήτως προσαγορευομένῳ, τοῦ ἰδεῖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὴν δόξαν, τοὺς ὀδόντας μου ἀλλάξας ἐν τῇ στάσει· μὴ πόλεις, μὴ χώρας, μὴ τόπους, μὴ δὲ τῶν ἐν γῇ συρομένων τὰ πράγματα σωματικῶς ἐπιγνούς· ἐν ἀποκαλύψει δὲ τῆς ἐμφανείας αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, οὐκ ἐξ ἀνθρώπων οὐ δὲ δι' ἀνθρώπων, ἐπιτραπεὶς ἄρξασθαι τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἐκκλησίας, οἷα ἐμοῦ μὴ βουλομένου λίθον ἐπὶ λίθον ἐν τῇ ζωῇ μου θεῖναι· αὐτὸς γὰρ ἐπηγγείλατο ἀνεὺ χρημάτων πληροῦσθαι τὸ ἔργον, ὅπερ καὶ πεποίηκεν ὁ ἀψευδὴς τῇ αὐτοῦ ἐνεργείᾳ· καὶ σιωπήσω εἰπεῖν τὰ λοιπά.

Τοῦτο οὖν ᾔτουν τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα, τοῦ ἐφορῶντος τὰ ταπεινὰ, τὸ Μωσαϊκὸν τολμήσας εἰπεῖν, Εἰ εὗρον χάριν ἐνώπιόν σου, καὶ οἶδάς με παρὰ πάντα τὰ λογικὰ πρόβατα σὸν εἶναι πρόβατον, τοῖς ἐκ δεξιῶν συναριθμούμενον· πληρουμένης τῆς ἐκκλησίας ἀντὶ πάντος λειψάνου εἰς μνήμην αἰώνιον, οὗ εὐδοκήσας ἐν ἐμοῦ τόπου ἐμφάνησον τὴν ἑαυτοῦ δόξαν, γνωστῶς ἐν σωματὶ ἰδεῖν με καὶ προσκυνῆσαι τὸν ζωοποιόν σου σταυρὸν, οὐ δι' ἀνθρώπου τοῦτο πραγματευόμενος, ἀλλ' ὅτι ἀκούεις τοῦ δούλου σου· καὶ τὸν ὡς Χερουβὶμ λελογισμένον ἐμοὶ, τὸν φυλάσσοντα

missurus est ipse benedictiones propter mendicos, D veluti a spirituali parte, acceptare. Domino, inquit famulus Dei, propter immensam demissionem et misericordiam suam curæ erimus, qui indigentiam nostram, prout æquum commodumque fuerit, expleturus est. Aurum vero domi nostræ nihil dispenset, quod superbiam jactantiamque generat : ac propterea obtestor vos, ut ne verbum hac super re faciatis.

A CORVO EX MS PIO''ENT. recusatisque quæ offerebantur pecuniis,

62 Absolverat sermonem illum, cum oculis in Antonium Presbyterum reflexis, dicit : Ecce hic ille est vivificæ Crucis minister, quem monstravit mihi Dominus, et præsentem exhibuit eadem hora, qua vos huc advenistis ; quique propter merita sua dignus est, ut concessum nobis a Deo donum portaret in manibus suis huc, uti conspexi. Dicit Antonius Presbyter : Cum Hierosolymis profectus sum, nihil horum scivi ; ac propterea invitus veni : nunc autem revelatus mihi sermo Domini est : oportet igitur, sancte pater, quæ ab illo imperata mihi sunt, opere implere. Protulit quoque quod secum portabat vitis germen, suam de eo visionem enarrans. Hunc in modum collocutis illis, ingruit vespera, dimisitque eos famulus Dei post consuetas E preces ad quiescendum. Illucescente vero die, felicem viam apprecatus Presbytero Paulo, fecit abeundi copiam in pace, detento paucis diebus Presbytero Antonio. Hic vero nocte quadam conspexit B. Martham, mandantem sibi, alacriter ut vadat, desideratam benedictionem adducturus. Narrantem hæc, et manifesta conspectæ sibi, qualis esset, signa producentem, continuo missum fecit famulus Dei ; missa per ipsum Staurophylaci epistola, quæ sic habebat.

dicit ostensum sibi quod illa esset ferenda per Antonium,

quem deinde Hierosolymas remittit cum litteris ad Staurophylacem,

63 Lætentur cœli et exultet terra, eructent lætitiam montes, et colles justitiam, quoniam misertus est Dominus tenuitatis nostræ, et consolatus nos est non mediocriter, et dignos effecit, ut per epistolam hanc modicam adoremus, et salutemus sanctam Paternitatem vestram in Domino, agentes de immaculato, potenti, ac glorioso Crucis signo. Novi ac omnino persuasus sum, omnem illius gratiam, in vobis, per Cherubim custodientem lignum vitæ præsignatis, requiescere. Confidito gratia illius, qui adeo vos honoravit, ut in tali ministerio vos vigilare, hymnos canere, precari, et quæ ad gloriam ejus pertinent curare voluerit, exequens cum amante Dei Abraham præceptum de caritate peregrinis præstanda. Etenim relucet in omnibus per vestram F operam gratiarum oblatio ac sacrificium [præfiguratum] in frutice Sabec /, Sacrificium, inquam, jam manifestum Dei in carne crucifixi. O beatum te, qui Dei ad consequendam dilectionem accendis amorem! benedictum te, qui in judicio et humilitate canis! te, Pater venerande, qui sapientiam habes timore Dei plenam ; unde etiam per gratiam divinam cœlitus motus ad meam mediocritatem dignatus es litteras dare, non ut innotesceret quid vobis desit, redundas namque omni bonitate, sed ut nos invenire mus gratiam petitionum, de quibus dignatus est dicere Christus Dominus : Petite et dabitur vobis, quærite et invenietis ; pulsate et aperietur vobis.

quibus reverenter eum compellans

Matth. 7, 7

64 Etenim igitur qui petit cum fide petit ab illo, qui dare vult et potest ; et qui quærit, in spe quærit invenire, et pulsare dicitur compunctio cordis, cujus ostium Christus est, qui inducit semper ad manifestationem benedicti Patris sui, a quo deinde licet accipere omne datum optimum et omne donum perfectum liberaliter ; cujus etiam benigno munere ego cum in terra deserta et invia et inaquosa versarer apparui subito in sancto Monte-mirabili, mirabiliter atque ex divino nutu nomen istud adepto, ut viderem potentiam et gloriam illius ; mutans dentes

exponit quomodo in Montem-mirabilem adductus

A. CŒNO EX MS. FLORENT.

et ibi struere templum jussus,

A dentes meos in columna, nullis urbibus, nullis regionibus, nullis locis, nullis illarum rerum, quæ allicere in mundo solent, corporali modo cognitis; revelante vero in apparitione ipso Domino, non ab hominibus aut per homines jussus, molitionem templi, licet propositum antea haberem nullum lapidem lapidi super imponere quo ad viverem. Ipse enim pollicitus est, citra pecuniæ impensas, coronidem operi imponendam : quod et præstitit, per suam ipsius industriam atque operationem, fallere nescius. Sed reliqua silentio præteribo.

petierit a Deo partem Crucis,

65 Rogavi igitur, rogavi bonitatem ipsius, respicientem humilia, ausus Mosaicis uti verbis, Si inveni gratiam in conspectu tuo, si nosti inter omnes oves rationabiles unam esse me, collocandis a dextera annumerandam ; ut quando jam Ecclesia plena est sacris Reliquiis in memoriam æternam, sicut tibi complacuit, in meo quoque loco gloriam tuam manifestes, intelligens quod in corpore viderim et adoraverim salutiferam Crucem tuam; non per homines in negotiatus, sed quia exaudis servum tuum. Fac ergo ut is, qui mihi loco Cherubim est, quique thesaurum tuum custodit, illum mittat per dispositio-
B nem tuam ad me, et revela mihi divitias tuas. Quod si voluntatem facis timentium te, fac mecum signum in bonum. Quando autem tempus dignationis ac favoris venisset, rogabam enixius Dominum per illam, quæ ascendente me salutarem Crucem, memoriæ ipsius designatam, manibus sustulit, quæque timore Dei sapienter fuit instructa, matrem meam, ut respiceret humilitatem famuli sui. Et continuo vidi solem alium, supra hunc nostrum splendore eximium, Hierosymis ad meam mandram accedere, ingredi, et implere totam domum glorioso lumine : vidi præterea Iberum quemdam manibus apportantem vitalem Crucem, duobus monachis comitantibus, quos numquam conspexeram. Deinde discipulorum aliquibus dixi : Orate, quia adventus promissæ nobis vivificæ Crucis prope est.

et hæc sibi per visum sit promissa :

τὸν θησαυρόν σου, τῇ σῇ οἰκονομίᾳ ποίησον ἀποστεῖλαι D
πρός με τοῦτον, καὶ ἀνακάλυψόν μοι τὸν πλοῦτόν σου· καὶ εἰ θέλημα ποιεῖς τῶν φοβουμένων σε, ποίησον μετ' ἐμοῦ σημεῖον εἰς ἀγαθόν. Ὅτε δὲ ὁ καιρὸς τῆς ἀξιώσεως ἤγγικεν, διὰ τὴν ἄρασαν ἐν χερσὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀναβάσει ὡρισμένον εἰς μνημόσυνον αὐτῆς σωτήριον σταυρὸν, φόβῳ Θεοῦ σεσοφισμένην μου μητέρα, ἐκτενέστερον τὸν Κύριον παρεκάλουν, ἐπιβλέψαι ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· Καὶ εὐθὼς εἶδον ἥλιον ὕπερ τὸν ἥλιον τοῦτον λάμποντα, ἀπὸ Ἱεροσολύμων παραγενόμενον ἐπὶ τὴν ἐμὴν μάνδραν, καὶ εἰσελθόντα, καὶ πληρώσαντα τὸν οἶκον δόξης φωτὸς, Ἴβηρα δέ τινα μετὰ χεῖρας κομίζοντα τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν, μετὰ δύο μοναχῶν, οὓς οὐδέποτε ἥμην θιασάμενος. Εἶτά τισι τῶν φοιτητῶν ἔλεγον, Προσεύξασθαι, διότι ἤγγικεν ἡ τῆς παρουσίας τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ ἐπαγγελία.

Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος, πιστὸς ὢν δοῦλος τῷ ἰδίῳ Κυρίῳ, καὶ τίμια δὲ ὑμῶν τῶν ἁγιωτάτων γραμμάτων, ἔνδοξα τῷ Θεῷ ὑπάρχοντα, τὰ διὰ τοῦ θεοπρεσβυτάτου κυρίου Παύλου Πρεσβυτέρου σταλέντα πρὸς ἡμᾶς, ἐδεξάμην· ᾧ τινι καὶ διηγησάμεθα σαφῶς τὴν χάριν ταύτην ὑπὸ Θεοῦ κρυβεῖσαν· Ἐκλάμψῃ οὖν ἡμῖν δι' ὑμῶν τὸ δῶρον τοῦτο, διακονοῦντος τοῦ Πρεσβυτέρου τοῦ E
Ἀββᾶ Ἀντωνίου, καὶ ἐπιδιδόντος ὑμῖν τὴν ἀσπασίαν αὐτὴν συλλαβήν· οὐ γὰρ ζητῶ παρ' ὑμῶν χρύσιον ἢ ἀργύριον, ἀλλ' εἰς μνημόσυνον τῆς ἁγίας καὶ ἀχράντου Τριάδος πλουσίαν καὶ φαινομένην μερίδα τοῦ ἁγίου παντοκράτορος σταυροῦ, εἰς δόξαν τῆς αὐτοῦ μεγαλωσύνης. Προσκυνῶ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σταυρῷ αὐτοῦ τῷ ἁγίῳ καὶ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἀνάστασιν. Ἀσπάζομαι δὲ καὶ ὑμᾶς τὸ τίμημα τῶν Χερουβίμ, καὶ ἀξιῶ ἐν τοῖς σεπτοῖς τοῦ Κυρίου τόποις μνείαν μου ποιεῖσθαι. Ἡ χάρις τῆς ζωοποιοῦ Τριάδος μετὰ τοῦ πνεύματός σου, τίμιε τὰ πάντα ἁγιώτατε πάτερ.

quam proinde sibi mittendam confidit.

66 Atque ecce venit Abbas Antonius, famulus Domino suo fidelis, accepique honorabiles sanctissimasque litteras vestras, Deo gloriosas, missas ad nos per Dominum Paulum Presbyterum, honorabili senio venerandum : cui et narravimus gratiam hanc, a Deo absconditam. Obveniet nobis igitur hoc munus per vos, ministrante, in hoc Presbytero et Abbate Antonio, qui vobis quoque tradit hujusce salutationis verbum. Neque enim postulo a vobis aurum aut argentum, sed in memoriam sanctæ ac intemeratæ Trinitatis divitem atque illustrem sacræ et omnipotentis Crucis portionem, ad gloriam majestatis illius. Adoro Deum in Cruce sua sancta, et sanctam ipsius Resurrectionem. Saluto autem et vos, honorem Cherubinorum : rogoque ut in venerandis Domini locis mei memineritis. Gratia vivificantis Trinitatis sit cum spiritu tuo, honorabilis semper et sanctissime Pater.

C ANNOTATA C. J. F

a *Ita Græci appellare consueverunt sacrosanctum Dominici sepulcri templum Hierosolymis : atque inde Latini, illos secuti idem templum indigitant* Resurrectio. b *Hic Symeonis* ascensus *pluribus describitur in Vita præcedente num.* 117*; ubi cum dictum est, quomodo portaretur a discipulis magno cum apparatu per monasterium ad novam columnam, hæc quoque subduntur :* Antecedebat S. Martha, Symeonis secundum carnem mater, sed quæ ipsum pro patre suo spirituali habebat, plaudens atque exultans, quod talem uteri sui fructum obtulisset : præferebat Crucem manu, altioribus cogitatis cum gaudio singulari intenta. e *Non male hoc monasterium locari credidero in monte illo, qui a Mirabili non admodum remotus,* Scopelus *seu* Scopulus *vocatur, et supra ad Vitam S. Symeonis* § 2 *num.* 13 *dicitur* Seleucio Rhossum tendenti media via occurerre. d *Gr.* εὐλογίαι *munuscula erant, impressa imagine, aut benedictione aut aliter sanctificata; quæ missa a viris eximiæ probitatis loco magni muneris solebant accipi. Videtur autem illorum usus non multum absimilis fuisse ceræ apud nos benedictæ quam* Agnus Dei *vocamus. Hæ autem Symeonis Benedictiones describuntur num superiore e terra, puta gypso aut argilla, compactæ iconem Sancti impressam habuisse : cujusmodi etiam Romæ accepimus ex terra, in qua primum sepulta fuit S. Francisca Romana.* e Paradisum *non solum Græci, sed etiam Latini nominant,* atrium ecclesiæ porticibus cinctum : *ex hoc autem etiam discimus Græcos præterea subdiale ejus spatium arboribus consitum habuisse, ut vel sic magis nomini suo responderet* f *Geneseos* 22 *v.* 1 *dicitur Aries, quem Abraham jussus est pro filio suo offerre visus* teneri in virgulto Sabec : *quod vulgata nostra simpliciter vertit* in vepribus : *de qua voce multa interpretes : hoc satis, Arietis illius oblationem fuisse figuram ejus quæ super crucis ligno facienda erat, quid hic innuitur.*

CAPUT

A. COEVO. EX MS. FLORENT.

CAPUT VIII.

Missa Crux exaltatur in anniversario B. Marthæ : quidam ad Sepulcrum curatur.

Πορευόμενος δὲ ὁ Πρεσβύτερος Ἀντώνιος ηὔχετο χάριν εὑρεῖν ἐν τῇ ἁγίᾳ Ἀναστάσει, ταῖς εὐχαῖς τοῦ ἁγίου Συμεὼν καὶ Μάρθης τῆς μητρὸς αὐτοῦ· καὶ ἐγγίσας καὶ εἰσελθὼν ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ πόλει, ἀποβλέψας, εἶδεν μακρόθεν τὰς θύρας τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως κεκλεισμένας, καὶ τὸν κατέχοντα τὰς κλεῖς τῶν θυρῶν πλησίον ἱστάμενον. Πλησίαντος δὲ αὐτοῦ τῇ εἰσόδῳ, ἔφη πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνος, Θέλεις εἰσελθεῖν Ἀββᾶ. Ὁ δὲ Ἀντώνιος ἔφη· Ναί· Καὶ ἀνοίξας εἰσήγαγεν αὐτόν. Εἰσελθὼν οὖν ὁ Πρεσβύτερος εὑρίσκει τὸν Σταυροφύλακα σχολάζοντα πρὸς τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ· ὃς ἰδὼν καὶ ἀσπασάμενος τὸν Ἀντώνιον, πρῶτος ἐπηρώτα αὐτὸν, πόθεν παραγέγονεν. Φήσαντος δὲ αὐτοῦ, Ἐκ τοῦ θαυμαστοῦ ὄρους, τοῦ ὄντος πλησίον τῆς Ἀντιοχέων πόλεως· εὐθέως μετὰ πολλῆς χαρᾶς περιπτυξάμενος αὐτὸν, εἰσήγαγεν εἰς τὸν ἅγιον Γολγοθᾶ, καὶ ἐν ὅλοις τοῖς δεσποτικοῖς τόποις. Προσκυνήσας δὲ τῷ Κυρίῳ ὁ Ἀντώνιος ἐν τῷ τόπῳ, οὗ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ, καὶ βαλὼν μετάνοιαν τῷ Σταυροφύλακι, ἐπιδέδωκεν αὐτῷ τὴν ἐπιστολήν. Ἣν μετὰ χαρᾶς πολλῆς δεξάμενος ὁ ὁσιώτατος Σταυροφύλαξ καὶ ἀναγνοὺς, ἀγαλλιασάμενος ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, μετακαλέσατο παραχρῆμα χρυσοχόον· καὶ ποιήσας σταυρὸν χρυσοῦν, καὶ ἐγκλείσας ἐν μέσῳ αὐτοῦ μερίδα τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, καὶ βαλὼν αὐτὸ ἐν θηκαρίῳ, δέδωκεν τῷ Πρεσβυτέρῳ Ἀντωνίῳ μετὰ τῶν ἀντιγράφων, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν μετ᾽ εἰρήνης. Ὁ δὲ πορευθὺς μετὰ χαρᾶς κατελθὼν ἐν Ἰόππῃ, καὶ εὑρὼν ἕτοιμον πλοῖον, διανύει τὸν πλοῦν μέχρι Σελευκίας, καὶ κατήντησεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ πρὸς τὸν Ἅγιον, τῇ ἡμέρᾳ καὶ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ πρὸ ἐνιαυτοῦ, μέλλοντος τοῦ Ἁγίου ἀνέρχεσθαι εἰς τὸν κίονα, λαβοῦσα ἡ μακαρία Μάρθα τὸν τίμιον σταυρὸν προεπορεύετο αὐτῷ, καθὼς προλέλεκται. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ἐθαύμασεν σὺν πάσῃ τῇ ἀδελφότητι· καὶ δεξάμενος τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρὸν, καὶ περιπτυξάμενοι προσεκύνησεν δυνάμει Θεοῦ καὶ πίστει μεγάλῃ, τὴν εὐχαριστίαν περὶ πάντων ἀναπέμψας τῷ Θεῷ· ἀνέγνω δὲ καὶ τὴν γραφεῖσαν ἐπιστολὴν, περιέχουσαν οὕτως.

Τίμια καὶ σεβαστὰ γράμματα ἐδεξάμην τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος, διὰ τοῦ κυροῦ Ἀντωνίου τοῦ Πρεσβυτέρου· οἷς ἐντυχὼν, καὶ πνευματικῆς ἀγαλλιάσεως καὶ εὐφροσύνης πλησθεὶς, ηὐχαρίστησα τῷ ἐπὶ πάντων Δεσπότῃ Θεῷ, ἐφ᾽ οἷς ἠξιώθην ἐγὼ ὁ ἀνάξιος τοιούτων ὑμῶν ὁσίων συλλαβῶν καὶ μετασχεῖν τῶν θεοπνεύστων ὑμῶν ῥημάτων. Περιείχετο δὲ τοῖς αὐτοῖς ὁσίοις γράμμασί τινα ἐκ τοῦ θεράποντος τοῦ Θεοῦ Μωσέως αἰνίγματα, ἅ τινα δυσερμήνευτα κατεφάνη τῇ ἐμῇ βραχύτητι· καὶ ἐπείπερ ἀπορῶ περὶ τὴν τούτων κατάληψιν, διὰ τιμίων ὑμῶν γραμμάτων φανερὰν ἡμῖν ποιῆσαι τὴν τοιαύτην περικοπὴν καταξίωσον, Δέσποτα· καὶ ἕτερα δέ τινα περιεθήκατε ἐμῇ ταπεινώσει ἐκ τοῦ τῆς ὑμετέρας διανοίας θησαυροῦ, ἅπερ ἐγὼ ἐλεεινὸς οὐκ ἔκτημαι. Ὑμεῖς γὰρ φίλοι Θεοῦ ὄντες, καὶ τῷ σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ ἑαυτοὺς καθηλώσαντες, τοῖς Χερουβὶμ πλησιάζετε, νύκτωρ καὶ μεθ᾽ ἡμέραν σὺν τῇ οὐρανίῳ χοροστασίᾳ ὑμνοῦντες αὐτὸν πάντοτε οὐ παυόμενοι. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς τοὺς ἁγιωτάτους, συναναφέρειν τὴν ἐμὴν ταπείνωσιν ἐν ταῖς πρὸς τὸν Δεσπότην Θεὸν ἀπαύστοις ὑμνολογίαις, ἵνα διὰ τῶν ὑμετέρων ἁγίων καὶ εὐπροσδέκτων εὐχῶν ἱλασμοῦ τύχω τῶν ἐμοῦ ἁμαρτιῶν. Ναὶ παρακαλῶ σε, τίμιε Πάτερ, τοῦτο ὑμᾶς διατελεῖν, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ.

Κατὰ δὲ τὴν κέλευσιν ὑμῶν, ἁγιώτατε, ἀπέστειλα ὑμῖν τιμίαν καὶ ἄχραντον μερίδα τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, ἐγκλείσας αὐτὴν ἐν μέσῳ σταυροῦ χρυσοῦ, καὶ εἰς τὰ δύο χέρια τοῦ αὐτοῦ σταυροῦ ἐνέκλεισα ἐκ τῆς τιμίας πέτρας τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου Γολγοθᾶ γυμνὰ, ὅπου τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα ἐξέχεεν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· καὶ εἰς τὰς ἑτέρας δύο ἀρχὰς, ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν, ἐνέκλεισα ἐκ τοῦ ἁγίου λίθου, τοῦ ἀποκυλισθέντος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἀγγέλου

Iter autem faciens Antonius Presbyter precabatur, ut gratiam inveniret in sancta Resurrectione per orationes S. Symeonis et Marthæ matris ejus. Cumque accedens ingressus fuisset sanctam Christi civitatem, conspexit eminus occlusas sanctæ Resurrectionis portas, ab iisque non procul stantem Ostiarium : qui appropinquantem eo interrogat, Velitne ingredi; responditque Antonius, Omnino : et reseratis portis introductus est, invenitque Staurophylacem occupatum in sancto Golgotha. Is ubi venientem conspexit Antonium prior interrogavit, inde adesset : illoque respondente, Ex Monte-mirabili, qui Antiochia proxime abest; e vestigio summa cum lætitia eum amplexus, introduxit in Sanctum Golgotha, cunctaque Passionis dominicæ loca. Postquam adorasset Dominum Antonius in loco ubi steterunt pedes ejus; exhibita reverentia Staurophylaci, tradidit ei epistolam : quam ille cum gaudio maximo acceptam perlegens exultansque in sancto Spiritu, accersivit ilico aurifabrum : factaque Cruce aurea, inclusit in medio illius partem venerandæ ac vivificæ Crucis : sicque thecæ imposuit ac dedit Antonio Presbytero, adjunctis responsoriis, itaque eum in pace dimisit. Descendit ille statim cum gaudio in Joppen, inventoque parato navigio confecit iter Seleuciam, rediitque in monasterium ad Sanctum eadem die ac hora, qua anno superiore, cum ascensurus erat in columnam Symeon, prehensam venerabilem Crucem præferebat illi B. Martha, quemadmodum superius memoratum est. Videns autem venientem famulus Dei, miratus est cum cunctis Fratribus, acceptaque honorabili ac vitali Cruce, eamdem amplexus est, et adoravit potentiam divinam, gratias pro omnibus Deo cum fide magna persolvens : deinde epistolam quoque legit, talia continentem.

Regressus Antonius,

accepta sanctæ Crucis particula

ipsam Symeoni tradit cum responsoriis.

68 Accepi venerandas atque augustas Sanctitatis vestræ litteras, tradente Domino Antonio Presbytero; quibus lectis, spirituali exultatione et lætitia repletus, gratias egi Domino Deo pro omnibus, quibus me prævenit, indignum, qui sanctas vestras litteras et inspirata divinitus verba accipiam. Continebantur autem illis obscuriores quædam famuli Dei Moysis locutiones, quæ admodum difficiles explicatu visæ sunt exiguitati meæ : et quoniam dubito, utrum quarumdam sensa recte capiam, dignare, Domine, planiorem mihi reddere earumdem intellectum per venerandas litteras vestras. Tum alia quædam attribuistis humilitati meæ ex thesauro ingenii vestri, quorum misellus ego nihil unquam possedi. Vos namque, familiares ac amici Dei cum sitis, et crucifixeritis vos cum salvatore nostro Jesu Christo, propius a Cherubinis abestis, non cessantes diu noctuque cum cœlestibus choris laudes illius celebrare. Qua propter rogo vos, qui sanctissimi estis, ut in hymnis vestris, quos Deo continenter canitis, humilitatem meam simul offeratis; quo, auxiliantibus sanctis acceptisque Deo precibus vestris, propitiationem meorum consequar peccatorum : idque ut effectum detis, etiam atque etiam per amorem Christi vos oro atque obsecro, venerande Pater.

quibus Staurophylax post petitas Sancti preces

69 Mitto autem, uti jussistis, venerandam et intemeratam Crucis vivificæ partem, inclusam in medio Crucis aureæ; in cujus utroque cornu infixi portionem venerandæ petræ sancti et gloriosi Golgotha nudam, in quam pretiosum sanguinem suum effudit filius Dei : et in duabus aliis extremitatibus superna infernaque

indicat quas Reliquias ipsi mittat.

A. GRÆCO EX MS. FLORENT.

A infernaque inclusi quidpiam ex sancto lapide, qui ope Sancti Angeli ab ostio gloriosi et immaculati sepulchri Domini Dei et salvatoris nostri Jesu Christi revolutus fuit : quod ipsum similiter nudum est, ut melius possit adorari. Hæc igitur cum acceperis, venerande Pater, dignare nos responso certiores facere, favente Deo recte perlata esse. Memento inter orandum humilitatis meæ, quæso, ut per sanctas orationes vestras consequar a salvatore Christo pauxillum misericordiæ, ut insuper debitorem teneatis Christum pro salute nostra. Rogo denique ut erga humilitatem meam ita affectus sis, quasi præsens ac familiaris essem Sanctitati vestræ, et recurrat vobis semper, dum facitis officium vestrum, miseria mea. Illud quoque quam enixissime vos rogo, Domine, ut rescribatis humilitati meæ, et exhilaretis me divinis vestris litteris atque instructionibus.

Antonius adhærens Symeoni fit Episcopus

70 Porro qui tale ministerium obire meruit Presbyter Antonius, divino ardore ac desiderio in Sanctum inflammatus, mansit ex illo tempore cum ipso : elapsis vero aliquot annis promovit ipsum Dei famulus ad Episcopatum Seleuciæ. quæ vicina B est magnæ urbi Antiochiæ. Jamque mensium duodecim spatium transierat, cum prima obitus B. Marthæ lux aderat anniversaria : conveneruntque instinctu gratiæ divinæ, nullo Fratrum cuilibet quidquam vel verbo indicante, virorum ac mulierum ingens multitudo, cereis lampadibusque instructi, memoriam illius annuam celebraturi. Cumque pervigilium egissent, orto jam multum die, propositam publice Crucem vivificam adoraverunt omnes, qui convenerant, clamantes nobiscum : Crucem tuam adoramus, Domine, et sanctam resurrectionem tuam glorificamus. Postquam sic adorassent, sustulit Præsbyter Antonius venerandam Crucem, *a* comitantibus Diaconis cum *b* flabellis ac thuribulis, atque canentibus : Salva nos, Fili Dei, qui crucifixus es pro nobis, alleluia : et reposuit in gazophylacio. Tum prosecuti lectiones, perfectum celebrarunt festum, famulo Dei Symeone ad aram sacris operante. Mirabilis igitur Deus, qui glorificavit in consilio Sanctam suam, quia Sanctos suos, qui in terris sunt, mirabiles effecit : quoniam omnes, ut loquitur Beatus David, voluntates ejus in ipsis. Etenim mirificavit misericordiam suam in civitate munita, glorificando sanctam famulam suam Martham, et vicissim in illa glorificatus.

a b publice S. Crux elevatur.

Psal. 15, 3. Ps. 30, 22.

Duorum fratrum valde calamitosorum

C 71 Plurimi quoque alii, thecæ Reliquiarum B. Marthæ appropinquantes variis ægritudinibus ac dæmonum vexationibus curati sunt. Quorum famam cum percepissent Fratres duo Proæresius atque Hilarion, oriundi ex Phrygia; audissentque insuper mirabilia, quæ operabatur Deus per S. Symeonem famulum suum ; constituerunt ambo ad ipsum sese conferre, gravissimæ necessitati suæ ac desperationi remedium quæsituri. Hilarion enim difficillimo tenebatur malo, ac pede putrefacto tantum emittebat fœtorem, ut adstare ipsi nemo sustineret, imo ex sententia medicorum pro deposito haberetur : Frater autem hujus natu grandior Proæresius, dexteram parte inferiori ita luxatam ac remissam gerebat, ut omnino movere illam non posset. Ambo igitur a quibusdam suis domesticis in navim illati, ad monasterium advecti sunt. Verum antequam ad columnam Sanctumque ascendissent, accessit forte propius ad tumulum B. Marthæ Hilarion ; ubi subito dolores, quibus premebatur, non mediocriter remissi ac leniti sunt. Nam diabolus, qui sub specie morbi se occultaverat, quasi igne cruciaretur, ejulans ac lamentans inde aufugit per intercessionem B. Marthæ : sicque brevi post tempore omni omnino dolore levatus fuit ; inspersoque

alter ad tumulum B. Marthæ subito curatur,

ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ ἐνδόξου καὶ ἀχράντου μνήματος τοῦ D Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ὑμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁμοίως καὶ ταῦτα γυμνὰ, διὰ τὸ προσκυνεῖσθαι αὐτά. Τοῦτο οὖν δεχόμενος, τίμιε Πάτερ, καταξίωσον ἀντιγράψας ἡμῖν ὅτι σὺν Θεῷ ἐδέξασθε αὐτὰ, καὶ μνημόνευε καὶ ὑπερεύχου τῆς ἐμῆς ταπεινώσεως παρακαλῶ, ἵνα διὰ τῶν ὑμετέρων ὁσίων προσευχῶν τύχω μικροῦ ἐλέους παρὰ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ· ἵνα καὶ ὑπὲρ τῆς ἐμῆς σωτηρίας, Δέσποτα, σχῇς τὸν Χριστὸν χρεώστην· καὶ ἁπλῶς ἵνα οὕτως ἔχῃς τὴν ταπείνωσίν μου, ὡς παρόντα καὶ πλησιάζοντα τῇ ὑμῶν ὁσιότητι, καὶ κατοπτρίζῃ ἀεὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ διακονίᾳ τὴν ἐμὴν ἐλεεινότητα. Καὶ τοῦτο δὲ παρακαλῶ ὑμᾶς, Δέσποτα, συνεχέστερον γράφειν τῇ ἐμῇ ταπεινώσει, καὶ εὐφραίνειν τοῖς ὑμετέροις θείοις ῥήμασίν τε καὶ διδάγμασιν.

Ὁ δὲ τὴν τοιαύτην καταξιωθεὶς ἐκτελέσαι διακονίαν Πρεσβύτερος Ἀντώνιος, θείῳ ζήλῳ καὶ πόθῳ τῷ πρὸς τὸν Ἅγιον πυρωθεὶς, ἔμεινεν ἐξ ἐκείνου προσκαρτερῶν αὐτῷ. Μετὰ δέ τινας χρόνους προεχειρήσατο αὐτὸν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος Ἐπίσκοπον ἐν Σελευκείᾳ, τῇ διακειμένῃ πλησίον τῆς Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως. Πληρωθέντος δὲ τοῦ δωδεκαμηναίου χρόνου, ἐνέστη ἡ πρώτη μνεία τῆς κοιμήσεως τῆς μακαρίας Μάρθης, καὶ μηδενὶ μηδὲν εἰρηκότων τῶν Ἀδελφῶν, συνῆλθον τοῦ Θεοῦ χάριτι ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν πλήθη πολλὰ, μετὰ κηρῶν τε καὶ λαμπάδων, ὥστε E τὴν σύναξιν τῆς μνείας αὐτῆς ἐπιτελέσαι· καὶ πάννυχον ἀγρυπνίαν ποιήσαντες ὄρθρου βαθέως προτεθέντος τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ προσεκύνησαν πάντες οἱ συνελθόντες, μεθ' ἡμῶν βοῶντες, Τὸν σταυρόν σου προσκυνοῦμεν, Δέσποτα, καὶ τὴν ἁγίαν σου ἀνάστασιν δοξάζομεν. Μετὰ δὲ τῆς προσκύνησιν λαβὼν ὁ Πρεσβύτερος Ἀντώνιος τὸν τίμιον σταυρὸν, Διακόνων ὀψικευόντων μετὰ ῥιπίδων καὶ θυμιατηρίων καὶ ψαλλόντων· Σῶσον ἡμᾶς, υἱὲ Θεοῦ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς ἀλληλούια, ἀπέθετο αὐτὸν ἐν τῷ κειμηλιαρχίῳ. Καὶ γενομένης ἀκολουθίας τῶν ἀναγνωσμάτων ἐπετέλεσαν τελείαν σύναξιν, τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ τὴν θείαν μυσταγωγίαν ἱερουργήσαντος. Θαυμαστὸς οὖν ὁ Θεὸς, ὁ ἐνδοξαζόμενος ἐν βουλῇ Ἁγίαν αὐτοῦ, διότι τοὺς Ἁγίους αὐτοῦ τοὺς ἐν τῇ γῇ ἐθαυμάστωσεν, Ὅτι πάντα, ὡς εἶπεν ὁ μακάριος Δαβὶδ, τὰ θελήματα αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς· καὶ γὰρ ἐθαυμάστωσε τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐν πόλει περιοχῆς, δοξάσας τὴν ἁγίαν δούλην αὐτοῦ Μάρθαν, καὶ ἐνδοξασόμενος ἐν αὐτῇ.

Πολλῶν γὰρ καὶ ἄλλων ἐκ διαφόρων ἀσθενειῶν καὶ πάσης δαιμόνων ἐνεργίας ἐλευθερουμένων, τῷ πλησιασμῷ τῆς θήκης τοῦ λειψάνου τῆς Ὁσίας, ἀκούσαντες περὶ τούτων δύο τινὲς ἀδελφοὶ, Προαιρέσιος καὶ Ἱλαρίων, ἀπὸ τῆς Φρυγῶν χώρας ὁρμώμενοι, ἔτι δὲ καὶ τὰ θαυμάσια, F ἅπερ ἐποίει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἁγίου δούλου αὐτοῦ Συμεὼν, καὶ ἐν ἀνάγκῃ μεγάλῃ καὶ ἀπογνώσει ὄντες, (τοῦ μὲν Ἱλαρίωνος πάθει δεινοτάτῳ συνεχομένου, καὶ τὸν πόδα σεσηπότα ἔχοντος καὶ ἐπόζοντα, ὥστε τινὰ μὴ δύνασθαι στῆναι πλησίον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰατροὺς μετὰ πολλὰς ἐπινοίας ἀπειπεῖν πρὸς τὸ πάθος· τοῦ δὲ πρεσβυτέρου αὐτοῦ ἀδελφοῦ Προαιρεσίου καὶ αὐτοῦ ἔχοντος τὴν δεξιὰν χεῖρα κεχαλασμένην κάτω, καὶ μὴ δυναμένου τὸ σύνολον κινῆσαι αὐτὴν) προέθεντο ἀμφότεροι πορευθῆναι πρὸς τὸν Ἅγιον· καὶ δή τινες τῶν ἰδίων αὐτῶν βαλόντες αὐτοὺς εἰς πλοῖον, ἤγαγον ἐν τῷ μοναστηρίῳ. Πρὶν δὲ αὐτοὺς ἀνελθεῖν ἄνω ἐν τῷ κίονι πρὸς τὸν Ἅγιον, συνέβη τὸν Ἱλαρίωνα προσεγγίσαι τῇ σορῷ τῆς μακαρίας, καὶ παραχρῆμα τυχεῖν ἀνέσεως οὐ μετρίας ἐκ τῶν παρενοχλουσῶν αὐτῷ ὀδυνῶν. Ὁ γὰρ ἐν τῷ πάθει κεκρυμμένος δαίμων, ὡς διὰ πυρὸς μαστιζόμενος, ἀλαλάζων ἀπεδιώκετο ἐξ αὐτοῦ, ταῖς πρεσβείαις τῆς ὁσίας Μάρθης, ὥστε αὐτὸν βραχείας ὥρας διαγενομένης ἐπὶ πλέον ἐλαφρυνθέντα περιπατεῖν· τῆς δὲ ἁγίας κόνεως ἐπιβληθείσης τῷ δυσιάτῳ ἐκείνῳ τραύματι, παραυτὰ ἀνεκαθάρθη καὶ σάρκες ἐφύοντο ἐν αὐτῷ, τῇ θείᾳ χάριτι, καὶ οὕτως τελείως ὁ ἄνθρωπος ἰάθη.

Ὁ δὲ Προαιρέσιος ἀνελθὼν πρὸς τὸν Ἅγιον, καὶ πλεῖστα περὶ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ εὐχαριστήσας, οὐκ ἠνέσχετο παντελῶς περὶ τῆς ἰδίας χειρὸς δεηθῆναι. Ἰδὼν δὲ αὐτοῦ

A αὐτοῦ τῆς προαιρέσεως τὸ κάκιστον ὁ Δίκαιός, φησι πρὸς αὐτόν· Ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος, διὰ τί μὴ καὶ αὐτὸς ἐζήτησας παρὰ τοῦ Θεοῦ χάριν περὶ τῆς ἰάσεως τῆς χειρός σου; Ὁ δὲ πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἀπετόλμησεν εἰπεῖν· Ἐὰν αὐτὸς ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ υἱὸς ἐλθὼν ἅψηταί μου τῆς χειρὸς, οὐ πιστεύω, ὀρθοῦσθαι αὐτήν. Ἀγανακτήσας δὲ ὁ Ἅγιος ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ βλασφημίᾳ, ἐκέλευσεν ἐκδιωχθέντα αὐτὸν ἔξω, μὴ συγχωρηθῆναι κἂν προσεγγίσει ἔτι τῇ στάσει αὐτοῦ. Ἐκεῖνος δὲ εἰς αἴσθησιν ἐλθὼν καὶ κατανυγεὶς, ἔμεινεν δευτέραν καὶ τρίτην ἡμέραν, κλαίων σφοδρῶς καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις αὐτοῦ βλασφημίαις· καὶ λαθὼν πάντας ἥψατο τῆς σοροῦ τῆς Μακαρίας, δεόμενος ἐλέους καὶ συγχωρήσεως τυχεῖν διὰ τῶν αὐτῆς πρεσβειῶν. Ὁ δὲ παντοδύναμος καὶ φιλάνθρωπος Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, παριδὼν αὐτοῦ τὴν ἀπιστίαν, παραχρῆμα ἰάσετο αὐτὸν διὰ τῆς ὁσίας αὐτοῦ δούλης, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς, ὡς ἡ ἄλλη. Τότε δέδωκεν ἐξωμολόγησιν, καὶ προσκυλινδούμενος ἔμπροσθεν τοῦ Ἁγίου, ἐδέετο συγχωρηθῆναι αὐτῷ τὴν ἁμαρτίαν, περὶ ὧν αφρόνως ἐλάλησεν. Ἔφη δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ· Ἰδοὺ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐλεήμων ὑπάρχων, παριδὼν τὰς ἁμαρτίας σου, θελήσας δέδωκεν χάριν τῇ δούλῃ αὐτοῦ ἰάσασθαί σε·
B μένε οὖν ἐν ταύτῃ τῇ μεταvοίᾳ, καὶ μηκέτι ἁμάρτῃς αὐτῷ δυσπιστῶν, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται.

Ταῦτα ἐκ πολλῶν ὀλίγα γραφῇ παραδοῦναι, καλῶς ἔχειν ἐκρίναμεν πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ὠφέλειαν τῶν πιστῶς ἐντυγχανόντων, τὰ πλείονα τούτων παραδραμοῦντες, ὥσαν μὴ τῷ πλήθει τῶν λεγομένων καταφορτίσωμεν τὰς τῶν ἀσθενεστέρων ἀκοάς. Πολλὰ γὰρ ἐπικολούθει τότε σημεῖα τοῖς προγεγονόσι θαύμασι, πρεσβευούσης τῆς ἁγίας Μάρθης, καὶ νῦν δι' αὐτῆς ἀπαυστὸς ἐνεργεῖ Χριστὸς τὰ ἰάματα, ὡς ἡ πεῖρα διδάσκει τοὺς προσερχομένους αὐτοῦ μετὰ πίστεως, Ἰησοῦς Χριστὸς, χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι. Πολιτευσαμένη γὰρ αὐτὴ θεοφιλῶς, καὶ πάντων τῶν ἐν ἀρετῇ μακαριζομένων ἀναμαξαμένη τοὺς χαρακτῆρας, γέγονεν ἀληθῶς εὐωδία Χριστοῦ καὶ κατοικητήριον τοῦ παναγίου Πνεύματος· ὑφ' οὗ δυναμουμένη, τότε μὲν τοῖς τῆς εὐσεβείας κατορθώμασι διέλαμπεν, καὶ πᾶσιν ὑπογραμμὸς καλῆς ἀναστροφῆς προύκειτο· νῦν δὲ τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος παρισταμένη, μετὰ παῤῥησίας τὰς ὑπὲρ ἡμῶν ἱκεσίας προσάγει Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, εἰρήνην καὶ σωτηρίαν, χάριν καὶ ἔλεος αἰτοῦσα καὶ κομιζομένη παρ' αὐτοῦ· θέλημα γὰρ τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει, καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται, ὡς ἀγαθὼν φιλάνθρωπος· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

sacro pulvere incurabili ipsius vulneri, illud statim D purgatum, obducta caro, et homo perfecte sanatus est.

A. COÆVO EX MS. FLORENT.

72 Proæresius porro ascendit ad Sanctum, ac prolixis pro Fratre gratiis actis, nihil pro dexteræ suæ curatione precatus est. At Sanctus, penetrans mentis ejus conceptum pessimum; O stulti, inquit, et graves corde ad credendum, ut loquitur Dominus; quamobrem et tu non quæris gratiam a Deo, qua curetur manus tua? Verum ille, tentatus a diabolo, ausus fuit reponere: Si Christus ipse, Dei filius, huc veniens tetigerit manum meam, non credo recte habituram. Indignatus Symeon ad tantam blasphemiam, ejici inde hominem jussit, ac reditu ad columnam prohiberi. Qui deinde menti restitutus, moratus est alteram ac tertiam diem animo compuncto, multum plorans, ac pœnitens blasphemiæ tantæ: sicque clam omnibus tetigit B. Marthæ tumulum, implorans misericordiam ac veniam per intercessionem illius. Omnipotens autem ac benignus Deus, nulla infidelitatis ratione habita, sanitate ipsum per sanctam famulam suam donavit, et restituta sibi manus est tam sana, quam altera. Tunc confessus est et advolutus Sancto petiit veniam peccati ac stultiloquii. Dixitque famulus Dei: E Ecce filius Dei misericors est, qui neglectis peccatis tuis; voluit hanc gratiam præstare famulæ suæ, qua te curaret: mane igitur pœnitens neque deinceps illi pecces per infidelitatem, ut nequid deterius tibi contingat.

Luc. 24, 25
alter blasphemus, et ejectus a Symeone,
pœnitens ibidem medelam reperit.

73 Atque isthæc e multis pauca scripto mandare consultum judicavimus, ad ædificationem ac emolumentum fidelium lectorum: plura prætereuntes silentio, ne imbecillis auribus multitudine dictorum graves simus: multa enim et tunc temporis, intercedente B. Martha, subsecuta sunt miracula; et nunc sine intermissione præstat sanationes per illam (qui experientia docentur qui cum fide accedunt) Jesus Christus, idem heri et hodie et in æternum; qui operatur omnia in omnibus. Conversans namque ipsa cum Deo amantes, et omnium sancte viventium virtutes ac perfectiones in se exprimens, facta est revera bonus odor Christi et habitaculum Spiritus sancti: a quo confortata tunc quidem egregiis pietatis operibus fulgebat, et omnibus rectæ conversationis exemplum proponebatur, nunc vero ad thronum gratiæ admissa propius, offert cum fiducia preces suas Christo Domino pro nobis, pacem, salutem, gratiam ac misericordiam postulans atque impe-
C trans. Voluntatem quippe timentium se faciet Dominus, et orationes illorum exaudiet, qui vero homines amore prosequitur, ipsi sit gloria in secula seculorum. Amen. F

Alia præstitit multa beneficia B. Martha,
et nunc præstat Deo conjunctior.

ANNOTATA C. J.

a Οφικευόντων *vox recentior, a Latinis desumpta : quod enim nos* obsequium *id recentiores Græci* ὀφίκιον *atque* ὀφικεύειν obsequi, in comitatu sequi. b Flabella *in sacris non habet Ecclesia Latina, habet Græca : eorum usum et formam vide apud Goar in Euchologio pag.* 137.

NOT. 36**** APP TOM. VII MAJI

DE BEATA MARTHA

HEGUMENA MONEMBASIÆ IN LACONIA.

VITÆ FRAGMENTUM

Ex MS. Florentino, Interprete C. Jannigo.

SEC. X. *De altera Martha ignotæ nobis diei*

Præter B. Marthæ, *Symeonis Stylitæ in Monte-mirabili matris Vitam, quam ex Bibliotheca Florentina jam dedimus : alterius quoque ejusdem nominis, sed longe junioris et loco multum discretæ, breve elogium seu miraculum unum alterumve MS. repererunt Patres, Magistri mei, in Bibliotheca Ducis Sabaudiæ : quæ (si nulla superesset alia causa) vel ideo publici juris facienda videri possunt, quod Bibliotheca illa cum detrimento rei litterariæ non levi jam in cineres redacta, voracibus prærepta flammis sint,* forte

AUCTORE C. J.

A *forte nec alibi reperienda. Nolim tamen plus sanctimoniæ huic Lector tribuat, quam ex sequenti narratione competere judicaverit : cum aliunde nobis non modo nihil de cultu ejus, sed ne quidem de nomine aut vita innotuerit quidquam. Dies quoque nullus adscribitur; ideoque ad nomen confugientes, alteri* Marthæ *subjungendam potissimum judicavimus. Titulus porro comprehendit plura, de quibus in narratione ne verbum quidem; quæ siqui Operis hujus, ad gloriam Dei et Sanctorum promovendi, studiosi communicare nobis cum possint, de plurimis merebuntur bene. Titulus autem est, ut sequitur.*

auctore Paulo Archiep. Monembasiæ.

2 Παύλου Ἀρχιεπισκόπου Μονεμβασίας διήγεσις ψυχοφελὴς, περὶ τῶν εὐαρέτων καὶ θεοσεβῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ περὶ τῶν τριῶν ἁγίων Γυναικῶν, τῶν ἀναιρεθέντων ἐπὶ Κονσταντίνου τοῦ Βασιλέως, τοῦ υἱοῦ τοῦ Λέοντος καὶ Ζωῆς, γαμβροῦ δὲ Ῥωμανοῦ Βασιλέως τοῦ Γέροντος, καὶ περὶ τῆς μακαρίας Μάρθας, τῆς Ἡγουμένης τοῦ πανσέπτου ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοθόκου, ἐν τῇ θεοφρουρήτῳ πόλει Μονεμβασίας, κάθωθεν τῆς ὁδηγηB ρίας τοῦ αὐτοῦ κάστρου ἄνωθεν τοῦ Βλυχαροῦ ὕδατος.

Id est : Narratio Pauli Archiepiscopi *a* Monembasiæ perutilis, de optimis ac religiosis viris feminisque, nec non de tribus sanctis mulieribus, occisis sub Constantino *b* Imperatore, filio Leonis et *c* Zoes, genero Romani Imperatoris senioris : item de B. Martha *d* Hegumena venerabilis ecclesiæ sanctissimæ Dei genitricis in civitate, præsidio divino tuta, Monembasia; infra viam ejusdem castri, supra aquam Blycharam. *Narratio porro de sola Martha talis est.*

3 Ἐπὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἐν τῷ κάτω μοναστηρίῳ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἦν Ἡγουμένη ἡ μακαρία Μάρθα, καὶ ἡ αὐτὴ ἦν ἐνάρετος, ὡς μὴ ἄλλην τινὰ τοιαύτην δείκνυσθαι ἐν τῷ κάστρῳ Μονεμβασίας. Συνέβη οὖν αὐτῇ αἱμοῤῥοεῖν, καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἀσθένειαν ἐν τοῖς κατηχουμένοις ἐσχόλαζεν τοῦ αὐτοῦ ἁγίου ναοῦ. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν μοναχός τις γέρων ἦλθεν ἐν τῷ τοιούτῳ μοναστηρίῳ, ἐπεζήτει τὴν Ἡγουμένην θεάσασθαι. Ὡς οὖν ἀπήγγειλαν αὐτῇ αἱ μονάζουσαι ὅτι μοναχός τις ξένος ἐπεζήτει σε ἰδεῖν, προσέταξεν ἀνελθεῖν αὐτὸν ἐν τοῖς κατηχουμένοις. Ὁ δὲ ἀνελθὼν, ᾐτεῖτο ἓν τῶν ἱματίων αὐτῆς δοθῆναι αὐτῷ. Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπε· Πίστευσον, Πάτερ, ὅτι δύο χιτῶνας κέκτημαι, καὶ τὸν ἕνα, ὡς ὁρᾷς, εἰμὶ ἐνδεδυμένη, καὶ τὸν ἕτερον ἀρτίως ἔπλυνεν ἡ ἐμὴ θεράπαινα, ὅπως ἐνδύσομαι αὐτὸν, καὶ ἐκπλύνεται πάλιν ὃν εἰμὶ ἐνδεδυμένη, διὰ τὴν ἐπισυμβᾶσαν μοι κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἀσθένειαν· ἀλλ᾽ εἰ κελεύεις, ζητήσω ἐκ τῶν μοC ναζουσῶν ἱμάτιον καὶ ἐπιδώσω σοι. Ὁ δὲ γέρων ἀκούσας ταῦτα, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, εἶπεν· Ὁρκίζω σε εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, τὸν τεχθέντα ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας, ἐκ τῶν σῶν ἱματίων δός μοι ἕν. Τότε ἡ Μακαρία ἐκείνη, ὡς ἤκουσε ταῦτα, προσέταξε τὴν ὑπηρετοῦσαν αὐτὴν δωρήσασθαι τῷ μοναχῷ τὸν ἐκπλυθέντα χιτῶνα. Ὁ δὲ τοῦτον λαβὼν ὡς ἐκ τῶν κατηχουμένων κατῆλθεν, ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος τῆς ἀοιδίμου ἐκείνης. Ὡς δὲ ᾔσθετο τῆς γεγονυίας αὐτῇ θαυματουργίας, ἀπέσταλε μετὰ σπουδῆς μοναζούσας κελεῦσαι τὸν γέροντα· ὡς δὲ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ μοναστηρίου αἱ μονάζουσαι ἔνθεν καὶ ἔνθεν, οὐδαμῶς τοῦτον θεάσασθαι ἐδυνήθησαν.

narratio ex MS. Ducis Sabaudiæ

4 Τὴν τοιαύτην ἡμέραν καὶ ὥραν ὤφθη ὁ γέρων ἐκεῖνος, ὁ φαινόμενος ὡς μοναχὸς, ἐν Θεσσαλονίκῃ Μονεμβασιώταις τισὶ, οὖσιν ἐκεῖσε δι᾽ οἰκείας αὐτῶν δουλείας, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Γινώσκεται τὴν Κυρίαν τὴν Ἡγουμένην τοῦ κάτω μοναστηρίου ἐν Μονεμβασίᾳ; Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ναί· πάνυ γινώσκομεν αὐτὴν καὶ συγγενὴς ἡμῶν ἐστι. Ὁ δὲ γέρων,... ἀρτίως, καὶ αὐτή μοι δέδωκεν τοῦτο τὸ ἱμάτιον· ἀλλ᾽ ὑπάγοντες εἰς Μονεμβασίαν, εἴπατε, αὐτήν.......... καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῶν. Οἱ δὲ κατώπιν αὐτοῦ ἔδραμεν, ἐρωτῆσαι αὐτόν. Οἱ δὲ θαυμάσαντες ἐσημειώσαντο τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν, ὅτε ὤφθη αὐτοῖς, καὶ ὡς ὑπέστρεψαν ἐν Μονεμβασίᾳ ἐλθόντες καὶ τὴν μακαρίαν Ἡγουμένην [εὑρόντες] ἐπληροφορήθησαν παρ᾽ αὐτῆς τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν, ὅτε ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς· καὶ θαυμάσαντες καὶ δοξάζοντες τὸν D Θεὸν, ὑπέλαβον ἐκεῖνον εἶναι τὸν ὡς γέροντα ὀφθέντα, τὸν θεολόγον καὶ εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην.

5 Αὕτη ἡ μακαρία Μάρθα τῆς ἑορτῆς τελουμένης τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίου Θεοτόκου, ὡς ἦν ἐν τοῖς κατηχουμένοις καὶ τοῦ ὀρθρινοῦ ὕμνου ἐπιετέλουν αἱ μονάζουσαι, ἐθεώρει ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ ἁγίου ἐκείνου ναοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθεζομένην τὴν πανύμνυτον Θεοτόκον, καὶ ταύτην βλέπουσα ἀκαταπαύστως ἐδάκρυεν. Ὡς οὖν πρὸς τὸ τέλος τῆς ὀρθρινῆς δοξολογίας ἤρξαντο αἱ μονάζουσαι ψάλλειν μετὰ φωνᾶς ἰσχυρᾶς, ἡ θεωρία τῆς δεσποίνας ἡμῶν Θεοτόκου ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἀοιδήμου ἐκείνης ἀφανὴς ἐγένετο, καὶ εὐθέως ἔκραξα λέγουσα· Ὦ τί ἐποιήσατε; Αἱ δὲ θαμβηθεῖσαι, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ὀρθρινῆς δοξολογίας, ἠρώτων αὐτὴν, διὰ τί ἔκραξεν; Ἡ δὲ ἀπήγγειλεν αὐταῖς τὴν φοβερὰν ἐκείνην θέαν, καὶ παρήγγειλεν ἀπὸ τότε ἡσυχῶς ψάλλειν καὶ μετὰ συντετριμμένης καρδίας. Οἱ γὰρ παριστάμενοι ἐπιγηίῳ Βασιλεῖ, ἀνθρώπῳ φθάρτῳ καὶ ὁμοιοπαθεῖ, οὐ τολμῶσι περιστραφῆναι ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἀλλὰ μετὰ βεβλημένου τοῦ φρονήματος παρίστανται, κάτω νεύοντες, μήπως προσκρούσωσι τῷ Βασιλεῖ· καὶ πόσον μᾶλλον ἡμεῖς, αἱ τῷ ἐπουρανίῳ καὶ φο- E βερῷ Βασιλεῖ, τῷ ἀφθάρτῳ καὶ αἰωνίῳ δημιουργῷ πάσης κτίσεως ὁρατῆς καὶ νοουμένης παρίστασαι [μέλλομεν σπουδεῖν] μήπως προσκρούσωμεν αὐτῷ καὶ ἔνοχοι γενώμεθα τῶν αἰωνίων κολάσεων. Τοῖς τοιούτοις λόγοις τὰς ἐμπιστευθείσας αὐτῇ ψυχάς.... ἀσκήσεως δρόμον καλῶς διανύσασα, μέτεστι πρὸς Κύριον, παρ᾽ αὐτοῦ κομισαμένη τὸν τῆς ἀσκήσεως καὶ ὑπομονῆς αἰώνιον μισθὸν σὺν τοῖς ἄλλοις. Καὶ ταῦτα συνέγραψεν ὁ προειράμενος Παῦλος Ἐπίσκοπος Μονεμβασίας, γέννημα καὶ θρέμμα τῆς αὐτῆς πόλεως.

B. Martha Hegumena fluxu sanguinis laborans,

6 Temporibus majorum nostrorum fuit in monasterio inferiore sanctissimæ Deiparæ B. Martha Hegumena, virtute adeo excellens, ut nulla ad illam comparanda in castro inveniretur Monembasiæ. Contigit autem sanguinis profluvio ipsam laborare, ideoque in *e* Catechumeniis ejusdem sanctæ ecclesiæ morari. Die quadam venit in monasterium illud monachus quidam provectæ ætatis, volens Hegumenam alloqui. Quod ipsi ubi nuntiarunt monachæ; mandavit, Catechumenia ut conscenderet : quo postquam ille enisus est, petiit unam sibi e vestibus illius donari. Sed dixit Hegumena : Crede, Pater, duæ mihi solum tunicæ sunt, quarum unam, uti vides, induta sum : alteram modo eluit ancilla mea, ut illa me vestiam, dum mundet hanc, qua nunc tegor propter infirmitatem, quæ me peccatorum meorum causa invasit. Verum, si ita jubes, quæsitam monacharum F vestem quampiam elargiar tibi. Quibus auditis, cecidit in faciem suam senex, dicens : Adjuro te per Christum Deum nostrum, qui natus est ex sancta virgine Maria, tuarum ut vestium mihi unam des. Ad hæc verba, jussit Beata illa famulam suam monacho donare lotam tunicam. Accepit ille, et e Catechumeniis descendit; cum subito fluxus sanguinis stetit celebris istius feminæ : quod prodigium in se patratum ubi persensit; misit cum festinatione monachas requisituras senem : sed egressæ monasterio hinc inde, neutiquam invenire illum potuerunt.

petenti ignoto monacho dat vestem suam,

et sanatur, illo evanescente :

7 Eadem die ac hora idem senex, monachi speciem indutus, quibusdam Monembasiotis apparuit Thessalonicæ, ubi negotiorum sui causa agebant; dixitque : Nostisne Dominam Hegumenam inferioris monasterii Monembasiæ? Qui responderunt, Etiam, optime novimus, et sanguine contingit nos. Rursum senex : Modo [vidi eam] et ipsa hanc mihi largita est vestem : sed abeuntes Monembasiam dicite [*f* illam esse sanatam a S. Joanne Theologo et Evangelista] : et his dictis, ab illis exivit. Illi autem abeuntem secuti sunt, diligentius percunctaturi; sed evanuit ex oculis eorum. Quamobrem mirati, notarunt diem et horam, qua apparuerat : ac re-

qui eadem hora alibi aliis etiam apparens,

putatur fuisse S. Joannes Evang.

versi

A versi Monembasiam, reperta beata Hegumena, certiores facti sunt, eamdem fuisse diem et horam, qua fluxus sanguinis cessarat: hinc cum admiratione laudantes Deum, suspicati sunt, senem illum fuisse Theologum atque Evangelistam Joannem.

Videt B. Virginem in templo,

8 Hæc ipsa B. Martha, celebrata obitus sanctissimæ Dei genitricis festa luce, cum esset in Catechumeniis; ac matutinos hymnos persolverent moniales; conspexit in ara sanctæ istius ecclesiæ sedentem in throno, omni laude dignissimam Dei parentem: dumque videbat, lacrymabatur continenter. Ubi vero moniales ad finem hymnorum clariori cœperunt sono intonare; spectaculum Dominæ nostræ Deiparæ abiit e conspectu venerabilis Marthæ, quæ exclamavit illico: O quid fecistis! Illis vero exterritis ac post hymnos interrogantibus, quorsum sic exclamasset: tremendum illud spectaculum enarravit, præcepitque deinceps modestius et contrito corde canere. Nam qui terreno Regi, inquit homini corruptioni et doloribus æque ac alii obnoxio, adstant, non audent hinc inde se vertere, sed dejecto vultu animoque consistunt, ne forte offendant Regem. Quanto igitur potiori jure satagendum nobis est, cœlesti ac tremendo Regi, incorruptibili B ac sempiterno creaturæ omnis visibilis atque excogitabilis artifici adstantibus, ne forte hujus offensam et supplicia æterna incurramus. Talibus verbis creditas sibi animas [erudiens], exercitationis suæ stadio probe decurso, transiit ad Dominum, æternam virtutis ac patientiæ suæ mercedem cum aliis receptura. Atque hæc sunt, quæ conscripsit præfatus Paulus Episcopus Monembasiæ, ibidem natus atque alitus.

docetque moniales, quanta cum modestia canendum Deo sit.

ANNOTATA.

a Monembasia *Urbs est Archiepiscopalis Peloponnesi in Laconia, distans a promontorio Malea* 30 *Mill. pass. in Boream. Olim* Epidaurus *appellata fuit; mediæ ætatis Græci* Monembasiam *vocarunt; nunc* Malvasia *audit.* D

AUCTORE C. J.

b Constantinus Porphyrogeneta, *post patrui sui Alexandri breve et vix unius anni regnum, adhuc puer Imperium excepit mense Junio anno* 912, *adscito in consortem Romano Leucapeno. Illius anno* 2 *Symeon Rex Bulgarorum Thraciam vastavit, qua occasione an* fuerint forte *occisæ tres in titulo nominatæ Sanctæ, non divinamus: erant enim Bulgari tunc Christiani, etsi Barbari.*

c *Quarta illa Leonis uxor, istius nominis secunda.*

d *Diversa a matre Symeonis Stylitæ, de qua ante.*

e Catechumena *seu* Catechumenia *sunt* porticus, *ut ait du Cange in Glossario hic,* ecclesiæ superiores, sic dictæ, non quod fuerint Catechumenorum stationes, vel locus ubi instrui solebant, ut censent Baronius, Wolphius, et Meursius; sed quod in iis mulieres sacras liturgias auditu exciperent. *Apud eumdem vide plura tum hoc loco, tum in Constantinopoli Christiana Lib.* 3 *Cap,* 38. *Propter immunditiam igitur voluit inter ceteras consistere; cui alias ratione officii propior accessus ad altare, utpote Diaconissæ competebat. Licet enim Balsamon, apud Goarem in Euchologio pag.* 14, *dicat, quod* menstruorum inquinatio ministerium Diaconissarum a divino et sancto altari expulit, *id neque ab antiquo servatum videtur, neque servatum ubique: meminit enim ipse* Monacham anum et puellulam infra pubertatis annos constitutam (*utpote quæ essent immunes ab inquinatione menstrua*) ad altare monialium subservire Diaconis in depromendis et recipiendis sacris vestibus, thureque et igne præparandis. *Plura vide apud eumdem ad Ordinem servandum in benedictione Diaconissæ; qui utinam etiam Ordinem dedisset benedicendæ Hegumenæ; putat enim P. Papebrochius in aliquibus Sanctorum Actis legisse, quod Episcopus ei in manus tradiderit thuribulum tamquam id ad illius Ordinationis ritum pertineret.* E

f *Exciderat circiter linea una, quæ videbatur hunc sensum continere. Similiter infra omissum aliquid fuerat, ubi puncta notata sunt.*

DE S. THOMA SALO,

MONACHO ANTIOCHIÆ SYRIÆ.

C

COMMENTARIUS CONRADI JANNINGI S. J.

F

NOT. 37* * APP. TOM. VII MAJI.

De ejus notitia ex Vita B. Marthæ et Evagrio.

SÆC. VI.

Quia cultus dies incertus,

Uti modo de B. Martha, Hegumena Monembasiæ, *quod dies cultui dicatus lateat, ob synonymiam statim post S. Martham, S. Symeonis Stylitæ Junioris Matrem egimus; sic in præsentia de sancto hoc* Thoma, *ob mentionem illius in ejusdem S. Marthæ Vita factam, tractandum suscipimus. Quam enim certum est,* Thomam *hunc Antiochiæ sacrum obtinuisse cultum, tam incertum quo obtinuerit die; cumque vix sperare liceat alicunde nos certiora edocendos, aptior visus est offerri locus non posse, quo reponeretur, quam hic ipse; ubi saltem aliqua ratio et connexio est, quod in vita præcedenti, ut dixi, S. Marthæ de illo agatur, forte numquam alias recursuro. Esse autem hunc* Thomam, *qui innotescit ex Vita prædicta num.* 24 *et* 28 *eumdem cum illo, qui jam pridem cognitus fuit Evagrio Hist. Ecclesiast. lib.* 4 *Cap.* 35 *perspicue constabit consideranti utrumque locum mox proferendum.*

hic datur ob memoriam ejus in vita S. Marthæ.

2 *Colligitur autem ex eodem Evagrio, quod initio seculi sexti floruerit, ejusque ante medium occubuerit. Præterquam enim quod ea tempestate vixisse scribatur, qua ejusdem instituti Symeon Salus sapienti stultitia mundum illusit tempore Justiniani; apertissime indicatur, residente in sede Antiochena Ephræmio, e vivis excessisse; si quidem populus patratum statim a morte ejus miraculum de cadavere, alia sibi super imposita non ferente, Ephræmio nuntiavit: hunc autem ad medium seculi sexti non pervenisse, nec tamen multum abfuisse, habent tabulæ Theophani additæ. Colligitur item, qua in regione monasticam exercuerit vitam, nec non eximia viri tolerantia, injuriose colapho percussi: cognoscitur etiam prophetiæ dono præditum fuisse, ex vaticinio reipsa exitum suum sortito: cuilibet denique, compendium Vitæ mox subjiciendum consideraturo, alia quoque exinde eruere haud erit difficile.*

Floruit et obiit ante medium seculi 6.

3 *Primum itaque proferatur quod legitur in Vita S. Marthæ supra memoratæ. Num.* 24 *ubi filium Symeonem illa rogat, ut sese in communi Daphnes loci patiatur*

Auctore C. S. Mortuus, inter peccatores jacere non vult:

patiatur cum peregrinis tumulari; quos inter *inquit,* connumeratus etiam B. Thomas, sepulturam cum ipsis ibidem sortitus est; qui elapso triduo gloriam suam per miraculum testatus, non tulit se peccatoribus, qualis ego sum, passim jacentibus permixtum esse, et magnam Antiochiam summa cum gloria illatus est. *Numero autem.* 28, S. Thomas monachus *appellatur. Plura dabit ac illustriora Evagrius, loco supra citato, hunc præfigens titulum*: Περὶ Θωμᾶ μοναχοῦ, καὶ αὐτοῦ ὁμοίως προποιητοῦ Σαλοῦ. De Thoma monacho, qui etiam ipse pari modo stultitiam simulavit; *scilicet quo S. Symeon Salus, cujus Vitæ epitomen Cap. præcedenti proposuerat. Sic igitur pergit.*

uti plenius narrat Evagrius lib. 4 cap. 35.

4 Ἦν δὲ τηνικάδε καὶ Θωμᾶς τόνδε διαθλεύων τὸν βίον, ἀνὰ τὴν Κοίλην-Συρίαν, ὃς πρὸς τὴν Ἀντιόχου γέγονε τὴν ἐπίτειον χορηγίαν κομιούμενος τῆς κατ' αὐτὸν μονῆς· ἐτέτακτο δὲ ἐκ τῆς αὐτόσε ἐκκλησίας. Τοῦτον ὁ Ἀναστάσιος οἰκονομῶν τὴν ἐκκλησίαν, ἐπειδὴ συχνῶς αὐτὸν ἠνώχλει, τῇ χειρὶ κατὰ κόῤῥης ῥαπίζει· καὶ δυσανασχετούντων τῶν σφίσι παρόντων, ἔφη, οὔτε αὐτὸν ἔτι λήψεσθαι, οὔτε τὸν Ἀναστάσιον δοῦναι· καὶ ἄμφω γενέσθαι· Ἀναστασίου μὲν μεθ' ἡμέραν μίαν τὸν βίον ἀναστρέψαντος, Θωμᾶ δὲ ἐν τῷ τῶν νοσούντων καταγωγίῳ ἀνὰ τὸ προάστειον Δάφνην, ἐν τῇ ἀποπορεύσει, πρὸς τὸν ἀγήρω μεταστάντος βίον. Ἐπειδὴ ἑνὸς καὶ δευτέρου τεθέντοιν, ὕπερθεν αὐτοῖν τοῦ αὐτοῦ σῶμα γέγονε, μέγιστον θαῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ θάνατον αὐτὸν ἀναδεικνύντος (ἀπεπέμποντο γὰρ μακρὰν ἀποκρουόμενοι) θαυμάσαντες τὸν Ἅγιον, Ἐφραιμίῳ διαγγέλλουσι. Καὶ μετὰ δημοτελοῦς ἀγερωχίας καὶ πόμπης μετακομίζεται ὁ πανάγιος αὐτοῦ νεκρὸς ἀνὰ τὴν Ἀντιόχου, ἐν δὲ τῷ κοιμητερίῳ τιμᾶται τὴν τηνικαῦτα φοιτήσασαν λοιμώδη νόσον παύσας· οὗ καὶ τὴν ἐτήσιον ἑορτὴν μέχρις ἡμῶν παῖδες Ἀντιωχέων μεγαλοπρεπῶς ἄγουσιν.

unde scimus

vixisse in Cœle-Syria:

5 Fuit etiam ea tempestate Thomas quidam, qui in Cœle-Syria idem vivendi genus excolebat. Hic aliquando Antiochiam venit, annuum stipendium accepturus ad monasterii sui alimoniam. Hoc autem stipendium ex redditibus Antiochensis Ecclesiæ præberi consueverat. Quodam igitur die Anastasius, qui erat Œconomus ejusdem ecclesiæ, supradicto Thomæ, quoniam frequenter ei molestus erat, colaphum infregit. Quod factum cum indigne ferrent qui aderant, Thomas nec se accepturum amplius quidquam, nec illum daturum esse dixit. Utrumque porro ita evenit; Anastasio postera die e vivis sublato; Thoma vero inter redeundum in hospitio Infirmorum, quod est in suburbano Daphnensi, ad immortalem vitam evocato: cujus cadaver sepultum est in monumentis peregrinorum. Sed quoniam uno et altero post illum ibidem sepulto, corpus Thomæ semper supra illos extabat (Deo scilicet etiam post mortem illius maximum edente miraculum; reliqua enim cadavera submovebantur longius ac repellebantur) incolæ sanctum virum admirati, Ephræmio rem nuntiant. Tum vero sanctissimum ejus corpus publica festivitate ac solenni pompa Antiochiam deportatum, et in cœmeterio honorifice depositum est; cum pestilentem morbum, qui tum grassabatur, translatione sua depulisset. Hujus diem festum Antiocheni ad nostra usque tempora quotannis magnifice celebrant. *Hactenus Evagrius, et ipse Antiochenus, unde et fidei majoris. Plura de illo reperienda, vix spero.*

et obitu supradicto Antiochiæ mortuum

DE B. PHILIPPO PLACENTINO

ORDINIS EREMITARUM S. AUGUSTINI.

G. H.

SYLLOGE HISTORICA.

De ejus ætate, cultu, patria, corpore.

Anno MCCCVI.

Tempus mortis.

Petrus Maria Campi, Canonicus Ecclesiæ Cathedralis Placentinus, tomo 3 Historiæ Ecclesiasticæ patriæ, Italice sub annum* MDCLXII *excuso, asserit* B. Philippum Placentinum, *Ordinis Fratrum Eremitarum S. Augustini, Placentiæ in Conventu S. Laurentii dicti Ordinis anno* MCCCVI *extremum diem obiisse, eumque quotannis solenni concursu a dictis Fratribus S. Laurentii celebrari, tertia feria Pentecostes : quæ dicto anno* MCCCVI *incidit in hunc* XXIV *Maji. Nam tunc cyclo Lunæ* XV, *Solis* XXVII, *littera Dominicali* B *Pascha celebratum fuit die* III *Aprilis, et festum Pentecostes* XXIV *Maji. De eo sequentia scribit prædictus Canonicus :* B. Philippus civis noster est in magna æstimatione ac reverentia apud suos caros populares, et a Domino Deo illustratus miraculis, tam in vita quam post mortem : ejusque sacrum corpus fuit a Fratribus in particulari sepulcro depositum.

Cultus sacer:

locus natalis præ Mantua

2 *Non refert, quod in quodam Chronico MS. appelletur* Philippus Mantuanus : *forte id contigit ideo, quod Mantuæ susceperit habitum monasticum, aut longo etiam tempore habitarit; eo modo quo* S. Nicolaus *ejusdem Ordinis Augustiniani cognominatur* Tolentinus, *quamvis natus fuerit in diœcesi Firmana. Quidni et familia cognominata* Mantuana *fuerit* Placentiæ, *uti modo sunt* Parmensis, Cremensis, Neapolitana, *vulgo dictæ* da Parma, da Crema, da Napoli, *et similes. Præterea Mantuani, qui diligentissimi sunt in enumerandis etiam recentioribus Sanctis ac Beatis ibidem prognatis (inter quos sunt B. Juliana Mantuana, Abbatissa Venetiis, B. Clara et B. Claromonda sanctimoniales Goadarenses, et B. Margarita sanctimonialis ad S. Vincentium) non tamen recensent cum iis* B. Philippum; *licet non potuerint, ob vicinitatem locorum, ignorare sanctitatem vitæ et famam miraculorum. Hinc credi potest* B. Philippum *Placentiæ natum fuisse, et recensendum inter Sanctos ac Beatos, origine sua ac nativitate Placentinos : prout illum esse censuerunt multi ac fide dignissimi scriptores, etiam externi et non Placentini. Quo circa non adfertur auctoritas Domini Locati Placentini, qui posset videri favere Patribus Eremitanis Placentinis, dum de illo dicit :* Est et Philippus pro Divo habitus. *Sed primo loco assumatur Ambrosius Coriolanus, qui ut Ordinis sui Generalis potuit habuisse plenam sanctitatis notitiam, ac corpus ejus visitasse, et examinasse librum, in quo omnia ejus miracula continebantur, quem asserunt Patres incendio periisse. Hic ergo Generalis, in Chronico suo Romæ anno* MCCCCLXXXI *excuso, inter Sanctos et Beatos sui Ordinis collocat* B. Philippum *his verbis :* Vigesimus sextus fuit B. Philippus Placentinus : cujus corpus requiescit in ecclesia S. Laurentii Placentiæ, Ordinis Fratrum Eremitarum S. Augustini in magna veneratione ac reverentia : meritis cujus multa signa omnibus, et maxime Placentinis, continuo Deus ostendit, quæ longum esset hic narrare. *Hæc ibi. Eodem modo Raphael Volaterranus lib.* 21 *Commentariorum, ubi de hoc Ordine Eremitarum agit,*

dicenda Placentia.

ista

A *ista verba adducit :* Inter Beatos et illi putantur, vitæ meritis vulgo cogniti, Vitus Pannonius, et Philippus Placentinus. *Ita et* Philippus Placentinus *appellatur ab Hieronymo Seripando Cardinale, qui Legatus Pontificius in Concilio Tridentino præsedit, et Compendium rerum Augustinianarum scripsit. Sed et Josephus Pamphilus Episcopus Signinus in Chronico Ordinis ejusdem Romæ anno* MDLXXXI *excuso, ad annum* MCCCCXLI *ista habet :* Philippus Placentinus, vir ut multa sanctitate præditus, multos etiam infirmos miraculose sanavit, præsertim Guilielmum Priorem Generalem, qui morbo gravi correptus vivere desistebat. *Demum (quod valde appendendum est) Papiæ in Conventu Fratrum Eremitarum S. Augustini, inter imagines Sanctorum ac Beatorum Ordinis in Claustro depictas, est effigies devota hujus* B. Philippi, *dextra manu tenentis lilium cum aliquo Officio, capillitio calvo et barba rara aut pene nulla, apparentis quasi esset ætatis quinquaginta circiter annorum, circa cujus caput in circuitu ista verba leguntur :* B. Philippus de Placentia.

Ab aliis Mantua assignatur.

3 *Et hæc omnia decerpsimus ex narratione Petri Mariæ Campi Canonici Placentini, circa sanctitatem et locum natalem dicti* B. Philippi. *Interim Hieronymus Roman, et ex eo Herrera, de quibus infra agemus,* B *et Ludovicus Torellus Bononiensis in Compendio suo Illustrium sanctitate virorum ac mulierum ordinis Augustiniani centuria 2 cap. 48, censent* B. Philippum, licet nativitate fuerit Mantuanus, Placentinum cognominari, *quod ibidem quasi toto tempore vixerit, et miraculis etiam in vita clarus decesserit : sicuti S. Antonius Ordinis Minorum, natus Ulyssipone in Lusitania, cognominatur Patavinus seu de Padua, quod meritis et miraculis clarus Patavii obdormiverit in Domino. Porro Thomas de Herrera tomo 2 Alphabeti Augustiniani pag. 241 asserit, in antiqua MS. Chronica Placentina hæc contineri :* Eodem anno MCCCVI Beatus Frater Philippus Ordinis Fratrum Eremitanorum obiit in civitate Placentiæ miraculis coruscando, et sepultus fuit in Ecclesia Fratrum Eremitanorum Placentiæ. *Ubi non dicitur Placentiæ natus : quod nos aliorum ulteriori examini relinquimus, et ex* D *eodem Herrera ista adjungimus.* Si verum est quod AUCTORE G. B. Pamphilus et Pamphilo coævus Hieronymus Roman retulere, nempe B. F. Guillelmum de Cremona Priorem Generalem, qui gravi morbo correptus vivere desistebat, fuisse a B. Philippo in pristinum incolumitatis statum restitutum ; intelligendum est de Guillelmo adhuc adolescente, qui anno MCCCXXVI in Generalem assumptus est, et usque ad annum MCCCLIV et amplius supervenit. *Cur autem non intelligatur sanatus implorato patrocinio B. Philippi mortui? Sed pergit Herrera.*

Aquæ benedictio:

4 In ecclesia cœnobii nostri Placentini (ut Petrus Maria Campi refert) a tempore immemoriali fit quotannis festum de B. Philippo, quamvis nec divinorum Officiorum, nec Missæ celebratione colatur, feria tertia in Pentecoste : et in ejus honorem fit solennis aquæ benedictio, concurrente populo, ut narrat Andreas Gellominius in Thesauro cœlesti devotionis ad Beatam Virginem. Olim ejus corpus a multis annis reconditum erat supra quoddam altare in urna lapidea, cultum et adoratum a populo Placentino. At cum aliquibus abhinc annis vir quidam nobilis illud ornare ac decorare vellet ; in honorem E hujus Beati, sacra illius pignora inde incaute fuerunt amota, nullo rogato instrumento, neque assistente Ordinario, et ad sacristiam translata; ubi nunc sunt intra capsam. Ex ea incuria ortum, ut nunc loci Episcopus de identitate corporis juridice dubitet, antequam in prædictum locum decentius et pulchrius ornatum restituatur... Addit Hieronymus Roman, suo tempore feria tertia Pentecostes de B. Philippo quotannis divinum Officium ad primas et secundas Vesperas, et ad sanctum sacrificium Missæ solitum celebrari : ejusque exuvias in peculiari sacello illi sacro, sub marmoreo tumulo quatuor innixo columnis, recondi, iisque carminibus sepulcrum exornari.

corpus ad Sacristiam delatum,

olim in proprio Sacello.

Qui dudum latuit, redolens sacer ecce Philippus,
Clauditur inventus marmore nuper in hoc.

APPENDIX

D. P.

AD DIEM VIGESIMAM QUARTAM.

C

DE MARTYRIO S. MELETII ET SOCIORUM.

F

PRÆFATIO CRITICA.

Cur narratio, nostro judicio fabulosa tota, hic detur, et quidem Græcolatine.

SUB ANTONINO IMPER.

Quia hodierno Romano inscriptum Martyrium

Sanctorum Martyrum Meletii Ducis, ac sociorum ejus ducentorum et quinquaginta duorum, qui diverso mortis genere martyrium compleverunt : item sanctarum Martyrum Susannæ, Marcianæ, et Palladiæ, prædictorum militum conjugum, quæ una cum parvulis suis confractæ sunt, *meminit hoc die Romanum Martyrologium, prout illud habetur auctum a Card. Baronio, secuto in his Sirleti Menologium, ubi de iis agitur æque ac in Synaxariis Basiliano, Claromontano, Chifletiano, Mazariniano, Ambrosiano, non sine insigni quoad numerum varietate. Nam in quibusdam socii Meletio dantur* mille ducenti quinquaginta; *in quibusdam,* mille supra myriadem (*sive* undecies mille) ducenti et octo. *Prolixa ubique adduntur elogia, in quibus nominatim laudantur, præter mulieres supra nominatas ;* Stephanus et Joannes Comites, Festus, Faustus, Marcellus, Theodorus, Meletion, Sergius, Marcellinus, Felix, Photinus, Theodoriscus, Mercurius, et Didymus; Serapion Ægyptius, Callinicus magus, Christianus et Cyriacus pueri. *Horum omnium qualiscumque notitia, ad prædicta Synaxaria transiit ex Actis, quæ in Laurentiana Bibliotheca Florentiæ Græce descripsimus, et ejusmodi sunt, ut cogamur dubitare, an ullum omnino habeant in vera historia fundamentum; ac proinde, utrum prudenter possint inter Martyres recenseri ii, qui ex illis solis innotuerunt.*

2 *Tota tragœdia sub* Maximo *Ægypti Præside, in Galatiam contra Christianos jussu* Antonini *Imperatoris profecto, acta dicitur, in Tabiensi Metropoli, cujus tunc Episcopus erat* Dicasius : *hic autem Concilio Nicæno interfuit diu post tempora cujuscumque* Antonini. *Deinde, exemplo non alibi legendo, omnium fere corpora*

dandum hic fuit, licet fabulosum:

A *pora post obitum disparuisse dicuntur, unde nullius eorum in aliqua particulari ecclesia cultus aut veneratio. Verum (ut alia plurima taceam) absterret imprimis a fide dictis Actis adhibenda descriptus tyrannorum exitus,* Maximi *Ducis, et* Antonini *Imperatoris: quorum hic in Ægyptum veniens fulmine interiisset, huic vero succedens* Leo Princeps *(toti Romanæ historiæ ignotus) inventum inter cruciatus* Dicasium *Episcopum ab iis solvisset, Christianorum ecclesiam eatenus clausam aperuisset, persecutionem a Christianis in ipsos convertisset Gentiles. Quæ si legere potuisset sapientissimus Baronius, putamus cautius processurum fuisse, in iis, quorum talem agnovisset fontem, ad Romanum Martyrologium adscribendis. Habebamus ea jam quidem labore haud levi Danielis Cardoni nostri Latine reddita, sed pusillorum scandalum veriti, quantamcumque adhiberemus cautelam, non sumus ausi ea ad proprium locum ponere. Ne tamen nihil dedisse videamur tot Synaxariorum auctoritati, et criticæ severitati in iis rejiciendis nimium tribuisse; post longam super his deliberationem, placuit novam inire viam, per quam neque in Sanctorum certorum numerum inserantur ii, de quibus sic merito dubitamus; neque tamen potestas de* B *re tota judicandi subtrahatur lectori, ægre fortassis laturo, si tantus tamque insignis numerus, jamque in Ecclesiæ Fastos receptus, nostro privato judicio expungatur. Quod si placere nunc viderimus, licebit nobis alias quoque ad hoc exemplum simili in causa procedere, ex neutro capite arguendis, sive quod veterum monumentorum aliquid supprimentes, antiquitati faciamus injuriam; sive quod dubios Sanctos certioribus admiscentes, veritatem obscuremus.*

Auctore D. P.

et quidem ad 24 Maji:

3 *Diem retinemus* XXIV *Maji, cum prædictis Synaxariis atque Sirleto et hunc sequente Baronio, quamvis in MS. Florentino reperta Acta notentur* Μηνὶ Μαΐῳ ΚΕʹ Mensis Maji die xxv. *Eadem, nullo expresso* D *numero, hunc simpliciter præferunt titulum:* Μαρτύριον τῶν ἁγίων Μελετίου Στρατηλάτου, καὶ Ἰωάννου καὶ Στεφάνου Κωμήτων, καὶ παντὸς τοῦ πλήθους αὐτῶν Martyrium Sanctorum Meletii Ducis, Joannis et Stephani Comitum, et omnis multitudinis eorum. *Qui magna Menæa ceterosque Græcorum rituales libros superiori seculo imprimenda curarunt Venetiis, aut nullam horum uspiam memoriam repererunt, aut (quod vix credo) de industria omiserunt, alias haud quaquam severi exploratores fabularum. Hispanici Martyrologii auctor Joannes Tamayus de Salazar, exemplo Bivarii et ex auctoritate Pseudo-dexteri sui,* Cluniæ, *veteri Hispaniæ in Arevacis oppido, hodie* Cruuna del Conde *dicto, illos omnes transcribens (hanc enim licentiam Dextrinarum quisquiliarum auctori dicam, an impostori, faciebat Baronii Sirletique silentium de loco ac regione Martyrii) quoniam eos ibi referri videbat ad annum* CCC; *censuit huc quoque spectare repertum Cluniæ in terso lapide monumentum, Romanis litteris sic insculptum.*

quando etiam inseritur Martyrologio Hispanico.

DIOCLETIAN. IOVIUS. MAXIM.

HERCUL, CÆSS. AUGG.

AMPLIFICATO. PER. ORIENTEM.

ET. OCCIDENTEM. POP. R. E

ET. NOMINE. CHRISTIAN. DELETO.

QUI REMPUB. EVERTEBANT.

Sed hæc refutationis non egent, cum eruditioribus Hispanis nota jam passim sit impostura Chronici Pseudo-dextrini aliorumque similium; et talia apud cordatos lectores retulisse, sit ea refutasse.

ACTA FABULOSA

Ex MS. Bibliothecæ Laurentianæ Florentiæ Pluteo IX *Cod.* XIV.

Interprete Daniele Cardono Societatis Jesu.

CAPUT I.

C *Meletii victoria de canibus, per quos Christianis nocebant dæmones: et militis unius de eo somnium.* F

Quibus temporibus Romanum imperium administrabatur ab Antonino, *a* Principe adhuc gentili, magnam in Christianos persecutionis procellam excitavit Maximus, Ægypti Præfectus, ab eodem Antonino in Galatarum regionem, ut Christi fidem professos invaderet undique, et dura insectatione urgeret, immissus. In eam provinciam simul atque homo impius ac crudelis pervenit, confestim quotquot reperiri potuere Christiani, aut idolis sacrificare, aut acerbissimos subire cruciatus, sunt compulsi. Metropolim *b* Tabiensium, etiam mandato Imperatoris, ferox persecutor est ingressus. Fama quippe acceperat versari in ea civitate virum, cui Meletio nomen, Christianæ religionis sectatorem acerrimum, et exercitui apud Galatas cum potestate summa præfectum.

a Maximo Christianos in Galatia persequente,

b

2 Adventante in memoratam modo civitatem Maximo, auditæ sunt voces varia vaticinantium dæmonum, qui in eo commorabantur balneo, quod Gymnasii etiam nomine vocabant, et in quo Herculis, Palladis, Veneris, Dianæ, ac Minervæ conspiciebantur simulacra. At qui in Jovis delubro sedem fixerant impuri genii, ex utroque loco in unum

male sibi a Meletio metuentes dæmones,

Κατ᾽ ἐκεῖνον καιρὸν διώκοντο οἱ Χριστιανοὶ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Ἀντωνίνου, ἐθνικοῦ ὑπάρχοντος, διὰ Μαξίμου τοῦ Δουκὸς τῆς Αἰγύπτου, ἀποσταλέντος ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Ἀντωνίνου ἐν τῇ τῶν Γαλατῶν χώρᾳ, καὶ ἐξουσίαν λαβόντος τοῦ περιέρχεσθαι καὶ διώκειν τοὺς τῆς εὐσεβείας ἐργάτας Χριστιανούς. Οὗτος ἐλθὼν ἠνάγκασεν αὐτοὺς θύειν τοῖς θεοῖς, ἢ κολάσεσιν ἀνηκέστοις ὑποβάλλεσθαι. Ἐξεπέμφθη δὲ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως εἰς τὴν Ταβιανῶν Μετρόπολιν· ὅτι ἤκουσεν ἐκεῖ εἶναί τινα ἄνδρα τῆς αὐτῆς θρησκείας τῶν Χριστιανῶν, ὀνόματι Μελέτιον, ἐπέσχοντα τὸ ἀξίωμα τοῦ στρατηλάτου ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ τῶν Γαλατῶν.

Ἐλθόντος δὲ Μαξίμου τοῦ Δουκὸς ἐν τῇ Ταβιανῶν μετροπόλει τῆς Γαλατίας, προεφήτευον οἱ δαίμονες, οἱ μὲν παραμένοντες ἐν τῷ δημοσίῳ λουτρῷ τῷ ἐπιλεγομένῳ Γυμνασίῳ, ὅπου εἱστήκει Ἡρακλῆς, καὶ Παλλὰς, καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ ἡ Ἄρτεμις, καὶ ἡ Ἀθηνᾶ. Οἱ δὲ λοιποὶ, οἱ ἐν τῷ τοῦ Διὸς ἱερῷ, ἐκ τῶν ἀμφοτέρων συναγόμενοι τόπων, τοὺς παρερχομένους ἀπέκτεινον. Ἦν γὰρ ὁ δῆθεν πρῶτος αὐτῶν λέγων αὐτοῖς· Ὅτιπερ ἐγὼ ἀναβὰς εἰς τρίτον οὐρανὸν, ἤκουσα Ἀγγέλους πεμπομένους ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Ἀρχαγγέλου, ὅτι ἀπέλθετε πρὸς Μελέτιον, καὶ διαφυλάξατε αὐτὸν, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ.

A αὐτῷ. Νῦν οὖν τί ποιήσομεν; Οὐκ ἔτι δυνάμεθα παραμένειν ἡμεῖς ἐν τῷ χαλκουργήματι, καὶ διαστρέφειν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Τῇ γὰρ τρίτῃ νυκτὶ, μηνὶ Αὐγούστῳ, πεσεῖται ἡ κεφαλὴ τοῦ χαλκουργήματος οὐρανίῳ δυνάμει, ὑπό τινος Μελετίου λεγομένου. Ἀλλ' ἡμεῖς εἴ τινα εὕρωμεν νυκτὸς ἢ μεσημβρίας, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ὡς νομίζοντες ἀποκτείνειν Μελέτιον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. Ταῦτα οὖν ἤκουον οἱ μιαροὶ ἱερεῖς τῶν Ἑλλήνων παραμένοντες ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς, καὶ ἀνήγγειλαν τῷ Σεραπίονι, ὅστις ἦν ἐλθὼν ἐξ Αἰγύπτου σὺν τῷ Μαξίμῳ.

Χωρήσαντες οὖν οἱ δαίμονες εἰς κύνας, τοὺς παριόντας Χριστιανοὺς ἐπολέμουν· ὁ δὲ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Μελέτιος ἀκούσας, καὶ ζήλου θεϊκοῦ πλησθεὶς, λέγει τοῖς Κόμησι, καὶ τοῖς Τριβούνοις ἑστῶσιν ἐγγὺς αὐτοῦ· Ἄνδρες νεανίσκοι, διὰ τὸν Βασιλέα ἡμῶν τὸν ὕψιστον, καὶ τὸν βραχίονα αὐτοῦ τὸν ὑψηλὸν, τὸν ἐν ἀνάγκῃ πολεμοῦντα ὑπὲρ ἡμῶν, στῆτε γενναίως. Ἀκήκοα γὰρ ὅτιπερ κύνες συναχθέντες, οὐδένα καθεστίουσιν τῶν Ἑλλήνων, εἰ μὴ μόνον τοὺς γνωρίζοντας τὸν ἀόρατον ἡμῶν Βασιλέα τὸν ἐπουράνιον. Θέλω οὖν ἵνα τὸν Χριστὸν σύμμαχον λαβόντες ἀποκτείνητε αὐτούς. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν νεανίσκων, ὀνόματι Φαῦστος Κώμης, ἐλθὼν λέγει τῷ ὄχλῳ. Τί στήκομεν, Ἄνδρες Ἀδελφοί; ἀπελθόντες ποιήσωμεν τὸ
B κελευσθὲν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ στρατηλάτου ἡμῶν. Οἱ δὲ ὄχλοι ἀπίεσαν προθύμως, ἁρπάσαντες ξύλα τοῦ ἀπελθεῖν καὶ ἀποκτεῖναι τοὺς κύνας.

Ὁ δὲ Μελέτιος ποιήσας τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα, ὑποβληθεὶς ὑπ' Ἀγγέλου, καὶ ἁρπάσας παιδικὸν ἔνδυμα, ἐξεπήδησεν ὡς λέων· ἦσαν γὰρ Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ οἱ βοηθοῦντες αὐτῷ. Καὶ ἀπελθὼν ὁ Μελέτιος, ἄντικρυς τοῦ ἱεροῦ ἔστη, καὶ λέγουσιν αὐτῷ αἱ μιερεῖς· Μή σε διασπαράζοισιν οἱ κύνες· οὐκ οἴδασι γὰρ τὸ τίς εἶ; Οἱ μὲν γὰρ ἔβλεπον αὐτὸν μόνον, καὶ ἔχοντα σχῆμα δουλικόν· οἱ δὲ ἔβλεπον αὐτὸν ἔχοντα σχῆμα αρχοντικὸν, καὶ ὄχλον μετ' αὐτοῦ λευκοφόρων, ἐχόντων δὲ εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν σκῆπτρα βασιλικά. Ὁ δὲ κύων ὁ εἷς, ὁ παραμένων ἐν τῷ ναῷ τοῦ Διὸς, πάνυ ὢν εὐμεγέθης, τρεφόμενος ἀπὸ τῶν μιεροθύτων, προσεσχηκὼς τῷ Μελετίῳ, τοῦ μὲν ὑλακτεῖν οὐκ ἐπαύετο, τὸ δὲ ὁρμῆσαι οὐκ ἐδύνατο ὑποστρεφόμενος. Καὶ λέγουσιν οἱ Ἄγγελοι τῷ Μελετίῳ· Ἐπιτίμησον τῷ κυνὶ, καὶ διαῤῥαγήσεται. Λέγει ὁ Μελέτιος τῷ κυνὶ οὕτως· Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ βραχίων ὁ ὑψηλὸς καὶ ἀόρατος διαῤῥήξει τὸν κύνα τοῦτον. Καὶ εὐθέως διεῤῥάγη ὁ κύων, καὶ εὑρέθη ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ δράκων νεκρὸς, καὶ ἐθαύμασαν οἱ μιερεῖς τὸ γεγονός.

Καὶ ἀναχωρήσας πάλιν ὁ Μελέτιος, ἔρχεται ἐπὶ τὸ λουτρὸν τὸ δημόσιον τὸ ἐπιλεγόμενον Γυμνάσιον· καὶ προσεσχηκότες οἱ κύνες τῷ Μελετίῳ, διὰ τὸν φόβον τῶν μετ' αὐτοῦ ὄντων Ἀγγέλων περιεστέλλοντο αὐτόν. Ὁ δὲ
C Μελέτιος λέγει αὐτοῖς· Ἅπερ ἐποιήσατε κακὰ, ὁ Κύριος ἐκζητεῖ, καὶ νῦν τί περιστέλλεσθε; Καὶ πάλιν λέγει ἐν προσευχῇ· Ὁ ὀφθαλμὸς ἀκοίμητος καὶ ἀόρατος, ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, διάῤῥηξον καὶ τούτους τοὺς κύνας, ὥσπερ καὶ τὸν ἐν τῷ ἱερῷ. Καὶ εὐθέως ὅλοι διεῤῥάγησαν οἱ κύνες, καὶ εὑρέθησαν ἐν ταῖς κοιλίαις αὐτῶν ἀσπίδες νεκραί. Καὶ ἰδὼν ὁ Μελέτιος, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τῆς γῆς εὐλόγησεν τὸν Θεόν. Καὶ ἀναστὰς καὶ ἰδὼν τὰ εἴδωλα τῶν ἀγαλμάτων ἐν τῷ δημοσίῳ λουτρῷ, τοῦ Ἡρακλέος, καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ἑτέρων ψευδευνύμων θεῶν, εὔξατο κατ' αὐτῶν· καὶ εὐθέως συνετρίβησαν, καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. Ἀπερχομένου δὲ αὐτοῦ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μιερεῖς· Μὴ σὺ εἶ Μελέτιος, ὃν προεφήτευσαν οἱ Θεοί; Ὁ δὲ σιωπήσας ἀνεχώρησεν ποιήσας τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ.

Ὑπήντησεν δὲ αὐτῷ ὁ ὄχλος αὐτοῦ, ἔχοντες ξύλα τοῦ ἀπελθῆναι καὶ ἀποκτεῖναι τοὺς κύνας. Καὶ προσχὼν αὐτοὺς ἐρχομένους λέγει αὐτοῖς· Τί κάμνετε, Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες; Ὁ Δεσπότης ἡμῶν Χριστὸς διέῤῥηξεν τοὺς κύνας. Οἱ μὲν οὖν ἀκούσαντες ὑπέστρεψαν, καὶ ἀπίεσαν μετ' αὐτοῦ. Οἱ δὲ λέγουσιν· Τί θέλει τοῦτη εἶναι; Φαυστῖνος δὲ ὁ πρῶτος αὐτῶν λέγει αὐτοῖς· Ἀδελφοί, εἶδον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἐνύπνιον. Καὶ ἐλογισάμην ὅτι ἄρα μὴ βασιλεῦσαι ἔχει ὁ νεανίας οὗτος, ἢ ταχέως ἀποθανεῖν.

coacti, prætereuntium plures morte afficiebant. Ita D
quippe edixerat, qui primum inter illos locum *EX MS. FLORENT.*
obtinere visus; quoniam ego in tertium usque cœlum conscendens, audivi Angelorum voces a Michaele Archangelo missorum ad Meletium, ut magna eum comitesque ejus diligentia adversus nos securos præstent. Quid igitur nunc, socii, agamus? Non enim nobis deinceps licitum erit simulacra hæc ænea, ut ante, inhabitare, nec mortalium animos mentesque pervertere. Augusto namque mense, et mensis ejus nocte tertia, ænei hujus simulacri caput divina virtute in terram corruet, Meletio quodam facinus patrante. Nos itaque si quem nocturno aut meridiano tempore deprehenderimus, mox enecemus, ipsum veluti si Meletium interficiendum haberemus præ manibus. Hasce dæmonum insanientium voces ut perceperunt scelerati sacerdotes Gentilium, qui in templo Jovis sacra impia procurabant, rem omnem detulerunt ad Serapionem, qui cum Maximo illuc ex Ægypto advenerat. *conspirant etiam ipsi:*

3 Dæmones interim cum ferocissimorum canum insedissent corpora, Christianos via illa euntes misere discerpebant. Insignis autem Dei famulus Meletius hæc audiens, et divino quodam zelo incensus, Comites ac Tribunos qui tunc aderant, hoc modo alloquitur: Viri juvenes, per summum nostrum Imperatorem, et per brachium ejus excelsum, cujus in rebus angustis numquam nobis auxilium deest, moneo vos hortorque, ut fortiter ac generose stetis in acie, ac rem quam dicam agatis. Ad aures meas pervenit, quod plures in unum coacti canes Gentilium nulli noxam inferant, nisi in eos incidant qui invisibilem et cœlestem nostrum Regem agnoscunt et profitentur. Hoc igitur volo, ut divina Christi fidentes ope canes illos quam primum interficiatis. Tunc ex adolescentioribus unus, Faustus, Comitis titulo insignis, progressus in medium, turbam adstantem ita compellat: Quid moramur, viri Fratres? eamus porro, et quod militiæ nostræ Præfectus imperat, strenue exequamur. Hac voce percepta, omnis continuo multitudo magnis animis ad id quod imperabatur perficiendum est digressa, fustibus ad perdendos mactandosque canes præcipue instructa. *contra quos ingressos in canes ad nocendum Christianis* E *Meletius socios animat,*

4 Meletius ipse, postquam Christi se signo munivisset a bono Angelo impulsus, sumpsissetque vestem juvenilem, leonis instar in discrimen sese obtulit: Angeli quippe auxiliabantur. Progressus ergo Meletius, ex opposito profani templi constitit, quem ita mox affati sunt impii sacerdotes. Ne te dilacerent canes isti: nesciebant enim quis esset. Nam illi quidem cernebant solum Meletium, habitu quasi servili indutum: at canibus, objiciebatur augustiori longe forma et digna principe, ac multa cum eo turba albis tunicis sceptrisque regiis conspicua. Canis deinde ex iis unus qui in delubro Jovis servabatur, corporis magnitudine alios superans, quem præcipua cura sacerdotes Jovis enutriverant, in Meletium immissus, latrare quidem minime destitit, sed occulta vi repulsus irruere in illum penitus haud valuit. Tunc ad Meletium Angeli; Increpa, inquiunt, canem istum, et e vestigio disrumpi eum videbis Et Meletius ad canem verba dirigens, Verbum, ait, divinum, et brachium ejus excelsum ac nulli mortalium conspicuum, canem hunc disrumpet. Quo dicto, canis absque mora disruptus concidit; in cujus ventre serpens quoque mortuus repertus est, ob quod portentum vehementer obstupuerunt nefarii sacerdotes. *et canem maximum in se immissum verbo occidit:* F

5 Meletius autem inde se auferens, ad balneum publicum, quod et Gymnasium nominari supra diximus, est progressus. Atque hic emissi rursus in eum canes, metu Angelorum, quibus cingebatur Meletius, non sunt ausi hominem sanctum propius attingere. *deinde etiam ceteros,*

EX MS. FLORENT.

A attingere. Tum Beatus ; Quæcumque, inquit, male peregistis, Dominus a vobis requiret. Quid autem nunc me circumsistitis? Ad Deum deinde orando conversus : Qui, inquiebat, numquam non vigilas divinæ providentiæ oculus, qui etsi a nobis nequaquam videare totius tamen mundi res omnes acutum perspicis ; hos, obsecro, nunc etiam canes eodem mortis genere, quo priorem illum e Jovis templo in me prosilientem interfecisti, prosterne. Finita precatione, canes ad unum omnes, ut voluerat Meletius, extincti sunt, in quorum singulorum corporibus singuli similiter mortui serpentes sunt inventi. Rei insolentia permotus Meletius, in terram ac faciem suam pronum se conjecit, et benedixit Dominum. Tum consurgens, atque idolorum statuas in publico balneo conspicatus, Herculis videlicet atque Artemidis aliorumque falso nomine Deorum, suas vix contra illos imprecationes conceperat, cum universæ in frusta fuerunt comminutæ, quo peracto, abire ipse alio perrexit. At sacerdotes idolorum ; An non, inquiunt, Meletius tu es, de quo nuper Dii nostri vaticinati sunt? At vir sanctus, nullo eos responso dignatus, et sacrosanctæ Crucis signo sese B communiens, cœpta via pergebat.

et Deorum statuas evertit :

6 Jamque ingentem militum suorum multitudinem, lignis et fustibus quibus canes mactarent probe armatam, sibi habebat obviam, quam sic continuo compellavit : Quid Fratres Patresque amantissimi, tanto labore quæritis? Dominus noster Christus canes, de quibus dicebam, potenti sua virtute disruptos interfecit. Hæc illi intelligentes, una cum Meletio viam qua venerant relegerunt : quidam etiam ex illis, quo hæc omnia spectarent, diligentius investigabant. Quibus Faustinus, ex omni turba præcipuus, hoc modo respondit : Hac ipsa, Fratres, nocte somnium mihi est oblatum, ex quo conjecturam facio, egregium hunc juvenem non diu cum imperio nobis præfuturum, sed cito facturum vivendi finem. Universa deinde multitudo ; Enarra, exclamat, nobis quæcumque per visum nocturnum tibi fuere conspecta.

quod cum sociis narrasset,

narrat etiam Faustinus

Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· Ἀπάγγειλον ἡμῖν ἅπερ εἶδες. D

Ὁ δὲ Φαυστῖνος λέγει αὐτοῖς· Ἅπερ εἶδον ταῦτά ἐστιν. Ἐνόμιζον ἐν τῷ ὕπνῳ μου, ὅτιπερ ἐκαθέζετο ὁ Μάξιμος ἐπὶ θρόνου, ὑψηλοῦ καὶ μεγάλου ὄντος, καὶ συνεκατέζετο αὐτῷ ἄνθρωπος Ἶνδος· καὶ τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ ἐκράτει μάχαιραν, ἐπὶ τὴν καρδίαν Μαξίμου φέρων, τῇ δὲ ἀριστερᾷ νύσσων τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, τὸ δὲ στόμα αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα τοῦ Μαξίμου ἔχων. Προσέσχον δὲ τῷ Μελετίῳ ἑστῶτι, λαμπρὰν ἐσθῆτα φοροῦντι, ὥσπερ ἀεί, καὶ διδόντι εἰς τὸ πρόσωπον ταῖς δυσὶ χερσὶ τῷ Μαξίμῳ. Ὁ δὲ συγκάθεδρος αὐτοῦ ἐπεχείρει πρὸς Μελέτιον, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐγένοντο εἰς τὰ ὀπίσω μετὰ τῆς μαχαίρας. Ἔπειτα εἶδον Ἰωάννην καὶ Στέφανον ἐλθόντας καὶ σταθέντας, ἕνα μὲν ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων τοῦ Μελετίου, καὶ ἐνυβρίσοντας Μάξιμον, καὶ τὸν συγκάθεδρον αὐτοῦ. Ἔπειτα δὲ μέγα θέαμα εἶδον· Ἄνδρα κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, οὗ τὸ περιβόλαιον ὡς ἀστραπὴ ἔλαμπεν, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς χρυσὸς ἦν ἀποστίλβων· ἐν δὲ τῇ χειρὶ τῇ δεξιᾷ εἶχεν στέφανον ποικίλον, καὶ τῇ ἀριστερᾷ [σκῆπτρον]· τὸν δὲ στέφανον ἔθηκεν εἰς τὴν κεφαλὴν Μελετίου, τὰς τῆς χεῖρας ἔθηκεν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν δύο Ἰωάννου καὶ E Στεφάνου. Ὁ δὲ συγκάθεδρος Μαξίμου ἰδὼν αὐτοὺς ἀπεστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἡ μάχαιρα ἐξέπεσεν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μάξιμος ἐνεβριμεῖτο τῷ ὄχλῳ· ὁ δὲ κατελθὼν ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐπάταξεν αὐτὸν τῷ σκήπτρῳ, καὶ ἐδίχασεν αὐτόν· καὶ ἐπιστραφεὶς πρὸς ἡμᾶς εἶπεν· Καὶ ὑμεῖς μετ' ἐμοῦ ἐστε, κἀγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι. Τί θέλει τοῦτο εἶναι ;

Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν λέγει· Ἀποθανεῖν ἔχει. Ἕτερος εἶπεν· Οὐχὶ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ βασιλεῦσαι. Ὁ δὲ τρίτος λέγει· Οὐδὲν εἰρήκατε, οὐκ ἔστιν ἄλλως, ἀλλὰ μένει ἡμῖν πόλεμος μετὰ Μαξίμου, καὶ νικῆσαι αὐτὸν ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν. Τὸ γὰρ ἐνύπνιόν σού ἐστι τοῦτο, ὃ εἶπες. Ὁ συγκάθεδρος τοῦ Μαξίμου ἐστὶν ὁ διάβολος· ἡ μάχαιρα [ὁ πόλεμος] καθ' ἡμων, ἀλλ' οὐκ ἰσχύει· Ὁ δὲ στέφανος, ὃν ἐκράτει ὁ Κύριος, ἡ νίκη· αἱ δύο χεῖρες αὐτοῦ, ἡ εὐλογία Κυρίου ἐφ' ἡμᾶς, καὶ Κύριος μεθ' ἡμῶν. Ἀπελθῶμεν ἐπὶ τὸν τόπον τὸν κοινόν, καὶ ἴδωμεν τὸ γεγονὸς τῷ Ἄρχοντι ἡμῶν, καὶ ἡμῖν ὁ Θεὸς βοηθεῖ.

7 Quæ vidi, respondit Faustinus, hæc sunt quæ dicam. Videbar mihi sublimi in solio Maximum videre considentem, et Indum hominem ad ejusdem latus, qui manu quidem dextra gladium vibrans, Maximi ipsius pectus et cor videbatur impetere, ac sinistra latus ej us ferire. Tum nescio quid dicturusMaximo, propius os suum hujus admovebat auribus præcipue vero in Meletium intentus eram, qui splendida, ut semper solet, veste indutus, utraque manu faciem percutiebat Maximi. Qui autem Maximo assidebat socius contra Meletium tentabat insurgere, et manus pariter cum machæra in altum tollens mortem afferre velle videbatur. Postea advenientes conspicor ac juxta thronum consistentes Joannem et Stephanum, hunc C a dextro, illum a latere Meletii sinistro. Multis hi iisque accerrimis exprobrationibus impetebant Maximum, et Maximi pro tribunali socium. Insignis deinde est oblata visio. Ecce enim species mihi exhibetur viri e cœlo ipso descendentis, cujus amictus instar fulguris coruscus, et vultus auri in morem radiabat. Manu ille dextra coronam varietate admirabilem, sinistra igneum sceptrum præferens, ipsum vertici Meletii, ac utramque deinde manum Joannis et Stephani capitibus imposuit. At qui Maximo erat socius, conspectis quod dixi viris illustribus, e sella retrorsum decidit, nec amplius retinere valuit gladium. Maximus autem ipse in adstantem tribunali multitudinem iratus infremebat : sed qui e cœlo descenderat, frementem sceptro percutiens, justo etiam judicio peragebat reum. Post quæ idem ille ad nos conversus; Et vos, inquit, mecum estis, et ego vobiscum. Quid, oro, hæc omnia tandem portendunt?

visum sibi de Meletio, Joanne ac Stephano objectum,

8 Erat qui diceret Meletium absque dubitatione moriturum. Alius contra, non mortem, sed imperium ei denuntiari asseverabat. Tertius denique ; Nihil, inquiebat, eorum quæ dixistis eveniet. Non enim aliud quidquam his omnibus scitote denuntiari, quam quod acre nobis cum Maximo bellum instet gerendum, e quo per Christi virtutem evasuri sumus victores. Hæc certa scilicet est interpretatio somni quod enarrasti : Qui Maximo assidebat pro tribunali socius, ipse est cacodæmon, cujus nobis quidem intentabatur machæra, sed incassum : quæ autem in manu Domini visa tibi est corona, victoriam reportandam, atque ipsæ Domini manus benignam ejus benedictionem auxiliumque paratum præsignificant. Ad publicum igitur urbis forum abeamus, et quid militiæ nostræ principi acciderit, intrepidi spectemus, Deusque nobis haud dubie aderit.

quod alter explicat.

ANNOTATA.

a Antonini *quidem plures fuerunt,* Antoninianæ *tamen nomine passim censetur Persecutio quarta, sane gravissima,cœpta anno* VII M. Antonii Veri et L. Aurelii Commodi, *qui est vulgaris æræ* 167. b Tabia, *urbs Episcopalis Galatiæ primæ, sub Metropoli Ancyra, ad confinia Cappadociæ, versus Halym fluvium, inter Ancyram et Amasæam.*

CAPUT

CAPUT II.

Comprehensi Meletius, Joannes, Stephanus frustra solicitantur, et inter verbera tyranno insultant.

Ἀπερχόμενοι δὲ αὐτοὶ προσέσχον πρὸς τῆς πύλης τοῦ ἱεροῦ Διὸς, καὶ ἴδον τὸν κύνα διαῤῥαγέντα, καὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ δράκοντα νεκρὸν, καὶ τοὺς μιερεῖς παρεστηκότας καὶ θαυμάζοντας. Οἱ δὲ στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ ἐδόξασαν τὸν Θεόν. Οἱ δὲ μιερεῖς εἶπον αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἀπεκτείνατε τοὺς κύνας. Οἱ δὲ στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ εἶπον· Ἡμεῖς μὲν οὐ, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀόρατος, διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ καὶ τοῦ δούλου αὐτοῦ Μελετίου ἀπέκτεινεν αὐτούς· Οἱ δὲ μιερεῖς εἶπεν πρὸς ἀλλήλους· Καλῶς προεφήτευσαν οἱ θεοὶ, διὰ τοῦτῳ καὶ ἡμεῖς οὐκ ἀνεχόμεθα ὑμῖν. Οἱ δὲ στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ ἀπίεσαν ἐπὶ τὸ δημόσιον λουτρὸν, θεάσασθαι καὶ τοὺς ἄλλους κύνας. Οἱ δὲ μιερεῖς τοῦ Διὸς ἠκολούθησαν αὐτοῖς κρυπτῶς. Ἀπελθόντες οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ ἰδόντες τοὺς ἄλλους κύνας διαῤῥαγέντας, καὶ τὰ εἴδωλα συντετριμμένα, ἐπῆ-
B ραν τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν δοξάζοντες καὶ λέγοντες· Εὐλογοῦμέν σε τὸν ἐπὶ πάντων Κτίστην, τὸν ἀόρατον Βασιλέα, τὸν ἐπὶ θρόνῳ ἀσαλεύτῳ, τὸν βραχίονα τὸν ὑψηλὸν, τὴν χεῖρα τὴν κραταιὰν, τὸν ἀόρατον πολεμιστὴν, τὸν μόνον ἐλεήμονα, τὸν διδόντα δόξαν καὶ τιμὴν τοῖς ἐπ' αὐτῷ πεποιθόσιν, ὅτι αὐτὸς εἶ ὁ ἐλεῶν, αὐτὸς εἶ ὁ πολεμῶν τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, αὐτὸς εἶ ὁ συγκροτῶν ἡμᾶς, ὁ ὀφθαλμὸς ὁ ἐφορῶν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· ἐφανέρωσας τὰ θαυμάσιά σου διὰ τοῦ δούλου σου Μελετίου, καὶ νῦν ποίησον κακῶς τοῖς θέλουσι πολεμεῖν ἡμᾶς ἀδίκως, ὅτι αὐτὸς εἶ εὐλογημένος εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ταῦτα δὲ ἤκουσαν οἱ μιερεῖς κρυπτόμενοι, καὶ ἰδόντες τοὺς κύνας διαῤῥαγέντας, καὶ τὰ εἴδωλα τῶν θεῶν αὐτῶν συντετριμμένα καὶ ἠδαφισμένα, ἐθαύμαζον λέγοντες· Τί θέλει τοῦτο εἶναι; Ἄφνω δὲ κατῆλθεν νεφέλη φωτινὴ, καὶ ἐν αὐτῷ ὁ Κύριος ἦν, καὶ λέγει αὐτοῖς· Θαρσεῖ τε, ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι. Οἱ δὲ μιερεῖς ἀκούσαντες τῆς φωνῆς, εἶπον πρὸς ἀλλήλους· Ὅτι ὁ ἀόρατος Θεὸς ἐλάλησεν αὐτοῖς. Ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Ὅτι ὁ μέγας Ζεὺς διηλλάγη αὐτοῖς. Οἱ δὲ στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ πεσόντες ἐπὶ πρόσωπον, ἐπὶ τὴν γῆν, εὐλόγησαν τὸν Θεὸν, καὶ ἀναστάντες ἐκ τῆς εὐχῆς ἀπίεσαν. Τινὲς δὲ ἐκ τῶν μιερέων κατενύγησαν τῇ φωνῇ ᾗ ἤκουσαν, καὶ ἠκολούθησαν αὐτοῖς λέγοντες· Ἀπέλθωμεν, ἴδωμεν πῶς εὔχονται τῷ ἀοράτῳ Θεῷ αὐτῶν. Οἱ δὲ λοιποὶ αὐτῶν ἀπῆλθον ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς, καὶ ἀνήγγειλαν τῷ Σαραπίονι περὶ τῶν συντριβέντων
C θεῶν αὐτῶν. Ὁ δὲ Σαραπίων ἀνήγγειλεν τῷ Μαξίμῳ, ἀγαλλιῶν καὶ χαίρων ἐπὶ τῇ συντριβῇ τῶν εἰδώλων, καὶ ἐπὶ τοῖς γινομένοις ὑπὸ τοῦ ὑψίστου Θεοῦ· ἦν γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Σεραπίων ἐν Αἰγύπτῳ μονογενὴς τυγχάνων Χριστιανῶν γονέων, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Μάξιμος λαβὼν αὐτὸν ἐξέβαλεν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἔλεγεν αὐτὸν ποιεῖν ἀρχιερέα τῶν θεῶν.

Ἀκούσας δὲ αὐτὰ ὁ Μάξιμος ἤρξατο διώκειν σφοδρῶς τοὺς Χριστιανούς. Ὁ δὲ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Μελέτιος οὐκ ἠνείχετο αὐτῷ πεισθῆναι, καὶ ἐπιθῦσαι. Ὁ δὲ Μάξιμος ἐκέλευσεν συλλαβέσθαι τοὺς Ἀθλητὰς τοῦ Χριστοῦ, Μελέτιον, καὶ Ἰωάννην καὶ Στέφανον. Καὶ προσήναγκεν αὐτοὺς τῷ Μαξίμῳ. Ὁ δὲ ὄχλος τῶν στρατιατῶν αὐτοῦ ἠθέλησαν αὐτὸν ἀποσπᾶσαι ἀπ' αὐτῶν· ὁ δὲ Μελέτιος ἐπετίμησεν τῷ ὄχλῳ ἐᾶσαι αὐτοὺς, καὶ λέγει αὐτοῖς· Διὰ τὸν Θεὸν ἡμῶν, τὸν ἀόρατον ναὶ φιλάνθρωπον, ἐνυβρισθῶμεν μᾶλλον καὶ μὴ ἀπὸ τῶν εἰδωλοθύτων φαγόντες γελασθῶμεν· ἐλπίζομεν γὰρ ὅτι ῥύσεται ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς μιαροφαγιας τῆς απ' αὐτῶν.

Ἐκέλευσεν οὖν ὁ ἀνοσιοτώτατος Μάξιμος ἐνεχθῆναι αὐτοὺς συρομένους. Εἰσαχθέντων δὲ αὐτῶν, ὁ Μάξιμος ὁ Δοὺξ εἶπεν· Γράμματα ἐδεξάμην τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου, τὰ κελεύοντα τοὺς Χριστιανοὺς θύειν τοῖς θεοῖς, καὶ ὃς ἂν μὴ ὑπακούσῃ τοῖς θείοις γράμμασιν, ὑπεύθυνος

Abierunt igitur, utque ante Jovis templum constiterunt, canem disrupta alvo extinctum, ac mortuum similiter in ventre ejus serpentem, impiosque sacrificulos cum admiratione adstantes spectarunt. Quo spectaculo commoti insignes Christi milites, Deum ut par erat benedixerunt. Ad quos continuo sacrificuli; Vos, inquiunt, Deorum nostrorum canes occidistis. Non quidem nos, responderunt fortissimi pugiles; sed Deus noster, mortalium nulli conspicuus, per verbum suum famulumque suum Meletium canes occidit. Profecto, dixerunt ad invicem impii sacerdotes, vera sunt, quæ Dii nostri diu ante prænuntiarunt; ac propterea conspectum vestrum præsentiamque perferre non valemus. Balneum inde commune, ut alios quoque canes miraculo occisos contemplarentur, Christi pugiles petierunt, quos Jovis E
sacerdotes furtim sunt secuti. Ut ventum est ad balneum, ac disrupti divina virtute canes, et falsorum deorum simulacra Meletii precibus confracta fuere oblata; piissimi milites protensis in cœlum manibus, Deum hac ratione benedicere ac laudare sunt aggressi: Benedicimus te super omnia et omnium creatorem Deum, Regem nostrum invisibilem, cujus thronus potentia nullius potest concuti. Benedicimus brachium tuum excelsum, et manum tuam fortissimam: fatemur te bellatorem generosissimum, eumdemque nobis inconspicuum, solum misericordem, qui gloria et honore multo cumulas in te fiduciam habentes, quoniam tu es misericors, tu es qui adversarios nostros expugnas, et in omnibus conspiras nobiscum. Divinæ tuæ providentiæ oculus in mundum universum semper intentus, mirabilia sua consilia per famulum Christi Meletium abunde ostendit. Sed et nunc contrarium te præbe iis qui injuste nos parant opprimere, quoniam tu es benedictus in secula.

Milites visa canum et idolorum strage Deum laudant

10 Omnia hæc impii Jovis sacrificuli auribus percepere: cumque interfectos canes et deorum suorum comminuta simulacra, et in solum prostrata conspexissent jacere, magnopere admirantes, quo, aiebant, rei hujus insolentia pertinet? Tum F
lucida repente nubes, et Dominus ipse in nube apparuit, cujus hæc palam voces fuerunt exauditæ: Confortamini, ecce enim ego vobiscum sum. Audita voce sacrificuli sic invicem compellant: Deus eorum invisibilis ipsos est allocutus; alii autem magnum Jovem cum viris fortissimis sermocinari asserebant. At Christi milites in terram suppliciter prostrati Deum in oratione benedixerunt, qua finita, alio sese retulere. Ex ipsis tamen sacrificuli, voce, quam audierant, attoniti et compuncti, abeuntium instituerunt vestigiis, sic invicem hortantes; pergamus porro cum ipsis, et qua ipsi ratione Deum suum, invisibilem precentur, studiose observemus. Reliqui vero Jovis sui fanum repetierunt, et Serapioni miseram deorum suorum renuntiarunt stragem. Gaudens ille atque exultans ob idolorum confractionem, et ea quæ Deus altissimus mirabiliter erat operatus (parentibus quippe Christianis filius unicus in Ægypto Serapion obtigerat) de re tota ad Maximum retulit, qui Serapionem Ægypto eductum inter sacerdotes Jovis adscripserat.

et cœlesti voce animantur.

Re ad Maximum delata

11 Auditis quæ nuntiabantur Maximus, vehementissime cœpit Christianos persequi: sed Numinis supremi famulus insignis Meletius persuaderi sibi

comprehenditur Meletius cum Joanne et Stephano

EX MS FLORENT.

A nequaquam passus est ut Diis sacrificaret, Tyranni ergo jussu comprehensi sunt generosi Christi pugiles Meletius, Joannes, et Stephanus, et ad Maximi tribunal perducti. Animus quidem fuit reliquæ militum multitudini, ducem suum Meletium e satellitum manibus eripere; verum ipse eos Meletius inhibuit, sic illos breviter allocutus: Sinite, milites, ut propter invisibilem et nostri amantissimum Deum contumelias hasce fortiter sustineamus potius, quam ut idolothytis vescentes merito nos omnium risui et ludibrio exponamus. Spes namque nobis est haud modica, fore ut Deus a nefariorum ciborum, comestione immunes nos faciat persistere.

jussu que sacrificare

12 Illos igitur adstrictos vinculis et coram se adductos impiissimus Maximus hoc modo compellat: Mandata ad me perlata sunt, quibus Imperator Antoninus edicit, ut Christiani omnes in animum inducant diis sacrificare, et si quis divinis ejus edictis minime obtemperaverit, gravissimi cujusvis supplicii evadat reus. Vos igitur ipsos circumspicite, ac sermonibus meis persuaderi sinite, ne in summum vita vestra discrimen adducatur. Tum milites sanctissimi; Nos, inquiunt, Regis nostri, qui supra omnes cœlos versatur, militiæ nomina dedimus. Ac Maximus Dux: Tibi ego, ait, Meleti, militarem B omnem honorem adimo, donec supremo Deorum Jovi sacrificium exhibueris; quod si tibi non persuasero, gravissimis te scito cruciatibus mandato meo enecandum. Cui Meletius; Nihil, respondit, fugaces vitæ hujus temporariæ honores facimus: illam solum ego gloriam opto adipisci, quæ in regno cœlesti et numquam destruendo nobis a Christo promittitur, qui tam Imperatori tuo, quam reliquis terræ Principibus eam quam habent gloriam contulit. Maximus autem; Ob militare tuum cingulum eo te in honore habeo, quo sane dignum te judico; et pergens; Sed qui tandem isti sunt, inquit, Meleti; quos tecum huc adductos esse video? Ad quem Meletius; Hi quoque, reposuit, eidem mecum Christo serviunt: dextrum quippe Meletii latus Joannes, sinistrum Stephanus obtinebat. Tunc Maximus; Persuadeas, inquit, illis ut summo deorum Jovi et Apollini sacrificent. Recte equidem, dixit Meletius, Jovi sacrificium fieri postulas et Apollini, qui cum diis tuis in æternum misere es periturus. Ne me, respondit Maximus, contumeliis proscinde, qui patris tibi loco esse debeo.

constanter renuit:

C 13 Et ad Meletii comites conversus; Joannes, ait, ac Stephane, salutis vestræ curam ne deponite, sed Deos vobis reddite sacrificando propitios. Responderunt athletæ Christi: Nos immortali Deo et Regi seculorum sacrificium offerimus incorruptibile et incruentum. An non igitur, reponit Maximus, Imperator orbis Antoninus militiæ suæ regendæ potestatem tibi dignitatemque contulit? nonne idem vobis, Joannes et Stephane, magnam copiarum suarum partem ducendam permisit? ut quid igitur supremo deorum Jovi cultum et sacrificium denegastis? Non ita sic ut cupis, canis miserrime, fortiter uterque respondit, ut hoc tantum admittamus scelus: Nos enim incorruptibili Deo supplices fieri et sacrificia offerre decet, qui tuam deorumque tuorum, manibus hominum effectorum, superbiam cum volet, humiliabit. Maximus deinde; Ad Imperatorem, inquit, de vobis referam. Tunc e vestigio sancti Milites, solutis militaribus balteis, eos ante pedes Tyranni projecerunt.

exemplum imitantibus sociis:

14 Iratus Maximus vestibus athletas fortissimos spoliari, et a prima ad sextam usque horam fustibus cædi rudioribus imperat: ac, Videamus, ait, num, quem colitis, a tormentis vestris Deus vos sit liberaturus. Cum itaque a prima, ut dixi, hora ad usque sextam verberarentur Martyres; cumque de-

quare fustibus cæsi:

D ἔσται πάσης κολάσεως. Βλέπετε οὖν, καὶ ἀκούσατέ μου τοὺς λόγους, ἵνα μὴ ἕως ψυχῆς κινδυνεύσητε. Οἱ Ἅγιοι εἶπον· Ἡμεῖς στρατιῶται ἔσμεν τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως τοῦ ἐπουρανίου. Μάξιμος Δοὺξ εἶπεν· Μελέτιε, αἴρω σους τὴν τιμὴν ἕως οὗ θύσης τῷ μεγάλῳ θεῷ Διΐ· ἐπεὶ ἵνα οἶδας, εἰς μεγάλας σε τιμωρίας ἐμβαλῶ, ἐὰν μὴ πεισθῇς μοι. Λέγει ὁ Μελέτιος· Οὐ χρείαν ἔχομεν τῆς προσκαίρου τιμῆς, τῆς ὧδε· ἀλλὰ ζητῶ τὴν τιμὴν τῆς ἐπουρανίου καὶ ἀχράντου βασιλείας Χριστοῦ, τοῦ δεδωκότος τιμὴν τῷ Βασιλεῖ σου, καὶ πᾶσιν τοῖς Ἄρχουσιν. Μάξιμο Δοὺξ εἶπεν· Τιμῶ σε διὰ τὴν ζώνην σου, τιμῆς γὰρ καὶ ἄξιος εἶ. Καὶ πάλιν λέγει· Μελέτιε, οὗτοι τίνες εἰσὶν, οἱ μετά σου ἑστῶτες; Μελέτιος εἶπεν· Καὶ αὐτοὶ σὺν ἐμοὶ, δοῦλόι εἰσι τοῦ Χριστοῦ· ἐν μὲν γὰρ τῇ δεξιᾷ εἶχεν Ἰωάννην, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ Στέφανον. Μάξιμος Δοὺξ εἶπεν· Νουθέτησον αὐτοῖς θῦσαι τῷ μεγάλῳ θεῷ Διῒ καὶ Ἀπόλλωνι. Μελέτιος εἶπεν· Δικαίως εἶπας, Διῒ καὶ Ἀπόλλωνι· δεῖ γάρ σε εἰς τὴν ἀπώλειαν χωρῆσαι μετὰ τῶν θεῶν σου. Μάξιμος Δοὺξ εἶπεν· Μή με ἐνύβριζε, πατὴρ γάρ σου τυγχάνω.

Καὶ πάλιν λέγει Μάξιμος· Ἰωάννη, καὶ Στέφανε, φροντίσατε ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ὑμῶν, καὶ θύσατε τοῖς θεοῖς. Οἱ δὲ ἀθληταὶ τοῦ Χριστοῦ εἶπον· Ἡμεῖς θύομεν θυσίαν ἄγραντον καὶ ἀναίμακτον τῷ ἀχράντῳ Θεῷ καὶ E Βασιλεῖ τῶν αἰώνων. Μάξιμος Δοὺξ εἶπεν· Οὐχὶ ὁ Βασιλεὺς ὁ κατέχων τὴν οἰκουμένην, ἔδοκέν σοι ἐξουσίαν τοῦ διέπειν τὴν τοῦ στρατηλάτου ἐξουσίαν, καὶ ὑμῖν, Ἰωάννη καὶ Στέφανε, στρατείαν μεγάλην ἐν τῷ ἐξερκέτῳ ὑμῶν παρέσχετο; τί οὐ θύετε, τῷ μεγάλῳ θεῷ Διΐ· Ἰωάννης καὶ Στέφανος εἶπον· Μή σοι καλῶς, κύων ἄθλιε, ἵνα τοῦτο ποιήσωμεν· δεῖ γὰρ ἡμᾶς τῷ ἀχράντῳ Θεῷ προσκυνεῖν καὶ προσεύχεσθαι, ὅστις ῥήξει τὴν ἀλαζονίαν σου καὶ τῶν θεῶν σου τῶν κειροποιήτων εἰδώλων. Μάξιμος λέγει αὐτοῖς. Ἀναφέρω καθ' ὑμῶν τῷ Βασιλεῖ. Καὶ εὐθέως οἱ Ἅγιοι, λύσαντες τὰς ζώνας αὐτῶν, ἔρριψαν εἰς τὴν ὄψιν Μαξίμου.

Θυμωθεὶς δὲ ὁ Μάξιμος, ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀποδυθέντας τύπτεσθαι ξύλοις ἀγρίοις ἀπὸ ὥρας πρώτης ἕως ὥρας ἕκτης, λέγων· Ἴδωμεν εἰ ῥύσεται ὑμᾶς, ὃν σέβεσθε Θεόν. Αὐτῶν δὲ δερομένων ἀπὸ ὥρας πρώτης ἕως ὥρας ἕκτης, καὶ ἐν ἀτονίᾳ πάλιν γενομένων τῶν δημίων, καὶ ἀλλασσομένων, καὶ πάλιν τυπτόντων, οἱ μὲν δήμιοι ἔπεσον ἀχανεῖς ἐπὶ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, οἱ δὲ Ἅγιοι ἀτενίσαντες εἰς τὸν οὐρανὸν οὐκ ᾔσθοντο τῶν βασάνων. Καὶ ἄραντες τὴν φωνὴν αὐτῶν ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος εὐλόγησαν τὸν Θεὸν καὶ εἶπον· Ὁ προαιώνιος Θεὸς, Λόγος ὁ ὢν ἀεὶ πρὸς τὸν Πατέρα, πρὸ τοῦ κτισθῆναι τὰ σύμπαντα, ὁ καταξιώσας ἡμᾶς ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός σου ταύτας τὰς βασάνους ὑπομεῖναι, καὶ μὴ αἰσθάνεσθαι· οὕτως δὲ διὰ F πάντων διαφύλαξον πάντας τοὺς ἐλπίζοντας ἐπί σε ἀδελφοὺς ἡμῶν, ἵνα καταξιωθῶσι καὶ αὐτοὶ τῆς σῆς δόξης, καὶ πάντες συμφώνως δῶμεν δόξαν τῷ ὀνόματί σου εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Καὶ πληρωσάντων αὐτῶν τὴν εὐχὴν, Μάξιμος Δοὺξ εἶπεν· Φείδεται ὑμῶν ὁ μέγας Θεὸς Ζεὺς, διὸ θύσατε αὐτὸν ἵνα εὐίλατος ὑμῖν γένηται. Οἱ Ἅγιοι εἶπον· Ἀνόητε, καὶ ἄφρων, καὶ μιαρώτατε, ἡμεῖς εἴπομέν σοι, ὅτι ἑνὶ ἀοράτῳ λατρεύομεν Θεῷ, τῷ σώζοντι ἡμᾶς καὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν ἀδελφοὺς ἡμῶν· εἰ δὲ χρῄζεις σάρκας, λύκε ἅρπαξ, ἴδε, σάρκας φάγε, ὡς ὁ πατὴρ σου ὁ σατανᾶς. Εἰ οὖν βούλει, καὶ ἄλλας τινὰς βασάνους πρόσφερε ἡμῖν· ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐνδυναμεῖ ἡμᾶς. Ἰδοὺ οὐκ ἔχεις τοὺς τύπτοντας ἡμᾶς, ἐξενεύρωσεν γὰρ αὐτοὺς ὁ Κύριος. Μάξιμος Δοὺξ εἶπεν· Σὺ μετ' αὐτῶν μὴ ζεύγνυε σεαυτόν· εὔτιμος γὰρ ὢν, ὀφείλεις ἐπιγώσκειν τὸ ἀξίωμά σου. Μελέτιος εἶπεν· Κύων σαρκοφάγε, πάρδαλις μαινομένη, ἄπελθε εἰς τὴν ἀπόλειαν μετὰ τοῦ πατρός σου τοῦ διαβόλου, καὶ τὰς νουθεσίας σου· γέγραπται γάρ· Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου· καὶ πάλιν· Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, τῷ διδόντι ἡμῖν ἰσχὺν καὶ δύναμιν κατὰ τοῦ πατρός σου τοῦ διαβόλου. Ἐμοὶ γὰρ ὁ Χριστός μου παρέχει τιμὴν αἰώνιον· ἡ γὰρ τιμὴ τοῦ Βασιλέως

A σιλέω σου αὐτὴ πρόσκαιρός ἐστιν, σήμερον οὖσα καὶ αὔριον οὐκ οὖσα. Ταῦτα ἀκούσας ἐκέλευσεν αὐτὸν φυλάττεσθαι.

ficientes tortores mutarentur, et recentes semper ac novi succederent, fessi tamen omnes ac stupentes in terram prolapsi sunt : Christi autem pugiles, defixis in cœlum oculis, nullum suppliciorum ostendebant sensum ; verum sublata quasi ex uno ore pulcherrima voce, Deum benedixerunt his fere verbis orantes : O qui ante omnia seculorum initia fuisti Deus, o Verbum quod semper fuisti apud Patrem, ante etiam quam cuncta quæ modo sunt crearentur, nominis tui sacratissimi gratia habiti sumus digni ad pœnas has sustinendas quidem, sed minime sentiendas. Hoc, oramus, modo, Fratres nostros omnes in te sperantes conserva, ut et ipsi gloria tua non indigni inveniantur, et cuncti voce unanimi debitis nomen tuum laudibus celebremus in secula. Amen. D

EX MS. FLORENT.

quasi nil sentientes orant pro sociis,

15 Ut ab oratione cessarunt Sancti, sic eos affatus est Maximus : Magnus Deus Jupiter vobis parcit, quapropter sacrificare illi ne abnuite, ut plane eum rebus vestris reddatis propitium. Monitionem Tyranni hoc responso exceperunt Martyres : Insane, amens, ac hominum impurissime, hanc animi nostri sententiam libere enuntiamus, quod uni invisibili Deo sacrificia offeramus, qui nos omnesque nostros Fratres in eo spem suam reponentes salvos facit et securos. Quod si humanas appetis carnes, Lupe rapax, en tibi, carnes devora, quemadmodum pater tuus satanas. Quod si et, aliis nos cruciatuum generibus excruciatos cupis, ecce promptos atque alacres, quæ voles supplicia ingere. Dominus noster Christus Jesus vires nobis ac robur sufficit. Ecce jam tibi desunt qui nos verberent tortores, Deus quippe invalidos atque imbecilles reddidit. Maximus dixit : Tu saltem, Meleti, eamdem cum miseris istis fortunam tibi subeundam ne statue ; cum enim dignitate aliis longe sis superior, ejus te certe haud esse oportet immemorem. Tum Meletius : Canis carnivore, ac pantera furore insaniens, male pereas cum patre tuo Diabolo, qui talia admones ut faciam : Scriptum quippe est ; Non tentabis Dominum Deum tuum. Et rursus : Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies, qui nobis adversus diaboli, patris tui, machinationes robur ac vires largitur. Mihi equidem Christus meus periturum numquam honorem parat. Ea quippe dignitas, quam Imperator tuus conferre potest, exiguo temporis spatio circumscribitur, quæ nempe hodie est et cras nequaquam habetur.
B Hæc audiens Maximus Dux, custodia illum arcta servari jussit. E

tyrannoque insultant

CAPUT III.[1]

Biduo consequenti iterata tormenta : caput Jovi dejectum. Serapion et custodes conversi ac baptizati.

Καὶ καθίσας τῇ ἐπαύριον ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ Μάξιμος, λέγει αὐτοῖς· Ἰδοὺ κελεύω ὑμᾶς κρεμασθέντας ξέεσθαι. Ξεομένων δὲ αὐτῶν ἀπὸ πρώτης ὥρας ἕως ἑσπέρας, καὶ θαυμαζόντων πολλῶν, ἀτενίζοντες πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγον οἱ Ἅγιοι· Μὴ παρίδῃς ἡμῶν τὴν προσδοκίαν, καὶ τὴν εἴς σε ἐλπίδα· ἀλλὰ τέλειον τὸν ἀγῶνα τοῦτον ποίησον ἡμᾶς ἐκτελέσαι, ἵνα ἐν παῤῥησίᾳ διάγωμεν εἰς τὸν ἐκεῖσε αἰῶνα· ὁ γὰρ κόσμος οὗτος παρέρχεται· ῥῆξον δὲ τὸν ἀλαζόνα Μάξιμον, τὸν κύνα τὸν μιαροφάγον, ἵνα μὴ λυμαίνηται τὰ πρόβατά σου τὰ εἴς σε ἐλπίζοντα. Καὶ εὐθέως οἱ δήμιοι διεφώρησαν. Ὀψίας δὲ γενομένης, ἐκέλευσεν αὐτοὺς κατενεχθῆναι, καὶ λέγει αὐτοῖς· Μελέτιε, Ἰωάννη, καὶ Στέφανε, ἤδη ὥρα τῶν θυσιῶν ἐστι, θύσατε τῷ μεγάλῳ θεῷ Διΐ, ἵνα εὐΐλατος ἡμῖν γένηται, κἀγὼ φείσομαι ὑμῶν. Μελέτιος λέγει· Κύων μιαρώτατε
C καὶ αἱμοβόρε, ἀκμὴν σαρκῶν δεῖ ; ἰδοὺ σάρκας, φάγε, ὡς ὁ πατήρ σου ὁ σατανᾶς. Ἡμεῖς γὰρ καὶ κρεμάμενοι θυσίαν αναίματον ἀνεπέμψαμεν τῷ ἐνδυμαμοῦντι ἡμᾶς Χριστῷ, κατὰ τῶν βασάνων σου, καὶ τῆς ἀπειλῆς σου. Εἰ δοκεῖ σοι, ὥσπερ ἤδη εἴπομέν σοι, ἄλλας κολάσεις πρόσφερε ἡμῖν· ἡμεῖς γὰρ οὐκ αἰσθανόμεθα τῶν βασάνων σου, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐνδυναμοῦντος ἡμᾶς· Ὁ δὲ Μάξιμος θυμοθεὶς, ὅτι οὐδὲν κατ᾽ αὐτῶν ἰσχύει πλέον τι ποιῆσαι, ὀψίας γενομένης, λέγει τοῖς δημίοις ἀσφαλισθῆναι εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἵνα σκέψηταί τι πάλιν ποιῆσαι αὐτοῖς. Εἰσελθόντες δὲ εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἀκαταπαύστως πᾶσαν τὴν νύκτα ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

Τῇ δὲ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ παρανομώτατος Μάξιμος, ἐκέλευσεν ἀχθῆναι τοὺς Ἁγίους. Ἀχθέντων δὲ αὐτῶν, ἐκέλευσεν σιδηραῖς σφέραις τύπτεσθαι αὐτοὺς εἰς τοὺς ἀστραγάλους· τυπτόμενοι δὲ οὐκ ᾐσθάνοντο τῶν βασάνων, τοῦ Κυρίου βοηθοῦντος αὐτοῖς. Ἐκέλευσεν οὖν ὁ μιαρώτατος Μάξιμος πάλιν ἐνεχθῆναι ξύλα παμμεγέθη καὶ ἥλους πηχαίους, καὶ καθηλωθῆναι τοὺς πόδας αὐτῶν ἐν τῷ ξύλῳ· Τῶν δὲ δημίων κρουόντων τοὺς πόδας αὐτῶν τοῖς ἥλοις πεπυρουμένοις, ἐτρύβοντο οἱ ἧλοι· οἱ δὲ Ἅγιοι οὐκ ᾐσθάνοντο τοῦ πόνου, τοῦ Κυρίου βοηθοῦντος αὐτοῖς. Ἰδὼν δὲ ὁ ἄνομος Μάξιμος, ὅτι οὔ τε οὕτως αἰσθάνονται, ἐκέλευσεν κρεμασθῆναι τοὺς ἀθλητὰς

Postero rursum die, cum sedisset pro tribunali Maximus, sic ad eos dixit : Ecce e trabibus suspensos denuo flagris vos cædi impero. Cumque a prima diei hora ad tempus usque vespertinum crudeliter sane fuissent verberati, stupentibus qui aderant pluribus, suos in cœlum oculos sancti Martyres defixerunt, itaque orarunt : Nostram, oramus, expectationem, Deus, et quam in te reposuimus fiduciam ne despicias. Illud nobis modo ne deneges, ut magnum hoc famulis tuis certamen perficiatur fortiter, quo in eam quæ apud te est, perfectam beatamque libertatem evolare mereamur : Præterit siquidem figura hujus mundi. Maximum quoque, superbia tumidum, et humanarum carnium canem avidissimum, frange atque enerva ; ne gregis tibi devoti ovi-
culas luctu et mœrore pergat afficere. Tunc vires F
carnificum verberando fuerunt exhaustæ. Inclinante denique in vesperum die, ad se adductos Martyres sic compellat : Meleti, Joannes, et Stephane, tempus jam est sacrificandi. Quapropter magno Jovi sua ne denegate sacrificia, ut et ipse propitius tibi reddatur, et ego liberos vos dimittam. Ad quem Meletius ; Canis, ait, impurissime, et sitientissime cruoris, Etiamnum carnibus indiges? en tibi carnes. Vora ad exemplum patris tui diaboli. Nos quidem et hoc modo suspensi sacrificium de nobis ipsis incruentum offerimus Christo Jesu, cujus virtute prorsus divina ad hæc omnia fortiter perferenda animos viresque accipimus, et comminationes tuas omnes nihili facimus. Supplicia etiam plura et atrociora, quemadmodum jam ante diximus, si videtur, ingere ; scito interim, quæ Domini nostri Jesu Christi est potentia et bonitas, nullum nobis horum sensum esse cruciatuum. Quibus auditis, magna sane ira incensus est Tyrannus, propterea quod minas et tormenta omnia adversus Martyres incassum consumpsisset. Adveniente igitur vespera, tetro eos carcere asservari jussit, dum quibus denuo suppliciis sanctos Milites excruciaret, secum ipse statueret. At Christi pugiles carcerem cum subiissent, noctem illam

Secunda die iterum flagellati Martyres

æque constanter agunt :

A illam totam divinis laudibus decantandis impenderunt.

EX MS. FLORENT. tertia die rursum diversimode torquentur,

17 Die sequenti ad tribunal suum sanctos iterum Martyres sisti impiissimus tyrannus præcipit. Quod ut factum est, ferreis continuo globis calcaneos eorum cædi imperavit : supplicii tamen diritatem, divina Christi Domini gratia roborati Martyres, minime senserunt. Mandato deinde Maximi ingentia quædam adducta sunt ligna, et clavi cubitales, quibus Sanctorum pedes ligno confestim fuere affixi. Tortoribus itaque vi magna clavos igneos in pedes Martyrum impellentibus, clavi quidem ipsi percussione crebra atterebantur, attamen viri sancti expertes manebant doloris, Domino nostro singulariter illos adjuvante. Cum autem vidisset Maximus ne sic quidem sensum doloris ullum a generosissimis militibus posse exprimi, e sublimi rursum suspensos toto fortiter corpore mandavit distendi. Sed Martyres in cœlum oculos surrigentes, et tacita Deum oratione placantes, nihil a cruciatibus patiebantur incommodi. Cumque tortores suas in corpora Sanctorum machæras impellerent, rotundebantur velut plumbeæ et resiliebant, non aliter quam si in statuas impegissent marmoreas; divina videlicet virtute

nihil ipsi sentientes,

B indurata erant adversus omnia pœnarum genera Martyrum sanctorum corpora. Cum igitur ne sic quidem generosos Christi athletas perdi posse speraret Maximus, hoc jussit, ut acutissimis uncis brachiorum nervi extenderentur. Sed nec supplicii hujus sensum ullum ostendebant Sancti. Tunc rursum ligno suspendi, et Martyrum frontes globis ferreis percuti mandavit Tyrannus, propterea quod venerandum Christi signum frontibus suis frequenter imprimerent. Verum sanctorum Militum vultus carnifices ictibus petere cum pararent, suas ipsorum, uti et propius adstantium spectatorum, frontes prodigiose percutiebant.

uti nec fervens oleum immissum auribus.

18 In rabiem tunc conversus Maximus, et cognoscens nihil se adversus homines sanctos posse efficere, atque a dæmone quasi agitatus, magnam olei copiam subjecto igne mandavit accendi, et Martyrum infundi auribus. Effervescente jam vehementer oleo, ita ut calorem qui adstabant sustinere amplius nequirent (adstabant autem permulti, magna stupentes admiratione, ob incredibilem sanctorum Martyrum in tormentis tolerantiam, et generosam eorum indolem) edixit Tyrannus, ut una cum lignis, quibus affixi pependerant, in solum deponerentur, at-

C que ita in eorum aures fervens infunderetur oleum. Ebullientis autem olei fervore invalidi reddebantur tortores, eorumque ipsorum carnes æstu vehementi adurebantur; Sanctis interim, divinæ gratiæ auxilio, supplicium suum non persentiscentibus. Quo miraculo permoti non pauci, religionem amplexati sunt Christianorum, cum præsertim et ipsum subito prætorium ruinam traxisset ingentem, et missum e cœlo fulmen Gentilium plurimos, qui Maximo adhærere statuerant, comsumpsisset.

Ruente dein prætorio multi convertuntur.

In Jovis ædem noctu ingressi Sancti,

19 Vergente in vesperum die cum cessassent fulmina, missi a Deo adfuerunt Angeli, qui fortissimos Christi pugiles ad Jovis templum, quod et delubrum dicitur, perduxerunt, hæc insuper monentes; Eia, simulacri hujus æneі caput manibus apprehensum in terram projicite; ac jussa continuo fecerunt Sancti. Tumultu autem ingenti exorto, clamores maximos impuri sustulerunt dæmones: una excitati e somno sacerdotes impii sic invicem compellabant: Profecto nunc advenit tempus, quo reipsa deorum nostrorum implenda est vaticinatio, asserens Jovem nostrum ab homine quodam, cui nomen Meletio, evertendum esse. Hoc nempe oraculum cum sacerdotes illi accepissent, omni cum diligentia æreum Jovis simulacrum, ne everteretur,

τοῦ Χριστοῦ, καὶ σπατίζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν· αὐτοὶ D δὲ ἦσαν ἀτενίζοντες εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ σιωπῇ προσευχόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ οὐχ ἥπτετο αὐτῶν βάσανος. Κρουόντων δὲ τῶν δημίων, αἱ μάχαιραι αὐτῶν διεστρέφοντο ὡσεὶ μόλιβδος, ὡς νομίζειν ὅτι εἰς μάρμαρον τύπτουσιν· ἐστερεώθησαν δὲ τὰ σώματα τῶν Ἁγίων ὑπὸ τοῦ Κυρίου, καὶ οὐχ ἥψαντο αἱ βάσανοι. Ἰδὼν δὲ ὁ Μάξιμος ὅτι οὐ δὲ οὕτως ἐδυνήθη ἀναλῶσαι αὐτοὺς, ἐκέλευσεν ὀγκίοις ὀξέσιν ἐκτείλεσθαι τὰ νευρὰ αὐτῶν ἐκ τῶν βραχιόνων αὐτῶν· καὶ οὐ δὲ οὕτως ᾔσθοντο οἱ Ἅγιοι. Πάλιν οὖν ἐκέλευσεν ὁ μιαρώτατος Μάξιμος κρεμασθέντας αὐτοὺς σιδηροσφύροις τὰ μέτωπα αὐτῶν τύπτεσθαι, ὅπου τὴν σφραγίδα ἐποίουν τοῦ Χριστοῦ· οἱ δὲ δήμιοι νομίζοντες τύπτειν τοὺς Ἁγίους, τοὺς ἑαυτῶν ἐγκεφάλους διεσκόρπισαν, καὶ τῶν παρεστώτων ἔγγιστα αὐτῶν.

Τότε οὖν θυμωθεὶς ὁ ἀνόσιος Μάξιμος, καὶ γνοὺς ὅτι οὐδὲν ἰσχύει πρὸς αὐτοὺς, ὑποβληθεὶς πάλιν ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἐκέλευσεν ἔλαιον πυρωθῆναι, καὶ εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν ἐμβληθῆναι. Πυρωθέντος δὲ τοῦ ἐλαίου, ὥστε τὸν βρασμὸν μὴ ὑποφέρειν τοὺς παρεστῶτας (ἦσαν γὰρ πολλοὶ περὶ αὐτοὺς, ἐκπληττόμενοι τὴν ὑπομονὴν τῶν Ἁγίων καὶ τὸν γενναῖον αὐτῶν λογισμόν) τότε ἐκέλευσεν αὐτοὺς τεθῆναι μετὰ τῶν ξύλων, ἐν οἷς ἐκρέμαντο, καὶ βληθῆναι τὸ ἔλαιον εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν. Ἀπὸ δὲ πολλοῦ βρασμοῦ τοῦ ἐλαίου οἱ δήμιοι διελύθησαν, καὶ αἱ σάρκες αὐτῶν διεσκορπίσθησαν· οἱ δὲ Ἅγιοι οὐκ ᾐσθάνοντο τῆς βασάνου, τοῦ E Κυρίου βοηθοῦντος αὐτοῖς. Τότε ἐπίστευσεν ὄχλος πολὺς εἰς τὸν Χριστόν· ἄφνω δὲ σχισθέντος τοῦ πραιτωρίου, ἀστραπὴ κατελθοῦσα ἐκ τῶν οὐρανῶν πολλοὺς ἔκαυσεν τῶν Ἑλλήνων τοὺς περὶ τὸν Μάξιμον.

Ὀψίας δὲ γενομένης, μετὰ τῆς ἀστραπῆς κατῆλθον Ἄγγελοι Θεοῦ, καὶ ἐπιβαλόμενοι τῶν Ἁγίων ἀπήνεγκαν αὐτοὺς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς, τὸ ἐπιλεγόμενον Τέμενος, καὶ λέγουσιν αὐτοῖς οἱ Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ· Ἐπιβαλούμενοι τῆς κεφαλῆς τοῦ χαλκουργήματος, ῥίψατε αὐτὸ κάτω. Καὶ ἐποίησαν οἱ Ἅγιοι οὕτως. Θορύβου δὲ γενομένου, ἐκραύγασαν οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες· διϋπνισθέντες δὲ οἱ μιερεῖς, λέγουσιν πρὸς ἀλλήλους· Ἆρα μὴ ἡ προφητεία τῶν θεῶν ἤγγισεν, τοῦ στραφῆναι τὸν Δία ὑπό τινος λεγουμένου Μελετίου; Προσακούσαντες γὰρ ταῦτα οἱ μιερεῖς, ἐφύλαττον τὸ χαλκούργημα τοῦ Διὸς, τοῦ μὴ στραφῆναι αὐτό. Ἀναστάντες δὲ οἱ μιερεῖς καὶ προσεσχηκότες, ἴδον λαμπάδας πάνυ φοβερὰς, ὥστε ἐκπλήττεσθαι αὐτοὺς ἀπ᾽ αὐτῶν· τοὺς δὲ Ἁγίους ἐθεώρουν ἑστῶτας ἀνὰ μέσον τοῦ ἱεροῦ φαιδρούς· τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ χαλκουργήματος τοῦ Θεοῦ αὐτῶν κειμένην εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ τὰς πύλας ἠσφαλεσμένας τοῦ ἱεροῦ. Ῥίψαντες οὖν οἱ μιερεῖς τοὺς ἑαυτῶν στεφάνους, καὶ περισχισάμενοι τοὺς ἑαυτῶν χιτῶνας, ἐπελάβοντο τοῦ Μελετίου καὶ Ἰωάννου καὶ Στεφάνου, καὶ ἐψηλάφησαν αὐτοὺς, καὶ οὐχ εὑρέθη F ἐν αὐτοῖς μάστιξ.

Ἔτυψαν οἱ μιερεῖς τὰ μέτωπα καὶ τὰ στήθη ἑαυτῶν, ὥστε αἱμάξαι ἑαυτοὺς, καὶ λέγουσι πρὸς τοὺς Ἁγίους· Τί ποιήσομεν, καὶ τί ἀπολογησόμεθα Μαξίμῳ καὶ Σεραπίονι, διότι καὶ αὐτὸς ἦλθεν ἐνθάδε μαθεῖν τοῦ θυσιάζειν. Καὶ ἐπιβαλόμενοι ἐπηρώτων τοὺς Ἁγίους λέγοντες· Τίνες ἐστὲ ὑμεῖς; Οἱ Ἅγιοι εἶπον· Ἡμεῖς δοῦλοί ἐσμεν τοῦ ἐπουρανίου Θεοῦ καὶ παντοκράτορος Βασιλέως τῶν αἰώνων. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ μιερεῖς, ἐπιλαβόμενοι τῶν Ἁγίων ἔτυπτον αὐτοὺς ξύλοις, καὶ ἀπήγαγον αὐτοὺς εἰς τὸ δημόσιον δεσμωτήριον, καὶ παρέδωκαν αὐτοὺς τοῖς δεσμοφύλαξιν, καὶ σφραγισάμενοι τὰς θύρας ἀνεχώρησαν. Ἄφνω δὲ διαῤῥαγέντων τῶν κλείθρων καὶ τῶν δεσμῶν, ὧν περιέθηκαν τοῖς ἀθλοφόροις τοῦ Χριστοῦ, Ἐγένετο ὄχλος πολὺς Ἀγγέλων μετ᾽ αὐτῶν, ὑμνούντων καὶ δοξαζόντων τὸν Θεόν. Καὶ ἰδόντες οἱ δεσμοφύλακες τὰς λαμπάδας πάνυ φοβερὰς, καὶ τὴν μεγάλην δόξαν τὴν γενομένην, ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν.

Ἀπελθόντες δὲ οἱ μιερεῖς, ἀπήγγειλαν τῷ Σεραπίονι, τῷ μηδέποτε θυσιάσαντι, τὸ θέαμα τὸ γενόμενον, ὅστις ἦν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἀνελθὼν μετ᾽ αὐτοῦ Μαξίμου τοῦ Δουκὸς ποιῆσαι μετ᾽ αὐτοῦ θυσίας. Ἀναστὰς δὲ Σεραπίων, καὶ λαβὼν λαμπάδα, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ

A καὶ εὑρὼν αὐτὸ ἀνεῳγμένον, καὶ ἰδὼν ἔσω λαμπάδας φοβερὰς, καὶ ὄχλον πολὺν Ἀγγέλων δοξαζόντων τὸν Θεὸν σὺν τοῖς ἁγίοις Μάρτυσιν, ἔκθαμβος γενόμενος, λαβὼν τοὺς δεσμοφύλακας κατ᾽ ἰδίαν λέγει αὐτοῖς· Ἄνδρες στρατιῶται, δείξατέ μοι, ποῦ ἔστιν ὁ Ἐπίσκοπος τῶν εἰς τὸν Χριστὸν ἐχόντων τὰς ἐλπίδας. Ἀπελθόντες δὲ οἱ σὺν αὐτῷ ἐν Τοικοφρόμοις ἐν οἰκίᾳ τινὶ, ὅπου ἦν ὁ Ἐπίσκοπος μονάζων, διὰ τὸ τοὺς Χριστιανοὺς ὀλίγους εἶναι, ἔκρουσαν τὴν θύραν καὶ εἶπον· Θεράπων τοῦ Χριστοῦ, φώτισον ἡμᾶς· ὡς γὰρ πιστεύουσιν Μελέτιος, Ἰωάννης, καὶ Στέφανος, οὕτως καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν τῷ Θεῷ. Ἔξελθε, ὑπόδειξον ἡμῖν τῆς πίστεως τὰ σύμβολα, καὶ ποίησον ἡμᾶς δοξάζειν τὸν Θεὸν, τὸν βοηθοῦντα τῷ Μελετίῳ, καὶ Ἰωάννῃ, καὶ Στεφάνῳ, καὶ τῷ ὄχλῳ σὺν αὐτοῖς. Ἀνοίξας δὲ ὁ Ἐπίσκοπος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, καὶ τοὺς δεσμοφύλακας τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· Τεκνία, τί ἥκατε ὧδε πρός με τὸν ἁμαρτωλόν; Οἱ δὲ εἶπον· Δὸς ἡμῖν τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα καὶ τὸ λουτρὸν τῆς ἀφθαρσίας, ἵνα καὶ ἡμεῖς ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσωμεν. Ἀπαγαγὼν δὲ αὐτοὺς ὁ Ἐπίσκοπος, ὅπου ἦν ὕδωρ καθαρὸν, καὶ εὐξάμενος καὶ κατηχήσας αὐτοὺς, ἔδωκεν αὐτοῖς τὸ λουτρὸν τῆς ἀφθαρσίας. Καθελθοῦσα δὲ νεφέλη παρὰ Κυρίου ἡγίασεν αὐτοὺς, καὶ τὸν τόπον ὅπου ἐβαπτίσθησαν· Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἔδωκεν τῷ Σεραπίονι ὠμοφόρεον
B εἰς τοὺς ὤμους αὐτοῦ. Παραχρῆμα δὲ εὑρέθησαν οἱ ἀθλοφόροι τοῦ Χριστοῦ ὁ Μελέτιος, καὶ Ἰωάννης, καὶ Στέφανος.

custodire satagebant. Tum igitur e lectis suis absque mora se proripientes, ut templum Jovis sunt ingressi, magnam vim lampadum, horrifica luce coruscantium, spectarunt cum incredibili suo stupore. Sanctos autem Martyres medio in templo lætitia gestientes, simulacri ænei deique sui caput in terram dejectum, et templi ipsius fores firmiter obseratas esse observarunt. Quamobrem coronis quas gerebant in solum projectis, et tunicis dilaceratis, Meletium, Joannem et Stephanum impii sacrificuli corripiunt, in quibus nulla vulnerum repererunt vestigia. D

EX MS FLORENT. Jovi caput auferunt:

20 Suas deinde frontes et pectora verberantes, ita ut sanguis copiosus effueret, hoc modo sanctos Martyres sunt allocuti: Quid faciemus, aut quam tandem afferemus excusationem apud Maximum et Serapionem, quoniam et ipse huc solitus est accedere, ut ritus omnes addiscat sacrificando? Alia quoque hisce adjicientes; Qui vos, inquiebant, et unde estis? Quibus Martyres; Famuli, responderunt, sumus Dei altissimi, et Regis seculorum omnipotentis. His auditis sanctos Martyres fustibus cæsos ad publicum pertraxere carcerem, carcerisque custodibus tradiderunt, obseratisque diligenter foribus ad sua reversi sunt. Repente autem diffractis clathris et vinculis quibus tenebantur athletæ Christi, ingens adfuit Angelorum multitudo, laudes et gratiarum actiones Deo pariter cum sanctis Martyribus persolventium. Prodigiosum in carcere lumen, et ingentem præsentium splendorem ut sunt intuiti custodes carceris, in Christum mox crediderunt.

quare a Sacerdotibus retractis in carcerem,

visitantur ab Angelis. E

21 Sacerdotes interim Jovis Serapioni, qui nondum sacrificaverat Diis, omnia quæ contigerant renuntiarunt: Ex Ægypto is pariter cum Maximo Duce, sacrificia Diis oblaturus, advenerat: sed auditis tunc quæ sacrificuli narraverant fusius, accensis facibus ad carcerem semet ipse contulit; in quo ut prodigiosum lampadum fulgorem et multitudinem Angelorum, Deum una cum sanctis Martyribus laudantium, conspexit; ingenti stupore perculsus, custodes carceris ita seorsum est affatus: Viri milites, ostendite precor mihi Episcopum eorum qui suas in Christo spes habent repositas. Abierunt cum Serapione custodes carceris ad domum quamdam, sitam in Tœcophromis, ubi tum versabatur Episcopus, solitarie vivens ob Christianorum qui tunc erant paucitatem. Pulsato autem ostio, pariter omnes dixerunt: Baptiza nos famule Dei; quemadmodum enim credunt, Meletius, Joannes, et Stephanus, ita nos quoque in Deum credere sumus parati: prodi, oramus, et fidei Christianæ articulos omnes nos edoce; illudque effice, ut non indigni laudes possimus Deo persolvere, qui mirabiliter adeo suum Meletio, Joanni, Stephano, et aliis eorum commilitonibus auxilium præstat, Reseratis foribus cum Serapionem et carceris custodes adesse vidisset Episcopus; Qua de causa, dixit, ad me peccatorem, filii mei, accessistis. Responderumt illico; Cupimus a te Christianæ fidei characterem et lavacrum incorruptionis accipere, ut ipsi etiam æternæ vitæ possessionem capere non inveniamur indigni. Admissos igitur in eam ædium partem ubi pura servabatur aqua, et precibus atque instructionibus probe paratos, aqua incorruptionis omnes abluit. Tum nubes divinitus a Deo demissa tam ipsos quam locum, in quo baptizati fuerant sanctificavit: quin et superhumerale ab Angelorum uno Serapion in humeris accipere meruit: subito etiam adfuere Christi athletæ Meletius, Joannes, et Stephanus.

ad hæc visa conversus Serapion,

cum custodibus baptismum petit,

et impetrat ab Episcopo.

C F

CAPUT IV.

Officiales Meletii frustra plumbeis massis cæduntur: ipse cum Serapione ignem vincit et Æsculapium frangit.

Ἡμέρας δὲ γενομένης, λαβόντες οἱ μιεσεῖς τοὺς τεχνίτας, καὶ τὰ χαλκουργήματα, καὶ ποιήσαντες μάγγονα, καὶ μετὰ τοῦ ὄχλου βαστάσαντες τὴν κεφαλὴν τοῦ χαλκουργήματος ἤνεγκαν, καὶ ἤγαγον πρὸς τὸν Δοῦκα Μάξιμον. Καὶ ἰδὼν ὁ Δοὺξ πάνυ ἐθρήνησεν διὰ τοὺς θεοὺς αὐτοῦ, καὶ καθίσας πρὸ τοῦ βήματος, λέγει πρὸς τοὺς μιερεῖς· Πόσην βοήθειαν ἔσχον, ὅτι οὕτως κατέστρεψαν τὸν θεὸν ἡμῶν Δία; Ἐπυνθάνετο δὲ τοῦτο, νομίζων ὅτι σὺν αὐτοῖς ὄχλος πολὺς ἦν. Καὶ μεταστειλάμενος Φῆστον, καὶ Φαῦστον, καὶ Μαρκελλῖνον, καὶ Θεόδωρον, καὶ Μελετίωνα, καὶ Σέργιον, καὶ Μάρκελλον, καὶ Φήλικα, καὶ Φωτεινὸν, καὶ Θεοδωρίσκον, Μερκούριον, καὶ Δίδυμον τοὺς Κώμητας, καὶ τοὺς Τριβούνους καὶ τοὺς Πρίγκηπας αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς· Ἡμεῖς τὸν Θεὸν ἡμῶν τὸν μέγαν πολλῇ σπουδῇ ἐποιήσαμεν, καὶ ὑμεῖς αὐτὸν ἐκλάσατε; Οἱ δὲ εἶπον· Ἡμεῖς μὲν οὐκ ἦμεν ἐκεῖ, ἀλλ᾽ εἷς ὢν, ὃν κατεφρόνεις, μετὰ τῆς ἐπουρανίου δυνάμεως ἧς εἶχεν μετ᾽

Orto die nefarii Jovis sacerdotes deorum suorum artifices advocant, simulacra accipiunt, varia machinantur, ac universa denique multitudine comitati confractum Jovis caput ad Maximum Ducem deferunt. Cognito quod factum erat Maximus, deorum suorum causa haud mediocriter doluit, et conscenso mox tribunali, Quo, inquit ad sacrificulos, fulti auxilio Jovem, deum nostrum, homines scelerati in terram dejecerunt? Hoc ille scilicet ex sacerdotibus sciscitabatur, propterea quod sibi persuaserat, magnam multitudinem militum sanctis Martyribus, ad facinus perpetrandum manus commodasse. Missis etiam qui Festum et Faustum, et Marcellinum, et Theodorum, et Meletionem et Sergium, et Marcellum, et Felicem, et Photinum, et Theodoriscum, nec non Mercurium et Didymum Comites, Tribunos quoque et Principes coram tribunali sisterent, sic præsentes

Alii Comites et Tribuni adducti,

velut complices facinoris in Jovem patrati.

EX MS. FLORENT.

se quidem id fecisse negant,

A sentes interrogavit: Nos magnum Jovem tanta cura sumptuque fieri curavimus, et vos eum confringere non estis veriti? Ad quæ illi responderunt: Nos equidem facinori non interfuimus, sed quem ita tu contemnis, divina quadam virtute instructus, copiarum nostrarum Præfectus Meletius, et quos cum ipso captivos detines, deum tuum in terram allisum confregerunt: quam ergo sapienter sacrificia æneo nos simulacro offeramus?

sacrificare tamen recusant:

23 Tum Maximus; Attamen et vos diis sacrificate. Ad quem generosi Milites, Cui, inquiunt, insane, et mente capte, nos jubes sacrificare? Statuæne æreæ et capite etiam suo truncatæ? an ei qui idolorum cultum invehendo suam insigniter ostendit improbitatem, cacodæmoni? Maximus dixit: Sacrificetis volo Apollini. Ac Sancti; Recte, aiunt, nominasti Apollinem, qui te et omnes suos cultores absque dubitatione et remedio ullo in æternum perdet. Saltem, inquit Maximus, Imperatorem, qui diis illis cultum exhibet, contumeliis ne afficite. Ego vobiscum lentius ago, ut immut m constantiam patientiæ vestræ. Respondent Sancti: Ut quid molestiam tibi ipsi exhibes? An non intelligis, quod du-

jubentur ergo plumbeis massis cædi:

B rum tibi est contra stimulum calcitrare? verissime, enim magnus ita est Deus Christianorum. His dictis incensus Maximus ita Serapionem compellat: Tibi equidem peperci hactenus, at tu in veneficorum istorum turbam teipsum conjecisti. Quamobrem deinceps neque tibi parcam. Atque hæc dicens fortissimorum hominum genas plumbeis massis verberari mox præcepit. Ministri itaque satanæ, arreptis plumbatis massis, tamdiu Martyrum percusserunt genas, donec eorum sanguis in solum ubertim deflueret.

Inter quos et Serapion vires a Deo petit,

24 Quæ dum fiunt, beatissimus Serapion nullum supplicii sensum habens, sed magis etiam magisque roboratus divinitus, sublatis in cœlum manibus, ita dixit: Benedictus es, Domine Deus omnipotens, Rex æterne, qui uno omnia verbo creasti. Vires mihi nunc, oro, suffice, ut pro nominis tui gloria cruciatus hosce forti et generoso animo perferam. Fac me dignum ut in tuorum famulorum numero locum aliquem habere possim. Iterum precor, vires mihi ad patiendum gravissima quæque ut ne deneges, quemadmodum eas non denegasti athletis tuis fortissimis, Meletio, Joanni, et Stephano. Ita, obsecro, fiat, Domine, qui per famulum tuum et sacerdotem Episcopum fidei tuæ characterem pulcherri-

C mum mihi contulisti: Tu quippe ille es qui mortis vincula, cum volueris, inutilia esse facis, et a serpentis omnia vastantis rabie pernicieque sperantes in te servas immunes. Famuli tui supplicationes frustra esse ne permittas, sed dignum me effice, ut sine offendiculo stadii hujus mei cursum conficiam; ac animum meum obfirma, ut ea qua venerandi tui athletæ fortitudine pro te decertem. Ne me denique deseras, qui meam in te solo fiduciam habeo repositam, quoniam tu benedictus es in secula. Amen.

atque tyrannum explodit.

Maximus deinde ita dixit; Ecce, Serapion, quantis modo usus es nugis, quas ego tamen benigne hactenus toleravi? Sed nunc stultitiam illam omnem missam fac, et diis deinceps sacrifica. Ad quem Serapion: Spurcissime hominum et canis immunde, veri Dei inimice ac amice Satanæ, an nondum intelligis quod Christum habeam propugnatorem adversus patrem tuum diabolum? et ecce, idolis ac spiritibus impuris sacrificia ut exhibeam, imperas.

Tum adductus Meletius

25 Tum Maximus Dux, Adsit, inquit, Meletius: quem mox præsentem sic est hortatus: Ecce Meleti, liberum te dimitto, ac filii loco habeo. Effice ergo ut hi commilitones tui Diis nostris rite sacrificent: pristinam quoque Præfecti militiæ dignitatem recipe, qui multa insuper dona paro adjicere. At

αὐτοῦ, αὐτὸς κατέστρεψεν αὐτόν, ὁ Στρατηλάτης Μελέτιος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· πῶς οὖν ἡμεῖς αὐτῷ λατρεύσωμεν χαλκουργήματι ὄντι; D

Μάξιμος Δοὺξ εἶπεν· Κἂν ὑμεῖς θύσατε τοῖς θεοῖς. Οἱ δὲ εἶπον· Τίνι θύσωμεν, ἀνόητε καὶ διεστραμμένε τῇ καρδίᾳ; τῷ χαλκῷ τῷ ἀκεφάλῳ, ἢ τῷ καταδείξαντι τὴν πονηρίαν σὺν τῇ εἰδωλολατρείᾳ; Μάξιμος ἡγεμὼν εἶπεν· Ναί, θύσατε τῷ Ἀπόλλωνι. Οἱ Ἅγιοι εἶπον, Δικαίως εἶπας Ἀπόλλωνι, αὐτὸς γὰρ ἀπολέσει τὴν ψυχήν σου μετὰ τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων. Μάξιμος Δοὺξ εἶπεν· Οὐκ οὖν ὑβρίζετε τὸν Βασιλέα, ὅστις σέβεται αὐτοῖς; ἀναφέρω καθ' ὑμῶν, ὅπως τὸ γενναῖον τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν μεταβάλω. Οἱ Ἅγιοι εἶπον· Τί οὖν κόπους σεαυτῷ παρέχεις; ἢ οὐκ οἶδας, ὅτι σκληρόν σοί ἐστι πρὸς κέντρα λακτίζειν; ἐπ' ἀληθείας γὰρ μέγας ἐστὶν ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν. Θυμωθεὶς δὲ ὁ Μάξιμος λέγει τῷ Σεραπίονι· Ἐγὼ μὲν ἐφειδόμην σου, σὺ δὲ μετὰ τῶν φαρμακῶν ἔμιξας σεαυτόν. Ἀπαρτὶ οὐ φείσομαί σου. Καὶ εἰπὼν ταῦτα ὁ Τύραννος, ἐκέλευσεν μετὰ μολίβδων τὰς σιαγόνας αὐτῶν τύπτεσθαι. Λαβόντες οὖν οἱ ὑπηρέται τοῦ διαβόλου τοὺς μολίβδους, ἔτυπτον αὐτῶν τὰς σιαγόνας, ἕως οὗ ἔρευσεν τὸ αἷμα αὐτῶν ἐπὶ τὴν γῆν.

Ὁ δὲ μακάριος Σεραπίων μὴ αἰσθανόμενος, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνδυναμούμενος ἦρεν τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν E οὐρανὸν, καὶ εἶπεν· Εὐλογητὸς εἶ, Δέσποτα παντοκράτορ, αἰώνιε Βασιλεῦ, ὁ ποιήσας ἑνὶ λόγῳ τὰ πάντα, δός μοι ὑπομονὴν τελείαν τοῦ καταξιωθῆναί με ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός σου βασανισθῆναι διὰ τοῦ μολίβδου τούτου. Καταξίωσόν με μετὰ τῶν θεραπόντων σου συμμιγῆναι· καὶ νῦν πάλιν δός μοι τὴν ὑπομονὴν, ὡς ἔδωκας τοῖς σοῖς ἀθλοφόροις Μελετίῳ, καὶ Ἰωάννῃ, καὶ Στεφάνῳ τοῖς σοῖς δούλοις. Ναὶ, Δέσποτα, ὃς δεδωκώς μοι τὴν ἄσπιλον σφραγίδα διὰ τοῦ θεράποντός σου καὶ λειτουργοῦ Ἐπισκόπου, ὅτι σὺ εἶ ὁ διασπῶν τοὺς δεσμοὺς θανάτου, καὶ λυτρούμενος φθορᾶς τοῦ λομεῶνος ὄφεως τοὺς ἐλπίζοντας ἐπί σε. Πρόσδεξαι τὴν δέησιν τοῦ δούλου σου, καὶ ποίησον ἄξιον γενέσθαι καὶ τέλειον ἐπ' ἐμοὶ τὸν ἀγῶνα τοῦ σταδίου τούτου, καὶ στερέωσόν μου τὴν ψυχὴν, καθὼς καὶ τῶν τιμίων σου Ἀθλοφόρων· καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς με τὸν ἐπί σοι πεποιθότα, ὅτι εὐλογητὸς εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Μάξιμος Δοὺξ εἶπεν· Ἰδοὺ Σεραπίων, πόσον ἐφλυάρησας, κἀγὼ ἠνεσχόμην σου, ἄφες οὖν τὸν λοιπὸν τὰς μωρίας, καὶ προσελθὼν λοιπὸν θῦσον τοῖς θεοῖς. Σεραπίων λέγει· Μιαρώτατε, καὶ ἀκάθαρτε κύων, ἐχθρὲ τοῦ Θεοῦ καὶ φίλε τοῦ σατανᾶ, οὐ νοεῖς ὅτι ἔσχω τὸν δυναμοῦντά με Χριστὸν κατὰ τοῦ πατρός σου τοῦ διαβόλου; Καὶ σὺ, ἀνόητε, κελεύεις με πιστεύειν εἰδώλοις ἢ πνεύμασιν ἀκαθάρτοις;

Μάξιμος Ἡγεμὼν εἶπεν· Ἰδοὺ Μελέτιε, φείδομαί σου, ὡς τέκνον, ποίησον οὖν τοὺς σύν σοι ἑταίρους θῦσαι τοῖς F θεοῖς· καὶ ἀπόλαβέ σου τὸ ἀξίωμα τοῦ Στρατηλάτου, καὶ δῶρα πολλὰ δώσω σοι. Μελέτιος εἶπεν· Τὰ δῶρά σου πρόσφερε τῷ πατρί σου τῷ σατανᾷ, τῷ ὁμοίῳ σου· ἐμοὶ γὰρ ζητήθω ὁ Χριστὸς, ὁ διδούς μοι τὸ ἀξίωμα ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ δῶρον τῆς ἀφθαρσίας· ἕνα γὰρ ἐξ ἡμῶν οὐκ ἐπηρεάσεις. Ὁ δὲ Μάξιμος μανίᾳ πυρωθεὶς, ἐκέλευσεν πυρὰν μεγάλην γενέσθαι, ὥστε τὴν φλόγα παμμεγεθεστάτην εἶναι, καὶ ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἐμβληθῆναι ἐν αὐτῇ τῇ πυρᾷ. Ὁ δὲ Σαραπίων λέγει τῷ Μελετίῳ· Δοῦλε τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκαλε ἡμῶν, ποίησον εὐχὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἡμῶν τὸν ὕψιστον, καὶ πρόλαβε, ἵνα βλέποντές σε προθύμως εἰσέλθωμεν. Ἀναβλέψαντες δὲ εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπον ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος· Ὁ σώσας τοὺς τρεῖς παῖδας ἐν τῷ καμίνῳ τοῦ πυρὸς, καὶ νῦν ἔπιδε τῷ ἀχράντῳ σου καὶ ἁγίῳ καὶ εὐσπλάγχνῳ ὀφθαλμῷ, καὶ σῶσον ἡμᾶς τοὺς ἐπί σε ἐλπίζοντας, καὶ δὸς ἡμῖν δύναμιν καὶ ἰσχὺν ἵνα νικήσωμεν τὸν ἀντικείμενον.

Καὶ ταῦτα αὐτῶν εἰπόντων, ἐπιβαλλόμενοι ἀλλήλων τὰς χεῖρας, εἰσῆλθον εἰς τὸ μέσον τοῦ πυρὸς τῆς καμίνου, καὶ εὑρέθησαν ὡς ἐν τῷ παραδείσῳ δροσιζόμενοι, καὶ εὐχόμενοι. Μάξιμος δὲ ὁ παράνομος προσεῖχεν τῇ πυρᾷ, [καὶ ὥρα χάριν] ἐν κύκλῳ τῶν Ἁγίων οὖσαν, καὶ τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ ἀνὰ μέσον στήκοντας, καὶ εὐλογοῦντας

τὸν

A τὸν Θεόν. Ὁ δὲ Μάξιμος ἐκέλευσεν πάλιν ὕδωρ κύκλῳ τῆς πυρᾶς βληθῆναι, ὥστε διὰ τῆς ἀναθυμιάσεως τοῦ καπνοῦ ἀποπνίξαι αὐτούς· καὶ οὐκ ἴσχυσεν οὐδὲ οὕτως ἀδικῆσαι αὐτούς. Τότε οὖν κατῃσχύνθη ὁ ἄνομος Μάξιμος τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει. Ἐκέλευσεν δὲ αὐτοὺς ἀχθῆναι ἐπὶ τὴν δημοσίαν· ἐξῆλθον δὲ οἱ Ἅγιοι ἐκ τῆς πυρᾶς ὡς ἀπὸ εὐφρασίας. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς ἀνθηροὺς ὁ Μάξιμος ἐθαύμασεν, καὶ ἐκέλευσαν τοῖς δορυφόροις αὐτοῦ συλλαβεῖν τὸν ἀθλητὴν τοῦ Θεοῦ Μελέτιον καὶ τὸν Σεραπίωνα, καὶ ἀπαχθῆναι αὐτοὺς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καὶ βίᾳ θύειν, λέγων αὐτοῖς· Ἀπέλθετε, θύσατε τῷ μεγάλῳ θεῷ Ἀσκληπιῷ, τῷ καταδείξαντι τὴν σοφίαν τῆς ἰατρείας εἰς σωτηρίαν τῶν ἀσθενούντων.

Οἱ δὲ δορυφόροι κατὰ τὸ κέλευσμα τοῦ Μαξίμου λαβόντες τοὺς Ἁγίους ἐκ τῆς δημοσίας, ἀνέφερον αὐτοὺς ἐπὶ τὸν Ἀσκληπίον· ἠκολούθησεν δὲ αὐτοῖς ὄχλος πολύς. Ὁ δὲ Ἀθλητὴς τοῦ Χριστοῦ πάνυ φοβερὸς τῷ προσώπῳ ἀπίει, εἰδὼς ὅτι κἀκεῖνο πεσεῖται τὸ εἴδωλον θελήματι τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Σεραπίων στυγνάσας λέγει τῷ Μελετίῳ· Μελέτιε, δοῦλε τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, τί ποιήσομεν; Ὁ ἅγιος Μελέτιος λέγει· Προθύμως βαδίσωμεν ἐπὶ τὸν τόπον, καὶ ὃ ἐὰν βουληθῇ ὁ Βασιλεὺς ὁ ἐπουράνιος τοῦτο ποιοῦμεν· Οἶδα γὰρ ὅτι ἀπελθόντων ἡμῶν εἰς τὸν τόπον, πεσεῖται τὸ εἴδωλον. Τότε ὁ Σεραπίων πεισθεὶς ἀπίει προθύμως·
B ἐνόμιζεν γὰρ ὅτι ὁ Βελίαρ διαστρέφει τὰς ψυχὰς αὐτῶν· Ἀπελθόντες δὲ ἐπὶ τὸν τόπον ἀνέβλεψαν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ποιήσαντες τὴν ἐν Χριστῷ σφραγῖδα, εἰσῆλθον εἰς τὸ ἱερόν. Καὶ ἰδὼν ὁ Μελέτιος τὸ εἴδωλον τοῦ Ἀσκληπιοῦ, λέγει πρὸς ἑαυτὸν οὕτως· Ὁ ἀόρατος Θεὸς, ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης, ὁ εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, ἔπιδε ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν ἡμῶν, καὶ τῷ κελεύσματί σου διὰ τῶν ἁγίων σου Ἀγγέλων πεσεῖται καὶ συντριβήσεται τὸ εἴδωλον τοῦτο.

Καὶ εὐθέως ἐσείσθη πᾶν τὸ ἱερόν· θαρσήσας δὲ ὁ Μελέτιος καὶ πλησθεὶς Πνεύματος ἁγίου, ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ ἀγάλματος, ἔβαλεν αὐτὸ κάτω εἰς τὴν γῆν, καὶ εὐθέως ἐθρύβη τὸ εἴδωλον. Ἐπιλαβόμενος καὶ τὰ ἄλλα εἴδωλα τὰ συνεστηκότα, καὶ αὐτὰ συνέτριψεν. Ἰδὼν δὲ ὁ Σεραπίων, ὅτι ἔπεσεν τὸ εἴδωλον, καὶ συνετρίβη, καὶ τὰ ἱστάμενα σὺν αὐτῷ εἴδωλα, ἐκραύγασεν φωνῇ μεγάλῃ λέγων· Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀπλάνητος, ὃν περιεργάσασθαι οὐκ ἔστιν. Νῦν ἔγνων, Δέσποτα, ὅτι τοὺς εἰς σε πεπιστευκότας οὐκ ἐγκαταλιμπάνεις. Καὶ ἰδόντες οἱ δορυφόροι τὸ θαῦμα τὸ γεγονὸς ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ ῥίψαντες τὰς ἀσπίδας αὐτῶν, ἀπῆλθον ὅπου ἦν ὁ ὄχλος Μελετίου, καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν. Οἱ δὲ μιαροὶ ἱερεῖς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, δραμόντες σπουδαίως ἀπήγγειλαν τῷ Μαξίμῳ, ὅτι καὶ τὸν Ἀσκληπιὸν ἔβαλεν κάτω, καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς σὺν αὐτῷ ἔρριψεν.

Meletius; Dona tua, respondit, ad patrem tuum Satanam per me licet deferas, cujus haud absimilem filium esse te ostendis. Quod superest, solus mihi Christus quæritur, qui meliorem mihi in cœlis honorem, et immortalitatis beatæ donum conferet; nec enim, spero, e nobis aliquem crudelitate tua aut blanditiis ad impium quid aggrediendum coges. Tunc sane Maximus furore ingenti percitus pyram altissimam fieri jussit, cujus flamma supra quam dici posset in altum erumperet, ac Sanctos Martyres in eam conjici. Atque hic Serapion ultro Meletium; Age, inquit, serve Dei ac noster in rebus fidei præceptor, Deo nunc altissimo pro nobis suppliciter accide, et commilitones tuos orando præi, ut exemplo tuo animati, mente intrepida supplicium hoc subeamus. Confectis deinde in cœlum oculis unanimi omnes ore hasce conceperunt preces: O qui tres illos quondam Babylonios Principes in camino ignis servasti illæsos, nunc etiam puros, sanctos, et miti benignitate plenos oculos ad famulos tuos converte, et sperantes in te solo tutos præsta; vires quoque largire et robur quo adversantem nobis Tyrannum gloriose vincamus. D

EX MS FLORENT.

cum Serapione jubetur immitti in fornacem,

26 Postquam ab oratione cessarunt, datis invicem acceptisque manibus, in medium caminum ignis sunt ingressi: quem, orationi semper intenti, paradisum veluti amœnissimum et dulci rore abundantem experti sunt. At impius Tyrannus mentem et oculos advertens, supremi Dei famulos, medio in camino innoxios, Deum assidue benedicere intuebatur: cujus deinde jussu magna undique ignibus affusa est vis aquarum, ut emersuro statim fumo gloriosi Martyres suffocarentur. Sed nec illud Tyranni consilium nocumenti quidpiam Martyribus attulit. Eo sane tempore divina virtus atque potentia magno impium Maximum pudore affecit: qui sanctos Christi milites in publicum carcerem rursus mandavit deduci. Egressi sunt illi ex ardente pyra, quasi e loco voluptatum omnium plenissimo. Cumque nova quadam pulchritudine insignes esse conspexisset Maximus, vehementer admirans, satellitibus suis præcepit, ut fortissimum Christi athletam Meletium et Serapionem ad Æsculapii fanum perducerent, et vel invitos cogerent sacrificare, sic insuper eos hortans; Itote, et magno Deo Æsculapio, qui suam medendi artem erga imbecilles homines aperte ostendit, sacrificate. E

quam ingressi

et sine noxa egressi,

27 Imperio obsecuti satellites, utrumque continuo apprehensum e carcere ad templum Æsculapii duxerunt, magna hominum multitudine eos comitante.
C Christi vero miles Meletius horrendum quiddam spirabat oculis, haud ignarus, fore ut Æsculapii similiter statua divino nutu corrueret. Subtristis alia ex parte Serapion, ita est Meletium allocutus: Meleti, serve Dei altissimi, quid nunc, oro, nobis erit agendum? Cui Meletius; Intrepide, ait, illuc pergamus, et quod placitum erit cœlorum Regi, hoc exequamur fortiter. Etenim non me latet, quod simul atque pedem in templum intulerimus, Æsculapii mox simulacrum ruiturum sit. Tunc plane persuasus Serapion magnis animis ad templum perrexit: cognoverat namque conatum Belial eo tendere ut mentes eorum perverteret. Ut autem ventum fuit ad locum designatum; suos in cœlum oculos uterque sustulit; et Christi signo frontibus impresso, templum Æsculapii nihil timentes intrarunt. Conspecto deinde Æsculapii simulacro, hanc tacite precationem concepit Meletius: Deus invisibilis et secretorum omnium certissime cognitor, qui nosti omnia antequam fiant, nos, quæso, famulos tuos humiles et abjectos respice. Nutus quoque tuus solummodo accedat, et hæc Æsculapii statua in terram, Angelorum tuorum opera, confestim concidet, ac in frusta comminuetur. F

ducitque in ædem Æsculapii,

28 His dictis fanum idoli repente intremuit: quo signo animatus Meletius, et sancto Spiritu repletus, simulacri manum sua ipse dextra corripit, prosternit in terram, totumque confringit. Tum apprehensa similiter, quæ eodem in fano erecta erant, simulacra, eodem omnia modo comminuit. Spectaculo commotus Serapion, cum tam Æsculapii, quam aliorum ei adstantium deorum statuas eversas fractasque conspiceret, magna voce exclamavit; Benedictus sit Deus noster, qui cultores suos minime fallit, quemque curiosius scrutari non oportet. Nunc, Domine, cognovi, quod fiduciam in te suam habentes, numquam deseras. Viso porro miraculo tam illustri, satellites in Christum crediderunt: et abjectis quas gestare soliti erant hastis, ad reliquam quæ cum Meletio faciebat turbam sese adjunxerunt: plurimi etiam alii e promiscua turba, Christianorum fidem sunt amplexi. At impuri sacerdotes Æsculapii magna cum diligentia renuntiare festinarunt Maximo, qua ratione Æsculapium, et alios cum Æsculapio deos in solum prostravisset Meletius.

ejus aliorumque statuas subvertunt.

CAPUT

A D

CAPUT V.

Christiani et Cyriaci infantium, et Mauritii eorum Magistri martyrium.

Meletius thoracem et galeam ignitam indutus

Progressus ipse ad fanum Tyrannus, geminos Christi athletas, absque satellitio ullo, et Æsculapii aliorumque deorum statuas in solum dejectas ac turpiter comminutas aspexit. Qua de causa furore magno exæstuans, militarem Meletii thoracem et galeam candefieri e vestigio jubet. Quod ut quantum fieri potuit executi sunt carnifices, candente mox thorace induci mandat Meletium et galeam capiti ejusdem imponi. Sed Meletius a candente ferro doloris nihil aut nocumenti percepit. Arma quippe ferrea et multo igne candentia, moderato veluti frigore, membra Meletii afficiebant, qui sic deinde Maximum compellavit : Hoc equidem recte a te factum, canis rabiose, quod meis me indui armis voluisti, ut patrem tuum diabolum oppugnare fortius et vincere tandem etiam possim facilius.

nihil læditur,

30 Serapion quoque, cum illustris Christi pugilis Meletii generosos in tormentis animos observasset, protensis in altum manibus, eam ad Deum orationem pronuntiavit, quam ab Episcopo, cum immortalitatis lavacrum nuper susciperet, primum didicerat ; Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum, Domine Deus omnipotens et altissime. Adveniat regnum tuum, quod in terra ista nullis est terminis comprehensum. Fiat voluntas tua, ut super nos peccatores descendat auxilium tuum, sicut in cœlo et in terra. Quod a te statutum est, nobis in opem et solatium cedat. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Hoc est, quoniam in eorum numerum vocare nos es dignatus, qui et Fratres nostri sunt, et multa fortiter tolerando, vere et prout oportet te adorant ; panes nobis misericordiæ tuæ largire, veluti iis largitus es, qui nomini sancto tuo placere meruerunt. Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris, et ne recorderis Domine, impietatis nostræ. Etenim quis sustinebit? Et ne nos inducas in tentationem ; non enim sumus ferendo Sed libera nos a malo, per unigenitum filium tuum, qui est benedictus in secula. Amen.

B

orante interim pro eo Serapione:

31 Maximus interea, consilii omnis inops, et ulterius nihil contra homines sanctissimos valens efficere, in carcerem eos denuo duci imperat ; et eos sic affatur : Meleti, Joannes, Stephane, et tu Serapion, nec dum vobis persuaderi sinitis ut Diis sacrificetis? Cui Martyres ; Canis, inquiunt, infidelis, adhuc in ista cordis tui duritia persistis ; nec illum cogitas per quem omnia sunt creata? Maximus Dux respondit : Numquid communi hominum sensu privatum me dicis? Ad quæ Serapion, si sanus tibi inesset sensus ullus, jam nuntium remitteres patri tuo satanæ et idolis omnibus, atque in Deum verum supra omnes cœlos existentem crederes. Conversus tunc ad satellites suos Maximus : Hujus, inquit, genas pugnis percutite, ut ne talia loqui deinceps audeat. Hic vero ad Maximum Meletius ; O dure et cæce corde, innocuos, age, parvulos comprehendi, et in medium adduci impera ; hi sane respondeant, quis Deus major sit habendus, illene quem nos veneramur, an sine vita et motu idola. Quem illi pronuntiaverint majorem, nos absque dubitatione ulla talem credemus esse.

C

rursus sollicitatus Meletius ad idola colenda,

jubet infantes de iis interrogari.

32 Geminos itaque e ludo pueros rapi, et in publicum produci jubet. Fratres hi erant, et parente utroque orbati, quorum alter ætatis annum agebat secundum, alter tertium. Continuo ad illos Maximus ; Quæ vobis, pueri, nomina? quæ fortuna?

Ex his interrogati bimulus unus, alter trimulus,

Ἀπελθὼν οὖν ὁ Μάξιμος, εἶδεν τοὺς δύο ἑστῶτας μόνους, τὸν δὲ Ἀσκληπιὸν κείμενον κάτω χαμαὶ συντετριμμένον, καὶ τὰ σὺν αὐτῷ εἴδωλα συντεθραυσμένα ὁμοίως. Ὁ δὲ Μάξιμος θυμωθεὶς ἐκέλευσεν ἀχθῆναι τὸν θώρακα τὸν πολεμικὸν Μελετίου, καὶ τὴν περικεφαλαίαν αὐτοῦ, καὶ πυρωθῆναι αὐτὰ, καὶ πυρωθέντα ἐγένοντο ἐκ τοῦ πυρὸς ὡς ἀστραπή. Καὶ ἐκέλευσεν ἐνδυθῆναι τὸν θώρακα τὸν Μελέτιον, καὶ τὴν περικεφαλαίαν αὐτῷ τεθεῖναι εἰς τὴν κεφαλήν. Ὁ δὲ Μελέτιος οὐκ ᾔσθετο τοῦ πυρὸς, ἐγένετο γὰρ ὁ σίδηρος τῶν ὅπλων ὥσει κρύος περὶ αὐτόν. Καὶ λέγει ὁ Μελέτιος τῷ Μαξίμῳ· Καλῶς ἐποίησας, κύων ἀνόητε, ὅτι ἠμφίασάς με ὅπλα πολεμικὰ, ἵνα ἡττήσω καὶ πολεμήσω καὶ νικήσω τὸν πατέρα σου τὸν σατανᾶν.

Ἰδὼν δὲ ὁ Σαραπίων τὴν ὑπομονὴν τοῦ γενναιοῦ ἀθλητοῦ Μελετίου, τοῦ στρατιώτου τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως Θεοῦ, ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν, εἶπεν οὕτως πρὸς τὸν Θεὸν, ὅπερ εὔχεσθαι ἔμαθεν παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου, ὅτι ἔλαβεν τὸ λουτρὸν τῆς ἀθανασίας· Πατὲρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθῆτο τὸ ὄνομά σου, δέσποτα παντοκράτορ ὕψιστε. Ἐλθέτω εἰς ἡμᾶς ἡ βασιλεία σου, ἡ ἀχώρητος ἐν τῇ γῇ. Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὥστε καθελθεῖν τὴν βοήθειάν σου ἐφ᾽ ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλούς. Ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ παράταξίς σου εἰς βοήθειαν ἡμῖν γένηται· Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· τοῦτ᾽ ἔστιν, ἐκάλεσας ἡμᾶς μετὰ τῶν εἰς ἀγῶνα προσκυνούντων σε ἀδελφῶν ἡμῶν· καὶ νῦν δὸς ἡμῖν ἄρτους ἐλέους, ὥσπερ ἔδωκας τοῖς εὐαρεστήσασι τῷ ὀνόματί σου τῷ ἁγίῳ. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ μνημονεύσῃς ἡμῶν Κύριε, τὰς ἀσεβείας, τίς γὰρ ὑποστήσεται; Μηδὲ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, βαστάσαι γὰρ οὐ δυνάμεθα. Ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς τοῦ πονηροῦ, διὰ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ σου, ὅτι εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας· Ἀμήν. E

Ὁ δὲ Μάξιμος ὀλιγωρίᾳ πολλῇ συνεχόμενος καὶ μηδὲν αὐτοῖς δυνάμενος ποιῆσαι, ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἀχθῆναι ἐπὶ τὴν δημοσίαν καὶ λέγει αὐτοῖς· Μελέτιε, Ἰωάννη, καὶ Στέφανε, καὶ σὺ Σαραπίων, οὐ πειθαρχεῖτε τοῖς θεοῖς; Οἱ δὲ λέγουσι τῷ Μαξίμῳ· Κύων ἄπιστε, ἀκμὴν ἐπιμένεις τῇ ἀναισθησίᾳ σου; οὐχ ὁρᾷς τὸν ποιήσαντα τὰ σύμπαντα; Μάξιμος Δοὺξ λέγει· Οὐκ οὖν ἀναίσθητός εἰμι; Λέγει αὐτῷ ὁ Σαραπίων· Αἴσθησιν εἰ εἶχες ἂν, ἐπελάθου τοῦ πατρός σου τοῦ σατανᾶ καὶ τῶν εἰδώλων τῶν χειροποιήτων, καὶ ἐπίστευσας τῷ ἐπουρανίῳ Θεῷ· Μάξιμος λέγει τοῖς δορυφόροις αὐτοῦ· Τύψατε αὐτοῦ τὰς σιαγόνας, ἵνα μὴ τοιαῦτα φθέγγηται. Μελέτιος ἀποκριθεὶς λέγει τῷ Μαξίμῳ· Ἀναίσθητε καὶ τυφλὲ τῇ καρδίᾳ, ποίησον ἁρπαγῆναι καὶ ἐνεχθῆναι παιδία ἄφθορα, καὶ εἴπωσι, τίς μείζων Θεὸς, ὃν ἡμεῖς σέβομεν, ἢ τὰ εἴδωλα ἄψυχα· καὶ τὰ παιδία, ὃν ἐὰν εἴπωσιν, αὐτῷ πιστεύσωμεν. F

Ἐκέλευσεν δὲ ὁ Μάξιμος ἁρπαγῆναι παιδία δύο ἐκ τοῦ σχολίου· καὶ ἐνεχθέντα τὰ δύο παιδία, ἀδέλφια, ὀρφανὰ, τὸ ἓν ἐτῶν δύο καὶ τὸ ἕτερον τριῶν, Λέγει ὁ Μάξιμος τοῖς παιδίοις· Τίνα ἐστὶ τὰ ὀνόματα ὑμῶν, ἢ ποίας τύχης τυγχάνετε; Ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτῷ τὰ παιδία, καὶ εἶπον ἐμπνευσθέντα ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· Τῇ μὲν τύχῃ δοῦλοι Χριστοῦ ἐσμεν, ἐλεύθεροι δὲ ἐγενήθημεν καὶ ἔντιμοι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Λέγει ὁ τριετὴς, Εἰ θελεὶς μαθεῖν τὰ ὀνόματα ἡμῶν, ἅπερ ἔθηκαν οἱ γονεῖς ἡμῶν, Ἐγὼ καλοῦμαι Χριστιανὸς, καὶ οὕτως Κυριακός. Λέγει αὐτοῖς ὁ Μάξιμος. Χριστιανὲ καὶ Κυριακὲ, εἴπατέ μοι, τίς ἐστιν ὁ μείζων Θεὸς, Ζεὺς καὶ Ἀπόλλων καὶ Ἀσκλήπιὸς καὶ Ἡρακλεῖς, ἢ ὁ ἀόρατος.

Τάδε ἄφρονα παιδία, ἀναβλέψοντα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ στενάξοντα, ἴδον χεῖρα κατερχομένην ἐφ᾽ ἑαυτὰ, καὶ λαβόντα Πνεῦμα ἅγιον· καὶ σφραγίσαμενα τῇ τοῦ Χριστοῦ σφραγίδι εἶπον τῷ Μαξίμῳ· Ἀνοσιώτατε καὶ ἀπάνθρωπε, οὐ

A οὐ βλέπεις οὐ δὲ νοεῖς τὸν δημιουργὸν καὶ κτίστην τῶν ἁπάντων, ὃς οὐρανοὺς ἐποίησεν, ἥλιον καὶ σελήνην, νύκτα καὶ ἡμέραν, ἄστρα καὶ φῶς, τὸν καθήμενον ἐπὶ τῶν οὐρανῶν ἐπὶ θρόνῳ ἀσαλεύτῳ δόξης, τὸν καθήμενον ὑπὸ τῶν Χερουβίμ, καὶ ὑμνούμενον ὑπὸ τῶν Σεραφίμ· οὗ τὸ ὄνομα ἀνείκαστόν ἐστι καὶ ἀκατάληπτον, ὃν τρέμουσι χίλιαι χιλιάδες Ἀρχαγγέλων, καὶ μύριαι μυριάδες Ἀγγέλων λειτουργῶν καὶ ἐξουσιῶν, ὃν τρέμει Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ, ὕμνον τρισάγιον ἐν φωνῇ ἀκαταπαύστῳ ἀναπέμποντα, Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, τῷ συντρίψαντι πύλας χαλκᾶς καὶ μοχλοὺς σιδηροὺς, καὶ ἀναστήσαντι ψυχὰς ἐξ ᾅδου, ὃν πᾶσα κτίσις ὑμνεῖ καὶ δοξάζει, τὸν ἀόρατον καὶ ἄχραντον καὶ ἀχειροποίητον καὶ ἐφορῶντα πάσας τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων, τὸν κρίνοντα πάσας τὰς ψυχὰς τῶν μὴ πιστευόντων εἰς αὐτὸν, καὶ γινώσκοντα καρδίας τῶν ἀνθρώπων, τὸν ποιήσαντα ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας, τὸν ἀκατάλειπτον καὶ ὑψηλόθρονον, τὸν ἀθάνατον, τὸν βραχίονα τὸν ὑψηλὸν, ὃν τρέμει πᾶσα κτίσις, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐ δὲ ἓν, τὸν συσσείοντα τὰ πάντα καὶ βάλλοντα ὑετοὺς, καὶ αὔξοντα τοὺς καρποὺς, καὶ διδόντα πᾶσι τροφήν.

Μάξιμος λέγει· Οἴμοι! ὑπὸ παιδίων νικῶμαι. Καὶ λέγει τῷ Μελετίῳ· Ὑμεῖς αὐτοῖς ὑποβάλλετε ταῦτα λέγειν. B Λέγει αὐτῷ ὁ Μελέτιος· Ἄφρων καὶ ἀκάρδιε, ὁρᾷς ὅτι ὑπὸ τῶν παιδίων νενίκησαι, καὶ ἀκμὴν οὐχ' αἰσθάνῃ; Μάξιμος λέγει· Ὡς παιδίων ὄντων ἀνέχομαι αὐτῶν. Τὰ δὲ ἄφθαρτα παιδία ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον τῷ Μαξίμῳ μίᾳ φωνῇ· Ἔξαρχε τῶν κακῶν, ἀκμὴν οὐχ ὁρᾷς ἀνόητε τὸν κτίσαντα ὄρη καὶ τοὺς βουνοὺς καὶ ὕμας, τὸν κτίσαντα ἀνθρώπους κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἰδίαν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, τὸν ποιήσαντα θηρία ἐν ταῖς ὕλαις, καὶ τὰς τροφὰς καὶ τὰς διατριβὰς αὐτῶν, τὸν ποιήσαντα τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ κινούμενα ἐν αὐτῇ· αὐτός ἐστι ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐκ τῶν εἰδώλων χαλκῶν καὶ τῶν λιθίνων, οὓς ἄνθρωποι ἐποίησαν, οὓς καὶ σὺ προσκυνεῖς ἐν ἐκπλήξει γενόμενος. Ἀκούων δὲ ὁ Μάξιμος τῶν λόγων τῶν παιδίων λέγει αὐτοῖς. Γονεῖς ἔχετε; Εἶπον δὲ αὐτῷ· Ὀρφανά ἐσμεν ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῷ ματαίῳ, πατέρα δὲ ἔχομεν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Θεόν, τὸν διατρέφοντα ἡμᾶς καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν αὐτοῦ. Μάξιμος λέγει αὐτοῖς· Οὐκοῦν οὐ δὲ ὑμεῖς θύετε τοῖς θεοῖς. Τὰ δὲ παιδία λέγουσι τῷ Μαξίμῳ, Μίαρε τῇ αἰσθήσει, πάλιν ἔχομέν σοι εἰπεῖν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τοῦ ὑψίστου.

Ὁ δὲ Μάξιμος μανίᾳ κινηθεὶς κατὰ τῶν νηπίων, ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τὸν διδάσκαλον αὐτῶν Μαυρίκιον, καὶ λέγει αὐτῷ. Σὺ εἶ ὁ διδάσκων αὐτὰ τοιαῦτα ἀποφθέγγεσθαι κατὰ τῶν θεῶν; Ὁ διδάσκαλος λέγει τοῖς παιδίοις· Τί ἐνυβρίσατε τὸν Δοῦκα; Τὰ δὲ νήπια εἶπον πρὸς τὸν διδάσκαλον, Σὺ διδάσκεις ἡμᾶς σοφίαν καὶ ἐπιστήμην, C μὴ θέλεις ἵνα ἐάσωμεν τὸν μέγαν καὶ ἀπλάνητον Θεὸν ἡμῶν ὡς λέγεις, καὶ εἴπομεν Θεὸν εἶναι τὸ χαλκούργημα, καὶ τοὺς λίθους, οὓς ὀνομάζει θεούς. Ὁ δὲ διδάσκαλος ταῦτα ἀκούσας, καὶ ποιήσας τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα, καὶ ἐπάρας λίθον, ἠκόντησεν αὐτὸν εἰς τὴν ὄψιν τοῦ Μαξίμου καὶ λέγει αὐτῷ· Σὺ οὖν ἐκπλανῆσαι θέλεις τὰ παιδία ἐκ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἡμῶν; μὴ ἔστο σοι καλῶς, μὴ δὲ πᾶσι τοῖς σεβομένοις τὰ εἴδωλα, μήτε τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ σατανᾷ.

Τότε θυμωθεὶς θυμῷ μεγάλῳ ὁ Μάξιμος, ἐκέλευσεν ῥαβδισθῆναι τὸν διδάσκαλον σὺν τοῖς παιδίοις. Ῥαβδιζομένων δὲ αὐτῶν καὶ μὴ αἰσθανομένων, ἐπέμενον οἱ τύπτοντες. Τότε λέγουσι τὰ νήπια σὺν τῷ διδασκάλῳ αὐτῶν τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ Μελετίῳ καὶ Ἰωάννῃ καὶ Στεφάνῳ καὶ Σαραπίωνι· Δοῦλοι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τοῦ ὑψίστου εὐχὴν ποιήσατε ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶμεν ὑπὸ τοῦ ὄφεως, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν ἀκακίᾳ ἀποδῶμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν τῷ Θεῷ. Οἱ δὲ ἅγιοι τοῦ μεγάλου καὶ ὑψίστου Θεοῦ, Μελέτιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, κλίναντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν εὔξαντο ὑπὲρ τῶν τριῶν. Ἰδόντες δὲ οἱ μιερεῖς τοῦ Διὸς, ὅτι οὐδὲν δύναται ποιῆσαι αὐτοῖς ὁ Μάξιμος, καὶ ὅτι αἱ μάστιγες οὐχ' ἥπτονται αὐτῶν, ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες πρὸς τὸν Μάξιμον· Ἆρον αὐτοὺς ἐκ τοῦ μέσου, μήπως καὶ ἄλλοι βλέποντες, τὸ αὐτὸ ποιήσω-

D Responderunt Fratres, a spiritu sancto certissime afflati; Felici equidem sorte servi sumus Christi, (EX MS. FLORENT.) quamvis liberi nec ignobiles, quæ Dei nostri est benignitas, fuerimus nati. Ac pergens triennis parvulus; si quæ nobis parentes nostri imposuerunt nomina tantopere scire desideras, Ego quidem Christianus, at ille vocatur Cyriacus. Tunc Maximus; Dicite nobis, ait, Christiane et Cyriace, quis major est habendus Deus, Jupiterne, et Apollo, et Æsculapius, et Hercules, an Deus qui nusquam conspicitur.

33 At rationis adhuc dum expertes parvuli, oculos in cœlum cum gemitu tollentes, manum supra se divinitus spectarunt delabentem, quæ et spiritum ipsis sanctum elargita est, et venerando Christi signo ad fortiter respondendum munivit. Hinc ad Tyrannum conversi; *Deum unum prædicant,* Impiissime, dixerunt, nec inter homines numerande, non vides, non intelligis mundi et rerum omnium fabricatorem Deum? Qui cœlos fecit, et solem et lunam, noctem et diem, astra et lucem? Qui supra orbes cœlorum æternum duraturo gloriæ suæ throno insidet? Qui sedet super Cherubim? quem laudant Seraphim? cujus nomen nulli alteri comparari et a nullo mortalium potest comprehendi? E quem mille Archangelorum millia, et decem millia millium Angelorum ministrantium et Potestatum cum timore suspiciunt? Quem metuunt Cherubim et Seraphim, quæ hymnum illum ter sanctum, Sanctus, Sanctus, Sanctus, absque ulla requie ei decantant? Qui portas æreas et vectes confregit ferreos, qui animas ex inferis reducit? Quem nulli mortalium conspicuum et corruptionis omnis nescium, nec arte humana fabricatum, omnis creatura hymnis et honore prosequitur? Qui omnia hominum opera penitissime perspicit? Qui venturus est aliquando judex eorum qui credere in ipsum recusaverint? Qui intimas etiam cogitationes hominum penetrat? Qui Principatus fecit et Potestates? Incomprehensibilem, altissimum, immortalem, brachium excelsum? Cujus metu ac reverentia omnes creaturæ tenentur? Per quem omnia facta sunt, et sine quo factum est nihil? Qui nutu suo omnia commovet? Qui statis temporibus suas e cœlo pluvias demittit? Qui frugibus terræ incrementum, et cunctis animantibus cibum præbet?

34 Exclamans ad hæc Maximus; Hei mihi, dixit, quem teneri etiam pueri aggrediuntur et superant! Meletio deinde ait: Vos talia tenellis illis, ut dicant, suggeritis. Cui Meletius; Amens, inquit, et F sine corde, jamne vides quod a tenera etiam ætate vincaris? nondum istam tuam cordis duritiam exuis? Ac Tyrannus; Pueri, inquit, sunt, et ut pueros patienter tolero. *et hunc solum suum agnoscunt patrem,* Tum Fratres, immortali laude digni; Necdum etiam, respondent, vides? Necdum, insane, intelligis eum qui montes et colles et silvas condidit? Qui suis ipse manibus hominem ad imaginem et similitudinem suam formavit? Qui fecit mare et omnia quæ in mari moventur? Ipse est Deus noster, qui molitus est universa. Quid nobis das responsi? Quis Deorum æreorum et lapideorum, quos manus hominum fecerunt, quosque tu cum tanto stupore adoras, sensum ullum habet aut mentem? Hos puerorum sermones ut audivit Maximus, sic eos interrogavit; Parentes vestri supersunt? Parentes, reponunt pueri, in terra hac et in fallaci isto mundo non habemus; verum tamen patris loco nobis est qui in cœlis versatur Deus, qui nos et omnem suam creaturam pascit et educat. Igitur, quæsivit Maximus, neque vos sacrificatis Diis? Ad quem pueri; Rursumne, aiunt, perversi cordis Tyranne, necesse erit ut Dei nostri potentiam tibi enarremus.

35 Tum Maximus furore quodam in pueros accensus

Ex MS. Florent.

tunc accitus eorum magister

A census, eorumdem præceptorem Mauricium ad se accersitum ita interrogat; Tu ne ille es, qui parvulos istos tam infanda adversus deos docuisti proloqui? Ad discipulos conversus magister; Quid, ait, contumeliæ locuti estis adversus Ducem? Responderunt parvuli; Tu sapientiam nos docuisti et scientiam Numquid igitur vis, ut missum faciamus magnum et fallere nescium nostrum Deum, ut ipse tu vocare eum es solitus, dicamusque simulacris æneis et lapidibus veram inesse divinitatem, quemadmodum Dux ille haud sapienter sibi persuadet: cum deorum illis nomen tribuit? Accepto responso præceptor, et signo Christi fronti impresso, lapidem e solo arreptum in Maximi faciem fidenter conjicit, interrogatque; Num tu igitur innocuos hosce puerulos a vero Dei nostri cultu, veraque gloria avocare niteris? Nec tibi unquam bene sit, nec ulli qui debitum uni Deo cultum in simulacra transfert. Pessime etiam sit patri tuo satanæ..

cum et ipse insultaret tyranno,

simul virgis cæditur

36 Tum vehementi sane ira abreptus Maximus, tam præceptorem quam ejus discipulos virgis acriter cædi mandavit. Cumque cæderentur, nec doloris ullum præberent sensum, nimio labore fatigati desierunt illos verberare carnifices. Discipuli interim, una cum præceptore, Meletium, Joannem, Stephanum et Serapionem his vocibus compellant; B Famuli Dei altissimi, preces, oramus, nostri causa ad Deum concipite, ut a serpente illo ferocissimo scandalum nullum patiamur, sed innocuam potius animam Deo, a quo eam accepimus, reddamus feliciter. Tunc Meletius et qui cum ipso aderant. dejectis in terram vultibus, Deo magno et altissimo constantiam trium Martyrum in oratione commendarunt. Post hæc nefarii Jovis sacrificuli, cum frustra esse viderent omnia quæ contra Martyres moliebatur Tyrannus, et quod verberum diritas nullo eos dolore afficeret, magnis vocibus a Maximo ut interficerentur postularunt; Tolle, inquiebant, e medio impios, ne horum alii exemplo permoti, idem audeant. Impiissimus itaque Maximus, capite truncari magistrum et ejusdem discipulos imperavit.

et capitis damnatur.

Omnes constanter mortem subeunt,

37 Percepta mortis sententia magnopere gavisi pueruli. Meletio, Joanni, Stephano, et Serapioni sese adjunxerunt, Paulo autem post, ingenti lætitia pleni una cum præceptore discipuli, innocentes veluti oviculæ, ad occisionem properarunt; et a spiculatoribus ad montem qui Men appellatur perducti, hoc solummodo orarunt, ut pariter cum suo magistro in cœlum oculos intendere tantisper sibi concederetur. Quo impetrato hac Deum ratione sunt precati; Benedicimus te, Domine omnipotens, et supra cœlos omnes constitute, qui non tradidisti nos lupo rapaci. Sed et nunc animas nostras in libertatem illam felicem admitte; quoniam benedictum est nomen Patris, et Filii, et Spiritus sancti in secula. Amen. Cumque sua deinde colla ad ictum excipiendum extenderent, vox e cœlo auribus est allapsa, Venite, inquiens, carissimi, ad Paradisi mei delicias. Ut vox audiri desiit, dixerunt ad spiculatores; Quod jussi estis, hoc nunc

24 Septembris:

peragite. In pace itaque finierunt vitam, mense Septembri, die ejusdem mensis quarta et decima defuncti, cum ingenti sua lætitia sanctissimi pueruli Christianus et Cyriacus, et præceptor utriusque, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, cui gloria in secula. Amen. Viri autem quidam Christiani, et Dei timore pleni, ad locum supplicii noctu abierunt, et pulcherrimam victoriam adeptorum Martyrum, hoc est duorum puerorum et præceptoris, venerandas reliquias eodem in loco reposuerunt, in quo beatus F

corpora juxta S. Zoilum sepeliuntur.

etiam Zoilus requiescit. Quod ut perfecerunt et debitas Deo dederunt laudes, magna perfusi lætitia, domum quisque suam reversus est.

σιν. Ἐκέλευσεν οὖν ὁ ἀνοσιώτατος Μάξιμος τραχηλοκοπηθῆναι τὸν διδάσκαλον σὺν τοῖς παιδίοις. D

Ἀκούσαντα δὲ τὰ παιδία τὴν ἀπόφασιν, καὶ χαρᾶς εὐαγγελισθέντα, συνέταξαντο τῷ Μελετίῳ καὶ Ἰωάννῃ καὶ Στεφάνῳ καὶ Σαραπίονι. Ἀπίεσαν οὖν ἀγαλλιῶντα σὺν τῷ διδασκάλῳ ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγήν. Λαβόντες οὖν αὐτοὺς οἱ σπεκουλάτορες, ἀπήνεγκαν αὐτοὺς εἰς τὸ ὄρος τοῦ Μηνὸς, καὶ λέγουσι τὰ παιδία τοῖς δημίοις. Ἐάσατε ἡμᾶς μικρόν. Ἀναβλέψαντα δὲ σὺν τῷ διδασκάλῳ εἰς τὸν οὐρανὸν, εὔξαντο πρὸς τὸν Θεὸν οὕτως εἰπόντες. Εὐλογοῦμέν σε, Δέσποτα παντοκράτορ ἐπουράνιε, ὅτι οὐ παρέδωκας ἡμᾶς τῷ λύκῳ τῷ ἅρπαγι· καὶ νῦν, Δέσποτα Κύριε, δέξαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐν ἀνέσει, ὅτι εὐλογητὸν τὸ ὀνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱου καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Ἐκτενάντων δὲ αὐτῶν τοὺς αὐχένας. φωνὴ ἦλθεν ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· Εἰσέλθετε ἀγαπητοί μου εἰς τὴν τρυφὴν τοῦ παραδείσου. Λέγουσι δὲ τοῖς σπεκουλάτορσι· Ποιήσατε ὃ ἐκελεύσθητε. Ἐθελειώθησαν δὲ ἐν εἰρίνῃ, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, τὰ ἅγια νήπια Χριστιανὸς καὶ Κυριακὸς σὺν τῷ διδασκάλῳ αὐτῶν, μετὰ χαρᾶς ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Ἄνδρες δὲ Χριστιανοὶ φοβούμενοι τὸν Θεὸν, ἀπῆλθον νυκτὸς εἰς τὸν τόπον, καὶ ἔλαβον τὰ E λείψανα τῶν καλλινίκων Μαρτύρων, τοῦτ᾽ ἐστὶ τῶν δύο παιδίων σὺν τῷ διδασκάλῳ αὐτῶν, καὶ κατέθεντο αὐτοὺς ὅπου ἔκειτο ὁ μακάριος Ζώϊλος, καὶ δοξάσαντες τὸν Θεὸν ἀνεχώρησαν μετὰ χαρᾶς.

CAPUT VI.

Serapionis obitus, Callinici Archimagi conversio et martyrium.

Maximus a sacrificulis instigatus

Die postero ad eumdem locum sese contulerunt impii gentilium sacerdotes, ut puerorum Martyrum corpora spectarent, nullumque eorum repererunt: pro iis vero apparuit iis diabolus, sub forma pueri illic sedentis, et vehementer sortem suam deplorantis, propterea quod a tenera adeo ætate superatus esset. Hos tamen gemitus atque ploratus a puerorum ibidem necatorum animabus proficisci arbitrabantur impii: Eamus, igitur, inquiebant ad invicem, et Serapionem similiter curemus interfici, qui absque dubio horum puerorum corpora furto ut auferrentur effecit, utque imposterum a deorum nostrorum cultu et sacrificiis recedere nemo audeat. Cum enim viderent diis Serapionem omnino non offerre sacrificia, omnium contra eum animi sunt commoti. Quamobrem ad Maximum cuncti conve-

Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀπῆλθον οἱ μιερεῖς τῶν ἑλλήνων θεάσασθαι τὰ σώματα τῶν νηπίων, καὶ εὗρον οὐδέν· Ἴδον δὲ τὸν διάβολον, καθήμενον ἐν σχήματι παιδίου, καὶ θρηνοῦντα σφόδρα, διότι οὐκ ἐδυνήθη ἡττῆσαι τὰ παιδία. Οἱ δὲ μιερεῖς ἐνόμιζον, ὅτι αἱ ψυχαί τῶν νηπίων εἰσὶ θρηνοῦσαι· λέγουσιν οὖν πρὸς ἀλλήλους· Ἀπελθόντες ἀποκτείνωμεν τὸν Σαραπίονα, ἐκεῖνος γὰρ ἐποίησεν τὰ σώματα αὐτῶν κλαπῆναι, μήπως καὶ ἄλλους ποιήσῃ ἀποστῆναι ἀπὸ τῶν θυσιῶν· βλέποντες γὰρ ἐκεῖνον μὴ ποιοῦντα τὰς θυσίας, εἰς αὐτὸν τρέπονται πάντες, καὶ ἀπελθόντες πρὸς τὸν Μάξιμον, κατέκραξαν αὐτοῦ λέγοντες· Δοὺξ Μάξιμε, ἀκμὴν Σαραπίων οὐχ ἀπέθανεν; ἆρον τὸν μισοῦντα τοὺς θεοὺς ἐκ μέσου, μὴ καὶ ἄλλους διαστρέψῃ.

Ὁ δὲ Μάξιμος ὀργισθεὶς ἐκ τῆς γενομένης κραυγῆς τῶν μιερέων, ἐκέλευσεν τὸν Σεραπίονα λογχιασθῆναι. Ὁ δὲ μακάριος Σαραπίων προσεσχηκὼς τῇ ἀποφάσει, λέγει·

Μελέτιε,

A Μελέτιε, Ἰωάννη καὶ Στέφανε, εὔξασθε περὶ ἐμοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἡμῶν, τὸν βοηθοῦντα ἡμῖν, ἵνα συντόμως δέξηται τὸ πνεῦμά μου, ὅπως μὴ χαυχήσηται ὁ τύραννος, ὅτι ἴσχυσεν πρός με. Εὐχομένων δὲ αὐτῶν συνηύχετο καὶ αὐτός· ὡς γὰρ ἐξ ἑνὸς στόματος, οὕτως ηὔχοντο πρὸς τὸν Θεόν· Κύριε Βασιλεῦ τῆς εὐεργεσίας καὶ πάσης εἰρήνης, ὁ Λόγος ὁ πρὸ ἑωσφόρου ὢν πρὸς τὸν Πατέρα, δι' οὗ τὰ πάντα ἔκτισεν ὁ Θεός, καὶ νῦν Δέσποτα μὴ συγχωρήσης τὸν δοῦλόν σου Σαραπίωνα ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σταδίου τούτου ἄστεπτον, αλλὰ ταχέως μετάδος αὐτῷ τῆς χάριτός σου· σὺ γὰρ δεδοξασμένος εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Τελεσάντων δὲ αὐτῶν τὴν εὐχὴν, προσῆλθεν αὐτῷ ὁ Κομφέκτωρ, κελεύσαντος τοῦ Μαξίμου ἀρθῆναι αὐτὸν, καὶ πρὴνὶ ἅψηται αὐτοῦ ὁ Κομφέκτωρ, καθῆλθεν νεφέλη φωτεινὴ, καὶ ἐδέξατο αὐτοῦ τὴν ψυχήν. Ἀκούσας δὲ ὁ Μάξιμος τοῦτο, ἐθυμώθη λέγων, ὅτι οὔτε πῦρ οὔτε ξίφη ἐδυνήθησαν ἀναλῶσαι αὐτόν. Καὶ ἐκέλευσεν συρῆναι αὐτὸν, καὶ ῥιφῆναι ἔξω τῆς πόλεως, ὅπως οἱ κύνες αὐτὸν ἀναλώσωσιν· Τούτου δὲ γενομένου, κατελθόντες ἄνδρες Χριστιανοὶ, φοβούμενοι τὸν Θεὸν, καὶ ἁρπάσαντες τὸ λείψανον αὐτοῦ, κείμενον ἔξω τῆς πόλεως, ἀπείνεγκαν αὐτὸ ἐν Κανδακοροῖς, ὅπου ἦν ὁ ὄχλος ἐν τῷ ὄρει ἡσιχάζων.

Ὁ δὲ Μάξιμος, ἀπορούμενος, παλιν ἐκέλευσεν τὸν Μελέτιον καὶ Ἰωάννην καὶ Στέφανον ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ
B φυλάττεσθαι, ἄχρι σκέψηται πῶς ἀναλῶσι αὐτούς. Τῇ δὲ ἑξῆς προκαθίσας ὁ Μάξιμος, ἐκέλευσεν Καλλίνικον κληθῆναί τινα φαρμακὸν, καὶ λέγει αὐτῷ· Τί ποιήσαντες ἀναλώσωμεν αὐτοὺς, διότι οὐ δυνάμεθα αὐτοὺς ἄγξαι. Καλλίνικος εἶπεν· Ποίησον ἐνεγκεῖν ἱερόθυτα, κᾀγὼ βάλλω ἐν αὐτοῖς φάρμακα μεγάλα, ἵνα παραχρῆμα ἀναλώσωμεν αὐτοὺς καὶ νικήσωμεν αὐτούς. Καὶ εἰς μὲν πεισθήσονται τοῦ θῦσαι ἐπὶ τέως ἱερόθυτα ἔφαγον, καὶ ἄκοντες ἐδούλευσαν τοῖς προστάγμασιν· εἰ δὲ ἀποθάνωσιν, καὶ οὕτως νικήσωμεν αὐτοὺς. Μάξιμος δὲ ταῦτα ἀκούσας, χαρᾶς ἐνεπλήσθη μεγάλης, καὶ καλεῖ τοὺς ἀθλητὰς τοῦ Χριστοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί ἔστι Μελέτιε καὶ Ἰωάννη καὶ Στέφανε; καλῶς ὑμᾶς ἔλαβον αἱ βάσανοι; Μελέτιος λέγει· Ἑνὸς μὲν τὴν ψυχὴν ἔσωσας, ἡμᾶς δὲ οὐκ ἐγγίσεις. Τότε ἐκέλευσεν τῷ ἀρχιμάγῳ λέγων· Ποίησον καθ' ὡς ἐλάλησας. Ἐνεχθέντος δὲ τοῦ μιαροθύτου, λαβὼν ὁ ἀρχιμαγος τὰ φάρμακα, ἐνέλαβεν τῷ μιαροθύτῳ, καὶ λαβὼν ἐπότισεν αὐτοὺς βίᾳ, καὶ πιόντες οἱ Ἅγιοι οὐκ ᾔσθοντο τῶν φαρμάκων· εἶπον δὲ καὶ πρὸς τὸν Μάξιμον, χάριτάς σοι ἔχομεν, κύων ἀνόσιε, ὅτι διψῶσιν ἡμῖν ἔδωκας πιεῖν· ἐγένετο γὰρ αὐτοῖς ὡς ὕδωρ ὁ ἔπιον.

Ἰδὼν δὲ ὁ Μάξιμος, ὅτι οὐδενὸς ᾔσθοντο οἱ Ἅγιοι, λέγει πρὸς τὸν ἀρχίμαγον Καλλίνικον· Οὐδέν σου ἤνυσαν τὰ φάρμακα; Καλλίνικος εἶπεν· Μὰ τοὺς ἅπαντας θεοὺς,
C ἐγὼ τούτων ἐντεχνότερος οὐκ εἰμι. Ἐπεὶ κέλευσόν τινα τῶν σῶν πινεῖν ἐξ αὐτοῦ, καὶ εἰ ζήσεται, ὑπεύθυνός εἰμι τῆς τούτων τιμωρίας. Εἷς δὲ τῶν μιαρῶν ἱερέων κατελθὼν λέγει· Παίζει σε οὗτος, φειδόμενος αὐτῶν· ἐπεὶ κέλευσόν με, καὶ πίνω ἐξ αὐτῶν. Ἐπέτρεψεν δὲ αὐτῷ ὁ Μάξιμος δοῦναι αὐτῷ. Ὁ δὲ λαβὼν, ὡς μόνον ὀσφρήσατο τὸ φάρμακον, εὐθέως ἐξέψυξεν·

Ἐν πολλῇ δὲ μανίᾳ γενόμενος, ἐκέλευσεν τήγανον ἐνεχθῆναι, καὶ ἐν αὐτῷ ἐμβληθῆναι πίσσαν καὶ κηρὸν καὶ στέαρ, καὶ ὑποκαίεσθαι. Ὑποκαιομένου δὲ αὐτοῦ, πάλιν προσέταξεν βληθῆναι θείαφον· καὶ ὁ βρασμὸς αὐτοῦ ἐξίη ὡς μὴ δὲ τὴν ὀσμὴν αὐτοῦ ὑποφέρειν τὸν ὄχλον· καὶ ἐκέλευσεν τοὺς Ἁγίους ἐμβληθῆναι ἐν αὐτῷ. Οἱ δὲ ἀθλοφόροι τοῦ Χριστοῦ, ποιήσαντες τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα, προθύμως ἐπέβησαν τῷ βρασμῷ τοῦ τηγάνου, καὶ ἀνεπαύοντο ὡς ἐπὶ δρόσου τοῦ παραδείσου, εὐλογοῦντες τὸν Θεὸν καὶ λέγοντες οὕτως· Εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ὢν καὶ προὼν, ὁ τοὺς τρεῖς παῖδας ῥυσάμενος ἐκ τῆς καμίνου, καὶ νῦν δὸς ἡμῖν ἀνάπαυσιν ταύτην· Ἦσαν γὰρ ἀναπεπαυμένοι ἐπὶ τοῦ τηγάνου ὡς ἐπὶ δρόσου. Καὶ πάλιν ἔλεγεν· Εὐλογοῦμέν σε φωταγαγὲ Βασιλεῦ ἐπουράνιε, μὴ ἐάσας ἡμᾶς ἡττηθῆναι ὑπὸ τοῦ μιαρωτάτου τούτου, ἀλλὰ συντήρησον ἡμᾶς ἀσπίλους ἐν τῇ δόξῃ σου, ὅτι εὐλογημένον ἐστὶ τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Ἰδὼν δὲ ὁ μιαρώτατος Μάξιμος ὅτι οὐ

nientes, his eum vocibus interpellarunt; Maxime D
Dux, necdum etiam Serapion sceleris sui pœnas morte persolvit? Tolle e medio impium deorum nostrorum osorem, ne pernicioso suo exemplo plurium pervertat animos.

EX MS. FLORENT.

39 Nefariorum clamoribus incensus Tyrannus, lancea Serapionem imperavit confodi. Tum beatissimus Martyr, in subeundam brevi mortem intentus, suos ita commilitones alloquitur; Meletie, Joannes, et Stephane, supplices ad Deum pro me accedite, qui vires huc usque nobis suffecit, ut extremum vitæ meæ spiritum celeriter suscipiat, ne gloriari possit Tyrannus, quod adversum me prævaluerit. Illorum deinde precibus suas ipse preces et vota junxit; sic enim quasi uno omnes ore Deum obsecrabant: Domine Rex, et beneficentiæ omnis fons, atque origo pacis, Verbum, quod ante Luciferum fuisti apud Patrem, per quod omnia fecit Deus; te nunc, Domine, obtestamur, ut ne sinas famulum tuum Serapionem ex arena illa inglorium recedere, sed divinam tuam ei gratiam quantocyus tribue; tibi enim laus est et gloria in secula. Amen. Postquam
E finem imposuerunt orationi, ad Serapionem accessit carnifex, eum jussu Maximi abducturus; sed ecce ante Martyrem quam apprehenderet carnifex, lucida e cœlo nubes descendens, animam Serapionis in beatam suscepit immortalitatem. Re insolita ad Maximum delata, vehementer Tyrannus excanduit, cum indignatione conquestus, se nec igne nec ferro valuisse perdere Serapionem; cujus deinde corpus raptari et extra urbem mandavit projici, ut a canibus laceratum devoraretur. Tyranni mox imperium expletum; sed homines quidam Christiani et Deum timentes, furtim accesserunt, projectumque canibus Sancti Martyris cadaver auferentes, in locum dictum Candacoreorum, ubi non parva hominum multitudo quietam vitam sectabatur.

Serapionem confodi jubet,

qui animam in oratione emittit:

et sepelitur a Christianis.

40 Maximus interea consilii omnis capiendi expers, Meletium, Joannem, et Stephanum in vinculis haberi mandavit, donec aliquam eos male perdendi rationem excogitasset. Die autem sequenti pro tribunali sedens, Callinicum veneficum ad se advocat: cui præsenti; Quo, inquit, tandem modo homines istos valebimus perdere, quoniam cogere illos nequimus? Victimas, respondit Callinicus, fac adduci, atque ego ita veneficiis eos urgebo, ut certam ipsi perniciem incursuri, nosque illis futuri simus superiores. Et siquidem inducantur ut diis sacrificent, mox etiam sacratas diis carnes comedent, et vel inviti parebunt edictis; quod si incantationem vi enecentur, jam tamen vel sic eos superaverimus. His F
Maximus auditis, non mediocri lætitia gestiit. Productos deinde in medium generosos Christi athletas sic alloquitur; Quid est, Meletie, Joannes, et Stephane, quod pulchre adeo vobis supplicia cesserint? Cui Meletius; Unius quidem, dixit, animam salvasti; at nobis appropinquare haud tibi concedetur. Tunc ad Archimagum Tyrannus; Fac, ait, quod promisisti. Adductis itaque scelestis libaminibus, et incantationibus super ea factis, Sanctos Martyres vi adhibita coegit bibere: qui absque ullo suo damno infecta magicis carminibus vina hauserunt: Maximum quin etiam sic omnes pariter compellarunt: Gratias tibi habemus, canis impie, qui nobis magna siti pressis, potum non denegasti. Etenim quod iis ad bibendum fuerat præbitum, aquæ sapidissimæ naturam induerat.

Callinicus archimagus

Meletium Joannem et Stephanum cogit bibere venenum:

41 Advertens Tyrannus quod nocumenti nihil allatum esset sanctis Martyribus; Frustra, ait ad Archimagum Callinicum, tua fuere veneficia. Tum Callinicus; Per omnes, inquit, deos, ego illis fortior aut peritior non sum. Sed age, unum e tuis aliquem potionem quam eis præbui, jube haurire: et siquidem

EX MS. FLORENT.

A siquidem supervixerit, obnoxium me habeto iisdem suppliciis. Accessit e sacerdorum impiorum turba *quibus nihil inde passis,* unus, dixitque ad Maximum; Hic te Callinicus ludit, et favet Christianis: potionem mihi ocyus porrigite, quam sine mora ulla exhauriam. Fieri deinde *cum alium vel olfactus interemisset,* quod petebatur, præcepit Tyrannus. Acceptum poculum olfactu vix etiam perceperat sacerdos, cum e vestigio animam efflavit.

42 Quo viso, in furorem abreptus Maximus, sartaginem parari, et picem in ea ac ceram et adipem commisceri, et subjecto igne accendi jussit; quod cum impigre fuisset factum, ut sulphur superfunderetur, mandavit. Tam fœda porro e sartagine prorupit graveolentia ut eam sustinere adstantium multitudo non valuerit. Jubet continuo Tyrannus, ut in sartaginem conjiciantur generosi Christi pugi- *et e bullienti sartagine* les. Hi, signo se ejusdem Christi intrepide munientes, alacriter supplicium paratum subeunt; in eoque, non secus acsi in amœnissimo quodam paradiso, rore perfusi gratissimo, versarentur, sine noxa quieverunt, hoc fere modo Deum benedicentes: Benedictus es Deus noster, qui es et fuisti semper, *sine noxa egressis,* qui tres pueros e camino Babylonio incolumes liberasti, qui denique in hoc supplicio securos nos et B quietos esse dedisti. Benedicimus te, mentium nostrarum illuminator pulcherrime, et supra cœlos existens dominator; qui non es passus ab homine illo impurissimo famulos tuos superari, sed puros et immaculatos ad tuam gloriam reservasti, quoniam benedictum est nomen tuum in secula. Amen. Tyrannus interim cernens nihil adversus Martyres profici, sarmenta et sulphur ut addantur mandat, oleumque desuper affundatur. Verum ne sic quidem gravius aliquid passi fuere Milites gloriosi, sed illæsi plane atque integri e sartagine sunt egressi.

43 At vero Archimagus Callinicus, rei insolen- *Christum et ipse confitetur,* tia permotus, libros suos omnes, carminibus magicis conscriptos, in flammas, ut absumerentur, conjecit; ac palam quod statuerat professus; Credo, dixit, in Deum Meletii, Joannis, et Stephani. Cumque suas in ignem chartas projecisset, absque mora ignis violentia fuerunt consumptæ: quod ipsum magnopere admiratus est Callinicus; qui ad Maximum se convertens; O, inquit, hominum miserrime et impiissime, et ex hominum numero exterminande, quid ita nefarie et sacrilege in Deum creatorem nostrum exerces rabiem? Iratus vehementer C Tyrannus; In carcerem, ait, illos abripite, et catenis ad collum ingentibus vinctos, manibus quoque ac pedibus in ligna immissis impeditos diligenter servate: et postquam meo omnia sigillo muniveritis, illud ad me referte, donec quibus eos malis mactem solicitius mecum ipse dispiciam.

44 Tum converso ad Callinicum sermone, An *Serapionem beatum prædicat,* non, inquit, dii te nostri, Callinice, plurimum amant, et qua mundus hic ratione consistat ac vegetetur benigne aperiunt? Eos igitnr ne contemnas, a quibus idem tibi alioquin supplicium imminet, quod Serapionem, eorumdem contemptorem, e vivis abstulit. Me quidem, respondit Callinicus, Deus Meletii et Serapionis non perdere, sed salvare statuit, quemadmodum salvum fecit et beatum Serapionem. Væ autem tibi, sacrilege, qui quam impie agas, minime advertis! Igiturne, quærit Tyrannus, Serapionem tu beatum autumas? Cui Callinicus; Ille profecto immarcessibilem nunc in cœlis coronam est assecutus; tu vero, hominum impurissime, salutem aut beatitatem unquam adipiscendam ne spera. Ac Maximus Dux; Vide, ait Callinice, ne decipiaris; deorum namque nostrorum auxilio servati hactenus sunt Meletius ejusque comites. Tunc Callinicus; Nefarie, mente capte, quo modo fieri potest, ut dii sint propitii hominibus, qui statuas eorum et simu-

δὲ ὅλως ἥψατο αὐτῶν ἡ βάσανος, ἐκέλευσεν φρύγανα καὶ D θείαφον ἐμβάλλεσθαι, καὶ ἐπάνω ῥαντίσαι ἔλαιον τοῦ τηγάνου· καὶ οὐ δὲ οὕτως ἥψατο τὸ πῦρ τῶν Ἁγίων, ἀλλ᾽ ἐξῆλθον ἀβλαβεῖς ἐκ τοῦ τηγάνου.

Ὁ δὲ ἀρχίμαγος Καλλίνικος, λαβὼν τοὺς χαρτὰς αὐτοῦ, ἐν οἷς εἶχεν πάσας τὰς μαγίας, ἔῤῥιψεν αὐτοὺς ἐν τῷ πυρὶ, ἵνα καῶσι, λέγων οὕτως· Πιστεύω τῷ Θεῷ Μελετίου καὶ Ἰωάννου καὶ Στεφάνου· βαλόντος δὲ αὐτοῦ τοὺς χάρτας ἐν τῷ πυρὶ, εὐθέως ἐδράξαντο καὶ ἐκάησαν. Ἰδὼν δὲ ὁ Καλλίνικος ὅτι ἐκάησαν αὐτοῦ οἱ χάρται, ἐθαύμασεν· ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Καλλίνικος εἶπεν τῷ Μαξίμῳ· Ὦ τρισάθλιε, καὶ ἀνοσιώτατε, καὶ ἀπάνθρωπε, τί οὕτως ἀνομεῖς εἰς τὸν κτίσοντα ἡμᾶς Θεόν. Μάξιμος δὲ θυμωθεὶς εἶπεν· Λάβετε αὐτοὺς εἰς τὸ δεσμοτήριον, καὶ ἀσφαλίσασθε καλῶς, βαλόντες εἰς τοὺς τραχήλους αὐτῶν σίδηρα παμμεγέθη καὶ εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ εἰς πόδας βάλετε ξύλα, καὶ σφραγισάμενοι τῷ δακτύλῳ μου, φέρετέ μοι αὐτὸ ὧδε, ἕως οὗ σκέψομαι πῶς ἀναλώσω αὐτούς.

Τὸν δὲ Καλλίνικον λαβὼν, λέγει αὐτῷ ὁ Μάξιμος· Καλλίνικε, οὐχὶ οἱ θεοὶ φιλοῦσί σε, καὶ λέγουσί σοι πῶς ζῇ ὁ κόσμος; Μὴ οὖν καταφρονήσεις αὐτῶν, ἐπεὶ οὕτως ἔχουσί σε ἀπολέσαι, ὡς Σαραπίονα τὸν ἀπειθήσαντα αὐτοῖς. Καλλίνικος λέγει· Ἐμοὶ μὲν ὁ Θεὸς Μελετίου καὶ E Σαραπίονος οὐκ ἀπόλλει, ἀλλὰ σώζει ὡς Σαραπίονα· οὐαὶ δέ σοι, παράνομε, ὅτι οὐκ οἶδας ἃ πράττεις. Μάξιμος Δοὺξ εἶπεν. Οὐκοῦν Σαραπίων ἐσώθη; Καλλίνικος λέγει· Ἐκεῖνος μὲν ἐν τοῖς οὐρανοῖς στέφανον ἔλαβεν ἀμαράντινον, σὺ δὲ μιαρώτατε οὐ σωθήσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας. Μάξιμος Δοὺξ εἶπεν· Καλλίνικε, μὴ πλανῶ· οἱ γὰρ θεοὶ εἰσιν βοηθοῦντες Μελετίῳ καὶ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ. Καλλίνικος εἶπεν. Μιαρώτατε καὶ ἄφρων, πῶς αὐτὰ βοηθοῦσιν τοῖς καταστρέψαντας αὐτούς; εἰ γὰρ τὰ φάρμακα, ἅπερ ἐποίησα, οὐδὲν ἴσχυσαν εἰς αὐτοὺς οὔτε ἠδικήθησαν· ὁ δὲ σὸς ἱερεὺς, ἵνα μόνον ὀσφρανθῇ τὸ φάρμακον, εὐθέως ἀπέψυξεν, δῆλον ὅτι οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύσαντες ἐσώθησαν. Πῶς οὖν μὴ πιστεύσω μεγάλῳ καὶ ἐπουρανίῳ Θεῷ καὶ βασιλεῖ τῶν αἰώνων Χριστῷ, τῷ μέλλοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς; Μάξιμος Δοὺξ εἶπεν· Μὴ καὶ σὺ χρυσίον ἔλαβες, ὡς καὶ Σαραπίων, καὶ ποιεῖ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν λόγον; Καλλίνικος εἶπεν· Χρυσίον παρ᾽ αὐτῶν οὐκ εἴληφα, ἀλλ᾽ ἡ ζωὴν καὶ πίστιν ἐν Χριστῷ· κἀγὼ δὲ θέλω λαβεῖν ἐκεῖνο τὸ χρυσίον, ὅπερ καὶ ἔλαβεν ὁ Σαραπίων, τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα.

Θυμῷ δὲ πλειστῷ κινηθεὶς ὁ Μάξιμος, ἐκέλευσεν δοθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ τηγάνῳ. Ὁ δὲ Καλλίνικος ἀκούσας ἀνεβόησε φωνῇ μεγάλῃ· Ὁ Θεὸς Μελετίου καὶ Στεφάνου καὶ Ἰωάννου, μὴ ἐάσῃς με, τόν ποτε ἀρχίμαγον, νῦν εἰς σε ἐλπίζοντα, ἡττηθῆναι· ἀλλὰ βοήθησόν μοι. Ναὶ, Κύριε F ὁ Θεός μου, ὁ δεξάμενος τὴν ψυχὴν Σαραπίονος ἐν τῷ παραδείσῳ, ῥῦσαί με τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων, καὶ φύλαξόν με τῇ σῇ δυνάμει, ἵνα μὴ σκανδαλίσῃ με ὁ σατανᾶς ὃν ἐσεβόμην, ὃς σκοτίζει τὴν ψυχὴν τοῦ Μαξίμου· ἀλλὰ διατήρησόν με μετὰ τῶν εἰς σε ἐλπιζόντων, ὅτι εὐλογημένος εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Καλλίνικος, ἐποίησεν τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα, καὶ ἐπέβη ἐπὶ τῷ τηγάνῳ προθύμως, εὐχόμενος οὕτως· Ὁ Θεὸς Μελετίου καὶ Ἰωάννου καὶ Στεφάνου, ὁ δείξας Σαραπίονι ὄντι ἐν Αἰγύπτῳ τὴν σὴν δόξαν, δεῖξαι καὶ ἐν ἐμοὶ τῷ ποτε ἀρχιμάγῳ, νῦν δὲ ἐπί σε ἠλπικότι τὴν σὴν δόξαν, ὅπως καταπατήσω τὸ πῦρ τοῦ σατανᾶ, μήποτε εἴπῃ ὁ Μάξιμος, ὅτι οὐδέν ἐστιν ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν. Ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, εὐθέως τὸ πῦρ ἐσκορπίσθη, καὶ τὸ τήγανον ἐγένετο ψυχρόν· ὁ δὲ Καλλίνικος εὑρέθη ὅλος ἄσπιλος, δοξάζων τὸν Θεόν. Θυμωθεὶς δὲ ὁ Μάξιμος, ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τὸν Μελέτιον, καὶ λέγει αὐτῷ· Μελέτιε, ἐμάγευσας τὸν ἀρχίμαγον ἡμῶν; ἢ τί αὐτῷ δέδωκας, ὅτι ἠρνήσατο τοὺς θεούς; Ὁ δὲ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Μελέτιος, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εὐχαριστήσας, εἶπεν τῷ Μαξίμῳ· Ἐκεῖνος οὐκ ἐμαγεύθη (μὴ δώῃ ὁ Χριστὸς ἡμῶν) ἀλλ᾽ ἐγνώρησεν τὸν Θεὸν ἡμῶν, τὸν ἀπλάνητον, ὅστις δώσει αὐτῷ ζωὴν αἰώνιον.

Ὁ δὲ Καλλίνικος λέγει τῷ Μελετίῳ, Μελέτιε δοῦλε

τοῦ

A τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, εὔχου ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μὴ ἄστεπτος ἐξέλθω ἐκ τοῦ σταδίου τούτου. Ὁ δὲ Μελέτιος εἶπεν· Ἰδοὺ ὁ Θεός μου στέφανόν σοι ἡτοίμασεν, ὃν ἐγὼ ὁρῶ, καὶ πᾶσι δὲ τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπ' αὐτὸν ἀγαθός ἐστιν μισθαποδότης. Ὁ δὲ Μάξιμος, μανίᾳ φερόμενος κατὰ τοῦ Καλλινίκου, ἐκέλευσεν αὐτὸν τραχηλοκοπηθῆναι, τὸν δὲ Μελέτιον βληθῆναι εἰς τὸ δεσμοτήριον. Ἀκούσας δὲ ὁ Καλλίνικος τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, λέγει τῷ Μελετίῳ· Ἔγγισόν μοι δοῦλε τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου· Καὶ περιπτυξάμενος ὁ Καλλίνικος τὸν Μελέτιον, λέγει αὐτῷ· Δός μοι, τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα. Ὁ δὲ Μελέτιος εἶπεν τῷ Καλλινίκῳ· Ὁ Χριστὸς ἡμῶν δώσει σοι, ὁ καταδείξας τὴν σφραγίδα. Καὶ πάλιν λέγει τῷ Καλλινίκῳ Μελέτιος· Ἀνάβλεψον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ὄψει τὰ προκείμενά σοι ἀγαθά. Καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ Καλλίνικος, εἶδεν τὸν στέφανον ἡτοιμασμένον αὐτῷ· καὶ περιχαρὴς γενομένος ἔκλινεν τὸν αὐχένα αὐτοῦ, καὶ ἐδέξατο τὴν πλήγην τοῦ ξίφους ἐκ τοῦ σπεκολάτορος, καὶ ἀπέδωκεν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μετὰ χαρᾶς ἐν εἰρήνῃ, ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἰδόντες δέ τινες Χριστιανοὶ τὴν τελείωσιν τοῦ μακαρίου Καλλινίκου, ἐπάραντες τὸ λείψανον αὐτοῦ, ἀπήνεγκαν, ὅπου ἦν τοῦ μακαρίου Σαραπίονος, καὶ κατέθεντο αὐτὸν ἐκεῖ.

lacra evertere non sunt veriti? Etenim, si veneficia quæ protuli, nihil efficere contra eosdem potuerunt; tuus autem sacerdos, percepto potionis magicæ solo odore, mortuus repente concidit; manifestum certe est, quod in Christum credentes, divina ejusdem virtute incolumes perstiterint. Quam igitur amens sim, si magno cœlorum Deo, et seculorum Regi Christo fidem cultumque denegem, qui vivos ac mortuos judicaturus aliquando adveniet? Maximus deinde; Numquid et tibi ab illis, quemadmodum Serapioni, concessa est auri vis, ut causam eorum propugnandam accipias? Callinicus dixit; Aurum a viris sanctissimis nullum quidem ego accepi, sed vitam et fidem in Christum illius vero auri splendore capior et desiderio, quod jam consecutus est Serapion, quod in solo Christi signo datur acquiri. D

EX MS FLORENT.

45 Majorem tunc in rabiem actus Maximus, Callinicum in ardentem sartaginem extemplo ut conjiciatur imperat. Qua Tyranni voce percepta Callinicus hac Deum precatione compellavit: Deus Meletii, Stephani, et Joannis, ne patiare obsecro, me paulo ante magorum principem, nunc vero in

sartaginem ignitam

B te sperantem, a Tyranno superari, sed auxilio mihi tuo adsis. Ita sit, Domine Deus meus, qui Serapionis animam in paradisum tuum suscepisti, eripe me a cæco idolorum errore, et magna tua virtute me custodi; ut non scandalizet me satanas, quem hucusque religiose colui, quique Maximi hujus mentem atque animum plane obcæcat: sed cum omnibus qui suam in te spem habent, me pariter, oro, tege ac tuere; quoniam tu es benedictus in secula, Amen. Hæc dicens Callinicus, et signo Christi se communiens, in ardentem sartaginem est ingressus, sic interim precatus: Deus Meletii, Deus Joannis, et Deus Stephani, qui Serapioni, cum adhuc in Ægypto versaretur magnam tuam gloriam ostendisti; mihi etiam, paulo quidem ante archimago, sed nunc in te speranti, gloriam tuam eamdem ostende: ne unquam gloriari possit Maximus, Nihilsse, nihil posse Deum Christianorum. Talia orante Callinico, ignis omnis ac calor repente fuit dissipatus: et candens paulo ante sartago, refocillationem non ingratam Martyri præbuit. Indignans Maximus, Meletium imperavit produci, ad quem dixit; Tuis, Meletie, veneficiis archimagum nostrum perdidisti, aut quid tandem ei largitus es, cujus causa deos nostros execrari sustinuit? Tunc servus Dei Meletius? sublatis in cœlum oculis, gratias Deo persolvit, et sic Tyrannum est allocutus: Nullis hic superatus aut immutatus est præstigiis magicis (a nobis id avertat Christus) sed verum nostrum Deum, qui æternam illi daturus est vitam, ut par erat, agnovit. E

illæsus experitur

46 Callinicus autem ad Meletium conversus; Meletio, inquit supremi Dei famule, Deum supplex precare, ut ne ex hoc stadio inglorius discedam. Ad quem Meletius; Ecce, ait, Deus noster pulcherrimam jam nunc coronam tibi paravit, quam ego equidem contemplor; etenim remunerator est omnium in ipso sperantium. Tyrannus vero, cum præ iracundia adversus Callinicum apud se vix esset, illum capite minui, Meletium in carcerem reduci imperat. Latam in se mortis sententiam ut intellexit Callinicus; Accede, oro, propius, dixit Meletio. Quem arcte complexus; signum, adjunxit, Christi super me nunc efforma. Ad quem Meletius; Christus, inquit, tibi concedat, quod nobis ostendit signum. Ac rursus; In cœlum oculos modo tuos sustolle, et præparata tibi bona intueberis. Sublatis ergo in altum oculis, coronam vidit Callinicus, in præmium sibi repositam. Quamobrem perfusus gaudio, sine mora collum præbuit gladio, postremum a carnifice ictum expectans: a quo percussus, animam Deo placide tradidit, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Cumque e Christianis nonnulli extremo Callinici supplicio interfuissent, sublatum C Martyris cadaver, juxta venerandas B. Serapionis reliquias, condiderunt. F

et visa corona sibi parata

gladium animose subit.

CAPUT VII.

Meletianæ copiæ, plurium conversione auctæ, cum mulieribus et parvulis mactantur.

Τῶν δὲ Ἁγίων ἐν φυλακῇ [μενόντων], ἐκέλευσεν ὁ Μάξιμος ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ μήτε ἄρτον μήτε ὕδωρ δοθῆναι αὐτοῖς, σκεπτόμενος πῶς ἀναλώσει αὐτούς. Αὐτοὶ δὲ, ὄντες ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, τὴν μὲν ἡμέραν ἔψαλλον καὶ ὕμνουν τὸν Θεὸν, ἐν δὲ τῇ νυκτὶ Ἄγγελοι Κυρίου διηκόνουν καὶ διέτρεφον αὐτοὺς, καὶ ἦσαν τὰ προσωπα αὐτῶν ὡς ἀστραπὴ ἐκλάμποντα. Ὁ δὲ ἀνοσιώτατος Μάξιμος ἐκέλευσεν φοῦρνον γενέσθαι ἐν τῷ χωρίῳ Κανδακορέων, καὶ ἐκκαυθῆναι αὐτὸν τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, ἵνα θεάσωνται αὐτὸν οἱ ὄχλοι αὐτοῦ, βουλόμενος εἰς αὐτὸν ἐμβαλεῖν τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ. Τῇ δὲ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ ἐγκλεισθῆναι τοὺς Ἁγίους, ὄρθρου ἀναστάντες οἱ δεσμοφύλακες, ἀνήγγειλαν τῷ Μαξίμῳ λέγοντες· Τινὲς, τῶν θυρῶν ἐσφραγισμένων, φέρουσιν αὐτοῖς βρῶσιν καὶ πότον, τί δέ ἐστιν ὃ ἐσθίουσιν, οὐκ οἴδαμεν. Ὁ δὲ Μάξιμος ἀπελθὼν εὗρεν τὴν φυλακὴν ἐσφαγισμένην, καὶ τὰς κλεῖς σώας· εἶδεν δὲ ὄχλον πολὺν Ἀγγέλων ψαλλόντων, ἀνὰ

Sanctis interim Martyribus carcere adhuc detentis, per septem omnino dies panem quoque et aquam præberi Tyrannus vetuit: quo tempore diurnas illi horas psalmis et hymnis Deo concinendis impenderunt, nocturnas Angelorum ministerio et prodigiosa corporis refectione læti transegerunt, vultibus omnium in morem fulguris clarissimam lucem vibrantibus. Post hæc impiissimus Maximus furnum mandavit construi in regione Candacoreorum, illumque tribus continenter diebus totidemque noctibus succendi, ut nullius conspectum dira machinatio effugeret: quem in furnum sanctissimos Martyres destinabat immittere. Septimo igitur die quo custodia illi tenebantur, mane summo ad Maximum retulerunt custodes carceris, cibum potumque a nescio quibus hominibus subministratum fuisse captivis, quale autem cibi genus id fuerit, a se deprehendi non

Meletium et duos socios, inediæ 7 dierum addictos,

divinitus refectos intelligens Maximus,

EX MS FLORENT.

A non potuisse. Ad carcerem, accepto nuntio, progressus Maximus, custodiam sigillo suo recte munitam, et seras deprehendit illæsas. Ingens deinde Angelorum psallentium multitudo ejus oculis fuit oblata; inter quos medius unus aliquis constiterat, in cujus vultum oculos suos intendere Tyrannus haud valebat, chlamys quoque illius adinstar fulguris splendorem videbatur emittere. Is ergo, ut dixi, medius omnium consistens, ita Sanctos hortabatur: Macti estote animis, famuli mei fidissimi, nam præsenti vobis ope semper adero. Cumque ut illum apprehenderent, per lateralem carceris portam irruissent e satellitio nonnulli, neminem prorsus, præter insignes Dei famulos, vinculis exolutos, reperunt.

ipsis furnum incensum minatur,

48 Fremens itaque et indignans Maximus in locum Candoreus nominatum deduci eos voluit, ubi furnus illis cruciandis paratus jam fuerat, totus ab igne candescens. Et, Ecce, ait deinde ad Martyres, paratus vobis hic est furnus. Quapropter militiæ vestræ viris universis, nec non feminis atque pueris, hoc edicite, ut ad unum ab hac urbe milliarium, in Apollinis templum sacrificandi causa omnes sese transferant. Id si abnuitis, vos quidem furnus iste,

nisi milites suos ad sacrificandum inducant:

B at alios omnes sævissima manet trucidatio, ut Imperatoris Antonini voluntatem exequar: qui facultatem mihi et auxilium submisit, ut quotquot sacrificare Diis nostris recusaverint, ad internecionem deleantur. Responderunt Martyres; Numquid tibi, canis impure, pulchrum hoc videtur atque laudabile, ut nos omnesque nostri, quod suades, scelus admittamus? In unum credidimus Deum, et credere porro pergemus, qui nos ab impiis tuis machinationibus integros servavit hactenus. Etenim is, quem tantopere prædicas, Apollo, te pariter et Imperatorem tuum Antoninum, et qui in idolis spem aliquam reponunt, absque dubitatione perdet.

ad quos adducendos missi,

49 Excanduit enimvero Maximus. Tum quos auxilio acceperat milites in silvam immittit, ut copias quæ cum Meletio faciebant ad se pertrahant. Appropinquans itaque satellitium Maximi, milites omnes Meletianos, ipso in monte precibus ad Deum fundendis intentos, deprehendit. In exercitus autem Christiani medio eumdem illum Angelorum adesse spectarunt numerum et ordinem, quem ante in carcere observarant; in medio quoque Angelorum lumen veluti quoddam fulguris erat videre. Ternas

partim excæcantur,

C etiam coronas manibus præferebant sancti Milites. At qui a Maximo destinati erant satellites, eos quos comprehensuri advenerant, dignoscere omnino non potuerunt. Ex admirando quippe spectaculi splendore oculorum acies hebetior ipsis erat reddita, quia etiam plures eorum videndi usu plane fuerunt privati, atque in eo ipso in quo constiterant loco permanere sunt coacti. At ii quibus oculorum usus ereptus non fuit, curriculo ad Maximum se transferentes; Deum, dixerunt, Christianorum inter illos medium consistentem vidimus, atque una ingentem Angelorum multitudinem, siderea luce splendescentium, ac ternas fere manibus protendentium coronas, quibus jam jam coronandi videbantur Christiani. Nos igitur hoc ad te nuntium laturi advenimus; qui autem e numero nostro sunt reliqui, ob nimiam spectaculi lucem oculis capti, eodem loco resistere fuerunt compulsi.

partim visa renuntiant:

ad eosdem cum Maximo profectus Meletius,

50 Hic advocato Meletio Maximus; Tuum, ait, absque comitatu exercitum adi, ut intelligam ipse ex iis ecquid sibi velint: Joannem vero et Stephanum in domo quadam jussit custodiri. Famulus itaque Dei Meletius et Tyrannus ipse ad locum sunt progressi, in quo constiterant oculis privati milites: cum quibus considens Meletius, vicem eorum acerbe doluit, hoc eos deinde modo compellans; Fra-

D μέσου δὲ αὐτῶν ἕνα ἑστῶτα οὗτινος τὸ πρόσωπον ἐμβλέψαι οὐκ ἐδύνατο, τὸ δὲ περιβόλαιον αὐτοῦ ἦν ὡς ἀστραπή· ἱσταμένου αὐτοῦ καὶ λέγοντος αὐτοῖς, Θαρσεῖτε, θεράποντές μου, ἐγὼ γάρ εἰμι μεθ᾽ ὑμῶν. Διὰ δὲ τῆς πλαγίας εἰσελθόντες οἱ ὑπηρέται, νομίσαντές τινα συλλαβέσθαι, εὗρον ἔσω οὐδένα, εἰ μὴ μόνον τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ χωρὶς δεσμῶν.

Θυμωθεὶς δὲ ὁ Μάξιμος, ἐκέλευσεν ἀπεχθῆναι αὐτοὺς ἐν τῷ χωρίῳ τῷ ἐπιλεγομένῳ Κανδακορεὺς, ὅπου ἦ ὁ φοῦρνος ἡτοιμασμένος καὶ πεπυρωμένος σφόδρα, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἰδοὺ ἡτοίμασα ὑμῖν ξηροπύριον· δηλώσατε οὖν τοῖς σὺν ὑμῖν στρατιώταις, ὥστε μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ παιδίων κατελθεῖν αὐτοὺς ἀπὸ σημείου ἑνὸς τῆς πόλεως εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ θῦσαι αὐτῷ· ἐπεὶ, ὑμᾶς ὧδε ἐμβαλῶ ἐν τῷ φούρνῳ, ἐκείνους δὲ κατὰ τὴν κέλευσιν Βασιλέως Ἀντωνίνου κατακόψω· καὶ γὰρ ἔπεμψέ μοι βοήθειαν λέγων, ὥστε τοὺς μὴ βουλομένους θῦσαι τοῖς θεοῖς κατακόπτεσθαι αὐτούς. Οἱ δὲ Ἅγιοι εἶπον. Μή σοι καλῶς, κύων μιαροφάγε, ἵνα τοῦτο ποιήσωμεν ἡμεῖς καὶ ὁ ὄχλος ἡμῶν. Εἰς ἕνα Θεὸν ἐπιστεύσαμεν· καὶ πιστεύομεν ὅστις διαφυλάττει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν μιαρωτάτων σου χειρῶν· ὃν γὰρ λέγεις Ἀπόλλωνα, αὐτὸς ἀπολέσει σε μετὰ τοῦ Βασιλέως σου Ἀντωνίνου, καὶ πάντας τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὰ εἴδωλα.

E Θυμωθεὶς δὲ ὁ Μάξιμος ἐκέλευσεν τὴν βοήθειαν αὐτοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν ὕλην, καλέσας τὸ ἐξέρκετον Μελετίου. Ἐλθούσης δὲ τῆς βοηθείας Μαξίμου, εὗρον ὁμοθυμαδὸν τὸν ὄχλον Μελετίου εὐχὰς ποιοῦντας ἐν τῷ ὄρει, ἀνὰ μέσον δέ αὐτῶν ἦν χόρος Ἀγγέλων, ὃν ἴδον πρότερον ἐν τῇ φυλακῇ ἑστῶτα, καὶ ἀνὰ μέσον αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴν φωτός· οἱ δὲ Ἅγιοι κατεῖχον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἀνὰ τρεῖς στεφάνους. Οἱ δὲ στρατιῶται οἱ ἀποσταλέντες ὑπὸ Μαξίμου, οὐκ ἐδυνήθησαν ὅλως κατανοῆσαι αὐτούς· ἦσαν γὰρ ἀμαυρωθέντες αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ ἀπὸ τῆς ὀπτασίας, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ἐτυφλώθησαν, καὶ ἔμειναν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ· οἱ δὲ ἄλλοι οἱ βλέποντες ἀπῆλθον ταχέως, καὶ ἐμήνυσαν τῷ Μαξίμῳ, λέγοντες· Ὅτι εἴδομεν τὸν Θεὸν τῶν Χριστιανῶν ἀνὰ μέσον τοῦ ὄχλου ἑστῶτα, καὶ πλῆθος Ἀγγέλων ἀσπροφόρων περὶ αὐτὸν, κατεχόντων ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἀνὰ τρεῖς στεφάνους, τάχα αὐτοὺς ἔχουσι δοῦναι αὐτοῖς· ἡμεῖς μέντοι [αὐτόπται] ποιηθέντες ἤλθομεν ἀπαγγεῖλαί σοι· οἱ δὲ πλεῖστοι ἑταῖροι ἡμῶν ἐτυφλώθησαν ἀπὸ τῆς ὀπτασίας, καὶ οὐκ ἴσχυσαν μεταβῆναι ἐκεῖθεν, ἀλλ᾽ ἔμειναν ἐπὶ τοῦ τόπου.

Ὁ δὲ Μάξιμος λαβὼν τὸν Μελέτιον λέγει αὐτῷ· Σὺ μόνος ἐλθὲ εἰς τὸ ἐξέρκετόν σου, ἵνα ἴδω αὐτοὺς τὸ τί θέλουσιν· τὸν δὲ Ἰωάννην καὶ Στέφανον ἐκέλευσεν ἐν δωματίῳ τινὶ φυλάττεσθαι. Ἀπελθὼν δὲ ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ

F Μελέτιος ἐν τῷ τόπῳ μετὰ Μαξίμου τοῦ Δουκὸς, ὅπου ἦσαν οἱ τυφλωθέντες στρατιῶται, καὶ καθίσας σὺν αὐτοῖς, ἔκλαυσεν πικρῶς καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες (ἦν γὰρ ὁ Μελέτιος ὡς ἐτῶν εἴκοσι πέντε, νεὸς μὲν τῇ ἡλικίᾳ, γηράλαιος δὲ τῷ φρονήματι, ὅθεν καὶ συμπαθείᾳ φερόμενος, ἔλεγε πρὸς τοὺς τυφλωθέντας στρατιώτας ταῦτα) τί ἐπταίσατε τῷ Χριστῷ μου, ὅτι οὕτως ἐπάθετε; μὴ ἐνυβρίσατε αὐτόν; Οἱ δὲ εἶπον· Σὺ γὰρ τίς εἶ ὁ ἐξερευνῶν ἡμᾶς; Μελέτιος εἶπεν. Ἐγώ εἰμι ὁ ἁμαρτωλὸς Μελέτιος καὶ δοῦλος τοῦ Χριστοῦ. Οἱ τυφλωθέντες στρατιῶται λέγουσι Μελετίῳ φωνῇ μεγάλῃ· Σὺ εἶ Μελέτιος ὁ δοῦλος τοῦ μεγάλου καὶ ὑψιλοῦ Θεοῦ, δι᾽ ὃν ἡμεῖς ἀπεστάλημεν; Ὁ δὲ Μελέτιος εἶπεν· Ἐγώ εἰμι ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου. Οἱ δὲ εἶπον· Νῦν ἔγνωμεν ὅτι μέγας ἐστὶν ὁ Θεός σου· εὖξαι οὖν αὐτῷ, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀναβλέψωμεν καὶ πιστεύσωμεν τῷ ὑψίστῳ Θεῷ καὶ σωθῶμεν. Ὁ δὲ δοῦλος τοῦ Χριστοῦ Μελέτιος, κλίνας τὰ γόνατα αὐτοῦ, προσηύξατο φωνῇ μεγάλῃ λέγων· Τὸ φῶς τὸ ἀλήθινον, ὁ ποιήσας φῶς καὶ τὸ σκότος, διαχωρίσας καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα, ὁ τοὺς φωστῆρας φαιδρύνας, ὁ τὸν δράκοντα τὸν ἀποστάτην συντρίψας ἐν τοῖς ὕδασι Χριστὲ, ὁ τὴν ἐρυθρᾶν θάλασσαν διαχωρήσας καὶ τὸν λαόν σου διασώσας, ὁ τοὺς δαιμονιῶντας καθαρίσας καὶ τοὺς χωλοὺς ἀνορθώσας, ὁ τὸν ἐκ γεννητῆς τυφλὸν φωταγωγήσας καὶ ἑτέρους πολλοὺς, δὸς

Κύριε

A Κύριε τὸ σὸν φῶς εἰς τοὺς ἀδελφοὺς τούτους, τοὺς εἴς σε πιστεύσαντας, μὴ εἴπῃ ὁ ἀφρὼν καὶ πεπορώμενος τῇ καρδίᾳ Μάξιμος, ὅτι οὐδέν ἐστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Μάξιμος, ὁ μὲν φόβος αὐτὸν ἐλάμβανεν, τῷ δὲ θυμῷ ἐνέβαλλεν ὁ διάβολος. Ἄφνω δὲ ἀστραπὴ ἐγένετο, καὶ φῶς μέγα ἐν τῷ τόπῳ, ὥστε πάντας πεσεῖν εἰς τὸ ἔδαφος· καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν οἱ τυφλωθέντες στρατιῶται, καὶ ὑψωσόντες τὰς χεῖρας αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἶπον φωνῇ μεγάλῃ· Ἐπ' ἀληθείας σὺ εἶ ὁ Θεὸς, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὁ δοὺς τῷ σῷ θεράποντι Μελετίῳ τὴν σὴν χάριν, δὸς καὶ ἡμῖν μετ' αὐτοῦ μερίδα, καὶ ποίησον ἡμᾶς ἀξίους γενέσθαι, ἵνα δοξάσωμέν σου τὸ ὄνομα διὰ παντός. Καὶ Ἐπάραντες τὰ ἅρματα αὐτῶν ἔρριψαν εἰς τὸ πρόσωπον Μαξίμου τοῦ Δουκός. Ὁ δὲ Μάξιμος εἶπεν· Τί τοῦτο ἐποιήσατε; Οἱ δὲ αναβλέψαντες στρατιῶται εἶπον· Ἔστω εἰς τὴν ἀπόλειαν ὁ Βασιλεὺς ὁ πρόσκαιρος, μετά σου καὶ τῶν θεῶν σου· ἡμεῖς γὰρ τὸν ἐπουράνιον Θεὸν Ἐγνωρίσαμεν, τὸν οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάσης κτίσεως δεσπόζοντα, τὸν ποιήσαντα βασιλεῖς καὶ ἄρχοντας. Μάξιμος λέγει· Γνωρίζῳ καθ' ἡμῶν τῷ Βασιλεῖ, καὶ ἀποζώσει ὑμᾶς. Οἱ δὲ στρατιῶται [λύσαντες] τὰς ζώνας αὐτῶν, ἔρριψαν καὶ αὐτὰς εἰς τὴν ὄψιν αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθον ὅπου ἦν ὁ ὄχλος Μελετίου.

B Ὁ δὲ ἄνομος Μάξιμος ἐκέλευσεν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία ἀχθῆναι τῶν στρατιωτῶν Μελετίου, καὶ λέγει αὐτοῖς· Θύσατε τοῖς θεοῖς. Φήστα δὲ καὶ Φαύστα, καὶ Μαρκελλίνα, καὶ Δεσσία, καὶ Σωσάννα, καὶ Μαρκιανὴ, καὶ Παλλαδία λέγουσι τῷ Μαξίμῳ· Ἤκουσας παρὰ τῶν ἡμῶν ἀδελφῶν πολλάκις, ὅτι ἑνὶ Θεῷ τῷ ἐπουρανίῳ λατρεύομεν, ἄλλῳ δὲ λατρεῦσαι οὐ δυνάμεθα. Ὁ οὖν βούλει ποιῆσαι, ποίησον. Μάξιμος Δοὺξ εἶπεν· Οὔτε οἱ νεανίσκοι ἡμῶν θύουσι τοῖς θεοῖς; Αἱ δὲ δοῦλαι τοῦ Χριστοῦ εἶπον· Τυφλὲ τῇ καρδίᾳ καὶ πεπορωμένε τῇ ψυχῇ, οὔτε οἱ νεανίσκοι ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς θύομεν ὡς λέγεις, πάντες γὰρ ὁμοθυμαδὸν τὸν Βασιλέα τῶν οὐρανῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐποθήσαμεν, καὶ αὐτῳ μόνῳ λατρεύομεν, τῷ διδόντι ἡμῖν ἰσχὺν καὶ δύναμιν κατὰ τοῦ πατρός σου τοῦ σατανᾶ. Ἐννόησον δὲ ἀσεβέστατε τὰς βασάνους, ἃς προσήγαγες τοῖς πρώτοις ἡμῶν Μελετίῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ, καὶ οὐδὲν ἴσχυσας πρὸς αὐτούς· καὶ ἡμᾶς θέλεις ἐκπλανῆσαι; μή σοι καλῶς δράκων ἰοβόλε, ὡς ὁ πατήρ σου ὁ διάβολος· ὑφ' ἡμῶν γὰρ τῶν νεανίδων ἔχεις ἡττηθῆναι καὶ ὑπὸ τῶν παίδων ἡμῶν· τὸν γὰρ Θεὸν ἡμῶν ἔχομεν πάντοτε ἀλείφοντα ἡμᾶς κατά σου, τύραννε.

Τότε Μάξιμος θυμοθείς εἶπεν τοῖς ὑπερασταῖς τοῦ διαβόλου· Ξύλα ἄγρια κόψαντες, τύπτεσθαι αὐτῶν τὰς κεφαλὰς κελεύω, ἕως οὗ διαφωνήσωσιν. Ἐκείνων δὲ κοπ-

C τόντων τὰ ξύλα, αἱ ἀθλοφόροι τοῦ Χριστοῦ νεάνιδες ἦραν τὰς χεῖρας αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ εἶπον· Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ βασιλεὺς τῶν αἰωνίων, ὁ πρὸ τοῦ τὸν κόσμον κτισθῆναι ὢν πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ διαμένων εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας, ἔπιδε ἐφ' ἡμᾶς, ὅτι σὸν ποίημά ἐσμεν, καὶ μὴ ἐάσῃς ἡμᾶς ἡττηθῆναι μητέρας μετὰ παίδων· ἀλλὰ δὸς ἡμῖν τὸν ἀγῶνα τοῦτον τῇ σῇ δυνάμει ἐκτελέσαι, καὶ μὴ ἀστέπτους ἡμᾶς ἐάσῃς τοῦ σταδίου τούτου ἐξελθεῖν, μήτε αἱρετικὸν ἢ ἕλληνα μένειν ἐν τῷ ἄγρῳ τούτῳ συγχωρήσῃς, ὅτι εὐλογημένος εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Φωνὴ δὲ ἦλθεν αὐταῖς ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· Θαρσεῖτε, μὴ φοβεῖσθε. Προσελθόντες δὲ οἱ δήμιοι μετὰ τῶν ξύλων, ἀπέκτειναν αὐτὰς μετὰ τῶν παίδων αὐτῶν. Εὐθέως δὲ πεσόντες οἱ δήμιοι διεφώνησαν· καὶ τινες τῶν Χριστιανῶν, λάβοντες τῶν ἀθλοφώρων γυναικῶν μετὰ τῶν παίδων αὐτῶν, κατέθεντο αὐτὰ ἐν τόπῳ σεμνῷ, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ διὰ παντός.

Τὸ δὲ ἐξέρκετον Μελετίου ἐκεῖ ἐπετέλουν τὰς εὐχὰς ἐν τῷ ὄρει, μετὰ τῶν πιστενσάντων τελευτέων στρατιωτῶν. Ὁ δὲ ἀνομώτατος Μάξιμος ἐκέλευσεν τῷ ἑαυτοῦ στρατηλάτῃ εἰσελθεῖν εἰς τὴν ὕλην Κανδακορέων, ἐν τῷ ὄρει ὅπου ἦν τὸ ἐξέρκετον Μελετίου· καὶ ἐκέλευσεν τοὺς μὲν τραχηλοκοπηθῆναι, τοὺς δὲ λακτίζεσθαι, τοὺς δὲ ὑπολοίπους σκελοκοπηθῆναι. Ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ, ἐδόξασαν τὸν Θεὸν, λέγοντες· Εὐλογοῦμέν σε, Χριστὲ ὁ Θεὸς

tres patresque amantissimi (erat quippe Meletius D annorum quasi quinque et viginti, ætate quidem juvenis, sed mente et prudentia senex ; unde factum est ut his ad cæcos milites uteretur verbis) quid, oro, in Christum meum peccatis, quod hæc in mala cadere vos permiserit? Numquid illum provocastis contumeliis? Responderunt illi; Tu quis es, qui ea a nobis exquiris? Meletius ego sum, reponit Martyr, peccator quidem, attamen et Christi servus. Magna tunc voce rursum interrogarunt milites ; Tune es Meletius, Dei magni et excelsi famulus? Quibus Martyr ; Ego, inquit, famulus sum Dei altissimi. At illi ; Nunc enimvero, exclamant, cognovimus quod qui a te colitur Deus magnus sit et cultu dignissimus. Eum igitur propitium nobis precibus tuis redde, ut visu recuperato in Deum tuum credamus, et optata potiamur salute. Tum famulus Christi Meletius, positis humi genibus voce magna oravit, dicens; O vera Lux, Christe, qui lucem fecisti et tenebras, et noctem a die voluisti esse divisam, qui suum stellis ipsis fulgorem tribuisti, qui prævaricatorem draconem in aquis, contribulasti, qui mare rubrum, ut salvus evaderet populus tuus, prodigiose divisisti; qui liberasti insessos a malo dæmone, et erexisti E claudos; qui denique cæcum a nativitate et multos insuper alios oculorum usu donasti ; largire, Domine, lumen tuum hisce fratribus meis, suam in te spem habentibus, ut ne amens et durus corde Maximus glorietur impie, nihili faciendum esse Christianorum Deum.

Ex MS. Florent.

excæcatis visum restituit:

51 His Maximus auditis, non exiguo fuit metu perculsus, atque a diabolo deinde ad iracundiam concitatus. Repente igitur lumen ingens in morem fulguris locum implevit, sic ut cuncti pronos se in solum conjicerent. Nec mora, qui prodigiosa fuerant cæcitate percussi milites, visum miraculo receperunt. Quapropter manibus omnes in cœlum protensis, voce magna dixerunt ; Vere tu es in cœlis Deus, qui magna famulum tuum Meletium gratia cumulas ; cujus, oramus, partem nobis aliquam ne deneges; illudque concede, ut pro nominis tui gloria decertare non inveniamur indigni. Quibus dictis, ad Tyranni pedes militiæ suæ insignia pariter abjecerunt. Ac Maximus ; Quid, inquit, hoc rei est, quod facitis, milites? Cui deinde illi ; Male, respondent, pereat Imperator tuus temporarius, et tu pariter diique tui. Nos quippe supra omnes cœlos Deum constitutum agnovimus, qui cœli terræ et omnium Dominus est F creaturarum, cujus nutu et arbitrio Reges et Principes dominantur. Ad quæ Tyrannus; Apud Imperatorem, ait, contra vos actionem instituam, qui cingulo militari cunctos ignominiose spoliabit. Tunc generosi milites zonis suis sponte et ultro ad Maximi pedes abjectis, Meletianis sese turmis adjunxerunt.

qui Christum confessi

abjecta zona Meletianis se jungunt.

52 At impius Tyrannus adduci ad se imperavit uxores et liberos militum omnium qui imperio Meletii hactenus paruerant, quibus ut sacrificio deos venerarentur injunxit. Festa vero et Fausta et Marcellina, nec non Dessia, Susanna, Marciana, et Palladia Maximo responderunt; Non una vice ex fratribus nostris cognovisti, quod debitum uni super cœlos Deo cultum religiose deferamus, nec licitum sit nobis alios ullos deos veneratione prosequi. Quod igitur animo meditaris, si ita vis, exequere. Maximus Dux ad mulieres ; An hi etiam, inquit, adolescentuli diis nostris non sacrificant? Cui Dei supremi famulæ ; Cæce animo et perverse, neque filii nostri, neque nos diis tuis, prout ais, sacrificamus; omnes quippe unanimiter Christum Jesum, verum Dei filium, et cœli imperatorem pulcherrimum, in amore habemus et desiderio, et illi soli sacrificamus, qui vires nobis et robur sufficit adversus patris tui satanæ machinationes omnes. Excogita, hominum impiissime

Maximus eorumdem mulieres et parvulos frustra sollicitat,

EX MS. FLORENT.

A impiissime, supplicia et cruciatus illis similes, quibus Meletium et alios e numero nostro præcipuos frustra quamvis affecisti, an etiam nos falsis tuis persuasionibus vis decipere? male tibi sit, draco venenose, quemadmodum et patri tuo diabolo. A nobis namque, junioribus licet et tenerioribus, atque a liberis, vincendus es, cum noster nobis Deus non sit defuturus, qui progressas in arenam contra te, Tyranne, armis instruet.

et omnes fustibus mactari imperat:

53 Incensus ira Maximus, Rudia, inquit ad Satanæ ministros, ligna cædite, atque harum mulierum tamdiu capita contundite, donec ab animi nostri sententia haud amplius dissideant. Dum igitur illi ligna cædunt, generosæ Christi Amazones manus in cœlum sustulerunt hoc modo orantes, Domine Jesu Christe, Rex seculorum, qui ante quam mundus hic constitueretur fuisti apud Patrem, et in omnia secula permanes; aspice, oramus, nos humiles famulasque tuas, neque permitte, ut matres tibi devotæ cum liberis suis a Tyranno vincantur: sed potius illud effice, ut divina tua potentia subnixæ, certamen hoc sine dedecore finiamus, nec ingloriæ discedamus e stadio. Ne sinas hæreticorum aut gentilium ullum in campo hoc persistere, quoniam tu es benedictus in secula. Amen. Finita precatione vocem e cœlo perceperunt dicentem; Confidite, nec quidquam timeatis. Cumque deinde armati fustibus accessissent carnifices, egregias cum prolibus suis matronas crudeliter mactarunt; sed et ipsimet in terram repente prostrati prodigiose exspirarunt. Christianorum deinde nonnulli fortium mulierum et puerorum corpora, non sine gratiarum Deo persoluta actione, loco comprimis honesto composuerunt.

D ἡμῶν, ἀγαθὲ εὐεργέτα πάντων ἡμῶν, ὅτι κατηξίωσας ἡμᾶς μετὰ τῶν σῶν θεραπόντων καὶ ἀθλοφόρων εὑρεθῆναι· καὶ νῦν ἀξιοῦμέν σε, Δέσποτα, μὴ ἐάσῃς ἡμᾶς ἀσ-τέπτους εἶναι, ἀλλὰ δέξαι ἡμῶν τὰς ψυχὰς ἐν ἀνέσει, ὅτι εὐλογημένος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Καὶ εὐξάμενοι ἔδωκαν ἑαυτοὺς ὡς πρόβατα εἰς σφαγὴν, καὶ ἀπήντησαν τὴν βοήθειαν Μαξίμου· χαίροντες δὲ οἱ ἀθλοφόροι ἔκλιναν τοὺς αὐχένας, καὶ ἐθελειώθησαν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τὰ δὲ σώματα αὐτῶν ἀφανῆ ἐγένοντο εὐθέως. Μάξιμος δὲ ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τόπον τοῦ ὄρους ἤθελεν τὰ σώματα κατακαῦσαι τῶν γενναιοτάτων στρατιωτῶν τοῦ Χριστοῦ, εὗρεν δὲ οὐδέν.

E 54 Meletiani interea milites, in sæpe dicto monte, una cum initiatis recenter fide Christiana commilitonibus, precibus intenti perseverabant; cum impiissimus Tyrannus in Candacoreorum sylvam, quæ ipso in monte quem Meletianus occupaverat exercitus erat constituta, copiarum suarum ductorem immittit, adjuncto imperio ut alios capite, pedibus alios, et alios denique cruribus minuerent. Cujus rei accepto nuntio, insignes Christi pugiles debitam Deo gloriam hac oratione reddiderunt; Benedicimus te, Christe, Deus noster, ac benefactor optime, quoniam hoc tibi placuit, ut inter eximios tuos famulos et pugiles fortissimos numeraremur. Istud itaque te nunc, Domine, oramus, ne inglorios esse nos permittas, sed nostras potius animas in pacem placidam recipere digneris, quoniam tu es benedictus in secula. Amen. Hæc ubi sunt precati, seipsos, veluti innocentes oviculæ, in occisionem tradiderunt, et missis a Maximo copiis ultro sese dederunt obvios; ac paulo post sua gladio subjicientes colla, finem fecerunt vivendi, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Mox autem ut suas Martyres efflarunt animas, corpora quoque eorum videri desierunt. Cumque ipsemet ad locum accessisset Tyrannus, sanctorum Militum cadavera igni daturus concremanda, nullum eorum valuit reperire.

viros autem ab immisso satellitio trucidari,

omnium corpora subito disparent.

CAPUT VIII.

Post nova supplicia capite plectuntur Joannes et Stephanus. Meletius Apollinis statuam comminuit.

Meletius et socii in fornacem missi,

In hunc modum confusione affectus Maximus, ad eum quem parari jusserat furnum gressus suos retulit: quem diligentius considerans, omnia ejus exteriora, ad instar æris candentis violentia ignis lucescere conspexit. In eum igitur generosos et parta non semel victoria insignes Martyres, Meletium, C Joannem, et Stephanum mandavit immitti. Quod ut factum fuit, et Christi signo Milites sese sanctissimi munierunt, generose profecto supplicium subierunt. Quamvis itaque omnia furni exteriora multo igne splendescerent, interior tamen ejus facies paradisum quemdam, gratissimo rore sensus mulcentem, referebat: Michael quippe, Angelus testamenti Domini, cum Martyribus in medio deambulabat furno. Tyranni interim administri, obserato diligenter communitoque furni candentis ore, alii suas repetierunt domos; alii furnum et totius rei eventum observaturi, illic restiterunt. Tum quo in supplicio versabantur Sancti, psalmis et faustis apprecationibus Deum sibi reddebant propitium, sic orantes; Domine Deus noster, qui nos habuisti dignos, ut cum Archisacerdote et Episcopo tuo *a* Phoca, qui tui causa in balneum conjectus, per te quoque suam consecutus est salutem, nonnullam haberemus partem; quique tribus pueris, in fornace Babylonica constitutis, refrigerium prodigiose præbuisti; nos etiam nequaquam, oramus, despice, sed dextera tua potenti conserva, ut adversario nostro superiores evadamus, utque omnis populus cognoscat quod tu sis Deus vivens in secula.

Καταισχυνθεὶς δὲ ὁ Μάξιμος ἦλθεν ἐπὶ τὸν φοῦρνον, καὶ προσεσχηκὼς τῷ φούρνῳ εἶδεν τὸ ἔξωθεν αὐτοῦ ὡσεὶ χαλκὸν ἐξαστράπτον ἀπὸ τοῦ πυρός. Ἐκέλευσεν δὲ ἐμβληθῆναι τοὺς ἀθλοφόρους καὶ καλλίνικους Μάρτυρας, Μελέτιον, Ἰωάννην, καὶ Στέφανον. Βληθέντες δὲ οἱ Ἅγιοι ἐν τῷ φούρνῳ, καὶ ποιήσαντες τὴν ἐν τῷ Χριστῷ σφραγίδα προθύμως εἰσῆλθον. Ὁ οὖν φοῦρνος ἔξωθεν μὲν ἦν ἀστράπ- F των ἐκ᾽ τοῦ πυρὸς, ἔσωθεν δὲ ἐγένετο ὡς δρόσος· Μιχαὴλ γὰρ, ὁ τῆς διαθήκης Κυρίου Ἄγγελος, ἦν συνελθὼν αὐτοῖς. Οἱ δὲ ὑπηρέται τοῦ Μαξίμου σκεπάσαντες καὶ χρίσαντες τὴν θύραν τοῦ φούρνου, οἱ μὲν ἀνεχώρησαν, οἱ δὲ λοιποὶ τὰ ἔξωθεν ἐφύλαττον. Οἱ δὲ Ἅγιοι καθήμενοι ἔσωθεν ἔψαλλον, εὐχόμενοι καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεὸν, καὶ λέγοντες· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καταξιώσας ἡμᾶς τυχεῖν τῆς μερίδος τοῦ Ἀρχιερέως σου καὶ Ἐπισκόπου Φωκᾶ, τοῦ βληθέντος ἐν τῷ λουτρῷ καὶ διασωθέντος ὑπό σου. Ὁ τοὺς τρεῖς παῖδας ἐν τῇ καμίνῳ δροσίσας, μὴ ὑπερίδῃς ἡμᾶς, ἀλλὰ τῇ δεξιᾷ σου φύλαξον ἡμᾶς, ἵνα νικήσωμεν τὸν ἀντικείμενον, ὅπως πιστεύσῃ πᾶς ὁ λαὸς, ὅτι Θεὸς εἶ ζῶν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Μετὰ δὲ μίαν ἡμέραν ἀπελθὼν ὁ ἀνοσιώτατος Μάξιμος τοῦ ἰδεῖν τὸν φοῦρνον, εἶπεν τοῖς ὑπερέταις τοῦ διαβόλου· Ἀνοίξαντες βλέπετε τὰ ὀστᾶ αὐτῶν τὸ τί ἐγένοντο. Οἱ δὲ ἀνοίξαντες εὗρον τοὺς Ἁγίους ὡς ἀπὸ λυτροῦ διαπυριῶντας καὶ ἱδρῶντας. Λέγουσιν οὖν οἱ ὑπηρέται τῷ Μαξίμῳ· Ἠνοίξαμεν τὸ στόμα τοῦ φούρνου, δέσποτα, καθὼς ἐκέλευσας ἡμῖν· τρεῖς δὲ ἐβάλομεν καὶ τέσσαρες εὑρέθησαν. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς ὁ Μάξιμος, Μανίᾳ πολλῇ φερόμενος, ἤνεγκεν αὐτοὺς, καὶ κελεύει μόλυβδον λυθῆναι, καὶ μετὰ σιδηρολάβου τὰ στόματα αὐτῶν ἀνοιχθῆναι,

καὶ

A καὶ οὕτως ἐκχέειν τὸν μόλιβδον εἰς τὰ στόματα αὐτῶν. Οἱ δὲ ἀθλοφόροι τοῦ Χριστοῦ, καταφρονήσαντες καὶ ταύτης τῆς βασάνου, ἐμειδίων τῷ προσώπῳ· καὶ ὑψώσαντες τὰς χεῖρας αὐτῶν εις τὸν οὐρανὸν, εἶπον· Φωστὴρ ἐπουράνιε, λαμπτὴρ αἰώνιε, δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, παντεπόπτα, βραχίων ὑψηλὲ, φωταφωγὲ τῶν ἐν σκότει διαπορευομένων, ὁ ῥυσάμενος τὸν Δανιὴλ ἐκ στόματος λεόντων καὶ διαθρέψας αὐτὸν διὰ παιδός σου Ἀμβακοὺμ, καὶ διασώσας αὐτὸν ἐκ τοῦ λάκκου τῶν λεόντων, καὶ δοὺς αὐτῷ τὴν σοφίαν, ὁ κελεύων τοῖς ὄρεσι καπνίζειν καὶ καπνίζονται, ὁ ῥυσάμενος τὸν λαόν σου ἐκ δουλείας Αἰγυπτίων καὶ ἐκ χειρὸς Φαραὼ, ῥῦσαι καὶ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἀνόμου τούτου καὶ ματαίου ἀνδρὸς, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ἀσπίλους ἐν τῇ δόξῃ σου, ὅτι εὐλογημένος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Καὶ εὐξαμένων αὐτῶν, πάλιν ἠνέχθη ὁ μόλιβδος, καὶ δήσαντες αὐτοὺς ὀπισθοφανῶς ἐρώτησαν αὐτοὺς, καὶ ἀνοίξαντες τὰ στόματα αὐτῶν μετὰ ζυλολάβων, ἐνέχεαν τὸν μόλιβδον εἰς τὰ στόματα τῶν Ἁγίων. Καὶ παραχρῆμα οἱ ἐκχέαντες ὑπηρέται τὸν μόλιβδον διεῤῥάγησαν, καὶ οἱ λοιποὶ ἀνεχώρησαν, νομίσαντες εἶναι τοὺς Ἁγίους τεθνεῶτας. Τῶν δὲ ἁγίων Μαρτύρων μὴ αἰσθανομένων τὸν μολίβδον, καὶ τῶν δεσμῶν διαῤῥαγέντων, ἀναστάντες εὐλόγησαν τὸν Θεὸν, καὶ εἶπον· Εὐχαριστοῦμέν σε, Δέσ-
B ποτα, Πάτερ ἐπουράνιε, καὶ εὐλογοῦμέν σε ὁ Θεὸς τῆς δόξης καὶ τῆς βοηθείας ἡμῶν· ἴδε, Κύριε, καὶ ἐπάκουσον τῆς δεήσεως τῶν ἐπικαλουμένων τὸ ὄνομά σου, ὅτι σὺ εἶ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, σὺ εἶ ὁ πλούσιος ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, ὁ τῶν ἀδιηγήτων μυστηρίων χορηγὸς, ὁ θελήματι τοῦ Πατρὸς διασκεδάσας τὸ σκότος, ὁ νεύματι ἀγαθῷ συστησάμενος τὰ πάντα. Ἔπιδε, Κύριε, καὶ ἐπάκουσον τῆς φωνῆς ἡμῶν καὶ δοξαζόντων τὸ ὄνομά σου, καὶ ποίησον ἡμᾶς ἀξίους τῆς ἐπουρανίου βασιλείας γενέσθαι, καὶ ἀμέμπτως ἐκτελέσαι τὸν ἀγῶνα τοῦτοις, καὶ μὴ ἐάσῃς ἡμᾶς ἐκστέπιους ἐξελθεῖν τοῦ σταδίου τούτου, αλλὰ δέξαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐν ἀνέσει, ὅτι εὐλογημένος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Καὶ εὐξαμένων αὐτῶν πάλιν ἠνέχθη ὁ μόλιβδος, καὶ δήσαντες αὐτοὺς ὀπισθοφανῶς ἐγονάτισαν αὐτοὺς, Ὄχλος δὲ πολὺς ἀκούσας ταῦτα τὰ θαυμάσια, ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν.

Ἰδὼν δὲ ὁ Μάξιμος, ὅτι οὐδὲν δύναται ποιῆσαι αὐτοὺς, ἐκέλευσεν τὸν Ἰωάννην καὶ Στέφανον τραχηλοκοπηθῆναι, συνακολουθεῖν δὲ καὶ τὸν Μελέτιον. Ὁ δὲ Μάξιμος ἐπηρώτα αὐτὸν, λέγων· Ὡς ἀκούω, Μελέτιε, τάχα τῷ ἐσταυρωμένῳ λατρεύεις ἀκμήν. Μελέτιος εἶπεν· Ἄρτι οἶδας ἀνόητε, ὅτι λατρεύω τῷ ἐκ Μαρίας τῆς ἁγίας παρθένου τεχθέντι, τῷ σταρωθέντι ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ Ἡρώδου τοῦ Βασιλέως, τῷ ταφέντι καὶ τριημέρῳ ἀναστάντι,
C τῷ λύσαντι τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου καὶ φωτίζαντι τὰ ἐσκοτισμένα, τῷ συνταράσσοντι τὸ κύτος τῆς θαλάσσης, τῷ πανταχοῦ ἐπισταμένῳ τὰς τέχνας τοῦ πατρος σου τοῦ διαβόλου· εἰς αὐτὸν πιστεύω τὸν καθήμενον ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Πατρὸς, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεύων τῶν αἰώνων, σοὶ δὲ, Μάξιμε, ἑτοιμάζει τὰς κολάσεις αἰωνίους.

Οἱ δὲ δήμιοι, κατὰ τὸ κέλευσμα τοῦ Μαξίμου, παραλαβόντες τοὺς δύο, Ἰωάννην καὶ Στέφανον, ἀπίησαν αὐτοὺς τελειῶσαι. Ὁ δὲ Ἰωάννης καὶ Στέφανος εἶπον Μελετίῳ· Ἀγαθὲ διδάσκαλε καὶ στρατηγὲ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, καὶ ὑπουργὲ καὶ θεράπων τοῦ Χριστοῦ, ἐν τάχει ἡμᾶς φθάσον· καθὼς γάρ ἐσμεν ὧδε κοινωνοί, οὕτως καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι εὑρεθῶμεν περιπτυξάμενοι ἀλλήλους. Ἀπέδωκαν τὴν ἐν Χριστῷ ἀγάπην, καὶ προθύμως ἀπίεσαν τελειωθῆναι, καὶ ἀναβλέψαντες εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπον· Εὐλογοῦμέν σε, Κύριε, ὁ δοὺς ἡμῖν τὴν τρίπλοκον χάριν, καὶ ἐλεήσας τοὺς σοὺς δούλους, καὶ σώσας ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ κακοτέχνου διαβόλου· αὐτὸς, Δέσποτα Κύριε, ἀπόδος τῷ ἀνοήτῳ Μαξίμῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Τελεσάντων δὲ αὐτῶν τὴν εὐχὴν, φωνὴ ἦλθεν αὐτοῖς ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· Καλῶς ἠθλήσατε ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου, δοῦλοί μου πιστοὶ, Ἰωάννη καὶ Στέφανε, ἀπολάβετε τὸν στέφανον ὑμῶν ἐν εἰρήνῃ· Ἰδοὺ γὰρ ἀνεῴχθησαν ὑμῖν αἱ πύλαι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὁ χόρος τῶν Ἀγγέλων ἀγάλλεται ἐφ'

56 Die uno elapso, ad furnum et rei eventum considerandum Tyrannus rediit. Ait ergo ad satellites suos, satanæ administros; Furni hujus os recludite, et quid virorum istorum ossibus sit factum videte. Quod cum illi fecissent, Sanctos Martyres, haud aliter quam si e balneo egressi recente fuissent, vultu leniter rubente; et innoxio sudore perfusos repererunt. Ad Maximum igitur conversi; Aperuimus, inquiunt, ut jusseras, fornacem istam; atque ecce, cum tres solummodo viros in eam conjecerimus, quatuor tamen fuere a nobis deprehensi. Conspicatus eos Maximus, et magno furore correptus, adduci, ac liquefactum plumbum in aperta forcipibus Martyrum ora mandavit fundi. Sed invicti Christi milites, contempto quod parabatur supplicio, renidente vultu, manus cum hac precatione in cœlum levarunt; Mentium humanarum illuminator supreme ac splendor æterne, Domine Jesu Christe, qui omnia perspicis, brachium excelsum et lux eorum qui in tenebris ambulant; qui Danielem e leonum faucibus eripuisti, eumdemque per puerum tuum Habacuc cibo recreasti, ac denique e lacu leonum eductum tua implevisti sapientia; ad cujus nutum atque arbitrium montes fumigant; qui gentem a te electam Ægyptiorum potestati et servituti, ac Regis ipsius Pharaonis eripuisti manibus; eripe et nos de manibus impii hujus et profani tyranni, et serva nos in gloriam tuam innocuos; quoniam tu es benedictus in secula. Amen.

D
EX MS. FLORENT.
et postero die educti incolumes,

57 Adhuc illis precantibus allatum est plumbum liquefactum. Supinos itaque collocantes et ligantes viros fortissimos, interrogationibus primum vexare, tum in aperta et diducta violenter eorum ora plumbum cœperunt infundere: at ecce, qui plumbo infundendo occupabantur carnifices, in partes ac frusta sunt disrupti, quapropter existimantes reliqui hoc in cruciatu vitam posuisse Sanctos, ad sua se recipiebant. Verum cum nihil ab infuso plumbo molestiæ persensissent Martyres, et sponte sua funes rupti essent ac vincula, in pedes erecti, his fere Deum verbis benedixerunt: Gratiarum tibi actiones, Domine et Pater cœlestis, persolvimus, et benedicimus te Deum gloriæ et auxilii nostri. Respice, Domine, et invocantium te supplicationes aure benigna excipe, quoniam tu es sol omnis justitiæ et æquitatis. Tu dives es in misericordia et miserationibus, tu mysteriorum inenarrabilium auctor et princeps, qui secundum Patris tui voluntatem omnes ignorantiæ depellis tenebras, et sanctissimo tuo arbitrio universa sustentas: ad nos, Domine Deus noster, respice, et vocem meritis te laudibus celebrantium clementer exaudi. Fac ut cœlestis regni hereditate non inveniamur indigni, da ut ex hoc certamine absque ulla gloriæ macula discedamus, animas denique nostras in pace tandem, oramus, admitte, quoniam tu es benedictus in secula. Amen. Dum sic precantur sancti Martyres, rursus allatum plumbum liquefactum, rursus supino ore jussi sunt ingenua se demittere: rebus autem tam admirandis fama acceptis, non modica hominum multitudo in Christum credidit.

E

liquatum plumbum ore excipiunt,

F

nullo suo damno.

58 Cum igitur sua omnia consilia et cruciatus frustra esse vidisset Maximus, Joanni et Stephano caput gladio mandavit auferri, subsequi vero sese Meletium et interesse voluit: quem deinde sic est allocutus; Quemadmodum intelligo, Meleti, crucifixo adhuc Deo sacrificas, Cui Meletius; Jam, inquit, audisti, insane, quod eum religioso cultu prosequar, qui e virgine Maria nostri causa dignatus est nasci, qui sub Pontio Pilato et Herode Rege cruci est affixus, qui deinde sepultus tertia die a mortuis surrexit, qui mortuis terrores et dolores sustulit, ac obscura omnia suo illustravit splendore;

Joannes et Stephanus capitis damnati

EX MS FLORENT.

A qui conturbat profundum maris, qui patris tui diaboli fraudes et machinationes omnes probe habet perspectas. In eum credo, qui sedet ad dexteram magnitudinis Patris sui : quoniam ipse est qui regit secula, et tibi, Maxime, supplicia præparat æterna.

valedicunt Meletio;

59 Carnifices autem, ut imperaverat Tyrannus, abductos Stephanum et Joannem ad ultimum trahebant supplicium. Qui ad Meletium conversi; Meleti, inquiebant, præceptor noster optime, idemque ductor, ac nostræ salutis administer, et Christi famule, nos præeuntes celeritur tu subsequere : ut quemadmodum in vita hac omnia fuere nobis communia, ita quoque in feliciore illa invicem amico amplexu stringamus. Quibus dictis, et alter alteri pacem Christi apprecatus, ad mortem fortiter excipiendam pergebant. Ante tamen conjectis in cœlum oculis; Benedicimus te, aiebant, Domine, qui triplicem nobis gratiam largitus es, et famulos tuos miseratus a pessimis diaboli fraudibus præstitisti innoxios. Tu ipse, Domine, amenti Maximo secundum opera ejus tribue. Finem illis imponentibus orationi, vox e cœlo fuit audita dicens; Pulchre pro nominis mei B gloria decertastis, famuli mei fidissimi, Joannes et Stephane : nunc igitur in pace, quam meruistis, coronam accipite. Ecce enim apertæ vobis jam sunt fores cœlorum, et multitudo Angelorum vestra causa exultat. In pace igitur cum gaudio accipite regni, vobis dudum destinati possessionem. Audiri vox ista desierat, cum ita rursum precati sunt Sancti; Oramus te universæ bonitatis Domine, ut fidelis depositi loco habeas fratrem nostrum Meletium; quoniam tu es in secula benedictus. Amen. Post quæ verba accedentes carnifices, fortissimorum militum sacros decusserunt vertices. Morientium Christi pugilum, Joannis et Stephani, insignes animas in cœlum quidem susceperunt Angeli, sed eorumdem illustrium heroum corpora mortalium oculis fuere erepta.

cæsorum corpora disparent ab oculis.

Meletius in ædem Apollinis tractus.

60 His peractis, sceleratissimus Maximus, intrepidum Christi militem et palæstritem Meletium denuo ad Apollinis fanum, ut vel coactus idolo immolaret, abduci præcepit. Quod simul ac miles sanctissimus fuit ingressus, universum mox cœpit intremere. At impii Apollinis sacrificuli, revocantes in memoriam quæ jam ante acciderant, pronos se solo prostraverunt, exclamaveruntque magnis vocibus; Quid istud hominis huc adduxistis, ut deorum nostrorum simulacra rursum evertat? Verum cum C tyranni mandato obtemperantes ministri, Meletium, ut idolo sacrificaret inducere conarentur; suspiciens ille in cœlum, et signo Christi sese communiens, precari hoc modo cœpit ac dicere; Domine supercœlestis et brachium excelsum, pereuntium salus certissima, qui Beli quondam idolum evertisti, et occidisti draconem; nunc, etiam Domine, vocem meam, precor, exaudi, et auxilium tuum mihi submitte : ut sicuti idoli alterius simulacrum æneum antea dejecisti, ita et lapideum hocce idolum per me famulum tuum in terram prosternas, ne Tyrannus occasionem habeat scandalizandi hominum pusillorum animos. Orationem finierat Meletius, cum talem ad se vocem deferri audiit; Meletie, famule mihi fidissime, ascende sis et idolo ruinam affer, quod continuo in frusta comminuetur. Mox igitur Christi pugil Meletius, e retinentium sese manibus juvenili alacritate eripiens, atque ad idolum ascendens, illudque impellens humeris, in terram afflixt : dejectumque deorsum simulacrum lapideum in pulverem continuo fuit solutum. Ad ea deinde quæ supererant deorum signa progressus athleta Christi, universa comminuit. Quem comprehensum sacerdotes Apollinis aliique ministri satanæ, et lapidibus ad genas acriter verberatum, ad Maximum Ducem, qui in agro et silva Candacoreorum domicilium tunc habebat, pertrahunt.

statuam ejus comminuit:

inde raptatus ad Maximum,

61 Media autem via cum tantisper consedisset Meletius, graviter sane ingemuit, et lacrymans; Gratias, ait, tibi, habeo ingentes, Domine omnipotens et altissime, brachium nulli conspicuum, cujus thronus inconstantiæ omnis expers collocatus est ad Dei et Patris tui dexteram, quod nullo non tempore vires mihi roburque suffeceris ad comminuendas falsorum deorum statuas æneas atque lapideas. Quod autem nunc superest, quoniam solus ex omnibus sum relictus, oro ut depositum quod mihi commendasti rursus accipias. Tanta post istam precationem lætitia gestiit Meletius, ut qui illum ducebant vehementer obstupescerent, quin et pavore subito correpti in fugam se darent, relicto istic Meletio. Nubes quippe e cœlo repente

ὑμῖν· δεῦτε οὖν ἐν εἰρήνῃ εἰς τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν. Γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης εὔξαντο πρὸς τὸν Κύριον· Δεόμεθά σου, Κύριε τῆς ἀγαθότητος, ἐν παραθήκῃ ἔχε τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ θεράποντά σου Μελέτιον, ὅτι εὐλογημένος εἶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Καὶ προσελθόντες οἱ δήμιοι ἐτελείωσαν αὐτούς· τελειωθέντων δὲ τῶν ἀθλητῶν τοῦ Χριστοῦ Ἰωάννου καὶ Στεφάνου παρέλαβον ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ τὰς ψυχὰς αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, τὰ δὲ λείψανα τῶν ἁγίων ἀθλητῶν ἀφανῆ ἐγένοντο. D

Ὁ δὲ ἀνομώτατος Μάξιμος πάλιν ἐκέλευσεν τὸν στρατιώτην καὶ ἀγωνιστὴν τοῦ Χριστοῦ Μελέτιον ἀπάγεσθαι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ ἀναγκάζειν αὐτὸν βίᾳ θύειν Ἀπόλλωνι. Ἀπενεχθέντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ, πᾶν τὸ ἱερὸν ἐσείσθη· οἱ δὲ ἱερεῖς, προσεσχηκότες τὰ γενόμενα, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ κράξαντες φωνῇ μεγάλῃ εἶπον· Τί ἐνέγκατε αὐτὸν, ἵνα καὶ τοὺς ὧδε θεοὺς καταστρέψῃ. Οἱ οὖν ὑπηρέται ἠνέγκασον αὐτὸν θύειν τῷ εἰδώλῳ· ἀναβλέψας δὲ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ποιήσας τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα, ἤρξατο εὔξεσθαι καὶ λέγειν· Δέσποτα ἐπουράνιε, βραχίων ὕψηλε, σωτηρία τῶν ἀπολλημένων, ὁ τὸν Βὴλ καταστρέψας καὶ τὸν δράκοντα διαῤῥήξας, καὶ νῦν Δέσποτα Ἰησοῦ ἐπάκουσόν μου, καὶ πέμ- E ψον τὴν σὴν βοήθειαν· καὶ ὡς κατέστρεψας τὸ χαλκούργημα τοῦ εἰδώλου, οὕτως καὶ τοῦτο τὸ εἴδωλον τὸ λίθινον κατάστρεψον δι' ἐμοῦ τοῦ δούλου σου, ἵνα μὴ ἔχει ὁ τύραννος τόπον σκανδαλίζειν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἦλθεν φωνὴ λέγουσα· Μελέτιε θεράπων μου, ἄνελθε καὶ ὤλεσον τὸ εἴδωλον, καὶ συντριβήσεται. Εὐθέως ὁ νεανίας τοῦ Χριστοῦ Μελέτιος, ἐκτινάξας τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐκ τῶν κατεχόντων αὐτὸν, καὶ ἀνελθὼν, καὶ ὠθήσας τὸ εἴδωλον, κατέστρεψεν αὐτό. Πεσὸν δὲ τὸ ἄγαλμα τοῦ λίθου ἐγένετο ὡσεὶ ψάμμος· Ἐπιλαβόμενος δὲ τὰ συνεστηκότα εἴδωλα, ὅλα σύνετριψεν. Λαβόντες οὖν αὐτὸν οἱ μιαρώτατοι ἱερεῖς καὶ ὑπηρέται τοῦ διαβόλου, τύπτοντες λιθοῖς τὰς σιαγόνας αὐτοῦ, ἀπήνεγκαν αὐτὸν πρὸς τὸν Δοῦκα Μάξιμον, ἐπάνω τοῦ ἀγροῦ Κανδακορέων εἰς τὴν ὕλην, ὅπου ἦν Δοὺξ ἐν τῷ οἰκήματι.

Καθίσας δὲ ὁ Μελέτιος εἰς μέσον τῆς ὁδοῦ, ἐστέναξεν πικρῶς, καὶ δακρύσας εἶπον· Εὐχαριστῶ σοι, Δέσποτα Κύριε, παντοκράτορ ὕψιστε, βραχίων ἀόρατε, ὑψηλόθρονε, ἀσάλευτε, ὁ συνκαθεζόμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, ὅτι ἔδωκάς μοι ἰσχὺν καὶ δύναμιν ὅλον τοῦτον τὸν καιρὸν τοῦ ἐκτρίψαι τὰ εἴδωλα τὰ χαλκὰ καὶ τὰ λίθινα· νῦν δέξαι λοιπὸν ἣν ἔδωκάς μοι παραθήκην, διότι μόνος διάγω. Καὶ εὐθέως χαρᾶς ἐνεπλήσθη ὁ Μελέτιος, καὶ ἔκπληκτοι ἐγένοντο οἱ ἀπάγοντες αὐτόν· καὶ φοβοφερομένοι, εἴασον αὐτὸν, καὶ ἔφυγον. Καθῆλθε γὰρ νεφέλη ἐπ' αὐτὸν, καὶ οἱ Ἄγγελοι σὺν αὐτῷ ὕμνουν καὶ ἐδοξαζον τὸν Θεόν. F Οἱ δὲ δήμιοι καὶ οἱ ἱερεῖς ἀπῆλθον πρὸς τὸν Μάξιμον, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα τὰ γεγονότα περὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ τὴν δόξαν τὴν ἐλθοῦσαν ἐπὶ τὸν Μελέτιον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Ἐθαύμασεν δὲ ὁ Μάξιμος ἀκούσας ταῦτα, καὶ ὁ ὄχλος σὺν αὐτῷ· πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν λαθραίως ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν. Ὁ δὲ ἁγίος Μελέτιος, δεξάμενος τὴν χάριν τοῦ σωτῆρος, ἀπίει φαιδρῷ τῷ προσώπῳ πρὸς τὸν Μάξιμον.

ab Angelis animatur ad certamen. EX MS. FLORENT.

A repente descenderat, et cum nube multitudo Angelorum, hymnos et gloriam Deo concinentium. Satellites interim et sacerdotes ad Maximum digressi, quæcumque Apollinis simulacro facta fuerant, renuntiarunt, nec reticuerunt quanta e cœlo gloria Meletio in via fuisset tributa. Sermonum novitate perculsus Maximus, in magnam admirationem tam ipse, quam qui in comitatu ejus versabantur, sunt abrepti; e quibus non pauci fidem Christi, clam Tyranno, sunt amplexi. Sanctus deinde Meletius, accepto cum gratiarum actione quo divinitus afficiebatur beneficio, et hilaritatem vultu spirans, sua se sponte Maximo rursum obtulit. D

ANNOTATA.

a S. Phocas, *primus ac celeberrimus in Ponto Martyr sub Trajano, colitur* 14 *Julii : quando ejus Acta examinabimus : sed quis sit* S. Zoilus Martyr *prope Tobiam tumulatus, de quo supra facta est mentio in fine capitis* 5, *non est facile divinare : ex duobus quem Menæa laudant, unicus qui huc spectare posset occurrit* 22 *Decembris.*

CAPUT IX.

S. Meletii ad blanditias et minas invicti atque in cruce fixi constantia.

Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Μάξιμος φαιδρῷ τῷ προσώπῳ, προσερχόμενον πρὸς αὐτὸν, ἐθαύμασεν τὸ γενναῖον αὐτοῦ καὶ τὴν πολλὴν ὑπομονὴν ἐν ταῖς τοσαύταις κακίσταις βασάνοις· Ἐνόμιζον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἐλθὼν μετενόησεν καὶ ἦλθεν μετ᾽ αὐτοῦ ἀριστῆσαι διὰ τὴν πολλὴν ἀσιτίαν· ὁ γὰρ νεανίας προβαίνων ἀνδρειότερος ἐγίνε-
B το, μηδὲν ἐσθίων μηδὲ πίνων, τρεφόμενος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐκέλευσεν οὖν ὁ ἄνομος Μάξιμος ἑτοιμασθῆναι ἐσθῆτας παντοίας, λευκήν τε καὶ ἄλλην ἔντιμον, καὶ ἀκουβητὸν ἑτοιμασθῆναι, καὶ ἐδέσματα παντοῖα μεμιαμμένα μετὰ τῶν ἱεροθύτων, ἵνα πίνων φάγῃ ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ μὴ αἴσθηται τί ἔφαγεν. Ἐλθόντος δὲ τοῦ ἁγίου Μελετίου, προσαπήντησεν αὐτῷ ὁ Μάξιμος, τὸ δολερὸν τοῦ διαβόλου προβαλλόμενος δέλεαρ, καὶ λέγων· Μελέτιε, ἰδοὺ ἡτοίμασά σοι ἐσθῆτα πολυτελῆ, ἀπόθριξέ σου οὖν τὴν κεφαλὴν, καὶ καθεσθεὶς ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ ἵππου, ἄπελθε εἰς τὸ δημόσιον λουτρὸν, καὶ λοῦσαι, καὶ ἐλθὲ καὶ ἀνάπεσον μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τῷ ἀρίστῳ, καὶ ἐπιτελέσωμεν εὐφρασίαν μεγάλην σήμερον· ἔπαιζον γὰρ μετά σου, τούτους τοὺς ἑπτὰ καιροὺς δοκιμάζων σε, καὶ ἔπεχέ σου τὸ ἀξίωμα ὅπερ εἶχες· καὶ πλείονα καὶ μείζονα ἀξιώματα ἕξεις καὶ ἐξέρκετα· γνωρίζω γὰρ τῷ Βασιλεῖ καὶ δώσει σοι.

Ὁ δὲ ἅγιος τοῦ Θεοῦ Μελέτιος ἁπλώσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτῷ κενὰ, καὶ λέγει αὐτῷ, ἄνομε κύων καὶ μιαρώτατε, ἀκμὴν ἀπιστεῖς τοῦ ὑψιλοθρόνου Θεοῦ, τῷ βραχίονι τῷ ὑψηλῷ, τῷ ἀνεικάστῳ Υἱῷ αὐτοῦ τῷ καθημένῳ ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι τῷ διατρέφοντί με καὶ ἐνδυναμοῦντί με· σοὶ γὰρ Μάξιμε ἡτοίμασται τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, καὶ ὁ σκώληξ ὁ ἀκοίμητος, τὸ πῦρ τὸ
C ἄσβεστον· ἡ κόλασις ἡ αἰώνιος σοὶ καὶ τῷ Βασιλεῖ σου ἡ μερὶς, ὡς τοῦ πικροῦ Ἰούδα μετὰ τῶν πιστευόντων τοῖς εἰδώλοις. Ὅστις γὰρ ἀρνεῖται τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὴν μερίδα καὶ τὸν ἀπαγχονισμὸν αὐτοῦ κληρονομήσει. Τότε χολέσας ὁ Μάξιμος λέγει τῷ Μελετίῳ· Οὕτως σε σταυρώσω, ὡς καὶ τὸν υἱὸν Μαρίας οἱ Ἰουδαῖοι, ἐσταύρωσεν, ὅνπερ καὶ σὺ σέβῃ· καὶ κελεύω τρεῖς ἥλους γενέσθαι, καὶ καθηλωθῆναι τὸν ἕνα ἐν τῷ μετώπῳ σου ὅπου ποιεῖς τὴν σφραγίδα, καὶ ἕνα ἐν τῷ στήθει, καὶ ἕνα τῇ κοιλίᾳ. Ὁ δὲ ἀθλητὴς τοῦ Χριστοῦ Μελέτιος λέγει τῷ Μαξίμῳ· Παρακαλῶ σε τοῦτο μὴ ποιήσῃς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἄξιος τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου μου εἶναι ὅμοιος. Ὁ δὲ Μάξιμος, ἐμμανὴς γενόμενος, λέγει τῷ Μελετίῳ, Οὐ μόνον σταυρώσω σε, ἀλλὰ καὶ τὸ ἥμισύ σου πρήσω, καὶ ἔωσε ἐσταυρωμένον ἐν τῇ πεύκῃ, ἵνα καὶ τὰ ὄρνεα φάγωνταί σε, ἵνα μὴ καί σε σέβωνται οἱ Χριστιανοί.

Ὁ δὲ ἀθλητὴς τοῦ Χριστοῦ εὐχόμενος, οὕτως εἶπεν· Δέσποτα παντοκράτορ, ὁ τῶν ὄντων ὑπερουρανίων πατὴρ καὶ Θεὸς, ὁ τῶν ἀερίων δρόμος, καὶ τῶν ἐπιγείων φύλαξ, πρόσδεξαι τὴν ψυχήν μου, καὶ πέμψον τὸν Ἄγγελόν σου, ἵνα δέξηται ταύτην, ὅτι εὐλογημένος εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Τελέσαντος δὲ αὐτοῦ τὴν εὐχὴν, ἦλθεν φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ λέγουσα· Θάρσει, Ἐγώ εἰμι μετά σου. Ὁ δὲ ἀνομώτατος Μάξιμος ἀκούσας τῆς φωνῆς, οὐκ ᾐσχύνθη,

Accedentem ad se Meletium blande excipiens Maximus

Conspicatus Meletium Maximus, renidente ore ad supplicia ultro properantem, generosam militis indolem, et in crudelissimis cruciatibus perferendis fortitudinem atque constantiam admirari satis nequivit; persuadebat tamen sibi, quoniam ultro veniebat, pœnitudine præteritorum ductum, et diuturna exhaustum fame, velle eodem cum ipso uti prandio. Ast Meletius, crescente adhuc ætate juvenis, cum nec cibum sumeret nec potum, robustior tamen semper evadere conspiciebatur, a sancto videlicet Spiritu melioribus cibis enutritus. Scelestus igitur Maximus pretiosas omnis generis vestes, candoreque et cultu insignes parari, mensam sterni, et omnis item generis cibos inferri, iisque idolothyta permisceri jussit, ut hisce nescius atque incautus vesceretur Meletius. Quem ut Tyrannus advenientem conspexit, sine mora obviam occurrens, talibus diaboli illecebris expugnare ejus animum aggressus est; Ecce, Meleti, pretiosissimas ut tibi vestes curaverim parari. Vade igitur, et capillitium tuum ut decet exornatum, quo ego ipse uti soleo, equum inscende, atque ad balneum lavandi gratia te confer; ut pariter mecum, et ejusdem mensæ socius, diem hunc magna jucunditate transigas; quidquid enim septem hisce diebus a me est actum, ludus fuit, ut tuam animi fortitudinem et constantiam probarem. Recipe ergo quam possedisti hactenus militarem dignitatem, cui alia deinde plura atque majora ornamenta, et in plures copias imperium adjicientur : ad Imperatorem quippe de te rebusque tuis cum laude perscribam, nec dubium quin eas confestim tibi sit delaturus. E F

invitat ad prandium:

blanditias spernentem

63 Tunc Meletius, explicatis manibus Tyrannum percutiens; Adhuc, dicebat, canis impie et impure, fidem negare pergis Dei altissimi brachio forti et excelso : et nulli alteri comparando ejus Filio, qui in dextera ejus sedet; nec non et spiritui Sancto, qui me sane admirabiliter, non tantum non est passus fame enectum mori, sed ad vires insuper meas roburque haud parum adjecit. Tibi profecto, Maxime, exteriores destinantur tenebræ, et vermis qui numquam moritur. Ignis inextinguibilis, et duratura æternum supplicia te æque ac Imperatorem tuum manent, ad eum modum quo illis nunc excruciatur acerbus Domini sui proditor Judas, iique omnes qui idolis unquam cultum exhibuerunt. Quicumque enim Patrem negat, et Filium, et Spiritum sanctum, ejusdem cum Juda sortis et angustiæ futurus est particeps. At ego, ait indignans Maximus, ita cruci te faciam affigi, quemadmodum Mariæ filium quem tu colis crucifixerunt Judæi : clavos etiam tres curabo confici, quorum uno frontem istam, quam Christi tui signo frequenter adeo soles munire, altero pectus, tertio ventrem tuum transfigam.

crucifigere minatur

EX MS. FLORENT.

A transfigam. Hoc unum, respondit miles Christi, ne facias oro : non enim ulla ratione dignus sum, eodem quo Dominus meus, supplicio affici. Ob quæ verba in rabiem actus Tyrannus : Non solo, inquit, crucis supplicio interficiere. sed mediam tui partem igne absumam ; ac demum cadaver tuum in pino suffixum mandabo servari, ut cum a volucribus fueris comestus, nulla te veneratione prosequantur Christiani.

gratulantem se tribus clavis fixum

64 Post hæc generosus Christi athleta ad orandum se composuit, dixitque ; Omnipotens rerum cunctarum Domine, qui cœlestium omnium Pater es atque Deus et aeriis motibus ac conversionibus tempus statuis ac ordinem ; qui denique res in terra positas clementer ne pereant conservas animam tandem meam ut accipias obsecro, et Angelum tuum, qui eam tibi sistat, demittere e cœlo ne graveris ; quoniam tu es benedictus in secula. Amen. Cumque ab orando desisteret, vox e cœlo ruit ; Aude, age, inquiens, Ego enim tibi adsum Vocem eam quamvis ipse etiam percepisset Maximus, non tamen præ pudore ab inceptis destitit, sed clavos ingentes tres ad hoc paratos in medium proferri, et primum quidem in Meletii frontem defigi præcepit : quod cum strenue conarentur ejus ministri, subita membrorum

in honore S. Trinitatis,

B arefactione sunt a Deo puniti. Tunc ad Tyrannum Meletius ; Bene, inquit, habet, quod ternis me clavis ligno voluisti affigi, canis furiose, quo scilicet trium sanctissimorum nominum, Patris et Filii et Spiritus sancti gloria clarius elucescat : in quos ego sine dubitatione credo, qua fide tam meipsum, quam alios omnes fidei ejusdem consortes, certam salutem consecuturos plane existimo. Vide sis autem, impie Tyranne, quo modo tui patrisque tui diaboli satellites vitam infeliciter amiserint.

jubet concidi et in ignem projici:

65 Furore tunc correptus Maximus, ad pinum Martyrem suspendi, ac suspensum deponi rursus, et focum fieri imperat luculento igne succensum, quem nitro et adipe ut acrius ureret nutriri, in eumque jussit Meletium conjici. Quod ante quam fieret, ejusdem Tyranni imperio corpus sancti Militis in partes plures concidi, et sic devorandum flammis jussit tradi : existimabat enim, hoc supplicii genere consumendum omnino athletam Christi Meletium. Sed neque sic efficere quidquam impii valuerunt : cum enim e dissecti corporis membris suavissima quædam, quasi ex unguento, fragrantia fuisset diffusa, eisdem inter cruciatus accessio potius quam detrimentum factum apparuit. Divinam

sed mortuis ministris illæsum manere videns

C igitur potentiam oculis suis perspicientes carnifices, et quod nocumenti nihil intulissent Meletio, sed nova etiam quadam pulchritudine corpus ejus fulgeret ; admiratione magna et stupore correpti ipso in loco repente in solum corruentes, exspirarunt. Tunc et satanas ipse vehementer admodum indoluit, cum ad perdendum Meletium suos omnes conatus frustra esse videret. At quicumque aderant ignoti Tyranno Christiani, insignem Meletii in patiendo tolerantiam admirati, suam Patri et Filio et Spiritui sancto gloriam, ut æquum erat, tribuerunt.

Verum blandiendo tentat.

66 Observans ergo Maximus tormenta sua omnia generose a Meletio contemni, a se autem nihil profici, Martyrem e flammis præcepit educi. Quem ut sanum plane atque illæsum esse conspexit, nec ulla per cruciatus noxa affectum, magna fuit admiratione plenus. Sed ipse deinde, et scelerati idolorum sacrificuli, Meletium ad falsorum deorum cultum hoc modo sunt pertrahere conati ; Ecce qua te fortitudine animi corporisque ornatum dii nostri esse voluerint, dum precationum nostrarum apud deos vi ac efficacia corpus tuum pulchrius et vegetius e tormentis evasit. Nunc igitur amplius ne dubita diis sacrificare, ut suam deinceps benevolen-

ἀλλ' ἐκέλευσεν τοὺς τρεῖς ἥλους προσηλωθῆναι αὐτῷ, τὸν D ἕνα ἐν τῷ μετώπῳ. Καὶ ἤρξαντο κρούειν οἱ ὑπηρέται, καὶ εὐθέως ἐξηράνθησαν. Καὶ λέγει ὁ Μελέτιος τῷ Μαξίμῳ· Καλῶς ἐποίησας, κύων ἀνόητε, ὅτι τρεῖς ἥλους εἶπας προσηλῶσαί με, εἰς ὄνομα τῆς τρισαγίας φωνῆς, Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, ὡς ἐγὼ πιστεύω, διὰ ταύτης γὰρ τῆς πίστεως, σωθήσομαι καὶ πάντες οἱ πιστεύοντες. Βλέπε δὲ, ἄνομε Μάξιμε, τὴν βοήθειάν σου καὶ τοῦ πατρός σου τοῦ διαβόλου πῶς ἀπέψυχαν.

Παραχρῆμα δὲ θυμωθεὶς ὁ Μάξιμος ἐκέλευσεν αὐτὸν κρεμασθῆναι ἐν τῇ πεύκῃ, μετὰ δὲ τὸ κρεμασθῆναι αὐτὸν, λέγει ὁ Μάξιμος πάλιν κατενεχθῆναι αὐτὸν καὶ ἐσχάραν γενέσθαι καὶ ὑποκαίεσθαι αὐτὴν, καὶ ἐν αὐτῇ πάσσεσθαι ἀφόνιτρον, καὶ στέαρ βληθῆναι ἐν αὐτῇ· καὶ κελεύει αὐτὸν εἰς αὐτὴν δεθῆναι, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ πρότερον τέμνεσθαι μαχαίραις, καὶ οὕτως βληθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάρᾳ, νομίσαντες ἐκ τῆς βασάνου ταύτης ἀναλίσκειν τὸν ἀθλητὴν τοῦ Χριστοῦ Μελέτιον· καὶ οὐδὲ οὕτως ἴσχυσαν. Καὶ γὰρ τῆς μὲν σαρκὸς αὐτοῦ ἡ ὀσμὴ ὡς μύρον εὐωδίας ἀνήργετο ἐκ τῆς ἐσχάρας, τοῦ δὲ σώματος αὐτοῦ ἡ προσθήκη ἐγένετο. Ἰδοντες δὲ οἱ δήμιοι τὴν μεγάλην δύναμιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι οὐδὲν ἠδίκησαν αὐτὸν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ σῶμα αὐτοῦ φαιδρότερον ἐγένετο, ἐθαύ- E μασεν· καὶ ὡς ἐν ἐκστάσει γενόμενοι, πεσόντες παραχρῆμα ἀπέψυξαν. Ὁ δὲ διάβολος ἐκάθητο πενθῶν, διότι οὐκ ἴσχυσεν ἀποστῆναι τὸν Μελέτιον. Οἱ δὲ περιστάμενοι κρυφῇ Χριστιανοὶ, ἰδόντες τὴν πολλὴν ὑπομονὴν τοῦ Μελετίου, ἐδόξασαν τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

Ἰδὼν δὲ ὁ Μάξιμος ὅτι γενναίως καταφρόνει τῶν βασάνων καὶ οὐδὲν ὠφελεῖ, ἐκέλευσεν ἐκβληθῆναι αὐτὸν ἐκ τῆς ἐσχάρας, καὶ θεασάμενος αὐτὸν, εἶδεν ὅτι ἡ σὰρξ αὐτοῦ οὐκ ἐκάη, καὶ μάστιξ οὐχ ἥψατο αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασεν. Ὁ δὲ Μάξιμος καὶ οἱ μιερεῖς παρῄνουν τῷ Μελετίῳ λέγοντες, Ἰδοὺ πῶς οἱ θεοὶ ἐνεδυνάμωσάν σε, καὶ τὸ σῶμά σου μᾶλλον εὐθαλὲς ἐγένετο, διὰ τὰς ἡμῶν εἰς τοὺς θεοὺς εὐχὰς καὶ σπονδάς· νῦν οὖν πρόσελθε καὶ θῦσον τοῖς θεοῖς, ἵνα εὐίλατοί σοι γένωνται. Ὁ δὲ ἅγιος τοῦ Θεοῦ Μελέτιος ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· Εὐχαριστῶ σε, Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι ἐν πάσαις ταῖς βασάνοις τὴν νίκην μοι παρέχεις καὶ τοῖς ἐπικαλουμένοις σε ἐν ἀληθείᾳ. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, εἶδεν τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον καὶ στέφανον αὐτῷ ἑτοιμαζόμενον παρὰ Κυρίου Ἰησοῦ. Τινὲς δὲ τῶν ἑστώτων λαθρέως Χριστιανῶν ἴδον καὶ αὐτοὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ· ἠκολούθουν γὰρ τῇ ἀθλήτῃ αὐτοῦ εἰς τὸ τελειωθῆναι αὐτὸν, καὶ οὕτως ἁρπάσαι τὸ λείψανον αὐτοῦ.

Ποιήσας δὲ ὁ Μελέτιος τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα, εἶπεν τῷ Μαξίμῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ μιερεῦσιν· Ἀκμὴν οὐ συ- F νίετε ἀφρονέστατοι, ὡς εἰς τὴν ἀπώλειαν ἀπέλθητε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν μετὰ τῶν θεῶν ὑμῶν καὶ τοῦ Βασιλέως ὑμῶν καὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ σατανᾶ. Οἱ δὲ μιερεῖς ἀκούσαντες ταῦτα, ἐπεζήτησαν ἐπελθεῖν αὐτῷ, καὶ εὐθέως ἀπέψυξαν. Ὁ δὲ διάβολος μεταμορφωθεὶς εἰς γυναῖκα, ἐκάθητο καὶ ἐπένθη, μὴ ἰσχύσας τι ποιῆσαι τῷ Μελετίῳ. Οἱ οὖν βλέποντες αὐτὸν, ἐνόμιζον, ὅτι γυνή τις ἐπένθη τὸν Μελέτιον. Προσελθὼν δὲ ὁ Μάξιμος εἶπεν τῷ Μελετίῳ· Εἰ μὴ θέλῃς θῦσαι, εἶπε, Μέγιστος ὁ ζεὺς, ἢ ὁ Ἀπόλλων, καὶ ἀπαλλάσσου τῶν κολάσεων, καὶ λάβε σου τὴν τιμὴν ἥνπερ ἔχεις τὴν τοῦ στρατηλάτου, καὶ δηλῶ τῷ Βασιλεῖ, καὶ πέμψει σοι χρήματα πολλὰ καὶ τιμὴν μειζοτέραν.

Λέγει ὁ Μελέτιος τῷ Μαξίμῳ· Ἀτυχέστατε, τὸν Θεόν μου οὐκ ἔχω ἐγκαταλεῖψαι· αὐτὸς γὰρ παρέχει μοι ἰσχὺν καὶ δύναμιν καὶ τιμήν· ὃν δὲ σὺ προσκυνεῖς, ὁ σατανᾶς ἐστι ὁ πατήρ σου, καὶ μεταβληθεὶς εἰς γυναῖκα καὶ θρηνῶν ὅτι ἡττήθη. Τίνι δὲ καὶ θύσω, ἀνόητε; τῷ χαλκουργήματι, ὃ κατέστρεψα, ἢ τοὺς λίθους τοὺς συντετριμμένους; Λέγει ὁ Μάξιμος τῷ Μελετίῳ· Ἰδοὺ, αὐτὴ ἡ ἐλευθέρα διά σε θρηνεῖ, καὶ τὴν νεότητά σου ἀνακαλεῖται, καὶ σὺ οὐκ οἰκτείρεις σεαυτόν; Λέγει αὐτῷ ὁ Μελέτιος· Ἐλευθέρα ἐστὶν αὐτή; Ἐγὼ δείξω ὑμῖν ἄρτι τίς ἐστιν·

A ἐστιν· καὶ ποιήσας τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα ἐπιτίμησεν αὐτῇ, καὶ εὐθέως ἄφαντος ἐγένετο. Καὶ λέγει τῷ Μαξίμῳ ὁ Μελέτιος· Ἰδοὺ, ὁ πατήρ σου καὶ οἱ θεοί σου ἄφαντοι γεγόνασιν· μετὰ γὰρ ὀλίγας ἡμέρας ἀναλώσει καί σε ῥομφαία Κυρίου, καὶ ἐκδιώξει τὸν πατέρα σου τὸν σατανᾶν καὶ τοὺς πιστεύοντας τοῖς θεοῖς σου.

tiam tibi pergant ostendere. Hic enimvero sanctus D Dei famulus Meletius suas in cœlum manus protendit ac dixit : Gratias tibi habeo maximas, Domine Deus noster, propterea quod in omnibus quæ subivi hactenus tormentis, tam meipsum quam alios [omnes qui nomen tuum sanctum in veritate invocarunt, adversariis suis voluisti esse superiores. Quo dicto, cœlos vir sanctus apertos habuit, et paratam sibi a Domino Jesu coronam videre meruit. Nonnulli quoque ex astantibus, iique occulte Christiani, gloriam Domini tunc sunt contemplati. Hi quippe viri sancti vestigia omnia observabant, ut cum e vita hac mortali emigrasset, sacrum ejus corpus furtim possint auferre.

EX MS. FLORENT. Ille vero gratias Deo agit

67 Hoc igitur tempore Meletius, signo Christianorum fronti suæ impresso, ita Maximum et idolorum sacerdotes est allocutus ; Necdum intelligitis, hominum amentissimi, qua ratione præcipites ruatis in perniciem et damnationem, quæ vobis, et idolis vestris, et Imperatori et patri vestro satanæ dudum est parata? Isto Meletii sermone in furorem versi sacerdotes impii, ut in eum irruere sibi concederetur, veniam postularunt, sed repentina omnes morte fuerunt extincti. Tunc cacodæmon, mulierem mentitus habitu, planctus ingentes edidit, cum frustra a se Meletium impeti clare adeo perspiceret. Qui autem observarunt diabolum mœrore tanto prostratum, a vera quapiam muliere Meletium defleri sunt arbitrati. Ad quem deinde accedens Maximus ita dixit ; Si sacrificare vis, dic saltem, magnus est Deus Jupiter aut Apollo ; et esto liber a tormentis, ac pristinum Ducis honorem recipe. Imperatori quoque de te scribam, qui non modicam pecuniæ vim ac majores etiam honores tibi largietur.

et dæmonem muliebri specie plangentem

68 Cui Meletius ; Mortalium quoquot sunt infelicissime, non est quod speres fore ut Deus meus unquam a me deseratur. Etenim ab ipso omne mihi robur, omnis fortitudo, omnis gloria sufficienter suppeditatur. Quem vero tu adoratione dignum autumas, diabolus est, pater tuus, qui mulieris nunc sumpta facie sortem B suam deplorat, quod in tot certaminibus necesse habuerit fortiori se succumbere. Sed age, cui, quæso, E sacrificare me tandem jubes? æneone dæmonis simulacro, quod ego ipse toties everti? diisne istis lapideis, quos in frusta toties et pulverem comminui? Ac Maximus ; En, ait, ingenua ista calamitatem tuam luctu et lacrymis prosequitur, florentem implorat ætatem, nec tui te ipsum capit miseratio? Tum Meletius ; Hæccine ingenua? faxo jam jam, quænam et unde ea sit, perspiciatis : formatoque Christi signo, diabolum virginem mentitum increpans, ex oculis omnium fecit evanescere. Ad Maximum deinde sese et orationem convertens ; Ecce, inquit, ut repente pater tuus satanas diique tui e nostro se conspectu subduxerint. Scito autem, quod non multos post dies gladius Domini ad interitum te perducet, et patrem tuum satanam, et idolorum cultores omnes persequetur acerrime.

facit evanescere.

CAPUT X.

Meletio crucifixo convertuntur supplicii ministri : quibus per Martyrium præmissis, moritur etiam ipse.

Ὁ δὲ Μάξιμος πάλιν ὑποβληθεὶς ἐκ τοῦ σατανᾶ λέγει τῷ Μελετίῳ· Ὅλοις οὐ θέλεις θῦσαι, κἂν μόνον τῷ θεῷ Ἀπόλλωνι. Λέγει ὁ Μελέτιος· Ἕως ποτὲ ἀσυνετεῖς, ἄνομε; ἐγὼ Χριστὸν ἔχων διὰ παντὸς φυλάττοντά με, οὐδέπω πεισθήσομαι τῷ δολίῳ σου στόματι, οὐδὲ μολυνῶ τὸ στόμα τὸ ἅγιον τοῖς μιαροῖς βδελύγμασιν, οὐδὲ συνέρχομαί σοι εἰς τὴν ἀπόλειαν, πρόξενε τῆς ἀπολείας, καὶ ἀνομίας διδάσκαλε, πτώσεως διάκονε, καὶ ἔκδικε τοῦ πατρός σου τοῦ σατανᾶ, στρατηγὲ τῆς πλάνης, σύμβουλε C τῆς παραβάσεως· ὁ γὰρ τὸν Κύριον ἡμῶν μὴ ὁμολογῶν, βασιλείας οὐρανῶν ἀλλότριός ἐστιν. Ὁ δὲ Μάξιμος μηδὲ οὕτως αἰσχυνθεὶς, ἀλλὰ τὸ ἀναιδὲς ἐνδεικνύμενος, παρῄνει αὐτῷ λέγων· Τοῦτο ποίησον, μόνον, φάγε μετ᾽ ἐμοῦ· καὶ μετεστείλατο κρυφέως ἐνεχθῆναι μιαρόθυτα, ὡς ἂν μὴ εἰδότα μολυνῇ τὸν Ἅγιον τοῖς μιαροῖς ἐδέσμασιν. Ὁ δὲ Μελέτιος λέγει τῷ Μαξίμῳ· Οὐ πείθεις, μηδεμία ψυχὴ, υἱὲ διαβόλου ; τί με κολακεύεις, πικρὲ θάνατε ; τί με ἀγορεύεις, παγὶς τοῦ ῥιφέντος ἐκ τῶν οὐρανῶν ; τί μοι ἐνεδρεύεις, κακὲ ἰξευτά ; τί μοι προσσυρίζεις, δράκων ἀδύνατε, ἀσπὶς ἰοβόλε, λέων ἀνεύρετε, μετὰ τοῦ πατρός σου σατανᾶ, τοῦ ἔν σοι καὶ μετά σου ὄντος. Ταῦτα ἀκούσας ὁ διάβολος μεταμορφωθεὶς εἰς ἄγγελον πυρὸς, λέγει τῷ Μελετίῳ· Ἃ σοι λέγουσιν ποιεῖ. Οἱ δὲ ἱερεῖς ἀκούσαντες ταῦτα ἐχάρησαν. Ἐφάνη γὰρ τοῖς ἱερεῦσιν, ὡς Ζεὺς ὁ Θεὸς αὐτῶν. Ὀσφρανθεὶς δὲ ὁ Μελέτιος τὸν βρόμον τοῦ διαβόλου, εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ὁ ῥίψας σε ἐκ τῶν οὐρανῶν Θεὸς πατάξει σε· καὶ εὐθέως ἐγένετο ὡς εἶλιξ πυρὸς, καὶ ὀλολύξας ἀφανὴς ἐγένετο. Τότε οὖν ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν ἄνδρες πολλοὶ, καὶ λέγουσι τῷ Μαξίμῳ· Ἀπώλεσας τὸν ὄχλον ἡμῶν. Καὶ θυμῷ κινηθεὶς ὁ Μάξιμος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἐκέλευσεν τὸν Μελέτιον κισσοκοπεῖσθαι· καὶ ὅσοι ἐπεχείρουν αὐτῷ ἀπέψυχον.

Καὶ λέγει ὁ Μελέτιος τῷ Μαξίμῳ· Ὦ ποῖόν σοι πῦρ καίεται, ἄθλιε, ἄσβεστον καὶ ψευσθῆναι μὴ δυνάμενον!

Tyrannus, veluti a satana obcæcatus ; Si, inquit, sacrificare omnibus renuis, saltem Apollini supplex fias. Cui Meletius ; Quamdiu, impie, insanire perges? Ego certe qui Christum servatorem meum colendum mihi pridem delegi, dolosis tuis sermonibus persuaderi mihi aliud non patiar, nec os aut linguam meam Deo uni sacram impuris Deorum tuorum nominibus sinam contaminari, nec denique ad tuas unquam partes accedam, perditionis omnis fabrica- F tor et magister impietatis, ruinæ hominum administer pessime, propugnator satanæ patris tui, fraudis ac deceptionis omnis dux, et prævaricationis impie consiliarie ; etenim qui Dominum nostrum non confitetur, alienus est habendus a regno cœlorum. Sed nec isto responso ad verecundiam aliquam perductus Tyrannus, quin magis etiam frontem impudentem ostentans, ita Meletium hortari perrexit ; Hoc igitur solummodo facias a te peto, iisdem mecum cibis ut vesci ne renuas ; atque interim oblata idolis fercula secreto imperat inferri, ut nescientem quoque Meletium impiis dapibus in fraudem inducat. Sed ad Tyrannum Meletius ; Nequaquam persuades, homo nihili. Quid istas, quæso, blanditias in medium profers, fili dæmonis, et morte ipsa acerbior? Quid oratione tua me tentas decipere, qui laqueus es diaboli, e cœlo ob superbiam dejecti? Quid mihi, auceps scelerate, struis insidias? Quid contra me sibilas, draco nullarum virium, aspis venena exspuens, leo deprehensu difficilis, pariter cum patre tuo satana, qui tecum et in te residens, vires suas omnes exerit? Hæc dæmon audiens, seque in Angelum lucis transformans, Meletio dixit ; Quidquid hi tibi faciendum dictitant, sine mora exequere. Qua diaboli voce percepta idolomystæ gaudio exultarunt :

Nec simulare aliquantum,

nec mensæ communicare volens Meletius

dæmonem id suadentem repellit,

EX MS. FLORENT.

A tarunt: habitum quippe Jovis et speciem referens, ipsis sese exhibuerat satanas. Meletius autem, simul atque vanum cacodæmonis consilium audiit, hæc contra eum protulit: Qui te de cœlo expulit Deus, idem te percutiet. Et ecce continuo igneus quidam veluti vortex apparuit, nec sine ingenti ululatu dæmon disparuit. Tunc e præsentibus istic viris non pauci in Christum crediderunt: et dixerunt Maximo, Perdidisti multitudinem hanc. Tyrannus vero, non aliter quam si ab ipso satana in rabiem fuisset actus, Christi athletam Meletium alapis cædi mandavit. Sed quicumque ausi sunt in eum manus expedire, morte subita vivendi fecerunt finem.

Maximo imminens exitium prædicit,

70 Atque hic ad Maximum Meletius: O quantus te, quanque inextinguibilis, et ob diritatem non ferendus manet ignis! O quam sævus et immortalis vermis, cujus tu acerbos morsus numquam effugies, quemque ego ante oculos nunc meos habere mihi videor, et cogitans horresco! Quid scelera in Deum accumulas, impie, cum ab æterna perditione haud procul absis? Jam tibi, si id nescis, paratus est fluvius quidam igneus, cujus tu flammas evitare numquam poteris. Quid igitur frustra teipsum decipis, cultum idolis et venerationem exhibens? Ea Meletii B compellatione ad iram provocatus Tyrannus, ut Christi Martyr suspendatur in pino imperat; et Carterius accersatur chalcofaber, una cum duodecim artis suæ discipulis; quibus præsentibus sic est locutus: Clavos, agite, cubitales, eosque multo igne candentes afferte, ac hominem istum sine mora ligno suffigite. Ad Meletium deinde; Ecce, ait, Christus tuus discipulos fertur habuisse duodecim, totidem scilicet quot secum huc adduxit faber meus ærarius, qui mox ligno isto suffigent, et tuis aliquando præstigiis finem imponent. Cui Meletius; Vide, inquit, Tyranne, quam parum sapienter sis locutus; quos enim commemorasti modo Christi discipulos, in tuum ipse commemorasti dedecus: sic namque tibi prædico, fore ut Apostolorum duodecim ejus discipuli, ea cœlitus donentur gratia, qua egregie roborati, gloriam Dei et Christi non parum augeant: gratia, inquam, eis et robur dabitur, quo instructi vita tandem potiantur æterna.

quosque ministros credituros in Christum:

71 Hoc Meletii responso ad iram concitatus Maximus, clavos æreos candentes extemplo produci, iisque Martyrem transfigi præcipit. Productos in medium fabri forcipibus mox arripere, et quanta poterant malleorum vi in ventrem aliaque Meletii membra adigere: sed frustra omnia. Clavi quippe, C quantum adigebantur, tantum et retundebantur, cumque Martyris corpus attigissent repellebantur, atque in adstantium et Meletio adversantium gentilium oculos alte se penetrabant, excæcabantque miseros. Prodigio tam insolito magnam Dei invisibilis et altissimi potentiam, et Meletii juvenis in patiendo fortitudinem æstimantes fabri ærarii, et quo modo hominem, tam multa tamque gravia passum, clavi igniti penetrare nequivissent, attendentes; projecto a sese apparatu omni æreo, et instrumentis fabrilibus valere jussis, in terram se prostraverunt, Deoque altissimo gloriam reddidere debitam: jam quippe divina in eos gratia cœlitus devenerat. Cuncti deinde sublatis in altum oculis, voce magna ad Deum exclamarunt ita dicentes, Verissime magnus tu es, Deus Christianorum; tyrannum autem alapis percutere sunt aggressi. Qui ingenti concepta ira, procul a Candacoreorum sylva abductos, capite omnes plecti mandavit. Pronuntiatam contra se mortis oppetendæ sententiam ut accepere; Meleti, inquiunt, serve Dei altissimi, preces, oramus, pro nobis et vota concipe, ut Deo frui mereamur; utque eo modo animas nostras Christus excipiat, quo Joannis et Stephani, et reliquorum discipulorum ac athletarum jam occisorum excepit animas.

sicut contigit, cum hi nihil se proficere viderent:

nam fidem professi,

ὢ ποῖα δεσμά! ὢ ποῖος σκώληξ ἀτελεύτητος, ὃν οὐκ ἐκφεύξῃ, ὃν ἐγὼ πρὸ ὀφθαλμῶν ὁρῶ καὶ φρίσσω! Τί συναμεῖς δύστινε εις τὸν ζῶντα Θεὸν, τῆς πτώσεώς σου ἐγγὺς ὤν; ἡτοίμασται γάρ σοι ποταμὸς, πυρὸς, ὃν οὐ δύνασαι φυγεῖν· Τί οὖν μάτην ἑαυτὸν πλανᾷς τοῖς εἰδώλοις προσκυνῶν. Καὶ θυμωθεὶς ὁ Μάξιμος ἐκέλευσεν αὐτὸν πάλιν κρεμασθῆναι εις τὴν πεύκην· ἐκέλευσεν δὲ Καρτέριον τὸν χαλκέα μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν αὐτοῦ ἐλθεῖν, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἐλάσατε ἥλους πηχέους, καὶ προσενέγκατε αὐτοὺς πεπυρωμένους, καὶ καθηλώσατε αὐτόν. Ὁ δὲ ἄνομος Μάξιμος λέγει τῷ Μελετίῳ· Ἰδοὺ ὁ Χριστός σου εἶχεν δώδεκα μαθητὰς, καὶ ὁ χαλκεύς μου ἔχει δώδεκα μαθητὰς, οἵ τινες καθηλώσουσί σε καὶ νικήσουσι τὰς μαγείας σου. Ὁ δὲ Ἅγιος τοῦ Θεοῦ ἀποκριθεὶς λέγει τῷ Μαξίμῳ· Τί τοῦτο ἐλάλησας; Ἰδοὺ οὓς ἐμνημόνευσας μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ μου, κατὰ σεαυτοῦ ἐλάλησας· κατέρχεται ἡ χάρις τῶν δώδεκα Ἀποστόλων ἐπὶ Καρτέριον τὸν χαλκέα, καὶ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐνισχῦσαι αὐτοὺς εἰς τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ μου· πάρεστι γὰρ δοῦναι αὐτοῖς τὴν χάριν τῆς ἐπουρανίου ζωῆς. D

Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἁγίου, χολέσας ὁ ἄνομος Μάξιμος, ἐκέλευσεν προσαγαγεῖν τοὺς ἥλους ἐπυρωμένους τοὺς χαλκεῖς, καὶ καθηλῶσαι αὐτόν. Οἱ δὲ χαλκεῖς προσήνεγκαν τοὺς ἥλους πεπυρωμένους κατὰ τῆς κοιλίας τοῦ ἀθλητοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ κατὰ παντὸς μέλους αὐτοῦ. Κρούοντες δὲ μετὰ τῶν σιδηροσφύρων, οὐκ ἐδύναντο καθηλῶσαι αὐτούς· οἱ γὰρ ἧλοι συνετρίβοντο ὡς δὲ ἐκρούοντο, καὶ ἀπεπήδων κατὰ τῶν παρισταμένων ἑλλήνων, καὶ καταλαβούντων τῷ Μελετίῳ οἱ αὐτοὶ ἧλοι ἀπίεσαν, καὶ ἐνεφώλευον ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ παραχρῆμα ἀποτυφλοῦντο. Οἱ οὖν χαλκεῖς προσεσχηκότες τὴν δύναμιν τοῦ ἀοράτου Θεοῦ καὶ ὑψίστου, καὶ τὴν ὑπομονὴν τοῦ νεανίου Μελετίου, καὶ ὅτι οἱ ἧλοι οὐχ ἥπτοντο αὐτοῦ παθόντος πολλὰ, ἔντρομοι γενόμενοι, ῥίψαντες πάντα τὰ σκεύη τὰ χαλκευτικὰ, καὶ τὰς μηχανὰς, καὶ τὰ σίδηρα αὐτῶν, καὶ πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν, ἐδόξασαν τὸν Θεὸν τὸν ὕψιστον· ἦλθεν γὰρ ἐπ' αὐτοὺς ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ. Ἀνατείναντες δὲ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἦραν φωνὴν μεγάλην λέγοντες· Ἐπ' ἀληθείας σὺ εἶ ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν· καὶ ἔδωκαν κενὰ τῷ Μαξίμῳ ταῖς χερσὶν αὐτῶν. Ὁ δὲ Μάξιμος θυμωθεὶς, ἐκέλευσεν ἀπενεχθῆναι αὐτοὺς πόῤῥωθεν τῆς ὕλης Κανδακορέων, κἀκεῖ τραχηλοκοπηθῆναι. Ἰδόντες δὲ οἱ χαλκεῖς τὴν ἐξελθοῦσαν κατ' αὐτῶν ἀπόφασιν, λέγουσιν τῷ ἀθλητῇ τοῦ Χριστοῦ· Μελέτιε, θεράπον τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, εὖξαι ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα καὶ ἡμεῖς εὑρεθῶμεν ἐν ἀνέσει, καὶ ἵνα δέξηται τὰς ψυχὰς ἡμῶν ὁ Χριστὸς, ὡς καὶ Ἰωάννου καὶ Στεφάνου καὶ πάντων τῶν προτελειωθέντων, τῶν μαθητῶν σου καὶ ἀθλοφόρων.

Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἅγιος τοῦ Χριστοῦ Μελέτιος, κρεμάμενος ἐν τῇ πεύκῃ· Ποιήσατε τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα ἐν τῷ μετώπῳ ὑμῶν, καὶ ὅπου ὁ νοῦς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ὁ θησαυρός. Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς ὑμᾶς ἀναπαύσει, ἐν ἀνέσει προσλαβόμενος μετὰ τῶν Ἁγίων αὐτοῦ. Καὶ λέγει ὁ Μελέτιος τῷ Μαξίμῳ· Οὐκ ἔλεγόν σοι, πανάθλιε, ὅτι οὓς ἐμνημόνευσας Ἀποστόλους, αὐτοί σοι ἔχουσι καταισχῦναι. Καὶ ἀπῆλθεν Καρτέριος ὁ χαλκεὺς μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν αὐτοῦ τελειωθῆναι ὑπὸ τοῦ ξίφους· ὡς δὲ πρόβατα ἐπὶ σφαγὴν τρέχοντες, καὶ ὑμνοῦντες, καὶ δοξάζοντες τὸν Θεὸν, ἀπελθόντες ἐπὶ τοῦ τόπου, καὶ ποιήσαντες τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα, δοξάζοντες τὸν Θεὸν τὸν ὕψιστον, ἐξέτειναν τοὺς ἑαυτῶν αὐχένας, καὶ ἐδέξαντο τὸ ξίφος ἀγαλλιώμενοι· Ἐτελειώθησαν δὲ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὥρᾳ ἐννάτῃ, ἡμέρα παρασκευῇ. Τινὲς δὲ Χριστιανοὶ κατέθεντο αὐτοὺς ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐν εἰρήνῃ. E

Εἷς δὲ τῶν μιαρῶν ὁ συγκάθεδρος Μαξίμου, οὗ τὸ ὄνομα Μαδιοφάντης, λέγει τῷ Μαξίμῳ· Κέλευσόν μοι, κἀγὼ αὐτὸν προσηλώσω, διότι τοὺς ἡμετέρους θεοὺς συνέτριψεν. Καὶ ἐπέστρεψεν αὐτῷ ὁ Μάξιμος. Περιχαρὴς δὲ γενόμενος ὁ μιαρώτατος ἱερεὺς, νομίζων νικᾷν τὸν Θεὸν τὸν ἀόρατον, λαβὼν τοὺς ἥλους πεπυρωμένους, καὶ προσελθὼν τῷ ἀθλητῇ τοῦ Χριστοῦ Μελετίῳ, νομίζων καθηλοῦν

A λοῦν τὴν κοιλίαν αὐτοῦ, σκοτωθεὶς τὸν λογισμὸν, στρέψας τὸν ἧλον ἐνέκρουσεν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, καὶ εὐθέως ἀπέψυξεν. Τότε λέγει ὁ αθλητὴς τοῦ Χριστοῦ Μελέτιος τῷ Μαξίμῳ· Ἰδοὺ ὅλη σου ἡ βοήθεια απεγένετο, καὶ κατελείφθης σὺ μονώτατος μετὰ πατρός σου τοῦ διαβόλου· βλέπω γὰρ τὴν ἡτοιμασμένην ῥομφαίαν κατά σου μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας. Τί οὖν οὐ προσπίπτεις, ἄθλιε, τῷ δεσπότῃ τῶν αἰώνων τῷ κτίσαντι τὰ σύμπαντα; Ἰδοὺ γὰρ ἥκει σου ἡ συντέλεια, καὶ ἡτοίμασταί σοι ὁ τάρταρος ὁ αἰώνιος. Λέγει δὲ ὁ Μάξιμος τῷ ἀθλητῇ τοῦ Χριστοῦ Μελετίῳ· Οὐκ οὖν ἐν τῷ ταρτάρῳ ἔχω εἰσελθεῖν; Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀθλητὴς τοῦ Χριστοῦ· Προεῖπόν σοι ὅτι σὺ, καὶ οἱ σύν σοι ἀσεβεῖς, καὶ ὁ πατήρ σου, ὅστις πρόδρομός σου γέγονεν, τῷ γὰρ ταρτάρῳ τετήρησαι. Νῦν οὖν ἔτι ἓν μέλος μου οὐκ ἐκόλασας, τὸ τῶν γονάτων· κόλασον καὶ αὐτό. Οἶδα γὰρ ὅτι ὁ ἐμὸς Θεὸς οὐ δέχεταί μου τὴν ψυχὴν, ἕως ἂν καὶ τὴν βάσανον ταύτην ὑπενέγκω· σοὶ δὲ ἡτοίμασται ἡ αἰώνιος κόλασις, τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, ὃ οὐκ ἐκφεύξῃ.

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Μάξιμος ἐκέλευσεν καὶ αὐτὸ τὸ μέλος τὸ τῶν γονάτων καθηλοῦσθαι. Προσελθὼν δὲ ἄλλος μιερεὺς, καὶ λαβὼν τοὺς ἥλους ἵνα κρούσῃ ἐν τοῖς γόνασι τοῦ αθλητοῦ Μελετίου, λέγει αὐτῷ οὕτως· Ὅτι ἐν ταῖς μαγίαις αὐτοῦ τὸν συνιερέα μου ἀπέκτεινεν, καὶ τοὺς

B θεοὺς ἡμῶν ἐξουδένωσεν καὶ συνέτριψεν, ἐγὼ ἄρτι προσελθὼν δείξω αὐτῷ, ὅτι αἱ μαγίαι αὐτοῦ οὐδὲν ὠφελήσουσιν αὐτῷ. Καὶ ἐπικαλεσάμενος ὁ μιερεὺς τοὺς θεοὺς αὐτοῦ, λέγει. Ἐλθὲ μέγιστε Ζεῦ, ἡ Ἑρμῆ θεὲ, καὶ Ἡρακλῆ δυνάστα, καὶ Ἀσκληπιὲ, θεράποντες· καὶ ταῦτα εἰπὼν, καὶ προσελθὼν τεθαῤῥηκῶς τῇ ὑποβλήσει τοῦ διαβόλου, λαβὼν τὸν ἧλον, ἵνα κρούσῃ ἐν τοῖς γόνασιν αὐτοῦ, τὴν ἰδίαν χεῖρα καθήλωσεν ἐν τῇ πεύκῃ· καὶ ἐβόησεν ὁ μιαρὸς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· ὦ, Μάξιμε, ἀπώλεσας ἡμᾶς. Καθηλώσας γὰρ ὁ μιερεὺς τὴν ἰδίαν παλάμην, εὐθέως ἀπέψυξεν παρὰ τὸ δένδρον.

Ἔτι δὲ κρεμαμένου τοῦ ἀθλητοῦ τοῦ Χριστοῦ Μελετίου ἐν τῷ δένδρῳ, ἦλθεν φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· Δεῦρο, ἀνάβαινε, αθλητά μου Μελέτιε, εἰς τὰ ταμεῖα τοῦ παραδείσου, καὶ εἰς τὸν χόρον τῶν ἐκλεκτῶν μου Ἀγγέλων, εἰς τὴν συνδρομὴν πάντων τῶν δικαίων μου. Ἰδοὺ γὰρ ἵστανται πάντες οἱ ἅγιοί μου, προσδοκῶντές σε, κρατοῦντες τὰ βραβεῖα· ὡς γὰρ ἐποίησάς μου τὸ θέλημα ἐπὶ τῆς γῆς, δώσω σοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς τὰ αἰτήματά σου· καὶ ὅστις ἂν μνησθῇ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, τῆς δόξης καὶ τοῦ ὀνόματος Μελετίου, ῥυσθήσεται ἀπὸ πάσης τῆς ἀνάγκης καὶ κινδίνων μεγάλων. Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν Κύριον λαλοῦντα, κατῆλθον Ἄγγελοι ἐκ τῶν οὐρανῶν

C μετὰ νεφέλης καὶ ὕμνων μεγάλων, δοξάζοντες τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ παρέλαβον τὴν ψυχὴν τοῦ ἀθλήτου καὶ θεράποντος τοῦ Χριστοῦ Μελετίου. Ἀνέφερον οὖν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὡσεὶ περιστερὰν λευκὴν ἀστράπτουσαν· καὶ ἰδόντες οἱ Χριστιανοὶ τὴν δόξαν τοῦ ἀθλητοῦ Μελετίου ἐδόξασαν τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ τὸν ἅγιον πνεῦμα. Ἐτελειώθη δὲ ὁ αθλητὴς τοῦ Χριστοῦ καὶ μάρτυς ἐκλεκτὸς, μηνὶ μαΐου εἰκάδι τετάρτῃ, ἡμέρα σαββάτῳ.

72 Hosce e pinu in qua pendebat allocutus Meletius; Signum, aiebat, Christi, frontibus vestris imprimite; ubi enim mens vestra et cogitatio, ibi et thesaurus vester; vos namque suam in pacem et requiem admissurus est Christus, et in Sanctorum suorum numerum adscribet. Inde ad Tyrannum conversus: An non ita, ait, fore prædicebam, hominum miserrime, ut quos profano ore nominaveras Apostolos, in tuum ipsius opprobrium pudoremque a te nominati essent? Carterius interea faber ærarius, pariter cum duodocim artis suæ discipulis, ad mortem gladio excipiendam, veluti oves ad occisionem, intrepidi festinabant, supremæ ac divinæ majestatis celebrantes laudem. Ut ventum fuit ad locum supplicii, signum Christi frontibus omnes suis impresserunt, et persolutis rursum Deo laudibus, colla præbentes lictoribus, extremum magna sua cum lætitia ictum exceperunt, supplicium autem et mortem subierunt in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, hora nona, die Parasceves: quos e Christianis quidam eo ipso loco in pace sepelierunt.

D

EX MS. FLORENT.

et a Meletio animati,

Martyrium subeunt.

73 Sacerdotum porro nefariorum unus aliquis, qui Tyranno proximus sedebat pro tribunali, et Madiophantes vocabatur, ad Maximum ait; Jube solummodo, et ego eum configam, propterea quod deos nostros comminuere non sit veritus. Annuente Maximo, lætitia gestiens impurissimus sacerdos, et Deum invisibilem a se victum iri arbitratus, ac propior factus Meletio, acceptos candentes clavos, in Christi athletæ ventrem parabat defigere: cum ecce veluti emota mente in furorem versus, clavum ingentem in sua ipse præcordia defixit, et momento temporis infeliciter exspiravit. Tunc miles Christi Meletius ad Tyrannum dixit; Vide ut satellitium tuum universum paulatim sit consumptum, et solus tu cum patre tuo diabolo superstes sis relictus. Video equidem, video romphæam, quæ non multis post diebus perniciem tibi ingentem allatura est. Ut quid igitur, miser et miserande, supplicem te exhibere differs Domino seculorum, ac rerum omnium creatori? Ecce enim haud procul ab interitu abes, et gehenna tibi æterna imminet. In tartarum, ait Tyrannus, projiciendum igitur me affirmare audes? Cui athleta Christi, Jam, inquit, affirmavi, non de te solum, sed etiam de omnibus, qui in tuo versantur comitatu, nefariis hominibus, deque ipso patre tuo diabolo, qui ad ista te supplicia jam prævit. Tartaro servaris, impie. Nunc igitur, quoniam nullum adhuc circa genua perpessus fui cruciatum, in hanc age corporis mei partem furorem tuum converte. Perspectum namque habeo, non ante meam me animam Deo traditurum, quam istud quoque supplicii genus subiero. Æternam interim pœnam scito et ignem parari inextinguibilem, quem si te evasurum speras, vehementer falleris.

Pro eis succedens sacrificulus moritur.

E

Meletius tyranno insultans

F

monet ut etiam genua configi jubeat,

74 Audito Meletio, genuum confestim juncturas clavis trabalibus transfigi mandavit Tyrannus. Tunc e sacrificulis unus in medium progressus, clavos arripuit, Meletii genua ipsemet confixurus; ante tamen ad Maximum se convertens; Quoniam hic, inquit, ejusdem mecum sacerdotii consortem veneficiis suis morti traditum extinxit, et deos nostros contemptui habitos impie contrivit, faxo absque mora intelligat, nihil ei deinceps a magicis suis artibus auxilii esse sperandum. Invocata deinde sacrificulus deorum suorum ope; Adsis clamabat, supreme Jupiter, tuque Mercuri, et Hercules fortissime, et Æsculapi, juvate. Quibus dictis, et a diabolo veluti eversus mente, fidenter ad Meletium accessit, ut genibus Martyris clavum infigeret. Quam rem dum tentat, suam ipse manum pino affixit. Magna igitur voce exclamans; Perdidisti nos, inquiebat, o Maxime. Mox enim ut manum suam ligno suffixerat impius idolorum sacerdos ad infelicem arborem, animam efflavit infeliciorem.

quod conatus sacrificulus alius

manum sibi terebrat.

75 Pendente autem adhuc Meletio, vox repente e cœlo talis fuit audita: Veni, et ad superna conscende, Meleti, athleta fortissime; in paradisi mei intima te penetralia infer, Angelorum meorum electorum ordinibus, et Sanctorum multitudini socium te adjunge: ecce enim universum Justorum agmen te avide expectat, et quod meruisti bravium porrigit. Quemadmodum sane meam tu in terris voluntatem omnem perfecisti, ita et in cœlis quidquid desideraveris, ego perficiam: quicumque vero ejus quam in te declaravi potentiæ, et gloriæ ac nominis tui, Meleti, gratam memoriam conservaverit, ab omni calamitate, et periculis quantumvis magnis securus evadet ac liber. Postquam ista de cœlo Dominus cessavit loqui, cœlestes

continuo

EX MS. FLORENT.

Tandem moritur in cruce Meletius.

A continuo spiritus cum nube in terram conspecti sunt descendere, qui Domino nostro Jesu Christo laudes D egregie concinentes, Athletæ generosissimi et Christi famuli Meletii animam læti susceperunt; quam candidæ instar columbæ refulgentem supra omnes cœlos avexere. Spectaculi ergo novitate attoniti et exultantes Christiani, Patrem et Filium et Spiritum sanctum meritis laudum et gratiarum vocibus celebrarunt. Mortuus est autem insignis Christi Martyr et athleta mense Majo, die mensis vigesimo quarto, eoque sabbatho.

CAPUT XI.

Extrema catastrophe de sublato ab Angelis Meletii corpore, percusso divinitus Maximo, persecutione a Christianis in Gentiles conversa.

Cum visu ipso percepisset Tyrannus neminem athletæ Christi Meletio appropinquare ausum, qui non eodem tempore funestas morte sua pœnas dederit; convocata, post ejus ex hac vita discessum, gentilium multitudine; quid, dixit, Meletii tandem corpore faciemus? Ac gentiles, cum admirandam Dei et S. Meletii gloriam suis ipsi oculis perspexissent, nihil Maximo dedere responsi. Tunc ipse a cacodæmone incitatus, Meletii cadaver duas in partes scindi, quarum quæ in corpore humano est infima ad usque pedes, in ignem conjici et exuri, al-
B teram in arbore suspensam, ut a volucribus comederetur, mandavit relinqui. Verum Angelus Domini e cœlo adveniens, S. Martyris corpus e ligno depositum abstulit: quapropter metu non mediocri tam Maximus, quam qui cum Maximo erant Gentiles, correpti, magna cum trepidatione e supplicii loco ad sua discessere. Sacrum porro Meletii corpus ad montem eum fuit delatum, in quo reliquæ ejus copiæ mortem fortiter pro Christo exceperant. Angelus quoque Domini, sub specie humana delitescens, Christianis istius urbis incolis, quo loco repositum esset S. Meletii corpus significavit.

Corpus martyris ab Angelis sublatum

77 Itaque loculum secum asportantes ex ebore confectum, et pretiosam chlamydem, nec non thymiamata et unguenta, simul atque ad demonstratum sibi locum pervenerunt, parvam quamdam observarunt nubeculam, quæ S. Meletii corpus umbra sua complectebatur. Quare; Ergo, inquiebant, pergamus, ubi nubecula illa præter morem nobis conspicitur: Angelus quippe Domini, viam illis, qua pergerent, indicabat. Postquam vero ulterius ad ipsum fere in quo nubecula apparuerat locum pervenere, divino Christi nutu, quæcumque eum texerant nubes disparuerunt, et ipsum mox corpus Martyris
C apparuit, instar unionis refulgens. Ad quod ut accessere propius, visi eis sunt tres leones, adstantes ei, unde etiam, magno terrore fuerunt completi. At leones, relicto exiguo spatio intermedio, terram unguibus cœperunt effodere, ut Martyris ibi corpus sepeliretur. Jamque propiores sacro cadaveri fiebant Christiani, cum dicta eos nubecula repente circumsepsit, ne, si quis forte non Christianus istuc adveniret, aut ipsos qui Meletio sepeliendo detinebantur, aut locum in quo sepeliebatur detegeret. Cumque deinde cuncta lustrantes, loculum quemdam exiguum reperissent, in ipso eam corporis Meletii partem reposuerunt, quæ jussu Tyranni flammis fuerat exusta: atque hæc omnia unguentis et thymiamate condita, terræ ibidem mandarunt, cum gaudio sacrum Christi signum venerandis reliquiis imprimentes, et debitas Christo reddentes gratiarum actiones. Ast alteram sanctissimi corporis partem, vesti pretiosissimæ involutam, et unguentis ac thymiamate suffitam, in alio loculo eburneo repositam, eodem in monte, magna cum festinatione tellure defossam sepelierunt. Quod ubi perfecere, metu simul et gaudio repleti, benedixerunt Patrem et Filium et Spiritum sanctum, atque ad propria quisque deinde in pace regressus est.

sepelitur a Christianis,

in duobus loculis:

Ἰδὼν δὲ ὁ ἄνομος Μάξιμος, ὅτι ὅσοι προσῆλθον τῷ ἀθλητῇ τοῦ Χριστοῦ Μελετίῳ ὅλοι διεφώνησαν, καὶ οὐδὲν αὐτὸν ἐδυνήθησαν ποιῆσαι· ἐκέλευσεν μετὰ τὸ τελειωθῆναι τὸν ἀθλητὴν τοῦ Χριστοῦ Μελέτιον συναχθῆναι τοὺς περὶ αὐτὸν ἕλληνας, καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί ποιήσωμεν τὸ σῶμα αὐτοῦ; Οἱ δὲ ἕλληνες, ἰδόντες τὴν δόξαν τὴν γενομένην αὐτῷ, οὐδὲν ἐλάλησεν. Ὁ δὲ Μάξιμος ὑποβληθεὶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἀπὸ τῆς ζώνης μέσον εἶπεν κοπῆναι τὸ λείψανον, καὶ πυρὰν μεγάλην γενέσθαι, καὶ τὸ ἥμισυ κατὰ τοὺς πόδας καῆναι, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ ἐν τῷ δένδρῳ τῆς πεύκης κρεμασθῆναι, ἵνα τὰ ὀρνέα αὐτὸ φάγωνται. E
Ἄγγελος δὲ Κυρίου καταβὰς ἐκ τῶν οὐρανῶν, κατήνεγκεν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πεύκης. Ὁ δὲ Μάξιμος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἕλληνες φόβῳ συσχεθέντες, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν μετ' ἀνάγκης πολλῆς. Ἀπηνέχθη δὲ τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Μελετίου ἐν τῷ ὄρει, ὅπει ἐτελειώθη ὁ ὄχλος αὐτοῦ. Ἄγγελος δὲ Κυρίου νυκτὸς, ἐφάνη τοῖς Χριστιανοῖς ἐν τῇ πόλει, ὡς ἄνθρωπος, λέγων αὐτοῖς, ὁποῦ ἦν τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Μελετίου.

Λαβόντες οὖν οἱ Χριστιανοὶ γλωσσόκομον ἐλεφαντουργημένον, καὶ ἱματισμὸν πολυτελῆ ἐπιφέροντες σὺν θυμιάμασι καὶ μύροις, ἀπερχόμενοι θεωροῦσιν νεφέλην μικρὰν ἐν τῷ τόπῳ, ἐπισκιάζουσαν τῷ λειψάνῳ τοῦ μακαρίου ἀθλητοῦ Μελετίου· καὶ λέγουσιν οἱ ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους· Ὅπου ἡ νεφέλη ἐστὶν, ἐκεῖ ἀπέλθωμεν. Ἄγγελος γὰρ Κυρίου ἦν ὁ ὁδηγῶν αὐτούς. Ἀπελθόντες δὲ ἕως τοῦ τόπῳ βουλήσει Χριστοῦ ὑπεχώρησεν αἱ νεφέλαι, καὶ ἴδον τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὅτι ὡς μαργαρίτης, ἤστραπτεν. Ἐγγίσαντες δὲ πλησίον τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Μάρτυρος, ἴδον τρεῖς λέοντας περισταμένους αὐτῷ, ἐφοβήθησαν δὲ σφόδρα. Οἱ δὲ λέοντες ὑπεχώρησαν αὐτοῖς μικρὸν, τοῖς δὲ ὄνυξιν αὐτῶν ἔσκαπτον τὴν γῆν τοῦ χῶσαι τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Μάρτυρος. Ἐγγισάντων δὲ τῶν ἀνδρῶν τῷ λειψάνῳ ἐκύκλωσεν αὐτοὺς ἡ νεφέλη, ἵνα, ἐὰν τις ἔλθῃ ἀλλότριος, μὴ θεάσηται τοὺς ἄνδρας ἢ τὸ ποῦ τίθεται τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Μελετίου. Εὑρόντες οὖν οἱ ἄνδρες γλωσσόκο- F
μον ἄλλο μικρὸν ἐν τῷ τόπῳ, ἔδωκαν τὸ καυθὲν μέλος τῇ γῇ σὺν τῷ γλωσσοκόμῳ, σὺν μύροις καὶ θυμιάμασι, μετὰ χαρᾶς σφραγίσαντες αὐτὸ, καὶ εὐχαριστήσαντες τῷ Χριστῷ· τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ αὐτοῦ ἀμφιάσαντες ἱματισμῷ πολυτίμῳ, καὶ μύροις καὶ θυμιάμασι πληρώσαντες, ἔθεντο ἐν τῷ ἄλλῳ γλωσσοκόμῳ τῷ ἐλεφαντουργημένῳ· καὶ σπεύσαντες οἱ ἄνδρες καὶ ὀρύξαντες κατέθεντο ἐν τῷ ὄρει. Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ Χριστιανοὶ, μετὰ πολλοῦ φόβου καὶ χαρᾶς εὐλογήσαντες τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀνεχώρησεν μετ' εἰρήνης.

Καὶ μετὰ τρίτην ἡμέραν ἔπεμψεν ὁ ἄνομος Μάξιμος τοὺς μιερεῖς καὶ φανεροὺς ἕλληνας αὐτοῦ, ἰδεῖν ἐν τῷ δένδρῳ εἰ ἀνάλωσεν αὐτὸν τὰ ὀρνέα. Ἀπελθοῦντες οὖν οἱ μιερεῖς καὶ ἕλληνες οὐδὲν εὗρον τῶν καυθέντων μελῶν, οὐδὲ τὸ ἐν τῷ δένδρῳ κρεμάμενον λείψανον τοῦ Ἁγίου, ἀλλὰ μόνον ξηρὸν τὸ αὐτὸ δένδρον ἑωράκασιν. Μανίᾳ δὲ πολλῇ φερόμενοι ἔκαυσαν αὐτὸ τὸ δένδρον τῆς πεύκης, ἵνα μὴ καὶ αὐτὸ ἐπάρωσιν οἱ Χριστιανοί. Καὶ ἀπελθόντες ἀνήγγειλαν τῷ Μαξίμῳ, ὅτι οὔτε τὸ σῶμα αὐτοῦ, οὔτε τὸ ὀστέον εὕρομεν, οὔτε τῶν καυθέντων, οὔτε ὁ τόπος τῆς καύσεως αὐτοῦ ὁρᾶται, εἰ μὴ μόνον τῆς πεύκης τὸ δένδρον ξηρὸν εὑρόντες, κόψαντες ἐκαύσαμεν αὐτὸ, ἵνα μὴ οἱ Χριστιανοὶ χαίρωσιν ἐν τῷ ξύλῳ. Ὁ δὲ Μάξιμος ἀκούσας ταῦτα, καὶ ἐμμανὴς γενόμενος περιέσχισεν τὸν ἑαυ-

τοῦ

A τοῦ χιτῶνα, θρηνήσας διὰ τοὺς μιερεῖς καὶ ἕλληνας· ἵνα δὲ θεραπεύσῃ αὐτοὺς εἶπεν· Καλῶς ἐποιήσατε, φίλοι τῶν θεῶν, ὅτι καὶ τὸ ξύλον ἐκαύσατε. Καὶ πέμψας εἰς τὸν τόπον βοήθειαν, εἶπεν· Πᾶσαν τὴν ὕλην καύσατε, ἕως οὗ εὕρετε τὸ λείψανον αὐτοῦ· διατράπεις δὲ μεγάλως ὁ Μάξιμος ἡσύχασεν. Ἀπελθόντες δὲ ὤρυξαν πᾶσαν τὴν ὕλην, καὶ εὗρον οὐδὲν, καὶ πάλιν ὑποστρέψαντες ἀνήγγειλαν τῷ Μαξίμῳ, ὅτι οὐδαμοῦ εὕρομεν τὸ λείψανον αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς ὕλης Κανδοκορέων, καὶ κατελθὼν εἰς τὴν πόλιν ἐκαυχᾶτο πρὸς τοὺς ἕλληνας, ὅτι ἀνεῖλεν τὸν Μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ Μελέτιον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ.

Καὶ πέμψας ἐπάνω τῆς πόλεως εἰς τὴν ὕλην τὴν λεγομένην τῶν Κορομῶν, ἐκέλευσεν κατενεχθῆναι τὸν Ἐπίσκοπον Δικάσιον ἐκ τοῦ σπηλαίου, καὶ τὸ σπήλαιον αὐτοῦ στραφῆναι· ἦν γὰρ ἐν σπηλαίῳ οἰκῶν, διὰ τὸ ὀλίγους Χριστιανοὺς εἶναι τότε. Ἀχθέντος δὲ τοῦ Ἐπισκόπου ἵνα κριθῇ ὑπ᾽ αὐτοῦ, λέγει ὁ Μάξιμος· Σὺ εἶ ὁ μὴ ἀποστελλων πάντας, ἀλλὰ κωλύων θύειν τοῖς θεοῖς; Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Δικάσιος ἔμενεν σιωπῶν, καὶ ἀτενίζων εἰς τὸν οὐρανόν· ᾔδει γὰρ τὴν δύναμιν τὴν μεγάλην τὴν μέλλουσαν γίνεσθαι, ἥνπερ εἶδεν ὁ ἔκλεκτος τοῦ Θεοῦ Μελέτιος. Καὶ λέγει ὁ Μάξιμος πρὸς ἑαυτόν· Οὗτος προσπεσεῖν θέλει τοῖς θεοῖς, διὰ τοῦτο σιωπᾷ· οὐκ ᾔδει δὲ ὁ ἄνομος
B Μάξιμος, τὸ τί ἐκδέχεται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ Ἐπίσκοπος. Καὶ κελεύει ὁ ἄνομος τοῖς στρατιώταις αὐτοῦ λέγων. Ἀποδύσατε τὸν Ἐπίσκοπον Δικάσιον, καὶ στήσατε αὐτὸν ἀπὸ βραχίου, καὶ τύπτετε αὐτὸν, ἕως οὗ προσπέσῃ τοῖς θεοῖς, ἔμπροσθεν τοῦ πραιτωρίου αὐτοῦ. Λέγει δὲ πάλιν ὁ Μάξιμος τοῖς στρατιώταις αὐτοῦ· Ἕως οὗ θρέψω τοὺς φίλους μου ἐν τῷ ἀρίστῳ, τύπτετε αὐτόν.

Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ἄριστον, καὶ ἀριστούντων τὰ μυαρόθυτα, μετὰ τῶν τυπτησάντων τὸν μακάριον Μάρτυρα καὶ ἀθλητὴν τοῦ Χριστοῦ Μελέτιον, τάσσων ὁ Μάξιμος ὁμιλίας ἀπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ σὺν τοῖς μιερεῦσιν αὐτοῦ καυχώμενος, οὕτως ἔλεγεν· Μὴ Θεὸν Ἰωάννου καὶ Στεφάνου καὶ Μελετίου ἐνικήσαμεν; μὴ ἐδυνήθη ἐξελέσθαι αὐτοὺς ἐκ τῶν χειρῶν μου, δείξω δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπὶ τὴν αὔριον τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν, τὴν τῶν θεῶν ἡμῶν δύναμιν ἀνίκητον οὖσαν. Γυμνωθεὶς δὲ ὁ Ἐπίσκοπος Δικάσιος καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ στενάξας πικρῶς καὶ ἐκχέας δάκρυα ἐπὶ τὴν γῆν, εἶπεν πρὸς τὸν Θεὸν οὕτως· Κύριε σὺ εἶ ὁ σώζων τοὺς ἐπικαλουμένους σε, σὺ εἶ ὁ στέψας ψυχὰς Χριστιανῶν μυρίας χιλιάδας διακοσίας πεντήκοντα, σὺν γυναιξὶ καὶ παιδίοις, καὶ σὺν τοῖς ἐκλεκτοῖς σου καὶ θεράπουσι Μελετίῳ καὶ Ἰωάννῃ καὶ Στεφάνῳ, μὴ ἐάσῃ με ἡ δόξα σου μιανθῆναι ὑπὸ χοίρων ἀσεβῶν.
C Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ποιήσαντος τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα περὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ὅλου, ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ ἐξ οὐρανῶν λέγουσα οὕτως· Θάρσει, Δικάσιε, ὥστε τοὺς στήκοντας ἐγγὺς αὐτοῦ θαμβηθῆναι.

Ἀριστούντων δὲ τῶν ἀνόμων ἱερέων σὺν τῷ μιαρωτάτῳ Μαξίμῳ, καὶ καυχωμένων, ἐξαίφνης σεισμοῦ μεγάλου γενομένου καθελθοῦσα ῥομφαία ἐκ τῶν οὐρανῶν, ἣν προεῖπεν ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Θεοῦ Μελέτιος, ἐπάταξεν τὸν Μάξιμον, καὶ πάντας τοὺς ὄντας ἐν τῷ ἀρίστῳ αὐτοῦ, καὶ ἔδειξεν πᾶσιν ὁ Θεὸς ὁ ὕψιστος καὶ ἀόρατος ὅτι πάρεξ αὐτοῦ ἄλλος Θεὸς οὐκ ἐστιν, οὔτε ἔσεται. Θορύβου δὲ πολλοῦ γενομένου, ἔπεσον πάντα τὰ εἴδωλα τὰ ὄντα ἐν τῷ πραιτωρίῳ Μαξίμου καὶ συνετρίβησαν. Εἰσελθόντος δὲ τοῦ δήμου τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν ἑλλήνων, καὶ ἰδόντων τοὺς ἀνόμους κειμένους, τόντε Μάξιμον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ οὕτω πεπαταγμένους ὑπὸ τῆς ῥομφαίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ εἴδωλα συντετριμμένα, ἐπάραντες ὁμαθυμαδὸν τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν Χριστιανοὶ καὶ ἕλληνες, ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπον· Ἐπ᾽ ἀληθείας σὺ εἶ ὁ Θεὸς Μελετίου, καὶ Ἰωάννου καὶ Στεφάνου καὶ πάντων ἡμῶν, ὁ ὢν, καὶ προὼν, ὁ ἐν οὐρανοῖς κατοικῶν, καὶ δείξας τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὰ θαυμάσιά σου, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ σώζων εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ μετά σε ἄλλος οὐκ ἔστιν Θεός· σὺ γὰρ ἐποίησας σύμπαντα τῷ λόγῳ σου, καὶ οὐκ εἴασας ἡμᾶς γενέσθαι ὑπόδειγμα τοῦ

78 Tertio post die idolorum sacerdotes, et præcipui gentilium, a Tyranno missi ruerunt, ut viderent, num a volucribus consumptum jam esset Meletii cadaver. At illi ut locum supplicii attigerunt, e membris viri sancti exustis nullum omnino repererunt, sed nec eam corporis ejus partem quæ suspensa in arbore permanserat, verum pinum tantummodo, eamque arefactam. Quamobrem supra modum irati, dictam arborem, ne illam quoque Christiani religionis ergo auferrent, igne exusserunt. Ad Maximum deinde reversi nuntiarunt, nec corpus, nec corporis os, aut membrum ullum, ex iis quoque quæ igni superfuerant, nec ipsius denique ignis vestigium reperiri: pinum se vidisse solam, succo exhausto aridam; et ne Christiani ea furtim ablata gauderent, flammis a se traditam. Auditis quæ dicebantur, Maximus furore insaniens, tum suas ipse laceravit vestes, tum vehementer planxit, sacerdotum et gentilium causa: quos ut magis deliniret; Rem, dixit, præclaram fecistis, deorum nostrorum amici et cultores egregii, quod nefandam arborem igni traditam absumpseritis. Missis etiam militibus universam flammis silvam cremari voluit, donec Meletii cadaver alicubi detegeretur. Magno itaque pudore affectus Tyrannus, continere se tandem est coactus: silvam autem satellites ingressi, universam everterunt, ne minima quidem reliquiarum Meletii parte inventa. Quem conatum suum frustraneum Maximo ut nuntiarent, sunt reversi. Re intellecta in urbem se Tyrannus, silva Candacoreorum relicta, retulit; et apud Gentiles multum gloriatus est, quod Martyrem Christi Meletium mori tandem coegisset, cum iis omnibus qui eamdem cum ipso fidem profitebantur.

D — *EX MS. FLORENT.* — *Maximus, eo non reperto* — *etiam post totam silvam excussam,*

E

79 Post hæc in sylvam Coromorum civitati imminentem homines immittit, qui Dicasium Christianorum Episcopum e specu sua extraherent, specumque ipsam everterent: propterea namque quod pauci admodum ea tempestate numerarentur Christiani, in desertum spelæum vir sanctus se receperat. Pertracto ad tribunal Episcopo, ita dixit Tyrannus; Tune es per quem stat quo minus omnes in lucem trahantur Christiani, quique impedis ne diis nostris omnes sacrificent; Quibus Tyranni verbis nihil omnino respondens Dicasius Episcopus, oculos modo in cœlum habebat intentos: vindictam siquidem divinam brevi adfuturam, et ab electo Dei famulo Meletio jam ante prænuntiatam, mentis oculis prospiciebat. Ita vero apud animum suum statuebat Maximus; Homo iste deorum nostrorum cultum proculdubio suscipiet, ac propterea silens secum ipse deliberat: non enim quid e cœlo insignis expectaret Episcopus, intelligere valebat Tyrannus. Militibus deinde suis imperat, ut exutum vestibus ad usque femoralia Episcopum flagris tam diu excipiant, donec diis ante prætorium suum constitutis sacrificare in animum inducat: atque iterum; Quanto, inquit, tempore amicos hosce meos mensa geniali excipiam, vos hominem istum verberibus excipere.

jubet comprehendi Dicasium Episcopum :

F

80 Abeunte itaque illo ad epulas, et convivis ac percussoribus athletæ Christi Meletii pariter idolothyta avide vescentibus, injectus præcipue est de Apolline sermo, Tyranno ipso auctore, qui vana demum superbia elatus cum suis sacrificulis hæc insolenter jactabat; Nonne Deum Joannis, Stephani, et Meletii egregie vicimus? Profecto manibus illos meis eripere nullo pacto valuit. Quin et luce crastina in animo mihi est, reliquis etiam qui in ipsum credunt ostendere, quam insuperabilis sit deorum nostrorum potentia. Vestibus interea spoliatus Dicasius Episcopus, manus in cœlum tendere, cum gemitu in lacrymas prorumpere, et sic Deum orare instituit;

interim in convivio multa jactans,

Ex MS. Florent.

instituit; Domine, tu ille es qui invocantes te soles salvare, qui decies mille ducentas quinquaginta animas, cum mulieribus pariter et pueris, et servis tuis electis, Meletio, Joanne, et Stephano pulchra corona donasti, ne quæso sinas gloriæ tuæ maculam inferri ab impiis istis et impuris suibus. Talibus cum precaretur, et corpus suum omne venerando Christi signo muniret, vocem sibi e cœlo hæc dicentem percepit; Macte animo, Dicasi; ita ut qui prope ipsum erant milites pavore corriperentur.

divinitus percutitur:

81 Epulantibus autem impiis sacrificulis et impuro Maximo, ac inania multa jactantibus, derepente motu magno solum est concussum; visaque e cœlis descendere romphæa, quam brevi adfore electus a Deo Meletius jam ante prædixerat. Hæc Maximum et quotquot cum eo interfuerunt epulis percussit, ostenditque palam omnibus Deus Christianorum altissimus et invisibilis, quod præter ipsum non sit Deus alius, nec porro sit futurus. Magno deinde exorto tumultu, cuncta quæ in Tyranni prætorio erecta erant idolorum simulacra in solum dejecta, et comminuta sunt. Multitudo autem tam Christianorum, quam Græcorum, in unum cum convenisset; et impios deorum cultores, Maximum ejusque asseclas in terram prostratos, et a divina romphæa misere percussos, ipsosque etiam in frusta comminutos deos vidissent; sublatis pariter in altum manibus, Christiani et Gentiles, voce una eademque hanc in cœlum tulerunt confessionem; Verissime, tu Deus es, Deus Meletii, Joannis, et Stephani, nec non et nostrum omnium: qui es, et ante omnia fuisti: qui tuum in cœlis thronum occupas, et filiis hominum mirabilia tua cum visum fuerit, ostendis; quoniam tu es Deus noster vivens in secula, nec Deus est præter te ullus. Tu quippe verbo tuo omnia ut essent fecisti, nec passus es gratum diabolo de nobis exhiberi spectaculum. Gentiles namque etiam ipsi in fidem Christi consenserunt, Deumque altissimum glorificarunt, cui est honor in secula. Amen. Prorumpens etiam vindex e nube ignis, Imperatorem Antoninum, in Egypto tunc versantem, extinxit.

convertuntur ad cædis spectaculum Gentiles:

Leo Princeps supervenit:

82 Ipso illo tempore Princeps successit alius, cui Leoni nomen, qui canis instar rabidi, aut leonis contra feram frementis, vel mugientis tauri, aut aquilæ in prædam intentæ, vel denique sibilantis in morem draconis, Maximum ducem investigabat, ut pessime hominem perderet. In Maximi igitur prætorium ut primum irrupit, Dicasium ibidem, nudum et ad verbera excipienda paratum offendit, et qui homo esset, quæsivit. Cui Dicasius Episcopus; Ego, respondit peccator, Episcopus sum eorum qui in Deum Patrem et Filium et Spiritum sanctum credere se profitentur, et suam in iisdem spem habent repositam. Quo audito, Princeps Leo ex equo confestim desiliens, cum lacrymis in amplexum et oscula ruit sancti Episcopi, eique suam ipse chlamydem injecit, et omnia quæ Maximo Duci ejusque asseclis contigerant sigillatim intellexit. E quibus divinam, ut par erat, potentiam providentiamque æstimans, non parum profecto est gavisus, quod fato meritis suis haud indigno tyrannus occubuisset. Tunc Episcopus Dicasius, Leone Principe secum sumpto, et universa Christianorum atque Gentilium comitante multitudine, in ecclesiam suam est ingressus: in eaque jam cunctis patente cœtum haberi fecit ad usque horam nonam: ante enim longo tempore, ob nimiam Gentilium potentiam, obseratæ fuerant fores ecclesiarum. Quas ut iterum patere fecit Episcopus, Leonem Principem in ipsius Martyris et Christi Athletæ Meletii domum, quæ retro ecclesiam sita erat, deduxit.

Dicasium Episcopum absolvit.

83 Hic illi orationem instituentes cum omni populo, flentesque et deprecantes instanter, gratias egerunt Deo super animabus insignium Martyrum atque Pugilum Christi. Dimisso deinde ad vesperum cœtu, Episcopus, et Leo Princeps, et tres omnino Clerici, cibi omnis expertes, ibidem persstiterunt. Conversus demum ad Episcopum Leo; quid, inquit, Jovis simulacro æreo desideras faciamus? Cui Episcopus; Potestati illud, si placet, meæ concede, ac mox, quid eo fieri debeat statuero. Tradita igitur Episcopo Jovis statua; ut libitum fuerit, ait Leo, illa utere. Nihil recusans, nihilque morarum interponens Dicasius, fabros ærarios simulacrum Jovis confracturos, non paucos accersivit; congregataque lignorum strue, iis idolum circumsepsit. Tum ignem supra caput accendens, statuam totam flammis dissolvit. Deinde curribus aliquot ipso ære oneratis, et pluribus boum jugis applicitis, ad viginti millaria ab urbe metallum avexit, ubi maxima erat silva: et istic ipsum conflavit iterum, ex eoque quod capitis fuerat fecit ad muliebris immunditiæ usum vascula, ex reliquo autem lebetes balneorum et alia culinaria vasa. Tunc a Leone, Principe optimo, adversus Gentiles cœpta est persecutio, et suus honor redditus Patri et Filio et Spiritui sancto, quibus gloria et imperium in secula seculorum. Amen.

et ejus arbitrio Jovis statuam permittit.

διαβόλου ἐπίστευσαν γὰρ καὶ οἱ ἕλληνες, καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεὸν τὸν ὕψιστον, αὐτῷ γὰρ ἐστιν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Καθελθοῦσα δὲ νεφέλη πυρὸς, ἔκαυσεν καὶ τὸν βασιλέα Ἀντονίνον ἐν τῇ Αἰγύπτῳ.

Ἐλθὼν δὲ Ἄρχων τις αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὀνόματι Λέων, ὡς κύων μαινόμενος, ὡς λέων ἐπὶ θήραν βρύχων, ὡς ταῦρος μυκώμενος, ὡς ἀετὸς ἐπὶ ἄγραν, ὡς δράκων συρίζων, ζητῶν Μάξιμον τοῦ ἀναλῶσαι αὐτὸν κακίστως, ὥρμησεν ἐπὶ τὸ πραιτόριον Μαξίμου, καὶ εὗρεν τὸν Ἐπίσκοπον Δικάσιον ἱστάμενον γυμνὸν, καὶ λέγει αὐτῷ· Τίς σὺ εἶ, ἄνθρωπε. Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Δικάσιος λέγει· Ἐγώ εἰμι ἁμαρτωλὸς, Ἐπίσκοπος τῶν εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα πιστευόντων καὶ ἐχόντων τὰς ἐλπίδας. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Λέων ὁ Ἄρχων, παραχρῆμα καταπηδήσας ἐκ τοῦ ἵππου καὶ δακρύσας, προσελθὼν περιεπλάκη τῷ Ἐπισκόπῳ, καὶ κατεφίλησεν αὐτὸν, καὶ περιβαλὼν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ τῷ Ἐπισκόπῳ, ἐμάνθανεν περὶ τὸν Μάξίμον καὶ τὰ σύμπαντα αὐτῷ. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἄρχων τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὅτι οὕτως ἀνάλωσεν τὸν Μάξιμον, ἐχάρη σφόδρα· Καὶ παραλαβὼν Λέοντα τὸν Ἄρχοντα ὁ Ἐπίσκοπος Δικάσιος, ἀπήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, συνακολουθήσαντος παντὸς τοῦ δήμου Χριστιανῶν τε καὶ ἑλλήνων. Ἀνοίξας δὲ τὴν ἐκκλησίαν ὁ Ἐπίσκοπος, ἐποίησεν γενέσθαι ἐν αὐτῇ σύναξιν ἕως ὥρας ἐννάτης· ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία ἠσφαλισμένη ἐπὶ χρόνον, διὰ τὸ ἰσχυρὸν τῶν ἐπικρατούντων τῶν ἑλλήνων. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκκλησίας, παραλαβὼν ὁ Ἐπίσκοπος Λέοντα τὸν Ἄρχοντα ἀπήγαγεν αὐτὸν ὄπισθεν τῆς ἐκκλησίας, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀθλητοῦ Μελετίου καὶ Μάρτυρος τοῦ Χριστοῦ.

Καὶ ποιήσαντες εὐχὴν σὺν πάντι τῷ λαῷ, κλαίοντες καὶ εὐχόμενοι ἐκτενῶς, καὶ εὐχαριστοῦντες ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν αθλοφόρων καὶ ἀγωνιστῶν τοῦ Χριστοῦ· μετὰ τὴν ἀπολυσιν τὴν ἑσπερινὴν ἔμεινεν ὁ Ἐπίσκοπο, καὶ ὁ Ἄρχων Λέων σὺν τρισὶ κληρικοῖς ἄσιτοι· καὶ λέγει τῷ Ἐπισκόπῳ ὁ Ἄρχων Λέων· Τί θέλει ποιῆσαι τὸ χαλκούργημα τοῦ Διός; Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος λέγει αὐτῷ· Δός μοι ἐξουσίαν, κἀγὼ οἶδα τί δεῖ ποιῆσαι αὐτῷ. Ἔδωκεν δὲ ὁ Ἄρχων ἐξουσίαν τῷ Ἐπισκόπῳ λέγων· Εἴ τι θέλεις, ποίησον τὸν χαλκούργημα. Λαβὼν δὲ ὁ Ἐπισκοπος ἐξυσίαν, καὶ συνάξας πολλὴν βοήθειαν χαλκευτῶν τῶν χαλκευσάντων τὸν Δία, καὶ ποιήσας παρακομιδὴν ξύλων γενέσθαι, περιετείχισεν τὸ χαλκούργημα τοῦ Διός· καὶ ἀνάψας πυρὰν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ χαλκουργήματος, ἐπύρωσεν καὶ διέλυσεν αὐτό· καὶ γομώσας ἁμάξας καὶ ζῶα πολλὰ ὁ Ἐπίσκοπος ἀπήναγκεν τὸν χαλκὸν ἀπὸ σημείων εἴκοσι πέντε τῆς πόλεως, ὅπου ἦν δρυμὸς παμμεγέθης, καὶ ἐκεῖ αὐτὸν ἐχώνευσεν, καὶ ἐποίησεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ σκεύη ῥυπαρὰ γυναικῶν, καὶ τὸ ὑπόλοιπον αὐτοῦ λέβητας λουτρῶν καὶ σκεύη μαγείρων. Τότε ἐδιώκοντο οἱ Ἕλληνες ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἄρχοντος δικαιοτάτου ὄντως, καὶ ἐδοξάζεται ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

INDEX

INDEX HISTORICUS

IN TOMUM V MAJI.

A

Abbo *Episc. Nivernensis Corpus S. Romani monachi, Autissiodoro transfert Vallilias* 157 e f
De Abrissello Robertus, *vide, Robertus.*
† Achilleus *M. famulus S. Domitillæ a S. Petro baptizatus* 4 * b
De Acugna *Joannes, vide* Joannes.
Adam *Episc. Morinorum an* 1221 46 d
Adelbero *Episc. Metensis restaurat disciplinam ecclesiasticam in sua diœcesi* 264 c
Adelbero *Episc. Wirtzenburgensis an.* 1045 58 a
Adrianus *Imp. Brixiæ jubet Christianos torqueri* 276
Ægidius *Andripolitanus Episc. sec.* 13 205 f
† Æmilianus *Ep. Cyzici opponit se Iconomachis* 260 b
Ætherius *Viennensis in Gallia Ep. S. Desiderii Corpus transferendum curat* 256 f
† Ætherius *Carus S. Gumtramno Regi, diligit S. Austregisilum eique aulam deserendi veniam impetrat* 61 * c
Ætherius *Episc. Lugdunensis Sacerdotem consecrat et Abbatem instituit S. Nicetii S. Austregisilum* 61 * c
† Agabus *qua occasione dicatur factus Carmelita* 135 * b
Agazar Bartholomæus *Legatus pro pace Lucensium apud Sigismundum Imp.* 113 * b
Agenoldus, *Abbas Gorziensis, restaurat monasticam disciplinam* 264 d
† Agia *mater S. Lupi: corpus ejus translatum* 26 * a
Agnifilius Amicus *Ep. Aquilanus, deputatus pro Canonizatione S. Bernardini Senensis* 88 * b
Agnifilius Franciscus *Epic. Aquilanus sec.* 15 146 * d
Agnus *Dux militum, a S. Austregisilo percussus ab deprædatum monasterium* 64 * d e f
Aistulphus *a Pipino Fr. Rege bello lacessitus* 170 e
† Albertus *Carmelita, alius a Vallumbrosano Ab.* 85 * f
Ex Albizescorum *Familia ortus S. Bernardinus Senensis* 91 * a
Alcimus Avitus, *Ep. Viennensis, Concilio Epaonensi præsedit anno* 517, 5 * c
Aldobrandinus *ex Dojonum familia, ad pacem Verunenses inter se hortatur* 140 * b
Alexander PP. VI *explorat sanctitatem B. Columbæ Reatinæ* 183 * f
Alexander Glorierus, *Nuntius Apostolicus, præfuit inventioni S. Euphebii et Sociorum* 240 f
Alexander *de Medicis, primus dux Florentiæ* 218 e
Alexander Martius Medices, *Archiepiscopus Florentinus, transfert corpus S. Humilitatis* 219 b
Algarus, *Comes Anglus in S. Eduardum Regem bellum movet, et victor Herefordiam vastat* 72 * b
Almundarus *Persarum Tribunus Syriam populatur* 377 e
Alphonsus *Abb. Vallumbr. plurium SS. illius Ordinis Reliquias elevat* 84 * b
Alphonsus, *Rex Aragonum, petit Canonizationem S. Bernardini Senensis* 102 * c *in eum finem Eugenio IV PP. scribit* 108 * c
Ad ædificandam ejusdem Sancti ecclesiam quinque aureorum millia donat 146 * c
Vita S. Bernardini conscripta ei dedicatur 107 * d e
Alphonsus Tellus de Menezes, *fundator Ecclesiæ S. Mantii in Villanova* 32 a
Alsanius Petrus, *vide*, Petrus.
Alfrida, *Offæ regis Merciorum filia, S. Ethelberto desponsata* 73 * e *post cædem sponsi auctoribus necis vindictam prædicit et sancte vivit* 75 * b c
Amalesuenta, *mater Athalarici Regis Gotthi* 22 f
† Amandus *ad S. Austregisilum venit, et solitariam vitam ducit* 59 * e
Amantius, *Magister militum sub Justiniano, infideles tumultuantes punit in Syria* 371 d *et seq.*
Amatricius Nicolaus, *vide*, Nicolaus.
Ambrosius Merhodius, *intercessione S. Luciferi vitæ periculo ereptus, ejus vitam conscribit.* 29 * a
In † Ambrosii *ore examen apum* 153 * f *Idem absens exequiis S. Martini Episc. assistit.* 163 * e
Amedeus, *Sabaudiæ Dux, sec.* 16 *castrum construit in loco San-Sorpir dicto* 41 b
Amedeus, *Ludi-magister, hæreticus occultus, decipit Pontificem* 145 * a
Amicus Agnifilus, *Episc. Aquilanus, deputatus pro Canonizatione S. Bernardini* 88 * b
† Anastasiæ *V. M. alias ignotæ Corpus inventum* 45 * a
† Anastasius *Ep. Brixiensis* 58 * a
Anastasius, *discipulus S. Symeonis Stylitæ.* 335 f
Anastasius *Œconomus Antiochenus, alapa S. Thomam Stylitam ferit, a quo ei mors prædicitur* 428 d
Anastasius *ex Monacho Patriarcha Antiochenus; cui eam dignitatem prædicit S. Symeon Stylita* 377 e
Andreas de Celento, *Guardianus Cappucinorum Neapoli, testatur de veritate Reliquiarum SS. Euphebii et Sociorum* 242 e
† Andronici *Reliquiæ Veronæ* 11 * d
Angela Maria Serra *Ordinis S. Claræ, cum Sanctitatis opinione mortua* 45 * b
Anghelberga, *filia Desiderii et Ansæ Regum Longobardorum, Abbatissa Monasterii SS. Salvatoris et Juliæ, Brixiæ* 169 e
Angelus de Albiceschis, *Consanguineus S. Bernardini Senensis* 91 * b
Angelus Antonius, *pater B. Columbæ Reatinæ* 153 * b
Angelus Capranicus, *Episc. Reatinus, Commissarius pro Canonizatione S. Bernardini Senensis* 188 * b
Idem *Episcopus Asculanus, dein Cardinalis tertium processum fecit pro Canonizatione S. Bernardini Senensis* 145 * f
Angulas, *discipulus S. Symeonis Stylitæ, murmurantium monachorum primus* 357 d e *et piger* 361 d 373 f
† Anianus, *Episc. Narbon. transtulit Reliquias S. Baudelii. Ipse deinde eodem honore potitur.* 25 * f
Ab Anna *Rege Orientalium Anglorum, eorumdem Regum Series usque ad S. Ethelbertum ultimum* 72 * e

Anno *Episc. Coloniensis, acceptat pias Donationes B. Richezæ.* 59 f
Ansa, *uxor Desiderii Regis Longobardorum: an ejus rogatu Brixiæ conditum sit templum S. Juliæ?* 169 e et 171 c
† Antidius, *Vesontionensis Episc. M. Sub Croco Rege Alamanniæ* 245 e
Antonius *Hegumenus, qui partem S. Crucis tulit S. Symeoni Stylitæ* 418 a
Antonius *Episc. Senensis Card. Sec.* 15. 138 * d
Antonius *Ep. Urbinatum Commissarius in Processu Canonizationis S. Bernandini Senensis* 145 * f
† Apollinaris *Episc. Bituricensis sec.* 7 62 * b
† Apollinaris *Subdiaconi Corpus Veronam translatum* 259 d
† Apollonius *Episc. Brixiensis baptizavit S. Afram.* 278 f
Aquilius *Sponsus S. Eugeniæ ex actis ejus fabulosis.* 5 * f
Arcadius *Archiep. Cypri sec.* 6 307 f
Archimbaldus *Episc. Niciensis ecclesiam S. Joannis de Olivo credit Monachis S. Pontii sec.* 11 41 b
Arethas, *Dux Romanorum seu Græcorum, Persas vincit.* 377 f, 378 a
Argyris *M. Ravennæ credita.* 55 * a
Aribertus *vide*, Charibertus.
Armingardis, *filia Regis Lotharii, Lucæ in monast. S. Justinæ sepulta.* 62 c f
Arnulphus *Imp. Hungaros compescit, ne Germaniam populentur.* 266 e
† Astero M. 10* f
Athalaricus *moribus Romanis imbutus a matre.* 22 e
† Atturgi *Reliquiæ Veronæ.* 17* d
Auginus *Pater S. Austregisili.* 60* b
† Avitus *Episc. Viennensis in Gallia.* 254 d
† Aunacharius *Ep. Lugdunensis sec.* 6 *concilio Matisconensi interest, S. Austregisilum Subdiaconum ordinat.* 61* c
Aurelianus *Præfectus S. Afram jubet interfici.* 278 f
Austadius *Episc. Niceensis in Provincia sec.* 6 *Corpus S. Hospitii sepelivit.* 42 f

B

De Balardis Jacobus, *vide*, Jacobus.
Balduinus *Pisanus Archiep. fit Primas Provinciæ Turritanæ sec.* 12. 219 a
Balionii *Nobiles Perusini, adjutores B. Columbæ Reatinæ in fundatione monasterii.* 176 * c
Baudus *proavus S. Bernardini Senensis.* 91* a
† Barbaræ *V. et M. Corpus an Reate.* 153* a
Barberina Constantia, *Solicita pro Canonizatione B. Ritæ.* 231 e
Barberinus Franciscus *Cardinalis vide* Franciscus.
Barberinus Cardin. Maphæus, *vide*, Maphæus.
Barontinus *de Ricciardis Episc. Pistorien.* 1322 200 d
Bartholomæa, *amita S. Bernardini Senensis.* 91 * e
Bartholomæus Agazar, *Legatus pro pace Lucensium apud Sigismundum Imp.* 113 * b
Bartholomæus *Bracharensis Episc. sec.* 13. 205 f
Bartholomæus *Cernensis Episc. sec.* 13. 205 e
Bartholomæus Decius *Procurator pro Canonizatione S. Bernardini Senensis.* 90 * b
Bartholomæus Mariani, *Socius S. Bernardini* 92 * e
Bartholomæus Pecius *Legatus Senensium pro Canonizatione S. Bernardini.* 114 * b
Bartholomæus *Ragusinus Archiep. sec.* 13. 205 e
Bartholomæus *Suaciniensis Episc. sec.* 13. 205 f
Beffanus *Comes, persecutor S. Desiderii Episc. Viennensis M.* 255 d
Benedictus VII *confirmat privilegia Cœnobii Gemblacensis.* 265 e
Benedictus, *Episc. Abulensis, sec an.* 1254 *consecrat altare includens Reliquias S. Mantii.* 32 c
Benignus *Generalis Ord. Vallumbros. sub quo vixit B. Orlandus.* 84 * e
Benivolentus Leonardus, *vide* Leonardus.
Berecocius, *pater S. Thallelæi M.* 12 * b
Bernardinus de Aquila, *Commissarius Cappucinorum Neapoli, anno* 1590.
Bernardinus Realinus, *Societatis Jesu, devotus erga S. Bernardinum Senensem.* 92 * e
† Bernardus *institutor et Abbas S. Cypriani Quinciacensis.* 83 * b
Bernardus *Ep. Brixiensis.* 58 * a
Bertha Regina, *uxor Pipini Regis Francorum, an sepulta Ariæ in Arthesia.* 46 b
† Bertoara, *fundatrix alicujus monasterii Biturigibus.* 62 * c
Bertoradus *Abb. monasterii S. Austregisili.* 64 c
Bertrada, *uxor Fulconis Andium Comitis, pellex Phillippi I.* 80* c
Bertrandus de Deucio. *Card. Archiep. Ebredunen. erexit Ecclesiam S. Desiderii Ep. et M.* 246 d
Boto *Comes, persecutor S. Desiderii Episc. Viennensis in Gallia.* 255 e
Biso *Episc. Paderbornensis, transtulit Reliquias S. Saturninæ.* 7 * c
Bonifacius VIII, *creat Jacobum II Regem Sardiniæ, et Carfalonerium Ecclesiæ Romanæ.* 48 * d
† Bonifacii *Corpus inventum.* 39 * f
Borsius Ludovicus, *vide* Ludovicus.
Brithfridus *Nobilis Anglus, Corpus S. Æthelberti Regis honorifice sepelit* 75 * e f
De Broccia Guilielmus, *vide* Guilielmus.
Brunechildis, *Regina Burgundionum, Arianorum Fautrix, deinde conversa* 254 e *S. Desiderium Episc. Viennensem curat in exilium pelli, deinde interfici* 253 b c d *Ipsa quoque pœnas solvit supplicio affecta* ibidem f
Bruno, *vir nobilis, S. Medardi Sacellum extruxit in Vela.* 42 e
† Burchardus *Archiep. Viennen. præfuit Concilio Ansano* 1025. 47 e
Busdragus Cæsar *Archiep. Theatin. elevat Corpus S. Eleutherii.* 43 c

C

Cæsar Borgia Card. *testis sanctitatis B. Columbæ Reat.* 355. *ejus jam Ducis victoriæ et crudelitas contra victos.* 213 * b
Calefagia *Virgo, a B. Ausonio conversa.* 136 f
Caliaga *Virgo, a B. Ausonia conversa.* 136 f
† Calimerius *Mediolanensis Ep. ordinatus.* 278 e
† Callisti *Papæ Brachium traditum Eccl. Bellov.* 78 * e
Callistus 3 *sanctum appellat S. Guidum et transferri Reliquias permittit.* 86 * c
† Camerini *pueri corpus inventum.* 39 * d
† Canio *Episcopus Afer, cujus sepulchrum dicitur ornasse S. Elpidius Episc.* 286 d e
Carafa Oliverius Card. *Protector Ordin. Prædicat. sec.* 15 *cognoscit santitatem B. Columbæ Reat.* 184 f *ejus sepultura.* 186 * b
Carafa Vincentius, *vide*, Vincentius
Caravajal Bernardinus *Card.* 15 *sec.* 186 * a

Carini *persecutio in Christianos cur Numeriano adscribatur.* 10 * b c
Carocus, *vide*, Crocus.
† Carolus Borromæus *Apost. Visitator Reliquias SS. Dominatoris Pauli etc. transfert* 58 * a *et seq.*
Carolus Magnus *Basilicam S. Sonnæ cum territorio tradit Sanctimonialibus S. Ausonii Engolismæ* 134 b *Saracenos in Hispaniis vincit* 777 *an Monasterium S. Crucis prope Arelatem restaurarit* 40 b *S. Theodorum Ep. Ticinensem revocat ab exilio* 79 * e, *non fuit pater S. Siacri, Episc. Niciensis, sed consanguineus* 257 *et seq.*
Carolus *Episc. Senensis loco S. Bernardini creatur.* 113 b *
Carolus de Medices, Cardinalis, *Protector Ord. Vallumbrosani.* 219 d
Carolus Simplex *defert S. Guiberto adhuc militi Episcopatum Leodiensem.* 261
Casali Guilielmus *vide* Guilielmus.
Casalius Hyacinthus, *vide* Hyacinthus.
Casanova Card. Joannes. 138 * d
Catulinus *Episc. Niceensis et Cemelensis in Provincia substitutum misit ad Concilium Matisconense* 2. 40 f
Catharina *Angela Passarini, Abbatissa S. Salvii prop. Florentiam sec.* 17. 203 * c
† Catharinæ *V. M. Acta obiter rejiciuntur.* 152 * f
† Catharinæ *Lentiæ Senen. sanctitas.* 194 * d
† Catharina Senen. *qua ætate mortua* 182 * d *in ejus honorem monasterium Perusii extructum a B. Columba Reatina.* 173 * f176* e d
† Cesellii *pueri corpus inventum.* 39 * d
Chalonius Philibertus Aurantii Princeps, *vide* Philibertus.
Charibertus *sive* Aribertus, *Rex Tolosanus, filius Clotharii II.* 172
Childebertus *Francorum Rex, monasterium virorum Arelate condidit.* 39 f
Chillo *Paganus, Dux exercitus Nannetes obsidentis, miraculose in fugam actus et conversus.* 282 c
Chilpericus *Rex Francorum, Tornaci residet.* 254 e
Christophorus de Albiceschis, *consanguineus S. Bernardini Senensis.* 91 * b
Christophorus de France, *Episcopus Audomarensis an.* 1636. 44 c
† Chrodegangus *Episc. Metens. Canonicis Regulam præscribit sec.* 8. 79 * d
Chrocus *Rex Alemannorum, instat ut Constantinus a patre Successor nominetur.* 24 a
Chrocus *tyrannus qualis fuerit.* 137 c d
Claretta de Regno, *Nobilis Neapolitana, a Monacho seducta.* 169 * d 171 * c
† Clarus *Episc. Nannetensis sec.* I. 282 a
Claudia, *mater S. Eugeniæ ex Actis fabulosis.* 6 * b
† Basillæ *M. Cœmeterium Romæ.* 6 * c
Clementia *S. Servuli Martyris Mater corpus filii sui sepelit.* 281 f
† Clementis *PP. M. nobilitas.* 4 * b
Clotharius *Rex Francorum Brunechildem Reginam capit jubetque interfici* 256 a *permittit transferri Corpus S. Desiderii Episc. Viennensis in Gallia ad eamdem urbem.* 256 c
Clotharius II *Rex Franciæ S. Lupum Episcopum Lemovicensem ordinari jubet.* 172 e
† Columba *V. M. Senonis.* 152 * e
Compeggius Laurentius, *vide*, Laurentius.
Conradus *Imp. vincit Polonos.* 56 e
Conradus, *Dux Hungarorum Germaniam populantium.* 266 e
Constantia Barberina, *solicita pro Canonizatione B. Ritæ.* 231 e
Constantinus *Episc. Constantiæ Cypri, interest Concilio Nicæno II.* 308 b
Constantinus Magnus *Imp. an.* 339 *prohibet Judæos possidere mancipia Christiana.* 32 f
Constantinus *Rex Æthiopiæ unitur Latinus, et per Ægyptum templa Christianorum curat restitui.* 112 * e
Constantius *Imperator iratus ob translatum parentis Corpus.* 13 c *Athanasii damnationem urget* 30 * 31 *. *Ejusdem Constantii edicto audaciores Ariani persequuntur Catholicos.* 29 a
Constantius Minuccius de Prato-veteri *Ord. Vallumbrosani Generalis,* 205 f
Cosmas *Diaconus in Concilio Nicæno* II. 307 c
Crocus *sive* Croscus *Rex Alamannorum, aliis Wandalorum Gallias vastat sec.* 3, 244 c, *Scelerum pœnas luit.* 245 a
Cuno *Dux Bavariæ, a coquo suo veneno necatus.* 51 e
† Cutbertus *apparet S. Godrico, et locum vitæ solitariæ designat.* 72 a
Cyriacus *Abb. in Sardiniam legatus a S. Gregorio Papa.* 309

D

Dadius *judex a Maximiano contra Christianos in Pentapolim missus.* 143 c
Dagbertus *Archiep. Bituricencis sec.* 10. 67 * f
Delphinus Joannes *vide*, Joannes.
Delphinus Venerius, *Præses Verunensis pro Republica Veneta.* 140 * a
Desiderius *Rex Longobardorum, an Brixiæ templum erexerit S. Juliæ.* 169 f *S. Theodorum Ep. Papiensem in exilium mittit.* 70 * f
Destampes Leonorus, *vide*, Leonorus.
De Deucio Bertrandus *Cardinalis.* 246 d
Diana, *amita S. Bernardini Senensis.* 91 * b *eum optimis a puero moribus imbuit.* 93 * b 117 * f
† Dicasius *Episc. memoratur in actis fabulosis S. Melitii.* 457
Dinus, *avus S. Bernardini.* 117 * e
Dionysius, *Episc. Seleuciæ, consecrat S. Symeonem Stylitam Presbyterum.* 364 c
Diotesalvi *Florentinus, hæresiarcha Patarenorum.* 87 a
Docibilis, *Dux Cajetanus, anno* 877, *cum Saracenis fœdus init.* 238 f
Dodo, *frater S. Guiberti.* 262 d
† Dominator, *Ep. Brixiensis.* 58 * a
† Dominicus, *Ep. Brixien.* 58 * a
† Dominicus *Fund. Ord. Prædic. Canonizatus a Gregorio IX* 153 * b *in afflictione tuetur devotam sibi B. Columbam Reatinam.* 158 * b f
Dominicus *Capranica Card.* 138 * d
Dominicus Guidoccius, *Socius S. Bernardini.* 92 * d
Dominicus de Marinis, *Archiep. Avenionensis, ibidem ecclesiam Societatis Jesu consecrat.* 246 e
Domitilla *V. M. filia S. Plautillæ.* 4 *
Dominicus, *Patriarcha Antiochenus factus, immitis in pauperes.* 337 d e *Ejus mortem prædicit S. Symeon Stylita.* 377 e
Duratius Card. Stephanus, *vide*, Stephanus.
De Duro-Forti Guilielmus, *vide*, Guilielmus.

E

Ebrardus *Episc. Senorum, tempore quo Normanni civitatem illam obsederunt an.* 886. 150 a

Egeo,

Egeo, *Rex Britanniæ, homo scelestus.* 73 *
Egfridus, *filius Offæ Regis Merciorum exiguo tempore pro patre regnat.* 75 * c
Egmundus *Nobilis Anglus, Corpus S. Ethelberti Regis honorifice sepelit.* 75 * e f
† Eliæ *alicujus corpus inventum in Sardinia.* 50 * a
Elbonius *Episc. Bituricensis in Gallia.* 177 f
Elimon, *Pater S. Humilitatis.* 208 a
Ello *primus Abbas Brawillerensis an.* 1030. 54 b
Engelbertus *Episcopus* 17 *Mindensis.* 58 a
† Ennius *Episc. Nannetensis sec* 1. 282 a
Ephraim *Archiep. Antiochenus sec.* 6. *Corpus S. Thomæ Sali transfert* 428 d *Invisit S. Symeonem Stylitam Juniorem* 319 c *Mortem ejus prædixit idem Sanctus, mortuusque eidem apparuit* 336 e f
Epiphanius *Diaconus, per S. Symeonem Stylitam plaga divinitus immissa curatus.* 383 e
Erluinus *director S. Guiberti in fundando monasterio Gemblacensi* 263 e, *deinde Abbas ejusdem monasterii.* 264 f
Eselinus *frater B. Erenfridi.* 53 e
Ethelricus *Solitarius in Wilsingham.* 71 f
Evagrius *Scholasticus familiaris S. Symeoni Stylitæ Juniori* 306 d *cujus filia a Sancto miraculose sanata.* 393 e
Evangelista Lupiensis *Capuccinus, precibus impetrat inventionem Reliquiarum.* 240 f
† Evantius *Episc. Viennensis in Gallia.* 254 d
Eudo *Princeps Aquitaniæ, an bellum gesserit contra Pipinum Regem Franciæ.* 64 * d
Eudoxius *Germaniciæ Ep. Arianus fit Ep. Constantinop. circa an* 360. 32 * a f
† Eugeniæ *Acta fabulosa.* 5 * f
Eulogius, *Pater S. Servuli.* 280 e
Euphrasius *Episc. Antiochenus, terræ motu obrutus.* 303 c
† Eusebius *Vercellensis Ep. sec.* 4 *interest Concilio Mediolanensi.* 29 *
Inter Eusebium *Vercellensem et S. Luciferum an et quale schisma fuerit.* 33 *
Eusebius Cæsareensis *Historicus, magni æstimatus etiam Catholicis, quamvis Arianis favens.* 15 a
Eusebius, *Eunuchus Constantii Imp. Catholicos captivos de Ecclesia abducit.* 29 * f
† Euspicii *Corpus translatum.* 26 * a
† Eustasius *Ep, Bituric. sec.* 7 59 * f
† Euthymius *Episc. Sardium opponit se Iconomachis in Oriente* 260 c
Eutyches, *Diac. litteras S. Athanasii ad Luciferum defert* 30 * d
Eutychius *Eleutheropolitanus Ep. sec.* 4 30 * b
Eutychius *Patriarch. C. P. a Justiniano ejectus* 376 a
† Evurtii *Ep. Aurelianen. an ejus Subdiaconus S. Baudelius M.* 26 * a
Euzoius *Arianus, Antiochenus Ep.* 34 * d
† Exuperii *M. Reliquiæ Gemblaci in monasterio* 262 a
Eywinus Quatiens-caput, *Nobilis Anglus a S. Ethelberto miraculose sanatus, Liduriam ejus ecclesiæ donat* 76 * a b

F

Faustinus, *M. convertit S. Afram M.* 276 c
Fausto *Regiensi in Gallia Episcop. dedicata Ecclesia* 38 * c
Felicianus *Ninguarda Ep.Comensis an.* 1588 167 d
Felix Mediolanensis, *laicus, Socius S. Bernardini Senensis* 92 * d
Felix *Episcopus, in Sardiniam legatus a S. Gregorio Papa* 137 * e
Finch, *Rex britonum, a quo locus in Anglia dictus Finchale.* 72 b
† Firmi, *Corpus inventum et Venoram translatum, seculo* 8 258 f
† Florentinus *Sedunensis Episc. M. Sub Croco Rege Alamanniæ* 245 e
† Florentius *Ep. in Concilio Mediolanensi sec.* 4 121 * f.
Florius *a Sardis sanctis Episcopis annumeratus absque debito fundamento.* 49 * b
† Flosculi *Corpus translatum* 26 * a
De France Christophorus, *Episcopus Audomarensis anno* 1636 44 c
Franciscus Agnifilius *Episc. Aquilanus sec.* 15 146 * d.
† Franciscus *Assisias se Sanctum fore, et colendum prædicit* 161 * f
Idem Sanctus *ad eumdem pontem captus, ubi postea B. Columba Reatina injuriam passa* 172 * a
Franciscus Barberinus *Card. ne temere Sardos Sanctis adnumeret, monet Bollandum* 50 * e
Franciscus *Dux Britanniæ an.* 1445 *pius erga SS. Rogatianum et Donatianum MM.* 282 d
Franciscus *Episcopus Florentinus sub Joanne Papa XXII seculo* 14 206 b
Franciscus *Hortola S. J. Religiosus, cui divinitus revelatum est inveniendem corpus S. Luciferi* 44 * a b c d.
Franciscus Martis, *Vicarius Archiep. Calarit. invenit ecclesiam S. Luciferi* 39 * b
Franciscus de la Rochefaucauld *Episc.Silvanectensecul0* 17 83 * a
Franciscus Ximenes, *Archiepiscopus Toletanus anno* 1511 32 c
Fredericus *Archiep. Coloniensis* 268 b
Fredericus II, *Imp. capit Faventiam anno* 1241 *die* 22 *Maji* 208 a
Fuscina, *Soror Alcimi Aviti, Ep. Viennen.* 5 c

G.

Gabrieli Archang. *ecclesia, dedicata Veronæ* 259 d
Gaddus *ex Familia de Donaratico Ordinis Prædicatorum virtutibus clarus* 87 * b
† Galganus *de Villa-magna solitarius* 86 * c
Gasifredus *Comes, persecutor S. Desiderii Episcopi Viennensis* 255 d
Gaspar Soler, *Doctor Calaritanus, invenit Ecclesiam S. Luciferi* 39 * b
Gaufridus *Episcopus Carnotensis ob Simoniam depositus sed frustra* 79 * e
Gaufridus *Abbas Vindocinensis, obsistit S. Yvoni Episcopus ob immunitatem monasterii sui* 81 * f
† Georgius *Megalomartyr in Februario passus est.* 18 * c *Patronus Aquilanæ civitatis* 114 * f
Georgius *Pseudoepiscopus Arianus, persecutor Christianorum Alexandriæ* 29 a
Geraldus *Episcopus Lemovicensis, Reliquias S. Lupi elevat* 172 c
Gerardus Marsanensis *hæresiarcha sec.* 12. 87 a
Gerardus *Comes de Castaneto* 86* f
† Gerardus *de Villa magna Solitarius* 86 * c
† Germanus *Autissiodorensis Ep. in Britanniam adversus Pelagianos legatus* 287 a
Gisla, *an filia Berthæ et Pippini, et an eadem qua S. Itsberga* 46 b
Gisla, *avia S. Guiberti* 262 c, *eum in fundatione Gemblacensis monasterii adjuvat* 263 d
Glandaronus Joannes, *vide*, Joannes,
Godefridus, *Comes Lovaniensis. Dux Lothariensis, advocatus Gemblacensis monasterii, corpus S. Guiberti eo transferri curat.* 262 a

Gode frid

Godefridi *Comites Lovanienses varii.* 262 b
Godefridus, *Brachilensis Episcopus sub Joanne XXII Pontif.* 205 e
Gorgonius *MM. Diocletiani domesticus, memoratur in Actis S. Donati* 150 f
† Gregorius *PP. legatos in Sardiniam destinat* 38 * e *Supra eum Spiritus sanctus in specie Columbe apparet* 52 * c
Gregorius *Tarracinensis Episc. qualis* 131 d
Gregorius *Illiberitanus Episcopus, an obierit Schismaticus?* 37 * a
Gregorius Palamas, *Hæreticus apud Græcos* 302 b
Griffinus, *Rex Walliensium in S. Eduardum Regem bellum movet et Herefordiam vastat* 72 * b
† Grodegangus *Metensis Episcopus, fundator monasterii Gorziensis.* 264 b
Gualdricus *Ep. Autissiodorensis, Cœnobium Sanxiacense restaurat* 26 * b
Gualterius *Episc. Senonensis an* 886. 158 b
Guerro *Comes Anglus, Seledridam in sponsam S. Ethelberto proponit* 73 * f
Guido *Bellovacensis Episcopus S. Quintini monasterium fundat.* 79 * c
Guido *Episcopus Lingonum, jubet celebrari festum S. Desiderii.* 245 c
Guido de Menenlis *Prior ecclesiæ S. Desiderii, capsam argenteam pro ejus Reliquiis fabricandam curat* 248 f
Guilielmus de Broccia *Ep. Bituricensis elevavit corpus B. Austregisili* 59 * f
Guilielmus *Episc. Lingonum elevari curat Reliquias S. Desiderii* 245 b
Guilielmus *Cumanensis Episc. Sec.* 13 205 e
Guilielmus *de Cremona General. Augustinianorum, miraculo sanatus a B. Philippo Placentino* 429 a
Guilielmus de Casali, *Generalis minister Ordinis Minorum* 92 * a
Guilielmus de Duroforti *Episc. Lingonensis solenniter elevat Reliquias S. Desiderii.* 248 f
Guilielmus *Dux Arelatensis, Saracenos e Provincia expellit.* 186 b
† Guntramnus *Rex Francorum Ecclesiam S. Marcelli construxit* 60 * b *Eidem, apparuit S. Austregisilus* 60 * e
Guttonus *Giennensis Episcopus, sub Joanne XXII Pontifice* 205 e
Guymbertus, *Sicarius S. Ethelberti Regis* 74 * a

H

Helenus *Heliopoleos Episc, in Actis fabulosis S. Eugeniæ* 5 * f
Helluinus *frater S. Guiberti* 262 c
† Henricus *Imperator moritur Bambergæ, succedit Conradus* 53 c
Henricus, *pater Ottonis I Imp.* 262 e
Heribrandus *de Muviwolt, Sororius S. Guiberti, illius monasterium infestat.* 266 c
Heriolphus Episc. *Lingonensis, fundator monasterii Elwangen. in Suevia* 246 e
Hermannus *Comes Palatinus, Pater B. Erenfridi* 49 c.
Hermannus, *filius B. Erenfridi, Archiep. Coloniensis* 51 c
Hermannus *Parmensis hæresiarcha sec.* 2. 87 a
Heymo *tyrannus non procul Colonia.* 49 e
† Hieronymi *de S. Luciferi Schismate sententia ambigua* 205 d e f
Hieronymus Rusticuccius *Cardinal. Præses Congregationis Rituum, decretum Neapolim mittit de translatione Corporum S. Euphebii et Sociorum* 241 b
† Hilarius *Sedunensis Episcopus M. sub Croco Rege Alamanniæ* 245 e
Hilarius *Diaconus Eccl. Rom. S. Lucifero Socius Additus a Liberio Papa* 92 * d. *Baptizatos ab Arianis non recipit* 35 * f
Hilarus *PP. natione Sardus,* 38 * e
Hildebertus *Cenomanensis Episc. a S. Yvone Carnotensi contra Retrocum Comitem defenditur* 80 * e.
Hilduinus *Episc. Leodiensis simoniace promotus, deinde dejectus ab Episcopatu* 261 c
Hilemburgis, *mater S. Yvonis Ep. Carnot.* 79 * c
Hippolytus Rubeus Cardinalis, *transfert corpus S. Theodori Ep. Papiensis.* 71 * f
Honorius II *Petro Episcoco Calaritano Pallium concedit* 53 * a
Honorius Imp. *an.* 417 *prohibet Judæos possidere Mancipia Christiana* 32 f
Hubaldus. *Pisanus Archiepiscopus confirmatur in Primatu super Turritanam provinciam, Calaritanam et Arborensem.* 50 * c
Hugo *Rex Franciæ Saracenos in Provincia vincit et fœdus cum eis init.* 186 b
Hugo *Episc. Engolismensis anno* 964 *qualis fuerit.* 133.
Hugo *Placentinus Episcopus, sub Joanne XXII Pontifice* 205 e
Hugo Puteacensis *secul.* 12 *Episc. Dunelmensis electus, Romam proficiscitur ob litem cum Eboracensi* 77 b
Hugo *Carnutum Vice-comes S. Yvonem Episc. captivum detinet* 80 * d
Hugo de Altoylo, *pater S. Yvonis Episcopi Carnotensis* 79 * e
Hulchia *filia Berthæ et Pipini.* 46 d
Hungari *Italiam et Germaniam populantur.* 266 c
Hyacinthus Casalius *Capucinus, Legatus Apostolicus in Belgio, visitat Reliquias S. Guiberti Monachi* 261 f
† Hyacinthus, *Eunuchus S. Eugeniæ, in Actis fabulosis.* 5 *

I

Isnardus, *Antiochenus Patriarcha, sub Joanne XXII Pontif.* 205 e
Italicus, *Comes Paganus, conjux S. Afræ M. a leonibus devoratus* 276 c
Ivo Card. *diversus a S. Yvone Episc. Carnoten.* 183 * e.

J

Jason, *memoratus in Vita S. Marthæ, matris S. Symeonis Stylitæ, quis et qualis.* 405 f
Jacobi majoris Apost. *Reliquiæ Pistorium transferuntur.* 199 c
Jacobus II *Rex Sardiniæ, fit Confalonerius Ecclesiæ Romanæ* 48 * d
Jacobus *de Balardis Episc. Urbinas.* 92 * a
Jacobus Calaritanus *Episc. monetur a Papa de restaurandis ecclesiis in Sardinia.* 52 * e
Jacobus Christophorus *Episc. Basileensis* 1584, 32 c.
Jacobus de Neapoli, *Abb. Corropolitanus, Reliquias S. Eleutherii donat Salernitanis.* 44 e
Jacobus Nennius *mausoleum S. Bernardini Senensis construit Aquilæ* 1505 147 * d
† Jacobus Picenus *ad Ordinem Minorum receptus a S. Bernardino Senensi* 92 * d *Dein Capistrani Socius ecclesiam S. Bernardini inchoat Aquilæ* 146 * c.

Jacobus

Jacobus Tifernas. *primus Confessarius B. Columbæ Reatinæ.* 150 * f

Joanna, Regina *Siciliæ hujus nominis prima , ab anno* 1343 *ad* 1386. 44 d

† Joanna *Signiensis Solitaria* 86 * c

Joanna, *mater B. Columbæ Reatinæ* 153 * b

† Joannes Baptista, *apparet S. Marthæ Hugemenæ matri S. Symeonis Stylitæ* 402 b

† Joannes Columbinus *Jesuatorum institutor* 93 * f

† Joannes Evangelista *apparet B. Marthæ Hegumenæ.* 427

† Joannes Tossinianus, *Episc. Ferrariensis.* 91 * f

Joannes *Dux Britanniæ Conquestor, pius erga SS. Rogatianum et Donatianum MM.* 282 d

Joannes *Subdiac. frater S. Thallelæi M.* 12 * b

Joannes *magister S. Symeonii Stylitæ Junioris.* 314 b

Joannes de Acugna, *Episc. Aquilanus* 1571, *consecrat ecclesiam S. Bernardini Aquilæ* 148 * a

Joannes *Avisionensis Episc. sub Joanne* 22 *Pontif.* 205 e.

† Joannem Capistranum *in Socium officii assumit S. Bernardinus Senensis* 92 * b. *Ille multa agit pro hujus defensione* 89 * b *et pro Canonizatione mortui ibidem* d e f. *Hortatur Aquilanos ut ecclesiam in ejus honorem extruant* 88 * f , *de eo prædicans rutilante stella honoratur, eademque Romam euntem ad procurandum Canonizationem præcedit* 143 * b c *prædicit Nicolao PP. IV S. Bernardinum Canonizandum* 145 * f

Joannes *Patriarcha Constantinop. cui eam dignitatem prædixit S. Symeon Stylita* 375 f *et seq.*

Joannes, *pater S. Symeonis Stylitæ Junioris* 311 d *obruitur terræ motu.* 313 d

Joannes, *Monachus discipulus S. Symeonis Stylitæ cujus mortem prævidit Symeon.* 342

Joannes Casanova *Card.* 138 * d

Joannes Cuy, *in Sardinia invenit variarum Sanctarum Reliquias.* 45 * a

Joannes Delphinus *Ep. Brixien. transfert Reliquias SS. Dominatoris et Socii* 58 * b

Joannes Maria Fenarolus *Reliquias SS. Dominatoris et Socii exornat.* 58 * d

Joannes Glandaronus *locum ad monasterium struendum concedit S. Bernardino.* 122 * c

Joannes, *monachus S. Petri Parmæ, fit Abbas S. Joannis Evangelistæ* 184 b

Joannes *Mutinensis Episcop. prius Archidiaconus Parmensis* 181 f

Joannes *Nemausensis Episc. virtutibus clarus* 81 * b d e

Joannes *Palena Episc. Pennensis, deputatus pro Canonizatione S. Bernardini* 88 * b 145 * f

Joannes Ristorii, *confessarius S. Bernardini* 91 * c *ad ordinem Minorum eum admittit et habitu induit.* 96 * a b 107 * f 121 * f

Joannes Spoletanus *præceptor S. Bernardini* 193 * e *ejus mores commendat.* 118 * d

Joannes Petrus Tacconi *Ecclesiam SS. Theodori et Blasii restaurat.* 71 * e

Joannetinus Justinianus, *Patricius Genuensis, impetrat Reliquiam S. Desiderii* 246 b

Jodocus Eberherdus *Werneking Sacerdos inspicit Reliquias S. Saturninæ et Sociarum Herisiæ.* 7 * c

Joffredus, *Nobilis Lucensis, Mingardam Sororem S. Silai rapit sibi in uxorem* 65 c

Joseph, *Hegumenus Heracleæ, interest* n *Nicænæ Synodo* 301 b

† Jovita *inter leones illæsus* 276 c d

Judæi *quandonam sævire cœperint in Christianos* 33 b

Julianus *Apostata pulsos ab Arianis Episcopos redire permittit ad Ecclesias suas* 34 * c

Julianus *vir Nobilis Ecclesiam S. Mantii M. condit* 31 b

Julianus *de Riccus, Archiep. Pisanus* 15 *sec.* 86 * e

Julitta *Florentina, mulier hæretica, multos decipiens* 87 a

Junillus *Præses Tergesti, persecutor Christianorum* 281 b

Justinianus *Imp. Ecclesiam Apostolorum CP. restaurat* 13 c, *varia ædificia construit* 304 f, *eidem scribit S. Symeon Junior Stylita* 305 b, *Constantinopoli moritur* 376 a

Justinus Curopalates *succedit in Imd. Orient. Justiniano, ut prædixerat S. Symeon Stylita* 376 a, *ejus filia per eumdem Sanctum dæmonio liberata* 376 b, *Ejusdem mors prædicta* 377 d, *luget Antiochiam terræ motu deformatam* 303 c

† Juvenalis *corpus inventum* 39 f

† Juventius 3 *Ep. Ticinensis S. Theodorum Episc. de instante morte monet* 70 * f

K

Karmundus *Episc. Nannetensis* 5 *sec.* 282 b

L

Lambertus *Episc. Atrebatens. absolvit Philippum I Regem Franciæ ab excommunicatione ob adulterium* 80 * f

Lambertus, *Comes Lovaniensis, constituitur Advocatus monasterii Gemblacensis* 261 b

† Landfrancus, *Magister in Theologia S. Ivonis Episc. Carnoten.* 79 * c

† Laurentius *Spoletinus Episc.* 290 c

† Laurentius *sive* Laurianus *Episc. Hispalensis Martyr* 65 * e

Laurentius Compeggius *Card. Episc. Bononiensis, ecclesiam S. Bernardino Senensi exstruit* 90 * e

† Lazari *corpus Veronam translatum* 259 d

Leander Albertus *Ordinis Prædicatorum Scriptor Vitæ S. Columbæ Reatinæ* 149 * e

† Leo IX, *antea Bruno Episc. Tullensis, Ottonem Sueviæ Ducem sepelit, et velum dat B. Richezæ* 57 *confirmat privilegia Monasterii Brawillerensis* 57 d e

Leo Armenus, *Imp. Iconomachus, Episcopos Catholicos exilio damnat* 260

Leo Princeps, *eversor idolorum memoratur in actis fabulosis S. Meletii* 458

Leonardus *Generalis Ord. Prædicatorum* 15 *sec.* 138 * c

Leonardus Benivolentus *Procurator Senensium pro Canonizatione* S. *Bernardini* 89 * f 114 * b

† Leonianus, *fundator monasterii S. Andreæ Viennæ in Gallia* 254 d

Leonorius Destampes *Episc. Carnoten.* 17 *sec* 83 * a

Liberius *paganus a tauris occisus* 278 b

Liberius *Papa Legatos mittit ad Constantium pro Athanasio* 28 * c 29 *

Licinius *Imp. Christianos persequitur* 151 c

Lietoldus, *Pater S. Guiberti* 262 c

Liothardus, *Abbas Gemblacensis, sub quo elevatum Corpus S. Guiberti* 268 b

† Luchesii *Socius an fuerit S. Guidus* 87 * e

† Luciæ *Narniensis stigmata* 194 * e

Luciferiani *unde sic dicti* 34 * d e f

Luciferiana *familia an antiqua fuerit in Sardinia* 29 * b

Lucius

Lucius Sanseverinus *S. R. E. Cardinalis moritur* 25 *Decemb.* 1623 44 e
Ludovicus *Pius Imp. in Concilio Aquisgranensi edendam curat Regulam Canonicorum* 79 * d
Ludovicus VI *Rex Galliæ Genabi inungitur mortuo Philippo I* 82 * c
Ludovicus XI *Rex Francorum capsam argenteam mittit pro Reliquiis S. Bernardini* 90 * b 147 * a b
Ludovicus XIV *Rex Galliæ Genuensibus donat Reliquiam S. Desiderii* 246 c
Ludovicus Allegrinus, *Provincialis Ord. Prædicatorum in Aprutio* 150 * a
Ludovicus Albricius *Presb. Ecclesiam SS. Blasii et Theodori restaurat* 71 * e
Ludovicus Borsius, *Episc. Aquilanus an.* 1481 147 * d
Ludovicus Foro-semproniensis, *Cappucinus, Fratres suos Neapolim inducit* 240 e
Ludovicus *Pisanus Inquisitor indiscreto zelo in S. Bernardinum Senensem movetur* 138 * e
Luithardus *Episc. Paderbornensis* 8 * b
Luitprandus *Longobard. Rex S. Theodorum Ep. Papiensem constituit* 70 * c
† Lupus, *Trecencis Ep. Legatus in Britanniam adversus Pelagianos, frater S. Vincentii Lerinensis quibusdam creditus* 287 a
† Luxorii *corpus inventum* 39 * d

M

Macarius *medicus* 10 * c
† Macaria *M.* 10 * c
Magnentius *tyrannus, manus sibimet infert* 28 * c
Magnus *Episc. Cameliensis in Provincia*, 6 *sec.* 40 f
Mahometes *Imp. Turc. Constantini Magni et Imperatorum Græcorum monumenta evertit* 13 b
† Mames *ad cujus ecclesiam delata fuit Reliquia S. Desiderii* 249 d
Manasses *Archiep. Arelatensis* 10 *sec.* 39 e
Manfredus, *de Antichristi adventu ut proxime instante prædicans, magnas turbas excitat* 138 * b c d
Manichæi *sec.* 12 *proprio nomine Patareni* 86 f
Maphæus Card. Barberinus, *postea Urbanus VIII* 224 c
Mephæus Vegius, *adhuc puer, auditor S. Bernardini Senensis, postmodum Vitæ scriptor* 127 * c d
Marcellus *Episc. Legatus Liberii ad Constantium Imp. in fraudem inducitur* 28 * c
Marculphus, *Lector S. Austregisili Abb.* 61 * e
† Marci *Mart. Corpus Veronam translatum* 259 b
† Maria *Soror S. Annonis Episc. Veronensis Consolatrix dicta* 258 c
† Maria *Soror Lazari, a muliere peccatrice distincta* 411 f
Marinus Georgius *Episc. Brixien.* 58 * d
Marinus *Episc. Brixiensis an.* 1503 *transferri curat Reliquias S. Afræ M.* 277 b
Marius *Dux Rom. Crocum Regem Alamannorum Gallias vastantem capit et interficit* 245 e
Matthæus *Abb. monasterii S. Laurentii de S. Severino sub Joanne XXII* 206 b
Mauritio *Imperium prædicit S. Symeon Stylita Junior* 306 e
Maximianus *Imp. S. Donatum persequitur* 147 b
† Maximus *Patronus Aquilanæ civitatis* 114 * f 148 d
Maximus, *Ep. Neapolitanus, in exilium ejectus ab Arianis* 37 * c
Maximus, *Ægypti Præfectus, Christianorum persecutor fabulosus* 429 f
Mechtildis, *Ottonis III amita, a Mechtilde Ottonis III Sorore distinguenda* 52 a
Melantia, *meretrix, in Actis fabulosis S. Eugeniæ Virg. M.* 5 * f
Melchior Tensa *Canonic. Calarit. invenit Ecclesiam S. Luciferi* 39 * b
Meletius *Sebastenus Episc. fit Antiochenus ab Arianis, deinde ab iisdem expellitur* 34 * d
Melita, *mulier hæretica multos decipiens* 12 *sec.* 87 a
De Menenlis Guido, *vide*, Guido.
Merovæus *Chilperici Regis filius incestuosas nuptias contrahit* 254 e
Michael *Pragensis, Promotor Fidei Romæ, iniquus in S. Bernardinum* 138 * e f
Michael *Genuensis alter Confessarius B. Columbæ* 208 * b
Milfridus *Regulus Merciorum Ecclesiam S. Ethelberti Regis exstruit* 72 * b, *stabilito Herefordiæ Episcopatu* 76 * f
Minorum *Observantium Religio multiplicata sub S. Bernardino* 137 * c d e
Misecho *seu* Miceslaus, *Rex Poloniæ* 56 e
Monachæ *Florentinæ S. Humilitatis, destructo monasterio ad S. Salvii traducuntur* 218 *et seq.*
Montgomerius, *Calvinistarum ductor in Guasconia* 300 b
† Monitoris *corpus translatum* 26 * a

N

Naamatus *Episc. Viennensis in Gallia S. Desiderium instituit ecclesiasticis disciplinis* 254 d
Nanni Joannes, *Mag. Palatii* 15 *sec.* 195 * d
Nazarius *Presb. Veronensis ibidem aram B. Mariæ Magdalenæ erigit* 11 * d
Nera, *mater S. Bernardini Senensis* 91 * b
† Nereus *M. famulus S. Domitillæ, a S. Petro baptizatus* 4 b
A Neuhausen Agatha *Decana Herisiensis* 7 * c
† Nicephorus *Patriarcha CP. coronat Michaelem Curopalatem Imperat. Catholicum, et Epistolas Synodicas mittit Leoni III* 268 d e *exilio damnatur* Ibid.
Nicephorus *Imp. Iconomachus, prohibet litteras Synodales mitti ad Romanum Pontif.* 260 e
Nicephorus, Cœlum *dictus, Magister Antiochiæ, auctor vitæ Symeonis Stylitæ Junioris* 308 d
† Nicetius *Episc. Lugdunen.* 6 *sec.* 61 * c
† Nicolaus Albergatus *Ep. Bonon. Card.* 15 *sec.* 138 * d
Nicolaus Alexius *Perusinus, Ord. Prædicatorum, Cardinalitium dignitatem recusat* 150 * b
Nicolaus *Piccininus, Dux exercitus Mediolanensium contra Florentinos* 113 * c d
Nicolaus Amatricius *architectus Ecclesiæ S. Bernardini Aquilæ* 147 * f
Ninguarda Felicianus *Ep. Comensis anno* 1588 167 b
Nortmanni *Gallias invadunt an.* 887 158 a
Nunechius, *Episc. Nannetensis decimus, interest Concilio Venetensi an.* 465 282 b

O

Offa *Rex Merciorum* 8 *sec.* 72 * a, *Ethelbertum curat interfici* 75 * c d, *pœnitentiam agit* 76 * e
Oilbaldus *frater S. Guiberti* 262 c
Oilbaldus *Abbas Gorziensis, sub quo mortuus S. Guibertus* 267
Ordelaflus *in civit. Forliviensi rebellis Pontifici* 202 b
† Orlandus *de Medices, an idem qui* Orlandus *Vallumbrosanus* 256 d
Orphetus *Sacrificulus, a Leonibus devoratus* 277 c d
Osburga, *mater S. Guiberti* 262 c

Oswaldus,

Oswaldus, *Comes Anglus, suadet S. Ethelberto Offæ Regis Merciorum filiam in conjugem petat* 73 * a
Othbertus *Episc. Leodiensis* 268 b
Othilia *Furstenbergia, Abb. Herisiensis obiit* 1621 8 * d
Otto I *Imp. confirmat constructionem monasterii Gemblacensis* 261 b, 263 d e, *Ejusdem privilegium monasterio S. Salvatoris Lucæ datum* 68 a
Otto III *ludens cum Comite Palatino, victori Sororem dat in uxorem* 50 f

P

Palena Joannes, *vide*, Joannes.
Pancratius *Presb. S. Lucifero additus Socius a Liberio Papa* 30 * c d
Parentiorum *familia an Romæ extitit* 12 *sec.* 86 d
Paschalis II *PP. in Galliam venit, prohibet Radulfo Remensi designato ne se Regi obstringat* 82 * c
† Paschasius *Diac. miraculis claret, dum in purgatorio detinetur* 38 * b
Passarini Catharina Angela, *Abbatissa S. Salvii prope Florentiam* 17 *sec.* 205 a
Patareni *sec.* 12 *hæretici quales* 86 e f
† Paterius *Episc. Brixiensis* 58 * a
† Paulinus *Ep. Antiochenus, a S. Lucifero ordinatus* 34 * c
† Paulus *Apost. mortis suæ memoriam relinquit S. Plautillæ* 4 * c e
Paulus I *Papa an ecclesiam S. Juliæ consecraverit Brixiæ* 169 e
Paulus *Archiep. Monembasiæ* 426 a
Paulus *Episc. Porphyreonis* 6 *sec.* 303 f
† Paulus 2 *Episc. Brixiensis* 58 * a
† Petrus *Apost. S. Plautillam baptizat* 4 * b
† Petrus Cœlestinus *Patronus Aquilanæ civitatis* 114 * f *apparet S. Bernardino Senensi* 92 * d
Petrus Alzanius, *Benefactor S. Bernardini Bergomi* 140 * c
Petrus, *Episc. Calaritanus, Pallium ab Honorio II accipit* 53 * a
Petrus Caturninus, *Socius S. Bernardini Senens.* 92 * c
Petrus Chaxon, *Secretarius Ludovici XI Regis Francorum, capsam argenteam S. Bernardini Aquilam devehit* 147 * b
Petrus *Corbacciensis Ep. sub Joanne XXII Pontif.* 205 e
Petrus Fernandes Velasco *filium intercessione S. Bernardini impetrat* 142 * b
Petrus Nazarenus *Archiep. sub. Joanne XXII Pontif.* 205 e
Petrus Novariensis *Episc. sub eodem* 205 e
Petrus *Civitatis-novæ Episc. sub eodem* 205 e
Petrus *Ep. Nicænus opponit se Iconomachis* 260 c
Petrus *Papiensis Episc.* 8 *sec.* 70 * c
† Petrus de Petronibus *Carthusianus* 94 * a
Petrus Pilares, *Archiep. Calarit. restaurat ecclesiam S. Saturnini* 39 * b
Petrus *Episc. in Dominio Tartarorum sub Joanne XXII Pontif.* 205 e
Petrus *de Urso, Episc. Massanus* 86 * f
† Philagrius *Mart.* 10 * e
† Phileas, *Episc. Thumeos et M. sec.* 4 *ineunte, memoratus in Actis S. Donati* 151 c
Philibertus Chalonius, *Princeps Aurantii, Prorex Neapolis, Capsam argenteam S. Bernardini confringit et distrahit, sed non impune* 90 * c
† Philippus *Episc. Viennensis in Gallia* 254 d
Philippus I *Rex Galliæ, adulter, a S. Ivone arguitur* 79 * f, *confirmat donationes factas monasterio S. Quintini Bellovacen.* 80 * c d
Philippus Maria, *Princeps Mediolanensis, ingentem eleemosynam dat S. Bernardino Senensi* 109 * a b, *eumque magni æstimat* 114 * b, *contra Florentinos bellum movet, et Lucam obsidione liberat* 113 * a
Philippus *Præfectus Ægypti, ex fabulosis S. Eugeniæ filiæ Actis* 5 * f
† Phocas *Episc. memoratur in Actis fabulosis S. Meletii* 458
Pia, *amita S. Bernardini, eum pie educat* 119 * b
Picinninus Nicolaus *Dux Mediolanensis a Florentinis vincitur* 92 * b
Pilares Petrus, *vide*, Petrus.
Piligrinus *Archiep. Colonien. ab an.* 1021, *ad* 1037 55 a
Pipinus *quis contra Eudonem Aquitaniæ Principem pugnaverit* 64 * d
Pipinus *Francorum Rex Aistulpho Longobardorum bellum infert* 70 * e, *an sepultus Aeriæ in Arthesia* 46 c
Pie III *Pontificatus, prædictus a B. Columba Reat.* 205 * b
† Pius V *permittit S. Ivonem Carnotens. Ep. coli* 83 * e, *et B. Columbam* 149 * f
† Poppo *Abbas Stabulensis Religiosos mittit inchoando monasterio Brauwillariensi* 53 b c
† Primi *Corpus Veronam translatum* 259 d
† Privatus *M. sub Croco Rege Alamanniæ* 244 c
† Protus, *Eunuchus S. Eugeniæ in Actis fabulosis* 5 * f

Q

Quintianus *Siciensis Episcopus M. in persecutione Wandalica* 250 d

R

Raginardus, *frater S. Guiberti* 262 c
Ranulfus, *Dunelmensis Episc. Lexoviensem ecclesiam invadit* 81 * e
Ranulfus *alius an.* 1099 *Dunelmen. Episc. dat S. Godrico solitudinem Finchale inhabitandam* 72 b
Rainatus *Rex Neapolis interest concioni S. Bernardini* 92 * b, *et videt eum rutilante stella circumdatum* 99 * b 110 * d
Raymundus, *Andrianopolitanus Archiep. sub Joanne XXII Pontif.* 205 e
Raymundus Card. *Gurcen. Perusiæ Legatus Apostolicus* 15 *sec.* 208 f a
Raynerius *Pistoriensis Canonicus, vir doctus* 199 b
Rectiarius, *primus Rex Suevorum in Lusitania Christianus, an.* 448 *creatus* 33 a
Redingus, *avus S. Guiberti* 262 c
Reginaldus Belgicus, *laudatissimus pictor* 148 * b
Rembidis, *Soror S. Guiberti* 266 c
Remundis, *Soror S. Guiberti* 262 c
Restaldus, *Episc. Pistoriensis, prius Monachus Parmensis* 182 e
Restitutus *a Sardis annumeratus Episcopis Sanctis sine fundamento* 49 * b
Restorius Joannes, *vide*, Joannes.
Richarius, *Episc. Leodiensis* 261 c
Richerius, *Senonensis Episc. ordinationi S. Ivonis se opponit* 79 * f
Richilda, *mater S. Humilitatis* 207 e
Ricus *Episc. Calaritanus* 13 *sec.* 50 * b 53 * a
† Robertus *de Abrissello, amicus S. Ivonis Ep.* 83 * b
† Robertus *Abbas Molismensis, Fundator Ord. Cisterciensis* 43 b

Roberto

† Roberto Abbati novi Monasterii S. Godricus mortem prædicit, et animam in cœlum deferri videt 78 c
De la Rochefaucauld Franciscus, Episc. Silvanectensis 17 sec. 83 * a
Rodulphus, Rex Burgundiæ, concedit Privilegium Ecclesiæ S. Mauritii 1013 47 e
Rolandus Hebert, Archiep. Bituricensis 1623, invenit Corpus S. Aigulfi Episc. 180 a
Romula Eugenia, fundatrix Monasterii S. Andreæ Viennæ in Gallia 254 d
Romuliana mater S. Thallelæi M. 12 * b
Rubeus Hyppolytus, vide, Hippolitus.
Rusticuccius Hieronymus, vide Hieronymus.
† Rustici Corpus inventum et Veronam translatum 259 d

S

Samaritani in Christianos sæviunt 304 f
Satyrus, frater S. Ambrosii, in naufragio vovet suscipere baptismum 36 * c
Savanarolæ Hieronymi fortuna 201 * f 202 * f
† Scholastica in specie columbæ cœlos penetrat 152 * c
De Schildere Anna Maria Præposita Herisiensis 7 * c
† Scubilii Corpus translatum 26 * a
Sebastianus, Dux Arianus sub Constantio Imp. 29 b
Sebastianus Perusinus Ord. Prædicatorum Confessarius B. Columbæ Reatinæ et vitæ ejus scriptor 149* b, Provincialis Tusciæ 1512 149 * e
Seledrida, filia Egeonis Regis Britanniæ, S. Ethelberto in sponsam proposita, sed rejecta 73 * f
Sephora, uxor Moysis, videtur Sanctis annumerari 53 e
† Servatii Ep. Tungr. Legenda notata 169 * b
† Severus Captivos Confessores liberat post mortem suam 255 c
Siderius, Metropolita Ptolomaidis 30 e
† Sigebertus, Rex Austrasiorum interfectus 254 e
Sigebertus, Monachus Gemblacensis, auctor vitæ S. Guiberti, pro elevatione reliquiarum ejus solicitus 268 b
Sigismundus Imp. coronatus Romæ 93 * d pacem cum Lucensibus init 113 * b
† Similianus Ep. Nannetensis sub Dioclet. 110 * b e
Simon Comes de Castaneto 86 * f
Sitonatus Ep. Calaritanus, subscribit Synodo CP. an. 681 48 * e
Sixti IV Bulla, qua indulgentiam plenariam concedit in translatione S. Bernardini 146 * e f
Soler Gaspar reperit Ecclesiam S. Luciferi 39 * b
† Sophiæ V. M. Corpus alias ignotæ inventum 45 * a
Sophia, uxor Justini Imp. magiæ addicta 376 c
Stephani V Auctoritate fundatum Monasterium Herisiense 7 * b
Stephanus Duratius Card. Archiep. Genuensis dono accipit Reliquiam S. Desiderii 246 c
Stephanus de Noeriis, Prior S. Desiderii assistit elevationi Reliquiarum ejus 248 f
Storco, vide, Crocus.
Suavus, Abbas S. Remigii, relicto cœnobio propter Nortmannos fugit 158 a
Suevi Lusitaniam possident sec. 5, gentiles ab an. 408 usque ad 448, Ariani facti 480, iterum Catholici 558, 33 a
† Sulpicius Severus Epis. Bituricen. 6 sec. 59 * f
† Sulpicius Pius, Diac. S. Austregisili et successor 63 f
† Symeonis Reliquiæ Veronæ 11 * d
Symeon Xerocercensis, non Sanctus, sed hæreticus 229
Symmachus Papa, natione Sardus 38 * e
Synesius, Cyrenæ in Libya Episc. 30 e
Synodus II Nicæna Vitam S. Symeonis Stylitæ Junioris approbat 307 b
† Syrius I Episc. Ticinensis S. Theodorum Ep. de instanti obitu monet 70 * f

T

Tacconi Joannes Petrus, vide, Joannes.
Tegrimius Assisias Episc. an. 1639 Reliquias B. Joannis Bonvisii transfert 100
Teppola Hieronyma Veneta, Abbatissa S. Claræ de Murano 227 *
Terebinthius Episc. Sichem, a Samaritanis male habitus 305 d
Teresia Sanchez, filia naturalis Sancii Regis Lusitaniæ 32 a
† Teuteriæ Virg. ecclesia consecrata, et Reliquiæ elevatæ 258 f
Theodomirus Rex Lusitaniæ, creatus an. 558, sub eo Lusitani ex Arianis facti Catholici 33 a
Theodericus Rex Francorum, benignus erga S. Desiderium Episc. Viennensem 255 d
† Theodorus M. Diocletiani domesticus, memoratur in actis S. Donati 150 f
† Theodorus Studita opponit se Iconomachis 260 c
Theodorus Ep. Bellun. Reliquias S. Joathæ invenit 143 f
Theodorus Præses Ægeorum persequitur Christianos 12 * a
Theodorus Præfectus Constantinopolitanus 392 b
† Theodula Mart. 10 * f
Theodulphus Ep. Aurelianensis qualis fuerit 178 f
Theophano, mater Ottonis III Imp. 51 c
† Theophylactus Episc. Nicomediensis opponit se Iconomachis 260 c
Theotonius Brigantinus, Eborensis Archiep. Brachium S. Mantii M. transfert ad Ecclesiam Eborensem 32 d
Thomas, Staurophylax Hierosolymis, partem S. Crucis mittit ad S. Symeonem Stylitam 420 c
† Thomæ Cantuariensi exilium, reditum, et mortem prædicit S. Godricus 83
Tiberius Præses Edessæ, persequitur Christianos 12 * b
† Timotheus Mart. 10 * f
† Timotheus apparet S. Marthæ matri S. Symeonis Stylitæ 402 c
Timotheus Hebræus, medicus Justini Imp. Magiæ addictus 376 c
Titus Cherubinorum statuas Jerosolymis Antiochiam transfert 313 f
Tobia Consobrina S. Bernardini Senensis, magnæ virtutis vidua 118 * f, pie mortua 98 * f
Tolla, amita S. Bernardini 119 * a
Tollus pater S. Bernardini 91 * b, Gubernator Massæ 117 * e
De Torres Card. Episc. Pesusinus primum processum fieri jussit de B. Columba 223 * b
† Trophimus, ad cujus Ecclesiam delatæ sunt Reliquiæ S. Desiderii 246 d
Troylus Balionus, Episc. Perusinus, anno 1506 moritur 149 * e
Turgidus Ingenæ Abrincantorum Ep. 82 * b
† Tuscæ V. ecclesia consecrata et Reliquiæ elevatæ 258 f

U

Udalricus Ep. Augustanus, in cujus manu ramusculus tempore hiemis factus est viridis 51 d
Ugolottus, Nobilis Faventinus, maritus S. Humilitatis 208 a
Urbanus II S. Eusebii Episc. Comensis aram consecrat

crat additis indulgentiis 166 a, *Gaufridum Ep. Carnotens. ob simoniam deponit substituto S. Ivone* 79 * e f, *S. Ivonem Carnotens. Ep. ordinat* 79 * f, *anathema dicit in Philippum I R. Fr. adulterum* 82 * a
† Urbanus *Episcopus Lingonensis* 245 f
Urbicius *magus, Martyrem feris objiciendum suadens, ab illis devoratur* 14 * a

V

Valens *Arianus persuadet Constantio ut Catholicos persequatur* 28 *
Valerianus *Abb. Vallumbros. sub quo plures Sanctorum illius Ord. Reliquiæ inventæ* 84 * b
Velasco Petrus Fernandes, *vide*, Petrus.
Venerius Delphinus, *Præses Veronensis pro Venetis* 140 * b
† Verdiana *Solitaria* 86 * c
Verus, *vide*, Virus.
Victor III P. *Episcopos Sardiniæ monet de restaurandis Ecclesiis* 52 * e f
Vigilius *PP. auctoritate sua firmavit fundationem monasterii Arelate, a Childeberto Rege Franciæ conditum* 39 f
Villius Centellensis, *Alexandri VI Thesaurarius* 196 * c
† Vincentius *Archidiac. Lingonensis M. sub Croco Rege Alamanniæ* 245 e
† Vincentii Ferrerii *de S. Bernardino Senensi vaticinium* 137 * a
Vincentius *Episc. Legatus Liberii ad Constantium Imp. in fraudem inducitur* 28 * c
Vincentius Senensis, *Socius S. Bernardini, virtutum et miraculorum testis* 108 * c
Vincentius Carafa, *Archiep. Neapolit. tradit PP. Capuccinis ecclesiam S. Euphebii* 258 e
† Virus, *Episc. Viennensis in Gallia* 254 d
† Vitus Pannonius, *inter Beatos Augustinianos* 429 a
Vivianus, *a Sardis annumeratus Sanctis Episcopis sine fundamento* 49 * b

W

Walburgis *fundatrix Monasterii Herisiensis* 8 * b 9 * e
Warinus *Coloniensis Archiep. ab an.* 976 *ad* 985 49 f
Willelmus *an.* 1144 *ad* 1153 *Dunelmensis Episcopus, imminere sibi mortem ex S. Godrico intelligit* 76 d e
Warnarius, *sub Theodorico Rege Franciæ, prohibitus fingitur per S. Austregisilum tributa exigere a Biturigibus* 63 * e f, *in eumdem Sanctum sacrilegus punitur subita morte* 64 * f

Z

Zacharias *PP. consecrat S. Theodorum Ep. Ticinensem* 70 * c
Zacharias, *amicus SS. Nicetæ et Michaelis, captus a Barbaris* 260 c
† Zenoni *Ecclesia dedicata Veronæ* 259 b
† Zoilus *memoratur in actis fabulosis S. Meletii* 442 f
Zosimus *Arianus, Episcopatum S. Maximi invadens, punitur divinitus* 37 * c d e

INDEX
TOPOGRAPHICUS
IN TOMUM V MAJI.

A

Achiron, *suburbium Nicomediense, ubi mortuus Constantinus Imp.* 12 c
Adafoga, *vallis non procul Conimbrica.* 177 a
Adda, *pagus in Provincia.* 189 e
Adura, *sive* Aeria, *vulgo* Ayre, *urbs Vasconiæ.* 174 d
Ægis, *in Cilicia, ibi passi SS. Thallelæus et Socii Martyres* 10 * a
In Ægypto *aliquot SS. Episcopi Confessores.* 29
Aeria *opp. Arthesiæ.* 44 c
Africa *SS. Victus et Socii MM.* 5 *SS. Castus et Æmilius.* 130
† Agnetis *monast. in Monte-leone.* 106 * c
Aicheze, *forsan* Esich, *prope Nideremb.* 53 e
Alba, *fluvius Lusitaniæ.* 177 a
Albetum, *in Italia prope Aquinum.* 195 d
Alens, *fluvius Campaniæ in Italia.* 104 a
Alenquerium, *opp. Lusitaniæ.* 177 b
Alexandriæ Ægypti, *S. Secundus aliique Martyres ex S. Athanasio.* 27
Amanus, *mons Syriæ.* 335 f
Ammoniaca *regio Libyæ, in quam relegati sunt ab Arianis* 5 *Episcopi Confess.* 29 c
Amon, *fluvius prope Faventiam,* 209 d
† Anatolia *in Umbria.* 229 c
Andreæ Monasterium, *Viennæ in Gallia fundatum.* 254 d
Angeli *oppidum in Umbria. Tudertinæ diœc.* 131 * e
Angeris *sive* Indria, *fluvius Galliæ.* 59 * b 178 e
Ad Anglianum *Florentini Lombardos superant.* 113 * c
Andomatunum *antiquis* Lingonum, *civitas* 244 f *ejus situs ibid.*
Antiochia Syriæ *S. Manahen Propheta* 276. *Terræ motu quassatur* 313 e 338 c *Iterum terræ motu et incendio vastatur* 303 c *Misere vexatur per dæmonem* 359 f, *Capitur a Persis,* 330 a b *illatum eo Corpus S. Thomæ Sali.* 428 d
Apamea Syriæ, *ad Orontem, prope Antiochiam.* 387 e
Apate, *locus prope Antiochiam.* 380 c
† Apollinaris *Prioratus prope Faventiam.* 208 f
Apulia, *Urbevetanæ diœcesis.* 93 b
Aquila *civ. Italiæ in Aprutio eo ultimo venit S. Bernardinus Senensis.* 130 * a *Ibidem Mortui Corpus honorifice reconditur* 142 * c d e. *Et ædificatur ecclesia in ejusdem Honorem* 146 * c *novumque mausoleum.* 147 * d
Aquilonis-villa, *idem quod Achiron.* 17 d
Aquiscinctum *monasterium prope Duacum.* 132 d
Arbia, *fluvius Tusciæ prope Senas.* 111 * f
Arborensis *provincia, Calaritano Archiepiscopo attributa.* 50 * c
Aretii *Superstitionem aufert S. Bernardinus.* 138 * a
Aritzo *opp. Sardiniæ.* 44 * d
Arelate in Gallia *S. Florentinus Abb.* 38 c
Ariasarbus *in Cilicia.* 12 * b
Arnus, *fluvius Hetruriæ.* 13 * e
Asindia, *sive* Asnide, *monasterium Canonissarum nunc* Essen 51 b
Assericum *opp. Aquilanæ diœc.* 131 * e
Assianum *opp. Senen. diœc.* 131 * f
Assisium *in Umbria venit S. Bernardinus.* 128 * a *Ibidem indulgentiæ Portiunculæ celebratæ.* 112 * a
Atella, *in Campania situs SS. Elpidius, Cyon, Elpicius.* 285
Avenione *erecta Ecclesia S. Desiderii Episc. et M.* 246 d
Avera *fluvius apud Biturigas.* 65 * e
Augia-Dives *S. Valens cum tribus pueris MM.* 7
Augustudunum, *patria S. Desiderii Episcopi Vienn. Martyr* 254 c
Ausfargis, *pagus in Carnutibus.* 177 d
† Austregisili *parochia in diœcesi Lemovicensi.* 59 * b
Autissiodori *in Gallia S. Valis seu Valens Presb.* 7

B

Babylonem, *relegatus fuit Philo Episcopus ab Arianis.* 29 c
Balneoregium *al. Bagnarea in Tuscia.* 91 e
Barbaranum, *opp. vicinum Romæ.* 133 * a
Barberinum *opp. in agro Romano.* 105 * a
Bargoni Castrum, *in diœc. Parmensi.* 85 * a
Bascons, *vicus in Vasconia.* 6 * f
Basilea, *pagus prope Antiochiam.* 391 d
Bausoni Castrum, *prope Niciam in Provincia* 41 d
Bazas, *vide,* Vasatum.
In Belgio *colitur S. Constantinus Imp.* 14 c
Bella-villa *vicus Campaniæ.* 94 a
Bellunum, *civit. Marchiæ. Tarvisinæ.* 143 b
Berardinga *opp. diœc. Senen.* 132 * e
Bergomi *in Insubria magno cum fructu prædicat S. Bernardinus.* 111 * c
Bernajum *urbs Normanniæ.* 144 * b
Bitontum *opp. Calabriæ.* 106 * f
Bonconventum, *opp. diœc. Senen.* 132 * a
Bononiæ, *in Italia, B. Albertus Vallumbros. Abbas* 85 * d *Ibidem cives pacificat S. Bernardinus Senensis.* 111 * d
Bonus hortus, *vulgo* Bonnart, *prope Autissiodorum.* 157 c
Bonutum, *in Vasconia.* 175 f
Bova, *in Calabria, an colat S. Constantinum Imp.* 14 b
Braunwiller *sive* Brawiller *monasterium prope Coloniam Agrippinam.* 48 b
Brioderus *in Biturigibus.* 62 *
Britannia *Timotheus M. Diac.* 5. *An ibi colatur Constantinus Magn. Imp,* 14 a *qui ibi mortuo patre assumpsit Imperium.* 17 f
Brixia *civ. Italiæ S. Anastasius Ep.* 57 * f *et S. Afra.* 276. *Prædicat ibi S. Bernardinus.* 111 * b
Brixina, *civitas Italiæ Subalpinæ.* 58 * f
Brufa *opp. diœc. Perusinæ in Umbria.* 133 * c
Bussetum *Cremonens. diœcesis.* 85 * d
Bustorp *pagus in diœcesi Paderbonensi.* 8 * d

C

C

Cæsarea in Cappadocia *ubi passi sunt SS. Polieuctus et Socii.* 5
Cæsaria *Provincia passi SS. Epolus, Vitus, Jocundus Martyres.* 4
Calarona *fluvius Galliæ, ad quem interfectus S. Desiderius Episc. Viennensis* 255 e
Cales *opp. in Campania Galliæ* 131 b
Callinea *prope Antiochiam Syriæ* 389 f
Calna *opp. Occitaniæ* 68 * e
Caloris *fluvius Marchiæ Tarvisinæ* 143 d
Cambi, *in Vasconia* 176 a
In Campania *SS. Castus et Cassius Episc. MM.* 131
Candacoreorum *regio in Galatia* 448 a 450 c
Capraria insula, *propinqua Corsicæ* 170 f
Caprariola, *in Tuscia servat habitum et libros S. Bernardini* 142 * c
Caput Corsicæ, *vulo* Capo-corso *promontorium Corsicæ* 170 b
Carbonaria *Silva in Belgio* 266 e
Caritas, *Autissiodorensis diœcesis* 83 * b
Carlaxe, *Villa in Provincia* 189 b
Carleolum, *urbs Episcopalis in Anglia* 71 e
Carnotensis *diœcesis in Gallia* 144 * e
Carnuti *in Gallia S. Ivo Ep.* 78 *
Carobrias, *vicus prope Biturigas* 64 * c
Caromorum *civitas in Galatia* 457
Carpenicum *opp. diœc. Spoletinæ* 131 * d
Caselle *castrum in Provincia* 189 c
Cassa, *pagus prope Antiochiam* 394 c
Cassia *opp. Umbriæ B. Rita* 224 c *et* 226 e 230 a
Cassyotis *locus prope Antiochiam* 360 b
Castagnanum *in agro Senensi* 105 * a 133 * a
Castalii *fontis prope Antiochiam Syriæ descriptio.* 302 d
Castellum-novum, *opp. diœcesis Dertonensis.* 71 * b 138 * b
Castiglionum *in Aprutio diœc. Aquilanæ.* 103 * e
Castrum-lacus *in diœc. Spoletina.* 131 * d
Caucasus *mons Syriæ.* 302 f
Caudresse *pagus Vasconiæ.* 175 a
Cazaubon, *diœcesis Ausciensis in Armeniaco.* 175 b
Ceparanum, *vicus diœcesis Aquinatis* 193 c
Charandama, Charandemenum, *prope Antiochiam Syriæ.* 352 b
Cherubim, *vicus Antiochiæ.* 313 f
Cifixanum *in Tuscia diœc. Senen.* 132 * d
Civitas Ducalis *sive* antiqua Phalacrina. 129 * e
Citerollum *in diœc. Urbevetana.* 93 a
Cisterna Mosecia *locus CP.* 14 a b
Coburg *opp. Franconiæ* 57 f
Colcoriosum *in Umbria* 229 e
Columbarii *in Tuscia novitium agit S. Bernardinus Senensis* 122 * b
Constantinopolis *terræ motu quatitur* 348 a
Constantini vicus *in Calabria, ubi colitur Constantinus Imp.* 14 b
Cornus *fluvius Umbriæ* 230 d
Clusonum *Opp. Tusciæ* 140 * d
Clysma *ad Mare rubrum quo relegatus Dracontius Episc.* 29 c
Collis Scepoli *diœc. Narniensis, an inde originem ducat B. Columba Reatina.* 166 * c
Compostellam *peregrinatur S. Bernardinus Senensis.* 142 * b
Comum *Civ. Insubriæ* 128 * a 166 c
Cordubæ in Hisp. *colitur S. Secundinus M.* 6
Corsendone, *Cœnobium Canonic. Regular. in Campania.* 261 b
Corsicæ *Primatus, quandonam unitus Primatui Sardiniæ.* 48 * e f
Corvarium, *alias* Corbara *in Urbevetana diœc.* 91 b
† Crucis monasterium *in Arelatensi diœcesi.* 39 d
Curtis Abbonis *in diœcesi Senonensi* 159 c
Cyrus *urbs Syriæ.* 57 * b

D

Dalmatia *quas Provincias diverso tempore fuerit complexa.* 145 e
Daphne, *suburbium Antiochenum et cœmeterium.* 383 e *Describitur.* 302 d
Dertona *colit S. Desiderium Episc. et M.* 246 c
† Desiderii *Parochiæ variæ.* 246 f
† Desiderii Fanum *in Lotharingia.* 246 f
Dionanti, *imago B. V. Mariæ miraculosa.* 269 c
Donoraticum, *castrum in Tuscia, ejus Comes S. Guidus* 86 * b
Dunelmum, *civitas Angliæ.* 69 e
Duysburgum *opp. Cliviæ.* 53 a

E

Elbora, *urbs Lusitaniæ, an distincta ab* Ebora. 34 d
Elearchia, *Episcopatus in Ægypto.* 29 f
Eleutheuropoli *in Syria exulat S. Lucifer Episc. Calaritanus.* 30 * b
Elsæa *vallis prope Senam in Tuscia.* 113 * a
Elwanga *monasterium Sueviæ.* 246 e
Engolisma *urbs Aquitaniæ S. Ausonius Episc. M.* 132 c
Epiphania, *urbs altera Syriæ, altera Ciliciæ.* 387 d 389 a
Essen *et Essendia olim Asnide, monasterium Canonissarum in Westphalia* 52 a
Estaveaux *vicus Normanniæ circa Cadomum* 36 c
Est-Angliæ *Regnum, quomodo ad Westsaxones pervenerit* 77 * a
Eudocias *insula, exilium S. Michaelis Episcopi Synadarum.* 260 f
Euthalium, *prope Antiochiam Syriæ.* 383 e
Exandotium, *sive* Exelodunum, *agri Bituricensis.* 68 * c

F

Fasiana *villa ad Somonam, ubi Corpus S. Desiderii Ep. primum substitit.* 256 f
Faventiæ *in Italia monasterium S. Humilitatis.* 205 f
Ferrariæ *in Italia prædicat S. Bernardinus Senensis.* 111 * c
Finchala *locus-solitarius in Anglia non procul Dunelmo* 69 e, *ejus situs et descriptio.* 72 b
Floreffium *Abbatia Præmonstrat. in Belgio.* 131 e
Florentia *S. Humilitas Abb.* 201 *prædicat ibi S. Bernardinus,* 111 * d
Folianum *opp. Umbriæ* 229 b
Fontis Rogi *monasterium, vulgo* Fontrouge, *in diœc. Autissiodorensi* 153 c
Fornessia *Ord. Cisterciensis monasterium in Anglia.* 81 c
Francum-Castrum *Reatinæ diœcesis.* 106 * e
Fraxineti *Castrum in Provincia* 186 c *a Saracenis quando captum et quando receptum.* 186
Fulginium *urbs Umbriæ S. Florentius monachus.* 50 b *S. Vincentius Episc.* 6 *sec.* 299. *A Totila captum et eversum.* 299 f
Furcella *opp. diœc. Aquilanæ in Aprutio* 131 * c

G

G

Gandersheim *monasterium in Ducatu Brunswicensi.* 51 f
Gandigora, *prope Antiochiam.* 410 c *et* 412 a
Gariliani *arx in Campania Saracenis tradita* 238 f
Gemblacum, *sive* Gemmelaus *in Belgio monasterium S. Guiberti : ejus descriptio* 261 a
Gennabi Aurelianorum *coronatus Ludovicus VI Rex Francorum* 82 c
Genua, *patria S. Desiderii Episc. M.* 246 a *Reliquiis ejus honorata* *ibid.* b
Gerdense *monasterium in Westphalia.* 7 * d
In Germanicia, *Coele-Syriæ exulat S. Lucifer* 30 * a
Germium *in Lotharingia, patria S. Guiberti.* 262 c
Gorziense *monasterium, in quo habitavit et obiit S. Guibertus.* 261 b
Graciacum *opp. Galliæ.* 59 * b
Grimaldi *castrum in Provincia.* 186 c
Guarda *pagus Provinciæ.* 186 c

H

Hastinges *opp. in Anglia.* 78 d
Helenopoli *catechumenus factus Constantinus Imperator* 18 f
Herefordiæ *urbis origo* 72 * a *ejus excidium sub Griffino Walliensium Rege et Algaro comite.* 72 * b *ibi sepultus S. Ethelbertus Rex M.* 76 * a b c
Herisia *prope Paderbornam in Westphalia, S. Saturnina et Sociæ.* 7 * b
Hermopolis parva *Episcopalis in Ægypto.* 30 b
Hetruriæ *populi diversi* 91 * d
Heymenburg *propre Coloniam* 49 f
Hieracium *app. Calabriæ* 14 c
Hierapolis *Civ. Syriæ Euphratesiæ* 414 a
Hierosolymis *S. Joanna uxor Chusæ* 274
† Honofrii *mouasterium in Palæstina* 122 * b
Hunonis-curia *an prope Tolosam in Gallia* 12 d

I

Iberi *Orientales* 346 a
Igauna *fluvius Galliæ* 165 d
Indense *Monasterium prope Aquisgranum* 46 d
Indria 59 * b
Insula Germanica, *Monasterium S. Petri Cellense.* 43 b
Insula *vicus prope Trecas in Gallia* 43 b
Istorp *in diœc. Paderbornensi* 8 * c
Introducum *in Aprutio* 130 * d
Istria *SS. Zebellus, Servulus, et Secundinus : ejus situs* 279 c
Isorella *in diœc. Brixiensi, S. Anastasius* 57 * c

J

Julittæ Castrum *in Provincia* 189 d

L

Lacusanum *in Provincia* 189 d
Lagny *in Vasconia* 175 f
Landellæ *in extrema Normannia S. Ortarius* 36 b
Laodicea, *patria S. Vincentii, Fulginatis Ep.* 299 b
Laterinum *opp. Tusciæ.* 133 * b
Leffiense *monasterium O. Præmonstr. in Belgio* 269 f
Lemovicum *Urbs Aquitaniæ S. Lupus Episc.* 172
Lerinus *insula et monasterium, S. Vincentius Presb.* 28 b *ejus monachi non fuerunt Semipelagiani* 296
Levisium *insula, exilium S. Desiderii Episc.* 254 f
Libanus *mons Phœniciæ, prope illum natus S. Thallelæus M.* 12 * b
In Libya *aliquot SS. Episcopi Confessores* 29
Licetum *monast. in diœc. Senensi* 120 * a
Lidburia *Ecclesiæ S. Ethelberti donata* 76 * b
Linarolum *in diœc. Papiensi* 192 d
Lingonum *civitas, a Rege Croco obsessa capitur* 247 b *S. Desiderius cum aliis MM.* 244
Lisa *fluvius Flandriæ* 44 c
Lobiense *monasterium in Belgio* 266 e
Lodigianus *ager in Insubria* 113 * e
Lomellum *in Provincia* 189 d
Larius *lacus, prope Comum in Italia* 166 e
Lubriani Castrum, *in Tuscia* 95 d
Luca *Civ. Tusciæ obsidetur et liberatur* 113 * a b *S. Silaus Episc. Hibernus et Monasterium S. Justinæ* 62 c
Luciacum *in diœcesi Carnotensi Canonicorum Regularium* 78 * e
Luggo *fluvius in Comit. Herefordiæ* 75 * c
Lunegiana *regio Hetruriæ* 113 * a
Lusitaniam *Suevi possident* 5 *sec.* 32 d
Lychnis, *civitas Thraciæ* 337 d
Lychnonum *sive* Onuphis U. *Episcopalis in Ægypto* 30 c

M

Sancti Macarii *pagus in diœc. Burdegalensi* 175 d
Magia, *pagus prope Antiochiam* 354 c
Mandræ, *cur vocentur monasteria* 301 b c
Mansdorff *antiquitus* Manestede *prope Coloniam* 49 d
Margarita *nunc* Gorgona *insula* 170 e
† Mariæ Castellum *in Umbria* 231 b
† Mariæ in Malta *monasterium Virginum juxta Faventiam* 210 a
† Mariæ a Scala, *hospitale Senis* 120 * c
Marsanum *Regio in Vasconia* 175 c
Massa *opp. in Comitatu Tudertino* 97 e *Patria S. Bernardini Senen.* 93 * b, 99 *, 141 *
Maures *seu Mauri-Silvæ in Provincia* 186 c
Mauritania Cæsariensis *SS. Timotheus, Polius, Eutychius MM.* 4
Maurus mons *Syriæ* 302 e
Maurus mons *in Provincia* 186 a
Medina a Rivosicco *opp. in Regno Legionensi.* 31 f *et* 32 b
Prope Mediolanum *ecclesiam construit S. Bernardinus.* 111 * b 128 * a *Ibidem clarescit* 127 * e f *civium ibidem laus.* 128 * a
Meduntum *urbs ad Sequanam in Gallia* 144 * e
Medweya *fluvius Angliæ* 270 d
Melas *fluviolus Syriæ* 58 b 335 f
Mella *fluvius agri Brixiani in Italia* 278 f
Mens *mons Galatiæ primæ* 442
Menelaitus *Episcopatus in Ægypto* 30 b
Mentuniacense *Monasterium, prope Trecas in Gallia* 43 b
Miliana villa *in Lusitania, ubi passus S. Mantius Martyr* 31 e
Monembasia *urbs Archiepisc. Laconiæ* 426 b
Mons-bellus *locus in Provincia* 189 b
Mons S. Guiberti *in Brabantia, datur monasterio Gemblacensi* 262 a
Mons-Guernerus *in Anglia* 76 * a
Mons-leonis *in Umbria* 104 * f 14 c 231 b
Mons-marus *prope Reate* 154 * f, 155 * a
Montis Majoris Monasterium *prope Arelatem.* 39 d

Mons

Mons mirabilis *prope Antiochiam Syriæ, habitatio S. Symeonis Stylitæ Junioris* 301 *ejus descriptio* 302 c
Mons-niger *opp. diœc. Senen.* 133 * b
Montella *castrum in diœc. Senensi* 94 a
Monte-milo *in Piceno* 132 * b
Mons-politianus *in Tuscia* 132 * e
Montesianum *in diœc. Senen.* 132 * b
Mons-regalis *opp. Galliæ in Condomio* 176 b
Moritonia *in Santonibus, Patria S. Ausonii Episcopi Martyris* 133 a
Munio *fluvius, prope Florentiam* 211 a
Muratum *opp. Alverniæ Superioris* 69 * a
Muravera *in Sardinia* 38 * d
Mutinæ *prædicat S. Bernardinus* 111 * c
Mylitorum *prope Antiochiam Syriæ* 354 b

N

Nannetibus *in Britannia Armorica passi SS. Donatianus et Rogatianus Fratres* 281, *eorum intercessione obsidio solvitur* 282 c
Navilius *fluvius Italiæ non procul Brixia.* 57 * c
Neapolis *Hebræis* Sichem. *Sæviunt ibi Samaritani in Christianos* 305 c
Neapolis *Civ. Campaniæ, Episc. S. Euphebius.* 238
Nemausus *urbs Galliæ Narbonensis, S. Baudelius Martyr* 25 * 26 *
Neronis villa *vel* Noeronis villa *in diœc. Senonensi* 159 e
Nicæa *Bithyniæ ex parte terræ motu subvertitur* 348 b
Nicææ *Provinciæ, S. Hospitius Reclusus* 40 b *situs ejus et Episcopus S. Siacrius* 257 b c
Nicomedia *subvertitur terræ motu* 348 b
Nivella *monasterium et opp. Brabantiæ* 51 f
Nonza *opp. in Corsica, celebre cultu S. Juliæ V. et Martyris* 169 c
Nugherium Castellum *in Provincia* 186 d
Nursia *in Umbria, S. Eutychius Abbas.* 106 * e 251 c

O

Oasis Superior *quo relegatus S. Ammonius ab Arianis* 29 c
Oldenheerse *in diœcesi Paderbornensi* 8 * c
Onuphis *dicta Lychnonum, Episcopatus in prima Ægypto* 30 c
Orna *fluvius Normanniæ* 36 c
Onellum *in Umbria* 221 f
Orontis *fluvii Syriæ descriptio* 302 e
Otriculum, Utriculum, *opp. Italiæ antiquum et novum, utriusque situs* 167 c
Oza, *rivus prope Trecas in Gallia* 43 b

P

Pachnemunis *Episcopatus in Ægypto* 29 f
Paganellum *in Umbria* 229 a
† Palladii *pagus in Biturigibus* 67 f
Panicale Castrum *Tusciæ* 97 d
Pantapolis *duplex, utriusque situs* 144 a
Papiæ *S. Theodorus Episc. Urbs a Pipino Franc. Rege obsessa miraculose servatur* 70 * e *Ibidem templum ædificat S. Bernardinus* 108 * 111 * *corpus S. Aureliani Martyris* 129
Paradisus, *urbs Syriæ* 352 c
Parentium, *civitas Istriæ* 86 d
Paretonium *Episcopatus adjacens Libyæ* 30 a
Parma *fluvius Italiæ unde civitati nomen* 184 c
Passinianum *monasterium Ord. Vallumbros.* 195 c
Patricii villa *in diœcesi Senonensi* 159 e
Pelia *fluvius Italiæ, circa Urbem-veterem* 85 c
In Pentapoli *Libyæ aliquot SS. Episcopi Confessores* 29
Penthucula *monasterium apud Græcos, S. Marcus Anachoreta* 57 * e
S. Perpetuæ Monasterium *prope Faventiam* 208 b
Pertha *in Scotia, patria S. Guilielmi Martyris* 270 b
Perusii *in Umbria prædicat S. Bernardinus* 111 * *ultimum eo venit* 129 * b *ibi vivit B. Columba Reatina* 149 *. *Patrona dum viveret* 198 *. *Urbis descriptio* 173 * c. *Urbis sigillum* 194 * a
Pescia *vallis et oppidum in Hetruria* 195 c
Peza *fluvius Hetruriæ* 195 c
Phalacrina antiqua *sive* Civitas Ducalis. 129 * e
Phili *Episcopatus in secunda Thebaide* 30 b
Phinabla, *locus in Thebaide, quo relegatus Adelphius Episcopus* 29 c
Phragonis *Episcopatus in Ægypto* 29 f
In Piceno *agro prædicat S. Bernardinus* 113 * d
Placentiæ *in Italia natus B. Philippus* 428 c f
Podium Picentiæ *diœc. Aquilanæ* 131 * d
Polocia, Polotska *Metropolis Lithuaniæ.* 236 d
Pombierum *Lusitaniæ prope Conimbricam* 173 d
Pons-Gudanus *prope Carnutum* 78 * f
Poranum *in diœc. Urbevetana.* 91 e
Porphyreone *Justinianus templum construxit* 305 a
Poso, *fluviolus Galliæ* 59 * b
Pratum, *oppidum Tusciæ* 98 * f
Prisciniacum *in Gallia Lugdunensi, Corpus S. Desiderii Episcopi* 255 e

R

Rassolum *Ordin. Vallumbrosani Abbatia in Apennino.* 202 e
Ravennæ *S. Marcianus Episc. M.* 128 *S. Martyria vel Martyrius* 6
Reate *in Umbria patria B. Columbæ Virg.* 153 * a *Ibidem celebrata Canonizatio S. Dominici. Dicitur habere Corpus S. Barbaræ V. et M.* 153 * a
Regium *Civ. Calabriæ* 14 c *ibi concionatur S. Bernardinus* 111 * c
Rhegium *urbs Thraciæ. Subvertitur terræ motu.* 348 b
Rhosus, *urbs Syriæ* 303 a
Rimuiacum *in diœcesi Senonensi* 160 e
Rivus turbidus *Castrum in Provincia* 189 a
Roffæ *in Anglia S. Guilielmus Martyr.* 270 d
Romam *peregrinatus Offa Rex Merciorum* 76 * c
In Romandiola *collapsam Religionem restituit S. Bernardinus Senensis* 113 * d e
Rosopolis *in Cilicia* 307 c
Rossana *opp. Italiæ inter Parmam et Regium.* 209 c

S

Sabis *fluvius Hannoniæ* 131 e
Sagumense *Monasterium in Regno Legionis ubi caput S. Mantii* 32 a
Sais *Episcopatus in prima Ægypto* 30 d
Salavelt *opp. ad Salam fluvium in Thuringia* 54 f
Salernum *translatæ Reliquiæ SS. Elpidii, Cyonis, Elpicii* 286 a
Salona *urbs Dalmatiæ* 145 a *et* 147 c
Saltzo *vulgo* Soltz *in Franconia* 58 b
Salvigniacum *in agro Borboniensi* 68 * c
Sambus *prope Antiochiam* 372 c
Sancti Patris *opp. diœcesis Aquinatis* 193 c f *S. Fulcus.*

San-Sospir

San-Sospir *Peninsula Provinciæ* 41 b
Sardilus *opp. Sardiniæ* 38 * d
Sardinia *quomodo ad Aragones pervenerit* 48 * c d
ejus Primas Episc. Calaritanus 48 * e f
Sassaris *civitas Sardiniæ* 45 * d
Schedia *Episcopatus in Ægypto* 30 b
Scopulus *Mons prope Antiochiam* 302 f, *in eo monasterium.* 418 b
Segianum *opp. ubi primum cœpit concionari S. Bernardinus* 122 * b, 131 * f
Segusium *opp. in Alpibus restitit Constantino Magno* 18 e
Seleucia *altera in Syria, altera in Isauria* 365 f *et* 367 a
Sempringamum *monasterium in Anglia* 12 d
Senatoris monasterium *Papiæ* 129 f
Senis *oriundus S. Bernardinus,* 91 * a 129 b *Ibidem cum fructu prædicat* 112 *
Senogallia *civitas Piceni* 228 d
Severa *pagus prope Antiochiam* 341 f
Sicilia *colit Constantinum Imp.* 14 a
Silargius *oppidum Sardiniæ* 38 * e
Slavorum; gens *qualis fuerit* 56 e
Soina, *quo relegati ab Arianis Hierax et Dioscorus Presbyteri* 29 c
Solemniacense *monasterium in agro Lemovicensi* 172 e
Sora *civ. in Campania* 131 b
Spoletum *civitas Italiæ* 104 * d
Stacerva *locus prope Bituricam in Gallia* 178 a
Staffora *fluvius Italiæ inter Papiam et Dertonam* 185 b
Stivalis *villa prope Biturigas* 64 * c
Sutveno, Sutphania *Comitatus in Belgio* 51 e
Sura *civitas Episcopalis Syriæ* 385 f
Synadarum *urbs in Phrygia, Episc. S. Michael* 259

T

Tabia *urbs Galatiæ cui affingitur Martyrium S. Meletii et Sociorum* 432 c
Tanis *Urbs Ægypti* 30 b
Tarba, *sive* Tarbia *Metropolis Guasconiæ S. Missolinus M.* 300 a
Tartuliensis *villa in Sardinia.* 56 * b
Tasus *Insula, exilium S. Nicephori Patr. C P.* 260 f
Tergestum *urbs Istriæ, patria S. Servuli.* 280 a
Theate *civ. Aprutii S. Eleutherius* 43 c
In Thebaide Superiore *exulat S. Lucifer.* 30 * b
Thionum *in diœc. Aquilana.* 131 * b
Thmuis *urbs Ægypti* 30 *Varia ejus nomina,* 145 b
Ibidem passus S. Donatus et Socii 144
Tiberinus vicus, *prope Antiochiam* 408 b
Ticinus *fluvius Insubriæ* 111 * b
Tolosæ in Gallia *S. Hilarius Episc.* 11
Tonaburg *Castrum prope Treviros* 53 d
Tornodorum *civitas Galliæ* 165 a
Trecis *in Gallia S. Maurelius Presb.* 43
Treviri *restaurari cœpti sec.* 4 24 a
Turbia *vicus diœc. Nicæensis in Provincia* 41
Turnhoutum *in Campania Brabantica* 261 b
Turris Castrum *in diœcesi Urbevetana* 94 b
Tusciæ *laudes.* 110 * f

U

Urbs-vetus *vulgo* Orvieto 85 c
Ursaria *in Umbria diœc. Cortonen.* 132 * a

V

Vallis-lilii *sive* Valliliæ *monasterium in agro Senonensi, vulgo* Vareilles 157 f
Vallis umbrosæ *monasterium in Hetruria.* 84 * c
Valvense *opp. prope Aquilam* 131 * b
Vasatum *vulgo* Bazas *in Gallia ad Garumnam* 173 b
Venetiis *prædicat S. Bernardinus* 111 * c
S. Venantii *opp. in Arthesia.* 44 c
Verona *urbs Italiæ S. Anno Episc.* 258 *S. Lupicinus Episc.* 152 *Ibidem prædicat S. Bernardinus Senensis* 111 * b
Vespriniensis *diœcesis in Hungaria* 143 * f
Vesuntione *an transierit Constantinus in Maxentium movens.* 20 a b
Via-Cava *Castrum Provinciæ* 189 d
Viennæ Austriæ *Variæ Sanctorum Reliquiæ apud Carmelitanas.* 8
Vienna *Galliæ S. Desiderius Episc. M.* 253
Villa-nova *in regno Legionensi, ecclesia S. Mantii* 31 f
Vincenna *fluvius apud Pictavos* 66 * c
Viqueria *civ. Italiæ* 185 b
Virunum *opp. Dominii Veneti* 140 * a
Viterbii *concionatur S. Bernardinus* 112 * a
† Vitus *oppidum Sardiniæ* 38 * d
Volaterræ *tabula Nominis Jesu a S. Bernardino curata* 139 * a b
Vulsinum *in Umbria diœc. Urbevetanæ* 132 * f
Vulteranum Castrum 131 * f

W

Wastinensis pagus *vulgo le Gastinois* 160 a
Wellestrem *locus in Anglia* 71 a
Wilsingham *sive* Wilsingam *in Anglia* 72 a
Wirus *fluvius Angliæ* 70 a

X

Xantis *opp. Cliviæ* Santen 57 b

Y

Yberge *vicus Morinorum in Flandria* 44 c f
Ysosium *vicus diœcesis Aquensis in Vasconia* 175 a

Z

Zugri *Episcopatus Libyæ* 30 b

INDEX ONOMASTICUS

IN TOMUM V MAJI.

A

Abiectinus, *abiegnus* 217 * f
Abradicare, *separare* * 237 f
Absolutus, *desperatus de vita* 211 * a
Abyssare, *immergere* 108 b
Accidentiæ, *symptomata* 80 b
Acephala, *tyrannus* 50 c
Aculea, *cuspis campanaria* 221 * c
Adminiculus, *minister* 61 * c
Admiraldus, *Archithalassus* 48 * d
Adtinxi, *attigi* 187 e, 188 f
Advigilium, *Laudes Matutinæ* 55 c
Advocare, *patrocinari* 218 * e
Afror, *acidus fœtor* 201 * b
Agrumina, *olera* 201 * b
'Ακούβιτον, *mensa* 452 a
Albarellus, *calathus ex albo vimine* 181 * b
Aldii et Aldiæ; *vernaculi, æ* 68 d
Alietas, *diversitas* 215 * b
Allegorizare, *allegoriam explicare* 164 * c
Alumna, *nutrix* 206 * b
'Αμαγγάνευτος, *sincerus* 629 a
Ampullæ, *convitia, Franc.* pouilles 81 f
Analogium, *pulpitum, ambo* 162 c
Anatr pe, *vomitus* 85 d
Ancha, *coxendix,* Anchæ *lumbi* 182 * b 191 f
Angariæ, *molestiæ* 78 * f
Angariare, *affligere* 204 * e
Anula, *vetula* 61 * f
Anziani, *Senatores* * 219 e
Aporia, *pro* aporrhœa, *defluxus* 178 * d
Appodiare, *sustentare* 168 * e
Arancium, *pomum aureum* 211 * b
Archigenus, *medicus* 184 e
Architector, *architectus* 221 * c
Αρῆνα, *theatrum* 14 * d
Arpenna, *jugerum* 59 e
Assis, *asser* 209 a
Aurigare, *gubernare* 268 b
Azurinus, *cœruleus* 205 * b

B

Baccalarius Theologiæ 174 * c
Baldachinum, *umbella* 217 * b
Bannus, *decretum* 54 b
Bara, *lectica* 115 * c
Barile, *vasculum* 107 * b
Berlingotii, *scriblitæ* 167 * d
Berretinus color, *griseus* 102 c
Biretum, *pileolus* 106 * a
Birotum, *carruca* 160 d
Bitumitus, *bitumitanus* 182 * a
Bladum, *frumentum* 213 b
Bracrium, *herniæ vinculum* 192 b
Βραχίον, *braccæ* 65 c
Brodium, *jusculum* 192 * e

C

Camasinus, *ex subtili lino* 409 e
Camisia, *interula* 155 * b
Canana, Cantina, *celle vinaria* 61 * d
Canistrula, *parvum canistrum* 193 * f
Canfalon, Confalon, *vexillum hinc* Canfalonerius *Sardis* 48 * b c
Captivellus, *misellus* 109 e
Pro Capillo, *pro nihilo* 105 a
Care, *libenter* 209 b
Caristia, Caritudo, *caritas annonæ* 213 b
Carpentaria, *ars fabrilis* 155 * f
Cavilla pedis 178 * c
Caumenia, *id est,* chameunia, *humi cubatio* 155 b
Cerasones, *cerasa majora* 211 * b
Cereostata, *candelabrnm* 157 c
Cerusicus, *chirurgus* 191 b * 220 * e
Cessim, *sensim* 168 * d
Chorizare, *tripudiare* 153 * c
Χρησμοδοσεία, *beneficentia* 26 * f
Chryseus, *aureus* 52 b
Ciaddæ, *azymæ crustulæ* * 175 d
Cicindelia, *luminaria* 92 e
Clarare, *illustrare* 69 * a
Claveus, *clavo factus* 195 * b
Cokerman, *Scotice Inventitus* 270 d
Colera, *an morbus ictericus?* 192 e
Collaterare, *ad latus alicui sedere* 81 f
Combustio, *conturbatio* 198 * c
Compatriota, *civis* 166 * e
Concambium, *commutatio* 60 a
Confessoratus, *officium Confessarii* 201 * b
Conquestum, *acquisitio* 219 a
Conthoralis, *uxor* 53 f
Contrata, *vicus* 117 * a
Convalere, *convalescere* 195 * d
Conventiunculum, *conciliabulum* 208 * c
Copula, *pileolus* 106 a
Coriatus, *religatus* 94 e
Crassari, *intumescere* 178 * e 191 * c
Cratera, *ampulla* 61 * f
Crucia, *furcilla axillaris* 93 d
Cuba, *dolium* 61 * d
Cubuclesius, *an Mansionarius ecclesiæ?* 307 c
Cultellum, *cultellus* 184 c
Cultra zendadi, *culcitra linea* 90 a, 93 b
Cultrum terræ, *jugerum* 182 d

D

Debriatus, *inebriatus* 270 e
Delubrum, *fons baptismalis* 167 * e * 182 e
Diffidatus, *desperatus* 167 * a 178 * e
Diminutus, *pusillanimis* 150 * f
Dismembrator, *distractor* 60 b
Dominicatus, *dominium* 60 b

E

Effodiri, *effodi* 41 * c
Enxenium, Exenium, *munus* 199 * f
'Ετεροφθαλμίαι, *præstigiæ* 20 * f
Eruderatus, *expurgatus* 183 f
Eulogium, *prædicto* 151 * a, 210 * f, 217 * b
Exarsus, *incensus* 64 * b
Exorditus, *exorsus* 207 * a
'Εξέρκετος, *Exercitus* 446
Expertus, *passus probatus* 150 * f

F

Factura, *necromantia* 115 * d

Fastiditus

Fastiditus, *tædio torpescens* 207 * d
Fastus, *ornatus* 155 * f
Feminula, *muliercula* 60 * e
Fenestrula, *fenestella* 192 * e
Filocaptus, *amore captus* 102 e
Fistulitus, *carcinomate infectus* 203 * c
Flasculus, *phiala* 98 f
Forestum, *jus venandi* 60 a
Formula, *reclinatorium orantium* 60 * d
Fortellitia, *munitio* 207 * b
Franciosus, *Franciscus* 191 * a
Freda, *tabella in sacris danda ad pacem* 67 * e

G

Gastrimagia, *gula* 193 * b
Gatta gattus, *felis* 190 * e 199 * f
Gioba, *tuber* 84 f
Gratæ, *crates* 171 * d
Guatum. *glastum, herba tinctoria* 156 * a
Γυνή, *γυνῆς* 384 e
Gutta, *podagra* 220 * d
Gutta serena, *morbus in oculo* 104 * f

H

Hemigranea *dolor medii capitis* 116 * b

I

Icona, *imago* 204 * b
Idolatria, idolatrans 99 * d
Imboscata, *insidiæ militares* 202 a
Immobilitare, *immobilem reddere* 189 * e
Importunium, *importunitas* 180 * d
Incisorium, *novacula* 42 * f
Incontinuitas, *incontinentia* 162 a
Integrissimus, *integerrimus* 212 * c
Intepiditus, *tepefactus* 187 * c
Interponere, *procrastinare* 197 c

J

Jujubæ, *zizyphæ, pruna Africana* 173 * a
Julep, *decoctum ex herbis* 211 * a
Jugitas, *assiduitas* 163 a

K

Κανδῆλα, *candela* 413 b
Katricolatus, *craticulatus* 200 d
Κοιβουκλεῖον, *cubiculum* 149 e
Κουβικουλάριος, *Cubicularius* 149 e
Κωνφέκτωρ, *carnifex* 444

L

Labandago, *balistæ genus* 34 * a
Lagenuscula, *laguncula* 184 * f
Laterina, *latrina* 201 * b
Λεκτικάριος, *Lecticarius* 409 * c
Licentiare, *dimittere* 174 c
Limare, *oblique intueri* 265 b
Lycisca, *canis venaticus ferox* 57 a

M

Mafors, *peplum* 4 * e
Malenconicus, *melancholicus* 187 * f
Malleare, *tundere* 115 * a
Mandya, *chlamys* 303 e
Manentes, *villici* 68 b
Mantellina, Mantellum *chlamys* 173 * b 205 * f
Massaricinus, Massarius, *colonus* 68 b
Matrona, *patrona* 359 d
Mauseolum, *sepulcrum* 184 f
Mazzerius, *clavæ portitor* 154 *
Melodima, *musica* 157 f
Mercantia, *merx* 166 * e
Metatus, *territorium, diversorium* 26 * f 42 c
Micatus, *ursi vox* 57 a
Miliarium, *pondus* 1000 *librarum* 221 * d
Minorata, *imminuti pretii jus* 78 * f
Mirta, *myrtus* 217 * a
Mugitiæ 158 * d
Mundibordis, *tutor, advocatus* 59 b
Myrmicoleo, *formicarum vorator* 202 * c

N

Naibum, *fritillum* 111 * e
Nasistergium, *emunctorium linteum* 180 * e
Nephias, *Euroboreas* 205 * e
Nihilitas, *nullitus* 105 a
Nictorium cataplasma, *ruptorium* 178 * c
Nobilista, *nobilis seminarii alumnus* 174 * e
Nomen, *persona* 283 b

O

Objurgiosus, *objurgatorius* 136 * f
Occursus, *obveniens* 116 * f
Ὀδοστασία, *insultus latronum* 405 c
Opitulamen, *juvamen* 105 c
Ὀψίκιον ὀψικεύειν, *obsequium, obsequi* 425 c
Organeus, *organicus* 109 * f

P

Panorum terræ, *an jugerum* 212 b
Paradisus ecclesiæ, *atrium* 422 c
Parvissimus, *exiguus* 163 b
Passor, *patiens* 111 f
Pater nostra, *corollæ precatoriæ* 185 * e
Pavonacius color, *violaceus* 12 * f
Pelteolus, *nolula* 209 b
Pereclixion, *Cerrus arbor.* 153 * f 206 * e
Peregrinagium, *peregrinatio* 163 * b
Περώνη, *remissio* 20 * f
Perities, *notitia* 171 * c
Petia, *pars* 68 b
Phalanga, *phalanx* 282 f
Phalera, *ephippium* 214 * b
Philocaptus, *amans* 135 * c
Phitonizare, Pythonizare, *agi per spiritum insidentem* 187 * e, 190 * c
Physicus, *medicus* 210 * f
Pietantia, *portio monastica* 103 c
Pinsare, *pinsere* 167 * d
Pinzocha, *Tertiaria alicujus Ordinis* 158 * d
Piscaria, *piscina* 76 a
Pittacium, *scheda, epistola* 60 * d, 71 * a b
Platellus, *scutella* 98 * f
Pleuris, *pleuritis* 193 a * 194 e
Plumecula, *plumula* 207 c
Plus, *majus* 158 * a
Podium, *sustentaculum* 205 * f
Polyandrum, *sepulcrum* 164 c
Pontificare, *Pontificatum gerere* 290 a
Postilimia, *porta* 200 * a
Φοῦρνος, *furnus* 446
Præconari præconandus, *prædicare, prædicandus* 164 f, 188 c
Πραιπόσιτος, *Præpositus* 149 d
Precaria, *jus beneficiale* 78 * b, 60 b
Predella, *suppedaneum* 211 b
Primities, *primitiæ* 210 * c
Protulens, *proferens* 104 * d

Providitor, *provisor* 103 c
Προυποςτολή, *procursus* 417 b
Pulta, *puls* 205 * b
Puncta, *pedis extremitas* 115 * f, 116 * d
Πυριθέω, *incendo* 147 d

Q

Quæstuare, *emendicare* 104 f
Quinternus, *complexus* 5 *foliorum chartæ* 225 * c

R

Recidivare, *relabi in morbum* 181 * c
Recommittere, *commendare* 195 * c
Refloridus, *iterum florens* 175 * b
Remansus, *remanens* 247 e
Repuberare, *iterum vegetari* 175 * b
Ῥηναγωγέω, *decipio, per nares duco* 20 * f
Ribaldus, *scelestus* 135 * d
Ripa, *rupes* 97 b
Rivalis, *in modum rivi profluus* 27 * e
Rosatum Pascha, *Pentecoste* 213 * b 384 a

S

Σάβανα, *linteamina* 400 f
Salseratus, *ferus* 277 f
Sandrium, *arenaria* 68 b
Scabellizare, *pedes sustinere* 77 d
Scamellulus, *scabellum* 239 a
Scarlacteus color, *ruber* 92 e
Scinifex, *cynips* 196 * e
Scotta, *malleus ferreus ad molarem lapidem acuendum* 62 * f
Seca, *serra* 96 e
Sedimina, *habitationes* 68 d
Σελλα Σελλίον, *sella* 13 * a, 40 f
Sentimentum, *sensus* 108 a
Sequentiæ, *in Missa unde* 182 f
Serreus, *in modum serræ dentatus* 182 * d
Signeta orationis *globuli serti precatorii* 205 * f, 207 * f
Signetum, *signaculum* 205 * f
Σίγνον, *signum* 187 a
Σκρινιάριος, *Cancellarius* 386 d
Solatiose, *per jocum* 208 c
Solevare, *sublevare* 210 * d
Soma, *corpus* 157 f
Sonalium, *nola* 209 b
Sororissa, *monialis* 164 * e
Sotulares, *calcei* 154 * e * 165 * a
Sparzata, *septum clatratum* 190 e
Σπεκουλάτωρ, *spiculator* 13 * a
Spicum, *nardus* 210 * d
Splendificus, *illustris* 156 f
Stafetta, *tabellarius* 199 * e
Stallus, *hospitium* 164 * e
Stamina *interula ex lino et lana texta* 85 b
Stampæ, *scabella* 117 * a
Στατὴρ, *candelabrum* 417 b
Staurophoria, *cruces ecclesiæ* 157 c
Stellutiæ, *stellulæ* 155 * b
Stimolatus, *fervens* 110 b
Stropiatus, *mancus* 192 a
Stupitus, *stupefactus* 160 * b
Subagitare, *subdubitare* 208 * c
Submontoria brachiorum, *axillæ* 220 * b
Succare, *sugere* 170 * c
Sundrium, *an fretum?* 68 b
Superesse, *instare imminere* 109 e
Superstes, *præfectus* 99 d
Suspectio, *spes, fiducia* 64 * f

T

Tantillulus, *tantillus* 68 * f
Tina, *vas ligneum* 103 * b
Tincta, *littera* 53 * f
Tobalia, *mappa* 98 * f
Tormentare, *cruciare* 204 * c
Tortitudo, *curvitas* 265 a
Totennis, *totidem annorum* 182 * c
Traspol, *operimentum* 41 * f
Triumphales charticellæ, *id est lusoriæ* 97 * e
Tristus, *pravus* 197 * 367 a
Trutannicus, *scurrilis* 158 d
Turachium, *epistomium dolii* 107 * b
Tuscus, *rudis* 155 * b

U

Urbicus, *civis* 184 c

V

Væcordia, *præcordia* 207 * d
Vasallus, *subditus* 92 f
Vegeticulus, *doliolus* 89 d
Veges, *dolium ligneum* * 178 e
Veternus, *antiquus* 162 d
Θηκάριον, *theca* 423 b
Viare, *ambulare* 161 f
Vibramen, *coruscatio* 165 a
Volta turris, *cavea* 96 d

INDEX MORALIS

IN TOMUM V MAJI.

A

Absolutio *magno peccatori statim a confessione impertita a S. Symeone Stylita* 387 d
Abstinentia *S. Ortarii* 37 *ac B. Joannis Bonvisii* 109. Abstinentia *B. Columbæ ab omni fere cibo et potu exploratur* 185 * b c *defenditur* 186 * c d, *Ostenditur non fuisse naturalis, nec diabolica, sed a Deo* 187 *. *Eadem Beata* Abstinentiam *adhuc in utero materno visa diligere* 153 * b. Abstinentiam *suam confessarii judicio subjicit* 192 * d. *Vide* cibus, jejunium.
Adolescentia *pie transacta a S. Donato* 146 d, *a S. Bernardino Senensi* 93 * a b, *a S. Baudelio* 26 * c, *A B. Erenfrido ut Principem decebat* 50 e. Adolescens *S. Ortarius annorum duodecim fit monachus* 36 e
Adversitates *pro Deo ferre quantum prosit, moriens docet B. Joannes Bonvisius* 124 d. *In* Adversis *suos non deserit* 254 f
Adulterium *causa proditionis in Regem adulterum* 187 e. Adultero *Regi resistens S. Ivo Episc. Carnotensis varie vexatur* 80 * d e
Ex Agricultura *ad Episcopatum assumptus S. Desiderius* 246 a
Alapam *patienter excipit S. Thomas Salus* 434 d
Ambitio *Episcopatus punita* 70 * f
Amentia *sanata per intercessionem S. Quiteriæ* 175
Ab Amico *proditur S. Petrus Parentii* 88 f, 89 a
Amissa *chlamys repetitur intercessione B. Columbæ Reatinæ* 165 * b
Ampulla *Remensis ad ungendos Reges (ut fertur) per columbam allata* 152 * c
Ancilla *virtuosa S. Julia* 170 b
Angelus *in forma mulieris ministrat S. Godrico* 71 d. *Idem Sanctus* Angelis *familiaris* 84 c. Angelus *equum adducit S. Humilitati iter agenti* 210 e, *eidem panem album adfert* 210 e, *eamdem de nocte educit monasterio* 208 d: *per aerem transfert B. Columbam aliosque varios* 169 * a b. Angeli *in nativitate B. Columbæ apparent* 153 * b: *Eamdem ad Communionem ducunt* 162 * f. *Assistunt S. Symeoni Stylitæ miracula patranti* 327 e, *et contra dæmones* 361 f, *eumque associant a discipulis derelictum* 333 d. *In* Angelos lucis *se transformant dæmones, ut Communionem B. Columbæ impediant* 163 * c. Angelus Custos *clientem ad Symeonem Styl. mittit ut sanetur* 337 e, Angeli custodis *cura pro eodem Sancto* 314 b: *cui et mortem prædicit* 396 c. Angelos Custodes *duos habet S. Humilitas, et quomodo se erga eos gesserit* 215 c d
Animæ *medelam adferre conatur S. Symeon Stylita, dum medetur corporibus* 341 d e. *Idem ostendit quandoque expedire animæ ut corpus obsideat dæmon* 388 a b
De Antichristo, *ut brevi adfuturo, prædicare quantas turbas excitet* 138 * b c
Apum *examen in ore S. Ambrosii infantis, præsagium futuræ eloquentiæ* 153 * f
Apostolis *comparatur Constantinus Magnus Imperator, et quare* 13 d e
Apparet *Christus Constantino Magno Imperatori* 18 a, *Symeoni Stylitæ apparet Missam celebrans* 351 d e. Apparet *Spiritus sanctus in Columbæ specie, et S. Donatum Episcopum creari facit* 151 c. *In specie mellis et columbæ S. Symeoni Stylitæ* 322 c 323 d, *item in specie ignis* 324 a. Apparet *B. V. Maria S. Bernardino, ejus Coronam recitanti* 90 * e. *Et S. Marthæ matri S. Symeonis, de filii gloria eam docens* 405. Apparet *S. Joannes Baptista S. Godrico* 84 a. Apparitiones *Sanctorum variæ, factæ eidem Sancto* 77 d 79 a
Aquam benedictam *fugit dæmon* 82 c. *Quandoque eamdem non horret* 74 a. Aquam *miraculose procurat S. Symeon Stylita* 344 a b c. *Aquis frigidis se immergit ut tentationes superet S. Godricus* 738. Aquis *imperat idem Sanctus* 74 d. Aquas *in pallio trajicit S. Bernardinus* 141 * c d
Aquila *biceps pro tessera Imperiali, quando usurpari cœpta* 49 * b
Arbor *miraculose crescens, deinde in Crucis formam pietate populi curvata, alio loco plantari non permittitur a Deo* 77 * a b
Arcæ *Noeticæ allegorica comparatio cum Ecclesia* 151 * f
Ars *lapides cædendi divinitus infusa* 349 e f
Asellum *suum præ se honorari dicit S. Bernardinus.* 129 * e f Asino *insidens S. Symeon Stylita solitudinem adit* 334 c
Avaritiam *discipulorum suorum increpat S. Symeon Stylita* 331 d, 343 d
Augurium *futuræ Sanctitatis B. Columbæ in Innocentia puerili* 161 * f
Aviculam *videt cum Monachis canentem S. Symeon Stylita* 355 d
Aulicus *pius B. Austregisilus* 60 * b
Austeritatis *secuturæ signa ostendit infans duorum, deinde quinque annorum S. Symeon Stylita* 313 d e *vide* Pœnitentia.

B

Balnei *usus an aliquando prohibitus* 53 d
Baptismus *Constantini Magni Imp. et ritus in eo servati* 14 e f 15 a b. *Ad* Baptismum *B. Columbæ Virg. columba advolat* 323 * d Baptismus *sanguinis S. Rogatiani M.* 283 e f
Barbæ *pilos evellit dæmon S. Symeoni Stylitæ* 359 d
Belluæ *non impetunt Martyres, sed defendunt* 150 f
Blasphemi *in S. Symeonem Stylitam puniti* 392. a b 394 c, 418 b c. *In S. Bobonem* 189 f, *in S. Martyrem* 91 e 95 a, *aliosque Sanctos* 77 * f, 78 * a Blasphemus *in S. Symeonem Stylitam correptus a dæmone moritur* 388 a b, *alius a dæmone obsidetur* 388 c, *tertius punitur et misericordiam consequitur pœnitens* 425 d e
Breviarii *lectiones Historicæ, non semper certissimæ fidei, apud auctorem Vitæ B. Columbæ* 183 * c

C

Cœli *speciem videt adhuc vivens S. Symeon Stylita* 362 c d *Cantu* Cœlesti *recreatur æger S. Godricus* 84 c
Calamitates *propter peccata immitti docet S. Symeon Stylita* 331 d
Calceos *numquam gestare voluit B. Columba* 165 * a
Calumniam *patitur B. Columba propter obsequia ægro Confessario exhibita* 178 * *et levitatem aliquam suarum novitiarum* 192 *, *item quasi verbo contumelioso inter reprehensiones usa* 197 *. Calumniatores

res *nominant hæretici Catholicos, cum respondere nequeunt argumentis eorum* 33 * c
Campanula *nullo pulsante vocat ad orationem* 73 d
Candelam *ad sepulchrum suum accendi jubet S. Martha Symeonis mater* 413 e. Candelarum *usus ad sepulchra Sanctorum seculo* 6 *miraculis probata* 413 d e
Canfalonerius *alias* Confalonerius *Ecclesiæ Romanæ quis sit* 48 * b
Capita *inter manus Martyrum decollatorum pingi solita, occasionem fabulis dederunt* 133 c
Capsa *argentea Missa a Rege Francorum Ludovico XI, pro S. Bernardini Reliquiis* 147 * a b, *eam aufert sacrilege Philibertus Aurantii Princeps, sed non impune* 148 * b c, *nova fabricatur* 148 * d
Captivi *liberati ad Invocationem S. Symeonis Stylitæ.* 333 f. *Et intercessione S. Desiderii Ep.* 255 c
Captivis *liberandis studet S. Bernardinus* 109 * b, 125 * e.
Carbonem *nigrum et ardentem evomit energumena liberanda* 106 * d
Cardinalitia *dignitas recusata a Nicolao Alexio Perusino Ord. Prædicatorum* 150 * b
Caritas *erga Deum B. Joannis Bonvisii* 106. Caritas *erga omnes S. Godrici* 74 b. *Ex* Caritate, *petenti etiam dæmoni dat S. Godricus* 82 b. *Verbum,* Caritas, *dæmon pronuntiare non potest* 82 b, Caritas, *erga pauperes miraculis illustrata* 53 c d, *Vulneratis exhibita a S. Martha* 402. Caritas *erga discipulos S. Symeonis Stylitæ* 357 d. *Idem illis* Caritatem *fraternam commendat.* 351 e f
Carnis tentationes *molestas patitur S. Symeon Stylita.* 325 d *tolerandas docet S. Bernardinus* 125 b
Castitas *B. Ritæ* 227 b Castitatis *Symbolum cingulum album, ab Angelis datum B. Columbæ* 156 * f Castitatis *amore etiam Sororem fugit S. Godricus* 77 c. Castitatem *vovent plures virgines hortatu S. Symeonis Stylitæ* 341 f
Cella *arcta, obscura, squallida et incommoda B. Columbæ Reatinæ* 192 * c. 201 * b
Censum *annuum, dictum Romepeny et Peterspeny, Romanæ Ecclesiæ donat Offa Rex Merciorum* 76 * c
Cereum *accensum tenet S. Symeon Stylita dum orat* 326 a. Cereos *accendendi ritus in honorem Sanctorum 6 seculo* 330 c
Cherubinorum *Statuæ, Antiochiam Hierosolymis delatæ* 313 f
Cibo *per septem dies et plures abstinet S. Symeon Stylita* 314 c. *Idem, ut sine* Cibo *vivat a Deo petit et impetrat* 329 d, *itaque per plures annos victitat* 397 d. Cibum *in loco deserto S. Donato Deus suppeditat* 147 c *Cinere* Cibos *condit B. Columba* 156 * d Cibos *in exequiis distribuendi ritus* 401 e
Cilicium *gestat quinquennis B. Columba* 154 * e
Cingulum *album, symbolum castitatis, ab Angelis B. Columbæ donatum* 156 * f
Circulus *ferreus ejusdem B. Columbæ* 182 * b
Cœna *frugalis et hilaris S. Bernardini Senensis* 128 * e f.
Cogitationes *pravas pellendas docet S. Symeon Stylita* 321 e, *et* Cogitationes *aliorum secretas novit* 342 a.
Cognomina *medio post casum Romani Imperii ævo in usu non fuerunt* 167 d e
Colloquio *pio ad virtutem incitatur S. Bernardinus* 118 * f. *B. Columba ad virtutem coætaneas hortatur* 156 * c
Coluber *per os hominis ventrem ingressus pellitur a S. Symeone* 365 f
Columbæ *proprietates* 152 * c *Applicantur B. Columbæ Reatinæ* 173 * c, 180 * f, 193 * d, *ob* Columbam *ad Baptismum ejus advolantem id nomen ipsi imponitur* 153 * d, *per* Columbam *ampulla Remensis allata creditur ad unctionem Regum* 152 * c, *In* Columbæ *specie Spiritus supra S. Gregorium apparet, et S. Scholastica in specie columbæ Cœlos penetrat* 152 * *item S. Amator Episc.* 153 b
Columnam 40 *pedum ascendit S. Symeon Stylita* 324 b, *altiorem aliam eidem erectam Christus ipse sanctificat* 351 d e, *hanc ille solenniter ascendit* 351 f.
Comam *abscindit, ne maritum accipere cogatur, B. Columba Reatina* 157 * f
Comitas morum *S. Bernardini Senensis* 109 * d
In Commerciis *candor et sinceritas S. Marthæ* 401 e
Communicat *pie singulis mensibus et festis Deiparæ B. Columba* 159 * f. Communio *frequens S. Martha* 6 *sec.* 400 b c. Communio *quotidiana S. Mantii M.* 33 c *permittitur etiam B. Columbæ* 161 * e. *Miraculo approbatur* 162 * e f, 163 a f. *Ratione defenditur* 187 * c. Communionem *B. Columbæ multimodis impedire conatur dæmon* 162 * d 163 * e. *Ad illam Angeli ducunt Beatam* 162 * f. Communione *quotidiana integram Quadragesimam transigit B. Columba* 163 * d. Communione *indignum publice repellit S. Symeon Stylita.* 386 b
Confessarii *imprudentis famæ consulit B. Columba* 181 * f Confessario *suas pœnitentias eadem revelat* 182 * a. *Ejus judicio subjicit suam abstinentiam* 197 * c. Confessario *quam necessaria experientia rerum spiritualium* 202 * d. *In* Confessarium *B. Columbæ suscitat dæmon Calumnias, ut a dirigenda Beata desistat* 164 * e
Confessio *generalis suadetur B. Columbæ* 181 * d. *Ejusdem frequens* Confessio *defenditur* 196 * e. Confessionem *peccatorum præmitti jubet a parentibus, ut puerum sanet, S. Bernardinus* 98 * b. *a* Confessione *statim absolutionem impendit magno peccatori S. Symeon Stylita* 386 c, 387 d e
Confidentia *S. Luciferi, Constantium Imp. arguentis* 29 * e, 30 * c d, 31 * a b c
Confraternitas *disciplinatorum Senis* 93 * f, 119 * d. *Alibi S. Itisbergæ* 44, 45
A Consanguineis *persecutiones patitur B. Columba* 158* d e f. Consanguineos *fugitat B. Joannes Bonvisius* 119 c d
Conscientiæ *teneritudo in B. Columba* 158 * f
Constantia *S. Thallelæi Mart.* 12 *, 20 *
Contemplatio *a Solo Deo docetur, non ab homine* 114 c
Contumelias *patienter sustinet S. Joannes Parmensis.* 182 c. Contumeliose *morbum proximo exprobrans, eodem affligitur* 385 f
Conventicula *clam hæretici celebrant* 87 c
Conversationem *cum secularibus fugit B. Joannes Bonvisius* 113 c
Conversio *mira SS. Macarii et Theodori Cubiculariorum Diocletiani* 149 b Conversio *infidelium Hungarorum per S. Guibertum* 266 e
Corpus incorruptum, *vide* Incorruptum : Corpora Sanctorum, *vide* Reliquiæ.
Crines *S. Symeonis Stylitæ viventis, tamquam Reliquiæ in altari positæ, miraculis clarent* 363 e Crines *miraculose renati ope S. Symeonis* 384 b
Crux *in Cœlis apparet Constantino magno Imp.* 18 a b. *Fulgida et radiata apparet supra Corpus S. Guiberti.* 268 f *et super cellam B. Columbæ* Crucifixus 168 * b. Crux *defendit in periculis S. Symeonem Stylitam* 332 c. Crucis *fulgentis instar post mortem apparet S. Martha* 404 a. Crucem *bajulantis Christi imago divinitus allata B. Columbæ* 213 * a. *E* Cruce *Christus apparet S. Godrico* 76 e f. *Idem Sanctus,* Cruce *ex altari ruente, mortem imminentem Episcopo vaticinatur* 76 c d. Crucis *Sanctæ partem aliquam miraculose accipit S. Symeon Stylita* 417
Crucis signo *plurimos sanat S. Symeon Stylita* 335 d.

Circumsessum

Circumsessum a dæmone 395 e. *Dæmoniacos* 328 a. *Debilem* 317 e. *Manum putrescentem* 393 f. *Cæcos illuminat* 390 c. *Ægrum sanat* 391 e f. Signo Crucis *donum Castitatis confert monacho* 374 c. *Dæmonem expellit* 350, *paralyticum sanat* 396 a. *Alium debilem* 335 d, *et alium dæmoniacum* 378. *spectra fugat* 316 c. *Et dæmonem superat* 326 b. Signo Crucis *aridum brachium sanat S. Hospitius* 42 b. *Cæcum et energumenos sanat* 42 d e: *S. Humilitas eodem signo vulnus curat* 208 d, *et Scrophulam* 213 e, *panem multiplicat* 212 f, *et ægram sanat* 210 d. Signo Crucis *pluviam prædicanti importunam sistit S. Bernardinus Senensis* 98 * d, *lapsum et ulcerosam sanat idem Sanctus* 141 * a b. *Aridum brachium restituit S. Theodorus Ticinensis Episc.* 70 * e Crucis signo *munitus Arnum exundantem transit S. Joannes Parmensis* 183 a. *Draconem interficit S. Servulus* 280 c. *Efferati tauri mitescunt* 277 e. *Cæco visus restituitur* 369 e. Signum Crucis *fugit Dæmon* 84 e. 160 b, *et virtutem ejus confitetur.* 377 f
Currus *lucidus e Cœlo apparet S. Symeoni Stylitæ* 362 c.

D

Dæmon, *in quibus draconi similis* 170 * d. *Quo pacto amicos suos remuneret* 360 c. *Variis modis S. Symeonem Stylitam vexat* 359 e. *Instar Regis eidem apparet* 316 c. *Machinationes aliæ contra eumdem* 318 a b c, 326 c, *et contra S. Godricum* 73 f, *nec non apparitiones variæ* 82 c 84 c. *Ejusdem Sancti contra* Dæmones *fortitudo* 84 d e. Dæmoni, *ex caritate petenti poma, dat S. Godricus, quamvis τὸ Caritas pronuntiare is nequeat* 82 b. Dæmonem *multa pollicentem fugat S. Bernardinus Senensis* 140 * d. Dæmonibus *terribilis S. Elpidius* 285 f. Dæmon *Crucis signum fugit* 84 e, 160 b, 337 f. Dæmones *quandoque etiam sacratissima quæque non timent* 82 d *dolent Confessariis suas aperiri insidias* 78 d, *et Confessarium B. Columbæ* Dæmon *vexat* 164 * e. Dæmoni *peccatores comparat S. Bernardinus* 139 * f. Dæmonem *inadvertenter nominans, tamquam gravi commisso peccato, plorat B. Columba* 158 * f. Dæmoniacos *plures sanat B. Orlandus* 84 * e f, 85 *. Dæmone *obsideri corpus quandoque ad animæ profectum ostendit S. Symeon Stylita* 388 b c
Defectionem *inter tormenta illustri martyrio compensant SS. Æmilius et Castus* 130 c e
Defunctus *pro se orari jubet Ephraim Archiep. Antiochenus* 336 c *pro* Defuncto *Constantino Magno Imp. fusæ preces* 4 *sec.* 12 c, *pro* Defuncto *marito orationes filii flagitat S. Martha* 6 *sec.* 407 e f
Dei providentia *omnibus prospiciens* 163 c, *suis omnia convertit in bonum* 163 * e f. *Ejus dispositione S. Godricus invenit Ethelredum solitarium Senem* 71 f
Detrahens *Religiosis prudenter reprehensus a B. Erenfrido Comite* 54 f
Dexterum *uber solum fugit S. Symeon Stylita puer* 312 c.
Dignitates *Ecclesiasticas fugit S. Ortarius* 37 a, *timet ne eadem* Dignitas *sibi obsit Thomas Staurophylax Jerosolymis* 420 b
Disciplina *B. Columbæ Perusii honoratur* 182 * e
Discipulos *suos paterne diligit S. Symeon Stylita* 358 a.
Ob Discordiam *Episcopum inter et Capitulum desinit accendi lumen miraculosum* 94 f
Dissimulandum *docet, cum emendare non possumus, S. Ivo Episc.* 82 * a
Divitiarum *contemptus in S. Bernardino Senensi* 125 * e.
In Doctrina *Christiana quantum profecerit S. Constantinus Magnus* 18 f
Ex Donariis *ad sepulcrum S. Guiberti ædificatur templum* 262 b. *Ex* Donariis *lucrum quærente Soffredo, cessant miracula S. Silai* 66 b
Dotem, *a viro datam, Deo sanctisque vovet B. Mechtildis Comitissa Palatina* 51 c
Draconis *proprietates in dæmone expressæ* 170 * d
Duello *lis dirimitur* 78 b

E

Ecclesiam *Reliquiis suis ædificari jubet S. Martha* 415 e f. *Ad eam exstruendam miraculose confluunt operæ* 421 d f. Ecclesia *subterranea S. Luciferi inventa* 39 *. Ecclesiæ *ornamenta militibus solvendis impendens punitur* 90 * b. Ecclesiam *destruens ad ornandam domum impeditur divinitus* 85 * c. Ecclesia *S. Bernardino Senensi Aquilæ ædificata* 146 * c. *Pro* Ecclesiæ *immunitate S. Silaus interpellat Pontificem Romanum* 65 f. Ecclesiasticorum *Bonorum raptores puniti* 63 *
Educatio *pia S. Bernardini* 117 * f
Eleemosynæ *datæ utilitas* 61 * a, *quantum ejus sit meritum in ecstasi discit S. Martha* 405 e. *Dandam etiam ex necessariis suadet S. Symeon Stylita* 355 e. Eleemosynas *a Constantio Ariano datas contemnit S. Lucifer* 32 * d
Episcopatum *admittere recusat S. Bernardinus* 100 * a, 111 * c. Episcopus *eligitur Eremita S. Aygulphus* 178 a b. Episcopatum *invadens Zozimus Arianus, punitur* 37 * d e
Epitaphiorum *variorum antiquitas examinatur* 47 *
Equus *indomitus mansuescit insidente B. Columba* 165 * b.
Ethnicum *sanare renuit, nisi prius conversum S. Symeon Stylita* 367 d
In Eucharistia *Christum conspicit S. Godricus* 82 e f, *Crucifixum B. Columba* 160 * f, 162 * c. Eucharistiæ *mysterium probatum ex vita S. Symeonis Stylitæ* 6 *sec.* 363 d. *Eidem sancto* Eucharistia *de cœlo adfertur contra carnis tentationes* 325 d. Eucharistiam *sumit B. Martha, ut præservetur a futuro terræ motu* 348 a, *et ante mortem* 401 d. Eadem *Sancta post mortem apparet, manibus* Eucharistiam *ferens; eamque ægro admovens, sanat eum miraculose* 413. Eucharistiam *energumenæ præbens S. Austregisilus, eam liberat* 62 * f. Eucharistiam *Diaconi apud se servant* 348 a. *Vide* Communio.
Exemplo *magis quam verbis prædicat S. Bernardinus Senensis* 123 * c d
Exequiæ *solennes S. Bernardino in pluribus civitatibus celebratæ* 143 * a
Exercitus *cœlestes missi in auxilium Constantino Magno Imperatori* 18 d e
Extases *in oratione patitur duodennis B. Columba* 157 * a. *Unam quinque dierum* 163 * a, *in* Extasi *habitum Religionis suscipit* 160 * c d. Extases *Ejusdem Beatæ frequentes* 161 * a b, *quomodo fierent* 174 * d. Extasim *patitur publice coram Gubernatore Perusino* 179 * b, *Alexandro VI PP.* 153 * f, *Joanne Borgia Legato Umbriæ* 195 * e. *et Thesaurario Papæ* 196 * e. *Quomodo id fiat Theologice explicatur* 189 * 190 *, *et quomodo in pluribus aliis Sanctis factum sit* 189 * f

F

Fame *cruciantur Christiani* 151 c
Familiaritas *cum Deo B. Joannis Bonvisii* 107, *idem Beatus unius particularis* Familiaritatem *vitat* 120 b c.
Farinam *subigendo multiplicat B. Columba* 167 * d
Feræ *sanctis obediunt* 277 d e, *Martyres reverentur*

14 * a, *Miraculose domitæ a S. Symeone Stylita* 330 a, Feræ *obedientia erga eumdem sanctum* 306 f. Feris *etiam imperat S. Godricus* 74 e f
Fertilitas *impetratur invocatione B. Alberti Vallumbrosani* 85 * e f
Festum diem *laborando violans punitur* 52 * f, 77 * e. Festa *celebriora majori cum devotione celebrat B. Joannes Bonvisius* 123 e f
Ficus *maturas in Januario inveniri facit B. Rita* 227 f
Fides *pro miraculo impetrando necessaria* 345 f, *et Fiducia* 391 d e. Fiducia *in Deum, si vitio caret, falli non potest* 121 e f
Filii *Nobilium quomodo educandi* 186 e. *Filium suum Deo offert B. Martha S. Symeonis Stylitæ mater* 312 c.
In Flagellationis *Christi meditatione acriter se flagellat B. Columba* 166 * e
Fœcunditatem *a dæmone impeditam mulieri reddit S. Symeon Stylita* 353 f
Fons *miraculosus S. Juliæ V. et M.* 169 c, *et S. Quiteriæ* 176 e
Formicæ *de sub strato B. Columbæ moribundæ scaturiunt* 213 * e
Fornicationem *monachi occultam reprehendit S. Symeon Stylita* 374 b
Fortitudo *in gubernando S. Petri Parentii, et in perferendo martyrio* 89 a b
Frumentum *miraculose multiplicatum a S. Symeone Stylita* 356 a b
Fulgor *Sanctorum S. Symeoni Stylitæ ostenditur* 362 c, 363 d
Fune *se præcingit idem Sanctus, pœnitentiæ causa* 319 f
Fur *obsessus a dæmone pœnas dat* 379 e f *De* Furto *ignoranter commisso pœnitentiam agit S. Godricus* 71 b.
Furtum *Sacrilegum punitum* 77 * a

G

Glaciem *in æstate inveniri facit S. Humilitas Abbatissa* 213 d
Gloriam *vanam fugiendam docet B. Joannes Bonvisius* 120 c Gloriam *suam in cœlis per visionem prævidet S. Martha* 405 e
Gossypium *Corpori S. Humilitatis appositum miraculosum* 221, 222
Grammaticam *docentem Episcopum arguit S. Gregorius Magnus* 254 e
Gratitudo *cervi, a S. Godrico servati* 75 b
Gustum *optat amittere B. Joannes Bonvisius, et impetrat* 109 c d *Ad* Gustus *mortificationem cinere cibos aspergit B. Columba* 156 * e

H

Habitum Religionis *B. Columbæ promittit S. Dominicus* 163 * c, *quem illa pie suscipit* 164 * a
Hæreseos *accusatur S. Bernardinus Senensis* 138 * f Hæretici *Conventicula clam celebrant* 87 c, *Catholicos caritatis violatæ accusant* 33 * b c, *cum fraude non possunt, sævitia suam sectam promovent* 29 b c, Hæretici *occulti decipiunt Pontificem, impetrantes Bullam Excommunicationis contra Sanctos et Religiosos* 51 a. Hæreticorum *crudelitas a S. Athanasio exemplis demonstrata* 27. *Eorum nequitia in persequendis Catholicis* 29 * e f, 30 * *Et versutia in accusando S. Athanasio sub Constantino Magno* 17 a, Hæreticorum *Hypocrisis noxia, præsertim mulierum.* 87 b
Homicida *capitis damnatus dimittitur ad preces B. Columbæ* 166 * e
Honores *humanos vilipendit S. Bernardinus Senensis.* 129 * e f
Horas Canonicas *discit et recitat septennis B. Columba* 155 * a
Hospitalitati *Deus miraculo prospicit* 122 b c
Hostes *solo baculo fugat et prosternit devotus quidam Sacerdos* 234 b
Humi *moritur S. Bernardinus Senensis* 113 * f 130 *
Humilitas *S. Marthæ* 403 d e 404 c, *S. Symeonis Stylitæ* 317 f, *S. Ethelberti Regis* 72 * f, *S. Silai Episc.* 65 a, *Joannis Bonvisii* 104
Humiliter *de se sentit S. Bernardinus Senensis* 125 * c, Humiliter *legendi libri spirituales* 111 c, Humilitate *Dæmonis tentationes vincuntur a S. Godrico* 81 d 82 b, Humilitas *in vestitu seculari B. Joannis Bonvisii* 102 c Humilitas *S. Lupi Episc. a Rege Clotario contempta, a Deo miraculo honorata* 173 c *Ob* Humilitatem, *S. Francisci Ordinem eligit S. Bernardinus Senensis* 121 * c d, *eamdemque virtutem commendat* 123 * e

I

Iconomachis *fortiter resistit S. Michael Synadarum Episc.* 259
Idola *tacent præsentibus Christianis* 148 e, Idololatras *arguit S. Baudelius M.* 27 * a b c
Imago *B. V. miraculosa prope Dionantum* 269 f *Christi Crucem Bajulantis* Imago *divinitus allata B. Columbæ* 213 * a Imago *S. Symeonis Stylitæ ipso adhuc vivente honorata et miraculis clara* 354. Imaginem *sancti ejusdem violare tentantes puniuntur* 307 e Imaginum *sacrarum contemptores detestatur S. Symeon* 304 e, *earum violatores divinitus puniti prohibentur a scelere* 370 a, Imaginem *S. Bernardini violans lepra percutitur* 140 * b *ipse Bernardinus* Imaginem *B. Virginis quotidie visitat* 135 * e f Imago *Cruxifixi B. Thomæ Aquinati locuta* 163 * c
Imperium *coactus suscipit Constantinus Magnus* 24 a b Imperium et victorias *non semper dari bonis, ostendit S. Lucifer Constantio Imp. Ariano* 33 * a b
Impatientiam *redarguit B. Joannes Bonvisius* 120 f
Imprecatio *mala S. Florentii, ipso dolente, a Deo impleta* 253 b
Impudico *juveni malam mortem prædicit S. Bernardinus* 139 * c d, Impuras *tentationes quomodo vicerit B. Columba* 159 * b c Impudicæ *mulieris furor, in Episcopum se arguentem* 254 e
Incensum *orationis tempore offert S. Symeon Stylita* 326 a
Inchoandum *quotidie, ut in Religione ac virtute proficiamus* 121 d
Incorruptum *Corpus B. Ritæ* 233 a *et S. Humilitatis prope Florentiam* 205 a, 219
Indicia *sanctitatis futuræ in infantia B. Ritæ* 226 c
Indictiones *numerandas Constantinus magnus instituit* 49 * a
Indulgentiæ *locis piis datæ* II *sec.* 167 a Indulgentia *plenaria, pro articulo mortis, datur S. Petro Parentii ab Innocentio III* 88 c. Indulgentia *septem annorum et 7 quadragenarum impetrata per S. Bernardinum ab Eugenio IV* 138 * b Indulgentiæ *plenariæ concessæ in translatione Corporis ejusdem Sancti* 146 * e f. Indulgentiæ *Portiunculæ celebratæ magno concursu Assisii, præsente S. Bernardino* 111 * f
Infernum *timet S. Symeon Stylita* 323 f
Infidelitas *impedit ne fiat miraculum* 380 c Infideles *permittuntur a dæmone obsideri, ut convertantur* 381 f *eos convertit S. Symeon Stylita* 359 e
Infirmaria *ad necessitatem tantum utendum* 117 f Infirmorum *obsequium commendat S. Symeon Stylita* 322 b. Infirmo *Ethelrico ministrat S. Godricus* 71 f

Ingratitudo *alumni in nutritium* 270 e d
Inimicorum *malis compatiendum docet S. Thallelæus* 16 * c 17 * d. Inimico *ignoscit et infirmum sanat S. Symeon Stylita* 314. Inimicis *remittere nolenti malam mortem prædicit S. Bernardinus* 139 * e f
Injurias *Deus vindicat commissas in S. Hospitium* 42 b, *S. Joannem Parmensem* 182 *et S. Bernardinum* 141 * a Injurias *patienter sustinet S. Hospitius* 42 a, *et S. Bernardinus* 136 * f
Innocentem *damnare quam grave crimen* 202 c
Insignia *gentilitia, non adeo antiqua* 61
Inventitium puerum *ex misericordia educat S. Guilielmus M.* 270 c d, *a quo deinde occiditur ibid.* e
Investituras *excusare conatur S. Ivo Episcopus Carnotensis* 82 * d
Invidia *virtutis comes* 314 a. Invidiam *Presbyterorum movet multitudo anathematum in templo oblatorum* 363 f. Invidia *impetitur S. Symeon Stylita* 342 a b. *Presbyter ex* invidia *eodem Sanctum anathemati subjiciens punitur* 352 c. Invidia *adversariorum in S. Bernardinum* 112 * a b. *ejusdem victor evadit idem Sanctus* 99 f. Invidus *Presbyter, in pœnam peccati circumsessus a dæmone, ut celebrare non possit* 394 c

J

Jactantiam *fugit S. Godricus* 72 d
Januis *clausis egreditur paterna domo B. Columba* 168 * d
Jejunium *S. Hospitii* 41 f, *Frequens B. Columbæ in tenera ætate* 155 * a b, *rigidum et frequens ejusdem Beatæ* 159 * e, *Miraculo et Cœlesti voce approbatum* 163 * b Jejunium *octiduanum S. Marci Anachoretæ.* 57 * f Jejunat *Subbato in honorem B. V. M. S. Bernardinus puer* 128 * e, Jejunium *diebus Sabbati Romæ et Alexandriæ celebratum* 28 e f Jejunium *contra tentationes carnis adhibet S. Godricus* 73 a
Jesu nomen *sæpe suaviter pronuntiat S. Bernardinus* 109 * d , Nomen *illud depingi curat* 111* d, *sculptor ditescit* 137 * f. *Pro tali effigie quanta pertulerit Sanctus* 138 * d e f. Nominis *ejusdem tabella Volaterris miraculosa* 139 * a b
Jubilæum *ut lucretur B. Rita, sanatur plaga in fronte* 227 b
Judæi *a S. Bernardino Senensi conversi* 124 * f
Judex *secularis, ex consilio Episcopi, hæreticos punit* 87 f. Judicialis *sententiæ præcipitatio punita* 364 a

L

Lacrymarum *donum S. Symeonis Stylitæ* 325 d
Lampas *miraculose ardet* 254 f. Lampades *e cœlo accensæ ad Corpus S. Petri Parentii* 92 d
Latrones, *S. Godrici suppellectilem diripientes, puniuntur a Deo* 74 f. *Alias tentantes domum Sancti invadere tota nocte aberrant* 75 a
Latrunculis *ludens Ezo Comes Palatinus, Ottonis III Sororem lucratur in sponsam* 50 f
Laurus *miraculosa crevit ex sepulcro S. Baudelii M.* 28 * a
Lecto *B. Columbæ impositus energumenus liberatur* 190 * e
Lectionem *spiritualem a Deo edocta, aliunde ignara litterarum legit S. Humilitas* 208 c
Leones *Martyribus non nocent, sed Paganis* 277 c d. Leo *ad imperium S. Symeonis Stylitæ mansuescit* 335 f. *Alius obedit eidem* 380 a. Leo *quomodo appingatur S. Hieronymo* 156 * d
Libelli *famosi contra S. Bernardinum editi* 128 * c d, *etiam Romæ sparsi* 112 * a b. Liber *de laudibus B. M. V. a S. Humilitate conscriptus, legentibus miraculose succurrit* 217 c. Liber *S. Desiderii Ep. et M. ejus sanguine aspergitur, characteribus illæsis* 248 c e
Lignum *loco Martyris suspenditur* 12 * c. Ligni *usus pro campana in monasteriis* 413 e f
Linguæ *Græcæ ignarus ad Græcos Græce prædicat S. Bernardinus* 141 * d e
Liquor *sacer ex corpore S. Elpidii* 285 c
Lotium *in odoriferum liquorem conversum* 281 e
Lumen *accendi solitum in honorem Sanctorum* 6 *seculo* 336 a
Ludi, *qui conflictus dicuntur damnosi,* 87 f. Ludos *suis concionibus abrogat, publice combustis instrumentis, S. Bernardinus* 111 * e

M

Per Magiam *sanitatem quærens Justinus Imperator, moritur, alias supervicturus* 376 c 377 d e. Magicis *præstigiis apud antiquos famosi* 168 * a
Magnanimitas *Constantini Magni in expeditionibus* 18 e
Mansuetudo *superioribus necessaria* 116 b
Manus *exarescit volentis occidere S. Symeonem Stylitam* 315 d
In Mare *demersus, vivus egreditur S. Thallelæus M.* 13 * e f
Maria V. Deipara *apparet S. Marthæ matri S. Symeonis Stylitæ, eamque de gloria filio ejus præparata edocet* 405, *moribundum S. Joannem Parmensem visitat* 183 e f, *apparet S. Bernardino ejus coronam recitanti* 90 * e. *Et B. Columbæ, extorquens filio suo gladium exertum in Perusinos* 198 * f. Mariæ V. *laudes a Spiritu sancto edocta, scribit S. Humilitas* 216. *Erga* Mariam V. *devotio S. Godrici* 84 a, *S. Ortarii* 37 b, *S. Bernardini* 94 * a, 119 * d, *hic illam a teneris discit* 93 * d, *Sabbatino jejunio eam honorat adhuc puer* 118 * a, *Imaginem ejus quotidie visitat* 135 * e f. *De ea ferventer prædicans rutilante stella honoratur idem S. Bernardinus* 99 * e f 100 * a b 110 * d *Erga Mariam V. devotio B. Columbæ a pueritia* 154 * e f 155 * a. *Ad ejus miraculosam Imaginem illa peregrinatur* 154 * a b. *Ipsa ejus afflictioni illacrymatur in Imagine sua* 204 * b, *vide* Imago.
Maritum *constanter accipere renuit, etiam urgentibus parentibus, B. Colomba* 157 * b c, *ferocem mitigat et pium reddit B. Rita* 226 d, *dæmoniacum derelinquens uxor, eodem dæmone obsidetur* 390 a b
Martyrii *laus* 90 d e *Martyrium quoddam est mors pestiferis inservientium* 94 * e. Martyrium *desiderat S. Desiderius Episc.* 255 a, *ad illud paratus est animo S. Lucifer* 33 *
Materna *solicitudo S. Marthæ de filio S. Symeone Stylita* 406. *Ad* matris *suæ intercessionem miraculum patrat idem Sanctus* 341 d
Matrimonium *non temere ineundum* 60 * c. *Non propter divitias* 74 * a, *Multa illud dissuadent* 73 * a. Matrimonium *recusat S. Humilitas* 208 a. *Ut illud ineat monetur S. Martha divinitus cum ipsa virginitatem vellet præeligere* 311 e. *In* Matrimonio *quam sancte vixerit B. Rita* 226 d
Medicus *S. Thallelæus plurimos miraculose sanat* 15 * f *instar* Medici *apparet et infirmum sanat S. Symeon Stylita* 342 b c Medicinæ *Patrona S. Sophia M. apud Græcos* 144
Mendacium *numquam dixit S. Bernardinus* 125 * b
Meretricem *castigatam emendat S. Bernardinus Senensis* 136 * c d e
Miles *pius S. Guibertus* 262 e f, *et S. Bobo* 186
Miracula *Christus majora fecit quam S. Elisæus* 146, 147. Miraculorum *donum sibi datum discipulis moderate communicat S. Symeon Stylita* 329 f
Misericordiæ *opera exercet S. Martha mater S. Symeonis Stylitæ* 401 d e, *eamdem virtutem commendat*

dat filio moritura 407 e, Misericordia etiam in reos S. Ethelberti Regis 72 * f, in Pauperes S. Petri Parentii 87 e S. Ortarii 36 c 37 c, S. Bobonis in fratris interfectorem. 188 a b. In furem S. Godrici 76 b et in ipsa animalia 75 b ob Misericordiam in pauperes reus morti eripitur 372 a b c, Eamdem virtutem aliis commendat S. Symeon Stylita 320 b 321 a, vide Eleemosyna Caritas, Pauperes.

Missæ sacrificium Christus ipse visus celebrare 351 d e, et S. Euphebius post mortem 239 d, ad Missam primum solicite se præparat S. Symeon Stylita 365 e. Missam quam pie celebraret B. Joannes Bonvisius 123 b. Eam Sacerdos perficit contempta hostium infidelium invasione qui ne illum impediant, divinitus excæcantur 239 b. Ad Missam necessaria miraculose accipit S. Austregisilus 61 * e. Missæ sacrificio oblato sanatur Regis Clotharii II filius 172 c Missæ quotidie interest sexennis B. Columba 154 * f Missa antiqua S. Humilitatis 205 b

Modius Columnaris Stylitarum, qualis fuerit 314 b

Monachorum virtutes enumerat S. Symeon Stylita 320 b c

Monasteria sec. 4 fuerunt 144 c. Monasterium ædificari ægre fert dæmon 344 c, miraculose ædificat S. Symeon Stylita 343 e f. Ædificantibus inservit S. Bernardinus ipse Guardianus 111* e f. In Monasterium a Sanctis miraculose inducitur B. Rita, antea sæpius a monialibus repulsa 226 e

Morbus causatus a dæmone 160 a Ad majus bonum immissus S. Bernardino 120 * e f. Morbos æquo animo idem Sanctus tolerat 126 * d et S. Hospitius 42 e f Morbi molestiis ad vitam æternam præparamur 85 a Morbum viro impetrat S. Humilitas, ut caste vivere cogatur 208 b Morbo ad Religionem ingrediendum movetur B. Joannes Bonvisius 102 d. Morbum contumeliose proximo exprobrans, eodem affligitur. 385 f

Mors pia S. Marthæ 408 c Joannis magistri S. Symeonis subitanea et beata 325 f, S. Symeonis Stylitæ suavis 401 f, S. Godrici 85 a, S. Bernardini 100 * f 130 * b. Mortis recordatione homines a malo deterret S. Martha 405 e Mortis suæ memoriam S. Paulus Apostolus relinquit S. Plautillæ 4 * c e Mortis S. Ethelberto inferendæ præsagia 73 * b c d, 74 * a Mortem suam ex Angelis intelligit S. Martha 403 e eumque prænuntiat filio 403 f 404 a Mortem suam prædicit S. Hospitius 42 e f vicinam sibi jucunda visione prænoscit B. Columba 213 * f Suam semper expectat B. Joannes Bonvisius 122 a. Mortem filiis suis orat et impetrat, ne peccent adulti, B. Rita 226 e. Morienti S. Theodoro Papiensi Episc. apparet Christus 70 * f et Abbati Landellensi Cælites 36 f. Morte intentata Rex Saracenus convertitur 187 e f. Mortuum suscitat S. Symeon Stylita 361 e

Mortificatio via ad omnem virtutem 114 f. Mortificationem melius est quærere quam fugere 182 d e, illam Christus docet S. Symeonem Stylitam 315 d e, ipse eamdem aliis commendat 319 d. Mortificationem temperandam monenti, prudenter respondet S. Symeon 316 a. Mortificationis Studium B. Joannis Bonvisii 117, Qui etiam virtutes proprias mortificat 102 f

Mulierum colloquia S. Ortarius quinquagenarius fugit 36 f. Mulieres solus non alloquitur S. Bernardinus 140 * f. Easque separatim a viris concioni interesse vult 139 * c d

Multiplicatio vini miraculosa 61 * d, 107 * b, 182 a 255 a, 307 a Item frumenti 356 a b

Murmurantium instigator dæmon 356 c : eos redarguit S. Symeon Stylita ibid. Ob Murmurationem, unius totum monasterium a dæmone vexatur 361 d

Mustella S. Humilitati reclusæ cohabitat 209 b

Muris formam induit dæmon, ut orationem impediat. 159 * b

N

Nativitatis Dominicæ mysteria contemplando intuetur B. Columba 160 * d e f

Novissimorum consideratione ad virtutem invitatur S. Symeon Stylita 314 a b

Novitios blanditiis non esse retinendos docet Joannes Bonvisius 114 d

Nudos vestit, manens ipse nudus, S. Symeon Stylita. 322 b

Nummi Constantini et Helenæ explicati 22, Consulares Constantini et filiorum illustrati 25

De Nuptiis ineundis deliberans, servare castitatem monetur S. Austregisilus 60 * d e Nuptiis rusticanis præsentem Christum intuetur B. Joannes Bonvisius 123 f

O

Obedientiæ acquiescendum 103 a. Illa supplex meritum longioris orationis 115 e Obedientia S. Symeonis Stylitæ, Joanni magistro suo præstita 320 a. Obedientia B. Joannis Bonvisii 115 b e extra Obedientiam vivens semper æger, sub Obedientia sanus 103 c ex Obedientia erga parentes virum ducit B. Rita 226 d Eadem ex Obedientia Religiosa plantam aridam rigat 227 b, a S. Symeone Stylita Inobedientia reprehenditur 377 e a Deo punitur punitur morbis 419 e f, etiam per dæmonem 82 b

Obloquia et famosos libellos pacato semper animo patitur S. Bernardinus 128 * c d e, uti et obloquentes consanguineos 120 * d e f

Obsidio miraculose soluta 282 c d

Odor suavis ex Reliquiis S. Desiderii Episc. et M. 248 f Idem ex corpore B. Ritæ prænuntiat patrandum miraculum 228 c, 232 a

Officium divinum pie canendum 427 a b quam pie illud persolveret B. Joannes Bonvisius 123 b c Officium divinum et Processionem cum S. Joanne Baptista et aliis Sanctis celebrat S. Godricus 75 Vide Horæ Canonicæ.

Oleo benedicto surdum et mutum sanat S. Hospitius, Cæcum etiam et energumenos 6 sec. 42 c d. Oleum lampadis ante Corpus B. Ritæ ardentis miraculosum 231 c. Et ex sepulchro S. Humilitatis scaturiens 211 d

Opera manualia in juventute discit B. Columba 155 * f

Oratio frequens S. Mantii, cui noctes impendit, quamvis labore fatigatus 33 e frequens S. Symeonis Stylitæ 326 f Et B. Joannis Bonvisii 122 c d B. Ritæ 227 c S. Bernardini 125 * c B. Columbæ 160 * a. Ab Oratione avelli timet S. Guibertus 267 a In Oratione mira attentio S. Godrici 74 a Hanc impedientes bestias domo sua abesse jubet idem Sanctus 72 b. Orationem varie impedire conatur dæmon 183 d e 159 * a b c Oratione ab Assyriis se servat incolumem S. Symeon Stylita 332 b. Hac magis quam armis vincit Saracenos S. Bobo 187 d. De Oratione instructiones B. Joannis Bonvisii 122 e f. Orationem militibus præscribit ipseque persolvit Constantinus Magnus Imp. nondum Baptizatus 16 d e Oratio S. Baudelii antequam Martyrium subiret 27 * d e : Orationis tædium signum fraudis diabolicæ 81 c. Orare pro defunctis, vide Defunctus.

Otiantem alapa percutit dæmon 73 a, Otium semper vitat B. Columba. 156 * a

Ovilegii ludus quid sit 9 * e

P

Ad Pacem *inter se colendam Perusinos hortatur S. Bernardinus Senensis* 139 * e f, *et ubique eam procurat suis prædicationibus* 107 * e, 108 * d 112 * f, 113 * d

Pallium *Archiepiscopale quandonam datum Hibernis Archiepiscopis* 64. *Illud Roma petit S. Desiderius Episc. Viennensis in Gallia* 254 e

Panis *in monasterio deficiens suppletur a B. Columba* 193 * a. Panes *miraculosi in honorem B. Ritæ distributi* 231 c

Paradisi *gaudium S. Symeoni Stylitæ per visionem objectum* 323 d

Parricidam *mercede parricidii a se promissa fraudat et punit Henricus Imp.* 51 e

Particularia *in mensa recusat S. Humilitas Abbatissa* 210 d.

Partus *virgineus coram Ethnicis defenditur a S. Donato* 146 e f

Passiones *rationi subdendas docet S. Symeon Stylita* 319 d

Pastor *bonus animam suam pro ovibus ponit S. Desiderius Episc. Mart.* 247 d

Patientia *S. Godrici in ulceroso morbo* 79 c, *et B. Ritæ* 227 e, *B. Columbæ in ferendis obloquiis et judiciis ignorantium* 202 * c *in variis adversitatibus* 203 * *S. Thomæ Sali dum alapa percutitur* 428 d, *S. Joannis Parmensis in contumeliis* 182 b. *Ad* patientiam *in adversitatibus hortatur S. Symeon Stylita* 360 c. Patiendo *perveniri ad vitam æternam discit B. Columba* 164 * c d e. Patienter *ferendo injuriam, plus accipit quam amiserat S. Godricus* 72 c

Paupertatem *ab infantia amat B. Columba* 154 * c. *Religiosam* Paupertatem *amplectitur S. Baudelius* 26* e Paupertas Religiosa *B. Joannis Bonvisii* 103 d 110 e 117 c d. *B. Ritæ* 227 c. *S. Bernardini* 109 * b c.

Pauperi *vestem donat S. Symeon Stylita* 338 b. *Idemque* Pauperibus *mirabiliter subvenit* 392 b. Pauperibus *decimum quemque panem erogat S. Guilielmus pistor* 270 b. Pauperibus *bona distribuit S. Bernardinus* 121 * e. *Hujus erga illos misericordia* 118 * b. 141 * f. *Etiam a pueritia* 93 * c *In* Pauperes *misericordia parentum B. Columbæ* 156 * a b, *et ipsius Beatæ* 156 * b. *In* Pauperes *immitis Domninus Ep. punitur* 336 d

Peccatorum *fœditas ex intolerabili graveolentia ostenditur S. Symeoni Stilitæ* 387 e Peccatum *causa infirmitatis corporalis* 62 * c d e 66 * e *Ob* Peccata *terræ motus a Deo immittitur* 338 c. *Antiochia capitur ab infidelibus et vastatur* 332 a b. *Et Calamitates varias immitti docet S. Symeon Stylita* 331 e Peccata *occulta indicat et confitenda monet S. Godricus* 80 e f *S. Humilitas* 210 c d, 213 c *Eadem dæmon arguit jussu S. Symeonis Stylitæ* 387 e. Peccatrix *mulier videre nequit Corpus S. Guiberti* 269 b Peccatores *diabolo comparat S. Bernardinus* 139 * f

Pecuniam *Domino reddi curat S. Euphebius, ad suam fidei jussionem alteri commodatam.* 240 a

Peregrinationes *variæ S. Godrici ad loca sacra* 71 b Peregrinationem *Hierosolymitanam suscipit S. Joannes Abb. Parmensis* 181 c *Romanam S. Bobo* 188 c *Peregrinationem in extasi facit B. Columba* 163 * b

Perjurium *punitum* 61 * b, 248 b

Ad Perfectionem *consequendam varia monita dat B. Joannes Bonvisius* 115 b c d

Persecutiones *et obloquia magno sibi adjumento esse asserit S. Bernardinus* 128 * e Persecutiones *perferendæ præmonstrantur B. Columbæ Reat.* 158 * d

Perseverando *per sex dies ad sepulcrum Martyris sanitas impetratur* 93 a

Pestilentia *ob peccata immissa a Deo, intercessione S. Symeonis Stylitæ cessat* 336 a Pestis *per Hetruriam ingens grassatur* 122 * d *Ea infectis inservit S. Bernardinus* 94 * c, 120 * c d. Pestem *a Perusinis avertit atque in se recipit S. Columba* 178 * d e f *in Peste Patronus S. Fulcus peregrinus* 194 a

Pisces *ultro capti a S. Godrico* 76 a b

Plagæ *universo mundo ob peccata immissæ* 346 b 347 e Plagas *immittendas oratione avertit S. Symeon Stylita* 347 d

Pluvia *negata donec Reliquiæ Sanctorum reperirentur et honorarentur* 258 c f Pluvias *cælo elicit tunica S. Eutychii* 253 e Pluviam *nimiam permitittur causare dæmon in pœnam peccatorum* 82 d Pluvia *S. Fulgentium Otriculanum non madefacit* 166 f, *nec B. Columbam cum sociabus* 165 * f

Podagricorum *Patronus S. Ortorius* 37 c

Pœnitentia *ardua S. Symeonis Stylitæ* 324 b, *S. Hospitii* 41 d *B. Ritæ* 227 c *S. Humilitatis* 209 b *S. Godrici* 73 b c, *S. Bernardini in adolescentia* 94 * a, 119 * c *et per reliquam vitam* 95 * d e, *B. Columbæ ab infantia et per totam vitam* 154 *, 160 * a b. *Illam sub specie majoris boni dissuadet dæmon* 162 * b. Pœnitentiæ *ejus instrumenta dira quibus jugiter ad corpus applicitis utebatur* 182 * a Pœnitentiam *a similitudine piscium docet S. Symeon Stylita* 338 c *indiscreta fugienda* 120 d e *aliquoties omittenda, ut nos ipsos vincamus* 121 c d. Pœnitentias *suas Confessario revelat B. Columba* 182 * a Pœnitudo *Offæ Regis post occisum S. Ethelbertum* 76 * c *Vide* Jejunium, Abstinentia, Mortificatio.

Pontificem Romanum *accedit consecrandus Episcopus S. Silaus* 65 b *Eumdem de monasterio extruendo consulunt Erenfridus et Mathildis* 52 f

Prædestinatos *ad Gloriam omnes suos discipulos divinitus intelligit S. Symeon Stylita* 349 f

Prædicator *Gloriam Dei solam præ oculis habere debet* 123 * c Prædicat *ex arbore adolescens S. Bernardinus,* 136 * b. *Religiosus* Prædicationis *officium humiliter suscipit, pœnitentias consuetas non relinquens* 96 * e, *per* 14 *annos parvo concursu* 97 *, *dein magno cum fructu et concursu per totam Italiam* 97 * b c d 112 * e, 122* e, 123 * e 127* e, 137 * e f, 140 * e. *Itaque ob propriam vitæ sanctitatem* 124 * d. Prædicator *in omnibus perfectus fuisse ostenditur* 122 * e f. *Idem Sanctus Græce* Prædicat, *linguæ ignarus* 141 * d e Prædicationi *diebus festis interest B. Columba sexennis* 154 * f. Prædicatorum Ordo *mystica pictura expressus instar vitis* 205 *

Prælaturas *omnes fugiendas docet, eisque Religiosam vitam prafert S. Bernardinus* 125 * e

Præsagia *futuræ sanctitatis B. Columbæ Reat. in nativitate* 153 * e *in infantia* 154 * c d, Præsagium *futuræ eloquentiæ, examen apum in ore S. Ambrosii infantis* 153 * f

Præsentia Dei *homines a malo avocat S. Martha mater S. Symeonis* 401 f

Primatis *nomen quandonam usurpari cœptum* 48 * e

Processiones *ad avertendam pestem institui jubet B. Columba* 178 * b *eas Præscribit sacra Rituum congregatio pro transferendis Sanctorum Reliquiis* 241 f Processio *Scenico apparatu ornata in honorem B. Ritæ* 232 e. *Vide* Officium divinum.

Profusio ad exteriora, *etiam specie boni, in monacho reprehenditur, et occasio fit gravioris peccati* 357 d

Prolem *a Deo impetrat S. Martha, mater S. Symeonis Stylitæ* 311 f

Prophetiæ *Spiritu varia prædicit S. Godricus* 78 c, 79 d, 81 c, 83 e *et* 84 d Prophetia *S. Vincentii Ferrerii de S. Bernardino* 137 * a. Prædicit *B. Columba qua ætate sit moritura* 182 * c. *Exules quosdam restituendos* 377 d
Proprietatem *cavet B. Columba* 185 * e
Psalmum Miserere *pie recitat B. Joannes Bonvisius* 113 f
Provincialatum *per intercessionem B. Ritæ petit et impetrat Nicolaus Simonetti Augustinianus* 233 e
Prudentiæ *suæ non fidendum in vita spirituali* 78 e
Pudicitia *Adolescentis S. Bernardini* 93* e, 135 * b c
Pueritia *pie transacta a S. Ethelberto Rege* 72 * e f *a B. Joanne Bonvisio* 102 b c *et S. Bernardino* 118 * a *et B. Columba* 159 * a b. Puer *eremum petit S. Servulus* 280 c
Pulchritudo *S. Symeonis Stylitæ* 315 f *S. Bernardini Senensis* 94 *
Pulvis *miraculosus datus a S. Symeone* 371 f *et de sepulchro S. Hospitii sumptus* 42 e f
Purgatorio *animam matris et fratris liberat S. Godricus* 77 d e *In eodem existens S. Paschasius, miraculis claret in terris* 38 * b
Pusillanimitatem *suorum discipulorum redarguit S. Symeon Stylita* 355 e
Puteus *miraculosus S. Humilitatis* 218 c

Q

Quadragesimam *sine omni cibo transigit B. Columba* 163 * d

R

Raucedo *vocis S. Bernardino miraculose sanatur.* 96 * e
Reconciliatio *multorum inimicorum facta ad Reliquias S. Guiberti* 268 f
Regulæ *observationem moriturus commendat S. Symeon Stylita suis discipulis* 397 e f Regulæ *Sororibus 3 Ord. S. Dominici præscriptæ a B. Columba, monasterii earum Fundatrice Perusii* 177 *
Religiosam *se fore quinquennis prædicit B. Columba* 214* b Religionem *ut ingrediatur viro persuadet S. Humilitas* 208 b Religionem *ab anno ætatis* 12 *ingreditur S. Ortarius* 36 e *et magno fervore S. Bernardinus* 96* a. *Multosque ad eamdem adducit suis concionibus* 127* f. *Itaque ejus opera* Religio *Observantium Minorum propagatur* 137* c d Religionem *ingrediuntur plurimi, post impetratam sibi miraculose sanitatem per S. Symeonem Stylitam* 395 e *Ad* Religionem *strictiorem transit S. Humilitas duce Angelo* 208 d
Reliquiæ *S. Marthæ, matris S. Symeonis Stylitæ, miraculose transferuntur* 6 *sec.* 409 a. *Et honorantur* 417. *Easdem portare nolens punitur* 411 f *S. Mantii* 33 f *et S. Atti reperta corpora integra* 200. *Corpus S. Guiberti Gemblacum* 267 d e *et S. Saturninæ Virg. Mart. Herisiam miraculose transferuntur* 7* b *Hujus gravitas varia et ominosa* 7* c *profanant illud hæretici* 7* c Corpora Sanctorum *sub eodem altari reposita, ne separari permittat, monetur Sixtus PP. V* 240 e f
Reliquias *sub altari servandas esse decernit Rituum Congregatio* 241 f *Ad easdem lumen accendi solitum* 6 *sec. Miraculo approbatum* 413 d. *Crines S. Symeonis Stylitæ adhuc viventis, ut veræ* Reliquiæ *ponuntur in altari* 363 e Reliquiarum *inventio varia* 39* *et miraculosa* 195 a *ex Cryptis erutarum quæ certitudo* 50* f
Reliquias *Sanctorum odit dæmon* 80 e. Reliquiarum *fur* 194 f *et contemptor puniuntur divinitus* 414 b. Reliquiæ *S. Desiderii dolo ablatæ* 256 e *vide* Odor.
Reprehensiones *desiderat B. Joannes Bonvisius* 103 c
Reum *inauditum damnare non licet* 31* d
Rigor *nimius erga lapsos non laudandus* 35* e f
Ritus *quo Episcopi Engolismenses possessionem adeunt, passim inusitatus* 133 e *uti et celebrandi festum S. Silai Lucæ in Hetruria* 64 a b
Rosas *in Januario inveniri facit B. Rita* 227 f
Rudes *apte docet S. Bernardinus Senensis* 108* a

S

Sabbatino *jejunio B. V. M. honorat S. Bernardinus in adolescentia* 118* a
Sacellum *incendere volentes interficiuntur miraculose* 364 a
Sacerdotium *ex humilitate recusat suscipere S. Symeon Stylita* 364 b *jussu divino suscipit* 364 c *Sola impositione manuum collatum* 365 e Sacerdotes *multo honore prosequitur S. Martha* 403 a *et B. Columba* 207* e
Sacramentorum *usum frequentiorem reddit suis concionibus S. Bernardinus* 127* e
Sanctitatis *definitio et unde dictus ἅγιος* 186* a Sanctorum *gratiæ variæ* 194 * f Sanctorum *invocatio sec.* 6 361 f *Ad eorum venerationem accenduntur cerei* 330 c Sanctorum *fulgor ostenditur S. Symeoni Stylitæ* 362 c
Sanguinis *varii vomitus in B. Columba quid significaret* 210 * f. Sanguinem *copiosum et miraculosum stillat corpus S. Bernardini, ne innocentes occiderentur* 142* f. Sanguineas *lacrymas, ob Christi Passionem fundit S. Humilitas* 213 d
Sculptores *periti rariores quare erant tempore Constantini Magni* 40* f
Cum Secularibus *prohibet suos multum loqui S. Symeon Stylita* 375 d *Eosdem fugit B. Joannes Bonvisius Minorita* 118 e f
Seditio *Aquilæ per S. Bernardinum jam mortuum repressa* 142* f
Sensualitas *prætextu pietatis se insinuat* 116 e f
Sepulcri *Constantini Magni et pompæ funebris magnificentia* 12 13. *Illud in loco sacro sibi elegit* 13 a 14 d Sepulcrum *honorificum deberi Sanctis post mortem ostendit S. Thomas Salus* 428 d e *suum Corpus* sepeliri *jubet S. Mantius* 33 f *S. Martha* sepeliri *optat in loco sacro et humili* 408 a Sepulcris *Sanctorum titulus includi solitus, cum ipsorum nomine* 47* b Sepulcrum *Bacchi Romæ quid dicatur* 40* c
Sequentiæ *in Ecclesiam ex Germania adductæ* 182* f Sequentia *de Ascensione* Omnes gentes plaudite, *Auct. Alberto magno* 183* a *in festo Corporis Christi* Lauda Sion *auct. S. Thoma* Ibid.
Serpentes *tonitru occisi ad orationem S. Florentii* 253 d. Serpentes *et feras sibi subditas habet S. Godricus* 72 c
Silentium *S. Godrici* 73 d. *Illud commendat B. Joannes Bonvisius* 110 f *Arcte observat per* 7 *dies S. Symeon Stylita* 314 c *per integram Quadragesimam B. Columba* 210* a c
Sitis *miraculose sedata* 178 b c
Socios *malos vitare docet S. Bernardinum amita ejus* 118 a
Solitudinem *quærit S. Symeon Stylita* 334 b c Solitudinis *amore monasterium deserit S. Humilitas* 208 d Solitariæ vitæ *fervor in S. Godrico* 71 e 73 e *per eam ad Religionem se præparat S. Bernardinus* 95* e
Somnus *parcissimus S. Symeonis Stylitæ* 325 f
Spiritus *hominis occisi apparet S. Godrico* 78 a
Spiritus Sanctus *in figura Columbæ supra S. Donatum descendens, Episcopum creari facit* 151 c, *in specie mellis apparet Columbæ* 322 c 323 d *et*

Eumdem

Eumdem in specie ignis suscipit S. Symeon Stylita 324 a Spiritu Sancto *edocta libros pios latine scribi jubet S. Humilitas linguæ ejus ignara* 213 d e, 214 f
Stella *fulgida supra B. Capistranum apparet de S. Bernardino prædicantem, eademque Romam ad Canonizationem procurandam proficiscentem præcedit* 143* b c. Stellæ *fulgentis indicio revelatur B. Columba* 161* d
Sterili *conceptus promittitur a B. Columba* 167* c
Stuprare *volentes juvenes mirabiliter a se avertit B. Columba* 165* c, 169*, 171* a
Suggestum *Marmoreum S. Bernardino extra templum erectum* 129 b
Superbia *laici, Sacerdotium optantis, reprimitur* 114 e
Superiorem *severum quærit B. Joannes Bonvisius* 103 b c *ipse Superior subditis se accommodat* 114 a, *et munus quam optime implet* 115
Superstitiosum *fontem Aretii demolitur, ædificata illic B. Virginis ecclesia, S. Bernardinus* 138* a
Sus *aberrans occasionem præbet inveniendis Reliquiis Sanctorum* 49 d
Synodalis *Epistola ad Romanum Pontificum missa a Patriarcha CP.* 260 d e

T

Talionis *pœnæ, in Brunechilde Regina, ob interfectum S. Desiderium Episcop. Viennensem in Gallia* 256 a
Talos *perforandi tormentum* 12* c
Temperantiam *servandam docet S. Symeon Stylita Junior* 322 a
Tempestas *depulsa a S. Joanne Parmensi* 182 a
In Templo *reverentia S. Marthæ* 400 c
Temporalium *nimiam solicitudinem abjiciendam docet B. Columba* 161* c
Tentationes *occultas novit B. Joannes Bonvisius* 114 f *Vincuntur oratione et jejunio a S. Ortario* 36 e
Terræ *motus Antiochiæ ingens* 303 c, 313 e
Thesaurum *promittens dæmon decipit S. Godricum* 82 a
Tesserarum *gentilitiarum usus* 49* e f
Thurificatio *ad sepulcra Sanctorum 6 sec. miraculo probata* 412 c. *et* Thymiama *offerri solitum in eorum honorem* 336 a
Trinitatis *Mysterium coram Judæis confitetur S. Mantius M.* 33 d
Turpiloquium *odit S. Bernardinus* 135* b
Turturi *comparatur B. Columba* 180* e
Tyranni *Croci Regis Alamanniæ infelix obitus* 245 a e

U

Unguento *divino ungitur idem S. Symeon* 316 b
Unionem *Orientalium Ecclesiarum procurat per discipulos S. Bernardinus* 112* e f
Ursus *feliciter occisus ab Ottone Comite Palatino* 56 f
Ursi *erga S. Florentium obedientia* 252 f
Utero *matris exsectus S. Joannes Abbas Parmensis* 181 c
Uxor *Clericorum, liber Evangelii* 60* c d

V

Vacca *obediens S. Godrico* 79 a
Vana loquentes *fugit B. Columba* 156* a
Vasorum *sacrorum raptor punitus* 148* b c
Vastationes *Urbium in vindictam peccatorum permissæ, licet simul patiantur boni* 41 e
Veneficium *curatum a S. Symeone Stylita* 329 e
Vepribus *se ingerit S. Godricus, ut tentationes superet* 73 b
Verbo *quem negabat titulum, sibi arrogabat Constantius Imperator Arianus* 30* d
Verbi *inconsiderati excessum plangit B. Columba Reatina* 197* a
In Vestitu *seculari humilitas B. Joannis Bonvisii* 102 c *de* Vestiendi *modo minus modesto prudenter alium monet S. Bernardinus* 123* f Vestitus *durities S. Ortarii* 37 a Vestes *ornatiores induere renuit B. Columba* 156* e *earum vanitatem ab adolescentia spernit S. Humilitas* 207 f *luxum reprehendit S. Bernardinus* 111 c Vestes *in modum Crucis relinquit B. Columba, ab Angelis alio transferenda* 168* c
Vexationes *Varias forti animo patitur eadem B. Columba* 164* e
Via *qua eundum ignarus ad Deum confugit, et feliciter invenit S. Bernardinus* 126* e f
Victoria *a Deo impetrata precibus S. Symeonis Stylitæ* 374 f. *Perusinis B. Columbæ* 199* *Inde elatis pœnam eadem Beata prædicit* 199* c
Vinum *miraculose multiplicatum* 61* d, 107* b c, 134* d, 255 a.
Virginitas *perpetua S. Bernardini* 100* e, 119* e. *Illam duodennis vovet B. Columba* 156* d. *Tali voto obstrictam in uxorem volens ducere punitur juvenis* 185* c
Virtutem *aliquam in singulis Fratribus imitatur S. Guibertus* 264 e. Virtutes *Cardinales S. Bernardini* 108* a *et Theologicæ* 109* d, *ac puellares B. Columbæ* 155 f
Visu *per miraculum restituto peccans, rursus eum ex parte amittit, pœnitens recipit meliorem quam unquam habuerat* 96
Visio *B. Columbæ de sua Perusium migratione* 167*, 168* *in* Visione *prævidet suam gloriam S. Martha* 405 e *et S. Symeoni Stylitæ Juniori gaudium Beatorum ostenditur* 328 c, 362 c
Vulnus *miraculosum in fronte B. Ritæ ad memoriam Passionis Christi* 227 e

Z

Zelus *animarum S. Bernardini Senensis* 128* f *S. Ortarii* 37 b
Zelus *indiscretus quorumdam turbat monasterium B. Columbæ, et nimis severe ab eo deficiunt* 192*
Zyphrarum *usus quando cœperit* 52* b c

FALVEY MEMORIAL LIBRARY
VILLANOVA UNIVERSITY

DATE DUE

DISCHARGED

VILLANOVA UNIVERSITY
BX4655.A2
*v.018
3 9346 00067348 5

FOR REFERENCE

NOT TO BE TAKEN FROM THIS ROOM
CAT. NO. 1935
LIBRARY BUREAU